Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIA SACRA
VVLGATAE
EDITIONIS
SIXTI QVINTI
PONT. MAX.
IVSSV
recognita atque edita.

ROMAE

Ex Typographia Apostolica Vaticana.
M. D. XCIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRAEFATIO

Ad Lectorem.

IN multis, magnisq. beneficijs, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Diuinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum vsu in Ecclesia probata fuerat, grauissimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non pauca ad hæreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certe tanta versionum varietas, atque diuersitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ætate illud fere euenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum vnusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamq. excellens præstantia, vt eam ceteris omnibus Latinis editionibus longe anteferendam esse, apud æquos Iudices in dubium reuocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (vt a maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem & Vulgatam, sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, siue Italæ editionis sinceritate atque præstantia præclarum sancti Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quòd esset, vt ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque eius translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eundem sanctus Gregorius ita prædicat, vt eius translationem, quam nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non vno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamq. ab ecclesijs Christianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententijs. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas,

Præf. in Iesue.

S. Hiero. in c. 49. Isaiæ.

S. Aug. Lib. 2. Doctrinæ Christ. c. 14.

S. Greg. Epistol. Dedic. ad Leandrũ c. 5. in fin. S. August. vbi supra.

Lib. 18. de Ciuit. Dei. cap. 43.

Lib. 20. Moral. 24.

Lib. 6. Etymol. c. 5.

Lib. 1. de Diuin. off. 12.

Digitized by Google

mas, Bonauentura, ceteriq. omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt vsi, vt ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleuerint. Quare non immerito Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas diuinitus excitatum ita celebrat, vt iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt. Ceterum ne tam fidelis translatio, tamq. in omnes partes Ecclesiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, vt hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque vlli liceret eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ in tanto bono quàm diligentissime retinendo, & conseruando, vigilantiam, atque industriam excitauit. Et quamuis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, & codices manuscripti complures & vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in Vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, alijsq. tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisq. Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentarijs, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conuentum illum ob varias, grauissimasq. Sedis Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum, Sixtus V. diuina prouidentia ad summum Sacerdotium euocatus, ardentissimo studio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cum iam esset excusum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem reuocandum censuit atque decreuit. Id vero cum morte præuentus præstare non potuisset, Gregorius XIIII. qui post Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, eius animi intentionem executus perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, alijsq. doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. breuissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ vniuersæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum est. Accipe igitur Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vsque diem prodierunt, emendatiorem, purioremq. esse, minime dubitandum.

Digitized by Google

stantiam. Et vero quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisq. fontibus, & ipsis veterum Patrum commentarijs conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quòd ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facile fieri posse credendum est, vt maiores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui post illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atque integri euaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, alijsq. eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis propositum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere; eaq. restituta, vt quàm emendatissime imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber tertius & quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipsa etiam Manasse regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus inuenitur, neque pars est vllius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, & alia id genus in alijs editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate, atque vtilitate in posterum adijciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

Epist. ad Sumiã & Fretellã. Præf. Euang. ad Damasum.

DE CANO-

Digitized by Google

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

SACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, vt sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelij in Ecclesia conseruetur. *Et infra:*

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti: Testamenti veteris, Quinque Moysi, idest Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium; Iosue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, idest Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum primus, & secundus. Testamenti noui: Quattuor Euangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum a Luca Euangelista conscripti: Quattuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ, Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli vna: Iudæ Apostoli vna: & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit.

CLE-

Digitized by Google

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CVM sacrarum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigiliis restitutus, & quàm accuratissime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in posterum idem Textus incorruptus, vt decet, conseruetur, opportune prouidere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos a data præsentium numerandos, tam citra, quàm vltra montes alibi quàm in nostra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inuiolabiliter obseruetur. Si quis vero Typographus in quibuscumque Regnis, Ciuitatibus, Prouincijs, & locis tam nostræ & S. R. E. ditioni in temporalibus subiectis, quàm non subiectis, hanc eandem sacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquomodo, elapso autem Decennio, aliter quàm iuxta huiusmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere vel euulgare, aut siquis Bibliopola a se vel ab alijs quibuscumque, post datam præsentium, huius Editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituto & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab illo, quàm a Typographo Vaticano, intra Decennium excusos, pariter vendere venales proponere vel euulgare præsumpserit, vltra amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiam maioris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: a qua nisi a Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo constitutus, absolui non possit. Mandamus itaque omnibus & singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisq. Ecclesiarum, & locorum, etiam regularium Prælatis, vt præsentes litteras in suis quisque Ecclesiis & iurisdictionibus ab omnibus inuiolate perpetuo obseruari curent ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaq. opportuna iuris & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis; Non obstantibus constitu-

Digitized by Google

constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniversitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac priuilegijs, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in iudicio & extra, fides vbique adhibeatur quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibita, vel ostensa.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris Die ix. Nouembris. M. D. XCII. Pontif. Nostri Anno I.

M. Vestrius Barbianus.

LIBE

Digitized by Google

Vau & duas litteras esse apud Hebræos, Syrorũ quoque lingua & Chaldæorũ testatur, quæ Hebræa magna ex parte confinis est. nã & ipsi vigintiduo elementa habent eodẽ sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum totidem litteris scriptitãt, figuris tantũ & [illegible] separãtes. Certumq. est Esdrã scribã, legisq. [illegible] ciptam Ierosolymã & instauratione tẽ[illegible] sed, alias litteras reperisse quibus nunc [illegible] ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorũ [illegible] characteres fuerint. In libro quoque Nu[illegible] eadẽ supputatio, sub Leuitarũ ac sacerdo[illegible] [illegible] ostẽditur. Et nomen Domini tetra[illegible] quinquiẽ Græcis voluminibus, vsque ho[illegible] [illegible] litteris inuenimus. Sed & psalmi [illegible] & centesimus decimus, & centesimus [illegible] & cẽtesimus decimus octauus, & cẽtesimus [illegible] quinquagesimus, quamquã diuerso scribãtur me[illegible] [illegible] numeri texuntur alphabeto. Et Iere[illegible] [illegible] nones, & oratio eius: Salomonis quoque in [illegible] ab eo loco in quo ait, Mulierẽ fortẽ quis [illegible] alphabetis vel incisionibus supputantur. [illegible] litteræ duplices apud Hebræos sunt: [illegible] Sade, aliter enim scribũtur per has [illegible] [illegible] verborum, aliter fines. Vnde & [illegible], duplices æstimantur, Samuel, [illegible] Dabarim, Esdras, Ieremias, cum Ci[illegible] [illegible] suis. Quomodo igitur vi[illegible] [illegible] per quæ scribimus Hebraice [illegible] [illegible] viginti duo volumina supputantur, [illegible] & exordijs in Dei doctrina, tenera [illegible] [illegible] iuuti eruditur infantia.

[illegible] liber, vocatur בראשית Be[illegible] [illegible] Genesim dicimus.

[illegible] ואלה שמות Veelle semoth: qui [illegible] appellatur.

[illegible] ויקרא Vaijcra, id est Leuiticus.

[illegible] וידבר Vaieddaber, quem Numeros [illegible].

[illegible] אלה הדברים Elle haddebarim, qui [illegible] Deuteronomium prænotatur.

[illegible] quinque libri Moysi, quos proprie תורה [illegible] Legem appellant.

[illegible] prophetarum ordinem faciunt: & incipiũt [illegible] Naue, qui apud eos יהושע בן נון [illegible] Nun dicitur.

[illegible] sequentur שפטים Sophetim, id est Iudi[illegible] [illegible] Et in eundem compingunt Ruth: quia [illegible] [illegible] facta eius narratur historia.

[illegible] sequitur שמואל Samuel, quem nos Re[illegible] [illegible] & secundum dicimus.

[illegible] מלכים Melachim, id est Regũ, qui ter[illegible] [illegible] Regum volumine continetur.

[illegible] [illegible] est מלכים Melachim, id est Re[illegible] ממלכות Mamlachot, id est Regno[illegible] [illegible] enim multarũ gentium describit re[illegible] [illegible] Israeliticorũ populi, qui tribubus duo[illegible] [illegible].

[illegible] ישעיה Isaias.

[illegible] ירמיה Ieremias.

[illegible] יחזקאל Ezechiel.

[illegible] duodecim Prophetarum: qui apud [illegible] [illegible] תרי עשר There asar.

[illegible] Hagiographa possidet.

[illegible] liber incipit a איוב Iob.

[illegible] a דוד Dauid: quem quinque incisioni[illegible] [illegible] & [illegible] Psalmorum volumine comprehendunt.

Tertius est שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Misle, id est Parabolas appellant.

Quartus, Ecclesiasten, id est קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir hassirim prænotant.

Sextus, est דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, id est Verba dierum: quod significantius, Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur.

Octauus, עזרא Esdras: qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos, in duos libros diuisus est.

Nonus, אסתר Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id est Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa scriptitent, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquattuor: quos sub numero vigintiquattuor seniorũ Apocalypsis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stãtibus corã, quattuor animalibus oculatis ante & retro, id est in præteritum & in futurũ respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sãctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, Scripturarũ quasi galeatũ principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinũ, conuenire potest: vt scire valeamus, quidquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendũ. Igitur Sapiẽtia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Iesu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor, nõ sunt in canone. Machabæorum primũ librum, Hebraicũ reperi. Secũdus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeãt, obsecro te Lector, ne laborem meũ, reprehensionẽ existimes antiquorũ. In tẽplo Dei offert vnusquisque quod potest: alij aurũ, argentũ & lapides pretiosos: alij byssum & purpurã & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscũ bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarũ pilos. Et tamen Apostolus contẽptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræq. distinctio, pellibus tegitur & cilicijs ardoremq. solis & iniuriã imbrium ea quæ viliora sũt prohibẽt. Lege ergo primũ Samuel, & Melachim meũ: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertẽdo, & emendando sollicitius & didicimus & tenemus, nostrũ est. Et cũ intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretẽ me æstimato, si gratus es; vel Paraphrasten, si ingratus. quamquã mihi omnino conscius non sim, mutasse me quippiã de Hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege Græcos codices & Latinos, & confer cum ijs opusculis, quæ nuper emẽdauimus: & vbicũque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorũ cui magis accõmodare debeas fidẽ: & si nostra firmauerit, puto quòd eũ non æstimes coniectorẽ, vt in eodẽ loco mecũ similiter diuinarit. Sed & vos famulas Christi rogo (quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquã Saluatorẽ quæritis in sepulchro, quibus iam ad Patrẽ Christus ascendit) vt contra latrantes canes, qui aduersum me rabido ore desæuiunt, & circumeũt ciuitatẽ, atque in eo se doctos arbitrantur si alijs detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciẽs humilitatem meã, illius semper sententiæ recordabor, Dixi, custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me. Obmutui, & humiliatus sum: & silui a bonis. *Psal. 38.*

FRATER Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas litteras, quæ a principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & Diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse prouincias, nouos adiisse populos, maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eamq. oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissime peragrauit: vt qui Athenis magister erat, & potens, cuiusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malès aliena verecunde discere, quam sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus a piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, capiuus, vinctus & seruus; tamen quia philosophus, maior omnibus se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarum q. finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumq. miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, siue ille magus, vt vulgus loquitur, siue philosophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Persas, pertranisit Caucasum. Alanos, Scythas, Massagetas, opulentissima India regna penetrauit: & ad extremum, latissimo Phison amne transmisso, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Æthiopias, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reuersus Alexandriam, petrexit Æthiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in fabulo. Inuenit ille vir vbique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de sæculi hominibus, cum Apostolus Paulus, vas electionis & magister Gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur, An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamque lustratam, ascenderit Ierosolymam, vt videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim? Hoc enim mysterio hebdomadis & ogdoadis futurus Gentiũ prædicator instruẽdus erat. Rursumq. post annos quattuordecim, assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis Euangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis ἐνεργείας viua vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa, fortius sonat. Vnde & Æschines cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirãs ait, Quid si ipsam audisseris bestiam, sua verba resonantem? Hæc non dico, quod sit in me aliquid tale, quod vel possis a me audire, vel vel s discere: sed quod ardor tuus & discendi studium etiam absque nobis per se prouari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid inuenias, sed quid quæras cõsideramus. Molis cera, & ad formandam facilis, etiã si gutinis & plaiæ cessent manus: tamen virtute totũ est quidquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi, & Prophetas didicit: se gloriatur, vt armatus spiritalibus telis, postea diceret confidenter, Arma nostræ militiæ, non carnalia sunt: sed potentia Deo, ad destructionem munitionum cõsilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obedientiam Christo, & parati subiugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia Sacris litteris eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam quæ data sit ei per impositionem manus presbyterij. Tito præcipit vt inter ceteras virtutes episcopi, quem breui sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Aggæum Dominus. Interroga, ait, sacerdotes Legem: intantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimooctauo, Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descripione iusti viri, cum eum Dauid arbori vitæ, quæ est in paradiso compararet, inter ceteras virtutes & hoc intulit, In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis ait, iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, idest doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stellis, alij cælo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem vtrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia legis & Scripturarum sanctarum erat armarium. Pharisæi stupent in doctrina Domini: & mirãtur in Petro & Ioanne quomodo legem sciant, cum litteras non didicerint. Quidquid enim alijs exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hoc Spiritus sanctus suggerebat, & erant iuxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator impleuerat, & in templo senes de quæstionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Ioannem: quorum vtrque dicere poterat, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Ioannes rusticus, piscator, indoctus? & vnde illa vox obsecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deũ, & Deus erat Verbum? λόγος enim Græce multa significat: nam & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ vniuersa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam, inquit, sapientiam sapiẽtium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam; & quamquã stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non sæculi huius, nec principum sæculi istius, quæ destruitur; sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinauit Deus ante sæcula. Dei sapientia, Christus est. Christus enim, Dei virtus, & Dei sapientia. Hæc sapientia, in mysterio abscondita est: de qua & noni ptalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et quia in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula: prædestinatus

II. Act. 9. c
1. Cor. 13. a
Galat. 1. d
Galat. 2. d
III.
Act. 22. a
2. Cor. 10. b
2. Tim. 3.
1. Tim. 4.
Tit. 1. b
IIII.
Agg. 2. b
Deut. 32.
Psal. 1.
Dan. 12. b
Act. 4. a
Isai. 54. c
Ioann. 6. c
Luc. 2. f
V.
Abd. 1. a
Isai. 29.
1. Cor. 1. c
2. Cor. 1.
Colos. 2.

Digitized by Google

res autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbat eum, quem ceteri non videbant. Abraham vidit diẽ eius, & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechieli qui peccatorum clausi erant. Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, & reuelatione opus est, vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septẽ sigillis signatus ostẽditur: quem si dederis homini scienti litteras vt legat, respondebit tibi. Non possum: signatus est enim. Quanti nosse putant se nosse litteras, tenent signaculum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseruerit qui habet clauem Dauid; qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorũ legimus Eunuchus, immo vir (sic enim eum Scripturæ cognominat) cum legeret Isaiam prophetam, interrogatus a Philippo, Putasne intelligis, quæ legis? respondit, Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Eppur ille de me loquar interim) nec sanctior fuit Eunuchus, nec studiosior, qui de Æthiopia, id est de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit autem regnum: & tantus amator legis diuinæq. sapientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret Litteras sacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in litteris. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiarum in aurato synagogæ templo reperit. Hæc me perstricta sunt breuiter (neque enim epistolæ quæ eurgari longius patiebatur) vt intelligamus te in Scripturis sacris sine præuio, & monstrãte [illegible] non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel vilissima est, & in tres partes scinditur, τριμερὲς, τῶν μεθοδικῶν ἐπιστήμων. Ad minutissimas venia, & quæ non tam lingua, quam manu administrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, gemmarumq. cultores, lanarij quoque, & fullones, & ceteri quorum sapellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiant. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fictilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant. Scribimus indocti, docti pauca passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumere audent: docent antequam discant. Alij adductis supercilijs, grandia verba ructitantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alij discunt, pro pudor, a feminis, quod viros doceant. & ne putetis id qua fam facilitate verborum, immo audacia esse factum, alijs quod ipsi non intelligunt. Taceo de meis similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post saeculares litteras venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legẽ Dei putant, nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum doctrinæ genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non hoc etiam Maronem sine Christo posimus dicere Christianum, quia scripserit, Iam redit, & virgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium, Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Salvatoris in cruce, Talia perstabat memorans, fixusq. manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo, vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

VII. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorum. *Genesis.*

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisq. præceptis. *Exodus.*

In promptu est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ pene syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cælestia sacramenta. *Leuiticus.*

Numeri vero, nonne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mãsionum mysteria continent? *Numeri.*

Deuteronomium quoque secunda lex, & Euãgelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet quæ priora sunt, vt tamẽ noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur. *Deuteronomium.* *1.Cor.14.d*

Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone cõplectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesq. leges dialecticæ, propositione, assumptione, cõfirmatione, cõclusione determinat. Singula in eo verba, plena sensibus. Et (vt de ceteris taceam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio inquit, quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & nõ alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. *Iob.* *Iob.*

Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solum gestis, verum etiam nomine præfert. Transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia, Ecclesiæ cælestisq. Ierusalem spiritualia regna describit. *Iosue, siue Iesus Naue.*

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt. *Lib. Iudicũ*

Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion. *Ruth.* *Isai. 16.a*

Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterẽ legem abolitam monstrat. Porro in Sadoc atque Dauid, noui sacerdotij, nouiq. imperij sacramenta testatur. *Reg. I. & II*

Melachim, id est tertius & quartus Regum liber, a Salomone vsque ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat vsque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnũ Iuda & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. *Reg. III. & IIII.*

Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coartati, multo aliud, quam sonet in littera, pretẽdunt.

Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulterum cubiculo clausum mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari. *Osee.*

Ioel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cenaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mystice continentur. *Ioel.* *Act. 2. c*

Amos pastor, & rusticus, & ruborũ mora distringẽs, paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria aut quattuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in septimo & octauo gradu Iudæ & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ mõte, & ruitura domum maiore, minoremq. testatur. Ipse cernit fictorẽ locustæ, & stantem Dominum super murum lituũ vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram; non *Amos.*

Digitized by Google

mas, Bonauentura, ceteriq. omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt vsi, vt ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleuerint. Quare non immerito Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas diuinitus excitatum ita celebrat, vt iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt. Ceterum ne tam fidelis translatio, tamq. in omnes partes Ecclesiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, vt hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque vlli liceret eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ in tanto bono quàm diligentissime retinendo, & conseruando, vigilantiam, atque industriam excitauit. Et quamuis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, & codices manuscripti complures & vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in Vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, alijsq. tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisq. Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentarijs, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conuentum illum ob varias, grauissimasq. Sedis Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum, Sixtus V. diuina prouidentia ad summum Sacerdotium euocatus, ardentissimo studio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cum iam esset excusum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem reuocandum censuit atque decreuit. Id vero cum morte præuentus præstare non potuisset, Gregorius XIIII. qui post Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, eius animi intentionem executus perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, alijsq. doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. breuissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ vniuersæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum est. Accipe igitur Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vsque diem prodierunt, emendatiorem, purioremq. esse, minime dubitandum.

Digitized by Google

sitandum. Et vero quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisq. fontibus, & ipsis veterum Patrum commentarijs conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quòd ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facile fieri posse credendum est, vt maiores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui post illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atque integri euaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, alijsq. eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis propositum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere; eaq. restituta, vt quàm emendatissime imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber tertius & quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipsa etiam Manasse regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus inuenitur, neque pars est vllius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, & alia id genus in alijs editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate, atque vtilitate in posterum adijciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

Epist. ad Sumiã & Fretellã. Præf. Euang. ad Damasum.

DE CANO-

Digitized by Google

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

ACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, vt sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelij in Ecclesia conseruetur. *Et infra:*

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti: Testamenti veteris, Quinque Moysi, idest Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, idest Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & secundus. Testamenti noui: Quattuor Euangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum a Luca Euangelista conscripti: Quattuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli vna: Iudæ Apostoli vna: & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit.

CLE-

Digitized by Google

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CVM sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigiliis restitutus, & quàmaccuratissime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in posterum idem Textus incorruptus, vt decet, conseruetur, opportune prouidere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos a data præsentium numerandos, tam citra, quàm vltra montes alibi quàm in nostra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inuiolabiliter obseruetur. Si quis vero Typographus in quibuscumque Regnis, Ciuitatibus, Prouinciis, & locis tam nostræ & S. R. E. ditioni in temporalibus subiectis, quàm non subiectis, hanc eandem sacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquomodo, elapso autem Decennio, aliter quàm iuxta huiusmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere vel euulgare, aut siquis Bibliopola a se vel ab alijs quibusuis, post datam præsentium, huius Editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituto & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quàm a Typographo Vaticano, intra Decennium excusos, pariter vendere, venales proponere vel euulgare præsumpserit, vltra amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiam maioris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: a qua nisi a Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo constitutus, absolui non possit. Mandamus itaque vniuersis & singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisq. Ecclesiarum, & locorum, etiam regularium Prælatis, vt præsentes litteras in suis quisque Ecclesiis & iurisdictionibus ab omnibus inuiolate perpetuo obseruari curent ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaq. opportuna iuris & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis; Non obstantibus

constitu-

Digitized by Google

constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniuersitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac priuilegijs, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in iudicio & extra, fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibita, vel ostensa.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris Die ix. Nouembris. M. D. XCII. Pontif. Nostri Anno I.

M. Vestrius Barbianus.

LIBER

Digitized by Google

Vo IWWI & duas litteras esse apud Hebræos, Syrorũ quoque lingua & Chaldæorũ testatur, quæ Hebræa magna ex parte confinis est. nã & ipsi viginti duo elementa habent eodẽ sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchũ Moysi totidem litteris scriptitãt, figuris tantũ & sonitus discrepãtes. Certumq. est Esdrã scribã, legisq. doctorẽ, post captam Ierosolymã & instaurationem tẽpli sub Zorobabel, alias litteras reperisse quibus nunc vtimur: et ad illud vique tempus ijdem Samaritanorũ & Hebræorũ characteres fuerint. In libro quoque Numerorũ hæc eadẽ supputatio, sub Leuitarũ ac sacerdotum cœtu, mystice ostẽditur. Et nomen Domini tetragrãmaton in quibusdã Græcis voluminibus, vsque hodie antiquis expressum litteris inuenimus. Sed & Psalmi inscriptiones sextus, & centesimus decimus, & centesimus vndecimus, & cẽtesimus decimusoctauus, & cẽtesimus quadrageſimusquartus, quamquã diuerso scribãtur metro, tamen eiusdẽ numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamẽtationes, & oratio eius: Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierẽ fortẽ quis inuenit? cũsdẽ alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque litteræ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade, aliter enim scribũtur per has principio medietatesq. verborum, aliter fines. Vnde & quinque a plerisq. libri, duplices æstimantur, Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Esdras, Ieremias, cum Cinoth, id est lamentationibus suis. Quomodo igitur viginti duo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraice omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehẽditur, ita viginti duo volumina supputantur, quasi quasi litteris & exordijs in Dei doctrina, tenera ætate & lactens viri iuuti eruditur infantia.

Primus, apud eos liber, vocatur בראשית Beresith, quem nos Genesim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle semoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaijcra, id est Leuiticus.

Quartus, וידבר Vaieddaber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi sunt quinque libri Moysi, quos proprie תורה Tora, id est Legem appellant.

Secundum prophetarum ordinem faciunt: & incipiũt a Iosue filio Naue, qui apud eos יהושע בן נון Iesue ben Nun dicitur.

Deinde subtexũt שופטים Sophetim, id est Iudicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in tẽporibus Iudicum facta eius narratur historia.

Tertius sequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & secundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id est Regũ, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Multo quinto est מלכים Melachim, id est Regũ, quam ממלכות Mamlachot, id est Regnorũ dicunt. Non enim multarũ gentium describit regna, sed vnius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, est ישעיה Isaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud Hebræos vocatur תרי עשר There asar.

Tertius ordo, Hagiographa possidet.

Et primus liber incipit a איוב Iob.

Secundus a דוד Dauid: quem quinque incisionibus & vno psalmorum volumine comprehendunt.

Tertius est שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Misle, id est Parabolas appellant.

Quartus, Ecclesiasten, id est קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haffirim prænotant.

Sextus, est דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, id est Verba dierum: quod significantius, Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur.

Octauus, עזרא Esdras: qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos, in duos libros diuisus est.

Nonus, אסתר Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id est Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa scriptitent, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquattuor: quos sub numero vigintiquattuor seniorũ Apocalypsis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stãtibus corã, quattuor animalibus oculatis ante & retro, id est in præteritum & in futurũ respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sãctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, Scripturarũ quasi galeatũ principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinũ, conuenire potest: vt scire valeamus, quidquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendũ. Igitur Sapiẽtia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Iesu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor, nõ sunt in canone. Machabæorum primũ librum, Hebraicũ reperi. Secũdus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeãt, obsecro te Lector, ne laborem meũ, reprehensionẽ existimes antiquorũ. In tẽplo Dei offert vnusquisque quod potest: alij aurũ, argentũ & lapides pretiosos: alij byssum & purpurã & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscũ bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarũ pilos. Et tamen Apostolus contẽptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræq. distinctio, pellibus tegitur & cilicijs ardoremq. solis & iniuriã imbrium ea quæ viliora sũt prohibẽt. Lege ergo primũ Samuel, & Melachim meũ: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertẽdo, & emendando sollicitius & didicimus & tenemus, nostrũ est. Et cũ intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretẽ me æstimato, si gratus es; vel Paraphrasten, si ingratus. quamquã mihi omnino conscius non sim, mutasse me quippiã de Hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege Græcos codices & Latinos, & confer cum ijs opusculis, quæ nuper emẽdauimus: & vbicũque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorũ cui magis accõmodare debeas fidẽ: & si nostra firmauerit, puto quod eũ non æstimes coniectorẽ, vt in eodẽ loco mecũ similiter diuinarit. Sed & vos famulas Christi rogo (quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquã Saluatorẽ quæritis in sepulchro, quibus iam ad Patrẽ Christus ascendit) vt contra latrantes canes, qui aduersum me rabido ore desæuiunt, & circumeũt ciuitatẽ, atque in eo se doctos arbitrantur si alijs detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciẽs humilitatem meã, illius semper sententiæ recordabor, Dixi, custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me. Obmutui, & humiliatus sum: & silui a bonis. *Psal. 38.*

FRATER Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas litteras, quæ a principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei, & veteris amicitiæ præfereoant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & Diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transiisse: vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eamq. oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissime peragrauit: vt qui Athenis magister erat, & potens, cuiusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malès aliena verecunde discere, quam sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus a piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, capiuus, vinctus & seruus; tamen quia philosophus, maior mente se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarumq. finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumq. miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, siue ille magus, vt vulgus loquitur, siue philosophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Persas, pertransiit Caucasum, Alanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latissimo Phison amne transiisso, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum, ac dierum curriu audiret docentem. Inde per Æthiopes, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reuersus Alexandriam, petrexit Æthiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in fabulo. Inuenit ille vir vbique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de sæculi hominibus, cum Apostolus Paulus, vas electionis & magister Gentium, qui de conscientia tantum se hospitis loquebatur, An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiam que lustratam, ascenderit Ierosolymam, vt videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim? Hoc enim mysterio hebdomadis & ogdoadis futurus Gentiũ prædicator instruẽdus erat. Rursumq. post annos quattuordecim, assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis Euangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis ἐνεργείας viua vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa, fortius sonat. Vnde & Æschines cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirãs ait, Quid si ipsam audisseris bestiam, sua verba resonantem? Hæc non dico, quod sit in me aliquid tale, quod vel possis a me audire, vel velis discere: sed quos ardor tuus ad discendi studium etiam absque nobis per se prouocari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid inuenias, sed quid quæras cõsiderimus. Mobilis cera, & ad formandum facilis, etiã si gruncis & planæ cedent manus: tamen virtute totũ est quidquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi, & Prophetas didicisse se gloriatur, vt armatus spiritalibus telis, postea diceret confidenter, Arma nostræ militiæ, non carnalia sunt: sed potentia Deo, ad destructionem munitionum cõsilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obedientiam Christo, & parati subiugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia Sacris litteris eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam quæ data sit ei per impositionem manus presbyterij. Tito præcipit vt inter ceteras virtutes episcopi, quem breui sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum, Obtinentem, inquit, cum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Aggæum Dominus. Interroga, ait, sacerdotes Legem: intantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimooctauo, Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione iusti viri, cum eum Dauid arbori vitæ, quæ est in paradiso compararet, inter ceteras virtutes & hoc intulit, In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis ait, iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, idest doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stellis, alij cælo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem vtrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam eruditi multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia legis & Scripturarum sanctarum erat armarium. Pharisæi stupent in doctrina Domini: & mirãtur in Petro & Ioanne quomodo legem sciant, cum litteras non didicerint. Quidquid enim alijs exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hoc Spiritus sanctus suggerebat, & erant iuxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator impleuerat, & in templo senes de quæstionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Ioannem: quorum vterque dicere poterat, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Ioannes rusticus, piscator, indoctus? & vnde illa vox obsecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deũ, & Deus erat Verbum? λόγος enim Græce multa significat: nam & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ vniuersa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam, inquit, sapientiam sapiẽtium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam; & quamquã stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non sæculi huius, nec principum sæculi istius, quæ destruitur; sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinauit Deus ante sæcula. Dei sapientia, Christus est. Christus enim, Dei virtus, & Dei sapientia. Hæc sapientia, in mysterio abscondita est: de qua & noui psalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et quia in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula: prædestinatus

II. Act. 9. c
1.Cor. 13. a
Galat. 1. d
Galat. 2. d
III. Act. 22. a
2.Cor. 10. b
2.Tim. 3. d
1.Tim. 4. d
Tit. 1. b
IIII. Agg. 2. b
Deut. 32. d
Psal. 1.
Dan. 12. b
Act. 4. a
Isai. 54. d
Ioann. 6. a
Luc. 2. f
2.Cor. 11. b
Ioan. 1. a
V. Abd. 1. a
Isai. 29. a
1.Cor. 1. c
2.Cor. 1. b
Coloss. 2. a

Digitized by Google

eus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbāt eum, quem ceteri non videbant. Abraham vidit diē eius, & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechieli qui populo peccatori clausi erant. Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, & reuelatione opus est, vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septē sigillis signatus offēditur: quem si dederis homini scienti litteras vt legat, respondebit tibi. Non possum: signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseruerit qui habet clauem Dauid; qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorū sanctus Eunuchus, immo vir (sic enim eum Scriptura cognominat) cum legeret Isaiam prophetam, interrogatus a Philippo, Putasne intelligis, quæ legis? respondit, Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Æthiopia, id est de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæq. scientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret Litteras sacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quam in aurato synagogæ templo reperit. Hæc a me perstricta sunt breuiter (neque enim epistolaris angustia eungari longius patiebatur) vt intelligeres te in Scripturis sacris sine præuio, & monstrāte ianitore non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel vtilissima est, & in tres partes scinditur, πρόσχημα, τῶν μέθοδον, τῶν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniā, & quæ non tam lingua, quam manu administrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorū, lignorumq. cultores, lanarij quoque, & fullones, & ceteri qui variam supellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alij adducto supercilio, grandia verba truttinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alij discunt, pro pudor, a feminis, quod viros doceant. & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia edisserunt alijs quod ipsi non intelligunt. Taceo de meis similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post sæculares litteras venerint, & sermone composito auset populi multerint, quidquid dixerint, hoc legē Dei putant, nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depraua re sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non hic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, qua scripserit, Iam redit, & virgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium, Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce, Talia perstabat memorans, fixusq. manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo, vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

VII. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorum. *Genesis.*

Pater Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisq. præceptis. *Exodus.*

In promptu est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ pene syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cælestia sacramenta. *Leuiticus.*

Numeri vero, nonne totus arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent? *Numeri.*

Deuteronomium quoque secunda lex, & Euāgelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet quæ priora sunt, vt tamē noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur. *Deuteronomium.* *1.Cor.14.d*

Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone cōplectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesq. leges dialecticæ, propositione, assumptione, cōfirmatione, cōclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de ceteris silēam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio inquit, quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspectari sunt, & nō alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. *Iob.*

Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solum gestis, verum etiam nomine præferens, transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia, Ecclesiæ cælestisq. Ierusalem spiritualia regna describit. *Iosue, sue Iesus Naue.*

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt. *Lib. Iudicū*

Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion. *Ruth.* *Isai. 16.a*

Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterē legem abolitam monstrat. Porro in Sadoc atque Dauid, noui sacerdotij, nouiq. imperij sacramenta testatur. *Reg.I.& II*

Melachim, id est tertius & quartus Regum liber, a Salomone vsque ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat vsque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnū Iuda & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. *Reg. III. & IIII.*

Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coartati, multo aliud, quam sonet in littera, prefigurāt.

Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari. *Osee.*

Ioel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cenaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mystice continentur. *Ioel.* *Act. 2.c*

Amos pastor, & rusticus, & ruborū mora distringēs, paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria aut quattuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in septimo & octauo gradu Iudæ & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ mōte, & ruituram domum maiorē, minoremq. testatur. Ipse cernit fictorē locustæ, & stantem Dominum super murū lituū vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahēs supplicia peccatoribus, & famem in terram; non *Amos.*

Digitized by Google

famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbũ Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur seruus Dei, pertonat cõtra Edom sanguineũ terrenum q. hominẽ, fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spiritali.

Ionas. Ionas columba pulcherrima naufragio suo passionẽ Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiã reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutẽ nuntiat.

Michæas. Michæas de Moraithi coheres Christi, vastationem annuntiat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.

Nahum. Nahum consolator orbis increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur, Ecce super mõtes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionẽ, vt Christum in cruce contẽpletur, & dicat, Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Sophonias. Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piscium, & eiulatũ a Secũda, & contritionem a collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt vniuersi qui inuoluti erãt argento.

Aggæus. Aggæus festiuus & lætus, qui seminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret. destructum templum ædificat, Deumq. patrem inducit loquentem, Adhuc vnũ modicum, & ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & venet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum vestibus sordidis indutũ, & lapidẽ oculorũ septem: cãdelabrumq. aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas a sinistris lampadis cernit, & dextris: vt post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equũ de Ierusalem, pauperem regẽ vaticinetur & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.

Malachias. Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Israel, & vocatione Gentium, Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituũ: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meũ in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Isaias. Isaiam, Ieremiã, Ezechielem, & Danielẽ quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Euangelium.

Ieremias. Secundus virgam nuceam, & ollam succensam a facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.

Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus vero, qui & extremus inter quattuor prophetas temporũ conscius, & totius mũdi φιλόσωρ. lapideũ præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronuntiat.

David. Dauid Simonides noster, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Prouerbia. Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam iungit, & Christum,
Ecclesiastes. sanctarumq. nuptiarum dulce canit epithalamium.
Cant. cant.

Esther. Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in posteros.

Paralipom. Paralipomenon liber, id est instrumenti veteris ἐπιτομή, tantus ac talis est, vt absque illo siquis scientiam Scripturarũ sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturas q. verborum, & prætermissa in Regũ libris tangũtur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones.

Esdras. Esdras & Nehemias, adiutor, videlicet, & consolator a Domino, in vnũ volumen coartantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omnisq. illa turba populi redeũtis in patriam, & descriptio sacerdotũ, leuitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptũ, excessisse modum epistolæ, & tamẽ non implesse quod volui. Audiuimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos quoque possimus dicere, Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantũ scio, quod nescio. *Nehemias.* *Psal. 118. 9*

Tangam & nouum breuiter testamentum.

Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioãnes quadriga Domini, & verũ Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totũ corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrũt fulgura, pedes habẽt rectos, & in sublime tẽdentes, terga pẽnata & vbiq. volitãtia, tenẽt se mutuo, sibiq. perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur, & pergũt quocũque eos flatus Spiritus sancti perduxerit. *Matthæus.* *Marcus.* *Lucas.* *Ioannes.* *Ezech. 1*

Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias, octaua enim ad Hebræos, a plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca scribere. *Paulus apostolus.*

Actus Apostolorum nudam quidem sonare videtur historiam, & nascẽtis Ecclesiæ infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum Lucã esse medicũ, cuius laus est in Euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam. *Actus apostolorum.* *2. Cor. 8*

Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, septem epistolas ediderunt tam mysticas quàm succinctas, & breues paritẽ ac longas: breues in verbis, longas in sententijs: vt rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat. *Iacobus.* *Petrus.* *Ioannes.* *Iudas.*

Apocalypsis Ioannis tot habet sacramẽta, quot verba. Parũ dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligẽtiæ. Oro te frater charissime, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nõne tibi videtur iam hic in terris regni cælestis habitaculũ? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborũ, quæ vel vitio interpretũ, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticã concionem facilius instruerent, & in vna eademq. sentẽtia aliter doctus, aliter auditet indoctus. Non sum tam petulãs, & hebes, vt hæc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuẽs, comitẽ spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærẽs inuenit. Discamus in terris, quorũ scientia nobis perseueret in cælo. Obuijs te manibus excipiam, & (vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiã) quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarũ tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatẽ morum tuorũ, contemptum sæculi, fidẽ amicitiæ, amorẽ Christi. Nam prudentiam & eloquij venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, & hærentis in salo nauiculæ funem magis præcide, quàm solue. *Apocalyp.* *Matt. 7. a* *Luc. 11. b*

VIII.

Nemo renũciaturus sæculo bene potest vẽdere quæ cõtempsit vt venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro cõputa. Antiquum dictũ est, Auaro tã deest quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarũ est: infidelis autem etiã obolo indiget. Sic viuamus tamquã nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, proijce. Tollenti tunicam, & palliũ relinquendũ est. Scilicet nisi tu, semper recrastinãs, & diẽ de die trahẽs, caute & pedetẽtim tuas possessiũculas vendideris, nõ habet Christus vnde alat pauperes suos. *Prouer. 17* *2. Cor. 6. b* *Matt. 5. g*

Totũ Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli nauem tantum & retia reliquerũt. vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Crœsi diuitijs. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum. *Matth. 4. e* *Marc. 12. d* *Luc. 11. e*

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI
Presbyteri in Pentateuchum Moysi ad Desiderium.

DESIDERII mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum, cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis, vt trãslatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certe, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta interpretum sugillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sæpissime testatus sim me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me studiũ prouocauit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco & obelo opus omne distinguens: dum aut illucescere facit quæ minus ante fuerant: aut superflua quæque iugulat & confodit, maxime quæ Euangelistarum & Apostolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de Veteri testamẽto legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: vt est illud, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniã Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparauit Deus diligentibus se: & multa alia quæ proprium σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc scripta sint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee, secundum in Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Prouerbijs, quintũ æque in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta sectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudæi prudẽti factum dicunt esse cõsilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicũque sacratũ aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: vt & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit: quibus diuisi eadem scriptitarint: cum Aristæas eiusdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo post tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in vna basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagorã, & Demosthenis pro Ctesiphonte, orationẽ afflatus rhetorico spiritu trãstulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minime. Sed post priorũ studia, in domo Domini quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante aduentum Christi, & quod nesciebãt, dubijs protulere sentẽtijs: nos vero post passionẽ & resurrectionem eius, non tam prophetiam quàm historiam scribimus. aliter enim audita: aliter visa narrantur. quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: nõ damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter eunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus vltimũ pene gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuersarum vrbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab Apostolis vsurpata testimonia probauerunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verum hæc contra inuidos. Nunc te precor Desideri charissime, vt me, quia tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordiũ capere, orationibus iuues: quo possim eodẽ spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonẽ.

Deu. 9

Exod. 35

Osee. 11
Isa. 11
Zach. 12
Prou. 18
Isa. 64

EIVSDEM IN IOSVE PRÆFATIO.

TAndem finito Pentateucho Moysi, velut grandi fenore liberati, ad Iesum filium Naue manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id est Iosue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusq. lectorem vt siluam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra diuisas, diligens scriptor conseruet: ne & noster labor, & illius studium pereat. Et vt in primis, quod sæpe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum noua cudere, sicut amici mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen nostra delectant: vt pro Græcorum ἐξαπλοῖς quæ & sumptu, & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et si cubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inueniant quod requirunt: maxime cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: & vnusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est: & vtique non possit verum esse quod dissonat. Vnde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet; vel contemnens, si displicet: meminerit q. illorum versuum, Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens, aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui. Existimasti inique quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis vtilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahendo laborare? dolere Iudæos quòd calumniandi eis & irridendi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homines id despicere, immo lacerare. vnde aduersarij torqueantur? Quod si vetus eis tantum interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea quæ sub asteriscis & obelis vel addita sunt vel amputata, legunt, & negligũt? Quare Danielem iuxta Theodotionis translationem, ecclesiæ susceperunt? Cur Origenẽ mirantur, & Eusebium Pamphili, cunctas editiones similiter differentes? Aut quæ fuit stultitia, postquam vera dixerint, proferre quæ falsa sunt? Vnde autem in nouo testamento probare poterunt assumpta testimonia quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum post sanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui; decreuimus dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, & omissum iam diu opus, quasi quodam postliminio, repetere: præsertim cum & admirabilis, sanctusq. vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam festinantes, mortiferos sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

Psal. 49.

Digitized by Google

PRAEFATIONEM EIVSDEM

S. Hieronymi in libros Regum supra reperies, ideo in principio positam, quòd librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus galeatus.

Eiusdem in librum Paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura & vt ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superfluerame, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat, & nascentis Ecclesiæ robora uerat fidem, iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nūc vero cum pro varietate regionum diuersa ferātur exemplaria, & germana illa antiquaq. translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrij putas, aut e pluribus iudicare quid verum sit, aut nouū opus in veteri opere cudere, illudentibusq. Iudæis, cornicū, vt dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Cōstantinopolis vsque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæstinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgauerūt: totusq. orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes nō solum exempla composuit quattuor editionū, e regione singula verba describēs, vt vnus dissentiens, statim ceteris inter se consentientibus arguatur: sed, quod maioris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur alijs licuit non tenere quod semel susceperant: & post Septuaginta cellulas, quæ vulgo sine auctore iactantur, singulas cellulas aperuere, hocq. in ecclesijs legitur quod Septuaginta nesciernnt; cur me non suscipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, &, quod his maius est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Euangelio, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apostoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: ceteraq. his similia in Hebræorum libris inueniri. Certe Apostoli & Euangelistæ, Septuaginta interpretes nouerant: & vnde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Christus Dominus noster vtriusque testamenti conditor, in Euangelio secundum Ioannem, Qui credit, inquit, in me, sicut dicit Scriptura, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique scriptum est, quod Saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur reuertendum est, vnde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum respōdeo, qui canino dente me rodūt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accusatores & defensores, cum in alijs probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium non in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum quos in conuentu fratrum semper edissero. Et quod nunc דברי הימים, id est verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, vt inextricabiles moras, & siluam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumq. barbariem apertius, & per versuum cola digererem, mihimet ipsi & meis iuxta Himeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

Matth. 2
Ioan. 19
1. Cor. 2

Ioan. 7

AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM

in eundem præfatio eiusdem.

QVomodo Græcorum historias magis intelligunt qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum qui a Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis nauigauerint: ita sanctam Scripturam lucidius intuebitur qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbiū memorias, locorumq. vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: vt circumiremus prouinciam, quam vniuersæ Christi ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane charissimi, numquā me in diuinis voluminibus, proprijs viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum. quanto magis de his super quibus anceps eram? Denique, cum à me nuper litteris flagitassetis, vt vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi: & contuli cum eo a vertice, vt aiunt, vsque ad extremum vnguem: & sic confirmatus, ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, vt non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea quæ vera fuerunt transtulerant, sed scriptorum culpæ ascribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant; & sæpe tria nomina, subtractis e medio syllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel e regione vnum nomen, propter latitudinem suam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, vt plerique existimant, sed vrbes, & regiones, & saltus, & prouincias sonant, & oblique sub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur historiæ: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nonne ecce hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, vnus sit: & apud illos vocatus, דברי הימים, id est verba dierū: qui propter magnitudinem, apud nos diuisus est. quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes secent, cum vnus a suo Auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, vt dixi, significantias sonant. Ad extremū quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & historiæ quæ vel prætermissæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leuiter, hic per quædam verborum compendia explicētur. Orationum itaque vestrarum adiutus auxilio, misi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque, vt ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm discere. Siquis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumq. sermonis; & tunc nostro labori, si potuerit, detrahat. Vbicumque ergo asteriscos, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi vero obelus, trāsuersa scilicet virga, præposita est, illic signatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Digitized by Google

EIVSDEM AD DOMNIONEM & Rogatianum, in Esdram, & Nehemiam prefatio.

VTrum difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, nedum statui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, sententiæ est: & magnitudo oneris impositi ita ceruices premit, vt ante sub fasce ruendum sit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum studia; qui omne quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum contra se conscientia repugnante, publice lacerant quod occulte legunt, ita tamen vt clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam a labijs iniquis, & a lingua dolosa. Tertius annus est quòd semper scribitis atque rescribitis, vt Esdræ librũ & Esther, vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud est quod a nobis vertitur, nõ statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigando nisi odium quærere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos mi Domnion & Rogatiane charissimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisq. eorum supercilium, qui iudicare tantum de alijs, & ipsi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum sunt quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar; admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte & per interualla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio, librariorum diligentia, conseruetur. Nec quemquam moueat quod vnus a nobis liber editus est: nec apocryphorum tertij & quarti somnijs delectetur: quia & apud Hebræos Esdræ Nehemiæq sermones in vnum volumen coartantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor senibus sunt, procul abijciendi. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata & inuersa demonstrat; nec potest vtique verum asseri quod diuersum est: mittite eum ad Euãgelia: in quibus multa ponuntur quasi de Veteri testamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazarzus vocabitur. &, Ex Ægypto vocaui filium meum. &, Videbunt in quem compunxerũt. multaq. alia, quæ latiori operi reseruamus: & quærite ab eo vbi scripta sint. cumq. proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiũtur. Sed vt ad compendium veniam, certe quod illaturus sum, æquissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm a me versum est? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipsis auctoribus, translationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium ac beneuolentiam, qui post Septuaginta translatores, iam Christi Euangelio conscente, Iudæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiose legunt, & per Origenis laborem in hexapis, ecclesijs dedicarunt. Quantomagis Latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Græciam a se aliquid mutuari? Primum enim magnorum sumptuum est & infinitæ difficultatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt, ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum Scripturæ sensum reinquens, vniuscuiusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ saltem paruam habemus scientiam, & Latinus nobis vtcumque sermo non deest, & de alijs magis possumus iudicare, & ea quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibilet, victorq. Sinon incendia iactet: numquam meum, iuuante Christo, silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abijciant. Euentilent apices, litteras calumnientur: magis vestra charitate prouocabor ad studium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

Psal. 119

EIVSDEM AD CHROMATIVM & Eliodorum in Tobiam prefatio.

MIrari non desino exactionis vestræ instantiam. exigitis enim vt librum Chaldæo sermone conscriptum, ad Latinum stylum traham; librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum scripturarum secantes, his quæ hagiographa memorant, mãciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguũt & nos Hebræorum studia: & imputant nobis, cõtra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisæorum displicere iudicio, & Episcoporũ iussionibus deseruire, institi vt potui. Et quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico; vtriusque linguæ peritissimũ loquacem reperiens, vnius dici laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario, sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero, me, quod iubere estis dignati, complesse.

EIVSDEM PRÆFATIO in Librum Iudith.

APud Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad roborandã illa quæ in cõtentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen sermone cõscriptus, inter historias computatur. Sed quia hũc librum synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquieui postulationi vestræ, immo exactioni: & sepositis occupationibus, quibus vehementer arcabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis sensum e sensu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui: sola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum, & triũphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non solum feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

EIVSDEM IN LIBRVM Esther prefatio.

LIbrum Esther varijs translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archiuijs Hebræorum reuelans, verbum e verbo expressius transtuli. Quem librũ editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum simbus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit. Vos autem o Paula & Eustochium, quoniam & bibliotheca Hebræorum studuistis intrare, & interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite; vt possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expauescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant: & Psal. 52

secundum

Digitized by Google

Galat. 1 secundum Apostolum, Qui eiusmodi sunt, serui Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex minio vsque ad Teth litteram fecimus diuersis in locis, volentes scilicet Septuaginta interpretũ ordinem per hoc insinuare studiosis lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

EIVSDEM IN LIBRVM Iob prefatio.

COgor per singulos scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex vtroque commixtum, & medie temperatum genus translationis expresserint; & omnia Veteris instrumẽti volumina Origenes obelis asteriscisq. distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis iadere. Neque enim fieri potest vt quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Iob: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur. & hoc dumtaxat apud Græcos. Ceterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis & obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt; vt decurtatus & laceratus, corrosusq. liber fœditatem sui publice legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoq. sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nũc simul vtrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocãt, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: vt si velis anguillã vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc vnum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos prosa oratio est. Porro a verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo: vsque ad eum locum, vbi ante finem voluminis scriptum est, Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo, spondeoq. currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis, quàm simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu vsque ad finem libri, paruũ comma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græciq. Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cæsariẽsem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, sed vt ea quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certe scriptorum vitio depravata, manifestiora nostra interpretatione fierent: Vt qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipsis cunabulis inter grammaticos & rhetores & philosophos detriti sumus. Quòd si apud Græcos post Septuaginta editionem, iam Christi Euãgelio coruscante, Iudæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Iudaizãtes hæretici sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in ἐξαπλοῖς habentur apud ecclesias, & explanantur ab ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, & de parẽtibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cuius studiũ fuit omissa repetere, depravata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro & fideli aperire sermone; vel a fastidiosis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoq. descriptos, vel vncialibus, vt vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meisq. permittant pauperes habere schedulas, & nõ tam pulchros codices, quam emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore translata est. Eligat vnusquisque quod vult: & studiosum me magis, quàm maleuolum probet.

Iob. 42

ALIA EIVSDEM PRAEFATIO.

SI aut fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam sentibus virgultisq purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falsarius dicor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, vt etiam confessa plerisque vitia placeãt: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, o fratres dilectissimi, vnicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro fiabello, calathis, sportellisque, munusculis monachorũ, spiritalia hæc & mantura dona suscipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrum immaculatumq. gaudete. Quomodo enim post probationem atque victoriam, duplicia sunt ei vniuersa reddita; ita ego in lingua nostra, vt audacter loquar, feci eũ habere quæ amiserat. Igitur & vos, & vnumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principijs librorum eadem semper annectens, rogo, vt vbicumque præcedentes virgulas videritis, sciatis ea quæ subiecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porro vbi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt. necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, vt sensum legentibus tollerent, orãtibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex otio meo ecclesijs Christi venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

EIVSDEM IN PSALTERIVM, quod secundum Septuaginta editionem correxit, prefatio.

PSalterium Romæ dudum positus emendaram: & iuxta Septuaginta interpretes, licet cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis, o Paula & Eustochium, scriptorum vitio depravatum, plusq. antiquum errorem, quàm nouã emendationem valere: me cogitis, vt velut quodam nouali, scissum iam aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, vt quod crebro male pullulat, crebrius succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tam vos, quibus forte labor iste delũdat, quàm eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cũ cura & diligẽtia transcribãtur. Notet sibi vnusquisque

vel

Digitized by Google

vel iacentem lineam, vel radiantia signa, idest obelos, vel asteriscos. Et vbicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea vsque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æque vsque ad duo puncta, iuxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis & studioso cuique fecisse me sciens: non ambigo multos fore qui vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quam discere: & de turbulento magis riuo, quam de purissimo fonte potare.

EIVSDEM PRÆFATIO *in libros Salomonis.*

IVngat epistola, quos iungit sacerdotium: immo charta non diuidat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros & librarios suttentatis, vt vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me vobis esurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius sim. Itaque lõga ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, triduí opus nomini vestro consecrauí, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat. קוהלת, quem Græce Ecclesiasten, Latine concionatorem possumus dicere: שיר השירים, quod in nostra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & Panarcetos Iesu filij Sirach liber, & alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem. Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, vt apud Latinos, sed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes & Canticum canticorum: vt similitudinem Salomonis, non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nusquam est, quin & ipse stylus, Græcam eloquentiam redoleat: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabeorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatũ confirmandam. Si cui sane Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatã. Neque enim noua sic cudimus, vt vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissimæ commendatæ, suum saporem seruauerint.

AD PAVLAM ET EVSTOCHIVM *in translationem Isaia ex Hebraica veritate, eiusdem præfatio.*

NEmo cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis & operibus Salomonis: sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur & commata, qui vtique prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam, nouo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum, quòd in sermone suo disertus sit: quippe vt vir nobilis & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum. Vnde accidit, vt præ ceteris, florem sermonis eius, translatio non potuerit conseruare. Deinde etiã hoc adijciendum, quòd non tam propheta dicendus sit, quàm euangelista. Ita enim vniuersa Christi, Ecclesiæq. mysteria ad liquidum prosecutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiã texere. Vnde conijcio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramẽta perspicue Ethnicis prodere: ne sanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cum hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere: nec facile quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morsibus pluriorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammã mitto manum: & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta trãslatores Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & postea despiciant: ne videantur, non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Isaias in Ierusalem, & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentiũ, & aduentu Christi est. Quem quanto plus amatis, o Paula & Eustochium, tanto magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præsenti qua me indefinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de fallitate Scripturarum ecclesijs eius diutius insultarent.

EIVSDEM IN IEREMIAM *præfatio.*

IEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaiæ & Osee & quibusdam alijs prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetauerit. Porro simplicitas eloquij, a loco et in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est vsque hodie viculus, tribus ad Ierosolymis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris vtero sanctificatus: vt virginitate sua euangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non solum spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus Israel Assyrij in Medos transtulerant: iam terras earum, coloniæ Gentium possidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensurę metri, versibusq. reddidimus. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autẽ Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modũ furori eorũ silentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid scriptitantem, inuidorum insaniam prouocare.

EIVS-

EIVSDEM IN EZECHIELEM *præfatio*.

EZechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonē: ibiq. ijs qui cū eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus quod ad Ieremiæ vaticinium se vltro adiectarijs tradidissent, & viderent adhuc vrbem Ierosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Tricesimo autem a tatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exortus est ad concaptiuos loqui, Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex vtroque medie temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio nō multū distat ab Hebraico. Vnde non satis miror quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes: in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannauerint; dicite eis quod nemo eos compellat vt scribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græce significantius dicitur, Vt vocentur φαγολοίδοροι, quod est, manducantes sannas.

EIVSDEM IN DANIELEM *præfatio*.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris ecclesiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in translatione seruare: siue sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis Chaldæam linguam sciente, editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare possum, quod multum a veritate discordet, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe est Danielem maxime & Esdrā Hebraicis quidem litteris, sed Chaldæo sermone conscriptos. & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus post Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguæ huius pistrinū reclusissem: & multo sudore, multoq. tempore vix cœpissem anhelantia tridentiaq. verba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi nouissime in Danielem: & tanto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in sua lingua ingerēte, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar sciolus, inter Hebræos cœpi rursus esse discipulus Chaldaicus. Et vt verum fateat, vsque ad præsentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere & intelligere, quam sonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconisq. fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, veru antepositio, easq. iugulante subiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quēdam de præceptoribus Iudæorum, cum Susannæ derideret historiam, & a Græco nescio quo eam diceret esse confictam: illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppositit, etymologias has ἀπὸ τῆ χοίνου χοίσαι, καὶ ἀπὸ τῆ πρίνου πρίσαι, de Græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: Vt verbi gratia, dicamus de arbore illice dixi: de eum, illico pereas: & a lentisco, in lentem te comminuat angelus: vel nō lente pereas: aut lētus, id est flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuisse otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æstuantis incendij metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent. aut quod miraculum diuinæq. afflationis indicium, vel draconem interfectum ossa pecus, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis viri, quam prophetali essent spiritu perpetrata? Cum vero ad Habacuc venires, & de Iudæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum vbi legisset in toto veteri testamento quemquam sanctorum graui vol ille corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse, cui cum quidam e nostris satis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxisset in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuisse transiatum: deriti hominem, & ex ipso volumine demonstrauit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique & Apostolum nostrum, videlicet vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse, Siue in corpore, siue extra corpus: nescio, Deus scit. His & talibus argumētis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielē apud Hebræos inter prophetas: sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & in hagographa, id est in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non est huius temporis disserere. Quæ autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum Porphyrius obijciat: testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinarius: qui multis versiū millibus eius vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obtecro vos O Paula & Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, vtile Ecclesiæ, dignum posteris. Præsentium quippe iudicijs oblatrantium non satis moueor: qui in vtramque partem, aut amore labuntur, aut odio. 2. Cor. 12.

EIVSDEM IN XII PROPHETAS *præfatio*.

NOn est idē ordo duodecim prophetarū apud Hebræos, qui est apud nos. Vnde secundum id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt, Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens. Ioel planus in principijs: in fine obscurior Et vsque ad Malachiā, habent singuli proprietates suas: quem Esdram scribā, legisq. doctorem Hebrai autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos o Paula & Eustochium admonitas volo, vnum librū esse duodecim prophetarum: & Osee synchronon Isaiæ: Malachiam vero Aggæi & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo; sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

EIVSDEM IN EVANGELISTAS *ad Damasum præfatio*.

NOuum opus me facere cogis ex veteri: vt post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant, quę sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernā. Pius labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de ceteris, ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam, & senescentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen assumpserit, & a sa-

liua

Digitized by Google

Nos tamen nemo libibit, videri discrepare quod lectitari [illegible] statim erumpat in vocem, me falsarium, me clandestinum esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersus quã in [illegible] diplex causa me consolatur: quod & tu qui [illegible] sacerdos es, fieri iubes: & verum non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibẽda: respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas est quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel a vitiosis interpretibus male reddita: vel a præsumptoribus imperitis emendata peruersius: vel a librariis dormitantibus aut addita sunt, aut mutata, corrigimus? Neque vero ego de veteri disputo testamento: quod a Septuaginta senioribus in Græcam linguam versum, tertio gradu ad nos vsque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter nouos, & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamento: quod Græcum esse, non dubium est, excepto apostolo Matthæo, qui primus in Iudæa euangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat, & in diuersos riuulorũ tramites ducit: vno de fonte quærendum est. Prætermitto eos codices, quos a Luciano & Hesychio nuncupatos, paucorũ hominum affirmat peruersa contentio: quibus vtique nec in toto Veteri instrumẽto post Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Nouo profuit emẽdasse: cum multarum gentium linguis scriptura ante translata, doceat falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præsens præfatiuncula polliceatur quattuor tantũ Euangelia, quorum ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicum Græcorum emendata collatione, sed veterum, quæ ne multum a lectionis Latinæ consuetudine discreparent, ita calamo temperauimus, vt illa tantum quæ temere videbantur mutare correctis, ea quæ manere pateremur vt fuerant. Canones quoque quos Eusebius Caesariensis episcopus Alexandrinus secutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, licet in Græco habentur, expressimus. Quod si quis de canonis volierit nosse quæ in Euangelijs, vel eadem, vel diuersa, vel sola sint, eorum distinctione cognoscet. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inuoluit, quod in eadem re alius Euangelista plura dixerit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. Vnum eundemque sensum alius aliter expressit, ille qui vnum e quattuor primum legerat, ad eius exemplum ceteros quoque existimauerit emendandos. Vnde accidit vt apud nos mixta sint omnia, & in Marco plura Luca atque Matthæi. Rursum in Matthæo plura Ioannis & Marci, & in ceteris reliquorũ quæ alijs propria sunt, inueniãtur. Cũ itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato, & similia omnium loca, & singulis sua quæque restitues. In canone primo concordant quattuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes. In secundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto duo, Matthæus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In sexto duo, Matthæus, Marcus. In septimo duo, Matthæus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo propria quoque quæ non habentur in alijs, ediderunt. Si quis vero Euangelijs ab vno incipiens vsque ad finem historiam, dispar numerus accrescit. Hic nigro colore detectus, sub se habet alium ex minio discolorem numerum, qui ad decem vsque procedens, indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum ergo aperto codice, verbi gratia, illud sine illud capitulum scire volueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum est distincta congeries, eodemq. canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum, eiusdem Euangelistæ qui & ipse ex inscriptione signatur, inuenies, atque e vicino ceterorum tramitibus inspectis, quos numeros e regione habeant, annotabis, & cũ scieris recurres ad volumina singulorum, & sine mora repertis numeris quos ante signaueras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex similitudine numerorũ error inuoluat, quod licubi in subnotatione canonum distinctorum in canone quolibet tres Euangelistæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus e contrario, discrepantes, quod id tres illi in eo loco semel dixerint, quartus toties in corpore voluminis sui ponat, quoties diuersi numeri in eius canone positi stant contra prædictorum numerorum continuatas similitudines. Item si in vno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo amplius reperiatur in ordine collocatus, & dispares inueniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorum ve canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine semel dictum esse ostendit, alter alterius eorum toties vno atque eodem sensu loquantur, quoties prætulerint in numerorũ annotatione distantiam. Et hoc in omnium nouem canonum coitatione seruabitur. Ceterum in decimo (quoniam propria singulorum tantummodo continentur) non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto vt in Christo valeas, & memineris mei Papa beatissime.

EIVSDEM EX CATALOGO scriptorum ecclesiasticorum.

PAulus Apostolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Beniamin & oppido Iudæa: Giscbalis fuit. quo a Romanis capto, cũ parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit, a quibus ob studia legis missus Ierosolyma, a Gamaliel viro doctissimo cuius Lucas meminit, eruditus est. Cum autem interfuisset necti martyris Stephani, & acceptis a pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crediderant, Damascum pergeret, reuelatione compulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore transfatus est. Cumq. primum ad prædicationem eius Sergius Paulus Proconsul Cypri credidisset, ab eo, quod eum Christi fidei subegerat, fortitus est nomen Paulus: & iuncto sibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertensq. Ierosolymam, a Petro, Iacoboq. & Ioanne, Gentium apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenissime de eius conuersatione scriptum est, hoc tãtum dicã, quòd post passionem Domini vicesimoquinto anno, id est secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Iudææ successit Felici, Romã vinctus mittitur, & biennii in libera manens custodia, aduersus Iudæos de aduentu Christi quotidie disputauit. Sciendum autem in prima satisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ) Paulum, a Nerone dimissum, vt Euangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum (eo tempore quo & passus est, de vinculis dictat epistolam,) In prima mea satisfactione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio complectur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestissime leonem propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus, Liberatus sum de ore leonis. Et statim, Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluauit me in regnum suum celeste, quod scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epistola præmiserat, Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusq. est in via Ostiensi, anno post passionem

Digitized by Google

sionem Domini tricesimoseptimo. Scripsit autem nouem ad septē Ecclesias epistolas, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnā, ad Ephesios vnā, ad Philippenses vnam, ad Colossenses vnam, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos, Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter styli sermonisq. distantiā: sed vel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucæ Euangelistæ iuxta quosdam: vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quē aiunt sententias Pauli proprio ordinasse, & ornasse sermone: vel certe quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat, scripserat vt Hebræus Hebræis Hebraice, id est suo eloquio disertissime, vt ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc causam esse, quod a ceteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

EIVSDEM EX CATALOGO *scriptorum Ecclesiasticorum.*

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iustus, vt nonnulli existimant, Ioseph, ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cuius Ioannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini, statim ab Apostolis Ierosolymorum Episcopus ordinatus, vnam tantum scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodā sub nomine eius edita asseritur. licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egesippus vicinus Apostolicorum temporū, in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans, ait, Suscepit ecclesiam Ierosolymæ, post Apostolos frater Domini Iacobus, cognomento Iustus. multi siquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo. huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorū: siquidem vestibus laneis non vtebatur, sed lineis: solusq. ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederētur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum est. Sed & Iosephus in vicesimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in septimo ὑποτυπώσεων, mortuo Festo, qui Iudæam regebat, missum a Nerone esse successorē eius Albinum: qui cum necdum ad prouinciam peruenisset, Ananus, inquit, pōtifex adolescēs, Anani filius, de genere sacerdotali, accepta occasione ἀναρχίας, concilium congregauit, & compellens publice Iacobū vt Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iussit. qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc semiuiuus tendens ad cælū manus diceret, Domine ignosce eis: quod enim faciunt, nesciunt: fullonis fuste quo vda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interijt. Tradit item Iosephus tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditū sit subuersam esse Ierosolymā. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas, Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebrius acta testantur. Euangelium quoque quod appellatur secundum Hebræos, & a me nuper in Græcum, Latinumq. sermonem translatum est, quo & Origenes sæpe vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert: Dominus autē cum dedisset sindonem seruo sacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusq. post paululum, Afferte, ait Dominus, mensam & panem. Statimq. additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus. Triginta itaque annos Ierosolymis rexit Ecclesiam, id est vsque ad septimum Neronis annum, & iuxta templum, vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimam Hadriani notissimum habuit. Quidam e nostris in Monte oliueti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

Gal. 1. d

EIVSDEM EX CATALOGO *Scriptorum Ecclesiasticorum.*

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibiq. vigintiquinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis, asserēs se indignum vt sic crucifigeretur vt Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur: quarum secunda, a plerisque eius esse negatur, propter styli cum priore disionantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit huius dicitur. Libri autem e quibus vnus actorum eius inscribitur, alius Euāgelij, tertius prædicationis. quartus Apocalypsis, quintus iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalē, totius vrbis veneratione celebratur.

EIVSDEM EX CATALOGO *Scriptorum Ecclesiasticorum.*

IVdas frater Iacobi paruam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque reijcitur: tamen auctoritatem vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

LIBER

Digitized by Google

Digitized by Google

Æterna Lux, potensq; rerum Conditor
Lucem creat; serenus umbras disiicit. prima he.

Digitized by Google

Pandit sue bonitatis aureos sinus,
Pius Opifex: contrà, tenebrarum fugat caliginem.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Coelestes orbes, convexa per ardua, firmat,
Dextra potens: ab aquis dividit agmen aquæ.

Digitized by Google

Ambrosii suprà latices densantur: at infrà,
Terreni sistunt. Vtraq; facta, DEI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Aequora secedunt; Tellus emergit ab unda,
Numinis imperio: squallet et aret humus.

Digitized by Google

Mox surgunt montes nemorosi: frondibus, arbos;
Frugibus, arva virent. germine, vernat ager.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Geminum additur Coelo decus: Sōl aureus,
Dux, lucis; vmbræ, Cynthia.

Digitized by Google

Stellæ nitore fulgido passim micant:
Tot temporum Internuntii.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Tellus at edit arbitratu Numinis,
Jumenta, bes tias, feras.

Digitized by Google

Tandem, creatarum omnium rerum, potens Numen, hominem, creat DVCEM.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Ornamenta novo, iam constant omnia M.
Ille Opifex, nil, quod pficiatur, habet.

Digitized by Google

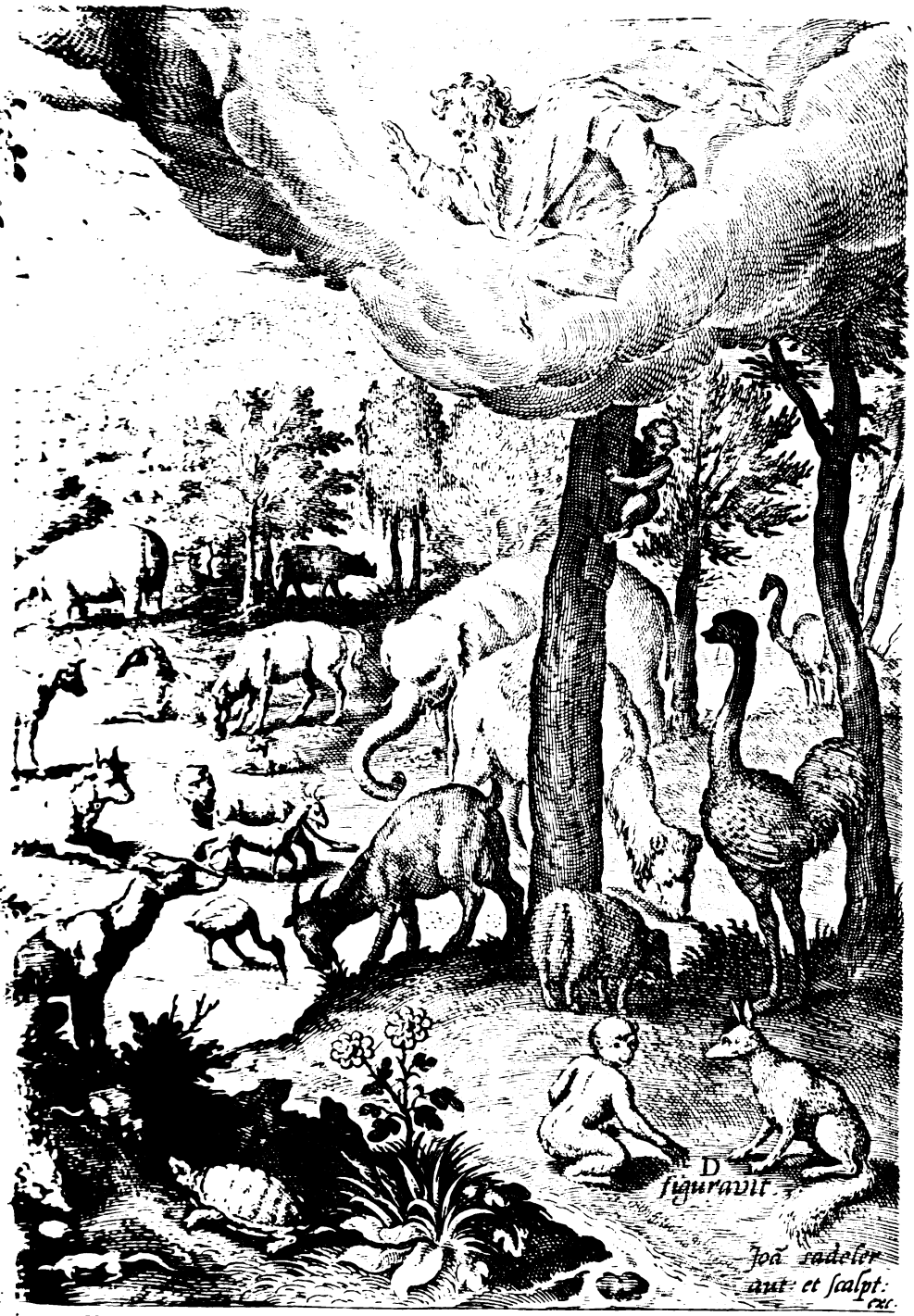

Ergò capit Requiem septena luce. potenti,
Constituens, dextra, Sabbatha dia, sacrat.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Fgt Pus Adam ex luto, diuinæ in imagine formę.
Cui vetitum fatale fuit decerpere pomum.

Digitized by Google

Cum consorte diu coluit pia rura beati
Siderus, Eoum longè proiecta sub orbem.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

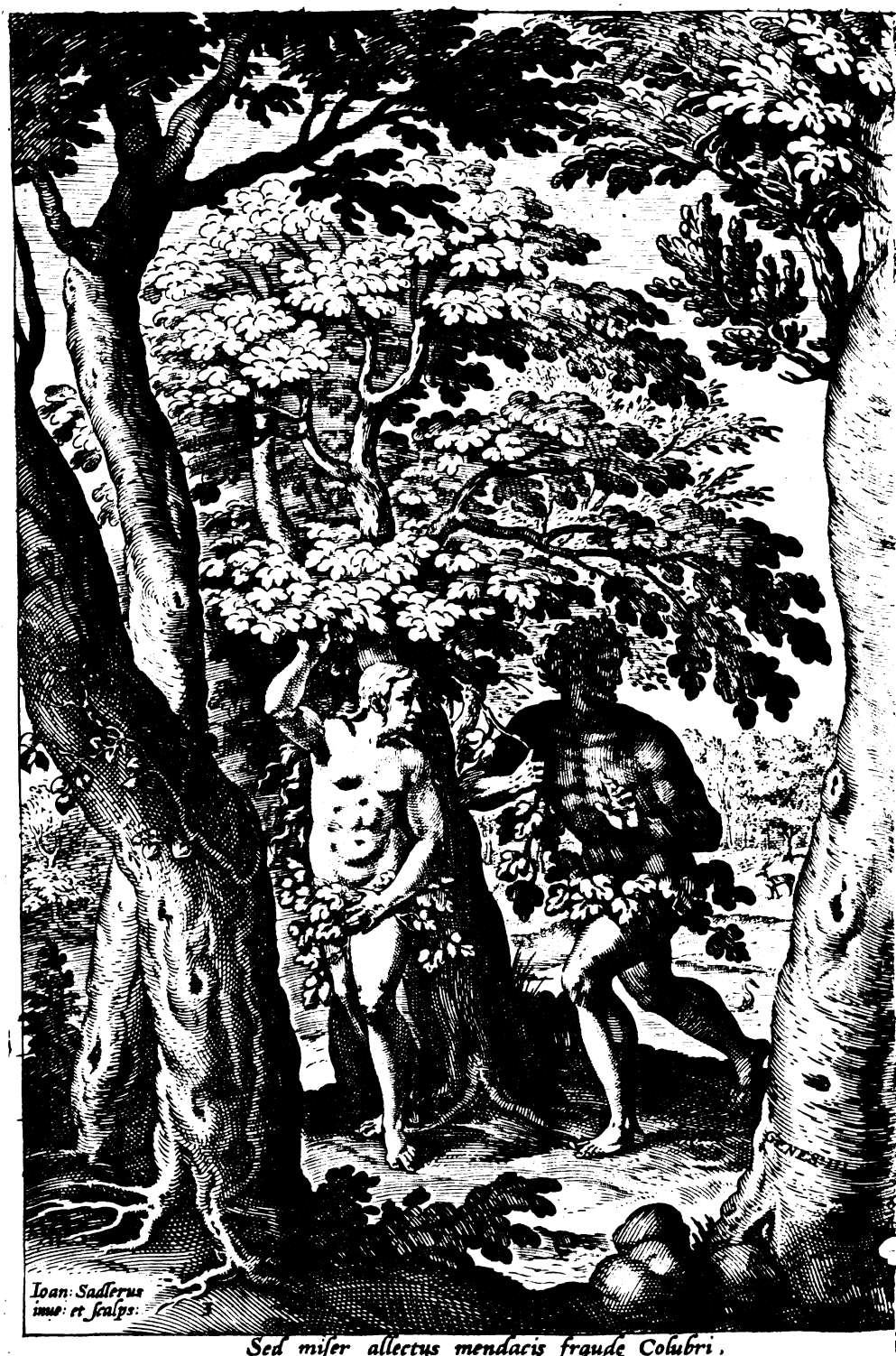

Sed miser allectus mendacis fraude Colubri,
A Domini facie fugit, et sese abdidit atris

Digitized by Google

Speluncis, latebris, gelidis nemorumq; tenebris.
Attamen auxilium promissi seminis optat.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Genus natantum piscium; tranantium
Auras, aves, pariunt Aquæ.

Digitized by Google

Ludit per undas æquoris squamans pecus:
Volucres, DEO ducunt choros.

Digitized by Google

Digitized by Google

LIBER GENESIS.

HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

Act.14.c.15 17.f.24 Psal.32.a.6. 135.a.5. Eccl.11.a.1

IN PRINCIPIO 1
creauit Deus A
cælum, & terram. * Terra autem erat 2
inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur super aquas. * Dixitq. 3
Eccl.11.a.3 Deus: ‖ Fiat lux. Et facta est lux. * Et vidit Deus lucem quòd esset bona: & diuisit lucem a tenebris. * Appellauitq. lucem Diem, & tenebras Noctem: factumq. est vespere, & mane, dies vnus. * Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: & diuidat aquas ab aquis. * Et fecit Deus firmamentum, diuisitq. 7
‖ Psal.135.a.5 Ier.10.b.12. 51.b.15. Psal.148.a.4. aquas, quæ erant sub firmamento, ab his, ‖ quæ erant super firmamentum. Et factum est ita. * Vocauitq. Deus firmamentum, Cælum: & factum est vespere & mane, dies secũdus. * Dixit vero Deus: 9
Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum vnum: & appareat arida. Et factum est ita. * Et vocauit Deus aridam, 10
Psal.32.b.7. 32.b.12. 135.a.6 Ioo 38.a.4 Terram, congregationesq. aquarum appellauit Maria. Et vidit Deus quòd esset bonum. * Et ait: Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. * Et 12
protulit terra herbam virẽtem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumq. faciens fructum, & habens vnumquodque sementem secundum speciem suam. Et 13
vidit Deus quòd esset bonum. * Et factum est vespere & mane, dies tertius. 14
* Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, & diuidant diem ac noctem, & sint ‖ in signa & tempora, & dies ‖ Psal.135.b.
15 & annos: * vt luceant in firmamento cæli, & illuminent terram. Et factũ est ita. 16
* Fecitq. Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt præesset diei: & luminare minus, vt præesset nocti: & stellas. 17
* Et posuit eas in firmamento cæli, vt lu- 18
ceret super terram, * & præessent diei ac nocti, & diuiderent lucem ac tenebras. 19
Et vidit Deus quòd esset bonum. * Et factum est vespere & mane, dies quartus. 20
* Dixit etiam Deus: Producant aquæ re- C
ptile animæ viuentis, & volatile super 21
terram sub firmamento cæli. * Creauitq. Deus Cete grandia, & omnem animam viuentem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit 22
Deus quòd esset bonum. * Benedixitq. eis, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: auesq. multiplicentur super terram. * Et factum est ve- 23
spere & mane, dies quintus. * Dixit quoque Deus: Producat terra animam viuẽtem in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. 24
Factumq. est ita. * Et fecit Deus bestias 25
terræ iuxta species suas, & iumenta, & omne

Digitized by Google

omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum, * & ait: Faciamus Hominem ad imaginem, & similitudinem nostrã: & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestijs, vniuersæq. terræ, omniq. reptili, quod mouetur in terra. * Et creauit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creauit illum, ‖masculum & feminam creauit eos. * Benedixitq. illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini, & replete terrã, & subijcite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram. * Dixitq. Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ‖vt sint vobis in escam: * & cunctis animantibus terræ, omniq. volucri cæli, & vniuersis quæ mouentur in terra, & in quibus est anima viuens, vt habeant ad vescendum. Et factum est ita. * ‖Viditq. Deus cuncta quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum est vespere & mane, dies sextus.

‖Col.3.b.10 ‖Infra 5.a.1. 9.a.6. ‖1.Cor.11.b.7 26 27 D ‖Sap.1.c.22 Matt.19.a.4 Eccl.17.a.1 ‖Infr.8.c.17. 9.a.1. 28 29 ‖Infr.9.a.3 30 ‖Eccl.39.c.21 Mar.7.d.37 31

CAP. II.

IGitur perfecti sunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum. * Compleuitq. Deus die septimo opus suum quod fecerat: & ‖requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat. * Et benedixit diei septimo; & sanctificauit illum: quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod creauit Deus vt faceret. * Istæ sunt generationes cæli & terræ, quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum & terram: * Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemq. herbam regionis priusquã germinaret: non enim pluerat Dominus Deus super terram, & homo non erat qui operaretur terram: * Sed fons ascendebat e terra, irrigans vniuersam superficiem terræ. * Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & ‖factus est homo in animam viuentem. * Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis a principio: in quo posuit hominem quem formauerat. * Produxitq. Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue: lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumq. scientiæ boni & mali. * Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigãdum paradisum, qui inde diuiditur in quattuor capita. * Nomen vni ‖Phison: ipse est qui circuit omnem terram Heuilath, vbi nascitur aurum: * Et aurũ terræ illius optimum est: ibi inuenitur bdellium, & lapis onychinus. * Et nomen fluuij secundi Gehon: ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ. * Nomen vero fluminis tertij, Tygris: ipse vadit contra Assyrios. Fluuius autem quartus, ipse est Euphrates. * Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum: * Præceptiq. ei dicẽs: Ex omni ligno paradisi comede: * De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. * Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. * Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea: omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipsum est nomen eius. * Appellauitq. Adam nominibus suis cuncta animantia, & vniuersa volatilia cæli, & omnes bestias terræ: Adæ vero non inueniebatur adiutor similis eius. * Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumq. obdormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea. * Et ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam. * Dixitq. Adam: ‖Hoc nunc, os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. * Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ: ‖& erunt duo in carne vna. * Erat autem vterque nudus, Adam scilicet & vxor eius: & non erubescebant.

Exo.20.b.11 1.d.17 Deut.5.b.14 Heb.4.b.4 1 2 A 3 4 5 6 7 ‖1.Cor.15.f. 5. 8 B 9 10 11 ‖Eccl.24.c.35 12 13 14 C 15 16 17 18 19 20 D 21 22 23 ‖1.Cor.11.b.9 Mat.19.a.5 Mar.10.a.7 Eph.5.g.31 24 25 ‖1.Cor.6.d.16

CAP. III.

SEd & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus vt non comederetis de omni ligno paradisi? * Cui respondit

1 A 2

Digitized by Google

Digitized by Google

Constituunt summo fratres holocausta Tonanti,
Terræ primitias, hic fruges, alter at agnum:

Digitized by Google

Grata sed altisonu fuerit quod victima Abelis,
Innocui maculat fratris se sanguine Cain.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SPIRITVS

6 Vtilis ad cuncta est pietas : promissio vitæ 1. Timot.

Digitized by Google

PIETATIS.

Lib. 8. *Quæ nunc est et erit, cum pietate viget.*

Digitized by Google

Digitized by Google

dit mulier: De fructu lignorum, quæ sunt
in paradiso, vescimur: * de fructu vero 3
ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus: & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.
1.Cor.11.a.3 * Dixit autē serpens ad mulierem: ‖ Ne- 4
quaquam morte moriemini. * Scit enim 5
Deus quòd in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis sicut dij, scientes bonum & malum.
* Vidit igitur mulier quòd bonum esset 6
lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq. delectabile: & tulit de fructu illius, & ‖ comedit: deditq. viro suo,
‖Eccl.25.d.33 1.Tim.2.d.14 qui comedit. * Et aperti sunt oculi am- 7
borum: cumq. cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. * Et cum audissent vo- 8
cem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & vxor eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi. * Vocauitq. Do- 9
minus Deus Adam, & dixit ei: Vbi es?
* Qui ait: Vocem tuam audiui in para- 10
diso: & timui, eo quòd nudus essem, & abscondi me. * Cui dixit: Quis enim in- 11
dicauit tibi quòd nudus esses, nisi quòd ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti? * Dixitq. Adam: 12
Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. * Et dixit Do- 13
minus Deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Quæ respōdit: Serpens decepit me, C
& comedi. * Et ait Dominus Deus ad ser- 14
pentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ: super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. * Ini- 15
micitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. * Mulieri quoque dixit: Mul- 16
tiplicabo ærumnas tuas, & cōceptus tuos: in dolore paries filios, & sub viri pote-
1.1.Cor.14.f.34 state eris, ‖ & ipse dominabitur tui. * Adæ 17
vero dixit: Quia audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo, præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. * Spinas & 18
tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ. * In sudore vultus tui vesce- 19
ris pane, donec reuertaris in terram de D
qua sumptus es: quia puluis es, & in pul-
20 uerem reuerteris. * Et vocauit Adam nomen vxoris suæ, Heua: eo quòd mater
21 esset cunctorum viuentium. * Fecit quoque Dominus Deus Adæ & vxori eius tu-
22 nicas pelliceas, & induit eos: * Et ait: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum & malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in
23 æternum. * Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, vt operaretur ter-
24 ram de qua sumptus est. * Eiecitq. Adā: & collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.

CAP. IIII.

1 A Dam vero cognouit vxorem suam
A Heuam: quæ concepit & peperit Cain, dicens: Possēdi hominē per Deum.
2 * Rursumq. peperit fratrem eius Abel. Fuit autem Abel pastor ouium, & Cain
3 agricola. * Factum est autem post multos dies vt offerret Cain de fructibus ter-
4 ræ munera Domino. * Abel quoque ob- Heb.11.a.4
tulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad
5 Abel, & ad munera eius. * Ad Cain vero, & ad munera illius non respexit: iratusq. est Cain vehementer, & cōcidit vul-
6 tus eius. * Dixitq. Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies
7 tua? * Nonne si bene egeris, recipies:
B sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus eius,
8 & tu dominaberis illius. * Dixitq. Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumq. essent in agro, consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & ‖ ‖Sap.10.a.3
9 interfecit eū. * Et ait Dominus ad Cain: Mat.23.e.35 1.Ioan.3. Iudæ.1.d.11
Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio: Num custos fratris mei sum ego?
10 * Dixitq. ad eum: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.
11 * Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit
12 sanguinē fratris tui de manu tua. * Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super
13 terram. * Dixitq. Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam
14 merear. * Ecce eijcis me hodie a facie

Digitized by Google

terræ, & a facie tua abscondar, & ero
vagus & profugus in terra: omnis igitur C
qui inuenerit me, occidet me. * Dixitq. 15
ei Dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitq. Dominus Cain signum, vt non interficeret eum omnis qui inuenisset eum. * Egressusq. Cain a facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden. * Cognouit autem 16 17
Cain vxorem suam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificauit ciuitatem, vocauitq. nomen eius ex nomine filij sui, Henoch. * Porro Henoch genuit Irad, & 18
Irad genuit Mauiael, & Mauiael genuit Mathusael, & Mathusael genuit Lamech. * Qui accepit duas vxores, nomen vni 19
Ada, & nomen alteri Sella. * Genuitq. 20
Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentorijs, atque pastorum. * Et nomen fratris eius Iubal: ipse fuit pater ca- 21 D
nentium cithara & organo. * Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri. Soror vero Tubalcain, Noema. * Dixitq. 22 23
Lamech vxoribus suis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam vxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulũ in liuorem meum. * Septuplum vltio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies. * Cognouit quoque adhuc 24 25
Adam vxorem suam: & peperit filium, vocauitq. nomen eius Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain. * Sed & Seth natus est fi- 26
lius, quem vocauit Enos: iste cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

Hic est liber generationis Adam. 1
In die, qua creauit Deus hominem, A
2. d.24 ‖ad similitudinem Dei fecit illum. * Ma- 2
17. a.1 sculum & feminam creauit eos, & bene-
1. d.28 dixit illis: & vocauit nomen eorũ Adam,
9. a.6 in die quo creati sunt. * Vixit autem 3
Adam centum triginta annis: & genuit ad imaginem & similitudinem suam, vocauitq. nomen eius Seth. * Et facti sunt 4
1. 1. a. 1 dies ‖Adam, postquam genuit Seth, octin
genti anni: genuitq. filios & filias. * Et 5
factum est omne tẽpus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est. * Vixit quoque Seth centum quinque an- 6
7 nis, & genuit Enos. * Vixitq. Seth post-
quam genuit Enos, octingentis septem
8 annis, genuitq. filios & filias. * Et facti
B sunt omnes dies Seth nongentorum duo-
9 decim annorum, & mortuus est. * Vixit
vero Enos nonaginta annis, & genuit Cai-
10 nan. * Post cuius ortum vixit octingen-
tis quindecim annis, & genuit filios, & 11
filias. * Factiq. sunt omnes dies Enos non- 12
genti quinque anni, & mortuus est. * Vixit quoque Cainan septuaginta annis, & 13
genuit Malaleel. * Et vixit Cainan post-
quam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitq. filios & filias. 14
* Et facti sunt omnes dies Cainan nongẽ- 15
ti decem anni, & mortuus est. * Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, & 16
genuit Iared. * Et vixit Malaleel post-
quam genuit Iared, octingentis triginta 17
annis: & genuit filios & filias. * Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus est. 18
* Vixitq. Iared centum sexaginta duobus 19
annis, & genuit Henoch. * Et vixit Iared
C postquam genuit Henoch octingẽtis an- 20
nis, & genuit filios & filias. * Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta 21
duo anni, & mortuus est. * Porro He- Eccl.44.c.15
noch vixit sexaginta quinque annis, & Heb.11.a.5
genuit Mathusalam. * Et ambulauit He- 22
noch cum Deo: & vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, & ge- 23
nuit filios & filias. * Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque 24
anni. * Ambulauitq. cum Deo, & non 25
apparuit: quia tulit eum Deus. * Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech. * Et vixit 26
Mathusala postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, & ge- 27
nuit filios & filias. * Et facti sunt omnes
D dies Mathusala nongenti sexaginta nouẽ
28 anni, & mortuus est. * Vixit autẽ Lamech
centum octoginta duobus annis, & ge- 29
nuit filium: * vocauitq. nomen eius Noe, dicẽs: Iste cõsolabitur nos ab operibus & laboribus manuũ nostrarum in terra, cui
30 maledixit Dominus. * Vixitq. Lamech,
postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios & fi- 31
lias. * Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti septuaginta septẽ anni, & mortuus est. Noe vero cum quingentorũ esset annorum, genuit Sem, Cam, & Iapheth.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

A facie Domini fugit, et mox asper acutos
Gingit ager sentes, exorti ad lumina solis:

Digitized by Google

Hic postquam natum excepit, cui tradidit Henoch
Nomen, in ærumnis transegit tempora vitæ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

8

Condidit excelsis præcinctam mœnibus vrbem:
Quæ fuit ab nato Henoch Henochia dicta.

Digitized by Google

Grandior hic Irad genuit. sed, et ille Mauial.
Qui post Mathusael. qui natum nomine Lamech.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Ipse Tubalcain ferrum, et fabrilia tractat
Instrumenta, rubent duro quæ fulta metallo.

Digitized by Google

Hæc peperit Iabel et fratrem nomine Iubal:
Sella Tubulcain peperit, natamque Noemam.

Digitized by Google

Pastorum Pater Iabel, tentoria primus
Fixit, ad vndantis latebrosas fluminis undas

Digitized by Google

Lanigerosq; greges Armentaq; bucera pauit
Et primum clausos æuero stabulauit ouili.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Cum tredecim vitæ bis lustra peregerat Adam;
Seth teneras lętus sub luminis edidit auras.

Digitized by Google

Moribus et vultu, facieq; simillimũ, et inde
Octauum sua fata senex traduxit ad ævum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Ipse Tubalcain ferrum, et fabrica tractat
Instrumenta, rubent duro quæ fulta metallo.

Digitized by Google

Hinc sancti traxêre patres nomenq; genusq;
Nam sua vinaci decorabat tempora laude.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Tunc cepere Deum castis accedere sacris;
Quæ consuetudo est sublimi digna triumpho.

Digitized by Google

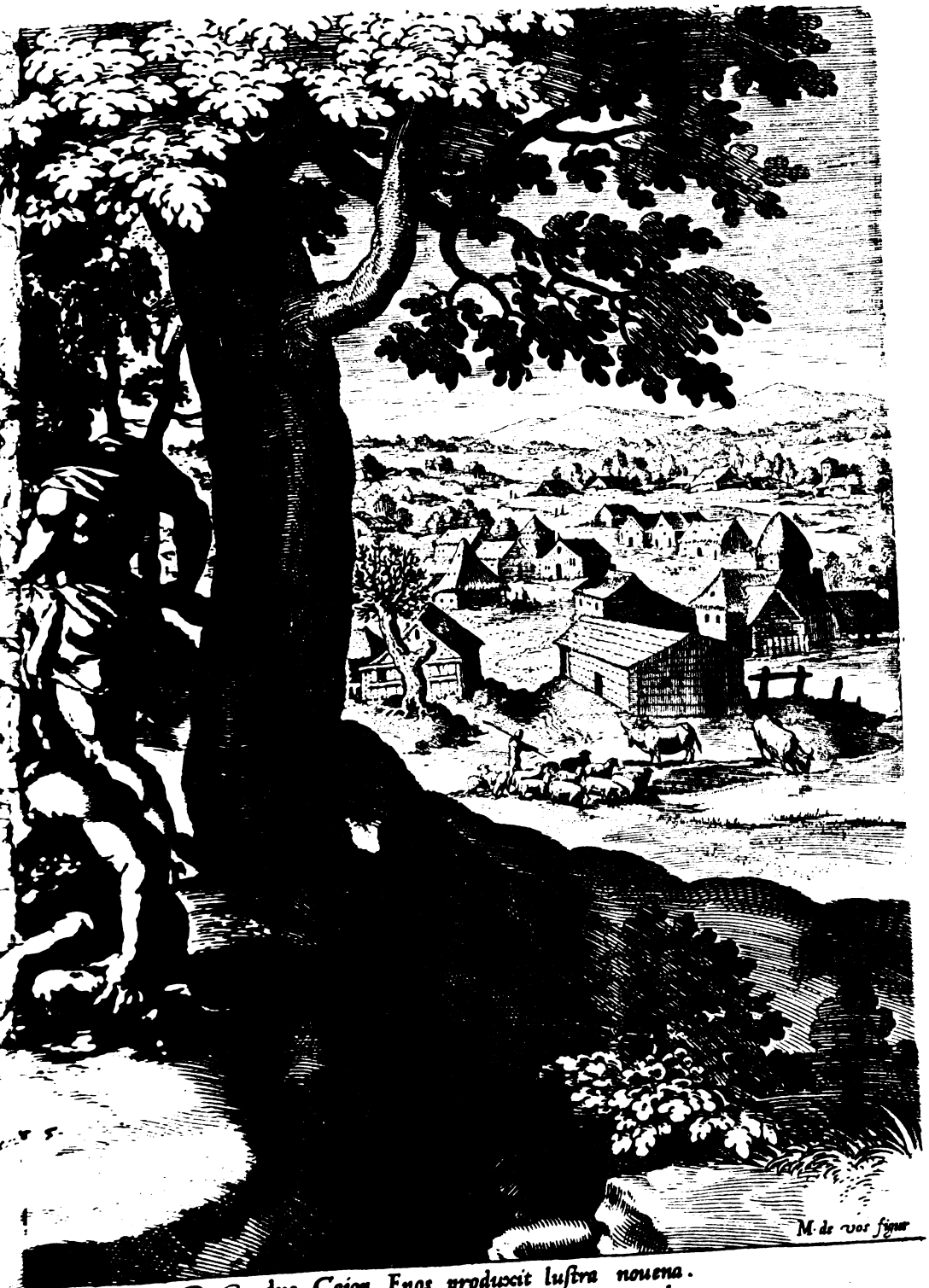

Post duo Caian Enos produxit lustra nouena.
Caian Malaleel, Jared hic qui protulit Henoch.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Septima stirpis Adæ proles sanctusq; propheta
Exstitit, ante suum Domino gratissima raptum.

Digitized by Google

Hinc sancti traxêre patres nomenq; genusq;.
Nam sua viuaci decorabat tempora laude.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Tunc cepere Deum castis accedere sacris;
Quæ consuetudo est sublimi digna triumpho.

Digitized by Google

Post duo Caian Enos produxit lustra nouena.
Caian Malaleel, Jared hic qui protulit Henoch.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Septima stirpis Adæ proles sanctusq; propheta
Exstitit, ante suum Domino gratissima raptum.

Digitized by Google

M. de vos figur:

Plus tria bis numerans Henoch quinquennia vitæ
Mathusalam genuit sinceri pignus amoris.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

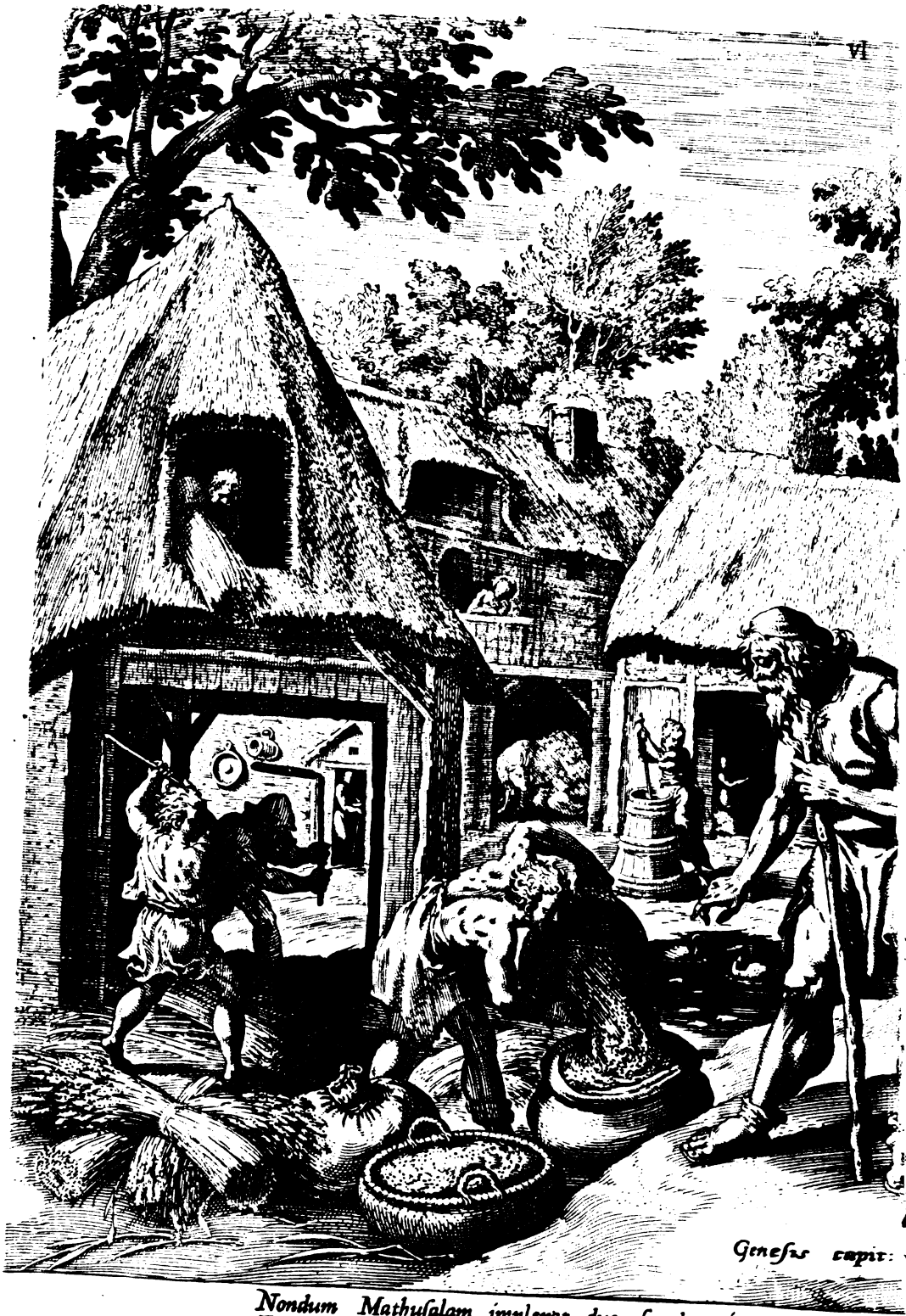

Nondum Mathusalam implerat duo secula vitæ,
Fingeret ut validis Lamech conatibus aptum.

Digitized by Google

Nam pinguem rigido sulcabat vomere terram.
Horrea abundanti complebat lignea messe.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Presso Adae senij morboso pondere, vitam
Eripuit subitò tremulæ lux ferrea mortis;

Digitized by Google

Ossaq; condebant moesti tellure nepotes.
Prima magnorũ sunt hæc postrema laborum.

Seth	Ætat: anno	800
Enos		695
Kainã		596
Malaleel		546

Iared	Ætat: anno	461
Henoch		299
Matusal:		234
Lamech		47

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Lamech consilio præstans Noe protulit, illi
Ferret vt auxilium et rebus solamen in arctis:

Digitized by Google

Talia grandæuus depromsit verba palato,
Heu malus exagitat populum dirusq; Cupido.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Sed Noe morigera superos pietate colebat,
Sæcula quinq; videns Sem, Cham profert Iaphetq;

Digitized by Google

Improba nescirent hominum cum crimina finem,
Extemplo omnipotens iussit molirier arcam.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

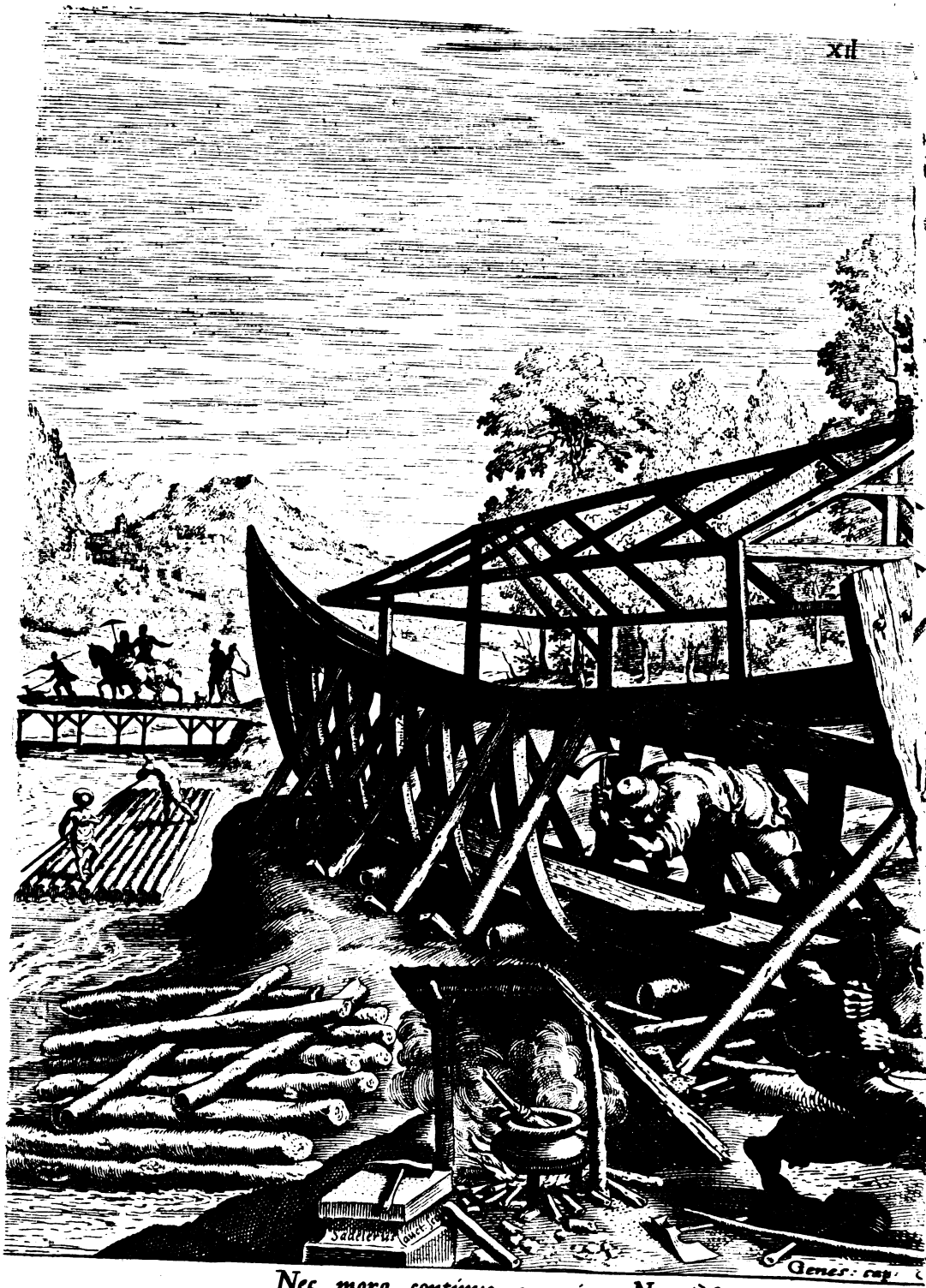

Nec mora continuo exequitur Noe iussa tonantis
Materies abiegnus erat fortissimus asser.

Digitized by Google

Sic qui feruenti Christum veneratur amore,
Permanet incolumis curis neq; subiacet ullis

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Cumq; teneret cum bis tertia labilis ætas,
Ingreditur subitoq; sui comitantur euntem;

Digitized by Google

Omnis subsequitur generis volucrûm pecudumq;
Grex, et concurrunt animalia cætera terræ.

Digitized by Google

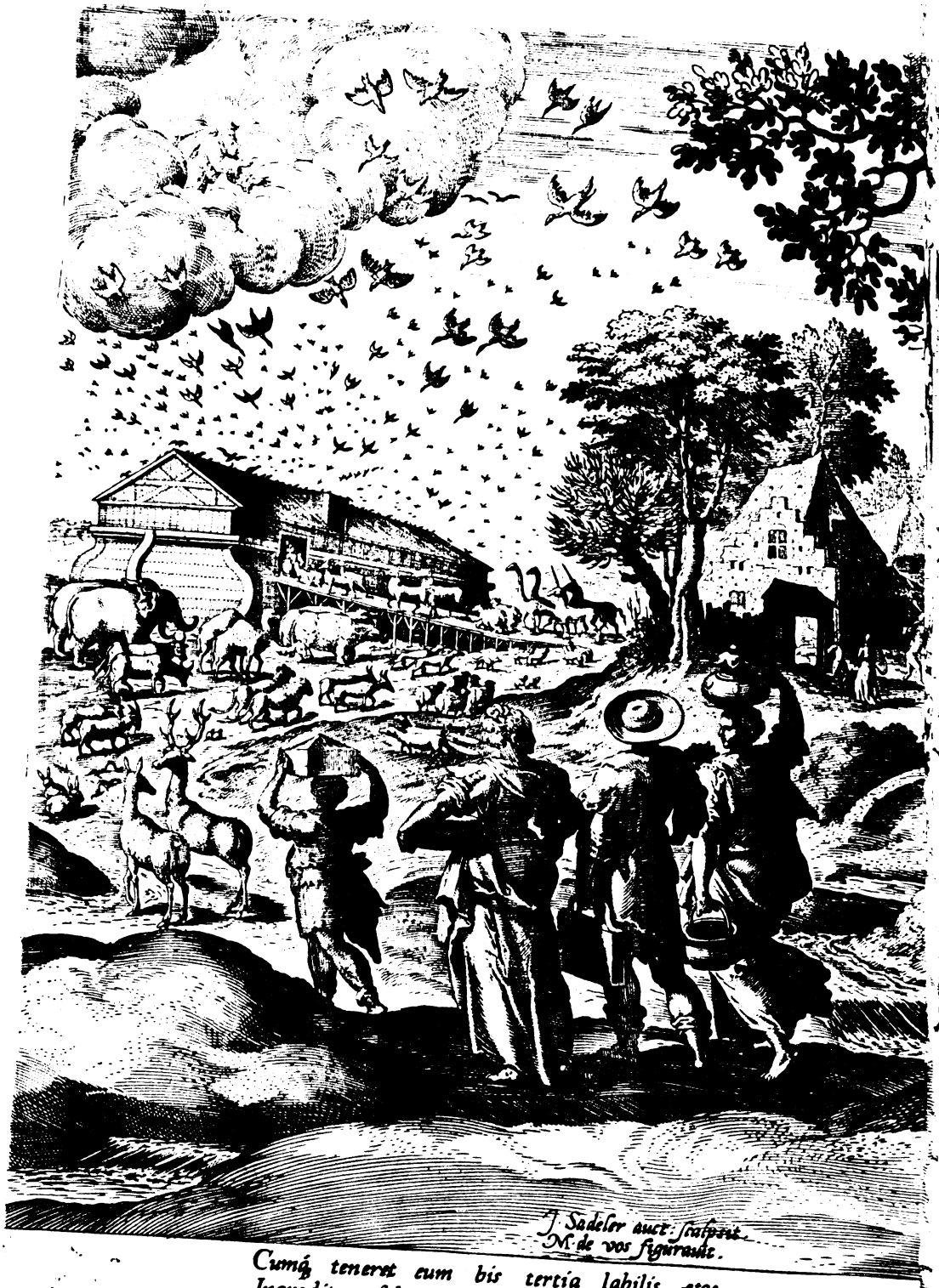

Cumq̃ teneret eum bis tertia labilis ætas,
Ingreditur subitoq̃ sui comitantur euntem;

Digitized by Google

Omnis subsequitur generis volucrùm pecudumq;
Grex, et concurrunt animalia cætera terræ.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAP. VI.

CVmq. cœpissent homines multiplicari super terram, & filias procreas- 1 A
sent, * Videntes filij Dei filias hominum 2
quòd essent pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus, quas elegerant. * Dixitq. Deus: Nõ permanebit spiritus meus 3
in homine in æternum, quia caro est: eruntq. dies illius centum viginti annorum. * Gigantes autem erant super ter- 4
ram in diebus illis. postquam enim ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæq. genuerunt, isti sunt potentes a sæculo viri famosi. * Videns autẽ Deus quòd 5
multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, * pœnituit eum 6 B
quòd hominem fecisset in terra. Et ta- 7
|| Infra 9.d.21 Mat.15.d.19 tus dolore cordis intrinsecus, || * Delebo, inquit, hominem, quem creaui, a facie terræ, ab homine vsque ad animantia, a reptili vsque ad volucres cæli. pœnitet enim me fecisse eos. * Noe vero inuenit 8
gratiam coram Domino. * Hæ sunt ge- 9
|| Eccl.44.c.17 nerationes Noe: || Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cũ Deo ambulauit. * Et genuit tres filios, 10
Sem, Cham, & Iapheth. * Corrupta est 11
autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate. * Cumq. vidisset Deus terram 12
esse corruptam, (omnis quippe caro cor- C
ruperat viam suam super terram) * dixit 13
ad Noe: Finis vniuersæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, & ego disperdam eos cum terra. * Fac tibi arcam de lignis læuiga- 14
tis: mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus. * Et sic facies eam: Trecentorum cubito- 15
rum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius. * Fenestram in arca 16
facies, & in cubito consummabis summitatem eius: ostium autem arcæ pones ex latere: deorsum, cœnacula, & tristega facies in ea. * Ecce ego adducam aquas 17
diluuij super terram, vt interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cælum: Vniuersa quæ in terra sunt, consumẽtur. * Ponamq. fœdus meum te- 18
cum: & ingredieris arcam tu & filij tui, D
vxor tua, & vxores filiorum tuorum tecum. * Et ex cunctis animantibus vni- 19
uersæ carnis bina inducès in arcam, vt viuant tecum: masculini sexus & femini-
20 ni. * De volucribus iuxta genus suum, & de iumentis in genere suo, & ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, vt
21 possint viuere. * Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandi possunt, & comportabis apud te: & erunt tam tibi,
22 quàm illis in cibum. * Fecit igitur Noe Hebr.11.b.7
omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

1 A DIxitq. Dominus ad eum: Ingrede- 2.Pet.2.a.5
re tu, & omnis domus tua in arcam: te enim vidi iustum coram me in gene-
2 ratione hac. * Ex omnibus animantibus mundis tolle septena & septena, masculum & feminam: de animãtibus vero immundis duo & duo, masculum & femi-
3 nam. * Sed & de volatilibus cæli septena & septena, masculum & feminam: vt saluetur semen super faciem vniuersæ ter-
4 ræ. * Adhuc enim, & post dies septem ego pluam super terrã quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & delebo omnem substantiam, quam feci, de super-
5 ficie terræ. * Fecit ergo Noe omnia,
6 quæ mandauerat ei Dominus. * Eratq.
B sexcentorũ annorum quãdo diluuij aquæ
7 inundauerunt super terram. * Et || ingres- || Mat.24.d.3
sus est Noe & filij eius, vxor eius & vxo- Luc. 17.f.2
res filiorum eius cum eo in arcam pro- 1.Pet.3.d.2
8 pter aquas diluuij. * De animãtibus quoque mundis & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod mouetur super ter-
9 ram, * duo & duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus & femina, sicut præ-
10 ceperat Dominus Noe. * Cumq. transissent septem dies, aquæ diluuij inundaue-
11 runt super terram. * Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ
12 sunt: * & facta est pluuia super terrã quadraginta diebus & quadraginta noctibus.
13 * In articulo diei illius ingressus est Noe,
C & Sem, & Cham, & Iapheth filij eius: vxor illius, & tres vxores filiorum eius
14 cum eis in arcam: * ipsi & omne animal secundum genus suum, vniuersaq. iumẽta in genere suo, & omne quod mouetur super terram in genere suo, cunctumq.

Digitized by Google

volatile secundum genus suum, vniuersæ aues, omnesq. volucres * ingressæ sunt 15
ad Noe in arcam, bina & bina ex omni
carne, in qua erat spiritus vitæ. * Et quæ 16
ingressa sunt, masculus & femina ex omni carne introierunt, sicut præceperat ei
Deus: & inclusit eum Dominus deforis.
* Factumq. est diluuiũ quadraginta die- 17
bus super terram: & multiplicatæ sunt
aquæ, & eleuauerunt arcam in sublime a
terra. * Vehementer enim inundauerũt: 18
& omnia repleuerunt in superficie terræ:
porro arca ferebatur super aquas. * Et 19
aquæ præualuerunt nimis super terram: D
opertiq. sunt omnes montes excelsi sub
vniuerso cælo. * Quindecim cubitis al- 20
tior fuit aqua super montes, quos operuerat. * ‖ Consumptaq. est omnis caro 21
quæ mouebatur super terram, volucrum,
animantium, bestiarum, omniumq. reptilium, quæ reptant super terram: vniuersi homines, * & cuncta, in quibus spi- 22
raculum vitæ est in terra, mortua sunt.
* Et deleuit omnem substantiam, quæ erat 23
super terram, ab homine vsque ad pecus, tam reptile quàm volucres cæli: &
deleta sunt de terra: remansit autem solus Noe, & qui cum eo erant in arca.
* Obtinueruntq. aquæ terram centum 24
quinquaginta diebus.

Sap. 10. 2.4
Eccl. 39. c. 28

1. Pet. 3. d. 20

CAP. VIII.

RECordatus autem Deus Noe, cun- 1
ctorumq. animantium, & omnium A
iumentorum, quæ erant cum eo in arca,
adduxit spiritum super terram, & imminutæ sunt aquæ. * Et clausi sunt fontes 2
abyssi, & cataractæ cæli: & prohibitæ sunt
pluuiæ de cælo. * Reuersæq. sunt aquæ de 3
terra euntes & redeuntes: & cœperunt
minui post centum quinquaginta dies.
* Requieuitq. arca mense septimo, vige- 4
simo septimo die mensis super montes
Armeniæ. * At vero aquæ ibant & de- 5
crescebant vsque ad decimum mensem:
decimo enim mense, prima die mensis,
apparuerunt cacumina montiũ. * Cumq. 6
transissent quadraginta dies, aperiens Noe B
fenestrã arcæ, quam fecerat, dimisit cor-
num: * qui egrediebatur, & non reuer- 7
tebatur, donec siccarentur aquæ super terram. * Emisit quoque columbam post 8
eum, vt videret si iam cessassent aquæ super faciem terræ. * Quæ cum non inuenisset vbi requiescere pes eius, reuersa 9
est ad eum in arcam: aquæ enim erant
super vniuersam terram: extenditq. manum, & apprehensam intulit in arcam.
* Expectatis autem vltra septem diebus 10
alijs, rursum dimisit columbam ex arca.
* At illa venit ad eum ad vesperam, por- 11
tans ramum oliuæ virentibus folijs in ore
suo. intellexit ergo Noe quòd cessassent
aquæ super terram. * Expectauitq. ni- 12
C hilominus septem alios dies: & emisit
columbam, quæ non est reuersa vltra ad
eum. * Igitur sexcentesimo primo anno, 13
primo mense, prima die mensis imminutæ sunt aquæ super terram: & aperiens
Noe tectum arcæ, aspexit, viditq. quòd
exiccata esset superficies terræ. * Mense 14
secundo, septimo & vigesimo die mensis
arefacta est terra. * Locutus est autem 15
Deus ad Noe, dicens: * Egredere de arca, 16
tu & vxor tua, filij tui & vxores filiorum
tuorum tecum. * Cuncta animantia, quæ 17
sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quàm in bestijs & vniuersis reptilibus, quæ reptant super terram, educ
tecum, & ingredimini super terram: ‖ cre- ‖ Sup. 1. d. 28
scite & multiplicamini super eã. * Egres- 18 Infra 9. a. 1
D sus est ergo Noe, & filij eius: vxor illius,
& vxores filiorum eius cum eo. * Sed & 19
omnia animantia, iumenta, & reptilia
quæ reptant super terram secundum genus suum, egressa sunt de arca. * Ædifi- 20
cauit autem Noe altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus
mundis, obtulit holocausta super altare.
* Odoratusq. est Dominus odorem sua- 21
uitatis, & ait: Nequaquam vltra maledicã terræ propter homines: ‖ sensus enim ‖ Sup 6. a. 5
& cogitatio humani cordis in malũ pro- Mat. 15. b. 19
na sunt ab adolescentia sua: non igitur
vltra percutiam omnem animam viuentem sicut feci. * Cunctis diebus terræ, 22
sementis & messis, frigus & æstus, æstas &
hiems, nox & dies non requiescent.

CAP. IX.

1 BEnedixitq. Deus Noe & filijs eius.
A Et dixit ad eos: Crescite, & multipli- ‖ Sup. 1. c. 22
2 camini, & replete terram. * Et terror ve- 8. c. 17
ster ac tremor sit super cuncta animalia
terræ, & super omnes volucres cæli, cum
vniuersis quæ mouentur super terram:

omnes

Digitized by Google

Digitized by Google

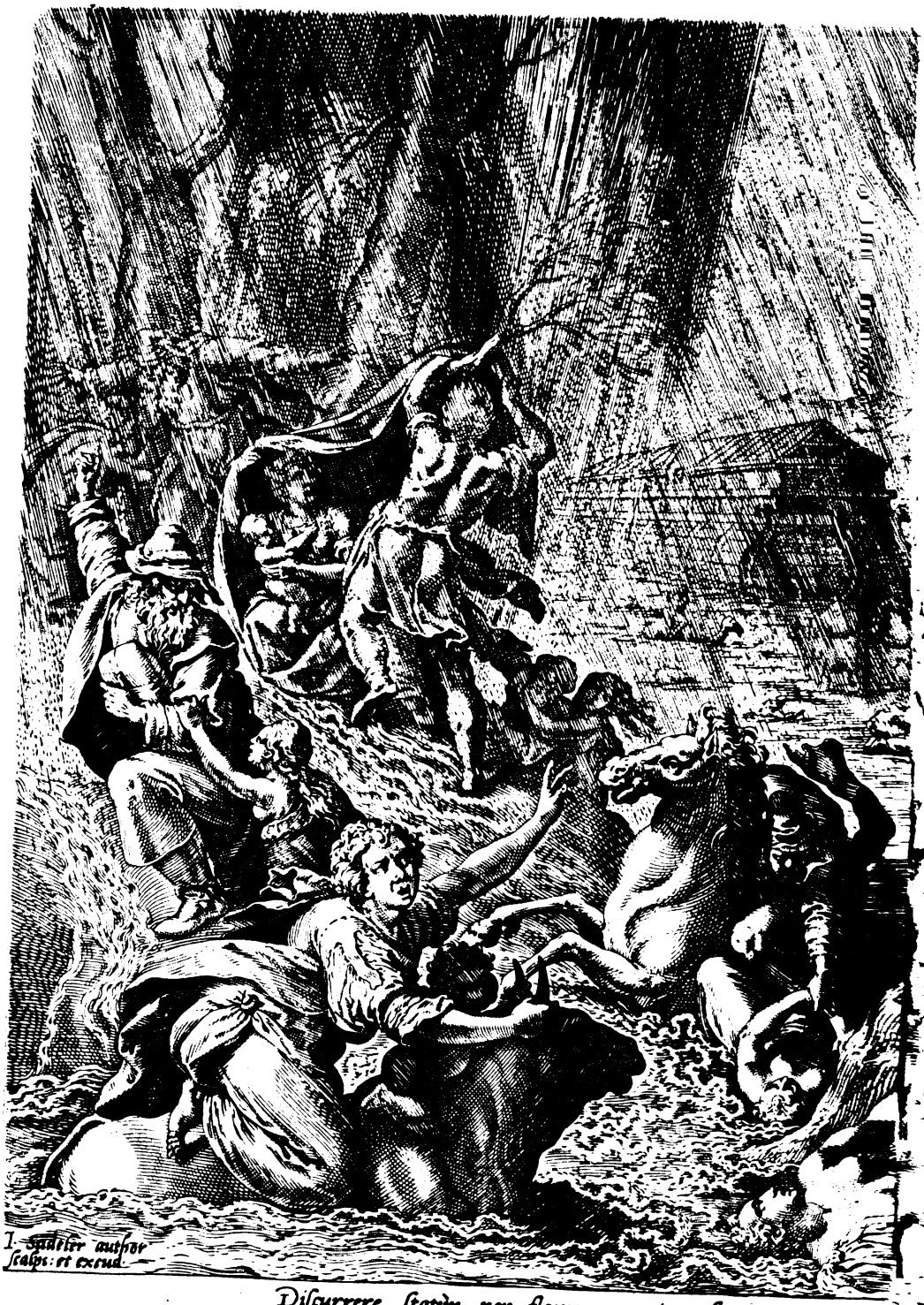

Discurrere statim per florea gramina fontes,
Flumina per campos, fluuij per prata per herbas;

Digitized by Google

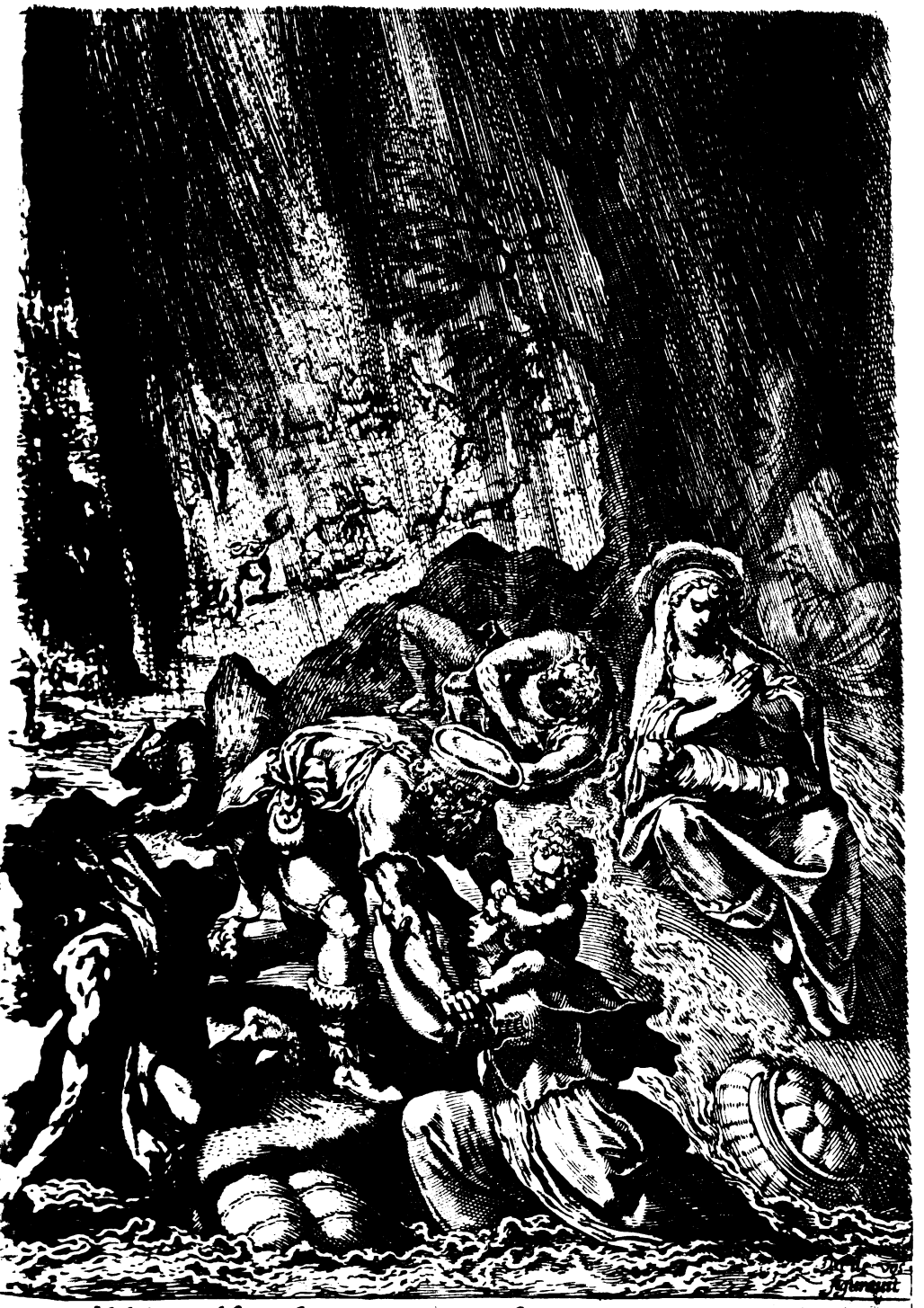

Vndiq; grandisono fremuerunt æquora fluctu,
Eruperè etiam pluuij de montibus imbres.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Viceruint rapidi montosa cacumina fluctus:
Murmure ad æthereas scandit fortissimus arces.

Digitized by Google

Cursus aquæ: iustus sic perdidit omnia vindex;
Vescier Aetherea quibus hic concesserat aura.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

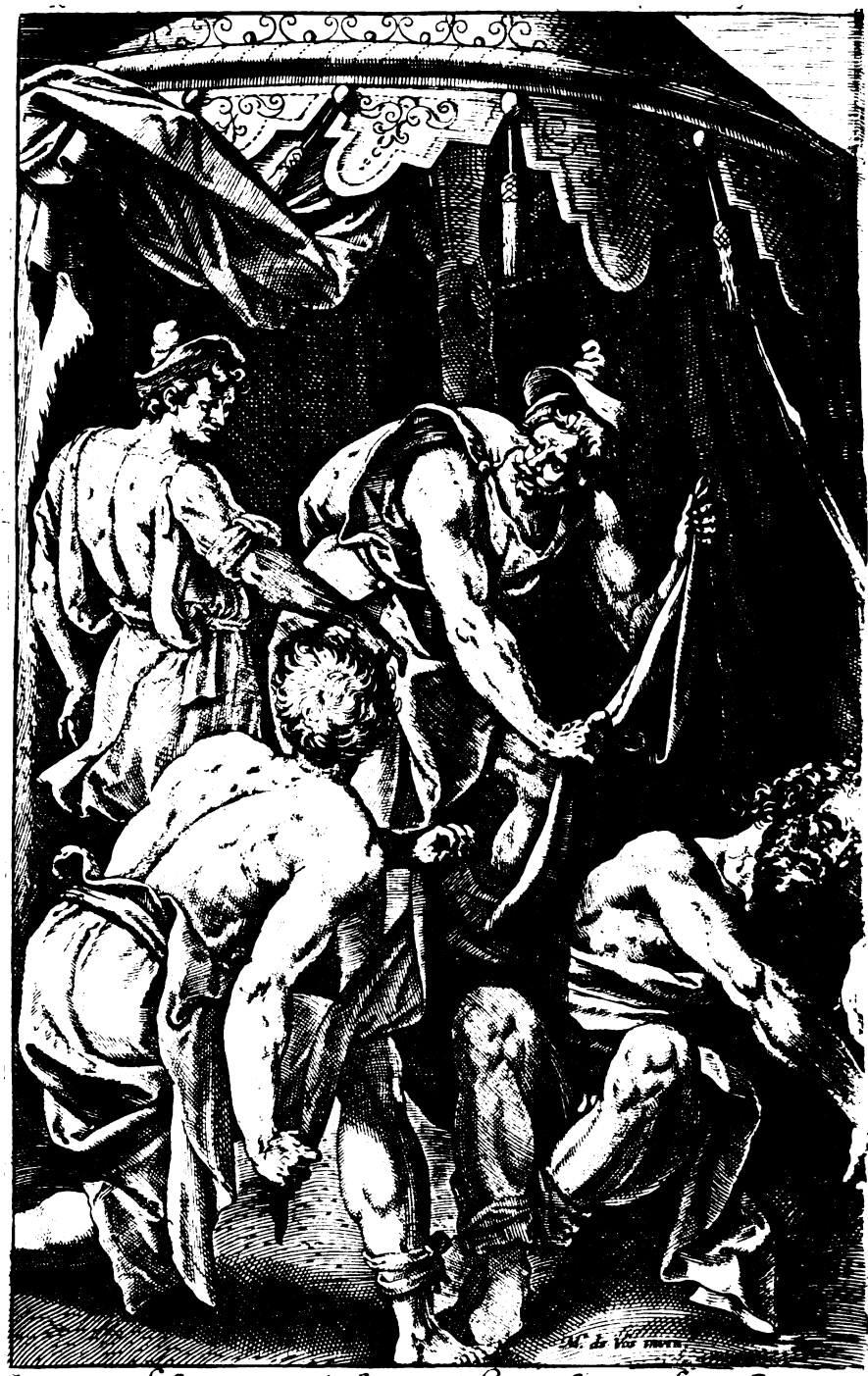

IIII. *Bibensque vinum inebriatus est, et nudatus in tabernaculo suo. Q duobus fratribus suis foras. Evigilans autē Noe ex vino, cum didicis*

Digitized by Google

aut videret Cham pater Chanaan verēda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit & fecerat ei filius suus minor, ait, Maledictus Chanaā, servus servorū erit fratribus suis. Gen. 9.

Digitized by Google

Digitized by Google

omnes pisces maris manui vestræ traditi
Sup.1.g.29 sunt. * Et omne, quod mouetur & viuit, 3
erit vobis in cibum: quasi olera virentia
Infra.17.d.14 tradidi vobis omnia. * Excepto, quòd 4
carnem cum sanguine non comedetis.
* Sanguinem enim animarum vestrarum 5
requiram de manu cunctarum bestiarũ:
& de manu hominis, de manu viri, &
fratris eius requiram animam hominis.
‖Mat.26.e.52 * Quicumque ‖effuderit humanum san- 6
‖Apo.13.c.19 guinẽ, fundetur sanguis illius: ‖ad ima- B
‖Sup.1.d.28 ginem quippe Dei factus est homo. * ‖Vos 7
&c.17. autem crescite & multiplicamini, & in-
gredimini super terram, & implete eam.
* Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & ad 8
filios eius cum eo: * Ecce ego statuam pa- 9
ctum meum vobiscum, & cum semine
vestro post vos: * & ad omnem animam 10
viuentem, quæ est vobiscum, tam in vo-
lucribus quàm in iumentis & pecudibus
terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, &
‖Isa.54.e.9 vniuersis bestijs terræ. * ‖Statuam pactum 11
meum vobiscum, & nequaquam vltra in-
terficietur omnis caro aquis diluuij, ne-
que erit deinceps diluuium dissipans ter-
ram. * Dixitq. Deus: Hoc signum fœde- 12
ris quod do inter me & vos, & ad omnem
animam viuentem, quæ est vobiscum in
generationes sempiternas: * Arcum meũ 13
ponam in nubibus, & erit signum fœde-
P Eccl.41.b.12 ris inter me, & inter terram. * ‖Cumq. 14
obduxero nubibus cælum, apparebit ar- C
cus meus in nubibus: * & recordabor fœ- 15
deris mei vobiscum, & cum omni anima
viuente quæ carnem vegetat: & non erũt
vltra aquæ diluuij ad delendum vniuer-
sam carnem. * Eritq. arcus in nubibus, & 16
videbo illum, & recordabor fœderis sem-
piterni quod pactum est inter Deum &
omnem animam viuentem vniuersæ car-
nis quæ est super terram. * Dixitq. Deus 17
ad Noe: Hoc erit signum fœderis, quod
constitui inter me & omnem carnem su-
per terram. * Erant ergo filij Noe, qui 18
egressi sunt de arca, Sem, Chã, & Iapheth:
porro Cham ipse est pater Chanaan.
* Tres isti filij sunt Noe: & ab his disse- 19
minatum est omne genus hominum su-
per vniuersam terram. * Cœpitq. Noe 20
vir agricola exercere terram, & planta-
uit vineam. * Bibensq. vinum inebria- 21
tus est, & nudatus in tabernaculo suo. D
* Quod cum vidisset Cham pater Cha- 22
naan, verenda scilicet patris sui esse nu-
data, nunciauit duobus fratribus suis fo-
ras. * At vero Sem & Iapheth pallium 23
imposuerunt humeris suis, & incedentes
retrorsum, operuerũt verenda patris sui:
faciesq. eorum auersæ erant, & patris vi-
rilia non viderunt. * Euigilans autẽ Noe 24
ex vino, cum didicisset quæ fecerat ei fi-
lius suus minor, * ait: Maledictus Cha- 25
naan, seruus seruorum erit fratribus suis.
* Dixitque: Benedictus Dominus Deus 26
Sem, sit Chanaan seruus eius. * Dilatet 27
Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis
Sem, sitq. Chanaan seruus eius. * Vixit 28
autem Noe post diluuium trecẽtis quin-
quaginta annis. * Et impleti sunt om- 29
nes dies eius nongentorum quinquaginta
annorum: & mortuus est.

CAP. X.

1 HÆ sunt generationes filiorum Noe, 1.Par.1.a.5
A Sem, Cham, & Iapheth: natiq. sunt
2 eis filij post diluuium. * Filij Iapheth:
Gomer, & Magog, & Madai, & Iauan, &
3 Thubal, & Mosoch, & Thiras. * Porro
filij Gomer: Ascenez & Riphath & Tho-
4 gorma. * Filij autem Iauan: Elisa &
5 Tharsis, Cetthim & Dodãnim. * Ab his
diuisæ sunt insulæ gẽtium in regionibus
suis, vnusquisque secundum linguã suam
6 & familias suas in nationibus suis. * Fi-
lij autem Cham: Chus, & Mesraim, &
7 Phuth, & Chanaan. * Filij Chus: Saba,
& Heuila, & Sabatha, & Regma, & Sa-
batacha. Filij Regma: Saba, & Dadan.
8 * Porro Chus genuit Nemrod: ipse cœ-
B pit esse potens in terra, * & erat robustus
9 venator coram Domino. Ob hoc exiuit
prouerbium: Quasi Nemrod robustus ve-
10 nator coram Domino. * Fuit autem prin-
cipium regni eius Babylon, & Arach, &
Achad, & Chalanne, in terra Sennaar.
11 * De terra illa egressus est Assur, & ædifi-
cauit Niniuen, & plateas ciuitatis, &
12 Chale. * Resen quoque inter Niniuen &
13 Chale: hæc est ciuitas magna. * At vero
Mesraim genuit Ludim, & Anamim, &
14 Laabim, Nephthuim, * & Phetrusim, &
Chasluim: de quibus egressi sunt Phili-
15 sthijm & Caphtorim. * Chanaan autem
16 genuit Sidonem primogenitum suum,
C Hethæum, * & Iebusæum, & Amorrhæũ,
17 Gergesæum, * Heuæum, & Araceum: Si-
18 næum, * & Aradium, Samaræum & Ama-
thæum:

Digitized by Google

thæum: & posthæc disseminati sunt populi Chananæorum. * Factiq. sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram vsque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrhã, & Adamam, & Seboim vsque Lesa. * Hi sunt filij Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terrisq. & gentibus suis. * De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Iapheth maiore. * Filij Sem: Ælam & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram. * Filij Aram: Vs, & Hul, & Gether, & Mes. * At vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est Heber. * Natiq. sunt Heber filij duo: nomen vni Phaleg, eo quòd in diebus eius diuisa sit terra: & nomen fratris eius Iectan. * Qui Iectan genuit Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, Iare, * & Aduram, & Vzal, & Decla, * & Ebal, & Abimael, Saba, * & Ophir, & Heuila, & Iobab. omnes isti, filij Iectan. * Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus vsque Sephar montem orientalem. * Isti filij Sem secundum cognationes & linguas, & regiones in gentibus suis. * Hæ familiæ Noe iuxta populos & nationes suas. Ab his diuisæ sunt gentes in terra post diluuium.

1.Par.1.b.17

CAP. XI.

Cap.10.a.5

ERat autem terra labij vnius, & sermonum eorundem. * Cumq. proficiscerentur de oriente, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt in eo. * Dixitq. alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntq. lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento: * & dixerunt: Venite, faciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen nostrum antequam diuidamur in vniuersas terras. * Descendit autem Dominus vt videret ciuitatem & turrim, quam ædificabant filij Adam, * & dixit: Ecce, vnus est populus, & vnũ labium omnibus: cœperuntq. hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant. * Venite igitur, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, vt non audiat vnusquisque vocem proximi sui. * Atque ita diuisit eos Dominus ex illo loco in vniuersas terras, & cessauerunt ædificare ciuitatem. * Et idcirco vocatum est nomen eius Babel, quia ibi confusum est labium vniuersæ terræ: & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionũ. * Hæ sunt generationes Sem: ||Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluuium. * Vixitq. Sem postquam genuit Arphaxad, quingentis annis: & genuit filios & filias. * Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale. * Vixitq. Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis tribus annis: & genuit filios & filias. * Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber. * Vixitq. Sale postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias. * Vixit autem Heber triginta quattuor annis, & genuit Phaleg. * Et vixit Heber postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios & filias. * Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu. * Vixitq. Phaleg postquam genuit Reu, ducentis nouem annis, & genuit filios & filias. * Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug. * Vixit quoque Reu postquam genuit Sarug, ducentis septem annis: & genuit filios & filias. * Vixit vero Sarug triginta annis, & genuit Nachor. * Vixitq. Sarug postquam genuit Nachor, ducentis annis: & genuit filios & filias. * Vixit autem Nachor viginti nouem annis, & genuit Thare. * Vixitq. Nachor postquam genuit Thare, cẽtum decem & nouem annis: & genuit filios & filias. * Vixitq. Thare septuaginta ||annis, & genuit Abram & Nachor, & Aran. * Hæ sunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. Porro Aran genuit Lot. * Mortuusq. est Aran ante Thare patrem suum, in terra natiuitatis suæ in Vr Chaldæorũ. * Duxerũt autem Abram & Nachor vxores: nomen vxoris Abram, Sarai: & nomen vxoris Nachor, Melcha filia Aran patris Melchæ, & patris Ieschæ. * Erat autem Sarai sterilis, nec habebat liberos. * ||Tulit itaque Thare Abram filium suum, & Lot filium Aran, filium filij sui, & Sarai nurum suam, vxorem Abram filij sui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum, vt irent in terram Chanaan: venerũtq. vsque Haran, & habitauerunt ibi. * Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haran.

||1.Par.1.b.17

1.Par.1.b.19

||1.Par.1.b.28 Ios.24.a.2

||Ios.24.a.2 Nehem.9.b.7 Iudit.5.a.6

Act.7.a.2

CAP.

Digitized by Google

CAP. XII.

Act.7.a.3 Dixit autem Dominus ad Abram: 1
Egredere de terra tua, & de cogna- A
tione tua, & de domo patris tui, & veni
in terram, quam monstrabo tibi. * Fa- 2
ciamq. te in gentem magnam, & bene-
dicam tibi, & magnificabo nomen tuum,
erisq. benedictus. * Benedicam benedi- 3
centibus tibi, & maledicam maledicen-
f Gal.3.b.8 tibus tibi, atque ‖IN TE benedicentur
Inf.18.c.18 vniuersæ cognationes terræ. * Egressus 4
22.c.17
Heb.11.b.8 est itaque Abram sicut præceperat ei
Dominus, & iuit cum eo Lot: septuaginta
quinque annorum erat Abram cum egre
deretur de Haran. * Tulitq. Sarai vxo- 5
rem suam, & Lot filium fratris sui, vni- B
uersamq. substantiam quam possederant,
& animas quas fecerant in Haran: &
egressi sunt vt irent in terram Chanaan.
Cumq. venissent in eam, * pertranfiuit 6
Abram terram vsque ad locum Sichem,
vsque ad conuallē illustrem: Chananæus
autem tunc erat in terra. * Apparuit au- 7
g Inf.13.d.14 tem Dominus Abram, & dixit ei: ‖Semi-
15.d.18
26.a.2 ni tuo dabo terram hanc. Qui ædifica-
Deut.34.b.4 uit ibi altare Domino, qui apparuerat
ei. * Et inde transgrediens ad montem, 8
qui erat contra orientem Bethel, tetendit
ibi tabernaculum suum, ab occidente ha-
bens Bethel, & ab oriente Hai: ædificauit
quoque ibi altare Domino, & inuocauit
nomen eius. * Perrexitq. Abram vadens, 9
& vltra progrediens ad meridiem. * Fa- 10
cta est autem fames in terra: descenditq. C
Abram in Ægyptum, vt peregrinaretur
ibi: prævaluerat enim fames in terra.
* Cumq. prope esset vt ingrederetur Æ- 11
gyptū, dixit Sarai vxori suæ: Noui quòd
pulchra sis mulier: * & quòd cum vide- 12
rint te Ægyptij, dicturi sunt: Vxor ipsius
est: & interficient me, & te reseruabunt.
h Inf.20.c.11 * Dic ergo, obsecro te, quòd soror mea 13
sis: vt bene sit mihi propter te, & viuat
anima mea ob gratiam tui. * Cum ita- 14
que ingressus esset Abram Ægyptum, vi-
derunt Ægyptij mulierē quòd esset pul-
chra nimis. * Et nunciauerunt principes 15
Pharaoni, & laudauerunt eam apud illū:
& sublata est mulier in domum Pharao-
nis. * Abram vero bene vsi sunt propter 16
illam: Fueruntq. ei oues & boues, & asi- D
ni, & serui & famulæ, & asinæ & cameli.
* Flagellauit autem Dominus Pharaonem 17
plagis maximis, & domum eius propter
18 Sarai vxorem Abram. * Vocauitq. Pha-
rao Abram, & dixit ei: Quidnam est hoc
quod fecisti mihi? quare non indicasti
19 quòd vxor tua esset? * Quam ob cau-
sam dixisti esse sororem tuam, vt tolle-
rem eam mihi in vxorem? Nunc igitur
ecce coniux tua, accipe eam, & vade.
20 * Præcepitq. Pharao super Abram viris:
& deduxerunt eum, & vxorem illius, &
omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

1 Ascendit ergo Abram de Ægypto,
A ipse & vxor eius, & omnia quæ ha-
bebat, & Lot cum eo ad australem pla-
2 gam. * Erat autem diues valde in pos-
3 sessione auri & argenti. * Reuersusq. est
per iter, quo venerat, a meridie in Be-
thel vsque ad locum vbi prius fixerat ta-
4 bernaculum inter Bethel & Hai: * in lo-
co altaris ‖quod fecerat prius, & inuoca- ‖Sup.12.b.8
5 uit ibi nomen Domini. * Sed & Lot qui
erat cum Abram, fuerunt greges ouium,
6 & armenta, & tabernacula. * Nec pote-
B rat eos capere terra, vt habitarent simul:
‖erat quippe substantia eorum multa, & ‖Inf.36.a.7
7 nequibant habitare communiter. * Vn-
de & facta est rixa inter pastores gregū
Abram & Lot. Eo autem tēpore Cha-
nanæus & Pherezæus habitabant in terra
8 illa. * Dixit ergo Abram ad Lot: Ne
quæso sit iurgium inter me & te, & in-
ter pastores meos, & pastores tuos: fra-
9 tres enim sumus. * Ecce vniuersa terra
coram te est: recede a me, obsecro: si
ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo:
si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram
10 pergam. * Eleuatis itaque Lot oculis,
vidit omnem circa regionem Iordanis,
quæ vniuersa irrigabatur antequam sub-
uerteret Dominus Sodomā & Gomor-
C rham, sicut paradisus Domini, & sicut
11 Ægyptus venientibus in Segor. * Ele-
gitq. sibi Lot regionem circa Iordanem,
& recessit ab Oriente: diuisq. sunt al-
12 terutrum a fratre suo. * Abram habi-
tauit in terra Chanaan: Lot vero mora-
tus est in oppidis, quæ erant circa Iorda-
13 nem, & habitauit in Sodomis. * Homi-
nes autem Sodomitæ pessimi erant, &
14 peccatores coram Domino nimis. * Di-
xitq. Dominus ad Abram, postquam di-
uisus

Digitized by Google

¶ Sup.12.b 7 Inf.15.c.18 26.2.4 Deut.34.b.4

uisus est ab eo Lot: ¶ Leua oculos tuos, & vide a loco, in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem. * Omnem terram, 15 quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo vsque in sempiternum. * Faciamq. 16 semen tuum sicut puluerem terræ: si quis potest hominum numerare puluerem terræ, semen quoque tuum numerare poterit. * Surge, & perambula 17 terram in longitudine, & in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam. * Mouens igitur tabernaculum suum 18 Abram, venit & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ est in Hebron: ædificauitq. ibi altare Domino.

CAP. XIIII.

FActum est autem in illo tempore, 1 vt Amraphel rex Sennaar, & Arioch A rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium * inirent bellum contra Bara regem 2 Sodomorum, & contra Bersa regem Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contraq. regem Balæ, ipsa est Segor. * Omnes hi conuenerunt in 3 vallem siluestrem, quæ nunc est mare salis. * Duodecim enim annis seruierant Chodorlahomor, & tertiodecimo 4 anno recesserunt ab eo. * Igitur 5 quartodecimo anno venit Chodorlahomor, & reges qui erant cum eo: percusseruntq. Raphaim in Astarothcarnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Saue Cariathaim, * & Chorræos in 6 montibus Seir, vsque ad Campestria Pharan, quæ est in solitudine. * Reuer- 7 siq. sunt, & venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: & percusserunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæum, qui habitabat in Asasonthamar. * Et egressi sunt rex Sodo- 8 morum, & rex Gomorrhæ, rexq. Ada- B mæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ est Segor: & direxerunt aciem contra eos in valle Siluestri: * scilicet aduersus Chodorlahomor regem 9 Elamitarum, & Thadal regem gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quattuor reges aduersus quinque. * Vallis autem Siluestris ha- 10 bebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Gomorrhæ terga verterunt, ceciderunteq. ibi: & qui remanserant, fugerunt ad mon- 11 tem. * Tulerunt autem omnem sub- C stantiam Sodomorum & Gomorrhæ, & vniuersa quæ ad cibum pertinent, & 12 abierunt: * necnon & Lot & substantia eius, filium fratris Abram, qui habi- 13 tabat in Sodomis. * Et ecce vnus, qui euaserat, nunciauit Abram Hebræo, qui habitabat in conualle Mambre Amorrhæi fratris Eschol, & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram. 14 * Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, numerauit expeditos vernaculos suos trecentos decem, & octo: & persecutus est 15 vsque Dan. * Et diuisis socijs, irruit super eos nocte: percussitq. eos, & persecutus est eos vsque Hoba, quæ est 16 ad læuam Damasci. * Reduxitq. omnem substantiam, & Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque 17 & populum. * Egressus est autem rex Sodomorum in occursum eius postquam reuersus est a cæde Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant in 18 valle Saue, quæ est vallis regis. * ‖At ‖Heb.7.a.3 D vero Melchisedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sa- 19 cerdos Dei altissimi, * benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, 20 qui creauit cælum & terram: * & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et de- 21 dit ei decimas ex omnibus. * Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da 22 mihi animas, cetera tolle tibi. * Qui respondit ei: Leuo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem 23 cæli & terræ, * quòd a filo subtegminis vsque ad corigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne 24 dicas: Ego ditaui Abram: * exceptis his, quæ comederunt iuuenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eschol, & Mambre: isti accipient partes suas.

CAP. XV.

1 HIs itaque transactis, factus est ser- A mo Domini ad Abram per visio-

nem

Digitized by Google

nem dicens : Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis . * Dixitq. Abram : Domine Deus, quid dabis mihi ? ego vadam absque liberis : & filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer . * Addiditq. Abram : Mihi autem non dedisti semen : & ecce vernaculus meus, heres meus erit . * Statimq. sermo Domini factus est ad eum, dicens : Non erit hic heres tuus : sed qui egredietur de vtero tuo, ipsum habebis heredem. * Eduxitq. eum foras, & ait illi : ‖ Suspice cælum, & numera stellas, si potes . Et dixit ei : Sic erit semen tuum. * ‖ Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. * Dixitq. ad eum : Ego Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum vt darem tibi terram istam, & possideres eam . * At ille ait : Domine Deus, vnde scire possum, quòd possessurus sim eam ? * Et respondens Dominus : Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam . * Qui tollens vniuersa hæc, ‖ diuisit ea per medium, & vtrasque partes contra se altrinsecus posuit : aues autem non diuisit . * Descenderuntq. volucres super cadauera, & abigebat eas Abram . * Cumq. sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum . * Dictumq. est ad eum : Scito prænoscens quòd ‖ peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, & subijcient eos seruituti, & affligent quadringentis annis . * Verumtamen gentem, cui seruituri sunt, ego iudicabo : & post hæc egredientur cum magna substantia . * Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona . * Generatione autem quarta reuertentur huc : nondum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorũ vsque ad præsens tempus . * Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis transiens inter diuisiones illas . * In illo die ‖ pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens : Semini tuo dabo terram hanc a fluuio Ægypti vsque ad fluuium magnum Euphraten, * Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos, * & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoque, * & Amorrhæos, & Chananæos, & Gergesæos, & Iebusæos.

‖ Rom.4.c.18
‖ Rom.4.a.3 Gal.3.a.6 Iac.2.a.d.23
‖ Iere.34.d.18
‖ Act.7.a.6
‖ Sap.12.b.7 13.d.5. Inf.16.a.4 Deut.14.b.4 2.Par.8.f.26 1.Reg.4.c.20

CAP. XVI.

1 A I Gitur Sarai, vxor Abram, non genuerat liberos : sed habens ancillam
2 Ægyptiam nomine Agar, * dixit marito suo : Ecce, conclusit me Dominus, ne parerem : ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios . Cumq. ille acquiesceret deprecanti, * tulit Agar Ægyptiam
3 ancillam suam post annos decem quàm habitare cœperant in terra Chanaan :
4 B & dedit eam viro suo vxorem . * Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns, despexit dominam suam.
5 * Dixitq. Sarai ad Abram : Inique agis contra me : ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quòd conceperit, despectui me habet . iudicet
6 Dominus inter me, & te. * Cui respondens Abram : Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, vtere ea vt libet . Affligente igitur eam Sarai, fugam inijt.
7 * Cumq. inuenisset eam angelus Domini iuxta fontem aquæ in solitudine,
8 qui est in via Sur in deserto, * dixit ad illam : Agar ancilla Sarai, vnde venis ? & quo vadis ? quæ respondit : A facie
9 C Sarai dominæ meæ ego fugio . * Dixitq. ei angelus Domini : Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub ma-
10 nu illius . * Et rursum : Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, & non numerabitur præ multitudine .
11 * Ac deinceps : Ecce, ait, concepisti, & paries filium : vocabisq. nomen eius Ismael, eo quòd audierit Dominus af-
12 flictionem tuam . * Hic erit ferus homo : manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum : & e regione vniuersorum fratrum suorum figet tabernacula . * Vocauit autem nomẽ Do-
13 D mini qui loquebatur ad eam : Tu Deus qui vidisti me . Dixit enim : Profecto
14 hic vidi posteriora videntis me . * Propterea appellauit puteum illum, Puteum viuentis & videntis me . Ipse est
15 inter Cades & Barad . * Peperitq. Agar Abræ filium : qui vocauit nomen eius
16 Ismael . * Octoginta & sex annorum

Inf.24.g.62

erat

erat Abram quando peperit ei Agar Ismaelem.

CAP. XVII.

POstquam vero nonaginta & nouem 1
annorum esse coeperat, apparuit ei A
Dominus: dixitq. ad eum: Ego Deus
omnipotens: ambula coram me, & e-
sto perfectus. * Ponamq. foedus meum 2
inter me & te, & multiplicabo te ve-
hementer nimis. * Cecidit Abram pro- 3
nus in faciem. * Dixitq. ei Deus: Ego 4
sum, & pactum meum tecum, ‖ erisq. ‖Ezec.44.c.20 Rom.4.c.17
pater multarum gentium. * Nec vltra 5
vocabitur nomen tuum Abram: sed
appellaberis Abraham: quia patrem
multarum gentium constitui te. * Fa- 6
ciamq. te crescere vehementissime, &
ponam te in gentibus, regesq. ex te e-
gredientur. * Et statuam pactum meum 7
inter me & te, & inter semen tuum
post te in generationibus suis foedere
sempiterno: vt sim Deus tuus, & semi-
nis tui post te. * Daboq. tibi & semi- 8
ni tuo terram peregrinationis tuæ, om-
nem terram Chanaan in possessionem
B
æternam, eroq. Deus eorum. * Dixit 9
iterum Deus ad Abraham: ‖ Et tu ergo ‖Act.7.a.8
custodies pactum meum, & semen
tuum post te in generationibus suis.
* Hoc est pactum meum quod obseru- 10
abitis inter me & vos, & semen tuum
post te: Circumcidetur ex vobis om-
ne masculinum: * & circumcidetis car- 11
nem præputij vestri, vt sit ‖ in signum ‖Rom.4.b.11 Leu.12.a.3 Luc.2.c.21
foederis inter me & vos. * Infans octo 12
dierum circumcidetur in vobis, om-
ne masculinum in generationibus ve-
stris: tam vernaculus, quàm emptitius
circumcidetur, & quicumque non fue-
rit de stirpe vestra: * eritq. pactũ meum 13
in carne vestra in fœdus æternum.
* Masculus, cuius præputij caro cir- 14
cumcisa non fuerit, delebitur anima il-
la de populo suo: quia pactum meum
irritum fecit. * Dixit quoque Deus ad 15
Abraham: Sarai vxorem tuam non vo-
C
cabis Sarai, sed Saram. * Et benedi- 16
cam ei, & ex illa dabo tibi filium cui
benedicturus sum, eritq. in nationes,
& reges populorum orientur ex eo.
* Cecidit Abraham in faciem suam, & 17
risit, dicens in corde suo: Putasne cen-
tenario nascetur filius? & Sara nonage-
18 naria pariet? * Dixitq. ad Deum: Vti-
19 nam Ismael viuat coram te. * Et ait Deus
ad Abraham: ‖ Sara vxor tua pariet tibi ‖Inf.18.b.5 21.a.2
filium, vocabisq. nomen eius Isaac, &
constituam pactum meum illi in foe-
dus sempiternum, & semini eius post
20 eum. * Super Ismael quoque exaudiui
te. ecce, benedicã ei, & augebo, & mul-
tiplicabo eum valde: duodecim duces
generabit, & faciam illum in gentem
21 magnam. * Pactum vero meum sta-
D
tuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara
22 tempore isto in anno altero. * Cumq.
finitus esset sermo loquentis cum eo,
23 ascendit Deus ab Abraham. * Tulit au-
tem Abraham Ismael filium suum, &
omnes vernaculos domus suæ: vniuer-
sosq. quos emerat, cunctos mares ex
omnibus viris domus suæ: & circumci-
dit carnem præputij eorum statim in
ipsa die, sicut præceperat ei Deus.
24 * Abraham nonaginta & nouem erat
annorum quando circumcidit carnem
25 præputij sui. * Et Ismael filius tredecim
annos impleuerat tempore circumci-
26 sionis suæ. * Eadem die circumcisus
est Abraham & Ismael filius eius.
27 * Et omnes viri domus illius, tam ver-
naculi, quàm emptitij & alienigenæ pa-
riter circumcisi sunt.

CAP. XVIII.

1 APparuit autem ei Dominus in con- Hebr.13.
A
ualle Mambre sedenti in ostio ta-
bernaculi sui in ipso feruore diei.
2 * Cumq. eleuasset oculos, apparuerunt
ei tres viri stantes prope eum: quos
cum vidisset, cucurrit in occursum eo-
rum de ostio tabernaculi, & adorauit in
3 terram. * Et dixit: Domine, si inueni
gratiam in oculis tuis, ne transeas ser-
4 uum tuum: * sed afferam pauxillum
aquæ, & lauate pedes vestros, & re-
5 quiescite sub arbore. * Ponamq. buc-
cellam panis, & confortate cor ve-
strum, postea transibitis: idcircò enim
declinastis ad seruum vestrum. Qui di-
6 xerunt: Fac vt locutus es. * Festinauit
Abraham in tabernaculum ad Saram,
dixitq. ei: Accelera, tria sata similæ cõ-
7 misce, & fac subcinericios panes. * Ipse
vero

Digitized by Google

vero ad armentum cucurrit, & tulit B
inde vitulum tenerrimum & optimum,
deditq. puero: qui festinauit & coxit
illum. * Tulit quoque butyrum & lac, 8
& vitulum quem coxerat, & posuit co-
ram eis: ipse vero stabat iuxta eos sub
arbore. * Cumq. comedissent, dixe- 9
runt ad eum: Vbi est Sara vxor tua?
ille respondit: Ecce in tabernaculo est.
E Sup.17.c.19 Inf.21.a.1 Rom.9.9 1.Pe.3.6 * Cui dixit: Reuertens veniã ad te tem- 10
pore isto, vita comite, & habebit fi-
lium Sara vxor tua. Quo audito, Sa-
ra risit post ostium tabernaculi. * Erant 11
autem ambo senes, prouectæq. ætatis,
& desierant Saræ fieri muliebria. * Quæ 12
risit occulte dicens: Postquam conse-
nui, & dominus meus vetulus est, vo-
luptati operam dabo? * Dixit autem 13
Dominus ad Abraham: Quare risit Sa-
ra, dicens: Num vere paritura sum
anus? * Numquid Deo quidquam est 14
difficile? iuxta condictum reuertar ad
te hoc eodem tempore, vita comite,
& habebit Sara filium. * Negauit Sara, 15
dicens, Non risi: timore perterrita.
Dominus autem: Non est, inquit, ita:
sed risisti. * Cum ergo surrexissent in- 16
de viri, direxerunt oculos contra So-
domam: & Abraham simul gradieba-
tur, deducens eos. * Dixitq. Dominus: 17
Num celare potero Abraham quæ ge-
sturus sum: * cum futurus sit in gen- 18
tem magnam, ac robustissimam, &
Sup.12.a.3 Inf.22.d.17 BENEDICENDÆ sint in illo om-
nes nationes terræ? * Scio enim quòd 19
præcepturus sit filijs suis, & domui suæ C
post se vt custodiant viam Domini, &
faciant iudicium & iustitiam: vt addu-
cat Dominus propter Abraham omnia
quæ locutus est ad eum. * Dixit ita- 20
que Dominus: Clamor Sodomorum
& Gomorrhæ multiplicatus est, &
peccatum eorum aggrauatum est nimis.
* Descendam, & videbo vtrum clamo- 21
rem qui venit ad me, opere comple-
uerint: an non est ita, vt sciam. * Con- 22
uerteruntq. se inde, & abierunt Sodo-
mam: Abraham vero adhuc stabat co-
ram Domino. * Et appropinquans ait: 23
Numquid perdes iustum cum impio?
* Si fuerint quinquaginta iusti in ciui- 24
tate, peribunt simul? & non parces lo-
co illi propter quinquaginta iustos, si
fuerint in eo? * Absit a te, vt rem 25
hanc facias, & occidas iustum cum
impio, fiatq. iustus sicut impius, non
est hoc tuum: qui iudicas omnem ter-
ram, nequaquam facies iudicium hoc.
26 * Dixitq. Dominus ad eum: Si inuene-
ro Sodomis quinquaginta iustos in me-
dio ciuitatis, dimittam omni loco pro-
27 pter eos. * Respondensq. Abraham, ait:
D Quia semel cœpi, loquar ad Dominum
28 meum, cum sim puluis & cinis. * Quid
si minus quinquaginta iustis quinque
fuerint? delebis, propter quadraginta
quinque, vniuersam vrbem? Et ait:
Non delebo, si inuenero ibi quadra-
29 ginta quinque. * Rursumq. locutus est
ad eum: Sin autem quadraginta ibi in-
uenti fuerint, quid facies? Ait: Non
30 percutiam propter quadraginta. * Ne
quæso, inquit, indigneris Domine, si lo-
quar: Quid si ibi inuenti fuerint tri-
ginta? Respondit: Non faciam, si inue-
31 nero ibi triginta. * Quia semel, ait, cœ-
pi, loquar ad Dominum meum: Quid
si ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non
32 interficiam propter viginti. * Obsecro,
inquit, ne irascaris Domine, si loquar
adhuc semel: Quid si inuenti fuerint ibi
decem? Et dixit: Non delebo propter
33 decem. * Abijtq. Dominus, postquam
cessauit loqui ad Abraham: & ille re-
uersus est in locum suum.

CAP. XIX.

1 A VEneruntq. duo Angeli Sodomam
vespere, & sedente Lot in foribus
ciuitatis. Qui cum vidisset eos, surre- Heb.13.a.2
xit, & iuit obuiam eis: adorauitq. pro-
2 nus in terram, * & dixit: Obsecro, do-
mini, declinate in domum pueri ve-
stri, & manete ibi: lauate pedes ve-
stros, & mane proficiscemini in viam
vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in
3 platea manebimus. * Compulit illos
oppido vt diuerterent ad eum: ingres-
sisq. domum illius fecit conuiuium, &
4 coxit azima: & comederunt. * Prius au-
tem quàm irent cubitum, viri ciuita-
tis vallauerunt domum a puero vsque
5 ad senem, omnis populus simul. * Vo-
caueruntq. Lot, & dixerunt ei: Vbi sunt
viri qui introierunt ad te nocte? educ
6 illos huc, vt cognoscamus eos. * Egres-
sus ad eos Lot, post tergum occludens
ostium,

Digitized by Google

erat Abram quando peperit ei Agar Ismaelem.

CAP. XVII.

POstquam vero nonaginta & nouem 1
annorum esse cœperat, apparuit ei A
Dominus: dixitq. ad eum: Ego Deus
omnipotens: ambula coram me, & e-
sto perfectus. * Ponamq. fœdus meum 2
inter me & te, & multiplicabo te ve-
hementer nimis. * Cecidit Abram pro- 3
nus in faciem. * Dixitq. ei Deus: Ego 4
sum, & pactum meum tecum, ‖ erisq.
pater multarum gentium. * Nec vltra 5
vocabitur nomen tuum Abram: sed
appellaberis Abraham: quia patrem
multarum gentium constitui te. * Fa- 6
ciamq. te crescere vehementissime, &
ponam te in gentibus, regesq. ex te e-
gredientur. * Et statuam pactum meum 7
inter me & te, & inter semen tuum
post te in generationibus suis fœdere
sempiterno: vt sim Deus tuus, & semi-
nis tui post te. * Daboq. tibi & semi- 8
ni tuo terram peregrinationis tuæ, om-
nem terram Chanaan in possessionem B
æternam, eroq. Deus eorum. * Dixit 9
iterum Deus ad Abraham: ‖ Et tu ergo
custodies pactum meum, & semen
tuum post te in generationibus suis.
* Hoc est pactum meum quod obseruabitis inter me & vos, & semen tuum 10
post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum: * & circumcidetis car- 11
nem præputij vestri, vt sit ‖ in signum
fœderis inter me & vos. * Infans octo 12
dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quàm emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra: * eritq. pactũ meum 13
in carne vestra in fœdus æternum.
* Masculus, cuius præputij caro cir- 14
cumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. * Dixit quoque Deus ad 15
Abraham: Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram. * Et benedi- C 16
cam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritq. in nationes, & reges populorum orientur ex eo.
* Cecidit Abraham in faciem suam, & 17
risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius? & Sara nonage-
18 naria pariet? * Dixitq. ad Deum: Vti-
19 nam Ismael viuat coram te. * Et ait Deus ad Abraham: ‖ Sara vxor tua pariet tibi filium, vocabisq. nomen eius Isaac, & constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, & semini eius post
20 eum. * Super Ismael quoque exaudiui te. ecce, benedicã ei, & augebo, & multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, & faciam illum in gentem
21 magnam. * Pactum vero meum sta- D
tuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara
22 tempore isto in anno altero. * Cumq. finitus esset sermo loquentis cum eo,
23 ascendit Deus ab Abraham. * Tulit autem Abraham Ismael filium suum, & omnes vernaculos domus suæ: vniuersosq. quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ: & circumcidit carnem præputij eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus.
24 * Abraham nonaginta & nouem erat annorum quando circumcidit carnem
25 præputij sui. * Et Ismael filius tredecim annos impleuerat tempore circumci-
26 sionis suæ. * Eadem die circumcisus est Abraham & Ismael filius eius.
27 * Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quàm emptitij & alienigenæ pariter circumcisi sunt.

‖ Ezec. 44. c. 20 Rom. 4. c. 17

‖ Act. 7. a. 8

‖ Rom. 4. b. 11 Leu. 12. a. 3 Luc. 2. c. 21

‖ Inf. 18. b. & 21. a. 2

CAP. XVIII.

1 APparuit autem ei Dominus in con- Hebr. 13. 2
A ualle Mambre sedenti in ostio ta-
bernaculi sui in ipso feruore diei.
2 * Cumq. eleuasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adorauit in
3 terram. * Et dixit: Domine, si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum: * sed afferam pauxillum
4 aquæ, & lauate pedes vestros, & requiescite sub arbore. * Ponamq. buccellam panis, & confortate cor vestrum, postea transibitis: idcircò enim declinastis ad seruum vestrum. Qui di-
6 xerunt: Fac vt locutus es. * Festinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq. ei: Accelera, tria sata similæ cõ-
7 misce, & fac subcinericios panes. * Ipse vero

Digitized by Google

vero ad armentum cucurrit, & tulit B
inde vitulum tenerrimum & optimum,
deditq. puero: qui festinauit & coxit
illum. * Tulit quoque butyrum & lac, 8
& vitulum quem coxerat, & posuit co-
ram eis: ipse vero stabat iuxta eos sub
arbore. * Cumq. comedissent, dixe- 9
runt ad eum: Vbi est Sara vxor tua?
ille respondit: Ecce in tabernaculo est.
* Cui dixit: Reuertens veniã ad te tem- 10
pore isto, vita comite, & habebit fi-
lium Sara vxor tua. Quo audito, Sa-
ra risit post ostium tabernaculi. * Erant 11
autem ambo senes, prouectæq. ætatis,
& desierant Saræ fieri muliebria. * Quæ 12
risit occulte dicens: Postquam conse-
nui, & dominus meus vetulus est, vo-
luptati operam dabo? * Dixit autem 13
Dominus ad Abraham: Quare risit Sa-
ra, dicens: Num vere paritura sum
anus? * Numquid Deo quidquam est 14
difficile? iuxta condictum reuertar ad
te hoc eodem tempore, vita comite,
& habebit Sara filium. * Negauit Sara, 15
dicens, Non risi: timore perterrita.
Dominus autem: Non est, inquit, ita:
sed risisti. * Cum ergo surrexissent in- 16
de viri, direxerunt oculos contra So-
domam: & Abraham simul gradieba-
tur, deducens eos. * Dixitq. Dominus: 17
Num celare potero Abraham quæ ge-
sturus sum: * cum futurus sit in gen- 18
tem magnam, ac robustissimam, &
BENEDICENDÆ sint in illo om-
nes nationes terræ? * Scio enim quòd 19
præcepturus sit filijs suis, & domui suæ C
post se vt custodiant viam Domini, &
faciant iudicium & iustitiam: vt addu-
cat Dominus propter Abraham omnia
quæ locutus est ad eum. * Dixit ita- 20
que Dominus: Clamor Sodomorum
& Gomorrhæ multiplicatus est, &
peccatum eorum aggrauatum est nimis.
* Descendam, & videbo vtrum clamo- 21
rem qui venit ad me, opere comple-
uerint: an non est ita, vt sciam. * Con- 22
uerteruntq. se inde, & abierunt Sodo-
mam: Abraham vero adhuc stabat co-
ram Domino. * Et appropinquans ait: 23
Numquid perdes iustum cum impio?
* Si fuerint quinquaginta iusti in ciui- 24
tate, peribunt simul? & non parces lo-
co illi propter quinquaginta iustos, si
fuerint in eo? * Absit a te, vt rem 25
hanc facias, & occidas iustum cum
impio, fiatq. iustus sicut impius, non
est hoc tuum: qui iudicas omnem ter-
ram, nequaquam facies iudicium hoc.
26 * Dixitq. Dominus ad eum: Si inuene-
ro Sodomis quinquaginta iustos in me-
dio ciuitatis, dimittam omni loco pro-
27 pter eos. * Respondensq. Abraham, ait:
D Quia semel cœpi, loquar ad Dominum
28 meum, cum sim puluis & cinis. * Quid
si minus quinquaginta iustis quinque
fuerint? delebis, propter quadraginta
quinque, vniuersam vrbem? Et ait:
Non delebo, si inuenero ibi quadra-
29 ginta quinque. * Rursumq. locutus est
ad eum: Sin autem quadraginta ibi in-
uenti fuerint, quid facies? Ait: Non
30 percutiam propter quadraginta. * Ne
quæso, inquit, indigneris Domine, si lo-
quar: Quid si ibi inuenti fuerint tri-
ginta? Respondit: Non faciam, si inue-
31 nero ibi triginta. * Quia semel, ait, cœ-
pi, loquar ad Dominum meum: Quid
si ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non
32 interficiam propter viginti. * Obsecro,
inquit, ne irascaris Domine, si loquar
adhuc semel: Quid si inuenti fuerint ibi
decem? Et dixit: Non delebo propter
33 decem. * Abijtq. Dominus, postquam
cessauit loqui ad Abraham: & ille re-
uersus est in locum suum.

Sup. 17. c. 19 Inf. 21. a. 1 Rom. 9. b. 9 1. Pa. 3. a. 6

Sup. 12. a. 3 Inf. 32. d. 17

CAP. XIX.

1 A VEneruntq. duo Angeli Sodomam
vespere, & sedente Lot in foribus
ciuitatis. Qui cum vidisset eos, surre- Heb. 13. a. 2
xit, & iuit obuiam eis: adorauitq. pro-
2 nus in terram, * & dixit: Obsecro, do-
mini, declinate in domum pueri ve-
stri, & manete ibi: lauate pedes ve-
stros, & mane proficiscemini in viam
vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in
3 platea manebimus. * Compulit illos
oppido vt diuerterent ad eum: ingres-
sisq. domum illius fecit conuiuium, &
4 coxit azima: & comederunt. * Prius au-
tem quàm irent cubitum, viri ciuita-
tis vallauerunt domum a puero vsque
5 ad senem, omnis populus simul. * Vo-
caueruntq. Lot, & dixerunt ei: Vbi sunt
viri qui introierunt ad te nocte? educ
6 illos huc, vt cognoscamus eos. * Egres-
sus ad eos Lot, post tergum occludens
ostium,

Digitized by Google

ostium, ait: * Nolite, quæso, fratres mei, 7
nolite malum hoc facere. * Habeo 8
duas filias, quæ necdum cognouerunt B
virum: educam eas ad vos, & abutimi-
ni eis sicut vobis placuerit, dummodo
viris istis nihil mali faciatis, quia in-
gressi sunt sub vmbra culminis mei.
* At illi dixerunt: Recede illuc. Et rur- 9
sus: Ingressus es, inquiunt, vt aduena;
numquid vt iudices? te ergo ipsum ma-
gis quàm hos affligemus. ‖ Vimq. facie- ‖ 2.Pet.2.b.8
bant Lot vehementissime: iamq. pro-
pe erat vt effringerent fores. * Et 10
ecce miserunt manum viri, & introdu-
xerunt ad se Lot, clauseruntq. ostium:
‖ Sap.19.c.26 * & eos, qui foris erant, ‖ percusserunt cæ- 11
citate a minimo vsque ad maximum,
ita vt ostium inuenire non possent.
* Dixerunt autem ad Lot: Habes hic 12
quempiam tuorum? generum, aut filios, C
aut filias, omnes, qui tui sunt, educ de
vrbe hac: * delebimus enim locum 13
istum, eo quòd increuerit clamor eo-
rum coram Domino, qui misit nos vt
perdamus illos. * Egressus itaque Lot, 14
locutus est ad generos suos qui acce-
pturi erant filias eius, & dixit: Surgite,
egredimini de loco isto: quia delebit
Dominus ciuitatem hanc. Et visus est
eis quasi ludens loqui. * Cumq. esset 15
mane, cogebant eum Angeli, dicentes:
Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias
quas habes: ne & tu pariter pereas in
scelere ciuitatis. * Dissimulante illo, ap- 16
prehenderunt manum eius, & manum D
vxoris, ac duarum filiarum eius, eo
‖ Sap.10.a.6 quòd parceret Dominus illi. * ‖ Eduxe- 17
runtq. eum, & posuerunt extra ciuita-
tem: ibiq. locuti sunt ad eum, dicentes:
Salua animam tuam: noli respicere post
tergum, nec stes in omni circa regio-
ne: sed in monte saluum te fac, ne &
tu simul pereas. * Dixitq. Lot ad eos: 18
Quæso Domine mi, * quia inuenit ser- 19
uus tuus gratiam coram te, & magnifi-
casti misericordiam tuam quam fecisti
mecum, vt saluares animam meam, nec
possum in monte saluari, ne forte ap-
prehendat me malum, & moriar: * Est 20
ciuitas hæc iuxtà, ad quam possum fu-
gere, parua, & saluabor in ea: numquid
non modica est, & viuet anima mea?
* Dixitq. ad eum: Ecce etiam in hoc su- 21
scepi preces tuas, vt non subuertam vr- E
bem pro qua locutus es. * ‖ Festina, & 22 ‖ Sap.10.a.6
saluare ibi: quia non potero facere
quidquam donec ingrediaris illuc. Id-
circo vocatum est nomen vrbis illius
Segor. * Sol egressus est super terram, 23
& Lot ingressus est Segor. * ‖ Igitur Do- 24 ‖ Deu.29.d.23
minus pluit super Sodomam & Go- Isa.13.d.19
morrham sulphur & ignem a Domino Ier.50.f.40
de cælo: * & subuertit ciuitates has, & 25 Ezec.16.f.48
omnem circa regionem, vniuersos ha- Ose.11.c.8
bitatores vrbium, & cuncta terræ vi- Amos.4.d.11
rentia. * ‖ Respiciensq. vxor eius post se, 26 Luc.17.f.29
versa est in statuam salis. * Abraham 27 Iudæ 1.c.7
autem consurgens mane, vbi steterat ‖ Luc.17.g.33
prius cum Domino, * intuitus est So- 28 Sup.18.a.3
domam & Gomorrham, & vniuersam
terram regionis illius: viditq. ascenden-
tem fauillam de terra quasi fornacis fu-
mum. * Cum enim subuerteret Deus 29
F ciuitates regionis illius, recordatus A-
brahæ, liberauit Lot de subuersione vr-
bium in quibus habitauerat. * Ascen- 30
ditq. Lot de Segor, & mansit in monte,
duæ quoque filiæ eius cum eo (timue-
rat enim manere in Segor) & mansit in
spelunca ipse, & duæ filiæ eius cum eo.
* Dixitq. maior ad minorem: Pater no- 31
ster senex est, & nullus virorum reman-
sit in terra qui possit ingredi ad nos iu-
xta morem vniuersæ terræ. * Veni, ine- 32
briemus eum vino, dormiamusq. cum
eo, vt seruare possimus ex patre nostro
semen. * Dederunt itaque patri suo bi- 33
bere vinum nocte illa: Et ingressa est
maior, dormiuitq. cum patre: at ille
non sensit, nec quando accubuit filia,
nec quando surrexit. * Altera quoque 34
G die dixit maior ad minorem: Ecce dor-
miui heri cum patre meo, demus ei bi-
bere vinum etiam hac nocte, & dor-
mies cum eo, vt saluemus semen de
patre nostro. * Dederunt etiam & illa 35
nocte patri suo bibere vinum, ingres-
saq. minor filia, dormiuit cum eo: &
ne tunc quidem sensit quando concu-
buerit, vel quando illa surrexerit. * Con- 36
ceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre
suo. * Peperitq. maior filium, & vocauit 37
nomen eius Moab: ipse est pater Moa-
bitarum vsque in præsentem diem.
* Minor quoque peperit filium, & vo- 38
cauit nomen eius Ammon, idest filius
populi mei: ipse est pater Ammonita-
rum vsque hodie.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XX.

PRofectus inde Abraham in terram 1
australem, habitauit inter Cades, A
& Sur: & peregrinatus est in Geraris.
*Dixitq. de Sara vxore sua, Soror mea 2
est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ,
& tulit eam. *Venit autem Deus ad 3
Abimelech per somnium nocte, & ait
illi: En morieris propter mulierem
quam tulisti: habet enim virum. *Abi- 4
melech vero non tetigerat eam, &
ait: Domine, num gentem ignoran-
tem & iustam interficies? *Nonne ip- 5
se dixit mihi: Soror mea est: & ipsa
ait: Frater meus est? in simplicitate
cordis mei, & munditia manuum mea-
rum feci hoc. *Dixitq. ad eum Deus: 6
Et ego scio quòd simplici corde fece- B
ris: & ideo custodiui te ne peccares in
me, & non dimisi vt tangeres eam.
*Nunc ergo redde viro suo vxorem, 7
quia propheta est: & orabit pro te, &
viues: si autem nolueris reddere, scito
quòd morte morieris tu, & omnia quæ
tua sunt. *Statimq. de nocte consur- 8
gens Abimelech, vocauit omnes seruos
suos: & locutus est vniuersa verba hæc
in auribus eorum, timueruntq. omnes
viri valde. *Vocauit autem Abimelech 9
etiam Abraham, & dixit ei: Quid fe- C
cisti nobis? quid peccauimus in te,
quia induxisti super me & super re-
gnum meum peccatum grande? quæ
non debuisti facere, fecisti nobis. *Rur- 10
sumq. expostulans, ait: Quid vidisti, vt
hoc faceres? *Respondit Abraham: 11
Cogitaui mecum, dicens: Forsitan non
est timor Dei in loco isto: & interfi-
cient me propter vxorem meam: *aliàs 12
autem & ‖ vere soror mea est, filia pa-
tris mei, & non filia matris meæ, &
dixi eam in vxorem. *Postquam au- 13
tem eduxit me Deus de domo patris
mei, dixi ad eam: Hanc misericordiam
facies mecum: In omni loco, ad quem
ingrediemur, dices quòd frater tuus
sim. *Tulit igitur Abimelech oues & 14
boues, & seruos & ancillas, & dedit D
Abraham: reddiditq. illi Saram vxorem
suam, *& ait: Terra coram vobis est, 15
vbicumque tibi placuerit habita. *Saræ 16
autem dixit: Ecce mille argenteos de-
di fratri tuo, hoc erit tibi in velamen
oculorum ad omnes qui tecum sunt,
& quocumque perrexeris: memen-
17 toq. te deprehensam. *Orante autem
Abraham, sanauit Deus Abimelech &
vxorem, ancillasq. eius, & pepere-
18 runt: *concluserat enim Dominus om-
nem vuluam domus Abimelech propter
Saram vxorem Abrahæ.

‖ Sup. 12. c. 13. Infra 21. c. 23

CAP. XXI.

1 VIsitauit autem Dominus Saram
A sicut ‖ promiserat: & impleuit quæ
2 locutus est. *Concepitq. & ‖ peperit fi-
lium in senectute sua, tempore quo
3 prædixerat ei Deus. *Vocauitq. Abra-
ham nomen filij sui, quem genuit ei
4 Sara, Isaac: *& circumcidit eum octa-
5 uo die, sicut ‖ præceperat ei Deus, *cum
centũ esset annorum: hac quippe ætate
6 patris, natus est Isaac. *Dixitq. Sara: Ri-
sum fecit mihi Deus: quicumque au-
7 dierit, corridebit mihi. *Rursumq. ait:
Quis auditurum crederet Abraham
quòd Sara lactaret filium, quem pepe-
8 rit ei iam seni? *Creuit igitur puer,
& ablactatus est: fecitq. Abraham gran-
de conuiuium in die ablactationis eius.
9 *Cumq. vidisset Sara filium Agar Ægy-
ptiæ ludentem cum Isaac filio suo, di-
10 xit ad Abraham: *‖ Eijce ancillam
hanc, & filium eius: non enim erit
heres filius ancillæ cum filio meo Isaac.
11 *Dure accepit hoc Abraham pro filio
12 suo. *Cui dixit Deus: Non tibi videa-
B tur asperum super puero, & super an-
cilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara,
audi vocem eius: quia ‖ in Isaac vocabi-
13 tur tibi semen. *Sed & filium ancillæ
faciam in gentem magnam, quia se-
14 men tuum est. *Surrexit itaque Abra-
ham mane, & tollens panem & vtrem
aquæ, imposuit scapulæ eius, tradiditq.
puerum, & dimisit eam. Quæ cum
abijsset, errabat in solitudine Bersabee.
15 *Cumq. consumpta esset aqua in vtre,
abiecit puerum subter vnam arborum,
16 quæ ibi erant. *Et abijt, seditq. è re-
gione procul quantum potest arcus ia-
cere. dixit enim: Non videbo morien-
tem puerum: & sedens contrà, leuauit
17 vocem suam & flevit. *Exaudiuit au-
tem Deus vocem pueri: vocauitq. An-
gelus Dei Agar de cælo, dicens: Quid
agis

‖ Sup. 17. c. 19. 18. b. 10. Gal. 4. c. 23. Heb. 11. c. 11
‖ Sup. 17. d. 10. Mat. 1. a. 2
‖ Gal. 4. d. 10
‖ Rom. 9. b. 7. Heb. 11. d. 18

agis Agar? noli timere: exaudiuit enim
Deus vocem pueri de loco in quo est.
*Surge, tolle puerum, & tene manum 18
illius: quia in gentem magnam faciam C
eum. *Aperuitq. oculos eius Deus: 19
quæ videns puteum aquæ, abijt, &
impleuit vtrem, deditq. puero bibere.
*Et fuit cum eo: qui creuit, & mora- 20
tus est in solitudine, factusq. est iuue-
nis sagittarius. *Habitauitq. in deser- 21
to Pharan, & accepit illi mater sua
vxorem de terra Ægypti. *Eodem 22
tempore dixit Abimelech, & Phicol
princeps exercitus eius ad Abraham:
Deus tecum est in vniuersis quæ agis.
*Iura ergo per Deum, ne noceas mi- 23
hi, & posteris meis, stirpiq. meæ: sed
|| Sup.20.d.13 iuxta misericordiam,|| quam feci tibi, fa-
cies mihi, & terræ in qua versatus es
aduena. *Dixitq. Abraham: Ego iura- 24
bo. *Et increpauit Abimelech propter 25
puteum aquæ quem vi abstulerant serui
eius. *Responditq. Abimelech: Nesci- 26
ui quis fecerit hanc rem: sed & tu non
indicasti mihi, & ego non audiui præ-
ter hodie. *Tulit itaque Abraham 27
oues & boues, & dedit Abimelech: D
percusseruntq. ambo fœdus. *Et sta- 28
tuit Abraham septem agnas gregis seor-
sum. *Cui dixit Abimelech: Quid si- 29
bi volunt septem agnæ istæ, quas stare
fecisti seorsum? *At ille: Septem, in- 30
quit, agnas accipies de manu mea: vt
sint mihi in testimonium, quoniam ego
fodi puteum istum. *Idcirco vocatus 31
est locus ille Bersabee: quia ibi vter-
que iurauit. *Et inierunt fœdus pro 32
puteo iuramenti. *Surrexit autem Abi- 33
melech, & Phicol princeps exercitus
eius, reuersiq. sunt in terram Palæstino-
rum. Abraham vero plantauit nemus
in Bersabee, & inuocauit ibi nomen
Domini Dei æterni. *Et fuit colonus 34
terræ Palæstinorum diebus multis.

CAP. XXII.

|| Iudit.8.c.22 Tob.11.d.17 QVæ postquam gesta sunt,|| tentauit 1
Deus Abraham, & dixit ad eum: A
Abraham, Abraham. At ille re-
spondit: Adsum. *Ait illi: Tolle filium 2
tuum vnigenitum, quem diligis, Isaac,
& vade in terram visionis: atque ibi
offeres eum in holocaustum super vnũ
montium quem monstrauero tibi. Igi-
tur Abraham de nocte consurgens, stra-
uit asinum suum: ducens secum duos
iuuenes, & Isaac filium suum: cumq.
concidisset ligna in holocaustum, abijt
ad locum quem præceperat ei Deus.
4 *Die autem tertio, eleuatis oculis, vi-
5 dit locum procul: *dixitq. ad pueros
suos: Expectate hic cum asino: ego &
puer illuc vsque properantes, postquam
adorauerimus, reuertemur ad vos.
6 *Tulit quoque ligna holocausti, & im-
B posuit super Isaac filium suum: ipse
vero portabat in manibus ignem &
gladium. Cumq. duo pergerent simul,
7 *dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille
respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit,
ignis & ligna: vbi est victima holocau-
8 sti? *Dixit autem Abraham: Deus pro-
uidebit sibi victimam holocausti, fili
9 mi. Pergebant ergo pariter: *& vene-
runt ad locũ quem ostenderat ei Deus,
in quo ædificauit altare, & desuper li-
gna composuit: cumq. alligasset Isaac
filium suum, posuit eum in altare su-
10 per struem lignorum. *Extenditq. ma- Iac.2.d.21
num, & arripuit gladium, vt immola-
11 ret filium suum. *Et ecce Angelus
Domini de cælo clamauit, dicens: Abra-
ham, Abraham. Qui respondit: Adsum.
12 *Dixitq. ei: Non extendas manum
C tuam super puerum, neque facias illi
quidquam: nunc cognoui quòd times
Deum, & non pepercisti vnigenito filio
13 tuo propter me. *Leuauit Abraham
oculos suos, viditq. post tergum arie-
tem inter vepres hærentem cornibus,
quem assumens obtulit holocaustum
14 pro filio. *Appellauitq. nomen loci il-
lius, Dominus videt. Vnde vsque ho-
die dicitur: In monte Dominus vide-
15 bit. *Vocauit autem Angelus Domini
Abraham secundo de cælo, dicens:
16 *||Per memetipsum iuraui, dicit Domi- || Psal.104.a.9
nus: quia fecisti hanc rem, & non pe- Luc.1.g.73
percisti filio tuo vnigenito propter me: Ecc.44.d.21
17 *benedicam tibi, & multiplicabo se- H b.6.c.13 1.Mac.2.f.32
D men tuum sicut stellas cæli, & velut Luc.1.g.73
arenam quæ est in littore maris: possi-
debit semen tuum portas inimicorum
18 suorum, *&||BENEDICENTVR || Sup.12.a.3
in semine tuo omnes gentes terræ, quia 18 c.18
obedisti voci meæ. *Reuersus est Abra- Inf.26.a.4
ham ad pueros suos, abieruntq. Bersa- Act.3.d.25
bee Eccl.44.d.25

Digitized by Google

bee simul, & habitauit ibi. * His ita 20
gestis, nunciatum est Abrahæ quòd Mel-
cha quoque genuisset filios Nachor fra-
tri suo, * Hus primogenitum, & Buz 21
fratrem eius, & Camuel patrem Syro-
rum, * & Cased, & Azau, Pheldas 22
quoque & Iedlaph, * ac Bathuel, de 23
quo nata est Rebecca: octo istos ge-
nuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.
* Concubina vero illius, nomine Roma, 24
peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, &
Maacha.

CAP. XXIII.

VIxit autem Sara centum vigintise- 1
ptem annis. * Et mortua est in A
ciuitate Arbee, quæ est Hebron, in ter- 2
ra Chanaan: venitq. Abraham vt plan-
geret, & fleret eam. * Cumq. surrexis- 3
set ab officio funeris, locutus est ad fi-
lios Heth, dicens: * Aduena sum & pe- 4
regrinus apud vos: date mihi ius sepul-
chri vobiscum, vt sepeliam mortuum
meum. * Responderunt filij Heth, di- 5
centes: * Audi nos domine, princeps 6
Dei es apud nos: in electis sepulchris
nostris sepeli mortuum tuum: nullusq.
te prohibere poterit quin in monumen-
to eius sepelias mortuum tuum. * Sur- 7
rexit Abraham, & adorauit populum
terræ, filios videlicet Heth: * dixitq. ad 8
eos: Si placet animæ vestræ vt sepeliam B
mortuum meum, audite me, & inter-
cedite pro me apud Ephron filium Seor:
* vt det mihi speluncam duplicem, 9
quam habet in extrema parte agri sui:
pecunia digna tradat eam mihi coram
vobis in possessionem sepulchri. * Ha- 10
bitabat autem Ephron in medio filio-
rum Heth. Responditq. Ephron ad A-
braham cunctis audientibus qui ingre-
diebantur portam ciuitatis illius, di-
cens: * Nequaquam ita fiat, domine 11
mi, sed tu magis ausculta quod loquor:
Agrum trado tibi, & speluncam, quæ
in eo est, præsentibus filijs populi mei, C
sepeli mortuum tuum. * Adorauit A- 12
braham coram populo terræ. * Et locu- 13
tus est ad Ephron circumstante plebe:
Quæso, vt audias me: Dabo pecuniam
pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam
mortuum meum in eo. * Responditq. 14
Ephron: * Domine mi, audi me: Ter- 15
ra, quam postulas, quadringentis siclis
argenti valet: istud est pretium inter
me & te: sed quantum est hoc? sepeli
16 mortuum tuum. * Quod cum audisset
Abraham, appendit pecuniam, quam
Ephron postulauerat, audientibus filijs
Heth, quadringentos siclos argenti pro-
17 batæ monetæ publicæ. * Confirmatusq.
D est ager quondam Ephronis, in quo
erat spelunca duplex, respiciens Mam-
bre, tam ipse, quàm spelunca, & om-
nes arbores eius in cunctis terminis eius
18 per circuitum, * Abrahæ in posses-
sionem, videntibus filijs Heth, & cunctis
qui intrabant portam ciuitatis illius.
19 * Atque ita sepeliuit Abraham Saram
vxorem suam in spelunca agri dupli-
ci, quæ respiciebat Mambre, Hæc est
20 Hebron in terra Chanaan. * Et confir-
matus est ager, & antrum, quod erat
in eo, Abrahæ in possessionem monu-
menti a filijs Heth.

CAP. XXIIII.

1 ERat autē Abraham senex, dierumq.
2 multorum: & Dominus in cunctis
A benedixerat ei. * Dixitq. ad seruum
seniorem domus suæ, qui præerat om-
nibus quæ habebat: ‖ Pone manum tuam ‖ Inf. 47. g. 29
3 subter femur meum, * vt adiurem te
per Dominum, Deum cæli & terræ, vt
non accipias vxorem filio meo de filia-
bus Chananæorum, inter quos habito:
4 * sed ad terram & cognationem meam
proficiscaris, & inde accipias vxorem
5 filio meo Isaac. * Respondit seruus: Si
noluerit mulier venire mecum in ter-
ram hanc, numquid reducere debeo
filium tuum ad locum, de quo tu e-
6 gressus es? * Dixitq. Abraham: Caue
nequando reducas filium meum illuc.
7 * Dominus Deus cæli, qui tulit me de
domo patris mei, & de terra natiuita-
tis meæ, qui locutus est mihi, & iura-
uit mihi, dicens: ‖ Semini tuo dabo ter- ‖ Sup. 12. b. 7
ram hanc: ipse mittet Angelum suum 13. d. 5. & 15. d. 18
coram te, & accipies inde vxorem fi- Infra 26. a. 2
8 lio meo: * sin autem mulier noluerit
sequi te, non teneberis iuramento: fi-
lium meum tantum ne reducas illuc.
9 * Posuit ergo seruus manum sub femo-
re Abraham domini sui, & iurauit il-
10 li super sermone hoc. * Tulitq. decem

Digitized by Google

camelos de grege domini ſui, & abijt, B
ex omnibus bonis eius portans ſecum,
profectusq. perrexit in Meſopotamiam
ad vrbem Nachor. * Cumq. camelos 11
feciſſet accumbere extra oppidum iuxta
puteum aquæ veſpere, tempore quo ſo-
lent mulieres egredi ad hauriendam a-
quam, dixit: * Domine Deus domini mei 12
Abraham, occurre, obſecro, mihi ho-
die, & fac miſericordiam cum domi-
no meo Abraham. * Ecce ego ſto pro- 13
pe fontem aquæ, & filiæ habitatorum
huius ciuitatis egredientur ad hauri-
endam aquam. * Igitur puella, cui ego 14
dixero: Inclina hydriam tuam vt bi-
bam: & illa reſponderit, Bibe, quin
& camelis tuis dabo potum: ipſa eſt,
quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac: &
per hoc intelligam quòd feceris miſe-
ricordiam cum domino meo. * Nec- 15
dum intra ſe verba compleuerat, & ec-
ce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel,
filij Melchæ vxoris Nachor fratris Abra-
ham, habens hydriam in ſcapula ſua:
* puella decora nimis, virgoq. pulcher- 16
rima, & incognita viro: deſcenderat
autem ad fontem, & impleuerat hy-
driam, ac reuertebatur. * Occurritq. 17
ei ſeruus, & ait: Pauxillum aquæ mi- C
hi ad bibendum præbe de hydria tua.
* Quæ reſpondit: Bibe domine mi. ce- 18
leriterq. depoſuit hydriam ſuper vlnam
ſuam, & dedit ei potum. * Cumq. il- 19
le bibiſſet, adiecit: Quin & camelis
tuis hauriam aquam, donec cuncti bi-
bant. * Effundensq. hydriam in cana- 20
libus, recurrit ad puteum vt hauriret
aquam: & hauſtam omnibus camelis
dedit. * Ipſe autem contemplabatur 21
eam tacitus, ſcire volens vtrum proſpe-
rum iter ſuum feciſſet Dominus, an
non. * Poſtquam autem biberunt ca- 22
meli, protulit vir inaures aureas, appen-
dentes ſiclos duos, & armillas totidem
pondo ſiclorum decem. * Dixitq. ad 23
eam: Cuius es filia? indica mihi: eſt
in domo patris tui locus ad manendum?
* Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis, 24
filij Melchæ, quem peperit ipſi Nachor.
* Et addidit, dicens: Palearum quoque 25
& fœni plurimum eſt apud nos, & lo-
cus ſpatioſus ad manendum. * Inclina- 26
uit ſe homo, & adorauit Dominum,
* dicens: Benedictus Dominus Deus do- 27
mini mei Abraham, qui non abſtulit
miſericordiam & veritatem ſuam a do-
mino meo, & recto itinere me perdu-
xit in domum fratris domini mei. * Cu- 28
currit itaque puella, & nunciauit in
domum matris ſuæ omnia quæ audie-
rat. * Habebat autem Rebecca fratrem 29
D nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt
ad hominem, vbi erat fons. * Cumq. 30
vidiſſet inaures & armillas in manibus
ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba refe-
rentis: Hæc locutus eſt mihi homo: ve-
nit ad virum, qui ſtabat iuxta camelos,
& prope fontem aquæ: * dixitque ad 31
eum: Ingredere, benedicte Domini:
cur foris ſtas? præparaui domum, &
locum camelis. * Et introduxit eum 32
in hoſpitium: ac deſtrauit camelos,
deditq. paleas & fœnum, & aquam
ad lauandos pedes eius, & virorum
qui venerant cum eo. * Et appoſitus 33
eſt in conſpectu eius panis. Qui ait:
Non comedam, donec loquar ſermo-
nes meos. Reſpondit ei: Loquere.
* At ille: Seruus, inquit, Abraham 34
ſum: * & Dominus benedixit domino 35
meo valde, magnificatusq. eſt: & dedit
ei oues & boues, argentum & aurum,
ſeruos & ancillas, camelos & aſinos.
* Et peperit Sara vxor domini mei filium 36
domino meo in ſenectute ſua, deditq.
illi omnia quæ habuerat. * Et adiura- 37
uit me dominus meus, dicens: Non
accipies vxorem filio meo de filiabus
Chananæorum, in quorum terra habito:
* ſed ad domum patris mei perges, & 38
de cognatione mea accipies vxorem fi-
lio meo: * ego vero reſpondi domino 39
meo: Quid ſi noluerit venire mecum
mulier? * Dominus, ait, in cuius con- 40
E ſpectu ambulo, mittet angelum ſuum
tecum, & diriget viam tuam: accipiesq.
vxorem filio meo de cognatione mea,
& de domo patris mei. * Innocens e- 41
ris a maledictione mea, cum veneris ad
propinquos meos, & non dederint ti-
bi. * Veni ergo hodie ad fontem aquæ, 42
& dixi: Domine Deus domini mei A-
braham, ſi direxiſti viam meam, in qua
nunc ambulo, * ecce ſto iuxta fontem 43
aquæ, & virgo, quæ egredietur ad hau-
riendam aquam, audierit a me: Da mi-
hi pauxillum aquæ ad bibendum ex hy-
dria tua: * & dixerit mihi: Et tu bibe, 44

& came-

Digitized by Google

bee simul, & habitauit ibi. * His ita 20
gestis, nunciatum est Abrahæ quòd Mel-
cha quoque genuisset filios Nachor fra-
tri suo, * Hus primogenitum, & Buz 21
fratrem eius, & Camuel patrem Syro-
rum, * & Cased, & Azau, Pheldas 22
quoque & Iedlaph, * ac Bathuel, de 23
quo nata est Rebecca: octo istos ge-
nuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.
* Concubina vero illius, nomine Roma, 24
peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, &
Maacha.

CAP. XXIII.

VIxit autem Sara centum vigintise- 1
ptem annis. * Et mortua est in A
ciuitate Arbee, quæ est Hebron, in ter- 2
ra Chanaan: venitq. Abraham vt plan-
gereret, & fleret eam. * Cumq. surrexis- 3
set ab officio funeris, locutus est ad fi-
lios Heth, dicens: * Aduena sum & pe- 4
regrinus apud vos: date mihi ius sepul-
chri vobiscum, vt sepeliam mortuum
meum. * Responderunt filij Heth, di- 5
centes: * Audi nos domine, princeps 6
Dei es apud nos: in electis sepulchris
nostris sepeli mortuum tuum: nullusq.
te prohibere poterit quin in monumen-
to eius sepelias mortuum tuum. * Sur- 7
rexit Abraham, & adorauit populum
terræ, filios videlicet Heth: * dixitq. ad 8
eos: Si placet animæ vestræ vt sepeliam B
mortuum meum, audite me, & inter-
cedite pro me apud Ephron filium Seor:
* vt det mihi speluncam duplicem, 9
quam habet in extrema parte agri sui:
pecunia digna tradat eam mihi coram
vobis in possessionem sepulchri. * Ha- 10
bitabat autem Ephron in medio filio-
rum Heth. Responditq. Ephron ad A-
branam cunctis audientibus qui ingre-
diebantur portam ciuitatis illius, di-
cens: * Nequaquam ita fiat, domine 11
mi, sed tu magis ausculta quod loquor:
Agrum trado tibi, & speluncam, quæ
in eo est, præsentibus filijs populi mei, C
sepeli mortuum tuum. * Adorauit A- 12
braham coram populo terræ. * Et locu- 13
tus est ad Ephron circumstante plebe:
Quæso, vt audias me: Dabo pecuniam
pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam
mortuum meum in eo. * Responditq. 14
Ephron: * Domine mi, audi me: Ter- 15
ra, quam postulas, quadringentis siclis
argenti valet: istud est pretium inter
me & te: sed quantum est hoc? sepeli
16 mortuum tuum. * Quod cum audisset
Abraham, appendit pecuniam, quam
Ephron postulauerat, audientibus filijs
Heth, quadringentos siclos argenti pro-
17 batæ monetæ publicæ. * Confirmatusq.
D est ager quondam Ephronis, in quo
erat spelunca duplex, respiciens Mam-
bre, tam ipse, quàm spelunca, & om-
nes arbores eius in cunctis terminis eius
18 per circuitum, * Abrahæ in posses-
sionem, videntibus filijs Heth, & cun-
ctis qui intrabant portam ciuitatis illius.
19 * Atque ita sepeliuit Abraham Saram
vxorem suam in spelunca agri dupli-
ci, quæ respiciebat Mambre, Hæc est
20 Hebron in terra Chanaan. * Et confir-
matus est ager, & antrum, quod erat
in eo, Abrahæ in possessionem monu-
menti a filijs Heth.

CAP. XXIIII.

1 ERat autē Abraham senex, dierumq.
2 multorum: & Dominus in cunctis
A benedixerat ei. * Dixitq. ad seruum
seniorem domus suæ, qui præerat om-
nibus quæ habebat: ‖Pone manum tuam ‖Inf. 47. g. 29
3 subter femur meum, * vt adiurem te
per Dominum, Deum cæli & terræ, vt
non accipias vxorem filio meo de filia-
bus Chananæorum, inter quos habito:
4 * sed ad terram & cognationem meam
proficiscaris, & inde accipias vxorem
5 filio meo Isaac. * Respondit seruus: Si
noluerit mulier venire mecum in ter-
ram hanc, numquid reducere debeo
filium tuum ad locum, de quo tu e-
6 gressus es? * Dixitq. Abraham: Caue
nequando reducas filium meum illuc.
7 * Dominus Deus cæli, qui tulit me de
domo patris mei, & de terra natiuita-
tis meæ, qui locutus est mihi, & iura-
uit mihi, dicens: ‖Semini tuo dabo ter- ‖Sup. 12. b. 7
ram hanc: ipse mittet Angelum suum 13. d. 5. & 15. d. 18
coram te, & accipies inde vxorem fi- Infra 26. a. 2
8 lio meo: * sin autem mulier noluerit
sequi te, non teneberis iuramento: fi-
lium meum tantum ne reducas illuc.
9 * Posuit ergo seruus manum sub fe-
more Abraham domini sui, & iurauit il-
10 li super sermone hoc. * Tulitq. decem

Digitized by Google

camelos de grege domini sui, & abijt, B
ex omnibus bonis eius portans secum,
profectusq. perrexit in Mesopotamiam
ad vrbem Nachor. * Cumq. camelos 11
fecisset accumbere extra oppidum iuxta
puteum aquæ vespere, tempore quo so-
lent mulieres egredi ad hauriendam a-
quam, dixit: *Domine Deus domini mei 12
Abraham, occurre, obsecro, mihi ho-
die, & fac misericordiam cum domi-
no meo Abraham. * Ecce ego sto pro- 13
pe fontem aquæ, & filiæ habitatorum
huius ciuitatis egredientur ad hauri-
endam aquam. * Igitur puella, cui ego 14
dixero: Inclina hydriam tuam vt bi-
bam: & illa responderit, Bibe, quin
& camelis tuis dabo potum: ipsa est,
quam præparasti seruo tuo Isaac: &
per hoc intelligam quòd feceris mise-
ricordiam cum domino meo. * Nec- 15
dum intra se verba compleuerat, & ec-
ce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel,
filij Melchæ vxoris Nachor fratris Abra-
ham, habens hydriam in scapula sua:
*puella decora nimis, virgoq. pulcher- 16
rima, & incognita viro: descenderat
autem ad fontem, & impleuerat hy-
driam, ac reuertebatur. * Occurritq. 17
ei seruus, & ait: Pauxillum aquæ mi- C
hi ad bibendum præbe de hydria tua.
* Quæ respondit: Bibe domine mi. ce- 18
leriterq. deposuit hydriam super vlnam
suam, & dedit ei potum. * Cumq. il- 19
le bibisset, adiecit: Quin & camelis
tuis hauriam aquam, donec cuncti bi-
bant. * Effundensq. hydriam in cana- 20
libus, recurrit ad puteum vt hauriret
aquam: & haustam omnibus camelis
dedit. * Ipse autem contemplabatur 21
eam tacitus, scire volens vtrum prospe-
rum iter suum fecisset Dominus, an
non. * Postquam autem biberunt ca- 22
meli, protulit vir inaures aureas, appen-
dentes siclos duos, & armillas totidem
pondo siclorum decem. * Dixitq. ad 23
eam: Cuius es filia? indica mihi: est
in domo patris tui locus ad manendum?
* Quæ respondit: Filia sum Bathuelis, 24
filij Melchæ, quem peperit ipsi Nachor.
* Et addidit, dicens: Palearum quoque 25
& fœni plurimum est apud nos, & lo-
cus spatiosus ad manendum. * Inclina- 26
uit se homo, & adorauit Dominum,
* dicens: Benedictus Dominus Deus do- 27
mini mei Abraham, qui non abstulit
misericordiam & veritatem suam a do-
mino meo, & recto itinere me perdu-
28 xit in domum fratris domini mei. *Cu-
currit itaque puella, & nunciauit in
domum matris suæ omnia quæ audie-
29 rat. * Habebat autem Rebecca fratrem
D nomine Laban, qui festinus egressus est
30 ad hominem, vbi erat fons. * Cumq.
vidisset inaures & armillas in manibus
sororis suæ, & audisset cuncta verba refe-
rentis: Hæc locutus est mihi homo: ve-
nit ad virum, qui stabat iuxta camelos,
31 & prope fontem aquæ: * dixitque ad
eum: Ingredere, benedicte Domini:
cur foris stas? præparaui domum, &
32 locum camelis. * Et introduxit eum
in hospitium: ac destrauit camelos,
deditq. paleas & fœnum, & aquam
ad lauandos pedes eius, & virorum
33 qui venerant cum eo. * Et appositus
est in conspectu eius panis. Qui ait:
Non comedam, donec loquar sermo-
nes meos. Respondit ei: Loquere.
34 * At ille: Seruus, inquit, Abraham
35 sum: * & Dominus benedixit domino
meo valde, magnificatusq. est: & dedit
ei oues & boues, argentum & aurum,
seruos & ancillas, camelos & asinos.
36 *Et peperit Sara vxor domini mei filium
domino meo in senectute sua, deditq.
37 illi omnia quæ habuerat. * Et adiura-
uit me dominus meus, dicens: Non
accipies vxorem filio meo de filiabus
Chananæorum, in quorum terra habito:
38 * sed ad domum patris mei perges, &
de cognatione mea accipies vxorem fi-
39 lio meo: * ego vero respondi domino
meo: Quid si noluerit venire mecum
40 mulier? * Dominus, ait, in cuius con-
E spectu ambulo, mittet angelum suum
tecum, & diriget viam tuam: accipiesq.
vxorem filio meo de cognatione mea,
41 & de domo patris mei. * Innocens e-
ris a maledictione mea, cum veneris ad
propinquos meos, & non dederint ti-
42 bi. * Veni ergo hodie ad fontem aquæ,
& dixi: Domine Deus domini mei A-
braham, si direxisti viam meam, in qua
43 nunc ambulo, * ecce sto iuxta fontem
aquæ, & virgo, quæ egredietur ad hau-
riendam aquam, audierit a me: Da mi-
hi pauxillum aquæ ad bibendum ex hy-
44 dria tua: * & dixerit mihi: Et tu bibe,
& came-

Digitized by Google

& camelis tuis hauriam: ipsa est mulier
quam præparauit Dominus filio domini
mei. * Dumq. hæc tacitus mecum vol- 45
uerem, apparuit Rebecca veniens cum
hydria, quam portabat in scapula: de-
scenditq. ad fontem, & hausit aquam.
Et aio ad eam: Da mihi paululum bi-
bere. * Quæ festinans deposuit hydriam 46
de humero, & dixit mihi: Et tu bibe,
& camelis tuis tribuam potum. Bibi,
& adaquauit camelos. * Interrogauiq. 47
eam, & dixi: Cuius es filia? Quæ re-
spondit: Filia Bathuelis sum, filij Na-
chor, quem peperit ei Melcha. Suspen-
di itaque inaures ad ornandam faciem
eius, & armillas posui in manibus eius.
* Pronusq. adorani Dominum, benedi- 48
cens Domino Deo domini mei Abra- F
ham, qui perduxit me recto itinere,
vt sumerem filiam fratris domini mei
filio eius. * Quamobrem si facitis mi- 49
sericordiam & veritatem cum domi-
no meo, indicate mihi: sin autem a-
liud placet, & hoc dicite mihi, vt va-
dam ad dexteram, siue ad sinistram.
* Responderuntq. Laban & Bathuel: A 50
Domino egressus est sermo: non pos-
sumus extra placitum eius quidquam
aliud loqui tecum. * En Rebecca co- 51
ram te est, tolle eam, & proficiscere,
& sit vxor filij domini tui, sicut locu-
tus est Dominus. * Quod cum audis- 52
set puer Abraham, procidens adorauit
in terram Dominum. * Prolatisq. vasis 53
argenteis, & aureis, ac vestibus, dedit
ea Rebeccæ pro munere, fratribus quo-
que eius, & matri dona obtulit. * Ini- 54
to conuiuio, vescentes pariter & bi-
bentes manserunt ibi. Surgens autem
mane, locutus est puer: Dimittite me,
vt vadam ad Dominum meum. * Re- 55
sponderuntq. fratres eius, & mater: Ma-
neat puella saltem decem dies apud nos,
& postea proficiscetur. * Nolite, ait, 56
me retinere, quia Dominus direxit viam
meam: dimittite me vt pergam ad do-
minum meum. * Et dixerunt: Voce- 57
mus puellam, & quæramus ipsius vo-
luntatem. * Cumq. vocata venisset, 58
scisciteti sunt: Vis ire cum homine
G isto? Quæ ait: Vadam. * Dimise- 59
runt ergo eam, & nutricem illius, ser-
uumq. Abraham, & comites eius, * im- 60
precantes prospera sorori suæ, atque
dicentes: Soror nostra es, crescas in
mille millia, & possideat semen tuum
61 portas inimicorum suorum. * Igitur
Rebecca, & puellæ illius ascensis came-
lis, secutæ sunt virum: qui festinus re-
62 uertebatur ad dominum suum: * eo au-
tem tẽpore deambulabat Isaac per viam
quæ ducit ad Puteum, cuius nomen est
Viuentis, & videntis: habitabat enim Sup.16.d.24
63 in terra australi: * & egressus fuerat
ad meditandum in agro, inclinata iam
die: cumq. eleuasset oculos, vidit came-
64 los venientes procul. * Rebecca quoque,
65 conspecto Isaac, descendit de camelo, * &
ait ad puerum: Quis est ille homo qui
venit per agrum in occursum nobis? Di-
xitq. ei: Ipse est dominus meus. At illa
66 tollens cito pallium, operuit se. * Seruus
autẽ cuncta, quæ gesserat, narrauit Isaac:
67 * Qui introduxit eam in tabernaculum
Saræ matris suæ, & accepit eam vxorem:
& in tantum dilexit eam, vt dolorem,
qui ex morte matris eius acciderat,
temperaret.

CAP. XXV.

1 ABraham vero aliam duxit vxorem 1.Par.1.c.32
2 nomine Ceturam: * quæ peperit
A ei Zamran & Iecsan, & Madan, & Ma-
3 dian, & Iesboc, & Sue. * Iecsan quo-
que genuit Saba, & Dadan. Filij Da-
dan fuerunt Assurim, & Latusim, &
4 Loomim. * At vero ex Madian ortus
est Epha, & Opher, & Henoch, & A-
bida, & Eldaa: omnes hi filij Ceturæ.
5 * Deditq. Abraham cuncta quæ possede-
6 rat, Isaac: * filijs autem concubinarum
largitus est munera, & separauit eos ab
Isaac filio suo, dum adhuc ipse viueret,
7 ad plagam orientalem. * Fuerunt au-
tem dies vitæ Abrahæ, centum septua-
8 ginta quinque anni. * Et deficiens mor-
tuus est in senectute bona, prouectæq.
ætatis, & plenus dierum: congregatusq.
9 est ad populum suum. * Et sepelierunt
eum Isaac & Ismael filij sui in spelunca
duplici, quæ sita est in agro Ephron
filij Seor Hethæi, e regione Mambre,
10 * quem emerat a filijs Heth: ibi sepul-
11 tus est ipse, & Sara vxor eius. * Et
B post obitum illius benedixit Deus Isaac
filio eius, qui habitabat iuxta puteum

Digitized by Google

nomine Viuentis & videntis. * Hæ sunt 12
generationes Ismael filij Abrahæ, quem
peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:
& * hæc nomina filiorum eius in voca- 13
|| 1.Pa.1.b.29 bulis & generationibus suis.|| Primoge-
nitus Ismaelis Nabaioth, deinde Cedar,
& Adbeel, & Mabsam, * Masma quo- 14
que, & Duma, & Massa, * Hadar, & 15
Thema, & Iethur, & Naphis, & Ced-
ma. * Isti sunt filij Ismaelis: & hæc no- 16
mina per castella & oppida eorum,
duodecim principes tribuum suarum.
* Et facti sunt anni vitæ Ismaelis centum 17
triginta septem, deficiensq. mortuus est,
& appositus ad populum suum. * Habi- 18
tauit autē ab Heuila vsque Sur, quæ re- C
spicit Ægyptum introeuntibus Assyrios.
coram cunctis fratribus suis obijt. * Hæ 19
quoque sunt generationes Isaac filij A-
braham: Abraham genuit Isaac: * qui 20
cum quadraginta esset annorum, duxit
vxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri
de Mesopotamia, sororem Laban. * De- 21
precatusq. est Isaac Dominum pro vxo-
re sua, eo quòd esset sterilis: qui exau-
diuit eum, & dedit conceptū Rebeccæ.
* Sed collidebantur in vtero eius paruu- 22
li; quæ ait: Si sic mihi futurum erat,
quid necesse fuit concipere? Perrexitq.
vt consuleret Dominum. * Qui respon- 23
|| Rom.9.c.10 dens, ait: || Duæ gentes sunt in vtero tuo,
& duo populi ex ventre tuo diuidentur,
populusq. populum superabit, & maior
seruiet minori. * Iam tempus pariendi 24
aduenerat, & ecce gemini in vtero eius
|| Ose.12.a.3 reperti sunt. * || Qui prior egressus est, 25
rufus erat, & totus in morem pellis hi- D
spidus: vocatumq. est nomen eius Esau.
|| Matth. 1.a.2 || Protinus alter egrediens, plantam fra-
tris tenebat manu: & idcirco appellauit
eū Iacob. * Sexagenarius erat Isaac quan- 26
do nati sunt ei paruuli. * Quibus adul- 27
tis, factus est Esau vir gnarus venandi,
& homo agricola: Iacob autem vir sim-
plex habitabat in tabernaculis. * Isaac 28
amabat Esau, eo quòd de venationibus
illius vesceretur: & Rebecca diligebat
Iacob. * Coxit autem Iacob pulmen- 29
tum: ad quem cum venisset Esau de a-
gro lassus, * ait: Da mihi de coctione 30
hac rufa, quia oppido lassus sum.
Quam ob causam vocatum est nomen
|| Heb.1.c.16 eius || Edom. * Cui dixit Iacob: Vende 31
Abdiæ 1.a mihi primogenita tua. * Ille respondit: 32
En morior, quid mihi proderunt pri-
33 mogenita? * Ait Iacob: Iura ergo mi-
hi. Iurauit ei Esau, & vendidit primo-
34 genita. * Et sic accepto pane & lentis
edulio, comedit, & bibit, & abijt;
paruipendens quòd primogenita ven-
didisset.

CAP. XXVI.

1 ORta autem fame super terram post
A eam sterilitatem, quæ acciderat in
diebus Abraham, abijt Isaac ad Abime-
lech regem Palæstinorum in Gerara.
2 * Apparuitq. ei Dominus, & ait: Ne
descendas in Ægyptum, sed quiesce in
3 terra, quam dixero tibi. * Et pere-
grinare in ea, eroq. tecum, & bene-
dicam tibi: tibi enim & semini tuo dabo
vniuersas regiones has, || complens iura- || Sup.12.b.7
mentum quod spopondi Abraham patri 1.15.d.18
4 tuo. * Et multiplicabo semen tuum
sicut stellas cæli: daboq. posteris tuis v-
B niuersas regiones has: || & BENEDI- || Sup.12.a.3
CENTVR in semine tuo omnes gen- 18.c.18 22.d.17
5 tes terræ, * eo quòd obedierit Abra- 8.c.19
ham voci meæ, & custodierit præcepta
& mandata mea, & ceremonias legesq.
6 seruauerit. * Mansit itaque Isaac in
7 Geraris. * Qui cum interrogaretur a
viris loci illius super vxore sua, re-
spondit: Soror mea est. timuerat enim
confiteri quòd sibi esset sociata coniu-
gio, reputans ne forte interficerent
eum propter illius pulchritudinem.
8 * Cumq. pertransissent dies plurimi, &
& ibidem moraretur, prospiciens Abi-
melech rex Palæstinorum per fenestram,
vidit eum iocantem cum Rebecca vxo-
9 re sua. * Et accersito eo, ait: Perspi-
cuum est quòd vxor tua sit: cur menti-
tus es eam sororem tuam esse? Respon-
dit: Timui ne morerer propter eam.
10 * Dixitq. Abimelech: Quare imposui-
sti nobis? potuit coire quispiam de po-
C pulo cum vxore tua, & induxeras su-
per nos grande peccatum. Præcepitq.
11 omni populo, dicens: * Qui tetigerit
hominis huius vxorem, morte morie-
12 tur. * Seuit autem Isaac In terra illa,
& inuenit in ipso anno centuplum: be-
13 nedixitq. ei Dominus. * Et locupleta-
tus est homo, & ibat proficiens atque
succrescens, donec magnus vehementer
effectus

Digitized by Google

effectus est: * habuit quoque possessio- 14
nes ouium & armentorum, & familiæ
plurimum. Ob hoc inuidentes ei Pala-
stini, * omnes puteos, quos foderant ser- 15
ui patris illius Abraham, illo tempore D
obstruxerunt, implentes humo: * in- 16
tantum, vt ipse Abimelech diceret ad
Isaac: Recede a nobis, quoniam poten-
tior nobis factus es valde. * Et ille di- 17
scedens, vt veniret ad torrentem Geraræ,
habitaretq. ibi: * rursum fodit alios pu- 18
teos, quos foderant serui patris sui Abra-
ham, & quos, illo mortuo, olim ob-
struxerant Philistijm: appellauitq. eos
eisdem nominibus quibus ante pater vo-
cauerat. * Foderuntq. in Torrente, & 19
repererunt aquam viuam. * Sed & ibi 20
iurgium fuit pastorum Geraræ aduersus
pastores Isaac, dicentiũ: Nostra est aqua.
quam ob rem nomen putei ex eo, quod
acciderat, vocauit Calumniam. * Fode- 21
runt autem & alium: & pro illo quo- E
que rixati sunt, appellauitq. eum, Inimi-
citias. * Profectus inde fodit alium pu- 22
teum, pro quo non contenderunt: ita-
que vocauit nomen eius, Latitudo, di-
cens: Nunc dilatauit nos Dominus, &
fecit crescere super terram. * Ascendit 23
autem ex illo loco in Bersabee, * vbi 24
apparuit ei Dominus in ipsa nocte, di-
cens: Ego sum Deus Abraham patris
tui, noli timere, quia ego tecum sum:
benedicam tibi, & multiplicabo semen
tuum propter seruum meum Abraham.
* Itaque ædificauit ibi altare: & inuoca- 25
to nomine Domini, extendit taberna- F
culum: præcepitq. seruis suis vt fode-
rent puteum. * Ad quem locum cum 26
venissent de Geraris Abimelech, & O-
chozath amicus illius, & Phicol dux mi-
litum, * locutus est eis Isaac: Quid ve- 27
nistis ad me hominem quem odistis, &
expulistis a vobis? * Qui responderunt? 28
Vidimus tecum esse Dominum, & id-
circo nos diximus: Sit iuramentum in-
ter nos, & ineamus fœdus, * vt non fa- 29
cias nobis quidquam mali, sicut & nos
nihil tuorũ attigimus, nec fecimus quod
te læderet: sed cum pace dimisimus au-
ctum benedictione Domini. * Fecit er- 30
go eis conuiuium, & post cibum & po-
tum * surgentes mane, iurauerunt sibi 31
mutuo: dimisitq. eos Isaac pacifice in G
locum suum. * Ecce autem venerunt in 32
ipso die serui Isaac annunciantes ei de
puteo, quem foderant, atque dicentes:
33 Inuenimus aquam. * Vnde appellauit
eum, Abundantiam: & nomen vrbi im-
positum est Bersabee, vsque in præsen-
34 tem diem. * Esau vero quadragenarius
duxit vxores, Iudith filiam Beeri He-
thæi, & Basemath filiam Elon eiusdem
35 loci: * ‖ quæ ambæ offenderant animum ‖ Infr. 27. g. 46.
Isaac & Rebeccæ.

CAP. XXVII.

1 SEnuit autem Isaac, & caligauerunt
A oculi eius, & videre non poterat:
vocauitq. Esau filium suum maiorem,
& dixit ei: Fili mi? Qui respondit:
2 Adsum. * Cui pater: Vides, inquit,
quòd senuerim, & ignorem diem mor-
3 tis meæ. * Sume arma tua, pharetram,
& arcum, & egredere foras: cumq. ve-
4 natu aliquid apprehenderis, * fac mihi
inde pulmentum sicut velle me nosti,
& affer vt comedam: & benedicat tibi
5 anima mea antequam moriar. * Quod
cum audisset Rebecca, & ille abijsset in
agrum vt iussionem patris impleret,
6 * dixit filio suo Iacob: Audiui patrem
tuum loquentem cum Esau fratre tuo,
7 & dicentem ei: * Affer mihi de vena-
B tione tua, & fac cibos vt comedam, &
benedicam tibi coram Domino ante-
8 quam moriar. * Nunc ergo fili mi, ac-
9 quiesce consilijs meis: * & pergens ad
gregem, affer mihi duos hœdos opti-
mos, vt faciam ex eis escas patri tuo,
10 quibus libenter vescitur: * quas cum
intuleris, & comederit, benedicat tibi
11 priusquam moriatur. * Cui ille respon-
dit: Nosti quòd Esau frater meus ho-
12 mo pilosus sit, & ego lenis: * si attre-
ctauerit me pater meus, & senserit, ti-
meo ne putet me sibi voluisse illudere,
& inducam super me maledictionem
13 pro benedictione. * Ad quem mater:
In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tan-
tum audi vocem meam, & pergens as-
14 fer quæ dixi. * Abijt, & attulit, deditq.
matri. Parauit illa cibos, sicut velle no-
15 uerat patrem illius. * Et vestibus Esau
valde bonis, quas apud se habebat do-
16 mi, induit eum: * pelliculasq. hœdo-
rum circumdedit manibus, & colli nu-
17 da protexit. * Deditq. pulmentum, &

Digitized by Google

panes, quos coxerat, tradidit. * Quibus 18
illatis, dixit: Pater mi? At ille respon- C
dit: Audio. Quis es tu fili mi? * Di- 19
xitq. Iacob: Ego sum primogenitus tuus
Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge,
sede, & comede de venatione mea, vt
benedicat mihi anima tua. * Rursumq. 20
Isaac ad filium suum: Quo modo, in-
quit, tam cito inuenire potuisti, fili mi?
Qui respondit: Voluntas Dei fuit vt ci-
to occurreret mihi quod volebam:
* Dixitq. Isaac: Accede huc, vt tangam 21
te fili mi, & probem vtrum tu sis filius
meus Esau, an non. * Accessit ille ad 22
patrem, & palpato eo, dixit Isaac: Vox
quidem, vox Iacob est: sed manus, ma-
nus sunt Esau. * Et non cognouit eum, 23
quia pilosæ manus similitudinem maio-
ris expresserant. Benedicens ergo illi,
* ait: Tu es filius meus Esau? Respon- 24
dit, Ego sum. * At ille: Affer mihi, 25
inquit, cibos de venatione tua, fili mi, D
vt benedicat tibi anima mea. Quos
cum oblatos comedisset, obtulit ei etiã
vinum. quo hausto, * dixit ad eum: 26
Accede ad me, & da mihi osculum, fili
mi. * Accessit, & osculatus est eum. 27
Statimq. vt sensit vestimentorum illius
fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce
odor filij mei sicut odor agri pleni, cui
benedixit Dominus. * Det tibi Deus de 28
rore cæli, & de pinguedine terræ abun-
dantiam frumenti & vini. * Et seruiant 29
tibi populi, & adorẽt te tribus: esto do-
minus fratrum tuorum, & incuruentur
ante te filij matris tuæ. qui maledixerit E
tibi, sit ille maledictus: & qui benedi-
xerit tibi, benedictionibus repleatur.
* Vix Isaac sermonem impleuerat: & 30
egresso Iacob foras, venit Esau, * co- 31
ctosq. de venatione cibos intulit patri,
dicens: Surge pater mi, & comede de
venatione filij tui: vt benedicat mihi
anima tua. * Dixitq. illi Isaac: Quis 32
enim es tu? Qui respondit: Ego sum fi-
lius tuus primogenitus Esau. * Expauit 33
Isaac stupore vehementi: & vltra quàm
credi potest, admirans, ait: Quis igitur
ille est qui dudum captam venationẽ at-
tulit mihi, & comedi ex omnibus priuſ-
quàm tu venires? benedixiq. ei, & erit
benedictus. * Auditis Esau sermonibus pa 34
tris, irrugijt clamore magno: & conster-
natus, ait: Benedic etiam & mihi, pater
35 mi. * Qui ait: Venit germanus tuus
fraudulenter, & accepit benedictionem
36 tuam. * At ille subiunxit: Iuste vocaſ-
tum est nomen eius Iacob: supplanta-
uit enim me en altera vice: ‖primogeni- ‖ Sup.25 d.
ta mea ante tulit, & nunc secundo sur-
ripuit benedictionem meam. Rursumq.
ad patrem: Numquid non reseruasti, ait,
37 & mihi benedictionem? * Respondit
Isaac: Dominum tuum illum constitui,
& omnes fratres eius seruituti illius
subiugaui: frumento & vino stabiliui
eum, & tibi post hæc, fili mi, vltra quid
38 faciam? * Cui Esau: Num vnam, inquit,
tantum benedictionem habes, pater? mi-
hi quoque obsecro vt benedicas. Cumq.
39 eiulatu magno fleret, * motus Isaac, di-
xit ad eum: ‖In pinguedine terræ, & in ‖Heb.11.d.
40 rore cæli desuper * erit benedictio tua.
Viues in gladio, & fratri tuo seruies:
tempusq. veniet, cum excutias, & soluas
41 iugum eius de ceruicibus tuis. * Ode-
G rat ergo semper Esau Iacob pro bene-
dictione qua benedixerat ei pater: di-
xitq. in corde suo: ‖Venient dies luctus ‖Abd.1.c.
patris mei, & occidam Iacob fratrem
42 meum. * Nunciata sunt hæc Rebeccæ:
quæ mittens & vocans Iacob filium
suum, dixit ad eum: Ecce Esau frater
43 tuus minatur vt occidat te. * Nunc er-
go, fili mi, audi vocem meam, & consur-
gens fuge ad Laban fratrem meum in
44 Haran: * habitabisq. cum eo dies pau-
cos, donec requiescat furor fratris tui,
45 * & cesset indignatio eius, obliuiscaturq.
eorum quæ fecisti in eum: postea mit-
tam, & adducã te inde huc. cur vtroque
46 orbabor filio in vno die? * Dixitq. Re-
becca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ pro- Sup.26.g.
pter filias Heth: si acceperit Iacob vxo-
rem de stirpe huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

1 VOcauit itaque Isaac Iacob, & bene-
A dixit eum, præcepitq. ei dicens:
Noli accipere coniugem de genere
2 Chanaan: * sed vade, & proficiscere in
Mesopotamiam Syriæ, ad domum Ba-
thuel patris matris tuæ, & accipe tibi
inde vxorem de filiabus Laban auuncu-
3 li tui. * Deus autem omnipotens bene-
dicat tibi, & crescere te faciat, atque
multiplicet: vt sis in turbas populo-
4 rum. * Et det tibi benedictiones Abra-

hæ, &

Digitized by Google

effectus est: * habuit quoque possessio- 14
nes ouium & armentorum, & familiæ
plurimum. Ob hoc inuidentes ei Palæ-
stini, * omnes puteos, quos foderant ser- 15
ui patris illius Abraham, illo tempore D
obstruxerunt, implentes humo: * in- 16
tantum, vt ipse Abimelech diceret ad
Isaac: Recede a nobis, quoniam poten-
tior nobis factus es valde. * Et ille di- 17
scedens, vt veniret ad torrentem Geraræ,
habitaretq. ibi: * rursum fodit alios pu- 18
teos, quos foderant serui patris sui Abra-
ham, & quos, illo mortuo, olim ob-
struxerant Philistijm: appellauitq. eos
eisdem nominibus quibus ante pater vo-
cauerat. * Foderuntq. in Torrente, & 19
repererunt aquam viuam. * Sed & ibi 20
iurgium fuit pastorum Geraræ aduersus
pastores Isaac, dicentiũ: Nostra est aqua.
quam ob rem nomen putei ex eo, quod
acciderat, vocauit Calumniam. * Fode- 21
runt autem & alium: & pro illo quo- E
que rixati sunt, appellauitq. eum, Inimi-
citias. * Profectus inde fodit alium pu- 22
teum, pro quo non contenderunt: ita-
que vocauit nomen eius, Latitudo, di-
cens: Nunc dilatauit nos Dominus, &
fecit crescere super terram. * Ascendit 23
autem ex illo loco in Bersabee, * vbi 24
apparuit ei Dominus in ipsa nocte, di-
cens: Ego sum Deus Abraham patris
tui, noli timere, quia ego tecum sum:
benedicam tibi, & multiplicabo semen
tuum propter seruum meum Abraham.
* Itaque ædificauit ibi altare: & inuoca- 25
to nomine Domini, extendit taberna- F
culum: præcepitq. seruis suis vt fode-
rent puteum. * Ad quem locum cum 26
venissent de Geraris Abimelech, & O-
chozath amicus illius, & Phicol dux mi-
litum, * locutus est eis Isaac: Quid ve- 27
nistis ad me hominem quem odistis, &
expulistis a vobis? * Qui responderunt? 28
Vidimus tecum esse Dominum, & id-
circo nos diximus: Sit iuramentum in-
ter nos, & ineamus fœdus, * vt non fa- 29
cias nobis quidquam mali, sicut & nos
nihil tuorũ attigimus, nec fecimus quod
te læderet: sed cum pace dimisimus au-
ctum benedictione Domini. * Fecit er- 30
go eis conuiuium, & post cibum & po-
tum * surgentes mane, iurauerunt sibi 31
mutuo: dimisitq. eos Isaac pacifice in G
locum suum. * Ecce autem venerunt in 32
ipso die serui Isaac annunciantes ei de
puteo, quem foderant, atque dicentes:
33 Inuenimus aquam. * Vnde appellauit
eum, Abundantiam: & nomen vrbi im-
positum est Bersabee, vsque in præsen-
34 tem diem. * Esau vero quadragenarius
duxit vxores, Iudith filiam Beeri He-
thæi, & Basemath filiam Elon eiusdem
35 loci: * ‖ quæ ambæ offenderant animum ‖ Infr. 27. g. 46
Isaac & Rebeccæ.

CAP. XXVII.

1 SEnuit autem Isaac, & caligauerunt
A oculi eius, & videre non poterat:
vocauitq. Esau filium suum maiorem,
& dixit ei: Fili mi? Qui respondit:
2 Adsum. * Cui pater: Vides, inquit,
quòd senuerim, & ignorem diem mor-
3 tis meæ. * Sume arma tua, pharetram,
& arcum, & egredere foras: cumq. ve-
4 natu aliquid apprehenderis, * fac mihi
inde pulmentum sicut velle me nosti,
& affer vt comedam: & benedicat tibi
5 anima mea antequam moriar. * Quod
cum audisset Rebecca, & ille abijsset in
agrum vt iussionem patris impleret,
6 * dixit filio suo Iacob: Audiui patrem
tuum loquentem cum Esau fratre tuo,
7 & dicentem ei: * Affer mihi de vena-
B tione tua, & fac cibos vt comedam, &
benedicam tibi coram Domino ante-
8 quam moriar. * Nunc ergo fili mi, ac-
9 quiesce consilijs meis: * & pergens ad
gregem, affer mihi duos hœdos opti-
mos, vt faciam ex eis escas patri tuo,
10 quibus libenter vescitur: * quas cum
intuleris, & comederit, benedicat tibi
11 priusquam moriatur. * Cui ille respon-
dit: Nosti quòd Esau frater meus ho-
12 mo pilosus sit, & ego lenis: * si attre-
ctauerit me pater meus, & senserit, ti-
meo ne putet me sibi voluisse illudere,
& inducam super me maledictionem
13 pro benedictione. * Ad quem mater:
In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tan-
tum audi vocem meam, & pergens af-
14 fer quæ dixi. * Abijt, & attulit, deditq.
matri. Parauit illa cibos, sicut velle no-
15 uerat patrem illius. * Et vestibus Esau
valde bonis, quas apud se habebat do-
16 mi, induit eum: * pelliculasq. hœdo-
rum circumdedit manibus, & colli nu-
17 da protexit. * Deditq. pulmentum, &

Digitized by Google

panes, quos coxerat, tradidit. * Quibus 18
illatis, dixit: Pater mi? At ille respon- C
dit: Audio. Quis es tu fili mi? * Di- 19
xitq. Iacob: Ego sum primogenitus tuus
Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge,
sede, & comede de venatione mea, vt
benedicat mihi anima tua. * Rursumq. 20
Isaac ad filium suum: Quo modo, in-
quit, tam cito inuenire potuisti, fili mi?
Qui respondit: Voluntas Dei fuit vt ci-
to occurreret mihi quod volebam:
* Dixitq. Isaac: Accede huc, vt tangam 21
te fili mi, & probem vtrum tu sis filius
meus Esau, an non. * Accessit ille ad 22
patrem, & palpato eo, dixit Isaac: Vox
quidem, vox Iacob est: sed manus, ma-
nus sunt Esau. * Et non cognouit eum, 23
quia pilosæ manus similitudinem maio-
ris expresserant. Benedicens ergo illi,
* ait: Tu es filius meus Esau? Respon- 24
dit, Ego sum. * At ille: Affer mihi, 25
inquit, cibos de venatione tua, fili mi, D
vt benedicat tibi anima mea. Quos
cum oblatos comedisset, obtulit ei etiã
vinum. quo hausto, * dixit ad eum: 26
Accede ad me, & da mihi osculum, fili
mi. * Accessit, & osculatus est eum. 27
Statimq. vt sensit vestimentorum illius
fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce
odor filij mei sicut odor agri pleni, cui
benedixit Dominus. * Det tibi Deus de 28
rore cæli, & de pinguedine terræ abun-
dantiam frumenti & vini. * Et seruiant 29
tibi populi, & adorẽt te tribus: esto do-
minus fratrum tuorum, & incuruentur
ante te filij matris tuæ. qui maledixerit E
tibi, sit ille maledictus: & qui benedi-
xerit tibi, benedictionibus repleatur.
* Vix Isaac sermonem impleuerat: & 30
egresso Iacob foras, venit Esau, * co- 31
ctosq. de venatione cibos intulit patri,
dicens: Surge pater mi, & comede de
venatione filij tui: vt benedicat mihi
anima tua. * Dixitq. illi Isaac: Quis 32
enim es tu? Qui respondit: Ego sum fi-
lius tuus primogenitus Esau. * Expauit 33
Isaac stupore vehementi: & vltra quàm
credi potest, admirans, ait: Quis igitur
ille est qui dudum captam venationẽ at-
tulit mihi, & comedi ex omnibus priusquàm tu venires? benedixiq. ei, & erit
benedictus. * Auditis Esau sermonibus pa 34
tris, irrugijt clamore magno: & conster-
natus, ait: Benedic etiam & mihi, pater
35 mi. * Qui ait: Venit germanus tuus
fraudulenter, & accepit benedictionem
36 tuam. * At ille subiunxit: Iuste voca-
F tum est nomen eius Iacob: supplanta-
uit enim me en altera vice: ‖ primogeni- ‖ Sup. 25. d. 33
ta mea ante tulit, & nunc secundo sur-
ripuit benedictionem meam. Rursumq.
ad patrem: Numquid non reseruasti, ait,
37 & mihi benedictionem? * Respondit
Isaac: Dominum tuum illum constitui,
& omnes fratres eius seruituti illius
subiugaui: frumento & vino stabiliui
eum, & tibi post hæc, fili mi, vltra quid
38 faciam? * Cui Esau: Num vnam, inquit,
tantum benedictionem habes, pater? mi-
hi quoque obsecro vt benedicas. Cumq.
39 eiulatu magno fleret, * motus Isaac, di-
xit ad eum: ‖ In pinguedine terræ, & in ‖ Heb. 11. d. 15
40 rore cæli desuper * erit benedictio tua.
Viues in gladio, & fratri tuo seruies:
tempusq. veniet, cum excutias, & soluas
41 iugum eius de ceruicibus tuis. * Ode-
G rat ergo semper Esau Iacob pro bene-
dictione qua benedixerat ei pater: di-
xitq. in corde suo: ‖ Venient dies luctus ‖ Abd. 1. c. 10
patris mei, & occidam Iacob fratrem
42 meum. * Nunciata sunt hæc Rebeccæ:
quæ mittens & vocans Iacob filium
suum, dixit ad eum: Ecce Esau frater
43 tuus minatur vt occidat te. * Nunc er-
go, fili mi, audi vocem meam, & consur-
gens fuge ad Laban fratrem meum in
44 Haran: * habitabisq. cum eo dies pau-
cos, donec requiescat furor fratris tui,
45 * & cesset indignatio eius, obliuiscaturq.
eorum quæ fecisti in eum: postea mit-
tam, & adducã te inde huc. cur vtroque
46 orbabor filio in vno die? * Dixitq. Re-
becca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ pro- Sup. 26. g. 35
pter filias Heth: si acceperit Iacob vxo-
rem de stirpe huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

1 VOcauit itaque Isaac Iacob, & bene-
A dixit eum, præcepitq. ei dicens:
Noli accipere coniugem de genere
2 Chanaan: * sed vade, & proficiscere in
Mesopotamiam Syriæ, ad domum Ba-
thuel patris matris tuæ, & accipe tibi
inde vxorem de filiabus Laban auuncu-
3 li tui. * Deus autem omnipotens bene-
dicat tibi, & crescere te faciat, atque
multiplicet: vt sis in turbas populo-
4 rum. * Et det tibi benedictiones Abra-

hæ, &

Digitized by Google

hæ, & semini tuo post te: vt possideas
terram peregrinationis tuæ, quam pol-
f Osee 12.d licitus est auo tuo. ||* Cumq. dimisisset 5
eum Isaac, profectus venit in Mesopo-
tamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel
Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ. * Vi- 6
dens autem Esau quòd benedixisset pa- B
ter suus Iacob, & misisset eum in Me-
sopotamiam Syriæ, vt inde vxorem
duceret; & quòd post benedictionem
præcepisset ei, dicens: Non accipies vxo-
rem de filiabus Chanaan: * quòdq. 7
obediens Iacob parentibus suis isset in
Syriam: * probans quoque quòd non 8
libenter aspiceret filias Chanaan pater
suus: * iuit ad Ismaelem, & duxit vxo- 9
rem absque ijs, quas prius habebat, Ma-
heleth filiam Ismael filij Abraham, so-
rorem Nabaioth. * Igitur egressus Ia- 10
cob de Bersabee, pergebat Haran.
* Cumq. venisset ad quendam locum, 11
& vellet in eo requiescere post solis
occubitum, tulit de lapidibus qui iace-
bant, & supponens capiti suo, dormiuit
in eodem loco. * Viditq. in somnis sca- 12
lam stantem super terram, & cacumen C
illius tangens cælum: Angelos quoque
Dei ascendentes & descendentes per eã,
* & Dominum innixum scalæ dicentem 13
g Infr. 35.a.1. sibi: ||Ego sum Dominus Deus Abraham
46.a.3 patris tui, & Deus Isaac: Terram, in
qua dormis, tibi dabo & semini tuo.
* Eritq. semen tuum quasi puluis terræ: 14
f Deut. 12.c. ||dilataberis ad Occidentem, & Orien-
20.& 19.c.14 tem, & Septentrionem, & Meridiem: &
Sup.26.a.4 ||BENEDICENTVR IN TE & in
semine tuo cunctæ tribus terræ. * Et ero 15
custos tuus quocumque perrexeris, &
reducam te in terram hanc: nec dimit-
tam nisi compleuero vniuersa quæ dixi.
* Cumq. euigilasset Iacob de somno, ait: 16
Vere Dominus est in loco isto, & ego
Infr. 31.b.13 nesciebam. * Pauensq. Quàm terribilis 17
est, inquit, locus iste! non est hic aliud D
nisi domus Dei, & porta cæli. * Sur- 18
gens ergo Iacob mane, tulit lapidem
quem supposuerat capiti suo, & erexit
in titulum, fundens oleum desuper.
* Appellauitq. nomen vrbis Bethel, quæ 19
prius Luza vocabatur. * Vouit etiam 20
votum, dicens: Si fuerit Deus mecum,
& custodierit me in via, per quam ego
ambulo, & dederit mihi panem ad ve-
scendum, & vestimentum ad induen-
21 dum, * reuersusq. fuero prospere ad do-
mum patris mei: erit mihi Dominus in
22 Deum, * & lapis iste, quem erexi in ti-
tulum, vocabitur Domus Dei: cuncto-
rumq. quæ dederis mihi, decimas offe-
ram tibi.

CAP. XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob venit in ter-
2 ram Orientalem. * Et vidit puteum
A in agro, tres quoque greges ouium ac-
cubantes iuxta eum: nam ex illo ada-
quabantur pecora, & os eius grandi la-
3 pide claudebatur. * Morisq. erat vt
cunctis ouibus congregatis deuoluerent
lapidem, & refectis gregibus rursum su-
4 per os putei ponerent. * Dixitq. ad pa-
stores: Fratres, vnde estis? Qui respon-
5 derunt: De Haran. * Quos interrogans,
Numquid, ait, nostis Laban filium Na-
6 chor? Dixerunt: Nouimus. * Sanusne
est? inquit: Valet, inquiunt: & ecce
Rachel filia eius venit cum grege suo.
7 * Dixitq. Iacob: Adhuc multum diei su-
perest, nec est tempus vt reducantur ad
caulas greges: date ante potum ouibus,
8 & sic eas ad pastum reducite. * Qui
B responderunt: Non possumus, donec
omnia pecora congregentur, & amo-
ueamus lapidem de ore putei, vt ada-
9 quemus greges. * Adhuc loquebantur,
& ecce Rachel veniebat cum ouibus pa-
tris sui: nam gregem ipsa pascebat.
10 * Quam cum vidisset Iacob, & sciret
consobrinam suam, ouesq. Laban auun-
culi sui: amouit lapidem quo puteus
11 claudebatur. * Et adaquato grege, oscu-
latus est eam: & eleuata voce fleuit,
12 * & indicauit ei quòd frater esset patris
sui, & filius Rebeccæ: at illa festinans
13 nunciauit patri suo. * Qui cum audis-
set venisse Iacob filium sororis suæ,
cucurrit obuiam ei: complexusq. eum,
& in oscula ruens, duxit in domum
14 suam. Auditis autem causis itineris, * re-
spondit: Os meum es, & caro mea.
Et postquam impleti sunt dies mensis
15 vnius, * dixit ei: Num quia frater meus
es, gratis seruies mihi? dic quid mer-
16 cedis accipias. * Habebat vero duas fi-
lias, nomen maioris Lia: minor vero
17 appellabatur Rachel. * Sed Lia lippis
erat oculis: Rachel decora facie, & ve-
18 nusto aspectu. * Quam diligens Iacob,

Digitized by Google

ait: Seruiam tibi pro Rachel filia tua C
minore, septem annis. *Respondit La- 19
ban: Melius est vt tibi eam dem quàm
alteri viro, mane apud me. *Seruiuit 20
ergo Iacob pro Rachel septem annis:
& videbantur illi pauci dies præ amo-
ris magnitudine. *Dixitq. ad Laban: 21
Da mihi vxorem meam: quia iam tem-
pus impletum est, vt ingrediar ad illam.
*Qui vocatis multis amicorum turbis 22
ad conuiuium, fecit nuptias. *Et ve- 23
spere Liam filiam suam introduxit ad
eum, *dans ancillam filiæ, Zelpham no- 24
mine. Ad quam cum ex more Iacob
fuisset ingressus, facto mane vidit Liam:
*& dixit ad socerum suum: Quid est 25
quod facere voluisti? nonne pro Rachel
seruiui tibi? quare imposuisti mihi?
*Respondit Laban: Non est in loco no- 26
stro consuetudinis, vt minores ante tra-
damus ad nuptias. *Imple hebdoma- 27
dam dierum huius copulæ: & hanc quo-
D que dabo tibi pro opere quo seruiturus
es mihi septem annis alijs. *Acquieuit 28
placito: & hebdomada transacta, Ra-
chel duxit vxorem: *cui pater seruam 29
Balam tradiderat. *Tandemq. potitus 30
optatis nuptijs, amorem sequentis prio-
ri prætulit, seruiens apud eum septem
annis alijs. *Videns autem Dominus 31
quòd despiceret Liam, aperuit vuluam
eius, sorore sterili permanente. *Quæ 32
conceptum genuit filium, vocauitq. no-
men eius Ruben, dicens: Vidit Domi-
nus humilitatem meam, nunc amabit
me vir meus. *Rursumq. concepit & 33
peperit filium, & ait: Quoniam audiuit
E me Dominus haberi contemptui, dedit
etiam istum mihi. vocauitq. nomẽ eius
Simeon. *Concepitq. tertio, & genuit 34
alium filium: dixitq. Nunc quoque co-
pulabitur mihi maritus meus, eo quòd
pepererim ei tres filios: & idcirco ap-
pellauit nomen eius, Leui. *Quarto 35
concepit, & peperit filium, & ait: Modo
|| Matth. 1. a. 2 confitebor Domino. || & ob hoc vocauit
eum, Iudam: cessauitq. parere.

CAP. XXX.

CErnens autem Rachel quòd infe- 1
cunda esset, inuidit sorori suæ & A
ait marito suo: Da mihi liberos, alio-
quin moriar. *Cui iratus respondit Ia- 2
cob: Num pro Deo ego sum, qui pri-
3 uauit te fructu ventris tui? *At illa:
Habeo, inquit, famulam Balam: ingrede-
re ad illam, vt pariat super genua mea,
4 & habeam ex illa filios. *Deditq. illi
5 Balam in coniugium: quæ, *ingresso
ad se viro, concepit, & peperit filium.
6 *Dixitq. Rachel: Iudicauit mihi Domi-
nus, & exaudiuit vocem meam, dans mi-
hi filium. & idcirco appellauit nomen
7 eius, Dan. *Rursumq. Bala concipiens,
8 peperit alterum, *pro quo ait Rachel:
B Comparauit me Deus cum sorore mea,
& inualui: vocauitq. eum, Nephthali.
9 *Sentiens Lia quòd parere desijsset,
Zelpham ancillam suam marito tradi-
10 dit. *Qua post conceptum edente fi-
11 lium, *dixit: Feliciter. & idcirco vo-
12 cauit nomen eius, Gad. *Peperit quo-
13 que Zelpha alterum. *Dixitq. Lia:
Hoc pro beatitudine mea: Beatam
quippe me dicent mulieres. propterea
14 appellauit eum, Aser. *Egressus autem
Ruben tempore messis triticeæ in agrũ,
reperit mandragoras: quas matri Liæ
detulit. Dixitq. Rachel: Da mihi par-
15 tem de mandragoris filij tui. *Illa re-
spondit: Parumne tibi videtur quòd
præripueris maritum mihi, nisi etiam
C mandragoras filij mei tuleris? Ait Ra-
chel: Dormiat tecum hac nocte pro
16 mandragoris filij tui. *Redeuntiq. ad
vesperam Iacob de agro, egressa est in
occursum eius Lia, & ad me, inquit, in-
trabis: quia mercede conduxi te pro
mandragoris filij mei. Dormiuitq. cum
17 ea nocte illa. *Et exaudiuit Deus pre-
ces eius: concepitq. & peperit filium
18 quintum, *& ait: Dedit Deus merce-
dem mihi, quia dedi ancillam meam
viro meo. appellauitq. nomen eius, Is-
19 sachar. *Rursum Lia concipiens, pepe-
20 rit sextum filium, *& ait: Dotauit me
Deus dote bona: etiam hac vice mecum
erit maritus meus, eo quòd genuerim
ei sex filios: & idcirco appellauit no-
21 men eius, Zabulon. *Post quem pepe-
22 rit filiam, nomine Dinam. *Recorda-
D tus quoque Dominus Rachelis, exaudi-
23 uit eam, & aperuit vuluam eius. *Quæ
concepit, & peperit filium, dicens: Ab-
24 stulit Deus opprobrium meum. *Et
vocauit nomen eius, Ioseph, dicens:
Addat mihi Dominus filium alterum.

*Nato

Digitized by Google

* Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo: Dimitte me vt reuertar in pa- 25
triam, & ad terram meam. * Da mihi vxores, & liberos meos, pro quibus 26
seruiui tibi, vt abeam: tu nosti seruitutem qua seruiui tibi. * Ait illi Laban: 27
Inueniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit
mihi Deus propter te: * constitue mercedem tuam quam dem tibi. * At ille re- 28 29
spondit: Tu nosti quo modo seruierim E
tibi, & quanta in manibus meis fuerit possessio tua. * Modicum habuisti an- 30
tequam venirem ad te, & nunc diues effectus es: benedixitq. tibi Dominus ad
introitum meum. Iustum est igitur vt aliquando prouideā etiam domui meæ.
* Dixitq. Laban: Quid tibi dabo? At 31
ille ait: Nihil volo: sed si feceris quod postulo, iterum pascam, & custodiam
pecora tua. * Gyra omnes greges tuos, 32
& separa cunctas oues varias, & sparso vellere: & quodcumque furuum, & maculosum, variumq. fuerit, tam in ouibus
quam in capris, erit merces mea. * Re- 33
spondebitq. mihi cras iustitia mea, quando placiti tempus aduenerit coram
te: & omnia quæ non fuerint varia, & maculosa, & furua, tam in ouibus quàm
in capris, furti me arguent. * Dixitq. 34
Laban: Gratum habeo quod petis. * Et 35 F
separauit in die illa capras, & oues, & hircos, & arietes varios, atque maculosos: cunctum autem gregem vnicolorem, id est albi, & nigri velleris, tradidit
in manu filiorum suorum. * Et posuit 36
spatium itineris trium dierum inter se
& generum, qui pascebat reliquos greges eius. * Tollens ergo Iacob virgas 37
populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas: detractisq. corticibus, in his, quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa vero
quæ integra fuerant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius. * Posuitq. eas in canali- 38
bus, vbi effundebatur aqua: vt cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum
conciperent. * Factumq. est vt in ipso 39
calore coitus, oues intuerentur virgas, G
& parerent maculosa, & varia, & diuerso colore respersa. * Diuisitq. gregem 40
Iacob, & posuit virgas in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba &
nigra quæque, Laban: cetera vero, Ia-
cob, separatis inter se gregibus. * Igitur 41
quando primo tempore ascendebantur oues, ponebat Iacob virgas in canalibus
aquarum ante oculos arietum & ouium,
vt in earum contemplatione concipe-
rent: * quando vero serotina admissura 42
erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaq. sunt ea quæ erant serotina, Laban: & quæ primi temporis, Ia-
cob. * Ditatusq. est homo vltra modum, 43
& habuit greges multos, ancillas & seruos, camelos & asinos.

CAP. XXXI.

1 POstquam autem audiuit verba filio-
A rum Laban dicentium: Tulit Iacob
omnia quæ fuerunt patris nostri, & de
illius facultate ditatus, factus est incly-
2 tus: * animaduertit quoque faciem La-
ban, quòd non esset erga se sicut heri
3 & nudiustertius, * maxime dicente sibi
Domino: Reuertere in terram patrum
tuorum, & ad generationem tuam, e-
4 roq. tecum. * Misit, & vocauit Rachel
& Liam in agrum, vbi pascebat greges,
5 * dixitq. eis: Video faciem patris vestri
quòd non sit erga me sicut heri, & nudiustertius: Deus autem patris mei fuit
6 mecum. * Et ipsæ nostis quòd totis vi-
7 ribus meis seruierim patri vestro. * Sed
& pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus:
& tamen non dimisit eum Deus vt no-
8 ceret mihi. * Si quando dixit: Variæ
erunt mercedes tuæ: pariebant omnes
oues varios fœtus. quando vero econtrario ait: Alba quæque accipies pro
mercede: omnes greges alba pepere-
9 runt. * Tulitq. Deus substantiam pa-
B tris vestri, & dedit mihi. * Postquam
10 enim conceptus ouium tempus adue-
nerat, leuaui oculos meos, & vidi in
somnis ascendētes mares super feminas,
varios & maculosos, & diuersorum co-
11 lorum. * Dixitq. angelus Dei ad me
in somnis: Iacob? Et ego respondi:
12 Adsum. * Qui ait: Leua oculos tuos,
& vide vniuersos masculos ascendentes
super feminas, varios, maculosos, atque
respersos. Vidi enim omnia quæ fecit
13 tibi Laban. * Ego sum Deus Bethel,

vbi

Digitized by Google

Sup.28.d.11 ||vbi vnxisti lapidem, & votum vouisti
mihi. Nunc ergo surge, & egredere de
terra hac, reuertens in terram natiui-
tatis tuæ. * Responderuntq. Rachel & 14
Lia: Numquid habemus residui quid-
quam in facultatibus, & hereditate
domus patris nostri? * Nonne quasi 15
alienas reputauit nos, & vendidit, co-
meditq. pretium nostrum? * Sed Deus 16
tulit opes patris nostri, & eas tradidit
nobis, ac filijs nostris: vnde omnia quæ
præcepit tibi Deus, fac. * Surrexit ita- 17
que Iacob, & impositis liberis, ac con- C
iugibus suis super camelos, abijt. * Tu- 18
litq. omnem substantiam suam, & gre-
ges, & quidquid in Mesopotamia acqui-
sierat, pergens ad Isaac patrem suum in
terram Chanaan. * Eo tempore ierat 19
Laban ad tondendas oues, & Rachel fu-
rata est idola patris sui. * Noluitq. Ia- 20
cob confiteri socero suo quòd fugeret.
* Cumq. abijsset tam ipse quàm omnia 21
quæ iuris sui erant, & amne transmisso
pergeret contra montem Galaad, * nun- 22
ciatum est Laban die tertio quòd fuge-
ret Iacob. * Qui, assumptis fratribus 23
suis, persecutus est eum diebus septem:
& comprehendit eum in Monte Ga-
laad. * Viditq. in somnis dicentem sibi 24
Deum: Caue ne quidquam aspere lo- D
quaris contra Iacob. * Iamq. Iacob ex- 25
tenderat in monte tabernaculum: cumq.
ille consecutus fuisset eum cum fratri-
bus suis, in eodem Monte Galaad fixit
tentorium. * Et dixit ad Iacob: quа- 26
re ita egisti, vt clam me abigeres filias
meas quasi captiuas gladio? * Cur igno- 27
rante me fugere voluisti, nec indicare
mihi, vt prosequerer te cum gaudio,
& canticis, & tympanis, & citharis?
* Non es passus vt oscularer filios meos 28
& filias: stulte operatus es: & nunc
quidem * valet manus mea reddere 29
tibi malum: sed Deus patris vestri he-
ri dixit mihi: Caue ne loquaris contra
Iacob quidquam durius. * Esto, ad tuos 30
ire cupiebas, & desiderio erat tibi do-
mus patris tui: cur furatus es deos meos?
* Respondit Iacob: Quòd inscio te pro- 31
fectus sum, timui ne violenter auferres
filias tuas. * Quòd autem furti me 32
arguis: apud quemcumque inueneris E
deos tuos, necetur coram fratribus no-
stris. scrutare, quidquid tuorum apud
me inueneris, & aufer. hæc dicens, igno-
rabat quòd Rachel furata esset idola.
33 * Ingressus itaque Laban tabernaculum
Iacob & Liæ, & vtriusque famulæ, non
inuenit. Cumq. intrasset tentorium
34 Rachelis, * illa festinans abscondit ido-
la subter stramenta cameli, & sedit de-
super: scrutantiq. omne tentorium, &
35 nihil inuenienti, * ait: Ne irascatur do-
minus meus quòd coram te assurgere
nequeo: quia iuxta consuetudinem fe-
minarum nunc accidit mihi. sic delusa
36 solicitudo quærentis est. * Tumensq.
Iacob, cum iurgio ait: Quam ob cul-
pam meam, & ob quod peccatum meum
37 sic exarsisti post me, * & scrutatus es
omnem supellectilem meam? Quid in-
uenisti de cuncta substantia domus tuæ?
pone hic coram fratribus meis, & fratri
bus tuis, & iudicent inter me, & te.
38 * Idcirco viginti annis fui tecum? oues
tuæ & capræ steriles non fuerunt, a-
39 rietes gregis tui non comedi: * nec ca-
F
ptum a bestia ostendi tibi, ego dam-
num omne reddebam: quidquid furto
40 peribat, a me exigebas: * die noctiq.
æstu vrebar, & gelu, fugiebatq. som-
41 nus ab oculis meis. * Sicq. per viginti
annis in domo tua seruiui tibi, quat-
tuordecim pro filiabus, & sex pro gre-
gibus tuis: immutasti quoque merce-
42 dem meam decem vicibus. * Nisi Deus
patris mei Abraham, & timor Isaac
affuisset mihi, forsitan modo nudum me
dimisisses: afflictionem meam & labo-
rem manuum mearum respexit Deus,
43 & arguit te heri. * Respondit ei Laban:
Filiæ meæ & filij, & greges tui, & om-
nia quæ cernis, mea sunt: quid possum
44 facere filijs & nepotibus meis? * Veni
ergo, & ineamus fœdus: vt sit in testi-
45 monium inter me & te. * Tulit itaque
Iacob lapidem, & erexit illum in titu-
46 lum: * dixitq. fratribus suis: Afferte la-
pides. Qui congregantes fecerunt tu-
mulum, comederuntq. super eum:
47 * quem vocauit Laban Tumulum testis:
& Iacob, Acceruum testimonij, vterque
48 iuxta proprietatem linguæ suæ. * Di-
G
xitq. Laban: Tumulus iste erit testis in-
ter me & te hodie, & idcirco appel-
latum est nomen eius Galaad, id est,
49 Tumulus testis. * Intueatur & iudi-
cet Dominus inter nos quando recesse-
rimus

Digitized by Google

rimus a nobis, * si afflixeris filias meas, 50
& si introduxeris alias vxores super
eas : nullus sermonis nostri testis est
absque Deo, qui præsens respicit. * Di- 51
xitq. rursus ad Iacob : En tumulus hic,
& lapis quem erexi inter me & te, * te- 52
stis erit : tumulus, inquam, iste & la-
pis sint in testimonium, si aut ego tran-
siero illum pergens ad te, aut tu præte-
ris, malum mihi cogitans. * Deus 53
Abraham, & Deus Nachor iudicet in-
ter nos, Deus patris eorum. Iurauit er-
go Iacob per timorem patris sui Isaac :
* immolatusq. victimis in monte, voca- 54
uit fratres suos vt ederent panem. Qui
cum comedissent, manserunt ibi. * La- 55
ban vero de nocte consurgens, oscula-
tus est filios, & filias suas, & benedixit
illis : reuersusq. est in locum suum.

CAP. XXXII.

Ief.48 c.16 IAcob [n] quoque abijt itinere quo coe- 1
perat : fueruntq. ei obuiam Angeli A
Dei. * Quos cum vidisset, ait : Castra 2
Dei sunt hæc. & appellauit nomen loci
illius Mahanaim, id est, Castra. * Mi- 3
sit autem & nuncios ante se ad Esau fra-
trem suum in terram Seir, in regionem
Edom : * præcepitq. eis, dicens : Sic lo- 4
quimini domino meo Esau : Hæc dicit
frater tuus Iacob : Apud Laban peregri-
natus sum, & fui vsque in præsentem
diem. * Habeo boues, & asinos, & 5
oues, & seruos, & ancillas : mittoq.
nunc legationem ad dominum meum,
vt inueniam gratiam in conspectu tuo. B
* Reuersiq. sunt nuncij ad Iacob, dicen- 6
tes : Venimus ad Esau fratrem tuum, &
ecce properat tibi in occursum cum
quadringentis viris. * Timuit Iacob 7
valde : & perterritus diuisit popu-
lum qui secum erat, greges quoque
& oues & boues, & camelos in duas
turmas, * dicens : Si venerit Esau ad 8
vnam turmam, & percusserit eam, alia
turma, quæ reliqua est, saluabitur.
* Dixitq. Iacob : Deus patris mei Abra- 9
ham, & Deus patris mei Isaac : Domi-
ne qui dixisti mihi : Reuertere in ter- C
ram tuam, & in locum natiuitatis tuæ,
& benefaciam tibi : * minor sum cun- 10
ctis miserationibus tuis, & veritate tua
quam expleuisti seruo tuo. In bacu-
lo meo transiui Iordanem istum : &
nunc cum duabus turmis regredior.
11 * Erue me de manu fratris mei Esau,
quia valde eum timeo : ne forte veniens
12 percutiat matrem cum filijs. * Tu locu-
tus es quòd benefaceres mihi, & dila-
tares semen meum sicut arenam maris,
quæ præ multitudine numerari non po-
13 test. * Cumq. dormisset ibi nocte illa,
D separauit de his quæ habebat, munera
14 Esau fratri suo, * capras ducentas, hir-
cos viginti, oues ducentas, & arietes
15 viginti, * camelos fœtas cum pullis suis
triginta, vaccas quadraginta, & tauros
viginti, asinas viginti, & pullos earum
16 decem. * Et misit per manus seruorum
suorum singulos seorsum greges, dixitq.
pueris suis : Antecedite me : & sit spa-
17 tium inter gregem & gregem. * Et præ-
cepit priori, dicens : Si obuium habue-
ris fratrem meum Esau : & interroga-
E uerit te, Cuius es? aut, Quo vadis?
18 aut, Cuius sunt ista quæ sequeris? * re-
spondebis : Serui tui Iacob, munera mi-
sit domino meo Esau : ipse quoque post
19 nos venit. * Similiter dedit mandata
secundo, & tertio, & cunctis qui seque-
bantur greges, dicens : Ijsdem verbis lo-
quimini ad Esau, cum inueneritis eum.
20 * Et addetis : Ipse quoque seruus tuus
Iacob iter nostrũ insequitur : dixit enim :
Placabo illum muneribus quæ præce-
dunt, & postea videbo illum, forsitan
21 propitiabitur mihi. * Præcesserunt ita-
que munera ante eum, ipse vero man-
22 sit nocte illa in castris. * Cumq. ma-
F ture surrexisset, tulit duas vxores suas,
& totidem famulas cum vndecim
filijs, & transiuit vadum Iaboc.
23 * Traductisq. omnibus quæ ad se per-
24 tinebant, * mansit solus : & ecce
vir luctabatur cum eo vsque mane.
25 * Qui cum videret quòd eum supera-
re non posset, tetigit neruum femoris
26 eius, & statim emarcuit. * Dixitq.
ad eum : Dimitte me, iam enim ascen-
dit aurora. Respondit : Non dimit-
27 tam te, nisi benedixeris mihi. * Ait er-
go : Quod nomen est tibi? Respondit :
28 Iacob. * At ille, Nequaquam, in-
quit, Iacob appellabitur nomen tuum,
sed Israel : quoniam si contra Deum
fortis fuisti, quanto magis contra
29 homines præualebis? * Interrogauit
eum

Digitized by Google

eum Iacob: Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco. G
30 * Vocauitq. Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. * Ortusq. 31
est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel: ipse vero claudicabat pede.
32 * Quam ob causam non comedunt neruum filij Israel, qui emarcuit in femore Iacob, vsque in præsentem diem: eo quòd tetigerit neruum femoris eius, & obstupuerit.

CAP. XXXIII.

1 ELeuans autem Iacob oculos suos, vidit venientem Esau, & cum eo qua- A
dringentos viros: diuisitq. filios Liæ & Rachel, ambarumq. famularum: * & po- 2
suit vtramque ancillam, & liberos earum in principio: Liam vero, & filios eius in secundo loco: Rachel autem, & Ioseph nouissimos. * Et ipse progrediens ado- 3
rauit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. * Currens ita- 4
que Esau obuiam fratri suo, amplexatus est eum: stringensq. collum eius, & osculans fleuit. * Leuatisq. oculis, vidit mu- 5
lieres & paruulos earum, & ait: Quid sibi volunt isti? & si ad te pertinent? Respō- B
dit: Paruuli sunt, quos donauit mihi Deus seruo tuo. * Et appropinquantes ancillæ 6
& filij earum, incuruati sunt. * Accessit 7
quoque Lia cum pueris suis: & cum similiter adorassent, extremi Ioseph & Rachel adorauerunt. * Dixitq. Esau: Quæ- 8
nam sunt istæ turmæ quas obuiam habui? Respondit: Vt inuenirem gratiam coram domino meo. * At ille ait: Ha- 9
beo plurima, frater mi, sint tua tibi.
10 * Dixitq. Iacob: Noli ita, obsecro: sed si inueni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim
C vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius, * & suscipe be- 11
nedictionem quam attuli tibi, & quam donauit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente, suscipiens, * ait: Gra- 12
diamur simul, eroq. socius itineris tui.
13 * Dixitq. Iacob: Nosti domine mi quòd paruulos habeam teneros, & oues, & boues fœtas mecum: quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur vna die
14 cuncti greges. * Præcedat dominus meus ante seruum suum: & ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro paruulos meos posse, donec veniam ad dominum
15 meum in Seir. * Respondit Esau: Oro te, vt de populo qui mecum est, saltem socij remaneant viæ tuæ. Non est, inquit, necesse: hoc vno tantum indigeo, vt inuenia
16 m gratiam in conspectu tuo domine mi. * Reuersus est itaque illo die Esau
17 itinere quo venerat in Seir. * Et Iacob
D venit in Socoth: vbi ædificata domo & fixis tentorijs appellauit nomen loci il-
18 lius Socoth, idest, tabernacula. * Transiuitq. in Salem vrbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, postquam reuersus est de Mesopotamia Syriæ: & habitauit
19 iuxta oppidum. * Emitq. partem agri in qua fixerat tabernacula, a filijs Hemor pa
20 tris Sichem centum agnis. * Et erecto ibi altari, inuocauit super illud fortissimum Deum Israel.

CAP. XXXIIII.

1 EGressa est autem Dina filia Liæ vt vi- A
deret mulieres regionis illius. * Quam
2 cum vidisset Sichem filius Hemor Heuæi, princeps terræ illius, adamauit eam: & rapuit, & dormiuit cum illa, vi oppri-
3 mens virginem. * Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemq. deliniuit
4 blanditijs. * Et pergens ad Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puel-
5 lam hanc coniugem. * Quod cum audisset Iacob, absentibus filijs, & in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent.
6 * Egresso autem Hemor patre Sichem vt
7 loqueretur ad Iacob, * ecce filij eius veniebant de agro: auditoq. quod acciderat, irati sunt valde, eo quòd fœdam rem operatus esset in Israel, & violata filia Ia-
8 cob, rem illicitam perpetrasset. * Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæsit anima filiæ vestræ: date eam
9 illi vxorem: * & iungamus vicissim connubia: filias vestras tradite nobis, & filias
10 nostras accipite. * Et habitate nobiscum:
B terra in potestate vestra est, exercete, ne-
11 gotiamini, & possidete eam. * Sed & Sichem ad patrem & ad fratres eius ait: Inueniam gratiam coram vobis: & quæ-
12 cumque statueritis, dabo: * augete dotē, & munera postulate, & libenter tribuam

quod

Digitized by Google

quod petieritis: tantum date mihi puellam hanc vxorem. *Responderunt filij 13
Iacob Sichem & patri eius in dolo, sæuientes ob stuprum sororis: *Non pos- 14
sumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso: quod illicitum & nefarium est apud nos. *Sed in hoc valebimus fœderari, si vo- 15
lueritis esse similes nostri, & circumcidatur in vobis omne masculini sexus; *tunc dabimus & accipiemus mutuo fi- 16
lias vestras, ac nostras: & habitabimus vobiscum, erimusq. vnus populus: *si 17
autem circumcidi nolueritis, tollemus C
filiam nostram, & recedemus. *Placuit 18
oblatio eorum Hemor, & Sichem filio eius: *nec distulit adolescens quin sta- 19
tim quod petebatur expleret: amabat enim puellam valde, & ipse erat inclytus in omni domo patris sui. *Ingres- 20
siq. portam vrbis, locuti sunt ad populum: *Viri isti pacifici sunt, & volunt 21
habitare nobiscum: negotientur in terra, & exerceant eam, quæ spatiosa & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus vxores, & nostras illis dabimus. *Vnum est, quo differtur tantum bonum: 22
Si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes. *Et substantia eo- 23
rum, & pecora, & cuncta quæ possident, nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, & habitantes simul, vnum efficiemus populum. *Assensiq. sunt omnes, 24
circumcisis cunctis maribus. *Et ecce, 25
die tertio quando grauissimus vulnerum D
dolor est: arreptis, duo filij Iacob, Simeon & Leui fratres Dinæ, gladijs, ingressi sunt vrbem confidenter: ‖ interfectisq. omnibus masculis, *Hemor & Si- 26
chem pariter necauerunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam. *Quibus egressis, irruerunt super occi- 27
sos ceteri filij Iacob: & depopulati sunt vrbem in vltionem stupri. *Oues eo- 28
rum, & armenta, & asinos, cunctaq. vastantes quæ in domibus & in agris erat, *paruulos quoque eorum & vxores du- 29
xerunt captiuas. *Quibus patratis au- 30
dacter, Iacob dixit ad Simeon & Leui: Turbastis me, & odiosum fecistis me Chananæis, & Pherezæis habitatoribus terræ huius. nos pauci sumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea. *Responderunt: Num- 31
quid vt scorto abuti debuere sorore nostra?

‖ Infr. 26. 26

CAP. XXXV.

1 INterea locutus est Deus ad Iacob: Sur-
A ge, & ascende Bethel, & habita ibi,
facq. altare Deo qui ‖ apparuit tibi quan- ‖ Sup. 28. 12
2 do fugiebas Esau fratrem tuum. *Iacob vero conuocata omni domo sua, ait: Abijcite deos alienos qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate ve-
3 stimenta vestra. *Surgite, & ascendamus in Bethel, vt faciamus ibi altare Deo: qui exaudiuit me in die tribulationis meæ, & socius fuit itineris mei.
4 *Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & inaures quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post vrbem Si-
5 chem. *Cumq. profecti essent, terror Dei inuasit omnes per circuitum ciuitates, & non sunt ausi persequi recedentes. *Venit igitur Iacob Luzam, quæ est
6 B in terra Chanaan, cognomento Bethel:
7 ipse & omnis populus cum eo. *Ædificauitq. ibi altare, & appellauit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim ‖ ap- ‖ Sup. 28. 18
parui ei Deus cum fugeret fratrem suũ.
8 *Eodem tempore mortua est Debora nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad radices Bethel super quercum: vocatumq. est no-
9 men loci illius, Quercus fletus. *Apparuit autem iterum Deus Iacob postquam reuersus est de Mesopotamia Sy-
10 riæ, benedixitq. ei, *dicens: ‖ Non vo- ‖ Sup. 32. 28
caberis vltra Iacob, sed Israel erit nomẽ
11 tuum. Et appellauit eum Israel, *dixitq. ei: Ego Deus omnipotens, cresce, & multiplicare: gentes, & populi nationũ ex te erunt, reges de lumbis tuis egre-
12 dientur. *Terramq. quam dedi Abraham & Isaac, dabo tibi & semini tuo
13 post te. *Et recessit ab eo. *Ille vero
14 erexit titulum lapideum in loco quo lo-
C cutus fuerat ei Deus: libans super eum
15 libamina, & effundens oleum: *vocansq.
16 nomen loci illius, Bethel. *Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephratam: in qua cum
17 parturiret Rachel, *ob difficultatẽ partus periclitari cœpit. Dixitq. ei obstetrix: Noli timere, quia & hunc habe-
18 bis filium. *Egrediente autem anima

Digitized by Google

præ dolore,& imminente iam morte,vo
cauit nomen filij sui Benoni, id est filius
doloris mei: pater vero appellauit eum
Beniamin,id est filius dextræ. * Mortua 19
est ergo Rachel,& sepulta est in via quæ
ducit Ephratam, hæc est Bethlehem.
* Erexitq. Iacob titulum super sepulchrũ 20
Inf.48.b.7 eius: ‖ Hic est titulus monumẽti Rachel,
vsque in præsentem diem. * Egressus 21
inde, fixit tabernaculum trans Turrem
‖ Inf.49. a.1 gregis. * ‖ Cumq. habitaret in illa regio- 22
ne, abijt Ruben, & dormiuit cum Bala D
concubina patris sui: quod illum mini-
me latuit. Erant autem filij Iacob duo-
decim. * Filij Liæ: primogenitus Ru- 23
ben,& Simeon,& Leui,& Iudas,& Issa-
char,& Zabulon. * Filij Rachel: Ioseph 24
& Beniamin. * Filij Bale ancillæ Rache- 25
lis: Dan & Nephthali. * Filij Zelphæ 26
ancillæ Liæ: Gad & Aser: hi sunt filij
Iacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia
Syriæ. * Venit etiam ad Isaac patrem suũ 27
in Mambre, Ciuitatẽ Arbee, hæc est He-
bron: in qua peregrinatus est Abraham
& Isaac. * Et cõpleti sunt dies Isaac cen- 28
tum octoginta annorũ. * Consumptusq. 29
ætate mortuus est: & appositus est po-
pulo suo senex & plenus dierum: & se-
pelierunt eum Esau & Iacob filij sui.

CAP. XXXVI.

HÆ sunt autem generationes Esau, 1
ipse est Edom. * Esau accepit vxo- 2
res de filiabus Chanaan: Ada filiã Elon A
Hethæi, & Oolibama filiam Anæ filiæ
Sebeon Heuæi: * Basemath quoque fi- 3
‖ 1.Par.1.c.29 liam Ismael sororem Nabaioth. * ‖ Pe- 4
perit autem Ada, Eliphaz: Basemath ge-
nuit Rahuel: * Oolibama genuit Iehus 5
& Ihelon & Core. hi filij Esau qui nati
sunt ei in terra Chanaan. * Tulit autem 6
Esau vxores suas & filios & filias, &
omnem animam domus suæ, & substã-
tiam, & pecora, & cuncta quæ habere
poterat in terra Chanaan: & abijt in
alteram regionem, recessitq. a fratre suo
‖ Sup.13.a.6 Iacob. * ‖ Diuites enim erant valde,& 7
simul habitare non poterant: nec susti-
nebat eos terra peregrinationis eorum
‖ Ios.24.a.4 præ multitudine gregum. * ‖ Habitauitq. 8
Esau in monte Seir, ipse est Edom.
* Hæ autem sunt generationes Esau pa- 9
tris Edom in monte Seir, * & hæc no- 10
B mina filiorum eius: ‖ Eliphaz filius Ada ‖ 1.Par.1.c.34
vxoris Esau: Rahuel quoque filius Ba-
11 semath vxoris eius. * Fueruntq. Eliphaz
filij: Theman, Omar, Sepho, & Ga-
12 tham, & Cenez. * Erat autem Thamna,
concubina Eliphaz filij Esau: quæ pe-
perit ei Amalech. hi sunt filij Ada vxo-
13 ris Esau. * Filij autem Rahuel: Nahath
& Zara, Samma & Meza. hi filij Base-
14 math vxoris Esau. * Isti quoque erant
filij Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon,
vxoris Esau, quos genuit ei Iehus &
15 Ihelon & Core. * Hi duces filiorum
Esau: Filij Eliphaz primogeniti Esau:
dux Theman, dux Omar, dux Sepho,
16 dux Cenez, * dux Core, dux Gatham,
dux Amalech. hi filij Eliphaz in terra
17 Edom, & hi filij Ada. * Hi quoque
filij Rahuel filij Esau: dux Nahath, dux
Zara, dux Samma, dux Meza. hi autem
duces Rahuel in Terra Edom: isti filij
18 Basemath vxoris Esau. * Hi autem filij
Oolibama vxoris Esau: dux Iehus, dux
C Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama
19 filiæ Anæ vxoris Esau. * Isti sunt filij
Esau,& hi duces eorum: ipse est Edom.
20 * ‖ Isti sunt filij Seir Horrei, habitatores ‖ 1.Par.1.c.38
terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon,& Ana,
21 * & Dison, & Eser, & Disan. hi duces
22 Horræi, filij Seir in Terra Edom. * Fa-
cti sunt autem filij Lotan: Hori & He-
man. erat autem soror Lotan,Thamna.
23 * Et isti filij Sobal: Aluan & Manahat &
24 Ebal,& Sepho & Onam. * Et hi filij Se-
beon: Aia & Ana. Iste est Ana qui inue-
nit aquas calidas in solitudine,cũ pasce-
25 ret asinos Sebeon patris sui: * habuitq.
26 filium Dison, & filiam Oolibama. * Et
isti filij Dison: Hamdan, & Eseban, &
27 Iethram, & Charan. * Hi quoque filij
28 Eser: Balaan, & Zauan, & Acan. * Ha-
buit autem filios Disan: Hus, & Aram.
29 * Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux
30 Sobal, dux Sebeon, dux Ana, * dux Di-
son, dux Eser, dux Disan: isti duces Hor-
ræorum qui imperauerunt in Terra Seir.
31 * Reges autem qui regnauerunt in Ter-
D ra Edom antequam haberent regem filij
32 Israel, fuerunt hi: * Bela filius Beor, no-
33 menq. vrbis eius Denaba. * Mortuus est
autem Bela, & regnauit pro eo Iobab fi-
34 lius Zaræ de Bosra. * Cumq. mortuus es-
set Iobab,regnauit pro eo Husam de ter-
35 ra Themanorũ. * Hoc quoque mortuo,
regna-

Digitized by Google

regnauit pro eo Adad filius Badad, qui
percussit Madian in regione Moab: & ⁊
nomen vrbis eius Auith. * Cumq. mor- 36
tuus esset Adad, regnauit pro eo Semla
de Masreca. * Hoc quoque mortuo re- 37
gnauit pro eo Saul de fluuio Rohoboth.
* Cumq. & hic obijsset, successit in re- 38
gnum Balanan ⁊ filius Achobor. * Isto 39
quoque mortuo regnauit pro eo Adar,
nomenq. vrbis eius Phau: & appellaba-
tur vxor eius Meetabel, filia Matred fili-
æ Mezaab. * Hæc ergo nomina ducum 40
Esau in cognationibus, & locis, & vo-
cabulis suis: dux Thamna, dux Alua,
dux Ietheth, * dux Oolibama, dux Ela, 41
dux Phinon ⁊, * dux Cenez, dux The- 42
man, dux Mabsar, * dux Magdiel, dux 43
Hiram: hi duces Edom habitantes in
terra imperij sui, ipse ⁊ est Esau pater
Idumæorum ⁊.

CAP. XXXVII.

HAbitauit autē Iacob in terra Cha- 1
naan, in qua pater suus peregrina- A
tus est. * Et hæ sunt generationes eius: 2
Ioseph cum sedecim esset annorum, pa-
scebat gregem cum fratribus suis adhuc
puer: & erat cum filijs Balæ & Zelphæ
vxorum ⁊ patris sui: accusauitq. fratres
suos apud patrem crimine pessimo. * Is- 3
rael autem diligebat Ioseph super om-
nes filios suos, eo quòd in senectute ⁊
genuisset eum: fecitq. ei tunicam po-
lymitam. * Videntes autem fratres eius 4
quòd a patre plus cunctis filijs amare-
tur, oderant eum, nec poterant ei quid-
quam pacifice loqui. * Accidit quoque 5
vt visum somniū referret fratribus suis:
quæ causa maioris odij seminariū fuit. B
* Dixitq. ad eos: Audite somnium meū 6
quod vidi: * Putabam nos ligare mani- 7
pulos in agro: & quasi consurgere ma-
nipulum meum, & stare, vestrosq. ma-
nipulos circumstantes adorare manipu-
lum meum. * Responderunt fratres e- 8
ius: Numquid rex noster eris? aut subij-
ciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa ⁊
somniorum atque sermonum, inuidiæ
& odij fomitem ministrauit. * Aliud 9
quoque vidit somnium, quod narrans
fratribus, ait: Vidi per somnium, qua-
si solem, & lunam, & stellas vndecim
adorare me. * Quod cum patri suo, & 10
fratribus retulisset, increpauit eum pa- C
ter suus, & dixit: Quid sibi vult hoc
somnium quod vidisti? num ego & ma-
ter tua, & fratres tui adorabimus te su-
11 per terram? * Inuidebant ei igitur fra-
tres sui: pater vero rem tacitus consi-
12 derabat. * Cumque fratres illius in pa-
scendis gregibus patris morarentur in ⁊
13 Sichem, * dixit ad eum Israel: Fratres
tui pascunt oues in Sichimis: veni, mit-
14 tam te ad eos. Quo respondente, * Præ-
sto sum, ait ei: Vade, & vide si cuncta
prospera sint erga fratres tuos, & peco-
D ra: & renuncia mihi quid agatur. Mis-
sus de Valle Hebron, venit in Sichem:
15 * inuenitq. eum vir errantem in agro, &
16 interrogauit quid quæreret. * At ille re-
spondit: Fratres meos quæro, indica ⁊
17 mihi vbi pascant greges. * Dixitq. ei vir:
Recesserunt de loco isto: audiui autem
eos dicentes: Eamus in Dothain. Per-
rexit ergo Ioseph post fratres suos, &
18 inuenit eos in Dothain. * Qui cum vi-
dissent eum procul, antequam accede-
ret ad eos, cogitauerunt illum occide-
19 re: * & mutuo loquebantur: Ecce som-
20 niator venit: * venite, occidamus eum,
& mittamus in cisternam veterem: di-
cemusq. Fera pessima deuorauit eum ⁊:
E & tunc apparebit quid illi prosint som-
21 nia sua. * ‖ Audiens autem hoc Ruben, ‖ Inf. 42. c. 12
nitebatur liberare eum de manibus eo-
22 rum, & dicebat: * Non interficiatis ani-
mam eius, nec effundatis sanguinem ⁊:
sed proijcite eum in cisternam ⁊ hanc,
quæ est in solitudine ⁊, manusq. vestras
seruate innoxias: hoc autem dicebat,
volens eripere eum de manibus eorum,
23 & reddere patri suo. * Confestim igitur
vt peruenit ad fratres suos, nudauerunt
24 eum tunica talari, & polymita: * mise-
runtq. eum in cisternam veterem, quæ
25 non habebat aquam ⁊. * Et sedentes vt
comederent panem ⁊, viderunt Ismaeli-
tas viatores venire de Galaad, & came-
F los eorum portantes aromata, & resinā,
26 & stacten in Ægyptum. * Dixit ergo Iu-
das fratribus suis: Quid nobis prodest si
occiderimus fratrem nostrū, & celauerī-
27 mus sanguinem ⁊ ipsius? * Melius est vt
venundetur Ismaelitis, & manus nostræ
non polluantur: frater enim ⁊, & caro
nostra est. Acquieuerunt fratres sermo-
28 nibus illius. * ‖ Et prætereuntibus Ma- ‖ Sap. 10. c. 13
dianitis negotiatoribus, extrahentes eū
de

de cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum
in Ægyptum. * Reuersusq. Ruben ad 29
cisternam, non inuenit puerum: * & 30
scissis vestibus pergens ad fratres suos,
ait: Puer non comparet, & ego quo
ibo? * Tulerunt autem tunicam eius, 31
& in sanguine hœdi, quem occiderant,
tinxerunt: * mittentes qui ferrent ad pa- 32
trem, & dicerent: Hanc inuenimus: vi- G
de vtrum tunica filij tui sit, an non.
* Quam cum agnouisset pater, ait: Tu- 33
nica filij mei est, fera pessima comedit
eum, bestia deuorauit Ioseph. * Scissisq. 34
vestibus, indutus est cilicio, lugens fi-
lium suum multo tempore. * Congre- 35
gatis autem cunctis liberis eius vt leni-
rent dolorem patris, noluit consolatio-
nem accipere, sed ait: Descendam ad fi-
lium meum lugens in infernum. Et il-
lo perseuerante in fletu, * Madianitæ 36
vendiderunt Ioseph in Ægypto Puti-
phari eunucho Pharaonis magistro mi-
litum.

CAP. XXXVIII.

EOdem tempore descendens Iudas a 1
fratribus suis, diuertit ad Virum A
|| 1. Par. 2. a. Odollamitem, nomine Hiram. * || Vi- 2
ditq. ibi filiam hominis Chananæi, vo-
cabulo Sue: & accepta vxore, ingressus
est ad eam. * Quæ concepit, & peperit 3
|| Nu. 26. b. 19 filiũ, & vocauit nomen eius Her. * || Rur- 4
sumq. concepto fœtu, natum filium vo-
cauit Onan. * Tertium quoque peperit: 5
quem appellauit Sela. quo nato, pare-
re vltra cessauit. * Dedit autẽ Iudas vxo- 6
rem primogenito suo Her, nomine
|| Num. 6. c. 19 Thamar. * || Fuit quoque Her primoge- 7
nitus Iudæ, nequam in conspectu Do- B
mini: & ab eo occisus est. * Dixit ergo 8
Iudas ad Onan filium suum: Ingredere
ad vxorem fratris tui, & sociare illi, vt
suscites semen fratri tuo. * Ille sciens 9
non sibi nasci filios, introiens ad vxo-
rem fratris sui, semen fundebat in ter-
ram, ne liberi fratris nomine nascerentur. * Et idcirco percussit eum Domi- 10
nus, quòd rem detestabilem faceret.
* Quã ob rem dixit Iudas Thamar nurui 11
suæ: Esto vidua in domo patris tui, do-
nec crescat Sela filius meus: timebat e-
nim ne & ipse moreretur, sicut fratres
eius. Quæ abijt, & habitauit in domo
12 patris sui. * Euolutis autem multis die-
C bus, mortua est filia Sue vxor Iudæ:
qui post luctum consolatione suscepta,
ascendebat ad tonsores ouium suarum,
ipse & Hiras opilio gregis Odollami-
13 tes, in Thamnas. * Nunciatumq. est Tha-
mar quòd socer illius ascẽderet in Tham
14 nas ad tondendas oues. * Quæ, depo-
sitis viduitatis vestibus, assumpsit the-
ristrum: & mutato habitu, sedit in bi-
uio itineris, quod ducit Thamnam: eo
quòd creuisset Sela, & non eum acce-
15 pisset maritum. * Quam cum vidisset
D Iudas, suspicatus est esse meretricem:
operuerat enim vultum suum, ne agno-
16 sceretur. * Ingrediensq. ad eam, ait:
Dimitte me vt coeam tecum: nesciebat
enim quòd nurus sua esset. Qua respon-
17 dente: Quid dabis mihi vt fruaris con-
cubitu meo? * dixit: Mittam tibi hœ-
dum de gregibus. Rursumq. illa dicen-
te: Patiar quod vis, si dederis mihi ar-
18 rhabonem, donec mittas quod pollice-
ris. * Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrha-
bone dari? Respondit: Annulum tuum,
& armillam, & baculum quem manu
tenes. Ad vnum igitur coitum mulier
19 concepit, * & surgens abijt: depositoq.
E habitu, quem sumpserat, induta est vi-
20 duitatis vestibus. * Misit autem Iudas
hœdum per pastorem suum Odollami-
tem, vt reciperet pignus quod dederat
mulieri: qui cum non inuenisset eam,
21 * interrogauit homines loci illius: Vbi
est mulier quæ sedebat in biuio? Respõ-
dentibus cunctis: Non fuit in loco isto
22 meretrix. * Reuersus est ad Iudam, &
dixit ei: Non inueni eam: sed & homi-
nes loci illius dixerunt mihi, numquam
23 sedisse ibi scortum. * Ait Iudas: Habeat
F sibi, certe mendacij arguere nos nõ po-
test, ego misi hœdum quem promise-
24 ram: & tu non inuenisti eam. * Ecce
autem post tres menses nunciauerũt Iu-
dæ, dicentes: Fornicata est Thamar nu-
rus tua, & videtur vterus illius intume-
scere. Dixitq. Iudas: Producite eam vt
25 comburatur. * Quæ cum duceretur ad
pœnam, misit ad socerum suum, di-
cens: De viro, cuius hæc sunt, conce-
pi: cognosce cuius sit annulus, & ar-
26 milla, & baculus. * Qui, agnitis mu-
neribus, ait: Iustior me est: quia non
tradidi

Digitized by Google

tradidi eam Sela filio meo. Attamen
i Matt.1.2 vltra non cognouit eam. * ||Instante au- 27
tem partu, apparuerunt gemini in vte-
ro: atque in ipsa effusione infantium v-
nus protulit manum, in qua obstetrix
ligauit coccinum, dicens: * Iste egredie- 28
tur prior. * Illo vero retrahente manum, 29
egressus est alter: dixitq. mulier: Quare
diuisa est propter te maceria? & ob hanc
causam vocauit nomen eius Phares.
l.Par.2.4 * ||Postea egressus est frater eius, in cu- 30
ius manu erat coccinum: quem appel-
lauit Zara.

CAP. XXXIX.

I Gitur Ioseph ductus est in Ægyptum, 1
emitq. eum Putiphar eunuchus Pha- A
raonis, princeps exercitus, vir Ægy-
ptius, de manu Ismaelitarum, a qui-
bus perductus erat. * Fuitq. Dominus 2
cum eo, & erat vir in cunctis prospere
agens: habitauitq. in domo domini sui,
* qui optime nouerat Dominum esse 3
cum eo, & omnia, quæ gereret, ab eo
dirigi in manu illius. * Inuenitq. Ioseph 4
gratiam coram domino suo, & minis-
trabat ei, a quo præpositus omnibus gube-
rnabat creditam sibi domum, & vniuer-
sa quæ ei tradita fuerant: * benedixitq. 5
Dominus domui Ægyptij propter Io- B
seph, & multiplicauit tam in ædibus
quàm in agris cunctam eius substantiam:
* nec quidquam aliud nouerat; nisi panem 6
quo vescebatur. Erat autem Ioseph pul-
chra facie, & decorus aspectu. * Post mul 7
tos itaque dies iniecit domina sua ocu-
los suos in Ioseph, & ait: Dormi mecum.
* Qui nequaquam acquiescens operi ne- 8
fario, dixit ad eam: Ecce dominus meus,
omnibus mihi traditis, ignorat quid ha-
beat in domo sua: * nec quidquam 9
est quod non in mea sit potestate,
vel non tradiderit mihi, præter te, quæ
vxor eius es: quo modo ergo possum
hoc malum facere, & peccare in Deum
meum? * Huiuscemodi verbis per sin- 10
gulos dies & mulier molesta erat a- C
dolescenti: & ille recusabat stuprum.
* Accidit autem quadam die vt intraret 11
Ioseph domum, & operis quippiam
absque arbitris faceret: * & illa, appre- 12
hensa lacinia vestimenti eius, diceret:
Dormi mecum. Qui relicto in manu
eius pallio fugit, & egressus est foras.
13 * Cumq. vidisset mulier vestem in ma-
14 nibus suis, & se esse contemptam, * vo-
cauit ad se homines domus suæ, & ait ad
eos: En introduxit virum Hebræum, vt
illuderet nobis: ingressus est ad me, vt
coiret mecum: cumq. ego succlamas-
15 sem, * & audisset vocem meam, reliquit
pallium quod tenebam, & fugit foras.
16 * In argumentum ergo fidei retentum
D pallium ostendit marito reuertenti do-
17 mum, * & ait: Ingressus est ad me seruus
Hebræus quem adduxisti vt illuderet
18 mihi: * cumq. audisset me clamare, re-
liquit pallium quod tenebam, & fugit
19 foras. * His auditis dominus, & nimium
credulus verbis coniugis, iratus est val-
20 de: * ||tradiditq. Ioseph in carcerem, vbi ||Psa.104.b.18
vincti regis custodiebantur, & erat ibi
21 clausus. * Fuit autem Dominus cum Io-
seph, & misertus illius dedit ei gratiam
in conspectu principis carceris. * Qui
22 tradidit in manu illius vniuersos vinctos
qui in custodia tenebantur: & quidquid
23 fiebat, sub ipso erat. * Nec nouerat a-
liquid, cunctis ei creditis: Dominus
enim erat cum illo, & omnia opera eius
dirigebat.

CAP. XL.

1 HIs ita gestis, accidit vt peccarent
A duo eunuchi, pincerna regis Ægy-
2 pti, & pistor, domino suo. * Iratusq. con-
tra eos Pharao (nam alter pincernis præ-
3 erat, alter pistoribus) * misit eos in car-
cerem principis militum, in quo erat
4 vinctus & Ioseph. * At custos carceris
tradidit eos Ioseph, qui & ministrabat
eis: aliquantulum temporis fluxerat, &
5 illi in custodia tenebantur. * Videruntq.
ambo somnium nocte vna iuxta inter-
6 pretationem congruam sibi: * ad quos
cum introisset Ioseph mane, & vidisset
7 eos tristes, * scisciatus est eos, dicens:
Cur tristior est hodie solito facies vestra?
8 * Qui responderunt: Somnium vidimus,
B & non est qui interpretetur nobis. Di-
xitq. ad eos Ioseph: Numquid non Dei
est interpretatio? referte mihi quid vi-
9 deritis. * Narrauit prior, præpositus pin-
cernarum, somnium suum: Videbam co-
10 ram me vitem, * in qua erant tres pro-
pagines, crescere paulatim in gemmas,

Digitized by Google

& post flores vuas matureſcere : * calicemq. Pharaonis in manu mea : tuli ergo vuas,& expreſſi in calicem quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni. 11
* Reſpondit Ioſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnij: Tres propagines, tres adhuc dies ſunt: * poſt quos recordabitur Pharao miniſterij tui,& reſtituet te in gradũ priſtinum: dabisq. ei calicem iuxta officium tuum, ſicut ante facere conſueueras. * Tantum memento mei,cum bene tibi fuerit , & facias mecum miſericordiam: vt ſuggeras Pharaoni vt educat me de iſto carcere: * quia furto ſublatus ſum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum miſſus ſum. * Videns piſtorum magiſter quòd prudenter ſomnium diſſoluiſſet,ait : Et ego vidi ſomnium, Quòd tria caniſtra farinæ haberem ſuper caput meum : * & in vno caniſtro quod erat excelſius , portare me omnes cibos qui fiunt arte piſtoria , auesq. comedere ex eo. * Reſpondit Ioſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnij : Tria caniſtra , tres adhuc dies ſunt: * poſt quos auferet Pharao caput tuum, ac ſuſpendet te in cruce , & lacerabunt volucres carnes tuas. * Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande conuiuiũ pueris ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri pincernarum,& piſtorum principis. * Reſtituitq. alterum in locum ſuum,vt porrigeret ei poculum: * alterum ſuſpendit in patibulo , vt coniectoris veritas probaretur. * Et tamen ſuccedentibus proſperis, præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

CAP. XLI.

POſt duos annos vidit Pharao ſomniũ. Putabat ſe ſtare ſuper fluuium, * de quo aſcendebant ſeptem boues, pulchræ & craſſæ nimis: & paſcebantur in locis paluſtribus. * Aliæ quoque ſeptem emergebant de flumine , fœdæ , confectæq. macie: & paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis virentibus: * deuoraueruntq. eas, quarum mira ſpecies, & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao, * rurſum dormiuit, & vidit alterum ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo vno plenæ atque formoſæ: * aliæ quoque totidẽ ſpicæ tenues, & percuſſæ vredine oriebantur, * deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Euigilans Pharao poſt quietem, * & facto mane, pauore perterritus, miſit ad omnes coniectores Ægypti,cunctosq. ſapientes: & accerſitis narrauit ſomnium, nec erat qui interpretaretur. * Tunc demum reminiſcens pincernarum magiſter, ait: Confiteor peccatum meum: * Iratus rex ſeruis ſuis,me & magiſtrum piſtorum retrudi iuſſit in carcerem principis militum: * vbi vna nocte vterque vidimus ſomnium præſagum futurorum. * Erat ibi puer Hebræus, eiuſdem ducis militum famulus: cui narrantes ſomnia, * audiuimus quidquid poſtea rei probauit euentus. ego enim redditus ſum officio meo: & ille ſuſpenſus eſt in cruce. * Protinus ad regis imperium eductum de carcere Ioſeph totonderunt: ac veſte mutata,obtulerunt ei. * Cui ille ait: Vidi ſomnia, nec eſt qui ediſſerat: quæ audiui te ſapientiſsime conijcere. * Reſpondit Ioſeph: Abſque me Deus reſpondebit proſpera Pharaoni. * Narrauit ergo Pharao quod viderat: Putabam me ſtare ſuper ripam fluminis, * & ſeptem boues de amne conſcendere , pulchras nimis,& obeſis carnibus: quæ in paſtu paludis virecta carpebant. * & ecce,has ſequebantur aliæ ſeptem boues in tantum deformes & macilentæ,vt numquam tales in terra Ægypti viderim: * quæ,deuoratis & conſumptis prioribus, * nullum ſaturitatis dedere veſtigium : ſed ſimili macie & ſqualore torpebant. Euigilans, rurſus ſopore depreſſus, * vidi ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo vno plenæ atque pulcherrimæ. * Aliæ quoque ſeptem tenues & percuſſæ vredine,oriebantur e ſtipula: * quæ priorum pulchritudinem deuorauerunt. Narraui coniectoribus ſomnium,& nemo eſt qui ediſſerat. * Reſpondit Ioſeph: Somnium regis vnum eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni. * Septẽ boues pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ: ſeptem vbertatis anni ſunt: eandemq. vim ſomnij cõprehendunt. * Septem quoque boues tenues atque macilẽtæ,quæ aſcenderũt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues, & vento vrente percuſſæ: ſeptem anni venturæ ſunt famis. * Qui hoc ordine complebuntur:

Ecce

Digitized by Google

*Ecce septem anni venient fertilitatis 29
magnæ in vniuersa terra Ægypti :*quos 30
sequentur septem anni alij tantæ sterilitatis, vt obliuioni tradatur cuncta retro abundantia : consumptura est enim fames omnem terram , *& vbertatis magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo . * Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium: firmitatis indicium est,eo quòd fiat sermo Dei,& velocius impleatur . * Nunc 33
ergo prouideat rex virum sapientem & industrium, & præficiat eum Terræ Ægypti : * Qui constituat præpositos 34
per cunctas regiones : & quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis , * qui iam nunc futuri sunt , congreget in horrea : & omne frumentum 35
sub Pharaonis potestate condatur,seruetur. in vrbibus . * Et præparetur futu- 36
ræ septem annorum fami,quæ oppressura E
est Ægyptum,& non consumetur terra inopia .* Placuit Pharaoni consilium 37
& cunctis ministris eius :* locutusq. est 38
ad eos: Num inuenire poterimus talem virum,qui spiritu Dei plenus sit ? * Dixit ergo ad Ioseph : Quia ostendit tibi 39
Deus omnia quæ locutus es , numquid sapientiorem & consimilem tui inue-
Ref. 104.b.21 nire potero ? * ‖ Tu eris super domum 40
2 Mac. 2.f.53 meam, & ad tui oris imperium cunctus
Act. 7.b.2 populus obediet : vno tantum regni solio te præcedam . * Dixitq. rursus Pharao ad Ioseph : Ecce, constitui te super 41
vniuersam terram Ægypti .* Tulitq. 42
annulum de manu sua,& dedit eum in manu eius : vestiuitq. eum stola byssina , & collo torquem auream circumposuit . * Fecitq. eum ascendere super 43
currum suum secundum , clamante præcone, vt omnes coram eo genuflecterent , & præpositum esse scirent vniuersæ Terræ Ægypti . * Dixit quoque rex ad Io- 44
seph : Ego sum Pharao : absque tuo F
imperio non mouebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti .*Vertitq. nomen eius , & vocauit eum 45
lingua Ægyptiaca,Saluatorem mundi. Deditq. illi vxorem Aseneth filiam Putiphare sacerdotis Heliopoleos. Egressus est itaque Ioseph ad terrā Ægypti(*tri- 46
ginta autem annorum erat quando stetit in conspectu regis Pharaonis) & circuiuit omnes regiones Ægypti . * Vo- 47
nitq. fertilitas septem annorum : & in manipulos redactæ segetes congregatæ
48 sunt in horrea Ægypti . * Omnis etiam frugum abundantia in singulis vrbibus
49 condita est . * Tantaq. fuit abundantia tritici , vt arenæ maris coæquaretur, &
50 copia mensuram excederet .* ‖ Nati sunt ‖Inf.48.c.20
G autem Ioseph filij duo antequam veni- 49.a.5.
ret fames : quos peperit ei Aseneth filia
51 Putiphare sacerdotis Heliopoleos .*Vocauitq. nomen primogeniti , Manasses, dicens : Obliuisci me fecit Deus omnium laborum meorum , & domus pa-
52 tris mei . * Nomen quoque secundi appellauit Ephraim , dicens : Crescere me
53 fecit Deus in terra paupertatis meæ .*Igitur transactis septem vbertatis annis,qui
54 fuerant in Ægypto : * cœperunt venire septem anni inopiæ : quos prædixerat Ioseph : & in vniuerso orbe fames præualuit,in cuncta autem terra Ægypti panis
55 erat . * Qua esuriente, clamauit populus ad Pharaonem , alimenta petens . Quibus ille respondit : Ite ad Ioseph : & quidquid ipse vobis dixerit, facite .
56 * Crescebat autem quotidie fames in omni terra : aperuitq. Ioseph vniuersa horrea,& vendebat Ægyptijs : nam & il
57 los oppresserat fames . * Omnesq. prouinciæ veniebant in Ægyptum, vt emerent escas , & malum inopiæ temperarent .

CAP. XLII.

1 AVdiens autem Iacob quòd alimenta
A venderentur in Ægypto,dixit filijs
2 suis : Quare negligitis ?* audiui quòd triticum venundetur in Ægypto : descendite, & emite nobis necessaria,vt possimus viuere,& non consumamur inopia.
3 * Descendentes igitur fratres Ioseph decem, vt emerent frumenta in Ægypto ,
4 * Beniamin domi retento a Iacob , qui dixerat fratribus eius : Ne forte in itinere quidquam patiatur mali :*ingressi sunt
5 terram Ægypti cum alijs qui pergebant ad emendum . Erat autem fames in terra Chanaan . * Et Ioseph erat princeps
6 in terra Ægypti , atque ad eius nutum
B frumenta populis vendebantur . Cumq.
7 adorassent eum fratres sui,* & agnouisset eos quasi ad alienos durius loquebatur,interrogans eos : Vnde venistis ? Qui

Digitized by Google

responderunt: De terra Chanaan, vt e-
mamus victui necessaria. * Et tamen fra- 8
tres ipse cognoscens, non est cognitus
ab eis. * Recordatusq. somniorum, quæ 9
aliquando viderat: ait ad eos: Explora-
tores estis: vt videatis infirmiora terræ 10
venistis. * Qui dixerunt: Non est ita,
domine, sed serui tui venerunt vt eme-
rent cibos. * Omnes filij vnius viri su- 11
mus: pacifici venimus, nec quidquam fa- C
muli tui machinantur mali. * Quibus 12
ille respondit: Aliter est: immunita ter-
ræ huius considerare venistis. * At illi: 13
Duodecim, inquiunt, serui tui, fratres su-
mus, filij viri vnius in terra Chanaan: 14
minimus cum patre nostro est, alius non
est super. * Hoc est, ait, quod locutus
sum: Exploratores estis. * Iam nunc ex- 15
perimentum vestri capiam: per salutem
Pharaonis non egrediemini hinc, donec
veniat frater vester minimus. * Mittite 16
ex vobis vnum, & adducat eum: vos au-
tem eritis in vinculis, donec probentur
quæ dixistis vtrum vera an falsa sint: a-
lioquin per salutem Pharaonis explora-
tores estis. * Tradidit ergo illos custo- 17
diæ tribus diebus. * Die autem tertio 18
eductis de carcere, ait: Facite quæ dixi,
& viuetis: Deum enim timeo. * Si pa- 19
cifici estis, frater vester vnus ligetur in D
carcere: vos autem abite, & ferte frumen
ta quæ emistis, in domos vestras, *[||] & fra- 20
tremvestrum minimum ad me adduci-
te, vt possim vestros probare sermones,
& non moriamini. Fecerunt vt dixerat,
*& locuti sunt ad inuicem: Merito hæc 21
patimur, quia peccauimus in fratrem no
strum, videntes angustiam animæ illius,
dum deprecaretur nos, & non audiui-
mus: idcirco venit super nos ista tribu-
latio. * E quibus vnus Ruben, ait: Num- 22
quid non dixi vobis: [||] Nolite peccare in
puerum: & non audistis me? en sanguis
eius exquiritur. * Nesciebant autem 23
quòd intelligeret Ioseph: eo quòd per E
interpretem loqueretur ad eos. * Auer- 24
titq. se parumper, & fleuit: & reuersus
locutus est ad eos. * Tollensq. Simeon, 25
& ligans illis præsentibus, iussit ministris
vt implerent eorum saccos tritico, & re-
ponerent pecunias singulorum in sacco-
lis suis, datis supra cibarijs in viam: qui
fecerunt ita. * At illi portantes frumen- 26
ta in asinis suis, profecti sunt. * Aper- 27

[||] Inf. 43. a. 5

[||] Sup. 37. e. 22

toq. vnus sacco, vt daret iumento pabu-
lum in diuersorio, contemplatus pecu-
niam in ore sacculi, * dixit fratribus 28
suis: Reddita est mihi pecunia, en habe-
tur in sacco. Et obstupefacti, turbatiq.
F mutuo dixerunt: Quidnam est hoc
quod fecit nobis Deus? * Veneruntq. ad 29
Iacob patrem suum in terram Chanaan,
& narrauerunt ei omnia quæ accidissent
sibi, dicentes: * Locutus est nobis do- 30
minus terræ durè, & putauit nos explo-
ratores esse prouinciæ. * Cui respondi- 31
mus: Pacifici sumus, nec vllas molimur
insidias. * Duodecim fratres vno patre 32
geniti sumus: vnus non est super, mini-
mus cum patre nostro est in terra Cha-
naan. * Qui ait nobis: Sic probabo quòd 33
pacifici sitis: Fratrem vestrum vnum di-
mittite apud me, & cibaria domibus ve-
stris necessaria sumite, & abite, * fra- 34
tremq. vestrum minimum adducite ad
me, vt sciam quòd non sitis explorato-
res: & istum, qui tenetur in vinculis, re-
cipere possitis: ac deinceps quæ vultis,
emendi habeatis licentiam. * His di- 35
ctis, cum frumenta effunderent, singuli
repererunt in ore saccorum ligatas pe-
cunias: exterritisq. simul omnibus, * di- 36
G xit pater Iacob: Absque liberis me esse
fecistis, Ioseph non est super, Simeon
tenetur in vinculis, & Beniamin auferetis: in me hæc omnia mala reciderunt.
*Cui respondit Ruben: Duos filios meos 37
interfice, si non reduxero illum tibi: tra-
de illum in manu mea, & ego eum tibi
restituam. * At ille: Non descendet, in- 38
quit, filius meus vobiscum: frater eius
mortuus est, & ipse solus remansit: si
quid ei aduersi acciderit in terra ad quã
pergitis, deducetis canos meos cum do-
lore ad inferos.

CAP. XLIII.

1 INterim fames omnem terram vehe-
2 menter premebat. * Consumptisq.
A cibis quos ex Ægypto detulerant, di-
xit Iacob ad filios suos: Reuertimi-
ni, & emite nobis pauxillum esca-
3 rum. * Respondit Iudas: Denuncia-
uit nobis vir ille sub attestatione
iurisiurandi, dicens: Non videbitis
faciem meam, nisi fratrem vestrum
minimum adduxeritis vobiscum.

Si ergo

Digitized by Google

* Si ergo vis eum mittere nobiscum, 4
pergemus pariter, & ememus tibi neces-
saria: * sin autem non vis, non ibimus: 5
vir enim, vt sæpe diximus, denunciauit
‖Sup.42.d.20 nobis, dicens: ‖ Non videbitis faciem
meam absque fratre vestro minimo. * Di- 6
xit eis Israel: In meam hoc fecistis mi- B
seriam, vt indicaretis ei & alium habe-
re vos fratrem. * At illi responderunt: 7
* Interrogauit nos homo per ordinem
nostram progeniem: si pater viueret: si
haberemus fratrem: & nos respondimus
ei consequenter iuxta id quod fuerat sci
scitatus: numquid scire poteramus quòd
dicturus esset: Adducite fratrem vestrum
vobiscum? * Iudas quoque dixit patri 8
suo: Mitte puerum mecum, vt proficisca
mur, & possimus viuere: ne moriamur
‖Inf.44.g.32 nos & paruuli nostri. * ‖ Ego suscipio 9
puerum: de manu mea require illum.
nisi reduxero, & reddidero eum tibi,
ero peccati reus in te omni tempore.
* Si non intercessisset dilatio, iam vice 10
altera venissemus. * Igitur Israel pater 11
eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, C
facite quod vultis: sumite de optimis ter
ræ fructibus in vasis vestris, & deferte
viro munera, modicum resinæ, & mellis,
& storacis, stactes, & terebinthi, & amyg-
dalarum. * Pecuniam quoque duplicem 12
ferte vobiscum: & illam, quam inueni-
stis in sacculis, reportate, ne forte errore
factum sit: * sed & fratrem vestrum tol- 13
lite, & ite ad virum. * Deus autem meus 14
omnipotens faciat vobis eum placabi-
lem: & remittat vobiscum fratrem ve-
strum quem tenet, & hunc Beniamin:
ego autem quasi orbatus absque liberis
ero. * Tulerunt ergo viri munera, & pe 15
cuniam duplicem, & Beniamin: descen-
deruntq. in Ægyptum, & steterunt co-
ram Ioseph. * Quos cum ille vidisset, 16
& Beniamin simul, præcepit dispensato- D
ri domus suæ, dicens: Introduc viros do
mum, & occide victimas, & instrue con-
uiuium: quoniam mecum sunt comestu
ri meridie. * Fecit ille quod sibi fuerat 17
imperatum, & introduxit viros domum.
* Ibiq. exterriti, dixerunt mutuo: Pro- 18
pter pecuniâ, quâ retulimus prius in sac-
cis nostris, introducti sumus: vt deuol-
uat in nos calumniam, & violenter subij-
ciat seruituti & nos, & asinos nostros.
* Quamobrem in ipsis foribus acceden- 19
tes ad dispensatorem domus * locuti sunt:
Oramus domine vt audias nos. ‖ Iam ‖Sup.42.a.3
ante descendimus vt emeremus escas:
21 * quibus emptis, cum venissemus ad diu-
ersorium, aperuimus saccos nostros,
E & inuenimus pecuniam in ore sacco-
rum: quam nunc eodem pōdere repor-
22 tauimus. * Sed & aliud attulimus ar-
gentum, vt emamus quæ nobis necessa-
ria sunt: non est in nostra conscientia
quis posuerit eam in marsupijs nostris.
23 * At ille respondit: Pax vobiscum, no-
lite timere: Deus vester, & Deus patris
vestri dedit vobis thesauros in saccis ve-
stris. nam pecuniam, quam dedistis mi-
hi, probatam ego habeo. Eduxitq. ad
24 eos Simeon. * Et introductis domum,
attulit aquam, & lauerunt pedes suos,
25 deditq. pabulum asinis eorum. * Illi
F vero parabant munera, donec ingre-
deretur Ioseph meridie: audierant e-
nim quòd ibi comesturi essent panem.
26 * Igitur ingressus est Ioseph domum
suam, obtuleruntq. ei munera, tenen-
tes in manibus suis: & adorauerunt
27 proni in terram. * At ille, clementer
resalutatis eis, interrogauit eos, dicens:
Saluus ne est pater vester senex, de quo
28 dixeratis mihi? Adhuc viuit? * Qui re-
sponderunt: Sospes est seruus tuus pater
noster, adhuc viuit. Et incuruati, ado-
29 rauerunt eum. * Attollens autem Io-
seph oculos, vidit Beniamin fratrem
suum vterinum, & ait: Iste est frater ve-
ster paruulus, de quo dixeratis mihi? Et
rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fi-
30 li mi. * Festinauitq. quia commota fue-
rant viscera eius super fratre suo, & e-
rumpebant lacrymæ: & introiens cubi-
31 culum fleuit. * Rursumq. lota facie egres-
sus, continuit se, & ait: Ponite panes.
32 * Quibus appositis, seorsum Ioseph, &
seorsum fratribus, Ægyptijs quoque
qui vescebantur simul, seorsum (illicitum
est enim Ægyptijs comedere cum He-
præis, & profanum putant huiuscemo-
33 di conuiuium) * sederunt coram eo, pri-
mogenitus iuxta primogenita sua, & mi
nimus iuxta ætatem suam. Et miraban-
34 tur nimis, * sumptis partibus quas ab
eo acceperant: maiorq. pars venit Beniamin,
ita vt quinque partibus excederet.
Biberuntq. & inebriati sunt cum eo.

Digitized by Google

CAP. XLIIII.

PRæcepit autem Ioseph dispensatori 1
domus suæ, dicens: Imple saccos co- A
rum frumento, quantũ possunt capere:
& pone pecuniam singulorum in sum-
mitate sacci. * Scyphum autem meum 2
argenteum, & pretium quod dedit tri-
tici, pone in ore sacci iunioris. Fa-
ctumq. est ita. * Et orto mane, dimissi 3
sunt cum asinis suis. * Iamq. vrbem exie- 4
rant, & processerant paululum: tunc Io-
seph accersito dispensatore domus, Sur-
ge, inquit, & persequere viros: & appre-
hensis dicito: Quare reddidistis malum
pro bono? * Scyphus, quem furati estis, 5
ipse est in quo bibit dominus meus, & B
in quo augurari solet: pessimam rem fe-
cistis. * Fecit ille vt iusserat. Et appre- 6
hensis per ordinem locutus est. * Qui 7
responderunt: Quare sic loquitur domi
nus noster, vt serui tui tantum flagitij
commiserint? * Pecuniam, quam inue- 8
nimus in summitate saccorum, reporta-
uimus ad te de terra Chanaan: & quo
modo consequens est vt furati simus de
domo domini tui aurum vel argentum?
* Apud quemcumque fuerit inuentum 9
seruorum tuorum quod quæris, moria- C
tur, & nos erimus serui domini nostri.
* Qui dixit eis: Fiat iuxta vestram sen- 10
tentiam: apud quemcumque fuerit in-
uentum, ipse sit seruus meus, vos autem
eritis innoxij. * Itaque festinato depo- 11
nentes in terram saccos, aperuerunt sin-
guli. * Quos scrutatus, incipiens a maio- 12
re vsque ad minimum, inuenit scyphum
in sacco Beniamin. * At illi, scissis vesti- 13
bus, oneratisq. rursum asinis, reuersi sunt
in oppidum. * Primusq. Iudas cum fra- 14
tribus ingressus est ad Ioseph (necdum
enim de loco abierat) omnesq. ante eum
pariter in terram corruerunt. * Quibus 15
ille ait: Cur sic agere voluistis? an igno- D
ratis quòd non sit similis mei in augu-
randi scientia? * Cui Iudas: Quid re- 16
spondebimus, inquit, domino meo? vel
quid loquemur, aut iuste poterimus ob-
tendere? Deus inuenit iniquitatem ser-
uorum tuorum: en omnes serui sumus
domini mei, & nos, & apud quem inuẽ-
tus est scyphus. * Respondit Ioseph: Ab- 17
sit a me vt sic agam: qui furatus est scy-
phum, ipse sit seruus meus: vos autem
abite liberi ad patrem vestrum. * Acce- 18
E dens autem propius Iudas, confidenter
ait: Oro domine mi, loquatur seruus
tuus verbum in auribus tuis, & ne ira-
scaris famulo tuo: tu es enim post Pha-
raonem * dominus meus. ‖ Interrogasti 19 ‖ Sup.42.c.11
prius seruos tuos: Habetis patrem, aut
fratrem? * & nos respondimus tibi do- 20
mino meo: Est nobis pater senex, & puer
paruulus, qui in senectute illius natus
est; cuius vterinus frater mortuus est:
& ipsum solum habet mater sua, pater
vero tenere diligit eũ. * Dixistiq. seruis 21
F tuis: Adducite eum ad me, & ponam
oculos meos super illum. * Suggessimus 22
domino meo: Non potest puer relin-
quere patrem suum: si enim illum dimi-
serit, morietur. * ‖ Et dixisti seruis tuis: 23 ‖ Sup.43.a.3 & 5.
Nisi venerit frater vester minimus vobi-
scum, non videbitis amplius faciem
meam. * Cum ergo ascendissemus ad 24
famulum tuum patrem nostrum, narra-
uimus ei omnia quæ locutus est domi-
nus meus. * Et dixit pater noster: Reuer- 25
timini, & emite nobis parum tritici.
* Cui diximus: Ire non possumus: si fra- 26
ter noster minimus descenderit nobi-
scum, proficiscemur simul: alioquin il-
lo absente, non audemus videre faciem
viri. * Ad quæ ille respondit: ‖ Vos sci- 27 ‖ Sap.37.c.28 & 33.
G tis quòd duos genuerit mihi vxor mea.
* Egressus est vnus, & dixistis: Bestia 28
deuorauit eum: & hucusque non com-
paret. * Si tuleritis & istum, & aliquid 29
ei in via cõtigerit, deducetis canos meos
cum mœrore ad inferos. * Igitur si in- 30
trauero ad seruum tuum patrem no-
strum, & puer defuerit, (cum anima il-
lius ex huius anima pendeat) * videritq. 31
eum non esse nobiscum, morietur, &
deducent famuli tui canos eius cum do-
lore ad inferos. * Ego proprie seruus 32
tuus sim qui in meam hũc recepi fidem,
& spopondi dicens: ‖ Nisi reduxero eum, ‖ Sup.43.b.9
peccati reus ero in patrem meum omni
tempore. * Manebo itaque seruus tuus 33
pro puero in ministerio domini mei, &
puer ascendat cum fratribus suis. * Non 34
enim possum redire ad patrem meum,
absente puero: ne calamitatis, quæ op-
pressura est patrem meum, testis assi-
stam.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XLV.

NOn se poterat vltra cohibere Io- 1
seph multis coram astantibus: vn- A
de præcepit vt egrederentur cuncti fo-
ras, & nullus interesset alienus agnitio-
ni mutuæ. *Eleuauitq. vocem cum fle- 2
tu: quam audierunt Ægyptij, omnisq.
domus Pharaonis. *Et dixit fratribus 3
suis: Ego sum Ioseph: adhuc pater meus
viuit? Non poterant respondere fratres
nimio terrore perterriti. *Ad quos il- 4
le clementer: Accedite, inquit, ad me. Et B
[f] Act. 7. b 13 cum accessissent prope, [l]Ego sum, ait, Io-
seph, frater vester, quem vendidistis in
Ægyptum.* Nolite pauere, neque vobis 5
durum esse videatur quòd vendidistis
[l] Inf. 50. c. 20 me in his regionibus: [l]pro salute enim
vestra misit me Deus ante vos in Ægy-
ptum. *Biennium est enim quòd cœ- 6
pit fames esse in terra: & adhuc quinque
anni restant, quibus nec arari poterit nec
meti. *Præmisitq. me Deus vt reseruemi- 7
ni super terram, & escas ad viuendũ ha-
bere possitis. *Non vestro consilio, sed 8
Dei voluntate huc missus sum: qui fecit C
me quasi patrem Pharaonis, & dominum
vniuersæ domus eius, ac principẽ in om-
ni terra Ægypti.* Festinate, & ascendite 9
ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc man
dat filius tuus Ioseph: Deus fecit me do-
minum vniuersæ terræ Ægypti: descẽde
ad me, ne moreris,* & habitabis in terra 10
Gessen: erisq. iuxta me tu, & filij tui, &
filij filiorum tuorum, oues tuæ, & armen
ta tua, & vniuersa quæ possides.* Ibiq. te 11
pascam (adhuc enim quinque anni resi- D
dui sunt famis) ne & tu pereas, & domus
tua, & omnia quæ possides.* En oculi ve- 12
stri, & oculi fratris mei Beniamin vident
quòd os meum loquatur ad vos.* Nun- 13
ciate patri meo vniuersam gloriã meam,
& cuncta quæ vidistis in Ægypto: festi-
nate, & adducite eum ad me. *Cumq. 14
amplexatus recidisset in collum Benia-
min fratris sui, fleuit: illo quoque simi-
liter flente super collum eius. *Oscula- 15
tusq. est Ioseph omnes fratres suos, &
plorauit super singulos: post quæ ausi
sunt loqui ad eum.* Auditumq. est, & ce 16
lebri sermone vulgatum in aula regis: E
Venerunt fratres Ioseph: & gauisus est
Pharao, atque omnis familia eius.* Di- 17
xitq. ad Ioseph vt imperaret fratribus
suis, dicens: Onerantes iumenta, ite in-
18 terram Chanaan,* & tollite inde patrem
vestrum & cognationem, & venite ad me:
& ego dabo vobis omnia bona Ægypti,
19 vt comedatis medullam terræ.* Præcipe
etiam vt tollant plaustra de terra Ægy-
F pti, ad subuectionem paruulorum suo-
rum ac coniugum: & dicito: Tollite pa-
trem vestrum, & properate quantocyus
20 venientes.* Nec dimittatis quidquam de
supellectili vestra: quia omnes opes Æ-
21 gypti, vestræ erunt.* Feceruntq. filij Is-
rael vt eis mandatum fuerat. Quibus de-
dit Ioseph plaustra, secundum Pharaonis
22 imperium: & cibaria in itinere.* Singu-
lis quoque proferri iussit binas stolas:
Beniamin vero dedit trecẽtos argenteos
23 cum quinque stolis optimis:* tantum-
dem pecuniæ & vestium mittens patri
suo, addẽs & asinos decem, qui subuche-
rent ex omnibus diuitijs Ægypti: & to-
tidem asinas, triticum in itinere, panesq.
24 portantes.* Dimisit ergo fratres suos, &
proficiscentibus ait: Ne irascamini in-
25 via.* Qui ascendentes ex Ægypto, vene-
G runt in terram Chanaan ad patrem suum
26 Iacob.* Et nunciauerunt ei, dicentes: Io-
seph filius tuus viuit: & ipse dominatur
in omni terra Ægypti. Quo audito Ia-
cob, quasi de graui somno euigilans, ta-
27 men non credebat eis.* Illi econtra re-
ferebant omnem ordinem rei. Cumq.
vidisset plaustra, & vniuersa quæ mise-
28 rat, reuixit spiritus eius,* & ait: Suf-
ficit mihi si adhuc Ioseph filius meus
viuit: vadam, & videbo illum ante-
quam moriar.

CAP. XLVI.

1 PRofectusq. Israel cum omnibus quæ
A habebat, venit ad Puteum iura-
menti. & mactatis ibi victimis Deo
2 patris sui Isaac, *audiuit eum per vi-
sionem noctis vocantem se, & dicentem
sibi: Iacob, Iacob, cui respondit: Ecce
3 adsum.* Ait illi Deus: Ego sum fortis-
simus Deus patris tui: noli timere, de-
scende in Ægyptum, quia in gentem
4 magnam faciam te ibi.* Ego descen-
dam tecum illuc, & ego inde adducam
te reuertentem: Ioseph quoque ponet
5 manus suas super oculos tuos.* Surrexit

Digitized by Google

|| Act.7.b.15 autem Iacob a Puteo iuramenti: || tulerũtq.
eum filij cum paruulis & vxoribus suis in
plaustris quæ miserat Pharao ad portan-
dum senem, * & omnia quæ possederat 6
|| Ios.24.a.3 in Terra Chanaan: || venitq. in Ægyptum
Psal.204.b.22 cum omni semine suo, * filij eius, & ne-
Isa.52.a.4 potes, filiæ, & cuncta simul progenies. 7
* Hæc sunt autem nomina filiorum Is-
rael, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse 8 B
|| Exo.1.a.26. cum liberis suis. || Primogenitus Ruben.
b. 14 * Filij Ruben: Henoch & Phallu & Hesron 9
Num.26.a.5 & Charmi. * Filij Simeon: Iamuel & 10
1.Par.5.a.1. Iamin & Ahod, & Iachin & Sohar, &
& 3 Saul filius Chanaanitidis. * Filij Leui: 11
Exod.6.c.15 Gerson & Caath & Merari. * Filij Iuda: 12
1.Par.4.c.24 Her & Onan & Sela & Phares & Zara.
1.Par.6.a.1 mortui sunt autem Her & Onan in terra
1.Par.2.a.3.4 Chanaan. Natiq. sunt filij Phares: Hesron
d.21 & Hamul. * Filij Issacar: Thola & Phua 13
1.Par.7.a.1 & Iob & Semron. * Filij Zabulon: Sared 14
& Elon & Iahelel. * Hi filij Lia quos ge-
nuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina 15
filia sua. omnes animæ filiorum eius &
filiarum, triginta tres. * Filij Gad: Sephion 16
& Haggi & Suni & Esebon & Heri &
|| 1.Par.7.f.30 Arodi & Areli. * || Filij Aser: Iamne & 17
Iesua & Iessui & Beria, Sara quoque so-
ror eorum. Filij Beria: Heber & Mel-
chiel. * hi filij Zelphæ, quam dedit Laban 18
Liæ filiæ suæ. & hos genuit Iacob sede-
cim animas. * Filij Rachel vxoris Iacob: 19
|| Sup.41.f.53 Ioseph & Beniamin. * || Natiq. sunt Ioseph 20
1.Par.7.b.6. filij in Terra Ægypti, quos genuit ei C
8.a.1 Aseneth filia Putiphare sacerdotis Helio-
poleos: Manasses & Ephraim. * Filij Ben-
iamin: Bela & Bechor & Asbel & Gera 21
& Naaman & Echi & Ros & Mophim &
Ophim & Ared. * hi filij Rachel quos 22
genuit Iacob: omnes animæ, quattuorde-
cim. * Filij Dan: Husim. * Filij Nephtha- 23
li: Iasiel & Guni & Iefer & Sallem. * Hi 24
filij Balæ, quam dedit Laban Racheli fi- 25
liæ suæ: & hos genuit Iacob: omnes ani-
mæ, septem. * Cunctæ animæ, quæ in- 26
gressæ sunt cum Iacob in Aegyptum, &
egressæ sunt de femore illius, absque
vxoribus filiorum eius, sexaginta sex.
* Filij autem Ioseph, qui nati sunt ei in 27
|| Deut.10.d. terra Ægypti, animæ duæ. || Omnes ani-
22 mæ domus Iacob, quæ ingressæ sunt in
Ægyptum, fuere septuaginta. * Misit au- 28
tem Iudam ante se ad Ioseph, vt nuncia-
ret ei, & occurreret in Gessen. * Quò 29
cũ peruenisset, iuncto Ioseph curru suo, D
ascendit obuiam patri suo ad eundem lo-
cum: videnq. eum, irruit super collum
30 eius, & inter amplexus fleuit. * Dixitq.
pater ad Ioseph: Iam lætus moriar, quia
vidi faciem tuam, & superstitem te re-
31 linquo. * At ille locutus est ad fratres
suos, & ad omnem domum patris sui:
Ascendã, & nunciabo Pharaoni, dicamq.
ei: Fratres mei, & domus patris mei,
qui erant in Terra Chanaan, venerunt ad
32 me: * & sunt viri pastores ouium, cu-
ramq. habent alendorum gregum: peco-
ra sua, & armenta, & omnia quæ habere
33 potuerunt, adduxerunt secum. * Cumq.
vocauerit vos, & dixerit: Quod est opus
34 vestrum? * Respondebitis: Viri pastores
sumus serui tui, ab infantia nostra vsque
in præsens, & nos & patres nostri. Hæc
autẽ dicetis, vt habitare possitis in Terra
Gessen: quia detestantur Aegyptij om-
nes pastores ouium.

CAP. XLVII.

1 INgressus ergo Ioseph nunciauit Pha-
A raoni, dicens: Pater meus & fratres,
oues eorum & armenta, & cuncta quæ
possident, venerunt de Terra Chanaan:
2 & ecce consistunt in Terra Gessen. * Ex-
tremos quoque fratrum suorum quin-
3 que viros constituit coram rege: * quos
ille interrogauit: Quid habetis operis?
Responderunt: Pastores ouium sumus
4 serui tui, & nos, & patres nostri. * Ad
peregrinandum in terra tua venimus:
quoniam non est herba gregibus seruo-
rum tuorum, ingrauescente fame in ter-
ra Chanaan: petimusq. vt esse nos iubeas
5 seruos tuos in Terra Gessen. * Dixit ita-
B que rex ad Ioseph: Pater tuus & fratres
6 tui venerunt ad te. * Terra Ægypti in
conspectu tuo est: in optimo loco fac
eos habitare, & trade eis Terram Gessen.
Quòd si nosti in eis esse viros industrios,
constitue illos magistros pecorum meo-
7 rum. * Post hæc introduxit Ioseph patrẽ
suum ad Regem, & statuit eum coram
8 eo: qui benedicens illi, * & interrogatus
ab eo: Quot sunt dies annorum vitæ
9 tuæ? * Respondit: Dies peregrinatio-
nis meæ centum triginta annorum sunt,
parui & mali, & non peruenerunt vs-
C que ad dies patrum meorum quibus
10 peregrinati sunt. * Et benedicto rege,
egres-

Digitized by Google

egressus est foras. * Ioseph vero patri 11
& fratribus suis dedit possessionem in
Ægypto in optimo terræ loco, Rames-
ses, vt præceperat Pharao. * Et alebat 12
eos, omnemq. domum patris sui, præ-
bens cibaria singulis. * In toto enim 13
orbe panis deerat, & oppresserat fa-
mes terram, maxime Ægypti & Cha-
naan. * E quibus omnem pecuniam 14
congregauit pro venditione frumen-
ti, & intulit eam in ærarium regis.
* Cumq. defecisset emptoribus pretium, 15
venit cuncta Ægyptus ad Ioseph, di-
cens: Da nobis panes: quare morimur D
coram te, deficiente pecunia? *Qui- 16
bus ille respondit: Adducite pecora
vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si
pretium non habetis. * Quæ cum ad- 17
duxissent, dedit eis alimenta pro equis,
& ouibus, & bobus, & asinis: susten-
tauitq. eos illo anno pro commutatio-
ne pecorum. * Venerunt quoque anno 18
secundo, & dixerunt ei: Non celabi-
mus dominum nostrum quòd deficien-
te pecunia, pecora simul defecerunt:
nec clam te est, quòd absque corpori-
bus & terra nihil habeamus. * Cur er- 19
go moriemur te vidente? & nos &
terra nostra tui erimus: eme nos in ser-
uitutem regiam, & præbe semina, ne
pereunte cultore redigatur terra in so-
litudinem. * Emit igitur Ioseph om- 20
nem Terram Ægypti, vendentibus sin- E
gulis possessiones suas præ magnitudine
famis. Subiecitq. eam Pharaoni, * & 21
cunctos populos eius a nouissimis ter-
minis Ægypti vsque ad extremos fines
eius, * præter terram sacerdotum, quæ a 22
rege tradita fuerat eis: quibus & statu-
ta cibaria ex horreis publicis præbebam-
tur, & idcirco non sunt compulsi ven-
dere possessiones suas. * Dixit ergo Io- 23
seph ad populos: En vt cernitis, &
vos & terram vestram Pharao possidet:
accipite semina, & serite agros, * vt 24
fruges habere possitis. Quintam par- F
tem regi dabitis: quattuor reliquas per-
mitto vobis in sementem, & in cibum
familijs & liberis vestris. * Qui respon- 25
derunt: Salus nostra in manu tua est:
respiciat nos tantum dominus noster, &
lati seruiemus regi. * Ex eo tempore 26
vsque in præsentem diem in vniuersa
terra Ægypti regibus quinta pars solui-
tur, & factum est quasi in legem, abs-
que terra sacerdotali, quæ libera ab
27 hac conditione fuit. * Habitauit ergo
Israel in Ægypto, idest, in Terra Ges-
sen, & possedit eam: auctusq. est, &
28 multiplicatus nimis. * Et vixit in ea
decem & septem annis: factiq. sunt om-
nes dies vitæ illius centum quadragin-
29 ta septem annorum. * Cumq. appro-
G pinquare cerneret diem mortis suæ, vo-
cauit filium suum Ioseph, & dixit ad
eum: Si inueni gratiam in conspectu
tuo, ‖ pone manum tuam sub femore ‖ Sup. 24. a. 2
meo: & facies mihi misericordiam &
veritatem, vt non sepelias me in Ægy-
30 pto: * sed dormiam cum patribus meis,
& auferas me de terra hac, condasq.
in sepulchro maiorum meorum. Cui
respondit Ioseph: Ego faciam quod
31 iussisti. * Et ille: Iura ergo, inquit,
mihi. Quo iurante, adorauit Israel
Deum, conuersus ad lectuli caput.

CAP. XLVIII.

1 HIs ita transactis nunciatum est Io-
A seph quòd ægrotaret pater suus:
qui, assumptis duobus filijs Manasse &
2 Ephraim, ire perrexit. * Dictumq. est
seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad
te. Qui confortatus sedit in lectulo.
3 * Et ingresso ad se ait: Deus omnipo-
tens ‖ apparuit mihi in Luza, quæ est ‖ Sup. 28. c. 13
in Terra Chanaan: Benedixitq. mihi,
4 * & ait: Ego te augebo & multiplica-
bo, & faciam te in turbas populo-
rum: daboq. tibi terram hanc, & se-
mini tuo post te in possessionem sem-
5 piternam. * Duo ergo filij tui, qui
‖ nati sunt tibi in Terra Ægypti ante- ‖ Sup. 41. f. 50
quam huc venirem ad te, mei erunt:
‖ Ephraim & Manasses, sicut Ruben & ‖ Ios. 13. b. 7.
6 Simeon reputabuntur mihi. * Reliquos d. 29
autem quos genueris post eos, tui e-
runt, & nomine fratrum suorum vo-
7 cabuntur in possessionibus suis. * Mi-
B hi enim, quando veniebam de Meso-
potamia, ‖ mortua est Rachel in terra ‖ Sup. 35. c. 11
Chanaan in ipso itinere, eratq. vernum
tempus: & ingrediebar Ephratam, &
sepeliui eam iuxta viam Ephratæ, quæ
8 alio nomine appellatur Bethlehem. *Vi-
dens autem filios eius dixit ad eum: Qui
9 sunt isti? * Respōdit: Filij mei sunt, quos
donauit

Digitized by Google

donauit mihi Deus in hoc loco. Adduc,
inquit, eos ad me, vt benedicam illis.
* Oculi enim Israel caligabant præ ni- 10
mia senectute, & clare videre non po-
terat. Applicitosq. ad se, deosculatus &
circumplexus eos, * dixit ad filium suũ: 11
Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper
ostendit mihi Deus semen tuũ. * Cumq. 12
tulisset eos Ioseph de gremio patris, a-
dorauit pronus in terram. * Et posuit 13
Ephraim ad dexteram suam, id est, ad
sinistram Israel: Manasseu vero in sini-
stra sua, ad dexteram scilicet patris, ap- C
plicuitq. ambos ad eum. * Qui extendẽs 14
manum dexteram, posuit super caput
Ephraim minoris fratris: sinistram autẽ
super caput Manasse qui maior natu e-
rat, commutans manus. * ‖ Benedixitq. 15 ‖ Heb. 11. d. 21
Iacob filijs Ioseph, & ait: Deus, in cu-
ius conspectu ambulauerunt patres mei
Abraham, & Isaac, Deus qui pascit me
ab adolescentia mea vsque in præsentẽ
diem: * ‖ Angelus, qui eruit me de cun- 16 ‖ Sup. 31. d. 29 32. a. 2 Mat. 18. b. 10
ctis malis, benedicat pueris istis: & in-
uocetur super eos nomen meum, nomi-
na quoque patrum meorum Abraham,
& Isaac, & crescant in multitudinem
super terram. * Videns autem Ioseph 17
quòd posuisset pater suus dexteram ma-
num super caput Ephraim, grauiter ac-
cepit: & apprehensam manum patris le-
uare conatus est de capite Ephraim, & D
transferre super caput Manasse. * Dixitq. 18
ad patrem: Non ita conuenit, pater: quia
hic est primogenitus, pone dexteram
tuam super caput eius. * Qui renuens, 19
ait: Scio fili mi, scio: & iste quidem
erit in populos, & multiplicabitur: sed
frater eius minor, maior erit illo: &
semen illius crescet in gentes. * Benedi- 20
xitq. eis in tempore illo, dicens: In te
benedicetur Israel, atque dicetur: Faciat
tibi Deus sicut Ephraim, & sicut Manas-
se. Constituitq. Ephraim ante Manassen.
* Et ait ad Ioseph filium suum: En ego 21
morior, & erit Deus vobiscum, redu-
cetq. vos ad terram patrum vestrorum.
* Do tibi ‖ partem vnam extra fratres 22 ‖ Iosu. 15. b. 7 16. a. 1
tuos, quam tuli de manu ‖ Amorrhæi in ‖ Iosu. 24. b. 1
gladio & arcu meo.

CAP. XLIX.

Deut. 33. a. b. V Ocauit autem Iacob filios suos, & 1
ait eis: Congregamini, vt annun- A
ciem quæ ventura sunt vobis in diebus
2 nouissimis. * Congregamini, & audite
filij Iacob, audite Israel patrem vestrũ:
3 * Ruben primogenitus meus, tu forti-
tudo mea, & principium doloris mei:
4 prior in donis, maior in imperio. * Ef-
fusus es sicut aqua, non crescas: ‖ quia ‖ Sup. 35. d. 22 1. Paral. 5. a. 1
ascendisti cubile patris tui, & macula-
5 sti stratum eius. * Simeon & Leui fra-
6 tres: vasa iniquitatis bellantia. * In con-
silium eorum non veniat anima mea,
& in cœtu illorum non sit gloria mea:
‖ quia in furore suo occiderunt virum, ‖ Sup. 34. d. 25
& in voluntate sua suffoderunt murum.
7 * Maledictus furor eorum, quia perti-
nax: & indignatio eorum, quia dura:
‖ diuidam eos in Iacob, & dispergam ‖ Ios. 19. a. 1. 21. a. b.
8 eos in Israel. * Iuda, te laudabunt fra-
B tres tui: manus tua in ceruicibus inimi-
corum tuorum, adorabunt te filij patris
9 tui. * ‖ Catulus leonis Iuda: ad prædam ‖ 1. Para. 5. a. 2
fili mi ascendisti: requiescens accubuisti
vt leo, & quasi leæna, quis suscitabit
10 eum? * ‖ NON AVFERETVR sce- ‖ Ioan. 1. f. 45 Matt. 2. a. 6
ptrum de Iuda, & dux de femore eius,
donec veniat qui mittendus est, & ipse
11 erit expectatio gentium. * Ligans ad vi-
neam pullum suum, & ad vitem, o fili
mi, asinam suam. Lauabit in vino stolã
suam, & in sanguine vuæ pallium suũ.
12 * Pulchriores sunt oculi eius vino, &
13 dentes eius lacte candidiores. * Zabulon
in littore maris habitabit, & in statio-
ne nauium pertingens vsque ad Sido-
14 nem. * Issachar asinus fortis accubans
15 inter terminos. * Vidit requiem quòd
esset bona: & terram quòd optima: &
supposuit humerum suum ad portandũ,
16 factusq. est tributis seruiens. * Dan iudi-
cabit populum suum sicut & alia tribus
17 in Israel. * Fiat Dan coluber in via, ce-
C rastes in semita, mordens vngulas equi,
18 vt cadat ascensor eius retro. * SALV-
TARE tuum expectabo Domine.
19 * Gad, accinctus præliabitur ante eum:
20 & ipse accingetur retrorsum. * Aser,
pinguis panis eius, & præbebit delicias
21 regibus. * Nephthali, cerius emissus, &
22 dans eloquia pulchritudinis. * ‖ Filius ‖ 1. Para. 5. a. 3
accrescens Ioseph, filius accrescens &
decorus aspecta: filiæ discurrerunt super
23 murum. * Sed exasperauerunt eum, &
iurgati sunt, inuideruntq. illi habentes
24 iacula. * Sedit in forti arcus eius, & dis-
soluta

Digitized by Google

soluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Iacob: inde pastor egressus est lapis Israel.
* Deus patris tui erit adiutor tuus, & 25
omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus abyssi iacētis deorsum, benedictionibus vberum & vuluæ. * Benedictiones patris tui 26
confortatæ sunt benedictionibus patrum D
eius: donec veniret desiderium collium æternorum: fiant in capite Ioseph, & in vertice Nazaræi inter fratres suos. * Beniamin lupus rapax, mane comedet prædam, & vespere diuidet spolia. * Omnes 27 28
hi in tribubus Israel duodecim: hæc locutus est eis pater suus, benedixitq. singulis, benedictionibus proprijs. * Et præ- 29
cepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici quæ est in agro
Ephron Hethæi, * contra Mambre in Ter- 30
Sup.23.d. ra Chanaan, ‖ quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in possessionem sepulchri. * Ibi sepelierunt eum, & Saram 31
vxorem eius: ibi sepultus est Isaac cum Rebecca coniuge sua: ibi & Lia condita iacet. * Finitisq. mandatis quibus filios 32
instruebat, collegit pedes suos super lectulum, & obijt: appositusq. est ad populum suum.

CAP. L.

QVod cernens Ioseph, ruit super fa- 1
ciem patris flens & deosculans eū. A
* Præcepitq. seruis suis medicis 2
vt aromatibus condirent patrem. * Quibus iussa explentibus, transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadauerū
conditorū. fleuitq. eum Ægyptus septua- 3
ginta diebus. * Et expleto planctus tēpore, 4
locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis: Si inueni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis: * eo 5
quod pater meus adiurauerit me, dicens:
Sup.47.g.29 En morior, in sepulchro meo ‖ quod fodi mihi in terra Chanaan, sepelies me. Ascēdam igitur, & sepeliam patrem meum, ac reuertar. * Dixitq. ei Pharao: Ascende 6
& sepeli patrem tuum sicut adiuratus es.
* Quo ascendente, ierunt cum eo omnes 7
senes domus Pharaonis, cunctiq. maiores B
natu Terræ Ægypti: * domus Ioseph cum 8
fratribus suis, absque paruulis & gregibus, atque armentis quæ dereliquerant in
9 Terra Gessen. * Habuit quoque in comitatu currus & equites: & facta est turba non
10 modica. * Veneruntq. ad Aream Atad, quæ sita est trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno atque vehemēti,
11 impleuerunt septem dies. * Quod cum vidissent habitatores Terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste Ægyptijs. Et idcirco vocatum est nomen loci illius,
12 Planctus Ægypti. * Fecerunt ergo filij Ia-
13 cob sicut præceperat eis: * Et portantes eū in Terram Chanaan, ‖ sepelierunt eum in ‖ Act.7.b.16
spelunca duplici, ‖ quam emerat Abrahā ‖ Sup.23.d.16
cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre.
14 * Reuersusq. est Ioseph in Ægyptum cum
C fratribus suis, & omni comitatu, sepulto
15 patre. * Quo mortuo, timētes fratres eius, & mutuo colloquentes: Ne forte memor sit iniuriæ quam passus est, & reddat no-
16 bis omne malum quod fecimus, * mandauerunt ei dicentes: Pater tuus præcepit
17 nobis antequam moreretur, * vt hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quā exercuerunt in te: nos quoque oramus vt seruis Dei patris tui dimittas iniquitatē hāc. Quibus audi-
18 tis fleuit Ioseph. * Veneruntq. ad eum fratres sui: & proni adorantes in terrā dixe-
19 runt: Serui tui sumus. * Quibus ille respōdit: Nolite timere: num Dei possumus re-
20 sistere voluntati? * ‖ Vos cogitastis de me ‖ Sup. 45. b.9
D malum: sed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, & saluos faceret multos populos.
21 * Nolite timere: ego ‖ pascam vos & par- ‖ Sup.49.c.12
uulos vestros. cōsolatusq. est eos, & blan-
22 de ac leniter est locutus. * Et habitauit in Ægypto cum omni domo patris sui: vixitq. centū decem annis. Et vidit Ephraim filios vsque ad tertiam generationem. ‖ Fi- ‖ Nu.32.g.39
lij quoque Machir filij Manasse nati sunt
23 in genibus Ioseph. * Quibus trāsactis, ‖ lo- ‖ Heb.11.d.12
cutus est fratribus suis: Post mortem meā Deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de terra ista ad terrā quam iurauit Abra-
24 ham, Isaac, & Iacob. * Cumq. adiurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos: ‖ as- ‖ Exo.13.d.19
portate ossa mea vobiscum de loco isto: Ios.24.g.32
25 * mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto.

LIBER

Digitized by Google

LIBER EXODVS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

HÆC sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum cũ Iacob: singuli cũ domibus suis introierunt:* Ruben, Simeon, Leui, Iudas, * Issachar, Zabulon & Beniamin, * Dan, & Nephthali, Gad, & Aser. * Erant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Iacob, septuaginta: Ioseph autem in Ægypto erat. * Quo mortuo, & vniuersis fratribus eius, omniq. cognatione illa, * ‖ filij Israel creuerunt, & quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleuerunt terram. * Surrexit interea rex nouus super Ægyptum, qui ignorabat Ioseph: * & ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus, & fortior nobis est. * Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisq. nobis egrediatur de terra. * Præposuit itaque eis magistros operũ, vt affligerent eos oneribus: ædificauerunt q. vrbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Ramesses. * Quantoq. opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & crescebant: * oderantq. filios Israel Ægyptij, & affligebant illudentes eis: * atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris, omniq. famulatu, quo in terræ operibus premebantur. * Dixit autem Rex Ægypti obstetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, * præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reseruate. * Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum regis Ægypti, sed conseruabant mares. * Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnam est hoc quod facere voluistis, vt pueros seruaretis? * Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt. * Bene ergo fecit Deus obstetricibus: & creuit populus, confortatusq. est nimis. * Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificauit eis domos. * Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens: Quidquid masculini sexus natũ fuerit, in flumen proijcite: quidquid feminini, reseruate.

Gen. 46. a. 8

‖ Act. 7. c. 17

CAP. II.

EGressus est post hæc vir de domo Leui: ‖ & accepit vxorem stirpis suæ. * quæ concepit, & ‖ peperit filium: & videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. * Cumq. iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice: posuitq. intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis, * stante procul sorore eius, & considerante euentum rei. * ‖ Ecce autem descendebat filia Pharaonis vt lauaretur in flumine: & puellæ eius gradiebantur per crepidinem aluei. Quæ cũ vidisset fiscellam in papyrione, misit vnã e famulabus suis: & allatam * aperiens, cernensq. in ea paruulum vagiẽtem, miserta eius, ait: De infantibus Hebræorum est hic. * Cui soror pueri: Vis, inquit, vt vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum? * Respondit: Vade. Perrexit puella & vocauit matrem suam. * Ad quam locuta

‖ Inf. 6. c. 20

‖ Heb. 11. d. 23

‖ Act. 7. c. 21 Hebr. 11. d. 2

Digitized by Google

cuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutriuit puerum: adultumq. tradidit filiæ Pharaonis. * Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitq. nomen eius Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum. * In diebus illis postquam creuerat Moyses, ‖ egressus est ad fratres suos: viditq. afflictionem eorum, & virum Ægyptiũ percutientem quendam de Hebræis fratribus suis. * Cumq. circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium abscondit sabulo. * Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes: dixitq. ei qui faciebat iniuriam: Quare percutis proximũ tuum? * Qui respondit: Quis te constituit principem & iudicem super nos? C num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, & ait: Quomodo palam factũ est verbũ istud? * Audiuitq. Pharao sermonem hunc, & quærebat occidere Moysen: qui fugiens de conspectu eius, moratus est in Terra Madian, & sedit iuxta puteum. * Erant autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebãt greges patris sui. * Superuenere pastores, & eiecerunt eas: surrexitq. Moyses, & defensis puellis, adaquauit oues earum. * Quæ cum reuertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito? * Responderunt: Vir Ægyptius liberauit nos de manu pastorum: insuper & hausit aquam nobiscum, potumq. dedit ouibus. * At ille: Vbi est? inquit, Quare dimisistis D hominem? vocate eum vt comedat panem. * Iurauit ergo Moyses quòd habitaret cum eo. ‖ Accepitq. Sephoram filiam eius vxorem: * quæ peperit ei filium, quem vocauit Gersam, dicens: Aduena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocauit Eliezer, dicẽs: Deus enim patris mei adiutor meus eripuit me de manu Pharaonis. * Post multum vero temporis mortuus est rex Ægypti: & ingemiscentes filij Israel, propter opera vociferati sunt: ascenditq. clamor eorum ad Deum ab operibus. * Et audiuit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cũ Abraham, Isaac, & Iacob. * Et respexit Dominus filios Israel & cognouit eos.

Heb.11.c.24 ‖ Inf.18.a.2.3 ‖ Act.23.b.15

CAP. III.

1 A MOyses autem pascebat oues Iethro socerí sui sacerdotis Madian: cũq. minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb. * ‖ Apparuitq. ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quòd rubus arderet, & non combureretur. * Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. * Cernens autem Dominus quòd B pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum. * At ille: Ne appropies, inquit, huc: solue calceamẽtum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est. * Et ait: ‖ Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum. * Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum qui præsunt operibus: * & sciens dolorem eius, descendi vt liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bo- C nam, & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebusæi. * Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidiq. afflictionem eorum, qua ab Ægyptijs opprimuntur. * Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, vt educas populum meum, filios Israel de Ægypto. * Dixitq. Moyses ad Deum: Quis sum ego vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Ægypto? * Qui D dixit ei: Ego ero tecum: & hoc habebis signum, quòd miserim te: Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum. * Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, & dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen eius? quid dicam eis? * Dixit Deus ad Moysen: EGO SVM QVI SVM. Ait: Sic dices filijs Israel: QVI EST, misit me ad vos.

‖ Act.7.c.20 ‖ Mat.22.c.32 Mar.12.c.26 Luc.20.c.37

Digitized by Google

vos. * Dixitq. iterum Deus ad Moysen: 15
Hæc dices filijs Israel: Dominus Deus patrum vestrorũ, Deus Abrahã, Deus Isaac,
& Deus Iacob misit me ad vos: hoc no- E
men mihi est in æternum, & hoc memoriale meum in generationem & generationem. * Vade, & congrega seniores 16
Israel, & dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, dicens: Visitans visitaui vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto:
* Et dixi vt educam vos de afflictione 17
Ægypti in terram Chananæi & Hethæi
& Amorrhæi & Pherezæi & Heuæi & F
Iebusæi, ad terram fluentem lacte & melle. * Et audient vocem tuam: ingre- 18
dierisq. tu, & seniores Israel ad regem Ægypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocauit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, vt immolemus Domino Deo nostro. * Sed ego 19
scio quòd non dimittet vos rex Ægy- G
pti vt eatis nisi per manum validam.
* Extendam enim manum meam, & per- 20
cutiam Aegyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos. * Daboq. 21
gratiam populo huic coram Aegyptijs:
|| Inf. 11.a.2.& 12.c.35 || & cum egrediemini, nõ exibitis vacui:
* sed postulabit mulier a vicina sua, & 22
ab hospita sua, vasa argentea & aurea, ac vestes: ponetisq. eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

CAP. IIII.

RE spondens Moyses, ait: Non cre- 1
dent mihi, neque audient vocem A
meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus. * Dixit ergo ad eum: Quid est 2
quod tenes in manu tua? Respondit: Virga. * Dixitq. Dominus: Proijce 3
eam in terram. Proiecit, & versa est in colubrum, ita vt fugeret Moyses. * Di- 4
xitq. Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, versaq. est in virgam. * Vt 5
credant, inquit, quòd apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.
* Dixitq. Dominus rursum: Mitte ma- 6
num tuam in sinum tuum. Quam cum B
misisset in sinum, protulit leprosam in-
7 star niuis. * Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, & protulit ite-
8 rum, & erat similis carni reliquæ. * Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent
9 verbo signi sequentis. * Quòd si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: sume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluuio,
10 vertetur in sanguinem. * Ait Moyses:
C Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri, & nudiustertius: & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris &
11 tardioris linguæ sum. * Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cæcum? nonne ego?
12 * Perge igitur, || & ego ero in ore tuo: Matt. 10.d.10
13 doceboq. te quid loquaris. * At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte
14 quem missurus es. * Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus leuites, scio quòd eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, videnq.
15 te lætabitur corde. * Loquere ad eum,
D & pone verba mea in ore eius: & ego ero in ore tuo, & in ore illius, || & || Inf. 7.a.2
ostendam vobis quid agere debeatis.
16 * ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his
17 quæ ad Deum pertinent. * Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua fa-
18 cturus es signa. * Abijt Moyses, & reuersus est ad Iethro socerum suum, dixitq. ei: Vadam & reuertar ad fratres meos in Aegyptum, vt videam si adhuc viuant. Cui ait Iethro: Vade in
19 pace. * Dixit ergo Dominus ad Moy-
E sen in Madian: Vade, & reuertere in Aegyptum: Mortui sunt enim omnes
20 qui quærebant animam tuam. * Tulit ergo Moyses vxorem suam, & filios suos, & imposuit eos super asinum, reuersusq. est in Aegyptum, portans vir-
21 gam Dei in manu sua. * Dixitq. ei Dominus reuertenti in Aegyptum: Vide vt omnia ostenta quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor eius, & non dimittet popu-
22 lum. * Dicesq. ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Israel.
23 * Dixi tibi: Dimitte filium meum vt seruiat

Digitized by Google

uiat mihi; & noluisti dimittere eum: ecce F
ego interficiam filium tuum primogenitum. * Cumq. esset in itinere, in di- 24
uersorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. * Tulit illico Sephora 25
acutissimam petram, & circumcidit præputium filij sui, tetigitq. pedes eius, &
ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. * Et 26
dimisit eum postquam dixerat: Sponsus
sanguinum ob circumcisionem. * Dixit 27
autem Dominus ad Aaron: Vade in oc- G
cursum Moysi in desertũ. Qui perrexit
obuiam ei in Montem Dei, & osculatus
est eum. * Narrauitq. Moyses Aaron om- 28
nia verba Domini quibus miserat eum,
& signa quæ mandauerat. * Veneruntq. 29
simul, & congregauerunt cunctos senio-
res filiorum Israel. * Locutusq. est Aaron 30
omnia verba quæ dixerat Dominus ad
Moysen: & fecit signa coram populo, * & 31
credidit populus. Audieruntq. quòd visi-
tasset Dominus filios Israel, & quòd re-
spexisset afflictionem illorum: & proni
adorauerunt.

CAP. V.

POst hæc ingressi sunt Moyses & Aa- 1
ron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit A
Dominus Deus Israel: Dimitte populum
meum vt sacrificet mihi in deserto. * At 2
ille respondit: Quis est Dominus, vt au-
diam vocem eius, & dimittã Israel? ne-
scio Dominum, & Israel non dimittam.
* Dixeruntque: Deus Hebræorum voca- 3
uit nos, vt eamus viam trium dierum in
solitudinẽ, & sacrificemus Domino Deo
nostro: ne forte accidat nobis pestis aut
gladius. * Ait ad eos rex Ægypti: Quare 4
Moyses & Aaron solicitatis populum ab
operibus suis? ite ad onera vestra. * Di- 5
xitq. Pharao: Multus est populus terræ:
videtis quòd turba succreuerit: quanto
magis si dederitis eis requiem ab operi-
bus? * Præcepit ergo in die illo præfectis 6
operum & exactoribus populi, dicens: B
* Nequaquam vltra dabitis paleas popu- 7
lo ad conficiendos lateres, sicut prius:
sed ipsi vadant, & colligant stipulas. * Et 8
mensuram laterum, quam prius faciebãt,
imponetis super eos, nec minuetis quid-
quam: vacant enim, & idcirco vociferã-
tur, dicentes: Eamus, & sacrificemus Deo
nostro. * Opprimantur operibus, & ex- 9
pleant ea: vt non acquiescant verbis mẽ-
10 dacibus. * Igitur egressi præfecti operum
& exactores, ad populum dixerunt: Sic
11 dicit Pharao: Non do vobis paleas: * ite,
& colligite sicubi inuenire poteritis, nec
12 minuetur quidquã de opere vestro. * Di-
spersusq. est populus per omnem Terram
13 Ægypti ad colligendas paleas. * Præfecti
C quoque operum instabant, dicentes: Cõ-
plete opus vestrum quotidie, vt prius
facere solebatis quando dabantur vobis
14 paleæ. * Flagellatiq. sunt qui præerant
operibus filiorum Israel, ab exactoribus
Pharaonis, dicentibus: Quare nõ imple-
tis mensuram laterum sicut prius, nec he-
15 ri, nec hodie? * Veneruntq. præpositi fi-
liorum Israel, & vociferati sunt ad Pha-
raonem dicentes: Cur ita agis contra ser-
16 uos tuos? * Paleæ non dantur nobis, & la-
teres similiter imperantur: en famuli tui
flagellis cædimur, & iniuste agitur con-
17 tra populum tuum. * Qui ait: Vacatis o-
tio, & idcirco dicitis: Eamus, & sacrifice-
18 mus Domino. * Ite ergo, & operamini:
paleæ non dabuntur vobis, & reddetis
19 consuetum numerum laterum. * Vide-
D bantq. se præpositi filiorum Israel in ma-
lo, eo quòd diceretur eis: Non minuetur
quidquam de lateribus per singulos dies.
20 * Occureruntq. Moysi & Aaron, qui sta-
bant ex aduerso, egredientibus a Pharao-
21 ne: * & dixerunt ad eos: Videat Dominus
& iudicet, quoniam fœtere fecistis odo-
rem nostrum coram Pharaone & seruis
eius, & præbuistis ei gladium, vt occide-
22 ret nos. * Reuersusq. est Moyses ad Do-
minũ, & ait: Domine, cur afflixisti po-
23 pulum istum? quare misisti me? * Ex eo
enim quo ingressus sum ad Pharaonem
vt loquerer in nomine tuo, afflixit po-
pulum tuum: & non liberasti eos.

CAP. VI.

1 DIxitq. Dominus ad Moysen: Nunc
A videbis quæ facturus sim Pharaoni:
per manum enim fortem dimittet eos,
& in manu robusta eijciet illos de terra
2 sua. * Locutusq. est Dominus ad Moy-
3 sen dicens: Ego Dominus * qui apparui
Abrahã, Isaac, & Iacob in Deo omnipo-
tente: & nomen meum ADONAI nõ
4 indicaui eis. * Pepigiq. fœdus cum eis,
vt darem eis Terram Chanaan, terrã pe-
regrinationis eorum, in qua fuerunt ad-
uenæ.

Digitized by Google

uenæ. * Ego audiui gemitum filiorum 5
Israel, quo Ægyptij oppresserunt eos: &
recordatus sum pacti mei. * Ideo dic fi- 6
lijs Israel: Ego Dominus qui educã vos
de ergastulo Ægyptiorum, & eruam de
seruitute: ac redimam in brachio excel-
so, & iudicijs magnis. * Et assumam vos 7
mihi in populum, & ero vester Deus: & B
scietis quòd ego sum Dominus Deus ve-
ster qui eduxerim vos de ergastulo Ægy-
ptiorum: * & induxerim in terram, super 8
quam leuaui manum meam vt darẽ eam
Abraham, Isaac, & Iacob: daboq. illam
vobis possidendam, ego Dominus. * Nar- 9
rauit ergo Moyses omnia filijs Israel: qui
non acquieuerunt ei propter angustiam
spititus, & opus durissimum. * Locutusq. 10
est Dominus ad Moysen, dicens: * Ingre- 11
dere, & loquere ad Pharaonem regem
Ægypti, vt dimittat filios Israel de terra
sua. * Respondit Moyses coram Domi- 12
no: Ecce filij Israel non audiunt me: &
quo modo audiet Pharao, præsertim cũ
incircumcisus sim labijs? * Locutusq. 13
est Dominus ad Moysen & Aaron, & de- C
dit mandatum ad filios Israel, & ad Pha-
raonem regem Aegypti vt educerent fi-
|| Gen.46.b.9 lios Israel de terra Aegypti. * || Isti sunt
Num. 26.a.5 principes domorum per familias suas. 14
1.Par. 5.a.1 Filij Ruben primogeniti Israelis: He-
noch & Phallu, Hesron & Charmi. * hæ 15
|| 1.Par.4.d.24 cognationes Ruben || Filij Simeon: Ia-
muel & Iamin, & Ahod, & Iachin, &
Soar, & Saul filius Chananitidis. hæ pro-
genies Simeon. * Et hæc nomina filio- 16
rum Leui per cognationes suas: Gerson
& Caath & Merari. Anni autem vitæ Le-
|| 1.Par. 6.a.1 ui fuerunt centum triginta septẽ. * || Filij 17
& 23.a.6 Gerson: Lobni & Semei, per cognatio-
|| Nu.3. c.17 nes suas. * || Filij Caath: Amram, & Isaar, 18
Num.26.g.57 & Hebron & Oziel. anni quoque vitæ
1.Par.6.a.2. Caath, centum triginta tres. * Filij Me- 19
23.b.12. rari: Moholi & Musi. hæ cognationes
Leui per Familias suas. * Accepit autem 20
Amram vxorẽ Iochabed patruelem suã:
quæ peperit ei Aaron & Moysen. Fue- D
runtq. anni vitæ Amram, centum trigin-
ta septem. * Filij quoque Isaar: Core, & 21
Nepheg, & Zechri. * Filij quoque Oziel: 22
Misael, & Elisaphan & Sethri. * Accepit 23
autem Aaron vxorem Elisabeth filiam
Aminadab, sororem Nahason, quæ pe-
perit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & 24
Ithamar. * Filij quoque Core: Aser, & El-
cana, & Abiasaph. hæ sunt cognationes
25 Coritarum. * At vero Eleazar filius Aa-
ron accepit vxorem de filiabus Phutiel:
quæ peperit ei Phinees. hi sunt princi-
pes familiarum Leuiticarum per cogna-
26 tiones suas. * Iste est Aaron & Moyses,
quibus præcepit Dominus vt educerent
filios Israel de Terra Aegypti per tur-
27 mas suas. * Hi sunt, qui loquuntur ad
Pharaonem regem Aegypti, vt educant
filios Israel de Aegypto: iste est Moyses
28 & Aaron, * in die qua locutus est Domi-
29 nus ad Moysen, in Terra Aegypti. * Et lo-
cutus est Dominus ad Moysen, dicens:
Ego Dominus: loquere ad Pharaonem
regem Aegypti, omnia quæ ego loquor
30 tibi. * Et ait Moyses coram Domino: En
incircumcisus labijs sum, quo modo au-
diet me Pharao?

CAP. VII.

1 DIxitq. Dominus ad Moysen: Ecce
A constitui te Deum Pharaonis: &
Aaron frater tuus erit propheta tuus.
2 * || Tu loqueris ei omnia quæ mando ti- || Sup.4.d.15
3 bi: & ille loquetur ad Pharaonem, vt
dimittat filios Israel de terra sua. * Sed
ego indurabo cor eius, & multiplica-
bo signa & ostenta mea in Terra Aegy-
4 pti, * & non audiet vos: immittamq ma-
num meam super Aegyptum, & educam
exercitum & populum meum filios Is-
rael de Terra Aegypti per iudicia maxi-
5 ma. * Et scient Aegyptij quia ego sum
Dominus qui extenderim manum meam
super Aegyptum, & eduxerim filios Is-
6 rael de medio eorũ. * Fecit itaque Moy-
ses & Aaron sicut præceperat Dominus:
7 ita egerunt. * Erat autem Moyses, octo-
ginta annorum, & Aaron octoginta triũ,
8 quando locuti sunt ad Pharaonem. * Di-
xitq. Dominus ad Moysen & Aaron:
9 * Cum dixerit vobis Pharao, Ostẽdite si-
gna: dices ad Aaron: Tolle virgã tuam,
& proijce eam coram Pharaone, ac ver-
10 tetur in colubrũ. * Ingressi itaque Moy-
B ses & Aaron ad Pharaonem, fecerunt sic-
ut præceperat Dominus. tulitq. Aaron
virgam coram Pharaone & seruis eius,
11 quæ versa est in colubrum. * || Vocauit || 2.Tim.
autem Pharao sapientes & maleficos: &
fecerunt etiã ipsi per incantationes Ae-
gyptiacas & arcana quædam similiter.

Proie-

Digitized by Google

*Proiecerunt q. singuli virgas suas, quæ 12
versæ sunt in dracones: sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. * Induratumq. 13
est cor Pharaonis, & non audiuit eos, sicut præceperat Dominus. * Dixit autem 14
Dominus ad Moysen: Ingrauatum est cor Pharaonis, nõ vult dimittere populum.
* Vade ad eum mane, ecce egredietur ad 15
aquas: & stabis in occursum eius super ripam fluminis: & virgam, quæ cõuersa C
est in draconẽ, tolles in manu tua. * Dice- 16
sq. æd eum: Dominus Deus Hæbreorũ misit me ad te, dicens: Dimitte populũ meum vt sacrificet mihi in deserto: & vsque ad præsens audire noluisti. * Hæc 17
igitur dicit Dominus: In hoc scies quòd sim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, & vertetur in sanguinẽ. * Pisces quoque, qui 18
sunt in fluuio, morientur, & computrescent aquæ, & affligentur Aegyptij bibẽtes aquam fluminis. * Dixit quoque Do- 19
minus ad Moysen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, & super fluuios eorum, & riuos ac paludes, & omnes lacus aquarũ, vt vertantur in sanguinẽ: & sit cruor in omni Terra Aegypti, tam in ligneis vasis quàm in saxeis. * Feceruntq. 20
Moyses & Aaron sicut præceperat Domi- D
|| Inf. 17. b. 5 Psal. 77. e. 49 nus: || & eleuans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone & seruis eius: quæ versa est in sanguinẽ. * Et pisces, qui 21
erant in flumine, mortui sunt: computruitq. fluuius, & non poterant Aegyptij bibere aquam fluminis, & fuit sanguis in
|| Sap. 17. b. 7 tota Terra Aegypti. * || Feceruntq. simili- 22
ter malefici Aegyptiorũ incantationibus suis; & induratũ est cor Pharaonis, nec audiuit eos, sicut præceperat Dominus.
* Auertitq. se, & ingressus est domum 23
suam, nec apposuit cor etiam hac vice.
* Foderunt autem omnes Aegyptij per 24
circuitum fluminis aquam vt biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis. * Impletiq. sunt septem dies, post 25
quam percussit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

DIxit quoque Dominus ad Moysen: 1
Ingredere ad Pharaonẽ, & dices ad A
eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meũ, vt sacrificet mihi: * si autẽ 2
noluerit dimittere, ecce ego percutiam
omnes terminos tuos ranis. * Et ebullient 3
fluuius ranas: quæ ascendent, & ingredientur domum tuã, & cubiculum lectuli tui, & super stratum tuum, & in domos seruorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias
4 ciborum tuorũ: * & ad te, & ad populũ tuum, & ad omnes seruos tuos intrabũt
5 ranæ. * Dixitq. Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluuios ac super riuos & paludes, & educ
6 ranas super Terram Aegypti. * Et exten- B
dit Aaron manus supers aquas Aegypti, & ascenderunt ranæ, operueruntq. Terrã
7 Aegypti. * || Fecerunt autem & malefici || Sap. 17. b. 9
per incantationes suas similiter, eduxe-
8 runtq. ranas super Terrã Aegypti. * Vocauit autem Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum vt auferat ranas a me & a populo meo: & dimittam populum vt sacrificet Domino.
9 * Dixitq. Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi quando deprecer pro te, & pro seruis tuis, & pro populo tuo, vt abigantur ranæ a te & a domo tua & a seruis tuis & a populo tuo: & tantum
10 in flumine remaneant. * Qui respondit: C
Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbum tuũ faciam: vt scias quoniam non est sicut
11 Dominus Deus noster. * Et recedent ranæ a te, a domo tua, & a seruis tuis, & a populo tuo: & tantum in flumine
12 remanebunt. * Egressiq. sunt Moyses & Aaron a Pharone, & clamauit Moyses ad Dominum pro sponsione ranarum
13 quam condixerat Pharaoni. * Fecitq. Dominus iuxta verbum Moysi: & mor- D
tuæ sunt ranæ de domibus, & de villis,
14 & de agris. * Congregaueruntq. eas in immensos aggeres, & computruit ter-
15 ra. * Videns autem Pharao quòd data esset requies, ingrauauit cor suum, & non audiuit eos, sicut præceperat Domi-
16 nus. * Dixitq. Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: extende virgam tuam, & percute puluerem terræ: & sint sci-
17 niphes in vniuersa Terra Aegypti. * Feceruntq. ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitq. puluerẽ terræ, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in iumẽtis: omnis puluis terræ versus est in
18 sciniphes per totam Terrã Aegypti. * Fe-
1 cerũtq. similiter malefici incãtationibus suis, vt educerẽt sciniphes, & non potu-

D runt

Digitized by Google

sunt: erãtq. sciniphes tam in hominibus
quàm in iumentis. * Et dixerũt malefici 19
ad Pharaonẽ: Digitus Dei est hic. indu-
ratumq. est cor Pharaonis, & non audiuit E
eos sicut præceperat Dominus. * Dixit 20
quoque Dominus ad Moysen: Consurge
diluculo, & sta coram Pharaone: egredie
tur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc
dicit Dominus: Dimitte populum meũ
vt sacrificet mihi. * Quòd si non dimise- 21
ris eum, ecce ego immittam in te, & in
seruos tuos, & in populum tuum, & in
domos tuas omne genus muscarum: &
implebuntur domus Aegyptiorum mu-
scis diuersi generis, & vniuersa terra in
qua fuerint. * Faciamq. mirabilem in die 22
illa Terram Gessen, in qua populus meus F
est, vt non sint ibi muscæ: & scias quo-
niam ego Dominus in medio terræ: * Po 23
namq. diuisionem inter populum meũ
& populum tuum: cras erit signũ istud.
Sup. 26. b. * Fecitq. Dominus ita. ‖ Et venit musca 24
grauissima in domos Pharaonis & seruo-
rum eius, & in omnem Terram Aegy-
pti: corruptaq. est terra ab huiuscemodi
muscis. * Vocauitq. Pharao Moysen & 25
Aaron, & ait eis: Ite & sacrificate Deo ve
stro in terra hac. * Et ait Moyses: Non 26
potest ita fieri: abominationes enim Ae- G
gyptiorum immolabimus Domino Deo
nostro? quòd si mactauerimus ea quæ co
lunt Aegyptij corã eis, lapidibus nos ob-
ruent. * Viam trium dierum pergemus in 27
solitudinem: & sacrificabimus Domino
Sup. 3. d. 18 Deo nostro, ‖ sicut præcepit nobis. * Di- 28
xitq. Pharao: Ego dimittam vos vt sacri-
ficetis Domino Deo vestro in deserto.
verumtamen longius ne abeatis, rogate
pro me. * Et ait Moyses: Egressus a te, ora- 29
bo Dominũ: & recedet musca a Pharao-
ne, & a seruis suis, & a populo eius cras:
verumtamen noli vltra fallere, vt non
dimittas populum sacrificare Domino.
* Egressusq. Moyses a Pharaone, orauit 30
Dominum. * Qui fecit iuxta verbum il- 31
lius: & abstulit muscas a Pharaone, & a
seruis suis, & a populo eius: non super-
fuit ne vna quidem. * Et ingrauatum est 32
cor Pharaonis, ita vt nec hac quidem
vice dimitteret populum.

CAP. IX.

DIxit autem Dominus ad Moysen: 1
Ingredere ad Pharaonem, & loque- A
re ad eum: Hæc dicit Dominus Deus He-
braeorum: Dimitte populum meum vt
2 sacrificet mihi. * Quòd si adhuc renuis,
3 & retines eos: * ecce manus mea erit su-
per agros tuos: & super equos, & asinos,
& camelos, & boues, & oues, pestis val-
4 de grauis. * Et faciet Dominus mirabile
inter possessiones Israel, & possessiones
Aegyptiorum, vt nihil omnino pereat ex
5 his quæ pertinent ad filios Israel. * Con-
B stituitq. Dominus tempus, dicens: Cras
faciet Dominus verbum istud in terra.
6 * Fecit ergo Dominus verbum hoc alte-
ra die: mortuaq. sunt omnia animantia
Aegyptiorum: de animalibus vero filio-
7 rum Israel nihil omnino perijt. * Et mi-
sit Pharao ad videndum: nec erat quid-
quam mortuum de his quæ possidebat
Israel. Ingrauatumq. est cor Pharaonis,
8 & non dimisit populum. * Et dixit Do
minus ad Moysen, & Aaron: Tollite ple-
nas manus cineris de camino, & spar-
gat illum Moyses in cælum coram Pha-
9 raone. * Sitq. puluis super omnem
Terram Aegypti: erunt enim in homini-
bus, & iumentis vlcera, & vesicæ turgen-
10 tes in vniuersa terra Aegypti. * Tulerũtq.
cinerem de camino, & steterunt coram
Pharaone, & sparsit illum Moyses in cæ-
lum: factaq. sunt vlcera vesicarum turgẽ-
11 tium in hominibus, & iumentis: * nec
poterant malefici stare corã Moyse pro-
C pter vlcera quæ in illis erant, & in omni
12 Terra Aegypti: * Induratuitq. Dominus
cor Pharaonis, & nõ audiuit eos, sicut lo
13 cutus est Dominus ad Moysen. * Dixitq.
Dominus ad Moysen: Mane consurge, &
sta coram Pharaone, & dices ad eũ: Hæc
dicit Dominus Deus Hæbreorũ: Dimitte
14 populum meũ vt sacrificet mihi. * Quia
in hac vice mittam omnes plagas meas
super cor tuum, & super seruos tuos, &
super populum tuum: vt scias qiòd non
15 sit similis mei in omni terra. * Nunc enim
extendens manum percutiam te, & po-
pulum tuum peste, peribisq. de terra:
16 * ‖ Idcirco autem posui te, vt ostendam ‖ Rom. 9. d.
D in te fortitudinem meam, & narretur no-
17 men meum in omni terra. * Adhuc reti-
nes populum meum: & non vis dimitte-
18 re eum. * Ecce pluam cras hac ipsa hora
grandinem multam nimis, qualis nõ fuit
in Aegypto a die qua fundata est, vsque
19 in præsens tempus. * Mitte ergo iam
nunc,

nunc,& congrega iumenta tua,& omnia
quæ habes in agro: homines enim,& iu-
menta,& vniuersa quæ inuēta fuerint fo-
ris,nec congregata de agris, ceciderit q.
super ea grando,morientur. * Qui timuit 20
verbum Domini de seruis Pharaonis, fe-
cit confugere seruos suos, & iumenta in
domos: * qui autem neglexit sermonem 21
Domini, dimisit seruos suos, & iumenta E
in agris. * Et dixit Dominus ad Moysen: 22
Extende manum tuam in cælum, vt fiat
grando in vniuersa Terra Ægypti super
homines, & super iumenta, & super om-
‖Sap.16.e.16 & 19.d.19. nem herbam agri in Terra Ægypti.*‖ Ex- 23
tenditq. Moyses virgam in cælum,& Do-
minus dedit tonitrua, & grandinem, ac
discurrentia fulgura super terram:pluitq.
Dominus grādinem super Terram Ægy-
pti. * Et grando & ignis mista pariter fe- 24
rebantur:tantæq. fuit magnitudinis,quā-
ta ante numquam apparuit in vniuersa
Terra Ægypti ex quo gens illa cōdita est.
* Et percussit grando in omni Terra Ægy- 25
pti cuncta quæ fuerunt in agris,ab homi F
ne vsque ad iumentū: cunctamq. herbam
agri percussit grando,& omne lignum re
gionis confregit. * Tantum in Terra Ges- 26
sen,vbi erant filij Israel, grando non ce-
cidit. * Misitq. Pharao,& vocauit Moy- 27
sen & Aaron,dicens ad eos: Peccaui etiā
nunc: Dominus iugus: ego & populus
meus, impij. * Orate Dominum vt desi- 28
nant tonitrua Dei, & grando: vt dimittā
vos, & nequaquam hic vltra maneatis.
* Ait Moyses: Cum egressus fuero de vr- 29
be, extendam palmas meas ad Dominū,
& cessabunt tonitrua,& grando non erit:
vt scias quia Domini est terra: * noui au- 30
tem quòd & tu, & serui tui necdum ti-
meatis Dominum Deum. * Linum ergo, 31
& hordeum læsum est,eo quòd hordeum G
esset virens,& linum iam folliculos ger-
minaret: * triticum autem, & far non 32
sunt læsa,quia serotina erant. * Egressusq. 33
Moyses a Pharaone ex vrbe,tetendit
manus ad Dominum: & cessauerūt tonitrua
& grando,nec vltra stillauit pluuia super
terram. * Videns autem Pharao quòd ces- 34
sasset pluuia,& grando & tonitrua, auxit
peccatum: * & ingrauatum est cor eius, 35
& seruorum illius, & induratum nimis:
nec dimisit filios Israel, sicut præceperat
Dominus per manum Moysi.

CAP. X.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Ingre-
A dere ad Pharaonem: ego enim indu-
raui cor eius,& seruorum illius: vt faciā
2 signa mea hæc in eo, * & narres in auri-
bus filij tui, & nepotum tuorum, quo-
ties contriuerim Ægyptios, & signa mea
fecerim in eis: & sciatis quia ego Domi-
3 nus. * Introierunt ergo Moyses & Aaron
ad Pharaonem,& dixerunt ei: Hæc dicit
Dominus Deus Hebræorum: Vsquequo
non vis subijci mihi? dimitte populum
4 meum, vt sacrificet mihi. *‖ Sin autem ‖Sap.16.b.19
B resistis, & non vis dimittere eum: ecce
ego inducam cras locustam in fines tuos:
5 * quæ operiat superficiem terræ, ne quid-
quam eius appareat,sed comedatur quod
residuum fuerit grandini. corrodet enim
6 omnia ligna quæ germinant in agris. * Et
implebunt domos tuas, & seruorū tuo-
rum, & omnium Ægyptiorum: quantā
non viderunt patres tui, & aui, ex quo
orti sunt super terram, vsque in præsen-
tem diem. Auertitq. se, & egressus est a
7 Pharaone. * Dixerunt autem serui Pha-
raonis ad eum: Vsquequo patiemur hoc
scandalum: dimitte homines, vt sacrifi-
cent Domino Deo suo.nonne videt quòd
8 perierit Ægyptus? * Reuocaueruntq.
C Moysen, & Aaron ad Pharaonem: qui
dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo
9 vestro: quinam sunt qui ituri sunt? * Ait
Moyses: Cum paruulis nostris,& senio-
ribus pergemus, cum filijs & filiabus, cū
ouibus & armentis. est enim sollemnitas
10 Domini Dei nostri: * Et respondit Pha-
rao:Sic Dominus sit vobiscum,quo mo-
do ego dimittā vos, & paruulos vestros.
cui dubium est quòd pessime cogitetis?
11 * Non fiet ita, sed ite tantum viri, & sa-
crificate Domino: hoc enim & ipsi peti-
tistis. Statimq. eiecti sunt de conspectu
12 Pharaonis. * Dixit autem Dominus ad
D Moysen: Extende manum tuam super
Terram Ægypti ad locustam,vt ascendat
super eam,& deuoret omnē herbam quæ
13 residua fuerit grandini. * Et extēdit Moy-
ses virgam super terram Ægypti: & Do-
minus induxit ventum vrentem tota die
illa,& nocte: & mane facto,ventus vrens
14 leuauit locustas. * Quæ ascenderunt super
vniuersam Terrā Ægypti: & sederunt in
cunctis finibus Ægyptiorum innumera-

Digitized by Google

biles, quales ante illud tẽpus non fuerãt, nec postea futuræ sunt. * Operueruntq. 15
vniuersam superficiem terræ, vastantes omnia. Deuorata est igitur herba terræ, E
& quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat: nihilq. omnino virens relictum est in lignis, & in herbis terræ, in cuncta Ægypto. * Quam ob 16
rem festinus Pharao vocauit Moysen & Aaron, & dixit eis: Peccaui in Dominũ Deum vestrum, & in vos. * Sed nunc di- 17
mittite peccatũ mihi etiam hac vice, & rogate Dominum Deum vestrum, vt auferat a me mortem istam. * Egressusq. 18
Moyses de conspectu Pharaonis, orauit Dominum. * Qui flare fecit ventum ab 19
occidente vehementissimũ, & arreptam F
locustam proiecit in Mare rubrum: non remansit ne vna quidem in cunctis finibus Ægypti. * Et indurauit Dominus 20
cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel. * Dixit autem Dominus ad Moysen: Ex- 21
tende manum tuam in cælum: & sint tenebræ super Terram Ægypti tam densæ, vt palpari queant. * Extenditq. Moyses 22
manum in cælum: & factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa Terra Ægypti tri-
‖Sap. 17. a. 2 bus diebus. * ‖Nemo vidit fratrem suum, 23
‖Sap. 18. a. 1 nec mouit se de loco in quo erat: ‖vbicumque autem habitabant filij Israel, lux erat. * Vocauitq. Pharao Moysen & Aa- 24
ron, & dixit eis: Ite, sacrificate Domino: oues tantum vestræ, & armenta remaneant, paruuli vestri eant vobiscum. G
* Ait Moyses: Hostias quoque & holocausta dabis nobis, quæ offeramus Domino 25
Deo nostro. * Cuncti greges pergent no- 26
biscum: non remanebit ex eis vngula: quæ necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri: præsertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perueniamus. * Indurauit autem 27
Dominus cor Pharaonis, & noluit dimittere eos. * Dixitq Pharao ad Moysen: Re- 28
cede a me, & caue ne vltra videas faciem meam: quocumque die apparueris mihi, morieris. * Respondit Moyses: Ita fiet vt 29
locutus es, non videbo vltra faciẽ tuam.

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Moysen: Ad- 1
huc vna plaga tangam Pharaonem A
& Ægyptum, & post hæc dimittet vos.
2 & exire compellet. * ‖Dices ergo omni plebi vt postulet vir ab amico suo, & ‖Sup. 3. g. 22 Inf. 12. e. 35
mulier a vicina sua vasa argentea, &
3 aurea. * Dabit autem Dominus gratiam populo suo corã Ægyptijs. ‖Fuitq. ‖Eccl. 45. d. 1
Moyses vir magnus valde in Terra Ægypti coram seruis Pharaonis, & omni
4 populo. * Et ait: Hæc dicit Dominus:
B Media nocte egrediar in Ægyptum:
5 * & morietur omne primogenitum in Terra Aegyptiorum, a primogenito Pharaonis qui sedet in solio eius, vsque ad primogenitum ancillæ quæ est ad molã, & omnia primogenita iumentorum.
6 * Eritq. clamor magnus in vniuersa Ter-
C ra Ægypti, qualis nec ante fuit, nec po-
7 stea futurus est. * Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine vsque ad pecus: vt sciatis quanto miraculo diuidat Dominus Ægyptios & Is-
8 rael. * Descendentq. omnes serui tui isti
D ad me, & adorabunt me, dicentes: Egredere tu, & omnis populus qui subiectus
9 est tibi: post hæc egrediemur. * Et exiuit a Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen: Non audiet vos Pharao vt multa signa fiant in Terra Æ-
10 gypti. * Moyses autem & Aaron fecerunt omnia ostenta quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et indurauit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

CAP. XII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen,
2 & Aaron in Terra Ægypti: * Men-
A sis iste, vobis principium mensium: pri-
3 mus erit in mensibus anni. * Loquimini ad vniuersum cœtum filiorum Israel, & dicite eis: Decima die mẽsis huius tollat vnusquisque agnum per familias &
4 domos suas. * Sin autem minor est numerus vt sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est domui suæ, iuxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum
5 agni. * Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iuxta quem ritum
6 tolletis & hœdum. * Et seruabitis eum vsque ad quartam decimam diem mensis huius: immolabitq. eum vniuersa multi-
7 tudo filiorum Israel ad vesperam. * Et su-
B ment de sanguine eius, ac ponent super

vtrum-

Digitized by Google

vtrumque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illũ.
8 * Et edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus.
9 * Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus eius & intestinis vorabitis. * Nec remanebit quidquam ex eo vs-
10 que mane. si quid residuum fuerit, igne comburetis. * Sic autem comedetis illũ:
11 Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter: est enim Phase (idest transitus) Domini. * Et
12 transibo per Terram Aegypti nocte illa, percutiamq. omne primogenitũ in Terra Aegypti ab homine vsque ad pecus: & in cunctis dijs Aegypti faciam iudicia, ego Dominus. * Erit autem sanguis vobis in
13 signum in ædibus in quibus eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero Terram Aegypti. * Habebitis autem
14 hunc diem in monumentum: & celebra-
C bitis eam sollemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. * Se-
15 ptem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, a primo die vsque ad diem septimum. * Dies
16 prima erit sancta atque sollemnis, & dies septima eadem festiuitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. * Et obseruabi-
17 tis azyma: in eadem enim ipsa die educã exercitum vestrum de Terra Aegypti, & custodietis diem istum in generationes
Exo. 23. 2. 5 vestras ritu perpetuo. * ‖ Primo mense,
18 Lev. 23. 6. 16 quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma vsque ad diem vigesimam primam eiusdem mensis ad vespe-
19 ram. * Septem diebus fermentum non inuenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima eius de coetu Israel, tam de aduenis quàm de
20 indigenis terræ. * Omne fermentatum
D non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azyma. * Vocauit autem Moy-
21 ses omnes seniores filiorum Israel, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per famil-
Exo. 11. 2. 3 ias vestras, & immolate Phase. * Fasci-
22 culumq. hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & vtrumque postem: nullus ve-
23 strum egrediatur ostium domus suæ vsque mane. * Transibit enim Dominus percutiens Aegyptios: cumq. viderit sanguinem in superliminari, & in vtroque poste, transcendet ostium domus, & non
24 sinet percussorem ingredi domos vestras & lædere. * Custodi verbum istud legitimum tibi & filijs tuis vsque in æternum.
25 * Cumq. introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis vt pollicitus est,
26 obseruabitis ceremonias istas. * Et cum dixerint vobis filij vestri: Quæ est ista
27 religio? * dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Aegypto percutiens Aegyptios, & domos nostras libe-
28 rans. Incuruatusq. populus adorauit. * Et egressi filij Israel fecerunt sicut præcepe-
29 rat Dominus Moysi & Aaron. * Factum
E est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in Terra Aegypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio eius sedebat, ‖ vsque ad primo- ‖ Sap. 18. b. 5. & 11. b. 15
genitum captiuæ quæ erat in carcere, & omne primogenitum iumentorum.
30 * Surrexitq. Pharao nocte, & omnes serui eius, cunctaq. Aegyptus: & ortus est clamor magnus in Aegypto: neque enim erat domus in qua non iaceret mortuus.
31 * Vocatisq. Pharao, Moyse, & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini a populo meo, vos & filij Israel: ite, immolate Do-
32 mino sicut dicitis. * Oues vestras & armenta assumite vt petieratis, & abeuntes
33 benedicite mihi. * Vrgebantq. Aegyptij populum de terra exire velociter, dicen-
34 tes: Omnes moriemur. * Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur: & ligans in pallijs, posuit
35 super humeros suos. * Feceruntq. filij Israel ‖ sicut præceperat Moyses: & petie- ‖ Sup. 11. 2. 2
runt ab Aegyptijs vasa argentea & aurea,
36 vestemq. plurimam. * Dominus autem dedit gratiam populo coram Aegyptijs vt commodarent eis: & spoliauerunt
37 Aegyptios. * Profectiq. sunt filij Israel de
F Ramesse in Socoth, sexcenta fere millia
38 peditum virorum, absque paruulis. * Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oues & armenta & ani-
39 mantia diuersi generis multa nimis. * Coxeruntq. farinam, quam dudum de Aegypto conspersam tulerant: & fecerunt

Digitized by Google

subcineritios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Aegyptijs, & nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præparare. * Habitatio autem filiorum Israel qua manserunt in Aegypto, fuit quadringentorum triginta annorum. * Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Aegypti. * Nox ista est obseruabilis Domino, quando eduxit eos de Terra Aegypti: hanc obseruare debent omnes filij Israel in generationibus suis. * Dixitq. Dominus ad Moysen & Aaron: Hæc est religio Phase: Omnis alienigena non comedet ex eo. * Omnis autem seruus emptitius circumcidetur, & sic comedet. * Aduena & mercenarius non edent ex eo. * ‖ In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras, ‖ nec os illius confringetis. * Omnis cœtus filiorum Israel faciet illud. * Quòd si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phase Domini, circumcidetur prius omne masculinum eius, & tunc rite celebrabit: eritq. sicut indigena terræ: si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo. * Eadem lex erit indigenæ & colono qui peregrinatur apud vos. * Feceruntq. omnes filij Israel sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron. * Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Aegypti per turmas suas.

‖ Num.9.b.12

‖ Ioan.29.f.36

CAP. XIII.

Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicens: * ‖ Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vuluam in filijs Israel, tam de hominibus quàm de iumentis: mea sunt enim omnia. * Et ait Moyses ad populum: Mementote diei huius in qua egressi estis de Aegypto & de domo seruitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: vt non comedatis fermentatum panem. * Hodie egredimini mense nouarum frugum. * Cumq. introduxerit te Dominus in Terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & Heuæi & Iebusæi, quam iurauit patribus tuis vt daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. * Septem diebus vesceris azymis: & in die septimo erit sollemnitas Domini. * Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. * Narrabisq. filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Aegypto. * Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monimentum ante oculos tuos: & vt lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Aegypto. * Custodies huiuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies. * Cumq. introduxerit te Dominus in Terram Chananæi, sicut iurauit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam: * ‖ separabis omne quod aperit vuluam Domino, & quod primitiuum est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino. * Primogenitum asini mutabis oue: quod si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filijs tuis, pretio redimes. * Cumq. interrogauerit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti, de domo seruitutis. * Nam cum induratus esset Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in Terra Aegypti a primogenito hominis vsque ad primogenitum iumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit vuluam masculini sexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo. * Erit igitur quasi signum in manu tua, & quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quòd in manu forti eduxit nos Dominus de Aegypto. * Igitur cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Deus per viam Terræ Philisthijm quæ vicina est: reputans ne forte pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere, & reuerteretur in Aegyptũ. * Sed circumduxit per viam deserti, quæ est iuxta Mare rubrum: & armati ascenderunt filij Israel de Terra Aegypti. * Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum: eo quòd adiurasset filios Israel, dicens: ‖ Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. * Profectiq. de Socoth castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis. * ‖ Dominus autem præce-

‖ Infra34. c.9 Num.8. c.16. Luc.2. d.23 Leu. 27.c.26

‖ Infr.21.d. & 34.c.19 Eze. 44.g.

‖ Gen.50

‖ Nu.14 1.Cor.10

Num.9.d.19 præcedebat eos ad ostendendam viam
per diem in columna nubis, & per no-
ctem in columna ignis: vt dux esset iti-
neris vtroque tempore. * Numquam de- 22
fuit columna nubis per diem, nec colum-
na ignis per noctem, coram populo.

CAP. XIIII.

LOcutus est autem Dominus ad Moy- 1
sen, dicens: * Loquere filijs Israel: 2
Reuertsi castrametentur e regione Phi- A
hahiroth quæ est inter Magdalum &
mare contra Beelsephon: in conspectu
eius castra ponetis super mare. * Di- 3
cturusq. est Pharao super filijs Israel: Co-
arctati sunt in terra, conclusit eos de-
sertum. * Et indurabo cor eius, ac per- 4
sequetur vos: & glorificabor in Pharao-
ne, & in omni exercitu eius. scientq.
Aegyptij quia ego sum Dominus. Fe-
ceruntq. ita. * Et nunciatum est regi 5
Aegyptiorũ quòd fugisset populus: im- B
mutatumq. est cor Pharaonis & seruo-
rum eius super populo, & dixerunt:
Quid voluimus facere vt dimitteremus
Israel, ne seruiret nobis? * Iunxit ergo 6
currum, & omnem populum suum as-
sumpsit secum. * Tulitq. sexcentos cur- 7
rus electos, & quidquid in Aegypto
curruum fuit: & duces totius exercitus.
* Indurauitq. Dominus cor Pharaonis 8
regis Aegypti, & persecutus est filios
Israel: at illi egressi erant in manu ex-
celsa. * ‖ Cumq. persequerentur Aegy- 9
Mac.4.2.9 ‖ 24.b.6 ptij vestigia præcedentium, repererunt
eos in castris super mare: omnis equi-
tatus & currus Pharaonis, & vniuersus
exercitus erant in Phihahiroth contra
Beelsephon. * Cumq. appropinquasset 10
Pharao, leuantes filij Israel oculos, vi- C
derunt Aegyptios post se: & timuerunt
valde: clamaueruntq. ad Dominum,
* & dixerunt ad Moysen: Forsitan non 11
erant sepulchra in Aegypto, ideo tuli-
sti nos vt moreremur in solitudine:
quid hoc facere voluisti, vt educeres
nos ex Aegypto? * Nonne iste est ser- 12
mo, quem loquebamur ad te in Aegy-
pto, dicentes: Recede a nobis, vt ser-
uiamus Aegyptijs? multo enim melius
erat seruire eis, quàm mori in soliti-
dine. * Et ait Moyses ad populum: 13
Nolite timere: state, & videte magna-
lia Domini quæ facturus est hodie:
Aegyptios enim, quos nunc videtis,
nequaquam vltra videbitis vsque in
14 sempiternum. * Dominus pugnabit
15 pro vobis, & vos tacebitis. * Dixitq.
D Dominus ad Moysen: Quid clamas ad
me? Loquere filijs Israel vt profici-
16 scantur. * Tu autem eleua virgam
tuam, & extende manum tuam su-
per mare, & diuide illud: vt gradian-
tur filij israel in medio mari per sic-
17 cum. * Ego autem indurabo cor Ae-
gyptiorum vt persequantur vos: &
glorificabor in Pharaone, & in om-
ni exercitu eius, & in curribus & in
18 equitibus illius. * Et scient Aegyptij
quia ego sum Dominus cum glorifica-
tus fuero in Pharaone, & in curribus
19 atque in equitibus eius. * Tollensq. se
angelus Dei, qui præcedebat castra Is-
rael, abijt post eos: & cum eo pariter
columna nubis, priora dimittens, post
20 tergum * stetit, inter castra Aegyptio-
E rum & castra Israel: & erat nubes te-
nebrosa, & illuminans noctem, ita
vt ad se inuicem toto noctis tempo-
21 re accedere non valerent. * Cumq. ex-
tendisset Moyses manum super mare,
abstulit illud Dominus flante vento
vehementi & vrente tota nocte, & ver-
22 tit in siccum: diuisaq. est aqua. * ‖ Et ‖ Psal.77.b.13 & 104.d.36
ingressi sunt filij Israel per medium sic- Psal. 113.a.3
ci maris: erat enim aqua quasi murus Heb.11.d.29
23 a dextra eorum & læua. * Persequen-
tesq. Aegyptij ingressi sunt post eos, &
omnis equitatus Pharaonis, currus eius
24 & equites per medium maris. * Iamq.
aduenerat vigilia matutina, ‖ & ecce ‖ Sap.18.b.15
F respiciens Dominus super castra Ae-
gyptiorum per columnam ignis & nu-
25 bis, interfecit exercitum eorum: * &
subuertit rotas curruum, ferebanturq.
in profundum. Dixerunt ergo Aegyptij:
Fugiamus Israelem: Dominus enim pu-
26 gnat pro eis contra nos. * Et ait Do-
minus ad Moysen: Extende manum
tuam super mare, vt reuertantur aquæ
ad Aegyptios super currus & equites
27 eorum. * Cumq. extendisset Moyses
manum contra mare, reuersum est pri-
mo diluculo ad priorem locum: fugien-
tibusq. Aegyptijs occurrerunt aquæ, &
inuoluit eos Dominus in medijs fluctu-
28 bus. * Reuersæq. sunt aquæ, & operue-

Digitized by Google

runt currus & equites cuncti exercitus G
Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant
mare: nec vnus quidem superfuit ex eis.
* Filij autem Israel perrexerunt per me- 29
dium sicci maris, & aquæ eis erant qua-
si pro muro a dextris & a sinistris: * li- 30
berauitq. Dominus in die illa Israel de
manu Aegyptiorum. * Et viderunt Aegy- 31
ptios mortuos super littus maris, & ma-
num magnam quam exercuerat Domi-
nus contra eos: timuitq. populus Domi-
num, & crediderunt Domino, & Moysi
seruo eius.

CAP. XV.

TVnc cecinit Moyses & filij Israel car- 1
men hoc Domino, & dixerunt: A
Cãtemus Domino: gloriose enim ma-
gnificatus est, equum & ascensorem de-
iecit in mare.
|| Sap. 10. d. 15 * || Fortitudo mea, & laus mea Domi- 2
Isa. 12. a. 2 nus, & factus est mihi in salutem: iste
Psal. 117. c. 14 Deus meus, & glorificabo eum: Deus
patris mei, & exaltabo eum.
* Dominus quasi vir pugnator, omni- 3
potens nomen eius.
* Currus Pharaonis & exercitum eius 4
proiecit in mare: electi principes eius
submersi sunt in Mari rubro.
* Abyssi operuerunt eos, descenderunt 5
in profundum quasi lapis.
* Dextera tua Domine magnificata est 6
in fortitudine: dextera tua, Domine,
percussit inimicum.
* Et in multitudine gloriæ tuæ depo- 7
suisti aduersarios tuos: misisti iram tuam,
quæ deuorauit eos sicut stipulam.
* Et in spiritu furoris tui congregatæ 8
sunt aquæ: stetit vnda fluens, congregatæ
B sunt abyssi in medio mari.
* Dixit inimicus: Persequar & com- 9
prehendam, diuidam spolia, implebitur
anima mea: euaginabo gladium meum,
interficiet eos manus mea.
* Flauit spiritus tuus, & operuit eos 10
mare: submersi sunt quasi plumbum in
aquis vehementibus.
* Quis similis tui in fortibus Domine? 11
quis similis tui, magnificus in sanctitate,
terribilis atque laudabilis, faciens mi-
rabilia?
* Extendisti manum tuam, & deuora- 12
uit eos terra.
* Dux fuisti in misericordia tua popu- 13
lo quem redemisti: & portasti eum in
fortitudine tua, ad habitaculum sanctum
tuum.
* Ascenderunt populi, & irati sunt: 14
dolores obtinuerunt habitatores Phili-
sthijm.
* Tunc conturbati sunt principes 15
Edom, robustos Moab obtinuit tre-
mor: obriguerunt omnes habitatores
Chanaan.
* Irruat super eos formido & pa- 16
uor, im magnitudine brachij tui: fiant
immobiles quasi lapis, donec pertran-
seat populus tuus Domine, donec per-
C transeat populus tuus iste, quem pos-
sedisti.
* Introduces eos, & plantabis in mon- 17
te hereditatis tuæ, firmissimo habita-
culo tuo quod operatus es Domine:
sanctuarium tuum Domine, quod firma-
uerunt manus tuæ.
* Dominus regnabit in æternum & 18
vltra.
* Ingressus est enim eques Pharao cum 19
curribus & equitibus eius in mare: &
reduxit super eos Dominus aquas maris:
filij autem Israel ambulauerunt per sic-
cum in medio eius.
* Sumpsit ergo Maria prophetissa, so- 20
ror Aaron, tympanum in manu sua:
egressæq. sunt omnes mulieres post eam
cum tympanis & choris, * quibus præci- 21
nebat, dicens: Cantemus Domino, glo-
riose enim magnificatus est, equum &
ascensorem eius deiecit in mare. * Tulit 22
autem Moyses Israel de mari rubro, &
D egressi sunt in desertum Sur: ambulaue-
runtq. tribus diebus per solitudinem, &
non inueniebant aquam. * Et venerunt 23
in Mara, nec poterant bibere aquas de
Mara, eo quòd essent amaræ: vnde &
congruum loco nomen imposuit, vocãs
illum Mara, id est, amaritudinem. * Et 24
murmurauit populus contra Moysen,
dicens: Quid bibemus? * At ille clamauit 25
ad Dominum. qui ostendit ei lignũ: quod
cum misisset in aquas, in dulcedinẽ ver- || Iudith
sæ sunt. ibi constituit ei præcepta, atque || Eccl. 3
iudicia, & ibi tentauit eum, * dicens: Si 26
audieris vocem Domini Dei tui, & quod
rectum est coram eo feceris, & obedieris
mãdatis eius, custodierisq. omnia præce-
pta illius, cũctum languorem, quem po-
sui

Digitized by Google

Nunc, ait, Isacidæ, magni Germana prophetæ,
Deposito gaudete iugo, date tympana matres

Et mecum Pharij
Ferte lyras aliæ, pa

Digitized by Google

[illegible] celebrate tyranni:
[illegible]mbala cantibus æquet,

Innocuumq; vadum pelagi, cedentibus vndis,
Sistra Dei laudes peragant Mareotica nostri. Exod. 15.

Digitized by Google

Digitized by Google

sui in Aegypto, non inducam super te:
§Num.33.b.9 ego enim Dominus sanator tuus.* || Ve- 27
nerunt autem in Elim filij Israel, vbi e-
rant duodecim fontes aquarum, & se-
ptuaginta palmæ: & castrametati sunt
iuxta aquas.

CAP. XVI.

‡ Sap.11.a.2 PRofectiq. sunt de Elim, & venit om- 1
nis multitudo filiorum Israel in de- A
sertum Sin, quod est inter Elim & Sinai:
quintodecimo die mensis secundi, post-
quam egressi sunt de terra Aegypti. * Et 2
murmurauit omnis congregatio filiorũ
Israel contra Moysen & Aaron in soli-
tudine. * Dixeruntq. filij Israel ad eos: 3
Vtinam mortui essemus per manum Do-
mini in terra Aegypti, quando sedeba-
mus super ollas carnium, & comedeba-
mus panem in saturitate: cur eduxistis
nos in desertum istud, vt occideretis
omnem multitudinem fame? * Dixit 4
autem Dominus ad Moysen: Ecce, ego
B pluam vobis panes de cælo: egredia-
tur populus, & colligat quæ sufficiunt
per singulos dies: vt tentem eum vtrum
ambulet in lege mea, an non. * Die au- 5
tem sexto parent quod inferant: & sit
duplum quàm colligere solebant per sin-
gulos dies. * Dixeruntq. Moyses & Aa- 6
ron ad omnes filios Israel: Vespere scie-
tis quòd Dominus eduxerit vos de ter-
ra Aegypti: * & mane videbitis gloriam 7
Domini: audiuit enim murmur vestrum
contra Dominum: nos vero quid sumus,
quia mussitastis contra nos? * Et ait Moy- 8
ses: Dabit vobis Dominus vespere car-
nes edere. & mane panes in saturitate: eo
quòd audierit murmurationes vestras
quibus murmurati estis contra eum,
nos enim quid sumus? nec contra nos
est murmur vestrum, sed contra Domi- C
num. * Dixit quoque Moyses ad Aa- 9
ron: Dic vniuersæ congregationi filio-
rum Israel: Accedite coram Domino:
audiuit enim murmur vestrum. * Cumq. 10
loqueretur Aaron ad omnem cœtum fi-
liorum Israel, respexerunt ad solitudi-
nem: & ecce gloria Domini apparuit in
nube. * Locutus est autem Dominus ad 11
§ Eccl.15.a.4 Moysen, dicens: * || Audiui murmuratio- 12
nes filiorum Israel, loquere ad eos: Ve-
spere comedetis carnes, & mane satura-
bimini panibus: scietisq. quòd ego sum
13 Dominus Deus vester. * Eactum est er-
go vespere, & ascendens coturnix, coo-
peruit castra: mane quoque ros iacuit
14 per circuitum castrorum. * Cumq. ope-
D ruisset superficiem terræ, || apparuit in so- || Num.11.b.7
litudine minutum, & quasi pilo tusum Psal.77.c.24
in similitudinem pruinæ super terram. Sup.16.c.20 Ioan.6.d.31
15 * Quod cum vidissent filij Israel, dixerunt
ad inuicẽ: Manhu? quod significat: Quid
est hoc? ignorabant enim quid esset.
Quibus ait Moyses: || Iste est panis, quem || 1.Cor.10.a.3
Dominus dedit vobis ad vescendum.
16 * Hic est sermo, quem præcepit Domi-
nus: Colligat vnusquisque ex eo quan-
tum sufficit ad vescendum: gomor per
singula capita, iuxta numerum anima-
rum vestrarum quæ habitant in taberna-
17 culo sic tolletis. * Feceruntq. ita filij Is-
rael: & collegerunt, alius plus, alius mi-
18 nus. * Et mensi sunt ad mensuram go-
E mor: || nec qui plus collegerat, habuit am || 2.Cor.8.b.15
plius: nec qui minus paraucrat, reperit
minus: sed singuli iuxta id quod edere
19 poterant, congregauerunt. * Dixitq. Moy
ses ad eos: Nullus relinquat ex eo in ma
20 ne. * Qui non audierunt eum, sed di-
miserunt quidam ex eis vsque mane, &
scatere cœpit vermibus, atque comput-
ruit. & iratus est contra eos Moyses.
21 * Colligebant autem mane singuli, quan-
tum sufficere poterat ad vescendũ: cumq.
22 incaluisset sol, liquefiebat. * In die autem
sexta collegerunt cibos duplices, id est,
duo gomor per singulos homines: ve-
nerunt autem omnes principes multitu-
23 dinis, & narrauerunt Moysi. * Qui ait
eis: Hoc est quod locutus est Dominus:
Requies sabbati sanctificata est Domino
cras. quodcumque operandum est, fa-
cite: & quæ coquenda sunt coquite:
quidquid autem reliquum fuerit, repo-
24 nite vsque in mane. * Feceruntq. ita vt
præceperat Moyses, & non computruit,
25 neque vermis inuentus est in eo. * Di-
F xitq. Moyses: Comedite illud hodie,
quia sabbatũ est Domini: non inuenie-
26 tur hodie in agro. * Sex diebus colligi-
te: in die autem septimo sabbatũ est Do-
27 mini, idcirco nõ inuenietur. * Venitq. se-
ptima dies: & egressi de populo vt colli-
28 gerent, non inuenerunt. * Dixit autẽ Do-
minus ad Moysen: Vsquequo non vultis
custodire mandata mea, & legẽ meam?
Vide-

Digitized by Google

*Videte quòd Dominus dederit vobis 29
sabbatum, & propter hoc die sexta tri-
buit vobis cibos duplices: maneat vnus-
quisque apud semetipsum, nullus egre-
diatur de loco suo die septimo. * Et 30
sabbatizauit populus die septimo. *Ap- 31
pellauitq. domus Israel nomẽ eius Man:
quod erat quasi semen coriandri album,
gustusq. eius quasi similæ cum melle.
* Dixit autẽ Moyses: Iste est sermo, quẽ 32
præcepit Dominus: Imple gomor ex eo,
& custodiatur in futuras retro generatio-
nes: vt nouerint panem, quo alui vos G
in solitudine, quando educti estis de Ter-
ra Aegypti. * Dixitq. Moyses ad Aa- 33
ron: Sume vas vnum, & mitte ibi
Man, quantum potest capere gomor:
& repone coram Domino ad seruan-
dum in generationes vestras, * sicut præ- 34
cepit Dominus Moysi. Posuitq. illud
Aaron in tabernaculo reseruandum.
|| Neh.9.d.13 Iudith 5.c.15 * || Filij autem Israel comederunt Man 35
quadraginta annis, donec venirent in
terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt,
vsquequo tangerent fines terræ Cha-
naan. * Gomor autem decima pars 36
est Ephi.

CAP. XVII.

I Gitur profecta omnis multitudo filio- 1
rum Israel de deserto Sin per mansio- A
nes suas, iuxta sermonem Domini, castra-
metati sunt in Raphidim, vbi non
||Num.20.a.4 erat aqua ad bibendum populo. * || Qui 2
iurgatus contra Moysen, ait: Da nobis
aquam, vt bibamus. Quibus respon-
dit Moyses: Quid iurgamini contra
me? cur tentatis Dominum? * Siti- 3
uit ergo ibi populus præ aquæ penuria,
& murmurauit contra Moysen, dicens:
Cur fecisti nos exire de Aegypto, vt
occideres nos, & liberos nostros, ac iu-
menta siti? * Clamauit autem Moyses 4
ad Dominum, dicens: Quid faciam po- B
pulo huic? adhuc paululum, & lapi-
dabit me. * Et ait Dominus ad Moy- 5
sen: Antecede populum, & sume tecum
de senioribus Israel: & virgam qua
|| Sup.14.e.20 Psal.77.b.15 1.Cor.10.a.4 || percussisti fluuium, tolle in manu tua,
& vade. * En ego stabo ibi coram 6
te, supra petram Horeb: percutiesq.
petram, & exibit ex ea aqua, vt bi-
bat populus. Fecit Moyses ita coram
7 senioribus Israel: * & vocauit nomen
loci illius, Tentatio, propter iurgium
filiorum Israel, & quia tentauerunt Do-
C minum, dicentes: Est ne Dominus in
8 nobis, an non? * || Venit autem Ama- || Iudith 4.d.12 Sap.11.a.3 Deut.25.d.17
lec, & pugnabat contra Israel in Raphi-
9 dim. * Dixitq. Moyses ad Iosue: Elige
viros: & egressus, pugna contra Ama-
lec: cras ego stabo in vertice collis,
10 habens virgam Dei in manu mea. * Fe-
cit Iosue vt locutus erat Moyses, & pu-
gnauit contra Amalec: Moyses autem &
Aaron, & Hur ascenderunt super verti-
11 cem collis. * Cumq. leuaret Moyses
manus, vincebat Israel: sin autem pau-
lulum remisisset, superabat Amalec.
12 * Manus autem Moysi erant graues: su-
mentes igitur lapidem, posuerunt sub-
ter eum, in quo sedit: Aaron autem &
Hur sustentabant manus eius ex vtraque
parte. Et factum est vt manus illius
D non lassarentur vsque ad occasum solis.
13 * Fugauitq. Iosue Amalec, & populum
14 eius in ore gladij. * Dixit autem
Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob mo-
nimentum in libro, & trade auribus Io-
sue: delebo enim memoriam Amalec
15 sub cælo. * Aedificauitq. Moyses alta-
re: & vocauit nomen eius, Dominus
16 exaltatio mea, dicens: * Quia manus
solij Domini, & bellum Domini erit
contra Amalec, a generatione in gene-
rationem.

CAP. XVIII.

1 CVmq. audisset Iethro, sacerdos Ma-
A dian, cognatus Moysi, omnia quæ
fecerat Deus Moysi, & Israeli populo
suo, & quòd eduxisset Dominus Israel
2 de Aegypto: * tulit Sephoram vxorem
3 Moysi quam remiserat: * & duos filios
eius, quorum vnus vocabatur Gersam,
dicente patre: || Aduena fui in terra || Sup.2.d.22
4 aliena. * Alter vero Eliezer: Deus enim,
ait, patris mei adiutor meus, & eruit
5 me de gladio Pharaonis: * Venit ergo
Iethro cognatus Moysi, & filij eius, &
vxor eius ad Moysen in desertum, vbi
erat castrametatus iuxta montem Dei.
6 * Et mandauit Moysi, dicens: Ego Ie-
thro cognatus tuus venio ad te, & v-
7 xor tua, & duo filij tui cum ea. * Qui
egressus in occursum cognati sui, ado-
rauit,

Digitized by Google

rauit, & osculatus est eum : salutaueruntq. se mutuo verbis pacificis. Cumq. B
intrasset tabernaculum, * narrauit Moy- 8
ses cognato suo cuncta quæ fecerat Do-
minus Pharaoni, & Aegyptijs propter
Israel : vniuersumq. laborem, qui acci-
disset eis in itinere, & quòd liberauerat
eos Dominus. * Lætatusq. est Iethro su- 9
per omnibus bonis, quæ fecerat Domi-
nus Israeli, eo quòd eruisset eum de
manu Aegyptiorum, * & ait : Benedictus 10
Dominus, qui liberauit vos de manu
Aegyptiorum, & de manu Pharaonis,
qui eruit populum suum de manu Aegy-
pti. * Nunc cognoui, quia magnus Do- 11
Sup.1.b.4.10 minus super omnes deos : eo quòd || su-
c.16.d.& 51. perbe egerint contra illos. * Obtulit er- 12
b.7.d.18.& 24 go Iethro cognatus Moysi holocausta
b.8 & hostias Deo : veneruntq. Aaron & C
omnes seniores Israel, vt comederent
panem cum eo coram Deo. * Altera 13
autem die sedit Moyses vt iudicaret po-
pulum, qui assistebat Moysi a mane vs-
que ad vesperam. * Quod cum vidisset 14
cognatus eius, omnia scilicet quæ age-
bat in populo, ait : Quid est hoc quod
facis in plebe? cur solus sedes, & omnis
populus præstolatur de mane vsque ad
vesperam? * Cui respondit Moyses : Ve- 15
nit ad me populus quærens sententiam
Dei. * Cumq. acciderit eis aliqua di- 16
sceptatio, veniunt ad me vt iudicem
inter eos, & ostendam præcepta Dei,
& leges eius. * At ille : Non bonam, 17
inquit, rem facis : * stulto labore consu- 18
meris & tu, & populus iste qui tecum
Deut.1.b.12 est : vltra vires tuas est negotiũ, || solus
illud non poteris sustinere. * Sed audi 19
verba mea atque consilia, & erit Deus
tecum. Esto tu populo in his quæ ad
Deum pertinent, vt referas quæ dicun-
tur ad eum : * ostendasq. populo cere- 20
monias & ritum colendi, viamq. per
quam ingredi debeant, & opus quod
facere debeant. * Prouide autem de 21
omni plebe viros potentes, & timen-
tes Deum, in quibus sit veritas, & D
qui oderint auaritiam, & constitue ex
eis tribunos, & centuriones, & quin-
quagenarios, & decanos * qui iudicent 22
populum omni tempore : quidquid au-
tem maius fuerit, referant ad te, &
ipsi minora tantummodo iudicent : le-
uiusq. sit tibi, partito in alios onere. 23 *Si hoc feceris, implebis imperium Dei,
& præcepta eius poteris sustentare : &
omnis hic populus reuertetur ad loca
24 sua cum pace. * Quibus auditis, Moy-
25 ses fecit omnia quæ ille suggesserat. * Et
electis viris strenuis de cuncto Israel,
constituit eos principes populi, tribu-
nos, & centuriones, & quinquagenarios,
26 & decanos. * Qui iudicabant plebem
omni tempore : quidquid autem gra-
uius erat, referebant ad eum, facilio-
27 ra tantummodo iudicantes. * Dimisitq.
cognatum suum : qui reuersus abijt in
terram suam.

CAP. XIX.

1 MEnse tertio egressionis Israel de Num.33.c.19
A Terra Aegypti, in die hac vene-
2 runt in solitudinem Sinai. * Nam pro-
fecti de Raphidim, & peruenientes vs-
que in desertum Sinai, castrametati sunt
in eodem loco, ibiq. Israel fixit tento-
3 ria e regione montis. * || Moyses autem || Act.7.c.28
ascendit ad Deum, vocauitq. eum Do-
minus de monte, & ait : Hæc dices do-
mui Iacob, & annunciabis filijs Israel :
4 * Vos ipsi vidistis, quæ fecerim Aegyptijs,
quo modo portauerim vos super alas
5 aquilarum, & assumpserim mihi. * || Si || Deut.29.a.2
ergo audieritis vocem meam, & custo-
dieritis pactum meum, eritis mihi in
peculium de cunctis populis : || mea est || Psal.23.a.1
6 enim omnis terra. * || Et vos eritis mi- || 1.Pet.2.b.9
B hi in regnum sacerdotale, & gens san-
cta. hæc sunt verba quæ loqueris ad fi-
7 lios Israel. * Venit Moyses : & conuo-
catis maioribus natu populi, exposuit
omnes sermones quos mandauerat Do-
8 minus. * Responditq. omnis populus si-
mul : Cuncta quæ locutus est Dominus,
faciemus. Cumq. retulisset Moyses ver-
9 ba populi ad Dominum, * ait ei Domi-
nus : Iam nunc veniam ad te in caligine
nubis, vt audiat me populus loquentem
ad te, & credat tibi in perpetuum. Nun-
ciauit ergo Moyses verba populi ad Do-
10 minũ. * Qui dixit ei : Vade ad populum,
& sanctifica illos hodie, & cras, lauentq.
11 vestimenta sua. * Et sint parati in diem
tertiũ : in die enim tertia descendet Do-
minus corã omni plebe super montem
12 Sinai. * Cõstituesq. terminos populo per
C circuitum, & dices ad eos : Cauete ne
ascen-

|| Heb.12.c.18 ascendatis in montem, || nec tangatis
fines illius: omnis qui tetigerit mon-
tem, morte morietur. * Manus non 13
tanget eum, sed lapidibus opprimetur,
aut confodietur iaculis; siue iumentum
fuerit, siue homo, non viuet. cum cœ-
perit clangere buccina, tunc ascendant
in montem. * Descenditq. Moyses de 14
monte ad populum, & sanctificauit
eum. Cumq. lauissent vestimenta
sua, * ait ad eos: Estote parati in diem 15
tertium, & ne appropinquetis vxoribus
vestris. * Iamq. aduenerat tertius dies, 16
& mane inclaruerat: & ecce cœperunt
audiri tonitrua, ac micare fulgura, &
nubes densissima operire montem, clan-
gorq. buccinæ vehementius perstrepe-
bat: & timuit populus qui erat in ca-
stris. * Cumq. eduxisset eos Moyses in 17
occursum Dei de loco castrorum, stete-
|| Deut.4.b.11 runt ad radices montis. * || Totus au- 18
tem mons Sinai fumabat: eo quòd de- D
scendisset Dominus super eum in igne,
& ascenderet fumus ex eo quasi de for-
nace: eratq. omnis mons terribilis.
* Et sonitus buccinæ paulatim crescebat 19
in maius, & prolixius tendebatur: Moy-
ses loquebatur, & Deus respondebat ei.
* Descenditq. Dominus super montem 20
Sinai in ipso montis vertice, & vocau-
uit Moysen in cacumen eius. Quò cum
ascendisset, * dixit ad eum: Descende, 21
& contestare populum: ne forte velit
transcendere terminos ad videndum Do-
minum, & pereat ex eis plurima mul-
titudo. * Sacerdotes quoque qui acce- 22
dunt ad Dominum, sanctificentur, ne
percutiat eos. * Dixitq. Moyses ad Do- 23
minum: Non poterit vulgus ascēdere in
montem Sinai: tu enim testificatus es, &
iussisti, dicens: Pone terminos circa mōtem, & sanctifica illum. * Cui ait Domi- 24
nus: Vade, descende: ascendesq. tu, &
Aaron tecum. sacerdotes autem & popu
lus ne transeant terminos, nec ascendant
ad Dominum, ne forte interficiat illos.
* Descenditq. Moyses ad populum, & 25
omnia narrauit eis.

CAP. XX.

LOcutusq. est Dominus cūctos sermo- 1
nes hos: * Ego sum Dominus Deus 2
tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de A
domo seruitutis. * Non habebis deos 3
alienos coram me. * || Non facies tibi || Deut. 5.a.6
sculptile, neque omnem similitudinem Psal.80.c.11. 96.b.7.
quæ est in cælo desuper, & quæ in terra Leui.26.a.1
deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis Deut.4.c.15
sub terra. * Non adorabis ea, neque co- Ios.24.d.14 5
les: ego sum Dominus Deus tuus fortis,
zelotes, visitans iniquitatem patrum in
filios, in tertiam & quartam generatio-
nem eorum qui oderunt me: * & faciens 6
B misericordiam in millia his qui diligunt
me, & custodiunt præcepta mea. * || Non 7 || Deut.5.b.11
assumes nomen Domini Dei tui in va- Leui.19.c.12
num. nec enim habebit insontem Do- Matt.5.e.27
minus eum qui assumpserit nomen Do-
mini Dei sui frustra. * || Memento vt 8 || Ezec.20.b.12
diem sabbati sanctifices. * Sex diebus o- 9 Deut.5.b.13
peraberis, & facies omnia opera tua. Inf.31.b.14
10 * Septimo autem die sabbatum Domini
Dei tui est: non facies omne opus in
eo, tu, & filius tuus & filia tua, seruus
tuus & ancilla tua, iumentum tuum, &
11 aduena qui est intra portas tuas. * || Sex || Gen.2.a.2
enim diebus fecit Dominus cælum &
terram, & mare, & omnia quæ in eis
sunt, & requieuit in die septimo, idcirco
benedixit Dominus diei sabbati, & san-
12 ctificauit eum. * || Honora patrem tuum || Deut.5.b.16
C & matrem tuam, vt sis longæuus super Mat.15.a.4
13 terram, quam Dominus Deus tuus da- Eph.6.a.2
14 bit tibi. * || Non occides. * Non mœ- || Matt.5.c.16
15
16 chaberis. * Non furtum facies. * Non
loqueris contra proximum tuum falsum
17 testimonium. * || Non concupisces do- || Rom.7.b.7
mum proximi tui: nec desiderabis vxo- 13.c.9
rem eius, non seruum, non ancillam,
non bouem, non asinum, nec omnia quæ
18 illius sunt. * Cunctus autem populus
videbat voces & lampades, & sonitum buccinæ, montemq. fumantem:
& perterriti ac pauore concussi, stete-
19 runt procul, * dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.
20 * Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: vt enim probaret vos venit Deus, & vt terror illius esset in vobis,
21 & non peccaretis. * Stetitq. populus de longe. Moyses autem accessit ad ca- Heb.12.e.18
22 liginem in qua erat Deus. * Dixit præ- Deut.18.c.16
D terea Dominus ad Moysen: Hæc dices filijs Israel: Vos vidistis quòd de cæ-
23 lo locutus sim vobis. * Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

Digitized by Google

Digitized by Google

DECALOGVS CVM ACERBISSIM

FLAGRANTIS IN DEVM DILECTIONIS PARADIGMATA.

Ait Dominus ad David patrem meum, Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti hoc ipsum mente tractans. 3. Reg. 8.

Et ingressus in templum cœpit eijcere vendentes in illo et ementes, dicens illis, Scriptum est, Quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam spelunca latronum. Luce 19.

Exod. 20.

Locutusque est Dominus cunctos sermones hos:

EGO SVM DOMINVS DEVS TVVS &c. NON HABEBIS DEOS ALIENOS CORAM ME. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quę in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles.*

NON ASSVMES NOMEN DOMINI DEI TVI IN VANVM. *Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.*

MEMENTO VT DIEM SABBATHI SANCTIFICES. *Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbathum Dni Dei tui est.*

Ait illi Iesus, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In

ILLVSTRI ET REVERENDISSIMO
EPISCOPO ANTVERPIENSI M
PHILIPPVS GAL

Digitized by Google

HONORA PATREM TVVM, ET MATREM TVAM, *ut sis longævus super Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.*

NON OCCIDES.

NON MOECHABERIS.

NON FVRTVM FACIES.

NON LOQVERIS CONTRA PROXIMV̄ TWM FALSVM TESTIMONIV̄.

NON CONCVPISCES VXOREM PROXIMI TVI.

NON DOMVM, NON AGRVM, *non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec universa quæ illius sunt.*

SINCERI ERGA PROXIMVM AMORIS EXEMPLA.

Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, fecerunteque sibi Deos aureos. aut dimitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Exod. 32.

Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Luce 10.

...ens tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. ...duobus mandatis universa lex pendet & prophetæ. Matthe. 22.

DOMINO LAEVINO TORRENTIO, ...RITISSIMO, OBSEQVII ERGO ...AEVS L. M. D.D.

Digitized by Google

Digitized by Google

Mat. 27. b. 8 bis. * || Altare de terra facietis mihi, & 24
Iu. 2. 7 offeretis super eo holocausta & pacifica
vestra, oues vestras & boues in omni lo-
co in quo memoria fuerit nominis mei:
|| Deut. 27. a. 5 veniam ad te, & benedicã tibi. * || Quòd 25
Iosi. 8. f. 31 si altare lapideum feceris mihi, non ædi-
ficabis illud de sectis lapidibus: si enim
leuaueris cultrum super eo, polluetur.
* Non ascẽdes per gradus ad altare meũ, 26
ne reueletur turpitudo tua.

CAP. XXI.

Deut. 15. e. 12 HÆC sunt iudicia quæ propones 1
Leu. 25. c. 14 eis. * Si emeris seruum Hebræum, 2
sex annis seruiet tibi: in septimo egre- A
dietur liber gratis. * Cum quali veste 3
intrauerit, cum tali exeat: si habens vxo-
rem, & vxor egredietur simul. * Sin au- 4
tem dominus dederit illi vxorem, &
peperit filios & filias: mulier & libe-
ri eius erunt domini sui, ipse vero exi-
bit cum vestitu suo. * Quòd si dixerit 5
seruus: Diligo dominum meum & vxo-
rem ac liberos, non egrediar liber: * of- 6
feret eum dominus dijs, & applicabitur
ad ostium & postes, perforabitq. aurem B
eius subula: & erit ei seruus in sæcu-
lum. * Si quis vendiderit filiam suam 7
in famulam, non egredietur sicut ancil-
læ exire consueuerunt. * Si displicuerit 8
oculis domini sui cui tradita fuerat, di-
mittet eam: populo autem alieno ven-
dendi non habebit potestatem, si spre-
uerit eam. * Sin autem filio suo despon- 9
derit eam, iuxta morem filiarum faciet
illi. * Quòd si alteram ei acceperit, pro- 10
uidebit puellæ nuptias, & vestimenta,
& pretium pudicitiæ non negabit. * Si 11
tria ista non fecerit, egredietur gratis
Leu. 24. c. 17 absque pecunia. * || Qui percusserit ho- 12
Deut. 19. a. 2 minem volens occidere, morte moria-
tur. * Qui autem non est insidiatus, sed 13
Deus illum tradidit in manus eius: con- C
stituam tibi locum in quem fugere de-
beat. * Si quis per industriam occide- 14
rit proximum suum, & per insidias: ab
altari meo euelles eum, vt moriatur.
* Qui percusserit patrem suum aut ma- 15
trem, morte moriatur. * Qui furatus 16
fuerit hominem, & vendiderit eum, con-
Leu. 20. b. 9 uictus noxæ, morte moriatur. * Qui 17
Iu. 10. c. 10 maledixerit patri suo, vel matri, morte

18 moriatur. * Si rixati fuerint viri, & Mat. 15. a. 4
percusserit alter proximum suum lapi- Mat. 7. b. 10
de vel pugno, & ille mortuus non fue-
19 rit, sed iacuerit in lectulo: * si surrexe-
D rit, & ambulauerit foris super baculum
suum, innocens erit qui percusserit, ita
tamen vt operas eius, & impensas in me-
20 dicos restituat. * Qui percusserit seruum
suum, vel ancillam virga, & mortui fue-
rint in manibus eius, criminis reus erit.
21 * Sin autem vno die vel duobus super-
uixerit, non subiacebit pœnæ, quia pe-
22 cunia illius est. * Si rixati fuerint viri,
& percusserit quis mulierem prægnan-
tem, & abortiuum quidem fecerit, sed
ipsa vixerit: subiacebit damno quantum
maritus mulieris expetierit, & arbitri
23 iudicauerint. * Sin autem mors eius fue-
E rit subsecuta, reddet animam pro anima,
24 * || oculum pro oculo, dentem pro dẽte, || Mat. 5. f. 38
25 manum pro manu, pedẽ pro pede, * adu- Leui. 24. d. 20
stionem pro adustione, vulnus pro vul- Deut. 19. d. 20
26 nere, liuorem pro liuore. * Si percus-
serit quisquam oculum serui sui aut an-
cillæ, & luscos eos fecerit, dimittet eos
27 liberos pro oculo quem eruit. * Den-
tem quoque si excusserit seruo vel an-
cillæ suæ, similiter dimittet eos libe-
28 ros. * Si bos cornu percusserit virum
aut mulierem, & mortui fuerint, lapi-
dibus obruetur: & non comedentur car-
nes eius, dominus quoque bouis inno-
29 cens erit. * Quòd si bos cornupeta fue-
F rit ab heri & nudiustertius, & conte-
stati sunt dominum eius, nec recluserit
eum, occideritq. virum aut mulierem:
& bos lapidibus obruetur, & dominum
30 eius occidet. * Quòd si pretium fue-
rit ei impositum, dabit pro anima sua
31 quidquid fuerit postulatus. * Filiũ quo-
que & filiam si cornu percusserit, simili
32 sententiæ subiacebit. * Si seruum, ancil-
G lamq. inuaserit, triginta siclos argẽti do-
mino dabit, bos vero lapidibus oppri-
33 metur. * Si quis aperuerit cisternam, &
foderit, & nõ operuerit eam, ceciderit q.
34 bos aut asinus in eam, * reddet dominus
cisternæ pretium iumentorum: quod au-
35 tem mortuum est, ipsius erit. * Si bos
alienus bouem alterius vulnerauerit, &
ille mortuus fuerit: vendent bouem vi-
uum, & diuident pretium, cadauer au-
36 tem mortui inter se dispertient. * Sin au-
tem sciebat quòd bos cornupeta esset ab

heri

Digitized by Google

heri, & nudiustertius, & non custodiuit cum dominus suus: reddet bouem pro boue, & cadauer integrum accipiet.

CAP. XXII.

SI quis furatus fuerit bouem, aut o- 1
uem, & occiderit vel vendiderit: A
quinque boues pro vno boue restituet,
‖Reg.12.b.6 ‖ & quattuor oues pro vna oue. * Si ef- 2
fringens fur domum siue suffodiens fue-
rit inuentus, & accepto vulnere mortuus
fuerit: percussor non erit reus sanguinis.
* Quòd si orto sole hoc fecerit, homici- 3
dium perpetrauit, & ipse morietur. Si
non habuerit quod pro furto reddat, ip-
se venundabitur. * Si inuentum fuerit a- 4
pud eum quod furatus est, viuens, siue
bos, siue asinus, siue ouis: duplum resti-
tuet. * Si læserit quispiam agrum vel 5
vineam, & dimiserit iumentum suum
vt depascatur aliena: quidquid optimum
habuerit in agro suo, vel in vinea, pro
damni æstimatione restituet. * Si egres- 6
sus ignis inuenerit spinas, & comprehen- B
derit aceruos frugum, siue stantes segetes
in agris, reddet damnum qui ignem suc-
cenderit. * Si quis commendauerit ami- 7
co pecuniam, aut vas in custodiam, &
ab eo, qui susceperat, furto ablata fue-
rint: si inuenitur fur, duplum reddet: * si 8
latet fur, dominus domus applicabitur
ad deos, & iurabit quòd non extenderit
manum in rem proximi sui, * ad perpe- 9
trandam fraudem, tam in boue, quàm in
asino, & oue ac vestimento, & quidquid
damnum inferre potest: ad deos vtriusque
causa perueniet: & si illi iudicauerit, 10
duplum restituet proximo suo. * Si
quis commendauerit proximo suo asi-
num, bouem, ouem, & omne iumentum
ad custodiam, & mortuum fuerit, aut de-
bilitatum, vel captum ab hostibus, nul-
lusq. hoc viderit: * iusiurandum erit in 11
medio, quòd non extenderit manum ad
‖Gen.31.f.39 rem proximi sui: ‖ suscipietq. dominus
iuramentum, & ille reddere non coge- C
tur. * Quòd si furto ablatum fuerit, re- 12
stituet damnum domino. * Si comestum 13
a bestia, deferat ad eum quod occisum
est, & non restituet. * Qui a proximo 14
suo quidquam horum mutuo postulaue-
rit, & debilitatum aut mortuum fuerit
domino non præsente, reddere compel-
15 letur. * Quòd si impræsentiarum domi-
nus fuerit, non restituet, maxime si con-
ductum venerat pro mercede operis sui.
16 * ‖ Si seduxerit quis virginem necdum ‖Deu.22.d.28
desponsatam, dormieritq. cum ea: dota-
17 bit eam, & habebit eam vxorem. * Si
pater virginis dare noluerit, reddet pe-
cuniam iuxta modum dotis, quam vir-
18 gines accipere consueuerunt. * Malefi-
19 cos non patieris viuere. * Qui coierit
20 cum iumento, morte moriatur. * ‖ Qui ‖Leui.19.a.4
immolat dijs, occidẽtur, præterquàm Do
21 mino soli. * Aduenam non contristabis,
D neque affliges eum: aduenæ enim & ip-
22 si fuistis in Terra Aegypti. * Viduæ & Zach.7.c.10
23 pupillo non nocebitis. * Si læseritis eos,
vociferabantur ad me, & ego audiam
24 clamorem eorum: * & indignabitur fu-
ror meus, percutiamq. vos gladio, & e-
runt vxores vestræ viduæ, & filij vestri
25 pupilli. * Si pecuniam mutuam dederis
populo meo pauperi qui habitat tecum,
non vrgebis eum quasi exactor, nec vsu-
26 ris opprimes. * Si pignus a proximo tuo
acceperis vestimentum, ante solis occa-
27 sum reddes ei. * Ipsum enim est solum,
quo operitur, indumentum carnis eius,
nec habet aliud in quo dormiat: si cla-
mauerit ad me, exaudiam eum, quia mi-
28 sericors sum. * Dijs non detrahes, &
‖ principi populi tui non maledices.
29 * Decimas tuas & primitias tuas non ‖Act.23.a.5
tardabis reddere, ‖ primogenitum filio- ‖Leui.22.b.
30 rum tuorum dabis mihi. * De bobus Ezec.44.g.3
quoque, & ouibus similiter facies: se- Sup.13.a.2.
b.12
ptem diebus sit cum matre sua, die Infr.33.b.15
31 octaua reddes illum mihi. * Viri sancti
eritis mihi: carnem, quæ a bestijs fuerit
prægustata, non comedetis, sed proijcie-
tis canibus.

CAP. XXIII.

1 NOn suscipies vocem mendacij: nec
A iunges manum tuam vt pro impio
2 dicas falsum testimonium. * Non se-
queris turbam ad faciendum malum:
nec in iudicio, plurimorum acquiesces
3 sententiæ, vt a vero deuies. * Pauperis
4 quoque non misereberis in iudicio. * ‖ Si ‖Deu.22.
occurreris boui inimici tui, aut asino
5 erranti, reduc ad eum. * Si videris asi-
num odientis te iacere sub onere, non
6 pertransibis, sed subleuabis cum eo. * Non
decli-

Digitized by Google

declinabis in iudicium pauperis. * Men- 7
dacium fugies. Insontem & iustum non B
1 Deu.13.f.53 occides: quia auersor impium. * ‖ Nec ac- 8
cipies munera, quæ etiam excæcant pru-
dentes, & subuertunt verba iustorum.
* Peregrino molestus non eris. scitis e- 9
9 Deut.10.d.19 nim aduenarum animas: quia & ipsi ‖ pe-
Eccl.20.d.32 regrini fuistis in Terra Ægypti. * Sex 10
Gen.46.2.5 annis seminabis terram tuam, & congre-
gabis fruges eius. * Anno autem septimo 11
dimittes eam, & requiescere facies, vt co-
medant pauperes populi tui: & quidquid
reliquum fuerit, edant bestiæ agri: ita
facies in vinea, & in oliueto tuo. * Sex 12
diebus operaberis: septimo die cessabis, C
vt requiescat bos & asinus tuus: & re-
frigeretur filius ancillæ tuæ, & aduena.
* Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per 13
nomen externorum deorum non iurabitis, neque audietur ex ore vestro.
* Tribus vicibus per singulos annos mi- 14
hi festa celebrabitis. * Sollemnitatem 15
azymorum custodies. Septem diebus co-
5 Sup.13.a.3 medes azyma, ‖ sicut præcepi tibi, tem-
Infra 34.e.22 pore mensis nouorum, quando egressus
Deut.16.d.16 es de Ægypto: ‖ non apparebis in con-
Eccl.35.a.6 spectu meo vacuus. * Et sollemnitatem 16
messis primitiuorũ operis tui, quæcum- D
que seminaueris in agro. sollemnitatem
quoque in exitu anni, quando congre-
gaueris omnes fruges tuas de agro. * Ter 17
in anno apparebit omne masculinum
tuum coram Domino Deo tuo. * Non 18
immolabis super fermento sanguinem
victimæ meæ, nec remanebit adeps sol-
Deut.14.e.22 lemnitatis meæ vsque mane. * Primitias 19
Inf.34.c.26 frugum terræ tuæ deferes in domum
Domini Dei tui. Non coques hœdum
in lacte matris suæ. * Ecce ego mittam 20
Deut.7.b.22 Angelum meum, qui præcedat te, & cu-
stodiat in via, & introducat in locum
quem paraui. * Obserua eum, & audi 21
vocem eius, nec contemnendum putes:
quia non dimittet cum peccaueris, &
est nomen meum in illo. * Quòd si au- 22
dieris vocem eius, & feceris omnia quæ E
loquor, inimicus ero inimicis tuis, & af-
fligam affligentes te. * ‖ Præcedetq. te 23
1 Infra 13.a.3 Angelus meus, & introducet te ad A-
Deut.7.e.2 morrhæum, & Hethæum, & Pherezæum,
Chananæumq. & Heuæum, & Iebusæum,
quos ego conteram. * Non adorabis 24
deos eorum, nec coles eos: non facies
opera eorum, sed destrues eos, & confrin-
25 ges statuas eorum. * Seruietisq. Domi-
no Deo vestro, vt benedicam panibus
tuis & aquis, & auferam infirmitatem
26 de medio tui. * Non erit infœcunda,
F nec sterilis in terra tua: numerum die-
27 rum tuorum implebo. * Terrorem
meum mittam in præcursum tuum, &
occidam omnem populum, ad quem in-
gredieris: cunctorumq. inimicorum tuo- Deut.7.e.1
28 rum coram te terga vertam: * emittens
crabrones prius, qui fugabunt Heuæum,
& Chananæum, & Hethæum, antequam
29 introeas. * Non eijciam eos a facie tua
anno vno: ne terra in solitudinem re-
digatur, & crescant contra te bestiæ.
30 * Paulatim expellam eos de conspectu
tuo, donec augearis, & possideas Terram.
31 * Ponam autem terminos tuos a Mari ru-
bro vsque ad Mare Palæstinorum, & a
deserto vsque ad fluuium: tradam in
manibus vestris habitatores Terræ, & eij-
32 ciam eos de conspectu vestro. * Non Deut.7.a.2
inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eo- Inf.34.b.15
33 rum. * Non habitent in terra tua, ne
forte peccare te faciant in me, si seruie-
ris dijs eorum: quod tibi certe erit in
scandalum.

CAP. XXIIII.

1 A MOysi quoque dixit: Ascende ad Do-
minum tu, & Aaron, Nadab, &
Abiu, & septuaginta senes ex Israel, &
2 adorabitis procul. * Solusq. Moyses a-
scendet ad Dominum, & illi non appro-
pinquabunt: nec populus ascendet cum
3 eo. * Venit ergo Moyses & narrauit ple-
bi omnia verba Domini, atque iudicia:
responditq. omnis populus vna voce:
Omnia verba Domini, quæ locutus est,
4 faciemus. * Scripsit autem Moyses vniu-
ersos sermones Domini: & mane con-
surgens ædificauit altare ad radices mon-
tis, & duodecim titulos per duodecim
5 tribus Israel. * Misitq. iuuenes de filijs
B Israel, & obtulerunt holocausta, immo-
laueruntq. victimas pacificas Domino,
vitulos. * Tulit itaque Moyses dimidiam
partem sanguinis, & misit in crateras:
partem autem residuam fudit super al-
6 tare. * Assumensq. volumen fœde-
ris, legit audiente populo: qui dixerunt:
Omnia quæ locutus est Dominus, facie-
7 mus, & erimus obedientes. * Ille vero

sumptum

Digitized by Google

sumptum sanguinem respersit in populum, & ait: Hic est sanguis fœderis quod
Heb.9.c.20 pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. * Ascenderuntq. 9
Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & se- C
ptuaginta de senioribus Israel: * & vide- 10
runt Deum Israel: & sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum, cum serenum est. * Nec super eos 11
qui procul recesserant de filijs Israel, misit manum suam, videruntq. Deum, & comederunt, ac biberunt. * Dixit au- 12
tem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, & esto ibi: daboq. tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi: vt doceas eos. * Surrexe- 13
runt Moyses & Iosue minister eius: ascendensq. Moyses in montem Dei, * se- 14
nioribus ait: Expectate hic donec reuer- D
tamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. * Cumq. ascen- 15
disset Moyses, operuit nubes montem, * & habitauit gloria Domini super Si- 16
nai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocauit eum de medio caliginis. * Erat autem species gloriæ 17
Domini, quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum Israel. * Ingressusq. Moyses medium ne- 18
bulæ, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAP. XXV.

LOcutusq. Est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Loquere filijs Israel vt tol- 2
¶ Infr.35.b.5 lant mihi primitias ab ‖ omni homine A
qui offeret vltroneus, accipietis eas. * Hæc sunt autem quæ accipere debetis: 3
Aurum, & argentum, & æs, * hyacin- 4
thum & purpuram, coccumq. bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, * & 5
pelles arietum rubricatas, pellesq. ianthinas, & ligna setim: * oleum ad lu- 6
minaria concinnanda: aromata in vnguentum, & thymiamata boni odoris: * lapides onychinos, & gemmas ad or- 7
nandum ephod, ac rationale. * Facientq. 8
mihi sanctuarium, & habitabo in me-
¶ Heb.9.a.2 dio eorum: * ‖ iuxta omnem similitu- 9
dinem tabernaculi quod ostendam tibi, & omnium vasorũ in cultum eius: sicq.

10 facietis illud: * Arcam de lignis setim compingite, cuius longitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo, cubitum & dimidium: altitudo, cubitum
11 similiter ac semissem. * Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris: faciesq. supra, coronam auream per cir-
12 cuitum: * & quattuor circulos aureos, quos pones per quattuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere vno, & duo in
13 altero. * Facies quoque vectes de lignis
14 setim, & operies eos auro. * Inducesq.
B per circulos qui sunt in arcæ lateribus,
15 vt portetur in eis: * qui semper erunt in circulis, nec vmquam extrahentur ab
16 eis. * Ponesq. in arca testificationem
17 quam dabo tibi. * Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos & dimidium tenebit longitudo eius, & cubitum ac semissem latitudo.
18 * Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex vtraque parte oracu-
19 li. * Cherub vnus sit in latere vno, &
20 alter in altero. * Vtrumq. latus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum, respiciantq. se mutuo versis vultibus in propitiatorium quo
21 operienda est arca, * in qua pones testi-
22 monium quod dabo tibi. * Inde præ-
C cipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorũ Cherubim, qui erunt super arcam testimonij, cun-
23 cta quæ mandabo per te filijs Israel. * Facies & mensam de lignis setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cu-
24 bitum ac semissem: * Et inaurabis eam auro purissimo: faciesq. illi labium au-
25 reum per circuitum, * & ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis: & super illam, alteram coronam
26 aureolam. * Quattuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quattuor angulis eiusdem mensæ per singulos pedes. * Subter coronam erunt
27 circuli aurei, vt mittantur vectes per
28 eos, & possit mensa portari. * Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, & circumdabis auro ad subuehendam mensam. * Parabis & acetabula, ac phialas,
29 thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo.
30 * Et pones super mensam panes propo-
31 sitionis in conspectu meo semper. * Facies

cies & candelabrũ ductile de auro mun- D
dissimo, hastile eius, & calamos, scy-
phos, & sphærulas, ac lilia ex ipso pro-
cedentia. * Sex calami egredientur de 32
lateribus, tres ex vno latere, & tres ex
altero. * Tres scyphi quasi in nucis mo- 33
dum per calamos singulos, sphærulaq.
simul, & lilium: & tres similiter scy-
phi instar nucis in calamo altero, sphæ-
rulaq. simul & lilium. hoc erit opus sex
calamorum, qui producendi sunt de
hastili: * in ipso autem candelabro e- 34
runt quattuor scyphi in nucis modum,
sphærulæq. per singulos, & lilia. * Sphæ- 35
rulæ sub duobus calamis per tria loca,
qui simul sex fiunt procedentes de ha-
stili vno. * Et sphærulæ igitur & calami 36
ex ipso erunt, vniuersa ductilia de auro
purissimo. * Facies & lucernas septem, 37
& pones eas super candelabrum, vt lu-
ceant ex aduerso. * Emunctoria quo- 38
que, & vbi quæ emuncta sunt extinguan
tur, fiant de auro purissimo. * Omne 39
pondus candelabri cum vniuersis vasis
suis habebit talentum auri purissimi.
* [b] Inspice, & fac secundum exemplar 40
quod tibi in monte monstratum est.

[b] Heb. 8. b. 5
Act. 7. f. 44

CAP. XXVI.

TAbernaculum vero ita facies: De- 1
cem cortinas de byssо retorta, & A
hyacintho, ac purpura, coccoq. bis tin-
cto, variatas opere plumario facies.
* Longitudo cortinæ vnius habebit vi- 2
gintiocto cubitos: latitudo, quattuor
cubitorum erit. Vnius mensuræ fient v-
niuersa tentoria. * Quinque cortinæ 3
sibi iungentur mutuo, & aliæ quinque
nexu simili cohærebunt. * Ansulas hya- 4
cinthinas in lateribus ac summitatibus
facies cortinarum, vt possint inuicem
copulari. * Quinquagenas ansulas cor- 5
tina habebit in vtraque parte, ita inser-
tas, vt ansa contra ansam veniat, &
altera alteri possit aptari. * Facies & 6
quinquaginta circulos aureos quibus B
cortinarum vela iungenda sunt, vt vnum
tabernaculum fiat. * Facies & saga ci- 7
licina vndecim, ad operiendum tectum
tabernaculi. * Longitudo sagi vnius ha- 8
bebit triginta cubitos: & latitudo, quat-
tuor: æqua erit mensura sagorum om-
nium. * E quibus quinque iunges seor- 9
sum, & sex sibi mutuo copulabis, ita
vt sextum sagum in fronte tecti dupli-
10 ces. * Facies & quinquaginta ansas in
ora sagi vnius, vt coniungi cum altero
queat: & quinquaginta ansas in ora sa-
gi alterius, vt cum altero copuletur.
11 * Facies & quinquaginta fibulas æneas,
quibus iungantur ansæ, vt vnum ex om-
12 nibus operimentum fiat. * Quod au-
C tem superfuerit in sagis quæ paratur te-
cto, id est vnum sagum quod amplius
est, ex medietate eius operies posteriora
13 tabernaculi. * Et cubitus ex vna parte
pendebit, & alter ex altera qui plus est
in sagorum longitudine, vtrumque la-
14 tus tabernaculi protegens. * Facies &
operimentum aliud tecto de pellibus a-
rietum rubricatis: & super hoc rursum
aliud operimẽtum de ianthinis pellibus.
15 * Facies & tabulas stantes tabernaculi de
16 lignis setim, * quæ singulæ denos cubi-
tos in longitudine habeant, & in latitu-
17 dine singulos ac semissem. * In late-
ribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, qui-
bus tabula alteri tabulæ connectatur: at-
D que in hunc modum cunctæ tabulæ pa-
18 rabuntur. * Quarum viginti erunt in
latere meridiano quod vergit ad Au-
19 strum. * Quibus quadraginta bases ar-
genteas fundes, vt binæ bases singulis ta-
20 bulis per duos angulos subijciantur. * In
latere quoque secũdo tabernaculi quod
vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ e-
21 runt, * quadraginta habentes bases ar-
E genteas. binæ bases singulis tabulis sup-
22 ponentur. * Ad occidentalem vero pla-
23 gam tabernaculi facies sex tabulas, * &
rursum alias duas quæ in angulis erigan-
24 tur post tergum tabernaculi. * Eruntq.
coniunctæ a deorsum vsque sursum, &
vna omnes compago retinebit. Duabus
quoque tabulis quæ in angulis po-
nendæ sunt, similis iunctura seruabitur.
25 * Et erunt simul tabulæ octo, bases ea-
rum argenteæ sedecim, duabus basibus
26 per vnam tabulam supputatis. * Facies &
vectes de lignis setim quinque ad conti-
nendas tabulas in vno latere tabernacu-
27 li, * & quinque alios in altero, & eiusdem
28 numeri ad occidentalem plagam: * qui
F mittentur per medias tabulas a summo
29 vsque ad summum. * Ipsas quoque tabu-
las deaurabis, & fundes in eis annulos
aureos per quos vectes tabulata conti-

E neant:

Digitized by Google

neant: quos operies laminis aureis. * Et 30
eriges tabernaculum iuxta exemplar
Sup.24.c.10 quod tibi in ‖ Monte monstratum est.
* Facies & velum de hyacintho, & pur- 31
pura, coccoq. bis tincto, & bysso retorta, opere plumario & pulchra varietate contextũ: * quod appendes ante quat- 32
tuor columnas de lignis setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, sed bases argenteas. * Inse- 33
retur autem velum per circulos, intra G
quod pones arcam testimonij, quo & Sanctuarium, & Sanctuarij sanctuaria diuidentur. * Pones & propitiatorium 34
super arcam testimonij in Sancto sanctorum: * mensamq. extra velum: & 35
contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: mensa enim stabit in parte Aquilonis. * Facies & ten- 36
torium in introitu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoq. bis tincto, & bysso retorta, opere plumarij. * Et 37
quinque columnas deaurabis lignorum setim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

Inf. 38. a. 6 FAcies & altare de lignis setim, quod 1
habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, idest A
quadrum, & tres cubitos in altitudine. * Cornua autem per quattuor angulos 2
ex ipso erunt: & operies illud ære. * Facies q. in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres, & forcipes atque fuscinulas, & ignium receptacula. omnia vasa 3
ex ære fabricabis. * Craticulamq. in modum retis æneam: per cuius quattuor 4
angulos erunt quattuor annuli ænei, * quos pones subter arulã altaris: eritq. 5
craticula vsque ad altaris medium. * Fa- 6
cies & vectes altaris de lignis setim duos, B
quos operies laminis æneis: * & induces 7
per circulos, eruntq. ex vtroque latere
Sup.20.d.24 altaris ad portandum. * ‖ Non solidũ, 8
sed inane & cauum intrinsecus facies illud, sicut tibi in Monte monstratum est. * Facies & atrium tabernaculi, in 9
cuius australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta: centum cubitos vnum latus tenebit in longitudine. * Et columnas viginti cum basi- 10
bus totidem æneis, quæ capita cum cæ-
11 laturis suis habebunt argentea. * Similiter & in latere aquilonis per longũ erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & bases æneæ eiusdem numeri, & capita earum cum cælaturis suis ar-
12 gentea. * In latitudine vero atrij, quod
C respicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ
13 decem, basesq. totidem. * In ea quoque atrij latitudine, quæ respicit ad orientẽ,
14 quinquaginta cubiti erunt. * in quibus quindecim cubitorum tẽtoria lateri vno deputabuntur, columnæq. tres & bases
15 totidem: * & in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, co-
16 lumnæ tres, & bases totidem. * In introitu vero atrij fiet tentorium cubitorũ viginti ex hyacintho & purpura, coccoq. bis tincto, & bysso retorta, opere plumarij: columnas habebit quattuor,
17 cum basibus totidem. * Omnes columnæ atrij per circuitum vestitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, &
18 basibus æneis. * In longitudine occupa-
D bit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit. fietq. de bysso retorta, &
19 habebit bases æneas. * Cuncta vasa tabernaculi in omnes vsus & ceremonias, tam paxillos eius quàm atrij, ex ære fa-
20 cies. * Præcipe filijs Israel vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarum purissimum, piloq. contusum: vt ardeat lucer-
21 na semper * in tabernaculo testimonij, extra velum quod oppansum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron & filij eius, vt vsque mane luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filijs Israel.

CAP. XXVIII.

1 APplica quoque ad te Aaron fratrem
A tuum cum filijs suis de medio filiorum Israel, vt sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, &
2 Ithamar. * Faciesq. vestem sanctã Aaron
3 fratri tuo in gloriam & decorem. * Et loquéris cunctis sapientibus corde, quos repleui spiritu prudentiæ, vt faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus mi-
4 nistret mihi. * Hæc autem erunt vestimenta quæ facient: Rationale, & super-
humerale,

Digitized by Google

humerale, tunicam & lineam strictam, cidarim & balteum. Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron & filijs eius, vt sacerdotio fungatur mihi. * Accipientq. 5
aurum, & hyacinthum, & purpuram, coccumq. bis tinctum, & byssum. * Facient 6
autem superhumerale de auro & hya- B
cintho & purpura, coccoq. bis tincto, & byssо retorta, opere polymito. * Duas 7
oras iunctas habebit in vtroque latere summitatum, vt in vnum redeant. * Ipsa 8
quoque textura & cuncta operis varietas erit ex auro & hyacintho, & purpura, coccoq. bis tincto, & byssо retorta.
* Sumesq. duos lapides onychinos, & 9
sculpes in eis nomina filiorũ Israel: * sex 10
nomina in lapide vno, & sex reliqua in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum.
* Opere sculptoris & cælatura gemma- 11
rij, sculpes eos nominibus filiorũ Israel, inclusos auro atque circũdatos: * & po- 12
nes in vtroque latere superhumeralis, memoriale filijs Israel. Portabitq. Aaron nomina eorũ coram Domino super vtrũque humerum, ob recordationem. * Fa- C 13
cies & vncinos ex auro, * & duas catenu- 14
las ex auro purissimo sibi inuicem cohærentes, quas inseres vncinis. * Ratio- 15
nale quoque iudicij facies opere polymito iuxta texturam superhumeralis ex auro, hyacintho, & purpura, coccoq. bis tincto, & byssо retorta. * Quadrangulum 16
erit & duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quàm in latitudine.
* Ponesq. in eo quattuor ordines lapidũ: 17
in primo versu erit lapis sardius, & to- 18
pazius, & smaragdus: * in secundo car- 19
bunculus, sapphirus, & iaspis: * in tertio 20
ligurius, achates, & amethystus: * in quar- 21
to chrysolitus, onychinus, & beryllus. inclusi auro erunt per ordines suos. * Habebuntq. nomina filiorum Israel: duodecim nominibus cælabuntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. * Facies in rationali ca- 22
tenas sibi inuicem cohærentes ex auro D
purissimo: * & duos annulos aureos, quos 23
pones in vtraque rationalis summitate: * catenasq. aureas iunges annulis, qui 24
sunt in marginibus eius: * & ipsarum 25
catenarũ extrema duobus copulabis vncinis in vtroque latere superhumeralis quod rationale respicit. * Facies & duos 26
annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis, in oris, quæ e regione sunt superhumeralis, & posteriora
27 eius aspiciunt. * Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in vtroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem iuncturæ inferioris, vt aptari possit cum superhu-
28 merali, * & stringatur rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, vt maneat iunctura fabrefacta, & a se inuicem rationale & super-
29 humerale nequeant separari. * Porta- E
bitq. Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicij super pectus suum, quãdo ingredietur Sanctuarium, memoria-
30 le coram Domino in æternum. * Pones autem in rationali iudicij Doctrinã & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu Domini
31 semper. * Facies & tunicam superhume-
32 ralis totam hyacinthinam, * in cuius medio supra erit capitium, & ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rum-
33 patur. * Deorsum vero, ad pedes eiusdẽ F
tunicæ, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tin-
34 tinnabulis, * ita vt tintinnabulum sit aureum & malum punicum: rursumq. tintinnabulum aliud aureum & malum pu-
35 nicum. * ‖Et vestietur ea Aaron in officio ministerij, vt audiatur sonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. ‖Eccl.45.b.11
36 * Facies & laminam de auro purissimo: in qua sculpes opere cælatoris, Sanctum
37 Domino. * Ligabisq. eam vitta hyacin-
38 thina, & erit super tiaram, * imminens fronti pontificis. Portabitq. Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & sanctificauerunt filij Israel, in cunctis muneribus & donarijs suis. Erit autem lamina semper in fronte eius, vt placatus sit eis
39 Dominus. * Stringesq. tunicam byssо, & G
tiaram byssinam facies, & balteum opere
40 plumarij. * Porro filijs Aaron tunicas lineas parabis & balteos ac tiaras in glo-
41 riam & decorem: * vestiesq. his omnibus Aaron fratrem tuum & filios eius cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisq. illos, vt sacerdotio fun-

Digitized by Google

gantur mihi. * Facies & feminalia linea, 42
vt operiant carnem turpitudinis suæ, a
renibus vsque ad femora: * & vtentur 43
eis Aaron & filij eius quando ingredientur tabernaculum testimonij, vel quando appropinquant ad altare vt ministrẽt in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, & semini eius post eum.

CAP. XXIX.

Leuit. 9. a. 2 SEd & hoc facies, vt mihi in sacerdo- 1
tio consecrentur. Tolle vitulum de A
armento, & arietes duos immaculatos,
* panesq. azymos, & crustulam absque 2
fermento, quæ conspersa sit oleo, laganа quoque azyma oleo lita: de simila
triticea cuncta facies. * Et posita in canistro offeres: vitulum autem & duos 3
arietes. * Et Aaron, ac filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. 4
Cumq. laueris patrem cum filijs suis aqua, * indues Aaron vestimentis suis, 5
id est, linea & tunica, & superhumerali & rationali, quod constringes balteo.
* Et pones tiaram in capite eius, & laminam sanctam super tiaram, * & oleum 6 7
vnctionis fundes super caput eius: atque hoc ritu consecrabitur. * Filios quo- B 8
que illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesq. balteo, * Aaron scilicet 9
& liberos eius, & impones eis mitras: eruntq. sacerdotes mihi religione perpetua. Postquam initiaueris manus eo-
|| Leuit. 1. a. 3 rum, * || applicabis & vitulum coram 10
tabernaculo testimonij. Imponentq. Aaron & filij eius manus super caput illius, * & mactabis eum in conspectu 11
Domini, iuxta ostium tabernaculi testimonij. * Sumptumq. de sanguine vituli, 12
pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes iu-
|| Leuit. 3. a. 3 xta basim eius. * || Sumes & adipem to- 13
tum qui operit intestina, & reticulum iecoris, ac duos renes, & adipem qui super eos est, & offeres incensum super altare: * carnes vero vituli & corium 14
& fimum combures foris extra castra, C
eo quòd pro peccato sit. * Vnum quo- 15
que arietem sumes, super cuius caput ponent Aaron & filij eius manus. * Quẽ 16
cum mactaueris, tolles de sanguine eius, & fundes circa altare. * ipsum autẽ arie- 17
tem secabis in frusta. lotaq. intestina eius ac pedes pones super concisas car-
18 nes, & super caput illius. * Et offeres totum arietem in incensum super altare: oblatio est Domino, odor suauissimus
19 victimæ Domini. * Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aaron &
20 filij eius ponent manus. * Quem cum immolaueris, sumes de sanguine eius, & pones super extremum auriculæ dextræ Aaron & filiorum eius, & super pollices manus eorum ac pedis dextri, fundesq. sanguinem super altare per circuitum.
21 * Cumq. tuleris de sanguine qui est super altare, & de oleo vnctionis, asperges Aaron & vestes eius, filios & vestimenta
D eorum. Consecratisq. ipsis & vestibus,
22 * tolles adipem de ariete, & caudam & aruinam, quæ operit vitalia, ac reticulũ iecoris, & duos renes, atque adipem, qui super eos est, armumq. dextrum, eo quòd
23 sit aries consecrationis: * tortamq. panis vnius, crustulam conspersam oleo, laganum de canistro azymorum, quod posi-
24 tũ est in cõspectu Domini: * ponesq. omnia super manus Aaron & filiorum eius, & sanctificabis eos eleuans coram Do-
25 mino. * Suscipiesq. vniuersa de manibus eorum: & incendes super altare in holocaustum, odorem suauissimum in conspectu Domini, quia oblatio eius est.
26 * Sumes quoque pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisq. illud eleuatum coram Domino, & ce-
27 det in partem tuam. * Sanctificabisq. & E pectusculum consecratum, & armum
28 quem de ariete separasti, * quo initiatus est Aaron & filij eius, cedentq. in partẽ Aaron & filiorum eius iure perpetuo a filijs Israel: quia primitiua sunt & initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt
29 Domino. * Vestem autem sanctam, qua vtetur Aaron, habebunt filij eius post eum, vt vngantur in ea, & consecrentur
30 manus eorum. * Septem diebus vtetur illa qui põtifex pro eo fuerit cõstitutus de filijs eius, & qui ingredietur tabernaculũ testimonij vt ministret in Sanctuario.
31 * Arietem autem consecrationis tolles, &
32 coques carnes eius in loco sancto: * quibus vescetur Aaron & filij eius. || Panes || Leui. 8. f. 24. b. 9 Matth. 12.
quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo
33 tabernaculi testimonij comedent, * vt sit placabile sacrificiũ, & sanctificẽtur offerẽ-

tium

tium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt. * Quòd si remanse- 34
rit de carnibus consecratis, siue de panibus vsque mane, cõbures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt. * Omnia, quæ præcepi tibi, facies super 35
Aaron & filijs eius. Septem diebus con- F
secrabis manus eorum: * & vitulum pro 36
peccato offeres per singulos dies ad expiãdum. Mundabisq. altare cum immolaueris expiationis hostiam, & vnges illud in sanctificationem. * Septẽ diebus 37
expiabis altare, & sanctificabis, & erit Sanctum sanctorum. omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur. * Hoc est quod fa- 38
Num.16.2.6 cies in altari: ‖ Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, * vnum agnum 39
mane, & alterum vespere, * decimam 40
partem similæ cõspersæ oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem hin, & vinum ad libandum eiusdem mensuræ in agno vno. * Alterum vero agnum of- 41
feres ad vesperam iuxta ritum matutinæ oblationis, & iuxta ea quæ diximus, in odorem suauitatis: * sacrificium est Do- 42
mino, oblatione perpetua in generatio- G
nes vestras, ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino, vbi constituam vt loquar ad te. * Ibiq. præcipiam fi- 43
lijs Israel, & sanctificabitur altare in gloria mea. * Sanctificabo & tabernacu- 44
lum testimonij cum altari, & Aaron cũ filijs suis, vt sacerdotio fungantur mihi. * Et habitabo in medio filiorum Israel, 45
eroq. eis Deus, * & scient quia ego Do- 46
minus Deus eorũ, qui eduxi eos de Terra Ægypti, vt manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

CAP. XXX.

FAcies quoque altare ad adolendum 1
thymiama, de lignis setim, * habens 2
cubitum longitudinis, & alterum lati- A
tudinis, id est, quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. * Vestiesq. illud auro puris- 3
simo, tam craticulam eius, quàm parietes per circuitum, & cornua. Faciesq. ei coronam aureolam per gyrum, * & duos 4
annulos aureos sub corona per singula latera, vt mittantur in eos vectes, & altare portetur. * Ipsos quoque vectes facies 5
de lignis setim, & inaurabis. * Ponesq. 6
altare contra velum, quod ante arcã pendet testimonij coram propitiatorio quo
7 tegitur testimonium, vbi loquar tibi. * Et adolebit incensum super eo Aaron, suaue fragrans, mane. Quando cõponet lucer-
8 nas, incendet illud: * & quando collocabit eas ad vesperum, vret thymiama sempiternum corã Domino in generationes
9 vestras. * Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.
10 * Et deprecabitur Aaron super cornua
B eius semel per annum, in sanguine quod oblatũ est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Sanctũ san-
11 ctorum erit Domino. * Locutusq. est Do
12 minus ad Moysen, dicens: * ‖ Quando tu- ‖ Num.1.2.2
leris summam filiorũ Israel iuxta numerum, dabunt singuli pretiũ pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cũ
13 fuerint recensiti. * Hoc autẽ dabit omnis qui transit ad nomen, dimidiũ sicli iuxta mensuram templi. ‖ Siclus viginti obolos ‖ Leu.27.c.25 Num.3.g.27 Ezec.45.d.12
habet. Media pars sicli offeretur Domi-
14 no. * Qui habetur in numero, a viginti
15 annis & supra, dabit pretium. * Diues non addet ad medium sicli, & pauper ni-
16 hil minuet. * Susceptamq. pecuniã, quæ collata est a filijs Israel, trades in vsus tabernaculi testimonij, vt sit monimẽtum eorum corã Domino, & propitietur ani-
17 mabus eorum. * Locutusq. est Dominus
18 ad Moysen, dicens: * Facies & labrum
C æneum cum basi sua ad lauandum: ponesq. illud inter tabernaculum testimo-
19 nij & altare. Et missa aqua, * lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus suas ac pe-
20 des, * quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare, vt offerant in eo thymiama
21 Domino, * ne forte moriantur. legitimũ sempiternum erit ipsi, & semini eius per
22 successiones. * Locutusq. est Dominus
23 ad Moysen, * dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ & electæ quingentos siclos, & cinnamomi medium, id est, ducentos quinquaginta siclos, calami simi-
24 liter ducentos quinquaginta, * casiæ autẽ quingentos siclos in pondere sanctuarij,
25 olei de oliuetis mensurã hin: * faciesq. vnctionis oleum sanctum, vnguẽtum cõ-
26 positum opere vnguentarij, * & vnges ex eo tabernaculum testimonij, & arcam
27 testamenti, * mensamq. cum vasis suis,

Digitized by Google

candelabrum, & vtensilia eius, altaria
thymiamatis, * & holocausti, & vniu-
ersam supellectilem quæ ad cultum
eorum pertinet. * Sanctificabisq. om-
nia, & erunt Sancta sanctorum: qui te-
tigerit ea, sanctificabitur. * Aaron &
filios eius vnges, sanctificabisq. eos, vt
sacerdotio fungantur mihi. * Filijs quo-
que Israel dices: Hoc oleum vnctionis
sanctum erit mihi in generationes ve-
stras. * Caro hominis non vngetur ex
eo, & iuxta compositionem eius non
facietis aliud, quia sanctificatum est, &
sanctum erit vobis. * Homo quicum-
que tale composuerit, & dederit ex eo,
alieno, exterminabitur de populo suo.
* Dixitq. Dominus ad Moysen: Sume
tibi aromata, stacten & onycha, galba-
num boni odoris, & thus lucidissimum,
æqualis ponderis erunt omnia: * facies-
q. thymiama compositum opere vnguen-
tarij, mixtum diligenter, & purum, &
sanctificatione dignissimum. * Cumq.
in tenuissimum puluerem vniuersa con-
tuderis, pones ex eo coram tabernacu-
lo testimonij, in quo loco apparebo
tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thy-
miama. * Talem compositionem non
facietis in vsus vestros, quia sanctum
est Domino. * Homo quicumque fece-
rit simile, vt odore illius perfruatur,
peribit de populis suis.

CAP. XXXI.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
dicens: * Ecce, vocaui ex nomine
Beseleel filium Vri filij Hur de tribu Iu-
da, * & impleui eum spiritu Dei, sapien-
tia, & intelligentia, & scientia in om-
ni opere, * ad excogitandum quidquid
fabrefieri potest ex auro, & argento, &
ære, * marmore, & gemmis, & diuersi-
tate lignorũ. * Dediq. ei socium Ooliab
filium Achisamech de tribu Dan. Et
in corde omnis eruditi posui sapientiã:
vt faciant cuncta quæ præcepi tibi, * ta-
bernaculum fœderis, & arcam testimo-
nij, & propitiatorium, quod super eam
est, & cuncta vasa tabernaculi, * mẽsamq.
& vasa eius, candelabrum purissimum
cum vasis suis, & altaria thymiamatis,
* & holocausti, & omnia vasa eorum,
labrum cum basi sua, * vestes sanctas in
ministerio Aaron sacerdoti, & filijs eius,
vt fungantur officio suo in sacris. * oleũ
vnctionis, & thymiama aromatum in
Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, fa-
cient. * Et locutus est Dominus ad Moy-
sen, dicens: * Loquere filijs Israel, & di-
ces ad eos: ‖ Videte vt sabbatum meum
custodiatis: quia signum est inter me &
vos in generationibus vestris: vt sciatis
quia ego Dominus, qui sanctifico vos.
* Custodite sabbatum meum. sanctum
est enim vobis: qui polluerit illud, mor-
te morietur: qui fecerit in eo opus, pe-
ribit anima illius de medio populi sui.
* Sex diebus facietis opus: in die septi-
mo sabbatum est, requies sancta Domi-
no. omnis qui fecerit opus in hac die,
morietur. * Custodiant filij Israel Sab-
batum, & celebrent illud in generatio-
nibus suis. Pactum est sempiternũ * in-
ter me & filios Israel, signumq. perpe-
tuum. ‖ sex enim diebus fecit Dominus
cælum & terram, & in septimo ab ope-
re cessauit. * Deditq. Dominus Moysi,
completis huiuscemodi sermonibus in
monte Sinai, ‖ duas tabulas testimonij
lapideas, scriptas digito Dei.

‖ Sup. 20. b. 8
Ezec. 20. b. 12

‖ Gen. 1. d. 31

‖ Deu. 9. b. 10

CAP. XXXII.

VIdens autem populus quòd moram
faceret descẽdendi de monte Moy-
ses, congregatus aduersus Aaron, dixit:
‖ Surge, fac nobis deos, qui nos præce-
dant: Moysi enim huic viro, qui nos edu-
xit de Terra Aegypti, ignoramus quid ac-
ciderit. * Dixitq. ad eos Aaron: Tollite
inaures aureas de vxorũ, filiorumq. & fi-
liarum vestrarum auribus, & afferte ad
me. * Fecitq. populus quæ iusserat, defe-
rens inaures ad Aaron. * ‖ Quas cum ille
accepisset, formauit opere fusorio, & fe-
cit ex eis vitulum conflatilem. dixerunt-
que: Hi sunt dij tui Israel, qui te eduxe-
runt de terra Aegypti. * Quod cum vi-
disset Aaron, ædificauit altare corã eo,
& præconis voce clamauit dicens: Cras
sollẽnitas Domini est. * Surgentesq. ma-
ne, obtulerũt holocausta, & hostias paci-
ficas, & ‖ sedit populus manducare, & bi-
bere, & surrexerunt ludere. * Locutus est
autẽ Dominus ad Moysen, dicẽs: ‖ Vade,
descẽde: peccauit populus tuus, quẽ edu-
xisti de Terra Aegypti. * Recesserunt cito
de via,

‖ Act. 7. c. 40

‖ Ps. 105. d. 20

‖ 1. Cor. 10. b. 7

‖ Deut. 9. b. 12

Digitized by Google

Digitized by Google

Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens, vade, descende: peccavit p
quam ostendisti eis etc. Feceruntque filij Levi iuxta sermonem Mo
Moyses Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio,

Digitized by Google

ulus tuus quem eduxisti de terra Ægypti. Recesserunt cito de via, ceciderunteque in die illa quasi triginta tria millia hominum. Et ait in fratre suo, ut detur vobis benedictio. Exod. 32.

Digitized by Google

Digitized by Google

de via, quam ostendisti eis: feceruntq. sibi
vitulum conflatilē, & adorauerunt, atque
|| 3 Reg. 12. g. 28. immolantes ei hostias, dixerunt: || Isti sunt
dij tui Israel, qui te eduxerunt de Terra
Aegypti. * Rursumq. ait Dominus ad 9
|| Inf. 33. a. 3 Moysen: || Cerno quòd populus iste du-
ræ ceruicis sit: * dimitte me, vt irascatur 10
furor meus contra eos, & deleam eos, C
faciamq. te in gentem magnā. * Moyses 11
autem orabat Dominum Deum suum,
|| Deut. 9. c. 13 Psal. 105. b. 23 Nu. 14. c. 13 dicens: || Cur, Domine, irascitur furor
tuus contra populum tuum, quem edu-
xisti de Terra Aegypti, in fortitudine
magna, & in manu robusta? * Ne quæ- 12
so dicant Aegyptij: Callide eduxit eos,
vt interficeret in montibus, & deleret e
terra: quiescat ira tua, & esto placabi-
lis super nequitia populi tui. * Recor- 13
dare Abraham, Isaac, & Israel seruorum
tuorum, quibus iurasti per temetipsum,
|| Gen. 12. b. 7 & 15. b. 7. & 46. c. 16. dicens: || Multiplicabo semen vestrum si-
cut stellas cæli: & vniuersam terrā hanc,
de qua locutus sum, dabo semini vestro,
& possidebitis eam semper. * Placatusq. 14
est Dominus ne faceret malum quod lo- D
cutus fuerat aduersus populum suum.
* Et reuersus est Moyses de monte, por- 15
tans duas tabulas testimonij in manu
sua, scriptas ex vtraque parte, * & factas 16
opere Dei: scriptura quoque Dei erat
sculpta in tabulis. * Audiens autem Io- 17
sue tumultum populi vociferantis, dixit
ad Moysen: Vlulatus pugnæ auditur in
castris. * Qui respondit: Non est clamor 18
adhortantium ad pugnam, neque vo-
ciferatio compellentium ad fugam: sed
vocem cantantium ego audio. * Cumq. 19
appropinquasset ad castra, vidit vitulū,
& choros: iratusq. valde, proiecit de
manu tabulas, & confregit eas ad radi-
cem montis: * arripiensq. vitulum quem 20
fecerant, combussit, & contriuit vsque E
ad puluerem, quem sparsit in aquam, &
dedit ex eo potum filijs Israel. * Dixitq. 21
ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus,
vt induceres super eum peccatum ma-
ximum? * Cui ille respondit: Ne indi- 22
gnetur dominus meus: tu enim nosti
populum istum, quòd pronus sit ad ma-
lum: * dixerunt mihi: Fac nobis deos, 23
qui nos præcedant: huic enim Moysi,
qui nos eduxit de Terra Aegypti, nesci-
mus quid acciderit. * Quibus ego dixi: 24
Quis vestrum habet aurum? Tulerunt,
& dederunt mihi: & proieci illud in
25 ignem, egressusq. est hic vitulus. * Vi-
dens ergo Moyses populum quòd esset
nudatus, (spoliauerat enim eum Aaron
propter ignominiam sordis, & inter ho-
26 stes nudum cōstituerat) * & stans in por-
F ta castrorum, ait: Si quis est Domini,
iungatur mihi. Congregatiq. sunt ad eū
27 omnes filij Leui: * quibus ait: Hæc di-
cit Dominus Deus Israel: Ponat vir gla-
dium super femur suum: ite, & redite
de porta vsque ad portam per medium
castrorum, & occidat vnusquisque fra-
trem, & amicum, & proximum suum.
28 * Feceruntq. filij Leui iuxta sermonem
Moysi, ceciderunt q. in die illa quasi vi-
29 ginti tria millia hominū. * Et ait Moy-
ses: Consecrastis manus vestras hodie
Domino, vnusquisque in filio, & in
fratre suo, vt detur vobis benedictio.
30 * Facto autem altero die, locutus est
Moyses ad populū: Peccastis peccatum
maximum: ascendam ad Dominum, si
quo modo quiuero eum deprecari pro
31 scelere vestro. * Reuersusq. ad Dominū,
ait: Obsecro, peccauit populus iste pec-
catum maximum, feceruntq. sibi deos
aureos: aut dimitte eis hanc noxam,
32 * aut si non facis, dele me de libro tuo
33 quem scripsisti. * Cui respondit Domi-
nus: Qui peccauerit mihi, delebo eum
34 de libro meo: * tu autem vade, & duc
populum istum quò locutus sum tibi:
angelus meus præcedet te. Ego autem
in die vltionis visitabo & hoc peccatum
35 eorum. * Percussit ergo Dominus po-
pulum pro reatu vituli, quem fecerat
Aaron.

CAP. XXXIII.

1 A LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
dicens: Vade, ascende de loco isto
tu, & populus tuus quem eduxisti de
Terra Aegypti, in terram quam iurauī
Abraham, Isaac, & Iacob, dicens: || Se- || Gen. 12. b. 7 Sup. 23. c. 10 Ios. 24. c. 11 Deut. 7. d. 21
2 mini tuo dabo eam: * & mittam præ-
cursorem tui angelum, vt eijciam Cha-
nanæum, & Amorrhæum, & Hethæum,
& Pherezæum, & Heuæum, & Iebusæū,
3 * & intres in terram fluentem lacte &
melle. Non enim ascendam tecū, || quia || Sup. 32. b. 9 Deut. 9. c. 13
populus duræ ceruicis es: ne forte di-
4 sperdam te in via. * Audiensq. popu-

Digitized by Google

lus sermonem hunc pessimum, luxit: & nullus ex more indutus est cultu suo.
* Dixitq. Dominus ad Moysen: Loquere filijs Israel: Populus duræ ceruicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuũ, vt sciam quid faciam tibi. * Deposuerunt ergo filij Israel ornatum suum a monte Horeb. * Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocauitq. nomen eius, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad Tabernaculum fœderis, extra castra. * Cumq. egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat vniuersa plebs, & stabat vnusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantq. tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium. * Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturq. cũ Moyse, * cernentibus vniuersis quòd columna nubis staret ad ostium Tabernaculi. Stabantq. ipsi, & adorabant per fores tabernaculorum suorum. * Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicũ suum. Cumq. ille reuerteretur in castra, minister eius Iosue filius Nun, puer, nõ recedebat de Tabernaculo. * Dixit autẽ Moyses ad Dominum: Præcipis vt educam populum istum: & non indicas mihi quem missurus es mecum, præsertim cum dixeris: Noui te ex nomine, & inuenisti gratiam coram me. * Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, vt sciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gentem hanc. * Dixitq. Dominus: Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi. * Et ait Moyses: Si non tuipse præcedas, ne educas nos de loco isto. * In quo enim scire poterimus ego & populus tuus inuenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaueris nobiscum, vt glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram? * Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud, quod locutus es, faciã: inuenisti enim gratiam coram me, & teipsum noui ex nomine. * Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. * Respondit: Ego ostẽdam omne bonum tibi, & vocabo in nomine Domini coram te: & || miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit. * Rursumq. ait: Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, & viuet. * Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, & stabis supra petram. * Cumq. transibit gloria mea, ponã te in foramine petræ, & protegam dextera mea, donec transeam: * tollamq. manum meam, & videbis posteriora mea: faciem autem meam videre non poteris.

|| Rom. 9. c. 18

CAP. XXXIIII.

1 A AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, & scribam super eas verba, quæ habuerunt
2 tabulæ, quas fregisti. * Esto paratus mane, vt ascendas statim in montem Sinai, stabisq. mecum super verticem montis.
3 * Nullus ascendat tecũ, nec videatur quispiam per totum montem: boues quoque
4 & oues non pascantur econtra. * Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: & de nocte consurgens ascendit in montem Sinai, sicut præceperat ei Do-
5 minus, portans secum tabulas. * Cumq. descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, inuocans nomen Domi-
6 ni. * Quo transeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multæ miserationis,
7 ac verax, * qui || custodis misericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, & scelera, atque peccata, nullusq. apud te per se innocens est. || Qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam &
8 quartam progeniem. * Festinusq. Moyses, curuatus est pronus in terram, & ado-
9 rans * ait: Si inueni gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro vt gradiaris nobiscum (populus enim duræ ceruicis est) & auferas iniquitates nostras atque pecca-
10 ta, nosq. possideas. * Respondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam quæ numquam visa sunt super terram, nec in vllis gentibus: vt cernat populus iste, in cuius es medio, opus Domini terribile quod facturus
11 sum. * Obserua cuncta quæ hodie mando tibi: ego ipse eijciam ante faciem tuã Amorrhæum, & Chananæum, & Hethæũ, Pherezæum quoque, & Heuæum, & Ie-
12 busæum. * Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias,

Deut. 10. a. 1
|| Psal. 142. a. 2
|| Ier. 32. c. 18
Deut. 5. a. 9
Deut. 5. a. 2
Ier. 32. a. 2

quæ

Digitized by Google

quæ sint tibi in ruinam: * sed aras eorum 13
destrue, confringe statuas, lucosq. succide: * noli adorare Deum alienum. Do- 14
minus zelotes nomen eius, Deus est æmu-
Deut. 7. a. 2 lator. * Ne ineas pactum cum hominibus 15
illarum regionum: ne, cum fornicati
fuerint cum dijs suis, & adorauerint si-
mulachra eorum, vocet te quispiam vt
1. Reg. 11. a. 2 comedas de immolatis. * ‖ Nec vxorem 16
de filiabus eorum accipies filijs tuis: ne,
postquam ipsæ fuerint fornicatæ, forni-
cari faciant & filios tuos in deos suos.
* Deos conflatiles non facies tibi. * Sol- 17
lemnitatem azymorum custodies. Septē 18
diebus vescéris azymis, sicut præcepi ti- C
bi, in tempore mensis nouorum: mense
enim verni temporis egressus es de Æ-
‖ Sup. 13. a. 2 gypto. * ‖ Omne, quod aperit vulua 19
b 77. 32. d. 19 generis masculini, meum erit. De cun-
ctis animantibus tam de bobus, quàm
de ouibus, meum erit. * Primogenitum 20
asini redimes oue: sin autem nec pretiū
pro eo dederis, occidetur. Primogenitū
filiorum tuorum redimes: nec appare-
bis in conspectu meo vacuus. * Sex die- 21
bus operaberis, die septimo cessabis ara-
‖ Sup. 23. b. 15 re, & metere. * ‖ Sollemnitatem hebdo- 22
Deu. 16. d. 16 madarum facies tibi in primitijs frugū
Eccl. 35. a. 6
Sup. 23. b. 16 messis tuæ triticeæ, & sollemnitatem,
quando redeunte anni tempore cuncta
conduntur. * Tribus temporibus anni 23
apparebit omne masculinum tuum in
conspectu omnipotentis Domini Dei
Israel. * Cum enim tulero gentes a facie 24
tua, & dilatauero terminos tuos, nullus
insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, &
apparente in conspectu Domini Dei tui
‖ Sup. 23. c. 18 ter in anno. * ‖ Non immolabis super 25
19 fermento sanguinem hostiæ meæ: neque D
residebit mane de victima sollemnitatis
Phase. * Primitias frugum terræ tuæ of- 26
‖ Deu. 15. c. 21 feres in domo Domini Dei tui. ‖ Non
coques hœdum in lacte matris suæ. * Di- 27
xitq. Dominus ad Moysen: Scribe tibi
verba hæc, quibus & tecum & cum Is-
‖ Sup. 24. d. 18 rael ‖ pepigi fœdus. * Fuit ergo ibi cum 28
Domino quadraginta dies & quadragin-
ta noctes: panem non comedit, & aquā
* Deut. 9. b. 6 non bibit, & scripsit in tabulis ‖ verba
c. 18 fœderis decem. * Cumq. descenderet 29
Deut. 4. b. 13 Moyses de monte Sinai, tenebat duas ta-
bulas testimonij, & ignorabat quòd cor-
nuta esset facies sua ex consortio sermo-
nis Domini. * Videntes autem Aaron & 30
filij Israel cornutam Moysi faciem, ti-
31 muerunt prope accedere. * Vocatiq. ab
eo, reuersi sunt tam Aaron quàm prin-
cipes synagogæ. Et postquam locutus est
32 ad eos, * venerunt ad eum etiam omnes
filij Israel: quibus præcepit cuncta quæ
33 audierat a Domino in monte Sinai. * Im-
pletisq. sermonibus, ‖ posuit velamen su- ‖ 2. Cor. 3. c. 13
34 per faciem suam. * Quod ingressus ad
Dominum, & loquens cum eo, auferebat donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israel omnia quæ sibi fuerant im-
35 perata. * Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

CAP. XXXV.

1 I Gitur congregata omni turba filiorū
A Israel, dixit ad eos: Hæc sunt quæ iussit
2 Dominus fieri. * Sex diebus facietis opus:
septimus dies erit vobis sanctus, sabbatū,
& requies Domini: qui fecerit opus in eo,
3 occidetur. * Non succendetis ignē in om-
nibus habitaculis vestris per diem sab-
4 bati. * Et ait Moyses ad omnem cateruam filiorum Israel: Iste est sermo quem
5 præcepit Dominus, dicens: * Separate
apud vos primitias Domino. ‖ Omnis ‖ Sup. 25. a. 2
voluntarius & prono animo offerat eas
6 Domino: aurum & argentū, & æs, * hya-
cintum & purpuram, coccumq. bis tin-
7 ctum, & byssum, pilos caprarum, * pel-
lesq. arietum rubricatas, & ianthinas, li-
8 gna setim, * & oleum ad luminaria cōcinnanda, & vt conficiatur vnguentū, &
9 thymiama suauissimū, * lapides onychinos, & gemmas ad ornatū superhumera-
10 lis & rationalis. * Quisquis vestrū sapiens est, veniat, & faciat quod Dominus impe-
11 rauit: * Tabernaculum scilicet, & tectum
B eius, atque operimentum, annulos, &
tabulata cum vectibus, paxillos & ba-
12 ses: * Arcam & vectes, propitiatorium,
& velum, quod ante illud oppanditur:
13 * Mensam cum vectibus & vasis, & pro-
14 positionis panibus: * Candelabrū ad luminaria sustentanda, vasa illius & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:
15 * Altare thymiamatis, & vectes, & oleum vnctionis & thymiama ex aromatibus:
16 Tentorium ad ostium tabernaculi: * Altare holocausti, & craticulam eius æneā cum vectibus & vasis suis: labrū & basim

eius:

Digitized by Google

eius : * Cortinas atrij cum columnis & 17
basibus , tentorium in foribus vestibu-
li , * paxillos tabernaculi & atrij cum 18
funiculis suis : * Vestimenta , quorum 19
vsus est in ministerio sanctuarij , vestes
Aaron pontificis ac filiorum eius , vt
sacerdotio fungantur mihi . * Egressaq. 20
omnis multitudo filiorum Israel de cō- C
spectu Moysi, * obtulerunt mēte prom- 21
ptissima atque deuota primitias Do-
mino , ad faciendum opus tabernaculi
testimonij. Quidquid ad cultū & ad ve-
stes sanctas necessarium erat, * viri cum 22
mulieribus præbuerunt , armillas & in-
aures , annulos & dextralia : omne vas
aureum in donaria Domini separatum
est. * Si quis habebat hyacinthum , & 23
purpuram , coccumq. bis tinctum, bys-
sum & pilos caprarum , pelles arietum
rubricatas, & ianthinas, * argenti, æris q. 24
metalla obtulerunt Domino , lignaq. se-
tim in varios vsus. * Sed & mulieres do- 25
ctæ , quæ neuerant , dederunt hyacin-
thum , purpuram , & vermiculum , ac
byssum , * & pilos caprarum , sponte 26
propria cuncta tribuentes . * Principes 27
vero obtulerunt lapides onychinos , &
gemmas ad superhumerale & rationale,
* aromataq. & oleum ad luminaria con- 28
cinnanda , & ad præparandum vnguen-
tum , ac thymiama odoris suauissimi
componendum. * Omnes viri & mulie- 29
res mente deuota obtulerunt donaria, D
vt fierent opera quæ iusserat Dominus
per manum Moysi. Cuncti filij Israel vo-
luntaria Domino dedicauerunt . * Di- 30
|| Sup. 31. a. 2 xitq. Moyses ad filios Israel : || Ecce, vo-
cauit Dominus ex nomine Beseleel filiū
Vri filij Hur de tribu Iuda. * Impleuitq. 31
eum spiritu Dei, sapientia & intelligen-
tia , & scientia & omni doctrina * ad 32
excogitandum , & faciendum opus in
auro & argento , & ære , * sculpendisq. 33
lapidibus , & opere carpentario . quid-
quid fabre adinueniri potest , * dedit in 34
corde eius : Ooliab quoque filium Achi-
samech de tribu Dan : * ambos erudi- 35
uit sapientia , vt faciant opera abieta-
rij , polymitarij, ac plumarij de hyacin-
tho ac purpura , coccoq. bis tincto , &
byssо , & texant omnia , ac noua quæ-
que reperiant .

CAP. XXXVI.

1 FEcit ergo Beseleel , & Ooliab , & Sup. 26. a. 1
A omnis vir sapiens, quibus dedit Do-
minus sapientiam & intellectum , vt
scirent fabre operari quæ in vsus San-
ctuarij necessaria sunt , & quæ præcepit
2 Dominus . * Cumq. vocasset eos Moy- 1. Par. 21. d. 29
ses , & omnem eruditum virum , cui de-
derat Dominus sapientiā , & qui sponte
sua obtulerant se ad faciendum opus ,
3 * tradidit eis vniuersa donaria filiorum
Israel . Qui cum instarent operi , quo-
4 tidie mane vota populus offerebat. * Vn-
5 de artifices venire compulsi , * dixerunt
Moysi : Plus offert populus quàm neces-
6 sarium est . * Iussit ergo Moyses præco-
nis voce cantari : Nec vir nec mulier
quidquā offerat vltra in opere Sanctua-
rij . Sicq. cessatum est a muneribus of-
7 ferendis, * eo quòd oblata sufficerent &
8 superabundarent . * Feceruntq. omnes
corde sapientes ad explendum opus ta-
bernaculi , cortinas decem de byssо re-
torta , & hyacintho , & purpura , coc-
B coq. bis tincto , opere vario , & arte
9 polymita : * quarum vna habebat in lon-
gitudine vigintiocto cubitos , & in lati-
tudine quattuor . vna mensura erat om-
10 nium cortinarum . * Coniunxitq. corti-
nas quinque , alteram alteri , & alias
11 quinque sibi inuicem copulauit . * Fecit
& ansas hyacinthinas in ora cortinæ v-
nius ex vtroque latere , & in ora corti-
12 næ alterius similiter, * vt contra se inui-
cem venirent ansæ, & mutuo iungeren-
13 tur . * vnde & quinquaginta fudit cir-
culos aureos , qui morderent cortinarū
ansas , & fieret vnum tabernaculum .
14 * Fecit & saga vndecim de pilis capra-
rum ad operiendum tectum tabernacu-
15 li : * vnum sagum in longitudine habe-
bat cubitos triginta , & in latitudine
cubitos quattuor : vnius mensuræ erant
16 omnia saga : * quorum quinque iunxit
17 seorsum , & sex alia separatim . * Fecitq.
ansas quinquaginta in ora sagi vnius, &
quinquaginta in ora sagi alterius , vt si-
18 bi inuicem iungerentur . * Et fibulas æ-
neas quinquaginta , quibus necteretur
tectum , vt vnum pallium ex omnibus
19 sagis fieret . * Fecit & opertorium taber-
naculi de pellibus arietum rubricatis :
C aliudq. desuper velamentum de pellibus
ianthinis.

Digitized by Google

ianthinis. * Fecit & tabulas tabernaculi de lignis setim stantes. * Decem cubitorum erat longitudo tabulæ vnius: & vnum ac semis cubitum latitudo retinebat. * Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, vt altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis. * E quibus viginti ad plagã meridianam erant contra Austrum, * cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub vna tabula ponebantur ex vtraque parte angulorum, vbi incastraturæ laterum in angulis terminantur. * Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas, * cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas. * Contra Occidentem vero, idest, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas, * & duas alias per singulos angulos tabernaculi retro: * quæ iunctæ erant a deorsum vsque sursum, & in vnam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex vtraque parte per angulos: * vt octo essent simul tabulæ, & haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis. * Fecit & vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas vnius lateris tabernaculi, * & quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: & extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. * Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo vsque ad angulum perueniret. * Ipsa autem tabulata deaurauit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent: quos & ipsos laminis aureis operuit. * Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctũ: * & quattuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deaurauit, fusis basibus earum argenteis. * Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoq. retorta, opere plumarij: * & columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesq. earum fudit æneas.

20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38

CAP. XXXVII.

1 A FECIT autem Beseleel & arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, & cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque vnius cubiti fuit & dimidij: vestiuitq.
2 eam auro purissimo intus ac foris. * Et fecit illi coronam auream per gyrum,
3 * conflans quattuor annulos aureos per quattuor angulos eius: duos annulos in
4 latere vno, & duos in altero. * Vectes quoque fecit de lignis setim, quos ve-
5 stiuit auro, * & quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portan-
6 dum eam. * Fecit & propitiatorium, idest, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum & dimidij in longitudine, & cubiti ac semis in latitudi-
7 ne. * Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex vtraque parte pro-
8 pitiatorij: * Cherub vnum in summita-
B te vnius partis, & Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitia-
9 torij, * extẽdentes alas, & tegentes propitiatorium, seq. mutuo & illud respi-
10 cientes. * Fecit & mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine vnius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem.
11 * circumdeditq. eam auro mundissimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,
12 * ipsiq. labio coronam auream interrasilem quattuor digitorum, & super eam-
13 dem, alteram coronam auream. * Fudit & quattuor circulos aureos, quos posuit in quattuor angulis per singulos
14 pedes mensæ * contra coronam: misitq. in eos vectes, vt possit mensa portari.
15 * Ipsos quoque vectes fecit de lignis se-
16 tim, & circumdedit eos auro. * Et vasa
C ad diuersos vsus mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libami-
17 na. * Fecit & candelabrum ductile de auro mundissimo. De cuius vecte calami, scyphi, sphærulæq. ac lilia procede-
18 bant: * sex in vtroque latere, tres cala-
19 mi ex parte vna, & tres ex altera: * tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæq. simul & lilia: & tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæq. simul & lilia. Aequum erat

opus

Digitized by Google

opus sex calamorum, qui procedebāt de
stipite candelabri. * In ipso autem vecte 20
erant quattuor scyphi in nucis modum,
sphærulæq. per singulos simul & lilia:
*& sphærulæ sub duobus calamis per lo- 21
ca tria, qui simul sex fiunt calami pro-
cedentes de vecte vno. * & sphærulæ igi- 22
tur, & calami ex ipso erant, vniuersa du- D
ctilia ex auro purissimo. * Fecit & lucer- 23
nas septem cum emunctorijs suis, & vasa
vbi ea quæ emuncta sunt, extinguantur,
de auro mundissimo. * Talentum auri ap- 24
pendebat candelabrum cū omnibus vasis
suis. * Fecit & altare thymiamatis de li- 25
gnis setim, per quadrum singulos habēs
cubitos, & in altitudine duos: e cuius an-
gulis procedebant cornua. * Vestiuitq. 26
illud auro purissimo cū craticula ac pa-
rietibus & cornibus. * Fecitq. ei coronā 27
aureolam per gyrū, & duos annulos au-
reos sub corona per singula latera, vt
mittantur in eos vectes, & possit altare
portari. * Ipsos autem vectes fecit de li- 28
gnis setim, & operuit laminis aureis.
* Composuit & oleum ad sanctificatio- 29
nis vnguentum, & thymiama de aroma-
tibus mundissimis opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

2.Par. 1. b. 5 FEcit & altare holocausti de lignis se- 1
tim, quinque cubitorum per quadrū, A
& trium in altitudine: * cuius cornua de 2
angulis procedebant, operuitq. illud la-
minis æneis. * Et in vsus eius parauit ex 3
ære vasa diuersa, lebetes, forcipes, fusci-
nulas, vncinos, & ignium receptacula.
* Craticulamq. eius in modum retis fe- 4
cit æneam, & subter eam in altaris me-
dio arulam, * fusis quattuor annulis per 5
totidem retiaculi summitates, ad im-
mittendos vectes ad portandum: * quos 6
& ipsos fecit de lignis setim, & operuit
‖ Sup. 27. b. 8 laminis æneis: * ‖induxitq. in circulos, 7
qui in lateribus altaris eminebant. Ip-
sum autem altare non erat solidum, sed
cauum ex tabulis, & intus vacuum.
* Fecit & labrum æneum cum basi sua de 8
speculis mulierum, quæ excubabant in
ostio tabernaculi. * Fecit & atrium, in 9
cuius australi plaga erant tentoria de B
bysso retorta, cubitorum centum, * co- 10
lumnæ æneæ viginti cum basibus suis,
capita columnarum, & tota operis cæ-
11 latura, argentea. * Æque ad septentrio-
nalem plagam tentoria, columnæ, ba-
sesq. & capita columnarum eiusdē men-
12 suræ, & operis ac metalli, erant. * In ea
vero plaga, quæ ad Occidentem respi-
cit, fuerunt tentoria cubitorum quin-
quaginta, columnæ decem cum basibus
suis æneæ, & capita columnarum, &
13 tota operis cælatura, argentea. * Porro
contra orientem quinquaginta cubito-
14 rum parauit tentoria: * e quibus, quin-
decim cubitos columnarum trium, cum
15 basibus suis vnum tenebat latus: * & in
parte altera (quia inter vtraque introi-
tum tabernaculi fecit) quindecim æque
cubitorum erant tentoria, columnæq.
16 tres, & bases totidem. * Cuncta atrij
17 tentoria byssus retorta texuerat. * Bases
C columnarum fuere æneæ, capita autem
earum cum cunctis cælaturis suis argen-
tea: sed & ipsas columnas atrij vestiuit
18 argento. * Et in introitu eius opere plu-
mario fecit tentoriū ex hyacintho, pur-
pura, vermiculo, ac bysso retorta, quod
habebat viginti cubitos in longitudine,
altitudo vero quinque cubitorum erat
iuxta mensuram, quam cuncta atrij ten-
19 toria habebant. * Columnæ autem in in-
gressu fuere quattuor cū basibus æneis,
capitaq. earum & cælaturæ argenteæ.
20 * Paxillos quoque tabernaculi & atrij
21 per gyrum fecit æneos. * Hæc sunt in-
strumenta tabernaculi testimonij, quæ
enumerata sunt iuxta præceptum Moysi
in ceremonijs Leuitarum per manum
22 Ithamar filij Aaron sacerdotis: * quæ Be-
seleel filius Vri filij Hur de tribu Iuda,
Domino per Moysen iubente, comple-
23 uerat, * iuncto sibi socio Ooliab filio
Achisamech de tribu Dan: qui & ipse
artifex lignorum egregius fuit, & poly-
mitarius atque plumarius ex hyacintho,
24 purpura, vermiculo, & bysso. * Omne
aurum quod expēsum est in opere San-
D ctuarij, & quod oblatum est in donarijs,
viginti nouem talētorum fuit, & septin-
gentorum triginta siclorum ad mensu-
25 ram Sanctuarij. * Oblatum est autem
ab his qui transierunt ad numerum a vi-
ginti annis & supra, de sexcentis tribus
millibus, & quingentis quinquaginta,
26 armatorum. * Fuerunt præterea centum
talenta argenti, e quibus conflatæ sunt
bases Sanctuarij, & introitus vbi velum
pendet.

Digitized by Google

pendet. * Centum bases factæ sunt de ta- 27
lentis centum, singulis talentis per bases
singulas supputatis. * De mille autem se- 28
ptingentis, & septuaginta quinque fecit
capita columnarum, quas & ipsas vestiuit
argento. * Æris quoque oblata sunt talē- 29
ta septuaginta duo millia, & quadringēti
supra sicli, * ex quibus fusæ sunt bases in 30
introitu tabernaculi testimonij, & altare
æneum cum craticula sua, omniaq. vasa,
quæ ad vsum eius pertinēt, * & bases atrij 31
tam in circuitu quàm in ingressu eius, &
paxilli tabernaculi atque atrij, per gyrū.

CAP. XXXIX.

Sup. 28. 2. 6

DE hyacintho vero & purpura, ver- 1
miculo ac byssо fecit vestes, quibus A
indueretur Aaron quando ministrabat in
sanctis, sicut præcepit Dominus Moysi.
* Fecit igitur superhumerale de auro, 2
hyacintho, & purpura, coccoq. bis tin-
cto, & byssо retorta, * opere polymita- 3
rio, inciditq. bracteas aureas, & extenua-
uit in fila, vt possent torqueri cū priorū
colorum subtegmine, * duasq. oras sibi 4
inuicē copulatas in vtroque latere sum-
mitatum, * & balteum ex eisdē coloribus, 5
sicut præceperat Dominus Moysi. * Para- 6
uit & duos lapides onychinos, astrictos B
& inclusos auro, & sculptos arte gēma-
ria, nominibus filiorum Israel: * posuitq. 7
eos in lateribus superhumeralis in moni-
mentum filiorum Israel, sicut præceperat
Dominus Moysi. * Fecit & rationale ope- 8
re polymito iuxta opus superhumeralis,
ex auro, hyacintho, purpura, coccoq. bis
tincto, & byssо retorta: * quadrangulum, 9
duplex, mensuræ palmi. * Et posuit in 10
eo gemmarum ordines quattuor. In pri- C
mo versu erat sardius, topazius, smarag-
dus. * In secundo, carbunculus, sapphi- 11
rus, & iaspis. * In tertio, ligurius, acha- 12
thes, & amethystus. * In quarto, chrysо-
lithus, onychinus, & beryllus, circumdati 13
& inclusi auro per ordines suos. * Ipsiq. 14
lapides duodecim, sculpti erant nomini-
bus duodecim tribuum Israel, singuli per
nomina singulorum. * Fecerunt in ra- 15
tionali & catenulas sibi inuicem cohæ-
rentes, de auro purissimo: * & duos vncinos, 16
totidemq. annulos aureos. Porro an-
nulos posuerunt in vtroque latere ratio-
nalis, * e quibus penderent duæ catenæ 17
aureæ, quas inseruerūt vncinis, qui in su-
perhumeralis angulis eminebant. * Hæc 18
D & ante & retro ita conueniebant sibi, vt
superhumerale & rationale mutuo necte-
rentur, * stricta ad balteū & annulis for- 19
tius copulata, quos iungebat vitta hya-
cinthina, ne laxa fluerent, & a se inuicē
mouerētur, sicut præcepit Dominus Moy
si. * Fecerunt quoque tunicam superhū- 20
meralis totam hyacinthinā, * & capitiū 21
in superiori parte contra mediū, oramq.
per gyrum capitij textilem: * deorsum 22
autem ad pedes mala punica ex hyacin-
tho, purpura, vermiculo, ac byssо retor-
ta: * & tintinnabula de auro purissimo, 23
E quæ posuerunt inter malogranata in ex-
trema parte tunicæ per gyrū: * tintinna- 24
bulum autem aureum, & malum punicū,
quibus ornatus incedebat pontifex quā-
do ministerio fungebatur, sicut præcepe-
rat Dominus Moysi. * Fecerūt & tunicas 25
byssinas opere textili Aaron & filijs eius:
* & mitras cum coronulis suis ex byssо: 26
* feminalia quoque linea, byssina: * cin- 27
gulum vero de byssо retorta, hyacintho, 28
purpura, ac vermiculo bis tincto arte plu-
maria, sicut præceperat Dominus Moysi.
* Fecerunt & laminā sacræ venerationis 29
F de auro purissimo, scripseruntq. in ea
opere gemmario, Sanctum Domini: * & 30
strinxerunt eam cum mitra vitta hyacin-
thina, sicut præceperat Dominus Moysi.
* Perfectum est igitur omne opus taber- 31
naculi & tecti testimonij: fecerūtq. filij
Israel cuncta quæ præceperat Dominus
Moysi. * Et obtulerunt tabernaculum & 32
tectum & vniuersam supellectilē, annu-
los, tabulas, vectes, columnas ac bases,
* opertorium de pellibus arietum rubri- 33
catis, & aliud operimentum de ianthinis
pellibus, * velum: arcam, vectes, propi- 34
tiatorium, * mensam cum vasis suis & 35
propositionis panibus: * candelabrum, 36
G lucernas, & vtensilia earum cum oleo:
* altare aureum, & vnguentū, & thymia- 37
ma ex aromatibus: * & tentoriū in introi- 38
tu tabernaculi: * altare æneum, retiacu- 39
lum, vectes, & vasa eius omnia: labrum
cum basi sua: tentoria atrij, & columnas
cum basibus suis: * tentorium in introi- 40
tu atrij, funiculosq. illius & paxillos.
Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium
tabernaculi, & in tectum fœderis iussa
sunt fieri. * Vestes quoque, quibus sacer- 41

dotes

dotes vtuntur in Sanctuario, Aaron scilicet & filij eius, * obtulerunt filij Israel, 41
sicut præceperat Dominus. * Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, 42
benedixit eis.

CAP. XL.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Mense primo, prima die 2
mensis, eriges tabernaculum testimonij, A
* & pones in eo arcam, dimittesq. ante 3
illam velum: * & illata mensa, pones 4
super eam quæ rite præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis, * & 5
altare aureum in quo adoletur incensum, coram arca testimonij. Tentorium
in introitu tabernaculi pones, * & ante 6
illud altare holocausti: * labrum inter 7
altare & tabernaculum, quod implebis aqua. * Circumdabisq. atrium ten- 8
torijs, & ingressum eius. * Et assumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum 9
cum vasis suis, vt sanctificentur: * altare 10
holocausti & omnia vasa eius: * labrum 11
cum basi sua: omnia vnctionis oleo consecrabis, vt sint Sancta sanctorum. * Applicabisq. Aaron & filios eius 12
ad fores tabernaculi testimonij, & lo- B
tos aqua * indues sanctis vestibus, vt mi- 13
nistrent mihi, & vnctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat. * Fecitq. 14
Moyses omnia quæ præceperat Dominus. * Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est 15
‖Num. 7. a. 7 tabernaculum. * ‖ Erexitq. Moyses illud, 16
& posuit tabulas ac bases & vectes, statuitq. columnas, * & expandit tectum 17
super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperauerat. * Posuit & testimonium in arca, 18
subditis infra vectibus, & oraculum de-
19 super. * Cumq. intulisset arcam in taber-
naculum, appendit ante eam velum vt
20 expleret Domini iussionem. * Posuit & mensam in tabernaculo testimonij ad plagam Septentrionalem extra velum,
21 * ordinatis coram propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi.
22 * Posuit & candelabrum in tabernaculo C
testimonij e regione mensæ in parte au-
23 strali, * locatis per ordinem lucernis,
24 iuxta præceptum Domini. * Posuit & altare aureum sub tecto testimonij con-
25 tra velum, * & adoleuit super eo incē-
sum aromatum, sicut iusserat Dominus
26 Moysi. * Posuit & tentorium in introi-
27 tu tabernaculi testimonij, * & altare holocausti in vestibulo testimonij, offerēs
in eo holocaustum, & sacrificia, vt Do-
28 minus imperauerat. * Labrum quoque D
statuit inter tabernaculum testimonij &
29 altare, implens illud aqua. * Laueruntq. Moyses & Aaron, ac filij eius manus
30 suas & pedes, * cum ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare,
31 sicut præceperat Dominus Moysi. * Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu eius tentorio:
32 Postquam omnia perfecta sunt, * ‖ ope- ‖Num. 9. c. 15
ruit nubes tabernaculum testimonij, & 3. Reg. 8. b. 10
33 gloria Domini impleuit illud. * Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & maiestate Domini coruscante, quia cuncta nubes
34 operuerat. * Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filij
35 Israel per turmas suas: * si pendebat de-
36 super, manebant in eodem loco. * Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel per cunctas mansiones suas.

Digitized by Google

LIBER LEVITICVS,

HEBRAICE VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

VOCAVIT autem 1
Moysen, & locutus est
ei Dominus de taber
naculo testimonij, di
cens: * Loquere filijs 2
Israel, & dices ad eos:
Homo, qui obtulerit
ex vobis hostiam Domino de pecoribus,
id est, de bobus & ouibus offerens vi-
[l] Exo.29.b.10 ctimas, * ‖ si holocaustum fuerit eius 3
oblatio, ac de armento; masculum im-
maculatum offeret ad ostium tabernacu-
li testimonij, ad placandum sibi Domi-
num: * ponetq. manum super caput ho- 4
stiæ, & acceptabilis erit, atque in expia- B
tionem eius proficiens. * immolabitq. 5
vitulum coram Domino, & offerent fi-
lij Aaron sacerdotes sanguinem eius,
fundentes per altaris circuitum, quod
est ante ostium tabernaculi. * detractiq. 6
pelle hostiæ, artus in frusta concident,
* & subijcient in altari ignem, strue li- 7
gnorum ante composita: * & membra 8
quæ sunt cæsa, desuper ordinantes, ca-
put videlicet, & cuncta quæ adhærent
iecori, * intestinis & pedibus lotis aqua: 9
adolebitq. ea sacerdos super altare in C
holocaustum & suauem odorem Domi-
no. * Quòd si de pecoribus oblatio est, 10
de ouibus siue de capris holocaustum,
masculum absque macula offeret: * im- 11
molabitq. ad latus altaris, quod respicit
ad Aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filij Aaron per circuitum: * diuidentq. 12
membra, caput, & omnia quæ adhæ- D
rent iecori: & ponent super ligna, qui-
bus subijciendus est ignis: * intestina 13
vero & pedes lauabunt aqua. Et obla-
ta omnia adolebit sacerdos super altare
in holocaustum & odorem suauissimum
14 Domino. * Si autem de auibus, holocau-
sti oblatio fuerit Domino, de turturi-
15 bus, aut pullis columbæ, * offeret eam
sacerdos ad altare: & retorto ad collum
capite, ac rupto vulneris loco, decurre-
re faciet sanguinem super crepidinem
16 altaris: * vesiculam vero gutturis, &
plumas proijciet prope altare ad orien-
talem plagam, in loco in quo cineres
17 effundi solent, * confringetq. ascellas e-
ius, & non secabit, neque ferro diuidet
eam, & adolebit super altare, lignis
igne supposito. Holocaustum est & obla-
tio suauissimi odoris Domino.

CAP. II.

1 ANima cum obtulerit oblationem
A sacrificij Domino, simila erit eius
oblatio. fundetq. super eam oleum, &
2 ponet thus, * ac deferet ad filios Aaron
sacerdotes: quorum vnus tollet pugillũ
plenum similæ & olei, ac totum thus,
& ponet memoriale super altare in odo-
3 rem suauissimum Domino. * ‖ quod au- ‖ Eccl.7.d.34
tem reliquum fuerit de sacrificio, erit
Aaron & filiorum eius, Sanctũ sancto-
4 rum de oblationibus Domini. * Cum
B autem obtuleris sacrificium coctum in
clibano: de simila, panes scilicet absque
fermento, conspersos oleo, & lagana
5 azyma oleo lita. * Si oblatio tua fuerit
de sartagine, similæ conspersæ oleo &
6 absque fermento, * diuides eam minu-
7 tatim, & fundes super eam oleum. * Sin
autem de craticula fuerit sacrificium,
8 æque simila oleo conspergetur: * quam
offerens Domino, trades manibus sacer-
9 dotis. * Qui cum obtulerit eam, tollet
memoriale de sacrificio, & adolebit
super altare in odorem suauitatis Domino,
quid-

Digitized by Google

* quidquid autem reliquum est, erit Aa- 10
ron, & filiorum eius; Sanctum sanctorum de oblationibus Domini. * Omnis 11
oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino. * Primitias tantum eorum offeretis ac munera: super altare vero non 12
Mat. 9. g. 49 imponentur in odorē suauitatis. * Quid- 13 D
quid obtuleris sacrificij, sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal. * Si autem obtuleris munus pri- 14
marum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino, * fundens 15
suprà oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini est. * de qua adolebit 16
sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

QVòd si hostia pacificorū fuerit eius 1
oblatio, & de bobus voluerit of- A
ferre, marem siue feminam, immaculata offeret coram Domino. * Po- 2
netq. manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonij, fundentq. filij Aaron sacerdotes, sanguinem per altaris circuitum. * Et offerent de hostia pacificorū 3
|| Exod. 29. b. 19 in oblationem Domino, || adipem qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus: * duos renes cum adipe 4
quo teguntur ilia, & reticulum iecoris cum renunculis. * adolebuntq. ea super 5
altare in holocaustum, lignis igne suppposito: in oblationem suauissimi odoris B
Domino. * Si vero de ouibus fuerit e- 6
ius oblatio & pacificorum hostia, siue masculum obtulerit, siue feminam, immaculata erunt. * Si agnum obtulerit 7
coram Domino, * ponet manum suam 8
super caput victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonij: fundentq. filij Aaron sanguinem eius per circuitum altaris. * Et offerent 9
de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem & caudam totam * cum 10
renibus, & pinguedinē quæ operit ventrem atque vniuersa vitalia, & vtrumque renunculum cum adipe qui est iu- C
xtà ilia, reticulumq. iecoris cum renun- 11
culis. * & adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis & oblationis Do- 12
mini. * Si capra fuerit eius oblatio, & 13
obtulerit eam Domino, * ponet manum suam super caput eius: immolabitq. eā in introitu tabernaculi testimonij. Et D
fundent filij Aaron sanguinem eius per 14
altaris circuitum. * Tollentq. ex ea in pastum ignis dominici, adipem qui operit ventrem, & qui tegit vniuersa vi- 15
talia: * duos renunculos cum reticulo, quod est super eos iuxta ilia, & aruinā 16
iecoris cum renunculis: * adolebitq. ea super altare sacerdos in alimoniā ignis, & suauissimi odoris. Omnis adeps, Do- 17
mini erit * iure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinē nec adipē omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
2 dicens: * Loquere filijs Israel: Anima,
A quæ peccauerit per ignorantiam, & de vniuersis mandatis Domini, quæ præcepit vt non fierent, quippiam fecerit:
3 * si sacerdos, qui vnctus est, peccauerit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Do-
4 mino: * & adducet illum ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino, ponetq. manum super caput eius, & im-
5 molabit eum Domino. * Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum
6 in tabernaculum testimonij. * Cumq. intinxerit digitum in sanguine, asperget
B eo septies coram Domino contra velū
7 Sanctuarij. * ponetq. de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonij. omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi.
8 * Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit quàm om-
9 nia quæ intrinsecus sunt: * duos renunculos & reticulum quod est super eos iuxta ilia, & adipem iecoris cum renū-
10 culis, * sicut aufertur de vitulo hostiæ
C pacificorum: & adolebit ea super altare
11 holocausti. * Pellem vero & omnes carnes cum capite & pedibus & intestinis
12 & fimo, * & reliquo corpore efferet extra

ra castra in locum mundum, vbi cineres effundi solent: incendetq. ea super lignorum struem, quæ in loco effusorũ cinerum cremabũtur. * Quòd si omnis turba Israel ignorauerit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini 13
est,* & postea intellexerit peccatum suũ, 14
offeret pro peccato suo vitulum, adducetq. eum ad ostium tabernaculi.* Et po- 15
nent seniores populi manus super caput D
eius coram Domino. Immolatoq. vitulo in conspectu Domini,* inferet sacerdos, 16
qui vnctus est, de sanguine eius in tabernaculũ testimonij,* tincto digito aspergens septies contra velum. * ponetq. de 17 18
eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonij: reliquum autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonij. * Omnemq. eius adipem tollet, & ado- 19
lebit super altare: * sic faciens & de hoc 20
vitulo quo modo fecit & prius: & rogãte pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus. * Ipsum autem vitulum effe- 21
ret extra castra, atque comburet sicut & priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis. * Si peccauerit princeps, & 22
fecerit vnum e pluribus per ignorantiã, E
quod Domini lege prohibetur:* & po- 23
stea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum. * Ponetq. manum suã super 24
caput eius: cumq. immolauerit eum in loco vbi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est,* tin- 25
get sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, & reliquum fundens ad basim eius.* Adipem vero adolebit supra, sicut 26
in victimis pacificorum fieri solet: rogabitq. pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. * Quòd si peccaue- 27
rit anima per ignorantiam, de populo F
terræ, vt faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,* & cognouerit peccatum suum, of- 28
feret capram immaculatam. * Ponetq. 29
manum super caput hostiæ quæ pro peccato est, & immolabit eam in loco holocausti. * Tolletq. sacerdos de sanguine in 30
digito suo: & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius. * Omnem autem adipem auferens, sicut 31
G auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suauitatis Domino: rogabitq. pro eo, & di-
32 mittetur ei. * Sin autẽ de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ouem scilicet immaculatam; * ponet manum
33 super caput eius, & immolabit eam in loco vbi solent cædi holocaustorum ho-
34 stiæ. * Sumetq. sacerdos de sanguine eius digito suo, & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad ba-
35 sim eius. * Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis: cremabit super altare in incensum Domini: rogabitq. pro eo, & pro peccato eius, & dimittetur ei.

CAP. V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocẽ
A iurantis, testisq. fuerit quòd aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicauerit,
2 portabit iniquitatem suam.* Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, siue quod occisum a bestia est, aut per se mortuũ, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, & deli-
3 quit: * & si tetigerit quidquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem, qua pollui solet, oblitaq. co-
4 gnouerit postea, subiacebit delicto.* Anima, quæ iurauerit, & protulerit labijs suis vt vel male quid faceret, vel bene, & idipsum iuramento & sermone firmauerit, oblitaq. postea intellexerit delictum suũ,
5 * agat pœnitentiam pro peccato, * & of-
6 ferat de gregibus agnam siue capram,
B orabitq. pro ea sacerdos & pro peccato
7 eius: * sin autem non potuerit offerre pecus, offerat ‖ duos turtures, vel duos pullos columbarũ Domino, vnum pro pec- ‖ Inf 12. d. 8. Luc. 2. d. 24
8 cato, & alterum in holocaustum, * dabitq. eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput eius ad pennulas, ita vt collo hæreat, & non pe-
9 nitus abrumpatur. * Et asperget de sanguine eius parietem altaris. quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum eius, quia pro pecca-
10 to est. * Alterum vero adolebit in holocaustum, vt fieri solet: rogabitq. pro eo sacerdos & pro peccato eius, & dimitte-
11 tur ei. * Quòd si non quiuerit manus

Digitized by Google

eius duos offerre turtures, aut duos pul- C
los columbarum, offeret pro peccato
suo similæ partem ephi decimam. non
mittet in eam oleum, nec thuris ali-
quid imponet, quia pro peccato est.
* tradetq. eam sacerdoti: qui plenum ex 12
ea pugillum hauriens, cremabit super
altare in monimentum eius qui obtu-
lerit, * rogans pro illo & expians, reli- 13
quam vero partem ipse habebit in mu-
nere. * Locutusq. est Dominus ad Moy- 14
sen, dicens: * Anima si præuaricans ce- 15
remonias, per errorem in his, quæ Do-
mino sunt sanctificata, peccauerit, of-
feret pro delicto suo arietem immacu-
latum de gregibus, qui emi potest duo- D
bus siclis, iuxta pondus Sanctuarij: * ip- 16
sumq. quod intulit damni restituet, &
quintam partem ponet supra, tradens
sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens
arietem, & dimittetur ei. * Anima si 17
peccauerit per ignorantiam, feceritq.
vnum ex his quæ Domini lege prohi-
bentur, & peccati rea intellexerit ini-
quitatem suam, * offeret arietem imma- 18
culatum de gregibus sacerdoti, iuxta
mensuram, æstimationemq. peccati: qui
orabit pro eo, quia nesciens fecerit: &
dimittetur ei, * quia per errorem deli- 19
quit in Dominum.

CAP. VI.

LOcutus est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Anima quæ peccauerit, & 2
contempto Domino, negauerit proxi- A
mo suo depositum quod fidei eius cre-
ditum fuerat, vel vi aliquid extorserit,
Num. 5. a. 6 aut calumniam fecerit, * siue rem per- 3
ditam inuenerit, & inficians insuper pe-
ierauerit, & quodlibet aliud ex pluri-
bus fecerit, in quibus solent peccare ho-
mines, * conuicta delicti, reddet * omnia 4
quæ per fraudem voluit obtinere, inte- 5
gra, & quintam insuper partem domi-
no cui damnum intulerat. * Pro pecca- 6
to autem suo offeret arietem immacu-
latum de grege, & dabit eum sacerdo-
ti, iuxta æstimationem, mensuramq. de-
licti: * qui rogabit pro eo coram Domi- 7
no, & dimittetur illi pro singulis quæ
faciendo peccauit. * Locutusq. est Do- 8
minus ad Moysen, dicens: * Præcipe Aa- 9
ron & filijs eius: Hæc est lex holocausti: B
Cremabitur in altari tota nocte vsque
10 mane: ignis ex eodem altari erit. * ve-
stietur tunica sacerdos & feminalibus li-
neis: tolletq. cineres, quos vorans ignis
11 exussit, & ponens iuxta altare, * spolia-
bitur prioribus vestimentis, indutusq.
alijs, efferet eos extra castra, & in loco
mundissimo vsque ad fauillam consumi
12 faciet. * Ignis autem in altari semper ar-
debit, quem nutriet sacerdos subijciens
ligna mane per singulos dies, & impo-
sito holocausto, desuper adolebit adipes
13 pacificorum. * Ignis est iste perpetuus,
14 qui numquam deficiet in altari. * Hæc
est lex sacrificij & libamẽtorum, quæ of-
ferent filij Aaron coram Domino, & corã
15 altari. * Tollet sacerdos pugillum similæ,
quæ conspersa est oleo, & totum thus,
quod super similam positum est: adole-
bitq. illud in altari in monimentum odo-
16 ris suauissimi Domino: * reliquam autẽ
C partem similæ comedet Aaron cum fi-
lijs suis, absque fermento: & comedet in
17 loco Sancto Atrij tabernaculi. * Ideo au-
tem non fermentabitur, quia pars eius
in Domini offertur incensum. Sanctum
sanctorum erit, sicut pro peccato atque
18 delicto. * Mares tantum stirpis Aaron co-
medent illud. Legitimum ac sempiter-
num erit in generationibus vestris de sa-
crificijs Domini. omnis, qui tetigerit il-
19 la, sanctificabitur. * Locutusq. est Domi-
20 nus ad Moysen, dicens: * Hæc est oblatio
Aaron, & filiorum eius, quam offerre
debent Domino in die vnctionis suæ. De-
cimam partem ephi offerent similæ in sa-
crificio sempiterno, medium eius mane,
21 & medium eius vespere: * quæ in sarta-
gine oleo conspersa frigetur. Offeret au-
tem eam calidam in odorem suauissimũ
22 Domino * sacerdos, qui iure patri suc-
cesserit, & tota cremabitur in altari.
23 * Omne enim sacrificium sacerdotũ igne
D consumetur, nec quisquam comedet ex
24 eo. * Locutus est autẽ Dominus ad Moy-
25 sen, dicens: * Loquere Aaron & filijs e-
ius: Ista est lex hostiæ pro peccato: In lo-
co vbi offertur holocaustum, immolabi-
tur coram Domino. Sanctum sanctorum
26 est. * Sacerdos qui offert, comedet eam
in loco sancto, in atrio tabernaculi.
27 * Quidquid tetigerit carnes eius, sancti-
ficabitur. Si de sanguine illius vestis fue-
rit aspersa, lauabitur in loco sancto.

Vas

Digitized by Google

*Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur. quòd si vas æneũ fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua. *Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus eius, quia Sanctum sanctorum est. *Hostia enim quæ cæditur pro peccato, ||cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonij ad expiandũ in Sãctuario, nõ comedetur, sed comburetur igni.

Hebr. 13. b. 11 sup. 4. a. 5

CAP. VII.

HÆc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est: *idcirco vbi immolabitur holocaustũ, mactabitur & victima pro delicto: sanguis eius per gyrum altaris fundetur. *Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia: *Duos renunculos, & pinguedinem quæ iuxta ilia est, reticulumq. iecoris cũ renunculis. *& adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto. *Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est. *Sicut pro peccato offertur hostia, ita & pro delicto: vtriusque hostiæ lex vna erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit. *Sacerdos qui offert holocausti victimã, habebit pellem eius. *Et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur, eius erit sacerdotis a quo offertur: *siue oleo conspersa, siue arida fuerint, cũctis filijs Aaron mensura æqua per singulos diuidetur. *Hæc est lex hostiæ pacificorũ quæ offertur Domino. *Si pro gratiarũ actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamq. similam, & collyridas olei admistione conspersas: *panes quoque fermẽtatos cum hostia gratiarũ, quæ immolatur pro pacificis: *ex quibus vnus pro primitijs offeretur Domino, & erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem. *cuius carnes eadem comedẽtur die, nec remanebit ex eis quidquam vsque mane. *Si voto, vel sponte quispiã obtulerit hostiam, eadẽ similiter edetur die; sed & si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est: *quidquid autem tertius inuenerit dies, ignis absumet. *si quis de carnibus victimæ pacificorũ die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio cõtaminauerit, præuaricationis rea erit. *Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mũdus, vescetur ex ea. *Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis. *Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel iumenti, siue omnis rei, quæ polluere potest, & comederit de huiuscemodi carnibus, interibit de populis suis. *Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicens: *Loquere filijs Israel: Adipem ouis, & bouis, & capræ non comedetis. *Adipem cadaueris morticini, & eius animalis, quod a bestia captum est, habebitis in varios vsus. *Si quis adipẽ, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo. *Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de auibus quàm de pecoribus. *Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis. *Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicẽs: *Loquere filijs Israel, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul & sacrificium, id est, libamenta eius. *tenebit manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cumq. ambo oblata Domino consecrauerit, tradet sacerdoti, *qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aaron, & filiorũ eius. *armus quoque dexter de pacificorum hostijs cedet in primitias sacerdotis. *Qui obtulerit sanguinem & adipem, filiorum Aaron, ipse habebit & armum dextrum in portione sua. *Pectusculũ enim eleuationis, & armũ separationis tuli a filijs Israel de hostijs eorũ pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filijs eius lege perpetua, ab omni populo Israel. *Hæc est vnctio Aaron & filiorũ eius in ceremonijs Domini die qua obtulit eos Moyses, vt sacerdotio fungerẽtur, *& quæ præcepit eis dari Dominus a filijs Israel religione perpetua in generationibus suis. *Ista est lex holocausti, & sacrificij pro peccato atque delicto, & pro consecratione & pacificorum victimis: *quã constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandauit filijs Israel vt offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

19 C 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 D 31 32 33 34 35 36 37 38

Digitized by Google

CAP. VIII.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Tolle Aaron cum filijs suis, 2
vestes eorum, & vnctionis oleum, vi- A
tulum pro peccato, duos arietes, cani-
strum cum azymis, * & congregabis om- 3
nem cœtum ad ostiũ tabernaculi. * Fe- 4
cit Moyses vt Dominus imperauerat.
Congregataq. omni turba ante fores ta-
bernaculi, * ait: Iste est sermo, quem 5
iussit Dominus fieri. * Statimq. obtulit 6
Aaron & filios eius. Cumq. lauisset eos,
* vestiuit pontificem subucula linea, ac- 7
cingens eum balteo, & induens eum
tunica hyacinthina, & desuper hume-
rale imposuit, * quod astringens cingu- 8
lo aptauit rationali, in quo erat Doctri-
na & Veritas. * Cidari quoque texit ca- 9
put: & super eam, contra frontem, po- B
suit laminam auream consecratam in
sanctificatione, sicut præceperat ei Do-
minus. * Tulit & vnctionis oleum, quo 10
liniuit tabernaculum cum omni supel-
lectili sua. * Cumq. sanctificans asper- 11
sisset altare septem vicibus, vnxit illud,
& omnia vasa eius, labrumq. cum basi
§Eccl.45.c.18 sua sanctificauit oleo. * ‖ Quod fundẽs 12
super caput Aaron, vnxit eum, & con-
secrauit: * filios quoque eius oblatos ve- 13
stiuit tunicis lineis, & cinxit balteis, im-
posuitq. mitras, vt iusserat Dominus.
* Obtulit & vitulũ pro peccato. cumq. 14
super caput eius posuisset Aaron, & filij C
eius manus suas, * immolauit eum: hau- 15
riens sanguinem, & tincto digito, teti-
git cornua altaris per gyrum. quo ex-
piato & sanctificato, fudit reliquum san-
guinem ad fundamenta eius. * Adipem 16
vero qui erat super vitalia, & reticulum
iecoris, duosq. renũculos, cum aruinulis
suis adoleuit super altare: * vitulum cũ 17
pelle, & carnibus, & fimo, cremans extra
castra, sicut præceperat Dominus. * Ob- 18
tulit & arietem in holocaustum: super
cuius caput cum imposuissent Aaron &
filij eius manus suas, * immolauit eum, & 19
fudit sanguinẽ eius per circuitũ altaris.
* Ipsumq. arietem in frusta cõcidens, ca- 20
put eius, & artus, & adipẽ adoleuit igni,
* lotis prius intestinis & pedibus. totũq. 21
simul arietem incendit super altare, eo D
quòd esset holocaustum suauissimi odo-
ris Domino, sicut præceperat ei. * Obtu- 22
lit & arietem secundum, in consecratio-
ne sacerdotum: posueruntq. super caput
eius Aaron & filij eius manus suas. * quẽ 23
cum immolasset Moyses, sumens de san-
guine eius, tetigit extremũ auriculæ dex-
træ Aaron, & pollicem manus eius dex-
træ, similiter & pedis. * Obtulit & filios 24
E Aaron. cumq. de sanguine arietis immo-
lati tetigisset extremum auriculæ singu-
lorum dextræ, & pollices manus ac pe-
dis dextri, reliquum fudit super altare,
per circuitum: * adipem vero, & caudã, 25
omnemq. pinguedinem quæ operit in-
testina, reticulumq. iecoris, & duos re-
nes cum adipibus suis, & armo dextro se-
parauit. * Tollens autem de canistro azy- 26
morum, quod erat coram Domino, pa-
nem absque fermento, & collyridam cõ-
spersam oleo, laganũq. posuit super adi-
pes, & armum dextrum, * tradens simul 27
omnia Aaron & filijs eius. Qui postquã
leuauerunt ea coram Domino, * rursum 28
F suscepta de manibus eorum, adoleuit su-
per altare holocausti, eo quòd consecra-
tionis esset oblatio, in odorem suauita-
tis, sacrificij Domino. * Tulitq. pectusculum 29
eleuans illud coram Domino, de
ariete consecrationis in partem suam, si-
cut præceperat ei Dominus. * Assumẽsq. 30
vnguentum, & sanguinem qui erat in al-
tari, aspersit super Aaron & vestimenta
eius, & super filios illius ac vestes eorũ.
* Cumq. sanctificasset eos in vestitu suo, 31
præcepit eis, dicens: Coquite carnes an-
te fores tabernaculi, & ibi comedite eas,
G panes quoque consecrationis edite, qui
positi sunt in canistro, sicut præcepit
mihi Dominus, dicens: ‖ Aaron & filij ‖ Exo.29.f.32
eius comedent eos: * quidquid autem 32 Inf.29. b.9
reliquum fuerit de carne & panibus,
ignis absumet. * De ostio quoque ta- 33
bernaculi non exibitis septem diebus,
vsque ad diem quo complebitur tempus
consecrationis vestræ. septem enim die-
bus finitur consecratio: * sicut & impræ- 34
sentiarum factum est, vt ritus sacrificij
compleretur. * Die ac nocte manebitis 35
in tabernaculo obseruãtes custodias Do-
mini, ne moriamini: sic enim mihi præ-
ceptum est. * Feceruntq. Aaron & filij 36
eius cũcta quæ locutus est Dominus per
manum Moysi.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IX.

FACto autem octauo die, vocauit Moy- 1
ses Aaron & filios eius, ac maiores A
natu Israel, dixitq. ad Aaron: * ‖ Tolle de 2
armento vitulum pro peccato, & arietē
in holocaustum, vtrumque immaculatū,
& offer illos coram Domino. * Et ad fi- 3
lios Israel loquéris: Tollite hircum pro
peccato, & vitulum, atque agnum anni-
culos, & sine macula in holocaustum,
* bouem & arietem pro pacificis: &c 4
immolate eos coram Domino, in sacri-
ficio singulorum similā conspersam oleo
offerentes. hodie enim Dominus appa-
rebit vobis. * Tulerunt ergo cuncta quæ 5
iusserat Moyses ad ostium tabernaculi: B
vbi cum omnis multitudo astaret, * ait 6
Moyses: Iste est sermo, quem præcepit
Dominus: facite, & apparebit vobis glo-
ria eius. * Et dixit ad Aaron: Accede 7
ad altare, & immola pro peccato tuo:
offer holocaustum, & deprecare pro te
& pro populo. cumq. mactaueris hostiā
populi, ora pro eo, sicut præcepit Domi-
nus. * Statimq. Aaron accedens ad al- 8
tare, immolauit vitulum pro peccato
suo: * cuius sanguinem obtulerunt ei fi- 9
lij sui: in quo tingens digitum, tetigit
cornua altaris, & fudit residuum ad ba-
sim eius. * Adipemq. & renunculos, ac 10
reticulum iecoris, quæ sunt pro pecca-
to, adoleuit super altare, sicut præcepe-
rat Dominus Moysi: * carnes vero & pel- 11
lē eius extra castra combussit igni. * Im- 12
molauit & holocausti victimam: obtu-
leruntq. ei filij sui sanguinem eius, quem
fudit per altaris circuitum. * ipsam etiā 13
hostiam in frusta concisam, cum capite
& membris singulis obtulerūt. quæ om-
nia super altare cremauit igni, * lotis 14
aqua prius intestinis & pedibus. * Et 15
pro peccato populi offerens, mactauit
hircum: expiatoq. altari, * fecit holo- 16
caustum, * addens in sacrificio libamen- 17
ta, quæ pariter offeruntur, & adoleus ea
super altare, absque ceremonijs holocau-
sti matutini. * Immolauit & bouem at- 18
que arietem, hostias pacificas populi:
obtuleruntq. ei filij sui sanguinē, quem
fudit super altare in circuitum. * Adi- 19
pem autem bouis, & caudam arietis, D
renunculosq. cum adipibus suis, & re-
ticulum iecoris * posuerunt super pecto- 20
ra. cumq. cremati essent adipes super
altare, * pectora eorum, & armos dex- 21
tros separauit Aaron, eleuans coram Do-
mino, sicut præceperat Moyses. * Et ex- 22
tendens manus ad populum, benedixit
ei. Sicq. completis hostijs pro peccato,
& holocaustis, & pacificis, descendit.
* Ingressi autem Moyses & Aaron in ta- 23
bernaculū testimonij, & deinceps egres-
si benedixerūt populo. ‖ Apparuitq. glo- ‖ 2.Mac.2.c.22
ria Domini omni multitudini: * & ecce 24
egressus ignis a Domino, deuorauit ho-
locaustū, & adipes qui erant super alta-
re. Quod cum vidissent turbæ, laudaue-
runt Dominum, ruentes in facies suas.

CAP. X.

1 ARreptisq. Nadab, & Abiu filij Aaron
A thuribulis, ‖ posuerunt ignem, & ‖ Num.3.2.4
incensum desuper, offerentes coram Do- 26.g.26
mino ignem alienum: quod eis præce- 1.Par.24.2.2
2 ptum non erat. * Egressusq. ignis a
Domino, deuorauit eos, &c mortui sunt
3 coram Domino. * Dixitq. Moyses ad
Aaron: Hoc est quod locutus est Domi-
nus: Sanctificabor in ijs, qui appropin-
quant mihi, & in conspectu omnis po-
puli glorificabor. Quod audiens tacuit
4 Aaron. * Vocatis autem Moyses Misae-
le, & Elisaphan filijs Oziel, patrui Aa-
ron, ait ad eos: Ite & tollite fratres
vestros de conspectu Sanctuarij, & aspor-
5 tate extra castra. * Confestimq. pergen-
tes, tulerunt eos sicut iacebant, vestitos
lineis tunicis, & eiecerunt foras, vt si-
6 bi fuerat imperatum. * Locutusq. est
B Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, &c
Ithamar filios eius: Capita vestra nolite
nudare, & vestimenta nolite scindere,
ne forte moriamini, & super omnē cœ-
tum oriatur indignatio. Fratres vestri,
& omnis domus Israel plangant incen-
7 dium quod Dominus suscitauit: * vos
autem non egrediemini fores taberna-
culi, alioquin peribitis: oleum quippe
sanctæ vnctionis est super vos. Qui fe-
cerunt omnia iuxta præceptum Moysi.
8 * Dixit quoque Dominus ad Aaron:
9 * Vinum, & omne quod inebriare potest,
non bibetis tu & filij tui, quando intratis
in tabernaculum testimonij, ne moria-
mini: quia præceptum sempiternum est
10 in generationes vestras. * Et vt habeatis

Digitized by Google

scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum: * doceatisq. filios Israel omnia legitima 11
mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi. * Locutusq est Moyses ad 12
Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios C
eius, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, & comedite illud absque fermento iuxta altare, quia Sanctum sanctorũ est. * Comedetis autem in loco sancto: 13
quod datũ est tibi & filijs tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi. * Pectusculum quoque quod ob- 14
latum est, & armum qui separatus est, edetis in loco mũdissimo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum. tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostijs salutaribus filiorum Israel: * eo quòd armum & pe- 15
ctus, & adipes qui cremantur in altari, eleuauerunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos lege per-
|| 2.Mac. 2. c. 11 petua, sicut præcepit Dominus. * || Inter 16
hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro pec- D
cato, cum quæreret Moyses, exustum reperit: iratusq. contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait: * Cur non comedistis hostiã pro pecca- 17
to in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, & data vobis vt portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini, * præsertim cum de sangui- 18
ne illius non sit illatum intra sancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi? * Respondit 19
Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato, & holocaustum coram Domino: mihi autem accidit quod vides. quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremonijs mente lugubri? * Quod cum audisset Moyses, recepit sa- 20
tisfactionem.

CAP. XI.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen & 1
Aaron, dicens: * Dicite filijs Israel: 2
|| Deu. 14. a. 3 || Hæc sunt animalia quæ comedere de- A
betis de cunctis animãtibus terræ: * Omne quod habet diuisam vngulã, & ruminat in pecoribus, comedetis. * Quidquid 4
autẽ ruminat quidẽ, & habet vngulã, sed non diuidit eam, sicut camelus & cetera, non comedetis illud, & inter immũ-
5 da reputabitis. * Chœrogryllus qui ru-
minat, vngulamq. non diuidit, immun-
6 dus est. * Lepus quoque: nam & ipse ru-
7 minat, sed vngulam non diuidit. * Et
|| sus: qui cum vngulam diuidat, non ru- || 2.Mac. 6. d. 18
8 minat. * horum carnibus non vescemi-
ni, nec cadauera contingetis, quia im-
9 munda sunt vobis. * Hæc sunt quæ gi-
B gnuntur in aquis, & vesci licitum est.
Omne quod habet pinnulas & squamas, tam in mari quàm in fluminibus & sta-
10 gnis, comedetis. * Quidquid autem pin-
nulas & squamas non habet eorum quæ
in aquis mouentur & viuunt, abomina-
11 bile vobis, * execrandumq. erit, carnes
eorum non comedetis, & morticina vi-
12 tabitis. * Cuncta quæ non habent pinnu-
las & squamas in aquis, polluta erunt.
13 * Hæc sunt quæ de auibus comedere non
debetis, & vitanda sunt vobis: Aquilam,
14 & gryphem, & haliæetum, * & miluum
15 ac vulturem iuxta genus suum, * & om-
ne coruini generis in similitudinem suã,
16 * struthionem, & noctuam, & larum, &
17 accipitrem iuxta genus suum: * bubonẽ,
18 & mergulum, & ibin, * & cygnum, &
19 onocrotalum, & porphyrionem, * hero-
C dionem & charadrion iuxta genus suũ,
vpupam quoque, & vespertilionem.
20 * Omne de volucribus quod graditur
super quattuor pedes, abominabile erit
21 vobis. * Quidquid autem ambulat qui-
dem super quattuor pedes, sed habet lõ-
giora retro crura, per quæ salit super
22 terram, * comedere debetis, vt est bru-
chus in genere suo, & attacus atque
ophiomachus, ac locusta, singula iuxta
23 genus suum. * Quidquid autem ex vo-
lucribus quattuor tantum habet pedes,
24 execrabile erit vobis: * & quicumque
D morticina eorum tetigerit, polluetur, &
25 erit immundus vsque ad vesperum: * &
si necesse fuerit vt portet quippiam horum mortuum, lauabit vestimenta sua, & immundus erit vsque ad occasum so-
26 lis. * Omne animal quod habet quidem
vngulam, sed non diuidit eam, nec ru-
minat, immundum erit: & qui tetigerit
27 illud, contaminabitur. * Quod ambulat
super manus ex cunctis animantibus,
quæ incedunt quadrupedia, immundum
erit: qui tetigerit morticina eorum,
28 polluetur vsque ad vesperum. * Et qui
portauerit huiuscemodi cadauera, laua-
bit

Digitized by Google

bit vestimenta sua, & immundus erit
vsque ad vesperum: quia omnia hæc im-
munda sunt vobis.* Hæc quoque inter 29
polluta reputabuntur de his, quæ mo-
E uentur in terra, mustela & mus & cro-
codilus, singula iuxta genus suum,* my- 30
gale, & chamæleon, & stellio, & lacerta,
& talpa: * omnia hæc immunda sunt. 31
Qui tetigerit morticina eorum, immun-
dus erit vsque ad vesperum: * & super 32
quod ceciderit quidquam de morticinis
eorum, polluetur tam vas ligneum &
vestimentum, quàm pelles & cilicia: &
in quocumque fit opus, tingentur aqua,
& polluta erunt vsque ad vesperum, &
sic postea mundabuntur. * Vas autem 33
fictile, in quod horum quidquam intro
ceciderit, polluetur, & idcirco frangen-
dum est.* Omnis cibus, quem comede- 34
tis, si fusa fuerit super eum aqua, im-
mundus erit: & omne liquens quod bi-
bitur de vniuerso vase, immundũ erit.
* Et quidquid de morticinis huiuscemo- 35
F di ceciderit super illud, immundum e-
rit: siue clibani, siue chytropodes, de-
struentur, & immundi erunt. * Fontes 36
vero & cisternæ, & omnis aquarũ con-
gregatio munda erit. Qui morticinum
eorum tetigerit, polluetur.* Si cecide- 37
rit super sementem, non polluet eam.
* Si autem quispiam aqua sementem per- 38
D fuderit, & postea morticinis tacta fue-
rit, illico polluetur.* Si mortuum fue- 39
rit animal, quod licet vobis comedere,
qui cadauer eius tetigerit, immundus
erit vsque ad vesperum: * & qui come- 40
derit ex eo quippiam, siue portauerit;
lauabit vestimenta sua, & immundus
erit vsque ad vesperum. * Omne quod 41
reptat super terram, abominabile erit,
nec assumetur in cibum. * Quidquid 42
G super pectus quadrupes graditur, & mul-
tos habet pedes, siue per humum trahi-
tur, non comedetis, quia abominabi-
le est. * Nolite contaminare animas ve- 43
stras, nec tangatis quidquam eorum, ne
1 Pet. 1. c. 15 immundi sitis. * Ego enim sum Domi- 44
nus Deus vester: ‖ sancti estote, quia
ego sanctus sum. Ne polluatis animas
vestras in omni reptili quod mouetur su-
per terram. * Ego enim sum Dominus, 45
qui eduxi vos de Terra Ægypti, vt es-
sem vobis in Deum. Sancti eritis, quia
ego sanctus sum. * Ista est lex animan- 46
tium ac volucrum, & omnis animæ vi-
uentis, quæ mouetur in aqua, & reptat
47 in terra,* vt differẽtias noueritis mundi,
& immundi, & sciatis quid comedere
& quid respuere debeatis.

CAP. XII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
2 dicens:* Loquere filijs Israel, & di-
A ces ad eos: ‖ Mulier, si suscepto semine ‖ Luc. 2. c. 22
pepererit masculũ, immunda erit septem Ioan. 7. c. 12
diebus iuxta dies separationis menstruæ.
3 * ‖ Et die octauo circumcidetur infantu- ‖ Luc. 2. c. 21
4 lus: * ipsa vero triginta tribus diebus
B manebit in sanguine purificationis suæ.
Omne sanctum non tanget, nec ingre-
dietur in Sanctuarium, donec impleantur
5 dies purificationis suæ. * Sin autem
feminam pepererit, immunda erit dua-
bus hebdomadibus iuxta ritum fluxus
menstrui, & sexaginta sex diebus mane-
6 bit in sanguine purificationis suæ.* Cũq.
C expleti fuerint dies purificationis suæ,
pro filio, siue pro filia, deferet agnum
anniculum in holocaustum, & pullum
columbæ siue turturem pro peccato, ad
ostium tabernaculi testimonij, & tradet
7 sacerdoti * qui offeret illa coram Domi-
no, & orabit pro ea, & sic mundabi-
D tur a profluuio sanguinis sui. ista est lex
8 parientis masculum aut feminã.* Quòd
si non inuenerit manus eius, nec potue-
rit offerre agnum, sumet ‖ duos turtu- ‖ Sup. 5. c. 11
res vel duos pullos columbarum, vnum Luc. 2. d. 24
in holocaustum, & alterum pro pecca-
to. orabitq. pro ea sacerdos, & sic mun-
dabitur.

CAP. XIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
2 & Aaron, dicens:* Homo, in cuius
A cute & carne ortus fuerit diuersus color
siue pustula, aut quasi lucens quippiam,
id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron
sacerdotem, vel ad vnum quemlibet fi-
3 liorum eius.* Qui cum viderit lepram
in cute, & pilos in album mutatos co-
lorem, ipsamq. speciem lepræ humilio-
rem cute & carne reliqua; plaga lepræ
est, & ad arbitrium eius separabitur.
4 * Sin autem lucens candor fuerit in cu-
te, nec humilior carne reliqua, & pili

Digitized by Google

coloris pristini, recludet eum sacerdos
septem diebus, * & considerabit die se- 5
ptimo: & siquidem lepra vltra non cre-
uerit, nec transierit in cute priores ter-
minos, rursum recludet eum septem
diebus alijs. * Et die septimo contem- 6
plabitur: si obscurior fuerit lepra, &
non creuerit in cute, mundabit eum,
quia scabies est: lauabitq. homo vesti-
menta sua, & mundus erit. * Quòd si 7
postquam a sacerdote visus est, & red- B
ditus munditiæ, iterum lepra creuerit;
adducetur ad eum, * & immunditiæ 8
condemnabitur. * Plaga lepræ si fuerit 9
in homine, adducetur ad sacerdotem,
* & videbit eum. Cumq. color albus 10
in cute fuerit, & capillorum mutaue-
rit aspectum, ipsa quoque caro viua ap-
paruerit: * lepra vetustissima iudicabi- 11
tur, atque inolita cuti. Contaminabit
itaque eum sacerdos, & non recludet,
quia perspicuæ immunditiæ est. * Sin 12
autem efflorueritdiscurrens lepra in cu-
te, & operuerit omnem cutem a capite
vsque ad pedes, quidquid sub aspectum
oculorum cadit, * considerabit eum 13
sacerdos, & teneri lepra mundissima
iudicabit: eo quòd omnis in candorem
versa sit, & idcirco homo mundus e-
rit. * Quando vero caro viuens in eo 14
apparuerit, * tunc sacerdotis iudicio pol- 15
luetur, & inter immundos reputabitur.
caro enim viua si lepra aspergitur, im-
munda est. * Quòd si rursum versa 16
fuerit in alborem, & totum hominem C
operuerit, * considerabit eum sacerdos, 17
& mundum esse decernet. * Caro au- 18
tem & cutis in qua vlcus natum est &
sanatum, * & in loco vlceris cicatrix al- 19
ba apparuerit, siue subrufa, adducetur
homo ad sacerdotem: * qui cum vide- 20
rit locum lepræ humiliorem carne reli-
qua, & pilos versos in candorem, con-
taminabit eum: plaga enim lepræ orta
est in vlcere. * Quòd si pilus colo- 21
ris est pristini, & cicatrix subobscura,
& vicina carne non est humilior, reclu-
det eum septem diebus. * & si quidem 22
creuerit, adiudicabit eum lepræ. * sin 23
autem steterit in loco suo, vlceris
est cicatrix, & homo mundus erit.
* Caro autem & cutis, quam ignis exus- 24
serit, & sanata albam siue rufam habue-
rit cicatricem, * considerabit eam sacer- 25
dos, & ecce versa est in alborem, & lo-
cus eius reliqua cute est humilior: con-
taminabit eum, quia plaga lepræ in ci-
26 catrice orta est. * Quod si pilorum
D color non fuerit immutatus, nec humi-
lior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ
species fuerit subobscura, recludet eum
27 septem diebus, * & die septimo con-
templabitur: si creuerit in cute lepra,
28 contaminabit eum. * sin autem in loco
suo candor steterit non satis clarus, pla-
ga combustionis est, & idcirco munda-
29 bitur, quia cicatrix est combusturæ. * Vir,
siue mulier, in cuius capite vel barba
germinauerit lepra, videbit eos sacerdos.
30 * & siquidem humilior fuerit locus car-
ne reliqua, & capillus flauus, solitoq;
subtilior; contaminabit eos, quia lepra
31 capitis ac barbæ est. * Sin autem vide-
rit locum maculæ æqualem vicinæ car-
ni, & capillum nigrum: recludet eum se-
32 ptem diebus, * & die septimo intuebitur.
E Si non creuerit macula, & capillus sui co
loris est, & locus plagæ carni reliquæ æ-
33 qualis: * radetur homo absque loco ma-
culæ, & includetur septem diebus alijs.
34 * Si die septimo visa fuerit stetisse plaga
in loco suo, nec humilior carne reliqua,
mundabit eum, lotisq. vestibus suis mun-
35 dus erit. * Sin autem post emundationem
36 rursus creuerit macula in cute, * non quæ-
ret amplius vtrum capillus in flauum co
lorem sit immutatus, quia aperte immũ-
37 dus est. * Porro si steterit macula, & ca-
pilli nigri fuerint, nouerit hominem sa-
natum esse, & confidenter eum pronun-
38 ciet mundum. * Vir, siue mulier, in cu-
39 ius cute candor apparuerit, * intuebitur
eos sacerdos. si deprehenderit subobscu-
rum alborem lucere in cute, sciat non
esse lepram, sed maculam coloris candi-
40 di, & hominem mundum. * Vir, de cuius
capite capilli fluunt, caluus & mundus
41 est: * & si a fronte ceciderint pili, recalua-
42 ster & mundus est. * Sin autẽ in caluitio
F siue in recaluatione albus vel rufus color
43 fuerit exortus, * & hoc sacerdos viderit,
condemnabit eum haud dubie lepræ,
44 quæ orta est in caluitio. * Quicumque
ergo maculatus fuerit lepra, & separatus
45 est ad arbitrium sacerdotis, * habebit
vestimenta dissuta, caput nudum, os
veste contectum, contaminatum ac sor-
46 didum se clamabit. * Omni tempore

quo

Digitized by Google

quo leprosus est, & immundus, solus habitabit extra castra. * Vestis lanea siue linea, quæ lepram habuerit * in stamine atque subtegmine, aut certè pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, * si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturq. sacerdoti. * qui consideratam recludet septē diebus: * & die septimo rursus aspiciēs si deprehenderit creuisse, lepra perseuerans est: pollutum iudicabit vestimentū, & omne in quo fuerit inuēta: * & idcirco comburetur flammis. * Quòd si eam viderit non creuisse, * præcipiet, & lauabunt id, in quo lepra est, recludetq. illud septem diebus alijs. * Et cum viderit faciem quidem pristinam non reuersam, nec tamen creuisse lepram, immūdum iudicabit, & igne comburet, eo quòd infusa sit in superficie vestimenti vel per totum, lepra. * Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eam, & a solido diuidet. * Quòd si vltra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis & vaga: debet igne comburi. * si cessauerit, lauabit aqua ea, quæ pura sunt, secundò, & munda erunt. * Ista est lex lepræ vestimenti lanei & linei, staminis, atque subtegminis, omnisq. supellectilis pelliceæ; quomodo mundari debeat, vel contaminari.

47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59

CAP. XIIII.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, dicens: * Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: ‖ Adducetur ad sacerdotem: * qui egressus de castris, cum inuenerit lepram esse mundatam, * præcipiet ei, qui purificatur, vt offerat duos passeres viuos pro se, quibus vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumq. & hyssopum. * & vnum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuentes: * alium autem viuū cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo tinget in sanguine passeris immolati, * quo asperget illum, qui mundādus est, septies, vt iure purgetur: & dimittet passerem viuum, vt in agrū auolet. * Cumq. lauerit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, & lauabitur aqua: purificatusq. ingredietur castra, ita dūtaxat vt maneat extra tabernaculum suū septem diebus, * & die septimo radet capillos capitis, barbamq. & supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus & corpore, * die octauo assumet duos agnos immaculatos, & ouem anniculam absque macula, & tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, & seorsum olei sextarium. * Cumq. sacerdos purificans hominem, statuerit eum, & hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonij, * tollet agnum, & offeret eum pro delicto, oleiq. sextarium. & oblatis ante Dominum omnibus, * immolabit agnū, vbi solet immolari hostia pro peccato, & holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est. * Assumensq. sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ eius qui mundatur, & super pollices manus dextræ & pedis: * & de olei sextario mittet in manum suam sinistram, * tingetq. digitum dextrum in eo, & asperget coram Domino septies. * quod autem reliquum est olei in læua manu, fundet super extremum auriculæ dextræ eius qui mundatur, & super pollices manus ac pedis dextri, & super sanguinē qui effusus est pro delicto, * & super caput eius. * Rogabitq. pro eo corā Domino, & faciet sacrificium pro peccato. tunc immolabit holocaustum, * & ponet illud in altari cum libamentis suis, & homo rite mundabitur. * Quòd si pauper est, & nō potest manus eius inuenire quæ dicta sunt, pro delicto assumet agnum ad oblationem, vt roget pro eo sacerdos, decimamq. partem similæ consperſæ oleo in sacrificium, & olei sextarium, * ‖ duosq. turtures siue duos pullos columbæ, quorum vnus sit pro peccato, & alter in holocaustum: * offeretq. ea die octauo purificationis suæ sacerdoti, ad ostiū tabernaculi testimonij coram Domino. * qui suscipiēs agnū pro delicto & sextariū olei, leuabit simul: * immolatoq. agno, de sanguine eius ponet super extremū auriculæ dextræ illius qui mūdatur, & super pollices manus eius ac pedis dextri: * olei vero partē mittet in manum suā sinistrā, * in quo tingens digitū dextræ

1 Matt. 8. a. 1 Mar. 1. d. 40 Luc. 5. a. 12

1 2 A 3 4 5 6 7 8 9 B 10 11 12 13 C 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 D 24 25 26 27

‖ Sup. 5. c. 11 12. d. 8 Luc. 2. d. 24

manus

manus asperget septies coram Domino:
* tangetq. extremum dextræ auriculæ il- 28
lius qui mundatur, & pollices manus ac
pedis dextri in loco sanguinis qui effu-
sus est pro delicto: * reliquam autē par- 29
tem olei, quæ est in sinistra manu, mit-
tet super caput purificati, vt placet pro
eo Dominum: * & turturem siue pullū 30
columbæ offeret, * vnum pro delicto, & 31
alterum in holocaustum cum libamen-
tis suis. * Hoc est sacrificium leprosi, 32
qui habere non potest omnia in emun-
dationem sui. * Locutusq. est Dominus 33
ad Moysen & Aaron, dicens: * Cum in- 34
gressi fueritis Terrā Chanaan, quam ego E
dabo vobis in possessionem, si fuerit pla-
ga lepræ in ædibus, * ibit cuius est do- 35
mus, nuncians sacerdoti, & dicet: Quasi
plaga lepræ videtur mihi esse in domo
mea. * At ille præcipiet vt efferant vni- 36
uersa de domo, priusquam ingrediatur
eam, & videat vtrum leprosa sit, ne im-
munda fiant omnia quæ in domo sunt.
Intrabitq. postea vt consideret lepram
domus: * & cum viderit in parietibus 37
illius quasi valliculas pallore siue rubo-
re deformes, & humiliores superficie
reliqua, * egredietur ostium domus, & 38
statim claudet illam septem diebus.
* Reuersusq. die septimo, considerabit 39
eam. si inuenerit creuisse lepram, * iu- 40
bebit erui lapides in quibus lepra est, & F
proijci eos extra ciuitatem in locū im-
mundum: * domum autem ipsam radi 41
intrinsecus per circuitum, & spargi pul-
uerem rasuræ extra vrbem in locū im-
mundum, * lapidesq. alios reponi pro 42
his qui ablati fuerint, & luto alio liniri
domum. * Sin autem postquam eruti 43
sunt lapides, & puluis erasus, & alia ter-
ra lita, * ingressus sacerdos viderit reuer- 44
sam lepram, & parietes respersos macu-
lis, lepra est perseuerans, & immunda
domus: * quam statim destruent, & lapi- 45
des eius ac ligna, atque vniuersum pul-
uerem proijcient extra oppidum in lo-
cum immundum. * Qui intrauerit do- 46
mum quando clausa est, immundus erit
vsque ad vesperum: * & qui dormierit 47
in ea, & comederit quippiam, lauabit
vestimenta sua. * Quòd si introiens sa- 48
cerdos viderit lepram non creuisse in G
domo, postquam denuo lita fuerit, puri-
ficabit eam reddita sanitate: * & in pu- 49
rificationem eius sumet duos passeres,
lignumq. cedrinum, & vermiculum at-
50 que hyssopum: * & immolato vno pas-
sere in vase fictili super aquas viuas,
51 * tollet lignum cedrinum, & hyssopum,
& coccum & passerem viuum, & tinget
omnia in sanguine passeris immolati,
atque in aquis viuentibus, & asperget
52 domum septies, * purificabitq. eam tam
in sanguine passeris quàm in aquis vi-
uentibus, & in passere viuo, lignoq. ce-
drino & hyssopo atque vermiculo.
53 * Cumq. dimiserit passerem auolare in
agrum libere, orabit pro domo, & iure
54 mundabitur. * Ista est lex omnis lepræ
55 & percussuræ, * lepræ vestium & domo-
56 rum, * cicatricis & erumpentium papu-
larum, lucentis maculæ, & in varias spe-
57 cies, coloribus immutatis, * vt possit
sciri quo tempore mundum quid, vel
immundum sit.

CAP. XV.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen &
2 Aaron, dicens: * Loquimini filijs
A Israel, & dicite eis: Vir, qui patitur flu-
3 xum seminis, immundus erit. * Et tunc
iudicabitur huic vitio subiacere, cū per
singula momenta adhæserit carni eius,
4 atque concreuerit fœdus humor. * Om-
ne stratum, in quo dormierit, immun-
5 dum erit, & vbicumque sederit. * Si quis
hominum tetigerit lectum eius, lauabit
vestimenta sua: & ipse lotus aqua, im-
6 mundus erit vsque ad vesperum. * Si
sederit vbi ille sederat, & ipse lauabit
vestimenta sua: & lotus aqua, immūdus
7 erit vsque ad vesperum. * Qui tetigerit
carnem eius, lauabit vestimenta sua: &
ipse lotus aqua, immundus erit vsque ad
8 vesperum. * Si saliuam huiuscemodi ho
mo iecerit super eum qui mundus est,
lauabit vestimenta sua: & lotus aqua,
9 immundus erit vsque ad vesperū. * Sag-
ma, super quo sederit, immundum erit:
10 * & quidquid sub eo fuerit, qui fluxum
B seminis patitur, pollutum erit vsque ad
vesperum. Qui portauerit horum ali-
quid, lauabit vestimenta sua: & ipse lo-
tus aqua, immundus erit vsque ad vespe-
11 rum. * Omnis, quem tetigerit qui talis
est, non lotis ante manibus, lauabit ve-
stimenta sua: & lotus aqua, immundus
erit

Digitized by Google

erit vsque ad vesperum. * Vas fictile 12
quod tetigerit, confringetur: vas autem
ligneum lauabitur aqua. * Si sanatus 13
fuerit qui huiuscemodi sustinet passio-
nem, numerabit septem dies post emũ-
dationem sui, & lotis vestibus & toto
corpore in aquis viuentibus, erit mun-
dus. * Die autẽ octauo sumet duos tur- 14
tures, aut duos pullos columbæ, & ve-
niet in conspectum Domini ad ostium
tabernaculi testimonij, dabitq. eos sa-
cerdoti. * qui faciet vnum pro peccato, 15
& alterum in holocaustum: rogabitq.
pro eo coram Domino, vt emundetur
a fluxu seminis sui. * Vir de quo egre- 16
ditur semen coitus, lauabit aqua omne C
corpus suum: & immundus erit vsque
ad vesperum. * Vestem & pellem, quam 17
habuerit, lauabit aqua, & immunda erit
vsque ad vesperum. * Mulier, cum qua 18
coierit, lauabitur aqua, & immunda erit
vsque ad vesperum. * Mulier, quæ re- 19
deunte mense patitur fluxum sanguinis,
septem diebus separabitur. * Omnis qui 20
tetigerit eam, immundus erit vsque ad
vesperum: * & in quo dormierit vel se- 21
derit diebus separationis suæ, polluetur.
* Qui tetigerit lectum eius, lauabit ve- 22
stimenta sua: & ipse lotus aqua, immun-
dus erit vsque ad vesperũ. * Omne vas, 23
super quo illa sederit, quisquis attige-
rit, lauabit vestimenta sua: & ipse lotus
aqua, pollutus erit vsque ad vesperum.
* Si coierit cum ea vir tempore sangui- 24
nis menstrualis, immundus erit septem D
diebus: & omne stratũ, in quo dormie-
rit, polluetur. * Mulier, quæ patitur mul- 25
tis diebus fluxum sanguinis non in tem-
pore menstruali, vel quæ post menstruũ
sanguinem fluere non cessat, quamdiu
subiacet huic passioni, immunda erit
quasi sit in tempore menstruo. * omne 26
stratum, in quo dormierit, & vas in quo
sederit, pollutum erit. * quicumque te- 27
tigerit ea, lauabit vestimenta sua: & ipse
lotus aqua, immundus erit vsque ad ve-
sperum. * Si steterit sanguis, & fluere 28
cessauerit, numerabit septem dies puri-
ficationis suæ: * & die octauo offeret pro 29
se sacerdoti duos turtures, aut duos pul-
los columbarum ad ostium tabernaculi
testimonij: * qui vnum faciet pro pecca- 30
to, & alterum in holocaustum, rogabitq.
pro ea coram Domino, & pro fluxu im-
munditiæ eius. * Docebitis ergo filios 31
Israel vt caueant immunditiam, & non
moriantur in sordibus suis, cum pollue-
rint tabernaculum meum quod est inter
eos. * Ista est lex eius, qui patitur flu- 32
xum seminis, & qui polluitur coitu, * & 33
quæ menstruis temporibus separatur, vel
quæ iugi fluit sanguine, & hominis, qui
dormierit cum ea.

CAP. XVI.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen
A ‖ post mortem duorum filiorum Aa- ‖ Sup.10.a.12
ron, quando offerentes ignem alienum
2 interfecti sunt: * & præcepit ei, dicens:
Loquere ad Aaron fratrem tuum, ‖ ne ‖ Exo.30.b.10
omni tempore ingrediatur Sanctuariũ, Heb.9. b.7
quod est intra velum coram propitia-
torio quo tegitur arca, vt non moriatur
(quia in nube apparebo super oraculũ)
3 * nisi hæc ante fecerit: Vitulum pro pec-
cato offeret, & arietem in holocaustum.
4 * Tunica linea vestietur, feminalibus li-
neis verenda celabit: accingetur zona
linea, cidarim lineam imponet capiti:
hæc enim vestimenta sunt sancta: qui-
bus cunctis, cum lotus fuerit, induetur.
5 * Suscipietq. ab vniuersa multitudine fi-
liorum Israel duos hircos pro peccato,
B & vnum arietem in holocaustum.
6 * Cumq. obtulerit vitulum, & orauerit
7 pro se & pro domo sua, * duos hircos
stare faciet coram Domino in ostio ta-
8 bernaculi testimonij: * mittensq. super
vtrumque sortem, vnam Domino, & al-
9 terã capro emissario: * cuius exierit sors
10 Domino, offeret illũ pro peccato: * cuius
autem in caprum emissariũ, statuet eum
viuum coram Domino, vt fundat pre-
ces super eo, & emittat eum in solitu-
11 dinem. * His ritẽ celebratis, offeret vi-
tulũ & rogans pro se & pro domo sua,
12 immolabit eum: * assumptoq. thuribu-
lo, quod de prunis altaris impleuerit, &
hauriens manu compositum thymiama
in incẽsum, vltra velum intrabit in San-
13 cta: * vt positis super ignem aromatibus,
C nebula eorum & vapor operiat oraculũ,
quod est supra testimonium, & non mo-
14 riatur. * Tollet quoque de sanguine vi-
tuli, & asperget digito septies contra
15 propitiatorium ad orientem. * Cumq.
mactauerit hircum pro peccato populi,
inferet

Digitized by Google

inferet sanguinem eius intra velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, vt aspergat e regione oraculi, * & expiet 16
Sanctuarium ab immunditijs filiorum Israel, & a præuaricationibus eorum, cunctisq. peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonij, quod fixum est inter eos in medio sordium habita- D
‖Luc.1.a.10 tionis eorum. * ‖ Nullus hominum sit 17
in tabernaculo quando pōtifex Sanctuarium ingreditur, vt roget pro se & pro domo sua, & pro vniuerso cœtu Israel donec egrediatur. * Cum autem exierit 18
ad altare quod coram Domino est, oret pro se, & sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua eius per gyrum: * aspergensq. digito septies, ex- 19
piet, & sanctificet illud ab immunditijs filiorum Israel. * Postquam emundaue- 20
rit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viuentem: * & 21
posita vtraque manu super caput eius, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, & vniuersa delicta atque peccata eorum: quæ imprecās capiti eius, emittet illum per hominem paratum, in desertum. * Cumq. portauerit hircus om- 22
nes iniquitates eorum in terram solita- E
riam, & dimissus fuerit in deserto, * re- 23
uertetur Aaron in tabernaculū testimonij, & depositis vestibus, quibus prius indutus erat cum intraret Sanctuarium, relictisq. ibi, * lauabit carnem suam in 24
loco sancto, indueturq. vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustū suum ac plebis, rogabit tam pro se quàm pro populo: * & adipem, qui oblatus est 25
pro peccatis, adolebit super altare. * il- 26
le vero, qui dimiserit caprum emissariū, lauabit vestimenta sua & corpus aqua, & sic ingredietur in castra. * Vitulum 27
autem & hircū, qui pro peccato fuerant F
immolati, & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium vt expiatio compleretur,
‖Heb.13.b.11 asportabunt foras castra, ‖ & comburent igni tam pelles quàm carnes eorum ac fimum: * & quicumque combusserit ea, 28
lauabit vestimenta sua, & carnem aqua, & sic ingredietur in castra. * Eritq. vo- 29
‖Inf.25.e.27 bis hoc legitimum sempiternum: ‖ Mense septimo, decima die mensis afflīgetis animas vestras, nullumq. opus facietis, siue indigena, siue aduena qui peregrinatur inter vos. * In hac die expiatio 30
erit vestri, atque mundatio ab omnibus
G peccatis vestris: coram Domino munda-
31 bimini. * sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras religio-
32 ne perpetua. * Expiabit autem sacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius manus initiatæ sunt vt sacerdotio fungatur pro patre suo: indueturq. stola linea & ve-
33 stibus sanctis, * & expiabit Sanctuarium & tabernaculum testimonij atque altare, sacerdotes quoque & vniuersum po-
34 pulum. * Eritq. vobis hoc legitimum sempiternum, vt oretis pro filijs Israel, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut præceperat Dominus Moysi.

CAP. XVII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen,
2 dicēs: * Loquere Aaron & filijs eius,
A & cunctis filijs Israel, dicens ad eos: Iste est sermo, quem mandauit Dominus, di-
3 cens: * Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bouem aut ouem, siue capram
4 in castris vel extra castra, * & non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si san guinem fuderit, sic peribit de medio
5 populi sui. * Ideo sacerdoti offerre debent filij Israel hostias suas, quas occident in agro, vt sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonij, & immolent eas hostias pacificas Domino.
6 * Fundetq. sacerdos sanguinem super al-
B tare Domini ad ostium tabernaculi testimonij, & adolebit adipem in odorem
7 suauitatis Domino: * & nequaquam vltra immolabūt hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis & posteris eo-
8 rū. * Et ad ipsos dices: Homo de domo Israel, & de aduenis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustū siue
9 victimam, * & ad ostium tabernaculi testimonij non adduxerit eam, vt offeratur
10 Domino, interibit de populo suo. * Ho-
C mo quilibet de domo Israel, & de aduenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animā illius, & disperdam
11 eā de populo suo, * quia anima carnis in sanguine est: & ego dedi illum vobis, vt super altare in eo expietis pro animabus vestris,

Digitized by Google

vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit.
*Idcirco dixi filijs Israel: Omnis anima 12
ex vobis non comedet sanguinem, nec
ex aduenis, qui peregrinantur apud vos.
*Homo quicumque de filijs Israel, & de 13
aduenis, qui peregrinantur apud vos, si
venatione, atque aucupio ceperit feram
vel auem, quibus vesci licitum est, fun-
dat sanguinem eius, & operiat illum ter- D
Ges 9.24 ra. *||Anima enim omnis carnis in 14
Lev 7.26 sanguine est: vnde dixi filijs Israel: San-
guinem vniuersæ carnis non comedetis,
quia anima carnis in sanguine est: &
quicumque comederit illum, interibit.
*Anima, quæ comederit morticinum, 15
vel captum a bestia, tam de indigenis,
quàm de aduenis, lauabit vestimenta sua
& semetipsum aqua, & contaminatus
erit vsque ad vesperum: & hoc ordine
mundus fiet. *Quòd si non lauerit ve- 16
stimenta sua & corpus, portabit iniqui-
tatem suam.

CAP. XVIII.

LOcutus est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: *Loquere filijs Israel, & dices 2
ad eos: Ego Dominus Deus vester: * iu- 3
xta consuetudinem Terræ Ægypti, in A
qua habitastis, non facietis: & iuxta
morem Regionis Chanaan, ad quam
ego introducturus sum vos, non agetis,
nec in legitimis eorum ambulabitis.
*Facietis iudicia mea, & præcepta mea 4
seruabitis, & ambulabitis in eis. ego
Deut. 10.a.5 Dominus Deus vester. *||Custodite 5
Ezech. 20.b.11 leges meas atque iudicia, quæ faciens
Gal. 3.b.12 homo, viuet in eis. Ego Dominus.
*Omnis homo ad proximam sanguinis 6
sui non accedet, vt reuelet turpitudi-
nem eius. Ego Dominus. *Turpitudi- 7
nem patris tui & turpitudinem matris
tuæ non discooperies: mater tua est.
non reuelabis turpitudinem eius. *Tur- 8
pitudinem vxoris patris tui non disco-
operies: turpitudo enim patris tui est.
*Turpitudinem sororis tuæ ex patre, 9
siue ex matre, quæ domi vel foris geni- B
ta est, non reuelabis. *Turpitudinem fi- 10
liæ filij tui vel neptis ex filia non reue-
labis: quia turpitudo tua est. *Turpi- 11
tudinem filiæ vxoris patris tui, quam
peperit patri tuo, & est soror tua, non
reuelabis. *Turpitudinem sororis pa- 12
tris tui non discooperies: quia caro
13 est patris tui. *Turpitudinem sororis
matris tuæ non reuelabis, eo quòd ca-
14 ro sit matris tuæ. *Turpitudinem
patrui tui non reuelabis, nec accedes
ad vxorem eius, quæ tibi affinitate
15 coniungitur. *Turpitudinem nurus tuæ
non reuelabis, quia vxor filij tui est,
16 nec discooperies ignominiã eius. *Tur-
pitudinem vxoris fratris tui non reue-
labis: quia turpitudo fratris tui est.
17 *Turpitudinem vxoris tuæ & filiæ
C eius non reuelabis. Filiam filij eius, &
filiam filiæ illius non sumes, vt reueles
ignominiam eius: quia caro illius sunt,
18 & talis coitus incestus est. *Sororem
vxoris tuæ in pellicatum illius non ac-
cipies, nec reuelabis turpitudinem
19 eius adhuc illa viuente. *Ad mulie-
rem, quæ patitur menstrua, non acce-
des, nec reuelabis fœditatem eius.
20 *Cum vxore proximi tui non coibis,
nec seminis commistione maculaberis.
21 *||De semine tuo non dabis vt con- ||Inf. 20.a.2
secretur idolo Moloch, nec pollues no-
22 men Dei tui. Ego Dominus. *Cum
masculo non commiscearis coitu fe-
23 mineo, quia abominatio est. *Cum
D omni pecore non coibis, nec macula-
beris cum eo. ||Mulier non succum- ||Inf. 20.c.16
bet iumento, nec miscebitur ei: quia
24 scelus est. *Nec polluamini in om-
nibus his, quibus contaminatæ sunt v-
niuersæ gentes, quas ego eijciam ante
25 conspectum vestrum, *& quibus
polluta est terra: cuius ego scelera vi-
sitabo, vt euomat habitatores suos.
26 *Custodite legitima mea atque iudicia,
& non faciatis ex omnibus abomina-
tionibus istis, tam indigena quam co-
lonus qui peregrinantur apud vos.
27 *Omnes enim execrationes istas fece-
runt accolæ terræ qui fuerunt ante vos,
28 & polluerunt eam. *Cauete ergo ne
& vos similiter euomat, cum paria
feceritis, sicut euomuit gentem, quæ
29 fuit ante vos. *Omnis anima, quæ fe-
cerit de abominationibus his quippiam,
30 peribit de medio populi sui. *Custo-
dite mandata mea. Nolite facere quæ
fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne
polluamini in eis. Ego Dominus Deus
vester.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIX.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: * Loquere ad omnem cœtum
1.Pet.1.c. filiorum Israel, & dices ad eos: ‖ Sancti A
Sup.11.g.44 estote, quia ego sanctus sum, Domi-
3 nus Deus vester. * Vnusquisque patrem
suum, & matrem suam timeat. Sabbata
mea custodite. Ego Dominus Deus ve-
4 ster. * Nolite conuerti ad idola, nec
deos conflatiles faciatis vobis. Ego Do-
5 minus Deus vester. * Si immolaueritis
hostiam pacificorum Domino vt sit pla
6 cabilis, * eo die quo fuerit immolata, co-
medetis eam, & die altero: quidquid au-
tem residuum fuerit in diem tertium,
7 igne comburetis. * si quis post biduum
8 comederit ex ea, profanus erit, & impie-
tatis reus: * portabitq; iniquitatē suam,
quia sanctum Domini polluit, & peri- B
Iud.23.d.22 bit anima illa de populo suo. * ‖ Cumq.
9 messueris segetes terræ tuæ, non tonde-
bis vsque ad solum superficiem terræ:
10 nec remanentes spicas colliges. * Neque
in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis, sed pauperibus & pere-
C grinis carpenda dimittes. ego Dominus
11 Deus vester. * Non facietis furtum.
Non mentiemini, nec decipiet vnusquis-
Exo.20.b.7 que proximum suum. * ‖ Non periura-
12 bis in nomine meo, nec pollues nomen
Eccl.10.a Dei tui. ego Dominus. * ‖ Non facies
13 calumniam proximo tuo, nec vi oppri-
Deu.24.c.14 mes eum. ‖ Non morabitur opus mer-
Tob.4.c.15 cenarij tui apud te vsque mane. * Non
14 maledices surdo, nec coram cæco pones
offendiculum: sed timebis Dominum
Deum tuum, quia ego sum Domi-
15 nus. * Non facies quod iniquum est,
Deut.1.c.17 nec iniuste iudicabis. ‖ Non consi-
& 16.d.19 deres personam pauperis, nec hono-
res vultum potentis. Iuste iudica pro-
16 ximo tuo. * Non eris criminator, nec
susurro in populo. Non stabis contra
2.Ioan.2.b. sanguinem proximi tui. ego Dominus.
11.& 3.c.15 * ‖ Non oderis fratrem tuum in corde
17 Eccl.19.b.13 tuo, sed publice argue eum, ne habeas su
Luc.17.a per illo peccatum. * ‖ Non quæras vltio-
18 nem, nec memor eris iniuriæ ciuium
D tuorum. ‖ Diliges amicum tuum sicut
Matt.5.g.44 teipsum. ego Dominus. * Leges meas
22.d.40. 19
Rom.13.c.9 custodite. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diuerso semine. Veste, quæ ex duobus textā est, non in-
20 duēris. * Homo si dormierit cūm muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.
21 * pro delicto autem suo offeret Domino
E ad ostium tabernaculi testimonij arie-
22 tem: * orabitq. pro eo sacerdos, & pro peccato eius coram Domino, & repropitiabitur ei, dimitteturq. peccatum.
23 * Quando ingressi fueritis terram, & plātaueritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.
24 * Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino.
25 * Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. ego
26 Dominus Deus vester. * Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec
27 obseruabitis somnia. * Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis
28 barbam. * Et super mortuo non inci-
F detis carnem vestram, neque figuras aliquas, aut stigmata facietis vobis. ego
29 Dominus. * Ne prostituas filiam tuam, ne cōtaminetur terra, & impleatur pia-
30 culo. * Sabbata mea custodite, & Sāctuarium meū metuite. ego Dominus. * Non
31 declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid scisciteminī, vt polluamini per eos.
32 ego Dominus Deus vester. * Coram cano capite consurge, & honora personam senis: & time Dominum
33 Deum tuum. ego sum Dominus. * ‖ Si ‖Exo.21.a.
G habitauerit aduena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, non
34 exprobretis ei: * sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim & vos aduenæ in Terra Ægypti. ego Domi-
35 nus Deus vester. * Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regu-
36 la, in pondere, in mensura. * Statera iusta, & æqua sint pondera, iustus modius, æquusq. sextarius. ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos
37 de Terra Ægypti. * Custodite omnia præcepta mea, & vniuersa iudicia, & facite ea. ego Dominus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XX.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Hæc loquéris filijs Israel: 2
Homo de filijs Israel, & de aduenis, qui A
Deu.18.c.22 habitant in Israel, ‖ si quis dederit de
semine suo idolo Moloch, morte mo-
riatur: populus terræ lapidabit eum.
* Et ego ponam faciem meam contra 3
illum: succidamq. eum de medio popu-
li sui, eo quòd dederit de semine suo
Moloch, & contaminauerit Sanctua-
rium meum, ac polluerit nomen san-
ctum meum. * Quòd si negligens po- 4
pulus terræ, & quasi paruipẽdens impe-
rium meum, dimiserit hominem qui de-
dit de semine suo Moloch, nec voluerit
eum occidere: * ponam faciem meam 5
super hominem illum, & super cogna-
tionem eius, succidamq. & ipsum, &
omnes qui consenserunt ei vt fornicare-
tur cum Moloch, de medio populi sui.
* Anima, quæ declinauerit ad magos & 6
ariolos, & fornicata fuerit cum eis, po-
nam faciem meam contra eam, & in-
terficiam illam de medio populi sui.
1.Pet.1.c.15 * ‖ Sanctificamini & estote sancti, quia 7
ego sum Dominus Deus vester. * Cu- 8
stodite præcepta mea, & facite ea: Ego B
Exo.21.c.16 Dominus qui sanctifico vos. * ‖ Qui ma- 9
Mat.15.2.4 Mar.7.b.10 ledixerit patri suo, aut matri, morte
moriatur: patri, matriq. maledixit, san-
1.Cor.8.2.5 guis eius sit super eum. * ‖ Si mœcha- 10
Deu.22.d.22 tus quis fuerit cum vxore alterius, &
adulterium perpetrauerit cum coniuge
proximi sui, morte moriantur & mœ-
chus & adultera. * Qui dormierit cum 11
nouerca sua, & reuelauerit ignominiam
patris sui, morte moriantur ambo: san-
guis eorum sit super eos. * Si quis dor- 12
mierit cum nuru sua, vterque moriatur,
quia scelus operati sunt: sanguis eorum
sit super eos. * Qui dormierit cum ma- 13
sculo coitu femineo, vterque opera-
tus est nefas, morte moriantur: sit san-
guis eorum super eos. * Qui supra v- 14
xorem filiam, duxerit matrem eius, sce-
lus operatus est: viuus ardebit cum eis,
nec permanebit tantum nefas in medio
vestri. * Qui cum iumento & pecore 15
coierit, morte moriatur: pecus quoque
Deu.27.d.23 occidite. * ‖ Mulier, quæ succubuerit 16
cuilibet iumento, simul interficietur
cum eo: sanguis eorum sit super eos.
17 * Qui acceperit sororem suam filiam pa-
tris sui, vel filiam matris suæ, & viderit
turpitudinem eius, illaq. conspexerit fra-
tris ignominiam: nefariam rem opera-
ti sunt: occidentur in conspectu popu-
li sui, eo quòd turpitudinem suam mu-
tuo reuelauerint, & portabunt iniquita-
18 tem suam. * Qui coierit cum muliere
in fluxu menstruo, & reuelauerit turpi-
tudinem eius, ipsaq. aperuerit fontem
sanguinis sui, interficientur ambo de me-
19 dio populi sui. * Turpitudinem mater-
D teræ, & amitæ tuæ non discooperies: qui
hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nu-
dauit, portabunt ambo iniquitatẽ suam.
20 * Qui coierit cũ vxore patrui, vel auun-
culi sui, & reuelauerit ignominiam co-
gnationis suæ, portabunt ambo pecca-
tum suum: absque liberis morientur.
21 * Qui duxerit vxorem fratris sui, rem fa-
cit illicitam, turpitudinem fratris sui re-
22 uelauit: absque liberis erunt. * Custo-
dite leges meas, atque iudicia, & facite
ea: ne & vos euomat terra quam intra-
23 turi estis & habitaturi. * Nolite ambu-
lare in legitimis nationum, quas ego ex-
pulsurus sum ante vos. Omnia enim
hæc fecerunt, & abominatus sum eas.
24 * Vobis autem loquor: Possidete terram
E eorum, quam dabo vobis in hereditatẽ,
terram fluentem lacte & melle. ego Do-
minus Deus vester, qui separaui vos a
25 ceteris populis. * Separate ergo & vos
iumentum mundum ab immundo, & a-
uem mundam ab immunda: ne pollua-
tis animas vestras in pecore, & auibus,
& cunctis quæ mouentur in terra, & quæ
26 vobis ostendi esse polluta. * ‖ Eritis mi- ‖1.Pet.1.c.15
hi sancti, quia sanctus sum ego Domi-
nus, & separaui vos a ceteris populis, vt
27 essetis mei. * ‖ Vir, siue mulier, in qui- ‖Deut.10.b.10
bus pythonicus, vel diuinationis fuerit 1.Reg.28.b.7
spiritus, morte moriantur. lapidibus
obruent eos: sanguis eorũ sit super illos.

CAP. XXI.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen:
A Loquere ad sacerdotes filios Aaron,
& dices ad eos: Ne contaminetur sacer-
2 dos in mortibus ciuium suorum, * nisi
tantum in consanguineis, ac propinquis,
id est, super patre, & matre, & filio, &
filia,

Digitized by Google

filia, fratre quoque, * & sorore virgine quæ non est nupta viro: * sed nec in principe populi sui contaminabitur. * ‖ Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras. * Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen eius: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt. * ‖ Scortum & vile prostibulum non ducent vxorem, nec eam, quæ repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo, * & panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos. * Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui, flammis exuretur. * Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusq. est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet: * & ad omnem mortuum non ingredietur omnino. super patre quoque suo, & matre non contaminabitur. * Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ vnctionis Dei sui super eum est. ego Dominus. * ‖ Virginem ducet vxorem: * Viduam autem & repudiatam, & sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo: * ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ: quia ego Dominus qui sanctifico eum. * Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicens: * Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, * nec accedet ad ministerium eius: si cæcus fuerit, si claudus, si paruo vel grandi, vel torto naso, * si fracto pede, si manu, * si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus. * Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo: * vescetur tamen panibus, qui offeruntur in Sanctuario, * ita dumtaxat, vt intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare nō debet Sanctuarium meum. Ego Dominus qui sanctifico eos. * Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios eius, & ad omnem Israel cuncta quæ fuerant sibi imperata.

‖ Sup. 19. f. 7 Ezec. 44. f. 20

‖ Sup. 19. f. 19

‖ Ezech. 44. f. 22.

CAP. XXII.

1 Locutus quoque est Dominus ad Moy-
2 sen, dicens: * Loquere ad Aaron & ad
A filios eius, vt caueāt ab his quæ consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ
3 ipsi offerunt. ego Dominus. * Dic ad eos, & ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ cōsecrata sunt, & quæ obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. ego sum Domi-
4 nus. * Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, & ex quo egreditur
5 semen quasi coitus, * & qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cuius tactus
6 est sordidus, * immundus erit vsque ad vesperum, & non vescetur his quæ sanctificata sunt: sed cum lauerit carnem suam
7 aqua, * & occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius
8 est. * ‖ Morticinū & captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis. ego sum
9 Dominus. * Custodiant præcepta mea,
B vt non subiaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud. ego
10 Dominus qui sanctifico eos. * Omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis, & mercenarius non
11 vescentur ex eis. * Quem autem sacerdos emerit, & qui vernaculus domus eius fue
12 rit, hi comedent ex eis. * Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ sanctificata sunt, & de primitijs
13 non vescetur. * sin autem vidua, vel repudiata, & absque liberis reuersa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueuerat, alatur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet pote-
14 statem. * Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit sacerdo-
15 ti in Sanctuarium. * Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quæ of-
16 ferunt Domino: * ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata co-
C

‖ Sap. 17. d. 1 Ezec. 44. g. 1 Deut. 14. c. 2

mede-

mederint. ego Dominus qui sanctifico
eos. *Locutusq. est Dominus ad Moysen, 17
dicens: *Loquere ad Aaron & filios eius 18
& ad omnes filios Israel, dicesq. ad eos:
Homo de domo Israel, & de aduenis qui
habitāt apud vos, qui obtulerit oblatio-
nem suam, vel vota soluens, vel sponte
offerens, quidquid illud obtulerit in ho-
locaustum Domini, * vt offeratur per 19
vos, masculus immaculatus erit ex bo-
bus, & ouibus, & ex capris: *si maculam 20
habuerit, non offeretis, neque erit acce-
ptabile. ‖Homo qui obtulerit victimā 21
pacificorum Domino, vel vota soluens,
vel sponte offerens, tam de bobus quàm
de ouibus, immaculatum offeret, vt ac-
ceptabile sit: omnis macula non erit in
eo. *Si cæcum fuerit, si fractum, si cica- 22
tricem habens, si papulas, aut scabiem,
aut impetiginem: non offeretis ea Do-
mino, nec adolebitis ex eis super altare
Domini. * Bouem & ouem, aure & cau- 23
da amputatis, voluntarie offerre potes,
votum autem ex eis solui non potest.
*Omne animal, quod vel contritis vel 24
tusis, vel sectis, ablatisq. testiculis est,
non offeretis Domino, & in terra ve-
stra hoc omnino ne faciatis. * De ma- 25
nu alienigenæ non offeretis panes Deo
vestro, & quidquid aliud dare voluerit:
quia corrupta, & maculata sunt omnia:
non suscipietis ea. * Locutusq. est Do- 26
minus ad Moysen, dicens: * Bos, ouis, & 27
capra cum genita fuerint, septem diebus
erunt sub vbere matris suæ: die autem
octauo, & deinceps offerri poterunt Do-
mino. * Siue illa bos, siue ouis, non im- 28
molabuntur vna die cum fœtibus suis.
* Si immolaueritis hostiam pro gratia- 29
rum actione Domino, vt possit esse pla-
cabilis, * eodem die comedetis eam, non 30
remanebit quidquam in mane alterius
diei. ego Dominus. * Custodite manda- 31
ta mea, & facite ea. ego Dominus. * Ne 32
polluatis nomen meum sanctum, vt san-
ctificer in medio filiorum Israel. Ego
Dominus qui sanctifico vos, * & eduxi 33
de Terra Ægypti, vt essem vobis in
Deum. ego Dominus.

‖ Deut. 15. d. 20.
Eccli. 35. b. 8

CAP. XXIII.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicēs: * Loquere filijs Israel, & dices 2
A ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas
3 vocabitis sanctas. * Sex diebus facietis
opus: dies septimus, quia sabbati requies
est, vocabitur sanctus. omne opus non
facietis in eo. sabbatum Domini est in
4 cunctis habitationibus vestris. * Hæ sunt
ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebra-
5 re debetis temporibus suis. *‖Mense pri- ‖Exo. 12. a. 23
mo, quartadecima die mensis ad vespe- Nu. 28. c. 16
6 rum, Phase Domini est: *& quintadeci-
ma die mensis huius, sollemnitas azy-
morum Domini est. Septem diebus azy-
7 ma comedetis. * dies primus erit vobis
celeberrimus, sanctusque: omne opus
8 seruile non facietis in eo: * sed offeretis
B sacrificium in igne Domino septem
diebus. dies autem septimus erit cele-
brior & sanctior: nullumq. seruile opus
9 facietis in eo. * Locutusq. est Dominus
10 ad Moysen, dicēs: * Loquere filijs Israel,
& dices ad eos: Cum ingressi fueritis
terram, quam ego dabo vobis, & mes-
sueritis segetem, feretis manipulos spi-
carum, primitias messis vestræ ad sacer-
11 dotem: * qui eleuabit fasciculum co-
ram Domino, vt acceptabile sit pro vo-
bis, altero die Sabbati, & sanctificabit
12 illum. * Atque in eodem die quo ma-
nipulus consecratur, cædetur agnus im-
maculatus anniculus in holocaustum Do
13 mini. * Et libamenta offerentur cum eo,
duæ decimæ similæ conspersæ oleo in
incensum Domini, odoremq. suauissi-
mum: liba quoque vini, quarta pars hin.
14 * Panem, & polentam, & pultes non co-
medetis ex segete, vsque ad diem qua
C offeretis ex ea Deo vestro. Præceptum
est sempiternum in generationibus, cū-
15 ctisq. habitaculis vestris. *‖Numerabitis ‖Deut. 16. b. 9
ergo ab altero die Sabbati, in quo obtu-
listis manipulum primitiarum, septem
16 hebdomadas plenas, * vsque ad alte-
ram diem expletionis hebdomadæ septi-
mæ, id est quinquaginta dies: & sic of-
17 feretis sacrificium nouum Domino * ex
omnibus habitaculis vestris, panes pri-
mitiarum duos de duabus decimis simi-
læ fermentatæ, quos coquetis in pri-
18 mitias Domini. * Offeretisq. cum
panibus septem agnos immaculatos an-
niculos, & vitulum de armento vnum, & arietes duos, & erunt in
holocaustum cum libamentis suis, in o-
19 dorem suauissimum Domino. * Facietis

Digitized by Google

& hircum pro peccato, duosq. agnos anniculos hostias pacificorum. * Cumq. 20
eleuauerit eos sacerdos cum panibus pri- D
mitiarum coram Domino, cedent in
vsum eius. * Et vocabitis hunc diem ce- 21
leberrimum, atque sanctissimum: omne
opus seruile non facietis in eo. Legiti-
mum sempiternum erit in cunctis habi-
‖Sup. 19. b. 9 taculis, & generationibus vestris. * ‖ Post- 22
quam autem messueritis segetem terræ
vestræ, non secabitis eam vsque ad so-
lum: nec remanentes spicas colligetis,
sed pauperibus & peregrinis dimittetis
eas. Ego sum Dominus Deus vester.
* Locutusq. est Dominus ad Moysen, di- 23
‖Num. 29. a. 7 cens: * ‖ Loquere filijs Israel: Mense se- 24
ptimo, prima die mensis, erit vobis sab-
batum, memoriale, clangentibus tubis,
& vocabitur sanctum: * omne opus ser- 25
uile non facietis in eo, & offeretis ho-
locaustum Domino. * Locutusq. est Do- 26
‖Sup. 16. b. 29 minus ad Moysen, dicens: * ‖ Decimo 27
Num. 29. a. 7 die mensis huius septimi, dies expiatio- E
num erit celeberrimus, & vocabitur san-
ctus: affligetisq. animas vestras in eo, &
offeretis holocaustum Domino. * Omne 28
opus seruile non facietis in tempore diei
huius: quia dies propitiationis est, vt
propitietur vobis Dominus Deus vester.
* Omnis anima, quæ afflicta non fuerit 29
die hac, peribit de populis suis: * & quæ 30
operis quippiam fecerit, delebo eam de
populo suo. * Nihil ergo operis facietis 31
in eo: legitimum sempiternum erit vo-
bis in cunctis generationibus, & habi-
tationibus vestris. * sabbatum requietio- 32
nis est, & affligetis animas vestras die no F
no mensis: A vespera vsque ad vesperam
celebrabitis sabbata vestra. * Et locutus 33
est Dominus ad Moysen, dicens: * Loque- 34
re filijs Israel: A quintodecimo die mē-
sis huius septimi, erunt feriæ tabernacu-
lorum septem diebus Domino. * Dies 35
primus vocabitur celeberrimus atque
sanctissimus: omne opus seruile non fa-
Ioan. 7. f. 37 cietis in eo. * Et septem diebus offeretis 36
holocausta Domino. dies quoque octa-
uus erit celeberrimus atque sanctissimus,
& offeretis holocaustum Domino: est
enim cœtus atque collectæ: omne opus
seruile non facietis in eo. * Hæ sunt feriæ 37
Domini, quas vocabitis celeberrimas at-
que sanctissimas, offeretisq. in eis obla-
tiones Domino, holocausta & libamenta
38 iuxta ritum vniuscuiusque diei: * exce-
ptis sabbatis Domini, donisq. vestris, &
quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte
39 tribuetis Domino. * A quintodecimo er-
go die mensis septimi, quando congre-
gaueritis omnes fructus terræ vestræ, ce-
lebrabitis ferias Domini septem diebus.
G die primo & die octauo erit sabbatum,
40 id est requies. * Sumetisq. vobis die pri-
mo fructus arboris pulcherrimæ, spatu-
lasq. palmarum, & ramos ligni densarum
frondium, & salices de torrente, & læ-
41 tabimini corā Domino Deo vestro. * ce-
lebrabitisq. sollemnitatem eius septem
diebus per annum. legitimum sempi-
ternum erit in generationibus vestris.
42 Mense septimo festa celebrabitis, * & ha-
bitabitis in vmbraculis septem diebus.
omnis, qui de genere est Israel, manebit
43 in tabernaculis: * vt discant posteri ve-
stri quòd in tabernaculis habitare fecerim
filios Israel, cum educerem eos de Terra
Ægypti. ego Dominus Deus vester.
44 * Locutusq. est Moyses super sollemni-
tatibus Domini ad filios Israel.

CAP. XXIIII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen,
2 dicens: * Præcipe filijs Israel, vt affe-
A rant tibi oleum de oliuis purissimum,
ac lucidum, ad concinnandas lucernas
iugiter, * extra velum testimonij in taber-
3 naculo fœderis. * Ponetq. eas Aaron a
vespere vsque ad mane coram Domino,
cultu rituq. perpetuo in generationibus
4 vestris. * Super candelabrum mundissi-
mum ponentur semper in cōspectu Do-
5 mini. * Accipies quoque similam, & co-
ques ex ea duodecim panes, qui singuli
6 habebunt duas decimas: * quorum se-
B nos altrinsecus super mensam purissimā
7 coram Domino statues: * & pones su-
per eos thus lucidissimum, vt sit panis
in monimentum oblationis Domini.
8 * Per singula sabbata mutabuntur coram
Domino suscepti a filijs Israel fœdere
9 sempiterno: * eruntq. Aaron & filio-
rum eius, vt comedant eos in loco san-
cto: quia Sanctum sanctorum est de sa-
10 crificijs Domini iure perpetuo. * Ecce
autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris

cum

Digitized by Google

Digitized by Google

II. *Cumque blasphemasset nomen Domini, & maledixisset ei, adduc tus iuberet Dominus &c. Et eduxerũt eum qui blasphemaverat, extra castra.*

Digitized by Google

ad Moysen etc. Miseruntque eum in carcerem, donec nossent quid
lapidibus oppresserit. Fecerunt q̃ filij Israel sicut præceperat Dns Moysi. Levit. 24.

Digitized by Google

Digitized by Google

cum viro Israelita. *Cumq. blasphemaſ- 11
ſet nomen, & maledixiſſet ei, adductus
eſt ad Moyſen. (Vocabatur autem mater
eius Salumith, filia Dabri de tribu Dan.)
* Miſeruntq. eum in carcerem, donec 12
noſſent quid iuberet Dominus. * Qui 13
locutus eſt ad Moyſen, * dicens: Educ 14
blaſphemum extra caſtra, & ponant om- C
nes qui audierunt, manus ſuas ſuper ca-
put eius, & lapidet eum populus vniuer-
ſus. * Et ad filios Iſrael loquéris: Homo, 15
qui maledixerit Deo ſuo, portabit pec-
catum ſuum: *& qui blaſphemauerit no 16
men Domini, morte moriatur: lapidi-
bus opprimet eum omnis multitudo, ſi-
ue ille ciuis, ſiue peregrinus fuerit.
Qui blaſphemauerit nomen Domini,
Exo.21.b.12 morte moriatur. *‖Qui percuſſerit, & 17
occiderit hominem, morte moriatur.
*Qui percuſſerit animal, reddet vicariũ, 18
id eſt animam pro anima. * Qui irroga- 19
uerit maculam cuilibet ciuium ſuorum: D
*Mat.5.f.39 ſicut fecit, ſic fiet ei: * ‖fracturam pro 20
Exo.21.c.12 fractura, oculum pro oculo, dentem pro
Deut.19.d.21 dente reſtituet. qualem inflixerit macu-
lam, talem ſuſtinere cogetur. * Qui 21
percuſſerit iumentum, reddet aliud. Qui
percuſſerit hominẽ, punietur. * Æquum 22
iudicium ſit inter vos, ſiue peregrinus,
ſiue ciuis peccauerit: quia ego ſum Do-
minus Deus veſter. *Locutusq. eſt Moy- 23
ſes ad filios Iſrael: & eduxerunt eum,
qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac lapi-
dibus oppreſſerũt. Feceruntq. filij Iſrael
ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAP. XXV.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen in 1
monte Sinai, dicens: * Loquere filijs 2
Iſrael, & dices ad eos: Quando ingreſſi A
fueritis terram quam ego dabo vobis,
Exo.23.b.12 ‖ſabbatizes ſabbatũ Domino. *Sex annis 3
ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis
vineam tuã, colligesq. fructus eius: *ſepti 4
mo autem anno ſabbatum erit terræ, re-
quietionis Domini: agrum non ſeres,
& vineam non putabis. * Quæ ſponte 5
gignet humus, nõ metes: & vuas primi-
tiarum tuarum non colliges quaſi vin-
demiam: annus enim requietionis ter-
ræ eſt: * ſed erunt vobis in cibum, tibi 6
& ſeruo tuo, ancillæ & mercenario tuo,
& aduenæ qui peregrinantur apud te:
7 * iumentis tuis & pecoribus omnia
8 quæ naſcuntur, præbebunt cibum. * Nu-
merabis quoque tibi ſeptem hebdoma-
das annorum, id eſt, ſepties ſeptem, quæ
ſimul faciunt annos quadraginta nouem:
9 *& clanges buccina menſe ſeptimo, de-
cima die menſis, propitiationis tempore
10 in vniuerſa terra veſtra. * Sanctificabisq.
B annũ quinquageſimum, & vocabis remiſ-
ſionem cunctis habitatoribus terræ tuæ:
ipſe eſt enim iubileus. Reuertetur ho-
mo ad poſſeſſionem ſuam, & vnuſquiſ-
11 que redet ad familiam priſtinam: *quia
iubileus eſt & quinquageſimus annus.
Non ſeretis, neque metetis ſponte in agro
naſcentia, & primitias vindemiæ non
12 colligetis, * ob ſanctificationem iubilei,
13 ſed ſtatim oblata comedetis. * Anno iu-
bilei redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.
14 * quando vendes quippiam ciui tuo, vel
emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum,
ſed iuxta numerum annorum iubilei e-
15 mes ab eo, * & iuxta ſupputationẽ fru-
16 gum vendet tibi. * Quanto plures anni
remanſerint poſt iubileum, tanto creſcet
& pretium: & quanto minus temporis
numeraueris, tanto minoris & emptio
conſtabit. tempus enim frugum vendet
17 tibi. * Nolite affligere contribules ve-
ſtros, ſed timeat vnuſquiſque Deum
ſuum, quia ego Dominus Deus veſter.
18 *Facite præcepta mea, & iudicia cuſtodi-
C te, & implete ea, vt habitare poſſitis in
19 terra abſque vllo pauore, *& gignat vo-
bis humus fructus ſuos, quibus veſcami-
ni vſque ad ſaturitatem, nullius im-
20 petum formidantes. * Quòd ſi dixeri-
tis: Quid comedemus anno ſeptimo, ſi
non ſeuerimus, neque collegerimus fru-
21 ges noſtras? * Dabo benedictionem
meam vobis anno ſexto, & faciet fru-
22 ctus trium annorum: * ſeretisq. anno o-
ctauo, & comedetis veteres fruges vſque
ad nonum annum: donec noua naſcan-
23 tur, edetis vetera. * Terra quoque non
vendetur in perpetuum: quia mea eſt, &
24 vos aduenæ & coloni mei eſtis. * vnde
cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub re-
25 demptionis conditione vendetur. * Si
attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſ-
ſiunculam ſuam, & voluerit propinquus
eius, poteſt redimere quod ille vendide-
26 rat. * ſin autem nõ habuerit proximum,
& ipſe pretium ad redimendum potue-

Digitized by Google

rit inuenire : * cōputabuntur fructus ex 27
eo tempore quo vendidit: & quod re- D
liquum est,reddet emptori , sicq. recipiet possessionem suam . * quòd si non 28
inuenerit manus eius vt reddat pretium,
habebit emptor quod emerat , vsque ad
annum iubileum . In ipso enim omnis
venditio redibit ad dominum,& ad possessorē pristinum . * Qui vendiderit do- 29
mum intra vrbis muros , habebit licentiam redimendi , donec vnus impleatur
annus . * si non redemerit , & anni circulus fuerit euolutus , emptor possidebit eam,& posteri eius in perpetuum,& 30
redimi non poterit , etiam in iubileo.
*Sin autem in villa fuerit domus , quæ 31
muros non habet, agrorum iure vendetur . si ante redempta non fuerit , in iubileo reuertetur ad dominum . * Ædes 32
Leuitarum,quæ in vrbibus sunt, semper
possunt redimi :* si redemptæ non fue- 33
rint,in iubileo reuertentur ad dominos, E
quia domus vrbium Leuitarum pro possessionibus sunt inter filios Israel.*Sub- 34
urbana autem eorum non veneant, quia
possessio sempiterna est . * Si attenua- 35
tus fuerit frater tuus,& infirmus manu,
& susceperis eum quasi aduenam,& peregrinum,& vixerit tecum,* ne accipias 36
vsuras ab eo,nec amplius quàm dedisti.
Time Deum tuum , vt viuere possit frater tuus apud te.* Pecuniam tuam non 37
dabis ei ad vsurā, & frugum superabundantiam non exiges . * Ego Dominus 38
Deus vester, qui eduxi vos de Terra Æ- F
gypti,vt darem vobis Terram Chanaan,
& essem vester Deus . * Si paupertate 39
compulsus vēdiderit se tibi frater tuus,
non eū opprimes seruitute famulorum,
*sed quasi mercenarius & colonus erit : 40
vsque ad annum iubileum operabitur
apud te, * & postea egredietur cum li- 41
beris suis , & reuertetur ad cognationem & ad possessionem patrum suorum . * mei enim serui sunt,& ego edu- 42
xi eos de Terra Ægypti. non veneant
conditione seruorum :* ne affligas eum 43
per potentiam, sed metuito Deū tuum.
*Seruus & ancilla sint vobis de nationi- 44
bus quæ in circuitu vestro sunt . * Et de 45
aduenis qui peregrinantur apud vos,vel
qui ex his nati fuerint in terra vestra,
hos habebitis famulos : * & hereditario 46
iure trāsmittetis ad posteros,ac possidebitis in æternum . fratres autem vestros
filios Israel ne opprimatis per potentiā.
47 * Si inualuerit apud vos manus aduenæ
atque peregrini , & attenuatus frater
G tuus vendidetit se ei, aut cuiquam de
48 stirpe eius : * post venditionem potest
redimi. Qui voluerit ex fratribus suis,
49 redimet eum,* & patruus, & patruelis ,
& consanguineus, & affinis. Sin autem
50 & ipse potuerit, redimet se,* supputatis
dumtaxat annis a tempore venditionis
suæ vsque ad annum iubileum : & pecunia,qua venditus fuerat , iuxta annorum
numerum & rationem mercenarij sup-
51 putata . * Si plures fuerint anni qui remanent vsque ad iubileum,secundū hos
52 reddet & pretium . * si pauci, ponet rationem cum eo iuxta annorum numerum , & reddet emptori quod reliquum
53 est annorum,*quibus ante seruiuit mercedibus imputatis : non affliget eū vio-
54 lenter in conspectu tuo. * Quòd si per
hæc redimi non potuerit , anno iubileo
55 egredietur cum liberis suis . * Mei enim
sunt serui , filij Israel , quos eduxi de
Terra Ægypti.

CAP. XXVI.

1 EGo Dominus Deus vester: ‖Non fa- ‖Exo.20.a.4
A cietis vobis idolum & sculptile, nec Deut 5.a.8
titulos erigetis , nec insignem lapidem Psal. 96.b.7
ponetis in terra vestra, vt adoretis eum.
ego enim sum Dominus Deus vester.
2 *Custodite sabbata mea,& pauete ad Sā-
3 ctuarium meum. ego Dominus .* ‖Si in ‖Deut.28.a.1
præceptis meis ambulaueritis , & mandata mea custodieritis,& feceritis ea,da-
4 bo vobis pluuias temporibus suis , * &
terra gignet germen suū,& pomis arbo-
5 res replebuntur .*Apprehendet messium
tritura vindemiā,& vindemia occupabit
sementem : & comedetis panem vestrum
in saturitate , & absque pauore habitabi-
6 tis in terra vestra .*Dabo pacem in fini-
B bus vestris : dormietis , & non erit qui
exterreat . Auferam malas bestias : & gla
7 dius non transibit terminos vestros.*Per-
sequemini inimicos vestros, & corruent
8 coram vobis .* persequentur quinque de
vestris centum alienos,& centum de vobis decem millia : cadent*inimici vestri
9 gladio in conspectu vestro . * Respiciam
vos,& crescere faciā : multiplicabimini,
& fir-

Digitized by Google

& firmabo pactum meum vobiscum. 10
*Comedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proijcietis.
* Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abijciet vos anima 11
mea.*‖ Ambulabo inter vos, & ero Deus 12
vester, vosq. eritis populus meus. * Ego 13
Dominus Deus vester: qui eduxi vos de Terra Ægyptiorum, ne seruiretis eis, & qui confregi catenas ceruicum vestra-
rũ, vt incederetis erecti.*‖ Quòd si non 14
audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, * si spreueritis leges meas, & iu 15
dicia mea contempseritis, vt nõ faciatis C
ea quæ a me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum: * ego 16
quoque hæc faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate, & ardore, qui conficiat oculos vestros, & cosumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus deuorabitur. * Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subijciemini his qui oderunt vos. fugietis, nemine persequente. * Sin autem nec sic obedieritis 18
mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, * & conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboq. vobis cælum desuper sicut ferrum, & 19
terram æneam. * Consumetur incassum labor vester, non proferet terra ger- 20
men, nec arbores poma præbebunt. * Si D 21
ambulaueritis ex aduerso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra: * immittamq. in vos bestias agri, quæ 22
consumãt vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæq. fiant viæ vestræ. * Quòd si nec sic volueritis 23
recipere disciplinam, sed ambulaueritis ex aduerso mihi: * ego quoque contra 24
vos aduersus incedam, & percutiã vos septies propter peccata vestra. * inducãq. 25
super vos gladium vltorem fœderis mei. Cumq. confugeritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio vestri, & trademini in manibus hostium, * postquam 26
confregero baculum panis vestri: ita vt decem mulieres in vno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non saturabimini. * Sin 27
autem nec per hæc audieritis me, sed ambulaueritis contra me: * & ego ince- 28
dam aduersus vos in furore contrario, E

‖ 1. Cor. 10. d. 16.

‖ Deu. 28. b. 13 Thren. 2. f. 17 Malac. 2. a. 12

& corripiam vos septem plagis propter
29 peccata vestra, * ita vt comedatis carnes filiorum vestrorum & filiarum ve-
30 strarum. * destruam excelsa vestra, & simulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, & abomi-
31 nabitur vos anima mea, * in tantum vt vrbes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciam Sanctuaria vestra, nec recipiam vltra odorem suauissimum.
32 * Disperdamq. terram vestram, & stupebunt super ea inimici vestri, cum ha-
33 bitatores illius fuerint. * vos autem dispergam in Gentes, & euaginabo post vos gladium, eritq. terra vestra deserta,
34 & ciuitates vestræ dirutæ. * Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus so-
35 litudinis suæ: quando fueritis * in terra hostili, sabbatizabit, & requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eo quòd non requieuerit in sabbatis vestris quando
36 habitabatis in ea. * Et qui de vobis re- F manserint, dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequen-
37 te, * & corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes, nemo ve-
38 strum inimicis audebit resistere. * peribitis inter Gentes, & hostilis vos terra
39 consumet. * Quòd si & de ijs aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, & propter peccata patrum suorum & sua
40 affligentur: * donec confiteantur iniquitates suas, & maiorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, & am-
41 bulauerunt ex aduerso mihi. * Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis.
42 * Et recordabor fœderis mei quod pe- G pigi cum Iacob, & Isaac, & Abraham.
43 Terræ quoque memor ero: * quæ cum relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quòd abiecerint iudicia mea, & leges meas despexerint.
44 * Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abieci eos, neque sic despexi vt consumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego

Digitized by Google

enim sum Dominus Deus eorũ, * & re- 45
cordabor fœderis mei pristini, quando
eduxi eos de Terra Ægypti in conspectu
Gentium, vt essem Deus eorum. ego Do
minus. Hæc sunt iudicia atque præcepta
& leges, quas dedit Dominus inter se &
filios Israel in monte Sinai per manum
Moysi.

CAP. XXVII.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Loquere filijs Israel, & dices 2
ad eos: Homo qui votum fecerit, & spo- A
ponderit Deo animam suam, sub æsti-
matione dabit pretium. * Si fuerit ma- 3
sculus a vigesimo anno vsque ad sexage-
simum annum, dabit quinquaginta siclos
argenti ad mensuram Sanctuarij: * si mu- 4
lier, triginta. * A quinto autem anno vs- 5
que ad vigesimum, masculus dabit vigin-
ti siclos: femina decem. * Ab vno mense 6
vsque ad annum quintum, pro masculo
dabuntur quinque sicli: pro femina, tres.
* Sexagenarius & vltra masculus dabit 7
quindecim siclos: femina decẽ. * Si pau- 8
per fuerit, & æstimationem reddere non
valebit, stabit coram sacerdote: & quan-
tum ille æstimauerit, & viderit eum pos-
se reddere, tantum dabit. * Animal autem, 9
quod immolari potest Domino, si quis
vouerit, sanctum erit, * & mutari non po- 10
terit, id est, nec melius malo, nec peius
bono. quòd si mutauerit: & ipsum quod
mutatum est, & illud pro quo mutatum
est, consecratum erit Domino. * Animal 11
immundum, quod immolari Domino B
non potest, si quis vouerit, adducetur an-
te sacerdotem. * qui iudicans vtrum bo- 12
num an malũ sit, statuet pretium. * quod 13
si dare voluerit is, qui offert, addet supra
æstimationem quintam partem. * Homo 14
si vouerit domum suam, & sanctificaue-
rit Domino, considerabit eam sacerdos
vtrum bona an mala sit, & iuxta pretiũ,
quod ab eo fuerit constitutum, venũda-
bitur: * sin autem ille, qui vouerat, volue- 15
rit redimere eam, dabit quintam partem
æstimationis supra, & habebit domum.
* Quòd si agrum possessionis suæ voue- 16
rit, & consecrauerit Domino: iuxta men
suram sementis æstimabitur pretium. si
triginta modijs hordei seritur terra, quin
quaginta siclis venundetur argenti. * Si 17
statim ab anno incipientis iubilei voue-
rit agrum, quanto valere potest, tanto æ-
stimabitur. * sin autem post aliquantum 18
temporis: supputabit sacerdos pecuniam
iuxta annorum, qui reliqui sunt, nume-
rum vsque ad iubileum, & detrahetur
ex pretio. * Quòd si voluerit redimere 19
C agrum ille, qui vouerat, addet quintam
partem æstimatæ pecuniæ, & possidebit
eum. * Sin autem noluerit redimere, sed 20
alteri cuilibet fuerit venundatus, vltra
eum qui vouerat redimere non poterit:
* quia cum iubilei venerit dies, sanctifi- 21
catus erit Domino, & possessio consecra-
ta ad ius pertinet sacerdotum. * Si ager 22
emptus est, & non de possessione maio-
rum sanctificatus fuerit Domino, * suppu 23
tabit sacerdos iuxta annorum numerum
vsque ad iubileum, pretium: & dabit il-
le qui vouerat eum, Domino. * in iubi- 24
leo autem reuertetur ad priorem domi
num, qui vendiderat eum, & habuerat
in sorte possessionis suæ. * Omnis æsti- 25
matio siclo sanctuarij ponderabitur. ‖ Si- ‖Exo 30.b.13
clus viginti obolos habet. * Primogeni- 26 Num.3.g.47
ta, quæ ad Dominum pertinent, nemo Ezec.45.d.12
sanctificare poterit & vouere: siue bos, si-
ue ouis fuerit, Domini sunt. * Quòd si 27
D immundum est animal, redimet qui
obtulit, iuxta æstimationem tuam, &
addet quintam partem pretij. si redime-
re noluerit, vendetur alteri quantocum-
que a te fuerit æstimatũ. * ‖ Omne, quod 28 Ios.6.c.17.d.
Domino consecratur, siue homo fuerit, 25.
siue animal, siue ager, non vendetur, nec
redimi poterit. Quidquid semel fuerit
consecratum, sanctum sanctorũ erit Do-
mino. * Et omnis consecratio, quæ offer- 29
tur ab homine, non redimetur, sed mor-
te morietur. * Omnes decimæ terræ, siue 30
de frugibus, siue de pomis arborum, Do-
mini sunt, & illi sanctificantur. * Si quis 31
autem voluerit redimere decimas suas,
addet quintam partem earũ. * Omnium 32
decimarum bouis & ouis & capræ, quæ
sub pastoris virga transeunt, quidquid
decimum venerit, sanctificabitur Domi-
no. * Non eligetur nec bonum nec ma- 33
lum, nec altero commutabitur. si quis
mutauerit: & quod mutatum est, & pro
quo mutatum est, sanctificabitur Domi-
no, & non redimetur. * Hæc sunt præce- 34
pta, quæ mandauit Dominus Moysi ad
filios Israel in monte Sinai.

LIBER,

Digitized by Google

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPVT PRIMVM.

LOCVTVSQ. est 1
Dominus ad Moysen A
in deserto Sinai in
tabernaculo fœderis,
prima die mensis se-
cundi, anno altero e-
gressionis eorum ex
Exo.30.b.12 Ægypto, dicens: * Tollite summam vni- 2
uersæ congregationis filiorum Israel per
cognationes & domos suas, & nomina
singulorum, quidquid sexus est masculi-
ni * a vigesimo anno & supra, omnium 3
virorum fortium ex Israel, & numera-
bitis eos per turmas suas, tu & Aaron.
* Eruntq. vobiscum principes tribuum 4
ac domorũ in cognationibus suis, * quo- 5
rum ista sunt nomina: De Ruben, Eli- B
sur filius Sedeur. * de Simeon, Salamiel 6
filius Surisaddai. * de Iuda, Nahasson, fi- 7
lius Aminadab. * de Issachar, Nathanael 8
filius Suar. * de Zabulon, Eliab filius He- 9
lon. * Filiorum autẽ Ioseph, de Ephraim, 10
Elisama filius Ammiud. de Manasse, Ga-
maliel filius Phadassur. * De Beniamin, 11
Abidan filius Gedeonis. * de Dan, Ahie- 12
zer filius Ammisaddai. * de Aser, Phe- 13
giel filius Ochran. * de Gad, Eliasaph fi- 14
lius Duel. * de Nephthali, Ahira filius 15
Enan. * Hi nobilissimi principes multi- 16
tudinis per tribus & cognationes suas,
& capita exercitus Israel: * quos tule- 17
runt Moyses & Aaron cum omni vulgi
multitudine: * & congregauerunt primo 18
die mensis secundi, recensentes eos per
cognationes, & domos, ac familias, &
capita, & nomina singulorum a vigesi-
mo anno & supra, * sicut præceperat 19
Dominus Moysi. Numeratiq. sunt in de- C
serto Sinai. * De Ruben primogenito 20
Israelis per generationes & familias ac
domos suas, & nomina capitum singu-
lorum, omne quod sexus est masculini a
vigesimo anno & supra, procedentium
21 ad bellũ, * quadraginta sex millia quin-
22 genti. * De filijs Simeon per generatio-
nes & familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt per nomina & ca-
pita singulorum, omne quod sexus est
masculini a vigesimo anno & supra,
23 procedẽtium ad bellum, * quinquagin-
24 ta nouem millia trecenti. * De filijs Gad
per generationes & familias ac domos
cognationum suarum recensiti sunt per
nomina singulorum a viginti annis &
supra, omnes qui ad bella procederent,
25 * quadragintaquinque millia sexcenti
26 quinquaginta. * De filijs Iuda per gene-
D rationes & familias ac domos cognatio-
num suarum, per nomina singulorum
a vigesimo anno & supra, omnes qui po-
27 terant ad bella procedere, * recẽsiti sunt
septuaginta quattuor millia sexcenti.
28 * De filijs Issachar, per generationes &
familias ac domos cognationum suarũ,
per nomina singulorum a vigesimo an-
no & supra, omnes qui ad bella proce-
29 derent, * recensiti sunt quinquaginta
30 quattuor millia quadringenti. * De fi-
lijs Zabulon per generationes, & fami-
lias, ac domos cognationum suarum
recensiti sunt per nomina singulorum a
vigesimo anno & supra, omnes qui po-
31 terant ad bella procedere, * quinqua-
32 ginta septem millia quadringenti. * De
E filijs Ioseph, filiorum Ephraim per
generationes, & familias, ac domos cogna-
tionum suarum recensiti sunt per nomi-
na singulorum a vigesimo anno & su-
pra, omnes qui poterant ad bella pro-
33 cedere, * quadraginta millia quingenti.
34 * Porro filiorum Manasse per generatio-
nes & familias ac domos cognationum

Digitized by Google

suarum recensiti sunt per nomina singu-
lorum a viginti annis & supra, omnes
qui poterant ad bella pocedere, * trigin- 35
ta duo millia ducenti. * De filijs Benia- 36
min per generationes & familias ac do-
mos cognationum suarum recensiti sunt
nominibus singulorum a vigesimo anno
& supra, omnes qui poterant ad bella
procedere, * triginta quinque millia 37
quadringenti. * De filijs Dan per gene- 38
rationes, & familias ac domos cognatio-
num suarum recensiti sunt nominibus
singulorum a vigesimo anno & supra,
omnes qui poterant ad bella procede-
re, * sexaginta duo millia septingenti. 39
* De filijs Aser per generationes & fami- 40
lias ac domos cognationum suarum re- F
censiti sunt per nomina singulorum a
vigesimo anno & supra, omnes qui po-
terant ad bella procedere, * quadragin- 41
ta millia & mille quingenti. * De filijs 42
Nephthali per generationes & familias
ac domos cognationum suarum recensi-
ti sunt nominibus singulorum a vigesi-
mo anno & supra, omnes qui poterant
ad bella procedere, * quinquaginta tria 43
millia quadringenti. * Hi sunt, quos nu- 44
merauerunt Moyses & Aaron, & duo-
decim principes Israel, singulos per do-
mos cognationum suarum. * Fueruntq. 45
omnis numerus filiorum Israel per do-
mos & familias suas a vigesimo anno &
supra, qui poterant ad bella procedere,
* sexcenta tria millia virorum quingen- 46
ti quinquaginta. * Leuitæ autem in tri- 47
bu familiarum suarum non sunt nume- G
rati cum eis. * Locutusq. est Dominus 48
ad Moysen, dicens: * Tribum Leui noli 49
numerare, neque pones summam eorũ
cum filijs Israel: * sed constitue eos super 50
tabernaculum testimonij & cuncta vasa
eius, & quidquid ad ceremonias perti-
net. Ipsi portabunt tabernaculum & om-
nia vtensilia eius: & erunt in ministerio,
ac per gyrum tabernaculi metabuntur.
* Cum proficiscendum fuerit, deponent 51
Leuitæ tabernaculum: cum castrametan-
dum, erigent. quisquis externorum ac-
cesserit, occidetur. * Metabuntur autem 52
castra filij Israel vnusquisque per turmas
& cuneos atque exercitum suum. * Por- 53
ro Leuitæ per gyrum tabernaculi figent
tentoria, ne fiat indignatio super mul-
titudinem filiorum Israel, & excubabũt
54 in custodijs tabernaculi testimonij. * Fe-
cerunt ergo filij Israel iuxta omnia quæ
præceperat Dominus Moysi.

CAP. II.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen
2 & Aaron dicens: * Singuli per tur-
A mas, signa, atque vexilla, & domos
cognationum suarum castrametabun-
tur filij Israel, per gyrum tabernaculi
3 fœderis. * Ad Orientem Iudas figet
tentoria per turmas exercitus sui: eritq.
princeps filiorum eius Nahasson filius
4 Aminadab. * & omnis de stirpe eius
summa pugnantium, septuaginta quat-
5 tuor millia sexcenti. * Iuxta eum ca-
strametati sunt de tribu Issachar, quo-
rum princeps fuit Nathanael filius Suar.
6 * & omnis numerus pugnatorum eius
quinquaginta quattuor millia quadrin-
7 genti. * In tribu Zabulon princeps
8 fuit Eliab filius Helon. * Omnis de
stirpe eius exercitus pugnatorum, quin-
quaginta septem millia quadringenti.
9 * Vniuersi qui in castris Iudæ enumera-
ti sunt, fuerunt centum octoginta sex
millia quadringenti: & per turmas suas
10 primi egredientur. * In castris filiorum
B Ruben ad meridianam plagam erit prin-
11 ceps Elisur filius Sedeur: * & cunctus
exercitus pugnatorum eius qui numera-
ti sunt, quadraginta sex millia quingẽ-
12 ti. * Iuxta eum castrametati sunt de
tribu Simeon: quorum princeps fuit
13 Salamiel filius Surisaddai. * & cunctus
exercitus pugnatorum eius, qui nume-
rati sunt, quinquaginta nouem millia
14 trecenti. * In tribu Gad princeps fuit
15 Eliasaph filius Duel. * & cunctus exer-
citus pugnatorum eius, qui numerati
sunt, quadraginta quinque millia sex-
16 centi quinquaginta. * Omnes qui recen-
siti sunt in castris Ruben, centum quin-
quaginta millia & mille quadringenti
quinquaginta per turmas suas: in secun-
17 do loco proficiscentur. * Leuabitur au-
tem tabernaculum testimonij per offi-
cia Leuitarum & turmas eorum. quo-
modo erigetur, ita & deponetur. Sin-
guli per loca & ordines suos proficiscen-
18 tur. * Ad occidentalem plagam erunt
C castra filiorum Ephraim, quorum prin-
19 ceps fuit Elisama filius Ammiud. * cun-

Digitized by Google

ctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati sunt, quadraginta millia quingẽti. * Et cum eis tribus filiorum Manas- 20
se, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. * cunctusq. exercitus pu- 21
gnatorum eius, qui numerati sunt, trigintaduo millia ducenti. * In tribu fi- 22
liorum Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis. * & cũctus exercitus pu- 23
gnatorum eius, qui recensiti sunt, trigintaquinque & millia & quadringenti.
* Omnes qui numerati sunt in castris 24
Ephraim, centum octo millia centum & per turmas suas: tertij proficiscentur.
* Ad Aquilonis partem castrametati sunt 25
filij Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai. * cunctus exercitus 26
pugnatorum eius, qui numerati sunt, D sexagintaduo millia septingenti. * Iuxta 27
eum fixere tentoria de tribu Aser: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.
* cunctus exercitus pugnatorum eius, 28
qui numerati sunt, quadraginta millia & mille quingenti. * De tribu filiorum 29
Nephthali princeps fuit Ahira & filius Enan. * cunctus exercitus pugnatorum 30
eius, quinquaginta tria millia quadringenti. * Omnes, qui numerati sunt in ca- 31
stris Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti: & nouissimi proficiscentur. * Hic numerus filiorum 32
Israel, per domos cognationum suarum & turmas diuisi exercitus, sexcenta tria millia quingenti quinquaginta. * Leui- 33
tæ autem non sunt numerati inter filios Israel: sic enim & præceperat Dominus Moysi. * Feceruntq. filij Israel iuxta om- 34
nia quæ mandauerat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas, & profecti per familias ac domos patrum & suorum.

CAP. III.

HÆ sunt generationes Aaron & 1
Moysi in die qua locutus est Do- A
[1] Exo.6.d.23 minus ad Moysen in monte Sinai. * [||] Et 2
hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus eius Nadab, deinde Abiu, & Eleazar, & Ithamar. * Hæc nomina filiorum 3
Aaron sacerdotum qui vncti sunt, & quorum repletæ & consecratæ manus vt
[||] Leui.10.2.2 sacerdotio fungerentur. * [||] Mortui sunt 4
2.Par.24.e.2 enim Nadab & Abiu cum offerrẽt ignẽ alienum in conspectu Domini in deserto Sinai, absque liberis: functiq. sunt sacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aa-
5 ron patre suo. * Locutusq. est Domi-
6 nus ad Moysen, dicens: * Applica tribũ Leui, & fac stare in conspectu Aaron sacerdotis vt ministrent ei, & excubent,
7 * & obseruent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo
8 testimonij, * & custodiant vasa tabernacu-
9 li, seruientes in ministerio eius. * Da-
10 bisq. dono Leuitas * Aaron & filijs e-
B ius, quibus traditi sunt a filijs Israel. Aaron autem & filios eius constitues super cultum sacerdotij. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morie-
11 tur. * Locutusq. est Dominus ad Moy-
12 sen, dicens: * Ego tuli Leuitas a filijs Israel pro omni primogenito, qui aperit vuluam in filijs Israel, eruntq. Leuitæ
13 mei. * [||] Meum est enim omne primogenitum: ex quo percussi primogenitos in Terra Ægypti: sanctificaui mihi quidquid primum nascitur in Israel ab homine vsque ad pecus, mei
14 sunt: ego Dominus. * Locutusq. est Dominus ad Moysen in deserto Sinai,
15 dicens: * Numera filios Leui per do-
C mos patrum suorum & familias, omnem masculum ab vno mense, & su-
16 pra. * Numerauit Moyses, vt præce-
17 perat Dominus, * [||] & inuenti sunt fi- [||] Exo.6.c.16
18 lij Leui per nomina sua, Gerson &
19 Caath & Merari. * Filij Gerson: Lebni
20 & Semei. * Filij Caath: Amram &
21 Iesiar, Hebron & Oziel. * Filij Me-
22 rari: Moholi & Musi. * De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica: * quarum numeratus est populus sexus masculini ab vno mense & supra, septem millia quingenti.
23 * Hi post tabernaculum metabuntur ad
24 Occidentem * sub principe Eliasaph
25 filio Lael. * Et habebunt excubias in
26 tabernaculo fœderis, * ipsum taberna-
D culum & operimentum eius, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas atrij: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrij tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi & omnia
27 vtensilia eius. * Cognatio Caath habebit populos Amramitas & Iesaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ sunt familiæ

Caathi-

Digitized by Google

Caathitarum recensitæ per nomina sua:
* omnes generis masculini ab vno men- 28
se & supra, octo millia sexcenti habe-
bunt excubias Sanctuarij, * & castrame- 29
tabuntur ad meridianam plagam. * Prin- 30
cepsq. eorum erit Elisaphan filius Oziel:
* & custodient arcam, mensamq. & cã- 31
delabrum, altaria & vasa Sanctuarij, in E
quibus ministratur, & velum, cunctamq.
huiuscemodi supellectilem. * Princeps 32
autem principum Leuitarum Eleazar fi-
lius Aaron sacerdotis, erit super excu-
bitores custodiæ Sanctuarij. * At vero de 33
Merari erunt populi Moholitæ & Mu-
sitæ recensiti per nomina sua: * omnes 34
generis masculini ab vno mense & su-
pra, sex millia ducenti. * Princeps eorũ 35
Suriel filius Abihaiel: in plaga septen-
trionali castrametabuntur. * Erunt sub 36
custodia eorum tabulæ tabernaculi &
vectes, & columnæ ac bases earum, &
omnia quæ ad cultum huiuscemodi per-
tinent: * columnæq. atrij per circuitum 37
cum basibus suis, & paxilli cum funi-
bus. * Castrametabuntur ante taberna- 38
culum fœderis, idest ad orientalem pla- F
gam, Moyses & Aaron cum filijs suis, ha-
bentes custodiam Sanctuarij in medio
filiorum Israel. quisquis alienus acces-
serit, morietur. * Omnes Leuitæ, quos 39
numerauerunt Moyses & Aaron iuxta
præceptum Domini per familias suas in
genere masculino a mense vno & supra,
fuerunt viginti duo millia. * Et ait Do- 40
minus ad Moysen: Numera primogeni-
tos sexus masculini de filijs Israel ab vno
mense & supra, & habebis summã eo-
rum. * Tollesq. Leuitas mihi pro omni 41
primogenito filiorum Israel, ego sum
Dominus: & pecora eorum pro vniuer-
sis primogenitis pecorum filiorum Is-
rael. * Recensuit Moyses, sicut præce- 42
perat Dominus, primogenitos filiorum
Israel. * & fuerunt masculi per nomina 43
sua, a mense vno & supra, viginti duo G
millia ducenti septuaginta tres. * Locu- 44
tusq. est Dominus ad Moysen, dicens:
* Toile Leuitas pro primogenitis filio- 45
rum Israel, & pecora Leuitarum pro pe-
coribus eorum, eruntq. Leuitæ mei. ego
sum Dominus. * In pretio autem ducen- 46
torum septuaginta trium, qui excedunt
numerum Leuitarum de primogenitis
filiorum Israel, * accipies quinque siclos 47
per singula capita ad mensurã Sanctua-
48 rij. ‖ Siclus habet viginti obolos. * Da- ‖ Exo. 30. b. 13
bisq. pecuniam Aaron & filijs eius pre- Leui. 27. e. 25
49 tium eorum qui supra sunt. * Tulit igi- Ezec. 45. d. 12
tur Moyses pecuniam eorum, qui fuerãt
amplius, & quos redemerant a Leuitis
50 * pro primogenitis filiorum Israel, mil-
le trecentorum sexagintaquinque sicio-
51 rum iuxta pondus Sanctuarij, * & dedit
eam Aaron & filijs eius iuxta verbum
quod præceperat sibi Dominus.

CAP. IIII.

1 Locutusq. est Dominus ad Moysen
2 & Aaron, dicens: * ‖ Tolle summam ‖ 1. Par. 15. b. 15
A filiorum Caath de medio Leuitarũ per
3 domos & familias suas, * a trigesimo
anno & supra, vsque ad quinquagesimũ
annum, omnium qui ingrediuntur vt
stent & ministrent in tabernaculo fœ-
4 deris. * Hic est cultus filiorum Caath:
Tabernaculum fœderis, & Sanctum san-
5 ctorum * ingredientur Aaron & filij e-
ius, quando mouenda sunt castra, &
deponent velum quod pendet ante fo-
6 res, inuoluentq. eo arcam testimonij, * &
operient rursum velamine ianthinarum
pellium, extendentq. desuper palliũ to-
tum hyacinthinum, & inducent vectes.
7 * Mensam quoque propositionis inuol-
uent hyacinthino pallio, & ponent
cum ea thuribula & mortariola, cya-
thos & crateras ad liba fundenda: pa-
8 nes semper in ea erunt: * extendentq.
desuper pallium coccineum, quod
rursum operient velamento ianthinarum
9 pellium, & inducent vectes. * Sument
& pallium hyacinthinum quo operient
candelabrum cum lucernis & forcipi-
bus suis & emunctorijs & cunctis vasis
olei, quæ ad concinnandas lucernas ne-
10 cessaria sunt: * & super omnia ponent
operimentum ianthinarum pellium, &
11 inducent vectes. * Nec non & altare
B aureum inuoluent hyacinthino vestimẽ-
to, & extendent desuper operimentum
ianthinarum pellium, inducentq. ve-
12 ctes. * Omnia vasa, quibus ministra-
tur in Sanctuario, inuoluent hyacinthi-
no pallio, & extendent desuper operi-
mentum ianthinarũ pellium, inducentq.
13 vectes. * Sed & altare mundabunt cine-
re, & inuoluent illud purpureo vesti-
mento,

Digitized by Google

mento, * ponentq. cum eo omnia vasa, 14
quibus in ministerio eius vtuntur, id est,
ignium receptacula, fuscinulas ac tridẽ-
tes, vncinos & batilla. Cuncta vasa al-
taris operient simul velamine ianthina-
rum pelliũ, & inducent vectes. * Cumq. 15
inuoluerint Aaron & filij eius Sanctua-
rium & omnia vasa eius in commotio-
ne castrorum, tunc intrabunt filij Caath
vt portent inuoluta: & non tangent va-
sa Sanctuarij, ne moriantur. Ista sunt
onera filiorum Caath in tabernaculo fœ-
deris: * super quos erit Eleazar filius Aa- 16
ron sacerdotis, ad cuius curam pertinet
oleum ad concinnandas lucernas, &
compositionis incensum, & sacrificium,
quod semper offertur, & oleum vnctio-
nis, & quidquid ad cultum tabernaculi
pertinet, omniumq. vasorum, quæ in Sã-
ctuario sunt. * Locutusq. est Dominus 17
ad Moysen, & Aaron, dicens: * Nolite 18
perdere populum Caath de medio Le-
uitarum: * sed hoc facite eis, vt viuant, 19
& non moriantur, si tetigerint Sancta
sanctorum. Aaron & filij eius intrabũt,
ipsiq. disponent opera singulorum, &
diuident quid portare quis debeat. * Alij 20
nulla curiositate videant quæ sunt in San
ctuario priusquam inuoluãtur, alioquin
morientur. * Locutusq. est Dominus ad 21
Moysen, dicens: * Tolle summam etiam 22
filiorum Gerson per domos ac familias
& cognationes suas, * a triginta annis & 23
supra, vsque ad annos quinquaginta.
C Numera omnes qui ingrediuntur & mi-
nistrant in tabernaculo fœderis. * Hoc 24
est officium familiæ Gersonitarum, * vt 25
portent cortinas tabernaculi & tectum
fœderis operimentum aliud, &
super omnia velamen ianthinum tentoriumq.
quod pẽdet in introitu tabernaculi fœ-
deris, * cortinas atrij, & velum in introi- 26
tu quod est ante tabernaculum. Omnia
quæ ad altare pertinent, funiculos, & va-
sa ministerij, * iubente Aaron & filijs 27
eius, portabũt filij Gerson. & scient sin-
guli cui debeant oneri mancipari. * Hic 28
est cultus familiæ Gersonitarũ in taber-
naculo fœderis, eruntq. sub manu Itha-
mar filij Aaron sacerdotis. * Filios quo- 29
que Merari per familias & domos patrũ
suorum recensebis * a triginta annis & 30
supra, vsque ad annos quinquaginta,
omnes qui ingrediuntur ad officium mi-
nisterij sui & cultum fœderis testimo-
31 nij. * Hæc sunt onera eorum: Portabũt
tabulas tabernaculi & vectes eius, colũ-
32 nas ac bases earum, * columnas quoque
atrij per circuitum cum basibus & pa-
xillis & funibus suis. Omnia vasa & su-
pellectilem ad numerum accipient, sicq.
33 portabunt. * Hoc est officium familiæ
Meraritarum & ministerium in taberna-
D culo fœderis: eruntq. sub manu Ithamar
34 filij Aaron sacerdotis. * Recensuerunt
igitur Moyses & Aaron & principes sy-
nagogæ filios Caath per cognationes &
35 domos patrum suorum * a triginta an-
nis & supra, vsque ad annum quinqua-
gesimum, omnes qui ingrediuntur ad
36 ministerium tabernaculi fœderis: * &
inuenti sunt duo millia septingẽti quin-
37 quaginta. * Hic est numerus populi
Caath qui intrant tabernaculũ fœderis:
hos numerauit Moyses & Aaron iuxta
sermonem Domini per manum Moysi.
38 * Numerati sunt & filij Gerson per co-
gnationes & domos patrum suorum,
39 * a triginta annis & supra, vsque ad quin-
quagesimum annum, omnes qui ingre-
diuntur vt ministrẽt in tabernaculo fœ-
40 deris: * & inuenti sunt duo millia sex-
41 centi triginta. * Hic est populus Gerso-
nitarum, quos numerauerunt Moyses &
42 Aaron iuxta verbum Domini. * Nume-
rati sunt & filij Merari per cognationes
43 & domos patrum suorum * a triginta
annis & supra, vsque ad annum quin-
quagesimum, omnes qui ingrediuntur
ad explendos ritus tabernaculi fœde-
44 ris: * & inuenti sunt tria millia ducen-
45 ti. * hic est numerus filiorum Merari,
quos recensuerunt Moyses & Aaron
iuxta imperium Domini per manum
46 Moysi. * Omnes qui recensiti sunt de
Leuitis, & quos recenseri fecit ad no-
men Moyses & Aaron, & principes Is-
rael per cognationes & domos patrum
47 suorum * a triginta annis & supra, vs-
que ad annum quinquagesimum, ingre-
dientes ad ministerium tabernaculi, &
48 onera portanda, * fuerunt simul octo
49 millia quingenti octoginta. * Iuxta ver-
bum Domini recensuit eos Moyses, vnũ-
quemque iuxta officium & onera sua,
sicut præceperat ei Dominus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. V.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 2 dicens: * Præcipe filijs Israel, vt eij- A ciant de castris omnem leprosum, & qui semine fluit, pollutusq. est super mortuo: * 3 tam masculum quàm feminā eijcite de castris, ne contaminent ea cum 4 habitauerim vobiscum. * Feceruntq. ita filij Israel, & eiecerunt eos extra castra, 5 sicut locutus erat Dominus Moysi. * Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicens: 6 * Loquere ad filios Israel: Vir, siue mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, * 7 confitebuntur peccatum suum, & reddent ipsum caput, quintamq. partem desuper ei, 8 in quem peccauerint. * Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, vt sit placabilis hostia. * 9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filij Israel, ad sacerdotē pertinent: 10 * & quidquid in Sanctuarium offertur a singulis, & traditur manibus sacerdotis, B 11 ipsius erit. * Locutusq. est Dominus ad 12 Moysen, dicēs: * Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir, cuius vxor errauerit, 13 maritumq. contemnens * dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiuerit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non est 14 inuenta in stupro: * si spiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem suā, 15 quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, * adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ 16 est, & oblatio inuestigans adulterium. * Offeret igitur eam sacerdos, & statuet 17 coram Domino. * assumetq. aquam sanctam in vase fictili, & pauxillum terræ C de pauimento tabernaculi mittet in 18 eam. * Cumq. steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta 19 congessit. * adiurabitq. eam, & dicet: Si non dormiuit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, 20 in quas maledicta congessi. * Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum altero viro: 21 * his maledictionibus subiacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumq. cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, & tumens 22 vterus tuus disrumpatur. * ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero tumescente putrescat femur. Et 23 respondebit mulier, Amen, amen. * Scri- D betq. sacerdos in libello ista maledicta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas 24 maledicta congessit, * & dabit ei bibe- 25 re. Quas cum exhauserit, * tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud coram Domino, imponetq. illud super altare: ita dumtaxat vt 26 prius, * pugillum sacrificij tollat de eo, quod offertur, & incendat super altare: & sic potum det mulieri aquas amaris- 27 simas. * Quas cum biberit, si polluta est, & contempto viro adulterij rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre cōputrescet femur: eritq. mulier in maledictionem, & in exem- 28 plum omni populo. * Quòd si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet libe- 29 ros. * Ista est lex zelotypiæ. Si declinauerit mulier a viro suo, & si polluta 30 fuerit, * maritusq. zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, & fecerit ei sacerdos iuxta omnia 31 quæ scripta sunt: * maritus absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam.

CAP. VI.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 2 dicens: * Loquere ad filios Israel, & A dices ad eos: Vir, siue mulier, cum fecerint votum vt sanctificentur, & se vo- 3 luerint Domino consecrare: * a vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de vua exprimitur, non bibent: vuas recentes 4 ficcasq. non comedent * cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur: quidquid ex vinea esse potest, ab vua

passa

passa vsque ad acinum non comedent.
Iudic.13.a.5 * Omni tempore separationis suæ ‖ no- 5
uacula non transibit per caput eius vs-
que ad completum diem, quo Domino
consecratur. Sanctus erit, crescente cæ-
sarie capitis eius. * Omni tempore cō- 6
secrationis suæ super mortuum non in- B
gredietur, * nec super patris quidem & 7
matris & fratris sororisq. funere conta-
minabitur, quia consecratio Dei sui su-
per caput eius est. * Omnibus diebus 8
separationis suæ sanctus erit Domino.
* Sin autem mortuus fuerit subito quis- 9
piam coram eo, polluetur caput conse-
crationis eius: quod radet illico in ea-
dem die purgationis suæ, & rursum se-
ptima. * in octaua autē die offeret duos 10
turtures, vel duos pullos columbæ sacer-
doti in introitu fœderis testimonij. * fa- 11
cietq. sacerdos vnum pro peccato, & al-
terum in holocaustum, & deprecabitur
pro eo, quia peccauit super mortuo: san-
ctificabitq. caput eius in die illo: * & 12
cōsecrabit Domino dies separationis il-
lius, offerens agnum anniculum pro pec-
cato: ita tamen vt dies priores irriti
fiant, quoniam polluta est sanctificatio
eius. * Ista est lex consecrationis. Cum 13
dies, quos ex voto decreuerat, comple- C
buntur: adducet eum ad ostium taber-
naculi fœderis, * & offeret oblationem 14
eius Domino, agnum anniculum imma-
culatum in holocaustum, & ouem anni-
culam immaculatam pro peccato, &
arietem immaculatum, hostiam pacifi-
cam, * canistrum quoque panum azy- 15
morum qui conspersi sint oleo, & laga-
na absque fermento vncta oleo, ac liba-
mina singulorum: * quæ offeret sacerdos 16
coram Domino, & faciet tam pro pec-
cato, quàm in holocaustum. * Arietem 17
vero immolabit hostiam pacificam Do-
mino, offerens simul canistrum azymo-
rum, & libamenta quæ ex more debētur.
Act.21.d.24 * ‖ Tunc radetur nazaræus ante ostiū ta- 18
bernaculi fœderis cæsarie consecrationis
suæ: tolletq. capillos eius, & ponet super
ignem, qui est suppositus sacrificio pa-
cificorum. * Et armum coctum arietis, 19
tortamq. absque fermento vnam de ca- D
nistro, & laganum azymum vnum, &
tradet in manus nazaræi, postquam ra-
sum fuerit caput eius. * Susceptaq. rur- 20
sum ab eo, eleuabit in conspectu Domi-
ni: & sanctificata sacerdotis erunt, sicut
pectusculum, quod separari iussum est,
& femur. post hæc potest bibere naza-
21 ræus vinum. * Ista est lex nazaræi, cum
vouerit oblationem suam Domino tem-
pore cōsecrationis suæ, exceptis his, quæ
inuenerit manus eius. iuxta quod men-
te deuouerat, ita faciet ad perfectionem
22 sanctificationis suæ. * Locutusq. est Do-
23 minus ad Moysen, dicens: * Loquere Aa-
ron & filijs eius: Sic benedicetis filijs Is- Eccli.36.c.19
24 rael, & dicetis eis: * Benedicat tibi Do-
25 minus, & custodiat te. * Ostendat Do-
minus faciem suam tibi, & misereatur
26 tui. * Conuertat Dominus vultū suum
27 ad te, & det tibi pacem. * Inuoca-
buntq. nomen meum super filios Israel,
& ego benedicam eis.

CAP. VII.

1 A FactumII est autem in die qua com- II Exo.40.b.16
pleuit Moyses tabernaculum, & ere-
xit illud: vnxitq. & sanctificauit cū om-
nibus vasis suis, altare similiter & omnia
2 vasa eius. * Obtulerūt principes Israel &
capita familiarum, qui erant per singu-
las tribus, præfectiq. eorum, qui nume-
3 rati fuerant, * munera coram Domino
sex plaustra tecta cum duodecim bobus.
Vnum plaustrum obtulere duo duces,
& vnum bouem singuli, obtuleruntq.
4 ea in conspectu tabernaculi. * Ait au-
5 tem Dominus ad Moysen: * Suscipe ab
eis vt seruiant in ministerio tabernacu-
li, & trades ea Leuitis iuxta ordinem
6 ministerij sui. * Itaque cum suscepisset
Moyses plaustra & boues, tradidit eos
7 Leuitis. * Duo plaustra & quattuor bo-
ues dedit filijs Gerson, iuxta id quod ha-
8 bebant necessariū. * quattuor alia plau-
stra, & octo boues dedit filijs Merari se-
cundum officia & cultum suum, sub ma-
9 nu Ithamar filij Aaron sacerdotis. * fi-
lijs autem Caath non dedit plaustra &
boues: quia in Sanctuario seruiunt, &
10 onera proprijs portant humeris. * Igi-
tur obtulerunt duces in dedicationem
altaris, die qua vnctum est, oblationem
11 suam ante altare. * Dixitq. Dominus
B ad Moysen: Singuli duces per singu-
los dies offerant munera in dedicatio-
12 nem altaris. * Primo die obtulit oblatio-
nem suam Nahasson filius Aminadab de
tribu

tribu Iuda: * fueruntq. in ea acetabulum 13
argenteum pondo cẽtum triginta siclo-
rum, phiala argentea habens septuagin-
ta siclos iuxta pondus Sanctuarij, vtrũ-
que plenum simila conspersa oleo in sa-
crificium: * mortariolum ex decem siclis 14
aureis plenum incenso: * bouem de ar- 15
mento, & arietem, & agnum anniculum
in holocaustum: * hircumq. pro pecca- 16
to: * & in sacrificio pacificorum boues 17
duos, arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc est obla-
tio Nahasson filij Aminadab. * Secun- 18
do die obtulit Nathanael filius Suar, dux
de tribu Issachar, * acetabulum argen- 19
teum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentẽ septuagin-
ta siclos, iuxta pondus Sanctuarij, vtrum-
que plenum simila conspersa oleo in sa-
crificium: * mortariolum aureum habẽs 20
decem siclos plenum incenso: * bouem 21
de armento, & arietem, & agnum anni-
culum in holocaustum: * hircumq. pro 22
peccato: * & in sacrificio pacificorum 23
boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hæc fuit
oblatio Nathanael filij Suar. * Tertio 24
die princeps filiorum Zabulon Eliab fi-
lius Helon, * obtulit acetabulum argen- 25
teum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentem septua-
ginta siclos ad pondus Sanctuarij, vtrũ-
que plenum simila conspersa oleo in sa- C
crificium: * mortariolum aureum ap- 26
pendens decem siclos plenum incenso:
* bouem de armento, & arietem, & 27
agnum anniculum in holocaustũ: * hir- 28
cumq. pro peccato: * & in sacrificio pa- 29
cificorum boues duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quin-
que. hæc est oblatio Eliab filij Helon.
* Die quarto princeps filiorum Ruben, 30
Elisur filius Sedeur * obtulit acetabulum 31
argenteum appendens centum triginta
siclos, phialam argenteam habentem se-
ptuaginta siclos ad pondus Sanctuarij,
vtrumque plenum simila conspersa oleo
in sacrificium: * mortariolum aureũ ap- 32
pendens decem siclos plenum incenso:
* bouem de armento, & arietẽ, & agnum 33
anniculum in holocaustum: * hircumq. 34
pro peccato: * & in hostias pacificorum 35
boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hæc fuit
oblatio Elisur filij Sedeur. * Die quinto 36
princeps filiorũ Simeon Salamiel filius
Surisaddai * obtulit acetabulum argen- 37
teum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentẽ septuaginta
siclos ad pondus Sanctuarij, vtrũque ple-
num simila conspersa oleo in sacrificiũ:
* mortariolum aureum appendens decẽ 38
siclos plenum incenso: * bouem de ar- 39
mento, & arietem, & agnum anniculum
in holocaustum: * hircumq. pro pecca- 40
to: * & in hostias pacificorũ boues duos, 41
D arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. hæc fuit oblatio Sa-
lamiel filij Surisaddai. * Die sexto prin- 42
ceps filiorum Gad, Eliasaph filius Duel
* obtulit acetabulum argenteum appen- 43
dens centum triginta siclos, phialam ar-
genteam habentem septuaginta siclos ad
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum si-
mila conspersa oleo in sacrificiũ: * mor- 44
tariolum aureum appendens decem si-
clos plenum incenso: * bouem de armẽ- 45
to, & arietem, & agnum anniculum in
holocaustum: * hircumq. pro peccato: 46
* & in hostias pacificorum boues duos, 47
arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. hæc fuit oblatio E-
liasaph filij Duel. * Die septimo prin- 48
ceps filiorũ Ephraim, Elisama filius Am-
miud * obtulit acetabulum argenteum 49
appendens centum triginta siclos, phia-
lam argenteam habentem septuaginta
siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumque
plenum simila conspersa oleo in sacri-
ficium: * mortariolum aureum appen- 50
dens decem siclos plenum incenso: * bo- 51
uem de armento, & arietem, & agnum
anniculum in holocaustum: * hircumq. 52
pro peccato: * & in hostias pacificorum, 53
E boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hæc fuit
oblatio Elisama filij Ammiud. * Die octa- 54
uo, princeps filiorum Manasse, Gama-
liel filius Phadassur, * obtulit acetabu- 55
lum argenteum appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteam haben-
tem septuaginta siclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenũ simila conspar- 56
sa oleo in sacrificium: * mortariolũ au-
reum appendens decem siclos, plenũ in- 57
censo: * bouem de armento, & arietem, 58
& agnum anniculum in holocaustum: 59
* hircumq. pro peccato: * & in hostias
pacifi-

Digitized by Google

pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filij Phadassur. * Die nono princeps filiorum 60
Beniamin, Abidan filius Gedeonis,* ob- 61
tulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentē septuaginta siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: * & 62
mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso: * bouem de ar- 63
mento, & arietem, & agnum anniculū in holocaustū: * hircumq. pro peccato: 64
* & in hostias pacificorum boues duos, 65
arietes quinque, hircos quinque, agnos F
anniculos quinque. hæc fuit oblatio Abidan filij Gedeonis. * Die decimo prin- 66
ceps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammisaddai * obtulit acetabulum argenteum 67
appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: * mortariolum aureum appendens 68
decem siclos plenum incenso: * bouem 69
de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum: * hircumq. 70
pro peccato: * & in hostias pacificorum 71
boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahiezer filij Ammisaddai. * Die vndecimo princeps filiorum Aser, 72
Phegiel filius Ochran * obtulit acetabu- 73
lum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habēte septuaginta siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: * mortariolū 74
aureum appendens decem siclos plenum incenso: * bouem de armento, & arietē, 75
& agnum anniculū in holocaustū: * hir- 76
cumq. pro peccato: * & in hostias pacifi- 77
corū boues duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filij Ochran. * Die 78
duodecimo princeps filiorū Nephthali, Ahira filius Enan * obtulit acetabulum 79
argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarij, vtrumque plenum simila oleo conspersa in sacrificium: * mortariolum aureum G
appendens decem siclos, plenum incen- 80
so: * bouem de armento, & arietem, 81
& agnum anniculum in holocaustum:
* hircumq. pro peccato: * & in hostias 82
pacificorum boues duos, arietes quin- 83
que, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahira filij
Enan. * Hæc in dedicatione altaris obla- 84
ta sunt a principibus Israel, in die qua consecratum est. acetabula argētea duodecim: phialæ argēteæ duodecim: mor-
tariola aurea duodecim: * ita vt centum 85
triginta siclos argenti haberet vnum acetabulum, & septuaginta siclos haberet vna phiala: id est, in commune vasorum omniū ex argento sicli duo millia quadringenti, pondere Sanctuarij.
* mortariola aurea duodecim plena in- 86
censo denos siclos appendentia pondere Sanctuarij: id est, simul auri sicli cen-
tum viginti: * boues de armento in holo- 87
caustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum: hirci duodecim pro peccato.
* In hostias pacificorum, boues viginti 88
quattuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando
vnctum est. * Cumq. ingrederetur Moy- 89
ses tabernaculum fœderis, vt consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super arcam testimonij inter duos Cherubim, vnde & loquebatur ei.

CAP. VIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen,
2 dicens: * Loquere Aaron, & dices ad
A eum: Cum posueris septē lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe vt lucernæ contra boreā e regione respiciant ad mensam panum propositionis, contra eam partem, quā candelabrum respicit, lucere debebunt.
3 * Fecitq. Aaron, & imposuit lucernas super candelabrum, vt præceperat Do-
4 minus Moysi. * Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius stipes, quàm cuncta quæ ex vtroque calamorum latere nascebantur: iuxta exēplum quod ostendit Dominus Moysi,
5 ita operatus est candelabrum. * Et locu-
6 tus est Dominus ad Moysen, dicēs: * Tolle Leuitas de medio filiorum Israel, & purifi-

Digitized by Google

purificabis eos * iuxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant 7 B
omnes pilos carnis suæ. Cumq. lauerint vestimenta sua, & mundati fuerint, * tollent bouem de armentis, & libamentum eius similam oleo conspersam: 8
bouem autem alterũ de armento tu accipies pro peccato: * & applicabis Leuitas coram tabernaculo fœderis, conuocata omni multitudine filiorũ Israel. 9
* Cumq. Leuitæ fuerint coram Domino, ponent filij Israel manus suas super 10
eos. * & offeret Aaron Leuitas, munus in conspectu Domini a filijs Israel, vt 11
seruiant in ministerio eius. * Leuitæ quoque ponent manus suas super capita 12
boum, e quibus vnum facies pro peccato, & alterum in holocaustum Domini, vt depreceris pro eis. * Statuesq. 13
Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos Domino, C
* ac separabis de medio filiorum Israel, 14
vt sint mei. * & postea ingredientur tabernaculum fœderis, vt seruiant mihi. 15
Sicq. purificabis & consecrabis eos in oblationem Domini: quoniã dono donati sunt mihi a filijs Israel. *‖ Pro pri- 16
Sup. 3. b. 13 Exod. 13. a. 2 Luc. 2. d. 23
mogenitis quæ aperiunt omnem vuluã in Israel, accepi eos. * Mea sunt enim 17
omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus quàm ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in Terra Ægypti, sanctificaui eos mihi: * & 18
tuli Leuitas pro cũctis primogenitis filiorum Israel: * tradidiq. eos dono Aaron & filijs eius de medio populi, vt 19
seruiant mihi pro Israel in tabernaculo fœderis, & orent pro eis ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad Sanctuarium. * Feceruntq. Moyses & Aaron 20
& omnis multitudo filiorum Israel su- D
per Leuitis quæ præceperat Dominus Moysi: * purificatiq. sunt, & lauerunt 21
vestimenta sua. Eleuauitq. eos Aaron in conspectu Domini, & orauit pro eis, 22
* vt purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filijs eius. Sicut præceperat Dominus Moysi de Leuitis, ita factum est. 23
* Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicens: * Hæc est lex Leuitarum, A vi- 24
ginti quinque annis & supra, ingrediẽtur vt ministrent in tabernaculo fœderis. * Cumq. quinquagesimum annum 25
ætatis impleuerint, seruire cessabunt: 26
* eruntq. ministri fratrum suorum in tabernaculo fœderis, vt custodiant quæ sibi fuerint commendata, opera autem ipsa non faciant. Sic dispones Leuitis in custodijs suis.

CAP. IX.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen in
A deserto Sinai anno secundo, postquam egressi sunt de Terra Ægypti, mẽ-
2 se primo dicens: * ‖ Faciant filij Israel ‖ Exo. 11. a. 2
3 Phase in tempore suo, * quartadecima die mensis huius ad vesperam, iuxta omnes ceremonias & iustificationes e-
4 ius. * Præcepitq. Moyses filijs Israel vt
5 facerent Phase. * Qui fecerunt tempore suo: quartadecima die mensis ad vesperam in monte Sinai. Iuxta omnia quæ mandauerat Dominus Moysi, fecerunt
6 filij Israel. * Ecce autem quidam immũdi super anima hominis, qui non poterant facere Phase in die illo, accedẽtes
7 ad Moysen & Aaron, * dixerunt eis: Im-
B mũdi sumus super anima hominis. quare fraudamur vt non valeamus oblationem offerre Domino in tempore suo in-
8 ter filios Israel? * Quibus respõdit Moyses: State vt consulam quid præcipiat
9 Dominus de vobis. * Locutusq. est Do-
10 minus ad Moysen, dicens: * Loquere filijs Israel: Homo qui fuerit immũdus super anima, siue in via procul in gen-
11 te vestra, faciat Phase Domino * in mẽse secundo, quartadecima die mensis ad vesperam: cum azymis & lactucis agre-
12 stibus comedent illud: * non relinquent ex eo quippiam vsque mane, ‖ & os eius ‖ Exo. 12. g. 46 Ioan. 19. i. 37
non confringent, omnem ritum Phase
13 obseruabunt. * Si quis autem & mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium
C Domino non obtulit tempore suo: pec-
14 catum suum ipse portabit. * Peregrinus quoque & aduena si fuerint apud vos, facient Phase Domino iuxta ceremonias & iustificationes eius. Præceptum idem erit apud vos tam aduenæ quàm indi-
15 genæ. * ‖ Igitur die qua erectum est ta- ‖ Exo. 40. b.
bernaculum, operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi
16 species ignis vsque mane. * sic fiebat iugiter:

Digitized by Google

iugiter: per diem operiebat illud nubes,
& per noctē quasi species ignis.* Cumq. 17
ablata fuisset nubes, quæ tabernaculum
protegebat, tunc proficiscebantur filij
Israel: & in loco vbi stetisset nubes, ibi
castrametabantur.* Ad imperium Domi- 18
ni proficiscebantur, & ad imperium il-
1.Cor.10.a.i lius figebant tabernaculum. ‖ Cunctis
diebus quibus stabat nubes super taber-
naculum, manebant in eodem loco:* & 19
si euenisset vt multo tempore maneret
super illud, erant filij Israel in excubijs D
Domini, & non proficiscebantur* quot 20
diebus fuisset nubes super tabernaculū.
Ad imperium Domini erigebant tento-
ria, & ad imperium illius deponebant.
* Si fuisset nubes a vespere vsque mane, 21
& statim diluculo tabernaculum reli-
quisset, proficiscebantur: &, si post diem
& noctem recessisset, dissipabant tento-
ria. * Si vero biduo aut vno mense vel 22
longiori tempore fuisset super taberna-
culum, manebant filij Israel in eodem
loco, & non proficiscebantur: statim
autem vt recessisset, mouebant castra.
* Per verbum Domini figebant tentoria, 23
& per verbum illius proficiscebantur:
erantq. in excubijs Domini iuxta impe-
rium eius per manum Moysi.

CAP. X.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Fac tibi duas tubas argen- 2
teas ductiles, quibus conuocare possis A
multitudinem quando mouenda sunt ca-
stra. * Cumq. increpueris tubis, congre- 3
gabitur ad te omnis turba ad ostium
tabernaculi fœderis. * Si semel clangue- 4
ris, venient ad te principes, & capita
multitudinis Israel. * Si autem prolixior 5
atque concisus clangor increpuerit, mo-
uebunt castra primi qui sunt ad orien-
talem plagam. * In secundo autem soni- 6
tu & pari vlulatu tubæ, leuabunt ten-
toria qui habitant ad meridiem. & iu-
xta hunc modum reliqui facient, vlu-
lantibus tubis in profectionem. * Quā- 7
do autem congregandus est populus,
simplex tubarum clangor erit, & non
concise vlulabunt. * Filij autem Aaron 8
sacerdotes clangent tubis: eritq. hoc le-
gitimum sempiternum in generationi-
bus vestris. * Si exieritis ad bellum de 9
terra vestra contra hostes qui dimicant B
aduersum vos, clangetis vlulantibus tu-
bis, & erit recordatio vestri coram Do-
mino Deo vestro, vt eruamini de ma-
10 nibus inimicorum vestrorum. * Si quā-
do habebitis epulum, & dies festos, &
calendas, canetis tubis super holocau-
stis, & pacificis victimis, vt sint vo-
bis in recordationem Dei vestri. ego
11 Dominus Deus vester. * Anno secun-
do, mense secundo, vigesima die
mensis eleuata est nubes de tabernacu-
12 lo fœderis:* profectiq. sunt filij Israel
per turmas suas de deserto Sinai, &
recubuit nubes in solitudine Pharan.
13 * Moueruntq. castra primi iuxta impe-
14 rium Domini in manu Moysi. * ‖ Filij ‖ Sup. 1. a. 7
Iuda per turmas suas: quorum princeps
erat Nahasson filius Aminadab.
15 * In tribu filiorum Issachar fuit prin-
16 ceps Nathanael filius Suar. * In tribu
Zabulon erat princeps Eliab filius He-
17 lon. * Depositumq. est tabernaculum,
quod portantes egressi sunt filij Gerson
18 & Merari. * Profectiq. sunt & filij Ru-
ben, per turmas & ordinem suum:
C quorum princeps erat Helisur filius Se-
19 deur. * In tribu autem filiorum Si-
meon, princeps fuit Salamiel filius Suri-
20 saddai.* Porro in tribu Gad erat princeps
21 Eliasaph filius Duel.* Profectiq. sunt &
Caathitæ portantes Sanctuarium. Tam-
diu tabernaculum portabatur, donec ve-
22 nirent ad erectionis locum.* Mouerunt
castra & filij Ephraim per turmas suas,
in quorum exercitu princeps erat Elisa-
23 ma filius Ammiud.* In tribu autem filio-
rum Manasse princeps fuit Gamaliel fi-
24 lius Phadassur.* & in tribu Beniamin erat
25 dux Abidan filius Gedeonis.* Nouissimi
castrorum omniū profecti sunt filij Dan
per turmas suas, in quorum exercitu prin-
26 ceps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.* In
tribu autem filiorum Aser erat princeps
27 Phegiel filius Ochran.* Et in tribu filio-
rum Nephthali princeps fuit Ahira filius
28 Enan. * Hæc sunt castra, & profectio-
nes filiorum Israel per turmas suas quan-
29 do egrediebantur. * Dixitq. Moyses Ho-
bab filio Raguel Madianitæ, cognato
suo: Proficiscimur ad locum, quem
Dominus daturus est nobis: veni no-
D biscum, vt benefaciamus tibi: quia Do-
30 minus bona promisit Israeli.* Cui ille re-
spondit: Non vadam tecum, sed reuertar

Digitized by Google

in terram meam, in qua natus sum.* Et 31
ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris ductor noster.* Cumq. nobiscum veneris, quid- 32
quid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.* Profecti sunt ergo de Monte Do- 33
mini viam trium dierum, arcaq. fœderis Domini præcedebat eos, per dies tres prouidens castrorum locum.* Nubes 34
quoque Domini super eos erat per diem cum incederent.* Cumq. eleuaretur ar- 35
|| Psal. 67. a. 2 ca, dicebat Moyses: || Surge Domine, & dissipētur inimici tui, & fugiāt qui oderunt te, a facie tua.* Cum autem depo- 36
neretur, aiebat: Reuertere Domine ad multitudinem exercitus Israel.

CAP. XI.

|| Psal. 77. c. 19 INterea ortum est || murmur populi, 1
quasi dolentium pro labore, contra A
Dominum. Quod cum audisset Domi-
|| Psal. 77. c. 21 nus, iratus est. Et || accensus in eos ignis
Domini deuorauit extremā castrorum
partem.* Cumq. clamasset populus ad 2
Moysen, orauit Moyses ad Dominum,
& absorptus est ignis.* Vocauitq. no- 3
men loci illius, Incensio: eo quòd incensus fuisset contra eos ignis Domini.
* Vulgus quippe promiscuum, quod 4
ascenderat cum eis, flagrauit desiderio,
sedens & flens, iunctis sibi pariter filijs
|| 1. Corin. 10. a. 3 Israel, & ait: || Quis dabit nobis ad ve-
scendum carnes?* Recordamur pisciū 5
quos comedebamus in Ægypto gratis: B
in mentem nobis veniunt cucumeres, &
pepones, porriq. & cepe, & allia.* Anima 6
nostra arida est, nihil aliud respiciūt
|| Exod. 16. c. 14 oculi nostri nisi Man.* || Erat autem Man 7
Sap. 16. c. 20 quasi semen coriandri, coloris bdellij.
Psal. 77. c. 24 * Circuibatq. populus, & colligens il- 8
Ioan. 6. d. 31 lud, frangebat mola, siue terebat in
mortario, coquens in olla, & faciens
ex eo tortulas saporis quasi panis olea-
ti.* Cumq. descenderet nocte super ca- 9
stra ros, descendebat pariter & Man.
* Audiuit ergo Moyses flentem populum 10
per familias, singulos per ostia tentorij
sui. Iratusq. est furor Domini valde:
sed & Moysi intoleranda res visa est.
* & ait ad Dominum: Cur afflixisti ser- 11
uum tuum? quare non inuenio gratiam C
coram te? & cur imposuisti pondus vni-
12 uersi populi huius super me?* Numquid
ego concepi omnem hanc multitudinē,
vel genui eam, vt dicas mihi: Porta eos
in sinu tuo sicut portare solet nutrix in-
fantulum, & defer in terram, pro qua
13 iurasti patribus eorum?* Vnde mihi car-
nes vt dem tantæ multitudini? flent cōtra me, dicentes: Da nobis carnes vt co-
14 medamus.* Non possum solus sustinere
omnem hunc populum, quia grauis est
15 mihi.* Sin aliter tibi videtur, obsecro
vt interficias me, & inueniam gratiam
in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.
16 * Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus
Israel, quos tu nosti quòd senes populi
sint ac magistri: & duces eos ad ostiū
tabernaculi fœderis, faciesq. ibi stare
17 tecum,* vt descendam & loquar tibi: &
D auferam de spiritu tuo, tradamq. eis, vt
sustentent tecum onus populi, & non
18 tu solus graueris.* Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes. ego enim audiui vos dicere: Quis
dabit nobis escas carnium? bene nobis
erat in Ægypto. Vt det vobis Dominus
19 carnes, & comedatis:* non vno die, nec
duobus, vel quinque aut decem, nec
20 viginti quidem,* sed vsque ad mensem
dierum, donec exeat per nares vestras,
& vertatur in nauseam, eo quòd repuleritis Dominum, qui in medio vestri
E est, & fleueritis corā eo, dicentes: Qua-
21 re egressi sumus ex Ægypto?* Et ait
Moyses: Sexcenta millia peditum huius
populi sunt. & tu dicis: Dabo eis esum
22 carnium mense integro?* || Numquid || Ioan. 6. b. 10
ouium & boum multitudo cædetur, vt
possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in vnum congregabuntur, vt
23 eos satient?* Cui respondit Dominus:
|| Numquid manus Domini inualida est? || Isai. 59. a. 1
Iam nunc videbis vtrum meus sermo
24 opere compleatur.* Venit igitur Moyses, & narrauit populo verba Domini,
F congregās septuaginta viros de senibus
Israel, quos stare fecit circa tabernacu-
25 lum.* Descenditq. Dominus per nubē,
& locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris. Cumq. requieuisset in eis
Spiritus, prophetauerunt, nec vltra
26 cessauerunt.* Remanserant autem in

castris

Digitized by Google

castris duo viri, quorum vnus vocabatur
Eldad, & alter Medad, super quos requie-
uit Spiritus. nam & ipsi descripti fuerãt,
& non exierant ad tabernaculum.
* Cumq. prophetarẽt in castris, cucurrit 27
puer, & nunciauit Moysi, dicens: Eldad
& Medad prophetant in castris. * Statim 28
Iosue filius Nun, minister Moysi, &
electus e pluribus, ait: Domine mi Moy-
ses prohibe eos. * At ille: Quid, inquit, 29
æmularis pro me? quis tribuat vt omnis
populus prophetet, & det eis Dominus
Spiritum suum? * Reuersusq. est Moy- 30
ses, & maiores natu Israel in castra.
(Psal. 77. c. 26 * ‖ Ventus autẽ egrediens a Domino ar- 31
reptãs trans mare coturnices detulit, & G
demisit in castra itinere quantũ vno die
confici potest, ex omni parte castrorum
per circuitum, volabantq. in aere duo-
bus cubitis altitudine super terram.
* Surgens ergo populus toto die illo, & 32
nocte, ac die altero, congregauit cotur-
nicum, qui parum, decem coros: & sic-
(Psal. 77. d. 30 cauerunt eas per gyrum castrorũ. * ‖ Ad- 33
huc carnes erant in dentibus eorum, nec
defecerat huiuscemodi cibus: & ecce fu-
ror Domini concitatus in populum,
percussit eum plaga magna nimis. * Vo- 34
catusq. est ille locus, Sepulchra concu-
piscentiæ: ibi enim sepelierunt populũ
qui desiderauerat. Egressi autem de Se-
pulchris concupiscentiæ, venerunt in
Haseroth, & manserunt ibi.

CAP. XII.

LOcutaq. est Maria & Aaron contra 1
Moysen propter vxorẽ eius Æthio- A
pissam, * & dixerunt: Num per solum 2
Moysen locutus est Dominus? nonne &
nobis similiter est loeutus? Quod cum
audisset Dominus, (* Erat enim Moyses 3
vir mitissimus super omnes homines qui
morabantur in terra) * statim locutus est 4
ad eum, & ad Aaron & Mariam: Egredi- B
mini vos tantum tres ad tabernaculum
fœderis. Cumq. fuissent egressi, * descẽ- 5
dit Dominus in columna nubis, & stetit
in introitu tabernaculi vocans Aaron
& Mariam. Qui cum issent, * dixit ad 6
eos: Audite sermones meos: Si quis fue-
rit inter vos propheta Domini, in vi-
sione apparebo ei, vel per somnium lo-
quar ad illum. * At non talis seruus 7
meus Moyses, ‖ qui in omni domo mea ‖ Heb. 3. a. 2
8 fidelissimus est: * ‖ ore enim ad os loquor ‖ Exo. 33. c. 11
ei: & palam, & non per ænigmata & fi-
guras Dominum videt. Quare ergo nõ
C timuistis detrahere seruo meo Moysi?
9 * Iratusq. contra eos, abijt: * nubes quo-
10 que recessit quæ erat super tabernaculũ:
& ecce Maria apparuit candens lepra
quasi nix. Cumq. respexisset eam Aaron,
11 & vidisset perfusam lepra, * ait ad Moy-
sen: Obsecro domine mi, ne imponas
nobis hoc peccatum quod stulte commi-
12 simus, * ne fiat hæc quasi mortua, & vt
D abortiuum quod proijcitur de vulua
matris suæ. ecce iam medium carnis eius
13 deuoratum est a lepra. * Clamauitq.
Moyses ad Dominum, dicens: Deus, ob-
14 secro, sana eam. * Cui respondit Domi-
nus: Si pater eius spuisset in faciẽ illius,
nonne debuerat saltem septem diebus
rubore suffundi? Separetur septem die-
bus extra castra, & postea reuocabitur.
15 * Exclusa est itaque Maria extra castra
septem diebus: & populus non est motus
de loco illo, donec reuocata est Maria.

CAP. XIII.

1 PRofectusq. est populus de Haseroth
A fixis tentorijs in deserto Pharan.
2 * ibiq. locutus est Dominus ad Moysen,
3 dicens: * Mitte viros, qui considerent
Terram Chanaan, quam daturus sum
filijs Israel, singulos de singulis tribu-
4 bus, ex principibus. * Fecit Moyses quod
Dominus imperauerat, de deserto Pha-
B ran mittens principes viros, quorũ ista
5 sunt nomina. * De tribu Ruben, Sam-
6 mua filium Zechur. * De tribu Simeon,
7 Saphat filium Huri. * De tribu Iuda,
8 Caleb filium Iephone. * De tribu Issa-
9 char, Igal filium Ioseph. * De tribu E-
10 phraim, Osee filium Nun. * De tribu
11 Beniamin, Phalti filium Raphu. * De tri-
12 bu Zabulon, Geddiel filium Sodi. * De
tribu Ioseph, sceptri Manasse, Gaddi fi-
13 lium Susi. * De tribu Dan, Ammiel fi-
14 lium Gemalli, * De tribu Aser, Sthur
15 filium Michael. * De tribu Nephthali, Na-
16 habi filium Vapsi. * De tribu Gad, Guel
17 filium Machi. * hæc sunt nomina viro-
C rum, quos misit Moyses ad considerandam Terram: vocauitq. Osee filiũ Nun,
18 Iosue. * misit ergo eos Moyses ad con-

Digitized by Google

siderandam Terram Chanaan, & dixit
ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cumq. veneritis ad montes,
* considerate Terram, qualis sit: & 19
populum qui habitator est eius, vtrum
fortis sit an infirmus: si pauci numero
an plures: * ipsa terra, bona an mala: 20
vrbes quales, muratæ an absque muris:
* humus, pinguis an sterilis, nemorosa 21
an absque arboribus. Confortamini, &
afferte nobis de fructibus Terræ. Erat
autem tempus quando iam præcoquæ
vuæ vesci possunt. * Cumq. ascendis- 22
sent, exploraverunt Terram a deserto D
Sin, vsque Rohob intrantibus Emath.
* Ascenderuntq. ad meridiem, & vene- 23
runt in Hebron, vbi erant Achiman
& Sisai & Tholmai filij Enac. nam Hebron septem annis ante Tanim vrbem
Deut.1.d.24 Ægypti condita est. * ‖ Pergentesq. vs- 24
que ad Torrentem botri, absciderunt
palmitem cum vua sua, quem portauerunt in vecte duo viri. De malis quo- E
que granatis & de ficis loci illius tulerunt: * qui appellatus est Nehelescol, 25
id est Torrens botri, eo quòd botrum
portassent inde filij Israel. * Reuersiq. 26
exploratores Terræ post quadraginta
dies, omni regione circuita, * venerunt 27
ad Moysen & Aaron & ad omnem cœtum filiorum Israel in desertum Pharan, quod est in Cades. Locutiq. eis &
omni multitudini ostenderunt fructus
Terræ: * & narrauerunt, dicentes: Ve- 28
nimus in Terram, ad quam misisti nos, F
quæ re vera fluit lacte & melle, vt ex
his fructibus cognosci potest: * sed cul- 29
tores fortissimos habet, & vrbes grandes atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi. * Amalec habitat in meridie, 30
Hethæus & Iebusæus & Amorræus in
montanis: Chananæus vero moratur iuxta mare & circa fluenta Iordanis. * In- 31
ter hæc Caleb compescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen,
ait: Ascendamus, & possideamus Terram, quoniam poterimus obtinere eam. G
* Alij vero, qui fuerant cum eo, dice- 32
bant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est.
* Detraxeruntq. Terræ, quam inspexe- 33
rant, apud filios Israel, dicentes: Terra,
quam lustrauimus, deuorat habitatores
suos: populus, quem aspeximus, proce-
34 ræ staturæ est. * Ibi vidimus monstra
quædam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quasi locustæ
videbamur.

CAP. XIIII.

1 I Gitur vociferans omnis turba fleuit
2 nocte illa, * & murmurati sunt
A contra Moysen & Aaron cuncti filij Is-
3 rael, dicentes: * Vtinam mortui essemus in Ægypto: & in hac vasta solitudine vtinam pereamus, & non inducat
nos Dominus in Terram istam, ne
cadamus gladio, & vxores ac liberi nostri ducantur captiui. Nonne melius est
4 reuerti in Ægyptum? * Dixeruntq. alter ad alterum: Constituamus nobis
ducem, & reuertamur in Ægyptum.
5 * Quo audito Moyses & Aaron ceciderunt proni in terram coram omni
6 multitudine filiorum Israel. * ‖ At vero Iosue filius Nun, & Caleb filius ‖ Eccli.46.b.9 Mach.2.f.55 56
Iephone, qui & ipsi lustrauerant ter-
7 ram, sciderunt vestimenta sua, * &
B ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt: Terra, quam circui-
8 uimus, valde bona est. * si propitius
fuerit Dominus, inducet nos in eam,
& tradet humum lacte & melle manantem. * Nolite rebelles esse contra Dominum: neque timeatis populum terræ huius, quia sicut panem ita
eos possumus deuorare. recessit ab eis
omne præsidium: Dominus nobiscum
10 est, nolite metuere. * Cumq. clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos
vellet opprimere, apparuit gloria
Domini super tectum fœderis cunctis
11 filijs Israel. * Et dixit Dominus ad Moysen: Vsquequo detrahet mihi populus
iste? Quousque non credent mihi in
omnibus signis, quæ feci coram eis?
12 * Feriam igitur eos pestilentia, atque
consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, & fortiorem quàm hæc est. * Et ait Moy-
13 C ses ad Dominum: Vt audiant Ægyptij, de quorum medio eduxisti popu-
14 lum istum, * & habitatores Terræ huius, qui audierunt quòd tu Domine in
populo isto sis, & facie videaris ad faciem, ‖ & nubes tua protegat illos, & in ‖ Exo.13.d.21

columna

columna nubis præcedas eos per diem,
& in columna ignis per noctem: * quòd 15
occideris tantã multitudinem quasi vnũ
hominem, & dicant: * Non poterat in- 16
troducere populum in Terram, pro qua
Exo. 32. f. 28 iurauerat: ‖ idcirco occidit eos in solitu-
dine. * Magnificetur ergo fortitudo Do- 17
Psal. 102. b. 8 mini sicut iurasti, dicens: * ‖ Dominus 18
Exod. 34. a. 6 patiens & multæ misericordiæ, auferens
iniquitatem & scelera, nullumq. inno-
xium derelinquens, qui visitas peccata
patrum in filios in tertiam & quartam
generationem. * Dimitte, obsecro, pec- 19
catum populi huius secundum magni- D
tudinem misericordiæ tuæ, sicut propi-
tius fuisti egredientibus de Ægypto vs-
que ad locũ istum. * Dixitq. Dominus: 20
Dimisi iuxta verbum tuum. * Viuo ego: 21
& implebitur gloria Domini vniuersa
terra. * Attamen omnes homines qui vi- 22
derunt maiestatem meam, & signa quæ
feci in Ægypto & in solitudine, & ten-
tauerunt me iam per decem vices, nec
‖ Deut. 1. f. 35 obedierunt voci meæ, * ‖ non videbunt 23
Terram pro qua iurauí patribus eorum,
nec quisquam ex illis qui detraxit mihi,
‖ Ios. 14. b. 6 intuebitur eam. * ‖ Seruum meum Caleb, 24
qui plenus alio spiritu secutus est me, in-
ducam in Terram hanc, quam circuiuit:
& semen eius possidebit eam. * Quoniã 25
Amalecites & Chananæus habitant in E
vallibus. Cras mouete castra, & reuerti-
mini in solitudinem per viam Maris ru-
bri. * Locutusq. est Dominus ad Moysen 26
& Aaron, dicens: * Vsquequo multitu- 27
do hæc pessima murmurat contra me?
querelas filiorum Israel audiui. * Dic er- 28
go eis: Viuo ego, ait Dominus: sicut lo-
cuti estis audiente me, sic faciam vobis.
* Ps. 105. d. 26 * ‖ In solitudine hac iacebunt cadauera 29
Deut. 1. f. 41 vestra. Omnes qui numerati estis a vi-
ginti annis & supra, & murmurastis cõ-
tra me, * non intrabitis Terram, super 30
quam leuaui manum meam vt habita-
re vos facerem, præter Caleb filium
Iephone, & Iosue filium Nun. * Paruu- 31
los autẽ vestros, de quibus dixistis quòd
prædæ hostibus forent, introducam: vt
videant Terram, quæ vobis displicuit.
* Vestra cadauera iacebunt in solitudi- 32
ne. * Filij vestri erunt vagi in deserto 33
annis quadraginta, & portabunt forni-
cationem vestram, donec consumantur
cadauera patrum in deserto, * iuxta nu- 34
merum quadraginta dierum, quibus cõ-
siderastis Terram: ‖ annus pro die impu- ‖ Ezec. 4. b. 6
tabitur. ‖ Et quadraginta annis recipietis ‖ Ps. 94. b. 10
iniquitates vestras, & scietis vltionẽ meã:
35 * quoniam sicut locutus sum, ita faciam
omni multitudini huic pessimæ, quæ cõ-
surrexit aduersum me: in solitudine hac
36 deficiet, & morietur. * ‖ Igitur omnes ‖ Iudith. 8. c.
viri, quos miserat Moyses ad contemplã- 24
dam Terram, & qui reuersi murmurare 1. Cor. 10. b. 10
fecerant contra eum omnem multitudi- Heb. 3. d. 17
nem, detrahentes Terræ quòd esset ma- Iudæ 1. b. 5
37 la, * mortui sunt atque percussi in con-
38 spectu Domini. * Iosue autem filius Nun,
& Caleb filius Iephone vixerunt ex om-
nibus, qui perrexerant ad considerandã
39 Terram. * Locutusq. est Moyses vniuersa
G verba hæc ad omnes filios Israel, & lu-
40 xit populus nimis. * Et ecce mane pri-
mo surgentes ascenderunt verticem mõ-
tis, atque dixerunt: Parati sumus ascen-
dere ad locum, de quo Dominus locutus
41 est: quia peccauimus. * Quibus Moyses:
Cur, inquit, transgredimini verbum Do-
mini, quod vobis non cedet in prospe-
42 rum? * ‖ Nolite ascendere: non enim est ‖ Deut. 1. g. 42
Dominus vobiscum: ne corruatis coram
43 inimicis vestris. * Amalecites & Chana-
næus ante vos sunt, quorum gladio cor-
ruetis, eo quòd nolueritis acquiescere
Domino, nec erit Dominus vobiscum.
44 * At illi contenebrati ascenderunt in ver-
ticem montis. Arca autẽ testamenti Do-
mini & Moyses non recesserunt de ca-
45 stris. * Descenditq. Amalecites & Cha-
nanæus, qui habitabat in monte: &
percutiens eos atque concidens, perse-
cutus est eos vsque Horma.

CAP. XV.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen,
2 dicens: * Loquere ad filios Israel, &
A dices ad eos: Cum ingressi fueritis Ter-
ram habitationis vestræ, quam ego da-
3 bo vobis, * & feceritis oblationem
Domino in holocaustum, aut victimã,
vota soluentes, vel sponte offerentes
munera, aut in sollemnitatibus vestris
adolentes odorem suauitatis Domino,
4 de bobus siue de ouibus: * offeret qui-
cumque immolauerit victimã, sacrificiũ
similæ, decimam partem ephi, conspersæ
oleo, quod mensuram habebit quartam

Digitized by Google

partem hin :* & vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ dabit in holocaustum siue in victimam. Per agnos singulos * & arietes erit sacrificium similæ duarum decimarum, quæ consperſa sit oleo tertiæ partis hin: * & vinum ad libamentum tertiæ partis eiusdem mensuræ offeret in odorem suauitatis Domino. * Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam, vt impleas votum vel pacificas victimas, * dabis per singulos boues similæ tres decimas consperſæ oleo, quod habeat medium mēsuræ hin: * & vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ in oblationem suauissimi odoris Domino. * Sic facies * per singulos boues & arietes & agnos & hœdos. * Tam indigenæ quàm peregrini * eodem ritu offerent sacrificia. * Vnũ præceptum erit atque iudicium tam vobis quàm aduenis terræ. * Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: * Loquere filijs Israel, & dices ad eos: * Cum veneritis in terram, quam dabo vobis, * & comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino * de cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis, * ita & de pulmentis dabitis primitiua Domino. * Quòd si per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locutus est Dominus ad Moysen, * & mandauit per eum ad vos, a die qua cœpit iubere & vltra, * oblitaq. fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suauissimum Domino, & sacrificium eius ac liba, vt ceremoniæ postulant, hircumq. pro peccato: * & rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel: & dimittetur eis, quoniam non sponte peccauerunt, nihilominus offerentes incēsum Domino pro se & pro peccato atque errore suo: * & dimittetur vniuersæ plebi filiorum Israel, & aduenis, qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam. * Quòd si anima vna nesciens peccauerit, offeret capram anniculam pro peccato suo: * & deprecabitur pro ea sacerdos, quòd inscia peccauerit coram Domino: impetrabitq. ei veniam, & dimittetur illi. * Tam indigenis quàm aduenis vna lex erit omnium, qui peccauerint ignorantes. * Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, siue ciuis sit ille, siue peregrinus, (quoniam aduersus Dominum rebellis fuit) peribit de populo suo: * verbum enim Domini contempsit, & præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur, & portabit iniquitatem suam. * Factum est autem, cum essent filij Israel in solitudine, & inuenissent hominem colligentē ligna in die Sabbati, * obtulerunt eum Moysi & Aaron & vniuersæ multitudini. * Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberēt. * Dixitq. Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. * Cumq. eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus, & mortuus est sicut præceperat Dominus. * Dixit quoque Dominus ad Moysen: * Loquere filijs Israel, & dices ad eos || vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas: * quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas & oculos per res varias fornicātes, * sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintq. sancti Deo suo. * Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti, vt essem Deus vester.

|| Deu. 22. b. 12 Matth. 23. a. 5

CAP. XVI.

1 A Ecce autem Core filius Isaar, filij Caath, filij Leui, & Dathan atque Abiron filij Eliab, Hon quoque filius 2 Pheleth de filijs Ruben, * surrexerunt contra Moysen, alijq. filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, & qui tempore concilij per 3 nomina vocabantur. * || Cumq. stetissent aduersum Moysen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: Cur eleuamini super populum Domini? 4 * Quod cum audisset Moyses, cecidit 5 pronus in faciem: * locutusq. ad Core & ad omnem multitudinem: Mane, inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant, & sanctos applicabit sibi: & 6 quos elegerit, appropinquabūt ei. * Hoc igitur facite: Tollat vnusquisque thuribula sua, tu Core, & omne concilium 7 tuum: * & hausto cras igne, ponite desuper

|| Eccl. 45. c. 22 Iudæ 1. c. 12 1. Cor. 10. b. 10

Digitized by Google

III. Factum est autem, cum essent filij Israel in solitudine, & invenissent fi
et universæ multitudini &c. Cumque eduxissent eum foras, obri

Digitized by Google

...rem colligentem ligna in die Sabbathi, obtulerunt eum Moysi, & Aaron, ...erunt eum lapidibus, et mortuus est, sicut præcepit Dominus. Numeri 15.

Digitized by Google

Digitized by Google

super thymiama coram Domino : & quemcumque elegerit, ipse erit sanctus: multum erigimini filij Leui. * Dixitq. rursum ad Core: Audite filij Leui : * Num 8 9
parũ vobis est quòd separauit vos Deus Israel ab omni populo, & iunxit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei? * idcirco ad se fecit accedere te & omnes fratres tuos filios Leui, 10
vt vobis etiam sacerdotium vendicetis, * & omnis globus tuus stet contra Dominum? quid est enim Aaron vt murmuretis contra eum? * Misit ergo Moyses vt vocaret Dathan & Abiron filios 11 12
Eliab. Qui responderũt: Non venimus. * numquid parum est tibi quòd eduxisti 13
nos de terra, quæ lacte & melle manabat, vt occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? * Reuera induxisti nos 14
in terram, quæ fluit riuis lactis & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum. an & oculos nostros vis eruere? non venimus. * Iratusq. Moyses 15
valde, ait ad Dominum: Ne respicias C sacrificia eorum: tu scis quòd ne asellum quidem vmquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum. * Dixitq. ad Core: Tu, & omnis congregatio 16
tua state seorsum coram Domino, & Aaron die crastino separatim. * Tollite singuli thuribula vestra, & ponite super ea 17
incensum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribulum suum. * Quod cum 18
fecissent, stantibus Moyse & Aaron, * & 19
coaceruassent aduersum eos omnẽ multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini. * Locutusq. 20
Dominus ad Moysen & Aaron, ait: * Separamini de medio congregationis huius, vt eos repente disperdam. * Qui ce- 21 22
ciderunt proni in faciem, atque dixerũt: Fortissime Deus spirituum vniuersæ carnis, num vno peccante, contra omnes D ira tua desæuiet? * Et ait Dominus ad 23
Moysen: * Præcipe vniuerso populo vt 24
separetur a tabernaculis Core, & Dathan & Abiron. * Surrexitq. Moyses, & abijt 25
ad Dathan & Abiron: & sequentibus eum senioribus Israel, * dixit ad tur- 26
bam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis
27 eorum. * Cumq. recessissent a tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum vxoribus & liberis, om-
28 niq. frequentia. * Et ait Moyses: In hoc scietis, quòd Dominus miserit me vt facerem vniuersa quæ cernitis, & non
29 ex proprio ea corde protulerim: * Si consueta hominum morte interierint, & visitauerit eos plaga, qua & ceteri E visitari solent, non misit me Dominus:
30 * sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum deglutiat eos & omnia quæ ad illos pertinẽt, descenderintq. viuentes in infernum, scietis quòd blasphemauerint Domi-
31 num. * ‖ Confestim igitur vt cessa- ‖Psa.105.b.17 18. Deut.11.a.6
uit loqui, dirupta est terra sub pedi-
32 bus eorum: * & aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis &
33 vniuersa substantia eorum. * descenderuntq. viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudi-
34 nis. * At vero omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra
35 deglutiat. * Sed & ignis egressus a Domino, interfecit ducentos quinquagin-
36 ta viros, qui offerebant incensum. * Locutusq. est Dominus ad Moysen, dicens:
37 * Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti vt tollat thuribula quæ iacent in incendio, & ignem huc illucq. dispergat:
38 quoniam sanctificata sunt * in mortibus F peccatorum: producatq. ea in laminas, & affigat altari, eo quòd oblatum sit in eis incensum Domino, & sanctificata sint, vt cernant ea pro signo & moni-
39 mento filij Israel. * Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium deuorauit, & produxit ea in laminas, affigens alta-
40 ri: * vt haberent postea filij Israel, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non est de semine Aaron ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, & omnis congregatio eius, loquente
41 Domino ad Moysen. * Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen & Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Do-
42 mini. * Cumq. oriretur seditio, & tu-
43 multus increscerent, * Moyses & Aaron

Digitized by Google

fugerunt ad tabernaculum fœderis. G
Quod, postquam ingressi sunt, operuit
nubes, & apparuit gloria Domini. *Di- 44
xitq. Dominus ad Moysen: * Recedite 45
de medio huius multitudinis, etiã nunc
delebo eos. Cumq. iacerent in terra,
*dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribu- 46
lum, & hausto igne de altari, mitte incen
sum desuper, pergens cito ad populum
|| Sap. 18. d. 21 vt roges pro eis: || iam enim egressa est
ira a Domino, & plaga desæuit. *Quod 47
cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad me
diam multitudinem, quam iam vastabat
incendium, obtulit thymiama: *& stans 48
inter mortuos ac viuentes, pro populo
deprecatus est, & plaga cessauit. * Fue- 49
runt autem qui percussi sunt, quattuor-
decim millia hominum, & septingen-
ti, absque his qui perierant in seditione
Core. * Reuersusq. est Aaron ad Moy- 50
sen ad ostium tabernaculi fœderis post-
quam quieuit interitus.

CAP. XVII.

ET locutus est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Loquere ad filios Israel, & 2
accipe ab eis virgas singulas per cogna- A
tiones suas, a cunctis principibus tribuũ,
virgas duodecim, & vniuscuiusque no-
men superscribes virgæ suæ. * nomen 3
autem Aaron erit in tribu Leui, & vna
virga cunctas seorsum familias contine-
bit: * ponesq. eas in tabernaculo fœde- 4
ris coram testimonio, vbi loquar ad te. B
*quem ex his elegero, germinabit virga 5
eius: & cohibebo a me querimonias fi-
liorum Israel, quibus contra vos murmu
rant. * Locutusq. est Moyses ad filios 6
Israel: & dederunt ei omnes principes
virgas per singulas tribus: fueruntq. vir-
gæ duodecim absque virga Aarõ. * Quas 7
cum posuisset Moyses coram Domino C
in tabernaculo testimonij: * sequenti die 8
regressus inuenit germinasse virgam Aa-
ron in domo Leui: & turgentibus gem-
mis eruperant flores, qui, folijs dilatatis,
in amygdalas deformati sunt. * Protulit 9
ergo Moyses omnes virgas de conspe-
ctu Domini ad cunctos filios Israel: vi-
deruntq. & receperunt singuli virgas
suas. * Dixitq. Dominus ad Moysen: 10
Refer virgam Aaron in tabernaculum D
|| Heb. 9 a. 4 testimonij, || vt seruetur ibi in signum
rebellium filiorum Israel, & quiescant
querelæ eorum a me, ne moriantur.
11 *Fecitq. Moyses sicut præceperat Domi-
12 nus. * Dixerunt autem filij Israel ad
Moysen: Ecce consumpti sumus, om-
13 nes periuimus. * quicumque accedit ad
tabernaculum Domini, moritur. num
vsque ad internecionem cuncti delen-
di sumus?

CAP. XVIII.

1 DIxitq. Dominus ad Aaron: Tu, &
A filij tui, & domus patris tui tecum
portabitis iniquitatem Sanctuarij: & tu
& filij tui simul sustinebitis peccata sa-
2 cerdotij vestri. * sed & fratres tuos de
tribu Leui, & sceptrum patris tui sume
tecum, præstoq. sint, & ministrent tibi:
tu autem & filij tui ministrabitis in ta-
3 bernaculo testimonij. * Excubabuntq.
Leuitæ ad præcepta tua, & ad cuncta
opera tabernaculi: ita dumtaxat, vt ad
vasa Sanctuarij & ad altare non acce-
dant, ne & illi moriantur, & vos pereat-
4 tis simul. * sint autem tecum, & excubẽt
in custodijs tabernaculi, & in omnibus
ceremonijs eius. Alienigena non misce-
5 bitur vobis. * Excubate in custodia
Sanctuarij, & in ministerio altaris: ne o-
6 riatur indignatio super filios Israel. *Ego
dedi vobis fratres vestros Leuitas de me-
dio filiorum Israel, & tradidi donũ Do-
mino, vt seruiant in ministerijs taber-
7 naculi eius. *Tu autem & filij tui custo-
B dite sacerdotiũ vestrum: & omnia quæ
ad cultum altaris pertinent, & intra ve-
lum sunt, per sacerdotes administrabun-
tur. si quis externus accesserit, occide-
8 tur. * Locutusq. est Dominus ad Aaron:
Ecce dedi tibi custodiam primitiarum
mearum. Omnia quæ sanctificantur a fi-
lijs Israel, tradidi tibi & filijs tuis pro of-
ficio sacerdotali legitima sempiterna.
9 *Hæc ergo accipies de his, quæ sancti-
ficantur & oblata sunt Domino. Omnis
oblatio, & sacrificium, & quidquid pro
peccato atque delicto redditur mihi, &
cedit in Sancta sanctorum, tuum erit, &
10 filiorum tuorum. * In Sanctuario come-
des illud: mares tãtum edent ex eo, quia
11 consecratum est tibi. * Primitias autem,
quas vouerint & obtulerint filij Israel,
tibi dedi, & filijs tuis, ac filiabus tuis iu-
re per-

Digitized by Google

te perpetuo. qui mundus est in domo
tua, vescetur eis. * Omnem medullam 12
olei, & vini, ac frumenti, quidquid of-
ferunt primitiarum Domino, tibi dedi.
*Vniuersa frugum initia, quas gignit hu- 13
mus, & Domino deportantur, cedent in
vsus tuos: qui mundus est in domo tua,
vescetur eis. * Omne quod ex voto red- 14
diderint filij Israel, tuum erit. * Quid- 15
quid primum erumpit e vulua cunctæ
carnis, quam offerunt Domino, siue ex C
hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui
iuris erit: ita dumtaxat, vt pro hominis
primogenito pretium accipias, & omne
animal quod immundum est, redimi fa-
cias, * cuius redemptio erit post v- 16
num mensem, siclis argenti quinque,
pondere Sanctuarij. ‖ Siclus viginti obo-
los habet. * Primogenitum autem bouis 17
& ouis & capræ non facies redimi, quia
sanctificata sunt Domino. sanguinem
tantum eorum fundes super altare, &
adipes adolebis in suauissimum odorem
Domino. * Carnes vero in vsum tuum 18
cedent, sicut pectusculum consecratum,
& armus dexter, tua erunt. * Omnes 19
primitias Sanctuarij, quas offerunt filij
Israel Domino, tibi dedi & filijs, ac fi-
liabus tuis iure perpetuo. Pactum salis
est sempiternum coram Domino, tibi
ac filijs tuis. * Dixitq. Dominus ad Aa- 20
ron: In terra eorum nihil possidebitis,
nec habebitis partē inter eos: ego pars
& hereditas tua in medio filiorum Is-
rael. * Filijs autem Leui dedi omnes de- 21
cimas Israelis in possessionem pro mi-
nisterio quo seruiunt mihi in tabernac-
ulo fœderis: * vt non accedant vltra 22
filij Israel ad tabernaculum, nec com-
mittant peccatum mortiferum, * solis 23
filijs Leui mihi in tabernaculo seruien- D
tibus, & portantibus peccata populi.
legitimum sempiternum erit in genera-
Deut. 18. a. 1 tionibus vestris. ‖ Nihil aliud posside-
bunt, * decimarum oblatione contenti, 24
quas in vsus eorum & necessaria separa-
ui. * Locutusq. est Dominus ad Moy- 25
sen, dicens: * Præcipe Leuitis, atque de- 26
nuncia: Cum acceperitis a filijs Israel
decimas, quas dedi vobis, primitias ea-
rum offerte Domino, id est, decimam
partem decimæ, * vt reputetur vobis in 27
oblationem primitiuorum, tam de areis
quàm de torcularibus: * & vniuersis 28

‖Sup. 3. g. 48
Exo. 30. b. 13
Leui. 27. c. 25
Ezec. 45. d. 12

quorum accipitis primitias, offerte
Domino, & date Aaron sacerdoti. * Om- 29
nia quæ offeretis ex decimis, & in do-
naria Domini separabitis, optima & ele-
cta erunt. * Dicesq. ad eos: Si præclara 30
& meliora quæque obtuleritis ex deci-
mis, reputabitur vobis quasi de area &
torculari dederitis primitias: * & co- 31
medetis eas in omnibus locis vestris,
tam vos quàm familiæ vestræ: quia
pretium est pro ministerio, quo seruiti- 32
tis in tabernaculo testimonij. * Et non
peccabitis super hoc, egregia vobis &
pinguia reseruantes ne polluatis obla-
tiones filiorum Israel, & moriamini.

CAP. XIX.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen
2 & Aaron, dicens: * Ista est religio vi-
A ctimæ, quam constituit Dominus. Præ-
cipe filijs Israel, vt adducant ad te vac-
cam rufam ætatis integræ, in qua nulla
3 sit macula, nec portauerit iugum: * tra-
detisq. eam Eleazaro sacerdoti. ‖ qui e- ‖Heb. 13. b. 11
ductam extra castra, immolabit in con-
4 spectu omnium: * & tingens digitum
in sanguine eius, asperget contra fores
5 tabernaculi septem vicibus, * combu-
retq. eam cunctis videntibus, tam pelle
& carnibus eius quàm sanguine & fimo
6 flammæ traditis. * Lignum quoque ce-
drinum, & hyssopum, coccumq. bis tin-
ctum sacerdos mittet in flammam, quæ
7 vaccam vorat. * Et tunc demum, lotis
B vestibus & corpore suo, ingredietur in
castra, commaculatusq. erit vsque ad
8 vesperum. * Sed & ille, qui combus-
serit eam, lauabit vestimenta sua, & cor-
pus, & immūdus erit vsque ad vesperū.
9 * Colliget autem vir mundus cineres vac-
cæ, & effundet eos extra castra in loco
purissimo, vt sint multitudini filiorum
Israel in custodiam, & in aquam aspe-
sionis: quia pro peccato vacca combu-
10 sta est. * Cumq. lauerit qui vaccæ por-
tauerat cineres, vestimenta sua, immun-
dus erit vsque ad vesperum. Habebunt
hoc filij Israel & aduenæ, qui habitant
11 inter eos, sanctum iure perpetuo. * Qui
tetigerit cadauer hominis, & propter
12 hoc septē diebus fuerit immūdus: * aspe-
C rgetur ex hac aqua die tertio & septimo,
& sic mundabitur. Si die tertio aspe-

sus

Digitized by Google

sus non fuerit, septimo non poterit e-
mundari. * Omnis qui tetigerit huma- 13
næ animæ morticinum, & aspersus hac
commistione non fuerit, polluet taber-
naculum Domini, & peribit ex Israel:
quia aqua expiationis non est aspersus,
immundus erit, & manebit spurcitia
eius super eum. * Ista est lex hominis 14
qui moritur in tabernaculo: Omnes qui
ingrediuntur tentorium illius, & vniu-
ersa vasa quæ ibi sunt, polluta erunt
septem diebus. * Vas, quod non ha- 15
buerit operculum, nec ligaturam desu-
per, immundum erit. * Si quis in 16
agro tetigerit cadauer occisi hominis,
aut per se mortui, siue os illius, vel
sepulchrum, immundus erit septem
diebus. * Tollentq. de cineribus com- 17
bustionis atque peccati, & mittent a-
quas viuas super eos in vas. * in quibus 18
cum homo mundus tinxerit hyssopum, D
asperget ex eo omne tentorium, &
cunctam supellectilem, & homines hu-
iuscemodi contagione pollutos: * atque 19
hoc modo mundus lustrabit immun-
dum tertio & septimo die. expiatusq.
die septimo, lauabit & se & vestimen-
ta sua, & immundus erit vsque ad
vesperum. * Si quis hoc ritu non 20
fuerit expiatus, peribit anima illius de
medio Ecclesiæ: quia sanctuarium Do-
mini polluit, & non est aqua lustratio-
nis aspersus. * erit hoc præceptum le- 21
gitimum sempiternum. Ipse quoque
qui aspergit aquas, lauabit vestimenta
sua: Omnis qui tetigerit aquas expia-
tionis, immundus erit vsque ad vespe-
rum. * Quidquid tetigerit immundus, 22
immundum faciet: & anima, quæ ho-
rum quippiam tetigerit, immunda erit
vsque ad vesperum.

CAP. XX.

VEneruntq. filij Israel, & omnis 1
multitudo in desertum Sin, mense A
primo: & mansit populus in Cades.
Mortuaq. est ibi Maria, & sepulta in
eodem loco. * Cumq. indigeret aqua 2
populus, conuenerunt aduersum Moy-
sen & Aaron: * & versi in seditionem, 3
dixerunt: Vtinam perijssemus inter fra-
tres nostros coram Domino. * ‖Cur edu- 4
xistis Ecclesiam Domini in solitudinē,
vt & nos & nostra iumenta moriamur?
5 * Quare nos fecistis ascendere de Ægy-
pto, & adduxistis in locum istum pessi-
mum, qui seri non potest, qui nec fi-
cum gignit, nec vineas, nec malograna-
ta, insuper & aquam non habet ad bi-
6 bendum? * Ingressusq. Moyses & Aaron,
dimissa multitudine, tabernaculum fœ-
deris, corruerunt proni in terram, cla-
maueruntq. ad Dominum, atque dixe-
runt: Domine Deus audi clamorem hu-
ius populi, & aperi eis thesaurum tuum
fontem aquæ viuæ, vt satiati, cesset mur-
B muratio eorum. Et apparuit gloria Do-
7 mini super eos. * Locutusq. est Domi-
8 nus ad Moysen, dicens: * Tolle virgam,
& congrega populum, tu & Aaron fra-
ter tuus, & loquimini ad petram corā
eis, & illa dabit aquas. Cumq. eduxeris
aquam de petra, bibet omnis multitudo
9 & iumenta eius. * ‖Tulit igitur Moyses ‖ Exo. 17.b.5.
virgam, quæ erat in conspectu Domini, 6
10 sicut præceperat ei, * congregata multi- Sap. 11. a. 5
tudine ante petram, dixitq. eis: Audite
rebelles & increduli: ‖ Num de petra ‖ Psal. 77.b.23
hac vobis aquam poterimus eijcere? 1. Cor. 10. a. 4
11 * Cumq. eleuasset Moyses manum, per-
cutiens virga bis silicem, egressæ sunt
aquæ largissimæ, ita vt populus biberet
12 & iumenta. * Dixitq. Dominus ad Moy-
sen & Aaron: ‖ Quia non credidistis mi- ‖ Deut. 1. f. 37
hi, vt sanctificaretis me coram filijs Is-
rael, non introducetis hos populos in
13 terram, quam dabo eis. * Hæc est aqua
contradictionis, vbi iurgati sunt filij Is-
C rael contra Dominum, & sanctificatus
14 est in eis. * Misit interea nuncios Moyses
de Cades ad regem Edom, qui dicerent:
Hæc mādat frater tuus Israel: Nosti om-
15 nem laborem, qui apprehēdit nos, * quo
modo descenderint patres nostri in Ægyptum, & habitauerimus ibi multo tēpore, afflixerintq. nos Ægyptij, & patres
16 nostros: * & quo modo clamauerimus
ad Dominū, & exaudierit nos, miseritq.
angelum, qui eduxerit nos de Ægypto.
Ecce in vrbe Cades, quæ est in extremis
17 finibus tuis, positi, * obsecramus vt no-
bis transire liceat per terram tuam. Non
ibimus per agros, nec per vineas, non
bibemus aquas de puteis tuis, sed gradie-
mur via publica, nec ad dextrā, nec ad si-
nistrā declinantes, donec transeamus ter-
18 minos tuos. * Cui respōdit Edom: Non
transibis

‖ Exo. 17.b.3

transibis per me, alioquin armatus occurram tibi. * Dixeruntq. filij Israel: Per 19
tritam gradiemur viam: & si biberimus
aquas tuas nos & pecora nostra, dabimus quod iustum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus. * At ille respondit: Non trãsibis. 20
Statimq. egressus est obuius, cum infinita multitudine, & manu forti, * nec vo- 21
luit acquiescere deprecanti, vt concederet transitũ per fines suos. quam ob rem D
diuertit ab eo Israel. * Cumq. castra mo 22
uissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terræ Edom: * vbi 23
locutus est Dominus ad Moysen: * Per- 24
gat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit Terram, quam dedi filijs Israel, eo quòd incredulus fuerit ori
meo, ad Aquas contradictionis. * ‖ Tol- 25
le Aaron & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor. * Cumq. nu- 26
daueris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium eius: Aaron colligetur, & morietur ibi. * Fecit Moyses vt præce- 27
perat Dominus: & ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine. 28
* Cumq. Aaron spoliasset vestibus suis, 29
induit eis Eleazarum filium eius. * Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro. * Omnis autem multi- 30
tudo videns occubuisse Aaron, fleuit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

‖ Infr. 33. e. 38
Deut. 32. g. 50

CAP. XXI.

QVod cum audisset Chananæus rex 1
Arad, qui habitabat ad meridiem, A
venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnauit contra illum, & victor existens, duxit ex eo prædam.
* At Israel voto se Domino obligãs, ait: 2
Si tradideris populum istum in manu mea, delebo vrbes eius. * Exaudiuitq. 3
Dominus preces Israel, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit subuersis vrbibus eius: & vocauit nomen loci illius Horma, id est, anathema. * Profe- 4
cti sunt autem & de monte Hor, per viam, quæ ducit ad Mare rubrum, vt cir- B
cumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris: * locu- 5
tusq. contra Deum & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Ægypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis, nõ sunt aquæ: anima nostra iã nauseat super cibo isto
6 leuissimo. * ‖ Quamobrem misit Domi- ‖ Sap. 16. a. 5
nus in populũ ignitos serpentes, ad quo- 1. Cor. 10. b. 9
7 rum plagas & mortes plurimorũ, * ve- Iudith 8. c. 25
nerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccauimus, quia locuti sumus contra Dominum & te: ora vt tollat a nobis serpentes. Orauitq. Moyses pro populo,
8 * & locutus est Dominus ad eum: ‖ Fac
C serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet.
9 * Fecit ergo Moyses SERPENTEM ÆNEVM, & posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanaban-
10 tur. * Profectiq. filij Israel castrametati
11 sunt in Oboth. * Vnde egressi fixere tẽtoria in Ieabarim, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam.
12 * Et inde mouentes, venerunt ad Torren-
13 tem Zared. * Quem relinquẽtes castrametati sunt contra Arnon, quæ est in deserto, & prominet in finibus Amorrhæi. ‖ siquidem Arnon terminus est Moab, di- ‖ Iudic. 11. c. 18
14 uidens Moabitas & Amorrhæos. * Vnde dicitur in libro bellorum Domini:
D Sicut fecit in Mari rubro, sic faciet in
15 torrentibus Arnon. * Scopuli torrentium inclinati sunt, vt requiescerent in Ar, & recumberent in finibus Moabita-
16 rum. * Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, & dabo ei
17 aquam. * Tunc cecinit Israel carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant:
18 * Puteus, quem foderunt principes, & parauerunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis. De solitudi-
19 ne, Matthana. * De Matthana in Naha-
20 liel: de Nahaliel, in Bamoth. * De Bamoth, vallis est in regione Moab, in ver-
E tice Phasga, quod respicit contra deser-
21 tum. * ‖ Misit autem Israel nuncios ad ‖ Deut. 2. e. 26
Sehon regem Amorrhæorum, dicens: Iudic. 11. d. 20
22 * Obsecro vt trãsire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus
23 terminos tuos. * Qui concedere noluit vt trãsiret Israel per fines suos: quin potius exercitu cõgregato, egressus est obuiam in desertum, & venit in Iasa, pu-
24 gnauitq. contra eum. * ‖ A quo percussus ‖ Amos 2. c. 9
est in ore gladij, & possessa est terra eius Ps. 134. c. 10

ab

ab Arnon vsque Ieboc, & filios Ammon: quia forti præsidio tenebatur termini Ammonitarum. * Tulit ergo Israel 25
omnes ciuitates eius, & habitauit in vrbibus Amorrhæi, in Hesebon scilicet, & F
viculis eius. * Vrbs Hesebon fuit Sehon 26
regis Amorrhæi, qui pugnauit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, vsque Arnon.
* Idcirco dicitur in Prouerbio: Venite 27
in Hesebon, ædificetur, & construatur ciuitas Sehon: * Ignis egressus est de 28
Hesebon, flamma de oppido Sehon, & deuorauit Ar Moabitarum, & habitatores excelsorum Arnon. * ‖ Væ tibi Moab, 29
‖ Iudic. 11. e. 13 peristi populo Chamos. Dedit filios eius
3. Reg. 11. b. 7 in fugam, & filias in captiuitatem regi Amorrhæorum Sehon. * Iugum ipsorum disperijt ab Hesebon vsque Dibon, 30
lassi peruenerũt in Nophe, & vsque Medaba. * Habitauit itaque Israel in Terra 31
Amorrhæi. * Misitq. Moyses qui explorarent Iazer: cuius ceperunt viculos, & 32 G
‖ Deut. 3. a. 3 29. b. 7 possederunt habitatores. * ‖ Verteruntq. 33
se, & ascenderunt per viam Basan, & occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai. * Dixitq. 34
Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram eius: faciesq. illi sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon. * Percusserũt 35
igitur & hunc cũ filijs suis, vniuersumq. populum eius vsque ad internecionem, & possederunt terram illius.

CAP. XXII.

PRofectiq. castrametati sunt in campestribus Moab, vbi trans Iordanem 1 A
‖ Iosue 24. b. 9 Iericho sita est. * ‖ Videns autem Balac 2
filius Sephor omnia quæ fecerat Israel Amorrhæo, * & quòd pertimuissent eum 3
Moabitæ, & impetum eius ferre nõ possent, * dixit ad maiores natu Madian: 4
Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quo modo solet bos herbas vsque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab.
* ‖ Misit ergo nuncios ad Balaam filium 5
Beor ariolum, qui habitabat super flumen terræ filiorum Ammon, vt vocaret eum, & dicerent: Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superfi- B
6 ciem terræ, sedens contra me. * Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me est: siquo modo possim percutere & eijcere eum de terra mea. noui enim quòd benedictus sit cui benedixeris, & maledictus in quem maledicta cõ-
7 gesseris. * Perrexeruntq. seniores Moab, & maiores natu Madian, habentes diuinationis pretiũ in manibus. Cumq. venissent ad Balaam, & narrassent ei om-
8 nia verba Balac: * ille respondit: Manete hic nocte, & respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis
C apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:
9 * Quid sibi volũt homines isti apud te?
10 * Respõdit: Balac filius Sephor rex Moa-
11 bitarum misit ad me, * dicens: Ecce populus qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem terræ: veni, & maledic ei, siquo modo possim pugnans abigere
12 eum. * Dixitq. Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo:
13 quia benedictus est. * Qui mane consurgẽs dixit ad principes: Ite in terram vestrã, quia prohibuit me Dominus ve-
14 nire vobiscum. * Reuersi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire
15 nobiscum. * Rursum ille multo plures & nobiliores quàm ante miserat, misit.
16 * Qui cũ venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncte-
17 ris venire ad me: * paratus sum hono- D
rare te, & quidquid volueris dabo tibi:
18 veni, & maledic populo isti. * Respondit Balaam: ‖ Si dederit mihi Balac pleni Inf. 24. c. 13
nam domum suam argenti & auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, vt vel plus, vel minus loquar.
19 * Obsecro vt hic maneatis etiam hac nocte, & scire queam quid mihi rursum
20 respõdeat Dominus. * Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge, & vade cum eis: ita dumtaxat, vt quod tibi præ-
21 cepero, facias. * Surrexit Balaam mane, & strata asina sua profectus est cum eis.
22 * ‖ Et iratus est Deus. Stetitq. angelus ‖ 2. Pet. 2. c. 15
Domini in via contra Balaam, qui insidebat asinæ, & duos pueros habebat se-
23 cum. * Cernens asina angelum stantem
E in via, euaginato gladio, auertit se de itinere, & ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam, & vellet ad semitam
24 reducere, * stetit angelus in angustijs duarum

duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur. * Quem videns asina, iunxit se 25
parieti, & attriuit sedētis pedem. At ille
iterum verberabat eam: * & nihilominus 26
angelus ad locum angustum transiens,
vbi nec ad dexteram, nec ad sinistrā po-
terat deuiare, obuius stetit. * Cumq. vi- 27
disset asina stantem angelū, concidit sub
pedibus sedentis. qui iratus, vehemen-
tius cædebat fuste latera eius. * Aperuitq. 28
Dominus os asinæ, & locuta est: Quid
feci tibi? cur percutis me? ecce iam ter-
tio? * Respondit Balaam: Quia comme- 29
ruisti, & illusisti mihi: vtinam haberem F
gladium, vt te percuterem. * Dixit asi- 30
na: Nonne animal tuum sum, cui sem-
per sedere consueuisti vsque in præsentē
diem? dic quid simile vmquam fecerim
tibi. At ille ait: Numquam. * Protinus 31
aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit
angelum stantē in via euaginato gladio,
adorauitq. cum pronus in terram. * Cui 32
angelus: Cur, inquit, tertio verberas asi-
nam tuam? Ego veni vt aduersarer tibi,
quia peruersa est via tua, mihiq. contra-
ria: * & nisi asina declinasset de via, dans 33
locum resistenti, te occidissem, & illa vi-
ueret. * Dixit Balaam: Peccaui, nesciens 34
quòd tu stares contra me: & nunc si dis-
plicet tibi vt vadam, reuertar. * Ait an- 35
gelus: Vade cum istis, & caue ne aliud
quàm præcepero tibi loquaris. Iuit igi-
tur cum principibus. * Quod cum au- 36
disset Balac, egressus est in occursum eius G
in oppido Moabitarum, quod situm est
in extremis finibus Arnon. * Dixitq. ad 37
Balaam: Misi nuncios vt vocarem te, cur
non statim venisti ad me? an quia mer-
cedem aduentui tuo reddere nequeo?
* Cui ille respondit: Ecce adsum: num- 38
quid loqui potero aliud, nisi quod Deus
posuerit in ore meo? * Perrexerunt er- 39
go simul, & venerunt in vrbem, quæ in
extremis regni eius finibus erat. * Cumq. 40
occidisset Balac boues & oues, misit ad
Balaam, & principes qui cum eo erant,
munera. * Mane autem facto duxit eum 41
ad excelsa Baal, & intuitus est extremam
partem populi.

CAP. XXIII.

DIxitq. Balaā ad Balac: Ædifica mihi 1
hic septem aras, & para totidem vi- A
2 tulos, eiusdemq. numeri arietes. * Cumq.
fecisset iuxta sermonem Balaam, impo-
suerunt simul vitulum & arietem super
3 aram. * Dixitq. Balaam ad Balac: Sta
paulisper iuxta holocaustum tuum, do-
nec vadam, si forte occurrat mihi Do-
minus, & quodcumque imperauerit, lo-
4 quar tibi. * Cumq. abijsset velociter,
occurrit illi Deus. Locutusq. ad eum
Balaam: Septem, inquit, aras erexi, &
imposui vitulum & arietem desuper.
5 * Dominus autem posuit verbum in ore
eius, & ait: Reuertere ad Balac, & hæc
6 loquéris. * Reuersus inuenit stantem
Balac iuxta holocaustum suum, & om-
7 nes principes Moabitarum: * assumptaq.
parabola sua, dixit: De Aram adduxit
me Balac rex Moabitarum, de montibus
Orientis: Veni, inquit, & maledic Ia-
8 cob: propera, & detestare Israel. * Quo
B modo maledicam, cui non maledixit
Deus? Qua ratione detester, quem Do-
9 minus non detestatur? * De summis sili-
cibus videbo eum, & de collibus consi-
derabo illum. Populus solus habita-
bit, & inter gentes non reputabitur.
10 * Quis dinumerare possit puluerem Ia-
cob, & nosse numerum stirpis Israel?
Moriatur anima mea morte iustorum,
& fiant nouissima mea horum similia.
11 * Dixitq. Balac ad Balaam: Quid est hoc
quod agis? Vt malediceres inimicis meis
vocaui te: & tu econtrario benedicis
12 eis. * Cui ille respōdit: Num aliud pos-
sum loqui, nisi quod iusserit Dominus?
13 * Dixit ergo Balac: Veni mecum in al-
terum locum vnde partem Israel videas,
& totum videre non possis, inde male-
14 dicito ei. * Cumq. duxisset eum in lo-
cum sublimem, super verticem montis
Phasga, ædificauit Balaam septem aras, &
15 impositis supra vitulo atque ariete, * di-
C xit ad Balac: Sta hic iuxta holocaustum
16 tuum, donec ego obuius pergam. * Cui
cū Dominus occurrisset, posuissetq. ver-
bum in ore eius, ait: Reuertere ad Balac,
17 & hæc loquéris ei. * Reuersus inuenit
eum stantem iuxta holocaustū suum, &
principes Moabitarum cum eo. Ad quē
Balac: Quid, inquit, locutus est Domi-
18 nus? * At ille assumpta parabola sua, ait:
Sta Balac, & auscultа, audi fili Sephor:
19 * Non est Deus quasi homo, vt mentia-
tur: nec vt filius hominis, vt mutetur.

Dixit

Digitized by Google

Dixit ergo, & non faciet? locutus est, & non implebit? * Ad benedicendum ad- 20
ductus sum, benedictionem prohibere non valeo. * Non est idolum in Iacob, 21
nec videtur simulachrum in Israel. Dominus Deus eius cum eo est, & clangor
victoriæ regis in illo. * ‖ Deus eduxit 22
illum de Ægypto, cuius fortitudo simi- D
lis est rhinocerotis. * Non est augurium 23
in Iacob, nec diuinatio in Israel. Temporibus suis dicetur Iacob & Israeli quid
operatus sit Deus. * Ecce populus vt 24
leæna consurget, & quasi leo erigetur:
non accubabit donec deuoret prædam,
& occisorum sanguinē bibat. * Dixitq. 25
Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec
benedicas. * Et ille ait: Nonne dixi ti- 26
bi quòd quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem? * Et ait Balac ad eū: 27
Veni, & ducam te ad alium locum: si
forte placeat Deo vt inde maledicas eis.
* Cumq. duxisset cum super verticem 28
montis Phogor, qui respicit solitudinē,
* dixit ei Balaam: Ædifica mihi hic se- 29
ptem aras, & para totidem vitulos, eiusdemq. numeri arietes. * Fecit Balac vt 30
Balaam dixerat: imposuitq. vitulos &
arietes per singulas aras.

‖ Inf. 24. b. 8

CAP. XXIIII.

CVmq. vidisset Balaam quòd placeret 1
Domino vt benediceret Israeli, ne- A
quaquam abijt vt ante perrexerat, vt augurium quæreret: sed dirigens contra
desertum vultum suum, * & eleuās oculos, vidit Israel in tentorijs commoran- 2
tem per tribus suas: & irruēte in se spiritu Dei, * assumpta parabola ait: Dixit 3
Balaam filius Beor: dixit homo, cuius
obturatus est oculus: * dixit auditor ser- 4
monum Dei, qui visionem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiuntur oculi eius: * Quàm pulchra taber- 5
nacula tua Iacob, & tentoria tua Israel!
* vt valles nemorosæ, vt horti iuxta flu- 6
uios irrigui, vt tabernacula quæ fixit
Dominus, quasi cedri prope aquas.
* Fluet aqua de situla eius, & semen il- 7
lius erit in aquas multas. Tolletur pro- B
pter Agag, rex eius, & auferetur regnū
illius. * Deus eduxit illum de Ægypto, 8
‖ cuius fortitudo similis est rhinocerotis. Deuorabunt gentes hostes illius, os-

‖ Sup. 23. d. 22

saq. eorum confringent, & perforabunt
9 sagittis. * Accubans dormiuit vt leo, & quasi leæna, quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus: qui maledixerit, in maledi-
10 ctione reputabitur. * Iratusq. Balac cōtra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocaui te,
11 quibus ecōtrario tertio benedixisti: * reuertere ad locum tuum. Decreueram quidem magnifice honorare te, sed Dominus priuauit te honore disposito.
12 * Respondit Balaam ad Balac: Nonne
C nuncijs tuis, quos misisti ad me, dixi:
13 * ‖ Si dederit mihi Balac plenam domū suam argenti & auri, non potero præterire sermonem Domini Dei mei, vt vel boni quid, vel mali proferam ex corde meo: sed quidquid Dominus dixe-
14 rit, hoc loquar? * Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic
15 faciat extremo tempore. * Sumpta igitur parabola, rursum ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cuius obturatus
16 est oculus: * dixit auditor sermonum Dei, qui nouit doctrinam Altissimi, & visiones Omnipotentis videt, qui cadens
17 apertos habet oculos. * Videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non prope. ‖ ORIETVR STELLA ex Iacob, & consurget virga de Israel: & percutiet duces Moab, vastabitq. omnes
18 filios Seth. * Et erit Idumæa possessio
D eius: hereditas Seir cedet inimicis suis:
19 Israel vero fortiter aget. * De Iacob erit qui dominetur, & perdat reliquias ci-
20 uitatis. * Cumq. vidisset Amalec, assumens parabolam, ait: Principium Gentium Amalec, cuius extrema perdentur.
21 * Vidit quoque Cinæum: & assumpta parabola, ait: Robustum quidem est habitaculum tuum: sed si in petra posue-
22 ris nidum tuum, * & fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permane-
23 re? Assur enim capiet te. * Assumptaq. parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus?
24 * ‖ Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vastabuntq. Hebræos, &
25 ad extremum etiam ipsi peribūt. * Surrexitq. Balaam, & reuersus est in locum suum: Balac quoque via, qua venerat, redijt.

‖ Sup. 22. d. 18

‖ Matt. 2. a. 2

‖ Dan. 11. c. 13

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

VI. *Et ecce unus de filijs Israel intravit coram fratribus suis ad s*
flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidisset Phinees filius Eleaz
ngressus est post virum Israelitem, in lupanar, & perfodit ambos s

Digitized by Google

rtum Madianitidem videntem Moyse, et omni turba filiorum Israel, qui
i filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione
l, virum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Numeri 25. cap.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAP. XXV.

MOrabatur autem eo tempore Israel 1
in Settim, & fornicatus est popu- A
lus cum filiabus Moab, *quæ vocauerunt 2
eos ad sacrificia sua. At illi comederunt
Ios.22.d.17 & adorauerunt deos earum. *||Initiatusq. 3
est Israel Beelphegor: & iratus Domi-
Deu.4.a.3 nus, * ait ad Moysen: || Tolle cunctos 4
principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis: vt auertatur furor meus ab Israel. * Dixitq. Moyses 5
Exo.32.f.27 ad Iudices Israel: || Occidat vnusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphe B
gor. * Et ecce vnus de filijs Israel in- 6
trauit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem, videnteMoyse, & omni turba filiorum Israel, qui flebant ante
1.Mach.2.c.26. fores tabernaculi. *||Quod cum vidis- 7
Psal.105.e.30 set Phinees filius Eleazari filij Aaron sa-
1.Cor.10.b.8 cerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione, * ingressus est 8
post virum Israelitem in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Cessa- C
uitq. plaga a filijs Israel: * & occisi sunt 9
vigintiquattuor millia hominum. * Di- 10
xitq. Dominus ad Moysen: * Phinees 11
filius Eleazari filij Aaron sacerdotis auertit iram meam a filijs Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, vt non ipse delerem filios Israel in zelo
Eccli.45.d.28 meo. * idcirco loquere ad eum: || Ecce 12
1.Mac.2.f.54 do ei pacem fœderis mei, * & erit tam 13
ipsi quàm semini eius pactum sacerdotij sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiauit scelus filiorum Israel. * Erat autem nomen viri Israeli- 14
tæ, qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione D
& tribu Simeonis. * Porro mulier Ma- 15
dianitis, quæ pariter interfecta est, vocabatur Cozbi filia Sur principis nobilissimi Madianitarum. * Locutusq. est 16
Inf.11.a.2 Dominus ad Moysen, dicens: *||Hostes 17
vos sentiant Madianitæ, & percutite eos: * quia & ipsi hostiliter egerunt con- 18
tra vos, & decepere insidijs per idolum Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian sororem suam, quæ percussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

1 POstquam noxiorum sanguis effusus
A est, dixit Dominus ad Moysen & E-
leazarum filium Aaron sacerdotem:
2 *||Numerate omnem summam filiorum ||Sup.1.a.2.3
Israel a viginti annis & supra, per domos & cognationes suas, cunctos, qui
3 possunt ad bella procedere. * Locuti sunt itaque Moyses & Eleazar sacerdos in campestribus Moab super Iordanem
4 contra Iericho, ad eos, qui erant * a viginti annis & supra, sicut Dominus imperauerat, quorum iste est numerus:
5 * Ruben primogenitus Israel. || huius fi- ||Gen.46.a.9 Exo.6.b.14 1.Par.5.a.3
lius, Henoch, a quo familia Henochitarum: & Phallu, a quo familia Phalluitarum: * & Hesron, a quo familia He-
6 sronitarum: & Charmi, a quo familia
7 Charmitarum. * hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quarum numerus inuentus est quadraginta tria millia, &
8 septingenti triginta. * Filius Phallu, E-
9 liab. * huius filij, Namuel & Dathan & Abiron. isti sunt Dathan & Abiron principes populi, || qui surrexerunt con- ||Sup.16.a.1
B tra Moysen & Aaron in seditione Co-
10 re, quando aduersus Dominum rebellauerunt: * & aperiens terra os suum deuorauit Core, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande
11 miraculum, * vt, Core pereunte, filij il-
12 lius non perirent. * Filij Simeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Iamin, ab hoc familia Iaminitarum: Iachin, ab hoc fa-
13 milia Iachinitarum: * Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc familia
14 Saulitarum. * hæ sunt familiæ de stirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit
15 viginti duo millia ducenti. * Filij Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia
16 Sunitarum: * Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum: * Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arielitarum.
18 * istæ sunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit quadraginta millia quin-
19 genti. *||Filij Iuda, Her, & Onan, qui am- ||Gen.38.a.3
20 bo mortui sunt in Terra Chanaan. * Fae-
runtq.

Digitized by Google

runtq. filij Iuda, per cognationes suas: C
Sela, a quo familia Selaitarum: Phares, a
quo familia Pharesitarũ: Zare, a quo fa-
milia Zareitarum. * Porro Filij Phares: 21
Hesron, a quo familia Hesronitarum: &
Hamul, a quo familia Hamulitarum.
* Istæ sunt familiæ Iuda, quarum omnis 22
numerus fuit septuaginta sex millia
quingenti. * Filij Issachar, per cogna- 23
tiones suas: Thola, a quo familia Tho-
laitarum: Phua, a quo familia Phuaita-
rum: * Iasub, a quo familia Iasubitarum: 24
Semran, a quo familia Semranitarũ. * hæ 25
sunt cognationes Issachar, quarum nu-
merus fuit sexaginta quattuor millia
trecenti. * Filij Zabulon per cognatio- 26
nes suas: Sared, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo familia Elonitarum:
Ialel, a quo familia Ialelitarum. * hæ sunt 27
cognationes Zabulon, quarum numerus
fuit sexaginta millia quingenti. * Filij 28
Ioseph per cognationes suas, Manasse & D
Ephraim. * De Manasse ortus est Ma- 29
|| Ios. 17. a. 1 Machir, a quo familia Machiritarum. || Machir genuit Galaad, a quo familia Galaaditarum. * Galaad habuit filios: Iezer, 30
a quo familia Iezeritarum: & Helec, a
quo familia Helecitarum: * & Asriel, 31
a quo familia Asrielitarum: & Sechem,
a quo familia Sechemitarum: * & Se- 32
|| Inf. 27. a. 1 mida, a quo familia Semidaitarum: || &
Hepher, a quo familia Hepheritarum.
* Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui 33
filios nõ habebat, sed tantum filias, qua-
|| Inf. 27. a. 1 rum ista sunt nomina: || Maala, & Noa,
& Hegla, & Melcha, & Thersa. * hæ sunt 34
familiæ Manasse, & numerus earũ, quin-
quaginta duo millia septingenti. * Filij 35
autem Ephraim per cognationes suas
fuerunt hi: Suthala, a quo familia Su-
thalaitarum: Becher, a quo familia Be-
cheritarum: Thehen, a quo familia The-
henitarum. * porro filius Suthala fuit 36
Heran, a quo familia Heranitarum. * hæ 37
sunt cognationes filiorũ Ephraim, qua-
rum numerus fuit triginta duo millia E
quingenti. * Isti sunt filij Ioseph per fa- 38
milias suas. Filij Beniamin in cognatio-
nibus suis: Bela, a quo familia Belaita-
rum: Asbel, a quo familia Asbelitarum:
Ahiram, a quo familia Ahiramitarum:
* Supham, a quo familia Suphamitarum: 39
Hupham, a quo familia Huphamitarum.
* Filij Bela: Hered, & Noeman. De He- 40
red, familia Hereditarum: de Noeman,
41 familia Noemanitarum. * hi sunt filij
Beniamin per cognationes suas, quorum
numerus fuit quadraginta quinque mil-
42 lia sexcenti. * Filij Dan per cognatio-
nes suas: Suham, a quo familia Suhami-
tarum. hæ sunt cognationes Dan per
43 familias suas. * omnes fuere Suamitæ,
quorum numerus erat sexaginta quat-
44 tuor millia quadringenti. * Filij Aser
per cognationes suas: Iemna, a quo fa-
milia Iemnaitarum: Iessui, a quo familia
Iessuitarum: Brie, a quo familia Brieitarũ.
45 * Filij Brie: Heber, a quo familia Heberi-
tarum: & Melchiel, a quo familia Mel-
46 chielitarum. * Nomen autem filiæ Aser,
47 fuit Sara. * hæ cognationes filiorum
Aser, & numerus eorum quinqnaginta
48 tria millia quadringẽti. * Filij Nephtha-
F li per cognationes suas: Iesiel, a quo fa-
milia Iesielitarum: Guni, a quo familia
49 Gunitarum: * Iesser, a quo familia Iese-
ritarum: Sellem, a quo familia Sellemi-
50 tarum. * hæ sunt cognationes filiorum
Nephthali per familias suas: quorũ nu-
merus quadraginta quinque millia qua-
51 dringenti. * Ista est summa filiorum
Israel, qui recensiti sunt, sexcenta mil-
52 lia, & mille septingenti triginta. * Lo-
cutusq. est Dominus ad Moysen, dicẽs:
53 * Istis diuidetur terra iuxta numerum
54 vocabulorum in possessiones suas. * Plu-
ribus maiorem partem dabis, & paucio-
ribus minorem: singulis, sicut nunc re-
55 censiti sunt, tradetur possessio: * ita
dumtaxat vt sors Terram tribubus diui-
56 dat & familijs. * Quidquid sorte con-
tigerit, hoc vel plures accipiant, vel pau-
57 ciores. * || Hic quoque est numerus fi- || Exo. 6. c. 13
liorum Leui per familias suas: Gerson,
a quo familia Gersonitarum: Caath, a
quo familia Caathitarum: Merari, a
58 quo familia Merariterum. * hæ sunt fa-
G miliæ Leui: Familia Lobni, familia
Hebroni, familia Moholi, familia Mu-
si, familia Core. At vero Caath genuit
59 Amram: * qui habuit vxorem Iocha-
bed filiam Leui, quæ nata est ei in Ægy-
pto. hæc genuit Amram viro suo filios,
Aaron & Moysen, & Mariam sororem
60 eorum: * De Aaron orti sunt Nadab &
61 Abiu, & Eleazar & Ithamar: * || quo- || Sup. 3. a. 4
rum Nadab & Abiu mortui sunt, cum Leuit. 10. a. 1
obtulissent ignem alienum coram Do- 1. Par. 24. a. 2
mino.

Digitized by Google

mino. * Fueruntq. omnes, qui numerati 62
sunt, viginti tria millia generis masculini ab vno mense & supra: quia non
sunt recensiti inter filios Israel, nec eis
cum ceteris data possessio est. * Hic est 63
numerus filiorum Israel, qui descripti
sunt a Moyse & Eleazaro sacerdote, in
campestribus Moab supra Iordanē con-
1.Cor.10.a.5 tra Iericho. * ‖ inter quos nullus fuit 64
eorum, qui ante numerati sunt a Moy-
1Sup.14.d.23. se & Aaron in deserto Sinai. * ‖ Prædi- 65
24 xerat enim Dominus quòd omnes morerentur in solitudine. Nullusq. remansit ex eis, nisi Caleb filius Iephone, & Iosue filius Nun.

CAP. XXVII.

Sup.26.d.32 Infr.36.a.1 Ios.17.a.1 ACcesserunt ‖ autem filiæ Salphaad, 1
filij Hepher, filij Galaad, filij Ma- A
chir, filij Manasse, qui fuit filius Ioseph:
quarum sunt nomina, Maala, & Noa, &
Hegla, & Melcha, & Thersa. * Stete- 2
runtq. coram Moyse & Eleazaro sacerdote, & cunctis principibus populi ad
ostium tabernaculi fœderis, atque dixe-
runt: * Pater noster mortuus est in de- 3
Sup.16.a.1 serto, nec fuit in seditione, quæ ‖ concitata est contra Dominum sub Core, sed
in peccato suo mortuus est: hic non
habuit mares filios. Cur tollitur no-
men illius de familia sua, quia non ha-
buit filium? Date nobis possessionem in-
ter cognatos patris nostri. * Retulitq. 4
Moyses causam earum ad iudicium Do- B
mini. * Qui dixit ad eum: * Iustam rē 5
postulant filiæ Salphaad: da eis posses- 6
sionem inter cognatos patris sui, & ei
in hereditatem succedant, * Ad filios au- 7
tem Israel loquéris hæc: * Homo cum 8
mortuus fuerit absque filio, ad filiam
eius transibit hereditas. * si filiā non ha- 9
buerit, habebit successores fratres suos.
* quòd si & fratres non fuerint, dabitis 10
hereditatē fratribus patris eius. * sin au- 11
tem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his, qui ei proximi sunt. eritq. hoc
filijs Israel sanctum lege perpetua, sicut C
præcepit Dominus Moysi. * Dixit quo- 12
Deu.32.g.51 que Dominus ad Moysen: ‖ Ascende in
Sup.20.b.12 montem istum Abarim, & contemplare
inde Terram, quam daturus sum filijs Israel. * cumq. videris eā, ibis & tu ad po- 13
pulum tuū, sicut iuit frater tuus Aaron:
14 * quia offendistis me in deserto Sin in
contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis corā ea super aquas.
hæ sunt aquæ contradictionis in Cades
15 deserti Sin. * Cui respondit Moyses:
16 * Prouideat Dominus Deus spirituum
omnis carnis, hominē, qui sit super mul-
17 titudinem hanc: * & possit exire & in-
trare ante eos, & educere eos vel in-
D troducere: ne sit populus Domini sicut
18 oues absque pastore. * Dixitq. Domi-
nus ad eum: ‖ Tolle Iosue filium Nun vi- ‖ Deut.3.d.22
rum in quo est Spiritus, & pone manum
19 tuam super eum. * Qui stabit coram
Eleazaro sacerdote & omni multitudi-
20 ne: * & dabis ei præcepta cunctis viden-
tibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eū
21 omnis synagoga filiorum Israel. * Pro
hoc, siquid agendum erit, Eleazar sacer-
dos consulet Dominum. Ad verbum
eius egredietur & ingredietur ipse, &
omnes filij Israel cum eo, & cetera mul-
22 titudo. * Fecit Moyses vt præceperat
Dominus. Cumq. tulisset Iosue, statuit
eum coram Eleazaro sacerdote & omni
23 frequentia populi. * Et impositis capi-
ti eius manibus, cuncta replicauit quæ
mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen:
2 * Præcipe filijs Israel, & dices ad
A eos: Oblationem meam & panes, & in-
censum odoris suauissimi offerte per tē-
3 pora sua. * Hæc sunt sacrificia quæ of-
ferre debetis: Agnos anniculos imma-
culatos duos quotidie in holocaustum
4 sempiternum: * vnum offeretis mane, &
5 alterum ad vesperum: * decimam par-
tem ephi similæ, quæ conspersa sit oleo
purissimo, & habeat quartam partē hin.
6 * holocaustum iuge est quod obtulistis
in monte Sinai in odorem suauissimum
7 incensi Domini. * & libabitis vini quar-
tam partem hin per agnos singulos in
8 Sanctuario Domini. * Alterumq. agnum
similiter offeretis ad vesperam iuxta
omnem ritum sacrificij matutini, &
B libamentorum eius, oblationem suauis-
9 simi odoris Domino. * ‖ Die autem ‖ Mat.12.a.5
sabbati offeretis duos agnos anniculos
immaculatos, & duas decimas similæ
10 oleo conspersæ in sacrificio, & liba * quæ

rite funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum. * In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos septem immaculatos, * & tres decimas similæ oleo consperſæ in sacrificio per singulos vitulos: & duas decimas similæ oleo consperſæ per singulos arietes: * & decimã decimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos. holocaustum suauissimi odoris atque incensi est Domino. * Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: Media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. hoc erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt. * Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis. * ‖Mense autem primo, quartadecima die mensis Phase Domini erit, * & quintadecima die sollemnitas: septem diebus vescentur azymis. * Quarum dies prima venerabilis & sancta erit: omne opus seruile non facietis in ea. * Offeretisq. incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos septem: * & sacrificia singulorum ex simila quæ consperſa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, & duas decimas per arietem, * & decimam decimæ per agnos singulos, id est, per septem agnos. * Et hircum pro peccato vnum, vt expietur pro vobis, * præter holocaustum matutinum quod semper offeretis. * Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis, & in odorem suauissimum Domino, qui surget de holocausto, & de libationibus singulorum. * Dies quoque septimus celeberrimus & sanctus erit vobis: omne opus seruile non facietis in eo. * Dies etiam primitiuorum quando offeretis nouas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis & sancta erit: omne opus seruile non facietis in ea. * Offeretisq. holocaustum in odorem suauissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem vnum, & agnos anniculos immaculatos septem: * atque in sacrificijs eorum similæ oleo consperſæ tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas, * per agnos decimam decimæ, qui simul sunt agni septem. hircum quoque * qui mactatur pro expiatione: præter holocaustũ sempiternum & liba eius. * Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

‖Exo.12.d.18 Leu.23.a.5

CAP. XXIX.

1 A Mensis etiam septimi prima dies venerabilis & sancta erit vobis. omne opus seruile non facietis in ea, quia
2 dies clangoris est & tubarum. * Offeretisq. holocaustum in odorem suauissimum Domino, vitulum de armento vnum, arietem vnum, & agnos an-
3 niculos immaculatos septem: * & in sacrificijs eorum similæ oleo consperſæ tres decimas per singulos vitulos, duas
4 decimas per arietem, * vnam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem:
5 * & hircum pro peccato, qui offertur in
6 expiationem populi, * præter holocaustũ calendarum cum sacrificijs suis, & holocaustum sempiternum cum libationibus solitis. eisdem ceremonijs offeretis in odorem suauissimum incensum Domi-
7 no. * ‖Decima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis, & affligetis animas vestras: omne opus seruile non facietis in ea.
8 * Offeretisq. holocaustum Domino in odorem suauissimum, vitulũ de armento vnum, arietem vnum, agnos anniculos
9 B immaculatos septem: * & in sacrificijs eorum similæ oleo consperſæ tres decimas per singulos vitulos, duas de-
10 cimas per arietem, * decimam decimæ per agnos singulos, qui sunt simul agni
11 septem: * & hircum pro peccato, absque his quæ offerri pro delicto solent in expiationem, & holocaustum sempiternum, cum sacrificio & libaminibus eo-
12 rum. * Quintadecima vero die mensis septimi, quæ vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus seruile non facietis in ea, sed celebrabitis sollemnitatem
13 Domino septem diebus. * offeretisq. holocaustum in odorem suauissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos
14 quattuordecim: * & in libamentis eorum similæ oleo consperſæ tres decimas

‖Leu.16.g.30 & 23.c.24

per

per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arieti
vno, id est, simul arietibus duobus, * & 15
decimam decimæ agnis singulis, qui sunt
simul agni quattuordecim: * & hircum 16
pro peccato, absque holocausto sempiterno, & sacrificio, & libamine eius. C
* In die altero offeretis vitulos de ar- 17
mento duodecim, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuordecim:
* sacrificiaq. & libamina singulorum 18
per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hircum pro peccato, abs- 19
que holocausto sempiterno, sacrificioq.
& libamine eius. * Die tertio offere- 20
tis vitulos vndecim, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuordecim:
* sacrificiaq. & libamina singulorum per 21
vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hircum pro peccato, absque 22
holocausto sempiterno, sacrificioq. &
libamine eius. * Die quarto offeretis 23
vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:
* sacrificiaq. & libamina singulorum per 24
vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hircum pro peccato, absque 25
holocausto sempiterno, sacrificioq. eius
& libamine. * Die quinto offeretis vi- 26
tulos nouem, arietes duos, agnos, anniculos immaculatos quattuordecim: * sa- 27
crificiaq. & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hircum pro peccato, absque 28
holocausto sempiterno, sacrificioq. eius
& libamine. * Die sexto offeretis vi- 29
tulos octo, arietes duos, agnos anni- D
culos immaculatos quattuordecim: * sa- 30
crificiaq. & libamina singulorum per
vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hircum pro peccato, absque 31
holocausto sempiterno, sacrificioq. eius
& libamine. * Die septimo offeretis 32
vitulos septem, & arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuordecim:
* sacrificiaq. & libamina singulorum 33
per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hircum pro peccato, abs- 34
que holocausto sempiterno, sacrificioq.
eius & libamine. * Die octauo, qui 35
est celeberrimus, omne opus seruile
non facietis, * offerentes holocaustum 36
in odorem suauissimum Domino, vitulum vnum, arietem vnum, agnos an-
37 niculos immaculatos septem: * sacrificiaq. & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabi-
38 tis: * & hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioq. eius
39 & libamine. * Hæc offeretis Domino in sollemnitatibus vestris: præter vota & oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, & in hostijs pacificis.

CAP. XXX.

1 NArrauitq. Moyses filijs Israel omnia quæ ei Dominus imperarat:
A
2 * & locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem
3 præcepit Dominus: * Si quis virorum votum Domino vouerit, aut se constrinxerit iuramento: non faciet irritum verbum suum, sed omne quod pro-
4 misit implebit. * Mulier si quippiam vouerit, & se constrinxerit iuramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari: si cognouerit pater votum quod pollicita est, & iuramentum quo obligauit animam suam, &
5 tacuerit, voti rea erit: * quidquid pol-
B licita est & iurauit, opere complebit.
6 * sin autem statim vt audierit, contradixerit pater: & vota & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quòd contradixerit
7 pater. * Si maritum habuerit, & vouerit aliquid, & semel de ore eius verbum egrediens animam eius obligaue-
8 rit iuramento: * quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, red-
9 detq. quodcumque promiserat. * sin
C autem audiens statim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes eius, verbaq. quibus obstrinxerat animam suam:
10 propitius erit ei Dominus. * Vidua & repudiata quidquid vouerint, red-
11 dent. * Vxor in domo viri cum se vo-
12 to constrinxerit & iuramento, * si audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque pro-
13 miserat. * sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus
14 ei propitius erit. * Si vouerit, & iuramento se constrinxerit, vt per ieiunium, vel ceterarum rerum abstinentiam affli-

Digitized by Google

gat animam suam, in arbitrio viri erit
vt faciat, siue non faciat. * quod si au- 15
diens vir tacuerit, & in alteram diem di-
stulerit sententiam: quidquid vouerat
atque promiserat, reddet: quia statim vt
audiuit, tacuit. * sin autem contradixe- 16
rit postquam resciuit, portabit ipse ini-
quitatem eius. * Istæ sunt leges, quas 17
constituit Dominus Moysi inter virum
& vxorem, inter patrem & filiam, quæ
in puellari adhuc ætate est, vel quæ ma-
net in parentis domo.

CAP. XXXI.

LOcutusq. est Dominus ad Moysen, 1
dicens: * Vlciscere prius filios Israel 2
de Madianitis, & sic colligeris ad po- A
|| Sup.21.d.17 pulum tuum. * Statimq. Moyses, || Ar- 3
mate, inquit, ex vobis viros ad pugnam,
qui possint vltionem Domini expetere
de Madianitis. * mille viri de singulis 4
tribubus eligantur ex Israel qui mittan-
tur ad bellum. * Dederuntq. millenos 5
de singulis tribubus, id est, duodecim
millia expeditorum ad pugnam: * quos 6
misit Moyses cum Phinees filio Eleazari
sacerdotis, vasa quoque sancta, & tubas
ad clangendum tradidit ei. * Cumq. pu- 7
gnassent contra Madianitas atque vicis-
|| Ios.13.c.21 sent, omnes mares occiderunt, * || & re- 8
ges eorum Eui, & Recem, & Sur, & B
Hur, & Rebe, quinque principes gen-
tis: Balaam quoque filium Beor inter-
fecerunt gladio. * Ceperuntq. mulieres 9
eorum, & paruulos, omniaq. pecora,
& cunctam supellectilem: quidquid ha-
bere potuerant depopulati sunt: * tam 10
vrbes quàm viculos & castella flamma
consumpsit. * Et tulerunt prædam, & 11
vniuersa quæ ceperant tam ex homini-
bus quàm ex iumentis, * & adduxerunt 12
ad Moysen, & Eleazarum sacerdotem,
& ad omnem multitudinem filiorum
Israel. reliqua autem vtensilia portaue-
runt ad castra in cāpestribus Moab iux-
ta Iordanem contra Iericho. * Egressi 13
sunt autem Moyses, & Eleazar sacer- C
dos, & omnes principes synagogæ in
occursum eorum extra castra. * Ira- 14
tusq. Moyses principibus exercitus, tri-
bunis, & centurionibus qui venerant de
bello, * ait: Cur feminas reseruastis? 15
|| Sup.25.d.17 * || Nonne istæ sunt, quæ deceperunt fi- 16
lios Israel ad suggestionem Balaam, &
præuaricari vos fecerunt in Domino su-
per peccato Phogor, vnde & percussus
17 est populus? * || Ergo cunctos interfici- || Iud.21.d.11
te quidquid est generis masculini, etiam
in paruulis: & mulieres, quæ nouerunt
18 viros in coitu, iugulate: * puellas au-
tem & omnes feminas virgines reserua-
19 te vobis: * & manete extra castra sep-
tem diebus. Qui occiderit hominem,
vel occisum tetigerit, lustrabitur die ter-
20 tio & septimo. * Et de omni præda,
siue vestimentum fuerit, siue vas, & ali-
quid in vtensilia præparatum, de capra-
rum pellibus, & pilis, & ligno expia-
21 bitur. * Eleazar quoque sacerdos ad vi-
D ros exercitus, qui pugnauerant, sic lo-
cutus est: Hoc est præceptum legis,
22 || quod mādauit Dominus Moysi: * Au- || Leu.6.d.28
rum, & argentum, & æs, & ferrum, & & 11.e.33
23 plumbum, & stannum, * & omne, quod & 15.b.11
potest transire per flammas, igne pur-
gabitur. quidquid autem ignem nō po-
test sustinere, aqua expiationis sanctifi-
24 cabitur: * & lauabitis vestimenta vestra
die septimo, & purificati postea castra
25 intrabitis. * Dixit quoque Dominus ad
26 Moysen: * Tollite summam eorum, quæ
capta sunt ab homine vsque ad pecus, tu
& Eleazar sacerdos & principes vulgi:
27 * diuidesq. ex æquo prædam inter eos,
qui pugnauerunt, egressiq. sunt ad bellū,
& inter omnem reliquam multitudinē.
28 * & separabis partem Domino ab his,
qui pugnauerunt & fuerunt in bello,
vnam animam de quingentis tam ex ho-
E minibus quàm ex bobus & asinis & oui-
29 bus, * & dabis eam Eleazaro sacerdoti,
30 quia primitiæ Domini sunt. * Ex media
quoque parte filiorum Israel accipies
quinquagesimum caput hominum, &
boum, & asinorum, & ouium, cunctorum
animantium, & dabis ea Leuitis, qui ex-
cubāt in custodijs tabernaculi Domini.
31 * Feceruntq. Moyses, & Eleazar, sicut
32 præceperat Dominus. * Fuit autem
præda, quam exercitus ceperat, ouium
sexcenta septuaginta quinque millia,
33 * boum septuaginta duo millia, * asinorū
34 sexaginta millia & mille: * animæ homi-
35 num sexus feminei, quæ non cognoue-
36 rant viros, triginta duo millia. * Dataq.
est media pars his, qui in prælio fuerāt,
ouium trecenta triginta septem millia
quin-

Digitized by Google

quingentæ: * e quibus in partem Domini supputatæ sunt oues sexcentæ septuaginta quinque. * Et de bobus triginta sex millibus, boues septuaginta & duo: * de asinis triginta millibus quingentis, asini sexaginta vnus: * de animabus hominũ sedecim millibus, cesserunt in partem Domini triginta duæ animæ. * Tradiditq. Moyses numerum primitiarũ Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum, * ex media parte filiorum Israel, quam separauerat his, qui in prælio fuerant. * De media vero parte, quæ contigerat reliquæ multitudini, id est, de ouibus trecentis triginta septẽ millibus quingentis, * & de bobus triginta sex millibus, * & de asinis triginta millibus quingentis, * & de hominibus sedecim millibus, * tulit Moyses quinquagesimum caput, & dedit Leuitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut præceperat Dominus. * Cumq. accessisset principes exercitus ad Moysen, & tribuni, centurionesq. dixerunt: * Nos serui tui recensuimus numerum pugnatorum, quos habuimus sub manu nostra: & ne vnus quidem defuit. * Ob hanc causam offerimus in donarijs Domini singuli quod in præda auri potuimus inuenire, periscelides & armillas, annulos & dextralia, ac murænulas, vt depreceris pro nobis Dominum. * Susceperuntq. Moyses, & Eleazar sacerdos omne aurum in diuersis speciebus, * pondo sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos a tribunis & cẽturionibus. * Vnusquisque enim quod in præda rapuerat, suum erat. * Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonij, in monimentum filiorum Israel coram Domino.

37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54

CAP. XXXII.

FIlij autem Ruben & Gad habebant pecora multa, & erat illis in iumentis infinita substantia. Cumq. vidissent Iazer, & Galaad aptas animalibus alendis terras, * venerunt ad Moysen, & ad Eleazarum sacerdotem, & principes multitudinis, atque dixerunt: * Ataroth, & Dibon, & Iazer, & Nemra, Hesebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon, * terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio vberrima est ad pastum animalium: & nos serui tui habemus iumenta plurima: * precamurq. si inuenimus gratiam coram te, vt des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Iordanem. * Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis? * Cur subuertitis mẽtes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus? * nonne ita egerunt patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad explorãdam Terram? * ‖ Cumq. venissent vsque ad Vallem botri, lustrata omni regione, subuerterunt cor filiorum Israel, vt non intrarent fines, quos eis Dominus dedit. * Qui iratus iurauit, dicens: * Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Ægypto a viginti annis & supra, Terrã, quam sub iuramento pollicitus sum Abraham, Isaac, & Iacob: & noluerunt sequi me, * præter Caleb filium Iephone Cenezæum, & Iosue filium Nun: isti impleuerunt voluntatem meam. * Iratusq. Dominus aduersum Israel, circumduxit eum per desertũ quadraginta annis, donec consumeretur vniuersa generatio, quæ fecerat malum in conspectu eius. * Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, increméta, & alumni hominum peccatorum, vt augeretis furorem Domini contra Israel. * Quòd si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium. * At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas ouium fabricabimus, & stabula iumentorum, paruulis quoque nostris vrbes munitas: * nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Paruuli nostri, & quidquid habere possumus, erunt in vrbibus muratis, propter habitatorum insidias. * Non reuertemur in domos nostras, vsque dum possideant filij Israel hereditatẽ suam: * nec quidquam quæremus trans Iordanem, quia iam habemus nostram possessionem in orientali eius plaga. * Quibus Moyses ait: ‖ Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam: * & omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subuertat Dominus inimicos

1 A 2 3 4 B 5 6 7 8 9 ‖ Sup. 13. d. 26 10 11 C 12 13 14 15 16 17 D 18 19 20 ‖ Ioſ. 1. c. 18 21

eos suos, * & subijciatur ei omnis Ter- 22
ra : tunc eritis inculpabiles apud Domi- E
num & apud Israel, & obtinebitis regiones, quas vultis coram Domino.
* Sin autem quod dicitis, non feceritis, 23
nulli dubiũ est quin peccetis in Deum :
& scitote quoniam peccatum vestrum
apprehendet vos. * Ædificate ergo vrbes 24
paruulis vestris, & caulas, & stabula oui-
bus ac iumentis : & quod polliciti estis
Ios.4.c.12 implete. * ‖ Dixeruntq. filij Gad & Ru- 25
ben ad Moysen : Serui tui sumus, facie-
mus quod iubet dominus noster. * Par- 26
uulos nostros, & mulieres, & pecora, ac
iumẽta relinquemus in vrbibus Galaad :
* nos autem famuli tui omnes expediti 27
pergemus ad bellum, sicut tu domine
loqueris. * Præcepit ergo Moyses Elea- 28
zaro sacerdoti, & Iosue filio Nun, &
F principibus familiarũ per tribus Israel,
‖ Ios.13.b.8. & 22.a.4 & dixit ad eos : * ‖ Si transierint filij 29
Deut.3.b.12 Gad, & filij Ruben vobiscum Iordanem
omnes armati ad bellum coram Domino, & vobis fuerit Terra subiecta : date eis Galaad in possessionem. * Sin au- 30
tẽ noluerint transire armati vobiscum in
Terrã Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. * Responderuntq. filij Gad, 31
& filij Ruben : Sicut locutus est Domi-
nus seruis suis, ita faciemus : * ipsi ar- 32
mati pergemus coram Domino in Ter-
ram Chanaan, & possessionem iam su-
scepisse nos confitemur trans Iordanem.
‖ Ios.22.a.4 * ‖ Dedit itaque Moyses filijs Gad & Ru- 33
ben, & dimidiæ tribui Manasse filij Io-
seph regnum Sehon regis Amorrhæi, &
regnum Og regis Basan, & terram eo-
rum cum vrbibus suis per circuitum. G
* Igitur extruxerunt filij Gad, Dibon, 34
& Ataroth, & Aroer, * & Etroth, & 35
Sophan, & Iazer, & Iegbaa, * & Beth- 36
nemra, & Betharan, vrbes munitas, &
caulas pecoribus suis. * Filij vero Ru- 37
ben ædificauerunt Hesebon, & Eleale, &
Cariathaim, * & Nabo, & Baalmeon 38
versis nominibus, Sabama quoque : im-
ponentes vocabula vrbibus, quas extru-
‖ Gen.50.d.22 xerant. * ‖ Porro filij Machir, filij Manas- 39
se perrexerunt in Galaad, & vastauerũt
eam interfecto Amorrhæo habitatore
eius. * Dedit ergo Moyses Terram Ga- 40
laad Machir filio Manasse, qui habitauit
in ea. * Iair autem filius Manasse abijt 41
& occupauit vicos eius, quos appellauit
Hauoth Iair, id est, Villas Iair. * Nobe 42
quoque perrexit, & apprehendit Cha-
nath cum viculis suis : vocauitq. eam ex
nomine suo Nobe.

CAP. XXXIII.

1 HÆ sunt mansiones filiorum Israel,
A qui egressi sunt de Ægypto per tur-
2 mas suas in manu Moysi & Aaron, * quas
descripsit Moyses iuxta castrorum loca,
3 quæ Domini iussione mutabant. * Pro-
fecti igitur de Ramesse mense primo,
quintadecima die mensis primi, altera
die Phase filij Israel in manu excelsa vi-
4 dentibus cunctis Ægyptijs, * & sepe-
lientibus primogenitos, quos percusserat
Dominus (nam & in dijs eorum exer-
5 cuerat vltionem) * castrametati sunt in
6 Soccoth. * Et de Soccoth venerunt in
B Etham, quæ est in extremis finibus so-
7 litudinis. * ‖ Inde egressi venerunt con- ‖ Exo.14.a.8
tra Phihahiroth, quæ respicit Beelsephõ,
& castrametati sunt ante Magdalum.
8 * Profectiq. de Phihahiroth, transierunt
per medium mare in solitudinem : &
ambulantes tribus diebus per deser-
tum Etham, castrametati sunt in Mara.
9 * ‖ Profectiq. de Mara venerunt in Elim, ‖ Exo.15.g.27
vbi erant duodecim fontes aquarum, &
palmæ septuaginta : ibiq. castrametati
10 sunt. * Sed & inde egressi, fixerunt ten-
toria super Mare rubrum. Profectiq. de
11 Mari rubro, * castrametati sunt in deser-
12 to Sin. * Vnde egressi, venerunt in
13 Daphca. * Profectiq. de Daphca, castra-
14 metati sunt in Alus. * Egressiq. de Alus,
C in Raphidim fixere tentoria, ‖ vbi popu- ‖ Exo.17.a.1
15 lo defuit aqua ad bibendum. * Profe-
ctiq. de Raphidim, castrametati sunt in
16 deserto Sinai. * Sed & de solitudine ‖ Si- ‖ Exo.19.a.2
nai egressi, venerunt ad sepulchra concu-
17 piscentiæ. * ‖ Profectiq. de sepulchris ‖ Sup. 11.g.33
concupiscentiæ, castrametati sunt in
18 Haseroth. * ‖ Et de Haseroth venerunt in ‖ Sup. 13.a.1
19 Rethma. * Profectiq. de Rethma, castra-
20 metati sunt in Remmomphares. * Vnde
21 egressi venerunt in Lebna. * De Lebna
22 castrametati sunt in Ressa. * Egressiq.
23 de Ressa, venerunt in Ceelatha. * Vnde
profecti castrametati sunt in monte Se-
24 pher. * Egressi de monte Sepher, vene-
25 runt in Arada. * Inde proficiscentes, ca-
26 strametati sunt in Maceloth. * Profectiq.
de

Digitized by Google

de Mæceloth, venerunt in Thahath. *De 27
Thahath castrametati sunt in Thare. *Vn- 28
de egressi, fixere tentoria in Methca. 29
* Et de Methca castrametati sunt in Hes- 30
mona. *Profectiq. de Hesmona, venerunt D
in Moseroth. *Et de Moseroth castrame- 31
Deut.10.b.6 tati sunt in Beneiaacan. * Profectiq. de 32
Beneiaacan, venerunt in montem Gad-
gad. * Vnde profecti, castrametati sunt 33
in Ietebatha. * Et de Ietebatha venerũt 34
in Hebrona. * Egressiq. de Hebrona, ca- 35
‖Sup.20.a.1 strametati sunt in Asiongaber. *‖ Inde 36
profecti, venerunt in desertum Sin, hæc
est Cades. * Egressiq. de Cades, castrame- 37
tati sunt in monte Hor, in extremis fi- E
‖Sup.20.b.8 nibus Terræ Edom. *‖ Ascenditq. Aaron 38
d.25. Deut.32.g.50 sacerdos in montem Hor iubente Do-
mino: & ibi mortuus est anno quadra-
gesimo egressionis filiorum Israel ex Æ-
gypto, mense quinto, prima die mensis,
*cum esset annorũ centum viginti trium. 39
*Audiuitq. Chananæus rex Arad, qui ha- 40
bitabat ad meridiem, in Terram Cha-
naan venisse filios Israel. * Et profecti de 41
monte Hor, castrametati sunt in Salmo-
na. * Vnde egressi, venerunt in Phunon. 42
*Profectiq. de Phunon, castrametati sunt 43
in Oboth. * Et de Oboth, venerunt in 44
Ieabarim, quæ est in finibus Moabita- F
rũ. * Profectiq. de Ieabarim, fixere ten- 45
toria in Dibongad. * Vnde egressi, ca- 46
strametati sunt in Helmondeblathaim.
*Egressiq. de Helmondeblathaim, vene- 47
runt ad montes Abarim contra Nabo.
* Profectiq. de montibus Abarim, tran- 48
sierunt ad campestria Moab, supra Ior-
danem contra Iericho. *Ibiq. castrame- 49
tati sunt de Bethsimoth vsque ad Abel-
satim in planioribus locis Moabitarum,
*vbi locutus est Dominus ad Moysen: 50
*Præcipe filijs Israel, & dic ad eos: Quan- 51
do transieritis Iordanem, intrantes Ter-
Deut.7.a.5 ram Chanaan, *disperdite cunctos habi- 52
Iudic.2.a.2 tatores Terræ illius: confringite titulos, G
& statuas comminuite, atque omnia ex-
celsa vastate, * mundantes terram, & ha- 53
bitantes in ea. ego enim dedi vobis il-
lam in possessionem, *quam diuidetis vo- 54
bis sorte. Pluribus dabitis latiorem, &
paucis angustiorem. Singulis vt sors ce-
ciderit, ita tribuetur hereditas. Per tri-
bus & familias possessio diuidetur. * Sin 55
autem nolueritis interficere habitatores
Terræ: qui remanserint, erunt vobis qua-
si claui in oculis, & lanceæ in lateribus,
& aduersabuntur vobis in Terra habi-
56 tationis vestræ: * & quidquid illis cogi-
taueram facere, vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

1 LOcutusq. est Dominus ad Moysen, di
2 cens: * Præcipe filijs Israel, & dices
A ad eos: Cum ingressi fueritis Terram
Chanaan, & in possessionem vobis sorte
3 ceciderit, his finibus terminabitur. *‖ Pars ‖Ios.15.a.1
meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ
est iuxta Edom: & habebit terminos
4 contra Orientem mare salsissimum. *qui
circuibunt australem plagam per ascen-
sum Scorpionis, ita vt transeant in Sen-
na, & perueniant a meridie vsque ad Ca-
desbarne, vnde egredientur confinia ad
villam nomine Adar, & tendent vsque
5 ad Asemona. * ibitq. per gyrum termi-
B nus ab Asemona vsque ad Torrentem
Ægypti, & maris magni littore finietur.
6 * Plaga autem occidentalis a mari ma-
7 gno incipiet, & ipso fine claudetur. *Por-
ro ad septentrionalem plagam a mari
magno termini incipient, peruenientes
8 vsque ad montem altissimum, *a quo ve-
nient in Emath vsque ad terminos Seda-
9 da: *ibuntq. confinia vsque ad Zephrona,
& villam Enan. hi erunt termini in par-
10 te Aquilonis. * Inde metabuntur fines
contra orientalem plagam de villa Enan
11 vsque Sephama, *& de Sephama descen-
dent termini in Rebla contra fontem
Daphnim: inde peruenient cõtra Orien-
12 tem ad mare Cenereth, *& tendent vsque
C ad Iordanem, & ad vltimum salsissimo
claudentur mari. Hanc habebitis Terram
13 per fines suos in circuitu. * Præcepitq.
Moyses filijs Israel, dicens: Hæc erit Ter-
ra, quam possidebitis sorte, & quam ius-
sit Dominus dari nouem tribubus, & di-
14 midiæ tribui. *Tribus enim filiorum Ru-
ben per familias suas, & tribus filiorum
Gad iuxta cognationum numerũ, media
15 quoque tribus Manasse, * id est, duæ se-
mis tribus, acceperunt partem suã trans
Iordanem contra Iericho ad orientalem
16 plagam. * Et ait Dominus ad Moysen:
17 *‖Hæc sunt nomina virorum, qui Terram ‖Ios.14.a.a
vobis diuident, Eleazar sacerdos, &
18 Iosue filius Nun, * & singuli principes
19 de tribubus singulis, * quorum ista

Digitized by Google

sunt vocabula: De tribu Iuda, Caleb fi- C
lius Iephone. * De tribu Simeon, Samuel 20
filius Ammiud. * De tribu Beniamin, 21
Elidad filius Chaselon. * De tribu filio- 22
rum Dan, Bocci filius Iogli. * Filiorum 23
Ioseph de tribu Manasse, Haniuel filius
Ephod. * De tribu Ephraim, Camuel 24
filius Sephthan. * De tribu Zabulon, Eli- 25
saphan filius Pharnach. * De tribu Issa- 26
char, dux Phaltiel filius Ozan. * De tri- 27
bu Aser, Ahiud filius Salomi. * De tri- 28
bu Nephthali, Phedael filius Ammiud.
* Hi sunt, quibus præcepit Dominus vt 29
diuiderent filijs Israel Terram Chanaan.

CAP. XXXV.

HÆc quoque locutus est Dominus 1
ad Moysen in campestribus Moab A
|| Ios. 21. a. 2 supra Iordanem, contra Iericho: * || Præ- 2
cipe filijs Israel vt dent Leuitis de pos-
sessionibus suis * vrbes ad habitandum, 3
& suburbana earum per circuitum: vt
ipsi in oppidis maneant, & suburbana
sint pecoribus ac iumentis: * quæ a mu- 4
ris ciuitatum forinsecus, per circuitum,
mille passuum spatio tendentur. * con- 5
tra Orientem duo millia erunt cubiti,
& contra Meridiem similiter erunt duo
millia: ad mare quoque, quod respicit
ad Occidentem, eadem mensura erit, &
septentrionalis plaga æquali termino fi-
nietur. eruntq. vrbes in medio, & foris
|| Ios. 20. c. 8 suburbana. * || De ipsis autem oppidis, 6
Deut. 4. 8. 41 quæ Leuitis dabitis, sex erunt in fugiti-
uorum auxilia separata, vt fugiat ad ea
qui fuderit sanguinem: & exceptis his,
alia quadraginta duo oppida, * id est, si- 7
mul quadraginta octo cum suburbanis
suis. * Ipsæq. vrbes, quæ dabuntur de 8
possessionibus filiorum Israel, ab his, qui B
plus habent, plures auferentur: & qui
minus, pauciores. singuli iuxta mensu-
ram hereditatis suæ dabunt oppida Le-
uitis. * Ait Dominus ad Moysen: * Lo- 9
|| Deut. 19. a. 2 quere filijs Israel, & dices ad eos: || Quã- 10
Ios. 20. a. 2 do transgressi fueritis Iordanem in Ter-
ram Chanaan, * decernite quæ vrbes es- 11
se debeant in præsidia fugitiuorum, qui
nolẽtes sanguinem fuderint: * in quibus 12
cum fuerit profugus, cognatus occisi
non poterit eum occidere, donec stet
in conspectu multitudinis, & causa il-
lius iudicetur. * De ipsis autem vrbi- 13
bus, quæ ad fugitiuorum subsidia sepa-
14 rantur, * tres erunt trans Iordanem, &
15 tres in Terra Chanaan, * tam filijs Israel
quàm aduenis atque peregrinis, vt con-
fugiat ad eas qui nolens sanguinem fu-
16 derit. * Si quis ferro percusserit, & mor-
C tuus fuerit qui percussus est: reus erit ho-
17 micidij, & ipse morietur. * Si lapidem
iecerit, & ictus occubuerit: similiter pu-
18 nietur. * || Si ligno percussus interierit: || Deu. 19. c. 12
19 percussoris sanguine vindicabitur. * Pro- Ios. 20. a. 3
pinquus occisi, homicidam interficiet,
statim vt apprehenderit eum, interficiet.
20 * Si per odium quis hominem impule-
rit, vel iecerit quippiam in eum per
21 insidias: * aut cum esset inimicus, ma-
nu percusserit, & ille mortuus fuerit:
percussor, homicidij reus erit. cognatus
occisi statim vt inuenerit eum, iugula-
22 bit. * Quòd si fortuitu, & absque odio,
23 * & inimicitijs quidquam horum fece-
24 rit, * & hoc audiente populo fuerit cõ-
probatum, atque inter percussorem &
propinquum sanguinis quæstio ventila-
25 ta: * liberabitur innocens de vltoris ma-
D nu, & reducetur per sententiam in vr-
bem, ad quam confugerat, manebitq.
ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo
26 sancto vnctus est, moriatur. * Si inter-
fector extra fines vrbium, quæ exulibus
27 deputatæ sunt, * fuerit inuentus, & per-
cussus ab eo qui vltor est sanguinis: abs-
28 que noxa erit qui eum occiderit. * de-
buerat enim profugus vsque ad mortẽ
Pontificis in vrbe residere. postquam
autem ille obierit, homicida reuertetur
29 in terram suam. * Hæc sempiterna erũt,
& legitima in cunctis habitationibus
30 vestris. * Homicida sub testibus puni-
etur: ad vnius testimonium nullus con-
31 demnabitur. * Non accipietis pretium
ab eo, qui reus est sanguinis, statim &
32 ipse morietur. * Exules & profugi ante
mortem Pontificis nullo modo in vr-
33 bes suas reuerti poterunt: * ne polluatis
terram habitationis vestræ, quæ insoni-
tium cruore maculatur: nec aliter expi-
ari potest, nisi per eius sanguinem,
34 qui alterius sanguinem fuderit. * Atque
ita emundabitur vestra possessio, me cõ-
morante vobiscum. ego enim sum Do-
minus qui habito inter filios Israel.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXXVI.

1 Sup. 27. a. 1 ACcesserunt ‖ autem & principes familiarum Galaad filij Machir, filij 1 A
Manasse de stirpe filiorum Ioseph: locutiq. sunt Moysi coram principibus Israel, atque dixerunt: * Tibi domino nostro præcepit Dominus vt Terram sorte 2
diuideres filijs Israel, & vt filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri: * quas si alterius tribus 3
homines vxores acceperint, sequetur B
possessio sua, & translata ad aliam tribũ de nostra hereditate minuetur. * atque 4
ita fiet, vt cum iubileus, id est quinquagesimus annus remissionis aduenerit, cõfundatur sortium distributio, & aliorũ
possessio ad alios transeat. * Respondit 5
Moyses filijs Israel, & Domino præcipiente, ait: Recte tribus filiorũ Ioseph
6 locuta est. * & hæc lex super filiabus Sal-
C phaad a Domino promulgata est: ‖ Nubant quibus volunt, tantum vt suæ tri- ‖ Tob. 7. d. 14
7 bus hominibus: * ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent vxores de tri-
8 bu & cognatione sua: * & cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient: vt
9 hereditas permaneat in familijs, * nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant
10 * vt a Domino separatæ sunt. Fecerunt q.
11 filiæ Salphaad vt fuerat imperatum: * &
D nupserunt Maala, & Thersa, & Hegla,
12 & Melcha, & Noa filijs patrui sui * de familia Manasse, qui fuit filius Ioseph: & possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu & familia patris earum.
13 * Hæc sunt mandata atque iudicia, quæ mandauit Dominus per manum Moysi ad filios Israel, in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

ÆC sunt verba, quæ 1 A
locutus est Moyses ad omnem Israel trans Iordanẽ in solitudine campestri, contra Mare rubrum, inter Pharan & Thophel & Laban & Haseroth, vbi auri est plurimum: * vndecim diebus de Horeb per 2
viam montis Seir vsque ad Cadesbarne. * Quadragesimo anno, vndecimo men- 3
se, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israel omnia quæ præceperat il-
Num. 21. e. 24 li Dominus vt diceret eis: * ‖ postquam 4
percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon: & Og regem Basan, qui mansit in Astaroth, & in
Edrái, * trans Iordanem in Terra Moab. 5
B Cœpitq. Moyses explanare legem, &
6 dicere: * Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd in hoc monte mansistis:
7 * reuertimini, & venite ad montem Amorrhæorum, & ad cetera quæ ei proxima sunt campestria atque montana & humiliora loca contra Meridiem, & iuxta littus maris, Terram Chananæorum, & Libani vsque ad
8 flumen magnum Euphraten. * En, inquit, tradidi vobis: ingredimini & possidete eam, super qua iurauit Dominus patribus vestris Abraham, Isaac, & Iacob, vt daret illam eis, & semini eorũ
9 post eos. * Dixiq. vobis illo in tempo-
10 re: * ‖ Non possum solus sustinere vos: ‖ Exo. 18. c. 18
quia Dominus Deus vester multiplicauit

vos,

Digitized by Google

vos, & estis hodie sicut stellæ cæli, plu-
rimi. (* Dominus Deus patrum vestrorũ 11
addat ad hunc numerum multa millia,
& benedicat vobis sicut locutus est.) C
* Non valeo solus negotia vestra susti- 12
nere, & pondus ac iurgia. * Date ex 13
vobis viros sapientes & gnaros, & quo-
rum conuersatio sit probata in tribubus
vestris, vt ponam eos vobis principes.
* Tunc respondistis mihi: Bona res est, 14
quam vis facere. * Tuliq. de tribubus 15
vestris viros sapientes & nobiles, & cõ-
stitui eos principes, tribunos, & centu-
riones, & quinquagenarios ac decanos,
qui docerent vos singula. * Præcepiq. 16
|| Ioan. 7. d. 24 eis, dicens: Audite illos, & || quod iu-
stum est iudicate: siue ciuis sit ille, siue
|| Inf. 16. d. 19 peregrinus. * || Nulla erit distantia per- 17
Leuit. 19. c. 15
Prou. 24. c. 23
Eccli. 42. a. 1 sonarum, ita paruum audietis vt magnũ:
nec accipietis cuiusquam personam,
Iacobi 2. a. 1 quia Dei iudicium est. Quòd si difficile
vobis visum aliquid fuerit, referte D
ad me, & ego audiam. * Præcepiq. om- 18
nia quæ facere deberetis. * Profecti autẽ 19
de Horeb, transiuimus per eremum ter-
ribilem & maximam, quam vidistis, per
viam montis Amorrhæi, sicut præcepe-
rat Dominus Deus noster nobis. Cumq.
venissemus in Cadesbarne, * dixi vobis: 20
Venistis ad montem Amorrhæi, quem
Dominus Deus noster daturus est nobis.
* Vide Terram, quam Dominus Deus 21
tuus dat tibi: ascende & posside eam,
sicut locutus est Dominus Deus noster
patribus tuis: noli timere, nec quid-
|| Nu. 13. a. 4 quam paueas. * || Et accessistis ad me 22
omnes, atque dixistis: Mittamus viros
qui considerent Terram: & renuncient
per quod iter debeamus ascendere, &
ad quas pergere ciuitates. * Cumq. mihi 23
sermo placuisset, misi ex vobis duode-
cim viros, singulos de tribubus suis. * Qui 24
cum perrexissent, & ascendissent in mõ-
tana, venerunt vsque ad Vallem botri: &
considerata terra, * sumentes de fructi- 25
bus eius, vt ostenderent vbertatem, attu-
lerunt ad nos, atque dixerunt: Bona est
terra, quam Dominus Deus noster datu- E
rus est nobis. * Et noluistis ascendere, 26
sed increduli ad sermonem Domini Dei
nostri * murmurastis in tabernaculis ve- 27
stris, atque dixistis: Odit nos Dominus,
& idcirco eduxit nos de Terra Ægypti,
vt traderet nos in manu Amorrhæi, at-

28 que deleret. * Quo ascendemus? nuncij
terruerunt cor nostrum, dicentes: Ma-
xima multitudo est, & nobis statura pro-
cerior: vrbes magnæ, & ad cælum vsque
29 munitæ, filios Enacim vidimus ibi. * Et
dixi vobis: Nolite metuere, nec timea-
30 tis eos: * Dominus Deus, qui ductor est
vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fe-
31 cit in Ægypto cunctis videntibus. * Et
in solitudine (ipse vidisti) portauit te
Dominus Deus tuus, vt solet homo ge-
stare paruulum filium suum, in omni
F via, per quam ambulastis, donec veni-
32 retis ad locum istum. * Et nec sic quidẽ
33 credidistis Domino Deo vestro, * || qui || Exo. 13. d. 21
Num. 14. c. 14
præcessit vos in via, & metatus est locũ,
in quo tentoria figere deberetis, nocte
ostendens vobis iter per ignem, & die
34 per columnam nubis. * Cumq. audisset
Dominus vocem sermonum vestrorum,
35 iratus iurauit & ait: * || Non videbit quis- || Nu. 14. d. 22
Psal. 94. c. 12
piam de hominibus generationis huius
pessimæ Terram bonam, quam sub iura-
mento pollicitus sum patribus vestris:
36 * præter Caleb filium Iephone. ipse enim
videbit eam, & ipsi dabo Terram, quam
calcauit, & filijs eius, quia secutus est
37 Dominum. * Nec miranda indignatio in
populum, cum mihi quoque iratus Do-
minus propter vos dixerit: Nec tu ingre-
38 diéris illuc: * sed Iosue filius Nun mini-
ster tuus, ipse intrabit pro te. hunc ex-
hortare & robora, & ipse sorte Terram
39 diuidet Israeli. * Paruuli vestri, de quibus
dixistis quòd captiui ducerentur, & fi-
lij qui hodie boni ac mali ignorant di-
G stantiam, ipsi ingredientur: & ipsis da-
40 bo Terram, & possidebunt eam. * Vos
autem reuertimini & abite in solitudi-
41 nem per viam Maris rubri. * || Et respon- || Nu. 14. f. 40
distis mihi: Peccauimus Domino: ascen-
demus & pugnabimus, sicut præcepit
Dominus Deus noster. Cumq. instructi
42 armis pergeretis in montem, * ait
mihi Dominus: Dic ad eos: || Nolite || Nu. 14. g. 42
ascendere, neque pugnetis, non enim
sum vobiscum: ne cadatis coram ini-
43 micis vestris. * Locutus sum, & non
audistis: sed aduersantes imperio Do-
mini, & tumentes superbia ascendistis
44 in montem. * Itaque egressus Amor-
rhæus, qui habitabat in montibus, &
obuiam veniens persecutus est vos, sicut
solent apes persequi: & cecidit de

Seir

Digitized by Google

Seir. vsque Horma. * Cumq. reuersi 45
ploraretis coram Domino, non audi-
uit vos, nec voci vestræ voluit acquie-
scere. * Sedistis ergo in Cadesbarne 46
multo tempore.

CAP. II.

PRofectiq. inde venimus in solituди- 1
nem, quæ ducit ad Mare rubrum, si- A
cut mihi dixerat Dominus: & circuiui-
mus montem Seir longo tempore. * Di- 2
xitq. Dominus ad me: * Sufficit vobis 3
circuire montem istum: ite cõtra Aqui-
lonem: * & populo præcipe, dicens:
Transibitis per terminos fratrum vestro-
rum filiorum Esau, qui habitant in Seir,
& timebunt vos. * Videte ergo diligen- 5
ter ne moueamini contra eos. neque
enim dabo vobis de terra eorum quan-
tum potest vnius pedis calcare vestigiũ,
quia in possessionem Esau dedi montem
Seir. * Cibos emetis ab eis pecunia, & 6
comedetis: aquam emptam haurietis, &
bibetis. * Dominus Deus tuus benedixit 7
tibi in omni opere manuum tuarum: B
nouit iter tuum, quomodo transieris so-
litudinem hanc magnã, per quadragin-
ta annos habitans tecum Dominus Deus
tuus, & nihil tibi defuit. * Cumq. trãsis- 8
semus fratres nostros filios Esau, qui ha-
bitabant in Seir, per viam campestrem
de Elath, & de Asiongaber, venimus ad
iter, quod ducit in desertum Moab. * Di- 9
xitq. Dominus ad me: Non pugnes cõ-
tra Moabitas, nec ineas aduersus eos præ-
lium: non enim dabo tibi quidquam de
terra eorum, quia filijs Loth tradidi Ar
in possessionem. * Emim primi fuerunt 10
habitatores eius, populus magnus, & va-
lidus, & tam excelsus vt de Enacim stir-
pe, * quasi gigantes crederentur, & essent 11
similes filiorum Enacim. Denique Moa-
bitæ appellant eos Emim. * In Seir au- 12
tem prius habitauerũt Horrhæi: quibus C
expulsis atque deletis, habitauerunt filij
Esau, sicut fecit Israel in terra possessio-
nis suæ, quam dedit illi Dominus. * Sur- 13
gentes ergo vt transiremus Torrentem
Zared, venimus ad eum. * Tempus au- 14
tem, quo ambulauimus de Cadesbarne
vsque ad transitum torrentis Zared, tri-
ginta & octo annorum fuit: donec con-
sumeretur omnis generatio hominum
bellatorum de castris, sicut iurauerat Do-
15 minus: * cuius manus fuit aduersum eos,
16 vt interirẽt de castrorum medio. * Post-
D quam autem vniuersi ceciderunt pugna-
17 tores, * locutus est Dominus ad me, di-
18 cẽs: * Tu trãsibis hodie terminos Moab,
19 vrbem nomine Ar: * & accedens in vici-
na filiorũ Ammon, caue ne pugnes con-
tra eos, nec moueris ad prælium: non
enim dabo tibi de terra filiorum Am-
mon, quia filijs Loth dedi eam in pos-
20 sessionem. * Terra gigantum reputata
est: & in ipsa olim habitauerunt gigan-
tes, quos Ammonitæ vocant Zomzom-
21 mim, * populus magnus, & multus, &
proceræ lõgitudinis, sicut Enacim, quos
deleuit Dominus a facie eorum: & fe-
22 cit illos habitare pro eis, * sicut fecerat
filijs Esau, qui habitant in Seir, delens
Horrhæos, & terram eorum illis tradẽs,
23 quam possident vsque in præsens. * He-
uæos quoque, qui habitabant in Hase-
rim vsque Gazan, Cappadoces expule-
E runt: qui egressi de Cappadocia deleue-
24 runt eos, & habitauerunt pro illis. * Sur-
gite, & transite torrentem Arnon: ecce
tradidi in manu tua Sehon regem Hese-
bon Amorrhæum, & terram eius incipe
possidere, & committe aduersus eum
25 prælium. * Hodie incipiam mittere
terrorem atque formidinem tuam in po
pulos, qui habitant sub omni cælo: vt
audito nomine tuo paueant, & in mo-
rem parturientium contremiscant, & do-
26 lore teneantur. * ‖ Misi ergo nuncios de ‖ Nu.21.e.21
solitudine Cademoth ad Sehon regem
27 Hesebon verbis pacificis, dicens: * Trã si-
bimus per terram tuam, publica gradie-
mur via: nõ declinabimus neque ad dex-
28 teram, neque ad sinistram. * Alimenta
pretio vende nobis, vt vescamur: aquam
pecunia tribue, & sic bibemus. Tantum
29 est vt nobis concedas transitum, * sicut
fecerunt filij Esau, qui habitant in Seir,
& Moabitæ, qui morantur in Ar: donec
veniamus ad Iordanem, & transeamus ad
Terram, quam Dominus Deus noster da-
30 turus est nobis. * Noluitq. Sehon rex
Hesebon dare nobis transitum: quia in-
durauerat Dominus Deus tuus spiritum
eius, & obfirmauerat cor illius, vt trade-
retur in manus tuas, sicut nunc vides.
31 * Dixitq. Dominus ad me: ‖ Ecce cœpi ‖ Amos 2.e.9
tibi tradere Sehon, & terram eius, incipe
possidere

Digitized by Google

possidere eam. * Egressusq. est Sehon 32
obuiam nobis cum omni populo suo ad
prælium in Iasa. * Et tradidit eum Do- 33
minus Deus noster nobis: percussimusq.
eum cum filijs suis & omni populo suo.
* Cunctasq. vrbes in tempore illo cepi- 34
mus, interfectis habitatoribus earum, G
viris ac mulieribus & paruulis. non re-
liquimus in eis quidquam. * Absque iu- 35
mentis, quæ in partem venere prædan-
tium: & spolijs vrbium, quas cepimus
*ab Aroer, quæ est super ripam torrentis 36
Arnon, oppido quod in valle situm est,
vsque Galaad. Non fuit vicus & ciuitas,
quæ nostras effugeret manus: omnes tra-
didit Dominus Deus noster nobis. * Abs- 37
que terra filiorum Ammon, ad quam nõ
accessimus: & cunctis quæ adiacent tor-
renti Ieboc, & vrbibus montanis, vniu-
ersisq. locis, a quibus nos prohibuit
Dominus Deus noster.

CAP. III.

ITaque conuersi ascendimus per iter 1
Basan: ‖ egressusq. est Og rex Basan in A
occursum nobis cũ populo suo ad bel-
landum in Edrái. * Dixitq. Dominus ad 2
me: Ne timeas eum: quia in manu tua
traditus est cum omni populo ac terra
sua: faciesq. ei ‖ sicut fecisti Sehon regi
Amorrhæorũ, qui habitauit in Hesebon.
* ‖ Tradidit ergo Dominus Deus noster 3
in manibus nostris etiam Og regem Ba-
san, & vniuersum populum eius: percus-
simusq. eos vsque ad internecionẽ, * va- 4
stantes cunctas ciuitates illius vno tem-
pore. non fuit oppidum, quod nos ef-
fugeret: sexaginta vrbes, omnem regio-
nem Argob regni Og in Basan. * Cun- 5
ctæ vrbes erant munitæ muris altissimis,
portisq. & vectibus, absque oppidis in-
numeris, quæ non habebant muros. * Et 6
deleuimus eos, sicut feceramus Sehon
regi Hesebon, disperdentes omnem ci-
uitatem, virosq. ac mulieres & paruulos: B
* iumenta autem & spolia vrbium diri- 7
puimus. * Tulimusq. illo in tempore 8
terram de manu duorum regum Amor-
rhæorum, qui erant trans Iordanem: a
torrente Arnon vsque ad montem Her-
mon, * quem Sidonij Sarion vocant, & 9
Amorrhæi Sanir: * omnes ciuitates, quæ 10
sitæ sunt in planitie, & vniuersum Ter-
ram Galaad & Basan vsque ad Selcha, &
11 Edrái ciuitates regni Og in Basan. * So-
lus quippe Og rex Basan restiterat de
stirpe gigantum. Monstratur lectus eius
ferreus, qui est in Rabbath filiorũ Am-
mon, nouem cubitos habens longitudi-
nis, & quattuor latitudinis ad mensurã
12 cubiti virilis manus. * Terramq. posse-
dimus tempore illo ab Aroer, quæ est
super ripam torrentis Arnon, vsque ad
mediam partem montis Galaad: & ci-
13 uitates illius ‖ dedi Ruben & Gad. * Re- ‖ Nu.32. e.29
liquam autem partem Galaad, & omnẽ
Basan regni Og, tradidi mediæ tribui
Manasse, omnem regionem Argob: cun-
ctaq. Basan vocatur Terra gigantum.
14 * Iair filius Manasse possedit omnem
regionem Argob vsque ad terminos Ges-
suri, & Machati. Vocauitq. ex nomine
C suo Basan, Hauoth Iair, id est, Villas Iair,
15 vsque in præsentẽ diem. * Machir quo-
16 que dedi Galaad. * Et tribubus Ruben
& Gad dedi de Terra Galaad vsque ad
Torrentem Arnon medium torrentis, &
confinium vsque ad torrentem Ieboc,
17 qui est terminus filiorum Ammon: * &
planitiem solitudinis, atque Iordanem,
& terminos Cenereth vsque ad mare de-
serti, quod est salsissimũ, ad radices mon-
18 tis Phasga contra orientem. * Præcepiq.
vobis in tempore illo, dicens: Dominus
Deus vester dat vobis terrã hanc in he-
reditatem, expediti præcedite fratres ve-
stros filios Israel omnes viri robusti:
19 * absque vxoribus, & paruulis atque iu-
mentis. Noui enim quòd plura habeatis
pecora, & in vrbibus remanere debebũt,
20 quas tradidi vobis, * donec requiem tri-
buat Dominus fratribus vestris, sicut vo-
bis tribuit: & possideant ipsi etiam Ter-
D ram, quam daturus est eis trans Iordanẽ:
tũc reuertetur vnusquisque in posses-
21 sionem suam, quam dedi vobis. * ‖ Iosue ‖ Nu.27. d.18
quoque in tempore illo præcepi, dicẽs:
Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus
Deus vester duobus his regibus: sic fa-
ciet omnibus regnis, ad quæ transiturus
22 es. * Ne timeas eos: Dominus enim
23 Deus vester pugnabit pro vobis. * Pre-
catusq. sum Dominum in tempore illo,
24 dicens: * Domine Deus tu cœpisti osten-
dere seruo tuo magnitudinem tuã, ma-
numq. fortissimam. neque enim est alius
Deus vel in cælo, vel in terra, qui possit
facere

‖ Inf.29.b.7 Num.21.g.33
‖ Nu.21.e.21
‖ Nu.21.g.35

facere opera tua, & comparari fortitudini tuæ. * Transibo igitur, & videbo 25
Terram hanc optimam trans Iordanem,
& montem istum egregium, & Libanũ.
* Iratusq. est Dominus mihi propter vos, 26
nec exaudiuit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam vltra loquaris de
hac re ad me. * Ascẽde cacumen Phasgæ, 27
& oculos tuos circumfer ad occidentẽ,
& ad aquilonem, austrumq. & orientẽ,
|| Inf. 31. a. 2. & 34. b. 4 & aspice. || nec enim transibis Iordanem
istum. * Præcipe Iosue, & corrobora 28
eum atque conforta: quia ipse præcedet
populum istum, & diuidet eis Terram,
quam visurus es. * Mansimusq. in valle 29
contra fanum Phogor.

CAP. IIII.

ET nunc Israel audi præcepta & iudi- 1
cia, quæ ego doceo te: vt faciens A
ea, viuas, & ingrediens possideas Terrã,
quam Dominus Deus patrum vestrorũ
daturus est vobis. * Non addetis ad ver- 2
bum, quod vobis loquor, nec auferetis
ex eo: custodite mandata Domini Dei
|| Nu. 25. a. 4 vestri quæ ego præcipio vobis. * || Oculi 3
vestri viderunt omnia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriuerit omnes cultores eius de medio
vestri. * Vos autem qui adhæretis Domi- 4
no Deo vestro, viuitis vniuersi vsque in
præsentem diem. * Scitis quòd docue- 5
rim vos præcepta atque iustitias, sicut
mandauit mihi Dominus Deus meus: sic
facietis ea in Terra, quam possessuri e-
stis: * & obseruabitis & implebitis ope- 6
re. Hæc est enim vestra sapientia, & intellectus coram populis, vt audientes
vniuersa præcepta hæc, dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna. * Nec est alia natio tam grandis, 7
B quæ habeat deos appropinquantes sibi,
sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. * Quæ est enim alia 8
gens sic inclyta vt habeat ceremonias,
iustaq. iudicia, & vniuersam legẽ, quam
ego proponã hodie ante oculos vestros?
* Custodi igitur temetipsum, & animã 9
tuam solicite. Ne obliuiscaris verborũ,
quæ viderunt oculi tui, & ne excidant
de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ.
Exo. 19. c. 18 || Docebis ea filios ac nepotes tuos, * a 10
die in quo stetisti coram Domino Deo
tuo in Horeb, quando Dominus locutus est mihi dicens: Congrega ad me
populum, vt audiant sermones meos,
& discant timere me omni tempore
quo viuunt in terra, doceantq. filios
11 suos. * Et accessistis ad radices montis,
qui ardebat vsque ad cælum: erantq. in
12 eo tenebræ, & nubes, & caligo. * Locutusq. est Dominus ad vos de medio
ignis. Vocem verborum eius audistis, &
13 formam penitus non vidistis. * Et ostẽdit vobis pactum suum, quod præcepit
vt faceretis, & decem verba, quæ scri-
14 psit in duabus tabulis lapideis. * Mihiq.
C mandauit in illo tempore vt docerem
vos ceremonias & iudicia, quæ facere
deberetis in Terra, quam possessuri estis.
15 * Custodite igitur solicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinẽ
in die, qua locutus est vobis Dominus
16 in Horeb de medio ignis: * ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel feminæ,
17 * similitudinem omnium iumentorum,
quæ sunt super terram, vel auium sub
18 cælo volantium, * atque reptilium, quæ
mouentur in terra, siue piscium qui sub
19 terra morantur in aquis: * ne forte eleuatis oculis ad cælum, videas Solem &
Lunam, & omnia astra cæli, & errore
deceptus adores ea & colas quæ creauit
Dominus Deus tuus in ministerium cũ-
20 ctis gentibus, quæ sub cælo sunt. * Vos
autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, vt haberet populũ
hereditarium, sicut est in præsenti die.
21 * || Iratusq. est Dominus contra me pro- || Sup. 1. f. 37
pter sermones vestros, & iurauit vt non
transirem Iordanem, nec ingrederer
Terram optimam, quam daturus est vo-
22 bis. * Ecce morior in hac humo, non
D transibo Iordanem: vos transibitis, &
23 possidebitis terram egregiam. * Caue
ne quando obliuiscaris pacti Domini
Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi sculptam similitudinem eorum,
24 quæ fieri Dominus prohibuit: * || quia || Heb. 12. g. 29
Dominus Deus tuus ignis cõsumens est,
25 Deus æmulator. * Si genueritis filios ac
nepotes, & morati fueritis in Terra, deceptiq. feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino
Deo vestro, vt eum ad iracundiam pro-
26 uocetis: * testes inuoco hodie cælum &

terram,

Digitized by Google

terram, cito perituros vos esse de Terra,
quam transito Iordane possessuri estis.
non habitabitis in ea longo tempore,
sed delebit vos Dominus,* atque disper- 27
get in omnes gentes,& remanebitis pau-
ci in nationibus, ad quas vos ducturus
est Dominus. * ibiq. seruietis dijs, qui 28
hominum manu fabricati sunt, ligno &
lapidi qui non vident, nec audiunt, nec
comedunt,nec odorantur. * Cumq. quæ- 29
sieris ibi Dominum Deum tuum, in- E
uenies eum: si tamen toto corde quæ-
sieris, & tota tribulatione animæ tuæ.
* Postquã te inuenerint omnia quæ præ- 30
dicta sunt, nouissimo tempore reuertè-
ris ad Dominum Deum tuum, & audies
vocem eius. * Quia Deus misericors 31
Dominus Deus tuus est: non dimittet
te, nec omnino delebit, neque obliui-
scetur pacti, in quo iurauit patribus tuis.
* Interroga de diebus antiquis, qui fue- 32
runt ante te ex die quo creauit Deus ho-
minem super terram, a summo cælo vs-
que ad summum eius, si facta est aliquã-
do huiuscemodi res, aut vmquã cogni-
tum est,* vt audiret populus vocẽ Dei 33
loquentis de medio ignis, sicut tu audi-
sti, & vixisti: * si fecit Deus vt ingrede- 34
retur, & tolleret sibi Gentem de medio
nationum, per tentationes, signa, atque
portenta, per pugnam,& robustam ma-
num, extentumq. brachium, & horribi-
les visiones iuxta omnia, quæ fecit pro
vobis Dominus Deus vester in Ægypto, F
videntibus oculis tuis: * vt scires quo- 35
niam Dominus ipse est Deus, & non est
alius præter eum. * De cælo te fecit au- 36
dire vocem suam,vt doceret te, & in
terra ostendit tibi ignem suum maximũ,
& audisti verba illius de medio ignis,
* quia dilexit patres tuos, & elegit se- 37
|| Exo.13.d.21 men eorum post eos. || Eduxitq. te præ-
cedens in virtute sua magna ex Ægy-
pto, * vt deleret nationes maximas & 38
fortiores te in introitu tuo: & introdu-
ceret te, daretq. tibi terram earum in
possessionem, sicut cernis in præsenti
die. * Scito ergo hodie, & cogitato in 39
corde tuo quòd Dominus ipse sit Deus
in cælo sursum, & in terra deorsum, &
non sit alius. * Custodi præcepta eius at- 40
que mandata, quæ ego præcipio tibi: vt
bene sit tibi, & filijs tuis post te, &
permaneas multo tempore super Terrã,
quam Dominus Deus tuus daturus est ti-
41 bi. * || Tunc separauit Moyses tres ciui- || Nu. 35. a. 6
G tates trans Iordanem ad Orientalẽ pla-
42 gam, * vt confugiat ad eas qui occide-
rit nolens proximũ suum, nec sibi fue-
rit inimicus ante vnum & alterum diẽ,
& ad harum aliquam vrbium possit eua-
43 dere: * || Bosor in solitudine, quæ sita || Ios. 20. c. 8
est in terra campestri de tribu Ruben:
& Ramoth in Galaad, quæ est in tribu
Gad: & Golan in Basan, quæ est in tri-
44 bu Manasse. * Ista est lex, quam propo-
45 suit Moyses coram filijs Israel, * & hæc
testimonia & ceremoniæ atque iudicia,
quæ locutus est ad filios Israel, quando
46 egressi sunt de Ægypto,* trãs Iordanem
in valle contra fanum Phogor in terra
Sehon regis Amorrhæi,qui habitauit in
Hesebon, quem percussit Moyses. Filij
47 quoque Israel egressi ex Ægypto * pos-
sederunt terram eius, & terram Og re-
gis Basan, duorum regum Amorrhæo-
rum, qui erant trans Iordanem ad solis
48 ortum: * Ab Aroer, quæ sita est super
ripam torrentis Arnon, vsque ad mon-
49 tem Sion, qui est & Hermon, * omnẽ
planitiem trans Iordanem ad Orienta-
lem plagam, vsque ad mare solitudinis,
& vsque ad radices montis Phasga.

CAP. V.

1 A VOcanitq. Moyses omnem Israelẽ,
& dixit ad eum: Audi Israel cere-
monias atque iudicia, quæ ego loquor
in auribus vestris hodie: discite ea, &
2 opere complete. * Dominus Deus no-
ster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.
3 * Non cum patribus nostris inijt pactũ,
sed nobiscum qui in præsentiarũ sumus,
4 & viuimus. * Facie ad faciem locutus
5 est nobis in mõte de medio ignis. * Ego
sequester & medius fui inter Dominum
& vos in tempore illo, vt annunciarem
vobis verba eius. timuistis enim ignem,
& non ascendistis in montem, & ait:
6 * || Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi || Exo. 20. a. 2
te de Terra Ægypti de domo seruitutis. Leuit. 26. a. 1
7 * || Non habebis deos alienos in conspe- Psal. 80. b. 8
8 ctu meo. * || Non facies tibi sculptile, || Exo. 20. a. 3
nec similitudinem omnium, quæ in cæ- Psal. 80. b. 7
lo sunt desuper, & quæ in terra deorsum, || Leui. 26. a. 1
& quæ versantur in aquis sub terra. Psal. 96. b. 7
9 * || Non adorabis ea, & non coles. Ego Exod. 20. a. 4
enim || Exo. 34. c. 14

enim sum Dominus Deus tuus: Deus
æmulator, reddens iniquitatem patrum
super filios in tertiam & quartam gene-
rationem his qui oderunt me,* & faciēs 10
misericordiam in multa millia diligen-
tibus me, & custodientibus præcepta
mea. *‖ Non vsurpabis nomen Domini 11
Dei tui frustra: quia non erit impuni- B
tus qui super re vana nomen eius assum-
pserit. * Obserua diem Sabbati, vt san- 12
ctifices eum, sicut præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus. * Sex diebus operaberis, 13
& facies omnia opera tua. *‖ Septimus 14
dies Sabbati est, id est, requies Domi-
ni Dei tui. Non facies in eo quidquam
operis tu, & filius tuus, & filia, seruus
& ancilla, & bos, & asinus, & omne
iumentum tuum, & peregrinus qui est
intra portas tuas: vt requiescat seruus
tuus, & ancilla tua, sicut & tu. * Me- 15
mento quòd & ipse seruieris in Ægy-
pto, & eduxerit te inde Dominus Deus
tuus in manu forti, & brachio extento.
Idcirco præcepit tibi vt obseruares diē
Sabbati. *‖ Honora patrem tuū & ma- 16
trem, sicut præcepit tibi Dominus Deus
tuus, vt longo viuas tempore, & bene
sit tibi in Terra, quam Dominus Deus C
tuus daturus est tibi. * Non occides. 17
* Neque mœchaberis. * Furtumq. non 18
facies. * Nec loquéris contra proximū 19
tuum falsum testimonium. *‖ Non 20 21
concupisces vxorem proximi tui: non
domum, non agrum, non seruum, non
ancillam, non bouem, non asinum, &
vniuersa quæ illius sunt. * Hæc verba 22
locutus est Dominus ad omnem multi-
tudinem vestram in monte de medio
ignis & nubis, & caliginis, voce magna,
nihil addens amplius: & scripsit ea in
duabus tabulis lapideis, quas tradidit
mihi. * Vos autem postquam audistis 23
vocem de medio tenebrarum, & mon-
tem ardere vidistis, accessistis ad me
omnes principes tribuū & maiores na-
tu, atque dixistis: * Ecce ostendit no- 24
bis Dominus Deus noster maiestatem
& magnitudinem suam. vocem eius au-
diuimus de medio ignis, & probaui-
mus hodie quòd loquente Deo cum
homine, vixerit homo. * Cur ergo mo- 25
riemur, & deuorabit nos ignis hic ma-
ximus? Si enim audierimus vltra vocē
Domini Dei nostri, moriemur. * Quid 26
est omnis caro, vt audiat vocem Dei vi-
uentis, qui de medio ignis loquitur si-
cut nos audiuimus, & possit viuere?
27 * Tu magis accede: & audi cuncta quæ
dixerit Dominus Deus noster tibi: lo-
quérisq. ad nos, & nos audientes facie-
28 mus ea. * Quod cum audisset Dominus,
ait ad me: Audiui vocem verborum po-
puli huius quæ locuti sunt tibi: bene
29 omnia sunt locuti. * Quis det talem eos
habere mentem, vt timeant me, & cu-
stodiant vniuersa mandata mea in om-
ni tempore, vt bene sit eis & filijs eorū
30 in sempiternum? * Vade & dic eis: Re-
31 uertimini in tentoria vestra. * Tu vero
hic sta mecum, & loquar tibi omnia
mandata mea, & ceremonias atque iu-
dicia: quæ docebis eos, vt faciant ea
in Terra, quam dabo illis in possessio-
32 nem. * Custodite igitur & facite quæ
præcepit Dominus Deus vobis: non de-
clinabitis neque ad dexteram, neque
33 ad sinistram: * sed per viam, quam præ-
cepit Dominus Deus vester, ambulabi-
tis, vt viuatis, & bene sit vobis, & pro-
telentur dies in terra possessionis vestræ.

CAP. VI.

1 HÆc sunt præcepta, & ceremoniæ,
A atque iudicia, quæ mandauit Do-
minus Deus vester vt docerem vos, &
faciatis ea in Terra, ad quam transgre-
2 dimini possidendam: * vt timeas Domi-
num Deum tuum, & custodias omnia
mandata & præcepta eius, quæ ego præ-
cipio tibi, & filijs, ac nepotibus tuis,
cunctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur
3 dies tui. * Audi Israel, & obserua vt fa-
cias quæ præcepit tibi Dominus, & be-
ne sit tibi, & multipliceris amplius, si-
cut pollicitus est Dominus Deus patrū
tuorum tibi terram lacte & melle ma-
4 nantem. * Audi Israel, Dominus Deus
5 noster, Dominus vnus est. *‖ Diliges ‖ Matt. 22. d. 36
Dominum Deum tuum ex toto corde Mar. 12. c. 30
B tuo, & ex tota anima tua, & ex tota Luc. 10. c. 27
6 fortitudine tua. * Eruntq. verba hæc, Inf. 11. b. 13
quæ ego præcipio tibi hodie, in corde
7 tuo: * & narrabis ea filijs tuis, & medi-
taberis in eis sedens in domo tua, &
ambulans in itinere, dormiens atque
8 consurgens. * Et ligabis ea quasi signū
in manu tua, eruntq. & mouebuntur
inter

‖ Exo 20. b. 7 Leuit. 19. c. 12 Matt. 5. e. 33
‖ Exo. 20. b. 10 Gen. 2. a. 2 Hebr. 4. b. 4
‖ Exo. 20. c. 12 Eccli. 3. b. 9 Matt. 15. a. 4 Mar. 7. b. 10 Eph. 6. a. 1
‖ Matt. 5. d. 28 Rom. 7. b. 7

Digitized by Google

inter oculos tuos, * scribesq. ea in li- 9
mine, & ostijs domus tuæ. * Cumq. in- 10
troduxerit te Dominus Deus tuus in
Terram, pro qua iurauit patribus tuis
Abraham, Isaac, & Iacob: & dederit ti-
bi ciuitates magnas & optimas, quas
non ædificasti, * domos plenas cuncta- 11
rum opum, quas non extruxisti, cister-
nas, quas non fodisti, vineta & oliue-
ta, quæ non plantasti, * & comederis, & 12
saturatus fueris: * caue diligenter ne 13
obliuiscaris Domini, qui eduxit te de
Terra Ægypti, de domo seruitutis. ‖ Do-
minum Deum tuum timebis, & illi so-
li seruies, ac per nomen illius iurabis.
* Non ibitis post deos alienos cunctarũ 14
Gentium, quæ in circuitu vestro sunt: C
* quoniã Deus æmulator Dominus Deus 15
tuus in medio tui: nequando irascatur
furor Domini Dei tui contra te, & au-
ferat te de superficie terræ. * Non tenta- 16
bis Dominum Deum tuum, sicut tenta-
sti in loco tentationis. * Custodi præce- 17
pta Domini Dei tui, ac testimonia &
ceremonias, quas præcepit tibi: * & fac 18
quod placitum est & bonum in conspe-
ctu Domini, vt bene sit tibi: & ingressus
possideas terram optimam, de qua iura-
uit Dominus patribus tuis, * vt deleret 19
omnes inimicos tuos coram te, sicut
locutus est. * Cumq. interrogauerit te 20
filius tuus cras, dicens: Quid sibi vo-
lunt testimonia hæc, & ceremoniæ, at-
que iudicia, quæ præcepit Dominus D
Deus noster nobis? * dices ei: Serui era- 21
mus Pharaonis in Ægypto, & eduxit
nos Dominus de Ægypto in manu for-
ti: * fecitq. signa atque prodigia magna 22
& pessima in Ægypto contra Pharaonẽ,
& omnem domum illius in conspectu
nostro, * & eduxit nos inde, vt introduc- 23
tis daret Terram, super qua iurauit pa-
tribus nostris. * Præcepitq. nobis Do- 24
minus vt faciamus omnia legitima hæc,
& timeamus Dominum Deum nostrũ,
vt bene sit nobis cunctis diebus vitæ
nostræ, sicut est hodie. * Eritq. nostri 25
misericors, si custodierimus & feceri-
mus omnia præcepta eius coram Domi-
no Deo nostro, sicut mandauit nobis.

‖ Matt. 4. b. 7
Luc. 4. b. 12
Inf. 10. d. 20

CAP. VII.

CVm introduxerit te Dominus Deus 1
tuus in terram, quam possessurus A
ingrederis, & deleuerit Gentes multas
coram te, ‖ Hethæum, & Gergezæum, ‖ Exo. 23. e. 23 & 33. a. 2
& Amorrhæum, Chananæum, & Phe-
rezæum, & Heuæum, & Iebusæum, sep-
tẽ gentes multo maioris numeri quàm
2 tu es, & robustiores te: * tradideritq.
eas Dominus Deus tuus tibi, percuties
eas vsque ad internecionem. ‖ Non ini- ‖ Exod. 23. g. 32. & 34. b. 15. 16
bis cum eis fœdus, nec misereberis ea-
3 rum, * neque sociabis cũ eis coniugia.
Filiam tuam non dabis filio eius, nec fi-
4 liam illius accipies filio tuo: * quia se-
ducet filium tuum, ne sequatur me, &
vt magis seruiat dijs alienis. irascetur q.
5 furor Domini, & delebit te cito. * Quin
potius hæc facietis eis: ‖ Aras eorum ‖ Inf. 12. a. 5 14. a. 1. 16. d. 21
subuertite, & confringite statuas, lucosq. Exo. 23. c. 24
6 succidite, & sculptilia cõburite. * ‖ Quia ‖ Inf. 14. a. 2 & 26. d. 17
populus sanctus es Domino Deo tuo.
Te elegit Dominus Deus tuus, vt sis ei
populus peculiaris de cunctis populis,
7 qui sunt super terram. * Non quia cun-
ctas gentes numero vincebatis, vobis
B iunctus est Dominus, & elegit vos, cum
8 omnibus sitis populis pauciores: * sed
quia dilexit vos Dominus, & custodi-
uit iuramentum, quod iurauit patribus
vestris: eduxitq. vos in manu forti, &
redemit de domo seruitutis, de manu
9 Pharaonis regis Ægypti. * Et scies quia
Dominus Deus tuus, ipse est Deus for-
tis & fidelis, custodiens pactum & mi-
sericordiam diligentibus se, & his qui
custodiunt præcepta eius in mille gene-
10 rationes: * & reddens odientibus se sta-
tim, ita vt disperdat eos, & vltra non
differat, protinus eis restituẽs quod me-
11 rentur. * Custodi ergo præcepta & ce-
remonias atque iudicia, quæ ego man-
12 do tibi hodie vt facias. * Si postquam
audieris hæc iudicia, custodieris ea &
feceris, custodiet & Dominus Deus tuus
pactum tibi, & misericordiã quam iura-
13 uit patribus tuis: * & diliget te ac mul-
tiplicabit, benedicetq. fructui vẽtris tui,
& fructui terræ tuæ, frumento tuo, at-
que vindemiæ, oleo, & armentis, gre-
gibus ouium tuarum super Terram, pro
C qua iurauit patribus tuis vt daret eam
14 tibi. * Benedictus eris inter omnes po-
pulos. ‖ Non erit apud te sterilis vtriusque sexus, tam in hominibus quàm in ‖ Exod. 23. 26
15 gregibus tuis. * Auferet Dominus a te
omnẽ languorẽ: & infirmitates Ægypti
pessimas,

pessimas, quas nouisti, non inferet tibi,
sed cunctis hostibus tuis. * Deuorabis 16
omnes populos, quos Dominus Deus
tuus daturus est tibi. Non parcet eis o-
culus tuus, nec seruies dijs eorum, ne sint
in ruinam tui. * Si dixeris in corde tuo: 17
Plures sunt gentes istæ quàm ego, quo
modo potero delere eas? * noli metuere, 18
sed recordare quæ fecerit Dominus Deus
tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptijs, * pla- 19
gas maximas, quas viderunt oculi tui, &
signa atque portenta, manumq. robustã,
& extẽtum brachium, vt educeret te Do-
minus Deus tuus. sic faciet cunctis popu-
lis, quos metuis. * ‖ Insuper & crabrones 20
mittet Dominus Deus tuus in eos, donec
deleat omnes atque disperdat qui te fu- D
gerint, & latere potuerint. * Non timebis 21
eos, quia Dominus Deus tuus in medio
tui est, Deus magnus & terribilis: * ipse 22
consumet nationes has in conspectu tuo
paulatim atque per partes. Non poteris
eas delere pariter: ne forte multiplicen-
tur contra te bestiæ terræ. * Dabitq. eos 23
Dominus Deus tuus in conspectu tuo: &
interficiet illos donec penitus deleantur.
* Tradetq. reges eorum in manus tuas, & 24
disperdes nomina eorũ sub cælo: nullus
poterit resistere tibi, donec conteras eos.
* ‖ Sculptilia eorum igne combures: non 25
concupisces argentum & aurum, de qui-
bus facta sunt, neque assumes ex eis tibi
quidquam, ne offendas, propterea quia
abominatio est Domini Dei tui. * Nec 26
inferes quippiam ex idolo in domum
tuam, ne fias anathema, sicut & illud est.
Quasi spurcitiam detestaberis, & velut
inquinamentum ac sordes abominationi
habebis, quia anathema est.

‖ Exod. 23. e. 23. 33. a. 2 Ios. 24. c. 12

‖ 2. Mach. 12. c. 40

CAP. VIII.

OMne mandatũ, quod ego præcipio 1
tibi hodie, caue diligenter vt facias: A
vt possitis viuere, & multiplicemini, in-
gressiq. possideatis Terram, pro qua iura-
uit Dominus patribus vestris. * Et recor- 2
daberis cuncti itineris, per quod adduxit
te Dominus Deus tuus quadraginta an-
nis per desertum, vt affligeret te, atque
tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo
versabantur, vtrum custodires mandata
illius, an non. * Afflixit te penuria, & 3
dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas
tu & patres tui: vt ostenderet tibi quòd
non ‖ in solo pane viuat homo, sed in om- ‖ Matt. 4. a. 4 Luc. 4. a. 4
4 ni verbo quod egreditur de ore Dei. * Ve-
B stimentum tuum, quo operiebaris, ne-
quaquam vetustate defecit, & pes tuus
non est subtritus, en quadragesimus an-
5 nus est. * Vt recogites in corde tuo, quia
sicut erudit filium suum homo, sic Do-
6 minus Deus tuus erudiuit te, * vt custo-
dias mandata Domini Dei tui, & ambu-
7 les in vijs eius, & timeas eum. * Domi-
nus enim Deus tuus introducet te in ter-
ram bonam, terram riuorum aquarumq.
& fontium: in cuius campis & montibus
8 erumpũt fluuiorum abyssi: * terram fru-
menti, hordei, ac vinearum, in qua ficus,
& malogranata, & oliueta nascuntur: ter-
9 ram olei ac mellis. * Vbi absque vlla
penuria comedes panem tuum, & re-
rum omnium abundantia perfruéris: cu-
ius lapides ferrum sunt, & de monti-
10 bus eius æris metalla fodiuntur: * vt cũ
C comederis, & satiatus fueris, benedi-
cas Domino Deo tuo pro terra optima,
11 quam dedit tibi. * Obserua, & caue
nequando obliuiscaris Domini Dei tui,
& negligas mandata eius atque iudicia
& ceremonias, quas ego præcipio tibi
12 hodie: * ne postquam comederis & sa-
tiatus fueris, domos pulchras ædificaue-
13 ris, & habitaueris in eis, * habuerisq.
armenta boum & ouium greges, argẽti
& auri, cunctarumq. rerum copiam,
14 * eleuetur cor tuum, & non reminiscã-
ris Domini Dei tui, qui eduxit te de
15 Terra Ægypti, de domo seruitutis: * &
ductor tuus fuit in solitudine magna at-
que terribili, ‖ in qua erat serpens flatu ‖ Num. 20. b. 9. 21. b. 6 Exod. 16. c. 30 & 17. b. 6
adurens, & scorpio ac dipsas, & nullæ
omnino aquæ: qui eduxit riuos de pe-
16 tra durissima, * & cibauit te Manna
in solitudine, quod nescierunt patres
D tui. Et postquam afflixit ac probauit,
17 ad extremum misertus est tui, * ne di-
ceres in corde tuo: Fortitudo mea, &
robur manus meæ, hæc mihi omnia
18 præstiterunt. * Sed recorderis Domini
Dei tui, quòd ipse vires tibi præbuerit,
vt impleret pactum suum, super quo
iurauit patribus tuis, sicut præsens indi-
19 cat dies. * Sin autem oblitus Domini
Dei tui, secutus fueris deos alienos, co-
luerisq. illos & adoraueris: ecce nũc præ-
20 dico tibi quòd omnino dispereas. * Sicut

Digitized by Google

Gentes, quas deleuit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

CAP. IX.

1 AVdi Israel: Tu transgredieris hodie Iordanem, vt possideas nationes
A maximas & fortiores te, ciuitates ingẽtes, & ad cælum vsque muratas, * 2 populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, & audisti, quibus nullus potest ex aduerso resistere. * 3 Scies ergo hodie quòd Dominus Deus tuus ipse transibit ante te, ignis deuorans atque consumens, qui conterat eos & deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi. * 4 Ne dicas in corde tuo, cum deleuerit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam meam introduxit me Dominus vt terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ deletæ sint nationes. * 5 Neque enim propter iustitias tuas, & æquitatem cordis tui ingredieris vt possideas terras earum: sed quia illæ egerunt impie, introeunte te deletæ sunt: & vt compleret verbum suum Dominus, quod sub iuramẽto pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac, & Iacob. * 6 scito ergo quòd nõ pro-
B pter iustitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ ceruicis sis populus. * 7 Memento, & ne obliuiscaris quomodo ad iracundiam prouocaueris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Ægypto vsque ad locũ istum, semper aduersum Dominum cõtendisti. * 8 ‖ Nam & in Horeb prouocasti eum, & iratus delere te voluit, * 9 quando ascendi in montem, vt acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscũ Dominus: & perseueraui in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, & aquã non bibẽs. * 10 Deditq. mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, & continentes omnia verba quæ vobis locutus est in monte de medio ignis, quãdo concio populi congregata est. * 11 Cũq. transissent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis, * 12 dixitq. mihi: ‖ Surge, & descẽde hinc cito: quia populus tuus, quem eduxisti de Ægypto,
C deseruerunt velociter viam, quã demon- 13 strasti eis, feceruntq. sibi cõflatile. * Rursumq. ait Dominus ad me: Cerno quòd 14 populus iste duræ ceruicis sit: * dimitte me vt conteram eum, & deleam nomen eius de sub cælo, & constituam te super Gentem, quæ hac maior & fortior sit. 15 * Cumq. de monte ardente descendere, & duas tabulas fœderis vtraque tenere 16 manu, * vidissemq. vos peccasse Domino Deo vestro, & fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam e- 17 ius, quam vobis ostenderat: * proieci tabulas de manibus meis, confregiq. eas 18 in conspectu vestro. * Et procidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra Dominum, & eum ad iracundiam prouocastis: * 19 timui enim indignationem & iram illius, qua aduersum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudiuit me Dominus e- 20 tiam hac vice. * Aduersum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, & pro illo similiter deprecatus 21 sum. * Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens, igne combussi, & in frusta comminuens, om-
D ninoq. in puluerem redigens, proieci in torrentem, qui de monte descendit. 22 * ‖ In incendio quoque & in tentatione, & in Sepulchris concupiscentiæ prouo- 23 castis Dominum: * & quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite, & possidete Terram, quam dedi vobis, & contempsistis imperium Domini Dei vestri, & non credidistis ei, neque vocem 24 eius audire voluistis: * sed semper fuistis 25 rebelles a die qua nosse vos cœpi. * Et iacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos vt fuerat cõ- 26 minatus: * & orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, & hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in 27 manu forti. * Recordare seruorum tuorũ Abraham, Isaac, & Iacob: ne aspicias duritiam populi huius, & impietatem at- 28 que peccatum: * ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non

poterat

‖ Exo. 17. b. 6 19. a. 3. 31. d. 18. 32. d. 15

‖ Exo. 32. b. 7

‖ Num. 11. a. 1. 16. a. 1. 21. a. 5

poterat Dominus introducere eos in
Terram, quam pollicitus est eis, & oderat illos: idcirco eduxit, vt interficeret
eos in solitudine. * qui sunt populus tuus 29
& hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo
extento.

CAP. X.

Exo. 34. a. 1 IN ‖ tempore illo dixit Dominus ad 1
me: Dola tibi duas tabulas lapideas, A
sicut priores fuerunt, & ascende ad me
in montem: faciesq. arcam ligneam,
* & scribam in tabulis verba quæ fuerũt 2
in his, quas ante confregisti, ponesq. eas
in arca. * Feci igitur arcam de lignis set- 3
tim. Cumq. dolassem duas tabulas lapi-
deas instar priorum, ascendi in montem,
habens eas in manibus. * Scripsitq. in ta- 4
bulis iuxta id, quod prius scripserat, ver-
ba decem, quæ locutus est Dominus ad
vos in monte de medio ignis, quando po-
pulus congregatus est: & dedit eas mihi.
* Reuersusq. de monte, descendi, & po- 5
sui tabulas in arcam, quam feceram, quæ
hucusq. ibi sunt, sicut mihi præcepit Do- B
t Nu. 33. d. 31 minus. * ‖ Filij autem Israel mouerunt 6
castra ex Beroth filiorum Iacan in Mose-
ra, vbi ‖ Aaron mortuus ac sepultus est,
pro quo, sacerdotio functus est Eleazar
filius eius. * Inde venerũt in Gadgad: de 7
quo loco profecti, castrametati sunt in
Ietebatha, in Terra aquarum atque tor-
rentium. * Eo tempore separauit tribum 8
Leui, vt portaret arcam fœderis Domini,
& staret coram eo in ministerio, ac bene-
diceret in nomine illius vsque in præsen-
tem diem. * Quam ob rem non habuit 9
Leui partem, neque possessionem cum
fratribus suis: quia ipse Dominus posses-
sio eius est, sicut promisit ei Dominus
Deus tuus. * Ego autem steti in monte, 10
sicut prius, quadraginta diebus ac noc- C
tibus: exaudiuitq. me Dominus etiam hac
vice, & te perdere noluit. * Dixitq. mihi: 11
Vade, & præcede populum, vt ingredia-
tur, & possideat Terram, quam iuraui pa-
tribus eorum vt traderem eis. * Et nunc 12
Israel, quid Dominus Deus tuus petit a
te, nisi vt timeas Dominum Deum tuum,
& ambules in vijs eius, & diligas eum,
ac seruias Domino Deo tuo in toto cor-
de tuo, & in tota anima tua: * custodiasq. 13
mandata Domini, & ceremonias eius,
quas ego hodie præcipio tibi, vt bene sit
14 tibi? * En Domini Dei tui cælum est, &
cælum cæli, terra & omnia, quæ in ea
15 sunt: * & tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, & amauit eos, elegitq.
semen eorum post eos, id est vos, de cun-
D ctis Gentibus, sicut hodie comprobatur.
16 * Circumcidite igitur præputium cordis
vestri, & ceruicem vestram ne induretis
17 amplius: * quia Dominus Deus vester ipse est Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus & potens, & terribilis, qui ‖ personam non accipit, nec ‖ Act. 10 b. 34
18 munera. * Facit iudicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum 2. Para. 19. c. 7 Iob. 34. b. 19
19 atque vestitum. * & vos ergo amate peregrinos, quia & ipsi fuistis aduenæ in Sap. 6. b. 9 Eccli 35. c. 15 Rom. 2. b. 11 Gal. 2. b. 6
20 Terra Ægypti. * ‖ Dominum Deum tuũ timebis, & ei soli seruies: ipsi adhærebis, ‖ Sup. 6. c. 13 Matt. 4. b. 10 Luc. 4. b. 8
21 iurabisq. in nomine illius. * Ipse est laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia, quæ viderunt oculi
22 tui. * ‖ In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyptum: & ecce ‖ Gen. 46. c 27 Exod. 1. a. 5
nunc multiplicauit te Dominus Deus
tuus sicut astra cæli.

CAP. XI.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum,
A & obserua præcepta eius & ceremonias, iudicia atque mãdata omni tempo-
2 re. * Cognoscite hodie quæ ignorant filij
vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia eius & robu-
3 stam manum, extentumq. brachium, * signa & opera quæ fecit in medio Ægypti
Pharaoni regi, & vniuersæ terræ eius,
4 * omniq. exercitui Ægyptiorũ, & equis ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ maris rubri, cum vos persequerentur, & deleuerit eos Dominus vsque in
5 præsentem diem: * vobisq. quæ fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locũ:
6 * & ‖ Dathan atque Abiron filijs Eliab, qui ‖ Nu. 16. a. 1
fuit filius Ruben: quos ‖ aperto ore suo ‖ Nu. 16. e. 32
terra absorbuit cum domibus & tabernaculis, & vniuersa substantia eorum,
7 quam habebant in medio Israel. * Oculi vestri viderũt omnia opera Domini ma-
8 gna quæ fecit, * vt custodiatis vniuersa mandata illius, quæ ego hodie præcipio
B vobis, & possitis introire, & possidere
9 Terram, ad quam ingredimini, * multoq.

Digitized by Google

in ea viuatis tempore: quam sub iuramẽto pollicitus est Dominus patribus vestris, & semini eorum, lacte & melle manantem. * Terra enim, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut Terra Ægypti, de qua existi, vbi iacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ: * sed montuosa est & campestris, de cælo expectans pluuias. * quam Dominus Deus tuus semper inuisit, & oculi illius in ea sunt a principio anni vsque ad finem eius. * ‖ Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, vt diligatis Dominum Deum vestrum, & seruiatis ei in toto corde vestro, & in tota anima vestra: * dabit pluuiam terræ vestræ temporaneam & serotinam, vt colligatis frumentum, & vinũ, & oleum, * fœnumq. ex agris ad pascenda iumenta, & vt ipsi comedatis ac saturemini. * Cauete ne forte decipiatur cor vestrum, & recedatis a Domino, seruiatisq. dijs alienis, & adoretis eos: * iratusq. Dominus claudat cælum, & pluuiæ non descendant, nec terra det germen suum, pereatisq. velociter de Terra optima, quam Dominus daturus est vobis. * ‖ Ponite hæc verba mea in cordibus & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocate. * Docete filios vestros vt illa meditentur, quando sederis in domo tua, & ambulaueris in via, & accubueris atque surrexeris. * Scribes ea super postes & ianuas domus tuæ: * vt multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum in Terra, quam iurauit Dominus patribus tuis, vt daret eis quàmdiu cælum imminet terræ. * Si enim custodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, & feceritis ea, vt diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus vijs eius, adhærentes ei, * disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, & possidebitis eas, quæ maiores & fortiores vobis sunt. * ‖ Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit. A deserto, & a Libano, a flumine magno Eufrate vsque ad mare occidentale erunt termini vestri. * Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis. * En propono in conspectu vestro hodie benedictionem & maledictionẽ: * benedictionem, si obedieritis mãdatis Domini Dei vestri, quæ ego hodie præcipio vobis: * maledictionem, si non obedieritis mãdatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, & ambulaueritis post deos alienos, quos ignoratis. * Cum vero introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, ad quam pergis habitandam, pones benedictionẽ super montem Garizim, maledictionẽ super montem Hebal: * qui sunt trans Iordanem post viam, quæ vergit ad solis occubitum in Terra Chananæi, qui habitat in campestribus contra Galgalam, quæ est iuxta vallem tendentem & intrãtem procul. * Vos enim transibitis Iordanem, vt possideatis Terram, quã Dominus Deus vester daturus est vobis, vt habeatis & possideatis illam. * Videte ergo vt impleatis ceremonias atque iudicia, quæ ego hodie ponam in conspectu vestro.

‖ Sup. 10. c. 12
‖ Sup. 6. b. 6
‖ Ios. 1. a. 3

CAP. XII.

1 A HÆc sunt præcepta atque iudicia, quæ facere debetis in Terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus est tibi, vt possideas eam cunctis diebus, quibus super humum gradiéris. * Subuertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri estis, deos suos super mõtes excelsos, & colles, & subter omne lignũ frondosum. * ‖ Dissipate aras eorũ, & confringite statuas, lucos igne cõburite, & idola comminuite: disperdite nomina eorũ de locis illis. * Non facietis ita Domino Deo vestro: * sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, vt ponat nomen suũ ibi, & habitet in eo, venietis: * & offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras, decimas & primitias manũ vestrarum, & vota atque donaria, primogenita boũ & ouium. * Et comedetis ibi in cõspectu Domini Dei vestri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ miseritis manũ vos & domus vestræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester. * Non facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. * Neque enim vsque in præsens tempus venistis ad requiem, & possessionem, quã Dominus Deus vester

‖ Sup. 7. d. 25
2. Mach. 12. g. 40

daturus

daturus est vobis. * Transibitis Iordanem, 10
& habitabitis in Terra, quam Dominus B
Deus vester daturus est vobis, vt requiescatis a cunctis hostibus per circuitum:
& absque vllo timore habitetis * in loco, 11
quem elegerit Dominus Deus vester, vt
sit nomen eius in eo. illuc omnia, quæ
præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, ac decimas, & primitias manuum
vestrarum: & quidquid præcipuum est
in muneribus, quæ vouebitis Domino.
* Ibi epulabimini coram Domino Deo 12
vestro, vos & filij ac filiæ vestræ, famuli
& famulæ atque Leuites, qui in vrbibus
vestris commoratur. neque enim habet
aliam partem & possessionem inter vos.
* Caue ne offeras holocausta tua in omni 13
loco, quem videris: * sed in eo, quem ele- 14
gerit Dominus, in vna tribuum tuarum
offeres hostias, & facies quæcumque præcipio tibi. * Sin autē comedere volueris, 15
& te esus carnium delectauerit, occide,
& comede iuxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in vrbibus
tuis: siue immundum fuerit, hoc est, maculatum & debile: siue mundum,
hoc est, integrum & sine macula, quod
offerri licet, sicut capream & ceruum,
comedes, * absque esu dumtaxat sangui- 16
nis, quem super terram quasi aquam ef- C
fundes. * Non poteris comedere in oppi- 17
dis tuis decimam frumenti, & vini, &
olei tui, primogenita armentorum &
pecorum, & omnia quæ voueris, &
sponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum: * sed coram Domino Deo 18
tuo comedes ea in loco, quem elegerit
Dominus Deus tuus, tu & filius tuus &
filia tua, & seruus & famula, atque Leuites, qui manet in vrbibus tuis: & lætaberis & reficieris coram Domino Deo
tuo in cūctis, ad quæ extenderis manum
tuam. * Caue ne derelinquas Leuitem 19
in omni tempore quo versaris in terra.
1 Gen. 28. c. 14 * ‖ Quando dilatauerit Dominus Deus 20
Inf. 19. b. 8 tuus terminos tuos, ‖ sicut locutus est ti-
Exo. 34. e. 24 bi, & volueris vesci carnibus, quas desiderat anima tua * locus autem, quem 21
elegerit Dominus Deus tuus vt sit nomen eius ibi, si procul fuerit, occides de
armentis & pecoribus, quæ habueris, sicut præcepi tibi, & comedes in oppidis
tuis, vt tibi placet. * Sicut comeditur ca- 22
prea & ceruus, ita vescéris eis: & mūdus
& immundus in commune vescentur.
23 * Hoc solum caue, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorū pro anima est: &
idcirco non debes animam comedere cū
24 carnibus: * sed super terram fundes quasi
25 aquam, * vt bene sit tibi & filijs tuis post
D te, cum feceris quod placet in conspectu
26 Domini. * Quæ autem sanctificaueris, &
voueris Domino, tolles, & venies ad lo-
27 cum, quem elegerit Dominus: * & offeres oblationes tuas carnem & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: car-
28 nibus autem ipse vescéris. * Obserua &
audi omnia quæ ego præcipio tibi, vt
bene sit tibi & filijs tuis post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est
& placitū in conspectu Domini Dei tui.
29 * ‖ Quando disperdiderit Dominus Deus ‖ Inf. 19. a. 1
tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingrediéris possidendas, & possederis eas,
30 atque habitaueris in terra earum: * caue
ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subuersæ, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gen-
31 tes istæ deos suos, ita & ego colam. * Nō
facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas auersatur
Dominus, fecerunt dijs suis, offerentes fi-
32 lios & filias, & comburētes igni. * Quod
præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

CAP. XIII.

1 SI surrexerit in medio tui prophetes,
A aut qui somnium vidisse se dicat, &
2 prædixerit signum atque portentum, * &
euenerit quod locutus est, & dixerit tibi:
Eamus, & sequamur deos alienos quos
3 ignoras, & seruiamus eis: * non audies
verba prophetæ illius aut somniatoris:
quia tentat vos Dominus Deus vester, vt
palam fiat vtrum diligatis eum an nō, in
4 toto corde, & in tota anima vestra. * Dominum Deū vestrū sequimini, & ipsum
timete, & mandata illius custodite, & audite vocē eius: ipsi seruietis, & ipsi adhæ-
5 rebitis. * Propheta autem ille aut fictor
B somniorū interficietur: quia locutus est
vt vos auerteret a Domino Deo vestro,
qui eduxit vos de Terra Ægypti, & redemit vos de domo seruitutis: vt errare te faceret de via, quā tibi præcepit Dominus

Digitized by Google

Deus tuus: & auferes malũ de medio tui.
* Si tibi voluerit persuadere frater tuus 6
filius matris tuæ, aut filius tuus vel fi-
lia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut
amicus, quem diligis vt animam tuam,
clam dicens: Eamus, & seruiamus dijs
alienis, quos ignoras tu, & patres tui,
* cunctarum in circuitu gentium, quæ 7
iuxta vel procul sunt, ab initio vsque
ad finem terræ, * non acquiescas ei, nec 8
audias, neque parcat ei oculus tuus vt
miserearis & occultes eum, * sed statim 9
|| Inf. 17. b. 7 interficies. || sit primum manus tua super
eum, & postea omnis populus mittat
manum. * Lapidibus obrutus necabitur: 10
quia voluit te abstrahere a Domino Deo C
tuo, qui eduxit te de Terra Ægypti de
domo seruitutis: * vt omnis Israel audiẽs 11
timeat, & nequaquam vltra faciat quip-
piam huius rei simile. * Si audieris in 12
vna vrbium tuarũ, quas Dominus Deus
tuus dabit tibi ad habitandum, dicen-
tes aliquos: * Egressi sunt filij Belial de 13
medio tui, & auerterunt habitatores vr-
bis suæ, atque dixerunt: Eamus, & ser-
uiamus dijs alienis quos ignoratis: * quæ- 14
re solicite & diligenter, rei veritate per-
specta, si inueneris certum esse quod di-
citur, & abominationem hanc opere
perpetratam, * statim percuties habita- 15
tores vrbis illius in ore gladij, & dele-
bis eam ac omnia, quæ in illa sunt, vs- D
que ad pecora. * quidquid etiam supel- 16
lectilis fuerit, congregabis in medio pla-
tearum eius, & cum ipsa ciuitate suc-
cendes, ita vt vniuersa consumas Do-
mino Deo tuo, & sit tumulus sempi-
ternus. non ædificabitur amplius, * & 17
non adhærebit de illo anathemate quid-
quam in manu tua: vt auertatur Domi-
nus ab ira furoris sui, & misereatur tui,
multiplicetq. te sicut iurauit patribus
tuis, * quando audieris vocem Domini 18
Dei tui, custodiens omnia præcepta e-
ius, quæ ego præcipio tibi hodie, vt
facias quod placitum est in conspectu
Domini Dei tui.

CAP. XIIII.

FIlij estote Domini Dei vestri: non 1
vos incidetis, nec facietis caluitium A
|| Sup. 7. a. 6 super mortuo. * || quoniam populus san- 2
Inf. 26. d. 18 ctus es Domino Deo tuo: & te elegit vt
sis ei in populum peculiarem de cũctis
3 gentibus, quæ sunt super terram. * || Ne || Leui. 11. a. 4
4 comedatis quæ immunda sunt. * Hoc est
animal, quod comedere debetis, Bouẽ,
5 & ouem, & capram, * ceruum & capreã,
bubalũ, tragelaphũ, pygargum, orygem,
6 camelopardalũ. * Omne animal, quod
in duas partes findit vngulam, & rumi-
7 nat, comedetis. * De his autem, quæ
ruminant, & vngulam non findunt, co-
medere non debetis, vt camelum, lepo-
rem, chœrogryllum: hæc quia ruminãt,
& non diuidunt vngulam, immunda
8 erunt vobis. * Sus quoque quoniam di-
B uidit vngulam, & non ruminat, immũ-
da erit. carnibus eorum non vescemini,
9 & cadauera non tangetis. * Hæc come-
detis ex omnibus quæ morãtur in aquis:
Quæ habent pinnulas & squamas, co-
10 medite: * quæ absque pinnulis & squa-
mis sunt, ne comedatis, quia immunda
11 sunt. * Omnes aues mundas comedite.
12 * Immundas ne comedatis: aquilam sci-
13 licet, & gryphem, & haliætum, * ixion,
& vulturem ac miluum iuxta genus
14 suum: * & omne coruini generis, * &
15 struthionem, ac noctuam, & larum, at-
16 que accipitrem iuxta genus suum: * he-
17 rodium ac cygnum, & ibin, * ac mer-
gulum, porphyrionẽ, & nycticoracem,
18 * onocrotalum, & charadrium, singula
in genere suo: vpupam quoque & ve-
19 spertilionem. * Et omne quod reptat &
C pennulas habet, immundum erit, & nõ
20 comedetur. * Omne quod mundum est,
21 comedite. * Quidquid autẽ morticinũ
est, ne vescamini ex eo. Peregrino, qui
intra portas tuas est, da vt comedat, aut
vende ei: quia tu populus sanctus Domi-
ni Dei tui es. || Non coques hœdum in || Exod. 23. d. 19. 34. c. 26
22 lacte matris suæ. * Decimam partem se-
parabis de cunctis fructibus tuis qui na-
23 scuntur in terra per annos singulos, * &
comedes in conspectu Domini Dei tui
in loco, quem elegerit, vt in eo nomen
illius inuocetur, decimam frumenti tui,
& vini, & olei, & primogenita de armẽ-
tis & ouibus tuis: vt discas timere Do-
minum Deum tuum omni tempore.
24 * Cum autem longior fuerit via, & lo-
D cus quem elegerit Dominus Deus tuus,
tibiq. benedixerit, nec potueris ad eum
25 hæc cuncta portare, * vendes omnia, &
in pretiũ rediges, portabisq. manu tua,

&

Digitized by Google

& proficiscéris ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: * & emes ex 26
eadem pecunia quidquid tibi placuerit, siue ex armentis, siue ex ouibus, vinum quoque & siceram, & omne quod desiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua: * & Leuites qui intra portas tuas est, caue ne derelinquas eum, 27
quia non habet aliam partem in possessione tua. * Anno tertio separabis aliam 28
decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore: & repones intra ianuas tuas. * Venietq. Leuites qui aliam non 29
habet partem nec possessionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent & saturabuntur: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

1 SEptimo anno facies remissionem, 1
* quæ hoc ordine celebrabitur. Cui 2
debetur aliquid ab amico vel proximo A
ac fratre suo, repetere non poterit, quia
annus remissionis est Domini. * A pere- 3
grino & aduena exiges: ciuem & propinquum repetendi non habebis potestatem. * Et omnino indigens & men- 4
dicus non erit inter vos: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem. * Si 5
tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris vniuersa quæ iussit, & quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, vt pollicitus est. * Fœnerabis gentibus multis, & ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur. * Si 7
vnus de fratribus tuis, qui morantur intra portas ciuitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad B
paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, * sed aperies eam pauperi. ‖ & dabis mutuum, 8
quo eum indigere perspexeris. * Caue 9
ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis; & auertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, & fiat

‖ Matt. 5. & 43 Luc. 6. c. 34

10 tibi in peccatũ. * Sed dabis ei: nec ages quippiam callide in eius necessitatibus subleuandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cun-
11 ctis ad quæ manum miseris. * ‖ Non deerũt pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi vt aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui
12 tecum versatur in terra. * ‖ Cum tibi vẽditus fuerit frater tuus Hebræus, aut He- C
braea, & sex annis seruierit tibi, in septi-
13 mo anno dimittes eum liberum: * & quem libertate donaueris, nequaquam
14 vacuum abire patiéris: * sed dabis viaticum de gregibus, & de area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus be-
15 nedixerit tibi. * Memento quòd & ipse seruieris in Terra Ægypti, & liberauerit te Dominus Deus tuus, & idcirco
16 ego nunc præcipio tibi. * Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo quòd diligat te, & domum tuam, & bene sibi apud te
17 esse sentiat: * assumes subulam, & perforabis aurem eius in ianua domus tuæ, & seruiet tibi vsque in æternum. ancil-
18 læ quoque similiter facies. * Non auertas ab eis oculos tuos, quando dimiseris eos liberos: quoniam iuxta mercedem D
mercenarij per sex annos seruiuit tibi: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in
19 cunctis operibus quæ agis. * De primogenitis, quæ nascuntur in armentis, & in ouibus tuis, quidquid est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bouis, & non tondebis primogenita ouium.
20 * In conspectu Domini Dei tui comedes ea per annos singulos in loco, quem elegerit Dominus, tu & domus tua.
21 * ‖ Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcũm, aut in ali-
22 qua parte deforme vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo. * sed intra portas vrbis tuæ comedes illud: tam mundus quàm immundus similiter ve-
23 scentur eis quasi caprea, & ceruo. * Hoc solum obseruabis, vt sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram quasi aquam.

‖ Ex 21. a. 2 Ier. 3. c. 14

‖ Mat. 26. a. 10

‖ Leu. 22. c. 20 Eccli. 35. b. 14

CAP. XVI.

1 OBserua mensem nouarum frugum, A
& veri primũ temporis, vt facias

Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto
mense, eduxit te Dominus Deus tuus de
Ægypto nocte.* Immolabisq. Phase Do- 2
mino Deo tuo de ouibus, & de bobus in
loco, quē elegerit Dominus Deus tuus,
vt habitet nomen eius ibi.* Non come- 3
des in eo panem fermentatum: Septem
diebus comedes absque fermento, affli-
ctionis panem, quoniā in pauore egres-
sus es de Ægypto: vt memineris diei e-
gressionis tuæ de Ægypto, omnibus die-
bus vitæ tuæ.* Non apparebit fermentū 4
in omnibus terminis tuis septem diebus,
& non remanebit de carnibus eius quod
immolatum est vespere in die primo vs-
que mane.* Non poteris immolare Pha- 5
se in qualibet vrbium tuarum, quas Do- B
minus Deus tuus daturus est tibi;* sed in 6
loco, quem elegerit Dominus Deus tuus,
vt habitet nomen eius ibi: immolabis
Phase vespere ad solis occasum, quando
egressus es de Ægypto.* Et coques, & 7
comedes in loco, quē elegerit Dominus
Deus tuus, maneq. consurgēs vades in ta-
bernacula tua.* Sex diebus comedes azy- 8
ma: & in die septima, quia collecta est
Domini Dei tui, non facies opus.* Septē 9
hebdomadas numerabis tibi ab ea die
qua falcē in segetē miseris.* & celebra- 10
bis diem festum hebdomadarum Domi-
no Deo tuo, oblationem spontaneā ma-
nus tuæ, quam offeres iuxta benedictio-
nem Domini Dei tui:* & epulaberis co- 11
ram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, &
filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, &
Leuites qui est intra portas tuas, aduena
ac pupillus & vidua, qui morantur vo-
biscum: in loco quem elegerit Dominus C
Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi:* & 12
recordaberis quoniam seruus fueris in
Ægypto: custodiesq. ac facies quæ præ-
cepta sunt.* Sollemnitatem quoque ta- 13
bernaculorum celebrabis per septē dies,
quādo collegeris de area & torculari fru-
ges tuas:* & epulaberis in festiuitate tua, 14
tu, filius tuus, & filia, seruus tuus & an-
cilla, Leuites quoque & aduena, pupillus
ac vidua qui intra portas tuas sunt.* Se- 15
ptem diebus Domino Deo tuo festa cele-
brabis in loco, quē elegerit Dominus: be-
nedicetq. tibi Dominus Deus tuus in cūc-
tis frugibus tuis, & in omni opere ma-
nuum tuarum, erisq. in lætitia.* Tribus 16
vicibus per annum apparebit omne ma-
sculinum tuum in cōspectu Domini Dei
tui in loco quem elegerit: in sollemnita-
D te azymorum, in sollemnitate hebdoma-
darum, & in sollemnitate tabernaculo-
rum.‖ Non apparebit ante Dominū va- ‖ Exod. 23. c.
17 cuus:* sed offeret vnusquisque secundum 15. 34. c. 20
quod habuerit iuxta benedictionem Do- Eccli. 35. a. 6
18 mini Dei sui, quam dederit ei.* Iudices
& magistros constitues in omnibus por-
tis tuis, quas Dominus Deus tuus dede-
rit tibi, per singulas tribus tuas: vt iudi-
19 cent populū iusto iudicio,* nec in alterā
partem declinent.‖ Non accipies perso- ‖ Sup. 1. c. 17
nam, nec munera: quia munera excæcant Leuit. 19. c. 15
oculos sapientum, & mutant verba iusto- Exod. 23. b. 8
20 rum.* Iuste quod iustum est persequēris: Eccli. 20. d. 38
vt viuas & possideas Terram, quam Do-
21 minus Deus tuus dederit tibi.* Non plā-
tabis lucum, & omnem arborem iuxta
22 altare Domini Dei tui.* Nec facies tibi,
neque constitues statuam: quæ odit Do-
minus Deus tuus.

CAP. XVII.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo
A ouem, & bouem, in quo est macula,
aut quippiam vitij: quia abominatio est
2 Domino Deo tuo.* Cum reperti fuerint
apud te intra vnam portarum tuarū, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut
mulier qui faciant malum in conspectu
Domini Dei tui, & trāsgrediantur pactū
3 illius,* vt vadant & seruiant dijs alienis,
& adorent eos, solem & lunam, & omnē
4 militiam cæli, quæ non præcepi:* & hoc
tibi fuerit nunciatum, audiensq. inqui-
sieris diligenter, & verum esse repereris,
5 & abominatio facta est in Israel:* educes
virum ac mulierem, qui rem sceleratis-
simam perpetrarunt, ad portas ciuita-
6 tis tuæ, & lapidibus obruentur.* ‖ In ‖ Inf. 19. d. 15
ore duorum, aut trium testium peribit Matt. 18. b. 16
qui interficietur. Nemo occidatur, vno 2. Cor. 13. a. 1
7 contra se dicente testimonium. * Ma- Sup. 13. c. 9
B nus testium prima interficiet eum, &
manus reliqui populi extrema mittetur:
8 vt auferas malum de medio tui.* Si
difficile & ambiguum apud te iudicium
esse perspexeris inter sanguinem & san-
guinem, causam & causam, lepram &
lepram: & iudicum intra portas tuas vi-
deris verba variari: surge, & ascende
ad locum, quem elegerit Dominus Deus
tuus.

Digitized by Google

2. Paral. 19. 6. 10 tuus. * ‖ Venesq. ad sacerdotes Leuitici 9
generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tẽ-
pore: quæresq. ab eis, qui indicabunt ti-
bi iudicij veritatem. * Et facies quodcũ- 10
que dixerint qui præsunt loco, quem ele-
gerit Dominus, & docuerint te * iuxta 11
legem eius; sequérisq. sententiam eorũ.
nec declinabis ad dexteram neque ad si-
nistram. * Qui autem superbierit, no- 12
lens obedire sacerdotis imperio, qui eo C
tempore ministrat Domino Deo tuo, &
decreto iudicis, morietur homo ille, &
auferes malum de Israel: * cunctusq. po- 13
pulus audiens timebit, vt nullus dein-
ceps intumescat superbia. * Cum ingres- 14
sus fueris Terram, quam Dominus Deus
tuus dabit tibi, & possederis eam, habita-
uerisq. in illa, & dixeris: Constituam su-
per me regem, sicut habent omnes per
circuitum nationes: * eum constitues, 15
quem Dominus Deus tuus elegerit de
numero fratrum tuorum. Non poteris
alterius gentis hominem regem facere,
qui non sit frater tuus. * Cumq. fuerit 16
constitutus, nõ multiplicabit sibi equos,
nec reducet populum in Ægyptum, equi- D
tatus numero subleuatus, præsertim cum
Dominus præceperit vobis vt nequaquã
amplius per eandem viam reuertamini.
* Non habebit vxores plurimas, quæ alli- 17
ciant animum eius, neque argenti &
auri immensa pondera. * Postquam au- 18
tem sederit in solio regni sui, describet
sibi Deuteronomium legis huius in volu-
mine accipiens exemplar a sacerdotibus
Leuiticæ tribus, * & habebit secum, le- 19
getq. illud omnibus diebus vitæ suæ, vt
discat timere Dominum Deum suum,
& custodire verba & ceremonias eius,
quæ in lege præcepta sunt. * Nec eleue- 20
tur cor eius in superbiam super fratres
suos, neque declinet in partem dexterã
vel sinistram, vt longo tempore regnet
ipse, & filij eius super Israel.

CAP. XVIII.

1. Cap. 10. b. 9 Nu. 18. c. 20. 1. Cor. 9. b. 13 NOn ‖ habebunt sacerdotes & Leui- 1
tæ, & omnes qui de eadem tribu A
sunt, partem & hereditatem cum reli-
quo Israel, quia sacrificia Domini, &
oblationes eius comedent, * & nihil a- 2
liud accipient de possessione fratrũ suo-
rum: Dominus enim ipse est hereditas
3 eorum, sicut locutus est illis. * Hoc erit
iudicium sacerdotum a populo, & ab
his qui offerunt victimas: siue bouem, si-
ue ouem immolauerint, dabunt sacerdo-
4 ti armum ac ventriculum: * ‖ primitias ‖ Nu. 18. c. 21
frumenti, vini, & olei, & lanarum partẽ
5 ex ouium tonsione. * Ipsum enim elegit
Dominus Deus tuus de cunctis tribubus
tuis, vt stet, & ministret nomini Domi-
6 ni ipse, & filij eius in sempiternum. * Si
B exierit Leuites ex vna vrbium tuarum
ex omni Israel in qua habitat, & volue-
rit venire, desiderans locum quem ele-
7 gerit Dominus, * ministrabit in nomine
Domini Dei sui, sicut omnes fratres e-
ius Leuitæ, qui stabunt eo tempore co-
8 ram Domino. * Partem ciborum eam-
dem accipiet, quam & ceteri: excepto
eo, quod in vrbe sua ex paterna ei suc-
9 cessione debetur. * Quãdo ingressus fue-
ris Terram, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi, caue ne imitari velis abo-
10 minationes illarum gentium. * ‖ nec ‖ Leu. 20. d. 27
inueniatur in te qui lustret filium suũ,
aut filiam, ducens per ignem: aut
qui ariolos sciscitetur, & obseruet som-
nia atque auguria, nec sit maleficus,
11 * nec incantator, nec qui pythones cõ-
sulat, nec diuinos, ‖ aut quærat a mor- ‖ 1. Reg. 28.
12 tuis veritatem. * omnia enim hæc a. 7
C abominatur Dominus, & propter
istiusmodi scelera delebit eos in introi-
13 tu tuo. * perfectus eris, & absque ma-
14 cula cum Domino Deo tuo. * Gen-
tes istæ, quarum possidebis terram,
augures & diuinos audiunt: tu autem
a Domino Deo tuo aliter institutus es.
15 * ‖ PROPHETAM de gente tua ‖ Ioan. 1. g. 45
& de fratribus tuis sicut me, suscitabit Act. 3. d. 22
tibi Dominus Deus tuus: ipsum au-
16 dies, * vt petisti a Domino Deo tuo
‖ in Horeb, quando concio congrega- ‖ Exo. 20. d. 21
ta est, atque dixisti: Vltra non audiam
vocem Domini Dei mei, & ignem hunc
maximũ amplius nõ videbo, ne moriar.
17 * Et ait Dominus mihi: Bene omnia sunt
18 locuti. * ‖ Prophetam suscitabo eis de ‖ Ioan. 2. g. 45
D medio fratrum suorum similem tui: &
ponam verba mea in ore eius, loqueturq.
19 ad eos omnia quæ præcepero illi. * qui
autẽ verba eius, quæ loquetur in nomine
meo, audire noluerit, ego vltor existam.
20 * Propheta autem qui arrogantia depra-
uatus voluerit loqui in nomine meo,
quæ

quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. * Quòd si tacita cogitatione re- 21
sponderis: Quo modo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus? * hoc habebis signum: Quod 22
in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non euenerit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit: & idcirco non timebis eum.

CAP. XIX.

CVm disperdiderit Dominus Deus 1
tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, & possederis eam, habitauerisq. in vrbibus eius & in ædibus: A
* ‖ tres ciuitates separabis tibi in medio 2
Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem, * sternens diligenter viam: & in tres æqualiter partes totam Terræ tuæ prouinciam diuides: vt habeat e vicino qui propter homicidiũ profugus est, quò possit euadere. * Hæc 4
erit lex homicidæ fugientis, cuius vita seruãda est: Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri & nudiustertius nullum contra eum odium habuisse cõprobatur: * sed abijsse cum eo sim- 5
pliciter in siluam ad ligna cædenda, & in succisione lignorũ securis fugerit manu, ferrumq. lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit: hic ad B
vnam supradictarum vrbium confugiet, & viuet: * ne forsitan proximus eius, 6
cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, & apprehendat eum si longior via fuerit, & percutiat animã eius, qui non est reus mortis: quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse mõstratur. * Idcirco præ- 7
cipio tibi, vt tres ciuitates æqualis inter se spatij diuidas. * ‖ Cum autem dilata- 8
uerit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut iurauit patribus tuis, & dederit tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus est, (* si tamen custodieris mandata eius, 9
& feceris quæ hodie præcipio tibi, vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius omni tempore) addes tibi tres alias ciuitates, & supradictarum trium vrbium numerum duplicabis: * vt 10
non effundatur sanguis innoxius in me- C

‖ Nu.35.b.10 Ios.20.a.2

‖ Gen.28.c.14 Sup.12.c.20 Exo.34.c.24

dio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis
11 reus. * ‖ Si quis autem odio habens pro- ‖ Nu.35.c.20
ximum suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensq. percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritq. ad vnam de supradictis
12 vrbibus, * mittent seniores ciuitatis illius, & arripient eum de loco effugij, tradentq. in manu proximi, cuius san-
13 guis effusus est, & morietur. * Non misereberis eius, & auferes innoxium san-
14 guinem de Israel, vt bene sit tibi. * Non assumes, & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in Terra, quam acceperis possidẽdam.
15 * ‖ Non stabit testis vnus cõtra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fue- ‖ Sup.17.a.6 Matt.18.b.16
rit: sed in ore duorum aut trium testiũ 2.Cor.13.a.1
16 stabit omne verbum. * Si steterit te- Sup.13.c.9
stis mendax contra hominem, accusans
17 eum præuaricationis, * stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominũ in conspectu sacerdotum & iudicũ qui fuerint
18 in diebus illis. * ‖ Cumq. diligentissime ‖ Dan.13.g.62
perscrutantes, inuenerint falsum testem dixisse contra fratrẽ suum mendacium:
19 * reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui:
20 * vt audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere.
21 * Non misereberis eius, ‖ sed animam ‖ Exo.21.e.23. 24
pro anima, oculum pro oculo, dentem Leu.24.c.19
pro dente, manum pro manu, pedem Matt.5.f.39
pro pede exiges.

CAP. XX.

1 SI exieris ad bellũ contra hostes tuos, A
& videris æquitatus & currus, & maiorem quàm tu habeas aduersarij exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui
2 eduxit te de Terra Ægypti. * Appropinquante autem iam prælio, stabit sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad
3 populum: * Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formi-
4 detis eos: * quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit, vt eruat vos de
5 periculo. * Duces quoque per singulas turmas

Digitized by Google

turmas audiente exercitu proclamabũt:
1.Macha. 3. 56 ‖ Quis est homo, qui ædificauit domum
nouam, & non dedicauit eam? vadat,
& reuertatur in domum suam, ne for-
te moriatur in bello, & alius dedicet
eam. * Quis est homo qui plantauit vi- 6
neam, & necdum fecit eam esse commu- B
nem, de qua vesci omnibus liceat? va-
dat, & reuertatur in domum suam: ne
forte moriatur in bello, & alius homo
eius fungatur officio. * Quis est homo, 7
qui despondit vxorem, & non accepit
eam? vadat, & reuertatur in domum
suam, ne forte moriatur in bello, & a-
lius homo accipiat eam. * His dictis 8
addent reliqua, & loquentur ad popu-
Iudic. 7. 23 lum: ‖ Quis est homo formidolosus, &
corde pauido? vadat, & reuertatur in
domum suam, ne pauere faciat corda
fratrum suorum, sicut ipse timore per-
territus est. * Cumq. siluerint duces exer- 9
citus, & finem loquendi fecerint, vnus- C
quisque suos ad bellandum cuneos præ-
parabit. * Si quando accesseris ad expu- 10
gnandam ciuitatem, offeres ei primùm
pacem. * Si receperit, & aperuerit tibi 11
portas, cunctus populus, qui in ea est,
saluabitur, & seruiet tibi sub tributo.
* Sin autem fœdus inire noluerit, & 12
cœperit contra te bellũm, oppugnabis
eam. * Cumq. tradiderit Dominus Deus 13
tuus illam in manu tua, percuties om-
ne, quod in ea generis masculini est, in
ore gladij, * absque mulieribus & infan- 14
tibus, iumentis & ceteris, quæ in ciui-
tate sunt. Omnem prædam exercitui di-
uides, & comedes de spolijs hostium
tuorum, quæ Dominus Deus tuus de-
derit tibi. * Sic facies cunctis ciuitati- 15
bus, quæ a te procul valde sunt, & non
sunt de his vrbibus, quas in possessionẽ
accepturus es. * De his autem ciuitati- 16
bus, quæ dabuntur tibi, nullum omni- D
no permittes viuere: * sed interficies in 17
ore gladij, Hethæũ videlicet, & Amor-
hæum, & Chananæum, Pherezæum, &
Heuæum, & Iebusæum, sicut præcepit
tibi Dominus Deus tuus: * ne forte do- 18
ceant vos facere cunctas abominatio-
nes, quas ipsi operati sunt dijs suis: &
peccetis in Dominum Deum vestrum.
* Quando obsederis ciuitatẽ multo tem 19
pore, & munitionibus circumdederis vt
expugnes eam, non succides arbores, de
quibus vesci potest, nec securibus per
circuitum debes vastare regionem: quo-
niam lignum est, & non homo, nec po-
test bellantium contra te augere nume-
20 rum. * Si qua autem ligna non sunt po-
mifera, sed agrestia, & in ceteros apta
vsus, succide, & instrue machinas, do-
nec capias ciuitatem, quæ contra te
dimicat.

CAP. XXI.

1 QVando inuentum fuerit in terra,
A quam Dominus Deus tuus daturus
est tibi, hominis cadauer occisi,
2 & ignorabitur cædis reus, * egredientur
maiores natu, & iudices tui, & metien-
tur a loco cadaueris singularum per cir-
3 cuitum spatia ciuitatum: * & quam vi-
ciniorem ceteris esse perspexerint, se-
niores ciuitatis illius tollent vitulam
de armento, quæ non traxit iugum, nec
4 terram scidit vomere, * & ducent eam
ad vallem asperam atque saxosam, quæ
numquam arata est, nec semẽtem rece-
5 pit: & cædent in ea ceruices vitulæ: * ac-
cedentq. sacerdotes filij Leui, quos ele-
gerit Dominus Deus tuus vt ministrent
ei, & benedicant in nomine eius, &
ad verbum eorum omne negotium, &
quidquid mundum, vel immũdum est,
6 iudicetur. * Et venient maiores natu ci-
B uitatis illius ad interfectum, lauabuntq.
manus suas super vitulam, quæ in valle
7 percussa est, * & dicent: Manus nostræ
non effuderunt sanguinẽ hunc, nec ocu-
8 li viderunt. * propitius esto populo tuo
Israel, quem redemisti Domine, & ne
reputes sanguinem innocentem in me-
dio populi tui Israel. Et auferetur ab eis
9 reatus sanguinis: * tu autem alienus eris
ab innocentis cruore, qui fusus est, cum
10 feceris quod præcepit Dominus. * Si e-
gressus fueris ad pugnã contra inimicos
tuos, & tradiderit eos Dominus Deus
11 tuus in manu tua, captiuosq. duxeris, * &
videris in numero captiuorũ mulierem
pulchrã, & adamaueris eam, voluerisq.
12 habere vxorem, * introduces eam in do-
mum tuam: quæ radet cæsariem, & cir-
13 cumcidet vngues, * & deponet vestem,
in qua capta est: sedensq. in domo tua,
flebit patrem & matrem suam vno mẽ-
C se: & postea intrabis ad eam, dormiesq.
cum

cum illa, & erit vxor tua. * Si autem 14
postea non sederit animo tuo, dimittes
eam liberam, nec vendere poteris pecu-
nia, nec opprimere per potentiam: quia
humiliasti eam. * Si habuerit homo vxo 15
res duas, vnam dilectam, & alterā odio-
sam, genuerintq. ex eo liberos, & fuerit
filius odiosæ primogenitus, * voluerit q. 16
substantiā inter filios suos diuidere: non
poterit filium dilectæ facere primogeni-
|| 1 Par. 5. a. 1 tum, & præferre filio odiosæ, * || sed filiū 17
odiosæ agnoscet primogenitum, dabitq.
ei de his quæ habuerit cuncta duplicia:
iste est enim principium liberorū eius,
& huic debentur primogenita. * Si ge- 18
nuerit homo filium cōtumacem & pro-
teruum, qui non audiat patris aut ma- D
tris imperium, & coercitus obedire con-
tempserit: * apprehendent eum, & du- 19
cēt ad seniores ciuitatis illius, & ad por-
tam iudicij, * dicentq. ad eos: Filius no- 20
ster iste proteruus & contumax est, mo-
nita nostra audire contemnit, commes-
sationibus vacat, & luxuriæ atque con-
uiuijs: * lapidibus eum obruet populus 21
ciuitatis: & morietur, vt auferatis malū
de medio vestri, & vniuersus Israel au-
diens pertimescat. * Quando peccaue- 22
rit homo quod morte plectendum est,
& adiudicatus morti appensus fuerit in
patibulo: * nō permanebit cadauer eius 23
in ligno, sed in eadem die sepelietur:
|| Gal. 3. b. 13 quia || maledictus a Deo est qui pendet
in ligno: & nequaquam contaminabis
Terram tuam, quam Dominus Deus tuus
dederit tibi in possessionem.

CAP. XXII.

|| Exo. 23. a. 4 NOn || videbis bouem fratris tui, aut 1
ouem errantem, & præteribis: sed A
reduces fratri tuo, * etiamsi non est pro- 2
pinquus frater tuus, nec nosti eū: duces
in domum tuam, & erunt apud te quādiu
quærat ea frater tuus, & recipiat. * Si- 3
militer facies de asino, & de vestimento,
& de omni re fratris tui, quæ perierit: si
inueneris eam, ne negligas quasi alienā.
* Si videris asinum fratris tui aut bouem 4
cecidisse in via, non despicies, sed suble-
uabis cum eo. * Non induetur mulier 5
veste virili, nec vir vtetur veste feminea:
abominabilis enim apud Deum est qui
facit hæc. * Si ambulans per viam, in ar- 6
bore vel in terra nidum auis inueneris;
& matrem pullis vel ouis desuper incu-
7 bantem: non tenebis eam cum filijs, * sed
abire patiēris, captos tenens filios: vt be-
8 ne sit tibi, & longo viuas tempore. * Cū
ædificaueris domum nouam, facies mu-
rum tecti per circuitum: ne effundatur
B sanguis in domo tua, & sis reus labente
9 alio, & in præceps ruente. * Non seres
vineam tuā altero semine: ne & semen-
tis quam seuisti, & quæ nascūtur ex vi-
10 nea, pariter sanctificentur. * Non arabis
11 in boue simul & asino. * Non induēris
vestimento, quod ex lana linoq. contex-
12 tum est. * || Funiculos in fimbrijs facies || Nu. 15. d. 38
per quattuor angulos pallij tui, quo ope-
13 riēris. * Si duxerit vir vxorem, & postea
14 odio habuerit eam, * quæsieritq. occasio-
nes quibus dimittat eam, objciēs ei no-
men pessimum, & dixerit: Vxorem hanc
accepi, & ingressus ad eam non inueni
15 virginem: * tollent eam pater & mater
eius, & ferent secum signa virginitatis
eius ad seniores vrbis qui in porta sunt:
16 * & dicet pater: Filiam meam dedi huic
17 vxorem: quam quia odit, * imponit ei
C nomen pessimum, vt dicat: Non inueni
filiam tuam virginem: & ecce hæc sunt
signa virginitatis filiæ meæ. expandent
vestimentum corā senioribus ciuitatis:
18 * apprehendentq. senes vrbis illius virū,
19 & verberabunt illum, * condemnantes
insuper centum siclis argenti, quos dabit
patri puellæ: quoniā diffamauit nomen
pessimum super virginem Israel: habe-
bitq. eam vxorem, & non poterit di-
mittere eam omnibus diebus vitæ suæ.
20 * Quòd si verum est quod objcit, & non
21 est in puella inuenta virginitas: * eij-
cient eam extra fores domus patris sui,
& lapidibus obruent viri ciuitatis illius,
& morietur: quoniam fecit nefas in Is-
rael, vt fornicaretur in domo patris sui:
22 & auferes malū de medio tui. * || Si dor- || Leu. 20. b. 18
mierit vir cum vxore alterius, vterque
morietur, id est, adulter & adultera: &
23 auferes malum de Israel. * Si puellam
virginem desponderit vir, & inuenerit
eam aliquis in ciuitate, & concubuerit
24 cum ea, * educes vtrumque ad portam
D ciuitatis illius, & lapidibus obruentur:
puella, quia non clamauit, cum esset in
ciuitate: vir, quia humiliauit vxorē pro-
ximi sui. & auferes malū de medio tui.

* Sin

Digitized by Google

*Sin autem in agro repererit vir puellã, 25
quæ desponsata est, & apprehendens cõ-
cubuerit cum ea, ipse morietur solus:
*puella nihil patietur, nec est rea mor- 26
tis: quoniam sicut latro consurgit cõtra
fratrem suum, & occidit animam eius, ita
& puella perpessa est. *sola erat in agro: 27
clamauit, & nullus affuit qui liberaret
eam. *Si inuenerit vir puellam virginẽ, 28
quæ non habet sponsum, & apprehendẽs
cõcubuerit cum illa, & res ad iudicium
Exo.22.c.17 venerit: *‖dabit qui dormiuit cum ea, 29
patri puellæ quinquaginta siclos argen-
ti, & habebit eam vxorem, quia humi-
liauit illam: non poterit dimittere eam
cunctis diebus vitæ suæ. *Non accipiet 30
homo vxorem patris sui, nec reuelabit
operimentum eius.

CAP. XXIII.

NOn intrabit eunuchus attritis vel 1
amputatis testiculis & abscisso ve- A
retro, ecclesiam Domini. *Non ingre- 2
dietur mamzer, hoc est, de scorto natus,
in ecclesiam Domini, vsque ad decimam
Neh.13.a.2 generationem. *‖Ammonites & Moa- 3
Num.22.a.5 bites etiam post decimam generationẽ
non intrabunt ecclesiã Domini, in æter-
num: *quia noluerunt vobis occurrere 4
cum pane & aqua in via quando egressi
estis de Ægypto: & quia conduxerunt
contra te Balaam filium Beor de Meso-
potamia Syriæ, vt malediceret tibi: *& 5
noluit Dominus Deus tuus audire Ba-
laam, vertitq. maledictionem eius in be- B
nedictionem tuam, eo quòd diligeret te.
*Non facies cum eis pacem, nec quæ- 6
ras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in
sempiternum. *Non abominaberis Idu- 7
mæum, quia frater tuus est: nec Ægy-
ptium, quia aduena fuisti in terra eius.
*Qui nati fuerint ex eis, tertia genera- 8
tione intrabunt in ecclesiam Domini.
*Quando egressus fueris aduersus hostes 9
tuos in pugnam, custodies te ab omni
re mala. *Si fuerit inter vos homo, 10
qui nocturno pollutus sit somnio, egre-
dietur extra castra, *& non reuertetur, 11
priusquam ad vesperam lauetur aqua:
& post solis occasum regredietur in ca-
stra. *Habebis locum extra castra, ad 12
quem egrediaris ad requisita naturæ,
*gerens paxillum in balteo. cumq. sede- 13
C ris, fodies per circuitum, & egesta hu-
14 mo operies *quo releuatus es (Dominus
enim Deus tuus ambulat in medio ca-
strorum, vt eruat te, & tradat tibi inimi-
cos tuos) & sint castra tua sancta, & nihil
in eis appareat fœditatis ne derelinquat
15 te. *Non trades seruum Domino suo,
16 qui ad te confugerit. *habitabit tecum
in loco, qui ei placuerit, & in vna vrbiũ
tuarum requiescet: ne contristes eum.
17 *Non erit meretrix de filiabus Israel,
18 nec scortator de filijs Israel. *Non of-
feres mercedem prostibuli, nec pretium
canis in domo Domini Dei tui, quid-
quid illud est quod voueris: quia abo-
minatio est vtrumque apud Dominum
19 Deum tuum. *Non fœnerabis fratri
D tuo ad vsuram pecuniam, nec fruges, nec
20 quamlibet aliam rem: *sed alieno. Fra-
tri autem tuo absque vsura id, quo indi-
get, commodabis: vt benedicat tibi Do-
minus Deus tuus in omni opere tuo in
Terra, ad quam ingrediẽris possidendam.
21 *Cum votum voueris Domino Deo tuo,
non tardabis reddere: quia requiret il-
lud Dominus Deus tuus. & si moratus
22 fueris, reputabitur tibi in peccatum. *Si
nolueris polliceri, absque peccato eris.
23 *Quod autem semel egressum est de la-
bijs tuis, obseruabis, & facies sicut pro-
misisti Domino Deo tuo, & propria vo-
24 luntate & ore tuo locutus es. *Ingres-
sus vineam proximi tui, comede vuas
quantum tibi placuerit: foras autem ne
25 efferas tecum. *Si intraueris in segetẽ
amici tui, franges spicas, & manu conte-
res: falce autem non metes.

CAP. XXIIII.

1 SI‖ acceperit homo vxorem, & habue- ‖Matt.5.e.12
A rit eam, & non inuenerit gratiã ante 19.a.7
oculos eius propter aliquam fœditatem: Marc.10.a.4
scribet libellum repudij, & dabit in ma-
nu illius, & dimittet eam de domo sua.
2 *Cumq. egressa alterum maritum du-
3 xerit, *& ille quoque oderit eam, dede-
ritq. ei libellum repudij, & dimiserit de
4 domo sua, vel certe mortuus fuerit: *nõ
poterit prior maritus recipere eam in
vxorem: quia polluta est, & abomina-
bilis facta est coram Domino: ne pecca-
re facias Terram tuam, quam Dominus
Deus tuus tradiderit tibi possidendam.

*Cum

Digitized by Google

* Cum acceperit homo nuper vxorem, 5
non procedet ad bellum, nec ei quip- B
piam necessitatis iniungetur publicæ, sed
vacabit absque culpa domi suæ, vt vno
anno lætetur cum vxore sua. * Non ac- 6
cipies loco pignoris inferiorem, & su-
periorem molam: quia animam suam
opposuit tibi. * Si deprehensus fuerit 7
homo solicitans fratrem suum de filijs
Israel, & vendito eo acceperit pretium,
interficietur, & auferes malum de me-
dio tui. * Obserua diligenter ne incur- 8
ras plagam lepræ, sed facies quæcumque
docuerint te sacerdotes Leuitici generis
iuxta id, quod præcepi eis, & imple so-
licite. * ‖ Mementote quæ fecerit Do- 9
minus Deus vester Mariæ in via cum
egrederemini de Ægypto. * Cum repe- 10
tes a proximo tuo rem aliquam, quam
debet tibi, non ingrediéris domum eius C
vt pignus auferas: * sed stabis foris, & 11
ille tibi proferet quod habuerit. * sin 12
autem pauper est, non pernoctabit apud
te pignus, * sed statim reddes ei ante so- 13
lis occasum: vt dormiens in vestimento
suo, benedicat tibi, & habeas iustitiam
coram Domino Deo tuo. * ‖ Non nega- 14
bis mercedē indigentis, & pauperis fra-
tris tui, siue aduenæ, qui tecum mora-
tur in terra, & intra portas tuas est: * sed 15
eadem die reddes ei pretium laboris sui
ante solis occasum, quia pauper est, &
ex eo sustētat animam suam: ne clamet
contra te ad Dominum, & reputetur ti-
bi in peccatum. * ‖ Non occidentur pa- 16
tres pro filijs, nec filij pro patribus, sed
vnusquisque pro peccato suo morietur.
* Non peruertes iudicium aduenæ & pu 17
pilli, nec auferes pignoris loco viduæ D
vestimentum. * Memento quòd seruie- 18
ris in Ægypto, & eruerit te Dominus
Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi
vt facias hanc rem. * Quando messue- 19
ris segetem in agro tuo, & oblitus ma-
nipulum reliqueris, non reuertéris vt
tollas illum: sed aduenam, & pupillum,
& viduam auferre patiéris, vt benedicat
tibi Dominus Deus tuus in omni ope-
re manuum tuarum. * Si fruges colle- 20
geris oliuarum, quidquid remanserit in
arboribus, non reuertéris vt colligas:
sed relinques aduenæ, pupillo, ac vi-
duæ. * Si vindemiaueris vineam tuam, 21
non colliges remanentes racemos, sed
cedent in vsus aduenæ, pupilli, ac vi-
duæ. * Memento quòd & tu seruieris 22
in Ægypto, & idcirco præcipio tibi vt
facias hanc rem.

‖ Nu.12.c.10
‖ Leu.19.c.15
Tob.4.c.15
‖ 4.Reg.14.b.6
2.Par.25.a.4
Ezec.18.d.20

CAP. XXV.

1 SI fuerit causa inter aliquos, & inter-
A pellauerint iudices: quem iustum es-
se perspexerint, illi iustitiæ palmam da-
bunt: quem impium, cōdemnabunt im-
2 pietatis. * Sin autem eum, qui pecca-
uit, dignum viderint plagis: prosternēt,
& coram se facient verberari. Pro men-
sura peccati erit & plagarum modus:
3 * ita dumtaxat, ‖ vt quadragenarium nu- ‖ 2.Cor.11.f.24
merum non excedant: ne fœdè lacera-
tus ante oculos tuos abeat frater tuus.
4 * ‖ Non ligabis os bouis terentis in area ‖ 1.Cor.9.b.9
5 fruges tuas. * ‖ Quādo habitauerint fra- 1.Tim.1.c.18
tres simul, & vnus ex eis absque liberis ‖ Mat.22.c.24
mortuus fuerit, vxor defuncti non nu- Mar.12.b.19
bet alteri: sed accipiet eam frater eius, Luc.20.d.28
6 & suscitabit semen fratris sui: * & pri-
B mogenitum ex ea filium nomine illius
appellabit, vt non deleatur nomen eius
7 ex Israel. * Sin autem noluerit accipe-
re vxorem fratris sui, quæ ei lege debe-
tur, perget mulier ad portam ciuitatis,
& interpellabit maiores natu, dicetque:
‖ Non vult frater viri mei suscitare no- ‖ Ruth 4.b.5
men fratris sui in Israel: nec me in con-
8 iugem sumere. * Statimq. accersiri eum
facient, & interrogabunt. Si respande-
9 rit: Nolo eam vxorem accipere: * ac-
cedet mulier ad eum coram senioribus,
& tollet calceamentum de pede eius,
spuetq. in faciem illius, & dicet: Sic fiet
C homini, qui non ædificat domum fra-
10 tris sui. * Et vocabitur nomen illius in
11 Israel, Domus discalceati. * Si habuerint
inter se iurgium viri duo, & vnus con-
tra alterū rixari cœperit, volensq. vxor
alterius eruere virū suum de manu for-
tioris, miseritq. manum, & apprehende-
12 rit verenda eius: * abscides manum il-
lius, nec flectéris super eam vlla miseri-
13 cordia. * Non habebis in sacculo diuer-
14 sa pondera, maius & minus: * nec erit
in domo tua modius maior & minor.
15 * pondus habebis iustum & verum, &
modius æqualis & verus erit tibi: vt
multo viuas tempore super Terrā, quam
16 Dominus Deus tuus dederit tibi. * abo-
minatur

Digitized by Google

minatur enim Dominus tuus eum, qui
facit hæc, & auersatur omnem iniusti-
|Exo.17.c.8 tiam. * ||Memẽto quæ fecerit tibi Ama- 17
lec in via quando egrediebaris ex Ægy-
pto: * quomodo occurrerit tibi: & ex- 18
tremos agminis tui, qui lassi residebant,
ceciderit, quando tu eras fame & labo-
re confectus, & non timuerit Deum.
* Cum ergo Dominus Deus tuus dederit 19
tibi requiem, & subiecerit cunctas per
circuitum nationes in Terra, quam tibi
pollicitus est: delebis nomen eius sub
cælo. Caue ne obliuiscaris.

CAP. XXVI.

CVmq. intraueris Terrã, quam Domi- 1
nus Deus tuus tibi daturus est pos- A
sidendam, & obtinueris eam, atque ha-
bitaueris in ea: * tolles de cunctis frugi- 2
bus tuis primitias, & pones in cartallo,
pergesq. ad locum, quẽ Dominus Deus
tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen
eius: * accedesq. ad sacerdotem, qui fue- 3
rit in diebus illis, & dices ad eum: Pro-
fiteor hodie coram Domino Deo tuo,
quòd ingressus sum in Terram, pro qua
iurauit patribus nostris, vt daret eam no
bis. * Suscipiensq. sacerdos cartallum 4
de manu tua, ponet ante altare Domini
Dei tui: * & loquéris in conspectu Do- 5
mini Dei tui: Syrus persequebatur pa-
trem meum, qui descendit in Ægyptũ,
& ibi peregrinatus est in paucissimo nu-
mero: creuitq. in gẽtem magnam ac ro- B
bustam & infinitæ multitudinis. * Affli- 6
xeruntq. nos Ægyptij, & persecuti sunt
imponẽtes onera grauissima: * & clama- 7
uimus ad Dominum Deum patrum no-
strorum: qui exaudiuit nos, & respexit
humilitatem nostram, & laborem, atque
angustiam: * & eduxit nos de Ægypto in 8
manu forti, & brachio extento, in in-
genti pauore, in signis atque portentis:
* & introduxit ad locum istum, & tra- 9
didit nobis Terram lacte & melle manã-
tem. * Et idcirco nunc offero primitias 10
frugum Terræ, quã Dominus dedit mihi.
Et dimittes eas in cõspectu Domini Dei
tui, & adorato Domino Deo tuo. * Et 11
epulaberis in omnibus bonis, quæ Do-
minus Deus tuus dederit tibi, & domui
tuæ, tu & Leuites, & aduena qui tecum
est. * Quando compleueris decimam 12
C cunctarum frugum tuarum, anno deci-
marum tertio dabis Leuitæ, & aduenæ,
& pupillo & viduæ, vt comedant intra
13 portas tuas, & saturentur: * loquérisq.
in conspectu Domini Dei tui: Abstuli
quod sanctificatum est de domo mea, &
||dedi illud Leuitæ & aduenæ, & pupillo ||Sup.14.d.29
ac viduæ, sicut iussisti mihi: non præ-
teriui mandata tua, nec sum oblitus im-
14 perij tui. * Non comedi ex eis in luctu
meo, nec separaui ea in qualibet immũ-
ditia, nec expendi ex his quidquam in
re funebri. Obediui voci Domini Dei
mei, & feci omnia sicut præcepisti mihi.
15 * ||Respice de sanctuario tuo, & de ex- ||Isa.63.d.15
celso cælorum habitaculo, & benedic po Baruc.2.d.16
pulo tuo Israel, & Terræ, quam dedisti
D nobis, sicut iurasti patribus nostris, ter-
16 ræ lacte & melle mananti. * Hodie Do-
minus Deus tuus præcepit tibi vt facias
mandata hæc atque iudicia: & custodias
& impleas ex toto corde tuo, & ex tota
17 anima tua. * ||Dominum elegisti ho- ||Sup.7.a.6
die, vt sit tibi Deus, & ambules in vijs
eius, & custodias ceremonias illius, &
mandata atque iudicia, & obedias eius
18 imperio. * & Dominus elegit te hodie
vt sis ei populus peculiaris, sicut locu-
tus est tibi, & custodias omnia præcepta
19 illius: * & faciat te excelsiorem cunctis
gentibus quas creauit, in laudem, & no-
men, & gloriã suam: vt sis populus san-
ctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

CAP. XXVII.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores
A Israel, populo dicentes: Custodite
omne mandatum quod præcipio vobis
2 hodie. * Cumq. transieritis Iordanem
in Terram, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi, eriges ingentes lapides, &
3 calce leuigabis eos, * vt possis in eis scri-
bere omnia verba legis huius, Iordane
transmisso: vt introeas Terram, quã Do-
minus Deus tuus dabit tibi, terram lacte
& melle manantem, sicut iurauit patri-
4 bus tuis. * ||Quando ergo transieritis ||Exo.20.d.25
Iordanem, erigite lapides, quos ego ho- Ios.8.f.31
die præcipio vobis in monte Hebal, &
5 leuigabis eos calce: * & ædificabis ibi
B altare Domino Deo tuo de lapidibus,
6 quos ferrum non tetigit, * & de saxis
informibus & impolitis: & offeres super

eo

Digitized by Google

eo holocausta Domino Deo tuo, * & 7
immolabis hostias pacificas, comedesq.
ibi, & epulaberis coram Domino Deo
tuo. * Et scribes super lapides omnia 8
verba legis huius plane & lucide.
* Dixeruntq. Moyses & sacerdotes Le- 9
uitici generis ad omnem Israelem: At-
tende, & audi Israel: Hodie factus es
populus Domini Dei tui: * audies vo- 10
cem eius, & facies mandata atque iu-
stitias, quas ego præcipio tibi. * Præ- 11
cepitq. Moyses populo in die illo, di-
cens: * Hi stabunt ad benedicendum po- 12
pulo super montem Garizim, Iordane
transmisso: Simeon, Leui, Iudas, Issa-
char, Ioseph, & Beniamin. * Et e re- 13
gione isti stabunt ad maledicendum in C
monte Hebal: Ruben, Gad, & Aser, &
‖Dan.9.c.11 Zabulon, Dan & Nephthali. * ‖ Et pro- 14
nunciabunt Leuitæ, dicentq. ad omnes
viros Israel excelsa voce: * Maledictus 15
homo, qui facit sculptile & conflatile,
abominationem Domini, opus manuum
artificum, ponetq. illud in abscondito.
& respondebit omnis populus, & dicet:
Amen. * Maledictus qui non honorat 16
patrem suum, & matrem. & dicet om-
nis populus: Amen. * Maledictus qui 17
transfert terminos proximi sui. & di-
cet omnis populus: Amen. * Maledi- 18
ctus qui errare facit cæcum in itinere.
& dicet omnis populus: Amen. * Ma- 19
ledictus qui peruertit iudicium aduenæ,
pupilli & viduæ. & dicet omnis popu-
lus: Amen. * Maledictus qui dormit 20
cum vxore patris sui, & reuelat operi- D
mentum lectuli eius. & dicet omnis po-
pulus: Amen. * Maledictus qui dor- 21
mit cum omni iumento. & dicet omnis
populus: Amen. * Maledictus qui dor- 22
mit cum sorore sua, filia patris sui, vel
matris suæ. & dicet omnis populus:
Amen. * Maledictus qui dormit cum 23
socru sua. & dicet omnis populus: A-
men. * Maledictus qui clam percusse- 24
rit proximum suum. & dicet omnis po-
pulus: Amen. * Maledictus qui acci- 25
pit munera, vt percutiat animam san-
guinis innocentis. & dicet omnis
populus: Amen. * Maledictus qui non 26
permanet in sermonibus legis huius, nec
eos opere perficit. & dicet omnis
populus: Amen.

CAP. XXVIII.

1 SI autem audieris vocem Domini Dei
A tui, vt facias atque custodias omnia
mãdata eius, quæ ego præcipio tibi ho-
die, faciet te Dominus Deus tuus excel-
siorem cunctis gentibus, quæ versantur
2 in terra. * Venientq. super te vniuersæ
benedictiones istæ, & apprehendent te:
3 si tamen præcepta eius audieris. * Be-
nedictus tu in ciuitate, & benedictus in
4 agro. * Benedictus fructus ventris tui,
& fructus terræ tuæ, fructusq. iumento-
rum tuorum, greges armentorum tuo-
5 rum, & caulæ ouium tuarum. * Bene-
dicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ
6 tuæ. * Benedictus eris tu ingrediens &
7 egrediens. * Dabit Dominus inimicos
tuos, qui consurgunt aduersum te, cor-
ruentes in conspectu tuo: per vnã viam
venient contra te, & per septem fugient
8 a facie tua. * Emittet Dominus benedi-
ctionem super cellaria tua, & super om-
nia opera manuum tuarum: benedicetq.
9 tibi in terra, quam acceperis. * Susci-
tabit te Dominus sibi in populum san-
ctum, sicut iurauit tibi: si custodieris
mandata Domini Dei tui, & ambulaue-
10 ris in vijs eius. * Videbuntq. omnes ter-
rarum populi quòd nomen Domini in-
B uocatum sit super te, & timebunt te.
11 * Abundare te faciet Dominus omnibus
bonis, fructu vteri tui, & fructu iumen-
torum tuorum, fructu terræ tuæ, quam
iurauit Dominus patribus tuis vt daret
12 tibi. * Aperiet Dominus thesaurum
suum optimum, cælum, vt tribuat plu-
uiam terræ tuæ in tempore suo: bene-
dicetq. cunctis operibus manuum tua-
rum. Et fœnerabis gentibus multis, &
13 ipse a nullo fœnus accipies. * Consti-
tuet te Dominus in caput, & nõ in cau-
dam: & eris semper supra, & non sub-
ter: si tamen audieris mandata Domini
Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie, &
14 custodieris & feceris, * ac non declina-
ueris ab eis nec ad dexterã, nec ad sini-
stram, nec secutus fueris deos alienos,
15 neque colueris eos. * ‖ Quòd si audire
nolueris vocem Domini Dei tui, vt cu-
stodias, & facias omnia mandata eius &
ceremonias, quas ego præcipio tibi ho-
die, venient super te omnes maledictio-

‖Leu.26.b.1
Thren.2.f.
Malach.2.a
Baruc 1.d.

nes

nes istæ, & apprehendent te. * Maledi- 16
ctus eris in ciuitate, maledictus in agro.
* Maledictum horreum tuum, & maledi- 17
ctæ reliquiæ tuæ. * Maledictus fructus 18
ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. * Maledictus eris ingrediens, & 19
maledictus egrediens. * Mittet Domi- 20
nus super te famem & esuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ
tu facies: donec conterat te, & perdat C
velociter, propter adinuentiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. * Ad- 21
iungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam. * Percutiat te Domi- 22
nus egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aere corrupto ac rubigine, &
persequatur donec pereas. * Sit cælum, 23
quod supra te est, æneum: & terra,
quam calcas, ferrea. * Det Dominus 24
imbrem terræ tuæ puluerem, & de cælo descendat super te cinis, donec conteraris. * Tradat te Dominus corruentem 25
ante hostes tuos. per vnam viam egrediaris contra eos, & per septem fugias, &
dispergaris per omnia regna terræ. * sitq. 26
cadauer tuum in escam cunctis volatilibus cæli, & bestijs terræ, & non sit qui abigat. * Percutiat te Dominus vlcere Æ- 27
gypti, & partem corporis, per quã stercora egeruntur, scabie quoque & prurigine: ita vt curari nequeas. * Percutiat te 28
Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis, * & palpes in meridie sicut pal- 29
pare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omniq. tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia,
nec habeas qui liberet te. * Vxorem acci- 30
pias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes
vineam, & nõ vindemies eam. * Bos tuus 31
immoletur coram te, & non comedas ex
eo. Asinus tuus rapiatur in cõspectu tuo, D
& non reddatur tibi. Oues tuæ dentur inimicis tuis, & non sit qui te adiuuet.
* Filij tui & filiæ tuæ tradantur alteri po- 32
pulo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, &
non sit fortitudo in manu tua. * Fructus 33
terræ tuæ, & omnes labores tuos comedat populus, quem ignoras: & sis semper calumniam sustinens, & oppressus cun- 34
ctis diebus, * & stupens ad terrorem eo- 35
rum quæ videbunt oculi tui. * Percutiat te Dominus vlcere pessimo in genibus &
in suris, sanariq. non possis a planta pe- 36
dis vsque ad verticem tuum. * Ducet te Dominus, & regem tuum, quem
constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu & patres tui: & seruies ibi 37
dijs alienis, ligno & lapidi. * Et eris perditus in prouerbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxe- 38
rit Dominus. * ‖ Sementem multam ia- ‖ Mich. 6. d. 15 Aggæi. 1. b. 6
cies in terram, & modicum congregabis:
quia locustæ deuorabunt omnia. * Vi- 39
neam plantabis, & fodies: & vinum nõ bibes, nec colliges ex ea quippiam: quo- 40
niam vastabitur vermibus. * Oliuas habebis in omnibus terminis tuis, & non vngéris oleo: quia defluent, & peribũt.
* Filios generabis & filias, & non fruéris 41
eis: quoniam ducentur in captiuitatem.
* Omnes arbores tuas & fruges terræ 42
E tuæ rubigo consumet. * Aduena, qui te- 43
cum versatur in terra, ascendet super te,
eritq. sublimior: tu autem descendes, &
eris inferior. * Ipse fœnerabit tibi, & tu 44
non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, &
tu eris in caudam. * Et venient super te 45
omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehdẽent te, donec intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec seruasti mãdata eius & ceremonias, quas
præcepit tibi. * Et erunt in te signa atque 46
prodigia, & in semine tuo vsque in sem- 47
piternum: * eo quòd non seruieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisq. lætitia, propter rerum omnium abundantiã:
* seruies inimico tuo, quem immittet ti- 48
bi Dominus, in fame, & siti, & nuditate,
& omni penuria: & ponet iugum ferreum super ceruicem tuam, donec te
conterat. * Adducet Dominus super te 49
Gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cuius linguam intel-
ligere non possis: * Gentem procacissi- 50
mam, quæ non deferat seni, nec miserea-
tur paruuli, * & deuoret fructum iumen- 51
torum tuorum, ac fruges Terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, &
greges ouium: donec te disperdat, * & 52
conterat in cunctis vrbibus tuis, & destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciã in omni

Digitized by Google

|| Baruc 2.2.2. Tatem.4.b.10 Terra tua. * Obsideberis intra portas
tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi F
Dominus Deus tuus: * & comedes fru- 53
ctum vteri tui, & carnes filiorum tuo-
rum & filiarum tuarum, quas dederit ti-
bi Dominus Deus tuus, in angustia & va-
stitate qua opprimet te hostis tuus. * Ho- 54
mo delicatus in te, & luxuriosus valde,
inuidebit fratri suo, & vxori, quæ cubat
in sinu suo, * ne det eis de carnibus filio- 55
rum suorum, quas comedet: eo quòd
nihil aliud habeat in obsidione & penu-
ria, qua vastauerint te inimici tui intra
omnes portas tuas. * Tenera mulier & 56
delicata, quæ super terram ingredi non
valebat, nec pedis vestigium figere pro-
pter mollitiem & teneritudinem nimiã,
inuidebit viro suo, qui cubat in sinu
eius, super filij & filiæ carnibus, * & il- 57
luuie secundarum, quæ egrediuntur de
medio feminum eius, & super liberis qui
eadem hora nati sunt. comedent enim
eos clam propter rerum omnium penu-
riam in obsidione & vastitate, qua op-
primet te inimicus tuus intra portas
tuas. * Nisi custodieris, & feceris om- 58
nia verba legis huius, quæ scripta sunt
in hoc volumine, & timueris nomen
eius gloriosum & terribile, hoc est, Do-
minum Deum tuum: * augebit Domi- 59
nus plagas tuas, & plagas seminis tui, pla
gas magnas & perseuerãtes, infirmitates
pessimas & perpetuas. * & conuertet in 60
te omnes afflictiones Ægypti, quas ti- G
muisti, & adhærebunt tibi: * Insuper & 61
vniuersos languores, & plagas, quæ non
sunt scriptæ in volumine legis huius, in-
ducet Dominus super te, donec te con-
terat: * & remanebitis pauci numero, 62
qui prius eratis sicut astra cæli præ mul-
titudine, quoniam non audisti vocẽ Do-
mini Dei tui. * Et sicut ante lætatus est 63
Dominus super vos, bene vobis faciens,
vosq. multiplicans: sic lætabitur disper-
dens vos atque subuertens, vt auferamini
de Terra, ad quã ingredieris possidendã.
* Disperget te Dominus in omnes popu- 64
los a summitate terræ vsque ad terminos
eius: & seruies ibi dijs alienis, quos & tu
ignoras & patres tui, lignis & lapidibus.
* In gentibus quoque illis non quiesces, 65
neque erit requies vestigio pedis tui.
Dabit enim tibi Dominus ibi cor paui-
dum, & deficientes oculos, & animam
66 consumptam mœrore: * Et erit vita tua
quasi pendens ante te. Timebis nocte &
67 die, & non credes vitæ tuæ. * Mane di-
ces: Quis mihi det vesperũ? & vespere:
Quis mihi det mane? propter cordis tui
formidinem, qua terreberis, & propter
68 ea, quæ tuis videbis oculis. * Reducet te
Dominus classibus in Ægyptum per viã,
de qua dixit tibi vt eam amplius nõ vi-
deres. Ibi vendéris inimicis tuis in ser-
uos & ancillas, & non erit qui emat.

CAP. XXIX.

1 HÆc sunt verba fœderis quod præ-
A cepit Dominus Moysi vt feriret cũ
filijs Israel in Terra Moab: præter illud
fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.
2 * Vocauitq. Moyses omnem Israel, & di-
xit ad eos: || Vos vidistis vniuersa, quæ || Exo.19.2.4
fecit Dominus corã vobis in Terra Ægy-
pti Pharaoni, & omnibus seruis eius, vni-
3 uersæq. terræ illius, * tẽtationes magnas,
quas viderunt oculi tui, signa illa, por-
4 tentaq. ingentia, * & non dedit vobis
Dominus cor intelligens, & oculos vi-
dentes, & aures quæ possunt audire, vs-
5 que in præsentem diem. * || Adduxit vos || Sup.8.2.1
quadraginta annis per desertũ: non sunt
attrita vestimenta vestra, nec calceamen-
ta pedum vestrorum vetustate consum-
6 pta sunt. * Panem non comedistis, vi-
num & siceram non bibistis: vt sciretis
7 quia ego sum Dominus Deus vester. * Et
venistis ad hunc locum: || egressusq. est || Sup.3.2.1
Sehon rex Hesebon, & Og rex Basan,
occurrentes nobis ad pugnam. Et per-
8 cussimus eos, * & tulimus terram eorũ,
B ac tradidimus possidendam Ruben &
9 Gad, & dimidiæ tribui Manasse. * Cu-
stodite ergo verba pacti huius, & imple-
te ea: vt intelligatis vniuersa quæ faci-
10 tis. * Vos statis hodie cuncti coram Do-
mino Deo vestro, principes vestri, & tri-
bus, ac maiores natu, atque doctores,
11 omnis populus Israel, * liberi & vxores
vestræ, & aduena qui tecum moratur in
castris, exceptis lignorum cæsoribus, &
12 his, qui comportant aquas: * vt transeas
in fœdere Domini Dei tui, & in iureiu-
rando quod hodie Dominus Deus tuus
13 percutit tecũ: * vt suscitet te sibi in po-
pulum, & ipse sit Deus tuus sicut locutus
est tibi, & sicut iurauit patribus tuis,
Abraham,

Digitized by Google

Abraham, Isaac, & Iacob. * Nec vobis 14
solis ego hoc fœdus ferio, & hæc iura-
menta cõfirmo, * sed cunctis præsentibus 15
& absentibus. * Vos enim nostis quo mo 16
do habitauerimus in Terra Ægypti, &
quo modo transierimus per medium na- C
tionum, quas transeuntes * vidistis abo- 17
minationes & sordes, id est, idola eorũ,
lignum & lapidem, argentum & aurum,
quæ colebant. * Ne forte sit inter vos 18
vir aut mulier, familia aut tribus, cuius
cor auersum est hodie a Domino Deo
nostro: vt vadat & seruiat dijs illarum
Gentiũ: & sit inter vos radix germinans
fel & amaritudinem. * Cumq. audierit 19
verba iuramenti huius, benedicat sibi in
corde suo, dicens: Pax erit mihi, & am-
bulabo in prauitate cordis mei: & absu-
mat ebria sitientem, * & Dominus non 20
ignoscat ei: sed tunc quàmmaxime fu-
ror eius fumet, & zelus contra hominẽ
illum, & sedeant super eum omnia male-
dicta, quæ scripta sunt in hoc volumi-
ne: & deleat Dominus nomen eius sub
cælo, * & consumat eum in perditionem 21
ex omnibus tribubus Israel, iuxta male-
dictiones, quæ in Libro legis huius ac
fœderis continentur. * Dicetq. sequens 22
generatio, & filij qui nascẽtur deinceps,
& peregrini, qui de longe venerint, vi-
dentes plagas Terræ illius, & infirmita- D
tes, quibus eam afflixerit Dominus, * sul- 23
phure, & salis ardore comburens, ita vt
vltra non seratur, nec virens quippiam
germinet, in exẽplum ‖ subuersionis So- ‖Gen.19.e.24
domæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim,
quas subuertit Dominus in ira & furore
suo. * Et dicent omnes Gentes: ‖ Quare 24 ‖1 Reg.9.b.8
sic fecit Dominus Terræ huic? quæ est Hier.22.b.5
hæc ira furoris eius immensa? * Et re- 25
spondebunt: Quia dereliquerunt pactũ
Domini, quod pepigit cum patribus eo-
rum, quando eduxit eos de Terra Ægy-
pti: * & seruierunt dijs alienis, & adora- 26
uerunt eos, quos nesciebãt, & quibus non
fuerant attributi: * idcirco iratus est fu- 27
ror Domini contra Terram istam, vt in-
duceret super eã omnia maledicta, quæ
in hoc volumine scripta sunt: * & eiecit 28
eos de terra sua in ira & in furore, & in
indignatione maxima, proiecitq. in ter-
ram alienam, sicut hodie comprobatur.
* Abscondita, Domino Deo nostro: quæ 29
manifesta sunt, nobis & filijs nostris vs-
que in sempiternum, vt faciamus vni-
uersa verba legis huius.

CAP. XXX.

1 CVm ergo venerint super te omnes
A sermones isti, benedictio, siue male-
dictio, quam proposui in conspectu tuo:
& ductus pœnitudine cordis tui in vni-
uersis gentibus, in quas dispersérit te
2 Dominus Deus tuus, * & reuersus fueris
ad eum, & obedieris eius imperijs, sicut
ego hodie præcipio tibi, cum filijs tuis,
in toto corde tuo, & in tota anima tua:
3 * reducet Dominus Deus tuus captiuita-
tem tuam, ac miserebitur tui, & rursum
congregabit te de cunctis populis, in
4 quos te ante dispersit. * Si ad cardines
cæli fueris dissipatus, inde te retrahet Do
5 minus Deus tuus, * & ‖ assumet, atque in- ‖2. Mach.1.
troducet in Terram, quam possederunt f.29
patres tui, & obtinebis eam: & benedi-
B cens tibi, maioris numeri te esse faciet
6 quàm fuerunt patres tui. * Circumci-
det Dominus Deus tuus cor tuum, & cor
seminis tui: vt diligas Dominum Deum
tuum in toto corde tuo, & in tota ani-
7 ma tua, vt possis viuere. * Omnes au-
tem maledictiones has conuertet super
inimicos tuos, & eos, qui oderunt te &
8 persequuntur. * Tu autem reuertéris, &
audies vocem Domini Dei tui: faciesq.
vniuersa mandata quæ ego præcipio tibi
9 hodie: * & abundare te faciet Dominus
Deus tuus in cunctis operibus manuum
tuarum, in sobole vteri tui, & in fructu
iumentorum tuorum, in vbertate terræ
tuæ, & in rerum omnium largitate. Re-
uertetur enim Dominus, vt gaudeat su-
per te in omnibus bonis, sicut gauisus est
10 in patribus tuis: * si tamen audieris vo-
cẽ Domini Dei tui, & custodieris præce-
C pta eius & ceremonias, quæ in hac lege
conscripta sunt: & reuertaris ad Domi-
num Deum tuũ in toto corde tuo & in
11 tota anima tua. * Mandatũ hoc, quod egò
præcipio tibi hodie, nõ supra te est, ne-
12 que procul positũ, * nec in cælo situm, vt
possis dicere: ‖ Quis nostrũ valet ad cælũ ‖Rom.10.b.6
ascendere, vt deferat illud ad nos & au-
13 diamus atque opere cõpleamus? * Neque
trans mare positum: vt causeris & dicas:
Quis ex nobis poterit transfretare mare,
& illud ad nos vsque deferre: vt possimus

Digitized by Google

audire, & facere quod præceptum est? *Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, 14
& in corde tuo, vt facias illum. * Considera quòd hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & econtrario 15
mortem & malum: * vt diligas Dominũ 16
Deum tuum, & ambules in vijs eius, & custodias mandata illius ac ceremonias
atque iudicia: & viuas, atque multiplicet te, benedicatq. tibi in Terra, ad quam D
ingredieris possidendam. * Si autem 17
auersum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoraueris
deos alienos, & seruieris eis: * prædico 18
tibi hodie quòd pereas, & paruo tempore moréris in Terra, ad quam, Iordane
transmisso, ingredieris possidendam.
* Testes inuoco hodie cælum & terram, 19
quòd proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem.
Elige ergo vitã, vt & tu viuas, & semen
tuum: * & diligas Dominum Deũ tuum, 20
atque obedias voci eius, & illi adhæreas
(ipse est enim vita tua, & longitudo dierũ tuorũ) vt habites in Terra, pro qua iurauit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

ABijt itaque Moyses, & locutus est 1
omnia verba hæc ad vniuersum Israel, * & dixit ad eos: Centum viginti A 2
annorum sum hodie, non possum vltra
egredi, & ingredi, præsertim cum & Dominus dixerit mihi: ‖ Non transibis Iordanem istum. * Dominus ergo Deus tuus 3
transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in cõspectu tuo, & possidebis eas:
& Iosue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus. * Faciet q. Dominus eis 4
‖ sicut fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitq. eos.
* Cum ergo & hos tradiderit vobis, similiter facietis eis sicut præcepi vobis. 5
* ‖ Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paueatis ad conspectum 6 B
eorum: quia Dominus Deus tuus ipse est
ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te. * Vocauitq. Moyses Iosue, & 7
dixit ei coram omni Israel: ‖ Confortare,
& esto robustus: tu enim introduces populum istum in Terram, quam daturum se patribus eorum iurauit Dominus, &

O Sup. 3.d.21 Num. 27.c.13
‖ Nu.21.e.24
P Sup.7.a.2
‖ Ios. 1.b.6 3.Reg.2.a.2

8 tu eã sorte diuides. * Et Dominus qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere,
9 nec paueas. * Scripsit itaque Moyses legẽ hanc, & tradidit eam sacerdotibus filijs Leui, qui portabant arcam fœderis Do-
10 mini, & cunctis senioribus Israel. * Præce-
C pitq. eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in sollemnitate tabernaculo-
11 rum, * conuenientibus cunctis ex Israel, vt appareant in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis huius coram omni Israel, au-
12 dientibus eis, * & in vnum omni populo congregato, tã viris quàm mulieribus, paruulis, & aduenis, qui sunt intra portas tuas: vt audientes discant, & timeãt Dominum Deum vestrũ, & custodiant, impleantq. omnes sermones legis huius.
13 * filij quoque eorum qui nunc ignorãt; vt audire possint, & timeant Dominum Deum suum cũctis diebus quibus versantur in Terra, ad quam vos, Iordane transmisso, pergitis obtinendã. * Et ait Domi-
14 D nus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuæ: voca Iosue, & state in tabernaculo testimonij, vt præcipiã ei. Abierunt ergo Moyses & Iosue, & steterunt
15 in tabernaculo testimonij: * apparuitq. Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit
16 in introitu tabernaculi. * Dixitq. Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cũ patribus tuis, & populus iste consurgẽs fornicabitur post deos alienos in Terra, ad quã ingreditur vt habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod
17 pepigi cum eo. * Et irascetur furor meus contra eũ in die illo: & derelinquã eũ, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in deuorationem: inuenient eũ omnia mala & afflictiones, ita vt dicat in illo die: Vere quia non est Deus mecum,
18 inuenerunt me hæc mala. * Ego autem
E abscondam, & celabo faciem meam in die illo propter omnia mala, quæ fecit,
19 quia secutus est deos alienos. * Nunc itaque scribite vobis canticum istud, & docete filios Israel: vt memoriter teneant, & ore decantent, & sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel.
20 * Introducam enim eum in Terram, pro qua iurauí patribus eius, lacte & melle manantem. Cumq. comederint, & saturati, crassiq. fuerint, auertentur ad deos alienos,

Digitized by Google

alienos, & seruient eis: detrahentq. mihi, & irritum facient pactum meum.
* Postquam inuenerint eum mala multa 21
& afflictiones, respondebit ei canticum
istud pro testimonio, quod nulla delebit F
obliuio ex ore seminis sui. Scio enim
cogitationes eius, quæ facturus sit hodie,
antequam introducam eum in Terram,
quam ei pollicitus sum. * Scripsit ergo 22
Moyses canticum, & docuit filios Israel.
* Præcepitq. Dominus Iosue filio Nun, 23
& ait: Confortare, & esto robustus: tu
enim introduces filios Israel in Terram,
quam pollicitus sum, & ego ero tecum.
* Postquam ergo scripsit Moyses verba 24
legis huius in volumine, atque compleuit: * præcepit Leuitis, qui portabant 25
arcam fœderis Domini, dicens: * Tollite li- 26
brum istum, & ponite eum in latere ar- G
cæ fœderis Domini Dei vestri: vt sit ibi
contra te in testimonium. * Ego enim 27
scio contentionem tuam, & ceruicem
tuam durissimam. Adhuc viuente me &
ingrediente vobiscum, semper cõtentio-
se egistis contra Dominum: quanto ma-
gis cum mortuus fuero? * Congregate 28
ad me omnes maiores natu per tribus ve-
stras, atque doctores, & loquar audien-
tibus eis sermones istos, & inuocabo cõ-
tra eos cælum & terram. * Noui enim 29
quòd post mortem meam inique agetis,
& declinabitis cito de via, quam præcepi
vobis: & occurrent vobis mala in ex-
tremo tempore, quando feceritis malũ
in conspectu Domini, vt irritetis eum
per opera manuum vestrarum. * Locu- 30
tus est ergo Moyses, audiente vniuerso
cœtu Israel, verba carminis huius, &
ad finem vsque compleuit.

CAP. XXXII.

AVdite cæli quæ loquor, audiat ter- 1
ra verba oris mei. A
* Concrescat vt pluuia doctrina mea, 2
fluat vt ros eloquium meum, quasi im-
ber super herbam, & quasi stillæ super
gramina.
* Quia nomen Domini inuocabo: da- 3
te magnificentiam Deo nostro.
* Dei perfecta sunt opera, & omnes 4
viæ eius iudicia: Deus fidelis, & absque
vlla iniquitate, iustus & rectus.
* Peccauerunt ei, & non filij ejus in 5
sordibus: generatio praua atque peruersa.
6 * Hæccine reddis Domino populo stul-
te & insipiens? numquid non ipse est
pater tuus, qui possedit te, & fecit, &
creauit te?
7 * ‖ Memento dierum antiquorum, co- ‖ Iob. 8. b. 9
gita generationes singulas: interroga
patrem tuum, & annunciabit tibi: ma-
iores tuos, & dicent tibi.
8 * Quando diuidebat Altissimus gen-
B tes: quando separabat filios Adam, con-
stituit terminos populorum iuxta nume-
rum filiorum Israel.
9 * Pars autem Domini, populus eius:
Iacob funiculus hereditatis eius.
10 * Inuenit eum in terra deserta, in
loco horroris, & vastæ solitudinis: cir-
cumduxit eum, & docuit: & custodi-
uit quasi pupillam oculi sui.
11 * Sicut aquila prouocans ad volandũ
pullos suos, & super eos volitans, ex-
pandit alas suas, & assumpsit eum, at-
que portauit in humeris suis.
12 * Dominus solus dux eius fuit: &
non erat cum eo Deus alienus.
13 * Constituit eum super excelsam ter-
ram: vt comederet fructus agrorum, vt
sugeret mel de petra, oleumq. de saxo
durissimo.
14 * Butyrum de armento, & lac de oui-
C bus cum adipe agnorum, & arietum fi-
liorũ Basan: & hircos cum medulla tri-
tici, & sanguinem vuæ biberet meraciss-
simum.
15 * Incrassatus est dilectus, & recalcitra-
uit: incrassatus, impinguatus, dilatatus,
dereliquit Deum factorem suum, & re-
cessit a Deo salutari suo.
16 * Prouocauerunt eum in dijs alienis,
& in abominationibus ad iracundiam
concitauerunt.
17 * Immolauerunt dæmonijs & non
Deo, dijs, quos ignorabant; noui recen-
tesq. venerunt, quos non coluerunt pa-
tres eorum.
18 * Deum, qui te genuit dereliquisti, &
oblitus es Domini creatoris tui.
19 * Vidit Dominus, & ad iracundiam
concitatus est: quia prouocauerunt eum
filij sui & filiæ.
20 * Et ait: Abscondam faciem meam
ab eis, & considerabo nouissima eorum:
generatio enim peruersa est, & infide-
les filij.

Digitized by Google

*Ipsi me prouocauerunt in eo, qui nõ 21
erat Deus, & irritauerunt in vanitatibus
suis: & ‖ego prouocabo eos in eo, qui ‖Rom.10.d.19 Iere.15.c.14
non est populus, & in gente stulta irritabo illos. D

*Ignis succensus est in furore meo, 22
& ardebit vsque ad inferni nouissima:
deuorabitq. terram cum germine suo, &
montium fundamenta comburet.

*Congregabo super eos mala, & sa- 23
gittas meas complebo in eis.

*Consumentur fame, & deuorabunt 24
eos aues morsu amarissimo: dentes bestiarum immittã in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentiũ.

*Foris vastabit eos gladius, & intus 25
pauor, iuuenẽ simul ac virginem, lactentem cum homine sene.

*Dixi: Vbinam sunt? cessare faciam 26
ex hominibus memoriam eorum.

*Sed propter iram inimicorũ distuli: 27
ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent: Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit hæc omnia.

*Gens absque consilio est, & sine pru- 28
dentia.

‖Iere.9.c.12 *‖Vtinam saperent, & intelligerent, 29
ac nouissima prouiderent.

*Quo modo persequatur vnus mille, 30
& duo fugent decẽ millia? nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclusit illos? E

*Non enim est Deus noster vt dij eo- 31
rum: & inimici nostri sunt iudices.

*De vinea Sodomorum, vinea eorum, 32
& de suburbanis Gomorrhæ: vua eorum vua fellis, & botri amarissimi.

*Fel draconum vinum eorum, & ve- 33
nenum aspidum insanabile.

*Nonne hæc condita sunt apud me, 34
& signata in thesauris meis?

‖Eccli.28.a.1 Rom.12.d.19 Heb.10.f.30 *‖Mea est vltio, & ego retribuam in 35
tempore, vt labatur pes eorum: iuxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora.

*Iudicabit Dominus populum suũ, & 36
in seruis suis miserebitur: videbit quòd infirmata sit manus, & clausi quoque defecerunt, residuiq. consumpti sunt.

‖Iere.2.f.28 *Et dicet: ‖Vbi sunt dij eorũ, in qui- 37
bus habebant fiduciam?

*De quorũ victimis comedebant adi- 38
pes, & bibebant vinum libaminum: surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant. F

*‖Videte quòd ego sim solus, & non 39 ‖1.Reg 2.a.6 Tob.13.a.2 Sap.16.b.13
sit alius Deus præter me: ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo, ‖ & non est qui de manu mea ‖Iob 10.b.7
possit eruere.

*Leuabo ad cælum manum meam, & 40
dicam: Viuo ego in æternum.

*Si acuero vt fulgur gladium meum, 41
& arripuerit iudicium manus mea: reddam vltionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam.

*Inebriabo sagittas meas sanguine, & 42
gladius meus deuorabit carnes, de cruore occisorum, & de captiuitate, nudati inimicorum capitis.

*‖Laudate gentes populum eius, quia 43 ‖2.Mac.7.b.6
sanguinem seruorum suorum vlciscetur: & vindictam retribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui.

*Venit ergo Moyses, & locutus est 44
G omnia verba cãtici huius in auribus po-
45 puli, ipse & Iosue filius Nun. *Compleuitq. omnes sermones istos, loquens ad
46 vniuersum Israel. * & dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: vt mandetis ea filijs vestris custodire & facere, & implere vniuersa quæ scripta sunt legis huius:
47 *quia nõ incassum præcepta sunt vobis, sed vt singuli in eis viuerent: quæ faciẽtes longo perseueretis tempore in Terra, ad quam, Iordane transmisso, ingredimini possidendam. *Locutusq. est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens:
49 *Ascende in montem istum Abarim, id est, transituum, in montem Nebo, qui est in Terra Moab contra Iericho: & vide Terram Chanaan, quam ego tradam filijs Israel obtinendam, & morere in monte.
50 *Quem conscendens iungeris populis tuis, ‖sicut mortuus est Aaron frater tuus ‖Nu.27.c.13 & 20.d.26
in monte Hor, & appositus populis suis:
51 *‖quia prævaricati estis contra me in medio filiorum Israel ad Aquas contradictionis in Cades deserti Sin: & nõ sanctificastis me inter filios Israel. *Econtra videbis terram, & non ingrediéris in eam, quam ego dabo filijs Israel. ‖Num.20.a.4 & 27.c.14

CAP. XXXIII.

1 HÆc est benedictio, qua benedixit
A Moyses, homo Dei, filijs Israel ante mortem suam.

*Et

* Et ait: Dominus de Sinai venit, & 2
de Seir ortus est nobis: apparuit de mõte Pharan, & cum eo sanctorum millia. In dextera eius ignea lex.
* Dilexit populos, ‖ omnes sancti in 3
manu illius sunt: & qui appropinquant pedibus eius, accipiẽt de doctrina illius.
‖ Sup. 3. a. 2
* Legem præcepit nobis Moyses, he- 4
reditatem multitudinis Iacob.
* Erit apud rectissimum rex, congre- 5
gatis principibus populi cum tribubus Israel.
* Viuat Ruben, & non moriatur, & 6
sit paruus in numero.
* Hæc est Iudæ benedictio: Audi Do- 7
mine vocem Iudæ, & ad populum suũ B
introduc eum: manus eius pugnabunt pro eo, & adiutor illius contra aduersarios eius erit.
* Leui quoque ait: Perfectio tua, & 8
doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, & iudicasti ad Aquas contradictionis. * Qui dixit pa- 9
tri suo, & matri suæ: Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro vos: & nescierũt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt,
* iudicia tua ò Iacob, & legem tuam 10
ò Israel: ponent thymiama in furore tuo, & holocaustum super altare tuũ.
* Benedic Domine fortitudini eius, & 11
opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius: & qui oderunt eum, non consurgant.
* Et Beniamin ait: Amantissimus Do- 12
mini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.
* Ioseph quoque ait: De benedictione 13
Domini terra eius, de pomis cæli, & C
rore, atque abysso subiacente. * De po- 14
mis fructuum solis ac lunæ. * de vertice 15
antiquorum montium, de pomis collium æternorum: * & de frugibus terræ, 16
& de plenitudine eius. Benedictio illius,
‖ Exod. 3. a. 2
‖ qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, & super verticẽ nazaræi inter fratres suos. * Quasi primogeniti tau- 17
ri pulchritudo eius, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit Gentes vsque ad terminos terræ. hæ sunt multitudines Ephraim: & hæc millia Manasse.
* Et Zabulon, ait: Lætare Zabulon in 18
exitu tuo, & Issachar in tabernaculis
19 tuis. * Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas iustitiæ. Qui inundationem maris quasi lac sugent, & thesauros absconditos arenarum.
20 * Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requieuit, cepitq. brachiũ
21 & verticem. * Et vidit principatum suũ, quòd in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus populi, & fecit iustitias Domini, & iudicium suum cum Israel.
22 * Dan quoque ait: Dan catulus leonis,
D fluet largiter de Basan.
23 * Et Nephthali dixit: Nephthali abũdantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini: mare & meridiem possidebit.
24 * Aser quoque ait: Benedictus in filijs Aser, sit placens fratribus suis, &
25 tingat in oleo pedem suum. * Ferrũ & æs calceamentum eius. Sicut dies iuuẽ-
26 tutis tuæ, ita & senectus tua. * Non est Deus alius vt Deus rectissimi: ascensor cæli auxiliator tuus. Magnificentia eius
27 discurrunt nubes, * habitaculũ eius sursum, & subter brachia sempiterna: eijciet a facie tua inimicũ, dicetque: Cõterere.
28 * Habitabit Israel confidenter, & solus. Oculus Iacob in terra frumenti & vini, cæliq. caligabunt rore.
29 * Beatus es tu Israel: quis similis tui populo, qui saluaris in Domino? scutũ auxilij tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAP. XXXIIII.

1 A Scẽdit ‖ ergo Moyses de cãpestribus ‖ 2.Mac.2.a.4
A Moab super Montẽ Nebo, in verti- Sup. 3. d. 26
cem Phasga contra Iericho: ostenditq. ei Dominus omnem Terrã Galaad vsque
2 Dan, * & vniuersum Nephthali, terramq. Ephraim & Manasse, & omnem terrã Iu-
3 da vsque ad mare nouissimũ, * & australem partem, & latitudinẽ campi Iericho
4 ciuitatis palmarũ vsque Segor. * Dixitq. Domimus ad eum: ‖ Hæc est terra, pro ‖ Gen. 12.b.7
B qua iurauí Abraham, Isaac, & Iacob, di- & 15. d. 18
cens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam.
5 * Mortuusq. est ibi Moyses seruus Domini, in terra Moab, iubente Domino:

Digitized by Google

*& sepeliuit eum in valle Terræ Moab 6
contra Phogor: & non cognouit homo sepulchrum eius vsque in præsentē
diem. * Moyses centum & viginti an- 7
norum erat quando mortuus est: non
caligauit oculus eius, nec dentes illius
moti sunt. * Fleueruntq. eum filij Israel 8
in campestribus Moab triginta diebus: C
& completi sunt dies planctus lugentiū
Moysen. * Iosue vero filius Nun reple- 9
tus est Spiritu sapientiæ, quia Moyses
posuit super eum manus suas. Et obedie-
runt ei filij Israel, feceruntq. sicut præce-
10 pit Dominus Moysi. * Et nō surrexit vltra
propheta in Israel sicut Moyses, quē nos-
11 set Dominus facie ad faciem, * in omni-
D bus signis atque portentis, quæ misit per
eum, vt faceret in Terra Ægypti Pharaō-
ni, & omnibus seruis eius, vniuersæq.
12 terræ illius, * & cunctam manum robu-
stam, magnaq. mirabilia, quæ fecit Moy-
ses coram vniuerso Israel.

LIBER IOSVE,

HEBRAICE IEHOSVA.

CAPVT PRIMVM.

ET factū est post mor- 1
tem Moysi serui Do- A
mini, vt loqueretur
Dominus ad Iosue
filium Nun, minis-
trum Moysi, & di-
ceret ei: * Moyses 2
seruus meus mortuus est: surge, & transi
Iordanem istum tu & omnis populus te-
cum, in Terram, quam ego dabo filijs
Israel. * ‖ Omnem locum, quem calca- 3
‖ Deut. 11. c. 24
uerit vestigium pedis vestri, vobis tra-
dam, sicut locutus sum Moysi. * A de- 4
serto & Libano vsque ad fluuium
magnum Euphraten, omnis terra Hethæo-
rum vsque ad mare magnum contra so-
lis occasum erit terminus vester. * Nul- 5
lus poterit vobis resistere cunctis diebus
‖ Hebr. 13. a. 6 Iac. 3. b. 7
vitæ tuæ: ‖ sicut fui cum Moyse, ita ero
tecum: non dimittam, nec derelinquam
‖ Deut. 31. b. 6. f. 23 3. Reg. 2. a. 2
te. * ‖ Confortare, & esto robustus: tu 6
enim sorte diuides populo huic Terram, B
pro qua iuraui patribus suis, vt traderē
eam illis. * Confortare igitur, & esto ro- 7
busus valde: vt custodias, & facias om-
nem legem, quam præcepit tibi Moyses
seruus meus: ne declines ab ea ad dexte-
ram vel ad sinistram, vt intelligas cūcta
8 quæ agis. * Non recedat volumen legis
huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo
diebus ac noctibus, vt custodias & facias
omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diri-
9 ges viam tuam, & intelliges eam. * Ecce
C præcipio tibi, cōfortare, & esto robustus.
Noli metuere, & noli timere: quoniā
tecum est Dominus Deus tuus in omnibus
10 ad quæcumque perrexeris. * Præcepitq.
Iosue principibus populi, dicēs: Transite
per mediū castrorum, & imperate popu-
11 lo, ac dicite: * Præparate vobis cibaria:
quoniā post diem tertiū transibitis Ior-
danem, & intrabitis ad possidendā Ter-
ram, quam Dominus Deus vester datu-
12 rus est vobis. * Rubenitis quoque & Ga-
13 ditis, & dimidiæ tribui Manasse ait: * Me-
mentote sermonis, quem præcepit vobis
Moyses famulus Domini, dicens: Domi-
nus Deus vester dedit vobis requiem, &
14 omnem Terrā. * ‖ Vxores vestræ, & filij, ‖ Num. 32. d. 7
ac iumenta manebunt in Terra, quam
tradidit vobis Moyses trans Iordanē: vos
autem transite armati ante fratres ve-
stros, omnes fortes manu, & pugnate pro
15 eis, * donec det Dominus requiē fratri-
D bus vestris sicut & vobis dedit, & possi-
deant ipsi quoque Terrā, quam Dominus
Deus

Digitized by Google

Deus vester daturus est eis: & sic reuer-
temini in Terram possessionis vestræ, &
habitabitis in ea, quam vobis dedit Moy-
ses famulus Domini trans Iordanē con-
tra solis ortum. * Responderuntq. ad Io- 16
sue, atque dixerunt: Omnia, quæ præce-
pisti nobis, faciemus & quocumque mi-
seris, ibimus. * Sicut obediuimus in cun- 17
ctis Moysi, ita obediemus & tibi: tantū
sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit
cum Moyse. * Qui cōtradixerit ori tuo, 18
& non obedierit cunctis sermonibus,
quos præceperis ei, moriatur. tu tantum
confortare, & viriliter age.

CAP. II.

MIsit igitur Iosue filius Nun de Se- 1
tim duos viros exploratores in A
abscondito: & dixit eis: Ite, & conside-
rate Terrā, vrbemq. Iericho. ‖ Qui per- ‖ Iac. 2. d. 25
gentes ingressi sunt domum mulieris Hebr. 11 f. 31
meretricis, nomine Rahab, & quieuer-
unt apud eam. * Nunciatumq. est regi 2
Iericho, & dicentium: Ecce viri ingressi
sunt huc per noctē de filijs Israel, vt ex-
plorarent Terram. * Misitq. rex Iericho 3
ad Rahab dicens: Educ viros, qui vene-
runt ad te, & ingressi sunt domum tuā:
exploratores quippe sunt, & omnē Ter- ‖ Inf. 6. c. 17
ram considare venerunt. * ‖ Tollensq. 4
mulier viros, abscōdit, & ait: Fateor, ve-
nerunt ad me, sed nesciebā vnde essent:
* cumq. portaclauderetur in tenebris, & 5
illi pariter egrederentur, nescio quò abierūt:
persequimini cito, & cōprehendetis eos.
* Ipsa autem fecit ascendere viros in so- 6
larium domus suæ, operuitq. eos stipula
lini, quæ ibi erat. * Hi autem, qui missi 7
fuerant, secuti sunt eos per viam, quæ B
ducit ad vadum Iordanis: illisq. egressis
statim portaclausa est. * Necdum obdormi- 8
mierant latebāt, & ecce mulier ascē-
dit ad eos, & ait: * Noui quòd Dominus 9
tradiderit nobis Terrā: etenim irruit in
nos terror vester, & elānguerunt omnes
habitatores Terræ. * Audiuimus quòd 10
‖ Exo. 14. e. 21 ‖ siccauerit Dominus aquas Maris rubri
ad vestrum introitū, quando egressi estis
‖ Nu. 21. e. 24 ex Ægypto: ‖ & quæ feceritis duobus
Amorrhæorum regibus, qui erant trans
Iordanem: Sehon & Og, quos interfe-
cistis. * Et hæc audientes pertimuimus, 11
& elanguit cor nostrum, nec remansit
in nobis spiritus ad introitum vestrum:
Dominus enim Deus vester ipse est Deus
in cælo sursum, & in terra deorsum.
12 * ‖ Nunc ergo iurate mihi per Dominū, ‖ Inf. 6. d. 22
vt quomodo ego misericordiā feci vo-
biscum, ita & vos faciatis cum domo pa-
13 tris mei: detisq. mihi verum signū, * vt
C saluetis patrem meum & matrē, fratres
ac sorores meas, & omnia quæ illorum
sunt, & eruatis animas nostras a morte.
14 * Qui responderunt ei: Anima nostra sit
pro vobis in mortem, si tamen nō pro-
dideris nos. cumq. tradiderit nobis Do-
minus terram, faciemus in te misericor-
15 diam & veritatem. * Demisit ergo eos
per funem de fenestra: domus enim eius
16 hærebat muro. * Dixitq. ad eos: Ad mō-
tana conscendite, ne forte occurrant vo-
bis reuertentes: ibiq. latitate tribus die-
bus, donec redeant, & sic ibitis per viā
17 vestram. * Qui dixerunt ad eam: Innoxij
erimus a iuramento hoc, quo adiurasti
18 nos: * si ingredientibus nobis Terram, si-
gnum fuerit funiculus iste coccineus, &
ligaueris eum in fenestra, per quam de-
misisti nos: & patrem tuum ac matrem,
D fratresq. & omnem cognationem tuam
19 congregaueris in domum tuam. * Qui
ostium domus tuæ egressus fuerit, san-
guis ipsius erit in caput eius, & nos eri-
mus alieni. Cunctorum autem sanguis,
qui tecum in domo fuerint, redundabit
in caput nostrū, si eos aliquis tetigerit.
20 * Quòd si nos prodere volueris, & ser-
monem istum proferre in medium, eri-
mus mundi ab hoc iuramento, quo adiu-
21 rasti nos. * Et illa respondit: Sicut locu-
ti estis, ita fiat. dimittensq. eos vt per-
gerent, appendit funiculum coccineum
22 in fenestra. * Illi vero ambulantes perue-
nerunt ad montana, & manserunt ibi
tres dies, donec reuerterentur qui fue-
rant persecuti: quærentes enim per om-
23 nem viam, non repererunt eos. * Qui-
bus vrbem ingressis, reuersi sunt, & de-
scenderunt exploratores de monte: &
transmisso Iordane, venerunt ad Iosue
filium Nun, narrauerunteq. ei omnia
24 quæ acciderant sibi, * atque dixerunt:
Tradidit Dominus omnem terram hanc
in manus nostras, & timore prostrati
sunt cuncti habitatores eius.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

1 IGitur Iosue de nocte consurgens mo-
A uit castra: egredientesq. de Setim, ve-
nerunt ad Iordanem ipse, & omnes filij
Israel, & morati sunt ibi tres dies.* Qui-
2 bus euolutis, transierunt præcones per
castrorum medium, * & clamare cœpe-
3 runt: Quando videritis arcam fœderis
Domini Dei vestri, & sacerdotes stirpis
Leuiticæ portantes eam, vos quoque
consurgite, & sequimini præcedentes:
4 * sitq. inter vos & arcam spatium cubi-
torum duum millium: vt procul videre
possitis, & nosse per quam viam ingre-
diamini: quia prius non ambulastis per
B eam: & cauete ne appropinquetis ad ar-
5 cam. * Dixitq. Iosue ad populum: San-
ctificamini: cras enim faciet Dominus
inter vos mirabilia. * Et ait ad sacerdo-
6 tes: Tollite arcam fœderis, & præcedi-
te populum. Qui iussa complentes, tu-
lerunt, & ambulauerunt ante eos. * Di-
7 xitq. Dominus ad Iosue: Hodie inci-
piam exaltare te coram omni Israel: vt
sciant quòd sicut cum Moyse fui, ita &
8 tecum sim. * Tu autem præcipe sacer-
dotibus, qui portant arcam fœderis, &
dic eis: Cum ingressi fueritis partem a-
9 quæ Iordanis, state in ea. * Dixitq. Io-
sue ad filios Israel: Accedite huc, & au-
10 dite verbum Domini Dei vestri. * Et rur-
C sum: In hoc, inquit, scietis quòd Do-
minus Deus viuens in medio vestri est,
& disperdet in conspectu vestro Chana-
naeum & Hethæum, Heuæum & Phere-
zæum, Gergesæum quoque & Iebusæũ,
|| Act. 7. f. 45 Eccli. 24. c. 36 & Amorrhæum. * || Ecce, arca fœderis 11
Domini omnis terræ antecedet vos per
12 Iordanem. * Parate duodecim viros de
tribubus Israel, singulos per singulas tri-
13 bus. * Et cum posuerint vestigia pedum
suorum sacerdotes qui portant arcam
Domini Dei vniuersæ terræ in aquis Ior-
danis, aquæ, quæ inferiores sunt, de-
current atque deficient: quæ autem de-
super veniunt, in vna mole consistent.
14 * Igitur egressus est populus de taber-
naculis suis, vt transiret Iordanem: &
sacerdotes, qui portabant arcam fœde-
15 ris, pergebant ante eum. * Ingressisq. eis
Iordanem, & pedibus eorum in parte D
aquæ tinctis (Iordanis autem ripas aluei
suí tempore messis impleuerat) * stete-
16 runt aquæ descendentes in loco vno, &
ad instar montis intumescentes appare-
bant procul ab vrbe, quæ vocatur Adom
vsque ad locum Sarthan: quæ autem
inferiores erant, in Mare solitudinis
(quod nunc vocatur mortuum) descē-
derunt, vsquequo omnino deficerent.
17 * Populus autem incedebat contra Ieri-
cho: & sacerdotes, qui portabant arcam
fœderis Domini, stabant super siccam
humum in medio Iordanis accincti,
omnisq. populus per arentem alueum
transibat.

CAP. IIII.

1 QVibus transgressis, dixit Dominus
2 ad Iosue: * Elige duodecim viros
3 singulos per singulas tribus: * & præci-
A pe eis vt tollant de medio Iordanis al-
ueo, vbi steterunt pedes sacerdotum,
duodecim durissimos lapides, quos po-
netis in loco castrorum, vbi fixeritis
4 hac nocte tentoria. * Vocauitq. Iosue
duodecim viros, quos elegerat de filijs
5 Israel, singulos de singulis tribubus, * &
ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei
vestri ad Iordanis medium, & portate
inde singuli singulos lapides in humeris
vestris, iuxta numerum filiorum Israel,
6 * vt sit signum inter vos: & quando in-
terrogauerint vos filij vestri cras, dicē-
7 tes: Quid sibi volunt isti lapides? * re-
spondebitis eis: Defecerunt aquæ Iorda-
B nis ante arcam fœderis Domini, cum
transiret eum: idcirco positi sunt lapi-
des isti in monumentum filiorum Israel
8 vsque in æternum. * Fecerunt ergo filij
Israel sicut præcepit eis Iosue, portan-
tes de medio Iordanis aluei duodecim
lapides, vt Dominus eis imperarat, iu-
xta numerum filiorum Israel, vsque ad
locum, in quo castrametati sunt, ibiq.
9 posuerunt eos. * Alios quoque duode-
cim lapides posuit Iosue in medio Ior-
danis alueo, vbi steterunt sacerdotes,
qui portabant arcam fœderis: & sunt
10 ibi vsque in præsentem diem. * Sacer-
dotes autem, qui portabant arcam, sta-
bant in Iordanis medio, donec omnia
complerentur, quæ Iosue loquere-
tur ad populum, præceperat Dominus,
11 & dixerat ei Moyses. Festinauitq. popu-
lus, & transijt. * Cumq. transiissent omnes,

nes, transiuit & arca Domini, sacerdo- C
tesq. p ergebant ante populum. * Filij 12
quoque Ruben, & Gad, & dimidia tri-
bus Manasse, armati præcedebant filios
Israel, ‖ sicut eis præceperat Moyses: * & 13
quadraginta pugnatorum millia per tur-
mas, & cuneos, incedebant per plana
atque campestria vrbis Iericho. * In die 14
illo magnificauit Dominus Iosue coram
omni Israel, vt timerent eum, sicut ti-
muerant Moysen, dum aduiueret. * Di- 15
xitq. ad eum: * Præcipe sacerdotibus, 16
qui portant arcam fœderis, vt ascendat
de Iordane. * Qui præcepit eis, dicens: 17
Ascendite de Iordane. * Cumq. ascen- 18
dissent portantes arcam fœderis Domi-
ni, & siccam humum calcare cœpissent,
reuersæ sunt aquæ in alueum suum, & D
fluebant sicut ante consueuerant. * Po- 19
pulus autem ascendit de Iordane, deci-
mo die mensis primi, & castrametati
sunt in Galgalis contra Orientalem pla-
gam vrbis Iericho. * Duodecim quoque 20
lapides, quos de Iordanis alueo sump-
serunt, posuit Iosue in Galgalis, * & 21
dixit ad filios Israel: Quando interroga-
uerint filij vestri cras patres suos, & di-
xerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?
* docebitis eos, atque dicetis: Per aren- 22
tem alueum transiuit Israel Iordanem
istum, * siccante Domino Deo vestro 23
aquas eius in conspectu vestro, donec
transiretis: * ‖ sicut fecerat prius in ma- 24
ri rubro, quod siccauit donec transire-
mus: * vt discant omnes terrarum popu- 25
li fortissimam Domini manum, vt &
vos timeatis Dominum Deum vestrum
omni tempore.

‖ Nu. 32. e. 28

‖ Exo. 14. e. 21

CAP. V.

POstquam ergo audierunt omnes re- 1
ges Amorrhæorum, qui habitabant A
trans Iordanem ad Occidentalem pla-
gam, & cuncti reges Chanaan, qui pro-
pinqua possidebant magni maris loca,
quòd siccasset Dominus fluenta Iorda-
nis coram filijs Israel donec transirent,
dissolutũ est cor eorum, & non reman-
sit in eis spiritus, timentium introitum
filiorum Israel. * Eo tempore ait Do- 2
minus ad Iosue: Fac tibi cultros lapi-
deos, & circumcide secũdò filios Israel.
* Fecit quod iusserat Dominus, & cir- 3
cumcidit filios Israel in colle præputio-
4 rum. * Hæc autem causa est secũdæ cir-
B cumcisionis: Omnis populus, qui egres-
sus est de Ægypto generis masculini,
vniuersi bellatores viri, mortui sunt in
deserto per longissimos viæ circuitus,
5 * qui omnes circumcisi erant. Populus
6 autem qui natus est in deserto, * per
quadraginta annos itineris latissimæ so-
litudinis incircumcisus fuit: donec con-
sumerentur qui non audierant vocem
Domini, & quibus ante iurauerat vt
non ostenderet eis terram lacte & mel-
7 le manantem. * Horum filij in locum
C successerunt patrum, & circumcisi sunt
a Iosue: quia sicut nati fuerant, in præ-
putio erant, nec eos in via aliquis cir-
8 cumciderat. * Postquam autem omnes
circumcisi sunt, manserunt in eodem
9 castrorum loco, donec sanarẽtur. * Di-
xitq. Dominus ad Iosue: Hodie abstuli
opprobriũ Ægypti a vobis. Vocatumq.
est nomen loci illius Galgala, vsque in
10 præsentem diem. * Manseruntq. filij Is-
rael in Galgalis, & fecerunt Phase,
quartadecima die mensis ad vesperum
11 in campestribus Iericho: * & comederũt
D de frugibus Terræ die altero, azymos
12 panes, & polentam eiusdem anni. * De-
fecitq. manna postquam comederunt de
frugibus Terræ, nec vsi sunt vltra cibo
illo filij Israel, sed comederunt de fru-
gibus præsentis anni Terræ Chanaan.
13 * Cum autem esset Iosue in agro vrbis
Iericho, leuauit oculos, & vidit virum
stantem contra se, euaginatum tenentẽ
gladium, perrexitq. ad eum, & ait:
14 Noster es, an aduersariorum? * Qui re-
spondit: Nequaquam: sed sum princeps
15 exercitus Domini, & nunc venio. * Ce-
cidit Iosue pronus in terram. Et ado-
rans ait: Quid Dominus meus loquitur
16 ad seruum suum? * ‖ Solue, inquit, cal- ‖ Exod. 3. b. 5
ceamentum tuum de pedibus tuis: locus Act. 7. d. 33
enim, in quo stas, sanctus est. Fecitq.
Iosue vt sibi fuerat imperatum.

CAP. VI.

1 IEricho autem clausa erat atque muni-
A ta, timore filiorum Israel, & nullus
2 egredi audebat aut ingredi. * Dixitq.
Dominus ad Iosue: Ecce dedi in manu
tua Iericho, & regem eius, omnesq.
fortes

sortes viros. * Circuite vrbem cuncti 3
bellatores semel per diem: sic facietis
sex diebus.* Septimo autem die sacerdo- 4
tes tollant septem buccinas, quarum vsus
est in iubileo, & præcedant arcam fœde-
ris: septiesq. circuibitis ciuitatem, & sa-
cerdotes clangent buccinis. * Cumq. in- 5
sonuerit vox tubæ longior atque conci-
sior, & in auribus vestris increpuerit,
conclamabit omnis populus vociferatione
maxima, & muri funditus corrtēt
ciuitatis, ingredienturq. singuli per lo-
cum contra quem steterint. * Vocauit er- 6
go Iosue filius Nun sacerdotes, & dixit
ad eos: Tollite arcam fœderis: & septē
alij sacerdotes tollant septem iubileorū
buccinas, & incedant ante arcam Do-
mini. * Ad populum quoque ait: Ite, 7
& circuite ciuitatem, armati, præcedē-
tes arcam Domini. * Cumq. Iosue verba 8
finiflet, & septem sacerdotes septem buc- B
cinis clangerent ante arcam fœderis
Domini, * omnisq. præcederet armatus 9
exercitus, reliquum vulgus arcam seque-
batur, ac buccinis omnia concrepabāt.
* Præceperat autem Iosue populo, di- 10
cens: Non clamabitis, nec audietur vox
vestra, neque vllus sermo ex ore vestro
egredietur: donec veniat dies in quo
dicam vobis: Clamate, & vociferami-
ni. * Circuiuit ergo arca Domini ciui- 11
tatem semel per diem, & reuersa in ca-
stra, mansit ibi. * Igitur Iosue de no- 12
cte consurgente, tulerunt sacerdotes ar-
cam Domini, * & septem ex eis septem 13
buccinas, quarum in iubileo vsus est:
præcedebantq. arcam Domini ambulā-
tes atque clangentes: & armatus popu-
lus ibat ante eos, vulgus autem reli-
quum sequebatur arcam, & buccinis
personabat. * Circuieruntq. ciuitatem 14
secundo die semel, & reuersi sunt in ca-
stra. Sic fecerunt sex diebus. * Die au- 15
tem septimo, diluculo consurgentes, C
circuierunt vrbem, sicut dispositum
erat, septies. * Cumq. septimo circuitu 16
clangerēt buccinis sacerdotes, dixit Io-
sue ad omnē Israel: Vociferamini: tra-
didit enim vobis Dominus ciuitatem:
* sitq. ciuitas hæc anathema: & omnia 17
quæ in ea sunt, Domino. sola Rahab
meretrix viuat cum vniuersis, qui cum
ea in domo sunt: ‖ abscondit enim nun- ‖ Sup. 2. b. 7
cios quos direximus. * Vos autem ca- 18 Heb. 11. f. 31
uete ne de his, quæ præcepta sunt, quip-
piam contingatis, & sitis præuaricationis rei, & omnia castra Israel sub pec-
19 cato sint atque turbētur. * Quidquid au-
tem auri & argenti fuerit, & vasorum
æneorum ac ferri, Domino consecre-
20 tur, repositum in thesauris eius. * ‖ Igi- ‖ Heb. 11. f. 30
tur omni populo vociferante, & clan-
gentibus tubis, postquam in aures mul-
titudinis vox sonitusq. increpuit, muri
illico corruerunt: & ascendit vnusquis-
que per locum, qui contra se erat: ‖ ce- ‖ 2. Mach. 12.
21 peruntq. ciuitatem, * & interfecerunt c. 15
omnia quæ erant in ea, a viro vsque
ad mulierem, ab infante vsque ad senē.
Boues quoque & oues & asinos in ore
22 gladij percusserunt. * Duobus autem
D viris, ‖ qui exploratores missi fuerant, ‖ Sup. 2. b. 7
dixit Iosue: Ingredimini domum mu-
lieris meretricis, & producite eam, &
omnia quæ illius sunt, sicut illi iuramē-
23 to firmastis. * ‖ Ingressiq. iuuenes, edu- ‖ Heb. 11. f. 31
xerunt Rahab, & parentes eius, fratres
quoque, & cunctam supellectilem ac
cognationem illius, & extra castra Is-
24 rael manere fecerunt. * ‖ Vrbem autem, ‖ Inf. 8. a. 2
& omnia, quæ erant in ea, succende-
runt; absque auro & argento, & vasis
æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domi-
25 ni consecrarunt. * Rahab vero meretri-
cem, & domum patris eius, & omnia
quæ habebat, fecit Iosue viuere, & ha-
bitauerūt in medio Israel vsque in præ-
sentem diem: eo quòd absconderit nū-
cios, quos miserat vt explorarent Ieri-
cho. In tēpore illo, imprecatus est Io-
26 sue, dicens: * ‖ Maledictus vir coram ‖ 3. Reg. 16. g.
Domino, qui suscitauerit & ædificaue- 34
rit ciuitatem Iericho. In primogenito
suo fundamenta illius iaciat, & in no-
uissimo liberorum ponat portas eius.
27 * Fuit ergo Dominus cum Iosue, &
nomen eius vulgatum est in omni terra.

CAP. VII.

1 FIlij ‖ autem Israel præuaricati sunt ‖ Inf. 22. d. 16
A mandatum, & vsurpauerunt de ana-
themate. ‖ Nam Achan filius Charmi, ‖ 1. Par. 2. a. 7
filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda, tulit
aliquid de anathemate: iratusq. est Do-
2 minus contra filios Israel. * Cumq. mit-
teret Iosue de Iericho viros contra Hai,
quæ est iuxta Bethauen, ad Orientalem
plagam

Digitized by Google

VII. *Filij autem Israel prævaricati sunt mandatum. et usurpaverunt de anathemate. Nam filios Israel. Dixit Iosue, Quia turbasti nos, exturbet te Dns in die hac. Lapidav*

Digitized by Google

Achan filius Charmi etc. tulit aliquid de anathemate: iratusq; est Dominus contra
os cum omnis Israel: et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. Iosue 7. cap.

Digitized by Google

Digitized by Google

plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite, & explorate Terram. Qui præcepta complentes exploraucrunt Hai. * Et reuersi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria millia virorum pergant, & deleant ciuitatem: quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos? * Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui statim terga vertentes, * percussi sunt a viris vrbis Hai, & corruerunt ex eis triginta sex homines: persecutiq. sunt eos aduersarij de porta vsque ad Sabarim, & ceciderunt per prona fugientes: pertimuitq. cor populi, & instar aquæ liquefactum est. * Iosue vero scidit vestimenta sua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini vsque ad vesperam, tam ipse quàm omnes seres Israel: miseruntq. puluerem super capita sua, * & dixit Iosue: Heu Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluuium, vt traderes nos in manus Amorrhæi, & perderes? vtinam vt cœpimus, mansissemus trans Iordanem. * Mi Domine Deus quid dicam, videns Israelem hostibus suis terga vertentem? * Audient Chananæi, & omnes habitatores Terræ, & pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra: & quid facies magno nomini tuo? * Dixitq. Dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? * Peccauit Israel, & præuaricatus est pactum meum: tuleruntq. de anathemate, & furati sunt atque mentiti, & abscōderunt inter vasa sua. * Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosq. fugiet: quia pollutus est anathemate. non ero vltra vobiscum, donec conteratis eum, qui huius sceleris reus est. * Surge, sanctifica populum, & dic eis: ‖ Sanctificamini in crastinum: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Anathema in medio tui est Israel: non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. * Accedetisq. mane singuli per tribus vestras: & quamcumque tribum sors inuenerit, accedet per cognationes suas, & cognatio per domos, domusq. per viros. * Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua: quoniam præuaricatus est pactum Domini, & fecit nefas in Israel. * Surgens itaque Iosue mane, applicuit Israel per tribus suas, & inuenta est tribus Iuda. * Quæ cum iuxta familias suas esset oblata, inuenta est familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi: * cuius domum in singulos diuidens viros, inuenit Achan filium Charmi, filij Zabdi: filij Zare de tribu Iuda. * Et ait Iosue ad Achā: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. * Responditq. Achan Iosue, & dixit ei: Vere ego peccaui Domino Deo Israel, & sic & sic feci. * vidi enim inter spolia pallium coccineū valde bonum, & ducentos siclos argenti, regulamq. auream quinquaginta siclorum: & concupiscens abstuli, & abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumq. fossa humo operui. * Misit ergo Iosue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abscondita in eodem loco, & argentum simul. * Auferentesq. de tentorio tulerunt ea ad Iosue, & ad omnes filios Israel, proieceruntq. ante Dominū. * ‖ Tollens itaque Iosue Achan filium Zare, argentūq. & pallium, & auream regulā, filios quoque & filias eius, boues & asinos, & oues, ipsumq. tabernaculum, & cunctam supellectilem: (& omnis Israel cum eo) duxerunt eos ad Vallem Achor: * vbi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitq. eum omnis Israel: & cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. * Congregaueruntq. super eum aceruum magnum lapidum, qui permanet vsque in præsentem diem. Et auersus est furor Domini ab eis. Vocatumq. est nomen loci illius, Vallis Achor, vsque hodie.

‖ Sup. 3. b. 5 Leui. 20. b. 8 Num. 11. b. 18 3. Reg. 16 b. 5

‖ 2. Reg. 18. d. 17

CAP. VIII.

1 A DIxit autem Dominus ad Iosue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & consurgens ascende in oppidum Hai. ecce tradidi in manu tua regem eius, & populum, vrbemq. & terram. 2 * Faciesq. vrbi Hai, & regi eius, ‖ sicut fecisti Iericho, & regi illius: prædam vero, & omnia animantia diripietis vobis: pone insidias vrbi post eam. * 3 Surrexitq. Iosue, & omnis exercitus bellatorum cum eo, vt ascenderent in Hai: & electa

‖ Sup. 6. d. 24

Digitized by Google

& electa triginta millia virorum fortiũ
misit nocte, * præcepitq. eis, dicens: Po- 4
nite insidias post ciuitatem: nec longius
recedatis: & eritis omnes parati. * ego 5
autem, & reliqua multitudo, quæ mecũ B
est, accedemus ex aduerso contra vrbẽ.
Cumq. exierint contra nos, sicut ante
fecimus, fugiemus, & terga vertemus:
* donec persequentes ab vrbe longius 6
protrahantur: putabunt enim nos fuge-
re sicut prius. * Nobis ergo fugientibus, 7
& illis persequentibus, consurgetis de
insidijs, & vastabitis ciuitatem: tradetq.
eam Dominus Deus vester in manus ve-
stras. * Cumq. ceperitis, succendite eã, 8
& sic omnia facietis, vt iussi. * Dimisitq. 9
eos, & perrexerunt ad locum insidiarũ,
sederuntq. inter Bethel, & Hai, ad Oc-
cidentalem plagam vrbis Hai: Iosue
autem nocte illa in medio mansit popu-
li, * surgensq. diluculo recensuit socios, 10
& ascendit cum senioribus in fronte
exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.
* Cumq. venissent, & ascendissent ex ad- 11
uerso ciuitatis, steterunt ad Septentrio- C
nalem vrbis plagam, inter quam & eos
erat vallis media. * Quinque autẽ mil- 12
lia viros elegerat, & posuerat in insidijs
inter Bethel & Hai ex occidentali parte
eiusdem ciuitatis: * omnis vero reliquus 13
exercitus ad aquilonem aciem dirigebat,
ita vt nouissimi illius multitudinis Oc-
cidentalem plagam vrbis attingerent.
Abijt ergo Iosue nocte illa, & stetit in
vallis medio. * Quod cum vidisset rex 14
Hai, festinauit mane, & egressus est cũ
omni exercitu ciuitatis, direxitq. aciem
contra desertum, ignorans quòd post
tergum laterent insidiæ. * Iosue vero, & 15
omnis Israel cesserunt loco, simulantes
metum, & fugientes per solitudinis
viam. * At illi vociferantes pariter, & 16
se mutuo cohortãtes, persecuti sunt eos.
Cumq. recessissent a ciuitate, * & ne vnus 17
quidem in vrbe Hai & Bethel remansis- D
set qui non persequeretur Israel (sicut
eruperant aperta oppida relinquentes,)
* dixit Dominus ad Iosue: Leua clypeũ, 18
qui in manu tua est, contra vrbem Hai,
quoniam tibi tradam eam. * Cumq. ele- 19
uasset clypeum ex aduerso ciuitatis, in-
sidiæ, quæ latebant, surrexerunt confe-
stim: & pergentes ad ciuitatem, cepe-
runt, & succenderunt eam. * Viri autem 20
ciuitatis, qui persequebantur Iosue, re-
spicientes & videntes fumum vrbis ad
cælum vsque conscendere, non potue-
runt vltra huc illucq. diffugere: præser-
tim cum hi, qui simulauerant fugam,
E & tendebant ad solitudinem, contra
21 persequentes fortissime restitissent. * Vi-
densq. Iosue & omnis Israel quòd capta
esset ciuitas, & fumus vrbis ascenderet,
22 reuersus percussit viros Hai. * Siquidem
& illi qui ceperant & succenderant ci-
uitatem, egressi ex vrbe contra suos,
medios hostium ferire coeperunt. Cum
ergo ex vtraque parte aduersarij cæderẽ-
tur, ita vt nullus de tanta multitudine
23 saluaretur, * regem quoque vrbis Hai
apprehenderunt viuentem, & obtulerũt
24 Iosue. * Igitur omnibus interfectis, qui
Israelem ad deserta tendentem fuerant
persecuti, & in eodem loco gladio cor-
ruentibus, reuersi filij Israel percussorũt
25 ciuitatem. * Erant autem qui in eodem
die conciderant a viro vsque ad mulie-
rem, duodecim millia hominum, omnes
26 vrbis Hai. * Iosue vero nõ contraxit ma-
num, quam in sublime porrexerat, te-
nens clypeum donec interficerẽtur om-
27 nes habitatores Hai. * Iumenta autem
F & prædam ciuitatis diuiserunt sibi filij
Israel, sicut præceperat Dominus Iosue.
28 * Qui succendit vrbem, & fecit eam tu-
29 mulum sempiternum: * regem quoque
eius suspendit in patibulo vsque ad ve-
speram & solis occasum. Præcepitque
Iosue, & deposuerunt cadauer eius de
cruce: proieceruntq. in ipso introitu ci-
uitatis, cõgesto super eum magno acer-
uo lapidum, qui permanet vsque in præ-
30 sentem diem. * Tunc ædificauit Iosue
altare Domino Deo Israel in monte He-
31 bal: * ‖ sicut præceperat Moyses famulus ‖ Exod. 20. d. 25 Deut. 27. a. 4
Domini filijs Israel, & scriptum est in
volumine legis Moysi: Altare vero de la-
pidibus impolitis, quos ferrum non te-
tigit: & obtulit super eo holocausta
Domino, immolauitq. pacificas victi-
32 mas. * Et scripsit super lapides Deute-
G ronomium legis Moysi, quod ille diges-
33 serat coram filijs Israel. * Omnis autem
populus, & maiores natu, ducesq. ac
iudices stabant ex vtraque parte arcæ,
in conspectu sacerdotum qui portabant
arcam fœderis Domini, vt aduena ita
& indigena. Media pars eorum iuxta

montem

Digitized by Google

montem Garizim, & media iuxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel. * Post hæc legit 34
omnia verba benedictionis & maledictionis, & cuncta quæ scripta erant in legis volumine. * Nihil ex his, quæ 35
Moyses iusserat, reliquit intactum, sed vniuersa replicauit coram omni multitudine Israel, mulieribus ac paruulis & aduenis, qui inter eos morabantur.

CAP. IX.

QVibus auditis, cuncti reges trans 1
Iordanem, qui versabantur in A
montanis & campestribus, in maritimis ac littore magni maris, hi quoque qui habitabant iuxta Libanum, Hethæus & Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, & Heuæus, & Iebusæus * congregati sunt pariter, vt pugnarent contra 2
Iosue & Israel vno animo, eademq. sententia. * At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Iosue, Iericho & Hai: * & callide cogitantes tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, & vtres vinarios scissos atque consutos, * calceamentaq. per- 5
antiqua quæ ad indicium vetustatis pittacijs consuta erant, induti veteribus vestimentis: panes quoque, quos portabãt ob viaticum, duri erant, & in frusta comminuti: * perrexeruntq. ad Iosue, 6
qui tunc morabatur in castris Galgalæ, & dixerunt ei, atque simul omni Israeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes. Responderuntq. viri Israel ad eos, atque dixerunt: * Ne forte in terra, quæ nobis sorte de- 7
betur, habitetis, & non possimus fœdus B
inire vobiscum. * At illi ad Iosue, Seruí, inquiunt, tui sumus. Quibus Iosue 8
ait: Qui nam estis vos? & vnde venistis? * Responderunt: De terra longinqua 9
valde venerunt serui tui in nomine Domini Dei tui. Audiuimus enim famam potentiæ eius, cuncta quæ fecit in Ægypto, * ‖ & duobus regibus Amorrhæorũ 10
‖ Num. 21. c. 33 qui fuerunt trans Iordanem, Sehon regi Hesebon, & Og regi Basan, qui erat in Astaroth: * dixeruntq. nobis seniores, & 11
omnes habitatores Terræ nostræ: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viã, & occurrite eis, & dicite: Serui vestri
12 sumus, fœdus inite nobiscum. * En, panes quando egressi sumus de domibus nostris, vt veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nũc sicci facti sunt, & vetu-
13 state nimia cõminuti. * vtres vini nouos impleuimus, nunc rupti sunt & soluti. vestes & calceamenta quibus induimur, & quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita sunt, & pene
14 consumpta. * Susceperunt igitur de ci- C
barijs eorum, & os Domini non inter-
15 rogauerunt. * ‖ Fecitq. Iosue cum eis pa- ‖ 2. Reg. 21. a. 2
cem, & inito fœdere pollicitus est quòd non occiderentur: principes quoque
16 multitudinis iurauerunt eis. * Post dies autem tres initi fœderis, audierunt quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri
17 essent. * Moueruntq. castra filij Israel, & venerunt in ciuitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula sunt, Gabaon, & Caphira, & Beroth, & Cariathiarim.
18 * Et non percusserunt eos, eo quòd iurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israel. Murmurauit itaque omne vulgus contra principes.
19 * Qui responderunt eis: Iurauimus illis in nomine Domini Dei Israel, & idcir-
20 co non possumus eos contingere. * Sed hoc faciemus eis: Reseruentur quidem vt viuant, ne contra nos ira Domini cõ-
21 citetur, si peierauerimus: * sed sic viuãt, D
vt in vsus vniuersæ multitudinis ligna cædant, aquasq. comportent. Quibus
22 hæc loquentibus: * vocauit Gabaonitas Iosue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis, vt diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio no-
23 stri sitis? * Itaque sub maledictione eritis, & non deficiet de stirpe vestra ligna cædens, aquasq. comportans in domum
24 Dei mei. * Qui responderunt: Nunciatum est nobis seruis tuis, quòd promisisset Dominus Deus tuus Moysi seruo suo vt traderet vobis omnem Terram, & disperderet cunctos habitatores eius: Timuimus igitur valde, & prouidimus animabus nostris, vestro terrore com-
25 pulsi, & hoc consilium iniuimus. * Nũc autem in manu tua sumus: quod tibi bo-
26 num & rectum videtur, fac nobis. * Fecit ergo Iosue vt dixerat, & liberauit eos de manu filiorum Israel, vt non occide-
27 rentur. * Decreuitq. in illo die eos esse

in

Digitized by Google

in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes, vsque in præsens tempus, in loco, quem Dominus elegisset.

CAP. X.

QVæ cum audisset Adonisedec rex 1
Ierusalem, quòd scilicet cepisset A
Iosue Hai, & subuertisset eam
(sicut enim fecerat Iericho & regi eius, sic fecit Hai, & regi illius) & quòd trãsfugissent Gabaonitæ ad Israel, & essent
foederati eorum, * timuit valde. Vrbs 2
enim magna erat Gabaon, & vna ciuitatum regalium, & maior oppido Hai, omnesq. bellatores eius fortissimi. * Misit ergo Adonisedec rex Ierusalẽ ad Ohã 3
regem Hebron, & ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon, dicens: * Ad 4
me ascendite, & ferte præsidium, vt expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iosue, & ad filios Israel. * Congregati igitur ascenderunt quinque 5
reges Amorrhæorum: rex Ierusalem, rex Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus suis, &
castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam. * Habitatores autem Ga- 6
baon vrbis obsessæ miserunt ad Iosue, B
qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruorum tuorum: ascende cito, & libera nos, ferq. præsidium: conuenerunt enim aduersum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis. * Ascenditq. Iosue 7
de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi. * Dixitq. 8
Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: in
manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit. * Irruit itaque 9
Iosue super eos repẽte, tota nocte ascendẽs de Galgalis: * Et conturbauit eos Do- 10
minus a facie Israel: cõtriuitq. plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Beth horon, & percussit vsque Azeca & Maceda. * Cumq. fuge- 11
rent filios Israel, & C
essent in descensu Beth horon, Dominus misit super eos lapides magnos de cælo vsque ad Azeca: & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percusse-

12 rant filij Israel. * Tunc locutus est Iosue Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israel, dixitq. coram eis: Sol contra Gabaon ne
mouearis, & Luna contra vallem Aialon.
13 * Steteruntq. ‖ Sol & Luna, donec vlci- ‖ Isai. 28. f. 21
sceretur se gens de inimicis suis. Nonne Eccli. 46. a. 5
scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei.
14 * Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis,
15 & pugnante pro Israel. * Reuersusq. est Iosue cum omni Israel in castra Galga-
16 læ. * Fugerant enim quinque reges, & se absconderant in spelunca vrbis Ma-
17 ceda. * Nunciatumq. est Iosue quòd inuenti essent quinque reges latentes in
18 spelunca vrbis Maceda. * Qui præcepit D
socijs, & ait: Voluite saxa ingentia ad os speluncæ, & ponite viros industrios,
19 qui clausos custodiant: * vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, & extremos quosque fugientium cædite: nec dimittatis eos vrbium suarum intrare præsidia, quos tradidit Dominus Deus
20 in manus vestras. * Cæsis ergo aduersarijs plaga magna, & vsque ad internecionem pene consumptis, hi, qui Israel effugere potuerunt, ingressi sunt ci-
21 uitates munitas. * Reuersusq. est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, vbi tunc erant castra, sani & integro numero: nullusq. contra filios Israel mutire au-
22 sus est. * Præcepitq. Iosue, dicens: Aperite os speluncæ, & producite ad me
23 quinque reges, qui in ea latitant. * Feceruntq. ministri vt sibi fuerat imperatum: & eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regem Ierusalem, regẽ Hebron, regem Ierimoth, regem La-
24 chis, regem Eglon. * Cumq. educti es- E
sent ad eum, vocauit omnes viros Israel, & ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, & ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent, &
subiectorum colla pedibus
25 calcarent, * rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paueatis, confortamini & estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, aduersum quos
26 dimicatis. * Percussitq. Iosue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites: fueruntq. suspensi vsque ad vesperum.

Digitized by Google

Deu.21.d.23 sperum. * ‖ Cumq. occuberet sol, præ- 27
cepit socijs vt deponerent eos de pati-
bulis. Qui depositos proiecerunt in
speluncam, in qua latuerant, & posue-
runt super os eius saxa ingentia, quæ
permanent vsque in præsens. * Eodem 28
quoque die Macedam cepit Iosue, &
percussit eam in ore gladij, regemq. il-
lius interfecit, & omnes habitatores
eius, non dimisit in ea saltem paruas re-
liquias. Fecitq. regi Maceda, sicut fece- F
rat regi Iericho. * Transiuit autem cum 29
omni Israel de Maceda in Lebna, & pu-
gnabat contra eam: * quam tradidit Do 30
minus cum rege suo in manus Israel: per-
cusseruntq. vrbem in ore gladij, & om-
nes habitatores eius. non dimiserunt in
ea vllas reliquias. Fecerũtq. regi Lebna,
‖ Sup. c.8.2 ‖ sicut fecerant regi Iericho. * De Lebna 31
transiuit in Lachis cum omni Israel: &
exercitu per gyrum dispositio oppugna-
bat eam. * Traditq. Dominus Lachis 32
in manus Israel, & cepit eam die altero,
atque percussit in ore gladij, omnemq.
animam, quæ fuerat in ea, sicut fecerat
Lebna. * Eo tempore ascendit Horam 33
rex Gazer, vt auxiliaretur Lachis: quem
percussit Iosue cum omni populo eius
vsque ad internecionem. * Transiuitq. de 34
Lachis in Eglon, & circumdedit, * atque 35
expugnauit eam eadem die: percussitq.
in ore gladij omnes animas, quæ erant
in ea iuxta omnia quæ fecerat Lachis.
* Ascendit quoque cum omni Israel de 36
Eglon in Hebron, & pugnauit contra
eam: * cepit eam, & percussit in ore gla- 37
dij, regẽ quoque eius, & omnia oppida G
regionis illius, vniuersasq. animas, quæ
in ea fuerant commoratæ: non reliquit
in ea vllas reliquias: sicut fecerat Eglon,
sic fecit & Hebron, cuncta quæ in ea re-
perit consumens gladio. * Inde reuersus 38
in Dabot, * cepit eam atque vastauit: re- 39
gem quoque eius atque omnia per cir-
cuitum oppida percussit in ore gladij:
non dimisit in ea vllas reliquias: sicut
fecerat Hebron & Lebna & regibus ea-
rum, sic fecit Dabir & regi illius.
* Percussit itaque Iosue omnem Terram 40
montanam & meridianam atque cam-
pestrem, & Asedoth cum regibus suis:
non dimisit in ea vllas reliquias, sed
omne quod spirare poterat interfecit,
sicut præceperat ei Dominus Deus Is-
41 rael, * a Cadesbarne vsque Gazam.
Omnem Terram Gozen vsque Gabaon,
42 * vniuersosq. reges, & regiones eorum
vno impetu cepit atque vastauit: Do-
minus enim Deus Israel pugnauit pro
43 eo. * reuersusq. est cum omni Israel ad
locum castrorum in Galgala.

CAP. XI.

1 QVæ cum audisset Iabin rex Asor,
A misit ad Iobab regem Madon, &
ad regem Semeron, atque ad regem
2 Acsaph: * ad reges quoque Aquilonis,
qui habitabant in montanis & in pla-
nitie contra meridiem Ceneroth, in
campestribus quoque & in regionibus
3 Dor iuxta mare: * Chananæum quo-
que ab Oriente & Occidente, &
Amorrhæum atque Hethæum ac Phere-
zæum & Iebusæum in montanis: He-
uæum quoque qui habitabat ad radices
4 Hermon in Terra Maspha. * Egressiq.
sunt omnes cum turmis suis, populus
multus nimis sicut arena, quæ est in lit-
B tore maris, equi quoque & currus im-
5 mensæ multitudinis. * Conueneruntq.
omnes reges isti in vnum ad Aquas Me-
6 rom, vt pugnarent contra Israel. * Di-
xitq Dominus ad Iosue: Ne timeas eos:
cras enim hac eadem hora ego tradam
omnes istos vulnerandos in cõspectu Is-
rael: equos eorum subneruabis, & cur-
7 rus igne combures. * Venitq. Iosue, &
omnis exercitus cũ eo aduersus illos ad
Aquas Merom subito, & irruerunt super
8 eos, * tradiditq. illos Dominus in manus
Israel. Qui percusserunt eos, & persecu-
ti sunt vsque ad Sidonem magnam, &
Aquas Maserephoth campumq. Masphe,
qui est ad Orientalem illius partem. Ita
percussit omnes, vt nullas dimitteret ex
9 eis reliquias: * fecitq. sicut præceperat
ei Dominus, equos eorum subneruauit,
10 currusq. combussit igni. * Reuersusq.
statim cepit Asor: & regem eius percus-
sit gladio. Asor enim antiquitus inter
omnia regna hæc principatum tenebat.
11 * Percussitq. omnes animas, quæ ibidẽ
morabantur: non dimisit in ea vllas re-
liquias, sed vsque ad internecionem
C vniuersa vastauit, ipsamq. vrbem pere-
12 mit incendio. * Et omnes per circuitum
ciuitates, regesq. earum cepit, percussit

Digitized by Google

Deu.7.a.1 atque deleuit, ‖sicut præceperat ei Moyses famulus Domini. * Absque vrbibus, 13
quæ erant in collibus, & in tumulis sitæ, ceteras succendit Israel: vnam tantũ
Asor munitissimam flamma consumpsit.
* Omnemq. prædam istarum vrbium 14
ac iumenta diuiserunt sibi filij Israel,
‖Exo.34.b.11 Deut.7.a.1 cunctis hominibus interfectis. * ‖ Sicut 15
præceperat Dominus Moysi seruo suo,
ita præcepit Moyses Iosue, & ille vniuersa compleuit: non præterijt de vniuersis mandatis, nec vnum quidem verbum quod iusserat Dominus Moysi. * Cepit itaque Iosue omnem Terram montanam, & meridianam, terramq. Gosen, & planitiem, & Occidentalem plagam, montemq. Israel, & campestria eius: 16
* & partem montis, quæ ascendit Seir 17
vsque Baalgad per planitiem Libani subter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percussit, & occidit. * Multo tempore pugnauit Iosue contra reges 18
D istos. * Non fuit ciuitas quæ se traderet 19
filijs Israel, præter Heuæum, qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit. * Domini enim sententia fuerat, 20
vt indurarentur corda eorũ, & pugnarent contra Israel, & caderent, & non mererentur vllam clementiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus Moysi.
* In illo tempore venit Iosue, & interfecit Enacim de montanis, Hebron, & 21
Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda & Israel, vrbesq. eorum deleuit. * Non 22
reliquit vllum de stirpe Enacim, in Terra filiorũ Israel: absque ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus solis relicti sunt. * Cepit ergo Iosue omnem 23
Terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, & tradidit eam in possessionem filijs Israel secundũ partes, & tribus suas. quieuitq. Terra a prælijs.

CAP. XII.

HI sunt reges, quos percusserunt filij Israel, & possederunt Terram 1
A eorum trans Iordanem ad solis ortum, a torrente Arnon vsque ad montem Hermon, & omnem Orientalem plagam, quæ respicit solitudinem. * Sehon rex 2
Amorrhæorum, qui habitauit in Hesebon, dominatus est ab Aroër, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, & mediæ partis in valle, dimidiæq. Galaad, vsque ad torrentem Iaboc, qui est ter-
3 minus filiorum Ammon. * & a solitu-
B dine vsque ad Mare Ceneroth contra Orientem, & vsque ad Mare deserti, quod est mare salsissimum, ad Orientalem plagam per viam quæ ducit Bethsimoth: & ab australi parte, quæ subiacet
4 Asedoth, Phasga. * Terminus Og regis Basan, de reliquijs Raphaim, qui habitauit in Astaroth, & in Edrai, & dominatus est in monte Hermon, & in Salecha, atque in vniuersa Basan, vsque ad
5 terminos * Gessuri, & Machati, & dimidiæ partis Galaad: terminos Sehon re-
6 gis Hesebon. * Moyses famulus Domini, & filij Israel percusserunt eos, tradiditq. Terram eorum Moyses in posses-
C sionem Rubenitis, & Gaditis, & dimi-
7 diæ tribui Manasse. * Hi sunt reges Terræ, quos percussit Iosue & filij Israel trans Iordanem ad Occidentalem plagam a Baalgad in campo Libani, vsque ad montem, cuius pars ascendit in Seir: tradiditq. eam Iosue in possessionem tri-
8 bubus Israel, singulis partes suas, * tam in montanis quàm in planis atque campestribus. In Asedoth, & in solitudine, ac in meridie Hethæus fuit & Amorrhæus, Chananæus & Pherezæus, He-
9 uæus & Iebusæus. * Rex Ierico vnus:
D rex Hai, quæ est ex latere Bethel, v-
10 nus: * rex Ierusalem vnus, rex Hebron
11 vnus, * rex Ierimoth vnus, rex La-
12 chis vnus, * rex Eglon vnus, rex Ga-
13 zer vnus, * rex Dabir vnus, rex Gader
14 vnus, * rex Herma vnus, rex Hered vnus,
15 * rex Lebna vnus, rex Odullam vnus,
16 * rex Maceda vnus, rex Bethel vnus,
17 * rex Taphua vnus, rex Opher vnus,
18 * rex Aphec vnus, rex Saron vnus, * rex
19 Madon vnus, rex Asor vnus, * rex Se-
20 meron vnus, rex Achsaph vnus, * rex
21 Thenac vnus, rex Mageddo vnus, * rex
22 Cades vnus, rex Iachanan Carmeli vnus,
23 * rex Dor, & prouinciæ Dor vnus, rex
24 Gentium Galgal vnus, * rex Thersa vnus: omnes reges triginta vnus.

CAP. XIII.

1 IOsue senex, prouectæq. ætatis erat, &
A dixit Dominus ad eum: Senuisti, & longæuus es, terraq. latissima derelicta est,

Digitized by Google

est, quæ necdum sorte diuisa est: * omnis videlicet Galilæa, Philisthijm, & 2
vniuersa Gessuri. * A fluuio turbido, qui 3
irrigat Ægyptum, vsque ad terminos Accaron contra Aquilonem: Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philisthijm diuiditur, Gazæos, & Azotios, Ascalonitas, Gethæos, & Accaronitas. * Ad meridiem vero sunt Heuæi, omnis Terra Chanaan, & Maara Sidoniorũ 4
vsque Apheca & terminos Amorrhæi, * eiusq. confinia. Libani quoque regio 5
contra Orientem a Baalgad sub monte Hermon, donec ingrediaris Emath. * Omnium qui habitant in monte a Libano vsque ad Aquas Maserephoth, vniuersiq. Sidonij. Ego sum qui delebo eos 6
a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hereditatis Israel, sicut præcepi tibi. * Et nunc diuide terram in possessionem nouem tribubus, & dimidiæ tri- 7
B bui Manasse, * cum qua Ruben & Gad 8
[Nu.32.f.31. possederunt terram, ‖ quam tradidit e is Moyses famulus Domini trans fluenta Iordanis, ad orientalem plagam. * Ab 9
Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, & in vallis medio, vniuersaq. campestria Medaba, vsque Dibon. * & cun- 10
ctas ciuitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnauit in Hesebon vsque ad terminos filiorum Ammon. * & Galaad, 11
ac terminum Gessuri & Machati, & omnem montem Hermon, & vniuersam Basan, vsque ad Salecha, * omne regnũ 12
Og in Basan, qui regnauit in Astaroth & Edrai, ipse fuit de reliquijs Raphaim: percussitq. eos Moyses, atque deleuit. * Noluerunteq. disperdere filij Israel Ges- 13
suri & Machati: & habitauerunt in medio Israel vsque in præsentem diem.
[Nu.18.a.1 * ‖ Tribui autem Leui non dedit posses- 14
sionem: sed sacrificia & victimæ Domini Dei Israel, ipsa est eius hereditas, sicut locutus est illi. * Dedit ergo Moy- 15
ses possessionem tribui filiorum Ruben iuxta cognationes suas. * Fuitq. termi- 16
C nus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, & in valle eiusdem torrentis media: vniuersam planitiem, quæ ducit Medaba, * & Hesebon, cun- 17
ctosq. viculos earum, qui sunt in campestribus: Dibon quoque, & Bamothbaal, & oppidum Baalmaon, * & lassa, & 18
Cedimoth, & Mephaath, * & Cariathaim, & Sabama, & Sarathasar in monte 19
20 cõuallis. * Bethphogor & Asedoth, Phas-
21 ga & Bethiesimoth, * & omnes vrbes campestres, vniuersaq. regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnauit in Hesebon, ‖ quem percussit Moyses cum principi- ‖ Nu. 31. c. 2
bus Madian: Heuæum, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces Sehon ha-
22 bitatores Terræ. * Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filij Israel gladio cũ
23 ceteris interfectis. * Factusq. est terminus filiorum Ruben Iordanis fluuius. Hæc est possessio Rubenitarum per co-
24 gnationes suas vrbiũ & viculorũ. * Deditq. Moyses tribui Gad & filijs eius per cognationes suas possessionem, cuius hęc
25 diuisio est. * Terminus Iaser, & omnes ciuitates Galaad, & dimidiam partem
D terræ filiorum Ammon, vsque ad Aroer,
26 quæ est contra Rabba. * & ab Hesebon vsque Ramoth, Masphe & Betonim: &
27 a Manaim vsque ad terminos Dabir. * in valle quoque Betharan, & Bethnemra, & Socoth, & Saphon reliquam partem regni Sehon regis Hesebon: huius quoque finis, Iordanis est vsque ad extremã partẽ maris Cenereth trans Iordanẽ ad
28 Orientalem plagam. * hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, ciuita-
29 tes, & villæ earum. * Dedit & dimidiæ tribui Manasse, filijsq. eius iuxta cogna-
30 tiones suas possessionẽ, * cuius hoc principium est: a Manaim vniuersam Basan, & cuncta regna Og regis Basan, omnesq. vicos Iair, qui sunt in Basan, sexaginta
31 oppida. * & dimidiam partem Galaad, & Astaroth, & Edrai vrbes regni Og in Basan: filijs Machir, filij Manasse dimidiæ parti filiorum Machir iuxta cogna-
32 tiones suas. * Hãc possessionẽ diuisit Moyses in campestribus Moab trans Iordanẽ contra Iericho ad Orientalem plagam.
33 * ‖ Tribui autem Leui non dedit posses- ‖ Nu. 18. b. 8
sionem: quoniã Dominus Deus Israel ipse est possessio eius, vt locutus est illi.

CAP. XIIII.

1 HOc est, quod possederunt filij Is-
A rael in Terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos, & Iosue filius Nun, & principes familiarum per tri-
2 bus Israel: * sorte omnia diuidentes, ‖ si- ‖ Nu. 34. c. 29.
cut præceperat Dominus in manu Moysi

Digitized by Google

nouem tribubus, & dimidiæ tribui.
*Duabus enim tribubus, & dimidiæ de- 3
derat Moyses trans Iordanem possessionem: absque Leuitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos: * sed in eo- 4
rum successerunt locum filij Ioseph in B
duas diuisi tribus, Manasse & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ aliam in Terra partem, nisi vrbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda iumenta & pecora sua. * Sicut præceperat Domi- 5
nus Moysi, ita fecerunt filij Israel, & diuiserunt Terram. * Accesserunt itaque 6
filij Iuda ad Iosue in Galgala, locutusq. est ad eum Caleb filius Iephone Cene-
|| Nu.14.d.22 zæus: || Nosti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me & te in Cadesbarne. * Quadraginta annorum 7
eram quando misit me Moyses famulos Domini de Cadesbarne, vt considerarẽ Terram, nunciauiq. ei quod mihi ve- C
rum videbatur. * Fratres autem mei, qui 8
ascenderant mecum, dissoluerũt cor populi: & nihilominus ego secutus sum Dominum Deum tuum. * Iurauitq. 9
Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcauit pes tuus, erit possessio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia secutus es Dominum Deum meum. * Con- 10
cessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est vsque in præsentem diem. Quadraginta & quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem: hodie octoginta quin-
que annorum sum * sic valens, vt eo va- 11
lebam tempore quando ad explorandũ D
|| Eccli.46.b. 21 missus sum: || illius in me temporis fortitudo vsque hodie perseuerat, tam ad bellandum quàm ad gradiendum. * Da 12
ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt, & vrbes magnæ atque munitæ: si forte sit Dominus mecum, & potuero delere eos: sicut pro- 13
misit mihi. * Benedixitq. ei Iosue: & tra- 14
didit ei Hebron in possessionem. * atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Cenezæo vsque in præsentem diem: quia secutus est Dominum Deum Israel.
* Nomen Hebron ante vocabatur Ca- 15
riath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est: & Terra cessauit a prælijs.

CAP. XV.

1 I Gitur || sors filiorum Iudæ per cogna- || Nu.34.b.
A tiones suas ista fuit: A termino Edom, desertum Sin contra Meridiẽ, & vsque ad extremam partem australis plagæ.
2 * initium eius a summitate maris salsis- simi, & lingua eius, quæ respicit Me-
3 ridiem. * Egrediturq. contra Ascensum Scorpionis, & pertransit in Sina: ascenditq. in Cadesbarne, & peruenit in Es- ron, ascendens ad Addar, & circuiens
4 Carcaa, * atque inde pertransiẽs in Asemona, & perueniens ad Torrentem Ægypti: eruntq. termini eius mare magnũ.
5 hic erit finis meridianæ plagæ. * Ab Oriente vero erit initium, mare salsissimũ vsque ad extrema Iordanis: & ea quæ respiciunt ad Aquilonem a lingua ma-
B ris vsque ad eundem Iordanis fluuium.
6 * ascenditq. terminus in Beth Hagla, & transit ab Aquilone in Beth Araba: ascẽ-
7 dens ad lapidem Boen filij Ruben. * & tendens vsque ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem respiciens Galgala, quæ est ex aduerso Ascẽsionis Adommim, ab australi parte torrentis: transitq. aquas, quæ vocantur Fons solis: & erunt exitus eius ad Fon-
8 tem Rogel. * ascenditq. per conuallem filij Ennom ex latere Iebusæi ad Meridiem, hæc est Ierusalem: & inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad Occidentem in summitate Vallis in Raphaim contra Aquilonem.
9 * pertransitq. a vertice montis vsque ad
C fontem aquæ Nephtoa: & peruenit vsque ad vicos montis Ephron: inclinaturq. in Baala, quæ est Chariathiarim,
10 id est vrbs siluarum. * & circuit de Baala contra Occidentẽ, vsque ad montem Seir: transitq. iuxta latus montis Iarim ad Aquilonem in Cheslon: & descendit
11 in Bethsames, transitq. in Thamna. * & peruenit contra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclinaturq. Sechrona, & transit montem Baala: peruenitq. in Iebneel, & magni maris contra occi-
12 dentem fine concluditur. * hi sunt termini filiorum Iuda per circuitũ in cogna-
13 tionibus suis. * Caleb vero filio Iephone dedit partem in medio filiorum Iuda, si-
D cut præceperat ei Dominus: Cariath Arbe
14 patris Enac, ipsa est Hebron. * || Deleuitq. || Iudic.1.c.20.

ex ea

ex ea Caleb tres filios Enac, Sesai & Ahi-
man & Tholmai de stirpe Enac. * Atque 15
inde conscendens venit ad habitatores
Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Se-
pher, id est, ciuitas litterarum. * Dixitq. 16
Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher,
& ceperit eã, dabo ei Axam filiam meã
vxorem. * Cepitq. eam Othoniel filius 17
Cenez frater Caleb iunior: deditq. ei
Axam filiam suam vxorem. * Quæ, cum 18
pergerent simul, suasa est a viro suo vt
peteret a patre suo agrum, suspirauitq.
vt sedebat in asino. Cui Caleb: Quid ha-
bes, inquit? * At illa respondit: Da mihi 19
benedictionem: Terram australem &
arentem dedisti mihi, iunge & irriguã.
Dedit itaque ei Caleb irriguũ superius
& inferius. * Hæc est possessio tribus fi- 20
liorum Iuda per cognationes suas. * E- 21
rantq. ciuitates ab extremis partibus fi-
liorum Iuda iuxta terminos Edom a
Meridie: Cabseel & Eder & Iagur, * & 22
Cina & Dimona & Adada, * & Cades, & 23
Asor, & Iethnam, * Ziph & Telem & 24
Baloth, * Asor noua & Carioth, Hesron, 25
hæc est Asor. * Amam, Sama, & Mola- 26
da, * & Asergadda & Hassemon & Beth- 27
phelet, * & Hasersual & Bersabee & Ba- 28
ziothia * & Baala & Iim & Esem, * & El- 29
tholad & Cesil & Harma, * & Siceleg & 30 31
Medemena & Sensenna, * Lebaoth & Se- 32
lim & Aẽn & Remon. omnes ciuitates
vigintinouem, & villæ earum. * In cam- 33
pestribus vero: Estaol & Sarea & Asena, F
* & Zanoe & Ænganim & Taphua & 34
Enaim, * & Ierimoth & Adullam, So- 35
cho & Azeca, * & Saraim & Adithaim 36
& Gedera & Gederothaim: vrbes quat-
tuordecim, & villæ earum. * Sanan & 37
Hadassa & Magdalgad, * Delean & Ma- 38
sepha & Iecthel, * Lachis & Bascath & 39
Eglon, * Chebbon & Leheman & Cethlis 40
* & Gideroth & Bethdagon & Naama 41
& Maceda: ciuitates sedecim, & villæ
earum. * Labana & Ether & Asan, 42
* Iephtha & Esna & Nesib, * & Ceila & 43
Achzib & Maresa: ciuitates nouem, & 44
villæ earum. * Accaron cum vicis & vil- 45
lulis suis. * Ab Accaron vsque ad mare: 46
omnia quæ vergunt ad Azotum & vicu-
los eius. * Azotus cum vicis & villulis 47
suis. Gaza cum vicis & villulis suis, vs-
que ad torrentem Ægypti, & mare ma-
gnum terminus eius. * Et in monte Sa- 48
mir & Iether & Socoth * & Danna & 49
Cariathsenna, hæc est Dabir: * Anab & 50
Istemo & Anim, * Gosen & Olon & 51
G Gilo: ciuitates vndecim & villæ earum.
* Arab & Ruma & Esaan, * & Ianum & 52 53
Beththaphua & Apheca, * Athmatha & 54
Cariatharbe, hæc est Hebron, & Sior:
ciuitates nouem, & villæ earum. * Maon 55
& Carmel & Ziph & Iota, * Iezrael & 56
Iucadam & Zanoë, * Accain, Gabaa & 57
Thamna: ciuitates decem, & villæ earũ.
* Halhul, & Bessur, & Gedor, * Mareth, 58 59
& Bethanoth, & Eltecon: ciuitates sex
& villæ earum. * Cariathbaal, hæc est 60
Cariathiarim vrbs siluarum, & Arebba:
ciuitates duæ, & villæ earum. * In deser- 61
to Betharaba, Meddin, & Sachacha * & 62
Nebsan, & ciuitas salis, & Engaddi: ci-
uitates sex, & villæ earum. * Iebusæum 63
autem habitatorem Ierusalem non po-
tuerunt filij Iuda delere: habitauitq. Ie-
busæus cum filijs Iuda in Ierusalem vs-
que in præsentem diem.

CAP. XVI.

1 A CEcidit quoque sors filiorum Ioseph
ab Iordane contra Iericho & aquas
eius ab Oriente: solitudo quæ ascendit
2 de Iericho ad montem Bethel: * & egre-
ditur de Bethel Luza: transitq. terminũ
3 Archi, Atharoth. * & descendit ad Occi-
B dentem iuxta terminum Iephleti, vsque
ad terminos Beth horon inferioris, &
Gazer: finiunturq. regiones eius mari
4 magno: * possederuntq. filij Ioseph Ma-
5 nasses & Ephraim. * Et factus est termi-
nus filiorum Ephraim per cognationes
suas: & possessio eorum contra Orien-
tem Ataroth addar vsque Beth horon
6 superiorem. * Egrediunturq. confinia in
C mare: Machmethath vero Aquilonem
respicit, & circuit terminos contra O-
rientem in Thanathselo: & pertransit ab
7 Oriente Ianoë. * descenditq. de Ianoe
in Ataroth & Naaratha: & peruenit in
8 Iericho, egrediturq. ad Iordanem. * De
Taphua pertransit contra mare in Val-
lem arundineti, suntq. egressus eius in
D mare salsissimum. hæc est possessio tri-
bus filiorum Ephraim per familias suas:
9 * Vrbesq. separatæ sunt filijs Ephraim
in medio possessionis filiorum Manasse,
10 & villæ earum. * Et non interfecerunt

Digitized by Google

filij Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitauitq. Chananæus in medio Ephraim vsque in diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

1 CEcidit autem sors tribui Manasse: (ipse enim est primogenitus Ioseph) A Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitq. possessionem Galaad & Basan: * ‖ & reliquis filiorũ Manasse iuxta familias suas, filijs Abiezer, & filijs Helec, & filijs Esriel, & filijs Sechem, & filijs Hepher, & filijs Semida. isti sunt filij Manasse filij Ioseph, mares, per cognationes suas.

‖ Nu. 26. d. 30

2

3 * ‖ Salphaad vero filio Hepher filij Galaad filij Machir filij Manasse non erant filij, sed solæ filiæ: quarum ista sunt nomina, Maala & Noa & Hegla & Melcha & Thersa. * Veneruntq. in conspectu 4 Eleazari sacerdotis, & Iosue filij Nun, & principum dicentes: Dominus præcepit per manum Moysi, vt daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditq. eis iuxta imperium Domini possessionem in medio fratrum patris earum. * Et ceciderunt funiculi 5 Manasse, decem, absque Terra Galaad B & Basan trans Iordanem. * Filiæ enim 6 Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum eius. Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse qui reliqui erant. * Fuitq. terminus Manasse 7 ab Aser, Machmethath quæ respicit Sichem: & egreditur ad dextram iuxta habitatores Fontis Taphuæ. * Etenim 8 in sorte Manasse ceciderat Terra Taphuæ, quæ est iuxta terminos Manasse filiorum Ephraim. * Descenditq. terminus Vallis 9 arundineti in meridiem torrentis ciuitatum Ephraim, quæ in medio sunt vrbium Manasse: terminus Manasse ab Aquilone torrentis, & exitus eius pergit ad mare: * ita vt possessio Ephraim sit 10 ab Austro, & ab Aquilone Manasse, & C vtramque claudat mare, & coniungantur sibi in tribu Aser ab Aquilone, & in tribu Issachar ab Oriente. * Fuitq. he- 11 reditas Manasse in Issachar & in Aser, Bethsan & viculi eius, & Ieblaam cum viculis suis, & habitatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cũ viculis suis: similiterq. habitatores Thenac cum viculis suis, & habitatores Mageddo cum viculis suis, & tertia pars vr- 12 bis Nopheth. * Nec potuerũt filij Manasse has ciuitates subuertere, sed cœpit 13 Chananæus habitare in terra sua. * Postquam autẽ conualuerũt filij Israel, subiecerunt Chananæos, & fecerunt sibi tribu- 14 tarios, nec interfecerunt eos. * Locutiq. D sunt filij Ioseph ad Iosue, & dixerunt: Quare dedisti mihi possessionẽ sortis & funiculi vnius, cum sim tantæ multitudi- 15 nis, & benedixerit mihi Dominus? * Ad quos Iosue ait: Si populus multus es, ascende in siluã, & succide tibi spatia in Terra Pherezæi & Raphaim: quia angu- 16 sta est tibi possessio mõtis Ephraim. * Cui responderũt filij Ioseph: Non poterimus ad montana conscendere, cũ ferreis curribus vtantur Chananæi, qui habitant in terra campestri, in qua sitæ sunt Bethsan cum viculis suis, & Iezrael mediam pos- 17 sidens vallem. * Dixitq. Iosue ad domum Ioseph, Ephraim & Manasse: Populus multus es, & magnæ fortitudinis, non 18 habebis sortem vnam, * sed transibis ad montem, & succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia: & poteris vltra procedere cum subuerteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, & esse fortissimum.

‖ Nu. 27. a. 1. & 36. d. 11

CAP. XVIII.

1 COngregatiq. sunt omnes filij Israel A in Silo, ibiq. fixerunt tabernaculum 2 testimonij, & fuit eis Terra subiecta. * Remanserant autem filiorum Israel septem tribus, quæ necdũ acceperãt possessiones 3 suas. * Ad quos Iosue ait: Vsquequo marcetis ignauia, & non intratis ad possidẽdam Terram, quam Dominus Deus patrũ 4 vestrorum dedit vobis? * Eligite de singulis tribubus ternos viros, vt mittam eos, & pergant atque circumeant Terrã, & describant eam iuxta numerum vniuscuiusque multitudinis: referantq. ad me 5 quod descripserint. * Diuidite vobis Terram in septem partes: Iudas sit in terminis suis ab australi plaga, & domus Io- 6 seph ab Aquilone. * mediam inter hos Terram in septem partes describite: & huc venietis ad me, vt coram Domino Deo vestro mittam vobis hic sortem:

* quia

* quia non est inter vos pars Leuitarum, 7
sed sacerdotium Domini est eorũ hereditas. Gad autem & Ruben, & dimidia
tribus Manasse iam acceperant possessiones suas trans Iordanẽ ad Orientalẽ pla- B
gam: quas dedit eis Moyses famulus Domini. * Cumq. surrexissent viri, vt perge- 8
rent ad describendam terram, præcepit eis Iosue, dicens: Circuite Terram, & describite eam, ac reuertimini ad me: vt hic coram Domino, in Silo mittam vobis sortem. * Itaque perrexerunt: & lu- 9
strantes eam, in septem partes diuiserũt, scribentes in volumine. Reuersiq. sunt ad Iosue in castra Silo. * Qui misit sortes 10
coram Domino in Silo, diuisitq. Terrã filijs Israel in septem partes. * Et ascẽdit 11
sors prima filiorum Beniamin per familias suas, vt possiderent Terrã inter filios Iuda & filios Ioseph. * Fuitq. terminus 12
eorum cõtra Aquilonem a Iordane: pergens iuxta latus Iericho septentrionalis plagæ, & inde contra Occidentẽ ad montana conscendens, & perueniens ad solitudinem Bethauen, * atque pertransiens 13
‖ Gen. 28. d. 19 iuxta ‖ Luzam ad Meridiem, ipsa est Bethel: descenditq. in Ataroth addar in mõtem, qui est ad Meridiem Beth horon inferioris: * Et inclinatur circuiens contra 14
mare ad Meridiem montis qui respicit C
Beth horon contra Africum: suntq. exitus eius in Cariath baal, quæ vocatur & Cariathiarim, vrbem filiorum Iuda. hæc est plaga contra mare, ad Occidentem. * A Meridie autem ex parte Cariathiarim 15
egreditur terminus contra mare, & peruenit vsque ad fontẽ aquarum Nephtoa. * Descenditq. in partem montis, qui re- 16
spicit Vallem filiorum Ennom: & est cõtra septentrionalem plagam in extrema parte Vallis Raphaim. Descenditq. in Geennom (id est, Vallem Ennom) iuxta latus Iebusæi ad Austrum: & peruenit ad Fontem Rogel, * transiens ad Aquilonẽ, 17
& egrediens ad Ensemes, id est fontem solis: * & pertransit vsque ad tumulos, 18
qui sunt e regione Ascensus Adommim: D
descenditq. ad Abẽboen, id est, lapidem Boen filij Ruben: & pertransit ex latere Aquilonis ad campestria: descenditq. in planitiem, * & prætergreditur contra 19
Aquilonem Beth hagla: suntq. exitus eius contra linguam maris salsissimi ab Aquilone in fine Iordanis ad australem
plagam: * qui est terminus illius ab Oriente. hæc est possessio filiorum Beniamin per terminos suos in circuitu, &
21 familias suas. * Fueruntq. ciuitates eius, Iericho & Beth hagla & Vallis Casis;
22 * Beth Araba & Samaraim & Bethel * &
23 Auim & Aphara & Ophera, * Villa
24 Emona & Ophni & Gabee: ciuitates
25 duodecim, & villæ earum. * Gabaon
26 & Rama & Beroth, * & Mesphe & Capha-
27 ra, & Amosa * & Recem, Iarephel &
28 Tharela, * & Sela, Eleph, & Iebus, quæ est Ierusalem, Gabaath & Cariath: ciuitates quattuordecim, & villæ earum. Hæc est possessio filiorum Beniamin iuxta familias suas.

CAP. XIX.

1 ET egressa est sors secunda filiorũ Si-
A meon per cognationes suas: fuitq.
2 hereditas * eorum in medio possessio-
nis filiorum Iuda: Bersabee & Sabee
3 & Molada * & Hasersual, Bala &
4 Asem * & Eltholad, Bethul & Harma
5 * & Siceleg & Bethmarchaboth &
6 Hasersusa * & Bethlebaoth & Sarohen: ciuitates tredecim, & villæ ea-
7 rum. * Ain & Remmon & Athar &
Asan: ciuitates quattuor, & villæ ea-
8 rum: * omnes viculi per circuitum vrbium istarum vsque ad Baalath Beer Ramath contra australem plagam. Hæc est hereditas filiorum Simeon iuxta
9 cognationes suas, * in possessione &
funiculo filiorum Iuda: quia maior erat. & idcirco filij Simeon possede-
10 runt in medio hereditatis eorum. * Ceciditq. sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas: & factus est terminus possessionis eorum vsque Sarid.
11 * Ascenditq. de Mari & Merala, &
peruenit in Debbaseth, vsque ad tor-
12 rentem qui est contra Ieconam. * Et reuertitur de Sared contra Orientem in fines Ceseleththabor: & egreditur ad Dabereth, ascenditq. contra Iaphie.
13 * Et inde pertransit vsque ad orientalem plagam Gethhepher & Thacasin: & egre-
14 ditur in Remmon, Amthar & Noa. * Et
B circuit ad Aquilonẽ Hanathon: suntq. e-
15 gressus eius Vallis Iephtahel, * & Cateth & Naalol & Semeron & Ierala & Bethlehem:

hem: ciuitates duodecim, & villæ ea-
rum. * Hæc est hereditas tribus filiorum 16
Zabulon per cognationes suas, vrbes &
viculi earum. * Issachar egressa est sors 17
quarta per cognationes suas. * fuitq. eius 18
hereditas Iezrael & Casaloth & Sunem
* & Hapharaim & Seon, & Anaharath 19
* & Rabboth & Cesion, Abes, * & Ra- 20
meth, & Engannim, & Enhadda & Beth- 21
phesés. * Et peruenit terminus eius vsque 22
Thabor & Schesima & Bethsames: erũtq.
exitus eius Iordanis: ciuitates sedecim,
& villæ earum. * Hæc est possessio filio- 23
rum Issachar per cognationes suas, vr-
bes, & viculi earum: * Ceciditq. sors 24
quinta tribui filiorum Aser per cogna-
tiones suas: * fuitq. terminus eorum 25
Halcath & Chali & Beten & Axaph * & 26
Elmelech & Amaad & Messal: & peru-
enit vsque ad Carmelum maris & Sihor
& Labanath. * Ac reuertitur contra orie-
tem Bethdagon: & pertransit vsque Za- 27
bulon & Vallem Iephthael contra Aqui-
lonem in Bethemec & Nehiel. Egredi- C
turq. ad læuam Cabul, * & Abran & Ro- 28
hob & Hamon & Cana, vsque ad Sido-
nem magnam. * reuertiturq. in Hor- 29
ma vsque ad ciuitatem munitissimam
Tyrum, & vsque Hosa: eruntq. exitus
eius in mare de funiculo Achziba: * & 30
Amma & Aphec & Rohob. ciuitates vi-
gintiduæ, & villæ earum. * Hæc est 31
possessio filiorum Aser per cognationes
suas, vrbesq. & viculi earum. * Filio- 32
rum Nephthali sexta sors cecidit per
familias suas: * & cœpit terminus de He- 33
leph & Elon in Saananim, & Adami,
quæ est Neceb, & Iebnael vsque Lecum:
& egressus eorum vsque ad Iordanem:
* reuertiturq. terminus contra Occiden- 34
tem in Azanotthabor, atque inde egre-
ditur in Hucuca, & pertransit in Zabu-
lon contra Meridiem, & in Aser contra
Occidentem, & in Iuda ad Iordanem
contra ortum solis. * ciuitates munitis- 35
simæ, Assedim, Ser, & Emath, & Rec-
cath & Cenereth, * & Edema & Arama, 36
Asor * & Cedes & Edrai, Enhasor * & 37
Ieron & Magdalel, Horem & Bethanath 38
& Bethsames: ciuitates decem & no-
uem, & villæ earum. * Hæc est posses- 39
sio tribus filiorum Nephthali per cogna-
tiones suas, vrbes & viculi earum. * Tri- 40
bui filiorũ Dan per familias suas egressa
est sors septima: * & fuit terminus pos- 41
sessionis eius Sara & Esthaol, & Hirse-
mes, id est ciuitas solis. * Selebin & 42
Aialon & Iethela, * Elon & Themna & 43
Acron, * Elthece, Gebbethon & Balaa- 44
th, * & Iud & Bane & Barach & Geth- 45
remmon: * & Meiarcon & Arecon, cum 46
termino qui respicit Ioppen, * & ipso fi- 47
ne concluditur. Ascenderuntq. filij Dan,
& pugnauerunt contra Lesem, ceperũtq.
eam: & percusserunt eam in ore gladij,
& possederunt, & habitauerunt in ea,
vocantes nomen eius Lesem Dan, ex
nomine Dan patris sui. * Hæc est pos- 48
sessio tribus filiorum Dan, per cogna-
tiones suas, vrbes & viculi earum.
* Cumq. complesset sorte diuidere Ter- 49
ram singulis per tribus suas, dederunt
filij Israel possessionem Iosue filio Nun
in medio sui, * iuxta præceptum Domi- 50
ni, vrbem quam postulauit, Thamnath
Saraa in monte Ephraim: & ædificauit
ciuitatem, habitauitq. in ea. * Hæ sunt 51
possessiones, quas sorte diuiserunt Elea-
zar sacerdos, & Iosue filius Nun, &
principes familiarum, ac tribuum filio-
rum Israel in Silo, coram Domino ad
ostium tabernaculi testimonij, partitiq.
sunt Terram.

CAP. XX.

1 ET locutus est Dominus ad Iosue, di-
A cens: Loquere filijs Israel, & dic
2 eis: * Separate vrbes fugitiuorum, ‖ de ‖ Num. 35. a. 9
quibus locutus sum ad vos per manum Deut. 19. a. 2
3 Moysi; * vt confugiat ad eas quicumque
animam percusserit nescius: & possit
4 euadere iram proximi, qui vltor est san-
B guinis: * cum ad vnam harum confu-
gerit ciuitatum, stabit ante portam ci-
uitatis, & loquetur senioribus vrbis il-
lius ea, quæ se comprobent innocentẽ:
sicq. suscipient eum, & dabunt ei locum
5 ad habitandum. * Cumq. vltor sangui-
nis eum fuerit persecutus, non tradent
in manus eius: quia ignorans percussit
proximum eius, nec ante biduum, tri-
6 duumve eius probatur inimicus. * Et
C habitabit in ciuitate illa, donec stet an-
1 te iudicium causam reddens facti sui, &
moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in
illo tempore: tunc reuertetur homicida,
& ingredietur ciuitatem & domũ suam
de qua

Digitized by Google

de qua fugerat. * Decreueruntq. Cedes 7
in Galilæa montis Nephthali, & Sichem
in monte Ephraim, & Cariatharbe, ipsa
est Hebron in monte Iuda. * Et trans 8
Iordanem contra Orientalem plagam D
|| Deut.4.g.43 Iericho, || statuerunt Bosor, quæ sita est
in campestri solitudine de tribu Ruben,
& Ramoth in Galaad de tribu Gad, &
Gaulon in Basan de tribu Manasse.
* Hæ ciuitates constitutæ sunt cunctis 9
filijs Israel, & aduenis, qui habitabant
inter eos: vt fugeret ad eas qui animã
nescius percussisset, & non moreretur
in manu proximi, effusum sanguinem
vindicare cupientis, donec staret ante
populum expositurus causam suam.

CAP. XXI.

ACcesseruntq. principes familiarum 1
Leui ad Eleazarum sacerdotem, A
& Iosue filium Nun, & ad duces co-
gnationum per singulas tribus filiorum
Israel: * locutiq. sunt ad eos in Silo Ter- 2
|| Num.35.a.2 ræ Chanaan, atque dixerunt: || Domi-
nus præcepit per manum Moysi, vt da-
rentur nobis vrbes ad habitandum, &
suburbana earum ad alenda iumenta.
* Dederuntq. filij Israel de possessioni- 3
bus suis iuxta imperium Domini, ciui-
tates & suburbana earum. * Egressaq. est 4
sors in familiam Caath filiorum Aaron
sacerdotis de tribubus Iuda, & Simeon,
& Beniamin, ciuitates tredecim: * Et 5
reliquis filiorum Caath, id est Leuitis,
qui superfuerant de tribubus Ephraim,
& Dan, & dimidia tribu Manasse, ciui-
tates decem. * Porro filijs Gerson egres- 6
sa est sors, vt acciperent de tribubus
Issachar & Aser & Nephthali, dimidiaq.
tribu Manasse in Basan ciuitates nume-
ro tredecim. * Et filijs Merari per co- 7
gnationes suas de tribubus Ruben &
Gad & Zabulon vrbes duodecim. * De- 8
deruntq. filij Israel Leuitis ciuitates &
suburbana earum, sicut præcepit Domi-
nus per manum Moysi, singulis sorte
tribuentes. * De tribubus filiorum Iu- 9
da & Simeon dedit Iosue ciuitates: B
|| 1.Par.6.a.2 || quarum ista sunt nomina, * filijs Aa- 10
ron per familias Caath Leuitici generis
(prima enim sors illis egressa est) * Ca- 11
riatharbe patris Enac, quæ vocatur He-
bron, in monte Iuda, & suburbana eius
12 per circuitum. * || Agros vero, & villas || Sup.14.d.14
eius dederat Caleb filio Iephone ad pos-
13 sidendum. * Dedit ergo filijs Aaron sa-
cerdotis Hebron confugij ciuitatem, ac
14 suburbana eius: & Lobnam cum subur-
15 banis suis: * & Iether, & Estemo, * &
16 Holon, & Dabir, * & Ain, & Ieta, &
Bethsames, cum suburbanis suis: ciuita-
tes nouem de tribubus, vt dictum est,
17 duabus. * De tribu autem filiorum Ben-
18 iamin, Gabaon, & Gabae, * & Ana-
thoth & Almon, cum suburbanis suis:
19 ciuitates quattuor. * Omnes simul ciui-
tates filiorum Aaron sacerdotis, trede-
20 cim, cum suburbanis suis. * Reliquis ve-
ro per familias filiorum Caath Leuitici
21 generis hæc est data possessio. * De tri-
bu Ephraim vrbes confugij, Sichem cũ
suburbanis suis in monte Ephraim, &
22 Gazer * & Cibsaim & Beth horon, cum
23 suburbanis suis, ciuitates quattuor. * De
C tribu quoque Dan, Eltheco & Gabathon,
24 * & Aialon & Gethremmon, cum sub-
25 urbanis suis, ciuitates quattuor. * Por-
ro de dimidia tribu Manasse, Thanach
& Gethremmon, cum suburbanis suis
26 ciuitates duæ. * Omnes ciuitates decem,
& suburbana earũ, datæ sunt filijs Caath
27 inferioris gradus. * Filijs quoque Ger-
son Leuitici generis dedit de dimidia
tribu Manasse confugij ciuitates, Gau-
lon in Basan, & Bosram, cum suburba-
28 nis suis, ciuitates duas. * Porro de tribu
29 Issachar, Cesion, & Dabereth, * & Iara-
moth, & Engannim, cum suburbanis suis,
30 ciuitates quattuor. * De tribu autẽ Aser,
31 Masal & Abdon, * & Helcath, & Rohob,
cum suburbanis suis, ciuitates quattuor.
32 * De tribu quoque Nephthali ciuitates
confugij, Cedes in Galilæa, & Ham-
moth Dor, & Carthan, cum subur-
33 banis suis, ciuitates tres. * Omnes
vrbes familiarum Gerson, trede-
34 cim, cum suburbanis suis. * Filijs au-
tem Merari Leuitis inferioris gradus per
familias suas data est de tribu Zabulon,
35 Iecnam & Cartha * & Damna & Naa-
lol, ciuitates quattuor cum suburbanis
36 suis. * De tribu Ruben vltra Iordanem
D contra Iericho ciuitates refugij, Bosor
in solitudine, Misor & Iaser & Ieth-
son & Mephaath, ciuitates quattuor
37 cum suburbanis suis. * De tribu Gad ciu-
itates confugij, Ramoth in Galaad, &
Manaim

Digitized by Google

Manaim & Hesebon & Iazer, ciuitates quattuor cum suburbanis suis. * Omnes vrbes filiorum Merari per familias 38
& cognationes suas, duodecim. * Itaque ciuitates vniuersæ Leuitarum in 39
medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadraginta octo * cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ. 40
* Deditq. Dominus Deus Israeli omnem 41
Terram, quam traditurum se patribus eorum iurauerat: & possederunt illam, atque habitauerunt in ea. * Dataq. est ab 42
eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusq. eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt. * Ne vnum quidem verbum, 43
quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAP. XXII.

EOdem tempore vocauit Iosue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam 1 A
tribum Manasse, * dixitq. ad eos: Fecistis omnia quæ præcepit vobis Moyses 2
famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis, * nec reliquistis fratres 3
vestros longo tempore, vsque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri. * Quia igitur dedit 4
Dominus Deus vester fratribus vestris quietem & pacem, sicut pollicitus est: reuertimini, & ite in tabernacula vestra,
|| Num.32.f.31 Sup.13.b.8 & in terram possessionis, || quam tradidit vobis Moyses famulus Domini trans Iordanem: * ita dumtaxat, vt custodiatis attente, & opere compleatis mandatum & legem quā præcepit vobis Moyses famulus Domini, vt diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus vijs eius, & obseruetis mandata illius, adhæreatisq. ei, ac seruiatis in omni corde, & in omni anima 5 B
vestra. * Benedixitq. eis Iosue, & dimisit eos. Qui reuersi sunt in tabernacula sua. * Dimidiæ autem tribui Manasse 6 7
possessionem Moyses dederat in Basan: & idcirco mediæ, quæ superfuit, dedit Iosue sortem inter ceteros fratres suos trans Iordanem ad Occidentalem plagam. Cumq. dimitteret eos in tabernacula sua, & benedixisset eis, * dixit 8
ad eos: In multa substantia atque diuitijs reuertimini ad sedes vestras, cum argento & auro, ære ac ferro, & veste multiplici: diuidite prædam hostium 9
cum fratribus vestris. * Reuersiq. sunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manasse, a filijs Israel de Silo, quæ sita est in Chanaan, vt intrarent Galaad Terram possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta imperium Do-
10 mini in manu Moysi. * Cumq. venissent C ad tumulos Iordanis in Terram Chanaā, ædificauerunt iuxta Iordanem altare in-
11 finitæ magnitudinis. * Quod cum audissent filij Israel, & ad eos certi nuncij detulissent ædificasse filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse altare in Terra Chanaan, super Iordanis tumu-
12 los, contra filios Israel: * conuenerunt omnes in Silo, vt ascenderent, & dimi-
13 carent contra eos. * Et interim miserunt ad illos in Terram Galaad Phinees filiū
14 Eleazari sacerdotis, * & decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus.
15 * Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse in Terrā Ga-
16 laad, dixeruntq. ad eos: * Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, ædificantes altare sacrilegū,
17 & a cultu illius recedentes? * An parum D vobis est || quòd peccastis in Beelphegor, || Num.25.a.4 Deut.4.a.3
& vsque in præsentem diem macula huius sceleris in nobis permanet? multiq.
18 de populo corruerunt. * Et vos hodie reliquistis Dominum, & cras in vniuer-
19 sum Israel ira eius desæuiet. * Quòd si putatis immundam esse terram possessionis vestræ, transite ad Terram, in qua tabernaculum Domini est, & habitate inter nos: tantum vt a Domino, & a nostro consortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei nostri.
20 * || Nonne Achan filius Zare præterijt || Sup.7.a.2 mandatum Domini, & super omnem populum Israel ira eius incubuit? Et ille erat vnus homo, atque vtinam solus
21 perijsset in scelere suo. * Responderuntq. filij Ruben & Gad, & dimidia tribus Ma-
22 nasse principibus legationis Israel: * Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse nouit, & Israel simul intelliget: si præuaricationis animo, hoc altare construximus, non custodiat
23 nos, sed puniat nos in præsenti: * & si

ea

Digitized by Google

ea mente fecimus vt holocausta, & sacrificium, & pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat & iudicet: *& non ea magis cogitatione atque tra- 24
ctatu, vt diceremus: Cras dicent filij vestri filijs nostris: Quid vobis & Domino Deo Israel? * terminum posuit Do- 25
minus inter nos & vos, o filij Ruben, & filij Gad, Iordanem fluuium: & idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem auertent filij vestri filios nostros a timore Domini. Putauimus itaque melius, * & diximus: Ex- 26
F truamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offerendas, * sed 27
in testimonium inter nos & vos, & sobolem nostram vestramq. progeniem, vt seruiamus Domino, & iuris nostri sit offerre & holocausta, & victimas, & pacificas hostias: & nequaquam dicant cras filij vestri filijs nostris: Non est vobis pars in Domino. * Quòd si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce al- 28
tare Domini, quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum. * Absit a nobis hoc scelus vt 29
recedamus a Domino, & eius vestigia relinquamus extructo altari ad holocausta, & sacrificia, & victimas offerendas, præter altare Domini Dei nostri, quod extructum est ante tabernaculum eius. * Quibus auditis, Phinees sacerdos, & 30
principes legationis Israel, qui erant cũ eo, placati sunt: & verba filiorum Ru-
G ben, & Gad, & dimidiæ tribus Manas- se, libentissime susceperunt. * Dixitq. 31
Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus quòd nobiscum sit Dominus, quoniam alieni estis a præuaricatione hac, & liberastis filios Israel de manu Domini. * Reuersusq. est cum 32
principibus a filijs Ruben & Gad de Terra Galaad, finium Chanaan ad filios Israel, & retulit eis. * Placuitq. sermo 33
cunctis audientibus. Et laudauerunt Deum filij Israel, & nequaquam vltra dixerunt, vt ascenderent contra eos, atque pugnarent, & delerent Terram possessionis eorum. * Vocaueruntq. filij 34
Ruben, & filij Gad altare, quod extruxerant, Testimonium nostrũ, quòd Dominus ipse sit Deus.

CAP. XXIII.

1 A E Voluto autem multo tempore, post-
quam pacem dederat Dominus Israeli, subiectis in gyro nationibus vniuersis, & Iosue iam longæuo, & perse-
2 nilis ætatis: * vocauit Iosue omnem Israelem, maioresq. natu, & principes ac duces, & magistros, dixitq. ad eos: Ego
3 senui, & progressioris ætatis sum: * vosq. cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus vester cunctis per circuitum nationibus, quo modo pro vobis ipse pu-
4 gnauerit: * & nunc quia vobis sorte diuisit omnem Terram, ab Orientali parte Iordanis vsque ad mare magnum,
5 multæq. adhuc supersunt nationes: * Do-
B minus Deus vester disperdet eas & auferet a facie vestra, & possidebitis Terrã,
6 sicut vobis pollicitus est. * tantum confortamini, & estote soliciti, vt custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine legis Moysi: & non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sini-
7 stram: * ne postquam intraueritis ad Gentes, quæ inter vos futuræ sunt, iuretis in nomine deorum earum, & ser-
8 uiatis eis, & adoretis illos: * sed adhæreatis Domino Deo vestro: quod feci-
9 stis vsque in diem hanc. * Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro
C gentes magnas & robustissimas, & nul-
10 lus vobis resistere poterit. * Vnus e vobis persequetur hostium mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis
11 ipse pugnabit, sicut pollicitus est. * Hoc tantum diligentissime præcauete, vt di-
12 ligatis Dominum Deum vestrũ. * Quòd si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miscere connubia, atque ami-
13 citias copulare: * iam nũc scitote quòd Dominus Deus vester nõ eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foueam ac laqueum, & offendiculum ex latere vestro, & sudes in oculis vestris,
D donec vos auferat atque disperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis.
14 * ‖En ego hodie ingredior viam vniuer- ‖ 3.Reg.2.a.2
sæ terræ, & toto animo cognoscetis quòd de omnibus verbis, quæ se Dominus præstiturũ vobis esse pollicitus est,
15 vnum non præterierit incassum. * Sicut

ergo

ergo impleuit opere quod promisit, & prospera cuncta venerunt: sic adducet super vos quidquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque dispergat de Terra hac optima, quam tradidit vobis, * eo quòd præterieritis pactum 16 Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, & seruieritis dijs alienis, & adoraueritis eos: cito atque velociter consurget in vos furor Domini, & auferemini ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

CAP. XXIIII.

Congregauitq. Iosue omnes tribus 1 Israel in Sichem, & vocauit maio- A res natu, ac principes, & iudices, & magistros: steteruntq. in conspectu Domini: * & ad populum sic locutus est: Hæc 2 dicit Dominus Deus Israel: Trans fluuium habitauerunt patres vestri ab initio, Thare pater Abraham, & Nachor: ‖Gen.11.d.26 seruieruntq. dijs alienis. * ‖ Tuli ergo 3 patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus: & adduxi eum in Terram Chanaan: multiplicauiq. semen eius, ‖ Gen.21.a.2 * ‖ & dedi ei Isaac: ‖ Illiq. rursum dedi 4 ‖ Gen.25.d.26 ‖ Gen.36.a.8 ‖ Gen.46.a.6 Iacob & Esau. ‖ E quibus, Esau dedi montem Seir ad possidendum: ‖ Iacob vero, & filij eius descenderunt in Ægyptum. * ‖ Misiq. Moysen & Aaron, & 5 ‖ Exo.3.c.10 & 12.f.37 percussi Ægyptum multis signis atque B portentis. * Eduxiq. vos & patres ve- 6 stros de Ægypto, & venistis ad mare: persecutiq. sunt Ægyptij patres vestros cum curribus & equitatu, vsque ad Mare rubrum. * Clamauerunt autem ad 7 ‖ Exo.14.b.9 Dominum filij Israel: ‖ qui posuit tenebras inter vos & Ægyptios, & adduxit super eos mare, & operuit eos. Viderũt oculi vestri cuncta quæ in Ægypto fecerim, & habitastis in solitudine multo tempore: * & introduxi vos in Ter- 8 ram Amorrhæi, qui habitabat trans Iordanem. ‖ Cumq. pugnarent contra vos, ‖ Nu.21.e.29 tradidi eos in manus vestras, & possedistis Terram eorum, atque interfecistis ‖ Num.22.a.5 eos. * ‖ Surrexit autem Balac filius Se- 9 phor rex Moab, & pugnauit contra Israelem. Misitq. & vocauit Balaam filium C Beor, vt malediceret vobis: * & ego no- 10 lui audire eum, sed econtrario per illum benedixi vobis, & liberaui vos de manu

11 eius. * ‖ Transistisq. Iordanem, & veni- ‖ Sup.3.d.14 & 6.a.1 & 11.a.3 stis ad Iericho. Pugnaueruntq. contra vos viri ciuitatis eius, Amorrhæus, & Pherezæus, & Chananæus, & Hethæus, & Gergesæus, & Heuæus, & Iebusæus: & 12 tradidi illos in manus vestras. * ‖ Misiq. ‖ Sup.11.d.20 ante vos crabrones: & eieci eos de locis suis, duos reges Amorrhæorum, non 13 in gladio nec in arcu tuo. * Dediq. vobis Terram, in qua non laborastis, & vrbes quas non ædificastis, vt habitaretis in eis: vineas & oliueta, quæ non plan- 14 tastis. * ‖ Nunc ergo timete Dominum, ‖ 1.Reg.7.a.3 & seruite ei perfecto corde atque verissimo: & auferte deos, quibus seruierunt D patres vestri in Mesopotamia & in Ægy- 15 pto, ac seruite Domino. Si autem malum vobis videtur vt Domino seruiatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui seruire potissimum debeatis, vtrum dijs, quibus seruierunt patres vestri in Mesopotamia, an dijs Amorrhæorum, in quorum Terra habitatis: ego autem & domus mea seruiemus Domino. 16 * Respõditq. populus, & ait: Absit a nobis vt relinquamus Dominum, & ser- 17 uiamus dijs alienis. * Dominus Deus noster ipse eduxit nos, & patres nostros de Terra Ægypti, de domo seruitutis: fecitq. videntibus nobis signa ingentia, & custodiuit nos in omni via, per quam ambulauimus, & in cunctis populis, per 18 quos transiuimus. * Et eiecit vniuersas gentes, Amorrhæum habitatorem Terræ, quam nos intrauimus. Seruiemus igitur E Domino, quia ipse est Deus noster. 19 * Dixitq. Iosue ad populum: Non poteritis seruire Domino: Deus enim sanctus, & fortis æmulator est, nec ignoscet 20 sceleribus vestris atque peccatis. * Si dimiseritis Dominum, & seruieritis dijs alienis, conuertet se, & affliget vos, atque subuertet postquam vobis præstite- 21 rit bona. * Dixitq. populus ad Iosue: Nequaquã ita vt loqueris, erit, sed Do- 22 mino seruiemus. * Et Iosue ad populum, Testes, inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominũ vt seruiatis ei: 23 Responderuntque: Testes. * Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de medio ve- F stri, & inclinate corda vestra ad Domi- 24 num Deum Israel. * Dixitq. populus ad Iosue: Domino Deo nostro seruiemus, & obedientes erimus præceptis eius.

* Per-

Digitized by Google

* Percussit ergo Iosue in die illo fœdus, 25
& proposuit populo præcepta atque iudicia in Sichem. * Scripsit quoque om- 26
nia verba hæc in volumine legis Domini: & tulit lapidem pergrandē, posuitq.
eum subter quercum, quæ erat in Sanctuario Domini: * & dixit ad omnem 27
populum: En lapis iste erit vobis in testimonium quòd audierit omnia verba
Domini, quæ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis, & mentiri Domino Deo vestro. * Dimisitq. populum, 28
singulos in possessionem suam. * Et post 29
hæc mortuus est Iosue filius Nun seruus Domini, centum & decem annorum:
* sepelieruntq. eum in finibus possessio- 30
G nis suæ in Thamnathsare, quæ est sita in
monte Ephraim, a Septentrionali par-
31 te montis Gaas. * Seruiuitq. Israel Domino cunctis diebus Iosue & seniorum,
qui longo vixerunt tempore post Iosue,
& qui noueruht omnia opera Domini
32 quæ fecerat in Israel. * ‖ Ossa quoque, ‖ Gen. 50. d. 25
Ioseph, quæ tulerant filij Israel de Ægypto, sepelierunt in Sichem, in parte agri, Exo. 13. d. 19
‖ quem emerat Iacob a filijs Hemor pa- ‖ Gen. 33. d. 19
tris Sichem, centum nouellis ouibus, & fuit in possessionem filiorum Ioseph.
33 * Eleazar quoque filius Aaron mortuus est: & sepelierunt eum in Gabaath Phinees filij eius, quæ data est ei in monte Ephraim.

LIBER IVDICVM,

HEBRAICE SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

POST mortē Iosue con- 1
suluerunt filij Israel Do A
minum, dicentes: Quis
ascendit ante nos contra Chananæum, & erit
dux belli? * Dixitq. 2
Dominus: Iudas ascendet: ecce tradidi
Terram in manus eius. * Et ait Iudas Si- 3
meoni fratri suo: Ascende mecū in sortem meam, & pugna contra Chananæū,
vt & ego pergam tecum in sortem tuā.
Et abijt cum eo Simeon. * Ascenditq. Iu- 4
das, & tradidit Dominus Chananæum,
ac Pherezæum in manus eorum: & percusserunt in Bezec decem millia virorū.
* Inueneruntq. Adonibezec in Bezec, & 5
pugnauerunt contra eum, ac percusse- B
runt Chananæum, & Pherezæum. * Fugit 6
autem Adonibezec: quem persecuti conprehenderunt, cæsis summitatibus manuum eius ac pedum. * Dixitq. Adoni- 7
bezec: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias:
sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntq. eum in Ierusalē, & ibi mortuus
8 est. * Oppugnantes ergo filij Iuda Ierusalem, ceperunt eam, & percusserunt in
ore gladij, tradentes cunctam incendio
9 ciuitatem. * Et postea descendentes pugnauerunt contra Chananæum, qui habi
tabat in montanis, & ad meridiem, & in
10 campestribus. * ‖ Pergensq. Iudas contra ‖ Ios. 15. c. 13
C Chananæum, qui habitabat in Hebron,
(cuius nomē fuit antiquitus Cariath Arbe) percussit Sesai, & Ahiman, & Thol-
11 mai: * atque inde profectus abijt ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat
Cariath Sepher, id est, ciuitas litterarum.
12 * Dixitq. Caleb: Qui percusserit Cariath
Sepher, & vastauerit eam, dabo ei Axam
13 filiam meā vxorem. * Cumq. cepisset eā
Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiā suam coniugē.

* Quam

Digitized by Google

* Quam pergentem in itinere monuit 14
vir suus vt peteret a patre suo agrum. Quæ cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes? * At illa re- 15
D spondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, & irriguum inferius.
* Filij autem Cinæi cognati Moysi ascē- 16
derunt de ciuitate palmarum, cum filijs Iuda in desertum sortis eius, quod est ad meridiem Arad, & habitauerunt cum eo. * Abijt autem Iudas cum Simeone 17
fratre suo, & percusserunt simul Chananæum qui habitabat in Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumq. est nomen vrbis, Horma, id est, anathema.
* Cepitq. Iudas Gazam cum finibus suis, 18
& Ascalonem, atque Accaron cum terminis suis. * Fuitq. Dominus cum Iu- 19
E da, & montana possedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. * Dederuntq. Caleb 20
|| Nu.14.d.24 Hebron, || sicut dixerat Moyses, qui de-
Ios.15.c.14 leuit ex ea tres filios Enac. * Iebusæum 21
autem habitatorem Ierusalem non deleuerunt filij Beniamin: habitauitq. Iebusæus cum filijs Beniamin in Ierusalem, vsque in præsentem diem. * Domus 22
quoque Ioseph ascendit in Bethel, fuitq. Dominus cum eis. * Nam cum obsiderent vrbem, quæ prius Luza vocabatur, 23
* viderunt hominem egredientem de 24
ciuitate, dixeruntq. ad eum: Ostende nobis introitum ciuitatis, & faciemus tecum misericordiam. * Qui cum ostē- 25
disset eis, percusserunt vrbem in ore gladij: hominem autem illum, & omnem cognationem eius dimiserunt. * Qui di- 26
F missus, abijt in Terram Hetthim, & ædificauit ibi ciuitatem, vocauitq. eam Luzam: quæ ita appellatur vsque in præsentem diem. * Manasses quoque non 27
deleuit Bethsan, & Thanac cum viculis suis, & habitatores Dor, & Ieblaam, & Mageddo cum viculis suis, cœpitq. Chananæus habitare cum eis. * Postquam 28
autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, & delere noluit. * Ephraim 29
etiam non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer, sed habitauit cum eo. * Zabulon non deleuit habitatores 30
Cetron, & Naalol: sed habitauit Chananæus in medio eius, factusq. est ei tri-
31 butarius. * Aser quoque non deleuit ha-
G bitatores Accho, & Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:
32 * habitauitq. in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.
33 * Nephthali quoque non deleuit habitatores Bethsames, & Bethanath: & habitauit inter Chananæum habitatorem Terræ, fueruntq. ei Bethsamitæ &
34 Bethanitæ tributarij. * Arctauitq. Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum vt ad planiora descende-
35 rent: * habitauitq. in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Aialon & Salebim. Et aggrauata est manus domus Ioseph, factusq. est ei tributa-
36 rius. * Fuit autem terminus Amorrhæi ab Ascensu Scorpionis, petra, & superiora loca.

CAP. II.

1 A Scenditq. Angelus Domini de Gal
A galis ad Locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in Terram, pro qua iuraui patribus vestris: & pollicitus sum vt non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempi-
2 ternum: * ita dumtaxat vt non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ huius, sed aras eorum subuerteretis: & noluistis audire vocem meam: cur hoc feci-
3 stis? * Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra: vt habeatis hostes, & dij
4 eorum sint vobis in ruinam. * Cumq. loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel: eleuauerunt ipsi
5 vocem suam, & fleuerunt. * Et voca-
B tum est nomen loci illius: Locus flentium, siue lacrymarum: immolauerūtq.
6 ibi hostias Domino. * || Dimisit ergo Iosue populū, & abierunt filij Israel vnusquisque in possessionem suam, vt obtine-
7 rent eam: * seruieruntq. Domino cūctis diebus eius, & seniorum, qui longo post eum vixerunt tēpore, & nouerant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel.
8 * Mortuus est autem Iosue filius Nun, famulus Domini, centum & decem anno-
9 rum, * & sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thamnathsare in monte Ephraim, a Septentrionali plaga mon-
10 tis Gaas. * Omnisq. illa generatio congregata est ad patres suos: & surrexerūt

|| Ios.24.g.28

alij,

alij, qui non nouerant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel. * Feceruntq. filij Israel malum in conspectu Domini, & seruierunt Baalim. * Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti: & secuti sunt deos alienos, deosq. populorum, qui habitabant in circuitu eorum, & adorauerunt eos: & ad iracundiam concitauerunt Dominum, * dimittentes eum, & seruientes Baal & Astaroth. * Iratusq. Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, & vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt resistere aduersarijs suis: * sed quòcumque pergere voluissent, manus Domini super eos erat, sicut locutus est, & iurauit eis: & vehementer afflicti sunt. * Suscitauitq. Dominus iudices, qui liberarent eos de vastantium manibus: sed nec eos audire voluerunt, * fornicantes cum dijs alienis, & adorantes eos. Cito deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria. * Cumq. Dominus iudices suscitaret, in diebus eorum flectebatur misericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vastantium. * Postquam autem mortuus esset iudex, reuertebantur, & multo faciebant peiora quàm fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, seruientes eis, & adorantes illos. Non dimiserũt adinuentiones suas, & viam durissimam, per quam ambulare consueuerunt. * Iratusq. est furor Domini in Israel, & ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempsit: * & ego non delebo gentes, quas dimisit Iosue, & mortuus est: * vt in ipsis experiar Israel, vtrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non, * Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, & cito subuertere noluit, nec tradidit in manus Iosue.

11 12 C 13 14 15 16 17 18 D 19 20 21 22 23

CAP. III.

HÆ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israelem, & omnes, qui non nouerant bella Chananæorum: * vt postea discerent filij eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi: * quinque satrapas Philisthinorum, omnemq. Chananæum, & Sidonium, atque Heuæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon vsque ad introitum Emath. * Dimisitq. eos, vt in ipsis experiretur Israelem, vtrum audiret mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per manum Moysi, an non. * Itaque filij Israel habitauerunt in medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebusæi: * & duxerunt vxores filias eorum, ipsiq. filias suas filijs eorum tradiderunt, & seruierunt dijs eorum. * Feceruntq. malum in conspectu Domini, & obliti sunt Dei sui, seruientes Baalim & Astaroth. * Iratusq. contra Israel Dominus, tradidit eos in manus Chusan Rasathaim regis Mesopotamiæ, seruieruntq. ei octo annis. * Et clamauerunt ad Dominum: qui suscitauit eis saluatorem, & liberauit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorem: * fuitq. in eo Spiritus Domini, & iudicabit Israel. Egressusq. est ad pugnam, & tradidit Dominus in manus eius Chusan Rasathaim regem Syriæ, & oppressit eum. * Quieuitq. terra quadraginta annis, & mortuus est Othoniel filius Cenez. * Addiderunt autem filij Israel facere malum in conspectu Domini: qui confortauit aduersum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in conspectu eius. * Et copulauit ei filios Ammon, & Amalec: abijtq. & percussit Israel, atque possedit Vrbem palmarum. * Seruieruntq. filij Israel Eglon regi Moab decem & octo annis: * & postea clamauerunt ad Dominum: qui suscitauit eis saluatorem vocabulo Aod, filium Gera, filij Iemini, qui vtraque manu pro dextera vtebatur. Miseruntq. filij Israel per illum munera Eglon regi Moab. * Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, & accinctus est eo subter sagum in dextro femore. * Obtulitq. munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis. * Cumq. obtulisset ei munera,

1 A 2 3 4 5 6 7 8 9 B 10 11 12 13 14 15 C 16 17 18

Digitized by Google

nera, prosecutus est locios, qui cum eo
venerant. * Et reuersus de Galgalis, vbi 19
erant idola, dixit ad Regem: verbum
secretum habeo ad te o Rex. Et ille
imperauit silentium: egressisq. omni-
bus, qui circa eum erant, * ingressus 20
est Aod ad eum: sedebat autem in æsti-
uo cœnaculo solus, dixitque: Verbum
Dei habeo ad te. Qui statim surrexit
de throno. * Extenditq. Aod sinistram 21
manum, & tulit sicam de dextero femo-
re suo, infixitq. eam in ventre eius * tam 22
valide, vt capulus sequeretur ferrum in
vulnere, ac pinguissimo adipe stringere-
tur. Nec eduxit gladium, sed ita vt per-
cusserat, reliquit in corpore: statimq.
per secreta naturæ alui stercora proru-
perunt. * Aod autem clausis diligentissi- 23
me ostijs cœnaculi, & obfirmatis sera,
* per posticum egressus est. Seruiq. regis 24
ingressi viderunt clausas fores cœnacu-
li, atque dixerunt: Forsitan purgat aluũ
in æstiuo cubiculo. * Expectantesq. diu 25
donec erubescerent, & videntes quòd
nullus aperiret, tulerunt clauem: &
aperientes inuenerunt dominum suum
in terra iacentem mortuum. * Aod au- 26
tem, dum illi turbarentur, effugit, &
pertransijt Locum idolorum, vnde re-
uersus fuerat. Venitq. in Seirath: * & sta- 27
tim insonuit buccina in mõte Ephraim:
descenderuntq. cum eo filij Israel, ipso
in fronte gradiente. * Qui dixit ad eos: 28
Sequimini me: tradidit enim Domi nus
inimicos nostros Moabitas in manus no-
stras. Descenderuntq. post eum, & oc-
cupauerunt vada Iordanis quæ transmit-
tunt in Moab: & non dimiserunt tran-
sire quemquam: * sed percusserunt Moa- 29
bitas in tempore illo, circiter decem
millia, omnes robustos & fortes viros.
nullus eorum euadere potuit. * Humi- 30
liatusq. est Moab in die illo sub manu
Israel: & quieuit Terra octoginta an-
nis. * Post hunc fuit Samgar filius A- 31
nath, qui percussit de Philistijm sex-
centos viros vomere: & ipse quoque de-
fendit Israel.

CAP. IIII.

ADdideruntq. filij Israel facere ma- 1 A
lum in conspectu Domini post
II.Reg.12.b.9 mortem Aod, * || & tradidit illos Do- 2
minus in manus Iabin regis Chanaan,
qui regnauit in Asor: habuitq. ducem
exercitus sui nomine Sisaram, ipse au-
tem habitabat in Haroseth gentium.
3 * Clamaueruntq. filij Israel ad Domi-
num: nongentos enim habebat falcatos
currus, & per viginti annos vehementer
4 oppresserat eos. * Erat autem Debbora
prophetis vxor Lapidoth, quæ iudica-
5 bat populum in illo tempore. * Et sede-
bat sub palma, quæ nomine illius voca-
batur, inter Rama & Bethel in monte
Ephraim: ascendebantq. ad eam filij Is-
6 rael in omne iudicium. * Quæ misit &
vocauit Barac filium Abinoem de Ce-
des Nephthali: dixitq. ad eum: Præcepit
B tibi Dominus Deus Israel, vade, & duc
exercitum in montem Thabor, tollesq.
tecum decem millia pugnatorum de fi-
lijs Nephtali, & de filijs Zabulon,
7 * ego autem adducam ad te in loco tor-
rentis Cison, Sisaram principem exer-
citus Iabin, & currus eius, atque om-
nem multitudinem, & tradam eos in
8 manu tua. * Dixitq. ad eam Barac: Si
venis mecum, vadam: si noluẽris veni-
9 re mecum, non pergam. * Quæ dixit
ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac
vice victoria non reputabitur tibi, quia
in manu mulieris tradetur Sisara. Sur-
rexit itaque Debbora, & perrexit cum
10 Barac in Cedes. * Qui, accitis Zabulon
& Nephthali, ascendit cum decem mil-
libus pugnatorum, habens Debboram
11 in comitatu suo. * Haber autem Cinæus
recesserat quondam a ceteris Cinæis fra-
tribus suis filijs Hobab, cognati Moysi:
& tetenderat tabernacula vsque ad vallẽ,
quæ vocatur Sennim, & erat iuxta Ce-
12 des. * Nunciatũq. est Sisaræ quòd ascen-
disset Barac filius Abinoem, in montem
13 Thabor: * & congregauit nongentos
falcatos currus, & omnem exercitum
de Haroseth gentium ad torrentem Ci-
14 son. * Dixitq. Debbora ad Barac: Surge,
hæc est enim dies, in qua tradidit
Dominus Sisaram in manus tuas: en
ipse ductor es tuus. Descendit itaque
Barac de monte Thabor, & decem mil-
15 lia pugnatorum cum eo. * || Perterruitq. || Psal.82.c.1
C Dominus Sisaram, & omnes currus
eius, vniuersamq. multitudinem in ore
gladij ad conspectum Barac: in tantum,
vt Sisara de curru de siliens, pedibus fu-
geret,

geret, * & Barac persequeretur fugientes currus, & exercitum vsque ad Haroseth gentium, & omnis hostium multitudo vsque ad internecionem caderet. 16
* Sisara autem fugiens peruenit ad tentorium Iahel vxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Iabin regem Azor, & domum Haber Cinæi. * Egressa igitur 17 18
Iahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius, & opertus ab ea pallio, * dixit ad eam: 19
Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio valde. Quæ aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
* Dixitq. Sisara ad eam: Sta ante ostium 20
D tabernaculi: & cum venerit aliquis interrogans te, & dicens: Numquid hic est aliquis? Respondebis: Nullus est.
* Tulit itaque Iahel vxor Haber clauum 21
tabernaculi, assumens pariter & malleũ: & ingressa absconditè, & cum silentio posuit supra tempus capitis eius clauũ, percussumq. malleo defixit in cerebrum vsque ad terram: qui soporem morti consocians defecit, & mortuus est. * Et 22
ecce Barac sequens Sisaram veniebat: egressaq. Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni, & ostendam tibi virum, quem quæris. Qui cum intrasset ad eã, vidit Sisaram iacentem mortuum, & clauum infixum in tempore eius. * Hu- 23
miliauit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanaan coram filijs Israel: * qui 24
crescebant quotidie, & forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan, donec delerent eum.

CAP. V.

CEcineruntq. Debbora & Barac fi- 1
lius Abinoem in illo die, dicentes: A
* Qui sponte obtulistis de Israel ani- 2
mas vestras ad periculum, benedicite Domino.
* Audite reges, auribus percipite 3
principes: Ego sum, ego sum quæ Domino canam, psallam Domino Deo Israel.
* Domine cum exires de Seir, & tran 4
sires per regiones Edom, terra mota est, cæliq. ac nubes distillauerunt aquis.
* Montes fluxerunt a facie Domini, 5
& Sinai a facie Domini Dei Israel.
* In diebus Samgar filij Anath, in 6
diebus Iahel quieuerunt semitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambulauerunt per calles deuios.
* Cessauerunt fortes in Israel, & quie- 7
uerunt: donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel.
* Noua bella elegit Dominus, & por- 8
tas hostium ipse subuertit: clypeus & hasta si apparuerint in quadraginta millibus Israel.
* Cor meum diligit principes Israel: 9
B qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino.
* Qui ascẽditis super nitentes asinos, 10
& sedetis in iudicio, & ambulatis in via, loquimini.
* Vbi collisi sunt currus, & hostium 11
suffocatus est exercitus, ibi narrentur iustitiæ Domini & clementia in fortes Israel: tunc descendit populus Domini ad portas, & obtinuit principatum.
* Surge, surge Debbora, surge, surge, & 12
loquere canticum: surge Barac, & apprehende captiuos tuos fili Abinoem.
* Saluatæ sunt reliquiæ populi, Do- 13
minus in fortibus dimicauit.
* Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, 14
& post eum ex Beniamin in populos tuos o Amalec: de Machir principes descenderunt, & de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.
* Duces Issachar fuere cum Debbora, 15
& Barac vestigia sunt secuti, qui quasi in præceps ac Barathrum se discrimini dedit: diuiso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.
* Quare habitas inter duos terminos, 16
C vt audias sibilos gregum? diuiso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.
* Galaad trans Iordanem quiescebat, 17
& Dan vacabat nauibus: Aser habitabat in littore maris, & in portubus morabatur.
* Zabulon vero & Nephthali obtule- 18
runt animas suas morti in regione Merome.
* Venerunt reges & pugnauerunt, pu- 19
gnauerunt reges Chanaan in Thanach iuxta aquas Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.
* De cælo dimicatum est contra eos: 20
stellæ manentes in ordine & cursu suo,

Digitized by Google

aduersus Sisaram pugnauerunt.
* Torrens Cison traxit cadauera eorũ, 21
torrens Cadumim, torrens Cison: conculca anima mea robustos.
* Vngulæ equorum ceciderunt, fugiẽ- 22
tibus impetu, & per præceps ruentibus fortissimis hostium.
* Maledicite terræ Meroz, dixit An- 23
gelus Domini: maledicite habitatoribus eius, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adiutorium fortissimorum eius.
* Benedicta inter mulieres Iahel vxor 24
Haber Cinæi, & benedicatur in taber- D
naculo suo.
* Aquam petenti lac dedit, & in phia- 25
la principum obtulit butyrum.
* Sinistram manum misit ad clauum, 26
& dexteram ad fabrorum malleos, percussitq. Sisaram quærens in capite vulneri locum, & tempus valide perforans.
* Inter pedes eius ruit: defecit, & 27
mortuus est: voluebatur ante pedes eius, & iacebat exanimis & miserabilis.
* Per fenestram respiciens, vlulabat 28
mater eius: & de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus eius? quare tardauerunt pedes quadrigarum illius?
* Vna sapiẽtior ceteris vxoribus eius, 29
hæc socrui verba respondit:
* Forsitan nunc diuidit spolia, & pul- 30
cherrima feminarum eligitur ei: vestes diuersorum colorum Sisaræ traduntur in prædam, & supellex varia ad ornanda colla congeritur.
* Sic pereant omnes inimici tui Do- 31
mine: qui autem diligunt te, sicut Sol in ortu suo splendet, ita rutilent.
* Quieuitq. Terra per quadraginta 32
annos.

CAP. VI.

FEcerunt autem filij Israel malum in 1
conspectu Domini: qui tradidit il- A
los in manu Madian septem annis; * & 2
oppressi sunt valde ab eis. Feceruntq. sibi antra & speluncas in montibus, & munitissima ad repugnandum loca.
* Cumq. seuisset Israel, ascendebat Ma- 3
dian & Amalec, ceteriq. Orientalium nationum: * & apud eos figentes ten- 4
toria, sicut erant in herbis cuncta vastabant vsque ad introitum Gazæ: nihilq. omnino ad vitam pertinens relinquebat in Israel, non oues, non boues, non
5 asinos. * Ipsi enim & vniuersi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, & instar locustarum vniuersa complebant, innumera multitudo hominum, & camelorum; quidquid tetigerant de-
6 uastantes. * Humiliatusq. est Israel val-
7 de in conspectu Madian. * Et clamauit ad Dominum postulans auxilium con-
8 tra Madianitas. * Qui misit ad eos vi-
B rum prophetam, & locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vos feci conscendere de Ægypto, & eduxi vos
9 de domo seruitutis, * & liberaui de manu Ægyptiorum, & omnium inimicorum, qui affligebant vos: eieciq. eos ad introitum vestrum, & tradidi vobis
10 Terram eorum. * Et dixi: Ego Dominus Deus vester, ne timeatis deos Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Et noluistis audire vocem meam.
11 * Venit autem Angelus Domini, & sedit sub quercu, quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas patrem familiæ Ezri. Cumq. Gedeon filius eius excuteret atque purgaret frumenta in torculari, vt
12 fugeret Madian, * apparuit ei Angelus
C Domini, & ait: Dominus tecum virorũ
13 fortissime. * Dixitq. ei Gedeon: Obsecro mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? vbi sunt mirabilia eius, quæ narrauerunt patres nostri, atque dixerunt: De Ægypto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos Dominus & tradidit in
14 manu Madian. * Respexitq. ad eum Dominus, & ait: ||Vade in hac fortitudine ||4.Reg.12.c.18
tua, & liberabis Israel de manu Ma-
15 dian: scito quòd miserim te. * Qui respondens ait: Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israel? ecce familia mea infima est in Manasse, & ego minimus
16 in domo patris mei. * Dixitq. ei Dominus: Ego ero tecum: & percuties Ma-
17 dian quasi vnum virum. * Et ille, Si inueni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum quòd tu sis qui loqueris ad
18 me. * Nec recedas hinc, donec re-
D uertar ad te, portans sacrificium, & offerens tibi. Qui respondit: Ego præ-
19 stolabor aduentum tuum. * Ingressus est

Digitized by Google

est itaque Gedeon, & coxit hœdum, &
de farinæ modio azymos panes: car-
nesq. ponens in canistro, & ius carniũ
mittens in ollam, tulit omnia sub quer-
cu, & obtulit ei. * Cui dixit Angelus 20
Domini: Tolle carnes & azymos panes,
& pone supra petram illã, & ius desuper
funde. Cumq. fecisset ita, * extendit 21
Angelus Domini summitatem virgæ,
quam tenebat in manu, & tetigit car-
nes & panes azymos: ascenditq. ignis de
petra, & carnes, azymosq. panes con-
sumpsit: Angelus autẽ Domini euanuit
ex oculis eius. * Videnq. Gedeon quòd 22
esset Angelus Domini, ait: Heu mi Do-
mine Deus: quia vidi Angelum Domi-
ni facie ad faciem. * Dixitq. ei Domi- 23
nus: Pax tecum: ne timeas, non morie-
ris. * Ædificauit ergo ibi Gedeon alta- 24
re Domino, vocauitq. illud, Domini
E pax, vsque in præsentem diem. Cumq.
adhuc esset in Ephra, quæ est familiæ
Ezri, * nocte illa dixit Dominus ad eũ: 25
Tolle taurum patris tui, & alterum tau-
rum annorum septem, destruesq. aram
Baal, quæ est patris tui: & nemus, quod
circa aram est, succide: * & ædificabis 26
altare Domino Deo tuo in summitate
petræ huius, super quam ante sacrificiũ
posuisti: tollesq. taurum secundum, &
offeres holocaustum super struem ligno-
rum, quæ de nemore succideris. * As- 27
sumptis ergo Gedeon decem viris de
seruis suis, fecit sicut præceperat ei Do-
minus. Timens autem domum patris
sui, & homines illius ciuitatis, per diem
noluit id facere, sed omnia nocte com-
pleuit. * Cumq. surrexissent viri oppidi 28
eius mane, viderunt destructam aram
F Baal, lucumq. succisum, & taurum alte-
rum impositum super altare, quod tunc
ædificatum erat. * Dixeruntq. ad inui- 29
cem: Quis hoc fecit? Cumq. perquire-
rent auctorem facti, dictum est: Gedeõ
filius Ioas fecit hæc omnia. * Et dixe- 30
runt ad Ioas: Produc filium tuum huc,
vt moriatur: quia destruxit aram Baal,
& succidit nemus. * Quibus ille respõ- 31
dit: Numquid vltores estis Baal, vt pu-
gnetis pro eo? qui aduersarius est eius,
moriatur antequam lux crastina veniat:
si Deus est, vindicet se de eo, qui suffo-
dit aram eius. * Ex illo die vocatus est 32
Gedeon, Ierobaal, eo quòd dixisset Ioas:
Vlciscatur se de eo Baal, qui suffodit
33 aram eius. * Igitur omnis Madian, &
Amalec, & Orientales populi congre-
gati sunt simul. & transeuntes Iordanẽ,
34 castrametati sunt in valle Iezrael. * Spi-
G ritus autem Domini induit Gedeon, qui
clangens buccina conuocauit domum
35 Abiezer, vt sequeretur se. * Misitq. nun-
cios in vniuersum Manassen, qui & ipse
secutus est eum: & alios nuncios in Aser,
& Zabulon & Nephthali, qui occurre-
36 runt ei. * Dixitq. Gedeon ad Deum: Si
saluum facis per manum meam Israel,
37 sicut locutus es, * ponam hoc vellus la-
næ in area: si ros in solo vellere fuerit,
& in omni terra siccitas, sciam quòd
per manum meam, sicut locutus es, libe-
38 rabis Israel. * Factumq. est ita. Et de
nocte consurgens expresso vellere, con-
39 cham rore impleuit. * Dixitq. rursus ad
Deum: Ne irascatur furor tuus contra
me si adhuc semel tentauero, signum
quærens in vellere. Oro vt solum vellus
siccum sit, & omnis terra rore madens.
40 * Fecitq. Deus nocte illa vt postulaue-
rat: & fuit siccitas in solo vellere, & ros
in omni terra.

CAP. VII.

1 IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de no-
A cte consurgens, & omnis populus cũ
eo, venit ad fontem qui vocatur Harad.
erant autem castra Madian in valle ad
Septentrionalem plagam collis excelsi.
2 * Dixitq. Dominus ad Gedeon: Multus
tecum est populus, nec tradetur Madian
in manus eius: ne glorietur contra me
Israel, & dicat: Meis viribus liberatus
3 sum. * Loquere ad populum, & cunctis
audientibus prædica: ‖ Qui formidolo- ‖ Deut. 20 b. 8
sus & timidus est, reuertatur. Recesse- 1. Mach. 3 g. 56
runtq. de monte Galaad, & reuersi sunt.
De populo vigintiduo millia virorum,
& tantum decem millia remanse-
4 runt. * Dixitq. Dominus ad Gedeon:
B Adhuc populus multus est, duc eos ad
aquas, & ibi probabo illos: & de quo
dixero tibi vt tecum vadat, ipse pergat:
5 quem ire prohibuero, reuertatur. * Cũq.
descendisset populus ad aquas, dixit Do-
minus ad Gedeon: Qui lingua lambue-
rint aquas, sicut solent canes lambere,
separabis eos seorsum: qui autem cur-

Digitized by Google

uatis genibus biberint, in altera parte
erunt. * Fuit itaque numerus eorum 6
qui manu ad os proijciente, lambuerant aquas, trecenti viri: omnis autem
reliqua multitudo flexo poplite biberat. * Et ait Dominus ad Gedeon: In 7
trecentis viris qui lambuerunt aquas, li- C
berabo vos, & tradam in manu tua
Madian: omnis autem reliqua multitudo reuertatur in locum suum. * Sumptis 8
itaque pro numero cibarijs & tubis, omnem reliquam multitudinem abire præ-
cepit ad tabernacula sua: & ipse cum
trecentis viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle.
* Eadem nocte dixit Dominus ad eum: 9
Surge, & descende in castra: quia tradidi eos in manu tua. * Sin autem solus 10
ire formidas, descendat tecum Phara
puer tuus. * Et cũ audieris quid loquan- 11
tur, tunc confortabuntur manus tuæ, &
securior ad hostium castra descendes.
Descendit ergo ipse & Phara puer eius
in partem castrorum, vbi erant armato-
rum vigiliæ. * Madian autem & Amalec, 12
& omnes Orientales populi fusi iacebãt D
in valle, vt locustarum multitudo: ca-
meli quoque innumerabiles erant, sicut
arena quæ iacet in littore maris. * Cũq. 13
venisset Gedeon, narrabat aliquis som-
nium proximo suo: & in hunc modum
referebat quod viderat: Vidi somnium,
& videbatur mihi quasi subcinericius
panis ex hordeo volui, & in castra Ma-
dian descendere: cumq. peruenisset ad
tabernaculum, percussit illud, atque
subuertit, & terræ funditus coæquauit.
* Respondit is, cui loquebatur: Non est 14
hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filij
Ioas viri Israelitæ: tradidit enim Domi-
nus in manus eius Madian, & omnia
castra eius. * Cumq. audisset Gedeon 15
somnium, & interpretationem eius, E
adorauit: & reuersus est ad castra Israel,
& ait: Surgite, tradidit enim Dominus
in manus nostras castra Madian. * Di- 16
uisitq. trecentos viros in tres partes, &
dedit tubas in manibus eorum, lage-
nasq. vacuas ac lampades in medio la-
genarum. * Et dixit ad eos: Quod me 17
facere videritis, hoc facite: ingrediar
partem castrorum, & quod fecero secta-
mini. * Quando personuerit tuba in ma- 18
nu mea, vos quoque per castrorum cir-
cuitum clangite, & conclamate, Domi-
no & Gedeoni. * Ingressusq. est Gedeon, 19
F & trecenti viri qui erant cum eo in par-
tem castrorum, incipientibus vigilijs
noctis mediæ, & custodibus suscitatis;
cœperunt buccinis clangere, & complo-
dere inter se lagenas. * Cumq. per gy- 20
rum castrorum in tribus personarent lo
cis, & hydrias confregissent, tenuerunt
sinistris manibus lampades, & dextris
sonantes tubas, clamaueruntque: Gla-
dius Domini & Gedeonis: * stantes sin- 21
guli in loco suo per circuitum castro-
rum hostilium. Omnia itaque castra
turbata sunt, & vociferantes, vlulantesq.
fugerunt: * & nihilominus insistebant 22
trecenti viri buccinis personantes. ‖ Im- ‖ Psal. 82. c. 10
misitq. Dominus gladium in omnibus
castris, & mutua se cæde truncabant;
* fugientes vsque ad Bethsetta, & crepi- 23
dinem Abelmehula in Tebbath. Con-
G clamantes autem viri Israel de Nephtha-
li, & Aser, & omni Manasse persque-
bantur Madian. * Misitq. Gedeon nun- 24
cios in omnem montem Ephraim, di-
cens: Descendite in occursum Madian,
& occupate aquas vsque Bethbera at-
que Iordanem. Clamauitq. omnis
Ephraim, & præoccupauit aquas atque
Iordanem vsque Bethbera. * ‖ Apprehen- 25 ‖ Psal. 82. c. 12. Isa. 10. c. 26.
sosq. duos viros Madian, Oreb, &
Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb;
Zeb vero in Torculari Zeb. Et perse-
cuti sunt Madian, capita Oreb & Zeb
portantes ad Gedeon trans fluenta Ior-
danis.

CAP. VIII.

1 A DIxeruntq. ad eum viri Ephraim:
Quid est hoc quod facere voluisti,
vt nos non vocares, cum ad pugnã per-
geres contra Madian? iurgantes fortiter,
2 & prope vim inferentes. * Quibus ille
respondit: Quid enim tale facere potui;
quale vos fecistis? nonne melior est ra-
3 cemus Ephraim, vindemijs Abiezer? * In
manus vestras Dominus tradidit princi-
pes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale fa-
cere potui, quale vos fecistis? Quod cũ
locutus esset, requieuit spiritus eorum,
4 quo tumebant contra eũ. * Cũq. venisset
Gedeon ad Iordanem, transiuit eum cũ
trecentis viris, qui secum erant: & præ-
lassitu-

Digitized by Google

lassitudine, fugientes persequi non po-
terant.* Dixitq. ad viros Soccoth: Da- 5
te, obsecro, panes populo, qui mecum B
est, quia valde defecerunt: vt possimus
persequi Zebee, & Salmana reges Madiã.
* Responderunt principes Soccoth: For- 6
sitan palmæ manuum Zebee & Salmana
in manu tua sunt, & idcirco postulas vt
demus exercitui tuo panes.* Quibus il- 7
le ait: Cum ergo tradiderit Dominus
Zebee & Salmana in manus meas, con-
teram carnes vestras cũ spinis, tribulisq.
deserti.* Et inde conscendens, venit in 8
Phanuel: locutusq. est ad viros loci il-
lius similia. Cui & illi responderunt, si-
cut responderant viri Soccoth. * Dixit 9
itaque & eis: Cum reuersus fuero victor
in pace, destruam turrim hanc.* Zebee 10
autem & Salmana requiescebant cum
C omni exercitu suo. Quindecim enim
millia viri remanserant ex omnibus tur-
mis Orientalium populorum, cæsis cen-
tum viginti millibus bellatorum educē-
Osee 10.d.14 tium gladium.*‖ Ascendensq. Gedeon 11
per viam eorũ, qui in tabernaculis mo-
rabantur, ad Orientalem partem Nobe,
& Iegbaa, percussit castra hostium, qui
securi erant, & nihil aduersi suspicaban-
tur.* Fugeruntq. Zebee & Salmana, quos 12
persequens Gedeon comprehendit, tur-
bato omni exercitu eorũ.* Reuertensq. 13
de bello ante solis ortum,* apprehendit 14
puerum de viris Soccoth: interrogauitq.
eum nomina principum & seniorũ Soc-
coth, & descripsit septuaginta septem
viros.* Venitq. ad Soccoth, & dixit eis: 15
En Zebee, & Salmana super quibus ex-
probrastis mihi, dicentes: Forsitan ma-
nus Zebee & Salmana in manibus tuis
sunt, & idcirco postulas vt demus viris D
qui lassi sunt, & defecerunt panes. * Tu- 16
lit ergo seniores ciuitatis & spinas deser-
ti ac tribulos, & contriuit cum eis, at-
que comminuit viros Soccoth.* Turrim 17
quoque Phanuel subuertit, occisis habi-
tatoribus ciuitatis.* Dixitq. ad Zebee 18
& Salmana: Quales fuerunt viri, quos
occidistis in Thabor? Qui responderũt:
Similes tui, & vnus ex eis quasi filius re-
gis.* Quibus ille respondit: Fratres mei 19
fuerunt, filij matris meæ. viuit Domi-
nus, quia si seruassetis eos, non vos oc-
ciderem. * Dixitq. Iether primogeni- 20
to suo: Surge, & interfice eos. Qui E
non eduxit gladium: timebat enim,
21 quia adhuc puer erat. * Dixeruntq. Ze-
bee & Salmana: Tu surge, & irrue in
nos: quia iuxta ætatem robur est homi-
nis. Surrexit Gedeon,‖ & interfecit Ze- ‖ Psal.82.c.12
bee & Salmana: & tulit ornamenta ac
bullas, quibus colla regalium camelo-
22 rum decorari solent. * Dixeruntq. om-
nes viri Israel ad Gedeon: Dominare
nostri tu, & filius tuus, & filius filij tui:
quia liberasti nos de manu Madian.
23 * Quibus ille ait: Non dominabor vo-
stri, nec dominabitur in vos filius meus,
24 sed dominabitur vobis Dominus. * Di-
xitq. ad eos: Vnam petitionem postulo
a vobis: Date mihi inaures ex præda
vestra. Inaures enim aureas Ismaelitæ
25 habere consueuerant. * Qui respon-
F derunt: Libentissime dabimus. Expanden-
tesq. super terram pallium, proiecerunt
26 in eo inaures de præda:* & fuit pondus
postulatarum inaurium, mille septin-
genti auri sicli, absque ornamentis, &
monilibus, & veste purpurea, quibus
reges Madian vti soliti erant, & præter
27 torques aureas camelorum.* Fecitq. ex
eo Gedeon Ephod, & posuit illud in ci-
uitate sua Ephra. Fornicatusq. est omnis
Israel in eo, & factum est Gedeoni &
28 omni domui eius in ruinam. * Humi-
liatus est autem Madian coram filijs Is-
rael, nec potuerunt vltra ceruices eleu-
are: sed quieuit terra per quadraginta
29 annos, quibus Gedeon præfuit. * Abijt
itaque Ierobaal filius Ioas, & habitauit
30 in domo sua: * habuitq. septuaginta
filios, qui egressi sunt de femore eius:
31 eo quòd plures haberet vxores. * Con-
G cubina autem illius, quam habebat in
Sichem, genuit ei filium nomine Abi-
32 melech. * Mortuusq. est Gedeon filius
Ioas in senectute bona, & sepultus est in
sepulchro Ioas patris sui in Ephra de
33 familia Ezri. * Postquam autem mor-
tuus est Gedeon, auersi sunt filij Israel,
& fornicati sunt cum Baalim. Percusse-
runtq. cum Baal fœdus, vt esset eis in
34 deum:* nec recordati sunt Domini Dei
sui, qui eruit eos de manibus inimico-
rum suorum omnium per circuitum:
35 * nec fecerunt misericordiam cum do-
mo Ierobaal Gedeon iuxta omnia bo-
na, quæ fecerat Israeli.

Digitized by Google

CAP. IX.

1 ABijt autem Abimelech filius Ierobaal in Sichem ad fratres matris
A suæ, & locutus est ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris
2 suæ, dicens: * Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, vt
dominentur vestri septuaginta viri omnes filij Ierobaal, an vt dominetur vnus
vir? simulq. considerate quòd os vestrum, & caro vestra sum. * Locutiq.
3 sunt fratres matris eius de eo ad omnes viros Sichem vniuersos sermones istos,
& inclinauerunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est. * De-
4 deruntq. illi septuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit sibi ex
eo viros inopes & vagos, secutiq. sunt
5 eum. * Et venit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Ierobaal septuaginta viros, super lapidem vnum: remansitq. Ioatham filius Ierobaal minimus, & absconditus est. * Con-
6 gregati sunt autem omnes viri Sichem, & vniuersæ familiæ vrbis Mello: abieruntq. & constituerunt regem Abimelech iuxta quercum, quæ stabat in Si-
7 chem. * Quod cum nunciatum esset Ioatham, iuit, & stetit in vertice montis
B Garizim: eleuataq. voce, clamauit, & dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat
8 vos Deus. * Ierunt ligna, vt vngerent super se regem: dixeruntq. oliuæ: Impera nobis. * Quæ respondit: Numquid
9 possum deserere pinguedinem meam, qua & dij vtuntur, & homines, & venire vt inter ligna promouear? * Dixe-
10 runtq. ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe. * Quæ respon-
11 dit eis: Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusq. suauissimos, & ire vt inter cetera ligna promouear? * Locutaq. sunt ligna ad vitem: Veni, &
12 impera nobis. * Quæ respondit eis: Nũ-
13 quid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter ligna cetera promoueri? * Dixerũtq.
14 omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera super nos. * Quæ respondit eis: Si
15 vere me regem vobis constituitis, venite, & sub vmbra mea requiescite. si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani.
16 * Nunc igitur, si recte, & absque pec-
C cato constituistis super vos regem Abimelech, & bene egistis cum Ierobaal, & cum domo eius, & reddidistis vicem beneficijs eius, qui pugnauit pro vobis,
17 * & animam suam dedit periculis, vt
18 erueret vos de manu Madian, * qui nũc surrexistis contra domum patris mei, & interfecistis filios eius septuaginta viros super vnum lapidem, & constituistis regem Abimelech filium ancillæ eius super habitatores Sichem, eo quòd frater
19 vester sit: * si ergo recte, & absque vitio egistis cum Ierobaal, & domo eius, hodie lætamini in Abimelech, & ille læto-
20 tur in vobis. * Sin autem peruerse: egrediatur ignis ex eo, & consumat habitatores Sichem, & oppidum Mello: egrediaturq. ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & deuoret Abimelech.
21 * Quæ cum dixisset, fugit, & abijt in Bera: habitauitq. ibi ob metum Abime-
22 lech fratris sui. * Regnauit itaque Abi-
23 melech super Israel tribus annis. * Misitq. Dominus spiritum pessimum inter Abimelech & habitatores Sichem: qui
24 cœperunt eum detestari, * & scelus interfectionis septuaginta filiorum Ierobaal, & effusionem sanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem suum, & in ceteros Sichimorum principes, qui
25 eum adiuuerant. * Posueruntq. insidias
D aduersus eum in summitate montium: & dum illius præstolabantur aduentum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus. nunciatumq. est Abime-
26 lech. * Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus suis, & transiuit in Sichimam. Ad cuius aduentum erecti habi-
27 tatores Sichem, * egressi sunt in agros vastantes vineas, vuasq. calcantes: & factis cantantium choris, ingressi sunt fanum dei sui, & inter epulas & pocu-
28 la maledicebant Abimelech, * clamante Gaal filio Obed: Quis est Abimelech, & quæ est Sichem, vt seruiamus ei? numquid non est filius Ierobaal, & constituit principem Zebul seruum suum super viros Emor patris Sichem? Cur er-
29 go seruiemus ei? * vtinam daret aliquis populum istum sub manu mea, vt auferrem de medio Abimelech. Dictumq. est Abimelech: Cõgrega exercitus multitu-

Digitized by Google

ciuitudinem, & veni. * Zebul enim prin- 30
ceps ciuitatis auditis sermonibus Gaal
filij Obed, iratus est valde, * & misit 31
clam ad Abimelech nuncios, dicens: Ec-
ce, Gaal filius Obed venit in Sichimam
cum fratribus suis, & oppugnat aduer- E
sum te ciuitatem. * Surge itaque nocte 32
cum populo, qui tecum est, & latita in
agro: * & primo mane oriente sole, ir- 33
rue super ciuitatem. illo autem egredi-
ente aduersum te cum populo suo, fac ei
quod potueris. * Surrexit itaque Abime- 34
lech cum omni exercitu suo nocte, &
tetendit insidias iuxta Sichimam in quat-
tuor locis. * Egressusq. est Gaal filius 35
Obed, & stetit in introitu portæ ciuita-
tis. Surrexit autem Abimelech, & om-
nis exercitus cum eo de insidiarum lo-
co. * Cumq. vidisset populum Gaal, di- 36
xit ad Zebul: Ecce de montibus multi-
tudo descendit. Cui ille respondit: Vm-
bras montium vides quasi capita homi-
nũ, & hoc errore deciperis. * Rursumq. 37
Gaal ait: Ecce populus de vmbilico ter-
ræ descendit, & vnus cuneus venit per
viam, quæ respicit quercum. * Cui di- 38
xit Zebul: Vbi est nunc os tuum, quo lo-
quebaris? Quis est Abimelech vt seruia-
mus ei? Nonne hic populus est, quem
despiciebas? Egredere, & pugna contra
eum. * Abijt ergo Gaal, spectante Sichi- 39
morum populo, & pugnauit contra Abi-
melech, * qui persecutus est eum fugien- 40
tem, & in vrbem compulit: ceciderunt q.
ex parte eius plurimi, vsque ad portam
ciuitatis: * & Abimelech sedit in Ruma: 41
Zebul autem, Gaal, & socios eius expulit F
de vrbe, nec in ea passus est commorari.
* Sequenti ergo die egressus est populus 42
in campum. Quod cum nunciatum esset
Abimelech, * tulit exercitum suum, & 43
diuisit in tres turmas, tendens insidias in
agris. Videnq. quòd egrederetur popu-
lus de ciuitate, surrexit, & irruit in eos
* cum cuneo suo, oppugnans, & obsidẽs 44
ciuitatem: duæ autẽ turmæ palantes per
campum aduersarios persequebantur.
* Porro Abimelech omni die illo oppu- 45
gnabat vrbem: quam cepit, interfectis
habitatoribus eius, ipsaq. destructa, ita
vt sal in ea dispergeret. * Quod cum au- 46
dissent qui habitabant in turre Sichimo-
rum, ingressi sunt fanum dei sui Berith,
vbi fœdus cum eo pepigerant, & ex eo
locus nomẽ acceperat, qui erat munitus
47 valde. * Abimelech quoque audiens vi-
ros turris Sichimorum pariter conglo-
48 batos, * ascendit in montem Selmon cũ
omni populo suo: & arrepta securi, præ-
cidit arboris ramum, impositumq. ferẽs
humero, dixit ad socios: Quod me vi-
49 detis facere, cito facite. * Igitur certa-
G tim ramos de arboribus præcidentes, se-
quebantur ducem. Qui circumdantes
præsidium, succenderunt: atque ita fa-
ctum est, vt fumo & igne mille homi-
nes necarentur, viri pariter & mulieres,
50 habitatorum turris Sichẽ. * Abimelech
autem inde proficiscens venit ad oppidũ
Thebes, quod circũdans obsidebat exer-
51 citu. * Erat autem turris excelsa in me-
dia ciuitate, ad quam confugerãt simul
viri ac mulieres, & omnes principes ci-
uitatis, clausa firmissime ianua, & super
turris tectum stantes per propugnacula.
52 * Accedensq. Abimelech iuxta turrim,
pugnabat fortiter: & appropinquans o-
53 stio, ignem supponere nitebatur: * ‖ & ‖ 2.Reg.11.d.
ecce vna mulier fragmen molæ desuper 21
iaciens, illisit capiti Abimelech, & con-
54 fregit cerebrum eius, * ‖ Qui vocauit ci- ‖ 1.Reg.31.b.
to armigerum suum, & ait ad eum: Eua- 4
gina gladium tuũ, & percute me: ne 1. Par.10.a.4
forte dicatur quòd a femina interfectus
sim. Qui iussa perficiens, interfecit eũ.
55 * Illoq. mortuo, omnes qui cũ eo erant
56 de Israel, reuersi sunt in sedes suas: * &
reddidit Deus malum, quod fecerat Abi-
melech contra patrem suum, interfectis
57 septuaginta fratribus suis. * Sichimitis
quoque quod operati erant, retributum
est, & venit super eos maledictio Ioa-
tham filij Ierobaal.

CAP. X.

1 POst Abimelech surrexit dux in Israel
A Thola filius Phua patrui Abimelech,
vir de Issachar, qui habitauit in Samir
2 montis Ephraim: * & iudicauit Israelẽ
viginti & tribus annis, mortuusq. est,
3 ac sepultus in Samir. * Huic successit
Iair Galaadites, qui iudicauit Israelem
4 per viginti & duos annos, * habens tri-
ginta filios sedentes super triginta pul-
los asinarum, & principes triginta ciui-
tatum, quæ ex nomine eius sunt appel-
latæ Hauoth Iair, id est, oppida Iair,

Digitized by Google

usque in præsentem diem in Terra Ga- B
laad. * Mortuusq. est Iair; ac sepultus 5
in loco, cui est vocabulum Camon. * Fi- 6
lij autem Israel peccatis veteribus iun-
gentes noua, fecerunt malum in conspe-
ctu Domini, & seruierunt idolis, Baa-
lim & Astaroth, & dijs Syriæ ac Sido-
nis & Moab & filiorũ Ammon & Phili-
sthijm: dimiseruntq. Dominum, & non
coluerunt eum. * Contra quos Dominus 7
iratus, tradidit eos in manus Philisthijm
& filiorum Ammon. * Afflictiq. sunt, 8
& vehementer oppressi per annos decẽ
& octo, omnes qui habitabant trãs Ior-
danem in Terra Amorrhæi, qui est in
Galaad: * in tantum, vt filij Ammon, 9
Iordane transmisso, vastarent Iudam &
Beniamin & Ephraim: afflictusq. est Is-
rael nimis. * Et clamantes ad Dominũ, 10
dixerunt: Peccauimus tibi, quia dereli-
quimus Dominum Deum nostrum, &
seruiuimus Baalim. * Quibus locutus est 11
Dominus: Numquid non Ægyptij &
Amorrhæi, filijq. Ammon & Philisthijm,
* Sidonij quoque & Amalec & Chanaan 12
oppresserunt vos, & clamastis ad me,
& erui vos de manu eorum? * Et tamen 13
reliquistis me, & coluistis deos alienos:
idcirco non addam vt vltra vos liberẽ:
* ite, & inuocate deos quos elegistis: 14
ipsi vos liberent in tempore angustiæ.
* Dixeruntq. filij Israel ad Dominum: 15
Peccauimus, redde tu nobis quidquid C
tibi placet: tantum nunc libera nos.
* Quæ dicentes, omnia de finibus suis a- 16
lienorum deorum idola proiecerunt, &
seruierunt Domino Deo: qui doluit su-
per miserijs eorum. * Itaque filij Am- 17
mon conclamantes in Galaad fixere ten-
toria: contra quos congregati filij Israel,
in Maspha castrametati sunt. * Dixerũtq. 18
principes Galaad singuli ad proximos
suos: Qui primus ex nobis contra filios
Ammon cœperit dimicare, erit dux po-
pulli Galaad.

CAP. XI.

FVit illo tempore Iephte Galaadites 1
vir fortissimus atque pugnator, filius A
mulieris meretricis, qui natus est de
Galaad. * Habuit autem Galaad vxorẽ, 2
de qua suscepit filios: qui postquam
creuerant, eiecerunt Iephte, dicentes:
Heres in domo patris nostri esse non
poteris, quia de altera matre natus es.
3 * Quos ille fugiens atque deuitans, ha-
bitauit in Terra Tob: congregatiq. sunt
ad eum viri inopes, & latrocinantes, &
4 quasi principem sequebantur. * In illis
diebus pugnabant filij Ammon contra
5 Israel. * Quibus acriter instantibus per-
rexerunt maiores natu de Galaad, vt tol-
lerent in auxilium sui Iephte de Terra
6 Tob: * dixeruntq. ad eum: Veni & esto
princeps noster, & pugna contra filios
7 Ammon. * Quibus ille respondit: ‖ Nõ- ‖ Gen. 26. f. 27
B ne vos estis, qui odistis me, & eiecistis
de domo patris mei, & nunc venistis
8 ad me necessitate compulsi? * Dixerũtq.
principes Galaad ad Iephte: Ob hanc
igitur causam nunc ad te venimus, vt
proficiscaris nobiscum, & pugnes con-
tra filios Ammon, fisq. dux omnium qui
9 habitant in Galaad. * Iephte quoque dixit
eis: Si vere venistis ad me, vt pugnẽ pro
vobis contra filios Ammon, tradideritq.
eos Dominus in manus meas, ego ero
10 vester princeps? * Qui responderunt ei:
Dominus, qui hæc audit, ipse mediator
ac testis est quòd nostra promissa facie-
11 mus. * Abijt itaque Iephte cum princi-
pibus Galaad, fecitq. eum omnis popu-
lus principem sui. Locutusq. est Iephte
omnes sermones suos coram Domino
12 in Maspha. * Et misit nuncios ad regem
filiorum Ammon, qui ex persona sua
dicerent: Quid mihi & tibi est, quia
venisti contra me, vt vastares terram
13 meam? * Quibus ille respondit: ‖ Quia ‖ Nu. 21. c. 18
C tulit Israel terram meam, quando ascẽ-
dit de Ægypto a finibus Arnon vsque
Iaboc atque Iordanem: nunc ergo cum
14 pace redde mihi eam. * Per quos rursum
mandauit Iephte, & imperauit eis vt di-
15 cerent regi Ammon: * Hæc dicit Iephte:
Non tulit Israel Terram Moab, nec Ter-
16 ram filiorum Ammon: * sed quando de
Ægypto conscenderunt, ambulauit per
solitudinem vsque ad Mare rubrum, &
17 venit in Cades. * ‖ Misitq. nuncios ad ‖ Nu. 20. c. 18
regem Edom, dicens: Dimitte me vt
transeam per terram tuam. Qui noluit
acquiescere precibus eius. Misit quoque
ad regem Moab, qui & ipse transitum
præbere contempsit. Mansit itaque in
18 Cades, * & circuiuit ex latere Terram
Edom,

Digitized by Google

Edom, & Terram Moab: venitq. contra
Orientalem plagam Terræ Moab, &
Nu. 21. c. 13 castrametatus est trans Arnon ||: nec vo-
luit intrare terminos Moab: Arnon D
quippe confinium est Terræ Moab. * Mi- 19
sit itaque Israel nuncios ad Sehon regē
Amorrhæorum, qui habitabat in Hese-
bon, & dixerunt ei: Dimitte vt tran-
seam per terram tuam vsque ad fluuiū.
* Qui & ipse Israel verba despiciens, 20
non dimisit eum transire per terminos
suos: sed infinita multitudine congrega-
ta egressus est contra eum in Iasa, &
fortiter resistebat. * Tradiditq. eum Do- 21
minus in manus Israel cum omni exer-
citu suo, qui percussit eum, & possedit
omnem Terram Amorrhæi habitatoris
regionis illius, * & vniuersos fines eius 22
de Arnon vsque Iaboc, & de solitudine
vsque ad Iordanē. * Dominus ergo Deus 23
Israel subuertit Amorrhæum, pugnante
contra illum populo suo Israel, & tu
nunc vis possidere terram eius? * Non- 24
ne ea quæ possidet Chamos Deus tuus,
tibi iure debentur? Quæ autem Domi-
nus Deus noster victor obtinuit, in no-
Nu. 22. c. 2 stram cedent possessionem: * || nisi forte 25
melior es Balac filio Sephor rege Moab: E
aut docere potes, quòd iurgatus sit con-
tra Israel, & pugnauerit contra eum,
* quando habitauit in Hesebon, & vicu- 26
lis eius, & in Aroer, & villis illius, vel
in cunctis ciuitatibus iuxta Iordanem,
per trecentos annos. Quare tanto tem-
pore nihil super hac repetitione tenta-
stis? * Igitur non ego pecco in te, sed 27
tu contra me male agis, indicens mihi
bella non iusta. Iudicet Dominus arbi-
ter huius diei inter Israel, & inter filios
Ammon. * Noluitq. acquiescere rex fi- 28
liorum Ammon verbis Iephte, quæ per
nuncios mandauerat. * Factus est ergo 29
super Iephte Spiritus Domini, & cir-
cuiens Galaad, & Manasse, Maspha
quoque Galaad, & inde transiens ad fi-
lios Ammon, * votum vouit Domino, 30
dicens: Si tradideris filios Ammon in F
manus meas, * quicumque primus fue- 31
rit egressus de foribus domus meæ, mi-
hiq. occurrerit reuertenti cum pace a
filijs Ammon, eum holocaustum offe-
ram Domino. * Transiuitq. Iephte ad fi- 32
lios Ammon, vt pugnaret contra eos:
quos tradidit Dominus in manus eius.

33 * Percussitq. ab Aroer vsque dum ve-
nias in Mennith, viginti ciuitates, &
vsque ad Abel, quæ est vineis consita,
plaga magna nimis. humiliatiq. sunt fi-
34 lij Ammon a filijs Israel. * Reuertente
autem Iephte in Maspha domum suam,
occurrit ei vnigenita filia sua cum tym-
panis & choris. non enim habebat alios
35 liberos. * Qua visa, scidit vestimenta
sua, & ait: Heu me filia mea decepisti
me, & ipsa decepta es: aperui enim os
meum ad Dominum, & aliud facere
36 non potero. * Cui illa respondit: Pa-
G ter mi, si aperuisti os tuum ad Domi-
num, fac mihi quodcumque pollicitus
es, concessa tibi vltione atque victoria
37 de hostibus tuis. * Dixitq. ad patrem:
Hoc solum mihi præsta quod deprecor:
Dimitte me vt duobus mensibus cir-
cumeam montes, & plangam virginita-
38 tem meam cum sodalibus meis. * Cui
ille respondit: Vade. Et dimisit eam
duobus mensibus. Cumq. abijsset cum
socijs ac sodalibus suis, flebat virgini-
39 tatem suam in montibus. * Expletisq.
duobus mensibus, reuersa est ad patrem
suum, & fecit ei sicut vouerat, quæ
ignorabat virum. Exinde mos incre-
bruit in Israel, & consuetudo serua-
40 ta est: * vt post anni circulum conue-
niant in vnum filiæ Israel, & plan-
gant filiam Iephte Galaaditæ diebus
quattuor.

CAP. XII.

1 A ECce autem in Ephraim orta est se-
ditio. nam transeuntes contra aqui-
lonem, dixerunt ad Iephte: Quare
vadens ad pugnam contra filios Am-
mon, vocare nos noluisti, vt pergere-
mus tecum? Igitur incendemus do-
2 mum tuam. * Quibus ille respondit:
Disceptatio erat mihi & populo meo
contra filios Ammon vehemens: voca-
uiq. vos, vt præberetis mihi auxilium,
3 & facere noluistis. * Quod cernens po-
sui animam meam in manibus meis,
transiuiq. ad filios Ammon, & tradi-
dit eos Dominus in manus meas. Quid
commerui, vt aduersum me consurgatis
4 in prælium? * Vocatis itaque ad se cūctis
B viris Galaad, pugnabat contra Ephraim:
percusseruntq. viri Galaad Ephraim,
quia dixerat: Fugitiuus est Galaad de
Ephraim,

Ephraim, & habitat in medio Ephraim
& Manasse. * Occupaueruntq. Galaaditæ 5
vada Iordanis, per quæ Ephraim reuer-
surus erat. Cumq. venisset ad ea de
Ephraim numero, fugiens, atque dixis-
set: Obsecro vt me transire permittatis:
dicebāt ei Galaaditæ: Numquid Ephra-
thæus es? quo dicente: Non sum: * in- 6
terrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, C
quod interpretatur Spica. Qui respon-
debat, Sibboleth: eadem littera spicam
exprimere non valens. Statimq. appre-
hensum iugulabant in ipso Iordanis trā-
situ. Et ceciderunt in illo tempore de
Ephraim quadraginta duo millia. * Iu- 7
dicauit itaque Iephte Galaadites Israel
sex annis: & mortuus est, ac sepultus in
ciuitate sua Galaad. * Post hunc iudica- 8
uit Israel Abesan de Bethlehem: * qui 9
habuit triginta filios, & totidem filias,
quas emittens foras, maritis dedit, & D
eiusdem numeri filijs suis accepit vxo-
res, introducens in domum suam. Qui
septē annis iudicauit Israel. * mortuusq. 10
est, ac sepultus in Bethlehem. * Cui 11
successit Ahialon Zabulonites: & iudi-
cauit Israel decem annis: * mortuusq. 12
est, ac sepultus in Zabulon. * Post hunc 13
iudicauit Israel Abdon, filius Illel Pha-
rathonites: * qui habuit quadraginta fi- 14
lios, & triginta ex eis nepotes, ascendē-
tes super septuaginta pullos asinarum,
& iudicauit Israel octo annis: * mor- 15
tuusq. est, ac sepultus in Pharathon ter-
ræ Ephraim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

‖Sup. 10. b. 6 RVrsumq. ‖ filij Israel fecerunt malū 1
in conspectu Domini: qui tradidit A
eos in manus Philisthinorū quadraginta
annis. * Erat autem quidam vir de Sa- 2
raa, & de stirpe Dan, nomine Manue,
habens vxorem sterilem. * Cui apparuit 3
Angelus Domini, & dixit ad eam: Ste-
‖1.Reg.1.c.20 Gen. 16.c. 11 Luc. 1. c. 31. Num. 6. a. 34 rilis es & absque liberis: ‖ sed concipies
& paries filium: * caue ergo ne bibas 4
vinum ac siceram, nec immundū quid-
quam comedas: * quia concipies, & pa- 5
ries filium, cuius non tanget caput no-
uacula: erit enim nazaræus Dei ab in-
fantia sua, & ex matris vtero, & ipse
incipiet liberare Israel de manu Phili-
6 sthinorum. * Quæ cum venisset ad ma-
B ritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad
me, habens vultum angelicum, terribi-
lis nimis. Quem cum interrogassem,
quis esset, & vnde venisset, & quo no-
mine vocaretur, noluit mihi dicere:
7 * sed hoc respondit: Ecce concipies &
paries filium: caue ne vinum bibas, nec
siceram, & ne aliquo vescaris immundo:
erit enim puer nazaræus Dei ab infan-
tia sua, ex vtero matris suæ vsque ad
8 diem mortis suæ. * Orauit itaque Ma-
nue Dominum, & ait: Obsecro Domi-
ne, vt vir Dei, quem misisti, veniat iterū,
& doceat nos quid debeamus facere de
9 puero, qui nasciturus est. * Exaudiuitq.
Dominus deprecantem Manue, & appa-
ruit rursum Angelus Dei vxori eius se-
denti in agro. Manue autem maritus eius
non erat cum ea. Quæ cum vidisset An-
10 gelum, * festinauit, & cucurrit ad virum
suum: nunciauitq. ei, dicens: Ecce ap-
11 paruit mihi vir, quem ante viderā. * Qui
surrexit, & secutus est vxorem suam: ve-
niensq. ad virum, dixit ei: Tu es qui lo-
cutus es mulieri? Et ille respondit: Ego
12 sum. * Cui Manue: Quando, inquit, ser-
C mo tuus fuerit expletus, quid vis vt fa-
ciat puer? aut a quo se obseruare debe-
13 bit? * Dixitq. Angelus Domini ad Ma-
nue: Ab omnibus, quæ locutus sum vxo-
14 ri tuæ, abstineat se: * & quidquid ex vi-
nea nascitur, non comedat: vinum &
siceram non bibat, nullo vescatur immū-
do: & quod ei præcepi, impleat atque
15 custodiat. * Dixitq. Manue ad Angelum
Domini: Obsecro te vt acquiescas pre-
cibus meis, & faciamus tibi hœdum
16 de capris. * Cui respondit Angelus: Si
me cogis, non comedam panes tuos:
si autem vis holocaustum facere, offer
illud Domino. Et nesciebat Manue
17 quòd Angelus Domini esset. * Dixitq.
ad eum: Quod est tibi nomen, vt,
si sermo tuus fuerit expletus, honore-
18 mus te? * Cui ille respondit: ‖ Cur ‖Gen.32 g.29
quæris nomen meum, quod est mi-
19 rabile? * Tulit itaque Manue hœdum
de capris, & libamenta, & posuit su-
D per petrā, offerens Domino, qui facit mi-
rabilia: ipse autē & vxor eius intueban-
20 tur. * Cumq. ascēderet flamma altaris in
cælum, Angelus Domini pariter in flam-
ma ascendit. Quod cum vidissent Manue
&

Digitized by Google

Digitized by Google

SPIRITVS FO

4 *Terram oculis latè Dominus circumspicit omnem:* 2. Paralip. C.

Digitized by Google

RTITVDINIS.

. XVI. 9. *Credentesque in eum numine fortificat.*

Digitized by Google

Digitized by Google

& vxor eius, proni ceciderunt in terrã,
* & vltra eis non apparuit Angelus Do- 21
mini. Statimq. intellexit Manue, Ange-
lum Domini esse, * & dixit ad vxorem 22
suam: Morte moriemur, quia vidimus
Deum. * Cui respondit mulier: Si Do- 23
minus nos vellet occidere, de manibus
nostris holocaustũ & libamenta non su-
scepisset, nec ostendisset nobis hæc om-
nia, neque ea, quæ sunt ventura, dixis-
set. * Peperit itaque filium, & vocauit 24
nomen eius Samson. Creuitq. puer, &
benedixit ei Dominus. * Cœpitq. Spi- 25
ritus Domini esse cum eo in castris Dan
inter Saraa & Esthaol.

CAP. XIIII.

DEscendit ergo Samson in Thamna- 1
tha. videnq. ibi mulierem de filia- A
bus Philisthijm, * ascendit, & nunciauit 2
patri suo, & matri suæ, dicens: Vidi mu-
lierem in Thamnatha de filiabus Phili-
sthinorum: quam quæso vt mihi acci-
piatis vxorem. * Cui dixerunt pater & 3
mater sua: Numquid non est mulier in
filiabus fratrum tuorum, & in omni po-
pulo meo, quia vis accipere vxorem de
Philisthijm, qui incircumcisi sunt? Di-
xitq. Samson ad patrẽ suum: Hanc mihi
accipe: quia placuit oculis meis. * Pa- 4
rentes autem eius nesciebant quòd res a
Domino fieret, & quæreret occasionem B
contra Philisthijm. eo enim tempore
Philisthijm dominabantur Israeli. * De- 5
scendit itaque Samson cum patre suo &
matre in Thamnatha. Cumq. venissent
ad vineas oppidi, apparuit catulus leo-
nis saeuus, & rugiens, & occurrit ei. * Ir- 6
ruit autem Spiritus Domini in Samson,
& dilacerauit leonem, quasi hœdum in
frusta discerpens, nihil omnino habens
in manu: & hoc patri & matri noluit
indicare. * Descenditq. & locutus est 7
mulieri, quæ placuerat oculis eius. * Et 8
post aliquot dies reuertens vt acciperet
eam, declinauit vt videret cadauer leo-
nis, & ecce examen apum in ore leonis
erat ac fauus mellis. * Quem cum sum- 9
psisset in manibus, comedebat in via: ve-
niensq. ad patrem suum & matrem, de-
dit eis partem, qui & ipsi comederunt:
nec tamen eis voluit indicare quòd mel
de corpore leonis assumpserat. * Descẽ- 10
C dit itaque pater eius ad mulierem, & fe-
cit filio suo Samson conuiuiũ. sic enim
11 iuuenes facere consueuerant. * Cum er-
go ciues loci illius vidissent eum, dede-
rũt ei sodales triginta vt essent cum eo.
12 * Quibus locutus est Samson: Proponã
vobis problema: quod si solueritis mihi
intra septem dies conuiuij, dabo vobis
triginta sindones, & totidem tunicas:
13 * sin autem non potueritis soluere, vos
dabitis mihi triginta sindones, & eiusdẽ
numeri tunicas. Qui responderunt ei:
14 Propone problema, vt audiamus. * Di-
xitq. eis: De comedente exiuit cibus, &
de forti egressa est dulcedo. nec potue-
runt per tres dies propositionem solue-
15 re. * Cumq. adesset dies septimus, di-
xerunt ad vxorem Samson: Blandire vi-
ro tuo, & suade ei vt indicet tibi quid
significet problema. quod si facere no-
lueris, incendemus te, & domum patris
tui. an idcirco vocastis nos ad nuptias
16 vt spoliaretis? * Quæ fundebat apud Sã-
D son lacrymas, & querebatur dicens: O-
disti me, & non diligis: idcirco proble-
ma, quod proposuisti filijs populi mei,
non vis mihi exponere. At ille respon-
dit: Patri meo & matri nolui dicere: &
17 tibi indicare potero? * Septẽ igitur die-
bus conuiuij flebat ante eum: tandemq.
die septimo cum ei esset molesta, expo-
suit. Quæ statim indicauit ciuibus suis.
18 * Et illi dixerunt ei die septimo ante so-
lis occubitum: Quid dulcius melle, &
quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si
non arassetis in vitula mea, non inueniſ-
19 setis propositionem meam. * Irruit ita-
que in eum Spiritus Domini, descẽditq.
Ascalonem, & percussit ibi triginta vi-
ros, quorum ablatas vestes dedit ijs, qui
problema soluerant. Iratusq. nimis ascẽ-
20 dit in domum patris sui: * vxor autem
eius accepit maritum vnum de amicis
eius & pronubis.

CAP. XV.

1 POst aliquantulum autem temporis,
A cum dies triticeæ messis instarẽt, ve-
nit Samson, inuisere volens vxorẽ suam,
& attulit ei hœdum de capris. Cumq.
cubiculum eius solito vellet intrare,
2 prohibuit eum pater illius, dicens: * Pu-
taui quòd odisses eam, & ideo tradidi
illam

Digitized by Google

illam amico tuo: sed habet sororẽ, quæ iunior & pulchrior illa est, sit tibi pro ea vxor. * Cui Samson respõdit: Ab hac 3
die non erit culpa in me contra Philisthæos: faciam enim vobis mala. * Perrexitq. & cepit trecẽtas vulpes, caudasq. 4
earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio: * quas igne succendens, dimisit, vt huc illucq. discurrerent. Quæ statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, & comportatæ 5
iam fruges, & adhuc stantes in stipula, concrematæ sunt, in tantũ, vt vineas quoque & oliueta flamma cõsumeret. * Dixeruntq. Philisthijm: Quis fecit hanc 6
rem? Quibus dictum est: Samson gener Thamnathæi: quia tulit vxorem eius, & alteri tradidit, hæc operatus est. Ascẽderuntq. Philisthijm: & combusserunt tam mulierem quàm patrem eius. * Quibus 7
ait Samson: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetã vltionem, & tunc quiescam. * Percussitq. eos ingenti pla- 8
ga, ita vt stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitauit in spelunca petræ Etam. * Igitur ascendentes 9
Philisthijm in Terram Iuda castrametati sunt in loco, qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla, vbi eorum effusis est exercitus. * Dixeruntq. ad eos 10
de tribu Iuda: Cur ascendistis aduersum nos? Qui responderunt: Vt ligemus Samson, venimus, & reddamus ei C
quæ in nos operatus est. * Descende- 11
runt ergo tria millia virorum de Iuda, ad specum silicis Etam, dixeruntq. ad Samson: Nescis quòd Philisthijm imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci eis. * Ligare, inquiunt, te venimus, 12
& tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson, Iurate, ait, & spondete mihi quòd non occidatis me. * Di- 13
xerunt: Non te occidemus, sed vinctum trademus. Ligauerũtq. eum duobus nouis funibus, & tulerunt eum de petra Etam. * Qui cum venisset ad locum Ma- 14
xillæ, & Philisthijm vociferantes occurrissent ei, irruit Spiritus Domini in eũ: & sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt & soluta. * Inuentamq. ma- 15
xillam, id est, mandibulam asini, quæ D
iacebat, arripiens, interfecit in ea mille
16 viros, * & ait: In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum deleui eos, & per-
17 cussi mille viros. * Cumq. hæc verba canens complesset, proiecit mandibulam de manu, & vocauit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur eleua-
18 tio maxillæ. * Sitiensq. valde, clamauit ad Dominum, & ait: Tu dedisti in manu serui tui salutem hanc maximam atque victoriam: en siti morior, incidamq.
19 in manus incircumcisorum. * Aperuit itaque Dominus molarem dentẽ in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustis, refocillauit spiritum, & vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons inuocantis de ma-
20 xilla, vsque in præsentem diem. * Iudicauitq. Israel in diebus Philisthijm viginti annis.

CAP. XVI.

1 A Bijt quóque in Gazam, & vidit ibi
A mulierem meretricem, ingressusq.
2 est ad eam. * Quod cum audissent Philisthijm, & percrebruisset apud eos, intrasse vrbem Samson, circũdederunt eũ, positis in porta ciuitatis custodibus: & ibi tota nocte cum silentio præstolãtes, vt facto mane exeuntem occiderent.
3 * Dormiuit autem Samson vsque ad medium noctis: & inde consurgens apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis, & sera, impositasq. humeris suis portauit ad verticem montis, qui respicit
4 Hebron. * Post hæc amauit mulierem, quæ habitabat in Valle Sorec, & voca-
5 batur Dalila. * Veneruntq. ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe eum, & disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, & quo modo
B eum superare valeamus, & vinctum affligere. quod si feceris, dabimus tibi sin-
6 guli mille & centũ argenteos. * Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo, & quid sit quo ligatus erumpere ne-
7 queas? * Cui respondit Samson: Si septem neruiceis funibus necdum siccis, & adhuc humentibus ligatus fuero, in-
8 firmus ero vt ceteri homines. * Attuleruntq. ad eam satrapæ Philisthinorũ septem funes, vt dixerat: quibus vinxit eũ,
9 * latentibus apud se insidijs, & in cubi-

culo

Digitized by Google

culo finem rei expectantibus, clamauitq.
ad eum: Philisthijm super te Samson.
Qui rupit vincula, quo modo si rumpat
quis filum de stuppæ tortum putamine,
cum odorem ignis acceperit: & non est
cognitum in quo esset fortitudo eius.
* Dixitq. ad eum Dalila: Ecce illusisti 10
mihi, & falsum locutus es: saltem nunc C
indica mihi quo ligari debeas. * Cui il- 11
le respondit: Si ligatus fuero nouis fu-
nibus, qui numquam fuerunt in opere,
infirmus ero, & aliorum hominum simi-
lis. * Quibus rursum Dalila vinxit eum, 12
& clamauit: Philisthijm super te Sam-
son, in cubiculo insidijs præparatis. Qui
ita rupit vincula quasi fila telarum.
* Dixitq. Dalila rursum ad eum: Vsque- 13
quo decipis me, & falsum loqueris? ostē
de quo vinciri debeas. Cui respondit
Samson: Si septem crines capitis mei
cum licio plexueris, & clauum his cir-
cumligatum terræ fixeris, infirmus ero.
* Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eū: 14
Philisthijm super te Samson. Qui con-
surgens de somno extraxit clauum cum
crinibus & licio. * Dixitq. ad eum Da- 15
lila: Quo modo dicis quòd amas me, D
cum animus tuus non sit mecum? Per
tres vices mentitus es mihi, & noluisti
dicere in quo sit maxima fortitudo tua.
* Cumq. molesta esset ei, & per multos 16
dies iugiter adhæreret, spatium ad quie-
tem non tribuens, defecit anima eius, &
& ad mortem vsque lassata est. * Tunc 17
aperiens veritatem rei, dixit ad eam:
Ferrum numquam ascendit super caput
meum, quia nazaræus, id est, consecra-
tus Deo sum de vtero matris meæ: si ra-
sum fuerit caput meum, recedet a me
fortitudo mea, & deficiam, eroq. sicut
ceteri homines. * Vidensq. illa quòd 18
confessus ei esset omnem animum suum,
misit ad principes Philisthinorū ac man
dauit: Ascendite adhuc semel, quia nunc
mihi aperuit cor suum. Qui ascende-
runt assumpta pecunia, quam promise- E
rant. * At illa dormire eum fecit super 19
genua sua, & in sinu suo reclinare ca-
put. Vocauitq. tonsorem, & rasit septem
crines eius, & cœpit abigere eum, & a
se repellere: statim enim ab eo fortitu-
do discessit: * dixitque: Philisthijm su- 20
per te Samson. Qui de somno consur-
gens, dixit in animo suo: Egrediar si-
cut ante feci, & me excutiam, nesciens
21 quòd recessisset ab eo Dominus. * Quē
cum apprehendissent Philisthijm, statim
eruerunt oculos eius, & duxerunt Ga-
zam vinctum catenis, & clausum in car-
22 cere molere fecerunt. * Iamq. capilli
23 eius renasci cœperāt, * & principes Phi-
listhinorum conuenerunt in vnum vt
immolarent hostias magnificas Dagon
deo suo, & epularentur, dicentes: Tra-
F didit Deus noster inimicum nostrum
24 Samson in manus nostras. * Quod etiā
populus videns, laudabat deum suum,
eademq. dicebat: Tradidit Deus noster
aduersarium nostrum in manus nostras,
qui deleuit terram nostram, & occidit
25 plurimos. * Lætantesq. per conuiuia,
sumptis iam epulis, præceperunt vt vo-
caretur Samson, & ante eos luderet.
Qui adductus de carcere ludebat ante
eos, feceruntq. eum stare inter duas co-
26 lumnas. * Qui dixit puero regenti gres-
sus suos: Dimitte me, vt tangam co-
lumnas, quibus omnis imminet domus,
& recliner super eas, & paululum re-
27 quiescam. * Domus autem erat ple-
na virorum ac mulierum, & erant ibi
omnes principes Philisthinorū, ac de te-
cto & solario circiter tria millia veriusq
G que sexus spectantes ludentem Samson.
28 * At ille inuocato Domino ait: Domi-
ne Deus, memento mei, & redde mihi
nunc fortitudinem pristinā Deus meus,
vt vlciscar me de hostibus meis, & pro
amissione duorum luminum vnam vl-
29 tionem recipiam. * Et apprehendens
ambas columnas, quibus innitebatur do-
mus, alteramq. earum dextera, & alte-
30 ram læua tenens, * ait: Moriatur anima
mea cum Philisthijm. concussisq. forti-
ter columnis, cecidit domus super om-
nes principes, & ceteram multitudinē,
quæ ibi erat: multoq. plures interfecit
moriens, quàm ante viuus occiderat.
31 * Descendentes autem fratres eius & vni-
uersa cognatio tulerunt corpus eius, &
sepelierunt inter Saraa & Esthaol in se-
pulchro patris sui Manue: iudicauitq.
Israel viginti annis.

CAP. XVII.

1 FVit eo tempore vir quidam de mon-
2 te Ephraim nomine Michas, * qui di-
xit

xit matri suæ: Mille & centũ argenteos, A
quos separaueras tibi, & super quibus
me audiente iuraueras, ecce ego habeo,
& apud me sunt. Cui illa respondit:
Benedictus filius meus Domino. * Red- 3
didit ergo eos matri suæ, quæ dixerat
ei: Consecraui & voui hoc argentum
Domino, vt de manu mea suscipiat fi- B
lius meus, & faciat sculptile atque con-
flatile: & nunc trado illud tibi. * Red- 4
didit igitur eos matri suæ: quæ tulit du-
centos argenteos, & dedit eos argenta-
rio, vt faceret ex eis sculptile atque con-
flatile, quod fuit in domo Michæ. * Qui 5
ædiculam quoque in ea Deo separauit,
& fecit ephod, & theraphim, id est, ve-
stem sacerdotalem, & idola: impleuitq.
vnius filiorum suorum manum, & factus
est ei sacerdos. * In diebus illis nõ erat 6
rex in Israel, sed vnusquisque quod sibi C
rectum videbatur, hoc faciebat. * Fuit 7
quoque alter adolescens de Bethlehem
Iuda, ex cognatione eius: eratq. ipse Le-
uites, & habitabat ibi. * Egressusq. de 8
ciuitate Bethlehem, peregrinari voluit
vbicumque sibi commodum reperisset.
Cumq. venisset in montẽ Ephraim, iter
faciens, & declinasset parumper in do-
mum Michæ, * interrogatus est ab eo vn- 9
de venisset. Qui respondit: Leuita sum D
de Bethlehem Iuda, & vado vt habitem
vbi potuero, & vtile mihi esse perspexe-
ro. * Dixitq. Michas: Mane apud me, & 10
esto mihi parens ac sacerdos: daboq. ti-
bi per annos singulos decem argenteos,
ac vestem duplicem, & quæ ad victum
sunt necessaria. * Acquieuit, & mansit 11
apud hominem, fuitq. illi quasi vnus de
filijs. * impleuitq. Michas manum eius, 12
& habuit puerum sacerdotem apud se,
* Nunc scio, dicẽs, quòd benefaciet mihi 13
Deus habẽti Leuitici generis sacerdotẽ.

CAP. XVIII.

IN diebus illis non erat rex in Israel, 1
& tribus Dan quærebat possessionem A
sibi, vt habitaret in ea: vsque ad illum
enim diem inter ceteras tribus sortem
nõ acceperat. * Miserunt ergo filij Dan, 2
stirpis & familiæ suæ quinque viros for-
tissimos de Saraa & Esthaol, vt explora-
rent terram, & diligenter inspicerent:
dixeruntq. eis: Ite, & considerate terrã.
Qui cum pergentes venissent in montẽ
Ephraim, & intrassent domum Michæ,
3 requieuerunt ibi: * & agnoscentes vo-
cem adolescentis Leuitæ, vtentesq. illius
diuersorio, dixerũt ad eum: Quis te huc
B adduxit? quid hic agis? quam ob cau-
4 sam huc venire voluisti? * Qui respon-
dit eis: Hæc, & hæc præstitit mihi Mi-
chas, & me mercede conduxit vt sim ei
5 sacerdos. * Rogauerunt autem eum vt
consuleret Dominum, vt scire possent
an prospero itinere pergerent, & res ha-
6 beret effectum. * Qui respondit eis: Ite
in pace: Dominus respicit viam vestrã,
7 & iter quo pergitis. * Eũtes igitur quin-
que viri venerũt Lais: videruntq. popu-
lum habitantem in ea absque vllo timo-
re, iuxta consuetudinem Sidoniorum, se-
curum & quietum, nullo ei penitus re-
sistente, magnarumq. opum, & procul a
C Sidone atque a cunctis hominibus sepa-
8 ratum. * Reuersiq. ad fratres suos in Sa-
raa & Esthaol, & quid egissent sciscitã-
9 tibus responderunt: * Surgite, ascenda-
mus ad eos: vidimus enim terram valde
opulentam & vberem: nolite negligere,
nolite cessare. eamus, & possideamus
10 eam, nullus erit labor. * Intrabimus ad
securos, in regionem latissimã, tradetq.
nobis Dominus locum, in quo nullius
rei est penuria eorum, quæ gignuntur in
11 terra. * Profecti igitur sunt de cogna-
tione Dan, id est, de Saraa & Esthaol sex-
12 centi viri accincti armis bellicis, * ascẽ-
dentesq. manserunt in Cariathiarim Iu-
dæ: qui locus ex eo tempore Castrorum
Dan, nomen accepit, & est post tergum
13 Cariathiarim. * Inde transierunt in mõ-
D tem Ephraim. Cumq. venissent ad do-
14 mum Michæ, * dixerunt quinque viri,
qui prius missi fuerant ad considerandã
Terram Lais, ceteris fratribus suis: No-
stis quòd in domibus istis sit ephod, &
theraphim, & sculptile, atque conflatile:
15 videte quid vobis placeat. * Et cũ pau-
lulum declinassent, ingressi sunt domum
adolescentis Leuitæ, qui erat in domo
Michæ: salutaueruntq. eum verbis paci-
16 ficis. * Sexcenti autem viri ita vt erant
17 armati, stabant ante ostium. * At illi,
qui ingressi fuerant domũ iuuenis, scul-
ptile, & ephod, & theraphim, atque con-
flatile tollere nitebantur, & sacerdos sta-
E bat ante ostium, sexcentis viris fortis-
simis

Digitized by Google

simis haud procul expectantibus. * Tu- 18
lerunt igitur qui intrauerant, sculptile,
ephod, & idola, atque conflatile. Qui-
bus dixit sacerdos: Quid facitis? * Cui 19
responderunt: Tace, & pone digitum
super os tuum: veniq. nobiscum, vt ha-
beamus te patrem, ac sacerdotē. Quid
tibi melius est, vt sis sacerdos in domo
vnius viri, an in vna tribu & familia in
Israel? * Quod cum audisset, acquieuit 20
sermonibus eorum, & tulit ephod, &
idola, ac sculptile, & profectus est cum
eis. * Qui cum pergerent, & ante se ire 21
fecissent paruulos ac iumenta, & omne
quod erat pretiosum, * & iam a domo 22
Michæ essent procul; viri qui habitabāt
in ædibus Michæ conclamantes secuti
sunt, * & post tergum clamare cœperūt. 23
Qui cum respexissent, dixerunt ad Mi- F
cham: Quid tibi vis? cur clamas? * Qui 24
respondit: Deos meos, quos mihi feci,
tulistis, & sacerdotem, & omnia quæ
habeo, & dicitis: Quid tibi est? * Dixe- 25
runtq. ei filij Dan: Caue ne vltra loqua-
ris ad nos, & veniant ad te viri animo
concitati, & ipse cum omni domo tua
pereas. * Et sic cœpto itinere perrexe- 26
runt. Videns autem Michas, quòd for-
tiores se essent, reuersus est in domum
suam. * Sexcenti autem viri tulerunt sa- 27
cerdotem, & quæ supra diximus: vene-
runtq. in Lais ad populum quiescentem
atque securum, & percusserunt eos in
ore gladij: vrbemq. incendio tradiderūt,
* nullo penitus ferente præsidiū, eo quòd 28
procul habitarent a Sidone, & cum nul- G
lo hominum haberent quidquam so-
cietatis ac negotij. Erat autem ciuitas
sita in regione Rohob: quam rursum
extruentes habitauerunt in ea, * vocato 29
nomine ciuitatis Dan iuxta vocabulum
patris sui, quem genuerat Israel, quæ
prius Lais dicebatur. * Posueruntq. sibi 30
sculptile, & Ionathan filium Gersam fi-
lij Moysi, ac filios eius sacerdotes in
tribu Dan, vsque ad diem captiuitatis
suæ. * Mansitq. apud eos idolum Michæ 31
omni tempore, quo fuit domus Dei
in Silo. in diebus illis non erat rex in
Israel.

CAP. XIX.

FVit quidam vir Leuites habitans in 1
latere montis Ephraim, qui accepit A
2 vxorem de Bethlehem Iuda: * quæ reli-
quit eum, & reuersa est in domum pa-
tris sui in Bethlehem, mansitq. apud eū
3 quattuor mensibus. * Secutusq. est eam
vir suus, volens reconciliari ei, atque
blandiri, & secum reducere, habens in
comitatu puerum & duos asinos: quæ
suscepit eum, & introduxit in domum
patris sui. Quod cum audisset socer e-
ius, eumq. vidisset, occurrit ei lætus,
4 * & amplexatus est hominem. Mansitq.
gener in domo soceri tribus diebus, co-
medens cum eo & bibens familiariter.
5 * Die autem quarto de nocte consurgēs,
proficisci voluit. Quem tenuit socer, &
B ait ad eum: Gusta prius paucillum pa-
nis, & conforta stomachum, & sic pro-
6 ficiscéris. * Sederuntq. simul, ac comede-
runt & biberūt. Dixitq. pater puellæ ad
generum suum: Quæso te vt hodie hic
7 maneas, pariterq. lætemur. * At ille cō-
surgens, cœpit velle proficisci. Et ni-
hilominus obnixe eum socer tenuit, &
8 apud se fecit manere. * Mane autem fa-
cto, parabat Leuites iter. Cui socer rur-
sum: Oro te, inquit, vt paululum cibi
capias, & assumptis viribus, donec in-
crescat dies, postea proficiscaris. Come-
9 derunt ergo simul. * Surrexitq. adolescēs,
vt pergeret cum vxore sua & puero. Cui
rursum locutus est socer: Cōsidera quòd
dies ad occasum decliuior sit, & propin-
quat ad vesperum: mane apud me etiam
C hodie, & duc lætum diem, & cras pro-
10 ficiscéris vt vadas in domum tuam. * No-
luit gener acquiescere sermonibus eius:
sed statim perrexit, & venit contra Ie-
bus, quæ altero nomine vocatur Ierusa-
lem, ducens secum duos asinos onustos,
11 & concubinam. * Iamq. erant iuxta Ie-
bus, & dies mutabatur in noctē: dixitq.
puer ad dominum suum: Veni, obsecro,
declinemus ad vrbem Iebusæorum, &
12 maneamus in ea. * Cui respondit domi-
nus: Non ingrediar oppidum gētis alie-
næ, quæ non est de filijs Israel, sed trāsi-
13 bo vsque Gabaa: * & cum illuc peruene-
ro, manebimus in ea, aut certe in vrbe
14 Rama. * Transierunt ergo Iebus, & cœ-
ptum carpebant iter, occubuitq. eis sol
iuxta Gabaa, quæ est in tribu Beniamin:
15 * diuerteruntq. ad eam, vt manerent ibi.
Quo cum intrassent, sedebant in platea
ciuitatis, & nullus eos recipere voluit
hospitio.

Digitized by Google

hospitio. * Et ecce, apparuit homo se- 16
nex, reuertens de agro & de opere suo
vesperi, qui & ipse de monte erat E-
phraim, & peregrinus habitabat in Ga-
baa. homines autē regionis illius erant
filij Iemini. * Eleuatisq. oculis, vidit 17
senex sedentem hominem cum sarcinu-
lis suis in platea ciuitatis: & dixit ad eū:
Vnde venis? & quò vadis? * Qui respō- 18
dit ei: Profecti sumus de Bethlehem Iu-
da, & pergimus ad locum nostrum, qui
est in latere montis Ephraim, vnde ie-
ramus in Bethlehem: & nunc vadimus
ad domum Dei, nullusq. sub tectū suum
nos vult recipere, * habentes paleas & 19
foenum in asinorum pabulum, & panē E
ac vinum in meos & ancillæ tuæ vsus, &
pueri, qui mecum est: nulla re indige-
mus nisi hospitio. * Cui respondit se- 20
nex: Pax tecum sit, ego præbebo omnia
quæ necessaria sunt: tantum, quæso, ne
in platea maneas. * Introduxitq. eum 21
in domum suam, & pabulū asinis præ-
buit: ac postquam lauerunt pedes suos,
recepit eos in conuiuium. * Illis epulā- 22
tibus, & post laborem itineris, cibo &
potu reficientibus corpora, venerunt vi-
ri ciuitatis illius, filij Belial, (id est, abs-
que iugo) & circumdantes domum se-
nis, fores pulsare cœperunt, clamantes
ad dominum domus, atque dicentes:
|| Gen. 19. b. 5 || Educ virum, qui ingressus est domum
tuam, vt abutamur eo. * Egressusq. est 23
ad eos senex, & ait: Nolite fratres, no- F
lite facere malū hoc: quia ingressus est
homo hospitium meum, & cessate ab
hac stultitia: * habeo filiam virginem, 24
& hic homo habet concubinam, educā
eas ad vos, vt humilietis eas, & vestrā
libidinem compleatis: tantum, obsecro,
ne scelus hoc contra naturam operemi-
ni in virum. * Nolebant acquiescere ser- 25
monibus illius. quod cernens homo,
eduxit ad eos concubinam suam, & eis
tradidit illudendam: qua cum tota no-
cte abusi essent, dimiserunt eam mane.
* At mulier, recedentibus tenebris, ve- 26
nit ad ostium domus, vbi manebat do-
minus suus, & ibi corruit. * Mane fa- 27
cto, surrexit homo, & aperuit ostium,
vt cœptam expleret viam: & ecce con-
cubina eius iacebat ante ostium sparsis
in limine manibus. * Cui ille, putans 28
eam quiescere, loquebatur: Surge, & G
ambulemus. Qua nihil respondente,
intelligens quòd erat mortua; tulit eam,
& imposuit asino, reuersusq. est in do-
mum suam. * Quam cum esset ingres- 29
sus, arripuit gladium, & cadauer vxo-
ris cum ossibus suis in duodecim partes
ac frusta concidens, misit in omnes ter-
minos Israel. * Quod cum vidissent sin- 30
guli, conclamabant: Numquam res ta-
lis facta est in Israel ex eo die, quo ascē-
derunt patres nostri de Ægypto, vsque
in præsens tempus: ferte sententiam;
& in commune decernite quid facto
opus sit.

CAP. XX.

1 EGressi itaque sunt omnes filij Israel,
A & pariter congregati, quasi vir vnus, || de Dan, vsque Bersabee, & Terra || Osee 9. b. 9
2 Galaad ad Dominum in Maspha: * Om-
nesq. anguli populorum, & cunctæ tri-
bus Israel in ecclesiam populi Dei con-
uenerunt quadringenta millia peditum
3 pugnatorum (. * Nec latuit filios Ben-
iamin quòd ascendissent filij Israel in
Maspha.) Interrogatusq. Leuita, mari-
tus mulieris interfectæ, quomodo tantū
4 scelus perpetratum esset, * respondit:
Veni in Gabaa Beniamin cum vxore
5 mea, illucq. diuerti: * & ecce homines
ciuitatis illius circumdederūt nocte do-
mum, in qua manebam, volentes me
occidere, & vxorem meam incredibili
furore libidinis vexantes, denique mor-
6 tua est. * Quam arreptam, in frusta cō-
cidi, misiq. partes in omnes terminos
possessionis vestræ: quia numquam tan-
tum nefas, & tam grande piaculum fa-
7 ctum est in Israel. * Adestis omnes filij
Israel, decernite quid facere debeatis.
8 * Stansq. omnis populus, quasi vnius ho-
B minis sermone respondit: Non recede-
mus in tabernacula nostra, nec suam
9 quisquam intrabit domum: * sed hoc
contra Gabaa in commune faciamus.
10 * Decem viri eligantur e cētum ex om-
nibus tribubus Israel, & centum de mil-
le, & mille de decem millibus, vt com-
portent exercitui cibaria, & possimus
pugnare contra Gabaa Beniamin, & red-
11 dere ei prò scelere, quod meretur. * Cō-
uenitq. vniuersus Israel ad ciuitatem,
quasi homo vnus eadem mente, vnoq.
consilio.

consilio. * & miserunt nuncios ad om- 12
nem tribũ Beniamin, qui dicerent: Cur
tantum nefas in vobis repertum est?
* Tradite homines de Gabaa, qui hoc 13
flagitium perpetrarunt, vt moriantur, &
auferatur malum de Israel. Qui noluerunt
fratrum suorum filiorum Israel au-
dire mandatum: * sed ex cũctis vrbibus, 14
quæ sortis suæ erant, conuenerunt in
Gabaa, vt illis ferrent auxilium, & con-
tra vniuersum populum Israel dimica-
rent. * Inuentiq. sunt viginti quinque 15
millia de Beniamin educentium gladiũ,
præter habitatores Gabaa, * qui septin- 16
genti erant viri fortissimi, ita sinistra vt C
dextra proeliantes: & sic fundis lapides
ad certum iacientes, vt capillum quo-
que possent percutere, & nequaquam
in alteram partem ictus lapidis deferre-
tur. * Virorum quoque Israel, absque 17
filijs Beniamin, inuenta sunt quadrin-
genta millia educentium gladios, & pa-
ratorum ad pugnam. * Qui surgentes 18
venerunt in domum Dei, hoc est, in Si-
lo: consulueruntq. Deũ, atque dixerunt:
Quis erit in exercitu nostro princeps
certaminis cõtra filios Beniamin? Qui-
bus respondit Dominus: Iudas sit dux
vester. * Statimq. filij Israel surgentes 19
mane, castrametati sunt iuxta Gabaa:
* & inde procedentes ad pugnam con- 20
tra Beniamin, vrbem oppugnare cœpe-
runt. * Egressiq. filij Beniamin de Gabaa, 21
occiderunt de filijs Israel die illo vigin-
ti duo millia virorũ. * Rursum filij Is- 22
rael & fortitudine & numero confiden-
tes, in eodem loco, in quo prius certa-
uerant, aciem direxerunt: * ita tamen vt 23
prius ascenderent & flerent coram Do- D
mino vsque ad noctem: consulerentq.
eum, & dicerent: Debeo vltra procede-
re ad dimicandum contra filios Benia-
min fratres meos, an non? Quibus ille
respondit: Ascendite ad eos, & inite
certamen. * Cumq. filij Israel altera die 24
contra filios Beniamin ad proelium pro-
cessissent, * eruperunt filij Beniamin de 25
portis Gabaa: & occurrentes eis tanta
in illos cæde bacchati sunt, vt decem &
octo millia virorum educentium gladiũ
prosternerent. * Quamobrem omnes fi- 26
lij Israel venerunt in domum Dei, &
sedentes flebant coram Domino: ieiu-
naueruntq. die illo vsque ad vesperam,
& obtulerunt ei holocausta, atque paci-
27 ficas victimas, * & super statu suo inter-
rogauerunt. Eo tempore ibi erat arca
28 fœderis Dei, * & Phinees filius Eleazari
filij Aaron præpositus domus. Consu-
luerunt igitur Dominum, atque dixerũt:
Exire vltra debemus ad pugnam contra
filios Beniamin fratres nostros, an quie-
scere? Quibus ait Dominus: Ascendite,
cras enim tradam eos in manus vestras.
29 * Posueruntq. filij Israel insidias per cir-
30 cuitum vrbis Gabaa: * & tertia vice, si-
cut semel & bis, contra Beniamin exer-
31 citum produxerunt. * Sed & filij Benia-
E min audacter eruperunt de ciuitate, &
fugientes aduersarios longius persecuti
sunt, ita vt vulnerarent ex eis sicut pri-
mo die & secundo, & cæderent per
duas semitas vertentes terga, quarum
vna ferebatur in Bethel, & altera in
Gabaa, atque prosternerent triginta
32 circiter viros: * putauerunt enim so-
lito eos more cedere. Qui fugam
arte simulantes inierunt consilium vt
abstraherent eos de ciuitate, & qua-
si fugientes ad supradictas semitas per-
33 ducerent. * Omnes itaque filij Israel
surgentes de sedibus suis, tetenderunt
aciem in loco, qui vocatur Baalthamar.
Insidiæ quoque, quæ circa vrbem
erant, paulatim se aperire cœpe-
34 runt, * & ab Occidentali vrbis parte
procedere. Sed & alia decem millia
virorum de vniuerso Israel, habitatores
vrbis ad certamina prouocabant.
Ingrauatumq. est bellum contra filios
Beniamin: & non intellexerunt quòd
ex omni parte illis instaret interitus.
35 * Percussitq. eos Dominus in conspectu
filiorum Israel, & interfecerunt ex eis
in illo die viginti quinque millia, &
centum viros, omnes bellatores & edu-
36 centes gladium. * Filij autem Benia-
F min cum se inferiores esse vidissent,
cœperunt fugere. Quod cernentes fi-
lij Israel, dederunt eis ad fugiendum
locum, vt ad præparatas insidias deue-
37 nirent, quas iuxta vrbem posuerãt. * Qui
cum repente de latibulis surrexissent, &
Beniamin terga cædẽtibus daret, ingres-
si sunt ciuitatem, & percusserunt eam in
38 ore gladij. * Signum autem dederant
filij Israel his, quos in insidijs collocaue-
rant, vt postquam vrbem cepissent,

Digitized by Google

ignem accenderent: vt ascendente in altum fumo, captam vrbem demonstrarent. * Quod cum cernerent filij Israel 39
in ipso certamine positi (putauerunt enim filij Beniamin eos fugere, & instãtius persequebantur, cæsis de exercitu
eorum triginta viris.) * & viderent quasi columnam fumi de ciuitate conscendere. Beniamin quoque aspiciens retrò, 40
cum captam cerneret ciuitatem, & flammas in sublime ferri: * qui prius simulauerant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filij Beniamin, 41
in fugam versi sunt, * & ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos aduersarijs persequentibus. sed & hi, 42
qui vrbem succenderant, occurrerunt eis. * Atque ita factum est, vt ex vtraque parte ab hostibus cæderentur, nec 43
G erat vlla requies morientium. Ceciderunt, atque prostrati sunt ad Orientalẽ plagam vrbis Gabaa. * Fuerunt autem 44
qui in eodem loco interfecti sunt, decem & octo millia virorum, omnes robustissimi pugnatores. * Quod cum vidissent, qui remanserant de Beniamin, 45
fugerunt in solitudinem: & pergebant ad Petram, cuius vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in diuersa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cum vltra tenderent, persecuti sunt eos, & interfecerũt etiam alia duo millia. * Et sic factum 46
est, vt omnes qui ceciderant de Beniamin in diuersis locis, essent vigintiquinque millia, pugnatores ad bella promptissimi. * Remanserunt itaque de omni 47
numero Beniamin, qui euadere, & fugere in solitudinem potuerunt, sexcenti viri: sederuntq. in Petra Remmon mensibus quattuor. * Regressi autem fi- 48
lij Israel, omnes reliquias ciuitatis a viris vsque ad iumenta gladio percusserunt, cunctasq. vrbes & viculos Beniamin vorax flamma consumpsit.

CAP. XXI.

I Vrauerunt quoque filij Israel in Mas- 1
A pha & dixerunt: Nullus nostrum dabit filijs Beniamin de filiabus suis vxorem. * Veneruntq. omnes ad domum 2
Dei in Silo, & in conspectu eius sedentes vsque ad vesperam, leuauerunt vocẽ, & magno vlulatu cœperunt flere, dicẽ-
3 tes: * Quare Domine Deus Israel factũ est hoc malum in populo tuo, vt hodie
4 vna tribus auferretur ex nobis? * Altera autem die diluculo consurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntq. ibi holocausta, & pacificas victimas, & dixerunt:
5 * Quis non ascendit in exercitu Domini de vniuersis tribubus Israel? Grandi enim iuramento se constrinxerant, cum essent in Maspha, interfici eos qui de-
6 fuissent. * Ductiq. pœnitentia filij Israel
B super fratre suo Beniamin, cœperunt di-
7 cere: Ablata est tribus vna de Israel, * vnde vxores accipient? omnes enim in cõmune iurauimus, non daturos nos his
8 filias nostras. * Idcirco dixerunt: Quis est de vniuersis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inuenti sunt habitatores Iabes Ga-
9 laad in illo exercitu non fuisse. (* Eo quoque tempore cũ essent in Silo, nul-
10 lus ex eis ibi repertus est.) * Miserunt itaque decẽ millia viros robustissimos, & præceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Iabes Galaad in ore gladij, tã
11 vxores quàm paruulos eorum. * Et hoc erit quod obseruare debebitis: ‖ Omne ‖ Nu. 31. c. 17
generis masculini, & mulieres, quæ cognouerunt viros, interficite, virgines
12 autem reseruate. * Inuentæq. sunt de Iabes Galaad quadringentæ virgines, quæ nesciẽrunt viri thorum, & adduxerunt eas ad castra in Silo, in Terram Cha-
13 naan. * Miseruntq. nũcios ad filios Beniamin, qui erant in Petra Remmon, & præceperunt eis, vt eos susciperent in
14 pace. * Veneruntq. filij Beniamin in illo
C tempore, & datæ sunt eis vxores de filiabus Iabes Galaad: alias autem non repererunt, quas simili modo traderẽt.
15 * Vniuersusq. Israel valde doluit, & egit pœnitentiam super interfectione vnius
16 tribus ex Israel. * Dixeruntq. maiores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt vxores? omnes in Beniamin
17 feminæ conciderunt, * & magna nobis cura, ingentiq. studio prouidendum est,
18 ne vna tribus deleatur ex Israel. * Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti iuramento & maledictione, qua diximus: Maledictus qui dederit de
19 filiabus suis vxorem Beniamin. * Ceperuntq. consilium, atque dixerunt: Ecce

sollem-

Digitized by Google

sollemnitas Domini est in Silo anniuersaria, quæ sita est ad Septentrionem vrbis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimã, D
& ad Meridiem oppidi Lebona. * Præ- 20
ceperuntq. filijs Beniamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis. * Cumq. 21
videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, & rapite ex eis singuli vxores singulas, & pergite in Terram Beniamin.
* Cumq. venerint patres earum, ac fra- 22
tres, & aduersum vos queri cœperint, atque iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum: non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus vt acciperent, non dedistis, & a
23 vestra parte peccatum est. * Feceruntq.
filij Beniamin, vt sibi fuerat imperatũ: & iuxta numerum suum rapuerunt sibi de his, quæ ducebant choros, vxores singulas: abieruntq. in possessionem suam ædificantes vrbes, & habitantes in eis.
24 * Filij quoque Israel reuersi sunt per tribus, & familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel: sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus vnius iudi- 1
cis, quando iudices A
præerant, facta est fames in Terra. Abijtq. homo de Bethlehem Iuda, vt peregrinaretur in regione Moabitide cum vxore sua, ac duobus liberis. * ipse vocabatur Elime- 2
lech, & vxor eius Noëmi: & duo filij, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Iuda. Ingressiq. regionem Moabitidem, morabantur ibi.
* Et mortuus est Elimelech maritus Noë- 3
mi: remansitq. ipsa cum filijs. * Qui ac- 4
ceperunt vxores Moabitidas, quarum vna vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manseruntq. ibi decem annis, * & am- 5
bo mortui sunt, Mahalon videlicet & Chelion: remansitq. mulier orbata duobus liberis ac marito. * Et surrexit vt in 6
patriam pergeret cum vtraque nuru sua de regione Moabitide: audierat enim quòd respexisset Dominus populum B
suum, & dedisset eis escas. * Egressa est 7
itaque de loco peregrinationis suæ, cũ vtraque nuru: & iam in via reuertendi
8 posita in Terram Iuda, * dixit ad eas: Ite in domũ matris vestræ, faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis
9 cum mortuis & mecum. * Det vobis inuenire requiem in domibus virorum, quos sortituræ estis. Et osculata est eas.
10 Quæ eleuata voce flere cœperunt, * & dicere: Tecum pergemus ad populum
11 tuum. * Quibus illa respondit: Reuertimini filiæ meæ, cur venitis mecũ? num vltra habeo filios in vtero meo, vt vi-
12 ros ex me sperare possitis? * Reuertimini filiæ meæ, & abite: iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali. etiam si possem hac nocte
13 concipere, & parere filios, * si eos ex- C
pectare velitis donec crescant, & annos pubertatis impleant, ante eritis vetulæ quàm nubatis. Nolite, quæso, filiæ meæ: quia vestra angustia magis me premit, & egressa est manus Domini cõtra me.
14 * Eleuata igitur voce, rursum flere cœperunt, Orpha osculata est socrum, ac reuersa est: Ruth adhæsit socrui suæ.
15 * cui dixit Noëmi: En reuersa est cognata tua ad populum suũ, & ad deos suos, vade cum ea. * Quæ respondit: Ne ad-

Digitized by Google

uerseris mihi vt relinquã te & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: & vbi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus Deus meus. * Quæ te terra 17 morientem susceperit, in ea moriar: ibiq. locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat, si non sola mors me & te separauerit. * Videns ergo Noëmi, quòd obstinato 18 animo Ruth decreuisset secum pergere, D aduersari noluit, nec ad suos vltra reditum persuadere: * profectæq. sunt simul, 19 & venerunt in Bethlehem. Quibus vrbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit: dicebãtq. mulieres: Hæc est illa Noëmi. * Quibus ait: Ne vocetis 20 me Noëmi (id est, pulchram) sed vocate me Mara (id est, amaram) quia amaritudine valde repleuit me Omnipotẽs. * Egressa sum plena, & vacuam reduxit 21 me Dominus. Cur ergo vocatis me Noëmi, quam Dominus humiliauit, & afflixit Omnipotẽs? * Venit ergo Noëmi cũ 22 Ruth Moabitide nuru sua, de terra peregrinationis suæ: at reuersa est in Bethlehem, quando primum hordea metebantur.

CAP. II.

ERat autem viro Elimelech consan- 1 guineus, homo potens, & magnarũ A opum, nomine Booz. * Dixitq. Ruth 2 Moabitis ad socrum suam: Si iubes, vadam in agrum, & colligam spicas, quæ fugerint manus metentium, vbicumque clementis in me patris familias reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mea. * Abijt itaque & colligebat spi- 3 cas post terga metentium. Accidit autẽ vt ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech. * Et ecce, ipse veniebat de Bethlehem, 4 dixitq. messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderũt ei: Benedicat tibi Dominus. * Dixitq. Booz iuueni, qui mes- 5 soribus præerat: Cuius est hæc puella? * Cui respondit: Hæc est Moabitis, quæ 6 venit cum Noëmi, de regione Moabiti- B de, * & rogauit vt spicas colligeret re- 7 manentes, sequens messorum vestigia: & de mane vsque nunc stat in agro, & ne ad momẽtum quidem domum reuersa est. * Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, 8 ne vadas in alterum agrum ad colligẽdum, nec recedas ab hoc loco: sed iun- 9 gere puellis meis, * & vbi messuerint, sequere. Mandaui enim pueris meis, vt nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, & bibe aquas, de qui- 10 bus & pueri bibunt. * Quæ cadens in faciem suam & adorans super terram, dixit ad eum: Vnde mihi hoc, vt inuenirẽ gratiam ante oculos tuos, & nosse me di- 11 gnaueris peregrinã mulierem? * Cui ille respõdit: Nunciata sunt mihi omnia, C quæ feceris socrui tuæ post mortem viri tui: & quòd reliqueris parentes tuos, & terram in qua nata es, & veneris ad po- 12 pulum, quem antea nesciebas. * Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenã mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, & sub cuius con- 13 fugisti alas. * Quæ ait: Inueni gratiã apud oculos tuos domine mi, qui consolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis vnius puellarũ tua- 14 rum. * Dixitq. ad eam Booz: Quãdo hora vescendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, & congessit polentam sibi, comeditq. & 15 saturata est, & tulit reliquias. * Atque inde surrexit, vt spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vobiscum metere volue- 16 rit, ne prohibeatis eam: * & de vestris quoque manipulis proijcite de industria, & remanere permittite, vt absque rubo- D re colligat, & colligentem nemo corri- 17 piat. * Collegit ergo in agro vsque ad vesperam: & quæ collegerat virga cædens & excutiens, inuenit hordei quasi ephi 18 mensuram, id est, tres modios. * Quos portans reuersa est in ciuitatẽ, & ostendit socrui suæ: insuper protulit, & dedit ei de reliquijs cibi sui, quo saturata fue- 19 rat. * Dixitq. ei socrus sua: Vbi hodie collegisti, & vbi fecisti opus? sit benedictus qui misertus est tui. Indicauitq. ei apud quem fuisset operata: & nomen di- 20 xit viri, quòd Booz vocaretur. * Cui respõdit Noëmi: Benedictus sit a Domino: quoniam eãdem gratiã, quam præbuerat viuis, seruauit & mortuis. Rursumq. 21 ait: Propinquus noster est homo. * Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi,

mihi, vt tamdiu messoribus eius iungerer, donec omnes segetes meterentur.
* Cui dixit socrus: Melius est, filia mea, 22
vt cum puellis eius exeas ad metendũ, ne in alieno agro quispiam resistat tibi.
* Iuncta est itaque puellis Booz: & tam- 23
diu cum eis messuit, donec hordea & triticum in horreis conderentur.

CAP. III.

POstquam autem reuersa est ad socrũ 1
suam, audiuit ab ea: Filia mea, quæ- A
ram tibi requiem, & prouidebo vt bene sit tibi. * Booz iste, cuius puellis in 2
agro iuncta es, propinquus noster est, & hac nocte aream hordei ventilat. * La- 3
uare igitur, & vngere, & induere cultioribus vestimentis, & descende in aream. non te videat homo, donec esum potũq. finierit. * Quando autẽ ierit ad dormiẽ- 4
dum, nota locum in quo dormiat: veniesq. & discooperies pallium, quo operitur a parte pedum, & proijcies te, & ibi iacebis: ipse autem dicet tibi quid agere debeas. * Quæ respondit: Quid- 5
quid præceperis, faciam. * Descenditq. in 6
aream, & fecit omnia, quæ sibi impera- B
uerat socrus. * Cumq. comedisset Booz, 7
& bibisset, & factus esset hilarior, issetq. ad dormiendum iuxta aceruũ manipulorum, venit absconditè, & discooperto pallio, a pedibus eius se proiecit. * Et ec- 8
ce, nocte iam media expauit homo, & conturbatus est: viditq. mulierem iacentem ad pedes suos, * & ait illi: Quæ es? 9
Illaq. respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super famulã tuam, quia propinquus es. * Et ille, Be- 10
nedicta, inquit, es a Domino filia, & prio- C
rem misericordiam posteriore superasti: quia nõ es secuta iuuenes pauperes, siue diuites. * Noli ergo metuere, sed quidquid 11
dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas vrbis meæ, mulierem te esse virtutis. * Nec 12
abnuo me propinquum, sed est alius me propinquior. * Quiesce hac nocte: & fa- 13
cto mane, si te voluerit propinquitatis iure retinere, bene res acta est: sin autẽ illle noluerit, ego te absque vlla dubitatione suscipiã, viuit Dominus. dormi vsque D
mane. * Dormiuit itaque ad pedes eius, 14
vsque ad noctis abscessum. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuo, & dixit Booz: Caue ne quis
15 nouerit quòd huc veneris. * Et rursum, Expande, inquit, pallium tuũ, quo operiris, & tene vtraque manu. Qua extẽdente, & tenente, mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quæ por-
16 tans ingressa est ciuitatem, * & venit ad socrum suam. Quæ dixit ei: Quid egisti filia? Narrauitq. ei omnia, quæ sibi fe-
17 cisset homo. * Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuam te
18 reuerti ad socrum tuam. * Dixitq. Noẽmi: Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat. neque enim cessabit homo nisi compleuerit quod locutus est.

CAP. IIII.

1 AScendit ergo Booz ad portam, & A
sedit ibi. Cumq. vidisset propinquum præterire, de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper, & sede hic: vocans eum nomine
2 suo. Qui diuertit, & sedit. * Tollens autem Booz decem viros de senioribus ci-
3 uitatis, dixit ad eos: Sedete hic. * Quibus sedentibus, locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Elimelec vendet Noëmi, quæ reuersa est
4 de regione Moabitide: * quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus, & maioribus natu de populo meo. Si vis possidere iure propinquitatis: eme, & posside. sin autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, vt sciam quid facere debeam. nullus enim est propinquus, excepto te, qui prior es: & me, qui secun-
B dus sum. At ille respondit: Ego agrum
5 emam. * Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit, debes accipere: vt suscites nomen propinqui tui in hereditate sua.
6 * Qui respondit: Cedo iuri propinquitatis: neque enim posteritatem familiæ meæ delere debeo. tu meo vtere priuilegio, quo me libenter carere profiteor.
7 * ‖ Hic autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, vt si quando alter alteri suo iuri cedebat: vt esset firma concessio, soluebat homo calceamentũ ‖ Deut. 25. b. 7

suum, & dabat proximo suo. hoc erat
testimonium cessionis in Israel. * Dixit 8
ergo propinquo suo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo. * At ille maioribus 9
natu, & vniuerso populo, Testes vos, C
inquit, estis hodie, quòd possederim omnia quæ fuerunt Elimelech; & Chelion & Mahalon, tradente Noëmi: * & Ruth Moabitidem, vxorem Ma- 10
halon, in coniugium sumpserim, vt suscitem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus & populo deleatur. Vos, inquam, huius rei testes estis. * Re- 11
spondit omnis populus, qui erat in porta, & maiores natu: Nos testes sumus: faciat Dominus hanc mulierem, quæ ingreditur domum tuam, sicut Rachel, & Liam, quæ ædificauerunt domum Israel: vt sit exemplum virtutis in Ephratha, & habeat celebre nomen in Bethlehem: * fiatq. domus 12
‖Gen. 38. g. 29 tua, sicut domus Phares, ‖ quem Thamar peperit Iudæ, de semine quod tibi dederit Dominus ex hac puella. * Tulit itaque Booz Ruth, & accepit 13
D vxorem: ingressusq. est ad eam, & dedit illi Dominus vt conciperet, & 14
pareret filium. * Dixeruntq. mulieres ad Noëmi: Benedictus Dominus, qui non est passus vt deficeret successor familiæ tuæ, & vocaretur nomen eius 15
in Israel. * Et habeas qui consoletur animam tuam, & enutriat senectutem tuam. de nuru enim tua natus est, quæ te diligit: & multo tibi melior est, quàm 16
si septem haberes filios. * Susceptumq. Noëmi puerum posuit in sinu suo, & nutricis ac gerulæ fungebatur officio. 17
* Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, & dicentes: Natus est filius Noëmi: vocauerũt nomen eius Obed: hic est 18
pater Isai, patris Dauid. * Hæ sunt generationes Phares: ‖ Phares genuit Esron, * Es- 19 ‖ 1. Par. 2. a. 4. & 4. a. 1 Matt. 1. a. 3
ron genuit Aram, Aram genuit Aminadab, * Aminadab genuit Nahasson, 20
Nahasson genuit Salmon, * Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed, * Obed genuit Isai, Isai genuit Dauid. 21 22

* * *

LIBER

Digitized by Google

LIBER PRIMVS SAMVELIS.

Quem nos PRIMVM REGVM Dicimus.

CAPVT PRIMVM.

EVIT vir vnus de Ramathaimsophim, de 1
monte Ephraim, & A
nomen eius Elcana, filius Ieroham, filij Eliu, filij Thohu, filij Suph, Ephrathæus: * & habuit duas vxores, nomen 2
vni Anna, & nomen secundæ Phenenna. Fueruntq. Phenennæ filij: Annæ autem non erant liberi. * Et ascēdebat vir 3
ille de ciuitate sua statutis diebus, vt adoraret & sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni & Phinees, sacerdotes Domini. * Venit ergo dies, & immolauit 4
Elcana, deditq. Phenennæ vxori suæ, & cūctis filijs eius, & filiabus partes: * Annæ autem dedit partem vnam tristis, quia 5
Annam diligebat. Dominus autem concluserat vuluam eius. * Affligebat quoque 6
eam æmula eius, & vehementer angebat, in tantum, vt exprobraret quòd Dominus cōclusisset vuluam eius: * sicq. 7
B faciebat per singulos annos, cum redeūte tempore ascenderent ad templū Domini: & sic prouocabat eam. porro illa flebat, & non capiebat cibum. * Dixit 8
ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quàm decem filij? * Surrexit autem Anna postquam comederat, 9
& biberat in Silo. Et Heli sacerdote sedente super Sellam ante postes templi
10 Domini, * cum esset Anna amaro animo, orauit ad Dominum, flens largi-
11 ter, * & votum vouit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisq. seruæ tuæ sexum virilem: dabo eū Domino omnibus diebus vitæ eius, & nouacula non ascendet super caput e-
12 ius. * Factum est autem, cum illa multiplicaret preces coram Domino, vt
13 Heli obseruaret os eius. * Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumq. labia illius mouebantur, & vox penitus
C non audiebatur. Æstimauit ergo eam
14 Heli temulentam, * dixitq. ei: Vsquequo ebria eris? digere paulisper vinum,
15 quo mades. * Respondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumq. & omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in con-
16 spectu Domini. * Ne reputes ancillam tuam quasi vnam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris, & mœroris
17 mei locuta sum vsque in præsens. * Tunc Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam
18 rogasti eum. * Et illa dixit: Vtinam inueniat ancilla tua gratiā in oculis tuis. Et abijt mulier in viam suā, & comedit,

Digitized by Google

vultusq. illius non sunt amplius in diuersa mutati. * Et surrexerunt mane, & 19
adorauerunt coram Domino: reuersiq.
sunt, & venerunt in domum suam Ra-
matha. Cognouit autem Elcana An-
nam vxorem suam: & recordatus est
eius Dominus. * Et factum est post cir- 20
culum dierum, concepit Anna, & pepe-
rit filium, vocauitq. nomẽ eius Samuel:
eo quòd a Domino postulasset eũ. * Ascẽ- 21
dit autem vir eius Elcana, & omnis do-
mus eius, vt immolaret Domino ho- D
stiam sollemnem, & votum suum, * & 22
Anna non ascendit: dixit enim viro
suo: Non vadam, donec ablactetur in-
fans, & ducam eum, vt appareat ante
conspectum Domini, & maneat ibi iu-
giter. * Et ait ei Elcana vir suus: Fac 23
quod bonum tibi videtur, & mane do-
nec ablactes eum: precorq. vt impleat
Dominus verbum suũ. Mansit ergo mu-
lier, & lactauit filiũ suum, donec amoue-
ret eum a lacte. * Et adduxit eum se- 24
cum, postquam ablactauerat, in vitu-
lis tribus, & tribus modijs farinæ, &
amphora vini, & adduxit eum ad domũ
Domini in Silo. Puer autem erat adhuc
infantulus: * & immolauerunt vitulum, 25
& obtulerunt puerum Heli. * Et ait 26
Anna: Obsecro mi domine, viuit ani-
ma tua domine: ego sum illa mulier,
quæ steti coram te hic orans Dominũ.
* Pro puero isto oraui, & dedit mihi 27
Dominus petitionem meam, quam po-
stulaui eum. * Idcirco & ego commo- 28
daui eum Domino cunctis diebus, qui-
bus fuerit commodatus Domino. Et
adorauerunt ibi Dominum. Et orauit
Anna, & ait:

CAP. II.

EXultauit cor meum in Domino, & 1
exaltatum est cornu meum in Deo A
meo: dilatatum est os meum super ini-
micos meos: quia lætata sum in salutari tuo.

* Non est sanctus, vt est Dominus: 2
neque enim est alius extra te, & non
est fortis sicut Deus noster.

* Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: recedant vetera de 3
ore vestro: quia Deus scientiarum,
Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.

4 * Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.

5 * Repleti prius, pro panibus se locauerunt: & famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos: & quæ multos habebat filios, infirmata est.

6 * ‖ Dominus mortificat & viuificat, ‖Deut.32.f.39
B deducit ad inferos & reducit. Tob.13.a.2
Sap.16.b.13

7 * Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & subleuat.

8 * Suscitat de puluere egenum, & de stercore eleuat pauperem: vt sedeat cũ principibus, & solium gloriæ teneat. Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.

9 * Pedes sanctorum suorum seruabit, & impij in tenebris conticescent: quia non in fortitudine sua roborabitur vir.

10 * Dominum formidabunt aduersarij
C eius: & super ipsos in cælis tonabit: Dominus iudicabit fines Terræ, & dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui.

11 * Et abijt Elcana Ramatha, in domũ suam: puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotes.

12 * Porro filij Heli, filij Belial, nescien-
13 tes Dominum, * neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentẽ in manu sua,
14 * & mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, siue in cacabũ: & omne, quod leuabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. sic faciebant vniuerso
15 Israeli venientium in Silo. * Etiam antequam adolerẽt adipem, veniebat puer sacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi carnem, vt coquam sacerdoti: non
D enim accipiam a te carnem coctam, sed
16 crudam. * Dicebatq. illi immolans: Incendatur primum iuxta morem hodie adeps, & tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim da-
17 bis, alioquin tollam vi. * Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahebant homi-
18 nes a sacrificio Domini. * Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer,

Digitized by Google

puer, accinctus ephód lineo. * Et tu- 19
nicam paruam faciebat ei mater sua,
quam afferebat statutis diebus, ascen-
dens cum viro suo, vt immolaret ho-
stiam sollemnem. * Et benedixit Heli 20
Elcanæ & vxori eius: dixitq. ei: Red-
dat tibi Dominus semen de muliere
hac, pro fœnore quod commodasti Do-
mino. Et abierunt in locum suum.
* Visitauit ergo Dominus Annam, & 21
concepit, & peperit tres filios, & duas E
filias: & magnificatus est puer Samuel
apud Dominum. * Heli autem erat se- 22
nex valde, & audiuit omnia quæ facie-
bāt filij sui vniuerso Israeli: & quomodo
dormiebant cum mulieribus quæ obser-
uabant ad ostium tabernaculi: * & di- 23
xit eis: Quare facitis res huiuscemodi,
quas ego audio, res pessimas, ab omni
populo? * Nolite filij mei: non enim est 24
bona fama, quam ego audio, vt transgre-
di faciatis populum Domini. * Si pec- 25
cauerit vir in virum, placari ei potest
Deus: si autem in Dominum peccaue-
rit vir, quis orabit pro eo? Et non au-
dierunt vocem patris sui: quia voluit
Dominus occidere eos. * Puer autem 26
Samuel proficiebat, atque crescebat, & F
placebat tā Domino quàm hominibus.
* Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad 27
eum: Hæc dicit Dominus: Nūquid non
aperte reuelatus sum domui patris tui,
cum essent in Ægypto in domo Pharaō-
nis? * Et elegi eum ex omnibus tribu- 28
bus Israel mihi in sacerdotem, vt ascen-
deret ad altare meum, & adoleret mihi
incensum, & portaret ephod corā me:
& dedi domui patris tui omnia de sa-
crificijs filiorum Israel. * Quare calce 29
abiecistis victimam meam, & munera
mea quæ præcepi vt offerrentur in tem-
plo: & magis honorasti filios tuos quàm
me, vt comederetis primitias omnis sa-
crificij Israel populi mei? * Propterea 30
1.Reg.2.e.27 ait Dominus Deus Israel: ‖ Loquens lo-
cutus sum, vt domus tua, & domus pa-
tris tui ministraret in conspectu meo,
vsque in sempiternum. Nunc autem
dicit Dominus: Absit hoc a me: sed
quicumque glorificauerit me, glo-
rificabo eum: qui autem contemnunt
me, erunt ignobiles. * Ecce dies ve- 31
niunt: & præcidam brachium tuum, & G
brachium domus patris tui, vt non sit
32 senex in domo tua. * Et videbis æmu-
lum tuum in templo, in vniuersis pro-
speris Israel: & non erit senex in domo
33 tua omnibus diebus. * Verumtamen
non auferam penitus virum ex te ab al-
tari meo: sed vt deficiant oculi tui, &
tabescat anima tua: & pars magna do-
mus tuæ morietur cum ad virilem æta-
34 tem venerit. * Hoc autem erit tibi si-
gnum, quod venturum est duobus filijs
tuis, Ophni & Phinees: In die vno mo-
35 rientur ambo. * Et suscitabo mihi sa-
cerdotem fidelem, qui iuxta cor meum,
& animam meam faciet: & ædificabo ei
domum fidelem, & ambulabit coram
36 Christo meo cunctis diebus. * Futurum
est autem, vt quicumque remanserit in
domo tua, veniat vt oretur pro eo, &
offerat nummum argenteum, & tortam
panis, dicatque: Dimitte me obsecro
ad vnam partem sacerdotalem, vt co-
medam buccellam panis.

CAP. III.

1 PVer autem Samuel ministrabat Do-
A mino coram Heli, & sermo Domi-
ni erat pretiosus in diebus illis, non
2 erat visio manifesta. * Factum est ergo in
die quadam, Heli iacebat in loco suo,
& oculi eius caligauerant, nec poterat
3 videre: * lucerna Dei antequam extin-
gueretur, Samuel dormiebat in templo
4 Domini, vbi erat arca Dei. * Et voca-
uit Dominus Samuel. Qui respondens,
5 ait: Ecce ego. * Et cucurrit ad Heli, &
dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui
dixit: Non vocaui: reuertere, & dormi.
6 Et abijt, & dormiuit. * Et adiecit Do-
minus rursum vocare Samuelem. Con-
surgensq. Samuel, abijt ad Heli, & di-
xit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui re-
B spondit: Non vocaui te fili mi: reuer-
7 tere & dormi. * Porro Samuel necdum
sciebat Dominum, neque reuelatus fue-
8 rat ei sermo Domini. * Et adiecit Do-
minus, & vocauit adhuc Samuelem ter-
9 tio. Qui consurgens abijt ad Heli, * &
ait: Ecce ego: quia vocasti me. Intel-
lexit ergo Heli quia Dominus vocaret
puerum: & ait ad Samuelem: Vade, &
dormi: & si deinceps vocauerit te, di-
ces: Loquere Domine, quia audit ser-
uus tuus. Abijt ergo Samuel, & dormi-
uit

uit in loco suo. * Et venit Dominus,& 10
stetit : & vocauit, sicut vocauerat se-
cundo,Samuel, Samuel. Et ait Samuel:
Loquere Domine, quia audit seruus
tuus. * Et dixit Dominus ad Samue- 11
lem: Ecce ego facio verbum in Israel: C
quod quicumque audierit, tinnient am-
bæ aures eius. * In die illa suscitabo ad- 12
uersum Heli omnia quæ locutus sum
super domum eius: incipiam, & com-
plebo. * Prædixi enim ei quòd iudica- 13
turus essem domum eius in æternum,
propter iniquitatem, eo quòd nouerat
indigne agere filios suos, & non corri-
puerit eos. * Idcirco iuraui Domui He- 14
li quòd non expietur iniquitas domus
eius victimis & muneribus vsque in æter
nũ. * Dormiuit autẽ Samuel vsque mane, 15
aperuitq. ostia domus Domini. Et Sa-
muel timebat indicare visionem Heli.
* Vocauit ergo Heli Samuelem,& dixit: 16
Samuel fili mi? Qui respondens, ait:
Præsto sum. * Et interrogauit eum: 17
Quis est sermo, quem locutus est Do- D
minus ad te? oro te ne celaueris me,
hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, si
absconderis a me sermonem ex omni-
bus verbis, quæ dicta sunt tibi. * Indi- 18
cauit itaque ei Samuel vniuersos sermo-
nes, & non abscondit ab eo. Et ille
respondit: Dominus est: quod bonum
est in oculis suis faciat. * Creuit autem 19
Samuel, & Dominus erat cum eo, &
non cecidit ex omnibus verbis eius in
terram. * Et cognouit vniuersus Israel a 20
Dan, vsque Bersabee, quòd fidelis Sa-
muel propheta esset Domini. * Et addi- 21
dit Dominus vt appareret in Silo,
quoniam reuelatus fuerat Dominus Sa-
mueli in Silo, iuxta verbum Domini. Et
euenit sermo Samuelis vniuerso Israeli.

CAP. IIII.

ET factum est in diebus illis, conue- 1
nerunt Philisthijm in pugnam: & A
egressus est Israel obuiam Philisthijm in
prælium, & castrametatus est iuxta La-
pidem adiutorij. Porro Philisthijm ve-
nerunt in Aphec, * & instruxerunt 2
aciem contra Israel. Inito autem cer-
tamine, terga vertit Israel Philisthæis:
& cæsa sunt in illo certamine passim
per agros, quasi quattuor millia viro-
3 rum. * Et reuersus est populus ad ca-
stra: dixeruntq. maiores natu de Is-
rael: Quare percussit nos Dominus ho-
die coram Philisthijm? Afferamus ad
nos de Silo arcam fœderis Domini, &
veniat in medium nostri, vt saluet
nos de manu inimicorum nostrorum.
4 * Misit ergo populus in Silo, & tule-
runt inde arcam fœderis Domini exer-
cituum sedentis super Cherubim:
erantq. duo filij Heli cum arca fœderis
5 Dei, Ophni & Phinees. * Cumq. ve-
nisset arca fœderis Domini in castra,
vociferatus est omnis Israel clamore
6 grandi, & personuit terra. * Et au-
B dierunt Philisthijm vocem clamoris,
dixeruntque: Quænam est hæc vox
clamoris magni in castris Hebræorum?
Et cognouerunt quòd arca Domini
7 venisset in castra. * Timueruntq.
Philisthijm, dicentes: Venit Deus in
castra. Et ingemuerunt, dicentes:
8 * Væ nobis: non enim fuit tanta exul-
tatio heri & nudiustertius: Væ nobis.
Quis nos saluabit de manu Deorum
sublimium istorum? hi sunt Dij, qui
percusserunt Ægyptum omni plaga, in
9 deserto. * Confortamini, & estote vi-
ri, Philisthijm: ne seruiatis Hebræis,
sicut & illi seruierunt vobis: conforta-
10 mini, & bellate. * Pugnauerunt ergo
Philisthijm, & cæsus est Israel, & fugit
vnusquisque in tabernaculum suum: &
facta est plaga magna nimis: &
ceciderunt de Israel triginta millia pedi-
11 tum. * Et arca Dei capta est: duo
C quoque filij Heli mortui sunt, Ophni
12 & Phinees. * Currẽs autem vir de Ben-
iamin ex acie, venit in Silo in die illa,
scissa veste,& conspersus puluere caput.
13 * Cumq. ille venisset, Heli sedebat super
sellam contra viam spectans. Erat enim
cor eius pauens pro arca Dei. Vir au-
tem ille postquam ingressus est, nuncia-
14 uit vrbi: & vlulauit omnis ciuitas. * Et
audiuit Heli sonitum clamoris, dixit-
que: Quis est hic sonitus tumultus hu-
ius? At ille festinauit,& venit, & nun-
15 ciauit Heli. * Heli autem erat nonaginta
& octo annorum, & oculi eius caliga-
16 uerant,& videre non poterat. * Et dixit
ad Heli: Ego sum qui veni de prælio,&
ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait:
17 Quid actum est fili mi? * Respondens
autem

Digitized by Google

autem ille, qui nunciabat, Fugit, inquit, Israel coram Philisthijm, & ruina magna facta est in populo: insuper & duo filij tui mortui sunt, Ophni & Phinees: & D arca Dei capta est. * Cumq. ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est. Senex enim erat vir & grandæuus: & ipse iudicauit Israel quadraginta annis. * Nurus autē eius, vxor 19 Phinees, prægnans erat, vicinaq. partui: & audito nuncio quòd capta esset arca Dei, & mortuus esset socer suus, & vir suus, incuruauit se & peperit: irruerant enim in eam dolores subiti. * In ipso 20 autem momento mortis eius, dixerunt ei quæ stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non respondit eis, neque animaduertit. * Et voca- 21 uit puerum, Ichabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, & pro socero suo & pro viro suo; * & ait: Translata est gloria ab Israel, eo 22 quòd capta esset arca Dei.

CAP. V.

PHilisthijm autem tulerunt arcā Dei, 1 & asportauerunt eam a Lapide adiu- A torij in Azotum. * Tulerūtq. Philisthijm 2 arcam Dei, & intulerunt eam in templū Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon. * Cumq. surrexissent diluculo Azotij al- 3 tera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. * Rursumq. mane die altera con- 4 surgentes, inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abscissæ erant su- B per limen: * porro Dagon solus truncus 5 remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templū eius, super limen Dagon in Azoto, vsque in hodiernum diem. * Aggrauata est au- 6 tem manus Domini super Azotios, &
Psal. 77. 8. 66 demolitus est eos: ‖ & percussit in secretiori parte natium Azotum, & fines eius. Et ebullierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magnæ in ciuitate. * Videntes autem viri Azotij hu- 7 iuscemodi plagam, dixerunt: Non ma- C neat arca Dei Israel apud nos: quoniam dura est manus eius super nos, & super 8 Dagon deum nostrum. * Et mittentes cōgregauerunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israel? Respōderuntq. Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel. 9 * Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas ciuitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros vniuscuiusque vrbis, a paruo vsque ad maiorem, & computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntq. Gethæi consilium, & fecerunt 10 sibi sedes pelliceas. * Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumq. venisset D arca Dei in Accaron, exclamauerūt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, vt interficiat nos & 11 populum nostrum. * Miserunt itaque & congregauerunt omnes satrapas Philisthinorum: qui dixerūt: Dimittite arcam Dei Israel, & reuertatur in locum suum, & non interficiat nos cum popu- 12 lo nostro. * Fiebat enim pauor mortis in singulis vrbibus, & grauissima valde manus Dei. viri quoque, qui mortui nō fuerant, percutiebātur in secretiori parte natium: & ascendebat vlulatus vniuscuiusque ciuitatis in cælum.

CAP. VI.

1 FVit ergo arca Domini in regione 2 Philisthinorum septē mensibus. * Et A vocauerunt Philisthijm sacerdotes & diuinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui di- 3 xerunt: * Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini: & scietis quare non recedat 4 manus eius a vobis. * Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere de- 5 beamus ei? Responderuntq. illi: * Iuxta numerum prouinciarum Philisthinorum quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga vna fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. Facietisq. similitudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui demoliti

Digitized by Google

moliti sunt terram. & dabitis Deo Israel
gloriam: si forte releuet manum suam
a vobis, & a dijs vestris, & a terra ve- B
stra. * Quare aggrauatis corda vestra, 6
sicut aggrauauit Ægyptus, & Pharao cor
|| Exo.12.e.31 suum? || nonne postquam percussus est,
tunc dimisit eos, & abierunt? * Nunc er- 7
go arripite & facite plaustrum nouum
vnum: & duas vaccas fœtas, quibus non
est impositum iugũ, iungite in plaustro,
& recludite vitulos earum domi. * Tol- 8
letisq. arcã Domini, & ponetis in plau-
stro, & vasa aurea, quæ exoluistis ei pro
delicto, ponetis in capsellã ad latus eius:
& dimittite eam vt vadat. * Et aspicie- 9
tis: & si quidem per viam finium suorũ
ascenderit contra Bethsames, ipse fecit
nobis hoc malum grande: sin autem,
minime: sciemus quia nequaquam ma-
nus eius tetigit nos, sed casu accidit.
* Fecerunt ergo illi hoc modo: & tol- 10
lentes duas vaccas, quæ lactabant vitu-
los, iunxerunt ad plaustrum, vitulosq.
earum concluserunt domi. * Et posue- 11
runt arcam Dei super plaustrum, & ca- C
psellam, quæ habebat mures aureos &
similitudines anorum. * Ibant autem 12
in directum vaccæ per viam, quæ ducit
Bethsames, & itinere vno gradiebantur,
pergentes & mugientes: & non declina-
bant neque ad dextram neque ad sini-
stram: sed & satrapæ Philisthijm seque-
bantur vsque ad terminos Bethsames.
* Porro Bethsamitæ metebant triticum 13
in valle: & eleuantes oculos suos, vide-
runt arcam, & gauisi sunt cum vidis-
sent. * Et plaustrum venit in agrum Io- 14
sue Bethsamitæ, & stetit ibi. Erat autem
ibi lapis magnus, & conciderunt ligna
plaustri, vaccasq. imposuerunt super ea
holocaustum Domino. * Leuitæ autem 15
deposuerunt arcam Dei, & capsellam,
quæ erat iuxta eam, in qua erant vasa
aurea, & posuerunt super lapidem gran-
dem. Viri autem Bethsamitæ obtulerũt
holocausta, & immolauerunt victimas
in die illa Domino. * Et quinque sa- 16
trapæ Philisthinorum viderunt, & re-
uersi sunt in Accaron in die illa. * Hi 17
sunt autem ani aurei, quos reddiderunt D
Philisthijm pro delicto, Domino: Azo-
tus vnum, Gaza vnum, Ascalon vnum,
Geth vnum, Accaron vnum: * & mures 18
aureos secũdum numerum vrbium Phi-
listhijm, quinque prouinciarum, ab vr-
be murata, vsque ad villam, quæ erat
absque muro, & vsque ad Abelmagnum,
super quem posuerunt arcam Domini,
quæ erat vsque in illum diem in agro
19 Iosue Bethsamitis. * Percussit autem de
viris Bethsamitibus, eo quòd vidissent
arcam Domini: & percussit de populo
septuaginta viros, & quinquaginta mil-
lia plebis. Luxitq. populus, eo quòd
Dominus percussisset plebem plaga ma-
20 gna. * Et dixerunt viri Bethsamitæ:
Quis poterit stare in conspectu Domi-
ni Dei sancti huius? & ad quem ascen-
21 det a nobis? * Miseruntq. nuncios ad
habitatores Cariathiarim, dicentes: Re-
duxerunt Philisthijm arcam Domini, de-
scendite, & reducite eam ad vos.

CAP. VII.

1 A VEnerunt ergo viri Cariathiarim,
& reduxerunt arcam Domini, &
intulerunt eam in domum Abinadab in
Gabaa: Eleazarum autem filium eius
sanctificauerunt, vt custodiret arcam
2 Domini. * Et factum est, ex qua die
mansit arca Domini in Cariathiarim,
multiplicati sunt dies (erat quippe iam
annus vigesimus) & requieuit omnis
3 domus Israel post Dominum. * Ait au-
tem Samuel ad vniuersam domum Is-
rael, dicens: || Si in toto corde vestro || Deut.6.e.13
reuertimini ad Dominum, auferte deos Matt.4.b.11
alienos de medio vestri, Baalim & Asta-
roth: & præparate corda vestra Domi-
no, & seruite ei soli, & eruet vos de ma-
4 nu Philisthijm. * Abstulerunt ergo filij
B Israel Baalim & Astaroth, & seruierunt
5 Domino soli. * Dixit autem Samuel:
Congregate vniuersum Israel in Mas-
phath, vt orem pro vobis Dominum.
6 * Et conuenerunt in Masphath: hause-
runtq. aquam, & effuderunt in conspe-
ctu Domini, & ieiunauerunt in die illa,
atque dixerunt ibi: Peccauimus Domi-
no. Iudicauitq. Samuel filios Israel in
7 Masphath. * Et audierunt Philisthijm
quòd cõgregati essent filij Israel in Mas-
phat, & ascenderunt satrapæ Philisthi-
norum ad Israel. Quod cum audissent fi-
lij Israel, timuerunt a facie Philisthino-
8 rum. * Dixeruntq. ad Samuelem: Ne
cesses pro nobis clamare ad Dominum
Deum

Digitized by Google

Deum nostrum, vt saluet nos de manu C
Philisthinorum. * Tulit autem Samuel 9
agnum lactentem vnum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino: & clamauit Samuel ad Dominum pro Israel, & exaudiuit eum Dominus. * Factum est autem, cum Samuel offerret 10
holocaustum, Philisthijm iniere proelium contra Israel: intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super
1 Eccli. 46. d. 11 Philisthijm, & exterruit eos, & cæsi sunt a facie Israel. * ||Egressiq. viri Israel de 11
Masphath persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos vsque ad locum, qui erat subter Bethchar. * Tulit autem Sa- 12
muel lapidem vnum, & posuit eum inter Masphath & inter Sen: & vocauit nomen loci illius, Lapis adiutorij. Dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis D
Dominus. * Et humiliati sunt Phili- 13
sthijm, nec apposuerunt vltra vt venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus Domini super Philisthæos; cunctis diebus Samuelis. * Et redditæ 14
sunt vrbes, quas tulerant Philisthijm ab Israel, Israeli, ab Accaron vsque Geth, & terminos suos: liberauitq. Israel de manu Philisthinorum, eratq. pax inter Israel & Amorrhæum. * Iudicabat 15
quoque Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ: * & ibat per singulos annos 16
circuiens Bethel & Galgala & Masphath, & iudicabat Israelem in supradictis locis. * Reuertebaturq. in Ramatha: ibi 17
enim erat domus eius, & ibi iudicabat Israelem: ædificauit etiam ibi altare Domino.

CAP. VIII.

FActum est autem cum senuisset Sa- 1
muel, posuit filios suos iudices Israel. A
* Fuitq. nomen filij eius primogeniti 2
Ioel: & nomen secundi Abia, iudicum in Bersabee. * Et non ambulauerunt fi- 3
lij illius in vijs eius: sed declinauerunt post auaritiam, acceperuntq. munera, & peruerterunt iudicium. * Congregati 4
ergo vniuersi maiores natu Israel, venerunt ad Samuelem in Ramatha. * Di- 5
xeruntq. ei: Ecce tu senuisti, & filij tui
Osee 13. a. 10 Act. 13. c. 21 non ambulant in vijs tuis: ||constitue nobis regem, vt iudicet nos, sicut & vniuersæ habent nationes. * Displicuit ser- 6

B mo in oculis Samuelis, eo quòd dixissent: Da nobis regem, vt iudicet nos. Et
7 orauit Samuel ad Dominum. * Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. non enim te abiecerunt, sed me, ne
8 regnem super eos. * Iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die qua eduxi eos de Ægypto vsque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, & seruierunt dijs alie-
9 nis, sic faciunt etiam tibi. * Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen contestare eos, & prædic eis ius regis, qui
10 regnaturus est super eos. * Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad popu-
11 lum, qui petierat a se regem, * & ait:
C Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietq. sibi equites & pre-
12 cursores quadrigarum suarum, * & constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores segetum, & fabros armorum & curruum
13 suorum. * Filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & panifi-
14 cas. * Agros quoque vestros, & vineas, & oliueta optima tollet, & dabit seruis
15 suis. * Sed & segetes vestras, & vinearũ reditus addecimabit, vt det eunuchis &
16 famulis suis. * Seruos etiam vestros, & ancillas, & iuuenes optimos, & asinos
17 auferet, & ponet in opere suo. * Greges
D quoque vestros addecimabit, vosq. eri-
18 tis ei serui. * Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die il-
19 la, quia petistis vobis regem. * Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit
20 super nos, * & erimus nos quoque sicut omnes gentes: & iudicabit nos rex nostrer, & egredietur ante nos, & pugnabit
21 bella nostra pro nobis. * Et audiuit Samuel omnia verba populi, & locutus est
22 ea in auribus Domini. * Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, & constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat vnusquisque in ciuitatem suam.

CAP. IX.

1 ET erat vir de Beniamin nomine Cis,
A filius Abiel, filij Seror, filij Bechorath,

rath, filij Aphia, filij viri Iemini, fortis robore. * Et erat ei filius vocabulo Saul, 2 electus & bonus: & non erat vir de filijs Israel melior illo. ab humero & sursum eminebat super omnem populum. * Perierant autem asinæ Cis patris Saul: & 3 dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum vnum de pueris, & consurgens vade, & quære asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim, * & per terram 4 Salisa, & non inuenissent, transierunt etiam per Terram Salim, & non erant: sed & per Terram Iemini, & minime repererunt. * Cum autē venissent in Ter- 5 ram Suph, dixit Saul ad puerū, qui erat cum eo: Veni & reuertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, & solicitus sit pro nobis. * Qui ait ei: Ecce vir 6 Dei est in ciuitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur, sine ambiguitate venit. nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus. * Dixitq. Saul ad puerum suū: 7 Ecce ibimus: quid feremus ad virum 8 Dei? panis defecit in sitarcijs nostris: & sportulam non habemus, vt demus homini Dei, nec quidquam aliud. * Rur- 8 sum puer respondit Sauli, & ait: Ecce inuenta est in manu mea quarta pars statéris argenti, demus homini Dei, vt indicet nobis viam nostram. * (Olim 9 in Israel sic loquebatur vnusquisque vadens consulere Deum: Venite, & eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.) * Et 10 dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus, Veni, eamus. Et ierunt in ciuitatem, in qua erat vir Dei. * Cumq. 11 ascenderent cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis: Num hic est Videns? * Quæ respondentes, dixerunt il- 12 lis: Hic est: ecce ante te, festina nunc: hodie enim venit in ciuitatem, quia sacrificiū est hodie populi in excelso. * In- 13 gredientes vrbem, statim inuenietis eum antequam ascendat excelsum ad vescendum. neque enim comesurus est populus donec ille veniat: quia ipse benedicit hostiæ, & deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum. * Et ascenderunt 14 in ciuitatem. Cumq. illi ambularent in medio vrbis, apparuit Samuel egrediens

C obuiam eis, vt ascenderet in excelsum:
15 * ‖ Dominus autem reuelauerat auriculam Samuelis ante vnam diem quàm ve- ‖ Act. 13. c. 21
16 niret Saul, dicens: * Hac ipsa hora, quæ nunc est, cras mittā virum ad te de Terra Beniamin, & vnges eum ducem super populum meum Israel: & saluabit populum meum de manu Philisthinorum: quia respexi populū meum, venit enim
17 clamor eorum ad me. * Cumq. aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce, vir, quem dixeram tibi, iste
18 dominabitur populo meo. * Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi, vbi est domus
19 Videntis. * Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum Videns. ascende ante me in excelsum, vt comedatis mecum hodie, & dimittam te mane: & omnia, quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi.
20 * Et de asinis, quas nudiustertius perdidisti, ne solicitus sis, quia inuentæ sunt. Et cuius erunt optima quæque Israel? nonne tibi & omni domui patris tui?
21 * Respondens autem Saul, ait: Numquid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israel, & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? quare ergo locutus es mihi sermo-
22 nem istum? * Assumens itaque Samuel
D Saulem, & puerum eius, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant inuitati. erant
23 enim quasi triginta viri. * Dixitq. Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi vt reponeres seorsum apud
24 te. * Leuauit autem cocus armum, & posuit ante Saul. Dixitq. Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, & comede: quia de industria seruatum est tibi, quando populum vocaui. Et comedit
25 Saul cum Samuele in die illa. * Et descenderunt de excelso in oppidū, & locutus est cum Saule in solario: strauitq.
26 Saul in solario, & dormiuit. * Cumq. mane surrexissent, & iam eluceseeret, vocauit Samuel Saulē in solario, dicens: Surge, & dimittam te. Et surrexit Saul: egressiq. sunt ambo, ipse videlicet, &
27 Samuel. * Cumq. descenderent in extrema parte ciuitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero vt antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste paulisper, vt indicem tibi verbum Domini.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

5 Obuia fit vatum descendens turba Sauli
Fatidicis lymphata modis: grex tympana pulsat;
Psallitur et citharis, bifor
Vt stetit, audaxq; viros,

Digitized by Google

n dat tibia cantum:
gitat ⁊ eodem

Numine, diuinisq; Saul præcordia plenus
Vocibus, in magnis numeratur et ipse prophetis. 1. Reg. 10.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAP. X.

Act. 13.c.21 TVlit ‖autem Samuel lenticulã olei, 1
& effudit super caput eius, & de- A
osculatus est eum, & ait: Ecce, vnxit
te Dominus super hereditatem suam in
principem, & liberabis populum suum
de manibus inimicorum eius, qui in
circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum,
quia vnxit te Deus in principem. * Cum 2
abieris hodie a me, inuenies duos viros
iuxta sepulchrum Rachel in finibus Beniamin, in Meridie, dicentq. tibi: Inuentæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermissis pater tuus asinis, solicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo? * Cumq. abieris 3
inde, & vltra transieris, & veneris ad quercum Thabor, inuenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, vnus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius portans lagenam vini. * Cumq. te salutauerint, dabunt 4
tibi duos panes, & accipies de manu eorum. * Post hæc venies in collem 5
Dei, vbi est statio Philisthinorum: & cum ingressus fueris ibi vrbem, obuium habebis gregem prophetarũ descendentium de excelso, & ante eos psalterium & tympanum, & tibiam, & citharam, ipsosq. prophetantes. * Et insiliet in te 6
Spiritus Domini, & prophetabis cum B
eis, & mutaberis in virum aliũ. * Quãdo ergo euenerint signa hæc omnia tibi, fac quæcumque inuenerit manus tua, 7
quia Dominus tecum est. * Et descendes 8
ante me in Galgala, (ego quippe descendam ad te) vt offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: septem diebus expectabis, donec veniam ad te, & ostendam tibi quid facias. * Itaque 9
cum auertisset humerum suum vt abiret a Samuele, immutauit ei Deus cor aliud, & venerunt omnia signa hæc in die illa. * Veneruntq. ad prædictum collem, 10
& ecce cuneus prophetarum obuius ei: & insiluit super eum Spiritus Domini, & prophetauit in medio eorum. * Videntes autem omnes qui nouerant eum 11
heri & nudiustertius, quòd esset cum prophetis, & prophetaret, dixerunt ad inuicem: Quænam res accidit filio Cis? num & Saul inter prophetas? * Re- 12
C sponditq. alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea versum est in prouerbium: ‖Num & Saul inter ‖Inf. 19.d.24
13 prophetas? * Cessauit autem propheta-
14 re, & venit ad excelsum. * Dixitq. patruus Saul ad eum, & ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Quærere asinas: quas cum non reperissemus,
15 venimus ad Samuelem. * Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit
16 tibi Samuel. * Et ait Saul ad patruum suum: Indicauit nobis quia inuentæ essent asinæ. De sermone autem regni non indicauit ei quem locutus fuerat ei Sa-
17 muel. * Et conuocauit Samuel populum
18 ad Dominum in Maspha: * & ait ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægypto, & erui vos de manu Ægyptiorum, & de manu omnium regum qui affligebant
19 vos. * Vos autem hodie proiecistis Deũ vestrum, qui solus saluauit vos de vniuersis malis & tribulationibus vestris: & dixistis: ‖Nequaquam: sed regẽ con- ‖Sup. 8.d.19
stitue super nos. Nunc ergo state co-
D ram Domino per tribus vestras, & per
20 familias. * Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, & cecidit sors tribus Ben-
21 iamin. * Et applicuit tribum Beniamin & cognationes eius, & cecidit cognatio Metri, & peruenit vsque ad Saul filium Cis. Quæsierunt ergo eum, & non est
22 inuentus. * Et consuluerunt post hæc Dominum vtrumnam venturus esset illuc. Responditq. Dominus: Ecce ab-
23 sconditus est domi. * Cucurrerunt itaque & tulerunt eum inde: stetitq. in medio populi, & altior fuit vniuerso
24 populo ab humero & sursum. * Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamauit omnis populus, & ait: Viuat
25 rex. * Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit coram Domino: & dimisit Samuel omnem populum, singulos in do-
26 mum suam. * Sed & Saul abijt in domũ suam in Gabaa: & abijt cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus cor-
27 da. * Filij vero Belial dixerunt: Num saluare nos poterit iste? Et despexerunt eum, & non attulerunt ei munera: ille vero dissimulabat se audire.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XI.

ET factum est quasi post mensem, 1
ascendit Naas Ammonites, & pu- A
gnare cœpit aduersum Iabes Galaad. Di-
xeruntq. omnes viri Iabes ad Naas: Ha-
beto nos fœderatos, & seruiemus tibi.
*Et respondit ad eos Naas Ammonites: 2
In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruã
omnium vestrum oculos dextros, po-
namq. vos opprobrium in vniuerso Is-
rael. * Et dixerunt ad eum seniores Ia- 3
bes: Concede nobis septem dies, vt
mittamus nuncios ad vniuersos termi-
nos Israel: & si non fuerit qui defendat
nos, egrediemur ad te. * Venerunt 4
ergo nuncij in Gabaa Saulis: & locuti B
sunt verba hæc, audiente populo: &
leuauit omnis populus vocem suam, &
fleuit. * Et ecce Saul veniebat, sequens 5
boues de agro, & ait: Quid habet po-
pulus quod plorat? Et narrauerunt ei
verba virorum Iabes. * Et insiliuit Spiri- 6
tus Domini in Saul, cum audisset verba
hæc, & iratus est furor eius nimis. * Et 7
assumens vtrumque bouem, concidit in
frusta, misitq. in omnes terminos Israel
per manum nunciorum, dicens: Quicũ- C
que non exierit, & secutus fuerit Saul &
Samuel, sic fiet bobus eius. Inuasit ergo
timor Domini populum, & egressi sunt
quasi vir vnus. * Et recensuit eos in Be- 8
zech: fueruntq. filiorum Israel trecenta
millia: virorũ autem Iuda triginta mil-
lia. * Et dixerunt nuncijs, qui venerant: 9
Sic dicetis viris, qui sunt in Iabes Ga-
laad: Cras erit vobis salus, cum incalue-
rit sol. Venerunt ergo nuncij, & annũ-
ciauerunt viris Iabes: qui lætati sunt.
* Et dixerunt: Mane exibimus ad vos: 10
& facietis nobis omne quod placuerit
vobis. * Et factum est, cum dies crastinus 11
venisset, constituit Saul populum in tres D
partes: & ingressus est media castra in
vigilia matutina, & percussit Ammon
vsque dum incalesceret dies: reliqui au-
tem dispersi sunt, ita vt non relinque-
rentur in eis duo pariter. * Et ait po- 12
|| Sup. 10.d.27 pulus ad Samuelem: || Quis est iste qui
dixit: Saul num regnabit super nos?
Date viros, & interficiemus eos. * Et 13
ait Saul: Non occidetur quisquam in
die hac, quia hodie fecit Dominus sa-
14 lutem in Israel. * Dixit autem Samuel
ad populum: Venite, & eamus in Gal-
15 gala, & innouemus ibi regnum. * Et
perrexit omnis populus in Galgala, &
fecerunt ibi regem Saul coram Domino
in Galgala, & immolauerunt ibi victi-
mas pacificas coram Domino. Et læ-
tatus est ibi Saul, & cuncti viri Israel
nimis.

CAP. XII.

1 DIxit autem Samuel ad vniuersum
A Israel: Ecce audiui vocem vestram
iuxta omnia quæ locuti estis ad me,
2 & constitui super vos regem. * Et
nunc rex graditur ante vos: ego autem
senui, & incanui: porro filij mei vo-
biscum sunt: itaque conuersatus coram
vobis ab adolescentia mea vsque ad hãc
3 diem, ecce præsto sum. * || Loquimini || Ecc.li.46.d.
de me coram Domino, & coram Chri- 22
sto eius, vtrum bouem cuiusquam tu-
lerim, aut asinum: si quempiam calum-
niatus sum, si oppressi aliquem, si de
manu cuiusquam munus accepi: & cõ-
temnam illud hodie, restituamq. vo-
4 bis. * Et dixerunt: Non es calumniatus
nos, neque oppressisti, neque tulisti de
5 manu alicuius quippiam. * Dixitq. ad
eos: Testis est Dominus aduersum vos,
& testis Christus eius in die hac, quia
non inueneritis in manu mea quippiã.
6 Et dixerunt: Testis. * Et ait Samuel ad
populum: Dominus qui fecit Moysen &
Aaron, & eduxit patres nostros de Ter-
7 ra Ægypti. * Nunc ergo state, vt iudi-
B cio contendam aduersum vos coram
Domino de omnibus misericordijs Do-
mini, quas fecit vobiscum, & cum pa-
8 tribus vestris: * || quo modo Iacob in- || Gen.46.a.9
gressus est in Ægyptum, & clamauerunt
patres vestri ad Dominum: & misit Do
minus Moysen & Aaron, & eduxit pa-
tres vestros de Ægypto: & collocauit
9 eos in loco hoc. * Qui obliti sunt Do-
mini Dei sui, || & tradidit eos in manu || Iudic.4.a.1
Sisaræ magistri militiæ Hasor, & in
manu Philisthinorum, & in manu re-
gis Moab, & pugnauerunt aduersum
10 eos. * Postea autem clamauerunt ad Do
minum, & dixerunt: Peccauimus, quia
dereliquimus Dominum, & seruiuimus
Baalim & Astaroth: nunc ergo erue nos
de

Digitized by Google

de manu inimicorum nostrorum, & ser-
‖Iudic.6.c.14 uiemus tibi. * ‖Et misit Dominus Iero- 11
baal, & Badan, & Iephte, & Samuel, & &
eruit vos de manu inimicorum vestrorũ
per circuitum, & habitastis confidenter.
* Videntes autem quòd Naas rex filiorũ 12
Ammon venisset aduersum vos, dixistis C
‖Sup.8.d.19. mihi: ‖Nequaquam, sed rex imperabit
& 10.c.19 nobis: cum Dominus Deus vester regna-
ret in vobis. * Nunc ergo præsto est 13
rex vester, quem elegistis & petistis: ecce
dedit vobis Dominus regem. * Si timue- 14
ritis Dominum, & seruieritis ei, & audie
ritis vocem eius, & non exasperaueritis
os Domini: eritis & vos, & rex qui im-
perat vobis, sequentes Dominum Deum
vestrum. * si autem non audieritis vocẽ 15
Domini, sed exasperaueritis sermones
eius, erit manus Domini super vos, &
super patres vestros. * Sed & nunc state, 16
& videte rem istam grandẽ quam factu-
rus est Dominus in cõspectu vestro. * Nũ- 17
quid non messis tritici est hodie? inuoca-
bo Dominum, & dabit voces & pluuias:
& scietis, & videbitis quia grande malũ
feceritis vobis in conspectu Domini, pe
tentes super vos regem. * Et clamauit Sa- 18
muel ad Dominũ, & dedit Dominus vo- D
ces & pluuias in illa die. * Et timuit om- 19
nis populus nimis Dominum & Samue-
lẽ, & dixit vniuersus populus ad Samue-
lem: Ora pro seruis tuis ad Dominum
Deum tuum, vt non moriamur. addidi-
mus enim vniuersis peccatis nostris ma-
lum, vt peteremus nobis regem. * Dixit 20
autem Samuel ad populũ: Nolite time-
re, vos fecistis vniuersum malum hoc:
verũtamẽ nolite recedere a tergo Domi-
ni, sed seruite Domino in omni corde ve-
stro. * Et nolite declinare post vana, quæ 21
non proderunt vobis, neque eruent vos,
quia vana sunt. * Et nõ derelinquet Domi 22
nus populum suum propter nomen suũ
magnum: quia iurauit Dominus facere
vos sibi populum. * Absit autem a me & 23
hoc peccatum in Dominum, vt cessem
orare pro vobis, & docebo vos viam bo
nam & rectam. * Igitur timete Dominũ, 24
& seruite ei in veritate, & ex toto cor-
de vestro. & vidistis enim magnifica quæ
in vobis gesserit. * Quòd si perseuera- 25
ueritis in malitia: & vos & rex vester
pariter peribitis.

CAP. XIII.

1 Filius vnius anni erat Saul cum re-
A gnare cœpisset, duobus autem an-
2 nis regnauit super Israel. * Et elegit si-
bi Saul tria millia de Israel: & erant cũ
Saul duo millia in Machmas, & in mon-
te Bethel: mille autem cum Ionatha in
Gabaa Beniamin. porro ceterum popu-
lum remisit vnumquemque in taberna-
3 cula sua. * Et percussit Ionathas statio-
nem Philisthinorum, quæ erat in Ga-
baa. Quod cum audissent Philisthijm,
Saul cecinit buccina in omni terra, di-
4 cens: Audiant Hebræi. * Et vniuersus
Israel audiuit huiuscemodi famam: Per-
cussit Saul stationem Philisthinorum: &
erexit se Israel aduersus Philisthijm.
Clamauit ergo populus post Saul in
5 Galgala. * Et Philisthijm congregati
sunt ad præliandum contra Israel, tri-
ginta millia curruum, & sex millia equi-
tum, & reliquum vulgus, sicut arena
quæ est in littore maris plurima. Et
ascendentes castrametati sunt in Mach-
6 mas ad Orientem Bethauen. * Quod
B cum vidissent viri Israel se in arcto po-
sitos, (afflictus enim erat populus) ab-
sconderunt se in speluncis, & in abdi-
tis, in petris quoque, & in antris, &
7 in cisternis. * Hebræi autem transierunt
Iordanem in Terram Gad & Galaad.
Cumq. adhuc esset Saul in Galgala, vni-
uersus populus perterritus est, qui seque-
8 batur eum. * Et expectauit septem die-
bus iuxta placitum Samuelis, & non ve-
nit Samuel in Galgala, dilapsusq. est po-
9 pulus ab eo. * Ait ergo Saul: Afferte
mihi holocaustum, & pacifica. Et obtu-
10 lit holocaustum. * Cumq. complesset of-
ferens holocaustum, ecce Samuel venie-
bat: & egressus est Saul obuiam ei vt sa-
11 lutaret eum. * Locutusq. est ad eum Sa-
muel: Quid fecisti? Respondit Saul:
Quia vidi quòd populus dilaberetur a
me, & tu nõ veneras iuxta placitos dies,
porro Philisthijm congregati fuerant in
12 Machmas, * dixi: Nunc descendent Phi-
C listhijm ad me in Galgala, & faciem
Domini non placaui. Necessitate com-
13 pulsus, obtuli holocaustum. * Dixitq.
Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec cu-
stodisti mandata Domini Dei tui, quæ

Digitized by Google

præcepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuũ super Israel in sempiternum, * sed ne- 14
quaquam regnum tuum vltra consurget. ‖ Act. 13. d. 22 Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum: & præcepit ei Dominus vt esset dux super populum suum, eo quòd non seruaueris quæ præcepit Dominus. * Surrexit autem Samuel, & 15
ascendit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obuiam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Beniamin. Et recensuit Saul populum, qui inuenti fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. * Et Saul & Ionathas filius 16
eius, populusq. qui inuentus fuerat cũ eis, erat in Gabaa Beniamin: porro Phi- D
listhijm confederant in Machmas. * Et 17
egressi sunt ad prædandũ de castris Philisthinorum tres cunei. Vnus cuneus pergebat contra viam Ephra ad Terram Sual. * porro alius ingrediebatur per 18
viam Beth horon. tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli Seboim contra desertum. * Porro faber 19
ferrarius non inueniebatur in omni Terra Israel. cauerant enim Philisthijm, ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam. * Descendebat ergo omnis Israel 20
ad Philisthijm, vt exacueret vnusquisque vomerem suum, & ligonem & securim & sarculum. * Retusæ itaque 21
erant acies vomerum, & ligonum, & tridentum, & securium, vsque ad stimulum corrigendum. * Cumq. venisset 22
dies prælij, non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule & Ionatha, excepto Saul & Ionatha filio eius. * Egressa est autẽ sta- 23
tio Philisthijm, vt transcenderet in Machmas.

CAP. XIIII.

ET accidit quadam die vt diceret Io- 1
nathas filius Saul ad adolescentem A
armigerum suum: Veni, & transeamus ad stationem Philisthinorum, quæ est trans locum illum. Patri autem suo hoc 2
ipsum non indicauit. * Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malogranato, quæ erat in Magron: & erat populus cum eo quasi sexcentorum vi-
3 rorum. * Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filij Phinees, ‖ qui ortus ‖ Sup. 4. d. 21
fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed & populus
4 ignorabat quo isset Ionathas. * Erant autem inter ascensus, per quos nitebatur Ionathas transire ad stationem Philisthinorum, eminentes petræ ex vtraque parte, & quasi in modum dentium scopuli hinc & inde prærupti, nomen
5 vni Boses, & nomen alteri Sene: * vnus scopulus prominens ad Aquilonem ex aduerso Machmas, & alter ad Meridiem
6 contra Gabaa. * Dixit autem Iona-
B thas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile saluare vel in multis, vel in pau-
7 cis. * Dixitq. ei armiger suus: Fac omnia, quæ placent animo tuo: perge quò cupis, & ero tecum vbicumque volue-
8 ris. * Et ait Ionathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumq. apparuerimus eis, * si taliter locuti fuerint ad
9 nos, manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus
10 ad eos. * Si autem dixerint: Ascendite ad nos: ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris, hoc
11 erit nobis signum. * Apparuit igitur vterque stationi Philisthinorum: dixeruntq. Philisthijm: En Hebræi egrediuntur de cauernis, in quibus absconditi fuerant. * Et locuti sunt viri de
12 statione ad Ionatham, & ad armigerum eius, dixeruntque: Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: ‖ tradidit enim Dominus ‖ 1. Mach. 4. d. 30
13 eos in manus Israel. * Ascendit autem Ionathas manibus & pedibus reptans, & armiger eius post eum. Itaque alij ca-
C debant ante Ionatham, alios armiger
14 eius interficiebat sequens eum. * Et facta est plaga prima, qua percussit Ionathas & armiger eius, quasi viginti virorum in media parte iugeri, quam par
15 boum in die arare consueuit. * Et factum est miraculũ in castris, per agros: sed & omnis populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, & conturbata est terra: & accidit quasi
16 miraculum a Deo. * Et respexerunt specula-

speculatores Saul, qui erant in Gabaa
Beniamin, & ecce multitudo prostrata,
& huc illucq. diffugiens. * Et ait Saul 17
populo, qui erat cum eo: Requirite,
& videte quis abierit ex nobis. Cumq.
requisissent, repertum est non adesse
Ionatham, & armigerum eius. * Et ait 18
Saul ad Achiam: Applica arcam Dei.
(Erat enim ibi arca Dei in die illa cum
filijs Israel.) * Cumq. loqueretur Saul 19
ad sacerdotem, tumultus magnus exor-
tus est in castris Philisthinorum: cresce-
batq. paulatim, & clarius resonabat. Et
ait Saul ad sacerdotem: Contrahe ma-
num tuam. * Conclamauit ergo Saul, 20
& omnis populus, qui erat cum eo, &
venerunt vsque ad locum certaminis: &
ecce versus fuerat gladius vniuscuiusque
ad proximum suum, & cædes magna
nimis. * Sed & Hebræi qui fuerant 21
cum Philisthijm heri & nudiustertius, D
ascenderantq. cum eis in castris, reuersi
sunt vt essent cum Israel, qui erant cum
Saul & Ionatha. * Omnes quoque Israe- 22
litæ, qui se absconderant in monte
Ephraim, audientes quòd fugissent Phi-
listhæi, sociauerunt se cum suis in præ-
lio. Et erant cum Saul, quasi decem
millia virorum. * Et saluauit Domi- 23
nus in die illa Israel. pugna autem per-
uenit vsque ad Bethauen. * Et viri Is- 24
rael sociati sunt sibi in die illa: adiura-
uit autem Saul populum, dicens: Male-
dictus vir, qui comederit panem vsque
ad vesperam, donec vlciscar de inimicis
meis. Et non manducauit vniuersus po-
pulus panem: * omneq. terræ vulgus 25
venit in saltum, in quo erat mel super
faciem agri. * Ingressus est itaque po- 26
pulus saltum, & apparuit fluens mel,
nullusq. applicuit manum ad os suum.
timebat enim populus iuramentum.
* Porro Ionathas non audierat cum ad- 27
iuraret pater eius populum: extenditq.
summitatem virgæ, quam habebat in
manu, & intinxit in fauum mellis: &
conuertit manum suam ad os suum, &
illuminati sunt oculi eius. * Respon- 28
densq. vnus de populo, ait: Iureiuran-
do constrinxit pater tuus populum, di-
cens: Maledictus vir, qui comederit pa-
nem hodie. (defecerat autem populus)
* Dixitq. Ionathas: Turbauit pater meus 29
terram: vidistis ipsi quia illuminati E
sunt oculi mei, eo quòd gustauerim
30 paululum de melle isto: * quanto ma-
gis si comedisset populus de præda ini-
micorum suorum, quam reperit? non-
ne maior plaga facta fuisset in Phili-
31 sthijm? * Percusserunt ergo in die illa
Philisthæos a Machmis vsque in Aialon.
Defatigatus est autem populus nimis:
32 * & versus ad prædam tulit oues, &
boues, & vitulos, & mactauerunt in
terra: comeditq. populus cum sangui-
33 ne. * Nunciauerunt autem Sauli dicen-
tes quòd populus peccasset Domino, co-
medens cum sanguine. Qui ait: Præua-
ricati estis: voluite ad me iam nunc
34 saxum grande. * Et dixit Saul: Dispe-
gimini in vulgus, & dicite eis vt addu-
cat ad me vnusquisque bouem suum &
& arietē occidite super istud, & vesci-
mini, & non peccabitis Domino comeden-
tes cū sanguine. Adduxit itaque omnis
populus vnusquisque bouē in manu sua
vsque ad noctem: & occiderunt ibi.
35 * Ædificauit autem Saul altare Domino;
tuncq. primum cœpit ædificare altare
36 Domino. * Et dixit Saul: Irruamus su-
per Philisthæos nocte, & vastemus eos
vsquedum illucescat mane, nec relin-
F quamus ex eis virum. Dixitq. populus:
Omne quod bonum videtur in oculis
tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus
37 huc ad Deum. * Et consuluit Saul Do-
minum: Num persequar Philisthijm? si
trades eos in manus Israel? Et non re-
38 spondit ei in die illa. * Dixitq. Saul:
Applicate huc vniuersos angulos popu-
li: & scitote, & videte per quem acci-
39 derit peccatum hoc hodie. * Viuit Do-
minus saluator, Israel, quia si per Io-
natham filium meum factum est, absque
retractatione morietur. Ad quod nul-
40 lus contradixit ei de omni populo: * Et
ait ad vniuersum Israel: Separamini vos
in partem vnam, & ego cum Ionatha
filio meo ero in parte altera. Respon-
ditq. populus ad Saul: Quod bonum
41 videtur in oculis tuis, fac. * Et dixit
Saul ad Dominum Deum Israel: Domi-
ne Deus Israel da indicium: quid est
quòd non responderis seruo tuo hodie?
Si in me, aut in Ionatha filio meo est
iniquitas hæc, da ostensionem: aut si
hæc iniquitas est in populo tuo, da
sanctitatem. Et deprehensus est Iona-

Digitized by Google

thas & Saul, populus autem exiuit.* Et 41
ait Saul: Mittite sortem inter me,& in-
ter Ionatham filium meum. Et captus
est Ionathas. * Dixit autem Saul ad Io- 43
natham: Indica mihi quid feceris. Et
indicauit ei Ionathas, & ait: Gustans
gustaui in summitate virgæ, quæ erat in
manu mea, paululum mellis, & ecce
ego morior, * Et ait Saul: Hæc faciat 44
mihi Deus, & hæc addat, quia morte
morieris Ionatha. * Dixitq. populus ad 45
Saul: Ergone Ionathas morietur, qui G
fecit salutem hanc magnam in Israel?
hoc nefas est: viuit Dominus, si ceci-
derit capillus de capite eius in terram,
quia cum Deo operatus est hodie. Li-
berauit ergo populus Ionatham, vt non
moreretur. * Recessitq. Saul, nec per- 46
secutus est Philisthijm: porro Philisthijm
abierunt in loca sua.* Et Saul, confir- 47
mato regno super Israel, pugnabat per
circuitum aduersum omnes inimicos
eius, contra Moab, & filios Ammon,
& Edom, & reges Soba,& Philisthæos:
& quòcumque se verterat, superabat.
* Congregatoq. exercitu,percussit Ama- 48
lec, & eruit Israel de manu vastatorum
eius. * Fuerunt autem filij Saul, Iona- 49
thas & Iessui, & Melchisua: & nomi-
na duarum filiarum eius,nomen primo-
genitæ Merob, & nomen minoris Mi-
chol. * Et nomen vxoris Saul, Achi- 50
noam filia Achimaas: & nomen princi-
pis militiæ eius Abner, filius Ner, pa-
truelis Saul.* Porro Cis fuit pater Saul, 51
& Ner pater Abner, filius Abiel.* Erat 52
autem bellum potens aduersum Phili-
sthæos omnibus diebus Saul. Nam
quemcumque viderat Saul virum for-
tem, & aptum ad prælium, sociabat
eum sibi.

CAP. XV.

ET dixit Samuel ad Saul: Me misit 1
Dominus, vt vngerem te in regem A
super populum eius Israel: nunc ergo
audi vocem Domini: * Hæc dicit Do- 2
minus exercituum: Recensui quæcum-
¶ Exod 17.c.8 que fecit Amalec Israeli "quomodo re-
stitit ei in via cum ascenderet de Ægy-
pto. * Nunc ergo vade, & percute 3
Amalec, & demolire vniuersa eius: non
parcas ei, & non concupiscas ex rebus
ipsius aliquid: sed interfice a viro vsque
ad mulierem,& paruulum atque lactên-
tem, bouem & ouem, camelum & asi-
4 num. * Præcepit itaque Saul populo,
& recensuit eos quasi agnos: ducenta
millia peditum, & decem millia viro-
5 rum Iuda. * Cumq. venisset Saul vs-
B que ad ciuitatem Amalec, tetendit insi-
6 dias in torrente.* Dixitq. Saul Cinæo:
Abite, recedite, atque descendite ab A-
malec: ne forte inuoluam te cum eo.
tu enim fecisti misericordiam cum om-
nibus filijs Israel, cum ascenderent de
Ægypto. Et recessit Cinæus de medio
7 Amalec. * Percussitq. Saul Amalec ab
Heuila, donec venias ad Sur, quæ est e
8 regione Ægypti.* Et apprehendit Agag
regem Amalec viuum: omne autem vul-
9 gus interfecit in ore gladij. * Et peper-
cit Saul, & populus Agag, & optimis
gregibus ouium & armentorũ, & vesti-
bus & arietibus, & vniuersis, quæ pul-
chra erant,nec voluerunt disperdere ea:
quidquid vero vile fuit & reprobum,
10 hoc demoliti sunt. * Factum est autem
verbum Domini ad Samuel, dicens:
11 * Pœnitet me quòd constituerim Saul
C regem: quia dereliquit me, & verba
mea opere non impleuit. Contristatusq.
est Samuel, & clamauit ad Dominum
12 tota nocte. * Cumq. de nocte surrexis-
set Samuel, vt iret ad Saul mane, nun-
ciatum est Samueli, eo quòd venisset
Saul in Carmelum, & erexisset sibi for-
nicem triumphalem, & reuersus transis-
set,descendissetq. in Galgala. Venit ergo
Samuel ad Saul,& Saul offerebat holocau
stũ Domino de initijs prædarũ,quæ attu-
13 lerat ex Amalec. * Et cum venisset Sa-
muel ad Saul,dixit ei Saul: Benedictus tu
14 Domino,impleui verbum Domini.* Di-
D xitq. Samuel: Et quæ est hæc vox gregũ,
quæ resonat in auribus meis,& armento-
15 rum,quam ego audio? * Et ait Saul: De
Amalec adduxerũt ea: pepercit enim po
pulus melioribus ouibus & armentis vt
immolarentur Domino Deo tuo, reli-
16 qua vero occidimus.* Ait autem Samuel
ad Saul: Sine me, & indicabo tibi quæ
locutus sit Dominus ad me nocte. Di-
17 xitq. ei: Loquere.* Et ait Samuel: Nõne
cum paruulus esses in oculis tuis, caput
in tribubus Israel factus es? vnxitq. te
18 Dominus in regẽ super Israel, * & misit
te

te Dominus in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos vsque ad internecionem eorum. * Quare ergo non audisti vocem Domini: sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini? * Et ait Saul ad Samuelem: Immo audiui E vocem Domini, & ambulaui in via per quam misit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalec, & Amalec interfeci. * Tulit autem de præda populus oues & boues, primitias eorum quæ cæsa sunt, vt immolet Domino Deo suo in Galgalis. * Et ait Samuel: ‖ Numquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? MELIOR est enim obedientia quàm victimæ: & auscultare magis quàm offerre adipem arietum. * quoniã quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quòd abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex. * Dixitq. Saul ad Samuelem: Peccaui, quia præuaricatus sum sermonem Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorũ. * Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, & reuertere mecum, vt adorem F Dominum. * Et ait Samuel ad Saul: Non reuertar tecum, quia proiecisti sermonẽ Domini, & proiecit te Dominus ne sis rex super Israel. * Et conuersus est Samuel vt abiret: ille autem apprehendit summitatem pallij eius, quæ & scissa est. * Et ait ad eum Samuel: ‖ Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te. * Porro Triumphator in Israel non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo est vt agat pœnitentiam. * At ille ait: Peccaui: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel, & reuertere mecũ, vt adorem Dominum Deum tuum. * Reuersus ergo Samuel secutus est Saulem: & adorauit Saul Dominum. * Dixitq. Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguissimus, & tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors? * Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis. * Abijt autem Samuel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa. * Et non vidit Samuel vltra Saul vsque ad diem mortis suæ: veruntamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quòd constituisset eum regem super Israel.

f Eccl. 4. d. 17 Osee. 6. b. 6 Matt. 9. b 13 & 12. a. 7

§ Isai 28. c. 17

CAP. XVI.

1 A Dixitq. Dominus ad Samuelem: Vsquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israel? imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittam te ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filijs eius mihi regem. * Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni. * Et vocabis Isai ad victimam, & ego ostendam tibi quid facias, & vnges quemcumque monstrauero tibi. * Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. Venitq. in Bethlehem, & admirati sunt seniores ciuitatis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne est ingressus tuus? * Et ait: Pacificus: ad B immolandum Domino veni, sanctificamini, & venite mecum vt immolem. Sanctificauit ergo Isai & filios eius, & vocauit eos ad sacrificium. * Cumq. ingressi essent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino est Christus eius? * Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis ego iudico: homo enim videt ea quæ parent, ‖ Dominus autem intuetur cor. * Et vocauit Isai Abinadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus. * Adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus. * Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: & ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis. * Dixitq. Samuel ad Isai: Numquid C iam cõpleti sunt filij? Qui respõdit: Adhuc reliquus est paruulus, & pascit oues. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & adducam eũ: nec enim discumbemus prius quàm huc ille veniat. * Misit ergo, & adduxit eum.

‖ Isai. 7. c. 10

eum. Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoraq. facie. & ait Dominus: Surge, vnge eum, ipse est enim. * Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum eius: & ‖ directus est Spiritus Domini a die illa in Dauid, & deinceps: surgensq. Samuel abijt in Ramatha. * Spiritus autem Domini recessit a Saul & exagitabat eum spiritus nequam, a Domino. * Dixeruntq. serui Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te. * Iubeat dominus noster, & serui tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, vt quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, & leuius feras. * Et ait Saul ad seruos suos: Prouidete ergo mihi aliquem bene psallentem, & adducite eum ad me. * Et respondens vnus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bellicosum, & prudentem in verbis, & virum pulchrũ: & Dominus est cum eo. * Misit ergo Saul nuncios ad Isai, dicens: Mitte ad me Dauid filiũ tuum, qui est in pascuis. * Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris vnum, & misit per manum Dauid filij sui Sauli. * Et venit Dauid ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est eius armiger. * Misitq. Saul ad Isai, dicens: Stet Dauid in conspectu meo: inuenit enim gratiam in oculis meis. * Igitur quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. recedebat enim ab eo spiritus malus.

‖ 2. Reg. 7. b. 8 Psal. 77. g. 76. 1. c. 21 Act. 7. f. 46. & 13. e. 36

CAP. XVII.

1 Congregantes autem Philisthijm agmina sua in prælium, conuenerũt in Socho Iudæ: & castrametati sunt inter Socho & Azeca in finibus Dommim. * Porro Saul & filij Israel congregati venerunt in Vallem terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthijm. * Et Philisthijm stabant super montem ex parte hac, & Israel stabat supra montem ex altera parte: vallisq. erat inter eos. * Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum & palmi: * & cassis ærea super caput eius, & lorica squamata induebatur. porrò pondus loricæ eius, quinque millia siclorum æris erat: * & ocreas æreas habebat in cruribus: & clypeus æreus tegebat humeros eius. * hastile autem hastæ eius erat quasi liciatorium texentium. ipsum autem ferrum hastæ eius sexcentos siclos habebat ferri: & armiger eius antecedebat eum. * Stansq. clamabat aduersum phalangas Israel, & dicebat eis: Quare venistis parati ad prælium? Numquid ego non sum Philisthæus, & vos serui Saul? Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen. * si quiuerit pugnare mecum, & percusserit me, erimus vobis serui: si autem ego præualuero, & percussero eum, vos serui eritis, & seruietis nobis. * Et aiebat Philisthæus: Ego exprobraui agminibus Israel hodie: Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen. * Audiens autem Saul, & omnes Israelitæ sermones Philisthæi huiuscemodi, stupebant, & metuebant nimis. * Dauid autem erat filius viri Ephrathæi, de quo ‖ supra dictum est, de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul senex, & grandæuus inter viros. * Abierunt autem tres filij eius maiores post Saul in prælium: & nomina triũ filiorum eius, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & secundus Abinadab, tertiusq. Samma. * Dauid autem erat minimus. Tribus ergo maioribus secutis Saulem, * abijt Dauid, & reuersus est a Saul, vt pasceret gregem patris sui in Bethlehem. * Procedebat vero Philisthæus mane & vespere, & stabat quadraginta diebus. * Dixit autem Isai ad Dauid filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes istos, & curre in castra ad fratres tuos, * & decem formellas casei has deferes ad tribunum: & fratres tuos visitabis, si recte agant: & cum quibus ordinati sunt, disce. * Saul autem, & illi, & omnes filij Israel, in Valle terebinthi pugnabant aduersum Philisthijm. * Surrexit itaque Dauid mane, & commendauit gregem custodi: & onustus

‖ Sup. 16. a. 1

Digitized by Google

Digitized by Google

Dira Saul patitur furijs vexatus, at vna
Regius exorto puer est medicina dolori:
Ille ubi se citharae Musae
Imperiosa sono tetigerunt

Digitized by Google

: acinxit, et imam
carmina mentem,

Ocyus Eumenidum siluit furor, et sua motu
Horrida pacato tormenta remisit Erinnys. 1. Reg. cap. 16.

Digitized by Google

Digitized by Google

stus abijt, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, & ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine. * Direxerat 21 enim aciem Israel, sed & Philisthijm ex aduerso fuerant præparati. * Dere- 22 linquens ergo Dauid vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. * Cumq. adhuc ille loque- 23 retur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth, de castris Philisthinorum: & loquente eo hæc eadem verba audiuit Dauid. * Omnes autem Israelitæ, 24 cum vidissent virum, fugerunt a facie eius, timentes eum valde. * Et dixit 25 vnus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc, qui ascendit? ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Vi- D rum ergo, qui percusserit eum, ditabit rex diuitijs magnis, & filiam suam dabit ei, & domum patris eius faciet absque tributo in Israel. * Et ait Da- 26 uid ad viros, qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, & tulerit opprobrium de Israel? quis enim est hic Philisthæus incircumcisus, qui exprobrauit acies Dei viuentis? * Referebat autem ei po- 27 pulus eundem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum. * Quod cum audisset Eliab frater eius 28 maior, loquente eo cum alijs, iratus est contra Dauid, & ait: Quare venisti, & quare dereliquisti pauculas oues illas in deserto? ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia vt videres prælium, descendisti. * Et 29 dixit Dauid: Quid feci? numquid non verbum est? * Et declinauit paululum 30 ab eo ad alium: dixitq. eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius. * Audita sunt autem ver- 31 ba, quæ locutus est Dauid, & annunciata in conspectu Saul. * Ad quem 32 cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam in eo: ego seruus tuus vadam, & pugnabo aduersus Philisthæum. * Et ait Saul ad 33 Dauid: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare aduersus eum: quia puer es, hic autem vir bellator est ab 34 adolescentia sua. * Dixitq. Dauid ad E Saul: ‖ Pascebat seruus tuus patris sui ‖ Eccli 47.2.3 gregem, & veniebat leo, vel vrsus, & tol- 35 lebat arietem de medio gregis: * & persequebar eos, & percutiebam, eruebãq. de ore eorum: & illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamq. 36 eos. * Nam & leonem, & vrsum interfeci ego seruus tuus: erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus, quasi vnus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisus, qui ausus est 37 maledicere exercitui Dei viuentis? * Et ait Dauid: Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu vrsi, ipse me liberabit de manu Philisthæi huius. Dixit autem Saul ad Dauid: Vade, & Do- 38 minus tecum sit. * Et induit Saul Dauid vestimentis suis, & imposuit galeam æream super caput eius, & vestiuit eum 39 lorica. * Accinctus ergo Dauid gladio eius super vestem suam, cœpit tentare si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitq. Dauid ad Saul: Non possum sic incedere, quia non vsum habeo. Et deposuit ea, 40 * & tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus: & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, & fundam manu tulit; 41 & processit aduersum Philisthæũ. * ibat F autem Philisthæus incedens, & appropinquans aduersum Dauid, & armiger 42 eius ante eum. * Cumq. inspexisset Philisthæus, & vidisset Dauid, despexit eũ. Erat enim adolescens: rufus, & pulcher 43 aspectu. * Et dixit Philisthæus ad Dauid: Numquid ego canis sum, quòd tu venis ad me cum baculo? Et maledixit 44 Philisthæus Dauid in dijs suis: * dixitq. ad Dauid: Veni ad me, & dabo carnes 45 tuas volatilibus cæli & bestijs terræ. * Dixit autem Dauid ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum 46 Israel, quibus exprobrasti * hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum a te: & dabo cadauera castrorum Philisthijm hodie volatilibus cæli, & bestijs terræ:

Digitized by Google

vt sciat omnis terra quia est Deus in Israel. * Et nouerit vniuersa ecclesia hæc, 47
quia non in gladio, nec in hasta saluat
Dominus: ipsius enim est bellum, &
tradet vos in manus nostras. * Cum ergo surrexisset Philisthæus, & veniret, & 48
appropinquaret cõtra Dauid, festinauit
Dauid, & cucurrit ad pugnam ex aduerso Philisthæi. * Et misit manum suam 49
in peram, tulitq. vnum lapidem, & G
funda iecit, & circumducens percussit
Philisthæum in fronte: & infixus est lapis in fronte eius, & cecidit in faciem
suam super terram. * ‖Præualuitq. Da- 50
uid aduersum Philisthæum in funda &
lapide, percussumq. Philisthæum interfecit. Cumq. gladium non haberet in
manu Dauid, * cucurrit, & stetit super 51
Philisthæum, & tulit gladium eius, &
eduxit eum de vagina sua: & interfecit
eum, præciditq. caput eius. Videntes
autem Philisthijm, quòd mortuus esset
fortissimus eorum, fugerunt. * Et con- 52
surgentes viri Israel & Iuda vociferati
sunt, & persecuti sunt Philisthæos vsquedum venirent in vallem, & vsque
ad portas Accaron, ceciderunt q. vulnerati de Philisthijm in via Saraim, & vsque ad Geth, & vsque ad Accaron. * Et 53
reuertentes filij Israel postquam persecuti fuerant Philisthæos, inuaserunt castra eorum. * Assumẽs autem Dauid ca- 54
put Philisthæi, attulit illud in Ierusalẽ:
arma vero eius posuit in tabernaculo
suo. * Eo autem tempore, quo viderat 55
Saul Dauid egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitq. Abner: Viuit anima tua, rex, si noui. * Et ait rex: Inter- 56
roga tu, cuius filius sit iste puer. * Cũq. 57
regressus esset Dauid, percusso Philisthæo, tulit eum Abner, & introduxit
coram Saule, caput Philisthæi habentẽ
in manu. * Et ait ad eum Saul: De qua 58
progenie es o adolescens? Dixitq. Dauid: Filius serui tui Isai Bethlehemitæ
ego sum.

‖ Eccli. 4. a. 4
1. Mach. 4. d. 30

CAP. XVIII.

ET factum est cum complesset loqui 1
ad Saul: anima Ionathæ conglutina- A
ta est animæ Dauid, & dilexit eum Io-
2 nathas quasi animam suã. * Tulitq. eum
Saul in die illa, & non concessit ei vt re-
3 uerteretur in domum patris sui. * Inie-
runt autem Dauid & Ionathas fœdus:
diligebat enim eum quasi animam suã.
4 * Nam expoliauit se Ionathas tunica,
qua erat indutus, & dedit eam Dauid,
& reliqua vestimenta sua vsque ad gladium & arcum suum, & vsque ad balteũ.
5 * Egrediebatur quoque Dauid ad omnia
B quæcumque misisset eum Saul, & prudẽter se agebat: posuitq. eũ Saul super viros belli, & acceptus erat in oculis vniuersi populi, maximeq. in conspectu fa-
6 mulorum Saul. * Porro cum reuerteretur percusso Philisthæo Dauid, egressæ
sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israel,
cantãtes, choros q. ducentes in occursum
Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in sistris. * Et præcinebant mulieres lu-
7 dentes, atque dicentes: ‖Percussit Saul mil- ‖ Eccli. 47. a. 7
8 le, & Dauid decem millia. * Iratus est
autem Saul nimis, & displicuit in oculis
C eius sermo iste: dixitque: Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederũt:
quid ei superest, nisi solum regnum?
9 * Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat
10 Dauid a die illa, & deinceps. * Post diẽ
autem alteram, inuasit spiritus Dei malus
Saul, & prophetabat in medio domus
suæ: Dauid autem psallebat manu sua,
sicut per singulos dies: tenebatq. Saul lã-
11 ceam, * & misit eam, putans quòd cõfigere posset Dauid cum pariete: & declina-
12 uit Dauid a facie eius secũdò. * Et timuit
Saul Dauid, eo quòd Dominus esset cum
13 eo, & a se recessisset. * Amouit ergo eum
D Saul a se, & fecit eum tribunum super
mille viros: & egrediebatur, & intrabat
14 in conspectu populi. * In omnibus quoque vijs suis Dauid prudenter agebat, &
15 Dominus erat cum eo. * Vidit itaque
Saul quòd prudens esset nimis, & cœpit
16 cauere eum. * Omnis autem Israel & Iuda diligebat Dauid: ipse enim ingredie-
17 batur & egrediebatur ante eos. * Dixitq.
Saul ad Dauid: Ecce filia mea maior
Merob, ipsam dabo tibi vxorẽ: tantummodo esto vir fortis, & præliare bella
Domini. Saul autem reputabat, dicens:
Nõ sit manus mea in eũ, sed sit super eũ
18 manus Philisthinorum. * Ait autem Da-
E uid ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est
vita mea, aut cognatio patris mei in
Israel,

Digitized by Google

Tuta Philistæi secta ceruice tyranni
Ora fuit, iuuenis Solymorum regius urbem
Victor adit, reducique
Effusæque vias comple

Digitized by Google

t epinicia matres;
c tympana pulsat,

Illa chelym; vox unanimis, puer unus in uno
Hoste, decem valida prostrauit millia dextra. 1. Reg. 18.

Digitized by Google

Digitized by Google

Israel, vt fiam gener regis? * Factum est 19
autem tempus cum deberet dari Merob
filia Saul Dauid, data est Hadrieli Mola-
thitæ vxor. * Dilexit autem Dauid Mi- 20
chol filia Saul altera. Et nunciatum est
Saul, & placuit ei. * Dixitq. Saul: Dabo 21
eam illi, vt fiat ei in scãdalum, & sit su-
per eum manus Philisthinorum. Dixitq.
Saul ad Dauid: In duabus rebus gener
meus eris hodie. * Et mandauit Saul 22
seruis suis: Loquimini ad Dauid clam
me, dicentes: Ecce places regi, & omnes
serui eius diligunt te. Nunc ergo esto ge-
ner regis. * Et locuti sunt serui Saul in 23
auribus Dauid omnia verba hæc. Et ait F
Dauid: Num parum videtur vobis, gene-
rum esse regis? Ego autem sum vir pau-
per & tenuis. * Et renunciauerunt serui 24
Saul, dicentes: Huiuscemodi verba locu-
tus est Dauid. * Dixit autem Saul: Sic lo- 25
quimini ad Dauid: Non habet rex spon-
salia necesse, nisi tantum centum præpu-
tia Philisthinorum, vt fiat vltio de ini-
micis regis. Porro Saul cogitabat tra-
dere Dauid in manus Philisthinorum.
* Cumq. renunciassent serui eius Da- 26
uid verba, quæ dixerat Saul, placuit ser-
mo in oculis Dauid, vt fieret gener re-
gis. * Et post paucos dies surgens Da- 27
uid, abijt cum viris, qui sub eo erant. G
Et percussit ex Philisthijm ducentos vi-
ros, & attulit eorum præputia, & annu-
merauit ea regi, vt esset gener eius: De-
dit itaque Saul ei Michol filiam suam
vxorem. * Et vidit Saul, & intellexit 28
quòd Dominus esset cum Dauid. Michol
autem filia Saul diligebat eum. * Et Saul 29
magis cœpit timere Dauid: factusq. est
Saul inimicus Dauid cunctis diebus. * Et 30
egressi sunt principes Philisthinorum. a
principio autem egressionis eorum, pru-
dentius se gerebat Dauid quàm omnes
serui Saul, & celebre factum est nomen
eius nimis.

CAP. XIX.

LOcutus est autem Saul ad Ionathan 1
filium suũ, & ad omnes seruos suos, A
vt occiderent Dauid. Porro Ionathas fi-
lius Saul diligebat Dauid valde. * Et in- 2
dicauit Ionathas Dauid, dicens: Quærit
Saul pater meus occidere te: quapropter
obserua te, quæso, mane, & manebis clã,
3 & abscondéris. * Ego autem egrediens
stabo iuxta patrem meũ, in agro vbicũ-
que fueris: & ego loquar de te ad patrẽ
meũ: & quodcũque videro, nũciabo ti-
4 bi. * Locutus est ergo Ionathas de Dauid
bona ad Saul patrẽ suum: dixitq. ad eũ:
Ne pecces rex in seruum tuum Dauid,
quia nõ peccauit tibi, & opera eius bo-
5 na sunt tibi valde. * Et posuit animam
suam in manu sua, & percussit Phili-
sthæum, & fecit Dominus salutem ma-
gnam vniuerso Israeli: vidisti, & læta-
tus es. Quare ergo peccas in sanguine
innoxio, interficiens Dauid, qui est abs-
6 que culpa? * Quod cum audisset Saul,
B placatus voce Ionathæ, iurauit: Viuit
7 Dominus, quia non occidetur. * Voca-
uit itaque Ionathas Dauid, & indicauit
ei omnia verba hæc: & introduxit Io-
nathas Dauid ad Saul, & fuit ante eum,
8 sicut fuerat heri & nudiustertius. * Mo-
tum est autem rursum bellum: & egres-
sus Dauid, pugnauit aduersum Phili-
sthijm: percussitq. eos plaga magna, &
9 fugerunt a facie eius. * Et factus est spi-
ritus Domini malus in Saul. sedebat au-
tem in domo sua, & tenebat lanceam:
10 porro Dauid psallebat manu sua. * Ni-
susq. est Saul configere Dauid lancea in
pariete, & declinauit Dauid a facie
Saul: lancea autem casso vulnere perlata
est in parietem, & Dauid fugit, & sal-
11 uatus est nocte illa. * Misit ergo Saul sa-
tellites suos in domum Dauid, vt custo-
dirent eum, & interficeretur mane.
Quod cum annunciasset Dauid Michol
vxor sua, dicens: Nisi saluaueris te no-
12 cte hac, cras morieris: * deposuit eum
per fenestram. porro ille abijt & aufu-
13 git, atque saluatus est. * Tulit autẽ Mi-
C chol statuam, & posuit eam super le-
ctum, & pellem pilosam caprarum po-
suit ad caput eius, & operuit eam vesti-
14 mentis. * Misit autem Saul apparitores,
qui raperent Dauid: & responsum est
15 quòd ægrotaret. * Rursumq. misit Saul
nuncios vt viderent Dauid, dicens: Af-
ferte eum ad me in lecto, vt occidatur.
16 * Cumq. venissent nuncij, inuentum est
simulacrum super lectum, & pellis ca-
17 prarum ad caput eius. * Dixitq. Saul ad
Michol: Quare sic illusisti mihi, & di-
misisti inimicum meum vt fugeret? Et
respondit Michol ad Saul: Quia ipse lo-
cutus

Digitized by Google

cutus est mihi: Dimitte me, alioquin
interficiam te. * Dauid autem fugiens, 18
saluatus est, & venit ad Samuel in Ra-
matha, & nunciauit ei omnia quæ fece-
rat sibi Saul: & abierunt ipse & Samuel,
& morati sunt in Naioth. * Nunciatum 19
est autem Sauli a dicentibus: Ecce Dau-
id in Naioth in Ramatha. * Misit ergo 20
Saul lictores, vt raperent Dauid: qui D
cum vidissent cuneum prophetarum va-
ticinantium, & Samuelem stantem su-
per eos, factus est etiam Spiritus Domi-
ni in illis, & prophetare cœperunt etiã
ipsi. * Quod cum nunciatum esset Sau- 21
li, misit & alios nuncios: prophetaue-
runt autem & illi. Et rursum misit Saul
tertios nuncios: qui & ipsi prophetaue-
runt. Et iratus iracundia Saul, * abijt 22
etiam ipse in Ramatha, & venit vsque
ad cisternam magnã, quæ est in Socho,
& interrogauit, & dixit: In quo loco
sunt Samuel & Dauid? Dictumq. est ei:
Ecce in Naioth sunt in Ramatha. * Et 23
abijt in Naioth in Ramatha, & factus
est etiam super eum Spiritus Domini,
& ambulabat ingrediens, & prophetabat
vsquedum veniret in Naioth in Ra-
matha. * Et expoliauit etiam ipse se 24
vestimentis suis, & prophetauit cum ce-
teris coram Samuele, & cecidit nudus
tota die illa & nocte. Vnde & exiuit
|| Sup. 10. c. 12 prouerbium: || Num & Saul inter pro-
phetas?

CAP. XX.

FVgit autem Dauid de Naioth, quæ 1
est in Ramatha, veniensq. locutus est A
coram Ionatha: Quid feci? quæ est ini-
quitas mea, & quod peccatum meũ in
patrem tuum, quia quærit animã meã?
* Qui dixit ei: Absit, non morieris: ne- 2
que enim faciet pater meus quidquam
grande vel paruum, nisi prius indicaue-
rit mihi: hũc ergo celauit me pater meus
sermonem tantummodo? nequaquã erit
istud. * Et iurauit rursum Dauidi. Et il- 3
le ait: Scit profecto pater tuus quia inue-
ni gratiam in oculis tuis, & dicet: Ne-
sciat hoc Ionathas, ne forte tristetur.
Quinimmo viuit Dominus, & viuit ani-
ma tua, quia vno tantũ (vt ita dicã) gra-
du, ego morsq. diuidimur. * Et ait Iona- 4
thas ad Dauid: Quodcũque dixerit mihi
5 anima tua, faciã tibi. * Dixit autẽ Dauid
ad Ionathan: Ecce calendæ sunt crasti-
no, & ego ex more sedere soleo iuxta
regem ad vescendum: dimitte ergo me
vt abscondar in agro vsque ad vesperam
6 diei tertiæ. * Si respiciẽs requisierit me
B pater tuus, respondebis ei: Rogauit me
Dauid, vt iret celeriter in Bethlehem ci-
uitatem suam: quia victimæ sollemnes
7 ibi sunt vniuersis contribulibus suis. * Si
dixerit, Bene: pax erit seruo tuo. si au-
tem fuerit iratus, scito quia completa
8 est malitia eius. * Fac ergo misericor-
diam in seruum tuum: quia fœdus Do-
mini me famulum tuum tecum inire
fecisti. si autem est iniquitas aliqua in
me, tu me interfice, & ad patrem tuum
9 ne introducas me. * Et ait Ionathas:
Absit hoc a te: neque enim fieri potest,
vt si certe cognouero completam esse
patris mei malitiam contra te, non an-
10 nunciem tibi. * Responditq. Dauid ad
Ionathan: Quis renunciabit mihi, si
quid forte responderit tibi pater tuus
11 dure de me? * Et ait Ionathas ad Da-
C uid: Veni, & egrediamur foras in agrũ.
12 Cumq. exissent ambo in agrum, * ait Io-
nathas ad Dauid: Domine Deus Israel,
si inuestigauero sententiam patris mei
crastino vel perendie: & aliquid boni
fuerit super Dauid, & non statim mise-
13 ro ad te, & notum tibi fecero, * hæc fa-
ciat Dominus Ionathæ, & hæc addat.
Si autem perseuerauerit patris mei ma-
litia aduersum te, reuelabo aurem tuam,
& dimittam te, vt vadas in pace, & sit
Dominus tecum, sicut fuit cum patre
14 meo. * Et si vixero, facies mihi miseri-
cordiam Domini: si vero mortuus fue-
15 ro, * non auferes misericordiam tuam a
domo mea vsque in sempiternum, quan-
do eradicauerit Dominus inimicos Da-
uid, vnumquemque de terra: auferat Io-
nathan de domo sua, & requirat Domi-
16 nus de manu inimicorum Dauid. * Pe-
pigit ergo Ionathas fœdus cum domo
D Dauid: & requisiuit Dominus de manu
17 inimicorum Dauid. * Et addidit Iona-
thas deierare Dauid, eo quòd diligeret
illum: sicut enim animam suam, ita di-
18 ligebat eum. * Dixitq. ad eũ Ionathas:
19 Cras calendæ sunt, & requiréris: * requi-
retur enim sessio tua vsque perendie.
Descendes ergo festinus, & venies in lo-
cum

Digitized by Google

cum vbi celandus es in die qua operari licet, & sedebis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel. * Et ego tres sagittas mit- 20
tam iuxta eum, & iaciam quasi exercēs me ad signum. * Mittam quoque & 21
puerum, dicens ei: Vade, & affer mihi sagittas. * Si dixero puero: Ecce sagit- 22
tæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali, viuit Dominus. Si autē sic locutus fuero puero: Ecce sagittæ vltra te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus.
* De verbo autē quod locuti sumus ego 23
& tu, sit Dominus inter me & te vsque in sempiternum. * Absconditus est er- 24
go Dauid in agro, & venerunt calendæ, & sedit rex ad comedendum panem. E
* Cumq. sedisset rex super cathedram 25
suam (secundum consuetudinem) quæ erat iuxta parietem, surrexit Ionathas, & sedit Abner ex latere Saul, vacuusq. apparuit locus Dauid. * Et non est lo- 26
cutus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim quòd forte euenisset ei, vt nō esset mundus, nec purificatus. * Cūq. 27
illuxisset dies secunda post calēdas, rursus apparuit vacuus locus Dauid. Dixitq. Saul ad Ionathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie ad vescendum? * Responditq. Ionathas 28
Sauli: Rogauit me obnixe, vt iret in Bethlehem, * & ait: Dimitte me, quo- 29
niam sacrificium sollemne est in ciuitate, vnus de fratribus meis accersiuit me: nunc ergo si inueni gratiam in oculis tuis, vadam cito, & videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. * Iratus autem Saul aduersum Io- 30
nathan, dixit ei: Fili mulieris virum vl- F
tro rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam, & in confusionē ignominiosæ matris tuæ? * Omnibus enim diebus, quibus filius 31
Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius mortis est. * Respondens autem 32
Ionathas Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit? * Et arripuit Saul 33
lanceam vt percuteret eum. Et intellexit Ionathas quòd definitum esset a patre suo, vt interficeret Dauid. * Surre- 34
xit ergo Ionathas a mēsa in ira furoris, & non comedit in die calendarum secunda panem. Contristatus est enim super Dauid, eo quòd confudisset eum pa-
35 ter suus. * Cumq. illuxisset mane, venit Ionathas in agrum iuxta placitum Da-
36 uid, & puer paruulus cum eo, * & ait ad
G puerum suum: Vade, & affer mihi sagittas, quas ego iacio. Cumq. puer cucurrisset, iecit aliam sagittam trans puerū.
37 * Venit itaque puer ad locū iaculi, quod miserat Ionathas: & clamauit Ionathas post tergum pueri, & ait: Ecce ibi est
38 sagitta porrò vltra te. * Clamauitq. iterum Ionathas post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne steteris. Collegit autem puer Ionathæ sagittas, & at-
39 tulit ad dominum suum: * & quid ageretur, penitus ignorabat: tantummodo enim Ionathas & Dauid rem nouerant.
40 * Dedit ergo Ionathas arma sua puero, & dixit ei: Vade, & defer in ciuitatem.
41 * Cumq. abijsset puer, surrexit Dauid de loco, qui vergebat ad Austrum, & cadēs pronus in terram, adorauit tertio: & osculantes se alterutrum, fleuerunt pa-
42 riter, Dauid autem amplius. * Dixit ergo Ionathas ad Dauid: Vade in pace: quæcumque iurauimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me & te, & inter semen meum & semen
43 tuum vsque in sempiternum. * Et surrexit Dauid, & abijt: sed & Ionathas ingressus est ciuitatem.

CAP. XXI.

1 A VEnit autem Dauid in Nobe ad Achimelech sacerdotem: & obstupuit Achimelech, eo quòd venisset Dauid. Et dixit ei: Quare tu solus, & nul-
2 lus est tecum? * Et ait Dauid ad Achimelech sacerdotem: Rex præcepit mihi sermonem, & dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es a me, & cuiusmodi præcepta tibi dederim: nam & pueris condixi in illum & illum locum.
3 * Nunc ergo siquid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid in-
4 ueneris. * Et respondens sacerdos ad Dauid, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxime a mulieri-
5 bus? * Et respondit Dauid sacerdoti, &
B dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur: continuimus nos ab heri & nudiustertius,

Digitized by Google

tertius, quando egrediebamur, & fuerũt vasa puerorum sancta. porro via hæc polluta est, sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis. * ‖ Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem. neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis, qui sublati fuerant a facie Domini, vt ponerentur panes calidi. * Erat autem ibi vir quidam de seruis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini: & nomen eius Doeg Idumæus, potentissimus pastorum Saul. * Dixit autem Dauid ad Achimelech: Si habes hic ad manũ hastam, aut gladium? quia gladium meũ, & arma mea non tuli mecum. sermo enim regis vrgebat. * Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philisthæi, quẽ percussisti in Valle terebinthi, est inuolutus pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle. neque enim hic est alius absque eo. Et ait Dauid: Non est huic alter similis, da mihi eum. * Surrexit itaque Dauid, & fugit in die illa a facie Saul: & venit ad Achis regẽ Geth: * dixeruntq. serui Achis ad eum cum vidissent Dauid: Numquid non iste est Dauid rex terræ? nõne huic cantabant per choros, dicentes: ‖ Percussit Saul mille, & Dauid decem millia? * Posuit autem Dauid sermones istos in corde suo, & extimuit valde a facie Achis regis Geth. * Et immutauit os suum corã eis, & collabebatur inter manus eorum: & impingebat in ostia portæ, defluebantq. saliuæ eius in barbam. * Et ait Achis ad seruos suos: Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me? * An desunt nobis furiosi, quòd introduxistis istum, vt fureret me præsente? hiccine ingredietur domum meam?

‖ Matt. 12. a. 3

‖ Sup. 18. b. 7
Eccli. 47. a. 7

CAP. XXII.

A Bijt ergo Dauid inde, & fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres eius, & omnis domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. * Et conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo: & factus est eorum princeps, fueruntq. cum eo quasi quadringẽti viri. * Et profectus est Dauid inde in Maspha, quæ est Moab: & dixit ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus & mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus. * Et reliquit eos ante faciem regis Moab: manseruntq. apud eum cunctis diebus, quibus Dauid fuit in præsidio. * Dixitq. Gad propheta ad Dauid: Noli manere in præsidio, proficiscere, & vade in Terram Iuda. Et profectus est Dauid, & venit in saltum Haret. * Et audiuit Saul quòd apparuisset Dauid, & viri qui erãt cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, & esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctiq. serui eius circumstarent eum, * ait ad seruos suos qui assistebant ei: Audite nũc filij Iemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros & vineas, & vniuersos vos faciet tribunos, & centuriones: * quoniã coniurastis omnes aduersum me, & non est qui mihi renunciet, maxime cum & filius meus fœdus inierit cum filio Isai? Non est qui vicẽ meã doleat ex vobis, nec qui annunciet mihi: eo quòd suscitauerit filius meus seruum meum aduersum me, insidiantẽ mihi vsque hodie. * Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, & erat primus inter seruos Saul, Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Achimelech filium Achitob sacerdotem. * Qui consuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: sed & gladium Goliath Philisthæi dedit illi. * Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem filium Achitob, & omnem domum patris eius, sacerdotum, qui erant in Nobe, qui vniuersi venerunt ad regem. * Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui respondit: Præsto sum Domine. * Dixitq. ad eum Saul: Quare coniurastis aduersum me, tu & filius Isai, & dedisti ei panes & gladium, & consuluisti pro eo Deum, vt consurgeret aduersum me, insidiator vsque hodie permanens? * Respondensq. Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus seruis tuis, sicut Dauid fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, & gloriosus in domo tua? * Num hodie cœpi pro eo consulere Deũ? absit hoc a me: ne suspicetur rex aduersus seruũ suum rem huiuscemodi, in vniuersa domo patris mei: non enim sciuit seruus tuus quidquam super hoc negotio, vel modi-

um

dicum vel grande. * Dixitq. rex: Morte 16
morieris Achimelech, tu, & omnis do-
mus patris tui. * Et ait rex emissarijs, 17
qui circumstabant eum: Conuertimini,
& interficite sacerdotes Domini: nam
manus eorum cum Dauid est: scientes D
quòd fugisset, & non indicauerunt mihi.
Noluerunt autem serui regis extendere
manus suas in sacerdotes Domini. * Et 18
ait rex ad Doeg: Conuertere tu, & irrue
in sacerdotes. Conuersusq. Doeg Idu-
mæus, irruit in sacerdotes, & trucidauit
in die illa octogintaquinque viros vesti-
tos ephod lineo. * Nobe autem ciuita- 19
tem sacerdotum percussit in ore gladij,
viros & mulieres, & paruulos, & lacten-
tes, bouemq. & asinum, & ouem in ore
gladij. * Euadens autē vnus filius Achi- 20
melech, filij Achitob, cuius nomen erat
Abiathar, fugit ad Dauid, * & annūciauit 21
ei quòd occidisset Saul sacerdotes Do-
mini. * Et ait Dauid ad Abiathar: Scie- 22
bam in die illa, quòd cum ibi esset Doeg
Idumæus, proculdubio annūciaret Sauli:
ego sum reus omnium animarum patris
tui. * Mane mecum, ne timeas: si quis 23
quæsierit animam meam, quærct & ani-
mam tuam, mecumq. seruaberis.

CAP. XXIII.

ET annunciauerunt Dauid, dicentes: 1
Ecce Philisthijm oppugnāt Ceilam, A
& diripiunt areas. * Consuluit ergo Da- 2
uid Dominum, dicens: Num vadam, &
percutiam Philisthæos istos? Et ait Do-
minus ad Dauid: Vade, & percuties Phi-
listhæos, & Ceilam saluabis. * Et dixe- 3
runt viri, qui erant cum Dauid, ad eum:
Ecce nos hic in Iudæa cōsistentes time-
mus: quanto magis si ierimus in Ceilam
aduersum agmina Philisthinorū? * Rur- 4
sum ergo Dauid consuluit Dominum.
Qui respondens, ait ei: Surge, & vade
in Ceilam: ego enim tradā Philisthæos
in manu tua. * Abijt ergo Dauid, & viri 5
eius in Ceilam, & pugnauit aduersum
Philisthæos, & abegit iumenta eorum,
& percussit eos plaga magna: & salua-
uit Dauid habitatores Ceilæ. * Porro eo 6
tempore, quo fugiebat Abiathar filius
Achimelech ad Dauid in Ceilam, ephod
secum habens descenderat. * Nuncia- 7
tum est autem Sauli quòd venisset Da-
B uid in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum
Deus in manus meas, conclususq. est in-
trogressus vrbem, in qua portæ & seræ
8 sunt. * Et præcepit Saul omni populo
vt ad pugnam descenderet in Ceilam: &
9 obsideret Dauid, & viros eius. * Quod
cum Dauid rescisset quia præpararet ei
Saul clam malum, dixit ad Abiathar sa-
10 cerdotem: Applica ephod. * Et ait Da-
uid: Domine Deus Israel, audiuit famā
seruus tuus, quòd disponat Saul venire
in Ceilam, vt euertat vrbem propter
11 me: * Si tradent me viri Ceilæ in ma-
nus eius? & si descendet Saul, sicut au-
diuit seruus tuus? Domine Deus Israel
indica seruo tuo. Et ait Dominus: De-
12 scendet. * Dixitq. Dauid: Si tradent me
viri Ceilæ, & viros qui sunt mecum, in
manus Saul? Et dixit Dominus: Tradēt.
13 * Surrexit ergo Dauid & viri eius quasi
sexcenti, & egressi de Ceila, huc atque
illuc vagabantur incerti: nunciatumq.
est Sauli quòd fugisset Dauid de Ceila,
& saluatus esset: quam ob rem dissimu-
14 lauit exire. * Morabatur autem Dauid
in deserto in locis firmissimis, mansitq.
in monte solitudinis Ziph, in monte
opaco: quærebat eum tamen Saul cun-
ctis diebus: & non tradidit eum Deus
15 in manus eius. * Et vidit Dauid quòd
C egressus esset Saul vt quæreret animam
eius. Porro Dauid erat in deserto Ziph
16 in silua. * Et surrexit Ionathas filius
Saul, & abijt ad Dauid in siluam, & con-
fortauit manus eius in Deo: dixitq. ei:
17 * Ne timeas: neque enim inueniet te
manus Saul patris mei, & tu regnabis su-
per Israel, & ego ero tibi secūdus, sed &
18 Saul pater meus scit hoc. * Percussit er-
go vterque fœdus coram Domino: man-
sitq. Dauid in silua: Ionathas autem re-
19 uersus est in domū suam. * ‖ Ascenderūt ‖ Inf.26.a.1
autē Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes:
Nonne ecce Dauid latitat apud nos in
locis tutissimis siluæ, in Colle Hachila,
20 quæ est ad dexterā deserti? * Nunc ergo,
sicut desiderauit anima tua vt descende-
res, descende: nostrum autem erit vt tra-
21 damus eum in manus regis. * Dixitq.
Saul: Benedicti vos a Domino, quia do-
22 luistis vicem meam. * Abite ergo, oro, &
diligentius præparate, & curiosius agi-
te, & considerate locum vbi sit pes eius,
D vel quis viderit eum ibi, recogitat enim
de

de me, quòd callide insidier ei. * Con- 23
siderate & videte omnia latibula eius, in
quibus absconditur: & reuertimini ad
me ad rem certam, vt vadam vobiscum.
quòd si etiam in terram se abstruserit,
perscrutabor eum in cũctis millibus Iu-
da. * At illi surgentes abierunt in 24
Ziph ante Saul: Dauid autẽ & viri eius
erant in deserto Maon, in campestribus
ad dexteram Iesimon. * Iuit ergo Saul 25
& socij eius ad quærendũ eum: & nun-
ciatum est Dauid, statimq. descendit ad
petram, & versabatur in deserto Maon.
quod cum audisset Saul, persecutus est
Dauid in deserto Maon. * Et ibat Saul 26
ad latus montis ex parte vna: Dauid au-
tem & viri eius erant in latere montis
ex parte altera: porro Dauid desperabat
se posse euadere a facie Saul: itaque
Saul, & viri eius in modum coronæ cin-
gebant Dauid, & viros eius, vt caperent
eos. * Et nuncius venit ad Saul, dicens: 27
Festina, & veni, quoniam infuderunt se
Philisthijm super terram. * Reuersus est 28
ergo Saul desistens persequi Dauid, &
perrexit in occursum Philisthinorum.
propter hoc vocauerunt locum illum,
Petram diuidentem.

CAP. XXIIII.

A Scendit ergo Dauid inde: & habi- 1
tauit in locis tutissimis Engaddi. A
* Cumq. reuersus esset Saul, postquam 2
persecutus est Philisthæos, nunciauerunt
ei, dicentes: Ecce, Dauid in deserto est
Engaddi. * Assumens ergo Saul tria 3
millia electorum virorum ex omni Is-
rael, perrexit ad inuestigandum Dauid
& viros eius, etiam super abruptissimas
petras, quæ solis ibicibus peruiæ sunt.
* Et venit ad caulas ouium, quæ se offe- 4
rebant vianti. eratq. ibi spelunca, quam
ingressus est Saul, vt purgaret ventrem:
porro Dauid & viri eius in interiore
parte speluncæ latebant. * Et dixerunt 5
serui Dauid ad eum: Ecce dies, de qua
locutus est Dominus ad te: Ego tra-
dam tibi inimicum tuum, vt facias ei
sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit
ergo Dauid, & præcidit oram chlamy- B
dis Saul silenter. * Post hæc percussit 6
cor suum Dauid, eo quòd abscidisset
oram chlamydis Saul. * Dixitq. ad vi- 7
ros suos: Propitius sit mihi Dominus,
ne faciam hanc rem domino meo, chri-
sto Domini, vt mittam manum meam
8 in eum, quia christus Domini est. * Et
confregit Dauid viros suos sermonibus,
& non permisit eos vt consurgerent in
Saul: porro Saul exurgens de spelunca,
9 pergebat cœpto itinere. * Surrexit au-
tem & Dauid post eum: & egressus de
spelunca, clamauit post tergum Saul,
dicens: Domine mi rex. Et respexit
Saul post se: & inclinans se Dauid pro-
10 nus in terram, adorauit, * dixitq. ad
Saul: Quare audis verba hominum lo-
quentium, Dauid quærit malum aduer-
11 sum te? * Ecce hodie viderunt oculi
tui quòd tradiderit te Dominus in ma-
nu mea in spelunca: & cogitaui vt oc-
C ciderem te, sed pepercit tibi oculus
meus. dixi enim: Non extendam ma-
num meam in dominum meum, quia
12 christus Domini est. * Quin potius pa-
ter mi, vide, & cognosce oram chla-
mydis tuæ in manu mea: quoniam cum
præscinderem summitatem chlamydis
tuæ, nolui extendere manum meam
in te. animaduerte, & vide, quoniam
non est in manu mea malum, neque
iniquitas, neque peccaui in te: tu au-
tem insidiaris animæ meæ vt auferas
13 eam. * Iudicet Dominus inter me &
te, & vlciscatur me Dominus ex te:
14 manus autem mea non sit in te. * Si-
cut & in prouerbio antiquo dicitur:
AB IMPIIS egredietur impietas: ma
15 nus ergo mea non sit in te. * Quem
persequeris, rex Israel? quem perseque-
ris? canem mortuum persequeris, &
16 pulicem vnum. * Sit Dominus iudex,
& iudicet inter me & te: & videat, &
iudicet causam meã, & eruat me de ma-
17 nu tua. * Cum autem complesset Dauid
loquens sermones huiuscemodi ad Saul,
dixit Saul: Numquid vox hæc tua est
D fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem
18 suam, & fleuit: * dixitq. ad Dauid: Iu-
stior tu es quàm ego: tu enim tribuisti
mihi bona: ego autem reddidi tibi ma-
19 la. * Et tu indicasti hodie quæ feceris
mihi bona: quomodo tradiderit me Do
minus in manum tuam, & non occide-
20 ris me. * Quis enim cum inuenerit ini-
micũ suum, dimittet eum in via bona?
Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem
hanc

Digitized by Google

hanc pro eo quod hodie operatus es in me. * Et nunc quia scio quòd certissime 21
regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel: * iura mihi in Do- 22
mino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei. * Et iurauit Dauid Sauli. 23
Abijt ergo Saul in domum suam: & Dauid, & viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

Ecdi. 46. d. 13 Ins. 28. a. 3

MOrtuus est autem Samuel, & congregatus est vniuersus Israel, & 1 A
planxerunt eũ, & sepelierunt eum in domo sua in Ramatha. Consurgensq. Dauid descendit in desertũ Pharan. * Erat 2
autem vir quispiam in solitudine Maon, & possessio eius in Carmelo, & homo ille magnus nimis: erantq. ei oues tria millia, & mille capræ: & accidit vt tonderetur grex eius in Carmelo. * Nomen 3
autem viri illius erat Nabal: & nomen vxoris eius Abigail. eratq. mulier illa prudentissima & speciosa: porro vir eius durus, & pessimus, & malitiosus: erat autem de genere Caleb. * Cum ergo 4
audisset Dauid in deserto quòd tonderet Nabal gregem suum, * misit decẽ 5
iuuenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelũ, & venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex nomine meo pacifice. * Et 6
dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, B
& domui tuæ pax, & omnibus, quæcũque habes, sit pax. * Audiui quòd ton- 7
derent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: numquã eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. * Interroga pueros 8
tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inueniãt pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus. quodcũque inuenerit manus tua, da seruis tuis, & filio tuo Dauid. * Cumq. venissent pueri 9
Dauid, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine Dauid: & siluerunt. * Respondens autem Nabal pueris Da- 10
uid, ait: Quis est Dauid? & quis est filius Isai? hodie increuerunt serui qui fugiunt dominos suos. * Tollam ergo pa- 11
nes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, & 12
dabo viris quos nescio vnde sint? * Regressi sunt itaque pueri Dauid per viam suam, & reuersi venerunt, & nunciaue- 13
runt ei omnia verba quæ dixerat. * Tũc C
ait Dauid pueris suis: Accingatur vnusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladijs suis, accinctusq. est & Dauid ense suo: & secuti sunt Dauid quasi quadringenti viri: porro ducenti remã- 14
serunt ad sarcinas. * Abigail autem vxori Nabal nunciauit vnus de pueris suis, dicens: Ecce Dauid misit nuncios de deserto, vt benedicerẽt domino nostro: 15
& auersatus est eos. * homines isti, boni satis fuerunt nobis, & non molesti: nec quidquam aliquando perijt omni tempore, quo fuimus conuersati cum eis in 16
deserto: * pro muro erant nobis tam in nocte quàm in die, omnibus diebus qui- 17
bus pauimus apud eos greges. * Quam ob rem considera, & recogita quid facias: quoniam completa est malitia aduersum virum tuum, & aduersum domum tuam, & ipse est filius Belial, ita 18
vt nemo possit ei loqui. * Festinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos vtres vini, & quinque arietes coctos, & quinque sata polentæ, & centũ D
ligaturas vuæ passæ, & ducentas massas 19
caricarum, & posuit super asinos: * dixitq. pueris suis: Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar vos: viro autẽ 20
suo Nabal non indicauit. * Cum ergo ascendisset asinum, & descenderet ad radices montis, Dauid & viri eius descẽdebant in occursum eius: quibus & illa occurrit. * Et ait Dauid: Vere frustra 21
seruaui omnia quæ huius erant in deserto, & non perijt quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebãt: & reddidit mihi malum pro bono. * Hæc faciat Deus 22
inimicis Dauid, & hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinent vsque mane, mingentem ad parietem. 23
* Cum autem vidisset Abigail Dauid, festinauit, & descendit de asino, & procidit coram Dauid super faciem suam, 24
& adorauit super terram, * & cecidit ad pedes eius, & dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: & audi ver- 25
ba famulæ tuæ. * Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istũ iniquum Nabal: quoniam secundum

nomen

Digitized by Google

nomen suum stultus est, & stultitia est
cum eo: ego autem ancilla tua non vi-
di pueros tuos, domine mi, quos misi-
sti. * Nunc ergo domine mi, viuit Do- 26
minus, & viuit anima tua, qui prohi- E
buit te ne venires in sanguinem, & salu-
uauit manum tuam tibi: & nunc fiant
sicut Nabal inimici tui, & qui quærunt
domino meo malum. * Quapropter su- 27
scipe benedictionem hanc, quam attulit
ancilla tua tibi domino meo: & da pue-
ris qui sequuntur te dominum meum.
* Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens 28
enim faciet Dominus tibi domino meo
domum fidelem, quia prælia Domini,
domine mi, tu præliaris: malitia ergo
non inueniatur in te omnibus diebus
vitæ tuæ. * Si enim surrexerit aliquando 29
homo persequens te, & quærens animã
tuam, erit anima domini mei custodita
quasi in fasciculo viuentium, apud Do-
minum Deum tuum: porro inimicorũ
tuorum anima rotabitur, quasi in impe-
tu & circulo fundæ. * Cum ergo fecerit 30
Dominus tibi domino meo omnia quæ
locutus est bona de te, & constituerit
te ducẽ super Israel, * non erit tibi hoc 31
in singultum, & in scrupulũ cordis do-
mino meo, quòd effuderis sanguinem
innoxium, aut ipse te vltus fueris: & cũ
benefecerit Dominus domino meo, re-
cordaberis ancillæ tuæ. * Et ait Dauid 32
ad Abigail: Benedictus Dominus Deus F
Israel, qui misit hodie te in occursum
meum, & benedictum eloquium tuum,
* & benedicta tu, quæ prohibuisti me 33
hodie ne irem ad sanguinem, & vlcisce-
rer me manu mea. * Alioquin viuit Do- 34
minus Deus Israel qui prohibuit me ne
malum facerem tibi: nisi cito venisses in
occursum mihi, non remansisset Nabal
vsque ad lucem matutinam, mingens ad
parietem. * Suscepit ergo Dauid de ma- 35
nu eius omnia quæ attulerat ei, dixitq.
ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce
audiui vocem tuam, & honoraui faciẽ
tuam. * Venit autem Abigail ad Nabal: 36
& ecce erat ei conuiuium in domo eius,
quasi conuiuium regis, & cor Nabal iu-
cundum: erat enim ebrius nimis: & nõ
indicauit ei verbũ pusillum aut grande
vsque mane. * Diluculo autem cum di- 37
gessisset vinum Nabal, indicauit ei vxor G
sua verba hæc, & emortuum est cor e-
ius intrinsecus, & factus est quasi lapis.
38 * Cumq. pertransissent decem dies, per-
cussit Dominus Nabal, & mortuus est.
39 * Quod cum audisset Dauid mortuum
Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui iu-
dicauit causam opprobrij mei de manu
Nabal, & seruum suum custodiuit a ma-
lo, & malitiam Nabal reddidit Domi-
nus in caput eius. Misit ergo Dauid, &
locutus est ad Abigail, vt sumeret eam
40 sibi in vxorem. * Et venerunt pueri Da-
uid ad Abigail in Carmelum, & locuti
sunt ad eam, dicentes: Dauid misit nos
41 ad te, vt accipiat te sibi in vxorẽ. * Quæ
consurgens adorauit prona in terram,
& ait: Ecce famula tua sit in ancillam,
42 vt lauet pedes seruorũ domini mei. * Et
festinauit, & surrexit Abigail, & ascen-
dit super asinum, & quinque puellæ ie-
runt cum ea, pedissequæ eius, & secu-
ta est nũcios Dauid: & facta est illi vxor.
43 * Sed & Achinoam accepit Dauid de
44 Iezrael: & fuit vtraque vxor eius. * Saul
autem dedit Michol filiam suam vxo-
rem Dauid Phalti, filio Lais, qui erat
de Gallim.

CAP. XXVI.

1 ET ‖ venerunt Ziphæi ad Saul in Ga- ‖ Sup. 23. c. 1
A baa, dicentes: Ecce, Dauid absco-
ditus est in colle Hachila, quæ est ex ad-
2 uerso solitudinis. * Et surrexit Saul, &
descendit in desertum Ziph, & cum eo
tria millia virorum de electis Israel, vt
3 quæreret Dauid in deserto Ziph. * Et
castrametatus est Saul in Gabaa Hachi-
la, quæ erat ex aduerso solitudinis in
via: Dauid autem habitabat in deserto.
Videns autem quòd venisset Saul post se
4 in desertum, * misit exploratores, &
didicit quòd illuc venisset certissime.
5 * Et surrexit Dauid clam, & venit ad lo-
cum vbi erat Saul: cumq. vidisset locũ,
in quo dormiebat Saul, & Abner filius
Ner, princeps militiæ eius, & Saulem
dormientem in tentorio, & reliquum
6 vulgus per circuitũ eius, * ait Dauid ad
Achimelech Hethæum, & Abisai filium
Saruiæ, fratrem Ioab, dicens: Quis de-
scendet mecũ ad Saul in castra? Dixitq.
7 Abisai: Ego descendam tecum. * Vene-
runt ergo Dauid, & Abisai ad populũ
nocte, & inuenerunt Saul iacentem &
dor-

Digitized by Google

dormientem in tentorio, & hastam fixã
in terra ad caput eius: Abner autem &
populum dormientes in circuitu eius. B
* Dixitq. Abisai ad Dauid: Conclusit 8
Deus inimicum tuum hodie in manus
tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea
in terra, semel, & secundo opus non
erit. * Et dixit Dauid ad Abisai: Ne in- 9
terficias eum: quis enim extendet manũ
suam in christum Domini, & innocens
erit? * Et dixit Dauid: Viuit Dominus, 10
quia nisi Dominus percusserit eum, aut
dies eius venerit vt moriatur, aut in præ-
lium descendens perierit: * propitius sit 11
mihi Dominus ne extendam manũ meã
in christum Domini. nunc igitur tolle
hastam, quæ est ad caput eius, & scyphũ
aquæ, & abeamus. * Tulit igitur Dauid 12
hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad
caput Saul, & abierunt: & nõ erat quis-
quam, qui videret, & intelligeret, & eui-
gilaret, sed omnes dormiebant, quia so-
por Domini irruerat super eos. * Cũq. 13
transisset Dauid ex aduerso, & stetisset
in vertice montis de longe, & esset grã-
de interuallum inter eos, * clamauit Da- 14
uid ad populum, & ad Abner filiũ Ner,
dicens: Nonne respondebis Abner? Et
respondens Abner, ait: Quis es tu, qui
clamas, & inquietas regem? * Et ait Da- 15
uid ad Abner: Numquid non vir tu es? C
& quis alius similis tui in Israel? quare
ergo non custodisti dominũ tuum regẽ?
ingressus est enim vnus de turba vt in-
terficeret regem, dominũ tuum. * Non 16
est bonum hoc, quod fecisti: viuit Do-
minus, quoniam filij mortis estis vos,
qui non custodistis dominum vestrum,
christũ Domini. nunc ergo vide vbi sit
hasta regis, & vbi sit scyphus aquæ, qui
erat ad caput eius. * Cognouit autem 17
Saul vocem Dauid, & dixit: Numquid
vox hæc tua, fili mi Dauid? Et ait Dauid:
Vox mea, domine mi rex. * Et ait: Quã 18
ob causam dominus meus persequitur
seruũ suũ? Quid feci? aut quod est ma-
lũ in manu mea? * Nunc ergo audi, oro, 19
domine mi rex, verba serui tui: Si Do-
minus incitat te aduersum me, odoretur
sacrificium: si autem filij hominum, ma-
ledicti sunt in conspectu Domini: qui
eiecerunt me hodie, vt non habitem in
hereditate Domini, dicentes: Vade, ser D
ui dijs alienis. * Et nunc non effundatur 20
sanguis meus in terram coram Domino:
quia egressus est rex Israel vt quærat pu-
licem vnum, sicut persequitur perdix in
21 montibus. * Et ait Saul: Peccaui, reuer-
tere fili mi Dauid: nequaquam enim vl-
tra tibi malefaciam, eo quòd pretiosa
fuerit anima mea in oculis tuis hodie:
apparet enim quòd stulte egerim, &
22 ignorauerim multa nimis. * Et respon-
dens Dauid, ait: Ecce hasta regis: tran-
seat vnus de pueris regis, & tollat eam.
23 * Dominus autem retribuet vnicuique
secundum iustitiam suam, & fidem: tra-
didit enim te Dominus hodie in manũ
meã, & nolui extendere manum meam
24 in christum Domini. * Et sicut magnifi-
cata est anima tua hodie in oculis meis,
sic magnificetur anima mea in oculis Do
mini, & liberet me de omni angustia.
25. * Ait ergo Saul ad Dauid: Benedictus tu
fili mi Dauid: & quidem faciens facies,
& potens poteris. Abijt autem Dauid in
viam suã, & Saul reuersus est in locũ suũ.

CAP. XXVII.

1 ET ait Dauid in corde suo: Aliquando
A incidã vna die in manus Saul: nonne
melius est vt fugiam, & saluer in Terra
Philisthinorum, vt desperet Saul, cessetq.
me quærere in cũctis finibus Israel? fu-
2 giam ergo manus eius. * Et surrexit Da-
uid, & abijt ipse, & sexcenti viri cũ eo,
3 ad Achis filiũ Maoch regem Geth. * Et
habitauit Dauid cũ Achis in Geth, ipse
& viri eius; vir & domus eius; & Dauid,
& duæ vxores eius, Achinoã Iezrahelitis,
4 & Abigail vxor Nabal Carmeli. * Et nun-
B ciatum est Sauli quòd fugisset Dauid in
Geth, & nõ addidit vltra quærere eum.
5 * Dixit autem Dauid ad Achis: Si inueni
gratiam in oculis tuis, detur mihi locus
in vna vrbiũ regionis huius, vt habitẽ ibi:
cur enim manet seruus tuus in ciuitate
6 regis tecũ? * Dedit itaque ei Achis in die
illa Siceleg: propter quã causam facta est
7 Siceleg regũ Iuda, vsque in diẽ hãc. * Fuit
autem numerus dierũ, quibus habitauit
Dauid in regione Philisthinorũ, quattuor
8 mensiũ. * Et ascendit Dauid, & viri eius,
& agebant prædas de Gessuri, & de Ger-
zi, & de Amalecitis: hi enim pagi habi-
tabãtur in terra antiquitus, euntibus Sur
9 vsque ad Terrã Ægypti. * Et percutiebat

Digitized by Google

Dauid omnem terram, nec relinquebat
viuentem virum & mulierem: tollensq.
oues, & boues, & asinos, & camelos, &
vestes, reuertebatur, & veniebat ad A-
chis. * Dicebat autem ei Achis: In quē 10
inuisti hodie? Respondebat Dauid:
Contra meridiem Iudæ, & contra me D
ridiem Ierameel, & contra meridiem
Ceni. * Virum & mulierem non viuifi- 11
cabat Dauid, nec adducebat in Geth,
dicens: Ne forte loquantur aduersum
nos: Hæc fecit Dauid: & hoc erat de-
cretum illi omnibus diebus quibus ha-
bitauit in regione Philisthinorum.* Cre- 12
didit ergo Achis Dauid, dicens: Mul-
ta mala operatus est contra populum
suum Israel: erit igitur mihi seruus sem-
piternus.

CAP. XXVIII.

FActum est autem in diebus illis, cō- 1
gregauerunt Philisthijm agmina sua, A
vt præpararentur ad bellum contra Is-
rael: dixitq. Achis ad Dauid: Sciens nūc
scito, quoniam mecum egredieris in 2
castris tu, & viri tui. * Dixitq. Dauid
ad Achis: Nunc scies quæ facturus est
seruus tuus. Et ait Achis ad Dauid: Et
ego custodem capitis mei ponam te 3
cunctis diebus. * ‖ Samuel autem mor-
tuus est, planxitq. eum omnis Israel, &
sepelierunt eum in Ramatha vrbe sua.
Et Saul abstulit magos, & hariolos de 4
terra. * Congregatiq. sunt Philisthijm,
& venerunt, & castrametati sunt in Su-
nam: cōgregauit autem & Saul vniuer-
sum Israel, & venit in Gelboe. * Et vi- 5
dit Saul castra Philisthijm, & timuit, &
expauit cor eius nimis. * Consuluitq. 6
Dominum, & non respondit ei neque
per somnia, neque per sacerdotes, ne- B
que per prophetas. * Dixitq. Saul seruis 7
suis: Quærite mihi mulierem habentem
‖ pythonem, & vadam ad eam, & sci- 8
scitabor per illam. Et dixerunt serui e-
ius ad eum: Est mulier pythonem ha-
bens in Endor. * Mutauit ergo habitum
suum vestitusq. est alijs vestimentis, &
abijt ipse, & duo viri cū eo, veneruntq.
ad mulierē nocte, & ait illi: Diuina mihi
in pythone, & suscita mihi quem dixero
tibi.* Et ait mulier ad eum: Ecce, tu no- 9
sti quanta fecerit Saul, & quo modo
eraserit magos & hariolos de terra: quā-
re ergo insidiaris animæ meæ, vt occi-
10 dar? * Et iurauit ei Saul in Domino, di-
cens: Viuit Dominus, quia non eueniet
tibi quidquam mali propter hanc rem.
11 * Dixitq. ei mulier: Quem suscitabo ti-
bi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.
12 * Cum autem vidisset mulier Samuelem,
exclamauit voce magna, & dixit ad Saul:
Quare imposuisti mihi? Tu es enim
13 Saul. * Dixitq. ei rex: Noli timere: quid
vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi
14 ascendentes de terra. * Dixitq. ei: Qua-
C lis est forma eius? Quæ ait: Vir senex
ascendit, & ipse amictus est pallio. Et
intellexit Saul: quòd Samuel esset, & in-
clinauit se super faciem suam in terra,
15 & adorauit. * Dixit autē Samuel ad Saul:
‖ Quare inquietasti me vt suscitarer? Et ‖ Eccli. 46. d. 23
ait Saul: Coarctor nimis: siquidem Phi-
listhijm pugnant aduersum me, & Deus
recessit a me, & exaudire me noluit ne-
que in manu prophetarū, neque per som-
nia: vocaui ergo te, vt ostenderes mihi
16 quid faciam. * Et ait Samuel: Quid in
terrogas me, cum Dominus recesserit a
17 te, & transierit ad æmulum tuū? * Faciet
enim tibi Dominus sicut locutus est in
manu mea, & scindet regnum tuum de
manu tua, & dabit illud proximo tuo
18 Dauid: * quia non obedisti voci Domi-
ni, neque fecisti irā furoris eius in Ama-
lec. idcirco quod pateris fecit tibi Do-
19 minus hodie. * Et dabit Dominus etiam
D Israel tecum in manus Philisthijm: cras
autem tu & filij tui mecum eritis: sed &
castra Israel tradet Dominus in manus
20 Philisthijm. * Statimq. Saul cecidit por-
rectus in terram: extimuerat enim ver-
ba Samuelis, & robur non erat in eo, quia
non comederat panem tota die illa.
21 * Ingressa est itaque mulier illa ad Saul,
(conturbatus enim erat valde) dixitq.
ad eum: Ecce obediuit ancilla tua voci
tuæ, & posui animam meam in manu
mea: & audiui sermones tuos. quos lo-
22 cutus es ad me. * Nunc igitur audi & tu
E vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te
buccellam panis, vt comedens conuale-
23 scas, & possis iter agere. * Qui renuit, &
ait: Non comedam. Coegerunt autem
eum serui sui & mulier, & tandem au-
dita voce eorum surrexit de terra, &
24 sedit super lectum, * Mulier autem illa
habebat

‖ Sup. 25. a. 1
Eccli 46. d 23

‖ Leuit. 20. d. 27.
Deut. 18. b. 11
Act. 16. c. 16

Digitized by Google

habebat vitulum pascualem in domo, & festinauit, & occidit eum: tollensq. farinam, miscuit eam, & coxit azyma, * & posuit ante Saul & ante seruos eius. 25 Qui cum comedissent, surrexerunt, & ambulauerunt per totam noctem illam.

CAP. XXIX.

C Ongregata sunt ergo Philisthijm 1 vniuersa agmina in Aphec: sed & A Israel castrametatus est super fontē, qui erat in Iezrahel. * Et satrapæ quidē Philisthijm incedebant in centurijs & millibus: Dauid autem & viri eius erant in nouissimo agmine cum Achis. * Dixeruntq. principes Philisthijm ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Philisthijm: Nū ignoratis Dauid, qui fuit seruus Saul regis Israel, & est apud me multis diebus, vel annis, & non inueni in eo quidquam ex die qua transfugit ad me, vsque ad diem
1.Par.12.d. hanc? * ‖ Irati sunt autem aduersus eum 4 principes Philisthijm, & dixerunt ei: B Reuertatur vir iste, & sedeat in loco suo, in quo constituisti eum, & non descendat nobiscum in prælium, ne fiat nobis aduersarius, cum præliari cœperimus: quomodo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris? * Nonne iste est Dauid, cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, & Dauid in decem millibus suis? * Vocauit ergo Achis Dauid, 6 & ait ei: Viuit Dominus, quia rectus es C tu, & bonus in conspectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum est in castris: & non inueni in te quidquā mali ex die qua venisti ad me, vsque in diem hanc: sed satrapis non places. * Reuertere ergo, & vade in pace, & non offendas 7 oculos satraparum Philisthijm. * Dixitq. 8 Dauid ad Achis: Quid enim feci, & quid inuenisti in me seruo tuo a die D qua fui in conspectu tuo vsque in diem hanc, vt nō veniam, & pugnē contra inimicos domini mei regis? * Respondens 9 autem Achis, locutus est ad Dauid: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei: sed principes Philisthinorū dixerunt: Non ascendet nobiscū in prælium. * Igitur consurge mane tu, & 10 serui domini tui, qui venerunt tecum: & cum de nocte surrexeritis, & cœpe-
11 rit diluceſcere, pergite. * Surrexit itaque de nocte Dauid ipse & viri eius, vt proficiscerentur mane, & reuerterentur ad Terram Philisthijm: Philisthijm autem ascenderunt in Iezrahel.

CAP. XXX.

1 CVmq. ‖ venissent Dauid & viri eius ‖ 1.Par.12.d.
A in Siceleg die tertia, Amalecitæ im- 20
petum fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succen-
2 derant eam igni. * Et captiuas duxerant mulieres ex ea, a minimo vsque ad magnum: & non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, & pergebant itine-
3 re suo. * Cum ergo venissent Dauid & viri eius ad ciuitatem, & inuenissent eā succensam igni, & vxores suas, & filios
4 suos, & filias ductas esse captiuas, * leuauerunt Dauid & populus qui erat cum eo voces suas, & planxerunt donec de-
5 ficerent in eis lacrymæ. * Siquidem & B duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant, Achinoam Iezrahelites, & Abigail
6 vxor Nabal Carmeli. * Et contristatus est Dauid valde: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima vniuscuiusque viri super filijs suis, & filiabus: confortatus est autem Dauid
7 in Domino Deo suo. * Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicauit Abia-
8 thar ephod ad Dauid, * & consuluit Dauid Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitq. ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos,
9 & excuties prædam. * Abijt ergo Dauid ipse, & sexcenti viri qui erant cum eo, C & venerunt vsque ad Torrentem Besor:
10 & lassi quidam substiterunt. * Persecutus est autem Dauid ipse, & quadringenti viri: substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant Torrentem Besor.
11 * Et inuenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad Dauid: dederuntq. ei panem vt comederet, & bi-
12 beret aquam, * sed & fragmen massæ caricarum, & duas ligaturas vuæ passæ. Quæ cum comedisset, reuersus est spiritus eius, & refocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquā,

Digitized by Google

tribus diebus & tribus noctibus. * Dixit 13
itaque ei Dauid: Cuius es tu? vel vnde? &
quo pergis? Qui ait: Puer Ægyptius ego
sum, seruus viri Amalecitæ: dereliquit D
autem me dominus meus, quia ægrotare
cœpi nudiustertius. * Siquidem nos eru- 14
pimus ad australem plagam Cerethi, &
contra Iudam, & ad Meridiem Caleb, &
Siceleg succēdimus igni. * Dixitq. ei Da- 15
uid: Potes me ducere ad cuneum istum?
Qui ait: Iura mihi per Deum, quòd non
occidas me, & non tradas me in manus
domini mei, & ego ducam te ad cuneum
istum. Et iurauit ei Dauid. * Qui cū du- 16
xisset eum, ecce illi discumbebant super
faciem vniuersæ terræ comedentes & bi-
bentes, & quasi festum celebrantes diē,
pro cuncta præda, & spolijs quæ ceperāt
de Terra Philisthijm, & de Terra Iu-
da. * Et percussit eos Dauid a vespere 17
vsque ad vesperam alterius diei, & non E
euasit ex eis quisquam, nisi quadringen-
ti viri adolescentes, qui ascenderant ca-
melos, & fugerant. * Eruit ergo Dauid 18
omnia, quæ tulerant Amalecitæ, & duas
vxores suas eruit. * Nec defuit quidquā 19
a paruo vsque ad magnum, tam de fi-
lijs quàm de filiabus, & de spolijs, &
quæcūque rapuerant omnia reduxit Da-
uid. * Et tulit vniuersos greges & armen- 20
ta, & minauit ante faciem suam: dixe-
runtque: Hæc est præda Dauid. * Venit 21
autem Dauid ad ducentos viros, qui las-
si substiterant, nec sequi potuerant Da-
uid, & residere eos iusserat in Torrente
Besor: qui egressi sunt obuiam Dauid,
& populo qui erat cum eo. Accedens F
autem Dauid ad populum, salutauit eos
pacifice. * Respondensq. omnis vir pes- 22
simus, & iniquus de viris, qui ierant cum
Dauid, dixit: Quia non venerunt nobis-
cum, non dabimus eis quidquam de præ-
da, quam eruimus: sed sufficiat vnicui-
que vxor sua & filij: quos cum accepe-
rint, recedant. * Dixit autem Dauid: Non 23
sic facietis fratres mei de his, quæ tradi-
dit nobis Dominus, & custodiuit nos, &
dedit latrunculos, qui eruperant aduer-
sum nos, in manus nostras: * nec audiet 24
vos quisquam super sermone hoc. æqua
enim pars erit descendentis ad prælium,
& remanentis ad sarcinas, & similiter di- G
uident. * Et factum est hoc ex die illa, & 25
deinceps constitutum & præfinitum, &
quasi lex in Israel vsque in diem hanc.
26 * Venit ergo Dauid in Siceleg, & misit
dona de præda senioribus Iuda proxi-
mis suis, dicens: Accipite benedictionē
27 de præda hostium Domini: * His, qui
erant in Bethel, & qui in Ramoth ad
28 Meridiem, & qui in Iether, * & qui in
Aroër, & qui in Sephamoth, & qui in
29 Esthamo, * & qui in Rachal, & qui in vr-
bibus Ierameel, & qui in vrbibus Ceni,
30 * & qui in Arama, & qui in lacu Asan,
31 & qui in Athach, * & qui in Hebron, &
reliquis qui erant in his locis, in quibus
commoratus fuerat Dauid ipse, & vi-
ri eius.

CAP. XXXI.

1 PHilisthijm autem pugnabant aduer-
A sum Israel: & fugerunt viri Israel
ante faciem Philisthijm, & ceciderunt
2 interfecti in monte Gelboe. * || Irrue- ||1.par.10.a.
runtq. Philisthijm in Saul, & in filios
eius, & percusserunt Ionathan, & Abi-
3 nadab, & Melchisua filios Saul, * totumq.
pondus prælij versum est in Saul: & cō-
secuti sunt eum viri sagittarij, & vulne-
4 ratus est vehementer a sagittarijs. * || Di- ||1.par.10.b.
xitq. Saul ad armigerum suum: Euagi-
na gladium tuum, & percute me: ne
forte veniant incircumcisi isti, & inter-
B ficiant me, illudentes mihi. Et noluit
armiger eius: fuerat enim nimio terro-
re perterritus. arripuit itaque Saul gla-
5 dium, & irruit super eum. * Quod
cum vidisset armiger eius. videlicet
quòd mortuus esset Saul, irruit etiam
ipse super gladium suum, & mortuus est
6 cum eo. * Mortuus est ergo Saul, &
tres filij eius, & armiger illius, & vni-
7 uersi viri eius in die illa pariter. * Vidē-
C tes autem viri Israel, qui erant trans val-
lem, & trans Iordanem, quòd fugissent
viri Israelitæ, & quòd mortuus esset Saul,
& filij eius, reliquerunt ciuitates suas,
& fugerunt: veneruntq. Philisthijm, &
8 habitauerunt ibi. * Facta autem die al-
tera, venerunt Philisthijm, vt spoliarent
interfectos, & inuenerunt Saul & tres fi-
9 lios eius iacentes in monte Gelboe. * Et
præciderunt caput Saul, & spoliauerunt
eum armis: & miserunt in Terram Phili-
sthinorum per circuitum, vt annuncia-
retur in templo idolorum, & in popu-
10 lis. * Et posuerunt arma eius in templo
Asta-

Digitized by Google

Astaroth, corpus vero eius suspende-
B 2. Reg. 2. 24 runt in muro Bethsan. * Quod cum 11
audissent habitatores Iabes Galaad, quæ-
cumque fecerant Philisthijm Saul, * sur- 12
rexerunt omnes viri fortissimi, & am-
bulauerunt tota nocte, & tulerunt ca-
dauer Saul, & cadauera filiorum eius
de muro Bethsan: veneruntq. Iabes
13 Galaad, & combusserunt ea ibi: * &
tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in
nemore Iabes, & ieiunauerunt septem
diebus.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS,

Quem nos SECVNDVM REGVM Dicimus.

CAPVT PRIMVM.

FACTVM est autem, postquam 1
A mortuus est Saul, vt
Dauid reuerteretur
a cæde Amalec, &
maneret in Siceleg
duos dies. * In die 2
autem tertia apparuit homo veniens de
castris Saul veste conscissa, & puluere
conspersus caput. & vt venit ad Dauid,
cecidit super faciem suam, &
adorauit. * Dixitq. ad eum Dauid: Vn- 3
de venis? Qui ait ad eum: De ca-
stris Israel fugi. * Et dixit ad eum Dauid: 4
Quod est verbum quod factum est? in-
dica mihi. Qui ait: Fugit populus ex
prælio, & multi corruentes e populo
mortui sunt: sed & Saul & Ionathas
filius eius interierunt. * Dixitq. Dauid 5
ad adolescentem, qui nunciabat ei:
Vnde scis quia mortuus est Saul, & Io-
6 nathas filius eius? * Et ait adolescens,
qui nunciabat ei: Casu veni in montem
Gelboe, & Saul incumbebat super ha-
stam suam: porro currus & equites
7 appropinquabant ei, * & conuersus post
B tergum suum, vidensq. me vocauit.
8 Cui cum respondissem: Adsum: * di-
xit mihi: Quisnã es tu? Et aio ad eum:
9 Amalecites ego sum. * Et locutus est
mihi: Sta super me, & interfice me:
quoniam tenent me angustiæ, & ad-
10 huc tota anima mea in me est. * Stansq.
super eum, occidi illum: sciebam enim
quòd viuere non poterat post ruinam:
& tuli diadema quod erat in capite
eius, & armillam de brachio illius, &
11 attuli ad te dominum meum huc. * Ap-
prehendens autem Dauid vestimenta sua
scidit, omnesq. viri, qui erant cum eo,

Digitized by Google

* & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vsque ad vesperam super Saul, & super Ionathan filium eius, & super populum Domini, & super domum Israel, eo quòd corruissent gladio. * Dixitq. Dauid ad iuuenem qui nunciauerat ei: Vnde es tu? Qui respondit: Filius hominis aduenæ Amalecitæ ego sum. * Et ait ad eum Dauid: ‖ Quare non timuisti mittere manum tuam vt occideres christum Domini? * Vocansq. Dauid vnum de pueris suis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, & mortuus est. * Et ait ad eum Dauid: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est aduersum te, dicens: Ego interfeci Christum Domini. * Planxit autem Dauid planctum huiuscemodi super Saul, & super Ionathan filium eius, (* & præcepit vt docerent filios Iuda arcum, sicut scriptũ est in Libro iustorũ.) Et ait: Cõsidera Israel pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. * Inclyti, Israel, super montes tuos interfecti sunt: quo modo ceciderunt fortes? * Nolite annũciare in Geth, neque annuncietis in compitis Ascalonis: ne forte lætentur filiæ Philisthijm, ne exultent filiæ incircumcisorũ. * Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniant super vos, neque sint agri primitiarũ: quia ibi abiectus est clypeus fortiũ, clypeus Saul, quasi non esset vnctus oleo. * A sanguine interfectorũ, ab adipe fortium, sagitta Ionathæ numquam redijt retrorsum, & gladius Saul non est reuersus inanis. * Saul & Ionathas amabiles, & decori in vita sua, in morte quoque non sunt diuisi: aquilis velociores, leonibus fortiores. * Filiæ Israel super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in delicijs, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro. * Quo modo ceciderunt fortes in prælio? Ionathas in excelsis tuis occisus est? * Doleo super te frater mi Ionatha decore nimis, & amabilis super amorem mulierum. Sicut mater vnicum amat filium suum, ita ego te diligebam. * Quo modo ceciderunt robusti, & perierunt arma bellica?

‖ Psal. 104. b. 15

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

CAP. II.

1 A I Gitur post hæc consuluit Dauid Dominum, dicens: Num ascendam in vnam de ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitq. Dauid: Quò ascendam? Et respondit ei: In He-
2 bron. * Ascendit ergo Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam Iezraelites, &
3 Abigail vxor Nabal Carmeli: * sed & viros, qui erant cum eo, duxit Dauid singulos cum domo sua: & manserũt in
4 oppidis Hebron. * ‖ Veneruntq. viri Iuda, & vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret super domum Iuda. Et nunciatum est Dauid, quòd viri Iabes Galaad sepelis-
5 sent Saul. * Misit ergo Dauid nuncios ad viros Iabes Galaad, dixitq. ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cũ domino vestro Saul,
6 & sepelistis eum. * Et nunc retribuet B vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiã,
7 eo quòd fecistis verbũ istud. * Confortentur manus vestræ, & estote filij fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me vnxit domus Iu-
8 da in regem sibi. * Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul tulit Isboseth filium Saul, & circumduxit eum
9 per castra, * regemq. constituit super Galaad & super Gessuri, & super Iezrael, & super Ephraim, & super Beniamin, & super Israel vniuersum. * Qua-
10 draginta annorum erat Isboseth filius Saul cum regnare cœpisset super Israel, C & duobus annis regnauit: sola autem
11 domus Iuda sequebatur Dauid. * Et fuit numerus dierum, quos commoratus est Dauid, imperans in Hebron super domũ Iuda, septem annorum, & sex mensium.
12 * Egressusq. est Abner filius Ner, & pueri Isboseth filij Saul de castris in Gabaon.
13 * Porro Ioab filius Saruiæ, & pueri Dauid egressi sunt, & occurrerunt eis iuxta piscinam Gabaon. Et cũ in vnum cõuenissent, e regione sederunt: hi ex vna
14 parte piscinæ, & illi ex altera. * Dixitq. Abner ad Ioab: Surgant pueri, & ludant coram nobis. Et respondit Ioab:
15 Surgant. * Surrexerunt ergo, & transierunt numero duodecim de Beniamin, ex parte Isboseth filij Saul, & duodecim

‖ 1. Mach. 2. f. 57

de

de pueris Dauid. * Apprehensoq. vnus- 16
quisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarij, & ceciderunt simul: vocatumq. est nomen loci illius: Ager robustorum, in Gabaon. * Et ortum est bellum durum satis in die illa: 17
fugatusq. est Abner, & viri Israel a pueris Dauid. * Erant autem ibi tres filij 18
Saruiæ, Ioab, & Abisai, & Asael: porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi vnus de capreis, quæ morantur in siluis. * Persequebatur autem Asael Abner, & 19
non declinauit ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi Abner. * Respexit itaque Abner post tergum suum, 20
& ait: Tune es Asael? Qui respondit: Ego sum. * Dixitq. ei Abner: Vade 21
ad dextram, siue ad sinistram, & apprehende vnum de adolescentibus, & E
tolle tibi spolia eius. Noluit autem Asael omittere quin vrgeret eum. * Rursumq. locutus est Abner ad Asael: 22
recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, & leuare non potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum. * Qui audire contempsit, & no- 23
luit declinare: percussit ergo eum Abner auersa hasta in inguine, & transfodit, & mortuus est in eodem loco: omnesq. qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, & mortuus erat, subsistebant. * Persequentibus autē 24
Ioab, & Abisai fugientem Abner, sol F
occubuit: & venerunt vsque ad Collem aquæ ductus, qui est ex aduerso vallis itineris deserti in Gabaon. * Congre- 25
gatiq. sunt filij Beniamin ad Abner: & conglobati in vnum cuneum, steterunt in summitate tumuli vnius. * Et exclamauit Abner ad Ioab, & ait: Num vsque ad internecionem tuus mucro desæuiet? an ignoras quòd periculosa sit desperatio? vsquequo non dicis populo vt omittat persequi fratres suos? * & 27
ait Ioab: Viuit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. * Insonuit ergo Ioab 28
buccina, & G
stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt vltra Israel, neque iniere certamen. * Abner autem & 29
viri eius abierunt per campestria, tota nocte illa: & transierunt Iordanem, & lustrata omni Beth horon, venerunt ad castra. * Porro Ioab reuersus, 30
omisso Abner, congregauit omnem populum: & defuerunt de pueris Dauid decem & nouem viri, excepto Asaele. 31
* Serui autem Dauid percusserunt de Beniamin, & de viris, qui erant cum Abner trecentos sexaginta, qui & 32
mortui sunt. * Tuleruntq. Asael, & sepelierunt eum in sepulchro patris sui in Bethlehem: & ambulauerunt tota nocte Ioab & viri qui erant cum eo, & in ipso crepusculo peruenerunt in Hebron.

CAP. III.

1 A FACta est ergo longa concertatio inter domum Saul, & inter domum Dauid: Dauid proficiscens, & semper seipso robustior, domus autem Saul 2 decrescens quotidie. * ‖Natiq. sunt filij Dauid in Hebron: fuitq. primogenitus eius Amnon de Achinoam Iezra- ‖ 1.Par. 3. a.1
3 helitide. * Et post eum Cheleab de Abigail vxore Nabal Carmeli: porro tertius Absalon filius Maacha filiæ Thol- 4
mai regis Gessur. * Quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Sa- 5
phathia, filius Abital. * Sextus quoque Iethraam de Egla vxore Dauid. hi nati 6
sunt Dauid in Hebron. * Cum ergo esset prælium inter domum Saul & domum Dauid, Abner filius Ner regebat 7
domum Saul. * Fuerat autem Sauli cō- B
cubina nomine Respha, filia Aia. Di- 8
xitq. Isboseth ad Abner: * Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isboseth, ait: Numquid caput canis ego sum aduersum Iudam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui, & super fratres & proximos eius, & non tradidi te in manus Dauid, & tu requisisti in me quod 9
argueres pro muliere hodie? * Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei, nisi quomodo iurauit Dominus Dauid, 10
sic faciam cum eo, * vt transferatur regnum de domo Saul, & eleuetur thronus Dauid super Israel, & super Iudam, 11
a Dan vsque Bersabee. * Et non potuit respondere ei quidquam, quia metuebat 12
illum. * Misit ergo Abner nuncios ad Dauid pro se dicentes: Cuius est terra? Et vt loquerentur: Fac mecum amici-

Digitized by Google

tias, & erit manus mea tecum, & reducam ad te vniuersum Israel. * Qui ait: 13
Optime: ego faciam tecum amicitias:
sed vnam rem peto a te, dicens: Non
videbis faciem meam antequam adduxeris Michol filiam Saul: & sic venies, &
videbis me. * Misit autem Dauid nun- 14
cios ad Isboseth filium Saul, dicens:
|| 1. Reg. 18. g. 27 || Redde vxorem meam Michol, quam
despondi mihi centum præputijs Philisthijm. * Misit ergo Isboseth, & tulit eã 15
a viro suo Phaltiel, filio Lais. * Seque- 16
baturq. eam vir suus, plorans vsque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade, &
reuertere. Qui reuersus est. * Sermonem 17
quoque intulit Abner ad seniores Israel,
dicens: Tam heri quàm nudiustertius
quærebatis Dauid vt regnaret super vos:
* Nunc ergo facite: quoniam Dominus 18
locutus est ad Dauid, dicens: In manu
serui mei Dauid saluabo populum meũ
Israel de manu Philisthijm, & omnium D
inimicorum eius. * Locutus est autem 19
Abner etiam ad Beniamin. Et abijt vt
loqueretur ad Dauid in Hebron omnia
quæ placuerant Israeli, & vniuerso Beniamin. * Venitq. ad Dauid in He- 20
bron cum viginti viris: & fecit Dauid Abner, & viris eius qui venerant
cum eo, conuiuium. * Et dixit Ab- 21
ner ad Dauid: Surgam, vt congregem ad te dominum meum regem
omnem Israel, & ineam tecum fœdus, &
imperes omnibus, sicut desiderat anima
tua. Cum ergo deduxisset Dauid Abner,
& ille isset in pace, * statim pueri Da- 22
uid, & Ioab venerunt, cæsis latronibus,
cum præda magna nimis: Abner autem
non erat cum Dauid in Hebron, quia
iam dimiserat eum, & profectus fuerat
in pace. * Et Ioab, & omnis exercitus, 23
qui erat cum eo, postea venerunt: nunciatum est itaque Ioab a narrantibus:
|| 3. Reg. 2. a. 5 || Venit Abner filius Ner ad regem, & E
dimisit eum, & abijt in pace. * Et ingres- 24
sus est Ioab ad regem, & ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum, & abijt & recessit? * igno- 25
ras Abner filium Ner, quoniam ad hoc
venit ad te vt deciperet te, & sciret exitũ
tuum, & introitum tuum, & nosset omnia quæ agis? * Egressus itaque Ioab a 26
Dauid, misit nuncios post Abner, & reduxit eum a cisterna Sira, ignorante Da-

27 uid. * Cumq. redijsset Abner in Hebrõ,
seorsum adduxit eum Ioab ad medium
portæ, vt loqueretur ei, in dolo: &
percussit illum ibi in inguine, & mortuus est in vltionem sanguinis Asael fra-
28 tris eius. * Quod cum audisset Dauid
rem iam gestam, ait: Mundus ego sum,
& regnum meum apud Dominum vsque
in sempiternum a sanguine Abner filij
29 Ner, * & veniat super caput Ioab,
& super omnem domum patris eius:
F nec deficiat de domo Ioab fluxum seminis sustinens, & leprosus, & tenens fusum, & cadens gladio, & indi-
30 gens pane. * Igitur Ioab & Abisai frater eius interfecerunt Abner,
eo quòd occidisset Asael fratrem eorum
31 in Gabaon in prælio. * Dixit autem Dauid ad Ioab, & ad omnem populum, qui
erat cum eo: Scindite vestimenta vestra,
& accingimini saccis, & plangite ante
exequias Abner. porro rex Dauid seque-
32 batur feretrum. * Cumq. sepelissent Abner in Hebron, leuauit rex Dauid vocem
suam, & fleuit super tumulum Abner:
33 fleuit autem & omnis populus. * Plangensq. rex & lugens Abner, ait: Nequaquam vt mori solent ignaui, mortuus
34 est Abner. * Manus tuæ ligatæ non sunt,
& pedes tui non sunt cõpedibus aggrauati: sed sicut solent cadere coram filijs
iniquitatis, sic corruisti. Congeminansq.
35 omnis populus fleuit super eum. * Cũq.
venisset vniuersa multitudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc die iurauit
Dauid, dicens: Hæc faciat mihi Deus,
& hæc addat, si ante occasum solis gusta-
36 uero panem vel aliud quidquam. * Omnisq. populus audiuit, & placuerunt eis
cuncta quæ fecit rex in conspectu totius
37 populi. * & cognouit omne vulgus, &
vniuersus Israel in die illa quoniam non
actum fuisset a rege vt occideretur Ab-
38 ner filius Ner. * Dixit quoque rex ad
seruos suos: Num ignoratis quoniam
princeps & maximus cecidit hodie
39 in Israel? * Ego autem adhuc delicatus, & vnctus rex: porro viri isti filij Saruiæ duri sunt mihi: retribuat
Dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IIII.

1 A Vdiuit autem Isboseth filius Saul
A quòd cecidisset Abner in Hebron:
& dissolutæ sunt manus eius, omnisq.
Israel perturbatus est. * Duo autem vi- 2
ri principes latronum erant filio Saul,
nomen vni Baana, & nomen alteri Re-
chab, filij Remmon Berothitæ de filijs
Beniamin: siquidem & Beroth reputata
est in Beniamin. * & fugerunt Bero- 3
thitæ in Gethaim, fueruntq. ibi aduenæ
vsque ad tempus illud. * Erat autem 4
Ionathæ filio Saul filius debilis pedibus:
B quinquennis enim fuit, quando venit
nuncius de Saul & Ionatha ex Iezrahel.
tollens itaque eum nutrix sua, fugit:
cumq. festinaret vt fugeret, cecidit, &
claudus effectus est: habuitq. vocabu-
lum Miphiboseth. * Venientes igitur fi- 5
lij Remmon Berothitæ, Rechab & Baa-
na, ingressi sunt feruente die domum
Isboseth: qui dormiebat super stratum
suum meridie. Et ostiaria domus pur-
gans triticum, obdormiuit. * Ingressi 6
sunt autem domum latenter assumentes
spicas tritici, & percusserunt eum in in-
guine Rechab & Baana frater eius, &
fugerunt. * Cum autem ingressi fuis- 7
C sent domum, ille dormiebat super le-
ctum suum in conclaui, & percutientes
interfecerunt eum: sublatoq. capite
eius, abierunt per viam deserti tota
nocte, * & attulerunt caput Isboseth 8
ad Dauid in Hebron: dixeruntq. ad re-
gem: Ecce caput Isboseth filij Saul
inimici tui, qui quærebat animam tuam:
& dedit Dominus domino meo regi vl-
tionem hodie de Saul, & de semine
eius. * Respondens autem Dauid Re- 9
chab, & Banaa fratri eius, filijs Rem-
mon Berothitæ, dixit ad eos: Viuit Do-
minus, qui eruit animam meam de
|| Sup.1.b.14 omni angustia, * || quoniam eum, qui 10
annunciauerat mihi, & dixerat: Mor-
D ruus est Saul: qui putabat se prospera
nunciare, tenui, & occidi eum in Si-
celeg, cui oportebat mercedem dare
pro nuncio. * Quanto magis nunc cum 11
homines impij interfecerunt virum in-
noxium in domo sua, super lectum
suum, non quæram sanguinem eius de
manu vestra, & auferam vos de ter-
12 ra? * Præcepit itaque Dauid pueris suis,
& interfecerunt eos: præcidentesq. ma-
nus & pedes eorum, suspenderunt eos
super piscinam in Hebron: caput au-
tem Isboseth tulerunt, & sepelierunt in
sepulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

1 ET venerunt vniuersæ tribus Israel
A ad Dauid in Hebron, dicentes: || Ec- || 1.Par.11.a.1
ce nos, os tuum, & caro tua sumus.
2 * Sed & heri & nudiustertius cum esset
Saul rex super nos, tu eras educens &
reducens Israel: dixit autem Dominus
ad te: Tu pasces populum meum Is-
3 rael, & tu eris dux super Israel. * Ve-
nerunt quoque & seniores Israel ad re-
gem in Hebron, & percussit cum eis
rex Dauid fœdus in Hebron coram Do-
mino: vnxeruntq. Dauid in regem su-
4 per Israel. * Filius triginta annorũ erat
Dauid, cum regnare cœpisset, * || & qua- || 3.Reg.2.b.11
5 draginta annis regnauit. * In Hebron
regnauit super Iudam septem annis &
sex mensibus: in Ierusalem autem regna-
uit triginta tribus annis super omnem
6 Israel & Iudam. * Et abijt rex, & om-
nes viri qui erant cum eo, in Ierusalem,
ad Iebusæum habitatorem terræ: dictũq.
est Dauid ab eis: Non ingredieris huc,
B nisi abstuleris cæcos & claudos dicen-
7 tes: Non ingredietur Dauid huc. * Ce-
pit autem Dauid arcem Sion, hæc est
8 ciuitas Dauid. * Proposuerat enim Dau-
id in die illa præmium, qui percussis-
set Iebusæum, & tetigisset domatum
fistulas, & abstulisset cæcos & claudos
odientes animam Dauid. idcirco dici-
tur in prouerbio: Cæcus & claudus non
9 intrabunt in templum. * Habitauit au-
tem Dauid in arce, & vocauit eam, Ci-
uitatem Dauid: & ædificauit per gyrum
10 a Mello & intrinsecus. * Et ingredie-
batur proficiens atque succrescens, &
Dominus Deus exercituum erat cum
11 eo. * || Misit quoque Hiram rex Tyri nun- || 1.Par.14.a.1
cios ad Dauid, & ligna cedrina, & arti-
fices lignorum, artificesq. lapidum ad pa-
rietes: & ædificauerunt domum Dauid.
12 * Et cognouit Dauid quoniam confir-
masset eum Dominus regem super Is-
C rael, & quoniam exaltasset regnum eius
13 super populum suum Israel. * || Accepit || 1.Par.3.a.1
ergo

ergo Dauid adhuc concubinas & vxo-
res de Ierusalem, postquam venerat de
Hebron: natiq. sunt Dauid & alij filij
& filiæ: * & hæc nomina eorum, qui 14
nati sunt ei in Ierusalem, Samua, & So-
bab, & Nathan, & Salomon, * & Ieba- 15
har, & Elisua, & Nepheg, * & Iaphia, 16
& Elisama, & Elioda, & Eliphaleth.
* Audierunt ergo Philisthijm quòd vn- 17
xissent Dauid in regem super Israel: &
ascenderunt vniuersi vt quærerent Da-
uid: quod cum audisset Dauid, descen-
‖ 1. Paral. 14. b. 10 dit in præsidium. * ‖ Philisthijm autem 18
venientes diffusi sunt in Valle Raphaim.
* & consuluit Dauid Dominum, dicens: 19
Si ascendam ad Philisthijm? & si dabis
eos in manu mea? Et dixit Dominus
ad Dauid: Ascende, quia tradens dabo
‖ Is. 28. b. 21 Philisthijm in manu tua. * ‖ Venit er- 20
go Dauid in Baal Pharasim. & percussit D
eos ibi, & dixit: Diuisit Dominus ini-
micos meos coram me, sicut diuiduntur
aquæ. Propterea vocatum est nomen
loci illius, Baal Pharasim. * Et reliquerunt 21
ibi sculptilia sua: quæ tulit Da-
uid, & viri eius. * Et addiderunt ad- 22
huc Philisthijm vt ascenderent, & dif-
fusi sunt in Valle Raphaim. * Consu- 23
luit autem Dauid Dominum: Si ascen-
dam contra Philisthæos, & tradas eos
in manus meas? Qui respondit: Non
ascendas contra eos, sed gyra post ter-
gum eorum, & venies ad eos ex aduerso
pyrorum. * Et cum audieris sonitum 24
gradientis in cacumine pyrorum, tunc
inibis prælium: quia tunc egredietur Do
minus ante faciem tuam, vt percutiat
castra Philisthijm. * Fecit itaque Dauid 25
sicut præceperat ei Dominus, & percus-
sit Philisthijm de Gabaa, vsque dum ve-
nias Gezer.

CAP. VI.

Congregauit autem rursum Dauid 1
omnes electos ex Israel triginta A
‖ 1. Par. 13. b. 5 millia. * ‖ Surrexitq. Dauid, & abijt, & 2
vniuersus populus, qui erat cum eo de
viris Iuda, vt adducerent arcam Dei,
super quam inuocatum est nomen Do-
mini exercituum, sedentis in cherubim
super eam. * Et imposuerunt arcam Dei 3
super plaustrum nouum: tuleruntq. eã
de domo Abinadab, qui erat in Gabaa:
Oza autem, & Ahio filij Abinadab, mi-
4 nabant plaustrum nouum. * ‖ Cumq. tu- ‖ 1. Reg. 7. a. 2
lissent eam de domo Abinadab, qui erat
in Gabaa, custodiens arcam Dei Ahio
5 præcedebat arcam. * Dauid autem, &
omnis Israel ludebant coram Domino
in omnibus lignis fabrefactis, & citharis
& lyris & tympanis & sistris & cymba-
6 lis. * Postquam autem venerunt ad Areã
Nachon, extendit Oza manum ad arcam
Dei, & tenuit eam: quoniam calcitra-
7 bant boues, & declinauerunt eam. * Ira-
B tusq. est indignatione Dominus contra
Ozam, & percussit eum super temerita-
te: qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei.
8 * ‖ Contristatus est autẽ Dauid, eo quòd ‖ 1. Par. 13. b. 11
percussisset Dominus Ozam, & vocatum
est nomen loci illius: Percussio Ozæ vs-
9 que in diem hanc. * Et extimuit Dauid
Dominum in die illa, dicens: Quo mo-
10 do ingredietur ad me arca Domini? * Et
noluit diuertere ad se arcam Domini in
ciuitatem Dauid: sed diuertit eam in
11 domum Obededom Gethæi. * Et habi-
tauit arca Domini in domo Obededom
Gethæi tribus mensibus: & benedixit
Dominus Obededom, & omnem do-
12 mum eius. * ‖ Nunciatumq. est regi ‖ 1. Par. 15. d. 25
Dauid quòd benedixisset Dominus Obe-
dedom, & omnia eius propter arcam
Dei. Abijt ergo Dauid, & adduxit ar-
cam Dei de domo Obededom in ciui-
tatem Dauid cum gaudio: & erant cum
Dauid septem chori, & victima vitu- ‖ 1. Par. 15. d. 26
13 li. * Cumq. transcendissent qui porta-
C bant arcam Domini sex passus, immo-
14 labat bouem & arietem, * & Dauid sal-
tabat totis viribus ante Dominum.
porro Dauid erat accinctus ephod lineo.
15 * Et Dauid, & omnis domus Israel du-
cebant arcam testamenti Domini, in iu-
16 bilo, & in clangore buccinæ. * Cumq.
intrasset arca Domini in ciuitatem Da-
uid, Michol filia Saul prospiciens per fe-
nestram, vidit regem Dauid subsilientẽ,
atque saltantem coram Domino: & de-
17 spexit eum in corde suo. * Et introdu-
xerunt arcam Domini, & imposuerunt
eam in loco suo in medio tabernaculi,
quod tetenderat ei Dauid: & obtulit
Dauid holocausta, & pacifica coram
18 Domino. * Cumq. complesset offe-
rens holocausta & pacifica, benedixit
populo in nomine Domini exercituum.

Et

Digitized by Google

Digitized by Google

Hoc vates habitu deducit regius arcam
Fœderis, exercetq; choros præsultor, et urbem
In patriam sacris venerat
Pompa fremit lituis, dangor

Digitized by Google

sedibus infert.
as aëra complet

Buccina, fatidicos vatum dant organa cantus,
Sacrificosq; triplex conspergit victima cultros. 2. Reg. cap. 6.

Digitized by Google

Digitized by Google

*Et partitus est vniuersæ multitudini Is- 19
rael tam viro quàm mulieri singulis col-
lyridam panis vnam,& assaturam bubu- D
læ carnis vnam,& similam frixam oleo:
& abijt omnis populus, vnusquisque in
domum suam. *Reuersusq; est Dauid vt 20
benediceret domui suæ: & egressa Mi-
chol filia Saul in occursum Dauid, ait:
Quàm gloriosus fuit hodie rex Israel
discooperiens se ante ancillas seruorum
suorum, & nudatus est, quasi si nudetur
vnus de scurris. *Dixitq. Dauid ad Mi- 21
chol: Ante Dominum, qui elegit me
potius quàm patrem tuum,& quàm om-
nem domum eius, & præcepit mihi vt
essem dux super populum Domini in
Israel,* & Iudã,& vilior fiam plus quàm 22
factus sum: & ero humilis in oculis
meis: & cum ancillis, de quibus locuta
es, gloriosior apparebo. * Igitur Mi- 23
chol filiæ Saul non est natus filius vsque
in diem mortis suæ.

CAP. VII.

FActum est autem cum sedisset rex in 1
domo sua,& Dominus dedisset ei re- A
8 :.Par.17.a.1 quiẽ vndique ab vniuersis inimicis suis,
*dixit ad Nathan prophetam: ‖Videsne 2
quòd ego habitem in domo cedrina, &
arca Dei posita sit in medio pellium?
*Dixitq. Nathan ad regẽ: Omne quod 3
est in corde tuo, vade fac: quia Domi-
nus tecum est. * Factum est autem in 4
illa nocte: & ecce sermo Domini ad Na-
than, dicens: *Vade, & loquere ad ser- 5
uum meũ Dauid: Hæc dicit Dominus:
Numquid tu ædificabis mihi domũ ad
habitandum? *Neque enim habitaui in 6
domo ex die illa, qua eduxi filios Israel
de Terra Ægypti, vsque in diem hanc:
sed ambulabam in tabernaculo,& in tẽ-
torio. * Per cuncta loca, quæ transiui 7
cum omnibus filijs Israel, numquid lo-
quens locutus sum ad vnam de tribubus
Israel,cui præcepi, vt pasceret populum
meũ Israel,dicens: Quare non ædificastis
mihi domum cedrinam? *Et nunc hæc 8
dices seruo meo Dauid: Hæc dicit Do-
Sup.1.Reg. minus exercituum: ‖Ego tuli te de pa- B
b.11 77-g.76 scuis sequentem greges, vt esses dux su-
per populum meum Israel: * & fui te- 9
cum in omnibus vbicumque ambulasti,
& interfeci vniuersos inimicos tuos a
facie tua: feciq. tibi nomen grande,
iuxta nomen magnorũ, qui sunt in ter-
10 ra. * Et ponam locum populo meo
Israel, & plantabo eum,& habitabit sub
eo, & non turbabitur amplius: nec ad-
dent filij iniquitatis vt affligant eum si-
11 cut prius,* ex die qua constitui iudices
super populum meum Israel: & requiẽ
dabo tibi ab omnibus inimicis tuis.
prædicitq. tibi Dominus, quòd domum
12 faciat tibi Dominus. *‖Cumq. completi ‖3.Reg.8.b.19
fuerint dies tui, & dormieris cum pa-
tribus tuis, suscitabo semen tuum post
te, quod egredietur de vtero tuo, & fir-
13 mabo regnũ eius. *‖ipse ædificabit do- ‖3.Reg.5.a.5
mum nomini meo, & stabiliam thronũ
14 regni eius vsque in sempiternũ. *‖Ego ‖1.Par.22.c.
ero ei in patrem,& ipse erit mihi in fi- 10
lium: qui si inique aliquid gesserit, ar-
guam eum in virga virorum, & in pla-
15 gis filiorum hominum. *‖Misericor- ‖Ps.88.a.3.33
diam autem meam non auferam ab eo,
sicut abstuli a Saul,quem amoui a facie
16 mea. *Et fidelis erit domus tua, & re-
C gnum tuum vsque in æternum ante fa-
ciem tuam, & ‖thronus tuus erit firmus ‖Heb.1.b.5
17 iugiter. *Secundum omnia verba hæc,
& iuxta vniuersam visionem istam, sic
18 locutus est Nathan ad Dauid. *Ingressus
est autem rex Dauid,& sedit coram Do-
mino, & dixit: Quis ego sum Domine
Deus,& quæ domus mea, quia adduxisti
19 me hucusque? * Sed & hoc parum vi-
sum est in conspectu tuo Domine Deus,
nisi loquereris etiam de domo serui tui
in longinquum: ista est enim lex Adam,
20 Domine Deus. *Quid ergo addere po-
terit adhuc Dauid,vt loquatur ad te? tu
enim scis seruum tuum Domine Deus.
21 *Propter verbum tuum, & secundũ cor
tuum fecisti omnia magnalia hæc,ita vt
22 notum faceres seruo tuo. *Idcirco ma-
gnificatus es Domine Deus,quia non est
similis tui, neque est Deus extra te, in
omnibus quæ audiuimus auribus nostris.
23 *Quæ est autem,vt populus tuus Israel,
gens in terra, propter quam iuit Deus,
vt redimeret eam sibi in populum, &
D poneret sibi nomen,faceretq. eis magna-
lia, & horribilia super terram, a facie
populi tui,quem redemisti tibi ex Ægy-
24 pto, gentem, & deum eius. *Firmasti
enim tibi populum tuum Israel in po-
pulum sempiternũ: & tu Domine Deus
factus

Digitized by Google

factus es eis in Deum. * Nunc ergo 25
Domine Deus verbum, quod locutus es
super seruum tuum, & super domum
eius, suscita in sempiternum: & fac sicut
locutus es, * vt magnificetur nomen tuũ 26
vsque in sempiternum, atque dicatur:
Dominus exercituum, Deus super Israel.
Et domus serui tui Dauid erit stabilita
coram Domino, * quia tu Domine exer- 27
cituum Deus Israel reuelasti aurem ser-
ui tui, dicens: Domum ædificabo tibi:
propterea inuenit seruus tuus cor suum
vt oraret te oratione hac. * Nunc ergo 28
Domine Deus, tu es Deus, & verba tua
erunt vera: locutus es enim ad seruum
tuum bona hæc. * Incipe ergo, & be- 29
nedic domui serui tui, vt sit in sempi-
ternum corã te: quia tu Domine Deus
locutus es, & benedictione tua benedi-
cetur domus serui tui in sempiternum.

CAP. VIII.

FActum est autem post hæc percussit 1
Dauid Philisthijm, & humiliauit eos, A
|| 1.Par.18.a,1 || & tulit Dauid Frenum tributi de manu
Philisthijm. * Et percussit Moab, & mẽ- 2
sus est eos funiculo, coæquans terræ: mẽ-
sus est autem duos funiculos, vnum ad
occidendum, & vnum ad viuificandum:
factusq. est Moab Dauid seruiẽs sub tri-
buto. * Et percussit Dauid Adarezer fi- 3
lium Rohob regem Soba, quando pro-
fectus est vt dominaretur super flumen
Euphraten. * Et captis Dauid ex parte 4
eius mille septingentis equitibus, & vi-
ginti millibus peditũ, subneruauit om-
nes iugales curruum: dereliquit autem B
ex eis centum currus. * Venit quoque 5
Syria Damasci, vt præsidium ferret Ada-
rezer regi Soba: & percussit Dauid de
Syria viginti duo millia virorum. * Et 6
posuit Dauid præsidium in Syria Dama-
sci: factaq. est Syria Dauid seruiens sub
tributo: seruauitq. Dominus Dauid in
omnibus ad quæcumque profectus est.
* Et tulit Dauid arma aurea, quæ habe- 7
bant serui Adarezer, & detulit ea in Ie-
rusalem. * Et de Bete, & de Beroth ciui- 8
tatibus Adarezer tulit rex Dauid æs mul-
tum nimis. * Audiuit autem Thou rex 9
Emath, quòd percussisset Dauid omne
robur Adarezer, * & misit Thou Ioram 10
filium suum ad regem Dauid, vt saluta-
ret eum congratulans, & gratias ageret:
C eo quòd expugnasset Adarezer, & per-
cussisset eum. Hostis quippe erat Thou
Adarezer, & in manu eius erant vasa au-
11 rea, & vasa argentea, & vasa ærea: * quæ
& ipsa sanctificauit rex Dauid Domino
cum argento & auro, quæ sanctificaue-
rat de vniuersis gentibus, quas subegerat
12 * de Syria, & Moab, & filijs Ammon, &
Philisthijm, & Amalec, & de manubijs
13 Adarezer filij Rohob regis Soba. * Fe-
cit quoque sibi Dauid nomen cũ reuer-
D teretur capta Syria in Valle Salinarum,
14 cæsis decẽ & octo millibus: * & posuit
in Idumæa custodes, statuitq. præsidium:
& facta est vniuersa Idumæa seruiẽs Da-
uid. & seruauit Dominus Dauid in om-
15 nibus ad quæcumque profectus est. * Et
regnauit Dauid super omnem Israel: fa-
ciebat quoque Dauid iudicium & iusti-
16 tiam omni populo suo. * Ioab autem
filius Saruiæ erat super exercitum: por-
ro Iosaphat filius Ahilud erat a cõmen-
17 tarijs: * & Sadoc filius Achitob, & Achi-
melech filius Abiathar, erant sacerdotes:
18 & Saraias, scriba: * Banaias autem filius
Ioiadæ super cerethi & pheleti: filij au-
tem Dauid sacerdotes erant.

CAP. IX.

1 ET dixit Dauid: Putasne est aliquis qui
A remanserit de domo Saul, vt faciam
cum eo misericordiã propter Ionathan?
2 * Erat autem de domo Saul, seruus no-
mine Siba: quem cum vocasset rex ad
se, dixit ei: Tune es Siba? Et ille respõ-
3 dit: Ego sum seruus tuus. * Et ait rex:
Nũquid superest aliquis de domo Saul,
vt faciam cum eo misericordiam Dei?
Dixitq. Siba regi: Superest filius Iona-
4 thæ, debilis pedibus. * Vbi, inquit, est?
B Et Siba ad regem, Ecce, ait, in domo
est Machir filij Ammiel in Lodabar.
5 * Misit ergo rex Dauid, & tulit eum de
domo Machir filij Ammiel de Lodabar.
6 * Cum autem venisset Miphibosetb filius
Ionathæ filij Saul ad Dauid, corruit in
faciem suam, & adorauit. Dixitq. Da-
uid: Miphibosetb? Qui respondit: Ad-
7 sum seruus tuus. * Et ait ei Dauid: Ne
timeas, quia faciens faciam in te misere-
cordiam propter Ionathan patrem tuũ,
& restituã tibi omnes agros Saul patris
tui,

Digitized by Google

tui, & tu comedes panem in mensa mea C
semper. * Qui adorans eum, dixit: 8
Quis ego sum seruus tuus, quoniam re-
spexisti super carnem mortuum similem
mei? * Vocauit itaque rex Sibam pue- 9
rum Saul, & dixit ei: Omnia quæcum-
que fuerunt Saul, & vniuersam domum
eius, dedi filio domini tui. * Operare 10
igitur ei terram tu, & filij tui, & serui D
tui: & inferes filio domini tui cibos vt
alatur: Miphiboseth autem filius domi-
ni tui comedet semper panẽ super men-
sam meam. Erant autem Sibæ quinde-
cim filij, & viginti serui. * Dixitq. Si- 11
ba ad regem: Sicut iussisti domine mi
rex seruo tuo, sic faciet seruus tuus: &
Miphiboseth comedet super mensam
meam, quasi vnus de filijs regis. * Ha- 12
bebat autem Miphiboseth filium paruu-
lum nomine Micha: omnis vero co-
gnatio domus Sibæ seruiebat Miphibo-
seth. * Porro Miphiboseth habitabat in 13
Ierusalem: quia de mensa regis iugiter
vescebatur: & erat claudus vtroque
pede.

CAP. X.

FActum est autem post hæc, vt mo- 1
reretur rex filiorum Ammon, & re- A
gnauit Hanon filius eius pro eo. * Di- 2
1.Par.19.a.2 xitq. Dauid: ‖ Faciam misericordiam
cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater
eius mecum misericordiam. Misit er-
go Dauid, consolans eum per seruos suos
super patris interitu. Cum autem ve-
nissent serui Dauid in terram filiorum
Ammon, * dixerunt principes filiorum 3
Ammon ad Hanon dominum suum:
Putas quòd propter honorem patris tui
miserit Dauid ad te consolatores, &
non ideo vt inuestigaret, & exploraret
ciuitatem, & euerteret eam, misit Da-
uid seruos suos ad te? * Tulit itaque 4
Hanon seruos Dauid, rasitq. dimidiam
partem barbæ eorum, & præscidit ve-
stes eorum medias vsque ad nates, & B
dimisit eos. * Quod cum nunciatum 5
esset Dauid, misit in occursum eorum:
erant enim viri confusi turpiter valde,
& mandauit eis Dauid: Manete in Ie-
richo, donec crescat barba vestra, &
tunc reuertimini. * Videntes autem fi- 6
lij Ammon quòd iniuriam fecissent Da-
uid, miserunt, & conduxerunt merce-
de Syrum Rohob, & Syrum Soba, vi-
ginti millia peditum, & a rege Maacha
mille viros, & ab Istob duodecim mil-
7 lia virorum. * Quod cum audisset Da-
uid, misit Ioab & omnem exercitum
8 bellatorum. * Egressi sunt ergo filij Am-
mon, & direxerunt aciem ante ipsum
introitum portæ: Syrus autem Soba, &
Rohob, & Istob, & Maacha seorsum
9 erant in campo. * Videns igitur Ioab
quòd præparatũ esset aduersum se præ-
lium, & ex aduerso & post tergum, ele-
C git ex omnibus electis Israel, & instru-
10 xit aciem contra Syrum: * reliquam au-
tem partem populi tradidit Abisai fra-
tri suo, qui direxit aciem aduersus filios
11 Ammon. * Et ait Ioab: Si præualuerint
aduersum me Syri, eris mihi in adiu-
torium: si autem filij Ammon præua-
luerint aduersum te, auxiliabor tibi.
12 * Esto vir fortis, & pugnemus pro po-
pulo nostro, & ciuitate Dei nostri: Do-
minus autem faciet quod bonum est in
13 conspectu suo. * Inijt itaque Ioab &
populus qui erat cũ eo, certamen con-
tra Syros: qui statim fugerunt a facie
14 eius. * Filij autem Ammon videntes quia
fugissent Syri, fugerunt & ipsi a facie
Abisai, & ingressi sunt ciuitatem: reuer-
susq. est Ioab a filijs Ammon, & venit
15 Ierusalem. * Videntes igitur Syri quo-
D niam corruissent coram Israel, congre-
16 gati sunt pariter. * Misitq. Adarezer, &
eduxit Syros, qui erant trans fluuium,
& adduxit eorum exercitum: Sobach
autem, magister militiæ Adarezer, erat
17 princeps eorum. * Quod cum nuncia-
tum esset Dauid, contraxit omnem Is-
raelem, & transiuit Iordanem, venitq.
in Helam: & direxerunt aciem Syri ex
aduerso Dauid, & pugnauerunt contra
18 eum. * Fugeruntq. Syri a facie Israel, &
occidit Dauid de Syris septingẽtos cur-
rus, & quadraginta millia equitum: &
Sobach principem militiæ percussit: qui
19 statim mortuus est. * Videntes autem
vniuersi reges, qui erant in præsidio A-
darezer, se victos esse ab Israel, expaue-
runt & fugerunt quinquaginta & octo
millia coram Israel. Et fecerunt pacem
cum Israel: & seruierunt eis, timue-
runtq. Syri auxilium præbere vltra filijs
Ammon.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XI.

[h] 1.Par.20.a.1 FActum est autem, [h] vertente anno, eo 1
tempore quo solent reges ad bella A
procedere, misit Dauid Ioab, & seruos
suos cum eo, & vniuersum Israel, & va-
stauerunt filios Ammon, & obsederunt
Rabba: Dauid autem remansit in Ieru-
salem. * Dum hæc agerentur, accidit vt 2
surgeret Dauid de strato suo post meri-
diem, & deambularet in solario domus
regiæ: viditq. mulierem se lauantem, ex
aduerso super solariuum suum: erat au-
tem mulier pulchra valde. * Misit ergo 3
rex, & requisiuit quæ esset mulier. Nun-
ciatumq. est ei quòd ipsa esset Bethsa-
bee filia Eliam, vxor Vriæ Hethæi. * Mis- 4
sis itaque Dauid nuncijs, tuiit eam. quæ
cũ ingressa esset ad illum, dormiuit, cum
[i] Leu.15.d.18 ea: [i] statimq. sanctificata est ab immun-
ditia sua: * & reuersa est in domũ suam 5
concepto fœtũ. Mittensq. nunciauit Dau-
id, & ait: Concepi. * Misit autem 6
Dauid ad Ioab, dicens: Mitte ad me
Vriam Hethæum. Misitq. Ioab Vriam
ad Dauid. * Et venit Vrias ad Dauid. 7
Quæsiuitq. Dauid quàm recte ageret
Ioab, & populus, & quomodo admi- B
nistraretur bellum. * & dixit Dauid ad 8
Vriam: Vade in domum tuam, & laua
pedes tuos. Et egressus est Vrias de do-
mo regis, secutusq. est eum cibus regius.
* Dormiuit autem Vrias ante portã do- 9
mus regiæ cum alijs seruis domini sui,
& non descendit ad domum suam.
* Nunciatumq. est Dauid a dicentibus: 10
Non iuit Vrias in domum suam. Et ait
Dauid ad Vriam: Numquid non de via
venisti? quare non descendisti in domũ
tuam? * Et ait Vrias ad Dauid: Arca 11
Dei & Israel & Iuda habitant in papi-
lionibus, & dominus meus Ioab, & ser-
ui domini mei super faciem terræ ma-
nent: & ego ingrediar domum meam,
vt comedam & bibam, & dormiam cum
vxore mea? per salutem tuam, & per sa-
lutem animæ tuæ non faciam rem hanc.
* Ait ergo Dauid ad Vriam: Mane hic 12
etiam hodie, & cras dimittam te. Man-
sit Vrias in Ierusalem in die illa & alte-
ra: * & vocauit eum Dauid vt comede- 13
ret coram se & biberet, & inebriauit
eum: qui egressus vespere, dormiuit in
C strato suo cum seruis domini sui, & in
14 domum suam non descendit. * Factum
est ergo mane, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab: misitq. per manum Vriæ,
15 * scribens in epistola: Ponite Vriam ex aduerso belli, vbi fortissimum est prælium: & derelinquite eum, vt percussus
16 intereat. * Igitur cum Ioab obsideret vrbem, posuit Vriam in loco vbi sciebat
17 viros esse fortissimos. * Egressiq. viri de ciuitate, bellabant aduersum Ioab, & ceciderunt de populo seruorum Dauid, & mortuus est etiam Vrias Hethæus.
18 * Misit itaque Ioab, & nunciauit Dauid
19 omnia verba prælij: * præcepitq. nuncio, dicens: Cum compleueris vniuersos ser-
20 mones belli ad regem, * si eum videris indignari, & dixerit: Quare accessistis ad murum, vt prælaremini? an ignorabatis quòd multa desuper ex muro tela
21 mittantur? * Quis percussit Abimelech filium Ierobaal? [i] nonne mulier misit su- [i] Iud.9 g.11
per eum fragmen molæ de muro, & interfecit eum in Thebes? quare iuxta mu
D rum accessistis? dices: Etiam seruus tuus
22 Vrias Hethæus occubuit. * Abijt ergo nuncius, & venit, & narrauit Dauid om-
23 nia quæ ei præceperat Ioab. * Et dixit nuncius ad Dauid: Prævaluerunt aduersum nos viri, & egressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu persecuti eos sumus vsque ad portam ciuita-
24 tis. * Et direxerunt iacula sagittarij ad seruos tuos ex muro desuper: mortuiq. sunt de seruis regis, quinetiã seruus tuus
25 Vrias Hethæus mortuus est. * Et dixit Dauid ad nunciũ: Hæc dices Ioab: Non te frangat ista res: varius enim euentus est belli, nunc hunc, & nunc illum consumit gladius: conforta bellatores tuos aduersus vrbem, vt destruas eam, & ex-
26 hortare eos. * Audiuit autẽ vxor Vriæ, quòd mortuus esset Vrias vir suus, &
27 planxit eum. * Transacto autem luctu misit Dauid, & introduxit eam in domũ suam, & facta est ei vxor, peperitq. ei filium: & displicuit verbum hoc, quod fecerat Dauid, coram Domino.

CAP. XII.

1 MIsit ergo Dominus Nathan ad Da-
A uid: qui cum venisset ad eum, dixit
ei: Duo viri erant in ciuitate vna, vnus
diues,

Digitized by Google

Digitized by Google

IX. Missis itaq; David nuntijs tulit eam: quę cum ingressa esset ad illum, dormivit cum eo. Itaq; hęc dicit Dns. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores

Digitized by Google

·n ea: statimq; sanctificata est ab immunditia sua, et reversa est in domum suam concepto
·is in oculis tuis, et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. II. Reg. 11. et 12. cap.

Digitized by Google

Digitized by Google

diues, & alter pauper. * Diues habebat 2
oues, & boues plurimos valde. * Pau- 3
per autem nihil habebat omnino, præter
ouem vnam parvulam, quam emerat &
nutrierat, & quæ creuerat apud eũ cum
filijs eius simul, de pane illius comedẽs,
& de calice eius bibens, & in sinu illius
dormiens: eratq. illi sicut filia. * Cum 4
autem peregrinus quidam venisset ad
diuitem, parcens ille sumere de ouibus
& de bobus suis, vt exhiberet conuiuiũ
peregrino illi, qui venerat ad se, tulit
ouem viri pauperis, & præparauit cibos
homini qui venerat ad se. * Iratus autem 5
indignatione Dauid aduersus hominem B
illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Do-
minus, quoniam filius mortis est vir qui
[l] Exod.22.a.2 fecit hoc. * [l] Ouem reddet in quadru- 6
plum, eo quòd fecerit verbum istud, &
non pepercerit. * Dixit autem Nathan 7
ad Dauid: Tu es ille vir. Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Ego vnxi te in regem
super Israel, & ego erui te de manu
Saul, * & dedi tibi domum domini tui, 8
& vxores domini tui in sinu tuo, dediq.
tibi domum Israel & Iuda: & si parua
sunt ista, adijciam tibi multo maiora.
* Quare ergo contempsisti verbum Do- 9
mini vt faceres malũ in conspectu meo? C
Vriam Hethæum percussisti gladio, &
vxorem illius accepisti in vxorem tibi,
& interfecisti eum gladio filiorum Am-
mon. * Quam ob rem non recedet gla- 10
dius de domo tua vsque in sempiternũ,
eo quòd despexeris me, & tuleris vxo-
rem Vriæ Hethæi, vt esset vxor tua.
* Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego 11
suscitabo super te malum de domo tua,
& tollam vxores tuas in oculis tuis, &
[m] Infr.16.d.21 [m] dabo proximo tuo, & dormiet cum
vxoribus tuis in oculis Solis huius. * Tu 12
enim fecisti absconditè: ego autem fa-
ciam verbum istud in conspectu omnis
Israel, & in conspectu Solis. * Et dixit 13
Dauid ad Nathan: Peccaui Domino. Di-
[n] Eccl.47.b.13 xitq. Nathan ad Dauid: [n] Dominus quo-
que transtulit peccatum tuum: non mo-
rieris. * Verumtamen, quoniam blasphe- 14
mare fecisti inimicos Domini, propter
verbũ hoc, filius, qui natus est tibi, mor- D
te morietur. * Et reuersus est Nathan 15
in domum suam. Percussit quoque Do-
minus paruulum, quem pepererat vxor
Vriæ Dauid, & desperatus est. * Depre- 16
catusq. est Dauid Dominum pro paruu-
lo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & in-
gressus seorsum, iacuit super terram.
17 * Venerunt autem seniores domus eius,
cogentes eum vt surgeret de terra: qui
noluit, nec comedit cum eis cibum.
18 * Accidit autem die septima vt morere-
tur infans: timueruntq. serui Dauid nun-
ciare ei quòd mortuus esset paruulus.
dixerunt enim: Ecce cum paruulus ad-
huc viueret, loquebamur ad eum, &
non audiebat vocem nostram: quan-
to magis si dixerimus, Mortuus est
19 puer, se affliget? * Cum ergo Dauid
E vidisset seruos suos mussitantes, intelle-
xit quòd mortuus esset infantulus: di-
xitq. ad seruos suos: Num mortuus est
puer? Qui responderunt ei: Mortuus
20 est. * Surrexit ergo Dauid de terra: &
lotus vnctusq. est: cumq. mutasset ve-
stem, ingressus est domum Domini: &
adorauit, & venit in domum suam, pe-
tiuitq. vt ponerent ei panẽ, & comedit.
21 * Dixerunt autem ei serui sui: Quis est
sermo, quem fecisti? propter infantem,
cum adhuc viueret, ieiunasti & flebas:
mortuo autem puero, surrexisti, & co-
22 medisti panem. * Qui ait: Propter in-
F fantem, dum adhuc viueret, ieiunaui &
fleui: dicebam enim: Quis scit si forte
donet eum mihi Dominus, & viuat in-
23 fans? * Nunc autem quia mortuus est,
quare ieiunem? Numquid potero reuo-
care eum amplius? ego vadam magis ad
eum: ille vero non reuertetur ad me.
24 * Et cõsolatus est Dauid Bethsabee vxo-
rem suam, ingressusq. ad eam, dormiuit
cum ea: quæ genuit filium, & vocauit
nomen eius Salomon, & Dominus di-
25 lexit eum. * Misitq. in manu Nathan
prophetæ, & vocauit nomen eius, Ama-
bilis Domino, eo quòd diligeret eum
26 Dominus. * [l] Igitur pugnabat Ioab con- [l] 1.par.20.a.1
tra Rabbath filiorum Ammon, & expu-
27 gnabat vrbem regiam. * Misitq. Ioab
nuncios ad Dauid, dicens: Dimicaui ad-
G uersum Rabbath, & capienda est Vrbs
28 aquarum. * Nunc igitur congrega reli-
quam partem populi, & obside ciuita-
tem, & cape eam: ne, cum a me vastata
fuerit vrbs, nomini meo ascribatur vi-
29 ctoria. * Congregauit itaque Dauid
omnem populum, & profectus est ad-
uersum Rabbath: cumq. dimicasset, ce-
pit

Digitized by Google

pit eam. * Et tulit diadema regis eorum 30
de capite eius, pondo auri talentum,
habens gemmas pretiosissimas, & impo-
situm est super caput Dauid. Sed & præ-
dam ciuitatis asportauit multam valde:
* populum quoque eius adducens serra- 31
uit, & circumegit super eos ferrata car-
penta: diuisitq. cultris, & traduxit in
typo laterum: sic fecit vniuersis ciuita-
tibus filiorum Ammon: & reuersus est
Dauid, & omnis exercitus in Ierusalem.

CAP. XIII.

FActum est autem post hæc, vt Absa- 1
lom filij Dauid sororem speciosissi- A
mam, vocabulo Thamar, adamaret Am-
non filius Dauid, * & deperiret eam val- 2
de, ita vt propter amorem eius ægrota-
ret: quia cum esset virgo, difficile ei vi-
debatur vt quippiam inhoneste ageret
cum ea. * Erat autem Amnon amicus, 3
nomine Ionadab filius Semmaa fratris
Dauid, vir prudens valde. * Qui dixit 4
ad eum: Quare sic attenuaris macie
fili regis per singulos dies? cur non in-
dicas mihi? Dixitq. ei Amnon: Tha-
mar sororem fratris mei Absalon amo.
* Cui respondit Ionadab: Cuba super 5
lectum tuum, & languorem simula:
cumq. venerit pater tuus vt visitet te,
dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea,
vt det mihi cibum, & faciat pulmen-
tum, vt comedam de manu eius. * Ac- 6
cubuit itaque Amnon, & quasi ægrota- B
re cœpit: cumq. venisset rex ad visitan-
dum eum, ait Amnon ad regem: Ve-
niat, obsecro, Thamar soror mea, vt fa-
ciat in oculis meis duas sorbitiunculas,
& cibum capiam de manu eius. * Misit 7
ergo Dauid ad Thamar domum, dicens:
Veni in domum Amnon fratris tui, &
fac ei pulmentum. * Venitq. Thamar in 8
domum Amnon fratris sui: ille autem
iacebat: quæ tollens farinā commiscuit:
& liquefaciens, in oculis eius coxit sor-
bitiunculas. * Tollensq. quod coxerat, 9
effudit, & posuit coram eo, & noluit
comedere: dixitq. Amnon: Eijcite vni-
uersos a me. Cumq. eiecissent om-
nes, * dixit Amnon ad Thamar: Infer 10
cibum in conclaue, vt vescar de ma-
nu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiun-
culas, quas fecerat, & intulit ad Am- C
non fratrem suum in conclaue. * Cumq. 11
obtulisset ei cibum, apprehendit eam,
& ait: Veni, cuba mecum soror mea.
* Quæ respondit ei: Noli frater mi, 12
noli opprimere me, neque enim hoc
fas est in Israel: noli facere stultitiam
hanc. * Ego enim ferre non potero op- 13
probrium meum, & tu eris quasi vnus
de insipientibus in Israel: quin potius
loquere ad regem, & non negabit me
tibi. * Noluit autem acquiescere pre- 14
cibus eius, sed prævalens viribus ob-
pressit eam, & cubauit cum ea. * Et 15
exosam eam habuit Amnon odio ma-
gno nimis: ita vt maius esset odium,
quo oderat eam, amore quo ante dile-
xerat. Dixitq. ei Amnon: Surge, &
vade. * Quæ respondit ei: Maius est 16
hoc malum, quod nunc agis aduersum
me, quàm quod ante fecisti, expellens
me. Et noluit audire eam: * sed vo- 17
cato puero, qui ministrabat ei, dixit:
D Eijce hanc a me foras, & claude ostium
post eam. * Quæ induta erat talari tu- 18
nica: huiuscemodi enim filiæ regis vir-
gines vestibus vtebantur. Eiecit itaque
eam minister illius foras: clausitq. fores
post eam. * Quæ aspergens cinerem 19
capiti suo, scissa talari tunica, impo-
sitisq. manibus super caput suum, ibat in-
grediens, & clamans. * Dixit autem ei 20
Absalom frater suus: Numquid Amnon
frater tuus concubuit tecum? sed nunc
soror tace, frater tuus est: neque affli-
gas cor tuum pro hac re. Mansit ita-
que Thamar contabescens in domo Ab-
salom fratris sui. * Cum autem audis- 21
set rex Dauid verba hæc, contristatus
est valde, & noluit contristare spiritum
Amnon filij sui, quoniam diligebat eum,
quia primogenitus erat ei. * Porro non 22
E est locutus Absalom ad Amnon nec ma-
lum, nec bonum: oderat enim Absa-
lom Amnon, eo quòd violasset Tha-
mar sororem suam. * Factum est autem 23
post tempus biennij, vt tonderentur
oues Absalom in Baalhasor, quæ est
iuxta Ephraim: & vocauit Absalom om-
nes filios regis, * venitq. ad regem, & 24
ait ad eum: Ecce tondentur oues serui
tui: veniat, oro, rex cum seruis suis ad
seruum suum. * Dixitq. rex ad Absalom: 25
Noli fili mi, noli rogare vt veniamus
omnes, & grauemus te. Cum autem co-

geret

Digitized by Google

geret eum, & noluisset ire, benedixit ei.
* Et ait Absalom: Si non vis venire, ve- 26
niat, obsecro, nobiscum saltem Amnon
frater meus. Dixitq. ad eum rex: Non
est necesse vt vadat tecum. * Coegit ita- 27
que Absalom eum, & dimisit cum eo
Amnon & vniuersos filios regis. Fecerat-
q. Absalom conuiuium quasi conui-
uium regis. * Præceperat autem Absalom 28
pueris suis, dicens: Obseruate cum te- F
mulentus fuerit Amnon, & dixero vo-
bis: Percutite eum, & interficite, nolite
timere: ego enim sum qui præcipio vo-
bis: roboramini, & estote viri fortes.
* Fecerunt ergo pueri Absalom aduer- 29
sum Amnon, sicut præceperat eis Absa-
lom. Surgentesq. omnes filij regis ascen
derunt singuli mulas suas, & fugerunt.
* Cumq. adhuc pergerent in itinere, fa- 30
ma peruenit ad Dauid, dicens: Percus-
sit Absalom omnes filios regis, & non
remansit ex eis saltem vnus. * Surrexit 31
itaque rex, & scidit vestimenta sua: &
cecidit super terram, & omnes serui il-
lius, qui assistebant ei, sciderunt vestimē-
ta sua. * Respondens autem Ionadab fi- 32
lius Semmaa fratris Dauid, dixit: Ne æsti
met dominus meus rex, quòd omnes
pueri filij regis occisi sint: Amnon solus
mortuus est, quoniā in ore Absalom erat
positus ex die qua oppressit Thamar so-
rorem eius. * Nunc ergo ne ponat do- 33
minus meus rex super cor suum verbum
istud, dicens: Omnes filij regis occisi
sunt: quoniā Amnon solus mortuus est. G
* Fugit autē Absalom: & eleuauit puer 34
speculator oculos suos, & aspexit: & ec-
ce populus multus veniebat per iter de-
uium ex latere mōtis. * Dixit autem Io- 35
nadab ad regem: Ecce filij regis adsunt:
iuxta verbum serui tui sic factum est.
* Cumq. cessasset loqui, apparuerunt & 36
filij regis: & intrantes leuauerunt vocem
suam, & fleuerunt: sed & rex & omnes
serui eius fleuerunt ploratu magno ni-
mis. * Porro Absalom fugiens, abijt ad 37
Tholomai filium Ammiud regem Ges-
sur. Luxit ergo Dauid filium suum cū-
ctis diebus. * Absalom autem cum fugis- 38
set, & venisset in Gessur, fuit ibi tribus
annis. * Cessauitq. rex Dauid persequi 39
Absalom, eo quòd consolatus esset super
Amnon interitu.

CAP. XIIII.

1 INtelligens autem Ioab filius Saruiæ,
A quòd cor regis versum esset ad Ab-
2 salom, * misit Thecuam, & tulit inde
mulierem sapientem: dixitq. ad eam:
Lugere te simula, & induere veste lugu-
bri, & ne vngaris oleo, vt sis quasi mu-
lier iam plurimo tempore lugens mor-
3 tuum: * & ingredieris ad regem, & lo-
quéris ad eum sermones huiuscemodi.
Posuit autem Ioab verba in ore eius.
4 * Itaque cū ingressa fuisset mulier The-
cuitis ad regem, cecidit coram eo su-
per terram, & adorauit, & dixit: Ser-
5 ua me rex. * Et ait ad eam rex: Quid
causæ habes? Quæ respondit: Heu, mu-
lier vidua ego sum: mortuus est enim
6 vir meus. * Et ancillæ tuæ erant duo fi-
B lij: qui rixati sunt aduersum se in agro,
nullusq. erat, qui eos prohibere posset:
& percussit alter alterum, & interfecit
7 eum. * Et ecce consurgens vniuersa co-
gnatio aduersum ancillam tuam, dicit:
Trade eum, qui percussit fratrem suū,
vt occidamus eum pro anima fratris sui,
quem interfecit, & deleamus heredem:
& quærunt extinguere scintillam meam,
quæ relicta est, vt non supersit viro
meo nomen, & reliquiæ super terram.
8 * Et ait rex ad mulierem: Vade in do-
9 mum tuam, & ego iubebo pro te. * Di-
xitq. mulier Thecuitis ad regem: In me,
domine mi rex, sit iniquitas, & in do-
mum patris mei: rex autem & thronus
10 eius sit innocens. * Et ait rex: Qui con-
tradixerit tibi, adduc eum ad me, & vl-
11 tra non addet vt tangat te. * Quæ ait:
C Recordetur rex Domini Dei sui, vt non
multiplicentur proximi sanguinis ad vl-
ciscendum, & nequaquam interficiant fi-
lium meum. Qui ait: Viuit Dominus,
quia non cadet de capillis filij tui super
12 terram. * Dixit ergo mulier: Loquatur
ancilla tua ad dominum meum regem
13 verbum. Et ait: Loquere. * Dixitq.
mulier: Quare cogitasti huiuscemodi
rem contra populum Dei, & locutus
est rex verbum istud, vt peccet, & non
14 reducat eiectum suum? * Omnes mo-
rimur, & quasi aquæ dilabimur in ter-
ram, quæ non reuertuntur: ‖ nec vult ‖ Ezech. 18. g. 32. & 33. c. 11
Deus perire animā, sed retractat cogitās

ne penitus pereat qui abiectus est. * Nunc 15
igitur veni, vt loquar ad dominũ meum
regem verbum hoc, præsente populo.
Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, D
si quo modo faciat rex verbum ancillæ
suæ. * Et audiuit rex, vt liberaret an- 16
cillam suam de manu omnium, qui vo-
lebant de hereditate Dei delere me, &
filium meum simul. * Dicat ergo ancil- 17
la tua, vt fiat verbum domini mei regis
sicut sacrificium. Sicut enim Angelus
Dei, sic est Dominus meus rex, vt nec
benedictione, nec maledictione moueatur:
vnde & Dominus Deus tuus est te-
cum. * Et respondens rex, dixit ad mu- 18
lierem: Ne abscondas a me verbum,
quod te interrogo. Dixitq. ei mulier:
Loquere Domine mi rex. * Et ait rex: 19
Numquid manus Ioab tecum est in om-
nibus istis? Respondit mulier, & ait:
Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, E
nec ad sinistram, nec ad dexteram est ex
omnibus his, quæ locutus est dominus
meus rex: seruus enim tuus Ioab, ipse
præcepit mihi, & ipse posuit in os an-
cillæ tuæ omnia verba hæc. * Vt verte- 20
rem figuram sermonis huius, seruus tuus
Ioab præcepit istud: tu autem domine
mi rex, sapiens es, sicut habet sapien-
tiam Angelus Dei, vt intelligas omnia
super terram. * Et ait rex ad Ioab: Ec- 21
ce placatus feci verbum tuum: vade
ergo, & reuoca puerum Absalom. * Ca- 22
densq. Ioab super faciem suam in ter-
ram, adorauit, & benedixit regi: & di-
xit Ioab: Hodie intellexit seruus tuus,
quia inueni gratiam in oculis tuis, do-
mine mi rex: fecisti enim sermonem
serui tui. * Surrexit ergo Ioab & abijt 23
in Gessur, & adduxit Absalom in Ierusa- F
lem. * Dixit autem rex: Reuertatur in 24
domum suam, & faciem meam non vi-
deat. Reuersus est itaque Absalom in do-
mum suam, & faciem regis non vidit.
* Porro sicut Absalom, vir non erat pul- 25
cher in omni Israel, & decorus nimis: a
vestigio pedis vsque ad verticem non
erat in eo vlla macula. * Et quando ton- 26
debat capillum (semel autem in anno
tondebatur, quia grauabat eum cæsaries)
ponderabat capillos capitis sui ducentis
siclis, pondere publico. * Nati sunt autem 27
Absalom filij tres: & filia vna nomine
Thamar, elegantis formæ. * Mansitq. Ab- 28
salom in Ierusalem duobus annis, & fa-
ciem regis non vidit. * Misit itaque ad 29
Ioab, vt mitteret eum ad regem: qui no-
luit venire ad eum. Cumq. secundo mi-
sisset, & ille noluisset venire ad eum, * di- 30
G xit seruis suis: Scitis agrum Ioab iuxta
agrum meum, habẽtem messem hordei:
ite igitur, & succendite eum igni. Suc-
cenderunt ergo serui Absalom segetem
igni. Et venientes serui Ioab, scissis ves-
tibus suis, dixerunt: Succenderunt serui
Absalom partem agri igni. * Surrexitq. 31
Ioab, & venit ad Absalom in domũ eius,
& dixit: Quare succenderunt serui tui
segetem meam igni? * Et respondit Ab- 32
salom ad Ioab: Misi ad te obsecrans vt
venires ad me, & mitterem te ad regem,
& diceres ei: Quare veni de Gessur?
melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo
vt videam faciem regis: quòd si memor
est iniquitatis meæ, interficiat me. * In- 33
gressus itaque Ioab ad regem, nunciauit
ei omnia: vocatusq. est Absalom, & in-
trauit ad regem, & adorauit super fa-
ciem terræ coram eo: osculatusq. est rex
Absalom.

CAP. XV.

1 IGitur post hæc fecit sibi Absalom cur-
A rus, & equites, & quinquaginta viros,
2 qui præcederent eum. * Et mane con-
surgens Absalom, stabat iuxta introitum
portæ, & omnem virum, qui habebat ne-
gotium vt veniret ad regis iudicium,
vocabat Absalom ad se, & dicebat: De
qua ciuitate es tu? Qui respondens aie-
3 bat: Ex vna tribu Israel ego sum seruus
tuus. * Respondebatq. ei Absalom: Vidẽ-
tur mihi sermones tui boni & iusti. Sed
non est qui te audiat constitutus a rege.
4 dicebatq. Absalom: * Quis me consti-
tuat iudicem super terram, vt ad me ve-
niant omnes, qui habent negotium, &
5 iuste iudicem? * Sed & cum accederet
B ad eum homo vt salutaret illum, exten-
debat manum suam, & apprehendens,
6 osculabatur eum. * Faciebatq. hoc omni
Israel venienti ad iudicium, vt audiretur
a rege, & solicitabat corda virorum Is-
7 rael. * Post quadraginta autem annos,
dixit Absalom ad regem Dauid: Vadam,
& reddam vota mea quæ voui Domino
8 in Hebron. * Vouens enim vouit seruus
tuus,

Digitized by Google

tuus, cum esset in Gessur Syriæ, dicens:
Si reduxerit me Dominus in Ierusalem,
sacrificabo Domino. * Dixitq. ei rex Da- 9
uid: Vade in pace. Et surrexit, & abijt in
Hebron. * Misit autem Absalom explo- 10
ratores in vniuersas tribus Israel, dicens:
Statim vt audieritis clangorem buccinæ,
dicite: Regnauit Absalom in Hebron.
* Porro cum Absalom ierunt ducenti vi- 11
ri de Ierusalem vocati, euntes simplici
corde, & causam penitus ignorantes.
* Accersiuit quoque Absalom Achitophel 12
Gilonitem consiliarium Dauid, de ciui- C
tate sua Gilo. Cumq. immolaret victi-
mas, facta est coniuratio valida, popu-
lusq. concurrens augebatur cum Abs-
alom. * Venit igitur nuncius ad Dauid, di- 13
cens: Toto corde vniuersus Israel sequi-
tur Absalom. * Et ait Dauid seruis suis, 14
qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite,
fugiamus: neque enim erit nobis effu-
gium a facie Absalom: festinate egredi,
ne forte veniens occupet nos, & impel-
lat super nos ruinam, & percutiat ciui-
tatem in ore gladij. * Dixeruntq. serui 15
regis ad eum: omnia quæcumque præ-
ceperit Dominus noster rex, libenter
exequemur serui tui. * Egressus est ergo 16
rex, & vniuersa domus eius pedibus suis:
& dereliquit rex decem mulieres concu-
binas ad custodiendam domum. * Egres- 17
susq. rex & omnis Israel pedibus suis, D
stetit procul a domo: * & vniuersi serui 18
eius ambulabant iuxta eum, & legiones
Cerethi, & Phelethi, & omnes Gethæi,
pugnatores validi, sexcenti viri qui se-
cuti eum fuerant de Geth pedites, præ-
cedebant regem. * Dixit autem rex ad 19
Ethai Gethæum: Cur venis nobiscum?
reuertere, & habita cum rege, quia pe-
regrinus es, & egressus es de loco tuo.
* Heri venisti, & hodie compelleris no- 20
biscum egredi? ego autem vadam quò
iturus sum: reuertere, & reduc tecum
fratres tuos, & Dominus faciet tecum
misericordiam, & veritatem, quia osten-
disti gratiam & fidem. * Et respondit 21
Ethai regi, dicens: Viuit Dominus, & vi-
uit dominus meus rex: quoniam in quo-
cumque loco fueris domine mi rex, siue
in morte, siue in vita, ibi erit seruus tuus.
* Et ait Dauid Ethai: Veni, & transi. Et 22
transiuit Ethai Gethæus, & omnes viri, E
qui cum eo erant, & reliqua multitudo.
23 * Omnesq. flebant voce magna, & vni-
uersus populus transibat: rex quoque
transgrediebatur Torrentem Cedron, &
cunctus populus incedebat contra viam,
24 quæ respicit ad desertum. * Venit autem
& Sadoc sacerdos, & vniuersi Leuitæ cum
eo, portantes arcam fœderis Dei, & de-
posuerunt arcam Dei: & ascendit Abia-
thar, donec expletus esset omnis popu-
25 lus, qui egressus fuerat de ciuitate. * Et
dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei
in vrbem: si inuenero gratiam in oculis
Domini, reducet me, & ostendet mihi
26 eam, & tabernaculum suum. * Si autem
F dixerit mihi: Non places: præsto sum,
27 faciat quod bonum est coram se. * Et
dixit rex ad Sadoc sacerdotem: O vi-
dens reuertere in ciuitatem in pace: &
Achimaas filius tuus, & Ionathas filius
Abiathar duo filij vestri, sint vobiscum.
28 * Ecce ego abscondar in campestribus
deserti, donec veniat sermo a vobis in-
29 dicans mihi. * Reportauerunt ergo Sa-
doc, & Abiathar arcam Dei in Ierusa-
30 lem: & manserunt ibi. * Porro Dauid
ascendebat Cliuum oliuarum, scandens
& flens, nudis pedibus incedens, & oper-
to capite, sed & omnis populus, qui erat
cum eo, operto capite ascendebat plo-
31 rans. * Nunciatum est autē Dauid quòd
& Achitophel esset in coniuratione cum
Absalom, dixitq. Dauid: Infatua, quæso,
32 Domine consilium Achitophel. * Cumq.
ascenderet Dauid summitatem montis,
in quo adoraturus erat Dominum, ecce
occurrit ei Chusai Arachites, scissa ve-
33 ste, & terra pleno capite. * Et dixit ei
Dauid: Si veneris mecū, eris mihi one-
34 ri: * si autem in ciuitatem reuertaris, &
dixeris Absalom: Seruus tuus sum, rex:
sicut fui seruus patris tui, sic ero seruus
tuus: dissipabis consilium Achitophel.
35 * Habes autem tecum Sadoc, & Abia-
thar sacerdotes: & omne verbum quod-
cumque audieris de domo regis, indi-
cabis Sadoc, & Abiathar sacerdotibus.
36 * Sunt autem cum eis duo filij eorum
Achimaas filius Sadoc, & Ionathas filius
Abiathar: & mittetis per eos ad me om-
37 ne verbum quod audieritis. * Veniente
ergo Chusai amico Dauid in ciuitatem,
Absalom quoque ingressus est Ierusa-
lem.

Digitized by Google

CAP. XVI.

CVmq. Dauid transisset paululũ mon 1
tis verticem, apparuit Siba puer Mi- A
phiboseth in occursum eius, cum duo-
bus asinis, qui onerati erant ducentis
panibus, & centum alligaturis vuæ
passæ, & centum massis palatharum, &
vtre vini. * Et dixit rex Sibæ. Quid 2
sibi volunt hæc? Responditq. Siba: Asi-
ni, domesticis regis vt sedeant: panes
& palathæ ad vescẽdum pueris tuis: vi-
num autem vt bibat siquis defecerit in
deserto. * Et ait rex: Vbi est filius do- 3
|| Inf. 19. c. 17 mini tui? || Responditq. Siba regi: Re-
mansit in Ierusalem, dicens: Hodie re-
stituet mihi domus Israel regnum patris
mei. * Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia 4
quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitq. Si-
ba: Oro vt inueniam gratiam coram
te, domine mi rex. * Venit ergo rex 5
Dauid vsque Bahurim: & ecce egredie-
batur inde vir de cognatione domus
Saul, nomine Semei, filius Gera, pro-
|| 3. Reg. 2. b. 8 cedebatq. egrediens, & || maledicebat,
* mittebatq. lapides contra Dauid, & 6
contra vniuersos seruos regis Dauid: B
omnis autem populus, & vniuersi bel-
latores a dextro, & a sinistro latere re-
gis incedebant. * Ita autem loquebatur 7
Semei cum malediceret regi: Egredere,
egredere vir sanguinum, & vir Belial.
* Reddidit tibi Dominus vniuersum san- 8
guinem domus Saul: quoniam inuasisti
regnum pro eo, & dedit Dominus re-
gnum in manu Absalom filij tui, & ec-
ce premunt te mala tua, quoniam vir
sanguinum es. * Dixit autem Abisai fi- 9
lius Saruiæ, regi: Quare maledicit canis
hic mortuus domino meo regi? vadam,
& amputabo caput eius. * Et ait rex: 10
Quid mihi & vobis est filij Saruiæ? di-
mittite eum, vt maledicat: Dominus
enim præcepit ei vt malediceret Dauid:
& quis est qui audeat dicere, quare sic
fecerit? * Et ait rex Abisai, & vniuer- 11
sis seruis suis: Ecce filius meus, qui e- C
gressus est de vtero meo, quærit ani-
mam meam: quanto magis nunc filius
Iemini? dimittite eum vt maledicat
iuxta præceptum Domini: * si forte 12
respiciat Dominus afflictionem meam,
& reddat mihi Dominus bonum pro
13 maledictione hac hodierna. * Ambu-
labat itaque Dauid & socij eius per viã
cum eo. Semei autem per iugum mon-
tis ex latere, contra illum gradiebatur,
maledicens, & mittens lapides aduer-
14 sum eum, terramq. spargens. * Venit
itaque rex, & vniuersus populus cum
15 eo lassus, & refocillati sunt ibi. * Ab-
salom autem & omnis populus eius in-
gressi sunt Ierusalem, sed & Achitophel
16 cum eo. * Cum autem venisset Chusai
Arachites amicus Dauid ad Absalom,
locutus est ad eum: Salue rex, salue
17 rex. * Ad quem Absalom, Hæc est, in-
D quit, gratia tua ad amicum tuum? qua-
18 re non iuisti cum amico tuo? * Respon-
ditq. Chusai ad Absalom: Nequaquam:
quia illius ero, quem elegit Dominus,
& omnis hic populus, & vniuersus Is-
19 rael, & cum eo manebo. * Sed vt &
hoc inferam, cui ego seruiturus sum?
nonne filio regis? sicut parui patri tuo,
20 ita parebo & tibi. * Dixit autem Abs-
lom ad Achitophel: Inite consiliũ quid
21 agere debeamus. * Et ait Achitophel
ad Absalom: Ingredere ad concubinas
patris tui, quas dimisit ad custodiendam
domum: vt cum audierit omnis Israel
quòd fœdaueris patrem tuum, roboren-
22 tur tecum manus eorum. * || Tetende- || Sup. 12. c. 11
runt ergo Absalom tabernaculum in
solario, ingressusq. est ad concubinas
23 patris sui coram vniuerso Israel. * Con-
silium autem Achitophel, quod dabat
in diebus illis, quasi siquis consuleret
Deum: sic erat omne consilium Achi-
tophel, & cum esset cum Dauid, & cum
esset cum Absalom.

CAP. XVII.

1 DIxit ergo Achitophel ad Absalom:
A Eligam mihi duodecim millia vi-
rorum, & consurgens persequar Dauid
2 hac nocte. * Et irruens super eum (quip-
pe qui lassus est, & solutis manibus) per-
cutiam eum: cumq. fugerit omnis popu
lus, qui cum eo est, percutiam regem de-
3 solatum. * Et reducam vniuersum popu
lũ, quomodo vnus homo reuerti solet:
vnum enim virum tu quæris: & omnis
4 populus erit in pace. * Placuitq. sermo
eius Absalom, & cunctis maioribus na-
5 tu Israel. * Ait autem Absalom: Vocate
Chusai

Chusai Arachiten,& audiamus quid etiã
ipse dicat. * Cumq. venisset Chusai ad 6
Absalom, ait Absalom ad eum: Huiu- B
scemodi sermonem locutus est Achito-
phel: facere debemus an non? quod das
consilium? * Et dixit Chusai ad Absa- 7
lom: Non est bonum consilium, quod
dedit Achitophel hac vice. * Et rursum 8
intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum,
& viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos
& amaro animo, veluti si vrsa raptis ca-
tulis in saltu sæuiat: sed & pater tuus
vir bellator est, nec morabitur cum po-
pulo. * Forsitan nunc latitat in foueis, aut 9
in vno, quo voluerit, loco: & cum ce-
ciderit vnus quilibet in principio, au-
diet quicumque audierit, & dicet:
Facta est plaga in populo qui seque-
batur Absalom. * Et fortissimus quis- 10
que, cuius cor est quasi leonis, pauo- C
re soluetur: scit enim omnis populus Is-
rael fortem esse patrem tuum, & robu-
stos omnes qui cum eo sunt. * Sed hoc 11
mihi videtur rectum esse consilium: Cõ-
gregetur ad te vniuersus Israel, a Dan vs-
que Bersabee, quasi arena maris innume-
rabilis: & tu eris in medio eorum. * Et 12
irruemus super eum in quocumque loco
inuentus fuerit: & operiemus eum, sicut
cadere solet ros super terram: & non re-
linquemus de viris, qui cum eo sunt, ne
vnum quidem. * Quòd si vrbem aliquã 13
fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel
ciuitati illi funes, & trahemus eam in
torrentem, vt non reperiatur ne calculus
quidem ex ea. * Dixitq. Absalom, & om- 14
nes viri Israel: Melius est consiliũ Chu- D
sai Arachitæ, consilio Achitophel: Do-
mini autem nutu dissipatum est consiliũ
Achitophel vtile, vt induceret Dominus
super Absalom malum. * Et ait Chusai 15
Sadoc, & Abiathar sacerdotibus: Hoc &
hoc modo consilium dedit Achitophel
Absalom, & senioribus Israel: & ego ta-
le & tale dedi consilium. * Nunc ergo 16
mittite cito, & nunciate Dauid, dicen-
tes: Ne moréris nocte hac in campestri-
bus deserti, sed absque dilatione trans-
gredere: ne forte absorbeatur rex, & om-
nis populus qui cum eo est. * Ionathas 17
autem & Achimaas stabãt iuxta Fontem E
rogel: abijt ancilla & nunciauit eis: &
illi profecti sunt, vt referrent ad regem
Dauid nuncium: non enim poterant vi-
18 deri, aut introire ciuitatem. * Vidit
autem eos quidam puer, & indicauit
Absalom: illi vero concito gradu in-
gressi sunt domum cuiusdam viri in Ba-
hurim, qui habebat puteum in vestibu-
19 lo suo, & descenderunt in eum. * Tu-
lit autem mulier, & expandit velamen
super os putei, quasi siccans ptisanas: &
20 sic latuit res. * Cumq. venissent serui
Absalom in domum, ad mulierem di-
xerunt: Vbi est Achimaas & Ionathas?
Et respondit eis mulier: Transierunt fe-
stinanter, gustata paululum aqua. At hi
qui quærebant, cum non reperissent, re-
21 uersi sunt in Ierusalem. * Cumq. abijs-
F sent, ascenderunt illi de puteo, & per-
gentes nunciauerunt regi Dauid, & di-
xerunt: Surgite, & transite cito fluuium:
quoniam huiuscemodi dedit consilium
22 contra vos Achitophel. * Surrexit ergo
Dauid, & omnis populus qui cum eo
erat, & transierunt Iordanem, donec di-
luceseeret: & ne vnus quidem residuus
23 fuit, qui non transisset fluuium. * Por-
ro Achitophel videns quòd non fuisset
factum consilium suum, strauit asinum
suum, surrexitq. & abijt in domum
suam & in ciuitatem suam: & dispo-
sita domo sua, suspendio interijt, & se-
24 pultus est in sepulchro patris sui. * Da-
uid autem venit in Castra, & absalom
G transiuit Iordanem, ipse & omnes vi-
25 ri Israel cum eo. * Amasam vero con-
stituit Absalom pro Ioab super exercit-
tum: Amasa autem erat filius viri, qui
vocabatur Ietra de Iesraeli, qui ingres-
sus est ad Abigail filiam Naas, sororem
26 Saruiæ, quæ fuit mater Ioab. * Et castra-
metatus est Israel cum Absalom in Ter-
27 ra Galaad. * Cumq. venisset Dauid in
Castra, Sobi filius Naas de Rabbath fi-
liorum Ammon, & Machir filius Am-
mihel de Lodabar, & Berzellai Galaadi-
28 tes de Rogelim, * obtulerunt ei strato-
ria, & tapetia, & vasa fictilia, frumen-
tum, & hordeum, & farinam, & polen-
tam, & fabam, & lentem, & frixum ci-
29 cer, * & mel, & butyrum, oues, & pin-
gues vitulos. dederuntq. Dauid, & po-
pulo, qui cum eo erat, ad vescendum: su-
spicati enim sunt, populum fame, & siti
fatigari in deserto.

Digitized by Google

CAP. XVIII.

I Gitur considerato Dauid populo suo 1
constituit super eos tribunos & cen- A
turiones, * & dedit populi tertiam par- 2
tem sub manu Ioab, & tertiam partem
sub manu Abisai filij Saruiæ fratris Ioab,
& tertiam partem sub manu Ethai, qui
erat de Geth, dixitq. rex ad populum:
Egrediar & ego vobiscum. * Et respon- 3
dit populus: Non exibis: siue enim fu-
gerimus, non magnopere ad eos de no-
bis pertinebit: siue media pars ceciderit
e nobis, non satis curabunt: quia
tu vnus pro decem millibus computa-
ris: melius est igitur vt sis nobis in vr-
be præsidio. * Ad quos rex ait: Quod 4
vobis videtur rectum, hoc faciam. Ste-
tit ergo rex iuxta portam: egrediebatur-
q. populus per turmas suas centeni,
& milleni. * Et præcepit rex Ioab, & 5
Abisai, & Ethai, dicens: Seruate mihi B
puerum Absalom. Et omnis populus
audiebat præcipientem regem cunctis
principibus pro Absalom. * Itaque egres- 6
sus est populus in campũ contra Israel,
& factum est prælium in saltu Ephraim.
* Et cæsus est ibi populus Israel ab exer- 7
citu Dauid, factaq. est plaga magna in die
illa, viginti millium. * Fuit autem ibi 8
prælium dispersum super faciẽm omnis
terræ, & multo plures erant, quos sal-
tus consumpserat de populo, quàm hi,
quos vorauerat gladius in die illa. * Ac- 9
cidit autem vt occurreret Absalom ser-
uis Dauid, sedens mulo: cumq. ingres-
sus fuisset mulus subter cõdensam quer-
cum & magnam, adhæsit caput eius
quercui: & illo suspenso inter cælum
& terram, mulus, cui insederat, pertran-
siuit. * Vidit autem hoc quispiam, & 10
nunciauit Ioab, dicens: Vidi Absalom
pendere de quercu. * Et ait Ioab viro, 11
qui nunciauerat ei: Si vidisti, quare non C
confodisti eum cum terra, & ego dedis-
sem tibi decem argenti siclos, & vnum
balteum? * Qui dixit ad Ioab: Si ap- 12
penderes in manibus meis mille argen-
teos, nequaquam mitterem manum meã
in filium regis: audientibus enim nobis
præcepit rex tibi, & Abisai, & Ethai, di-
cens: Custodite mihi puerum Absalom.
* Sed & si fecissem contra animam meã 13
audacter, nequaquam hoc regem latere
potuisset, & tu stares ex aduerso? * Et ait 14
Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eũ
coram te. Tulit ergo tres lanceas in ma-
nu sua, & infixit eas in corde Absalom:
cumq. adhuc palpitaret hærens in quer-
cu, * cucurrerunt decem iuuenes armi- 15
D geri Ioab, & percutientes interfecerunt
eum. * Cecinit autem Ioab buccina, & 16
retinuit populum, ne persequeretur fu-
gientem Israel, volens parcere multitu-
dini. * Et tulerunt Absalom, & proiece- 17
runt eum in saltu, in foueam grandem,
& comportauerunt super eum aceruum
lapidum magnum nimis: omnis autem
Israel fugit in tabernacula sua. * Porro 18
Absalom erexerat sibi, cum adhuc vi-
ueret, titulum qui est in Valle regis: di-
xerat enim: Non habeo filium, & hoc
erit monimentum nominis mei. Voca-
uitq. titulum nomine suo, & appellatur
Manus Absalom, vsque ad hanc diem.
* Achimaas autem filius Sadoc, ait: Cur- 19
ram, & nunciabo regi, quia iudicium
fecerit ei Dominus de manu inimicorũ
eius. * Ad quem Ioab dixit: Non eris 20
nuncius in hac die, sed nunciabis in
E alia: hodie nolo te nunciare, filius enim
regis est mortuus. * Et ait Ioab Chusi: 21
Vade, & nuncia regi quæ vidisti. Ado-
rauit Chusi Ioab, & cucurrit. * Rursus 22
autem Achimaas filius Sadoc dixit ad
Ioab: Quid impedit si etiam ego currã
post Chusi? Dixitq. ei Ioab: Quid vis
currere fili mi? non eris boni nuncij ba-
iulus. * Qui respondit: Quid enim si cu- 23
currero? Et ait ei: Curre. Currens er-
go Achimaas per viam compendij, tran-
siuit Chusi. * Dauid autem sedebat inter 24
duas portas: speculator vero, qui erat
in fastigio portæ super murum, eleuans
oculos, vidit hominem currentem so-
lum. * Et exclamans indicauit regi: di- 25
xitq. rex: Si solus est, bonus est nuncius
in ore eius. Properante autem illo, &
accedente propius, * vidit speculator 26
F hominem alterum currentem, & vocife-
rans in culmine, ait: Apparet mihi al-
ter homo currens solus. Dixitq. rex:
Et iste bonus est nuncius. * Speculator 27
autem, Contemplor, ait, cursum prio-
ris, quasi cursum Achimaas filijs Sadoc.
Et ait rex: Vir bonus est: & nuncium
portans bonum, venit. * Clamans au- 28
tem

Digitized by Google

tem Achimaas, dixit ad regem: Salue
rex. Et adorans regem coram eo pro-
nus in terram, ait: Benedictus Dominus
Deus tuus, qui conclusit homines qui
leuauerunt manus suas contra dominum
meum regem. * Et ait rex: Estne pax 29
puero Absalom? Dixitq. Achimaas: Vi-
di tumultum magnum, cum mitteret
Ioab seruus tuus, o rex, me seruum
tuum: nescio aliud. * Ad quem rex: 30
Transi, ait, & sta hic. Cumq. ille tran-
sisset, & staret, * apparuit Chusi: & 31
veniens ait: Bonum apporto nuncium,
domine mi rex: iudicauit enim pro te
Dominus hodie de manu omnium qui
surrexerunt contra te. * Dixit autem 32
rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom?
Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, si-
cut puer, inimici domini mei regis, &
vniuersi qui consurgunt aduersus eum
in malum. * Contristatus itaque rex, 33
ascendit cœnaculum portæ, & fleuit.
[l] Inf. 19. a. 4. Et sic loquebatur, vadens: [l] Fili mi Ab-
salom, Absalom fili mi: quis mihi tri-
buat vt ego moriar pro te, Absalom fi-
li mi, fili mi Absalom?

CAP. XIX.

NVnciatum est autem Ioab quòd rex 1
fleret & lugeret filium suum: A
* & versa est victoria in luctum in die 2
illa omni populo: audiuit enim popu-
lus in die illa dici: Dolet rex super fi-
lio suo. * Et declinauit populus in die 3
illa ingredi ciuitatem, quomodo decli-
nare solet populus versus & fugiens de
prælio. * Porro rex operuit caput suũ, 4
& clamabat voce magna: Fili mi Abs-
alom, Absalom fili mi, fili mi. * Ingres- 5
sus ergo Ioab ad regem in domum, di-
xit: Confudisti hodie vultus omnium
seruorum tuorum, qui saluam fecerunt
animam tuam, & animam filiorum
tuorum, & filiarum tuarum, & ani-
mam vxorum tuarum, & animam con-
cubinarum tuarum. * Diligis odientes 6
te, & odio habes diligentes te: & osten-
disti hodie quia non curas de ducibus
tuis, & de seruis tuis: & vere cognoui
modo, quia si Absalom viueret, & om-
nes nos occubuissemus, tunc placeret B
tibi. * Nunc igitur surge, & procede, 7
& alloquens satisfac seruis tuis: iuro
enim tibi per Dominum, quòd si non
exieris, ne vnus quidem remansurus
sit tecum nocte hac: & peius erit hoc
tibi, quàm omnia mala, quæ venerunt
super te ab adolescentia tua vsque in
8 præsens. * Surrexit ergo rex & sedit in
porta: & omni populo nunciatum est
quòd rex sederet in porta: venitq. vni-
uersa multitudo coram rege: Israel au-
9 tem fugit in tabernacula sua. * Omnis
quoque populus certabat in cunctis tri-
bubus Israel, dicens: Rex liberauit nos
de manu inimicorum nostrorum, ipse
saluauit nos de manu Philisthinorum:
& nunc fugit de terra propter Abs-
10 lom. * Absalom autem, quem vnxi-
mus super nos, mortuus est in bello:
vsquequo siletis, & non reducitis re-
11 gem? * Rex vero Dauid misit ad Sa-
doc, & Abiathar sacerdotes, dicens:
Loquimini ad maiores natu Iuda, dicen-
C tes: Cur venitis nouissimi ad reducen-
dum regem in domum suam? (Sermo
autem omnis Israel peruenerat ad regem
12 in domo eius.) * Fratres mei vos, os
meum, & caro mea vos, quare nouis-
13 simi reducitis regem? * Et Amasæ dici-
te: Nonne os meum, & caro mea es?
Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si
non magister militiæ fueris coram me
14 omni tempore pro Ioab. * Et inclina-
uit cor omnium virorum Iuda, quasi
viri vnius: miseruntq. ad regem, dicen-
tes: Reuertere tu, & omnes serui tui.
15 * Et reuersus est rex: & venit vsque ad
Iordanem, & omnis Iuda venit vsque
in Galgalam vt occurreret regi, & tra-
16 duceret eum Iordanem. * [ll] Festinauit [ll] 3 Reg. 2. b. 8
autem Semei filius Gera filij Iemini de
Bahurim, & descendit cum viris Iuda
17 in occursum regis Dauid * cum mille
viris de Beniamin, & Siba puer de do-
mo Saul: & quindecim filij eius, ac vi-
D ginti serui erant cum eo: & irrumpen-
18 tes Iordanem, ante regem * transierunt
vada, vt traducerent domum regis, &
facerent iuxta iussionem eius: Semei au
tem filius Gera prostratus coram rege,
19 cum iam transisset Iordanem, * dixit ad
eum: Ne reputes mihi domine mi ini-
quitatem, neque memineris iniuriarum
serui tui in die qua egressus es domine
mi rex de Ierusalem, neque ponas rex
20 in corde tuo. * Agnosco enim seruus

Digitized by Google

tuus peccatum meum: & idcirco hodie primus veni de omni domo Ioseph, descendiq. in occursum domini mei regis. *Respondens vero Abisai filius Saruiæ, 21 dixit: Numquid prò his verbis non occidetur Semei, quia maledixit christo Domini? * Et ait Dauid: Quid mihi, & 22 vobis filiæ Saruiæ? cur efficimini mihi hodie in satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignoro hodie me factum regem super Israel? * Et ait rex 23 Semei: Non morieris. Iurauitq. ei. * Mi- 24 phiboseth quoque filius Saul descendit E in occursum regis illotis pedibus, & intonsa barba: vestesq. suas non lauerat a die qua egressus fuerat rex, vsque ad diē reuersionis eius in pace. * Cumq. Ieru- 25 salem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth? * Et respōdens ait: Domine mi rex, ser- 26 uus meus contempsit me: dixiq. ei ego famulus tuus vt sterneret mihi asinum, & ascendens abirem cum rege: claudus ‖ Sup. 16. a. 3 enim sum seruus tuus. * ‖ Insuper & ac- 27 cusauit me seruum tuum ad te dominū meum regem: tu autē domine mi rex, sicut angelus Dei es, fac quod placitum est tibi. * Neque enim fuit domus patris 28 mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me seruum tuū inter conuiuas mensæ tuæ: quid ergo habeo iustæ querelæ? aut quid possum vltra vociferari ad regem? * Ait ergo ei 29 rex: Quid vltra loqueris? fixū est quod locutus sum: tu, & Siba diuidite possessiones. * Responditq. Miphiboseth regi: 30 Etiam cuncta accipiat, postquam reuersus est dominus meus rex pacifice in domum suam. * Berzellai quoque Galaadi- 31 tes, descendens de Rogelim, traduxit re- F gem Iordanem, paratus etiam vltra fluuium prosequi eum. * ‖ Erat autem Ber- 32 ‖ 3. Reg. 2. b. 7 zellai Galaadites senex valde, id est octogenarius, & ipse præbuit alimenta regi, cum moraretur in Castris: fuit quippe vir diues nimis. * Dixit itaque rex ad 33 Berzellai: Veni mecum, vt requiescas securus mecum in Ierusalem. * Et ait 34 Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vitæ meæ, vt ascendam cum re- ge in Ierusalem? * ‖ Octogenarius sum 35 ‖ Sup. 17. g. 27 hodie: numquid vigent sensus mei ad discernendum suaue, aut amarum? aut delectare potest seruum tuum cibus & potus? vel audire possum vltra vocem cantorum, atque cantatricum? quare seruus tuus sit oneri domino 36 meo regi? * Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: non in- 37 digeo hac vicissitudine, * sed obsecro vt reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrū patris mei, & matris meæ. Est autem seruus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, & fac ei quid- 38 quid tibi bonum videtur. * Dixit itaque G ei rex: Mecum transeat Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris a me, impetra- 39 bis. * Cumq. transisset vniuersus populus & rex Iordanem, osculatus est rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reuer- 40 sus est in locum suum. * Transiuit ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo. omnis autem populus Iuda traduxerat regem, & media tantum 41 pars affuerat de populo Israel. * Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regē dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt regem & domum eius Iordanem, omnesq. vi- 42 ros Dauid cum eo? * Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex: cur irasceris super hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, 43 aut munera nobis data sunt? * Et respōdit vir Israel ad viros Iuda, & ait: Decem partibus maior ego sum apud regem, magisq. ad me pertinet Dauid quàm ad te: cur fecisti mihi iniuriam, & non mihi nunciatum est priori, vt reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Iuda viris Israel.

CAP. XX.

1 A Accidit quoque vt ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in Dauid, neque hereditas in filio Isai: reuertere in taber- 2 nacula tua Israel. * Et separatus est omnis Israel a Dauid, secutusq. est Seba filium Bochri: viri autem Iuda adhæserunt regi suo a Iordane vsque Ierusalē. 3 * Cumq. venisset rex in domum suam in Ierusalem, tulit decem mulieres cōcubinas, quas dereliquerat ad custodiē-

dam

Digitized by Google

Digitized by Google

V. *Dixit itaque Ioab ad Amasan, Salve mi frater. Et tenuit manu dextera ma-*
qui percussit eũ in latere, et effudit intestina eius in terram etc. Ascendit itaq; I-

Digitized by Google

...m. Amasę, quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit gladiũ, quem habebat Ioab:
...ro filius Ioiadę. et aggressus eũ interfecit, sepultusq; est in domo sua in deserto. 2. Reg. 3.

Digitized by Google

Digitized by Google

dam domum, & tradidit eas in custo-
diam, alimenta eis præbens: & non est
ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque
in diem mortis suæ in viduitate viuen-
B tes. * Dixit autem rex Amasæ: Conuo- 4
ca mihi omnes viros Iuda in diem ter-
tium, & tu adesto præsens. * Abijt ergo 5
Amasa vt conuocaret Iudam, & mora-
tus est extra placitum quod ei cõstitue-
rat rex. * Ait autem Dauid ad Abisai: 6
Nunc magis afflicturus est nos Seba fi-
lius Bochri quàm Absalom: tolle igitur
seruos domini tui, & persequere eum,
ne forte inueniat ciuitates munitas, &
effugiat nos. * Egressi sunt ergo cum eo 7
viri Ioab, Cerethi quoque & Phelethi:
C & omnes robusti exierunt de Ierusalem
ad persequendum Seba filium Bochri.
* Cumq. illi essent iuxta lapidem gran- 8
dem, qui est in Gabaon, Amasa veniens
occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat tu-
nica stricta ad mensuram habitus sui, &
desuper accinctus gladio dependente
vsque ad ilia, in vagina, qui fabricatus
leui motu egredi poterat, & percutere.
* Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salue 9
|| 3.Reg 2.a.5 mi frater. || Et tenuit manu dextera mẽ-
tum Amasæ, quasi osculans eum. * Por- 10
ro Amasa non obseruauit gladium, quẽ
habebat Ioab, qui percussit eum in late-
re, & effudit intestina eius in terram,
nec secundum vulnus apposuit, & mor-
tuus est. Ioab autem, & Abisai frater e-
ius persecuti sunt Seba filium Bochri.
D * Interea quidam viri, cũ stetissent iuxta 11
cadauer Amasæ, de socijs Ioab, dixe-
runt: Ecce qui esse voluit pro Ioab co-
mes Dauid. * Amasa autem conspersus 12
sanguine, iacebat in media via. Vidit
hoc quidam vir quòd subsisteret omnis
populus ad videndum eum, & amouit
Amasam de via in agrum, operuitq. eũ
vestimento, ne subsisterent transeuntes
propter eum. * Amoto ergo illo de via, 13
transibat omnis vir sequens Ioab ad per-
sequendum Seba filium Bochri. * Porro 14
ille transierat per omnes tribus Israel in
Abelam, & Bethmaacha: omnesq. viri
electi congregati fuerant ad eum. * Ve- 15
nerunt itaque & oppugnabant eum in
E Abela, & in Bethmaacha, & circumde-
derunt munitionibus ciuitatem, & ob-
sessa est vrbs: omnis autem turba, quæ
erat cum Ioab, moliebatur destruere
16 muros. * Et exclamauit mulier sapiens
de ciuitate: Audite, audite, dicite Ioab:
Appropinqua huc, & loquar tecum.
17 * Qui cum accessisset ad eam, ait illi:
Tu es Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad
F quem sic locuta est: Audi sermones an-
18 cillæ tuæ. Qui respondit: Audio. * Rur-
sumq. illa, Sermo, inquit, dicebatur
in veteri prouerbio: Qui interrogant,
interrogent in Abela: & sic perficiebãt.
19 * Nonne ego sum quæ respondeo veri-
tatem in Israel, & tu quæris subuertere
ciuitatem, & euertere matrem in Israel?
Quare præcipitas hereditatem Domini?
20 * Respondensq. Ioab, ait: Absit, absit
hoc a me: non præcipito, neque de-
21 molior. * Non sic se habet res, sed ho-
mo de monte Ephraim Seba, filius Bo-
chri cognomine, leuauit manum suam
G contra regem Dauid: tradite illum so-
lum, & recedemus a ciuitate. Et ait
mulier ad Ioab: Ecce caput eius mitte-
22 tur ad te per murum. * Ingressa est er-
go ad omnem populum, & locuta est
eis sapienter: qui abscissum caput Seba
filij Bochri proiecerunt ad Ioab. & ille
cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe,
vnusquisque in tabernacula sua: Ioab
autem reuersus est Ierusalem ad regem.
23 * || Fuit ergo Ioab super omnem exerci- || Sup.8. d. 16
tum Israel: Banaias autem filius Ioiadæ
24 super Cerethæos & Phelethæos. * Adu-
ram vero super tributa: porro Iosaphat
25 filius Ahilud, a commentarijs. * Siua
autem, scriba: Sadoc vero & Abiathar,
26 sacerdotes. * Ira autem Iairites erat sa-
cerdos Dauid.

CAP. XXI.

1 A FACta est quoque fames in diebus
Dauid tribus annis iugiter: & con-
suluit Dauid oraculum Domini. Dixitq.
Dominus: Propter Saul, & domum e-
ius sanguinum, quia occidit Gabaoni-
2 tas. * Vocatis ergo Gabaonitis rex, di-
xit ad eos. (Porro Gabaonitæ non erãt
de filijs Israel, sed reliquiæ Amorrhæo-
rum: || filij quippe Israel iurauerant eis, || Ios. 9. c. 16
& voluit Saul percutere eos zelo, quasi
3 pro filijs Israel & Iuda.) * Dixit ergo
Dauid ad Gabaonitas: Quid faciam vobis?
& quod erit vestri piaculum, vt benedi-
4 catis hereditati Domini? * Dixeruntq.
ei Ga-

Digitized by Google

ei Gabaonitæ: Non est nobis super argento & auro quæstio, sed contra Saul, & contra domum eius: neque volumus vt interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis vt faciam vobis? * Qui dixerunt regi: Virum, qui attriuit nos & oppressit inique, ita delere debemus, vt ne vnus quidē residuus sit de stirpe eius in cūctis finibus Israel. 5
* Dentur nobis septem viri de filijs eius, 6
vt crucifigamus eos Domino in Gabaa B
Saul, quondā electi Domini. Et ait rex:
|| II.Reg.18.a.3 Ego dabo. * || Pepercitq. rex Miphibo- 7
seth filio Ionathæ filij Saul, propter iusiurandum Domini, quod fuerat inter Dauid & inter Ionathan filium Saul.
* Tulit itaque rex duos filios Respha fi- 8
liæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni, & Miphiboseth: & quinque filios Michol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi, * & de- 9
dit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: & ceciderūt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei. * Tollēs autem Respha 10
filia Aia, cilicium substrauit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo: & non dimisit aues lacerare eos per diem, neque bestias per noctem. * Et nunciata sunt Da- 11
uid quæ fecerat Respha, filia Aia, concu- C
bina Saul. * Et abijt Dauid, & tulit os- 12
sa Saul, & ossa Ionathæ filij eius a viris
|| I.Reg.31.c.19 Iabes Galaad, || qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthijm cum interfecissent Saul in Gelboe: * & asportauit inde ossa Saul, 13
& ossa Ionathæ filij eius: & colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, * sepelie- 14
runt ea cum ossibus Saul & Ionathæ filij eius in Terra Beniamin, in latere, in sepulchro Cis patris eius: fecerūtq. omnia, quæ præceperat rex, & repropitiatus est Deus terræ post hæc. * Factū est 15
autem rursum prælium Philisthinorum aduersum Israel, & descendit Dauid, & serui eius cum eo, & pugnabant contra Philisthijm. Deficiente autem Dauid, 16
* Iesbibenob, qui fuit de genere arapha,
|| I.Reg.17.a.7 || cuius ferrum hastæ trecentas vncias appendebat, & accinctus erat ense nouo, nisus est percutere Dauid. * Præsidioq. 17
ei fuit Abisai filius Saruiæ, & percussum Philisthæum interfecit. Tunc iurauerunt viri Dauid, dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lu-
18 cernam Israel. * || Secūdum quoque bel- || I.Par.20.c.4
lum fuit in Gob contra Philisthæos: tūc percussit Sobochai de Husati, Saph de
19 stirpe arapha de genere gigantum. * Tertium quoque fuit bellum in Gob cōtra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ
20 erat quasi liciatorium texentiū. * Quartum bellū fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus pedibusq. habebat digitos, id est viginti quattuor,
21 & erat de origine arapha. * Et blasphemauit Israel: percussit autem eum Iona-
22 than filius Samaa fratris Dauid. * Hi quattuor nati sunt de arapha in Geth, & ceciderunt in manu Dauid, & seruorum eius.

CAP. XXII.

1 A Locutus est autem Dauid Domino verba carminis huius, in die qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu
2 Saul. * & ait:
|| Dominus petra mea, & robur meū, || Psal.17.a.8
& saluator meus.
3 * Deus fortis meus sperabo in eum: scutum meum, & cornu salutis meæ: eleuator meus, & refugium meum: saluator meus, de iniquitate liberabis me.
4 || * Laudabilem inuocabo Dominum: || Psal.17.a.3
& ab inimicis meis saluus ero.
5 * Quia circūdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.
6 * Funes inferni circumdederunt me: præuenerunt me laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius.
8 * Commota est & contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conquassata, quoniam iratus est eis.
9 * Ascendit fumus de naribus eius, & ignis de ore eius vorabit: carbones succensi sunt ab eo.
10 * Inclinauit cælos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 * Et ascendit super cherubim, & volauit:

Digitized by Google

lauit: & lapsus est super pennas venti. B
* Posuit tenebras in circuitu suo la- 12
tibulum: cribrans aquas de nubibus cælorum.
* Præ fulgore in conspectu eius, succensi sunt carbones ignis. 13
* Tonabit de cælo Dominus: & excel- 14
sus dabit vocem suam.
* Misit sagittas & dissipauit eos: ful- 15
gur, & consumpsit eos.
* Et apparuerunt effusiones maris, & 16
reuelata sunt fundamēta orbis ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris eius.
* Misit de excelso, & assumpsit me: & 17
extraxit me de aquis multis.
* Liberauit me ab inimico meo po- 18
tentissimo, & ab his qui oderant me: quoniam robustiores me erant.
* Præuenit me in die afflictionis meæ, 19
& factus est Dominus firmamentum meum.
* Et eduxit me in latitudinem: libe- 20
rauit me, quia complacui ei.
* Retribuet mihi Dominus secundum 21
iustitiam meam: & secundū munditiam manuum mearum reddet mihi.
* Quia custodiui vias Domini, & non 22
egi impie, a Deo meo.
* Omnia enim iudicia eius in con- 23
spectu meo: & præcepta eius non amoui a me.
* Et ero perfectus cum eo: & custo- 24
diam me ab iniquitate mea. C
* Et restituet mihi Dominus secundū 25
iustitiam meam: & secundum munditiam manuum mearū, in conspectu oculorum suorum.
* Cum sancto sanctus eris: & cum ro- 26
busto perfectus.
* Cum electo electus eris: & cum per- 27
uerso peruertéris.
* Et populum pauperem saluum fa- 28
cies: oculisq. tuis excelsos humiliabis.
* Quia tu lucerna mea Domine: & 29
tu Domine illuminabis tenebras meas.
* In te enim currā accinctus: in Deo 30
meo transiliam murum.
* Deus, immaculata via eius, eloquiū 31
Domini igne examinatum: scutum est omnium sperantium in se.
* Quis est Deus præter Dominum: & 32
quis fortis præter Deum nostrum?
* Deus qui accinxit me fortitudine: 33
& complanauit perfectam viam meam.
34 * Coæquans pedes meos ceruis, & super excelsa mea statuens me.
35 * ‖ Docens manus meas ad prælium, ‖ Ps. 143. a. 1
& componens quasi arcum æreum brachia mea.
36 * Dedisti mihi clypeum salutis tuæ: & mansuetudo tua multiplicauit me.
37 * Dilatabis gressus meos subtus me: D
& non deficient tali mei.
38 * Persequar inimicos meos, & conteram: & non conuertar donec consumam eos.
39 * Consumam eos & confringam, vt non consurgant: cadent sub pedibus meis.
40 * Accinxisti me fortitudine ad prælium: incuruasti resistentes mihi subtus me.
41 * Inimicos meos dedisti mihi dorsum: odientes me, & disperdam eos.
42 * Clamabunt, & non erit qui saluet, ad Dominum, & non exaudiet eos.
43 * Delebo eos vt puluerem terræ: quasi lutum platearum cōminuam eos atque confringam.
44 * Saluabis me a cōtradictionibus populi mei: custodies me in caput Gentium: populus, quem ignoro, seruiet mihi.
45 * Filij alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi.
46 * Filij alieni defluxerunt, & contrahētur in angustijs suis.
47 * Viuit Dominus, & benedictus Deus meus: & exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi, & deijcis populos sub me.
49 * Qui educis me ab inimicis meis, & a resistentibus mihi eleuas me: ‖ a viro ‖ Ps. 17. d. 52
iniquo liberabis me:
50 * ‖ Propterea confitebor tibi Domine ‖ Rom. 15. b. 9
in gentibus: & nomini tuo cantabo.
51 * Magnificans salutes regis sui, & faciens misericordiam christo suo Dauid, & semini eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

1 HÆc autem sunt verba Dauid nouis-
A sima. Dixit Dauid filius Isai: Dixit
vir, cui constitutum est de christo Dei
2 Iacob, egregius psaltes Israel: * Spiritus
Domini

Domini locutus est per me, & sermo
eius per linguam meam. * Dixit Deus 3
Israel mihi, locutus est Fortis Israel, Dominator hominum, iustus dominator in
timore Dei. * Sicut lux auroræ, oriente sole, mane absque nubibus rutilat, & 4
sicut pluuijs germinat herba de terra.
* Nec tanta est domus mea apud Deum, 5
vt pactum æternum iniret mecum firmum in omnibus atque munitum. Cũcta enim salus mea, & omnis voluntas:
nec est quidquam ex ea quod non germinet. * Præuaricatores autẽ quasi spi- 6
næ euellentur vniuersi: quæ non tolluntur manibus. * Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, igneq. succensæ comburentur, vsque 7
ad nihilum. * "Hæc nomina fortium 8
1.Par.11.b. 10 Dauid. Sedens in cathedra sapiẽtissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. * Post hũc, Eleazar filius patrui eius Ahohites inter tres
fortes, qui erant cum Dauid quando ex- B
probrauerunt Philisthijm, & congregati
sunt illuc in prælium. * Cumq. ascen- 10
dissent viri Israel, ipse stetit & percussit Philisthæos donec deficeret manus eius, & obrigesceret cum gladio: fecitq. Dominus salutem magnam in die illa: & populus, qui fugerat, reuersus est ad cæsorum spolia detrahenda. * Et post hũc, 11
Semma filius Age de Arari. & congregati sunt Philisthijm in stationem: erat quippe ibi ager lente plenus. Cumq. fugisset populus a facie Philisthijm, * ste- 12
tit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussitq. Philisthæos: & fecit Dominus salutem magnam. * Necnon & an- 13
te descenderant tres qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad Dauid in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum. * Et Dauid erat in 14
præsidio: porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem. * Desiderauit 15
ergo Dauid, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Beth- C
lehem iuxta portam! * Irruperunt ergo 16
tres fortes castra Philisthinorum, & hauserũt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, sed libauit eã
Domino, * dicẽs: Propitius sit mihi Do- 17
minus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. hæc fecerunt tres robustissi-
18 mi. * Abisai quoque frater Ioab filius Saruiæ, princeps erat de tribus: ipse est qui leuauit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tri-
19 bus, * & inter tres nobilior, eratq. eorum princeps, sed vsque ad tres primos
20 non peruenerat. * Et Banaias filius Ioiadæ viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in diebus niuis.
21 * Ipse quoque interfecit virũ Ægyptiũ, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptij, & interfecit eum hasta
22 sua. * hæc fecit Banaias filius Ioiadæ.
23 * Et ipse nominatus inter tres robustos,
D qui erant inter triginta nobiliores: verũtamen vsque ad tres non peruenerat: fecitq. eum sibi Dauid auricularium, a
24 secreto. * Asael frater Ioab inter triginta, Elehanan filius patrui eius de Bethle-
25 hem, * Semma de Harodi, Elica de Ha-
26 rodi, * Heles de Phalti, Hira filius Ac-
27 ces de Thecua, * Abiezer de Anathoth,
28 Mobonnai de Husati, * Selmon Ahohi-
29 tes, Maharai Netophathites, * Heled filius Baana, & ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin, * Banaia Pharathonites, Heddai de
30 31 Torrente Gaas, * Abialbon Arbathites,
32 Azmaueth de Beromi, * Eliaba de Sala-
33 boni. Filij Iassen, Ionathan, * Semma de Ororí, Aiam filius Sarar Arorites,
34 * Eliphelet filius Aasbai filij Machati, E-
35 liam filius Achitophel Gelonites, * Hes-
36 rai de Carmelo, Pharai de Arbi, * Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi,
37 * Selec de Ammoni, Naharai Berothites
38 armiger Ioab filij Saruiæ, * Ira Iethrites
39 Gareb & ipse Iethrites, * Vrias Hethæus. Omnes triginta septem.

CAP. XXIIII.

1 ET "addidit furor Domini irasci con- 1.Par.21.a.1
A tra Israel, commouitq. Dauid in eis dicentem: Vade, numera Israel & Iudã.
2 * Dixitq. rex ad Ioab principem exercitus

tus sui: Perambula omnes tribus Israel
a Dan vsque Bersabee, & numerate po-
pulum, vt sciam numerum eius. * Di- 3
xitq. Ioab regi: Adaugeat Dominus Deus
tuus ad populum tuum, quantus nunc
est, iterumq. centuplicet in conspectu
domini mei regis: sed quid sibi domi-
nus meus rex vult in re huiuscemodi?
* Obtinuit autē sermo regis verba Ioab, 4
& principum exercitus: egressusq. est
Ioab, & principes militum a facie re-
gis, vt numerarent populum Israel.
* Cumq. pertransissent Iordanem, vene- 5
runt in Aroēr ad dexteram vrbis, quæ
est in Valle Gad: * & per Iazer transie- 6
runt in Galaad, & in terram inferiorem
Hodsi, & venerunt in Dan siluestria.
Circumeuntesq. iuxta Sidonem, * tran- 7
sierunt prope mœnia Tyri, & omnem
terram Heuæi & Chananæi, veneruntq.
ad meridiem Iuda in Bersabee: * & lu- 8
strata vniuersa terra, affuerunt post no-
uem mēses & viginti dies in Ierusalem.
* Dedit ergo Ioab numerum descriptio- 9
nis populi regi, & inuenta sunt de Israel
octingenta millia virorum fortium, qui
educerent gladium: & de Iuda quingē-
ta millia pugnatorum. * Percussit au- 10
tem cor Dauid eum, postquam nume-
ratus est populus: & dixit Dauid ad Do-
minum: Peccaui valde in hoc facto:
sed precor Domine, vt transferas iniqui-
tatem serui tui, quia stulte egi nimis.
* Surrexit itaque Dauid mane, & sermo 11
Domini factus est ad Gad prophetam
& Videntem Dauid, dicens: * Vade, & 12
loquere ad Dauid: Hæc dicit Dominus:
Trium tibi datur optio, elige vnū quod
volueris ex his, vt faciam tibi. * Cumq. 13
venisset Gad ad Dauid, nunciauit ei, di-
cens: Aut septem annis veniet tibi fa-
mes in terra tua: aut tribus mēsibus fu-
gies aduersarios tuos, & illi te perse-
quentur: aut certe tribus diebus erit pe-
stilentia in terra tua. Nunc ergo deli- C
bera, & vide quem respondeam ei, qui
me misit, sermonem. * Dixit autem Da- 14
uid ad Gad: Coarctor nimis: ‖ sed me-
lius est vt incidam in manus Domini
(multæ enim misericordiæ eius sunt)
quàm in manus hominum. * Immisitq. 15
Dominus pestilentiam in Israel, de ma-
ne vsque ad tempus constitutum, &
mortui sunt ex populo a Dan vsque ad
Bersabee septuaginta millia virorum.
16 * Cumq. extendisset manum suam An-
gelus Domini super Ierusalem vt disper-
deret eam, misertus est Dominus super
afflictione, & ait Angelo percutienti
populum: Sufficit: nunc contine ma-
num tuam. erat autem Angelus Domi-
17 ni iuxta aream Areuna Iebusæi. * Di-
xitq. Dauid ad Dominum cum vidisset
Angelum cædentem populum: Ego sum
qui peccaui, ego inique egi: isti qui
oues sunt, quid fecerunt? vertatur, ob-
secro, manus tua contra me, & contra
18 domum patris mei. * Venit autem Gad
D ad Dauid in die illa, & dixit ei: Asce-
de, & constitue altare Domino in area
19 Areuna Iebusæi. * Et ascendit Dauid
iuxta sermonem Gad, quem præcepe-
20 rat ei Dominus. * Conspiciensq. Areu-
na, animaduertit regem & seruos eius
21 transire ad se: * & egressus adorauit
regem prono vultu in terram, & ait:
Quid causæ est vt veniat dominus meus
rex ad seruum suum? Cui Dauid ait:
Vt emam a te aream, & ædificem alta-
re Domino, & cesset interfectio quæ gras-
22 satur in populo. * Et ait Areuna ad Da-
uid: Accipiat, & offerat dominus meus
rex, sicut placet ei: habes boues in ho-
locaustum, & plaustrum, & iuga boum
23 in visum lignorum. * Omnia dedit A-
reuna rex regi: dixitq. Areuna ad re-
gem: Dominus Deus tuus suscipiat vo-
24 tum tuum. * Cui respondens rex, ait:
Nequaquam vt vis, sed emam pretio a
te, & non offeram Domino Deo meo
holocausta gratuita. Emit ergo Da-
uid aream, & boues, argenti siclis quin-
25 quaginta: * & ædificauit ibi Dauid
altare Domino, & obtulit ho-
locausta & pacifica: &
propitiatus est Do-
minus terræ,
& cohi-
bita
est plaga ab
Israel.

‖ 1.Par.21.b. 13 Dan.13.c.23

LIBER

LIBER REGVM TERTIVS,

Secundum Hebræos

PRIMVS MALACHIM.

CAPVT PRIMVM.

ET rex Dauid ſenue- 1
rat, habebatq. ætatis A
plurimos dies: cũq.
operiretur veſtibus,
non caleſiebat. * Di- 2
xerunt ergo ei ſerui
ſui: Quæramus do-
mino noſtro regi adoleſcentulam virgi-
nem,& ſtet coram rege, & foueat eum,
dormiatq. in ſinu ſuo, & caleſaciat do-
minum noſtrum regem. * Quæſierunt 3
igitur adoleſcentulam ſpecioſam in om-
nibus finibus Iſrael,& inuenerũt Abiſag
Sunamitidem,& adduxerunt eam ad re-
gem. * Erat autem puella pulchra nimis, 4
dormiebatq. cum rege, & miniſtrabat
ei, rex vero non cognouit eam. * Ado- 5
nias autem filius Haggith eleuabatur,di-
cens: Ego regnabo. Fecitq. ſibi currus
& equites, & quinquaginta viros, qui
currerent ante eum. * Nec corripuit eũ 6
pater ſuus aliquando,dicens: Quare hoc
feciſti? Erat autem & ipſe pulcher val-
de,ſecũdus natu poſt Abſalom. * Et ſer- 7
mo ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum B
Abiathar ſacerdote,qui adiuuabant par-
tes Adoniæ. * Sadoc vero ſacerdos,& Ba- 8
naias filius Ioiadæ,& Nathan propheta,
& Semei & Rei, & robur exercitus Da-
uid non erat cum Adonia. * Immolatis 9
ergo Adonias arietibus & vitulis, & vni-
uerſis pinguibus iuxta Lapidẽ zoheleth,
qui erat vicinus Fonti rogel,vocauit vni-
uerſos fratres ſuos filios regis, & omnes
viros Iuda ſeruos regis. * Nathan autem 10
prophetã,& Banaiam, & robuſtos quoſ-
que, & Salomonem fratrem ſuum non
vocauit. * Dixit itaque Nathan ad Beth- 11
ſabee matrem Salomonis: Num audiſti,
quòd regnauerit Adonias filius Haggith,
& dominus noſter Dauid hoc ignorat?
* Nunc ergo veni,accipe cõſilium a me, 12
& ſalua animam tuam, filijq. tui Salo-
monis. * Vade, & ingredere ad regem 13
Dauid, & dic ei: Nonne tu domine mi
rex iuraſti mihi ancillæ tuæ, dicens: Sa-
lomon filius tuus regnabit poſt me, &
ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo
regnat Adonias? * Et adhuc ibi te lo- 14
quente cum rege, ego veniam poſt te,
& complebo ſermones tuos. * Ingreſſa 15
C eſt itaque Bethſabee ad regem in cubi-
culum: rex autẽ ſenuerat nimis, & Abi-
ſag Sunamitis miniſtrabat ei. * inclina- 16
uit ſe Bethſabee, & adorauit regem. Ad
quam rex, Quid tibi,inquit,vis? * Quæ 17
reſpondens, ait: Domine mi, tu iuraſti
per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ,
Salomon filius tuus regnabit poſt me,
& ipſe ſedebit in ſolio meo. * Et ecce 18
nũc Adonias regnat, te,domine mi rex,
ignorante. * Mactauit boues, & pinguia 19
quæque, & arietes plurimos, & vocauit
omnes filios regis, Abiathar quoque ſa-
cerdotem, & Ioab principem militiæ:
Salomonem autem ſeruum tuum non
vocauit. * Verumtamen domine mi rex, 20
in te oculi reſpiciunt totius Iſrael, vt
indices eis, quis ſedere debeat in ſolio
tuo domine mi rex poſt te. * Eritq. cũ 21
dormierit dominus meus rex cum pa-
tribus ſuis,erimus ego & filius meus Sa-
lomon peccatores. * Adhuc illa loquen- 22
te cum rege, Nathan propheta venit.

* Et

Digitized by Google

*Et nunciauerunt regi, dicentes: Adest 23
Nathan propheta. Cumq. introisset in
conspectu regis, & adorasset eum pro-
nus in terram, *dixit Nathan: Domine 24
mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post D
me, & ipse sedeat super thronum meũ?
*Quia descendit hodie, & immolauit 25
boues, & pinguia, & arietes plurimos,
& vocauit vniuersos filios regis & prin-
cipes exercitus, Abiathar quoque sacer-
dotem: illisq. vescentibus, & bibentibus
coram eo, & dicẽtibus: Viuat rex Ado-
nias: *Me seruum tuum, & Sadoc sacer- 26
dotem, & Banaiam filium Ioiadæ, &
Salomonem famulum tuum non voca-
uit. *Numquid a domino meo rege 27
exiuit hoc verbum, & mihi non indi-
casti seruo tuo quis sessurus esset super
thronum domini mei regis post eum?
*Et respondit rex Dauid, dicens: Voca- 28
te ad me Bethsabee. Quæ cum fuisset
ingressa coram rege, & stetisset ante eũ,
*iurauit rex, & ait: Viuit Dominus, qui 29
eruit animam meam de omni angustia,
*quia sicut iurauí tibi per Dominum 30
Deũ Israel, dicens: Salomon filius tuus
regnabit post me, & ipse sedebit super
solium meum pro me: sic faciam hodie.
*Summissoq. Bethsabee in terram vul- 31
tu, adorauit regem, dicens: Viuat do- E
minus meus Dauid in æternum. *Dixit 32
quoque rex Dauid: Vocate mihi Sadoc
sacerdotem, & Nathan prophetam, &
Banaiam filium Ioiadæ. Qui cũ ingres-
si fuissent coram rege, *dixit ad eos: 33
Tollite vobiscum seruos domini vestri,
& imponite Salomonem filium meum
super mulam meam: & ducite eum in
Gihon. *& vngat eum ibi Sadoc sacer- 34
dos, & Nathan propheta in regem su-
per Israel: & canetis buccina, atque di-
cetis: Viuat rex Salomon. *Et ascende- 35
tis post eum, & veniet, & sedebit su-
per solium meum, & ipse regnabit pro
me: illiq. præcipiam vt sit dux super Is-
rael, & super Iudam. *Et respondit Ba- 36
naias filius Ioiadæ, regi, dicens: Amen:
sic loquatur Dominus Deus domini mei
regis. *Quomodo fuit Dominus cum 37
domino meo rege, sic sit cum Salomo-
ne, & sublimius faciat solium eius a so-
lio domini mei regis Dauid. *Descen- 38
dit ergo Sadoc sacerdos, & Nathan pro-
pheta, & Banaias filius Ioiadæ, & Cere-
thi, & Phelethi: & imposuerunt Salo-
monem super mulam regis Dauid, &
39 adduxerunt eum in Gihon. *Sumpsitq.
Sadoc sacerdos cornu olei de taberna-
culo, & vnxit Salomonem: & cecinerũt
buccina, & dixit omnis populus: Viuat
40 rex Salomon. *Et ascẽdit vniuersa mul-
F titudo post eum, & populus canentium
tibijs, & lætantium gaudio magno, &
41 insonuit terra a clamore eorum. *Au-
diuit autem Adonias, & omnes, qui in-
uitati fuerant ab eo, iamq. conuiuium
finitum erat: sed & Ioab, audita voce
tubæ, ait: Quid sibi vult clamor ciuita-
42 tis tumultuantis? *Adhuc illo loquente,
Ionathas filius Abiathar sacerdotis ve-
nit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia
43 vir fortis es, & bona nuncians. *Respõ-
ditq. Ionathas Adoniæ: Nequaquam:
Dominus enim noster rex Dauid regem
44 constituit Salomonem: *misitq. cum eo
Sadoc sacerdotem, & Nathan prophe-
tam, & Banaiam filium Ioiadæ, & Ce-
rethi, & Phelethi, & imposuerunt eum
45 super mulam regis. *Vnxeruntq. eum
Sadoc sacerdos, & Nathan propheta re-
gem in Gihon: & ascenderunt inde læ-
tantes, & insonuit ciuitas: hæc est vox,
46 quam audistis. *Sed & Salomon sedet
47 super soliũ regni. *Et ingressi serui re-
G gis benedixerunt domino nostro regi
Dauid, dicẽtes: Amplificet Deus nomen
Salomonis super nomen tuum, & ma-
gnificet thronum eius super thronum
tuum. Et adorauit rex in lectulo suo:
48 *& locutus est: Benedictus Dominus
Deus Israel, qui dedit hodie sedentẽ in
solio meo, videntibus oculis meis.
49 *Territi sunt ergo, & surrexerunt om-
nes, qui inuitati fuerant ab Adonia, &
50 iuit vnusquisque in viam suam. *Ado-
nias autem timens Salomonem, surre-
51 xit, & abijt, tenuitq. cornu altaris. *Et
nunciauerunt Salomoni, dicentes: Ec-
ce Adonias timens regem Salomonem,
tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi
rex Salomon hodie, quòd non interfi-
52 ciat seruum suum gladio. *Dixitq. Sa-
lomon: Si fuerit vir bonus, non ca-
det ne vnus quidem capillus eius in ter-
ram: sin autem malum inuentum fue-
53 rit in eo, morietur. *Misit ergo rex
Salomon, & eduxit eum ab altari: &
ingressus adorauit regem Salomonem:
dixitq.

Digitized by Google

dixitq. ei Salomon : Vade in domum tuam .

CAP. II.

1 APpropinquauerũt autem dies Dauid
A vt moreretur, præcepitq. Salomo-
ni filio suo, dicens: * Ego ingredior viã
2 vniuersæ terræ: confortare, & esto vir.
* Et obserua custodias Domini Dei tui,
3 vt ambules in vijs eius, vt custodias ce-
remonias eius, & præcepta eius, & iu-
‖ Deut. 17. d. 16 dicia, & testimonia, ‖ sicut scriptum est
in lege Moysi: vt intelligas vniuersa quæ
facis, & quocumque te verteris: * vt
4 confirmet Dominus sermones suos, quos
locutus est de me, dicens: Si custodie-
rint filij tui vias suas, & ambulauerint
coram me in veritate, in omni corde
suo, & in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel. * Tu quo-
5 que nosti quæ fecerit mihi Ioab filius
Saruiæ, quæ fecerit duobus principibus
‖ 2. Reg. 3. e. 27 exercitus Israel, ‖ Abner filio Ner, &
‖ 1. Reg. 20. c. 10 ‖ Amasæ filio Iether: quos occidit, &
effudit sanguinem belli in pace, & po-
B suit cruorem prælij in balteo suo, qui
erat circa lumbos eius, & in calceamẽ-
6 to suo, quod erat in pedibus eius. * Fa-
cies ergo iuxta sapientiam tuam, & non
deduces canitiem eius pacifice ad infe-
ros. * Sed & filijs Berzellai Galaaditis
7 reddes gratiam, eruntq. comedentes in
‖ 2. Reg. 19. f. 31 mensa tua: ‖ occurrerũt enim mihi quã-
do fugiebam a facie Absalom fratris tui.
‖ 2. Reg. 16. b 5. & 19. d. 19. * ‖ Habes quoque apud te Semei filium
8 Gera filij Iemini de Bahurim, qui ma-
ledixit mihi maledictione pessima, quã-
do ibam ad Castra: sed quia descendit
mihi in occursum cum transirem Iorda-
nem, & iuraui ei per Dominum, dicẽs:
Non te interficiam gladio: * tu noli pa-
9 ti eum esse innoxium. Vir autem sapiẽs
es, vt scias quæ facies ei, deducesq. ca-
‖ Act. 2. e. 29 1. Par. 29. f. 23 nos eius cũ sanguine ad inferos. * ‖ Dor-
10 miuit igitur Dauid cum patribus suis,
11 & sepultus est in ciuitate Dauid. * Dies
autem, quibus regnauit Dauid super
Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron
regnauit septem annis: in Ierusalẽ, tri-
12 ginta tribus. * Salomon autem sedit su-
per thronum Dauid patris sui, & firma-
13 tum est regnum eius nimis. * Et ingres-
C sus est Adonias filius Haggith ad Beth-
sabee matrem Salomonis. Quæ dixit
ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui
14 respondit: Pacificus. * Addiditque:
Sermo mihi est ad te. Cui ait: Lo-
15 quere. Et ille: * Tu, inquit, nosti,
quia meum erat regnum, & me præpo-
suerat omnis Israel sibi in regem: sed
translatum est regnum, & factum est
fratris mei: a Domino enim constitu-
16 tum est ei. * Nunc ergo petitionem vnã
precor a te; ne confundas faciem meã.
17 Quæ dixit ad eum: Loquere. * Et ille
ait: Precor vt dicas Salomoni regi (ne-
que enim negare tibi quidquam potest)
vt det mihi Abisag Sunamitidem vxo-
18 rem. * Et ait Bethsabee: Bene, ego lo-
19 quar pro te regi. * Venit ergo Bethsabee
ad regem Salomonem, vt loqueretur ei
pro Adonia: & surrexit rex in occur-
sum eius, adorauitq. eam, & sedit su-
per thronum suum: positusq. est thro-
D nus matri regis, quæ sedit ad dexteram
20 eius. * Dixitq. ei: Petitionem vnam
paruulam ego deprecor a te, ne con-
fundas faciem meam. Et dixit ei rex:
Pete mater mea: neque enim fas est vt
21 auertam faciem tuam. * Quæ ait: De-
tur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo
22 vxor. * Responditq. rex Salomon, &
dixit matri suæ: Quare postulas Abi-
sag Sunamitidem Adoniæ? postula ei
& regnum: ipse est enim frater meus
maior me, & habet Abiathar sacerdo-
23 tem, & Ioab filium Saruiæ. * Iurauit
itaque rex Salomon per Dominum, di-
cens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc ad-
dat, quia contra animam suam locutus
24 est Adonias verbum hoc. * Et nunc vi-
uit Dominus, qui firmauit me, & col-
locauit me super solium Dauid patris
mei, & qui fecit mihi domum, sicut lo-
locutus est, quia hodie occidetur Ado-
25 nias. * Misitq. rex Salomon per manum
Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit eum,
26 & mortuus est. * Abiathar quoque sa-
cerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad
agrum tuum, equidem vir mortis es:
E sed hodie te non interficiam, quia por-
tasti arcam Domini Dei coram Dauid
patre meo, & sustinuisti laborem in
omnibus, in quibus laborauit pater
27 meus. * Eiecit ergo Salomon Abiathar,
vt non esset sacerdos Domini, ‖ vt imple- ‖ 1. Reg. 2. f. 31
retur sermo Domini, quem locutus est
super

super domum Heli in Silo. * Venit au- 28
tem nuncius ad Ioab, quòd Ioab decli-
nasset post Adoniam, & post Salomo-
nem non declinasset: fugit ergo Ioab in
tabernaculum Domini, & apprehendit
cornu altaris. * Nunciatumq. est regi 29
Salomoni quòd fugisset Ioab in taber-
naculum Domini, & esset iuxta altare:
misitq. Salomon Banaiam filium Ioia-
dæ, dicens: Vade, interfice eum. * Et ve- 30
nit Banaias ad tabernaculum Domini,
& dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere.
Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar.
Renunciauit Banaias regi sermonem, di-
cens: Hæc locutus est Ioab, & hæc re-
spondit mihi. * Dixitq. ei rex: Fac sicut 31
locutus est: & interfice eum, & sepeli,
& amouebis sanguinem innocentem,
qui effusus est a Ioab, a me, & a domo
patris mei. * Et reddet Dominus sangui- 32
nem eius super caput eius quia interfe-
cit duos viros iustos, melioresq. se: &
occidit eos gladio, patre meo Dauid F
[f] 2.Reg.3.c.27 ignorante, [l] Abner filium Ner principē
[l] 2.Reg.20.c. militiæ Israel, & [l] Amasam filium Iether
principem exercitus Iuda: * & reuerte- 33
tur sanguis illorum in caput Ioab, & in
caput seminis eius in sempiternum. Da-
uid autem & semini eius, & domui, &
throno illius sit pax vsque in æternum a
Domino. * Ascendit itaque Banaias filius 34
Ioiadæ, & aggressus eum interfecit: se-
pultusq. est in domo sua in deserto. * Et 35
constituit rex Banaiam filiū Ioiadæ pro
eo super exercitum, & Sadoc sacerdotē
posuit pro Abiathar. * Misit quoque rex, 36
& vocauit Semei, dixitq. ei: Ædifica ti-
bi domum in Ierusalem, & habita ibi:
& non egredieris inde huc atque illuc.
* Quacumque autem die egressus fueris, 37
& transieris Torrentem Cedron, scito te
interficiendum: sanguis tuus erit super
caput tuum. * Dixitq. Semei regi: Bo- 38
nus sermo. sicut locutus est dominus G
meus rex, sic faciet seruus tuus. Habita-
uit itaque Semei in Ierusalem diebus
multis. * Factum est autem post annos 39
tres vt fugerent serui Semei ad Achis fi-
lium Maacha regem Geth: nunciatumq.
est Semei quòd serui eius essent in Geth.
* Et surrexit Semei, & strauit asinum 40
suum: iuitq. ad Achis in Geth ad re-
quirendum seruos suos, & adduxit eos
de Geth. * Nunciatum est autem Salo- 41
moni quòd esset Semei in Geth de Ie-
rusalem, & redijsset. * Et mittens vo- 42
cauit eum, dixitq. illi: Nonne testifica-
tus sum tibi per Dominum, & prædixi
tibi: Quacumque die egressus, ieris huc
& illuc, scito te esse moriturum? Et re-
spondisti mihi: Bonus sermo, quem au-
diui. * Quare ergo non custodisti iusiu- 43
randum Domini, & præceptum quod
præceperam tibi? * Dixitq. rex ad Se- 44
mei: Tu nosti omne malum, cuius tibi
conscium est cor tuum, quod fecisti
Dauid patri meo: reddidit Dominus
malitiam tuam in caput tuum. * Et 45
rex Salomon benedictus, & thronus
Dauid erit stabilis coram Domino vs-
que in sempiternum. * Iussit itaque rex 46
Banaiæ filio Ioiadæ: qui egressus, per-
cussit eum, & mortuus est.

CAP. III.

1 CONfirmatum est igitur regnum 2.Par.1.a.1
A in manu Salomonis, & affinitate
coniunctus est Pharaoni regi Ægypti:
accepit namque filiam eius, & adduxit
in ciuitatem Dauid, donec compleret
ædificans domum suam, & domum Do-
mini, & murum Ierusalem per circui-
2 tum. * Attamen populus immolabat in
excelsis: non enim ædificatum erat tem-
plum nomini Domini vsque in diem
3 illum. * Dilexit autem Salomon Do-
minum, ambulans in præceptis Dauid
patris sui, excepto quòd in excelsis im-
molabat, & accendebat thymiama.
4 * Abijt itaque in Gabaon, vt immo-
laret ibi: illud quippe erat excelsum
maximum: mille hostias in holocau-
stum obtulit Salomon super altare il-
5 lud in Gabaon. * Apparuit autem
Dominus Salomoni per somnium no-
cte, dicens: Postula quod vis vt dem
6 tibi. * Et ait Salomon: Tu fecisti cum
seruo tuo Dauid patre meo misericor-
diam magnam, sicut ambulauit in con-
spectu tuo in veritate, & iustitia, &
recto corde tecum: custodisti ei misi-
cordiam tuam grandem, & dedisti ei
filium sedentem super thronum eius,
7 sicut est hodie. * Et nunc Domine
B Deus, tu regnare fecisti seruum tuum
pro Dauid patre meo: ego autem sum
puer paruulus, & ignorans egressum, &

Digitized by Google

introitum meum. * Et seruus tuus in 8
medio est populi, quem elegisti, popu-
li infiniti, qui numerari & supputari nõ
|| 2.Par.1.c.10 potest præ multitudine. * || Dabis ergo 9
seruo tuo cor docile, vt populum
tuum iudicare possit, & discernere in-
ter bonum & malum. quis enim pote-
rit iudicare populum istum, populum
tuum hunc multum? * Placuit ergo ser- 10
mo coram Domino, quòd Salomon
postulasset huiuscemodi rem. * Et dixit 11
Dominus Salomoni: Quia postulasti
verbum hoc, & non petisti tibi dies
multos, nec diuitias, aut animas inimi-
corum tuorum, sed postulasti tibi sa-
pientiam ad discernendum iudicium:
* ecce feci tibi secundũ sermones tuos, 12
& dedi tibi cor sapiens & intelligens,
in tantum vt nullus ante te similis tui
|| Sap. 7. b. 11 fuerit, nec post te surrecturus sit. * || Sed 13
Mat.6.d.29. & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi: C
diuitias scilicet, & gloriam, vt nemo
fuerit similis tui in regibus cũctis retro
diebus. * Si autem ambulaueris in vijs 14
meis, & custodieris præcepta mea, &
mãdata mea, sicut ambulauit pater tuus,
longos faciam dies tuos. * Igitur euigi- 15
lauit Salomon, & intellexit quòd esset
somnium: cumq. venisset Ierusalem, ste-
tit coram arca fœderis Domini, & ob-
tulit holocausta, & fecit victimas paci-
ficas, & grande conuiuium vniuersis fa-
mulis suis. * Tunc venerunt duæ mulie- 16
res meretrices ad regem, steteruntq. co-
ram eo, * quarum vna ait: Obsecro, mi 17
Domine: ego & mulier hæc habitaba-
mus in domo vna, & peperi apud eam
in cubiculo. * Tertia autem die postquã 18
ego peperi, peperit & hæc: & eramus
simul, nullusq. alius nobiscũ in domo,
exceptis nobis duabus. * Mortuus est au- 19
tem filius mulieris huius nocte. dormiẽs
quippe oppressit eum. * Et consurgens 20
intempestæ noctis silentio, tulit filium
meum de latere meo ancillæ tuæ dor-
mientis, & collocauit in sinu suo: suũ
autem filium, qui erat mortuus, posuit
in sinu meo. * Cumq. surrexissem mane 21
vt darem lac filio meo, apparuit mor-
tuus: quem diligentius intuens clara lu-
ce, deprehendi non esse meum quem
genueram. * Responditq. altera mulier: 22
Non est ita vt dicis, sed filius tuus mor-
tuus est, meus autem viuit. Econtrario
illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus
viuit, & filius tuus mortuus est. Atque
in hunc modum contendebant coram
23 rege. * Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius
meus viuit, & filius tuus mortuus est.
Et ista respondit, Non, sed filius tuus
24 mortuus est, meus autem viuit. * Dixit
ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumq.
25 attulissent gladium coram rege, * Di-
uidite, inquit, infantem viuum in duas
partes, & date dimidiam partem vni, &
26 dimidiam partem alteri. * Dixit autem
mulier, cuius filius erat viuus, ad regẽ:
(commota sunt quippe viscera eius su-
per filio suo) Obsecro domine, date
illi infantem viuum, & nolite interfice-
re eum. Econtrario illa dicebat: Nec
27 mihi, nec tibi sit, sed diuidatur. * Re-
spondit rex, & ait: Date huic infantem
viuum, & non occidatur: hæc est enim
28 mater eius. * Audiuit itaque omnis Is-
rael iudicium quod iudicasset rex, &
timuerunt regem, videntes sapientiam
Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

CAP. IIII.

1 ERat autem rex Salomon regnans su-
2 per omnem Israel: * & hi principes
A quos habebat: Azarias filius Sadoc sacer
3 dotis: * Elihoreph, & Ahia filij Sisa
scribæ: Iosaphat filius Ahilud a commẽ-
4 tarijs: * Banaias filius Ioiadæ super exer-
citum: Sadoc autem, & Abiathar sacer-
5 dotes. * Azarias filius Nathan super eos
qui assistebant regi: Zabud filius Nathan
6 sacerdos, amicus regis: * & Ahisar præ-
positus domus: & Adoniram filius Ab-
7 da super tributa. * Habebat autem Salo-
mon duodecim præfectos super omnem
Israel, qui præbebant annonam regi &
domui eius: per singulos enim menses
in anno, singuli necessaria ministrabant.
8 * Et hæc nomina eorum: Benhur, in
9 monte Ephraim. * Bendecar, in Mac-
ces, & in Salebim, & in Bethsames, &
10 in Elon, & in Bethanan. * Benhesed in
Aruboth: ipsius erat Socho, & omnis
11 terra Epher. * Benabinadab, cuius om-
B nis Nephath dor, Tapheth filiã Salomo-
12 nis habebat vxorem. * Bana filius Ahi-
lud regebat Thanac & Mageddo, & vni-
uersam Bethsan, quæ est iuxta Sartha-
na subter Iezrael, a Bethsan vsque Abel-
mehula

mehula e regione Iecmaan. * Bengaber 13
in Ramoth Galaad: habebat Auothiair
filij Manasse in Galaad, ipse præerat in
omni regione Argob, quæ est in Basan,
sexaginta ciuitatibus magnis atque mu-
ratis, quæ habebant seras æreas. * Ahi- 14
nadab filius Addo præerat in Manaim.
* Achimaas in Nephthali: sed & ipse 15
habebat Basemath filiam Salomonis in
coniugio. * Baana filius Husi, in Aser, 16
& in Baloth. * Iosaphat filius Pharuē, in 17
Issachar. * Semei filius Ela, in Benia- 18
min. * Gaber filius Vri, in terra Galaad, 19
in terra Sehon regis Amorrhæi & Og
regis Basan, super omnia quæ erant in
illa terra. * Iuda & Israel innumerabi- 20
les, sicut arena maris in multitudine: C
comedentes, & bibentes, atque lætan-
|| Eccl.47.c.16 tes. * || Salomon autem erat in ditione 21
sua, habens omnia regna a flumine ter-
ræ Philisthijm vsque ad terminum Ægy
pti: offerentium sibi munera, & seruiē-
tium ei cunctis diebus vitæ eius. * Erat 22
autem cibus Salomonis per dies singu-
los triginta cori similæ, & sexaginta co-
ri farinæ, * decem boues pingues, & 23
viginti boues pascuales, & centum arie-
tes, excepta venatione ceruorum, ca-
prearum, atque bubalorum, & auium
altilium. * Ipse enim obtinebat omnem 24
regionem, quæ erat trans flumen, a
Thaphsa vsque ad Gazan, & cunctos re-
ges illarum regionum: & habebat pacē
ex omni parte in circuitu. * Habitabatq. 25
Iuda, & Israel absque timore vllo, vnus-
quisque sub vite sua, & sub ficu sua, a
Dan vsque Bersabee cunctis diebus Sa-
|| 2.Par.9.f.25 lomonis. * || Et habebat Salomon qua- 26
draginta millia præsepia equorum cur-
rilium, & duodecim millia equestrium.
* Nutriebātq. eos supradicti regis præ- 27
fecti: sed & necessaria mensæ regis D
Salomonis cum ingenti cura præbebant
in tempore suo. * Hordeum quoque, 28
& paleas equorum, & iumentorum de-
ferebant in locum vbi erat rex, iuxta
constitutum sibi. * Dedit quoque Deus 29
sapientiam Salomoni & prudentiam
multam nimis, & latitudinem cordis
quasi arenam, quæ est in littore maris.
* Et præcedebat sapientia Salomonis sa- 30
pientiam omnium Orientalium & Æ-
|| Eccl.47.c.16 gyptiorum, * || & erat sapientior cun- 31
ctis hominibus: sapientior Ethan Ezra-
hita, & Heman, & Chalcol, & Dor-
da filijs Mahol: & erat nominatus in
32 vniuersis gentibus per circuitum. * Lo-
cutus est quoque Salomon tria millia
parabolas: & fuerunt carmina eius quin-
33 que & mille. * Et disputauit super li-
gnis a cedro, quæ est in Libano, vsque
ad hyssopum, quæ egreditur de parie-
te: & disseruit de iumentis, & volu-
34 cribus, & reptilibus, & piscibus. * Et
veniebant de cunctis populis ad au-
diendam sapientiam Salomonis, & ab
vniuersis regibus terræ, qui audiebant
sapientiam eius.

CAP. V.

1 A MIsit quoque Hiram rex Tyri seruos
suos ad Salomonem: audiuit enim
quòd ipsum vnxissent regem pro patre
eius: quia amicus fuerat Hiram Dauid
2 omni tempore. * Misit autem Salomon
3 ad Hiram, dicens: * Tu scis voluntatem
Dauid patris mei, & quia non potuerit
ædificare domum nomini Domini Dei
sui propter bella imminentia per circui-
tum, donec daret Dominus eos sub ve-
4 stigio pedum eius. * Nunc autem requiē
dedit Dominus Deus meus mihi per cir
cuitum: & non est satan, neque occur-
5 sus malus. * || Quamobrem cogito ædi- || 2.Reg.7.b.13
ficare templū nomini Domini Dei mei, 1.Par.22.c.10
sicut locutus est Dominus Dauid patri
meo, dicens: Filius tuus, quem dabo
B pro te super solium tuum, ipse ædifica-
6 bit domum nomini meo. * Præcipe igi-
tur vt præcidant mihi serui tui cedros
de Libano, & serui mei sint cum seruis
tuis: mercedem autem seruorum tuorū
dabo tibi quamcumque petieris: scis e-
nim quomodo non est in populo meo
vir qui nouerit ligna cædere sicut Sido-
7 nij. * Cum ergo audisset Hiram verba
Salomonis, lætatus est valde, & ait: Be-
nedictus Dominus Deus hodie. qui de-
dit Dauid filium sapientissimum super
8 populum hunc plurimū. * Et misit Hi-
ram ad Salomonem, dicens: Audiui quæ-
cumque mandasti mihi: ego faciam om
nem voluntatem tuam in lignis cedri-
9 nis & abiegnis. * Serui mei deponent ea
de Libano ad mare: & ego componam
ea in ratibus in mari vsque ad locum,
quem significaueris mihi; & applicabo

Digitized by Google

ea ibi, & tu tolles ea: præbebisq. necessaria mihi, vt detur cibus domui meæ.
10 *Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, iuxta omnem
11 voluntatem eius.* Salomon autem præbebat Hiram coros tritici, viginti millia, in cibum domui eius, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salo-
12 ‖Sup. 3.b. 12 mon Hiram per singulos annos.* ‖Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: & erat pax
13 inter Hiram & Salomonem, & percusserunt ambo fœdus.* Elegitq. rex Salo-
14 mon operarios de omni Israel, & erat D indictio triginta millia virorum.* Mittebatq. eos in Libanum, decem millia
15 per menses singulos vicissim, ita vt duobus mensibus essent in domibus suis: & Adoniram erat super huiuscemodi indictione.* Fueruntq. Salomoni septuagin-
16 ta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:
17 * absque præpositis qui præerant singulis operibus, numero trium millium, & trecentorum præcipientium populo & his qui faciebant opus.* Præcepitq. rex,
18 vt tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, & quadrarent eos: * quos dolauerunt cæmentarij Salomonis, & cæmentarij Hiram: porro Giblij præparauerunt ligna & lapides ad ædificandam domum.

CAP. VI.

1 FActum est ergo quadringentesimo &
2.Par. 3.a. 1 octogesimo anno egressionis filiorũ A
Israel de Terra Ægypti, in anno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salomonis super Israel, ædificari cœpit domus Domino.* Domus autẽ, quã
2 ædificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine. * Et porticus
3 erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.* Fecitq. in
4 templo fenestras obliquas.* Et ædificauit
5 super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi & oraculi, & fecit latera in circuitu. * Tabulatum, quod subter erat,
6 quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatũ septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitũ forinsecus,
7 vt non hærerent muris templi.* Domus autem cũ ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est: & malleus, & securis, & omne ferramentũ non
8 sunt audita in domo cum ædificaretur.
* Ostium lateris medij in parte erat do-
B mus dextræ: & per cochleam ascendebãt in medium cœnaculum, & a medio in
9 tertium.* Et ædificauit domum, & consummauit eam: texit quoque domũ la-
10 quearibus cedrinis.* Et ædificauit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domũ li-
11 gnis cedrinis.* Et factus est sermo Do-
12 mini ad Salomonem, dicens:* Domus hæc, quam ædificas, si ambulaueris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradiẽs per ea: firmabo sermonem meum tibi,
‖ quem locutus sum ad Dauid patrem ‖2.Reg.7.c.17
13 tuum.* ‖Et habitabo in medio filiorum 1.Par. 22.b. 9
Israel, & non derelinquam populum
14 meũ Israel.* Igitur ædificauit Salomon
15 domum, & consummauit eam.* Et ædificauit parietes domus intrinsecus, tabulatis cedrinis, a pauimento domus vsque ad summitatem parietum, & vsque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimentum domus
16 tabulis abiegnis.* Ædificauitq. viginti cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina, a pauimento vsque ad superiora: & fecit interiorem domum oraculi in sanctum Sanctorum.
17 * Porro quadraginta cubitorum erat ip
18 sum templum pro foribus oraculi.* Et
C cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas, & iuncturas suas fabrefactas & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in parie-
19 te.* Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, vt poneret ibi
20 arcam fœderis Domini.* Porro oraculũ habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud atque vestiuit auro purissimo. sed & altare ve-
21 stiuit cedro.* Domũ quoque ante oracu-

lum

Digitized by Google

lum operuit auro purissimo, & affixit
laminas clauis aureis. * Nihilq. erat in 22
templo quod non auro tegeretur: sed
& totum altare oraculi texit auro. * Et 23
fecit in oraculo duos cherubim de lignis
oliuarum, decem cubitorum altitudinis.
* Quinque cubitorum ala cherub vna, 24
& quinque cubitorum ala cherub alte-
ra: id est, decem cubitos habentes, a
summitate alæ vnius vsque ad alæ alte-
rius summitatem. * Decem quoque 25
cubitorum erat cherub secundus: in
mensura pari, & opus vnum erat in duo-
bus cherubim, * id est, altitudinem ha- 26
bebat vnus cherub decem cubitorum,
& similiter cherub secundus. * Posuitq. 27
cherubim in medio templi interioris: D
extendebant autem alas suas cherubim,
& tangebat ala vna parietem, & ala
cherub secundi tangebat parietem alte-
rum: alæ autem alteræ in media parte
templi se inuicem contingebant. * Te- 28
xit quoque cherubim auro. * Et omnes 29
parietes templi per circuitum sculpsit
varijs cælaturis & torno: & fecit in eis
cherubim, & palmas, & picturas va-
rias, quasi prominentes de pariete, &
egredientes. * Sed & pauimentū domus 30
texit auro intrinsecus & extrinsecus.
* Et ingressu oraculi fecit ostiola de li- 31
gnis oliuarum, postesq. angulorū quin-
que. * Et duo ostia de lignis oliuarum: 32
& sculpsit in eis picturam cherubim, &
palmarum species, & anaglypha valde
prominentia: & texit ea auro: & ope-
ruit tam cherubim quàm palmas, & ce-
tera, auro. * Fecitq. in introitu templi 33
postes de lignis oliuarum quadrangula-
tos: * & duo ostia de lignis abiegnis al- 34
trinsecus: & vtrumque ostium duplex
erat, & se inuicem tenens aperiebatur.
* Et sculpsit cherubim, & palmas, & 35
cælaturas valde eminētes: operuitq. om
nia laminis aureis opere quadro ad re-
gulam. * Et ædificauit atrium interius 36
tribus ordinibus lapidum politorum, &
vno ordine lignorū cedri. * Anno quarto 37
fundata est domus Domini in mense
Zio: * & in anno vndecimo, mense 38
Bul (ipse est mensis octauus) perfecta
est domus in omni opere suo, & in vni-
uersis vtensilibus suis: ædificauitq. eam
annis septem.

CAP. VII.

1 DOmum autem suam ædificauit Sa-
A lomon || tredecim annis, & ad per- || Inf. 9. b. 10
2 fectū vsque perduxit. * Ædificauit quo-
que domum saltus Libani centum cubi-
torum longitudinis, & quinquaginta cu
bitorum latitudinis, & triginta cubito-
rum altitudinis: & quattuor deambula-
cra inter columnas cedrinas: ligna quip
3 pe cedrina exciderat in columnas. * Et
tabulatis cedrinis vestiuit totam came-
ram, quæ quadragintaquinque colum-
nis sustentabatur. Vnus autem ordo ha-
4 bebat columnas quindecim * contra se
5 inuicem positas, * & e regione se respi-
cientes, æquali spatio inter columnas,
& super columnas quadrangulata ligna
6 in cunctis æqualia. * Et porticum colū-
narum fecit quinquaginta cubitorum
longitudinis, & triginta cubitorum la-
titudinis: & alteram porticum in facie
maioris porticus: & columnas, & epi-
7 stylia super columnas. * Porticum quo-
que solij, in qua tribunal est, fecit: &
texit lignis cedrinis a pauimento vsque
8 ad summitatem. * Et domuncula, in
qua sedebatur ad iudicandum, erat in
media porticu, simili opere. Domum
quoque fecit filiæ Pharaonis (|| quam || Sup. 3. a. 9
vxorem duxerat Salomon) tali opere,
9 quali & hanc porticum. * Omnia lapi-
B dibus pretiosis, qui ad normam quan-
dam atque mensuram tam intrinsecus
quàm extrinsecus serrati erant: a funda-
mento vsque ad summitatē parietum, &
10 extrinsecus vsque ad atriū maius. * Fun-
damenta autē de lapidibus pretiosis, la-
pidibus magnis decē siue octo cubitorū.
11 * Et desuper lapides pretiosi æqualis mē-
12 suræ secti erant, similiterq. de cedro. * Et
atrium maius rotundum trium ordinū
de lapidibus sectis, & vnius ordinis de
dolata cedro: necnon & in atrio domus
Domini interiori, & in porticu domus.
13 * Misit quoque rex Salomon, & tulit Hi-
14 ram de Tyro, * filium mulieris viduæ de
tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem
ærarium, & plenū sapientia, & intelligen
tia, & doctrina ad faciendū omne opus
ex ære. Qui cū venisset ad regem Salo-
15 monem, fecit omne opus eius. * Et finxit
duas columnas æreas, decem & octo cu-
bitorum altitudinis columnā vnam: || & || Ier. 52. c. 21

linea duodecim cubitorũ ambiebat co- C
lumnam vtramque.* Duo quoque ca- 16
pitella fecit, quæ ponerentur super ca-
pita columnarum, fusilia ex ære: quin-
que cubitorum altitudinis capitellum
vnum, & quinque cubitorum altitudi-
nis capitellum alterum: * & quasi in 17
modum retis, & catenarum sibi in-
uicem miro opere contextarum.
Vtrumque capitellum columnarum fusi-
le erat: septena versuum retiacula in
capitello vno, & septena retiacula in
capitello altero. * Et perfecit columnas, 18
& duos ordines per circuitum retiacu-
lorum singulorum, vt tegerent capitel-
la, quæ erant super summitatem, malo-
granatorum: eodem modo fecit & ca-
pitello secundo. * Capitella autem, quæ 19
erant super capita columnarum, quasi
opere lilij fabricata erant in porticu
quattuor cubitorum. * Et rursum alia 20
capitella in summitate columnarum de-
super iuxta mensuram columnæ contra
retiacula: malogranatorum autem du-
centi ordines erant in circuitu capitelli
secundi. * Et statuit duas columnas in 21
porticu templi: cumq. statuisset colum-
nam dexteram, vocauit eam nomine
Iachin: similiter erexit columnam secũ-
dam: & vocauit nomen eius Booz. * Et 22
super capita columnarum opus in mo-
dum lilij posuit: perfectumq. est opus D
2.Par.4.a.2 columnarum. * ‖ Fecit quoque mare fu- 23
sile decem cubitorum a labio vsque ad
labium, rotundum in circuitu: quinque
cubitorum altitudo eius, & resticula
triginta cubitorum cingebat illud per
circuitum. * Et sculptura subter la- 24
bium circuibat illud decem cubitis am-
biens mare: duo ordines sculpturarum
striatarum erant fusiles. * Et stabat su- 25
per duodecim boues, e quibus tres re-
spiciebant ad Aquilonẽ, & tres ad Oc-
cidentem, & tres ad Meridiem, & tres
ad Orientem, & mare super eos desuper
erat: quorũ posteriora vniuersa intrin-
secus latitabant. * Grossitudo autem lu- 26
teris, trium vnciarum erat: labiumq. e-
ius, quasi labium calicis, & foliũ repandi
lilij: duo millia batos capiebat. * Et fe- 27
cit decem bases æneas, quattuor cubito-
rum longitudinis bases singulas, & quat-
tuor cubitorum latitudinis, & triũ cubi-
torum altitudinis. * Et ipsum opus ba- 28
sium, interrasile erat: & sculpturæ inter
iuncturas. * Et inter coronulas & plectas, 29
leones & boues & cherubim: & in iũctu-
ris similiter desuper: & subter leones, &
boues quasi lora ex ære dependentia. * Et 30
quattuor rotæ per bases singulas, & axes
ærei: & per quattuor partes quasi hume-
ruli subter luterem fusiles, contra se inui-
cem respectantes. * Os quoque luteris in- 31
E trinsecus erat in capitis summitate: &
quod forinsecus apparebat, vnius cubiti
erat totum rotundum, pariterq. habebat
vnum cubitum & dimidium: in angulis
autem columnarũ variæ cælaturæ erãt:
& media intercolumnia, quadrata non
rotunda. * Quattuor quoque rotæ, quæ 32
per quattuor angulos basis erant, cohære-
bant sibi subter basim: vna rota habebat
altitudinis cubitũ & semis. * Tales autem 33
rotæ erant quales solent in curru fieri: &
axes earũ, & radij, & canthi, & modioli,
omnia fusilia. * Nã & humeruli illi quat- 34
tuor per singulos angulos basis vnius, ex
ipsa basi fusiles & coniuncti erant. * In 35
summitate autem basis erat quædam ro-
tunditas dimidij cubiti, ita fabrefacta, vt
luter desuper posset imponi, habens cæ-
laturas suas, variasq. sculpturas ex semet-
ipsa. * Sculpsit quoque in tabulatis illis, 36
F quæ erãt ex ære, & in angulis, cherubim,
& leones, & palmas, quasi in similitudi-
nem hominis stantis, vt non cælata, sed
apposita per circuitum viderentur. * In 37
hunc modum fecit decem bases, fusura
vna, & mensura, sculpturaq. consimili.
* Fecit quoque decẽ luteres æneos: qua- 38
draginta batos capiebat luter vnus,
eratq. quattuor cubitorũ: singulos quo-
que luteres per singulas, id est, decẽ ba-
ses, posuit. * Et cõstituit decẽ bases, quin- 39
que ad dexteram partem templi, & quin-
que ad sinistram: mare autem posuit ad
dexteram partem templi contra Orien-
tem ad Meridiem. * Fecit ergo Hiram 40
lebetes, & scutras, & hamulas, & perfe-
cit omne opus regis Salomonis in tem-
plo Domini. * Columnas duas, & funi- 41
culos capitellorum super capitella co-
lumnarum duos: & retiacula duo, vt
operirent duos funiculos, qui erant su-
per capita columnarum. * Et malogra- 42
nata quadringenta in duobus retiaculis:
duos versus malogranatorum in retiacu-
lis singulis, ad operiendos funiculos ca-
pitellorum,

Digitized by Google

pitellorum, qui erant super capita columnarum. * Et bases decem, & lutere 43
res decem super bases. * Et mare vnum, 44
& boues duodecim subter mare. * Et 45
lebetes, & scutras, & hamulas. omnia G
vasa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in
domo Domini, de aurichalco erant. * In 46
campestri regione Iordanis fudit ea rex
in argillosa terra, inter Sochoth & Sar-
than. * Et posuit Salomon omnia vasa : 47
propter multitudinem autem nimiam
non erat pondus æris. * Fecitq. Salomon 48
omnia vasa in domo Domini : altare
aureum, & mensam, super quam po-
nerentur panes propositionis, auream:
* & candelabra aurea, quinque ad dex- 49
teram, & quinque ad sinistram contra
oraculum ex auro puro: & quasi lilij
flores, & lucernas desuper aureas: & for
cipes aureos, * & hydrias, & fuscinulas, 50
& phialas, & mortariola, & thuribu-
la, de auro purissimo: & cardines ostio-
rum domus interioris Sancti sanctorum,
& ostiorum domus templi, ex auro e-
|| 2.Par.5.a.1 rant. * || Et perfecit omne opus quod 51
faciebat Salomon in domo Domini, &
intulit quæ sanctificauerat Dauid pater
suus, argentum & aurum, & vasa, repo-
suitq. in thesauris domus Domini.

CAP. VIII.

B 2.Par.5.a.2 TVnc || congregati sunt omnes ma- 1
iores natu Israel cum principibus A
tribuum, & duces familiarum filiorum
Israel ad regem Salomonem in Ierusa-
lem: vt deferrent arcam fœderis Domi-
ni, de ciuitate Dauid, id est, de Sion.
* Conuenitq. ad regem Salomonem v- 2
niuersus Israel in mense Ethanim, in sol-
lemni die, ipse est mensis septimus. * Ve- 3
neruntq. cuncti senes de Israel, & tule-
runt arcam sacerdotes, * & portauerunt 4
arcam Domini, & tabernaculum fœde-
ris, & omnia vasa Sanctuarij, quæ erant
in tabernaculo : & ferebant ea sacerdo-
tes & Leuitæ. * Rex autem Salomon, 5
& omnis multitudo Israel, quæ conue-
nerat ad eum, gradiebatur cum illo
ante arcam, & immolabant oues &
boues absque æstimatione & numero.
* Et intulerunt sacerdotes arcam fœde- 6
ris Domini in locum suum, in oracu-
lum templi, in Sanctum sanctorum
7 subter alas cherubim. * Siquidem che-
rubim expandebant alas super locum
arcæ, & protegebant arcam, & vectes
8 eius desuper. * Cumque eminerent ve-
ctes, & apparerent summitates eorum
foris Sanctuarium ante oraculum, non
apparebant vltra extrinsecus, qui &
fuerunt ibi vsque in præsentem diem.
9 * In arca autem non erat aliud || nisi || Exo.34.d.27
duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in Heb.9.a.4
ea Moyses in Horeb, quando pepigit
Dominus fœdus cum filijs Israel, cum
10 egrederentur de Terra Ægypti. * Fa-
ctum est autem, cum essent sacerdo-
B tes de Sanctuario, nebula impleuit do-
11 mum Domini, * & non poterant sacer-
dotes stare & ministrare propter nebu-
lam : impleuerat enim gloria Domini
12 domum Domini. * Tunc ait Salomon:
|| Dominus dixit vt habitaret in nebula. || 2.Par.6.a.1
13 * Ædificans ædificaui domum in habi-
taculum tuum, firmissimum solium
14 tuum in sempiternum. * Conuertitq.
rex faciem suam, & benedixit omni ec-
clesiæ Israel : omnis enim ecclesia Is-
15 rael stabat. * Et ait Salomon : Bene-
dictus Dominus Deus Israel, qui locu-
tus est ore suo ad Dauid patrem meum,
& in manibus eius perfecit, dicens :
16 * A die, qua eduxi populum meum
Israel de Ægypto, non elegi ciuitatem
de vniuersis tribubus Israel, vt ædifi-
caretur domus, & esset nomen meum
ibi : sed elegi Dauid vt esset super po-
17 pulum meum Israel. * || Voluitq. Da- || 2.Reg.7.a.5
uid pater meus ædificare domum nomi-
18 ni Domini Dei Israel : * & ait Domi-
nus ad Dauid patrem meum : Quod
cogitasti in corde tuo ædificare domum
nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum
19 mente tractans. * Veruntamen tu non
ædificabis mihi domum, sed filius tuus,
qui egredietur de renibus tuis, ipse
20 ædificabit domum nomini meo. * Con-
firmauit Dominus sermonem suũ, quem
locutus est : stetiq. pro Dauid patre
meo, & sedi super thronum Israel, si-
cut locutus est Dominus : & ædificaui
21 domum nomini Domini Dei Israel. * Et
constitui ibi locum arcæ, in qua fœ-
dus Domini est, quod percussit cum
patribus nostris, quando egressi sunt de
22 Terra Ægypti. * Stetit autem Salomon
ante altare Domini in conspectu eccle-

Digitized by Google

fiæ Israel, & expandit manus suas in C
cælum, * & ait: Domine Deus Israel, 23
non est similis tui Deus in cælo desuper,
& super terram deorsum: qui custodis 6
pactum & misericordiam seruis tuis, qui
ambulabant coram te in toto corde suo.
* Qui custodisti seruo tuo Dauid patri 24
meo quæ locutus es ei: ore locutus es,
& manibus perfecisti, vt hæc dies pro-
bat. * Nunc igitur Domine Deus Is- 25
rael, conserua famulo tuo Dauid patri
|| 2.Reg.7.b.12 meo quæ locutus es ei, dicens: || Non
auferetur de te vir coram me, qui sedeat
super thronum Israel: ita tamen si cu-
stodierint filij tui viam suam, vt ambu-
lent coram me sicut tu ambulasti in
conspectu meo. * Et nunc Domine 26
Deus Israel firmentur verba tua, quæ lo-
cutus es seruo tuo Dauid patri meo.
* Ergone putandum est quòd vere Deus 27
habitet super terram? si enim cælum, &
cæli cælorum te capere non possunt,
quanto magis domus hæc, quam ædifi-
caui? * Sed respice ad orationem serui 28
tui, & ad preces eius Domine Deus
meus: audi hymnum & orationem,
quam seruus tuus orat coram te hodie:
* vt sint oculi tui aperti super domum 29
hanc nocte ac die: super domum, de
|| Deu. 12.b.11 qua dixisti: || Erit nomen meum ibi: vt
exaudias orationem, quam orat in loco
isto ad te seruus tuus. * Vt exaudias de- 30
precationem serui tui & populi tui Is-
rael, quodcumque orauerint in loco
isto, & exaudies in loco habitaculi tui
in cælo, & cum exaudieris, propitius
eris. * Si peccauerit homo in proxi- 31
mum suum, & habuerit aliquod iura- D
mentum, quo teneatur astrictus; & ve-
nerit propter iuramentum coram altari
tuo in domum tuam, * tu exaudies in 32
cælo: & facies, & iudicabis seruos tuos,
condemnans impium, & reddens viam
suam super caput eius, iustificansq. iu-
stum, & retribuens ei secundum iusti-
tiam suam. * Si fugerit populus tuus 33
Israel inimicos suos (quia peccaturus
est tibi) & agentes pœnitentiam, &
confitentes nomini tuo, venerint, & ora-
uerint, & deprecati te fuerint in domo
hac; * exaudi in cælo, & dimitte pecca- 34
tum populi tui Israel, & reduces eos in
terram, quam dedisti patribus eorum.
* Si clausum fuerit cælum, & non pluerit 35
propter peccata eorum, & orantes in lo-
co isto, pœnitentiâ egerint nomini tuo,
& a peccatis suis conuersi fuerint pro-
36 pter afflictionem suam: * exaudi eos in
cælo, & dimitte peccata seruorum tuo-
rum, & populi tui Israel: & ostende eis
viam bonam per quam ambulent, & da
pluuiam super terram tuam, quam de-
37 disti populo tuo in possessionem. * Fa-
mes si oborta fuerit in terra, aut pestilē-
tia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut
locusta, vel rubigo, & afflixerit eum ini-
micus eius portas obsidens, omnis pla-
38 ga, vniuersa infirmitas, * cuncta deuo-
tatio, & imprecatio, quæ acciderit omni
homini de populo tuo Israel: si quis co-
gnouerit plagam cordis sui, & expande-
39 rit manus suas in domo hac, * tu exau-
dies in cælo in loco habitationis tuæ, &
repropitiaberis, & facies vt des vnicui-
que secundum omnes vias suas, sicut vi-
E deris cor eius (quia tu nosti solus cor
40 omnium filiorum hominum) * vt ti-
meant te cunctis diebus, quibus viuunt
super faciem terræ, quam dedisti patri-
41 bus nostris. * Insuper & alienigena, qui
non est de populo tuo Israel, cum vene-
rit de terra longinqua propter nomen
tuum (audietur enim nomen tuum ma-
gnum, & manus tua fortis, & brachium
42 tuum * extentum vbique) cum venerit
43 ergo, & orauerit in hoc loco, * tu exau-
dies in cælo, in firmamēto habitaculi tui
& facies omnia, pro quibus inuocauerit
te alienigena: vt discant vniuersi popu-
li terrarum nomen tuum timere, sicut
populus tuus Israel, & probent quia no-
men tuum inuocatum est super domum
44 hanc, quam ædificaui. * Si egressus fue-
rit populus tuus ad bellum contra ini-
micos suos, per viam, quocumque mi-
seris eos, orabunt te contra viam ciui-
tatis, quam elegisti, & contra domum,
45 quam ædificaui nomini tuo, * & exau-
dies in cælo orationes eorum, & preces
eorum, & facies iudicium eorum.
46 * Quòd si peccauerit tibi (|| non est || 2.Par.6.g.
enim homo qui non peccet) & iratus 36
tradideris eos inimicis suis, & captiui 1.Ioan.1.d.8.
ducti fuerint in terram inimicorum lon Eccles.7.c.22
47 ge vel prope, * & egerint pœnitentiam
in corde suo in loco captiuitatis, & con-
uersi deprecati te fuerint in captiuitate
sua, dicētes: Peccauimus, inique egimus,
impie

impie gessimus: * & reuersi fuerint ad te 48
in vniuerso corde suo, & tota anima
sua in terra inimicorum suorum, ad quã
captiui ducti fuerint: & orauerint te F
contra viam terræ suæ, quam dedisti
patribus eorum, & ciuitatis quam ele-
gisti, & templi quod ædificaui nomini
tuo: * exaudies in cælo, in firmamento 49
solij tui orationes eorum, & preces eo-
rum, & facies iudicium eorum: * & 50
propitiaberis populo tuo qui peccauit
tibi, & omnibus iniquitatibus eorum,
quibus præuaricati sunt in te: & dabis
misericordiam coram eis, qui eos capti-
uos habuerint, vt misereantur eis. * Po- 51
pulus enim tuus est, & hereditas tua,
quos eduxisti de Terra Ægypti, de me-
dio fornacis ferreæ. * Vt sint oculi tui 52
aperti ad deprecationem serui tui, & po
puli tui Israel, & exaudias eos in vni-
uersis pro quibus inuocauerint te. * Tu 53
enim separasti eos tibi in hereditatem
de vniuersis populis terræ, sicut locutus
es per Moysen seruum tuum, quando
eduxisti patres nostros de Ægypto Do-
mine Deus. * Factum est autem, cum 54
complesset Salomon orans Dominum
omnem orationem, & deprecationem
hanc, surrexit de conspectu altaris Do-
mini: vtrumque enim genu in terram
fixerat, & manus expanderat in cælum.
* Stetit ergo, & benedixit omni ecclesiæ 55
Israel voce magna, dicens: * Benedictus 56
Dominus, qui dedit requiem populo
suo Israel, iuxta omnia quæ locutus est:
non cecidit ne vnus quidem sermo ex
omnibus bonis, quæ locutus est per Moy
sen seruum suum. * Sit Dominus Deus 57
noster nobiscum, sicut fuit cum patri-
bus nostris, non derelinquens nos, ne-
que proijciens. * Sed inclinet corda no- 58
stra ad se, vt ambulemus in vniuersis
vijs eius, & custodiamus mandata eius,
& ceremonias eius, & iudicia quæcum-
que mandauit patribus nostris. * Et sint 59
sermones mei isti, quibus deprecatus sum G
coram Domino, appropinquantes Do-
mino Deo nostro die ac nocte, vt faciat
iudicium seruo suo, & populo suo Israel
per singulos dies: * vt sciant omnes po- 60
puli terræ, quia Dominus ipse est Deus,
& non est vltra absque eo. * Sit quoque 61
cor nostrum perfectum cum Domino
Deo nostro, vt ambulemus in decre-
tis eius, & custodiamus mandata eius,
sicut & hodie. * Igitur rex, & omnis 62
Israel cum eo, immolabant victimas
coram Domino. * Mactauitq. Salomon 63
hostias pacificas, quas immolauit Do-
mino, boum viginti duo millia, &
ouium centum viginti millia: & dedi-
cauerunt templum Domini rex, & fi-
lij Israel. * In die illa sanctificauit rex 64
medium atrij, quod erat ante domum
Domini: fecit quippe holocaustum ibi,
& sacrificium, & adipem pacificorum:
quoniam altare æreum, quod erat co-
ram Domino, minus erat, & capere
non poterat holocaustum, & sacrifi-
cium, & adipem pacificorum. * Fe- 65
cit ergo Salomon in tempore illo festi-
uitatem celebrem, & omnis Israel cum
eo, multitudo magna ab introitu E-
math vsque ad Riuum Ægypti, co-
ram Domino Deo nostro, septem die-
bus & septem diebus, id est, quattuor-
decim diebus. * Et in die octaua dimi- 66
sit populos: qui benedicentes regi, pro-
fecti sunt in tabernacula sua lætantes, &
alacri corde super omnibus bonis, quæ
fecerat Dominus Dauid seruo suo, &
Israel populo suo.

CAP. IX.

1 FActum est autem cum perfecisset Sa-
A lomon ædificium domus Domini,
& ædificium regis, & omne quod op-
2 tauerat & voluerat facere, * apparuit ei
Dominus secundò ‖ sicut apparuerat ei ‖ 2.Par.7.c.12
3 in Gabaon. * Dixitq. Dominus ad eum: Sup.3.a.5
Exaudiui orationem tuam & deprecatio-
nem tuam, quam deprecatus es coram
me: sanctificaui domum hanc, quam
ædificasti, vt ponerem nomen meum
ibi in sempiternum, & erunt oculi
mei & cor meum ibi cunctis die-
4 bus. * Tu quoque si ambulaueris coram
me, sicut ambulauit pater tuus, in sim-
plicitate cordis, & in æquitate: & fe-
ceris omnia, quæ præcepi tibi, & legi-
5 tima mea & iudicia mea seruaueris, * ‖ po ‖ 2. Reg. 7.b.
nam thronum regni tui super Israel in 12.c.16
sempiternum, sicut locutus sum Dauid
patri tuo, dicens: Non auferetur vir de
6 genere tuo de solio Israel. * Si autem
auersione auersi fueritis vos & filij ve-
stri,

Digitized by Google

stri, non sequentes me, nec custodientes
mandata mea, & ceremonias meas, quas
proposui vobis, sed abieritis & coluerit-
tis deos alienos, & adoraueritis eos:
*auferam Israel de superficie terræ, quam 7
dedi eis: & templum, quod sanctificaui B
nomini meo, proijciam a cōspectu meo,
eritq. Israel in prouerbium, & in fabu-
lam cunctis populis. * Et domus hæc 8
erit in exemplum: omnis, qui transierit
per eam, stupebit, & sibilabit, & dicet:
|| Deut. 29. d. 24 Ier. 22. c. 8 || Quare fecit Dominus sic terræ huic, &
domui huic? * Et respondebunt: Quia 9
dereliquerunt Dominum Deum suum,
qui eduxit patres eorum de Terra Ægy-
pti, & secuti sunt deos alienos, & adora-
uerunt eos, & coluerunt eos: idcirco
induxit Dominus super eos omne ma-
|| 2. Par. 8. a. 1 lum hoc. * || Expletis autem annis vigin- 10
ti postquam ædificauerat Salomon duas
domos, id est domum Domini, & do-
mum regis, *(Hiram rege Tyri præben- 11
te Salomoni ligna cedrina & abiegna, &
aurum iuxta omne quod opus habuerat)
tunc dedit Salomon Hiram viginti op-
pida in Terra Galilææ. * Et egressus est 12
Hiram de Tyro, vt videret oppida, quæ
dederat ei Salomon, & non placuerunt
ei, * & ait: Hæcine sunt ciuitates, quas 13
dedisti mihi, frater? Et appellauit eas C
Terram chabul, vsque in diem hanc. * Mi- 14
sit quoque Hiram ad regem Salomonem
centum viginti talenta auri. * Hæc est 15
summa expensarum, quam obtulit rex
Salomon ad ædificandam domum Do-
mini & domum suam, & Mello, & mu-
rum Ierusalem, & Heser, & Mageddo, &
Gazer. * Pharao rex Ægypti ascendit, & 16
cepit Gazer, succenditq. eā igni: & Cha-
nanæum, qui habitabat in ciuitate, inter-
fecit, & dedit eam in dotē filiæ suæ vxo-
ri Salomonis. * Ædificauit ergo Salomon 17
Gazer, & Bethoron inferiorem, * & Baa- 18
lath, & Palmiram in Terra solitudinis.
* Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, 19
& erant absque muro, muniuit, & ciuita-
tes curruum & ciuitates equitum, &
quodcumque ei placuit vt ædificaret in
Ierusalem, & in Libano, & in omni terra
potestatis suæ. * Vniuersum populum, 20
qui remanserat de Amorrhæis, & He-
thæis, & Pherezæis, & Heuæis, & Iebu-
sæis, qui non sunt de filijs Israel: * ho- 21
rum filios, qui remanserant in terra,
quos scilicet non potuerant filij Israel
exterminare: fecit Salomon tributarios,
22 vsque in diem hanc. * De filijs autem
Israel non constituit Salomon seruire
quemquam, sed erant viri bellatores, &
ministri eius, & principes, & duces, &
23 præfecti curruum & equorum. * Erant
autem principes super omnia opera Salo-
monis præpositi quingēti quinquaginta,
qui habebāt subiectum populum, & sta-
24 tutis operibus imperabant. * || Filia autē || 2. Par. 8. b. 11
Pharaonis ascendit de ciuitate Dauid in
domum suam, quam ædificauerat ei Sa-
25 lomon: tunc ædificauit Mello. * Offere-
bat quoque Salomon tribus vicibus per
annos singulos holocausta, & pacificas
victimas super altare, quod ædificauerat
Domino, & adolebat thymiama coram
Domino: perfectumq. est templum.
26 * Classem quoque fecit rex Salomon in
Asiongaber, quæ est iuxta Ailath in lit-
27 tore Maris rubri, in Terra Idumææ. * Mi-
sitq. Hiram in classe illa seruos suos vi-
ros nauticos & gnaros maris, cum seruis
28 Salomonis. * Qui cū venissent in Ophir,
sumptum inde aurum quadringentorum
viginti talentorum, detulerunt ad regem
Salomonem.

CAP. X.

1 A SEd || & Regina Saba, audita fama Sa- || 2. Par 9. a. 1
lomonis in nomine Domini, venit Mat. 12. d. 42 Luc. 11. d. 31
2 tentare eum in ænigmatibus. * Et in-
gressa Ierusalem multo cum comitatu,
& diuitijs, camelis portantibus aroma-
ta, & aurum infinitum nimis, & gem-
mas pretiosas, venit ad regem Salomo-
nem, & locuta est ei vniuersa quæ ha-
3 bebat in corde suo. * Et docuit eam
Salomon omnia verba, quæ proposue-
rat: non fuit sermo, qui regem posset
4 latere, & non responderet ei. * Vi-
dens autem regina Saba omnem sapien-
tiam Salomonis, & domum, quam
5 ædificauerat, * & cibos mensæ eius, &
habitacula seruorum, & ordines mini-
strantium, vestesq. eorum, & pincer-
nas, & holocausta, quæ offerebat in do-
mo Domini: non habebat vltra spiri-
6 tum. * dixitq. ad regem: Verus est ser-
7 mo, quem audiui in terra mea * super ser-
monibus tuis, & super sapientia tua: &
non credebam narrantibus mihi, donec
ipsa

Digitized by Google

ipsa veni, & vidi oculis meis; & proba-
ui quòd media pars mihi nunciata non B
fuerit: maior est sapientia & opera tua,
quàm rumor, quem audiui. * Beati viri 8
tui, & beati serui tui, qui stant coram
te semper, & audiunt sapientiam tuam.
* Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui 9
complacuisti, & posuit te super thronũ
Israel, eo quòd dilexerit Dominus Israel
in sempiternum, & constituit te regem,
vt faceres iudicium & iustitiam. * De- 10
dit ergo regi centum viginti talenta au-
ri, & aromata multa nimis, & gemmas
pretiosas: non sunt allata vltra aromata
tam multa, quàm ea quæ dedit regina
|| 2.Par.9.c.10 Saba regi Salomoni. (* Sed & || classis 11
Hiram, quæ portabat aurum de Ophir,
attulit ex Ophir ligna thyina multa ni-
mis, & gemmas pretiosas. * Fecitq. rex 12
de lignis thyinis fulcra domus Domini,
& domus regiæ, & citharas lyrasq. can-
toribus: non sunt allata huiuscemodi li-
gna thyina, neque visa vsque in præsen-
tem diem.) * Rex autem Salomon dedit 13
reginæ Saba omnia quæ voluit, & peti-
uit ab eo: exceptis his, quæ vltro obtu-
lerat ei munere regio. Quæ reuersa est,
& abijt in terram suam cum seruis suis.
* Erat autem pondus auri, quod affere- 14
batur Salomoni per annos singulos, sex-
centorum sexaginta sex talentorum au- C
ri: * excepto eo, quod afferebant viri, qui 15
super vectigalia erant, & negotiatores,
vniuersiq. scruta vendentes, & omnes re-
ges Arabiæ, ducesq. terræ. * Fecit quo- 16
que rex Salomon ducenta scuta de auro
purissimo, sexcentos auri siclos dedit in
laminas scuti vnius. * Et trecentas pel- 17
tas ex auro probato: trecentæ minæ auri
vnam peltam vestiebãt: posuitq. eas rex
in domo saltus Libani. * Fecit etiã rex 18
Salomon thronum de ebore grandem:
& vestiuit eum auro fuluo nimis, * qui 19
habebat sex gradus: & summitas throni
rotunda erat in parte posteriori: & duæ
manus hinc atque inde tenentes sedile:
& duo leones stabãt iuxta manus singu-
las. * Et duodecim leunculi stantes su- 20
per sex gradus hinc atque inde: non est
factum tale opus in vniuersis regnis.
* Sed & omnia vasa, quibus potabat rex 21
Salomon, erant aurea: & vniuersa supel-
lex domus saltus Libani de auro puris-
simo: non erat argentum, nec alicuius
pretij putabatur in diebus Salomonis,
22 * quia classis regis per mare cum classe
D Hirã semel per tres annos ibat in Thar-
sis, deferens inde aurum, & argentum,
& dentes elephantorum, & simias, &
23 pauos. * Magnificatus est ergo rex Sa-
lomon super omnes reges terræ diuitijs,
24 & sapientia. * Et vniuersa terra deside-
rabat vultum Salomonis, vt audiret sa-
pientiã eius, quam dederat Deus in cor-
25 de eius. * Et singuli deferebant ei mu-
nera, vasa argentea & aurea, vestes & ar-
ma bellica, aromata quoque, & equos
26 & mulos per annos singulos. * || Con-
gregauitq. Salomon currus & equites, &
facti sunt ei mille quadringenti currus,
& duodecim millia equitum: & dispo-
suit eos per ciuitates munitas, & cum
27 rege in Ierusalem. * Fecitq. vt tanta es- || 1.Par.1.a.14
set abundantia argenti in Ierusalẽ, quan-
ta & lapidum: & cedrorũ præbuit mul-
titudinem quasi sycomoros, quæ nascun-
28 tur in campestribus. * Et educebantur
equi Salomoni de Ægypto, & de Coa.
Negotiatores enim regis emebant de
29 Coa, & statuto pretio perducebant. * E-
grediebatur autem quadriga ex Ægypto
sexcentis siclis argenti, & equus centum
quinquaginta. Atque in hunc modum
cuncti reges Hethæorum & Syriæ equos
venundabant.

CAP. XI.

1 A REx autem Salomon || adamauit mu- || Deut.17.d.
lieres alienigenas multas, filiã quo- 17
que Pharaonis, & Moabitidas, & Ammo- Eccl. 47.c.21
nitidas, Idumæas, & Sidonias, &
2 Hethæas: * de gentibus, super quibus dixit
Dominus filijs Israel: || Non ingredie- || Exo.34.b.16
mini ad eas, neque de illis ingredientur
ad vestras: certissime enim auertent cor-
da vestra vt sequamini deos earum. His
itaque copulatus est Salomon ardentis-
3 simo amore. * Fueruntq. ei vxores quasi
reginæ septingentæ, & concubinæ trecẽ-
tæ: & auerterunt mulieres cor eius.
4 * Cumq. iam esset senex, deprauatum est
cor eius per mulieres, vt sequeretur deos
alienos: nec erat cor eius perfectũ cum
Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris
5 eius. * Sed colebat Salomon Astarthen
deam Sidoniorum, & Moloch idolum
6 Ammonitarũ. * Fecitq. Salomon quod
non

Digitized by Google

non placuerat coram Domino, & non
adimpleuit vt sequeretur Dominum, si- B
cut Dauid pater eius. * Tunc ædificauit 7
Salomon fanum Chamos, idolo Moab,
in monte qui est contra Ierusalem, &
Moloch idolo filiorũ Ammon. * Atque 8
in hunc modum fecit vniuersis vxoribus
suis alienigenis, quæ adolebant thura,
& immolabant dijs suis. * Igitur iratus 9
est Dominus Salomoni, quòd auersa es-
set mens eius a Domino Deo Israel, qui
|| Sup. 9. a. 6 || apparuerat ei secundo, * & præceperat 10
de verbo hoc ne sequeretur deos alie-
nos, & non custodiuit quæ mandauit ei
Dominus. * Dixit itaque Dominus Sa- 11
lomoni: Quia habuisti hoc apud te, &
non custodisti pactum meum, & præ-
cepta mea, quæ mandaui tibi, disrum-
pens scindam regnum tuum, & dabo il-
|| Inf. 12. d. 15 lud seruo tuo. * || Verumtamen in diebus 12
tuis non faciam propter Dauid patrem C
tuum: de manu filij tui scindam illud;
* nec totum regnum auferam, sed tri- 13
bum vnam dabo filio tuo propter Da-
uid seruum meum, & Ierusalem quam
elegi. * Suscitauit autem Dominus ad- 14
uersarium Salomoni Adad Idumæum de
|| 2. Reg. 8. d. 14 semine regio, qui erat in Edom. * || Cum 15
enim esset Dauid in Idumæa, & ascendis-
set Ioab princeps militiæ ad sepeliendũ
eos, qui fuerant interfecti, & occidisset
omne masculinum in Idumæa (* sex 16
enim mensibus ibi moratus est Ioab, &
omnis Israel, donec interimeret omne
masculinum in Idumæa) * fugit Adad 17
ipse, & viri Idumæi de seruis patris eius
cum eo, vt ingrederetur Ægyptum: erat
autem Adad puer paruulus. * Cumq. 18
surrexissent de Madian, venerunt in Pha-
ran, tuleruntq. secum viros de Pharan,
& introierunt Ægyptum ad Pharaonem
regem Ægypti: qui dedit ei domum, &
cibos constituit, & terram delegauit.
* Et inuenit Adad gratiam coram Pha- 19
raone valde, in tantum vt daret ei vxo-
rem, sororem vxoris suæ germanam D
Taphnes reginæ. * Genuitq. ei soror 20
Taphnes Genubath filium, & nutriuit
eũ Taphnes in domo Pharaonis: eratq.
Genubath habitans apud Pharaonem
cum filijs eius. * Cumq. audisset Adad 21
in Ægypto, dormisse Dauid cum patri-
bus suis, & mortuum esse Ioab princi-
pem militiæ, dixit Pharaoni: Dimit-
te me, vt vadam in terram meam.
22 * Dixitq. ei Pharao: Qua enim re apud
me indiges, vt quæras ire ad terram
tuam? At ille respondit: Nulla: sed ob-
23 secro te vt dimittas me. * Suscitauit
quoque ei Deus aduersarium Razon fi-
lium Eliada, qui fugerat Adarezer re-
24 gem Soba dominum suum: * & con-
E gregauit contra eum viros, & factus est
princeps latronum cum interficeret eos
Dauid: abieruntq. Damascum, & habi-
tauerunt ibi, & constituerunt eum re-
25 gem in Damasco, * eratq. aduersarius Is-
raeli cunctis diebus Salomonis: & hoc
est malum Adad, & odium contra Israel,
26 regnauitq. in Syria. * Ieroboam quo- || 2. Par. 13. a. 6
que filius Nabath, Ephrathæus, de Sare-
da, seruus Salomonis, cuius mater erat
nomine Sarua, mulier vidua: leuauit ma-
27 num contra regem. * Et hæc est causa
rebellionis aduersus eum, quia Salomon
ædificauit Mello, & coæquauit voragi-
28 nem ciuitatis Dauid patris sui. * Erat
autem Ieroboam vir fortis & potens:
vidensq. Salomon adolescentẽ bonæ in-
dolis & industrium, constituerat eum
præfectum super tributa vniuersæ domus
29 Ioseph. * || Factum est igitur in tempo- || 2. Par. 10. d. 15
re illo, vt Ieroboam egrederetur de Ie-
rusalem, & inueniret eum Ahias Silo-
nites propheta in via, opertus pallio nouo:
30 erant autem duo tantum in agro. * Ap-
prehendensq. Ahias pallium suum no-
uum, quo coopertus erat, scidit in duo-
31 decim partes. * Et ait ad Ieroboam:
F Tolle tibi decem scissuras: hæc enim di-
cit Dominus Deus Israel: Ecce ego scin-
dam regnum de manu Salomonis, & da-
32 bo tibi decem tribus. * Porro vna tri-
bus remanebit ei propter seruum meum
Dauid, & Ierusalem ciuitatẽ, quam ele-
33 gi ex omnibus tribubus Israel: * eo quòd
dereliquerit me, & adorauerit Astarthen
deam Sidoniorum, & Chamos deum
Moab, & Moloc deum filiorũ Ammon:
& non ambulauerit in vijs meis, vt face-
ret iustitiam corã me, & præcepta mea,
34 & iudicia sicut Dauid pater eius. * Nec
auferam omne regnum de manu eius,
sed ducem ponã eum cunctis diebus vi-
tæ suæ, propter Dauid seruum meum,
quem elegi, qui custodiuit mãdata mea
35 & præcepta mea. * Auferam autem re-
gnum de manu filij eius, & dabo tibi
decem

decem tribus: * filio autē eius dabo tri- 36
bum vnam, vt remaneat lucerna Dauid
seruo meo cunctis diebus coram me in
Ierusalem ciuitate, quam elegi vt esset G
nomen meum ibi. * Te autem assumam, 37
& regnabis super omnia, quæ desiderat
anima tua, erisq. rex super Israel. * Si 38
igitur audieris omnia, quæ præcepero
tibi, & ambulaueris in vijs meis, & fe-
ceris quod rectum est coram me, custo-
diens mandata mea & præcepta mea,
sicut fecit Dauid seruus meus: ero tecū,
& ædificabo tibi domum fidelem, quo-
modo ædificaui Dauid domum, & tra-
dam tibi Israel: * & affligam semen Da- 39
uid super hoc, verumtamen non cunctis
diebus. * Voluit ergo Salomon interfi- 40
cere Ieroboam: qui surrexit, & aufugit
in Ægyptum ad Sesac regem Ægypti, &
fuit in Ægypto vsque ad mortem Salo-
monis. * Reliquum autem verborum Sa- 41
lomonis, & omnia quæ fecit, & sapien-
tia eius: ecce vniuersa scripta sunt in Li-
bro verborum dierū Salomonis. * Dies 42
autem, quos regnauit Salomon in Ieru-
salem super omnem Israel, quadragin-
ta anni sunt. * Dormiuitq. Salomon 43
cum patribus suis, & sepultus est in Ci-
uitate Dauid patris sui, regnauitq. Ro-
boam filius eius pro eo.

CAP. XII.

8 2.Par.10.2.1 VEnit autem Roboam in Sichem: il- 1
luc enim cōgregatus erat omnis Is- A
rael ad constituendum eum regem. * At 2
vero Ieroboam filius Nabat, cum adhuc
esset in Ægypto profugus a facie regis
Salomonis, audita morte eius, reuersus
est de Ægypto. * Miseruntq. & vocaue- 3
runt eum: venit ergo Ieroboam, & om-
nis multitudo Israel, & locuti sunt ad
Roboam, dicentes: * Pater tuus duris- 4
simum iugum imposuit nobis: tu itaque
nunc imminue paululū de imperio pa-
tris tui durissimo, & de iugo grauissimo,
quod imposuit nobis, & seruiemus tibi.
* Qui ait eis: Ite vsque ad tertium diem, 5
& reuertimini ad me. Cumq. abijs- B
set populus, * inijt consilium rex Ro- 6
boam cum senioribus, qui assistebant
coram Salomone patre eius, cum adhuc
viueret, & ait: Quod datis mihi con-
silium, vt respondeam populo huic?
7 * Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris
populo huic, & seruieris, & petitioni
eorum cesseris, locutusq. fueris ad eos
verba lenia, erunt tibi serui cunctis die-
8 bus. * Qui dereliquit consilium senum,
quod dederant ei, & adhibuit adolescē-
tes, qui nutriti fuerant cum eo, & assi-
9 stebant illi, * dixitq. ad eos: Quod mihi
datis consilium, vt respondeam popu-
lo huic, qui dixerunt mihi: Leuius fac
iugum quod imposuit pater tuus super
10 nos? * Et dixerunt ei iuuenes qui nu-
C triti fuerant cum eo: Sic loquéris po-
pulo huic, qui locuti sunt ad te, dicen-
tes: Pater tuus aggrauauit iugum no-
strum, tu releua nos. Sic loquéris ad
eos: Minimus digitus meus grossior est
11 dorso patris mei. * Et nunc pater meus
posuit super vos iugum graue, ego au-
tem addam super iugum vestrum: pa-
ter meus cecidit vos flagellis, ego au-
12 tem cædam vos scorpionibus. * Venit
ergo Ieroboam, & omnis populus ad
Roboam die tertia, sicut locutus fuerat
rex, dicens: Reuertimini ad me die ter-
13 tia. * Responditq. rex populo dura, de-
relicto consilio seniorum, quod ei de-
14 derant, * & locutus est eis secundū con-
silium iuuenum, dicens: Pater meus ag-
grauauit iugum vestrum, ego autem
addam iugo vestro: pater meus cecidit
D vos flagellis, ego autem cædam vos scor-
15 pionibus. * Et non acquieuit rex popu-
lo: quoniam auersatus fuerat eum Do-
minus, vt suscitaret verbum suum, quod ‖Sup.11.f.31
locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ,
16 ad Ieroboam filium Nabat. * Videns ita-
que populus quòd noluisset eos audire
rex, respondit ei dicens: Quæ nobis
pars in Dauid? vel quæ hereditas in fi-
lio Isai? Vade in tabernacula tua Israel,
nunc vide domum tuam Dauid. Et a-
17 bijt Israel in tabernacula sua. * Super
filios autem Israel, quicumque habita-
bant in ciuitatibus Iuda, regnauit Ro-
18 boam. * Misit ergo rex Roboam Adu-
ram, qui erat super tributa: & lapidauit
E eum omnis Israel, & mortuus est. Porro
rex Roboam festinus ascendit currum,
19 & fugit in Ierusalem: * recessitq. Is-
rael a domo Dauid, vsque in præsentem
20 diem. * Factum est autem cum audisset
omnis Israel, quòd reuersus esset Iero-
boam, miserunt, & vocauerunt eum con-
gregato

Digitized by Google

gregato cœtu, & constituerunt eum regem super omnem Israel, nec secutus est quisquam domum Dauid præter tribum Iuda solam. * Venit autem Roboam Ierusalem, & congregauit vniuersam domum Iuda, & tribum Beniamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, vt pugnarent contra domum Israel, & reducerent regnum
‖2.Par.11.a.2 Roboam filio Salomonis. * ‖Factus est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei, dicens: * Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, & ad omnem domum Iuda, & Beniamin, & reliquos de populo, dicens: * Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque bellabitis contra fratres vestros filios Israel: reuertatur vir in domum suam, a me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, & reuersi sunt de itinere sicut eis præceperat Dominus. * Ædificauit autem Ieroboam Sichem in monte Ephraim, & habitauit ibi: & egressus inde ædificauit Phanuel. * Dixitq. Ieroboam in corde suo: Nunc reuertetur regnum ad domum Dauid, * si ascenderit populus iste vt faciat sacrificia in domo Domini in Ierusalem: & conuertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Iuda, interficientq. me, & reuertentur ad eum.
‖Tob.1.a.5 * ‖Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite vltra
‖Exo.32.b.8 ascendere in Ierusalem: ‖Ecce dij tui Israel, qui te eduxerunt de Terra Ægypti. * Posuitq. vnum in Bethel, & alterum in Dan: * & factum est verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum vsque in Dan. * Et fecit
‖2.Par.11.c.15 fana in excelsis, & ‖sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filijs Leui. * Constituitq. diem sollemnem in mense octauo, quintadecima die mensis, in similitudinem sollemnitatis, quæ celebrabatur in Iuda. Et ascendens altare, similiter fecit in Bethel, vt immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: constituitq. in Bethel sacerdotes excelsorũ, quæ fecerat. * Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die mensis octaui, quem finxerat de corde suo: & fecit sollemnitatem filijs Israel, & ascendit super altare, vt adoleret incensum.

CAP. XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda in ser-
A mone Domini in Bethel, Ieroboam
2 stante super altare, & thus iaciente. * Et exclamauit cõtra altare in sermone Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: ‖Ecce filius nascetur domui Da- ‖4.Reg.23.
uid, Iosias nomine, & immolabit super d.17
te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum
3 super te incendet. * Deditq. in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, & effundetur cinis qui in eo est.
4 * Cumq. audisset rex sermonem hominis Dei, quem inclamauerat cõtra altare in Bethel, extendit manum suam de altari,
B dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eũ:
5 nec valuit retrahere eam ad se. * Altare quoque scissum est, & effusus est cinis de altari, iuxta signum quod prædixerat
6 vir Dei in sermone Domini. * Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciẽ Domini Dei tui, & ora pro me, vt restituatur manus mea mihi. Orauitq. vir Dei faciem Domini, & reuersa est manus regis ad eum, & facta est sicut prius fue-
7 rat. * Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum vt prandeas,
8 & dabo tibi munera. * Responditq. vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bi-
9 bam aquam in loco isto: * sic enim mã-
C datũ est mihi in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reuertéris per viam,
10 qua venisti. * Abijt ergo per aliã viam, & non est reuersus per iter, quo vene-
11 rat in Bethel. * Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filij sui, & narrauerunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: & verba quæ locutus fuerat ad
12 regem, narrauerunt patri suo. * Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abijt? Ostenderunt ei filij sui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de
13 Iuda. * Et ait filijs suis: Sternite mihi asinum. Qui cum strauissent, ascendit,
14 * & abijt post virum Dei, & inuenit eum

seden-

Digitized by Google

sedentem subtus terebinthũ : & ait illi :
Tu ne es vir Dei qui venisti de Iuda? Re- D
spondit ille : Ego sum . * Dixitq. ad 15
eum : Veni mecum domum , vt come-
das panem . * Qui ait : Non possum 16
reuerti, neque venire tecum, nec come-
dam panem , neque bibam aquam in
loco isto : * quia locutus est Dominus 17
ad me in sermone Domini, dicens : Nõ
comedes panem, & non bibes aquam
ibi, nec reuertéris per viam , qua ieris.
* Qui ait illi : Et ego propheta sum si- 18
milis tui : & angelus locutus est mihi in
sermone Domini , dicens : Reduc eum
tecum in domum tuam, vt comedat pa-
nem, & bibat aquam. Fefellit eum, * & 19
reduxit secum : comedit ergo panem in
domo eius, & bibit aquam . * Cumq. 20
sederent ad mensam, factus est sermo Do
mini ad prophetam, qui reduxerat eum. E
* Et exclamauit ad virum Dei, qui ve- 21
nerat de Iuda, dicens : Hæc dicit Do-
minus : Quia non obediẽs fuisti ori Do-
mini, & non custodisti mandatum, quod
præcepit tibi Dominus Deus tuus , * & 22
reuersus es, & comedisti panem, & bi-
bisti aquam in loco in quo præcepit ti-
bi ne comederes panem , neque biberes
aquam , non inferetur cadauer tuum in
sepulchrum patrum tuorum . * Cumq. 23
comedisset & bibisset , strauit asinum
suum prophetæ, quem reduxerat. * Qui 24
cum abijsset , inuenit eum leo in via, &
occidit, & erat cadauer eius proiectum
in itinere : asinus autem stabat iuxta il-
lum , & leo stabat iuxta cadauer . * Et 25
ecce, viri transeuntes viderunt cadauer
proiectum in via , & leonem stantem
iuxta cadauer . Et venerunt & diuulga-
uerunt in ciuitate, in qua prophetes ille
senex habitabat . * Quod cum audisset 26
propheta ille, qui reduxerat eum de via, F
ait : Vir Dei est, qui inobediens fuit ori
Domini, & tradidit eum Dominus leo-
ni , & confregit eum, & occidit iuxta
verbum Domini , quod locutus est ei .
* Dixitq. ad filios suos : Sternite mihi 27
asinum . Qui cum strauissent, * & ille 28
abijsset, inuenit cadauer eius proiectum
in via, & asinum & leonem stantes iux-
ta cadauer : non comedit leo de cada-
uere, nec læsit asinum . * Tulit ergo pro- 29
phetes cadauer viri Dei , & posuit illud
super asinum, & reuersus intulit in ciui-
tatem prophetæ senis vt plangeret eũ.
30 * Et posuit cadauer eius in sepulchro
suo : & planxerunt eum : Heu heu mi
31 frater. * Cumq. planxissent eum , dixit
G ad filios suos : Cum mortuus fuero, se-
pelite me in sepulchro , in quo vir Dei
sepultus est : iuxta ossa eius ponite ossa
32 mea . * Profecto enim veniet sermo ,
quem prædixit in sermone Domini con
tra altare quod est in Bethel , & contra
omnia fana excelsorum , quæ sunt in
33 vrbibus Samariæ. * Post verba hæc non
est reuersus Ieroboam de via sua pessi-
ma , sed econtrario fecit de nouissimis
populi sacerdotes excelsorum : quicum-
que volebat, implebat manum suam, &
34 fiebat sacerdos excelsorum. * Et propter
hanc causam peccauit domus Ieroboam,
& euersa est, & deleta de superficie
terræ .

CAP. XIIII.

1 IN tempore illo ægrotauit Abia filius
2 Ieroboam . * Dixitq. Ieroboam vxo-
A ri suæ : Surge, & commuta habitum, ne
cognoscaris quòd sis vxor Ieroboam :
& vade in Silo, vbi est Ahias propheta,
‖ qui locutus est mihi, quòd regnaturus ‖ Sup. 11. f. 31
3 essem super populum hunc . * Tolle
quoque in manu tua decem panes, &
crustulam , & vas mellis, & vade ad il-
lum : ipse enim indicabit tibi quid euen-
4 turum sit puero huic . * Fecit vt dixerat,
vxor Ieroboam : & consurgens abijt in
Silo , & venit in domum Ahiæ : at ille
non poterat videre, quia caligauerant
5 oculi eius præ senectute. * Dixit autem
B Dominus ad Ahiam : Ecce vxor Ieroboã
ingreditur vt consulat te super filio suo
qui ægrotat . hæc & hæc loquéris ei .
Cum ergo illa intraret , & dissimularet
6 se esse quæ erat, * audiuit Ahias sonitum
pedum eius introeuntis per ostium , &
ait : Ingredere vxor Ieroboam : quare
aliam te esse simulas? ego autem missus
7 sum ad te durus nuncius . * Vade , &
dic Ieroboam : Hæc dicit Dominus Deus
Israel : Quia exaltaui te de medio po-
puli , & dedi te ducem super populum
8 meum Israel : * & scidi regnum domus
Dauid, & dedi illud tibi , & non fuisti
sicut seruus meus Dauid, qui custodiuit
mandata mea, & secutus est me in toto
corde

corde suo, faciens quod placitum esset C
in conspectu meo :* sed operatus es ma- 9
la super omnes, qui fuerunt ante te, &
fecisti tibi deos alienos & conflatiles, vt
me ad iracundiam prouocares, me autem
proiecisti post corpus tuum : * idcirco 10
ecce ego inducam mala super domum
Ieroboam, & ||percutiam de Ieroboam ||Inf. 15.f.29
mingentem ad parietem, & clausum, &
nouissimum in Israel: & mundabo reli-
quias domus Ieroboam, sicut mundari
solet fimus vsque ad purum.* Qui mor- 11
tui fuerint de Ieroboam in ciuitate, co-
medent eos canes: qui autē mortui fue-
rint in agro, vorabunt eos aues cæ-
li : quia Dominus locutus est. * Tu 12
igitur surge, & vade in domum tuam :
& in ipso introitu pedum tuorum in
vrbem, morietur puer,* & planget eum 13
omnis Israel, & sepeliet: iste enim solus D
inferetur de Ieroboam in sepulchrum,
quia inuentus est super eo sermo bonus
a Domino Deo Israel, in domo Iero-
boam.* Constituet autem sibi Dominus 14
regem super Israel, qui percutiet domū
Ieroboam in hac die, & in hoc tempo-
re: * & percutiet Dominus Deus Israel, 15
sicut moueri solet arundo in aqua : &
euellet Israel de terra bona hac, quam
dedit patribus eorum, & ventilabit eos
trans Flumen: quia fecerunt sibi lucos,
vt irritarent Dominum.* Et tradet Do- 16
minus Israel propter peccata Ieroboam,
qui peccauit, & peccare fecit Israel.
* Surrexit itaque vxor Ieroboam, & 17
abijt, & venit in Thersa : cumq. illa in-
grederetur limen domus, puer mortuus
est,* & sepelierunt eum. Et planxit eū 18
omnis Israel iuxta sermonem Domini,
quem locutus est in manu serui sui Ahiæ
prophetæ. * Reliqua autem verborum 19
Ieroboā, quomodo pugnauerit, & quo- E
modo regnauerit, ecce scripta sunt in
Libro verborum dierum regum Israel.
* Dies autem, quibus regnauit Iero- 20
boam, viginti duo anni sunt: & dormi-
uit cum patribus suis : regnauitq. Na-
dab filius eius pro eo.* ||Porro Roboam 21 ||2. Par. 12.c. 13
filius Salomonis regnauit in Iuda. Qua-
draginta & vnius anni erat Roboam,
cum regnare cœpisset : decem & septem
annos regnauit in Ierusalem ciuitate,
quam elegit Dominus vt poneret nomen
suum ibi, ex omnibus tribubus Israel.

F Nomen autem matris eius Naama Am-
22 manitis.* Et fecit Iudas malum coram
Domino, & irritauerunt eum super
omnibus, quæ fecerant patres eorum
23 in peccatis suis, quæ peccauerunt.* Æ-
dificauerunt enim & ipsi sibi aras, &
statuas, & lucos super omnem col-
lem excelsum, & subter omnem ar-
24 borem frondosam: * sed & effeminati
fuerunt in terra, feceruntq. omnes abo-
minationes gentium, quas attriuit Do-
25 minus ante faciem filiorum Israel.* In
quinto autem anno regni Roboā, ascen-
26 dit Sesac rex Ægypti in Ierusalem,* &
tulit thesauros domus Domini, & the-
sauros regios, & vniuersa diripuit: scu-
ta quoque aurea, quæ fecerat Salomon:
27 *||pro quibus fecit rex Roboam scuta ||Sup.10.c.16
G ærea, & tradidit ea in manum ducum
scutariorum, & eorum qui excubabant
28 ante ostium domus regis. * Cumq. in-
grederetur rex in domum Domini, por-
tabant ea qui præeundi habebant offi-
cium : & postea reportabant ad arma-
29 mentarium scutariorum.* Reliqua au-
tem sermonum Roboam, & omnia quæ
fecit, ecce scripta sunt in Libro sermo-
30 num dierum regum Iuda.* Fuitq. bel-
lum inter Roboam & Ieroboam cunctis
31 diebus.* Dormiuitq. Roboam cum pa-
tribus suis, & sepultus est cum eis in
ciuitate Dauid : nomen autem matris
eius Naama Ammanitis : & regnauit
Abiam filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni
A Ieroboam filij Nabat, regnauit A-
2 biam super Iudam. * Tribus annis re-
gnauit in Ierusalem: || nomen matris ||2.Par.13.a.2
3 eius Maacha filia Abessalom. * Ambu-
lauitq. in omnibus peccatis patris sui,
quæ fecerat ante eum: nec erat cor eius
perfectum cum Domino Deo suo, si-
4 cut cor Dauid patris eius. * Sed pro-
pter Dauid dedit ei Dominus Deus suus
lucernam in Ierusalem, vt suscitaret fi-
lium eius post eum, & statueret Ierusa-
5 lem : * eo quòd fecisset Dauid rectum
B in oculis Domini, & non declinasset ab
omnibus quæ præceperat ei cunctis die-
bus vitæ suæ, || excepto sermone Vriæ ||2.Reg.11.a.4
6 Hethæi. * Attamen bellum fuit inter
Roboam,

Digitized by Google

Roboam, & Ieroboam omni tempore
vitæ eius. * Reliqua autem sermonum 7
Abiam, & omnia quæ fecit, nonne hæc
|| 2.Par.13.a.1 || scripta sunt in Libro verborum dierũ
regum Iuda? Fuitq. prælium inter Abiã
& inter Ieroboam. * Et dormiuit Abiam 8
cum patribus suis, & sepelierunt eum
|| 2.Par.14.a.1 in ciuitate Dauid: || regnauitq. Asa filius
eius pro eo. * In anno ergo vigesimo 9
Ieroboam regis Israel regnauit Asa rex
Iuda, * & quadraginta & vno anno re- 10
gnauit in Ierusalem. Nomen matris eius
Maacha, filia Abessalom. * Et fecit Asa 11
rectum ante conspectum Domini, sicut
Dauid pater eius: * & abstulit effemina- 12
tos de terra, purgauitq. vniuersas sordes C
idolorum, quæ fecerant patres eius.
* Insuper & Maacham matrem suam 13
amouit, ne esset princeps in sacris Pria-
pi, & in luco eius, quem consecraue-
rat: subuertitq. specum eius, & confre-
git simulachrum turpissimum, & com-
bussit in Torrente Cedron: * excelsa au- 14
tem non abstulit. Verumtamen cor Asa
perfectum erat cum Domino cunctis
diebus suis: * & intulit ea, quæ sanctifi- 15
cauerat pater suus, & vouerat, in do-
mum Domini, argentum & aurum, &
vasa. * Bellum autem erat inter Asa, 16
& Baasa regem Israel cunctis diebus eo-
|| 2.Par.16.a.1 rum. * || Ascendit quoque Baasa rex Is- 17
rael in Iudam, & ædificauit Rama, vt
non posset quispiam egredi vel ingredi
de parte Asa regis Iuda. * Tollens ita- 18
que Asa omne argentum, & aurũ, quod
remanserat in thesauris domus Domini,
& in thesauris domus regiæ, & dedit
illud in manus seruorum suorum: & D
misit ad Benadad filium Tabremon filij
Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in
Damasco, dicens: * Fœdus est inter me 19
& te, & inter patrem meum & patrem
tuum: ideo misi tibi munera, argentum
& aurum: & peto vt venias, & irritum
facias fœdus, quod habes cum Baasa
rege Israel, & recedat a me. * Acquie- 20
scens Benadad regi Asa, misit principes
exercitus sui in ciuitates Israel, & per-
cusserunt Ahion, & Dan, & Abeldomum
Maacha, & vniuersam Cenneroth, om-
nem scilicet Terram Nephthali. * Quod 21
cum audisset Baasa, intermisit ædificare
Rama, & reuersus est in Thersa. * Rex au- 22
tem Asa nuncium misit in omnem Iu-
E dam dicens: Nemo sit excusatus. &
tulerunt lapides de Rama, & ligna eius,
quibus ædificauerat Baasa, & extruxit
de eis rex Asa Gabaa Beniamin, &
23 Maspha. * Reliqua autem omnium
sermonum Asa, & vniuersæ fortitudi-
nes eius, & cuncta quæ fecit, & ciui-
tates, quas extruxit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum
Iuda? Verumtamen in tempore sene-
24 ctutis suæ doluit pedes. * Et dormiuit
cum patribus suis, & sepultus est cum
eis in Ciuitate Dauid patris sui. || Re- || 2.Par.17.a.1
gnauitq. Iosaphat filius eius pro eo.
25 * Nadab vero filius Ieroboam regnauit
F super Israel anno secundo Asa regis Iu-
da: regnauitq. super Israel duobus an-
26 nis. * Et fecit quod malum est in con-
spectu Domini, & ambulauit in vijs pa-
tris sui, & in peccatis eius, quibus pec-
27 care fecit Israel. * Insidiatus est autem
ei Baasa filius Ahiæ de domo Issachar,
& percussit eum in Gebbethon, quæ
est vrbs Philisthinorum: siquidem Na-
dab & omnis Israel obsidebant Geb-
28 bethon. * Interfecit ergo illum Baasa
in anno tertio Asa regis Iuda, & regna-
29 uit pro eo. * Cumq. regnasset, || per- || Inf.22.f.21
cussit omnem domum Ieroboam: non
dimisit ne vnam quidem animam de se-
mine eius, donec deleret eum iuxta
verbum Domini, || quod locutus fuerat || Sup.14.c.10
30 in manu serui sui Ahiæ Silonitis, * pro-
G pter peccata Ieroboam, quæ peccaue-
rat, & quibus peccare fecerat Israel: &
propter delictum, quo irritauerat Do-
31 minum Deum Israel. * Reliqua autem
sermonum Nadab, & omnia quæ ope-
ratus est, nonne hæc scripta sunt in Li-
bro verborum dierum regum Israel?
32 * Fuitq. bellum inter Asa, & Baasa re-
33 gem Israel cunctis diebus eorum. * An-
no tertio Asa regis Iuda regnauit Baasa
filius Ahiæ, super omnem Israel in
34 Thersa viginti quattuor annis. * Et fecit
malum coram Domino, ambulauitq. in
via Ieroboam, & in peccatis eius, quibus
peccare fecit Israel.

CAP. XVI.

1 FActus est autem sermo Domini ad
A Iehu filium Hanani contra Baasa,
T dicens:

Digitized by Google

dicens: * Pro eo quòd exaltaui te de pul- 2
uere, & posui te ducem super populum
meum Israel, tu autem ambulasti in via
Ieroboam, & peccare fecisti populum
meum Israel, vt me irritares in pecca-
tis eorum: * ecce, ego demetam poste- 3
riora Baasa, & posteriora domus eius:
& faciam domum tuam sicut domum
|| Sup.15.g.29 Ieroboam filij Nabat. * || Qui mortuus 4
fuerit de Baasa in ciuitate, comedent eũ
canes: & qui mortuus fuerit ex eo in
regione, comedent eum volucres cæ-
|| 2.Par.16.a.2 li. * || Reliqua autem sermonum Baa- 5
sa, & quæcumque fecit, & præ- B
lia eius, nonne hæc scripta sunt in
Libro verborum dierum regum Israel?
* Dormiuit ergo Baasa cũ patribus suis, 6
sepultusq. est in Thersa: & regnauit Ela
filius eius pro eo. * Cum autem in ma- 7
nu Iehu filij Hanani prophetæ verbum
Domini factum esset contra Baasa, &
contra domum eius, & contra omne
malum, quod fecerat coram Domino,
ad irritandum eum in operibus manuũ
suarum, vt fieret sicut domus Ieroboã:
ob hanc causam occidit eum, hoc est,
Iehu filium Hanani, prophetam. * An- 8
no vigesimo sexto Asa regis Iuda, regna-
uit Ela filius Baasa super Israel in Ther-
sa duobus annis. * Et rebellauit contra 9
eum seruus suus Zambri, dux mediæ
partis equitum: erat autem Ela in Ther-
sa bibens, & temulentus in domo Arsa
|| 4.Reg.9.f.31 præfecti Thersa. * || Irruens ergo Zam- 10
bri, percussit, & occidit eum anno vige- C
simo septimo Asa regis Iuda, & regna-
uit pro eo. * Cumq. regnasset, & sedis- 11
set super solium eius, percussit omnem
domum Baasa, & non dereliquit ex ea
mingentem ad parietem, & propinquos
& amicos eius. * Deleuitq. Zambri om- 12
nem domum Baasa, iuxta verbum Do-
mini, quod locutus fuerat ad Baasa in
manu Iehu prophetæ, * propter vniuer- 13
sa peccata Baasa, & peccata Ela filij eius,
qui peccauerunt, & peccare fecerunt Is-
rael prouocantes Dominum Deum Is-
rael in vanitatibus suis. * Reliqua au- 14
tem sermonum Ela, & omnia quæ fecit, D
nonne hæc scripta sunt in Libro verbo-
rum dierum regum Israel? * Anno vige- 15
simo septimo Asa regis Iuda, regnauit
Zambri septem diebus in Thersa: porro
exercitus obsidebat Gebbethon vrbem
16 Philisthinorum. * Cumq. audisset rebel-
lasse Zambri, & occidisse regem, fecit si-
bi regem omnis Israel Amri, qui erat
princeps militiæ super Israel in die illa
17 in castris. * Ascendit ergo Amri, & om-
nis Israel cum eo de Gebbethon, & ob-
18 sidebant Thersa. * Videns autem Zambri
quòd expugnanda esset ciuitas, ingressus
est palatium, & succendit se cum domo
19 regia: & mortuus est * in peccatis suis,
quæ peccauerat faciens malum coram
Domino, & ambulans in via Ieroboam,
& in peccato eius, quo fecit peccare Is-
20 rael. * Reliqua autem sermonum Zam-
E bri, & insidiarum eius, & tyrannidis, nõ-
ne hæc scripta sunt in Libro verborum
21 dierum regum Israel? * Tunc diuisus est
populus Israel in duas partes: media
pars populi sequebatur Thebni filium
Gineth, vt constitueret eum regem: &
22 media pars Amri. * Præualuit autem
populus, qui erat cum Amri, populo
qui sequebatur Thebni filium Gineth:
mortuusq. est Thebni, & regnauit Am-
23 ri. * Anno trigesimo primo Asa regis Iu-
da regnauit Amri super Israel, duode-
cim annis: in Thersa regnauit sex annis.
24 * Emitq. mõtem Samariæ a Somer duo-
bus talentis argenti: & ædificauit eum,
& vocauit nomen ciuitatis, quam extru-
xerat, nomine Semer Domini montis Sa-
25 mariam. * Fecit autem Amri malum in
F conspectu Domini, & operatus est ne-
quiter super omnes, qui fuerunt ante eũ.
26 * Ambulauitq. in omni via Ieroboam fi-
lij Nabat, & in peccatis eius quibus pec-
care fecerat Israel: vt irritaret Dominũ
27 Deum Israel in vanitatibus suis. * Reli-
qua autem sermonũ Amri, & prælia eius,
quæ gessit, nonne hæc scripta sunt in Li-
bro verborum dierum regum Israel?
28 * Dormiuitq. Amri cum patribus suis,
& sepultus est in Samaria: regnauitq. A-
29 chab filius eius pro eo. * Achab vero fi-
lius Amri regnauit super Israel anno tri-
gesimo octauo Asa regis Iuda. Et regna-
uit Achab filius Amri super Israel in Sa-
30 maria viginti & duobus annis. * Et fecit
G Achab filius Amri malum in conspectu
Domini super omnes, qui fuerunt ante
31 eum. * Nec suffecit ei vt ambularet in
peccatis Ieroboam filij Nabat: insuper
duxit vxorem Iezabel filiam Ethbaal re-
gis Sidoniorum. Et abijt, & seruiuit
Baal,

Digitized by Google

Baal, & adorauit eum. * Et posuit aram 32
Baal in templo Baal, quod ædificauerat
in Samaria, * & plantauit lucum: & 33
addidit Achab in opere suo, irritans
Dominum Deum Israel super omnes re-
‖ Ios.6.d.26 ges Israel, qui fuerunt ante eum. * ‖ In 34
diebus eius ædificauit Hiel de Bethel, Ie-
richo: in Abiram primitiuo suo funda-
uit eam, & in Segub nouissimo suo po-
suit portas eius: iuxta verbum Domini,
quod locutus fuerat in manu Iosue filij
Nun.

CAP. XVII.

Eccl.48.a.1 Iac.5.d.17 ET dixit Elias Thesbites de habita- 1
toribus Galaad ad Achab: Viuit A
Dominus Deus Israel, in cuius conspe-
ctu sto, si erit annis his ros & pluuia,
nisi iuxta oris mei verba. * Et factum 2
est verbum Domini ad eum, dicens:
* Recede hinc, & vade contra Orien- 3
tem, & abscondere in Torrente carith,
qui est contra Iordanem, * & ibi de tor- 4
rente bibes: coruisq. præcepi vt pascant
te ibi. * Abijt ergo, & fecit iuxta ver- 5
bum Domini: cumq. abijsset, sedit in
Torrente carith, qui est contra Iordanē.
* Corui quoque deferebant ei panem & 6
carnes mane, similiter panem & carnes
vesperi, & bibebat de torrente. * Post 7
dies autem siccatus est torrens: non
enim pluerat super terram. * Factus est 8
ergo sermo Domini ad eum, dicens: B
* Surge, & vade in Sarephta Sidonio- 9
rum, & manebis ibi: præcepi enim ibi
‖ Luc.4.d.26 mulieri viduæ vt pascat te. * ‖ Surrexit, 10
& abijt in Sarephta. Cumq. venisset ad
portam ciuitatis, apparuit ei mulier vi-
dua colligens ligna, & vocauit eam,
dixitq. ei: Da mihi paululum aquæ in
vase, vt bibam. * Cumq. illa pergeret 11
vt afferret, clamauit post tergum eius,
dicens: Affer mihi, obsecro, & buccellā
panis in manu tua. * Quæ respondit: Vi- 12
uit Dominus Deus tuus, quia non ha-
beo panem, nisi quantum pugillus cape-
re potest farinæ in hydria, & paululum
olei in lecytho: en colligo duo ligna
vt ingrediar & faciam illum mihi & fi-
lio meo, vt comedamus, & moriamur.
* Ad quam Elias ait: Noli timere, sed 13
vade, & fac sicut dixisti: verumtamen C
mihi primum fac de ipsa farinula subci-
neritium panem paruulum, & affer ad
me: tibi autem & filio tuo facies po-
14 stea. * Hæc autem dicit Dominus Deus
Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec
lecythus olei minuetur vsque ad diem,
in qua Dominus daturus est pluuiam
15 super faciem terræ. * Quæ abijt, & fe-
cit iuxta verbum Eliæ: & comedit ipse,
& illa, & domus eius: & ex illa die
16 * hydria farinæ non defecit, & lecythus
olei non est imminutus, iuxta verbum
Domini, quod locutus fuerat in manu
17 Eliæ. * Factum est autem post hæc, ægro-
tauit filius mulieris matris familias, &
erat languor fortissimus ita vt non re-
18 maneret in eo halitus. * Dixit ergo ad
Eliam: Quid mihi & tibi vir Dei? in-
gressus es ad me, vt rememorarentur
D iniquitates meæ, & interficeres filium
19 meum? * Et ait ad eam Elias: Da mi-
hi filium tuum. Tulitq. eum de sinu
eius, & portauit in cænaculum vbi ip-
se manebat, & posuit super lectulum
20 suum. * Et clamauit ad Dominum, &
dixit: Domine Deus meus, etiam ne
viduam, apud quam ego vtcumque su-
stentor, afflixisti vt interficeres filium
21 eius? * Et expandit se, atque mensus est
super puerum tribus vicibus, & clama-
uit ad Dominum, & ait: Domine Deus
meus, reuertatur obsecro anima pueri
22 huius in viscera eius. * Et exaudiuit Do-
minus vocem Eliæ: & reuersa est ani-
23 ma pueri intra eum, & reuixit. * Tu-
litq. Elias puerum, & deposuit eum de
cænaculo in inferiorem domum, & tra-
didit matri suæ, & ait illi: En viuit fi-
24 lius tuus. * Dixitq. mulier ad Eliam:
Nunc, in isto cognoui quoniam vir Dei
es tu, & verbum Domini in ore tuo ve-
rum est.

CAP. XVIII.

1 A POst dies multos factum est verbum
Domini ad Eliam, in anno tertio
dicens: Vade, & ostende te Achab, vt
2 dem pluuiam super faciem terræ. * Iuit
ergo Elias, vt ostenderet se Achab:
erat autem fames vehemens in Samaria.
3 * Vocauitq. Achab Abdiam dispensato-
rem domus suæ: Abdias autem time-
4 bat Dominum valde. * Nam cum in-
terficeret Iezabel prophetas Domini,

Digitized by Google

tulit ille centum prophetas, & abscondit eos quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & pauit eos pane & aqua.
* Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad vniuersos fontes aquarum, & in cunctas valles, si forte possimus inuenire herbam, & saluare equos & mulos, & non penitus iumenta intereant. * Diuiseruntq. sibi regiones, vt circuirent eas: Achab ibat per viam vnam, & Abdias per viam alteram seorsum. * Cumq. esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognouisset eum, cecidit super faciem suam, & ait: Num tu es, domine mi, Elias? * Cui ille respondit: Ego. Vade, & dic domino tuo: Adest Elias. * Et ille, Quid peccaui, inquit, quoniam tradis me seruum tuum in manu Achab, vt interficiat me? * Viuit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, quò non miserit dominus meus te requirens: & respondentibus cunctis: Non est hic: adiurauit regna singula & gentes, eo quòd minime reperireris. * Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias. * Cumq. recessero a te, Spiritus Domini asportabit te in locum, quem ego ignoro: & ingressus nunciabo Achab, & non inueniens te, interficiet me: seruus autem tuus timet Dominum ab infantia sua. * Numquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim cum interficeret Iezabel prophetas Domini, quòd absconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & pauerim eos pane & aqua? * Et nunc tu dicis: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias: vt interficiat me? * Et dixit Elias: Viuit Dominus exercituum, ante cuius vultum sto, quia hodie apparebo ei. * Abijt ergo Abdias in occursum Achab, & indicauit ei: venitq. Achab in occursum Eliæ. * Et cum vidisset eum, ait: Tune es ille, qui conturbas Israel? * Et ille ait: Non ego turbaui Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, & secuti estis Baalim. * Verumtamen nunc mitte, & congrega ad me vniuersum Israel in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasq. lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Iezabel. * Misit Achab ad omnes filios Israel, & congregauit prophetas in monte Carmeli. * Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Vsquequo claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illũ. Et non respondit ei populus verbum. * Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal quadringenti & quinquaginta viri sunt. * Dentur nobis duo boues, & illi eligant sibi bouem vnum, & in frusta cædentes ponant super ligna, ignem autem non supponant: & ego faciam bouem alterum, & imponam super ligna, ignem autem non supponam. * Inuocate nomina deorum vestrorum, & ego inuocabo nomen Domini mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio. * Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bouem vnum, & facite primi, quia vos plures estis: & inuocate nomina deorum vestrorum, ignemq. non supponatis. * Qui cum tulissent bouem, quem dederat eis, fecerunt: & inuocabant nomen Baal de mane vsque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet: transiliebantq. altare quod fecerant. * Cumq. esset iam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce maiore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere, aut certe dormit, vt excitetur. * Clamabant ergo voce magna, & incidebant se iuxta ritum suum cultris & lanceolis, donec perfunderẽtur sanguine. * Postquã autem transijt meridies, & illis prophetantibus venerat tempus, quo sacrificiũ offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orãtes: * dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curauit altare Domini, quod destructum fuerat. * Et tulit duodecim lapides iuxta numerum tribuum filiorum Iacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens: ‖ Israel erit nomẽ tuum. * Et ædificauit de lapidibus altare in nomine Domini: fecitq. aquæductum, quasi per duas aratiuncu las in circuitu altaris, * & composuit ligna:

‖ Gen. 32. f. 28

gna: diuisitq. per membra bouem, & posuit super ligna, * & ait: Implete 34
quattuor hydrias aqua, & fundite super holocaustum, & super ligna. Rursumq. dixit: Etiam secundò hoc facite. Qui cum fecissent secundò, ait: Etiam tertiò idipsum facite. Feceruntq. tertiò, * & currebant aquæ circum altare, & 35
fossa aquæductus repleta est. * Cumq. 36
iam tempus esset vt offerretur holocaustum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie quia tu es Deus Israel, & ego seruus tuus, & iuxta præceptum tuũ feci omnia verba hæc. * Exaudi me 37
Domine, exaudi me: vt discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, & tu conuertisti cor eorum iterum. * Cecidit autem ignis Domini, & vorauit 38
holocaustum, & ligna, & lapides, puluerem quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu lambens. * Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & 39
ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus. * Dixitq. Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne vnus 40
G quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem cison, & interfecit eos ibi. * Et 41
ait Elias ad Achab: Ascende, comede, & bibe: quia sonus multæ pluuiæ est. * Ascendit Achab vt comederet & bibe- 42
ret: Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, * & dixit 43
ad puerum suum: Ascende, & prospice contra mare. Qui cum ascendisset, & contemplatus esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Reuertere septem vicibus. * In septima autem vice, 44
Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, & dic Achab: Iunge currum tuum & descende, ne occupet te pluuia. * Cumq. se verteret huc atque illuc, ecce 45
cæli contenebrati sunt, & nubes, & ventus, & facta est pluuia grandis. Ascendens itaque Achab abijt in Iezrahel: * & manus Domini facta est super Eliã, 46
accinctisq. lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

1 NVnciauit autem Achab Iezabel om-
A nia quæ fecerat Elias, & quo modo occidisset vniuersos prophetas gla-
2 dio. * Misitq. Iezabel nuncium ad Eliã, dicens: Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam vnius ex illis.
3 * Timuit ergo Elias, & surgens abijt quòcumque eum ferebat voluntas: venitq. in Bersabee Iuda, & dimisit ibi
4 puerum suum, * & perrexit in desertum, viam vnius diei. Cumq. venisset, & sederet subter vnam iuniperum, petiuit animæ suæ vt moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quàm
5 patres mei. * Proiecitq. se, & obdormiuit in vmbra iuniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi:
6 Surge, & comede. * Respexit, & ec-
B ce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, &
7 rursum obdormiuit. * Reuersusq. est Angelus Domini secundò, & tetigit eum, dixitq. illi: Surge, comede: grãdis enim
8 tibi restat via. * Qui cum surrexisset, comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vsque ad montem
9 Dei Horeb. * Cumq. venisset illuc, mansit in spelunca: & ecce sermo Domini ad eum, dixitq. illi: Quid hic agis Elia?
10 * At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam vt auferant eã.
11 * Et ait ei: Egredere, & sta in monte
C coram Domino: & ecce Dominus trãsit, & spiritus grandis & fortis subuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio: non in com-
12 motione Dominus, * & post commotionem ignis: non in igne Dominus,
13 & post ignẽ sibilus auræ tenuis. * Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, & egressus stetit in ostio speluncæ, & ecce vox ad eum dicens:
14 Quid hic agis Elia? * Et ille respon-

Digitized by Google

dit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo
‖Rom.11.a.3 exercituum: ‖quia dereliquerunt pactũ
tuum filij Israel: altaria tua destruxe-
runt, prophetas tuos occiderunt gladio,
derelictus sum ego solus, & quærunt
animam meam vt auferant eam. * Et 15
ait Dominus ad eum: Vade, & reuerte-
re in viam tuam per desertum in Dama-
scum: cumq. perueneris illuc, vnges
Hazael regem super Syriam, * & Iehu 16
filium Namsi vnges regem super Israel:
Eliseum autem filium Saphat, qui est
de Abelmeula, vnges prophetam pro D
‖4.Reg.9.a.1 te. * ‖Et erit, quicumque fugerit gla- 17
dium Hazael, occidet eum Iehu: &
quicumque fugerit gladium Iehu, in-
‖Rom.11.a.4 terficiet eum Eliseus. * ‖Et derelinquam 18
mihi in Israel septem millia virorum,
quorum genua non sunt incuruata ante
Baal, & omne os, quod non adorauit
eum osculans manus. * Profectus ergo 19
inde Elias, reperit Eliseum filium Sa-
phat, arantem in duodecim iugis boũ.
& ipse in duodecim iugis boum arantibus
vnus erat: cumq. venisset Elias ad
eum, misit pallium suum super illum.
*Qui statim relictis bobus cucurrit post 20
Eliam, & ait: Osculer, oro, patrem meũ,
& matrem meam, & sic sequar te. Di-
xitq. ei: Vade, & reuertere: quod enim
meum erat, feci tibi. * Reuersus autem 21
ab eo, tulit par boum, & mactauit il-
lud, & in aratro boum coxit carnes, &
dedit populo, & comederunt: consur-
gensq. abijt, & secutus est Eliam, & mi-
nistrabat ei.

CAP. XX.

POrro Benadad rex Syriæ, congrega- 1
uit omnem exercitum suum, & A
triginta duos reges secum, & equos, &
currus: & ascendens pugnabat contra
Samariam, & obsidebat eam. * Mit- 2
tensq. nuncios ad Achab regem Israel
in ciuitatem, * ait: Hæc dicit Benadad:
Argentum tuum, & aurum tuum meum
est: & vxores tuæ, & filij tui optimi,
mei sunt. * Respondit q. rex Israel: Iux- 4
ta verbum tuum, domine mi rex, tuus
sum ego, & omnia mea. * Reuertẽtesq. 5
nuncij, dixerunt: Hæc dicit Benadad,
qui misit nos ad te: Argentum tuum, &
aurum tuum, & vxores tuas, & filios
6 tuos dabis mihi. * Cras igitur hac ea-
dem hora mittam seruos meos ad te, &
scrutabuntur domum tuam, & domum
seruorum tuorum: & omne, quod eis
placuerit, ponent in manibus suis, &
7 auferent. * Vocauit autem rex Israel
omnes seniores terræ, & ait: Animad-
uertite, & videte quoniam insidietur
nobis. misit enim ad me pro vxoribus
B meis, & filijs, & pro argento & auro:
8 & non abnui. * Dixeruntq. omnes ma-
iores natu, & vniuersus populus ad eũ:
9 Non audias, neque acquiescas illi. * Re-
spondit itaque nuncijs Benadad: Dicite
Domino meo regi: Omnia propter quæ
misisti ad me seruum tuum in initio,
faciam: hanc autem rem facere non
10 possum. * Reuersiq. nuncij retulerunt
ei. Qui remisit, & ait: Hæc faciant
mihi dij, & hæc addant, si suffecerit pul-
uis Samariæ pugillis omnis populi, qui
11 sequitur me. * Et respondens rex Is-
rael, ait: Dicite ei: Ne glorietur accin-
12 ctus æque vt discinctus. * Factum est au-
tem, cum audisset Benadad verbũ istud,
bibebat ipse & reges in vmbraculis, &
ait seruis suis: Circumdate ciuitatem.
13 Et circumdederunt eam. * Et ecce pro-
pheta vnus accedens ad Achab regem
Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus: Cer-
te vidisti omnem multitudinem hanc
nimiam? ecce, ego tradam eam in ma-
nu tua hodie: vt scias, quia ego sum Do-
14 minus. * Et ait Achab: Per quem? Di-
xitq. ei: Hæc dicit Dominus: Per pe-
C dissequos principum prouinciarum. Et
ait: Quis incipiet præliari? Et ille di-
15 xit: Tu. * Recensuit ergo pueros prin-
cipum prouinciarum, & reperit nume-
rum ducentorum triginta duorum: &
recensuit post eos populũ, omnes filios
16 Israel, septem millia. * & egressi sunt
meridie. Benadad autem bibebat temu-
lentus in vmbraculo suo, & reges tri-
ginta duo cum eo, qui ad auxilium eius
17 venerant. * Egressi sunt autem pueri
principũ prouinciarum in prima fronte.
Misit itaque Benadad. Qui nun-
ciauerunt ei, dicentes: Viri egressi sunt
18 de Samaria. * Et ille ait: Siue pro pa-
ce veniunt, apprehendite eos viuos: si-
ue vt prælientur, viuos eos capite.
19 *Egressi sunt ergo pueri principum pro-
D uinciarum, ac reliquus exercitus seque-
batur:

Digitized by Google

batur: * & percussit vnusquisque virum, 20
qui contra se veniebat: fugeruntq. Syri,
& persecutus est eos Israel. Fugit quo-
que Benadad rex Syriæ in equo cum e-
quitibus suis. * Necnon egressus rex Is- 21
rael percussit equos & currus, & percus-
sit Syriam plaga magna. * (Accedens 22
autem propheta ad regem Israel, dixit
ei: Vade, & confortare, & scito, & vi-
de quid facias: sequenti enim anno rex
Syriæ ascendet contra te.) * Serui ve- 23
ro regis Syriæ dixerunt ei: Dij montiũ
sunt dij eorum, ideo superauerunt nos:
sed melius est vt pugnemus contra eos
in campestribus, & obtinebimus eos.
* Tu ergo verbum hoc fac: Amoue re- 24
ges singulos ab exercitu tuo, & pone
principes pro eis: * & instaura numerũ 25
militum, qui ceciderunt de tuis, &
equos secundum equos pristinos, & cur-
rus secundum currus, quos ante habui-
sti: & pugnabimus contra eos in cam-
pestribus, & videbis quòd obtinebimus
eos. Credidit consilio eorum, & fecit
ita. * Igitur postquam annus transierat, 26
recensuit Benadad Syros, & ascendit in E
Aphec vt pugnaret contra Israel. * Por- 27
ro filij Israel recensiti sunt, & acceptis
cibarijs profecti ex aduerso, castraq. me-
tati sunt contra eos, quasi duo parui gre-
ges caprarum: Syri autem repleuerunt
terram. (* Et accedens vnus vir Dei, di- 28
xit ad regem Israel: Hæc dicit Dominus:
Quia dixerunt Syri: Deus montium est
dominus, & non est Deus Valliũ: dabo
omnem multitudinem hanc grandem in
manu tua, & scietis quia ego sum Do-
minus.) * Dirigebantq. septem diebus 29
ex aduerso hi, atque illi acies, septima
autem die commissum est bellum: per-
cusseruntq. filij Israel de Syris centum
millia peditum in die vna. * Fugerunt 30
autem qui remanserant in Aphec, in ci-
uitatem: & cecidit murus super viginti
septem millia hominum, qui remanse-
rant. Porro Benadad fugiens ingressus
est ciuitatem, in cubiculum quod erat
intra cubiculum. * dixeruntq. ei serui 31
sui: Ecce, audiuimus quòd reges do-
mus Israel clementes sint: ponamus ita-
que saccos in lumbis nostris, & funiculos
in capitibus nostris, & egrediamur ad
regem Israel: forsitan saluabit animas F
nostras. * Accinxerunt saccis lũbos suos, 32
& posuerunt funiculos in capitibus suis,
veneruntq. ad regem Israel, & dixerunt
ei: Seruus tuus Benadad dicit: Viuat, oro
te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vi-
33 uit, frater meus est. * Quod acceperunt
viri pro omine: & festinates rapuerunt
verbum ex ore eius, atque dixerunt: Fra-
ter tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, & ad-
ducite eum ad me. Egressus est ergo ad
eum Benadad, & leuauit eum in currum
34 suum. * Qui dixit ei: Ciuitates, quas tu-
lit pater meus a patre tuo, reddam: &
plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit
pater meus in Samaria, & ego fœderatus
recedam a te. Pepigit ergo fœdus,
35 & dimisit eum. * Tunc vir quidam de fi-
lijs prophetarum dixit ad socium suum
in sermone Domini: Percute me. At ille
36 noluit percutere. * Cui ait: Quia nolui-
sti audire vocem Domini, ecce recedes a
me, & percutiet te leo. Cumq. paululũ
recessisset ab eo, inuenit eum leo, atque
37 percussit. * Sed & alterum inueniens vi-
G rum, dixit ad eum: Percute me. Qui per-
38 cussit eum, & vulnerauit. * Abijt ergo
propheta, & occurrit regi in via, & mu-
tauit aspersione puluerís os & oculos
39 suos. * Cumq. rex transisset, clamauit ad
regem, & ait: Seruus tuus egressus est ad
præliandum cominus: cumq. fugisset vir
vnus, adduxit eum quidam ad me, & ait:
Custodi virum istum: qui si lapsus fue-
rit, erit anima tua pro anima eius, aut
40 talentum argenti appendes. * Dum au-
tem ego turbatus huc illucq. me verte-
rem, subito non comparuit. Et ait rex
Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum,
41 quod ipse decreuisti. * At ille statim
absterſit puluerem de facie sua, & cogno-
uit eum rex Israel, quòd esset de prophe-
42 tis. * Qui ait ad eum: Hæc dicit Domi-
nus: ‖ Quia dimisisti virum dignũ mor- ‖ Inf. 22. f. 38
te de manu tua, erit anima tua pro ani-
ma eius, & populus tuus pro populo
43 eius. * Reuersus est igitur rex Israel in
domum suam, audire contemnens, & fu-
ribundus venit in Samariam.

CAP. XXI.

1 POst verba autem hæc, tempore illo
A vinea erat Naboth Iezrahelitæ, qui
erat in Iezrahel, iuxta palatium Achab

Digitized by Google

regis Samariæ.* Locutus est ergo Achab 2
ad Naboth, dicens: Da mihi vineam
tuam, vt faciam mihi hortum olerum,
quia vicina est, & prope domum meã,
daboq. tibi pro ea vineam meliorẽ: aut
si commodius tibi putas, argenti pretiũ,
quanto digna est. * Cui respondit Na- 3
both: Propitius sit mihi Dominus, ne
dem hereditatem patrum meorum tibi.
* Venit ergo Achab in domum suã in- 4
dignans, & frendens super verbo, quod
locutus fuerat ad eum Naboth Iezrahe-
lites, dicens: Non dabo tibi hereditatẽ B
patrum meorum. Et proijciens se in
lectulum suum, auertit faciem suam ad
parietem, & non comedit panem.* In- 5
gressa est autẽ ad eum Iezabel vxor sua,
dixitq. ei: Quid est hoc, vnde anima tua
contristata est? & quare non comedis pa
nem? * Qui respondit ei: Locutus sum 6
Naboth Iezrahelitæ, & dixi ei: Da mihi
vineam tuam, accepta pecunia: aut, si
tibi placet, dabo tibi vineam meliorem
pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineã
meam.* Dixit ergo ad eum Iezabel vxor 7
eius: Grandis auctoritatis es, & bene re-
gis regnum Israel. Surge, & comede
panem, & æquo animo esto, ego dabo C
tibi vineam Naboth Iezrahelitæ.* Scri- 8
psit itaque litteras ex nomine Achab, &
signauit eas annulo eius, & misit ad ma
iores natu, & optimates, qui erant in
ciuitate eius, & habitabant cũ Naboth.
* Litterarum autem hæc erat sententia: 9
Prædicate ieiunium, & sedere facite Na-
both inter primos populi,* & submitti- 10
te duos viros filios Belial contra eum, &
falsum testimonium dicant: Benedixit
Deum & regẽ: & educite eum, & lapi-
date, sicq. moriatur.* Fecerunt ergo ci- 11
ues eius maiores natu & optimates, qui
habitabant cum eo in vrbe, sicut præce-
perat eis Iezabel, & sicut scriptum erat
in litteris quas miserat ad eos: * prædi- 12
cauerunt ieiuniũ, & sedere fecerunt Na- D
both inter primos populi. * Et addu- 13
ctis duobus viris filijs diaboli, fecerunt
eos sedere contra eum: at illi, scilicet vt
viri diabolici, dixerunt contra eum testi-
monium coram multitudine: Benedixit
Naboth Deum & regem: quam ob
rem eduxerunt eum extra ciuitatem, &
lapidibus interfecerunt.* Miseruntq. ad 14
Iezabel, dicẽtes: Lapidatus est Naboth,
15 & mortuus est. * Factum est autem,
cum audisset Iezabel lapidatũ Naboth,
& mortuum, locuta est ad Achab: Surge,
& posside vineam Naboth Iezrahe-
litæ, qui noluit tibi acquiescere, & dare
eam accepta pecunia: non enim viuit
16 Naboth, sed mortuus est. * Quod cum
audisset Achab, mortuum videlicet Na-
both, surrexit, & descendebat in vineã
Naboth Iezrahelitæ, vt possideret eam.
17 * Factus est igitur sermo Domini ad E-
18 liam Thesbiten, dicens: * Surge, & de-
E scende in occursum Achab regis Israel,
qui est in Samaria: ecce ad vineam
Naboth descendit, vt possideat eam:
19 * & loquéris ad eum, dicens: Hæc dicit
Dominus: Occidisti, insuper & possedi-
sti. Et post hæc addes: Hæc dicit Do-
minus: ‖ In loco hoc, in quo linxerunt ‖ Inf. 22. f. 38
canes sanguinem Naboth, lambent quo-
20 que sanguinem tuum.* Et ait Achab ad
Eliam: Num inuenisti me inimicum ti-
bi? Qui dixit: Inueni, eo quòd venun-
datus sis, vt faceres malum in conspectu
21 Domini.* ‖ Ecce ego inducam super te ‖ 4. Reg. 9. b. 8
malum, & demetam posteriora tua, &
interficiam de Achab mingentem ad pa
rietem, & clausum & vltimũ in Israel.
22 * Et dabo domum tuam sicut ‖ domum ‖ Sup. 15. f. 29
F Ieroboam filij Nabat, & sicut domum
‖ Baasa filij Ahia: quia egisti, vt me ‖ Sup. 16. a. 3
ad iracundiã prouocares, & peccare fe-
23 cisti Israel. * ‖ Sed & de Iezabel locu- ‖ 4. Reg. 9. g.
tus est Dominus, dicens: Canes come- 36
24 dent Iezabel in agro Iezrahel.* Si mor-
tuus fuerit Achab in ciuitate, comedẽt
eum canes: si autem mortuus fuerit in
25 agro, comedẽt eum volucres cæli.* Igi-
tur non fuit alter talis sicut Achab, qui
venundatus est vt faceret malum in cõ-
spectu Domini: concitauit enim eum Ie-
26 zabel vxor sua,* & abominabilis factus
G est, in tantum vt sequeretur idola, quæ
fecerant Amorrhæi, quos consumpsit
27 Dominus a facie filiorum Israel. * Ita-
que cum audisset Achab sermones istos,
scidit vestimenta sua, & operuit cilicio
carnem suam, ieiunauitq. & dormiuit
in sacco, & ambulauit demisso capite.
28 * Et factus est sermo Domini ad Eliam
29 Thesbiten, dicens: * Nonne vidisti
humiliatum Achab coram me? quia
igitur humiliatus est mei causa, non ‖ 4. Reg. 9. E.
inducam malum in diebus eius, sed ‖ in 26
diebus

Digitized by Google

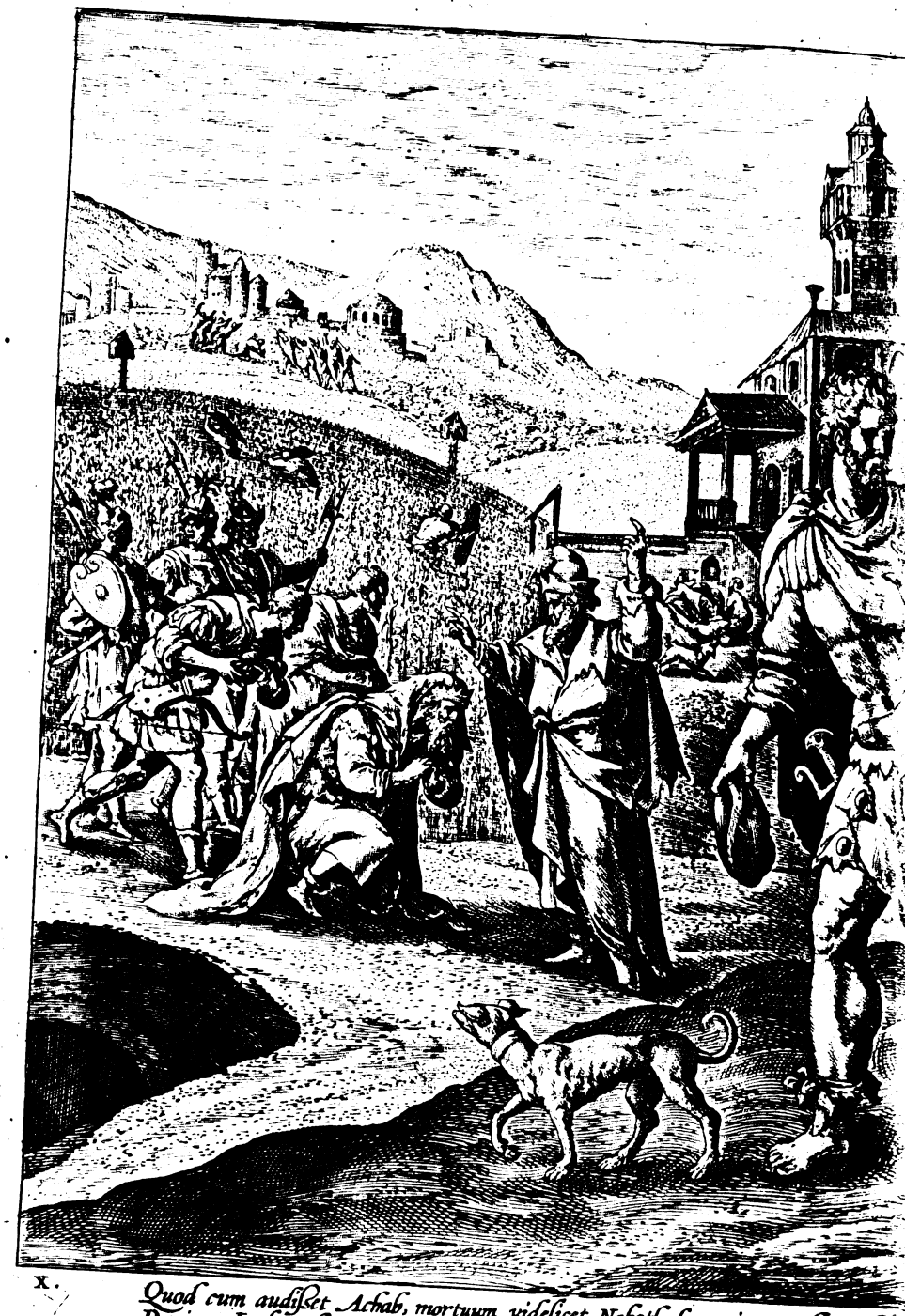

X. *Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, et descendit.*
Dominus, In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambient

Digitized by Google

t in vineam Naboth Israhelitæ, ut possideret eam. Hæc dicit
uoque sanguinem tuum. Et linxerunt canes sanguinem eius. 3. Reg. 21. et 22.

Digitized by Google

Digitized by Google

diebus filij sui inferam malum domui eius.

CAP. XXII.

1.Par.18.2.1 TRansierunt igitur tres anni absque 1
bello inter Syriam & Israel. * In 2
anno autem tertio, descendit Iosaphat A
rex Iuda ad regem Israel. (* Dixitq. rex 3
Israel ad seruos suos: Ignoratis quòd no
stra sit Ramoth Galaad, & negligimus
tollere eam de manu regis Syriæ ?)
* Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecum 4
ad prælíandum in Ramoth Galaad ?
* Dixitq. Iosaphat ad regem Israel: Si- 5
cut ego sum, ita & tu: populus meus,
& populus tuus vnum sunt: & equites
mei, equites tui. Dixitq. Iosaphat ad
regem Israel: Quære, oro te, hodie ser-
monem Domini. * Congregauit ergo 6
rex Israel prophetas, quadringentos cir-
citer viros, & ait ad eos: Ire debeo in
Ramoth Galaad ad bellandum, an quie-
scere? Qui responderunt: Ascende, &
dabit eam Dominus in manu regis.
* Dixit autem Iosaphat: Non est hic 7
propheta Domini quispiam, vt interro-
gemus per eum ? * Et ait rex Israel ad 8
Iosaphat: Remansit vir vnus, per quem
possumus interrogare Dominum: sed B
ego odi eum, quia non prophetat mi-
hi bonum, sed malum, Michæas filius
Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne loquaris
ita rex. * Vocauit ergo rex Israel eunu- 9
chum quendam, & dixit ei: Festina ad-
ducere Michæam filium Iemla. * Rex au 10
tem Israel, & Iosaphat rex Iuda sedebãt
vnusquisque in solio suo vestiti cultu re-
gio, in area iuxta ostium portæ Sama-
riæ, & vniuersi prophetæ prophetabant
in conspectu eorum. * Fecit quoque si- 11
bi Sedecias filius Chanaana cornua fer-
rea, & ait: Hæc dicit Dominus: His vẽ-
tilabis Syriam, donec deleas eam. * Om 12
nesq. prophetæ similiter prophetabant,
dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, &
vade prospere, & tradet Dominus in
manus regis. * Nuncius vero, qui ierat vt 13
vocaret Michæam, locutus est ad eum,
dicens: Ecce sermones prophetarũ ore
vno regi bona prædicant: sit ergo ser-
mo tuus similis eorum, & loquere bo-
na. * Cui Michæas ait: Viuit Dominus, 14
quia quodcumque dixerit mihi Domi-
15 nus, hoc loquar. * Venit itaque ad re-
gem, & ait illi rex: Michæa, ire debe-
mus in Ramoth Galaad ad prælíandum,
C an cessare? Cui ille respondit: Ascende,
& vade prospere, & tradet eum Domi-
16 nus in manus regis. * Dixit autem rex ad
eum: Iterum atque iterum adiuro te, vt
non loquaris mihi nisi quod verum est, in
17 nomine Domini. * Et ille ait: Vidi cun-
ctum Israel dispersum in montibus, qua-
si oues non habẽtes pastorem. & ait Do-
minus: Non habent isti dominũ: reuer-
tatur vnusquisque in domũ suam in pa-
18 ce. (* Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat:
Numquid non dixi tibi, quia non pro-
phetat mihi bonum, sed semper malũ?)
19 * Ille vero addens, ait: Propterea audi ser
monem Domini: Vidi Dominum seden-
tem super solium suum, & omnem exer-
citum cæli assistentem ei a dextris & a
20 sinistris: * & ait Dominus: Quis decipiet
Achab regem Israel, vt ascendat, & cadat
in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba
21 huiuscemodi, & alius aliter. * Egressus
est autem spiritus, & stetit coram Do-
mino, & ait: Ego decipiam illum. Cui
22 locutus est Dominus: In quo? * Et ille
ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in
D ore omnium prophetarum eius. Et di-
xit Dominus: Decipies, & præualebis:
23 egredere, & fac ita. * Nunc igitur ec-
ce dedit Dominus spiritum mendacij in
ore omnium prophetarum tuorum, qui
hic sunt, & Dominus locutus est contra
24 te malum. * Accessit autem Sedecias fi-
lius Chanaana, & percussit Michæam in
maxillam, & dixit: Me ne ergo dimi-
sit Spiritus Domini, & locutus est ti-
25 bi? * Et ait Michæas: Visurus es in
die illa, quando ingredieris cubicu-
lum, intra cubiculum vt abscondaris.
26 * Et ait rex Israel: Tollite Michæam,
& maneat apud Amon principem ci-
uitatis, & apud Ioas filium Amelech,
27 * & dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite
virum istum in carcerem, & sustentate
eum pane tribulationis, & aqua angu-
28 stiæ, donec reuertar in pace. * Dixitq. Mi-
chæas: Si reuersus fueris in pace, non est
locutus in me Dominus. Et ait: Audite
29 populi omnes. * Ascendit itaque rex Is-
rael, & Iosaphat rex Iuda in Ramoth Ga
30 laad. * Dixit itaque rex Israel ad Iosa-
phat: Sume arma, & ingredere præ-
lium,

Digitized by Google

lium, & induere vestibus tuis. porro
rex Israel mutauit habitum suum, &
ingressus est bellum. * Rex autem Syriæ 31
præceperat principibus curruũ triginta E
duobus, dicens: Non pugnabitis contra
minorem, & maiorem quempiam, nisi
contra regem Israel, solum. * Cum er- 32
go vidissent principes curruũ Iosaphat,
suspicati sunt quòd ipse esset rex Israel,
& impetu facto pugnabant contra eum:
& exclamauit Iosaphat. * Intellexeruntq. 33
principes curruum quòd non esset rex
Israel, & cessauerunt ab eo. * Vir au- 34
tem quidam tetendit arcum, in incer-
tum sagittam dirigens, & casu percus-
sit regem Israel inter pulmonem & sto-
machum. At ille dixit aurigæ suo: Ver-
te manum tuam, & eijce me de exercí-
tu, quia grauiter vulneratus sum. * Cõ- 35
missum est ergo prælium in die illa,
& rex Israel stabat in curru suo contra
Syros, & mortuus est vespere: fluebat
autem sanguis plagæ in sinum currus,
* & præco insonuit in vniuerso exercí- 36
tu antequam sol occumberet, dicens:
Vnusquisque reuertatur in ciuitatem,
& in terram suam. * Mortuus est au- 37
tem rex, & perlatus est in Samariam:
sepelieruntq. regem in Samaria, * & 38
Sup. 21. e. 19 lauerunt currum eius in piscina Sama- F
riæ, & linxerunt canes sanguinem e-
ius, & habenas lauerunt, iuxta verbum
Domini quod locutus fuerat. * Reliqua 39
autem sermonum Achab, & vniuersa
quæ fecit, & domus eburnea, quam
ædificauit, cunctarumq. vrbium, quas
extruxit, nonne hæc scripta sunt in Li-
bro sermonum dierum regum Israel?
* Dormiuit ergo Achab cum patribus 40
suis, & regnauit Ochozias filius eius
pro eo. * Iosaphat vero filius Asa re- 41
gnare cœperat super Iudam anno quar-
to Achab regis Israel. * Triginta quin- 42
que annorum erat cum regnare cœpis-
set, & vigintiquinque annis regnauit in
Ierusalem: nomen matris eius Azuba
filia Salai. * Et ambulauit in omni via 43
Asa patris sui, & non declinauit ex ea:
fecitq. quod rectum erat in conspectu
Domini. * Verumtamen excelsa non 44
abstulit: adhuc enim populus sacrifica-
bat, & adolebat incensum in excelsis.
* Pacemq. habuit Iosaphat cum rege 45
Israel. * Reliqua autem verborum Iosa- 46
G phat, & opera eius, quæ gessit, & præ-
lia, nonne hæc scripta sunt in Libro ver-
borum dierum regum Iuda? * Sed & 47
reliquias effeminatorum, qui remanse-
rant in diebus Asa patris eius, abstulit
de terra. * Nec erat tunc rex constitutus 48
in Edom. * Rex vero Iosaphat fecerat 49
classes in mari, quæ nauigarent in Ophir
propter aurum: & ire non potuerunt,
quia confractæ sunt in Asiongaber. * Tũc 50
ait Ochozias filius Achab ad Iosaphat:
Vadant serui mei cum seruis tuis in na-
uibus. Et noluit Iosaphat. * Dormiuitq. 51
Iosaphat cum patribus suis, & sepultus
est cum eis in Ciuitate Dauid patris sui:
regnauitq. Ioram filius eius pro eo.
* Ochozias autem filius Achab regnare 52
cœperat super Israel in Samaria, anno
septimodecimo Iosaphat regis Iuda, re-
gnauitq. super Israel duobus annis. * Et 53
fecit malum in conspectu Domini, &
ambulauit in via patris sui & matris
suæ, & in via Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Israel. * Seruiuit quoque 54
Baal, & adorauit eum, & irritauit Do-
minum Deum Israel, iuxta omnia quæ
fecerat pater eius.

LIBER

Digitized by Google

LIBER REGVM QVARTVS,

Secundum Hebræos

MALACHIM SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

PRAEVARICATVS 1
est autem Moab in A
Israel, postquã mor-
tuus est Achab. *Ce- 2
ciditq. Ochozias per
cancellos cœnaculi
sui, quod habebat in
Samaria, & ægrotauit: misitq. nuncios,
dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub
deum Accaron, vtrum viuere queam de
infirmitate mea hac. * Angelus autem 3
Domini locutus est ad Eliam Thesbiten,
dicens: Surge, & ascende in occursum
nunciorũ regis Samariæ, & dices ad eos:
Numquid non est Deus in Israel, vt ea-
tis ad cõsulendum Beelzebub deum Ac-
caron? * Quam ob rem hæc dicit Do- 4
minus: De lectulo, super quem ascendi-
sti, nou descendes, sed morte morieris.
Et abijt Elias. * Reuersiq. sunt nuncij 5
ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare re- B
uersi estis? * At illi responderunt ei: Vir 6
occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite, &
reuertimini ad regem, qui misit vos, &
dicetis ei: Hæc dicit Dominus: Num-
quid, quia non erat Deus in Israel, mit-
tis vt consulatur Beelzebub deus Acca-
ron? Idcirco de lectulo, super quẽ ascen-
disti, non descendes, sed morte morie-
ris. * Qui dixit eis: Cuius figuræ & ha- 7
bitus est vir ille, qui occurrit vobis, &
locutus est verba hæc? * At illi dixerũt: 8
Vir pilosus, & zona pellicea accinctus
renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.
* Misitq. ad eum quinquagenarium prin- 9
cipem, & quinquaginta qui erãt sub eo.
Qui ascendit ad eum: sedentiq. in ver-
tice montis. ait: Homo Dei, rex præce-
10 pit vt descendas. * Respondensq. Elias,
C dixit quinquagenario: Si homo Dei sũ,
descendat ignis de cælo, & deuoret te,
& quinquaginta tuos. Descendit itaque
ignis de cælo, & deuorauit eum, & quin-
11 quaginta qui erant cum eo. * Rursumq.
misit ad eum principem quinquagena-
rium alterum, & quinquaginta cum eo.
Qui locutus est illi: Homo Dei, hæc di-
12 cit rex: Festina, descende. * Respondens
Elias ait: Si homo Dei ego sum, descẽ-
dat ignis de cælo, & deuoret te, & quin-
quaginta tuos. Descendit ergo ignis de
cælo, & deuorauit illum, & quinquagin-
13 ta eius. * Iterum misit principem quin-
quagenarium tertium, & quinquaginta
qui erant cum eo. Qui cum venisset,
curuauit genùa contra Eliam, & preca-
tus est eum, & ait: Homo Dei, noli de-
spicere animam meam, & animas seruo-
14 rum tuorum qui mecum sunt. * Ecce
descendit ignis de cælo, & deuorauit
duos principes quinquagenarios primos,
& quinquagenos, qui cum eis erant: sed
D nunc obsecro vt miserearis animæ meæ.
15 * Locutus est autem Angelus Domini ad
Eliam, dicens: Descende cum eo, ne ti-
meas. Surrexit igitur, & descendit cum
16 eo ad regem, * & locutus est ei: Hæc di-
cit Dominus: Quia misisti nuncios ad
consulendum Beelzebub deum Accaron,
quasi non esset Deus in Israel, a quo pos-
ses interrogare sermonẽ, ideo de lectu-
lo, super quem ascendisti, nõ descendes,
17 sed morte morieris. * Mortuus est ergo
iuxta sermonem Domini, quem locutus
est

Digitized by Google

est Elias, & regnauit Ioram frater eius
pro eo, anno secundo Ioram filij Iosa-
phat regis Iudæ: non enim habebat fi-
lium. * Reliqua autem verborum Ocho- 18
ziæ, quæ operatus est, nonne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum regum
Israel?

CAP. II.

FActum est autem, cum leuare vellet 1
Dominus Eliam per turbinem in cæ- A
lum, ibant Elias & Eliseus de Galgalis.
* Dixitq. Elias ad Eliseũ: Sede hic, quia 2
Dominus misit me vsque in Bethel. Cui
ait Eliseus: Viuit Dominus, & viuit ani-
ma tua, quia nõ derelinquam te. Cumq.
descendissent Bethel, * egressi sunt filij 3
prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eli-
seum, & dixerunt ei: Nũquid nosti, quia
hodie Dominus tollet dominum tuum
a te? Qui respondit: Et ego noui: sile-
te. * Dixit autem Elias ad Eliseum: Se- 4
de hic, quia Dominus misit me in Ieri-
cho. Et ille ait: Viuit Dominus, & viuit
anima tua, quia non derelinquam te.
Cumq. venissent Iericho, * accesserunt fi- 5
lij prophetarum, qui erant in Iericho, ad
Eliseum, & dixerunt ei: Numquid nosti
quia Dominus hodie tollet dominum
tuum a te? Et ait: Et ego noui: silete.
* Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia 6
Dominus misit me vsque ad Iordanem. B
Qui ait: Viuit Dominus, & viuit anima
tua, quia nõ derelinquam te. Ierunt igi-
tur ambo pariter, * & quinquaginta viri 7
de filijs prophetarũ secuti sunt eos, qui
& steterunt econtra, longe: illi autem
ambo stabant super Iordanem. * Tulitq. 8
Elias pallium suum, & inuoluit illud,
& percussit aquas, quæ diuisæ sunt in
vtramque partem, & transierunt ambo
per siccum. * Cumq. transissent, Elias 9
dixit ad Eliseum: Postula quod vis vt
faciam tibi, antequam tollar a te. Di-
xitq. Eliseus: Obsecro vt fiat in me du-
plex spiritus tuus. * Qui respondit: Rẽ 10
difficilem postulasti: attamen si videris
me, quando tollar a te, erit tibi quod
petisti: si autem non videris, non erit.
* Cumq. pergerent, & incedentes sermo- 11
cinarentur, ecce currus igneus, & equi
ignei diuiserunt vtrumque: & ‖ ascendit
Elias per turbinem in cælum, * Eliseus 12

‖ 1. Mach. 2. c. 58
Eccl. 48. b. 13

C autem videbat, & clamabat: Pater mi,
pater mi, currus Israel, & auriga eius. Et
non vidit eum amplius: apprehenditq.
vestimenta sua, & scidit illa in duas par-
13. tes. * Et leuauit pallium Eliæ, quod ce-
ciderat ei: reuersusq. stetit super ripam
14 Iordanis, * & pallio Eliæ, quod ceciderat
ei, percussit aquas, & non sunt diuisæ. &
dixit: Vbi est Deus Eliæ etiã nunc? Per-
cussitq. aquas, & diuisæ sunt huc, atque
15 illuc, & transijt Eliseus. * Videntes autem
filij prophetarum, qui erant in Iericho
ecõtra, dixerunt: Requieuit spiritus Eliæ
super Eliseum. Et venientes in occursum
eius, adorauerunt eum proni in terram,
16 * dixeruntq. illi: Ecce, cũ seruis tuis sunt
quinquaginta viri fortes, qui possunt ire,
& quærere dominum tuum, ne forte tu-
lerit eum Spiritus Domini, & proiecerit
eum in vnum montium, aut in vnã val-
17 lium. Qui ait: Nolite mittere. * Coe-
geruntq. eum, donec acquiesceret, & di-
ceret: Mittite. Et miserunt quinquagin-
ta viros: qui cum quæsissent tribus die-
18 bus, non inuenerunt. * Et reuersi sunt ad
D eum: at ille habitabat in Iericho, & di-
xit eis: Numquid non dixi vobis: Noli-
19 te mittere? * Dixerunt quoque viri ciui-
tatis ad Eliseum: Ecce habitatio ciuita-
tis huius optima est, sicut tu ipse domi-
ne perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, &
20 terra sterilis. * At ille ait: Afferte mihi
vas nouũ, & mittite in illud sal. Quod
21 cum attulissent, * egressus ad fontem a-
quarum, misit in illum sal, & ait: Hæc
dicit Dominus: Sanaui aquas has, & non
erit vltra in eis mors, neque sterilitas.
22 * Sanatæ sunt ergo aquæ vsque in diem
hanc, iuxta verbum Elisei, quod locu-
23 tus est. * Ascendit autẽ inde in Bethel:
cumq. ascenderet per viam, pueri parui
egressi sunt de ciuitate, & illudebant ei,
dicentes: Ascende calue, ascende calue.
24 * Qui cum respexisset, vidit eos, & ma-
ledixit eis in nomine Domini: egressiq.
sunt duo vrsi de saltu, & lacerauerunt ex
25 eis quadraginta duos pueros. * Abijt au-
tem inde in montem Carmeli, & inde
reuersus est in Samariam.

CAP. III.

1 IOram vero filius Achab regnauit su-
A per Israel in Samaria anno decimo
octauo

Digitized by Google

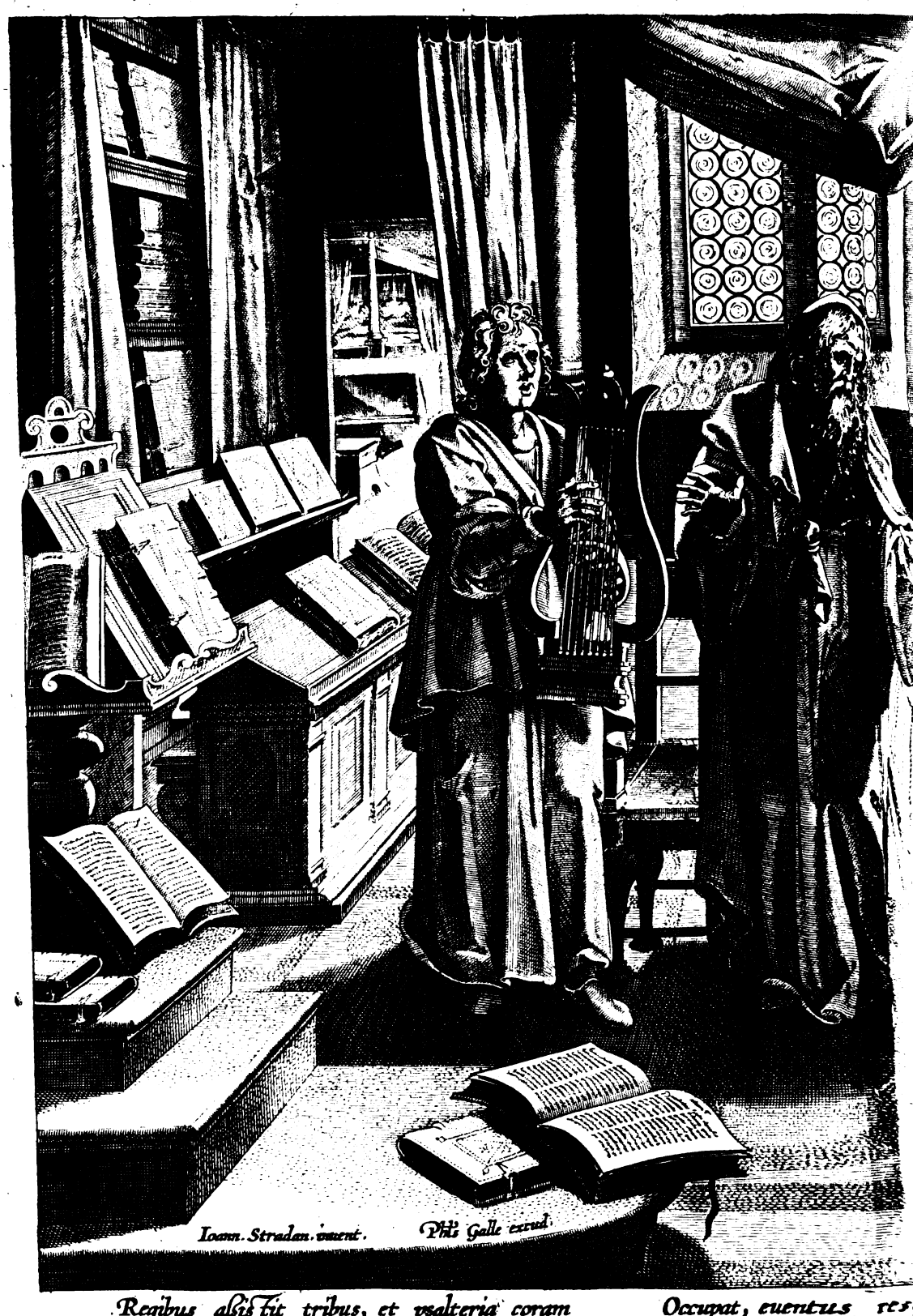

Regibus assistit tribus, et psalteria coram
Poscit Elisæus: mens enthea numine vatem

Occupat, euentus res
Non, ait, Æolijs tri

Digitized by Google

antem arcana futuri:
s perflabitur auris,

Nec pluuijs spargetur humus, sed protinus undam
Terra dabit, factæq; sitis solatia fossæ. - 4. Reg. 3.

Digitized by Google

Digitized by Google

octauo Iosaphat regis Iudæ. Regnauitq.
duodecim annis. * Et fecit malum co- 2
ram Domino, sed non sicut pater suus &
mater: tulit enim statuas Baal, quas fe-
cerat pater eius. * Verumtamen in pec- 3
catis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.
* Porro Mesa rex Moab, nutriebat peco- 4
ra multa, & soluebat regi Israel centum
millia agnorum, & centum millia arie-
tum cum velleribus suis. * Cumq. mor- 5
tuus fuisset Achab, præuaricatus est fœ-
dus, quod habebat cum rege Israel. * E- 6
gressus est igitur rex Iorã in die illa de
Samaria, & recensuit vniuersum Israel.
* Misitq. ad Iosaphat regem Iuda, dicẽs: 7
Rex Moab recessit a me, veni mecũ con-
tra eum ad prælium. Qui respondit:
Ascendam: qui meus est, tuus est: popu-
lus meus, populus tuus: & equi mei, equi
tui. * Dixitque: Per quam viam asce- 8
demus? At ille respondit: Per desertum
Idumææ. * Perrexerũt igitur rex Israel, 9
& rex Iuda, & rex Edom, & circuierunt
B per viam septem dierum, nec erat aqua
exercitui, & iumentis, quæ sequebantur
eos. * Dixitq. rex Israel: Heu heu heu, 10
congregauit nos Dominus tres reges, vt
traderet in manus Moab. * Et ait Iosa- 11
phat: Est ne hic propheta Domini, vt
deprecemur Dominum per eum? Et re-
spondit vnus de seruis regis Israel: Est
hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat
aquam super manus Eliæ. * Et ait Iosa- 12
phat: Est apud eum sermo Domini.
Descenditq. ad eum rex Israel, & Iosa-
phat rex Iuda, & rex Edom. * Dixit au- 13
tem Eliseus ad regem Israel: Quid mihi
& tibi est? vade ad prophetas patris
tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Israel:
Quare congregauit Dominus tres reges
hos, vt traderet eos in manus Moab?
* Dixitq. ad eum Eliseus: Viuit Domi- 14
nus exercituum, in cuius conspectu sto,
quòd si non vultum Iosaphat regis Iu-
dæ erubescerem, non attendissem qui-
dem te, nec respexissem. * Nunc autem 15
adducite mihi psaltem. Cumq. caneret
C psaltes, facta est super eum manus Do-
mini, & ait: * Hæc dicit Dominus: Fa- 16
cite alueum torrentis huius fossas, &
fossas. * Hæc enim dicit Dominus: Non 17
videbitis ventum, neque pluuiam: &
alueus iste replebitur aquis, & bibetis
vos, & familiæ vestræ, & iumenta ve-
18 stra. * Parumq. est hoc in conspectu
Domini: insuper tradet etiam Moab in
19 manus vestras. * Et percutietis omnem
ciuitatem munitam, & omnem vrbem
electam, & vniuersum lignum fructife-
rum succidetis, cunctosq. fontes aqua-
rum obturabitis, & omnẽ agrum egre-
20 gium operietis lapidibus. * Factum est
igitur mane, quando sacrificium offerri
solet, & ecce, aquæ veniebant per viam
21 Edom, & repleta est terra aquis. * Vni-
uersi autem Moabitæ audientes quòd a-
scendissent reges vt pugnarẽt aduersum
eos, conuocauerunt omnes qui accincti
erant balteo desuper, & steterunt in ter-
22 minis. * Primoq. mane surgentes, &
orto iam sole ex aduerso aquarum, vi-
derunt Moabitæ econtra aquas rubras
23 quasi sanguinem, * dixeruntque: San-
D guis gladij est: pugnauerunt reges con-
tra se, & cæsi sunt mutuo: nunc perge
24 ad prædam Moab. * Perrexeruntq. in
castra Israel: porro consurgens Israel,
e percussit Moab: at illi fugerunt coram
eis. Venerunt igitur qui vicerant, &
25 percusserunt Moab, * & ciuitates destru-
xerunt: & omnem agrum optimum,
mittentes singuli lapides, repleuerunt:
& vniuersos fontes aquarum obturaue-
runt: & omnia ligna fructifera succide-
runt, ita vt muri tantum fictiles rema-
nerent: & circumdata est ciuitas a fun-
dibularijs, & magna ex parte percussa.
26 * Quod cum vidisset rex Moab, præua-
luisse scilicet hostes, tulit secum septin-
gentos viros educentes gladium, vt ir-
rumperent ad regem Edom: & non po-
27 tuerunt. * Arripiensq. filium suum pri-
mogenitum, qui regnaturus erat pro eo,
obtulit holocaustum super murum: &
facta est indignatio magna in Israel, sta-
timq. recesserunt ab eo, & reuersi sunt
in terram suam.

CAP. IIII.

I A MVlier autem quædam de vxoribus
prophetarũ clamabat ad Eliseum,
dicens: Seruus tuus vir meus mortuus
est, & tu nosti quia seruus tuus fuit ti-
mens Dominum: & ecce creditor ve-
nit vt tollat duos filios meos ad seruiẽ-
2 dum sibi. * Cui dixit Eliseus: Quid vis

vt

Digitized by Google

vt faciam tibi? Dic mihi, quid habes in
domo tua? At illa respondit: Non ha-
beo ancilla tua quidquã in domo mea,
nisi parum olei, quo vngar. * Cui ait: 3
Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis
tuis vasa vacua non pauca. * Et ingre- 4
dere, & claude ostium tuum, cũ intrin-
secus fueris tu, & filij tui: & mitte inde
in omnia vasa hæc: & cum plena fue-
rint, tolles. * Iuit itaque mulier, & 5
clausit ostium super se, & super filios
suos: illi offerebant vasa, & illa infun-
debat. * Cumq. plena fuissent vasa, di- 6
xit ad filium suum: Affer mihi adhuc
vas. Et ille respondit: Non habeo. Ste-
titq. oleum. * Venit autem illa, & indi- 7
cauit homini Dei. Et ille, Vade, inquit,
B vende oleum, & redde creditori tuo: tu
autem, & filij tui viuite de reliquo. * Fa- 8
cta est autem quædam dies, & transibat
Eliseus per Sunam: erat autem ibi mu-
lier magna, quæ tenuit eum vt comede-
ret panem: cumq. frequenter inde tran-
siret, diuertebat ad eam vt comederet pa-
nem. * Quæ dixit ad virum suum: Ani- 9
maduerto quòd vir Dei sanctus est iste,
qui transit per nos frequenter. * Facia- 10
mus ergo ei cœnaculum paruum, & po-
namus ei in eo lectulum, & mensam, &
sellam, & candelabrum, vt cum venerit
ad nos, maneat ibi. * Facta est ergo dies 11
quædam, & veniens diuertit in cœnacu-
lum, & requieuit ibi. * Dixitq. ad Gie- 12
zi puerum suum: Voca Sunamitidem
istam. Qui cum vocasset eam, & illa ste-
tisset coram eo, * dixit ad puerum suũ: 13
Loquere ad eam: Ecce, sedule in omni-
bus ministrasti nobis, quid vis vt faciam
tibi? numquid habes negotium, & vis
vt loquar regi, siue principi militiæ?
Quæ respondit: In medio populi mei C
habito. * Et ait: Quid ergo vult vt fa- 14
ciam ei? Dixitq. Giezi: Ne quæras: fi-
lium enim non habet, & vir eius senex
est. * Præcepit itaque vt vocaret eam: 15
quæ cum vocata fuisset, & stetisset ante
ostium, * dixit ad eam: In tempore isto, 16
& in hac eadem hora, si vita comes fue-
rit, habebis in vtero filium. At illa re-
spõdit: Noli quæso domine mi, vir Dei,
noli mentiri ancillæ tuæ. * Et concepit 17
mulier, & peperit filium in tempore, &
in hora eadẽ, qua dixerat Eliseus. * Cre- 18
uit autem puer. Et cum esset quædam
dies, & egressus isset ad patrem suum, ad
19 messores, * ait patri suo: Caput meum
doleo, caput meum doleo. At ille dixit
puero: Tolle, & duc eũ ad matrẽ suam.
20 * Qui cum tulisset, & duxisset eũ ad ma-
D trem suam, posuit eum illa super genua
sua vsque ad meridiem, & mortuus est.
21 * Ascendit autem, & collocauit eum su-
per lectulum hominis Dei, & clausit o-
22 stium: & egressa, * vocauit virum suum,
& ait: Mitte mecum, obsecro, vnum de
pueris, & asinam, vt excurram vsque ad
23 hominem Dei, & reuertar. * Qui ait
illi: Quam ob causam vadis ad eum? ho
die non sunt Calendæ, neque Sabbatum.
24 Quæ respondit: Vadam: * Strauitq. asi-
nam, & præcepit puero: Mina, & propera,
ne mihi moram facias in eundo: &
25 hoc age quod præcipio tibi. * Profecta
est igitur, & venit ad virum Dei in mõ-
tem Carmeli: cumq. vidisset eam vir Dei
ecõtra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce
26 Sunamitis illa. * Vade ergo in occur-
sum eius, & dic ei: Recte ne agitur cir-
ca te, & circa virum tuum, & circa filiũ
27 tuum? Quæ respondit: Recte. * Cumq.
venisset ad virum Dei in montẽ, apprehendit pedes eius: & accessit Giezi vt a-
E moueret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine est, & Dominus celauit a me, & nõ
28 indicauit mihi. * Quæ dixit illi: Num-
quid petiui filium a Domino meo? nũ-
29 quid non dixi tibi: Ne illudas me? * Et
ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos,
& tolle baculum meum in manu tua, &
vade. Si occurrerit tibi homo, non sa-
lutes eum: & si salutauerit te quispiam,
non respondeas illi: & pones baculum
30 meum super faciem pueri. * Porro ma-
ter pueri ait: Viuit dominus, & viuit
anima tua, non dimittam te. Surrexit
31 ergo, & secutus est eam. * Giezi autem
præcesserat ante eos, & posuerat baculũ
super faciẽ pueri, & non erat vox, neque
sensus: reuersusq. est in occursum eius, &
nunciauit ei, dicens: Non surrexit puer.
32 * Ingressus est ergo Eliseus domum, &
ecce puer mortuus iacebat in lectulo
33 eius: * ingressusq. clausit ostium super
se, & super puerum: & orauit ad Domi-
34 nũ. * Et ascendit, & incubuit super pue-
F rum: posuitq. os suum super os eius, &
oculos suos super oculos eius, & manus
suas

Digitized by Google

suas super manus eius: & incuruauit se
super eum, & calefacta est caro pueri.
* At ille reuersus, deambulauit in do- 35
mo, semel huc atque illuc: & ascendit,
& incubuit super eum: & oscitauit puer
septies, aperuitq. oculos. * At ille voca- 36
uit Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidē
hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum.
Qui ait: Tolle filium tuum. * Venit il- 37
la, & corruit ad pedes eius, & adora-
uit super terram: tulitq. filium suum, &
egressa est, * & Eliseus reuersus est in- 38
Galgala. Erat autem fames in terra, &
filij prophetarum habitabant coram eo.
dixitq. vni de pueris suis: Pone ollam
grandem, & coque pulmentum filijs
prophetarum. * Et egressus est vnus in 39
agrum vt colligeret herbas agrestes: in- G
uenitq. quasi vitem siluestrem, & colle-
git ex ea colocynthidas agri, & imple-
uit pallium suum, & reuersus concidit
in ollam pulmenti: nesciebat enim quid
esset. * Infuderunt ergo socijs, vt come- 40
derent: cumq. gustassent de coctione,
clamauerunt, dicentes: Mors in olla vir
Dei. Et non potuerunt comedere. * At 41
ille, Afferte, inquit, farinam. Cumq.
tulissent, misit in ollam, & ait: Infunde
turbæ, vt comedant. Et non fuit am-
plius quidquam amaritudinis in olla.
* Vir autem quidam venit de Baalsalisa 42
deferens viro Dei panes primitiarum,
viginti panes hordeaceos, & frumentū
nouum in pera sua. At ille dixit: Da
populo, vt comedat. * Respondit. ei 43
minister eius: Quantum est hoc, vt ap-
ponam centum viris? Rursum ille ait:
Da populo, vt comedat: hæc enim dicit
Dominus: Comedent, & supererit. * Po- 44
suit itaque coram eis: qui comederunt,
& superfuit iuxta verbum Domini.

CAP. V.

NAaman princeps militiæ regis Sy- 1
riæ, erat vir magnus apud dominū A
suum, & honoratus: per illum enim de-
dit Dominus salutem Syriæ: erat autem
vir fortis & diues, sed leprosus. * Por- 2
ro de Syria egressi fuerant latrunculi, &
captiuam duxerant de Terra Israel puel-
lam paruulam, quæ erat in obsequio
vxoris Naaman, * quæ ait ad dominam 3
suam: Vtinam fuisset dominus meus ad
prophetam, qui est in Samaria: profe-
cto curasset eum a lepra, quam habet.
4 * Ingressus est itaque Naaman ad domi-
num suum, & nunciauit ei, dicens: Sic
& sic locuta est puella de Terra Israel.
5 * Dixitq. ei rex Syriæ: Vade, & mittam
B litteras ad regem Israel: Qui cum pro-
fectus esset, & tulisset secum decem ta-
lenta argenti, & sex millia aureos, &
6 decem mutatoria vestimentorum, * de-
tulit litteras ad regem Israel, in hæc
verba: Cum acceperis epistolam hanc,
scito quòd miserim ad te Naaman ser-
uum meum, vt cures eum a lepra sua.
7 * Cumq. legisset rex Israel litteras, sci-
dit vestimēta sua, & ait: Numquid Deus
ego sum, vt occidere possim, & viuifi-
care, quia iste misit ad me, vt curē ho-
minem a lepra sua? animaduertite, &
videte quòd occasiones quærat aduer-
8 sum me. * Quod cum audisset Eliseus
vir Dei, scidisse videlicet regem Israel
C vestimenta sua, misit ad eum, dicens:
Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad
me, & sciat esse prophetam in Israel.
9 * Venit ergo Naaman cum equis, & cur-
ribus, & stetit ad ostium domus Elisei:
10 * misitq. ad eum Eliseus nuncium, di-
cens: Vade, & lauare septies in Iordane,
& recipiet sanitatem caro tua, atque
11 mundaberis. * Iratus Naaman recedebat,
dicens: Putabam quòd egrederetur ad
me, & stans inuocaret nomen Domini
Dei sui, & tangeret manu sua locum
12 lepræ, & curaret me. * Numquid non
meliores sunt Abana, & Pharphar flu-
uij Damasci omnibus aquis Israel, vt la-
D uer in eis, & munder? Cum ergo ver-
13 tisset se, & abiret indignans, * accesse-
runt ad eum serui sui, & locuti sunt ei:
Pater, & si rem grandem dixisset tibi
propheta, certe facere debueras: quanto
magis quia nunc dixit tibi: Lauare, &
14 mundaberis? * ‖ Descēdit, & lauit in Ior- ‖ Luc. 4. c. 27
dane septies iuxta sermonem viri Dei,
& restituta est caro eius, sicut caro pue-
15 ri paruuli, & mundatus est. * Reuersusq.
ad virum Dei cum vniuerso comitatu
suo, venit, & stetit coram eo, & ait: Ve-
re scio quòd non sit alius Deus in vni-
uersa terra, nisi tantum in Israel. Obse-
cro itaque vt accipias benedictionem a
16 seruo tuo. * At ille respondit: Viuit Do-
minus, ante quem sto, quia non acci-
piam.

Digitized by Google

piam. Cumq. vim faceret, penitus nõ ac-
quieuit. * Dixitq. Naaman: Vt vis: sed, 17
obsecro, concede mihi seruo tuo vt tol-
lam onus duorum burdonum de terra:
non enim faciet vltra seruus tuus holo-
caustum, aut victimam dijs alienis, nisi
domino. * Hoc autem solum est, de quo 18
depreceris Dominũ pro seruo tuo, quan-
do ingredietur dominus meus templum
Remmon, vt adoret: & illo innitente
super manum meam, si adorauero in
templo Remmon, adorante eo in eodem
loco, vt ignoscat mihi Dominus seruo
tuo pro hac re. * Qui dixit ei: Vade in 19
pace. Abijt ergo ab eo electo terræ tem-
pore. * Dixitq. Giezi puer viri Dei: Pe- 20
percit dominus meus Naaman Syro isti, F
vt non acciperet ab eo quæ attulit: viuit
Dominus, quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid. * Et secutus est Gie- 21
zi post tergum Naaman: quem cum vidisset ille currentẽ ad se, desilijt de curru in occursum eius, & ait: Recte ne
sunt omnia? * Et ille ait: Recte. domi- 22
nus meus misit me ad te, dicens: Modo
venerunt ad me duo adolescẽtes de mõte Ephraim, ex filijs prophetarum: da
eis talentum argenti, & vestes mutato- 23
rias duplices. * Dixitq. Naaman: Melius
est vt accipias duo talenta. Et coëgit
eum, ligauitq. duo talenta argenti in
duobus saccis, & duplicia vestimenta,
& imposuit duobus pueris suis, qui &
portauerunt coram eo. * Cumq. venis- 24
set iam vesperi, tulit de manu eorum, G
& reposuit in domo, dimisitq. viros, &
abierunt. * ipse autem ingressus, stetit 25
corã domino suo. Et dixit Eliseus: Vn-
de venis Giezi? Qui respondit: Non iuit
seruus tuus quòquam. * At ille ait: Non- 26
ne cor meum in præsenti erat, quando
reuersus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes vt emas oliueta, & vineas, & oues, & boues, & 27
seruos, & ancillas. * Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo, vsque in sempiternum. Et egressus est ab
eo leprosus quasi nix.

CAP. VI.

DIxerunt autem filij prophetarum 1
ad Eliseum: Ecce locus, in quo ha- A
bitamus coram te, angustus est nobis.
2 * Eamus vsque ad Iordanem, & tollant
singuli de silua materias singulas, vt ædi-
ficemus nobis ibi locum ad habitandũ.
3 Qui dixit: Ite. * Et ait vnus ex illis:
Veni ergo & tu cum seruis tuis. Re-
4 spondit: Ego veniam. * Et abijt cum
eis. Cumq. venissent ad Iordanem, cæ-
5 debant ligna. * Accidit autem, vt cum
vnus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam: exclamauitq. ille, & ait: Heu heu heu domine mi, &
6 hoc ipsum mutuo acceperam. * Dixit
B autem homo Dei: Vbi cecidit? At ille
monstrauit ei locum. præcidit ergo lignum, & misit illuc: natauitq. ferrum,
7 * & ait: Tolle. Qui extendit manum,
8 & tulit illud. * Rex autem Syriæ pugnabat contra Israel, consiliumq. inijt cum
seruis suis, dicens: In loco illo, & illo
9 ponamus insidias. * Misit itaque vir Dei
ad regem Israel, dicens: Caue ne transeas in locum illum: quia ibi Syri in in-
10 sidijs sunt. * Misit itaque rex Israel ad
locum, quem dixerat ei vir Dei, & præoccupauit eum, & obseruauit se ibi nõ
11 semel neque bis. * Conturbatumq. est
cor regis Syriæ pro hac re: & conuocatis seruis suis, ait: Quare non indicatis
mihi quis proditor mei sit apud regem
12 Israel? * Dixitq. vnus seruorum eius:
C Nequaquam domine mi rex, sed Eliseus
propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba quæcumque lo-
13 cutus fueris in conclaui tuo. * Dixitq.
eis: Ite, & videte vbi sit: vt mittam, &
capiam eum. Annunciaueruntq. ei, di-
14 centes: Ecce in Dothan. * Misit ergo illuc equos & currus, & robur exercitus:
qui cum venissent nocte, circumdede-
15 runt ciuitatem. * Consurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus, vidit
exercitum in circuitu ciuitatis, & equos
& currus: nunciauitq. ei, dicens: Heu
heu heu domine mi, quid faciemus?
16 * At ille respondit: Noli timere: plures
enim nobiscum sunt, quàm cum illis.
17 * Cumq. orasset Eliseus, ait: Domine,
aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: &
ecce mons plenus equorum, & curruũ
18 igneorum, in circuitu Elisei. * Hostes
vero descenderunt ad eum: porro Eliseus orauit ad Dominum, dicens: Per-
cute,

cute, obsecro, gentem hanc cæcitate. Percussitq. eos Dominus, ne viderent, iuxta verbum Elisei. * Dixit autem ad 19
eos Eliseus: Non est hæc via, neque ista est ciuitas: sequimini me, & ostendam vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam: * cumq. ingressi 20
fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine aperi oculos istorum, vt videant. Aperuitq. Dominus oculos eorum, & viderunt se esse in medio Samariæ. * Dixitq. rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater 21
mi? * At ille ait: Non percuties: neque 22
enim cepisti eos gladio, & arcu tuo, vt E
percutias: sed pone panem, & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & vadant ad dominum suum. * Appositaq. 23
est eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, & dimisit eos, abieruntq. ad dominum suum, & vltra non venerunt latrones Syriæ in Terram Israel. * Factum est autem post hæc, 24
congregauit Benadad rex Syriæ, vniuersum exercitum suum, & ascendit, & obsidebat Samariam. * Factaq. est fames 25
magna in Samaria: & tandiu obsessa est, donec venũdaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. * Cumq. rex Israel transiret per murũ, 26
mulier quædam exclamauit ad eum, di- F
cens: Salua me domine mi rex. * Qui 27
ait: Non te saluat Dominus: vnde te possum saluare? de area, vel de torculari? Dixitq. ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respõdit: * Mulier ista dixit mihi: 28
Da filium tuum, vt comedamus eum hodie, & filium meũ comedemus cras. * Coximus ergo filium meum, & come- 29
dimus. Dixiq. ei die altera: Da filium tuum, vt comedamus eum. Quæ abscõdit filium suum. * Quod cum audisset 30
rex, scidit vestimenta sua, & transibat per murum. Viditq. omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. * Et ait rex: Hæc mihi faciat 31
Deus, & hæc addat, si steterit caput Elisei filij Saphat super ipsum hodie. * Eliseus autem sedebat in domo sua, 32
& senes sedebant cum eo. Præmisit itaque virum: & antequam veniret nũcius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quòd miserit filius homicidæ hic, vt præcidatur caput meum? videte ergo, cum venerit nuncius, claudite ostium, & non sinatis eum introire: ecce enim sonitus
33 pedum domini eius post eum est. * Adhuc illo loquente eis, apparuit nuncius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum a Domino est: quid amplius expectabo a Domino?

CAP. VII.

1 DIxit autem Eliseus: Audite verbum
A Domini: Hæc dicit Dominus: In tempore hoc cras modius similæ vno statere erit, & duo modij hordei statere
2 vno, in porta Samariæ. * Respondens vnus de ducibus, super cuius manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde nõ
3 comedes. * Quattuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum portæ: qui dixerunt ad inuicẽ: Quid hic esse volumus
4 donec moriamur? * siue ingredi voluerimus ciuitatem, fame moriemur: siue manserimus hic, moriendum nobis est:
B venite ergo, & transfugiamus ad castra Syriæ. si pepercerint nobis, viuemus: si autem occidere voluerint, nihilominus
5 moriemur. * Surrexerunt ergo vesperi, vt venirent ad castra Syriæ. Cumq. venissent ad principium castrorum Syriæ,
6 nullum ibidem repererunt. * Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ, curruum, & equorum, & exercitus plurimi: dixeruntq. ad inuicẽ: Ecce mercede conduxit aduersum nos rex Israel reges Hethæorum, & Ægy-
7 ptiorum, & venerunt super nos. * Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos & asinos in castris, fugeruntq. animas
8 tantum suas saluare cupientes. * Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt vnum tabernaculum, & comederunt & biberunt: tuleruntq. inde argentum, & aurum, & vestes, & abierunt, & absconderunt: & rursum reuersi sunt ad aliud tabernaculũ, & inde similiter auferentes abscõ-
9 derunt. * Dixeruntq. ad inuicem: Non
C recte facimus: hæc enim dies boni nuncij est. Si tacuerimus, & noluerimus

Digitized by Google

nunciare vsque mane, sceleris arguemur: venite, eamus, & nunciemus in aula regis. * Cumq. venissent ad portam ci- 10
uitatis, narrauerunt eis, dicentes: Iuimus ad castra Syriæ, & nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos, & asinos alligatos, & fixa tentoria. * Ierunt 11
ergo portarij, & nunciauerunt in palatio regis intrinsecus. * Qui surrexit no- 12
cte, & ait ad seruos suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame laboramus, & idcirco egressi sunt de castris, & latitant in agris, dicentes: Cum egressi fuerint de ciuitate, capiemus eos viuos, & tunc ciuitatem ingredi poterimus. * Respondit autem vnus 13
seruorũ eius: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in vrbe (quia ipsi tantum sunt in vniuersa multitudine Israel, alij enim consumpti sunt) & mittentes, explorare poterimus. * Adduxerunt er- 14
go duos equos, misitq. rex in castra Syrorum, dicens: Ite, & videte. * Qui 15
abierunt post eos vsque ad Iordanem: D
ecce autem omnis via plena erat vestibus, & vasis, quæ proiecerant Syri cum turbarentur: reuersiq. nuncij indicauerunt regi. * Et egressus populus diri- 16
puit castra Syriæ: factusq. est modius similæ statere vno, & duo modij hordei statere vno, iuxta verbum Domini.
* Porro rex ducem illum, in cuius ma- 17
nu incumbebat, constituit ad portam: quem cõculcauit turba in introitu portæ, & mortuus est, iuxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum. * Factumq. est secundum ser- 18
monem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modij hordei statere vno erũt, & modius similæ statere vno, hoc eodem tempore cras in porta Samariæ: * quando responderat dux ille 19
viro Dei, & dixerat: Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cælo, numquid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde non comedes. * Euenit ergo ei sicut prædictum 20
fuerat, & conculcauit eum populus in porta, & mortuus est.

CAP. VIII.

E Liseus autem locutus est ad mulie- 1
rem, ‖ cuius viuere fecerat filium, di- A
‖ Sup. 4. f. 35.

cens: Surge, vade tu & domus tua, & peregrinare vbicumque repereris: vocauit enim Dominus famem, & veniet su- 2
per terram septem annis. * Quæ surrexit, & fecit iuxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo sua, peregrinata est in Terra Philisthijm diebus multis.
3 * Cumq. finiti essent anni septem, reuersa est mulier de Terra Philisthijm: & egressa est vt interpellaret regem pro
4 domo sua, & pro agris suis. * Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magna-
5 lia quæ fecit Eliseus. * Cumq. ille nar-
B raret regi quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cuius viuificauerat filium, clamans ad regem pro domo sua, & pro agris suis. Dixitq. Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, & hic est filius eius, quem suscitauit Eliseus.
6 * Et interrogauit rex mulierem: quæ narrauit ei. Deditq. ei rex eunuchum vnum, dicens: Restitue ei omnia quæ sua sunt, & vniuersos reditus agrorũ a die, qua reliquit terram vsque ad præsens.
7 * Venit quoque Eliseus Damascum, & Benadad rex Syriæ ægrotabat: nunciaueruntq. ei, dicentes: Venit vir Dei huc.
8 * Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum mu-
C nera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens: Si euadere potero de infirmitate mea hac?
9 * Iuit igitur Hazael in occursum eius, habens secum munera, & omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorũ. Cumq. stetisset corã eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmitate
10 mea hac? * Dixitq. ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi
11 Dominus quia morte morietur. * Steitq. cum eo, & conturbatus est vsque ad suffusionem vultus: fleuitq. vir Dei.
12 * Cui Hazael ait: Quare dominus meus
D flet? At ille dixit: Quia scio quæ facturus sis filijs Israel mala. Ciuitates eorũ munitas igne succendes, & iuuenes eorum interficies gladio, & paruulos eo-
13 rum elides, & prægnantes diuides. * Dixitq. Hazael: Quid enim sum seruus tuus canis, vt faciam rem istam magnã? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus
14 te regem Syriæ fore. * Qui cum recessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum.

Qui

Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At
ille respondit: Dixit mihi: Recipies sa-
nitatem. * Cumq. venisset dies altera, 15
tulit stragulum, & infudit aquam, &
expandit super faciē eius: quo mortuo,
regnauit Hazael pro eo. * Anno quinto 16
Iorā filij Achab regis Israel, & Iosaphat
regis Iuda, regnauit Iora filius Iosaphat
|| 2.Par.21.b.5 rex Iuda. * || Triginta duorum annorum 17
erat cum regnare cœpisset, & octo annis
regnauit in Ierusalem. * Ambulauitq. in 18
vijs regum Israel, sicut ambulauerat do- E
mus Achab: filia enim Achab erat vxor
eius: & fecit quod malum est in cōspe-
|| 2. Reg.7. c. 16 ctu Domini. * || Noluit autem Dominus 19
disperdere Iudam, propter Dauid seruū
suum, sicut promiserat ei, vt daret illi
lucernam, & filijs eius cunctis diebus.
|| 2.Par.21.b.8 * || In diebus eius recessit Edom, ne esset 20
sub Iuda, & constituit sibi regem. * Ve- 21
nitq. Ioram Seira, & omnes currus cū F
eo: & surrexit nocte, percussitq. Idu-
mæos, qui eum circūdederant, & prin-
cipes curruum, populus autem fugit in
tabernacula sua. * Recessit ergo Edom 22
ne esset sub Iuda, vsque ad diem hanc.
Tunc recessit & Lobna in tempore illo.
* Reliqua autem sermonum Ioram, & 23
vniuersa, quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum
Iuda? * Et dormiuit Ioram cum patri- 24
bus suis, sepultusq. est cum eis in Ciui-
tate Dauid, & regnauit Ochozias filius
|| 2.Par. 22.a.1 eius pro eo. * || Anno duodecimo Io- 25
ram filij Achab regis Israel regnauit
Ochozias filius Ioram regis Iudæ. * Vi- 26
ginti duorum annorum erat Ochozias cū G
regnare cœpisset, & vno anno regnauit
in Ierusalem: nomen matris eius Atha-
lia filia Amri regis Israel. * Et ambula- 27
uit in vijs domus Achab: & fecit quod
malum est coram Domino, sicut domus
Achab: gener enim domus Achab fuit.
* Abijt quoque cum Ioram filio Achab, 28
ad prælianduṁ contra Hazael regē Sy-
riæ in Ramoth Galaad, & vulnerauerūt
Syri Ioram: * qui reuersus est vt cura- 29
retur, in Iezrahel: quia vulnerauerant
eum Syri in Ramoth prælianteṁ con-
tra Hazael regem Syriæ. Porro Ocho-
zias filius Ioram rex Iuda, descendit in-
uisere Ioram filium Achab in Iezrahel,
quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

1 Eliseus autem prophetes vocauit v-
A num de filijs prophetarum, & ait il-
li: Accinge lumbos tuos, & tolle lenti-
culam olei hanc in manu tua, & vade
2 in Ramoth Galaad. * || Cumq. veneris il- || 3.Reg.19.d. 16
luc, videbis Iehu filium Iosaphat filij
Namsi: & ingressus suscitabis eum de
medio fratrum suorum, & introduces
3 in interius cubiculum. * Tenensq. lenti-
culam olei, fundes super caput eius, &
dices: Hæc dicit Dominus: Vnxi te regē
super Israel. Aperiesq. ostium, & fu-
4 gies, & non ibi subsistes. * Abijt ergo
adolescens puer prophetæ in Ramoth
5 Galaad, * & ingressus est illuc: ecce au-
tem principes exercitus sedebant, &
ait: Verbum mihi ad te o princeps. Di-
xitq. Iehu: Ad quem ex omnibus nobis?
6 At ille dixit: Ad te o princeps. * Et sur-
rexit & ingressus est cubiculum: at ille
B fudit oleū super caput eius, & ait: Hæc
dicit Dominus Deus Israel: Vnxi te re-
7 gem super populum Domini Israel, * &
percuties domum Achab domini tui, &
vlciscar sanguinem seruorum meorum
prophetarum, & sanguinem omnium
seruorum Domini de manu Iezabel.
8 * || Perdamq. omnem domum Achab: || 3.Reg.21.e. 20
& interficiā de Achab mingentē ad pa-
rietē, & clausum, & nouissimū in Israel.
9 * Et dabo domū Achab, sicut || domū Ie- || 3.Reg.15.f. 29
roboam filij Nabat, & sicut domum
10 || Baasa filij Ahia. * Iezabel quoque co- || 3.Reg.16.a
medent canes in agro Iezrahel, nec erit
qui sepeliat eam. Aperuitq. ostium, &
11 fugit. * Iehu autem egressus est ad ser-
uos domini sui: qui dixerunt ei: Recte
ne sunt omnia? quid venit insanus iste
ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, &
12 quid locutus sit. * At illi responderunt:
C Falsum est, sed magis narra nobis. Qui
ait eis: Hæc & hæc locutus est mihi, &
ait: Hæc dicit Dominus: Vnxi te regem
13 super Israel. * Festinauerunt itaque, &
vnusquisque tollens pallium suum po-
suerunt sub pedibus eius, in similitudi-
nem tribunalis, & cecinerunt tuba, at-
14 que dixerunt: Regnauit Iehu. * Coniura-
uit ergo Iehu filius Iosaphat filij Namsi
contra Ioram: || porro Ioram obsederat || Sup. 8.g. 28
Ramoth Galaad, ipse, & omnis Israel

Digitized by Google

contra Hazael regem Syriæ: * & reuer- 15
sus fuerat vt curaretur in Iezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri, præliantem contra Hazael regem Syriæ: Dixitq. Iehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de ciuitate, ne vadat, & nunciet in Iezrahel.
* Et ascendit, & profectus est in Iezra- 16
hel: Ioram enim ægrotabat ibi, & Ochozias rex Iuda descenderat ad visitandum Ioram. * Igitur speculator, qui sta- 17
bat super turrim Iezrahel, vidit globum D
Iehu venientis, & ait: Video ego globũ. Dixitq. Ioram: Tolle currũ, & mitte in occursum eorũ, & dicat vadens: Recte ne sunt omnia? * Abijt ergo, qui ascenderat 18
currum, in occursum eius, & ait: Hæc dicit rex: Pacata ne sunt omnia? Dixitq. Iehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me. Nunciauit quoque speculator, dicens: Venit nuncius ad eos, & nõ reuertitur. * Misit etiã currũ equorũ secundũ: 19
venitq. ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Iehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me. * Nũciauit 20
autẽ speculator, dicens: Venit vsque ad eos, & non reuertitur: est autem incessus quasi incessus Iehu filij Namsi, præ- E
ceps enim graditur. * Et ait Ioram: Iun- 21
ge currum. Iunxeruntq. currum eius, & egressus est Ioram rex Israel, & Ochozias rex Iuda, singuli in curribus suis, egressiq. sunt in occursum Iehu, & inuenerunt eũ in agro Naboth Iezrahelitæ. * Cumq. vi- 22
disset Ioram Iehu, dixit: Pax est Iehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, & veneficia eius multa vigent. * Conuertit autem Iorã 23
manum suam, & fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ Ochozia. * Porro Iehu te- 24
tendit arcũ manu, & percussit Iorã inter scapulas: & egressa est sagitta per cor eius, statimq. corruit in curru suo. * Di- 25
xitq. Iehu ad Badacer ducẽ: Tolle, proijce eum in agro Naboth Iezrahelitæ: memini enim quando ego & tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem huius, quòd Dominus onus hoc leuauerit super
|| 3.Reg. 21.f. eum, dicens: * || Si non pro sanguine Na- 26
22 both, & pro sanguine filiorũ eius, quem F
vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & proijce eum in agrũ iuxta verbum Domini. * Ochozias autem rex Iuda vi- 27
dens hoc, fugit per viam domus horti: persecutusq. est eum Iehu, & ait: Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum in ascensu Gaur, qui est iuxta Ieblaam: qui fugit in Mageddo, & mor- 28
tuus est ibi. * Et imposuerunt eum serui eius super currum suum, & tulerunt in Ierusalem: sepelieruntq. eum in sepulchro cum patribus suis in Ciuitate Da- 29
uid. * Anno vndecimo Iorã filij Achab, 30
regnauit Ochozias super Iudam, * venitq. Iehu in Iezrahel. Porro Iezabel introitu eius audito, depinxit oculos suos stibio, & ornauit caput suum, & respe- 31
xit per fenestram * ingredientem Iehu per portam, & ait: || Numquid pax po- || 3.Reg.16.c. 10
test esse Zambri, qui interfecit dominũ 32
suum? * Leuauitq. Iehu faciem suam G
ad fenestram, & ait: Quæ est ista? & inclinauerunt se ad eum duo, vel tres 33
eunuchi. * At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum. & præcipitauerunt eam, aspersusq. est sanguine paries, & equorũ 34
vngulæ conculcauerunt eam. * Cumq. introgressus esset, vt comederet, biberetq. ait: Ite, & videte maledictã illam, & sepelite eam: quia filia regis est. 35
* Cumq. issent vt sepelirent eam, non inuenerunt nisi caluariam, & pedes, & 36
summas manus. * Reuersiq. nunciauerunt ei. Et ait Iehu: || Sermo Domini || 3.Reg. 21.e.
est, quem locutus est per seruum suum 23
Eliam Thesbiten, dicens: In agro Iezra- 37
hel comedent canes carnes Iezabel, * & erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes dicant: Hæccine est illa Iezabel?

CAP. X.

1 A ERant autem Achab septuaginta filij in Samaria: scripsit ergo Iehu litteras, & misit in Samariam, ad optimates ciuitatis, & ad maiores natu, & ad 2
nutritios Achab, dicens: * Statim vt acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, & currus, & equos, & 3
ciuitates firmas, & arma, * eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit de filijs domini vestri, & eum ponite super solium patris sui, & pugnate pro domo 4
domini vestri. * Timuerũt illi vehemẽter,

&

Digitized by Google

& dixerunt: Ecce duo reges nõ potuerunt stare coram eo, & quo modo nos valebimus resistere? * Miserũt ergo præpositi domus, & præfecti ciuitatis, & maiores natu, & nutritij, ad Iehu, dicentes: Serui tui sumus, quæcumque iusseris faciemus, nec constituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac. 5
* Rescripsit autem eis litteras secundò, dicens: Si mei estis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, & venite ad me hac eadem hora cras in Iezrahel. Porro filij regis, septuaginta viri apud optimates ciuitatis nutriebantur. * Cumq. venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Iezrahel. * Venit autem nuncius, & indicauit ei, dicens: Attulerunt capita filiorũ regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos aceruos iuxta introitum portæ vsque mane. * Cumq. diluxisset, egressus est, & stans dixit ad omnem populum: Iusti estis: si ego coniurauì contra dominum meum, & interfeci eum, quis percussit omnes hos? * ‖ Videte ergo nunc quoniã non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, & Dominus fecit quod locutus est in manu serui sui Eliæ. * Percussit igitur Iehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Iezrahel, & vniuersos optimates eius, & notos, & sacerdotes, donec non remanerẽt ex eo reliquiæ. * Et surrexit, & venit in Samariam: cumq. venisset ad Cameram pastorum in via, * inuenit fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitq. ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochoziæ sumus, & descendimus ad salutandos filios regis, & filios reginæ. * Qui ait: Comprehendite eos viuos. Quos cum comprehendissent viuos, iugulauerunt eos in cisterna iuxta Cameram, quadraginta duos viros, & non reliquit ex eis quemquam. * Cumq. abijsset inde, inuenit Ionadab filium Rechab in occursum sibi, & benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectũ, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille leuauit eum ad se in currum: * dixitq. ad eum: Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo * duxit in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria vsque ad vnum, iuxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam. * Congregauit ergo Iehu omnẽ populum, & dixit ad eos: ‖ Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. * Nunc igitur omnes prophetas Baal, & vniuersos seruos eius, & cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus sit qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit, non viuet. Porro Iehu faciebat hoc insidiose, vt disperderet cultores Baal. * Et dixit: Sanctificate diem sollemnem Baal. Vocauitq. * & misit in vniuersos terminos Israel, & venerunt cuncti serui Baal: non fuit residuus ne vnus quidem qui nõ veniret. Et ingressi sunt templum Baal: & repleta est domus Baal, a summo vsque ad summum. * Dixitq. his, qui erant super vestes: Proferte vestimẽta vniuersis seruis Baal. Et protulerunt eis vestes. * Ingressusq. Iehu, & Ionadab filius Rechab templũ Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite, & videte, ne quis forte vobiscum sit de seruis Domini, sed vt sint serui Baal soli. * Ingressi sunt igitur vt facerẽt victimas & holocausta: Iehu autem præparauerat sibi foris octoginta viros, & dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero in manus vestras, anima eius erit pro anima illius. * Factum est autem, cum completum esset holocaustum, præcepit Iehu militibus & ducibus suis: Ingredimini, & percutite eos, nullus euadat. Percusseruntq. eos in ore gladij, & proiecerunt milites & duces: & ierunt in ciuitatem templi Baal, * & protulerunt statuam de fano Baal, & combusserunt, * & comminuerunt eam. Destruxerunt quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latrinas vsque in diem hanc. * Deleuit itaque Iehu Baal de Israel: * verumtamen a peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, & in Dan. * Dixit autem Dominus ad Iehu: Quia studiose egisti quod rectum erat, & placebat in

‖ 3.Reg.21.g. 29

‖ 3.Reg.16.g. 31

in oculis meis, & omnia quæ erant in
corde meo fecisti contra domũ Achab:
|| Inf. 15. c.12 || filij tui vsque ad quartam generationẽ
sedebunt super thronum Israel. * Porro 31
Iehu non custodiuit vt ambularet in le- G
ge Domini Dei Israel in toto corde suo:
non enim recessit a peccatis Ieroboam,
qui peccare fecerat Israel. * In diebus il- 32
lis cœpit Dominus tædere super Israel:
percussitq. eos Hazael in vniuersis fini-
bus Israel, * a Iordane contra Orienta- 33
lem plagam, omnem Terram Galaad, &
Gad, & Ruben, & Manasse, ab Aroër,
quæ est super Torrentem Arnon, & Ga-
laad, & Basan. * Reliqua autem verbo- 34
rum Iehu, & vniuersa quæ fecit, & for-
titudo eius, nonne hæc scripta sunt in
Libro verborum dierum regum Israel?
* Et dormiuit Iehu cum patribus suis, 35
sepelieruntq. eum in Samaria: & regna-
uit Ioachaz filius eius pro eo. * Dies au- 36
tem, quos regnauit Iehu super Israel,
viginti & octo anni sunt, in Samaria.

CAP. XI.

2.Par.22.d.10 Athalia vero mater Ochoziæ, videns
mortuum filium suum, surrexit, & 1
interfecit omne semen regium. * Tollẽs A
autem Iosaba filia regis Ioram, soror 2
Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, furata
est eum de medio filiorum regis, qui
interficiebantur, & nutricem eius de tri-
clinio: & abscondit eum a facie Athaliæ
vt non interficeretur. * Eratq. cum ea 3
sex annis clam in domo Domini: porro
|| 2.Par.23.a.1 Athalia regnauit super terram. * || Anno 4
autem septimo misit Ioiada, & assumẽs
centuriones, & milites introduxit ad se
in templum Domini, pepigitq. cum eis
fœdus: & adiurans eos in domo Domi-
ni, ostendit eis filium regis: * & præce- 5
pit illis, dicens: Iste est sermo, quem fa-
cere debetis: * Tertia pars vestrum in- 6
troeat sabbato, & obseruet excubias do- B
mus regis. Tertia autem pars sit ad por-
tam Sur: & tertia pars sit ad por-
tam, quæ est post habitaculum scutario-
rũ: & custodietis excubias domus Mes-
sa. * Duæ vero partes e vobis, omnes 7
egredientes sabbato, custodiãt excubias
domus Domini circa regem. * Et valla- 8
bitis eum, habentes arma in manibus
vestris: si quis autem ingressus fuerit se-
ptum templi, interficiatur: eritisq. cum
9 rege introeunte & egrediente. * Et fece-
runt centuriones iuxta omnia, quæ præ-
ceperat eis Ioiada sacerdos: & assumen-
tes singuli viros suos, qui ingrediebantur
sabbatum, cum his qui egrediebantur
sabbato, venerunt ad Ioiadam sacer-
10 dotem. * Qui dedit eis hastas, & arma
regis Dauid, quæ erant in domo Domi-
11 ni. * Et steterunt singuli habentes arma
C in manu sua a parte templi dextera, vs-
que ad partem sinistram altaris, & ædis,
12 circum regem. * Produxitq. filium re-
gis, & posuit super eum diadema, &
testimonium: feceruntq. eum regem, &
vnxerunt: & plaudentes manu, dixerũt:
13 Viuat rex. * Audiuit autem Athalia vo-
cem populi currentis: & ingressa ad tur-
14 bas in templum Domini, * vidit regem
stantem super tribunal iuxta morem, &
cantores, & tubas prope eum, omnemq.
populum terræ lætantem, & canentem
tubis: & scidit vestimenta sua, clamauit-
15 que: Coniuratio, coniuratio. * Præcepit
autem Ioiada centurionibus, qui erant
super exercitum, & ait eis: Educite eam
extra septa templi, & quicumque eam
secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat
enim sacerdos: Nõ occidatur in templo
16 Domini. * Imposueruntq. ei manus, &
impegerunt eam per viã introitus equo-
rum, iuxta palatium, & interfecta est
17 ibi. * Pepigit ergo Ioiada fœdus inter
D Dominum, & inter regem, & inter po-
pulum, vt esset populus Domini, &
18 inter regem & populum. * Ingressusq.
est omnis populus terræ templum Baal,
& destruxerunt aras eius, & imagines
contriuerunt valide: Mathan quoque sa-
cerdotem Baal occiderunt coram altari.
Et posuit sacerdos custodias in domo
19 Domini. * Tulitq. centuriones, & Ce-
rethi & Phelethi legiones, & omnem
populum terræ, deduxeruntq. regem de
domo Domini: & venerunt per viam
portæ scutariorum in palatium, & sedit
20 super thronum regum. * Lætatusq. est
omnis populus terræ, & ciuitas cõquie-
uit: Athalia autem occisa est gladio in
21 domo regis. * Septemq. annorum erat
Ioas, cum regnare cœpisset.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XII.

1 ANno septimo Iehu regnauit Ioas:& quadraginta annis regnauit in Ieru- A
salem. nomen matris eius Sebia de Ber-
sabee.* Fecitq. Ioas rectum coram Do- 2
mino cunctis diebus, quibus docuit eũ
Ioiada sacerdos. * Verumtamen excelsa 3
non abstulit: adhuc enim populus im-
molabat, & adolebat in excelsis incen-
sum.* Dixitq. Ioas ad sacerdotes: Om- 4
nem pecuniam sanctorum, quæ illata
fuerit in templum Domini a prætereũ-
tibus, quæ offertur pro pretio animæ,&
quam sponte & arbitrio cordis sui in-
ferunt in templum Domini:* accipiant 5
illam sacerdotes iuxta ordinem suum,
& instaurent sartatecta domus, siquid
necessarium viderint instauratione.* Igi- 6
tur vsque ad vigesimum tertium annum
regis Ioas, non instaurauerunt sacerdo-
tes sartatecta tẽpli.* Vocauitq. rex Ioas 7
Ioiadam pontificem & sacerdotes, dicẽs B
eis: Quare sartatecta non instauratis tẽ-
pli? nolite ergo amplius accipere pecu-
niam iuxta ordinem vestrum, sed ad in-
stauationem templi reddite eam.* Pro- 8
hibitiq. sunt sacerdotes vltra accipere
pecuniam a populo, & instaurare sar-
tatecta domus. * Et tulit Ioiada ponti- 9
fex gazophylacium vnum, aperuitq. fo-
ramen desuper, & posuit illud iuxta al-
tare ad dexteram ingredientium domũ
Domini, mittebantq. in eo sacerdotes,
qui custodiebant ostia, omnem pecuniã,
quæ deferebatur ad templum Domini.
* Cumq. viderent nimiam pecuniam es- 10
se in gazophylacio, ascendebat scriba
regis, & pontifex, effundebantq. & nu-
merabant pecuniam, quæ inueniebatur
in domo Domini:* & dabant eam iux- 11
ta numerum atque mensuram in manu C
eorum, qui præerant cæmentarijs domus
Domini: qui impendebant eam in fabris
lignorum, & in cæmẽtarijs ijs, qui ope-
rabantur in domo Domini,* & sartate- 12
cta faciebant: & in ijs, qui cædebant sa-
xa, & vt emerent ligna, & lapides, qui
excidebantur, ita vt impleretur instau-
ratio domus Domini in vniuersis, quæ
indigebant expensa ad muniendam do-
mum. * Verumtamen non fiebant ex 13
eadem pecunia hydriæ templi Domini,
& fuscinulæ, & thuribula, & tubæ, &
omne vas aureum & argenteum de pe-
cunia, quæ inferebatur in templum Do-
14 mini. * ijs enim, qui faciebant opus,
dabatur vt instauraretur templum Do-
15 mini: * & non fiebat ratio ijs homini-
bus, qui accipiebant pecuniam vt di-
stribuerent eã artificibus, sed in fide tra-
16 ctabãt eam.* Pecuniã vero pro delicto,
& pecuniam pro peccatis non inferebãt
in templum Domini, quia sacerdotum
17 erat.* Tunc ascendit Hazael rex Syriæ,
D & pugnabat contra Geth, cepitq. eam:
& direxit faciem suam vt ascenderet in
18 Ierusalem. * Quam ob rem tulit Ioas
rex Iuda omnia sanctificata, quæ conse-
crauerant Iosaphat, & Ioram, & Ocho-
zias patres eius reges Iuda, & quæ ipse
obtulerat: & vniuersum argentum, quod
inueniri potuit in thesauris templi Do-
mini, & in palatio regis: misitq. Hazae-
li regi Syriæ, & recessit ab Ierusalem.
19 * Reliqua autem sermonum Ioas, & vni-
uersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt
in Libro verborum dierum regum Iu-
20 da? * Surrexerunt autem serui eius, &
coniurauerunt inter se, percusseruntq.
Ioas in Domo Mello in descensu Sella.
21 * Iosachar namque filius Semaath, & Io-
zabad filius Somer serui eius, percusse-
runt eum, & mortuus est: & sepelierunt
eum cum patribus suis in Ciuitate Da-
uid, regnauitq. Amasias filius eius pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno vigesimo tertio Ioas filij O-
A chozias regis Iuda, regnauit Ioa-
chaz filius Iehu super Israel in Samaria
2 decem & septem annis. * Et fecit malũ
coram Domino, secutusq. est peccata
Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit
3 Israel, & non declinauit ab eis.* Iratusq.
est furor Domini contra Israel, & tra-
didit eos in manu Hazael regis Syriæ,
& in manu Benadad filij Hazael cunctis
4 diebus.* Deprecatus est autem Ioachaz
faciem Domini, & audiuit eum Domi-
nus: vidit enim angustiam Israel, quia
5 attriuerat eos rex Syriæ: * & dedit Do-
minus saluatorem Israeli, & liberatus
est de manu regis Syriæ: habitaueruntq.
filij Israel in tabernaculis suis sicut heri
6 & nudiustertius.* Verumtamen non re-

Digitized by Google

cesserunt a peccatis domus Ieroboam, B
qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulauerunt: siquidem & lucus permansit in Samaria. * Et non sunt derelicti 7
Ioachaz de populo nisi quinquaginta equites, & decem currus, & decem millia peditum: interfecerat enim eos rex Syriæ, & redegerat quasi puluerē in tritura areæ. * Reliqua autem sermonum 8
Ioachaz, & vniuersa quæ fecit, & fortitudo eius, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? * Dormiuitq. Ioachaz cum patribus suis, 9
& sepelierunt eum in Samaria: regnauitq. Ioas filius eius pro eo. * Anno tri- 10
gesimo septimo Ioas regis Iuda regnauit Ioas filius Ioachaz super Israel in Samaria sedecim annis, * & fecit quod 11
malum est in conspectu Domini: non declinauit ab omnibus peccatis Ieroboā filij Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulauit. * Reliqua autem 12
sermonum Ioas, & vniuersa quæ fecit, & fortitudo eius, quo modo pugnauerit contra Amasiam regem Iuda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? * Et dormiuit Ioas 13
cum patribus suis: Ieroboam autem sedit super solium eius. Porro Ioas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.
* Eliseus autem ægrotabat infirmitate, 14
qua & mortuus est: descenditq. ad eum C
Ioas rex Israel, & flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius. * Et ait illi Eli- 15
seus: Affer arcum, & sagittas. Cumq. attulisset ad eum arcum, & sagittas, * di- 16
xit ad regem Israel: Pone manum tuā super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis, * & ait: Aperi fe- 17
nestram orientalem. Cumq. aperuisset, dixit Eliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, & sagitta salutis contra Syriam: percutiesq. Syriam in Aphec, donec consumas eam. * Et ait: Tolle sagittas. Qui 18
cum tulisset, rursum dixit ei: Percute iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, & stetisset, * iratus est vir 19
Dei contra eum, & ait: Si percussisses quinquies, aut sexies, siue septies, percussisses Syriam vsque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus per-

20 cuties eam. * Mortuus est ergo Eli- D
seus, & sepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in
21 ipso anno. * ‖ Quidam autem sepelien- ‖ Eccl.48.b.14
tes hominem, viderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in sepulchro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, reuixit
22 homo, & stetit super pedes suos. * Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Israel cun-
23 ctis diebus Ioachaz: * & misertus est Dominus eorum, & reuersus est ad eos propter pactum suum, quod habebat cum Abraham, & Isaac, & Iacob: & no-
24 luit disperdere eos, neque proijcere penitus vsque in præsens tempus. * Mor-
25 tuus est autem Hazael rex Syriæ, & regnauit Benadad filius eius pro eo. * Porro Ioas filius Ioachaz tulit vrbes de manu Benadad filij Hazael, quas tulerat de manu Ioachaz patris sui iure prælij, tribus vicibus percussit eum Ioas, & reddidit ciuitates Israel.

CAP. XIIII.

1 IN anno secundo Ioas filij Ioachaz re- A
gis Israel regnauit Amasias filius Ioas
2 regis Iuda. * ‖ Viginti quinque annorum ‖ 2 Par.25.a.1
erat cum regnare cœpisset: viginti autem & nouem annis regnauit in Ierusalem, nomen matris eius Ioadan de Ie-
3 rusalem. * Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non vt Dauid pater eius. Iuxta omnia, quæ fecit Ioas
4 pater suus, fecit: * nisi hoc tantum quòd excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat incensum
5 in excelsis. * Cumq. obtinuisset regnum, B
percussit seruos suos, qui interfecerant
6 regem patrem suum: * filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, iuxta quod scriptum est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens: ‖ Non ‖ Deu.24.c.16
morientur patres pro filijs, neque filij Ezec.18.e.20
moriētur pro patribus: sed vnusquisque
7 in peccato suo morietur. * Ipse percussit Edom in Valle Salinarum decem millia, & apprehendit petram in prælio, vocauitq. nomen eius Iectehel vsque in
8 præsentem diem. * Tunc misit Amasias nuncios ad Ioas filium Ioachaz, filij Iehu regis Israel, dicens: Veni, & videamus
9 nos. * Remisitq. Ioas rex Israel ad Ama- C
siam regem Iuda, dicens: Carduus Libani

Digitized by Google

bani misit ad cedrum, quæ est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo C
vxorem. Transieruntq. bestiæ saltus, quæ
sunt in Libano, & conculcauerunt car-
duum. * Percutiens inualuisti super 10
Edom, & subleuauit te cor tuum: con-
tentus esto gloria, & sede in domo
tua: quare prouocas malum, vt cadas
tu & Iudas tecum? * Et non acquieuit 11
Amasias: Ascenditq. Ioas rex Israel, &
viderunt se, ipse & Amasias rex Iuda
in Bethsames oppido Iudæ. * Percus- 12
susq. est Iuda coram Israel, & fugerunt
vnusquisque in tabernacula sua. * A- 13
masiam vero regem Iuda filium Ioas fi- D
lij Ochoziæ cepit Ioas rex Israel in Be-
thsames, & adduxit eum in Ierusalem:
& interrupit murum Ierusalem, a por-
ta Ephraim vsque ad portam anguli,
quadringentis cubitis. * Tulitq. omne 14
aurum, & argentum, & vniuersa vasa,
quæ inuenta sunt in domo Domini, &
in thesauris regis, & obsides, & reuer-
sus est in Samariam. * Reliqua autem 15
verborum Ioas quæ fecit, & fortitudo
eius qua pugnauit contra Amasiam re-
gem Iuda, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Israel?
* Dormiuitq. Ioas cum patribus suis, 16
& sepultus est in Samaria cum regibus E
Israel: & regnauit Ieroboam filius eius
pro eo. * Vixit autem Amasias, filius 17
Ioas, rex Iuda, postquam mortuus est
Ioas filius Ioachaz regis Israel quinde-
cim annis. * Reliqua autem sermonum 18
Amasiæ, nonne hæc scripta sunt in Li-
bro sermonum dierum regum Iuda?
* Factaq. est contra eum coniuratio in 19
Ierusalem: at ille fugit in Lachis. Mi-
seruntq. post eum in Lachis, & inter-
fecerunt eum ibi. * Et asportauerunt 20
in equis, sepultusq. est in Ierusalem
cum patribus suis in Ciuitate Dauid.
|| 2. Par. 26. a. 1 * || Tulit autem vniuersus populus Iudæ 21
Azariam annos natum sedecim, & con- F
stituerunt eum regem pro patre eius A-
masia. * Ipse ædificauit Ælath, & resti- 22
tuit eam Iudæ, postquam dormiuit rex
cum patribus suis. * Anno quintodeci- 23
mo Amasiæ filij Ioas regis Iuda, regna-
uit Ieroboam filius Ioas regis Israel in
Samaria, quadraginta & vno anno: * & 24
fecit quod malum est coram Domino.
Non recessit ab omnibus peccatis Iero-
boam filij Nabat, qui peccare fecit Israel.
25 * Ipse restituit terminos Israel ab introi-
tu Emath, vsque ad Mare solitudinis,
G iuxta sermonem Domini Dei Israel, quē
locutus est per seruum suum || Ionam fi- || Ion. 1. a. 1
lium Amathi prophetam, qui erat de
26 Geth, quæ est in Opher. * Vidit enim
Dominus afflictionem Israel amaram ni-
mis, & quòd consumpti essent vsque ad
clausos carcere, & extremos, & non esset
27 qui auxiliaretur Israeli. * Nec locutus
est Dominus vt deleret nomen Israel de
sub cælo, sed saluauit eos in manu Ie-
28 roboam filij Ioas. * Reliqua autem ser-
monum Ieroboam, & vniuersa quæ fe-
cit, & fortitudo eius, qua præliatus
est, & quomodo restituit Damascum,
& Emath Iudæ in Israel, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum
29 regum Israel? * Dormiuitque Iero-
boam cum patribus suis regibus Israel,
& regnauit Zacharias filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 ANno vigesimo septimo Ieroboam
A regis Israel regnauit Azarias fi-
2 lius Amasiæ regis Iuda. * Sedecim an-
norum erat cum regnare cœpisset, &
quinquaginta duobus annis regnauit in
Ierusalem: nomen matris eius Iechelia
3 de Ierusalem. * Fecitq. quod erat pla-
citum coram Domino, iuxta omnia
4 quæ fecit Amasias pater eius. * Verū-
tamen excelsa non est demolitus: adhuc
populus sacrificabat, & adolebat incē-
5 sum in excelsis. * || Percussit autem Do- || 2. par. 26. d. 21.
minus regem, & fuit leprosus vsque
in diē mortis suæ, & habitabat in do-
mo libera seorsum: Ioathan vero filius
regis gubernabat palatium, & iudicabat
6 populum terræ. * Reliqua autem sermo-
B nū Azariæ, & vniuersa quæ fecit, non-
ne hæc scripta sunt in Libro verborum
7 dierū regum Iuda? * Et dormiuit Aza-
rias cum patribus suis: sepelieruntq. eū
cum maioribus suis in ciuitate Dauid,
& regnauit Ioathan filius eius pro eo.
8 * Anno trigesimo octauo Azariæ regis
Iuda, regnauit Zacharias filius Ieroboā
9 super Israel in Samaria sex mēsibus: * &
fecit quod malum est coram Domino,
sicut fecerant patres eius: non reces-
sit a peccatis Ieroboam filij Nabat,
10 qui peccare fecit Israel. * Coniurauit
autem

autem contra eum Sellum filius Iabes: percussitq. eum palam, & interfecit, regnauitq. pro eo. * Reliqua autem ver- 11
borum Zachariæ, nonne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum regum
Sup. 10.f.30 Israel? * ‖ Iste est sermo Domini, quem 12
locutus est ad Iehu, dicens: Filij tui vs- C
que ad quartam generationem sedebunt
super thronum Israel. Factumq. est ita.
* Sellum filius Iabes regnauit trigesimo 13
nono anno Azariæ regis Iuda: regnauit
autem vno mense in Samaria. * Et ascé- 14
dit Manahem filius Gadi de Thersa: venitq. in Samariam, & percussit Sellum
filium Iabes in Samaria, & interfecit
eum, regnauitq. pro eo. * Reliqua au- 15
tem verborũ Sellum, & coniuratio eius,
per quam tetendit insidias, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum
regum Israel? * Tunc percussit Manahem 16
Thapsam, & omnes qui erant in ea, &
terminos eius de Thersa. noluerãt enim
aperire ei: & interfecit omnes prægnantes eius, & scidit eas. * Anno trigesimo 17
nono Azariæ regis Iuda regnauit Mana- D
hem filius Gadi super Israel decem annis in Samaria. * Fecitq. quod erat ma- 18
lum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Israel cunctis diebus eius. * Ve- 19
niebat Phul rex Assyriorum in terram,
& dabat Manahem Phul mille talenta
argenti, vt esset ei in auxilium, & firmaret regnum eius. * Indixitq. Mana- 20
hem argentum super Israel cunctis potentibus & diuitibus, vt daret regi Assyriorũ quinquaginta siclos argenti per
singulos: reuersusq. est rex Assyriorum,
& non est moratus in terra. * Reliqua 21
autem sermonum Manahem, & vniuersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Israel?
* Et dormiuit Manahem cum patribus 22
suis: regnauitq. Phaceia filius eius pro E
eo. * Anno quinquagesimo Azariæ re- 23
gis Iuda regnauit Phaceia filius Manahem super Israel in Samaria biennio:
* & fecit quod erat malum coram Do- 24
mino: non recessit a peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Israel.
* Coniurauit autem aduersus eum Pha- 25
cee filius Romeliæ, dux eius, & percussit eum in Samaria in turre domus
regiæ iuxta Argob, & iuxta Arie, &
cum eo quinquaginta viros de filijs Galaaditarum, & interfecit eum, regna-
26 uitq. pro eo. * Reliqua autem sermonum Phaceia, & vniuersa quæ fecit,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermo-
27 num dierum regum Israel? * Anno
F quinquagesimo secundo Azariæ regis
Iuda regnauit Phacee filius Romeliæ
super Israel in Samaria viginti annis.
28 * Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Israel.
29 * In diebus Phacee regis Israel venit
Theglathphalasar rex Assur, & cepit
Aion, & Abel Domum, Maacha &
Ianoe, & Cedes, & Asor, & Galaad,
& Galilæam, & vniuersam Terram
Nephthali: & transtulit eos in Assyrios.
30 * Coniurauit autem, & tetendit insidias
Osee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, & percussit eum, & interfecit:
regnauitq. pro eo vigesimo anno Ioa-
31 tham filij Oziæ. * Reliqua autem sermonum Phacee, & vniuersa quæ fecit,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermo-
32 num dierum regum Israel? * ‖ Anno ‖ 2.Par.27.a.1
secundo Phacee, filij Romeliæ regis Israel, regnauit Ioatham filius Oziæ re-
33 gis Iuda. * Viginti quinque annorum
G erat cum regnare cœpisset, & sedecim
annis regnauit in Ierusalem: nomen
34 matris eius Ierusa, filia Sadoc. * Fecitq.
quod erat placitum coram Domino:
iuxta omnia, quæ fecerat Ozias pater
35 suus, operatus est. * Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc populus immolabat, & adolebat incensum in excelsis: ipse ædificauit portam domus Do-
36 mini sublimissimam. * Reliqua autem
sermonum Ioatham, & vniuersa quæ
fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro
37 verborum dierum regum Iuda? * In
diebus illis cœpit Dominus mittere in
Iudam Rasin regem Syriæ, & Phacee
38 filium Romeliæ. * Et dormiuit Ioatham
cum patribus suis, sepultusq. est cum
eis in Ciuitate Dauid patris sui, & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XVI.

1 ANno decimo septimo Phacee filij
A Romeliæ regnauit Achaz filius Ioa-
2 tham regis Iuda. * ‖ Viginti annorũ erat ‖ 2.Par.28.a.1
Achaz

Achaz cum regnare cœpisset, & sedecim annis regnauit in Ierusalem: non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut Dauid pater eius. * sed 3
ambulauit in via regum Israel: insuper & filium suum consecrauit, transferens per ignem secundum idola Gentiũ: quæ dissipauit Dominus coram filijs Israel.
* Immolabat quoque victimas, & adolebat incensum in excelsis, & in colli- 4
Vlsa.7.a.1 bus, & sub omni ligno frondoso. * ‖Tũc 5
ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Israel in Ierusalem ad prælianduṁ: cumq. obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum. * In tempore 6
illo restituit Rasin rex Syriæ, Ailam Sy- B
riæ, & eiecit Iudæos de Aila: & Idumæi venerunt in Ailam, & habitauerunt ibi vsque in diem hanc. * Misit autẽ Achaz 7
nuncios ad Theglathphalasar regem Assyriorum, dicens: Seruus tuus, & filius tuus ego sum: ascende, & saluum me fac de manu regis Syriæ, & de manu regis Israel, qui cõsurrexerunt aduersum me.
* Et cum collegisset argentum & aurũ, 8
quod inueniri potuit in domo Domini, & in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera. * Qui & acquieuit voluntati eius: ascendit enim rex Assyriorum 9
in Damascum, & vastauit eam: & trãstulit habitatores eius Cyrenen, Rasin autem interfecit. * Perrexitq. rex Achaz 10
in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in Damascum. cumq. vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Vriã sacerdotem exemplar eius, & similitudinem iuxta omne opus eius. * Extruxitq. 11
Vrias sacerdos altare iuxtà omnia, quæ C
præceperat rex Achaz, de Damasco, ita fecit sacerdos Vrias, donec veniret rex Achaz de Damasco. * Cumq. venisset 12
rex de Damasco, vidit altare, & veneratus est illud: ascẽditq. & immolauit holocausta, & sacrificium suum, * & liba- 13
uit libamina, & fudit sanguinem pacificorũ, quæ obtulerat super altare. * Por- 14
ro altare æreum, quod erat coram Domino, transtulit de facie templi, & de loco altaris, & de loco templi Domini: posuitq. illud ex latere altaris ad Aquilonem. * Præcepit quoque rex Achaz 15
Vriæ sacerdoti, dicens: Super altare maius offer holocaustum matutinum, & sacrificium vespertinum, & holocaustum
D regis, & sacrificium eius, & holocaustum vniuersi populi terræ, & sacrificia eorũ, & libamina eorum: & omnem sanguinem holocausti, & vniuersum sanguinẽ victimæ super illud effundes: altare vero æreum erit paratum ad voluntatem
16 meam. * Fecit igitur Vrias sacerdos iuxta omnia, quæ præceperat rex Achaz.
17 * Tulit autem rex Achaz cælatas bases, & luterem, qui erat desuper: & mare deposuit de bobus æreis, qui sustentabant illud, & posuit super pauimentum stra-
18 tum lapide. * Musach quoque sabbati, quod ædificauerat in templo: & ingressum regis exterius conuertit in templũ Domini propter regem Assyriorum.
19 * Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro
20 sermonum dierum regum Iuda? * Dormiuitq. Achaz cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Ciuitate Dauid, & regnauit Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda,
A regnauit Osee filius Ela in Samaria
2 super Israel nouem annis. * Fecitq. malum coram Domino: sed non sicut reges
3 Israel, qui ante eum fuerant. * ‖Contra ‖Inf.18.b.9
hunc ascendit Salmanasar rex Assyriorũ, Tob.1.a.2
& factus est ei Osee seruus, reddebatq.
4 illi tributa. * Cumq. deprehendisset rex Assyriorum Osee, quòd rebellare nitens misisset nuncios ad Sua regem Ægypti, ne præstaret tributa regi Assyriorum sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, & vinctum misit in carcerem.
5 * Peruagatusq. est omnem terram: & ascendens Samariam, obsedit eam tribus
6 annis. * ‖Anno autem nono Osee, cepit ‖Inf.18.b.10
rex Assyriorum Samariam, & transtulit Israel in Assyrios: posuitq. eos in Hala, & in Habor iuxta fluuium Gozan, in ci-
7 uitatibus Medorum. * Factum est enim, cum peccassent filij Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de Terra Ægypti,
B de manu Pharaonis regis Ægypti, colue-
8 runt deos alienos. * Et ambulauerunt iuxta ritum Gentium, quas consumpserat Dominus in conspectu filiorũ Israel, & regum Israel: quia similiter fecerant.
9 * Et offenderunt filij Israel verbis non rectis Dominum Deum suum: & ædificauerunt

Digitized by Google

cauerunt sibi excelsa in cunctis vrbibus
suis a Turre custodum vsque ad Ciuita-
tem munitam. * Feceruntq. sibi statuas, 10
& lucos in omni colle sublimi, & subter
omne lignum nemorosum: * & adole- 11
bant ibi incensum super aras in morem
Gentium, quas transtulerat Dominus a
facie eorum: feceruntq. verba pessima
irritantes Dominum. * & coluerunt im- 12
munditias, de quibus præcepit eis Do-
minus ne facerent verbum hoc. * Et te- 13
stificatus est Dominus in Israel & in Iu-
da per manum omnium Prophetarum
|| Ier.25.a.5 & Videntium, dicens: || Reuertimini a
vijs vestris pessimis, & custodite præce- C.
pta mea, & ceremonias iuxta omnem le-
gem, quam præcepi patribus vestris: &
sicut misi ad vos in manu seruorũ meo-
rum Prophetarum. * Qui non audie- 14
runt, sed indurauerunt ceruicem suam
iuxta ceruicem patrum suorum, qui no-
luerunt obedire Domino Deo suo. * Et 15
abiecerunt legitima eius, & pactũ, quod
pepigit cum patribus eorum, & testifi-
cationes, quibus contestatus est eos: se-
cutiq. sunt vanitates, & vane egerunt: &
secuti sunt Gentes, quæ erant per circui-
tum eorũ, super quibus præceperat Do-
minus eis vt non facerẽt sicut & illæ fa-
ciebant. * Et dereliquerunt omnia præ- 16
cepta Domini Dei sui: feceruntq. sibi
conflatiles duos vitulos, & lucos, & ado-
rauerunt vniuersam militiam cæli: ser-
uieruntq. Baal, * & consecrauerunt filios 17
suos, & filias suas per ignem: & diuina-
tionibus inseruiebãt, & augurijs: & tra-
diderunt se vt facerent malum coram
Domino, vt irritarent eum. * Iratusq. 18
est Dominus vehemẽter Israeli, & abstu-
lit eos a conspectu suo, & non remansit
nisi tribus Iuda tantummodo. * Sed nec 19
ipse Iuda custodiuit mandata Domini
Dei sui: verum ambulauit in erroribus
Israel, quos operatus fuerat. * Proiecitq. 20
Dominus omne semen Israel, & afflixit D
eos, & tradidit eos in manu diripien-
tium, donec proijceret eos a facie sua:
|| 4.Reg.12.e. * || ex eo iam tempore, quo scissus est Is- 21
19 rael a domo Dauid, & constituerunt sibi
regem Ieroboam filium Nabat: separa-
uit enim Ieroboam Israel a Domino, &
peccare eos fecit peccatum magnum.
* Et ambulauerunt filij Israel in vniuer- 22
sis peccatis Ieroboam quæ fecerat: &

23 non recesserunt ab eis, * || vsque quo Do- || Ier.25.b.9
minus auferret Israel a facie sua, sicut
locutus fuerat in manu omnium seruo-
rum suorum Prophetarum: translatusq.
est Israel de terra sua in Assyrios, vsque
24 in diem hanc. * Adduxit autem rex As-
syriorum de Babylone, & de Cutha, &
de Auah, & de Emath, & de Sepharuaim:
& collocauit eos in ciuitatibus Samariæ
pro filijs Israel: qui possederunt Sama-
riam, & habitauerunt in vrbibus eius.
25 * Cumq. ibi habitare cœpissent, non ti-
mebant Dominũ: & immisit in eos Do-
minus leones, qui interficiebant eos.
26 * Nunciatumq. est regi Assyriorum, &
B dictũ: Gentes, quas transtulisti, & habi-
tare fecisti in ciuitatibus Samariæ, igno-
rant legitima Dei terræ: & immisit in
eos Dominus leones, & ecce interficiunt
eos, eo quòd ignorent ritum Dei terræ.
27 * Præcepit autẽ rex Assyriorum, dicens:
Ducite illuc vnũ de sacerdotibus, quos
inde captiuos adduxistis, & vadat, & ha-
bitet cum eis: & doceat eos legitima
28 Dei terræ. * Igitur cum venisset vnus de
sacerdotibus his, qui captiui ducti fue-
rant de Samaria, habitauit in Bethel, &
docebat eos quomodo colerent Domi-
29 num. * Et vnaquæque Gens fabricata est
deum suum: posuerũtq. eos in fanis ex-
celsis, quæ fecerant Samaritæ, Gens &
Gens in vrbibus suis, in quibus habita-
30 bat. * Viri enim Babylonij fecerunt So-
chothbenoth: viri autẽ Chutæi fecerunt
Nergel: & viri de Emath fecerunt Asi-
31 ma. * Porro Heuæi fecerunt Nebahaz
& Tharthac. Hi autem, qui erant de Se-
F pharuaim, comburebant filios suos igni,
Adramelech & Anamelech dijs Sephar-
32 uaim, * & nihilominus colebant Domi-
num. Fecerunt autem sibi de nouissimis
sacerdotes excelsorum, & ponebant eos
33 in fanis sublimibus. * Et cum Dominũ
colerẽt, dijs quoque suis seruiebant iux-
ta consuetudinem Gentium, de quibus
34 translati fuerant Samariam: * vsque in
præsentem diem morem sequuntur an-
tiquum: non timent Dominum, neque
custodiunt ceremonias eius, iudicia, &
legem, & mandatum, quod præceperat
Dominus filijs Iacob, || quem cognomi- || Gen.33.f.28
35 nauit Israel: * & percusserat cum eis pa-
G ctum, & mandauerat eis, dicens: Nolite
timere deos alienos, & nõ adoretis eos,
neque

neque colatis eos, & non immoletis eis:
* Sed Dominum Deum vestrũ, qui edu- 36
xit vos de Terra Ægypti in fortitudine
magna, & in brachio extento, ipsum ti-
mete, & illum adorate, & ipsi immolate.
* Ceremonias quoque, & iudicia, & le- 37
gem, & mandatum, quod scripsit vobis,
custodite vt faciatis cunctis diebus: &
non timeatis deos alienos. * Et pactum, 38
quod percussit vobiscum, nolite obliui-
sci: nec colatis deos alienos, * sed Domi- 39
num Deum vestrum timete, & ipse eruet
vos de manu omnium inimicorum ve-
strorum. * Illi vero non audierunt, sed 40
iuxta consuetudinem suam pristinã per-
petrabant. * Fuerunt igitur Gentes istæ 41
timentes quidem Dominum, sed nihilo-
minus & idolis suis seruientes: nam &
filij eorum, & nepotes, sicut fecerunt
patres sui, ita faciunt vsque in præsen-
tem diem.

CAP. XVIII.

Anno ‖ tertio Osee filij Ela regis Is- 1
‖ 2.Par. 28. d. 27. & 29. a. 1
rael, regnauit Ezechias filius Achaz A
regis Iuda. * Vigintiquinque annorum 2
erat, cum regnare cœpisset: & viginti-
nouem annis regnauit in Ierusalem: no-
men matris eius Abi filia Zachariæ. * Fe- 3
citq. quod erat bonum coram Domino,
iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater
eius. * Ipse dissipauit excelsa, & contriuit 4
statuas, & succidit lucos, confregitq. ser-
‖ Num. 21. c. 9
pentem æneum, ‖ quem fecerat Moyses:
siquidẽ vsque ad illud tempus filij Israel
adolebant ei incensum: vocauitq. nomẽ
eius Nohestan. * In Domino Deo Israel 5
sperauit: itaque post eum non fuit simi-
lis ei de cunctis regibus Iuda, sed neque
in his, qui ante eum fuerunt: * & adhæsit 6
Domino, & non recessit a vestigijs eius, B
fecitq. mandata eius, quæ præceperat
Dominus Moysi. * Vnde & erat Domi- 7
nus cum eo, & in cunctis, ad quæ pro-
cedebat, sapienter se agebat. Rebellauit
quoque contra regem Assyriorum, &
non seruiuit ei. * Ipse percussit Phili- 8
sthæos vsque ad Gazam, & omnes ter-
minos eorum, a Turre custodum vsque
‖ Sup. 17. a. 6
Tob. 1. a. 2
ad Ciuitatem munitam. * ‖ Anno quar- 9
to regis Ezechiæ, qui erat annus septi-
mus Osee filij Ela regis Israel, ascendit
Salmanasar rex Assyriorum in Samariã,
10 & oppugnauit eam, * & cepit. Nam post
annos tres, anno sexto Ezechiæ, id est no-
no anno Osee regis Israel, capta est Sa-
11 maria: * & transtulit rex Assyriorum Is-
rael in Assyrios, collocauitq. eos in Ha-
la, & in Habor fluuijs Gozan in ciuita-
12 tibus Medorum: * quia non audierunt
vocem Domini Dei sui, sed prætergres-
C si sunt pactum eius: omnia, quæ præce-
perat Moyses seruus Domini, non audie-
13 runt, neque fecerunt. * ‖ Anno quarto- ‖ 2.Par. 32. a. 1
Isa. 36. a. 1
Eccl. 48. c. 20
decimo regis Ezechiæ, ascendit Senna-
cherib rex Assyriorum ad vniuersas ci-
14 uitates Iuda munitas: & cepit eas. * Tũc
misit Ezechias rex Iuda nuncios ad re-
gem Assyriorum in Lachis, dicens: Pec-
caui, recede a me: & omne, quod im-
posueris mihi, feram. Indixit itaque
rex Assyriorum Ezechiæ regi Iudæ tre-
centa talenta argenti, & triginta talen-
15 ta auri. * Deditq. Ezechias omne argen-
tum quod repertũ fuerat in domo Do-
16 mini, & in thesauris regis. * In tempo-
re illo confregit Ezechias valuas templi
Domini, & laminas auri, quas ipse af-
fixerat, & dedit eas regi Assyriorum.
17 * Misit autem rex Assyriorum Tharthan,
& Rabsaris, & Rabsacen de Lachis ad re-
gem Ezechiam cum manu valida Ieru-
salem: qui cum ascendissent, venerunt
D Ierusalem, & steterunt iuxta aquædu-
ctum piscinæ superioris, quæ est in via
18 Agrifullonis. * Vocaueruntq. regem:
egressus est autem ad eos Eliacim filius
Helciæ præpositus domus, & Sobna scri-
ba, & Ioahe filius Asaph a commenta-
19 rijs. * Dixitq. ad eos Rabsaces: Loqui-
mini Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus,
rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia,
20 qua niteris? * Forsitan inisti consilium,
vt præpares te ad prælium. In quo con-
21 fidis, vt audeas rebellare? * an speras
in baculo arundineo atque confracto
Ægypto, super quem, si incubuerit ho-
mo, comminutus ingredietur manum
eius, & perforabit eam? sic est Pharao
rex Ægypti omnibus, qui confidunt in
22 se. * Quòd si dixeritis mihi: In Do-
E mino Deo nostro habemus fiduciam:
nonne iste est, cuius abstulit Ezechias
excelsa & altaria: & præcepit Iudæ &
Ierusalem: Ante altare hoc adorabitis
23 in Ierusalem? * Nunc igitur transite ad
dominum meum regem Assyriorum, &

dabo vobis duo millia equorum, & videte an habere valeatis ascensores eorũ.
* Et quo modo potestis resistere ante 24
vnum satrapã de seruis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto propter currus & equites? * Numquid 25
sine Domini voluntate ascendi ad locũ istum, vt demolirer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, &
demolire eam. * Dixerunt autem Elia- 26
cim filius Helciæ, & Sobna, & Ioahe Rabsaci: Precamur vt loquaris nobis seruis tuis Syriace: siquidem intelligimus hanc linguam: & non loquaris nobis Iudaice, audiente populo, qui est super murum. * Responditq. eis Rabsaces, 27
dicens: Numquid ad dominum tuum, F
& ad te misit me dominus meus, vt loquerer sermones hos, & non potius ad viros, qui sedent super murum, vt comedant stercora sua, & bibant vrinã suam vobiscum? * Stetit itaque Rabsaces, & 28
exclamauit voce magna Iudaice, & ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum. * Hæc dicit rex: Non vos seducat 29
Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu mea. * Neque fiduciam vobis 30
tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, & non tradetur ciuitas hæc in manu regis Assyriorum.
* Nolite audire Ezechiam. Hæc enim di- 31
cit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est vtile, & egredimini ad me: & comedet vnusquisque de vinea sua, &
de ficu sua: & bibetis aquas de cisternis vestris, * donec veniam, & transferam 32
vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, & fertilem G
vini, terram panis & vinearum, terram oliuarum, & olei ac mellis, & viuetis, & non moriemini. Nolite audire Ezechiã, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos. * Numquid liberauerunt dij 33
Gentium terrã suam de manu regis Assyriorum? * Vbi est Deus Emath, & Ar- 34
phad? vbi est Deus Sepharuaim, Ana, & Aua? numquid liberauerunt Samariam de manu mea? * Quinam illi sunt in 35
vniuersis dijs terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea vt possit eruere Dominus Ierusalẽ de manu mea?
* Tacuit itaque populus, & non respon- 36
dit ei quidquam: siquidem præceptum regis acceperant vt non responderẽt ei.
37 * Venitq. Eliacim filius Helciæ, præpositus domus, & Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph a commentarijs ad Ezechiã scissis vestibus, & nunciauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XIX.

1 QVæ cum audisset Ezechias rex, sci- ‖ Isa.37.a.2.
A dit vestimenta sua, & opertus est sacco, ingressusq. est domum Do-
2 mini. * Et misit Eliacim præpositũ domus, & Sobnam scribam, & senes de sacerdotibus opertos saccis, ad Isaiã pro-
3 phetam filium Amos. * Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis, & blasphemiæ dies iste: venerunt filij vsque ad partum, &
4 vires non habet parturiens. * Si forte audiat Dominus Deus tuus vniuersa verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, vt exprobraret Deum viuentem, & argueret verbis, quæ audiuit Dominus Deus tuus: & fac orationem
5 pro reliquijs, quæ repertæ sunt. * Veherunt ergo serui regis Ezechiæ ad Isaiã.
6 * Dixitq. eis Isaias: Hæc dicetis domino
B vestro: Hæc dicit Dominus: Noli timere a facie sermonum, quos audisti, quibus blasphemauerunt pueri regis Assyri-
7 riorum me. * Ecce, ego immittam ei spiritum, & audiet nuncium, & reuertetur in terram suam, & deijciam eum
8 gladio in terra sua. * Reuersus est ergo Rabsaces, & inuenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim
9 quòd recessisset de Lachis. * Cumq. audisset de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egressus est vt pugnet aduersum te: & iret contra eum, misit nun-
10 cios ad Ezechiam, dicens: * Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Ierusalem in
11 manus regis Assyriorum. * Tu enim
C ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum vniuersis terris, quo modo vastauerunt eas: num ergo solus poteris libe-
12 rari? * Numquid liberauerunt dij Gentium singulos, quos vastauerunt patres mei, Gozan videlicet, & Harã, & Reseph,
13 & filios Eden, qui erant in Thelassar? * Vbi est rex Emath, & rex Arphad, & rex ciui-
14 tatis Sepharuaim, Ana, & Aua? * Itaque

cum

Digitized by Google

cum accepisset Ezechias litteras de manu nunciorum, & legisset eas, ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, * & orauit in conspectu 15 eius, dicens: Domine Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ: tu fecisti cælum & terram. * Inclina aurem tuam, 16 & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, D qui misit vt exprobraret nobis Deum viuentem. * Vere Domine dissipauerũt 17 Reges Assyriorum Gẽtes, & terras omnium. * Et miserunt deos eorũ in ignẽ: 18 non enim erant dij, sed opera manuum hominum ex ligno & lapide, & perdiderunt eos. * Nũc igitur Domine Deus 19 noster, saluos nos fac de manu eius, vt sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus. * Misit autem 20 Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audiui. * Iste est sermo, 21 quem locutus est Dominus de eo: Spreuit te, & subsannauit te virgo filia Siõ: post tergum tuum caput mouit, filia Ierusalem. * Cui exprobrasti, & quem 22 blasphemasti? cõtra quem exaltasti vocem tuam, & eleuasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel. * Per 23 manum seruorum tuorum exprobrasti Domino, & dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa mõtium in summitate Libani, & succidi sublimes cedros eius, & electas abietes illius. Et ingressus sum vsque ad terminos eius, & saltum carmeli eius * ego succidi. 24 Et bibi aquas alienas, & siccaui vestigijs pedum meorum omnes aquas clausas. * Numquid non audisti quid ab initio 25 fecerim? Ex diebus antiquis plasmaui illud, & nunc adduxi: eruntq. in ruinã collium pugnantium ciuitates munitæ. * Et qui sedent in eis, humiles manu, 26 contremuerũt & confusi sunt, facti sunt velut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem. * Habitaculum 27 tuum, & egressum tuum, & introitum F tuum, & viam tuam ego præsciui, & furorem tuum contra me. * Insanisti in 28 me, & superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, & camum in labijs tuis, & reducam te in viam, per quam venisti.

29 * Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno quæ repereris: in secundo autem anno, quæ sponte nascũtur: porro in tertio anno seminate & metite: plantate vineas, & comedite 30 fructum earum. * Et quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum. 31 * De Ierusalem quippe egredientur reliquiæ, & quod saluetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc. 32 * Quã ob rem hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, 33 nec circumdabit eam munitio. * Per viam, qua venit, reuertetur: & ciuitatem hanc nõ ingredietur, dicit Domi- 34 nus. * Protegamq. vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Da- 35 uid seruum meum. * || Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octogintaquinque millia. Cumq. diluculo surrexisset, vidit omnia corpora 36 mortuorum: & recedens abijt, * & reuersus est Sennacherib rex Assyriorum, 37 & mansit in Niniue. * || Cumq. adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech & Sarasar filij eius percusserunt eum gladio, fugeruntq. in terram Armeniorum, & regnauit Asarhaddon filius eius pro eo.

|| Tob. 1. d. 21. Eccle. 48. d. 28 Isa 37. g. 36 1. Machab. 7. f. 41 2. Machab. 8. d. 19

|| Tob. 1. d. 24

CAP. XX.

1 A IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem: & venit ad eum Isaias filius Amos, propheta, dixitq. ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, & non vi- 2 ues. * Qui conuertit faciem suam ad parietem, & orauit Dominum, dicens: 3 * Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim. Fleuit 4 itaque Ezechias fletu magno. * Et antequam egrederetur Isaias mediam partẽ atrij, factus est sermo Domini ad eum, 5 dicens: * Reuertere, & dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus

|| 2. Par. 32. f. 29 Isa. 38. a. 1

Dauid

Digitized by Google

Dauid patris tui : Audiui orationem
tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce sa-
nauí te, die tertio ascendes templum
Domini. * Et addam diebus tuis quin- 6
decim annos: sed & de manu regis As- B
syriorum liberabo te,& ciuitatem hanc,
& protegam vrbem istam propter me,
& propter Dauid seruum meum. * Di- 7
xitq. Isaias: Afferte massam ficorum.
Quam cum attulissent, & posuissent su-
per hulcus eius, curatus est. * Dixerat 8
autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit
signum, quia Dominus me sanabit, &
quia ascensurus sum die tertia templum
Domini? * Cui ait Isaias: Hoc erit signũ 9
a Domino, quòd facturus sit Dominus
sermonem, quem locutus est: Vis vt
ascendat vmbra decem lineis, an vt re-
uertatur totidem gradibus? * Et ait Eze- 10
chias: Facile est, vmbram crescere de-
cem lineis: nec hoc volo vt fiat, sed vt
reuertatur retrorsum decem gradibus.
* Inuocauit itaque Isaias propheta Do- 11
minum, & reduxit vmbram per lineas,
quibus iam descenderat in horologio C
|| Isa. 39. a. 2 Achaz, retrorsum decem gradibus. * || In 12
tempore illo misit Berodach Baladan, fi-
lius Baladan, rex Babyloniorum litteras
& munera ad Ezechiam: audierat enim
quòd ægrotasset Ezechias. * Lætatus est 13
autem in aduentu eorum Ezechias, &
ostendit eis domum aromatum, & au-
rum & argentum, & pigmenta varia,
vnguenta quoque, & domum vasorum
suorum, & omnia quæ habere poterat
in thesauris suis. Non fuit quod non
monstraret eis Ezechias in domo sua,
& in omni potestate sua. * Venit autem 14
Isaias propheta ad regem Ezechiam, di-
xitq. ei: Quid dixerunt viri isti? aut vn-
de venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De
terra longinqua venerunt ad me de Ba-
bylone. * At ille respondit: Quid vi- 15
derunt in domo tua? Ait Ezechias: Om-
nia quæcumque sunt in domo mea, vi-
derunt: nihil est quod non monstraue- D
rim eis in thesauris meis. * Dixit itaque 16
Isaias Ezechiæ: Audi sermonem Domi-
ni: * Ecce dies venient, & auferentur 17
omnia, quæ sunt in domo tua, & quæ
condiderunt patres tui vsque in diem
hanc, in Babylonem: non remanebit
quidquam, ait Dominus. * Sed & de fi- 18
lijs tuis qui egredientur ex te, quos ge-
nerabis, tollentur,& erunt eunuchi in
19 palatio regis Babylonis. * Dixit Ezechias
ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem
locutus es: sit pax & veritas in diebus
20 meis. * Reliqua autem sermonum Eze-
chiæ, & omnis fortitudo eius, & quo-
modo fecerit piscinam, & aquæductum,
& introduxerit aquas in ciuitatem, non-
ne hæc scripta sunt in Libro sermonum
21 dierum regum Iuda? * Dormiuitq. Eze-
chias cum patribus suis, & regnauit Ma-
nasses filius eius pro eo.

CAP. XXI.

1 DVodecim annorum erat Manasses 2. Par. 33. a. 1
A cum regnare cœpisset, & quinqua-
ginta quinque annis regnauit in Ierusa-
2 lem: nomen matris eius Haphsiba. * Fe-
citq. malum in conspectu Domini, iux-
ta idola Gentium, quas deleuit Dominus
3 a facie filiorum Israel. * || Conuersusq. || 2. Par. 33. a. 3
est, & ædificauit excelsa, quæ dissipaue-
rat Ezechias pater eius: & erexit aras
Baal, & fecit lucos sicut fecerat Achab
rex Israel, & adorauit omnem militiam
4 cæli, & coluit eam. * Extruxitq. aras in
domo Domini, de qua dixit Dominus:
|| In Ierusalem ponam nomen meum. || 2. Reg. 7. b. 10
5 * Et extruxit altaria vniuersæ militiæ cæ-
6 li in duobus atrijs templi Domini. * Et
traduxit filium suum per ignem: &
ariolatus est, & obseruauit auguria, &
fecit pythones, & aruspices multiplica-
uit, vt faceret malum coram Domino,
7 & irritaret eum. * Posuit quoque ido-
B lum luci, quem fecerat in templo Do-
mini, || super quod locutus est Dominus || 2. Reg. 7. d. 10
ad Dauid, || & ad Salomonem filium || 3. Reg. 8. b. 16 & 9. a. 3
eius: In templo hoc, & in Ierusalem,
quam elegi de cunctis tribubus Israel,
ponam nomen meum in sempiternum.
8 * Et vltra non faciam commoueri pedẽ
Israel de terra, quam dedi patribus eo-
rum: si tamen custodierint opere om-
nia quæ præcepi eis, & vniuersam legẽ,
quam mandauit eis seruus meus Moyses.
9 * Illi vero non audierunt: sed seducti
sunt a Manasse, vt facerent malum super
Gentes, quas contriuit Dominus a facie
10 filiorum Israel. * Locutusq. est Domi-
nus in manu seruorum suorum Prophe-
11 tarum, dicens: * || Quia fecit Manasses || Ier. 15. a.
rex Iuda abominationes istas pessimas,
super

Digitized by Google

super omnia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit etiam Iudam in
immunditijs suis: * propterea hæc dicit 12
Dominus Deus Israel: Ecce ego inducã C
mala super Ierusalem & Iudam: vt
quicumque audierit, tinniant ambæ
aures eius. * Et extendam super Ierusa- 13
lem funiculum Samariæ, & pondus do-
mus Achab: & delebo Ierusalem, sicut
deleri solent tabulæ: & delens vertam,
& ducam crebrius stylum super faciem
eius. * Dimittam vero reliquias here- 14
ditatis meæ, & tradam eas in manus ini-
micorum eius: eruntq. in vastitatem, &
in rapinam cunctis aduersarijs suis: * eo 15
quòd fecerint malum coram me, & per-
seuerauerint irritantes me, ex die qua
egressi sunt patres eorum ex Ægypto,
vsque ad hanc diem. * Insuper & sangui- 16
nem innoxium fudit Manasses multum
nimis, donec impleret Ierusalem vsque
ad os: absque peccatis suis, quibus pec-
care fecit Iudam, vt faceret malum co-
ram Domino. * Reliqua autem sermo- 17
num Manasse, & vniuersa quæ fecit, &
peccatum eius, quod peccauit, nonne
hæc scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Iuda? * Dormiuitq. Ma- 18
nasses cum patribus suis, & sepultus est
in horto domus suæ, in horto Oza: &
regnauit Amon filius eius pro eo. * Vi- 19
ginti duorum annorum erat Amon cũ D
regnare cœpisset: duobus quoque annis
regnauit in Ierusalem. nomen matris
eius Messalemeth filia Harus de Ieteba.
* Fecitq. malum in conspectu Domini, 20
sicut fecerat Manasses pater eius. * Et 21
ambulauit in omni via, per quam am-
bulauerat pater eius: seruiuitq. immun-
ditijs, quibus seruierat pater eius, &
adorauit eas, * & dereliquit Dominum 22
Deum patrum suorum, & non ambula-
uit in via Domini. * Tetenderuntq. ei 23
insidias serui sui, & interfecerunt regem
in domo sua. * Percussit autem populus 24
terræ omnes, qui coniurauerant contra
regem Amon: & constituerunt sibi re-
gem Iosiam filium eius pro eo. * Reliqua 25
autem sermonum Amon quæ fecit, non-
ne hæc scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Iuda? * Sepelieruntq. eum 26
in sepulchro suo, in horto Oza: & re-
gnauit Iosias filius eius pro eo.

CAP. XXII.

1 Octo annorum erat Iosias cum re- 2.Par.34.a.1
A gnare cœpisset, triginta & vno an-
no regnauit in Ierusalem: nomen matris
eius Idida, filia Hadaia de Besecath.
2 * Fecitq. quod placitum erat coram
Domino, & ambulauit per omnes vias
Dauid patris sui: non declinauit ad dex-
3 teram, siue ad sinistram. * Anno autem
octauo decimo regis Iosiæ, misit rex Sa-
phan filium Aslia, filij Messulam scri-
4 bam templi Domini, dicens ei: * Va-
de ad Helciam sacerdotem magnum, vt
confletur pecunia, quæ illata est in tem-
plum Domini, quam collegerunt iani-
5 tores templi a populo, * deturq. fabris
per præpositos domus Domini: qui &
distribuant eam his qui operantur in
templo Domini, ad instauranda sartate-
6 cta templi: * tignarijs videlicet & cæ-
B mentarijs, & ijs, qui interrupta com-
ponunt: & vt emantur ligna, & lapi-
des de lapicidinis ad instaurandum tem
7 plum Domini. * Verumtamen non
supputetur eis argentum quod accipiũt,
sed in potestate habeant, & in fide.
8 * Dixit autem Helcias pontifex ad Sa-
phan scribam: Librum Legis reperi in
domo Domini: deditq. Helcias volu-
9 men Saphan, qui & legit illud. * Ve-
nit quoque Saphan scriba ad regem, &
renunciauit ei quod præceperat, & ait:
Conflauerunt serui tui pecuniam, quæ
reperta est in domo Domini: & dede-
runt vt distribueretur fabris a præfectis
10 operum templi Domini. * Narrauit
quoque Saphan scriba regi, dicens: Li-
brum dedit mihi Helcias sacerdos. Quẽ
11 cum legisset Saphan coram rege, * &
audisset rex verba Libri Legis Domini,
12 scidit vestimenta sua. * Et præcepit
Helciæ sacerdoti, & Ahicam filio Sa-
phan, & Achobor filio Micha, & Sa-
phan scribæ, & Asaiæ seruo regis, dicẽs:
13 * Ite & consulite Dominum super me,
C & super populo, & super omni Iuda, de
verbis voluminis istius, quod inuentum
est: magna enim ira Domini succensa
est contra nos: quia non audierunt pa-
tres nostri verba Libri huius, vt facerent
14 omne quod scriptum est nobis. * Ie-
runt itaque Helcias sacerdos, & Ahi-

Digitized by Google

cam, & Achobor, & Saphan, & Asaia ad Holdam prophetidem vxorem Sellum filij Thecuæ, filij Araas custodis vestium, quæ habitabat in Ierusalem in Secunda: locutiq. sunt ad eam. * Et illa 15
respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me:
* Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala super locum istum, & super 16
habitatores eius, omnia verba Legis quæ D
legit rex Iuda: * quia dereliquerunt me, 17
& sacrificauerunt dijs alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarũ: & succendetur indignatio mea in loco hoc, & non extinguetur. * Regi autem 18
Iuda, qui misit vos vt consuleretis Dominum, sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quòd audisti verba voluminis, * & perterritum est cor tuũ, 19
& humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores eius, quòd videlicet fierent in stuporem & in maledictum: & scidisti vestimenta tua, & fleuisti coram me, & ego audiui, ait Dominus: * idcirco 20
colligam te ad patres tuos, & colligéris ad sepulchrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum super locum istum.

CAP. XXIII.

|| 2. Par. 34. f. 29 ET renunciauerunt regi quod dixerat. Qui misit: & congregati sunt 1
A
ad eum omnes senes Iuda & Ierusalem.
* Ascenditq. rex templum Domini, & 2
omnes viri Iuda, vniuersiq. qui habitabant in Ierusalem cum eo sacerdotes & prophetæ, & omnis populus a paruo vsque ad magnum: legitq. cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inuentus est in domo Domini. * Stetitq. 3
rex super gradum: & fœdus percussit coram Domino, vt ambularent post Dominum, & custodirent præcepta eius, & testimonia, & ceremonias in omni corde, & in tota anima, & suscitarent verba fœderis huius, quæ scripta erant in libro illo: acquieuitq. populus pacto.
* Et præcepit rex Helciæ pontifici, & 4
sacerdotibus secundi ordinis, & ianitoribus, || vt proijcerent de templo Do- B
|| Eccl. 49. a. 3
mini omnia vasa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & vniuersæ militiæ cæli: & combussit ea foris Ierusalem in Conualle cedron, & tulit puluerem eorum
5 in Bethel. * Et deleuit aruspices, quos posuerant reges Iuda ad sacrificandum in excelsis per ciuitates Iuda, & in circuitu Ierusalem: & eos, qui adolebant incensum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim signis, & omni militiæ cæli.
6 * Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Ierusalem in Conualle cedron, & combussit eum ibi, & redegit in puluerem, & proiecit super sepulchra
7 vulgi. * Destruxit quoque ædiculas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebãt quasi
8 domunculas luci. * Congregauitq. omnes sacerdotes de ciuitatibus Iuda: & contaminauit excelsa, vbi sacrificabant
C sacerdotes de Gabaa vsque Bersabee: & destruxit aras portarum in introitu ostij Iosue principis ciuitatis, quod erat
9 ad sinistram portæ ciuitatis. * Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Ierusalem: sed tantum comedebant azyma in
10 medio fratrum suorum. * Contaminauit quoque Topheth, quod est in Conualle filij Ennom: vt nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem, Mo-
11 loch. * Abstulit quoque equos, quos dederant reges Iuda, Soli, in introitu templi Domini iuxta exedram Nathanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim:
12 currus autem Solis combussit igni. * Altaria quoque, quæ erant super tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Iuda, & altaria quæ fecerat Manasses in duobus atrijs templi Domini, destruxit rex: & cucurrit inde, & dispersit cinerem
13 eorum in Torrentem cedron. * Excelsa quoque, quæ erant in Ierusalem ad dexteram partem Montis offensionis, || quæ ædificauerat Salomon rex Israel || 3. Reg. 11. b. 7
Astaroth idolo Sidoniorum, & Chamos offensioni Moab, & Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit
14 rex. * Et contriuit statuas, & succidit lucos: repleuitq. loca eorũ ossibus mor-
15 tuorum. * || Insuper & altare, quod || 3. Reg. 13. f. 32
erat in Bethel, & excelsum, quod fece-
D rat Ieroboam filius Nabat, qui peccare fecit Israel: & altare illud, & excelsum destruxit, atque combussit, & comminuit in puluerem, succenditq. etiam lucum.

Digitized by Google

lucum. * Et conuersus Iosias, vidit 16
ibi sepulchra, quæ erant in monte: misitq. & tulit ossa de sepulchris, & combussit ea super altare, & polluit illud iuxta verbum Domini, quod locutus est
‖2. Par. 35. a. 1 vir Dei, qui prædixerat verba hæc. * ‖ Et 17
ait: Quis est titulus ille, quem video? Responderuntq. ei ciues vrbis illius: Sepulchrum est hominis Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba hæc, quæ fecisti super altare Bethel. * Et ait: Di- 18
mittite eum, nemo commoueat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus prophetæ, qui venerat de Samaria. * Insuper & omnia fana excelsorum, 19
quæ erant in ciuitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Iosias: & fecit eis secundum omnia opera, quæ fecerat in Bethel. * Et occidit vniuersos sacerdo- 20
tes excelsorum, qui erant ibi super altaria: & combussit ossa humana super
‖3. Reg. 13. a. 1 ea: reuersusq. est Ierusalem. * ‖ Et præ- 21
cepit omni populo, dicens: Facite E
Phase Domino Deo vestro, secundum quod scriptum est in libro fœderis huius. * Nec enim factum est Phase tale 22
a diebus iudicum, qui iudicauerunt Israel, & omnium dierum regum Israel, & regum Iuda, * sicut in octauo deci- 23
mo anno regis Iosiæ factum est Phase istud Domino in Ierusalem. * Sed & 24
pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominationes, quæ fuerant in terra Iuda & Ierusalem, abstulit Iosias: vt statueret verba legis, quæ scripta sunt in Libro, quem inuenit Helcias sacerdos in templo Domini. * Similis illi non fuit ante eum 25
rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in vniuersa virtute sua iuxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit fi- F
milis illi. * Verumtamen non est auer- 26
sus Dominus ab ira furoris sui magni, quo iratus est furor eius contra Iudam: propter irritationes, quibus prouocaue-
Inf. 24. a. 2 rat eum Manasses. * ‖ Dixit itaque Do- 27
minus: Etiam Iudam auferam a facie mea, sicut abstuli Israel: & proijciam ciuitatem hanc, quam elegi Ierusalem, & domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi. * Reliqua autem sermonum 28
Iosiæ, & vniuersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum
29 regum Iuda? * ‖ In diebus eius ascen- ‖2. Par. 35. c.
dit Pharao Nechao rex Ægypti, contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem: & abijt Iosias rex in occursum eius: & occisus est in Mageddo, cum
30 vidisset eum. * Et portauerunt eum serui sui mortuum de Mageddo: & pertulerunt in Ierusalem, & sepelierunt eum in sepulchro suo. Tulitq. populus terræ Ioachaz filium Iosiæ: & vnxerunt eum, & constituerunt eum regem pro
31 patre suo. * ‖ Viginti trium annorum ‖2. Par. 36. a. 1
erat Ioachaz cum regnare cœpisset, & tribus mensibus regnauit in Ierusalem: nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ,
32 de Lobna. * Et fecit malum coram Do
G mino, iuxta omnia quæ fecerant patres
33 eius. * Vinxitq. eum Pharao Nechao in Rebla, quæ est in terra Emath, ne regnaret in Ierusalem: & imposuit mul-
ctam terræ, centum talentis argenti, &
34 talento auri. * Regemq. constituit Pharao Nechao Eliacim filium Iosiæ pro Iosia patre eius: vertitq. nomen eius Ioakim. porro Ioachaz tulit, & duxit
35 in Ægyptum, & mortuus est ibi. * Argentum autem, & aurum dedit Ioakim Pharaoni cum indixisset terræ per singulos, vt conferretur iuxta præceptum Pharaonis: & vnumquemque iuxta vires suas exegit, tam argentum quàm aurum de populo terræ: vt daret Pha-
36 raoni Nechao. * Vigintiquinque annorum erat Ioakim cum regnare cœpisset: & vndecim annis regnauit in Ierusalem: nomen matris eius Zebida filia Phadaia
37 de Ruma. * Et fecit malum coram Domino iuxta omnia, quæ fecerant patres eius.

CAP. XXIIII.

1 IN diebus eius ascendit Nabuchodo-
A nosor rex Babylonis, & factus est ei Ioakim seruus tribus annis: & rursum
2 rebellauit contra eum. * Immisitq. ei Dominus latrunculos Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, & latrunculos Moab, & latrunculos filiorum Ammon: & immisit eos in Iudam, vt disperderent eũ, ‖ iuxta verbum Domini, quod locutus ‖ Sup. 23. f. 27
3 fuerat per seruos suos prophetas. * Factum est autem hoc per verbum Domini

Digitized by Google

contra Iudam, vt auferret eum coram se
propter peccata Manasse vniuersa quæ
fecit, * & propter sanguinem innoxiũ, 4
quem effudit, & impleuit Ierusalem
cruore innocentium: & ob hanc rem no-
luit Dominus propitiari. * Reliqua au- 5
tem sermonum Ioakim, & vniuersa B
quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Iuda?
Et dormiuit Ioakim cum patribus suis:
* & regnauit Ioachin filius eius pro eo. 6
* Et vltra non addidit rex Ægypti, vt 7
egrederetur de terra sua: tulerat enim
rex Babylonis a riuo Ægypti vsque ad
fluuium Euphraten, omnia quæ fuerant
regis Ægypti. * Decem & octo anno- 8
rum erat Ioachin cum regnare cœpisset,
& tribus mensibus regnauit in Ierusalẽ:
nomen matris eius Nohesta filia Elna-
than de Ierusalem. * Et fecit malum co- 9
ram Domino, iuxta omnia quæ fecerat
‖ Dan. 1.a.1 pater eius. * ‖ In tempore illo ascende- 10
runt serui Nabuchodonosor regis Babylonis in Ierusalem, & circumdata est
vrbs munitionibus. * Venitq. Nabucho- 11
donosor rex Babylonis ad ciuitatem cũ C
seruis suis vt oppugnarent eam. * Egres- 12
susq. est Ioachin rex Iuda ad regem Babylonis, ipse & mater eius, & serui eius, &
principes eius, & eunuchi eius: & suscepit
eũ rex Babylonis anno octauo regni sui.
* Et protulit inde omnes thesauros do- 13
mus Domini, & thesauros domus regiæ:
& concidit vniuersa vasa aurea, quæ fe-
cerat Salomon rex Israel in templo Do-
mini iuxta verbum Domini. * Et tran- 14
stulit omnem Ierusalem, & vniuersos
principes, & omnes fortes exercitus, de-
cem millia, in captiuitatem: & omnem
artificem & clusorem: nihilq. relictum
est, exceptis pauperibus populi terræ.
‖ 2. Par. 36.b. 10 * ‖ Transtulit quoque Ioachin in Baby- 15
Ezech. 2. a. 6. & 11.b.4 lonem, & matrem regis, & vxores re- D
gis, & eunuchos eius: & iudices terræ
duxit in captiuitatem de Ierusalem in
Babylonem. * Et omnes viros robustos, 16
septem millia, & artifices, & clusores
mille, omnes viros fortes & bellatores:
duxitq. eos rex Babylonis captiuos in
‖ Ier. 37.a.1. & 52.a.1 Babylonem. * ‖ Et constituit Matthaniam 17
patruum eius pro eo: imposuitq. no-
men ei Sedeciam. * Vigesimum & pri- 18
mum annum ætatis habebat Sedecias cũ
regnare cœpisset, & vndecim annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius
erat Amital, filia Ieremiæ de Lobna.
19 * Et fecit malum coram Domino, iux-
20 ta omnia quæ fecerat Ioakim. * Irascebatur enim Dominus contra Ierusalem &
contra Iudam, donec proijceret eos a
facie sua: recessitq. Sedecias a rege Babylonis.

CAP. XXV.

1 FActum est autem anno nono regni Ier. 39.a.4. & 52.a.4
A eius, mense decimo, decima die
mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus eius in
Ierusalem, & circumdederunt eam: &
extruxerunt in circuitu eius munitiones.
2 * Et clausa est ciuitas atque vallata vs-
que ad vndecimum annum regis Sede-
3 ciæ, * nona die mensis: prævaluitq. fa-
mes in ciuitate, nec erat panis populo
4 terræ. * Et interrupta est ciuitas: &
omnes viri bellatores nocte fugerunt per
viam portæ, quæ est inter duplicem mu-
B rum ad hortum regis (porro Chaldæi
obsidebant in circuitu ciuitatem) fugit
itaque Sedecias per viam, quæ ducit ad
5 campestria solitudinis. * Et persecutus
est exercitus Chaldæorum regem, com-
prehenditq. eum in planitie Iericho: &
omnes bellatores, qui erant cum eo, di-
6 spersi sunt, & reliquerunt eum. * Ap-
prehensum ergo regem duxerunt ad re-
gem Babylonis in Reblatha: qui locu-
7 tus est cum eo iudicium. * Filios au-
tem Sedeciæ occidit coram eo, & ocu-
los eius effodit, vinxitq. eum catenis,
8 & adduxit in Babylonem. * Mense
quinto, septima die mensis, ipse est annus
nonus decimus regis Babylonis: venit Na-
buzardan princeps exercitus, seruus re-
9 gis Babylonis, in Ierusalem. * ‖ Et suc- ‖ Psal. 73.a.7
cendit domum Domini, & domum re-
gis: & domos Ierusalem, omnemq. do-
10 mum combussit igni. * Et muros Ieru-
C salem in circuitu destruxit omnis ex-
ercitus Chaldæorum, qui erat cũ principe
11 militum. * Reliquam autem populi par-
tem, quæ remanserat in ciuitate, & perfu-
gas, qui transfugerant ad regem Babylo-
nis, & reliquum vulgus transtulit Nabu-
12 zardan princeps militiæ. * Et de pauperi-
bus terræ reliquit vinitores & agricolas.

Columnas

Digitized by Google

¶ Ier.27.d.19 *¶ Columnas autem æreas, quæ erant in 13
templo Domini, & bases, & mare æreũ,
quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & transtulerunt æs omne
in Babylonem. * Ollas quoque æreas, 14
& trullas, & tridentes, & scyphos, &
mortariola, & omnia vasa ærea, in quibus ministrabant, tulerunt. * Necnon & 15
thuribula, & phialas: quæ aurea, aurea: & D
quæ argẽtea, argẽtea, tulit princeps militiæ, * id est, columnas duas, mare vnum, 16
& bases quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vasorum. *¶ Decem & octo cubi- 17
¶ 3.Reg.7.b.15 Ier.52.c.17 2.Par.3.d.15
tos altitudinis habebat columna vna:
& capitellum æreum super se altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, &
malogranata super capitellum columnæ,
omnia ærea: similem & columna secunda habebat ornatum. * Tulit quoque 18
princeps militiæ Saraiam sacerdotem
primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres ianitores. * Et de ci- 19
uitate eunuchum vnum, qui erat præfectus super bellatores viros: & quinque
viros de his, qui steterant coram rege,
quos reperit in ciuitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones E
de populo terræ: & sexaginta viros e
vulgo, qui inuenti fuerant in ciuitate.
* Quos tollens Nabuzardan princeps mi 20
litum, duxit ad regem Babylonis in
Reblatha. * Percussitq. eos rex Babylo- 21
nis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Iuda de terra
sua. * Populo autem, qui relictus erat 22
in Terra Iuda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, præfecit
Godoliam filium Ahicam filij Saphan.
23 * Quod cum audissent omnes duces mi-
litum, ipsi & viri qui erant cum eis, vi-
F delicet quòd constituisset rex Babylonis
Godoliam: venerunt ad Godoliam in
Maspha, Ismahel filius Nathaniæ, & Io-
hanan filius Caree, & Saraia filius Tha-
nehumeth Netophathites, & Iezonias fi-
lius Maachathi, ipsi & socij eorum.
24 * Iurauitq. Godolias ipsis & socijs eo-
rum, dicens: Nolite timere seruire
Chaldæis: manete in terra, & seruite
25 regi Babylonis, & bene erit vobis. * Fa-
ctum est autem in mense septimo, ve-
nit Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisa-
ma de semine regio, & decem viri
cum eo: percusseruntq. Godoliam, qui
& mortuus est: sed & Iudæos & Chal-
dæos, qui erant cum eo in Maspha.
26 * Consurgensq. omnis populus a paruo
vsque ad magnum, & principes militũ
venerunt in Ægyptum timentes Chal-
27 dæos. * Factum est vero in anno trige-
simo septimo transmigrationis Ioachin
regis Iuda, mense duodecimo, vigesima
septima die mensis: subleuauit Euilme-
rodach rex Babylonis, anno, quo regna-
re cœperat, caput Ioachin regis Iuda de
28 carcere. * Et locutus est ei benigne: &
posuit thronum eius super thronum re-
gum, qui erant cum eo in Babylone.
29 * Et mutauit vestes eius, quas habuerat
in carcere, & comedebat panem sem-
per in conspectu eius cunctis diebus vi-
30 tæ suæ. * Annonam quoque constituit
ei sine intermissione, quæ & dabatur ei
a rege per singulos dies omnibus die-
bus vitæ suæ.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

Gen. 2. b. 15. 4. d. 23. 5. b. 10

ADAM, Seth, Enos, 1
* Cainan, Malaleel, 2
Iared, * Henoch, 3
Mathusale, Lamech, A
* Noe, Sem, Cham, 4
& Iapheth. * Filij 5
Iapheth: Gomer, &
Magog, & Madai, & Iauan, Thubal, Mo-
soch, Thiras. * Porro filij Gomer: Asce- 6
nez, & Riphath, & Thogorma. * Filij 7
autem Iauan: Elisa & Tharsis, Cethim &
Dodanim. * Filij Cham: Chus, & Mes- 8
raim, & Phut, & Chanaan. * Filij au- 9
tem Chus: Saba, & Heuila, Sabatha, &
Regma, & Sabathacha. Porro filij Reg-
ma: Saba, & Dadan. * Chus autem ge- 10
|| Gen. 10. b. 8 nuit || Nemrod: iste cœpit esse potens
in terra. * Mesraim vero genuit Ludim, 11
& Anamim, & Laabim, & Nephtuim,
* Phetrusim quoque, & Casluim: de 12
quibus egressi sunt Philisthijm, & Caph-
torim. * Chanaan vero genuit Sidonem 13
primogenitum suum, Hethæum quo- B
que, * & Iebusæum, & Amorrhæum, & 14
Gergesæum, * Heuæumq. & Aracæum, 15
& Sinæum. * Aradium quoque, & Sa- 16
|| Gen. 10. d. 22. 11. b. 10 maræum, & Hamathæum. * Filij || Sem: 17
Ælam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, &
Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Mo-
soch. * Arphaxad autem genuit Sale, qui 18
& ipse genuit Heber. * Porro Heber na- 19
ti sunt duo filij, nomen vni Phaleg, quia
in diebus eius diuisa est terra; & nomen
fratris eius Iectan. * Iectan autem genuit 20
Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, & Ia-
re, * Adoram quoque, & Huzal, & De- 21
cla, * Hebal etiam, & Abimael, & Saba, 22
23 necnon * & Ophir, & Heuila, & Iobab.
24 omnes isti filij Iectan: * Sem, Arphaxad,
25 Sale, * Heber, Phaleg, Ragau, * Serug,
26 Nachor, Thare, * Abram, iste est Abrahã.
27 * Filij || autem Abraham, Isaac & Ismahel. || Gen. 11. d. 26
28 * Et hæ generationes eorum. Primogenitus || Ismahelis, Nabaioth, & || Gen. 25. b. 12
29 Cedar, & Adbeel, & Mabsam, * & Masma,
30 & Duma, Massa, Hadad, & Thema, * Ie-
31 C tur, Naphis, Cedma. hi sunt filij Ismahelis.
32 * Filij autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Iecsan, Madan, Madian, Iesboc, & Sue. Porro filij Iecsan: Saba, & Dadan. Filij autem Dadã: Assurim, & Latussim, & Laomim.
33 * Filij || autem Madian: Epha, & Epher, & || Gen. 25. a. 3
Henoch, & Abida, & Eldaa. omnes hi,
34 filij Ceturæ. * Genuit || autem Abraham || Gen. 25. c. 13
Isaac: cuius fuerunt filij Esau, & Israel.
35 * Filij || Esau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, || Gen. 36. b. 11
36 Ihelom, & Core. * Filij Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec. * Filij Rahuel: Nahath, Za-
37 ra, Samma, Meza. * Filij Seir: Lotan, So-
38 bal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan. * Fi-
39 lij Lotan: Hori, Homam. Soror autem
40 Lotan fuit Thamna. * Filij Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi & Onam. Filij Sebeon: Aia & Ana. Filij Anã:
41 Dison. * Filij Dison: Hamram, & Ese-
42 ban & Iethran & Charan. * Filij Eser: Balaan, & Zauan, & Iacan. Filij Disan:
43 Hus & Aran. * Isti sunt reges, qui im-
D perauerunt in Terra Edom antequã esset rex super filios Israel: Bale filius Beor:
44 & nomen ciuitatis eius, Denaba. * Mortuus est autem Bale, & regnauit pro eo

Iobab

Digitized by Google

Iobab filius Zare de Bosra. * Cumq. & 45
Iobab fuisset mortuus, regnauit pro eo
Husam de Terra Themanorum. * Obijt 46
quoque & Husam, & regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percussit Madian
in Terra Moab: & nomen ciuitatis eius
Auith. * Cumq. & Adad fuisset mortuus, 47
regnauit pro eo Semla de Masreca. * Sed 48
& Semla mortuus est, & regnauit pro
eo Saul de Rohoboth, quæ iuxta amnem
sita est. * Mortuo quoque Saul, regnauit 49
pro eo Balanan filius Achobor. * Sed & 50
hic mortuus est, & regnauit pro eo A-
dad: cuius vrbis nomen fuit Phau, &
appellata est vxor eius Meetabel filia
Matred filiæ Mezaab. * Adad autem 51
mortuo, duces pro regibus in Edom
esse cœperunt: dux Thamna, dux Alua,
dux Ietheth, * dux Oolibama, dux Ela, 52
dux Phinon, * dux Cenez, dux Theman, 53
dux Mabsar, * dux Magdiel, dux Hiram. 54
hi duces Edom.

CAP. II.

Gen.29.g.32 30.a.5.35.c.d Filij autem Israel: Ruben, Simeon, 1
Leui, Iuda, Issachar, & Zabulon, A
* Dan, Ioseph, Beniamin, Nephthali, Gad 2
Gen.38.a.3. 46.b.12 Inf.4.a.1 Matth.1.a.3 & Aser. * Filij Iuda: Her, Onan, & Se- 3
la. hi tres nati sunt ei de filia Sue Cha-
nanitide. Fuit autem Her primogenitus
Iuda, malus coram Domino, & occidit
eum. * Thamar autem nurus eius pe- 4
perit ei Phares & Zara. omnes ergo fi-
lij Iuda, quinque. * Filij autem Phares: 5
Hesron & Hamul. * Filij quoque Zaræ: 6
Zamri, & Ethan, & Eman, Chalchal quo-
que, & Dara, simul quinque. * Filij 7
Ios.7.a.1 Charmi: Achar, qui turbauit Israel, &
peccauit in furto anathematis. * Filij 8
Ruth.4.d.19 Ethan: Azarias. * Filij autem Hesron 9
qui nati sunt ei: Ierameel, & Ram, &
Calubi. * Porro Ram genuit Aminadab. 10
Aminadab autem genuit Nahasson, prin- B
cipem filiorum Iuda. * Nahasson quo- 11
que genuit Salma, de quo ortus est Booz.
* Booz vero genuit Obed, qui & ipse 12
1.Reg.16.b. 10.17.b.12 genuit Isai. * Isai autem genuit primo- 13
genitum Eliab, secundum Abinadab, ter-
tium Simmaa, * quartum Nathanael, 14
quintum Raddai, * sextum Asom, se- 15
ptimum Dauid. * quorum sorores fue- 16
runt Saruia, & Abigail. Filij Saruiæ: C
Abisai, Ioab, & Asael, tres. * Abigail 17
autem genuit Amasa, cuius pater fuit
Iether Ismahelites. * Caleb vero filius 18
Hesron accepit vxorem nomine Azuba,
de qua genuit Ierioth: fuerunt q. filij
eius Iaser, & Sobab, & Ardon. * Cumq. 19
mortua fuisset Azuba, accepit vxorem
Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur.
* Porro Hur genuit Vri: & Vri genuit 20
Bezeleel. * Post hæc ingressus est Hesron 21
ad filiam Machir patris Galaad, & acce-
pit eam cum esset annorum sexaginta:
quæ peperit ei Segub. * Sed & Segub ge- 22
nuit Iair; & possedit viginti tres ciuita-
tes in Terra Galaad. * Cepitq. Gessur, 23
& Aram oppida Iair, & Canath, & vicu-
los eius sexaginta ciuitatum. omnes isti,
filij Machir patris Galaad. * Cum autem 24
D mortuus esset Hesron, ingressus est Ca-
leb ad Ephratha. Habuit quoque Hes-
ron vxorem Abia, quæ peperit ei Ashur
patrem Thecuæ. * Nati sunt autem filij 25
Ierameel primogeniti Hesron, Ram pri-
mogenitus eius, & Buna, & Aram, &
Asom, & Achia. * Duxit quoque vxo- 26
rem alteram Ierameel, nomine Atara,
quæ fuit mater Onam. * Sed & filij Ram 27
primogeniti Ierameel, fuerunt Moos,
Iamin, & Achar. * Onam autem habuit 28
filios Semei, & Iada. Filij autem Se-
mei: Nadab, & Abisur. * Nomen vero 29
vxoris Abisur, Abihail, quæ peperit ei
Ahobban, & Molid. * Filij autem Nadab 30
fuerunt Saled, & Apphaim. Mortuus est
autem Saled absque liberis. * Filius ve- 31
ro Apphaim, Iesi: qui Iesi genuit Sesan.
Porro Sesan genuit Oholai. * Filij autem 32
E Iada fratris Semei: Iether, & Ionathan.
Sed & Iether mortuus est absque liberis.
* Porro Ionathan genuit Phaleth, & 33
Ziza. Isti fuerunt filij Ierameel. * Sesan 34
autem non habuit filios, sed filias: &
seruum Ægyptium nomine Ieraa. * De- 35
ditq. ei filiam suam vxorem: quæ pe-
perit ei Ethei. * Ethei autem genuit 36
Nathan, & Nathan genuit Zabad.
* Zabad quoque genuit Ophlal, & 37
Ophlal genuit Obed, * Obed genuit Ie- 38
hu, Iehu genuit Azariam, * Azarias 39
genuit Helles, & Helles genuit Elasa,
* Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit 40
Sellum, * Sellum genuit Icamiam, Ica- 41
mia autem genuit Elisama. * Filij 42
autem Caleb fratris Ierameel: Mesa pri-
mogenitus eius, ipse est pater Ziph: &

Digitized by Google

filij Maresa patris Hebron. * Porro 43
filij Hebron, Core, & Taphua, & Recem,
& Samma. * Samma autē genuit Raham, 44
patrem Iercaam, & Recem genuit Sam-
mai. * Filius Sammai, Maon: & Maon 45
pater Bethsur. * Epha autem concubina 46
Caleb peperit Haran, & Mosa, & Ge-
zez. Porro Haran genuit Gezez. * Filij 47
autem Iahaddai, Regom, & Ioathan, &
Gesan, & Phalet, & Epha, & Saaph.
* Concubina Caleb Maacha, peperit Sa- 48
ber, & Tharana. * Genuit autem Saaph 49
pater Madmena, Sue patrem Machbena,
& patrem Gabaa. Filia vero Caleb, fuit
Achsa. * Hi erant filij Caleb, filij Hur 50
primogeniti Ephratha, Sobal pater Ca- G
riathiarim. * Salma pater Bethlehem, 51
Hariph pater Bethgader. * Fuerunt au- 52
tem filij Sobal patris Cariathiarim, Qui
videbat dimidium requietionum. * Et 53
de cognatione Cariathiarim, Iethrei, &
Aphuthei, & Semathei, & Maserei. Ex
his egressi sunt Saraitæ, & Esthaolitæ.
* Filij Salma, Bethlehem, & Netophathi, 54
Coronæ domus Ioab, & Dimidium re-
quietionis Sarai. * Cognationes quoque 55
scribarum habitantium in Iabes, Canen-
tes atque Resonantes, & In tabernaculis
commorantes. Hi sunt Cinæi, qui vene-
runt de Calore patris domus Rechab.

CAP. III.

2. Reg. 3. a. D Auid vero hos habuit filios, qui ei 1
nati sunt in Hebron; primogenitū A
Amnon ex Achinoam Iezrahelitide, se-
cundum Daniel de Abigail Carmeliti-
de, * tertium Absalom filium Maacha 2
filiæ Tholmai regis Gessur, quartū Ado-
niam filium Aggith, * quintum Sapha- 3
tiam ex Abital, sextum Iethraham de
Egla vxore sua. * Sex ergo nati sunt ei 4
in Hebron, vbi regnauit septem annis &
sex mensibus. Triginta autem & tribus
‖ 2. Reg. 5. a. 24 annis regnauit in Ierusalem. * ‖ Porro 5
in Ierusalem nati sunt ei filij Simmaa, B
& Sobab, & Nathan, & Salomon,
quattuor de Bethsabee filia Ammiel,
* Iebaar quoque & Elisama, * & Eli- 6
phaleth, & Noge, & Nepheg, & Iaphia, 7
* necnon Elisama, & Eliada, & Eli- 8
pheleth, nouem: * omnes hi, filij Da- 9
uid absque filijs concubinarum: habue-
runtq. sororem Thamar. * Filius autem 10
Salomonis, Roboam: cuius Abia filius
genuit Asa. De hoc quoque natus est
11 Iosaphat, * pater Ioram: qui Ioram ge-
nuit Ochoziam, ex quo ortus est Ioas:
12 * & huius Amasias filius genuit Azariā.
13 Porro Azariæ filius Ioathan * procrea-
C uit Achaz patrem Ezechiæ, de quo na-
14 tus est Manasses. * Sed & Manasses ge-
15 nuit Amon patrem Iosiæ. * Filij autem
Iosiæ fuerunt, primogenitus Iohanan,
secundus Ioakim, tertius Sedecias, quar-
16 tus Sellum. * ‖ De Ioakim natus est Ie- ‖ Matt. 1. b. 11
17 chonias, & Sedecias. * Filij Iechoniæ
18 fuerunt, Asir, Salathiel, * Melchiram,
Phadaia, Sennesser & Iecemia, Sama, &
19 Nadabia. * De Phadaia orti sunt Zoro-
babel & Semei. Zorobabel genuit Mo-
sollam, Hananiam, & Salomith sororē
20 eorum: * Hasaban quoque, & Ohol, &
Barachian, & Hasadian, Iosabhesed, quin-
21 que. * Filius autem Hananiæ, Phaltias
D pater Iesciæ, cuius filius Raphaia. huius
quoque filius, Arnan, de quo natus est
22 Obdia, cuius filius fuit Sechenias. * Fi-
lius Secheniæ, Semeia: cuius filij Hat-
tus, & Iegaal, & Baria, & Naaria, & Sa-
23 phat, sex numero. * Filius Naariæ, Elioe-
24 nai, & Ezechias, & Ezricam, tres. * Filij
Elioenai, Oduia, & Eliasub, & Pheleia,
& Accub, & Iohanan, & Dalaia, &
Anani, septem.

CAP. IIII.

1 FIlij Iuda: Phares, Hesron, & Char- Sup. 2. 2. 4.
2 mi, & Hur, & Sobal. * Raia vero fi- Gen. 38. 2. 3.
A lius Sobal genuit Iahath, de quo nati 46. b. 12
sunt Ahumai, & Laad. hæ cognationes
3 Sarathi. * Ista quoque stirps Etam: Iez-
rahel, & Iesema, & Iedebos. Nomen
quoque sororis eorum, Asalelphuni.
4 * Phanuel autem pater Gedor, & Ezer
pater Hosa. isti sunt filij Hur primoge-
5 niti Ephratha patris Bethlehem. * Assur
vero patri Thecuæ erāt duæ vxores, Ha-
6 laa, & Naara. * Peperit autem ei Naa-
ra, Oozam, & Hepher, & Themani, &
7 Ahasthari. isti sunt filij Naara. * Porro
B filij Halaa, Sereth, Isaar, & Ethnan.
8 * Cos autem genuit Anob, & Soboba,
& cognationem Aharehel filij Arum.
9 * Fuit autem Iabes inclytus præ fratri-
bus suis, & mater eius vocauit nomen
illius Iabes, dicens: Quia peperi eum
in

Digitized by Google

in dolore. * Inuocauit vero Iabes Deũ 10
Israel, dicens: Si benedicens benedixeris
mihi, & dilataueris terminos meos, &
fuerit manus tua mecum, & feceris me
a malitia nõ opprimi. Et præstitit Deus
quæ precatus est. * Caleb autem frater 11
Sua genuit Mahir, qui fuit pater Esthon.
* Porro Esthon genuit Bethrapha, & 12
Phesse, & Tehinna patrem vrbis Naas:
hi sunt viri Recha. * Filij autem Cenez, 13
Othoniel, & Saraia. Porro filij Otho- C
niel, Hathath, & Maonathi. * Maonathi 14
genuit Ophra, Saraia autem genuit Ioab
patrem Vallis artifitum: ibi quippe ar-
tifices erant. * Filij vero Caleb filij Ie- 15
phone, Hir, & Ela, & Naham. Filij quo-
que Ela: Cenez. * Filij quoque Ialeleel: 16
Ziph, & Zipha, Thiria, & Asrael. * Et fi- 17
lij Ezra, Iether, & Mered, & Epher, &
Ialon, genuitq. Mariam, & Sammai, &
Iesba patrem Esthamo. * Vxor quoque 18
eius Iudaia, peperit Iared patrem Ge-
dor, & Heber patrẽ Socho, & Icuthiel
patrem Zanoe. hi autem filij Bethiæ fi-
liæ Pharaonis, quam accepit Mered. * Et 19
filij vxoris Odaiæ sororis Naham patris D
Ceila, Garmi, & Esthamo, qui fuit de
Machathi. * Filij quoque Simon, Am- 20
non, & Rinna filius Hanan, & Thilon.
Et filij Iesi, Zoheth, & Benzoheth. * Fi- 21
‖Gen. 38. a. 5 lij ‖ Sela, filij Iuda: Her pater Lecha, &
Laada pater Maresa, & cognationes do-
mus operantium byssum in Domo iu-
ramenti. * Et qui stare fecit Solem, vi- 22
riq. Mendacij, & Securus, & Incendens,
qui principes fuerunt in Moab, & qui
reuersi sunt in Lahem. hæc autem verba
vetera. * Hi sunt figuli habitãtes in Plan- 23
tationibus, & in Sepibus, apud regem
in operibus eius, commoratiq. sunt ibi.
‖Gen. 46. b. 12 * Filij ‖ Simeon: Namuel & Iamin, Iarib, 24
Zara, Saul. * Sellum filius eius, Mapsam 25
filius eius, Masma filius eius. * Filij Mas- 26
ma: Hamuel filius eius, Zachur filius e- E
ius, Semei filius eius. * Filij Semei sede- 27
cim, & filiæ sex: fratres autem eius non
habuerunt filios multos, & vniuersa co-
gnatio non potuit adæquare summam
filiorum Iuda. * Habitauerunt autem 28
in Bersabee, & Molada, & Hasarsuhal,
* & in Bala, & in Asom, & in Tho- 29
lad, * & in Bathuel, & in Horma, & 30
in Siceleg, * & in Bethmarchaboth, & 31
in Hasarsusim, & in Bethberai, & in
Saarim. hæ ciuitates eorum vsque ad re
32 gem Dauid. * Villæ quoque eorum:
Etam, & Aen, Remmon, & Thochen,
33 & Asan, ciuitates quinque. * Et vni-
F uersi viculi eorum per circuitum ciuita-
tum istarum vsque ad Baal. hæc est ha-
bitatio eorum, & sedium distributio.
34 * Mosobab quoque & Iemlech, & Iosa
35 filius Amasiæ, * & Ioel, & Iehu filius
36 Iosabiæ filij Saraiæ filij Asiel, * & Elioe-
nai, & Iacoba, & Isuhaia, & Asaia, &
37 Adiel, & Ismiel, & Banaia, * Ziza quo-
que filius Sephei filij Allon filij Idaia
38 filij Semri filij Samaia. * Isti sunt nomi-
nati principes in cognationibus suis, &
in domo affinitatum suarum multipli-
39 cati sunt vehementer. * Et profecti sunt
vt ingrederentur in Gador vsque ad O-
rientem vallis, & vt quærerent pascua
40 gregibus suis. * Inueneruntq. pascuas
G vberes, & valde bonas, & terram la-
tissimam & quietam & fertilem, in qua
41 ante habitauerant de stirpe Cham. * Hi
ergo venerunt, quos supra descripsimus
nominatim, in diebus Ezechiæ regis Iu-
da: & percusserunt tabernacula eorum,
& habitatores qui inuenti fuerant ibi,
& deleuerunt eos vsque in præsentem
diem: habitaueruntq. pro eis, quoniam
vberrimas pascuas ibidem repererunt.
42 * De filijs quoque Simeon abierunt in
montem Seir viri quingenti, habentes
principes Phalthiam & Naariam & Ra-
43 phaiam & Oziel filios Iesi: * & percusse-
runt reliquias, quæ euadere potuerant,
Amalecitarum, & habitauerunt ibi pro
eis vsque ad diem hanc.

CAP. V.

1 A FIlij quoque Ruben primogeniti Is- Gen. 35. d. 24
rael (Ipse quippe fuit primogeni- 49. a. 4
tus eius: sed cum violasset thorum pa-
tris sui, data sunt primogenita eius fi-
lijs Ioseph filij Israel, & non est ille re-
2 putatus in primogenitum. * Porro Iu-
das, qui erat fortissimus inter fratres
suos, de stirpe eius principes germinati
sunt: primogenita autẽ reputata sunt Io-
3 seph.) * filij ‖ ergo Ruben primogeniti Is- ‖ Gen. 46. b. 9
4 rael: Enoch, & Phallu, Esrõ, & Carmi. * Fi- Exo. 6. c. 14
lij Ioel: Samia filius eius, Gog filius eius, Num. 26. a. 5
5 Semei filius eius, * Micha filius eius, Reia
filius

filius eius, Baal filius eius, * Beera filius 6
eius, quem captiuũ duxit Thelgathphal-
nasar rex Assyriorum, & fuit princeps
in tribu Ruben. * Fratres autem eius, & 7
vniuersa cognatio eius, quando nume-
rabantur per familias suas, habuerunt
principes Iehiel, & Zachariam. * Por- 8
ro Bala filius Azaz, filij Samma, filij B
Ioel, ipse habitauit in Aroer vsque ad
Nebo, & Beelmeon. * Contra orienta- 9
lem quoque plagam habitauit vsque ad
introitum eremi, & flumen Euphraten.
Multum quippe iumentorum numerum
possidebant in Terra Galaad. * In die- 10
bus autẽ Saul prælíati sunt contra Aga-
reos, & interfecerunt illos, habitaue-
runtq. pro eis in tabernaculis eorum, in
omni plaga, quæ respicit ad Orientem
Galaad. * Filij vero Gad e regione eo- 11
rum habitauerunt in Terra Basan vsque
Selcha: * Ioel in capite, & Saphan secũ- 12
dus: Ianai autem, & Saphat in Basan.
* Fratres vero eorum secundum domos 13
cognationum suarum, Michael, & Mo-
sollam, & Sebe, & Iorai, & Iachan, &
Zie, & Heber, septem. * Hi filij. Abi- 14
hail, filij Huri, filij Iara, filij Galaad, fi-
lij Michael, filij Iesesi, filij Ieddo, filij
Buz. * Fratres quoque filij Abdiel, filij 15
Guni, princeps domus in familijs suis.
* Et habitauerunt in Galaad, & in Ba- 16
san, & in viculis eius, & in cunctis sub-
urbanis Saron, vsque ad terminos. * Om- 17
nes hi, numerati sunt in diebus Ioathan C
regis Iuda, & in diebus Ieroboam regis
Israel. * Filij Ruben, & Gad, & dimidiæ 18
tribus Manasse viri bellatores, scuta por-
tantes, & gladios, & tendentes arcum,
eruditiq. ad prælia quadragintaquattuor
millia, & septingenti sexaginta proce-
dentes ad pugnam. * Dimicauerunt cõ- 19
tra Agareos: Iturei vero, & Naphis, &
Nodab * præbuerunt eis auxilium. Tra- 20
ditiq. sunt in manus eorum Agarei, &
vniuersi, qui fuerant cum eis, quia
Deum inuocauerunt cum præliarentur:
& exaudiuit eos, eo quòd credidissent
in eum. * Ceperuntq. omnia quæ posse- 21
derant, camelorum quinquaginta mil-
lia, & ouium ducenta quinquaginta
millia, & asinos duo millia, & animas
hominum centum millia. * Vulnerati 22
autem multi corruerunt: fuit enim bel- D
lum Domini. Habitaueruntq. pro eis vs-
que ad transmigrationem. * Filij quo- 23
que dimidiæ tribus Manasse possederũt
terram a finibus Basan vsque Baal, Her-
mon, & Sanir, & montem Hermon,
ingens quippe numerus erat. * Et hi fue- 24
runt principes domus cognationis eo-
rum, Epher, & Iesi, & Eliel, & Ezriel,
& Ieremia, & Odoia, & Iediel viri for-
tissimi & potentes, & nominati duces
in familijs suis. * Reliquerunt autem 25
Deum patrum suorum, & fornicati sunt
post deos populorum terræ, quos abstu-
lit Deus coram eis. * & suscitauit Deus 26
Israel spiritum Phul regis Assyriorum,
& spiritũ Thelgatphalnasar regis Assur:
& transtulit Ruben, & Gad, & dimidiã
tribum Manasse, & adduxit eos in La-
hela, & in Habor, & Ara, & fluuium
Gozan, vsque ad diem hanc.

CAP. VI.

1 FIlij Leui: Gerson, Caath, & Merari. ‖ Gen. 46. b. 11
2 * Filij Caath: Amram, Isaar, Hebron, Inf. 23. b. 6
3 & Oziel. * Filij Amram: Aaron, Moy-
A ses, & Maria: Filij Aaron: Nadab &
4 Abiu, Eleazar, & Ithamar. * Eleazar ge-
nuit Phinees, & Phinees genuit Abisue,
5 * Abisue vero genuit Bocci, & Bocci ge-
6 nuit Ozi. * Ozi genuit Zaraiam, & Za-
7 raias genuit Meraioth. * Porro Meraioth
genuit Amariam, & Amarias genuit A-
8 chitob. * Achitob genuit Sadoc, & Sa-
9 doc genuit Achimaas, * Achimaas genuit
10 Azariam, Azarias genuit Iohanan, * Io-
hanan genuit Azariam. ipse est qui sa-
cerdotio functus est in domo, quã ædi-
11 ficauit Salomon in Ierusalem. * Genuit
autem Azarias Amariam, & Amarias
12 genuit Achitob, * Achitob genuit Sa-
13 doc, & Sadoc genuit Sellum, * Sellum
14 genuit Helciam, & Helcias genuit Aza-
B riam, * Azarias genuit Saraiam, & Sa-
15 raias genuit Iosedec. * Porro Iosedec
egressus est, quando transtulit Domi-
nus Iudam, & Ierusalem per manus
16 Nabuchodonosor. * Filij ‖ ergo Leui: ‖ Exo. 6. c. 17
17 Gerson, Caath, & Mærari. * Et hæc
nomina filiorum Gerson: Lobni, &
18 Semei. * Filij Caath: Amram, &
19 Isaar, & Hebron, & Oziel. * Filij Me-
rari: Moholi & Musi. Hæ autem cogna-
tiones Leui secundum familias eorum.
20 * Gersom, Lobni filius eius, Iahath filius
eius,

Digitized by Google

eius, Zamma filius eius, *Ioah filius eius, 21
Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrai
filius eius. * Filij Caath, Aminadab fi- 22
lius eius, Core filius eius, Asir filius eius,
*Elcana filius eius, Abiasaph filius eius, 23
Asir filius eius. * Thahath filius eius, 24
Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul
filius eius. *Filij Elcana, Amasai & A- 25
chimoth * & Elcana: Filij Elcana: So- 26
phai filius eius, Nahath filius eius, *Eliab 27
filius eius, Ieroham filius eius, Elcana fi-
lius eius. * Filij Samuel primogenitus 28
Vasseni, & Abia. * Filij autem Merari, 29
Moholi: Lobni filius eius, Semei filius C
eius, Oza filius eius, * Sammaa filius 30
eius, Haggia filius eius, Asaia filius eius.
* Isti sunt, quos constituit Dauid super 31
cantores domus Domini, ex quo collo-
cata est arca: * & ministrabant coram 32
tabernaculo testimonij, canentes donec
ædificaret Salomon domum Domini in
Ierusalem: stabant autem iuxta ordinem
suum in ministerio. * Hi vero sunt, qui 33
assistebant cum filijs suis, de filijs Caath,
Hemam cantor filius Iohel, filij Samuel,
*filij Elcana, filij Ieroham, filij Eliel, filij 34
Thohu, * filij Suph, filij Elcana, filij Ma- 35
hath, filij Amasai, *filij Elcana, filij Io- 36
hel, filij Azariæ, filij Sophoniæ, * filij 37
Thahath, filij Asir, filij Abiasaph, filij Co-
re, *filij Isaar, filij Caath, filij Leui, filij 38
Israel. * Et frater eius Asaph, qui stabat 39
a dextris eius, Asaph filius Barachiæ, fi-
lij Samaa, *filij Michael, filij Basaiæ, fi- 40
lij Melchiæ, *filij Athanai, filij Zara, fi- 41
lij Adaia, *filij Ethan, filij Zamma, filij 42
Semei, *filij Ieth, filij Gersom, filij Le- 43
ui. * Filij autem Merari fratres eorum, 44
ad sinistram, Ethan filius Cusi, filij Ab- D
di, filij Maloch, *filij Hasabiæ, filij Ama- 45
siæ, filij Helciæ, *filij Amasai, filij Boni, 46
filij Somer, *filij Moholi, filij Musi, filij 47
Merari, filij Leui. * Fratres quoque eo- 48
rum Leuitæ, qui ordinati sunt in cun-
ctum ministeriū tabernaculi domus Do-
mini. * Aaron vero, & filij eius adole- 49
bant incensum super altare holocausti,
& super altare thymiamatis, in omne
opus Sancti sanctorum: & vt precarentur
pro Israel iuxta omnia, quæ præcepe-
rat Moyses seruus Dei. *Hi sunt au- 50
tem filij Aaron: Eleazar filius eius, Phi-
nees filius eius, Abisue filius eius, *Boc- 51
ci filius eius, Ozi filius eius, Zarahia fi-
lius eius, *Meraioth filius eius, Amarias 52
filius eius, Achitob filius eius, * Sadoc 53
filius eius, Achimaas filius eius. * Et hæc 54
habitacula eorum per vicos atque con-
finia, filiorum scilicet Aaron, iuxta cō-
gnationes Caathitarum: ipsis enim sor-
te contigerant. * Dederunt igitur eis 55
E Hebron in terra Iuda, & suburbana eius
per circuitum: * ‖ agros autem ciuita- 56 ‖Ios.21.b.10
tis, & villas, Caleb filio Iephone. * Porro 57
filijs Aaron dederunt ciuitates ad cō-
fugiendum Hebron, & Lobna, & subur-
bana eius, *Iether quoque, & Esthemo 58
cum suburbanis suis, sed & Helon, &
Dabir cum suburbanis suis, *Asan quo- 59
que, & Bethsemes & suburbana earum.
* De tribu autem Beniamin, Gabee & 60
suburbana eius, & Almath cum subur-
banis suis, Anathoth quoque cum sub-
urbanis suis. omnes ciuitates, tredecim,
per cognationes suas. *Filijs autē Caath 61
residuis de cognatione sua dederunt ex
dimidia tribu Manasse in possessionem
vrbes decem. *Porro filijs Gersom per 62
cognationes suas de tribu Issachar, & de
tribu Aser, & de tribu Nephthali, & de
tribu Manasse in Basan, vrbes tredecim.
* Filijs autem Merari per cognationes 63
suas de tribu Ruben, & de tribu Gad, &
de tribu Zabulon, dederunt sorte ciuita-
tes duodecim. *Dederunt quoque filij 64
F Israel Leuitis ciuitates, & suburbana ea-
rum: *dederuntq. per sortem, ex tribu 65
filiorum Iuda, & ex tribu filiorum Si-
meon, & ex tribu filiorum Beniamin vr-
bes has, quas vocauerūt nominibus suis,
* & his, qui erant de cognatione filio- 66
rum Caath, ‖ fueruntq. ciuitates in ter-
minis eorum de tribu Ephraim. * De- 67 ‖ Ios.21.b.10
derunt ergo eis vrbes ad cōfugiendum,
Sichem cum suburbanis suis in monte
Ephraim, & Gazer cum suburbanis suis,
*Iecmaam quoque cum suburbanis suis, 68
& Bethoron similiter, *necnon & He- 69
lon cum suburbanis suis, & Gethrem-
mon in eundem modum. * Porro ex 70
dimidia tribu Manasse, Aner & subur-
bana eius, Balaam & suburbana eius: his
videlicet, qui de cognatione filiorum
Caath reliqui erant. *Filijs autem Ger- 71
som de cognatione dimidiæ tribus Ma-
nasse Gaulon in Basan, & suburbana eius,
& Astharoth cum suburbanis suis. *De 72
G tribu Issachar, Cedes & suburbana eius,
&

& Dabereth cum suburbanis suis, * Ra- 73
moth quoque & suburbana eius, & A-
nem cũ suburbanis suis. * De tribu vero 74
Aser: Masal cum suburbanis suis, & Ab-
don similiter, * Hucac quoque & subur- 75
bana eius, & Rohob cũ suburbanis suis.
* Porro de tribu Nephthali, Cedes in 76
Galilæa & suburbana eius, Hamon cum
suburbanis suis, & Cariathaim, & subur-
bana eius. * Filijs autẽ Merari residuis: 77
de tribu Zabulon, Remmono & subur-
bana eius, & Thabor cũ suburbanis suis:
* trans Iordanem quoque ex aduerso Ie- 78
richo contra Orientem Iordanis, de tri-
bu Ruben, Bosor in solitudine cum sub-
urbanis suis, & Iassa cũ suburbanis suis,
* Cademoth quoque & suburbana eius, 79
& Mephaat cum suburbanis suis. * Nec- 80
non & de tribu Gad, Ramoth in Ga-
laad & suburbana eius, & Manaim cum
suburbanis suis, * sed & Hesebon cum 81
suburbanis suis, & Iezer cum suburba-
nis suis.

CAP. VII.

‖Gen.46.b.13 PORro filij Issachar: Thola, & Phua, 1
Iasub, & Simeron, quattuor. * Filij 2
Thola: Ozi & Raphaia, & Ieriel, & Ie- A
mai, & Iebsem, & Samuel, principes per
domos cognationum suarum. De stirpe
Thola viri fortissimi numerati sunt in
diebus Dauid, viginti duo millia sexcen-
ti. * Filij Ozi: Izrahia, de quo nati sunt 3
Michael, & Obadia, & Ioel, & Iesia,
quinque omnes principes. * Cumq. eis 4
per familias, & populos suos, accincti
ad prælium, viri fortissimi, triginta sex
millia: multas enim habuerunt vxores,
& filios. * Fratres quoque eorum per 5
omnem cognationem Issachar robusti- B
simi ad pugnandum, octoginta septem
‖Gen.46.c.21 millia numerati sunt. * Filij ‖ Beniamin: 6
Bela, & Bechor, & Iadiel, tres. * Filij Be- 7
la: Esbon, & Ozi, & Oziel, & Ierimoth,
& Vrai, quinque principes familiarum,
& ad pugnãdum robustissimi: numerus
autem eorum, viginti duo millia & tri-
ginta quattuor. * Porro filij Bechor: 8
Zamira, & Ioas, & Eliezer, & Elioenai,
& Amri, & Ierimoth, & Abia, & Ana-
thoth, & Almath: omnes hi, filij Bechor.
* Numerati sunt autem per familias suas 9
principes cognationum suarum ad bel-
la fortissimi, viginti millia & ducenti.
10 * Porro filij Iadihel: Balan. Filij autem
C Balan: Iehus, & Beniamin, & Aod, &
Chanana, & Zethan, & Tharsis, & Ahi-
11 sahar. * omnes hi filij Iadihel, principes
cognationum suarum, viri fortissimi, de-
cem & septem millia, & ducenti ad præ-
12 lium procedentes. * Sepham quoque, &
Hapham filij Hir: & Hasim filij Aher.
13 * Filij autem Nephthali: Iasiel, & Guni,
14 & Iesser, & Sellum, filij Bala. * Porro fi-
lius Manasse, Esriel: concubinaq. eius
Syra peperit Machir patrem Galaad.
15 * Machir autem accepit vxores filijs suis
Happhim, & Saphan: & habuit sororem
nomine Maacha: nomen autem secundi,
Salphaad, natæq. sunt Salphaad filiæ.
16 * & peperit Maacha vxor Machir filium,
D vocauitq. nomen eius Phares: porro no-
mẽ fratris eius, Sares: & filij eius, Vlam,
17 & Recen. * Filius autem Vlam, Badan.
hi sunt filij Galaad, filij Machir, filij Ma-
18 nasse. * Soror autem eius Regina pepe-
rit Virumdecorum, & Abiezer, & Mo-
19 hola. * Erant autem filij Semida, Ahin,
20 & Sechem, & Leci, & Aniam. * Filij
autem Ephraim: Suthala, Bared filius
eius, Thahath filius eius, Elada filius eius,
Thahath filius eius, huius filius Zabad,
21 * & huius filius Suthala, & huius filius
E Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri
Geth indigenæ, quia descenderant vt in-
22 uaderent possessiones eorum. * Luxit
igitur Ephraim pater eorum multis die-
bus, & venerunt fratres eius vt consola-
23 rentur eum. * Ingressusq. est ad vxorem
suam: quæ concepit, & peperit filium, &
vocauit nomen eius Beria, eo quòd in
24 malis domus eius ortus esset: * filia au-
tem eius fuit Sara, quæ ædificauit Betho-
ron inferiorem & superiorem, & Ozen-
25 sara. * Porro filius eius Rapha, & Re-
seph, & Thale, de quo natus est Thaan,
26 * qui genuit Laadan: huius quoque filius
27 Ammiud, qui genuit Elisama, * de quo
ortus est Nun, qui habuit filium Iosue.
28 * Possessio autem eorum & habitatio,
F Bethel cum filiabus suis, & contra oriẽ-
tem Noran ac Occidentalem plagã Ga-
zer & filiæ eius, Sichem quoque cum fi-
liabus suis, vsque ad Aza cum filiabus
29 eius. * Iuxta filios quoque Manasse Beth-
san & filias eius, Thanach & filias eius,
Mageddo & filias eius: Dor & filias eius:
in his

Digitized by Google

in his habitauerũt filij Ioseph, filij Israel.
Gen.46.b.17 * Filij ‖ Aser: Iemna, & Iesua, & Iessui, & 30
Baria, & Sara soror eorum. * Filij au- 31
tem Baria: Heber, & Melchiel: ipse est
pater Barsaith. * Heber autem genuit 32
Iephlat, & Somer, & Hotham, & Suaa
sororem eorum. * Filij Iephlat: Pho- 33
sech, & Chamaal, & Asoth: hi filij Ie- G
phlat. * Porro filij Somer: Ahi, & Roa- 34
ga, & Haba, & Aram. * Filij autem He- 35
lem fratris eius: Supha, & Iemna, & Sel-
les, & Amal. * Filij Supha: Sue, Harna- 36
pher, & Sual, & Beri, & Iamra, * Bosor, 37
& Hod, & Samma, & Salusa, & Iethran,
& Bera. * Filij Iether: Iephone, & Phas- 38
pha, & Ara. * Filij autem Olla: Aree, 39
& Haniel, & Resia. * Omnes hi filij Aser, 40
principes cognationũ, electi atque for-
tissimi duces ducũ: numerus autem eo-
rum ætatis, quæ apta esset ad bellum, vi-
ginti sex millia.

CAP. VIII.

Gen.46.c.21 Sup.7.b.6 BEniamin autem genuit Bale primo- 1
genitum suum, Asbel secundum, A
Ahara tertium, * Nohaa quartum, & Ra- 2
pha quintum. * Fueruntq. filij Bale: Ad- 3
dar, & Gera, & Abiud, * Abisue quoque 4
& Naaman, & Ahoe, * sed & Gera, & Se- 5
phuphan, & Hurã. * Hi sunt filij Ahod, 6
principes cognationum habitantium in
Gabaa, qui translati sunt in Manahath.
* Naaman autem, & Achia, & Gera ipse 7
transtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.
* Porro Saharaim genuit in regione 8
Moab, postquam dimisit Husim & Bara
vxores suas. * Genuit autem de Hodes 9
vxore sua Iobab, & Sebia, & Mosa, &
Molchom, * Iehus quoque, & Sechia, & 10
Marma. hi sunt filij eius principes in
familijs suis. * Mehusim vero genuit 11
Abitob, & Elphaal. * Porro filij El- 12
phaal: Heber, & Misaam, & Samad: hic B
ædificauit Ono, & Lod, & filias eius.
* Baria autem, & Sama principes cogna- 13
tionum habitantium in Aialon: hi fu-
gauerunt habitatores Geth. * Et Ahio, 14
& Sesac, & Ierimoth, * & Zabadia, & 15
Arod, & Heder, * Michael quoque, & 16
Iespha, & Ioha filij Baria. * Et Zabadia, 17
& Mosollam, & Hezeci, & Heber, * & 18
Iesamari, & Iezlia, & Iobab filij Elphaal, 19
* & Iacim, & Zechri, & Zabdi, * & Elioe- 20
nai, & Selethai, & Eliel, * & Adaia, & 21
Baraia, & Samarath filij Semei. * Et Ies- 22
pham, & Heber, & Eliel, * & Abdon, & 23
Zechri, & Hanan, * & Hanania, & Ælam, 24
& Anathothia, * & Iephdaia, & Phanuel 25
filij Sesac. * & Samsari, & Sohoria, & 26
Otholia, * & Iersia, & Elia, & Zechri, 27
filij Ieroham. * hi patriarchæ, & cogna- 28
C tionum principes, qui habitauerunt in
Ierusalem. * in ‖ Gabaon autem habita- 29 ‖ Inf. 9. f. 35
uerunt Abigabaon, & nomen vxoris eius
Maacha: * filiusq. eius primogenitus Ab- 30
don, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab.
* Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & 31
Macelloth: * & Macelloth genuit Samaa: 32
habitaueruntq. ex aduerso fratrum suorũ
in Ierusalem cum fratribus suis. * ‖ Ner 33 ‖ 1. Reg. 24. g. 51
autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Inf. 9. g. 39
Porro Saul genuit Ionathan, & Melchi-
sua, & Abinadab, & Esbaal. * Filius 34
autem Ionathan, Meribbaal: & Meribbaal
genuit Micha. * Filij Micha, Phithon, 35
& Melech, & Tharaa, & Ahaz. * & Ahaz 36
D genuit Ioada: & Ioada genuit Alamath,
& Azmoth, & Zamri: porro Zamri ge-
nuit Mosa, * & Mosa genuit Banaa, cui- 37
ius filius fuit Rapha, de quo ortus est
Elasa, qui genuit Asel. * Porro Asel sex 38
filij fuerunt his nominibus, Ezricam,
Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, & Hanan:
omnes hi filij Asel. * Filij autem Esec 39
fratris eius, Vlam primogenitus, & Ie-
hus secundus, & Eliphalet tertius. * Fue- 40
runtq. filij Vlam viri robustissimi, & ma-
gno robore tendentes arcum: & mul-
tos habentes filios ac nepotes, vsque
ad centum quinquaginta. Omnes hi
filij Beniamin.

CAP. IX.

1 VNiuersus ergo Israel dinumeratus
A est: & summa eorum scripta est in
Libro regum Israel, & Iuda: translatiq.
sunt in Babylonem propter delictum
2 suum. * Qui autem habitauerunt primi
in possessionibus, & in vrbibus suis: Is-
rael, & Sacerdotes, & Leuitæ, & Nathi-
3 næi. * Commorati sunt in Ierusalem de
filijs Iuda, & de filijs Beniamin, de filijs
4 quoque Ephraim, & Manasse. * Othei
filius Ammiud, filij Amri, filij Omrai, filij
5 Bonni, de filijs Phares filij Iuda. * Et de
Siloni: Asaia primogenitus, & filij eius.

* De

Digitized by Google

* De filijs autem Zara: Iehuel, & fratres 6
eorum, sexcenti nonaginta. * Porro de 7
filijs Beniamin: Salo filius Mosollam, fi- B
lij Oduia, filij Asana: * & Iobania filius 8
Ieroham: & Ela filius Ozi, filij Mochori: & Mosollam filius Saphatiæ, filij Rahuel, filij Iebaniæ, * & fratres eorum per 9
familias suas, nongenti quinquaginta
sex. Omnes hi, principes cognationum
per domos patrum suorum. * De sa- 10
cerdotibus autem: Iedaia, Ioiarib, & Iachin: * Azarias quoque filius Helciæ, fi- 11
lij Mosollam, filij Sadoc, filij Maraioth,
filij Achitob, pōtifex domus Dei. * Por- 12
ro Adaias filius Ieroham, filij Phassur,
filij Melchiæ: & Maasai filius Adiel, filij
Iezra, filij Mosollam, filij Mosollamith,
filij Emmer. * fratres quoque eorum 13
principes per familias suas, mille septin- C
genti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerij in domo Dei.
* De Leuitis autem: Semeia filius Has- 14
sub filij Ezricam, filij Hasebia de filijs
Merari. * Bacbacar quoque carpenta- 15
rius, & Galal, & Mathania filius Micha,
filij Zechri, filij Asaph: * & Obdia filius 16
Semeiæ, filij Galal, filij Idithun: & Barachia filius Asa, filij Elcana, qui habitauit in atrijs Netophati. * Ianitores au- 17
tem: Sellum, & Accub, & Telmon, &
Ahimam: & frater eorum Sellum princeps, * vsque ad illud tempus, in porta 18
regis ad orientem, obseruabant per vices
suas de filijs Leui. * Sellum vero filius 19
Core filij Abiasaph, filij Core, cum fratribus suis, & domo patris sui, hi sunt D
Coritæ super opera ministerij, custodes vestibulorū tabernaculi: & familiæ eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum. * Phinees autem fi- 20
lius Eleazari, erat dux eorum coram Domino. * Porro Zacharias filius Mosol- 21
lamia, ianitor portæ tabernaculi testimonij. * Omnes hi electi in ostiarios 22
per portas, ducenti duodecim: & descripti in villis proprijs: quos constituerunt
Dauid, & Samuel Videns, in fide sua * tā 23
ipsos, quàm filios eorum in ostijs domus
Domini, & in tabernaculo vicibus suis.
* Per quattuor ventos erant ostiarij: id 24
est ad Orientem, & ad Occidentem, &
ad Aquilonem, & ad Austrum. * Fra- 25
tres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in sabbatis suis de tem-
26 pore vsque ad tempus. * His quattuor
E Leuitis creditus erat omnis numerus ianitorum, & erant super exedras, & the-
27 sauros domus Domini. * Per gyrū quoque templi Domini morabantur in custodijs suis: vt cum tempus fuisset, ipsi
28 mane aperirent fores. * De horū genere erant & super vasa ministerij: ad numerum enim & inferebantur vasa, & efferebantur. * De ipsis & qui credita habe-
29 bant vtensilia sanctuarij, præerāt similæ, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.
30 * Filij autem sacerdotum vnguenta ex
31 aromatibus conficiebant. * Et Mathathias Leuites primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum, quæ in sartagine frigebantur. * Porro de filijs Caath
32 F fratribus eorum, super panes erant propositionis, vt semper nouos per singula
33 sabbata præpararent. * Hi sunt principes cantorum per familias Leuitarum, qui in exedris morabantur, vt die ac nocte
34 iugiter suo ministerio deseruirent. * Capita Leuitarum, per familias suas prin-
35 cipes, manserunt in Ierusalem. * In ‖ Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Iehiel, & nomen vxoris eius Maa- ‖ Sup. 8. c. 29
36 cha. * Filius primogenitus eius Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,
37 * Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias, &
38 Macelloth. * Porro Macelloth genuit Sa-
G maan: isti habitauerunt e regione fratrū suorum in Ierusalem, cum fratribus suis.
39 * ‖ Ner autem genuit Cis: & Cis genuit ‖ Sup. 8. c. 33
Saul: & Saul genuit Ionathan, & Mel-
40 chisua, & Abinadab, & Esbaal. * Filius autem Ionathan, Meribbaal: & Merib-
41 baal genuit Micha. * Porro filij Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.
42 * Ahaz autem genuit Iara, & Iara genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri. Zamri
43 autem genuit Mosa. * Mosa vero genuit Banaa: cuius filius Raphaia, genuit Ela-
44 sa: de quo ortus est Asel. * Porro Asel sex filios habuit his nominibus, Ezricā, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan. hi sunt filij Asel.

CAP. X.

1 PHilisthijm autem pugnabant contra 2. Reg. 31. a.
A Israel, fugeruntq. viri Israel Palæsthinos, & ceciderunt vulnerati in monte
2 Gelboe. * Cumq. appropinquassent
Philisthæi

Digitized by Google

Philisthæi persequentes Saul, & filios eius, percusserunt Ionathan, & Abinadab, & Melchisua filios Saul. * Et aggrauatũ est prælium contra Saul, inueneruntq. eũ sagittarij, & vulnerauerunt iaculis. * Et dixit Saul ad armigerum suum: Euagina gladium tuum, & interfice me: ne forte veniant incircumcisi isti, & illudãt mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul ensem, & irruit in eum. * Quod cũ vidisset armiger eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, & mortuus est. * Interijt ergo Saul, & tres filij eius, & omnis domus illius pariter concidit. * Quod cũ vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus, fugerunt: & Saul ac filijs eius mortuis, dereliquerunt vrbes suas, & huc illucq. dispersi sunt: veneruntq. Philisthijm, & habitauerunt in eis. * Die igitur altero detrahẽtes Philisthijm spolia cæsorum, inuenerunt Saul, & filios eius iacẽtes in monte Gelboe. * Cumq. spoliassent eum, & amputassent caput, armisq. nudassent, miserunt in terram suam, vt circumferretur, & ostẽderetur idolorum templis, & populis: * arma autem eius consecrauerunt in fano dei sui, & caput affixerunt in templo Dagon. * Hoc cum audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet quæ Philisthijm fecerant super Saul, * consurrexerunt singuli virorum fortium, & tulerunt cadauera Saul & filiorum eius: attuleruntq. ea in Iabes, & sepelierunt ossa eorum subter quercum, quæ erat in Iabes, & ieiunauerunt septem diebus. * Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quòd præuaricatus sit ‖ mandatum Domini quod præceperat, & non custodierit illud: sed ‖ insuper etiam pythonissam consuluerit, * nec speruerit in Domino: propter quod interfecit eum, & transtulit regnum eius ad Dauid filium Isai.

‖ 1.Reg.15.a. 3
Exo. 17.d.14
‖ 1.Reg.28.b. 8

CAP. XI.

2.Reg. 5. a.1

Congregatus est igitur omnis Israel ad Dauid in Hebron, dicens: Os tuum sumus, & caro tua. * Heri quoque, & nudiustertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, & introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, & tu eris princeps super eum. * Venerunt ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron, & inijt Dauid cum eis fœdus coram Domino: vnxeruntq. eum regẽ super Israel, iuxta sermonem Domini, quem locutus est in manu Samuel. * Abijt quoque Dauid, & omnis Israel in Ierusalẽ. hæc est Iebus, vbi erant Iebusæi habitatores terræ. * Dixeruntq. qui habitabant in Iebus ad Dauid: Non ingredieris huc. Porro Dauid cepit arcem Sion, quæ est Ciuitas Dauid, * dixitque: Omnis qui percusserit Iebusæum in primis, erit princeps & dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Saruiæ, & factus est princeps. * Habitauit autem Dauid in arce, & idcirco appellata est Ciuitas Dauid. * Ædificauitq. vrbem in circuitu a Mello vsque ad gyrum, Ioab autem reliqua vrbis extruxit. * Proficiebatq. Dauid vadens & crescens, & Dominus exercituum erat cum eo. * ‖ Hi principes virorum fortiũ Dauid, qui adiuuerunt eum vt rex fieret super omnem Israel iuxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel. * Et iste numerus robustorum Dauid: Iesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta: iste leuauit hastam suam super trecẽtos vulneratos vna vice. * Et post eum Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat inter tres potentes. * Iste fuit cum Dauid in Phesdomim, quando Philisthijm congregati sunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratq. populus a facie Philisthinorum. * Hi steterunt in medio agri, & defenderunt eum: cumq. percussissent Philisthæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo. * Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat Dauid, ad speluncam Odollam, quãdo Philisthijm fuerant castrametati in Valle raphaim. * ‖ Porro Dauid erat in præsidio, & statio Philisthinorum in Bethlehem. * Desiderauit igitur Dauid, & dixit: O si quis daret mihi aquã de cisterna Bethlehem, quæ est in porta. * Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, & attulerunt

‖ 2.Reg.23.a. 8
‖ 2.Reg.23.b 14

runt ad Dauid vt biberet: qui noluit,
sed magis libauit illam Domino, * di- 19
cens: Absit vt in conspectu Dei mei hoc
faciam, & sanguinem istorum virorum
bibam: quia in periculo animarum sua- E
rum attulerunt mihi aquam. Et ob hac
causam noluit bibere. hæc fecerunt tres
robustissimi. * Abisai quoque frater Ioab 20
ipse erat princeps trium, & ipse leuauit
hastam suam contra trecentos vulnera-
tos, & ipse erat inter tres nominatissi-
mus, * & inter tres secundos inclytus, & 21
princeps eorum: verumtamen vsque ad
tres primos non peruenerat. * Banaias 22
filius Ioiadæ viri robustissimi, qui mul-
ta opera perpetrarat, de Cabseel: ipse
percussit duos ariel Moab: & ipse descē-
dit, & interfecit leonē in media cisterna
tempore niuis. * Et ipse percussit virum 23
Ægyptium, cuius statura erat quinque
cubitorum, & habebat lanceam vt licia-
torium texentium: descendit igitur ad
eum cum virga, & rapuit hastam, quam
tenebat manu. & interfecit eum hasta
sua. * Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, 24
qui erat inter tres robustos nominatissi- F
mus, * inter triginta primus, verumta- 25
men ad tres vsque non peruenerat: po-
suit autem eum Dauid ad auriculam
suam. * Porro fortissimi viri in exercitu, 26
Asahel frater Ioab, & Elchanan filius pa-
trui eius de Bethlehem, * Sammoth Aro- 27
rites, Helles Phalonites, * Ira filius Ac- 28
ces Thecuites, Abiezer Anathothites,
* Sobbochai Husathites, Ilai Ahohites, 29
* Maharai Netophathites, Heled filius 30
Baana Netophathites, * Ethai filius Ri- 31
bai de Gabaath filiorum Beniamin, Ba-
naia Pharatonites, * Hurai de Torrente 32
Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bau-
ramites, Eliaba Salabonites. * Filij As- 33
sem Gezonites, Ionathan filius Sage G
Ararites, * Ahiam filius Sachar Ararites, 34
* Eliphal filius Vr, * Hepher Mechera- 35
thites, Ahia Phelonites, * Hesro Car- 36 37
melites, Naarai filius Asbai, * Ioel fra- 38
ter Nathan, Mibahar filius Agarai. * Se- 39
lec Ammonites, Naarai Berothites ar-
miger Ioab filij Saruiæ. * Ira Iethræus, 40
Gareb Iethræus, * Vrias Hethæus, Zabad 41
filius Oholi, * Adina filius Siza Rubeni- 42
tes princeps Rubenitarum, & cum eo
triginta: * Hanan filius Maacha, & Iosa- 43
phat Mathanites, * Ozia Astarothites, 44
Samma, & Iehiel filij Hotham Arorites,
45 * Iedihel filius Samri, & Ioha frater e-
46 ius Thosaites, * Eliel Mahumites, & Ie-
ribai, & Iosaia filij Elnaem, & Iethma
Moabites, Eliel, & Obed, & Iasiel de
Masobia.

CAP. XII.

1 HI quoque venerunt ad Dauid in Si-
A celeg, cum adhuc fugeret Saul fi-
lium Cis, qui erant fortissimi & egregij
2 pugnatores, * tendentes arcum, & vtra-
que manu fundis saxa iacientes, & diri-
gētes sagittas: de fratribus Saul ex Ben-
3 iamin. * Princeps Ahiezer, & Ioas filij
Samaa Gabaathites, & Iaziel, & Phallet
filij Azmoth, & Baracha, & Iehu Ana-
4 thotites. * Samaias quoque Gabaonites
fortissimus inter triginta & super trigin-
ta. Ieremias, & Iehezieli, & Iohanan, &
5 Iezabad Gaderothites. * & Eluzai & Ie-
rimuth, & Baalia, & Samaria, & Sapha-
6 tia Haruphites. * Elcana, & Iesia, & Aza-
B reel, & Ioezer, & Iesbaam de Carehim:
7 * Ioela quoque, & Zabadia filij Ierohā
8 de Gedor. * Sed & de Gaddi transfuge-
runt ad Dauid, cum lateret in deserto,
viri robustissimi, & pugnatores optimi,
tenentes clypeum & hastam: facies eo-
rum quasi facies leonis, & veloces qua-
9 si capreæ in montibus: * Ezer princeps,
10 Obdias secundus, Eliab tertius, * Masma-
11 na quartus, Ieremias quintus, * Ethi sex-
12 tus, Eliel septimus, * Iohanan octauus,
13 Elzebad nonus, * Ieremias decimus,
14 Machbanai vndecimus. * hi de filijs Gad
principes exercitus: nouissimus centum
militibus præerat, & maximus, mille.
15 * Isti sunt qui transierunt Iordanē men-
se primo, quando inundare cōsueuit su-
per ripas suas: & omnes fugauerunt qui
morabantur in vallibus ad orientalem
16 plagam & occidentalem. * Venerunt au-
C tem & de Beniamin, & de Iuda ad præ-
17 sidium, in quo morabatur Dauid. * Egres-
susq. est Dauid obuiam eis, & ait: Si pa-
cifice venistis ad me vt auxiliemini mi-
hi, cor meum iungatur vobis: si autem
insidiamini mihi pro aduersarijs meis,
cum ego iniquitatem in manibus nō ha-
beam, videat Deus patrum nostrorum,
18 & iudicet. * Spiritus vero induit Ama-
sai principem inter triginta, & ait: Tui
sumus

Digitized by Google

tinus o Dauid; & tecum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adiutoribus tuis: te enim adiuuat Deus tuus. Suscepit ergo eos Dauid, & constituit principes turmæ. * Porro de Manasse transfugerunt 19 ad Dauid, quando veniebat cum Philisthijm aduersus Saul, vt pugnaret: & non dimicauit cum eis. ¶ quia inito cõsilio remiserũt eum principes Philisthinorum, dicentes: Periculo capitis nostri reuerteretur ad dominũ suum Saul. * Quãdo igitur reuersus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, & Iozabad, & Iedihel, & Michael, & Ednas, & Iozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manasse. * hi præbuerunt auxilium Dauid aduersus latrunculos: omnes enim erant viri fortissimi, & facti sunt principes in exercitu. * Sed & per singulos dies veniebant ad Dauid ad auxiliandum ei, vsque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei. * Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad Dauid, cum esset in Hebron, vt transferrent regnũ Saul ad eum, iuxta verbum Domini. * Filij Iuda portantes clypeum & hastam, sex millia octingenti expediti ad prælium. * De filijs Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum. * De filijs Leui, quattuor millia sexcenti. * Ioiada quoque princeps de stirpe Aaron, & cum eo tria millia septingenti. * Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris eius, principes viginti duo. * De filijs autem Beniamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul. * Porro de filijs Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis. * Et ex dimidia tribu Manasse, decem & octo millia, singuli per nomina sua venerunt vt constituerent regem Dauid. * De filijs quoque Issachar viri eruditi, qui nouerant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israel, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur. * Porro de Zabulon qui egrediebantur ad prælium, & stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici. * Et de Nephthali principes mille: & cum eis instructi clypeo & hasta, triginta & septem millia. * De Dan etiam præparati ad prælium, viginti octo millia sexcenti. * Et de Aser egredientes ad pugnam, & in acie prouocantes, quadraginta millia. * Trans Iordanem autẽ de filijs Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis, centum viginti millia. * Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, vt constituerent regem Dauid super vniuersum Israel: sed & omnes reliqui ex Israel, vno corde erant, vt rex fieret Dauid. * Fueruntq; ibi apud Dauid tribus diebus comedentes & bibentes. præparauerant enim eis fratres sui; * Sed & qui iuxta eos erant, vsque ad Issachar, & Zabulon, & Nephthali, afferebant panes in asinis, & camelis, & mulis, & bobus ad vescendum: farinam, palathas, vuam passam, vinum, oleum, boues, arietes ad omnem copiam. gaudium quippe erat in Israel.

11. Reg. 29. b.

CAP. XIII.

INijt autem consilium Dauid cum tribunis, & centurionibus, & vniuersis principibus, * & ait ad omnẽ cœtum Israel: Si placet vobis: & a Domino Deo nostro egreditur sermo, quẽ loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in vniuersas regiones Israel, & ad Sacerdotes, & Leuitas, qui habitãt in suburbanis vrbiũ, vt congregentur ad nos, * & reducamus arcam Dei nostri ad nos: non enim requisiuimus eam in diebus Saul. * Et respondit vniuersa multitudo vt ita fieret: placuerat enim sermo omni populo. * Congregauit ergo Dauid cunctũ Israel a Sihor Ægypti, vsque dum ingrediaris Emath, ¶ vt adduceret arcam Dei de Cariathiarim. * Et ascendit Dauid, & omnis vir Israel ad collẽ Cariathiarim, qui est in Iuda, vt afferret inde arcã Domini Dei sedẽtis super cherubim, vbi inuocatũ est nomen eius. * Imposueruntq; arcã Dei super plaustrum nouũ, de domo Abinadab: Oza autem, & frater eius minabant plaustrum. * Porro Dauid, & vniuersus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & psalterijs, & tympanis, & cymbalis, & tubis.

¶ 2. Reg. 6. a. 2

* Cum autem peruenissent ad Aream 9
Chidon, tetendit Oza manum suam,
vt sustentaret arcam: bos quippe lasci-
uiens paululum inclinauerat eam. * Ira- 10
tus est itaque Dominus contra Ozam,
& percussit eum, eo quòd tetigisset ar-
cam: & mortuus est ibi corā Domino.
* Contristatusq. est Dauid, eo quòd di- 11
uisisset Dominus Ozam: vocauitq. locū
D illum: Diuisio Ozæ vsque in præsentem
diem. * Et timuit Deum tunc temporis, 12
dicens: Quo modo possum ad me in-
troducere arcam Dei? * Et ob hanc cau- 13
sam non adduxit eam ad se, hoc est, in
Ciuitatem Dauid, sed auertit in domum
Obededom Gethæi. * Mansit ergo arca 14
Dei in domo Obededom tribus mensi-
bus: & benedixit Dominus domui eius,
& omnibus quæ habebat.

CAP. XIIII.

2.Reg.5.b.11 MIsit quoque Hiram rex Tyri nun- 1
cios ad Dauid, & ligna cedrina,
A & artifices parietum, lignorumque: vt
ædificarent ei domum. * Cognouitq. 2
Dauid quòd confirmasset eum Dominus
in regem super Israel, & subleuatum es-
set regnum suum super populum eius
‖2.Reg.5.c.13 Israel. * ‖ Accepit quoque Dauid alias 3
vxores in Ierusalem: genuitq. filios, &
filias. * Et hæc nomina eorum, qui na- 4
ti sunt ei in Ierusalem: Samua, & So-
B bad, Nathan, & Salomon, * Iebahar, 5
& Elisua, & Eliphalet, * Noga quoque, 6
& Napheg, & Iaphia, * Elisama, & 7
‖2.Reg.5.c.d Baaliada, & Eliphalet. * ‖ Audientes au- 8
tem Philisthijm eo quòd vnctus esset
Dauid in regem super vniuersum Israel,
ascenderunt omnes vt quærerent eum:
quod cum audisset Dauid, egressus est
obuiam eis. * Porro Philisthijm venié- 9
tes, diffusi sunt in Valle Raphaim.
* Consuluitq. Dauid Dominum, dicens: 10
Si ascendam ad Philisthæos, & si trades
C eos in manu mea? Et dixit ei Dominus:
Ascende, & tradam eos in manu tua.
* Cumq. illi ascēdissent in Baalpharasim, 11
percussit eos ibi Dauid, & dixit: Diuisit
Deus inimicos meos per manum meā,
sicut diuiduntur aquæ: & idcirco vo-
catum est nomen illius loci Baalphara-
sim. * Deseliqueruntq. ibi deos suos, 12
quos Dauid iussit exuri. * Alia etiam 13
vice Philisthijm irruerunt, & diffusi
14 sunt in valle. * Consuluitq. rursum Da-
D uid Deum, & dixit ei Deus: Non ascē-
das post eos, recede ab eis, & venies
15 contra illos ex aduerso pyrorū. * Cumq.
audieris sonitum gradientis in cacumi-
ne pyrorum, tunc egredieris ad bellū:
Egressus est enim Deus ante te, vt per-
16 cutiat castra Philisthijm. * Fecit ergo
Dauid sicut præceperat ei Deus, & per-
cussit castra Philisthinorum, de Gabaon
17 vsque Gazera. * Diuulgatumq. est no-
men Dauid in vniuersis regionibus, &
Dominus dedit pauorem eius super om-
nes gentes.

CAP. XV.

1 FEcit quoque sibi domos in Ciuitate
A Dauid: & ædificauit locū arcæ Dei,
2 tetenditq. ei tabernaculum. * Tunc di-
xit Dauid: illicitum est vt a quocumque
portetur arca Dei nisi a Leuitis, quos
elegit Dominus ad portandum eam, &
ad ministrandum sibi vsque in æternū.
3 * Congregauitq. vniuersum Israel in Ie-
rusalem, vt afferretur arca Dei in locū
4 suum, quem præparauerat ei. * Necnon
5 & filios Aaron, & Leuitas. * de filijs
Caath, Vriel princeps fuit, & fratres e-
6 ius centum viginti. * De filijs Merari,
Asaia princeps: & fratres eius ducenti
7 viginti. * De filijs Gersom, Ioel prin-
ceps; & fratres eius centum triginta.
8 * De filijs Elisaphan, Semeias princeps,
9 & fratres eius ducēti. * De filijs Hebron,
Eliel princeps; & fratres eius octogin-
10 ta. * De filijs Oziel, Aminadab princeps;
11 & fratres eius centum duodecim. * Vo-
B cauitq. Dauid Sadoc, & Abiathar Sacer-
dotes, & Leuitas, Vriel, Asaiam, Ioel, Se-
12 meiam, Eliel, & Aminadab: * & dixit ad
eos: Vos qui estis principes familiarum
Leuiticarum, sanctificamini cum fratri-
bus vestris, & afferte arcam Domini Dei
Israel ad locum, qui ei præparatus est:
13 * ‖ ne vt a principio, quia nō eratis præ- ‖ Sup.13.d.20
sentes, percussit nos Dominus; sic &
nunc fiat, illicitum quid nobis agenti-
14 bus. * Sanctificati sunt ergo Sacerdotes,
& Leuitæ, vt portarent arcam Domini
15 Dei Israel. * ‖ Et tulerunt filij Leui arcā ‖ Num.4.b.15
Dei, sicut præceperat Moyses iuxta ver-
bum Domini humeris suis in vectibus.

Dixitq.

Digitized by Google

*Dixitq. Dauid principibus Leuitarum, 16
vt constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, vt resonaret in excelsis sonitus lætitiæ. * Constituerunt q. Leuitas: Hemam filium Ioel, & 17
de fratribus eius Asaph filiũ Barachiæ de filijs vero Merari, fratribus eorum: Ethan filium Casaiæ. * Et cum eis fra- 18
tres eorum: in secundo ordine, Zachariam, & Ben, & Iaziel, & Semiramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Iehiel, C
ianitores. * Porro cantores, Hemam, 19
Asaph, & Ethan; in cymbalis æneis cõcrepantes. * Zacharias autem, & Oziel, 20
& Semiramoth, & Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, & Banaias in nablis arcana cantabant. * Porro Mathathias, 21
& Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Iehiel, & Ozaziu, in citharis pro octaua canebant epinicion. * Chonenias au- 22
tem princeps Leuitarũ, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valde sapiens. * Et Barachias, & 23
Elcanas: ianitores arcæ. * Porro Se- 24
benias, & Iosaphat, & Nathanael, & Amasai, & Zacharias, & Banaias, & Eliezer sacerdotes, clangebãt tubis coram arca Dei: & Obededom, & Iehias
‖ 2.Reg. 6. c. 12 erant ianitores arcæ. * ‖ Igitur Dauid & 25
omnes maiores natu Israel, & tribuni D
ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia. * Cumq. adiuuisset Deus Leuitas, 26
qui portabant arcam fœderis Domini, I
immolabantur septem tauri, & septem arietes. * Porro Dauid erat indutus stola byssina, & vniuersi Leuitæ qui portabant arcam, cantoresq. & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: Dauid autem etiam indutus erat ephod lineo. * Vniuersusq. Israel deducebant ar- 28
cam fœderis Domini in iubilo, & sonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes. * Cumq. 29
peruenisset arca fœderis Domini vsque ad Ciuitatem Dauid, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem Dauid saltantem atque ludentem, & despexit eum in corde suo.

CAP. XVI.

1 A Attulerunt igitur arcam Dei, & con- 2.Reg.6.a.17
A stituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei Dauid: & obtulerunt holocausta, & pacifica coram Deo.
2 * Cumq. complesset Dauid offerẽs holocausta, & pacifica, benedixit populo in
3 nomine Domini. * Et diuisit vniuersis per singulos, a viro vsque ad mulierem tortam panis, & partem assæ carnis bu-
4 balæ, & frixam oleo similam. * Constituitq. coram arca Domini de Leuitis, qui ministrarent, & recordarentur operum eius, & glorificarent, atque lauda-
5 rent Dominum Deum Israel: * Asaph principem. & secundum eius Zachariã: Porro Iahiel, & Semiramoth, & Iehiel, & Mathathiam, & Eliab, & Banaiam, & Obededom: Iehiel super organa psalterij, & lyras: Asaph autem vt cymbalis
6 personaret; * Banaiam vero, & Iaziel sacerdotes, canere tuba iugiter coram ar-
7 ca fœderis Domini. * In illo die fecit Dauid principem ad confitendum Domino Asaph, & fratres eius.
8 * ‖ Confitemini Domino, & inuocate ‖ Psal.104.a.1
nomen eius: notas facite in populis ad- Esa.12.b.4
inuentiones eius.
9 * Cantate ei, & psallite ei: & narrate omnia mirabilia eius.
10 * Laudate nomen sanctum eius: lætetur cor quærentium Dominum.
11 * Quærite Dominum, & virtutem e-
B ius: quærite faciem eius semper.
12 * Recordamini mirabilium eius quæ fecit: signorum illius, & iudiciorum oris eius.
13 * Semen Israel serui eius: filij Iacob electi eius.
14 * Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius.
15 * Recordamini in sempiternum pacti eius: sermonis, quem præcepit in mille generationes.
16 * Quem pepigit cum Abraham: & iuramenti illius cum Isaac.
17 * Et constituit illud Iacob in præceptum: & Israel in pactum sempiternum,
18 * Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.
19 * Cum essent pauci numero, parui & coloni eius.

* Et transierunt de gente in gentem, 20
& de regno ad populum alterum.
* Non dimisit quemquam calumniari 21
eos, sed increpauit pro eis reges.
* Nolite tangere christos meos: & in 22
prophetis meis nolite malignari. C
Psal. 95. a * Cantate Domino omnis terra, an- 23
nunciate ex die in diem salutare eius.
* Narrate in gentibus gloriam eius: 24
in cunctis populis mirabilia eius.
* Quia magnus Dominus, & laudabi- 25
lis nimis: & horribilis super omnes deos.
* Omnes enim dij populorum, idola: 26
Dominus autem cælos fecit.
* Confessio & magnificentia coram 27
eo: fortitudo & gaudium in loco eius.
* Afferte Domino familiæ populorũ: 28
afferte Domino gloriam & imperium.
* Date Domino gloriam, nomini e- 29
ius, leuate sacrificium, & venite in cõ-
spectu eius: & adorate Dominum in de-
core sancto.
* Commoueatur a facie eius omnis 30
terra: ipse enim fundauit orbem immo-
bilem.
* Lætentur cæli, & exultet terra: & 31
dicãt in nationibus, Dominus regnauit.
* Tonet mare, & plenitudo eius: exul- 32
tent agri, & omnia quæ in eis sunt.
* Tunc laudabunt ligna saltus coram 33
Domino: quia venit iudicare terram.
* Confitemini Domino, quoniã bo- 34
nus: quoniã in æternũ misericordia eius.
* Et dicite: Salua nos Deus saluator 35
noster; & congrega nos, & erue de gẽ-
tibus, vt cõfiteamur nomini sancto tuo, D
& exultemus in carminibus tuis.
* Benedictus Dominus Deus Israel ab 36
æterno vsque in æternum: & dicat om-
nis populus: Amen, & hymnũ Domino.
* Reliquit itaque ibi corã arca fœde- 37
ris Domini Asaph, & fratres eius vt mi-
nistrarent in conspectu arcæ iugiter per
singulos dies, & vices suas. * Porro O- 38
bededom, & fratres eius sexaginta octo;
& Obededom filium Idithun, & Hosa
constituit ianitores. * Sadoc autẽ sacer- 39
dotem, & fratres eius sacerdotes, coram
tabernaculo Domini in excelso, quod
erat in Gabaon, * vt offerrent holocau- 40
sta Domino super altare holocautoma-
tis iugiter, mane & vespere, iuxta omnia
quæ scripta sunt in lege Domini, quam
præcepit Israeli. * Et post eum Heman 41
& Idithun, & reliquos electos, vnumquq-
que vocabulo suo ad confitendum Do-
mino: Quoniam in æternum misericor-
dia eius. * Heman quoque, & Idithun ca- 42
nentes tuba, & quatientes cymbala, &
omnia musicorum organa ad canẽdum
Deo; filios autem Idithun fecit esse
portarios, * Reuersusq. est omnis popu- 43
lus in domum suam: & Dauid, vt be-
nediceret etiam domui suæ.

CAP. XVII.

1 CVm autem habitaret Dauid in do- 2. Reg. 7. a. 1
A mo sua, dixit ad Nathan prophetã:
Ecce ego habito in domo cedrina: arca
autem fœderis Domini sub pellibus est.
2 * Et ait Nathan ad Dauid: Omnia, quæ
in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecũ
3 est. * Igitur nocte illa factus est sermo
4 Dei ad Nathan, dicens: * Vade, & loque-
re Dauid seruo meo: Hæc dicit Domi-
nus: Non ædificabis tu mihi domum ad
5 habitandũ. * Neque enim mansi in domo
ex eo tempore, quo eduxi Israel, vsque
ad diem hanc: sed fui semper mutãs lo-
6 ca tabernaculi, & in tentorio * manens
cum omni Israel. Numquid locutus sum
saltem vni Iudicũ Israel, quibus præcepe-
ram, vt pascerẽt populũ meum, & dixi:
Quare non ædificastis mihi domum ce-
7 drinam? * Nunc itaque sic loquéris ad
seruum meum Dauid: Hæc dicit Domi-
nus exercituum: Ego tuli te, cum in pa-
scuis sequereris gregem, vt esses dux po-
8 puli mei Israel. * Et fui tecum quocum-
B que pertransisti: & interfeci omnes inimi-
cos tuos coram te, feciq. tibi nomen
quasi vnius magnorum, qui celebrantur
9 in terra. * Et dedi locũ populo meo Is-
rael: plantabitur, & habitabitabit in eo,
& vltra non cõmouebitur: nec filij ini-
10 quitatis atterẽt eos, sicut a principio, * ex
diebus quibus dedi iudices populo meo
Israel, & humiliaui vniuersos inimicos
tuos. Annũcio ergo tibi, quòd ædificatu-
11 rus sit tibi Dominus domũ. * Cumq. im-
pleueris dies tuos vt vadas ad patres tuos,
suscitabo semen tuum post te, quod erit
de filijs tuis: & stabiliam regnum eius.
12 * Ipse ædificabit mihi domũ, & firmabo
13 solium eius vsque in æternũ. * Ego ero ei
in patrem, & ipse erit mihi in filium: &
misericordiam meam non auferã ab eo,
sicut

sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit.
* Et statuam eum in domo mea, & in 14
regno meo vsque in sempiternum: &
thronus eius erit firmissimus in perpe- C
tuum. * Iuxta omnia verba hæc, & 15
iuxta vniuersam visionem istam, sic lo-
cutus est Nathan ad Dauid. * Cumq. ve- 16
nisset rex Dauid, & sedisset coram Do-
mino, dixit: Quis ego sum Domine
Deus, & quæ domus mea, vt præstares
mihi talia? * Sed & hoc parum visum 17
est in conspectu tuo, ideoq. locutus es
super domum serui tui etiam in futu-
rum: & fecisti me spectabilem super
omnes homines Domine Deus. * Quid 18
vltra addere potest Dauid, cum ita glo-
rificaueris seruum tuum, & cognoue-
ris eum? * Domine propter famulum 19
tuum iuxta cor tuum fecisti omnem
magnificentiam hanc, & nota esse vo-
luisti vniuersa magnalia. * Domine, 20
non est similis tui: & non est alius Deus
absque te, ex omnibus, quos audiui-
mus auribus nostris. * Quis enim est 21
alius, vt populus tuus Israel, gens vna
in terra, ad quam perrexit Deus, vt D
liberaret, & faceret populum sibi, &
magnitudine sua atque terroribus eijce-
ret nationes a facie eius, quem de Æ-
gypto liberarat? * Et posuisti populum 22
tuum Israel tibi in populum vsque in
æternum, & tu Domine factus es Deus
eius. * Nunc igitur Domine, sermo, 23
quem locutus es famulo tuo, & super
domum eius, confirmetur in perpetuũ,
& fac sicut locutus es. * Permaneatq. & 24
magnificetur nomen tuũ vsque in sem-
piternum: & dicatur: Dominus exer-
cituum Deus Israel, & domus Dauid ser-
ui eius permanens coram eo. * Tu enim 25
Domine Deus meus reuelasti auriculam
serui tui, vt ædificares ei domum: &
idcirco inuenit seruus tuus fiduciam,
vt oret coram te. * Nunc ergo Domine 26
tu es Deus: & locutus es ad seruum tuũ
tanta beneficia. * Et cœpisti benedice- 27
re domui serui tui, vt sit semper coram
te: te enim Domine benedicente, bene-
dicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

2.Reg.8.1 FActum est autem post hæc, vt per- 1
cuteret Dauid Philisthijm, & humi- A
liaret eos, & tolleret Geth, & filias e-
2 ius de manu Philisthijm, * percuteretq.
Moab, & fierent Moabitæ serui Dauid,
3 offerentes ei munera. * Eo tempore
percussit Dauid etiam Adarezer regem
Soba regionis Hemath, quando perre-
xit vt dilataret imperium suum vsque
4 ad flumen Euphraten. * Cepit ergo Da-
uid mille quadrigas eius, & septem mil-
lia equitum, ac viginti millia virorum
peditum, subneruauitq. omnes equos
curruum, exceptis centum quadrigis,
5 quas reseruauit sibi. * Superuenit autem
B & Syrus Damascenus, vt auxilium præ-
beret Adarezer regi Soba: sed & huius
percussit Dauid vigintiduo millia viro-
6 rum. * Et posuit milites in Damasco, vt
Syria quoque seruiret sibi, & offerret
munera. Adiuuitq. cũ Dominus in cun-
7 ctis, ad quæ perrexerat. * Tulit quoque
Dauid pharetras aureas, quas habuerant
serui Adarezer, & attulit eas in Ierusa-
8 lem. * Necnon de Thebath, & Chun
vrbibus Adarezer æris plurimũ, de quo
fecit Salomon mare æneum, & colum-
9 nas, & vasa ænea. * Quod cum audisset
C Thou rex Hemath, percussisse videlicet
Dauid omnem exercitum Adarezer re-
10 gis Soba, * misit Adoram filium suum
ad regem Dauid, vt postularet ab eo pa-
cem, & congratularetur ei quòd per-
cussisset, & expugnasset Adarezer: ad-
uersarius quippe erat Thou Adarezer.
11 * Sed & omnia vasa aurea, & argentea,
& ænea cõsecrauit Dauid rex Domino,
cum argento & auro, quod tulerat ex
vniuersis gentibus, tam de Idumæa, &
Moab, & filijs Ammon, quàm de Phi-
12 listhijm & Amalec. * Abisai vero filius
D Saruiæ percussit Edom in Valle Salina-
13 rum, decem & octo millia: * & consti-
tuit in Edom præsidium, vt seruiret Idu-
mæa Dauid: saluauitq. Dominus Dauid
14 in cunctis, ad quæ perrexerat. * Regna-
uit ergo Dauid super vniuersum Israel,
& faciebat iudicium atque iustitiã cun-
15 cto populo suo. * Porro Ioab filius Sar-
uiæ erat super exercitum, & Iosaphat fi-
16 lius Ahilud a cõmentarijs. * Sadoc autẽ
filius Achitob, & Ahimelec, filius Abi-
17 athar, sacerdotes: & Susa, scriba. * Bana-
ias quoque filius Ioiadæ super legiones
Cerethi, & Phelethi: porro filij Dauid,
primi ad manum regis.

Digitized by Google

CAP. XIX.

2.Reg.10. a.1 ACcidit autem vt moreretur Naas 1
rex filiorum Ammon, & regnaret A
filius eius pro eo.* Dixitq. Dauid: Faciã 2
misericordiam cum Hanon filio Naas:
præstitit enim mihi pater eius gratiam.
Misitq. Dauid nuncios ad consolandum
eum super morte patris sui. Qui cum
peruenissent in terram filiorũ Ammon,
vt consolarentur Hanon,* dixerũt prin- 3
cipes filiorum Ammon ad Hanon: Tu
forsitan putas, quòd Dauid honoris cau-
sa in patrem tuum miserit qui consolẽ-
tur te: nec animaduertis quòd vt explo-
rent, & inuestigent, & scrutentur terrã
tuam, venerint ad te serui eius.* Igitur 4
Hanon pueros Dauid decaluauit, & ra- B
sit, & præcidit tunicas eorum a natibus
vsque ad pedes, & dimisit eos.* Qui 5
cum abijssent, & hoc mãdassent Dauid,
misit in occursum eorum (grandẽ enim
contumeliam sustinuerant) & præcepit
vt manerent in Iericho, donec crescerẽt
barba eorum, & tunc reuerterentur.
* Videntes autem filij Ammon, quòd 6
iniuriam fecissent Dauid, tam Hanon,
quàm reliquus populus, miserunt mil-
le talenta argenti, vt conducerent sibi
de Mesopotamia, & de Syria Maacha, &
de Soba currus & equites.* Conduxe- 7
runtq. triginta duo millia curruum, &
regem Maacha cum populo eius. Qui
cum venissent, castrametati sunt e regio-
ne Medaba. Filij quoque Ammon con-
gregati de vrbibus suis, venerũt ad bel- C
lum.* Quod cum audisset Dauid, misit 8
Ioab, & omnem exercitum virorũ for-
tium:* egressiq. filij Ammon, direxe- 9
runt aciem iuxta portam ciuitatis: re-
ges autem, qui ad auxiliũ eius venerant,
separatim in agro steterũt.* Igitur Ioab 10
intelligens bellum ex aduerso, & post
tergum contra se fieri, elegit viros for-
tissimos de vniuerso Israel, & perrexit
contra Syrum.* Reliquam autem partẽ 11
populi dedit sub manu Abisai fratris sui;
& perrexerunt contra filios Ammon.
* Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio 12
eris mihi: si autem superauerint te filij
Ammon, ero tibi in præsidium.* Con- 13
fortare, & agamus viriliter pro populo
nostro, & pro vrbibus Dei nostri: Do-
minus autem quod in cõspectu suo bo-
14 num est, faciet.* Perrexit ergo Ioab, &
D populus qui cum eo erat, contra Syrũ
15 ad prælium: & fugauit eos.* Porro filij
Ammon videntes quòd fugisset Syrus,
ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem e-
ius, & ingressi sunt ciuitatẽ: reuersusq.
16 est etiam Ioab in Ierusalem.* Videns
autem Syrus quòd cecidisset coram Is-
rael, misit nuncios, & adduxit Syrum,
qui erat trans fluuium: Sophach autem
princeps militiæ Adarezer, erat dux eo-
17 rum.* Quod cum nunciatum esset Da-
uid, congregauit vniuersum Israel, &
transiuit Iordanem, irruitq. in eos, &
direxit ex aduerso aciem, illis cõtra pu-
18 gnantibus.* Fugit autem Syrus Israel:
& interfecit Dauid de Syris septem mil-
lia curruum, & quadraginta millia pe-
ditum, & Sophach exercitus principem.
19 * Videntes autem serui Adarezer se ab
Israel esse superatos, transfugerunt ad
Dauid, & seruierunt ei: noluitq. vltra
Syria auxilium præbere filijs Ammon.

CAP. XX.

1 FActum est autem post anni circulũ, 2.Reg. 10.b.7
A eo tempore, quo solent reges ad bel- & 11. a. 1
la procedere, congregauit Ioab exerci-
tum, & robur militiæ, & vastauit terrã
filiorum Ammon; perrexitq. & obsedit
Rabba: porro Dauid manebat in Ieru-
salem, quando Ioab percussit Rabba, &
2 destruxit eam.* Tulit autem Dauid co-
B ronam Melchom de capite eius, & in-
uenit in ea auri pondo talentum, &
pretiosissimas gemmas, fecitq. sibi inde
diadema: manubias quoque vrbis pluri-
3 mas tulit:* populum autem, qui erat in
ea, eduxit: & fecit super eos tribulas, &
trahas, & ferrata carpenta transire, ita
vt dissecarentur, & contererentur: sic fe-
cit Dauid cunctis vrbibus filiorum Am-
mon: & reuersus est cum omni populo
4 suo in Ierusalem.* ‖Post hæc initum ‖2.Reg. 21 d.
C est bellũ in Gazer aduersum Philisthæos: 18
in quo percussit Sobochai Husathites,
Saphai de genere Raphaim, & humilia-
5 uit eos.* Aliud quoque bellum gestum
est aduersus Philisthæos, in quo percus-
sit Adeodatus filius Saltus Bethlehemi-
tes fratrem Goliath Gethæi, cuius ha-
stæ lignum erat quasi liciatorium texen-
tium.

Digitized by Google

tium. * Sed & aliud bellum accidit in 6
Geth, in quo fuit homo longissimus, D
senos habens digitos, id est, simul vi-
ginti quattuor: qui & ipse de Rapha
fuerat stirpe generatus. * Hic blasphe- 7
mauit Israel: & percussit eum Ionathan
filius Samaa fratris Dauid. Hi sunt filij
Rapha in Geth, qui ceciderunt in ma-
nu Dauid & seruorum eius.

CAP. XXI.

2.Reg. 24.2.1
Inf. 27. c.24

CONsurrexit autem Satan contra Is- 1
rael: & concitauit Dauid vt nume- A
raret Israel. * Dixitq. Dauid ad Ioab, & 2
ad principes populi: Ite, & numerate
Israel a Bersabee vsque Dan: & afferte
mihi numerum vt sciam. * Responditq. 3
Ioab: Augeat Dominus populum suum
centuplum, quàm sunt: nonne domine
mi rex, omnes serui tui sunt? quare hoc
quærit dominus meus, quod in peccatũ
reputetur Israeli? * Sed sermo regis ma- 4
gis prævaluit: egressusq. est Ioab, &
circuiuit vniuersum Israel; & reuersus
est Ierusalem: * Deditq. Dauidi nume- 5
rum eorum, quos circuierat: & inuẽtus
est omnis numerus Israel, mille millia
& centum millia virorum educentium
gladium: de Iuda autem quadringenta
septuaginta millia bellatorum. * Nam 6
Leui, & Beniamin non numerauit: eo
quòd Ioab inuitus exequeretur regis im-
perium. * Displicuit autem Deo quod 7
iussum erat; & percussit Israel. * Dixitq. 8
Dauid ad Deum: Peccaui nimis vt hoc
facerem: obsecro aufer iniquitatem ser-
ui tui, quia insipienter egi. * Et locu- 9
tus est Dominus ad Gad Videntem Da- B
uidis, dicens: * Vade, & loquere ad Da- 10
uid, & dic ei: Hæc dicit Dominus:
Trium tibi optionem do; vnum, quod
volueris, elige, & faciam tibi. * Cumq. 11
venisset Gad ad Dauid, dixit ei: Hæc di-
cit Dominus: Elige quod volueris: * aut 12
tribus annis famem: aut tribus mensi-
bus te fugere hostes tuos, & gladium
eorum non posse euadere: aut tribus
diebus gladium Domini, & pestilentiã
versari in terra, & angelum Domi-
ni interficere in vniuersis finibus Israel:
nunc igitur vide quid respondeam ei,
qui misit me. * Et dixit Dauid ad Gad: 13
Ex omni parte me angustiæ premunt:
sed melius mihi est, vt incidam in
manus Domini, quia multæ sunt mise-
rationes eius, quàm in manus homi-
14 num. * Misit ergo Dominus pestilen-
tiam in Israel: & ceciderunt de Israel
15 septuaginta millia virorum. * Misit
quoque angelum in Ierusalem, vt per-
cuteret eam: cumq. percuteretur, vi-
dit Dominus, & misertus est super ma-
gnitudine mali: & imperauit angelo,
qui percutiebat: Sufficit, iam cesset ma-
C nus tua. Porro angelus Domini stabat
16 iuxta aream Ornan Iebusæi. * Leuansq.
Dauid oculos suos, vidit angelum
Domini stantem inter cælum & terram,
& euaginatum gladium in manu eius,
& versum contra Ierusalem: & cecide-
runt tam ipse, quàm maiores natu ve-
17 stiti cilicijs, proni in terram. * Dixitq.
Dauid ad Deum: Nonne ego sum, qui
iussi vt numeraretur populus? Ego, qui
peccaui: ego, qui malum feci: iste grex
quid commeruit? Domine Deus meus
vertatur obsecro manus tua in me, &
in domum patris mei: populus autem
18 tuus non percutiatur. * Angelus autem
Domini præcepit Gad vt diceret Daui-
di vt ascenderet, extrueretq. altare Do-
19 mino Deo in area Ornan Iebusæi. * Ascẽ-
dit ergo Dauid iuxta sermonem Gad,
quem locutus ei fuerat ex nomine Do-
20 mini. * Porro Ornan cum suspexisset, &
vidisset angelum, quattuorq. filij eius
cum eo, absconderunt se: nam eo tem-
21 pore terebat in area triticum. * Igitur
cum veniret Dauid ad Ornan, conspe-
xit eum Ornan, & processit ei obuiam
de area, & adorauit eum pronus in
22 terram. * Dixitq. ei Dauid: Da mihi
locum areæ tuæ, vt ædificem in ea
altare Domino: ita vt quantum valet ar-
genti accipias, & cesset plaga a populo.
23 * Dixit autem Ornan ad Dauid: Tolle,
D & faciat dominus meus rex quodcum-
que ei placet: sed & boues do in holo-
caustum, & tribulas in ligna, & tri-
ticum in sacrificium: Omnia libens
24 præbebo. * Dixitq. ei rex Dauid: Ne-
quaquam ita fiet, sed argentum dabo
quantum valet: neque enim tibi auferre
debeo, & sic offerre Domino holo-
25 causta gratuita. * Dedit ergo Dauid
Ornan pro loco siclos auri iustissimi

Digitized by Google

ponderis sexcentos. * ‖ Et ædificauit 26
ibi altare Domino: obtulitq. holocausta, & pacifica, & inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in igne de cælo super altare holocausti. * Præcepitq. Domi- 27
nus Angelo: & conuertit gladium suũ in vaginam. * Protinus ergo Dauid, vi- 28
dens quòd exaudisset eum Dominus in area Ornan Iebusæi, immolauit ibi victimas. * Tabernaculum autem Domi- 29
ni, ‖ quod fecerat Moyses in deserto, & altare holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon. * Et non præ- 30
ualuit Dauid ire ad altare vt ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat in timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

‖ 2. Par. 3. a. 1

‖ Exod. 36. a. 2

CAP. XXII.

Dixitq. Dauid: Hæc est domus Dei, 1
& hoc altare in holocaustum Is- A
rael. * Et præcepit vt congregarentur 2
omnes proselyti de Terra Israel, & constituit ex eis latomos ad cædendos lapides & poliendos, vt ædificaretur domus Dei. * Ferrum quoque plurimum ad 3
clauos ianuarum, & ad commissuras atque iuncturas præparauit Dauid: & æris pondus innumerabile. * Ligna quoque 4
cedrina non poterant æstimari, quæ Sidonij, & Tyrij deportauerant ad Dauid. * Et dixit Dauid: Salomon filius 5
meus puer parvulus est & delicatus; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet vt in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparauit impensas. * Vocauitq. Salomonem filium suum: 6
& præcepit ei vt ædificaret domum Do- B
mino Deo Israel. * Dixitq. Dauid ad Sa- 7
lomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit vt ædificarem domum nomini Domini Dei mei, * sed factus est sermo Domini 8
ad me, dicens: Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me: * filius, 9
qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Israel cunctis die-
10 bus eius. * ‖ Ipse ædificabit domum no- ‖ 2. Reg. 7. b. 13
mini meo, & ipse erit mihi in filium, Heb. 1. a. 5
& ego ero illi in patrem: firmaboq. so- 3. Reg. 5. a. 5
C lium regni eius super Israel in æternum.
11 * Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecũ, & prosperare, & ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te.
12 * Det quoque tibi Dominus prudentiam & sensum, vt regere possis Israel, & cu-
13 stodire legem Domini Dei tui. * Tunc enim proficere poteris, si custodieris mãdata, & iudicia, quæ præcepit Dominus Moysi vt doceret Israel: confortare & viriliter age, ne timeas, neque paueas.
14 * Ecce ego in paupertate mea præparaui impensas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: æris vero, & ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparaui
15 ad vniuersa impendia. * Habes quoque
D plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificesq. lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentissi-
16 mos, * in auro & argento & ære & ferro, cuius non est numerus. Surge igitur,
17 & fac, & erit Dominus tecum. * Præcepit quoque Dauid cunctis principibus Israel, vt adiuuarent Salomonem filium
18 suum. * Cernitis, inquiens, quòd Dominus Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, & subiecta sit terra coram Do-
19 mino, & coram populo eius. * Præbete igitur corda vestra & animas vestras, vt quæratis Dominum Deum vestrum: & consurgite, & ædificate sanctuarium Domino Deo, vt introducatur arca fœderis Domini, & vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAP. XXIII.

1 Igitur Dauid senex & plenus dierum,
A regem constituit Salomonem filium
2 suum super Israel. * Et congregauit omnes principes Israel, & Sacerdotes atque
3 Leuitas. * Numeratiq. sunt Leuitæ a triginta annis, & supra: & inuenta sunt tri-
4 ginta octo millia virorum. * Ex his electi sunt, & distributi in ministerium domus Domini viginti quattuor millia:

præ-

præpositorum autem & iudicum sex
millia. * Porro quattuor millia ianito- 5
res : & totidem psaltæ canentes Domi-
no in organis , quæ fecerat ad canen-
|| Sup.6.a.1 dum. * || Et distribuit eos Dauid per vi- 6
ces filiorum Leui, Gerson videlicet , &
Caath, & Merari. * Filij Gerson : Lee- 7
dan, & Semei. * Filij Leedan: princeps 8
Iahiel, & Zethan, & Ioel, tres. * Filij 9
Semei: Salomith, & Hosiel, & Aran ,
B tres : isti principes familiarum Leedan.
* Porro filij Semei, Leheth, & Ziza, & 10
Iaus, & Baria: isti filij Semei,quattuor.
* Erat autem Leheth prior, Ziza secun- 11
dus : porro Iaus & Baria non habue-
runt plurimos filios , & idcirco in vna
familia , vnaq. domo computati sunt.
* Filij Caath: Amram, & Isaar,Hebron, 12
|| Sup.6.a.1 & Oziel, quattuor. * || Filij Amram , 13
|| Heb. 5.b.6 Aaron, & Moyses. || Separatusq. est Aa-
ron vt ministraret in Sancto sanctorum,
ipse & filij eius in sempiternum,& ado-
leret incensum Domino secundum ritũ
suum, ac benediceret nomini eius in
perpetuum . * Moysi quoque hominis 14
Dei filij annumerati sunt in tribu Leui.
|| Exod. 2.d. 22.& 18.a.3 * Filij || Moysi : Gersom, & Eliezer.* Fi- 15
lij Gersom: Subuel primus . * Fuerunt 16
autem filij Eliezer: Rohobia primus: & 17
non erant Eliezer filij alij . Porro filij
Rohobia multiplicati sunt nimis. * Filij 18
Isaar : Salomith primus . * Filij He- 19
C bron : Ieriau primus , Amarias secun-
dus, Iahaziel tertius, Iecmaam quartus.
* Filij Oziel : Micha primus, Iesia secun- 20
dus. * Filij Merari : Moholi , & Musi . 21
Filij Moholi: Eleazar, & Cis.* Mortuus 22
est autem Eleazar, & non habuit filios,
sed filias: acceperuntq. eas filij Cis fra-
tres earum. * Filij Musi: Moholi , & 23
Eder, & Ierimoth, tres. * Hi filij Leui 24
in cognationibus, & familijs suis, prin-
cipes per vices, & numerum capitum
singulorum , qui faciebant opera mini-
sterij domus Domini a viginti annis, &
supra. * Dixit enim Dauid : Requiem 25
dedit Dominus Deus Israel populo suo,
& habitationem Ierusalem vsque in
æternum . * Nec erit officij Leuitarum 26
vt vltra portent tabernaculum , & om-
nia vasa eius ad ministrandum . * Iuxta 27
præcepta quoque Dauid nouissima sup-
putabitur numerus filiorum Leui a vi-
ginti annis & supra. * Et erunt sub ma- 28
D nu filiorum Aaron in cultum domus
Domini , in vestibulis, & in exedris,&
in loco purificationis, & in sanctuario,
& in vniuersis operibus ministerij tem-
29 pli Domini. * Sacerdotes autem , super
panes propositionis, & ad similæ sacri-
ficium , & ad lagana azyma , & sarta-
ginem, & ad torrendum , & super om-
30 ne pondus atque mensuram . * Leuitæ
vero vt stent mane ad confitendum, &
canendum Domino : similiterq. ad ve-
31 sperum * tam in oblatione holocausto-
rum Domini , quàm in sabbatis & Ca-
lendis & sollemnitatibus reliquis iuxta
numerum, & ceremonias vniuscuius-
32 que rei , iugiter coram Domino . * Et
custodiant obseruationes tabernaculi fœ
deris, & ritum sanctuarij , & obser-
uationem filiorum Aaron fratrum suo-
rum , vt ministrent in domo Do-
mini .

CAP. XXIIII.

1 A POrro filijs Aaron hæ partitiones erãt: Leuit. 10.a.1
Filij Aaron: Nadab, & Abiu , &
2 Eleazar, & Ithamar. * || Mortui sunt au- || Num. 3.a.4
tem Nadab, & Abiu ante patrem suum
absque liberis : sacerdotioq. functus est
3 Eleazar , & Ithamar . * Et diuisit eos
Dauid , id est Sadoc de filijs Eleazari,
& Ahimelech de filijs Ithamar , secun-
4 dum vices suas & ministerium . * In-
uentiq. sunt multo plures filij Eleazar:
in principibus viris , quàm filij Itha-
mar . Diuisit autem eis , hoc est filijs
Eleazar principes per familias sedecim:
& filijs Ithamar per familias & do-
5 mos suas octo . * Porro diuisit vtras-
B que inter se familias sortibus : erant
enim principes sanctuarij , & principes
Dei, tam de filijs Eleazar , quàm de fi-
6 lijs Ithamar . * Descripsitq. eos Semeias
filius Nathanael scriba Leuites , coram
rege & principibus,& Sadoc sacerdote,
& Ahimelech filio Abiathar,principibus
quoque familiarum sacerdotalium &
Leuiticarum: vnam domum,quæ ceteris
præerat,Eleazar: & alteram domum,quæ
7 sub se habebat ceteros, Ithamar. * Exi-
uit autem sors prima Ioiarib,secunda
8 Iedei, * tertia Harim, quarta Seorim ,
9 * quinta Melchia , sexta Maiman, * septi-
10 11 ma Accos,octaua Abia, * nona Iesua,de-
cima

cima Sechenia, * vndecima Eliasib, duo- 12
decima Iacim, * tertiadecima Hoppha, 13
decimaquarta Isbaab, * decimaquinta 14
Belga, decimasexta Emmer, * decima- 15
septima Hezir, decimaoctaua Aphses,
* decimanona Pheteia, vigesima Heze- 16
chiel, * vigesimaprima Iachin, vigesima- 17 C
secunda Gamul, * vigesimatertia Dala- 18
iau, vigesimaquarta Maaziau. * Hæ vi- 19
ces eorum secundum ministeria sua, vt
ingrediantur domum Domini, & iuxta
ritum suum sub manu Aaron patris eo-
rum: sicut præceperat Dominus Deus
Israel. * Porro filiorum Leui, qui reli- 20
qui fuerant, de filijs Amram erat Subael,
& de filijs Subael, Iehedeia. * De filijs 21
quoque Rohobiæ princeps Iesias. * Isaa- 22
ri vero filius Salemoth, filiusq. Salemo-
th Iahath: * filiusq. eius Ieriau primus, 23
Amarias secundus, Iahaziel tertius, Iec-
maan quartus. * Filius Oziel, Micha: fi- 24
lius Micha, Samir. * Frater Micha, Iesia: 25
filiusq. Iesiæ, Zacharias. * Filij Merari: 26
Moholi & Musi. Filius Oziau: Benno. D
* Filius quoque Merari: Oziau & Soam 27
& Zachur & Hebri. * Porro Moholi fi- 28
lius: Eleazar, qui non habebat liberos.
* Filius vero Cis, Ierameel. * Filij Musi: 29
Moholi, Eder, & Ierimoth. isti filij Leui 30
secundum domos familiarum suarum.
* Miseruntq. & ipsi sortes contra fratres 31
suos filios Aaron coram Dauid rege, &
Sadoc, & Ahimelech, & principibus fa-
miliarum Sacerdotalium & Leuiticarũ,
tam maiores, quàm minores. omnes
sors æqualiter diuidebat.

CAP. XXV.

I Gitur Dauid, & magistratus exerci- 1
tus segregauerunt in ministerium fi- A
lios Asaph, & Heman, & Idithun: qui
prophetarent in citharis, & psalterijs, &
cymbalis secundum numerum suum de-
dicato sibi officio seruientes. * De filijs 2
Asaph: Zacchur, & Ioseph, & Natha-
nia, & Asarela, filij Asaph: sub manu
Asaph prophetantis iuxta regem. * Por- 3
ro Idithun: filij Idithun, Godolias, Sori,
Ieseias, & Hasabias, & Mathathias, sex,
sub manu patris sui Idithun, qui in ci-
thara prophetabat super confitentes &
laudantes Dominum. * Heman quoque: 4
filij Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, B
Subuel, & Ierimoth, Hananias, Hanani,
Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, &
Iesbacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth;
5 * omnes isti filij Heman Videntis regis
in sermonibus Dei, vt exaltaret cornu:
deditq. Deus Heman filios quattuorde-
6 cim, & filias tres. * Vniuersi sub manu
patris sui ad cantandum in templo Do-
mini distributi erant, in cymbalis, &
psalterijs, & citharis, in ministeria do-
mus Domini iuxta regem: Asaph vide-
7 licet, & Idithun, & Heman. * Fuit au-
tem numerus eorum cum fratribus suis,
qui erudiebant canticum Domini, cun-
8 cti doctores, ducenti octogintaocto. * Mi
seruntq. sortes per vices suas, ex æquo tã
maior quàm minor, doctus pariter &
9 indoctus. * Egressaq. est sors prima Io-
C seph, qui erat de Asaph. Secunda Godo-
liæ, ipsi & filijs eius, & fratribus eius
10 duodecim. * Tertia Zachur, filijs & fra-
11 tribus eius duodecim. * Quarta Isari, fi-
12 lijs & fratribus eius duodecim. * Quin-
ta Nathaniæ, filijs & fratribus eius duo-
13 decim. * Sexta Bocciau, filijs & fratri-
14 bus eius duodecim. * Septima Isreela,
15 filijs & fratribus eius duodecim. * Octa-
ua Iesaiæ, filijs & fratribus eius duode-
16 cim. * Nona Mathaniæ, filijs & fratri-
17 bus eius duodecim. * Decima Semeiæ,
18 filijs & fratribus eius duodecim. * Vnde-
D cima Azareel, filijs & fratribus eius duo-
19 decim. * Duodecima Hasabiæ, filijs &
20 fratribus eius duodecim. * Tertiadecima
Subael, filijs & fratribus eius duodecim.
21 * Quartadecima Mathathiæ, filijs & fra-
22 tribus eius duodecim. * Quintadecima
Ierimoth, filijs & fratribus eius duode-
23 cim. * Sextadecima Hananiæ, filijs &
24 fratribus eius duodecim. * Septimadeci-
ma Iesbacassæ, filijs & fratribus eius
25 duodecim. * Octauadecima Hanani, fi-
26 lijs & fratribus eius duodecim. * No-
nadecima Mellothi, filijs & fratribus
27 eius duodecim. * Vigesima Eliatha, fi-
28 lijs & fratribus eius duodecim. * Vige-
simaprima Othir, filijs & fratribus eius
29 duodecim. * Vigesimasecunda Geddel-
thi, filijs & fratribus eius duodecim.
30 * Vigesimatertia Mahazioth, filijs & fra-
31 tribus eius duodecim. * Vigesimaquar-
ta Romemthiezer, filijs & fratribus eius
duodecim.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXVI.

Diuisiones autem ianitorum: de Co- 1
ritis Meselemia, filius Core, de fi- A
lijs Asaph. * Filij Meselemiæ: Zacharias 2
primogenitus, Iadihel secundus, Zaba-
dias tertius, Iathanael quartus, * Ælam 3
quintus, Iohanan sextus, Elioenai se-
ptimus. * Filij autem Obededom: Se- 4
meias primogenitus, Iozabad secundus,
Ioaha tertius, Sachar quartus, Natha-
nael quintus, * Ammiel sextus, Issachar 5
septimus, Phollathi octauus: quia bene-
dixit illi Dominus. * Semei autem fi- 6
lio eius nati sunt filij, præfecti familia-
rum suarum: erant enim viri fortissimi.
* filij ergo Semeiæ: Othni, & Raphael, 7
& Obed, Elzabad, fratres eius viri for-
tissimi: Eliu quoque, & Samachias.
* Omnes hi, de filijs Obededom: ipsi, 8
& filij, & fratres eorum fortissimi ad
ministrandum, sexaginta duo de Obed-
edom. * Porro Meselemiæ filij, & fra- 9
tres eorum robustissimi, decem & octo.
* De Hosa autem, id est de filijs Merari: 10
Semri princeps (nō enim habuerat pri- B
mogenitum, & idcirco posuerat eum
pater eius in principem) * Helcias se- 11
cūdus, Tabelias tertius, Zacharias quar-
tus. omnes hi filij, & fratres Hosa, tre-
decim. * Hi diuisi sunt in ianitores, vt 12
semper principes custodiarum, sicut &
fratres eorum ministrarēt in domo Do-
mini. * Missæ sunt ergo sortes ex æquo, 13
& paruis, & magnis, per familias suas
in vnamquamque portarum. * Cecidit 14
ergo sors Orientalis, Selemiæ. Porro
Zachariæ filio eius, viro prudentissimo,
& erudito, sortitò obtigit plaga Septen-
trionalis. * Obededom vero & filijs 15
eius ad Austrum: in qua parte domus
erat seniorum concilium. * Sephim, & 16
Hosa ad Occidentem, iuxta portam, quæ
ducit ad viam ascensionis: custodia con-
tra custodiam. * Ad Orientem vero Le- 17
uitæ sex: & ad Aquilonem quattuor per
diem: atque ad Meridiem similiter in
die quattuor: & vbi erat concilium bi-
ni & bini. * In cellulis quoque ianito- 18
rum ad Occidentem quattuor in via, C
biniq. per cellulas. * Hæ sunt diuisio- 19
nes ianitorum filiorum Core, & Mera-
ri. * Porro Achias erat super thesauros 20
21 domus Dei, & vasa sanctorum. * Filij
Ledan, filij Gersonni: de Ledan princi-
pes familiarum, Ledan, & Gersonni, Ie-
22 hieli. * Filij Iehieli: Zathan, & Ioel
fratres eius super thesauros domus Do-
23 mini, * Amramitis, & Isaaritis, & He-
24 bronitis, & Ozihelitis. * Subael autem
filius Gersom, filij Moysi, præpositus
25 thesauris. * Fratres quoque eius Elie-
zer, cuius filius Rahabia, & huius filius
Isaias, & huius filius Ioram, huius quo-
que filius Zechri. & huius filius Sele-
26 mith. * Ipse Selemith, & fratres eius
super thesauros sanctorum, quæ sancti-
ficauit Dauid rex, & principes familia-
rum, & tribuni, & centuriones, & du-
27 ces exercitus * de bellis, & manubijs
D præliorum, quæ consecrauerant ad in-
stauationem, & supellectilem templi
28 Domini. * Hæc autem vniuersa sancti-
ficauit Samuel Videns, & Saul filius Cis,
& Abner filius Ner, & Ioab filius Sar-
uiæ: omnes, qui sanctificauerant ea per
29 manum Selemith, & fratrum eius. * Isa-
ritis vero præerat Chonenias, & filij eius
ad opera forinsecus super Israel ad do-
30 cendum & iudicandum eos. * Porro de
Hebronitis Hasabias, & fratres eius viri
fortissimi, mille septingenti præerant Is-
raeli trans Iordanem contra Occidentē,
in cunctis operibus Domini, & in mini-
31 sterium regis. * Hebronitarum autem
princeps fuit Ieria secūdum familias &
cognationes eorum. Quadragesimo an-
no regni Dauid recensiti sunt, & inuen-
ti sunt viri fortissimi in Iazer Galaad,
32 * fratresq. eius robustioris ætatis, duo
millia septingēti principes familiarum.
Præposuit autem eos Dauid rex Rubeni-
tis, & Gadditis, & dimidiæ tribui Ma-
nasse, in omne ministerium Dei, & regis.

CAP. XXVII.

1 Filij autem Israel secūdum numerum
A suum, principes familiarum, tribu-
ni, & centuriones, & præfecti, qui mi-
nistrabant regi iuxta turmas suas, ingre-
dientes & egredientes per singulos men-
ses in anno, vigintiquattuor millibus sin-
2 guli præerant. * Primæ turmæ in pri-
mo mense Iesboam præerat filius Zab-
diel, & sub eo vigintiquattuor millia.
3 * De filijs Phares, princeps cunctorum
princi-

Digitized by Google

principum in exercitu mense primo.
* Secundi mensis habebat turmam Du- 4
dia Ahohites, & post se alter nomine
Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quattuor millium. * Dux 5
quoque turmæ tertiæ in mense tertio,
erat Banaias filius Ioiadæ sacerdos: &
in diuisione sua viginti quattuor millia.
* Ipse est Banaias fortissimus inter tri- 6
ginta, & super triginta. præerat autē tur- B
mæ ipsius Amizabad filius eius. * Quar- 7
tus, mense quarto, Asahel frater Ioab,
& Zabadias filius eius post eum: & in
turma eius vigintiquattuor millia.
* Quintus, mense quinto, princeps Sa- 8
maoth Iezerites: & in turma eius vigin-
tiquattuor millia. * Sextus, mense sex- 9
to, Hira filius Acces Thecuites: & in tur-
ma eius vigintiquattuor millia. * Septi- 10
mus, mense septimo, Helles Phallonites de filijs Ephraim: & in turma eius vigintiquattuor millia. * Octauus, men- 11
se octauo, Sobochai Husathites de stirpe Zarahi: & in turma eius vigintiquattuor millia. * Nonus, mense nono, Abi- 12
ezer Anathothites de filijs Iemini: & in turma eius vigintiquattuor millia.
* Decimus, mense decimo, Marai, & ip- 13
se Netophathites de stirpe Zarai: & in turma eius vigintiquattuor millia. * Vn- 14
decimus, mense vndecimo, Banaias Pharathonites de filijs Ephraim: & in turma eius vigintiquattuor millia. * Duo- 15
decimus, mēse duodecimo, Holdai Netophathites, de stirpe Gothoniel: & in turma eius vigintiquattuor millia.
* Porro tribubus præerant Israel, Rube- 16
nitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeo- C
nitis, dux Saphatias filius Maacha:
* Leuitis, Hasabias filius Camuel: Aaro- 17
nitis, Sadoc: * Iuda, Eliu, frater Dauid: 18
Issachar, Amri filius Michael. * Zabu- 19
lonitis, Iesmaias filius Abdiæ: Nephtha-
litibus, Ierimoth filius Ozriel: * filijs 20
Ephraim, Osee filius Ozaziu: dimidiæ
tribui Manasse, Ioel filius Phadaiæ: * & 21
dimidiæ tribui Manasse in Galaad, Iad-
do filius Zachariæ: Beniamin autem, Ia-
siel filius Abner. * Dan vero, Ezrihel 22
filius Ieroham: hi principes filiorum Is-
rael. * Noluit autem Dauid numerare 23
eos a viginti annis inferius: quia dixe-
rat Dominus vt multiplicaret Israel qua-
sq; stellas cæli. * ‖ Ioab filius Saruiæ coe- 24
perat numerare, nec compleuit: quia
super hoc ira irruerat in Israel: & id-
circo numerus eorum, qui fuerant recē-
siti, non est relatus in fastos regis Da-
uid. * Super thesauros autem regis fuit 25
D Azmoth filius Adiel. his autem thesau-
ris, qui erant in vrbibus, & in vicis, &
in turribus, præsidebat Ionathan filius
Oziæ. * Operi autem rustico, & agri- 26
colis, qui exercebant terram, præerat
Ezri filius Chelub: * vinearumq. cultoribus, Semeias Romathites: cellis autem 27
vinarijs, Zabdias Aphonites. * Nam su- 28
per oliueta & ficeta, quæ erant in campestribus, Balanā Gederites: super apo-
thecas autem olei, Ioas. * Porro armē- 29
tis, quæ pascebantur in Saron, præpositus fuit Setrai Saronites: & super boues
in vallibus Saphat filius Adli: * super ca- 30
melos vero, Vbil Ismahelites: & super
asinos, Iadias Meronathites. * super oues 31
quoque Iaziz Agareus. omnes hi, prin-
cipes substantiæ regis Dauid. * Ionathan 32
autem patruus Dauid, consiliarius, vir
prudens & litteratus: Ipse & Iahiel fi-
lius Hachamoni erant cum filijs regis.
* Achitophel etiam consiliarius regis, & 33
Chusai Arachites amicus regis. * Post 34
Achitophel fuit Ioiada filius Banaiæ, &
Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

1 A Conuocauit igitur Dauid omnes prin
cipes Israel, duces tribuum, & præ-
positos turmarum, qui ministrabant re-
gi: tribunos quoque & centuriones, &
qui præerant substātiæ & possessionibus
regis, filiosq. suos cum eunuchis, & po-
tentes, & robustissimos quosque in exer-
2 citu Ierusalem. * Cumq. surrexisset rex,
& stetisset, ait: Audite me fratres mei,
& populus meus: Cogitaui vt ædifica-
rem domum, in qua requiesceret arca
fœderis Domini, & scabellum pedum
Dei nostri: & ad ædificandum, omnia
3 præparaui. * Deus autem dixit mihi:
‖ Non ædificabis domum nomini meo, ‖ 2.Reg.7.b.13
eo quòd sis vir bellator, & sanguinem
4 fuderis. * Sed elegit Dominus Deus Is-
rael me de vniuersa domo patris mei,
vt essem rex super Israel in sempiter-
num: de Iuda enim elegit principes:

porro

‖ Sup.21.a.2

porro de domo Iuda, domũ patris mei:
& de filijs patris mei; placuit ei vt me
eligeret regem super cunctum Israel.
5 *‖Sed & de filijs meis (filios enim mihi
B multos dedit Dominus) elegit Salomo-
nem filium meum, vt sederet in throno
regni Domini super Israel, * dixitq. mi-
6 hi: Salomon filius tuus ædificabit domũ
meam, & atria mea: ipsum enim elegi
mihi in filium, & ego ero ei in patrem.
7 * Et firmabo regnum eius vsque in æter-
num, si perseuerauerit facere præcepta
8 mea, & iudicia, sicut & hodie. * Nunc
ergo coram vniuerso cœtu Israel audiẽte
Deo nostro, custodite, & perquirite
cuncta mandata Domini Dei nostri: vt
possideatis Terram bonam, & relinqua-
tis eam filijs vestris post vos vsque in
9 sempiternum. * Tu autem Salomon fili
mi, scito Deum patris tui, & seruito ei
‖Psal.71.b.10 corde perfecto, & animo volũtario: ‖omnia
enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, inuenies: si autem dereliqueris eum, proijciet te in æternum. * Nunc ergo quia elegit te Do-
10 minus vt ædificares domum Sanctuarij, confortare, & perfice. * Dedit autem
11 Dauid Salomoni filio suo descriptionẽ
C porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiationis, * necnon & om-
12 nium quæ cogitauerat atriorum, & exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini, & in thesauros sanctorũ,
13 * diuisionumq. Sacerdotalium & Leuitarum, in omnia opera domus Domini, & in vniuersa vasa ministerij templi Domini. * Aurum in pondere per sin-
14 gula vasa ministerij. Argenti quoque pondus pro vasorum & operum diuersitate. * Sed & in candelabra aurea,
15 & ad lucernas eorum, aurum pro mensura vniuscuiusque candelabri & lucernarum. Similiter & in candelabra argẽtea, & in lucernas eorum, pro diuersitate mensuræ, pondus argenti tradidit.
16 * Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diuersitate mensarum: similiter & argentum in alias mensas argẽteas. * Ad fuscinulas quoque, & phia-
17 las, & thuribula ex auro purissimo, & D leunculos aureos pro qualitate mensuræ pondus distribuit in leunculum, & leunculum: Similiter & in leones argenteos
18 diuersum argẽti pondus separauit. * Altari autem, in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit: vt ex ipso fieret similitudo quadrigæ cherubim extẽdentium alas, & velantium arcam fœ-
19 deris Domini. * Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuersa opera exemplaris.
20 * Dixit quoque Dauid Salomoni filio suo: Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas, & ne paueas: Dominus enim Deus meus tecum erit, & non dimittet te, nec derelinquet donec perficias om-
21 ne opus ministerij domus Domini. * Ecce diuisiones Sacerdotum & Leuitarum, in omne ministerium domus Domini assistunt tibi, & parati sunt, & nouerunt tã principes quàm populus facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

1 A Locutusq. est Dauid rex ad omnem ecclesiam: Salomonem filiũ meum vnum elegit Deus, adhuc puerum & tenellum: opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed
2 Deo. * Ego autem totis viribus meis præparaui impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapides onychinos, & quasi stibinos, & diuersorum colorum, omnemq. pretiosum lapidem, & marmor Parium abundantissime: * & super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparaui in ædem sanctam.
4 * Tria millia talẽta auri de auro Ophir: & septem millia talentorum argen-
B ti probatissimi ad deaurandos parietes
5 templi. * Et, vbicumque opus est aurum de auro, & vbicumque opus est argentum de argento, opera fiant per manus artificum: & si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, & of-
6 ferat quod voluerit Domino. * Polliciti sunt itaque principes familiarũ, & proceres tribuum Israel, tribuni quoque, & centuriones, & principes possessio-
7 num regis. * Dederuntq. in opera domus Dei auri talenta quinque millia,

&

& solidos decem millia: argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum. * Et apud quemcumque inuenti sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Iahiel Gersonitis. * Lætatusq. est populus, cum vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed & Dauid rex lætatus est gaudio magno. * Et benedixit Domino coram vniuersa multitudine, & ait: Benedictus es Domine Deus Israel patris nostri ab æterno in æternum. * Tua est Domine magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim quæ in cælo sunt, & in terra, tua sunt: tuum Domine regnum, & tu es super omnes principes. * Tuæ diuitiæ, & tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia: in manu tua magnitudo, & imperium omnium. * Nunc igitur Deus noster confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum. * Quis ego, & quis populus meus, vt possimus hæc tibi vniuersa promittere? tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. * Peregrini enim sumus coram te, & aduenæ, sicut omnes patres nostri. ‖ Dies nostri quasi vmbra super terram, & nulla est mora. * Domine Deus noster, omnis hæc copia, quam parauimus vt ædificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, & tua sunt omnia. * Scio Deus meus quòd probes corda, & simplicitatem diligas, vnde & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc: & populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. * Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tui mens ista permaneat. * Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, vt custodiat mandata tua, testimonia tua, & ceremonias tuas, & faciat vniuersa: & ædificet ædem, cuius impensas paraui. * Præcepit autem Dauid vniuersæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: & inclinauerunt se, & adorauerunt Deum, & deinde regem. * Immolauerunt q. victimas Domino: & obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, & vniuerso ritu abundantissime in omnem Israel. * Et comederunt, & biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. ‖ Et vnxerunt secundò Salomonem filium Dauid. Vnxerunt autem eum Domino in principem, & Sadoc in pontificem. * Seditq. Salomon super solium Domini in regem pro Dauid patre suo, & cunctis placuit: & paruit illi omnis Israel. * Sed & vniuersi principes, & potentes, & cuncti filij regis Dauid dederunt manum, & subiecti fuerunt Salomoni regi. * Magnificauit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel: & dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israel. * Igitur Dauid filius Isai regnauit super vniuersum Israel. * Et dies, quibus regnauit super Israel, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnauit septem annis, & in Ierusalem annis triginta tribus. * Et mortuus est in senectute bona, plenus dierũ, & diuitijs, & gloria. & regnauit Salomon filius eius pro eo. * ‖ Gesta autem Dauid regis priora, & nouissima scripta sunt in Libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis: * Vniuersiq. regni eius, & fortitudinis, & temporum, quæ transierunt sub eo, siue in Israel, siue in cunctis regnis terrarum.

‖ Sap. 2. b. 5

‖ 3. Reg. 1. e. 14

‖ 3. Reg. 2. c. 11

* * *

LIBER

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

3. Reg. 33. a. 1 CONFORTATVS 1 est ergo Salomon fi- A
lius Dauid in regno
suo, & Dominus
Deus eius erat cum
eo, & magnificauit
eum in excelsum.
* Præceptq. Salomon vniuerso Israeli, 2
tribunis, & centurionibus, & ducibus, &
iudicibus omnis Israel, & principibus
familiarum: * & abijt cum vniuersa 3
multitudine in Excelsum Gabaon, vbi
erat tabernaculum fœderis Dei, quod fe-
cit Moyses famulus Dei in solitudine.
* Arcam autem Dei adduxerat Dauid de 4
Cariathiarim in locum, quem præpara- B
uerat ei, & vbi fixerat illi tabernaculũ,
hoc est, in Ierusalem. * Altare quoque 5
|| Exod. 38. a. 8 æneum, || quod fabricatus fuerat Bese-
leel filius Vri filij Hur, ibi erat coram
tabernaculo Domini: quod & requisiuit
Salomon, & omnis ecclesia. * Ascen- 6
ditq. Salomon ad altare æneum, coram
tabernaculo fœderis Domini, & obtulit
in eo mille hostias. * Ecce autem in ip- 7
sa nocte apparuit ei Deus, dicens: Po-
stula quod vis, vt dem tibi. * Dixitq. 8
Salomon Deo: Tu fecisti cum Dauid pa-
tre meo misericordiam magnam: &
constituisti me regem pro eo. * Nunc 9
ergo Domine Deus impleatur sermo C
tuus, quem pollicitus es Dauid patri
meo: tu enim me fecisti regem super
populum tuum multum, qui tam innu-
Sap. 9. b. 10 merabilis est, quàm puluis terræ. * || Da 10
mihi sapientiam & intelligentiam, vt
ingrediar & egrediar coram populo tuo:
quis enim potest hunc populum tuum
digne, qui tam grandis est, iudicare?
11 * Dixit autem Deus ad Salomonem:
Quia hoc magis placuit cordi tuo, &
non postulasti diuitias, & substantiam,
& gloriam, neque animas eorum qui
te oderant, sed nec dies vitæ plurimos:
petisti autem sapientiam & scientiam,
vt iudicare possis populum meum, su-
12 per quem constitui te regem. * Sapien-
D tia & scientia data sunt tibi: diuitias au-
tem & substantiam & gloriam dabo ti-
bi, ita vt nullus in regibus nec ante te
13 nec post te fuerit similis tui. * || Venit || 3. Reg. 10. d. 26
ergo Salomon ab Excelso Gabaon in
Ierusalem coram tabernaculo fœderis,
14 & regnauit super Israel. * Congrega-
uitq. sibi currus & equites, & facti sunt
ei mille quadringenti currus, & duo-
decim millia equitum: & fecit eos esse
in vrbibus quadrigarum, & cum rege
15 in Ierusalem. * Præbuitq. rex argentum
& aurum in Ierusalem quasi lapides, &
cedros quasi sycomoros, quæ nascuntur
in campestribus multitudine magna.
16 * Adducebantur autem ei equi de Ægy-
pto, & de Coa a negotiatoribus regis,
17 qui ibant, & emebant pretio. * quadri-
gam equorum sexcentis argenteis, &
equum centum quinquaginta: similiter
de vniuersis regnis Hethæorum, & a re-
gibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAP. II.

1 DEcreuit autem Salomon ædificare
A domum nomini Domini, & pala-
tium

tium sibi. * Et numerauit septuaginta
millia virorum portantium humeris, &
octoginta millia qui cæderent lapides
in montibus, præpositosq. eorum tria
3.Reg.5.a 2 millia sexcentos. * Misit quoque ad 3
Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti
cum Dauid patre meo, & misisti ei ligna cedrina vt ædificaret sibi domum,
in qua & habitauit: * sic fac mecum vt 4
ædificem domum nomini Domini Dei
mei, vt consecrem eam ad adolendum
incensum coram illo, & fumiganda
aromata, & ad propositionem panum
sempiternam, & ad holocautomata mane, & vespere, sabbatis quoque, &
neomenijs, & sollemnitatibus Domini
Dei nostri in sempiternum, quæ mandata sunt Israeli. * Domus enim, quam 5
ædificare cupio, magna est: magnus est B
enim Deus noster super omnes deos.
* Quis ergo poterit præualere, vt ædi- 6
ficet ei dignam domum? si cælum, &
cæli cælorum capere eum nequeunt:
quantus ego sum, vt possim ædificare ei
domum? sed ad hoc tantum, vt adoleatur incensum coram illo. * Mitte ergo 7
mihi virum eruditum, qui nouerit operari in auro, & argento, ære, & ferro,
purpura, coccino, & hyacintho, & qui
sciat sculpere cælaturas cum his artificibus, quos mecum habeo in Iudæa, &
Ierusalem, quos præparauit Dauid pater meus. * Sed & ligna cedrina mitte 8
mihi, & arceuthina, & pinea de Libano: scio enim quòd serui tui nouerint
cædere ligna de Libano, & erunt serui
mei cum seruis tuis, * vt parentur mihi 9
ligna plurima. Domus enim, quam cu- C
pio ædificare, magna est nimis, & inclyta. * Præterea operarijs, qui cæsuri 10
sunt ligna, seruis tuis dabo in cibaria
tritici coros viginti millia, & hordei
coros totidem, & vini viginti millia
metretas, olei quoque sata viginti millia. * Dixit autem Hiram rex Tyri per 11
litteras, quas miserat Salomoni: Quia
dilexit Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit super eum. * Et ad- 12
didit, dicens: Benedictus Dominus Deus
Israel, qui fecit cælum & terram, qui
dedit Dauid regi filium sapientem &
eruditum & sensatum atque prudentem,
vt ædificaret domum Domino, & palatium sibi. * Misi ergo tibi virum pru- 13
dentem & scientissimum Hiram, patrem
14 meum, * filium mulieris de filiabus
Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui nouit
operari in auro, & argento, ære, & ferro,
& marmore, & lignis, in purpura quo-
D que, & hyacintho, & bysso, & coccino: & qui scit cælare omnem sculpturam, & adinuenire prudenter quodcumque in opere necessarium est cum artificibus tuis, & cum artificibus domini
15 mei Dauid patris tui. * Triticum ergo,
& hordeum, & oleum, & vinum, quæ
pollicitus es domine mi, mitte seruis
16 tuis. * Nos autē cædemus ligna de Libano, quot necessaria habueris, & applicabimus ea ratibus per mare in Ioppe:
tuum autem erit transferre ea in Ierusa-
17 lem. * Numerauit igitur Salomon omnes viros proselytos, qui erant in terra
Israel, post dinumerationem, quam dinumerauit Dauid pater eius, & inuenti
sunt centum quinquaginta millia, & tria
18 millia sexcenti. * Fecitq. ex eis septuaginta millia, qui humeris onera portarent, & octoginta millia, qui lapides in
montibus cæderent: tria autem millia &
sexcentos præpositos operum populi.

CAP. III.

1 ET cœpit Salomon ædificare domum 3.Reg.6.a.1
A Domini in Ierusalem in monte Mo-
ria, qui demonstratus fuerat Dauid pa-
tri eius, in loco, quem parauerat Dauid
2 in area Ornan Iebusæi. * Cœpit autem 2.Reg.24.d.
ædificare mense secundo, anno quarto 25
3 regni sui. * Et hæc sunt fundamenta, 1.Par.21.d.26
quæ iecit Salomon, vt ædificaret domū
Dei, longitudinis cubitos in mensura
prima sexaginta, latitudinis cubitos vi-
4 ginti. * Porticum vero ante frontem;
quæ tendebatur in longum iuxta mensu-
ram latitudinis domus, cubitorum vi-
B ginti: porro altitudo centum viginti cubitorum erat: & deauratit eam intrin-
5 secus auro mundissimo. * Domum quoque maiorem texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per
totum: sculpsitq. in ea palmas, & quasi
catenulas se inuicem complectentes.
6 * Strauit quoque pauimentum templi
pretiosissimo marmore, decore multo.
7 * Porro aurum erat probatissimum, de
maius laminis texit domum, & trabes
eius,

eius, & postes, & parietes, & ostia: & cælauit cherubim in parietibus. * Fecit 8
quoque domum Sancti sanctorum: longitudinem iuxta latitudinem domus cubitorum viginti: & latitudinem similiter viginti cubitorum: & laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis. * Sed 9
& clauos fecit aureos, ita vt singuli clau- C
ui siclos quinquagenos appenderent: cænacula quoque texit auro. * Fecit etiam 10
in domo Sancti sanctorum cherubim duos, opere statuario: & texit eos auro. * Alæ cherubim viginti cubitis ex- 11
tendebantur, ita vt vna ala haberet cubitos quinque & tangeret parietem domus: & altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub. * Simili- 12
ter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos, & tangebat parietem: & ala eius altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat. * Igitur 13
alæ vtriusque cherubim expansæ erant, D
& extendebantur per cubitos viginti: ipsi autem stabant erectis pedibus, & facies eorum erant versæ ad exteriorem
|| Mat. 27.f.51 domum. * || Fecit quoque velum ex hya- 14
cintho, purpura, cocco, & bysso: & || Ier. 52.f.20 intexuit ei cherubim. * || Ante fores 15
etiam templi duas columnas, quæ triginta & quinque cubitos habebant altitudinis: porro capita earum, quinque cubitorum. * Necnon & quasi catenulas in oraculo, & superposuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam 16
centum, quæ catenulis interposuit. * Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo 17
templi, vnam a dextris, & alteram a sinistris: eam, quæ a dextris erat, vocauit Iachin: & quæ ad læuam, Booz.

CAP. IIII.

FEcit quoque altare æneum viginti 1
cubitorum longitudinis, & viginti A
cubitorum latitudinis, & decem cubi-
|| 3. Reg. 7.d. 23 torum altitudinis. * || Mare etiam fusile 2
decem cubitis a labio vsque ad labium, rotundum per circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum eius. * Similitudo quoque boum erat 3
subter illud, & decem cubitis quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus aluum maris circuibant. Boues
4 autem erant fusiles: * & ipsum Mare super duodecim boues impositum erat, quorum tres respiciebant ad Aquilonem, & alij tres ad Occidentem: porro tres alij Meridiem, & tres qui re-
B liqui erant, Orientem, habentes mare superpositum: posteriora autem boum
5 erant intrinsecus sub mari. * Porro vastitas eius habebat mensuram palmi, & labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lilij: capiebatq. tria mil-
6 lia metretas. * Fecit quoque conchas decem: & posuit quinque a dextris, & quinque a sinistris, vt lauarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant: porro in mari sacerdotes laua-
7 bantur. * Fecit autem & candelabra aurea decem secundum speciem, quæ iussa erant fieri: & posuit ea in templo, quinque a dextris, & quinque a sini-
8 stris. * Necnon & mensas decem: & posuit eas in templo, quinque a dextris, & quinque a sinistris: phialas quoque
9 aureas centum. * Fecit etiam atrium C sacerdotum, & basilicã grandem: & ostia
10 in basilica, quæ texit ære. * Porro mare posuit in latere dextro contra Orien-
11 tem ad Meridiem. * Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: & compleuit omne opus regis in domo
12 Dei: * hoc est, columnas duas, & epistylia, & capita, & quasi quædam retiacula, quæ capita tegerent super episty-
13 lia. * Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo ita vt bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungerentur, quæ protegerent epistylia,
14 & capita columnarum. * Bases etiam fecit, & conchas, quas superposuit basi-
15 bus: * mare vnum, boues quoque duo-
16 decim sub mari. * Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in domo Domini ex
17 ære mundissimo. * In regione Iordanis D fudit ea rex in argillosa terra inter So-
18 chot, & Saredatha. * Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita vt
19 ignoraretur pondus æris. * Fecitq. Salomon omnia vasa domus Dei, & altare aureũ, & mensas, & super eas panes pro-
20 positionis: * candelabra quoque cum lucernis suis vt lucerent ante oracu-
21 lum iuxta ritum ex auro purissimo: * &

florentia quædam, & lucernas, & forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt. * Thymiateria quoque, & 22
thuribula, & phialas, & mortariola ex auro purissimo. Et ostia cælauit templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: & ostia templi forinsecus aurea. Sicq. completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

CAP. V.

3.Reg.7.g.51. & c.8. a.1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ 1
vouerat Dauid pater suus, argentum, A
& aurum, & vniuersa vasa posuit in thesauris domus Dei. * Post quæ congre- 2
gauit maiores natu Israel, & cunctos principes tribuum, & capita familiarum de filijs Israel in Ierusalem, vt adducerent arcam fœderis Domini de Ciuitate Dauid, quæ est Sion. * Venerunt ita- 3
que ad regem omnes viri Israel in die
sollemni mensis septimi. * Cumq. ve- 4
nissent cuncti seniorum Israel, portauerunt Leuitæ arcam, * & intulerunt eam, 5
& omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarij, quæ erant in tabernaculo, portauerunt Sacerdotes cum B
Leuitis. * Rex autem Salomon, & vni- 6
uersus cœtus Israel, & omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabāt arietes, & boues absque vllo numero: tanta enim erat multitudo victimarum. * Et intulerunt Sacerdotes arcam fœde- 7
ris Domini in locum suum, id est, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim: * ita vt cherubim 8
expanderent alas suas super locum, in
quo posita erat arca, & ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. * Vectium 9
autem, quibus portabatur arca, quia
paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum: si vero quis paulu- C
lum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi vsque in
præsentem diem. * Nihilq. erat aliud in 10
arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filijs Israel egredientibus ex Ægypto. * Egressis autem Sacerdotibus 11
de sanctuario (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potuerant inueniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, & ministeriorum ordo inter eos diuisus
12 erat) * tam Leuitæ quàm cantores, id est, & qui sub Asaph erant, & qui sub Eman, & qui sub Idithun, filij, & fra-
D tres eorum vestiti byssinis, cymbalis, & psalterijs, & citharis concrepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, & cum eis Sacerdotes centum viginti ca-
13 nentes tubis. * Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diuersi generis musicorum concinentibus, & vocem in sublime tollentibus; longe sonitus audiebatur, ita vt cum Dominum laudare cœpissent & dicere: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius; impleretur domus Dei nube,
14 * nec possent Sacerdotes stare & ministrare propter caliginem. Compleuerat enim gloria Domini domum Dei.

CAP. VI.

1 TVnc Salomon ait: Dominus polli- 3.Reg.8.b.12
A citus est vt habitaret in caligine:
2 * ego autem ædificaui domum nomini eius, vt habitaret ibi in perpetuum.
3 * Et conuertit rex faciem suam, & benedixit vniuersæ multitudini Israel (nam
4 omnis turba stabat intenta) & ait: * Benedictus Dominus Deus Israel, qui quod locutus est Dauid patri meo, opere cō-
5 pleuit, dicens: * A die, qua eduxi populum meum de Terra Ægypti, non elegi ciuitatem de cunctis tribubus Israel,
B vt ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, vt esset dux in populo meo Israel,
6 * sed elegi Ierusalem, vt sit nomen
meum in ea, & elegi Dauid, vt constituerem eum super populum meum Is-
7 rael. * Cumq. fuisset voluntatis Dauid patris mei, vt ædificaret domum nomi-
8 ni Domini Dei Israel, * dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua,
vt ædificares domum nomini meo, bene quidem fecisti huiuscemodi habe-
9 re voluntatem: * sed non tu ædificabis domum, verum filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit do-
10 mum nomini meo. * Compleuit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat: & ego surrexi pro Dauid patre meo, & sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: & ædificaui

domum

Digitized by Google

Digitized by Google

Rex procerum magna Solomon comitante caterua,
Gentis Idumeæ, solennes ordine pompas
Exequitur: dat thura si
Personat, et crotalis ins

Digitized by Google

fidibusq; tubisq;
na turba canoris;

Abramidumq; alij mysteria fœderis arcam
Sancta ferunt, connixi humeris, adytisq; reponunt. 2. Paralip. 5.

Digitized by Google

Digitized by Google

domum nomini Domini Dei Israel.
* Et posui in ea arcam, in qua est pactum 11
Domini, quod pepigit cum filijs Israel.
* Stetit ergo coram altari Domini ex 12
aduerso vniuersæ multitudinis Israel, &
extendit manus suas. * Siquidem fece- 13
rat Salomon basim æneam, & posuerat
eam in medio basilicæ, habentem quin-
que cubitos longitudinis, & quinque
cubitos latitudinis, & tres cubitos
altitudinis: stetitq. super eam: & C
deinceps flexis genibus contra vni-
uersam multitudinem Israel, & palmis
|| 2. Mach. 2. b. 8 in cælum leuatis, * ait: || Domine Deus 14
Israel, non est similis tui Deus in cælo
& in terra: qui custodis pactum & mi-
sericordiam cum seruis tuis, qui ambu-
lant coram te in toto corde suo: * Qui 15
præstitisti seruo tuo Dauid patri meo
quæcumque locutus fueras ei: & quæ
ore promiseras, opere complesti, sicut
& præsens tempus probat. * Nunc er- 16
go Domine Deus Israel, imple seruo tuo
patri meo Dauid quæcumque locutus
es, dicens: Non deficiet ex te vir coram
me, qui sedeat super thronum Israel:
ita tamen si custodierint filij tui vias
suas, & ambulauerint in lege mea, sicut
& tu ambulasti coram me. * Et nunc 17
Domine Deus Israel, firmetur sermo
tuus, quem locutus es seruo tuo Da-
uid. * Ergone credibile est vt habitet 18
Deus cum hominibus super terram? Si
cælum & cæli cælorum non te capiunt,
quanto magis domus ista, quam ædifi-
caui? * Sed ad hoc tantum facta est, vt 19
respicias orationem serui tui, & obse-
crationem eius Domine Deus meus: &
audias preces, quas fundit famulus tuus
coram te: * vt aperias oculos tuos su- 20
per domum istam diebus ac noctibus, D
super locum, in quo pollicitus es vt in-
uocaretur nomen tuum, * & exaudires 21
orationem, quam seruus tuus orat in
eo: & exaudias preces famuli tui, & po-
puli tui Israel. Quicumque orauerit in
loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id
est, de cælis, & propitiare. * Si peccaue- 22
rit quispiam in proximum suum, &
iurare contra eum paratus venerit, seq.
maledicto constrinxerit coram altari in
domo ista: * tu audies de cælo, & 23
facies iudicium seruorum tuorum, ita
vt reddas iniquo viam suam in caput
proprium, & vlciscaris iustum, retri-
24 buens ei secundum iustitiam suam. * Si
superatus fuerit populus tuus Israel ab
inimicis (peccabunt enim tibi) & con-
uersi egerint pœnitentiam, & obsecra-
uerint nomen tuum, & fuerint depre-
25 cati in loco isto, * tu exaudies de cælo,
& propitiare peccato populi tui Israel,
& reduc eos in terram, quam dedisti
26 eis, & patribus eorum. * Si clauso cæ-
E lo pluuia non fluxerit propter peccata
populi, & deprecati te fuerint in loco
isto, & confessi nomini tuo, & conuersi
27 a peccatis suis, cũ eos afflixeris, * exau-
di de cælo Domine, & dimitte pecca-
ta seruis tuis & populi tui Israel, & do-
ce eos viam bonam, per quam ingre-
diantur: & da pluuiam terræ, quam de-
28 disti populo tuo ad possidendum. * || Fa- || Inf. 2. b. 8
mes si orta fuerit in terra & pestilentia,
ærugo, & aurugo, & locusta, & bru-
chus, & hostes, vastatis regionibus, por-
tas obsederint ciuitatis, omnisq. plaga
29 & infirmitas presserit: * si quis de po-
pulo tuo Israel fuerit deprecatus, co-
gnoscens plagam & infirmitatem suam,
& expanderit manus suas in domo hac,
30 * tu exaudies de cælo, de sublimi scili-
cet habitaculo tuo, & propitiare, &
redde vnicuique secundum vias suas,
quas nosti eum habere in corde suo: (tu
enim solus nosti corda filiorum homi-
31 num.) * vt timeant te, & ambulent
F in vijs tuis cunctis diebus, quibus viuũt
super faciem terræ, quam dedisti patri-
32 bus nostris. * Externum quoque, qui
non est de populo tuo Israel, si venerit
de terra longinqua, propter nomen
tuum magnum, & propter manum tuã
robustam, & brachium tuum extentũ,
33 & adorauerit in loco isto, * tu exaudies
de cælo firmissimo habitaculo tuo, &
facies cuncta, pro quibus inuocauerit te
ille peregrinus: vt sciant omnes po-
puli terræ nomen tuum, & timeant te
sicut populus tuus Israel. & cognoscãt,
quia nomen tuum inuocatum est super
34 domum hanc, quam ædificaui. * Si
egressus fuerit populus tuus ad bellum
contra aduersarios suos per viam in qua
misseris eos, adorabunt te contra viam,
in qua ciuitas hæc est, quam elegisti,
& domus, quam ædificaui nomini tuo:
35 * tu exaudies de cælo preces eorum, &

Digitized by Google

obsecrationem, & vlciscaris. * Si au- 36
|| 3.Reg.8.e.46 Eccl.7. c. 21 1.Ioan.1.d.8 tem peccauerint tibi (|| neque enim est homo, qui non peccet) & iratus fueris eis, & tradideris hostibus, & captiuos duxerint eos in terram longinquam, vel certe quæ iuxta est, * & conuersi in cor- 37
G de suo in terra, ad quam captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiam, & deprecati te fuerint in terra captiuitatis suæ, dicentes: Peccauimus, inique fecimus, iniuste egimus: * & reuersi fue- 38
rint ad te in toto corde suo, & in tota anima sua, in terra captiuitatis suæ, ad quam ducti sunt, adorabunt te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, & vrbis, quam elegisti, & domus, quam ædificaui nomini tuo: * tu 39
exaudies de cælo, hoc est, de firmo habitaculo tuo preces eorum, & facias iudicium, & dimittas populo tuo, quãuis peccatori: * tu es enim Deus meus: 40
|| Ps.131. c.8 || aperiantur, quæso, oculi tui, & aures tuæ intentæ sint ad orationem, quæ fit in loco isto. * Nunc igitur consurge 41
Domine Deus in requiem tuam, tu & arca fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Domine Deus induantur salutem, & sancti tui lætentur in bonis. * Domi- 42
ne Deus ne auerteris faciem christi tui: memento misericordiarum Dauid serui tui.

CAP. VII.

CVmq. complesset Salomon fundens 1
preces, ignis descendit de cælo, & A
deuorauit holocausta & victimas: & maiestas Domini impleuit domum.
|| 2. Mach. 2. n.10 * || Nec poterant sacerdotes ingredi tem- 2
plum Domini, eo quòd implesset maiestas Domini templum Domini. * Sed 3
& omnes filij Israel videbant descendentem ignem, & gloriam Domini super domum: & corruentes proni in terram super pauimentum stratum lapide, adorauerunt, & laudauerunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. * Rex autem, & om- 4
nis populus immolabant victimas coram Domino. * || Mactauit igitur rex Sa- 5
|| 3. Reg.8. g. 65 lomon hostias, boum vigintiduo millia, arietum centum viginti millia: & dedicauit domum Dei rex, & vniuersus populus. * Sacerdotes autem sta- 6
B bant in officijs suis: & Leuitæ in organis carminum Domini, quæ fecit Dauid rex ad laudandum Dominum: Quoniam in æternum misericordia eius, hymnos Dauid canentes per manus suas: porro Sacerdotes canebant tubis ante
7 eos, cunctusq. Israel stabat. * Sanctificauit quoque Salomon medium atrij ante templum Domini: obtulerat enim ibi holocausta & adipes pacificorum: quia altare æneum, quod fecerat, non poterat sustinere holocausta & sacrificia
8 & adipes. * Fecit ergo Salomon sollemnitatem in tempore illo septem diebus, & omnis Israel cum eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath vsque
9 ad Torrentem Ægypti. * Fecitq. die octauo collectam, eo quòd dedicasset altare septem diebus, & sollemnitatem
10 celebrasset diebus septem. * Igitur in die vigesimotertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua, lætantes atque gaudentes super bono, quod fecerat Dominus Dauidi, & Sa-
11 lomoni, & Israeli populo suo. * || Com- || 3.Reg.9.a.1
pleuitq. Salomon domum Domini, & domum regis, & omnia quæ disposuerat in corde suo, vt faceret in domo Domini, & in domo sua, & prospera-
12 tus est. * Apparuit autem ei Dominus
C nocte, & ait: Audiui orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum
13 sacrificij. * Si clausero cælum, & pluuia non fluxerit, & mandauero & præcepero locustæ, vt deuoret terram, & misero pestilentiam in populum meum:
14 * conuersus autem populus meus, super quos inuocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquisierit faciem meam, & egerit pœnitentiam a vijs suis pessimis: & ego exaudiam de cælo, & propitius ero peccatis eorum, &
15 sanabo terram eorum. * Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto oraue-
16 rit. * Elegi enim, & sanctificaui locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor
17 meum ibi cunctis diebus. * Tu quoque si ambulaueris coram me, sicut ambulauit Dauid pater tuus, & feceris iuxta omnia, quæ præcepi tibi, & iustitias meas iu-
18 diciaq. seruaueris: * suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum Dauid

patri

Digitized by Google

patri tuo, dicens: Non auferetur de ſtirpe tua vir, qui ſit princeps in Iſrael. * Si 19
autem auerſi fueritis, & dereliqueritis iuſtitias meas, & præcepta mea, quæ propoſui vobis, & abeuntes ſeruieritis dijs alienis, & adoraueritis eos, * euel- 20
lam vos de terra mea, quam dedi vobis: & domum hanc, quam ſanctificaui nomini meo, proijciam a facie mea, & tradam eam in parabolam, & in exemplum cunctis populis. * Et do- 21
mus iſta erit in prouerbium vniuerſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes: Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic? * Reſpondebuntque: Quia 22
dereliquerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxit eos de Terra Ægypti, & apprehenderunt deos alienos, & adorauerunt eos, & coluerunt: idcirco venerunt ſuper eos vniuerſa hæc mala.

CAP. VIII.

3.Reg.9.b.10 EXpletis autem viginti annis poſtquã 1
ædificauit Salomon domum Domi- A
ni & domum ſuam: * ciuitates, quas de- 2
derat Hiram Salomoni, ædificauit, & habitare ibi fecit filios Iſrael. * Abijt quo- 3
que in Emath Suba, & obtinuit eam. * Et ædificauit Palmiram in deſerto, & 4
alias ciuitates munitiſſimas ædificauit in Emath. * Extruxitq. Bethoron ſuperiorem, & Bethoron inferiorem, ciuitates 5
muratas habentes portas & vectes & ſeras: * Balaath etiam & omnes vrbes 6
firmiſſimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasq. vrbes quadrigarum, & vrbes equitum. omnia quæcumque voluit Salomon atque diſpoſuit, ædificauit in Ieruſalem & in Libano, & in vniuerſa B
terra poteſtatis ſuæ. * Omnem popu- 7
lum, qui derelictus fuerat de Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & Heuæis, & Iebuſæis, qui non erant de ſtirpe Iſrael, * de filijs eorum: & de poſteris, 8
quos non interfecerant filij Iſrael, ſubiugauit Salomon in tributarios, vſque in diem hanc. * Porro de filijs Iſrael 9
non poſuit vt ſeruirent operibus regis: ipſi enim erant viri bellatores, & duces primi, & principes quadrigarum & equitum eius. * Omnes autem princi- 10
pes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebãt po-
11 pulum. * Filiam vero Pharaonis tranſtulit de Ciuitate Dauid in domum, quam ædificauerat ei. Dixit enim rex: Non habitabit vxor mea in domo Dauid regis Iſrael, eo quòd ſanctificata ſit: quia in-
12 greſſa eſt in eam arca Domini. * Tunc
C obtulit Salomon holocauſta Domino ſu per altare Domini, quod extruxerat ante
13 porticum, * vt per ſingulos dies offerretur in eo iuxta præceptum Moyſi in ſabbatis & in calendis, & in feſtis diebus, ter per annum, id eſt, in ſollemnitate azymorum, & in ſollemnitate hebdomadarum, & in ſollemnitate tabernaculorũ.
14 * Et conſtituit iuxta diſpoſitionem Dauid patris ſui officia Sacerdotum in miniſterijs ſuis: & Leuitas in ordine ſuo, vt laudarent, & miniſtrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum vniuſcuiuſque diei: & ianitores in diuiſionibus ſuis per portam & portam: ſic enim præceperat
15 Dauid homo Dei. * Nec prætergreſſi
D ſunt de mandatis regis tam Sacerdotes, quàm Leuitæ ex omnibus, quæ præcepe-
16 rat, & in cuſtodijs theſaurorum. * Omnes impenſas præparatas habuit Salomõ ex eo die, quo fundauit domũ domini vſ-
17 que in diem, quo perfecit eam. * Tunc abijt Salomon in Aſiongaber, & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ eſt in
18 Terra Edom. * Miſit autem ei Hiram per manus ſeruorum ſuorum naues, & nautas gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Salomonis in Ophir, tuleruntq. inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

1 A REgina quoque Saba, cum audiſſet fa- 3.Reg.10.a.1 Matt.12.d.42 Luc.1.d.31
mam Salomonis, venit vt tentaret eum in ænigmatibus in Ieruſalem, cum magnis opibus & camelis, qui portabant aromata, & auri plurimum, gemmasq. pretioſas. Cumq. veniſſet ad Salomonem, locuta eſt ei quæcumque erãt
2 in corde ſuo. * Et expoſuit ei Salomon omnia quæ propoſuerat: nec quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fe-
3 cerit. * Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum quam
4 ædificauerat, * necnon & cibaria menſæ

Digitized by Google

eius, & habitacula seruorum, & officia ministrorum eius, & vestimenta eorum, pincernas quoque & vestes eorum, & victimas quas immolabat in domo Domini: non erat præ stupore vltra in ea spiritus. * Dixitq. ad regem: Verus est 5
sermo, quem audieram in terra mea de B
virtutibus & sapientia tua. * Non cre- 6
debam narrantibus donec ipsa venissem, & vidissent oculi mei, & probassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vicisti famam virtutibus tuis.
* Beati viri tui, & beati serui tui, qui 7
assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam. * Sit Domi- 8
nus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel, & vult seruare eum in æternum, idcirco posuit te super eum regem vt
facias iudicia atque iustitiam. * Dedit 9
autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosissimas: non fuerũt aromata talia vt hæc, quæ dedit regina Saba regi Salo- C
moni. * Sed & serui Hiram cum seruis 10
Salomonis attulerunt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretiosissimas: * de quibus fecit rex, de lignis sci- 11
licet thyinis, gradus in domo Domini, & in domo regia, citharas quoque, & psalteria cantoribus: numquam visa sunt in Terra Iuda ligna talia. * Rex au- 12
tem Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, & quæ postulauit, & multo plura quàm attulerat ad eum: quæ reuersa, abijt in terram suam cum seruis suis. * Erat autem pondus auri, quod 13
afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri: * excepta ea summa, quam legati di- 14
uersarum gentium, & negotiatores affer- D
re consueuerant, omnesq. reges Arabiæ, & satrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni. * Fecit 15
igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur: * trecenta quoque scuta aurea trecento- 16
rum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitq. ea rex in armamentario, quod erat consitum nemore. * Fe- 17
cit quoque rex solium eburneum grande, & vestiuit illud auro mundissimo.

18 * Sex quoque gradus, quibus ascendeba-
E tur ad solium, & scabellum aureum, &
brachiola duo altrinsecus, & duos leones
19 stãtes iuxta brachiola, * sed & alios duo-
decim leunculos stantes super sex gradus
ex vtraque parte: non fuit tale solium
20 in vniuersis regnis. * Omnia quoque
vasa conuiuij regis erant aurea, & vasa
domus saltus Libani ex auro purissimo.
Argentum enim in diebus illis pro nihi-
21 lo reputabatur. * Siquidem naues regis
ibant in Tharsis cum seruis Hiram, se-
mel in annis tribus: & deferebant inde
aurum & argentum, & ebur, & simias,
22 & pauos. * Magnificatus est igitur Sa-
lomon super omnes reges terræ præ di-
23 uitijs & gloria. * Omnesq. reges terra-
F rum desiderabãt videre faciem Salomo-
nis, vt audirent sapientiam, quam dede-
24 rat Deus in corde eius: * & deferebant ei
munera, vasa argentea, & aurea, & ve-
stes, & arma, & aromata, equos, & mu-
25 los, per singulos annos. * Habuit quo-
que Salomon quadraginta millia equo-
rum in stabulis, & curruum, equitumq.
duodecim millia, constituitq. eos in vr-
bibus quadrigarum, & vbi erat rex in
26 Ierusalem. * Exercuit etiam potestatem
super cunctos reges a flumine Euphrate
vsque ad terram Philisthinorum, & vs-
27 que ad terminos Ægypti. * Tantamq.
G copiam præbuit argenti in Ierusalem
quasi lapidum: & cedrorum tantam
multitudinem velut sycomororum, quæ
28 gignuntur in campestribus. * Adduce-
bantur autem ei equi de Ægypto, cun-
29 ctisq. regionibus. * Reliqua autem ope-
rum Salomonis priorum & nouissimo-
rum scripta sunt in verbis Nathan Pro-
phetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in vi-
sione quoque Addo Videntis, contra Ie-
30 roboam filium Nabat. * Regnauit autem
Salomon in Ierusalem super omnem Is-
31 rael quadraginta annis. * Dormiuitq.
cum patribus suis, & sepelierunt eum in
Ciuitate Dauid: regnauitq. Roboam fi-
lius eius pro eo.

CAP. X.

1 A PRofectus est autem Roboam in Si- 3.Reg.12.a.1
chem: illuc enim cunctus Israel cõ-
uenerat vt constituerent eum regem.
2 * Quod cum audisset Ieroboam filius
Nabat,

Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) statim reuersus est. * Vocaueruntq. eum, & 3
venit cum vniuerso Israel, & locuti sunt ad Roboam, dicentes: * Pater tuus 4
durissimo iugo nos pressit, tu leuiora impera patre tuo, qui nobis imposuit grauem seruitutem, & paululum de onere subleua, vt seruiamus tibi. * Qui 5
ait: Post tres dies reuertimini ad me. Cumq. abijsset populus, * inijt consilij 6
cum senibus, qui steterant coram patre B
eius Salomone dum adhuc viueret, dicens: Quid datis consilij vt respondeam populo? * Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leniueris eos verbis 7
clementibus, seruient tibi omni tempore. * At ille reliquit consilium senum, 8
& cum iuuenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius. * Dixitq. ad eos: Quid 9
vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleua iugum quod imposuit nobis pater tuus? * At illi responderunt vt iuuenes, 10
& nutriti cum eo in delicijs, atque dixerunt: Sic loquéris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggrauauit iugum nostrum, tu subleua: & sic respondebis ei: C
Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. * Pater meus imposuit 11
vobis graue iugum, & ego maius pondus apponam: pater meus cecídit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus. * Venit ergo Ieroboam, & vni- 12
uersus populus ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis. * Responditq. rex 13
dura, derelicto consilio seniorum: * lo- 14
cutusq. est iuxta iuuenum voluntatem: Pater meus graue vobis imposuit iugũ, quod ego grauius faciam: pater meus cecídit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus. * Et non acquieuit 15
populi precibus: erat enim voluntatis D
B 3.Reg.11.e. Dei vt compleretur sermo eius, || quem
29 locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Ieroboam filium Nabat. * Popu- 16
lus autem vniuersus rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in Dauid, neque hereditas in filio Isai. Reuertere in tabernacula tua Israel, tu autem pasce domum tuam Dauid. Et abijt Israel in tabernacula sua. * Su- 17
per filios autem Israel, qui habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam.
18 * Misitq. rex Roboam Aduram, qui præ-
erat tributis, & lapidauerunt eum fi-
lij Israel, & mortuus est: porro rex
Roboam currum festinauit ascendere,
19 & fugit in Ierusalem. * Recessitq.
Israel a domo Dauid, vsque ad diem hanc.

CAP. XI.

1 VEnit autem Roboam in Ierusalem, 3.Reg.12.e.21
A & conuocauit vniuersam domum
Iuda & Beniamin, centum octoginta
millia electorum atque bellantium, vt
dimicaret contra Israel, & comuerteret
2 ad se regnum suum. * Factusq. est ser-
mo Domini ad Semeiam hominem Dei,
3 dicens: * Loquere ad Roboam filium
Salomonis regem Iuda, & ad vniuersum
Israel, qui est in Iuda & Beniamin:
4 * Hæc dicit Dominus: Non ascendetis,
neque pugnabitis contra fratres vestros:
reuertatur vnusquisque in domum suã,
quia mea hoc gestum est voluntate.
B Qui cum audissent sermonem Domini,
reuersi sunt, nec perrexerunt contra Ie-
5 roboam. * Habitauit autem Roboam in
Ierusalem, & ædificauit ciuitates mura-
6 tas in Iuda. * Extruxitq. Bethlehem,
7 & Etam, & Thecue, * Bethsur quoque,
8 & Socho, & Odollam, * necnon &
9 Geth, & Maresa, & Ziph, * sed & Adu-
10 ram, & Lachis, & Azeca, * Saraa quo-
que, & Aialon, & Hebron, quæ erant
in Iuda & Beniamin, ciuitates munitis-
11 simas. * Cumq. clausisset eas muris, po-
suit in eis principes, ciborumq. hor-
12 rea, hoc est, olei, & vini. * Sed & in
singulis vrbibus fecit armamentarium
scutorum & hastarum, firmauitq. eas
summa diligentia, & imperauit super Iu
13 dam, & Beniamin. * Sacerdotes autem
C & Leuitæ, qui erant in vniuerso Israel,
venerunt ad eum de cunctis sedibus suis,
14 * relinquentes suburbana, & possessio-
nes suas, & transeuntes ad Iudam, & Ie-
rusalem: eo quòd abiecisset eos Iero-
boam, & posteri eius, ne sacerdotio Do-
15 mini fungerentur. * Qui constituit sibi
sacerdotes excelsorum, & dæmoniorum,
vitulorumq. quos fecerat. * Sed & de cũ-
16 ctis tribubus Israel, quicumque dederant
cor suum vt quærerent Dominum Deum

Digitized by Google

Israel, venerunt in Ierusalem ad immolandum victimas suas coram Domino
Deo patrum suorum. * Et roborauerunt regnum Iuda, & confirmauerunt 17 D
Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulauerunt enim in vijs Dauid
& Salomonis, annis tantum tribus. * Duxit autem Roboã vxorem Mahalath, filiam Ierimoth, filij Dauid: Abihail quoque filiam Eliab filij Isai, * quæ peperit 18 19
ei filios Iehus, & Somoriam, & Zoom.
* Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, 20
& Ethai, & Ziza, & Salomith. * Amauit 21
autem Roboam Maacha filiam Absalom
super omnes vxores suas, & concubinas: nam vxores decẽ & octo duxerat,
concubinas autem sexaginta: & genuit
viginti octo filios, & sexaginta filias.
* Constituit vero in capite, Abiam filiũ 22
Maacha ducẽ super omnes fratres suos:
ipsum enim regem facere cogitabat,
* quia sapientior fuit, & potentior super omnes filios eius, & in cunctis finibus Iuda, & Beniamin, & in vniuersis 23
ciuitatibus muratis: præbuitq. eis escas
plurimas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

CVmq. roboratum fuisset regnũ Roboam & confortatum, dereliquit 1 A
legem Domini, & omnis Israel cum
eo. * Anno autem quinto regni Roboã, 2
ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem
(quia peccauerant Domino) * cũ mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi 3
quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes. * Cepitq. ciuitates munitissimas in 4
Iuda, & venit vsque in Ierusalem. * Semeias autem propheta ingressus est ad 5
Roboam, & principes Iuda, qui congregati fuerant in Ierusalem, fugientes Sesac, dixitq. ad eos: Hæc dicit Dominus:
Vos reliquistis me, & ego reliqui vos in B
manu Sesac. * Consternatiq. principes 6
Israel & rex dixerunt: Iustus est Dominus. * Cumq. vidisset Dominus, quòd 7
humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboq. eis pauxillum auxilij, & non stillabit furor meus super Ierusalem per
8 manum Sesac. * Verumtamen seruient
ei, vt sciant distantiam seruitutis meæ,
9 & seruitutis regni terrarum. * Recessit
itaque Sesac rex Ægypti ab Ierusalem,
sublatis thesauris domus Domini, &
domus regis, omniaq. secum tulit, &
clypeos aureos, quos fecerat Salomon,
10 * pro quibus fecit rex æneos, & tradidit
C illos principibus scutariorum, qui cu-
11 stodiebant vestibulum palatij. * Cumq.
introiret rex domum Domini, veniebãt
scutarij, & tollebant eos, iterumq. referebant eos ad armamentarium suum.
12 * Verũtamen quia humiliati sunt, auersa
est ab eis ira Domini, nec deleti sunt
penitus: siquidem & in Iuda inuenta
13 sunt opera bona. * ‖ Confortatus est ‖ 3.Reg. 15.f.
ergo rex Roboam in Ierusalem, atque 21
regnauit: quadraginta autem & vnius
D anni erat cum regnare cœpisset, & decem & septem annis regnauit in Ierusalem, vrbe, quam elegit Dominus, vt confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israel: nomen autem ma-
14 tris eius Naama Ammanitis. * Fecit autem malum, & non præparauit cor
15 suum vt quæreret Dominum. * Opera
vero Roboam prima & nouissima scripta sunt in Libris Semeiæ prophetæ, & Addo Videntis, & diligenter exposita:
pugnaueruntq. aduersum se Roboam,
16 & Ieroboam cunctis diebus. * Et dormiuit Roboam cum patribus suis, sepultusq. est in Ciuitate Dauid. Et regnauit Abia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno octauodecimo regis Ieroboã, 3.Reg. 15.a.2
2 regnauit Abia super Iudam. * Tri-
A bus annis regnauit in Ierusalem, nomenq. matris eius Michaia, filia Vriel de Gabaa: & erat bellum inter Abiam
3 & Ieroboam. * ‖ Cumq. inijsset Abia ‖ 3.Reg. 15.a.
certamen, & haberet bellicosissimos vi- 7
ros, & electorum quadringenta millia:
Ieroboam instruxit econtra aciẽ octingenta millia virorum, qui & ipsi electi
4 erant, & ad bella fortissimi. * Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui
erat in Ephraim, & ait: Audi Ieroboam,
5 & omnis Israel. * Num ignoratis quòd
Dominus Deus Israel dederit regnum

Dauid

Digitized by Google

Dauid super Israel in sempiternum, ipsi
& filijs eius in pactũ salis? * Et surrexit 6
Ieroboam filius Nabat, seruus Salomo-
|| 3.Reg.11.e. 16 nis filij Dauid: || & rebellauit contra
dominum suum. * Congregatiq. sunt 7
ad eum viri vanissimi, & filij Belial: & B
præualuerunt contra Roboam filiũ Sa-
lomonis: porro Roboam erat rudis, & corde pauido, nec potuit resistere eis.
* Nunc ergo vos dicitis quòd resistere 8
possitis regno Domini, quod possidet per filios Dauid, habetisq. grandem populi multitudinẽ, atque vitulos aureos,
|| 3.Reg.12.g. 31 quos fecit vobis Ieroboã in deos. * || Et 9
eiecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Leuitas: & fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, & initiauerit manũ suam in tauro de bobus, & in arietibus septem, fit sacerdos eorum, qui non sunt dij. * Noster autem Dominus, Deus 10
est, quem nõ relinquimus, Sacerdotesq. ministrant Domino de filijs Aaron, & Leuitæ sunt in ordine suo: * Holocau- 11
sta quoque offerunt Domino per singulos dies mane & vespere, & thymiama iuxta legis præcepta confectum, & proponuntur panes in mensa mundissima, estq. apud nos candelabrum aureum, & lucernæ eius, vt accendantur semper ad C
vesperam: nos quippe custodimus præcepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis. * Ergo in exercitu nostro dux 12
Deus est, & Sacerdotes eius, qui clangunt tubis, & resonant contra vos: filij Israel nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit. * Hæc illo loquente, Iero- 13
boam retro moliebatur insidias. Cumq. ex aduerso hostium staret, ignorantem Iudam suo ambiebat exercitu. * Respi- 14
ciensq. Iudas vidit instare bellum ex aduerso & post tergum, & clamauit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere cœperunt. * Omnesq. viri Iuda vocife- 15
rati sunt: & ecce illis clamantibus, perterruit Deus Ieroboam, & omnẽ Israel qui stabat ex aduerso Abia & Iuda. * Fu- 16
geruntq. filij Israel Iudam, & tradidit eos Deus in manu eorum. * Percussit er- 17
go eos Abia, & populus eius plaga D
magna: & corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium.
* Humiliatiq. sunt filij Israel in tempo- 18
re illo, & vehementissime confortati filij Iuda eo quòd sperassent in Domino
19 Deo patrum suorum. * Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam, & cepit ciuitates eius, Bethel & filias eius, & Iesana cũ filiabus suis, Ephron quo-
20 que & filias eius: * nec valuit vltra resistere Ieroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, & mortuus est.
21 * Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit vxores quattuordecim: procreauitq. viginti duos filios, & sedecim
22 filias. * Reliqua autem sermonum Abia, viarumq. & operum eius, scripta sunt diligentissime in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIIII.

1 A DOrmiuit autem Abia cum patribus 3.Reg.15.b.8
suis, & sepelierunt eum in Ciuitate Dauid: regnauitq. Asa filius eius pro eo, in cuius diebus quieuit terra annis de-
2 cem. * Fecit autem Asa quod bonum & placitum erat in conspectu Dei sui, & subuertit altaria peregrini cultus, &
3 excelsa, * & confregit statuas, lucosq.
4 succidit: * & præcepit Iudæ vt quæreret Dominum Deum patrum suorum, & faceret legem, & vniuersa mandata:
5 * & abstulit de cunctis vrbibus Iuda
6 aras, & fana, & regnauit in pace. * Ædificauit quoque vrbes munitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla temporibus eius bella surrexerant, pacem Domino
7 largiente. * Dixit autem Iudæ: Ædifi- B
cemus ciuitates istas, & vallemus muris, & roboremus turribus, & portis, & seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quòd quæsierimus Dominum Deum patrum nostrorum, & dederit nobis pacem per gyrum. Ædificauerunt igitur, & nullum in extruendo impe-
8 dimentum fuit. * Habuit autem Asa in exercitu suo portantiũ scuta & hastas de Iuda trecenta millia, de Beniamin vero scutariorũ & sagittariorũ ducenta octoginta millia, omnes isti viri fortissi-
9 mi. * Egressus est autẽ contra eos Zara Æthiops cum exercitu suo, decies cente- C
na millia, & curribus trecentis: & venit
10 vsque Maresa. * Porro Asa perrexit obuiam ei, & instruxit aciem ad bellũ in Valle Sephata, quæ est iuxta Maresa:

&

& inuocauit Dominum Deum, & ait:
|| 1 Reg. 14. 2. 6 || Domine non est apud te vlla distantia
vtrum in paucis auxilieris, an in pluri-
bus: adiuua nos Domine Deus noster: D
in te enim, & in tuo nomine habentes
fiduciam venimus contra hanc multitu-
dinem. Domine, Deus noster tu es, nõ
præualeat contra te homo. * Exterruit 12
itaque Dominus Æthiopes coram Asa
& Iuda: fugeruntq. Æthiopes. * Et per- 13
secutus est eos Asa, & populus, qui cum
eo erat, vsque Gerara: & ruerũt Æthio-
pes vsque ad internecionem, quia Do-
mino cædente contriti sunt, & exerci-
tu illius præliante. Tulerunt ergo spo-
lia multa, * & percusserunt ciuitates 14
omnes per circuitum Geraræ: grandis
quippe cunctos terror inuaserat: & di-
ripuerunt vrbes, & multam prædam
asportauerunt. * Sed & caulas ouium 15
destruentes, tulerunt pecorum infinitã
multitudinem, & camelorum: reuersiq.
sunt in Ierusalem.

CAP. XV.

AZarias autem filius Oded, facto in 1
se spiritu Dei, * egressus est in oc- 2
cursum Asa, & dixit ei: Audite me Asa,
& omnis Iuda & Beniamin: Dominus A
vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæ-
sieritis eum, inuenietis: si autem dere-
liqueritis eum, derelinquet vos. * Tran- 3
sibunt autem multi dies in Israel absque
Deo vero, & absque sacerdote doctore,
& absque lege. * Cumq. reuersi fuerint 4
in angustia sua ad Dominum Deum Is-
rael, & quæsierint eum, reperient eum.
* In tempore illo non erit pax egredi- 5
ẽti & ingredienti, sed terrores vndique
in cunctis habitatoribus terrarum: * pu- 6
gnabit enim gens contra gentem, & ci- B
uitas contra ciuitatem, quia Dominus
conturbabit eos in omni angustia. * Vos 7
ergo confortamini, & non dissoluantur
manus vestræ: erit enim merces operi
vestro. * Quod cum audisset Asa verba 8
scilicet, & prophetiam Azariæ filij Oded
prophetæ, confortatus est, & abstulit
idola de omni terra Iuda, & de Benia-
min, & ex vrbibus, quas ceperat, mon-
tis Ephraim, & dedicauit altare Domi-
ni quod erat ante porticum Domini.
* Congregauitq. vniuersum Iudam & 9
Beniamin, & aduenas cum eis de
Ephraim, & de Manasse, & de Simeon:
plures enim ad eum confugerant ex Is-
C rael, videntes quòd Dominus Deus il-
10 lius esset cum eo. * Cumq. venissent in
Ierusalem mense tertio, anno decimo-
11 quinto regni Asa, * immolauerunt Do-
mino in die illa de manubijs, & præda,
quam adduxerant, boues septingentos,
12 & arietes septem millia. * Et intrauit
ex more ad corroborandum fœdus vt
quærerent Dominum Deum patrum
suorum in toto corde, & in tota ani-
13 ma sua. * Si quis autem, inquit, non
quæsierit Dominum Deum Israel, mo-
riatur, a minimo vsque ad maximum,
14 a viro vsque ad mulierem. * Iurauer-
untq. Domino voce magna in iubilo,
& in clangore tubæ, & in sonitu bucci-
15 narum * omnes qui erant in Iuda cum
execratione: in omni enim corde suo
D iurauerunt, & in tota voluntate quæsie-
runt eum, & inuenerunt: præstititq. eis
16 Dominus requiem per circuitum. * Sed
& Maacham matrem Asa regis ex augu-
sto deposuit imperio, eo quòd fecisset
in luco simulacrum Priapi: quod omne
contriuit, & in frusta comminuẽs com-
17 bussit in Torrente cedron: * Excelsa au-
tem derelicta sunt in Israel: attamen
cor Asa erat perfectum cunctis diebus
18 eius. * Eaq. quæ vouerat pater suus, &
ipse, intulit in domum Domini, argen-
tum, & aurum, vasorumq. diuersam su-
19 pellectilem. * Bellum vero non fuit vs-
que ad trigesimum quintum annum re-
gni Asa.

CAP. XVI.

1 ANno autem trigesimo sexto regni
A eius, ascendit Baasa rex Israel in
Iudam, & muro circumdabat Rama,
vt nullus tute posset egredi & ingredi
2 de regno Asa. * Protulit ergo Asa ar-
gentum & aurum de thesauris domus
Domini, & de thesauris regis, misitq. ad
Benadad regem Syriæ, qui habitabat in
3 Damasco, dicens: * Fœdus inter me &
te est, pater quoque meus & pater tuus
habuere concordiam: quam ob rem
misi tibi argentum & aurum, vt rupto
fœdere, quod habes cum Baasa rege Is-
4 rael, facias eũ a me recedere. * Quo com-
perto

Digitized by Google

Digitized by Google

Captiuos rex Asa boues, promissaq; reddit
Vota Deo, cumulatq; suis altaria donis,

Et gregibus pecudum,
At Litius gens Abram

Digitized by Google

Spolijs hostilibus ornat. Votiuis operata sacris, iurataq; summo
um resonantibus adstat Sacramenta tubis Domino solemnia firmat. 2 Paralip. 15.

Digitized by Google

Digitized by Google

perto, Benadad misit principes exercituum suorum ad vrbes Israel: qui percusserunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & vniuersas vrbes Nephthali muratas.
* Quod cum audisset Baasa desijt ædificare Rama, & intermisit opus suum. 5
* Porro Asa rex assumpsit vniuersum Iudam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi præparauerat Baasa, ædificauitq. ex eis Gabaa, & Maspha. 6
* In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa regem Iuda, & dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Sy- C
‖ Sup. 14. c. 9 riæ regis exercitus de manu tua.* ‖Nonne Æthiopes, & Libyes multo plures erant quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia: quos, cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? * Oculi enim Domini contemplantur vniuersam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, & propter hoc ex præsenti tempore aduersum te bella cõsurgent. * Iratusq. Asa aduersus Videntem, iussit eum mitti in neruum: valde quippe super hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo in tẽpore illo plurimos. * Opera autem Asa prima & nouissima scripta sunt in Libro regum Iuda & Israel. * Ægrotauit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore D pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est.
* Dormiuitq. cũ patribus suis: & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. * Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in Ciuitate Dauid: posueruntq. eum super lectum suum plenum aromatibus & vnguentis meretricijs, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & cõbusserunt super eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

Regnauit autem Iosaphat filius eius pro eo, & inualuit contra Israel. A
* Constituitq. militum numeros in cunctis vrbibus Iuda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiaq. disposuit in terra Iuda, & in ciuitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater eius. * Et fuit Dominus cum Iosaphath, quia ambulauit in vijs Dauid patris sui primis: & non sperauit in
4 Baalim, * sed in Deo patris sui, & perrexit in præceptis illius & non iuxta
5 peccata Israel. * Confirmauitq. Dominus regnum in manu eius, & dedit omnis Iuda munera Iosaphat: factæq. sunt ei infinitæ diuitiæ, & multa gloria.
6 * Cumq. sumpsisset cor eius audaciam B propter vias Domini, etiam excelsa &
7 lucos de Iuda abstulit. * Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanael, & Michæam vt docerent in
8 ciuitatibus Iuda: * & cum eis Leuitas Semeiam, & Nathaniam, & Zabadiam, Asael quoque, & Semiramoth, & Ionathan, Adoniamq. & Thobiam, & Thobadoniam Leuitas, & cum eis Elisama,
9 & Ioran Sacerdotes, * docebantq. populum in Iuda, habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas vrbes Iu-
10 da, atque erudiebant populum. * Ita- C que factus est pauor Domini super omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Iuda, nec audebant bellare contra
11 Iosaphat. * Sed & Philisthæi Iosaphat munera deferebant, & vectigal argenti, Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta, & hir-
12 corum totidem. * Creuit ergo Iosaphat, & magnificatus est vsque in sublime: atque ædificauit in Iuda domos ad
13 instar turrium, vrbesq. muratas. * Et multa opera parauit in vrbibus Iuda: viri quoque bellatores, & robusti erant
14 in Ierusalem, * quorum iste numerus per domos atque familias singulorum: In Iuda principes exercitus, Ednas dux, & D cum eo robustissimi viri trecenta mil-
15 lia. * Post hunc Iohanan princeps, &
16 cum eo ducenta octoginta millia. * Post istum quoque Amasias filius Zechri, cõsecratus Domino, & cum eo ducenta
17 millia virorum fortium. * Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum & clypeum ducen-
18 ta millia. * Post istum etiam Iozabad, & cum eo centum octoginta millia ex-
19 peditorum militum. * Hi omnes erant ad manum regis, exceptis alijs, quos posuerat in vrbibus muratis, in vniuerso Iuda.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVIII.

FVit ergo Iosaphat diues & inclytus 1
multum, & affinitate coniunctus est A
Achab. * Descenditq. post annos ad eum 2
in Samariam: ad cuius aduentum ma-
ctauit Achab arietes, & boues plurimos
ipsi, & populo qui venerat cum eo: per-
suasitq. illi vt ascenderet in Ramoth Ga-
laad. * Dixitq. Achab rex Israel ad Io- 3
saphat regem Iuda: Veni mecum in Ra-
moth Galaad. Cui ille respōdit: Vt ego,
& tu: sicut populus tuus, sic & populus
meus: tecumq. erimus in bello. * Di- 4
xitq. Iosaphat ad regem Israel: Consu-
le obsecro impræsentiarum sermonem
Domini. * Congregauit igitur rex Is- 5
rael prophetarum quadringentos viros, B
& dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad
bellandum ire debemus an quiescere?
At illi, Ascende, inquiunt, & tradet Deus
in manu regis. * Dixitq. Iosaphat: Nū- 6
quid non est hic prophetes Domini, vt
ab illo etiam requiramus? * Et ait rex 7
Israel ad Iosaphat: Est vir vnus, a quo
possumus quærere Domini voluntatem:
sed ego odi eum, quia non prophetat
mihi bonum, sed malum omni tempo-
re: est autem Michæas filius Iemla. Di-
xitq. Iosaphat: Ne loquaris rex hoc mo-
do. * Vocauit ergo rex Israel vnum de 8
eunuchis, & dixit ei: Voca cito Michæā
filium Iemla. * Porro rex Israel, & Io- 9
saphat rex Iuda vterque sedebant in so-
lio suo, vestiti cultu regio: sedebāt au-
tem in area iuxta portam Samariæ, om- C
nesq. prophetæ vaticinabantur corā eis.
* Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi 10
cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Domi-
nus: His ventilabis Syriam, donec con-
teras eam. * Omnesq. prophetæ simili- 11
ter prophetabant, atque dicebant: Ascē-
de in Ramoth Galaad, & prosperaberis,
& tradet eos Dominus in manu regis.
* Nuncius autem, qui ierat ad vocan- 12
dum Michæam, ait illi: En verba om-
nium prophetarum vno ore bona regi
annunciant: quæso ergo te vt & sermo
tuus ab eis nō dissentiat, loquarisq. pro-
spera. * Cui respondit Michæas: Vi- 13
uit Dominus, quia quodcumque dixe-
rit mihi Deus meus, hoc loquar. * Ve- 14
nit ergo ad regē. Cui rex ait: Michæa, D
ire debemus in Ramoth Galaad ad bel-
landum, an quiescere? Cui ille respon-
dit: Ascendite: cuncta enim prospera
euenient, & tradentur hostes in manus
15 vestras. * Dixitq. rex: Iterum, atque ite-
rum te adiuro, vt mihi non loquaris,
nisi quod verum est in nomine Domi-
16 ni. * At ille ait: Vidi vniuersum Israel
dispersum in montibus, sicut oues abs-
que pastore: & dixit Dominus: Non ha
bent isti dominos: reuertatur vnusquis-
17 que in domum suam in pace. * Et ait
rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi,
quòd non prophetaret iste mihi quid-
18 quam boni, sed ea, quæ mala sunt? * At
ille, Idcirco, ait, audite verbum Domi-
ni: Vidi Dominum sedentē in solio suo,
& omnem exercitum cæli assistentem ei
19 a dextris & a sinistris. * Et dixit Domi-
nus: Quis decipiet Achab regem Israel
E vt ascendat & corruat in Ramoth Ga-
laad? Cumq. diceret vnus hoc modo, &
20 alter alio: * processit spiritus, & stetit
coram Domino, & ait: Ego decipiam
eum. Cui Dominus, In quo, inquit, de-
21 cipies? * At ille respondit: Egrediar, &
ero spiritus mendax in ore omniū pro-
phetarum eius. Dixitq. Dominus: Deci-
pies, & prævalebis: egredere, & fac ita.
22 * Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiri-
tum mendacij in ore omnium prophe-
tarum tuorum, & Dominus locutus est
23 de te mala. * Accessit autem Sedecias fi-
lius Chanaana, & percussit Michææ ma-
xillam, & ait: Per quam viam transiuit
Spiritus Domini a me, vt loqueretur ti-
24 bi? * Dixitq. Michæas: Tu ipse videbis
in die illo, quando ingressus fueris cubi-
25 culū de cubiculo vt abscondaris. * Præ-
F cepit autem rex Israel, dicens: Tollite
Michæam, & ducite eum ad Amon prin-
cipem ciuitatis, & ad Ioas filium Ame-
26 lech. * Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite
hunc in carcerem, & date ei panis modi-
cum, & aquæ pauxillum, donec reuertar
27 in pace. * Dixitq. Michæas: Si reuersus
fueris in pace, non est locutus Dominus
in me. Et ait: Audite omnes populi.
28 * Igitur ascenderunt rex Israel, & Iosa-
29 phat rex Iuda in Ramoth Galaad. * Di-
xitq. rex Israel ad Iosaphat: Mutabo ha-
bitum, & sic ad pugnam vadam, tu au-
tem induere vestibus tuis. Mutatoq. rex
30 Israel habitu, venit ad bellum. * Rex
autem

Digitized by Google

autem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra mi- G
nimum, aut contra maximum, nisi cõtra
solum regem Israel. * Itaque cum vidis- 31
sent principes equitatus Iosaphat, dixe-
runt: Rex Israel est iste. Et circumde-
derunt eum dimicantes: at ille clama-
uit ad Dominum, & auxiliatus est ei,
atque auertit eos ab illo. * Cum enim 32
vidissent duces equitatus, quòd non esset
rex Israel, reliquerũt eum. * Accidit au- 33
tem vt vnus e populo sagittam in incer-
tum iáceret, & percuteret regem Israel
inter ceruicem & scapulas, at ille auri-
gæ suo ait: Conuerte manum tuam, &
educ me de acie, quia vulneratus sum.
* Et finita est pugna in die illo: porro 34
rex Israel stabat in curru suo contra Sy-
ros vsque ad vesperam, & mortuus est
occidente sole.

CAP. XIX.

REuersus est autem Iosaphat rex Iu- 1
da in domũ suam pacifice in Ieru- A
salem. * Cui occurrit Iehu filius Hanani 2
Videns, & ait ad eum: Impio præbes au-
xilium, & his qui oderunt Dominũ ami-
citia iungeris, & idcirco iram quidem
Domini merebaris: * sed bona opera in- 3
uenta sunt in te, eo quòd abstuleris lu-
cos de terra Iuda, & præparaueris cor
tuum vt requireres Dominum Deum pa-
trum tuorum. * Habitauit ergo Iosaphat 4
in Ierusalẽ: rursumq. egressus est ad po-
pulum de Bersabee vsque ad montem B
Ephraim, & reuocauit eos ad Dominum
Deum patrum suorum. * Constituitq. 5
iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iuda
munitis per singula loca, * & præcipiens 6
iudicibus, Videte, ait, quid faciatis: non
enim hominis exercetis iudiciũ, sed Do-
mini: & quodcumque iudicaueritis, in
vos redundabit. * Sit timor Domini vo- 7
biscum, & cum diligentia cuncta facite:
non est enim apud Dominum Deum no-
strum iniquitas, ‖ nec personarum acce-
ptio, nec cupido munerum. * In Ierusa- 8
lem quoque constituit Iosaphat Leuitas, C
& Sacerdotes, & Principes familiarum
ex Israel, vt iudicium & causam Domi-
ni iudicarent habitatoribus eius. * Præ- 9
cepitq. eis, dicens: Sic agetis in timo-
re Domini fideliter & corde perfecto.

‖ Deu. 10. d. 17
Rom. 2. b. 12
Gal. 2. b. 6
Ephes. 6. b. 9
Colos. 3. d. 25
Act. 10. d. 34
1. Pet. 1. e. 17
Sap. 6. b. 8
Eccl. 35. b. 16

10 * Omnem causam, quæ venerit ad vos
fratrum vestrorum, qui habitant in vrbi-
bus suis inter cognationem & cognatio-
nem, vbicumque quæstio est de lege, de
mandato, de ceremonijs, de iustificatio-
D nibus: ostendite eis, vt non peccent in
Dominum, & ne veniat ira super vos &
super fratres vestros: sic ergo agentes nõ
11 peccabitis. * Amarias autem sacerdos
& pontifex vester, in his, quæ ad Deum
pertinent, præsidebit: porro Zabadias
filius Ismahel, qui est dux in domo Iu-
da, super ea opera erit, quæ ad regis of-
ficium pertinẽt: habetisq. magistros Le-
uitas coram vobis, confortamini, & agi-
te diligenter, & erit Dominus vobiscum
in bonis.

CAP. XX.

1 POst hæc congregati sunt filij Moab,
A & filij Ammon, & cum eis de Am-
monitis ad Iosaphat vt pugnarent con-
2 tra eum. * Veneruntq. nuncij, & indi-
cauerunt Iosaphat, dicentes: Venit con-
tra te multitudo magna de his locis, quæ
trans mare sunt, & de Syria, & ecce con-
sistunt in Asasonthamar, quæ est Engad-
3 di. * Iosaphat autem timore perterri-
tus, totum se contulit ad rogandum Do-
minum, & prædicauit ieiunium vniuer-
4 so Iuda. * Congregatusq. est Iudas ad
deprecandum Dominum: sed & omnes
de vrbibus suis venerunt ad obsecran-
5 dum eum. * Cumq. stetisset Iosa-
phat in medio cœtu Iuda, & Ierusalem,
in domo Domini ante atrium nouum,
6 * ait: Domine Deus patrum nostrorum,
tu es Deus in cælo, & dominaris cun-
B ctis regnis Gentium, in manu tua est for-
titudo & potentia, nec quisquam tibi
7 potest resistere. * Nonne tu Deus no-
ster interfecisti omnes habitatores ter-
ræ huius coram populo tuo Israel, & de-
disti eam semini Abraham amici tui in
8 sempiternum? * Habitaueruntq. in ea,
& extruxerunt in illa sanctuarium no-
9 mini tuo, dicentes: * Si irruerint super
nos mala, gladius iudicij, pestilentia,
& fames, stabimus coram domo hac in
conspectu tuo, in qua inuocatum est no-
men tuum: & clamabimus ad te in tri-
bulationibus nostris, & exaudies, saluosq.
10 facies. * Nunc igitur ecce filij Ammon,

&

*Deut.2.1 & Moab, & mons Seir, ||per quos non
concessisti Israel vt transirent quando
egrediebantur de Ægypto, sed declina-
uerunt ab eis, & non interfecerunt illos:
* econtrario agunt, & nituntur eijcere 11
nos de possessione, quâ tradidisti nobis.
* Deus noster, ergo non iudicabis eos? 12
In nobis quidem non est tanta fortitu-
do, vt possimus huic multitudini resiste-
re, quæ irruit super nos. Sed cum igno-
remus quid agere debeamus, hoc solum
habemus residui, vt oculos nostros diri-
gamus ad te. * Omnis vero Iuda sta- 13
bat coram Domino cum paruulis, & C
vxoribus, & liberis suis. * Erat autem 14
Iahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, fi-
lij Iehiel, filij Mathaniæ, Leuites de fi-
lijs Asaph, super quem factus est Spiri-
tus Domini in medio turbæ, * & ait: 15
Attendite omnis Iuda, & qui habitatis
Ierusalem, & tu rex Iosaphat: Hæc di-
cit Dominus vobis: Nolite timere, nec
paueatis hanc multitudinem: non est
enim vestra pugna, sed Dei. * Cras de- 16
scendetis cõtra eos: ascensuri enim sunt
per cliuum nomine Sis, & inuenietis il-
los in summitate torrentis, qui est con-
tra solitudinem Ieruel. * Non eritis vos 17
qui dimicabitis, sed tantummodo con-
fidenter state, & videbitis auxilium Do-
mini super vos, o Iuda, & Ierusalem:
nolite timere, nec paueatis: cras egre-
diemini cõtra eos, & Dominus erit vo- D
biscum. * Iosaphat ergo, & Iuda, & 18
omnes habitatores Ierusalem ceciderũt
proni in terram coram Domino, & ado-
rauerunt eum. * Porro Leuitæ de filijs 19
Caath, & de filijs Core laudabant Do-
minum Deum Israel voce magna, in ex-
celsum. * Cumq. mane surrexissent, 20
egressi sunt per desertum Thecue: pro-
fectisq. eis, stans Iosaphat in medio eo-
rum, dixit: Audite me viri Iuda, & om-
nes habitatores Ierusalẽ: credite in Do-
mino Deo vestro, & securi eritis: cre-
dite prophetis eius, & cuncta euenient
prospera. * Deditq. consilium populo, 21
& statuit cantores Domini, vt lauda-
rent eum in turmis suis, & antecederent
exercitum, ac voce consona dicerent:
||Ps.135.2.2 ||Confitemini Domino, quoniã in æter-
num misericordia eius. * Cumq. cœ- 22
pissent laudes canere, vertit Dominus E
insidias eorum in semetipsos, filiorum
scilicet Ammon, & Moab, & montis
Seir, qui egressi fuerant vt pugnarent
23 contra Iudam, & percussi sunt. * Nam-
que filij Ammon, & Moab consurrexe-
runt aduersum habitatores montis Seir,
vt interficerent & delerent eos: cumq.
hoc opere perpetrassent, etiam in se-
metipsos versi, mutuis concidére vulne-
24 ribus. * Porro Iuda cum venisset ad
speculam, quæ respicit solitudinem, vi-
dit procul omnem late regionem ple-
nam cadaueribus, nec superesse quem-
quam, qui necem potuisset euadere.
25 * Venit ergo Iosaphat, & omnis popu-
lus cum eo ad detrahenda spolia mor-
tuorum: inueneruntq. inter cadauera
variam supellectilem, vestes quoque, &
vasa pretiosissima, & diripuerunt ita vt
omnia portare non possent, nec per tres
dies spolia auferre præ prædæ magnitu-
26 dine. * Die autem quarto congrega-
F ti sunt in Valle benedictionis: etenim
quoniam ibi benedixerant Domino, vo-
cauerũt locum illum Vallis benedictio-
27 nis vsque in præsentem diem. * Reuer-
susq. est omnis vir Iuda, & habitatores
Ierusalem, & Iosaphat ante eos in Ieru-
salem cũ lætitia magna, eo quòd dedis-
set eis Dominus gaudiũ de inimicis suis.
28 * Ingressiq. sunt in Ierusalem cum psal-
terijs, & citharis, & tubis in domum Do-
29 mini. * Irruit autẽ pauor Domini super
vniuersa regna terrarum cum audissent
quòd pugnasset Dominus contra inimi-
30 cos Israel. * Quieuitq. regnũ Iosaphat, &
præbuit ei Deus pacem per circuitum.
31 * Regnauit igitur Iosaphat super Iudã,
G & erat triginta quinque annorum cum
regnare cœpisset: viginti autẽ & quin-
que annis regnauit in Ierusalem, & no-
32 men matris eius Azuba filia Selahi. * Et
ambulauit in via patris sui Asa, nec de-
clinauit ab ea, faciens quæ placita erant
33 coram Domino. * Verumtamen excelsa
non abstulit, & adhuc populus non di-
rexerat cor suum ad Dominum Deum
34 patrum suorum. * Reliqua autem ge-
storum Iosaphat priorum & nouissimo-
rum scripta sunt in verbis Iehu filij Ha-
nani, quæ digessit in Libros regũ Israel.
35 * Post hæc inijt amicitias Iosaphat rex
Iuda cũ Ochozia rege Israel, cuius opera
36 fuerũt impijssima. * Et particeps fuit vt
facerent naues, quæ irent in Tharsis: fe-
ceruntq.

Digitized by Google

ceruntq. classem in Asiongaber. * Pro- 37
phetauit autem Eliezer filius Dodau de
Maresa ad Iosaphat, dicens: Quia ha-
buisti fœdus cum Ochozia, percussit
Dominus opera tua, contritæq. sunt nau-
es, nec potuerunt ire in Tharsis.

CAP. XXI.

3. Reg. 22. g. 51 DOrmiuit autem Iosaphat cum pa- 1
tribus suis, & sepultus est cum eis A
in Ciuitate Dauid: regnauitq. Ioram
filius eius pro eo. * Qui habuit fratres 2
filios Iosaphat, Azariam, & Iahiel, &
Zachariam, & Azariam, & Michael, &
Saphatiam. omnes hi, filij Iosaphat re-
gis Iuda. * Deditq. eis pater suus multa 3
munera argenti, & auri, & pensitatio-
nes, cum ciuitatibus munitissimis in
Iuda: regnum autem tradidit Ioram, eo
quòd esset primogenitus. * Surrexit er- 4
go Ioram super regnũ patris sui: cumq.
se confirmasset, occidit omnes fratres
suos gladio, & quosdam de principibus
Israel. * Trigintaduorum annorum erat 5
Ioram cũ regnare cœpisset: & octo an- B
nis regnauit in Ierusalẽ. * Ambulauitq. 6
in vijs regum Israel, sicut egerat domus
Achab: filia quippe Achab erat vxor e-
ius, & fecit malum in conspectu Do-
mini. * Noluit autem Dominus disper- 7
dere domum Dauid propter pactũ, quod
inierat cum eo: & quia promiserat vt
daret ei lucernam, & filijs eius omni
tempore. * In diebus illis rebellauit 8
Edom, ne esset subditus Iudæ, & con-
stituit sibi regem. * Cumq. transisset Io- 9
ram cum principibus suis, & cuncto
equitatu, qui erat secum, surrexit no-
cte, & percussit Edom qui se circum-
dederat, & omnes duces equitatus eius.
* Attamen rebellauit Edom, ne esset sub 10
ditione Iuda vsque ad hanc diem: eo
tempore & Lobna recessit ne esset sub
manu illius. Dereliquerat enim Domi-
num Deum patrum suorum: * insuper 11
& excelsa fabricatus est in vrbibus Iu- C
da, & fornicari fecit habitatores Ierusa-
lem, & præuaricari Iudam. * Allatæ 12
sunt autem ei litteræ ab Elia propheta,
in quibus scriptum erat: Hæc dicit Do-
minus Deus Dauid patris tui: Quoniã
nõ ambulasti in vijs Iosaphat patris tui,
& in vijs Asa regis Iuda, * sed incessisti 13
per iter regum Israel, & fornicari feci-
sti Iudam, & habitatores Ierusalẽ, imi-
tatus fornicationem domus Achab, in-
super & fratres tuos domum patris tui,
14 meliores te occidisti: * ecce Dominus
percutiet te plaga magna cum populo
tuo, & filijs, & vxoribus tuis, vniuer-
15 saq. substantia tua. * tu autem ægrotabis
pessimo languore vteri tui, donec egre-
diantur vitalia tua paulatim per singu-
16 los dies. * Suscitauit ergo Dominus cõ-
tra Ioram spiritum Philisthinorum, &
Arabum, qui confines sunt Æthiopibus.
17 * & ascenderunt in Terram Iuda, & va-
D stauerunt eam, diripueruntq. cunctam
substantiam, quæ inuenta est in domo
regis, insuper & filios eius, & vxores:
nec remansit ei filius, nisi Ioachaz, qui
18 minimus natu erat. * Et super hæc om-
nia percussit eũ Dominus alui languo-
19 re insanabili. * Cumq. diei succederet
dies, & temporum spatia voluerentur,
duorum annorum expletus est circulus:
& sic longa consumptus tabe, ita vt
egereret etiam viscera sua, languore pa-
riter, & vita caruit. Mortuusq. est in
infirmitate pessima, & non fecit ei po-
pulus secundum morem combustionis,
exequias, sicut fecerat maioribus eius.
20 * Trigintaduorum annorum fuit, cum
regnare cœpisset, & octo annis regna-
uit in Ierusalem. Ambulauitq. non re-
cte, & sepelierunt eum in Ciuitate Da-
uid: verumtamen nõ in sepulchro regũ.

CAP. XXII.

1 COnstituerunt autem habitatores Ie- 4. Reg. 8. f. 24
A rusalem Ochoziam filium eius mi-
nimum, regẽ pro eo: omnes enim ma-
iores natu, qui ante eum fuerant, inter-
fecerant latrones Arabum, qui irruerãt
in castra: regnauitq. Ochozias filiũs Io-
2 ram regis Iuda. * Quadraginta duorum
annorum erat Ochozias cum regnare
cœpisset, & vno anno regnauit in Ierusa-
lẽ, & nomen matris eius Athalia filia Am-
3 ri. * Sed & ipse ingressus est per vias
B domus Achab: mater enim eius impu-
4 lit eum vt impie ageret. * Fecit igitur
malum in conspectu Domini, sicut do-
mus Achab: ipsi enim fuerunt ei consi-
liarij post mortem patris sui, in interi-
5 tum eius. * Ambulauitq. in consilijs eo-
rum.

Digitized by Google

rum. Et perrexit cũ Ioram filio Achab
rege Israel, in bellum contra Hazael re-
gem Syriæ in Ramoth Galaad: vulnera-
tueruntq. Syri Ioram. * Qui reuersus est 6
vt curaretur in Iezrahel: multas enim C
plagas acceperat in supradicto certami-
ne. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iu-
da, descendit vt inuiseret Ioram filium
Achab in Iezrahel ægrotantem. * Volun- 7
tatis quippe fuit Dei aduersus Ochoziã,
vt veniret ad Ioram: & cum venisset, &
egrederetur cum eo aduersum Iehu fi-
lium Namsi, quem vnxit Dominus vt
deleret domum Achab. * Cum ergo 8
euerteret Iehu domum Achab, inuenit
principes Iuda, & filios fratrum Ocho-
ziæ, qui ministrabant ei, & interfecit il-
los. * Ipsum quoque perquirens Ocho- 9
ziam, comprehendit latitantem in Sa-
maria: adductumq. ad se, occidit, & se-
pelierunt eum: eo quòd esset filius Io- D
saphat, qui quæsierat Dominum in to-
to corde suo. nec erat vltra spes aliqua
vt de stirpe quis regnaret Ochoziæ.
4. Reg. 11. a. 1 * ‖ siquidem Athalia mater eius videns 10
quòd mortuus esset filius suus, surrexit,
& interfecit omnem stirpem regiam do-
mus Ioram. * Porro Iosabeth filia regis 11
tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata est
eum de medio filiorum regis, cum in-
terficerentur: absconditq. eum cum nu-
trice sua in cubiculo lectulorum: Iosa-
beth autem, quæ absconderat eum, erat
filia regis Ioram, vxor Ioiadæ pontifi-
cis, soror Ochoziæ, & idcirco Athalia
non interfecit eum. * Fuit ergo cum eis 12
in domo Dei absconditus sex annis, qui-
bus regnauit Athalia super terram.

CAP. XXIII.

4. Reg. 11. a. 4 ANno autem septimo cõfortatus Io- 1
iada, assumpsit centuriones, Azariã A
videlicet filium Ieroham, & Ismahel fi-
lium Iohanan, Azariam quoque filium
Obed, & Maasiam filium Adaiæ, & Eli-
saphat filium Zechri: & inijt cum eis
fœdus. * Qui circumeuntes Iudam, cõ- 2
gregauerunt Leuitas de cunctis vrbibus
Iuda, & principes familiarum Israel, ve-
neruntq. in Ierusalem. * Inijt ergo om- 3
nis multitudo pactum in domo Dei cũ
rege: dixitq. ad eos Ioiada: Ecce filius
regis regnabit, sicut locutus est Domi-
4 nus super filios Dauid. * Iste est ergo
5 sermo quem facietis: * Tertia pars ve-
strum qui veniunt ad Sabbatum, Sacer-
dotum, & Leuitarum, & ianitorum
erit in portis: tertia vero pars ad domũ
regis: & tertia ad portam, quæ appella-
tur Fundamenti: omne vero reliquum
6 vulgus sit in atrijs domus Domini. * Nec
quispiam alius ingrediatur domum Do-
B mini, nisi Sacerdotes, & qui ministrant
de Leuitis: ipsi tantummodo ingrediã-
tur, quia sanctificati sunt: & omne reli-
quum vulgus obseruet custodias Domi-
7 ni. * Leuitæ autem circumdent regem,
habentes singuli arma sua: (& si quis
alius ingressus fuerit templum, interfi-
ciatur) sintq. cum rege & intrante &
8 egrediente. * Fecerunt ergo Leuitæ, &
vniuersus Iuda iuxta omnia, quæ præ-
ceperat Ioiada pontifex: & assumpserũt
singuli viros qui sub se erant, & venie-
bant per ordinem sabbati, cum his qui
impleuerant sabbatum, & egressuri erãt.
siquidem Ioiada pontifex non dimiserat
abire turmas, quæ sibi per singulas heb-
9 domadas succedere consueuerant. * De-
ditq. Ioiada sacerdos centurionibus lan-
ceas, clypeosq. & peltas regis Dauid,
quas consecrauerat in domo Domini.
10 * Constituitq. omnem populum tenen-
tium pugiones a parte templi dextra,
vsque ad partem templi sinistram, corã
altari, & templo, per circuitum regis.
11 * Et eduxerunt filiũ regis, & impoſue-
C runt ei diadema, & testimonium, de-
deruntq. in manu eius tenendam legem,
& constituerunt eum regem: vnxit quo-
que illum Ioiada pontifex, & filij eius:
imprecatiq. sunt ei, atque dixerunt: Vi-
12 uat rex. * Quod cum audisset Athalia,
vocem scilicet currentiũ atque laudan-
tium regem, ingressa est ad populũ in
13 templum Domini. * Cumq. vidisset re-
gem stantem super gradum in introitu,
& principes, turmasq. circa eum, om-
nemq. populum terræ gaudentem, atque
clangentem tubis, & diuersi generis or-
ganis concinentem, vocemq. laudan-
tium, scidit vestimenta sua, & ait: In-
14 sidiæ, insidiæ. * Egressus autem Ioiada
pontifex ad centuriones, & principes
exercitus, dixit eis: Educite illam extra
septa templi, & interficiatur foris gla-
dio. Præcepitq. sacerdos ne occideretur
in

Digitized by Google

Digitized by Google

Isacidûm populo rex designatur Ioas
Septennis puer, et regali cingitur auro

Tempora, complentur St
Tecta sonant fremitu, m

Digitized by Google

o penetralia magno.
ntur plausibus hymni,

Concentumq; tubæ sonitus strepit inter eburnum,
Vivat, et innumeris, orant, rex imperet annis. 2. Paralip. 23.

Digitized by Google

Digitized by Google

in domo Domini, * Et imposuerũt cer- 15
uicibus eius manus: cumq. intrasset por-
tam equorum domus regis, interfece-
runt eam ibi. * Pepigit autem Ioiada 16
fœdus inter se, vniuersumq. populũ,
& regem, vt esset populus Domini.
* Itaque ingressus est omnis populus 17
domum Baal, & destruxerunt eam: D
& altaria ac simulacra illius confrege-
runt: Mathan quoque sacerdotem
Baal interfecerunt ante aras. * Consti- 18
tuit autem Ioiada præpositos in domo
Domini, sub manibus Sacerdotum, &
Leuitarum, quos distribuit Dauid in do-
mo Domini: vt offerrent holocausta
Domino, sicut scriptum est in lege
Moysi, in gaudio & canticis, iuxta di-
spositionem Dauid. * Constituit quo- 19
que ianitores in portis domus Domini,
vt non ingrederetur eam immundus in
omni re. * Assumpsitq. centuriones, 20
& fortissimos viros ac principes popu-
li, & omne vulgus terræ, & fecerunt
descendere regem de domo Domini, &
introire per medium portæ superioris
in domum regis, & collocauerunt eum
in solio regali. * Lætatusq. est omnis po- 21
pulus terræ, & vrbs quieuit: porro Atha-
lia interfecta est gladio.

CAP. XXIIII.

4.Reg.11.d.21 & c. 12.a.1 SEptem annorum erat Ioas cum re- 1
gnare cœpisset: & quadraginta annis A
regnauit in Ierusalem, nomen matris
eius Sebia de Bersabee. * Fecitq. quod 2
bonum est coram Domino cunctis die-
bus Ioiadæ sacerdotis. * Accepit autem 3
ei Ioiada vxores duas, e quibus genuit
filios & filias. * Post quæ placuit Ioas 4
vt instauraret domum Domini. * Con- 5
gregauitq. Sacerdotes, & Leuitas, &
dixit eis: Egredimini ad ciuitates Iuda,
& colligite de vniuerso Israel pecuniã
ad sartatecta templi Dei vestri, per sin-
gulos annos, festinatòq. hoc facite: por- B
ro Leuitæ egére negligentius. * Voca- 6
uitq. rex Ioiadam principem, & dixit
ei: Quare tibi non fuit curæ, vt cogeres
Leuitas inferre de Iuda & de Ierusalem
pecuniam, quæ constituta est a
Moyse seruo Domini, vt inferret eam
omnis multitudo Israel in tabernaculum
7 testimonij? * Athalia enim impijssima,
& filij eius destruxerunt domum Dei, &
de vniuersis, quæ sanctificata fuerant in
templo Domini, ornauerunt fanũ Baa-
8 lim. * Præcepit ergo rex, & fecerunt
arcam: posueruntq. eam iuxta portam
9 domus Domini forinsecus. * Et prædi-
catum est in Iuda & Ierusalem vt deferrent singuli pretium Domino, ‖ quod ‖ Exod. 30.b.
C constituit Moyses seruus Dei super om- 12
10 nem Israel in deserto. * Lætatiq. sunt
cuncti principes, & omnis populus: &
ingressi contulerunt in arcam Domini,
11 atque miserunt ita vt impleretur. * Cũq.
tempus esset vt deferrent arcam coram
rege per manus Leuitarũ (videbant enim
multam pecuniam) ingrediebatur scri-
ba regis, & quem primus sacerdos cõ-
stituerat: effundebantq. pecuniam quæ
erat in arca: porro arcam reportabant
ad locum suum: sicq. faciebant per sin-
gulos dies, & congregata est infinita pe-
12 cunia. * Quam dederunt rex & Ioiada
his, qui præerant operibus domus Do-
mini: at illi conducebant ex ea cæsores
D lapidum, & artifices operum singulorũ
vt instaurarent domum Domini: fabros
quoque ferri & æris, vt quod cadere
13 cœperat, fulciretur. * Egeruntq. hi qui
operabantur industriè, & obducebatur
parietum cicatrix per manus eorum, ac
suscitauerũt domum Domini in statum
pristinum, & firmiter eam stare fecerũt.
14 * Cumq. complessent omnia opera, de-
tulerunt coram rege, & Ioiada reliquã
partem pecuniæ: de qua facta sunt va-
sa templi in ministerium, & ad holocau-
sta, phialæ quoque, & cetera vasa aurea
& argentea: & offerebantur holocausta
in domo Domini iugiter cunctis diebus
15 Ioiadæ. * Senuit autem Ioiada plenus
E dierum, & mortuus est cum esset cen-
16 tum triginta annorum. * sepelieruntq.
eum in ciuitate Dauid cum regibus, eo
quòd fecisset bonum cum Israel, & cũ
17 domo eius. * Postquam autem obijt Io-
iada, ingressi sunt principes Iuda, & ado-
rauerunt regem, qui delinitus obsequijs
18 eorum, acquieuit eis. * Et dereliquerunt
templũ Domini Dei patrum suorũ, ser-
uierũtq. lucis & sculptilibus, & facta est
ira contra Iudam, & Ierusalem propter
19 hoc peccatum. * Mittebatq. eis prophe-
tas vt reuerterentur ad Dominũ, quos

Digitized by Google

protestantes, illi audire nolebant. * Spi- 20
ritus itaque Dei induit Zachariam filiũ
Ioiadæ sacerdotem, & stetit in conspe-
ctu populi, & dixit eis: Hæc dicit Do- F
minus Deus: Quare transgredimini præ-
ceptum Domini, quod vobis non pro-
derit, & dereliquistis Dominum vt de-
relinqueret vos? * Qui congregati ad- 21
uersus eum, miserunt lapides iuxta re-
gis imperium in atrio domus Domini.
* Et non est recordatus Ioas rex mise- 22
ricordiæ, quam fecerat Ioiada pater il-
|| Matth.23.d. 35 lius secum, || sed interfecit filium eius.
Qui cum moreretur, ait: Videat Domi-
nus, & requirat. * Cumq. euolutus es- 23
set annus, ascendit contra eum exercitus
Syriæ: venitq. in Iudam & Ierusalẽ,
& interfecit cunctos principes populi,
atque vniuersam prædam miserunt regi
in Damascum. * Et certe cum permo- 24
dicus venisset numerus Syrorum, tradi-
dit Dominus in manibus eorum infini- G
tam multitudinem, eo quòd dereliquis-
sent Dominum Deum patrum suorum:
in Ioas quoque ignominiosa exercuere
iudicia. * Et abeuntes dimiserunt eum in 25
languoribus magnis: surrexerunt autem
contra eum serui sui in vltionem san-
guinis filij Ioiadæ sacerdotis, & occide-
runt eum in lectulo suo, & mortuus est:
sepelieruntq. eum in Ciuitate Dauid,
sed non in sepulchris regum. * Insidiati 26
vero sunt ei Zabad filius Semmaath Am-
manitidis, & Iozabad filius Semarith
Moabitidis. * Porro filij eius, ac sum- 27
ma pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo,
& instauratio domus Dei scripta sunt
diligentius in Libro regum: regnauit
autem Amasias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

4.Reg.14.a.2 VIgintiquinque annorum erat Ama- 1
sias cum regnare cœpisset, & vigin- A
tinouem annis regnauit in Ierusalem,
nomen matris eius Ioaden de Ierusalẽ.
* Fecitq. bonum in conspectu Domini: 2
verumtamen non in corde perfecto.
* Cumq. roboratum sibi videret impe- 3
rium, iugulauit seruos, qui occiderant
regem patrem suum, * sed filios eorum 4
non interfecit sicut scriptum est in Li-
bro legis Moysi, vbi præcepit Dominus,
|| Deut.24.c.16 dicens: || Non occidentur patres pro fi-
lijs, neque filij pro patribus suis, sed 4.Reg.14.b.6
vnusquisque in suo peccato morietur. Ezec.18.c.20
5 * Congregauit igitur Amasias Iudam, &
constituit eos per familias, tribunosq.
B & centuriones in vniuerso Iuda, & Ben-
iamin: & recensuit a viginti annis su-
pra, inuenitq. trecenta millia iuuenum,
qui egrederẽtur ad pugnam, & tenerent
6 hastam & clypeum: * Mercede quoque
conduxit de Israel centum millia robu-
7 storum, centum talentis argenti. * Ve-
nit autem homo Dei ad illum, & ait:
O rex, ne egrediatur tecum exercitus
Israel: non est enim Dominus cum Is-
8 rael, & cunctis filijs Ephraim: * quòd
si putas in robore exercitus bella consi-
stere, superari te facier Deus ab hosti-
bus: Dei quippe est & adiuuare, & in
9 fugam conuertere. * Dixitq. Amasias ad
C hominem Dei: Quid ergo fiet de cen-
tum talentis, quæ dedi militibus Israel?
Et respondit ei homo Dei: Habet Do-
minus vnde tibi dare possit multo his
10 plura. * Separauit itaque Amasias exer-
citum, qui venerat ad eum ex Ephraim,
vt reuerteretur in locum suum: at illi
contra Iudam vehementer irati, reuer-
11 si sunt in regionem suam. * Porro Ama-
sias confidenter eduxit populum suum,
& abijt in Vallem salinarum, percus-
12 sitq. filios Seir decem millia. * Et alia
decem millia virorum ceperunt filij Iu-
da, & adduxerunt ad præruptum cuius-
dam petræ, præcipitaueruntq. eos de
summo in præceps, qui vniuersi crepue-
13 runt. * At ille exercitus, quem remise-
D rat Amasias ne secum iret ad prælium,
diffusus est in ciuitatibus Iuda a Sama-
ria vsque ad Bethoron, & interfectis
tribus millibus, diripuit prædam ma-
14 gnam. * Amasias vero post cædem Idu-
mæorum, & allatos deos filiorum Seir,
statuit illos in deos sibi, & adorabat eos,
15 & illis adolebat incensum. * Quam ob
rem iratus Dominus contra Amasiam
misit ad illum prophetam, qui diceret
ei: Cur adorasti deos, qui non libera-
E uerunt populum suum de manu tua?
16 * Cumq. hæc ille loqueretur, respondit
ei: Num consiliarius regis es? quiesce
ne interficiam te. Discedensq. prophe-
ta, Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus
occidere te, quia fecisti hoc malum, &
insuper non acquieuisti consilio meo.

Igitur

Digitized by Google

* Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo 17
consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz fi-
lij Iehu, regem Israel, dicens: Veni, vi-
deamus nos mutuo. * At ille remisit nũ- 18
cios, dicens: Carduus, qui est in Liba-
no, misit ad cedrum Libani, dicens: Da
filiam tuam filio meo vxorem: & ecce
bestiæ, quæ erant in silua Libani, tran-
sierunt, & conculcauerunt carduum.
* Dixisti: Percussi Edom, & idcirco eri- 19
gitur cor tuum in superbiam: sede in F
domo tua, cur malum aduersum te pro-
uocas, vt cadas & tu, & Iuda tecum?
* Noluit audire Amasias, eo quòd Do- 20
mini esset voluntas vt traderetur in ma-
nus hostium propter deos Edom. * Ascẽ- 21
dit igitur Ioas rex Israel, & mutuos si-
bi præbuere conspectus: Amasias autẽ
rex Iuda erat in Bethsames Iuda: * cor- 22
ruitq. Iuda coram Israel, & fugit in
tabernacula sua. * Porro Amasiam re- 23
gem Iuda, filium Ioas filij Ioachaz, ce-
pit Ioas rex Israel in Bethsames, & ad-
duxit in Ierusalem: destruxitq. murum
eius a porta Ephraim vsque ad portam G
anguli quadringentis cubitis. * Omne 24
quoque aurum, & argentum, & vniuer-
sa vasa, quæ repererat in domo Dei, &
apud Obededom in thesauris etiam do-
mus regiæ, necnon & filios obsidum
reduxit in Samariam. * Vixit autem 25
Amasias filius Ioas rex Iuda, postquam
mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Is-
rael, quindecim annis. * Reliqua autem 26
sermonum Amasiæ priorum & nouissi-
morum scripta sunt in Libro regum Iu-
da & Israel. * Qui postquam recessit a 27
Domino, tetenderunt ei insidias in Ie-
rusalem. Cumq. fugisset in Lachis, mi-
serunt, & interfecerunt eum ibi. * Re- 28
portantesq. super equos, sepelierunt eũ
cum patribus suis in Ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

4.Reg.14.c.21

OMnis autem populus Iuda filium 1
eius Oziam annorum sedecim, cõ- A
stituit regem pro Amasia patre suo.
* Ipse ædificauit Ailath, & restituit eam 2
ditioni Iuda, postquam dormiuit rex
cum patribus suis. * Sedecim annorum 3
erat Ozias cum regnare cœpisset, &
quinquagintaduobus annis regnauit in
Ierusalem, nomen matris eius Iechelia
4 de Ierusalem. * Fecitq. quod erat rectũ
in oculis Domini iuxta omnia, quæ
5 fecerat Amasias pater eius. * Et exqui-
siuit Dominum in diebus Zachariæ in-
telligentis & videntis Deum: cumq. re-
quireret Dominum, direxit eum in om-
6 nibus. * Denique egressus est, & pu-
gnauit contra Philisthijm, & destruxit
murum Geth, & murum Iabniæ, mu-
rumq. Azoti: ædificauit quoque oppida
7 in Azoto, & in Philisthijm. * Et adiu-
uit eum Deus contra Philisthijm, &
contra Arabes, qui habitabant in Gur-
8 baal, & contra Ammonitas. * Appen-
B debantq. Ammonitæ munera Oziæ: &
diuulgatum est nomen eius vsque ad
introitum Ægypti propter crebras vi-
9 ctorias. * Ædificauitq. Ozias turres in
Ierusalem super portam anguli, & su-
per portam vallis, & reliquas in eo-
10 dem muri latere, firmauitq. eas. * Ex-
truxit etiam turres in solitudine, &
effodit cisternas plurimas, eo quòd ha-
beret multa pecora tam in campestri-
bus, quàm in eremi vastitate: vineas
quoque habuit & vinitores in monti-
bus, & in carmelo: erat quippe homo
11 agriculturæ deditus. * Fuit autem exer-
citus bellatorum eius, qui procedebant
ad prælia sub manu Iehiel scribæ, Maa-
siæq. doctoris, & sub manu Hananiæ,
12 qui erat de ducibus regis. * Omnisq.
numerus principum per familias virorũ
fortium, duorum millium sexcentorũ.
13 * Et sub eis vniuersus exercitus trecen-
torum & septem millium quingentorũ:
qui erant apti ad bella, & pro rege
14 contra aduersarios dimicabant. * Præ-
C parauit quoque eis Ozias, id est, cun-
cto exercitui, clypeos, & hastas, & ga-
leas, & loricas, arcusq. & fundas ad ia-
15 ciendos lapides. * Et fecit in Ierusalem
diuersi generis machinas, quas in tur-
ribus collocauit, & in angulis murorum
vt mitterent sagittas, & saxa grandia:
egressumq. est nomen eius procul, eo
quòd auxiliaretur ei Dominus, & cor-
16 roborasset illum. * Sed cum roboratus
esset, eleuatum est cor eius in interitum
suum, & neglexit Dominum Deum suũ:
ingressusq. templum Domini, adolere
voluit incensum super altare thymia-
17 matis. * Statimq. ingressus post eum
Azarias sacerdos, & cum eo Sacerdotes

Digitized by Google

Domini octoginta, viri fortissimi,* re- 18
stiterunt regi, atque dixerunt: Non est
tui officij Ozia vt adoleas incensum Do-
mino, sed Sacerdotum, hoc est, filiorũ
Aaron, qui consecrati sunt ad huiusce-
modi ministerium: egredere de sanctua-
rio, ne contempseris: quia non reputa-
bitur tibi in gloriã hoc a Domino Deo.
* Iratusq. Ozias, tenens in manu thuri- 19
bulum vt adoleret incensum, minaba- D
tur Sacerdotibus. Statimq. orta est le-
pra in fronte eius coram Sacerdotibus,
in domo Domini super altare thymia-
matis. * Cumq. respexisset eum Azarias 20
pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes,
viderunt lepram in fronte eius, & festi-
natò expulerunt eum. Sed & ipse per-
territus, accelerauit egredi, eo quòd
|| 4.Reg.15.a.5 sensisset illico plagam Domini. * || Fuit 21
igitur Ozias rex leprosus vsque ad diẽ
mortis suæ, & habitauit in domo sepa-
rata plenus lepra, ob quam eiectus fue-
rat de domo Domini. Porro Ioatham
filius eius rexit domum regis, & iudi-
cabat populum terræ. * Reliqua autem 22
sermonum Oziæ priorum & nouissimo-
rum scripsit Isaias filius Amos, prophe-
ta. * Dormiuitq. Ozias cum patribus 23
suis, & sepelierunt eum in agro rega-
lium sepulchrorum, eo quòd esset le-
prosus: regnauitq. Ioatham filius eius
pro eo.

CAP. XXVII.

4. Reg. 15. g. 32 VIgintiquinque annorum erat Ioa- 1
tham cum regnare cœpisset, & se- A
decim annis regnauit in Ierusalem: no-
men matris eius Ierusa filia Sadoc. * Fe- 2
citq. quod rectum erat coram Domino
Iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater
suus, excepto quòd non est ingressus tẽ-
plum Domini, & adhuc populus delin-
quebat. * Ipse ædificauit portam domus 3
Domini excelsam, & in muro Ophel B
multa construxit. * Vrbes quoque ædi- 4
ficauit in montibus Iuda, & in saltibus
castella, & turres. * Ipse pugnauit con- 5
tra regem filiorum Ammon, & vicit
eos, dederuntq. ei filij Ammon in tem-
pore illo centum talenta argenti, & C
decem millia coros tritici, ac totidem
coros hordei: hæc ei præbuerunt filij
Ammon in anno secundo & tertio.
6 * Corroboratusq. est Ioatham eo quòd
direxisset vias suas coram Domino Deo
7 suo. * Reliqua autem sermonum Ioa-
tham, & omnes pugnæ eius, & opera,
scripta sunt in Libro regum Israel &
8 Iuda. * Vigintiquinque annorum erat
D cum regnare cœpisset, & sedecim an-
9 nis regnauit in Ierusalem. * Dormiuitq.
Ioatham cùm patribus suis, & sepelie-
runt eum in Ciuitate Dauid: & regna-
uit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

1 VIginti annorum erat Achaz cum 4.Reg. 16. a.2
A regnare cœpisset: & sedecim an-
nis regnauit in Ierusalem: non fecit re-
ctum in conspectu Domini sicut Dauid
2 pater eius: * sed ambulauit in vijs re-
gum Israel, insuper & statuas fudit Baa-
3 lim. * Ipse est, qui adoleuit incensum
in Vallebenennom, & lustrauit filios
suos in igne iuxta ritum gentium, quas
interfecit Dominus in aduentu filiorum
4 Israel. * Sacrificabat quoque, & thy-
miama succendebat in excelsis, & in
collibus, & sub omni ligno frondoso.
5 * Tradiditq. eum Dominus Deus eius
in manu regis Syriæ, qui percussit eum,
magnamq. prædam cepit de eius impe-
rio, & adduxit in Damascum: manibus
quoque regis Israel traditus est, &
6 percussus plaga grandi. * Occiditq. Pha-
cee, filius Romeliæ, de Iuda centum
viginti millia in die vno, omnes viros
bellatores: eo quòd reliquissent Do-
7 minum Deum patrum suorum. * Eo-
dem tempore occidit Zechri, vir potens
ex Ephraim, Maasiam filium regis, &
Ezricam ducem domus eius, Elcanam
8 quoque secundum a rege. * Ceperuntq.
filij Israel de fratribus suis ducenta mil-
lia mulierum, puerorum, & puella-
rum, & infinitam prædam: pertaleruntq.
9 eam in Samariam. * Ea tempestate erat
B ibi propheta Domini, nomine Oded:
qui egressus obuiam exercitui venienti
in Samariam, dixit eis: Ecce ira-
tus Dominus Deus patrum vestrorum
contra Iuda, tradidit eos in manibus
vestris, & occidistis eos atrociter,
ita vt ad cælum pertingeret vestra cru-
10 delitas. * Insuper filios Iuda, & Ie-
rusalem vultis vobis subijcere in seruos
& an-

Digitized by Google

& ancillas. quod nequaquā facto opus
est: peccastis enim super hoc Domino
Deo vestro. * Sed audite consilium 11
meum, & reducite captiuos, quos ad-
duxistis de fratribus vestris, quia ma-
gnus furor Domini imminet vobis.
* Steterunt itaque viri de principibus 12
filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amasa filius Adali, contra eos, qui veniebant de prælio, * & dixerunt eis: Non introducetis huc captiuos, ne peccemus Domino. Quare vultis adijcere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, & ira furoris Domini imminet super Israel. * Dimi- 14
seruntq. viri bellatores prædam, & vniuersa quæ ceperant coram principibus, & omni multitudine. * Steteruntq. vi- 15
ri, quos supra memorauimus, & apprehendentes captiuos, omnesq. qui nudi C
erant, vestierunt de spolijs: cumq. vestissent eos, & calceassent, & refecissent cibo ac potu, vnxissentq. propter laborem, & adhibuissent eis curam: quicūque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, & adduxerunt Iericho Ciuitatem palmarum ad fratres eorum, ipsiq. reuersi sunt in Samariam. * Tempo- 16
re illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium. * Vene- 17
runtq. Idumæi, & percusserunt multos ex Iuda, & ceperunt prædam magnam.
* Philisthijm quoque diffusi sunt per vr- 18
bes campestres, & ad Meridiem Iuda: ceperuntq. Bethsames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo, cum viculis suis, & habitauerunt in eis. * Humiliauerat enim Do- 19
minus Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quòd nudasset eum auxilio, & contemptui habuisset Dominum. * Ad- 20
D duxitq. contra eum Thelgathphalnasar regem Assyriorum, qui & afflixit eum, & nullo resistente vastauit. * Igitur A- 21
chaz spoliata domo Domini, & domo regum, ac principum, dedit regi Assyriorum munera, & tamen nihil ei profuit. * Insuper & tempore angustiæ suæ 22
auxit contemptum in Dominum, ipse per se rex Achaz, * immolauit dijs Da- 23
masci victimas percussoribus suis, & dixit: Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostijs, & aderunt mihi, cum econtrario ipsi fuerint ruinæ
24 ei, & vniuerso Israel. * Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clausit ianuas templi Dei, & fecit sibi altaria in vniuersis angulis Ie-
25 rusalem. * In omnibus quoque vrbibus Iuda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam prouocauit Domi-
26 num Deum patrum suorum. * Reliquæ autem sermonum eius, & omnium operum suorum priorum & nouissimorum scripta sunt in Libro regum Iuda & Is-
27 rael. * Dormiuitq. Achaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in ciuitate Ierusalem: neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israel. Regnauitq. Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

1 A IGitur Ezechias regnare cœpit, cum vigintiquinque esset annorum, & vigintinouem annis regnauit in Ierusalē: nomen matris eius Abia, filia Zachariæ. 4.Reg. 18.a.1
2 * Fecitq. quod erat placitum in conspectu Domini iuxta omnia quæ fecerat
3 Dauid pater eius. * Ipse anno, & mense primo regni sui aperuit valuas domus Domini, & instaurauit eas. * ad-
4 duxitq. Sacerdotes atque Leuitas, & congregauit eos in plateam Orientalē.
5 * Dixitq. ad eos: Audite me Leuitæ, & sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferte omnem immunditiam de sanctuario.
6 * Peccauerunt patres nostri, & fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: auerterunt facies suas a tabernaculo Domini, &
7 præbuerunt dorsum. * Clauserunt ostia,
B quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incensumq. non adoleuerunt, & holocausta non obtulerunt in san-
8 ctuario Deo Israel. * Concitatus est itaque furor Domini super Iudam & Ierusalem, tradiditq. eos in commotionem, & in interitum, & in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris.
9 * En, corruerunt patres nostri gladijs, filij nostri, & filiæ nostræ, & coniuges captiuæ ductæ sunt propter hoc sce-
10 lus. * Nunc ergo placet mihi vt ineamus

Digitized by Google

foedus cum Domino Deo Israel, & auertet a nobis furorem iræ suæ. * Filij 11
mei nolite negligere: vos elegit Dominus vt stetis coram eo, & ministretis illi, colatisq. eum, & cremetis ei incensum. * Surrexerũt ergo Leuitæ: Mahath 12
filius Amasai, & Ioel filius Azariæ de filijs Caath: Porro de filijs Merari, Cis C
filius Abdi, & Azarias filius Ialaleel. De filijs autẽ Gersom, Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. * At vero de 13
filijs Elisaphan, Samri, & Iahiel. De filijs quoque Asaph, Zacharias, & Mathanias: * Necnon de filijs Heman, Ia- 14
hiel, & Semei: Sed & de filijs Idithun, Semeias, & Oziel. * Congregauerũtq. 15
fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt iuxta mandatũ regis & imperiũ Domini, vt expiarent domum Dei. * Sa- 16
cerdotes quoque ingressi templum Domini vt sanctificarent illud, extulerunt omnem immũditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quã tulerunt Leuitæ, & asportauerũt ad Torrentem cedron foras. * Cœperunt au- 17
tem prima die mensis primi mundare, D
& in die octauo eiusdem mensis ingressi sunt porticũ templi Domini, expiauerũtq. templum diebus octo, & in die sextadecima mensis eiusdẽ, quod cœperant impleuerũt. * Ingressi quoque sunt 18
ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificauimus omnem domum Domini, & altare holocausti, vasaq. eius, necnon & mensam propositionis cum omnibus vasis suis, * cũctamq. templi supellectilem. quam polluerat rex Achaz in regno 19
suo, postquam præuaricatus est: & ecce exposita sunt omnia coram altare Domini. * Consurgensq. diluculo Ezechias 20
rex, adunauit omnes principes ciuitatis, & ascendit in domum Domini: * obtu- 21
leruntq. simul tauros septem, & arietes septem, agnos septem, & hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Iuda, dixitq. sacerdotibus filijs Aaron vt offerrent super altare Domini. * Mactauerũt igitur tauros, & suscepe- 22
runt sanguinem Sacerdotes, & fuderunt E
illum super altare, mactauerunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaueruntq. agnos, & fuderunt super altare sanguinem. * Ap- 23
plicuerunt hircos pro peccato coram rege, & vniuersa multitudine, imposue-
24 runtq. manus suas super eos: * & immolauerunt illos Sacerdotes, & asperserunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo vniuersi Israelis: pro omni quippe Israel præceperat rex vt holocaustum
25 fieret & pro peccato. * Constituit quoque Leuitas in domo Domini cũ cymbalis, & psalterijs, & citharis secundum
F dispositionem Dauid regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: siquidẽ Domini præceptum fuit per manũ prophe-
26 tarum eius. * Steteruntq. Leuitæ tenentes organa Dauid, & Sacerdotes tubas.
27 * Et iussit Ezechias vt offerrẽt holocausta super altare: cumq. offerrentur holocausta, cœperũt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diuersis organis, quæ Dauid rex Israel præpara-
28 uerat, concrepare. * Omni autem turba adorante, cantores, & ij, qui tenebant tubas, erant in officio suo donec com-
29 pleretur holocaustum. * Cumq. finita esset oblatio, incuruatus est rex, & omnes qui erant cum eo, & adorauerunt.
30 * Præcepitq. Ezechias, & principes Leuitis vt laudarent Dominũ sermonibus Dauid, & Asaph Videntis: qui laudauerunt eum magna lætitia, & incuruato
31 genu adorauerũt. * Ezechias autem etiã
G hæc addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergo vniuersa multitudo hostias, & laudes, &
32 holocausta mẽte deuota. * Porro numerus holocaustorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros septuaginta, arietes
33 centum, agnos ducentos. * Sanctificaueruntq. Domino boues sexcẽtos, & oues
34 tria millia. * Sacerdotes vero pauci erãt, nec poterant sufficere vt pelles holocaustorum detraherent: vnde & Leuitæ fratres eorũ adiuuerunt eos, donec impleretur opus, & sanctificarentur antistites: Leuitæ quippe faciliori ritu sanctificantur, quàm Sacerdotes. * Fuerũt ergo ho-
35 locausta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocaustorum: & complet-
36 us est cultus domus Domini. * Lætatusq. est Ezechias, & omnis populus eo quòd ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXX.

MIsit quoque Ezechias ad omnem 1
Israel & Iudam: scripsitq. epistolas ad Ephraim & Manassen vt venirent A
ad domum Domini in Ierusalem, & facerẽt Phase Domino Deo Israel. * Inito ergo consilio regis & principum, & 2
vniuersi cœtus Ierusalem, decreuerunt vt facerent Phase mense secundo. * Non 3
enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, & populus nõdum congregatus fuerat in Ierusalem.
* Placuitq. sermo regi, & omni multi- 4
tudini. * Et decreuerunt vt mitterent 5
nuncios in vniuersum Israel de Bersabee vsque Dan vt venirent, & facerent Phase Domino Deo Israel in Ierusalem: multi enim non fecerant sicut lege præscriptum est. * Perrexeruntq. cursores 6
cum epistolis ex regis imperio, & principum eius, in vniuersum Israel & Iudam iuxta id, quod rex iusserat, prædicantes: Filij Israel reuertimini ad Dominum Deum Abraham, & Isaac, & Israel: & reuertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Assyriorum. B
* Nolite fieri sicut patres vestri, & fra- 7
tres qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, vt ipsi cernitis. * Nolite indura- 8
re ceruices vestras, sicut patres vestri: tradite manus Domino, & venite ad sanctuarium eius, quod sanctificauit in æternum: seruite Domino Deo patrum vestrorum, & auertetur a vobis ira furoris eius. * Si enim vos reuersi fueri- 9
tis ad Dominum: fratres vestri, & filij habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captiuos, & reuertentur in terram hanc: pius enim & clemens est Dominus Deus vester, & non auertet faciem suam a vobis, si reuersi fueritis ad eum. * Igitur cursores 10
pergebant velociter de ciuitate in ciuitatem per terram Ephraim, & Manasse vsque ad Zabulon, illis irridentibus & subsannantibus eos. * Attamen quidam 11
viri ex Aser, & Manasse, & Zabulon acquiescentes consilio, venerunt Ierusalẽ.
* In Iuda vero facta est manus Domini 12
vt daret eis cor vnum, vt facerent iuxta præceptum regis, & principum verbũ
13 Domini. * Congregatiq. sunt in Ierusalem populi multi vt facerent sollemnitatem azymorum, in mense secundo;
14 * & surgentes destruxerunt altaria quæ C erant in Ierusalem, atque vniuersa, in quibus, idolis adolebatur incensum, subuertentes, proiecerunt in Torrentem
15 cedron. * Immolauerunt autem Phase quartadecima die mensis secũdi. Sacerdotes quoque, atque Leuitæ tandẽ sanctificati obtulerunt holocausta in domo
16 Domini: * Steteruntq. in ordine suo iuxta dispositionem, & legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes vero suscipiebãt effundendum sanguinem de manibus Le-
17 uitarum, * eo quòd multa turba sanctificata non esset: & idcirco immolarent Leuitæ Phase his, qui non occurrerant
18 sanctificari Domino. * Magna etiã pars populi de Ephraim, & Manasse, & Issachar, & Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non iuxta quod scriptum est: & orauit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur
19 * cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: & non imputabit eis quòd minus sanctifi-
20 cati sunt. * Quem exaudiuit Dominus,
21 & placatus est populo. * Feceruntq. filij Israel, qui inuenti sunt in Ierusalẽ, sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Leuitæ quoque, & Sacerdotes per organa, quæ suo officio
22 congruebant. * Et locutus est Ezechias ad cor omnium Leuitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt septem diebus sollemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deũ
23 patrum suorum. * Placuitq. vniuersæ multitudini vt celebrarent etiam alios dies septem: quod & fecerunt cum in-
24 genti gaudio. * Ezechias enim rex Iuda præbuerat multitudini mille tauros, & septem millia ouium: principes vero dederant populo tauros mille, & oues decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.
25 * Et hilaritate perfusa omnis turba Iuda tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm vniuersæ frequentiæ, quæ venerat ex Israel; proselytorum quoque de

Digitized by Google

Terra Israel, & habitantium in Iuda.
* Factaq. est grandis celebritas in Ierusa- 26
lem, qualis a diebus Salomonis filij Da-
uid regis Israel in ea vrbe non fuerat.
* Surrexerunt autem Sacerdotes atque 27
Leuitæ benedicentes populo: & exaudi-
ta est vox eorum: peruenitq. oratio in
habitaculum sanctum cæli.

CAP. XXXI.

CVmq. hæc fuissent rite celebrata, 1
egressus est omnis Israel, qui inuē- A
tus fuerat in vrbibus Iuda, & fregerunt
simulacra, succiderunteq. lucos, demo-
liti sunt excelsa, & altaria destruxerunt,
non solum de vniuerso Iuda & Benia-
min, sed & de Ephraim quoque & Ma-
nasse, donec penitus euerterent: reuersiq.
sunt omnes filij Israel in possessiones &
ciuitates suas. * Ezechias autem consti- 2
tuit turmas Sacerdotales, & Leuiticas per
diuisiones suas, vnumquemque in offi-
cio proprio, tam Sacerdotum videlicet
quàm Leuitarum ad holocausta, & paci-
fica vt ministrarent & confiterētur, cane-
rentq. in portis castrorum Domini.
* Pars autem regis erat, vt de propria 3
eius substantia offerretur holocaustum,
mane semper & vespere. Sabbatis quo-
que, & Calendis, & sollemnitatibus ce-
teris, sicut scriptum est in lege Moysi.
* Præcepit etiam populo habitantium 4
Ierusalem vt darent partes Sacerdotibus,
& Leuitis, vt possent vacare legi Do-
mini. * Quod cum percrebruisset in au- 5
ribus multitudinis, plurimas obtulere B
primitias filij Israel frumenti, vini, &
olei, mellis quoque: & omnium, quæ gi-
gnit humus, decimas obtulerunt. * Sed & 6
filij Israel & Iuda, qui habitabant in vr-
bibus Iuda, obtulerunt decimas boum &
ouium, decimasq. sanctorum, quæ vouerant
Domino Deo suo: atque vniuersa
portantes, fecerunt aceruos plurimos.
* Mense tertio cœperunt aceruorum iac- 7
cere fundamenta, & mense septimo com
pleuerunt eos. * Cumq. ingressi fuissent 8
Ezechias, & principes eius, viderunt acer-
uos, & benedixerūt Domino ac populo
Israel. * Interrogauitq. Ezechias Sacer- 9
dotes, & Leuitas cur ita facerent acer-
ui. * Respōdit illi Azarias Sacerdos pri- 10
mus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo
cœperunt offerri primitiæ in domo Do
mini, comedimus, & saturati sumus, &
remanserunt plurima, eo quòd benedi-
C xerit Dominus populo suo: reliquiā-
rum autem copia est ista, quam cernis.
11 * Præcepit igitur Ezechias vt præpara-
rent horrea in domo Domini. Quod
12 cum fecissent, * intulerunt tam primi-
tias, quàm decimas, & quæcumque
vouerant, fideliter. Fuit autem præ-
fectus eorum Chonenias Leuita, & Se-
13 mei frater eius, secundus, * post quem
Iahiel, & Azarias, & Nahath, & A-
sael, & Ierimoth, Iozabad quoque, &
Eliel, & Iesmachias, & Mahath, & Ba-
naias, præpositi sub manibus Choneniæ,
& Semei fratris eius, ex imperio Eze-
chiæ regis & Azariæ pontificis domus
14 Dei, ad quos omnia pertinebant. * Co-
re vero filius Iemna Leuites & ianitor
Orientalis portæ, præpositus erat ijs, quæ
spōte offerebantur Domino, primitijsq.
15 & consecratis in Sancta sanctorum. * Et
sub cura eius Eden, & Beniamin, Iesue,
& Semeias, Amarias quoque, & Sche-
nias in ciuitatibus Sacerdotum vt fide-
liter distribuerent fratribus suis partes,
16 minoribus atque maioribus: * exceptis
D maribus ab annis tribus & supra, cunctis
qui ingrediebantur templum Domini,
& quidquid per singulos dies conduce-
bat in ministerio, atque obseruationi-
17 bus iuxta diuisiones suas, * Sacerdoti-
bus per familias, & Leuitis a vigesimo
anno & supra, per ordines & turmas
18 suas, * vniuersæq. multitudini tam
vxoribus, quàm liberis eorum vtriusque
sexus, fideliter cibi de his, quæ
19 sanctificata fuerant, præbebantur. * Sed
& filiorum Aaron per agros, & suburbana
vrbium singularum dispositi erant
viri, qui partes distribuerent vniuerso
sexui masculino de Sacerdotibus, & Le-
20 uitis. * Fecit ergo Ezechias vniuersa
quæ diximus in omni Iuda: operatusq.
est bonum & rectum, & verum coram
21 Domino Deo suo * in vniuersa cultu-
ra ministerij domus Domini, iuxta le-
gem & ceremonias, volens requirere
Deum suum in toto corde suo: fecitq.
& prosperatus est.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXXII.

4.Reg.18.c.13 Isa.36.a.1 Eccl.48.c.20

POst quæ & huiuscemodi veritatem, 1
venit Sennacherib rex Assyriorum, A
& ingressus Iudam, obsedit ciuitates
munitas, volens eas capere. * Quod 2
cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Ierusalem, * inito 3
cum principibus consilio, virisq. fortissimis vt obturarent capita fontium, qui erant extra vrbem: & hoc omnium decernente sententia, * congregauit plurimam multitudinem, & obturauerunt 4
cunctos fontes, & riuum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inueniant aquarum abundantiam. * Ædificauit quoque, 5
agens industriè, omnem murum, qui fuerat dissipatus, & extruxit turres desuper, & forinsecus alterum murum: instauratq. Mello in Ciuitate Dauid, & fecit vniuersi generis armaturam & clypeos: * constituitq. principes bellatorũ 6
in exercitu: & conuocauit vniuersos in B
platea portæ ciuitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens: * Viriliter agite, & 7
confortamini: nolite timere, nec paueatis regem Assyriorum, & vniuersam multitudinem, quæ est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo. * Cum illo enim est brachium carneũ: 8
nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatq. pro nobis. Confortatusq. est populus huiuscemodi verbis Ezechiæ regis Iuda. * Quæ post- 9
quam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum seruos suos in Ierusalem (ipse enim cum vniuerso exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, & ad omnem populum, qui erat in C
vrbe, dicens: * Hæc dicit Sennacherib 10
rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Ierusalem? * Num 11
Ezechias decipit vos, vt tradat morti in fame & siti, affirmans quòd Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum? * Numquid non iste est 12
Ezechias, qui destruxit excelsa illius, & altaria, & præcepit Iuda & Ierusalem, dicens: Coram altari vno adorabitis, & in ipso comburetis incensum? * An 13
ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei cunctis terrarum populis? numquid præualuerunt dij gentium, omniumq. terrarum liberare regionem
14 suam de manu mea? * Quis est de vniuersis dijs gentium, quas vastauerunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, vt possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu?
15 * Non vos ergo decipiat Ezechias, nec D
vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, & de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos
16 de manu mea. * Sed & alia multa locuti sunt serui eius contra Dominum Deum, & contra Ezechiam seruum
17 eius. * epistolas quoque scripsit plenas blasphemiæ in Dominum Deum Israel, & locutus est aduersus eum: Sicut dij gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic & Deus Ezechiæ eruere non poterit
18 populum suum de manu ista. * Insuper & clamore magno, lingua Iudaica contra populum, qui sedebat in muris Ierusalem, personabat, vt terreret
19 eos, & caperet ciuitatem. * Locu- E
tusq. est contra Deum Ierusalem, sicut aduersum deos populorum terræ, opera manuum hominum. * Orauerunt
20 igitur Ezechias rex, & Isaias filius Amos prophetes, aduersum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt vsque in cælum. * ‖ Et misit Dominus angelum, ‖ Tob.1.d.21
21 qui percussit omnem virum robustum, & bellatorem, & principem exercitus regis Assyriorum: Reuersusq. est cum ignominia in terram suam. Cumq. ingressus esset domum Dei sui, filij qui egressi fuerant de vtero eius, interfece-
22 runt eum gladio. * Saluauitq. Dominus Ezechiam & habitatores Ierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, & de manu omnium, & præstitit eis
23 quietem per circuitum. * Multi etiam deferebant hostias, & sacrificia Domino in Ierusalem, & munera Ezechiæ
F regi Iuda: qui exaltatus est post hæc
24 coram cunctis gentibus. * ‖ In diebus ‖ 4.Reg.20.a.1 Isa.38.a.1
illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem, & orauit Dominum: exaudiuitq. eum, & dedit ei signum. * Sed non iuxta

benefi-

Digitized by Google

beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia eleuatum est cor eius: & facta est contra eum ira, & contra Iudam & Ierusalem. * Humiliatusq. est postea eo quòd exal- 26
tatum fuisset cor eius, tam ipse, quàm habitatores Ierusalem: & idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ. * Fuit autem Ezechias diues, & 27
inclytus valde, & thesauros sibi plurimos congregauit argenti & auri & lapidis pretiosi, aromatum, & armorum vniuersi generis, & vasorum magni pretij. * Apothecas quoque frumenti, vi- 28
ni, & olei, & præsepia omnium iumentorum, caulasq. pecorum, * & vrbes 29
ædificauit sibi: habebat quippe greges ouium, & armentorum innumerabiles, eo quòd dedisset ei Dominus substantiam multam nimis. * Ipse est Ezechias, 30
qui obturauit superiorem fontem aquarum Gihon, & auertit eas subter ad Occidentem Vrbis Dauid: in omnibus operibus suis fecit prospere quæ voluit. G
* Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, vt 31
interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus vt tentaretur, & nota fierent omnia, quæ erant in corde eius. * Reliqua au- 32
tem sermonum Ezechiæ, & misericordiarum eius scripta sunt in visione Isaiæ filij Amos prophetæ, & in libro regum Iuda & Israel. * Dormiuitq. Ezechias 33
cum patribus suis, & sepelierunt eum super sepulchra filiorum Dauid: & celebrauit eius exequias vniuersus Iuda, & omnes habitatores Ierusalē: regnauitq. Manasses filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

4. Reg 21.2.2 DVodecim annorum erat Manasses 1
cum regnare cœpisset, & quinqua- A
gintaquinque annis regnauit in Ierusalem. * Fecit autem malum coram Do- 2
mino iuxta abominationes gentium, quas subuertit Dominus coram filijs Israel: * & conuersus instaurauit excelsa, 3
quæ demolitus fuerat Ezechias pater eius: construxitq. aras Baalim, & fecit lucos, & adorauit omnem militiam cæli, & coluit eam. * Ædificauit quoque altaria 4
in domo Domini, de qua dixerat Dominus: * ‖ In Ierusalem erit nomen meum
‖ 2. Reg. 7. b. 10

5 in æternum. * Ædificauit autem ea cuncto exercitui cæli in duobus atrijs
6 domus Domini. * Transireq. fecit filios suos per ignem in Vallebenennom: obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum magos, & incantatores: multaq. mala operatus est coram Domino
7 vt irritaret eum. * Sculptile quoque,
B & conflatile signum posuit in domo Dei, ‖ de qua locutus est Deus ad Da- ‖ 3. Reg. 8. b. 17
uid, & ad Salomonem filium eius, dicens: In domo hac & in Ierusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum,
8 * Et moueri non faciam pedem Israel de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctamq. legem, & ceremonias, atque iudicia per manum
9 Moysi. * Igitur Manasses seduxit Iudam, & habitatores Ierusalem vt facerent malum super omnes gentes, quas subuerterat Dominus a facie filiorum
10 Israel. * Locutusq. est Dominus ad eum, & ad populum illius, & atten-
11 dere noluerunt. * Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperuntq. Manassen, & vinctum catenis, atque compedibus duxe-
12 runt in Babylonem. * Qui postquam coangustatus est, orauit Dominum Deū suum: & egit pœnitentiam valde co-
13 ram Deo patrum suorum. * Deprecatusq. est eum, & obsecrauit intente: & C exaudiuit orationem eius, reduxitq. eum Ierusalem in regnum suum, & cognouit Manasses quòd Dominus ipse
14 esset Deus. * Post hæc ædificauit murum extra ciuitatem Dauid ad Occidentem Gihon in conualle, ab introitu portæ piscium per circuitum vsque ad Ophel, & exaltauit illum vehementer: constituitq. principes exercitus in cun-
15 ctis ciuitatibus Iuda munitis: * & abstulit deos alienos, & simulacrum de domo Domini: aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Ierusalem, & proiecit omnia extra vrbem.
16 * Porro instaurauit altare Domini, & immolauit super illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepitq. Iudæ vt seruiret
17 Domino Deo Israel. * Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino

Deo

Digitized by Google

Deo suo. * Reliqua autē gestorum Manasse: & obsecratio eius ad Deum suum: 18
verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, continentur in sermonibus regum
Israel. * Oratio quoque eius & exauditio, & cuncta peccata, atque contemptus, loca etiam, in quibus ædificauit excelsa, & fecit lucos, & statuas antequam 19
D ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai. * Dormiuit ergo Manasses cum patribus suis, & sepelierunt 20
eum in domo sua: regnauitq. pro eo filius eius Amon. * Vigintiduorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset, & duobus annis regnauit in Ierusalem. * Fecitq. malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater eius: 22
& cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolauit atque seruiuit. * Et 23
non est reueritus faciem Domini, sicut reueritus est Manasses pater eius: & multo maiora deliquit. * Cumq. cōiurassent 24
aduersus eum serui sui, interfecerunt eū in domo sua. * Porro reliqua populi 25
multitudo, cæsis ijs, qui Amon percusserant, constituit regem Iosiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIIII.

4 Reg. 22. a. 1 Octo annorum erat Iosias cū regnare cœpisset, & triginta & vno anno 1
A regnauit in Ierusalem. * Fecitq. quod 2
erat rectum in conspectu Domini, & ambulauit in vijs Dauid patris sui: non declinauit neque ad dextram, neque ad sinistram. * Octauo autem anno regni 3
sui, cum adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris sui Dauid: & duodecimo anno postquam regnare cœperat, mundauit Iudam & Ierusalem ab excelsis, & lucis, simulacrisq. & sculptilibus. * Destruxeruntq. coram eo aras Baalim: 4
& simulacra, quæ superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, & sculptilia succidit atque comminuit: & super tumulos eorum, qui eis immolare consueuerant, fragmenta dispersit. * Ossa præterea sacerdotum combussit in altaribus 5
B idolorum, mundauitq. Iudam & Ierusalem. * Sed & in vrbibus Manasse, & 6
Ephraim, & Simeon, vsque Nephthali cuncta subuertit. * Cumq. altaria dissipasset, & lucos, & sculptilia contriuisset in frusta, cunctiq. delubra demolitus esset de vniuersa Terra Israel, reuersus est 7
8 in Ierusalem. * Igitur anno octauodecimo regni sui, mundata iam terra, & templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, & Maasiam principem ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz a commentarijs, vt instaurarent domum Domini Dei sui.
9 * Qui venerunt ad Helciam Sacerdotem magnum: acceptamq. ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, &
C quam congregauerant Leuitæ, & ianitores de Manasse, & Ephraim, & vniuersis reliquijs Israel, ab omni quoque Iuda, & Beniamin, & habitatoribus Ierusalem,
10 * tradiderunt in manibus eorū, qui præerant operarijs in domo Domini vt instaurarent templum, & infirma quæque
11 sarcirent. * At illi dederunt eam artificibus, & cæmentarijs vt emerent lapides de lapicidinis, & ligna ad commissuras ædificij, & ad contignationem domorū,
12 quas destruxerant reges Iuda. * Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium, Iahath & Abdias de filijs Merari, Zacharias & Mosollam de filijs Caath, qui vrgebant opus: omnes Leuitæ scientes organis canere.
13 * Super eos vero, qui ad diuersos vsus onera portabant, erant scribæ, & magi-
14 stri de Leuitis ianitores. * Cumq. efferD rent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias Sacerdos Librum legis Domini per manū Moysi.
15 * Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inueni in domo Domini: Et tradi-
16 dit ei. * At ille intulit volumen ad regem, & nūciauit ei dicens: Omnia, quæ dedisti in manu seruorum tuorum, ecce
17 complentur. * Argentum, quod repertum est in domo Domini, conflauerūt: datumq. est præfectis artificū, & diuersa
18 opera fabricantium. * Præterea tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum.
19 Quem cū rege præsente recitasset, * audissetq. ille verba legis, scidit vestimen-
20 ta sua: * & præcepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque scribæ, & Asaæ seruo re-
21 gis, dicens: * Ite, & orate Dominum pro me, & pro reliquijs Israel, & Iuda, super vniuersis sermonibus Libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini

stillauit

stillauit super nos, eo quòd non custodierint patres nostri verba Domini vt facerent omnia, quæ scripta sunt in isto volumine. * Abijt ergo Helcias, & hi 22
qui simul a rege missi fuerant, ad Oldã prophetidem, vxorem Sellum filij Thecuath, filij Hasra custodis vestium: quæ habitabat in Ierusalẽ in Secunda: & locuti sunt ei verba, quæ supra narrauimus. * At illa respondit eis: Hæc dicit 23
Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me: * Hæc dicit Dominus: 24
Ecce ego inducam mala super locum istum, & super habitatores eius, cunctaq. maledicta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Iuda. * Quia 25
F dereliquerunt me, & sacrificauerunt dijs alienis, vt me ad iracundiam prouocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcirco stillabit furor meus super locum istum, & non extinguetur. * Ad 26
regem autẽ Iuda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam audisti verba voluminis, * atque emol- 27
litum est cor tuum, & humiliatus es in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc, & habitatores Ierusalem, reueritusq. faciem meam, scidisti vestimenta tua, & fleuisti coram me: ego quoque exaudiui te, dicit Dominus. * Iam enim colligam te ad patres tuos, 28
& inferéris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malũ, quod ego inducturus sum super locum
|| 4.Reg.23.a.1 istum, & super habitatores eius. || Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat. * At ille conuocatis vniuersis maioribus 29
natu Iuda & Ierusalem, * ascendit in do- 30
G mum Domini, vnàq. omnes viri Iuda & habitatores Ierusalem, Sacerdotes & Leuitæ, & cunctus populus a minimo vsque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis: * & stans in tribunali suo, 31
percussit fœdus coram Domino vt ambularet post eum, & custodiret præcepta, & testimonia, & iustificationes eius in tõto corde suo, & in tota anima sua, faceretq. quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat. * Adiurauit quoque 32
super hoc omnes, qui reperti fuerant in Ierusalem, & Beniamin: & fecerunt habitatores Ierusalem iuxta pactũ Domini
33 Dei patrum suorum. * Abstulit ergo Iosias cunctas abominationes de vniuersis regionibus filiorum Israel: & fecit omnes, qui residui erant in Israel, seruire Domino Deo suo. Cunctis diebus eius non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

CAP. XXXV.

1 FECIT autem Iosias in Ierusalem Phase 4.Reg.23.a.21
A Domino, quod immolatum est quar-
2 tadecima die mensis primi: * & constituit Sacerdotes in officijs suis, hortatusq. est eos vt ministrarent in domo Domi-
3 ni. * Leuitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario tẽpli, quod ædificauit Salomon filius Dauid rex Israel, nequaquam enim eam vltra portabitis: nunc autem minis-
4 trate Domino Deo vestro, & populo eius Israel. * Et præparate vos per domos, & cognationes vestras in diuisionibus singulorum, sicut præcepit Dauid rex Israel, & descripsit Salomon filius
5 eius. * Et ministrate in sanctuario per
6 familias turmasq. Leuiticas, * & sanctificati immolate Phase: fratres etiam vestros, vt possint iuxta verba, quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præ-
7 parate. * Dedit præterea Iosias omni populo, qui ibi fuerat inuentus in sollemnitate Phase, agnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis
8 vniuersa substãtia. * Duces quoque eius, sponte quod vouerant, obtulerunt, tam populo, quàm Sacerdotibus & Leuitis.
B Porro Helcias, & Zacharias, & Iahiel principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, & bo-
9 ues trecentos. * Chonenias autem, & Semeias, etiam Nathanael fratres eius, necnon Hasabias, & Iehiel, & Iozabad principes Leuitarum, dederunt ceteris Leuitis ad celebrãdum Phase quinque millia
10 pecorum, & boues quingentos. * Præparatumq. est ministerium, & steterunt Sacerdotes in officio suo: Leuitæ quo-
11 que in turmis, iuxta regis imperiũ. * Et immolatum est Phase: asperseruntq. Sacerdotes manu sua sanguinem, & Leuitæ

detra-

Digitized by Google

detraxerunt pelles holocaustorum : * & 12
separauerunt ea vt darent per domos &
familias singulorum, & offerrentur Do-
mino, sicut scriptum est in Libro Moysi:
de bobus quoque fecerũt similiter. * Et 13
assauerunt Phase super ignẽ, iuxta quod
in lege scriptum est : pacificas vero ho-
stias coxerunt in lebetibus, & cacabis,
& ollis, & festinatò distribuerunt vni-
uersæ plebi : * sibi autem, & Sacerdoti- 14
bus postea parauerunt: nam in oblatio-
ne holocaustorum & adipum vsque ad
noctem Sacerdotes fuerunt occupati:
vnde Leuitæ sibi, & Sacerdotibus filijs C
Aaron parauerunt nouissimis. * Porro 15
cantores filij Asaph stabant in ordine
suo, iuxta præceptum Dauid, & Asaph,
& Heman, & Idithun prophetarum re-
gis : Ianitores vero per portas singulas
obseruabant, ita vt nec puncto quidem
discederent a ministerio: quam ob rem
& fratres eorum Leuitæ parauerunt eis
cibos. * Omnis igitur cultura Domini 16
rite completa est in die illa vt facerent
Phase, & offerrent holocausta super al-
tare Domini, iuxta præceptum regis Io-
siæ. * Fecerũtq. filij Israel, qui reperti 17
fuerant ibi, Phase in tempore illo, &
sollemnitatem azymorũ septem diebus.
* Non fuit Phase simile huic in Israel a 18
diebus Samuelis prophetæ: sed nec quis-
quam de cũctis regibus Israel fecit Pha-
se sicut Iosias, Sacerdotibus, & Leuitis,
& omni Iudæ, & Israel qui repertus fue-
rat, & habitantibus in Ierusalem. * Octa- 19
uodecimo anno regni Iosiæ hoc Phase
celebratum est. * ‖ Postquam instaura- 20
‖ 4. Reg. 23. f. 29
uerat Iosias templum, ascendit Nechao
rex Ægypti ad pugnandum in Charca-
mis iuxta Euphraten: & processit in oc-
cursum eius Iosias. * At ille, missis ad 21
eum nuncijs, ait: Quid mihi & tibi est
rex Iudæ? non aduersum te hodie ve- D
nio, sed contra aliam pugno domum, ad
quam me Deus festinatò ire præcepit:
desine aduersum Deum facere, qui mecũ
est, ne interficiat te. * Noluit Iosias 22
reuerti, sed præparauit contra eum bel-
lum, nec acquieuit sermonibus Nechao
ex ore Dei: ‖ verum perrexit vt dimi-
‖ Zach. 12. d. 11
caret in campo Mageddo. * Ibiq. vul- 23
neratus a sagittarijs, dixit pueris suis:
Educite me de prælio, quia oppido vul-
neratus sum. * Qui transtulerunt eum 24
de curru in alterum currum, qui seque-
batur eum more regio, & asportauerunt
eum in Ierusalem, mortuusq. est, & se-
pultus in mausoleo patrum suorum: &
vniuersus Iuda & Ierusalem luxerunt
25 eum. * Ieremias maxime: cuius omnes
cantores atque cãtatrices, vsque in præ-
sentem diem lamentationes super Io-
siam replicant, & quasi lex obtinuit in
Israel: Ecce scriptum fertur in lamen-
26 tationibus. * Reliqua autem sermonum
Iosiæ & misericordiarum eius: quæ le-
27 ge præcepta sunt Domini: * opera quo-
que illius prima & nouissima, scripta sũt
in Libro regum Iuda & Israel.

CAP. XXXVI.

1 TVlit ergo populus terræ Ioachaz fi- 4. Reg. 23.
A lium Iosiæ, & constituit regem pro f. 30
2 patre suo in Ierusalem. * Vigintitrium
annorum erat Ioachaz, cum regnare cœ-
pisset, & tribus mensibus regnauit in
3 Ierusalem. * Amouit autem eum rex
Ægypti cum venisset in Ierusalem, &
cõdemnauit terram centum talentis ar-
4 genti, & talento auri. * Constituitq. pro
eo regem, ‖ Eliakim fratrem eius, super ‖ Matt. 1. b. 14
Iudam & Ierusalem: & vertit nomen
eius Ioakim: ipsum vero Ioachaz tulit
5 secum, & abduxit in Ægyptum. * Vi-
gintiquinque annorum erat Ioakim cũ
regnare cœpisset, & vndecim annis re-
gnauit in Ierusalem: fecitq. malum co-
6 ram Domino Deo suo. * Contra hunc
B ascẽdit Nabuchodonosor rex Chaldæo-
rum, & vinctũ catenis duxit in Babylo-
7 nem. * Ad quam & vasa Domini transtu-
8 lit, & posuit ea in templo suo. * Reliqua
autem verborum Ioakim, & abomina-
tionum eius, quas operatus est, & quæ
inuenta sunt in eo, continentur in Libro
regum Iuda & Israel. Regnauit autem
9 Ioachin filius eius pro eo. * Octo anno-
rum erat Ioachin cum regnare cœpis-
set, & tribus mensibus, ac decem diebus
regnauit in Ierusalem, fecitq. malum in
10 conspectu Domini. * Cumq. anni cir-
culus volueretur, misit Nabuchodono-
sor rex, qui adduxerunt eum in Babylo-
nem, asportatis simul pretiosissimis vasis
domus Domini: ‖ Regem vero constituit ‖ 4. Reg. 24. d. 15
Sedeciam patruum eius super Iudam & Ier. 37. a. 1
Ierusa-

Ierusalem. * Viginti & vnius anni erat 11
Sedecias cum regnare cœpisset, & vndecim annis regnauit in Ierusalem. * Fe- 12
citq. malum in oculis Domini Dei sui, C
nec erubuit faciem Ieremiæ prophetæ,
loquentis ad se ex ore Domini. * A rege 13
quoque Nabuchodonosor recessit, qui
adiurauerat eum per Deum: & indurauit ceruicem suam & cor vt non reuerteretur ad Dominum Deum Israel. * Sed 14
& vniuersi principes sacerdotum, & populus, præuaricati sunt inique iuxta vniuersas abominationes Gentium, & polluerunt domum Domini, quam sanctificauerat sibi in Ierusalem. * Mittebat au- 15
tem Dominus Deus patrum suorum ad
illos per manum nunciorum suorum de nocte consurgens, & quotidie commonens: eo quòd parceret populo & habitaculo suo. * At illi subsannabant nun- 16
cios Dei, & paruipendebant sermones
eius, illudebantq. prophetis, donec ascēderet furor Domini in populum eius, & esset nulla curatio. * Adduxit enim su- 17
per eos regem Chaldæorum, & interfecit iuuenes eorum gladio in domo sanctuarij sui, non est misertus adolescentis, & virginis, & senis, nec decrepiti qui-
dē, sed omnes tradidit in manibus eius,
18 * Vniuersaq. vasa domus Domini tam
D maiora, quàm minora, & thesauros tem-
pli, & regis, & principum transtulit in
19 Babylonem. * Incenderunt hostes domū
Dei, destruxeruntq. murum Ierusalem,
vniuersas turres combusserunt, & quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt.
20 * Siquis euaserat gladium, ductus in Babylonem seruiuit regi & filijs eius, do-
21 nec imperaret rex Persarum, * & compleretur sermo Domini ex ore Ieremiæ, & celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum vsque dum cōplerentur septuaginta an-
22 ni. * || Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Ieremiæ, suscitauit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: qui iussit prædicari in vniuerso regno suo, etiam per scriptu-
23 ram, dicens: * Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi vt ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa: quis ex vobis est in omni populo eius? sit Dominus Deus suus cum eo, & ascendat.

|| Ier. 25. c. 12 & 29. c. 11 1. Esd. 1. a. 1 & 6. a. 3

LIBER PRIMVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

Ier. 25. c. 12 & 29. c. 10 2. Par. 36. d. 22

IN anno primo Cyri 1
regis Persarum vt A
compleretur verbū
Domini ex ore Ieremiæ, suscitauit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & traduxit vocem in omni regno suo, etiā per scripturam, dicens: * Hæc dicit Cy- 2
B rus rex Persarum: Omnia regna terræ
dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse
præcepit mihi vt ædificarem ei domum
3 in Ierusalem, quæ est in Iudæa. * Quis
est in vobis de vniuerso populo eius?
Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in
Ierusalem, quæ est in Iudæa, & ædificet
domum Domini Dei Israel, ipse est Deus
4 qui est in Ierusalem. * Et omnes reliqui
in

Digitized by Google

in cunctis locis vbicumque habitant, adiuuent eum viri de loco suo argento & auro, & substantia, & pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Ierusalem. * Et surrexerunt 5 principes patrum de Iuda, & Beniamin, C & Sacerdotes, & Leuitæ, & omnis, cuius Deus suscitauit spiritum, vt ascenderent ad ædificandum templum Dómini, quod erat in Ierusalem. * Vniuersq. qui erant 6 in circuitu, adiuuerunt manus eorum in vasis argenteis & aureis, in substantia & iumentis, in supellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerant. * Rex quoque Cyrus 7 protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, & posuerat ea in templo Dei sui. * Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per 8 D manum Mithridatis filij Gazabar, & annumerauit ea Sassabasar principi Iuda. * Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri vigintinouem, scyphi aurei triginta, 9 * scyphi argentei secundi quadringenti 10 decem: vasa alia mille. * Omnia vasa 11 aurea & argentea quinque millia quadringenta: vniuersa tulit Sassabasar cũ his, qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem.

CAP. II.

2. Esdr. 7. b. 6 HI sunt autem prouinciæ filij, qui 1 A ascenderunt de captiuitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reuersi sunt in Ierusalem & Iudam, vnusquisque in ciuitatem suam. * Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, 2 Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum populi Israel: * Filij Pharos duo millia cen- 3 tum septuagintaduo. * Filij Sephatia, 4 trecenti septuagintaduo. * Filij Area, 5 septingenti septuagintaquinque. * Filij 6 Phahath Moab, filiorum Iosue: Ioab duo millia octingenti duodecim. * Filij Ælam mille ducenti quinquagintaquat- 7 tuor. * Filij Zethua, nongenti quadragin- 8 taquinque. * Filij Zachai, septingenti se- 9 xaginta. * Filij Bani, sexcenti quadra- 10 gintaduo. * Filij Bebai, sexcenti vigintitres. * Filij Azgad, mille ducenti vigintiduo. * Filij Adonicam, sexcenti sexagin- 12 13 14 tasex. * Filij Beguai, duo millia quinqua- 15 gintasex. * Filij Adin, quadringenti quin- 16 quagintaquattuor. * Filij Ather, qui 17 erant ex Ezechia, nonagintaocto. * Filij 18 Besai, trecenti vigintitres. * Filij Iora, B 19 centum duodecim. * Filij Hasum, ducen- 20 ti vigintitres. * Filij Gebbar, nonaginta- 21 quinque. * Filij Bethlehem, centum vi- 22 gintitres. * Viri Netupha, quinquagin- 23 tasex. * Viri Anathoth, centum vigin- 24 tiocto. * Filij Azmaueth, quadraginta 25 duo. * Filij Cariathiarim, Cephira, & 26 Beroth, septingenti quadragintatres. * Filij Rama & Gabaa, sexcenti vigintiunus. 27 * Viri Machmas, centum vigintiduo. 28 * Viri Bethel & Hai, ducenti vigintitres. 29 30 * Filij Nebo, quinquagintaduo. * Filij 31 Megbis, centum quinquagintasex. * Filij Ælam alterius, mille ducenti quin- 32 quagintaquattuor. * Filij Harim, trecen- 33 ti viginti. * Filij Lod Hadid, & Ono, se- 34 ptingenti vigintiquinque. * Filij Iericho, 35 trecenti quadragintaquinque. * Filij Se- 36 naa, tria millia sexcenti triginta. * Sacerdotes: Filij Iadaia in domo Iosue, 37 nongenti septuaginta tres. * Filij Em- 38 mer, mille quinquagintaduo. * Filij Pheshur, mille ducenti quadraginta septem. 39 * Filij Harim, mille decem & septem. 40 * Leuitæ: Filij Iosue & Cedmihel filio- 41 rum Odouiæ septuagintaquattuor. * Cãtores: Filij Asaph, centum vigintiocto. 42 * Filij Ianitorum: filij Sellum, filij Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij C Sobai: vniuersi centum trigintanouem. 43 * Nathinæi: filij Siha, filij Hasupha, filij 44 Tabbaoth, * filij Ceros, filij Siaa, filij 45 Phadon, * filij Lebana, filij Hagaba, filij 46 Accub, * filij Hagab, filij Semlai, filij Hanã, 47 * filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia, * fi- 48 49 lij Rasin, filij Necoda, filij Gazam, * filij 50 Aza, filij Phasea, filij Besee, * filij Asena, 51 filij Munim, filij Nephusim, * filij Bac- 52 buc, filij Hacupha, filij Harhur, * filij 53 Besluth, filij Mahida, filij Harsa, * filij 54 Bercos, filij Sisara, filij Thema, * filij Na- 55 sia, filij Hatipha, * filij seruorum Salomonis, filij Sotai, filij Sophereth, filij 56 Pharuda, * filij Iala, filij Dercon, filij 57 Geddel, * filij Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth, qui erant de Asebaim, filij 58 Ami. * omnes Nathinæi, & filij seruorum Salomonis, trecenti nonagintaduo. 59 * Et hi qui ascenderunt de Thelmala,

Thel-

Digitized by Google

Thelharsa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum & semen suum, vtrum ex Israel essent. * Filij Dalaia, filij Tobia, 60 filij Necoda, sexcenti quinquagintaduo. * Et de filijs Sacerdotum: Filij Hobia, 61 filij Accos, filij Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, vxorem, & D vocatus est nomine eorum: * hi quæ- 62 sierunt scripturam genealogiæ suæ, & non inuenerunt, & eiecti sunt de sacerdotio. * Et dixit Athersatha eis vt non 63 comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus. * Omnis multitudo quasi vnus, 64 quadraginta duo millia trecenti sexaginta: * exceptis seruis eorum, & ancil- 65 lis, qui erant septem millia trecenti trigintaseptem: & in ipsis cantores, atque cantatrices ducenti. * Equi eorum se- 66 ptingenti trigintasex, muli eorum, ducenti quadragintaquinque, * cameli eo- 67 rum, quadringenti trigintaquinque, asini eorum, sex millia septingenti viginti. * Et de principibus patrum, cum ingre- 68 derentur templum Domini, quod est in Ierusalem, sponte obtulerunt in domũ Dei ad extruendam eam in loco suo. * Secundum vires suas dederunt impen- 69 sas operis, auri solidos sexaginta millia & mille, argenti mnas quinque millia, & vestes sacerdotales centum. * Habitaue- 70 runt ergo Sacerdotes, & Leuitæ, & de populo, & cantores, & ianitores, & Nathinæi in vrbibus suis, vniuersusq. Israel in ciuitatibus suis.

CAP. III.

IAmq. venerat mensis septimus, & 1 erant filij Israel in ciuitatibus suis: A congregatus est ergo populus quasi vir vnus in Ierusalem. * Et surrexit Iosue 2 filius Iosedec, & fratres eius sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & fratres eius, & ædificauerunt altare Dei Israel vt offerrent in eo holocautomata, sicut scriptum est in lege Moysi viri Dei: * Col- 3 locauerunt autem altare Dei super bases suas deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, & obtulerunt super illud holocaustum Domino mane & vespere: * Feceruntq. sollemnitatem taber- 4 naculorum, sicut scriptum est, & holocaustum diebus singulis per ordinem se- B cundum præceptum opus diei in die 5 suo. * Et post hæc holocaustum iuge, tam in Calendis quàm in vniuersis sollemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, & in omnibus in quibus vltro 6 offerebatur munus Domino. * A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino: porro templũ Dei 7 nondum fundatum erat. * Dederunt autem pecunias latomis & cæmentarijs: cibum quoque, & potum, & oleum Sidonijs, Tyrijsq. vt deferrẽt ligna cedrina de Libano ad mare Ioppe, iuxta quod 8 præceperat Cyrus rex Persarum eis. * Anno autem secundo aduentus eorum ad C templum Dei in Ierusalem mense secundo, cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec, & reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, & Leuitæ, & omnes qui venerant de captiuitate in Ierusalem, & constituerunt Leuitas a viginti annis & supra, vt vrgerent opus 9 Domini. * Stetitq. Iosue & filij eius, & fratres eius, Cedmihel, & filij eius, & filij Iuda, quasi vir vnus, vt instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei: filij Henadad, & filij eorum, & fratres 10 eorum Leuitæ. * Fundato igitur a cæmentarijs templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: & Leuitæ filij Asaph in cymbalis, vt laudarent Deũ per manus Dauid regis Israel. 11 * Et concinebant in hymnis, & confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam D in æternum misericordia eius super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eo quòd fundatum esset tem- 12 plum Domini. * plurimi etiam de Sacerdotibus & Leuitis, & principes patrũ, & seniores, qui viderant templum prius cum fundatum esset, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in lætitia, eleuabant 13 vocem. * Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAP. IIII.

1 AVdierũt autem hostes Iudæ, & Ben- A iamin, quia filij captiuitatis ædificarent

Digitized by Google

carent templum Domino Deo Israel:
* & accedentes ad Zorobabel, & ad prin- 2
cipes patrum dixerunt eis: Ædificemus
vobiscum, quia ita vt vos, quærimus
Deum vestrum: ecce nos immolauimus
victimas a diebus Asor Haddan regis As-
sur, qui adduxit nos huc. * Et dixit eis 3
Zorobabel, & Iosue, & reliqui principes
patrum Israel: Non est vobis & nobis vt
ædificemus domum Deo nostro, sed nos-
ipsi soli ædificabimus Domino Deo no-
stro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Per-
sarum. * Factum est igitur vt populus 4
terræ impediret manus populi Iudæ, &
turbaret eos in ædificando. * Conduxe- 5
runt autem aduersus eos consiliatores, vt
destruerent consilium eorum omnibus
diebus Cyri regis Persarum, & vsque ad
regnum Darij regis Persarum. * In regno 6
autem Assueri, in principio regni eius,
scripserunt accusationem aduersus habi-
tatores Iudæ & Ierusalem. * Et in diebus 7
Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates,
B
& Thabeel, & reliqui, qui erant in consi-
lio eorum, ad Artaxerxem regem Persa-
rum: epistola autem accusationis scripta
erat Syriace, & legebatur sermone Syro.
* Reum Beelteem, & Samsai scriba scri- 8
pserunt epistolam vnam de Ierusalem
Artaxerxi regi, huiuscemodi: * Reum 9
Beelteem, & Samsai scriba, & reliqui cō-
siliatores eorum, Dinæi, & Apharsatha-
chæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Ba-
bylonij, Susanechæi, Dieui, & Ælamitæ,
* & ceteri de Gentibus, quas transtulit 10
Asenaphar magnus & gloriosus: & ha-
bitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ, &
in reliquis regionibus trans Flumen in
pace: (* Hoc est exemplar epistolæ, quā 11
miserunt ad eum) Artaxerxi regi, serui
tui, viri qui sunt trans Fluuium, salutem
dicunt. * Notum sit regi, quia Iudæi, qui 12
ascenderunt a te ad nos, venerunt in Ie-
rusalem ciuitatem rebellem & pessimā,
quam ædificant extruentes muros eius,
& parietes componentes. * Nunc igitur 13
C
notum sit regi, quia si ciuitas illa ædifica-
ta fuerit, & muri eius instaurati, tributū,
& vectigal, & annuos reditus non da-
bunt, & vsque ad reges hæc noxa perue-
niet. * Nos autem memores salis, quod 14
in palatio comedimus, & quia læsiones
regis videre nefas ducimus, idcirco mi-
simus & nūciauimus regi, * vt recenseas 15
in libris historiarum patrum tuorum,
& inuenies scriptum in commentarijs:
& scies quoniam vrbs illa, vrbs rebellis
est, & nocens regibus & prouincijs, &
bella concitantur in ea ex diebus anti-
quis: quam ob rem & ciuitas ipsa de-
16 structa est. * Nunciamus nos regi, quo-
niam si ciuitas illa ædificata fuerit, & mu-
ri ipsius instaurati, possessionem trans
17 Fluuium non habebis. * Verbum misit
rex ad Reum Beelteem, & Samsai scribā,
& ad reliquos, qui erant in consilio eo-
rum habitatores Samariæ, & ceteris trans
18 Fluuium, salutem dicens & pacem. * Ac-
cusatio, quam misistis ad nos, manifeste
19 lecta est coram me. * & a me præceptum
D est: & recensuerunt, inueneruntq. quo-
niam ciuitas illa a diebus antiquis aduer-
sum reges rebellat, & seditiones, & præ-
20 lia concitantur in ea: * nam & reges for-
tissimi fuerunt in Ierusalem, qui & do-
minati sunt omni regioni, quæ trans
Fluuium est: tributum quoque & vecti-
21 gal, & reditus accipiebant. * Nunc ergo
audite sententiam: Prohibeatis viros il-
los vt vrbs illa non ædificetur, donec si
22 forte a me iussum fuerit. * Videte ne
negligenter hoc impleatis, & paulatim
23 crescat malum contra reges. * Itaque
exemplum edicti Artaxerxis regis le-
ctum est coram Reum Beelteem, & Sam-
sai scriba, & consiliarijs eorum: &
abierunt festini in Ierusalem ad Iudæos,
& prohibuerunt eos in brachio & robo-
24 re. * Tunc intermissum est opus domus
Domini in Ierusalem, & non fiebat vs-
que ad annum secundum regni Darij
regis Persarum.

CAP. V.

1 A PRophetauerunt autem Aggæus Pro-
pheta, & Zacharias filius Addo pro-
phetantes ad Iudæos, qui erant in Iudæa
& Ierusalem, in nomine Dei Israel.
2 * Tunc surrexerunt Zorobabel filius Sa-
lathiel, & Iosue filius Iosedec, & cœpe-
runt ædificare templum Dei in Ierusalē,
& cum eis prophetæ Dei adiuuantes eos.
3 * In ipso autem tempore venit ad eos
Thathanai, qui erat dux trans Flumen, &
Stharbuzanai, & consiliarij eorum:
sicq. dixerunt eis: Quis dedit vobis con-
silium vt domum hanc ædificaretis, &

Digitized by Google

muros eius instauraretis? * Ad quod re- 4
spondimus eis, quæ essent nomina ho-
minum auctorum ædificationis illius.
* Oculus autem Dei eorum factus est 5
super senes Iudæorum, & non potue-
runt inhibere eos. Placuitq. vt res ad
Darium referretur, & tunc satisfacerent B
aduersus accusationem illam. * Exem- 6
plar epistolæ, quam misit Thathanai dux
regionis trans Flumen, & Stharbuzanai,
& consiliatores eius Arphasachæi, qui
erant trans Flumen, ad Darium regem.
* Sermo, quem miserant ei, sic scriptus 7
erat: Dario regi pax omnis. * Notum 8
sit regi, isse nos ad Iudæam prouinciam,
ad domum Dei magni, quæ ædificatur
lapide impolito, & ligna ponuntur in
parietibus: opusq. illud diligenter ex-
truitur, & crescit in manibus eorum.
* Interrogauimus ergo senes illos, & ita 9
diximus eis: Quis dedit vobis potesta-
tem vt domum hanc ædificaretis, & mu-
ros hos instauraretis? * Sed & nomina 10
eorum quæsiuimus ab eis, vt nunciare- C
mus tibi: scripsimusq. nomina eorum vi-
rorum, qui sunt principes in eis. * Hu- 11
iuscemodi autem sermonem respondere-
runt nobis, dicentes: Nos sumus serui
Dei cæli & terræ, & ædificamus tem-
plum, quod erat extructum ante hos an-
nos multos, quodq. rex Israel magnus
ædificauerat, & extruxerat. * Postquam 12
autem ad iracundiam prouocauerunt pa-
tres nostri Deum cæli, tradidit eos in
manus Nabuchodonosor regis Babylonis
Chaldæi, domum quoque hanc destruxit,
& populum eius transtulit in Babylo-
nem. * Anno autem primo Cyri regis 13
Babylonis, Cyrus rex proposuit edictũ
vt domus Dei hæc ædificaretur. * Nam 14
& vasa templi Dei aurea & argentea, quæ D
Nabuchodonosor tulerat de tẽplo, quod
erat in Ierusalem, & asportauerat ea in
templum Babylonis, protulit Cyrus rex
de templo Babylonis, & data sunt Sassa-
basar vocabulo, quem & principem con
stituit, * dixitq. ei: Hæc vasa tolle, & 15
vade, & pone ea in templo, quod est in
Ierusalem, & domus Dei ædificetur in
loco suo. * Tunc itaque Sassabasar ille 16
venit & posuit fundamenta templi Dei
in Ierusalem, & ex eo tempore vsque
nunc ædificatur, & nedum completum
est. * Nunc ergo, si videtur regi bonum, 17
recenseat in bibliotheca regis, quæ est
in Babylone, vtrumnam a Cyro rege
iussum fuerit vt ædificaretur domus Dei
in Ierusalem, & voluntatem regis super
hac re mittat ad nos.

CAP. VI.

1 TVnc Darius rex præcepit: & recen-
A fuerunt in bibliotheca librorum,
2 qui erant repositi in Babylone, * & in-
uentum est in Ecbatanis, quod est castrũ
in Medena prouincia volumen vnum,
3 talisq. scriptus erat in eo commenta-
rius: * Anno primo Cyri regis: Cyrus
rex decreuit vt domus Dei ædificaretur,
quæ est in Ierusalem, in loco vbi im-
molent hostias, & vt ponant fundamen-
ta supportantia altitudinem cubitorum
sexaginta, & latitudinem cubitorum se-
4 xaginta, * ordines de lapidibus impoli-
tis tres, & sic ordines de lignis nouis:
sumptus autem de domo regis dabun-
5 tur. * Sed & vasa templi Dei aurea &
argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat
de templo Ierusalem, & attulerat ea
in Babylonem, reddantur, & referantur
in templum in Ierusalem in locum
suum, quæ & posita sunt in templo Dei.
6 * Nũc ergo Thathanai dux regionis, quæ
est trans Flumen, Stharbuzanai, & con-
siliarij vestri Apharsachæi, qui estis trans
7 Flumen, procul recedite ab illis, * & di-
B mittite fieri templum Dei illud a duce
Iudæorum, & a senioribus eorum, vt
domum Dei illam ædificent in loco suo.
8 * Sed & a me præceptum est quid opor-
teat fieri a presbyteris Iudæorum illis
vt ædificetur domus Dei, scilicet vt de
arca regis, id est, de tributis, quæ dan-
tur de regione trans Flumen, studiose
sumptus dentur viris illis ne impediatur
9 opus. * Quod si necesse fuerit, & vitu-
los, & agnos, & hœdos in holocau-
stum Deo cæli, frumentum, sal, vinum,
& oleum, secundum ritum Sacerdotum,
qui sunt in Ierusalem, detur eis per sin-
gulos dies, ne sit in aliquo querimonia.
10 * Et offerãt oblationes Deo cæli, orentq.
11 pro vita regis, & filiorum eius. * A me
ergo positum est decretum: Vt omnis
homo, qui hanc mutauerit iussionem,
tollatur lignum de domo ipsius, & eri-
gatur, & configatur in eo, domus autem
eius

Digitized by Google

eius publicetur. * Deus autem, qui ha- 12
C bitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, & populum qui extenderit manum suam vt repugnet, & dissipet domum Dei illam, quæ est in Ierusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiose impleri volo. * Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarij eius, secundum 13
quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt. * Seniores autem Iu- 14
dæorum ædificabant, & prosperabantur iuxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filij Addo: & ædificauerunt & construxerunt iubente Deo Israel, & iubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe regibus Persarum: * & compleuerunt do 15
mum Dei istam, vsque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darij regis. * Fecerunt autem filij Israel 16
Sacerdotes & Leuitæ, & reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio. * Et obtulerunt in dedi- 17
D cationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, iuxta numerum tribuũ Israel. * Et statuerunt Sacerdotes in or- 18
dinibus suis, & Leuitas in vicibus suis
|| Num. 3. b. 6. & 8. b. 9 super opera Dei in Ierusalem, || sicut scri
ptum est in libro Moysi. * Fecerunt au- 19
tem filij Israel transmigrationis, Pascha, quartadecima die mensis primi. * Puri- 20
ficati enim fuerant Sacerdotes & Leuitæ quasi vnus: omnes mundi ad immolandum pascha vniuersis filijs transmigrationis, & fratribus suis Sacerdotibus, & sibi. * Et comederunt filij Israel, qui re- 21
uersi fuerant de transmigratione, & omnes qui se separauerant a coinquinatione Gentium terræ ad eos, vt quærerent Dominum Deum Israel. * Et fecerunt 22
sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificauerat eos Dominus, & conuerterat cor regis Assur ad eos, vt adiuuaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israel.

CAP. VII.

POst hæc autem verba in regno Ar- 1
taxerxis regis Persarum, Esdras filius A
Saraiæ, filij Azariæ, filij Helciæ, * filij Sel- 2
lum, filij Sadoc, filij Achitob, * filij Ama- 3
4 riæ, filij Azariæ, filij Maraioth, * filij Za-
5 rahiæ, filij Ozi, filij Bocci, * filij Abisue, filij Phinees, filij Eleazar, filij Aaron sa-
6 cerdotis ab initio. * Ipse Esdras ascendit de Babylone, & ipse scriba velox in lege Moysi, quam Dominus Deus dedit Israel: & dedit ei rex secundum manum Domini Dei eius super eum, omnem pe-
7 titionem eius. * Et ascenderunt de filijs Israel, & de filijs Sacerdotum, & de filijs Leuitarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ierusalem
8 anno septimo Artaxerxis regis. * Et venerunt in Ierusalem mense quinto, ipse
9 est annus septimus regis. * Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, & in primo die mensis quinti venit in Ierusalem, iuxta manum
10 Dei sui bonam super se. * Esdras enim parauit cor suum, vt inuestigaret legem Domini, & faceret & doceret in Israel
11 præceptum & iudicium. * Hoc est au-
B tem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus & præceptis Domini, & ceremonijs eius in Israel.
12 * Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo, salutem.
13 * A me decretum est, vt cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel, & de Sacerdotibus eius, & de Leuitis ire in
14 Ierusalem, tecum vadat. * A facie enim regis, & septem consiliatorum eius missus es, vt visites Iudæam & Ierusalem in
15 lege Dei tui, quæ est in manu tua: * & vt feras argentum & aurum quod rex, & consiliatores eius sponte obtulerunt Deo Israel, cuius in Ierusalem tabernaculum est. * Et omne argentum & aurũ
16 quodcumque inueneris in vniuersa prouincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de Sacerdotibus quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Ie-
17 rusalem, * libere accipe, & studiose
C eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia & libamina eorum, & offer ea super altare templi Dei ve-
18 stri, quod est in Ierusalem. * Sed & si quid tibi, & fratribus tuis placuerit de reliquo argento & auro vt faciatis, iuxta
19 voluntatem Dei vestri facite. * Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei
20 in Ierusalẽ. * Sed & cetera, quibus opus

Digitized by Google

fuerit in domum Dei tui, quantumcumque necesse est vt expendas, dabitur de
thesauro, & de fisco regis, * & a me. 21
Ego Artaxerxes rex, statui atque decreui
omnibus custodibus arcæ publicæ, qui
sunt trans Flumen, vt quodcumque petierit a vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cæli, absque mora detis * vsque 22
ad argenti talenta centum, & vsque ad
frumenti coros centum, & vsque ad vini
batos centum, & vsque ad batos olei cẽtum, sal vero absque mensura. * Omne, 23
quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte irascatur contra regnum regis, & filiorum eius. * Vobis quoque notum 24
facimus de vniuersis Sacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei huius, vt
vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos.
* Tu autem Esdra secundum sapientiam 25
Dei tui, quæ est in manu tua, constitue
iudices & præsides vt iudicent omni populo, qui est trans Flumen, his videlicet
qui nouerunt legem Dei tui, sed & imperitos docete libere. * Et omnis qui 26
non fecerit legem Dei tui, & legem regis
diligenter, iudicium erit de eo siue in
mortem, siue in exilium, siue in condemnationem substantiæ eius, vel certe
in carcerem. * Benedictus Dominus Deus 27
patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis vt glorificaret domum Domini,
quæ est in Ierusalem, * & in me inclina- 28
uit misericordiam suam coram rege &
consiliatoribus eius, & vniuersis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in
me, congregaui de Israel principes qui
ascenderent mecum.

CAP. VIII.

HI sunt ergo principes familiarum, 1
& genealogia eorum, qui ascende- A
runt mecum in regno Artaxerxis regis
de Babylone. * De filijs Phinees, Ger- 2
som. De filijs Ithamar, Daniel. De filijs
Dauid, Hattus. * De filijs Secheniæ, fi- 3
lijs Pharos, Zacharias: & cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta.
* De filijs Phahath Moab, Elioenai filius 4
Zarehe, & cum eo ducenti viri. * De fi- 5
lijs Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo
6 trecenti viri. * De filijs Adan, Abed filius
Ionathan, & cum eo quinquaginta viri.
7 * De filijs Alam, Isaias filius Athaliæ, &
8 cũ eo septuaginta viri. * De filijs Saphatiæ, Zebedia filius Michael, & cum eo
9 octoginta viri. * De filijs Ioab, Obedia
B filius Iahiel, & cum eo ducenti decem &
10 octo viri. * De filijs Selomith, filius Iosphiæ, & cum eo centum sexaginta viri.
11 * De filijs Bebai, Zacharias filius Bebai,
12 & cum eo vigintiocto viri. * De filijs
Azgad, Iohanan filius Eccetan, & cum
13 eo centum & decem viri. * De filijs Adonicam, qui erant nouissimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Iehiel, & Sama-
14 ias, & cum eis sexaginta viri. * De filijs
Begui, Vthai & Zachur, & cum eis septua-
15 ginta viri. * Congregaui autem eos ad
fluuium, qui decurrit ad Ahaua, & mansimus ibi tribus diebus: quæsiuiq. in populo & in sacerdotibus de filijs Leui, &
16 non inueni ibi. * Itaq. misi Eliezer, &
C Ariel, & Semeiam, & Elnathan, & Iarib,
& alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Mosollam principes: & Io-
17 iarib, & Elnathan sapientes. * Et misi
eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ
loco, & posui in ore eorum verba, quæ
loquerentur ad Eddo, & fratres eius Nathinæos in loco Chasphiæ vt adducerent
18 nobis ministros domus Dei nostri. * Et
adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum
de filijs Moholi filij Leui filij Israel, &
Sarabiam & filios eius & fratres eius de-
19 cem & octo, * & Hasabiam, & cum eo
D Isaiam de filijs Merari, fratresq. eius, &
20 filios eius viginti: * & de Nathinæis,
quos dederat Dauid & principes ad ministeria Leuitarum, Nathinæos ducentos
viginti: omnes hi suis nominibus voca-
21 bantur. * Et prædicaui ibi ieiunium iuxta fluuium Ahaua vt affligeremur coram
Domino Deo nostro, & peteremus ab eo
viam rectam nobis & filijs nostris, vni-
22 uersæq. substantiæ nostræ. * Erubui enim
petere a rege auxilium & equites, qui
defenderent nos ab inimico in via: quia
dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium eius & fortitudo eius,
& furor super omnes, qui derelinquunt
23 eum. * Ieiunauimus autem, & rogauimus

Deum

Digitized by Google

Deum nostrum per hoc: & euenit nobis prospere. * Et separaui de principibus Sacerdotum duodecim, Sarabiã, & Hasabiam, & cum eis de fratribus eorum decem. * appendiq. eis argentum & aurum, & vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex & consiliatores eius, & principes eius, vniuersusq. Israel eorum, qui inuenti fuerant: * & appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri centum talenta: * & cratéres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, & vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra, vt aurum. * Et dixi eis: Vos sancti Domini, & vasa sancta, & argentum & aurum, quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum: * vigilate & custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Leuitarum, & ducibus familiarum Israel in Ierusalem, in thesaurum domus Domini. * Susceperunt autem Sacerdotes & Leuitæ pondus argenti, & auri, & vasorum vt deferrent Ierusalem in domum Dei nostri. * Promouimus ergo a flumine Ahaua duodecimo die mensis primi vt pergeremus Ierusalem: & manus Dei nostri fuit super nos, & liberauit nos de manu inimici & insidiatoris in via. * Et venimus Ierusalem, & mansimus ibi tribus diebus. * Die autem quarta appensum est argentum, & aurum, & vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filij Vriæ Sacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees, cumq. eis Iozabed filius Iosue, & Noadaia filius Bennoi Leuitæ, * iuxta numerum & pondus omnium: descriptumq. est omne pondus in tempore illo. * Sed & qui venerant de captiuitate filij transmigrationis, obtulerunt holocautomata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato, duodecim: omnia in holocaustum Domino. * Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis & ducibus trans Flumen, & eleuauerunt populum & domum Dei.

E 24 25 26 27 F 28 29 30 31 32 33 G 34 35 36

CAP. IX.

1 A POstquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: Non est separatus populus Israel, Sacerdotes & Leuitæ a populis terrarũ, & abominationibus eorum Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Iebusæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum: * tulerunt enim de filiabus eorum sibi & filijs suis, & commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum & magistratuũ fuit in transgressione hac prima. * Cũq. audissem sermonem istum, scidi pallium meum & tunicam, & euelli capillos capitis mei & barbæ, & sedi mœrens. * Conuenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum, qui de captiuitate venerant, & ego sedebam tristis vsque ad sacrificium vespertinum: * & in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio & tunica, curuaui genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum, * & dixi: Deus meus confundor & erubesco leuare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creuerunt vsque ad cælum * a diebus patrum nostrorum: sed & nos ipsi peccauimus grauiter vsque ad diem hanc, & in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, & reges nostri, & Sacerdotes nostri in manum regum terrarum, & in gladium, & in captiuitatem, & in rapinam, & in confusionem vultus, sicut & die hac. * Et nunc quasi parum & ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, vt dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco sancto eius, & illuminaret oculos nostros Deus noster, & daret nobis vitam modicam in seruitute nostra, * quia serui sumus, & in seruitute nostra nõ dereliquit nos Deus noster, sed inclinauit super nos misericordiam corã rege Persarũ, vt daret nobis vitã, & sublimaret domum Dei nostri, & extrueret solitudines eius, & daret nobis sepẽ in Iuda & Ierusalẽ. * Et nunc quid dicemus Deus noster

1 2 3 4 B 5 6 7 8 C 9 10

Digitized by Google

post hæc? quia dereliquimus mandata
tua, * quæ præcepisti in manu seruorum 11
|| Deut. 7. a. 3 tuorum prophetarum, dicens: || Terra,
ad quam vos ingredimini vt possideatis
eam, terra immunda est iuxta immundi-
tiam populorum, ceterarumq. terrarum,
abominationibus eorum qui repleuerũt
eã ab ore vsque ad os in coinquinatione
sua. * Nunc ergo filias vestras ne detis 12
filijs eorum, & filias eorum ne accipia- D
tis filijs vestris, & non quæratis pacem
eorum, & prosperitatem eorum vsque
in æternum: vt confortemini, & come-
datis quæ bona sunt terræ, & heredes ha-
beatis filios vestros vsque in sæculum.
* Et post omnia quæ venerunt super nos 13
in operibus nostris pessimis, & in delicto
nostro magno, quia tu Deus noster libe-
rasti nos de iniquitate nostra, & dedisti
nobis salutem sicut est hodie, * vt non 14
conuerteremur, & irrita faceremus mã-
data tua, neque matrimonia iungeremus
cum populis abominationum istarum.
Numquid iratus es nobis vsque ad con-
summationem ne dimitteres nobis reli-
quias ad salutem? * Domine Deus Israel 15
iustus es tu: quoniam derelicti sumus,
qui saluaremur sicut die hac. Ecce co-
ram te sumus in delicto nostro. non
enim stari potest coram te super hoc.

CAP. X.

SIc ergo orante Esdra, & implorante 1
eo, & flente, & iacente ante tem- A
plum Dei, collectus est ad eum de Israel
cœtus grandis nimis virorum & mulie-
rum & puerorum, & fleuit populus fle-
tu multo. * Et respondit Sechenias filius 2
Iehiel de filijs Ælam, & dixit Esdræ:
Nos præuaricati sumus in Deum no-
strum, & duximus vxores alienigenas
de populis terræ: & nunc, si est pœni-
tentia in Israel super hoc, * percutiamus 3
fœdus cum Domino Deo nostro, vt
proijciamus vniuersas vxores, & eos qui
de his nati sunt iuxta voluntatem Do-
mini, & eorum qui timent præceptum
Domini Dei nostri: secundum legem
fiat. * Surge, tuum est decernere, nosq. 4
erimus tecum: confortare, & fac. * Sur- 5
rexit ergo Esdras, & adiurauit principes
Sacerdotum & Leuitarum, & omnem Is-
rael vt facerent secundum verbum hoc,
6 & iurauerunt. * Et surrexit Esdras ante
domum Dei, & abijt ad cubiculum Io-
hanan filij Eliasib, & ingressus est illuc,
panem non comedit, & aquam non bi-
bit: lugebat enim transgressionem eo-
7 rum, qui venerant de captiuitate. * &
B missa est vox in Iuda & in Ierusalem
omnibus filijs transmigrationis, vt con-
8 gregarentur in Ierusalem: * & omnis
qui non venerit in tribus diebus iuxta
consilium principum & seniorum, aufe-
retur vniuersa substantia eius, & ipse
abijcietur de cœtu transmigrationis.
9 * Conuenerunt igitur omnes viri Iuda,
& Beniamin in Ierusalem tribus diebus,
ipse est mensis nonus, vigesimo die men-
sis: & sedit omnis populus in platea do-
mus Dei, trementes pro peccato, & plu-
10 uijs. * Et surrexit Esdras sacerdos, & di-
xit ad eos: Vos trangressi estis, & duxi-
stis vxores alienigenas vt adderetis super
11 delictum Israel. * Et nunc date confes-
sionem Domino Deo patrum vestrorũ,
& facite placitum eius, & separamini a
populis terræ, & ab vxoribus alienige-
12 nis. * Et respondit vniuersa multitudo,
dixitq. voce magna: Iuxta verbum tuũ
13 ad nos, sic fiat. * Verumtamen quia po-
pulus multus est, & tempus pluuiæ, &
non sustinemus stare foris, & opus non
est diei vnius vel duorum (vehementer
quippe peccauimus in sermone isto)
14 * constituantur principes in vniuersa
multitudine: & omnes in ciuitatibus no
stris qui duxerunt vxores alienigenas ve-
C niant in temporibus statutis, & cum his
seniores per ciuitatem & ciuitatem, &
iudices eius donec auertatur ira Dei no-
15 stri a nobis super peccato hoc. * Igitur
Ionathan filius Azahel, & Iaasia filius
Thecue steterunt super hoc, & Mesollam
16 & Sebethai Leuites adiuuerunt eos: * Fe-
ceruntq. sic filij transmigrationis. Et
abierunt Esdras Sacerdos, & viri prin-
cipes familiarum in domos patrum suo-
rum, & omnes per nomina sua, & se-
derunt in die primo mensis decimi vt
17 quærerent rem. * Et consummati sunt
omnes viri, qui duxerant vxores alieni-
genas, vsque ad diem primam mensis
18 primi. * Et inuenti sunt de filijs sacer-
dotum qui duxerant vxores alienigenas.
De filijs Iosue filij Iosedec, & fratres
eius, Maasia, & Eliezer, & Iarib, & Go-
dolia.

Digitized by Google

dolia. * Et dederunt manus suas vt 19
eijcerent vxores suas, & pro delicto suo
arietem de ouibus offerrent. * Et de filijs 20
Emmer, Hanani, & Zebedia. * Et de 21
filijs Harim, Maasia, & Elia, & Semeia,
& Iehiel, & Ozias. * Et de filijs Pheshur, 22
Elioenai, Maasia, Ismael, Nathanael,
Iozabed, & Elasa. * Et de filijs Leuita- 23
rum, Iozabed, & Semei, & Celaia;
ipse est Calita, Phataia, Iuda, & Eliezer. D
* Et de cantoribus, Eliasib. Et de ianito- 24
ribus, Sellum, & Telem, & Vri. * Et ex 25
Israel, de filijs Pharos, Remeia, & Iezia,
& Melchia, & Miamin, & Eliezer, & Mel-
chia, & Banea. * Et de filijs Ælam, Ma- 26
chania, Zacharias, & Iehiel, & Abdi, &
Ierimoth, & Elia. * Et de filijs Zethua, 27
Elioenai, Eliasib, Mathania, & Ierimuth,
& Zabad, & Aziza. * Et de filijs Bebai, 28
Iohanan, Hanania, Zabbai, Athalai.
* Et de filijs Bani, Mosollam, & Mel- 29
luch, & Adaia, Iasub, & Saal, & Ra-
30 moth. * Et de filijs Phahath Moab, Ed-
na, & Chalal, Banaias, & Maasias, Ma-
thanias, Beseleel, Bennui, & Manasse.
31 * Et de filijs Herem, Eliezer, Iosue, Mel-
32 chias, Semeias, Simeon, * Beniamin, Ma-
33 loch, Samarias. * Et de filijs Hasom,
Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet,
34 Iermai, Manasse, Semei. * De filijs Bani,
35 Maaddi, Amram, & Vel, * Baneas, &
36 Badaias, Cheliau, * Vania, Marimuth,
37 & Eliasib, * Mathanias, Mathanai, & Iasi,
38 * & Bani, & Bennui, Semei, * & Salmias,
39
40 & Nathan, & Adaias, * & Mechnede-
41 bai, Sisai, Sarai, * Ezrel, & Selemiau,
42 Semeria, * Sellum, Amaria, Ioseph.
43 * De filijs Nebo, Iehiel, Mathathias, Za-
bad, Zabina, Ieddu, & Ioel, & Banaia.
44 * Omnes hi acceperant vxores alienige-
nas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ pe-
pererant filios.

LIBER NEHEMIÆ,

Qui & ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Nehemiæ fi- 1
lij Helchiæ. Et fa- A
ctum est in mense
Casleu, anno vigesi-
mo, & ego eram in
Susis castro. * Et ve- 2
nit Hanani vnus de
fratribus meis, ipse & viri ex Iuda: &
interrogaui eos de Iudæis, qui reman-
serant, & supererant de captiuitate, &
3 Ierusalem. * Et dixerunt mihi: Qui re-
B manserunt, & relicti sunt de captiuita-
te ibi in prouincia, in afflictione ma-
gna sunt, & in opprobrio: & murus
Ierusalem dissipatus est, & portæ eius
4 combustæ sunt igni. * Cumq. audissem
verba huiuscemodi, sedi, & fleui, & luxi
diebus multis: ieiunabam, & orabam

Digitized by Google

1 Dan. 9.2.4 ante faciem Dei cæli. * Et dixi: " Quæso 5
Domine Deus cæli fortis, magne atque
terribilis, qui custodis pactum & mise-
ricordiam cum his qui te diligunt, &
custodiunt mandata tua: * fiant aures 6
tuæ auscultantes, & oculi tui aperti vt
audias orationem serui tui, quam ego C
oro coram te hodie nocte & die pro fi-
lijs Israel seruis tuis: & confiteor pro
peccatis filiorum Israel, quibus pecca-
uerunt tibi: ego, & domus patris mei
peccauimus, * vanitate seducti sumus, 7
& non custodiuimus mandatum tuum,
& ceremonias, & iudicia quæ præcepi-
sti Moysi famulo tuo. * Memento ver- 8
bi, quod mandasti Moysi seruo tuo, di-
cens: Cũ transgressi fueritis, ego dispe-
gam vos in populos: * & si reuertamini 9
ad me, & custodiatis præcepta mea, & D
faciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad
extrema cæli, inde congregabo vos, &
reducam in locum, quem elegi vt habi-
taret nomen meum ibi. * Et ipsi serui 10
tui, & populus tuus: quos redemisti in
fortitudine tua magna, & in manu tua
valida. * Obsecro Domine, sit auris tua 11
attendens ad orationem serui tui, & ad
orationem seruorum tuorum, qui vo-
lunt timere nomen tuum: & dirige ser-
uum tuum hodie, & da ei misericor-
diam ante virum hunc. ego enim eram
pincerna regis.

CAP. II.

FActum est autem in mense Nisan, 1
anno vigesimo Artaxerxis regis: & A
vinum erat ante eum, & leuaui vinũ,
& dedi regi: & erã quasi languidus ante
faciem eius. * Dixitq. mihi rex: Quare 2
vultus tuus tristis est, cum te ægrotum
non videam? non est hoc frustra, sed
malum nescio quod in corde tuo est.
Et timui valde, ac nimis: * & dixi regi: 3
Rex in æternum viue: quare non mœ-
reat vultus meus, quia ciuitas domus se-
pulchrorum patris mei deserta est, &
portæ eius combustæ sunt igni? * Et ait 4
mihi rex: Pro qua re postulas? Et oraui
Deum cæli, * & dixi ad regem: Si vide-
tur regi bonum, & si placet seruus tuus
ante faciem tuam, vt mittas me in Iu-
dæam ad ciuitatem sepulchri patris mei,
& ædificabo eam. * Dixitq. mihi rex, & 6
B regina quæ sedebat iuxta eum: Vsque
ad quod tempus erit iter tuum, & quã-
do reuertéris? Et placuit ante vultum
regis, & misit me: & constitui ei tem-
7 pus. * Et dixi regi: Si regi videtur bo-
num, epistolas det mihi ad duces regio-
nis trans Flumen, vt traducant me, do-
8 nec veniam in Iudæam: * & epistolam
ad Asaph custodem saltus regis, vt det
mihi ligna, vt tegere possim portas tur-
ris domus, & muros ciuitatis, & do-
mum, quam ingressus fuero. Et dedit
mihi rex iuxta manum Dei mei bonam
9 mecum. * Et veni ad duces regionis trãs
Flumen, dediq. eis epistolas regis. Mi-
serat autem rex mecum principes mili-
10 tum, & equites. * Et audierunt Sanabal-
lat Horonites, & Tobias seruus Amma-
nites: & contristati sunt afflictione ma-
C gna, quòd venisset homo, qui quæreret
11 prosperitatem filiorum Israel. * Et veni
12 Ierusalem, & eram ibi tribus diebus, * &
surrexi nocte ego, & viri pauci mecũ,
& non indicaui cuiquam quid Deus de-
disset in corde meo vt facerem in Ieru-
salem, & iumentum non erat mecum,
13 nisi animal, cui sedebam. * Et egressus
sum per portam vallis nocte, & ante
fontem draconis, & ad portam ster-
coris, & considerabam murum Ierusalem
dissipatum, & portas eius consumptas
14 igni. * Et transiui ad portam fontis, &
ad aquæductum regis, & non erat locus
15 iumento, cui sedebam, vt transiret. * Et
ascendi per torrentem nocte, & conside-
rabam murum, & reuersus veni ad por-
16 tam vallis, & redij. * Magistratus autem
nesciebant quò abijssem, aut quid ego
facerem: sed & Iudæis & sacerdotibus,
& optimatibus, & magistratibus, & re-
liquis qui faciebãt opus, vsque ad id lo-
17 ci nihil indicaueram. * Et dixi eis: Vos
nostis afflictionem in qua sumus; quia
Ierusalem deserta est, & portæ eius con-
sumptæ sunt igni: venite, & ædificemus
muros Ierusalem, & nõ simus vltra op-
18 probrium. * Et indicaui eis manum Dei
D mei, quòd esset bona mecum, & verba
regis, quæ locutus esset mihi, & aio:
Surgamus, & ædificemus. Et conforta-
19 tæ sunt manus eorum in bono. * Audie-
runt autem Sanaballat Horonites, &
Tobias seruus Ammanites, & Gosem
Arabs, & subsannauerunt nos, & despe-
xerunt,

xerunt, dixeruntque: Quæ est hæc res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis? * Et reddidi eis sermonē, dixiq. ad eos: Deus cæli ipse nos iuuat, & nos serui eius sumus: surgamus & ædificemus: vobis autem nō est pars, & iustitia, & memoria in Ierusalem. 20

CAP. III.

ET surrexit Eliasib sacerdos magnus; 1
& fratres eius sacerdotes, & ædifica- A
uerunt portam gregis: ipsi sanctificaue-
runt eam, & statuerunt valuas eius, &
vsque ad turrim centum cubitorum san-
ctificauerunt eam, vsque ad turrim Ha-
naneel. * Et iuxta eum ædificauerunt vi- 2
ri Iericho: & iuxta eum ædificauit Za-
chur filius Amri. * Portam autem pisciū 3
ædificauerunt filij Asnaa: ipsi texerunt
eam, & statuerunt valuas eius, & seras,
& vectes. Et iuxta eos ædificauit Mari-
muth filius Vriæ, filij Accus. * Et iuxta 4
eum ædificauit Mosollā filius Barachiæ, B
filij Mesezebel: & iuxta eos ædificauit
Sadoc filius Baana: * Et iuxta eos ædi- 5
ficauerunt Thecueni: optimates autē eo-
rum non supposuerunt colla sua in ope-
re Domini sui. * Et portam veterem 6
ædificauerunt Ioiada filius Phasea, &
Mosollam filius Besodia: ipsi texerunt
eam, & statuerunt valuas eius, & seras,
& vectes: * Et iuxta eos ædificauerunt 7
Meltias Gabaonites, & Iadon Merona-
thites, viri de Gabaon, & Maspha, pro
duce qui erat in regione trans Flumen.
* Et iuxta eū ædificauit Eziel filius Araia 8
aurifex: & iuxta eū ædificauit Ananias
filius pigmentarij: & dimiserunt Ierusa-
lem vsque ad murū plateæ latioris. * Et 9
iuxta eū ædificauit Raphaia filius Hur, C
princeps vici Ierusalem. * Et iuxta eum 10
ædificauit Iedaia filius Haromaph con-
tra domum suam: & iuxta eum ædifica-
uit Hattus filius Hasebniæ. * Mediam 11
partē vici ædificauit Melchias filius He-
rem, & Hasub filius Phahath Moab, &
turrim furnorum. * Et iuxta eum ædi- 12
ficauit Sellū filius Alohes princeps me-
diæ partis vici Ierusalē, ipse & filiæ eius.
* Et portam vallis ædificauit Hanun, & 13
habitatores Zanoe: ipsi ædificauerunt
eam, & statuerunt valuas eius, & seras, &
vectes, & mille cubitos in muro vsque
14 ad portam sterquilinij. * Et portam ster-
D quilinij ædificauit Melchias filius Re-
chab, princeps vici Bethacharam: ipse
ædificauit eam, & statuit valuas eius, &
15 seras, & vectes. * Et portam fontis ædi-
ficauit Sellun filius Cholhoza, princeps
pagi Maspha: ipse ædificauit eam, & te-
xit, & statuit valuas eius, & seras, &
vectes, & muros piscinæ Siloe in hor-
tum regis, & vsque ad gradus, qui de-
16 scendunt de Ciuitate Dauid. * Post eū
ædificauit Nehemias filius Azboc prin-
ceps dimidiæ partis vici Bethsur vsque
contra sepulchrum Dauid & vsque ad
piscinam, quæ grandi opere constructa
17 est, & vsque ad domum fortium. * Post
eum ædificauerunt Leuitæ, Rehum fi-
lius Benni: post eū ædificauit Hasebias
princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in
18 vico suo. * Post eum ædificauerunt fra-
tres eorum Bauai filius Enadad, prin-
19 ceps dimidiæ partis Ceilæ. * Et ædifica-
E uit iuxta eum Azer filius Iosue, prin-
ceps Maspha mensuram secundam, cō-
20 tra ascensum firmissimi anguli. * Post
eum in monte ædificauit Baruch filius
Zachai mensuram secundam, ab angulo
vsque ad portam domus Eliasib sacer-
21 dotis magni. * Post eum ædificauit Me-
rimuth filius Vriæ filij Haccus, mensurā
secundam, a porta domus Eliasib, donec
22 extenderetur domus Eliasib. * Et post
eum ædificauerunt sacerdotes viri de
23 campestribus Iordanis. * Post eum ædi-
ficauit Beniamin & Hasub contra domū
suam: & post eum ædificauit Azarias fi-
lius Maasiæ filij Ananiæ contra domum
24 suam. * Post eum ædificauit Bennui fi-
F lius Henadad mensuram secundam, a
domo Azariæ vsque ad flexuram, & vs-
25 que ad angulum. * Phalel filius Ozi cō-
tra flexuram & turrim, quæ eminet de
domo regis excelsa, id est, in atrio car-
ceris: post eum Phadaia filius Pharos.
26 * Nathinæi autem habitabant in Ophel
vsque contra portam aquarū ad Orien-
27 tem, & turrim, quæ prominebat. * Post
eum ædificauerunt Thecueni mensuram
secundam e regione, a turre magna &
28 eminente vsque ad murū templi. * Sur-
sum autem a porta equorum ædificaue-
runt sacerdotes, vnusquisque contra do-
29 mum suam. * Post eos ædificauit Sadoc
filius Emmer contra domum suam. Et

post

Digitized by Google

post eum ædificauit Semaia filius Sechenia, custos portæ Orientalis. * Post eũ 30
ædificauit Hanania filius Selemiæ, & Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificauit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificauit Melchias filius aurificis vsque ad domum Nathinæorum, & scruta vendentiũ contra portam iudicialem, & vsque ad cœnaculum anguli. * Et inter cœnaculum 31
anguli in porta gregis ædificauerunt aurifices & negotiatores.

CAP. IIII.

FActum est autem, cum audisset Sanaballat quòd ædificaremus murũ, 1
A iratus est valde: & motus nimis subsannauit Iudæos, * & dixit coram fratribus suis, & frequentia Samaritanorum: 2
Quid Iudæi faciũt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, & complebunt in vna die? Numquid ædificare poterunt lapides de aceruis pulueris, qui combusti sunt? * Sed & 3
Tobias Ammanites proximus eius, ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum. * Audi Deus 4
noster, quia facti sumus despectui: conuerte opprobrium super caput eorum, & da eos in despectionem in terra captiuitatis. * Ne operias iniquitatem eorũ, 5
& peccatum eorum coram facie tua nõ deleatur, quia irriserunt ædificantes. * Itaque ædificauimus murum, & con- 6
B iunximus totum vsque ad partem dimidiam: & prouocatum est cor populi ad operandum. * Factum est autem, cum 7
audisset Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotij, quòd obducta esset cicatrix muri Ierusalem, & quòd cœpissent interrupta cõcludi, irati sunt nimis. * Et congregati sunt omnes 8
pariter vt venirent, & pugnarent cõtra Ierusalem, & molirentur insidias. * Et 9
orauimus Deum nostrum, & posuimus custodes super murum die ac nocte cõtra eos. * Dixit autem Iudas: Debilita- 10
ta est fortitudo portantis, & humus nimia est, & nos non poterimus ædificare murum. * Et dixerunt hostes nostri: 11
C Nesciant, & ignorent donec veniamus in medium eorum, & interficiamus eos, 12
& cessare faciamus opus. * Factũ est autem venientibus Iudæis, qui habitabant iuxta eos, & dicentibus nobis per decẽ vices ex omnibus locis quibus venerant 13
ad nos, * statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cũ gla- 14
dijs suis, & lanceis, & arcubus. * Et perspexi atque surrexi: & aio ad optimates & magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorũ. Domini magni & terribilis mementote, & pugnate pro fratribus vestris, filijs vestris, & filiabus vestris, & vxoribus ve- 15
stris, & domibus vestris. * Factum est autem, cum audissent inimici nostri nũciatum esse nobis, dissipauit Deus consilium eorũ. Et reuersi sumus omnes ad 16
muros, vnusquisque ad opus suum. * Et factum est a die illa, media pars iuuenũ eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loricæ, & principes post eos in 17
omni domo Iuda * ædificantium in muro, & portantium onera, & imponen-
D tium: vna manu sua faciebat opus, & al- 18
tera tenebat gladium: * ædificantiũ enim vnusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina iuxta me. * Et dixi ad optimates, & ad 19
magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est & latum, & nos separati sumus in muro procul alter ab 20
altero: * in loco quocumque audieritis clãgorem tubæ, illuc concurrite ad nos: 21
Deus noster pugnabit pro nobis. * Et nosiosi faciamus opus: & media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auro- 22
ræ donec egrediantur astra. * In tempore quoque illo dixi populo: Vnusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem, & sint nobis vices per noctem, & 23
diem, ad operandum. * Ego autem & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: vnusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

CAP. V.

1 ET factus est clamor populi, & vxo-
A rum eius magnus aduersus fratres
2 suos Iudæos. * Et erant qui dicerent: Filij nostri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum,

Digitized by Google

mentum, & comedamus, & viuamus.
* Et erant qui dicerent: Agros nostros, 3
& vineas, & domos nostras opponamus,
& accipiamus frumentum in fame. * Et 4
alij dicebant: Mutuo sumamus pecunias
in tributa regis, demusq. agros nostros
& vineas: * & nunc sicut carnes fratrum 5
nostrorum, sic carnes nostræ sunt: & si-
cut filij eorum, ita & filij nostri. ecce
nos subiugamus filios nostros, & filias
nostras in seruitutem, & de filiabus no-
stris sunt famulæ, nec habemus vnde
possint redimi, & agros nostros & vineas
nostras alij possident. * Et iratus sum 6
nimis cum audissem clamorem eorum B
secundum verba hæc: * cogitauitq. cor 7
meum mecum: & increpaui optimates
& magistratus, & dixi eis: Vsurasne sin-
guli a fratribus vestris exigitis? Et con-
gregaui aduersum eos concionem ma-
gnam, * & dixi eis: Nos, vt scitis, rede- 8
mimus fratres nostros Iudæos, qui ven-
diti fuerant gentibus secundum possibi-
litatem nostram: & vos igitur vendetis
fratres vestros, & redimemus eos? Et
siluerunt, nec inuenerunt quid respon-
derent. * Dixiq. ad eos: Non est bona 9
res, quam facitis: quare non in timore
Dei nostri ambulatis, ne exprobretur
nobis a gentibus inimicis nostris? * Et 10
ego, & fratres mei, & pueri mei com-
modauimus plurimis pecuniam & fru-
mentum: non repetamus in commune
istud, æs alienum concedamus, quod de-
betur nobis. * Reddite eis hodie agros 11
suos, & vineas suas, & oliueta sua, &
domos suas: quin potius & centesimam
pecuniæ, frumenti, vini & olei, quam
exigere soletis ab eis, date pro illis. * Et 12
dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil C
quæremus: sicq. faciemus vt loqueris.
Et vocaui Sacerdotes, & adiuraui eos,
vt facerent iuxta quod dixeram. * Insu- 13
per excussi sinum meum, & dixi: Sic ex-
cutiat Deus omnem virum, qui non cō-
pleuerit verbum istud, de domo sua, &
de laboribus suis: sic excutiatur, & va-
cuus fiat. Et dixit vniuersa multitudo:
Amen. Et laudauerunt Deum. Fecit er-
go populus sicut erat dictum. * A die 14
autem illa, qua præceperat rex mihi vt
essem dux in terra Iuda, ab anno vigesi-
mo vsque ad annum trigesimum secun-
dum Artaxerxis regis per annos duode-
cim, ego & fratres mei annonas, quæ du-
15 cibus debebantur, nō comedimus. * Du-
ces autem primi, qui fuerant ante me,
grauauerunt populum, & acceperunt ab
eis in pane, & vino, & pecunia quoti-
die siclos quadraginta: sed & minisitri
eorum depresserunt populum. Ego au-
tem non feci ita propter timorem Dei:
16 * quin potius in opere muri ædificaui,
D & agrum non emi, & omnes pueri mei
17 congregati ad opus erant. * Iudæi quo-
que & magistratus centum quinquagin-
ta viri, & qui veniebant ad nos de gen-
tibus, quæ in circuitu nostro sunt, in
18 mensa mea erant. * Parabatur autem
mihi per dies singulos bos vnus, arietes
sex electi, exceptis volatilibus, & inter
dies decem vina diuersa, & alia multa
tribuebam: insuper & annonas ducatus
mei non quæsiui: valde enim attenuatus
19 erat populus. * Memēto mei Deus meus
in bonum secundum omnia, quæ feci
populo huic.

CAP. VI.

1 A FActum est autem, cum audisset Sana-
ballat, & Tobias, & Gossem Arabs,
& ceteri inimici nostri, quòd ædificas-
sem ego murum, & non esset in ipso re-
sidua interruptio (vsque ad tempus au-
tem illud valuas non posueram in por-
2 tis) * miserunt Sanaballat, & Gossem ad
me, dicentes: Veni, & percutiamus fœ-
dus pariter in viculis in Campo Ono.
Ipsi autem cogitabant vt facerent mihi
3 malum. * Misi ergo ad eos nuncios, di-
cens: Opus grande ego facio, & nō pos-
sum descendere: ne forte negligatur cū
4 venero, & descendero ad vos. * Mise-
runt autem ad me secundum verbum
hoc per quattuor vices: & respondi eis
5 iuxta sermonem priorem. * Et misit ad
me Sanaballat iuxta verbum prius quin-
B ta vice puerum suum, & epistolam ha-
bebat in manu sua scriptam hoc modo:
6 * IN GENTIBVS auditum est, &
Gossem dixit, quòd tu & Iudæi cogite-
tis rebellare, & propterea ædifices mu-
rum, & leuare te velis super eos regem:
7 propter quam causam * & prophetas po-
sueris, qui prædicent de te in Ierusa-
lem, dicentes: Rex in Iudæa est. Audi-
turus est rex verba hæc: idcirco nunc
veni,

Digitized by Google

veni, vt ineamus consilium pariter. * Et 8
misi ad eos, dicens: Non est factum secundum verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu cóponis hæc. * Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quòd cessarent manus nostræ ab opere, & quiesceremus. Quam ob causam magis confortaui manus meas: * & ingres- 10
sus sum domum Semaiæ filij Dalaiæ fi- C
lij Metabeel secretò. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, & claudamus portas ædis: quia venturi sunt vt interficiant te, & nocte venturi sunt ad occidendum te. * Et di- 11
xi: Num quisquam similis mei fugit? & quis vt ego ingredietur templum, & viuet? nõ ingrediar. * Et intellexi quòd 12
Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, & Tobias, & Sanaballat conduxissent eum. * accepe- 13
rat enim pretium, vt territus facerem, & peccarem, & haberent malum, quod exprobrarent mihi. * Memento mei Do- 14
mine pro Tobia & Sanaballat, iuxta opera eorum talia: sed & Noadiæ prophetæ, & ceterorum prophetarum, qui terrebant me. * Completus est autem 15
murus vigesimoquinto die mensis Elul, D
quinquaginta duobus diebus. * Factum 16
est ergo cum audissent omnes inimici nostri, vt timerent vniuersæ gentes, quæ erant in circuitu nostro, & conciderent intra semetipsos, & scirent quòd a Deo factum esset opus hoc. * Sed & in diebus 17
illis multæ optimatum Iudæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, & a Tobia veniebant ad eos. * Multi enim erant in 18
Iudæa habentes iuramentum eius, quia gener erat Secheniæ filij Area, & Iohanan filius eius acceperat filiam Mosollam filij Barachiæ: * sed & laudabant eũ 19
coram me, & verba mea nunciabant ei: & Tobias mittebat epistolas vt terreret me.

CAP. VII.

Eccl.49.d.15 POstquam autẽ ædificatus est murus, 1
& posui valuas, & recensui ianitores, A
& cantores, & Leuitas: * præcepi Ha- 2
nani fratri meo, & Hananiæ principi domus de Ierusalem (ipse enim quasi vir verax & timens Deum plus ceteris videbatur) * & dixi eis: Non aperiantur 3
portæ Ierusalem vsque ad calorem solis. Cumq. adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, & oppilatæ: & posui custodes de habitatoribus Ierusalẽ, singulos per vices suas, & vnumquemque contra do-
4 mum suam. * Ciuitas autem erat lata nimis & grandis, & populus paruus in medio eius, & non erant domus ædifica-
5 tæ. * Deus autem dedit in corde meo, & congregaui optimates, & magistratus, & vulgus, vt recenserem eos: & in-
B ueni librum census eorum, qui ascenderant primum, & inuentum est scriptũ
6 in eo. * ‖ Isti filij prouinciæ, qui ascen- ‖ 1.Esd.2.a.1
derunt de captiuitate migrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis, & reuersi sunt in Ierusalem, & in Iudæam, vnusquisque in ciuitatẽ suam.
7 * Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belsam, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum
8 populi Israel: * Filij Pharos, duo millia
9 centum septuaginta duo: * Filij Sapha-
10 tia, trecẽti septuaginta duo: * Filij Area,
11 sexcenti quinquaginta duo: * Filij Phahathmoab filiorum Iosue & Ioab, duo
12 millia octingenti decem & octo: * Filij
C Ælam, mille ducenti quinquagintaquat-
13 tuor: * Filij Zethua, octingenti quadra-
14 gintaquinque: * Filij Zachai, septingen-
15 ti sexaginta: * Filij Bannui, sexcenti qua-
16 dragintaocto: * Filij Bebai, sexcenti vi-
17 gintiocto: * Filij Azgad, duo millia tre-
18 centi viginti duo: * Filij Adonicam, sex-
19 centi sexagintaseptẽ: * Filij Beguai, duo
20 millia sexagintaseptem: * Filij Adin, sex-
21 centi quinquagintaquinque: * Filij Ater,
22 filij Hezeciæ, nonagintaocto: * Filij Ha-
23 sem, trecenti vigintiocto: * Filij Besai,
24 trecenti vigintiquattuor: * Filij Hareph,
25 centum duodecim: * Filij Gabaon, no-
26 nagintaquinque: * Filij Bethlehem, &
27 Netupha, centum octogintaocto. * Viri
28 Anathoth, centum vigintiocto. * Viri
29 Bethazmoth, quadragintaduo. * Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septin-
30 genti quadragintatres. * Viri Rama &
31 Geba, sexcenti vigintiunus. * Viri Mach-
D
32 mas, centum vigintiduo. * Viri Bethel &
33 Hai, centum vigintitres. * Viri Nebo al-
34 terius, quinquagintaduo. * Viri Ælam alterius, mille ducẽti quinquagintaquat-
35 tuor. * Filij Harem, trecenti viginti.

* Filij

* Filij Iericho, trecenti quadragintaquin- 36
que. * Filij Lod Hadid & Ono, septin- 37
genti vigintiunus. * Filij Senaa, tria mil- 38
lia nongenti triginta. * Sacerdotes: Fi- 39
lij Idaia in domo Iosue, nongēti septua-
gintatres. * Filij Emmer, mille quinqua- 40
gintaduo. * Filij Phashur, mille ducenti 41
quadragintaseptem. * Filij Arem, mille 42
decem & septem. Leuitæ: * Filij Iosue 43
& Cedmihel filiorum * Oduiæ, septua- 44
gintaquattuor. Cantores: * Filij Asaph, 45
centum quadragintaocto. * Ianitores: fi- 46
lij Sellum, filij Ater, filij Telmon, filij Ac-
cub, filij Hatita, filij Sobai: centum tri- E
gintaocto. * Nathinæi: filij Soha, filij 47
Hasupha, filij Tebbaoth, * filij Ceros, filij 48
Siaa, filij Phadon, filij Lebana, filij Haga-
ba, filij Selmai, * filij Hanan, filij Geddel, 49
filij Gaher, * filij Raaia, filij Rasin, filij 50
Necoda, * filij Gezem, filij Aza, filij Pha- 51
sea, * filij Besai, filij Munim, filij Nephus- 52
sim, * filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Har- 53
hur, * filij Besloth, filij Mahida, filij Har- 54
sa, * filij Bercos, filij Sisara, filij Thema, 55
* filij Nasia, filij Hatipha, * filij seruorum 56
Salomonis, filij Sothai, filij Sophereth, 57
filij Pharida, * filij Iahala, filij Darcon, fi- 58
lij Ieddel, * filij Saphatia, filij Hatil, filij 59
Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim,
filio Amon. * Omnes Nathinæi, & filij 60
seruorum Salomonis, trecenti nonagin-
taduo. * Hi sunt autem, qui ascenderūt 61
de Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon,
& Emmer: & non potuerunt indicare
domum patrum suorum, & semen suum,
vtrum ex Israel essent. * Filij Dalaia, fi- 62
lij Tobia, filij Necoda, sexcenti quadra-
gintaduo. * Et de Sacerdotibus, filij Ha- 63
bia, filij Accos, filij Berzellai, qui accepit F
de filiabus Berzellai Galaaditis vxorem:
& vocatus est nomine eorum. * Hi quæ- 64
sierunt scripturam suam in censu, & non
inuenerunt: & eiecti sunt de sacerdotio.
* Dixitq. Athersatha eis vt non mandu- 65
carent de Sanctis sanctorum, donec sta-
ret Sacerdos doctus & eruditus. * Omnis 66
multitudo quasi vir vnus quadragintaduo millia trecenti sexaginta, * absque 67
seruis & ancillis eorum, qui erant septē
millia trecenti trigintaseptem, & inter
eos cantores, & cantatrices, ducēti qua-
dragintaquinque. * Equi eorum, septin- 68
genti trigintasex: muli eorum, ducenti
quadragintaquinque: * cameli eorum, 69
quadringenti trigintaquinque: asini, sex
millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.

70 * Nonnulli autem de principibus fami-
G liarum dederunt in opus. Athersatha de-
dit in thesaurum auri drachmas mille,
phialas quinquaginta, tunicas sacerdota-
71 les quingentas triginta. * Et de princi-
pibus familiarum dederūt in thesaurum
operis auri drachmas viginti millia, &
72 argenti mnas duo millia ducentas. * Et
quod dedit reliquus populus, auri drach-
mas viginti millia, & argenti mnas duo
millia, & tunicas sacerdotales sexaginta
73 septem. * Habitauerunt autem Sacerdo-
tes, & Leuitæ, & ianitores, & cantores,
& reliquum vulgus, & Nathinæi, & om-
nis Israel in ciuitatibus suis.

CAP. VIII.

1 ET venerat mensis septimus: filij au-
A tem Israel erant in ciuitatibus suis.
Congregatusq. est omnis populus quasi
vir vnus ad plateam, quæ est ante portā
aquarum: & dixerunt Esdræ scribæ vt af-
ferret Librum legis Moysi, quam præce-
2 perat Dominus Israeli. * Attulit ergo Es-
dras sacerdos legem coram multitudine
virorum & mulierum, cunctisq. qui po-
terant intelligere, in die prima mēsis se-
3 ptimi. * Et legit in eo aperte in platea
quæ erat ante portam aquarū, de mane
vsque ad mediam diem, in conspectu vi-
rorum & mulierum, & sapientiū: & au-
res omnis populi erant erectæ ad Librū.
4 * Stetit autem Esdras scriba super gradū
ligneum, quem fecerat ad loquendū: &
B steterunt iuxta eū Mathathias, & Semeia,
& Ania, & Vria, & Helcia, & Maasia, ad
dexteram eius: & ad sinistram, Phadaia,
Misael, & Melchia, & Hasum, & Hasba-
5 dana, Zacharia, & Mosollam. * Et ape-
ruit Esdras Librū coram omni populo:
super vniuersum quippe populū emine-
bat: & cum aperuisset eum, stetit omnis
6 populus. * Et benedixit Esdras Domino
Deo magno: & respondit omnis popu-
lus: Amen, Amen: eleuans manus suas.
& incuruati sunt, & adorauerunt Deum
7 proni in terram. * Porro Iosue, & Ba-
ni, & Serebia, Iamin, Accub, Septhai,
Odia, Maasia, Celita, Azarias, Iozabed,
Hanan,

Digitized by Google

Hanan, Phalaia, Leuitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem stabat in gradu suo. * Et 8
legerunt in Libro legis Dei distincte, & aperte ad intelligendum: & intellexerunt cum legeretur. * Dixit autem Ne- 9
hemias (ipse est Athersatha) & Esdras C
sacerdos & scriba, & Leuitæ interpretãtes vniuerso populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba legis. * Et di- 10
xit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulsum, & mittite partes his, qui non præparauerũt sibi: quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. * Leuitæ autem silentium faciebant in 11
omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est, & nolite dolere. * Abijt 12
itaque omnis populus vt comederet & biberet, & mitteret partes, & faceret lætitiam magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos. * Et in die secun- 13
do cõgregati sunt principes familiarum vniuersi populi, Sacerdotes & Leuitæ ad Esdram scribam, vt interpretaretur eis verba Legis. * Et inuenerunt scriptum 14
in Lege præcepisse Dominum in manu Moysi vt habitent filij Israel in tabernaculis, in die sollemni, mense septimo: * & vt prædicent, & diuulgent vocem 15
in vniuersis vrbibus suis, & in Ierusa- D
lem, dicentes: Egredimini in montem, & afferte frondes oliuæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni nemorosi vt fiant tabernacula, sicut scriptum est. * Et egressus est populus, & attulerunt. 16
Feceruntq. sibi tabernacula vnusquisque in domate suo, & in atrijs suis, & in atrijs domus Dei, & in platea portæ aquarum. & in platea portæ Ephraim. * Fecit ergo vniuersa ecclesia eorum, qui 17
redierant de captiuitate, tabernacula, & habitauerunt in tabernaculis: non enim fecerant a diebus Iosue filij Nun taliter filij Israel vsque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis. * Legit autem in 18
Libro legis Dei per dies singulos, a die primo vsque ad diem nouissimum. & fecerunt sollemnitatem septem diebus, & in die octauo collectam iuxta ritum.

CAP. IX.

1 IN die autem vigesimoquarto mensis
A huius conuenerunt filij Israel in ieiu-
2 nio & in saccis, & humus super eos. * Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena: & steterunt, & confitebantur peccata sua, & iniquita-
3 tes patrum suorum. * Et consurrexerũt ad standũ: & legerunt in volumine Legis Domini Dei sui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominũ
4 Deum suum. * Surrexerunt autem super gradum Leuitarum Iosue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, & Chanani: & clamauerunt voce
5 magna ad Dominum Deum suum. * Et dixerũt Leuitæ Iosue, & Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno vsque in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excel-
6 so in omni benedictione & laude. * Tu
B ipse, Domine, solus, tu fecisti cælum, & cælum cælorum, & omnẽ exercitum eorum: terram, & vniuersa quæ in ea sunt: maria, & omnia quæ in eis sunt: & tu viuificas omnia hæc, & exercitus cæli te
7 adorat. * Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, & ‖ eduxisti eum de igne ‖Gen.11.d.11
Chaldæorum, & posuisti nomen eius A-
8 braham. * Et inuenisti cor eius fidele coram te: & percussisti cum eo fœdus vt dares ei Terram Chananæi, Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Iebusæi, & Gergesæi, vt dares semini eius: & im-
9 plesti verba tua, quoniam iustus es. * Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto: clamoremq. eorum audisti
10 super Mare rubrum. * Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, & in vniuersis seruis eius, & in omni populo terræ illius: cognouisti enim quia superbe egerant contra eos: & fecisti tibi nomẽ,
11 sicut & in hac die. * Et mare diuisisti ante eos, & transierunt per medium maris in sicco: persecutores autem eorum proiecisti in profundum, quasi lapidem
12 in aquas validas. * Et in columna nu-
C bis ductor eorum fuisti per diem, & in columna ignis per noctem, vt appareret eis via, per quam ingrediebantur.
13 * Ad montem quoque Sinai descendisti, & lo-

Digitized by Google

& locutus es cum eis de cælo, & dedi-
sti eis iudicia recta, & legem veritatis,
ceremonias, & præcepta bona: * & sab- 14
batum sanctificatum tuum ostēdisti eis,
& mandata, & ceremonias, & legem
præcepisti eis in manu Moysi serui tui.
* Panem quoque de cælo dedisti eis in 15
fame eorum, & aquam de petra eduxi-
sti eis sitientibus, & dixisti eis vt ingre-
derentur & possiderent terram, super
quam leuasti manum tuam vt traderes
eis. * Ipsi vero & patres nostri superbe 16
egerunt, & indurauerunt ceruices suas,
& non audierunt mandata tua. * Et no- 17
luerunt audire, & non sunt recordati
mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et
indurauerunt ceruices suas, & dederunt
caput vt conuerterentur ad seruitutem
suam, quasi per contentionem. Tu autē
Deus propitius, clemens, & misericors, D
longanimis, & multæ miserationis non
dereliquisti eos, * & quidem cum feci- 18
sent sibi vitulum conflatilem, & dixis-
sent: Iste est Deus tuus, qui eduxit te
de Ægypto: feceruntq. blasphemias ma-
gnas. * Tu autem in misericordijs tuis 19
multis non dimisisti eos in deserto: co-
lumna nubis non recessit ab eis per diē
vt duceret eos in viam, & columna
ignis per noctem vt ostenderet eis iter
per quod ingrederentur. * Et spiritum 20
tuum bonum dedisti qui doceret eos, &
manna tuum non prohibuisti ab ore
eorum, & aquam dedisti eis in siti.
* Quadraginta annis pauisti eos in de- 21
serto, nihilq. eis defuit: vestimenta eo-
rum non inueterauerunt, & pedes eo-
rum non sunt attriti. * Et dedisti eis re- 22
gna, & populos, & partitus es eis sor-
tes: & possederunt terram Sehon, &
terram regis Hesebon, & terrā Og re-
gis Basan. * Et multiplicasti filios eorū 23
sicut stellas cæli, & adduxisti eos ad ter-
ram, de qua dixeras patribus eorum vt
ingrederentur & possiderent. * Et vene- 24
runt filij, & possederunt terrā, & humi- E
liasti corā eis habitatores terræ Chana-
næos, & dedisti eos in manu eorū & reges
eorū & populos terræ vt facerēt eis sicut
placebat illis. * Ceperūt itaque vrbes mu- 25
nitas & humum pinguem, & posside-
runt domos plenas cunctis bonis: cister-
nas ab alijs fabricatas, vineas, & oliue-
ta, & ligna pomifera multa: & come-
derunt, & saturati sunt, & impinguati
sunt, & abundauerunt delicijs in boni-
26 tate tua magna. * Prouocauerunt autem
te ad iracundiam, & recesserunt a te,
& proiecerunt legem tuam post terga
sua: & prophetas tuos occiderunt, qui
contestabantur eos vt reuerterentur ad
27 te: feceruntq. blasphemias grandes. * Et
dedisti eos in manu hostium suorum,
& afflixerunt eos. Et in tempore tribu-
lationis suæ clamauerunt ad te, & tu de
cælo audisti, & secundum miserationes
tuas multas dedisti eis saluatores, qui
saluarent eos de manu hostium suorū.
28 * Cumq. requieuissent, reuersi sunt vt
F facerent malum in conspectu tuo: &
dereliquisti eos in manu inimicorum
suorum, & possederunt eos. Conuer-
siq. sunt, & clamauerunt ad te: tu autē
de cælo exaudisti, & liberasti eos in
misericordijs tuis, multis temporibus.
29 * Et contestatus es eos vt reuerterentur
ad Legem tuam. Ipsi vero superbe ege-
runt, & non audierunt mandata tua, &
in iudicijs tuis peccauerunt, quæ faciet
homo, & viuet in eis: & dederunt hu-
merum recedentem, & ceruicem suam
30 indurauerunt, nec audierunt. * Et pro-
traxisti super eos annos multos, & con-
testatus es eos in spiritu tuo per manū
prophetarum tuorum: & non audierūt,
& tradidisti eos in manu populorū ter-
31 rarum. * In misericordijs autē tuis plu-
rimis non fecisti eos in consumptionē,
nec dereliquisti eos: quoniam Deus mi-
32 serationum, & clemens es tu. * Nunc
itaque Deus noster magne, fortis, &
terribilis, custodiens pactum & misere-
cordiam, ne auertas a facie tua omnem
laborem, qui inuenit nos, reges nostros,
& principes nostros, & sacerdotes no-
G stros, & prophetas nostros, & patres
nostros, & omnem populum tuum a
diebus regis Assur vsque in diem hanc.
33 * Et tu iustus es in omnibus, quæ vene-
runt super nos: quia veritatem fecisti,
34 nos autem impie egimus. * Reges no-
stri, principes nostri, sacerdotes nostri,
& patres nostri non fecerunt legem tuā,
& non attenderunt mandata tua, & te-
stimonia tua quæ testificatus es in eis.
35 * Et ipsi in regnis suis, & in bonitate
tua multa, quam dederas eis, & in ter-
ra latissima & pingui, quam tradideras
in

Digitized by Google

in conspectu eorum, non seruierunt tibi, nec reuersi sunt a studijs suis pessimis. * Ecce nosipsi hodie serui sumus: 36
& terra, quam dedisti patribus nostris vt comederent panem eius, & quæ bona sunt eius, & nosipsi serui sumus in ea. * Et fruges eius multiplicantur regi- 37
bus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, & corporibus nostris dominantur, & iumentis nostris secundum voluntatem suam, & in tribulatione magna sumus. * Super omnibus ergo his nosipsi percutimus fœdus, & scribimus, & signant principes nostri, Leuitæ nostri, & Sacerdotes nostri. 38

CAP. X.

SIgnatores autem fuerunt, Nehemias, 1
Athersatha filius Hachelai, & Se- A
decias, * Saraias, Azarias, Ieremias, 2
* Pheshur, Amarias, Melchias, * Hat- 3 4
tus, Sebenia, Melluch, * Harem, Me- 5
rimuth, Obdias, * Daniel, Genthon, 6
Baruch, * Mosollam, Abia, Miamin, 7
* Maazia, Belgai, Semeia: hi sacerdotes. 8
* Porro Leuitæ, Iosue filius Azaniæ, 9
Bennui de filijs Henadad, Cedmihel,
* & fratres eorum, Sebenia, Odaia, Ce- 10
lita, Phalaia, Hanan, * Micha, Rohob, 11
Hasebia, * Zachur, Serebia, Sabania, 12
* Odaia, Bani, Baninu. 13
* Capita populi, Pharos, Phahath- 14
moab, Aelam, Zethu, Bani, * Bonni, 15
Azgad, Bebai, * Adonia, Begoai, Adin, 16
* Ater, Hezecia, Azur, * Odaia, Hasum, 17
Besai, * Hareph, Anathoth, Nebai, 18 19
* Megphias, Mosollam, Hazir, * Mesi- 20
zabel, Sadoc, Ieddua, * Pheltia, Hanan, 21
Anaia, * Osee, Hanania, Hasub, * Alo- 22 23
hes, Phalea, Sobec, * Rehum, Hasebna, 24
Maasia, * Echaia, Hanan, Anan, * Mel- 25 26
luch, Haran, Baana: * & reliqui de po- 27
pulo, Sacerdotes, Leuitæ, ianitores, & 28
cantores, Nathinæi, & omnes qui se se- B
parauerunt de populis terrarum ad legē
Dei, vxores eorū, filij eorū, & filiæ eorū,
* omnes qui poterant sapere spondentes 29
pro fratribus suis, optimates eorum, &
qui veniebant ad pollicendum, & iu-
randum vt ambularent in lege Dei, quā
dederat in manu Moysi serui Dei, vt fa-
cerent & custodirent vniuersa mandata
Domini Dei nostri, & iudicia eius &
ceremonias eius, * & vt non daremus fi- 30
lias nostras populo terræ, & filias eo-
rum nō acciperemus filijs nostris. * Po- 31
puli quoque terræ, qui important vena-
lia, & omnia ad vsum, per diem sabba-
ti vt vendant, non accipiemus ab eis in
sabbato & in die sanctificato. Et dimit-
temus annum septimum, & exactionē
vniuersæ manus. * Et statuemus super 32
C nos præcepta, vt demus tertiam partem
sicli per annū ad opus domus Dei no-
stri, * ad panes propositionis, & ad sacri- 33
ficium sempiternum, & in holocaustum
sempiternū in sabbatis, in calēdis, in sol-
lemnitatibus, & in sanctificatis, & pro
peccato: vt exoretur pro Israel, & in
omnem vsum domus Dei nostri. * Sor- 34
tes ergo misimus super oblationem li-
gnorum inter Sacerdotes, & Leuitas, &
populum, vt inferrentur in domū Dei
nostri per domos patrum nostrorum,
per tempora, a temporibus anni vsque
ad annum: vt arderent super altare Do-
mini Dei nostri, sicut scriptum est in
lege Moysi: * & vt afferremus primoge- 35
nita terræ nostræ, & primitiua vniuersi
fructus omnis ligni, ab anno in annum,
in domo Domini. * & primitiua filio- 36
rum nostrorum, & pecorum nostro-
D rum, sicut scriptum est in lege, &
primitiua boum nostrorum, & ouium
nostrarum, vt offerrentur in domo
Dei nostri, Sacerdotibus qui ministrant
in domo Dei nostri: * & primitias ci- 37
borum nostrorum, & libaminum no-
strorum, & poma omnis ligni, vin-
demiæ quoque & olei afferemus Sacer-
dotibus ad gazophylacium Dei nostri,
& decimam partem terræ nostræ Leui-
tis. Ipsi Leuitæ decimas accipiēt ex om-
nibus ciuitatibus operum nostrorum.
* Erit autem Sacerdos filius Aaron cum 38
Leuitis in decimis Leuitarum, & Leui-
tæ offerent decimam partē decimæ suæ
in domo Dei nostri, ad gazophylacium
in domum thesauri. * Ad gazophylaciū 39
enim deportabunt filij Israel, & filij Le-
ui primitias frumenti, vini, & olei: &
ibi erunt vasa sanctificata, & Sacerdo-
tes, & cantores, & ianitores, & mini-
stri, & non dimittemus domum Dei
nostri.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XI.

1 HAbitauerunt autem principes po-
A pulí in Ierusalē: reliqua vero plebs
misit sortem, vt tollerent vnam partem
de decem qui habitaturi essent in Ieru-
salem ciuitate sancta, nouem vero par-
tes in ciuitatibus. * Benedixit autem po- 2
pulus omnibus viris qui se spōte obtu-
lerant vt habitarent in Ierusalem. * Hi 3
sunt itaque principes prouinciæ qui ha-
bitauerunt in Ierusalem, & in ciuitati-
bus Iuda. Habitauit autem vnusquisque
in possessione sua, in vrbibus suis, Israel,
Sacerdotes, Leuitæ, Nathinæi, & filij ser-
uorum Salomonis. * Et in Ierusalem ha- 4
bitauerunt de filijs Iuda, & de filijs Beni-
amin: de filijs Iuda, Athaias filius
Aziam, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij
Saphatiæ, filij Malaleel: de filijs Phares,
* Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, 5
filius Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib, fi-
lius Zachariæ, filius Silonitis: * omnes 6
hi filij Phares, qui habitauerunt in Ie-
rusalem, quadringenti sexaginta octo vi-
ri fortes. * Hi sunt autem filij Beniamin: 7
Sellum filius Mosollam, filius Ioed, fi-
B lius Phadaia, filius Colaia, filius Masia,
filius Etheel, filius Isaia, * & post eum 8
Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto,
* & Ioel filius Zechri præpositus eorū, 9
& Iudas filius Senua super ciuitatem
secundus. * Et de sacerdotibus, Idaia fi- 10
lius Ioarib, Iachin, * Saraia filius Helciæ, 11
filius Mosollam, filius Sadoc, filius Me-
raioth, filius Achitob princeps domus
Dei, * & fratres eorum facientes opera 12
templi: octingenti viginti duo. Et Ada-
ia filius Ieroham, filius Phelelia, filius
Amsi, filius Zachariæ, filius Pheshur, fi-
lius Melchiæ, * & fratres eius principes 13
patrum: ducenti quadragintaduo. Et
Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius
Mosollamoth, filius Emmer, * & fratres 14
eorum potentes nimis: centum vigin-
tiocto, & præpositus eorum Zabdiel fi-
lius potentium. * Et de Leuitis Semeia 15
filius Hasub, filius Azaricam, filius Ha-
sabia, filius Boni, * & Sabathai & Ioza- 16
C bed, super omnia opera, quæ erant fo-
rinsecus in domo Dei, a principibus Le-
uitarum. * Et Mathania filius Micha, 17
filius Zebedei, filius Asaph princeps ad
laudandum, & ad confitendum in ora-
tione, & Becbecia secundus de fratribus
eius, & Abda filius Samua, filius Galal,
18 filius Idithum: * omnes Leuitæ in ciui-
tate sancta ducenti octogintaquatuor.
19 * Et ianitores, Accub, Telmon, & fratres
eorum, qui custodiebant ostia: centum
20 septuaginta duo. * Et reliqui ex Israel
Sacerdotes & Leuitæ in vniuersis ciui-
tatibus Iuda, vnusquisque in possessione
21 sua. * Et Nathinæi, qui habitabant in
Ophel, & Siaha, & Gaspha de Nathi-
22 næis. * Et episcopus Leuitarum in Ie-
rusalem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ,
filius Mathaniæ, filius Michæ. De filijs
Asaph, cantores in ministerio domus
23 Dei. * Præceptum quippe regis super
eos erat, & ordo in cantoribus per dies
24 singulos, * & Phathahia filius Mesezebel,
D de filijs Zara filij Iuda in manu regis,
25 iuxta omne verbum populi, * & in do-
mibus per omnes regiones eorum. De
filijs Iuda habitauerunt in Cariatharbe
& in filiabus eius: & in Dibon, & in fi-
liabus eius: & in Cabseel, & in viculis
26 eius, * & in Iesue, & in Molada, & in
27 Bethphaleth, * & in Hasersual, & in Ber-
28 sabee, & in filiabus eius, * & in Siceleg,
29 & in Mochona, & in filiabus eius, * &
in Remmon, & in Saraa, & in Ierimuth,
30 * Zanoa, Odollam, & in villis earum, La-
chis & regionibus eius, & Azeca, & fi-
liabus eius. Et manserunt in Bersabee
31 vsque ad vallem Ennom. * Filij autem
Beniamin, a Geba, Mechmas, & Hai, &
32 Bethel & filiabus eius: * Anathoth, Nob,
33 Anania, * Asor, Rama, Gethaim, * Hadid,
34 35 Seboim, & Neballat, Lod * & Ono
36 valle artificum. * Et de Leuitis portio-
nes Iudæ & Beniamin.

CAP. XII.

1 A HI sunt autem Sacerdotes & Leuitæ,
qui ascenderunt cum Zorobabel fi-
lio Salathiel, & Iosue: Saraia, Ieremias,
2 3 Esdras, * Amaria, Melluch, Hattus, * Sebe-
4 nias, Rheū, Merimuth, * Addo, Genthon,
5 6 Abia, * Miamin, Madia, Belga, * Semeia,
& Ioiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias,
7 * Idaia. Isti principes Sacerdotum, &
8 fratres eorum in diebus Iosue. * Porro
Leuitæ, Iesua, Bēnui, Cedmihel, Sarebia,
Iuda, Mathanias, super hymnos ipsi &
9 fratres eorū: * & Becbecia atque Hanni,
& fratres eorum vnusquisque in officio

Digitized by Google

suo.* Iosue autē genuit Ioacim, & Ioacim 10
genuit Eliasib, & Eliasib genuit Ioiada,
* & Ioiada genuit Ionathan, & Ionathan 11
genuit Ieddoa. * In diebus autem Ioa- 12
cim erant Sacerdotes & principes fami-
liarum: Saraiæ, Maraia: Ieremiæ, Hana-
nia:* Esdræ, Mosollam: Amariæ, Ioha- 13
nan:* Milicho, Ionathan, Sebeniæ, Ioseph: 14
* Haram, Edna: Maraioth, Helci:* Adaiæ, 15 16
Zacharia, Genthon, Mosollam:* Abiæ, 17
Zechri, Miamin & Moadiæ, Phelti:* Bel- 18
gæ, Sammua: Semaiæ, Ionathan,* Ioia- 19
rib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi:* Sellai, Ce- 20
lai: Amoc, Heber:* Helciæ, Hasebia: 21
Idaiæ, Nathanael.* Leuitæ in diebus Elia- 22
sib, & Ioiada, & Iohanan, & Ieddoa scri- B
pti principes familiarum, & Sacerdo-
tes in regno Darij Persæ.* Filij Leui prin 23
cipes familiarum, scripti in Libro ver-
borum dierum, & vsque ad dies Iona-
than, filij Eliasib.* Et principes Leuita- 24
rum, Hasebia, Serebia, & Iosue filius
Cedmihel: & fratres eorum per vices
suas, vt laudarent & confiterentur iuxta
præceptum Dauid viri Dei, & obseruа-
rent æque per ordinem.* Mathania, & 25
Becbecia, Obedia, Mosollam, Telmon,
Accub custodes portarum & vestibulo-
rum ante portas.* Hi in diebus Ioacim 26
filij Iosue, filij Iosedec, & in diebus Ne-
hemiæ ducis, & Esdræ sacerdotis scri-
bæq.* In dedicatione autem muri Ieru- 27
salem requisierunt Leuitas de omnibus
locis suis vt adducerent eos in Ierusalē,
& facerent dedicationem & lætitiam in
actione gratiarum, & cantico, & in cym-
balis, psalterijs, & citharis.* Congregati 28
sunt autem filij cantorum de campestri-
bus circa Ierusalem, & de villis Nethu-
phati,* & de domo Galgal, & de regio- 29
nibus Geba & Azmaueth: quoniam vil-
las ædificauerūt sibi cantores in circui-
tu Ierusalem.* Et mundati sunt Sacer- 30
dotes & Leuitæ, & mundauerunt popu- C
lum, & portas, & murum.* Ascendere 31
autem feci principes Iuda super murū,
& statui duos magnos choros laudan-
tium. Et ierunt ad dexteram super mu-
rum ad portā sterquilinij.* Et iuit post 32
eos Osaias, & media pars principum
Iuda,* & Azarias, Esdras, & Mosollam, 33
Iudas, & Beniamin, & Semeia, & Iere-
mias.* Et de filijs sacerdotum in tubis, 34
Zacharias filius Ionathan, filius Semeiæ,
filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Ze-
35 chur, filius Asaph,* & fratres eius Seme-
ia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Na-
thanael, & Iudas, & Hanani, in vasis can-
tici Dauid viri Dei: & Esdras scriba an-
36 te eos in porta Fontis.* Et contra eos
ascenderunt in gradibus ciuitatis Dauid
in ascensu muri super domum Dauid,
& vsque ad portam Aquarum ad Orie-
37 tem.* Et chorus secundus gratias refe-
rentium ibat ex aduerso, & ego post eū,
& media pars populi super murum &
super turrim furnorum, & vsque ad mu-
38 rum latissimum,* & super portam
Ephraim, & super portam antiquam, &
super portam piscium & turrim Hana-
neel, & turrim Emath, & vsque ad por-
tam gregis: & steterunt in porta custo-
39 diæ,* steteruntq. duo chori laudantium
in domo Dei, & ego, & dimidia pars
40 magistratuum mecum.* Et Sacerdotes,
D Eliachim, Maasia, Miamin, Michea,
Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis,
41 * & Maasia, & Semeia, & Eleazar, &
Azzi, & Iohanan, & Melchia, & Ae-
lam, & Ezer. Et clare cecinerunt can-
42 tores, & Iezraia præpositus:* & im-
molauerunt in die illa victimas magnas,
& lætati sunt: Deus enim lætificauerat
eos lætitia magna: sed & vxores eo-
rum & liberi gauisi sunt, & audita est
43 lætitia Ierusalem procul.* Recensue-
runt quoque in die illa viros super ga-
zophylacia thesauri ad libamina, &
ad primitias, & ad decimas, vt intro-
ferrent per eos principes ciuitatis in
decore gratiarum actionis, Sacerdotes
& Leuitas: quia lætificatus est Iuda in
Sacerdotibus & Leuitis astantibus.* Et
44 custodierunt obseruationem Dei sui, &
obseruationem expiationis, & canto-
res, & ianitores iuxta præceptum Da-
45 uid, & Salomonis filij eius,* quia in
diebus Dauid & Asaph ab exordio e-
rant principes constituti cantorum in
carmine laudantium, & confitentium
46 Deo.* Et omnis Israel, in diebus Zo-
robabel, & in diebus Nehemiæ dabant
partes cantoribus & ianitoribus per
dies singulos, & sanctificabant Leui-
tas, & Leuitæ sanctificabant filios
Aaron.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

Gens moles operum, vastataq; mœnia condit
Rursus, et exstructas Solymorum dedicat arces.

Inflatæ sonuêre tub
Cantica nascentes c

Digitized by Google

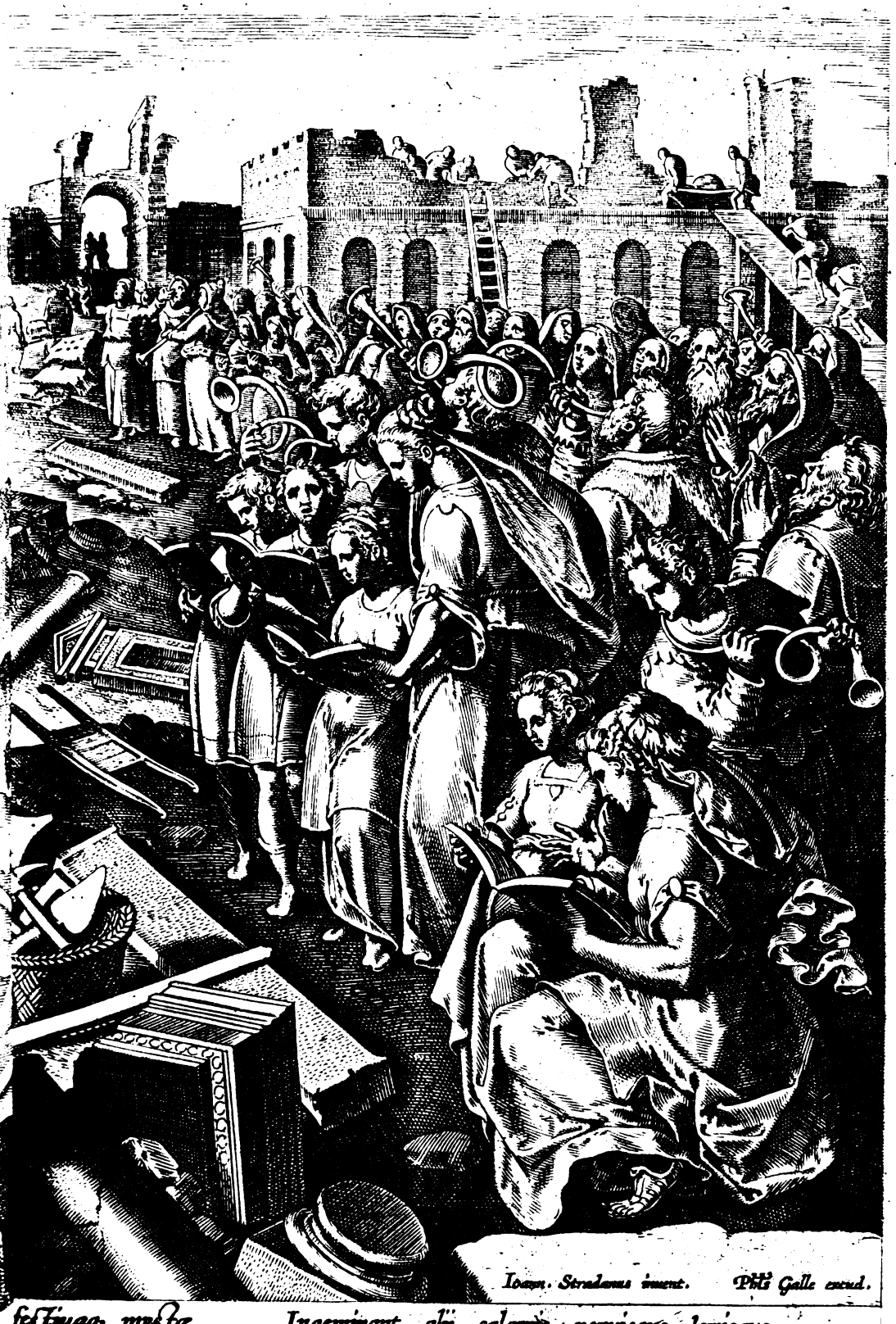

sestiuaq; mysticæ
m testudine muros

Ingeminant, alij calamis, neruisque Lyrisque
Orgia solemni peragunt lustralia ritu. 2. Esdræ 12.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAP. XIII.

Deut. 23. 2. 3 IN die autem illo lectum est in volu- 1
mine Moysi audiente populo: & in- A
uentum est scriptum in eo, quòd non
debeant introire Ammonites & Moabi-
tes in ecclesiam Dei vsque in æternum:
* eo quòd non occurrerint filijs Israel 2
cum pane & aqua: & conduxerint ad-
uersum eos Balaam, ad maledicendum
eis: & cõuertit Deus noster maledictio-
nem in benedictionem. * Factum est au- 3
tem, cum audissent legem, separauerunt
omnem alienigenam ab Israel. * Et su- 4
per hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat
præpositus in gazophylacio domus Dei
nostri, & proximus Tobiæ. * Fecit ergo 5
sibi gazophylacium grande, & ibi erant
ante eum reponentes munera, & thus,
& vasa, & decimam frumenti, vini, &
olei, partes Leuitarum, & cantorum,
& ianitorum, & primitias sacerdotales.
* In omnibus autem his non fui in Ie- 6
rusalem, quia anno trigesimo secundo
Artaxerxis regis Babylonis veni ad re-
gem, & in fine dierum rogaui regem.
* Et veni in Ierusalem, & intellexi ma- 7
lum, quod fecerat Eliasib Tobiæ vt face-
ret ei thesaurũ in vestibulis domus Dei.
* Et malum mihi visum est valde. Et 8
proieci vasa domus Tobiæ foras de ga- B
zophylacio: * præcepiq. & emundauerũt 9
gazophylacia: & retuli ibi vasa domus
Dei, sacrificium, & thus. * Et cognoui 10
quòd partes Leuitarum non fuissent da-
tæ: & fugisset vnusquisque in regionem
suam de Leuitis, & cantoribus, & de
his, qui ministrabant: * & egi causam 11
aduersus magistratus, & dixi: Quare de-
reliquimus domum Dei? Et congrega-
ui eos, & feci stare in stationibus suis.
* Et omnis Iuda apportabat decimam 12
frumenti, vini, & olei in horrea. * Et cõ- 13
stituimus super horrea Selemiam Sacer-
dotem, & Sadoc scribam, & Phadaiam
de Leuitis, & iuxta eos Hanan filiũ Za-
chur, filium Mathaniæ: quoniam fide-
les cõprobati sunt, & ipsis creditæ sunt
partes fratrum suorum. * Memento mei 14
Deus meus pro hoc, & ne deleas mise-
rationes meas, quas feci in domo Dei
mei, & in ceremonijs eius. * In diebus 15
illis vidi in Iuda calcantes torcularia
in sabbato, portantes aceruos, & one-
rantes super asinos vinum, & vuas, &
ficus, & omne onus, & inferentes in Ie-
rusalem die sabbati. Et contestatus sum
vt in die qua vendere liceret, venderẽt.
16 * Et Tyrij habitauerunt in ea inferentes
C pisces, & omnia venalia: & vendebant
17 in sabbatis filijs Iuda in Ierusalem: * &
obiurgaui optimates Iuda, & dixi eis:
Quæ est hæc res mala, quam vos facitis
18 & profanatis diem Sabbati? * Numquid
non hæc fecerunt patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violãdo
19 Sabbatum. * Factum est autem, cum quieuissent portæ Ierusalem in die Sabbati, dixi: & clauserunt ianuas, & præcepi vt nõ aperirent eas vsque post Sabbatum: & de pueris meis constitui super portas vt nullus inferret onus in
20 die Sabbati. * Et manserunt negotiatores, & vendentes vniuersa venalia foris
21 Ierusalem semel & bis. * Et contestatus sum eos, & dixi eis: Quare manetis ex aduerso muri? si secundò hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato.
22 * Dixi quoque Leuitis vt mundarentur, & venirent ad custodiendas portas, &
D sanctificandam diem Sabbati: & pro hoc ergo memento mei Deus meus, & parce mihi secundum multitudinem
23 miserationum tuarum. * Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabiti-
24 das. * Et filij eorum ex media parte loquebantur Azotice, & nesciebant loqui Iudaice, & loquebantur iuxta lin-
25 guam populi, & populi. * Et obiurgaui eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decaluaui eos, & adiuraui in Deo, vt non darent filias suas filijs eorum, & non acciperent de filiabus eorum filijs suis, & sibimetipsis, dicens:
26 * ‖ Numquid non in huiuscemodi re ‖ 3. Reg. 3. b. 7
peccauit Salomon rex Israel? & certe in gentibus multis non erat rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super omnem Israel:
‖ & ipsum ergo duxerunt ad peccatum ‖ 3. Reg. 11. a. 1
27 mulieres alienigenæ. * Numquid & nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc vt præuaricemur in

Digitized by Google

Deo nostro, & ducamus vxores peregrinas? * De filijs autem Ioiada filij 28
Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugaui a me.
* Recordare Domine Deus meus aduersum eos, qui polluunt sacerdotium, 29
iusq. Sacerdotale & Leuiticum. * Igitur mundaui eos ab omnibus alienigenis, & constitui ordines Sacerdotum, 30
& Leuitarum, vnumquemque in ministerio suo: * & in oblatione lignorum 31
in temporibus constitutis, & in primitiuis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIAE.

CAPVT PRIMVM.

TOBIAS ex tribu, 1
& ciuitate Nephtha A
li (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post
viam, quæ ducit ad
Occidentem, in si-
nistro habens ciuitatem Sephet) * ‖ cum 2
captus esset in diebus Salmanasar regis
Assyriorum, in captiuitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, * ita 3
vt omnia, quæ habere poterat, quotidie
concaptiuis fratribus, qui erant ex eius
genere, impertiret. * Cumq. esset iunior 4
omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere. * Denique 5
cum irent omnes ad vitulos aureos,
‖ quos Ieroboam fecerat rex Israel, hic 6
solus fugiebat consortia omnium, * sed
pergebat in Ierusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum B
Israel, omnia primitiua sua, & decimas
suas fideliter offerens, * ita vt in tertio 7
anno proselytis & aduenis ministraret
omnem decimationem. * Hæc & his 8
similia secũdum legem Dei puerulus obseruabat. * Cum vero factus esset vir, 9
accepit vxorem Annam de tribu sua, genuitq. ex ea filium, nomen suum imponens ei, * quem ab infantia timere Deũ 10
docuit, & abstinere ab omni peccato.
* Igitur, cum per captiuitatem deuenisset cum vxore sua, & filio in ciuitatem 11
Niniuen cum omni tribu sua, (* cum
omnes ederent ex cibis Gentiliũ) iste
custodiuit animam suã, & numquã con-
taminatus est in escis eorũ. * Et quoniã 13
C memor fuit Domini in toto corde suo,
dedit illi Deus gratiã in conspectu Sal-
manasar regis, * & dedit illi potestatem 14
quòcumque vellet ire, habens libertatẽ
quæcumque facere voluisset. * Pergebat 15
ergo ad omnes, qui erãt in captiuitate,
& monita salutis dabat eis. * Cum autẽ 16
venisset in Rages ciuitatẽ Medorum, &
ex his, quibus honoratus fuerat a rege,
habuisset decẽ talenta argenti: * & cum 17
in multa turba generis sui Gabelũ egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub
chirographo dedit illi memoratũ pon-
dus argenti. * Post multũ vero temporis, 18
mortuo Salmanasar rege, cum regnaret
Sennacherib filius eius pro eo, & filios
Israel exosos haberet in conspectu suo:
* Tobias quotidie pergebat per omnem 19
cognationem suam, & cõsolabatur eos,
diuidebatq. vnicuique, prout poterat, de
facultatibus suis: * esurientes alebat, 20
D nudisq. vestimenta præbebat, & mortuis atque occisis sepulturam solicitus exhibebat. * ‖ Denique cum reuersus esset rex 21
Sennacherib fugiens a Iudæa plagam,
quam circa eum fecerat Deus propter
blasphemiam suam, & iratus multos occideret ex filijs Israel, Tobias sepeliebat
corpora eorum. * At vbi nunciatum 22
est

‖ 4.Reg. 17.a. 3.& 18.b.9

‖ 3.Reg. 12.f. 28

‖ 4.Reg. 19.g. 35

Eccl. 48. d. 21

est regi, iussit eum occidi, & tulit omnem substantiam eius. * Tobias vero cũ 23
filio suo, & cum vxore fugiens, nudus
‖Esa.37.g.38 latuit, quia multi diligebãt eum. * ‖Post 24
2.Mac.8.c.19 dies vero quadragintaquinque occide-
2.Par.32.c.21 runt regem filij ipsius, * & reuersus est 25
Tobias in domum suam, omnisq. facultas eius restituta est ei.

CAP. II.

POsthæc vero, cum esset dies festus 1
Domini, & factum esset prandium A
bonũ in domo Tobiæ, * dixit filio suo: 2
Vade, & adduc aliquos de tribu nostra,
timentes Deum, vt epulentur nobiscũ.
* Cumq. abijsset, reuersus nunciauit ei, 3
vnum ex filijs Israel iugulatum iacere
in platea. Statimq. exiliens de accubitu
suo, relinquens prandium, ieiunus pe-
ruenit ad corpus: * tollensq. illud porta- 4
uit ad domum suam occulte, vt dum
sol occubuisset, caute sepeliret eum.
* Cumq. occultasset corpus, mãducauit 5
panem cum luctu & tremore, * memo- 6
rans illum sermonem, quem dixit Do- B
‖Amos 8.c.10 minus ‖per Amos prophetam: Dies festi
1.Mach.1.d. vestri conuertentur in lamentationem
14 & luctum. * Cum vero sol occubuisset, 7
abijt, & sepeliuit eum. * Arguebant au- 8
tem eum omnes proximi eius, dicẽtes:
Iam huius rei causa interfici iussus es, &
vix effugisti mortis imperium, & iterũ
‖Sup.1.d.23 sepelis mortuos? * ‖Sed Tobias plus ti- 9
mens Deum, quàm regem, rapiebat
corpora occisorum, & occultabat in domo
sua, & medijs noctibus sepeliebat ea.
* Contigit autem vt quadam die fatiga- 10
tus a sepultura, veniens in domum suã,
iactasset se iuxta parietem, & obdormis-
set, * & ex nido hirundinum dormiẽti 11
illi calida stercora inciderẽt super oculos
eius, fieretq. cæcus. * Hanc autem 12
tentationẽ ideo permisit Dominus euenire
illi, vt posteris daretur exemplum
patientiæ eius, sicut & sancti Iob. * Nã 13
cum ab infantia sua semper Deum ti- C
muerit, & mandata eius custodierit, nõ
est contristatus contra Deum quòd pla-
ga cæcitatis euenerit ei, * sed immobilis 14
in Dei timore permansit, agens gratias
Deo omnibus diebus vitæ suæ. * Nam 15
sicut beato Iob insultabant reges, ita isti
parentes & cognati eius irridebant vitã
eius, dicẽtes: * Vbi est spes tua, pro qua 16
eleemosynas, & sepulturas faciebas? * To- 17
bias vero increpabat eos, dicens: Nolite
ita loqui: * quoniã filij sanctorũ sumus, 18
& vitam illam expectamus, quam Deus
daturus est his, qui fidem suam numquã
mutant ab eo. * Anna vero vxor eius 19
D ibat ad opus textrinum quotidie, & de
labore manuum suarum victum, quem
consequi poterat, deferebat. * Vnde 20
factum est, vt hœdum caprarum acci-
piens detulisset domi: * Cuius cum vo- 21
cem balantis vir eius audisset, dixit:
‖Videte, ne forte furtiuus sit, reddite ‖Deut.22.a.1
eum dominis suis, quia non licet nobis
aut edere ex furto aliquid, aut contin-
gere. * ‖Ad hæc vxor eius irata respon- 22 ‖Iob.2.c.9
dit: Manifeste vana facta est spes tua,
& eleemosynæ tuæ modo apparuerunt.
* Atque his, & alijs huiuscemodi ver- 23
bis exprobrabat ei.

CAP. III.

1 TVnc Tobias ingemuit, & cœpit ora-
2 re cum lacrymis, * dicens: Iustus
A es Domine, & omnia iudicia tua iusta
sunt, & omnes viæ tuæ, misericordia
3 & veritas, & iudicium. * Et nunc Do-
mine memor esto mei, & ne vindictam
sumas de peccatis meis, neque remini-
scaris delicta mea, vel parentum meo-
4 rum. * ‖Quoniam non obediuimus ‖Deut.28.c.13
præceptis tuis, ideo traditi sumus in di-
reptionem, & captiuitatem, & mor-
tem, & in fabulam, & in improperium
omnibus nationibus, in quibus disper-
5 sisti nos. * Et nunc Domine magna iu-
dicia tua, quia non egimus secundum
præcepta tua, & non ambulauimus syn-
6 ceriter coram te. * Et nunc Domine se-
cundum voluntatem tuam fac mecum,
& præcipe in pace recipi spiritum meũ:
B expedit enim mihi mori magis quàm
7 viuere. * Eadem itaque die contigit vt
Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Me-
dorum, & ipsa audiret improperium
8 ab vna ex ancillis patris sui, * quoniam
tradita fuerat septem viris, & dæmoniũ
nomine Asmodæus occiderat eos, mox
9 vt ingressi fuissent ad eam. * Ergo
cum pro culpa sua increparet puellam,
respondit ei, dicens: Amplius ex te
non videamus filium, aut filiam super

Digitized by Google

terram, interfectrix virorum tuorum. * Numquid & occidere me vis, sicut iam 10
occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus
suæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducauit, neque bibit: * sed in 11
oratione persistens cum lacrymis deprecabatur Deum, vt ab isto improperio
liberaret eam. * Factum est autem die 12
tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum, * dixit: Benedictũ 13
est nomen tuum Deus patrum nostrorũ: C
qui cum iratus fueris, misericordiam
facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui inuocant te. * Ad 14
te Domine faciem meam conuerto, ad te oculos meos dirigo. * Peto Domine 15
vt de vinculo improperij huius absoluas me, aut certe desuper terram eripias
me. * Tu scis Domine, quia numquam 16
concupiui virum, & mundam seruaui animam meam ab omni concupiscẽtia.
* Numquam cum ludẽtibus miscui me: 17
neque cũ his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui. * Virum autem 18
cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. * Et, aut ego indigna 19
fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni: quia forsitan viro alij conseruasti
me. * Non est enim in hominis potestate 20
consilium tuum. * Hoc autẽ pro certo habet omnis, qui te colit, quòd vita D
eius, si in probatione fuerit, coronabitur: si autẽ in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. * Non 22
enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis. * Sit nomen tuũ 23
Deus Israel benedictum in sæcula. * In 24
illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei:
* & missus est Angelus Domini sanctus 25
Raphael, vt curaret eos ambos, quorum vno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

CAP. IIII.

I Gitur cum Tobias putaret orationem 1
suam exaudiri vt mori potuisset, vocauit ad se Tobiam filium suum, * di- A 2
xitq. ei: ‖ Audi fili mi verba oris mei, ‖ Eccl.7.c.29
& ea in corde tuo, quasi fundamentum
3 construe. * Cum acceperit Deus animã
meam, corpus meum sepeli: ‖ & ho- ‖ Exo.20.b.12
norem habebis matri tuæ omnibus die-
4 bus vitæ eius: * memor enim esse debes,
quæ & quanta pericula passa sit propter
5 te in vtero suo. * Cum autem & ipsa
B compleuerit tempus vitæ suæ, sepelias
6 eam circa me. * Omnibus autem diebus
vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cauе ne aliquando peccato consentias, &
prætermittas præcepta Domini Dei no-
7 stri. * ‖ Ex substantia tua fac eleemosy- ‖ Luc.14.c.13
nam, & noli auertere faciem tuam ab Prou. 3.b.9
vllo paupere: ita enim fiet vt nec a te Eccle.4.a.1.& 14.b.13
8 auertatur facies Domini. * Quo modo Eccli.35.a.4
9 potueris, ita esto misericors. * Si multũ
tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguũ
tibi fuerit, etiam exiguum libenter im-
10 pertiri stude. * Præmium enim bonum
11 tibi thesaurizas in die necessitatis. * ‖ quo- ‖ Eccle. 29.c. 13
niam eleemosyna ab omni peccato, &
a morte liberat, & non patietur animã
12 ire in tenebras. * Fiducia magna erit
C coram summo Deo eleemosyna omni-
13 bus facientibus eam. * ‖ Attende tibi fi- ‖ 1.Thes.4.a.3
li mi ab omni fornicatione, & præter
vxorem tuam numquã patiaris crimen
14 scire. * Superbiam numquam in tuo
sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: ‖ in ipsa enim initium sumpsit ‖ Genes.3.a.5
15 omnis perditio. * ‖ Quicumque tibi ali- ‖ Leu.19.c.13
quid operatus fuerit, statim ei merce- Deut. 24.c.14
dem restitue, & merces mercenarij tui Matt.7.b.12
16 apud te omnino non remaneat. * ‖ Quod ‖ Luc. 6.d.31
ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu ali-
17 quando alteri facias. * ‖ Panem tuum ‖ Luc. 14.c.24
cum esurientibus & egenis comede, &
18 de vestimentis tuis nudos tege. * Panem
tuum, & vinum tuum super sepulturam
D iusti constitue, & noli ex eo manduca-
19 re, & bibere cum peccatoribus. * con-
20 silium semper a sapiẽte perquire. * Omni tempore benedic Deum: & pete ab
eo, vt vias tuas dirigat, & omnia con-
21 silia tua in ipso permaneant. * Indico
etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus essés, Gabelo, in Rages ciuitate Medorũ,
& chirographum eius apud me habeo:
22 * & ideo perquire quo modo ad eum
peruenias, & recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, & restituas
23 ei chirographum suum. * Noli timere
fili

filii mi: pauperem quidem vitam geri-
Rom. 8. d. 17 mus, sed ‖ multa bona habebimus si ti-
muerimus Deum, & recesserimus ab
omni peccato, & fecerimus bene.

CAP. V.

1 TVnc respondit Tobias patri suo, &
A dixit: Omnia quæcumque præcepi-
sti mihi faciam pater. * Quo modo au-
2 tem pecuniam hanc requiram, ignoro.
ille me nescit, & ego eũ ignoro: quod
signum dabo ei? Sed neque viam, per
quam pergatur illuc, aliquando cogno-
3 ui. * Tunc pater suus respondit illi, &
dixit: Chirographum quidem illius pe-
nes me habeo: quod dum illi ostende-
4 ris, statim restituet. * Sed perge nunc,
& inquire tibi aliquem fidelem virum,
qui eat tecum salua mercede sua: vt, dũ
5 adhuc viuo, recipias eam. * Tunc egres-
sus Tobias, inuenit iuuenem splendidũ,
6 stantem præcinctum, & quasi paratum
B ad ambulandum. * Et ignorans quòd
Angelus Dei esset, salutauit eum, & di-
7 xit: Vnde te habemus bone iuuenis?
* At ille respondit: Ex filijs Israel. Et
8 Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit
in regionem Medorum? * Cui respõdit:
Noui: & omnia itinera eius frequenter
ambulaui, & mansi apud Gabelum fra-
trem nostrũ: qui moratur in Rages ci-
uitate Medorum, quæ posita est in mõ-
9 te Ecbatanis. * Cui Tobias ait: Sustine
me obsecro, donec hæc ipsa nunciem
patri meo. * Tunc ingressus Tobias, in-
10 dicauit vniuersa hæc patri suo. Super
quæ admiratus pater, rogauit vt introi-
11 ret ad eum. * Ingressus itaque salutauit
eum, & dixit: Gaudium tibi sit semper.
12 * Et ait Tobias: Quale gaudium mihi
erit, qui in tenebris sedeo, & lumen
13 cæli non video? * Cui ait iuuenis: Forti
animo esto, in proximo est vt a Deo
14 cureris. * Dixit itaque illi Tobias: Num-
C quid poteris perducere filium meum ad
Gabelum in Rages ciuitatem Medo-
15 rum? & cum redieris, restituã tibi mer-
16 cedem tuam. * Et dixit ei Angelus: Ego
ducam, & reducam eum ad te. * Cui
Tobias respondit: Rogo te, indica mi-
hi, de qua domo, aut de qua tribu es
17 tu? * Cui Raphael angelus dixit: Genus
quæris mercenarij, an ipsum mercena-
18 rium, qui cum filio tuo eat? * Sed ne
forte solicitum te reddam, ego sum
19 Azarias Ananiæ magni filius. * Et To-
bias respondit: Ex magno genere es tu.
Sed peto ne irascaris quòd voluerim co-
20 gnoscere genus tuum. * Dixit autem il-
li Angelus: Ego sanum ducam, & sanũ
21 tibi reducam filium tuum. * Respondẽs
D autem Tobias, ait: Bene ambuletis, &
sit Deus in itinere vestro, & Angelus e-
22 ius comitetur vobiscum. * Tunc parã-
tis omnibus, quæ erant in via portãda,
fecit Tobias vale patri suo & matri suæ,
23 & ambulauerũt ambo simul. * ‖ Cumq. ‖ Inf. 10. a. 4
profecti essent, cœpit mater eius flere,
& dicere: Baculum senectutis nostræ tu-
24 listi, & transmisisti a nobis. * Numquã
fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eũ.
25 * Sufficiebat enim nobis paupertas no-
stra, vt diuitias cõputaremus hoc, quòd
26 videbamus filium nostrum. * Dixitq. ei
Tobias: Noli flere, saluus perueniet fi-
lius noster, & saluus reuertetur ad nos,
27 & oculi tui videbunt illum. * Credo
enim quòd Angelus Dei bonus comite-
tur ei, & bene disponat omnia, quæ
circa eum geruntur, ita vt cum gaudio
28 reuertatur ad nos. * Ad hanc vocem ces-
sauit mater eius flere, & tacuit.

CAP. VI.

1 PRofectus est autem Tobias, & canis
A sequutus est eum, & mansit prima
2 mansione iuxta fluuiũ Tigris. * Et exiuit
vt lauaret pedes suos, & ecce piscis im-
3 manis exiuit ad deuorandũ eum. * Quem
expauescens Tobias clamauit voce ma-
4 gna, dicens: Domine, inuadit me. * Et di-
xit ei Angelus: Apprehende branchiam
eius, & trahe eum ad te. Quod cum fe-
cisset, attraxit eum in siccum, & palpita-
5 re cœpit ante pedes eius. * Tunc dixit ei
Angelus: Exentera hunc piscem, & cor
eius, & fel, & iecur repone tibi: sunt e-
nim hæc necessaria ad medicamẽta vtili-
6 ter. * Quod cũ fecisset, assauit carnes e-
ius, & secũ tulerunt in via: cetera salie-
runt, quæ sufficerẽt eis, quousque perue-
7 nirent in Rages ciuitatẽ Medorum. * Tũc
B interrogauit Tobias Angelum, & dixit
ei: Obsecro te Azaria frater, vt dicas mi-
hi quod remedium habebunt ista, quæ
8 de pisce seruare iussisti? * Et respondens

Digitized by Google

Angelus, dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum siue a viro, siue a muliere, ita vt vltra non accedat ad eos. * Et fel valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur. * Et dixit ei Tobias: Vbi vis vt maneamus? * Respondensq. Angelus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculũ, neque feminã vllam habet aliam præter eam. * ‖ Tibi debetur omnis substantia eius, & oportet eam te accipere coniugẽ. * Pete ergo eam a patre eius, & dabit tibi eam in vxorem. * Tunc respondit Tobias, & dixit: Audio quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audiui, quia dæmonium occidit illos. * Timeo ergo, ne forte & mihi hæc eueniant: & cum sim vnicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cũ tristitia ad inferos. * Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus præualere potest dæmonium. * Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum a se, & a sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos. * Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. * Ipsa autem nocte, incenso iecore piscis, fugabitur dæmonium. * Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. * Tertia autem nocte, benedictionem consequeris, vt filij ex vobis procreentur incolumes. * Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, vt in semine Abrahæ benedictionem in filijs consequaris.

‖ Num. 27. a. 8 & 36. a. 8

CAP. VII.

INgressi sunt autem ad Raguelem, & susceepit eos Raguel cum gaudio. * Intuensq. Tobiam Raguel, dixit Annæ vxori suæ: Quàm similis est iuuenis iste consobrino meo! * Et cum hæc dixisset, ait: Vnde estis iuuenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captiuitate Niniue. * Dixitq. illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Nouimus. * Cumq. multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est. * Et misit se Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum, & plorans supra collum eius, * dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius es. * Et Anna vxor eius, & Sara ipsorum filia lacrymatæ sunt. * Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari conuiuium. Cumq. hortaretur eos discumbere ad prandium, * Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam. * Quo audito verbo Raguel, expauit, sciens quid euenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit ne forte & huic similiter contingeret: & cum nutaret, & non daret petenti vllum responsum, * dixit ei Angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua: propterea alius non potuit habere illam. * Tunc dixit Raguel: Non dubito quòd Deus preces & lacrymas meas in conspectu suo adiniserit. * Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad me, vt ista coniungeretur cognationi suæ ‖ secundum legem Moysi: & nunc noli dubium gerere quòd tibi eã tradam. * Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob vobiscum sit, & ipse coniungat vos, impleatq. benedictionem suam in vobis. * Et accepta charta, fecerunt conscriptionem coniugij. * Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum. * Vocauitq. Raguel ad se Annã vxorem suam, & præcepit ei vt præpararet alterum cubiculũ. * Et introduxit illuc Saram filiam suam, & lacrymata est. * Dixitq. ei: Forti animo esto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpessa es.

‖ Num. 26. b. 6

CAP. VIII.

POstquam vero cœnauerunt, introduxerunt iuuenem ad eam. * Recordatus

tus itaque Tobias sermonũ Angeli, pro- A
tulit de cassidili suo partem iecoris, po-
suitq. eam super carbones viuos. * Tunc 3
Raphael Angelus apprehendit dæmo-
nium, & religauit illud in deserto supe-
rioris Ægypti. * Tunc hortatus est vir- 4
ginem Tobias, dixitq. ei: Sara, exurge,
& deprecemur Deum hodie, & cras, &
secundum cras: quia his tribus noctibus
Deo iungimur: tertia autem transacta B
nocte, in nostro erimus coniugio. * fi- 5
lij quippe sanctorum sumus, & non pos-
sumus ita coniungi sicut gentes, quæ
ignorant Deum. * Surgentes autem pa- 6
riter, instanter orabant ambo simul, vt
sanitas daretur eis. * Dixitq. Tobias: Do- 7
mine Deus patrum nostrorum, benedi-
cant te cæli & terræ, mareq. & fontes,
& flumina & omnes creaturæ tuæ, quæ
|| Gen. 2. b. 7 in eis sunt. * || Tu fecisti Adam de limo 8
terræ, dedistiq. ei adiutorium Heuam.
* Et nunc Domine tu scis, quia non luxu 9
riæ causa accipio sororem meam coniu-
gem, sed sola posteritatis dilectione, in
qua benedicatur nomen tuum in sæcula
sæculorum. * Dixit quoque Sara: Mise- 10
rere nobis Domine, miserere nobis, &
consenescamus ambo pariter sani. * Et 11
factum est circa pullorum cantum, ac-
cersiri iussit Raguel seruos suos, & abie-
runt cum eo pariter vt foderent sepul-
chrum. * Dicebat enim: Ne forte simili 12
modo euenerit ei, quo & ceteris illis se- C
ptem viris, qui sunt ingressi ad eam.
Cumq. parassent fossam, reuersus Raguel 13
ad vxorem suam, dixit ei: * Mitte vnam 14
ex ancillis tuis, & videat si mortuus est,
vt sepeliam eum antequam illucescat
dies. * At illa misit vnam ex ancillis suis. 15
Quæ ingressa cubiculum, reperit eos sa-
luos & incolumes, secum pariter dormiẽ-
tes. * Et reuersa, nunciauit bonum nun- 16
cium: & benedixerunt Dominum, Ra-
guel videlicet & Anna vxor eius, * & 17
dixerunt: Benedicimus te Domine
Deus Israel, quia non contigit quemad-
modum putabamus. * Fecisti enim no- 18
biscum misericordiam tuam, & exclusi-
sti a nobis inimicum persequẽtem nos.
* Misertus es autem duobus vnicis. Fac 19
eos Domine plenius benedicere te: & D
sacrificiũ tibi laudis tuæ & suæ sanitatis
offerre, vt cognoscat vniuersitas gentiũ,
quia tu es Deus solus in vniuersa terra.
20 * Statimq. præcepit seruis suis Raguel,
vt replerent fossam, quam fecerant priusq-
21 uam elucesceret. * Vxori autem suæ di-
xit vt instrueret conuiuium, & præpa-
raret omnia, quæ in cibos erant iter agẽ-
22 tibus necessaria. * Duas quoque pingues
vaccas, & quattuor arietes occidi fecit,
& parari epulas omnibus vicinis suis,
23 cunctisq. amicis. * Et adiurauit Raguel
Tobiam, vt duas hebdomadas moraretur
24 apud se. * De omnibus autem, quæ pos-
sidebat Raguel, dimidiam partem dedit
Tobiæ, & fecit scripturam, vt pars dimi-
dia, quæ supererat post obitum eorum,
Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

1 TVnc vocauit Tobias Angelum ad se,
A quem quidem hominem existima-
bat, dixitq. ei: Azaria frater, peto vt
2 auscultes verba mea: * Si meipsum tra-
dam tibi seruum, non ero condignus
3 prouidentiæ tuæ. * Tamen obsecro te
vt assumas tibi animalia siue seruitia, &
vadas ad Gabelum in Rages ciuitatem
Medorum: reddasq. ei chirographum
suum, & recipias ab eo pecuniam, & ro-
4 ges eum venire ad nuptias meas. * Scis
B enim ipse quoniam numerat pater meus
dies: & si tardauero vna die plus, contri-
5 statur anima eius. * Et certe vides quo
modo adiurauit me Raguel, cuius adiu-
6 ramentũ spernere non possum. * Tunc
Raphael assumens quattuor ex seruis Ra-
guelis, & duos camelos, in Rages ciuita-
tem Medorum perrexit: & inueniens
Gabelum, reddidit ei chirographum suũ,
7 & recepit ab eo omnem pecuniam. * In-
C dicauitq. ei de Tobia filio Tobiæ, omnia
quæ gesta sunt: fecitq. eum secum veni-
8 re ad nuptias. * Cumq. ingressus esset
domum Raguelis, inuenit Tobiam disci-
bentem: & exiliens, osculati sunt se inui-
cem: & fleuit Gabelus, benedixitq. Deũ,
9 * & dixit: Benedicat te Deus Israel, quia
filius es optimi viri, & iusti, & timentis
10 Deum, & eleemosynas facientis: * & di-
D catur benedictio super vxorem tuam, &
11 super parentes vestros: * & videatis filios
vestros, & filios filiorum vestrorũ, vsque
in tertiam & quartam generationem:
& sit semen vestrum benedictum a Deo
Israel, qui regnat in sæcula sæculorum.

Cumq.

Digitized by Google

* Cumq. omnes dixissent, Amen, accesserunt ad conuiuium : sed & cum timore Domini nuptiarum conuiuium exercebant. 12

CAP. X.

CVm vero moras faceret Tobias, causa nuptiarum, solicitus erat pater 1 A
eius Tobias dicens : Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est
ibi ? * Putasne Gabelus mortuus est, & 2
nemo reddet illi pecuniam ? * Cœpit 3
autem contristari nimis ipse & Anna
vxor eius cum eo : & cœperunt ambo simul flere : eo quòd die statuto minime
reuerteretur filius eorum ad eos. * Flebat igitur mater eius irremediabilibus 4
lacrymis, atque dicebat : Heu heu me
fili mi, vt quid te misimus peregrinari,
lumen oculorum nostrorum, baculum
senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, B
spem posteritatis nostræ ? * Omnia si- 5
mul in te vno habentes, te non debuimus dimittere a nobis. * Cui dicebat 6
Tobias : Tace, & noli turbari, sanus
est filius noster : satis fidelis est vir ille,
cum quo misimus eum. * Illa autem 7
nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, vt procul videret eũ,
si fieri posset, venientem. * At vero Ra- 8
guel dicebat ad generum suum : Mane C
hic, & ego mittam nuncium salutis de
te ad Tobiam patrem tuum. * Cui To- 9
bias ait : Ego noui quia pater meus &
mater mea modo dies computant, &
cruciatur spiritus eorum in ipsis. * Cũq. 10
verbis multis rogaret Raguel Tobiam,
& ille eum nulla ratione vellet audire,
tradidit ei Saram, & dimidiam partem
omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa : & saluum atque
gaudentem dimisit eum a se, * dicens : 11
Angelus Domini sanctus sit in itinere D
vestro, perducatq. vos incolumes, &
inueniatis omnia recte circa parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros
priusquam moriar. * Et apprehendentes 12
parentes filiam suam, osculati sunt eam,
& dimiserunt ire : * monentes eam hono 13
rare soceros, diligere maritum, regere
familiam, gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

1 CVmq. reuerterentur, peruenerunt A
ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniuen, vndecimo die.
2 * Dixitq. Angelus : Tobia frater, scis
quemadmodum reliquisti patrem tuum.
3 * Si placet itaque tibi, præcedamus, &
lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum coniuge tua, & cum
4 animalibus. * Cumq. hoc placuisset vt
irent, dixit Raphael ad Tobiam : Tolle
tecum ex felle piscis : erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo,
5 & abierunt. * Anna autem sedebat secus
viam, quotidie in supercilio montis, vn-
6 de respicere poterat de longinquo. * Et
B dum ex eodem loco specularetur aduentum eius, vidit a longe, & illico agnouit venientem filium suum : currensq.
nunciauit viro suo, dicens : Ecce venit
7 filius tuus. * Dixitq. Raphael ad Tobiam :
At vbi introieris domum tuam, statim
adora Dominum Deum tuum : & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, &
8 osculare eum. * Statimq. lini super oculos eius ex felle isto piscis, quod portas
tecum. scias enim quoniam mox aperiẽtur oculi eius, & videbit pater tuus lumẽ
9 cæli, & in aspectu tuo gaudebit. * Tunc
C præcucurrit canis, qui simul fuerat in via :
& quasi nuncius adueniens, blandimen-
10 to suæ caudæ gaudebat. * Et consurgens
cæcus pater eius, cœpit offendens pedibus currere : & data manu puero, oc-
11 currit obuiam filio suo. * Et suscipiens
osculatus est eum cum vxore sua, & cœ-
12 perunt ambo flere præ gaudio. * Cumq.
adorassent Deum, & gratias egissent, con-
13 sederunt. * Tunc sumens Tobias de fel-
14 le piscis, liniuit oculos patris sui. * Et su
stinuit quasi dimidiam fere horam : &
cœpit albugo ex oculis eius, quasi mem-
15 D brana oui, egredi. * Quam apprehendens
Tobias traxit ab oculis eius, statimq. vi-
16 sum recepit. * Et glorificabant Deum,
ipse videlicet, & vxor eius, & omnes qui
17 sciebant eũ. * Dicebatq. Tobias : Benedi-
D co te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, & tu saluasti me : & ecce ego vi-
18 deo Tobiam filium meum. * Ingressa est
etiam

Digitized by Google

etiam post septem dies Sara vxor filij
eius, & omnis familia sana, & pecora,
& cameli, & pecunia multa vxoris: sed
& illa pecunia, quam receperat a Gabe-
lo: * & narrauit parentibus suis omnia 19
beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per
hominem, qui eum duxerat. * Vene- 20
runtq. Achior & Nabath consobrini To-
biæ, gaudentes ad Tobiam, & congra-
tulantes ei de omnibus bonis, quæ circa
illum ostenderat Deus. * Et per septem 21
dies epulantes, omnes cum gaudio ma-
gno gauisi sunt.

CAP. XII.

TVnc vocauit ad se Tobias filium 1
suum, dixitq. ei: Quid possumus da- A
re viro isti sancto, qui venit tecũ? * Re- 2
spondens Tobias, dixit patri suo: Pater,
quam mercedem dabimus ei? aut quid
dignum poterit esse beneficijs eius?
* Me duxit & reduxit sanum, pecuniam 3
a Gabelo ipse recepit, vxorem ipse me
habere fecit, & dæmonium ab ea ipse
compescuit, gaudium parentibus eius
fecit, meipsum a deuoratione piscis eri-
puit, te quoque videre fecit lumen cæli,
& bonis omnibus per eum repleti su-
mus. Quid illi ad hæc poterimus dignũ
dare? * Sed peto te pater mi, vt roges 4
eum, si forte dignabitur medietatem de B
omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.
* Et vocantes eum, pater scilicet, & fi- 5
lius, tulerunt eum in partem: & rogare
cœperunt vt dignaretur dimidiam par-
tem omnium, quæ attulerant, acceptam
habere. * Tunc dixit eis occulte: Be- 6
nedicite Deum cæli, & coram omnibus
viuentibus confitemini ei, quia fecit vo-
biscum misericordiam suam. * Etenim 7
sacramentum regis abscondere bonum
est: opera autem Dei reuelare & confi-
teri honorificum est. * Bona est oratio 8
cum ieiunio, & eleemosyna magis quàm
thesauros auri recondere: * quoniam 9
eleemosyna a morte liberat, & ipsa est,
quæ purgat peccata, & facit inuenire
misericordiam & vitam æternam. * Qui 10
autem faciunt peccatum, & iniquitatem, C
hostes sunt animæ suæ. * Manifesto er- 11
go vobis veritatem, & non abscondam
a vobis occultum sermonem. * Quando 12
orabas cum lacrymis, & sepeliebas mor-
tuos, & derelinquebas prandium tuum,
& mortuos abscondebas per diem in do-
mo tua, & nocte sepeliebas eos, ego
13 obtuli orationem tuam Domino. * Et
quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt
14 tentatio probaret te. * Et nunc misit
me Dominus vt curarem te, & Saram
vxorem filij tui a dæmonio liberarem.
15 * Ego enim sum Raphael Angelus, vnus
ex septem, qui astamus ante Dominum.
16 * Cumq. hæc audissent, turbati sunt, &
trementes ceciderũt super terram in fa-
17 ciem suam. * Dixitq. eis Angelus: Pax
18 vobis, nolite timere. * Etenim cum
D essem vobiscum, per voluntatem Dei
eram: ipsum benedicite, & cantate illi.
19 * Videbar quidem vobiscum manduca-
re, & bibere: sed ego cibo inuisibili, &
potu, qui ab hominibus videri non po-
20 test, vtor. * Tempus est ergo vt reuer-
tar ad eum, qui me misit: vos autem be-
nedicite Deum, & narrate omnia mira-
21 bilia eius. * Et cum hæc dixisset, ab aspe-
ctu eorum ablatus est, & vltra eum vi-
22 dere non potuerunt. * Tunc prostrati
per horas tres in faciem, benedixerunt
Deum: & exurgentes narrauerunt om-
nia mirabilia eius.

CAP. XIII.

1 APeriens autẽ Tobias senior os suũ,
A benedixit Dominum, & dixit: Ma-
gnus es Domine in æternum, & in om-
2 nia sæcula regnum tuum: * ‖ quoniam ‖ Deu.32.f.39
tu flagellas, & saluas: deducis ad infe- 1.Reg 2. a 6
ros, & reducis: & non est qui effugiat Sap.16. a.13
3 manum tuam. * Confitemini Domino
filij Israel, & in conspectu gentium lau-
4 date eum: * quoniam ideo dispersit vos
inter gentes, quæ ignorant eum, vt vos
enarretis mirabilia eius, & faciatis scire
eos, quia non est alius Deus omnipotẽs
5 præter eum. * Ipse castigauit nos pro-
pter iniquitates nostras: & ipse saluabit
6 nos propter misericordiã suam. * Aspi-
B cite ergo quæ fecit nobiscum, & cum
timore & tremore confitemini illi: re-
gemq. sæculorum exaltate in operibus
7 vestris. * Ego autem in terra captiuita-
tis meæ confitebor illi: quoniam osten-
dit maiestatem suam in gentem pecca-
8 tricem. * Conuertimini itaque pecca-
tores, & facite iustitiam coram Deo,
creden-

Digitized by Google

credentes quòd faciat vobiscum misericordiam suam. * Ego autem, & anima mea in eo lætabimur. * Benedicite 10
Dominum omnes electi eius: agite dies lætitiæ, & confitemini illi. * Ierusalem 11
ciuitas Dei, castigauit te Dominus in operibus manuum tuarum. * Confitere 12
Domino in bonis tuis, & benedic Deum C
sæculorum vt reædificet in te tabernaculum suum, & reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas in omnia sæcula sæculorum. * Luce splendida fulgebis: & 13
|| Isa.60.a.5 omnes fines terræ adorabunt te. * || Nationes ex longinquo ad te venient: & 14
munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt. * Nomen enim magnũ 15
inuocabunt in te. * Maledicti erunt 16
qui contempserint te: & condemnati erunt omnes qui blasphemauerint te: benedictiq. erunt qui ædificauerint te. * Tu autem lætaberis in filijs tuis, quo- 17
niam omnes benedicentur, & congre- D
gabuntur ad Dominum. * Beati omnes 18
qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua. * Anima mea benedic Domi- 19
num, quoniam liberauit Ierusalem ciuitatem suã a cunctis tribulationibus eius, Dominus Deus noster. * Beatus ero si 20
|| Apo.21.c.18 fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. * || Portæ Ie- 21
rusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. * Ex lapide 22
candido & mundo omnes plateæ eius sternentur: & per vicos eius alleluia cãtabitur. * Benedictus Dominus, qui exal- 23
tauit eam, & sit regnum eius in sæcula sæculorum super eam. Amen.

CAP. XIIII.

ET consummati sunt sermones Tobiæ. 1
Et postquã illuminatus est Tobias, A
vixit annis quadragintaduobus, & vidit filios nepotum suorum. * Completis 2
itaque annis centum duobus, sepultus est honorifice in Niniue. * Quinqua- 3
ginta namque & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit. * Reliquum vero vitæ suæ in gau- 4
dio fuit, & cum bono profectu timoris
5 Dei perrexit in pace. * In hora autem
mortis suæ vocauit ad se Tobiam filium
suum, & septem iuuenes filios eius ne-
6 potes suos, dixitq. eis: * Prope erit in-
teritus Niniue: non enim excidit ver- || 1.Esd.3.b.1
B bum Domini: & || fratres nostri, qui di-
sperfi sunt a terra Israel, reuertentur ad
7 eam. * Omnis autem deserta terra eius
replebitur, & domus Dei, quæ in ea in-
censa est, iterum reædificabitur: ibiq. re-
8 uertentur omnes timentes Deum, * &
relinquent gentes idola sua, & venient
9 in Ierusalem, & inhabitabunt in ea, * &
gaudebũt in ea omnes reges terræ, ado-
10 rantes regem Israel. * Audite ergo filij
mei patrem vestrũ: Seruite Domino in
veritate, & inquirite vt faciatis quæ pla-
11 cita sunt illi: * & filijs vestris mandate
C vt faciant iustitias & eleemosynas, vt
sint memores Dei, & benedicant eum in
omni tempore in veritate, & in tota
12 virtute sua. * Nunc ergo filij audite
me, & nolite manere hic: sed quacum-
que die sepelieritis matrem vestram circa me in vno sepulchro, ex eo dirigite
13 gressus vestros vt exeatis hinc: * video
enim quia iniquitas eius finem dabit ei.
14 * Factum est autem post obitum matris
D suæ, Tobias abscessit ex Niniue cum vxore sua, & filijs, & filiorum filijs, & re-
15 uersus est ad soceros suos. * inuenitq.
eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditq. quintam generationem, filios filiorum suorum.
16 * Et completis annis nonagintanouem
in timore Domini, cum gaudio sepe-
17 lierunt eum. * Omnis autem cognatio
eius, & omnis generatio eius in bona vita, & in sancta conuersatione permansit, ita vt accepti essent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

ARPHAXAD itaque, rex Medorum, 1 A
subiugauerat multas
gentes imperio suo,
& ipse ædificauit ci-
uitatem potentissi-
mam, quam appel-
lauit Ecbatanis, * ex lapidibus quadra- 2
tis & sectis: fecit muros eius in latitu-
dinem cubitorum septuaginta, & in al-
titudinem cubitorum triginta, turres ve-
ro eius posuit in altitudinē cubitorum
centum. * Per quadrum vero earum la- 3
tus vtrumque vicenorum pedum spatio B
tendebatur, posuitq. portas eius in alti-
tudinem turrium: * & gloriabatur quasi 4
potens in potentia exercitus sui, & in
gloria quadrigarum suarum. * Anno 5
igitur duodecimo regni sui: Nabucho-
donosor rex Assyriorum, qui regnabat
in Niniue ciuitate magna, pugnauit con-
tra Arphaxad, & obtinuit eum * in cam- 6
po magno, qui appellatur Ragau, cir- C
ca Euphraten, & Tigrin, & Iadason in
campo Erioch regis Elicorum. * Tunc 7
exaltatum est regnum Nabuchonosor,
& cor eius eleuatum est: & misit ad om-
nes, qui habitabant in Cilicia, & Dama-
sco, & Libano, * & ad gentes quæ sunt 8
in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes
Galilæam in campo magno Esdrelon,
* & ad omnes qui erant in Samaria, & 9
trans flumen Iordanem vsque ad Ierusa- D
lem, & omnem terram Iesse quousque
perueniatur ad terminos Æthiopiæ.
* Ad hos omnes misit nuncios Nabu- 10
chodonosor rex Assyriorum: * qui om- 11
nes vno animo contradixerunt, & remi-
serunt eos vacuos, & sine honore abie-
cerunt. * Tunc indignatus Nabuchodo- 12
nosor rex aduersus omnem terram il-
lam, iurauit per thronum & regnum
suum quòd defenderet se de omnibus
regionibus his.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodono-
A sor regis, vigesima & secunda die
mensis primi, factum est verbum in do-
mo Nabuchodonosor regis Assyriorum
2 vt defenderet se. * Vocauitq. omnes ma-
iores natu, omnesq. duces, & bellatores
suos, & habuit cum eis mysterium con-
3 silij sui: * dixitq. cogitationem suam in
eo esse, vt omnem terram suo subiuga-
4 ret imperio. * Quod dictum cum pla-
cuisset omnibus, vocauit Nabuchodo-
nosor rex Holofernem principem mili-
5 tiæ suæ, * & dixit ei: Egredere aduersus
omne regnum Occidentis, & contra eos
præcipue, qui contempserunt imperium
6 meum. * Non parcet oculus tuus vlli
B regno, omnemq. vrbem munitam sub-
7 iugabis mihi. * Tunc Holofernes voca-
uit duces, & magistratus virtutis Assy-
riorum: & dinumerauit viros in expe-
ditionem, sicut præcepit ei rex, centum
viginti millia peditum pugnatorum, &
equitum sagittariorum duodecim mil-
8 lia. * Omnemq. expeditionem suam fe-
cit præire in multitudine innumerabi-
lium camelorum, cum his quæ exercti-
bus sufficerent copiose, boum quoque
armenta, gregesq. ouium, quorum non
9 erat numerus. * Frumentū ex omni Sy-
10 ria in transitu suo parari cōstituit. * Au-
C rum vero, & argentum de domo regis
11 assumpsit multum nimis. * Et profectus
est ipse, & omnis exercitus cum quadri-
gis, & equitibus, & sagittarijs, qui coo-
peruerunt faciem terræ, sicut locustæ.
12 * Cumq. pertransisset fines Assyriorum,
venit ad magnos montes Ange, qui sunt
a sini-

Digitized by Google

a sinistro Ciliciæ, ascenditq. omnia castella eorum, & obtinuit omnem munitionem. * Effregit autem ciuitatem 13
opinatissimam Melothi, prædauitq. omnes filios Tharsis, & filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, & ad austrũ terræ Cellon. * Et transiuit Euphraten, 14
& venit in Mesopotamiã: & fregit omnes ciuitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre vsquequo perueniatur ad mare: * & occupauit terminos eius, 15
a Cilicia vsque ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum. * Abduxitq. omnes filios 16
Madian, & prædauit omnem locupletationem eorum, omnesq. resistentes sibi occidit in ore gladij; * Et post hæc 17
descendit in campos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata, omnesq. arbores, & vineas fecit incidi: * & 18
cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

TVnc miserunt legatos suos vniuer- 1
sarum vrbium, ac prouinciarum re- A
ges ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt: * Desinat indignatio tua circa 2
nos: Melius est enim vt viuentes seruiamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm morientes cum interitu nostro ipsi seruitutis nostræ dãna patiamur. * Omnis ciuitas nostra, omnisq. possessio, omnes montes, & colles, 3
B
& campi, & armenta boum, gregesq. ouium, & caprarum, equorumq. & camelorum, & vniuersæ facultates nostræ, atque familiæ in conspectu tuo sunt; * sint omnia nostra sub lege tua. * Nos, 4
& filij nostri, serui tui sumus. * Veni 5 6
nobis pacificus dominus, & vtere seruitio nostro, sicut placuerit tibi. * Tunc 7
descendit de mõtibus cum equitibus in virtute magna, & obtinuit omnem ciuitatem, & omnem inhabitantem terram. * De vniuersis autem vrbibus assumpsit 8
sibi auxiliarios viros fortes, & electos ad C
bellum. * Tantusq. metus prouincijs illis incubuit, vt vniuersarum vrbium habitatores principes, & honorati simul cũ populis exirent obuiam venienti, * ex- 9 10
cipientes eum cum coronis, & lampadibus, ducentes choros in tympanis, & 11
tibijs. * Nec ista tamen facientes, ferocitatẽ eius pectoris mitigare potuerunt: 12
* nam & ciuitates eorum destruxit, & lu- 13
cos eorum excidit. * præceperat enim
D illi Nabuchodonosor rex, vt omnes deos terræ exterminaret, videlicet vt ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia sub- 14
iugari. * Pertransiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnemq. Mesopotamiam, venit ad Idumæos in 15
terram Gabaa, * accepitq. ciuitates eorum, & sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit vniuersum exercitum virtutis suæ.

CAP. IIII.

TVnc audientes hæc filij Israel, qui 1
A habitabant in Terra Iuda, timuerũt
valde a facie eius. * Tremor, & horror 2
inuasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem & templo Domini, quod fecerat ceteris ciuitatibus & templis earum. 3
* Et miserunt in omnem Samariam per circuitum vsque Iericho, & præoccupa- 4
uerunt omnes vertices montium: * & muris circumdederunt vicos suos, & cõgregauerunt frumẽta in præparationem 5
pugnæ. * Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad vniuersos, qui erant contra Esdre-
B lon, quæ est contra faciem campi magni iuxta Dothain, & vniuersos, per quos 6
viæ transitus esse poterat, * vt obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Ierusalem, & illic custodirent vbi angustum iter esse poterat in- 7
ter montes. * Et fecerunt filij Israel secundum quod constituerat eis sacerdos 8
Domini Eliachim. * Et clamauit omnis populus ad Dominum instantia magna, & humiliauerũt animas suas in ieiunijs, & orationibus, ipsi & mulieres eorum. 9
* Et induerunt se Sacerdotes cilicijs, & infantes prostrauerunt contra faciẽ templi Domini, & altare Domini operue- 10
runt cilicio: * & clamauerunt ad Domi-
C num Deũ Israel vnanimiter ne darentur in prædam infantes eorum, & vxores eorum in diuisionẽ, & ciuitates eorum in exterminium, & sancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium Genti- 11
bus. * Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus,

Digitized by Google

magnus, circuiuit omnem Israel, allo-
cutusq. est eos, * dicens: Scitote quo- 12
niam exaudiet Dominus preces vestras,
si manentes permanseritis in ieiunijs, &
‖Exod.17.d.12 orationibus in cōspectu Domini. *‖ Me- 13
mores estote Moysi serui Domini, qui
Amalec confidentem in virtute sua, & in
potentia sua, & in exercitu suo, & in cly-
peis suis, & in curribus suis, & in equiti- D
bus suis, non ferro pugnando, sed preci-
bus sanctis orando deiecit: * sic erunt 14
vniuersi hostes Israel: si perseueraueritis
in hoc opere, quod cœpistis. * Ad hanc 15
igitur exhortationem eius deprecantes
Dominum, permanebant in conspectu
Domini, * ita vt etiam hi, qui offere- 16
bant Domino holocausta, præcincti cili-
cijs offerrent sacrificia Domino; & erat
cinis super capita eorum. * Et ex toto 17
corde suo omnes orabant Deum, vt visi-
taret populum suum Israel.

CAP. V.

NVnciatumq. est Holoferni principi 1
militiæ Assyriorum, quòd filij Is- A
rael præpararent se ad resistendum, ac
montium itinera conclusissent, * & furo- 2
re nimio exarsit in iracundia magna,
vocauitq. omnes principes Moab & du-
ces Ammon, * & dixit eis: Dicite mihi 3
quis sit populus iste, qui montana obsi-
det: aut quæ, & quales, & quantæ sint
ciuitates eorum: quæ etiam sit virtus
eorum, aut quæ sit multitudo eorum:
vel quis rex militiæ illorum: * & quare 4
præ omnibus, qui habitant in Oriente,
isti contempserunt nos, & non exierunt
obuiam nobis vt susciperent nos cum
pace? * Tunc Achior dux omnium fi- 5
liorum Ammon respondens, ait: Si di-
gneris audire domine mi, dicam verita-
tem in conspectu tuo de populo isto,
qui in montanis habitat, & non egre-
dietur verbum falsum ex ore meo. * Po- 6
pulus iste ex progenie Chaldæorum est.
‖Gen.11.d.31 *‖ hic primum in Mesopotamia habita- 7
uit, quoniam noluerunt sequi deos pa- B
trum suorum, qui erant in Terra Chal-
dæorum. * Deserentes itaque ceremo- 8
nias patrum suorum, quæ in multitudi-
ne deorum erant, * vnum Deū cæli co- 9
‖Gen.12.a.1 luerunt, ‖ qui & præcepit eis vt exirent
inde, & habitarent in Charan. Cumq.
operuisset omnem terram fames, ‖ de- ‖Gen.46.a.2
scenderunt in Ægyptum, illicq. per qua-
dringentos annos sic multiplicati sunt,
vt dinumerari eorum non posset exer-
10 citus. * Cumq. grauaret eos rex Ægy-
pti, atque in ædificationibus vrbium
suarum in luto & latere subiugasset
eos, clamauerunt ad Dominum suum,
& percussit totam Terram Ægypti pla-
11 gis varijs. *‖ Cumq. eiecissent eos Ægy- ‖Exod.14.a.1
ptij a se, & cessasset plaga ab eis, & ite-
rum eos vellent capere, & ad suum ser-
12 uitium reuocare, * ‖ fugientibus his ‖Exod.14.g.
Deus cæli mare aperuit, ita vt hinc inde
aquæ quasi murus solidarentur, & isti
pede sicco fundum maris perambulando
13 transirent. * In quo loco dum innumera-
bilis exercitus Ægyptiorum eos perse-
queretur, ita aquis coopertus est, vt non
remaneret vel vnus, qui factum posteris
14 nunciaret. * Egressi vero mare rubrum,
deserta Sina montis occupauerunt, in
quibus numquam homo habitare po-
15 tuit, vel filius hominis requieuit. * Illic
C fontes amari obdulcati sunt eis ad bi-
bendum, & per annos quadraginta an-
16 nonam de cælo consecuti sunt. * Vbi-
cumque ingressi sunt sine arcu & sagit-
ta, & absque scuto & gladio, Deus eo-
17 rum pugnauit pro eis, & vicit. * Et non
fuit qui insultaret populo isti, nisi quan-
do recessit a cultu Domini Dei sui.
18 * Quotiescumque autem præter ipsum
Deum suum, alterum coluerunt, dati
sunt in prædam, & in gladium, & in
19 opprobrium. * Quotiescumque autem
pœnituerunt se recessisse a cultura Dei
sui, dedit eis Deus cæli virtutem resi-
20 stendi. * Denique Chananæum regem,
& Iebusæum, & Pherezæum, & Hethæū,
& Heuæum, & Amorrhæum, & omnes
potentes in Hesebon prostrauerunt, &
terras eorum, & ciuitates eorum ipsi pos-
21 sederunt: * & vsque dum non peccarent
in conspectu Dei sui, erant cum illis
bona: Deus enim illorum odit iniquita-
22 tem. * Nam & ante hos annos cum re-
cessissent a via, quam dederat illis Deus,
vt ambularent in ea, exterminati sunt
prælijs a multis nationibus, & plurimi
eorum captiui abducti sunt in terram
23 non suam. * Nuper autem reuersi ad
D Dominum Deum suum, ex dispersione
qua dispersi fuerant, adunati sunt, & ascen-

ascenderunt montana hæc omnia, & iterum possident Ierusalem, vbi sunt sancta eorum. * Nunc ergo mi domine, 24
perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subiugati erunt sub iugo potentiæ tuæ. * Si vero non est of- 25
fensio populi huius coram Deo suo, nõ poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium vniuersæ terræ. * Et factum 26
est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: * Quis est iste, 27
qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus eius, homines inermes, & sine virtute, & sine peritia artis pugnæ? * Vt ergo agno- 28
scat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transuerberabitur: * vt sciat omnis gens 29
quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

FActum est autem cum cessassent lo- 1
qui, indignatus Holofernes vehemen A
ter, dixit ad Achior: * Quoniam pro- 2
phetasti nobis dicens, quòd gens Israel defendatur a Deo suo, vt ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor: * cum percusserimus eos omnes, 3
sicut hominem vnum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum perditione disperiet: * & probabis quoniam Nabuchodono- 4
sor dominus sit vniuersæ terræ: tuncq. gladius militiæ meæ transiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Israel, & non respirabis vltra, donec extermineris cum illis. * Porro autem si 5
prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciẽ tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea hæc putas impleri non posse. * Vt autem 6
noueris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, vt, dum dignas mei gladij B
pœnas exceperint, ipse simul vltioni subiaceas. * Tunc Holofernes præcepit 7
seruis suis vt comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Israel.
8 * Et accipientes eum serui Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt
9 contra eos fundibularij. * Illi autem diuertentes a latere montis, ligauerunt Achior ad arborem manibus & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt eum,
10 & reuersi sunt ad dominum suum. * Porro filij Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem soluentes duxe-
C runt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset quòd illum vinctum
11 Assyrij reliquissent. * In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Go-
12 thoniel. * In medio itaque seniorum, & in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus; & qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbũ
13 interficere eum, * & quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi: vt, dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior diuersis iubeat interire supplicijs, propter hoc quòd dixisset: Deus cæli defen-
14 sor eorum est. * ‖ Cumq. Achior vniuer- ‖ Sup. 5. b. 12
sa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione & fletu vnanimes preces suas Domino effuderunt,
15 * dicentes: Domine Deus cæli & terræ, intuere superbiam eorum, & respice ad
D nostram humilitatem, & faciem sanctorum tuorum attende, & ostende quoniã non derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se, & de sua virtute glo-
16 riantes, humilias. * Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum
17 completa, consolati sunt Achior, * dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinẽ, vt eorum magis tu in-
18 teritum videas. * Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem seruis suis, sit & tecum Deus in medio nostri: vt sicut placuerit tibi, ita cum tuis
19 omnibus conuerseris nobiscum. * Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam.

Et

* Et vocatis omnibus presbyteris, simul 20
expleto ieiunio refecerunt. * Postea ve- 21
ro conuocatus est omnis populus, &
per totam noctem intra ecclesiam ora-
uerunt petentes auxilium a Deo Israel.

CAP. VII.

HOlofernes autem altera die præce- 1
pit exercitibus suis vt ascenderent A
contra Bethuliam. * Erant autem pedi- 2
tes bellatorum centum viginti millia,
& equites viginti duo millia, præter præ-
parationes virorum illorum, quos occu-
pauerat captiuitas, & abducti fuerant
de prouincijs & vrbibus vniuersæ iuuen-
tutis. * Omnes parauerunt se pariter 3
ad pugnam contra filios Israel, & vene-
runt per crepidinem montis vsque ad
apicem, qui respicit super Dothain, a
loco qui dicitur Belma vsque ad Chel-
mon, qui est contra Esdrelon. * Filij au- 4
tem Israel vt viderunt multitudinem il-
lorum, prostrauerunt se super terram,
mittentes cinerem super capita sua, vna-
nimes orantes vt Deus Israel misericor-
diam suam ostenderet super populum
suum. * Et assumentes arma sua bellica, 5
sederunt per loca, quæ ad angusti itine-
ris tramitem dirigunt inter montosa, &
erant custodientes ea tota die & nocte.
* Porro Holofernes, dum circuit per gy- 6
rum, reperit quòd fons, qui influebat, B
aquæductum illorum a parte australi
extra ciuitatem dirigeret: & incidi præ-
cepit aquæductum illorum. * Erant 7
tamen non longe a muris fontes, ex
quibus furtim videbantur haurire aquã
ad refocillandum potius quàm ad po-
tandum. * Sed filij Ammon, & Moab 8
accesserunt ad Holofernem, dicentes: Fi-
lij Israel non in lancea, nec in sagitta con
fidunt, sed montes defendunt illos, &
muniunt illos colles in præcipitio con-
stituti. * Vt ergo sine congressione pu- 9
gnæ possis superare eos, pone custodes
fontium, vt non hauriant aquam ex eis,
& sine gladio interficies eos, vel certe
fatigati tradent ciuitatem suam, quam
putant in montibus positam superari nõ
posse. * Et placuerunt verba hæc coram 10
Holoferne, & coram satellitibus eius,
& constituit per gyrum centenarios per
11 singulos fontes. * Cumq. ista custodia
C per dies viginti fuisset expleta, dese-
cerunt cisternæ, & collectiones aqua-
rum omnibus habitantibus Bethuliam,
ita vt non esset intra ciuitatem vnde
satiarentur vel vna die, quoniam ad
mensuram dabatur populis aqua quoti-
12 die. * Tunc ad Oziam congregati
omnes viri, feminæque, iuuenes, &
13 paruuli, omnes simul vna voce * dixe-
runt: ‖ Iudicet Deus inter nos & te, ‖Exod.5.d.21
quoniam fecisti in nos mala, nolens
loqui pacifice cum Assyrijs, & propter
hoc vendidit nos Deus in manibus eo-
14 rum. * Et ideo non est qui adiuuet,
cum prosternamur ante oculos eorum
15 in siti, & perditione magna. * Et nunc
congregate vniuersos, qui in ciuitate
sunt, vt sponte tradamus nos omnes
16 populo Holofernis. * Melius est enim
vt captiui benedicamus Dominum,
viuentes, quàm moriamur, & simus
opprobrium omni carni, cum videri-
mus vxores nostras, & infantes nostros
17 mori ante oculos nostros. * Contesta-
D mur hodie cælum & terram, & Deum
patrum nostrorum, qui vlciscitur nos
secundum peccata nostra, vt iam tra-
datis ciuitatem in manu militiæ Holo-
fernis, & sit finis noster breuis in ore
gladij, qui longior efficitur in aridita-
18 te sitis. * Et cum hæc dixissent, factus
est fletus & vlulatus magnus in eccle-
sia ab omnibus, & per multas horas vna
voce clamauerunt ad Deum, dicentes:
19 * ‖ Peccauimus cum patribus nostris, in- ‖Ps.105.a.6
20 iuste egimus, iniquitatem fecimus. * Tu,
quia pius es, miserere nostri, aut in
tuo flagello vindica iniquitates nostras,
& noli tradere confitentes te populo,
21 qui ignorat te, * vt non dicant inter
22 Gentes: Vbi est Deus eorum? * Et cum
fatigati his clamoribus, & his fletibus
23 lassati siluissent, * exurgens Ozias infu-
sus lacrymis, dixit: Æquo animo esto-
te fratres, & hos quinque dies expecte-
24 mus a Domino misericordiam. * Forsi-
tan enim indignationem suam abscindet,
25 & dabit gloriam nomini suo. * Si au-
tem transactis quinque diebus non ve-
nerit adiutorium, faciemus hæc verba,
quæ locuti estis.

Digitized by Google

CAP. VIII.

ET factum est, cum audisset hæc ver- 1
ba Iudith vidua, quæ erat filia Mera- A
ri, filij Idox, filij Ioseph, filij Oziæ, filij
Elai, filij Iamnor, filij Gedeon, filij Ra-
phaim, filij Achitob, filij Melchiæ, filij
Enan, filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij
Simeon, filij Ruben: * & vir eius fuit 2
Manasses, qui mortuus est in diebus mes-
sis hordeaceæ: * instabat enim super al- 3
ligantes manipulos in campo, & venit
æstus super caput eius, & mortuus est in
Bethulia ciuitate sua, & sepultus est illic
cum patribus suis. * Erat autem Iudith 4
relicta eius vidua iam annis tribus, &
mensibus sex. * Et in superioribus domus 5
suæ fecit sibi secretum cubiculum, in
quo cum puellis suis clausa morabatur,
* & habens super lumbos suos cilicium, 6
ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præ-
ter sabbata, & neomenias, & festa domus
Israel. * Erat autem eleganti aspectu ni- 7
mis, cui vir suus reliquerat diuitias mul-
tas, & familiam copiosam, ac possessiones
armentis boum, & gregibus ouium ple-
nas. * Et erat hæc in omnibus famosis- 8
sima, quoniam timebat Dominum val-
de, nec erat qui loqueretur de illa ver-
bum malum. * Hæc itaque cum audisset 9
quoniam Ozias promisisset quòd transa-
cto quinto die traderet ciuitatem, misit
ad presbyteros Chabri, & Charmi. * Et 10
venerunt ad illam, & dixit illis: Quod est
B hoc verbum, in quo consensit Ozias, vt
tradat ciuitatem Assyrijs si intra quin-
que dies non venerit vobis adiutorium?
* Et qui estis vos, qui tentatis Dominũ? 11
* Non est iste sermo, qui misericordiam 12
prouocet, sed potius qui iram excitet, &
furorem accendat. * Posuistis vos tem- 13
pus miserationis Domini, & in arbitriũ
vestrum, diem constituistis ei. * Sed 14
quia patiens Dominus est, in hoc ipso
pœniteamus, & indulgentiam eius fusis
lacrymis postulemus: * non enim quasi 15
homo, sic Deus comminabitur, neque
sicut filius hominis ad iracundiam in-
flammabitur. * Et ideo humiliemus illi 16
animas nostras, & in spiritu constituti
humiliato, seruientes illi, * dicamus 17
flentes Domino, vt secundum volun-
tatem suam sic faciat nobiscum miseri-
cordiam suam: vt sicut conturbatum
est cor nostrum in superbia eorum, ita
etiam de nostra humilitate gloriemur:
18 * quoniam non sumus secuti peccata
patrum nostrorum, qui dereliquerunt
Deum suum, & adorauerunt deos alie-
19 nos, * pro quo scelere dati sunt in gla-
dium, & in rapinam, & in confusio-
nem inimicis suis: nos autem alterum
20 Deum nescimus præter ipsum. * Expe-
C ctemus humiles consolationem eius, &
exquiret sanguinem nostrum de afflictio-
nibus inimicorum nostrorum, & humi-
liabit omnes Gentes, quæcumque insur-
gunt contra nos, & faciet illas sine hono-
21 re Dominus Deus noster. * Et nunc fra-
tres, quoniam vos estis presbyteri in po-
pulo Dei, & ex vobis pendet anima il-
lorum, ad eloquium vestrum corda eo-
rum erigite, vt memores sint, quia tenta-
ti sunt patres nostri vt probarentur, si
22 vere colerent Deum suum. * ‖ Memo- ‖ Gen. 22.2.1
res esse debent, quomodo pater noster
Abraam tentatus est, & per multas tri-
bulationes probatus, Dei amicus effe-
23 ctus est. * Sic Isaac, sic Iacob, sic Moy-
ses, & omnes qui placuerunt Deo, per
multas tribulationes transierunt fideles.
24 * Illi autem, qui tentationes non suscepe-
runt cum timore Domini, & impa-
tientiam suam & improperium murmu
rationis suæ contra Dominum protule-
25 runt, * ‖ exterminati sunt ab extermina- ‖ 1.Cor.10.b.9
26 tore, & a serpentibus perierunt. * Et nos
D ergo non vlciscamur nos pro his, quæ pa
27 timur, * sed reputantes peccatis nostris
hæc ipsa supplicia minora esse flagella
Domini, quibus quasi serui corripimur
ad emendationem, & non ad perditio-
28 nem nostram euenisse credamus. * Et
dixerunt illi Ozias, & presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est
in sermonibus tuis vlla reprehensio.
29 * Nunc ergo ora pro nobis, quoniam
30 mulier sancta es, & timens Deum. * Et
dixit illis Iudith: Sicut quod potui lo-
31 qui, Dei esse cognoscitis: * ita quod fa-
cere disposui, probate si ex Deo est, &
orate vt firmum faciat Deus consilium
32 meum. * Stabitis vos ad portam nocte
ista, & ego exeam cum abra mea: &
orate, vt sicut dixistis, in diebus quin-
que respiciat Dominus populum suum
33 Israel. * Vos autem nolo vt scrutemini

actum

actum meum, & vsque dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. * Et 34
dixit ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, & Dominus sit tecum in vltionem inimicorum nostrorum. Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

QVibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum: & induens 1
A se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens: * Domi- 2
‖Gen.34.d.29 ne Deus patris mei Simeon, ‖ qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, &c denudauerunt femur virginis in confusionem: * & dedi- 3
sti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captiuitatem: & omnem prædam in diuisionem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum: subueni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ. * Tu 4
enim fecisti priora, & illa post illa co- B
gitasti: & hoc factum est quod ipse voluisti. * Omnes enim viæ tuæ paratæ 5
sunt, & tua iudicia in tua prouidentia posuisti. * ‖ Respice castra Assyriorum 6
‖Ezo.14.b.9 nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es, quando post seruos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equitatu suo, & in multitudine bellatorum. * Sed aspexisti su- 7
per castra eorum, &c tenebræ fatigauerunt eos. * Tenuit pedes eorum abyssus, & aquæ operuerunt eos. * Sic fiant 8 9
& isti, Domine, qui cõfidunt in multitu- C
dine sua, & in curribus suis, & in cõtis, & in scutis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur, * & nesciunt quia tu ipse 10
es Deus noster, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen est tibi. * Eri- 11
ge brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittũt se violare sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & deijcere gladio suo cornu altaris tui. * Fac 12
Domine, vt gladio proprio eius superbia amputetur: * capiatur laqueo oculo- 13
rum suorum in me, & percuties eum ex labijs charitatis meæ. * Da mihi in animo 14
constantiam, vt contemnam illum: &c
15 virtutem, vt euertam illum. * ‖ Erit enim ‖Iud.4.d 21.
D hoc memoriale nominis tui, cum manus & 5. d.26
16 feminæ deiecerit eũ. * Non enim in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi
17 placuit deprecatio. * Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, &
18 de tua misericordia præsumentem. * Memento Domine testamẽti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, vt domus tua in san-
19 ctificatione tua permaneat: * & omnes Gentes agnoscant quia tu es Deus, & non est alius præter te.

CAP. X.

1 FActum est autem, cum cessasset cla-
A mare ad Dominum, surrexit de loco, in quo iacuerat prostrata ad Domi-
2 num. * Vocauitq. abram suam, & descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, & exuit se vestimentis viduitatis
3 suæ, * & lauit corpus suum, & vnxit se myro optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitq. sandalia pedibus suis, assumpsitq. dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamen
4 tis suis ornauit se. * Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliauit, vt incomparabili decore omnium oculis
5 appareret. * Imposuit itaque abræ suæ
B ascoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caseum, & profe-
6 cta est. * Cumq. venissent ad portam ciuitatis, inuenerunt expectantem Oziam
7 & presbyteros ciuitatis. * Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pul
8 chritudinem eius. * Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt trãsire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiã, & omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, vt glorietur super te Ierusalem, & sit nomen tuum in numero san-
9 ctorum & iustorum. * Et dixerunt hi

Digitized by Google

qui illic erant, omnes vna voce: Fiat, fiat. * Iudith vero orans Dominum, 10
transiuit per portas ipsa & abra eius.
* Factum est autem, cum descenderet 11
montem, circa ortum diei, occurrerunt
ei exploratores Assyriorum, & tenuerũt
eam, dicentes: Vnde venis? aut quo C
vadis? * Quæ respondit: Filia sum He- 12
præorum, ideo ego fugi a facie eorum,
quoniam futurum agnoui, quòd dentur
vobis in deprædationem, pro eo quòd
contemnentes vos, noluerunt vltro tra-
dere seipsos vt inuenirent misericordiã
in conspectu vestro. * Hac de causa co- 13
gitaui mecum, dicens: Vadam ad faciem
principis Holofernis, vt indicem illi se-
creta illorum, & ostendam illi quo adi-
tu possit obtinere eos, ita vt non cadat
vir vnus de exercitu eius. * Et cum audis- 14
sent viri illi verba eius, considerabant
faciem eius, & erat in oculis eorum stu-
por, quoniam pulchritudinem eius mi-
rabantur nimis. * Et dixerunt ad eam: 15
Conseruasti animam tuam eo quòd tale
reperisti consilium, vt descenderes ad do-
minum nostrum. * Hoc autem scias, 16
quoniã cum steteris in cõspectu eius, be- D
ne tibi faciet, & eris gratissima in cor-
de eius. Duxeruntq. illam ad tabernacu-
lum Holofernis, annunciantes eam.
* Cumq. intrasset ante faciẽ eius, statim 17
captus est in suis oculis Holofernes. * Di 18
xeruntq. ad eum satellites eius: Quis cõ-
temnat populum Hebræorum, qui tam
decoras mulieres habent, vt non pro
his merito pugnare contra eos debea-
mus? * Videns itaque Iudith Holofer- 19
nem sedentem in conopæo, quod erat
ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapi
dibus pretiosis intextum: * & cum in fa- 20
ciem eius intendisset, adorauit eum, pro-
sternens se super terram. Et eleuauerunt
eam serui Holofernis, iubente domi-
no suo.

CAP. XI.

TVnc Holofernes dixit ei: Æquo 1
animo esto, & noli pauere in cor- A
de tuo: quoniam ego numquam nocui
viro, qui voluit seruire Nabuchodono-
sor regi. * Populus autem tuus, si non 2
contempsisset me, non leuassem lanceam
meam super eum. * Nunc autem dic 3
mihi, qua ex causa recessisti ab illis, &
4 placuit tibi vt venires ad nos? * Et di-
xit illi Iudith: Sume verba ancillæ tuæ,
quoniam si secutus fueris verba ancillæ
tuæ, perfectam rem faciet Dominus te-
5 cum. * Viuit enim Nabuchodonosor rex
terræ, & viuit virtus eius, quæ est in te
ad correptionem omnium animarum
errantium: quoniam non solum homi-
nes seruiunt illi per te, sed & bestiæ
6 agri obtemperant illi. * Nunciatur enim
B animi tui industria vniuersis gentibus,
& indicatum est omni sæculo, quoniam
tu solus bonus, & potens es in omni
regno eius, & disciplina tua omnibus
7 prouincijs prædicatur. * ‖ Nec hoc latet, ‖ Sup. 5. 6
quod locutus est Achior, nec illud igno-
8 ratur, quod ei iusseris euenire. * Con-
stat enim, Deum nostrum sic peccatis
offensum, vt mandauerit per prophetas
suos ad populum, quòd tradat eum pro
9 peccatis suis. * Et quoniam sciunt se
offendisse Deum suum filij Israel, tre-
10 mor tuus super ipsos est. * Insuper etiam
fames inuasit eos, & ab ariditate aquæ
11 iam inter mortuos computantur. * De-
nique hoc ordinant, vt interficiant peco-
12 ra sua, & bibant sanguinem eorum: * &
C sancta Domini Dei sui quæ præcepit
Deus non contingi, in frumento, vino,
& oleo, hæc cogitauerunt impendere,
& volunt consumere quæ nec manibus
deberent contingere: ergo quoniam
hæc faciunt, certum est quòd in perdi-
13 tionem dabuntur. * Quod ego ancilla
tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me
14 Dominus hæc ipsa nunciare tibi. * Ego
enim ancilla tua Deum colo, etiam
nunc apud te: & exiet ancilla tua, & ora-
15 bo Deum, * & dicet mihi quando eis
reddat peccatum suum, & veniens nun-
ciabo tibi, ita vt ego adducam te per
mediam Ierusalem, & habebis omnem
populum Israel, sicut oues, quibus non
D est pastor, & non latrabit vel vnus canis
16 contra te: * quoniam hæc mihi dicta sunt
17 per prouidentiam Dei. * Et quoniam
iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum
18 nunciare tibi. * Placuerunt autem om-
nia verba hæc coram Holoferne, & corã
pueris eius, & mirabantur sapientiam
19 eius, & dicebãt alter ad alterum: * Non
est talis mulier super terram in aspectu,
in pulchritudine, & in sensu verborum.

Et

Digitized by Google

* Et dixit ad illam Holofernes: Benefe- 20
cit Deus, qui misit te ante populum, vt
des illum tu in manibus nostris: * & 21
quoniam bona est promissio tua, si fece-
rit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus
meus, & tu in domo Nabuchodonosor
magna eris, & nomen tuum nominabi-
tur in vniuersa terra.

CAP. XII.

TVnc iussit eam introire vbi reposita 1
erant thesauri eius, & iussit illic ma- A
nere eam, & constituit quid daretur illi
de conuiuio suo. * Cui respondit Iudith, 2
& dixit: Nunc non potero manducare
ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne ve-
niat super me offensio: ex his autem,
quæ mihi detuli, manducabo. * Cui 3
Holofernes ait: Si defecerint tibi ista,
quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi?
* Et dixit Iudith: Viuit anima tua do- 4
mine meus, quoniam non expendet om-
nia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in
manu mea hæc, quæ cogitaui. Et in-
duxerunt illam serui eius in tabernacu- B
lum, quod præceperat. * Et petijt dum 5
introiret, vt daretur ei copia nocte & an-
te lucem egrediēdi foras ad orationem,
& deprecandi Dominum. * Et præcepit 6
cubicularijs suis vt sicut placeret illi, exi-
ret & introiret ad adorandum Deum
suum, per triduum: * & exibat noctibus 7
in vallem Bethuliæ, & baptizabat se in
fonte aquæ. * Et vt ascendebat, orabat 8
Dominum Deum Israel, vt dirigeret
viam eius ad liberationem populi sui.
* Et introiens, munda manebat in taber- 9
naculo vsque dum acciperet escam suam C
in vespere. * Et factum est, in quarto die 10
Holofernes fecit cœnam seruis suis, &
dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade,
& suade Hebræam illam vt sponte con-
sentiat habitare mecum. * Fœdum est 11
enim apud Assyrios, si femina irrideat
virum agendo vt immunis ab eo tran-
seat. * Tunc introiuit Vagao ad Iudith, 12
& dixit: Non vereatur bona puella in-
troire ad dominum meum, vt honorifice-
tur ante faciem eius, vt manducet cum D
eo, & bibat vinum in iucunditate. * Cui 13
Iudith respōdit: Quæ ego sum, vt con-
tradicam domino meo? * Omne quod 14
erit ante oculos eius bonum & optimū
faciam. Quidquid autem illi placuerit,
hoc mihi erit optimum omnibus diebus
15 vitæ meæ. * Et surrexit, & ornauit se ve-
stimento suo, & ingressa stetit ante fa-
16 ciem eius. * Cor autem Holofernis con-
cussum est: erat enim ardens in concupi-
17 scentia eius. * Et dixit ad eam Holofer-
nes: Bibe nunc, & accumbe in iucundi-
tate, quoniam inuenisti gratiam coram
18 me. * Et dixit Iudith: Bibam domine,
quoniam magnificata est anima mea ho-
19 die præ omnibus diebus meis. * Et acce-
pit, & mādūcauit, & bibit coram ipso ea,
20 quæ parauerat illi ancilla eius. * Et iucun-
dus factus est Holofernes ad eam, bibitq.
vinum multum nimis, quantum num-
quam biberat in vita sua.

CAP. XIII.

1 VT autem sero factum est, festinaue-
A runt serui illius ad hospitia sua, &
conclusit Vagao ostia cubiculi, & abijt.
2 * erant autem omnes fatigati a vino:
3 * eratq. Iudith sola in cubiculo. * Porro
4 Holofernes iacebat in lecto, nimia ebrie-
5 tate sopitus. * Dixitq. Iudith puellæ suæ
vt staret foris ante cubiculum, & obser-
6 uaret. * Stetitq. Iudith ante lectum, orans
cum lacrymis, & labiorum motu in silen-
7 tio, * dicens: Confirma me Domine Deus
Israel, & respice in hac hora ad opera
manuum mearum, vt, sicut promisisti, Ie-
rusalem ciuitatem tuam erigas: & hoc
quod credens per te posse fieri cogitaui,
8 perficiam. * Et cum hæc dixisset, accessit
ad columnam, quæ erat ad caput lecti
eius, & pugionem eius, qui in ea ligatus
9 pendebat, exoluit. * Cumq. euaginasset il-
lum, apprehendit comam capitis eius, &
ait: Confirma me Domine Deus in hac
10 hora. * & percussit bis in ceruicē eius, &
abscidit caput eius, & abstulit conopœū
eius a columnis, & euoluit corpus eius
11 truncū. * Et post pusillum exiuit, & tradi-
dit caput Holofernis ancillæ suæ, & iussit
12 vt mitteret illud in peram suā. * Et exie-
B runt duæ, secundum consuetudinem suā,
quasi ad orationem, & transierunt castra,
& gyrantes vallem, venerunt ad portam
13 ciuitatis. * Et dixit Iudith a longe custo-
dibus murorum: Aperite portas, quo-
niam nobiscum est Deus, qui fecit virtu-
14 tem in Israel. * Et factum est, cū audissent

Digitized by Google

viri vocem eius, vocauerunt presbyteros ciuitatis. * Et concurrerunt ad eam 15
omnes, a minimo vsque ad maximum: quoniam sperabant eam iam non esse venturam. * Et accendentes luminaria 16
congyrauerunt circa eam vniuersi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, iussit fieri silentium. Cumq.
omnes tacuissent, * dixit Iudith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui 17
non deseruit sperantes in se: * & in me 18
ancilla sua adimpleuit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: &
interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. * Et proferens de pera 19
caput Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum, & ecce conopæum illius,
in quo recumbebat in ebrietate sua, vbi per manum feminæ percussit illum Do-
minus Deus noster. * Viuit autem ipse 20
C Dominus, quoniam custodiuit me Angelus eius & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem, &
non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria sua, in euasione mea, & in liberatione vestra. * ‖ Confitemini il- 21
‖ Ps.105.a.1. & 106.a.1 li omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. * Vniuersi 22
autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. * Porro Ozias prin- 23
ceps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu filia a Domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram.
* Benedictus Dominus, qui creauit cæ- 24
lum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum: * quia hodie nomen tuum ita ma- 25
D gnificauit, vt non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus
non pepercisti animæ tuæ propter angustias & tribulationem generis tui, sed subuenisti ruinæ ante conspectum Dei
nostri. * Et dixit omnis populus: Fiat, 26
fiat. * Porro Achior vocatus venit, & 27
dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quòd vlciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.
28 * Et vt probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio per-
29 forari præcipiam latera tua. * Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pauore, cecidit in faciem suam super terram, & æstuauit anima
30 eius. * Postea vero quàm resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes
31 eius, & adorauit eam, & dixit: * Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

CAP. XIIII.

1 A DIxit autem Iudith ad omnem populum: Audite me fratres, suspendite caput hoc super muros nostros:
2 * Et erit, cum exierit Sol, accipiat vnusquisque arma sua, & exite cum impetu, non vt descendatis deorsum, sed quasi
3 impetum facientes. * Tunc exploratores necesse erit vt fugiant ad principem
4 suum excitandum ad pugnam. * Cumq. duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & inuenerint eũ truncum in suo sanguine volutatum, déci-
5 det super eos timor. * Cumq. cognoue-
B ritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus
6 vestris. * Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputij sui, & apposítus est ad populum Israel, & omnis successio generis eius vsque in hodier-
7 num diem. * Mox autem vt ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, accepitq. vnusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi
8 strepitu & vlulatu. * Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofer-
9 nis cucurrerunt. * Porro hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arte moliebã-
C tur, vt non ab excitantibus, sed a so-
10 nantibus Holofernes euigilaret. * Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire.

Sed

Digitized by Google

Digitized by Google

14. Cum ductore suo cecidit furor, una virago
Nominis Hebraei Syrio caput abstulit hosti:
Undique conueniunt puer
Victricemque canunt vidua

Digitized by Google

...rt Sculpsit. Phls Galle excudit.

...nuptæq; puellæ, Pollice, pars citharas ferit, et concentibus aptat,
...n, pars nablia docto Veraq; mutato testantur gaudia vultu. Iudith cap. 13.

Digitized by Google

Digitized by Google

* Sed cum venissent eius duces ac tri- 11
buni, & vniuersi maiores exercitus re-
gis Assyriorum, dixerunt cubicularijs:
* Intrate, & excitate illum, quoniam 12
egressi mures de cauernis suis, ausi sunt
prouocare nos ad prælium. * Tunc 13
ingressus Vagao cubiculum eius, stetit
ante cortinam, & plausum fecit mani-
bus suis: suspicabatur enim illum cum
Iudith dormire. * Sed cum nullum mo- 14
tum iacentis sensu aurium caperet, ac- D
cessit proximans ad cortinam, & ele-
uans eam, videnq. cadauer absque
capite Holofernis in suo sanguine tabefa-
ctum iacere super terram, exclamauit
voce magna cum fletu, & scidit vesti-
menta sua. * Et ingressus tabernaculum 15
Iudith, non inuenit eam, & exilijt fo-
ras ad populum, * & dixit: Vna mulier 16
Hebræa fecit confusionem in domo re-
gis Nabuchodonosor: ecce enim Holo-
fernes iacet in terra, & caput eius non
est in illo. * Quod cum audissent prin- 17
cipes virtutis Assyriorum, sciderunt om-
nes vestimenta sua, & intolerabilis ti-
mor & tremor cecidit super eos, & tur-
bati sunt animi eorum valde. * Et fa- 18
ctus est clamor incomparabilis in medio
castrorum eorum.

CAP. XV.

CVmq. omnis exercitus decollatum 1
Holofernem audisset, fugit mens A
& consilium ab eis, & solo tremore &
metu agitati, fugæ præsidium sumunt,
* ita vt nullus loqueretur cum proximo 2
suo, sed inclinato capite, relictis om-
nibus, euadere festinabant Hebræos,
quos armatos super se venire audiebāt,
fugientes per vias camporum & semitas
collium. * Videntes itaque filij Israel 3
fugientes, secuti sunt illos. Descende-
runtq. clangentes tubis, & vlulantes post
ipsos. * Et quoniam Assyrij non aduna- 4
ti, in fugam ibant præcipites: filij au- B
tem Israel vno agmine persequentes, de-
bilitabant omnes, quos inuenire potuis-
sent. * Misit itaque Ozias nuncios per 5
omnes ciuitates & regiones Israel. * Om- 6
nis itaque regio, omnisq. vrbs electam
iuuentutem armatam misit post eos, &
persecuti sunt eos in ore gladij, quous-
que peruenirent ad extremitatem finiū
7 suorum. * Reliqui autem, qui erant
in Bethulia, ingressi sunt castra Assyrio-
rum, & prædam, quam fugientes Assy-
rij reliquerant, abstulerunt, & onustati
8 sunt valde. * Hi vero, qui victores re-
C uersi sunt ad Bethuliam, omnia quæ
erant illorum attulerunt secum, ita vt
non esset numerus in pecoribus, & iu-
mentis, & vniuersis mobilibus eorum,
vt a minimo vsque ad maximum om-
nes diuites fierent de prædationibus eo-
9 rum. * Ioachim autem summus ponti-
fex de Ierusalem venit in Bethuliam
cum vniuersis presbyteris suis vt videret
10 Iudith. * Quæ cum exisset ad illum,
benedixerunt eam omnes vna voce, di-
centes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia
Israel, tu honorificentia populi nostri:
11 * quia fecisti viriliter, & confortatum
est cor tuum, eo quòd castitatem ama-
ueris, & post virum tuum, alterum ne-
scieris: ideo & manus Domini confor-
D tauit te, & ideo eris benedicta in æter-
12 num. * Et dixit omnis populus: Fiat,
13 fiat. * Per dies autem triginta, vix col-
lecta sunt spolia Assyriorum a populo
14 Israel. * Porro autem vniuersa, quæ Ho-
lofernis peculiaria fuisse probata sunt,
dederunt Iudith in auro, & argento, &
vestibus, & gemmis, & omni supellectili,
15 & tradita sunt omnia illi a populo. * Et
omnes populi gaudebant cum mulieri-
bus, & virginibus, & iuuenibus, in orga-
nis, & citharis.

CAP. XVI.

1 TVnc cantauit canticum hoc Domi-
A no Iudith, dicens:
2 * Incipite Domino in tympanis, can-
tate Domino in cymbalis, modulamini
illi psalmum nouum, exaltate, & inuo-
cate nomen eius.
3 * Dominus conterens bella, Dominus
nomen est illi.
4 * Qui posuit castra sua in medio po-
puli sui, vt eriperet nos de manu omniū
inimicorum nostrorum.
5 * Venit Assur ex montibus ab Aqui-
lone in multitudine fortitudinis suæ:
cuius multitudo obturauit torrentes, &
equi eorum cooperuerunt valles.
6 * Dixit se incensurum fines meos, &
iuuenes meos occisurum gladio, infan-

Digitized by Google

tes meos dare in prædam, & virgines in captiuitatem.

7 * Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus feminæ, & confodit eum.

8 * Non enim cecidit potens eorum a iuuenibus, nec filij Titan percusserunt B eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Iudith filia Merari in specie faciei suæ dissoluit eum.

9 * Exuit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israel.

10 * Vnxit faciem suam vnguento, & colligauit cincinnos suos mitra, accepit stolam nouam ad decipiendum illum.

11 * Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pulchritudo eius captiuam fecit animam eius, amputauit pugione ceruicem eius.

12 * Horruerunt Persæ constantiam eius, & Medi audaciam eius.

13 * Tunc vlulauerunt castra Assyriorũ, quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.

14 * Filij puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderũt eos: perierunt in prælio a facie Domini Dei mei.

15 * Hymnum cantemus Domino, hymnum nouum cantemus Deo nostro.

16 * Adonai Domine magnus es tu, & C præclarus in virtute tua, & quem superare nemo potest.

17 * Tibi seruiat omnis creatura tua: quia dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci tuæ.

|| Gen. 1. Psal. 32. b.

18 * Montes a fundamentis mouebuntur cum aquis: petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.

19 * Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20 * Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotẽs vindicabit in eis, in die iudicij visitabit illos.

21 * Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sempiternum.

22 * Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Ierusalem adorare Dominum: & mox vt purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, &
23 vota, & repromissiones suas. * Porro Iudith vniuersa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopæum, D quod ipsa sustulerat de cubili ipsius,
24 obtulit in anathema obliuionis. * Erat autem populus iucundus secundum faciem sanctorum, & per tres mẽses gaudium huius victoriæ celebratum est cũ
25 Iudith. * Post dies autem illos vnusquisque redijt in domum suam, & Iudith magna facta est in Bethuliæ, & præclarior
26 erat vniuersæ terræ Israel. * Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita vt nõ cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses
27 vir eius. * Erat autem diebus festis pro-
28 cedens cum magna gloria. * Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, & dimisit abram suam liberã, & defuncta est ac sepulta cum viro suo
29 in Bethulia. * Luxitq. illam omnis po-
30 pulus diebus septem. * In omni autem spatio vitæ eius non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem eius annis
31 multis. * Dies autem victoriæ huius festiuitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur a Iudæis ex illo tempore vsque in præsentem diem.

Digitized by Google

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus Assueri, qui 1
regnauit ab India A
vsque Æthiopiam
super centum viginti septē prouincias:
* quādo sedit in so- 2
lio regni sui, Susan
ciuitas regni eius exordium fuit. * Ter- 3
tio igitur anno imperij sui fecit grande
conuiuium cunctis principibus, & pue-
ris suis, fortissimis Persarum, & Mede-
rum inclytis, & præfectis prouinciarum
coram se, * vt ostenderet diuitias glo- 4
riæ regni sui, ac magnitudinem, atque
iactantiam potentiæ suæ, multo tempo-
re, centum videlicet & octoginta die-
bus. * Cumq. implerentur dies conui- 5
uij, inuitauit omnem populum, qui in-
uentus est in Susan, a maximo vsque
ad minimum: & iussit septē diebus con-
uiuium præparari in vestibulo horti, &
nemoris, quod regio cultu & manu cō-
situm erat. * Et pendebāt ex omni par- 6
te tentoria aërij coloris & carbasini ac B
hyacinthini, sustentata funibus byssinis,
atque purpureis, qui eburneis circulis
inserti erant, & columnis marmoreis
fulciebantur. Lectuli quoque aurei &
argentei, super pauimentum smaragdi-
no & pario stratum lapide, dispositi e-
rant: quod mira varietate pictura deco-
rabat. * Bibebant autē qui inuitati erāt, 7
aureis poculis, & alijs atque alijs vasis
cibi inferebantur. Vinum quoque, vt
magnificentia regia dignum erat, abun-
dans, & præcipuum ponebatur. * Nec 8
erat qui nolentes cogeret ad bibendum,
sed sicut rex statuerat, præponens men-
sis singulos de principibus suis vt sume-
ret vnusquisque quod vellet. * Vasthi 9
quoque regina fecit cōuiuium femina-
rum in palatio, vbi rex Assuerus mane-
re consueuerat. * Itaque die septimo, cū 10
rex esset hilarior, & post nimiam pota-
tionem incaluisset mero, præcepit Mau-
C mam, & Bazatha, & Harbona, & Bagā-
tha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas,
septem eunuchis, qui in conspectu eius
11 ministrabant, * vt introducerent reginā
Vasthi coram rege, posito super caput
eius diademate, vt ostēderet cunctis po-
pulis & principibus pulchritudinē illius:
12 erat enim pulchra valde. * Quæ renuit, &
ad regis imperium, quod per eunuchos
mandauerat, venire cōtempsit. Vnde ira-
13 tus rex, & nimio furore succensus, * in-
terrogauit sapientes, qui ex more regio
semper ei aderant, & illorū faciebat cū-
cta consilio, scientium leges, ac iura ma-
14 iorum: (* erant autem primi & proxi-
mi, Charsena, & Sethar, & Admatha, &
Tharsis, & Mares, & Marsana, & Mamu-
chan, septē duces Persarum, atque Mede-
rum, qui videbant faciem regis, & primi
15 post eum residere soliti erant) * cui sen-
tentiæ Vasthi regina subiaceret, quæ As-
sueri regis imperiū, quod per eunuchos
16 mādauerat, facere noluisset. * Respōditq.
Mamuchan, audiente rege, atque princi-
pibus, Non solum regē læsit regina Va-
sthi, sed & omnes populos, & principes,
qui sunt in cunctis prouincijs regis As-
17 sueri. * Egredietur enim sermo reginæ ad
D omnes mulieres, vt contēnant viros suos,
& dicāt: Rex Assuerus iussit vt regina
18 Vasthi intraret ad eū, & illa noluit. * At-
que hoc exemplo omnes principū coni-
uges Persarum atque Medorū, paruipē-
dent imperia maritorum: vnde regis iu-
19 sta est indignatio. * Si tibi placet, egre-
diatur edictū a facie tua, & scribatur iux-
ta legem Persarum atque Medorū, quam
præteriri illicitum est, vt nequaquā vltra
Vasthi ingrediatur ad regē, sed regnum
illius, altera, quæ melior est illa, accipiat.
20 * Et hoc in omne (quod latissimum est)
prouinciarum tuarum diuulgetur impe-
rium, & cunctæ vxores tam maiorum,
quàm minorum deferant maritis suis
21 honorem. * placuit consiliū eius regi, &
princi-

Digitized by Google

principibus: fecitq. rex iuxta consilium
Mamuchan, * & misit epistolas ad vni- 22
uersas prouincias regni sui, vt quæque
gens audire & legere poterat, diuersis
linguis & litteris, esse viros principes
ac maiores in domibus suis: & hoc per
cunctos populos diuulgari.

CAP. II.

HIs ita gestis, postquam regis Assue- 1
ri indignatio deferbuerat, recorda- A
tus est Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ
passa esset: * dixeruntq. pueri regis, ac 2
ministri eius: Quærãtur regi puellæ vir-
gines ac speciosæ, * & mittantur qui cõ- 3
siderent per vniuersas prouincias puellas
speciosas & virgines: & adducant eas ad
ciuitatem Susan, & tradant eas in domũ
feminarum sub manu Egei eunuchi, qui
est præpositus & custos mulierũ regia-
rum: & accipiant mundum muliebrem,
& cetera ad vsus necessaria. * Et quæcũ- 4
que inter omnes oculis regis placuerit,
ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo
regi: & ita, vt suggesserant, iussit fieri.
* Erat vir Iudæus in Susan ciuitate, vo- 5
cabulo Mardochæus filius Iair, filij Se-
mei, filij Cis, de stirpe Iemini, * ‖ qui 6
translatus fuerat de Ierusalem eo tem-
pore, quo Iechoniam regem Iuda Na-
buchodonosor rex Babylonis transtule-
rat, * qui fuit nutritius filiæ fratris sui 7
Edissæ, quæ altero nomine vocabatur
Esther: & vtrumque parẽtem amiserat:
pulchra nimis, & decora facie. Mor-
tuisq. patre eius ac matre, Mardochæus
sibi eam adoptauit in filiam. * Cumq. 8
percrebruisset regis imperium, & iuxta B
mandatum illius multæ pulchræ virgi-
nes adducerentur Susan, & Egeo trade-
rentur Eunucho; Esther quoque inter
ceteras puellas ei tradita est, vt seruare-
tur in numero feminarum. * Quæ pla- 9
cuit ei, & inuenit gratiam in conspectu
illius. Et præcepit eunucho, vt accele-
raret mundum muliebrem, & traderet
ei partes suas, & septem puellas specio-
sissimas de domo regis, & tam ipsam,
quàm pedissequas eius ornaret atque
excoleret. * Quæ noluit indicare ei po- 10
pulum & patriam suam: Mardochæus
enim præceperat ei, vt de hac re omni-
no reticeret: * qui deambulabat quoti- 11
die ante vestibulum domus, in qua ele-
ctæ virgines seruabantur, curam agens
salutis Esther, & scire volens quid ei ac-
cideret. * Cum autem venisset tempus 12
singularum per ordinem puellarum, vt
intrarent ad regem, expletis omnibus,
quæ ad cultum muliebrem pertinebant,
mẽsis duodecimus vertebatur: ita dum-
taxat, vt sex mensibus oleo vngerentur
myrrhino, & alijs sex quibusdam pig-
mentis & aromatibus vterentur. * In- 13
C gredientesq. ad regem, quidquid postu-
lassent ad ornatũ pertinens, accipiebant,
& vt eis placuerat, compositæ de tricli-
nio feminarum ad regis cubiculũ tran-
sibant. * Et quæ intrauerat vespere, egre- 14
diebatur mane, atque inde in secundas
ædes deducebatur, quæ sub manu Susa-
gazi eunuchi erant, qui concubinis re-
gis præsidebat: nec habebat potestatem
ad regem vltra redeundi, nisi voluisset
rex, & eam venire iussisset ex nomine.
* Euoluto autem tempore per ordinem, 15
instabat dies, quo Esther filia Abihail
fratris Mardochæi, quam sibi adoptaue-
rat in filiam, deberet intrare ad regem.
Quæ non quæsiuit muliebrem cultum,
sed quæcumque voluit Egeus eunuchus
custos virginum, hæc ei ad ornatum de-
dit. Erat enim formosa valde, & incre-
dibili pulchritudine, omnium oculis
gratiosa & amabilis videbatur. * Ducta 16
est itaque ad cubiculum regis Assueri
mense decimo, qui vocatur Tebeth, se-
ptimo anno regni eius. * Et adamauit 17
eam rex plus quàm omnes mulieres, ha-
buitq. gratiam & misericordiam coram
eo super omnes mulieres, & posuit dia-
dema regni in capite eius, fecitq. eam
regnare in loco Vasthi. * Et iussit con- 18
D uiuium præparari permagnificum cun-
ctis principibus, & seruis suis pro coni-
unctione, & nuptijs Esther. Et dedit
requiem vniuersis prouincijs, ac dona
largitus est iuxta magnificentiam prin-
cipalem. * Cumq. secundo quærerentur 19
virgines & congregarentur, Mar-
dochæus manebat ad ianuam regis:
* nedum prodiderat Esther patriam, 20
& populum suum, iuxta mandatum
eius. Quidquid enim ille præcipie-
bat, obseruabat Esther: & ita cuncta
faciebat vt eo tempore solita erat, quo
eam paruulam nutriebat. * Eo igitur 21
tempore, quo Mardochæus ad regis

‖ 4. Reg. 24. d. 15
Inf. 11. b. 4

ianuam

Digitized by Google

ianuam morabatur, irati sunt Bagathan,
& Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, & in primo palatij limine
præsidebant: volueruntq. insurgere in
regem, & occidere eum. * Quod Mar- 22
dochæum non latuit, statimq. nunciauit
reginæ Esther: & illa regi ex nomine
Mardochæi, qui ad se rem detulerat.
* Quæsitum est, & inuentum: & appen- 23
sus est vterque eorum in patibulo. Mãdatumq. est historijs, & annalibus traditum coram rege.

CAP. III.

POst hæc rex Assuerus exaltauit Amã 1
filium Amadathi, qui erat de stirpe A
Agag: & posuit solium eius super omnes principes, quos habebat. * Cunctiq. 2
serui regis, qui in foribus palatij versabantur, flectebant genua, & adorabant
Aman: sic enim præceperat eis imperator. solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum. * Cui dixerũt 3
pueri regis, qui ad fores palatij præsidebant: Cur præter ceteros non obseruas
mandatum regis? * Cumq. hoc crebrius 4
dicerent, & ille nollet audire, nunciauerunt Aman, scire cupientes vtrum perseueraret in sententia: dixerat enim eis
se esse Iudæum. * Quod cum audisset 5
Aman, & experimento probasset quòd
Mardochæus non flecteret sibi genu, nec
se adoraret, iratus est valde, * & pro ni- 6
hilo duxit in vnum Mardochæum mit- B
tere manus suas: audierat enim quòd
esset gentis Iudææ. magisq. voluit omnem Iudæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem. * Mense primo (cuius vocabulum est Nisan) anno 7
duodecimo regni Assueri, missa est sors
in vrnam, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die & quo mense gens
Iudæorum deberet interfici: & exiuit
mensis duodecimus, qui vocatur Adar.
* Dixitq. Aman regi Assuero: Est popu- 8
lus per omnes prouincias regni tui dispersus, & a se mutuo separatus, nouis
vtens legibus & ceremonijs, insuper &
regis scita contemnens. Et optime nosti C
quòd non expediat regno tuo vt insolescat per licentiam. * si tibi placet, decer- 9
ne, vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcarijs gazæ tuæ. * Tu- 10
lit ergo rex annulum, quo vtebatur, de
manu sua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudæorũ,
11 * dixitq. ad eum: Argentũ, quod tu pol-
liceris, tuum sit. de populo age quod ti-
12 bi placet. * Vocatiq. sunt scribæ regis
mense primo Nisan, tertiadecima die
eiusdem mensis: & scriptum est, vt iussserat Aman, ad omnes satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuersarumq. gẽ-
D tium, vt quæque gens legere poterat, &
audire pro varietate linguarum ex nomine regis Assueri: & litteræ signatæ ip-
13 sius annulo, * missæ sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias vt occiderẽt atque delerent omnes Iudæos, a puero vsque ad senem, paruulos, & mulieres, vno die, hoc est tertiodecimo mẽsis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eo-
14 rum diriperent. * Summa autem epistolarum hæc fuit, vt omnes prouinciæ scirent, & pararent se ad prædictam
15 diem. * Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimq. in Susan pependit edictũ, rege & Aman celebrante cõuiuium, & cunctis Iudæis, qui in vrbe erant, flentibus.

CAP. IIII.

1 QVæ cum audisset Mardochæus, sci-
A dit vestimenta sua, & indutus est
sacco, spargens cinerem capiti: & in platea mediæ ciuitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem ani-
2 mi sui, * & hoc eiulatu vsque ad fores palatij gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.
3 * In omnibus quoque prouincijs, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma peruenerat, planctus ingẽs erat apud Iudæos, ieiunium, vlulatus, & fletus sacco & cinere multis pro strato vtentibus.
4 * Ingressæ autem sunt puellæ Esther & eunuchi, nunciaueruntq. ei. Quod audiens consternata est: & vestem misit, vt ablato sacco induerent eum: quam ac-
5 cipere noluit. * Accitoq. Athach eunu-
B cho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei vt iret ad Mardochæum, &
6 disceret ab eo cur hoc faceret. * Egressusq. Athach, iuit ad Mardochæum stantem in platea ciuitatis, ante ostium pa-
7 latij: * qui indicauit ei omnia, quæ acciderant,

Digitized by Google

ciderant, quo modo Aman promisisset, vt in thesauros regis pro Iudæorum nece inferret argentum. * exemplar quo- 8
que edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, vt reginæ ostenderet, & moneret
eam, vt intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo suo. * Regressus C 9
Athach, nunciauit Esther omnia, quæ
Mardochæus dixerat. * Quæ respondit 10
ei, & iussit vt diceret Mardochæo: * Om- 11
nes serui regis, & cunctæ, quæ sub ditione eius sunt, norunt prouinciæ, quòd siue vir, siue mulier non vocatus, interius atrium regis intrauerit, absque vlla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit viuere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta iam diebus non sum vocata ad eum? * Quod cum 12
audisset Mardochæus, * rursum manda- 13
uit Esther, dicens: Ne putes quòd animã D
tuam tantum liberes, quia in domo regis es præ cunctis Iudæis: * si enim nunc 14
silueris, per aliam occasionem liberabũtur Iudæi: & tu, & domus patris tui peribitis. Et quis nouit vtrum idcirco ad regnum veneris, vt in tali tempore parareris? * Rursumq. Esther hæc Mardo- 15
chæo verba mandauit: * Vade & con- 16
grega omnes Iudæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cũ ancillis meis similiter ieiunabo, & tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensq. me morti & periculo. * Iuit 17
itaque Mardochæus, & fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

CAP. V.

Die autem tertio induta est Esther 1
regalibus vestimentis, & stetit in A
atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatij contra ostium domus. * Cumq. vidisset 2
Esther reginam stantem, placuit oculis eius, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatẽ virgæ eius. * Dixitq. ad eam rex: Quid vis Esther 3
regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur
4 tibi. * At illa respondit: Si regi placet,
B obsecro vt venias ad me hodie, & Amã
5 tecum ad conuiuiũ, quod paraui. * Statimq. rex, Vocate, inquit, cito Aman vt Esther obediat voluntati. Venerunt itaque Rex & Aman ad conuiuium, quod
6 eis regina parauerat. * Dixitq. ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis vt detur tibi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem re-
7 gni mei petieris, impetrabis. * Cui respondit Esther: Petitio mea, & preces
8 sunt istæ: * Si inueni in conspectu regis
C gratiã, & si regi placet vt det mihi quod postulo, & meam impleat petitionem: veniat rex & Aman ad conuiuium quod paraui eis, & cras aperiam regi volun-
9 tatem meam. * Egressus est itaque illo die Aman lætus & alacer. Cumq. vidisset Mardochæum sedẽtem ante fores palatij, & non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessio-
10 nis suæ, indignatus est valde: * & dissimulata ira, reuersus in domum suam, conuocauit ad se amicos suos, & Zares
11 vxorem suam: * & exposuit illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumq. turbam, & quãta eum gloria super omnes principes & seruos suos rex eleuas-
12 set. * Et post hæc ait: Regina quoque
D Esther nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege, præter me: apud quam
13 etiam cras cum rege pransurus sum. * Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum
14 Iudæum sedentẽ ante fores regias. * Responderuntq. ei Zares vxor eius, & ceteri amici: Iube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, & dic mane regi vt appendatur super eam Mardochæus, & sic ibis cum rege lætus ad conuiuium. Placuit ei consilium, & iussit excelsam parari crucem.

CAP. VI.

1 Noctem illam duxit rex insomnem,
A iussitq. sibi afferri historias & annales priorum temporum. Quæ cum il-
2 lo præsente legerentur, * ventum est ad illum locum vbi scriptum erat quo modo nunciasset Mardochæus insidias Bagathan, & Thares eunuchorum, regem

Assue-

Digitized by Google

Assuerum iugulare cupiētium. * Quod 3
cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide
honoris ac præmij Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei serui illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.
* Statimq. rex, Quis est, inquit, in atrio? 4
Aman quippe interius atriū domus re- B
giæ intrauerat, vt suggereret regi, & iuberet Mardochæum affigi patibulo, quod
ei fuerat præparatum. * Responderunt 5
pueri: Aman stat in atrio. Dixitq. rex:
Ingrediatur. * Cumq. esset ingressus, ait 6
illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autē in corde suo Aman, & reputans quòd nullum
alium rex, nisi se, vellet honorare, * re- 7
spondit: Homo, quem rex honorare cupit, * debet indui vestibus regijs, & im- 8
poni super equum, qui de sella regis est, C
& accipere regium diadema super caput
suum, * & primus de regijs principibus, 9
ac tyrannis teneat equū eius, & per plateam ciuitatis incedens clamet, & dicat:
Sic honorabitur, quemcumque voluerit
rex honorare. * Dixitq. ei rex: Festina, 10
& sumpta stola & equo, fac, vt locutus
es, Mardochæo Iudæo, qui sedet ante fores palatij. Caue ne quidquā de his, quæ
locutus es, prætermittas. * Tulit itaque 11
Aman stolam & equum, indutumq. Mardochæum in platea ciuitatis, & impositum equo præcedebat, atque clamabat:
Hoc honore condignus est, quemcūque
rex voluerit honorare. * Reuersusq. est 12
Mardochæus ad ianuā palatij: & Aman D
festinauit ire in domum suam, lugens &
operto capite: * narrauitq. Zares vxori 13
suæ, & amicis omnia quæ euenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, & vxor eius: Si de semine Iudæorum est Mardochæus, ante
quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. * Ad- 14
huc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & cito eum ad conuiuium,
quod regina parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

INtrauit itaque rex & Aman, vt bibe- 1
rent cum regina. * Dixitq. ei rex etiā 2
secunda die, postquam vino incaluerat: A
Quæ est petitio tua Esther vt detur tibi?
& quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.
3 * Ad quem illa respondit: Si inueni gratiam in oculis tuis o rex, & si tibi placet, dona mihi animam meam pro qua
rogo, & populum meum pro quo ob-
4 secro. * Traditi enim sumus ego & po-
B pulus meus, vt conteramur, iugulemur,
& pereamus. Atque vtinam in seruos
& famulas venderemur: esset tolerabile
malum, & gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cuius crudelitas re-
5 dundat in regem. * Respondensq. rex
Assuerus ait: Quis est iste, & cuius po-
6 tentiæ, vt hæc audeat facere? * Dixitq.
Esther: Hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens,
illico obstupuit, vultum regis ac regi-
7 næ ferre non sustinens. * Rex autem
C iratus surrexit, & de loco conuiuij intrauit in hortum arboribus consitum.
Aman quoque surrexit vt rogaret Esther
reginam pro anima sua, intellexit enim
8 a rege sibi paratum malum. * Qui cum
reuersus esset de horto nemoribus consito, & intrasset conuiuij locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in
quo iacebat Esther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me præsente, in
D domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & statim operuerunt faciem
9 eius. * Dixitq. Harbona, vnus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis:
En lignum, quod parauerat Mardochæo,
qui locutus est pro rege, stat in domo
Aman, habens altitudinis quinquaginta
cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum
10 in eo. * Suspensus est itaque Aman in
patibulo quod parauerat Mardochæo: &
regis ira quieuit.

CAP. VIII.

1 DIe illo dedit rex Assuerus Esther re-
A ginæ domum Aman aduersarij Iudæorum, & Mardochæus ingressus est
ante faciem regis. Confessa est enim
2 ei Esther quòd esset patruus suus. * Tu-
litq. rex annulum, quem ab Aman recipi iusserat, & tradidit Mardochæo.
Esther autem constituit Mardochæum
3 super domum suam. * Nec his contenta, procidit ad pedes regis, fleuitq. & locuta ad eum orauit vt malitiam Aman

Aga-

Digitized by Google

Agagitæ,& machinationes eius pessimas,
quas excogitauerat contra Iudæos,iube-
ret irritas fieri. * At ille ex more sce- 4
ptrum aureum protendit manu, quo si-
gnũ clementiæ monstrabatur: illaq. con
surgens stetit ante eum, * & ait: Si pla- 5
cet regi, & si inueni gratiam in oculis
eius, & deprecatio mea non ei videtur
esse contraria, obsecro, vt nouis epistolis B
, veteres Aman litteræ, insidiatoris &
hostis Iudæorum, quibus eos in cunctis
regis prouincijs perire præceperat, cor-
rigantur. * Quo modo enim potero su- 6
stinere necem & interfectionem populi
mei? * Responditq. rex Assuerus Esther 7
reginæ, & Mardochæo Iudæo: Domum
Aman concessi Esther, & ipsum iussi af-
figi cruci, quia ausus est manum mitte-
re in Iudæos. * Scribite ergo Iudæis, si- 8
cut vobis placet, regis nomine, signan-
tes litteras annulo meo. Hæc enim con-
suetudo erat, vt epistolis, quæ ex regis
nomine mittebantur, & illius annulo
signatæ erant, nemo auderet contradi-
cere. * Accitisq. scribis & librarijs re- 9
gis (erat autem tempus tertij mensis, qui
appellatur Siban) vigesima & tertia die
illius scriptæ sunt epistolæ, vt Mardo-
chæus voluerat, ad Iudæos, & ad prin-
cipes, procuratoresq. & iudices, qui cen-
tum vigintiseptem prouincijs ab India
vsque ad Æthiopiam præsidebant: pro- C
uinciæ atque prouinciæ, populo & po-
pulo iuxta linguas & litteras suas, & Iu-
dæis, prout legere poterant, & audire.
* Ipsæq. epistolæ, quæ regis nomine 10
mittebantur, annulo ipsius obsignatæ
sunt, & missæ per veredarios: qui per
omnes prouincias discurrentes, veteres
litteras nouis nũcijs præuenirẽt. * Qui- 11
bus imperauit rex, vt conuenirent Iu-
dæos per singulas ciuitates, & in vnum
præciperent congregari vt starent pro
animabus suis, & omnes inimicos suos
cum coniugibus ac liberis & vniuersis
domibus, interficerent atque delerent,
& spolia eorum diriperent. * Et consti- 12
tuta est per omnes prouincias vna vltio-
nis dies, id est tertiadecima mensis duo-
decimi Adar. * Summaq. epistolæ hæc 13
fuit, vt in omnibus terris ac populis,
qui regis Assueri subiacebant imperio,
notum fieret, paratos esse Iudæos ad ca-
piendam vindictam de hostibus suis.
14 * Egressiq. sunt veredarij celeres nuncia
D perferentes, & edictum regis pependit
15 in Susan. * Mardochæus autem de pa-
latio, & de conspectu regis egrediens,
fulgebat vestibus regijs, hyacinthinis vi-
delicet & aërijs, coronam auream por-
tans in capite, & amictus serico pallio
atque purpureo. Omnisq. ciuitas exul-
16 tauit, atque lætata est. * Iudæis autem
noua lux oriri visa est, gaudium, honor,
17 & tripudium. * Apud omnes populos,
vrbes, atque prouincias, quocumque re-
gis iussa veniebant, mira exultatio, epu-
læ atque conuiuia, & festus dies: in tan-
tum vt plures alterius gentis & sectæ eo-
rum religioni & ceremonijs iungeren-
tur. Grandis enim cunctos Iudaici no-
minis terror inuaserat.

CAP. IX.

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar
A vocari ante iam diximus, tertiadecima
die, quando cunctis Iudæis interfe-
ctio parabatur, & hostes eorum inhia-
bant sanguini, versa vice Iudæi superio-
res esse cœperunt, & se de aduersarijs
2 vindicare. * Congregatiq. sunt per sin-
gulas ciuitates, oppida, & loca vt ex-
tenderent manum contra inimicos, &
persecutores suos. Nullusq. ausus est re-
sistere, eo quòd omnes populos magni-
3 tudinis eorũ formido penetrarat. * Nam
& prouinciarum iudices, & duces, &
procuratores, omnisq. dignitas, quæ sin-
gulis locis ac operibus præerat, extolle-
4 bant Iudæos timore Mardochæi: * quem
principem esse palatij, & plurimum
B posse cognouerant: fama quoque nomi-
nis eius crescebat quotidie, & per cun-
5 ctorum ora volitabat. * Itaque percus-
serũt Iudæi inimicos suos plaga magna,
& occiderunt eos, reddentes eis quod
6 sibi parauerant facere: * in tantum vt
etiam in Susan quingentos viros interfi-
cerent, extra decem filios Aman Agagi-
tæ hostis Iudæorum: quorum ista sunt
7 nomina: * Pharsandatha, & Delphon, &
8 Esphatha, * & Phoratha, & Adalia, &
9 Aridatha, * & Phermesta & Arisai, & Ari-
10 dai, & Iezatha. * Quos cum occidissent,
prædas de substãtijs eorum tangere no-
11 luerunt. * Statimq. numerus eorum, qui
occisi erant in Susan, ad regẽ relatus est.

* Qui

*Qui dixit reginæ: In vrbe Susan inter- 12
fecerunt Iudæi quingentos viros, &
alios decem filios Aman: quantam pu-
tas eos exercere cædem in vniuersis pro-
uincijs? Quid vltra postulas, & quid vis
vt fieri iubeam? *Cui illa respondit: Si 13
regi placet, detur potestas Iudæis, vt si- C
cut fecerunt hodie in Susan, sic & cras
faciant, & decem filij Aman in pati-
bulis suspendantur. * Præcepitq. rex vt 14
ita fieret. Statimq. in Susan pependit
edictum, & decem filij Aman suspensi
sunt. * Congregatis Iudæis quartadeci- 15
ma die mensis Adar, interfecti sunt in
Susan trecenti viri: nec eorum ab illis
direpta substantia est. * Sed & per om- 16
nes prouincias, quæ ditioni regis subia-
cebant, pro animabus suis steterunt Iu-
dæi, interfectis hostibus ac persecutori-
bus suis: in tantum vt septuagintaquin-
que millia occisorum implerentur, &
nullus de substantijs eorum quidquam
contingeret. * Dies autem tertiusdeci- 17
mus mensis Adar primus apud omnes
interfectionis fuit, & quartadecima die
cædere desierunt. Quem constituerunt D
esse sollemnem, vt in eo omni tempore
deinceps vacarent epulis, gaudio atque
conuiuijs. *At hi, qui in vrbe Susan cæ- 18
dem exercuerant, tertiodecimo & quar-
todecimo die eiusdem mensis in cæde
versati sunt: quintodecimo autem die
percutere desierunt. Et idcirco eundem
diem constituerunt sollemnem epularũ
atque lætitiæ. * Hi vero Iudæi, qui in 19
oppidis non muratis ac villis morabun-
tur, quartumdecimũ diem mensis Adar
conuiuiorum & gaudij decreuerunt, ita
vt exultent in eo, & mittant sibi mutuo
partes epularum & ciborum. * Scripsit 20
itaque Mardochæus omnia hæc, & lit-
teris comprehensa misit ad Iudæos, qui
in omnibus regis prouincijs morabun-
tur, tam in vicino positis, quàm procul,
* vt quartamdecimã & quintamdecimã 21
diem mensis Adar pro festis susciperẽt,
& reuertente semper anno sollemni ce- E
lebrarẽt honore: * quia in ipsis diebus se 22
vlti sunt Iudæi de inimicis suis, & lu-
ctus atque tristitia in hilaritatem gau-
diumq. conuersa sunt, essentq. dies isti
epularum atque lætitiæ, & mitterent si-
bi inuicem ciborum partes, & paupe-
ribus munuscula largirentur. * Suscepe- 23
runtq. Iudæi in sollemnem ritum cũcta
quæ eo tempore facere cœperant, & quæ
Mardochæus litteris facienda mandaue-
rat. * Aman enim, filius Amadathi stir- 24
pis Agag, hostis & aduersarius Iudæo-
rum, cogitauit contra eos malum, vt
occideret illos, atque deleret: & misit
phur, quod nostra lingua vertitur in
sortem. * Et postea ingressa est Esther 25
F ad regem, obsecrans vt conatus eius,
litteris regis irriti fierent: & malũ, quod
contra Iudæos cogitauerat, reuerteretur
in caput eius. Denique & ipsum & fi-
lios eius affixerunt cruci, * atque ex illo 26
tempore dies isti appellati sunt phurim,
id est sortium: eo quòd phur, id est sors,
in vrnam missa fuerit. Et cuncta, quæ
gesta sunt, epistolæ, id est libri huius vo-
lumine continentur: * quæq. sustinuerũt, 27
& quæ deinceps immutata sunt, suscepe-
runt Iudæi super se & semen suum,
& super cunctos, qui religioni eorum
voluerunt copulari, vt nulli liceat duos
hos dies absque sollemnitate transigere:
quos scriptura testatur, & certa expe-
tunt tempora, annis sibi iugiter succe-
dentibus. * Isti sunt dies, quos nulla 28
vmquam delebit obliuio: & per singu-
las generationes cunctæ in toto orbe
prouinciæ celebrabunt: nec est vlla ci-
G uitas, in qua dies phurim, id est sortiũ,
non obseruentur a Iudæis, & ab eorum
progenie, quæ his ceremonijs obligata
est. * Scripseruntq. Esther regina filia 29
Abihail, & Mardochæus Iudæus etiã se-
cundam epistolam, vt omni studio dies
ista sollemnis sanciretur in posterum.
* & miserunt ad omnes Iudæos, qui in 30
centum viginti septem prouincijs regis
Assueri versabantur, vt haberent pacẽ,
& susciperent veritatem, * obseruantes 31
Dies sortium, & suo tempore cũ gau-
dio celebrarent: sicut cõstituerant Mar-
dochæus & Esther, & illi obseruanda
susceperunt a se, & a semine suo ieiu-
nia, & clamores, & Sortium dies, * & 32
omnia, quæ libri huius, qui vocatur
Esther, historia continentur.

CAP. X.

1 REx vero Assuerus omnem terram,
A & cunctas maris insulas fecit tribu-
2 tarias: * cuius fortitudo & imperiũ, &
dignitas

dignitas atque sublimitas, qua exaltauit Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum: * & quomodo 3
Mardochæus Iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit: & magnus apud Iudæos & acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, & loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequũtur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & interim post finẽ libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotauimus. B

* Dixitq. Mardochæus: A Deo facta sunt 4
ista. * Recordatus sum somnij, quod vi- 5
deram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. * Paruus 6
fons, qui creuit in fluuium, & in lucẽ, solemq. conuersus est, & in aquas plurimas redundauit: Esther est, quam rex accepit vxorem, & voluit esse reginã.
* Duo autem dracones: ego sum, & 7
Aman. * Gentes, quæ conuenerant: hi 8
sunt, qui conati sunt delere nomen Iudæorum. * Gens autem mea: Israel est, 9
quæ clamauit ad Dominum, & saluum fecit Dominus populum suum: liberauitq. nos ab omnibus malis, & fecit signa magna atque portenta inter Gẽtes:
* & duas sortes esse præcepit, vnam Po- 10
pulí Dei, & alteram cunctarum Gentiũ.
* Venitq. vtraque sors in statutum ex il- 11
so iam tempore diem coram Deo vni-
uersis gentibus: * & recordatus est Do- 12
minus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ. * Et obseruabuntur dies isti 13
in mense Adar quartadecima, & quintadecima die eiusdem mensis, cum omni studio, & gaudio in vnum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

CAP. XI.

ANno quarto regnãtibus Ptolemæo, 1
& Cleopatra, attulerũt Dosithæus, A
qui se Sacerdotem, & Leuitici generis ferebat, & Ptolemæus filius eius hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Ierusalem.

Hoc quoque principiũ erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.

2 * Anno secundo, regnante Artaxerxe ma-
B ximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardochæus filius Iairi, filij
3 Semei, filij Cis, de tribu Beniamin: * homo Iudæus, qui habitabat in vrbe Susis, vir magnus, & inter primos aulæ re-
4 giæ. * ‖ Erat autem de eo numero capti- ‖ 4.Reg.24.d. 15
uorum, quos trãstulerat Nabuchodono- Sup.2.a.6
sor rex Babylonis de Ierusalem cum Ie-
5 conia rege Iuda: * & hoc eius somnium fuit: Apparuerunt voces, & tumultus,
C & tonitrua, & terræmotus, & contur-
6 batio super terram: * & ecce duo dracones magni, paratiq. contra se in præ-
7 lium. * Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ sunt nationes, vt pugnarent
8 contra gentem iustorum. * Fuitq. dies illa tenebrarum & discriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens formido su-
9 per terram. * Conturbataq. est gens iustorum timentium mala sua, & præpa-
10 rata ad mortem. * Clamauerunteq. ad
D Deum: & illis vociferantibus, fons paruus creuit in fluuium maximum, & in
11 aquas plurimas redundauit. * Lux & sol ortus est, & humiles exaltati sunt, &
12 deuorauerunt inclytos. * Quod cum vidisset Mardochæus, & surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo scire cupiẽs quid significaret somnium.

CAP. XII.

1 MOrabatur autem eo tempore in Sup.2.d.21.k
A aula regis cum Bagatha & Thara 6.a.2
eunuchis regis, qui ianitores erant pa-
2 latij. * Cumq. intellexisset cogitationes
B eorum, & curas diligentius peruidisset, didicit quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nunciauit
3 super eo regi. * Qui de vtroque, habita quæstione, confessos iussit duci ad mor-
4 tem. * Rex autem quod gestum erat,
C scripsit in commentarijs: sed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit.
5 * Præcepitq. ei rex, vt in aula palatij moraretur, datis ei pro delatione mu-
6 neribus. * Aman vero filius Amadathi
D bugæus erat gloriosissimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo, & populo

eius

Digitized by Google

eius pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucusque proœmium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, vbi scriptum est in volumine,

Et diripuerũt bona, vel substantias eorũ. *Quæ in sola vulgata editione reperimus.* Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India
A vsque Æthiopiam centum viginti-
septem prouinciarum principibus, &
ducibus, qui eius imperio subiecti sunt,
salutem. * Cum plurimis gentibus im- 2
perarem, & vniuersum orbem meæ di-
tioni subiugassem, volui nequaquam
abuti potentiæ magnitudine, sed clemẽ-
tia & lenitate gubernare subiectos, vt
absque vllo terrore vitam silẽtio transi-
gentes, optata cunctis mortalibus pace
fruerentur. * Quærente autem me a cõ- 3
siliarijs meis quomodo posset hoc im-
pleri, vnus qui sapientia & fide ceteros
præcellebat, & erat post regem secun-
dus, Aman nomine, * indicauit mihi in 4
toto orbe terrarum populũ esse disper-
B sum, qui nouis vteretur legibus, &
contra omnium Gentium consuetudinẽ
faciens, Regum iussa contemneret, &
vniuersarum concordiam nationum sua
dissensione violaret. * Quod cum didi- 5
cissemus, videntes vnam gentem rebel-
lem aduersus omne hominũ genus per-
uersis vti legibus, nostrisq. iussionibus
contraire, & turbare subiectarum nobis
prouinciarum pacem atque concordiã,
* iussimus vt quoscũque Aman, qui om- 6
nibus prouincijs præpositus est, & secũ-
dus a rege, & quem patris loco colimus,
monstrauerit, cum coniugibus ac
liberis deleantur ab inimicis suis, nul-
lusq. eorum misereatur quartadecima
die duodecimi mẽsis Adar anni præsen-
tis: * vt nefarij homines vno die ad infe- 7
C ros descendentes, reddant imperio no-
stro pacem, quam turbauerant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, vbi legitur,

Pergensq. Mardochæus, fecit omnia, quæ ei mandauerat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 * Mardochæus autem deprecatus est Do-
minum, memor omnium operum eius,
9 * & dixit: Domine Domine rex omni-
potens, in ditione enim tua cuncta sunt
posita, & non est qui possit tuæ resistere
voluntati, si decreueris saluare Israel.
10 * Tu fecisti cælum & terram, & quid-
11 quid cæli ambitu continetur. * Dominus
omnium es, nec est qui resistat maiesta-
12 ti tuæ. * Cuncta nosti, & scis quia non
D pro superbia & contumelia, & aliqua
gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt non
13 adorarem Aman superbissimum, * (Li-
benter enim pro salute Israel etiam ve-
stigia pedum eius deosculari paratus es-
14 sem,) * sed timui ne honorem Dei mei
transferrem ad hominem, & ne quem-
15 quam adorarem, excepto Deo meo. * Et
nunc Domine rex Deus Abraham mise-
rere populi tui, quia volunt nos inimi-
ci nostri perdere, & hereditatem tuam
16 delere. * Ne despicias partem tuam, quã
17 redemisti tibi de Ægypto. * Exaudi de-
precationem meam, & propitius esto
sorti & funiculo tuo, & conuerte luctũ
nostrum in gaudium, vt viuentes laude-
mus nomen tuum Domine, & ne clau-
18 das ora te canentium. * Omnis quoque
Israel pari mente & obsecratione clama-
uit ad Dominum, eo quòd eis certa
mors impenderet.

CAP. XIIII.

1 ESther quoque regina cõfugit ad Do-
A minum, pauens periculum, quod im-
2 minebat. * Cumq. deposuisset vestes re-
gias, fletibus & luctui apta indumenta
suscepit, & pro vnguentis varijs, cine-
re & stercore impleuit caput, & corpus
suum humiliauit ieiunijs: omniaq. loca,
in quibus antea lætari consueuerat, cri-
3 nium laceratione compleuit. * Et depre-
cabatur Dominum Deum Israel, dicens:
Domine mi, qui rex noster es solus, ad-
iuua me solitariã, & cuius præter te nul
4 lus est auxiliator alius. * Periculũ meũ in
5 manibus meis est. * ‖ Audiui a patre meo ‖ Deut. 4. e.
quòd tu Domine tulisses Israel de cũctis
B Gẽtibus, & patres nostros ex omnibus re-
tro maioribus suis, vt possideres heredi-
tatẽ sempiternã, fecistiq. eis sicut locutus
6 es. * Peccauimus in cõspectu tuo, & idcir-

eo tradidisti nos in manus inimicorum
nostrorum : * coluimus enim deos eo- 7
rum . Iustus es Domine: * & nunc non 8
eis sufficit , quòd durissima nos oppri-
munt seruitute , sed robur manuum sua-
rum , idolorum potentiæ deputantes,
* volunt tua mutare promissa , & dele- 9
re hereditatem tuam , & claudere ora
laudantium te , atque extinguere gloriã
templi & altaris tui , * vt aperiant ora 10
Gentium , & laudent idolorum fortitu-
dinem , & prædicent carnalem regem in
sempiternum . * Ne tradas Domine sce- 11
ptrum tuũ his , qui non sunt , ne rideãt
ad ruinam nostram : sed conuerte con-
silium eorum super eos , & eum , qui in C
nos cœpit sæuire , disperde . * Memento 12
Domine , & ostende te nobis in tempo-
re tribulationis nostræ , & da mihi fidu-
ciam Domine rex deorum , & vniuersæ
potestatis : * tribue sermonem compo- 13
situm in ore meo in cõspectu leonis , &
transfer cor illius in odium hostis no-
stri , vt & ipse pereat , & ceteri , qui ei
consentiunt . * Nos autem libera manu 14
tua , & adiuua me , nullum aliud auxi-
lium habentem , nisi te , Domine , qui
habes omnium scientiã , * & nosti quia 15
oderim gloriam iniquorum , & de-
tester cubile incircumcisorum , & om-
nis alienigenæ . * Tu scis necessitatem 16
meã , quòd abominer signum superbiæ D
& gloriæ meæ , quod est super caput
meum in diebus ostentationis meæ , &
detester illud quasi pannum mẽstruatæ,
& non portem in diebus silentij mei,
* & quòd non comederim in mensa 17
Aman , nec mihi placuerit conuiuium
regis , & non biberim vinum libaminũ :
* & numquam lætata sit ancilla tua , ex 18
quo huc translata sum vsque in præsen-
tem diẽ , nisi in te Domine Deus Abra-
ham . * Deus fortis super omnes , exau- 19
di vocem eorum, qui nullã aliam spem
habent , & libera nos de manu iniquo-
rum , & erue me a timore meo .

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata .

ET mandauit ei (haud dubium quin 1
esset Mardochæus) vt ingrederetur A
ad regem, & rogaret pro populo suo &
2 pro patria sua . * Memorare (inquit) die-
rum humilitatis tuæ , quomodo nutrita
sis in manu mea , quia Aman secundus
a rege locutus est contra nos in mortẽ :
3 * & tu inuoca Dominum , & loquere
regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

4 * Die autem tertio deposuit vestimenta
ornatus sui, & circũdata est gloria sua .
5 * Cumq. regio fulgeret habitu, & inuo-
B casset omnium rectorem & saluatorem
6 Deum, assumpsit duas famulas, * & super
vnam quidem innitebatur, quasi præ de-
licijs & nimia teneritudine corpus suũ
7 ferre nõ sustinens : * altera autem famu-
larum sequebatur dominam , defluentia
8 in humum indumenta sustentans . * Ipsa
autem roseo colore vultum perfusa , &
gratis ac nitentibus oculis tristem cela-
bat animum , & nimio timore contra-
9 ctum . * Ingressa igitur cuncta per ordi-
nem ostia , stetit contra regem , vbi ille
residebat super solium regni sui , indu-
tus vestibus regijs , auroq. fulgens , &
pretiosis lapidibus, eratq. terribilis aspe-
10 ctu . * Cumq. eleuasset faciem, & arden-
C tibus oculis furorem pectoris indicas-
set , regina corruit , & in pallorem
colore mutato , lassum super ancillulam
11 reclinauit caput . * Cõuertitq. Deus spi-
ritum regis in mansuetudinem , & fe-
stinus ac metuens exiliuit de solio, &
sustentans eam vlnis suis , donec rediret
12 ad se , his verbis blandiebatur : * Quid
habes Esther? Ego sum frater tuus, noli
13 metuere . * Non morieris : non enim
pro te , sed pro omnibus hæc lex con-
14 stituta est . * Accede igitur, & tange sce-
15 ptrum . * Cumq. illa reticeret , tulit au-
D ream virgam , & posuit super collum
eius, & osculatus est eam, & ait : Cur mi-
16 hi non loqueris? * Quæ respondit : Vidi
te domine quasi Angelum Dei , & con-
turbatum est cor meũ præ timore glo-
17 riæ tuæ . * Valde enim mirabilis es do-
mine , & facies tua plena est gratiarum.
18 * Cumq. loqueretur , rursus corruit , &
19 pene exanimata est . * Rex autem turba-
batur , & omnes ministri eius consola-
bantur eam .

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui prouincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

¶ Sup. 11. a. 2 REx magnus Artaxerxes ab India vs- 1
que Æthiopiam centum vigintise- A
ptem prouinciarum ducibus ac princi-
pibus, qui nostræ iussioni obediunt, sa-
lutem dicit. * Multi bonitate principum 2
& honore, qui in eos collatus est, abusi
sunt in superbiam: * & nõ solum subie- 3
ctos regibus nituntur opprimere, sed
datam sibi gloriam non ferentes, in ip-
sos, qui dederunt, moliuntur insidias.
* Nec contenti sunt gratias non agere 4
beneficijs, & humanitatis in se iura vio-
lare, sed Dei quoque cuncta cernentis
arbitrantur se posse fugere sententiam.
* Et in tantum vesaniæ proruperunt, vt 5
eos, qui credita sibi officia diligẽter ob-
seruant, & ita cuncta agunt vt omnium
laude digni sint, mendaciorum cunicu-
lis conentur subuertere, * dum aures 6
principum simplices, & ex sua natura B
alios æstimantes, callida fraude decipiũt.
* Quæ res & ex veteribus probatur hi- 7
storijs, & ex his, quæ geruntur quoti-
die, quo modo malis quorumdam sug-
gestionibus regum studia deprauentur.
* Vnde prouidendum est paci omnium 8
prouinciarum. * Nec putare debetis, si 9
diuersa iubeamus, ex animi nostri veni-
re leuitate, sed pro qualitate & necessi-
tate temporum, vt reipublicæ poscit
vtilitas, ferre sententiam. * Et vt mani- 10
¶ Sup. 3. a. 1 festius quod dicimus, intelligatis, ¶ A-
man filius Amadathi, & animo & gen-
te Macedo, alienusq. a Persarum sangui-
ne, & pietatem nostram sua crudelitate
commaculans, peregrinus a nobis suscep-
tus est: * & tantam in se expertus hu- 11
manitatem, vt pater noster vocaretur,
& adoraretur ab omnibus post regem
secundus: * qui in tantum arrogãtiæ tu- 12
morem sublatus est, vt regno priuare
nos niteretur & spiritu. * Nam Mardo- 13
C chæum, cuius fide & beneficijs viuimus,
& consortem regni nostri Esther cum
omni gente sua nouis quibusdam atque
inauditis machinis expetiuit in mortẽ:
* hoc cogitans vt illis interfectis, insi- 14
diaretur nostræ solitudini, & regnum
Persarũ transferret in Macedonas. * Nos 15
autem a pessimo mortalium Iudæos ne-
ci destinatos, in nulla penitus culpa re-
perimus, sed ecõtrario iustis vtentes le-
gibus, * & filios altissimi & maximi, 16
semperq. viuentis Dei, cuius beneficio
& patribus nostris & nobis regnum est
traditum, & vsque hodie custoditur.
* Vnde eas litteras, quas sub nomine no- 17
stro ille direxerat, sciatis esse irritas.
* Pro quo scelere ante portas huius vr- 18
bis, id est, Susan, & ipse qui machinatus
est, & omnis cognatio eius pendet in
patibulis: non nobis, sed Deo reddente
ei quod meruit. * Hoc autem edictum, 19
D quod nunc mittimus, in cunctis vrbi-
bus proponatur, vt liceat Iudæis vti le-
gibus suis. * Quibus debetis esse admi- 20
niculo, vt eos, qui se ad necem eorum
parauerant, possint interficere tertiade-
cima die mensis duodecimi, qui vocatur
Adar. * hanc enim diem, Deus omnipo- 21
tens, mœroris & luctus, eis vertit in
gaudium. * Vnde & vos inter ceteros 22
festos dies, hanc habetote diem, & ce-
lebrate eam cum omni lætitia, vt & in
posterum cognoscatur, * omnes, qui fi- 23
deliter Persis obediunt, dignam pro fi-
de recipere mercedem: qui autem insi-
diantur regno eorum, perire pro scele-
re. * Omnis autem prouincia & ciuitas, 24
quæ noluerit sollemnitatis huius esse
particeps, gladio & igne pereat, & sic
deleatur, vt non solum hominibus, sed
etiam bestijs inuia sit in sempiternum,
pro exemplo contemptus, & inobe-
dientiæ.

Digitized by Google

LIBER IOB.

CAPVT PRIMVM.

VIR erat in Terra 1
Hus, nomine Iob, A
& erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo: * Natiq. sunt ei septē filij, & tres filiæ. * Et fuit possessio eius 2 3
septem millia ouium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga boū, & quingentæ asinæ, ac familia multa nimis: eratq. vir ille magnus inter omnes Orientales. * Et ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, vnusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas vt comederent & biberent cum eis. * Cumq. in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos, consurgensq. diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus. 4 5
* Quadam autem die cum venissent filij 6
Dei vt assisterent coram Domino, affuit B
inter eos etiam Satan. * Cui dixit Dominus: Vnde venis? Qui respondens, ait: Circuiui terram, & perambulaui eam. 7
* Dixitq. Dominus ad eum: Numquid 8
considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus ac timens Deum, & recedens a malo? * Cui respondens Satan, ait: 9
Numquid Iob frustra timet Deū? * nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamq. substantiam per circuitū, operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? * Sed extende 10 11
paululum manum tuam, & tange cūcta quæ possidet nisi in faciem benedixerit tibi. * Dixit ergo Dominus ad Satan: 12
Ecce, vniuersa quæ habet, in manu tua C
sunt: tantum in eum ne extendas manū tuam. Egressusq. est Satan a facie Domini. * Cum autem quadam die filij & 13
filiæ eius comederent & biberēt vinum
14 in domo fratris sui primogeniti, * nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos,
15 * & irruerunt Sabæi, tuleruntq. omnia, & pueros percusserunt gladio, & euasi
16 ego solus vt nunciarē tibi. * Cumq. adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit e cælo, & tactas oues puerosq. consumpsit, & effugi ego so-
17 lus vt nunciarem tibi. * Sed & illo adhuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt
D camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percusserunt gladio, & ego fugi
18 solus vt nunciarē tibi. * Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit: Filijs tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui
19 primogeniti, * repente ventus vehemēs irruit a regione deserti, & cōcussit quattuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos & mortui sunt, &
20 effugi ego solus vt nunciarē tibi. * Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram, adora-
21 uit, * & dixit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit
22 nomen Domini benedictum. * ‖ In omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. ‖ Eccli. 5. e. 24 1. Tim. 6. b. 7

CAP. II.

1 FActum est autem cum quadam die
A venissent filij Dei, & starent coram Domino, venisset quoque Satan inter
2 eos, & staret in conspectu eius, * vt diceret Dominus ad Satan: Vnde venis? Qui respondens ait: Circuiui ter-
3 ram, & perambulaui eam. * Et dixit Dominus ad Satan: Numquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis

similis in terra, vir simplex & rectus,
ac timens Deum, & recedens a malo,
& adhuc retinens innocentiam? Tu au-
tem commouisti me aduersus eum, vt
affligerem eum frustra. * Cui respon- 4
dens Satan, ait: Pellem pro pelle, & B
cuncta quæ habet homo, dabit pro ani-
ma sua: * alioquin mitte manum tuã, 5
& tange os eius & carnem, & tunc vi-
debis quòd in faciem benedicat tibi.
* Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce 6
in manu tua est, verumtamen animam
illius serua. * Egressus igitur Satan a fa- 7
cie Domini, percussit Iob vlcere pessi-
mo, a planta pedis vsque ad verticem
eius: * qui testa saniem radebat, sedẽs 8
in sterquilinio. * Dixit autem illi vxor 9
sua: Adhuc tu permanes in simplicitate C
tua? benedic Deo & morere. * Qui ait 10
ad illam: Quasi vna de stultis mulieri-
bus locuta es. si bona suscepimus de
manu Dei, mala quare nõ suscipiamus?
in omnibus his non peccauit Iob labijs
suis. * Igitur audientes tres amici Iob 11
omne malum, quod accidisset ei, ve-
nerũt singuli de loco suo, Eliphaz The-
manites, & Baldad Suhites, & Sophar
Naamathites. Condixerant enim, vt pa-
riter venientes visitarent eum, & conso-
larentur. * Cũq. eleuassent procul ocu- 12
los suos, non cognouerunt eum, & ex- D
clamantes plorauerunt, scissisq. vestibus
sparserunt puluerem super caput suum
in cælum. * Et sederunt cum eo in ter- 13
ra septem diebus & septem noctibus, &
nemo loquebatur ei verbum: videbant
enim dolorem esse vehementem.

CAP. III.

POst hæc aperuit Iob os suũ, & ma- 1
ledixit diei suo, * & locutus est. A
2
|| Ier.20.d.14. * || Pereat dies in qua natus sum, & 3
nox in qua dictum est: Conceptus est
homo.
* Dies ille vertatur in tenebras, non 4
requirat eum Deus desuper, & non il-
lustretur lumine.
* Obscurent eum tenebræ, & vmbra 5
mortis, occupet eum caligo, & inuol-
uatur amaritudine. * Noctem illam te- 6
nebrosus turbo possideat, non compu-
tetur in diebus anni, nec numeretur in
mensibus. B

7 * Sit nox illa solitaria, nec laude di-
gna:
8 * Maledicant ei qui maledicunt diei,
qui parati sunt suscitare Leuiathan:
9 * Obtenebrentur stellæ caligine eius:
expectet lucem & non videat, nec or-
tum surgentis auroræ:
10 * Quia nõ conclusit ostia ventris, qui
portauit me, nec abstulit mala ab oculis
11 meis. * Quare non in vulua mortuus
sum, egressus ex vtero nõ statim perij?
12 * Quare exceptus genibus? cur lacta-
13 tus vberibus? * Nunc enim dormiens si-
lerem, & somno meo requiescerem:
14 * Cum regibus & consulibus terræ,
C qui ædificant sibi solitudines:
15 * Aut cum principibus, qui possident
aurum, & replent domos suas argento:
16 * Aut sicut abortiuum absconditum
non subsisterem, vel qui concepti non
viderunt lucem.
17 * Ibi impij cessauerunt a tumultu, &
ibi requieuerunt fessi robore.
18 * Et quondam vincti pariter sine mo-
lestia, non audierunt vocem exactoris.
19 * Paruus & magnus ibi sunt, & seruus
20 liber a domino suo. * Quare misero da-
D ta est lux, & vita his, qui in amaritudine
21 animæ sunt? * qui expectãt mortem, &
non venit, quasi effodientes thesaurum:
22 * Gaudentq. vehementer cum inue-
nerint sepulchrum.
23 * Viro cuius abscondita est via, &
circumdedit eum Deus tenebris?
24 * Antequam comedam suspiro: & tã-
quã inundantes aquæ, sic rugitus meus:
25 * Quia timor, quem timebam, eue-
nit mihi: & quod verebar accidit.
26 * Nõne dissimulaui? nõne silui? nõne
quieui? & venit super me indignatio.

CAP. IIII.

1 RE spondens autem Eliphaz Thema-
A nites, dixit:
2 * Si cœperimus loqui tibi, forsitan
moleste accipies, sed conceptum ser-
monem tenere quis poterit?
3 * Ecce docuisti multos, & manus
lassas roborasti:
4 * Vacillantes confirmauerunt sermo-
nes tui, & genua trementia confortasti:
5 * Nunc autem venit super te plaga, &
B defecisti: tetigit te, & conturbatus es.

Digitized by Google

* Vbi est timor tuus, fortitudo tua, 6
patientia tua, & perfectio viarum tuarũ?
* Recordare obsecro te, quis vmquã 7
innocens perijt? aut quando recti deleti sunt?
* Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & 8
metunt eos,
* Flante Deo perisse, & spiritu iræ 9
eius esse consumptos:
* Rugitus leonis, & vox leænæ, & dẽtes catulorum leonum contriti sunt. 10
* Tigris perijt, eo quòd non haberet 11
prædam, & catuli leonis dissipati sunt. C
* Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiue suscepit 12
auris mea venas susurri eius.
* In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines, 13
* Pauor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt: 14
* Et cum spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ. 15
* Stetit quidam, cuius non agnoscebam vultum, imago corã oculis meis, 16
& vocem quasi auræ lenis audiui.
|| Inf. 25. 4. * || Numquid homo, Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior 17 D
erit vir?
|| Inf. 15. b. 15. 2. Pet. 2. a. 4. * || Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem: 18
* Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenũ habent fundamentum, consumentur velut a tinea? 19
* De mane vsque ad vesperam succidentur: & quia nullus intelligit, in æternum peribunt. 20
* Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, & non in sapientia. 21

CAP. V.

VOca ergo, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum A 1
conuertere.
* Vere stultum interficit iracundia, 2
& paruulum occidit inuidia.
* Ego vidi stultum firma radice, & 3
maledixi pulchritudini eius statim.
* Longe fient filij eius a salute, & 4
conterentur in porta, & non erit qui eruat.
* Cuius messem famelicus comedet, 5
& ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes diuitias eius. * Nihil in terra sine 6
causa fit, & de humo non oritur dolor.
* Homo nascitur ad laborem, & auis 7
B ad volatum.
* Quam ob rem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium 8
meum:
* Qui facit magna & inscrutabilia, 9
& mirabilia absque numero:
* Qui dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat aquis vniuersa: 10
* Qui ponit humiles in sublime, & 11
mœrentes erigit sospitate: * Qui dissipat 12
cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant:
* || Qui apprehendit sapientes in astu- || 1. Cor. 3. d. 19
C tia eorum, & consilium prauorũ dissipat: 13
* Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie. 14
* Porro saluum faciet egenum a gladio oris eorum, & de manu violenti 15
pauperem.
* Et erit egeno spes, iniquitas autem 16
contrahet os suum.
* Beatus homo, qui corripitur a Deo: 17
increpationẽ ergo Domini ne reprobes:
* Quia ipse vulnerat, & medetur: 18
percutit, & manus eius sanabunt.
* In sex tribulationibus liberabit te, 19
& in septima non tanget te malum.
* In fame eruet te de morte, & in 20
bello de manu gladij.
* A flagello linguæ abscondéris, & 21
D non timebis calamitatem cum venerit.
* In vastitate, & fame ridebis, & bestias terræ non formidabis. 22
* Sed cum lapidibus regionum pactũ 23
tuum, & bestiæ terræ pacificæ erũt tibi.
* Et scies quòd pacem habeat tabernaculum tuum, & visitans speciem tuã, 24
non peccabis.
* Scies quoque quoniã multiplex erit 25
semen tuum, & progenies tua quasi herba terræ.
* Ingredieris in abundantia sepulchrũ, 26
sicut infertur aceruus tritici in tempore suo.
* Ecce, hoc, vt inuestigauimus, ita 27
est: quod auditum, mente pertracta.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

RE spondens autem Iob, dixit: 1
* Vtinam appenderentur peccata 2
mea, quibus iram merui: & calamitas, A
quam patior, in statera.
* Quasi arena maris hæc grauior ap- 3
pareret: vnde & verba mea dolore sunt
plena:
* Quia sagittæ Domini in me sunt, 4
quarum indignatio ebibit spiritum
meum, & terrores Domini militãt con-
tra me.
* Numquid rugiet onager cũ habue- 5
rit herbam? aut mugiet bos cum ante
præsepe plenum steterit?
* Aut poterit comedi insulsum, quod 6
non est sale conditum? aut potest ali- B
quis gustare, quod gustatum affert
mortem?
* Quæ prius nolebat tangere anima 7
mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt.
* Quis det vt veniat petitio mea: & 8
quod expecto, tribuat mihi Deus?
* Et qui cœpit, ipse me conterat: sol- 9
uat manum suam, & succidat me?
* Et hæc mihi sit consolatio vt affli- 10
gens me dolore, non parcat, nec con-
tradicam sermonibus Sancti.
* Quæ est enim fortitudo mea vt su- 11
stineam? aut quis finis meus, vt patien-
ter agam?
* Nec fortitudo lapidum fortitudo 12
mea, nec caro mea ænea est.
* Ecce, non est auxilium mihi in me, 13
& necessarij quoque mei recesserunt a C
me.
* Qui tollit ab amico suo misericor- 14
diam, timorem Domini derelinquit.
* Fratres mei præterierunt me, 15
sicut torrens qui raptim transit in con-
uallibus.
* Qui timent pruinam, irruet super 16
eos nix.
* Tempore, quo fuerint dissipati, peri- 17
bunt: & vt incaluerit, soluentur de
loco suo.
* Inuolutæ sunt semitæ gressuum eo- 18
rum: ambulabunt in vacuum, & peri-
bunt.
* Considerate semitas Thema, itinera 19
Saba, & expectate paulisper.
* Confusi sunt, quia speraui: venerũt 20
quoque vsque ad me, & pudore cooper-
ti sunt.
* Nunc venistis: & modo videntes 21
plagam meam timetis.
* Numquid dixi: Afferte mihi, & 22
de substantia vestra donate mihi?
* Vel, Liberate me de manu hostis, & 23
D de manu robustorum eruite me?
* Docete me, & ego tacebo: & siquid 24
forte ignoraui, instruite me.
* Quare detraxistis sermonibus veri- 25
tatis, cum e vobis nullus sit qui possit
arguere me?
* Ad increpandum tantum eloquia 26
concinnatis, & in ventum verba pro-
fertis.
* Super pupillum irruitis, & subuer- 27
tere nitimini amicum vestrum.
* Verumtamen quod cœpistis explete: 28
præbete aurem, & videte an mentiar.
* Respondete obsecro absque conten- 29
tione: & loquentes id quod iustum est,
iudicate.
* Et non inuenietis in lingua mea 30
iniquitatem, nec in faucibus meis stul-
titia personabit.

CAP. VII.

1 MIlitia est vita hominis super ter-
A ram: & sicut dies mercenarij, dies
eius.
* Sicut seruus desiderat vmbram, & 2
sicut mercenarius præstolatur finem o-
peris sui:
* Sic & ego habui menses vacuos, & 3
noctes laboriosas enumeraui mihi.
* Si dormiero, dicam: Quando cõsur- 4
gam? & rursum expectabo vesperam, &
replebor doloribus vsque ad tenebras.
* Induta est caro mea putredine & 5
sordibus pulueris, cutis mea aruit, &
contracta est.
* Dies mei velocius trãsierunt quàm 6
B a texente tela succiditur, & consumpti
sunt absque vlla spe.
* Memento quia ventus est vita mea, 7
& non reuertetur oculus meus vt vi-
deat bona.
* Nec aspiciet me visus hominis: ocu- 8
li tui in me, & non subsistam.
* Sicut consumitur nubes, & pertrã- 9
sit: sic qui descenderit ad inferos, non
ascendet.

Digitized by Google

* Nec reuertetur vltra in domum 10
suam, neque cognoscet eum amplius locus eius.

* Quapropter & ego non parcam ori 11
meo, loquar in tribulatione spiritus mei: C
confabulabor cum amaritudine animæ
meæ.

* Numquid mare ego sum, aut cetus, 12
quia circumdedisti me carcere?

* Si dixero: Consolabitur me lectulus 13
meus, & releuabor loquens mecum in
strato meo:

* Terrebis me per somnia, & per visio 14
nes horrore concuties.

* Quam ob rem elegit suspendium 15
anima mea, & mortem ossa mea.

* Desperaui, nequaquam vltra iam 16
viuam: parce mihi, nihil enim sunt D
dies mei.

* Quid est homo, quia magnificas eũ? 17
aut quid apponis erga eum cor tuum?

* Visitas eum diluculo, & subito pro- 18
bas illum:

* Vsquequo non parcis mihi, nec di- 19
mittis me vt glutiam saliuam meam?

* Peccaui, quid faciam tibi o custos 20
hominum? quare posuisti me contra-
rium tibi, & factus sum mihimetipsi
grauis?

* Cur non tollis peccatum meum, & 21
quare nõ aufers iniquitatem meam? ec-
ce, nunc in puluere dormiam: & si ma-
ne me quæsieris, non subsistam.

CAP. VIII.

RESpondens autem Baldad Suhites, 1
dixit: A

* Vsquequo loquéris talia, & spiritus 2
multiplex sermones oris tui?

* Numquid Deus supplantat iudiciũ? 3
aut Omnipotens subuertit quod iustum
est?

* Etiam si filij tui peccauerunt ei, & 4
dimisit eos in manu iniquitatis suæ:

* Tu tamen si diluculo consurrexeris 5
ad Deum, & Omnipotentem fueris de-
precatus:

* Si mundus & rectus incesseris, sta- 6
tim euigilabit ad te, & pacatum reddet B
habitaculum iustitiæ tuæ:

* In tantum, vt si priora tua fuerint 7
parua, & nouissima tua multiplicentur
nimis.

8 * Interroga enim generationem pri-
stinam, & diligenter inuestiga patrum
memoriam:

9 * ‖(Hesterni quippe sumus, & ignora- ‖ Ps. 143. a. 4
mus quoniam sicut vmbra dies nostri Inf. 14. a. 2
sunt super terram.)

10 * Et ipsi docebunt te: loquentur tibi,
& de corde suo proferent eloquia.

11 * Numquid virere potest scirpus abs-
C que humore? aut crescere carectum sine
aqua?

12 * Cum adhuc sit in flore, nec carpatur
manu, ante omnes herbas arescit:

13 * Sic viæ omnium, qui obliuiscuntur
Deum, & spes hypocritæ peribit:

14 * Non ei placebit vecordia sua, & si-
cut tela aranearum fiducia eius.

15 * Innitetur super domum suam, &
nõ stabit: fulciet eam, & non consurget:

16 * Humectus videtur antequam veniat
Sol, & in ortu suo germen eius egre-
dietur.

17 * Super aceruum petrarum radices
D eius densabuntur, & inter lapides com-
morabitur.

18 * Si absorbuerit eum de loco suo, ne-
gabit eum, & dicet: Non noui te.

19 * Hæc est enim lætitia viæ eius, vt rur-
sum de terra alij germinentur.

20 * Deus non proijciet simplicem, nec
porriget manum malignis:

21 * Donec impleatur risu os tuum, &
labia tua iubilo.

22 * Qui oderunt te, induentur confu-
sione: & tabernaculum impiorum non
subsistet.

CAP. IX.

1 ET respondens Iob, ait:

2 * Vere scio quòd ita sit, & quòd
A non iustificetur homo compositus Deo.

3 * Si voluerit contendere cum eo, non
poterit ei respondere vnum pro mille.

4 * Sapiens corde est, & fortis robore:
quis restitit ei, & pacem habuit?

5 * Qui transtulit montes, & nescierunt
hi quos subuertit in furore suo.

6 * Qui commouet terram de loco suo,
& columnæ eius concutiuntur.

7 * Qui præcipit Soli, & non oritur: &
stellas claudit quasi sub signaculo:

8 * Qui extendit cælos solus, & gradi-
tur super fluctus maris.

Qui

Digitized by Google

* Qui facit Arcturum, & Oriona, & 9
Hyadas, & interiora austri. * Qui facit 10
magna, & incomprehensibilia, & mirabi- B
lia, quorum non est numerus.
* Si venerit ad me, non videbo eum: 11
si abierit, non intelligam.
* Si repente interroget, quis respon- 12
debit ei? vel quis dicere potest: Cur
ita facis?
* Deus, cuius iræ nemo resistere po- 13
test, & sub quo curuantur qui portant
orbem.
* Quantus ergo sum ego, vt respon- 14
deam ei, & loquar verbis meis cum eo?
* Qui etiam si habuero quippiam iu- 15
stum, non respondebo, sed meum iudi-
cem deprecabor.
* Et cum inuocantem exaudierit me, 16
non credo quòd audierit vocem meam.
* In turbine enim conteret me, & 17
multiplicabit vulnera mea etiam sine
causa.
* Non concedit requiescere spiritum 18
meum, & implet me amaritudinibus.
* Si fortitudo quæritur, robustissimus 19
est: si æquitas iudicij, nemo audet pro C
me testimonium dicere.
* Si iustificare me voluero, os meum 20
condemnabit me: si innocentem osten-
dero, prauum me comprobabit.
* Etiam si simplex fuero, hoc ipsum 21
ignorabit anima mea, & tædebit me vi-
tæ meæ.
* Vnum est quod locutus sum, & in- 22
nocentem & impium ipse consumit.
* Si flagellat, occidat semel, & non de 23
pœnis innocentum rideat.
* Terra data est in manus impij, vultũ 24
iudicum eius operit. quòd si non ille
est, quis ergo est?
* Dies mei velociores fuerunt curso- 25
re: fugerunt, & non viderunt bonum.
* Pertransierunt quasi naues poma 26
portantes, sicut aquila volans ad
escam.
* Cum dixero: Nequaquam ita lo- 27
quar: commuto faciem meam, & dolo- D
re torqueor.
* Verebar omnia opera mea, sciens 28
quòd non parceres delinquenti. * Si au- 29
tem & sic impius sum, quare frustra la-
boraui?
* Si lotus fuero quasi aquis niuis, & 30
fulserint velut mundissimæ manus meæ:
31 * Tamen sordibus intinges me, & abo-
minabuntur me vestimenta mea.
32 * Neque enim viro qui similis mei est,
respondebo: nec qui mecum in iudicio
ex æquo possit audiri.
33 * Non est qui vtrumque valeat argue-
re, & ponere manum suam in ambobus.
34 * Auferat a me virgam suam, & pa-
uor eius non me terreat.
35 * Loquar, & non timebo eum: neque
enim possum metuens respondere.

CAP. X.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, di-
A mittam aduersum me eloquium
meum, loquar in amaritudine animæ
meæ.
2 * Dicam Deo: Noli me condemnare:
indica mihi cur me ita iudices.
3 * Numquid bonum tibi videtur, si ca-
lumnieris me, & opprimas me opus ma-
nuum tuarum, & consilium impiorum
adiuues?
4 * Numquid oculi carnei tibi sunt: aut
sicut videt homo, & tu videbis?
5 * Nũquid sicut dies hominis dies tui,
B & anni tui sicut humana sunt tempora,
6 * Vt quæras iniquitatem meam, &
peccatum meum scruteris?
7 * Et scias quia nihil impium fecerim,
cum sit nemo qui de manu tua possit
eruere.
8 * Manus tuæ fecerunt me, & plasmaue-
runt me totum in circuitu: & sic repente
9 præcipitas me? * Memento quæso quòd
sicut lutum feceris me, & in puluerem
10 reduces me. * Nonne sicut lac mulsisti
11 me, & sicut caseum me coagulasti? * Pel-
le & carnibus vestisti me: ossibus & ner-
uis compegisti me:
12 * Vitam & misericordiam tribuisti mi
C hi, & visitatio tua custodiuit spiritum
meum.
13 * Licet hæc celes in corde tuo, tamen
scio quia vniuersorum memineris.
14 * Si peccaui, & ad horam pepercisti
mihi: cur ab iniquitate mea mundum
15 me esse non pateris? * Et si impius fue-
ro, væ mihi est: & si iustus, non leuabo
caput, saturatus afflictione & miseria.
16 * Et propter superbiam quasi leænam
capies me, reuersusq. mirabiliter me
crucias.

Instauras

* Instauras testes tuos contra me, & 17
multiplicas iram tuam aduersum me, &
poenæ militant in me.
* Quare de vulua eduxisti me? qui 18
vtinam consumptus essem ne oculus me D
videret.
* Fuissem quasi non essem, de vtero 19
translatus ad tumulum.
* Numquid non paucitas dierũ meo- 20
rum finietur breui? dimitte ergo me,
vt plangam paululum dolorem meum:
* Antequam vadam & non reuertar, ad 21
terram tenebrosam, & opertam mortis
caligine:
* Terram miseriæ & tenebrarum, vbi 22
vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempi-
ternus horror inhabitat.

CAP. XI.

RE spondens autem Sophar Naama- 1
thites, dixit: A
* Numquid qui multa loquitur, non 2
& audiet? aut vir verbosus iustifica-
bitur?
* Tibi soli tacebunt homines? & 3
cum ceteros irriseris, a nullo confuta-
beris?
* Dixisti enim: Purus est sermo meus, 4
& mundus sum in conspectu tuo.
* Atque vtinam Deus loqueretur te- 5
cum, & aperiret labia sua tibi,
* Vt ostenderet tibi secreta sapientiæ, 6
& quòd multiplex esset lex eius, & inte- B
ligeres quòd multo minora exigaris ab
eo, quàm meretur iniquitas tua.
* Forsitan vestigia Dei comprehen- 7
des, & vsque ad perfectum Omnipoten-
tem reperies?
* Excelsior cælo est, & quid facies? 8
profundior inferno, & vnde cognosces?
* Longior terra mensura eius, & latior 9
mari. * Si subuerterit omnia, vel in vnũ 10
coarctauerit, quis contradicet ei?
* Ipse enim nouit hominum vanita- 11
tem, & videns iniquitatem, nonne consi- C
derat?
* Vir vanus in superbiam erigitur, & 12
tamquam pullum onagri se liberum na-
tum putat.
* Tu autem firmasti cor tuum, & ex- 13
pandisti ad eum manus tuas.
* Si iniquitatem, quæ est in manu tua, 14
abstuleris a te, & non manserit in taber-
naculo tuo iniustitia:
15 * Tunc leuare poteris faciem tuam
absque macula, & eris stabilis, & non ti-
mebis.
16 * Miseriæ quoque obliuisceris, & quasi
D aquarum quæ præterierunt recorda-
beris.
17 * Et quasi meridianus fulgor consur-
get tibi ad vesperam: & cum te con-
sumptum putaueris, orieris vt lucifer.
18 * Et habebis fiduciam, proposita tibi
spe, & defossus securus dormies.
19 * Requiesces, & non erit qui te ex-
terreat: & deprecabuntur faciem tuam
plurimi.
20 * ‖ Oculi autem impiorum deficient, ‖ Leuit. 26. d.
& effugium peribit ab eis, & spes illo-
rum abominatio animæ.

CAP. XII.

1 RE spondens autem Iob, dixit:
2 * Ergo vos estis soli homines, &
A vobiscum morietur sapientia?
3 * ‖ Et mihi est cor sicut & vobis, nec ‖ Inf. 20. a. b.
inferior vestri sum: quis enim hæc, quæ
nostis, ignorat?
4 * ‖ Qui deridetur ab amico suo sicut ‖ Prou. 14. a. b.
ego, inuocabit Deum & exaudiet eum:
deridetur enim iusti simplicitas.
5 * Lãpas contempta apud cogitationes
diuitum, parata ad tempus statutum.
6 * Abundant tabernacula prædonum,
& audacter prouocant Deum, cum ipse
dederit omnia in manus eorum.
7 * Nimirum interroga iumenta, & do-
B cebunt te: & volatilia cæli, & indica-
bunt tibi.
8 * Loquere terræ, & respondebit tibi:
& narrabunt pisces maris.
9 * Quis ignorat quòd omnia hæc ma-
nus Domini fecerit?
10 * In cuius manu anima omnis viuen-
tis, & spiritus vniuersæ carnis hominis.
11 * ‖ Nonne auris verba dijudicat, & fau ‖ Inf. 34. a. b.
ces comedentis, saporem?
12 * In antiquis est sapientia, & in multo
tempore prudentia.
13 * Apud ipsum est sapientia & forti-
tudo, ipse habet consilium & intelli-
gentiam.
14 * ‖ Si destruxerit, nemo est qui ædifi- ‖ Isa. 22. f. ::
cet: si incluserit hominem, nullus est qui Apoc. 3. b. 7
aperiat.

Si

Digitized by Google

* Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emiserit eas, subuertent terram. 15
* Apud ipsum est fortitudo & sapiẽtia: ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur. 16
* Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem. 17
* Balteum regum dissoluit, & præcingit fune renes eorum. 18
* Ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat: 19
* Commutans labium veracium, & doctrinam senum auferens. 20 D
* Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, releuans. 21
* Qui reuelat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis. 22
* Qui multiplicat gẽtes & perdit eas, & subuersas in integrum restituit. 23
* Qui immutat cor principũ populi terræ, & decipit eos vt frustra incedant per inuium: * Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios. 24 25

CAP. XIII.

Ecce omnia hæc vidit oculus meus, & audiuit auris mea, & intellexi singula. 1 A
* Secundum scientiam vestram & ego noui: nec inferior vestri sum. 2
* Sed tamen ad Omnipotentẽ loquar, & disputare cum Deo cupio: 3
* Prius vos ostẽdens fabricatores mẽdacij, & cultores peruersorum dogmatum. 4
* Atque vtinam taceretis, vt putaremini esse sapientes. 5
* Audite ergo correptionem meam, & iudicium labiorum meorum attendite. 6 B
* Numquid Deus indiget vestro mendacio, vt pro illo loquamini dolos? 7
* Numquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare nitimini? 8
* Aut placebit ei quẽ celare nihil potest? aut decipietur vt homo, vestris fraudulentijs? 9
* Ipse vos arguet, quoniam in abscõdito faciem eius accipitis. 10
* Statim vt se commouerit, turbabit vos, & terror eius irruet super vos. 11
* Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum ceruices vestræ. 12
* Tacete paulisper vt loquar quodcũque mihi mens suggesserit. * Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis? 13 14 C
* Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu eius arguam. * Et ipse erit saluator meus: non enim veniet in cõspectu eius omnis hypocrita. 15 16 17
* Audite sermonem meum, & ænigmata percipite auribus vestris. 18
* Si fuero iudicatus, scio quòd iustus inueniar. 19
* Quis est qui iudicetur mecum? veniat: quare tacens consumor? 20
* Duo tantum ne facias mihi, & tunc a facie tua non abscondar: 21
* Manum tuam longe fac a me, & formido tua non me terreat. 22
* Voca me, & ego respondebo tibi: aut certe loquar, & tu responde mihi. 23
* Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi. 24 D
* Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum? 25
* Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris: 26
* Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ. 27
* Posuisti in neruo pedem meum, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti: 28
* Qui quasi putredo cõsumẽdus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur a tinea.

CAP. XIIII.

Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs. * ‖ Qui quasi flos egreditur & cõteritur, & fugit velut vmbra, & numquam in eodem statu permanet. 1 A 2 ‖ Sup. 8. b. 9. Psal. 143. a. 4.
* Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium? 3
* ‖ Quis potest facere mundũ de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es? 4 ‖ Psal. 50. a. 4.

* Bre-

* Breues dies hominis sunt, numerus 5
mensium eius apud te est : constituisti
terminos eius, qui præteriri non pote-
runt.
* Recede paululum ab eo, vt quie- 6
scat, donec optata veniat, sicut mercena- B
rij dies eius.
* Lignum habet spem : si præcisum 7
fuerit, rursum virescit, & rami eius pul-
lulant.
* Si senuerit in terra radix eius, & in 8
puluere emortuus fuerit truncus illius,
* Ad odorem aquæ germinabit, & 9
faciet comam quasi cum primum plan-
tatum est :
* Homo vero cum mortuus fuerit, & 10
nudatus atque consumptus, vbi quæ-
so est ?
* Quomodo si recedant aquæ de ma- 11
ri, & fluuius vacuefactus arescat :
* Sic homo cum dormierit, nõ resur- 12
get, donec atteratur cælum, non euigila- C
bit, nec consurget de somno suo.
* Quis mihi hoc tribuat, vt in infer- 13
no protegas me, & abscõdas me, donec
pertranseat furor tuus, & cõstituas mihi
tempus, in quo recorderis mei ?
* Putasne mortuus homo rursum vi- 14
uat ? cunctis diebus, quibus nunc mili-
to, expecto donec veniat immutatio
mea.
* Vocabis me, & ego respondebo ti- 15
bi : operi manuum tuarũ porriges dex-
teram.
|| Prou.5.d.21 * || Tu quidem gressus meos dinume- 16
rasti, sed parce peccatis meis.
* Signasti quasi in sacculo delicta mea, 17
sed curasti iniquitatem meam. D
* Mons cadens defluit, & saxum trans- 18
fertur de loco suo.
* Lapides excauant aquæ, & alluuione 19
paulatim terra cõsumitur : & hominem
ergo similiter perdes.
* Roborasti eum paululum vt in per- 20
petuum transiret : immutabis faciẽ eius,
& emittes eum.
* Siue nobiles fuerint filij eius, siue 21
ignobiles, non intelliget.
* Attamen caro eius dũ viuet dolebit, 22
& anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

REspondens autem Eliphaz Thema- 1
nites, dixit : A

2 * Numquid sapiens respondebit quasi
in ventum loquens, & implebit ardore
stomachum suum ?
3 * Arguis verbis eũ, qui non est æqua-
lis tibi, & loqueris quod tibi non ex-
pedit.
4 * Quantum in te est, euacuasti timo-
rem, & tulisti preces coram Deo.
5 * Docuit enim iniquitas tua os tuum,
& imitaris linguam blasphemantium.
6 * Condemnabit te os tuum, & non
ego : & labia tua respondebunt tibi.
7 * Nũquid primus homo tu natus es,
& ante colles formatus ?
8 * Numquid consilium Dei audisti, &
inferior te erit eius sapientia ?
9 * Quid nosti quod ignoremus ? quid
intelligis quod nesciamus ?
10 * || Et senes, & antiqui sunt in nobis || Eccli.18.b.8
B multo vetustiores quàm patres tui.
11 * Numquid grande est vt consoletur
te Deus ? sed verba tua praua hoc pro-
hibent.
12 * Quid te eleuat cor tuum, & quasi
magna cogitãs, attonitos habes oculos ?
13 * Quid tumet contra Deum spiritus
tuus, vt proferas de ore tuo huiuscemo-
di sermones ?
14 * Quid est homo, vt immaculatus
sit, & vt iustus appareat natus de mu-
liere ?
15 * || Ecce inter sanctos eius nemo immu || Sup.4.d.18
tabilis, & cæli non sunt mundi in con-
spectu eius.
16 * Quanto magis abominabilis & inu-
tilis homo, qui bibit quasi aquam ini-
quitatem ?
17 * Ostendam tibi, audi me : quod vidi
C narrabo tibi.
18 * Sapientes confitentur, & non absco-
dunt patres suos.
19 * Quibus solis data est terra, & non
transiuit alienus per eos.
20 * Cunctis diebus suis impius superbit,
& numerus annorum incertus est tyran-
nidis eius.
21 * Sonitus terroris semper in auribus
illius : & cum pax sit, ille semper insidias
suspicatur.
22 * Non credit quòd reuerti possit de
tenebris ad lucem, circumspectans vndi-
que gladium.
23 * Cum se mouerit ad quærendum pa-
nem, nouit quòd paratus sit in manu
eius

Digitized by Google

eius tenebrarum dies.

*Terrebit eum tribulatio, & angustia 24
vallabit eum, sicut regem, qui præparatur ad prælium.

*Tetendit enim aduersus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est. 25

*Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. 26

*Operuit faciem eius crassitudo, & 27
de lateribus eius aruina dependet. D

*Habitauit in ciuitatibus desolatis, 28
& in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.

*Nõ ditabitur, nec perseuerabit sub- 29
stantia eius, nec mittet in terra radicem suam.

*Non recedet de tenebris: ramos eius 30
arefaciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.

*Non credet frustra errore deceptus, 31
quòd aliquo pretio redimendus sit.

*Antequam dies eius impleantur, pe- 32
ribit: & manus eius arescent.

*Lædetur quasi vinea in primo flore 33
botrus eius, & quasi oliua proijciens florem suum.

*Congregatio enim hypocritæ sterilis, 34
& ignis deuorabit tabernacula eorũ, qui munera libenter accipiunt.

*‖Concepit dolorẽ, & peperit iniqui- 35
tatem, & vterus eius præparat dolos.

‖Isa. 59. a. 4
Psal. 7. d. 15

CAP. XVI.

REspondens autem Iob, dixit: 1

*Audiui frequenter talia, consola- 2
tores onerosi omnes vos estis. A

*Numquid habebunt finẽ verba ven- 3
tosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? *Poteram & ego similia vestri 4
loqui: atque vtinam esset anima vestra pro anima mea:

*Consolarer & ego vos sermonibus, 5
& mouerem caput meum super vos:

*Roborarem vos ore meo: & mouerem labia mea, quasi parcens vobis. 6

*Sed quid agam? Si locutus fuero, 7
non quiescet dolor meus: & si tacuerò, B
non recedet a me.

*Nunc autẽ oppressit me dolor meus, 8
& in nihilum redacti sunt omnes artus mei.

*Rugæ meæ testimonium dicunt cõ- 9
tra me, & suscitatur falsiloquus aduersus faciem meam contradicens mihi.

10 *Collegit furorem suum in me, & cõminans mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.

11 *Aperuerunt super me ora sua, & ex-
C probrantes percusserunt maxillam meã, satiati sunt pœnis meis.

12 *Conclusit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.

13 *Ego ille quondam opulentus repente contritus sum: tenuit ceruicẽ meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.

14 *Circumdedit me lanceis suis, conuulnerauit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viscera mea.

15 *Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.

16 *Saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.

17 *Facies mea intumuit a fletu, & palpebræ meæ caligauerunt.

18 *Hæc passus sum absque iniquitate
D manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces.

19 *Terra ne operias sanguinem meum, neque inueniat in te locum latendi clamor meus.

20 *Ecce enim in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis.

21 *Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus.

22 *Atque vtinam sic iudicaretur vir cũ Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo.

23 *Ecce enim breues anni transeunt, & semitam, per quam non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei
A breuiabuntur, & solum mihi superest sepulchrum.

2 *Non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus.

3 *Libera me Domine, & pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.

4 *Cor eorum longe fecisti a disciplina, propterea non exaltabuntur.

5 *Prædam pollicetur socijs, & oculi filio-

Digitized by Google

filiorum eius deficient. B
* Posuit me quasi in prouerbium vul- 6
gi, & exemplum sum coram eis.
* Caligauit ab indignatione oculus 7
meus, & membra mea quasi in nihilum
redacta sunt.
* Stupebunt iusti super hoc, & inno- 8
cens contra hypocritam suscitabitur. C
* Et tenebit iustus viam suam, & mũ- 9
dis manibus addet fortitudinem.
* Igitur omnes vos conuertimini, & 10
venite, & non inueniam in vobis vllum
sapientem.
* Dies mei transierunt, cogitationes 11
meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meũ:
* Noctem verterunt in diem, & rur- 12
sum post tenebras spero lucem.
* Si sustinuero, infernus domus mea 13
est, & in tenebris straui lectulũ meum. D
* Putredini dixi: Pater meus es, mater 14
mea, & soror mea, vermibus.
* Vbi est ergo nunc præstolatio mea, 15
& patientiam meam quis considerat?
* In profundissimũ infernum descen- 16
dent omnia mea: putasne saltem ibi erit
requies mihi?

CAP. XVIII.

REspondens autem Baldad Suhites, 1
dixit: A
* Vsque ad quem finem verba iactabi- 2
tis? intelligite prius, & sic loquamur.
* Quare reputati sumus vt iumenta, 3
& sorduimus coram vobis?
* Qui perdis animam tuam in furore 4
tuo, numquid propter te derelinquetur
terra, & trãsferentur rupes de loco suo?
* Nonne lux impij extinguetur, nec 5
splendebit flamma ignis eius?
* Lux obtenebrescet in tabernaculo 6
illius, & lucerna, quæ super eum est, ex- B
tinguetur.
* Arctabuntur gressus virtutis eius, & 7
præcipitabit eum consilium suum.
* Immisit enim in rete pedes suos, & 8
in maculis eius ambulat.
* Tenebitur planta illius laqueo, & 9
exardescet contra eum sitis.
* Abscondita est in terra pedica eius, 10
& decipula illius super semitam.
* Vndique terrebunt eum formidines, 11
& inuoluent pedes eius. C
* Attenuetur fame robur eius, & ine- 12
dia inuadat costas illius.
* Deuoret pulchritudinem cutis eius, 13
consumat brachia illius primogenita
mors.
* Auellatur de tabernaculo suo fidu- 14
cia eius, & calcet super eum, quasi rex,
interitus. * Habitent in tabernaculo il- 15
lius socij eius, qui non est, aspergatur in
tabernaculo eius sulphur.
* Deorsum radices eius siccentur, sur- 16
D sum autem atteratur messis eius.
* ‖ Memoria illius pereat de terra, & 17 ‖ Prou. 2. d.
non celebretur nomen eius in plateis.
* Expellet eum de luce in tenebras, & 18
de orbe transferet eum. * Non erit se- 19
men eius, neque progenies in populo
suo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius.
* In die eius stupebunt nouissimi, & 20
primos inuadet horror.
* Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, 21
& iste locus eius, qui ignorat Deum.

CAP. XIX.

REspondens autem Iob, dixit: 1
* Vsquequo affligitis animã meã, 2
A & atteritis me sermonibus?
* En, decies confunditis me, & non 3
erubescitis opprimentes me.
* Nempe, etsi ignoraui, mecum erit 4
ignorantia mea.
* At vos contra me erigimini, & ar- 5
guitis me opprobrijs meis.
* Saltem nunc intelligite quia Deus 6
non æquo iudicio afflixerit me, & fla-
gellis suis me cinxerit.
* Ecce clamabo vim patiens, & nemo 7
audiet: vociferabor, & non est qui iu-
dicet.
* Semitam meã circumsepsit, & tran- 8
B sire non possum, & in calle meo tene-
bras posuit.
* Spoliauit me gloria mea, & abstulit 9
coronam de capite meo.
* Destruxit me vndique, & pereo, 10
& quasi euulsæ arbori abstulit spem
meam.
* Iratus est contra me furor eius, & 11
sic me habuit quasi hostem suum.
* Simul venerunt latrones eius, & fe- 12
cerunt sibi viam per me, & obsederunt
in gyro tabernaculum meum.
* Fratres meos lõge fecit a me, & noti 13
mei quasi alieni recesserunt a me.

* De-

Digitized by Google

Digitized by Google

Quid, mortalis, eras, et ubi, quum maxima terræ
Fundamenta Deus posui? cœcumque resoluit

Materies quum prima C
Est distincta suis? quum

Digitized by Google

cum machina formis
udibus omnia nostris

Sidera, cœlicolumq; chorus miratus inhæsit,
Iubilaq; aligeri cecinerunt læta ministri. Iob cap. 38.

Digitized by Google

Digitized by Google

* Dereliquerunt me propinqui mei : 14
& qui me nouerant, obliti sunt mei.
* Inquilini domus meæ, & ancillæ 15
meæ sicut alienum habuerunt me, & C
quasi peregrinus fui in oculis eorum.
* Seruũ meum vocaui, & non respon- 16
dit, ore proprio deprecabar illum.
* Halitum meum exhorruit vxor mea, 17
& orabam filios vteri mei.
* Stulti quoque despiciebant me, & 18
cum ab eis recessissem, detrahebant
mihi.
* Abominati sunt me quondam con- 19
siliarij mei: & quem maxime diligebã,
auersatus est me.
* Pelli meæ, consumptis carnibus, ad- 20
hæsit os meum, & derelicta sunt tantum-
modo labia circa dentes meos.
* Miseremini mei, miseremini mei, sal- 21
tem vos amici mei, quia manus Domini
tetigit me.
* Quare persequimini me sicut Deus, 22
& carnibus meis saturamini?
* Quis mihi tribuat vt scribantur ser- 23
mones mei? quis mihi det vt exarentur D
in libro * stylo ferreo, & plumbi lamina, 24
vel celte sculpantur in silice?
* Scio enim quòd Redemptor meus 25
viuit, & in nouissimo die de terra sur-
recturus sum:
* Et rursum circumdabor pelle mea, 26
& in carne mea videbo Deum meum.
* Quem visurus sum ego ipse, & 27
oculi mei conspecturi sunt, & non alius:
reposita est hæc spes mea in sinu meo.
* Quare ergo nunc dicitis: Persequa- 28
mur eum, & radicem verbi inueniamus
contra eum?
* Fugite ergo a facie gladij, quoniam 29
vltor iniquitatum gladius est: & scitote
esse iudicium.

CAP. XX.

RESpondens autem Sophar Naama- 1
thites, dixit: A
* Idcirco cogitationes meæ variæ suc- 2
cedunt sibi, & mens in diuersa rapitur.
* Doctrinam, qua me arguis, audiam, 3
& spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
* Hoc scio a principio, ex quo positus 4
est homo super terram,
* Quòd laus impiorum breuis sit, & 5
gaudium hypocritæ ad instar puncti.
6 * Si ascenderit vsque ad cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit:
7 * Quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Vbi est?
8 * Velut somnium auolans non inue- B
nietur, transiet sicut visio nocturna.
9 * Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque vltra intuebitur eum locus suus.
10 * Filij eius atterentur egestate, & manus illius reddent ei dolorem suum.
11 * Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius, & cum eo in puluere dormient.
12 * Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua.
13 * Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo.
14 * Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.
15 * Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.
16 * Caput aspidum suget, & occidet
17 eum lingua viperæ. * (Non videat ri- C
uulos fluminis, torrentes mellis, & butyri.)
18 * Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: iuxta multitudinem adinuentionum suarum, sic & sustinebit.
19 * Quoniam confringens nudauit pauperes: domum rapuit, & non ædificauit eam.
20 * ‖ Nec est satiatus venter eius: & cum ‖ Eccl. 5. c. 9
habuerit quæ concupierat, possidere non poterit.
21 * Non remansit de cibo eius, & propterea nihil permanebit de bonis eius.
22 * Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum.
23 * Vtinam impleatur venter eius, vt emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum.
24 * Fugiet arma ferrea, & irruet in ar- D
cum æreum.
25 * Eductus, & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua: vadent, & venient super eum horribiles.
26 * Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis eius: deuorabit eum ignis, qui

non

Digitized by Google

non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo.

* Reuelabunt cæli iniquitatem eius, 27
& terra consurget aduersus eum.

* Apertum erit germen domus illius, 28
detrahetur in die furoris Dei.

* Hæc est pars hominis impij a Deo, 29
& hereditas verborum eius a Domino.

CAP. XXI.

RE spondens autem Iob, dixit: 1

* Audite quæso sermones meos, & 2
agite pœnitentiam. A

* Sustinete me, & ego loquar, & post 3
mea, si videbitur, verba ridete.

* Numquid contra hominem disputatio mea est, vt merito non debeam contristari? 4

* Attendite me, & obstupescite, & superponite digitum ori vestro: 5

* Et ego quando recordatus fuero, 6
pertimesco, & concutit carnem meam tremor.

Ier. 12. a. 1 Abac. 1. a. 3 * ‖ Quare ergo impij viuunt, subleuati sunt, confortatiq. diuitijs? 7

* Semen eorum permanet coram eis, 8
propinquorũ turba, & nepotum in conspectu eorum.

* Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos. 9 B

* Bos eorum concepit, & nõ abortiuit: vacca peperit, & non est priuata fœtu suo. 10

* Egrediuntur quasi greges paruuli 11
eorum, & infantes eorum exultant lusibus.

* Tenent tympanum, & citharam, & 12
gaudent ad sonitum organi.

* Ducũt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. 13

* Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus. 14

‖ Malac. 3. d. 14 * ‖ Quis est Omnipotens, vt seruiamus ei? & quid nobis prodest si orauerimus illum? 15

* Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me. 16

* Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superueniet eis inundatio, & 17 C
dolores diuidet furoris sui?

* Erunt sicut paleæ ante faciem venti, 18
& sicut fauilla, quam turbo dispergit.

* Deus seruabit filijs illius dolorem 19
patris: & cum reddiderit, tunc sciet.

* Videbunt oculi eius interfectionem 20
suam, & de furore Omnipotentis bibet.

* Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se? & si numerus mensium 21
eius dimidietur? 22

* Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos iudicat?

* Iste moritur robustus & sanus, diues 23
& felix. * Viscera eius plena sunt adipe, 24
& medullis ossa illius irrigantur:

* Alius vero moritur in amaritudine 25
animæ absque vllis opibus:

* Et tamen simul in puluere dormiẽt, 26 D
& vermes operient eos.

* Certe noui cogitationes vestras, & 27
sententias contra me iniquas.

* Dicitis enim: Vbi est domus principis? & vbi tabernacula impiorum? 28

* Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis. 29

* Quia in diem perditionis seruatur 30
malus, & ad diem furoris ducetur.

* Quis arguet coram eo viam eius? & 31
quæ fecit, quis reddet illi?

* Ipse ad sepulchra ducetur, & in con- 32
gerie mortuorum vigilabit.

* Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se 33
omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.

* Quomodo igitur consolamini me 34
frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

CAP. XXII.

1 A RE spondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

* Numquid Deo potest comparari ho 2
mo, etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?

* Quid prodest Deo si iustus fueris? 3
aut quid ei confers si immaculata fuerit via tua?

* Numquid timens arguet te, & ve- 4
niet tecum in iudicium,

* Et non propter malitiam tuam plu- 5
rimam, & infinitas iniquitates tuas?

* Abstulisti enim pignus fratrum tuo- 6
rũ sine causa, & nudos spoliasti vestibus.

* Aquam lasso non dedisti, & esurienti 7
subtraxisti panem.

In

Digitized by Google

* In fortitudine brachij tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam. 8 B
* Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti. 9
* Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita. 10
* Et putabas te tenebras nõ visurum, & impetu aquarum inundantium non oppressum iri? 11
* An non cogitas quòd Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem sublimetur? 12
* Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quasi per caliginem iudicat. 13
* Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat. 14
* Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui? 15
* Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluuius subuertit fundamentum eorum: 16 C
* Qui dicebant Deo: Recede a nobis: & quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum: 17
* Cum ille implesset domos eorum bonis, quorum sententia procul sit a me. 18
|| Ps. 106. d. 42 * || Videbunt iusti, & lætabuntur, & innocens subsannabit eos. 19
* Nonne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum deuorauit ignis? 20
* Acquiesce igitur ei, & habeto pacem; & per hæc habebis fructus optimos. 21
* Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in corde tuo. 22
* Si reuersus fueris ad Omnipotẽtem, ædificaberis, & longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. 23 D
* Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos. 24
* Eritq. Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaceruabitur tibi. 25
* Tunc super Omnipotentem delicijs afflues, & eleuabis ad Deum faciem tuam. 26
* Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes. 27
* Decernes rem, & veniet tibi, & in vijs tuis splendebit lumen. 28
|| Pro. 29. d. 23 * || Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos, ipse saluabitur. 29
30 * Saluabitur innocens, saluabitur autem in munditia manuum suarum.

CAP. XXIII.

1 RESpondens autem Iob, ait:
2 * Nunc quoque in amaritudine A est sermo meus, & manus plagæ meæ aggrauata est super gemitum meum.
3 * Quis mihi tribuat vt cognoscam & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius?
4 * Ponam coram eo iudicium, & os meum replebo increpationibus.
5 * Vt sciam verba, quæ mihi respon- B deat, & intelligam quid loquatur mihi.
6 * Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.
7 * Proponat æquitatem contra me, & perueniat ad victoriã iudicium meum.
8 * Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.
9 * Si ad sinistram, quid agam? non ap- C prehendã eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.
10 * Ipse vero scit viam meam, & probauit me quasi aurum, quod per ignem transit:
11 * Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui, & non declinaui ex ea.
12 * A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris eius.
13 * Ipse enim solus est, & nemo auerte- D re potest cogitationem eius: & anima eius quodcumque voluit, hoc fecit.
14 * Cum expleuerit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei.
15 * Et idcirco a facie eius turbatus sum, & considerans eum, timore solicitor.
16 * Deus molliuit cor meum, & Omnipotens conturbauit me.
17 * Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAP. XXIIII.

1 AB Omnipotẽte non sunt abscondi- A ta tempora: qui autem nouerunt

eum, ignorant dies illius.
* Alij terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & pauerunt eos. 2
* Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bouem viduæ. 3
* Subuerterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ. 4
* Alij quasi onagri in deserto egredientur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis. 5
* Agrum non suum demetunt: & vineam eius, quem vi oppresserint, vindemiant. 6 B
* Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore: 7
* Quos imbres montiũ rigant: & nõ habẽtes velamen, amplexantur lapides. 8
* Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliauerunt. 9
* Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas. 10
* Inter aceruos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt. 11
* De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non patitur. 12 C
* Ipsi fuerunt rebelles lumini, nesciunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius. 13
* Mane primo consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem vero erit quasi fur. 14
* Oculus adulteri obseruat caliginẽ, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum suum. 15
* Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignorauerunt lucem. 16
* Si subito apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant. 17
* Leuis est super faciem aquæ: maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum. 18
* Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius. 19 D
* Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. 20
* Pauit enim sterilem, quæ non parit, & viduæ bene non fecit. 21
* Detraxit fortes in fortitudine sua: & cum steterit, non credet vitæ suæ. 22
* ‖ Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem eius sunt in vijs illius. 23 ‖ Apo. 2. f. 21.
* Eleuati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur. 24
* Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea? 25

CAP. XXV.

1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
2 * Potestas & terror apud eum est, qui facit cõcordiam in sublimibus suis.
3 * Numquid est numerus militũ eius? & super quem non surget lumen illius?
4 * Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
5 * Ecce luna etiam non splendet, & stellæ nõ sunt mũdæ in conspectu eius:
6 * Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis?

CAP. XXVI.

1 Respondens autem Iob, dixit:
A * Cuius adiutor es? numquid imbecillis? & sustentas brachium eius, qui non est fortis? 2
3 * Cui dedisti consilium? forsitan illi, B qui non habet sapientiam, & prudentiam tuam ostendisti plurimam.
4 * Quem docere voluisti? nonne eum, qui fecit spiramentum?
5 * Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.
6 * Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.
7 * Qui extendit Aquilonẽ super vacuũ, C & appendit terram super nihilum.
8 * Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum.
9 * Qui tenet vultum solij sui, & expãdit super illud nebulam suam.
10 * Terminum circumdedit aquis, vsque dum finiantur lux & tenebræ.
11 * Columnæ cæli contremiscunt, & D pauent ad nutum eius.

* In

Digitized by Google

1 * In fortitudine illius repente maria 12
congregata sunt, & prudentia eius per-
cussit superbum.
* Spiritus eius ornauit cælos: & ob- 13
stetricante manu eius, eductus est colu-
ber tortuosus.
* Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarũ 14
eius: & cum vix paruam stillam sermo-
nis eius audierimus, quis poterit tonitrui
magnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

ADdidit quoque Iob, assumens pa- 1
rabolam suam, & dixit: A
* Viuit Deus, qui abstulit iudicium 2
meum, & Omnipotens, qui ad amaritu-
dinem adduxit animam meam.
* Quia donec superest halitus in me, 3
& spiritus Dei in naribus meis.
* Non loquentur labia mea iniquita- 4
tem, nec lingua mea meditabitur men-
dacium.
* Absit a me vt iustos vos esse iudi- 5
cem: donec deficiam, non recedam ab
innocentia mea.
* Iustificationem meam, quam cœpi 6
tenere, non deseram: neque enim re-
B prehendit me cor meum in omni vita
mea.
* Sit vt impius, inimicus meus: & ad- 7
uersarius meus, quasi iniquus.
* Quæ est enim spes hypocritæ si aua- 8
re rapiat, & non liberet Deus animam
eius?
* Nunquid Deus audiet clamorẽ eius, 9
cum venerit super eum angustia?
* Aut poterit in Omnipotente dele- 10
ctari, & inuocare Deum omni tẽpore?
* Docebo vos per manum Dei quæ 11
Omnipotens habeat, nec abscondam.
* Ecce, vos omnes nostis, & quid 12
sine causa vana loquimini? C
* Hæc est pars hominis impij apud 13
Deum, & hereditas violentorum, quam
ab Omnipotente suscipient.
* Si multiplicati fuerint filij eius, in 14
gladio erunt, & nepotes eius non satu-
rabuntur pane.
* Qui reliqui fuerint ex eo, sepeliẽtur 15
in interitu, & viduæ illius nõ plorabũt.
* Si comportauerit quasi terram ar- 16
gentum, & sicut lutum præparauerit
vestimenta:
17 * Præparabit quidẽ, sed iustus vesti-
tur illis: & argentum innocens diuidet.
18 * Ædificauit sicut tinea domum suã,
& sicut custos fecit vmbraculum.
19 * ‖ Diues cum dormierit, nihil secum ‖ Ps. 48. d. 18
D auferet: aperiet oculos suos, & nihil
inueniet.
20 * Apprehendet eum quasi aqua inop-
pia, nocte opprimet eum tempestas.
21 * Tollet eum ventus vrens, & auferet,
& velut turbo rapiet eum de loco suo.
22 * Et mittet super eum, & non parcet:
de manu eius fugiens fugiet.
23 * Stringet super eum manus suas,
& sibilabit super illum, intuens locum
eius.

CAP. XXVIII.

1 HAbet argentum, venarum suarum
A principia: & auro locus est, in
quo conflatur.
2 * Ferrũ de terra tollitur: & lapis so-
lutus calore, in æs vertitur.
3 * Tempus posuit tenebris, & vniuer-
sorum finem ipse considerat, lapidem
quoque caliginis, & vmbram mortis.
4 * Diuidit torrens a populo peregri-
nante, eos, quos oblitus est pes egentis
hominis, & inuios.
5 * Terra, de qua oriebatur panis in
loco suo, igni subuersa est.
* Locus sapphiri lapides eius, & gle-
6 bæ illius aurum.
* Semitam ignorauit auis, nec intui-
tus est eam oculus vulturis.
7 * Non calcauerunt eam filij insitio-
rum, nec pertransiuit per eam leæna.
8 * Ad silicem extendit manum suam,
B subuertit a radicibus montes.
9 * In petris riuos excidit, & omne pre-
tiosum vidit oculus eius.
10 * Profunda quoque fluuiorum scru-
tatus est, & abscondita in lucem pro-
duxit.
11 * Sapientia vero vbi inuenitur? &
quis est locus intelligentiæ?
12 * Nescit homo pretium eius, nec in-
uenitur in terra suauiter viuentium.
13 * Abyssus dicit: Non est in me: &
mare loquitur: Non est mecum.
14 * ‖ Non dabitur aurum obrizum pro ea, ‖ Sap. 7. a. 9
nec appendetur argentum in com-
mutatione eius.

* Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro. 16
* Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri: 17
* Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione eius: trahitur autem sapientia de occultis. 18
* Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur. 19
* Vnde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ? 20
* Abscondita est ab oculis omnium viuentium, volucres quoque cæli latet. 21 D
* Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audiuimus fámam eius. 22
* Deus intelligit viam eius, & ipse nouit locum illius. 23
* Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit. 24
* Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura. 25
* Quando ponebat pluuijs legem, & viam procellis sonantibus: 26
* Tunc vidit illam, & enarrauit, & præparauit, & inuestigauit. 27
* Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere a malo, intelligentia. 28

CAP. XXIX.

ADdidit quoque Iob, assumens parabolam suam, & dixit: 1 A
* Quis mihi tribuat, vt sim iuxta mens pristinos secundum dies, quibus Deus custodiebat me? 2
* Quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumē eius ambulabam in tenebris? 3
* Sicut fui in diebus adolescētiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo? 4
* Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei? 5
* Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei? 6
* Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi? 7 B
* Videbant me iuuenes, & abscondebantur: & senes assurgentes stabant. 8
* Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. 9
* Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat. 10
* Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi. 11
* Eo quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor. 12
* Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum. 13 C
* Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut vestimento & diademate, iudicio meo. 14
* Oculus fui cæco, & pes claudo. 15
* Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. 16
* Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. 17
* Dicebamque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies. 18
* Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea. 19
* Gloria mea semper innouabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur. 20 D
* Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum. 21
* Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum. 22
* Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. 23
* Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram. 24
* Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumq. sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. 25

CAP. XXX.

NVnc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei: 1 A
* Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni. 2
* Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate, & miseria. 3

Et

* Et mandebant herbas, & arborum 4
cortices, & radix iuniperorum erat cibus eorum.
* Qui de conuallibus ista rapientes, 5
cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.
* In desertis habitabant torrentium, 6
& in cauernis terræ, vel super glaream.
* Qui inter huiuscemodi lætabantur, 7
& esse sub sentibus delicias computabant. B
* Filij stultorum & ignobilium, & in 8
terra penitus non parentes.
* Nunc in eorum canticum versus 9
sum, & factus sum eis in prouerbium.
* Abominantur me, & longe fu- 10
giunt a me, & faciem meam conspuere non verentur.
* Pharetram enim suam aperuit, & 11
afflixit me, & frenum posuit in os meum.
* Ad dexteram orientis calamitates 12
meæ illico surrexerũt: pedes meos subuerterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
* Dissipauerunt itinera mea, insi- 13
diati sunt mihi, & præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium.
* Quasi rupto muro, & aperta ia- 14
nua irruerunt super me, & ad meas miserias deuoluti sunt. C
* Redactus sum in nihilum: abstulisti 15
quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransijt salus mea.
* Nunc autem in memetipso mar- 16
cescit anima mea, & possident me dies afflictionis.
* Nocte os meum perforatur dolo- 17
ribus: & qui me comedunt, non dormiunt.
* In multitudine eorum consumitur 18
vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me.
* Comparatus sum luto, & assimila- 19
tus sum fauillæ & cineri.
* Clamo ad te, & non exaudis me: 20
sto, & non respicis me.
* Mutatus es mihi in crudelem, & 21
in duritia manus tuæ aduersaris mihi.
* Eleuasti me, & quasi super ventum 22
ponens elisisti me valide.
* Scio quia morti trades me, vbi 23
constituta est domus omni viuenti. D
24 * Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse saluabis.
25 * Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
26 * Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 * Interiora mea efferbuerunt absque vlla requie, præuenerunt me dies afflictionis.
28 * Mœrens incedebam, sine furore, consurgens, in turba clamabam.
29 * Frater fui draconum, & socius struthionum.
30 * Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.
31 * Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis vt ne
A cogitarem quidem de virgine.
2 * Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hereditatem Omnipotens de excelsis?
3 * Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniustitiam?
4 * Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat?
5 * Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus:
6 * Appendat me in statera iusta, & sciat Deus simplicitatem meam.
7 * Si declinauit gressus meus de via, & si secutum est oculos meos cor meum, & si manibus meis adhæsit macula:
8 * Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.
9 * Si deceptum est cor meum super muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum:
10 * Scortum alterius sit vxor mea, &
B super illam incuruentur alij.
11 * Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.
12 * Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina.
13 * Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me.

Digitized by Google

* Quid enim faciam cum surrexerit 14
ad iudicandum Deus? & cum quæsierit,
quid respondebo illi?
* Numquid non in vtero fecit me qui 15
& illum operatus est: & formauit me
in vulua vnus?
* Si negaui, quod volebant, pauperi- 16
bus, & oculos viduæ expectare feci:
* Si comedi buccellam meam solus, 17
& non comedit pupillus ex ea:
* (Quia ab infantia mea creuit mecũ 18
miseratio: & de vtero matris meæ egressa est mecum.)
* Si despexi pereuntem, eo quòd non 19
habuerit indumentum, & absque operimento pauperem:
* Si non benedixerunt mihi latera eius, 20
& de velleribus ouium mearum calefactus est: C
* Si leuaui super pupillum manum 21
meam, etiam cum viderem me in porta superiorem:
* Humerus meus a iunctura sua ca- 22
dat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur.
* Semper enim quasi tumentes super 23
me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.
* Si putaui aurum robur meum, & 24
obrizo dixi: Fiducia mea.
* Si lætatus sum super multis diuitijs 25
meis, & quia plurima reperit manus mea.
* Si vidi solem cum fulgeret, & lunam 26
incedentem clare:
* Et lætatum est in abscondito cor 27
meum, & osculatus sum manum meam ore meo.
* Quæ est iniquitas maxima, & nega- 28
tio contra Deum altissimum:
* Si gauisus sum ad ruinam eius, qui 29
me oderat, & exultaui quòd inuenisset eum malum.
* Non enim dedi ad peccandum gut- 30
tur meum, vt expeterem maledicens ani- D
mam eius.
* Si non dixerunt viri tabernaculi 31
mei: Quis det de carnibus eius vt saturemur?
* Foris non mãsit peregrinus, ostium 32
meum viatori patuit.
* Si abscondi quasi homo peccatum 33
meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam.
34 * Si expaui ad multitudinem nimiam,
& despectio propinquorum terruit me:
& non magis tacui, nec egressus sum
ostium.
35 * Quis mihi tribuat auditorem, vt de-
siderium meum audiat Omnipotens: &
librum scribat ipse qui iudicat.
36 * Vt in humero meo portem illum, &
circumdem illum quasi coronam mihi?
37 * Per singulos gradus meos pronun-
ciabo illum, & quasi principi offeram
eum.
38 * Si aduersum me terra mea clamat, &
cum ipsa sulci eius deflent:
39 * Si fructus eius comedi absque pe-
cunia, & animam agricolarum eius af-
flixi:
40 * Pro frumento oriatur mihi tribulus,
& pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 A O Miserunt autem tres viri isti respon-
dere Iob, eo quòd iustus sibi vide-
retur.
2 * Et iratus, indignatusq; est Eliu filius
Barachel Buzites, de cognatione Ram:
iratus est autem aduersum Iob, eo quòd
iustum se esse diceret coram Deo.
3 * Porro aduersum amicos eius indi-
gnatus est, eo quòd non inuenissent re-
sponsionem rationabilem, sed tantum-
modo condemnassent Iob.
4 * Igitur Eliu expectauit Iob loquen-
tem: eo quòd seniores essent qui loque-
bantur.
5 * Cum autem vidisset quòd tres re-
B spondere non potuissent, iratus est ve-
hementer.
6 * Respõdensq. Eliu filius Barachel Bu-
zites, dixit:
Iunior sum tempore, vos autem anti-
quiores, idcirco demisso capite, veritus
sum vobis indicare meam sententiam.
7 * Sperabam enim quòd ætas prolixior
loqueretur, & annorum multitudo do-
ceret sapientiam.
8 * Sed, vt video, Spiritus est in homini-
bus, & inspiratio Omnipotentis dat intel
ligentiam.
9 * Non sunt longæui sapientes, nec se-
nes intelligunt iudicium.
10 * Ideo dicam: Audite me, ostendam
vobis

Digitized by Google

vobis etiam ego meam sapientiam. C
* Expectaui enim sermones vestros, 11
audiui prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus:
* Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, vt video, non est 12
qui possit arguere Iob, & respondere ex vobis sermonibus eius.
* Ne forte dicatis: Inuenimus sapientiam, Deus proiecit eum, non homo. 13
* Nihil locutus est mihi, & ego non 14
secundum sermones vestros respondebo illi.
* Extimuerunt, nec responderunt vltra, abstuleruntq. a se eloquia. 15
* Quoniam igitur expectaui, & non 16
sunt locuti: steterunt, nec vltra respon- D
derunt:
* Respondebo & ego partem meam, 17
& ostendam scientiam meam.
* Plenus sum enim sermonibus, & 18
coarctat me spiritus vteri mei.
* En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas 19
disrumpit.
* Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo. 20
* Non accipiam personam viri, & 21
Deum homini non æquabo.
* Nescio enim quàmdiu subsistam, etsi 22
post modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

AVdi igitur Iob eloquia mea, & 1
omnes sermones meos ausculta. A
* Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. 2
* Simplici corde meo sermones mei, 3
& sententiam puram labia mea loquentur.
* Spiritus Dei fecit me, & spiraculum 4
Omnipotentis viuificauit me.
* Si potes, responde mihi, & aduersus 5
faciem meam consiste.
* Ecce, & me sicut & te fecit Deus, 6
& de eodem luto ego quoque formatus sum.
* Verumtamen miraculum meum 7
non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi grauis.
* Dixisti ergo in auribus meis, & 8
vocem verborum tuorum audiui:
* Mundus sum ego, & absque deli- 9
B cto: immaculatus, & non est iniquitas in me.
10 * Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
11 * Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes semitas meas.
12 * Hoc est ergo, in quo non es iustificatus: respondebo tibi, quia maior sit Deus homine.
13 * Aduersus eum contendis quòd non ad omnia verba responderit tibi?
14 * Semel loquitur Deus, & secundo id ipsum non repetit.
15 * Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo:
16 * Tunc aperit aures virorum, & eru- D
diens eos instruit disciplina,
17 * Vt auertat hominem ab his, quæ facit, & liberet eum de superbia:
18 * Eruens animam eius a corruptione: & vitam illius, vt non transeat in gladium.
19 * Increpat quoqne per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit.
20 * Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis.
21 * Tabescet caro eius, & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 * Appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis.
23 * Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus de millibus, vt annunciet hominis æquitatem:
24 * Miserebitur eius, & dicet: Libera eum, vt non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.
25 * Cõsumpta est caro eius a supplicijs, reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 * Deprecabitur Deum, & placabilis ei D
erit: & videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iustitiam suam.
27 * Respiciet homines, & dicet: Peccaui, & vere deliqui, &, vt eram dignus, non recepi.
28 * Liberauit animam suam ne pergeret in interitum, sed viuens lucem videret.
29 * Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.
30 * Vt reuocet animas eorum a corruptione, & illuminet luce viuentium.
31 * Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego loquor.

Digitized by Google

* Si autem habes quod loquaris, re- 32
sponde mihi, loquere: volo enim, te
apparere iustum.
* Quòd si non habes, audi me: tace, 33
& docebo te sapientiam.

CAP. XXXIIII.

PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc 1
locutus est: A
* Audite sapientes verba mea, & eru- 2
diti auscultate me:
|| Sup. 12. b. 11 * || Auris enim verba probat, & gut- 3
tur escas gustu dijudicat.
* Iudicium eligamus nobis, & inter 4
nos videamus quid sit melius.
* Quia dixit Iob: Iustus sum, & Deus 5
subuertit iudicium meum.
* In iudicando enim me, mendacium 6
est: violenta sagitta mea absque vllo
peccato.
* Quis est vir vt est Iob, qui bibit 7
subsannationem quasi aquam:
* Qui graditur cum operantibus ini- 8
quitatem, & ambulat cum viris impijs?
* Dixit enim: Non placebit vir Deo, 9
etiam si cucurrerit cum eo.
* Ideo viri cordati audite me, absit 10
a Deo impietas, & ab Omnipotente
iniquitas.
* Opus enim hominis reddet ei, & 11
iuxta vias singulorum restituet eis. B
* Vere enim Deus non condemnabit 12
frustra, nec Omnipotens subuertet iu-
dicium.
* Quem constituit alium super terrã? 13
aut quem posuit super orbem, quem
fabricatus est?
* Si direxerit ad eum cor suum, spi- 14
ritum illius & flatum ad se trahet.
* Deficiet omnis caro simul, & homo 15
in cinerem reuertetur.
* Si habes ergo intellectũ, audi quod 16
dicitur, & ausculta vocem eloquij mei.
* Numquid qui non amat iudicium, 17
sanari potest? & quomodo tu eum, qui
|| Deut. 10. d. 17 iustus est, in tantum condemnas?
2. Par. 19. b. 7 * Qui dicit regi, apostata: qui vocat 18
Sap. 6. b. 8 duces impios:
Eccli. 35. b. 16 * || Qui non accipit personas princi- 19
Rom. 2. b. 11 pum: nec cognouit tyrannum, cum di-
Gal. 6. 2. b. 6. sceptaret contra pauperem: opus enim
Ephes. 6. b. 9 manuum eius sunt vniuersi.
Col. 3. d. 26
Act. 10. c. 34. * Subito morientur, & in media no- 20
1. Pet. 1. c. 17 cte turbabuntur populi, & pertransibũt,
& auferent violentum absque manu.
21 * Oculi enim eius super vias homi-
C num, & omnes gressus eorum cõsiderat.
22 * Non sunt tenebræ, & non est vmbra
mortis, vt abscondantur ibi qui operan-
tur iniquitatem.
23 * Neque enim vltra in hominis pote-
state est, vt veniat ad Deum in iudiciũ.
24 * Conteret multos, & innumerabiles,
& stare faciet alios pro eis.
25 * Nouit enim opera eorum: & idcir-
co inducet noctem, & conterentur.
26 * Quasi impios percussit eos in loco
videntium.
27 * Qui quasi de industria recesserunt
ab eo, & omnes vias eius intelligere
noluerunt:
28 * Vt peruenire facerent ad eum cla-
morem egeni, & audiret vocem pau-
perum.
29 * Ipso enim concedente pacem, quis
est qui condemnet? ex quo absconderit
D vultum, quis est qui contempletur eum
& super gentes & super omnes ho-
mines?
30 * Qui regnare facit hominem hypo-
critam propter peccata populi.
31 * Quia ergo ego locutus sum ad Deũ,
te quoque non prohibebo.
32 * Si erraui, tu doce me: si iniquitatẽ
locutus sum, vltra non addam.
33 * Numquid a te Deus expetit eam,
quia displicuit tibi? tu enim cœpisti lo-
qui, & non ego: quòd si quid nosti me-
lius, loquere.
34 * Viri intelligentes loquantur mihi,
& vir sapiens audiat me.
35 * Iob autem stulte locutus est, & ver-
ba illius non sonant disciplinam.
36 * Pater mi, probetur Iob vsque ad fi-
nem: ne desinas ab homine iniquitatis.
37 * Quia addit super peccata sua blasphe-
miam, inter nos interim constringatur:
& tunc ad iudicium prouocet sermoni-
bus suis Deum.

CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est:
2 * Numquid æqua tibi videtur tua co-
A gitatio, vt diceres: Iustior sum Deo?
3 * Dixisti enim: Non tibi placet quod
rectum est: vel quid tibi proderit, si ego
peccauero?

* Itaque

* Itaque ego respondebo sermonibus 4
tuis, & amicis tuis tecum.
* Suspice cælum & intuere, & con- 5
templare æthera quòd altior te sit.
* Si peccaueris, quid ei nocebis? & 6
si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ,
quid facies contra eum?
* Porro si iuste egeris, quid donabis 7
ei, aut quid de manu tua accipiet?
* Homini, qui similis tui est, nocebit 8
impietas tua: & filium hominis adiuua-
bit iustitia tua.
* Propter multitudinem calumniato- 9
rum clamabunt: & eiulabunt propter
vim brachij tyrannorum.
* Et non dixit: Vbi est Deus, qui fecit 10
me, qui dedit carmina in nocte?
* Qui docet nos super iumenta terræ, 11
& super volucres cæli erudit nos.
* Ibi clamabunt, & non exaudiet, pro- 12
pter superbiam malorum.
* Non ergo frustra audiet Deus, & 13
Omnipotens causas singulorum intue-
bitur.
* Etiam cum dixeris: Non considerat: 14
iudicare coram illo, & expecta eum.
* Nunc enim non infert furorem 15
suum, nec vlciscitur scelus valde.
* Ergo Iob frustra aperit os suum, & 16
absque scientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

ADdēs quoque Eliu, hæc locutus est: 1
* Sustine me paululum, & indicabo 2
tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo A
loquar.
* Repetam scientiam meam a princi- 3
pio, & operatorem meum probabo iu-
stum.
* Vere enim absque mēdacio sermo- 4
nes mei, & perfecta scientia probabi-
tur tibi.
* Deus potentes non abijcit, cum & 5
ipse sit potens.
* Sed non saluat impios, & iudicium 6
pauperibus tribuit.
* Non auferet a iusto oculos suos, & 7
reges in solio collocat in perpetuum,
& illi eriguntur.
* Et si fuerint in catenis, & vincian- 8
tur funibus paupertatis. B
* Indicabit eis opera eorum, & sce- 9
lera eorum, quia violenti fuerunt.
10 * Reuelabit quoque aurem eorum, vt
corripiat: & loquetur, vt reuertantur
ab iniquitate.
11 * Si audierint & obseruauerint, com-
plebunt dies suos in bono, & annos suos
in gloria:
12 * Si autem non audierint, transibunt
per gladium, & consumentur in stul-
titia.
13 * Simulatores & callidi prouocant
iram Dei, neque clamabunt cum vincti
fuerint.
14 * Morietur in tempestate anima eo-
rum, & vita eorum inter effeminatos.
15 * Eripiet de angustia sua pauperem,
& reuelabit in tribulatione aurem eius.
16 * Igitur saluabit te de ore angusto la-
C tissime, & non habente fundamentum
subter se: requies autem mensæ tuæ erit
plena pinguedine.
17 * Causa tua quasi impij iudicata est,
causam iudiciumq. recipies.
18 * Non te ergo superet ira, vt aliquem
opprimas: nec multitudo donorum in-
clinet te.
19 * Depone magnitudinem tuam abs-
que tribulatione, & omnes robustos
fortitudine.
20 * Ne protrahas noctem, vt ascendant
populi pro eis.
21 * Caue ne declines ad iniquitatem:
hanc enim cœpisti sequi post miseriā.
22 * Ecce, Deus excelsus in fortitudine
sua, & nullus ei similis in legislatoribus.
23 * Quis poterit scrutari vias eius? aut
quis potest ei dicere: Operatus es ini-
quitatem?
24 * Memento quòd ignores opus eius,
D de quo cecinerunt viri.
25 * Omnes homines vident eum, vnus-
quisque intuetur procul.
26 * Ecce, Deus magnus vincens scientiā
nostram: numerus annorum eius inæsti-
mabilis.
27 * Qui aufert stillas pluuiæ, & effundit
imbres ad instar gurgitum.
28 * Qui de nubibus fluunt, quæ præte-
xunt cuncta desuper.
29 * Si voluerit extendere nubes quasi
tentorium suum.
30 * Et fulgurare lumine suo desuper,
cardines quoque maris operiet.
31 * Per hæc enim iudicat populos, &
dat escas multis mortalibus.

* In

Digitized by Google

* In manibus abſcondit lucem, &c 32
præcipit ei vt rurſus adueniat.
* Annunciat de ea amico ſuo, quòd 33
poſſeſſio eius ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAP. XXXVII.

SVper hoc expauit cor meum, & emo- 1
tum eſt de loco ſuo. A
* Audite auditionem in terrore vo- 2
cis eius, & ſonum de ore illius procedentem.
* Subter omnes cælos ipſe cõſiderat, 3
& lumen illius ſuper terminos terræ.
* Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit vo 4
ce magnitudinis ſuæ, & non inueſtigabitur, cum audita fuerit vox eius.
* Tonabit Deus in voce ſua mirabili- 5
ter, qui facit magna & inſcrutabilia.
* Qui præcipit niui vt deſcendat in 6
terram, & hiemis pluuijs, & imbri for- B
titudinis ſuæ
* Qui in manu omnium hominum 7
ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua.
* Ingredietur beſtia latibulum, & in 8
antro ſuo morabitur.
* Ab interioribus egredietur tempe- 9
ſtas, & ab Arcturo frigus.
* Flante Deo concreſcit gelu, & rur- 10
ſum latiſſimæ funduntur aquæ.
* Frumentum deſiderat nubes, & nu- 11
bes ſpargunt lumen ſuum.
* Quæ luſtrant per circuitum, quo- 12
cumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum:
* Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, 13
ſiue in quocumque loco miſericordiæ C
ſuæ eas iuſſerit inueniri.
* Auſculta hæc Iob: ſta, & conſidera 14
mirabilia Dei.
* Numquid ſcis quando præceperit 15
Deus pluuijs, vt oſtenderent lucem nubium eius?
* Numquid noſti ſemitas nubiũ ma- 16
gnas, & perfectas ſcientias?
* Nonne veſtimenta tua calida ſunt, 17
cum perflata fuerit terra Auſtro?
* Tu forſitan cũ eo fabricatus es cæ- 18
los, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.
* Oſtende nobis quid dicamus illi: 19
nos quippe inuoluimur tenebris. D
* Quis narrabit ei quæ loquor? etiam 20
ſi locutus fuerit homo, deuorabitur.
21 * At nunc non vident lucem: ſubitò
aër cogetur in nubes, & ventus tranſiẽs fugabit eas.
22 * Ab Aquilone aurum venit, & ad
Deum formidoloſa laudatio.
23 * Digne eum inuenire non poſſumus:
magnus fortitudine, & iudicio, & iuſtitia & enarrari non poteſt.
24 * Ideo timebunt eum viri, & non au-
debunt contemplari omnes, qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

CAP. XXXVIII.

1 REſpondens autem Dominus Iob de
A turbine, dixit:
2 * Quis eſt iſte inuoluens ſententias
ſermonibus imperitis?
3 * Accinge ſicut vir lumbos tuos: in-
terrogabo te, & reſponde mihi.
4 * Vbi eras quando ponebam funda-
menta terræ? indica mihi ſi habes intelligentiam.
5 * Quis poſuit menſuras eius, ſi noſti?
vel quis tetendit ſuper eam lineam?
6 * Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt?
aut quis demiſit lapidem angularem eius,
7 * Cum me laudarent ſimul aſtra ma-
tutina, & iubilarent omnes filij Dei?
8 * Quis concluſit oſtijs mare, quando
erumpebat quaſi de vulua procedens:
9 * Cum ponerem nubem veſtimentum
eius, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obuoluerem?
10 * Circumdedi illud terminis meis, &
poſui vectem, & oſtia;
11 * Et dixi: Vſque huc venies, & non
B procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.
12 * Numquid poſt ortũ tuum præcepi-
ſti diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 * Et tenuiſti concutiens extrema ter-
ræ, & excuſſiſti impios ex ea?
14 * Reſtituetur vt lutum ſignaculum, &
ſtabit ſicut veſtimentum:
15 * Auferetur ab impijs lux ſua, & bra-
chium excelſum confringetur.
16 * Numquid ingreſſus es profunda
maris, & in nouiſſimis abyſſi deambulaſti?
17 * Numquid apertæ ſunt tibi portæ
mortis,

Digitized by Google

mortis, & ostia tenebrosa vidisti?
* Numquid considerasti latitudinem 18
terræ? indica mihi, si nosti, omnia,
* In qua via lux habitet, & tenebra- 19
rum quis locus sit:
* Vt ducas vnumquodque ad termi- 20
nos suos, & intelligas semitas domus
eius.
* Sciebas tunc quòd nasciturus esses? 21
& numerum dierum tuorum noueras? C
* Numquid ingressus es thesauros ni- 22
uis, aut thesauros grandinis aspexisti?
* Quæ præparaui in tempus hostis, in 23
diem pugnæ & belli?
* Per quam viam spargitur lux, diui- 24
ditur æstus super terram?
* Quis dedit vehementissimo imbri 25
cursum, & viam sonantis tonitrui,
* Vt plueret super terram absque ho- 26
mine in deserto, vbi nullus mortalium
commoratur,
* Vt impleret inuiam & desolatam, & 27
produceret herbas virentes?
* Quis est pluuiæ pater? vel quis ge- 28
nuit stillas roris?
* De cuius vtero egressa est glacies? 29
& gelu de cælo quis genuit?
* In similitudinem lapidis aquæ du- 30
rantur, & superficies abyssi constrin- D
gitur.
* Numquid coniungere valebis micā- 31
tes stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi
poteris dissipare?
* Numquid producis Luciferum in 32
tempore suo, & Vesperum super filios
terræ consurgere facis?
* Numquid nosti ordinem cæli, & po- 33
nes rationem eius in terra?
* Numquid eleuabis in nebula vocem 34
tuam, & impetus aquarum operiet te?
* Numquid mittes fulgura, & ibunt, 35
& reuertentia dicent tibi: Adsumus?
* Quis posuit in visceribus hominis 36
sapientiam? vel quis dedit gallo intelli-
gentiam?
* Quis enarrabit cælorum rationem, 37
& concentum cæli quis dormire faciet?
* Quando fundebatur puluis in terra, 38
& glebæ compingebantur?
* Numquid capies leænæ prædam, & 39
animam catulorum eius implebis,
* Quando cubant in antris, & in spe- 40
cubus insidiantur?
Ps. 146. b. 9 * ‖ Quis præparat coruo escam suam, 41
quando pulli eius clamant ad Deum, va-
gantes, eo quòd non habeant cibos?

CAP. XXXIX.

1 NVmquid nosti tēpus partus ibicum
A in petris, vel parturiētes ceruas ob-
seruasti?
2 * Dinumerasti menses conceptus ea-
rum, & scisti tempus partus earum?
3 * Incuruantur ad fœtum, & pariunt,
& rugitus emittunt.
4 * Separantur filij earum, & pergunt
ad pastum: egrediuntur, & non reuer-
tuntur ad eas.
5 * Quis dimisit onagrum liberum, &
vincula eius quis soluit?
6 * Cui dedi in solitudine domum, &
tabernacula eius in terra salsuginis.
7 * Contemnit multitudinem ciuitatis,
B clamorem exactoris non audit.
8 * Circumspicit montes pascuæ suæ, &
virentia quæque perquirit.
9 * Numquid volet rhinoceros seruire
tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?
10 * Numquid alligabis rhinocerota ad
arandum loro tuo? aut confringet gle-
bas vallium post te?
11 * Numquid fiduciam habebis in ma-
gna fortitudine eius, & derelinques ei
labores tuos?
12 * Numquid credes illi quòd semen-
tem reddat tibi, & aream tuam con-
greget?
13 * Penna struthionis similis est pennis
herodij, & accipitris.
14 * Quando derelinquit oua sua in ter-
ra, tu forsitan in puluere calefacies ea?
15 * Obliuiscitur quòd pes conculcet ea,
aut bestia agri conterat.
16 * Duratur ad filios suos quasi nō sint
C sui, frustra laborauit nullo timore co-
gente.
17 * Priuauit enim eam Deus sapientia,
nec dedit illi intelligentiam.
18 * Cum tempus fuerit, in altum alas
erigit: deridet equum & ascensorem
eius.
19 * Numquid præbebis equo fortitudi-
nem, aut circumdabis collo eius hinni-
tum?
20 * Numquid suscitabis eum quasi lo-
custas? gloria narium eius terror.
21 * Terram vngula fodit, exultat auda-
cter:

cter: in occursum pergit armatis.
*Contemnit pauorẽ, nec cedit gladio. 22
* Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus. 23
* Feruens & fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem. 24
* Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus. 25
* Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum? D 26
* Numquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? 27
* In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. 28
* Inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt. 29
* Pulli eius lambent sanguinem: & vbicumque cadauer fuerit, statim adest. 30
* Et adiecit Dominus, & locutus est ad Iob: 31
* Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? vtique qui arguit Deum, debet respondere ei. 32
* Respondens autem Iob Domino, dixit: 33
* Qui leuiter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum. 34
* Vnum locutus sum, quod vtinã non dixissem: & alterum, quibus vltra non addam. 35

CAP. XL.

Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit: 1 A
* Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: & indica mihi. 2
* Numquid irritum facies iudicium meum: & condemnabis me, vt tu iustificeris? 3
* Et si habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas? 4
* Circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. 5
* Dispergе superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia. 6
* Respice cunctos superbos, & confunde eos, & contere impios in loco suo. 7 B
* Absconde eos in puluere simul, & facies eorum demerge in foueam: 8
* Et ego confitebor quòd saluare te possit dextera tua. 9
* Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet: 10
* Fortitudo eius in lũbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius. 11
* Stringit caudam suam quasi cedrũ, nerui testiculorum eius perplexi sunt. 12
* Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ. 13
* Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium eius. 14 C
* Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi. 15
* Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. 16
* Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdabunt eum salices torrentis. 17
* Ecce, absorbebit fluuium, & non mirabitur: & habet fiduciam quòd influat Iordanis in os eius. 18
* In oculis eius quasi hamo capiet eũ, & in sudibus perforabit nares eius. 19
* An extrahere poteris leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? 20
* Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? D 21
* Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? 22
* Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum seruum sempiternum? 23
* Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis? 24
* Concident eum amici, diuident illum negotiatores? 25
* Numquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustiũ piscium capite illius? 26
* Pone super eum manum tuam: memento belli, nec vltra addas loqui. 27
* Ecce, spes eius frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur. 28

CAP. XLI.

Non quasi crudelis suscitabo eũ: quis enim resistere potest vultui meo? 1 A
* Quis ante dedit mihi, vt reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt. 2
* Non parcã ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compositis. 3
* Quis reuelabit faciẽ indumenti eius? & in medium oris eius quis intrabit? 4

Por-

* Portas vultus eius quis aperiet? per 5
gyrum dentium eius formido.
* Corpus illius quasi scuta fusilia, cõ- 6
pactum squamis se prementibus.
* Vna vni coniungitur, & ne spiracu- 7
lum quidem incedit per eas: B
* Vna alteri adhærebit, & tenentes se 8
nequaquam separabuntur.
* Sternutatio eius splendor ignis, & 9
oculi eius, vt palpebræ diluculi.
* De ore eius lampades procedunt, si- 10
cut tedæ ignis accensæ.
* De naribus eius procedit fumus, si- 11
cut ollæ succensæ atque feruentis.
* Halitus eius prunas ardere facit, & 12
flamma de ore eius egreditur.
* In collo eius morabitur fortitudo, 13
& faciem eius præcedit egestas.
* Membra carnium eius cohærentia 14
sibi: mittet contra eum fulmina, & ad C
locum alium non ferentur.
* Cor eius indurabitur tamquã lapis, 15
& stringetur quasi malleatoris incus.
* Cum sublatus fuerit, timebunt an- 16
geli, & territi purgabuntur.
* Cum apprehenderit eum gladius, 17
subsistere non poterit neque hasta, ne-
que thorax:
* Reputabit enim quasi paleas ferrũ, 18
& quasi lignum putridum, æs.
* Non fugabit eum vir sagittarius, in 19
stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
* Quasi stipulam æstimabit malleum, 20
& deridebit vibrantem hastam. D
* Sub ipso erunt radij solis, & sternet 21
sibi aurum quasi lutum.
* Feruescere faciet quasi ollam pro- 22
fundum mare, & ponet quasi cum vn-
guenta bulliunt.
* Post eum lucebit semita, æstimabit 23
abyssum quasi senescentem.
* Non est super terrã potestas, quæ cõ- 24
paretur ei, qui factus est vt nullũ timeret.
* Omne sublime videt, ipse est rex 25
super vniuersos filios superbiæ.

CAP. XLII.

REspondens autẽ Iob Domino, dixit: 1
* Scio quia omnia potes, & nulla 2
te latet cogitatio. A
* Quis est iste, qui celat consilium 3
absque scientia? ideo insipienter locu-
tus sum, & quæ vltra modum excederẽt
scientiam meam.
4 * Audi, & ego loquar: interrogabo
te, & respondẽ mihi.
5 * Auditu auris audiui te, nunc autem
oculus meus videt te.
6 * Idcirco ipse me reprehendo, & ago
pœnitentiam in fauilla & cinere.
7 * Postquam autẽ locutus est Dominus
B verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz The-
manitẽ: Iratus est furor meus in te, & in
duos amicos tuos, quoniã nõ estis locu-
ti corã me rectũ, sicut seruus meus Iob.
8 * Sumite ergo vobis septem tauros,
& septem arietes, & ite ad seruum meũ
Iob, & offerte holocaustum pro vobis:
Iob autem seruus meus orabit pro vo-
bis: faciem eius suscipiam vt non vobis
imputetur stultitia: neque enim locuti
estis ad me recta, sicut seruus meus Iob.
9 * Abierũt ergo Eliphaz Themanites, &
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites,
& fecerunt sicut locutus fuerat Dominus
ad eos, & suscepit Dominus faciem Iob.
10 * Dominus quoque conuersus est ad
C pœnitentiam Iob, cum oraret ille pro
amicis suis. Et addidit Dominus omnia
quæcumque fuerant Iob, duplicia.
11 * Venerunt autem ad eum omnes fra-
tres sui, & vniuersæ sorores suæ, & cun-
cti qui nouerant eum prius, & come-
derunt cum eo panem in domo eius:
& mouerunt super eum caput, & con-
solati sunt eum super omni malo quod
intulerat Dominus super eum: Et dede-
runt ei vnusquisque ouem vnam, & in-
aurem auream vnam.
12 * Dominus autem benedixit nouissi-
D mis Iob magis quàm principio eius. Et
facta sunt ei quattuordecim millia ouiũ,
& sex millia camelorum, & mille iuga
boum, & mille asinæ.
13 * Et fuerunt ei septẽ filij, & tres filiæ.
14 * Et vocauit nomen vnius Diem, &
nomen secundæ Cassiam, & nomen ter-
tiæ Cornustibij.
15 * Non sunt autem inuentæ mulieres
speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa ter-
ra: deditq. eis pater suus hereditatem
inter fratres earum.
16 * Vixit autem Iob post hæc, centum
quadraginta annis, & vidit filios suos, &
filios filiorum suorum vsque ad quar-
tam generationem, & mortuus est se-
nex, & plenus dierum.

Digitized by Google

LIBER PSALMORVM.

Psal. I.

BEATVS vir, 1
qui non abijt A
in cõsilio impiorum, & in via peccatorũ non stetit, & in cathedra pestilẽtiæ nõ sedit :

|| Ios. 1. b. 8 *|| Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. 2

|| Ier. 17. b. 8 * || Et erit tamquam lignum, quod 3
plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo :

Et folium eius non defluet : & omnia quæcumque faciet, prosperabuntur.

* Non sic impij, non sic : sed tamquã 4
puluis, quem proijcit ventus a facie terræ.

* Ideo non resurgent impij in iudicio : neque peccatores in concilio iustorum. 5

* Quoniam nouit Dominus viam iustorum : & iter impiorum peribit. 6

Psal. II.

Act. 4. e. 25 QVare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania ? 1 A

* Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnũ aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. 2

* Dirumpamus vincula eorum : & proijciamus a nobis iugum ipsorum. 3

* Qui habitat in cælis irridebit eos : 4
& Dominus subsannabit eos. B

* Tunc loquetur ad eos in ira sua, 5
& in furore suo conturbabit eos.

* Ego autem constitutus sum rex ab 6
eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius.

7 *|| Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te. || Act. 13. e. 33 Heb. 1. b. 5. & 5. b. 5

8 * Postula a me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.

9 * Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos.

10 *|| Et nunc reges intelligite : erudimini qui iudicatis terram. || Apoc. 2. g. 27 & 19. c. 15

11 * Seruite Domino in timore : & exultate ei cum tremore.

12 * Apprehendite disciplinam nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.

13 * Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo.

Psalmus Dauid, Cum fugeret a facie
1 Absalom filij sui. 2. *Reg.* 15. 14. III.

2 A DOmine quid multiplicati sunt qui tribulant me ? multi insurgunt aduersum me.

3 * Multi dicunt animæ meæ : Non est salus ipsi in Deo eius.

4 * Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meũ.

5 * Voce mea ad Dominum clamaui : & exaudiuit me de monte sancto suo.

6 * Ego dormiui, & soporatus sum : & exurrexi, quia Dominus suscepit me.

7 * Non timebo millia populi circumdantis me : exurge Domine, saluum me fac Deus meus.

8 * Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa : dentes peccatorum contriuisti.

* Domini

Digitized by Google

9 * Domini est salus: & super populũ tuum benedictio tua.

In finem in carminibus, Psalmus Dauid. IIII. 1

2 CVm inuocarem exaudiuit me Deus iustitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi. A

Miserere mei, & exaudi orationem meam.

3 * Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?

4 * Et scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me cum clamauero ad eum.

Ephe.4.f.26 5 * ‖ Irascimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

6 * Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

7 * Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: dedisti lætitiam in corde meo. B

8 * A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt.

9 * In pace in idipsum dormiam, & requiescam;

10 * Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus Dauid. V. 1

2 VErba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum. A

3 * Intende voci orationis meæ, rex meus & Deus meus.

4 * Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocem meam.

5 * Mane astabo tibi & videbo: quoniã non Deus volens iniquitatem tu es.

6 * Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.

7 * Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium. B

8 Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus: * ego autem in multitudine misericordiæ tuæ.

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

9 * Domine deduc me in iustitia tua: C propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.

10 * Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.

11 * ‖ Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, iudica illos Deus. ‖ Inf.13.a.5 Rom.3.b.13

Decidant a cogitationibus suis, secũdum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine.

12 * Et lætentur omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum, 13 * quoniam tu benedices iusto.

Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus Dauid, pro octaua. VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas A me, neque in ira tua corripias me,

3 * Miserere mei Domine quoniam infirmus sum: sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea.

4 * Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine vsquequo?

5 * Conuertere Domine, & eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam, B

6 * Quoniam nõ est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

7 * Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.

8 * Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos.

9 * ‖ Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei. ‖ Matt.7.d.23 & 25.d.41 Luc.13.f.27

10 * Exaudiuit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

11 * Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertantur & erubescant valde velociter.

Psalmus

Digitized by Google

LIBER PSALMORVM.

Psal. I.

BEATVS vir, 1
qui non abijt A
in cõsilio impiorum, & in via peccatorũ non stetit, & in cathedra pestilẽtiæ nõ sedit :
*‖ Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. 2
‖ Ios. 1. b. 8
*‖ Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo : 3
‖ Ier. 17. b. 8
Et folium eius non defluet : & omnia quæcumque faciet, prosperabuntur.
* Non sic impij, non sic : sed tamquã puluis, quem proijcit ventus a facie terræ. 4
* Ideo non resurgent impij in iudicio : neque peccatores in concilio iustorum. 5
* Quoniam nouit Dominus viam iustorum : & iter impiorum peribit. 6

Psal. II.

Act. 4. e. 25
QVare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania ? 1 A
* Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnũ aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. 2
* Dirumpamus vincula eorum : & proijciamus a nobis iugum ipsorum. 3
* Qui habitat in cælis irridebit eos : 4
& Dominus subsannabit eos. B
* Tunc loquetur ad eos in ira sua, 5
& in furore suo conturbabit eos.
* Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius. 6
*‖ Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te. 7
‖ Act. 13. e. 33 Heb. 1. b. 5. & 5. b. 5
* Postula a me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. 8
* Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos. 9
*‖ Et nunc reges intelligite : erudimini qui iudicatis terram. 10
‖ Apoc. 2. g. 27 & 19. c. 15
* Seruite Domino in timore : & exultate ei cum tremore. 11
* Apprehendite disciplinam nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. 12
* Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo. 13

Psalmus Dauid, Cum fugeret a facie Absalom filij sui. 2. *Reg.* 15. 14. III. 1

DOmine quid multiplicati sunt qui tribulant me ? multi insurgunt aduersum me. 2 A
* Multi dicunt animæ meæ : Non est salus ipsi in Deo eius. 3
* Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meũ. 4
* Voce mea ad Dominum clamaui : & exaudiuit me de monte sancto suo. 5
* Ego dormiui, & soporatus sum : & exurrexi, quia Dominus suscepit me. 6
* Non timebo millia populi circumdantis me : exurge Domine, saluum me fac Deus meus. 7
* Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa : dentes peccatorum contriuisti. 8

* Domini

* Domini est salus : & super populũ 9
tuum benedictio tua.

In finem in carminibus, Psalmus 1
Dauid. IIII.

CVm inuocarem exaudiuit me Deus 2
iustitiæ meæ : in tribulatione dila- A
tasti mihi.
Miserere mei, & exaudi orationem
meam.
* Filij hominum vsquequo graui cor- 3
de? vt quid diligitis vanitatem, & quæ-
ritis mendacium? 4
* Et scitote quoniam mirificauit Do-
minus sanctum suum : Dominus exau-
diet me cum clamauero ad eum.
|| Ephe.4.f.26 * || Irascimini, & nolite peccare : quæ 5
dicitis in cordibus vestris, in cubilibus
vestris compungimini.
* Sacrificate sacrificium iustitiæ, & 6
sperate in Domino. multi dicunt : Quis
ostendit nobis bona?
* Signatum est super nos lumen vul- 7
tus tui Domine : dedisti lætitiam in cor- B
de meo.
* A fructu frumenti, vini, & olei sui 8
multiplicati sunt.
* In pace in idipsum dormiam, & 9
requiescam;
* Quoniam tu Domine singulariter 10
in spe constituisti me.

In finem pro ea, quæ hereditatem con- 1
sequitur, Psalmus Dauid. V.

VErba mea auribus percipe Domi- 2
ne, intellige clamorem meum. A
* Intende voci orationis meæ, rex 3
meus & Deus meus.
* Quoniam ad te orabo : Domine 4
mane exaudies vocem meam.
* Mane astabo tibi & videbo : quoniã 5
non Deus volens iniquitatem tu es.
* Neque habitabit iuxta te malignus : 6
neque permanebunt iniusti ante oculos
tuos.
* Odisti omnes, qui operantur ini- 7
quitatem : perdes omnes, qui loquun-
tur mendacium. B
Virum sanguinum & dolosum abo-
minabitur Dominus : * ego autem in 8
multitudine misericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuam : adorabo
ad templum sanctum tuum in timore
tuo.
9 * Domine deduc me in iustitia tua :
C propter inimicos meos dirige in con-
spectu tuo viam meam.
10 * Quoniam non est in ore eorum ve-
ritas : cor eorum vanum est.
11 * || Sepulchrum patens est guttur eo- || Inf.13.a.5
rum, linguis suis dolose agebant, iudi- Rom.3.b.13
ca illos Deus.
Decidant a cogitationibus suis, secũ-
dum multitudinem impietatum eorum
expelle eos, quoniam irritauerunt te
Domine.
12 * Et lætentur omnes, qui sperant in
te, in æternum exultabunt : & habita-
bis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui di-
13 ligunt nomen tuum, * quoniam tu be-
nedices iusto.
Domine, vt scuto bonæ voluntatis
tuæ coronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus Dauid,
pro octaua. VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas
A me, neque in ira tua corripias me,
3 * Miserere mei Domine quoniam in-
firmus sum : sana me Domine quoniam
conturbata sunt ossa mea.
4 * Et anima mea turbata est valde : sed
tu Domine vsquequo?
5 * Conuertere Domine, & eripe ani-
B mam meam : saluum me fac propter mi-
sericordiam tuam,
6 * Quoniam nõ est in morte qui me-
mor sit tui : in inferno autem quis con-
fitebitur tibi?
7 * Laboraui in gemitu meo, lauabo
per singulas noctes lectum meum : la-
crymis meis stratum meum rigabo.
8 * Turbatus est a furore oculus meus :
inueteraui inter omnes inimicos meos.
9 * || Discedite a me omnes qui opera- || Matt.7.d.23
mini iniquitatem : quoniam exaudiuit & 25.d.41
Dominus vocem fletus mei. Luc.13.f.27
10 * Exaudiuit Dominus deprecationem
meam, Dominus orationem meam su-
scepit.
11 * Erubescant, & conturbentur vehe-
menter omnes inimici mei : conuertan-
tur & erubescant valde velociter.

Psalmus

Digitized by Google

Psalmus Dauid, quem cantauit Domino pro verbis Chusi filij Iemini. (2.*Reg*.16.) VII. 1

DOmine Deus meus in te speraui: 2
saluum me fac ex omnibus perse- A
quentibus me, & libera me.
* Nequando rapiat vt leo animam 3
meam, dum non est qui redimat, neque
qui saluum faciat.
* Domine Deus meus si feci istud, si 4
est iniquitas in manibus meis:
* Si reddidi retribuentibus mihi ma- 5
la, decidam meritò ab inimicis meis
inanis.
* Persequatur inimicus animam meã, 6
& comprehendat, & conculcet in ter-
ra vitam meam, & gloriam meam in
puluerem deducat.
* Exurge Domine in ira tua: & exal- 7
tare in finibus inimicorum meorum.
* Et exurge Domine Deus meus in 8
præcepto quod mandasti: * & synagoga
populorum circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
* Dominus iudicat populos. 9
Iudica me Domine secundum iustitiã B
meam, & secundum innocentiam meam
super me.
* Consumetur nequitia peccatorum, 10
& diriges iustum, ‖ scrutans corda &
renes Deus.
Iustum * adiutorium meum a Domi- 11
no, qui saluos facit rectos corde.
* Deus iudex iustus, fortis, & patiens: 12
numquid irascitur per singulos dies?
* Nisi conuersi fueritis, gladium suũ 13
vibrabit: arcum suum tetendit, & para-
uit illum.
* Et in eo parauit vasa mortis, sagit- 14
tas suas ardentibus effecit.
* ‖ Ecce parturijt iniustitiam: conce- 15
pit dolorem, & peperit iniquitatem.
* Lacum aperuit, & effodit eum: & 16
incidit in foueam, quam fecit.
* Conuertetur dolor eius in caput 17
eius: & in verticem ipsius iniquitas eius
descendet.
* Cõfitebor Domino secundũ iustitiã 18
eius: & psallã nomini Domini altissimi.

‖1.Par.28.b.9 Ier.11.d.20.& 17.b.10.& 20 c.12

‖Isa.59.a.4 Iob 15.d.35

In finem pro torcularibus, Psalmus Dauid. VIII. 1

DOmine Dominus noster, quàm ad- 2
A mirabile est nomen tuum in vniuersa
terra!
Quoniam eleuata est magnificentia
tua, super cælos.
* Ex ore infantium & lactẽtium per- 3
fecisti laudem propter inimicos tuos,
vt destruas inimicum & vlcorem.
* Quoniam videbo cælos tuos, opera 4
digitorum tuorum: lunam & stellas,
quæ tu fundasti.
* Quid est homo, quòd memor es 5
eius? aut filius hominis, quoniam visi-
tas eum?
* ‖ Minuisti eũ paulominus ab ange- 6 ‖Heb.2.a.7
lis, gloria & honore coronasti eum:
* & constituisti eum super opera ma- 7
B nuum tuarum.
* ‖ Omnia subiecisti sub pedibus eius, 8 ‖Gen.1.d.28 1.Cor.15.d.26
oues & boues vniuersas: insuper & pe-
cora campi.
* Volucres cæli, & pisces maris, qui 9
perambulant semitas maris.
* Domine Dominus noster, quàm 10
admirabile est nomen tuum in vniuer-
sa terra!

In finem pro occultis filij, Psalmus Dauid. IX. 1

CONfitebor tibi Domine in toto cor- 2
A de meo: narrabo omnia mirabilia
tua.
* Lætabor & exultabo in te: psallam 3
nomini tuo Altissime,
* In conuertendo inimicum meum 4
retrorsum: infirmabuntur, & peribunt
a facie tua.
* Quoniam fecisti iudicium meum & 5
causam meam: sedisti super thronum
qui iudicas iustitiam.
* Increpasti Gentes, & perijt impius: 6
nomen eorum delesti in æternum & in
sæculum sæculi.
* Inimici defecerunt frameæ in finẽ: 7
& ciuitates eorum destruxisti.
Perijt memoria eorum cum sonitu:
* & Dominus in æternum permanet. 8
Parauit in iudicio thronum suum:
* & ipse iudicabit orbem terræ in æqui- 9
B tate, iudicabit populos in iustitia.
* Et factus est Dominus refugium 10
pauperi: adiutor in opportunitatibus,
in tribulatione.
* Et sperent in te qui nouerunt no- 11
men

Digitized by Google

men tuum : quoniam non dereliquisti
quærentes te Domine.
* Psallite Domino, qui habitat in 12
Sion: annunciate inter Gẽtes studia eius:
* Quoniam requirens sanguinem eo- 13
rum recordatus est: non est oblitus cla- C
morem pauperum.
* Miserere mei Domine: vide humi- 14
litatem meam de inimicis meis.
* Qui exaltas me de portis mortis, vt 15
annunciem omnes laudationes tuas in
portis filiæ Sion.
* Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt 16
Gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo isto, quem absconderunt,
comprehensus est pes eorum.
* Cognoscetur Dominus iudicia fa- 17
ciens: in operibus manuum suarum cõ-
prehensus est peccator.
* Conuertantur peccatores in infer- 18
num, omnes Gentes quæ obliuiscuntur
Deum.
* Quoniam nõ in finem obliuio erit 19
pauperis: patientia pauperum non peri-
bit in finem.
* Exurge Domine, non confortetur 20
homo: iudicẽtur Gẽtes in cõspectu tuo:
* Constitue Domine legislatorem su- 21
per eos: vt sciant gentes quoniam ho-
mines sunt.

Psal. X. secundum Hebr.

* Vt quid Domine recessisti longe, 1
despicis in opportunitatibus, in tribu- A
latione?
* Dum superbit impius, incenditur 2
pauper: comprehenduntur in consilijs
quibus cogitant.
* Quoniam laudatur peccator in de- 3
siderijs animæ suæ: & iniquus benedi-
citur.
* Exacerbauit Dominum peccator, 4
secundum multitudinem iræ suæ non
quæret.
* Non est Deus in cõspectu eius: in- 5
quinatæ sunt viæ illius in omni tẽpore. B
Auferuntur iudicia tua a facie eius:
omnium inimicorum suorum domina-
bitur.
* Dixit enim in corde suo: Non mo- 6
uebor a generatione in generationem,
sine malo.
* ‖ Cuius maledictione os plenum est, 7
& amaritudine, & dolo: sub lingua e-
ius labor & dolor.

‖ Inf. 13. a. 3
Rom. 3. b. 14

8 * Sedet in insidijs cum diuitibus in
occultis, vt interficiat innocentem.
9 * Oculi eius in pauperem respiciunt:
C insidiatur in abscondito, quasi leo in
spelunca sua.
Insidiatur vt rapiat pauperem: rape-
re pauperem dum attrahit eum.
10 * In laqueo suo humiliabit eum, in-
clinabit se, & cadet cum dominatus
fuerit pauperum.
11 * Dixit enim in corde suo: Oblitus
est Deus, auertit faciem suam ne videat
in finem.
12 * Exurge Domine Deus, exaltetur ma-
nus tua: ne obliuiscaris pauperum.
13 * Propter quid irritauit impius Deũ?
D dixit enim in corde suo: Non requiret:
14 * Vides, quoniam tu laborem & do-
lorem consideras: vt tradas eos in ma-
nus tuas.
Tibi derelictus est pauper: orphano
tu eris adiutor.
15 * Cõtere brachium peccatoris & ma-
ligni: quæretur peccatum illius, & non
inuenietur.
16 * Dominus regnabit in æternum, &
in sæculum sæculi: peribitis Gentes de
terra illius.
17 * Desiderium pauperũ exaudiuit Do-
minus: præparationem cordis eorum
audiuit auris tua.
18 * Iudicare pupillo & humili, vt non
apponat vltra magnificare se homo su-
per terram.

1 In finem, Psalmus Dauid. X.

2 IN Domino confido: quomodo dici-
A tis animæ meæ: Transmigra in mon-
tem sicut passer?
3 * Quoniam ecce peccatores intende-
runt arcum, parauerunt sagittas suas in
pharetra, vt sagittent in obscuro rectos
corde.
4 * Quoniam quæ perfecisti, destruxe-
runt: iustus autem quid fecit?
5 * ‖ Dominus in templo sancto suo, ‖ Aba. 2. d. 20
B Dominus in cælo sedes eius:
* Oculi eius in pauperem respiciunt:
palpebræ eius interrogant filios homi-
num.
6 * Dominus interrogat iustum & im-
pium: qui autem diligit iniquitatem
odit animam suam.

Digitized by Google

* Pluet super peccatores laqueos : 7
ignis , & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum .
* Quoniam iustus Dominus & iustitias dilexit: æquitatem vidit vultus eius . 8

In finem pro octaua, Psalmus 1
Dauid . XI.

SAluum me fac Domine , quoniam 2
defecit sanctus : quoniam diminutæ A
sunt veritates a filijs hominum .
* Vana locuti sunt vnusquisque ad 3
proximum suum: labia dolosa , in corde & corde locuti sunt.
* Disperdat Dominus vniuersa labia 4
dolosa, & linguam magniloquam .
* Qui dixerunt: Linguam nostram 5
magnificabimus , labia nostra a nobis sunt , quis noster Dominus est?
* Propter miseriam inopum , & ge- 6
mitum pauperum nunc exurgam , dicit B
Dominus .
Ponam in salutari : fiducialiter agam in eo .
|| Prou. 30.a.5 * || Eloquia Domini , eloquia casta : 7
argentum igne examinatum , probatum terræ purgatum septuplum .
* Tu Domine seruabis nos : & custo- 8
dies nos a generatione hac in æternum .
* In circuitu impij ambulant: secun- 9
dum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum .

In finem , Psalmus Dauid. XII. 1

VSquequo Domine obliuisceris me A
in finem? Vsquequo auertis faciem tuam a me?
* Quamdiu ponam consilia in anima 2
mea, dolorem in corde meo per diem?
* Vsquequo exaltabitur inimicus meus 3
super me ? * respice , & exaudi me 4
Domine Deus meus .
Illumina oculos meos ne vmquam
obdormiam in morte : * ne quando di- 5
cat inimicus meus : Præualui aduersus eum .
Qui tribulant me, exultabunt si mo-
tus fuero : * ego autem in misericordia 6
tua speraui .
Exultabit cor meum in salutari tuo:
cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem , Psalmus Dauid. XIII.

A DIxit insipiens in corde suo : Non
est Deus .
Corrupti sunt , & abominabiles facti
sunt in studijs suis : non est qui faciat
bonum , non est vsque ad vnum .
2 * Dominus de cælo prospexit super
filios hominum , vt videat si est intelligens , aut requirens Deum .
3 * Omnes declinauerunt , simul inutiles facti sunt : non est qui faciat bonũ ,
non est vsque ad vnum .
Sepulchrum patens est guttur eorũ :
linguis suis dolose agebant , venenum
aspidum sub labijs eorum .
Quorum os maledictione & amaritudine plenum est : veloces pedes eorũ
ad effundendum sanguinem .
Contritio & infelicitas in vijs eorũ ,
& viam pacis non cognouerunt; nõ est
timor Dei ante oculos eorum .
4 * Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem , qui deuorant plebem meam sicut escam panis?
5 * Dominum non inuocauerunt , illic
trepidauerũt timore, vbi nõ erat timor.
6 * Quoniam Dominus in generatione
iusta est , consilium inopis confudistis :
quoniam Dominus spes eius est .
7 * Quis dabit ex Sion salutare Israel ?
cum auerterit Dominus captiuitatem
plebis suæ , exultabit Iacob , & lætabitur Israel .

1 Psalmus Dauid. XIIII.

A DOmine quis habitabit in taberna-
culo tuo? aut quis requiescet in
monte sancto tuo ?
2 * Qui ingreditur sine macula, & ope-
ratur iustitiam :
3 * Qui loquitur veritatem in corde
suo, qui non egit dolum in lingua sua :
Nec fecit proximo suo malum , &
opprobrium non accepit aduersus proximos suos .
4 * Ad nihilum deductus est in conspe-
B ctu eius malignus: timentes autem Dominum glorificat :
Qui iurat proximo suo , & non de-
5 cipit , * qui pecuniam suam non dedit
ad vsuram , & munera super innocentem non accepit :

Qui

Digitized by Google

Qui facit hæc, non mouebitur in æternum.

Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV. 1

C Onserua me Domine, quoniam A
speraui in te. *Dixi Domino: Deus 2
meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

* Sanctis, qui sunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis. 3

* Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. 4

Non congregabo conuenticula eorũ de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

* Dominus pars hereditatis meæ, & 5
calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi.

* Funes ceciderunt mihi in præclaris: 6
etenim hereditas mea præclara est mihi.

* Benedicam Dominum, qui tribuit 7
mihi intellectum: insuper & vsque ad B
noctem increpuerunt me renes mei.

|| Act. 2. d. 25 * || Prouidebam Dominum in conspe- 8
ctu meo semper: quoniam a dextris est mihi, ne commouear.

* Propter hoc lætatum est cor meum, 9
& exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

|| Act. 2. d. 31 & 13. e. 35 * || Quoniam non derelinques animã 10
meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finem.

Oratio Dauid. XVI. 1

E Xaudi Domine iustitiam meam: in- A
tende deprecationem meam.

Auribus percipe orationem meam, non in labijs dolosis.

* De vultu tuo iudicium meum pro- 2
deat: oculi tui videant æquitates.

* Probasti cor meum, & visitasti no- 3
cte: igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.

* Vt non loquatur os meum opera 4
hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.

* Perfice gressus meos in semitis tuis. 5
vt non moueantur vestigia mea. B

* Ego clamaui, quoniam exaudisti 6
me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.

7 * Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te.

8 * A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, vt pupillam oculi.

Sub vmbra alarum tuarum protege
9 me: * a facie impiorum qui me afflixerunt.

C Inimici mei animam meam circum-
10 dederunt, * adipem suum concluserunt: os eorum locutum est superbiam.

11 * Proijcientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.

12 * Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.

13 * Exurge Domine, præueni eum, & supplanta eum: eripe animam meam ab
14 impio, frameam tuam * ab inimicis manus tuæ.

Domine a paucis de terra diuide eos in vita eorum: de abscõditis tuis adimpletus est venter eorum.

Saturati sunt filijs: & dimiserunt reliquias suas paruulis suis.

15 * Ego autem in iustitia apparebo cõspectui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui locutus est Domino verba cantici huius, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saul, & dixit:* (2. *Reg.* 22. 2.) XVII.

2 D Iligam te Domine fortitudo mea:
3 * Dominus firmamentum meum,
A & refugium meum, & liberator meus.

|| Deus meus adiutor meus, & spera- || Heb. 2. c. 13
bo in eum.

Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.

4 * Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero.

5 * Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.

6 * Dolores inferni circumdederũt me: præoccupauerunt me laquei mortis.

7 * In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui:

Digitized by Google

Et exaudiuit de templo sancto suo vocem meam : & clamor meus in conspectu eius, introiuit in aures eius.

8 * Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.

9 * Ascendit fumus in ira eius: & ignis a facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.

10 * Inclinauit cælos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.

11 * Et ascendit super cherubim, & volauit: volauit super pennas ventorum.

12 * Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris.

13 * Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt, grando & carbones ignis.

14 * Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando & carbones ignis.

15 * Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.

16 * Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata sunt fundamenta orbis terrarum:

Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

17 * Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me de aquis multis.

18 * Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me: quoniã confortati sunt super me.

19 * Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & factus est Dominus protector meus.

20 * Et eduxit me in latitudinem: saluũ me fecit, quoniam voluit me.

21 * Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam, & secũdum puritatem manuum mearum retribuet mihi:

22 * Quia custodiui vias Domini, nec impie gessi a Deo meo.

23 * Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: & iustitias eius non repuli a me.

24 * Et ero immaculatus cum eo: & obseruabo me ab iniquitate mea. C

25 * Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam: & secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius.

26 * Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris:

27 * Et cum electo electus eris: & cum peruerso peruerteris.

28 * Quoniam tu populum humilem saluum facies: & oculos superborum humiliabis.

29 * Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine: Deus meus illumina tenebras meas.

30 * Quoniam in te eripiar a tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.

31 * Deus meus impolluta via eius: eloquia Domini igne examinata: protector est omnium sperantium in se.

32 * Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum?

33 * Deus qui præcinxit me virtute: & posuit immaculatam viam meam.

34 * ‖ Qui perfecit pedes meos tamquam ceruorum, & super excelsa statuens me. ‖ 2. Reg. 22. c. 34. 35

35 * Qui docet manus meas ad prælium: & posuisti, vt arcum æreum, brachia mea.

36 * Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ: & dextera tua suscepit me:

Et disciplina tua correxit me in finẽ: & disciplina tua ipsa me docebit.

37 * Dilatasti gressus meos subtus me: & non sunt infirmata vestigia mea:

38 * Persequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non conuertar donec deficiant.

39 * Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.

40 * Et præcinxisti me virtute ad bellũ: & supplantasti insurgentes in me subtus me.

41 * Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti.

42 * Clamauerunt, nec erat qui saluos faceret, ad Dominum: nec exaudiuit eos.

43 * Et comminuam eos, vt puluerem ante faciem venti: vt lutum platearum delebo eos.

44 * Eripies me de cõtradictionibus populi: constitues me in caput Gentium.

45 * Populus, quẽ non cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi.

46 * Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt a semitis suis.

Viuit

*Viuit Dominus, & benedictus Deus 47
meus, & exaltetur Deus salutis meæ.
* Deus qui das vindictas mihi, &c 48
subdis populos sub me, liberator meus
de inimicis meis iracundis.
*Et ab insurgentibus in me exaltabis 49
me: a viro iniquo eripies me.
§ 2.Reg. 22.d 50 *§Propterea confitebor tibi in natio- 50
Rom. 15. b.9 nibus Domine: & nomini tuo psalmum
dicam,
* Magnificans salutes regis eius, &c 51
faciens misericordiam christo suo Da-
uid, & semini eius vsque in sæcu-
lum.

In finem, Psalmus Dauid. XVIII. 1

CÆli enarrant gloriam Dei, & ope- 2
ra manuum eius annunciat firma- A
mentum.
* Dies diei eructat verbum, & nox 3
nocti indicat scientiam.
* Non sunt loquelæ, neque sermo- 4
nes, quorum non audiantur voces
eorum.
§ Ro.10. d.18 *§ In omnem terram exiuit sonus 5
eorum: & in fines orbis terræ verba
eorum.
*In sole posuit tabernaculum suum: 6
§ Luc.24.g.46 § & ipse tamquam sponsus procedens de
thalamo suo:
Exultauit vt gigas ad currendam viã, B
*a summo cælo egressio eius: 7
Et occursus eius vsque ad summum
eius: nec est qui se abscondat a calore
eius.
* Lex Domini immaculata conuer- 8
tens animas: testimonium Domini fide-
le, sapientiam præstans paruulis.
* Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes 9
corda: præceptum Domini lucidum; il-
luminans oculos.
*Timor Domini sanctus, permanens 10
in sæculum sæculi: iudicia Domini ve-
ra, iustificata in semetipsa.
* Desiderabilia super aurum & lapi- 11
dem pretiosum multum: & dulciora
super mel & fauum.
* Etenim seruus tuus custodit ea, in 12
custodiendis illis retributio multa. C
* Delicta quis intelligit? ab occultis 13
meis munda me: * & ab alienis parce 14
seruo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc
immaculatus ero: & emundabor a deli-
cto maximo.
15 * Et erunt vt complaceant eloquia
oris mei: & meditatio cordis mei in
conspectu tuo semper.
Domine adiutor meus, & redemptor
meus.

1 In finem, Psalmus Dauid. XIX.

2 EXaudiat te Dominus in die tribula-
A tionis: protegat te nomen Dei
Iacob.
3 * Mittat tibi auxilium de sancto: &
de Sion tueatur te.
4 * Memor sit omnis sacrificij tui: &
holocaustum tuum pingue fiat.
5 * Tribuat tibi secundum cor tuum:
& omne consilium tuum confirmet.
6 * Lætabimur in salutari tuo: & in no-
B mine Dei nostri magnificabimur.
7 * Impleat Dominus omnes petitio-
nes tuas: nunc cognoui quoniam saluũ
fecit Dominus CHRISTVM suum.
Exaudiet illum de cælo sancto suo:
in potentatibus salus dexteræ eius.
8 *Hi in curribus, & hi in equis: nos
autem in nomine Domini Dei nostri
inuocabimus.
9 * Ipsi obligati sunt, & ceciderunt:
nos autem surreximus & erecti sumus.
10 *Domine saluũ fac regem: & exaudi
nos in die, qua inuocauerimus te.

1 In finem, Psalmus Dauid. XX.

2 DOmine in virtute tua lætabitur rex:
A & super salutare tuum exultabit
vehementer.
3 *Desiderium cordis eius tribuisti ei:
& voluntate labiorum eius non fraudá-
sti eum.
4 * Quoniam præuenisti eum in bene-
dictionibus dulcedinis: posuisti in capi-
te eius coronam de lapide pretioso.
5 * Vitam petijt a te: & tribuisti ei lõ-
gitudinem dierum in sæculum, & in sæ-
culum sæculi.
6 * Magna est gloria eius in salutari
tuo: gloriam & magnum decorem im-
pones super eum.
7 *Quoniam dabis eum in benedictio-
nem in sæculum sæculi: lætificabis eum
in gaudio cum vultu tuo.

Digitized by Google

* Quoniam rex sperat in Domino: 8
& in misericordia Altissimi non commouebitur.
* Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes, 9
qui te oderunt.
* Pones eos vt clibanum ignis in tẽpore vultus tui: Dominus in ira sua 10 C
conturbabit eos, & deuorabit eos ignis.
* Fructum eorum de terra perdes: & 11
semen eorum a filijs hominum.
* Quoniam declinauerunt in te mala; cogitauerunt consilia, quæ non potuerunt stabilire. 12
* Quoniam pones eos dorsum: in reliquijs tuis præparabis vultum eorum. 13
* Exaltare Domine in virtute tua: 14
cantabimus & psallemus virtutes tuas.

In finem pro susceptione matutina, 1
Psalmus Dauid. XXI.

Matt. 27.e.46 Mar. 15.d.34 DEus Deus meus respice in me: quare me dereliquisti? longe a salute 2 A
mea verba delictorum meorum.
* Deus meus clamabo per diem, & 3
non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi.
* Tu autem in sancto habitas, Laus 4
Israel.
* In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt, & liberasti eos. 5
* Ad te clamauerunt, & salui facti 6
sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi.
* Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis. 7
b Mat.27.d.39 Mar. 15.c.29 * ‖ Omnes videntes me, deriserũt me: 8
locuti sunt labijs, & mouerunt caput.
‖ Mat.27.e.43 * ‖ Sperauit in Domino, eripiat eum: 9
saluum faciat eum, quoniam vult eum.
* Quoniam tu es, qui extraxisti me 10 B
de ventre: spes mea ab vberibus matris meæ.
* In te proiectus sum ex vtero: de 11
ventre matris meæ Deus meus es tu,
* ne discesseris a me: 12
Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est qui adiuuet.
* Circumdederunt me vituli multi: 13
tauri pingues obsederunt me.
* Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens & rugiens. 14

15 * Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.
16 * Aruit tamquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis: & in puluerem mortis deduxisti me.
17 * Quoniam circumdederunt me ca- C
nes multi: concilium malignantium obsedit me.
‖ Foderũt manus meas & pedes meos: ‖ Mat.27.d.31
18 * dinumerauerunt omnia ossa mea.
Ipsi vero considerauerunt & inspexe-
19 runt me: * ‖ diuiserunt sibi vestimenta ‖ Ioan. 19. d. 23
mea, & super vestem meam miserunt sortem.
20 * Tu autem Domine ne elongaueris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice.
21 * Erue a framea Deus animam meã: & de manu canis vnicam meam:
22 * Salua me ex ore leonis: & a cornibus vnicornium humilitatem meam.
23 * ‖ Narrabo nomen tuum fratribus ‖ Heb.2.c.12
meis: in medio ecclesiæ laudabo te.
24 * Qui timetis Dominum laudate
eum: vniuersum semen Iacob glorificate eum:
25 * Timeat eum omne semen Israel: quoniam non spreuit, neque despexit deprecationem pauperis:
Nec auertit faciem suam a me: & cũ clamarem ad eum exaudiuit me.
26 * Apud te laus mea in ecclesia ma- D
gna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.
27 * Edent pauperes, & saturabuntur: & laudabunt Dominum qui requirunt eũ: viuent corda eorum in sæculum sæculi.
28 * Reminiscentur & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ:
Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ Gentium.
29 * Quoniam Domini est regnum: &
ipse dominabitur Gentium.
30 * Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram.
31 * Et anima mea illi viuet: & semen
meum seruiet ipsi.
32 * Annunciabitur Domino generatio ventura: & annunciabunt cæli iustitiam eius populo qui nascetur, quem fecit Dominus.

Psal-

Digitized by Google

Psalmus Dauid, XXII. 1

Isa.40.b.11 Ier.23.a.5 Ezech. 34.c. 11.c.23 1.Pet.2.d.25. & 5.a.3

DOminus regit me, & nihil mihi A
deerit: * in loco pascuæ ibi me 2
collocauit.
Super aquam refectionis educauit me:
* animam meam conuertit. 3
Deduxit me super semitas iustitiæ,
propter nomen suum.
* Nam, & si ambulauero in medio 4
vmbræ mortis, non timebo mala: quo- B
niam tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus: ipsa me
consolata sunt.
* Parasti in conspectu meo mensam, 5
aduersus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: &
calix meus inebrians quam præclarus
est!
* Et misericordia tua subsequetur me 6
omnibus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Domini, in
longitudinem dierum.

Prima sabbati, Psalmus Dauid. 1
XXIII.

1.Cor.10.f.26 Psal 49.b.12

DOmini est terra, & plenitudo eius: A
orbis terrarum, & vniuersi, qui ha-
bitant in eo.
* Quia ipse super maria fundauit eũ: 2
& super flumina præparauit eum.
* Quis ascendet in montem Domini? 3
aut quis stabit in loco sancto eius?
* Innocens manibus & mundo cor- 4
de, qui non accepit in vano animam
suam, nec iurauit in dolo proximo
suo.
* Hic accipiet benedictionem a Do- 5
mino: & misericordiam a Deo salutari B
suo.
* Hæc est generatio quærentium eum, 6
quærentium faciem Dei Iacob.
* Attollite portas principes vestras, & 7
eleuamini portæ æternales: & introibit
rex gloriæ.
* Quis est iste rex gloriæ? Dominus 8
fortis & potens: Dominus potens in
prælio.
* Attollite portas principes vestras, 9
& eleuamini portæ æternales: & introi-
bit rex gloriæ.
* Quis est iste rex gloriæ? Dominus 10
virtutum ipse est rex gloriæ.

1 In finem, Psalmus Dauid.
XXIIII.

A AD te Domine leuaui animã meam:
2 * Deus meus in te confido, non
erubescam:
3 * Neque irrideant me inimici mei:
etenim vniuersi, qui sustinent te, non
confundentur.
4 * Confundantur omnes iniqua agen-
tes superuacue.
Vias tuas Domine demonstra mihi:
& semitas tuas edoce me.
5 * Dirige me in veritate tua, & doce
me: quia tu es Deus saluator meus, & te
sustinui tota die.
6 * Reminiscere miserationum tuarum
Domine, & misericordiarum tuarum,
quæ a sæculo sunt.
7 * Delicta iuuentutis meæ, & ignoran-
B tias meas ne memineris.
Secundum misericordiam tuam me-
mento mei tu: propter bonitatem tuam
Domine.
8 * Dulcis & rectus Dominus: propter
hoc legem dabit delinquentibus in
via.
9 * Diriget mansuetos in iudicio: doce-
bit mites vias suas.
10 * Vniuersæ viæ Domini, misericordia
& veritas, requirentibus testamentũ eius
& testimonia eius.
11 * Propter nomen tuum Domine pro-
C pitiaberis peccato meo: multum est
enim.
12 * Quis est homo qui timet Dominũ?
legem statuit ei in via, quam elegit.
13 * Anima eius in bonis demorabitur:
& semen eius hereditabit terram.
14 * Firmamentum est Dominus timenti-
bus eum: & testamentum ipsius vt ma-
nifestetur illis.
15 * Oculi mei semper ad Dominum:
quoniam ipse euellet de laqueo pedes
meos.
16 * Respice in me, & miserere mei: quia
vnicus & pauper sum ego.
17 * Tribulationes cordis mei multipli-
D catæ sunt: de necessitatibus meis erue
me.
18 * Vide humilitatem meam, & labo-
rem meum: & dimitte vniuersa delicta
mea.
19 * Respice inimicos meos quoniam

Digitized by Google

Ioan.15.d.25 multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me.

* Custodi animam meam, & erue me: 20
non erubescam quoniam speraui in te.

* Innocentes & recti adhæserunt mi- 21
hi: quia sustinui te.

* Libera Deus Israel, ex omnibus tri- 22
bulationibus suis.

In finem, Psalmus Dauid. 1

XXV.

IVdica me Domine, quoniam ego in- A
nocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor.

* Proba me Domine, & tenta me: vre 2
renes meos & cor meum.

* Quoniam misericordia tua ante 3
oculos meos est: & complacui in veritate tua.

* Non sedi cum concilio vanitatis: & 4
cum iniqua gerentibus non introibo. B

* Odiui ecclesiam malignantium: & 5
cum impijs non sedebo.

* Lauabo inter innocētes manus meas: 6
& circumdabo altare tuum Domine:

* Vt audiam vocem laudis, & enarrem 7
vniuersa mirabilia tua.

* Domine dilexi decorem domus tuæ, 8
& locum habitationis gloriæ tuæ.

* Ne perdas cum impijs Deus animam 9
meam, & cum viris sanguinum vitam C
meam:

* In quorum manibus iniquitates sunt: 10
dextera eorum repleta est muneribus.

* Ego autem in innocentia mea in- 11
gressus sum: redime me, & miserere mei.

* Pes meus stetit in directo: in eccle- 12
sijs benedicam te Domine.

Psalmus Dauid priusquam liniretur. 1

XXVI.

DOminus illuminatio mea, & salus A
mea, quem timebo?

Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?

* Dum appropiant super me nocen- 2
tes, vt edant carnes meas:

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt.

* Si consistant aduersum me castra, 3
non timebit cor meum.

B Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.

4 * Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ:

Vt videam voluptatem Domini, & visitem templum eius.

5 * Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

6 * In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.

C Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hostiam vociferationis: cantabo, & psalmum dicam Domino.

7 * Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad te: miserere mei, & exaudi me.

8 * Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram.

9 * Ne auertas faciem tuam a me: ne declines in ira a seruo tuo.

Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.

10 * Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.

11 * Legem pone mihi Domine in via
D tua: & dirige me in semitam rectā propter inimicos meos.

12 * Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.

13 * Credo videre bona Domini in terra viuentium.

14 * Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.

Psalmus ipsi Dauid. XXVII.

1 A AD te Domine clamabo, Deus meus
A ne sileas a me: ne quando taceas a me, & assimilabor descendentibus in lacum.

2 * Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.

3 * Ne simul trahas me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas me:

Qui

Digitized by Google

Qui loquuntur pacem cum proximo
suo, mala autem in cordibus eorum.
Da illis secundum opera eorum, & 4
secundum nequitiam adinuentionum
ipsorum.
Secundũ opera manuum eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipsis.
* Quoniam non intellexerunt opera 5
Domini, & in opera manuũ eius destrues B
illos, & non ædificabis eos.
* Benedictus Dominus: quoniã exau- 6
diuit vocem deprecationis meæ.
* Dominus adiutor meus, & protector 7
meus: in ipso sperauit cor meum, & adiutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate
mea confitebor ei.
* Dominus fortitudo plebis suæ: & 8
protector saluationum christi sui est.
* Saluum fac populũ tuum Domine, 9
& benedic hereditati tuæ: & rege eos,
& extolle illos vsque in æternum.

Psalmus Dauid,
In consummatione tabernaculi. 1
XXVIII.

AFferte Domino filij Dei: afferte Do A
mino filios arietum:
* Afferte Domino gloriam & honorẽ, 2
afferte Domino gloriam nomini eius:
adorate Dominum in atrio sancto eius.
* Vox Domini super aquas, Deus ma- 3
iestatis intonuit: Dominus super aquas B
multas.
* Vox Domini in virtute: vox Domi- 4
ni in magnificentia.
* Vox Domini confringentis cedros: 5
& confringet Dominus cedros Libani:
* Et comminuet eas tamquam vitulũ 6
Libani: & dilectus quemadmodum filius
vnicornium.
* Vox Domini intercidentis flammam 7
ignis: * Vox Domini concutientis deser- 8
tum: & commouebit Dominus deser-
tum Cades.
* Vox Domini præparantis ceruos, &
reuelabit condensa: & in templo eius 9
omnes dicent gloriam. C
* Dominus diluuium inhabitare facit:
& sedebit Dominus rex in æternum. 10
* Dominus virtutem populo suo da-
bit: Dominus benedicet populo suo in 11
pace.

Psalmus Cantici
1 In dedicatione domus Dauid.
XXIX.

2 EXaltabo te Domine quoniam suscepi-
A sti me: nec delectasti inimicos
meos super me.
3 * Domine Deus meus clamaui ad te,
& sanasti me.
4 * Domine eduxisti ab inferno animã
meam: saluasti me a descendentibus in
lacum.
5 * Psallite Domino sancti eius: & con-
fitemini memoriæ sanctitatis eius.
6 * Quoniam ira in indignatione eius:
B & vita in voluntate eius.
Ad vesperum demorabitur fletus: &
ad matutinum lætitia.
7 * Ego autem dixi in abundantia mea:
Non mouebor in æternum.
8 * Domine in voluntate tua, præstitisti
decori meo virtutem.
C Auertisti faciem tuam a me, & factus
sum conturbatus.
9 * Ad te Domine clamabo: & ad Deum
meum deprecabor.
10 * Quæ vtilitas in sanguine meo, dum
descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi puluis, aut
annunciabit veritatem tuam?
11 * Audiuit Dominus, & misertus est
mei: Dominus factus est adiutor meus.
12 * Conuertisti planctum meum in gau
dium mihi: conscidisti saccum meum, &
circumdedisti me lætitia:
13 * Vt cantet tibi gloria mea; & non
compungar: Domine Deus meus in æter
num confitebor tibi.

1 In finem, Psalmus Dauid, pro extasi.
XXX.

2 IN te Domine sperauí non confun-
A dar in æternum: in iustitia tua libe-
ra me.
3 * Inclina ad me aurem tuam, accelera
vt eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem: &
in domum refugij, vt saluum me facias.
4 * Quoniam fortitudo mea, & refugiũ
meum es tu: & propter nomen tuum
deduces me, & enutries me.
5 * Educes me de laqueo hoc, quem ab-
sconde-

Digitized by Google

sconderunt mihi : quoniam tu es protector meus.

|| Luc.23.f.46 * || In manus tuas commēdo spiritum 6
meum : redemisti me Domine Deus veritatis.

* Odisti obseruantes vanitates, super- 7
uacue.

Ego autē in Domino speraui : * exul- 8
tabo, & lætabor in misericordia tua.

Quoniam respexisti humilitatē meā, saluasti de necessitatibus animā meam.

* Nec conclusisti me in manibus ini- 9
mici : statuisti in loco spatioso pedes meos.

* Miserere mei Domine quoniā tribu- 10
lor : conturbatus est in ira oculus meus, B
anima mea, & venter meus :

* Quoniā defecit in dolore vita mea : 11
& anni mei in gemitibus.

Infirmata est in paupertate virtus mea : & ossa mea conturbata sunt.

* Super omnes inimicos meos factus 12
sum opprobrium & vicinis meis valde : & timor notis meis.

Qui videbant me, foras fugerunt a C
me : * obliuioni datus sum, tamquam 13
mortuus a corde.

Factus sum tamquam vas perditum :
* quoniam audiui vituperationem mul- 14
torum commorantium in circuitu :

In eo dum conuenirent simul aduersum me, accipere animam meam consiliati sunt.

* Ego autem in te speraui Domine : 15
dixi : Deus meus es tu : * in manibus 16
tuis sortes meæ.

Eripe me de manu inimicorum meorum, & a persequentibus me.

* Illustra faciem tuam super seruum 17
tuum, saluum me fac in misericordia
tua : * Domine nō confundar, quoniam 18
inuocaui te.

Erubescant impij, & deducantur in
infernum : * muta fiant labia dolosa. 19

Quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatem, in superbia, & in abusione.

* Quàm magna multitudo dulcedinis 20
tuæ Domine, quam abscondisti timen- D
tibus te.

Perfecisti eis, qui sperant in te, in cōspectu filiorum hominum.

* Abscondes eos in abscondito faciei 21
tuæ a conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo a cōtradictione linguarum.

22 * Benedictus Dominus : quoniam mirificauit misericordiam suam mihi in ciuitate munita.

23 * Ego autem dixi in excessu mentis meæ : Proiectus sum a facie oculorum tuorum.

Idcō exaudisti vocem orationis meæ, cum clamarem ad te.

24 * Diligite Dominū omnes sancti eius : quoniam veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam.

25 * Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.

Ipsi Dauid intellectus. XXXI.

1 BEati, quorum remissæ sunt iniquita- Rom.4.a.7
A tes : & quorum tecta sunt peccata.

2 * Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus.

3 * Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die.

4 * Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua : conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.

5 * Delictum meum cognitum tibi fe-
B ci : & iniustitiam meam non abscondi.

|| Dixi : Confitebor aduersum me in- || Isa.65.d.24
iustitiam meam Domino : & tu remisisti impietatem peccati mei.

6 * Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno.

Verumtamen in diluuio aquarū multarum, ad eum non approximabunt.

7 * Tu es refugium meum a tribulatio-
C ne, quæ circumdedit me : exultatio mea erue me a circumdantibus me.

8 * Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris : firmabo super te oculos meos.

9 * Nolite fieri sicut equus & mulus,
D quibus non est intellectus.

In camo & fræno maxillas eorū constringe, qui non approximant ad te.

10 * Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

11 * Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.

Psalmus

Digitized by Google

Psalmus Dauid. XXXII.

EXultate iusti in Domino : rectos decet collaudatio. 1 A
*Confitemini Domino in cithara : in psalterio decem chordarum psallite illi. 2
*Cantate ei canticum nouum : bene psallite ei in vociferatione. 3
*Quia rectum est verbum Domini, & omnia opera eius in fide. 4
*Diligit misericordiam & iudicium : misericordia Domini plena est terra. 5
*Verbo Domini cæli firmati sunt : & spiritu oris eius omnis virtus eorum. 6 B
*Congregans sicut in vtre aquas maris : ponens in thesauris abyssos. 7
*Timeat Dominum omnis terra : ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem. 8
*||Quoniam ipse dixit, & facta sunt : ipse mandauit, & creata sunt. 9 || Iudith 16. c.17
*Dominus dissipat consilia gentium : reprobat autem cogitationes populorũ, & reprobat consilia principum. 10
*Consilium autem Domini in æternum manet : cogitationes cordis eius in generatione & generationem. 11 C
*Beata gens, cuius est Dominus, Deus eius : populus, quem elegit in hereditatem sibi. 12
*De cælo respexit Dominus : vidit omnes filios hominum. 13
*De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram. 14
*Qui finxit sigillatim corda eorum : qui intelligit omnia opera eorum. 15
*Non saluatur rex per multam virtutem : & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. 16
*Fallax equus ad salutem : in abundantia autem virtutis suæ non saluabitur. 17 D
*Ecce oculi Domini super metuentes eum : & in eis, qui sperant super misericordia eius. 18
*Vt eruat a morte animas eorum : & alat eos in fame. 19
*Anima nostra sustinet Dominum : quoniã adiutor & protector noster est. 20
*Quia in eo lætabitur cor nostrum : & in nomine sancto eius speruimus. 21
*Fiat misericordia tua Domine super nos : quemadmodum speruimus in te. 22

1 Dauidi, cum immutauit vultum suum coram Achimelech, & dimisit eum & abijt. (1. *Reg.* 21.)

XXXIII.

2 A BEnedicam Dominum in omni tempore : semper laus eius in ore meo.
3 *In Domino laudabitur anima mea : audiant mansueti, & lætentur.
4 *Magnificate Dominum mecum : & exaltemus nomen eius in idipsum.
5 *Exquisiui Dominum, & exaudiuit me : & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 *Accedite ad eum, & illuminamini : & facies vestræ non confundentur.
7 B *Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum : & de omnibus tribulationibus eius saluauit eum.
8 *Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum : & eripiet eos.
9 *Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus : beatus vir, qui sperat in eo.
10 *Timete Dominũ omnes sancti eius : quoniam non est inopia timentibus eũ.
11 C *||Diuites eguerunt & esurierunt : inquirentes autem Dominum nõ minuentur omni bono. || Luc.1.f.53.
12 *Venite filij, audite me : timorem Domini docebo vos.
13 *||Quis est homo qui vult vitam : diligit dies videre bonos? || 1.Pet.3.b.10
14 *Prohibe linguam tuam a malo : & labia tua ne loquantur dolum.
15 *Diuerte a malo, & fac bonum : inquire pacem, & persequere eam.
16 *Oculi Domini super iustos : & aures eius in preces eorum.
17 D *||Vultus autem Domini super faciẽtes mala : vt perdat de terra memoriam eorum. ||Eccli.15.d.21 Heb.4.c.13
18 *Clamauerũt iusti, & Dominus exaudiuit eos : & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos.
19 *Iuxta est Dominus ijs, qui tribulato sunt corde : & humiles spiritu saluabit.
20 *Multæ tribulationes iustorum : & de omnibus his liberabit eos Dominus.
21 *Custodit Dominus omnia ossa eorum : vnum ex his non conteretur.
22 *Mors peccatorum pessima : & qui oderunt iustum delinquent.

*Redi-

Digitized by Google

*Redimet Dominus animas seruorum 23
suorum: & non delinquent omnes qui
sperant in eo.

Ipsi Dauid. XXXIIII. 1

IVdica Domine nocentes me, expugna A
impugnantes me.
* Apprehende arma & scutum: & 2
exurge in adiutorium mihi.
* Effunde frameam, & conclude ad- 3
uersus eos, qui persequuntur me: dic
animæ meæ: Salus tua ego sum.
*Confundantur & reuereantur, quæ- 4
rentes animam meam.
Auertantur retrorsum, & confundan-
tur cogitantes mihi mala.
* Fiant tamquam puluis ante faciem 5
venti: & angelus Domini coarctans eos.
* Fiat via illorum tenebræ & lubri- 6
cũ: & angelus Domini persequens eos. B
* Quoniam gratis absconderunt mihi 7
interitum laquei sui: superuacue expro-
brauerunt animam meam.
* Veniat illi laqueus, quem ignorat: 8
& captio, quam abscondit, apprehendat
eum: & in laqueum cadat in ipsum.
* Anima autem mea exultabit in Do- 9
mino: & delectabitur super salutari suo.
* Omnia ossa mea dicent: Domine, 10
quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum
eius: egenum & pauperem a diripien-
tibus eum.
* Surgentes testes iniqui, quæ igno- 11
rabam interrogabant me.
*Retribuebant mihi mala pro bonis: 12
sterilitatem animæ meæ.
* Ego autem cũ mihi molesti essent, 13
induebar cilicio. C
Humiliabam in ieiunio animam
meam: & oratio mea in sinu meo con-
uertetur.
* Quasi proximum, & quasi fratrem 14
nostrum, sic complacebam: quasi lugens
& contristatus sic humiliabar.
* Et aduersum me lætati sunt, & con- 15
uenerunt: cõgregata sunt super me fla-
gella, & ignorauí.
* Dissipati sunt, nec compuncti, ten- 16
tauerunt me, subsannauerunt me sub-
sannatione: frenduerunt super me den-
tibus suis.
* Domine quando respicies? restitue 17
animam meam a malignitate eorum, a
leonibus vnicam meam.
18 * Confitebor tibi in ecclesia magna,
in populo graui laudabo te.
19 * Non supergaudeãt mihi qui aduer-
santur mihi inique: ‖qui oderunt me ‖ Ioã. 15. d. 26
gratis & annuunt oculis.
20 * Quoniam mihi quidem pacifice lo-
quebantur: & in iracundia terræ loquẽ-
tes, dolos cogitabant.
21 * Et dilatauerunt super me os suum:
dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi
nostri.
22 * Vidisti Domine, ne sileas: Domine
ne discedas a me.
23 * Exurge & intende iudicio meo:
D Deus meus, & Dominus meus in cau-
sam meam.
24 * Iudica me secundum iustitiam tuam
Domine Deus meus, & non supergau-
deant mihi.
25 * Non dicant in cordibus suis: Euge,
euge, animæ nostræ: nec dicant: Deuo-
rauimus eum.
26 * Erubescant & reuereantur simul, qui
gratulantur malis meis.
Induantur confusione & reuerentia
qui magna loquuntur super me.
27 * Exultent & lætentur qui volunt iu-
stitiam meam: & dicant semper: Ma-
gnificetur Dominus, qui volunt pacem
serui eius.
28 * Et lingua mea meditabitur iustitiã
tuam, tota die laudem tuam.

1 In finem, seruo Domini ipsi Dauid.
XXXV.

2 DIxit iniustus vt delinquat in semet-
A ipso: non est timor Dei ante ocu-
los eius.
3 * ‖ Quoniam dolose egit in conspe- ‖ Sup. 13. a. 3
ctu eius: vt inueniatur iniquitas eius ad
odium.
4 * Verba oris eius iniquitas, & dolus:
noluit intelligere vt bene ageret.
5 * Iniquitatem meditatus est in cubili
suo: astitit omni viæ non bonæ, mali-
tiam autem non odiuit.
6 * Domine in cælo misericordia tua:
& veritas tua vsque ad nubes.
7 * Iustitia tua sicut montes Dei: iudi-
cia tua abyssus multa.
Homines, & iumenta saluabis Do-
mine:

Digitized by Google

mine: * quemadmodum multiplicasti 8
misericordiam tuam Deus.
Filij autem hominum, in tegmine ala- B
rum tuarum sperabunt.
* Inebriabuntur ab vbertate domus 9
tuæ: & torrente voluptatis tuæ pota-
bis eos.
* Quoniam apud te est fons vitæ: & 10
in lumine tuo videbimus lumen.
* Prætende misericordiam tuam scié- 11
tibus te, & iustitiam tuam his, qui recto
sunt corde.
* Non veniat mihi pes superbiæ: & 12
manus peccatoris non moueat me.
* Ibi ceciderunt qui operantur ini- 13
quitatem: expulsi sunt, nec potuerunt
stare.

Psalmus ipsi Dauid. XXXVI. 1

NOli æmulari in malignantibus: ne- A
que zelaueris facientes iniquitatē.
* Quoniam tamquam fœnum veloci- 2
ter arescent: & quemadmodum olera
herbarum cito decident.
* Spera in Domino, & fac bonitatem: 3
& inhabita terram, & pascéris in diui-
tijs eius.
* Delectare in Domino: & dabit tibi 4
petitiones cordis tui.
* Reuela Domino viam tuam, & spe- 5
ra in eo: & ipse faciet.
* Et educet quasi lumen iustitiā tuā: 6
& iudicium tuum tamquam meridiem:
* subditus esto Domino, & ora eum. 7
Noli æmulari in eo, qui prosperatur
in via sua: in homine faciēte iniustitias.
* Desine ab ira, & derelinque furorē: 8
noli æmulari vt maligneris.
* Quoniam qui malignātur, extermi- 9
nabuntur: sustinentes autem Dominum,
ipsi hereditabunt terram.
* Et adhuc pusillum, & non erit pec- 10
cator: & quæres locum eius, & non in-
uenies.
|| Matt. 5. a. 4 * || Mansueti autem hereditabunt ter- 11
ram, & delectabuntur in multitudine B
pacis.
* Obseruabit peccator iustum: & stri- 12
debit super eum dentibus suis.
* Dominus autē irridebit eum: quo- 13
niam prospicit quòd veniet dies eius.
* Gladium euaginauerūt peccatores: 14
intenderunt arcum suum,
Vt deijciant pauperem & inopem: vt
trucident rectos corde.
15 * Gladius eorum intret in corda ip-
sorum: & arcus eorum confringatur.
16 * Melius est modicum iusto, super di-
uitias peccatorum multas.
17 * Quoniam brachia peccatorum con-
terentur: confirmat autem iustos Do-
minus.
18 * Nouit Dominus dies immaculato-
rum: & hereditas eorum in æternū erit.
19 * Non confundentur in tēpore malo,
20 & in diebus famis saturabuntur: * quia
C peccatores peribunt.
Inimici vero Domini mox vt honori-
ficati fuerint & exaltati: deficientes,
quemadmodum fumus deficient.
21 * Mutuabitur peccator, & non soluet:
iustus autem miseretur & tribuet.
22 * Quia benedicentes ei hereditabunt
terram: maledicentes autem ei dispe-
ribunt.
23 * Apud Dominū gressus hominis di-
rigentur: & viam eius volet.
24 * Cum ceciderit, non collidetur: quia
Dominus supponit manum suam.
25 * Iunior fui, etenim senui: & non vidi
iustum derelictum, nec semen eius quæ-
rens panem.
26 * Tota die miseretur & commodat:
& semen illius in benedictione erit.
27 * Declina a malo, & fac bonum: & in-
habita in sæculum sæculi.
28 * Quia Dominus amat iudicium, &
non derelinquet sanctos suos: in æter-
num conseruabuntur.
Iniusti punientur: & semen impio-
rum peribit.
29 * Iusti autem hereditabunt terram:
D & inhabitabunt in sæculum sæculi super
eam.
30 * || Os iusti meditabitur sapientiam, & || Pro. 31. d. 26
lingua eius loquetur iudicium.
31 * || Lex Dei eius in corde ipsius: & nō || Isa. 51. c. 7
supplantabuntur gressus eius.
32 * Cōsiderat peccator iustum: & quæ-
rit mortificare eum.
33 * Dominus autē non derelinquet eum
in manibus eius: nec damnabit eum cū
iudicabitur illi.
34 * Expecta Dominum, & custodi viam
eius: & exaltabit te vt hereditate capias
terram: cum perierint peccatores vi-
debis.

* Vidi

Digitized by Google

* Vidi impium superexaltatum, & 35
eleuatum sicut cedros Libani.
* Et transiui, & ecce nõ erat: & quæ- 36
siui eum, & non est inuentus locus eius.
* Custodi innocentiam, & vide æqui- 37
tatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
* Iniusti autem disperibunt simul: 38
reliquiæ impiorum interibunt.
* Salus autem iustorum a Domino: 39
& protector eorum in tempore tribulationis.
* Et adiuuabit eos Dominus, & li- 40
berabit eos: & eruet eos a peccatoribus, & saluabit eos: quia sperauerunt in eo.

Psalmus Dauid, in rememorationem 1
de sabbato. XXXVII.

|| Psal. 6. 2. DOmine ne in furore tuo arguas 2
me, neque in ira tua corripias me. A
* Quoniã sagittæ tuæ infixæ sunt mi- 3
hi: & confirmasti super me manũ tuã.
* Non est sanitas in carne mea a fa- 4
cie iræ tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.
* Quoniam iniquitates meæ super- 5
gressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatæ sunt super me.
* Putruerunt & corruptæ sunt cica- 6
trices meæ, a facie insipientiæ meæ.
* Miser factus sum, & curuatus sum 7
vsque in finem: tota die contristatus ingrediebar.
* Quoniã lũbi mei impleti sunt illu- 8
sionibus: & nõ est sanitas in carne mea. B
* Afflictus sum, & humiliatus sum 9
nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.
* Domine, ante te omne desiderium 10
meum: & gemitus meus a te non est absconditus.
* Cor meum conturbatum est, dereli- 11
quit me virtus mea: & lumen oculorũ meorum, & ipsum non est mecum.
* Amici mei, & proximi mei aduer- 12
sum me appropinquauerunt, & steterũt. C
Et qui iuxta me erant, de longe ste-
terunt: * & vim faciebãt qui quærebant 13
animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locu-
ti sunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.
* Ego autem tamquam surdus non 14
audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum.
* Et factus sum sicut homo non au- 15
diens: & non habens in ore suo redargutiones.
* Quoniam in te Domine speraui: 16
tu exaudies me Domine Deus meus.
* Quia dixi: Nequando supergau- 17
deant mihi inimici mei: & dum commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt.
* Quoniam ego in flagella paratus 18
D sum: & dolor meus in conspectu meo semper.
* Quoniam iniquitatem meã annun- 19
ciabo: & cogitabo pro peccato meo.
* Inimici autem mei viuunt, & con- 20
firmati sunt super me: & multiplicati sunt qui oderunt me inique.
* Qui retribuunt mala pro bonis, 21
detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.
* Ne derelinquas me Domine Deus 22
meus: ne discesseris a me.
* Intende in adiutorium meum, Do- 23
mine Deus salutis meæ.

In finem, ipsi Idithun, Canticum 1
Dauid. XXXVIII.

2 DIxi: Custodiam vias meas: vt non
A delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cum con-
sisteret peccator aduersum me.
* Obmutui, & humiliatus sum, & si- 3
luim bonis: & dolor meus renouatus est.
* Concaluit cor meum intra me: & 4
in meditatione mea exardescet ignis.
* Locutus sum in lingua mea: Noti- 5
fac mihi Domine finem meum,
B Et numerum dierum meorum quis
est: vt sciam quid desit mihi.
* Ecce mensurabiles posuisti dies 6
meos: & substantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen vniuersa vanitas, om-
nis homo viuens.
* Verumtamen in imagine pertransit 7
homo: sed & frustra conturbatur.
Thesaurizat: & ignorat cui congre-
gabit ea.
* Et nunc quæ est expectatio mea? 8
nonne Dominus? & substantia mea apud te est.

Ab

Digitized by Google

* Ab omnibus iniquitatibus meis 9
erue me: opprobrium insipienti dedisti
me.
* Obmutui, & non aperui os meum, 10
quoniam tu fecisti: * amoue a me pla- 11
gas tuas.
* A fortitudine manus tuæ ego defe- 12
ci in increpationibus: propter iniquita- C
tem corripuisti hominem:
Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius: verumtamen vane conturbatur omnis homo.
* Exaudi orationem meam Domine, 13
& deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.
Ne sileas: quoniam aduena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.
* Remitte mihi, vt refrigerer prius 14
quàm abeam, & amplius non ero.

In finem, Psalmus ipsi Dauid. 1
XXXIX.

EXpectans expectaui Dominum, & 2
intendit mihi. A
* Et exaudiuit preces meas: & eduxit 3
me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos: & direxit gressus meos.
* Et immisit in os meum canticum 4
nouum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi & timebunt: & sperabunt in Domino.
* Beatus vir, cuius est nomen Domini 5
spes eius: & non respexit in vanitates & insanias falsas.
* Multa fecisti tu Domine Deus meus 6
mirabilia tua: & cogitationibus tuis nõ est qui similis sit tibi.
Annunciaui & locutus sum: multiplicati sunt super numerum.
|| Heb. 10. b. * || Sacrificium & oblationem noluisti: 7
aures autem perfecisti mihi. B
Holocaustum & pro peccato non postulasti: * tunc dixi: Ecce venio. 8
In capite libri scriptum est de me * vt 9
facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.
* Annunciaui iustitiam tuam in ec- 10
clesia magna, ecce labia mea non prohibebo: Domine tu scisti.
* Iustitiam tuam non abscondi in 11
corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.
C Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam a concilio multo.
12 * Tu autem Domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua & veritas tua semper susceperunt me.
13 * Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.
14 * Complaceat tibi Domine vt eruas me: || Domine, ad adiuuandum me re- || Inf. 69. a. 2
spice.
15 * || Confundãtur & reuereantur simul, || Sup. 34. a. 4
D qui quærunt animam meam, vt auferant eam.
Conuertantur retrorsum, & reuereantur qui volunt mihi mala.
16 * Ferant confestim confusionem suã, qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 * Exultent & lætentur super te omnes quærentes te: & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
18 * Ego autem mendicus sum, & pauper: Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus tu es: Deus meus ne tardaueris.

1 In finem, Psalmus ipsi Dauid. XL.

2 BEatus qui intelligit super egenum,
A & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.
3 * Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius.
4 * Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius.
5 * Ego dixi: Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi.
6 * Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomẽ eius?
7 * Et si ingrediebatur vt videret, vana
B loquebatur, cor eius congregauit iniquitatem sibi.
Egrediebatur foras, & loquebatur
8 * in idipsum.

Aduersum

Digitized by Google

Aduersum me susurrabant omnes inimici mei: aduersum me cogitabant mala mihi.

* Verbum iniquum constituerunt aduersum me: Numquid qui dormit non adijciet vt resurgat? 9

* Etenim homo pacis meæ, in quo spe raui: qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. 10

* Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me: & retribuam eis. 11 C

‖Act. 1.c.16 * ‖ In hoc cognoui quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me. 12

* Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in æternum. 13

* Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, & vsque in sæculum: fiat, fiat. 14

In finem, 1
Intellectus filijs Core. XLI.

QVemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. 2 A

* Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? 3

* Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? 4

* Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei: 5 B

In voce exultationis, & confessionis: sonus epulantis.

* Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? 6

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, * & Deus meus. 7

Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonijm a monte modico.

* Abyssus abyssum inuocat, in voce cataractarum tuarum. 8

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt.

* In die mandauit Dominus misericordiam suam: & nocte canticum eius. 9 C

10 Apud me oratio Deo vitæ meæ, * dicam Deo: Susceptor meus es,

Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?

11 * Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerũt mihi qui tribulant me inimici mei:

Dum dicunt mihi per singulos dies: 12 Vbi est Deus tuus? * quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 Psalmus Dauid. XLII.

A IVdica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo, & doloso erue me.

2 * Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

3 * Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerũt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

4 * Et introibo ad altare Dei: ad Deũ qui lætificat iuuentutem meam. B

Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus: * quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? 5

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filijs Core ad intellectum. XLIII.

2 DEus auribus nostris audiuimus: patrès nostri annunciauerunt nobis. A

Opus, quod operatus es in diebus eorum: & in diebus antiquis.

3 * Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos:

4 * Nec enim in gladio suo possederũt terram, & brachium eorum non saluauit eos:

Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.

5 * Tu es ipse rex meus & Deus meus: qui mandas salutes Iacob.

In te

Digitized by Google

*In te inimicos nostros ventilabimus 6
cornu, & in nomine tuo spernemus in- B
surgentes in nobis.
*Non enim in arcu meo sperabo: & 7
gladius meus non saluabit me.
*Saluasti enim nos de affligentibus 8
nos: & odientes nos confudisti.
*In Deo laudabimur tota die: & in 9
nomine tuo confitebimur in sæculum.
*Nunc autem repulisti & confudisti 10
nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris.
*Auertisti nos retrorsum post inimi- 11
cos nostros: & qui oderunt nos, diripiebant sibi.
*Dedisti nos tamquam oues escarum: 12
& in gentibus dispersisti nos.
*Vendidisti populum tuum sine pre- 13
tio: & non fuit multitudo in commutationibus eorum.
*Posuisti nos opprobrium vicinis no- 14
stris, subsannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro.
*Posuisti nos in similitudinem Gen- 15
tibus: commotionem capitis in popu- C
lis.
*Tota die verecundia mea contra 16
me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.
*A voce exprobrantis, & obloquẽtis: 17
a facie inimici, & persequentis.
*Hæc omnia venerunt super nos, nec 18
obliti sumus te: & inique non egimus in testamento tuo.
*Et non recessit retro cor nostrum: & 19
declinasti semitas nostras a via tua:
*Quoniam humiliasti nos in loco af- 20
flictionis, & cooperuit nos vmbra mortis.
*Si obliti sumus nomen Dei nostri, & 21
si expandimus manus nostras ad deum D
alienum:
*Nonne Deus requiret ista? ipse enim 22
nouit abscondita cordis.
om. 8. g. 36 ||Quoniam propter te mortificamur
tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis.
*Exurge, quare obdormis Domine? 23
exurge, & ne repellas in finem.
*Quare faciem tuam auertis, obliui- 24
sceris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ?
*Quoniam humiliata est in puluere 25
anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster.
26 *Exurge Domine, adiuua nos: & redime nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro ijs, qui commutabuntur, filijs Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto. XLIIII.

2 ERuctauit cor meum verbum bonum:
A dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis.
3 *Speciosus forma præ filijs hominũ, diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.
4 *Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime,
5 *Specie tua & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna,
B Propter veritatem & mansuetudinem, & iustitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.
7 *||Sedes tua Deus in sæculum sæculi: ||Heb. 1. b. 8
virga directionis virga regni tui.
8 *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.
9 *Mirrha, & gutta, & casia a vestimen-
C tis tuis, a domibus eburneis: ex quibus
10 delectauerunt te * filiæ regum in honore tuo.
Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.
11 *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.
12 *Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.
13 *Et filiæ Tyri in muneribus vultum
D tuum deprecabuntur: omnes diuites plebis.
14 *Omnis gloria eius filiæ regis ab in-
15 tus, in fimbrijs aureis * circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam: proximæ eius afferentur tibi.
16 *Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur in templum regis.
17 *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram.
18 *Memores erunt nominis tui in omni

Digitized by Google

generatione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum : & in sæculum sæculi.

In finem, filijs Core pro arcanis, 1
Psalmus XLV.

DEVS noster refugium, & virtus : 2
adiutor in tribulationibus, quæ in- A
uenerunt nos nimis.
*Propterea non timebimus dum tur- 3
babitur terra : & transferentur montes in cor maris.
*Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eo- 4
rum : conturbati sunt montes in fortitudine eius.
*Fluminis impetus lætificat ciuitatem 5
Dei : sanctificauit tabernaculum suum Altissimus.
*Deus, in medio eius, non commo- 6
uebitur : adiuuabit eam Deus mane di- B
luculo.
*Conturbatæ sunt gentes, & inclinata 7
sunt regna : dedit vocem suam, mota est terra.
*Dominus virtutum nobiscum : su- 8
sceptor noster Deus Iacob.
*Venite, & videte opera Domini, 9
quæ posuit prodigia super terram : * au- 10
ferens bella vsque ad finem terræ. C
Arcum conteret, & confringet arma : & scuta comburet igni :
*Vacate, & videte quoniam ego sum 11
Deus : exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
*Dominus virtutum nobiscum : su- 12
sceptor noster Deus Iacob.

In finem, pro filijs Core Psalmus 1
XLVI.

OMnes Gentes plaudite manibus : iu- 2
bilate Deo in voce exultationis. A
*Quoniam Dominus excelsus, ter- 3
ribilis : Rex magnus super omnem terram.
*Subiecit populos nobis : & gentes 4
sub pedibus nostris.
*Elegit nobis hereditatem suam : spe- 5
ciem Iacob, quam dilexit.
2. Reg. 6. c. 15 *‖Ascendit Deus in iubilo : & Domi- 6
nus in voce tubæ.
*Psallite Deo nostro, psallite : psallite 7
Regi nostro, psallite. B
*Quoniam Rex omnis terræ Deus : 8
psallite sapienter.
*Regnabit Deus super gentes : Deus 9
sedet super sedem sanctam suam.
*Principes populorũ congregati sunt 10
cum Deo Abraham : quoniam dij fortes terræ, vehementer eleuati sunt.

1 Psalmus Cantici filijs Core
secunda sabbati.
XLVII.

2 MAgnus Dominus, & laudabilis ni-
A mis in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius.
3 *Fundatur exultatione vniuersæ terræ
mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni.
4 *Deus in domibus eius cognoscetur,
cum suscipiet eam.
5 *Quoniam ecce reges terræ congre-
gati sunt : conuenerunt in vnum.
6 *Ipsi videntes sic admirati sunt, con-
7 turbati sunt, commoti sunt : *tremor apprehendit eos.
8 Ibi dolores vt parturientis, *in spi-
ritu vehementi conteres naues Tharsis.
9 *Sicut audiuimus, sic vidimus in ci-
uitate Domini virtutum, in ciuitate
B Dei nostri : Deus fundauit eam in æternum.
10 *Suscepimus Deus misericordiam
tuam, in medio templi tui.
11 *Secundum nomen tuum Deus, sic
& laus tua in fines terræ : iustitia plena est dextera tua.
12 *Lætetur mons Sion, & exultent fi-
liæ Iudæ, propter iudicia tua Domine.
13 *Circumdate Sion, & complectimini
eam : narrate in turribus eius.
14 *Ponite corda vestra in virtute eius :
& distribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera.
15 *Quoniam hic est Deus, Deus noster
in æternum, & in sæculum sæculi : ipse reget nos in sæcula.

1 In finem, filijs Core Psalmus.
XLVIII.

2 AVdite hæc omnes Gentes : auribus
A percipite omnes, qui habitatis orbẽ :
3 *Quiq. terrigenæ, & filij hominum :
simul in vnum diues & pauper.

Os

*Os meum loquetur sapientiam: & 4
meditatio cordis mei prudentiam.
*‖ Inclinabo in parabolam aurem 5
meam: aperiam in psalterio propositionem meam.
*Cur timebo in die mala? iniquitas 6
calcanei mei circumdabit me:
**Qui confidunt in virtute sua: & in 7
multitudine diuitiarum suarum gloriantur.
*Frater non redimit, redimet homo: 8
non dabit Deo placationem suam.
*Et pretium redemptionis animæ 9
suæ: & laborabit in æternum, * & viuet 10
adhuc in finem. B
*Non videbit interitum, cum viderit 11
sapientes morientes: simul insipiens, & stultus peribunt.
Et relinquent alienis diuitias suas: 12
*& sepulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocauerunt nomina sua in terris suis.
*Et homo, cum in honore esset, non 13
intellexit: comparatus est iumentis in- C
sipientibus, & similis factus est illis.
*Hæc via illorum scandalum ipsis: 14
& postea in ore suo complacebunt.
*Sicut oues in inferno positi sunt: 15
mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.
*Verumtamen Deus redimet animam 16
meam de manu inferi, cum acceperit me.
*Ne timueris cum diues factus fuerit 17
homo: & cum multiplicata fuerit glo- D
ria domus eius.
*Quoniam cum interierit, non sumet 18
omnia: neque descendet cum eo gloria eius.
*Quia anima eius in vita ipsius be- 19
nedicetur: confitebitur tibi cum beneficeris ei.
*Introibit vsque in progenies patrum 20
suorum: & vsque in æternum non videbit lumen.
*Homo, cum in honore esset, non 21
intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

‖ Ps. 77. a. 2 Matt. 13. e. 53

1 Psalmus Asaph. XLIX.

A Deus deorum Dominus locutus est: & vocauit terram,
2 A solis ortu vsque ad occasum: *ex Sion species decoris eius.
3 *Deus manifeste veniet: Deus noster & non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida.
4 *Aduocabit cælum desursum: & terram discernere populum suum.
5 *Congregate illi sanctos eius: qui B ordinant testamentum eius super sacrificia.
6 *Et annunciabunt cæli iustitiam eius: quoniam Deus iudex est.
7 *Audi populus meus, & loquar: Israel, & testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
8 *Non in sacrificijs tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9 *Non accipiam de domo tua vitulos: neque de gregibus tuis hircos.
10 *Quoniam meæ sunt omnes feræ siluarum, iumenta in montibus & boues.
11 *Cognoui omnia volatilia cæli: & pulchritudo agri mecum est.
12 *Si esuriero, non dicam tibi: meus C est enim orbis terræ, & plenitudo eius.
13 *Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?
14 *Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua.
15 *Et inuoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me.
16 *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?
17 *Tu vero odisti disciplinam: & proiecisti sermones meos retrorsum:
18 *Si videbas furem, currebas cum eo: D & cum adulteris portionem tuam ponebas.
19 *Os tuum abundauit malitia: & lingua tua concinnabat dolos.
20 *Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ
21 ponebas scandalum: *hæc fecisti, & tacui.
Existimasti inique quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.

Digitized by Google

* Intelligite hæc qui obliuiscimini 22
Deum: nequando rapiat, & non sit qui
eripiat.
*Sacrificium laudis honorificabit me: 23
& illic iter, quo ostendam illi salu-
tare Dei.

In finem, Psalmus Dauid, 1
* Cum venit ad eum Nathan Propheta, 2
quando intrauit ad Bethsabee.
(2. *Reg.* 12.) L.

MIserere mei Deus, secundum ma- 3
gnam misericordiam tuam. A
Et secundum multitudinem misera-
tionum tuarum, dele iniquitatem
meam.
*Amplius laua me ab iniquitate mea: 4
& a peccato meo munda me.
* Quoniam iniquitatem meam ego 5
cognosco: & peccatum meum contra
me est semper.
*Tibi soli peccaui, & malum coram 6
te feci: ‖ vt iustificeris in sermonibus
tuis, & vincas cum iudicaris.
‖ Rom. 3. 2. 4
* Ecce enim in iniquitatibus conce- 7
ptus sum: & in peccatis concepit me B
mater mea.
* Ecce enim veritatem dilexisti: in- 8
certa, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
* ‖ Asperges me hyssopo, & munda- 9
bor: lauabis me, & super niuem deal-
babor.
‖ Leuit. 14. Num. 19.
*Auditui meo dabis gaudium & læti- 10
tiam: & exultabunt ossa humiliata.
*Auerte faciem tuam a peccatis meis: 11
& omnes iniquitates meas dele. 12
* Cor mundum crea in me Deus: & C
spiritum rectum innoua in visceribus
meis.
*Ne proijcias me a facie tua: & spi- 13
ritum sanctum tuum nè auferas a me.
* Redde mihi lætitiam salutaris tui: & 14
spiritu principali confirma me.
* Docebo iniquos vias tuas: & impij 15
ad te conuertentur.
* Libera me de sanguinibus Deus, 16
Deus salutis meæ: & exultabit lingua
mea iustitiam tuam.
* Domine, labia mea aperies: & os 17
meum annunciabit laudem tuam. D
* Quoniã si voluisses sacrificiũ dedis- 18
sem vtique: holocaustis nõ delectaberis.
19 * Sacrificium Deo spiritus cõtribula-
tus: cor contritum, & humiliatum Deus
non despicies.
20 * Benigne fac Domine in bona volun
tate tua Sion: vt ædificentur muri Ieru-
salem.
21 * Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ,
oblationes, & holocausta: tunc imponent
super altare tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus Dauid,
2 *Cum venit Doeg Idumæus, & nunciauit
Sauli: Venit Dauid in domum
Achimelech.
(1. *Reg.* 22. 9.) LI.

3 QVid gloriaris in malitia, qui potens
A es in iniquitate?
4 * Tota die iniustitiam cogitauit lin-
gua tua: sicut nouacula acuta fecisti do-
lum.
5 * Dilexisti malitiam super benignita-
tem: iniquitatem magis quàm loqui
æquitatem.
6 * Dilexisti omnia verba præcipitatio-
nis, lingua dolosa.
7 *Propterea Deus destruet te in finem,
B euellet te, & emigrabit te de taberna-
culo tuo: & radicem tuam de terra viu-
entium.
8 * Videbunt iusti, & timebunt, & su-
9 per eum ridebunt, & dicent: * ecce
homo, qui non posuit Deum adiuto-
rem suum:
Sed sperauit in multitudine diuitia-
rum suarum: & præualuit in vanita-
te sua.
10 * Ego autem, sicut oliua fructifera in
domo Dei, speraui in misericordia
Dei in æternum: & in sæculum sæculi.
11 * Confitebor tibi in sæculum quia fe-
cisti: & expectabo nomen tuum, quo-
niam bonum est in conspectu sancto-
rum tuorum.

In finem,
1 Pro Maeleth intelligentiæ Dauid.
LII.

A DIxit insipiens in corde suo: Non est
Deus.
2 * Corrupti sunt, & abominabiles facti
sunt in iniquitatibus: non est qui faciat
bonum.

Deus

Digitized by Google

1 Pet. 13.a.1 *‖Deus de cælo prospexit super filios 3
hominum : vt videat si est intelligens,
aut requirens Deum.
Rom.3.b.12 *‖Omnes declinauerunt, simul inu- 4
tiles facti sunt: non est qui faciat bonũ,
non est vsque ad vnum.
* Nonne scient omnes qui operantur 5
iniquitatem, qui deuorant plebem meã
B vt cibum panis?
* Deum non inuocauerunt : illic tre- 6
pidauerunt timore, vbi non erat ti-
mor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eorum
qui hominibus placent : confusi sunt,
quoniam Deus spreuit eos.
* Quis dabit ex Sion salutare Israel? 7
cum conuerterit Deus captiuitatem
plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabitur
Israel.

In finem,
In carminibus intellectus Dauid, 1
* Cum venissent Ziphæi, & dixissent ad
Saul: Nonne Dauid absconditus est apud 2
nos? (1. *Reg.* 23. 19. & 26. 1.)

LIII.

DEus in nomine tuo saluum me fac: 3
& in virtute tua iudica me.
A
* Deus exaudi orationem meam: auri- 4
bus percipe verba oris mei.
* Quoniam alieni insurrexerunt ad- 5
uersum me, & fortes quæsierunt animam
meam: & non proposuerunt Deum ante
conspectum suum.
* Ecce enim Deus adiuuat me: & 6
Dominus susceptor est animæ meæ.
B
* Auerte mala inimicis meis: & in 7
veritate tua disperde illos.
* Voluntarie sacrificabo tibi, & confi- 8
tebor nomini tuo Domine: quoniam
bonum est:
* Quoniam ex omni tribulatione eri- 9
puisti me: & super inimicos meos de-
spexit oculus meus.

In finem, In carminibus intellectus 1
Dauid. LIIII.

EXaudi Deus orationem meam, & 2
ne despexeris deprecationem meã:
A
* intende mihi, & exaudi me. 3
Contristatus sum in exercitatione
4 mea: & conturbatus sum * a voce inimi-
ci, & a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniqui-
tates: & in ira molesti erant mihi.
5 * Cor meum conturbatum est in me:
& formido mortis cecidit super me.
6 * Timor & tremor venerunt super me:
& contexerunt me tenebræ:
7 * Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut
B columbæ, & volabo, & requiescam?
8 * Ecce elongaui fugiens: & mansi in
solitudine.
9 * Expectabam eũ, qui saluum me fecit
a pusillanimitate spiritus, & tempestate.
10 * Præcipita Domine, diuide linguas
eorum: quoniam vidi iniquitatem, &
contradictionem in ciuitate.
11 * Die ac nocte circũdabit eam super
muros eius iniquitas: & labor in medio
12 eius, * & iniustitia.
Et non defecit de plateis eius vsura, &
dolus.
13 * Quoniam si inimicus meus maledi-
xisset mihi, sustinuissem vtique.
C Et si is, qui oderat me, super me
magna locutus fuisset: abscondissem me
forsitan ab eo.
14 * Tu vero homo vnanimis: dux meus,
& notus meus:
15 * Qui simul mecum dulces capiebas
cibos: in domo Dei ambulauimus cum
consensu.
16 * Veniat mors super illos: & descen-
dant in infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eo-
rum: in medio eorum.
17 * Ego autem ad Deum clamaui: &
Dominus saluabit me.
18 * Vespere, & mane, & meridie narra-
bo & annunciabo: & exaudiet vocem
meam.
19 * Redimet in pace animam meam ab
his, qui appropinquant mihi: quoniam
inter multos erant mecum.
20 * Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui
D est ante sæcula.
Non enim est illis commutatio, &
21 non timuerunt Deum: * extendit manum
suam in retribuendo.
Contaminauerunt testamentum eius,
22 * diuisi sunt ab ira vultus eius: & ap-
propinquauit cor illius.
Molliti sunt sermones eius super o-
leum: & ipsi sunt iacula.

Digitized by Google

Matt.6.d.25 Luc.12.c.22 1.Pet.5.b.7

* ‖ Iacta super Dominum curam tuã, 23
& ipse te enutriet : non dabit in æternum fluctuationem iusto.
* Tu vero Deus deduces eos, in puteum interitus. 24
Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

In finem,
Pro populo, qui a Sanctis longe factus est, Dauid in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. 1
(1.*Reg*.21.12.) LV.

Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo: tota die impugnans tribulauit me. 2 A
* Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes aduersum me. 3
* Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo. 4
* In Deo laudabo sermones meos, in Deo speraui: non timebo quid faciat mihi caro. 5
* Tota die verba mea execrabantur: aduersum me omnes cogitationes eorum, in malum. 6
* Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum meum obseruabunt. 7 B
Sicut sustinuerunt animam meam, * pro nihilo saluos facies illos: in ira populos confringes. 8
Deus, * vitam meam annunciaui tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, 9
Sicut & in promissione tua: * tunc conuertentur inimici mei retrorsum: 10
In quacumque die inuocauero te: ecce cognoui quoniam Deus meus es.
* In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speraui, non timebo quid faciat mihi homo. 11
* In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi. 12
* Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: vt placeam coram Deo in lumine viuentium. 13

In finem,
Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam. 1
(2.*Reg*.22.1.& 24.4.) LVI.

Miserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. 2 A
Et in vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.
* Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui benefecit mihi. 3
* Misit de cælo, & liberauit me: dedit in opprobrium conculcantes me. 4
Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam, * & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. 5
Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ: & lingua eorum gladius acutus.
* Exaltare super cælos Deus: & in omnem terram gloria tua. 6 B
* Laqueum parauerunt pedibus meis: & incuruauerunt animam meam. 7
Foderunt ante faciem meam foueam: & inciderunt in eam.
* Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalmum dicam. 8
* Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara: exurgam diluculo. 9
* Confitebor tibi in populis Domine: & psalmum dicam tibi in gentibus: 10
* Quoniam magnificata est vsque ad cælos misericordia tua, & vsque ad nubes veritas tua. 11
* Exaltare super cælos Deus: & super omnem terram gloria tua. 12

In finem,
Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem. LVII. 1

Si vere vtique iustitiam loquimini: recta iudicate filij hominum. 2 A
* Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniustitias manus vestræ concinnant. 3
* Alienati sunt peccatores a vulua, errauerunt ab vtero: locuti sunt falsa. 4
* Furor illis secundum similitudinem serpen- 5

Digitized by Google

serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas,
* Quæ non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis sapienter. 6
* Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus. 7 B
* Ad nihilum deuenient tamquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmentur. 8
* Sicut cera, quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, & non viderunt solem. 9
* Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum: sicut viuentes, sic in ira absorbet eos. 10
* Lætabitur iustus cum viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine peccatoris. 11
* Et dicet homo: Si vtique est fructus iusto: vtique est Deus iudicans eos in terra. 12

In finem,
Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem, quando misit Saul, & custodiuit domum eius, vt eum interficeret. 1
(1. *Reg.* 19. 11.) LVIII.

ERipe me de inimicis meis Deus meus: & ab insurgentibus in me libera me. 2 A
* Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris sanguinum salua me. 3
* Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes. 4
* Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine: sine iniquitate cucurri, & direxi. 5
* Exurge in occursum meum, & vide: & tu Domine Deus virtutum, Deus Israel, 6 B
Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.
* Conuertentur ad vesperam: & famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. 7
* Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labijs eorum: quoniam quis audiuit? 8
* Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes. 9
* Fortitudinem meam ad te custodiã, 10
11 quia Deus susceptor meus es: * Deus meus misericordia eius præueniet me.
12 * Deus ostendet mihi super inimicos C meos, ne occidas eos: nequando obliuiscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus Domine:
13 * Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: & comprehendantur in superbia sua.
Et de execratione & mendacio annunciabuntur * in consummatione: in ira consummationis, & non erunt. 14
Et scient quia Deus dominabitur Iacob: & finium terræ.
15 * Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
16 * Ipsi dispergentur ad manducandũ: si vero non fuerint saturati, & murmurabunt.
17 * Ego autem cantabo fortitudinem tuam: & exultabo mane misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meæ.
18 * Adiutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus misericordia mea.

In finem,
1 Pro his, qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi Dauid in doctrinam,
2 * cum succendit Mesopotamiam Syriæ, & Sobal, & conuertit Ioab, & percussit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia. (2. *Reg.* 8. 1. & 10. 7. & 1. *Par.* 18. 1.) LIX.

3 DEus repulisti nos, & destruxisti nos: A iratus es, & misertus es nobis.
4 * Commouisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones eius, quia commota est.
5 * Ostendisti populo tuo dura: potasti B nos vino compunctionis.
6 * Dedisti metuentibus te significationem: vt fugiant a facie arcus:
7 Vt liberentur dilecti tui: * saluum fac dextera tua, & exaudi me.
8 * Deus locutus est in sancto suo: Lætabor, & partibor Sichimam: & conuallem tabernaculorum metibor.

Digitized by Google

* Meus est Galaad, & meus est Manas- 9
ses: & Ephraim fortitudo capitis mei.
Iuda rex meus: * Moab olla spei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamẽtum
meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
* Quis deducet me in ciuitatem mu- 11
nitam? quis deducet me vsque in Idu- C
mæam?
* Nonne tu Deus, qui repulisti nos: 12
& non egredieris Deus in virtutibus
nostris?
* Da nobis auxilium de tribulatione: 13
quia vana salus hominis.
* In Deo faciemus virtutem: & ipse 14
ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,
In hymnis Dauid. LX. 1

EXaudi Deus deprecationem meam: 2
intende orationi meæ. A
* A finibus terræ ad te clamaui: dum 3
anxiaretur cor meum, in petra exalta-
sti me.
Deduxisti me, * quia factus es spes 4
mea: turris fortitudinis a facie inimici.
* Inhabitabo in tabernaculo tuo in 5
sæcula: protegar in velamento alarum
tuarum.
* Quoniam tu Deus meus exaudisti 6
orationem meam: dedisti hereditatem B
timentibus nomen tuum.
* Dies super dies regis adijcies: annos 7
eius vsque in diem generationis & ge-
nerationis.
* Permanet in æternum in conspectu 8
Dei: misericordiam & veritatem eius
quis requiret?
* Sic psalmum dicam nomini tuo in 9
sæculum sæculi: vt reddam vota mea
de die in diem.

In finem,
Pro Idithun, Psalmus Dauid. LXI. 1

NOnne Deo subiecta erit anima 2
mea? ab ipso enim salutare meum. A
* Nam & ipse Deus meus, & salutaris 3
meus: susceptor meus, non mouebor
amplius.
* Quousque irruitis in hominem? in- 4
terficitis vniuersi vos: tamquam parieti
inclinato & maceriæ depulsæ?
* Verumtamen pretium meum cogi- 5
tauerunt repellere, cucurri in siti: ore
suo benedicebant, & corde suo maledi-
cebant.
6 * Verumtamẽ Deo subiecta esto ani-
ma mea: quoniam ab ipso patientia mea.
7 * Quia ipse Deus meus, & saluator
B meus: adiutor meus non emigrabo.
8 * In Deo salutare meum, & gloria
mea: Deus auxilij mei, & spes mea in
Deo est.
9 * Sperate in eo omnis congregatio
populi, effundite coram illo corda ve-
stra: Deus adiutor noster in æternum.
10 * Verumtamen vani filij hominum,
mendaces filij hominum in stateris: vt
decipiant ipsi de vanitate in idipsum.
11 * Nolite sperare in iniquitate, & ra-
pinas nolite concupiscere: diuitiæ si af-
fluant, nolite cor apponere.
12 * Semel locutus est Deus, duo hæc
13 audiui, quia potestas Dei est, ‖ & tibi Do-
mine misericordia: ‖ quia tu reddes vni-
cuique iuxta opera sua.

‖Mat. 16. d. 27
Rom. 2. b. 6
1. Cor. 3. b. 8
Gal. 6. b. 5

Psalmus Dauid,
1 Cum esset in deserto Idumææ. (1. *Reg.* 22. 5.) LXII.

2 DEus Deus meus ad te de luce vigilo.
A Sitiuit in te anima mea, quàm mul
tipliciter tibi caro mea.
3 * In terra deserta, & inuia, & inaquo-
sa: sic in sancto apparui tibi, vt viderem
virtutem tuam, & gloriam tuam.
4 * Quoniam melior est misericordia
tua super vitas: labia mea laudabunt te.
5 * Sic benedicam te in vita mea: & in
B nomine tuo leuabo manus meas.
6 * Sicut adipe & pinguedine repleatur
anima mea: & labijs exultationis lau-
dabit os meum.
7 * Si memor fui tui super stratum meũ,
8 in matutinis meditabor in te: * quia fui-
C sti adiutor meus.
Et in velamento alarum tuarum exul
9 tabo, * adhæsit anima mea post te: me su-
scepit dextera tua.
10 * Ipsi vero in vanum quæsierunt ani-
mam meam, introibunt in inferiora ter-
11 ræ: * tradentur in manus gladij, partes
vulpium erunt.
12 * Rex vero lætabitur in Deo, laudabun
tur omnes qui iurant in eo: quia obstru-
ctum est os loquentium iniqua.

In fi-

Digitized by Google

In finem,
Psalmus Dauid. LXIII. 1

EXaudi Deus orationem meam cum 2
deprecor: a timore inimici eripe A
animam meam.
*Protexisti me a conuentu malignantium: a multitudine operantium iniquitatem. 3
*Quia exacuerunt vt gladium linguas 4
suas: intenderunt arcum rem amaram,
*vt sagittent in occultis immaculatum. 5
*Subito sagittabunt eum, & non ti- 6
mebunt: firmauerunt sibi sermonem
nequam.
Narrauerunt vt absconderẽt laqueos:
dixerunt: Quis videbit eos?
*Scrutati sunt iniquitates: defecerũt 7
scrutantes scrutinio. B
Accedet homo ad cor altum:*& exal 8
tabitur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ
eorum: * & infirmatæ sunt contra eos 9
linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant
eos:* & timuit omnis homo. 10
Et annunciauerunt opera Dei: & facta eius intellexerunt.
*Lætabitur iustus in Domino,& spe- 11
rabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus Dauid,
Canticum Hieremiæ, & Ezechielis populo transmigrationis, 1
cum inciperent exire.
LXIIII.

TE decet hymnus Deus in Sion: & 2
tibi reddetur votum in Ierusalem. A
*Exaudi orationem meam: ad te om 3
nis caro veniet.
*Verba iniquorum præualuerunt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis. 4
*Beatus,quem elegisti,& assumpsisti: 5
inhabitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, * mirabile 6
in æquitate.
Exaudi nos Deus salutaris noster,spes B
omnium finium terræ, & in mari longe.
*Præparans montes in virtute tua, 7
8 accinctus potentia: *qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes, * & timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini & vespere delectabis.
10 *Visitasti terram & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis,parasti cibum illorum: quoniam ita est præparatio eius.
11 *Riuos eius inebria,multiplica genimina eius: in stillicidijs eius lætabitur germinans.
12 *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: & campi tui replebuntur vbertate.
13 *Pinguescẽt speciosa deserti: & exultatione colles accingentur.
14 *Induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento: clamabunt,etenim hymnum dicent.

In finem,
1 Canticum Psalmi resurrectionis.
LXV.

2 IVbilate Deo omnis terra, *psalmum
A dicite nomini eius: date gloriam laudi eius.
3 *Dicite Deo quàm terribilia sunt opera tua Domine! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 *Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
5 *Venite, & videte opera Dei: terribilis in cõsilijs super filios hominum.
6 *Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
7 *Qui dominatur in virtute sua in
B æternum, oculi eius super gentes respiciunt: qui exasperant non exaltentur in semetipsis.
8 *Benedicite Gentes Deum nostrum: & auditam facite vocem laudis eius,
9 *Qui posuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.
10 *Quoniã probasti nos Deus: igne nos examinasti,sicut examinatur argentum.
11 *Induxisti nos in laqueum, posuisti
12 tribulationes in dorso nostro: *impo-
C suisti homines super capita nostra.
Transiuimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.

*Introi-

Digitized by Google

* Introibo in domum tuam in holo- 13
caustis: reddam tibi vota mea, * quæ 14
distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum, in tribulatione mea.
* Holocausta medullata offeram tibi 15
cum incenso arietum: offeram tibi boues cum hircis.
* Venite, audite, & narrabo, omnes 16
qui timetis Deum, quanta fecit animæ D
meæ.
*Ad ipsum ore meo clamaui, & exal- 17
taui sub lingua mea.
*Iniquitatem si aspexi in corde meo, 18
non exaudiet Dominus.
* Propterea exaudiuit Deus, & atten- 19
dit voci deprecationis meæ.
* Benedictus Deus, qui non amouit 20
orationem meam, & misericordiam
suam a me.

In finem,
In hymnis, Psalmus Cantici Dauid. 1
LXVI.

DEus misereatur nostri, & benedicat 2
nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri. A
* Vt cognoscamus in terra viam tuã: 3
in omnibus gentibus salutare tuum.
* Confiteantur tibi populi Deus: cõ- 4
fiteantur tibi populi omnes.
* Lætentur & exultent gentes: quoniã 5
iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.
* Confiteantur tibi populi Deus: con- 6
fiteantur tibi populi omnes: * terra de- 7
dit fructum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster,
* benedicat nos Deus: & metuant eum 8
omnes fines terræ.

In finem,
Psalmus Cantici ipsi Dauid. 1
LXVII.

EXurgat Deus, & dissipentur inimi- 2
ci eius, & fugiant qui oderunt eũ, A
a facie eius.
* Sicut deficit fumus, deficiant: si- 3
cut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei.
* Et iusti epulentur, & exultent in 4
conspectu Dei: & delectentur in lætitia.
5 * Cantate Deo, psalmum dicite nomini eius: iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu eius, turbabun-
6 tur a facie eius, * patris orphanorum, & iudicis viduarum.
7 Deus in loco sancto suo: * Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulchris.
8 * Deus cum egredereris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto:
9 * Terra mota est, etenim cæli distillauerunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.
10 * Pluuiam voluntariam segregabis
B Deus hereditati tuæ: & infirmata est, tu vero perfecisti eam.
11 * Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.
12 * Dominus dabit verbum euangelizantibus, virtute multa.
13 * Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus diuidere spolia.
14 * Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri.
15 * Dum discernit cælestis reges super eam, niue dealbabuntur in Selmon:
16 * mons Dei, mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis: * vt quid suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 * Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.
19 * Ascendisti in altum, cepisti captiui-
C tatem: accepisti dona in hominibus:
Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.
20 * Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
21 * Deus noster, Deus saluos faciendi: & Domini Domini exitus mortis.
22 * Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.
23 * Dixit Dominus: Ex Basan conuertam, conuertam in profundum maris:
24 * Vt intingatur pes tuus in sanguine:
lingua

Digitized by Google

lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.

* Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in sancto. 25

* Præuenerũt principes cõiuncti psallentibus, in medio iuuencularum tympanistriarum. 26

* In ecclesijs benedicite Deo Domino, de fontibus Israel. 27

* Ibi Beniamin adolescentulus, in mẽtis excessu. 28 D

Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.

* Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. 29

* A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent reges munera. 30

* Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos, qui probati sunt argento. 31

Dissipa gentes, quæ bella volunt: * venient legati ex Ægypto: Æthiopia præueniet manus eius Deo. 32

* Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo, * qui ascendit super cælum cæli, ad Orientem. 33 34

Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, * date gloriam Deo super Israel, magnificentia eius, & virtus eius in nubibus. 35

* Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus. 36

In finem, pro ijs, qui commutabuntur, Dauid. LXVIII. 1

SAluum me fac Deus: quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animã meam. A 2

* Infixus sum in limo profundi: & non est substantia. 3

Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me.

* Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum. 4

* Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. 5

Cõfortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste: quæ non rapui, tunc exoluebam.

* Deus tu scis insipientiam meam: & delicta mea a te non sunt abscondita. 6

* Non erubescant in me qui expectãte 7 te Domine, Domine virtutum.

Non cõfundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.

8 * Quoniã propter te sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam. B

9 * Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.

10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me: & ‖ opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. ‖ Ioan. 2. d. 17 Rom. 15. a. 3

11 * Et operui in ieiunio animã meam: & factum est in opprobrium mihi.

12 * Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.

13 * Aduersum me loquebantur qui sedebãt in porta: & in me psallebant qui bibebant vinum.

14 * Ego vero orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.

In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ:

15 * Eripe me de luto, vt non infigar: libera me ab ijs, qui oderunt me, & de profundis aquarum.

16 * Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque vrgeat super me puteus os suum.

17 * Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundũ multitudinem miserationum tuarum respice in me.

18 * Et ne auertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19 * Intende animæ meæ, & libera eam: C propter inimicos meos eripe me.

20 * Tu scis improperium meum, & confusionem meam, & reuerentiam meam.

21 * In cõspectu tuo sunt omnes qui tribulant me, improperium expectauit cor meum, & miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inueni.

22 * ‖ Et dederunt in escam meam fel: & in siti mea potauerunt me aceto. ‖ Matt. 27. f. 48.

23 * Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.

24 * Obscurentur oculi eorũ ne videant: & dorsum eorum semper incurua.

25 * Effunde super eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos.

Fiat

|| Act. 1. d. 20 * || Fiat habitatio eorum deserta: &c 26
in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.
* Quoniam quem tu percussisti, per- 27
secuti sunt: & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
* Appone iniquitatem super iniquita- 28
tem eorum: & non intrent in iustitiam D tuam.
* Deleantur de Libro viuentium: & 29
cum iustis non scribantur.
* Ego sum pauper & dolens: salus tua 30
Deus suscepit me.
* Laudabo nomen Dei cum cantico: 31
& magnificabo eum in laude:
* Et placebit Deo super vitulum no- 32
uellum: cornua producentem & vngulas.
* Videant pauperes & lætentur: quæ- 33
rite Deum, & viuet anima vestra:
* Quoniã exaudiuit pauperes Domi- 34
nus: & vinctos suos non despexit.
* Laudent illum cæli & terra, mare, & 35
omnia reptilia in eis.
* Quoniam Deus saluam faciet Sion: 36
& ædificabuntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi, & hereditate acquirent eam.
* Et semen seruorum eius possidebit 37
eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

In finem, Psalmus Dauid, 1
In rememorationem, quòd saluum fecerit eum Dominus.
LXIX.

DEus in adiutorium meum intende: 2
Domine ad adiuuandum me festina.
* Confundantur, & reuereantur, qui 3
quærunt animam meam:
* Auertantur retrorsum, & erubescãt, 4
qui volunt mihi mala:
Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
* Exultent & lætẽtur in te omnes qui 5
quærunt te, & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
* Ego vero egenus, & pauper sum: 6
Deus adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

1 Psalmus Dauid,
Filiorũm Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

A IN te Domine speraui, non confundar
2 in æternum: * in iustitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & salua me.
3 * Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: vt saluum me facias,
Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.
4 * Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui:
5 * Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine spes mea a iuuentute mea.
6 * In te confirmatus sum ex vtero: de
B vẽtre matris meæ tu es protector meus:
7 In te cantatio mea semper: * tãquam prodigiũ factus sum multis: & tu adiutor fortis.
8 * Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.
9 * Ne proijcias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 * Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in vnum,
11 * Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.
12 * Deus ne elongeris a me: Deus meus in auxilium meum respice.
13 * Confundantur, & deficiant detrahẽ-
C tes animæ meæ: operiantur confusione, & pudore qui quærunt mala mihi.
14 * Ego autem semper sperabo: & adijciam super omnem laudem tuam.
15 * Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
Quoniam non cognoui litteraturam,
16 * introibo in potentias Domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
17 * Deus docuisti me a iuuentute mea: & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 * Et vsque in senectam & seniũ: Deus ne derelinquas me,

Donec

Digitized by Google

Donec annunciem brachium tuũ generationi omni, quæ ventura est:
Potentiam tuam, * & iustitiam tuam 19
Deus vsque in altissima, quæ fecisti ma- D
gnalia: Deus quis similis tibi?
* Quantas ostendisti mihi tribulatio- 20
nes multas, & malas: & conuersus viuificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me:
* Multiplicasti magnificentiam tuam: 21
& conuersus consolatus es me.
* Nam & ego confitebor tibi in vasis 22
psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
* Exultabunt labia mea cum cantauero tibi: & anima mea, quam redemisti. 23
* Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi & reuereti fuerint qui quærunt mala mihi. 24

Psalmus,
In Salomonem. LXXI. 1

DEus iudicium tuum regi da: & iustitiam tuam filio regis: 2 A
Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.
* Suscipiant montes pacem populo: 3
& colles iustitiam.
* Iudicabit pauperes populi, & saluos 4
faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
* Et permanebit cum Sole, & ante 5
Lunam, in generatione & generationem.
* Descendet sicut pluuia in vellus: & 6
sicut stillicidia stillantia super terram. B
* Orietur in diebus eius iustitia, & a- 7
bundantia pacis: donec auferatur luna.
* Et dominabitur a mari vsque ad ma 8
re: & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum.
* Coram illo procident Æthiopes: & 9
inimici eius terram lingent.
* Reges Tharsis, & insulæ munera of- 10
ferent: reges Arabum, & Saba dona adducent:
* Et adorabũt eum omnes reges ter- 11
ræ: omnes gentes seruient ei: C
* Quia liberabit pauperẽ a potente: 12
& pauperem, cui non erat adiutor.
* Parcet pauperi & inopi: & animas 13
pauperum saluas faciet.
* Ex vsuris & iniquitate redimet ani- 14
mas eorum: & honorabile nomen eorũm coram illo.
* Et viuet, & dabitur ei de auro Ara- 15
biæ, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
* Et erit firmamentũ in terra in sum- 16
D mis montium, superextolletur super Libanum fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fœnum terræ.
* Sit nomen eius benedictũ in sæcu- 17
la: ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
* Benedictus Dominus Deus Israel, 18
qui facit mirabilia solus:
* Et benedictũ nomen maiestatis eius 19
in æternum: & replebitur maiestate eius omnis terra: fiat, fiat.
* Defecerunt laudes Dauid filij Iesse. 20

Psalmus Asaph. LXXII. 1

A QVàm bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde! 2
* Mei autem pene moti sunt pedes: 3
pene effusi sunt gressus mei.
* Quia zelaui super iniquos, pacem 4
peccatorum videns.
* Quia non est respectus morti eorũ: 5
& firmamentum in plaga eorum.
* In labore hominum non sunt, & 6
cum hominibus non flagellabuntur:
* Ideo tenuit eos superbia, operti sũt
B iniquitate & impietate sua.
* Prodijt quasi ex adipe iniquitas eo- 7
rum: transierunt in affectum cordis.
* Cogitauerunt, & locuti sunt ne- 8
quitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.
* Posuerunt in cælum os suum: & 9
lingua eorum transiuit in terra.
* Ideo cõuertetur populus meus hic: 10
& dies pleni inuenientur in eis.
* Et dixerunt: Quomodo scit Deus, 11
& si est scientia in excelso?
* Ecce ipsi peccatores, & abundantes 12
in sæculo, obtinuerunt diuitias.
* Et dixi: Ergo sine causa iustificaui 13
cor meum, & laui inter innocentes manus meas:
* Et fui flagellatus tota die, & casti- 14
gatio mea in matutinis.
* Si dicebam: Narrabo sic: ecce na- 15
tionem

Digitized by Google

tionem filiorum tuorum reprobaui. C
* Existimabam vt cognoscerem hoc, 16
labor est ante me:
* Donec intrem in Sanctuarium Dei: 17
& intelligam in nouissimis eorum.
* Verumtamen propter dolos posui- 18
sti eis: deiecisti eos dum alleuarentur.
* Quomodo facti sunt in desolatione, 19
subito defecerunt: perierũt propter iniquitatem suam.
* Velut somnium surgentium Domi- 20
ne, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
* Quia inflammatum est cor meum, 21
& renes mei commutati sunt: * & ego 22
ad nihilum redactus sum, & nesciui.
* Vt iumentum factus sum apud te: 23
& ego semper tecum.
* Tenuisti manum dexteram meam: 24
& in volũtate tua deduxisti me, & cum D
gloria suscepisti me.
* Quid enim mihi est in cælo? & a te 25
quid volui super terram?
* Defecit caro mea, & cor meum: 26
Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
* Quia ecce, qui elongant se a te, pe- 27
ribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
* Mihi autem adhærere Deo bonum 28
est: ponere in Domino Deo spem meã:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

Intellectus Asaph. LXXIII. 1

VT quid Deus repulisti in finem: A
iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ?
* Memor esto congregationis tuæ, quã 2
possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tuæ:
mons Sion, in quo habitasti in eo.
* Leua manus tuas in superbias eorũ 3
in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto!
* Et gloriati sunt qui oderunt te: in 4
medio sollemnitatis tuæ.
Posuerunt signa sua, signa: * & non 5
cognouerunt sicut in exitu super summum.
Quasi in silua lignorũ securibus * ex- 6
ciderunt ianuas eius in idipsum: in securi, & ascia deiecerunt eam.
7 * ‖ Incenderunt igni Sanctuariũ tuum: 4.Reg.25.c.9
in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
8 * Dixerunt in corde suo cognatio eo-
B rum simul: quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
9 * Signa nostra non vidimus, iam non est propheta: & nos non cognoscet amplius.
10 * Vsquequo Deus improperabit inimicus: irritat aduersarius nomen tuum in finem?
11 * Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?
12 * ‖ Deus autem rex noster ante sæcu- ‖ Luc.1.g.70
la: operatus est salutem in medio terræ.
13 * Tu confirmasti in virtute tua ma-
C re: contribulasti capita draconum in aquis.
14 * Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.
15 * Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Ethan.
16 * Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram & solem.
17 * Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem & ver tu plasmasti ea.
18 * Memor esto huius, inimicus improperauit Domino: & populus insipiens incitauit nomen tuum.
19 * Ne tradas bestijs animas confitentes
D tibi, & animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem.
20 * Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.
21 * Ne auertatur humilis factus confusus: pauper & inops laudabunt nomen tuum.
22 * Exurge Deus, iudica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.
23 * Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

1 In finem, Ne corrumpas,
Psalmus Cantici Asaph.
LXXIIII.

2 CONfitebimur tibi Deus: confitebi-
A mur, & inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: * cum ac-
cepero

Digitized by Google

cepero tempus, ego iustitias iudicabo.
* Liquefacta est terra, & omnes qui 4
habitant in ea: ego confirmaui columnas eius.
* Dixi iniquis: Nolite inique agere: & delinquentibus: Nolite exaltare 5
cornu:
* Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui aduersus Deum iniquitatem. 6
* Quia neque ab Oriente, neque ab 7
Occidente, neque a desertis montibus: B
* quoniam Deus iudex est. 8
Hunc humiliat, & hunc exaltat: * quia 9
calix in manu Domini vini meri plenus misto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fæx eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.
* Ego autem annunciabo in sæculum: 10
cantabo Deo Iacob.
* Et omnia cornua peccatorum con- 11
fringam: & exaltabuntur cornua iusti.

In finem, in Laudibus, 1
Psalmus Asaph,
Canticum ad Assyrios. LXXV.

NOtus in Iudæa Deus: in Israel ma- 2
gnum nomen eius. A
* Et factus est in pace locus eius: & 3
habitatio eius in Sion.
* Ibi confregit potentias arcuum, 4
scutum, gladium, & bellum.
* Illuminans tu mirabiliter a monti- 5
bus æternis: * turbati sunt omnes insi- 6
pientes corde. B
Dormierunt somnum suum: & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.
* Ab increpatione tua Deus Iacob 7
dormitauerunt qui ascenderunt equos.
* Tu terribilis es, & quis resistet tibi? 8
ex tunc ira tua.
* De cælo auditum fecisti iudicium: 9
terra tremuit & quieuit,
* Cum exurgeret in iudicium Deus, 10
vt saluos faceret omnes mansuetos terræ.
* Quoniam cogitatio hominis confi- 11
tebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.
* Vouete, & reddite Domino Deo 12
vestro: omnes qui in circuitu eius affertis munera.
13 Terribili * & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun,
Psalmus Asaph, LXXVI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui:
A voce mea ad Deum, & intendit mihi.
3 * In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus.
4 Renuit consolari anima mea, * memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiritus meus.
5 * Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus.
6 * Cogitaui dies antiquos: & annos æternos in mente habui.
7 * Et meditatus sum nocte cum cor-
B de meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.
8 * Numquid in æternum proijciet Deus: aut non apponet vt complacitior sit adhuc?
9 * Aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem?
10 * Aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?
11 * Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.
12 * Memor fui operum Domini: quia
C memor ero ab initio mirabilium tuorum,
13 * Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in adinuentionibus tuis exercebor.
14 * Deus in sancto via tua: quis Deus
15 magnus sicut Deus noster? * tu es Deus qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam: * redemisti in brachio tuo popu-
16 lum tuum, filios Iacob, & Ioseph.
17 * Viderunt te aquæ Deus, viderunt
D te aquæ: & timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.
18 * Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.
19 Etenim sagittæ tuæ transeunt: * vox tonitrui tui in rota.
Illuxerũt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est & contremuit terra.

* In

Digitized by Google

* In mari via tua, & semitæ tuæ in 20
aquis multis: & vestigia tua non cognoscentur.
Exo.14.c.19 * ‖ Deduxisti sicut oues populum tuũ, 21
in manu Moysi & Aaron.

Intellectus Asaph. LXXVII. 1

ATtendite popule meus legem meã: A
inclinate aurem vestram in verba oris mei.
* Aperiam in parabolis os meum: 2
loquar propositiones ab initio.
* Quanta audiuimus & cognouimus 3
ea: & patres nostri narrauerunt nobis.
* Non sunt occultata a filijs eorum, 4
in generatione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius quæ fecit.
* Et suscitauit testimonium in Iacob: 5
& legem posuit in Israel.
Quanta mãdauit patribus nostris nota facere ea filijs suis: * vt cognoscat 6
generatio altera.
Filij qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filijs suis,
* Vt ponant in Deo spem suam, & nõ 7
obliuiscantur operum Dei: & mandata eius exquirant.
* Ne fiant sicut patres eorum: gene- 8
ratio praua & exasperans.
Generatio, quæ non direxit cor suũ: & non est creditus cum Deo spiritus eius.
* Filij Ephrem intendentes & mittẽ- 9
tes arcum: conuersi sunt in die belli. B
* Non custodierunt testamẽtum Dei: 10
& in lege eius noluerunt ambulare.
* Et obliti sunt benefactorum eius, & 11
mirabilium eius quæ ostendit eis.
* Coram patribus eorum fecit mira- 12
bilia in terra Ægypti, in campo Taneos.
‖ Exo.14.c.21 * ‖ Interrupit mare, & perduxit eos: 13
& statuit aquas quasi in vtre.
* Et deduxit eos in nube diei: & to- 14
ta nocte in illuminatione ignis.
‖ Exo.17. b.6 Psal.104.d.38. * ‖ Interrupit petram in eremo: & 15
adaquauit eos velut in abysso multa.
* Et eduxit aquam de petra: & dedu- 16
xit tamquam flumina aquas.
* Et apposuerunt adhuc peccare ei: 17
in iram excitauerunt Excelsum in inaquoso
* Et tentauerunt Deum in cordibus 18
suis: vt peterent escas animabus suis.
19 * Et male locuti sunt de Deo: dixe-
C runt: Numquid poterit Deus parare mẽsam in deserto?
20 * Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?
21 * ‖ Ideo audiuit Dominus, & distulit: ‖ Num.11.a.1
& ignis accensus est in Iacob, & ira ascendit in Israel:
22 * Quia non crediderunt in Deo, nec sperauerunt in salutari eius:
23 * Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cæli aperuit.
24 * ‖ Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis. ‖ Exod.16.a.4
25 * ‖ Panem angelorum manducauit homo: cibaria misit eis in abundantia. ‖ Num.11.b.7 Ioan.6.d.31 1.Cor.10.a.3
26 * ‖ Transtulit Austrum de cælo: & induxit in virtute sua Africum. ‖ Nu.11.g.31
27 * Et pluit super eos sicut puluerem carnes: & sicut arenam maris volatilia pennata.
28 * Et ceciderunt in medio castrorum eorum: circa tabernacula eorum.
29 * Et manducauerunt & saturati sunt
D nimis, & desiderium eorum attulit eis:
30 * non sunt fraudati a desiderio suo.
‖ Adhuc escæ eorum erant in ore ip- ‖ Nu.11.g.33
31 sorum * & ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit.
32 * In omnibus his peccauerunt adhuc: & non crediderunt in mirabilibus eius.
33 * Et defecerunt in vanitate dies eorũ: & anni eorum cum festinatione.
34 * Cum occideret eos, quærebãt eum: & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum.
35 * Et rememorati sunt quia Deus adiutor est eorum: & Deus excelsus redemptor eorum est.
36 * Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei:
37 * Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento eius.
38 * Ipse autem est misericors, & propitius fiet peccatis eorum: & nõ disperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram suam: & non accendit omnem iram suam:
39 * Et recordatus est quia caro sunt:
spiritus

Digitized by Google

spiritus vadens, & non rediens.
*Quoties exacerbauerunt eum in de- 40
serto, in iram concitauerunt eum in
inaquoso?
*Et conuersi sunt, & tentauerunt 41
Deum: & sanctũ Israel exacerbauerunt.
*Non sunt recordati manus eius, die 42
qua redemit eos de manu tribulantis,
*Sicut posuit in Ægypto signa sua, 43
& prodigia sua in campo Taneos. E
|| Exo. 7. d. 20 *||Et conuertit in sanguinem flumina 44
eorum, & imbres eorum, ne biberent.
|| Exod. 8. a. 6 f. 24 *||Misit in eos cœnomyiam, & co- 45
medit eos: & ranã, & disperdidit eos.
|| Exo. 30. e. 15 *||Et dedit ærugini fructus eorum: & 46
labores eorum locustæ.
|| Exod. 9. f. 25 *||Et occidit in grandine vineas eo- 47
rum: & moros eorum in pruina.
*Et tradidit grandini iumenta eorũ: 48
& possessionem eorum igni.
*Misit in eos irã indignationis suæ: 49
indignationem, & iram, & tribulationẽ:
immissiones per angelos malos.
*Viam fecit semitæ iræ suæ, non pe- 50
percit a morte animabus eorum: & iu- F
menta eorum in morte conclusit.
|| Exo. 12. d. 29 *||Et percussit omne primogenitum 51
in terra Ægypti: primitias omnis labo-
ris eorum in tabernaculis Cham.
*Et abstulit sicut oues populum suũ: 52
& perduxit eos tamquam gregem in
deserto.
|| Exo. 14. e. 27 *||Et deduxit eos in spe, & non ti- 53
muerũt: & inimicos eorũ operuit mare.
*Et induxit eos in montem sanctifi- 54
cationis suæ, montem, quem acquisiuit
dextera eius.
|| Ios. 13. b. 8 ||Et eiecit a facie eorum Gentes: &
sorte diuisit eis terram in funiculo di-
stributionis.
*Et habitare fecit in tabernaculis eo- 55
rum tribus Israel.
*Et tentauerunt, & exacerbauerunt 56
Deum excelsum: & testimonia eius nõ
custodierunt.
*Et auerterunt se, & non seruauerunt 57
pactum: quemadmodum patres eorum,
conuersi sunt in arcum prauum.
*In iram concitauerunt eum in col- 58
libus suis: & in sculptilibus suis ad æ-
mulationem eum prouocauerunt.
*Audiuit Deus, & spreuit: & ad ni- 59
hilum redegit valde Israel. G
1. Reg. 4. a. 2 Ierem. 7. b. 12 *||Et repulit tabernaculum Silo, ta- 60
bernaculum suum, vbi habitauit in ho-
minibus.
61 *Et tradidit in captiuitatem virtutem
eorum: & pulchritudinem eorum in
manus inimici.
62 *Et conclusit in gladio populũ suum:
& hereditatem suam spreuit.
63 *Iuuenes eorum comedit ignis: &
virgines eorum non sunt lamentatæ.
64 *Sacerdotes eorum in gladio ceci-
derunt: & viduæ eorum non plora-
bantur.
65 *Et excitatus est tamquam dormiens
Dominus, tamquam potens crapulatus
a vino.
66 *Et percussit inimicos suos in poste-
riora: opprobrium sempiternum dedit
illis.
67 *Et repulit tabernaculum Ioseph: &
tribum Ephraim non elegit:
68 *Sed elegit tribum Iuda, montem
Sion quem dilexit.
69 *Et ædificauit sicut vnicornium san-
ctificium suum in terra, quam fundauit
in sæcula.
70 *Et elegit Dauid seruum suum, &
sustulit eum de gregibus ouium: de post
fœtantes accepit eum,
71 *Pascere Iacob seruum suum, & Is-
rael hereditatem suam:
72 *Et pauit eos in innocentia cordis
sui: & in intellectibus manũum suarum
deduxit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in hereditatẽ
tuam, polluerunt templum sanctũ
tuum: posuerunt Ierusalem in pomo-
rum custodiam.
2 *Posuerũt morticina seruorum tuo-
rum, escas volatilibus cæli: carnes san-
ctorum tuorum bestijs terræ.
3 *Effuderunt sanguinem eorum tam-
quam aquam in circuitu Ierusalem: &
non erat qui sepeliret.
4 *Facti sumus opprobriũ vicinis no-
stris: subsannatio & illusio his, qui in
circuitu nostro sunt.
5 *Vsquequo Domine irascéris in finẽ:
accendetur velut ignis zelus tuus?
6 *||Effunde iram tuam in Gentes, quæ || Ier. 10. d. 25
te non nouerunt: & in regna, quæ no-
men tuum non inuocauerunt:

Digitized by Google

* Quia comederunt Iacob: & locum 7
eius desolauerunt.

|| Isai. 64. c. 9 * || Ne memineris iniquitatum nostra- 8
rum antiquarum, cito anticipent nos C
misericordiæ tuæ: quia pauperes facti
sumus nimis.

* Adiuua nos Deus salutaris noster: 9
& propter gloriam nominis tui Domi-
ne libera nos: & propitius esto peccatis
nostris, propter nomen tuum:

* Ne forte dicant in Gentibus: Vbi 10
est Deus eorum? & innotescat in natio-
nibus coram oculis nostris.

Vltio sanguinis seruorum tuorum,
qui effusus est: * introeat in conspectu 11
tuo gemitus compeditorum. D

Secũdum magnitudinem brachij tui,
posside filios mortificatorum.

* Et redde vicinis nostris septuplum 12
in sinu eorum: improperium ipsorum,
quod exprobrauerunt tibi Domine.

* Nos autem populus tuus, & oues 13
pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæ-
culum:

In generationem & generationem
annunciabimus laudem tuam.

In finem, Pro ijs, qui commutabuntur, 1
testimonium Asaph, Psalmus.

LXXIX.

QVi regis Israel, intende: qui dedu- 2
cis velut ouem Ioseph. A

Qui sedes super cherubim, mani-
festare * coram Ephraim, Beniamin, 3
& Manasse.

Excita potentiam tuam, & veni, vt
saluos facias nos.

* Deus conuerte nos: & ostende fa- 4
ciem tuam, & salui erimus.

* Domine Deus virtutum, quousque 5
irasceris super orationem serui tui?

* Cibabis nos pane lacrymarum: & 6
potum dabis nobis in lacrymis in men- B
sura?

* Posuisti nos in contradictionem vi- 7
cinis nostris: & inimici nostri subsanna-
uerunt nos.

* Deus virtutum conuerte nos: & 8
ostende faciem tuam: & salui erimus.

* Vineam de Ægypto transtulisti: eie- 9
cisti Gentes, & plantasti eam.

* Dux itineris fuisti in cõspectu eius: 10
plantasti radices eius, & impleuit terrã. C

11 * Operuit montes vmbra eius: & ar-
busta eius cedros Dei.

12 * Extendit palmites suos vsque ad
mare: & vsque ad flumen propagines
eius.

13 * Vt quid destruxisti maceriam eius:
& vindemiant eam omnes, qui prætер-
grediuntur viam?

14 * Exterminauit eam aper de silua: &
singularis ferus depastus est eam.

15 * Deus virtutum conuertere: respice
de cælo, & vide, & visita vineam istam.

16 * Et perfice eam, quam plantauit dex-
D tera tua: & super filium hominis, quem
confirmasti tibi.

17 * Incensa igni, & suffossa ab increpa-
tione vultus tui peribunt.

18 * Fiat manus tua super virum dexte-
ræ tuæ: & super filium hominis, quem
confirmasti tibi.

19 * Et non discedimus a te, viuificabis
nos: & nomen tuum inuocabimus.

20 * Domine Deus virtutum conuerte
nos: & ostende faciem tuam, & salui
erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.

LXXX.

2 EXultate Deo adiutori nostro: iubi-
A late Deo Iacob.

3 * Sumite psalmum, & date tympanũ:
psalterium iucundum cum cithara.

4 * Buccinate in Neomenia tuba, in
insigni die sollemnitatis vestræ:

5 * Quia præceptum in Israel est: &
iudicium Deo Iacob.

6 * || Testimonium in Ioseph posuit il- || Gen. 41. f. 29
lud, cum exiret de Terra Ægypti: lin-
guam, quam non nouerat, audiuit.

7 * Diuertit ab oneribus dorsum eius:
B manus eius in cophino seruierunt.

8 * In tribulatione inuocasti me, &
liberaui te: exaudiui te in abscondito
tempestatis: || probaui te apud aquam || Exo. 17. b. 5
contradictionis.

9 * || Audi populus meus, & contesta- || Exo. 20. a. 2
10 bor te: Israel si audieris me, * non
erit in te deus recens, neque adorabis
deum alienum.

11 * Ego enim sum Dominus Deus tuus,
qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os
tuum, & implebo illud.

* Et

Digitized by Google

* Et non audiuit populus meus vocē 12
meam: & Israel non intendit mihi.
|| Act.14.c.16 * || Et dimisi eos secundum desideria 13
cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.
|| Baruc.3.b.13 * || Si populus meus audisset me: Is- 14
rael si in vijs meis ambulasset:
* Pro nihilo forsitan inimicos eorum 15
humiliassem ꝓ: & super tribulantes eos D
misissem manum meam.
* Inimici Domini mentiti sunt ei: & 16
erit tempus eorum in sæcula ꝓ.
* Et cibauit eos ex adipe frumenti: 17
& de petra, melle saturauit eos.

Psalmus Asaph. LXXXI. 1

DEus stetit in synagoga deorum: in A
medio autem deos dijudicat.
* Vsquequo iudicatis iniquitatem: & 2
facies peccatorum sumitis?
* Iudicate egeno, & pupillo: humi- 3
lem, & pauperem iustificate.
|| Pro. 24.a.11 * || Eripite pauperem: & egenum de 4
manu peccatoris liberate.
* Nescierunt, neque intellexerunt, in 5
tenebris ambulant: mouebuntur omnia B
fundamenta terræ.
|| Ioan.10.g.34 * || Ego dixi: Dij estis, & filij excelsi 6
omnes.
* Vos autem sicut homines moriemi- 7
ni: & sicut vnus de principibus cadetis.
* Surge Deus, iudica terram: quoniā 8
tu hereditabis in omnibus Gentibus.

Canticum Psalmi Asaph. LXXXII. 1

DEus, quis similis erit tibi? ne ta- 2
ceas, neque compescaris Deus: A
* Quoniam ecce inimici tui sonue- 3
runt: & qui oderūt te, extulerūt caput.
* Super populum tuū malignauerunt 4
consilium: & cogitauerunt aduersus san
ctos tuos.
* Dixerunt: Venite, & disperdamus 5
eos de gente ꝓ: & non memoretur no-
men Israel vltra ꝓ.
* Quoniam cogitauerūt vnanimiter: 6
simul aduersum te testamentum dispo- B
suerunt, * tabernacula Idumæorum & 7
Ismahelitæ:
Moab, & Agareni, * Gebal, & Am- 8
mon, & Amalec: alienigenæ cum habi-
tantibus Tyrum.
9 * Etenim Assur venit cum illis: facti
sunt in adiutorium filijs Lot.
10 * Fac illis sicut Madian, || & Sisaræ: || Iud. 7 f.22
sicut Iabin in torrente Cisson. Iud.4.d.15
11 * Disperierunt in Endor: facti sunt
vt stercus terræ.
12 * || Pone principes eorum sicut Oreb, || Iud.7.g.25
C & Zeb, & Zebee, & Salmana:
13 Omnes principes eorum: * qui dixe-
runt: Hereditate possideamus Sanctua-
rium Dei.
14 * Deus meus pone illos vt rotam: &
sicut stipulam ante faciem venti.
15 * Sicut ignis, qui comburit siluam ꝓ:
& sicut flamma comburens montes:
16 * Ita persequéris illos in tempestate ꝓ
tua: & in ira tua turbabis eos.
17 * Imple facies eorum ignominia: &
D quærent nomen tuum, Domine.
18 * Erubescant, & conturbentur in sæ-
culum sæculi: & confundantur, & pe-
reant.
19 * Et cognoscant quia nomen tibi Do-
minus: tu solus Altissimus in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filijs Core, Psalmus.
LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua Do-
3 mine virtutum: * concupiscit,
A & deficit anima mea in atria Do-
mini.
Cor meum, & caro mea exultauerūt
in Deum viuum.
4 * Etenim passer inuenit sibi domum:
& turtur nidum sibi, vbi ponat pullos
suos.
B Altaria tua Domine virtutum: rex
meus, & Deus meus.
5 * Beati, qui habitant in domo tua ꝓ
Domine ꝓ: in sæcula sæculorum lauda-
bunt te ꝓ.
6 * Beatus vir, cuius est auxilium abs
te: ascensiones in corde suo disposuit,
7 * in valle lacrymarum in loco, quem ꝓ
posuit.
8 * Etenim benedictionem dabit legis-
C lator, ibunt de virtute in virtutem: vi-
debitur Deus deorum in Sion.
9 * Domine Deus virtutū exaudi ora-
tionē meā: auribus percipe Deus Iacob.
10 * Protector noster aspice Deus: & ꝓ
respice in faciem Christi tui:

Digitized by Google

* Quia melior est dies vna in atrijs 11
tuis super millia. D
Elegi abiectus esse in domo Dei mei:
magis quàm habitare in tabernaculis
peccatorum.
* Quia misericordiam, & veritatem 12
diligit Deus: gratiam, & gloriam da-
bit Dominus.
* Non priuabit bonis eos, qui am- 13
bulant in innocentia: Domine virtu-
tum, beatus homo, qui sperat in te.

In finem, Filijs Core, Psalmus. 1
LXXXIIII.

BEnedixisti Domine terram tuam: 2
auertisti captiuitatem Iacob. A
* Remisisti iniquitatem plebis tuæ: 3
operuisti omnia peccata eorum.
* Mitigasti omnem iram tuam: auer- 4
tisti ab ira indignationis tuæ.
*Conuerte nos Deus salutaris noster: 5
& auerte iram tuam a nobis.
* Numquid in æternum irascéris no- 6
bis? aut extendes iram tuam a genera- B
tione in generationem?
* Deus tu conuersus viuificabis nos: 7
& plebs tua lætabitur in te.
* Ostende nobis Domine misericor- 8
diam tuam: & salutare tuum da nobis.
* Audiã quid loquatur in me Domi- 9
nus Deus: quoniam loquetur pacem in C
plebem suam.
Et super sanctos suos: & in eos, qui
conuertuntur ad cor.
* Verumtamen prope timentes eum 10
salutare ipsius: vt inhabitet gloria in
terra nostra.
* Misericordia, & veritas obuiauerunt 11
sibi: iustitia, & pax osculatæ sunt.
* Veritas de terra orta est: & iustitia 12
de cælo prospexit.
* Etenim Dominus dabit benignita- 13
tem: & terra nostra dabit fructum suũ. D
* Iustitia ante eum ambulabit: & po- 14
net in via gressus suos.

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

INclina Domine aurem tuam, & exau- 1
di me: quoniam inops, & pauper A
sum ego.
* Custodi animam meam, quoniam 2
sanctus sum: saluum fac seruum tuum,
Deus meus, sperantem in te.
3 * Miserere mei Domine, quoniam
4 ad te clamaui tota die: * lætifica ani-
mam serui tui, quoniam ad te Domi-
ne animam meam leuaui.
5 * ‖ Quoniam tu Domine suauis, & ‖ Ioel 2. c. 13
mitis: & multæ misericordiæ omnibus
inuocantibus te.
6 * Auribus percipe Domine orationẽ
B meam: & intende voci deprecationis
meæ.
7 * In die tribulationis meæ clamaui ad
te: quia exaudisti me,
8 * Non est similis tui in dijs Domine:
& non est secundum opera tua.
9 * Omnes gentes quascumque fecisti,
venient, & adorabunt coram te Domi-
ne: & glorificabunt nomen tuum.
10 * Quoniam magnus es tu, & faciens
C mirabilia: tu es Deus solus.
11 * Deduc me Domine in via tua, &
ingrediar in veritate tua: lætetur cor
meum vt timeat nomen tuum.
12 * Cõfitebor tibi Domine Deus meus
in toto corde meo, & glorificabo no-
men tuum in æternum:
13 * Quia misericordia tua magna est
super me: & eruisti animam meam ex
inferno inferiori.
14 * Deus, iniqui insurrexerunt super
D me, & synagoga potentium quæsierunt
animam meam: & non proposuerunt
te in conspectu suo.
15 * Et tu Domine Deus miserator &
misericors, patiens, & multæ misericor-
diæ, & verax,
16 * Respice in me, & miserere mei, da
imperium tuum puero tuo: & saluum
fac filium ancillæ tuæ.
17 * Fac mecum signum in bonum, vt
videant qui oderunt me, & confundan-
tur: quoniam tu Domine adiuuisti me,
& consolatus es me.

1 Filijs Core, Psalmus Cantici.
LXXXVI.

A FVndamenta eius in montibus sanctis:
2 * diligit Dominus portas Sion super
omnia tabernacula Iacob.
3 * Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas
Dei.
4 * Memor ero Rahab, & Babylonis
scientium me.

Ecce

Digitized by Google

Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. B
* Numquid Sion dicet: Homo, & 5
homo natus est in ea: & ipse fundauit eam Altissimus?
* Dominus narrabit in scripturis populorum, & principum: horum, qui 6
fuerunt in ea.
* Sicut lætantium omnium habitatio 7
est in te.

Canticum Psalmi,
Filijs Core, in finem, pro Maheleth ad 1
respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ. LXXXVII.

DOmine Deus salutis meæ: in die 2
clamaui, & nocte coram te. A
* Intret in cõspectu tuo oratio mea: 3
inclina aurem tuam ad precem meam:
* Quia repleta est malis anima mea: 4
& vita mea inferno appropinquauit.
* Æstimatus sum cum descendẽtibus 5
in lacum: factus sum sicut homo sine
adiutorio, * inter mortuos liber, 6
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius: & ipsi de manu tua repulsi sunt.
* Posuerunt me in lacu inferiori: in 7
tenebrosis, & in vmbra mortis. B
* Super me confirmatus est furor 8
tuus: & omnes fluctus tuos induxisti super me.
* Longe fecisti notos meos a me: po- 9
suerunt me abominationem sibi.
Traditus sum, & non egrediebar:
* oculi mei languerunt præ inopia. 10
Clamaui ad te Domine tota die: expandi ad te manus meas.
* Numquid mortuis facies mirabilia: 11
aut medici suscitabunt, & confitebun- C
tur tibi?
* Numquid narrabit aliquis in sepul- 12
chro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?
* Numquid cognoscentur in tenebris 13
mirabilia tua: & iustitia tua in terra
obliuionis?
* Et ego ad te Domine clamaui: & 14
mane oratio mea præueniet te.
* Vt quid Domine repellis orationem 15
meam: auertis faciem tuam a me?
* Pauper sum ego, & in laboribus a 16
iuuentute mea: exaltatus autem, humi- D
liatus sum & conturbatus.
17 * In me transierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me.
18 * Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul.
19 * Elongasti a me amicum, & proximum: & notos meos a miseria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.
LXXXVIII.

2 MIsericordias Domini in æternum
A cantabo.
In generationem & generationem
annunciabo veritatem tuam in ore
meo.
3 * Quoniam dixisti: In æternum misericordia ædificabitur in cælis: præparabitur veritas tua in eis.
4 * Disposui testamentum electis meis,
5 ‖ iuraui Dauid seruo meo: * vsque in æ- ‖ 2.Reg.7.c.12
ternum præparabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem, & generationem sedem tuam.
6 * Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine: etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
7 * Quoniam quis in nubibus æquabi-
B tur Domino: similis erit Deo in filijs Dei?
8 * Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus & terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt.
9 * Domine Deus virtutum quis similis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.
10 * Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum eius tu mitigas.
11 * Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.
12 * ‖ Tui sunt cæli, & tua est terra, or- ‖ Gen.1.a.2
bem terræ & plenitudinem eius tu fun-
13 dasti: * aquilonem, & mare tu creasti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo
14 exultabunt: * tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dex-
15 tera tua: * iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ.
Misericordia & veritas præcedent fa-
16 ciem tuam: * beatus populus, qui scit iubilationem.
Domine, in lumine vultus tui ambu-

Digitized by Google

labunt, * & in nomine tuo exultabunt 17
tota die: & in iustitia tua exaltabuntur.
* Quoniam gloria virtutis eorum tu 18
es: & in beneplacito tuo exaltabitur
cornu nostrum.
* Quia Domini est assumptio nostra: 19
& sancti Israel regis nostri.
* Tunc locutus es in visione sanctis 20
tuis, & dixisti: Posui adiutorium in potente: & exaltaui electum de plebe mea.
|| 1.Reg. 16.a. 1. c. 12 Act. 13. d. 22 * || Inueni Dauid seruum meum: oleo 21
sancto meo vnxi eum.
* Manus enim mea auxiliabitur ei: & 22
brachium meum confortabit eum. D
* Nihil proficiet inimicus in eo, &c 23
filius iniquitatis non apponet nocere ei.
* Et concidam a facie ipsius inimicos 24
eius: & odientes eum in fugam conuertam.
* Et veritas mea, & misericordia mea 25
cum ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu eius.
* Et ponam in mari manum eius: & 26
in fluminibus dexteram eius.
* Ipse inuocabit me: Pater meus es 27
tu: Deus meus, &c susceptor salutis meæ:
* Et ego primogenitum ponam illũ 28
excelsum præ regibus terræ.
* In æternum seruabo illi misericordiam meam: & testamentum meum 29
fidele ipsi.
* Et ponam in sæculum sæculi semen 30
eius: & thronum eius sicut dies cæli. E
* Si autem dereliquerint filij eius legem meam: & in iudicijs meis non 31
ambulauerint:
* Si iustitias meas profanauerint: & 32
mandata mea non custodierint:
* Visitabo in virga iniquitates eorũ: 33
& in verberibus peccata eorum.
* Misericordiam autem meam non 34
dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
* Neque profanabo testamentum 35
meum: & quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita.
* Semel iuraui in sancto meo, si Da- 36
uid mentiar: * semen eius in æternum 37
manebit.
* Et thronus eius sicut Sol in conspe- 38
|| 2.Reg.7.d.16 ctu meo, || & sicut Luna perfecta in æ- F
ternum: & testis in cælo fidelis.
* Tu vero repulisti & despexisti: di- 39
stulisti Christum tuum.
40 * Euertisti testamentum serui tui: profanasti in terra Sanctuarium eius.
41 * Destruxisti omnes sepes eius: posuisti firmamentum eius formidinem.
42 * Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.
43 * Exaltasti dexteram deprimentium eum: lætificasti omnes inimicos eius.
44 * Auertisti adiutorium gladij eius: &
G non es auxiliatus ei in bello.
45 * Destruxisti eum ab emundatione: & sedem eius in terram collisisti.
46 * Minorasti dies temporis eius: perfudisti eum confusione.
47 * Vsquequo Domine auertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?
48 * Memorare quæ mea substantia: nũquid enim vane constituisti omnes filios hominum?
49 * Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?
50 * Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine, || sicut iurasti Dauid in verita- || 2.Reg.7.c.11
te tua?
51 * Memor esto Domine opprobrij seruorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium.
52 * Quod exprobrauerunt inimici tui Domine, quod exprobrauerunt commutationem Christi tui.
53 * Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 Oratio Moysi hominis Dei. LXXXIX.

A Domine, refugium factus es nobis: a generatione in generationem.
2 * Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis: a sæculo & vsque in sæculum tu es Deus.
3 * Ne auertas hominem in humilitatẽ: & dixisti: Conuertimini filij hominum.
4 * Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quæ præterijt,
5 Et custodia in nocte, * quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.
6 * Mane sicut herba transeat, mane
B floreat, & transeat: vespere decidat, induret, & arescat.

* Quia

* Quia defecimus in ira tua, & in fu- 7
rore tuo turbati sumus.
* Posuisti iniquitates nostras in con- 8
spectu tuo: sæculum nostrum in illumi-
natione vultus tui.
* Quoniam omnes dies nostri dofe- 9
cerunt: & in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabun-
‖ Eccli. 18. a. 2 tur: *‖ dies annorum nostrorum in ipsis, 10
septuaginta anni.
Si autem in potentatibus octoginta C
anni: & amplius eorũ, labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo: &
corripiemur.
* Quis nouit potestatem iræ tuæ: & 11
præ timore tuo iram tuã * dinumerare? 12
Dexteram tuam sic notam fac: &
eruditos corde in sapientia.
* Conuertere Domine vsquequo? & 13
deprecabilis esto super seruos tuos.
* Repleti sumus mane misericordia 14
tua: & exultauimus, & delectati sumus D
omnibus diebus nostris.
* Lætati sumus pro diebus, quibus 15
nos humiliasti: annis, quibus vidimus
mala.
* Respice in seruos tuos, & in opera 16
tua: & dirige filios eorum.
* Et sit splendor Domini Dei nostri 17
super nos, & opera manuum nostrarum
dirige super nos: & opus manuum no-
strarum dirige.

Laus Cantici Dauid.
XC.

QVi habitat in adiutorio Altissimi, 1
in protectione Dei cæli commo- A
rabitur.
* Dicet Domino: Susceptor meus es 2
tu, & refugium meum: Deus meus spe-
rabo in eum.
* Quoniam ipse liberauit me de la- 3
queo venantium, & a verbo aspero.
* Scapulis suis obumbrabit tibi: & 4
sub pennis eius sperabis.
* Scuto circumdabit te veritas eius: 5
non timebis a timore nocturno, B
* A sagitta volante in die, a negotio 6
perambulante in tenebris: ab incursu, &
dæmonio meridiano.
* Cadent a latere tuo mille, & decem 7
millia a dextris tuis: ad te autem non
appropinquabit.
8 * Verumtamen oculis tuis considera-
bis: & retributionem peccatorum vi-
debis.
9 * Quoniam tu es Domine spes mea:
C Altissimum posuisti refugium tuum.
10 * Non accedet ad te malum: & fla-
gellum non appropinquabit tabernacu-
lo tuo.
11 *‖ Quoniam angelis suis mandauit de ‖ Matt. 4. a. 6
te: vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Luc. 4. b. 10
12 * In manibus portabunt te: ne forte
offendas ad lapidem pedem tuum.
13 * Super aspidem, & basiliscum am-
D bulabis: & conculcabis leonem & dra-
conem.
14 * Quoniam in me sperauit, liberabo
eum: protegam eum, quoniam cogno-
uit nomen meum.
15 * Clamabit ad me, & ego exaudiam
eum: cum ipso sum in tribulatione: eri-
piam eum & glorificabo eum.
16 * Longitudine dierum replebo eum:
& ostendam illi salutare meum.

Psalmus Cantici,
1 In die sabbati. XCI.

2 BOnum est confiteri Domino: &
A psallere nomini tuo Altissime.
3 * Ad annunciandum mane misericor-
diam tuam: & veritatem tuam per no-
ctem.
4 * In decachordo, psalterio: cum can-
tico, in cithara.
5 * Quia delectasti me Domine in fa-
ctura tua: & in operibus manuum tua-
rum exultabo.
6 * Quàm magnificata sunt opera tua
B Domine! nimis profundæ factæ sunt co-
gitationes tuæ:
7 * Vir insipiens nõ cognoscet: & stul-
tus non intelliget hæc.
8 * Cum exorti fuerint peccatores sicut
fœnum: & apparuerint omnes, qui o-
perantur iniquitatem:
9 Vt intercant in sæculum sæculi: * tu
autem Altissimus in æternum Domine.
10 * Quoniam ecce inimici tui Domi-
ne, quoniam ecce inimici tui peribunt:
& dispergentur omnes, qui operantur
iniquitatem.
11 * Et exaltabitur sicut vnicornis cornu
C meum: & senectus mea in misericordia
vberi.

Digitized by Google

* Et despexit oculus meus inimicos 12
meos : & in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
* Iustus, vt palma florebit: sicut cedrus 13
Libani multiplicabitur.
* Plantati in domo Domini, in atrijs 14
domus Dei nostri florebunt.
* Adhuc multiplicabuntur in senecta 15
vberi : & bene patientes erunt, * vt annuncient : 16
Quoniam rectus Dominus Deus noster : & non est iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi Dauid in die ante sabbatum, quando fundata est terra. XCII.

DOminus regnauit, decorem indutus 1
est : indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se. A
Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur.
* Parata sedes tua ex tunc : a sæculo 2
tu es.
* Eleuauerunt flumina Domine : eleuauerunt flumina vocem suam. 3
Eleuauerunt flumina fluctus suos, * a 4
vocibus aquarum multarum. B
Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.
* Testimonia tua credibilia facta sunt 5
nimis : domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.

Psalmus ipsi Dauid, Quarta sabbati. XCIII.

DEus vltionum Dominus : Deus vl- 1
tionum libere egit. A
* Exaltare qui iudicas terram : redde 2
retributionem superbis.
* Vsquequo peccatores Dominus : vs- 3
quequo peccatores gloriabuntur:
* Effabuntur, & loquentur iniquitatem : loquentur omnes, qui operantur iniustitiam ? 4
* Populum tuum Domine humiliauerunt : & hereditatem tuam vexauerunt. 5
* Viduam, & aduenam interfecerunt : 6
& pupillos occiderunt.
* Et dixerunt : Non videbit Dominus, 7
nec intelliget Deus Iacob. B
* Intelligite insipientes in populo : & 8
stulti aliquando sapite.
9 * Qui plantauit aurem, non audiet ? aut qui finxit oculum, non considerat ?
10 * Qui corripit gentes, non arguet : qui docet hominem scientiam ?
11 * Dominus scit cogitationes hominũ, quoniam vanæ sunt.
12 * Beatus homo, quem tu erudieris Domine : & de lege tua docueris eum.
13 * Vt mitiges ei a diebus malis : donec
C fodiatur peccatori fouea.
14 * Quia non repellet Dominus plebem suam : & hereditatem suam non derelinquet.
15 * Quoadusque iustitia conuertatur in iudicium : & qui iuxta illam omnes qui recto sunt corde.
16 * Quis consurget mihi aduersus malignantes ? aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem ?
17 * Nisi quia Dominus adiuuit me : paulominus habitasset in inferno anima mea.
18 * Si dicebam : Motus est pes meus :
D misericordia tua Domine adiuuabat me.
19 * Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo : consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.
20 * Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis : qui fingis laborem in præcepto ?
21 * Captabunt in animam iusti : & sanguinem innocentem condemnabunt.
22 * Et factus est mihi Dominus in refugium : & Deus meus in adiutorium spei meæ.
23 * Et reddet illis iniquitatem ipsorum : & in malitia eorum disperdet eos : disperdet illos Dominus Deus noster.

Laus Cantici ipsi Dauid. XCIIII.

1 VEnite, exultemus Domino : iubile-
A mus Deo salutari nostro :
2 * Præoccupemus faciem eius in confessione : & in psalmis iubilemus ei.
3 * Quoniam Deus magnus Dominus : & rex magnus super omnes deos.
4 * Quia in manu eius sunt omnes fines terræ : & altitudines montium ipsius sunt.
5 * Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit

fecit illud: & siccam manus eius formauerunt.

* Venite adoremus, & procidamus: 6
& ploremus ante Dominum, qui fecit nos.

*Quia ipse est Dominus Deus noster: 7
& nos populus pascuæ eius, & oues B
manus eius.

‖ Heb. 3.b.7 *‖Hodie si vocem eius audieritis, nolite 8
obdurare corda vestra;

* Sicut in irritatione secundum diem 9
tentationis in deserto: vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt me, & viderunt opera mea.

‖ Nu.14.f. 34 *‖Quadraginta annis offensus fui generationi illi, & dixi: Semper hi errant 10
corde.

*Et isti non cognouerunt vias meas: 11
‖ Heb.4. a. 3 ‖vt iurauí in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

Canticum ipsi Dauid, 1
Quando domus ædificabatur post captiuitatem. (1. *Par.*15.) XCV.

A Cantate Domino canticum nouum: A
cantate Domino omnis terra.

* Cantate Domino, & benedicite nomini eius: annunciate de die in diem 2
salutare eius.

* Annunciate inter Gentes gloriam 3
eius, in omnibus populis mirabilia eius.

* Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes 4
deos.

* Quoniam omnes dij Gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit. 5

* Confessio, & pulchritudo in conspectu eius: sanctimonia, & magnificentia in sanctificatione eius. 6
B

*Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam & honorem: * afferte Domino gloriam nomini eius. 7 8

Tollite hostias, & introite in atria eius: *adorate Dominum in atrio sancto eius. 9

Commoueatur a facie eius vniuersa terra: * dicite in Gentibus quia Dominus regnauit. 10
C

Etenim correxit orbem terræ qui non commouebitur: iudicabit populos in æquitate.

* Lætentur cæli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo eius: * gau- 11 12
debunt campi, & omnia, quæ in eis sunt.

Tunc exultabunt omnia ligna siluarum *a facie Domini, quia venit: quoniam venit iudicare terram. 13

Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.

1 Huic Dauid,
Quando terra eius restituta est.
XCVI.

A DOminus regnauit, exultet terra: lætentur insulæ multæ.

2 * Nubes, & caligo in circuitu eius: iustitia, & iudicium correctio sedis eius.

3 * Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.

4 * Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota est terra.

5 * Montes, sicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.

6 * Annunciauerunt cæli iustitiam eius: & viderunt omnes populi gloriam eius.

7 *‖Confundantur omnes, qui adorant ‖Exod. 20.a.4
B sculptilia: & qui gloriantur in simulachris suis. Leuit. 26. a.1 Deut. 5. a.8

‖ Adorate eum omnes angeli eius: ‖Heb.1. c. 6
8 *audiuit, & lætata est Sion.

Et exultauerunt filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine:

9 * Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.

10 *‖Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. ‖Amos 5.d 15 Rom.12.b. 9

11 * Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.

12 *Lætamini iusti in Domino: & confitemini memoriæ sanctificationis eius.

1 Psalmus ipsi Dauid. XCVII.

A CAntate Domino canticum nouum: quia mirabilia fecit.

Saluauit sibi dextera eius: & brachiũ sanctum eius.

2 *‖Notũ fecit Dominus salutare suũ: ‖ Isa.52.c. 10 & 63.b. 8
in conspectu gẽtiũ reuelauit iustitiã suã.

3 *Recordatus est misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israel.

Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri.

Iubi-

Digitized by Google

* Iubilate Deo omnis terra: cantate, 4
& exultate, & psallite. B
* Psallite Domino in cithara, in citha- 5
ra & voce psalmi: * in tubis ductilibus, 6
& voce tubæ corneæ.
Iubilate in conspectu regis Domini:
* moueatur mare, & plenitudo eius: or- 7
bis terrarum, & qui habitant in eo.
* Flumina plaudent manu, simul mon- 8
tes exultabunt * a conspectu Domini: 9
quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia,
& populos in æquitate.

Psalmus ipsi Dauid. XCVIII. 1

DOminus regnauit, irascantur popu- A
li: qui sedet super cherubim, mo-
ueatur terra.
* Dominus in Sion magnus: & excel- 2
sus super omnes populos.
* Confiteantur nomini tuo magno: 3
quoniam terribile, & sanctum est: * & 4
honor regis iudicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium &
iustitiam in Iacob tu fecisti.
* Exaltate Dominum Deum nostrum, 5
& adorate scabellum pedum eius: quo-
niam sanctum est.
* Moyses, & Aaron in sacerdotibus 6
eius: & Samuel inter eos, qui inuocant B
nomen eius:
Inuocabant Dominum, & ipse exau-
diebat eos: * in columna nubis loqueba- 7
tur ad eos.
Custodiebant testimonia eius, & præ-
ceptum quod dedit illis.
* Domine Deus noster tu exaudiebas 8
eos: Deus tu propitius fuisti eis, & vlci-
scens in omnes adinuentiones eorum.
* Exaltate Dominum Deum nostrum, 9
& adorate in monte sancto eius: quoniã
sanctus Dominus Deus noster.

Psalmus in confessione. 1
XCIX.

IVbilate Deo omnis terra: seruite Do- 2
mino in lætitia. A
Introite in conspectu eius, in exulta-
tione.
* Scitote quoniam Dominus ipse est 3
Deus: ipse fecit nos, & non ipsi nos:
Populus eius, & oues pascuæ eius:
4 * introite portas eius in confessione, atria
eius in hymnis: confitemini illi.
5 Laudate nomen eius: * quoniam sua-
B uis est Dominus, in æternum misericor-
dia eius, & vsque in generationem & ge-
nerationem veritas eius.

1 Psalmus ipsi Dauid. C.

A MIsericordiam, & iudicium cantabo
tibi Domine:
2 Psallam, * & intelligam in via imma-
culata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis
mei, in medio domus meæ.
3 * Non proponebã ante oculos meos
rem iniustam: facientes præuaricationes
odiui.
4 Non adhæsit mihi * cor prauum: de-
clinantem a me malignum non cogno-
scebam.
5 * Detrahentem secreto proximo suo,
B hunc persequebar.
Superbo oculo, & insatiabili corde,
cum hoc non edebam.
6 * Oculi mei ad fideles terræ vt sedeant
mecum: ambulans in via immaculata,
hic mihi ministrabat.
7 * Non habitabit in medio domus meæ
qui facit superbiam: qui loquitur ini-
qua, non direxit in conspectu oculorum
meorum.
8 * In matutino interficiebam omnes
peccatores terræ: vt disperderem de ci-
uitate Domini omnes operantes iniqui-
tatem.

1 Oratio pauperis,
Cum anxius fuerit, & in conspectu Do-
mini effuderit precem suam.
C I.

2 DOmine exaudi orationem meam:
A & clamor meus ad te veniat.
3 * Non auertas faciem tuam a me: in
quacumque die tribulor, inclina ad me
aurem tuam.
In quacumque die inuocauero te, ve-
loceiter exaudi me:
4 * Quia defecerunt sicut fumus dies
mei: & ossa mea sicut cremium aruerunt.
5 * Percussus sum vt fœnum, & aruit cor
meum: quia oblitus sum comedere pa-
nem meum.

A voce

Digitized by Google

* A voce gemitus mei adhæsit os meũ 6
carni meæ.
* Similis factus sum pellicano solitu- 7
dinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.
* Vigilaui, & factus sum sicut passer 8
solitarius in tecto. B
* Tota die exprobrabant mihi inimi- 9
ci mei: & qui laudabant me aduersum me iurabant.
* Quia cinerem tãquam panem man- 10
ducabam, & potum meum cum fletu miscebam.
* A facie iræ &c indignationis tuæ: 11
quia eleuans allisisti me.
* Dies mei sicut vmbra declinauerũt: 12
& ego sicut fœnum arui.
* Tu autem Domine in æternum per- 13
manes: & memoriale tuum in generationem & generationem.
* Tu exurgens misereberis Sion: quia 14
tempus miserendi eius, quia venit tem- C
pus.
* Quoniam placuerunt seruis tuis la- 15
pides eius: & terræ eius miserebuntur.
* Et timebunt Gentes nomen tuum 16
Domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
* Quia ædificauit Dominus Sion: & 17
videbitur in gloria sua.
* Respexit in orationem humilium: 18
& non spreuit precem eorum.
* Scribantur hæc in generatione alte- 19
ra: & populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
* Quia prospexit de excelso sancto 20
suo: Dominus de cælo in terrã aspexit:
* Vt audiret gemitus compeditorum: 21
vt solueret filios interemptorum:
* Vt annuncient in Sion nomen Do- 22
mini: & laudem eius in Ierusalem. D
* In conueniendo populos in vnum, 23
& reges vt seruiant Domino.
* Respõdit ei in via virtutis suæ: Pau- 24
citatem dierum meorum nuncia mihi.
* Ne reuoces me in dimidio dierum 25
meorum: in generationem & generationem anni tui.
* Initio tu Domine terram fundasti: 26
& opera manuum tuarum sunt cæli.
* Ipsi peribunt, tu autem permanes: 27
& omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, &
28 mutabuntur: * tu autem idem ipse es,
& anni tui non deficient.
29 * Filij seruorum tuorum habitabunt:
& semen eorum in sæculum dirigetur.

1 Ipsi Dauid. CII.

A BEnedic anima mea Domino: &
omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto eius.
2 * Benedic anima mea Domino: &
noli obliuisci omnes retributiones eius:
3 * Qui propitiatur omnibus iniquita-
tibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
4 * Qui redimit de interitu vitã tuam:
qui coronat te in misericordia & miserationibus.
5 * Qui replet in bonis desiderium tuũ:
renouabitur vt aquilæ iuuentus tua:
6 * Faciens misericordias Dominus: &
B iudicium omnibus iniuriã patientibus.
7 * Notas fecit vias suas Moysi, filijs Is-
rael voluntates suas.
8 * ‖Miserator, & misericors Dominus: ‖Nu.14.e.18
longanimis, & multum misericors.
9 * Non in perpetuum irascetur: neque
in æternum comminabitur.
10 * Non secundum peccata nostra fecit
nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.
11 * Quoniam secundum altitudinẽ cæli
a terra: corroborauit misericordiã suam super timentes se.
12 * Quantum distat Ortus ab occiden-
C te: longe fecit a nobis iniquitates nostras.
13 * Quomodo miseretur pater filiorũ,
misertus est Dominus timentibus se:
14 * quoniam ipse cognouit figmentum
nostrum.
Recordatus est quoniã puluis sumus:
15 * homo, sicut fœnum dies eius, tamquã
flos agri sic efflorebit.
16 * Quoniam spiritus pertransibit in il-
lo, & non subsistet: & non cognoscet amplius locum suum.
17 * Misericordia autẽ Domini ab æter-
no, & vsque in æternum super timentes eum.
18 Et iustitia illius in filios filiorũ, * his
qui seruant testamentum eius:
D Et memores sunt mandatorũ ipsius,
ad faciendum ea.

* Domi-

Digitized by Google

* Dominus in cælo parauit sedem 19
suam : & regnum ipsius omnibus do-
minabitur.
* Benedicite Domino omnes angeli 20
eius : potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius.
* Benedicite Domino omnes virtutes 21
eius : ministri eius, qui facitis voluntatem eius.
* Benedicite Domino omnia opera 22
eius : in omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino.

Ipsi Dauid. CIII. 1

B Enedic anima mea Domino : Do- A
mine Deus meus magnificatus es vehementer.
Confessionem, & decorem induisti :
* amictus lumine sicut vestimento : 2
Extendens cælum sicut pellem : * qui 3
tegis aquis superiora eius.
Qui ponis nubem ascensum tuũ : qui ambulas super pennas ventorum.
|| Heb.1.c.7 * || Qui facis angelos tuos, spiritus : & 4
ministros tuos ignem vrentem.
* Qui fundasti terram super stabili- 5
tatem suam : non inclinabitur in sæculum sæculi.
* Abyssus, sicut vestimentum, amictus 6
eius : super montes stabunt aquæ.
* Ab increpatione tua fugient : a vo- 7
ce tonitrui tui formidabunt.
* Ascendunt montes : & descendunt 8
campi in locum, quem fundasti eis.
* Terminum posuisti, quem non trãs- 9
gredientur : neque conuertentur operi- B
re terram.
* Qui emittis fontes in conuallibus : 10
inter medium montium pertransibunt aquæ.
* Potabunt omnes bestiæ agri : expe- 11
ctabunt onagri in siti sua.
* Super ea volucres cæli habitabunt : 12
de medio petrarum dabunt voces.
* Rigans mõtes de superioribus suis : 13
de fructu operum tuorum satiabitur terra :
* Producens fœnum iumentis, & her- 14
bam seruituti hominum :
Vt educas panem de terra : * & vinum 15
lætificet cor hominis :
Vt exhilaret faciem in oleo : & panis
cor hominis confirmet.
16 * Saturabuntur ligna campi, & cedri
17 Libani, quas plantauit : * illic passeres nidificabunt.
18 Herodij domus dux est eorũ : * montes excelsi ceruis : petra refugium herinacijs.
19 * Fecit lunam in tempora : sol cogno-
C uit occasum suum.
20 * Posuisti tenebras, & facta est nox : in ipsa pertransibũt omnes bestiæ siluæ.
21 * Catuli leonum rugientes, vt rapiãt, & quærant a Deo escam sibi.
22 * Ortus est sol, & congregati sunt : & in cubilibus suis collocabuntur.
23 * Exibit homo ad opus suum : & ad operationem suam vsque ad vesperum.
24 * Quàm magnificata sunt opera tua Domine ! omnia in sapiẽtia fecisti : impleta est terra possessione tua.
25 * Hoc mare magnum, & spatiosum manibus : illic reptilia, quorum non est numerus.
26 Animalia pusilla cum magnis : * illic naues pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illuden-
27 dum ei : * omnia a te expectant vt des
D illis escam in tempore.
28 * Dante te illis, colligent : aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 * Auertente autem te faciem, turba-
buntur : auferes spiritum eorum, &
deficient, & in puluerem suum reuertentur.
30 * Emittes spiritum tuum, & creabuntur : & renouabis faciem terræ.
31 * Sit gloria Domini in sæculum : læ-
tabitur Dominus in operibus suis :
32 * Qui respicit terrã, & facit eam tremere : qui tangit montes, & fumigant.
33 * || Cãtabo Domino in vita mea : psal- || Inf.145.a.2
lam Deo meo quàmdiu sum.
34 * Iucundum sit ei eloquium meum : ego vero delectabor in Domino.
35 * Deficiant peccatores a terra, & iniqui ita vt non sint : benedic anima mea Domino.

Alleluia (1. *Par.*16. 8.) CIIII.

1 C Onfitemini Domino, & inuocate 1. Par. 16. a.1
A nomen eius : annunciate inter Gen- Isa. 12. a. 4
tes opera eius.

* Can-

*Cãtate ei, & psallite ei: narrate omnia mirabilia eius. 2
* Laudamini in nomine sancto eius: lætetur cor quærentium Dominum. 3
* Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper. 4
* Mementote mirabilium eius, quæ fecit: prodigia eius, & iudicia oris eius. 5
* Semen Abraham, serui eius: filij Iacob electi eius. 6
* Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius. 7
* Memor fuit in sæculum testamenti sui: verbi, quod mandauit in mille generationes: 8
Gen.22.c.16 *‖ Quod disposuit ad Abraham: & iuramenti sui ad Isaac: 9
*Et statuit illud Iacob in præceptum: & Israel in testamentum æternum: 10
* Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ. 11
* Cum essent numero breui, paucissimi & incolæ eius: 12
* Et pertransierunt de gente in gentẽ, & de regno ad populum alterum. 13 B
* Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges. 14
‖ 1.Paral.16. d.22 2.Reg.1.c.14 *‖ Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari. 15
* Et vocauit famem super terram: & omne firmamentum panis contriuit. 16
‖ Gen.37.f.36 * Misit ante eos ‖ virum: in seruum venundatus est Ioseph. 17
‖ Gen.39.d.20 *‖ Humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertrãsijt animam eius, 18
* donec veniret verbum eius. 19
Eloquium Domini inflammauit eum:
‖ Gen.41.c.14 *‖ misit rex, & soluit eum; princeps populorum, & dimisit eum. 20
*Constituit eum dominũ domus suæ: & principem omnis possessionis suæ: 21
* Vt erudiret principes eius sicut semetipsum: & senes eius prudentiam doceret. 22
‖ Gen.46.a.6 *‖ Et intrauit Israel in Ægyptum: & Iacob accola fuit in Terra Cham. 23 C
‖ Exo.1.b.7 Act.7.b.17 *‖ Et auxit populũ suum vehementer: & firmauit eum super inimicos eius. 24
* Conuertit cor eorum vt odirẽt populum eius: & dolum facerent in seruos eius. 25
‖ Exo.3.b.10. & 4.d.29 *‖ Misit Moysen seruum suum: Aaron, quem elegit ipsum. 26
Exo.7.a.10 *‖ Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in Terra Cham. 27
* ‖ Misit tenebras, & obscurauit: & nõ exacerbauit sermones suos. 28 ‖ Exo.10.f.21
* ‖ Conuertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum. 29 ‖ Exo.7.d.20
* ‖ Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. 30 ‖ Exo.8.b.6
* ‖ Dixit, & venit cœnomyia: & cinifes in omnibus finibus eorum. 31 ‖ Exo.c.8.& 9
* Posuit pluuias eorum grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum. 32
* Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum: & contriuit lignum finium eorum. 33
* ‖ Dixit, & venit locusta, & bruchus, 34 ‖ Exo.10.c.12
D cuius non erat numerus:
* Et comedit omne fœnum in terra eorum: & comedit omnem fructum terræ eorum. 35
* ‖ Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum. 36 ‖ Exo.12.d.29
* ‖ Et eduxit eos cum argento & auro: & non erat in tribubus eorum infirmus. 37 ‖ Exo.13.d.21
* Lætata est Ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos. 38
* ‖ Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem vt luceret eis per noctem. 39 ‖ Psal.77.b.14 1.Cor.10.a.1
* ‖ Petierunt, & venit coturnix: & pane cæli saturauit eos. 40 ‖ Exo.16.c.13
* ‖ Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: abierunt in ficco flumina; 41 ‖ Nu.20.c.11
* ‖ Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum. 42 ‖ Gen.17.a.7
* Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia. 43
* Et dedit illis regiones Gentium: & labores populorum possederunt: 44
* Vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. 45

Alleluia (*Iudith* 13.21.) CV.

1 A CONfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.
2 * ‖ Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? ‖ Iudith 13.c.23 Eccli.43.d.35
3 * Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.
4 * Memento nostri Domine in beneplacito

placito populi tui: visita nos in salutari tuo:
* Ad videdum in bonitate electorum 5
tuorum, ad lætandum in lætitia gentis
tuæ: vt lauderis cum hereditate tua.
|| Iudit.7.d.19 * || Peccauimus cum patribus nostris: 6
iniuste egimus, iniquitatem fecimus.
* Patres nostri in Ægypto non intel- 7
lexerunt mirabilia tua: non fuerunt me-
mores multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritauerunt ascendentes in mare, B
Mare rubrum.
* Et saluauit eos propter nomen suũ: 8
vt notam faceret potentiam suam.
|| Exo.14.c.22 * || Et increpuit Mare rubrum, & exic- 9
catum est: & deduxit eos in abyssis sicut
in deserto.
* Et saluauit eos de manu odientium: 10
& redemit eos de manu inimici.
|| Exo.14.g.27 * || Et operuit aqua tribulantes eos: 11
vnus ex eis non remansit.
* Et crediderunt verbis eius: & lau- 12
dauerunt laudem eius.
* Cito fecerũt, obliti sunt operũ eius: 13
& non sustinuerunt consilium eius.
|| Exo.17.a.2 * || Et concupierunt concupiscentiam 14
in deserto: & tentauerunt Deum in C
inaquoso.
|| Nu.11.g.31 * || Et dedit eis petitionem ipsorum: 15
& misit saturitatem in animas eorum.
* Et irritauerunt Moysen in castris: 16
Aaron sanctum Domini.
|| Nu.16.e.32 * || Aperta est terra, & deglutiuit Da- 17
than: & operuit super congregationem
Abiron.
* Et exarsit ignis in synagoga eorum: 18
flamma combussit peccatores.
|| Exo.32.a.4 * || Et fecerunt vitulum in Horeb: & 19
adorauerunt sculptile.
* Et mutauerunt gloriam suam in si- 20
militudinem vituli comedentis fœnum.
* Obliti sunt Deum, qui saluauit eos, 21
qui fecit magnalia in Ægypto, * mira- 22
bilia in Terra Cham: terribilia in mari
rubro.
|| Exo.32.c.10 * || Et dixit vt disperderet eos: si non 23
Moyses electus eius stetisset in confra- D
ctione in conspectu eius:
Vt auerteret iram eius ne disperderet
eos: * & pro nihilo habuerunt terram 24
desiderabilem:
Non crediderũt verbo eius, * & mur- 25
murauerunt in tabernaculis suis: non
exaudierunt vocem Domini.

26 * || Et eleuauit manum suã super eos: || Nu.14.e.31
vt prosterneret eos in deserto:
27 * Et vt deijceret semen eorum in Na-
tionibus: & dispergeret eos in regio-
nibus.
28 * Et initiati sunt Beelphegor: & co-
mederunt sacrificia mortuorum.
29 * Et irritauerunt eum in adinuentio-
E nibus suis: & multiplicata est in eis
ruina.
30 * || Et stetit Phinees, & placauit: & || Num.25.b.7
cessauit quassatio.
31 * Et reputatum est ei in iustitiam, in
generationem & generationem vsque in
sempiternum.
32 * || Et irritauerunt eum ad Aquas con- || Nu.20.a.10
tradictionis: & vexatus est Moyses pro-
33 pter eos: * quia exacerbauerũt spiritum
eius.
34 Et distinxit in labijs suis: * non di-
sperdiderunt gentes, quas dixit Domi-
nus illis.
35 * Et commisti sunt inter gentes, &
36 didicerunt opera eorum: * & seruierunt
sculptilibus eorum: & factum est illis
in scandalum.
37 * Et immolauerunt filios suos, & fi-
lias suas dæmonijs.
38 * Et effuderunt sanguinem innocen-
F tem: sanguinem filiorum suorum & fi-
liarum suarũ, quas sacrificauerunt scul-
ptilibus Chanaan.
Et infecta est terra in sanguinibus,
39 * & contaminata est in operibus eo-
rum: & fornicati sunt in adinuentioni-
bus suis.
40 * Et iratus est furore Dominus in po-
pulum suum: & abominatus est heredi-
tatem suam.
41 * Et tradidit eos in manũs gentium:
& dominati sunt eorũ qui oderunt eos.
42 * Et tribulauerunt eos inimici eorũ,
& humiliati sunt sub manibus eorum:
43 * sæpe liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in
consilio suo: & humiliati sunt in ini-
quitatibus suis.
44 * Et vidit cum tribularentur: & audi-
uit orationem eorum.
45 * || Et memor fuit testamenti sui: & || Deut.30.a.1
G pœnituit eum secundum multitudinem
misericordiæ suæ.
46 * Et dedit eos in misericordias in cõ-
spectu omnium qui ceperant eos.

* Sal-

*Saluos nos fac Domine Deus noster: 47
& congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini sancto tuo: &
gloriemur in laude tua.
*Benedictus Dominus Deus Israel a 48
sæculo & vsque in sæculũ: & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluia. (Iudith 13.21.) CVI.

COnfitemini Domino quoniam bo- 1
nus: quoniam in sæculum misericordia eius. A
*Dicant qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici: & 2
de regionibus congregauit eos:
*A solis ortu, & occasu: ab aquilone, & mari. 3
*Errauerunt in solitudine in inaquoso: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt, 4
*Esurientes, & sitientes: anima eorum in ipsis defecit. 5
*Et clamauerunt ad Dominum cum 6
tribularentur: & de necessitatibus eorum eripuit eos.
*Et deduxit eos in viam rectam: vt 7
irent in ciuitatem habitationis.
*Confiteantur Domino misericordiæ 8
eius: & mirabilia eius filijs hominum.
*Quia satiauit animam inanem: & 9
animam esurientem satiauit bonis.
*Sedentes in tenebris, & vmbra mor- 10
tis: vinctos in mendicitate, & ferro.
*Quia exacerbauerunt eloquia Dei: 11
& consilium Altissimi irritauerunt.
*Et humiliatum est in laboribus cor 12
eorum: infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret.
*Et clamauerunt ad Dominum cum 13
tribularentur: & de necessitatibus eo- B
rum liberauit eos.
*Et eduxit eos de tenebris, & vmbra 14
mortis: & vincula eorum disrupit.
*Confiteantur Domino misericor- 15
diæ eius: & mirabilia eius filijs hominum.
*Quia contriuit portas æreas: & ve- 16
ctes ferreos confregit.
*Suscepit eos de via iniquitatis eo- 17
rum: propter iniustitias enim suas humiliati sunt.
*Omnem escam abominata est ani- 18
ma eorum: & appropinquauerunt
vsque ad portas mortis.
*Et clamauerunt ad Dominum cum 19
tribularentur: & de necessitatibus eorum liberauit eos.
*Misit verbum suum, & sanauit eos: 20
& eripuit eos de interitionibus eorum.
*Confiteantur Domino misericor- 21
C diæ eius: & mirabilia eius filijs hominum.
*Et sacrificent sacrificium laudis: 22
& annuncient opera eius in exultatione.
*Qui descendunt mare in nauibus, 23
facientes operationem in aquis multis.
*Ipsi viderunt opera Domini, & mi- 24
rabilia eius in profundo.
*Dixit, & stetit spiritus procellæ: & 25
exaltati sunt fluctus eius.
*Ascendunt vsque ad cælos, & descẽ- 26
dunt vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat.
*Turbati sunt, & moti sunt sicut 27
ebrius: & omnis sapientia eorum deuorata est.
*Et clamauerunt ad Dominum cum 28
tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos.
*Et statuit procellam eius in auram: 29
& siluerunt fluctus eius.
*Et lætati sunt quia siluerunt: & 30
deduxit eos in portum voluntatis eorum.
*Confiteantur Domino misericor- 31
diæ eius: & mirabilia eius filijs hominum.
*Et exaltent eum in ecclesia plebis: 32
& in cathedra seniorum laudent eum.
*Posuit flumina in desertum: & exi- 33
tus aquarum in sitim.
*Terram fructiferam in salsuginem, a 34
D malitia inhabitantium in ea.
*Posuit desertum in stagna aqua- 35
rum: & terram sine aqua in exitus aquarum.
*Et collocauit illic esurientes: & 36
constituerunt ciuitatem habitationis.
*Et seminauerunt agros, & planta- 37
uerunt vineas: & fecerunt fructum natiuitatis.
*Et benedixit eis, & multiplicati 38
sunt nimis: & iumenta eorum non minorauit.
*Et pauci facti sunt: & vexati sunt 39
a tribulatione malorum, & dolore.

Effusa

Digitized by Google

* Effusa est contemptio super principes: & errare fecit eos in inuio, & non in via. 40
* Et adiuuit pauperem de inopia: & posuit sicut oues familias. 41
|| Nu. 22.c.19 * ||Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis iniquitas oppilabit os suum. 42
* Quis sapiens & custodiet hæc? & intelliget misericordias Domini? 43

Canticum Psalmi ipsi Dauid. 1
(*Sup.* 56.8.) CVII.

PAratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & psallam in gloria mea. 2 A
* Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara: exurgam diluculo. 3
* Confitebor tibi in populis Domine: & psallam tibi in nationibus. 4
* Quia magna est super cælos misericordia tua: & vsque ad nubes veritas tua: 5
* Exaltare super cælos Deus, & super omnem terram gloria tua: * vt liberentur dilecti tui. 6 7
Saluum fac dextera tua, & exaudi me: * Deus locutus est in sancto suo: 8
Exultabo, & diuidam Sichimam, & conuallem tabernaculorum dimetiar. B
* Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim susceptio capitis mei. 9
Iuda rex meus: * Moab lebes spei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ amici facti sunt.
* Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me vsque in Idumæam? 11
* Nonne tu Deus, qui repulisti nos, & non exibis Deus in virtutibus nostris? 12
* Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis. 13
* In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. 14

In finem, Psalmus Dauid. 1
CVIII.

DEus laudem meã ne tacueris: quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est. 2 A
* Locuti sunt aduersum me lingua dolosa, & sermonibus odij circumdederunt me: & expugnauerunt me gratis. 3
* Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam. 4
* Et posuerunt aduersum me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea. 5
* Constitue super eum peccatorem: & diabolus stet a dextris eius. 6
* Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum. 7
* Fiant dies eius pauci: & episcopatum eius accipiat alter. 8
* Fiant filij eius orphani: & vxor eius vidua. 9
* Nutantes transferantur filij eius, & mendicent: & eijciantur de habitationibus suis. 10 B
* Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius: & diripiant alieni labores eius. 11
* Non sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius. 12
* Fiant nati eius in interitum: in generatione vna deleatur nomen eius. 13
* In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini: & peccatum matris eius non deleatur. 14
* Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorũ: * pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam. 15 16
* Et persecutus est hominem inopẽ, & mendicum, & compunctum corde mortificare. 17
* Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. 18 C
Et induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.
* Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur: & sicut zona, qua semper præcingitur. 19
* Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: & qui loquuntur mala aduersus animam meam. 20
* Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum: quia suauis est misericordia tua. 21
Libera me * quia egenus, & pauper ego sum: & cor meũ conturbatũ est intra me. 22

Sicut

Digitized by Google

* Sicut vmbra cum declinat, ablatus 23
sum: & excussus sum sicut locustæ.
* Genua mea infirmata sunt a ieiu- 24
nio: & caro mea immutata est propter
oleum.
* Et ego factus sum opprobrium il- 25
lis: viderunt me, & mouerunt capita D
sua.
* Adiuua me Domine Deus meus: 26
saluum me fac secundum misericordiam
tuam.
* Et sciant quia manus tua hæc: & 27
tu Domine fecisti eam.
* Maledicent illi, & tu benedices: qui 28
insurgunt in me, confundantur: seruus
autem tuus lætabitur.
* Induantur qui detrahunt mihi, pu- 29
dore: & operiantur sicut diploide con-
fusione sua.
* Confitebor Domino nimis in ore 30
meo: & in medio multorum laudabo
eum.
* Quia astitit a dextris pauperis, vt 31
saluam faceret a persequentibus animam
meam.

Psalmus Dauid. CIX. 1

Matt.22.d.42 DIxit Dominus Domino meo: Sede A
a dextris meis:
‖ 1.Cor.15.d.25 Hebr.1.d.13. & 10.c.13 ‖Donec ponam inimicos tuos, scabel-
lum pedum tuorum.
* Virgam virtutis tuæ emittet Domi- 2
nus ex Sion: dominare in medio inimi-
corum tuorum.
* Tecum principium in die virtutis 3
tuæ in splendoribus sanctorum: ex vte-
ro ante luciferum genui te.
‖Hebr.5.b.6. & 7.c.17 Ioan.12.c.34 * ‖Iurauit Dominus, & non pœnitebit 4
eum: Tu es sacerdos in æternum secun- B
dum ordinem Melchisedech.
* Dominus a dextris tuis, confregit in 5
die iræ suæ reges.
* Iudicabit in nationibus, implebit 6
ruinas: conquassabit capita in terra mul-
torum.
* De torrente in via bibet: propterea 7
exaltabit caput.

Alleluia. CX.

COnfitebor tibi Domine in toto cor 1
de meo: in consilio iustorum, & A
congregatione.
* Magna opera Domini: exquisita in 2
omnes voluntates eius.
* Confessio & magnificẽtia opus eius: 3
& iustitia eius manet in sæculum sæ-
culi.
* Memoriam fecit mirabilium suorũ, 4
misericors & miserator Dominus: * esca 5
dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti
sui: * virtutem operum suorum annun- 6
ciabit populo suo:
* Vt det illis hereditatem gentium: 7
opera manuum eius veritas, & iudi- B
cium.
* Fidelia omnia mandata eius: con- 8
firmata in sæculum sæculi, facta in ve-
ritate & æquitate.
* Redemptionem misit populo suo: 9
mandauit in æternum testamentum
suum.
Sanctum, & terribile nomen eius:
* ‖ initium sapientiæ timor Domini. 10
Intellectus bonus omnibus facienti- ‖Prou. 1.a.7. & 9.c.17 Eccli.1.b.c.16
bus eum: laudatio eius manet in sæcu-
lum sæculi.

Alleluia, Reuersionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

BEatus vir, qui timet Dominum: in 1
mandatis eius volet nimis. A
* Potens in terra erit semen eius: ge- 2
neratio rectorum benedicetur.
* Gloria, & diuitiæ in domo eius: & 3
iustitia eius manet in sæculum sæculi.
* Exortum est in tenebris lumẽ rectis: 4
misericors, & miserator, & iustus.
* Iucundus homo qui miseretur & 5
commodat, disponet sermones suos in B
iudicio: * quia in æternum non commo- 6
uebitur.
* In memoria æterna erit iustus: ab 7
auditione mala non timebit.
Paratum cor eius sperare in Domi-
no, * confirmatum est cor eius: non 8
commouebitur donec despiciat inimi-
cos suos.
* Dispersit, dedit pauperibus: iustitia 9
eius manet in sæculũ sæculi, cornu eius
exaltabitur in gloria.
* Peccator videbit, & irascetur, den- 10
tibus suis fremet & tabescet: desiderium
peccatorum peribit.

Digitized by Google

Alleluia. CXII.

1 LAudate pueri Dominum : laudate
A nomen Domini.
2 * Sit nomen Domini benedictum, ex
hoc nunc,& vsque in sæculum.
3 * A solis ortu vsque ad occasum,lau-
dabile nomen Domini.
4 * ‖ Excelsus super omnes gentes Do-
‖Mal. 1. c. 11 minus,& super cælos gloria eius.
5 * Quis sicut Dominus Deus noster,
6 qui in altis habitat, * & humilia respi-
cit in cælo & in terra?
7 * Suscitans a terra inopem,& de ster-
B core erigens pauperem:
8 * Vt collocet eum cum principibus,
cum principibus populi sui.
9 * Qui habitare facit sterilem in domo,
matrem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

1 IN exitu Israel de Ægypto,domus Ia-
Exo.13.a 3 A cob de populo barbaro:
2 * Facta est Iudæa sanctificatio eius,Is-
rael potestas eius.
3 * Mare vidit, & fugit: Iordanis con-
uersus est retrorsum.
4 * Montes exultauerunt vt arietes: &
colles sicut agni ouium.
5 * Quid est tibi mare quòd fugisti: &
tu Iordanis,quia cõuersus es retrorsum?
6 * Montes exultastis sicut arietes, &
colles sicut agni ouium.
7 * A facie Domini mota est terra, a
facie Dei Iacob.
8 * Qui conuertit petram in stagna
aquarum,& rupem in fontes aquarum.
1 * NON NOBIS DOMINE,
B NON NOBIS: sed nomini tuo da
gloriam.
2 * Super misericordia tua, & veritate
tua: nequando dicant Gentes: Vbi est
Deus eorum?
3 * Deus autem noster in cælo: omnia
quæcumque voluit,fecit.
4 * ‖ Simulachra gentium argentum, &
‖Inf.134.c.15 aurum, opera manuum hominum.
5 * ‖ Os habent,& non loquentur: oculos
‖Sap. 15. d. 15 habent,& non videbunt.
6 * Aures habent, & non audient: na-
res habent,& non odorabunt.
7 * Manus habent, & non palpabunt:
pedes habent, & non ambulabunt: non
clamabunt in gutture suo.
8 * Similes illis fiant qui faciunt ea: &
omnes qui confidunt in eis.
9 * Domus Israel sperauit in Domi-
C no: adiutor eorum & protector eorum
est.
10 * Domus Aaron sperauit in Domino:
adiutor eorum & protector eorum est.
11 * Qui timent Dominum, sperauerunt
in Domino: adiutor eorum & prote-
ctor eorum est.
12 * Dominus memor fuit nostri: & be-
nedixit nobis:
Benedixit domui Israel: benedixit
domui Aaron.
13 * Benedixit omnibus,qui timent Do-
minum,pusillis cum maioribus.
14 * Adijciat Dominus super vos: super
vos,& super filios vestros.
15 * Benedicti vos a Domino, qui fecit
D cælum, & terram.
16 * Cælum cæli Domino: terram autem
dedit filijs hominum.
17 * ‖ Non mortui laudabunt te Domine: ‖ Baruc.2.d.17
neque omnes, qui descendunt in infer-
num.
18 * Sed nos qui viuimus, benedicimus
Domino, ex hoc nunc & vsque in sæ-
culum.

Alleluia. CXIIII.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus
A vocem orationis meæ.
2 * Quia inclinauit aurem suam mihi:
& in diebus meis inuocabo.
3 * Circumdederunt me dolores mor-
tis: & pericula inferni inuenerunt me.
Tribulationem & dolorem inueni:
4 * & nomen Domini inuocaui.
O Domine libera animam meam:
5 * misericors Dominus,& iustus, & Deus
B noster miseretur.
6 * Custodiens paruulos Dominus: hu-
miliatus sum, & liberauit me.
7 * Conuertere anima mea in requiem
tuam: quia Dominus beneficit tibi.
8 * Quia eripuit animam meam de
morte: oculos meos a lacrymis, pedes
meos a lapsu.
9 * Placebo Domino in regione vi-
uorum.

Alleluia.

Digitized by Google

Alleluia. CXV.

1. Cor.4.c.13 Rom. 3.a.4 C Redidi, propter quod locutus 10
sum: ego autem humiliatus sum A
nimis.
* Ego dixi in excessu meo: Omnis 11
homo mendax.
* Quid retribuam Domino, pro om- 12
nibus, quæ retribuit mihi?
* Calicem salutaris accipiam: & no- 13
men Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddam coram 14
omni populo eius: * pretiosa in conspe- 15
ctu Domini mors Sanctorum eius:
* O Domine quia ego seruus tuus: 16
ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. B
Dirupisti vincula mea: * tibi sacrifi- 17
cabo hostiam laudis, & nomen Domini
inuocabo.
* Vota mea Domino reddam in con- 18
spectu omnis populi eius: * in atrijs do- 19
mus Domini, in medio tui Ierusalem.

Alleluia. CXVI.

Rom.15.c.11 L Audate Dominum omnes Gentes: 1
laudate eum omnes populi:
* Quoniam confirmata est super nos 2
|| Ioã.12.c.34 misericordia eius: || & veritas Domini
manet in æternum.

Alleluia. CXVII.

C Onfitemini Domino quoniam bo- 1
nus: quoniam in sæculum miseri- A
cordia eius.
* Dicat nunc Israel quoniam bonus: 2
quoniam in sæculum misericordia eius.
* Dicat nunc domus Aaron: quoniam 3
in sæculum misericordia eius.
* Dicant nunc qui timent Domi- 4
num: quoniam in sæculum misericor-
dia eius.
* De tribulatione inuocaui Domi- 5
num: & exaudiuit me in latitudine
Dominus.
* Dominus mihi adiutor: non timebo 6
quid faciat mihi homo.
|| Heb.13.a.6 * || Dominus mihi adiutor: & ego de- 7
spiciam inimicos meos.
* Bonum est confidere in Domino, 8
quàm confidere in homine: B
* Bonũ est sperare in Domino, quàm 9
sperare in principibus.
10 * Omnes gentes circuierunt me: &
in nomine Domini quia vltus sum in
eos.
11 * Circumdantes circumdederunt me:
& in nomine Domini quia vltus sum
in eos.
12 * Circumdederunt me sicut apes, &
exarserunt sicut ignis in spinis: & in no-
mine Domini quia vltus sum in eos.
13 * Impulsus euersus sum vt caderem:
& Dominus suscepit me.
14 * || Fortitudo mea, & laus mea Domi- || Exod.15.a.2
C nus: & factus est mihi in salutem.
15 * Vox exultationis, & salutis in taber-
naculis iustorum.
16 * Dextera Domini fecit virtutẽ: dex-
tera Domini exaltauit me, dextera Do-
mini fecit virtutem.
17 * Non moriar, sed viuam: & narrabo
opera Domini.
18 * Castigans castigauit me Dominus:
& morti non tradidit me.
19 * Aperite mihi portas iustitiæ, ingres-
20 sus in eas confitebor Domino: * hæc por
ta Domini, iusti intrabunt in eam.
21 * Confitebor tibi quoniam exaudisti
me: & factus es mihi in salutem.
22 * || Lapidem, quem reprobauerunt || Matt.21.a.42
ædificantes: hic factus est in caput an- Luc. 20.c.17
guli. Act.4.b 11 Rom. 9.g.33
23 * A Domino factum est istud: & est 1.Pet.2.a.7 Isa.28.d.16
mirabile in oculis nostris.
24 * Hæc est dies, quam fecit Dominus:
D exultemus, & lætemur in ea.
25 * O Domine saluum me fac, o Domi-
26 ne bene prosperare: * benedictus qui ve-
nit in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Domi-
27 ni: * Deus Dominus, & illuxit nobis.
Constituite diem sollemnem in con-
densis, vsque ad cornu altaris.
28 * Deus meus es tu, & confitebor ti-
bi: Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti
me: & factus es mihi in salutem.
29 * Confitemini Domino quoniam bo-
nus: quoniam in sæculum misericordia
eius.

Alleluia. CXVIII.
ALEPH.

1 B Eati immaculati in via: qui ambu-
A lant in lege Domini.

Digitized by Google

*Beati, qui scrutantur testimonia eius: 2
in toto corde exquirunt eum.
* Non enim qui operantur iniquita- 3
tem, in vijs eius ambulauerunt.
* Tu mandasti mandata tua custodiri 4
nimis.
* Vtinam dirigantur viæ meæ, ad cu- 5
stodiendas iustificationes tuas.
* Tunc non confundar, cum perspexe- 6
ro in omnibus mandatis tuis.
* Confitebor tibi in directione cordis: 7
in eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ.
* Iustificationes tuas custodiam: non 8
me derelinquas vsquequaque.

BETH.

* In quo corrigit adolescentior viam 9
suam? in custodiendo sermones tuos. B
* In toto corde meo exquisiui te: ne 10
repellas me a mandatis tuis.
* In corde meo abscondi eloquia tua: 11
vt non peccem tibi.
* Benedictus es Domine: doce me iu- 12
stificationes tuas.
* In labijs meis, pronunciaui omnia 13
iudicia oris tui.
* In via testimoniorum tuorum dele- 14
ctatus sum, sicut in omnibus diuitijs.
* In mandatis tuis exercebor: & con- 15
siderabo vias tuas.
* In iustificationibus tuis meditabor: 16
non obliuiscar sermones tuos.

GIMEL.

* Retribue seruo tuo, viuifica me: & 17
custodiam sermones tuos. C
* Reuela oculos meos: & considerabo 18
mirabilia de lege tua.
* Incola ego sum in terra: non ab- 19
scondas a me mandata tua.
* Concupiuit anima mea desiderare 20
iustificationes tuas, in omni tempore.
* Increpasti superbos: maledicti qui 21
declinant a mandatis tuis.
* Aufer a me opprobrium, & contem- 22
ptum: quia testimonia tua exquisiui.
* Etenim sederunt principes, & aduer- 23
sum me loquebantur: seruus autem tuus
exercebatur in iustificationibus tuis.
* Nam & testimonia tua meditatio 24
mea est: & consilium meum iustificatio-
nes tuæ.

DALETH.

* Adhæsit pauimento anima mea: vi- 25
uifica me secundum verbum tuum. D
* Vias meas enunciaui, & exaudisti 26
me: doce me iustificationes tuas.
* Viam iustificationum tuarum instrue 27
me: & exercebor in mirabilibus tuis.
* Dormitauit anima mea præ tædio: 28
confirma me in verbis tuis.
* Viam iniquitatis amoue a me: & de 29
lege tua miserere mei.
* Viam veritatis elegi: iudicia tua non 30
sum oblitus.
* Adhæsi testimonijs tuis Domine: no- 31
li me confundere.
* Viam mandatorum tuorum cucurri, 32
cum dilatasti cor meum.

HE.

* Legem pone mihi Domine viam 33
E iustificationũ tuarum: & exquiram eam
semper.
* Da mihi intellectum, & scrutabor 34
legem tuam: & custodiam illam in to-
to corde meo.
* Deduc me in semitam mandatorum 35
tuorum: quia ipsam volui.
* Inclina cor meum in testimonia tua: 36
& non in auaritiam.
* Auerte oculos meos ne videant va- 37
nitatem: in via tua viuifica me.
* Statue seruo tuo eloquium tuum, in 38
timore tuo.
* Amputa opprobrium meum, quod 39
suspicatus sum: quia iudicia tua iucun-
da.
* Ecce concupiui mandata tua: in æ- 40
quitate tua viuifica me.

VAV.

*Et veniat super me misericordia tua 41
F Domine: salutare tuum secundum elo-
quium tuum.
* Et respondebo exprobrantibus mihi 42
verbum: quia speraui in sermonibus
tuis.
* Et ne auferas de ore meo verbum 43
veritatis vsquequaque: quia in iudicijs
tuis supersperaui.
* Et custodiam legem tuam semper: 44
in sæculum & in sæculum sæculi.
* Et ambulabam in latitudine: quia 45
mandata tua exquisiui.
* Et loquebar de testimonijs tuis in 46
conspectu regum: & non confundebar.
* Et meditabar in mandatis tuis, quæ 47
dilexi.
* Et leuaui manus meas ad mandata 48
tua, quæ dilexi: & exercebar in iustifi-
cationibus tuis.

ZAIN.

Digitized by Google

ZAIN.

49 * Memor esto verbi tui seruo tuo, in
G quo mihi spem dedisti.
50 * Hæc me consolata est in humilita-
te mea: quia eloquium tuum viuifica-
uit me.
51 * Superbi inique agebant vsquequa-
que: a lege autem tua non declinaui.
52 * Memor fui iudiciorum tuorum a
sæculo Domine: & consolatus sum.
53 * Defectio tenuit me, pro peccatori-
bus derelinquentibus legem tuam.
54 * Cantabiles mihi erant iustificationes
tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55 * Memor fui nocte nominis tui Do-
mine: & custodiui legem tuam.
56 * Hæc facta est mihi: quia iustificatio-
nes tuas exquisiui.

HETH.

57 * Portio mea Domine, dixi custodi-
H re legem tuam.
58 * Deprecatus sum faciem tuam in to-
to corde meo: miserere mei secundum
eloquium tuum.
59 * Cogitaui vias meas: & conuerti pe-
des meos in testimonia tua.
60 * Paratus sum, & non sum turbatus:
vt custodiam mandata tua.
61 * Funes peccatorum circumplexi sunt
me: & legem tuam non sum oblitus.
62 * Media nocte surgebam ad confiten-
dũ tibi, super iudicia iustificationis tuæ.
63 * Particeps ego sum omnium timen-
tium te: & custodientium mandata tua.
64 * Misericordia tua Domine plena est
terra: iustificationes tuas doce me.

TETH.

65 * Bonitatem fecisti cum seruo tuo Do
I mine, secundum verbum tuum.
66 * Bonitatem, & disciplinam, & scien-
tiã doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 * Priusquam humiliarer ego deliqui:
propterea eloquium tuum custodiui.
68 * Bonus es tu: & in bonitate tua do-
ce me iustificationes tuas.
69 * Multiplicata est super me iniquitas
superborum: ego autem in toto corde
meo scrutabor mandata tua.
70 * Coagulatum est sicut lac cor eorũ:
ego vero legem tuam meditatus sum.
71 * Bonum mihi quia humiliasti me: vt
discam iustificationes tuas.
72 * Bonum mihi lex oris tui, super mil-
lia auri, & argenti.

IOD.

73 * Manus tuæ fecerunt me, & plasma-
K uerunt me: da mihi intellectum, & di-
scam mandata tua.
74 * Qui timent te videbunt me, & læ-
tabuntur: quia in verba tua superspe-
raui.
75 * Cognoui Domine quia æquitas iu-
dicia tua: & in veritate tua humiliasti
me.
76 * Fiat misericordia tua vt consoletur
me, secundum eloquium tuum seruo tuo.
77 * Veniant mihi miserationes tuæ, &
viuam: quia lex tua meditatio mea est.
78 * Confundantur superbi, quia iniuste
iniquitatem fecerunt in me: ego autem
exercebor in mandatis tuis.
79 * Conuertantur mihi timentes te: &
qui nouerunt testimonia tua.
80 * Fiat cor meum immaculatum in
iustificationibus tuis, vt non confun-
dar.

CAPH.

81 * Defecit in salutare tuum anima
L mea: & in verbum tuum supersperaui.
82 * Defecerunt oculi mei in eloquium
tuum, dicentes: Quando consolaberis
me?
83 * Quia factus sum sicut vter in pruí-
na: iustificationes tuas non sum oblitus.
84 * Quot sunt dies serui tui: quando
facies de persequentibus me iudicium?
85 * Narrauerunt mihi iniqui fabulatio-
nes: sed non vt lex tua.
86 * Omnia mandata tua veritas: inique
persecuti sunt me, adiuua me.
87 * Paulominus consummauerunt me
in terra: ego autem non dereliqui man-
data tua.
88 * Secundum misericordiam tuam vi-
uifica me: & custodiam testimonia oris
tui.

LAMED.

89 * In æternum Domine, verbum tuum
M permanet in cælo.
90 * In generationem & generationem
veritas tua: fundasti terram, & per-
manet.
91 * Ordinatione tua perseuerat dies:
quoniam omnia seruiunt tibi.
92 * Nisi quòd lex tua meditatio mea
est: tunc forte perijssem in humilitate
mea.
93 * In æternum non obliuiscar iustifi-

Digitized by Google

cationes tuas: quia in ipsis viuificasti me.

* Tuus sum ego, saluum me fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui. 94

* Me expectauerunt peccatores vt perderent me: testimonia tua intellexi. 95

*Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tum nimis. 96

MEM.

* Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est. 97 N

* Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in æternum mihi est. 98

* Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. 99

* Super senes intellexi: quia mandata tua quæsiui. 100

* Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua. 101

* A iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem posuisti mihi. 102

*Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo! 103

*A mandatis tuis intellexi: propterea odiui omnem viam iniquitatis. 104

NVN.

* Lucerna pedibus meis verbum tuũ, & lumen semitis meis. 105 O

* Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. 106

* Humiliatus sum vsquequaque Domine: viuifica me secundum verbum tuum. 107

*Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & iudicia tua doce me. 108

*Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus. 109

* Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erraui. 110

* Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt. 111

* Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem. 112

SAMECH.

*Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi. 113 P

*Adiutor, & susceptor meus es tu: & in verbum tuum supersperaui. 114

*Declinate a me maligni: & scrutabor mandata Dei mei. 115

* Suscipe me secundum eloquium tuum, & viuam: & non confundas me ab expectatione mea. 116

* Adiuua me, & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper. 117

* Spreuisti omnes discedentes a iudicijs tuis: quia iniusta cogitatio eorum. 118

* Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua. 119

* Confige timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui. 120

AIN.

* Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniantibus me. 121 Q

* Suscipe seruum tuum in bonũ: non calumnientur me superbi. 122

* Oculi mei defecerunt in salutare tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ. 123

* Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam: & iustificationes tuas doce me. 124

* Seruus tuus sum ego: da mihi intellectum, vt sciam testimonia tua. 125

* Tempus faciendi Domine: dissipauerunt legem tuam. 126

* Ideo dilexi mandata tua, super aurum & topazion. 127

* Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui. 128

PHE.

* Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea. 129 R

* Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis. 130

*Os meum aperui, & attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam. 131

* Aspice in me, & miserere mei, secundum iudicium diligentium nomen tuũ. 132

*Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniustitia. 133

*Redime me a calumnijs hominum: vt custodiam mandata tua. 134

* Faciem tuam illumina super seruũ tuum: & doce me iustificationes tuas. 135

* Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuã. 136

SADE.

* Iustus es Domine: & rectum iudicium tuum. 137 S

* Mandasti iustitiam testimonia tua: & veritatem tuam nimis. 138

Tabe-

Digitized by Google

*Tabescere me fecit zelus meus: quia 139
obliti sunt verba tua inimici mei.
*Ignitum eloquium tuum vehemen- 140
ter: & seruus tuus dilexit illud.
*Adolescentulus sum ego, & contem- 141
ptus: iustificationes tuas nõ sum oblitus.
*Iustitia tua, iustitia in æternum: & 142
lex tua veritas.
*Tribulatio, & angustia inuenerunt 143
me: mandata tua meditatio mea est.
*Æquitas testimonia tua in æternum: 144
intellectum da mihi, & viuam.

COPH.

*Clamaui in toto corde meo, exaudi 145
me Domine: iustificationes tuas requi- T
ram.
*Clamaui ad te, saluum me fac: vt 146
custodiam mandata tua.
*Præueni in maturitate, & clamaui: 147
quia in verba tua superspéraui.
*Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: 148
vt meditarer eloquia tua.
*Vocem meam audi secundum misericordiam tuam Domine: & secundum 149
iudicium tuum viuifica me.
*Appropinquauerunt persequentes 150
me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt.
*Prope es tu Domine: & omnes viæ 151
tuæ veritas.
*Initio cognoui de testimonijs tuis: 152
quia in æternum fundasti ea.

RES.

*Vide humilitatem meam, & eripe 153
me: quia legem tuam non sum oblitus. V
*Iudica iudicium meum, & redime 154
me: propter eloquium tuum viuifica me.
*Longe a peccatoribus salus: quia 155
iustificationes tuas non exquisierunt.
*Misericordiæ tuæ multæ Domine: 156
secundum iudicium tuum viuifica me.
*Multi qui persequuntur me, & tri- 157
bulant me: a testimonijs tuis non declinaui.
*Vidi præuaricantes, & tabescebam: 158
quia eloquia tua non custodierunt.
*Vide quoniam mandata tua dilexi 159
Domine: in misericordia tua viuifica me.
*Principium verborũ tuorum, veritas: 160
in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ.

SIN.

*Principes persecuti sunt me gratis: 161
X & a verbis tuis formidauit cor meum.
162 *Lætabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia multa.
163 *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.
164 *Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ.
165 *Pax multa diligentibus legem tuã: & non est illis scandalum.
166 *Expectabam salutare tuum Domine: & mandata tua dilexi.
167 *Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer.
168 *Seruaui mandata tua, & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

TAV.

169 *Appropinquet deprecatio mea in
Y conspectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170 *Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.
171 *Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me iustificationes tuas.
172 *Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 *Fiat manus tua vt saluet me: quoniam mandata tua elegi.
174 *Concupiui salutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea est.
175 *Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.
176 *Erraui, sicut ouis, quæ perijt: quære seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

1 Canticum graduum. CXIX.

A AD Dominum cum tribularer clamaui: & exaudiuit me.
2 *Domine libera animam meam a labijs iniquis, & a lingua dolosa.
3 *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?
4 *Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatorijs.
5 *Heu mihi, quia incolatus meus pro-
B longatus est: habitaui cum habitantibus Cedar: *multum incola fuit anima mea.
6 *Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

Digitized by Google

Canticum graduum. CXX.

2.Par.20.c.17 LEuaui oculos meos in montes, vnde 1
veniet auxilium mihi. A
* Auxilium meum a Domino, qui fe- 2
cit cælum & terram.
* Non det in commotionem pedem 3
tuum: neque dormitet qui custodit te.
* Ecce nõ dormitabit neque dormiet, 4
qui custodit Israel.
* Dominus custodit te, Dominus 5
protectio tua, super manum dexteram B
tuam.
* Per diem sol non vret te: neque lu- 6
na per noctem.
* Dominus custodit te ab omni ma- 7
lo: custodiat animam tuam Dominus.
* Dominus custodiat introitum tuũ, 8
& exitum tuum: ex hoc nunc, & vsque
in sæculum.

Canticum graduum. CXXI. 1

LÆtatus sum in his, quæ dicta sunt mi A
hi: In domum Domini ibimus.
* Stantes erant pedes nostri, in atrijs 2
tuis Ierusalem.
* Ierusalem, quæ ædificatur vt ciui- 3
tas: cuius participatio eius in idipsum.
* Illuc enim ascenderunt tribus, tri- 4
bus Domini: testimonium Israel ad cõ-
fitendum nomini Domini.
* Quia illic sederunt sedes in iudicio, 5
sedes super domum Dauid.
* Rogate quæ ad pacem sunt Ierusa- 6
lem: & abundantia diligentibus te: B
* Fiat pax in virtute tua: & abundan- 7
tia in turribus tuis.
* Propter fratres meos, & proximos 8
meos, loquebar pacem de te:
* Propter domum Domini Dei no- 9
stri, quæsiui bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

AD te leuaui oculos meos, qui habi- 1
tas in cælis. A
* Ecce sicut oculi seruorum, in manibus 2
dominorum suorum,
Sicut oculi ancillæ in manibus domi-
næ suæ: ita oculi nostri ad Dominum
Deum nostrum donec misereatur nostri.
* Miserere nostri Domine, miserere 3
nostri: quia multum repleti sumus de-
spectione:
* Quia multum repleta est anima no- 4
stra: opprobrium abundantibus, & de-
spectio superbis.

Canticum graduum. CXXIII. 1

A NIsi quia Dominus erat in nobis, 1
dicat nunc Israel: * nisi quia Do- 2
minus erat in nobis, 1
Cum exurgerent homines in nos, 3
* forte viuos deglutissent nos:
Cum irasceretur furor eorũ in nos, 4
* forsitan aqua absorbuisset nos.
* Torrentem pertransiuit anima no- 5
stra: forsitan pertransisset anima no-
stra aquam intolerabilem.
* Benedictus Dominus qui non dedit 6
B nos, in captionem dentibus eorum.
* Anima nostra sicut passer erepta est 7
de laqueo venantium: Laqueus contri-
tus est, & nos liberati sumus.
* Adiutorium nostrum in nomine 8
Domini, qui fecit cælum & terram.

Canticum graduum. CXXIIII. 1

A QVi confidunt in Domino, sicut mõs 1
Sion: non commouebitur in æ-
ternum, qui habitat * in Ierusalẽ. 2
Montes in circuitu eius: & Dominus
in circuitu populi sui, ex hoc nunc &
vsque in sæculum.
* Quia non relinquet Dominus vir- 3
gam peccatorum super sortem iustorũ:
vt non extendant iusti ad iniquitatem
manus suas.
* Benefac Domine bonis, & rectis 4
corde.
* Declinantes autem in obligationes, 5
adducet Dominus cum operantibus ini-
quitatem: pax super Israel.

Canticum graduum. CXXV. 1

A IN conuertendo Dominus captiuita- 1
tem Sion: facti sumus sicut cõsolati:
* Tunc repletum est gaudio os nostrũ: 2
& lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnifica-
uit Dominus facere cum eis.
* Magnificauit Dominus facere no- 3
biscum: facti sumus lætantes.
* Conuerte Domine captiuitatem 4
nostram,

nostram, sicut torrens in Austro.
* Qui seminant in lacrymis, in 5
exultatione metent.
* Euntes ibant & flebant, mittentes 6
semina sua.
Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

Canticum graduum Salomonis. 1
CXXVI.

NIsi Dominus ædificauerit domum, A
in vanum laborauerunt qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.
* Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis, qui 2
manducatis panem doloris.
Cum dederit dilectis suis somnum:
* ecce hereditas Domini filij: merces, 3
fructus ventris.
* Sicut sagittæ in manu potentis: ita 4
filij excussorum.
* Beatus vir qui impleuit desiderium 5
suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

Canticum graduum. CXXVII. 1

BEati omnes, qui timent Dominum, A
qui ambulant in vijs eius.
* Labores manuum tuarum quia 2
manducabis: beatus es, & bene tibi erit.
* Vxor tua sicut vitis abundans, in 3
lateribus domus tuæ. B
Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensæ tuæ.
* Ecce sic benedicetur homo, qui 4
timet Dominum.
* Benedicat tibi Dominus ex Sion: 5
& videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ.
* Et videas filios filiorum tuorum, 6
pacem super Israel.

Canticum graduum. CXXVIII. 1

SÆpe expugnauerunt me a iuuentute mea, dicat nunc Israel. A
* Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi. 2
* Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem suam. 3
4 * Dominus iustus concidit ceruices
5 peccatorum: * confundantur & conuertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.
6 * Fiant sicut fœnum tectorum: quod
B prius quam euellatur, exaruit:
7 * De quo non impleuit manum suam qui metit, & sinum suum qui manipulos colligit.
8 * Et non dixerunt qui præteribant: Benedictio Domini super vos: benedicimus vobis in nomine Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

A DE profundis clamaui ad te Domine:
2 * Domine exaudi vocem meam:
Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.
3 * Si iniquitates obseruaueris Domine: Domine quis sustinebit?
4 * Quia apud te propitiatio est: & propter legem tuam sustinui te Domine.
Sustinuit anima mea in verbo eius:
5 * sperauit anima mea in Domino.
6 * A custodia matutina vsque ad noctem: speret Israel in Domino.
7 * Quia apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum redemptio.
8 * Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus eius.

1 Canticum graduum Dauid. CXXX.

DOmine non exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis: neque in mirabilibus super me.
2 * Si non humiliter sentiebam: sed exaltaui animam meam:
Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.
3 * Speret Israel in Domino, ex hoc nunc & vsque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

A MEmento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius: 2. Reg. 7.
2 * Sicut iurauit Domino, votum voui Deo Iacob:
3 * Si introiero in tabernaculum domus

mus meæ, si ascendero in lectum strati mei:
* Si dedero somnum oculis meis, & 4
palpebris meis dormitationem:
* Et requiem temporibus meis: do- 5
nec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
* Ecce audiuimus eam in Ephrata: 6
inuenimus eam in campis siluæ.
* Introibimus in tabernaculum eius: 7
adorabimus in loco, vbi steterunt pe- B
des eius.
|| 2.Par.6.g.41 * || Surge Domine in requiem tuam, 8
tu & arca sanctificationis tuæ.
* Sacerdotes tui induantur iustitiam: 9
& sancti tui exultent.
* Propter Dauid seruum tuum, non 10
auertas faciem Christi tui. C
* Iurauit Dominus Dauid veritatem, 11
|| 2.Reg.7.c.12 Luc. 1.c.55. Act.2.c.30 & non frustrabitur eam: || de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.
* Si custodierint filij tui testamentũ 12
meum, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos:
Et filij eorum vsque in sæculum, sedebunt super sedem tuam.
* Quoniam elegit Dominus Sion: 13
elegit eam in habitationem sibi. D
* Hæc requies mea in sæculum sæcu- 14
li: hic habitabo quoniam elegi eam.
* Viduam eius benedicens benedicã: 15
pauperes eius saturabo panibus.
* Sacerdotes eius induam salutari: & 16
sancti eius exultatione exultabunt.
|| Luc. 1. g.69 Mala.3.a.1 * || Illuc producam cornu Dauid, pa- 17
raui lucernam Christo meo.
* Inimicos eius induam confusione: 18
super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

Canticum graduum Dauid. 1
CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum:
* Sicut vnguentum in capite, quod 2
descendit in barbam, barbam Aaron,
Quod descendit in oram vestimenti eius: * sicut ros Hermon, qui descendit 3
in montem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.

ECce nunc benedicite Dominum, omnes serui Domini:
Qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri,
2 * In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.
3 * Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum & terram.

1 Alleluia. CXXXIIII.

A LAudate nomen Domini, laudate, serui Dominum.
2 * Qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri.
3 * Laudate Dominum, quia bonus Dominus: psallite nomini eius, quoniam suaue.
4 * Quoniam Iacob elegit sibi Dominus Israel in possessionem sibi.
5 * Quia ego cognoui quòd magnus est Dominus, & Deus noster præ omnibus dijs.
6 * Omnia quæcumque voluit, Domi- B
nus fecit in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.
7 * || Educens nubes ab extremo terræ: || Ier. 10. c.13
fulgura in pluuiam fecit.
Qui producit vẽtos de thesauris suis:
8 * || qui percussit primogenita Ægypti ab || Exo.12.d.29
homine vsque ad pecus.
9 * Et misit signa, & prodigia in medio tui Ægypte: in Pharaonem, & in omnes seruos eius.
10 * || Qui percussit gentes multas: & occidit reges fortes: || Ios.12.a.1.c.7
11 * || Sehon regem Amorrhæorum, & || Nu.21.c.24 g.33
Og regem Basan, & omnia regna Chanaan.
12 * Et dedit terram eorum hereditatẽ, hereditatem Israel populo suo.
13 * Domine nomen tuum in æternum: Domine memoriale tuum in generationem & generationem.
14 * Quia iudicabit Dominus populum suum: & in seruis suis deprecabitur.
15 * || Simulachra Gentium argentum, & || Sap. 13.a.4
aurum, opera manuum hominum.
16 * || Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt. || Sap.15.d.15
17 * Aures habent, & non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum.

Similes

* Similes illis fiant qui faciunt ea : & 18
omnes, qui confidunt in eis.
* Domus Israel benedicite Domino : 19
domus Aaron benedicite Domino.
* Domus Leui benedicite Domino : 20
qui timetis Dominum, benedicite Domino.
* Benedictus Dominus ex Sion, qui 21
habitat in Ierusalem.

Alleluia. CXXXV. 1

CONfitemini Domino quoniam bo- A
nus : quoniam in æternum misericordia eius.
* Confitemini Deo deorum : quoniã 2
in æternum misericordia eius.
* Confitemini Domino dominorum : 3
quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui facit mirabilia magna solus : 4
quoniã in æternum misericordia eius.
|| Gen.1.a.1 * || Qui fecit cælos in intellectu : quo- 5
niam in æternum misericordia eius.
* Qui firmauit terram super aquas : 6
quoniã in æternum misericordia eius.
* Qui fecit luminaria magna : quoniã 7
in æternum misericordia eius.
* Solem in potestatem diei : quoniam 8
in æternum misericordia eius. B
* Lunam, & stellas in potestatem no- 9
ctis : quoniam in æternum misericordia eius.
|| Exo.12.d.29 * || Qui percussit Ægyptum cum pri- 10
mogenitis eorum : quoniam in æternum misericordia eius.
|| Exo.13.d.17 * || Qui eduxit Israel de medio eo- 11
rum : quoniam in æternum misericordia eius.
* In manu potenti, & brachio excel- 12
so : quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui diuisit Mare rubrum in diui- 13
siones : quoniam in æternum misericordia eius.
* Et eduxit Israel per medium eius : 14
quoniã in æternum misericordia eius.
|| Exo.14.g.28 * || Et excussit Pharaonem, & virtutem 15
eius in Mari rubro : quoniam in æter- C
num misericordia eius.
* Qui traduxit populum suum per de- 16
sertum : quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui percussit reges magnos : quo- 17
niam in æternum misericordia eius.
18 * || Et occidit reges fortes : quoniam || Nu.21.e.24
in æternum misericordia eius.
19 * Sehon regem Amorrhæorum : quo-
niam in æternum misericordia eius.
20 * || Et Og regem Basan : quoniam in || Nu.21.g.33
æternum misericordia eius.
21 * || Et dedit terram eorum heredita- || Ios.13.a.7
tem : quoniam in æternum misericordia eius.
22 * Hereditatem Israel seruo suo : quo-
D niam in æternum misericordia eius.
23 * Quia in humilitate nostra memor
fuit nostri : quoniam in æternum misericordia eius.
24 * Et redemit nos ab inimicis nostris :
quoniã in æternum misericordia eius.
25 * Qui dat escam omni carni : quoniã
in æternum misericordia eius.
26 * Confitemini Deo cæli : quoniam in
æternum misericordia eius.
Confitemini Domino dominorum :
quoniam in æternũ misericordia eius.

Psalmus Dauid, Hieremiæ.
CXXXVI.

1 SVper flumina Babylonis, illic sedi- A
mus & fleuimus : cum recordaremur Sion :
2 * In salicibus in medio eius, suspen-
dimus organa nostra.
3 * Quia illic interrogauerunt nos, qui
captiuos duxerunt nos, verba cantionum :
Et qui abduxerunt nos : Hymnũ cantate nobis de canticis Sion.
4 * Quomodo cantabimus canticũ Do-
mini in terra aliena ?
5 * Si oblitus fuero tui Ierusalem, obli-
uioni detur dextera mea.
6 * Adhæreat lingua mea faucibus meis,
B si non meminero tui :
Si non proposuero Ierusalẽ, in principio lætitiæ meæ.
7 * Memor esto Domine filiorũ Edom,
in die Ierusalem :
Qui dicunt : Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.
8 * Filia Babylonis misera : beatus, qui
retribuet tibi retributionem tuã, quam retribuisti nobis.
9 * Beatus, qui tenebit, & allidet par-
uulos tuos ad petram.

Ipsi

Digitized by Google

Ipsi Dauid. CXXXVII. 1

Confitebor tibi Domine in toto cor- A
de meo: quoniam audisti verba
oris mei.
In conspectu angelorum psallam tibi:
* adorabo ad templum sanctum tuum, 2
& confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua, & veritate
tua: quoniam magnificasti super omne,
nomen sanctum tuum.
* In quacumque die inuocauero te, 3
exaudi me: multiplicabis in anima mea
virtutem.
* Confiteãtur tibi Domine omnes re- 4
ges terræ: quia audierunt omnia verba
oris tui:
* Et cantent in vijs Domini: quoniã 5
magna est gloria Domini. B
* Quoniam excelsus Dominus, & hu- 6
milia respicit: & alta a lõge cognoscit.
* Si ambulauero in medio tribulatio- 7
nis, viuificabis me: & super iram inimi-
corum meorum extendisti manũ tuam,
& saluum me fecit dextera tua.
* Dominus retribuet pro me: Domi- 8
ne misericordia tua in sæculum: opera
manuum tuarum ne despicias.

In finem, Psalmus Dauid. 1
CXXXVIII.

Domine probasti me, & cognouisti A
me: * tu cognouisti sessionẽ meam, 2
& resurrectionem meam.
* Intellexisti cogitationes meas de lõ- 3
ge: semitam meam, & funiculum meum
inuestigasti.
* Et omnes vias meas præuidisti: quia 4
non est sermo in lingua mea.
* Ecce Domine tu cognouisti omnia 5
nouissima, & antiqua: tu formasti me, &
posuisti super me manum tuam.
* Mirabilis facta est scientia tua ex 6
me: confortata est, & non potero ad
eam.
* Quo ibo a spiritu tuo? & quo a fa- 7
cie tua fugiam?
|| Amos 9. a. 2 * || Si ascendero in cælum, tu illic es: 8
si descendero in infernum, ades. B
* Si sumpsero pennas meas diluculo, 9
& habitauero in extremis maris:
* Etenim illuc manus tua deducet me: 10
& tenebit me dextera tua.
11 * Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: & nox illuminatio mea in delicijs meis.
12 * Quia tenebræ non obscurabuntur a te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.
13 * Quia tu possedisti renes meos: su- C
scepisti me de vtero matris meæ.
14 * Cõfitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit nimis.
15 * Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ.
16 * Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.
17 * Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum.
18 * Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc sum tecum.
19 * Si occideris Deus peccatores: viri D
sanguinum declinate a me:
20 * Quia dicitis in cogitatione: accipient in vanitate ciuitates tuas.
21 * Nonne qui oderũt te Domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam?
22 * Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sunt mihi.
23 * Proba me Deus, & scito cor meum: interroga me, & cognosce semitas meas.
24 * Et vide, si via iniquitatis in me est: & deduc me in via æterna.

1 In finem, Psalmus Dauid.
CXXXIX.

2 Eripe me Domine ab homine malo: A
a viro iniquo eripe me.
3 * Qui cogitauerunt iniquitates in
corde: tota die constituebant prælia.
4 * || Acuerunt linguas suas sicut serpẽ- || Sup. 5. e. 11 Rom. 3. b. 13
tis: venenum aspidum sub labijs eorum.
5 * Custodi me Domine de manu pec- B
catoris: & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerunt supplantare gressus
6 meos: * absconderunt superbi laqueum mihi:

Et

Et funes extēderunt in laqueum: iuxta iter scandalum posuerunt mihi.
7 * Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi Domine vocem deprecationis meæ.
8 *Domine, Domine virtus salutis meæ: obumbrasti super caput meum in die B belli:
9 * Ne tradas me Domine a desiderio meo peccatori: cogitauerunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur.
10 * Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos.
11 *Cadent super eos carbones, in ignē deijcies eos: in miserijs non subsistent.
12 * Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustum mala capient in interitu.
13 *Cognoui quia faciet Dominus iudicium inopis: & vindictam pauperum.
14 *Verumtamen iusti cōfitebuntur nomini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

Psalmus Dauid. CXL. 1

A DOmine clamaui ad te, exaudi me: intende voci meæ, cum clamauero ad te.
2 *Dirigatur oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo: eleuatio manuū mearum sacrificium vespertinum.
3 * Pone Domine custodiam ori meo: & ostium circumstantiæ labijs meis.
4 * Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem: & non communicabo cum electis eorum.
5 * Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.
B Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum: 6 * absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt: 7 * sicut crassitudo terræ erupta est super terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infernum: 8 *quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te speraui, nō auferas animam meam.
9 * Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi: & a scandalis operantium iniquitatem.
10 * Cadēt in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

1 Intellectus Dauid,
Cum esset in spelunca, oratio.
(1.*Reg*.24.) CXLI.

2 A VOce mea ad Dominum clamaui: voce mea ad Dominum deprecatus sum: ‖Sup.76.a.1
3 * Effundo in conspectu eius orationē meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio.
4 * In deficiendo ex me spiritū meum, & tu cognouisti semitas meas.
In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.
5 *Considerabam ad dexteram, & videB bam: & non erat qui cognosceret me.
Perijt fuga a me, & nō est qui requirat animam meam.
6 * Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viuentiū.
7 * Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.
Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt super me.
8 * Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi.

Psalmus Dauid,
1 Quando persequebatur eum Absalom filius eius. (2.*Reg*.17.)
CXLII.

A DOmine exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationē meā in veritate tua: exaudi me in tua iustitia.
2 * Et non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.
3 * Quia persecutus est inimicus animā meam: humiliauit in terra vitā meam.
Collocauit me in obscuris sicut mor-
4 tuos sæculi: * & anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.
5 * Memor fui dierum antiquorū, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in fa-

Digitized by Google

in factis manuum tuarum meditabar.
* Expandi manus meas ad te: anima 6
mea sicut terra sine aqua tibi:
*Velociter exaudi me Domine: defe- 7
cit spiritus meus.
Non auertas faciem tuam a me: & si-
milis ero descendentibus in lacum.
* Auditam fac mihi mane misericor- 8
diam tuam: quia in te speraui.
Notam fac mihi viam, in qua ambu- C
lem: quia ad te leuaui animam meam.
* Eripe me de inimicis meis Domi- 9
ne, ad te confugi: * doce me facere vo- 10
luntatem tuam, quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in
terram rectam: * propter nomen tuum 11
Domine viuificabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animā meam:
*& in misericordia tua disperdes inimi- 12
cos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant ani-
mam meam: quoniam ego seruus tuus
sum.

Psalmus Dauid
Aduersus Goliath. CXLIII. 1

BEnedictus Dominus Deus meus, qui A
docet manus meas ad prælium, &
digitos meos ad bellum.
* Misericordia mea, & refugium 2
meum: susceptor meus, & liberator
meus:
Protector meus, & in ipso speraui:
qui subdit populum meum sub me.
* Domine quid est homo, quia inno- 3
tuisti ei? aut filius hominis, quia repu- B
tas eum?
* Homo vanitati similis factus est: 4
|| Iob.8.b.9. || dies eius sicut vmbra prætereunt.
& 14.a.2
* Domine inclina cælos tuos, & descē- 5
de: tange montes, & fumigabunt.
* Fulgura coruscationem, & dissipabis 6
eos: emitte sagittas tuas, & conturba-
bis eos:
* Emitte manum tuam de alto, eripe 7
me, & libera me de aquis multis: de
manu filiorum alienorum.
* Quorum os locutum est vanitatē: 8
& dextera eorum, dextera iniquitatis. C
* Deus canticum nouum cātabo tibi: 9
in psalterio, decachordo psallam tibi.
* Qui das salutem regibus: qui rede- 10
misti Dauid seruum tuū de gladio ma-
11 ligno: * eripe me.
Et erue me de manu filiorum alieno-
rum, quorum os locutum est vanitatē:
& dextera eorum, dextera iniquitatis:
12 * Quorum filij, sicut nouellæ planta-
tiones in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositæ: circumorna-
tæ vt similitudo templi.
13 * Promptuaria eorum plena, eructan-
D tia ex hoc in illud.
Oues eorum fœtosæ, abundantes in
14 egressibus suis: * boues eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ, neque transi-
tus: neque clamor in plateis eorum.
15 * Beatum dixerunt populum, cui hæc
sunt: beatus populus, cuius Dominus
Deus eius.

1 Laudatio ipsi Dauid.
CXLIIII.

A EXaltabo te Deus meus rex: & bene-
dicam nomini tuo in sæculum, & in
sæculum sæculi.
2 * Per singulos dies benedicam tibi: &
laudabo nomen tuum in sæculum, & in
sæculum sæculi.
3 * Magnus Dominus & laudabilis ni-
mis: & magnitudinis eius non est finis.
4 * Generatio & generatio laudabit o-
pera tua: & potentiam tuam pronun-
ciabunt.
5 * Magnificentiā gloriæ sanctitatis tuæ
loquentur: & mirabilia tua narrabunt.
6 * Et virtutem terribilium tuorum di-
B cent: & magnitudinem tuam narrabunt.
7 * Memoriā abundantiæ suauitatis tuæ
eructabunt: & iustitia tua exultabunt.
8 * Miserator & misericors Dominus:
patiens, & multum misericors.
9 * Suauis Dominus vniuersis: & mise-
rationes eius super omnia opera eius.
10 * Confiteantur tibi Domine omnia
opera tua: & sancti tui benedicant
tibi.
11 * Gloriam regni tui dicent: & potē-
tiam tuam loquentur:
12 * Vt notam faciant filijs hominū po-
C tentiam tuam: & gloriam magnificen-
tiæ regni tui.
13 * Regnum tuum regnum omnium sæ-
culorum: & dominatio tua in omni ge-
neratione & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis
suis:

Digitized by Google

suis : & sanctus in omnibus operibus suis.

* Alleuat Dominus omnes, qui corruunt: & erigit omnes elisos. 14

* Oculi omnium in te sperant Domine : & tu das escam illorum in tempore opportuno. 15

* Aperis tu manum tuam: & imples omne animal benedictione. 16

* Iustus Dominus in omnibus vijs suis : & sanctus in omnibus operibus D suis. 17

* Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum : omnibus inuocantibus eum in veritate. 18

* Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet : & saluos faciet eos. 19

* Custodit Dominus omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet. 20

* Laudationem Domini loquetur os meum: & benedicat omnis caro nomini sancto eius in sæculum, & in sæculum sæculi. 21

Alleluia, Aggæi, & Zachariæ. 1

CXLV.

Ps. 118. & 144 LAuda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quàmdiu fuero. 2 A

Nolite confidere in principibus: * in filijs hominum, in quibus non est salus. 3

* Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam : in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. 4

Act. 14. e. 15. Apoc. 14. b. 7. * Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius, spes eius in Domino Deo ipsius: 5

* qui fecit cælum & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt. 6

* Qui custodit veritatem in sæculum, facit iudicium iniuriam patiẽtibus: dat 7 B escam esurientibus.

Dominus soluit compeditos: * Dominus illuminat cæcos. 8

Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos.

* Dominus custodit aduenas, pupillum, & viduam suscipiet : & vias peccatorum disperdet. 9

* Regnabit Dominus in sæcula Deus tuus Sion, in generationem & generationem. 10

1 Alleluia. CXLVI.

A LAudate Dominum quoniam bonus est psalmus : Deo nostro sit iucunda, decoraq. laudatio.

2 * Ædificans Ierusalem Dominus: dispersiones Israelis congregabit.

3 * Qui sanat contritos corde: & alligat contritiones eorum.

4 * Qui numerat multitudinem stellarum: & omnibus eis nomina vocat.

5 * Magnus Dominus noster, & magna virtus eius: & sapientiæ eius non est numerus.

6 * Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores vsque ad terram.

7 * Præcinite Domino in confessione: B psallite Deo nostro in cithara.

8 * Qui operit cælum nubibus : & parat terræ pluuiam.

Qui producit in montibus fœnum : & herbam seruituti hominum.

9 * Qui dat iumentis escam ipsorum: & pullis coruorum inuocantibus eum.

10 * Non in fortitudine equi voluntatem habebit : nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.

11 * Beneplacitum est Domino super timentes eum : & in eis, qui sperant super misericordia eius.

Alleluia. CXLVII.

12 LAuda Ierusalem Dominum : lauda A Deum tuum Sion.

13 * Quoniam confortauit seras portarum tuarum: benedixit filijs tuis in te.

14 * Qui posuit fines tuos pacem : & adipe frumenti satiat te.

15 * Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit sermo eius.

16 * Qui dat niuem sicut lanam: nebu- B lam sicut cinerem spargit,

17 * Mittit crystallum suam sicut buccellas : ante faciem frigoris eius quis sustinebit?

18 * Emittet verbum suum, & liquefaciet ea: flabit spiritus eius, & fluẽt aquæ.

19 * Qui annunciat verbum suum Iacob: iustitias, & iudicia sua Israel.

20 * Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non manifestauit eis. Alleluia.

Alleluia.

Digitized by Google

Alleluia. CXLVIII. 1

LAudate Dominum de cælis: laudate eum in excelsis. A

* Laudate eũ omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius. 2

* Laudate eum sol & luna: laudate eum omnes stellæ, & lumen. 3

‖ Dan. 3. c. 59 60 * ‖ Laudate eum cæli cælorũ: & aquæ omnes, quæ super cælos sunt, * laudent nomen Domini. 4 5

Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt.

* Statuit ea in æternum, & in sæculũ sæculi: præceptum posuit, & non præteribit. 6 B

* Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyssi. 7

* Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum: quæ faciunt verbum eius: 8

* Montes, & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri. 9

* Bestiæ, & vniuersa pecora: serpentes, & volucres pennatæ: 10

* Reges terræ, & omnes populi: principes, & omnes iudices terræ. 11

* Iuuenes, & virgines: senes cum iunioribus laudent nomen Domini: * quia exaltatum est nomen eius solius. 12 13

* Confessio eius super cælum, & terram: & exaltauit cornu populi sui. 14

Hymnus omnibus sanctis eius: filijs Israel, populo appropinquanti sibi. Alleluia.

Alleluia. CXLIX. 1

CAntate Domino canticum nouum: A laus eius in ecclesia sanctorum.

2 * Lætetur Israel in eo, qui fecit eum: & filij Sion exultent in rege suo.

3 * Laudent nomen eius in choro: in tympano, & psalterio psallant ei:

4 * Quia beneplacitum est Domino in populo suo: & exaltabit mansuetos in salutem.

5 * Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis.

6 * Exaltationes Dei in gutture eorum: & gladij ancipites in manibus eorum: B

7 * Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.

8 * Ad alligandos reges eorũ in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis.

9 * Vt faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis eius. Allelluia.

1 Alleluia. CL.

A LAudate Dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.

2 * Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.

3 * Laudate eum in sono tubæ: laudate B eum in psalterio, & cithara.

4 * Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.

5 * Laudate eum in cymbalis benesonantibus: laudate eum in cymbalis iu-

6 bilationis: * omnis spiritus laudet Dominum. Alleluia.

LIBER

Digitized by Google

LIBER PROVERBIORVM,

Quem HEBRAEI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

PARABOLÆ Salomonis, filij Dauid, A
1 regis Israel. * Ad
2 sciendam sapientiã,
& disciplinam: * ad
3 intelligenda verba
prudentiæ: & suscipiendam eruditionem doctrinæ, iustitiã,
& iudicium, & æquitatem: * vt detur
4 paruulis astutia, adolescenti scientia, &
intellectus. * Audiens sapiens, sapientior
5 erit: & intelligens, gubernacula possidebit. * Animaduertet parabolam, &
6 interpretationem, verba sapientum, &
ænigmata eorũ. * ‖ Timor Domini prin-
7 cipium sapientiæ. Sapientiam, atque do-
8 ctrinam stulti despiciunt. * Audi, fili mi,
disciplinam patris tui, & ne dimittas le-
9 gem matris tuæ: * vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. * Fili mi,
10 si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. * Si dixerint: Veni nobiscum,
11 insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontẽ frustra: * deglu-
12 tiamus eum sicut infernus viuentem, & B
integrum quasi descendentem in lacum.
13 * Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spo-
14 lijs. * Sortem mitte nobiscum, marsu-
15 pium vnum sit omnium nostrum. * Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedẽ
16 tuum a semitis eorum. * ‖ Pedes enim
17 illorum ad malum currunt, & festinant vt effundant sanguinem. * Frustra autem
18 iacitur rete ante oculos pennatorum.

‖ Psal. 110. d. 10 Eccli. 1. b. 16

Isai. 59. b. 7

18 * Ipsi quoque contra sanguinem suum
insidiantur, & moliuntur fraudes con-
19 tra animas suas. * Sic semitæ omnis auaro-
20 ri, animas possidentium rapiunt. * Sa-
C pientia foris prædicat, in plateis dat vo-
21 cem suam: * in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert
22 verba sua, dicens: * Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes
23 odibunt scientiam? * ‖ Conuertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis
24 verba mea. * Quia vocaui, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui
25 aspiceret. * Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexi-
26 stis. * Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod
27 timebatis, aduenerit. * Cum irruerit re-
D pentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super
28 vos tribulatio, & angustia: * Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: mane
29 consurgent, & non inuenient me: * eo quòd exosam habuerint disciplinam, &
30 timorem Domini non susceperint, * nec acquieuerint consilio meo, & detraxe-
31 rint vniuersæ correptioni meæ. * Comedent igitur fructus viæ suæ, suisq. consi-
32 lijs saturabuntur. * Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum
33 perdet illos. * Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

‖ Isa. 65. b. 12 & 64. a. 4 Ier. 7. c. 13

Digitized by Google

CAP. II.

FIli mi, si susceperis sermones meos, 1
& mandata mea absconderis penes A
te, * vt audiat sapientiam auris tua: in- 2
clina cor tuum ad cognoscendam pru-
dentiam. * Si enim sapientiam inuoca- 3
ueris, & inclinaueris cor tuum pruden-
tiæ: * si quæsieris eam quasi pecuniam, 4
& sicut thesauros effoderis illam: * tunc 5
intelliges timorem Domini, & scientiã
Dei inuenies: * quia Dominus dat sapiẽ- 6
tiam: & ex ore eius prudentia, & scien-
tia. * Custodiet rectorum salutem, & 7
proteget gradientes simpliciter, * seruãs 8
semitas iustitiæ, & vias sanctorum cu- B
stodiens. * Tunc intelliges iustitiam, & 9
iudicium, & æquitatem, & omnem se-
mitam bonam. * Si intrauerit sapientia 10
cor tuum, & scientia animæ tuæ placue-
rit: * consilium custodiet te, & prudẽ- 11
tia seruabit te, * vt eruaris a via mala, 12
& ab homine, qui peruersa loquitur: C
* qui relinquunt iter rectum, & ambu- 13
lant per vias tenebrosas: * qui lætantur 14
cum malefecerint, & exultant in rebus
pessimis: * quorum viæ peruersæ sunt, 15
& infames gressus eorum. * Vt eruaris 16
a muliere aliena, & ab extranea, quæ
mollit sermones suos, * & relinquit du- 17
cem pubertatis suæ, * & pacti Dei sui 18
oblita est. inclinata est enim ad mortẽ D
domus eius, & ad inferos semitæ ipsius.
* omnes, qui ingrediuntur ad eam, non 19
reuertentur, nec apprehendent semitas
vitæ. * Vt ambules in via bona: & cal- 20
les iustorum custodias. * Qui enim re- 21
cti sunt, habitabunt in terra, & sim-
|| Iob 18. d. 17 plices permanebunt in ea. * || Impij ve- 22
ro de terra perdentur: & qui inique
agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

FIli mi, ne obliuiscaris legis meæ, & 1
præcepta mea cor tuum custodiat. A
* longitudinem enim dierum, & annos 2
vitæ, & pacem apponent tibi. * Miseri- 3
cordia, & veritas te non deserant, circũ-
da eas gutturi tuo, & describe in tabu-
lis cordis tui: * & inuenies gratiam, & 4
disciplinam bonam coram Deo & ho-
minibus. * Habe fiduciam in Domino ex 5
toto corde tuo, & ne innitaris prudẽtiæ
6 tuæ. * In omnibus vijs tuis cogita illum,
7 & ipse diriget gressus tuos. * || Ne sis sa- || Ro. 12. d. 16
piens apud temetipsum: time Deum, &
8 recede a malo: * sanitas quippe erit vm-
B bilico tuo, & irrigatio ossium tuorum.
9 * || Honora Dominum de tua substantia, || Tob. 4. b. 7
& de primitijs omnium frugum tuarũ Luc. 14. c. 18
10 da ei: * & implebuntur horrea tua satu-
ritate, & vino torcularia tua redunda-
11 bunt. * || Disciplinam Domini, fili mi, ne || Heb. 12. b. 5
abijcias: nec deficias cum ab eo corripe- Apoc. 3. d. 19
12 ris: * quem enim diligit Dominus, cor-
ripit: & quasi pater in filio complacet
13 sibi. * Beatus homo, qui inuenit sapien-
14 tiam, & qui affluit prudentia: * melior
est acquisitio eius negotiatione argẽti,
& auri primi & purissimi fructus eius:
15 * pretiosior est cunctis opibus: & om-
nia, quæ desiderantur, huic non valent
16 comparari. * Longitudo dierum in dex-
tera eius, & in sinistra illius diuitiæ, &
17 gloria. * Viæ eius viæ pulchræ, & om-
18 nes semitæ illius pacificæ. * Lignum vi-
C tæ est his, qui apprehenderint eam: &
19 qui tenuerit eam, beatus. * Dominus sa-
pientia fundauit terram, stabiliuit cælos
20 prudentia. * Sapientia illius eruperunt
21 abyssi, & nubes rore concrescunt. * Fili
mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cu-
22 stodi legem atque consilium: * & erit
vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.
23 * tunc ambulabis fiducialiter in via tua,
24 & pes tuus non impinget: * si dormie-
ris, non timebis: quiesces, & suauis erit
25 somnus tuus. * ne paueas repentino ter-
rore, & irruentes tibi potentias impio-
26 rum. * Dominus enim erit in latere tuo,
D & custodiet pedem tuum ne capiaris,
27 * Noli prohibere benefacere eum, qui
28 potest: si vales, & ipse benefac: * Ne di-
cas amico tuo: Vade, & reuertere: cras
29 dabo tibi: cum statim possis dare. * Ne
moliaris amico tuo malum, cum ille
30 in te habeat fiduciam. * Ne contendas
aduersus hominem frustra, cum ipse ti-
31 bi nihil mali fecerit. * || Ne æmuleris ho- || Psal. 36. a. 1
minem iniustum, nec imiteris vias eius:
32 * quia abominatio Domini est omnis il-
lusor, & cum simplicibus sermocinatio
33 eius. * Egestas a Domino in domo im-
pij: habitacula autem iustorum benedi-
34 centur. * Ipse deludet illusores, & mã-
35 suetis dabit gratiam. * Gloriam sa-
pientes

pientes possidebunt: stultorum exaltatio, ignominia.

CAP. IIII.

A Vdite filij disciplinam patris, & 1
attendite vt sciatis prudentiam. A
*Donum bonum tribuam vobis, legem 2
meam ne derelinquatis. *Nam & ego 3
filius fui patris mei, tenellus, & vnigenitus corā matre mea: *& docebat me, 4
atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, & viues.
*Posside sapientiam, posside prudentiā: 5
ne obliuiscaris, neque declines a verbis oris mei. *Ne dimittas eam, & custodiet te: dilige eam, & conseruabit te. 6
*Principium sapientiæ, posside sapien- 7
tiam, & in omni possessione tua acqui- B
re prudentiam: *arripe illam, & exal- 8
tabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. *dabit capiti tuo aug- 9
menta gratiarū, & corona inclyta proteget te. *Audi fili mi, & suscipe verba 10
mea, vt multiplicentur tibi anni vitæ.
*Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducā 11
te per semitas æquitatis: *quas cum in- 12
gressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum. *Tene disciplinam, ne dimittas eā: 13
custodi illam, quia ipsa est vita tua.
*Ne delecteris in semitis impiorum, 14
nec tibi placeat malorum via. *Fuge ab 15
ea, nec transeas per illam: declina, & C
desere eam. *non enim dormiunt nisi 16
malefecerint: & rapitur somnus ab eis nisi supplantauerint. *comedunt panem 17
impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.
*Iustorum autē semita, quasi lux splen- 18
dens, procedit & crescit vsque ad perfectam diem. *Via impiorum tenebro- 19
sa: nesciunt vbi corruant. *Fili mi, au- 20
sculta sermones meos, & ad eloquia
mea inclina aurem tuā. *ne recedant ab 21
oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui: *vita enim sunt inuenientibus ea, 22
& vniuersæ carni sanitas. *Omni custo- 23
dia serua cor tuum, quia ex ipso vita D
procedit. *Remoue a te os prauum, & 24
detrahentia labia sint procul a te. *Oculi tui recta videāt, & palpebræ tuæ præ- 25
cedant gressus tuos. *Dirige semitam 26
pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabiliētur. *Ne declines ad dexteram, neque 27
ad sinistram: auerte pedem tuum a malo. vias enim, quæ a dextris sunt, nouit Dominus: peruersæ vero sunt quæ a sinistris sunt. Ipse autē rectos faciet cursus tuos, itinera autē tua in pace producet.

CAP. V.

1 FIli mi, attende ad sapientiam meam,
A & prudentiæ meæ inclina aurem tuā,
2 *vt custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conseruent. Ne attendas
3 fallaciæ mulieris. *fauus enim distillās labia meretricis, & nitidius oleo guttur
4 eius. *nouissima autē illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius bi-
5 ceps. *Pedes eius descendunt in mortē,
B & ad inferos gressus illius penetrant.
6 *Per semitam vitæ non ambulant, vagi
7 sunt gressus eius, & inuestigabiles. *Nūc ergo fili mi audi me, & ne recedas a
8 verbis oris mei. *Longe fac ab ea viam tuā, & ne appropinques foribus domus
9 eius. *Ne des alienis honorem tuum,
10 & annos tuos crudeli. *ne forte impleātur extranei viribus tuis, & labores tui
11 sint in domo aliena, *& gemas in no-
C uissimis, quando consumpseris carnes
12 tuas & corpus tuum, & dicas: *Cur detestatus sum disciplinam, & increpa-
13 tionibus non acquieuit cor meum, *nec audiui vocem docentium me, & magi-
14 stris non inclinaui aurem meam? *Pene fui in omni malo, in medio ecclesiæ &
15 synagogæ. *Bibe aquam de cisterna tua,
16 & fluenta putei tui: *Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diui-
17 de. *Habeto eas solus, nec sint alieni
18 participes tui. *Sit vena tua benedicta,
D & lætare cum muliere adolescētiæ tuæ:
19 *cerua charissima, & gratissimus hinnulus. vbera eius inebrient te in omni tempore, in amore eius delectare iugi-
20 ter. *Quare sedúceris fili mi ab aliena,
21 & foueris in sinu alterius? *‖Respicit ‖Iob. 31. a. 4
Dominus vias hominis, & omnes gres-
22 sus eius cōsiderat. *‖Iniquitates suæ ca- ‖Iob 34. c. 21
piunt impium, & funibus peccatorum
23 suorum constringitur. *Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAP. VI.

1 FIli mi, si spopōderis pro amico tuo,
A defixisti apud extraneū manum tuā,

Digitized by Google

illaqueatus es verbis oris tui, & captus 2
proprijs sermonibus. * Fac ergo quod 3
dico fili mi, & temetipsum libera: quia
incidisti in manum proximi tui. Discur-
re, festina, suscita amicum tuum: * ne 4
dederis somnum oculis tuis, nec dor-
mitent palpebræ tuæ. * Eruere quasi da- 5
mula de manu, & quasi auis de manu
aucupis. * Vade ad formicam o piger, 6
& considera vias eius, & disce sapien-
tiam: * quæ cum non habeat ducem, 7
nec præceptorem, nec principem,
* parat in æstate cibum sibi, & congre- 8
|| Isa.24.d.33 gat in messe quod comedat. * || Vsque- 9
quo piger dormies? quando consurges
e somno tuo? * Paululum dormies, 10
paululum dormitabis, paululum con- B
seres manus vt dormias: * & veniet 11
tibi quasi viator, egestas, & pauperies
quasi vir armatus. Si vero impiger fue-
ris, veniet vt fons messis tua, & egestas
longe fugiet a te. * Homo apostata, vir 12
inutilis, graditur ore peruerso, * annuit 13
oculis, terit pede, digito loquitur, * pra- 14
uo corde machinatur malum, & omni
tempore iurgia seminat. * huic extem- 15
plo veniet perditio sua, & subito conte-
retur, nec habebit vltra medicinā. * Sex 16
sunt, quæ odit Dominus, & septimum
detestatur anima eius: * Oculos subli- 17
mes, linguam mendacem, manus effun-
dentes innoxium sanguinem, * cor ma- 18
chinans cogitationes pessimas, pedes ve- C
loces ad currendum in malum, * profe- 19
rentem mendacia testem fallacem, &
eum, qui seminat inter fratres discor-
dias. * Conserua fili mi præcepta patris 20
tui, & ne dimittas legem matris tuæ.
* Liga ea in corde tuo iugiter, & circū- 21
da gutturi tuo. * Cum ambulaueris, gra- 22
diantur tecum: cum dormieris, custo-
diant te, & euigilans loquere cum eis.
* quia mandatum lucerna est, & lex lux, 23
& via vitæ increpatio disciplinæ: * vt 24
custodiant te a muliere mala, & a blan-
da lingua extraneæ. * Non concupiscat 25
pulchritudinem eius cor tuum, nec ca-
piaris nutibus illius: * pretium enim 26
scorti vix est vnius panis: mulier autem
viri pretiosam animam capit. * Num- 27
quid potest homo abscondere ignem in D
sinu suo, vt vestimēta illius non ardeāt?
* aut ambulare super prunas, vt non cō- 28
burantur plantæ eius? * sic qui ingredi- 29
tur ad mulierem proximi sui, non erit
30 mundus cum tetigerit eam. * Non gran-
dis est culpa, cum quis furatus fuerit;
furatur enim vt esuriētem impleat ani-
31 mā: * deprehensus quoque reddet septu-
plum, & omnem substantiam domus
32 suæ tradet. * Qui autem adulter est, pro-
pter cordis inopiam perdet animam
33 suam: * turpitudinem & ignominiam
congregat sibi, & opprobrium illius nō
34 delebitur. * quia zelus & furor viri non
35 parcet in die vindictæ, * nec acquiescet
cuiusquam precibus, nec suscipiet pro
redemptione dona plurima.

CAP. VII.

1 FIli mi, custodi sermones meos, &
2 præcepta mea reconde tibi. Fili * ser
A ua mandata mea, & viues: & legem
3 meam quasi pupillam oculi tui: * liga
eam in digitis tuis, scribe illam in tabu-
4 lis cordis tui. * Dic sapientiæ, soror mea
es: & prudentiam voca amicam tuam,
5 * vt custodiat te a muliere extranea, &
ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.
6 * De fenestra enim domus meæ per cā-
7 cellos prospexi, * & video paruulos, cō-
8 sidero vecordem iuuenem, * qui transit
B per plateam iuxta angulum, & prope
9 viam domus illius, graditur * in obscu-
ro, aduesperascente die, in noctis tene-
10 bris, & caligine. * Et ecce occurrit illi
mulier ornatu meretricio, præparata ad
11 capiēdas animas: garrula & vaga, * quie-
tis impatiens, nec valens in domo con-
12 sistere pedibus suis, * nunc foris, nunc
in plateis, nunc iuxta angulos insidians.
13 * Apprehensumq. deosculatur iuuenem,
14 & procaci vultu blanditur, dicens: * Vi-
C ctimas pro salute voui, hodie reddidi
15 vota mea. * idcirco egressa sum in oc-
cursum tuum, desiderans te videre, &
16 reperi. * Intexui funibus lectulum meū,
17 straui tapetibus pictis ex Ægypto. * as-
persi cubile meum myrrha, & aloe, &
18 cinnamomo. * Veni, inebriemur vberi-
bus, & fruamur cupitis amplexibus, do-
19 nec illucescat dies. * non est enim vir
20 in domo sua, abijt via lōgissima. * sacc-
lum pecuniæ secum tulit: in die plenæ
21 lunæ reuersurus est in domum suā. * Ir-
retiuit eum multis sermonibus, & blan-
22 ditijs labiorum protraxit illum. * Statim

eam

Digitized by Google

eam sequitur quasi bos ductus ad victimã, & quasi agnus lasciuiens, & ignorãs
quod ad vincula stultus trahatur, * donec transfigat sagitta iecur eius: velut si 23
auis festinet ad laqueum, & nescit quòd
de periculo animæ illius agitur. * Nunc 24
ergo fili mi, audi me, & attende verbis
oris mei. * Ne abstrahatur in vijs illius 25
mẽs tua: neque decipiaris semitis eius.
* multos enim vulneratos deiecit, &c 26
fortissimi quique interfecti sunt ab ea.
* Viæ inferi domus eius, penetrantes in 27
interiora mortis.

CAP. VIII.

NVmquid non sapientia clamitat, & 1
prudentia dat vocem suam? * In 2
summis, excelsisq. verticibus supra viã, A
in medijs semitis stans, * iuxta portas 3
ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicẽs:
* O viri, ad vos clamito, & vox mea ad 4
filios hominũ. * Intelligite paruuli astu- 5
tiam, & insipientes animaduertite.
* Audite, quoniam de rebus magnis lo- 6
cutura sum: & aperientur labia mea, vt
recta prædicent. * Veritatem meditabi- 7
tur guttur meum, & labia mea detesta-
buntur impium. * Iusti sunt omnes ser- 8
mones mei, non est in eis prauũ quid,
neque peruersum. * recti sunt intelligen- 9
tibus, & æqui inuenientibus scientiam.
* Accipite disciplinam meam, & non 10
pecuniam: doctrinam magis, quàm au- B
rum eligite. * Melior est enim sapientia 11
cunctis pretiosissimis: & omne desidera-
bile ei non potest comparari. * Ego sa- 12
pientia habito in consilio, & eruditis in-
tersum cogitationibus. * Timor Domi- 13
ni odit malum: arrogantiam, & super-
biam, & viam prauam, & os bilingue
detestor. * Meum est consilium, & æqui- 14
tas, mea est prudentia, mea est fortitu-
do. * Per me reges regnant, & legum 15
conditores iusta decernunt: * Per me 16
principes imperant, & potentes decer-
nunt iustitiam. * Ego diligentes me di- 17
ligo: & qui mane vigilant ad me, in-
uenient me. * Mecum sunt diuitiæ, &c 18
gloria, opes superbæ, & iustitia. * Melior 19
est enim fructus meus auro, & lapide C
pretioso, & genimina mea argento ele-
cto. * In vijs iustitiæ ambulo, in medio 20
semitarum iudicij, * vt ditem diligẽtes 21
me, & thesauros eorum repleam. * Do- 22
minus possedit me in initio viarum sua-
rum, antequam quidquã faceret a prin-
cipio. * Ab æterno ordinata sum, & ex 23
antiquis antequam terra fieret. * Non- 24
dum erant abyssi, & ego iam concepta
eram: necdum fontes aquarum erupe-
rant: * necdum montes graui mole cõ- 25
stiterant: ante colles ego parturiebar:
* adhuc terram non fecerat, & flumina, 26
& cardines orbis terræ. * Quando præ- 27
D parabat cælos, aderam: quando certa le-
ge, & gyro vallabat abyssos: * quando 28
æthera firmabat sursum, & librabat fon-
tes aquarum: * quãdo circumdabat ma- 29
ri terminum suum, & legem ponebat
aquis, ne transirent fines suos: quando
appendebat fundamenta terræ. * Cum 30
eo eram cuncta componens: & delecta-
bar per singulos dies, ludens coram eo
omni tempore; * ludẽs in orbe terrarũ: 31
& deliciæ meæ esse, cum filijs hominũ.
* Nunc ergo filij audite me: Beati, qui 32
custodiunt vias meas. * Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abij- 33
cere eam. * Beatus homo qui audit me, 34
& qui vigilat ad fores meas quotidie, &
obseruat ad postes ostij mei. * Qui me 35
inuenerit, inueniet vitam, & hauriet sa-
lutem a Domino: * qui autem in me 36
peccauerit, lædet animã suam. Omnes,
qui me oderunt, diligunt mortem.

CAP. IX.

1 SApientia ædificauit sibi domum, ex-
2 cidit columnas septem. * Immolauit
A victimas suas, miscuit vinum, & propo-
3 suit mensam suam. * Misit ancillas suas
vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ci-
4 uitatis: * Siquis est paruulus, veniat ad
5 me. Et insipientibus locuta est: * Venite,
B comedite panem meum, & bibite vinũ
6 quod miscui vobis. * Relinquite infan-
tiam, & viuite, & ambulate per vias
7 prudentiæ. * Qui erudit derisorem, ipse
iniuriam sibi facit: & qui arguit impiũ,
8 sibi maculã generat. * Noli arguere deri-
sorẽ, ne oderit te. Argue sapientẽ, & dili-
9 get te. * Da sapiẽti occasionẽ, & addetur
C ei sapientia. Doce iustũ, & festinabit ac-
10 cipere. * ‖Principiũ sapientiæ timor Do- ‖ Sup. 1. a. 7 Psal. 110. d. 10
11 mini: & sciẽtia sanctorũ, prudentia. * Per Eccl. 1. b. 16
me enim multiplicabuntur dies tui, &

Digitized by Google

addentur tibi anni vitæ.* Si sapiens fue- 12
ris, tibimetipsi eris: si autem illusor, so-
lus portabis malum. * Mulier stulta & 13
clamosa, plenaq. illecebris, & nihil om- D
nino sciēs,* sedit in foribus domus suæ 14
super sellam in excelso vrbis loco, * vt 15
vocaret transeuntes per viam, & pergē-
tes itinere suo: * Qui est paruulus, de- 16
clinet ad me. Et vecordi locuta est:
* Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis 17
abscōditus suauior.* Et ignorauit quòd 18
ibi sint gigantes, & in profundis inferni conuiuæ eius.

Parabola Salomonis.

CAP. X.

FIlius sapiens lætificat patrem: filius 1
vero stultus mœstitia est matris suæ. A
* Nil proderunt thesauri impietatis: 2
iustitia vero liberabit a morte.
* Non affliget Dominus fame animā 3
iusti, & insidias impiorum subuertet.
* Egestatem operata est manus remis- 4
sa: manus autem fortium diuitias parat.
Qui nititur mendacijs, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aues volantes.
* Qui congregat in messe, filius sa- 5
piens est: qui autem stertit æstate, filius confusionis.
* Benedictio Domini super caput iu- 6
sti: os autem impiorū operit iniquitas.
* Memoria iusti cum laudibus: & 7
nomen impiorum putrescet. B
* Sapiens corde præcepta suscipit: 8
stultus cæditur labijs.
* Qui ambulat simpliciter, ambulat 9
confidenter: qui autem deprauat vias suas, manifestus erit.
|| Eccl. 27. e. 25 * || Qui annuit oculo, dabit dolorem: 10
& stultus labijs verberabitur.
* Vena vitæ, os iusti: & os impiorū 11
operit iniquitatem.
|| 1. Pet. 4. b. 8 2. Cor. 13. b. 4 * Odium suscitat rixas: || & vniuersa 12
delicta operit charitas.
* In labijs sapientis inuenitur sapien- 13
tia: & virga in dorso eius qui indiget corde.
* Sapientes abscondunt scientiam: 14
os autem stulti confusioni proximum est.
* Substantia diuitis, vrbs fortitudinis 15
C eius: pauor pauperum, egestas eorum.
16 * Opus iusti ad vitam: fructus autem impij ad peccatum.
17 * Via vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.
18 * Abscondunt odium labia mendacia; qui profert contumeliam, insipiens est.
19 * In multiloquio non deerit peccatū: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.
20 * Argentum electum, lingua iusti: cor autem impiorum pro nihilo.
21 * Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 * Benedictio Domini diuites facit, nec sociabitur eis afflictio.
23 * Quasi per risum stultus operatur
D scelus: sapientia autem est viro prudentia.
24 * Quod timet impius, veniet super eum: desiderium suum iustis dabitur.
25 * Quasi tempestas transiens non erit impius: iustus autem quasi fundamentū sempiternum.
26 * Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum.
27 * Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breuiabuntur.
28 * Expectatio iustorum lætitia: spes autem impiorum peribit.
29 * Fortitudo simplicis via Domini: & pauor his, qui operantur malum.
30 * Iustus in æternum non commouebitur: impij autem non habitabunt super terram.
31 * Os iusti parturiet sapientiam: lingua prauorum peribit.
32 * Labia iusti considerant placita: & os impiorum peruersa.

CAP. XI.

1 STatera dolosa, abominatio est apud
A Dominum: & pondus æquum, voluntas eius.
2 * Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: vbi autem est humilitas, ibi & sapientia.
3 * Simplicitas iustorum diriget eos: & supplantatio peruersorum vastabit illos.
4 * Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iustitia autem liberabit a morte.

Iustitia

* Iustitia simplicis diriget viam eius: 5
& in impietate sua corruet impius.
* Iustitia rectorum liberabit eos: & 6
in insidijs suis capientur iniqui.
* Mortuo homine impio, nulla erit 7
vltra spes: & expectatio solicitorum peribit.
* Iustus de angustia liberatus est: & 8
tradetur impius pro eo.
*Simulator ore decipit amicum suũ: 9
iusti autem liberabuntur scientia. B
* In bonis iustorum exultabit ciui- 10
tas: & in perditione impiorum erit laudatio.
* Benedictione iustorum exaltabitur 11
ciuitas: & ore impiorum subuertetur.
* Qui despicit amicum suum, in- 12
digens corde est: vir autem prudens tacebit.
* Qui ambulat fraudulenter, reuelat 13
arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.
* Vbi non est gubernator, populus 14
corruet: salus autem, vbi multa consilia.
* Affligetur malo, qui fidem facit 15
pro extraneo: qui autem cauet laqueos, securus erit.
* Mulier gratiosa inueniet gloriam: 16
& robusti habebunt diuitias.
* Benefacit animæ suæ vir misericors: 17
qui autem crudelis est, etiam propin- C
quos abijcit.
* Impius facit opus instabile: semi- 18
nanti autem iustitiam merces fidelis.
* Clementia præparat vitam: & secta- 19
tio malorum mortem.
* Abominabile Domino cor prauũ: 20
& voluntas eius in ijs, qui simpliciter D
ambulant.
* Manus in manu non erit innocens 21
malus: semen autem iustorum saluabitur.
* Circulus aureus in naribus suis, mu- 22
lier pulchra & fatua.
* Desiderium iustorum omne bonum 23
est: præstolatio impiorum furor.
* Alij diuidunt propria, & ditiores 24
fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
* Anima, quæ benedicit, impingua- 25
bitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
* Qui abscondit frumenta, maledice- 26
tur in populis: benedictio autem super caput vendentium.
27 * Bene consurgit diluculo qui quærit bona: qui autem inuestigator malorum est, opprimetur ab eis.
28 * Qui confidit in diuitijs suis, corruet: iusti autem quasi virens folium germinabunt.
29 * Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, seruiet sapienti.
30 * Fructus iusti lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.
31 * Si iustus in terra recipit, quanto 1.Pet.4.d.18
magis impius & peccator?

CAP. XII.

1 A QVi diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.
2 * Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit,
3 * Non roborabitur homo ex impietate: & radix iustorũ non cõmouebitur.
4 * Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus eius, quæ confusione res dignas gerit.
5 * Cogitationes iustorum iudicia: & consilia impiorum fraudulenta:
6 * Verba impiorum insidiãtur sanguini: os iustorum liberabit eos.
7 * Verte impios, & non erunt: domus B autem iustorum permanebit.
8 * Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.
9 * ‖ Melior est pauper & sufficiens si- ‖Eccli.10.d.30
bi, quàm gloriosus & indigens pane.
10 * Nouit iustus iumentorũm suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.
11 * ‖ Qui operatur terram suam, satia- ‖ Eccli. 20.d. 30
bitur panibus: qui autem sectatur otiũ, stultissimus est.
Qui suauis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.
12 * Desideriũ impij munimentũ est pessimorum: radix autem iustorũ proficiet.
13 * Propter peccata labiorũ ruina proximat malo: effugiet autem iustus de angustia.

Digitized by Google

*De fructu oris sui vnusquisque replebitur bonis,& iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. 14 C

*Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. 15

* Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est. 16

* Qui quod nouit loquitur, index iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. 17

* Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est. 18

*Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij. 19

* Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium. 20

* Non contristabit iustum quidquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo. 21

* Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei. 22 D

* Homo versutus celat scientiam: & cor insipientium prouocat stultitiam. 23

* Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. 24

* Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur. 25

* Qui negligit damnum propter amicum, iustus est: iter autem impiorum decipiet eos. 26

* Non inueniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri pretium. 27

* In semita iustitiæ, vita: iter autem deuium ducit ad mortem. 28

CAP. XIII.

FIlius sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cum arguitur. 1 A

* De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem præuaricatorum iniqua. 2

* Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. 3

*Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur. 4

* Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur. 5

* Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat. 6

* Est quasi diues cum nihil habeat: & est quasi pauper, cum in multis diuitijs sit. 7 B

* Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet. 8

* Lux iustorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur. 9

* Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia. 10

* Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. 11

* Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens. 12

* Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur. 13 C

Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt, & miserantur.

* Lex sapientis fons vitæ, vt declinet a ruina mortis. 14

* Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago. 15

* Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam. 16

* Nuncius impij cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas. 17

* Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. 18

* Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala. 19 D

* Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur. 20

* Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona. 21

* Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris. 22

* Multi cibi in noualibus patrum: & alijs congregantur absque iudicio. 23

* Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. 24

Iustus

Digitized by Google

*Iustus comedit, & replet animam 25
suam : venter autem impiorum insaturabilis.

CAP. XIIII.

Iob.12.a.4 SApiens mulier ædificat domũ suam : 1
insipiens extructam quoque manibus A
destruet.
* Ambulans recto itinere, & timens 2
Deum, despicitur ab eo, qui infami
graditur via.
* In ore stulti virga superbiæ: labia 3
autem sapientium custodiunt eos.
*Vbi non sunt boues, præsepe vacuum 4
est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis.
* Testis fidelis non mentitur: profert 5
autem mendacium dolosus testis.
* Quærit derisor sapientiam, & non 6
inuenit: doctrina prudentium facilis.
* Vade contra virum stultum, & nescit 7
labia prudentiæ.
* Sapientia callidi est intelligere 8
viam suam: & imprudentia stultorum
errans.
* Stultus illudet peccatum, & inter 9
iustos morabitur gratia.
* Cor quod nouit amaritudinem ani- 10
mæ suæ, in gaudio eius non miscebitur B
extraneus.
* Domus impiorum delebitur: taber- 11
nacula vero iustorum germinabunt.
* Est via, quæ videtur homini iusta: 12
nouissima autem eius deducunt ad mortem.
* Risus dolore miscebitur, & extrema 13
gaudij luctus occupat.
* Vijs suis replebitur stultus, & super 14
eum erit vir bonus.
*Innocens credit omni verbo: astutus 15
considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni: seruo
autem sapienti prosperi erunt actus, &
dirigetur via eius.
* Sapiens timet, & declinat a malo: 16
stultus transilit, & confidit.
* Impatiens operabitur stultitiam: & 17
vir versutus odiosus est. C
* Possidebunt paruuli stultitiam, & 18
expectabunt astuti scientiam.
* Iacebunt mali ante bonos: & impij 19
ante portas iustorum.
* Etiam proximo suo pauper odiosus 20
erit: amici vero diuitum multi.
21 * Qui despicit proximum suum, pec-
cat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Domino, misericordiã
diligit.
22 * Errant qui operantur malum: mise-
ricordia & veritas præparant bona.
23 * In omni opere erit abundantia: vbi
autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
24 * Corona sapientium, diuitiæ eorum:
fatuitas stultorum, imprudentia.
25 * Liberat animas testis fidelis: & pro-
fert mendacia versipellis.
26 * In timore Domini fiducia fortitudi-
nis, & filijs eius erit spes.
27 * Timor Domini fons vitæ, vt decli-
D nent a ruina mortis.
28 * In multitudine populi dignitas re-
gis: & in paucitate plebis ignominia principis.
29 * Qui patiens est, multa gubernatur
prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
30 * Vita carnium, sanitas cordis: pu-
tredo ossium, inuidia.
31 *‖ Qui calumniatur egentem, expro- ‖Inf.17.a.5
brat factori eius: honorat autem eum,
32 qui miseretur pauperis.
* In malitia sua expelletur impius:
33 sperat autem iustus in morte sua.
* In corde prudentis requiescit sapien-
tia, & indoctos quosque erudiet.
34 * Iustitia eleuat gentem: miseros au-
tem facit populos peccatum.
35 *Acceptus est regi minister intelligẽs:
iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

1 RE sponsio mollis frangit iram: ser- Inf. 25.c.15
A mo durus suscitat furorem.
2 * Lingua sapientium ornat scientiam:
os fatuorum ebullit stultitiam.
3 * In omni loco oculi Domini con-
templantur bonos & malos.
4 * Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ
autem immoderata est, conteret spiritum.
5 * Stultus irridet disciplinã patris sui:
qui autem custodit increpationes, astutior fiet.
In abundanti iustitia virtus maxima
est:

Digitized by Google

est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
* Domus iusti plurima fortitudo: & 6
in fructibus impij conturbatio.
* Labia sapientiũ disseminabunt scien 7
tiam: cor stultorum dissimile erit. B
Eccli.34.e.21 * ‖ Victimæ impiorum abominabiles 8
Domino: vota iustorum placabilia:
* Abominatio est Domino via impij: 9
qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
* Doctrina mala deserenti viam vitæ: 10
qui increpationes odit, morietur.
* Infernus, & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum? 11
* Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur. 12
‖ Inf. 17.d.22 * ‖ Cor gaudens exhilarat faciem: in 13
mœrore animi deijcitur spiritus.
* Cor sapientis quærit doctrinam: & 14
os stultorum pascitur imperitia.
* Omnes dies pauperis, mali: secura 15
mens quasi iuge conuiuium.
* Melius est parum cum timore Do- 16
mini, quàm thesauri magni & insatiabiles.
* Melius est vocari ad olera cum cha- 17
ritate: quàm ad vitulum saginatum C
cum odio.
* Vir iracundus prouocat rixas: qui 18
patiens est, mitigat suscitatas.
* Iter pigrorum quasi sepes spinarum: 19
via iustorum absque offendiculo.
* Filius sapiens lætificat patrem: & 20
stultus homo despicit matrem suam.
* Stultitia gaudium stulto: & vir pru 21
dens dirigit gressus suos.
* Dissipantur cogitationes vbi non est 22
consilium: vbi vero sunt plures consiliarij, confirmantur.
* Lætatur homo in sententia oris sui: 23
& sermo opportunus est optimus.
* Semita vitæ super eruditum, vt de- 24
clinet de inferno nouissimo.
* Domum superborum demolietur 25
Dominus: & firmos faciet terminos vi- D
duæ.
* Abominatio Domini cogitationes 26
malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
* Conturbat domum suam qui secta- 27
tur auaritiam: qui autem odit munera, viuet.
‖ Inf. 16.n.6 ‖ Per misericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis a malo.
28 * Mens iusti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
29 * Longe est Dominus ab impijs: & orationes iustorum exaudiet.
30 * Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.
31 * Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.
32 * Qui abijcit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.
33 * Timor Domini, disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

1 A HOminis est animam præparare: & Domini gubernare linguam.
2 * Omnes viæ hominis patent oculis eius: spirituũ ponderator est Dominus.
3 * Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.
4 * Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum.
5 * Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.
Initium viæ bonæ, facere iustitiam: accepta est autem apud Deum magis, quàm immolare hostias.
6 * ‖ Misericordia & veritate redimitur ‖ Sap.15.d.1 iniquitas: & in timore Domini declinatur a malo.
7 * Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.
8 * Melius est parum cum iustitia, quàm
B multi fructus cum iniquitate.
9 * Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius.
10 * Diuinatio in labijs regis, in iudicio non errabit os eius.
11 * Pōdus & statera iudicia Domini sunt: & opera eius omnes lapides sacculi.
12 * Abominabiles regi qui agũt impie: quoniam iustitia firmatur solium.
13 * Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur, diligetur:
14 * Indignatio regis, nuncij mortis: & vir sapiens placabit eam.
15 * In hilaritate vultus regis, vita: & clementia

Digitized by Google

clementia eius quasi imber serotinus.

16 * Posside sapientiam, quia auro melior est: & acquire prudentiã, quia pre- C
tiosior est argento.

17 * Semita iustorum declinat mala: custos animæ suæ seruat viam suam.

18 * Contritionem præcedit superbia: & ante ruinam exaltatur spiritus.

19 * Melius est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis.

20 * Eruditus in verbo reperiet bona: & qui sperat in Domino, beatus est.

21 * Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, maiora percipiet.

22 * Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina stultorum, fatuitas.

23 * Cor sapientis erudiet os eius: & labijs eius addet gratiam.

24 * Fauus mellis, composita verba: dulcedo animæ, sanitas ossium.

25 * Est via quæ videtur homini recta: & nouissima eius ducunt ad mortem. D

26 * Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum:

27 * Vir impius fodit malum, & in labijs eius ignis ardescit.

28 * Homo peruersus suscitat lites: & verbosus separat principes.

29 * Vir iniquus lactat amicum suum: & ducit eum per viam non bonam.

30 * Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua perficit malum.

31 * Corona dignitatis senectus, quæ in vijs iustitiæ reperietur.

32 * Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium.

33 * Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.

CAP. XVII.

1 MElior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis A
cum iurgio.

2 * ‖ Seruus sapiens dominabitur filijs stultis, & inter fratres hereditatem diuidet. ‖ Eccli. 10. d. 28

3 * Sicut igne probatur argentum, & aurum camino: ita corda probat Dominus.

4 * Malus obedit linguæ iniquæ & fallax obtemperat labijs mendacibus.

5 * ‖ Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius: & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. ‖ Sup. 14. d. 32

6 * Corona senum filij filiorum: & gloria filiorum patres eorum.

7 * Non decent stultum verba composita: nec principem labium mentiens.

8 * Gemma gratissima, expectatio præ- B
stolantis: quocumque se vertit, prudenter intelligit.

9 * Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos.

10 * Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum.

11 * Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur cõtra eum.

12 * Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in stultitia sua.

13 * ‖ Qui reddit mala pro bonis, nõ recedet malum de domo eius. ‖ Rom. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9. 1. Thessal. 5. d. 15

14 * Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum: & antequam patiatur contumeliam, iudicium deserit.

15 * ‖ Qui iustificat impium, & qui con- C
demnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum. ‖ Isa. 5. e. 25

16 * Quid prodest stulto habere diuitias, cum sapientiam emere non possit?

Qui altam facit domum suam, quærit ruinam: & qui euitat discere, incidet in mala.

17 * Omni tempore diligit qui amicus est: & frater in angustijs comprobatur.

18 * Stultus homo plaudet manibus cum spoponderit pro amico suo.

19 * Qui meditatur discordias, diligit rixas: & qui exaltat ostium, quærit ruinam.

20 * Qui peruersi cordis est, non inue- D
niet bonum: & qui vertit linguam, incidet in malum.

21 * Natus est stultus in ignominiã suã: sed nec pater in fatuo lætabitur.

22 * ‖ Animus gaudens ætatem floridam facit: spiritus tristis exiccat ossa. ‖ Sup. 15. b. 13

23 * Munera de sinu impius accipit, vt peruertat semitas iudicij.

24 * ‖ In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terræ. ‖ Eccls 2. c. 14. & 8. a. 1

25 * Ira patris, filius stultus: & dolor matris quæ genuit eum.

* Non

Digitized by Google

* Non est bonum, damnum inferre 26
iusto: nec percutere principem, qui recta iudicat.

|| Iac.1.c.19 * || Qui moderatur sermones suos, do- 27
ctus & prudens est: & pretiosi spiritus vir eruditus.

* Stultus quoque si tacuerit, sapiens 28
reputabitur: & si compresserit labia sua, intelligens.

CAP. XVIII.

Occasiones quærit qui vult recedere 1
ab amico: omni tempore erit ex- A
probrabilis.

* Non recipit stultus verba pruden- 2
tiæ: nisi ea dixeris quæ versantur in corde eius.

* Impius, cum in profundum venerit 3
peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia & opprobrium.

* Aqua profunda verba ex ore viri: 4
& torrens redundans fons sapientiæ.

* Accipere personā impij non est bo- 5
num, vt declines a veritate iudicij.

* Labia stulti miscent se rixis: & os 6
eius iurgia prouocat. B

* Os stulti contritio eius: & labia ip- 7
sius, ruina animæ eius.

* Verba bilinguis, quasi simplicia: & 8
ipsa perueniunt vsque ad interiora ventris.

Pigrum deijcit timor: animæ autem effeminatorum esurient.

* Qui mollis & dissolutus est in ope- 9
re suo, frater est sua opera dissipantis.

* Turris fortissima, nomen Domini: 10
ad ipsum currit iustus, & exaltabitur.

* Substantia diuitis vrbs roboris eius, 11
& quasi murus validus circūdans eum.

* Antequam conteratur, exaltatur cor 12
hominis: & antequam glorificetur, humiliatur.

|| Eccli.11.a.8 * || Qui prius respondet quàm audiat, 13
stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.

* Spiritus viri sustētat imbecillitatem 14
suam: spiritum vero ad irascendum fa- C
cilem quis poterit sustinere?

* Cor prudens possidebit scientiam: 15
& auris sapientium quærit doctrinam.

* Donum hominis dilatat viam eius, 16
& ante principes spatium ei facit.

* Iustus, prior est accusator sui: venit 17
amicus eius, & inuestigabit eum.

* Contradictiones comprimit sors, & 18
inter potentes quoque dijudicat.

* Frater, qui adiuuatur a fratre, quasi 19
ciuitas firma: & iudicia quasi vectes vrbium.

* De fructu oris viri replebitur venter 20
D eius: & genimina labiorum ipsius satu- rabunt eum.

* Mors, & vita in manu linguæ: qui 21
diligunt eam, comedent fructus eius.

* Qui inuenit mulierem bonam, in- 22
uenit bonum: & hauriet iucunditatem a Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est & impius.

*Cum obsecrationibus loquetur pau- 23
per: & diues effabitur rigide.

* Vir amabilis ad societatem, magis 24
amicus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

Melior est pauper, qui ambulat in 1
A simplicitate sua, quàm diues tor- quens labia sua, & insipiens.

* Vbi non est scientia animæ, non est 2
bonum: & qui festinus est pedibus, offendet.

* Stultitia hominis supplantat gressus 3
eius: & contra Deum feruet animo suo.

* Diuitiæ addunt amicos plurimos: a 4
paupere autem & hi, quos habuit, separantur.

* || Testis falsus non erit impunitus: & || Dan.3.c.41 5
qui mendacia loquitur, non effugiet.

* Multi colunt personam potentis, & 6
amici sunt dona tribuentis.

* Fratres hominis pauperis oderunt 7
eum: insuper & amici procul recesserunt ab eo.

B Qui tantum verba sectatur, nihil ha- 8
bebit: * qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inueniet bona.

* Falsus testis non erit impunitus: & 9
qui loquitur mendacia, peribit.

* Non decent stultū deliciæ: nec ser- 10
uum dominari principibus.

* Doctrina viri per patientiam nosci- 11
tur: & gloria eius est iniqua prætergredi.

* Sicut fremitus leonis, ita & regis 12
ira:

Digitized by Google

ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas eius.

* Dolor patris, filius stultus: & tecta 13
iugiter perstillantia, litigiosa mulier.

* Domus, & diuitiæ dantur a paren- 14
tibus: a Domino autem proprie vxor
prudens.

* Pigredo immittit soporem, & ani- 15
ma dissoluta esuriet. C

* Qui custodit mandatũ, custodit ani- 16
mam suam: qui autem negligit viam
suam, mortificabitur.

* Fœneratur Domino qui miseretur 17
pauperis: & vicissitudinem suam red-
det ei.

* Erudi filium tuum, ne desperes: ad 18
interfectionem autem eius ne ponas ani
mam tuam.

* Qui impatiens est, sustinebit dam- 19
num: & cum rapuerit, aliud apponet.

* Audi consilium, & suscipe disciplinam, 20
vt sis sapiens in nouissimis tuis.

* Multæ cogitationes in corde viri: 21
voluntas autem Domini permanebit. D

* Homo indigens misericors est: & 22
melior est pauper quàm vir mendax.

* Timor Domini ad vitam: & in ple- 23
nitudine commorabitur, absque visita-
tione pessima.

* Abscondit piger manum suam sub 24
ascella, nec ad os suum applicat eam.

B Inf. 21. b. 11 * ‖ Pestilente flagellato stultus sapien- 25
tior erit: si autem corripueris sapientẽ,
intelliget disciplinam.

* Qui affligit patrem, & fugat matrẽ, 26
ignominiosus est & infelix.

* Non cesses fili audire doctrinã, nec 27
ignores sermones scientiæ.

* Testis iniquus deridet iudicium: & 28
os impiorum deuorat iniquitatem.

* Parata sunt derisoribus iudicia: & 29
mallei percutiẽtes stultorũ corporibus.

CAP. XX.

LVxuriosa res, vinum, & tumultuosa 1
ebrietas: quicumque his delectatur, A
non erit sapiens.

* Sicut rugitus leonis, ita & terror re- 2
gis: qui prouocat eum, peccat in ani-
mam suam.

* Honor est homini, qui separat se a 3
contentionibus: omnes autem stulti mi-
scentur contumelijs.

4 * Propter frigus piger arare noluit:
mendicabit ergo æstate, & non dabi-
tur illi.

5 * Sicut aqua profunda, sic consilium
in corde viri: sed homo sapiens exhau-
riet illud.

6 * Multi homines misericordes vocan-
tur: virum autẽ fidelem quis inueniet?

7 * Iustus, qui ambulat in simplicitate
sua, beatos post se filios derelinquet.

8 * Rex, qui sedet in solio iudicij, dissi-
B pat omne malum intuitu suo.

9 * ‖ Quis potest dicere: Mundum est ‖ 2. Ioan. 1. a. 8
cor meum, purus sum a peccato? 3. Reg. 8. e. 46
2. Par. 6. g. 36

10 * ‖ Pondus & pondus, mensura &
mensura: vtrumque abominabile est
apud Deum.

11 * Ex studijs suis intelligitur puer, si
munda & recta sint opera eius.

12 * Aurem audientem, & oculum vidẽ-
tem, Dominus fecit vtrumque.

13 * Noli diligere somnum, ne te ege-
stas opprimat: aperi oculos tuos, & sa-
turare panibus.

14 * Malum est, malum est, dicit omnis
C emptor: & cum recesserit, tunc gloria-
bitur.

15 * Est aurum, & multitudo gemmarũ:
& vas pretiosum labia scientiæ.

16 * ‖ Tolle vestimẽtum eius, qui fideius- ‖ Inf. 27. c. 13
sor extitit alieni, & pro extraneis auferpignus ab eo.

17 * Suauis est homini panis mendacij:
& postea implebitur os eius calculo.

18 * Cogitationes consilijs roborantur:
& gubernaculis tractanda sunt bella.

19 * Ei, qui reuelat mysteria, & ambulat
fraudulenter, & dilatat labia sua, ne
commiscearis.

20 * ‖ Qui maledicit patri suo, & matri, ‖ Exo. 21. c. 16
extinguetur lucerna eius in medijs te- Leuit. 20. b. 9
nebris. Matt. 15. a. 4

21 * Hereditas, ad quã festinatur in prin-
cipio, in nouissimo benedictione ca-
rebit.

22 * ‖ Ne dicas: Reddam malum: expe- ‖ Rom. 12. d. 17
D cta Dominum, & liberabit te. 1. Pet. 3. b. 9
1. Thessal. 5. d. 15

23 * Abominatio est apud Dominũ pon-
dus & pondus: statera dolosa non est
bona.

24 * A Domino diriguntur gressus viri:
quis autem hominum intelligere potest
viam suam?

25 * Ruina est homini deuorare sanctos,
& post

& post vota retractare.
* Dissipat impios rex sapiens, & in- 26
curuat super eos fornicem.
* Lucerna Domini spiraculum homi- 27
nis, quæ inuestigat omnia secreta ven-
tris.
* Misericordia, & veritas custodiunt 28
regem, & roboratur clementia thro-
nus eius.
* Exultatio iuuenum, fortitudo eo- 29
rum: & dignitas senum canities.
* Liuor vulneris absterget mala: & 30
plagæ in secretioribus ventris.

CAP. XXI.

SIcut diuisiones aquarum, ita cor re- 1
gis in manu Domini: quocumque A
voluerit, inclinabit illud.
* Omnis via viri recta sibi videtur: 2
appendit autem corda Dominus.
* Facere misericordiam & iudicium, 3
magis placet Domino, quàm victimæ.
* Exaltatio oculorũ est dilatatio cor- 4
dis: lucerna impiorum peccatum.
*Cogitationes robusti semper in abũ- 5
dantia: omnis autem piger semper in
egestate est.
* Qui cõgregat thesauros lingua mẽ- 6
dacij, vanus & excors est, & impingetur
ad laqueos mortis.
* Rapinæ impiorum detrahent eos, 7
quia noluerunt facere iudicium.
* Peruersa via viri, aliena est: qui au- 8
tem mundus est, rectum opus eius.
* Melius est sedere in angulo doma- 9
tis, quàm cum muliere litigiosa, & in B
domo communi.
* Anima impij desiderat malum, non 10
miserebitur proximo suo.
* Mulctato pestilente sapientior erit 11
paruulus: & si sectetur sapientem, su-
met scientiam.
* Excogitat iustus de domo impij, vt 12
detrahat impios a malo.
* Qui obturat aurem suam ad clamo- 13
rem pauperis, & ipse clamabit, & non
exaudietur.
* Munus absconditum extinguit iras: 14
& donum in sinu indignationem maxi-
mam.
* Gaudium iusto est facere iudicium: 15
& pauor operantibus iniquitatem. C
* Vir, qui errauerit a via doctrinæ, in 16
cœtu gigantum commorabitur.
17 * Qui diligit epulas, in egestate erit:
qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.
18 * Pro iusto datur impius: & pro re-
ctis iniquus.
19 * ‖ Melius est habitare in terra deser- ‖ Eccli. 25. c. 22
ta, quàm cum muliere rixosa & ira- Inf. 25. d. 24
cunda.
20 * Thesaurus desiderabilis, & oleum in
habitaculo iusti: & imprudens homo
dissipabit illud.
21 * Qui sequitur iustitiam & misericor-
diam, inueniet vitam, iustitiam, &
gloriam.
22 * Ciuitatem fortium ascendit sapiens,
& destruxit robur fiduciæ eius.
23 * Qui custodit os suum, & linguam
D suam, custodit ab angustijs animam
suam.
24 * Superbus & arrogans vocatur indo-
ctus, qui in ira operatur superbiam.
25 * Desideria occidunt pigrum: nolue-
runt enim quidquam manus eius ope-
26 rari: * tota die concupiscit & deside-
rat: qui autem iustus est, tribuet, &
non cessabit.
27 * Hostiæ impiorũ abominabiles, quia
offeruntur ex scelere.
28 * Testis mendax peribit: vir obediens
loquetur victoriam.
29 * Vir impius procaciter obfirmat vul-
tum suum: qui autem rectus est, corri-
git viam suam.
30 * Non est sapientia, non est prudẽtia,
non est consilium contra Dominum.
31 * Equus paratur ad diem belli: Do-
minus autem salutem tribuit.

CAP. XXII.

1 MElius est nomen bonum, quàm di- Eccli. 7. 21
A uitiæ multæ: super argẽtum & au-
rum, gratia bona.
2 * Diues, & pauper obuiauerunt sibi:
vtriusque operator est Dominus.
3 * Callidus vidit malum, & abscondit
se: innocens pertransijt, & afflictus est
damno.
4 * Finis modestiæ timor Domini, di-
uitiæ & gloria & vita.
5 * Arma & gladij in via peruersi: cu-
stos autem animæ suæ longe recedit ab
eis.

Pro-

Digitized by Google

*Prouerbium est: Adolescens iuxta 6
viam suam, etiam cum senuerit, non
recedet ab ea.
*Diues pauperibus imperat: & qui 7
accipit mutuum, seruus est fœnerantis.
*Qui seminat iniquitatem, metet ma- 8
la, & virga iræ suæ consummabitur.
Eccli.31.c.28 *‖ Qui pronus est ad misericordiam, 9
benedicetur: de panibus enim suis dedit B
pauperi.
Victoriam & honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium.
*Eijce derisorem, & exibit cum eo 10
iurgium, cessabuntq. causæ & contumeliæ.
*Qui diligit cordis munditiam, pro- 11
pter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.
*Oculi Domini custodiunt scientiam: 12
& supplantantur verba iniqui.
*Dicit piger: Leo est foris, in medio 13
platearum occidendus sum.
*Fouea profunda, os alienæ: cui ira- 14
tus est Dominus, incidet in eam.
*Stultitia colligata est in corde pueri, 15
& virga disciplinæ fugabit eam. C
*Qui calumniatur pauperem, vt aug- 16
geat diuitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
*Inclina aurem tuam, & audi verba 17
sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam. *quæ pulchra erit tibi, 18
cum seruaueris eam in ventre tuo, &
redundabit in labijs tuis:
*Vt sit in Domino fiducia tua, vnde 19
& ostendi eam tibi hodie.
*Ecce descripsi eam tibi tripliciter, 20
in cogitationibus & scientia: *vt osten- 21
derem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, respondere ex his illis, qui miserunt te.
*Non facias violentiam pauperi, quia 22
pauper est: neque conteras egenum in D
porta: *quia iudicabit Dominus causam 23
eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius.
*Noli esse amicus homini iracundo, 24
neque ambules cum viro furioso: *ne 25
forte discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.
*Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis: *si enim non habes vnde restituas, 26 27
quid causæ est vt tollat operimentum
de cubili tuo?
*Ne transgrediaris terminos antiquos, 28
quos posuerunt patres tui.
*Vidisti virum velocem in opere suo? 29
coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

1 QVando sederis vt comedas cum
A principe, diligenter attende quæ
apposita sunt ante faciem tuam:
2 *& statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam,
3 *ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacij.
4 *Noli laborare vt diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum.
5 *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cælum.
6 *Ne comedas cum homine inuido, &
7 ne desideres cibos eius: *quoniam in similitudinem arioli, & coniectoris, æstimat quod ignorat.
Comede & bibe, dicet tibi: & mens eius non est tecum.
8 *Cibos, quos comederas, euomes: & perdes pulchros sermones tuos.
9 *In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquij tui.
10 *Ne attingas paruulorum terminos:
B & agrum pupillorum ne introeas:
11 *Propinquus enim illorum fortis est: & ipse iudicabit contra te causam illorum.
12 *Ingrediatur ad doctrinam cor tuũ: & aures tuæ ad verba scientiæ.
13 *‖ Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. ‖ Sup 13.d.24 Eccli.30.a.1
14 *Tu virga percuties eum: & animam eius de inferno liberabis.
15 *Fili mi, si sapiẽs fuerit animus tuus,
16 gaudebit tecum cor meum: *& exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.
17 *‖ Non æmuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die: ‖ Inf.24.a.1
18 *quia habebis spẽ in nouissimo, & præstolatio tua non auferetur.
19 *Audi fili mi, & esto sapiens: & diri-
ge

Digitized by Google

ge in via animum tuum.

* Noli esse in conuiuijs potatorum, 20
nec in comessationibus eorum, qui car- C
nes ad vescendum conferunt: * quia va- 21
cantes potibus, & dantes symbola con-
sumentur, & vestietur pannis dormi-
tatio.

* Audi patrem tuum, qui genuit te: 22
& ne contemnas cum senuerit mater
tua.

* Veritatem eme, & noli vendere 23
sapientiam, & doctrinam, & intelli-
gentiam.

* Exultat gaudio pater iusti: qui sa- 24
pientem genuit, lætabitur in eo.

* Gaudeat pater tuus, & mater tua, 25
& exultet quæ genuit te.

* Præbe fili mi cor tuum mihi: & 26
oculi tui vias meas custodiant.

* Fouea enim profunda est meretrix: 27
& puteus angustus, aliena.

* Insidiatur in via quasi latro, & quos 28
incautos viderit, interficiet.

* Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? 29
cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui D
suffusio oculorum?

* Nonne his, qui commorantur in vi- 30
no, & student calicibus epotandis?

* Ne intuearis vinum quando flaue- 31
scit, cum splenduerit in vitro color eius:
ingreditur blande, * sed in nouissimo 32
mordebit vt coluber, & sicut regulus
venena diffundet.

* Oculi tui videbunt extraneas, & cor 33
tuum loquetur peruersa.

* Et eris sicut dormiens in medio ma- 34
ri, & quasi sopitus gubernator, amisso
clauo: * & dices: Verberauerunt me, sed 35
non dolui: traxerunt me, & ego non
sensi: quando euigilabo, & rursus vina
reperiam?

CAP. XXIIII.

Sup. 23.d.17 NE æmuleris viros malos, nec deside- 1
res esse cum eis: * quia rapinas me- 2
ditatur mens eorum, & fraudes labia eo- A
rum loquuntur.

* Sapientia ædificabitur domus, & pru 3
dentia roborabitur.

* In doctrina replebuntur cellaria, 4
vniuersa substantia pretiosa & pulcher-
rima.

* Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, 5
robustus & validus.

6 * Quia cum dispositione initur bel-
lum: & erit salus vbi multa consilia
sunt.

7 * Excelsa stulto sapientia, in porta
non aperiet os suum.

8 * Qui cogitat mala facere, stultus vo-
cabitur.

9 * Cogitatio stulti peccatum est: &
abominatio hominum detractor.

10 * Si desperaueris lassus in die angu-
stiæ: imminuetur fortitudo tua.

11 * ‖ Erue eos, qui ducuntur ad morte: ‖ Pr.8.14
& qui trahuntur ad interitum liberare
ne cesses.

12 * Si dixeris: Vires non suppetunt: qui
B inspector est cordis, ipse intelligit, &
seruatorem animæ tuæ nihil fallit, red-
detq. homini iuxta opera sua.

13 * Comede, fili mi, mel, quia bonũ est,
& fauum dulcissimum gutturi tuo:

14 * Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ:
quam cum inueneris, habebis in nouissi-
mis spem, & spes tua non peribit.

15 * Ne insidieris, & quæras impietatem
in domo iusti, neque vastes requiem
eius.

16 * Septies enim cadet iustus, & resur-
get: impij autem corruent in malum.

17 * Cum ceciderit inimicus tuus, ne
gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor
18 tuum: * ne forte videat Dominus, &
displiceat ei, & auferat ab eo iram
C suam.

19 * Ne contendas cum pessimis, nec æ-
20 muleris impios: * quoniam non habent
futurorum spem mali, & lucerna im-
piorum extinguetur.

21 * Time Dominum, fili mi, & regem:
& cum detractoribus non commisceа-
22 ris: * quoniam repente consurget perdi-
tio eorum: & ruinam vtriusque quis
nouit?

23 * Hæc quoque sapientibus: ‖ Cogno- ‖ Leuit 19.d.
scere personam in iudicio non est bo- Deut 1.c.17
num. & 16.d.19
Eccli 42.b.

24 * Qui dicunt impio: Iustus es: male-
dicent eis populi, & detestabuntur eos
tribus.

25 * Qui arguunt eum, laudabuntur: &
super ipsos veniet benedictio.

26 * Labia deosculabitur, qui recta verba
respondet.

27 * Præpara foris opus tuum, & diligen-
ter

Digitized by Google

ter exerce agrum tuum: vt postea ædifices domum tuam.

* Ne sis testis frustra contra proximum tuum: nec lactes quemquam labijs tuis. 28 D

|| Sup. 20.d.23 *|| Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam vnicuique secundum opus suum. 29

* Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti: * & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. 30 31

* Quod cum vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam. 32

* Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres, vt quiescas: * & veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus. 33 34

CAP. XXV.

HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda. 1 A

* Gloria Dei est celare verbum, & gloria regum inuestigare sermonem. 2

* Cælum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile. 3

* Aufer rubiginē de argento, & egredietur vas purissimum: 4

* Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iustitia thronus eius. 5

* Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris. 6

* Melius est enim vt dicatur tibi: Ascende huc; quàm vt humilieris coram principe. 7

* Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito: ne postea emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum. 8 B

* Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reueles: * ne forte insultet tibi cum audierit, & exprobrare non cesset. 9 10

Gratia & amicitia liberant: quas tibi serua, ne exprobrabilis fias.

* Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. 11

* Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem. 12

13 * Sicut frigus niuis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit.

14 *Nubes, & ventus, & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.

15 * || Patientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiam. C || Sup. 15.a.1

16 * Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas illud.

17 * Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.

18 * Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.

19 * Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ, * & amittit pallium in die frigoris. 20

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.

Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.

21 * || Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere: D || Ro. 12.b.20

22 * prunas enim congregabis super caput eius, & Dominus reddet tibi.

23 * Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristis linguam detrahentem.

24 * || Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi. || Sup. 21.b.9

25 * Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua.

26 *Fons turbatus pede, & vena corrupta, iustus cadens coram impio.

27 *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: || sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. || Eccli.3.c.22

28 * Sicut vrbs patens & absque murorū ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

CAP. XXVI.

1 A QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in messe: sic indecens est stulto gloria.

2 * Sicut auis ad alia transuolans, & passer quò libet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet.

3 * Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium.

Digitized by Google

*Ne respondeas stulto iuxta stultitiam 4
suam, ne efficiaris ei similis.
*Responde stulto iuxta stultitiam suã, 5
ne sibi sapiens esse videatur.
*Claudus pedibus, & iniquitatem 6
bibens, qui mittit verba per nuncium
stultum.
*Quomodo pulchras frustra habet 7
claudus tibias: sic indecens est in ore B
stultorum parabola.
*Sicut qui mittit lapidem in acceruum 8
Mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem.
*Quomodo si spina nascatur in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum. 9
*Iudicium determinat causas: & qui 10
imponit stulto silentium, iras mitigat.
|| 1.Pet.2.d.22 *Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. 11
*Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. 12
*Dicit piger: Leo est in via, & leæna 13
in itineribus: * sicut ostium vertitur in 14
cardine suo, ita piger in lectulo suo.
|| Sup.19.d.24 *|| Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum eam conuerterit. 15 C
*Sapientior sibi piger videtur septem 16
viris loquentibus sententias.
*Sicut qui apprehendit auribus canẽ, 17
sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.
*Sicut noxius est qui mittit sagittas, 18
& lanceas in mortem: * ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: & cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci. 19
*Cum defecerint ligna, extinguetur 20
ignis: & susurrone subtracto, iurgia conquiescent.
*Sicut carbones ad prunas, & ligna 21
|| Sup.15.c.18 ad ignem, || sic homo iracundus suscitat rixas.
*Verba susurronis quasi simplicia, & 22
ipsa perueniunt ad intima ventris. D
*Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cũ 23
pessimo corde sociata.
*Labijs suis intelligitur inimicus, cũ 24
in corde tractauerit dolos.
*Quando submiserit vocem suam, ne 25
credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
*Qui operit odium fraudulenter, re- 26
uelabitur malitia eius in concilio.
*Qui fodit foueam, incidet in eam: 27
& qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.
*Lingua fallax non amat veritatem: 28
& os lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

1 NE glorieris in crastinum, ignorans
A quid superuentura pariat dies.
2 Laudet te alienus, & non os tuum:
extraneus, & non labia tua.
3 *|| Graue est saxum, & onerosa arena: || Eccl.22.b.17
sed ira stulti vtroque grauior.
4 *Ira non habet misericordiam, nec
erumpens furor: & impetum concitati
ferre quis poterit?
5 *Melior est manifesta correptio, quàm
amor absconditus.
6 *Meliora sunt vulnera diligẽtis, quàm
fraudulenta oscula odientis.
7 *|| Anima saturata calcabit fauum: & || Iob.6.b.7
anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
8 *Sicut auis trãsmigrans de nido suo,
B sic vir qui derelinquit locum suum.
9 *Vnguento & varijs odoribus delectatur cor: & bonis amici consilijs anima dulcoratur.
10 *Amicum tuum, & amicum patris tui
ne dimiseris: & domum fratris tui ne
ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus iuxta, quàm frater procul.
11 *Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor
meum, vt possis exprobranti respondere sermonem.
12 *Astutus videns malum, absconditus
C est: paruuli transeuntes sustinuerunt dispendia.
13 *|| Tolle vestimentum eius, qui spo- || Sup.20.c.16
pondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.
14 *Qui benedicit proximo suo voce
grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit.
15 *|| Tecta perstillantia in die frigoris, || Sup.19.b.
16 & litigiosa mulier comparantur: * qui
retinet eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ suæ vocabit.
17 *Ferrum ferro exacuitur, & homo
exacuit faciem amici sui.

Qui

Digitized by Google

* Qui seruat ficum, comedet fructus 18
eius: & qui custos est domini sui, glorificabitur.
*Quomodo in aquis resplendent vul- 19
tus prospicientium, sic corda hominum
manifesta sunt prudentibus.
‖Eccli 14.b.10 *‖Infernus & perditio numquam im- 20
plentur: similiter & oculi hominum in-
satiabiles:
‖Sup. 17.a.3 *‖Quomodo probatur in conflatorio 21
argentum, & in fornace aurum: sic pro-
batur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala, cor autem D
rectum inquirit scientiam.
* Si contuderis stultum in pila quasi 22
ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.
* Diligenter agnosce vultum pecoris 23
tui, tuosq. greges considera:
* Non enim habebis iugiter potesta- 24
tem: sed corona tribuetur in generationem & generationem.
* Aperta sunt prata, & apparuerunt 25
herbæ virentes, & collecta sunt fœna de montibus.
‖1. Tim. 6.b.8 *‖Agni ad vestimentum tuum: & hœ- 26
di, ad agri pretium.
* Sufficiat tibi lac caprarum in cibos 27
tuos, & in necessaria domus tuæ: & ad victum ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

FVgit impius, nemine persequente: 1
iustus autem quasi leo confidens, A
absque terrore erit.
* Propter peccata terræ multi princi- 2
pes eius: & propter hominis sapientiã, & horum scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
*Vir pauper calumnians pauperes, si- 3
milis est imbri vehementi, in quo paratur fames.
*Qui derelinquunt legem, laudãt im- 4
pium: qui custodiunt, succenduntur contra eum.
*Viri mali non cogitant iudicium: 5
qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia.
‖Sup. 19.a.1 *‖Melior est pauper ambulans in sim- 6
plicitate sua, quàm diues in prauis itineribus.
* Qui custodit legem, filius sapiens 7
est: qui autem comessatores pascit, con- B
fundit patrem suum.
8 * Qui coaceruat diuitias vsuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.
9 * Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.
10 * Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona eius.
11 * Sapiens sibi videtur vir diues: pauper autem prudens scrutabitur eum.
12 * In exultatione iustorum multa gloria est: regnantibus impijs ruinæ hominum.
13 * Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.
14 *Beatus homo, qui semper est pauidus: qui vero mentis est duræ, corruet in malum.
15 * Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem.
16 * Dux indigens prudentia, multos op- C
primet per calumniam: qui autem odit auaritiam, longi fient dies eius.
17 * Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si vsque ad lacum fugerit, nemo sustinet.
18 *Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui peruersis graditur vijs, concidet semel.
19 *‖Qui operatur terram suam, satiabi- ‖Sup. 12.b.11 Eccli. 20.d.30
tur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate.
20 * Vir fidelis multum laudabitur: ‖Sup. 13.b.11 & 20.c.21
‖qui autem festinat ditari, non erit innocens.
21 * Qui cognoscit in iudicio faciẽ, non benefacit: iste & pro buccella panis deserit veritatem.
22 *Vir, qui festinat ditari, & alijs inui- D
det, ignorat quòd egestas superueniet ei.
23 * Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.
24 * Qui subtrahit aliquid a patre suo, & a matre: & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.
25 *Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur.
26 * Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse saluabitur.

Digitized by Google

* Qui dat pauperi, non indigebit: qui 27
despicit deprecantem, sustinebit penuriam.
* Cum surrexerint impij, absconden- 28
tur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur iusti.

CAP. XXIX.

VIro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei su- 1 A
perueniet interitus: & eum sanitas non sequetur.
* In multiplicatione iustorum lætabi- 2
tur vulgus: cum impij sumpserint principatum, gemet populus.
* Vir, qui amat sapientiam, lætificat 3
|| Luc.15.c.13 patrem suum: || qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.
* Rex iustus erigit terram, vir auarus 4
destruet eam.
* Homo, qui blandis, fictisq. sermoni- 5
bus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.
* Peccantem virum iniquum inuoluet 6
laqueus: & iustus laudabit atque gaudebit.
* Nouit iustus causam pauperum: 7
impius ignorat scientiam. B
* Homines pestilentes dissipant ciui- 8
tatem: sapientes vero auertunt furorem.
* Vir sapiens, si cum stulto contende- 9
rit, siue irascatur, siue rideat, non inueniet requiem.
* Viri sanguinum oderunt simplicem: 10
iusti autem quærunt animam eius.
* Totum spiritum suum profert stul- 11
tus: sapiens differt, & reseruat in posterum.
* Princeps, qui libenter audit verba 12
mendacij, omnes ministros habet impios.
* Pauper, & creditor obuiauerunt sibi: 13
vtriusque illuminator est Dominus.
* Rex, qui iudicat in veritate pau- 14
peres, thronus eius in æternum firmabitur.
* Virga atque correptio tribuit sapien 15
tiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. C
* In multiplicatione impiorum mul- 16
tiplicabuntur scelera: & iusti ruinas eorum videbunt.
* Erudi filium tuum, & refrigerabit 17
te, & dabit delicias animæ tuæ.
* Cum prophetia defecerit, dissipabi- 18
tur populus: qui vero custodit legem, beatus est.
* Seruus verbis non potest erudiri: 19
quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit.
* Vidisti hominem velocem ad loquen- 20
dum? stultitia magis speranda est, quàm illius correptio.
* Qui delicate a pueritia nutrit ser- 21
uum suum, postea sentiet eum contumacem.
* Vir iracundus prouocat rixas: & 22
D qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.
* || Superbum sequitur humilitas: & 23 || Iob.22.d.29
humilem spiritu suscipiet gloria.
* Qui cum fure participat, odit ani- 24
mam suam: adiurantem audit, & non indicat.
* Qui timet hominem, cito corruet: 25
qui sperat in Domino, subleuabitur.
* Multi requirunt faciem principis: & 26
iudiciũ a Domino egreditur singulorũ.
* Abominantur iusti virum impium: 27
& abominantur impij eos, qui in recta sunt via.

Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

CAP. XXX.

1 VErba Congregantis filij Vomentis. A
Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:
2 * Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum.
3 * Non didici sapientiam, & non noui scientiam sanctorum.
4 * Quis ascendit in cælum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligauit aquas quasi in vestimento? quis suscitauit omnes terminos terræ? quod nomen est eius, & quod nomen filij eius, si nosti?
5 * || Omnis sermo Dei ignitus, clypeus || Ps.18.c.31
6 est sperantibus in se: * || ne addas quid- || Deut.4.a.2. & 12.d.32
quam verbis illius, & arguaris, inueniarisq. mendax.
7 * Duo rogaui te, ne deneges mihi ante- B
quàm moriar.

Vanita-

Digitized by Google

* Vanitatem, & verba mendacia longe fac a me. 8
Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria: * ne forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei. 9
* Ne accuses seruum ad Dominum suum, ne forte maledicat tibi, & corruas. 10
* Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit. 11
* Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota a sordibus suis. 12
* Generatio, cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ eius in alta surrectæ. 13
* Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus. 14
* Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, Affer. 15
Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod numquam dicit: Sufficit. C
* Infernus, & os vuluæ, & terra, quæ non satiatur aqua: ignis vero numquam dicit: Sufficit. 16
* Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ. 17
* Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: 18
* Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia. 19
* Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum. 20
* Per tria mouetur terra, & quartum non potest sustinere: 21
* Per seruum cum regnauerit: per stultum cum saturatus fuerit cibo: * per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta: & per ancillam cum fuerit heres dominæ suæ. 22 23
* Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus. 24 D
* Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi: * lepusculus, plebs inualida qui collocat in petra cubile suum: * regem locusta non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas: 25 26 27
* stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis. 28
* Tria sunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter: 29
* Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum: * gallus succinctus lumbos: & aries: nec est rex, qui resistat ei. 30 31
* Est qui stultus apparuit postquam eleuatus est in sublime: si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum. 32
* Qui autem fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui prouocat iras, producit discordias. 33

CAP. XXXI.

1 A Verba Lamuelis regis. Visio, qua erudiuit eum mater sua.
2 * Quid dilecte mi, quid dilecte vteri mei, quid dilecte votorum meorum?
3 * Ne dederis mulieribus substantiam tuam, & diuitias tuas ad delendos reges.
4 * Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum
5 est vbi regnat ebrietas. * & ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.
6 * Date siceram mœrentibus, & vinum
7 his, qui amaro sunt animo: * bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.
8 * Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum qui pertranseunt: * aperi
9 os tuum, decerne quod iustum est, & iudica inopem & pauperem.
10 * Mulierem fortem quis inueniet? B procul, & de vltimis finibus pretium eius.
11 * Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non indigebit.
12 * Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vitæ suæ.
13 * Quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.
14 * Facta est quasi nauis institoris, de longe portans panem suum.
15 * Et de nocte surrexit, deditq. prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.
16 * Considerauit agrum, & emit eũ: de

fructu manuum suarum plantauit vineam.

* Accinxit fortitudine lumbos suos, 17
& roborauit brachium suum.

* Gustauit, & vidit quia bona est ne- 18
gotiatio eius: non extinguetur in
nocte lucerna eius.

* Manum suam misit ad fortia, & di- 19
giti eius apprehenderunt fusum.

* Manum suam aperuit inopi, & pal- 20
mas suas extendit ad pauperem.

* Non timebit domui suæ a frigori- 21
bus niuis: omnes enim domestici eius
vestiti sunt duplicibus.

* Stragulatam vestem fecit sibi: byss- 22
sus, & purpura indumentum eius.

* Nobilis in portis vir eius, quando 23
sederit cum senatoribus terræ.

24 * Sindonem fecit, & vendidit, & cin-
D gulum tradidit Chananæo.

25 * Fortitudo & decor indumentum
eius, & ridebit in die nouissimo.

26 * Os suum aperuit sapientiæ, & lex
clementiæ in lingua eius.

27 * Considerauit semitas domus suæ, &
panem otiosa non comedit.

28 * Surrexerunt filij eius, & beatissi-
mam prædicauerunt: vir eius, & lauda-
uit eam.

29 * Multæ filiæ congregauerunt diuitias:
tu supergressa es vniuersas.

30 * Fallax gratia, & vana est pulchritu-
do: mulier timens Dominum ipsa lau-
dabitur.

31 * Date ei de fructu manuum suarum:
& laudent eam in portis opera eius.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis

COHELETH APPELLATVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Ecclesiastæ, 1
filij Dauid, regis Ie- A
rusalem. * Vanitas 2
vanitatum, dixit Ec-
clesiastes: vanitas va-
nitatum, & omnia va
nitas. * Quid habet 3
amplius homo de vniuerso labore suo,
quo laborat sub sole? * Generatio præ- 4
terit, & generatio aduenit: terra autem
in æternum stat. * Oritur sol, & occidit, 5
& ad locum suũ reuertitur: ibiq. rena- B
scens, * gyrat per Meridiem, & flectitur 6
ad Aquilonem: lustrans vniuersa in cir-
cuitu pergit spiritus, & in circulos suos
reuertitur. * Omnia flumina intrant in 7
mare, & mare non redundat: ad locum,
vnde exeunt flumina, reuertuntur vt ite-
8 rum fluant. * Cunctæ res difficiles: non
potest eas homo explicare sermone.
Non saturatur oculus visu, nec auris au-
9 ditu impletur. * Quid est quod fuit?
ipsum quod futurum est. Quid est quod
factum est? ipsum quod faciendum est.
10 * Nihil sub sole nouum, nec valet quis-
C quam dicere: Ecce hoc recens est: iam
enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt
11 ante nos. * Non est priorum memoria:
sed nec eorum quidem, quæ postea fu-
tura sunt, erit recordatio apud eos, qui
12 futuri sunt in nouissimo. * Ego Eccle-
13 siastes fui rex Israel in Ierusalem, * &
proposui in animo meo quærere & in-
uestigare sapienter de omnibus, quæ fiũt
sub

Digitized by Google

sub sole. Hanc occupationem pessimam
dedit Deus filijs hominum, vt occupa-
rentur in ea.* Vidi cuncta, quæ fiunt sub 14
sole, & ecce vniuersa vanitas, & afflictio D
spiritus.* Peruersi difficile corriguntur, 15
& stultorum infinitus est numerus.* Lo- 16
cutus sum in corde meo, dicens: Ecce
magnus effectus sum, & præcessi omnes
sapientia, qui fuerunt ante me in Ierusa-
lem: & mens mea contemplata est mul-
ta sapienter, & didici.* Dediq. cor meũ 17
vt scirem prudentiam, atque doctrinã,
erroresq. & stultitiam: & agnoui quòd
in his quoque esset labor, & afflictio
spiritus,* eo quòd in multa sapientia 18
multa sit indignatio: & qui addit scien-
tiam, addit & laborem.

CAP. II.

DIxi ego in corde meo: Vadam, & 1
affluam delicijs, & fruar bonis. Et A
vidi quòd hoc quoque esset vanitas.* Ri- 2
sum reputaui errorem: & gaudio dixi:
Quid frustra deciperis?* Cogitaui in 3
corde meo abstrahere a vino carnem
meam, vt animum meum transferrem
ad sapientiam, deuitaremq. stultitiam,
donec viderem quid esset vtile filijs ho-
minum: quo facto opus est sub sole nu-
mero dierum vitæ suæ.* Magnificaui 4
opera mea, ædificaui mihi domos, &
plantaui vineas,* feci hortos, & poma- 5
ria, & conseui ea cuncti generis arbori-
bus,* & extruxi mihi piscinas aquarum, 6
vt irrigarem siluam lignorum germinan-
tium,* possedi seruos & ancillas, mul- 7
tamq. familiã habui: armenta quoque, B
& magnos ouium greges vltra omnes
qui fuerunt ante me in Ierusalem:* coa- 8
ceruaui mihi argentum, & aurum, &
substantias regum, ac prouinciarum: fe-
ci mihi cantores, & cantatrices, & deli-
cias filiorum hominum, scyphos, & vr-
ceos in ministerio ad vina fundenda:
* & supergressus sum opibus omnes, qui 9
ante me fuerunt in Ierusalem: sapientia
quoque perseuerauit mecum.* Et om- 10
nia, quæ desiderauerunt oculi mei, non
negaui eis: nec prohibui cor meũ quin
omni voluptate frueretur, & oblectaret
se in his, quæ præparaueram: & hanc ra-
tus sum partem meam, si vterer labore
meo.* Cumq. me conuertissem ad vni- 11
C uersa opera, quæ fecerant manus meæ, &
ad labores, in quibus frustra sudaueram,
vidi in omnibus vanitatem & afflictio-
nem animi, & nihil permanere sub sole.
12 * Transiui ad contemplandam sapientiã,
erroresq. & stultitiã (quid est, inquam,
homo, vt sequi possit regem Factorem
13 suum?)* & vidi quòd tantum præcede-
ret sapientia stultitiam, quantum differt
14 lux a tenebris.* ‖ Sapientis oculi in ca- ‖ Inf. 8. a. 1
pite eius: stultus in tenebris ambulat: Prou. 17. d. 24
& didici quòd vnus vtriusque esset inte-
15 ritus.* Et dixi in corde meo: Si vnus
& stulti & meus occasus erit, quid mihi
prodest quòd maiorem sapientiæ dedi
operam? Locutusq. cum mente mea,
animaduerti quòd hoc quoque esset va-
16 nitas.* Non enim erit memoria sapien-
tis similiter vt stulti in perpetuum, &
futura tempora obliuione cuncta pari-
ter operient: moritur doctus similiter
17 vt indoctus.* Et idcirco tæduit me vitæ
D meæ videntem mala vniuersa esse sub so-
le, & cuncta vanitatem & afflictionem
18 spiritus.* Rursus detestatus sum omnem
industriam meam, qua sub sole studio-
sissime laboraui, habiturus heredem
19 post me,* quem ignoro, vtrum sapiens
an stultus futurus sit, & dominabitur in
laboribus meis, quibus desudaui & soli-
citus fui. & est quidquam tam vanum?
20 * Vnde cessaui, renunciauitq. cor meum
21 vltra laborare sub sole.* Nam cum alius
laboret in sapientia, & doctrina, & soli-
citudine, homini otioso quæsita dimit-
tit: & hoc ergo, vanitas, & magnum ma-
22 lum.* Quid enim proderit homini de
vniuerso labore suo, & afflictione spiri-
23 tus, qua sub sole cruciatus est?* Cuncti
dies eius doloribus, & ærumnis pleni
sunt, nec per noctem mente requiescit:
24 & hoc nonne vanitas est?* Nonne me-
lius est comedere & bibere, & ostende-
re animæ suæ bona de laboribus suis? &
25 hoc de manu Dei est.* Quis ita deuora-
26 bit, & delicijs affluet vt ego?* Homi-
ni bono in conspectu suo dedit Deus sa-
pientiam, & scientiam, & lætitiam: pec-
catori autem dedit afflictionem, & cu-
ram superfluam, vt addat, & congre-
get, & tradat ei qui placuit Deo: sed
& hoc vanitas est, & cassa solicitudo
mentis.

Digitized by Google

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & suis spa-
A tijs transeunt vniuersa sub cælo.
2 * Tempus nascendi, & tempus mo-
riendi.
Tempus plantandi, & tempus euel-
lendi quod plantatum est.
3 * Tempus occidendi, & tempus sa-
nandi:
Tempus destruendi, & tempus ædifi-
candi.
4 * Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus sal-
tandi.
5 * Tempus spargendi lapides, & tem-
pus colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus lon-
ge fieri ab amplexibus.
6 * Tempus acquirendi, & tempus per-
B dendi.
Tempus custodiendi, & tempus abij-
ciendi.
7 * Tempus scindendi, & tempus con-
suendi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 * Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 * Quid habet amplius homo de labo-
re suo?
10 * Vidi afflictionem, quam dedit Deus
filijs hominum, vt distendantur in ea.
11 * Cuncta fecit bona in tempore suo, &
mundum tradidit disputationi eorum,
vt non inueniat homo opus, quod ope-
ratus est Deus ab initio vsque ad finem.
12 * Et cognoui quòd non esset melius ni-
13 si lætari, & facere bene in vita sua. * Om-
C nis enim homo, qui comedit & bibit,
& videt bonum de labore suo, hoc do-
14 num Dei est. * Didici quòd omnia ope-
ra, quæ fecit Deus, perseuerent in per-
petuum: non possumus eis quidquam
addere, nec auferre, quæ fecit Deus vt
15 timeatur. * Quod factum est, ipsum
permanet: quæ futura sunt, iam fuerũt:
16 & Deus instaurat quod abijt. * Vidi sub
sole in loco iudicij impietatem, & in
17 loco iustitiæ iniquitatem. * Et dixi in
corde meo: Iustum, & impium iudica-
18 bit Deus, & tempus omnis rei tũc erit.
* Dixi in corde filijs hominum, vt pro-
baret eos Deus, & ostenderet similes es-
19 se bestijs. * Idcirco vnus interitus est ho-
D minis, & iumẽtorum, & æqua vtriusque
conditio: sicut moritur homo, sic &
illa moriuntur: similiter spirant omnia,
& nihil habet homo iumento amplius:
20 cuncta subiacẽt vanitati, * & omnia per-
gunt ad vnum locũ: de terra facta sunt,
21 & in terram pariter reuertuntur. * Quis
nouit si spiritus filiorum Adam ascen-
dat sursum, & si spiritus iumentorum
22 descendat deorsum? * Et deprehendi ni-
hil esse melius quàm lætari hominem
in opere suo, & hanc esse partem illius.
Quis enim eum adducet, vt post se fu-
tura cognoscat?

CAP. IIII.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias,
A quæ sub sole geruntur, & lacrymas
innocentium, & neminem consolatorẽ:
nec posse resistere eorum violentiæ, cũ-
2 ctorum auxilio destitutos. * Et laudaui
3 magis mortuos, quàm viuentes: * & fe-
liciorem vtroque iudicaui, qui necdum
natus est, nec vidit mala quæ sub sole
4 fiunt. * Rursum contemplatus sum om-
nes labores hominum, & industrias ani-
maduerti patere inuidiæ proximi: & in
hoc ergo vanitas, & cura superflua est.
5 * Stultus cõplicat manus suas, & come-
6 dit carnes suas, dicens: * Melior est pu-
B gillus cum requie, quàm plena vtraque
manus cum labore, & afflictione animi.
7 * Considerans reperi & aliam vanitatem
8 sub sole: * vnus est, & secundum non
habet, non filium, non fratrem, & ta-
men laborare non cessat, nec satiantur
oculi eius diuitijs: nec recogitat, dicẽs:
Cui laboro, & fraudo animam meam
bonis? in hoc quoque vanitas est, &
9 afflictio pessima. * Melius est ergo duos
esse simul, quàm vnum: habent enim
10 emolumentum societatis suæ: * si vnus
C ceciderit, ab altero fulcietur. væ soli:
quia cum ceciderit, non habet subleuã-
11 tem se. * Et si dormierint duo, fouebũ-
12 tur mutuo: vnus quomodo calefiet? * Et
si quispiam præualuerit contra vnum,
duo resistunt ei: funiculus triplex diffi-
13 cile rumpitur. * Melior est puer pauper
& sapiens, rege sene & stulto, qui nescit
14 præuidere in posterum. * Quòd de car-
cere, catenisq. interdum quis egrediatur
ad

ad regnum: & alius natus in regnò, inopia consumatur. * Vidi cunctos viuētes, 15
qui ambulant sub sole cum adolescente D
secundo, qui consurget pro eo. * Infinitus 16
numerus est populi omnium, qui fuerunt ante eum: & qui postea futuri sunt, non lætabuntur in eo. sed & hoc, vanitas & afflictio spiritus. * Custodi pe 17
dem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua vt audias. ‖ Multo enim
melior est obedientia, quàm stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.

‖ 1. Reg. 15. e. 22 Osee. 6. c. 6

CAP. V.

NE temere quid loquaris, neque cor 1
tuum sit velox ad proferendū ser- A
monem coram Deo. Deus enim in cælo, & tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui. * Multas curas sequun- 2
tur somnia, & in multis sermonibus inuenietur stultitia. * Si quid vouisti Deo, 3
ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis & stulta promissio. sed quodcumque voueris, redde: * multoq. me- 4
lius est non vouere, quàm post votum B
promissa non reddere. * Ne dederis os 5
tuum vt peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Nō est prouidentia: ne forte iratus Deus contra
sermones tuos, dissipet cuncta opera
manuum tuarum. * Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri: tu vero Deum time. * Si 7
videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & subuerti iustitiam in prouincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alij, * & 8
insuper vniuersæ terræ rex imperat seruienti. * Auarus non implebitur pecu- 9
nia: & qui amat diuitias, fructum non C
capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. * Vbi 10
multæ sunt opes, multi & qui comedūt eas. Et quid prodest possessori, nisi quòd cernit diuitias oculis suis? * Dulcis est 11
somnus operanti, siue parum, siue multum comedat: saturitas autē diuitis non
finit eum dormire. * ‖ Est & alia infirmi- 12
tas pessima, quam vidi sub sole: diuitiæ conseruatæ in malum domini sui. * Pe- 13
reunt enim in afflictione pessima: genera-
uit filium, qui in summa egestate erit.
* ‖ Sicut egressus est nudus de vtero ma- 14
tris suæ, sic reuertetur, & nihil auferet
15 secum de labore suo. * Miserabilis prorsus infirmitas: quo modo venit, sic re-
D uertetur. Quid ergo prodest ei quòd la-
16 borauit in ventum? * Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque tristitia.
17 * Hoc itaque visum est mihi bonum vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laborauit ipse sub sole numero dierum vitæ suæ, quos dedit
18 ei Deus, & hæc est pars illius. * Et omni homini, cui dedit Deus diuitias, atque substantiam, potestatemq. ei tribuit vt comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lætetur de labore suo: hoc est donū
19 Dei. * Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quòd Deus occupet delicijs cor eius.

‖ Iob 20. c. 20

‖ Iob 1. d. 21 1. Tim. 6. b. 7

CAP. VI.

1 ESt & aliud malum, quod vidi sub
A sole, & quidem frequens apud ho-
2 mines: * Vir, cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus vt comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. hoc vanitas, & miseria magna est.
3 * Si genuerit quispiam centum liberos,
B & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis substantiæ suæ, sepulturaq. careat: de hoc ego pronuncio quòd me-
4 lior illo sit abortiuus. * Frustra enim venit, & pergit ad tenebras, & obliuione
5 delebitur nomen eius. * Non vidit solē,
C neque cognouit distantiā boni & mali:
6 * etiam si duobus millibus annis vixerit, & non fuerit perfruitus bonis: nonne
7 ad vnum locum properāt omnia? * Omnis labor hominis in ore eius: sed ani-
8 ma eius non implebitur. * Quid habet amplius sapiēs a stulto? & quid pauper
9 nisi vt pergat illuc, vbi est vita? * Me-
D lius est videre quod cupias, quàm desiderare quod nescias. sed & hoc vanitas
10 est, & præsumptio spiritus. * Qui futurus est, iam vocatum est nomen eius: & scitur quòd homo sit, & non possit contra fortiorem se in iudicio conten-
11 dere. * Verba sunt plurima, multamq. in disputando habentia vanitatem.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VII.

Q Vid necesse est homini maiora se 1
quærere, cum ignoret quid con- A
ducat sibi in vita sua numero die-
rum peregrinationis suæ, & tempore,
quod velut vmbra præterit? Aut quis ei
poterit indicare quid post eum futurum
|| Prou. 22. a. 1 sub sole sit?* ||Melius est nomen bonũ, 2
quàm vnguenta pretiosa: & dies mortis
die natiuitatis.* Melius est ire ad domũ 3
luctus, quàm ad domum conuiuij: in
illa enim finis cunctorũ admonetur ho-
minum, & viuens cogitat quid futurum
sit. * Melior est ira risu: quia per tristi- 4
tiam vultus, corrigitur animus delinquẽ-
tis. * Cor sapientium vbi tristitia est, & 5
cor stultorum vbi lætitia. * Melius est 6
a sapiente corripi, quàm stultorũ adu-
latione decipi. * quia sicut sonitus spi- 7
narum ardentium sub olla, sic risus stul-
ti: sed & hoc vanitas. * Calumnia con- 8
turbat sapientem, & perdet robur cor-
dis illius. * Melior est finis orationis, 9
quàm principium. Melior est patiẽs ar- B
rogante. * Ne sis velox ad irascendum: 10
quia ira in sinu stulti requiescit. * Ne 11
dicas: Quid putas causæ est quòd prio-
ra tempora meliora fuere quàm nunc
sunt? stulta enim est huiuscemodi inter-
rogatio. * Vtilior est sapientia cum di- 12
uitijs, & magis prodest videntibus solẽ.
* Sicut enim protegit sapientia, sic pro- 13
tegit pecunia. hoc autem plus habet
eruditio & sapientia, quòd vitã tribuunt
possessori suo. * Considera opera Dei, 14
quòd nemo possit corrigere quem ille
despexerit. * In die bona fruere bonis, 15
& malam diem præcaue. sicut enim
hanc, sic & illam fecit Deus, vt non
inueniat homo contra eum iustas que-
rimonias. * Hæc quoque vidi in diebus 16
vanitatis meæ: Iustus perit in iustitia
sua, & impius multo viuit tempore in
malitia sua.
* Noli esse iustus multum: neque plus 17
sapias quàm necesse est, ne obstupescas.
* Ne impie agas multum: & noli esse 18
stultus, ne moriaris in tempore non C
tuo.
* Bonum est te sustentare iustum, sed 19
& ab illo ne subtrahas manum tuã: quia
qui timet Deum, nihil negligit. * Sa- 20
pientia confortauit sapientem super de-
cem principes ciuitatis. * ||Non est enim 21 || 3. Reg. 8. v. 46
homo iustus in terra, qui faciat bonũ, 2. Par. 6. g. 36
& non peccet. * Sed & cunctis sermo- 22 Prou. 20. b. 9
nibus, qui dicuntur, ne accommodes cor 1. Ioan. 1. c. 8
tuum: ne forte audias seruum tuũ ma-
ledicentem tibi. * scit enim conscientia 23
tua, quia & tu crebro maledixisti alijs.
* Cuncta tentaui in sapientia. Dixi: Sa- 24
piens efficiar: & ipsa longius recessit a
me * multo magis quàm erat: & alta 25
profunditas, quis inueniet eam? * Lu- 26
D straui vniuersa animo meo, vt scirem,
& considerarem, & quærerem sapien-
tiam, & rationem: & vt cognoscerem
impietatem stulti, & errorem imprudẽ-
tium: * & inueni amariorem morte mu- 27
lierem, quæ laqueus venatorum est, &
sagena cor eius, vincula sunt manus il-
lius. qui placet Deo, effugiet illam: qui
autem peccator est, capietur ab illa.
* Ecce hoc inueni, dixit Ecclesiastes, vnũ 28
& alterum, vt inuenirẽ rationem, * quã 29
adhuc quærit anima mea, & non inue-
ni. Virum de mille vnum reperi, mu-
lierem ex omnibus non inueni. * Solũ- 30
modo hoc inueni, quòd fecerit Deus ho
minem rectum, & ipse se infinitis mi-
scuerit quæstionibus. Quis talis vt sapiẽs
est? & quis cognouit solutionem verbi?

CAP. VIII.

1 S Apientia hominis lucet in vultu eius, Sup. 2. c. 14
A & potentissimus faciem illius com-
2 mutabit. * Ego os regis obseruo, &
3 præcepta iuramenti Dei. * Ne festines re-
cedere a facie eius, neque permaneas in
opere malo: quia omne, quod voluerit,
4 faciet: * & sermo illius potestate plenus
est: nec dicere ei quisquã potest: Quare
5 ita facis? * Qui custodit præceptũ, non
experietur quidquã mali. Tempus & re-
6 sponsionẽ cor sapientis intelligit. * Om-
ni negotio tẽpus est, & opportunitas, &
7 multa hominis afflictio: * quia ignorat
B præterita, & futura nullo scire potest nũ-
8 cio. * Non est in hominis potestate pro-
hibere spiritũ, nec habet potestatẽ in die
mortis, nec sinitur quiescere ingruente
bello, neque saluabit impietas impium.
9 * Omnia hæc cõsideraui, & dedi cor meũ
in cunctis operibus, quæ fiũt sub sole. In-
terdũ dominatur homo homini in ma-
lum

Digitized by Google

lum suum. * Vidi impios sepultos: qui 10
etiam cum adhuc viuerent, in loco san-
cto erant, & laudabantur in ciuitate
quasi iustorum operum. sed & hoc va-
nitas est. * Etenim quia non profertur 11
cito contra malos sententia, absque ti-
C more vllo filij hominum perpetrãt ma-
la. * Attamen peccator ex eo quòd cen- 12
ties facit malum, & per patientiam su-
stẽtatur, ego cognoui quòd erit bonum
timentibus Deum, qui verentur faciem
eius. * Non sit bonum impio, nec pro- 13
longentur dies eius, sed quasi vmbra
transeant qui non timent faciem Domi-
ni. * Est & alia vanitas, quæ fit super 14
terram. sunt iusti, quibus mala proue-
niunt, quasi opera egerint impiorum: &
sunt impij, qui ita securi sunt, quasi iu-
storum facta habeant. sed & hoc vanis-
D simum iudico. * Laudaui igitur lætitiã 15
quòd non esset homini bonum sub so-
le, nisi quòd comederet, & biberet, at-
que gauderet: & hoc solum secum au-
ferret de labore suo in diebus vitæ suæ,
quos dedit ei Deus sub sole. * Et ap- 16
posui cor meum vt scirem sapientiam,
& intelligerem distentionem, quæ ver-
satur in terra: est homo, qui diebus &
noctibus somnum non capit oculis. * Et 17
intellexi quòd omnium operũ Dei nul-
lam possit homo inuenire rationem eo-
rum, quæ fiunt sub sole: & quanto plus
laborauerit ad quærendum, tanto minus
inueniat: etiam si dixerit sapiens se nos-
se, non poterit reperire.

CAP. IX.

OMnia hæc tractaui in corde meo, vt 1
curiose intelligerem: Sunt iusti at-
A que sapientes, & opera eorum in manu
Dei: & tamen nescit homo vtrum amo-
re, an odio dignus sit: * sed omnia in 2
futurum seruantur incerta, eo quòd vni-
uersa æque eueniant iusto & impio, bo-
no & malo, mundo & immundo, im-
molanti victimas, & sacrificia contem-
nenti. sicut bonus, sic & peccator: vt
periurus, ita & ille qui verum deierat.
* Hoc est pessimum inter omnia, quæ 3
sub sole fiunt, quia eadem cunctis eue-
niunt. vnde & corda filiorum homi-
num implentur malitia, & contemptu
B in vita sua, & post hæc ad inferos de-
4 ducentur. * Nemo est qui semper vi-
uat, & qui huius rei habeat fiduciam:
melior est canis viuus leone mortuo.
5 * Viuentes enim sciunt se esse moritu-
ros, mortui vero nihil nouerũt amplius,
nec habent vltra mercedem: quia obli-
6 uioni tradita est memoria eorũ. * Amor
quoque, & odium, & inuidiæ simul pe-
rierunt, nec habent partem in hoc sæ-
culo, & in opere, quod sub sole geri-
7 tur. * Vade ergo & comede in lætitia
C panem tuum, & bibe cum gaudio vinũ
tuum: quia Deo placent opera tua.
8 * Omni tempore sint vestimenta tua cã-
dida, & oleum de capite tuo non defi-
9 ciat. * Perfruere vita cum vxore, quam
diligis, cunctis diebus vitæ instabilitatis
tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tẽ-
pore vanitatis tuæ: hæc est enim pars in
vita, & in labore tuo, quo laboras sub
10 sole. * Quodcumque facere potest ma-
nus tua, instãter operare: quia nec opus,
nec ratio, nec sapientia, nec scientia erũt
11 apud inferos, quo tu properas. * Verti
me ad aliud, & vidi sub sole, nec vele-
cium esse cursum, nec fortium bellum,
nec sapientium panem, nec doctorum
diuitias, nec artificum gratiam: sed tẽ-
12 pus, casumq. in omnibus. * Nescit ho-
mo finem suum: sed sicut pisces capiun-
tur hamo, & sicut aues laqueo compre-
henduntur, sic capiuntur homines in tẽ-
pore malo, cum eis extemplo superue-
13 nerit. * Hanc quoque sub sole vidi sa-
14 pientiam, & probaui maximam: * Ci-
D uitas parua, & pauci in ea viri: venit
contra eam rex magnus, & vallauit eam,
extruxitq. munitiones per gyrum, &
15 perfecta est obsidio. * Inuentusq. est in
ea vir pauper & sapiens, & liberauit vr-
bem per sapientiam suam, & nullus de-
inceps recordatus est hominis illius pau
16 peris. * Et dicebam ego, meliorem es-
se sapientiam fortitudine: quomodo er-
go sapientia pauperis contempta est, &
17 verba eius non sunt audita? * Verba
sapientium audiuntur in silentio plus
quàm clamor principis inter stultos.
18 * Melior est sapientia, quàm arma bel-
lica: & qui in vno peccauerit, multa
bona perdet.

CAP.

Digitized by Google

CAP. X.

MVscæ morientes perdũt suauitatem 1
vnguenti. Pretiosior est sapientia A
& gloria, parua & ad tempus stultitia.
*Cor sapiẽtis in dextera eius, & cor stul- 2
ti in sinistra illius. * Sed & in via stultus 3
ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes
stultos æstimat. * Si spiritus potestatem 4
habentis ascenderit super te, locũ tuum
ne dimiseris: quia curatio faciet cessare
peccata maxima. * Est malum quod vi- 5
di sub sole, quasi per errorem egrediens
a facie principis: * positũ stultum in di- 6
gnitate sublimi, & diuites sedere deor-
sum. * Vidi seruos in equis: & principes 7
ambulantes super terram quasi seruos. B
Pro.26.d.27 * ‖ Qui fodit foueam, incidet in eam: & 8
Eccli.27.d.29 qui dissipat sepem, mordebit eum colu-
ber. * Qui transfert lapides, affligetur in 9
eis: & qui scindit ligna, vulnerabitur ab
eis. * Si retusum fuerit ferrum, & hoc 10
non vt prius, sed hebetatum fuerit, mul-
to labore exacuetur, & post industriam C
sequetur sapientia. * Si mordeat serpens 11
in silentio, nihil eo minus habet qui oc-
culte detrahit. * Verba oris sapiẽtis gra- 12
tia: & labia insipientis præcipitabunt
eum: * Initium verborum eius stultitia, 13
& nouissimũ oris illius error pessimus.
* Stultus verba multiplicat. Ignorat ho- 14
mo quid ante se fuerit: & quid post se
futurum sit, quis ei poterit indicare?
* Labor stultorum affliget eos, qui ne- 15
sciunt in vrbem pergere. * Væ tibi ter- 16
ra, cuius rex puer est, & cuius principes
mane comedunt. * Beata terra, cuius rex 17
nobilis est, & cuius principes vescuntur D
in tempore suo ad reficiendum, & non
ad luxuriam. * In pigritijs humilia- 18
bitur contignatio, & in infirmitate ma-
nuum perstillabit domus. * In risum fa- 19
ciunt panem, & vinum vt epulentur vi-
uentes: & pecuniæ obediunt omnia.
* In cogitatione tua regi ne detrahas, & 20
in secreto cubiculi tui ne maledixeris
diuiti: quia & aues cæli portabunt vo-
cem tuam, & qui habet pennas annun-
ciabit sententiam.

CAP. XI.

MItte panem tuum super transeun- 1
tes aquas: quia post tempora mul- A
ta inuenies illum. * Da partem septem, 2
necnon & octo: quia ignoras quid futu-
rum sit mali super terram. * Si repletæ 3
fuerint nubes, imbrem super terram ef-
fundent. Si ceciderit lignum ad Austrũ,
aut ad Aquilonem, in quocumque loco
ceciderit, ibi erit. * Qui obseruat ven- 4
tum, non seminat: & qui considerat nu-
bes, numquã metet. * Quomodo igno- 5
B ras quæ sit via spiritus, & qua ratione
compingantur ossa in ventre prægnan-
tis; sic nescis opera Dei, qui fabricator
est omnium. * Mane semina semen tuũ, 6
& vespere ne cesset manus tua: quia ne-
scis quid magis oriatur, hoc aut illud:
& si vtrumque simul, melius erit. * Dul- 7
ce lumen, & delectabile est oculis vide- 8
re solem. * Si annis multis vixerit ho-
C mo, & in his omnibus lætatus fuerit,
meminisse debet tenebrosi temporis, &
dierum multorum: qui cum venerint, 9
vanitatis arguentur præterita. * Læta-
re ergo iuuenis in adolescentia tua, &
D in bono sit cor tuum in diebus iuuentu-
tis tuæ, & ambula in vijs cordis tui, &
in intuitu oculorum tuorum: & scito
quòd pro omnibus his adducet te Deus
10 in iudicium. * Aufer iram a corde tuo,
& amoue malitiam a carne tua. Adole-
scentia enim & voluptas vana sunt.

CAP. XII.

1 MEmẽto Creatoris tui in diebus iu-
A uentutis tuæ, antequam veniat tẽ-
pus afflictionis, & appropinquent anni,
2 de quibus dicas: Non mihi placẽt, * an-
tequam tenebrescat sol, & lumen, & lu-
na, & stellæ, & reuertantur nubes post
3 pluuiam: * quando commouebuntur cu-
stodes domus, & nutabunt viri fortissi-
B mi, & otiosæ erunt molentes in minu-
to numero, & tenebrescent videntes per
4 foramina: * & claudent ostia in platea,
in humilitate vocis molentis, & consur-
gent ad vocem volucris, & obsurdescent
5 omnes filiæ carminis. * Excelsa quoque
timebunt, & formidabunt in via, flore-
bit amygdalus, impinguabitur locusta,
& dissipabitur capparis: quoniam ibit
homo in domum æternitatis suæ, &
6 circuibunt in platea plangentes. * An-
tequam rumpatur funiculus argenteus,
& recurrat vitta aurea, & conteratur
hydria

Digitized by Google

hydria super fonte, & confringatur rota
super cisternam, * & reuertatur puluis in 7
terra suam vnde erat, & spiritus redeat C
ad Deum, qui dedit illum. * Vanitas va- 8
nitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia va-
nitas. * Cumq. esset sapientissimus Ec- 9
clesiastes, docuit populum, & enarrauit
quæ fecerat: & inuestigans composuit
parabolas multas. * Quæsiuit verba vti- 10
lia, & conscripsit sermones rectissimos, D
ac veritate plenos. * Verba sapientium 11
sicut stimuli, & quasi claui in altum de-
fixi, quæ per magistrorum consilium da-
12 ta sunt a pastore vno. * His amplius fili
mi ne requiras. Faciendi plures libros
nullus est finis: frequēsq. meditatio, car-
13 nis afflictio est. * Finem loquendi pari-
ter omnes audiamus. Deum time, &
mandata eius obserua: hoc est enim om-
14 nis homo: * & cuncta, quæ fiunt, addu-
cet Deus in iudicium pro omni errato,
siue bonum, siue malum illud sit.

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

Quod Hebraice dicitur Sir Hasirim.

CAPVT PRIMVM.

OSCVLETVR me 1
osculo oris sui: quia A
meliora sunt vbera
tua vino, * fragrantia 2
vnguentis optimis.
Oleum effusum no-
men tuū: ideo ado-
lescentulæ dilexerunt te. * Trahe me: 3
post te curremus in odorem vnguento-
rum tuorū. * Introduxit me rex in cel-
laria sua: exultabimus & lætabimur in
te, memores vberum tuorum super vi- B
num: recti diligunt te. * Nigra sum, 4
sed formosa, filiæ Ierusalem, sicut taber-
nacula Cedar, sicut pelles Salomonis.
* Nolite me cōsiderare quòd fusca sim, 5
quia decolorauit me sol: filij matris meæ
pugnauerunt contra me, posuerunt me
custodem in vineis: vineam meam non
custodiui. * Indica mihi, quem diligit 6
anima mea, vbi pascas, vbi cubes in me-
ridie, ne vagari incipiam post greges so-
7 dalium tuorum. * Si ignoras te o pul-
cherrima inter mulieres, egredere, & abi
post vestigia gregum, & pasce hœdos
8 tuos iuxta tabernacula pastorū. * Equi-
C tatui meo in curribus Pharaonis assimi-
9 laui te amica mea. * Pulchræ sunt ge-
næ tuæ sicut turturis: collum tuum sicut
10 monilia. * Murenulas aureas faciemus
11 tibi, vermiculatas argento. * Dum esset
rex in accubitu suo, nardus mea dedit
12 odorem suum. * Fasciculus myrrhæ di-
lectus meus mihi, inter vbera mea com-
13 morabitur. * Botrus cypri dilectus meus
14 mihi, in vineis Engaddi. * Ecce tu pul-
D chra es amica mea, ecce tu pulchra es,
15 oculi tui columbarum. * Ecce tu pul-
cher es dilecte mi, & decorus. Lectu-
16 lus noster floridus: * tigna domorum
nostrarum cedrina, laquearia nostra cy-
pressina.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

EGo flos campi, & lilium conuallium. 1
* Sicut lilium inter spinas, sic amica 2
mea inter filias. * Sicut malus inter li- 3
gna siluarum, sic dilectus meus inter fi- A
lios. Sub vmbra illius, quem desidera-
ueram, sedi: & fructus eius dulcis gut-
turi meo. * Introduxit me in cellam vi- 4
nariam, ordinauit in me charitatem.
* Fulcite me floribus, stipate me malis: 5
quia amore langueo. * Læua eius sub 6
capite meo, & dextera illius amplexa- B
bitur me. * Adiuro vos filiæ Ierusalem 7
per capreas, ceruosq. camporum, ne su-
scitetis, neque euigilare faciatis dilectã,
quoadusque ipsa velit. * Vox dilecti 8
mei, ecce iste venit saliens in montibus,
transiliens colles: * similis est dilectus 9
meus capreæ, hinnuloq. ceruorum. en
ipse stat post parietem nostrũ respiciens
per fenestras, prospiciens per cancellos.
* En dilectus meus loquitur mihi: Sur- 10
ge, propera amica mea, columba mea, C
formosa mea, & veni. * Iam enim hiems 11
transijt, imber abijt, & recessit. * Flo- 12
res apparuerunt in terra nostra, tempus
putationis aduenit: vox turturis audita
est in terra nostra: * ficus protulit gros- 13
sos suos: vineæ florentes dederunt odo-
rem suum. Surge, amica mea, speciosa
mea, & veni: * columba mea in forami- 14
nibus petræ, in cauerna maceriæ, osten- D
de mihi faciem tuam, sonet vox tua in
auribus meis: vox enim tua dulcis, &
facies tua decora. * Capite nobis vul- 15
pes paruulas, quæ demoliuntur vineas:
nam vinea nostra floruit. * Dilectus 16
meus mihi, & ego illi, qui pascitur in-
ter lilia * donec aspiret dies, & inclinen- 17
tur vmbræ. Reuertere: similis esto, dile-
cte mi, capreæ, hinnuloq. ceruorum su-
per montes Bether.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæsiui quẽ 1
diligit anima mea: quæsiui illum, & A
non inueni. * Surgam, & circuibo ci- 2
uitatem: per vicos & plateas quæram
quem diligit anima mea: quæsiui illum,
& non inueni. * Inuenerunt me vigiles, 3
qui custodiunt ciuitatem: Nũm quem B
4 diligit anima mea, vidistis? * Paululum
cum pertransissem eos, inueni quem di-
ligit anima mea: tenui eum: nec dimit-
tam donec introducam illum in domum
matris meæ, & in cubiculum genitricis
5 meæ. * Adiuro vos filiæ Ierusalem per
capreas, ceruosq. camporum, ne susci-
C tetis, neque euigilare faciatis dilectam
6 donec ipsa velit. * Quæ est ista, quæ
ascendit per desertum sicut virgula fu-
mi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, &
7 vniuersi pulueris pigmentarij? * En le-
ctulum Salomonis sexaginta fortes am-
8 biunt ex fortissimis Israel: * omnes
tenentes gladios, & ad bella doctissimi:
vniuscuiusque ensis super femur suum
9 propter timores nocturnos. * Ferculum
D fecit sibi rex Salomon de lignis Libani:
10 * columnas eius fecit argenteas, reclina-
torium aureum, ascensum purpureum:
media charitate constrauit propter filias
11 Ierusalem: * Egredimini & videte fili-
æ Sion regem Salomonem in diade-
mate, quo coronauit illum mater sua
in die desponsationis illius, & in die læ-
titiæ cordis eius.

CAP. IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea, quàm
A pulchra es! Oculi tui columba-
rum, absque eo, quod intrinse-
cus latet. Capilli tui sicut greges capra-
rum, quæ ascenderunt de mõte Galaad.
2 * Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ
ascenderunt de lauacro, omnes geme-
lis fœtibus, & sterilis non est inter eas.
3 * Sicut vitta coccinea, labia tua: & elo-
B quium tuum, dulce. Sicut fragmen
mali punici, ita genæ tuæ, absque eo,
4 quod intrinsecus latet. * Sicut turris Da-
uid collum tuum, quæ ædificata est cum
propugnaculis: mille clypei pendent ex
5 ea, omnis armatura fortiũ. * Duo vbera
tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli,
6 qui pascuntur in lilijs, * donec aspiret
dies, & inclinentur vmbræ, vadam ad
montem myrrhæ, & ad collem thuris.
7 * Tota pulchra es amica mea, & macula
8 non est in te. * Veni de Libano sponsa
C mea, veni de Libano, veni: coronaberis
de capite Amana, de vertice Sanir &
Hermon, de cubilibus leonum, de mon-
9 tibus pardorum. * Vulnerasti cor meum

soror

soror mea sponsa, vulnerasti cor meũ in
vno oculorum tuorum, & in vno crine
colli tui.* Quàm pulchræ sunt mammæ 10
tuæ soror mea sponsa! pulchriora sunt
vbera tua vino, & odor vnguentorum
tuorum super omnia aromata.* Fauus 11
distillans labia tua sponsa, mel & lac
sub lingua tua: & odor vestimentorum
tuorum sicut odor thuris.* Hortus con- 12
clusus soror mea sponsa, hortus conclu-
sus, fons signatus.* Emissiones tuæ pa- 13
radisus malorum punicorum cũ pomo- D
rum fructibus. Cypri cum nardo,* nar- 14
dus & crocus, fistula & cinnamomum
cum vniuersis lignis Libani, myrrha &
aloe cum omnibus primis vnguentis.
* Fons hortorum: puteus aquarum vi- 15
uentium, quæ fluunt impetu de Libano.
* Surge Aquilo, & veni Auster, perfla 16
hortum meum, & fluant aromata illius.

CAP. V.

VEniat dilectus meus in hortum suũ, 1
& comedat fructum pomorũ suo- A
rum. Veni in hortum meum soror mea
sponsa, messui myrrham meam cum
aromatibus meis: comedi fauum cum
melle meo, bibi vinum meum cum lac-
te meo: comedite amici, & bibite, &
inebriamini charissimi.* Ego dormio, & 2
cor meum vigilat: vox dilecti mei pul- B
santis: Aperi mihi soror mea, amica
mea, columba mea, immaculata mea:
quia caput meum plenum est rore, &
cincinni mei guttis noctium.* Expo- 3
liaui me tunica mea, quomodo induar
illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Dilectus meus misit manũ 4
suam per foramen, & venter meus in-
tremuit ad tactum eius.* Surrexi, vt 5
aperirem dilecto meo: manus meæ stil-
lauerunt myrrham, & digiti mei pleni
myrrha probatissima.* Pessulum ostij 6
mei aperui dilecto meo: at ille declina-
uerat, atque transierat. Anima mea li-
quefacta est, vt locutus est: quæsiui, &
non inueni illum: vocaui, & non respõ-
dit mihi.* Inuenerunt me custodes qui 7
circumeunt ciuitatem: percusserunt me, C
& vulnerauerunt me: tulerunt pallium
meum mihi custodes murorum.* Adiu- 8
ro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis di-
lectum meum, vt nuncietis ei quia amo-
re langueo.* Qualis est dilectus tuus ex 9
dilecto, o pulcherrima mulierum? qua-
lis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic
adiurasti nos?* Dilectus meus candidus 10
& rubicundus, electus ex millibus.* Ca- 11
put eius aurum optimum: Comæ eius
sicut elatæ palmarum, nigræ quasi cor-
uus.* Oculi eius sicut columbæ super 12
riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ,
& resident iuxta fluenta plenissima.* Ge- 13
næ illius sicut areolæ aromatum consitæ
a pigmentarijs. Labia eius lilia distillã- 14
tia myrrham primã.* Manus illius tor- D
natiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter
eius eburneus, distinctus sapphiris.* Cru- 15
ra illius columnæ marmoreæ, quæ fun-
datæ sunt super bases aureas. Species e-
ius vt libani, electus vt cedri.* Guttur 16
illius suauissimum, & totus desiderabi-
lis: talis est dilectus meus, & ipse est
amicus meus, filiæ Ierusalem.* Quo 17
abijt dilectus tuus o pulcherrima mu-
lierum? quo declinauit dilectus tuus, &
quæremus eum tecum?

CAP. VI.

DIlectus meus descendit in hortum 1
suum ad areolam aromatum, vt A
pascatur in hortis, & lilia colligat.* Ego 2
dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui
pascitur inter lilia.* Pulchra es amica 3
mea, suauis, & decora sicut Ierusalem:
terribilis vt castrorum acies ordinata.
* Auerte oculos tuos a me, quia ipsi me 4
B auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex
caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.
* Dentes tui sicut grex ouium, quæ asce- 5
derunt de lauacro, omnes gemellis fœ-
tibus, & sterilis non est in eis.* Sicut 6
cortex mali punici, sic genæ tuæ absque
occultis tuis.* Sexaginta sunt reginæ, & 7
octoginta concubinæ, & adolescentula-
rum non est numerus.* Vna est colum- 8
C ba mea, perfecta mea, vna est matris
suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam
filiæ, & beatissimam prædicauerunt: re-
ginæ & concubinæ, & laudauerunt eam.
* Quæ est ista, quæ progreditur quasi 9
aurora consurgens, pulchra vt luna, ele-
cta vt sol, terribilis vt castrorum acies
ordinata?* Descendi in hortum nucũ, 10
D vt viderem poma conuallium, & inspi-
cerem si floruisset vinea, & germinassent
mala

Digitized by Google

mala punica. * Nesciui : anima mea 11
cõturbauit me propter quadrigas Aminadab. * Reuertere, reuertere Sula- 12
mitis : reuertere reuertere, vt intueamur te.

CAP. VII.

Qvid videbis in Sulamite, nisi cho- 1
ros castrorum? Quàm pulchri A
sunt gressus tui in calceamentis,
filia principis! Iunctura femorum tuo-
rum, sicut monilia, quæ fabricata sunt
manu artificis. * Vmbilicus tuus crater 2
tornatilis, numquam indigens poculis.
Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus B
lilijs. * Duo vbera tua, sicut duo hinnu- 3
li gemelli capreæ. * Collum tuum sicut 4
turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ
in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ mul-
titudinis. Nasus tuus sicut turris Libani,
quæ respicit contra Damascum. * Caput 5
tuum vt Carmelus: & comæ capitis tui,
sicut purpura regis vincta canalibus.
* Quàm pulchra es, & quàm decora cha- 6
rissima, in delicijs! * Statura tua assimila- 7
ta est palmæ, & vbera tua botris. * Dixi : 8
Ascendam in palmam, & apprehendam C
fructus eius: & erũt vbera tua sicut bo-
tri vineæ: & odor oris tui sicut malorũ.
* Guttur tuum sicut vinum optimũ, di- 9
gnum dilecto meo ad potandũ, labijsq. D
& dentibus illius ad ruminandũ. * Ego 10
dilectó meo, & ad me conuersio eius.
* Veni dilecte mi, egrediamur in agrũ, 11
cõmoremur in villis. * Mane surgamus 12
ad vineas, videamus si floruit vinea, si
flores fructus parturiunt, si floruerunt
mala punica: ibi dabo tibi vbera mea.
* Mandragoræ dederũt odorem. In por- 13
tis nostris omnia poma: noua & vetera,
dilecte mi, seruaui tibi.

CAP. VIII.

Qvis mihi det te fratrem meũ sugẽ- 1
tem vbera matris meæ, vt inueniã A
te foris, & deosculer te, & iam me nemo
despiciat? * Apprehendam te, & ducam 2
in domum matris meæ: ibi me docebis,
& dabo tibi poculum ex vino condito,
& mustum malorum granatorum meo-
rum. * Læua eius sub capite meo, & 3
dextera illius amplexabitur me. * Adiu- 4
ro vos filiæ Ierusalẽ, ne suscitetis, neque
euigilare faciatis dilectam donec ipsa
velit. * Quæ est ista, quæ ascendit de de- 5
serto, delicijs affluens, innixa super dile-
ctum suũ? Sub arbore malo suscitaui te: B
ibi corrupta est mater tua, ibi violata
est genitrix tua. * Pone me vt signaculũ 6
super cor tuum, vt signaculũ super bra-
chium tuum: quia fortis est vt mors dile-
ctio. dura sicut infernus æmulatio, lã-
pades eius lampades ignis atque flam-
marum. * Aquæ multæ non potuerunt 7
extinguere charitatẽ, nec flumina ob-
C ruent illam: si dederit homo omnem
substantiam domus suæ pro dilectione,
quasi nihil despiciet eam. * Soror nostra 8
parua, & vbera non habet. quid facie-
mus sorori nostræ in die quando allo-
quenda est? * Si murus est, ædificemus 9
super eum propugnacula argentea: si
ostium est, compingamus illud tabulis
cedrinis. * Ego murus: & vbera mea si- 10
D cut turris, ex quo facta sum coram eo
quasi pacem reperiens. * Vinea fuit pa- 11
cifico in ea, quæ habet populos: tradidit
eam custodibus, vir affert pro fructu e-
ius mille argenteos. * Vinea mea coram 12
me est. Mille tui pacifici, & ducenti his,
qui custodiunt fructus eius. * Quæ ha- 13
bitas in hortis, amici auscultant: fac me
audire vocem tuam. * Fuge dilecte mi, 14
& assimilare capreæ, hinnuloq. ceruo-
rum super montes aromatum.

LIBER

Digitized by Google

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

‖ 3.Reg.3.a.9 ‖ Isai. 56. a.1 DILIGITE ‖ iustitiam, qui iudicatis 1
terram. ‖ Sentite de A
Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum: * ‖ quoniam 2
‖ 2.Par.15.a.2 inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem
habent in illum: * peruersæ enim 3
cogitationes separant a Deo: probata autem virtus corripit insipientes. * quoniam in maleuolam animam non 4 B
introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. * Spiritus enim 5
sanctus disciplinæ effugiet fictum, &
auferet se a cogitationibus, quæ sunt
sine intellectu, & corripietur a super-
‖ Gal. 5. c. 22 ueniente iniquitate. * ‖ Benignus est 6
enim spiritus sapientiæ, & non libera-
‖ Ier. 17. b. 10 bit maledicum a labijs suis: ‖ quoniam
renum illius testis est Deus, & cordis
illius scrutator est verus, & linguæ eius
‖ Isai. 6. a. 3 auditor. * ‖ Quoniam spiritus Domini 7
repleuit orbem terrarum: & hoc, quod
continet omnia, scientiam habet vocis.
* Propter hoc qui loquitur iniqua, non 8
potest latere, nec præteriet illum cor-
ripiens iudicium. * In cogitationibus 9
enim impij interrogatio erit: sermonũ
autem illius auditio ad Deum veniet,
ad correptionem iniquitatum illius.
* Quoniam auris zeli audit omnia, & 10 C
tumultus murmurationum non abscondetur. * Custodite ergo vos a murmu- 11
ratione, quæ nihil prodest, & a detractione parcite linguæ, quoniam sermo
obscurus in vacuum non ibit: os autẽ,
quod mentitur, occidit animam. * No- 12
lite zelare mortẽ in errore vitæ vestræ,
neque acquiratis perditionem in operi-
‖ Ezec. 18. g. 32. & 33. c. 11 bus manuum vestrarum. * ‖ Quoniam 13
Deus mortem non fecit, nec lætatur in
14 perditione viuorum. * Creauit enim,
D vt essent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis
medicamentum exterminij, nec infero-
15 rum regnum in terra. * Iustitia enim
16 perpetua est, & immortalis. * Impij autem manibus & verbis accersierunt illam: & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad
illam: quoniam digni sunt qui sint ex
parte illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud se
non recte: ‖ Exiguum, & cum tæ- ‖ Iob. 7. a. 1. & 14. a. 1
A dio est tempus vitæ nostræ, & nõ est re- 1. Cor. 15. d. 32
frigeriũ in fine hominis, & non est qui
2 agnitus sit reuersus ab inferis: * quia ex
nihilo nati sumus, & post hoc erimus
tamquam non fuerimus: quoniã fumus
flatus est in naribus nostris: & sermo
scintilla ad commouendũ cor nostrum:
3 * qua extincta, cinis erit corpus nostrũ,
& spiritus diffundetur tamquam mollis
aër, & transibit vita nostra tamquã vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur,
quæ fugata est a radijs solis, & a calore
4 illius aggrauata: * & nomen nostrũ obliuionem accipiet per tempus, & nemo
memoriam habebit operum nostrorum.
5 * ‖ Vmbræ enim transitus est tempus no- ‖ 1. Par. 19. d. 15
B strũ, & nõ est reuersio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo reuertitur.
6 * ‖ Venite ergo, & fruamur bonis quæ ‖ Isai. 22. b. 13 & 56. d. 12
sunt, & vtamur creatura tamquam in iu-
7 uentute celeriter. * Vino pretioso, &
vnguentis nos impleamus: & non præ-
8 tereat nos flos temporis. * Coronemus nos rosis, antequam marcescant:

Digitized by Google

nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. * Nemo nostrum 9
exors sit luxuriæ nostræ: vbique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est
pars nostra, & hæc est sors. * Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus 10
viduæ, nec veterani reuereamur canos multi temporis. * Sit autem forti- 11
tudo nostra lex iustitiæ: quod enim infirmum est, inutile inuenitur. * Circū- 12
ueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus C
nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. * ‖ Promittit se scientiam 13
Dei habere, & filium Dei se nominat.
‖ Matt. 27. e. 42
‖ Ioan. 7. a. 7
* ‖ Factus est nobis in traductionem co- 14
gitationum nostrarum. * Grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissi- 15
milis est alijs vita illius, & immutatæ sunt viæ eius. * Tamquam nugaces æsti- 16
mati sumus ab illo, & abstinet se a vijs nostris tamquam ab immunditijs, &
præfert nouissima iustorum, & gloriatur patrem se habere Deū. * Videamus 17
ergo si sermones illius veri sint, & tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus D
quæ erunt nouissima illius. * ‖ Si enim 18
‖ Psal. 21. a. 9
Ier. 11. d. 19
est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorū.
* Contumelia & tormēto interrogemus 19
eum, vt sciamus reuerentiam eius, &
probemus patientiam illius. * Morte 20
turpissima condemnemus eū: erit enim
ei respectus ex sermonibus illius. * Hæc 21
cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit
enim illos malitia eorum. * Et nescierūt 22
sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. * ‖ Quo- 23
‖ Gen. 1. d. 27
2. b. 7. 5. a. 1
niam Deus creauit hominē inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis
‖ Eccli. 17 a. 1
Genes. 3. a. 1
suæ fecit illum. * ‖ Inuidia autem diaboli 24
mors introiuit in orbem terrarū: * imi- 25
tantur autem illum qui sunt ex parte
illius.

CAP. III.

Deut. 33. a. 3
Inf. 5. a. 4
IVstorum autem animæ in manu Dei 1
sunt, & non tanget illos tormentum A
mortis. * Visi sunt oculis insipientium 2
mori: & æstimata est afflictio exitus illorum: * & quod a nobis est iter, exter- 3
minium: illi autem sunt in pace. * Et 4
coram hominibus tormenta passi sunt,
spes illorum immortalitate plena est.
* In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & 5
inuenit illos dignos se. * Tamquam au- 6
rum in fornace probauit illos, & quasi
holocausti hostiam accepit illos, & in
tempore erit respectus illorum. * Ful- 7
B geburit iusti, & tamquam scintillæ in
arundineto discurrent. * ‖ Iudicabūt na- 8
‖ Mat. 13. f. 43
1. Cor. 6. a. 2
tiones, & dominabuntur populis, &
regnabit Dominus illorum in perpetuū.
* Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est 9
electis eius. * Impij autem secundum 10
quæ cogitauerunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum, & a Do- 11
mino recesserunt. * Sapientiam enim
& disciplinam qui abijcit, infelix est:
& vacua est spes illorum, & labores si- 12
ne fructu, & inutilia opera eorum. * Mu- C
lieres eorum insensatæ sunt, & nequis- 13
simi filij eorum. * Maledicta creatura
eorum, quoniam felix est sterilis: &
incoinquinata, quæ nesciuit thorum in
delicto, habebit fructum in respectio- 14
ne animarum sanctarū: * ‖ & spado, qui
‖ Isai. 56. a. 4
non operatus est per manus suas iniqui- D
tatem, nec cogitauit aduersus Deum
nequissima: dabitur enim illi fidei donū
electum, & sors in templo Dei acce- 15
ptissima. * Bonorum enim laborum glorio- 16
sus est fructus, & quæ non concidat
radix sapientiæ. * Filij autem adulterorū 17
in inconsummatione erunt, & ab iniquo
thoro semen exterminabitur. * Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum com- 18
putabuntur, & sine honore erit nouissima senectus illorum. * Et si celerius
defuncti fuerint, non habebunt spem,
nec in die agnitionis allocutionem.
* Nationis enim iniquæ diræ sunt con- 19
summationes.

CAP. IIII.

1 A OQuam pulchra est casta generatio
cum claritate: immortalis est enim
memoria illius: quoniam & apud Deū
2 nota est, & apud homines. * Cum præ- 2
sens est, imitantur illam: & desiderant
eam cum se eduxerit, & in perpetuum
coro-

Digitized by Google

coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.* Multigena autem impiorum multitudo non erit vtilis, & spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamẽtum collocabunt. * ‖ Et si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita, a vento commouebuntur, & a nimietate ventorum eradicabuntur. * Cõfringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. * Ex iniquis enim somnis filij, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ aduersus parentes in interrogatione sua. * Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. * Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, * & ætas senectutis vita immaculata. * ‖ Placens Deo factus est dilectus, & viuens inter peccatores translatus est. * raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. * Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ transuertit sensum sine malitia. * Consummatus in breui expleuit tempora multa: * placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatũ: populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordijs talia: * quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos eius, & respectus in electos illius. * Condemnat autẽ iustus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius consummata, longam vitam iniusti. * Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus. * Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit. * & erũt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuũ: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commouebit illos a fundamentis & vsque ad supremum desolabũtur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit. * Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

‖ Ier. 17. b. 4
Matt. 7. c. 27
‖ Hebr. 11. a. 5

CAP. V.

1 A TVnc stabunt iusti in magna constãtia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorũ.
2 * Videntes turbabũtur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ
3 salutis, * dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gemẽtes. Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem impro-
4 perij. * ‖ Nos insensati vitam illorũ æstimabamus insaniam, & finem illorum
5 sine honore: * ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos
6 sors illorũ est. * Ergo errauimus a via veritatis, & iustitiæ lumen nõ luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus
7 nobis. * Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. * Quid nobis profuit superbia?
8 aut diuitiarum iactantia quid contulit
9 nobis? * ‖ Transierunt omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuncius per-
10 currens, * ‖ & tamquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus: * aut tamquam auis, quæ transuolat in aëre, cuius nullum inuenitur argumentum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans leuem ventum: & scindens per vim itineris aërem: commotis alis transuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur itineris illius:
12 * aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aër continuo in se reclusus est, vt ignoretur transitus illius:
13 * sic & nos nati continuo desiuimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate au-
14 tem nostra consumpti sumus. * Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerũt:
15 * ‖ quoniam spes impij tamquam lanugo est, quæ a vento tollitur: & tamquã spuma gracilis, quæ a procella dispergitur: & tamquã fumus, qui a vento diffusus est: & tamquã memoria hospitis vnius diei prætereuntis. * Iusti autem
16 in perpetuum viuent, & apud Dominũ est merces eorum, & cogitatio illorum
17 apud Altissimum. * Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de

‖ Sup. 3. a. 2
‖ 1. Par. 29. c. 15
Sup. 2. a. 5
‖ Prou. 30. c. 19
‖ Prou. 10. d. 28. & 11. a. 7
Psal. 1. b. 5

manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet
‖ Psal.17 Eph.6.b.13 illos. * ‖ Accipiet armaturā zelus illius, 18
& armabit creaturam ad vltionem inimicorum. * Induet pro thorace iustitiā, 19
& accipiet pro galea iudicium certum.
* sumet scutum inexpugnabile æquitatē: 20
* acuet autem duram iram in lanceam, 21
& pugnabit cum illo orbis terrarum D
contra insensatos. * Ibunt directe emis- 22
siones fulgurum, & tamquam a bene
curuato arcu nubium exterminabuntur,
& ad certum locum insilient. * Et a pe- 23
trosa ira plenæ mittentur grandines, ex-
candescet in illos aqua maris, & flumi-
na concurrēt duriter. * Contra illos sta- 24
bit spiritus virtutis, & tamquam turbo
venti diuidet illos: & ad eremum per-
ducet omnem terram iniquitas illorum,
& malignitas euertet sedes potentium.

CAP. VI.

Eccles.9.d.18 MElior est sapientia quàm vires: & 1
vir prudens quàm fortis. * Audi- 2
te ergo reges, & intelligite, discite iu- A
dices finium terræ. * Præbete aures vos, 3
qui continetis multitudines, & placetis
‖ Rom.13.a.1 vobis in turbis nationum: * ‖ quoniam 4
data est a Domino potestas vobis, & vir-
tus ab Altissimo, qui interrogabit ope-
ra vestra, & cogitationes scrutabitur:
* quoniam cum essetis ministri regni il- 5
lius, non recte iudicastis nec custodistis
legem iustitiæ, neque secundum volun-
tatem Dei ambulastis. * Horrende & ci- 6
to apparebit vobis: quoniam iudicium
durissimum his, qui præsunt, fiet. * Exi- 7
guo enim conceditur misericordia: po- B
tentes autem potenter tormenta patien-
‖ Deut.10.d.17 a.Par.19.b.7 Eccli.35.b.16 Rom.2.b.11 Gal.2.b.6 Eph.6.b.9 Colos.3.d.25 Act.10.c.34 1.Pet.1.c.17 tur. * ‖ Non enim subtrahet personam 8
cuiusquā Deus, nec verebitur magnitudi-
nē cuiusquam: quoniam pusillū & ma-
gnum ipse fecit, & æqualiter cura est il-
li de omnibus. * Fortioribus autem for- 9
tior instat cruciatio. * Ad vos ergo re- 10
ges sunt hi sermones mei, vt discatis
sapientiam, & nō excidatis. * Qui enim 11
custodierint iusta iuste, iustificabuntur:
& qui didicerint ista, inuenient quid
respondeant. * Cōcupiscite ergo sermo- 12
nes meos, diligite illos, & habebitis di-
sciplinam. * Clara est, & quæ num- 13
quam marcescit sapientia, & facile C
videtur ab his qui diligunt eam, & in-
uenitur ab his qui quærunt illam.
14 * Præoccupat qui se concupiscunt, vt
15 illis se prior ostendat. * Qui de luce vi-
gilauerit ad illam, non laborabit: assi-
dentem enim illā foribus suis inueniet.
16 * Cogitare ergo de illa, sensus est con-
summatus: & qui vigilauerit propter
17 illam, cito securus erit. * Quoniam di-
gnos se ipsa circuit quærens, & in vijs
ostendit se illis hilariter, & in omni
18 prouidentia occurrit illis. * Initium
enim illius verissima est disciplinæ con-
19 cupiscentia. * Cura ergo disciplinæ, di-
lectio est: & dilectio, custodia legum il-
lius est: custoditio autem legū, consum-
20 matio incorruptionis est: * incorruptio
21 autem facit esse proximum Deo. * Con-
D cupiscentia itaque sapientiæ deducit ad
22 regnum perpetuum. * Si ergo delecta-
mini sedibus, & sceptris o reges popu-
li, diligite sapientiam, vt in perpetuum
23 regnetis. * diligite lumen sapientiæ om-
24 nes qui præestis populis. * quid est au-
tem sapientia, & quemadmodum facta
sit referam: & non abscondam a vobis
sacramenta Dei, sed ab initio natiuita-
tis inuestigabo, & ponam in lucē scien-
tiam illius, & non præteribo veritatē:
25 * neque cum inuidia tabescente iter ha-
bebo: quoniam talis homo nō erit par-
26 ticeps sapientiæ. * Multitudo autem sa-
pientium sanitas est orbis terrarum: &
rex sapiens stabilimentum populi est.
27 * Ergo accipite disciplinam per sermo-
nes meos, & proderit vobis.

CAP. VII.

1 A SVm quidem & ego mortalis homo,
similis omnibus, & ex genere terre-
ni illius, qui prior factus est, & in vē-
2 tre matris figuratus sum caro, * decem
mensium tempore ‖ coagulatus sum in ‖ Iob.10.a.10
sanguine, ex semine hominis, & dele-
3 ctamento somni conueniente. * Et ego
natus accepi communem aërem, & in
similiter factam decidi terram, & pri-
mam vocem similē omnibus emisi plo-
4 rans. * in inuolumentis nutritus sum, &
5 curis magnis. * Nemo enim ex regibus
6 aliud habuit natiuitatis initiū. * ‖ Vnus ‖ Iob.1.c.21 1.Timot.6
ergo introitus est omnibus ad vitā, & si-
7 milis exitus. * Propter hoc optaui, & datus
est

Digitized by Google

est mihi sensus: & inuocaui, & venit in
me spiritus sapientiæ: * & præposui il- 8
lam regnis & sedibus, & diuitias nihil
b Iob 28. c. 15 Prou. 3. b. 15 esse duxi in comparatione illius. * || nec 9
comparaui illi lapidē pretiosum: quo-
niam omne aurum in comparatione il-
lius, arena est exigua, & tamquam lu-
tum æstimabitur argentum in cōspectu
illius. * Super salutem & speciem dilexi 10
illam, & proposui pro luce habere il- B
lam: quoniam inextinguibile est lumen
|| 3. Reg. 3. b. 13 illius. * || Venerunt autem mihi omnia 11
Matt. 6. d. 33 bona pariter cum illa, & innumerabilis
honestas per manus illius, * & lætatus 12
sum in omnibus: quoniam antecedebat
me ista sapientia, & ignorabam quoniā
horum omnium mater est. * Quam sine 13
fictione didici, & sine inuidia commu-
nico, & honestatem illius non absco-
do. * Infinitus enim thesaurus est ho- 14
minibus: quo qui vsi sunt, participes fa-
cti sunt amicitiæ Dei, propter disci-
plinæ dona commendati. * Mihi autem 15
dedit Deus dicere ex sententia, & præ-
sumere digna horum, quæ mihi dantur:
quoniam ipse sapientiæ dux est, & sa-
pientium emendator: * in manu enim 16
illius & nos, & sermones nostri, & om-
nis sapientia, & operum scientia & di-
sciplina. * Ipse enim dedit mihi horum, 17
quæ sunt, scientiam veram: vt sciam di-
spositionem orbis terrarum, & virtutes
elementorum, * initium, & consumma- 18
tionem, & medietatem temporum, vi- C
cissitudinum permutationes, & commu-
tationes temporum, * anni cursus, & 19
stellarum dispositiones, * naturas anima- 20
lium, & iras bestiarum, vim ventorum,
& cogitationes hominum, differentias
virgultorum, & virtutes radicum, * & 21
quæcumque sunt absconsa & improui-
sa, didici: omnium enim artifex docuit
me sapientia. * est enim in illa spiritus 22
intelligentiæ, sanctus, vnicus, multiplex,
subtilis, disertus, mobilis, incoinquina-
tus, certus, suauis, amans bonum, acu-
tus, quem nihil vetat, benefaciens, * hu- 23
manus, benignus, stabilis, certus, secu-
rus, omnem habens virtutem, omnia
prospiciens, & qui capiat omnes spiri-
tus: intelligibilis, mūdus, subtilis. * Om- 24
nibus enim mobilibus mobilior est sa-
pientia: attingit autem vbique propter
suam munditiam. * Vapor est enim vir- 25
D tutis Dei, & emanatio quædam est cla-
ritatis omnipotentis Dei sincera: &
ideo nihil inquinatum in eam incurrit.
26 * || candor est enim lucis æternæ, & spe- || Heb. 1. a. 3
culum sine macula Dei maiestatis, &
27 imago bonitatis illius. * Et cū sit vna,
omnia potest: & in se permanens om-
nia innouat, & per nationes in animas
sanctas se transfert, amicos Dei & pro-
28 phetas constituit. * Neminem enim
diligit Deus, nisi eum, qui cum sapien-
29 tia inhabitat. * Est enim hæc speciosior
sole, & super omnem dispositionem
stellarum, luci comparata inuenitur
30 prior. * Illi enim succedit nox, sapien-
tiam autem non vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo a fine vsque ad finem
A fortiter, & disponit omnia suaui-
2 ter. * Hanc amaui, & exquisiui a iuuē-
tute mea, & quæsiui sponsam mihi eam
assumere, & amator factus sum formæ
3 illius. * Generositatem illius glorificat,
contubernium habens Dei: sed & om-
4 nium Dominus dilexit illam. * doctrix
enim est disciplinæ Dei, & electrix ope-
5 rum illius. * Et si diuitiæ appetuntur in
vita, quid sapiētia locupletius, quæ ope-
6 ratur omnia? * Si autem sensus opera-
tur: quis horum, quæ sunt, magis quàm
7 illa est artifex? * Et si iustitiam quis di-
ligit: labores huius magnas habent vir-
B tutes: sobrietatem enim, & prudentiā
docet, & iustitiam, & virtutem, qui-
bus vtilius nihil est in vita hominibus.
8 * Et si multitudinem scientiæ desiderat
quis, scit præterita, & de futuris æsti-
mat: scit versutias sermonum, & disso-
lutiones argumentorum: signa & mon-
stra scit antequam fiant, & euentus tem-
9 porum & sæculorum. * Proposui er-
go hanc adducere mihi ad conuiuen-
dum: sciens quoniam mecum commu-
nicabit de bonis, & erit allocutio cogi-
10 tationis & tædij mei. * Habebo propter
hanc claritatem ad turbas, & honorem
11 apud seniores iuuenis: * & acutus in-
ueniar in iudicio, & in cōspectu poten-
tium admirabilis ero, & facies princi-
12 pum mirabuntur me: * tacentem me su-
stinebunt, & loquentem me respiciēt, &

Digitized by Google

sermocinante me plura, manus ori suo
imponent. * Præterea habebo per hanc, 13
immortalitatem: & memoriam æternã
his, qui post me futuri sunt, relinquã.
* Disponam populos: & nationes mihi 14
erunt subditæ. * Timebunt me audiẽtes 15
reges horrendi: in multitudine videbor
bonus, & in bello fortis. * Intrãs in do- 16
mum meam, conquiescam cum illa: nõ
enim habet amaritudinem conuersatio
illius, nec tædium conuictus illius, sed
lætitiam & gaudium. * Hæc cogitans 17
apud me, & commemorans in corde D
meo: quoniam immortalitas est in co-
gnatione sapientiæ, * & in amicitia il- 18
lius delectatio bona, & in operibus ma-
nuum illius honestas sine defectione, &
in certamine loquelæ illius sapientia, &
præclaritas in communicatione sermo-
num ipsius: circuibam quærens, vt mihi
illam assumerem. * Puer autem eram 19
ingeniosus, & sortitus sum animam bo-
nam. * Et cum essem magis bonus, veni 20
ad corpus incoinquinatũ. * Et vt sciui 21
quoniam aliter non possem esse conti-
nens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat
sapientiæ, scire cuius esset hoc donum:
adij Dominum, & deprecatus sum illũ,
& dixi ex totis præcordijs meis.

CAP. IX.

3.Reg.3.b.9 DEus patrum meorum, & Domine 1
misericordiæ, qui fecisti omnia ver A
bo tuo, * & sapientia tua cõstituisti ho- 2
minem, vt dominaretur creaturæ, quæ a
te facta est, * vt disponat orbem terrarũ 3
in æquitate & iustitia, & in directione
cordis iudicium iudicet: * da mihi se- 4
dium tuarum assistricem sapientiam, &
|| Ps.115.b.16 noli me reprobare a pueris tuis: * || quo- 5
niam seruus tuus sum ego, & filius an-
cillæ tuæ, homo infirmus, & exigui tẽ-
poris, & minor ad intellectũ iudicij & B
legum. * Nam & si quis erit consumma- 6
tus inter filios hominũ, si ab illo abfue-
rit sapientia tua, in nihilum computa-
|| 1.Par.28.b.4.5 bitur. * || Tu elegisti me regem populo 7
2.Par.1.b.9 tuo, & iudicem filiorum tuorum, & fi-
liarum: * & dixisti me ædificare templũ 8
in monte sancto tuo, & in ciuitate ha-
|| Prou.8.c.22 d.27 bitationis tuæ altare, similitudinem ta-
loan.1.a.1 bernaculi sancti tui, quod præparasti ab
initio: * || & tecũ sapientia tua, quæ nouit 9
opera tua, quæ & affuit tũc cũ orbẽ ter-
rarũ faceres, & sciebat quid esset placitũ
C oculis tuis, & quid directũ in præceptis
10 tuis. * Mitte illam de cælis sanctis tuis,
& a sede magnitudinis tuæ, vt mecum
sit & mecum laboret, vt sciam quid ac-
11 ceptum sit apud te: * scit enim illa om-
nia, & intelligit, & deducet me in ope-
ribus meis sobrie, & custodiet me in
12 sua potentia. * Et erunt accepta opera
mea, & disponam populum tuum iuste,
13 & ero dignus sediũ patris mei. * || Quis || Isai.40.d.13 Rom.11.d.34 1.Cor.2.d.16
enim hominum poterit scire consilium
Dei? aut quis poterit cogitare quid ve-
14 lit Deus? * Cogitationes enim mortaliũ
D timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ.
15 * Corpus enim, quod corrumpitur, ag-
grauat animam, & terrena inhabitatio
16 deprimit sensum multa cogitantem. * Et
difficile æstimamus quæ in terra sunt: &
quæ in prospectu sunt, inuenimus cum
labore. Quæ autẽ in cælis sunt quis in-
17 uestigabit? * Sensum autẽ tuũ quis sciet,
nisi tu dederis sapientiam, & miseris
spiritum sanctum tuum de altissimis:
18 * & sic correctæ sint semitæ eorum, qui
sunt in terris, & quæ tibi placent didi-
19 cerint homines? * Nam per sapientiam
sanati sunt quicumque placuerunt tibi
Domine a principio.

CAP. X.

1 HÆc illum, qui primus formatus est Gen.1.d.27
A a Deo pater orbis terrarum, cum
2 solus esset creatus, custodiuit, * || & edu- || Gen.2.b.7
xit illũ a delicto suo, & dedit illi vir-
3 tutem continendi omnia. * || Ab hac vt || Gen.4.b.8
recessit iniustus in ira sua, per irã homi-
4 cidij fraterni deperijt. * || Propter quẽ, || Gen.7.b.6
cum aqua deleret terram, sanauit iterũ
sapientia, per contemptibile lignum iu-
5 stum gubernans. * || Hæc & in consensu || Gen.11.a.2
nequitiæ cum se nationes contulissent,
sciuit iustum, & conseruauit sine quere-
la Deo, & in filij misericordia fortem
6 custodiuit. * || Hæc iustum a pereũtibus || Gen.19.e.17
B impijs liberauit fugientem, descendente
7 igne in pentapolim: * quibus in testi-
monium nequitiæ fumigabũda constat de-
serta terra, & incerto tempore fructus
habentes arbores, & incredibilis animæ
8 memoria stans figmentum salis. * Sa-

pien-

Digitized by Google

pientiam enim præteruntes, non tantũ in hoc lapsi sunt vt ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, vt in his, quæ peccauerunt, nec latére potuissent. * Sapientia autem hos, qui se obseruant, a dolo- 9
|| Gen. 28. a. 5 b. 10 ribus liberauit. * || Hæc profugum iræ 10 fratris iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestauit illũ in laboribus, & compleuit labores illius. * In fraude circumuenientium il- 11 lum affuit illi, & honestum fecit illum. * Custodiuit illum ab inimicis, & a se- 12 ductoribus tutauit illum, & certamen C forte dedit illi vt vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia.
|| Gen. 37. f. 26 * || Hæc venditũ iustum non dereliquit, 13 sed a peccatoribus liberauit eum: descẽ-
|| Act. 7. b. 9 ditq. cum illo in foueam, * || & in vin- 14
Gen. 41. f. 40 culis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam aduersus eos, qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculauerunt illum, & dedit illi claritatem æternam.
|| Exod. 1. b. 11 * || Hæc populum iustum, & semen si- 15 ne querela liberauit a nationibus, quæ illum deprimebant. * Intrauit in animã 16 serui Dei, & stetit contra reges horrendos in portentis & signis. * Et reddidit 17 iustis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit il- D lis in velamento diei, & in luce stellarum per noctem: * || transtulit illos per 18
|| Exo. 14. c. 22 Psal. 77. b. 14 Mare rubrum, & transuexit illos per aquam nimiam. * Inimicos autem illo- 19 rum demersit in mare, & ab altitudine
|| Exod. 12. e. 35 inferorum eduxit illos. || Ideo iusti tule-
|| Exod. 15. a. 1 runt spolia impiorum, * || & decantaue- 20 runt Domine nomen sanctum tuum, & victricem manum tuam laudauerunt pariter: * quoniam sapientia aperuit os 21 mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 Direxit opera eorũ in manibus pro- 2
Exod. 16. a. 1 phetæ sancti. * Iter fecerunt per de- A
serta, quæ non habitabantur: & in lo- 3
|| Exo. 17. c. 12 cis desertis fixerunt casas. * || Steterunt contra hostes, & de inimicis se vindi- 4
|| Nu. 20. b. 11 cauerunt. * || Sitierunt, & inuocauerunt te, & data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis de lapide duro:
5 * Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, a defectione potus sui, & in eis, cum abundarent filij Israel, læ-
6 tati sunt; * per hæc, cum illis deessent,
7 bene cum illis actũ est. * Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, huma-
8 num sanguinem dedisti iniustis. * Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundan-
9 tem aquam insperatè, * ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & aduersarios illorũ ne-
10 cares. * Cum enim tentati sunt, & B quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cũ ira iudicati impij tormenta paterentur.
11 * Hos quidem tamquam pater monens probasti: illos autem tamquam durus
12 rex interrogans condemnasti. * Absentes enim & præsentes similiter torque-
13 bantur. * Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præ-
14 teritorum. * Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in
15 finem exitus. * Quem enim in expositione praua proiectum deriserunt, in finem euentus mirati sunt: non simili-
16 ter iustis sitientes. * Pro cogitationibus C autẽ insensatis iniquitatis illorũ, || quòd quidam errantes colebant mutos serpẽtes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium
17 in vindictam: * vt scirent quia per quæ
18 peccat quis, per hæc & torquetur. * || Nõ enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immittere illis multitudinem vrsorum, aut audaces leones,
19 * aut noui generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horren-
20 das ab oculis scintillas emittẽtes: * quarum non solum læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem
21 occidere. * Sed & sine his vno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum D virtutis tuæ: sed omnia in mensura, &
22 numero, & pondere disposuisti. * Multum enim valere, tibi soli supererat semper: & virtuti brachij tui quis resistet?

|| Inf. 12. e. 24

|| Leu 26. d. 22 Inf. 16. a. 1 Ier. 8. c. 17

Digitized by Google

* Quoniam tamquam momentum sta- 23
teræ, sic est ante te orbis terrarum, &
tamquam gutta roris antelucani, quæ
descendit in terram. * Sed misereris 24
omnium, quia omnia potes, & dissi-
mulas peccata hominum propter pœni-
tentiam. * Diligis enim omnia quæ sunt, 25
& nihil odisti eorum quæ fecisti: nec
enim odiens aliquid constituisti, aut fe-
cisti. * Quomodo autem posset aliquid 26
permanere, nisi tu voluisses? aut quod a
te vocatũ non esset, conseruaretur? * Par- 27
cis autem omnibus: quoniam tua sunt
Domine, qui amas animas.

CAP. XII.

O Quam bonus, & suauis est Domine 1
spiritus tuus in omnibus! * Ideoq. 2
eos, qui exerrant, partibus corripis: & A
de quibus peccant, admones & alloque-
ris: vt relicta malitia, credant in te Do-
‖Deut. 9. a.3. 12.d.29.18.b. 12 mine. * ‖ Illos enim antiquos inhabita- 3
tores terræ sanctæ tuæ, quos exhorrui-
sti, * quoniam odibilia opera tibi facie- 4
bant per medicamina, & sacrificia iniu-
sta, * & filiorum suorum necatores sine 5
misericordia, & comestores viscerum
hominum, & deuoratores sanguinis a
medio sacramento tuo, * & auctores pa 6
rentes animarum inauxiliatarum perde-
re voluisti per manus parentum nostro-
rum, * vt dignam perciperent peregri- 7
nationem puerorum Dei, quæ tibi om-
nium charior est terra. * Sed & his tam- 8
quam hominibus pepercisti, & misisti
antecessores exercitus tui vespas, vt
illos paulatim exterminarent. * Non 9
quia impotens eras in bello subijcere B
impios iustis, aut bestijs sæuis, aut ver-
‖Exp.23.d.30 Deut.7.d.22 bo duro simul exterminare: * ‖ sed par- 10
tibus iudicans dabas locum pœnitentiæ,
non ignorans, quoniam nequam est na-
tio eorum, & naturalis malitia ipsorum,
& quoniam non poterat mutari cogita-
tio illorum in perpetuum. * Semen 11
enim erat maledictum ab initio: nec ti-
mens aliquem, veniam dabas peccatis
illorum. * Quis enim dicet tibi: Quid 12
fecisti? aut quis stabit contra iudicium
tuum? aut quis in conspectu tuo veniet
vindex iniquorum hominum? aut quis
tibi imputabit, si perierint nationes, quas
tu fecisti? * Non enim est alius Deus 13
quàm tu, ‖ cui cura est de omnibus, ‖1.Pet.5.b.7
vt ostendas quoniam non iniuste iudicas
14 iudicium. * Neque rex, neque tyran-
nus in conspectu tuo inquirent de his,
15 quos perdidisti. * Cum ergo sis iustus,
iuste omnia disponis: ipsum quoque,
qui non debet puniri, condemnare, ex-
16 terum æstimas a tua virtute. * Virtus
C enim tua iustitiæ initium est: & ob hoc
quòd omnium Dominus es, omnibus
17 te parcere facis. * Virtutem enim osten-
dis tu, qui non crederis esse in virtute
consummatus, & horum, qui te nesciunt,
18 audaciam traducis. * Tu autem domi-
nator virtutis, cum tranquillitate iudi-
cas, & cum magna reuerentia disponis
nos: subest enim tibi, cum volueris, pos-
19 se. * Docuisti autem populum tuum
per talia opera, quoniam oportet iustum
esse & humanum, & bonæ spei fecisti
filios tuos: quoniam iudicans das locum
20 in peccatis pœnitentiæ. * Si enim ini-
micos seruorum tuorum, & debitos
morti, cum tanta cruciasti attentione,
dans tempus & locum, per quæ possent
21 mutari a malitia; * cum quanta diligen-
tia iudicasti filios tuos, quorum paren-
tibus iuramenta & conuentiones dedisti
22 bonarum promissionum? * Cum ergo
D das nobis disciplinam, inimicos nostros
multipliciter flagellas, vt bonitatem
tuam cogitemus iudicantes: & cum de
nobis iudicatur, speremus misericor-
23 diam tuam. * Vnde & illis, qui in
vita sua insensate & iniuste vixerunt, per
hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tor-
24 menta. * ‖ Etenim in erroris via diutius ‖ Sup.11.c.24 Rom.1.c.23
errauerunt, deos æstimantes hæc, quæ
in animalibus sunt superuacua, infan-
25 tium insensatorum more viuentes. * Pro-
pter hoc tamquam pueris insensatis iu-
26 dicium in derisum dedisti. * Qui autem
ludibrijs & increpationibus non sunt
correcti, dignum Dei iudicium experti
27 sunt. * In quibus enim patientes indi-
gnabantur, per hæc quos putabant deos,
in ipsis cum exterminarentur videntes,
illum, quem olim negabant se nosse,
verum Deum agnouerunt: propter
quod & finis condemnationis eorum
venit super illos.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIII.

Rom. 1.b.18. VAni autem sunt omnes homines, 1
in quibus non subest scientia Dei: A
& de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque
operibus attendentes agnouerunt quis
|| Deut.4.c.13. 17.a.3. esset artifex: * || sed aut ignem, aut spi- 2
ritum, aut citatum aërem, aut gyrum
stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis terrarum
deos putauerunt. * Quorum si specie 3
delectati, deos putauerunt: sciant quanto his dominator eorum speciosior est.
speciei enim generator hæc omnia constituit. * Aut si virtutem, & opera eo- 4
rum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis:
* a magnitudine enim speciei, & crea- 5
turæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. * sed tamen adhuc in his mi- 6
nor est querela. Et hi enim fortasse er-
rant, Deum quærentes, & volentes inue- B
|| Rom.1.c.21 nire. * || Etenim cum in operibus illius 7
conuersentur, inquirunt: & persuasum
habent quoniam bona sunt quæ videntur. * Iterum autem nec his debet igno- 8
sci. * Si enim tantum potuerunt scire, 9
vt possent æstimare sæculum: quomodo huius Dominum non facilius inuenerunt? * Infelices autem sunt, & in- 10
ter mortuos spes illorum est, qui ap-
pellauerunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inuentionem, & similitudines animalium,
aut lapidem inutilem opus manus anti-
|| Isa.44.b.9 cr.10.a.3. quæ. * || Aut siquis artifex faber de silua 11
lignum rectum secuerit, & huius docte C
eradat omnem corticem, & arte sua
vsus, diligenter fabricet vas vtile in conuersationem vitæ, * reliquijs autem eius 12
operis, ad præparationem escæ abutatur:
* & reliquum horum, quod ad nullos 13
vsus facit, lignum curuum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud ima-
gini hominis, * aut alicui ex animalibus 14
illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius,
& omnem maculam, quæ in illo est, per-
liniens: * & faciat ei dignam habitatio- 15
nem, & in pariete ponens illud, & con- D
16 firmans ferro, * ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adiuuare se: imago enim est, & opus
17 est illi adiutorium. * Et de substantia sua, & de filijs suis, & de nuptijs votum faciens inquirit. Non erubescit lo-
18 qui cum illo, qui sine anima est: * & pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in
19 adiutorium inutilem inuocat: * & pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum euentu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAP. XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans, &
A per feros fluctus iter facere incipiēs,
ligno portante se, fragilius lignum in-
2 uocat. * Illud enim cupiditas acquirendi excogitauit, & artifex sapientia fabri-
3 cauit sua. * Tua autem, Pater, prouidentia gubernat: || quoniam dedisti & || Exo.14.d.22
in mari viam, & inter fluctus semitam
4 firmissimam, * ostendens quoniam potens es ex omnibus saluare, etiam si si-
5 ne arte aliquis adeat mare. * Sed vt non essent vacua sapientiæ tuæ opera:
propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeun-
6 tes mare per ratem liberati sunt: * || sed || Genes.6.b.4 7.b.7.
& ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen natiuita-
7 tis, quæ manu tua erat gubernata. * Benedictum est enim lignum, per quod fit
8 iustitia. * || Per manus autem quod fit || Psal. 113 Baruc. 6.a.3.
idolum, mle dictum est & ipsum, &
qui fecit illud: quia ille quidem operatus est: Ilud autem cū esset fragile, deus
9 cognominatus est. * Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas eius.
10 * Etenim quod factum est, cum illo, qui
11 fecit, tormenta patietur. * Propter hoc &
B in idolis nationum non erit respectus:
quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipien-
12 tium. * Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: & adinuentio illo-
13 rū corruptio vitæ est. * neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.
14 * Superuacuitas enim hominū hæc aduenit

nit in orbem terrarum : & ideo breuis
illorũ finis est inuentus. * Acerbo enim 15
luctu dolens pater, cito sibi rapti filij fe-
cit imaginem: & illum, qui tunc quasi
homo mortuus fuerat, nunc tamquam
deum colere cœpit, & constituit inter
seruos suos sacra & sacrificia. * Deinde 16
interueniente tempore, conualescente
iniqua consuetudine, hic error tamquã
lex custoditus est, & tyrannorum impe-
rio colebantur figmenta. * Et hos, quos 17
in palam homines honorare non pote-
rant propter hoc quòd longe essent, e
longinquo figura eorum allata, euiden-
tem imaginem regis, quem honorare
volebant, fecerunt: vt illum, qui abe-
rat, tamquam præsentem colerent sua
solicitudine. * Prouexit autem ad horum 18
culturam & hos, qui ignorabant, arti-
ficis eximia diligentia. * Ille enim vo- 19
lens placere illi, qui se assumpsit, elabo-
rauit arte sua, vt similitudinem in me-
lius figuraret. * Multitudo autem ho- 20
minum abducta per speciem ope- C
ris, eum, qui ante tempus tamquam
homo honoratus fuerat, nunc deum
æstimauerunt. * Et hæc fuit vitæ huma- 21
næ deceptio: quoniam aut affectui, aut
regibus deseruientes homines, incom-
municabile nomen lapidibus & lignis
imposuerunt. * Et non sufficerat errasse 22
eos circa Dei scientiam, sed & in ma-
gno viuentes inscientiæ bello, tot &
tam magna mala pacẽ appellant. * ‖ Aut 23
enim filios suos sacrificantes, aut obscu-
ra sacrificia facientes, aut insaniæ ple-
nas vigilias habentes, * neque vitam, ne- 24
que nuptias mundas iam custodiunt, sed
alius alium per inuidiam occidit, aut
adulterans contristat: * & omnia com- 25
mista sunt, sanguis, homicidium, fur- D
tum & fictio, corruptio & infidelitas,
turbatio & periurium, tumultus bono-
rum, * Dei immemoratio, animarum 26
inquinatio, natiuitatis immutatio, nu-
ptiarum inconstantia, inordinatio mœ-
chiæ & impudicitiæ. * Infandorum 27
enim idolorum cultura, omnis mali
causa est, & initium & finis. * Aut e- 28
nim dum lætantur, insaniunt: aut cer-
te vaticinantur falsa, aut viuunt iniuste,
aut peierant cito. * Dum enim confi- 29
dunt in idolis, quæ sine anima sunt, ma-
le iurantes noceri se non sperant. * Vtra- 30
que ergo illis euenient digne, quoniam
male senserunt de Deo, attendentes ido-
lis, & iurauerunt iniuste, in dolo con-
31 temnentes iustitiam. * Non enim iura-
torum virtus, sed peccantium pœna
perambulat semper iniustorum præua-
ricationem.

‖ Deu. 18. b. 10
Ier. 7. a. 6

CAP. XV.

1 TV autem Deus noster, suauis &
A verus es, patiens, & in misericor-
2 dia disponens omnia. * Etenim si pec-
cauerimus, tui sumus, scientes magni-
tudinem tuam: & si non peccauerimus,
scimus quoniam apud te sumus compu-
3 tati. * Nosse enim te, consummata iu-
stitia est: & scire iustitiam, & virtutem
4 tuam, radix est immortalitatis. * Non
enim in errorem induxit nos hominum
malæ artis excogitatio, nec vmbra pi-
cturæ labor sine fructu, effigies sculpta
5 per varios colores, * cuius aspectus in-
sensato dat concupiscentiam, & diligit
mortuæ imaginis effigiem sine anima.
6 * Malorum amatores, digni sunt qui spem
habeant in talibus, & qui faciunt illos,
7 & qui diligunt, & qui colunt. * ‖ Sed ‖ Ro. 9. d. 21
B & figulus mollem terram premens la-
borioſe fingit ad vsus nostros vnum-
quodque vas, & de eodem luto fingit
quæ munda sunt in vsum vasa, & simili-
ter quæ his sunt contraria: horum au-
tem vasorum quis sit vsus, iudex est fi-
8 gulus. * Et cum labore vano deum
fingit de eodem luto: ille qui paulo an-
te de terra factus fuerat, & post pusil-
lum reducit se vnde acceptus est, repe-
titus animæ debitum quam habebat.
9 * Sed cura est illi, non quia laboraturus
est, nec quoniam breuis illi vita est, sed
concertatur aurificibus & argentarijs:
sed & ærarios imitatur, & gloriam præ-
fert, quoniam res superuacuas fingit.
10 * Cinis est enim cor eius, & terra su-
C peruacua spes illius, & luto vilior vita
11 eius: * quoniam ignorauit qui se fin-
xit, & qui inspirauit illi animam, quæ
operatur, & qui insufflauit ei spiritum
12 vitalem. * Sed & æstimauerunt lu-
sum esse vitam nostram, & conuersa-
tionem vitæ compositam ad lucrum,
& oportere vndecumque etiam ex ma-
13 lo acquirere. * Hic enim scit se super
omnes

Digitized by Google

omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit. * Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi: * quoniam omnia idola nationum deos æstimauerunt, ‖ quibus neque oculorum vsus est ad videndum, neque nares ad percipiẽdum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum. * homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere. * Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem numquam. * Sed & animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora. * Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem eius.

‖ Ps.113.b.4 & 134.c.13

CAP. XVI.

PRopter hæc, & per his similia passi sunt digne tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt. * Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, ‖ quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui nouum saporem, escam parans eis ortygometrã: * vt illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa & missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia auerterentur. Hi autem in breui inopes facti, nouam gustauerũt escam. * Oportebat enim illis sine excusatione quidẽ superuenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur. * ‖ Etenim cum illis superuenit sæua bestiarum ira, morsibus peruersorum colubrorum exterminabãtur. * Sed non in perpetuum ira tua permãsit, sed ad correptionem in breui turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationẽ mandati legis tuæ. * Qui enim conuersus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium saluatorem: * in hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo. * ‖ Illos enim locustarum, & muscarum occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum: quia digni erãt ab huiusmodi exterminari. * Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adueniens sanabat illos. * In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, & velociter saluabantur, ne in altam incidentes obliuionem, non possent tuo vti adiutorio. * Etenim neque herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia. * ‖ Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis: * homo autem occidit quidem per malitiam, & cum exierit spiritus, non reuertetur, nec reuocabit animam quæ recepta est: * sed tuam manum effugere impossibile est. * ‖ Negantes enim te nosse impij, per fortitudinem brachij tui flagellati sunt: nouis aquis, & grandinibus, & pluuijs persecutionem passi, & per ignem consumpti. * Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorũ. * Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia: sed vt ipsi videntes scirent, quoniam Dei iudicio patiuntur persecutionem. * Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis, exardescebat vndique, vt iniquæ terræ nationem exterminaret. * ‖ Pro quibus angelorum esca nutriuisti populum tuũ, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. * Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: & deseruiens vnusquisque voluntati, ad quod quisque volebat, conuertebatur. * ‖ Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant: vt scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine & pluuia coruscans. * Hic autem iterum vt nutrirentur iusti, etiam suæ virtutis oblitus est. * Creatura enim tibi Factori deseruiens, exardescit in tormentum aduersus iniustos: & lenior fit

‖ Nu.11.g.31

‖ Num.21.b.6

‖ Exo.10.a.4 & 8.f.24 Apoc.5.b.7

‖ Deu.32.f.39 1.Reg.5.a.6 Tob.13.a.2

‖ Exo.9.e.23

‖ Exo.16.c.14 Num.11.b.7 Psal.77.c.25 Ioan.6.d.31

‖ Exo.9.e.13

ad

ad benefaciendum pro his, qui in te cõfidunt. * Propter hoc & tunc in omnia 25
trãsfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ
deseruiebat, ad voluntatem eorum, qui a
te desiderabant: * vt scirent filij tui, quos 26
|| Deut. 8. a. 3 dilexisti Domine, || quoniam nõ natiui-
Matt. 4. a. 4 tatis fructus pascunt homines, sed sermo
tuus hos, qui in te crediderint, cõseruat.
* Quod enim ab igne nõ poterat exter- 27
minari, statim ab exiguo radio solis ca-
lefactũ tabescebat: * vt notum omnibus 28
esset, quoniam oportet præuenire solem
ad benedictionem tuam, & ad ortum lu-
cis te adorare. * Ingrati enim spes tam- 29
quam hybernalis glacies tabescet, & di-
sperietur tamquam aqua superuacua.

CAP. XVII.

MAgna sunt enim iudicia tua Domi 1
ne, & inenarrabilia verba tua: pro- A
pter hoc indisciplinatæ animæ errauerunt. * || Dum enim persuasum habent 2
|| Exo. 10. f. 23 iniqui posse dominari nationi sanctæ:
vinculis tenebrarum & longæ noctis cõ-
pediti, inclusi sub tectis, fugitiui perpe-
tuæ prouidentiæ iacuerunt. * Et dũ pu- 3
tant se latere in obscuris peccatis, tene-
broso obliuionis velamẽto dispersi sunt,
pauentes horrende, & cum admiratione
nimia perturbati. * Neque enim quæ cõ 4
tinebat illos spelunca, sine timore custo-
diebat: quoniam sonitus descendẽs per-
turbabat illos, & personæ tristes illis ap-
parentes pauorem illis præstabant. * Et 5
ignis quidem nulla vis poterat illis lu-
men præbere, nec siderum limpidæ flã-
mæ illuminare poterant illam noctem
|| Exo. 7. d. 22 horrẽdam. * || Apparebat autem illis su- 6
& 8. b. 7 bitaneus ignis, timore plenus: & timore B
perculsi illius, quæ non videbatur, faciei,
æstimabant deteriora esse quæ videban-
tur: * & magicæ artis appositi erant de- 7
risus, & sapientiæ gloriæ correptio cum
contumelia. * Illi enim qui promittebãt 8
timores & perturbationes expellere se
ab anima languente, hi cum derisu pleni
timore languebant. * Nam etsi nihil il- 9
los ex mõstris perturbabat: transitu ani-
malium & serpentium sibillatione com-
moti, tremebundi peribant: & aërem,
quem nulla ratione quis effugere posset,
negantes se videre. * Cum sit enim ti- 10
mida nequitia, dat testimonium cõdem- C
nationis: semper enim præsumit sæua,
11 perturbata conscientia. * Nihil enim est
timor nisi proditio cogitationis auxilio-
12 rum. * Et dum ab intus minor est expe-
ctatio, maiorem computat in scientiam
eius causæ, de qua tormentum præstat.
13 * Illi autem qui impotentem vere noctẽ,
& ab infimis, & ab altissimis inferis su-
peruenientem, eundem somnũ dormien-
14 tes, * aliquando monstrorum exagitabãt-
ur timore, aliquãdo animæ deficiebant
traductione: subitaneus enim illis & in-
15 speratus timor superuenerat. * Deinde si
quisquam ex illis decidisset, custodieba-
16 tur in carcere sine ferro reclusus. * Si
D enim rusticus quis erat, aut pastor, aut
agri laborũ operarius præoccupatus es-
set, ineffugibilem sustinebat necessitatẽ.
17 * Vna enim catena tenebrarum omnes
erant colligati. Siue spiritus sibilans, aut
inter spissos arborum ramos auiũ sonus
suauis, aut vis aquæ decurrẽtis nimium,
18 * aut sonus validus præcipitatarum pe-
trarum, aut ludẽtium animalium cursus
inuisus, aut mugientium valida bestiarũ
vox, aut resonans de altissimis montibus
Echo: deficientes faciebant illos præ ti-
19 more. * Omnis enim orbis terrarũ lim-
pido illuminabatur lumine, & non im-
20 peditis operibus continebatur. * Solis
autem illis superposita erat grauis nox,
imago tenebrarum, quæ superuentura
illis erat. Ipsi ergo sibi erant grauiores
tenebris.

CAP. XVIII.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, || Exo. 10. f. 23
A & horum quidem vocem audiebant,
sed figuram non videbant. Et quia non
& ipsi eadem passi erant, magnificabant
2 te: * & qui ante læsi erant, quia non læ-
debantur, gratias agebãt: & vt esset dif-
3 ferentia, donum petebant. * || Propter || Exo. 14. c. 24
quod ignis ardentem columnam ducem Psal. 77. b. 14
habuerunt ignotæ viæ, & solẽ sine læsu- & 104. d. 39
4 ra boni hospitij præstitisti. * Digni qui-
dem illi carere luce, & pati carcerem te-
nebrarum, qui inclusos custodiebant fi-
lios tuos, per quos incipiebat incorru-
5 ptum legis lumen sæculo dari. * || Cum || Exo. 1. c. 16
cogitarent iustorum occidere infantes: & 2. a. 3
& vno exposito filio, & liberato, in tra-
ductionem illorum, multitudinem filio-
rum

Digitized by Google

‖Exo.14.f.27 rum abstulisti, & ‖pariter illos perdidi-
sti in aqua valida. * Illa enim nox ante 6
cognita est a patribus nostris, vt vere B
scientes quibus iuramentis crediderunt,
animæquiores essent. * Suscepta est au- 7
tem a populo tuo sanitas quidem iusto-
rum, iniustorum autem exterminatio.
* Sicut enim læsisti aduersarios: sic & 8
nos prouocans magnificasti. * Absconse 9
enim sacrificabant iusti pueri bonorum,
& iustitiæ legem in concordia disposue-
runt: similiter & bona & mala recepturos iustos, patrum iam decantantes laudes. * Resonabat autem inconueniens 10
inimicorum vox, & flebilis audiebatur
‖Exo.12.d.30 planctus ploratorũ infantium. * ‖Simili 11
autem pœna seruus cum domino afflictus est, & popularis homo regi similia passus. * Similiter ergo omnes vno no- 12
mine mortis mortuos habebãt innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum viui sufficiebant: quoniam vno momento, quæ erat præclarior natio illorũ, exterminata est. * De omnibus enim nõ cre- 13
dentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse. * Cum enim quietum silentium 14
contineret omnia, & nox in suo cursu C
medium iter haberet, * omnipotens ser- 15
mo tuus de cælo a regalibus sedibus, durus debellator in mediã exterminij terram prosiliuit, * gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, & stans 16
repleuit omnia morte, & vsque ad cælum attingebat stans in terra. * Tunc 17
continuo visus somniorũ malorum turbauerunt illos, & timores superuenerunt insperati. * Et alius alibi proiectus se- 18
miuiuus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis. * Visiones 19
enim, quæ illos turbauerunt, hæc præmonebant, ne inscij, quare mala patiebantur, perirent. * Tetigit autem tunc & 20
iustos tentatio mortis, & commotio in
eremo facta est multitudinis: sed non
‖Num.16. diu permãsit ira tua. * ‖ Properans enim 21
homo sine querela deprecari pro popu- D
lis, proferens seruitutis suæ scutum, orationem & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ, & finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. * Vicit autem turbas, non in 22
virtute corporis, nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se vexabat, subiecit, iuramenta parentum, & testamen-
23 tum commemorans. * Cum enim iam aceruatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, & amputauit impetum, & diuisit illam, quæ ad viuos du-
24 cebat viam. * ‖In veste enim poderis, ‖Exo.28.b.6
quam habebat, totus erat orbis terrarũ: & parentum magnalia in quattuor ordinibus lapidum erant sculpta, & magnificentia tua in diademate capitis il-
25 lius sculpta erat. * His autem cessit qui exterminabat, & hæc extimuit. erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vsque in nouissimum si-
A ne misericordia ira superuenit. Præ-
2 sciebat enim & futura illorum: * quoniam cum ipsi permisissent vt se educerent, & cum magna solicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœni-
3 tentia acti. * ‖Adhuc enim inter manus ‖Exo.14.a.5
habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem insciẽtiæ: & quos rogantes proiecerant, hos tamquam fu-
4 gitiuos persequebantur: * ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, vt quæ deerant tor-
5 mentis, repleret punitio: * & populus quidem tuus mirabiliter trãsiret, illi au-
6 tem nouam mortem inuenirent. * Om-
B nis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deseruiens tuis præceptis, vt pueri tui custodirentur illæsi.
7 * Nam nubes castra eorũ obumbrabat, & ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus germinãs de pro-
8 fundo nimio: * per quem omnis natio transiuit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monstra. * Tãquam
9 enim equi depauerunt escam, & tamquam agni exultauerũt, magnificantes te
10 Domine, qui liberasti illos. * Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodũ pro natione animaliũ eduxit terra muscas, & pro piscibus eructauit fluuius
11 multitudinem ranarum. * ‖ Nouissime ‖Exo.16.c.13 Nu.11.g.31 Sup.16.a.2
autẽ viderunt nouam creaturam auium,
cum

cum adducti concupiscentia postulauerunt escas epulationis. * In allocutione 12
enim desiderij, ascendit illis de mari or- C
tygometra: & vexationes peccatoribus
superuenerunt, non sine illis, quæ ante
facta erant, argumentis per vim fulmi-
num: iuste enim patiebantur secundum
suas nequitias. * Etenim detestabiliorem 13
inhospitalitatem instituerunt: alij qui-
dem ignotos non recipiebant aduenas,
alij autem bonos hospites in seruitutem
redigebant. * Et non solum hæc, sed & 14
alius quidam respectus illorũ erat: quo-
niam inuiti recipiebãt extraneos. * Qui 15
autem cũ lætitia receperunt hos, qui eis-
dem vsi erant iustitijs, sæuissimis afflixe-
runt doloribus. * Percussi sunt autẽ cæ- 16
citate: sicut illi in foribus iusti, cũ subi-
D taneis cooperti essent tenebris, vnusquis-
17 que transitum ostij sui quærebat. * In se
enim elementa dum conuertuntur, sicut
in organo qualitatis sonus immutatur,
& omnia suum sonum custodiunt: vnde
18 æstimari ex ipso visu certo potest. * Agre-
stia enim in aquatica conuertebãtur:
& quæcumque erant natantia, in terram
19 transibant. * Ignis in aqua valebat supra
suam virtutem, & aqua extinguentis na-
20 turæ obliuiscebatur. * Flammæ econtra-
rio, corruptibilium animaliũ non vexa-
uerunt carnes coambulantiũ, nec disso-
luebant illam, quæ facile dissoluebatur si-
cut glacies, bonam escam. In omnibus
enim magnificasti populũ tuũ Domine,
& honorasti, & non despexisti, in omni
tempore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH

PROLOGVS.

MVLTORVM nobis, & magnorum per legẽ, & prophetas, aliosq. qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: vt desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisq. attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteraq. aliorum librorum, non paruam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octauo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam peruenì in Ægyptum: & cum multum temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLE-

Digitized by Google

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

OMNIS sapientia a Domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante æuum. * Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies sæculi quis dinumerauit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est? * Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inuestigauit? * Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. * Radix sapientiæ cui reuelata est, & astutias illius quis agnouit? * Disciplina sapientiæ cui reuelata est, & manifestata? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit? * Vnus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius & dominans Deus. * Ipse creauit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumerauit, & mensus est. * Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundum datum suum, & præbuit illam diligentibus se. * Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. * Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum. * Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur. * Dilectio Dei honorabilis sapientia. * Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorum. * || Initium sapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulua concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum iustis & fidelibus agnoscitur. * Timor Domini, scientiæ religiositas. * Religiositas custodiet & iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit. * Timenti Dominum bene erit, & in diebus consummationis illius benedicetur. * Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo a fructibus illius. * Omnem domum illius implebit a generationibus, & receptacula a thesauris illius. * Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salutis fructum: * & vidit, & dinumerauit eam: vtraque autem sunt dona Dei. * Scientiam, & intellectum prudentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentiũ se, exaltat. * Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longæui. * In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia. * Timor Domini expellit peccatum: * nam qui sine timore est, non poterit iustificari: iracundia enim animositatis illius, subuersio illius est. * Vsque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. * Bonus sensus vsque in tempus abscondet verba illius, & labia multorũ enarrabunt sensum illius. * In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ: * execratio autem peccatori, cultura Dei. * Fili concupiscens sapientiam, conserua iustitiam, & Deus præbebit illam tibi. * Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi, * fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius. * Ne fis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde. * Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labijs tuis. * Attende in illis, ne forte cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, * & reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te: * quoniam accessisti maligne ad

1 A 2 3 4 5 6 7 8 9 B 10 11 12 13 14 15 16 C 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 D 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

||3.Reg.3.b.9. & 4.c.29

Prou. 1.2.7 c.1 10.d.10

ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia.

CAP. II.

Mat.4.a.1 2.Tim.3.c.12 FIlli accedens ad seruitutem Dei, sta 1
in iustitia, & timore, & præpara ani- A
mam tuam ad tentationem. * Deprime 2
cor tuum, & sustine: inclina aurem tuã,
& suscipe verba intellectus: & ne festi-
nes in tempore obductionis. * Sustine 3
sustentationes Dei: coniungere Deo, &
sustine, vt crescat in nouissimo vita tua.
* Omne, quod tibi applicitum fuerit, 4
accipe: & in dolore sustine, & in humi-
|| Sap.3.a.6 litate tua patientiam habe: * || quoniam 5
in igne probatur aurum & argentum,
homines vero receptibiles in camino hu
miliationis. * Crede Deo, & recupera- 6
bit te. & dirige viam tuam, & spera B
in illum. Serua timorem illius, & in il-
lo veterasce. * Metuentes Dominum su- 7
stinete misericordiam eius: & non de-
flectatis ab illo ne cadatis. * Qui time- 8
tis Dominum, credite illi: & non eua-
cuabitur merces vestra. * Qui timetis 9
Dominum, sperate in illum: & in ob-
lectationem veniet vobis misericordia.
* Qui timetis Dominum diligite illum, 10
& illuminabuntur corda vestra. * Respi- 11
cite filij nationes hominum: & scitote
quia nullus sperauit in Domino, & con-
|| Ps.30.a.1 fusus est. * || Quis enim permansit in 12
mandatis eius, & derelictus est? aut quis
inuocauit eum, & despexit illum? * Quo- 13
niam pius & misericors est Deus, & re- C
mittet in die tribulationis peccata: &
protector est omnibus exquirentibus se
in veritate. * Væ duplici corde, & labijs 14
scelestis, & manibus malefacientibus, &
|| 3.Reg.18 peccatori || terram ingredienti duabus
vijs. * Væ dissolutis corde, qui non cre- 15
dunt Deo: & ideo non protegentur ab
eo. * Væ his, qui perdiderunt sustinen- 16
tiam, & qui dereliquerunt vias rectas,
& diuerterunt in vias prauas. * Et quid 17
faciem, cum inspicere cœperit Domi-
nus? * Qui timent Dominum, non erunt 18
|| Ioan.14.c.23 incredibiles verbo illius: & || qui dili-
gunt illum, conseruabunt viam illius.
* Qui timent Dominum, inquirent quæ 19
beneplacita sunt ei: & qui diligunt eũ, D
replebuntur lege ipsius. * Qui timent 20
Dominum, præparabunt corda sua, &
in conspectu illius sanctificabunt animas
21 suas. * Qui timent Dominum, custo-
diunt mandata illius, & patientiam ha-
bebunt vsque ad inspectionem illius,
22 * dicentes: Si pœnitentiam non egeri-
mus, incidemus in manus Domini, &
23 non in manus hominum. * Secundum
enim magnitudinem ipsius, sic & mise-
ricordia illius cum ipso est.

CAP. III.

1 FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: &
A natio illorum, obedientia & dile-
2 ctio. * Iudicium patris audite filij, & sic
3 facite vt salui sitis. * Deus enim hono-
rauit patrem in filijs: & iudicium ma-
4 tris exquirens, firmauit in filios. * Qui
diligit Deum, exorabit pro peccatis, &
continebit se ab illis, & in oratione die-
5 rum exaudietur. * Et sicut qui thesau-
rizat, ita & qui honorificat matrem suã.
6 * Qui honorat patrem suum, iucunda-
bitur in filijs, & in die orationis suæ
7 exaudietur. * Qui honorat patrem suũ,
B vita viuet longiore: & qui obedit patri,
8 refrigerabit matrem. * Qui timet Do-
minum honorat parentes, & quasi do-
9 minis seruiet his, qui se genuerunt. * || In || Exo.20.c.12 Deut.5.b.16 Mat.15.a.4 Mar.7.b.10 Eph.6.a.2 Gen.27.d.27 & 49.d.2
opere & sermone, & omni patientia ho-
10 nora patrem tuum, * vt superueniat ti-
bi benedictio ab eo, & benedictio illius
11 in nouissimo maneat. * Benedictio pa-
tris firmat domos filiorum: maledictio
12 autem matris eradicat fundamenta. * Ne
glorieris in contumelia patris tui: non
13 enim est tibi gloria, eius confusio. * glo-
ria enim hominis ex honore patris sui,
14 & dedecus filij pater sine honore. * Fili
suscipe senectam patris tui, & non con-
15 tristes eum in vita illius: * & si defece-
rit sensu, veniam da, & ne spernas eum
in virtute tua: eleemosyna enim patris
16 non erit in obliuione. * Nam pro pecca-
17 to matris restituetur tibi bonum, * &
in iustitia ædificabitur tibi, & in die
tribulationis commemorabitur tui: &
sicut in sereno glacies soluentur peccata
18 tua. * Quàm malæ famæ est, qui dere-
linquit patrem: & est maledictus a Deo,
19 qui exasperat matrem. * Fili in mansue-
C tudine opera tua perfice, & super homi-
20 num gloriam diligéris. * || Quanto ma- || Phil.2.a
gnus es, humilia te in omnibus, &

coram

coram Deo inuenies gratiam: * quoniam 21
magna potentia Dei solius, & ab hu-
li Pro. 15.d.28 milibus honoratur. * ‖ Altiora te ne quæ- 22
sieris, & fortiora te ne scrutatus fueris:
sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita
semper, & in pluribus operibus eius ne
fueris curiosus. * Non est enim tibi ne- 23
cessarium ea, quæ abscondita sunt, vi-
dere oculis tuis. * In superuacuis rebus 24
noli scrutari multipliciter, & in pluribus
operibus eius non eris curiosus. * Plu- 25
rima enim super sensum hominum osten-
sa sunt tibi. * Multos quoque supplan- 26
tauit suspicio illorum, & in vanitate
detinuit sensus illorum. * Cor durum 27
habebit male in nouissimo: & qui amat D
periculum, in illo peribit. * Cor ingre- 28
diens duas vias, non habebit successus,
& prauus corde in illis scandalizabitur.
* Cor nequam grauabitur in doloribus, 29
& peccator adijciet ad peccandum. * Sy- 30
nagogæ superborum non erit sanitas:
frutex enim peccati radicabitur in illis,
& non intelligetur. * Cor sapientis in- 31
telligitur in sapientia, & auris bona au-
diet cum omni concupiscentia sapien-
tiam. * Sapiens cor, & intelligibile ab- 32
stinebit se a peccatis, & in operibus iu-
h Dan. 4.e.24 stitiæ successus habebit. * ‖ Ignem arden- 33
tem extinguit aqua, & eleemosyna resi-
stit peccatis: * & Deus prospector est 34
eius qui reddit gratiam: meminit eius
in posterum, & in tempore casus sui in-
ueniet firmamentum.

CAP. IIII.

Tob.4.b.7 FIlli eleemosynam pauperis ne defrau- 1
des, & oculos tuos ne transuertas a A
paupere. * Animam esurientem ne de- 2
spexeris: & non exasperes pauperem in
inopia sua. * Cor inopis ne afflixeris, 3
& non protrahas datum angustianti.
* Rogationem contribulati ne abijcias: 4
& non auertas faciem tuam ab egeno.
* Ab inope ne auertas oculos tuos pro- 5
pter iram: & non relinquas quærenti-
bus tibi retro maledicere: * maledicen- 6
tis enim tibi in amaritudine animæ exau-
dietur deprecatio illius: exaudiet autem
eum, qui fecit illum. * Congregationi 7
pauperum affabilem te facito, & presby-
tero humilia animam tuam, & magnato
humilia caput tuum. * Declina pauperi 8
sine tristitia aurem tuam, & redde debi- B
tum tuum, & responde illi pacifica in
9 mansuetudine. * Libera eum, qui iniu-
riam patitur de manu superbi: & non
10 acide feras in anima tua. * In iudicando
esto pupillis misericors vt pater, & pro
11 viro matri illorum: * & eris tu velut fi-
lius Altissimi obediens, & miserebitur
12 tui magis quàm mater. * Sapientia filijs
suis vitam inspirat, & suscipit inquiren-
13 tes se, & præibit in via iustitiæ. * & qui
illam diligit, diligit vitam: & qui vi-
gilauerint ad illam, complectentur pla-
14 corem eius. * Qui tenuerint illam, vi-
tam hereditabunt: & quò introibit, be-
15 nedicet Deus. * Qui seruiunt ei, obse-
quentes erunt sancto: & eos, qui dili-
16 gunt illam, diligit Deus. * Qui audit
illam, iudicabit Gentes: & qui intuetur
17 illam, permanebit confidens. * Si credi-
derit ei, hereditabit illam, & erunt in
18 confirmatione creaturæ illius. * quoniã
C in tentatione ambulat cum eo, & in
19 primis eligit eum. * Timorem & me-
tum, & probationem inducet super il-
lum: & cruciabit illum in tribulatione
doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogi-
tationibus suis, & credat animæ illius.
20 * Et firmabit illum, & iter adducet dire-
21 ctum ad illum, & lætificabit illum, * &
denudabit absconsa sua illi, & thesauri-
zabit super illum scientiam & intellectũ
22 iustitiæ. * Si autem oberrauerit, derelin-
quet eum, & tradet eum in manus ini-
23 mici sui. * Fili conserua tempus, & de-
24 uita a malo. * Pro anima tua ne cõfun-
25 daris dicere verum. * Est enim confusio
adducens peccatum, & est confusio addu
26 cens gloriam & gratiam. * Ne accipias
faciem aduersus faciem tuam, nec ad-
27 uersus animam tuam mendacium. * Ne
reuerearis proximum tuum in casu suo:
28 * Nec retineas verbum in tempore salu-
D tis. Non abscondas sapientiam tuam in
29 decore suo. * In lingua enim sapientia
dignoscitur: & sensus, & scientia, & do-
ctrina in verbo sensati, & firmamen-
30 tum in operibus iustitiæ. * Non con-
tradicas verbo veritatis vllo modo,
& de mendacio ineruditionis tuæ con-
31 fundere. * Non confundaris confiteri
peccata tua, & ne subijcias te omni
32 homini pro peccato. * Noli resistere
contra faciem potentis, nec coneris
33 contra ictum fluuij. * Pro iustitia agoni-

Digitized by Google

zare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. * Noli citatus 34
esse in lingua tua: & inutilis, & remissus in operibus tuis. * Noli esse sicut leo in 35
domo tua, euertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi. * Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad 36
dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: Est mihi suffi- 1
A ciens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis. * Ne se- 2
quaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui: * & ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me subijciet propter facta mea? Deus enim vindicans 3
vindicabit. * Ne dixeris: Peccaui, & 4
quid mihi accidit triste? Altissimus
B enim est patiens redditor. * De propitiato peccato noli esse sine metu, neque 5
adijcias peccatum super peccatum. * Et 6
ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum misserebitur. * ‖ Misericordia enim, & ira 7
‖ Prou. 10. a. 4
ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira illius. * Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die 8
in diem. * subito enim veniet ira illius, 9
& in tempore vindictæ disperdet te.
‖ Prou. 11. d. 28
* ‖ Noli anxius esse in diuitijs iniustis: 10
C non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. * Non ventiles te 11
in omnem ventum, & nō eas in omnem viam. sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua. * Esto firmus in 12
via Domini, & in veritate sensus tui & scientia, & prosequatur te verbum pacis & iustitiæ. * Esto mansuetus ad au- 13
diendum verbum, vt intelligas: & cum sapientia proferas responsum verum. 14
* Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os
D tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris. * Honor & gloria 15
in sermone sensati, lingua vero imprudentis subuersio est ipsius. * Non appel- 16
leris susurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris. * Super furem enim est 17
confusio & pœnitentia, & denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odium, & inimicitia, & contu-
18 melia. * Iustifica pusillum, & magnum similiter.

CAP. VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus pro-
A ximo: improperium enim & contumeliam malus hereditabit, & omnis
2 peccator inuidus & bilinguis. * ‖ Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne forte elidatur virtus tua
‖ Ro. 12. c. 16 Phil. 2. a. 3
3 per stultitiam, * & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut
4 lignum aridum in eremo. * Anima enim nequam disperdet qui se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in
5 sortem impiorum. * Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abū-
6 dat. * Multi pacifici sint tibi, & consi-
7 liarius sit tibi vnus de mille. * Si possides amicum, in tentatione posside eum,
8 & ne facile credas ei. * Est enim amicus
B secundum tempus suum, & non perma-
9 nebit in die tribulationis. * Et est amicus qui conuertitur ad inimicitiam: &
est amicus qui odium & rixam, & con-
10 uitia denudabit. * Est autem amicus socius mensæ, & non permanebit in die
11 necessitatis. * Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis, & in do-
12 mesticis tuis fiducialiter aget: * si humiliauerit se contra te, & a facie tua
absconderit se, vnanimem habebis ami-
13 citiam bonam. * Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende. * Amicus
14 fidelis, protectio fortis: qui autem in-
15 uenit illum, inuenit thesaurum. * Amico fideli nulla est comparatio, & non est
digna ponderatio auri & argenti contra
16 bonitatem fidei illius. * Amicus fidelis, medicamentum vitæ & immortalitatis:
& qui metuunt Dominum, inuenient
17 illum. * Qui timet Deum, æque habebit amicitiam bonam: quoniam secun-
18 dum illum erit amicus illius. * Fili a iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque
19 ad canos inuenies sapientiam. * Quasi is qui arat, & seminat, accede ad eam, &
20 sustine bonos fructus illius. * in opere
C enim ipsius exiguum laborabis, & cito
21 edes de generationibus illius. * Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus,

Digitized by Google

minibus, & non permanebit in illa excors. * Quasi lapidis virtus probatio 22
erit in illis, & non demorabuntur proijcere illam. * Sapientia enim doctrinæ 23
secundum nomen est eius, & non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet vsque ad conspectum Dei.
* Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne abijcias consilium meum. 24
* Inijce pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: 25
* subijce humerum tuum, & porta illã, 26
& ne acedieris vinculis eius. * In omni 27
animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserua vias eius. * Inuestiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam: * in 28 29
nouissimis enim inuenies requiem in ea, & conuertetur tibi in oblectationẽ. * Et 30
erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & D
torques illius in stolam gloriæ: * decor 31
enim vitæ est in illa, & vincula illius alligatura salutaris. * Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis superpones tibi. * Fili, si attenderis mihi, 32 33
disces: & si accommodaueris animum tuum, sapiens eris. * Si inclinaueris au- 34
rem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris. * ‖ In multi- 35
tudine presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei possis audire, & prouerbia laudis non effugiãt a te. * Et si videris sensatum, euigila ad 36
eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus. * ‖ Cogitatum tuum habe in 37
præceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

‖ Inf. 8.a.9

‖ Ps. 1.a.2

CAP. VII.

NOli facere mala, & non te apprehendent. * Discede ab iniquo, & 1 2
deficient mala abs te. * Fili, non semines 3
mala in sulcis iniustitiæ, & non metes A
ea in septuplum. * Noli quærere a domino ducatum, neque a rege cathedram 4
honoris. * ‖ Non te iustifices ante Deũ, 5
quoniam agnitor cordis ipse est: & pe- 6
nes regem noli velle videri sapiens. * Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scan-
7 dalum in æquitate tua. * Non pecces in multitudinem ciuitatis, nec te immit-
8 tas in populum, * ‖ neque alliges duplicia peccata: nec enim in vno eris im- ‖ Inf. 12.a.3
9 munis. * Noli esse pusillanimis in animo
10 tuo: * exorare, & facere eleemosynam
11 ne despicias. * Ne dicas: In multitudi-
B ne munerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo, munera
12 mea suscipiet. * Non irrideas hominem in amaritudine animæ: ‖ est enim qui ‖ 1.Reg.2.b.7
13 humiliat & exaltat, circumspector Deus. * Noli arare mendacium aduersus fratrem tuum: neque in amicum similiter
14 facias. * Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est
15 bona. * Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres verbũ
16 in oratione tua. * Non ōderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab
17 Altissimo. * Non te reputes in multitu-
18 ne indisciplinatorum. * Memento iræ,
19 quoniam non tardabit. * Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis
20 impij, ignis & vermis. * Noli præuaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreue-
21 ris. * Noli discedere a muliere sensata
C & bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super
22 aurum. * ‖ Non lædas seruum in verita- ‖ Leui. 19.c.13
te operantem, neque mercenarium dan-
23 tem animam suam. * Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem dere-
24 linquas illum. * Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt vtilia, perseuerent
25 apud te. * Filij tibi sunt? erudi illos, &
26 curua illos a pueritia illorum. * Filiæ tibi sunt? serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.
27 * Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam. * Mulier si
28 est tibi secundum animam tuam, non proijcias illam: & odibili non credas te.
29 In toto corde tuo * ‖ honora patrem tuũ, ‖ Tob. 4.a.3
& gemitus matris tuæ ne obliuiscaris:
30 * memento quoniam nisi per illos natus
D non fuisses: & retribue illis, quomodo &
31 illi tibi. * In tota anima tua time Domi-
32 num, & sacerdotes illius sanctifica. * In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: & ministros eius ne derelinquas.

‖ Ps. 142.a.2
Eccles. 7.c. 17
Iob. 9.a. 1. c. 20
Luc. 18.b. 11

Digitized by Google

Deut.12.c.18 * ‖ Honora Deum ex tota anima tua, & 33
honorifica sacerdotes, & propurga te
Leuit.2.a.1 cum brachijs. * Da illis partem, ‖ sicut 34
Num.18.b.15 mandatum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligentia tua purgate
cum paucis. * Datum brachiorum tuo- 35
rum & sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia sanctorum: * & 36
pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propitiatio, & benedictio tua.
* Gratia dati in conspectu omnis viuen- 37
tis, & mortuo non prohibeas gratiam.
* Non desis plorantibus in consolatione, 38
‖ Ro.12.e.15 & cum lugentibus ambula. * ‖ Non te 39
Mat.25.d.36 pigeat visitare infirmum: ex his enim
in dilectione firmaberis. * In omnibus 40
operibus tuis memorare nouissima tua,
& in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

NOn litiges cum homine potente, 1
ne forte incidas in manus illius. A
‖ Mat.15.e.25 * ‖ Non contendas cum viro locuplete, 2
ne forte contra te constituat litem tibi.
‖ Inf.31.a.6 * ‖ multos enim perdidit aurum & ar- 3
gentum, & vsque ad cor regum extendit, & conuertit. * Non litiges cum ho- 4
mine linguato, & non strues in ignem
illius ligna. * Non communices homini 5
indocto, ne male de progenie tua loquatur. * Ne despicias hominem auer- 6
‖ Gal.6.a.1 tentem se a peccato, ‖ neque impropere
2. Cor.2.b.6 res ei. memento quoniam omnes in
‖ Leu.19.g.36 correptione sumus. * ‖ Ne spernas homi- 7
nem in sua senectute: etenim ex nobis B
senescunt. * Noli de mortuo inimico 8
tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.
‖ Sup.6.d.34 * ‖ Ne despicias narrationem presbytero- 9
rum sapientium, & in prouerbijs eorum
conuersare. * ab ipsis enim disces sapien- 10
tiam, & doctrinam intellectus, & seruire magnatis sine querela. * Non te præ- 11
tereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus suis: * quoniam ab 12
ipsis disces intellectum, & in tempore
necessitatis dare responsum. * Non in- 13
cendas carbones peccatorũ arguens eos,
& ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. * Ne contra faciem stes 14
contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator C
‖ Inf.29.a.4 ori tuo. * ‖ Noli fœnerari homini for- 15
tiori te: quòd si fœneraueris, quasi per-
16 ditum habe. * Non spondeas super virtutem tuam: quòd si spoponderis, quasi
17 restituens cogita. * Non iudices contra iudicem: quoniam secundum quod iu-
18 stum est iudicat. * ‖ Cum audace non ‖ Gen.4.b.1
eas in via, ne forte grauet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suã
vadit, & simul cum stultitia illius pe-
19 ries. * ‖ Cum iracundo non facies rixam, ‖ Pro.22.d.24
D & cum audace non eas in desertum:
quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & vbi non est adiutorium, elidet
20 te. * Cum fatuis consilium non habeas:
non enim poterunt diligere nisi quæ eis
21 placent. * Coram extraneo ne facias cõ-
22 silium: nescis enim quid pariet. * Non omni homini cor tuum manifestes: ne
forte inferat tibi gratiam falsam, &
conuitietur tibi.

CAP. IX.

1 NOn zeles mulierem sinus tui, ne
A ostendat super te malitiam doctri-
2 næ nequam. * Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtu-
3 tem tuam, & confundaris. * Ne respicias mulierem multiuolam: ne forte
4 incidas in laqueos illius. * Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam,
5 ne forte pereas in efficacia illius. * ‖ Vir- ‖ Gen.6.a.1
ginem ne conspicias, ne forte scandali-
6 zeris in decore illius. * ‖ Ne des forni- ‖ Pro.5.a.1
carijs animam tuam in vllo: ne perdas
7 te, & hereditatem tuam. * Noli circumspicere in vicis ciuitatis, nec ober-
8 raueris in plateis illius. * ‖ Auerte faciem ‖ Mat.5.e.1
tuam a muliere compta, & ne circum- Gen.34.c.2
9 spicias speciem alienam. * propter spe- 2. Reg.11.2 & 13.a.2
B ciem mulieris multi perierunt: & ex hoc
concupiscentia quasi ignis exardescit.
10 * Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi
11 stercus in via conculcabitur. * Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt. colloquium enim illius quasi
12 ignis exardescit. * Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea
13 super cubitum: * & non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in
14 perditionem. * Ne derelinquas amicum
C antiquum: nouus enim non erit simi-
15 lis illi. * Vinum nouum, amicus nouus: veterascet, & cum suauitate bibes illud.

Digitized by Google

|| Iudic.9.2.4 2.Reg.15.2.10 illud. * || Non zeles gloriam, & opes pec- 16
catoris: non enim scis quæ futura sit il-
lius subuersio. * Non placeat tibi iniu- 17
ria iniustorum, sciens quoniam vsque
ad inferos non placebit impius. * Lon- 18
ge abesto ab homine potestatem haben-
te occidendi, & non suspicaberis timo-
rem mortis. * & si accesseris ad illum, 19
noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. * Communionem mor- 20
tis scito: quoniam in medio laqueorum
D ingredieris, & super dolentium arma
ambulabis. * Secundum virtutem tuam 21
caue te a proximo tuo, & cum sapien-
tibus & prudentibus tracta. * Viri iusti 22
sint tibi cõuiuæ, & in timore Dei sit tibi
gloriatio, * & in sensu sit tibi cogitatus 23
Dei, & omnis enarratio tua in præce-
ptis Altissimi. * In manu artificum ope- 24
ra laudabuntur, & princeps populi in sa-
pientia sermonis sui, in sensu vero senio-
rum verbum. * Terribilis est in ciuitate 25
sua homo linguosus: & temerarius in
verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

IVdex sapiens iudicabit populum suũ, 1
& principatus sensati stabilis erit. A
Prou.29.b.12 *. || Secundum iudicem populi, sic & 2
ministri eius: & qualis rector est ciuita-
|| 3.Reg.12.b.13 tis, tales & inhabitantes in ea. * || Rex 3
insipiens perdet populum suum: & ci-
uitates inhabitabuntur per sensum po-
tentium. * In manu Dei potestas terræ: 4
& vtilem rectorem suscitabit in tempus
super illam. * In manu Dei prosperitas 5
hominis, & super faciem scribæ impo-
net honorem suum. * Omnis iniuriæ 6
|| Leui.19.c.17 proximi ne memineris, || & nihil agas
in operibus iniuriæ. * Odibilis coram 7
Deo est & hominibus superbia: & exe-
|| Dan.4.c.14 crabilis omnis iniquitas gentium. * || Re- 8
gnum a gente in gentem transfertur pro-
pter iniustitias, & iniurias, & contume-
lias, & diuersos dolos. * Auaro autem ni- 9
hil est scelestius. Quid superbit terra &
cinis? * Nihil est iniquius quàm amare 10
pecuniam. hic enim & animam suam
B venalem habet: quoniam in vita sua pro-
iecit intima sua. * Omnis potentatus 11
breuis vita. Languor prolixior grauat
medicum. * Breuem languorem præci- 12
dit medicus: sic & rex hodie est, & cras
13 morietur. * Cum enim morietur homo,
hereditabit serpentes, & bestias, & ver-
14 mes. * Initium superbiæ hominis, apo-
15 statare a Deo: * quoniam ab eo, qui fe-
cit illum, recessit cor eius. quoniam ini-
tium omnis peccati est superbia: qui te-
nuerit illam, adimplebitur maledictis,
16 & subuertet eum in finem. * Propterea
exhonorauit Dominus conuentus malo-
C rum, & destruxit eos vsque in finem.
17 * Sedes ducum superborum destruxit
18 Deus, & sedere fecit mites pro eis. * Ra-
dices gentiũ superbarum arefecit Deus,
& plantauit humiles ex ipsis gentibus.
19 * Terras gentium euertit Dominus, &
perdidit eas vsque ad fundamentum.
20 * arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, &
cessare fecit memoriam eorum a terra.
21 * Memoriã superborum perdidit Deus,
& reliquit memoriam humilium sensu.
22 * Non est creata hominibus superbia:
23 neque iracundia nationi mulierum. * Se-
men hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum: semen autem hoc exhono-
rabitur, quod præterit mandata Domi-
24 ni. * In medio fratrum rector illorum
in honore: & qui timent Dominum,
25 erunt in oculis illius. * Gloria diuitum,
honoratorum, & pauperum, timor Dei
26 est: * noli despicere hominem iustum
pauperem, & noli magnificare virum
27 peccatorem diuitem. * Magnus, & iu-
D dex, & potens est in honore: & non
28 est maior illo, qui timet Deum. * || Ser- || Prou.17.a.2
uo sensato liberi seruient: || & vir pru- 2.Reg.12.c.13
dens & disciplinatus non murmurabit
correptus, & inscius non honorabitur.
29 * Noli extollere te in faciendo opere
tuo, & noli cunctari in tempore angu-
30 stiæ. * || Melior est qui operatur, & abun- || Prou.12.b.9
dat in omnibus, quàm qui gloriatur, &
31 eget pane. * Fili in mansuetudine serua
animam tuam, & da illi honorem secun-
32 dum meritum suum. * Peccantem in ani-
mam suam quis iustificabit? & quis ho-
norificabit exhonorantem animam suã?
33 * Pauper gloriatur per disciplinam &
timorem suum: & est homo qui hono-
rificatur propter substantiã suam. * Qui
34 autem gloriatur in paupertate, quanto
magis in substantia? & qui gloriatur in
substantia, paupertatem vereatur.

Digitized by Google

CAP. XI.

Gen.41.a.4 Dan.6.a.3 Ioan.7.c.18 SApientia humiliati exaltabit caput 1
illius, & in medio magnatorũ con- A
sedere illum faciet. * Non laudes virum 2
in specie sua, neque spernas hominem in
visu suo. * breuis in volatilibus est apis, 3
& initium dulcoris habet fructus illius.
‖Act.12.d.21. 22 * ‖ In vestitu ne glorieris vmquam, nec 4
in die honoris tui extollaris: quoniam
mirabilia opera Altissimi solius, & glo-
riosa, & absconsa, & inuisa opera illius.
* Multi tyranni sederunt in throno, &c 5
‖1. Reg. 15. f. 28 Eith.6.b.7 insuspicabilis portauit diadema. * ‖ Mul- 6
ti potentes oppressi sunt valide, & glo-
riosi traditi sunt in manus alterorum.
* Priusquam interroges, ne vituperes 7
quemquam: & cum interrogaueris, cor-
‖Prou.18.c.13 ripe iuste. * ‖ Priusquam audias, ne respõ- 8
deas verbum: & in medio sermonum ne
adijcias loqui. * De ea re, quæ te non 9
molestat, ne certeris: & in iudicio pec- B
cantium ne consistas. * Fili ne in mul- 10
‖1.Tim.6.b.9 tis sint actus tui: & ‖ si diues fueris, non
eris immunis a delicto. si enim secutus
fueris, non apprehendes: & non effu-
‖Prou.10.c.23 Iob.42.c.10 gies, si præcucurreris. * ‖ Est homo la- 11
borans, & festinans, & dolens impius,
& tanto magis non abundabit. * Est ho- 12
mo marcidus egens recuperatione, plus
deficiens virtute, & abundans paupertate:
* & oculus Dei respexit illum in bo- 13
no, & erexit eum ab humilitate ipsius,
& exaltauit caput eius: & mirati sunt in
‖Iob.1.c.21 illo multi, & honorauerunt Deũ. * ‖ Bo- 14
na & mala, vita & mors, paupertas &
honestas a Deo sunt. * Sapientia & di- 15
sciplina, & scientia legis apud Deum.
Dilectio, & viæ bonorum apud ipsum.
* Error & tenebræ peccatoribus concrea- 16
ta sunt: qui autem exultant in malis, con
senescunt in malo. * Datio Dei perma- 17
net iustis, & profectus illius successus
habebit in æternum. * Est qui locupleta- 18
tur parce agendo, & hæc est pars mer- C
‖Luc.12.c.19 cedis illius * in eo quod dicit: ‖ Inueni 19
requiem mihi, & nunc manducabo de
bonis meis solus: * & nescit quod tem- 20
pus præteriet, & mors appropinquet, &
relinquat omnia alijs, & morietur. * Sta 21
in testamento tuo, & in illo colloquere,
& in opere mandatorum tuorum vete-
rasce. * Ne manseris in operibus pecca- 22
torum. Confide autem in Deo, & mane
23 in loco tuo. * Facile est enim in oculis
24 Dei subito honestare pauperem. * Bene-
dictio Dei in mercedem iusti festinat, &
in hora veloci processus illius fructifi-
25 cat. * Ne dicas: Quid est mihi opus, &
26 quæ erunt mihi ex hoc bona? * Ne di-
cas: Sufficiens mihi sum: & quid ex hoc
27 pessimabor? * ‖ In die bonorum ne im- ‖Inf.18.d.25
memor sis malorum: & in die malorũ
28 ne immemor sis bonorum: * quoniam
facile est coram Deo in die obitus retri-
buere vnicuique secundum vias suas.
29 * Malitia horæ obliuionem facit luxuriæ
D magnæ, &c in fine hominis denudatio
30 operum illius. * Ante mortem ne lau-
des hominem quemquam, quoniam in
31 filijs suis agnoscitur vir. * Non omnem
hominem inducas in domum tuã: mul-
32 tæ enim sunt insidiæ dolosi. * Sicut enim
eructant præcordia fœtentium, & sicut
perdix inducitur in caueam, & vt caprea
in laqueum: sic & cor superborum, &c
sicut prospector videns casum proximi
33 sui. * Bona enim in mala conuertens
insidiatur, & in electis imponet macu-
34 lam. * A scintilla vna augetur ignis, &
ab vno doloso augetur sanguis: homo
35 vero peccator sanguini insidiatur. * At-
tende tibi a pestifero, fabricat enim ma-
la: ne forte inducat super te subsanna-
36 tionem in perpetuum. * Admitte ad te
alienigenam, & subuertet te in turbi-
ne, & abalienabit te a tuis proprijs.

CAP. XII.

1 SI beneficeris, scito cui feceris, & erit
A gratia in bonis tuis multa. * Benefac
2 iusto, &c inuenies retributionem
magnam: & si non ab ipso, certe a Domi-
3 no. * Non est enim ei bene qui assiduus
est in malis, & eleemosynas non danti:
quoniam & Altissimus odio habet pec-
catores, & misertus est pœnitentibus.
4 * ‖ Da misericordi, & ne suscipias pecca- ‖Gal.6.b.10
torem: & impijs & peccatoribus reddet
vindictam, custodiens eos in diem vin-
5 dictæ. * Da bono, & nõ receperis pecca-
6 torem. * Benefac humili, & non dederis
impio: prohibe panes illi dari ne in ip-
7 sis potentior te sit: * nam duplicia mala
B inuenies in omnibus bonis, quæcumque
feceris illi: quoniam & Altissimus odio
habet

Digitized by Google

habet peccatores, & impijs reddet vindictam. * Non agnoscetur in bonis amicus, & non abscondetur in malis inimicus. * In bonis viri, inimici illius in tristitia: & in malitia illius, amicus agnitus est. * Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramentum, æruginat nequitia illius: * & si humiliatus vadat curuus, adijce animum tuum, & custodi te ab illo. * Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne forte conuersus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in nouissimo agnoscas verba mea, & in sermonibus meis stimuleris. * Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestijs? & sic qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus est in peccatis eius. * Vna hora tecum permanebit: si autem declinaueris, non supportabit. * ‖ In labijs suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur vt subuertat te in foueam. * In oculis suis lacrymatur inimicus: & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine: * & si incurrerint tibi mala, inuenies eum illic priorem. * In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adiuuans suffodiet plantas tuas. * Caput suum mouebit, & plaudet manu, & multa susurrans commutabit vultum suum.

‖ Ier. 41.b. 6

CAP. XIII.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: ‖ & qui communicauerit superbo induet superbiam. * Pondus super se tollet qui honestiori se cõmunicat. Et ditiori te ne socius fueris. * Quid communicabit cacabus ad ollã? quando enim se colliserint, confringetur. * Diues iniuste egit, & fremet: pauper autem læsus tacebit. * Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris, derelinquet te. * Si habes, conuiuet tecum, & euacuabit te, & ipse non dolebit super te. * Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & dicet: Quid opus est tibi? * Et confundet te in cibis suis, donec te exinaniat bis, & ter: & in nouissimo deridebit te: & postea videns derelinquet te, & caput suum mouebit ad te. * Humiliare Deo, & expecta manus eius. * Attende ne seductus in stultitiam humilieris. * Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. * Aduocatus a potentiore discede: ex hoc enim magis te aduocabit. * Ne improbus sis, ne impingaris: & ne longe sis ab eo, ne eas in obliuionem. * Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius. ex multa enim loquela tentabit te, & subridens, interrogabit te de absconditis tuis. * Immitis animus illius conseruabit verba tua: & non parcet de malitia, & de vinculis. * Caue tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum subuersione tua ambulas. * Audiens vero illa quasi in somnis vide, & vigilabis. * Omni vita tua dilige Deum, & inuoca illum in salute tua. * Omne animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi. * Omnis caro ad similem sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur. * ‖ Si communicabit lupus agno aliquãdo, sic peccator iusto. * Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars diuiti ad pauperem? * Venatio leonis onager in eremo: sic & pascua diuitum, sunt pauperes. * Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio diuitis pauper. * Diues commotus confirmatur ab amicis suis: humilis autem cum ceciderit expelletur & a notis. * Diuiti decepto multi recuperatores: locutus est superba, & iustificauerunt illum. * humilis deceptus est, insuper & arguitur: locutus est sensate, & non est datus ei locus. * Diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducent. * Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic? & si offenderit, subuertent illum. * Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: & nequissima paupertas in ore impij. * Cor hominis immutat faciem illius, siue in bona, siue in mala. * Vestigium cordis boni, & faciem bonam difficile inuenies, & cum labore.

‖ Deut. 7. a. 2

‖ 2. Cor. 6. c. 14

CAP. XIIII.

Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. * Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit a spe

Inf. 19. c. 16

a spe sua. * Viro cupido & tenaci sine 3
ratione est substantia, & homini liuido
ad quid aurum? * Qui aceruat ex animo 4
suo iniuste, alijs congregat, & in
bonis illius alius luxuriabitur. * Qui si- 5
bi nequam est, cui alij bonus erit? &
non iucundabitur in bonis suis. * Qui 6
sibi inuidet, nihil est illo nequius, &
hæc redditio est malitiæ illius: * & si be- 7
ne fecerit, ignoranter, & non volens fa-
cit: & in nouissimo manifestat malitiã
suam. * Nequam est oculus liuidi, & 8
auertens faciem suam, & despiciens B
animam suam. * Insatiabilis oculus cu- 9
pidi in parte iniquitatis: non satiabitur
donec cõsumat arefaciens animam suã.
* Oculus malus ad mala: & non satiabi- 10
tur pane, sed indigens & in tristitia erit
super mensam suam. * Fili si habes, be- 11
nefac tecum, & Deo dignas oblationes
offer. * Memor esto quoniam mors nõ 12
tardat, & testamentum inferorum quia
demonstratum est tibi: testamentũ enim
huius mundi morte morietur. * ‖ Ante 13
mortem benefac amico tuo, & secundũ
vires tuas exporrigens da pauperi. * Nõ 14
defrauderis a die bono, & particula bo-
ni doni non te prætereat. * Nonne alijs 15
relinques dolores & labores tuos in di- C
uisione sortis? * Da, & accipe, & iusti- 16
fica animam tuam. * Ante obitum tuũ 17
operare iustitiam: quoniã non est apud
inferos inuenire cibum. * ‖ Omnis caro 18
sicut fœnum veterascet, & sicut folium
fructificans in arbore viridi. * Alia ge- 19
nerantur, & alia deijciuntur: sic gene-
ratio carnis & sanguinis, alia finitur, &
alia nascitur. * Omne opus corruptibile 20
in fine deficiet: & qui illud operatur,
ibit cum illo. * Et omne opus electum 21
iustificabitur: & qui operatur illud, ho-
norabitur in illo. * ‖ Beatus vir, qui in 22
sapientia morabitur, & qui in iustitia
sua meditabitur, & in sensu cogitabit
circumspectionem Dei. * Qui excogitat 23
vias illius in corde suo, & in absconditis D
suis intelligens, vadens post illam
quasi inuestigator, & in vijs illius con-
sistens: * qui respicit per fenestras illius, 24
& in ianuis illius audiens: * qui requie- 25
scit iuxta domum illius, & in parietibus
illius figens palum statuet casulam suã
ad manus illius, & requiescent in casu-
la illius bona per æuum: * statuet filios 26
suos sub tegmine illius, & sub ramis ei-
ius morabitur. * protegetur sub tegmi- 27
ne illius a feruore, & in gloria eius re-
quiescet.

* Sup. 4. a. 1 Tob. 4. b. 7 Luc. 16. b. 9

‖ Isai. 40. b. 7 Iac. 1. b. 10 1. Pet. 1. d. 24

‖ Psal. 1. a. 2

CAP. XV.

1 Qui timet Deum, faciet bona: &
A qui continens est iustitiæ, appre-
2 hendet illã, * & obuiabit illi quasi ma-
ter honorificata, & quasi mulier a vir-
3 ginitate suscipiet illum. * Cibabit illum
pane vitæ & intellectus, ‖ & aqua sapiẽ- ‖ Ioan. 4. b. 10
tiæ salutaris potabit illum: & firmabi-
4 tur in illo, & non flectetur: * & conti-
nebit illum, & non confundetur: &
exaltabit illum apud proximos suos,
5 * & in medio Ecclesiæ aperiet os eius,
& adimplebit illum spiritu sapientiæ &
6 intellectus, & stola gloriæ vestiet illum.
B * Iucunditatẽ & exultationem thesauri-
zabit super illũ, & nomine æterno he-
7 reditabit illum. * Homines stulti non
apprehendent illam, & homines sensa-
ti obuiabunt illi, homines stulti non
videbunt eam: longe enim abest a su-
8 perbia & dolo. * viri mendaces non
erunt illius memores: & viri veraces
inuenientur in illa, & successum habe-
9 bunt vsque ad inspectionem Dei. * Non
C est speciosa laus in ore peccatoris: * quo-
10 niam a Deo profecta est sapientia. sa-
pientiæ enim Dei astabit laus, & in ore
fideli abundabit, & dominator dabit eã
11 illi. * Non dixeris: Per Deũ abest: quæ
12 enim odit ne feceris. * Non dicas: Ille
me implanauit: nõ enim necessarij sunt
13 ei homines impij. * Omne execramen-
tum erroris odit Dominus, & non erit
14 amabile timentibus eum. * Deus ab ini-
tio constituit hominem, & reliquit illũ
15 in manu consilij sui. * Adiecit mandata
16 & præcepta sua: * ‖ si volueris mandata ‖ Mat. 19. c. 17
seruare, conseruabunt te, & in perpe-
17 tuum fidem placitam facere. * Apposuit
D tibi aquam & ignem: ad quod volueris,
18 porrige manum tuam. * ‖ Ante hominẽ ‖ Ier. 21. b. 7
vita & mors, bonum & malum: quod
19 placuerit ei, dabitur illi: * quoniã mul-
ta sapientia Dei, & fortis in potentia,
20 videns omnes sine intermissione. * ‖ O- ‖ Psal. 33. c. 16 Heb. 4. c. 10.
culi Domini ad timentes eum, & ipse
21 agnoscit omnẽ operam hominis. * Ne-
mini mandauit impie agere, & nemini
dedit

Digitized by Google

dedit spatium peccandi : * non enim 22
concupiscit multitudinem filiorum in-
fidelium & inutilium.

CAP. XVI.

NE iucunderis in filijs impijs , si 1
multiplicentur: nec oblecteris su- A
per ipsos, si non est timor Dei in illis.
* Non credas vitæ illorum, & ne respe- 2
xeris in labores eorũ.* Melior est enim 3
vnus timẽs Deum, quàm mille filij im-
pij. * Et vtile est mori sine filijs quàm 4
relinquere filios impios. * Ab vno sen- 5
sato inhabitabitur patria, tribus impio-
rum deseretur. * Multa talia vidit ocu- 6
lus meus , & fortiora horum audiuit
|| Inf.21. b.10 auris mea. * || In synagoga peccantium 7
exardebit ignis , & in gente incredibili
|| Gen. 6. a.4 exardescet ira. * || Nõ exorauerunt pro 8
peccatis suis antiqui gigantes, qui de-
structi sunt confidentes suæ virtuti: * & 9
non pepercit peregrinationi Loth, &
execratus est eos præ superbia verbi il-
lorum. * Non misertus est illis, gentem 10
|| Num. 14. c. 20.& 26.f. 51 totam perdens, & extollentẽ se in pec- B
catis suis. * || Et sicut sexcenta millia 11
peditum, qui congregati sunt in duri-
tia cordis sui : & si vnus fuisset ceruica-
tus, mirum si fuisset immunis. * miseri- 12
cordia enim & ira est cum illo. Potens
exoratio, & effundens iram: * secũdum 13
misericordiam suam, sic correptio illius
hominem secundum opera sua iudicat.
* Non effugiet in rapina peccator, & nõ 14
retardabit sufferentia misericordiam fa-
cientis. * Omnis misericordia faciet lo- 15
|| Rom.2. a.6 cum || vnicuique secundum meritũ ope-
rum suorum, & secundum intellectum
peregrinationis ipsius. * Non dicas: A 16
Deo abscondar, & ex summo quis mei C
memorabitur? * In populo magno non 17
agnoscar: quæ est enim anima mea in
tam immensa creatura ? * Ecce cælum , 18
& cæli cælorum , abyssus , & vniuersa
terra , & quæ in eis sunt, in conspectu
illius commouebuntur, * mõtes simul , 19
& colles, & fundamenta terræ: cũ con-
spexerit illa Deus , tremore concutien-
tur. * Et in omnibus his insensatum est 20
cor: & omne cor intelligitur ab illo: * & 21
vias illius quis intelligit, & procellam,
quam nec oculus videbit hominis? * Nã 22
plurima illius opera sunt in absconsis:
sed opera iustitiæ eius quis enunciabit?
aut quis sustinebit? Lõge enim est testa-
mentum a quibusdam, & interrogatio
23 omnium in consummatione est. * Qui
D minoratur corde, cogitat inania: & vir
24 imprudẽs, & errans cogitat stulta. * Au-
di me fili, & disce disciplinam sensus,
& in verbis meis attende in corde tuo,
25 * & dicam in æquitate disciplinam , &
scrutabor enarrare sapientiã : & in ver-
bis meis attende in corde tuo , & dico
in æquitate spiritus virtutes , quas po-
suit Deus in opera sua ab initio , & in
26 veritate enuncio scientiam eius. * In iu-
dicio Dei opera eius ab initio , & ab
institutione ipsorum distinxit partes il-
lorum, & initia eorum in gentibus suis.
27 * Ornauit in æternum opera illorũ, nec
esurierunt, nec laborauerunt, & nõ de-
28 stiterũt ab operibus suis. * Vnusquisque
proximum sibi non angustiabit vsque
29 in æternum. * Non sis incredibilis ver-
30 bo illius. * Post hæc Deus in terram re-
spexit , & impleuit illam bonis suis.
31 * Anima omnis vitalis denunciauit an-
te faciem ipsius , & in ipsam iterum
reuersio illorum .

CAP. XVII.

1 DEus creauit de terra hominẽ, & se- Gen.1. d.27
A cundum imaginem suam fecit illũ.
2 * Et iterum cõuertit illum in ipsam, &
3 secundum se vestiuit illũ virtute. * Nu-
merum dierum , & tempus dedit illi ,
& dedit illi potestatẽ eorum, quæ sunt
4 super terram . * Posuit timorem illius
super omnem carnem, & dominatus est
5 bestiarum & volatilium . * || Creauit ex || Gen. 2. b.7 & 5. a.1
ipso adiutorium simile sibi: consilium,
& linguã, & oculos, & aures, & cor de-
dit illis excogitandi: & disciplina intel-
6 lectus repleuit illos. * Creauit illis sciẽ-
tiã spiritus, sensu impleuit cor illorũ,&
mala & bona ostẽdit illis. * Posuit ocu-
lum suũ super corda illorũ ostẽdere illis
8 magnalia operum suorum, * vt nomen
B sanctificationis collaudẽt: & gloriari in
mirabilibus illius , vt magnalia enarrẽt
9 operum eius. * Addidit illis disciplinã,
10 & legem vitæ hereditauit illos. * Testa-
mentum æternum constituit cum il-
lis , & iustitiam & iudicia sua ostendit
11 illis . * Et magnalia honoris eius vi-
dit oculus illorum , & honorem vocis
audie-

Digitized by Google

audierunt aures illorum, & dixit illis:
Attendite ab omni iniquo. * Et manda- 12
uit illis vnicuique de proximo suo.
* Viæ illorum coram ipso sunt semper, 13
* Rom.13.a.2 non sunt absconsæ ab oculis ipsius. * ‖ In 14
vnamquamque gẽtem præposuit rector-
rem: * & pars Dei, Israel facta est mani- 15
festa. * Et omnia opera illorum velut 16
sol in conspectu Dei: & oculi eius sine C
intermissione inspiciẽtes in vijs eorum.
* Non sunt absconsa testamenta per ini- 17
quitatem illorum, & omnes iniquitates
‖ Inf.29.b.16 eorum in conspectu Dei. * ‖ Eleemosyna 18
viri quasi signaculum cum ipso, & gra-
tiam hominis quasi pupillam conserua-
‖ Mat.25.c.35 bit: * ‖ & postea resurget, & retribuet il- 19
lis retributionem, vnicuique in caput
ipsorum, & conuertet in interiores par-
tes terræ. * Pœnitentibus autem dedit 20
viam iustitiæ, & confirmauit deficiẽtes
sustinere, & destinauit illis sortem veri-
tatis. * Conuertere ad Dominum, & re- 21
linque peccata tua: * precare ante faciẽ 22
Domini, & minue offendicula. * Reuer- 23
tere ad Dominum, & auertere ab iniu-
stitia tua, & nimis odito execrationem:
* & cognosce iustitias & iudicia Dei, & 24
sta in sorte propositionis, & orationis
altissimi Dei. * In partes vade sæculi san- 25
‖ Psal. 6. a.6 cti, ‖ cum viuis & dantibus confessionẽ D
Isai.38.d.19 Deo. * Non demoreris in errore impio- 26
rum, ante mortem confitere. A mor-
tuo quasi nihil, perit confessio. * Con- 27
fiteberis viuens, viuus & sanus confite-
beris, & laudabis Deum, & gloriaberis
in miserationibus illius. * Quàm magna 28
misericordia Domini, & propitiatio il-
lius conuertentibus ad se! * Nec enim 29
omnia possunt esse in hominibus, quo-
niam non est immortalis filius hominis,
& in vanitate malitiæ placuerũt. * Quid 30
lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid
nequius quàm quod excogitauit caro &
sanguis? & hoc arguetur. * Virtutem 31
altitudinis cæli ipse conspicit: & omnes
homines terra & cinis.

CAP. XVIII.

Gen.1.a.1 QVi viuit in æternum, creauit om- 1
nia simul. Deus solus iustificabi- A
tur, & manet inuictus rex in æter-
num. * Quis sufficit enarrare opera il- 2
lius? * Quis enim inuestigabit magnalia 3
4 eius? * Virtutem autem magnitudinis e-
ius quis enunciabit? aut quis adijciet
5 enarrare misericordiam eius? * Non est
minuere, neque adijcere, nec est inue-
6 nire magnalia Dei. * Cum consumma-
uerit homo, tunc incipiet: & cũ quie-
7 uerit, aporiabitur. * Quid est homo, &
quæ est gratia illius? & quid est bonũ,
8 aut quid nequã illius? * ‖ Numerus die- ‖ Psal.89.c.10
rum hominum vt multum centum an-
ni: quasi gutta aquæ maris deputati sũt:
& sicut calculus arenæ, sic exigui anni
9 in die æui. * Propter hoc patiens est
B Deus in illis, & effundit super eos mi-
10 sericordiam suam. * Vidit præsumptio-
nem cordis eorum quoniam mala est,
& cognouit subuersionem illorũ quo-
11 niam nequã est. * Ideo adimpleuit pro-
pitiationem suam in illis, & ostẽdit eis
12 viam æquitatis. * Miseratio hominis cir-
ca proximum suum: misericordia autẽ
13 Dei super omnem carnem. * Qui mise-
ricordiam habet, docet, & erudit qua-
14 si pastor gregem suum. * Miseretur ex-
cipientis doctrinam miserationis, &
15 qui festinat in iudicijs eius. * Fili in bo-
nis non des querelam, & in omni dato
16 non des tristitiam verbi mali. * Nonne
ardorem refrigerabit ros? sic & verbum
17 melius quàm datum. * Nonne ecce ver-
bum super datum bonum? sed vtraque
18 cum homine iustificato. * Stultus acri-
C ter improperabit: & datus indisciplina-
19 ti tabescere facit oculos. * Ante iudiciũ
para iustitiam tibi, & antequam loqua-
20 ris disce. * Ante languorem adhibe me-
dicinam, ‖ & ante iudicium interroga ‖ 1.Cor.11.d
teipsum, & in conspectu Dei inuenies 28
21 propitiationem. * Ante languorem hu-
milia te, & in tempore infirmitatis ostẽ-
22 de conuersationem tuam. * ‖ Non impe- ‖ Luc.18.a.1
diaris orare semper, & ne verearis vsque 1.Thes.5.d.17
ad mortem iustificari: quoniam merces
23 Dei manet in æternũ. * Ante orationem
præpara animã tuam: & noli esse quasi
24 homo qui tentat Deũ. * ‖ Memento iræ ‖ Sup.7.b.1
in die consummationis, & tempus retri-
25 butionis in conuersatione faciei. * ‖ Me- ‖ Sup.11.c.27
mento paupertatis in tẽpore abundan-
tiæ, & necessitatũ paupertatis in die di-
26 uitiarum. * A mane vsque ad vesperã im-
D mutabitur tempus, & hæc omnia citata
27 in oculis Dei. * Homo sapiens in om-
nibus metuet, & in diebus delicto-
rum

Digitized by Google

rum attendet ab inertia. * Omnis astu- 28
tus agnoscit sapientiam, & inuenienti
eam dabit confessionem. * Sensati in 29
verbis & ipsi sapienter egerunt: & intel-
lexerunt veritatem & iustitiam, & im-
Rom.6.b.13 & 13.d.14 pluerunt prouerbia & iudicia. * ‖ Post 30
concupiscentias tuas non eas, & a volun-
tate tua auertere. * Si præstes animæ 31
tuæ concupiscentias eius, faciet te in
gaudium inimicis tuis. * Ne oblecteris 32
in turbis nec in modicis: assidua enim
est commissio illorum. * Ne fueris me- 33
diocris in contentione ex fœnore, &
est tibi nihil in sacculo: eris enim inui-
dus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabi- 1
tur: & qui spernit modica, paula- A
Gen.19.g.33 3.Reg.11.a.1 tim decidet. * ‖ Vinum & mulieres apo- 2
statare faciunt sapientes, & arguent sen-
satos: * & qui se iungit fornicarijs, erit 3
nequam: putredo & vermes hereditabũt
illum, & extolletur in exemplum ma-
ius, & tolletur de numero anima eius.
Ioel.22.c.11 * ‖ Qui credit cito, leuis corde est, & 4
minorabitur: & qui delinquit in animã
suam, insuper habebitur. * Qui gaudet 5
iniquitate, denotabitur: & qui odit cor-
reptionem, minuetur vita: & qui odit
loquacitatem, extinguit malitiam. * Qui 6
peccat in animam suam, pœnitebit: &
qui iucundatur in malitia, denotabitur. B
* Ne iteres verbum nequam & durum, 7
& non minoraberis. * Amico & inimi- 8
co noli narrare sensum tuum: & si est
tibi delictum, noli denudare. * audiet 9
enim te, & custodiet te, & quasi defen-
dens peccatum odiet te, & sic aderit tibi
semper. * Audisti verbum aduersus pro- 10
ximum tuum? commoriatur in te, fidẽs
quoniam non te dirumpet. * A facie 11
verbi parturit fatuus, tamquam gemitus
partus infantis. * Sagitta infixa femori 12
Leu.19.d.17 Matt.18.b 15 Luc.17.a.3 carnis, sic verbũ in corde stulti. * ‖ Cor- 13
ripe amicum, ne forte non intellexerit,
& dicat: Non feci: aut si fecerit, ne ite-
rum addat facere. * Corripe proxi- 14
mum, ne forte non dixerit: & si dixerit,
ne forte iteret. * Corripe amicum: sæpe 15
enim fit commissio. * Et non omni ver- 16
bo credas. est qui labitur lingua, sed nõ C
Iac.3.a.3 ex animo. * ‖ Quis est enim qui non 17
deliquerit in lingua sua? Corripe pro-
18 ximum antequam commineris. * Et da
locum timori Altissimi: quia omnis sa-
pientia timor Dei, & in illa timere
Deum, & in omni sapientia dispositio
19 legis. * Et non est sapientia nequitiæ di-
sciplina: & non est cogitatus peccatorũ
20 prudentia. * Est nequitia, & in ipsa
execratio: & est insipiens qui minuitur
21 sapientia. * Melior est homo, qui mi-
nuitur sapientia, & deficiens sensu in ti-
more, quàm qui abundat sensu, & trans-
22 greditur legem Altissimi. * Est solertia
23 certa, & ipsa iniqua. * Et est qui emit-
D tit verbum certum enarrans veritatem.
Est qui nequiter humiliat se, & interio-
24 ra eius plena sunt dolo: * & est qui se
nimium submittit a multa humilitate:
& est qui inclinat faciem suam, & fingit
25 se non videre quod ignoratum est: * &
si ab imbecillitate virium vetetur pec-
care, si inuenerit tempus malefaciendi,
26 malefaciet. * Ex visu cognoscitur vir,
& ab occursu faciei cognoscitur sensa-
27 tus. * Amictus corporis, & risus den-
tium, & ingressus hominis enunciant de
28 illo. * Est correptio mendax in ira con-
tumeliosi: & est iudicium, quod non
probatur esse bonum: & est tacens, &
ipse est prudens.

CAP. XX.

1 QVàm bonum est arguere, quàm ira-
A sci, & confitentem in oratione non
2 prohibere! * Concupiscẽtia spa-
3 donis deuirginabit iuuenculam: * sic qui
4 facit per vim iudiciũ iniquum. * Quàm
bonum est correptum manifestare pœ-
nitentiam! sic enim effugies voluntariũ
5 peccatum. * Est tacens, qui inuenitur
sapiens: & est odibilis, qui procax est
6 ad loquendum. * Est tacens non habẽs
sensum loquelæ: & est tacens sciens tem-
7 pus aptum. * Homo sapiens tacebit vs-
que ad tempus: lasciuus autem, & im-
8 prudens non seruabunt tempus. * Qui
B multis vtitur verbis, lædet animã suam:
& qui potestatẽ sibi sumit iniuste, odie-
9 tur. * Est processio in malis viro indi-
sciplinato, & est inuentio in detrimen-
10 tum. * Est datum, quod non est vtile:
& est datum, cuius retributio duplex.
11 * Est propter gloriam minoratio: & est
qui

Digitized by Google

qui ab humilitate leuabit caput. * Est 12
qui multa redimat modico pretio, &
restituens ea in septuplum. * Sapiens in 13
verbis seipsum amabilem facit: gratiæ
autem fatuorum effundentur. * Datus 14
insipientis nõ erit vtilis tibi: oculi enim
illius septemplices sunt. * exigua dabit, 15
& multa improperabit: & apertio oris
illius inflammatio est. * Hodie fœnera- 16
tur quis, & cras expetit: odibilis est ho-
mo huiusmodi. * Fatuo non erit ami- 17
cus, & non erit gratia bonis illius. * qui 18
enim edunt panem illius: falsæ linguæ C
sunt. Quoties, & quanti irridebũt eum?
* Neque enim quod habendum erat, di- 19
recto sensu distribuit: similiter & quod
non erat habendum. * Lapsus falsæ lin- 20
guæ, quasi qui in pauimento cadens: sic
casus malorum festinanter veniet. * Ho- 21
mo acharis quasi fabula vana, in ore in-
disciplinatorum assidua erit. * Ex ore 22
fatui reprobabitur parabola: non enim
dicit illam in tempore suo. * Est qui 23
vetatur peccare præ inopia, & in requie
sua stimulabitur. * Est qui perdet ani- 24
mam suam præ confusione, & ab impru-
denti persona perdet eam: personæ au-
tem acceptione perdet se. * Est qui 25
præ confusione promittit amico, & lu-
cratus est eum inimicum gratis. * Op- 26
probrium nequam in homine menda-
cium, & in ore indisciplinatorum assi-
due erit. * Potior fur quàm assiduitas 27
viri mendacis. perditionem autem am- D
bo hereditabunt. * Mores hominũ men- 28
dacium sine honore: & confusio illorum
cum ipsis sine intermissione. * Sapiens 29
in verbis producet seipsum, & homo
prudens placebit magnatis. * Qui ope- 30
ratur terram suam, inaltabit aceruum
frugum: & qui operatur iustitiam, ipse
exaltabitur: qui vero placet magnatis,
|| Exo.23.a.8 Deut.16.d.19 Inf.41.c.18 effugiet iniquitatem. * || Xenia & dona 31
excæcant oculos iudicum, & quasi mu-
tus in ore auertit correptiones eorum.
* Sapientia absconsa & thesaurus inui- 32
sus: quæ vtilitas in vtrisque? * Melior 33
est qui celat insipientiam suam, quàm
homo qui abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

FIli peccasti? nõ adijcias iterum: sed 1
& de pristinis deprecare vt tibi di- A
mittantur. * Quasi a facie colubri fuge 2
peccata: & si accesseris ad illa, suscipiet
te. * Dentes leonis, dentes eius, inter- 3
ficientes animas hominũ. * Quasi rom- 4
phæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ
illius non est sanitas. * Obiurgatio & 5
iniuriæ annullabunt substantiam: & do-
mus quæ nimis locuples est, annullabi-
tur superbia: sic substantia superbi era-
dicabitur. * Deprecatio pauperis ex ore 6
vsque ad aures eius perueniet, & iudi-
cium festinatò adueniet illi. * Qui odit 7
correptionem, vestigium est peccatoris:
& qui timet Deum, conuertetur ad cor
suum. * Notus a longe potens lingua 8
audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.
* Qui ædificat domum suam impendijs 9
B alienis, quasi qui colligit lapides suos in || Sup.16.a.7
hyeme. * || Stuppa collecta synagoga 10
peccantium, & consummatio illorum
flamma ignis. * Via peccantium com- 11
planata lapidibus, & in fine illorum in-
feri, & tenebræ, & pœnæ. * Qui custo- 12
dit iustitiam, continebit sensum eius.
* Consummatio timoris Dei, sapientia 13
& sensus. * Non erudietur qui non est 14
sapiens in bono. * Est autem sapientia, 15
quæ abundat in malo: & non est sensus
vbi est amaritudo. * Scientia sapientis 16
tamquam inundatio abundabit, & con-
silium illius sicut fons vitæ permanet.
* Cor fatui quasi vas confractum, & om- 17
nem sapientiam non tenebit. * Verbum 18
C sapiens quodcumque audierit sciuS lau-
dabit, & ad se adijciet: audiuit luxurio-
sus, & displicebit illi, & proijciet illud
post dorsum suum. * Narratio fatui 19
quasi sarcina in via. nam in labijs sen-
sati inuenietur gratia. * Os prudentis 20
quæritur in ecclesia, & verba illius co-
gitabunt in cordibus suis. * Tamquam 21
domus exterminata, sic fatuo sapientia:
& scientia insensati inenarrabilia verba.
* Compedes in pedibus, stulto doctrina, 22
& quasi vincula manuum super manum
dextram. * Fatuus in risu exaltat vocem 23
D suam: vir autem sapiens vix tacite ride-
bit. * Ornamentum aureum prudenti 24
doctrina, & quasi brachiale in brachio
dextro. * Pes fatui facilis in domum 25
proximi: & homo peritus confundetur
a persona potentis. * Stultus a fenestra 26
respiciet in domum: vir autem eruditus
foris stabit. * Stultitia hominis auscul- 27
tare

Digitized by Google

tare per ostium : & prudens grauabitur
contumelia. * Labia imprudentiũ stulta 28
narrabunt : verba autem prudẽtium sta-
tera ponderabuntur. * In ore fatuorum 29
cor illorum : & in corde sapientium os
illorum. * Dum maledicit impius dia- 30
bolum, maledicit ipse animam suam.
* Susurro coinquinabit animam suam, 31
& in omnibus odietur : & qui cum eo
manserit, odiosus erit : tacitus & sensa-
tus honorabitur.

CAP. XXII.

IN lapide luteo lapidatus est piger, 1
& omnes loquentur super aspernatio- A
nem illius. * De stercore boum lapida- 2
tus est piger : & omnis, qui tetigerit
eum, excutiet manus. * Confusio pa- 3
tris est de filio indisciplinato : filia au-
tem in deminoratione fiet. * Filia pru- 4
dens hereditas viro suo. nam quæ con-
fundit, in contumeliam fit genitoris.
* Patrem & virum confundit audax, & 5
ab impijs non minorabitur : ab vtrisque
autem inhonorabitur. * Musica in luctu 6
importuna narratio : flagella & doctri-
na in omni tẽpore sapientia. * Qui do- 7
cet fatuum, quasi qui conglutinat testã.
* Qui narrat verbum non audienti, quasi 8
qui excitat dormientem de graui som-
no. * Cum dormiẽte loquitur qui enar- 9
rat stulto sapientiam : & in fine narratio-
‖Inf.38.b.16 nis dicit : Quis est hic? * ‖Supra mor- 10
tuum plora, defecit enim lux eius : &
supra fatuum plora, deficit enim sensus.
* Modicum plora supra mortuum, quo- 11
niam requieuit. * Nequissimi enim ne- 12
‖Gen.50.b.10 quissima vita super mortẽ fatui. * ‖Lu- 13
ctus mortui septem dies : fatui autem &
impij omnes dies vitæ illorum. * Cum 14
stulto ne multum loquaris, & cum in- B
sensato ne abieris. * Serua te ab illo, vt 15
non molestiam habeas, & non coinqui-
naberis peccato illius. * Deflecte ab il- 16
lo, & inuenies requiem, & non accidiabe-
ris in stultitia illius. * Super plumbum 17
quid grauabitur? & quod illi aliud no-
‖Prou.27.a.3 men quàm fatuus? * ‖Arenam, & salem, 18
& massam ferri facilius est ferre quàm
hominem imprudentem, & fatuum, &
impium. * Loramentum ligneum colli- 19
gatum in fundamento ædificij non dis-
soluetur : sic & cor confirmatum in co-
20 gitatione consilij. * Cogitatus sensati in
omni tempore, metu non deprauabitur.
21 * Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine
C impensa posita contra faciem venti non
22 permanebunt : * sic & cor timidum in
cogitatione stulti cõtra impetum timo-
23 ris non resistet. * Sicut cor trepidum in
cogitatione fatui, omni tẽpore non me-
tuet, sic & qui in præceptis Dei perma-
24 net semper. * Pungens oculum deducit
lacrymas : & qui pungit cor, profert sen
25 sum. * Mittẽs lapidem in volatilia, deij-
ciet illa : sic & qui conuitiatur amico,
26 dissoluit amicitiam. * Ad amicum etsi
produxeris gladium, non desperes : est
27 enim regressus. Ad amicum * si aperue-
ris os triste, non timeas. est enim con-
cordatio : excepto conuitio, & impro-
perio, & superbia, & mysterij reuela-
tione, & plaga dolosa : in his omnibus
28 effugiet amicus. * Fidem posside cum
D amico in paupertate illius, vt & in bo-
29 nis illius læteris. * In tempore tribula-
tionis illius permane illi fidelis, vt & in
30 hereditate illius coheres sis. * Ante ignẽ
camini vapor, & fumus ignis inaltatur :
sic & ante sanguinem maledicta, & con-
31 tumeliæ, & minæ. * Amicum salutare
non confundar, a facie illius nõ me ab-
scondam : & si mala mihi euenerint per
32 illum, sustinebo. * Omnis qui audiet,
33 cauebit se ab eo. * ‖Quis dabit ori meo ‖Psal.140.a.3
custodiam, & super labia mea signacu-
lum certum, vt non cadam ab ipsis, &
lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator vitæ
A meæ ne derelinquas me in consilio
eorum : nec sinas me cadere in illis.
2 * Quis superponet in cogitatu meo fla-
gella, & in corde meo doctrinam sapiẽ-
tiæ, vt ignorationibus eorũ non parcant
mihi, & non appareant delicta eorum,
3 * & ne adincrescant ignorantiæ meæ, &
multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conspectu
aduersariorum meorum, & gaudeat su-
4 per me inimicus meus? * Domine pa-
ter, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas
5 me in cogitatu illorum. * Extollen-
tiam oculorum meorum ne dederis mi-
hi, & omne desiderium auerte a me.

* Auser

Digitized by Google

* Aufer a me ventris concupiscentias, & 6
concubitus concupiscentiæ ne apprehẽdant me, & animæ irreuerenti & infrunitæ ne tradas me. * Doctrinam oris 7
audite filij: & qui custodierit illam, non
periet labijs, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. * In vanitate sua ap- 8
prehẽditur peccator, & superbus & ma-
|| Exo.20.b.7 ledicus scandalizabitur in illis. * || Iura- 9
Matt.5.d.33 tioni nõ assuescat os tuum, multi enim B
casus in illa. * Nominatio vero Dei nõ 10
sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non
eris immunis ab eis. * Sicut enim ser- 11
uus interrogatus assidue, a liuore non
minuitur: sic omnis iurans, & nominãs,
in toto a peccato non purgabitur. * Vir 12
multum iurans implebitur iniquitate, &
non discedet a domo illius plaga. * Et 13
si frustrauerit, delictum illius super ipsum erit: & si dissimulauerit, delinquit
dupliciter: * & si in vacuum iurauerit, 14
non iustificabitur: replebitur enim retributione domus illius. * Est & alia lo- 15
quela contraria morti, non inueniatur
in hereditate Iacob. * Etenim a miseri- 16
cordibus omnia hæc auferentur, & in
delictis non volutabuntur. * Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est 17
enim in illa verbum peccati. * Memen- 18
to patris & matris tuæ, in medio enim
magnatorum consistis: * ne forte obli- 19
uiscatur te Deus in conspectu illorum,
& assiduitate tua infatuatus, improperiũ
patiaris, & maluisses non nasci, & diem
|| 2.Reg.16.b.7 natiuitatis tuæ maledicas. * || Homo as- 20
suetus in verbis improperij, in omnibus C
diebus suis non erudietur. * Duo gene- 21
ra abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem. * Anima 22
calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat: * & homo ne- 23
quam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem. * Homini fornica- 24
rio omnis panis dulcis, non fatigabitur
|| Isa.29.c.15 transgrediens vsque ad finem. * || Om- 25
nis homo qui transgreditur lectũ suum,
contemnens in animam suam, & dicens:
Quis me videt? * tenebræ circumdant 26
me, & parietes cooperiunt me, & nemo
circumspicit me: quem vereor? delicto-
rum meorum non memorabitur Altissimus. * Et non intelligit quoniam om- 27
nia videt oculus illius, quoniam expellit
a se timorem Dei huiusmodi hominis
timor, & oculi hominum timentes il-
28 lum: * & non cognouit quoniam oculi
Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias
hominum, & profundum abyssi, & ho-
minum corda intuentes in absconditas
29 partes. * Domino enim Deo antequam
D crearẽtur, omnia sunt agnita: sic & post
30 perfectum respicit omnia. * Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & vbi non spera-
31 uit, apprehendetur. * Et erit dedecus
omnibus, eo quòd non intellexerit ti-
32 morem Domini. * || Sic & mulier om- || Leu.20.b.10
nis relinquens virum suum, & statuens Deut.22.c.21
33 hereditatẽ ex alieno matrimonio: * primo enim in lege Altissimi incredibilis
fuit: secundo in virum suum deliquit:
tertio in adulterio fornicata est, & ex
34 alio viro filios statuit sibi. * Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios eius re-
35 spicietur. * Non tradent filij eius radices, & rami eius non dabunt fructum.
36 * derelinquet in maledictum memoriam
eius, & dedecus illius non delebitur.
37 * Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quàm timor Dei:
& nihil dulcius, quàm respicere in man-
38 datis Domini. * Gloria magna est sequi
Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAP. XXIIII.

1 SApientia laudabit ãnimam suam, &
A in Deo honorabitur, & in medio po-
2 puli sui gloriabitur, * & in ecclesijs Altissimi aperiet os suum, & in conspectu
3 virtutis illius gloriabitur, * & in medio
populi sui exaltabitur, & in plenituddi-
4 ne sancta admirabitur, * & in multitudine electorum habebit laudem, & in-
5 ter benedictos benedicetur, dicẽs: * Ego
ex ore Altissimi prodiui primogenita
6 ante omnem creaturam: * Ego feci in
cælis vt oriretur lumen indeficiens, & si-
7 cut nebula texi omnem terram: * Ego
in altissimis habitaui, & thronus meus
8 in columna nubis. * Gyrum cæli circuiui sola, & profundum abyssi penetra-
9 ui, in fluctibus maris ambulaui, * & in
10 omni terra steti: & in omni populo, * &
11 in omni gente primatũ habui: * & omnium

Digitized by Google

nium excellentium & humilium corda virtute calcaui: & in his omnibus requiē quæsiui, & in hereditate Domini morabor. * Tunc præcepit, & dixit mihi 12 Creator omnium: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, * & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israel 13 hereditare, & in electis meis mitte radices. * ‖ Ab initio, & ante sæcula crea- 14 ‖ Pro. 8. c. 2.
ta sum, & vsque ad futurū sæculum non B desinam, & in habitatione sancta corā ipso ministraui. * Et sic in Sion firmata 15 sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Ierusalem potestas mea. * Et radicaui in populo honorificato, 16 & in parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea. * Quasi cedrus exaltata sum in Libano, 17 & quasi cypressus in mōte Sion: * quasi 18 palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Iericho: * Quasi oli- 19 ua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquā in plateis. * Si- 20 cut cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris: * & quasi 21 storax, & galbanus, & vngula, & gutta, & quasi Libanus non incisus vaporaui habitationem meam, & quasi balsamum non mistum odor meus. * Ego 22 quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. * Ego 23 quasi vitis fructificaui suauitatem odoris: C & flores mei fructus honoris & honestatis. * Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ 24 spei. * In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. 25 * Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & a generationibus meis implemini: * Spiritus enim meus super mel 26 dulcis, & hereditas mea super mel & fauum: * Memoria mea in generationes sæculorum. * Qui edūt me, adhuc 27 esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. * Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt. * Qui elucidant me, vitā æter- 28 nam habebunt. * Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissimi, & agnitio veritatis. * Legem mandauit Moy- 29 ses in præceptis iustitiarum, & hereditatem domui Iacob, & Israel promissiones. * Posuit Dauid puero suo exci- 30 tare regem ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempiter- 31 num. * ‖ Qui implet quasi Phison sa- ‖ Ge. 21. b. 11
pientiam, & sicut Tigris in diebus no- 32 uorum. * Qui adimplet quasi Euphrates sensum: ‖ qui multiplicat quasi Ior- ‖ Ios. 3. d. 15.
33 danis in tempore messis. * Qui mittit disciplinam sicut lucē, & assistens quasi 34 Gehon in die vindemiæ. * Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non 35 inuestigabit eam. * A mari enim abun- D dauit cogitatio eius, & consilium illius 36 ab abysso magna. * Ego sapientia effu- 37 di flumina. * Ego quasi trames aquæ immensæ de fluuio, ego quasi fluuij dyorix, & sicut aquæductus exiui de 38 paradiso. * dixi: Rigabo hortum meū plantationum, & inebriabo prati mei 39 fructum. * Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluuius meus appro- 40 pinquauit ad mare: * quoniam doctrinā quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam vsque ad longinquū. 41 * Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Do- 42 mino. * Adhuc doctrinā quasi prophetiam effundam, & relinquā illam quærentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum vsque in æuum san- 43 ctum. * ‖ Videte quoniam non soli mi- ‖ Inf. 33. c. 18
hi laboraui, sed omnibus exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

1 A IN tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & ho- 2 minibus: * Cōcordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene si- 3 bi consentientes. * Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde animæ 4 illorum: * Pauperem superbum: diuitem mendacem: senem fatuum & in- 5 sensatum. * Quæ in iuuentute tua non congregasti, quomodo in senectute tua 6 inuenies? * Quàm speciosum canitiei iudiciū, & presbyteris cognoscere con- 7 silium! * Quàm speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, & con- 8 silium! * Corona senum multa peritia, 9 & gloria illorum timor Dei. * Nouem B insuspicabilia cordis magnificaui, & decimum dicam in lingua hominibus:

* Homo,

Digitized by Google

* Homo, qui iucundatur in filijs, viuēs 10
& videns subuersionem inimicorū suo-
|| Inf.26.a.1 Sup.14.a.1.19 c.15 rum. * || Beatus, qui habitat cum mu- 11
liere sensata, || & qui lingua sua non est
|| Iac. 3.a.2 lapsus, & qui non seruiuit indignis se.
* Beatus, qui inuenit amicum verum, 12
& qui enarrat iustitiam auri audienti.
* Quàm magnus, qui inuenit sapientiā 13
& scientiam! sed non est super timentē
Dominum. * timor Dei super omnia 14
se superposuit: * beatus homo, cui do- 15
natum est habere timorem Dei: qui te-
net illum, cui assimilabitur? * Timor 16
Dei initium dilectionis eius: fidei autē
initium agglutinandum est ei. * Omnis 17
plaga tristitia cordis est: & omnis ma- C
litia, nequitia mulieris. * Et omnē pla- 18
gam, & non plagam videbit cordis: * & 19
omnem nequitiam, & non nequitiam
mulieris: * & omnem obductum, & 20
non obductum odientium: * & omnem 21
vindictam, & non vindictam inimico-
rum. * Non est caput nequius super ca- 22
put colubri: * & non est ira super iram 23
|| Prou.21.c.19 mulieris. || Commorari leoni & draco-
ni placebit, quàm habitare cum mulie-
re nequam. * Nequitia mulieris immu- 24
tat faciem eius: & obcæcat vultum suū
tamquam vrsus: & quasi saccum osten-
dit. In medio proximorum eius * inge- 25
muit vir eius, & audiens suspirauit mo-
dicum. * Breuis omnis malitia super 26
malitiam mulieris, sors peccatorum ca-
dat super illam. * Sicut ascensus areno- 27
sus in pedibus veterani, sic mulier lin- D
|| Inf.42.b.2 guata homini quieto. * || Ne respicias in 28
mulieris speciem, & non concupiscas
mulierem in specie. * Mulieris ira, & 29
irreuerentia, & confusio magna. * Mu- 30
lier si primatum habeat, contraria est
viro suo. * Cor humile, & facies tristis, 31
& plaga cordis, mulier nequam. * Ma- 32
nus debiles, & genua dissoluta, mulier
|| Gen.3.b.6 quæ non beatificat virum suum. * || A 33
muliere initium factum est peccati, &
per illam omnes morimur. * Non des 34
aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec
mulieri nequam veniam prodeundi. * Si 35
non ambulauerit ad manum tuam, con-
fundet te in conspectu inimicorum. * A 36
carnibus tuis abscinde illam, ne semper
te abutatur.

CAP. XXVI.

1 MVlieris bonæ beatus vir: numerus
2 enim annorum illius duplex. * Mu-
A lier fortis oblectat virum suum, & an-
3 nos vitæ illius in pace implebit. * Pars
bona, mulier bona, in parte timentium
4 Deū dabitur viro pro factis bonis: * di-
uitis autem, & pauperis cor bonum, in
omni tempore vultus illorum hilaris.
5 * A tribus timuit cor meum, & in quar-
6 to facies mea metuit: * Delaturam ciui-
7 tatis: & collectionem populi: * calum-
niam mendacem, super mortem, omnia
8 grauia: * dolor cordis & luctus, mulier
9 zelotypa. * In muliere zelotypa flagellū
10 linguæ, omnibus communicans. * Sicut
B boum iugum, quod mouetur, ita &
mulier nequam: qui tenet illam, quasi
11 qui apprehendit scorpionem. * Mulier
ebriosa ira magna: & contumelia, &
12 turpitudo illius non tegetur. * Fornica-
tio mulieris in extollentia oculorum, &
13 in palpebris illius agnoscetur. * || In fi- || Inf.42.b.11
lia non auertente se, firma custodiam:
14 ne inuenta occasione vtatur se. * Ab om-
ni irreuerentia oculorum eius caue, &
15 ne mireris si te neglexerit. * sicut via-
tor sitiens, ad fontem os aperiet, & ab
omni aqua proxima bibet, & contra
omnem palum sedebit, & contra omnē
sagittam aperiet pharetram donec defi-
16 ciat. * Gratia mulieris sedulæ delectabit
C virum suum, & ossa illius impinguabit.
17 * Disciplina illius datum Dei est. * Mu-
18 lier sensata & tacita, non est immutatio
19 eruditæ animæ. * Gratia super gratiam
20 mulier sancta, & pudorata. * Omnis au-
tem ponderatio non est digna continē-
21 tis animæ. * Sicut sol oriens mundo in
altissimis Dei, sic mulieris bonæ species
22 in ornamentum domus eius. * lucerna
splendens super candelabrum sanctum,
& species faciei super ætatem stabilem.
23 * Columnæ aureæ super bases argenteas,
D & pedes firmi super plantas stabilis mu-
24 lieris. * Fundamenta æterna supra petrā
solidam, & mandata Dei in corde mu-
25 lieris sanctæ. * In duobus contristatum
est cor meum, & in tertio iracundia
26 mihi aduenit: * Vir bellator deficiens
per inopiā: & vir sensatus contemptus:
27 * & qui transgreditur a iustitia ad pec-
catum,

Digitized by Google

eatum, Deus parauit eum ad romphæa.
* Duæ species difficiles & periculosæ 21
mihi apparuerunt, difficile exuitur negotians a negligentia: & non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

CAP. XXVII.

PRopter inopiam multi deliquerunt: & qui quærit locupletari, auertit oculum suum. * Sicut in medio 1 A 2
compaginis lapidum palus figitur, sic & inter medium venditionis & emptionis angustiabitur peccatum. * Conteretur cum delinquente delictum. * Si nõ 3 4
in timore Domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. * Sicut 5
in percussura cribri remanebit puluis, sic aporia hominis in cogitatu illius.
* Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. * Sicut 6 7
rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. * Ante sermonem non laudes 8
virum: hæc enim tẽtatio est hominum.
* Si sequaris iustitiam, apprehendes illam: & indues quasi poderem honoris, 9
& inhabitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis inuenies firmamentum. * Volatilia ad sibi 10
similia conueniunt: & veritas ad eos, B
qui operantur illam, reuertetur. * Leo 11
venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates. * Homo 12
sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. * In 13
medio insensatorum serua verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto. * Narratio peccantium 14
odiosa, & risus illorum in delicijs peccati. * Loquela multum iurans, horripilationem capiti statuet: & irreuerentia ipsius obturatio aurium. * Effusio sanguinis in rixa superborum: 15 16
& maledictio illorum auditus grauis.
* Qui denudat arcana amici, fidem 17
perdit, & non inueniet amicum ad a- C
nimum suum. * Dilige proximum, & 18
coniungere fide cum illo. * Quòd si 19
denudaueris absconsa illius, non persequéris post eum. * Sicut enim homo, 20
qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amicitiam proximi sui. * Et si- 21
cut qui dimittit auem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, &
22 non eum capies. * non illum sequaris, quoniam longe abest: effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata
23 est anima eius. * vltra eum non poteris colligare: & maledicti est concor-
24 datio: * denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infélicis. * Annuens oculo fabricat iniqua, & ne-
25 26 mo eum abijciet: * in conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, & D
super sermones tuos admirabitur: nouissime autem peruertet os suum, & in
27 verbis tuis dabit scandalum. * Multa odiui, & non coæquaui ei, & Domi-
28 nus odiet illum. * Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet: & plaga dolosa dolosi diuidet vulnera.
29 * Et qui foueam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alij ponit,
30 peribit in illo. * Facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur, &
31 non agnoscet vnde adueniat illi. * Illusio, & improperium superborum, &
32 vindicta sicut leo insidiabitur illi. * Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem cõsumet illos an-
33 tequam moriantur. * Ira & furor, vtraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 QVi vindicari vult, a Domino in- ‖ Deu.32.e.35
A ueniet vindictam, & peccata Matt.6.d.14
2 illius seruans seruabit. * Relin- Marc.11.c.25 Rom.12.d.19
que proximo tuo nocenti te: & tunc
3 deprecanti tibi peccata soluentur. * Homo homini reseruat iram, & a Deo
4 quærit medelam? * In hominem similem sibi non habet misericordiam, &
5 de peccatis suis deprecatur? * Ipse cum caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit a Deo? quis exorabit
6 pro delictis illius? * Memento nouissi-
7 morum, & desine inimicari: * tabitudo enim & mors imminent in manda-
8 tis eius. * Memorare timorem Dei,
9 & non irascaris proximo. * Memorare testamentum Altissimi, & despice igno-
10 rantiam proximi. * Abstine te a lite,
11 & minues peccata: * homo enim

Digitized by Google

iracundus incendit litem ℣, & vir pec- B
cator turbabit amicos, & in medio pa-
cem habentium immittet inimicitiam.
* Secundum enim ligna ℣ siluæ sic ignis 12
exardescit: & secundum virtutem homi-
nis, sic iracundia illius erit, & secundũ
substantiam suam exaltabit iram suam.
* Certamen festinatum incendit ignem: 13
& lis festinans effundit sanguinem: & ℣
lingua testificans adducit mortem. * Si 14
sufflaueris in scintillã, quasi ignis exar-
debit: & si expueris super illam, extin-
guetur: ℣ vtraque ex ore proficiscuntur.
* Susurro & bilinguis maledictus: mul- 15
tos enim turbabit pacẽ habentes. * Lin- 16
gua tertia multos commouit, & disper- C
sit illos de gente in gentem. * ciuitates 17
muratas diuitum destruxit, & ℣ domos
magnatorum effodit. * Virtutes popu- 18
lorum concidit, & gentes fortes dissol-
uit. * Lingua tertia mulieres ℣ viratas 19
eiecit, & priuauit illas laboribus suis.
* qui respicit illam ℣, non habebit re- 20
quiem, nec habebit amicum ℣, in quo
requiescat. * Flagelli plaga liuorem fa- 21
cit: plaga autem linguæ comminuet os-
sa ℣. * Multi ceciderunt in ore gladij, 22
sed non sic quasi qui interierunt per lin-
guam suam ℣. * Beatus qui tectus est a 23
lingua nequam, qui in iracundiam il-
lius non transiuit, & qui non attraxit
iugum illius, & in vinculis eius non ℣
est ligatus: * iugum enim illius, iugum 24
ferreum est: & vinculum illius, vincu-
lum æreum est. * Mors illius, mors ne- 25
quissima: & vtilis potius infernus quàm
illa. * Perseuerantia illius non perma- 26
nebit, sed obtinebit vias iniustorum ℣: D
& in flamma sua non comburet iustos.
* Qui relinquunt Deum, incident in ℣ 27
illam, & exardebit in illis, & non ex-
tinguetur, & immittetur in illos quasi
leo, & quasi pardus lædet illos. * Sepi 28
aures tuas spinis, linguam nequam no-
li audire, & ori tuo facito ostia, & se-
ras. * Aurum tuum & argentum tuum 29
confla, & verbis tuis facito stateram ℣,
& frenos ori tuo rectos: * & attende ℣ 30
ne forte labaris in lingua ℣, & cadas in
conspectu inimicorum insidiantium ℣
tibi, & sit casus tuus insanabilis in ℣
mortem ℣.

CAP. XXIX.

1 QVi facit misericordiam, fœneratur
A proximo suo: & ℣ qui præualet
2 manu, mandata seruat. * Fœne-
rare proximo tuo in tempore necessita-
tis illius, & iterum redde proximo in
3 tempore suo. * Confirma verbum, & ℣
fideliter age cum illo: & in omni tem-
pore inuenies quod tibi necessarium est.
4 * Multi quasi inuentionem æstimauerũt
fœnus, & præstiterunt molestiam his,
5 qui se adiuuerunt. * Donec accipiant, os-
culantur manus dantis, & in promissio-
6 nibus humiliant vocem suam: * & in ℣
tempore redditionis postulabit tempus,
& loquetur verba tædij & murmuratio-
7 num, & tempus causabitur: * si autem
potuerit reddere ℣, aduersabitur, solidi
vix reddet dimidium, & computabit il-
8 lud quasi inuentionem: * sin autem frau-
B dabit illum pecunia sua ℣, & possidebit
9 illum inimicum gratis: * & conuitia &
maledicta reddet illi, & pro honore &
10 beneficio reddet illi contumeliã. * Mul-
ti non causa nequitiæ nõ fœnerati sunt,
11 sed fraudari gratis timuerunt. * Verum-
tamen super humilẽ animo fortior esto,
& pro eleemosyna non trahas illum ℣.
12 * Propter mandatum assume pauperem:
& propter inopiam eius ne dimittas eũ
13 vacuum. * Perde pecuniam propter fra-
trem & amicum tuum: & non abscon-
das illam sub lapide in perditionem ℣.
14 * ‖ Pone thesaurum tuum in præceptis ‖ Tob. 4. b. 10
Altissimi, & proderit tibi magis quàm
15 aurum. * ‖ Conclude eleemosynam in ℣ ‖ Sup. 17. c. 18
corde pauperis, & hæc pro te exorabit
16 17 ab omni malo. * Super scutum poten-
18 tis, & super lanceam aduersus inimicũ
19 tuum pugnabit. * Vir bonus fidem facit
C pro proximo suo: & qui perdiderit cõ-
20 fusionẽ, derelinquet sibi. * Gratiam fide-
iussoris ne obliuiscaris: dedit enim pro
21 te animam suam. * Repromissorem fu-
22 git peccator & immundus. * Bona re-
promissoris sibi ascribit peccator: & in-
gratus sensu derelinquet liberantem se.
23 * Vir repromittit de proximo suo: &
cum perdiderit reuerentiam ℣, derelin-
24 quetur ab eo. * Repromissio nequissima
multos perdidit dirigentes, & commo-
25 uit illos quasi fluctus maris. * Viros po-

tentes

Digitized by Google

tentes gyrans migrare fecit, & vagati
sunt in gentibus alienis. * Peccator trā- 26
grediens mandatum Domini, incidet in
promissionem nequam: & qui conatur
multa agere, incidet in iudicium. * Re- 27
cupera proximum secundum virtutem
|| Inf. 39. c. 31 tuā, & attende tibi ne incidas. * || Initiū 28
vitæ hominis aqua & panis, & vestimē- D
tum, & domus protegens turpitudinē.
* Melior est victus pauperis sub tegmi- 29
ne asserum, quàm epulæ splendidæ in
peregre sine domicilio. * Minimum pro 30
magno placeat tibi, & improperiū pe-
regrinationis non audies. * Vita nequā 31
hospitandi de domo in domum: & vbi
hospitabitur, non fiducialiter aget, nec
aperiet os. * Hospitabitur, & pascet, & 32
potabit ingratos, & ad hæc amara au-
diet. * Transi hospes, & orna mensam: 33
& quæ in manu habes, ciba ceteros.
* Exi a facie honoris amicorum meo- 34
rum: necessitudine domus meæ hospitio
mihi factus est frater. * Grauia hæc ho- 35
mini habenti sensum: Correptio do-
mus, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

Prou. 13. d. 24 & 23. b. 13 QVi diligit filium suum, assiduat illi 1
flagella, vt lætetur in nouissimo A
suo, & non palpet proximorum
ostia. * Qui docet filium suum, laudabi- 2
tur in illo, & in medio domesticorū in
|| Deut. 6. a. 7 illo gloriabitur. * || Qui docet filiū suū, 3
in zelum mittit inimicum, & in medio
amicorū gloriabitur in illo. * Mortuus 4
est pater eius, & quasi non est mortuus:
similem enim reliquit sibi post se. * In 5
vita sua vidit, & lætatus est in illo: in
obitu suo non est contristatus, nec con-
fusus est corā inimicis. * Reliquit enim 6
defensorem domus contra inimicos, &
amicis reddentem gratiam. * Pro ani- 7
mabus filiorum colligabit vulnera sua,
& super omnem vocem turbabuntur vi-
scera eius. * Equus indomitus euadit du- 8
rus, & filius remissus euadet præceps. B
* Lacta filium, & pauentem te faciet: 9
lude cum eo, & contristabit te. * Non 10
corrideas illi: ne doleas, & in nouissi-
mo obstupescent dentes tui. * Non des 11
illi potestatem in iuuentute, & ne despi-
|| Sup. 7. c. 25 cias cogitatus illius. * || Curua ceruicem 12
eius in iuuentute, & tunde latera eius
dum infans est, ne forte induret, & non
credat tibi, & erit tibi dolor animæ.
13 * Doce filium tuum, & operare in illo,
14 ne in turpitudinem illius offendas. * Me-
lior est pauper sanus, & fortis viribus,
quàm diues imbecillis & flagellatus ma-
15 litia. * Salus animæ in sanctitate iustitiæ
C melior est omni auro & argēto: & cor-
pus validum quàm census immensus.
16 * Non est census super censum salutis
corporis: & non est oblectamētum su-
17 per cordis gaudium. * Melior est mors
quàm vita amara: & requies æterna
18 quàm languor perseuerans. * Bona abs-
condita in ore clauso, quasi appositio-
nes epularum circumpositæ sepulchro.
19 * || Quid proderit libatio idolo? nec e- || Dan. 14. a. 6
20 nim manducabit, nec odorabit: * sic qui
effugatur a Domino, portans mercedes
21 iniquitatis: * videns oculis, & ingemi-
scens, sicut spado complectens virginē,
22 & suspirans. * || Tristitiam non des ani- || Pro. 12. d. 25 & 15. b. 13. & 17. d. 22
D mæ tuæ, & non affligas temetipsum in
23 consilio tuo. * || Iucunditas cordis hæc
est vita hominis, & thesaurus sine defec-
tione sanctitatis: & exultatio viri est
24 longæuitas. * Miserere animæ tuæ pla-
cens Deo, & contine: congrega cor tuū
in sanctitate eius, & tristitiam longe
25 repelle a te. * || Multos enim occidit tri- || 2. Cor. 7. c. 10
26 stitia, & non est vtilitas in illa. * Zelus
& iracundia minuunt dies, & ante tem-
27 pus senectam adducet cogitatus. * Splē-
didum cor, & bonum in epulis est: epu-
læ enim illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

1 VIgilia honestatis tabefaciet carnes,
A & cogitatus illius auferet somnū.
2 * Cogitatus præscientiæ auertit sensum,
& infirmitas grauis sobriam facit ani-
3 mam. * Laborauit diues in congregatio-
ne substantiæ, & in requie sua replebi-
4 tur bonis suis. * Laborauit pauper in di-
minutione victus, & in fine inops fit.
5 * Qui aurum diligit, non iustificabitur:
& qui insequitur consumptionem, re-
6 plebitur ex ea. * || Multi dati sunt in au- || Sup. 8. a. 3
ri casus, & facta est in specie ipsius per-
7 ditio illorum. * Lignum offensionis est
aurum sacrificantium: væ illis, qui se-
ctantur illud, & omnis imprudens de-
8 periet in illo. * Beatus diues, qui inuē-
tus est sine macula: & qui post aurum

Digitized by Google

non abijt, nec sperauit in pecunia, &
thesauris. * Quis est hic, & laudabimus 9
eum? fecit enim mirabilia in vita sua.
* Qui probatus est in illo, & perfectus 10
est, erit illi gloria æterna: qui potuit
transgredi, & non est transgressus: face-
re mala, & non fecit: * ideo stabilita 11
sunt bona illius in Domino, & eleemo- B
synas illius enarrabit omnis Ecclesia
sanctorum. * Supra mensam magnam 12
sedisti? non aperias super illam faucem
tuam prior. * Non dicas sic: Multa sunt, 13
quæ super illam sunt: * memento quo- 14
niam malus est oculus nequam. * Ne- 15
quius oculo quid creatum est? ideo ab
omni facie sua lacrymabitur. cum vide-
rit, * ne extendas manum tuam prior, 16
& inuidia contaminatus erubescas. * Ne 17
comprimaris in conuiuio. * Intellige 18
quæ sunt proximi tui ex teipso: * vtere 19
quasi homo frugi his, quæ tibi apponū-
tur: ne, cum manducas multū, odio ha-
bearis. * Cessa prior causa disciplinæ: & 20
noli nimius esse, ne forte offendas. * Et 21
si in medio multorum sedisti, prior illis C
ne extēdas manum tuam, nec prior po-
scas bibere. * Quàm sufficiens est homi- 22
ni erudito vinum exiguum, & in dor-
miendo non laborabis ab illo, & non
senties dolorem. * Vigilia, cholera, & 23
tortura viro infrunito: * somnus sanita- 24
tis in homine parco. dormiet vsque
mane, & anima illius cum ipso delecta-
bitur. * Et si coactus fueris in edendo 25
multum, surge e medio, euome: & re-
frigerabit te, & nō adduces corpori tuo
infirmitatem. * Audi me fili, & ne spe- 26
nas me: & in nouissimo inuenies verba
mea. * In omnibus operibus tuis esto 27
velox, & omnis infirmitas non occurret
tibi. * Splendidum in panibus benedicēt 28
labia multorū, & testimonium veritatis
illius fidele. * Nequissimo in pane mur- 29
murabit ciuitas, & testimonium nequi-
tiæ illius verum est. * Diligentes in vi- 30
no noli prouocare: ‖ multos enim exter- D
minauit vinum. * Ignis probat ferrū du- 31
rum: sic vinum corda superborum ar-
guet in ebrietate potatum. * Æqua vita 32
hominibus vinum in sobrietate: si bibas
illud moderate, eris sobrius. * Quæ vita 33
est ei, qui minuitur vino? * Quid defrau- 34
dat vitam? Mors. * ‖ Vinum in iucundi- 35
tatem creatum est, & non in ebrietatē,

‖ Iudith. 3.

‖ Ps. 103. b. 15
Prou. 31. a. 4

36 ab initio. * Exultatio animæ & cordis vi-
37 num moderate potatum. * Sanitas est
38 animæ & corpori sobrius potus. * Vi-
num multum potatum irritationem, &
39 iram, & ruinas multas facit. * Amaritu-
40 do animæ vinū multum potatū. * Ebrie-
tatis animositas, imprudentis offensio,
minorans virtutem, & faciens vulnera.
41 * In cōuiuio vini non arguas proximū:
& non despicias eum in iucunditate il-
42 lius: * verba improperij non dicas illi:
& non premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

1 RE ctorem te posuerunt? noli extol-
A li: esto in illis quasi vnus ex ipsis.
2 * Curam illorum habe, & sic conside,
3 & omni cura tua explicita recumbe: * vt
læteris propter illos, & ornamentū gra-
tiæ accipias coronam, & dignationem
4 consequaris corrogationis. * Loquere
5 maior natu: decet enim te * primum
verbum diligenti scientia, & non impe-
6 dias musicam. * Vbi auditus non est, nō
effundas sermonem, & importune noli
7 extolli in sapientia tua. * Gemmula car-
bunculi in ornamento auri, & compa-
8 ratio musicorum in conuiuio vini. * Si-
B cut in fabricatione auri signum est sma-
ragdi, sic numerus musicorum in iucun-
9 do & moderato vino. * Audi tacens, &
pro reuerentia accedet tibi bona gratia.
10 * Adolescens loquere in tua causa vix.
11 * Si bis interrogatus fueris, habeat ca-
12 put responsum tuum. * In multis esto
quasi inscius, & audi tacens simul &
13 quærens. * In medio magnatorum non
præsumas: & vbi sunt senes, non mul-
14 tum loquaris. * Ante grandinem præi-
bit coruscatio: & ante verecundiam
præibit gratia, & pro reuerentia ac-
15 cedet tibi bona gratia. * Et hora sur-
C gendi non te trices: præcurre autem
prior in domum tuam, & illic auoca-
16 re, & illic lude, * & age conceptiones
tuas, & non in delictis & verbo super-
17 bo. * Et super his omnibus benedicito
Dominum, qui fecit te, & inebriantē te
18 ab omnibus bonis suis. * Qui timet Do-
minū, excipiet doctrinā eius: & qui vi-
gilauerint ad illū, inuenient benedictio-
19 nem. * Qui quærit legē, replebitur ab ea:
& qui

Digitized by Google

& qui infidiose agit, scandalizabitur in
ea. * Qui timent Dominum, inuenient 20
iudicium iustum, & iustitias quasi lu-
men accendent. * Peccator homo vita- 21
D bit correptionem, & secundum volun-
tatem suam inueniet comparationem.
* Vir consilij non disperdet intelligentiã, 22
alienus & superbus non pertimescet ti-
morem: * etiam postquam fecit cum eo 23
sine consilio, & suis insectationibus ar-
guetur. * Fili sine consilio nihil facias, 24
& post factum non pœnitebis. * In via 25
ruinæ non eas, & non offendes in lapi-
des: nec credas te viæ laboriosæ, ne
ponas animæ tuæ scandalum: * & a 26
filijs tuis caue, & a domesticis tuis
attende. * In omni opere tuo crede 27
ex fide animæ tuæ: hoc est enim conser-
uatio mandatorum. * Qui credit Deo, 28
attendit mandatis: & qui confidit in
illo, non minorabitur.

CAP. XXXIII.

TImenti Dominum non occurrent 1
mala, sed in tentatione Deus illum
A conseruabit, & liberabit a malis. * Sa- 2
piens non odit mandata & iustitias, &
non illidetur quasi in procella nauis.
* Homo sensatus credit legi Dei, & lex 3
illi fidelis. * Qui interrogationem ma- 4
nifestat, parabit verbũ, & sic deprecatus
exaudietur, & conseruabit disciplinam,
& tunc respondebit. * ‖ Præcordia fatui 5
‖Sup.21.b.17 quasi rota carri: & quasi axis versatilis
cogitatus illius. * Equus emissarius, sic & 6
amicus subsannator, sub omni suprasedẽ-
te hinnit. * Quare dies diem superat, & 7
iterum lux lucem, & annus annum a so-
le? * A Domini scientia separati sunt, 8
facto sole, & præceptum custodiente.
* Et immutauit tempora, & dies festos 9
ipsorum, & in illis dies festos celebra-
B uerunt ad horam. * Ex ipsis exaltauit & 10
magnificauit Deus, & ex ipsis posuit in
numerum dierum. Et omnes homines
de solo, ‖ & ex terra, vnde creatus est A-
‖Gen.2 dam. * In multitudine disciplinæ Domi- 11
nus separauit eos, & immutauit vias eo-
rum. * Ex ipsis benedixit, & exaltauit: 12
& ex ipsis sanctificauit, & ad se applica-
uit: & ex ipsis maledixit, & humiliauit,
& conuertit illos a separatione ipsorũ.
‖Rom.9.c.11 * ‖ Quasi lutum figuli in manu ipsius, 13
14 plasmare illud & disponere. * Omnes
viæ eius secundũ dispositionem eius: sic
homo in manu illius, qui se fecit, & red-
15 det illi secundum iudiciũ suum. * Cõtra
malum bonum est, & contra mortem
vita: sic & contra virũ iustum peccator.
Et sic intuere in omnia opera Altissimi.
16 Duo & duo, & vnum contra vnũ. * Et
ego nouissimus euigilaui, & quasi qui
17 colligit acinos post vindemiatores. * In
C benedictione Dei & ipse spe speraui: &
quasi qui vindemiat, repleui torcular.
18 * ‖ Respicite quoniã non mihi soli labo- ‖Sup.24.d.47
raui, sed omnibus exquirẽtibus discipli-
19 nam. * Audite me magnates, & omnes
populi, & rectores Ecclesiæ auribus per-
20 cipite. * Filio & mulieri, fratri & amico
non des potestatẽ super te in vita tua:
& non dederis alij possessionem tuã: ne
forte pœniteat te, & depreceris pro il-
21 lis. * Dum adhuc superes & aspiras, non
22 immutabit te omnis caro. * Melius est
enim vt filij tui te rogent, quàm te re-
23 spicere in manus filiorum tuorum. * In
omnibus operibus tuis præcellens esto.
24 * Ne dederis maculam in gloria tua. In
die cõsummationis dierum vitæ tuæ, &
in tempore exitus tui distribue heredi-
25 tatem tuam. * Cibaria, & virga, & onus
asino: panis, & disciplina, & opus seruo.
26 * Operatur in disciplina, & quærit re-
D quiescere: laxa manus illi, & quærit li-
27 bertatem: * Iugũ & lorum curuant col-
lum durum, & seruum inclinant opera-
28 tiones assiduæ. * Seruo maleuolo tortu-
ra & compedes, mitte illũ in operatio-
29 nem, ne vacet: * multam enim malitiam
30 docuit otiositas. * In opera constitue
eum: sic enim condecet illum. Quòd si
non obaudierit, curua illum compedi-
bus, & non amplifices super omnem
carnem: verum sine iudicio nihil facias
31 graue. * ‖ Si est tibi seruus fidelis, sit ti- ‖Sup.7.c.23
bi quasi anima tua: quasi fratrem sic eũ
tracta: quoniã in sanguine animæ com-
32 parasti illum. * Si læseris eum iniuste, in
33 fugam conuertetur: * & si extollens di-
scesserit: quem quæras, & in qua via
quæras illum, nescis.

CAP. XXXIIII.

1 VAna spes, & mendacium viro in-
A sensato: & somnia extollunt im-

Digitized by Google

prudentes.* Quasi qui apprehendit vm- 2
bram,& persequitur ventum : sic & qui
attendit ad visa mendacia.* hoc secun- 3
dum hoc visio somniorum : ante faciē
hominis similitudo hominis.* Ab im- 4
mundo quid mundabitur ? & a menda-
ce quid verum dicetur ?* Diuinatio er- 5
roris, & auguria mendacia, & somnia
malefacientium, vanitas est.* Et sicut 6
parturientis, cor tuum phantasias pati-
tur. nisi ab Altissimo fuerit emissa visi-
tatio, ne dederis in illis cor tuum :
* multos enim errare fecerunt somnia, 7
& exciderunt sperantes in illis.* Sine 8
mendacio consummabitur verbum le-
gis, & sapientia in ore fidelis compla-
nabitur.* Qui non est tentatus, quid 9
scit? Vir in multis expertus, cogitabit B
multa : & qui multa didicit, enarrabit
intellectū.* Qui non est expertus, pau- 10
ca recognoscit: qui autem in multis fa-
ctus est, multiplicat malitiam.* Qui 11
tentatus non est, qualia scit? qui impla-
natus est, abundabit nequitia.* Multa 12
vidi errando, & plurimas verborū con-
suetudines.* Aliquoties vsque ad mor- 13
tem periclitatus sum horum causa, &
liberatus sum gratia Dei.* Spiritus ti- 14
mentium Deum quæritur, & in respe-
ctu illius benedicetur.* Spes enim illo- 15
rum in saluantem illos, & oculi Dei in
diligentes se.* Qui timet Dominum 16
nihil trepidabit, & non pauebit : quo- C
niam ipse est spes eius.* Timentis Do- 17
minum beata est anima eius.* Ad quē 18
|| Psal.33.d.18 respicit,& quis est fortitudo eius?* || O- 19
culi Domini super timentes eum, pro-
tector potentiæ, firmamentum virtutis,
tegimen ardoris, & vmbraculum meri-
diani,* deprecatio offensionis, & adiu- 20
torium casus, exaltans animam, & il-
luminans oculos, dans sanitatem, &
|| Prou. 21. d. 27 vitam & benedictionem.* || Immolantis 21
ex iniquo oblatio est maculata, & non
sunt beneplacitæ subsannationes iniusto-
rum.* Dominus solus sustinentibus se 22
|| Prou.15.b.8 in via veritatis & iustitiæ.* || Dona ini- 23
quorum non probat Altissimus, nec re-
spicit in oblationes iniquorum : nec in
multitudine sacrificiorum eorum pro-
pitiabitur peccatis.* Qui offert sacrifi- 24
cium ex substantia pauperum, quasi qui D
victimat filium in conspectu patris sui.
* Panis egentium vita pauperū est : qui 25
defraudat illum, homo sanguinis est.
26 * Qui aufert in sudore panem,quasi qui
27 occidit proximum suum.* Qui effun-
dit sanguinem, || & qui fraudem facit || Deu.24.c.14 Sup.7.c.22
28 mercenario, fratres sunt.* Vnus ædifi-
cans,& vnus destruens: quid prodest il-
29 lis nisi labor?* Vnus orans, & vnus ma-
ledicens : cuius vocem exaudiet Deus ?
30 * Qui baptizatur a mortuo, & iterum
tangit eum, quid proficit lauatio illius?
31 * || sic homo qui ieiunat in peccatis suis: || 2.Pet.2.d.21
& iterum eadem faciens, quid proficit
humiliando se ? orationem illius quis
exaudiet ?

CAP. XXXV.

1 QVi conseruat legem, multiplicat
2 oblationem.* || Sacrificium salu- || Ier.7.a.3
A tare est attendere mandatis, &
3 discedere ab omni iniquitate.* Et pro-
pitiationem litare sacrificij super iniu-
stitias, & deprecatio pro peccatis, rece-
4 dere ab iniustitia.* Retribuet gratiam
qui offert similaginem: & qui facit mi-
5 sericordiam, offert sacrificium.* Bene-
placitum est Domino recedere ab ini-
quitate : & deprecatio pro peccatis re-
6 cedere ab iniustitia.* || Non apparebis || Exod. 23.b. 15.& 34.c.22 Deut.16.d.16
7 ante conspectum Domini vacuus.* Hæc
enim omnia propter mandatū Dei fiūt.
8 *Oblatio iusti impinguat altare,& odor
suauitatis est in conspectu Altissimi.
9 * Sacrificium iusti acceptum est,& me-
B moriam eius nō obliuiscetur Dominus.
10 * Bono animo gloriam redde Deo : &
non minuas primitias manuum tuarum.
11 * || In omni dato hilarem fac vultum || 2.Cor.9.b.7 Tob. 4. b.9
tuum, & in exultatione sanctifica deci-
12 mas tuas.* || Da Altissimo secundū da- || Leu.22.c.28 Deu.15. d.41
tum eius, & in bono oculo ad inuen-
13 tionem facito manuum tuarum:* quo-
niam Dominus retribuens est,& septies
14 tantum reddet tibi.* || Noli offerre mu- || Deut.10.d.17
15 nera praua,non enim suscipiet illa.* Et 2.Par. 19. c.7 Iob. 34. b. 19
noli inspicere sacrificium iniustū, quo- Sap. 6. b. 8
niam Dominus iudex est, & || non est Rom.2. b. 11
16 apud illum gloria personæ.* Non acci- || Gal.2.b.6 Col.3.d.25
C piet Dominus personam in pauperem, Act.10. c.34
17 & deprecationem læsi exaudiet.* Non 1.Pet. 1.e. 17
despiciet preces pupilli: nec viduam, si
18 effundat loquelam gemitus.* Nonne
lacrymæ viduæ ad maxillam descendūt,
& exclamatio eius super deducentē eas?

* A ma-

Digitized by Google

*A maxilla enim ascendũt vsque ad cæ- 19
lum, & Dominus exauditor nõ delectabitur in illis.* Qui adorat Deũ in oble- 20
ctatione, suscipietur, & deprecatio illius vsque ad nubes propinquabit. * Oratio 21
humiliantis se, nubes penetrabit: & donec propinquet nõ consolabitur: & nõ discedet donec Altissimus aspiciat. * Et 22
Dominus non elongabit, sed iudicabit D iustos, & faciet iudicium: & Fortissimus non habebit in illis patientiam, vt contribulet dorsum ipsorum: * & Gen- 23
tibus reddet vindictam donec tollat plenitudinem superborum: & sceptra iniquorum contribulet *donec reddat ho- 24
minibus secundum actus suos, & secundum opera Adæ, & secundum præsumptionem illius, * donec iudicet iudiciũ 25
plebis suæ, & oblectabit iustos misericordia sua.* Speciosa misericordia Dei, 26
in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

CAP. XXXVI.

MIserere nostri Deus omniũ, & re- 1
spice nos, & ostende nobis lucem A
miserationum tuarũ: * & immitte timo- 2
rem tuum super Gentes, quæ nõ exquisierunt te, vt cognoscant quia non est
Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.
* Alleua manũ tuam super Gentes alie- 3
nas, vt videant potentiam tuam. * Sicut 4
enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis, * vt cognoscant te, si- 5
cut & nos cognouimus quoniam non
est Deus præter te Domine.* Innoua si- 6
gna, & immuta mirabilia. * Glorifica 7
manum, & brachium dextrum. * Excita 8
furorem, & effunde iram. * Tolle aduer- 9
sarium, & afflige inimicum. * Festina tẽ- 10
pus, & memento finis, vt enarrent mirabilia tua. * In ira flammæ deuoretur qui 11
saluatur: & qui pessimant plebẽ tuam, B
inueniant perditionem. * Contere caput 12
principum inimicorum, dicentium: Nõ est alius præter nos. * Congrega omnes 13
tribus Iacob: vt cognoscant quia non
est Deus nisi tu, & enarrent magnalia
tua: & hereditabis eos, sicut ab initio.
* Miserere plebi tuæ, super quam inuo- 14
|| Exod. 4. f. 22 catum est nomen tuum: & Israel, || quẽ
coæquasti primogenito tuo. * Miserere 15
ciuitati sanctificationis tuæ Ierusalem,
16 ciuitati requiei tuæ. * Reple Sion ine-
narrabilibus verbis tuis, & gloria tua
17 populum tuum. * Da testimonium his,
C qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & su-
scita prædicationes, quas locuti sunt in
18 nomine tuo prophetæ priores. * Da
mercedem sustinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniãtur: & exaudi ora-
19 tiones seruorum tuorum * || secundum || Nu. 6. d. 24
benedictionem Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam iustitiæ, & sciant omnes qui habitant terram, quia tu es
20 Deus conspector sæculorum. * Omnem
escam manducabit venter, & est cibus
21 cibo melior. * Fauces contingunt cibũ
feræ, & cor sensatum verba mendacia.
22 * Cor prauum dabit tristitiã, & homo
23 peritus resistet illi. * Omnem masculum
D excipiet mulier: & est filia melior filia.
24 * Species mulieris exhilarat faciem viri
sui, & super omnem concupiscentiam
25 hominis superducit desiderium. * Si est
lingua curationis, est & mitigationis & misericordiæ: non est vir illius secundũ
26 filios hominum. * Qui possidet mulierẽ
bonam, inchoat possessionem: adiutorium secundum illum est, & columna
27 vt requies. * Vbi non est sepes, diripietur possessio: & vbi non est mulier, in-
28 gemiscit egens. * Quis credit ei, qui nõ
habet nidum, & deflectens vbicumque obscurauerit, quasi succinctus latro exiliens de ciuitate in ciuitatem?

CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amici-
A tiam copulaui. sed est amicus so-
lo nomine amicus. Nonne tristitia in-
2 est vsque ad mortem? * Sodalis autem
& amicus ad inimicitiam conuertentur.
3 * O præsumptio nequissima, vnde crea-
ta es cooperire aridam malitia, & dolo-
4 sitate illius? * Sodalis amico coniucundatur in oblectationibus, & in tempore
5 tribulationis aduersarius erit. * Sodalis amico condolet causa ventris, & contra hostem accipiet scutum.
6 * Non obliuiscaris amici tui in animo tuo, & non immemor sis illius in opi-
7 bus tuis. * Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur, & a zelantibus te absconde consilium. * Omnis consiliarius
8

Digitized by Google

prodit consilium, sed est consiliarius in
semetipso.* A consiliario serua animam 9
tuam. prius scito quæ sit illius necessi- B
tas: & ipse enim animo suo cogitabit:
* ne forte mittat sudem in terram, &c 10
dicat tibi: * Bona est via tua; & stet e 11
contrario videre quid tibi eueniat.* Cũ 12
viro irreligioso tracta de sanctitate, &c
cum iniusto de iustitia, & cum muliere de ea, quæ æmulatur: cum timido de bello: cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro liuido de gratijs agendis, * cum impio 13
de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere, * cum operario annuali de consum- 14
matione anni, cum seruo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio. * Sed cum viro sancto assi- 15
duus esto, quemcumque cognoueris obseruantem timorem Dei, * cuius anima 16
est secundum animam tuam: & qui, cũ C
titubaueris in tenebris, condolebit tibi.* Cor boni consilij statue tecum: 17
non est enim tibi aliud pluris illo.* Anima viri sancti enunciat aliquando vera, 18
quàm septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. * Et in his 19
omnibus deprecare Altissimum vt dirigat in veritate viam tuam. * Ante om- 20
nia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.
* Verbum nequam immutabit cor: ex 21
quo partes quattuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors: & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum eruditor, & animæ suæ inutilis est. * Vir peritus multos erudi- 22
uit, & animæ suæ suauis est. * Qui so- 23
phistice loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur. * non est illi data a 24
Domino gratia: omni enim sapientia defraudatus est.* Est sapiens animæ suæ 25
sapiens: & fructus sensus illius laudabi- D
lis. * Vir sapiens plebem suam erudit, 26
& fructus sensus illius fideles sunt.* Vir 27
sapiens implebitur benedictionibus, &c
videntes illum laudabunt. * Vita viri in 28
numero dierum: dies autem Israel innumerabiles sunt. * Sapiens in populo 29
hereditabit honorem, & nomen illius
erit viuens in æternum.* Fili in vita tua 30
tenta animam tuam: & si fuerit nequam,
non des illi potestatem: * non enim om- 31
nia omnibus expediunt, &c non omni
32 animæ omne genus placet.* Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effun-
33 das super omnem escam: * in multis enim escis erit infirmitas, & auiditas ap-
34 propinquabit vsque ad choleram.* Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adijciet vitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter necessi-
A tatem: etenim illum creauit Al-
2 tissimus.* A Deo est enim omnis me-
3 dela, & a rege accipiet donationẽ.* Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabi-
4 tur.* Altissimus creauit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorre-
5 bit illa.* ‖Nonne a ligno indulcata est ‖Exo. 15.d.25
6 aqua amara?* Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus sciẽtiam Altissimus, honorari in mirabili-
7 bus suis.* In his curans mitigabit dolorem, & vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera eius.
8 *Pax enim Dei super faciem terræ.* ‖Fi- ‖Isa.38.a.9
9 li in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit
10 te.* Auerte a delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.
11 * Da suauitatem & memoriam similaginis, & impingua oblationem, & da lo-
12 cum medico:* etenim illum Dominus
B creauit: & non discedat a te, quia opera
13 eius sunt necessaria.* Est enim tempus
14 quando in manus illorum incurras:* ipsi vero Dominum deprecabuntur, vt dirigat requiem eorum, & sanitatem, pro-
15 pter conuersationem illorum.* Qui delinquit in conspectu eius, qui fecit eum,
16 incidet in manus medici.* Fili in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & secundum iudiciũ contege corpus illius, & non despicias
17 sepulturam illius. * Propter delaturam autem amarè fer luctum illius vno die,
18 & consolare propter tristitiam, * & fac luctum secundum meritum eius vno die, vel duobus propter detractionem.
19 * ‖A tristitia enim festinat mors, &c ‖Pro.15.b.13. & 17.d.22
cooperit virtutem, & tristitia cordis
20 [illegible]ctit ceruicem. * In abductione permanet

manet tristitia : & substantia inopi. secundum cor eius. * Ne dederis mentem tuam 21
tia cor tuum, sed repelle eam a te: & memento nouissimorum, * noli obliui- 22
sci : neque enim est conuersio, & huic nihil proderis, & te ipsum pessimabis.
* Memor esto iudicij mei : sic enim erit 23
2.reg.12.e.21 & tuum : mihi heri, & tibi hodie. * ‖ In 24
requie mortui requiescere fac memoriã C
eius, & consolare illum in exitu spiritus
sui. * Sapientia scribæ in tempore va- 25
cuitatis : & qui minoratur actu, sapientiam percipiet : qua sapientia replebitur
* qui tenet aratrum, & qui gloriatur in 26
iaculo, stimulo boues agitat, & conuersatur in operibus eorum, & enarratio
eius in filijs taurorum. * Cor suum da- 27
bit ad versandos sulcos, & vigilia eius
in sagina vaccarum. * Sic omnis faber 28
& architectus, qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, & assiduitas eius variat picturam :
cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus. * Sic 29
faber ferrarius sedens iuxta incudem, & considerans opus ferri : Vapor ignis vret
carnes eius, & in calore fornacis concertatur : * Vox mallei innouat aurem 30
eius, & contra similitudinem vasis ocu- D
lus eius : * Cor suum dabit in consum- 31
mationem operum, & vigilia sua ornabit in perfectionem. * Sic figulus sedens 32
ad opus suum, conuertens pedibus suis
rotam, qui in solicitudine positus est
semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio eius. * In bra- 33
chio suo formabit lutum, & ante pedes
suos curuabit virtutem suam. * Cor 34
suum dabit vt consummet linitionem,
& vigilia sua mundabit fornacem. * Om- 35
nes hi in manibus suis sperauerunt, & vnusquisque in arte sua sapiens est. * sine 36
his omnibus non ædificatur ciuitas ;
* Et non inhabitabunt, nec inambula- 37
bunt, & in ecclesiam non transilient.
* Super sellam iudicis non sedebunt, & 38
testamentum iudicij non intelligent, neque palam facient disciplinam & iudicium, & in parabolis non inuenientur :
* sed creaturam æui confirmabunt, & 39
deprecatio illorum in operatione artis,
accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum ex-
A quiret sapiens, & in prophetis va-
2 cabit. * Narrationem virorum nomina-
torum conseruabit, & in versutias para-
3 bolarum simul introibit. * Occulta pro-
uerbiorum exquiret, & in absconditis
4 parabolarum conuersabitur. * In medio
magnatorum ministrabit, & in conspe-
5 ctu præsidis apparebit. * In terram alie-
nigenarum gentium pertransiet : bona
enim & mala in hominibus tentabit.
6 * Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, &
in conspectu Altissimi deprecabitur.
7 * Aperiet os suum in oratione, & pro
8 delictis suis deprecabitur. * Si enim Domini magnus voluerit, spiritu intelli-
9 gentiæ replebit illum : * & ipse tamquã imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, &
10 in oratione confitebitur Domino : * &
B ipse diriget consilium eius, & disciplinam, & in absconditis suis consiliabi-
11 tur. * Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in lege testamenti Domi-
12 ni gloriabitur. * Collaudabunt multi sapientiam eius, & vsque in sæcu um non
13 delebitur. * Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur a generatione
14 in generationem. * Sapiẽtiam eius enarrabunt gentes, & laudem eius enunciabit
15 ecclesia. * Si permanserit, nomen derelinquet plus quàm mille : & si requieuerit, proderit illi. * Adhuc consiliabor,
16 vt enarrrem : vt furore enim repletus
17 sum. * In voce dicit : Obaudite me diuini fructus, & quasi rosa plantata super ri-
18 uos aquarũ fructificate. * Quasi Libanus
19 odorem suauitatis habete. * Florete flores, quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicitẽ Dominũ in operibus suis.
20 * Date nomini eius magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorũ vestrorum, & in canticis labiorum, & citharis, & sic dicetis in confessione : * ‖ Opera ‖ Gen.1.d.31
21 Domini vniuersa bona valde. * ‖ In ver- ‖ Mar.7.d.37
22 bo eius stetit aqua sicut congeries : & in Genes.8.a.2
C sermone oris illius sicut exceptoria aqua-
23 rum : * quoniam in præcepto ipsius placor sit, & non est minoratio in salute
24 ipsius. * Opera omnis carnis coram illo,

& non

& non est quidquam absconditum ab
oculis eius. * A sæculo vsque in sæculum 25
respicit, & nihil est mirabile in conspe-
ctu eius. * Non est dicere: Quid est hoc, 26
aut quid est istud? omnia enim in tem-
pore suo quærentur. * Benedictio illius 27
‖Gen.7.d.27 quasi fluuius inundauit. * ‖ quomodo 28
cataclysmus aridam inebriauit, sic ira
ipsius gentes, quæ non exquisierunt eũ,
‖Exo.14.e.21 hereditabit. * ‖ Quomodo conuertit a- 29
quas in siccitatem, & siccata est terra:
& viæ illius vijs illorum directæ sunt:
sic peccatoribus offensiones in ira eius.
* Bona bonis creata sunt ab initio, sic 30
‖Sup.29.d.28 nequissimis bona & mala. * ‖ Initium 31
necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis,
& ferrum, sal, lac, & panis similagineus,
& mel, & botrus vuæ, & oleum, & vesti-
mentum. * Hæc omnia sanctis in bona, 32
sic & impijs & peccatoribus in mala cõ- D
uertentur. * Sunt spiritus, qui ad vindi- 33
ctam creati sunt, & in furore suo con-
firmauerunt tormenta sua: * in tempore 34
consummationis effundent virtutem: &
furorem eius, qui fecit illos, placabunt.
* Ignis, grando, fames, & mors, omnia 35
hæc ad vindictam creata sunt: * bestia- 36
rum dentes, & scorpij, & serpentes, &
romphæa vindicans in exterminium im-
pios. * In mandatis eius epulabuntur, 37
& super terram in necessitatem præpa-
rabuntur, & in temporibus suis non
præterient verbum. * Propterea ab ini- 38
tio confirmatus sum, & consiliatus sum,
‖Gen.1.d.31 & cogitaui, & scripta dimisi. * ‖ Omnia 39
opera Domini bona, & omne opus ho-
ra sua subministrabit. * Non est dicere: 40
Hoc illo nequius est: omnia enim in
tempore suo comprobabuntur. * Et 41
nunc in omni corde & ore collaudate,
& benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

Occupatio magna creata est omni- 1
bus hominibus, & iugum graue A
super filios Adam, a die exitus de ven-
tre matris eorum, vsque in diem sepul-
turæ, in matrem omnium. * Cogita- 2
tiones eorum, & timores cordis, adin-
uentio expectationis, & dies finitionis:
* a residente super sedem gloriosam, vs- 3
que ad humiliatum in terra & cinere:
4 * ab eo, qui vtitur hyacintho, & portat
coronam, vsque ad eum, qui operitur
lino crudo: furor, zelus, tumultus, flu-
ctuatio, & timor mortis, iracundia per-
5 seuerans, & contentio, * & in tempore
refectionis in cubili somnus noctis im-
6 mutat scientiam eius. * Modicum tam-
quam nihil in requie, & ab eo in som-
7 nis, quasi in die respectus. * Conturba-
B tus est in visu cordis sui, tamquam qui
euaserit in die belli. In tempore salutis
suæ exurrexit, & admirans ad nullum ti-
8 morem: * cum omni carne, ab homine
vsque ad pecus, & super peccatores se-
9 ptuplum. * ‖ Ad hæc mors, sanguis, con- ‖Sup.39.d.34
tentio, & romphæa, oppressiones, fa-
10 mes, & contritio, & flagella: * super
iniquos creata sunt hæc omnia, ‖ & pro- ‖Gen.7.b.10
11 pter illos factus est cataclysmus. * Om-
nia, quæ de terra sunt, in terram con-
uertentur, ‖ & omnes aquæ in mare re- ‖Eccles.1.b.7
12 uertentur. * Omne munus, & iniquitas
delebitur, & fides in sæculum stabit.
13 * Substãtiæ iniustorum sicut fluuius sic-
cabuntur, & sicut tonitruum magnum
14 in pluuia personabunt. * In aperiendo
manus suas lætabitur: sic præuaricato-
15 res in consummatione tabescent. * Ne-
C potes impiorum non multiplicabunt ra-
mos, & radices immundæ super cacu-
16 men petræ sonant. * Super omnem aquã
viriditas, & ad oram fluminis ante om-
17 ne fœnum euelletur. * Gratia sicut pa-
radisus in benedictionibus, & miseri-
18 cordia in sæculum permanet. * Vita sibi
sufficientis operarij condulcabitur, & in
19 ea inuenies thesaurum. * Filij, & ædifi-
catio ciuitatis confirmabit nomen, &
super hæc mulier immaculata computa-
20 bitur. * Vinum & musica lætificant cor:
21 & super vtraque dilectio sapientiæ. * Ti-
biæ, & psalterium suauem faciunt me-
lodiam, & super vtraque lingua suauis.
22 * Gratiam, & speciem desiderabit ocu-
lus tuus, & super hæc virides satio-
23 nes. * Amicus, & sodalis in tempore
D conuenientes, & super vtrosque mu-
24 lier cum viro. * Fratres in adiutorium
in tempore tribulationis, & super eos
25 misericordia liberabit. * Aurum &
argentum est constitutio pedum: &
super vtrumque consilium beneplaci-
26 tum. * Facultates & virtutes exaltant
27 cor, & super hæc timor Domini. * Non
est

Digitized by Google

est in timore Domini minoratio, & non
est in eo inquirere adiutorium. * Timor 28
Domini sicut paradisus benedictionis,
& super omnem gloriam operuerunt il-
lum. * Fili in tempore vitæ tuæ ne in- 29
digeas: melius est enim mori, quàm in-
digere. * Vir respiciens in mensam alie- 30
nam, non est vita eius in cogitatione vi-
ctus. alit enim animam suam cibis alie-
nis. * Vir autem disciplinatus, & eru- 31
ditus custodiet se. * In ore imprudên- 32
tis condulcabitur inopia, & in ventre
eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

O Mors quàm amara est memoria 1
tua homini pacem habenti in sub- A
stantijs suis: * viro quieto, & cuius viæ 2
directæ sunt in omnibus, & adhuc va-
lenti accipere cibum! * O mors, bonum 3
est iudicium tuum homini indigenti, &
qui minoratur viribus, * defecto ætate, 4
& cui de omnibus cura est, & incredi-
bili, qui perdit patientiam! * Noli me- 5
tuere iudicium mortis. Memento quæ
ante te fuerunt, & quæ superuentura sunt
tibi: hoc iudiciũ a Domino omni car-
ni: * & quid superueniet tibi in bene- 6
placito Altissimi? siue decem, siue cen-
tum, siue mille anni. * Non est enim in 7
inferno accusatio vitæ. * Filij abomi- 8
nationum fiunt filij peccatorum, & qui B
conuersantur secus domos impiorum.
* Filiorum peccatorum periet hereditas, 9
& cum semine illorũ assiduitas oppro-
brij. * De patre impio queruntur filij, 10
quoniam propter illum sunt in oppro-
brio. * Væ vobis viri impij, qui dereli- 11
quistis legem Domini Altissimi. * Et si 12
nati fueritis, in maledictione nascemi-
ni: & si mortui fueritis, in maledictione
|| Sup. 40. b. 11 erit pars vestra. * || Omnia, quæ de terra 13
sunt, in terram conuertentur: sic im-
pij a maledicto in perditionem. * Lu- 14
ctus hominum in corpore ipsorum, no-
men autem impiorum delebitur. * Cu- 15
ram habe de bono nomine: hoc enim C
magis permanebit tibi, quàm mille the-
sauri pretiosi & magni. * Bonæ vitæ nu- 16
merus dierum: bonum autem nomen
permanebit in æuum. * Disciplinam in 17
|| Sup. 20. d. 32 pace conseruate filij. || Sapientia enim
abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vti-
18 litas in vtrisque? * Melior est homo, qui
abscondit stultitiam suam, quàm homo,
19 qui abscondit sapientiam suam. * Ve-
rumtamen reueremini in his, quæ pro-
20 cedunt de ore meo. * Non est enim bo-
num omnem reuerentiam obseruare: &
non omnia omnibus bene placent in fi-
21 de. * Erubescite a patre & a matre de
fornicatione: & a præsidente & a potẽ-
22 te de mendacio: * a principe & a iudi-
D ce de delicto: a synagoga & plebe de
23 iniquitate: * a socio & amico de iniu-
24 stitia: & de loco, in quo habitas, * de
furto, de veritate Dei, & testamento: de
discubitu in panibus, & ab obfuscatio-
25 ne dati & accepti: * a salutantibus de
silentio: a respectu mulieris fornicariæ:
26 & ab auersione vultus cognati. * Ne
auertas faciem a proximo tuo, & ab
auferendo partem & non restituendo.
27 * || Ne respicias mulierem alieni viri, & || Matt. 5. c. 28
ne scruteris ancillam eius, neque stete-
28 ris ad lectum eius. * Ab amicis de ser-
monibus improperij: & cum dederis,
ne improperes.

CAP. XLII.

1 NOn duplices sermonem auditus de
A reuelatione sermonis absconditi,
& eris vere sine confusione, & inuenies
gratiam in conspectu omnium homi-
num: ne pro his omnibus confundaris,
|| & ne accipias personam vt delinquas. || Leu. 19. c. 15
2 * De lege Altissimi, & testamento, & de Deut. 1. c. 17
3 iudicio iustificare impium, * de verbo & 16. d. 19
sociorum & viatorum, & de datione he- Prou. 24. c. 23
4 reditatis amicorum, * de æqualitate sta- Iac. 2. a. 2
teræ & ponderum, de acquisitione mul-
5 torum & paucorum, * de corruptione
emptionis, & negotiatorum, & de multa
disciplina filiorum, & seruo pessimo la-
6 tus sanguinare. * Super mulierem ne-
7 quam bonum est signum. * Vbi manus
multæ sunt, claude, & quodcumque tra-
des, numera, & appende: datum vero,
8 & acceptum omne describe. * De di-
B sciplina insensati & fatui, & de senio-
ribus, qui iudicantur ab adolescentibus:
& eris eruditus in omnibus, & proba-
bilis in conspectu omnium viuorum.
9 * Filia patris abscondita est vigilia, &
solicitudo eius aufert somnum, ne forte
in adolescentia sua adulta efficiatur, &
cum

cum viro commorata odibilis fiat: * ne- 10
quando polluatur in virginitate sua, &
in paternis suis grauida inueniatur: ne
forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur. * Super 11
filiam luxuriosam confirma custodiam: C
ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in ciuitate,
& obiectione plebis, & confundat te in
multitudine populi. * Omni homini 12
noli intendere in specie: & in medio
mulierum noli commorari: * de vesti- 13
mentis enim procedit tinea, & a muliere iniquitas viri. * Melior est enim ini- 14
quitas viri, quàm mulier benefaciens, &
mulier confundens in opprobrium.
* Memor ero igitur operum Domini, & 15
quæ vidi annunciabo. In sermonibus
Domini opera eius. * Sol illuminans 16
per omnia respexit, & gloria Domini
plenum est opus eius. * Nonne Domi- 17
nus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quæ cōfirmauit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? * Abys- 18
sum, & cor hominum inuestigauit: & D
in astutia eorum excogitauit. * Cogno- 19
uit enim Dominus omnem scientiam, &
inspexit in signum æui, annuncians quæ
præterierunt, & quæ superuentura sunt,
reuelans vestigia occultorū. * Non præ- 20
terit illum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo vllus sermo. * Magna- 21
lia sapientiæ suæ decorauit: qui est ante
sæculum & vsque in sæculū, neque adiectum est, * neque minuitur, & non eget 22
alicuius consilio. * Quàm desiderabilia 23
omnia opera eius, & tamquam scintilla,
quæ est considerare! * Omnia hæc vi- 24
uunt, & manent in sæculum, & in omni
necessitate omnia obaudiunt ei. * Om- 25
nia duplicia, vnum contra vnum, & non
fecit quidquam deesse. * Vniuscuiusque 26
confirmauit bona. Et quis satiabitur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

ALtitudinis firmamentum pulchri- 1
tudo eius est, species cæli in visio- A
ne gloriæ. * Sol in aspectu annuncians 2
in exitu, vas admirabile opus excelsi.
* In meridiano exurit terram, & in con- 3
spectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus
4 ardoris: * tripliciter sol exurens mōtes,
radios igneos exufflans, & refulgens ra-
5 dijs suis obcæcat oculos. * Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus
6 eius festinauit iter. * Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis,
7 & signum æui. * A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consum-
8 matione. * Mensis secundum nomen eius est, crescens mirabiliter in consum-
9 matione. * Vas castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens glorio-
10 se. * Species cæli gloria stellarum,
B mundum illuminans in excelsis Domi-
11 nus. * In verbis sancti stabunt ad iudicium, & non deficient in vigilijs suis.
12 * Vide arcum, & benedic eum, ‖ qui fe- ‖Gen.9.b.13
cit illum: valde speciosus est in splen-
13 dore suo. * Gyrauit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt
14 illum. * Imperio suo accelerauit niuem, & accelerat coruscationes emitte-
15 re iudicij sui. * Propterea aperti sunt thesauri, & euolauerunt nebulæ sicut
16 aues. * In magnitudine sua posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis.
17 * In conspectu eius cōmouebuntur mōtes, & in voūltate eius aspirabit Notus.
18 * Vox tonitrui eius verberabit terram, tempestas aquilonis, & congregatio spi-
19 ritus: * & sicut auis deponens ad sedendum, aspergit niuem, & sicut locusta de-
20 mergens descensus eius. * Pulchritudi-
C nem candoris eius admirabitur oculus,
& super imbrem eius expauescet cor.
21 * Gelu sicut salem effundet super terram: & dum gelauerit, fiet tamquam ca-
22 cumina tribuli. * Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit crystallus ab aqua,
super omnem congregationem aquarum requiescet, & sicut lorica induet se
23 aquis. * Et deuorabit montes, & exuret desertum, & extinguet viride, sicut
24 igne. * Medicina omnium in festinatione nebulæ: & ros obuians ab ardore
25 venienti humilem efficiet eum. * In sermone eius siluit ventus, & cogitatione sua placauit abyssum, & plantauit in
26 illa Dominus insulas. * Qui nauigant mare, enarrent pericula eius: & audien-
27 tes auribus nostris admirabimur. * Illic præclara opera, & mirabilia: varia bestiarum genera, & omnium pecorum,
28 & creatura belluarum. * Propter ipsum
confir-

confirmatus est itineris finis, & in ser- D
mone eius cōposita sunt omnia. * Mul- 29
ta dicemus, & deficiemus in verbis; con-
summatiò autem sermonum, ipse est in
omnibus. * Gloriantes ad quid valebi- 30
mus? ipse enim omnipotens super om-
nia opera sua. * Terribilis Dominus, & 31
magnus vehementer, & mirabilis poten-
tia ipsius. * Glorificantes Dominū quan- 32
tumcūque potueritis, superualebit enim
adhuc, & admirabilis magnificentia eius.
* Benedicentes Dominum, exaltate illum 33
quantum potestis: maior enim est omni
laude. * Exaltantes eum replemini vir- 34
tute. ne laboretis: non enim comprehē-
‖ Psal. 105. a. 2 detis. * ‖ Quis videbit eum, & enarrabit? 35
& quis magnificabit eū sicut est ab ini-
tio? * Multa abscondita sunt maiora 36
his: pauca enim vidimus operum eius.
* Omnia autem Dominus fecit, & pie 37
agentibus dedit sapientiam.

CAP. XLIIII.

LAudemus viros gloriosos, & parētes 1
nostros in generatione sua. * Mul- 2
tam gloriam fecit Dominus magnificē- A
tia sua a sæculo. * Dominantes in pote- 3
statibus suis, homines magni virtute, &
prudentia sua præditi, nūciantes in pro-
phetis dignitatem prophetarum, * & im- 4
perantes in præsenti populo, & virtute
prudentiæ populis sanctissima verba.
* In peritia sua requirentes modos mu- 5
sicos, & narrantes carmina scripturarū.
* Homines diuites in virtute, pulchritu- 6
dinis studium habentes: pacificantes in
domibus suis. * Omnes isti in genera- 7
tionibus gentis suæ gloriam adepti sunt,
& in diebus suis habentur in laudibus.
* Qui de illis nati sunt, reliquerunt no- 8
men narrandi laudes eorum: * & sunt 9
quorum non est memoria: perierunt B
quasi qui non fuerint: & nati sunt, quasi
non nati, & filij ipsorum cum ipsis.
* Sed illi viri misericordiæ sunt, quo- 10
rum pietates non defuerunt: * cum se- 11
mine eorum permanent bona, * heredi- 12
tas sancta nepotes eorum, & in testa-
mentis stetit semen eorum: * & filij eo- 13
rum propter illos vsque in æternum ma-
nent: semen eorum & gloria eorum
non derelinquetur. * Corpora ipsorum 14
in pace sepulta sunt, & nomen eorum
viuit in generationem & generationem.
15 * Sapientiam ipsorum narrent populi,
& laudem eorum nunciet ecclesia.
16 * ‖ Henoch placuit Deo, & translatus est ‖ Gen. 5. e. 22
C in paradisum, vt det gentibus pœniten- Hebr. 11. b. 5
17 tiam. * Noe inuentus est perfectus, iu-
stus, & in tempore iracundiæ factus est
18 reconciliatio. * Ideo dimissum est reli-
quum terræ, cum factum est diluuium.
19 * ‖ Testamenta sæculi posita sunt apud il- ‖ Gen. 6. b. 9
lum, ne deleri possit diluuio omnis ca- & 7. a. 1
20 ro. * ‖ Abraham magnus pater multitu- Hebr. 11. b. 7
dinis gentium, & non est inuentus si- ‖ Gen. 9. b. 9
milis illi in gloria: qui conseruauit le-
gem Excelsi, & fuit in testamento cum
21 illo. * ‖ In carne eius stare fecit testa- ‖ Gen. 12. a. 2
D mentum, & ‖ in tentatione inuentus est & 15. a. 5
22 fidelis. * Ideo iureiurādo dedit illi glo- Gen. 17. c. 10
riam in gente sua, crescere illum quasi Gen. 22. a. 1
23 terræ cumulum, * & vt stellas exaltare Gal. 3. b. 6
semen eius, & hereditare illos a mari
vsque ad mare, & a flumine vsque ad
24 terminos terræ. * Et in Isaac eodem
modo fecit propter Abraham patrem
25 eius. * Benedictionem omnium Gen-
tium dedit illi Dominus, & testamen-
tum confirmauit super caput Iacob.
26 * Agnouit eum in benedictionibus suis,
& dedit illi hereditatem, & diuisit illi
27 partem in tribubus duodecim. * Et
conseruauit illi homines misericordiæ,
inuenientes gratiam in oculis omnis
carnis.

CAP. XLV.

1 DIlectus Deo, & hominibus Moyses: Exo. 11. a. 3
A cuius memoria in benedictione
2 est. * Similem illum fecit in gloria san-
ctorum, & magnificauit eum in timo-
re inimicorum, & in verbis suis mon-
3 stra placauit. * ‖ Glorificauit illum in ‖ Exo. 6 7. 8
conspectu regum, & iussit illi coram po-
pulo suo, & ostendit illi gloriam suam.
4 * In fide & lenitate ipsius sanctum fecit
illum, & elegit eum ex omni carne.
5 * Audiuit enim eum, & vocem ipsius,
6 & induxit illū in nubem. * Et dedit illi
coram præcepta, & legem vitæ & disci-
plinæ, docere Iacob testamentum suum,
7 & iudicia sua Israel. * ‖ Excelsum fecit ‖ Nu. 12. a. 3. 7
Aaron fratrem eius, & similem sibi de
8 tribu Leui: * statuit ei testamentū æter-
num, & dedit illi sacerdotium gentis:
& bea-

Digitized by Google

& beatificauit illum in gloria, * & circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, & coronauit eum in
|| Exo. 28. vasis virtutis. * || Circumpedes, & femoralia, & humerale posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, * dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filijs gentis suæ. * Stolam sanctam, auro, & hyacintho, & purpura, opus textile, viri sapientis, iudicio & veritate præditi: * torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarij sculptis in memoriam secundum numerum tribuum Israel. * Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis, & gloriæ honoris: opus virtutis, & desideria oculorum ornata. * Sic pulchra ante ipsum non fuerũt talia vsque ad originem. * Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filij ipsius soli, & nepotes eius per omne tempus. * Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quo-
|| Leu. 8. b. 12 tidie. * || Compleuit Moyses manus eius, & vnxit illum oleo sancto. * Factum est illi in testamentum æternum, & semini eius sicut dies cæli, fungi sacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum suum in nomine eius. * Ipsum elegit ab omni viuente, offerre sacrificiũ Deo, incensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo: * & dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis iudiciorum, docere Iacob testimonia, & in lege sua lucem dare Is-
|| Num. 16. a. 1 rael. * || Quia contra illum steterunt alieni, & propter inuidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Core in iracundia. * Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & consumpti sunt in impetu iracundiæ. * Fecit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis. * Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hereditatem, & primitias frugum terræ diuisit illi. * Panem ipsis in primis parauit in sanctitatem: nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit illi, & semini eius. * Ceterum in terra gentes non hereditabit, & pars non est illi in gente: ipse
|| Num 25. b. 7 est enim pars eius, & hereditas. * || Phi-
1. Mac. 2. f. 54 nees filius Eleazari tertius in gloria est,

imitando eum in timore Domini: * & stare in reuerentia gentis: in bonitate & alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel. * Ideo statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum & gentis suæ, vt sit illi & semini eius sacerdotij dignitas in æternum. * Et testamentum Dauid regi filio Iessæ de tribu Iuda, hereditas ipsi & semini eius, vt daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia, ne abolerentur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

FOrtis in bello Iesus Naue successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum, * maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, vt consequeretur hereditatem Israel. * Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & iactando contra ciuitates rõphæas? * Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit. * || An non in iracundia eius impeditus est sol, & vna dies facta est quasi duo? * Inuocauit Altissimum potentem in oppugnando inimicos vndique, & audiuit illum magnus & sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis. * Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descensu perdidit contrarios, * vt cognoscant Gentes potentiam eius, quia contra Deum pugnare non est facile. Et secu-
|| Ios. 10. c. 14
tus est a tergo potentis: * || & in diebus Moysi misericordiam fecit ipse, & Caleb filius Iephone, stare contra hostem, & prohibere gentem a peccatis, & perfringere murmur malitiæ. * Et ipsi duo constituti, a periculo liberati sunt a numero sexcentorum millium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram, quæ manat lac & mel. * Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & vsque in senectutem permansit illi virtus, vt ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsius obtinuit hereditatem: * vt viderent omnes filij Israel quia bonum est obsequi sancto Deo. * Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui non auersi
|| Num. 14. 24

sunt

Digitized by Google

sunt a Domino, * vt sit memoria illo- 14
rum in benedictione, & ossa eorum pul-
lulent de loco suo, * & nomen eorum 15
permaneat in æternum, permanens ad
filios illorum, sanctorum virorum glo-
ria. * Dilectus a Domino Deo suo Sa- 16
muel propheta Domini, renouauit im-
perium, & vnxit principes in gente sua.
* In lege Domini congregationem iudi- 17
cauit, & vidit Deus Iacob, & in fide
sua probatus est propheta. * Et cogni- 18
tus est in verbis suis fidelis, quia vidit
Deum lucis: * & inuocauit Dominum 19
omnipotentem, in oppugnando hostes D
circumstãtes vndique in oblatione agni
inuiolati. * Et intonuit de cælo Domi- 20
nus, & in sonitu magno auditam fecit
vocem suam, * & contriuit principes 21
Tyriorum, & omnes duces Philisthijm:
* & ante tempus finis vitæ suæ & sæcu- 22
li, testimonium præbuit in conspectu
Domini, & Christi, pecunias & vsque
ad calceamenta ab omni carne non ac-
cepit, & non accusauit illum homo. * Et 23
post hoc dormiuit, & notum fecit regi,
& ostendit illi finem vitæ suæ, & exalta-
uit vocem suam de terra in prophetia
delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

2. Reg. 12. a. 1 POst hæc surrexit Nathan propheta 1
in diebus Dauid. * Et quasi adeps 2
separatus a carne, sic Dauid a filijs Israel. A
|| 1. Reg. 17. d. 34 * || Cum leonibus lusit quasi cum agnis: 3
& in vrsis similiter fecit sicut in agnis
|| 1. Reg. 17. f. 49 ouium in iuuentute sua. * || Numquid 4
non occidit gigantem, & abstulit oppro-
brium de gente? * In tollendo manum, 5
saxo fundæ deiecit exultationem Goliæ:
* nam inuocauit Dominum omnipoten- 6
tem, & dedit in dextera eius tollere ho-
minem fortem in bello, & exaltare cor-
|| 1. Reg. 18. b. 7 nu gentis suæ. * || Sic in decem millibus 7
glorificauit eum, & laudauit eum in be-
nedictionibus Domini in offerendo illi
coronam gloriæ: * contriuit enim ini- 8
micos vndique, & extirpauit Philisthijm
contrarios vsque in hodiernum diem:
contriuit cornu ipsorum vsque in æter-
num. * In omni opere dedit confessio- 9
nem Sancto, & Excelso in verbo gloriæ. B
* De omni corde suo laudauit Dominũ, 10
& dilexit Deum, qui fecit illum: & de-
11 dit illi contra inimicos potentiam: * &
stare fecit cantores contra altare, & in
12 sono eorum dulces fecit modos. * Et
dedit in celebrationibus decus, & orna-
uit tempora vsque ad consummationem
vitæ, vt laudarent nomen sanctum Do-
mini, & amplificarent mane Dei sancti-
13 tatem. * || Dominus purgauit peccata ip- || 2. Reg. 12. d. 13
sius, & exaltauit in æternum cornu eius:
& dedit illi testamentum regni, & sedem
14 gloriæ in Israel. * Post ipsum surrexit
filius sensatus, & propter illum deiecit
15 omnem potentiam inimicorum. * || Sa- || 3. Reg. 3. a. 1
lomon imperauit in diebus pacis, cui
subiecit Deus omnes hostes, vt conde-
ret domum in nomine suo, & pararet
sanctitatem in sempiternum: quemad-
modum eruditus es in iuuentute tua,
16 * || & impletus es, quasi flumen, sapien- || 3. Reg. 4. d. 31
17 tia, & terram retexit anima tua. * Et
C repleſti in comparationibus ænigmata:
ad insulas longe diuulgatum est nomen
18 tuum, & dilectus es in pace tua. * In
cantilenis, & prouerbijs, & compara-
tionibus, & interpretationibus miratæ
19 sunt terræ, * & in nomine Domini Dei,
20 cui est cognomen, Deus Israel. * || Col- || 3. Reg. 10. c. 27
legisti quasi aurichalcum aurum, & vt
21 plumbum complesti argentum, * & in-
clinasti femora tua mulieribus: potesta-
22 tem habuisti in corpore tuo, * dedisti
maculam in gloria tua, & profanasti
semen tuum inducere iracundiam ad li-
beros tuos, & incitari stultitiam tuam,
23 * vt faceres imperium bipartitum, || & || 3. Reg. 12. c. 16
ex Ephraim imperare imperium durum.
24 * Deus autem non derelinquet misericor-
D diam suam, & non corrumpet, nec dele-
bit opera sua, neque perdet a stirpe
nepotes electi sui: & semen eius, qui di-
25 ligit Dominum, non corrumpet. * De-
dit autem reliquum Iacob, & Dauid de
26 ipsa stirpe. * Et finem habuit Salomon
27 cum patribus suis. * Et dereliquit post se
28 de semine suo, gentis stultitiam, * || & || 3. Reg. 12. d. 28
imminutum a prudentia, Roboam, qui
29 auertit gentem consilio suo: * & Iero-
boam filium Nabat, qui peccare fecit Is-
rael, & dedit viam peccandi Ephraim, &
plurima redundauerunt peccata ipsorũ.
30 * Valde auerterunt illos a terra sua. * Et
31 quæsiuit omnes nequitias vsque dum
peruenirent ad illos defensio, & ab om-
nibus peccatis liberauit eos.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XLVIII.

3. Reg. 17. a. 1 ET surrexit Elias propheta, quasi 1
ignis, & verbum ipsius quasi facu- A
la ardebat. * Qui induxit in illos famē, 2
& irritantes illum inuidia sua pauci fa-
cti sunt. non enim poterant sustinere
|| 3. Reg. 18 præcepta Domini. * || Verbo Domini 3
4. Reg. 1 continuit cælum, & deiecit de cælo ignō
ter. * sic amplificatus est Elias in mirabi- 4
libus suis. Et quis potest similiter sic
|| 3. Reg. 17. c. 22 gloriari tibi? * || Qui sustulisti mortuum 5
ab inferis de sorte mortis in verbo Do-
mini Dei. * Qui deiecisti reges ad per- 6
niciem, & confregisti facile potentiam
ipsorū, & gloriosos de lecto suo. * Qui 7
audis in Sina iudicium, & in Horeb iu-
dicia defensionis. * Qui vngis reges ad 8
pœnitentiam, & prophetas facis succes-
|| 4. Reg. 2. b. 11 sores post te. * || Qui receptus es in 9
Mal. 4. a. 6 turbine ignis, in curru equorum igneo- B
rum. * Qui scriptus es in iudicijs tem- 10
porum lenire iracundiam Domini: con-
ciliare cor patris ad filium, & restituere
tribus Iacob. * Beati sunt, qui te vide- 11
runt, & in amicitia tua decorati sunt.
* nam nos vita viuimus tantum, post 12
mortem autem non erit tale nomen no-
|| 4. Reg. c. 12 strum. * || Elias quidem in turbine te- 13
ctus est, & in Eliseo completus est spi-
ritus eius: in diebus suis non pertimuit
principem, & potentia nemo vicit il-
lum. * nec superauit illum verbum ali- 14
|| 4. Reg. 13. d. 21 quod || & mortuum prophetauit corpus
eius. * In vita sua fecit monstra, & in 15
morte mirabilia operatus est. * In omni- 16
bus istis non pœnituit populus, & non C
recesserunt a peccatis suis vsque dum
eiecti sunt de terra sua, & dispersi sunt
in omnem terram: * & relicta est gens 17
perpauca, & princeps in domo Dauid.
* Quidam ipsorum fecerunt quod place- 18
ret Deo: alij autem multa commiserunt
peccata. * Ezechias muniuit ciuitatem 19
suam, & induxit in medium ipsius aquā,
& fodit ferro rupem, & ædificauit ad
|| 4. Reg. 18. d. 13 aquam puteū. * || In diebus ipsius ascen- 20
dit Senacherib, & misit Rabsacen, &
sustulit manum suam contra illos, &
extulit manum suam in Sion, & super-
bus factus est potentia sua. * Tunc mo- 21
ta sunt corda, & manus ipsorum: &
doluerunt quasi parturientes mulieres.
22 * Et inuocauerunt Dominum misericor-
D dem, & expandentes manus suas, extu-
lerunt ad cælum: & sanctus Dominus
23 Deus audiuit cito vocem ipsorum. * Nō
est commemoratus peccatorum illorū,
neque dedit illos inimicis suis, sed pur-
gauit eos in manu Isaiæ sancti prophe-
24 tæ. * || Deiecit castra Assyriorum, & con- || 4. Reg. 19. g. 35
25 triuit illos Angelus Domini. * nam fe- Tob. 1. d. 21
cit Ezechias quod placuit Deo, & forti- Isa. 37. g. 36
ter iuit in via Dauid patris sui, quam 1. Mac. 7. f. 41
mandauit illi Isaias propheta magnus, 2. Mac. 8. c. 19
26 & fidelis in conspectu Dei. * || In diebus || 4. Reg. 22.
ipsius retro redijt Sol, & addidit regi a. 1
27 vitam. * Spiritu magno vidit vltima, & Isa. 38. a. 8
consolatus est lugentes in Sion. Vsque
28 in sempiternum * ostendit futura & ab-
scondita antequam euenirent.

CAP. XLIX.

1 MEmoria Iosiæ in compositionem 4. Reg. 22. a. 1
A odoris facta opus pigmentarij.
2 * In omni ore quasi mel indulcabitur
eius memoria, & vt musica in conuiuio
3 vini. * Ipse est directus diuinitus in pœ-
nitentiam gentis, & tulit abominatio-
4 nes impietatis. * Et gubernauit ad Do-
minum cor ipsius, & in diebus peccato-
5 rum corroborauit pietatem. * Præter
Dauid, & Ezechiam, & Iosiam, omnes
6 peccatum commiserunt: * nam reliquerunt
legem Altissimi reges Iuda, & con-
7 tempserunt timorem Dei. * Dederunt
B enim regnum suum alijs, & gloriam
8 suam alienigenæ genti. * || Incenderunt || 4. Reg. 25.
electam sanctitatis ciuitatem, & deser- b.
tas fecerūt vias ipsius in manu Ieremiæ.
9 * Nam male tractauerunt illum, qui a
ventre matris consecratus est propheta,
euertere, & eruere, & perdere, & iterū
10 ædificare, & renouare. * || Ezechiel qui || Ezech. 1. a. 4
vidit conspectum gloriæ, quam osten-
11 dit illi in curru Cherubim. * Nam com-
C memoratus est inimicorum in imbre,
benefacere illis, qui ostenderunt rectas
12 vias. * Et duodecim prophetarum ossa
pullulent de loco suo: nam corrobora-
uerunt Iacob, & redemerunt se in fide
13 virtutis. * || Quomodo amplificemus Zo- || 1. Esd. 3. a. 2
robabel? nam & ipse quasi signum in Agg. 1. & 2
14 dextera manu, * sic & Iesum filium Io-
sedec? qui in diebus suis ædificauerunt
domum, & exaltauerunt templum
sanctum

Digitized by Google

sanctum Domino, paratum in gloriam
|| Zach.3.a.1 sempiternam. * || Et Nehemias in me- 15
D moria multi temporis, qui erexit nobis
muros euersos, & stare fecit portas & se-
ras, qui erexit domos nostras. * Nemo 16
|| Gen. 41.f. 40.42.a.3.45. a.5.50.d.20 natus est in terra qualis Henoch: nam
& ipse receptus est a terra. * || Neque 17
vt Ioseph, qui natus est homo, princeps
fratrum, firmamentum gentis, rector fra-
trum, stabilimentum populi: * & ossa ip- 18
sius visitata sunt, & post mortē prophe-
|| Gen.4. Gen. 5.d.32 tauerunt. * || Seth, & Sem apud homines 19
gloriam adepti sunt: & super omnem
animam in origine Adam.

CAP. L.

1. Mach. 12. a. 6 2. Mach. 3. & 4 SImon Oniæ filius, sacerdos magnus, 1
qui in vita sua suffulsit domū, & in A
diebus suis corroborauit templū. * Tem- 2
pli etiam altitudo ab ipso fundata est,
duplex ædificatio & excelsi parietes tem
pli. * In diebus ipsius emanauerunt pu- 3
tei aquarum, & quasi mare adimpleti
sunt supra modum. * Qui curauit gen- 4
tem suam, & liberauit eam a perditio-
ne. * Qui præualuit amplificare ciuita- 5
tem, qui adeptus est gloriam in conuer-
satione gentis: & ingressum domus, &
atrij amplificauit. * Quasi stella matuti- 6
na in medio nebulæ, & quasi luna ple-
na in diebus suis lucet. * Et quasi Sol 7
refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.
* Quasi arcus refulgens inter nebulas 8
gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus
vernis, & quasi lilia quæ sunt in transi-
tu aquæ, & quasi thus redolens in die-
bus æstatis. * Quasi ignis effulgens, & 9
thus ardens in igne. * Quasi vas auri 10
solidum, ornatum omni lapide pretio- B
so. * Quasi oliua pullulans, & cypressus 11
in altitudinem se extollens, in accipien-
do ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum
in consummationem virtutis. * In ascen- 12
su altaris sancti, gloriam dedit sanctita-
tis amictum. * In accipiendo autem par- 13
tes de manu sacerdotum, & ipse stans
iuxta aram. Et circa illum corona fra-
trum: quasi plantatio cedri in mōte Li-
bano; * sic circa illū steterunt quasi rami 14
palmæ, & omnes filij Aaron in gloria
sua. * Oblatio autem Domini in mani- 15
bus ipsorum, coram omni synagoga Is-
rael: & consummatione fungens in ara,
amplificare oblationē excelsi regis * por- 16
rexit manum suam in libatione, & liba-
uit de sanguine vuæ. * Effudit in fun- 17
C damento altaris odorem diuinum excel-
so principi. * Tunc exclamauerunt filij 18
Aaron, in tubis productilibus sonuerūt,
& auditam fecerunt vocem magnam in
memoriam coram Deo. * Tunc omnis 19
populus simul properauerunt, & ceci-
derunt in faciem super terram, adorare
Dominum Deum suum, & dare preces
omnipotenti Deo excelso. * Et amplifi- 20
cauerunt psallentes in vocibus suis, &
in magna domo auctus est sonus suaui-
tatis plenus. * Et rogauit populus Do- 21
minum excelsum in prece, vsquedum
perfectus est honor Domini, & munus
suum perfecerunt. * Tunc descendens, 22
manus suas extulit in omnem congrega-
tionem filiorum Israel dare gloriā Deo
a labijs suis, & in nomine ipsius gloria-
ri: * & iterauit orationem suam, volens 23
ostendere virtutem Dei. * Et nunc ora- 24
D te Deum omnium, qui magna fecit in
omni terra, qui auxit dies nostros a ven-
tre matris nostræ, & fecit nobiscum se-
cundum suam misericordiam: * det no- 25
bis iucunditatem cordis, & fieri pacem
in diebus nostris in Israel per dies sem-
piternos: * credere Israel nobiscum esse 26
Dei misericordiam, vt liberet nos in die-
bus suis. * Duas gentes odit anima mea: 27
tertia autem non est gens, quā oderim:
* qui sedent in monte Seir, & Philisthijm, 28
& stultus populus, qui habitat in Sichi-
mis. * Doctrinam sapientiæ & disciplinæ 29
scripsit in codice isto Iesus filius Sirach
Ierosolymita, qui renouauit sapientiam
de corde suo. * Beatus, qui in istis ver- 30
satur bonis: qui ponit illa in corde suo,
sapiens erit semper. * Si enim hæc fe- 31
cerit, ad omnia valebit: quia lux Dei,
vestigium eius est.

CAP. LI.

1 ORatio Iesu filij Sirach: Confitebor
A tibi Domine rex, & collaudabo
2 te Deum saluatorem meum. * Confite-
bor nomini tuo: quoniam adiutor &
3 protector factus es mihi, * & liberasti
corpus meum a perditione, a laqueo lin-
guæ iniquæ, & a labijs operantium men-

Digitized by Google

dacium, & in conspectu astantium factus es mihi adiutor. * Et liberasti me 4
secundum multitudinem misericordiæ nominis tui a rugientibus, præparatis
ad escam, * de manibus quærentium animam meam, & de portis tribulationum 5
quæ circumdederunt me: * a pressura 6
flammæ, quæ circumdedit me, & in
medio ignis non sum æstuatus: * de altitudine ventris inferi, & a lingua coinquinata, & a verbo mendacij, a rege 7
iniquo, & a lingua iniusta: * laudabit 8
vsque ad mortem anima mea Dominũ,
* & vita mea appropinquans erat in inferno deorsum. * Circumdederunt me 9 10
vndique, & non erat qui adiuuaret. Re- B
spiciens eram ad adiutorium hominum,
& non erat. * Memoratus sum misericordiæ tuæ Domine, & operationis tuæ, 11 12
quæ a sæculo sunt. * quoniam eruis sustinentes te Domine, & liberas eos de
manibus gentium. * Exaltasti super ter- 13
ram habitationem meam, & pro morte defluente deprecatus sum. * Inuoca- 14
ui Dominum patrem Domini mei, vt
non derelinquat me in die tribulationis
meæ, & in tempore superborum sine
adiutorio. * Laudabo nomen tuum 15
assidue, & collaudabo illud in confessione, & exaudita est oratio mea. * Et 16
liberasti me de perditione, & eripuisti
me de tempore iniquo. * Propterea 17
confitebor, & laudem dicam tibi, &
benedicam nomini Domini. * Cum ad- 18
huc iunior essem, priusquam oberrarem, C
quæsiui sapientiam palam in oratione
mea. * Ante templum postulabam 19
pro illa, & vsque in nouissimis inquiram eam. Et effloruit tamquam præcox
vua, * lætatum est cor meum in ea. 20
Ambulauit pes meus iter rectum, a iu-
21 uentute mea inuestigabam eam. * Inclinaui modice aurem meam, & excepi
22 illam. * Multam inueni in meipso sapientiam, & multum profeci in ea.
23 * Danti mihi sapientiam, dabo gloriã.
24 * Consiliatus sum enim vt facerem illam: zelatus sum bonum, & non con-
25 fundar. * Colluctata est anima mea in
illa, & in faciendo eam confirmatus
26 sum. * Manus meas extendi in altum,
27 & insipientiam eius luxi. * Animam
meam direxi ad illam, & in agnitione
28 inueni eam. * Possedi cum ipsa cor ab initio: propter hoc non derelinquar.
29 * Venter meus cõturbatus est quærendo
D illam: propterea bonam possidebo pos-
30 sessionem. * Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam: & in ipsa lau-
31 dabo eum. * Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domum disci-
32 plinæ. * quid adhuc retardatis? & quid dicitis in his? animæ vestræ sitiunt vehementer. * Aperui os meum, & locutus sum: Comparate vobis sine argen-
33 to, * & collum vestrum subijcite iugo,
& suscipiat anima vestra disciplinam:
34 in proximo est enim inuenire eam. * Videte oculis vestris quia modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem.
35 * Assumite disciplinam in multo numero argenti, & copiosum aurum possidete in ea. * Lætetur anima vestra in misericordia eius, & non confun-
36 demini in laude ipsius. * Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA ISAIAE.

CAPVT PRIMVM.

VISIO Isaiæ filij 1
Amos, quam vi- A
dit super Iudam
& Ierusalem in
diebus Oziæ, Ioa-
than, Achaz, &
Ezechiæ regum
Iuda. * Audite 2
cæli, & auribus percipe terra, quoniam
Dominus locutus est. Filios enutriui,
& exaltaui: ipsi autem spreuerunt me.
* Cognouit bos possessorem suum, & 3
asinus præsepe Domini sui: Israel autem
me non cognouit, & populus meus non
intellexit. * Væ genti peccatrici, popu- 4
lo graui iniquitate, semini nequam, fi- B
lijs sceleratis: dereliquerunt Dominum,
blasphemauerunt sanctum Israel, abalie-
nati sunt retrorsum. * Super quo percu- 5
tiam vos vltra, addentes præuaricatio-
nem? omne caput languidum, & omne
cor mœrens. * A planta pedis vsque 6
ad verticem non est in eo sanitas: vul-
nus, & liuor, & plaga tumens, non est
circumligata, nec curata medicamine,
|| Inf. 5. b. 6 neque fota oleo. * || Terra vestra deserta, 7
ciuitates vestræ succensæ igni: regionem
vestram coram vobis alieni deuorant, &
desolabitur sicut in vastitate hostili. * Et 8
derelinquetur filia Sion vt vmbraculum C
in vinea, & sicut tugurium in cucume-
rario, & sicut ciuitas, quæ vastatur.
|| Rom. 9. f. 29 * || Nisi Dominus exercituum reliquisset 9
|| Gen. 19. c. 24 nobis semen, || quasi Sodoma fuissemus,
& quasi Gomorrha similes essemus. * Au 10
dite verbum Domini principes Sodo-
morum, percipite auribus legem Dei
|| Ier. 6. e. 29 nostri populus Gomorrhæ. * || Quò mi- 11
Amos. 5. f. 22 hi multitudinem victimarum vestra-
rum, dicit Dominus? plenus sum. ho-
locausta arietum, & adipem pinguium,
& sanguinem vitulorum, & agnorum,
& hircorum nolui. * Cum veniretis 12
ante conspectum meum, quis quæsi-
uit hæc de manibus vestris, vt ambu-
13 laretis in atrijs meis? * ne offeratis vl-
D tra sacrificium frustra: incensum abomi-
natio est mihi. Neomeniam, & sab-
batum, & festiuitates alias non feram,
14 iniqui sunt cœtus vestri: * calendas ve-
stras, & sollemnitates vestras odiuit ani-
ma mea: facta sunt mihi molesta, labo-
15 raui sustinens. * Et cum extenderitis ma-
nus vestras, auertam oculos meos a vo-
bis: & cum multiplicaueritis orationē,
non exaudiam: || manus enim vestræ san- || Inf. 59. a. 2
16 guine plenæ sunt. * || Lauamini, mundi || 1. Pet. 3. d. 11
estote, auferte malum cogitationum
vestrarum ab oculis meis: quiescite age-
17 re peruerse, * discite benefacere: quæ-
E rite iudicium, subuenite oppresso, iudi-
18 cate pupillo, defendite viduam. * Et ve-
nite, & arguite me, dicit Dominus: si
fuerint peccata vestra vt coccinum,
quasi nix dealbabuntur: & si fuerint ru-
bra quasi vermiculus, velut lana alba
19 erunt. * Si volueritis, & audieritis me,
20 bona terræ comedetis. * Quòd si nolue-
ritis, & me ad iracundiam prouocaue-
ritis: gladius deuorabit vos, quia os
21 Domini locutum est. * Quomodo facta
est meretrix ciuitas fidelis, plena iudi-
cij? iustitia habitauit in ea, nunc autem
22 homicidæ. * Argentum tuum versum
F est in scoriam: vinum tuum mistum est
23 aqua. * Principes tui infideles, socij
furum: omnes diligunt munera, sequun-
tur retributiones. || Pupillo non iudi- || Ier. 5. g. 28
24 cant: & causa viduæ non ingreditur ad
illos. * Propter hoc ait Dominus Deus
exercituum fortis Israel: Heu, consola-
bor super hostibus meis, & vindicabor
25 de inimicis meis. * Et conuertam
manum meam ad te, & excoquam ad pu-
rum scoriam tuam, & auferam omne
26 stannum tuum. * Et restituam iudices

Digitized by Google

tuos vt fuerunt prius,& consiliarios tuos
sicut antiquitus : post hæc vocaberis ci-
uitas iusti, vrbs fidelis . * Sion in iudi- 27
cio redimetur,& reducent eam in iustitia: * & conteret scelestos,& peccatores 28
simul: & qui dereliquerunt Dominum,
consumentur . * Confundentur enim ab 29
idolis,quibus sacrificauerunt : & erube-
scetis super hortis, quos elegeratis, * cũ 30
fueritis velut quercus defluentibus fo-
lijs , & velut hortus absque aqua . * Et 31
erit fortitudo vestra, vt fauilla stuppæ ,
& opus vestrum quasi scintilla : & suc-
cendetur vtrumque simul, & non erit
qui extinguat .

CAP. II.

Mic.4.a.1 VErbum , quod vidit Isaias , filius 1
Amos, super Iuda & Ierusalem . * Et 2
erit in nouissimis diebus præparatus A
mons domus Domini in vertice mon-
tium,& eleuabitur super colles,& fluent
ad eum omnes gentes . * Et ibunt popu- 3
li multi, & dicent : Venite & ascenda-
mus ad montem Domini,& ad domum
Dei Iacob, & docebit nos vias suas , &
ambulabimus in semitis eius: quia de
Sion exibit lex , & verbum Domini de
Ierusalem . * Et iudicabit Gentes, & ar- 4
guet populos multos : & conflabunt
gladios suos in vomeres,& lanceas suas
in falces : non leuabit gens contra gen-
tem gladium,nec exercebuntur vltra ad B
prælium . * Domus Iacob venite,& am- 5
bulemus in lumine Domini . * Proieci- 6
sti enim populum tuum,domum Iacob:
quia repleti sunt vt olim, & augures ha-
buerunt vt Philisthijm , & pueris alienis
adhæserunt . * Repleta est terra argen- 7
to & auro : & non est finis thesaurorum
eius: * & repleta est terra eius equis :& 8
innumerabiles quadrigæ eius. Et repleta
est terra eius idolis: opus manuum sua-
rum adorauerunt , quod fecerunt digiti
eorum . * Et incuruauit se homo, & hu- 9
miliatus est vir : ne ergo dimittas eis .
* Ingredere in petram , & abscondere in 10
fossa humo a facie timoris Domini,& a C
gloria maiestatis eius . * Oculi sublimes 11
hominis humiliati sunt, & incuruabitur
altitudo virorum : exaltabitur autem
Dominus solus in die illa. * Quia dies 12
Domini exercituum super omnem su-
perbum,& excelsum,& super omnem ar-
13 rogantem : & humiliabitur . * Et super
omnes cedros Libani sublimes,& erectas,
14 & super omnes quercus Basan . * Et su-
per omnes montes excelsos , & su-
15 per omnes colles eleuatos . * Et super
omnem turrim excelsam, & super om-
16 nem murum munitum , * & super om-
D nes naues Tharsis,& super omne,quod vi-
17 su pulchrum est . * Et incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum , & eleuabitur Dominus
18 solus in die illa :* & idola penitus con-
19 terentur : * ‖ & introibunt in spelunca ‖ Osee.10.b.1
petrarum , & in voragines terræ a facie Luc.23.d.30
formidinis Domini,& a gloria maiesta- Apoc.9.d.17
tis eius,cum surrexerit percutere terram.
20 * In die illa proijciet homo idola argen-
ti sui , & simulachra auri sui , quæ fece-
rat sibi vt adoraret, talpas & vespertilio-
21 nes . * Et ingredietur scissuras petrarum,
& in cauernas saxorum a facie formidi-
nis Domini , & a gloria maiestatis eius,
22 cum surrexerit percutere terrã . * Quie-
scite ergo ab homine, cuius spiritus in
naribus eius est, quia excelsus reputatus
est ipse .

CAP. III.

1 ECce enim dominator Dominus exer-
A cituum auferet a Ierusalem,& a Iu-
da validum & fortem, omne robur pa-
2 nis,& omne robur aquæ: * fortem,& vi-
rum bellatorem,iudicem,& prophetam,
3 & ariolum,& senem: * Principem super
quinquaginta, & honorabilem vultu, &
consiliarium,& sapiẽtem de architectis,
4 & prudentem eloquij mystici . * Et da-
bo pueros principes eorum , & effemi-
5 nati dominabuntur eis. * Et irruet po-
pulus, vir ad virum, & vnusquisque ad
proximum suum : tumultuabitur puer
contra senem , & ignobilis contra nobi-
6 lem . * Apprehendet enim vir fratrem
B suum domesticum patris sui : Vestimen-
tum tibi est , princeps esto noster , rui-
7 na autem hæc sub manu tua . * Re-
spondebit in die illa , dicens: Non sum
medicus , & in domo mea non est pa-
nis , neque vestimentum : nolite con-
8 stituere me principem populi . * Ruit
enim Ierusalem , & Iudas concidit :
quia lingua eorum & adinuentiones eo-
rum

Digitized by Google

tum contra Dominum, vt prouocarent
oculos maiestatis eius. * Agnitio vultus 9
eorum respondit eis: & peccatum suum
quasi Sodoma prædicauerunt, nec abscõ-
derunt: væ animæ eorum, quoniam red-
dita sunt eis mala. * Dicite iusto quo- 10
niam bene, quoniam fructum adinuen-
tionum suarum comedet. * Væ impio 11
in malum: retributio enim manuum
eius fiet ei. * populum meum exactores 12
sui spoliauerunt, & mulieres domina- C
tæ sunt eis. Popule meus, qui te bea-
tum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam
gressuum tuorum dissipant. * Stat ad 13
iudicandum Dominus, & stat ad iudi-
candos populos. * Dominus ad iudi- 14
cium veniet cum senibus populi sui, &
principibus eius: vos enim depasti estis
vineam, & rapina pauperis in domo
vestra. * Quare atteritis populum meũ, 15
& facies pauperum commolitis, dicit
Dominus Deus exercituum? * Et dixit 16
Dominus: Pro eo quòd eleuatæ sunt fi-
liæ Sion, & ambulauerunt extento col-
lo, & nutibus oculorum ibant, & plau-
debant, ambulabant pedibus suis, & cõ-
posito gradu incedebant: * Decaluabit 17
Dominus verticem filiarum Sion, & D
Dominus crinem earum nudabit. * In 18
die illa auferet Dominus ornamentum
calceamentorum, & lunulas, * & tor- 19
ques, & monilia, & armillas, & mitras,
* & discriminalia, & periscelidas, & mu- 20
renulas, & olfactoriola, & inaures, * & 21
annulos, & gemmas in fronte penden-
tes, * & mutatoria, & palliola, & linte- 22
mina, & acus, * & specula, & sindo- 23
nes, & vittas, & theristra. * Et erit 24
pro suaui odore fœtor, & pro zona fu-
niculus, & pro crispanti crine caluitiũ,
& pro fascia pectorali cilicium. * Pul- 25
cherrimi quoque viri tui gladio cadent,
& fortes tui in prælio. * Et mœrebunt 26
atque lugebunt portæ eius, & desolata
in terra sedebit.

CAP. IIII.

ET apprehendent septem mulieres vi 1
rum vnum in die illa, dicentes: Pa- A
nem nostrum comedemus, & vestimen-
tis nostris operiemur: tantummodo in-
uocetur nomen tuum super nos, aufer
opprobrium nostrum. * In die illa erit 2
germen Domini in magnificentia, &
gloria, & fructus terræ sublimis, &
exultatio his, qui saluati fuerint de Is-
3 rael. * Et erit: Omnis qui relictus fue-
rit in Sion, & residuus in Ierusalem,
sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est
4 in vita in Ierusalem. * Si abluerit Do-
minus sordes filiarum Sion, & sangui-
nem Ierusalem lauerit de medio eius in
5 spiritu iudicij, & spiritu ardoris. * Et
creabit Dominus super omnem locum
Montis Sion, & vbi inuocatus est, nu-
bem per diem, & fumum & splendorẽ
ignis flammantis in nocte: super om-
6 nem enim gloriam protectio. * Et taber-
naculum erit in vmbraculum diei ab
æstu, & in securitatem, & absconsionem
a turbine, & a pluuia.

CAP. V.

1 CAntabo dilecto meo canticum pa- Ier. 2. d. 21
A truelis mei vineæ suæ. Vinea facta Mat. 21. d. 33
2 est dilecto meo in cornu filio olei. * Et
sepiuit eam, & lapides elegit ex illa, &
plantauit eam electam, & ædificauit
turrim in medio eius, & torcular ex-
truxit in ea: & expectauit vt faceret
3 vuas, & fecit labruscas. * Nunc ergo ha-
bitatores Ierusalem, & viri Iuda, iudica-
4 te inter me & vineam meam. * Quid
B est quod debui vltra facere vineæ meæ,
& non feci ei? an quod expectaui vt
5 faceret vuas, & fecit labruscas? * Et
nunc ostendam vobis quid ego faciam
vineæ meæ, auferam sepem eius, & erit
6 in direptionem: diruam maceriam eius,
& erit in conculcationem. * Et ponam
eam desertam: non putabitur, & non
fodietur: & ascendent vepres & spinæ:
& nubibus mandabo ne pluant super
7 eam imbrem. * Vinea enim Domini
exercituum domus Israel est: & vir Iu-
da germen eius delectabile: & expecta-
ui vt faceret iudicium, & ecce iniqui-
8 tas: & iustitiam, & ecce clamor. * Væ
qui coniungitis domum ad domum, &
agrum agro copulatis vsque ad terminũ
loci: numquid habitabitis vos soli in
9 medio terræ? * In auribus meis sunt
C hæc, dicit Dominus exercituum. Nisi
domus multæ desertæ fuerint grandes,
10 & pulchræ absque habitatore. * De-
cem enim iugera vinearũ facient lagun-

Digitized by Google

culam vnam, & triginta modij sementis
facient modios tres. * Væ qui consurgi- 11
tis mane ad ebrietatem sectandam, &
potandum vsque ad vesperam, vt vino
æstuetis. * Cithara, & lyra, & tympa- 12
num, & tibia, & vinum in conuiuijs
vestris: & opus Domini non respicitis,
nec opera manuum eius consideratis.
* Propterea captiuus ductus est populus 13
meus, quia non habuit scientiam, & no-
biles eius interierunt fame, & multitu-
do eius siti exaruit. * Propterea dilata- 14
uit infernus animam suam, & aperuit
D os suum absque vllo termino: & descen-
dent fortes eius, & populus eius, & su-
blimes, gloriosiq. eius ad eum. * Et in- 15
curuabitur homo, & humiliabitur vir,
& oculi sublimium deprimentur. * Et 16
exaltabitur Dominus exercituum in iu-
dicio, & Deus sanctus sanctificabitur in
iustitia. * Et pascentur agni iuxta ordi- 17
nem suum, & deserta in vbertatem ver-
sa aduenæ comedent. * Væ qui trahitis 18
iniquitatē in funiculis vanitatis, & quasi
vinculum plaustri peccatum. * Qui di- 19
citis: Festinet, & cito veniat opus eius,
E vt videamus: & appropiet, & veniat cō-
silium sancti Israel, & sciemus illud.
* Væ qui dicitis malum bonum, & bo- 20
num malum: ponentes tenebras lucem,
& lucem tenebras: ponentes amarum
in dulce, & dulce in amarum. * ‖ Væ 21
qui sapientes estis in oculis vestris, &
coram vobismetipsis prudentes. * Væ 22
qui potentes estis ad bibendum vinum,
& viri fortes ad miscendam ebrietatem.
* Qui iustificatis impium pro muneri- 23
bus, & iustitiam iusti aufertis ab eo.
* Propter hoc, sicut deuorat stipulam 24
lingua ignis, & calor flammæ exurit;
F sic radix eorum quasi fauilla erit, & ger-
men eorum vt puluis ascendet. Abiece-
runt enim legem Domini exercituum,
& eloquium sancti Israel blasphemaue-
runt. * Ideo iratus est furor Domini in 25
populum suum, & extendit manum
suam super eum, & percussit eum: &
conturbati sunt montes, & facta sunt
morticina eorum quasi stercus in medio
platearum. In his omnibus non est auer-
sus furor eius, sed adhuc manus eius ex-
tenta. * Et eleuabit signum in nationi- 26
bus procul, & sibilabit ad eum de fini-
bus terræ: & ecce festinus velociter ve-

‖ Prou. 3.a.7
Rom. 12.d.16

27 niet. * Non est deficiens, neque laborās
G in eo: non dormitabit, neque dormiet,
neque soluetur cingulum renum eius,
nec rumpetur corigia calceamenti eius.
28 * Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius
extenti. Vngulæ equorum eius vt silex,
& rotæ eius quasi impetus tempestatis.
29 * Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catu-
li leonum: & frendet, & tenebit prædā:
& amplexabitur, & non erit qui eruat.
30 * Et sonabit super eum in die illa sicut
sonitus maris: aspiciemus in terram, &
ecce tenebræ tribulationis, & lux obte-
nebrata est in caligine eius.

CAP. VI.

1 IN anno, quo mortuus est rex Ozias,
A vidi Dominum sedentem super soliū
excelsum & eleuatū: & ea, quæ sub ipso
erant, replebant templū: * Seraphim sta-
2 bant super illud: sex alæ vni, & sex alæ
alteri: duabus velabant faciem eius, &
3 duabus velabāt pedes eius, & duabus vo-
B labant. * Et clamabant alter ad alterum,
& dicebant: ‖ Sanctus, sanctus, sanctus, ‖ Apoc. 4.b.8
Dominus Deus exercituū, plena est om-
4 nis terra gloria eius. * Et cōmota sunt
superliminaria cardinū a voce claman-
5 tis, & domus repleta est fumo. * Et di-
xi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollu-
tus labijs ego sum, & in medio populi
polluta labia habentis ego habito, & re-
gem Dominum exercituum vidi oculis
6 meis. * Et volauit ad me vnus de Sera-
C phim, & in manu eius calculus, quem
7 forcipe tulerat de altari. * Et tetigit os
meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia
tua, & auferetur iniquitas tua, & pec-
8 catum tuum mundabitur. * Et audiui
vocem Domini dicentis: Quem mittā?
& quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego,
9 mitte me. * Et dixit: Vade, & dices po-
pulo huic: ‖ Audite audientes, & nolite ‖ Mat. 13.b.14
intelligere: & videte visionem, & nolite Mar. 4.b.12
10 cognoscere. * Excæca cor populi hu- Luc. 8.b.10
D ius, & aures eius aggraua: & oculos eius Io. 12.f.40
claude: ne forte videat oculis suis, & Act. 28.f.26
auribus suis audiat, & corde suo intel- Rom. 11.b.8
ligat, & conuertatur, & sanem eum.
11 * Et dixi: Vsquequo Domine? Et dixit:
Donec desolentur ciuitates absque habi-
tatore, & domus sine homine, & ter-
12 ra relinquetur deserta. * Et longe faciet
Domi-

Digitized by Google

Dominus homines, & multiplicabitur
quæ derelicta fuerat in medio terræ.* Et 13
adhuc in ea decimatio, & conuertetur;
& erit in ostensionem sicut terebinthus,
& sicut quercus, quæ expandit ramos
suos: semen sanctum erit id, quod steterit in ea.

CAP. VII.

4. Reg. 16. a. 5 ET factum est in diebus Achaz filij 1
Ioathan, filij Oziæ regis Iuda, ascen- A
dit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Ro-
meliæ rex Israel, in Ierusalem, ad præ-
liandum contra eam: & non potuerunt
debellare eam.* Et nunciauerunt domui 2
Dauid, dicentes: Requieuit Syria super
Ephraim, & commotum est cor eius, &
cor populi eius, sicut mouentur ligna
siluarum a facie venti. * Et dixit Do- 3
minus ad Isaiam: Egredere in occursum
Achaz tu, & qui derelictus est Iasub fi-
lius tuus, ad extremum aquæductus pi-
scinæ superioris in via Agri fullonis.* Et 4
dices ad eum: Vide vt sileas: noli time-
re, & cor tuum ne formidet a duabus
caudis titionum fumigantium istorum
in ira furoris Rasin regis Syriæ, & filij
Romeliæ: * eo quòd consilium inierit 5
contra te Syria in malum Ephraim, & B
filius Romeliæ, dicentes:* Ascendamus 6
ad Iudam, & suscitemus eum, & auellamus
eum ad nos, & ponamus regem in
medio eius filium Tabeel. * Hæc dicit 7
Dominus Deus: Non stabit, & non erit
istud:* sed caput Syriæ Damascus, & ca- 8
put Damasci Rasin: & adhuc sexaginta
& quinque anni, & desinet Ephraim esse
populus: * & caput Ephraim Samaria, 9
& caput Samariæ filius Romeliæ. Si
non crediderítis, non permanebitis.* Et 10
adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicẽs:
* Pete tibi signum a Domino Deo tuo 11
in profundum inferni, siue in excelsum
supra. * Et dixit Achaz: Non petam, & 12
non tentabo Dominum.* Et dixit: Au- 13
dite ergo domus Dauid: Numquid pa-
rum vobis est, molestos esse hominibus,
quia molesti estis & Deo meo? *Propter 14
hoc dabit Dominus ipse vobis signum. C
|| Mat. 1. d. 23 || Ecce virgo concipiet, & pariet filium,
Luc. 1. c. 31 & vocabitur nomen eius Emmanuel.
* Butyrum & mel comedet, vt sciat re- 15
probare malum, & eligere bonum.
16 * Quia antequam sciat puer reprobare
malum, & eligere bonum, derelinque-
tur terra, quam tu detestaris a facie
17 duorum regum suorum. * Adducet Do-
minus super te, & super populum tuũ,
& super domum patris tui dies, qui non
venerunt a diebus separationis Ephraim
18 a Iuda cum rege Assyriorum. * Et erit
in die illa: Sibilabit Dominus muscæ,
quæ est in extremo fluminum Ægypti,
19 & api, quæ est in terra Assur, * & ve-
nient, & requiescent omnes in torren-
tibus vallium, & in cauernis petrarum,
& in omnibus frutetis, & in vniuersis
20 foraminibus. * In die illa radet Domi-
D nus in nouacula conducta in his, qui
trans flumen sunt, in rege Assyriorum,
caput & pilos pedum, & barbam vni-
21 uersam. * Et erit in die illa: Nutriet ho-
22 mo vaccam boum, & duas oues, * & præ
vbertate lactis comedet butyrum: buty-
rum enim & mel manducabit omnis qui
23 relictus fuerit in medio terræ. * Et erit
in die illa: Omnis locus vbi fuerint mil-
le vites, mille argenteis, in spinas & in
24 vepres erunt. * Cum sagittis & arcu in-
gredientur illuc: vepres enim & spinæ
25 erunt in vniuersa terra. * Et omnes mõ-
tes, qui in sarculo sarrientur, non ve-
niet illuc terror spinarum & veprium,
& erit in pascua bouis, & in conculca-
tionem pecoris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi
A librum grandem, & scribe in eo
stylo hominis: Velociter spolia detrahe,
2 cito prædare. * Et adhibui mihi testes
fideles, Vriam sacerdotem, & Zachariam
3 filium Barachiæ: * & accessi ad prophe-
tissam, & concepit & peperit filium. Et
dixit Dominus ad me: Voca nomen
eius, Accelera spolia detrahere: Festina
4 prædari. * Quia antequam sciat puer
vocare patrem suum & matrem suam,
auferetur fortitudo Damasci, & spolia
5 Samariæ coram rege Assyriorum. * Et
adiecit Dominus loqui ad me adhuc, di-
6 cens: * Pro eo quòd abiecit populus iste
B aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, &
assumpsit magis Rasin, & filium Rome-
7 liæ: * propter hoc ecce Dominus addu-
cet super eos aquas fluminis fortes &

Digitized by Google

multas, regem Assyriorum, & omnem
gloriam eius: & ascendet super omnes
riuos eius, & fluet super vniuersas ripas
eius, * & ibit per Iudam, inundans, & 8
transiens vsque ad collũ veniet. Et erit
extensio alarum eius, implens latitudi-
nem terræ tuæ o Emmanuel. * Congre- 9
gamini populi, & vincimini, & audite
vniuersæ procul terræ: confortamini &
vincimini, accingite vos & vincimini:
* inite consilium, & dissipabitur: loqui- 10
mini verbum, & non fiet: quia nobiscũ
Deus. * Hæc enim ait Dominus ad me: 11
Sicut in manu forti erudiuit me, ne irẽ C
in via populi huius, dicens: * Non dica- 12
tis, coniuratio: omnia enim quæ loqui-
tur populus iste, coniuratio est: & timo-
rẽ eius ne timeatis, neque paueatis. * Do- 13
minum exercituum ipsum sanctificate:
ipse pauor vester, & ipse terror vester.
|| Luc. 2. c. 34 * Et erit vobis in sanctificationem. || In 14
Rom. 9. g. 32 lapidem autem offensionis, & in petrã
1. Pet. 2. b. 6 scandali duabus domibus Israel, in la-
queum & in ruinam habitantibus Ieru-
salem. * Et offendent ex eis plurimi, & 15
cadent, & conterentur, & irretientur,
& capientur. * Liga testimonium, signa 16
legem in discipulis meis. * Et expectabo 17
Dominum, qui abscondit faciem suam D
a domo Iacob, & præstolabor eum.
* Ecce ego & pueri mei, quos dedit mi- 18
hi Dominus in signum, & in portentũ
Israel a Domino exercituũ, qui habitat
in monte Sion. * Et cum dixerint ad 19
vos: Quærite a pythonibus, & a diuinis,
qui stridẽt in incãtationibus suis: Num-
quid non populus a Deo suo requiret
pro viuis a mortuis? * Ad legem magis, 20
& ad testimonium. Quòd si non dixe-
rint iuxta verbum hoc, nõ erit eis ma-
tutina lux. * Et transibit per eam, cor- 21
ruet, & esuriet: & cum esurierit, irasce-
tur, & maledicet regi suo, & Deo suo,
& suspiciet sursum. * Et ad terram in- 22
tuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ,
dissolutio & angustia, & caligo perse-
quens, & non poterit auolare de angu-
stia sua.

CAP. IX.

PRimo tempore alleuiata est Terra 1
Zabulon, & Terra Nephthali: & no- A
uissimo aggrauata est via maris trãs Ior-
2 danem Galilææ Gentium. * Populus, qui
ambulabat in tenebris, vidit lucem ma-
gnam: habitantibus in regione vmbræ
3 mortis, lux orta est eis. * Multiplicasti
gentem, & non magnificasti lætitiam.
Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur
in messe, sicut exultant victores capta
4 præda, quando diuidunt spolia. * Iugũ
enim oneris eius, & virgã humeri eius,
& sceptrum exactoris eius superasti || si- || Iud. 7. f. 25
5 cut in die Madian. * Quia omnis violẽ-
ta prædatio cum tumultu, & vestimen-
tum mistum sanguine, erit in combu-
6 stionem, & cibus ignis. * PARVVLVS
B enim NATVS est nobis, & filius datus
est nobis, & factus est principatus super
humerum eius: & vocabitur nomen e-
ius, Admirabilis, consiliarius, Deus, for-
tis, pater futuri sæculi, princeps pacis.
7 * Multiplicabitur eius imperium, & pa-
cis non erit finis: super solium Dauid,
& super regnum eius sedebit: vt confir-
met illud, & corroboret in iudicio &
iustitia, amodo & vsque in sempiternũ:
zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 * Verbum misit Dominus in Iacob, &
9 cecidit in Israel. * Et sciet omnis popu-
lus Ephraim, & habitantes Samariam
in superbia & magnitudine cordis di-
10 centes: * Lateres ceciderunt, sed quadris
lapidibus ædificabimus: sycomoros suc-
11 ciderunt, sed cedros immutabimus. * Et
eleuabit Dominus hostes Rasin super
eum, & inimicos eius in tumultum ver-
12 tet: * Syriam ab oriente, & Philisthijm
C ab Occidente: & deuorabunt Israel to-
to ore. In omnibus his non est auersus
furor eius, sed adhuc manus eius exten-
13 ta: * & populus nõ est reuersus ad per-
cutientem se, & Dominũ exercituum
14 non inquisierunt. * Et disperdet Domi-
nus ab Israel caput & caudam, incuruã-
15 tem & refrenantẽ die vna. * Longæuus &
honorabilis, ipse est caput: & propheta
16 docens mendacium, ipse est cauda. * Et
erunt, qui beatificant populum istum, se-
ducentes: & qui beatificãtur, præcipita-
17 ti. * propter hoc super adolescẽtulis eius
non lætabitur Dominus: & pupillorum
D eius, & viduarum non miserebitur: quia
omnis hypocrita est & nequam, & vni-
uersum os locutum est stultitiam. In
omnibus his non est auersus furor eius,
18 sed adhuc manus eius extenta. * Succẽsa

est

Digitized by Google

est enim quasi ignis impietas, veprem
& spinam vorabit: & succendetur in
densitate saltus, & conuoluetur super-
bia fumi. * In ira Domini exercituum 19
conturbata est terra, & erit populus
quasi esca ignis: vir fratri suo non par-
cet. * Et declinabit ad dexteram, & 20
esuriet: & comedet ad sinistram, & non
saturabitur: vnusquisque carnem brachij
sui vorabit: Manasses Ephraim, & E-
phraim Manassen, simul ipsi contra Iu-
dam. * In omnibus his non est auersus 21
furor eius, sed adhuc manus eius extēta.

CAP. X.

VÆ qui condunt leges iniquas: & 1
scribentes, iniustitiam scripserunt: A
* vt opprimerent in iudicio pauperes, & 2
vim facerent causæ humilium populi
mei: vt essent viduæ præda eorum, &
pupillos diriperent. * Quid facietis in 3
die visitationis, & calamitatis de longe
venientis? ad cuius confugietis auxiliū?
& vbi derelinquetis gloriam vestram,
* ne incuruemini sub vinculo, & cum 4
interfectis cadatis? Super omnibus his
non est auersus furor eius, sed adhuc
manus eius extenta. * Væ Assur, virga 5
furoris mei & baculus ipse est, in manu
eorum indignatio mea. * Ad gentē fal- 6
lacem mittam eum, & contra populum B
furoris mei mandabo illi, vt auferat
spolia, & diripiat prædam, & ponat il-
lum in conculcationem quasi lutū pla-
tearum. * Ipse autem non sic arbitrabi- 7
tur, & cor eius non ita existimabit: sed
ad conterendum erit cor eius, & ad in-
ternecionem gētium non paucarū. * Di- 8
cet enim: * Numquid nō principes mei 9
simul reges sunt? numquid nō vt Char-
camis, sic Calano: & vt Arphad, sic E-
math? numquid non vt Damascus, sic
Samaria? * Quomodo inuenit manus 10
mea regna idoli, sic & simulachra eorū
de Ierusalem, & de Samaria. * Numquid 11
non sicut feci Samariæ & idolis eius, sic C
faciam Ierusalem & simulachris eius?
* Et erit: cum impleuerit Dominus cun- 12
cta opera sua in monte Sion, & in Ie-
rusalem, visitabo super fructum magni-
ficī cordis regis ‖ Assur, & super gloriā
altitudinis oculorum eius. * Dixit enim: 13
In fortitudine manus meæ feci, & in sa-
pientia mea intellexi: & abstuli termi-
nos populorum, & principes eorum de-
prædatus sum, & detraxi quasi potens in
14 sublimi residentes. * Et inuenit quasi ni-
dum manus mea fortitudinem populo-
rum: & sicut colliguntur oua, quæ de-
D relicta sunt, sic vniuersam terram ego
cōgregaui: & non fuit qui moueret pē-
15 nam, & aperiret os, & ganniret. * Nūquid
gloriabitur securis contra eū, qui
secat in ea? aut exaltabitur serra contra
eum, a quo trahitur? quomodo si ele-
uetur virga contra eleuantem se, & exal-
tetur baculus, qui vtique lignum est.
16 * Propter hoc mittet dominator Domi-
nus exercituum in pinguibus eius tenui-
tatem: & subtus gloriam eius succensa
17 ardebit quasi combustio ignis. * Et erit
lumen Israel in igne, & Sanctus eius in
flamma: & succendetur, & deuorabitur
18 spina eius, & vepres in die vna. * Et glo-
E ria saltus eius, & carmeli eius ab anima
vsque ad carnem consumetur, & erit
19 terrore profugus. * Et reliquiæ ligni sal-
tus eius præ paucitate numerabuntur, &
20 puer scribet eos. * Et erit in die illa: nō
adijciet residuum Israel, & hi, qui fu-
gerint de domo Iacob, inniti super eo,
qui percutit eos: sed innitetur super Do-
21 minum sanctum Israel in veritate. * Re-
liquiæ conuertentur, reliquiæ, inquam,
22 Iacob ad Deum fortem. * ‖ Si enim fue- ‖ Rom. 9. f. 27
rit populus tuus Israel quasi arena ma- Inf. 11. c. 11
ris, reliquiæ conuertentur ex eo, con-
summatio abbreuiata inundabit iustitiā.
23 * Consummationem enim & abbreuia-
F tionem Dominus Deus exercituum fa-
24 ciet in medio omnis terræ. * Propter
hoc, hæc dicit Dominus Deus exercī-
tuum: Noli timere populus meus ha-
bitator Sion, ab Assur: in virga per-
cutiet te, & baculum suum leuabit su-
25 per te in via Ægypti. * Adhuc enim
paululum modicumq. & consummabi-
tur indignatio & furor meus super sce-
26 lus eorum. * ‖ Et suscitabit super eum ‖ Inf. 37. g. 36
Dominus exercituum flagellum ‖ iuxta ‖ Iud. 7. g. 25
plagam Madian in Petra Oreb, & vir-
gam suam super mare, & leuabit eam
27 in via Ægypti. * Et erit in die illa: Au-
G feretur onus eius de humero tuo, & iu-
gum eius de collo tuo, & cōputrescet iu-
28 gum a facie olei. * Veniet in Aiath, trāsi-
bit in Magron: apud Machmas commē-
dabit

‖ 4. Reg. 19. g. 35
Inf. 37. g. 36

dabit vasa sua. * Transierunt cursim Ga- 29
ba sedes nostra: obstupuit Rama, Ga-
baath Saulis fugit. * Hinni voce tua fi- 30
lia Gallim, attende Laisa, paupercula
Anathoth. * Migrauit Medemena: habi- 31
tatores Gabim confortamini. * Adhuc 32
dies est, vt in Nobe stetur: agitabit
manum suam super montem filiæ Sion,
collem Ierusalē. * Ecce dominator Do- 33
minus exercituum confringet laguncu-
lam in terrore, & excelsi statura succi-
dentur, & sublimes humiliabuntur. * Et 34
subuertentur condensa saltus ferro: &
Libanus cum excelsis cadet.

CAP. XI.

Act.13. d.23 ET egredietur virga de radice Iesse, 1
& flos de radice eius ascendet. * Et 2
requiescet super eum spiritus Domini: A
spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus
consilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ,
& pietatis, * & replebit eum spiritus ti- 3
moris Domini: non secundum visionem
oculorum iudicabit, neque secundū au-
ditum aurium arguet: * sed iudicabit in 4
iustitia pauperes, & arguet in æquitate
|| 1.Thes.2.c.8 pro mansuetis terræ: || & percutiet ter-
ram virga oris sui, & spiritu labiorum
suorum interficiet impium. * Et erit iu- 5
stitia cingulum lumborum eius: & fides
|| Isa.65. d.25 cinctorium renum eius. * || Habitabit lu- 6
pus cum agno: & pardus cū hœdo ac- B
cubabit: vitulus & leo, & ouis simul
morabuntur, & puer paruulus minabit
eos. * Vitulus, & vrsus pascentur: simul 7
requiescent catuli eorum: & leo quasi
bos comedet paleas. * Et delectabitur 8
infans ab vbere super foramine aspidis:
& in cauerna reguli, qui ablactatus fue-
rit, manum suam mittet. * Non noce- 9
bunt, & non occident in vniuerso mōte
sancto meo: quia repleta est terra scien-
tia Domini, sicut aquæ maris operien-
|| Ro.15. c.12 tes. * || In die illa radix Iesse, qui stat in 10
signum populorum, ipsum gentes de- C
precabuntur, & erit sepulchrū eius glo-
riosum. * Et erit in die illa: Adijciet 11
Dominus secundò manum suam ad pos-
sidendum residuum populi sui, quod re-
linquetur ab Assyrijs, & ab Ægypto, &
a Phetros, & ab Æthiopia, & ab Ælam,
& a Sennaar, & ab Emath, & ab insulis
maris. * Et leuabit signum in nationes, 12
& congregabit profugos Israel, & dis-
persos Iuda colliget a quattuor plagis
13 terræ. * Et auferetur zelus Ephraim, &
D hostes Iuda peribūt: Ephraim nō æmu-
labitur Iudam, & Iudas non pugnabit
14 contra Ephraim. * Et volabunt in
humeros Philisthijm per mare, simul præ-
dabūtur filios Oriētis: Idumæa & Moab
præceptum manus eorum, & filij Am-
15 mon obedientes erūt. * Et desolabit Do-
minus linguam maris Ægypti, & leua-
bit manum suam super flumen in forti-
tudine spiritus sui: & percutiet eum in
septem riuis, ita vt transeant per eum
16 calceati. * Et erit via residuo populo
meo, qui relinquetur ab Assyrijs: sicut
fuit Israeli in die illa, qua ascendit de
Terra Ægypti.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi
A Domine, quoniam iratus es mihi:
conuersus est furor tuus, & consolatus
2 es me. * Ecce Deus saluator meus, fidu-
cialiter agam, & non timebo: || quia || Exod.15.2.
fortitudo mea, & laus mea Dominus, & Psal.117.c.14
3 factus est mihi in salutem. * Haurietis
B aquas in gaudio de fontibus saluatoris:
4 * & dicetis in die illa: Confitemini
Domino, & inuocate nomen eius: notas fa-
cite in populis adinuentiones eius: me-
mentote quoniam excelsum est nomen
5 eius. * Cantate Domino quoniam ma-
gnifice fecit: annunciate hoc in vniuer-
6 sa terra. * Exulta, & lauda habitatio
Sion: quia magnus in medio tui san-
ctus Israel.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit Isaias
2 filius Amos. * Super montem ca-
A liginosum leuate signum, exaltate vocē,
leuate manum, & ingrediantur portas
3 duces. * Ego mandaui sanctificatis meis,
& vocaui fortes meos in ira mea, exul-
4 tantes in gloria mea. * Vox multitudi-
nis in montibus, quasi populorum fre-
quentium: vox sonitus regum, gentium
congregatarū: Dominus exercituū præ-
5 cepit militiæ belli, * venientibus de ter-
ra procul, a summitate cæli: Dominus,
& vasa furoris eius, vt disperdat omnē
6 terram. * Vlulate, quia prope est dies
Domini:

Digitized by Google

Domini : quasi vastitas a Domino veniet. * Propter hoc, omnes manus dis- 7
soluentur, & omne cor hominis contabescet, * & conteretur. Torsiones & do- 8
lores tenebunt, quasi parturiens, dole- B
bunt : vnusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum.
* Ecce dies Domini veniet, crudelis, & 9
indignationis plenus, & iræ, furorisq.
ad ponendam terram in solitudinem, &
peccatores eius conterendos de ea.
|| Ezec.32.b.7 Ioel 3.c.15 Matt.24.c.25 Mar.13.c.24 Luc.21.e.25 * || Quoniam stellæ cæli, & splendor ea- 10
rum non expandent lumen suum: obte-
nebratus est sol in ortu suo, & luna non
splendebit in lumine suo. * Et visitabo 11
super orbis mala, & contra impios ini-
quitatem eorum, & quiescere faciam su-
perbiam infidelium, & arrogantiam for-
tium humiliabo. * Pretiosior erit vir 12
auro, & homo mundo obrizo. * Super 13
hoc cælum turbabo: & mouebitur terra C
de loco suo propter indignationem Do-
mini exercituum, & propter diem iræ
furoris eius. * Et erit quasi damula fu- 14
giens, & quasi ouis: & non erit qui cõ-
greget: vnusquisque ad populum suum
conuertetur, & singuli ad terram suam
fugient. * Omnis, qui inuentus fuerit, 15
occidetur: & omnis, qui superuenerit,
|| Psal.136.b.9 cadet in gladio. * || Infantes eorum alli- 16
dentur in oculis eorum: diripientur do-
mus eorum, & vxores eorũ violabuntur.
* Ecce ego suscitabo super eos Medos, 17
qui argentum non quærant, nec aurum
velint: * sed sagittis paruulos interficiẽt, 18
& lactantibus vteris non miserebuntur, D
& super filios nõ parcet oculus eorum.
* Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, 19
|| Gen.19.e.24 inclyta superbia Chaldæorũ: || sicut sub-
uertit Dominus Sodomam & Gomor-
rham. * Non habitabitur vsque in finẽ, 20
& non fundabitur vsque ad generationẽ
& generationẽ: nec ponet ibi tentoria
Arabs, nec pastores requiescẽt ibi. * Sed 21
requiescent ibi bestiæ, & replebũtur do-
mus eorum draconibus: & habitabunt
ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi:
* & respondebunt ibi vlulæ in ædibus 22
eius, & sirenes in delubris voluptatis.

CAP. XIIII.

PRope est vt veniat tempus eius, & 1
dies eius non elongabuntur. Mise- A
rebitur enim Dominus Iacob, & eliget
adhuc de Israel, & requiescere eos faciet
super humum suam: adiungetur aduena
2 ad eos, & adhærebit domui Iacob. * Et
tenebunt eos populi, & adducent eos in
locum suum: & possidebit eos domus
Israel super terram Domini in seruos &
ancillas: & erunt capientes eos, qui se
ceperant, & subijcient exactores suos.
3 * Et erit in die illa: cum requiem dede-
rit tibi Deus a labore tuo, & a concus-
sione tua, & a seruitute dura, qua ante
4 seruisti: * sumes parabolam istam con-
tra regem Babylonis, & dices: Quomo-
do cessauit exactor, quieuit tributum?
5 * Contriuit Dominus baculum impio-
6 rum, virgam dominantium, * cædentem
B populos in indignatione, plaga insana-
bili, subijcientem in furore gentes, per-
7 sequentem crudeliter. * Conquieuit &
siluit omnis terra, gauisa est & exulta-
8 uit: * abietes quoque lætatæ sunt super
te, & cedri Libani: ex quo dormisti, nõ
9 ascendet qui succidat nos. * Infernus
subter conturbatus est in occursum ad-
uentus tui, suscitauit tibi gigantes. Om-
nes principes terræ surrexerũt de solijs
10 suis, omnes principes nationum. * Vni-
uersi respondebunt, & dicent tibi: Et tu
vulneratus es sicut & nos, nostri similis
11 effectus es. * Detracta est ad inferos su-
C perbia tua, concidit cadauer tuum: sub-
ter te sternetur tinea, & operimentum
12 tuum erunt vermes. * Quomodo ccci-
disti de cælo lucifer, qui mane oriebaris?
corruisti in terram, qui vulnerabas
13 gentes? * qui dicebas in corde tuo: In
cælum conscendã, super astra Dei exal-
tabo solium meum, sedebo in monte te-
14 stamenti, in lateribus Aquilonis. * Ascen-
dam super altitudinem nubium, similis
15 ero Altissimo. * Verumtamen ad infer-
16 num detraheris in profundũ laci: * qui
D te viderint, ad te inclinabũtur, teq. pro-
spicient: Numquid iste est vir, qui con-
turbauit terram, qui concussit regna,
17 * qui posuit orbem desertum, & vrbes
eius destruxit, vinctis eius non aperuit
18 carcerem? * Omnes reges gentium vni-
uersi dormierunt in gloria, vir in domo
19 sua. * Tu autem proiectus es de sepul-
chro tuo, quasi stirps inutilis pollutus,
& obuolutus cũ his, qui interfecti sunt
gladio, & descenderunt ad fundamenta
laci,

Digitized by Google

laci, quasi cadauer putridum. * Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura: tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti: non vocabitur in æternum semen pessimorum. * Præparate filios eius occisioni in iniquitate patrum suorum: non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis ciuitatum. * Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus. * Et ponam eam in possessionem ericij, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terēs, dicit Dominus exercituum. * Iurauit Dominus exercituum, dicens: Si non, vt putaui, ita erit: & quomodo mente tractaui, * sic eueniet: Vt conteram Assyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis iugum eius, & onus illius ab humero eorum tolletur. * Hoc consilium, quod cogitaui super omnem terram, & hæc est manus extenta super vniuersas gentes. * Dominus enim exercituū decreuit: & quis poterit infirmare? & manus eius extēta: & quis auertet eam? * In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud: * ne læteris Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & semē eius absorbens volucrē. * Et pascentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam. * Vlula porta, clama ciuitas: prostrata est Philisthæa omnis: ab Aquilone enim fumus veniet, & non est qui effugiet agmen eius. * Et quid respondebitur nuncijs gentis? Quia Dominus fundauit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi eius.

CAP. XV.

ONus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit: quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit. * Ascēdit domus, & Dibon ad excelsa in planctum super Nabo, & super Medaba, Moab vlulauit: ‖ in cunctis capitibus eius caluitium, & omnis barba radetur.

‖ Ier. 48. f. 37 Ezec. 7. 18

* In triuijs eius accincti sunt sacco: super tecta eius, & in plateis eius omnis vlulatus descendit in fletum. * Clamabit Hesebon, & Eleale, vsque Iasa audita est vox eorum. super hoc expediti Moab vlulabūt, anima eius vlulabit sibi. * Cor meum ad Moab clamabit, vectes eius vsque ad Segor vitulam conternantem: per ascensum enim Luith flens ascendet, & in via Oronaim clamorem contritionis leuabunt. * Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt. * Secundum magnitudinem operis & visitatio eorū: ad torrentem salicū ducent eos. * Quoniam circuiuit clamor terminum Moab: vsque ad Gallim vlulatus eius, & vsque ad Puteum Elim clamor eius. * Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine: ponam enim super Dibon additamenta: his, qui fugerint de Moab leonem, & reliquijs terræ.

CAP. XVI.

EMitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deserti ad montem filiæ Sion. * Et erit: Sicut auis fugiens, & pulli de nido auolantes, sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon. * Ini cōsilium, coge concilium: pone quasi noctem vmbram tuam in meridie: abscōde fugientes, & vagos ne prodas. * Habitabūt apud te profugi mei: Moab esto latibulum eorum a facie vastatoris: finitus est enim puluis, consummatus est miser: defecit qui conculcabat terram. * Et præparabitur in misericordia solio, & sedebit super illud in veritate in tabernaculo Dauid, iudicans & quærēs iudicium, & velociter reddens quod iustū est. * ‖ Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde: superbia eius & arrogantia eius, & indignatio eius plusquam fortitudo eius. * Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vniuersus vlulabit: his, qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas. * Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, & vineam Sabama domini Gentium exciderunt: flagella eius vsque ad Iazer peruenerunt: errauerunt in deserto, propagines eius relictæ sunt, transierunt mare. * Super hoc plorabo in fletu Iazer vineā Sabama:

‖ Ier. 48. e. 29

Digitized by Google

ma: inebriabo te lacryma mea Hesebō,
& Eleale: quoniam super vindemiam
tuam, & super messem tuam vox calcā-
tium irruit. * Et auferetur lætitia & 10
exultatio de Carmelo, & in vineis non
exultabit neque iubilabit. vinum in tor-
culari non calcabit qui calcare consue-
uerat: vocem calcantium abstuli. * Su- 11
D per hoc venter meus ad Moab quasi ci-
thara sonabit, & viscera mea ad murum
cocti lateris. * Et erit: cum apparuerit 12
quod laborauit Moab super excelsis suis,
ingredietur ad sancta sua vt obsecret, &
non valebit. * Hoc verbum, quod locu- 13
tus est Dominus ad Moab ex tunc: * & 14
nunc locutus est Dominus, dicens: In
tribus annis quasi anni mercenarij auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur paruus & modicus, nequaquam multus.

CAP. XVII.

ONus Damasci. Ecce Damascus de- 1
A sinet esse ciuitas, & erit sicut acer-
uus lapidum in ruina. * Derelictæ ciui- 2
tates Aroer gregibus erunt, & requiescēt
ibi, & non erit qui exterreat. * Et cessa- 3
bit adiutorium ab Ephraim, & regnum
a Damasco: & reliquiæ Syriæ sicut glo-
ria filiorum Israel erunt: dicit Dominus
exercituū. * Et erit in die illa: attenua- 4
bitur gloria Iacob, & pinguedo carnis
eius marcescet. * Et erit sicut congre- 5
gans in messe quod restiterit, & brachiū
B eius spicas leget: & erit sicut quærens
spicas in valle Raphaim. * Et relinque- 6
tur in eo sicut racemus, & sicut excussio
oleæ duarum vel trium oliuarū in sum-
mitate rami, siue quattuor aut quinque
in cacuminibus eius fructus eius: dicit
Dominus Deus Israel. * In die illa incli- 7
nabitur homo ad Factorem suū, & oculi
eius ad sanctū Israel respicient: * & non 8
inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt ma-
nus eius: & quæ operati sunt digiti eius
non respiciet, lucos & delubra. * In die 9
illa erunt ciuitates fortitudinis eius de-
C relictæ sicut aratra, & segetes quæ dere-
lictæ sunt a facie filiorū Israel, & eris de-
serta. * Quia oblita es Dei saluatoris tui, 10
& fortis adiutoris tui non es recordata:
propterea plātabis plantationem fidelē,
& germen alienum seminabis. * In die 11
plantationis tuæ labrusca, & mane semē
tuum florebit: ablata est messis in die
12 hereditatis, & dolebit grauiter. * Væ
D multitudini populorum multorum, vt
multitudo maris sonantis: & tumultus
turbarum, sicut sonitus aquarum multa-
13 rum. * Sonabunt populi sicut sonitus a-
quarum inundantium, & increpabit eū,
& fugiet procul: & rapietur sicut puluis
mōtium a facie venti, & sicut turbo co-
14 ram tempestate. * In tempore vespere,
& ecce turbatio: in matutino, & non
subsistet. hæc est pars eorum, qui vasta-
uerunt nos, & sors diripientium nos.

CAP. XVIII.

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ est
2 trans flumina Æthiopiæ, * qui mit-
A tit in mare legatos, & in vasis papyri su-
per aquas. Ite angeli veloces ad gētem
conuulsam, & dilaceratam: ad populum
terribilem, post quem non est alius: ad
gentem expectantem & cōculcatam, cu-
ius diripuerunt flumina terram eius:
3 * omnes habitatores orbis, qui morami-
B ni in terra, cum eleuatum fuerit signum
in montibus, videbitis, & clangorem tu-
4 bæ audietis: * quia hæc dicit Dominus
ad me: Quiescam, & considerabo in lo-
C co meo sicut meridiana lux clara est, &
5 sicut nubes roris in die messis. * Ante
messem enim totus effloruit, & imma-
tura perfectio germinabit, & præcidē-
tur ramusculi eius falcibus: & quæ de-
relicta fuerint, abscindentur, & excu-
6 tientur. * Et relinquentur simul auibus
montium, & bestijs terræ: & æstate per-
petua erunt super eum volucres, & om-
nes bestiæ terræ super illum hiemabūt.
7 * In tempore illo deferetur munus Do-
D mino exercituum a populo diuulso &
dilacerato: a populo terribili, post quē
non fuit alius, a gente expectante, ex-
pectante & conculcata, cuius diripue-
runt flumina terram eius, ad locum
nominis Domini exercituum montem
Sion.

CAP. XIX.

1 ONus Ægypti. Ecce Dominus ascen-
A det super nubem leuem, & ingre-
dietur Ægyptum, & commouebuntur
simu-

Digitized by Google

simulachra Ægypti a facie eius, & cor
Ægypti tabescet in medio eius. * Et cõ- 2
currere faciam Ægyptios aduersus Ægy-
ptios: & pugnabit vir contra fratrem
suum, & vir contra amicum suum, ciui-
tas aduersus ciuitatem, regnum aduersus
regnum. * Et dirumpetur spiritus Ægy- 3
pti in visceribus eius, & consilium eius
præcipitabo: & interrogabunt simula-
chra sua, & diuinos suos, & pythones,
& ariolos. * Et tradam Ægyptũ in ma- 4
nu dominorum crudelium, & rex fortis
dominabitur eorum, ait Dominus Deus
exercituum. * Et arescet aqua de mari, 5
& fluuius desolabitur, atque siccabitur.
* Et deficient flumina: attenuabuntur, & 6
siccabuntur riui aggerum. Calamus & B
iuncus marcescet: * nudabitur alueus 7
riui a fonte suo, & omnis sementis ir-
rigua siccabitur, arescet, & non erit.
* Et mœrebunt piscatores, & lugebunt 8
omnes mittentes in flumen hamum, &
expandentes rete super faciem aquarum
emarcescent. * Confundentur qui ope- 9
rabantur linum, pectentes, & texentes
subtilia. * Et erunt irrigua eius flaccen- 10
tia: omnes qui faciebant lacunas ad ca-
piendos pisces. * Stulti principes Ta- 11
neos, sapientes consiliarij Pharaonis de-
derunt consiliũ insipiens: quomodo di-
cetis Pharaoni: Filius sapientium ego,
filius regum antiquorum? * Vbi nunc 12
sunt sapientes tui? annuncient tbi, &
indicẽt quid cogitauerit Dominus exer-
cituum super Ægyptum. * Stulti facti 13
sunt principes Taneos, emarcuerũt prin-
cipes Mempheos, deceperũt Ægyptum,
angulum populorum eius. * Dominus 14
miscuit in medio eius spiritum vertigi- C
nis: & errare fecerunt Ægyptum in om-
ni opere suo, sicut errat ebrius & vo-
mens. * Et non erit Ægypto opus, quod 15
faciat caput & caudam incuruantem, &
refrenantem. * In die illa erit Ægyptus 16
quasi mulieres, & stupebunt, & time-
bunt a facie cõmotionis manus Domi-
ni exercituum, quam ipse mouebit su-
per eam. * Et erit Terra Iuda Ægypto 17
in pauorem: omnis, qui illius fuerit re-
cordatus, pauebit a facie consilij Domi-
ni exercituum, quod ipse cogitauit su-
per eam. * In die illa erunt quinque ci- 18
uitates in Terra Ægypti, loquentes lin-
gua Chanaan, & iurantes per Dominum
exercituum: Ciuitas solis vocabitur
19 vna. * In die illa erit altare Domini in
medio Terræ Ægypti, & titulus Domi-
20 ni iuxta terminum eius * erit in signum,
& in testimonium Domino exercituum
D in Terra Ægypti. Clamabunt enim ad
Dominum a facie tribulantis, & mittet
eis saluatorem & propugnatorem, qui
21 liberet eos. * Et cognoscetur Dominus
ab Ægypto, & cognoscent Ægyptij Do-
minum in die illa, & colent eum in ho-
stijs & in muneribus: & vota vouebunt
22 Domino, & soluent. * Et percutiet Do-
minus Ægyptum plaga, & sanabit eam,
& reuertentur ad Dominum, & placa-
23 bitur eis, & sanabit eos. * In die illa
erit via de Ægypto in Assyrios, & intra-
bit Assyrius Ægyptum, & Ægyptius in
24 Assyrios, & seruient Ægyptij Assur. * In
die illa erit Israel tertius Ægyptio &
25 Assyrio: benedictio in medio terræ, * cui
benedixit Dominus exercituum, dicens;
Benedictus populus meus Ægypti, &
opus manuum mearum Assyrio: here-
ditas autem mea Israel.

CAP. XX.

1 IN anno, quo ingressus est Tharthan
A in Azotum, cum misisset eum Sargon
rex Assyriorũ, & pugnasset contra Azo-
2 tum, & cepisset eam: * in tempore illo
locutus est Dominus in manu Isaiæ filij
Amos, dicens: Vade, & solue saccum de
lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de
pedibus tuis. Et fecit sic vadens nudus,
3 & discalceatus. * Et dixit Dominus: Si-
cut ambulauit seruus meus Isaias nudus,
& discalceatus, trium annorum signum
B & portentum erit super Ægyptum, &
4 super Æthiopiam, * sic minabit rex As-
syriorum captiuitatem Ægypti, & trans-
migrationem Æthiopiæ, iuuenum & se-
num, nudam & discalceatam, discoopertis
natibus ad ignominiam Ægypti.
5 * Et timebunt, & confundentur ab Æ-
thiopia spe sua, & ab Ægypto gloria
6 sua. * Et dicet habitator insulæ huius
in die illa: Ecce hæc erat spes nostra, ad
quos confugimus in auxilium, vt libe-
rarent nos a facie regis Assyriorum: &
quo modo effugere poterimus nos?

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXI.

ONus deserti maris. Sicut turbines 1
ab Aphrico veniunt, de deserto ve- A
nit, de terra horribili. * Visio dura nun- 2
ciata est mihi: qui incredulus est, infi-
deliter agit: & qui depopulator est, va-
stat. Ascende Aelam, obside Mede: om-
nem gemitum eius cessare feci. * Pro- 3
pterea repleti sunt lumbi mei dolore,
angustia possedit me sicut angustia par-
turientis: corrui cum audirem, contur-
batus sum cum viderem. * Emarcuit cor 4
meum, tenebræ stupefecerunt me: Baby- B
lon dilecta mea posita est mihi in mira-
culum. * Pone mensam, contemplare, 5
in specula comedentes & bibentes: sur-
gite principes, arripite clypeum. * Hæc 6
enim dixit mihi Dominus: Vade, &
pone speculatorem: & quodcumque
viderit, annunciet. * Et vidit currum 7
duorum equitum, ascensorem asini, &
ascensorem cameli: & contemplatus est
diligenter multo intuitu. * Et clamauit 8
leo: Super speculam Domini ego sum,
|| Hab. 2.a.1 stans iugiter per diem: & || super custo-
diam meam ego sum, stans totis nocti-
bus. * Ecce iste venit ascensor vir bigæ 9
|| Ier. 51. a.1 equitum, & respondit, & dixit: || Ceci- C
A poc. 14. b.8 dit, cecidit Babylon, & omnia sculpti-
lia deorum eius contrita sunt in terrâ.
* Tritura mea, & filij areæ meæ, quæ 10
audiui a Domino exercituum Deo Is-
rael, annunciaui vobis. * Onus Duma 11
ad me clamat ex Seir: Custos quid de
nocte? custos quid de nocte? * Dixit 12
custos: Venit mane & nox: si quæritis,
quærite: conuertimini, venite. * Onus 13
in Arabia. * In saltu ad vesperam dor-
mietis, in semitis Dedanim. * Occur- 14
rentes sitienti ferte aquam, qui habita-
tis terram Austri, cum panibus occur-
rite fugienti. * A facie enim gladiorum 15
fugerunt, a facie gladij imminentis, a D
facie arcus extenti, a facie grauis prælij: * quoniam hæc dicit Dominus ad 16
me: Adhuc in vno anno, quasi in anno
mercenarij, & auferetur omnis gloria
Cedar. * Et reliquiæ numeri sagittario- 17
rum fortium de filijs Cedar imminuen-
tur: Dominus enim Deus Israel locu-
tus est.

CAP. XXII.

1 ONus vallis visionis. Quidnam quo-
A que tibi est, quia ascendisti & tu
2 omnis in tecta? * clamoris plena, vrbs
frequens, ciuitas exultans: interfecti tui,
non interfecti gladio, nec mortui in
3 bello. * Cuncti principes tui fugerũt si-
mul, dureq. ligati sunt: omnes, qui in-
uenti sunt, vincti sunt pariter, procul
4 fugerunt. * Propterea dixi: Recedite a
B me, amare flebo: nolite incumbere vt
consolemini me super vastitate filiæ po-
5 puli mei. * Dies enim interfectionis, &
conculcationis, & fletuũ Domino Deo
exercituũ in valle visionis scrutans mu-
6 rum, & magnificus super montem. * Et
Aelam sumpsit pharetram, currum ho-
minis equitis, & parietem nudauit cly-
7 peus. * Et erunt electæ valles tuæ plenæ
quadrigarum, & equites ponent sedes
8 suas in porta. * Et reuelabitur operimẽ-
tum Iudæ, & videbis in die illa arma-
9 mentarium domus saltus. * Et scissuras
C ciuitatis Dauid videbitis, quia multipli-
catæ sunt: & congregastis aquas piscinæ
10 inferioris, * & domos Ierusalem nume-
rastis, & destruxistis domos ad muniẽ-
11 dum murum. * Et lacum fecistis inter
duos muros ad aquam piscinæ veteris:
& non suspexistis ad eum, qui fecerat
eam, & operatorem eius de longe non
12 vidistis. * Et vocabit Dominus Deus
exercituum in die illa ad fletum, & ad
planctum, ad caluitium, & ad cingulũ
13 sacci: * & ecce gaudium & lætitia, occi-
D dere vitulos, & iugulare arietes, come-
dere carnes, & bibere vinum: || Come- || Sap. 2 b 6
damus, & bibamus: cras enim morie- 1. Cor. 15. d. 32
14 mur. * Et reuelata est in auribus meis
vox Domini exercituum. Si dimittetur
iniquitas hæc vobis donec moriamini,
15 dicit Dominus Deus exercituum. * Hæc
dicit Dominus Deus exercituum: Vade,
ingredere ad eum, qui habitat in taber-
naculo, ad Sobnam præpositum templi,
16 & dices ad eum: * Quid tu hic, aut
E quasi quis hic? quia excidisti tibi hic se-
pulchrum, excidisti in excelso memo-
riale diligenter, in petra tabernaculum
17 tibi. * Ecce Dominus asportari te faciet,
sicut asportatur gallus gallinaceus, &
18 quasi amictum sic subleuabit te. * Coro-

nans

Digitized by Google

nans coronabit te tribulatione, quasi pi-
lam mittet te in terram latam & spatio-
sam: ibi morieris, & ibi erit currus glo-
riæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
* Et expellam te de statione tua, & de 19
ministerio tuo deponam te. * Et erit in 20
die illa: Vocabo seruum meum Eliacim F
filium Helciæ, * & induam illum tunica 21
tua, & cingulo tuo confortabo eum, &
potestatem tuam dabo in manu eius: &
erit quasi pater habitantibus Ierusalem,
|| Apoc. 3. b. 7 & domui Iuda. * || Et dabo clauem do- 22
Iob. 12. b. 14 mus Dauid super humerum eius: &
aperiet, & non erit qui claudat: & clau-
det, & non erit qui aperiat. * Et figam 23
illum paxillum in loco fideli, & erit in
solium gloriæ domui patris eius. * Et 24
suspendent super eum omnem gloriam G
domus patris eius, vasorum diuersa ge-
nera, omne vas paruulum a vasis crate-
rarum vsque ad omne vas musicorum.
* In die illa dicit Dominus exercituũ: 25
Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in
loco fideli: & frangetur, & cadet, &
peribit quod pependerat in eo, quia
Dominus locutus est.

CAP. XXIII.

ONus Tyri. Vlulate naues maris: 1
quia vastata est domus, vnde veni-
re consueuerant: de Terra Cethim reue-
latum est eis. * Tacete qui habitatis in 2
insula: negotiatores Sidonis transfretã-
tes mare, repleuerunt te. * In aquis 3
multis semen Nili, messis fluminis fru-
ges eius: & facta est negotiatio gentiũ.
* Erubesce Sidon: ait enim mare: for- 4
titudo maris dicens: Non parturiui, &
non peperi, & non enutriui iuuenes, nec
ad incrementum perduxi virgines. * Cũ 5
auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cũ
audierint de Tyro: * Transite maria, vlu- 6
late qui habitatis in insula: * Numquid 7
non vestra hæc est, quæ gloriabatur a B
diebus pristinis in antiquitate sua? du-
cent eam pedes sui longe ad peregrinã-
dum. * Quis cogitauit hoc super Tyrũ 8
quondam coronatam, cuius negotiato-
res principes, institores eius inclyti ter-
ræ? * Dominus exercituũ cogitauit hoc, 9
vt detraheret superbiam omnis gloriæ,
& ad ignominiam deduceret vniuersos
inclytos terræ. * Transi terram tuã quasi 10
flumen filia maris, non est cingulum vl-
11 tra tibi. * Manum suam extendit super
C mare, conturbauit regna: Dominus mã-
dauit aduersus Chanaan, vt contereret
12 fortes eius, * & dixit: Non adijcies vl-
tra vt glorieris, calumniã sustinens vir-
go filia Sidonis: in Cethim consurgens
transfreta, ibi quoque non erit requies
13 tibi. * Ecce terra Chaldæorum talis po-
pulus non fuit, Assur fundauit eam: in
captiuitatem traduxerunt robustos eius,
suffoderunt domos eius, posuerunt eam
14 in ruinam. * Vlulate naues maris, quia
15 deuastata est fortitudo vestra. * Et erit
in die illa: In obliuione eris o Tyre se-
ptuaginta annis, sicut dies regis vnius:
post septuaginta autem annos erit Tyro
16 quasi canticũ meretricis. * Sume citha-
D ram, circui ciuitatem meretrix obliuio-
ni tradita: bene cane, frequenta canticũ,
17 vt memoria tui sit. * Et erit post septua-
ginta annos: Visitabit Dominus Tyrum,
& reducet eam ad mercedes suas: &
rursum fornicabitur cum vniuersis re-
18 gnis terræ super faciem terræ. * Et erũt
negotiationes eius, & mercedes eius san-
ctificatæ Domino: non condentur, ne-
que reponentur: quia his, qui habitaue-
rint coram Domino, erit negotiatio e-
ius, vt manducent in saturitatem, &
vestiantur vsque ad vetustatem.

CAP. XXIIII.

1 ECce Dominus dissipabit terram, &
A nudabit eam, & affliget faciem e-
2 ius, & disperget habitatores eius. * || Et || Osee. 4. b. 1
erit sicut populus, sic sacerdos: & sicut
seruus, sic dominus eius: sicut ancilla,
sic domina eius: sicut emens, sic ille qui
vendit: sicut fœnerator, sic is qui mutuũ
accipit: sicut qui repetit, sic qui debet.
3 * Dissipatione dissipabitur terra, & di-
reptione prædabitur. Dominus enim
4 locutus est verbum hoc. * Luxit, & de-
fluxit terra, & infirmata est: defluxit or-
bis, infirmata est altitudo populi terræ.
5 * Et terra infecta est ab habitatoribus
suis: quia transgressi sunt leges, muta-
uerunt ius, dissipauerunt fœdus sempi-
6 ternum. * Propter hoc maledictio vora-
bit terram, & peccabunt habitatores e-
ius: ideoq. insanient cultores eius, & re-
7 linquentur homines pauci. * Luxit vin-
demia,

Digitized by Google

demia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde. * Cessauit 8 gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. *Cum cantico non bibent vinum: amara 9 erit potio bibentibus illam. * Attrita 10 est ciuitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte. * Clamor erit su- 11 per vino in plateis: deserta est omnis lætitia: translatũ est gaudium terræ. * Re- 12 licta est in vrbe solitudo, & calamitas opprimet portas. * Quia hæc erunt in 13 medio terræ, in medio populorũ: quomodo si paucæ oliuæ, quæ remanserũt, excutiantur ex olea: & racemi cum fuerit finita vindemia. * Hi leuabunt vocẽ 14 suam, atque laudabunt: cum glorificatus C fuerit Dominus, hinnient de mari. *Pro- 15 pter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in insulis maris nomen Domini Dei Israel. * A finibus terræ laudes au- 16 diuimus, gloriam iusti. Et dixi: Secretũ meum mihi, secretum meũ mihi, væ mihi: præuaricantes præuaricati sunt, & præuaricatione transgressorum præuaricati sunt. *Formido, & fouea, & laqueus 17 super te, qui habitator es terræ. *Et erit: 18
|| Ier. 48. & 44 || Qui fugerit a voce formidinis, cadet in foueam: & qui se explicauerit de fouea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur fundamenta terræ. * Confractione confrin- 19 getur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra, D *agitatione agitabitur terra sicut ebrius, 20 & auferetur quasi tabernaculũ vnius noctis: & grauabit eam iniquitas sua, & corruet, & non adijciet vt resurgat. * Et 21 erit: In die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelso: & super reges terræ, qui sunt super terram. * Et con- 22 gregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere: & post multos dies visitabũtur. * Et 23 erubescet luna, & confundetur sol, cum regnauerit Dominus exercituũ in monte Sion, & in Ierusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

DOmine Deus meus es tu, exaltabo 1 te, & confitebor nomini tuo: quo- A niam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles, amen. * Quia posuisti ciuitatem in tumulum, vrbem fortem in ruinam, domum alienorum: vt non sit ciuitas, & in sempiternum non ædifice- 3 tur. *Super hoc laudabit te populus fortis, ciuitas gentium robustarum timebit 4 te. * Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: spes a turbine, vmbraculum ab æstu. spiritus enim robustorum quasi turbo 5 impellens parietem. * Sicut æstus in siti, B tumultum alienorũ humiliabis: & quasi calore sub nube torrente propaginem 6 fortiũ marcescere facies. * Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium, conuiuium vindemiæ, pinguium medulla- 7 torum, vindemiæ defæcatæ. * Et præci- C pitabit in mõte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quã orditus est super omnes nationes. 8 * Præcipitabit mortem in sempiternũ: || & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de vniuersa terra: quia Do- 9 minus locutus est. * Et dicet in die illa: Ecce Deus noster iste, expectauimus eũ, & saluabit nos: iste Dominus, sustinuimus eum, exultabimus, & lætabimur in 10 salutari eius. * Quia requiescet manus D Domini in monte isto: & triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in 11 plaustro. * Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum: & humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius. * Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, & humiliabuntur, & detrahentur in terram vsque ad puluerem.

|| Apoc. 7. d. 17 & 21. b. 4

CAP. XXVI.

1 A IN die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda:
Vrbs fortitudinis nostræ Sion saluator, ponetur in ea murus & antemurale.
2 * Aperite portas, & ingrediatur gens iusta, custodiens veritatem.
3 * Vetus error abijt: seruabis pacem: pacem, quia in te sperauimus.
4 * Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.
5 * Quia incuruabit habitantes in ex-

Digitized by Google

celso, ciuitatem sublimem humiliabit.
Humiliabit eam vsque ad terram, detrahet eam vsque ad puluerem.
* Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum. 6
* Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. 7 B
* Et in semita iudiciorum tuorum, Domine sustinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ. 8
*Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te. 9
Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discent habitatores orbis.
* Misereamur impio, & non discet iustitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini. 10
* Domine exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos deuoret. 11
*Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis. 12 C
* Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. 13
*Morientes non viuant, gigãtes non resurgant: propterea visitasti & contriuisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum. 14
* Indulsisti genti Domine, indulsisti genti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ. 15
* Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. 16
* Sicut quæ concipit, cum appropinquauerit ad partũ, dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus a facie tua Domine. 17
* Concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum: salutes nõ fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terræ. 18 D
* Viuent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam. 19
* Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. 20
21 *‖Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: & reuelabit terra sanguinem suum, & non operiet vltra interfectos suos. ‖ Mic. 1. 4.

CAP. XXVII.

1 IN die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan serpentem vectem, & super Leuiathan serpentem tortuosum, & A
2 occidet cetum, qui in mari est. * In
3 die illa vinea meri cantabit ei. * Ego Dominus, qui seruo eam, repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eã,
4 nocte & die seruo eam. * Indignatio nõ
B est mihi: quis dabit me spinam & vepre in prælio: gradiar super eam, succendã
5 eam pariter? * An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pa-
6 cem faciet mihi? *Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis semi-
7 ne. * Numquid iuxta plagam percutiẽtis se percussit eum? aut sicut occidit
8 interfectos eius, sic occisus est? * In mẽsura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabis eam: meditatus est in spi-
9 ritu suo duro per diem æstus. * Idcirco
C super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: & iste omnis fructus vt auferatur peccatum eius, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos,
10 non stabunt luci & delubra. * Ciuitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, &
11 consumet summitates eius. * In siccitate messes illius cõterentur, mulieres ve-
D nientes, & docentes eam: non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur eius, qui fecit eum: & qui forma-
12 uit eum, non parcet ei. * Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alueo fluminis vsque ad torrentem Ægypti, & vos congregabimini vnus & vnus filij Israel.
13 * Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum, & qui eiecti erant in Terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte sancto in Ierusalem.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXVIII.

1 VÆ coronæ superbiæ, ebrijs Ephraim,
A & flori decidenti, gloriæ exultatio-
nis eius, qui erant in vertice vallis pin-
guissimæ, errantes a vino. * Ecce vali-
2 dus & fortis Dominus sicut impetus
grandinis: turbo confringens, sicut im-
petus aquarum multarum inundãtium,
& emissarum super terram spatiosam.
3 * Pedibus conculcabitur corona super-
4 biæ ebriorum Ephraim. * Et erit flos de-
B cidens gloriæ exultationis eius, qui est
super verticem vallis pinguium, quasi
temporaneum ante maturitatem autum-
ni: quod cum aspexerit videns, statim
5 vt manu tenuerit, deuorabit illud. * In
die illa erit Dominus exercituum coro-
na gloriæ, & sertũ exultationis residuo
populi sui: * & spiritus iudicij sedenti
6 super iudicium, & fortitudo reuerten-
7 tibus de bello ad portam. * Verum hi
quoque præ vino nescierunt, & præ e-
brietate errauerũt: sacerdos & propheta
nescierũt præ ebrietate, absorpti sunt
a vino, errauerunt in ebrietate, nesci-
erunt videntem, ignorauerunt iudicium.
8 * Omnes enim mensæ repletæ sunt vo-
mitu sordiumque, ita vt non esset vltra
9 locus. * Quem docebit scientiam? &
C quem intelligere faciet auditum? abla-
10 ctatos a lacte, auulsos ab vberibus. * Quia
manda remanda, manda remanda, expe-
cta reexpecta, expecta reexpecta, modi-
11 ‖ 1. Cor. 14. d. 21 cum ibi, modicum ibi. * ‖ In loquela
enim labij, & lingua altera loquetur ad
12 populum istum. * Cui dixit: Hæc est re-
quies mea, reficite lassum, & hoc est
meum refrigerium: & noluerunt audi-
13 re. * Et erit eis verbum Domini: Manda,
remanda, manda remanda, expecta reex-
pecta, expecta reexpecta, modicum ibi,
modicum ibi: vt vadant, & cadant re-
trorsum, & conterantur, & illaqueentur,
14 & capiantur. * Propter hoc audite ver-
D bum Domini viri illusores, qui domi-
namini super populum meum, qui est
15 in Ierusalem. * Dixistis enim: Percussi-
mus fœdus cum morte, & cum inferno
fecimus pactum. Flagellum inundans cũ
transierit, nõ veniet super nos: quia po-
suimus mendacium spem nostram, &
16 mendacio protecti sumus. * Idcirco hæc
dicit Dominus Deus: * Ecce ego mittam ‖ Ps. 117. d. 22 Matt. 21. d. 42 Act. 4. b. 11 1. Pet. 2. a. 6 Rom. 9. g. 33
in fundamentis Sion lapidem, lapidem
probatum, angularem, pretiosum in fun-
damento fundatum. qui crediderit, non
17 festinet. * Et ponam in pondere iudiciũ,
& iustitiam in mensura: & subuertet
grando spem mendacij: & protectionẽ
18 aquæ inundabunt. * Et delebitur fœdus
E vestrum cum morte, & pactum vestrum
cum inferno non stabit: flagellum inũ-
dans cum transierit, eritis ei in concul-
19 cationem. * Quandocumque pertransie-
rit, tollet vos: quoniam mane diluculo
pertransibit in die & in nocte, & tantũ-
modo sola vexatio intellectũ dabit au-
20 ditui. * Coangustatum est enim stratũ,
ita vt alter decidat: & pallium breue
21 vtrumque operire non potest. * ‖ Sicut ‖ 2. Reg. 5. d. 20 1. Par. 14. a. 15 ‖ Ios. 10. c. 10
F enim in monte diuisionum stabit Do-
minus: ‖ sicut in valle, quæ est in Ga-
baon, irascetur: vt faciat opus suum,
alienum opus eius: vt operetur opus
suum, peregrinum est opus eius ab eo.
22 * Et nunc nolite illudere, ne forte con-
stringantur vincula vestra. consumma-
tionem enim & abbreuiationem audiui
a Domino Deo exercituum super vni-
23 uersam terram. * Auribus percipite, &
audite vocem meam, attendite, & au-
24 dite eloquium meum. * Numquid tota
die arabit arans vt serat, proscindet &
25 sarriet humum suam? * Nonne cũ ada-
quauerit faciem eius, seret gith, & cy-
minum sparget, & ponet triticum per
ordinem, & hordeum, & milium, & vi-
26 ciam in finibus suis? * Et erudiet illum
27 in iudicio: Deus suus docebit illũ. * Non
G enim in serris triturabitur gith, nec rota
plaustri super cyminum circuibit: sed in
virga excutietur gith & cyminum in ba-
28 culo. * Panis autem comminuetur: ve-
rum non in perpetuum triturans tritu-
rabit illum, neque vexabit eum rota
plaustri, nec vngulis suis comminuet eũ.
29 * Et hoc a Domino Deo exercituum,
exiuit, vt mirabile faceret consilium, &
magnificaret iustitiam.

CAP. XXIX.

1 VÆ Ariel, Ariel ciuitas, quam expu-
A gnauit Dauid: additus est annus ad
2 annum: sollemnitates euolutæ sunt. * Et
circũuallabo Ariel, & erit tristis & mœ-

Digitized by Google

rens, & erit mihi quasi Ariel. * Et circumdabo quasi sphærã in circuitu tuo, 3
& iaciam contra te aggerem, & munimenta ponã in obsidionem tuam. * Hu- 4
miliaberis, de terra loquéris, & de humo
audietur eloquium tuum: & erit quasi
pythonis de terra vox tua, & de humo
eloquium tuum mussitabit. * Et erit si- 5
cut puluis tenuis multitudo ventilantiũ B
te: & sicut fauilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te præualuerunt:
* eritq. repente confestim. A Domino 6
exercituum visitabitur in tonitruo, &
commotione terræ, & voce magna turbinis & tempestatis, & flammæ ignis deuorantis. * Et erit sicut somniũ visionis 7
nocturnæ multitudo omniũ Gentium,
quæ dimicauerunt contra Ariel, & omnes qui militauerunt, & obsederunt, &
præualuerunt aduersus eam. * Et sicut 8
somniat esuriens, & comedit, cum autẽ C
fuerit expergefactus, vacua est anima
eius: & sicut somniat sitiens, & bibit, &
postquã fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit
multitudo omnium Gẽtium, quæ dimicauerunt contra montem Sion. * Obstu- 9
pescite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non a vino: mouemini, & non ab ebrietate. * Quoniam 10
miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, prophetas &
principes vestros, qui vident visiones,
operiet. * Et erit vobis visio omnium si- 11
cut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum:
& respondebit: Non possum, signatus est
enim. * Et dabitur liber nescienti litte- 12
ras, diceturq. ei: Lege: & respondebit:
Nescio litteras. * Et dixit Dominus: ‖ Eo 13
quòd appropinquat populus iste ore
suo, & labijs suis glorificat me, cor autem eius longe est a me, & timuerunt
me mandato hominum & doctrinis:
* Ideo ecce ego addam vt admirationẽ 14
faciam populo huic miraculo grandi & E
stupendo: ‖ peribit enim sapientia a sa-
pientibus eius, & intellectus prudentiũ
eius abscõdetur. * ‖ Væ qui profundi estis 15
corde, vt a Domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera, &
dicũt: Quis videt nos, & quis nouit nos?
* Peuersa est hæc vestra cogitatio: quasi si lutum contra figulum cogitet, &
dicat opus factori suo: Non fecisti me:
& figmentum dicat fictori suo: Non in-
17 telligis. * Nonne adhuc in modico & in
F breui conuertetur Libanus in charmel,
18 & charmel in saltum reputabitur? * Et
audient in die illa surdi verba libri, &
de tenebris & caligine oculi cæcorum
19 videbunt. * Et addent mites in Domino
lætitiam, & pauperes homines in sancto
20 Israel exultabunt: * quoniam defecit qui
præualebat, consummatus est illusor, &
succisi sunt omnes qui vigilabant super
21 iniquitatem: * qui peccare faciebãt ho-
G mines in verbo, & arguentem in porta
supplantabant, & declinauerunt frustra
22 a iusto. * Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domũ Iacob, qui redemit Abraham: Non modo cõfundetur Iacob, nec
23 modo vultus eius erubescet: * sed cum
viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen
meum, & sanctificabunt sanctũ Iacob,
24 & Deum Israel prædicabunt, * & scient
errantes spiritu intellectum, & mussitatores discent legem.

CAP. XXX.

1 Væ filij desertores, dicit Dominus, vt
A faceretis consiliũ, & non ex me: &
ordiremini telam, & non per spiritum
meum, vt adderetis peccatũ super pecca-
2 tum: * qui ambulatis vt descendatis in
Ægyptum, & os meũ non interrogastis,
sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habẽtes fiduciã in vmbra Ægy-
3 pti. * Et erit vobis fortitudo Pharaonis
in confusionẽ, & fiducia vmbræ Ægypti
4 in ignominiã. * Erãt enim in Tani principes tui, & nuncij tui vsque ad Hanes
5 peruenerunt. * Omnes confusi sunt super
populo, qui eis prodesse non potuit: nõ
fuerunt in auxilium & in aliquã vtilitatem, sed in confusionẽ & in opprobriũ.
6 * Onus iumẽtorum Austri. In terra tri-
B bulationis & angustiæ leæna, & leo ex
eis, vipera & regulus volãs portantes super humeros iumentorũ diuitias suas,
& super gibbum camelorum thesauros
suos ad populum, qui eis prodesse non
7 poterit. * Ægyptus enim frustra & vane
auxiliabitur: ideo clamaui super hoc:
8 Superbia tantum est; quiesce. * Nunc ergo ingressus scribe ei super buxũ, & in
libro

‖ Matt. 15. a. 8 Mar. 7. b. 6
‖ 1. Cor. 1. c. 19
‖ Abd. 1. c. 8

libro diligenter exara illud, & erit in
die nouissimo in testimonium vsque in
æternum. * populus enim ad iracundiã 9
prouocans est, & filij mendaces, filij no-
lentes audire legem Dei. * Qui dicunt 10
videntibus: Nolite videre: & aspicienti-
bus: Nolite aspicere nobis ea, quæ re-
cta sunt: loquimini nobis placentia, vi-
dete nobis errores. * Auferte a me viã, 11
declinate a me semitam, cesset a facie
C nostra sanctus Israel. * Propterea hæc di- 12
cit sanctus Israel: Pro eo quòd reproba-
stis verbum hoc, & sperastis in calum-
nia & in tumultu, & innixi estis super
eo: * propterea erit vobis iniquitas hæc 13
sicut interruptio cadens, & requisita
in muro excelso, quoniam subito, dum
non speratur, veniet contritio eius. * Et 14
comminuetur sicut conteritur lagena
figuli contritione perualida: & non in-
uenietur de fragmentis eius testa, in
qua portetur igniculus de incendio, aut
hauriatur parum aquæ de fouea. * Quia 15
hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel:
Si reuertamini & quiescatis, salui eri-
tis: in silentio, & in spe erit fortitudo
vestra. Et noluistis: * & dixistis: Nequa- 16
quam, sed ad equos fugiemus: ideo fu-
D gietis. Et super veloces ascẽdemus: ideo
velociores erunt, qui persequentur vos.
* Mille homines a facie terroris vnius: 17
& a facie terroris quinque fugietis, do-
nec relinquamini quasi malus nauis in
vertice montis, & quasi signum super
collem. * Propterea expectat Dominus 18
vt misereatur vestri: & ideo exaltabitur
parcens vobis: quia Deus iudicij Do-
minus: beati omnes qui expectant eum.
* Populus enim Sion habitabit in Ieru- 19
salem: plorans nequaquam plorabis, mi-
serans miserebitur tui: ad vocẽ clamo-
ris tui statim vt audierit, respõdebit ti-
bi. * Et dabit vobis Dominus panem ar- 20
E ctum, & aquam breuem: & non faciet
auolare a te vltra doctorem tuum: &
erunt oculi tui videntes præceptorem
tuum. * Et aures tuæ audient verbum 21
post tergum monentis: Hæc est via,
ambulate in ea: & non declinetis neque
ad dexteram, neque ad sinistram. * Et 22
contaminabis laminas sculptiliũ argenti
tui, & vestimentum conflatilis auri tui,
& disperges ea sicut immunditiam mẽ-
struatæ. Egredere, dices ei: * Et dabitur 23
pluuia semini tuo, vbicumque semina-
ueris in terra: & panis frugũ terræ erit
vberrimus, & pinguis. pascetur in pos-
sessione tua in die illo agnus spatiose:
24 * & tauri tui, & pulli asinorũ, qui ope-
rantur terram, commistum migma co-
25 medent sicut in area ventilatum est. * Et
F erunt super omnem montem excelsum,
& super omnem collem eleuatum riui
currentium aquarum in die interfectio-
nis multorum cum ceciderint turres.
26 * Et erit lux lunæ sicut lux solis, & lux
solis erit septempliciter sicut lux septem
dierum in die, qua alligauerit Domi-
nus vulnus populi sui, & percussuram
27 plagæ eius sanauerit. * Ecce nomẽ Do-
mini venit de longinquo, ardens furor
eius, & grauis ad portandum: labia e-
ius repleta sunt indignatione, & lingua
28 eius quasi ignis deuorans. * Spiritus e-
ius velut torrens inundans vsque ad
medium colli ad perdendas gentes in nihi-
lum, & frenũ erroris, quod erat in ma-
29 xillis populorum. * Canticum erit vo-
bis sicut nox sanctificatæ sollemnitatis,
G & lætitia cordis sicut qui pergit cum ti-
bia, vt intret in mõtem Domini ad for-
30 tem Israel. * Et auditam faciet Dominus
gloriam vocis suæ, & terrorem brachij
sui ostendet in comminatione furoris, &
flamma ignis deuorantis: allidet in tur-
31 bine, & in lapide grandinis. * A voce
enim Domini pauebit Assur virga per-
32 cussus. * Et erit transitus virgæ fundatus,
quam requiescere faciet Dominus super
eum in tympanis & citharis: & in bel-
33 lis præcipuis expugnabit eos. * Præpara-
ta est enim ab heri Topheth, a rege præ-
parata, profunda, & dilatata. Nutrimẽta
eius, ignis & ligna multa: flatus Domini
sicut torrens sulphuris succendens eam.

CAP. XXXI.

1 VÆ qui descendunt in Ægyptum
A ad auxilium, in equis sperantes, &
habentes fiduciam super quadrigis, quia
multæ sunt: & super equitibus, quia
præualidi nimis: & non sunt confisi
super sanctum Israel, & Dominum
2 non requisierunt. * Ipse autem sapiens
B adduxit malum, & verba sua non ab-
stulit: & consurget contra domum pes-
simorum, & contra auxilium operantiũ

Digitized by Google

iniquitatem. * Ægyptus, homo, & non 3
Deus: & equi eorum, caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suã,
& corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, simulq. omnes consumentur. * Quia hæc dicit Dominus ad 4
me: Quomodo si rugiat leo, & catulus C
leonis super prædam suam, & cum occurrerit ei multitudo pastorum, a voce
eorum non formidabit, & a multitudine eorũ non pauebit: sic descendet Dominus exercituũ vt prælietur super mõtem Sion, & super collem eius. * Sicut 5
aues volantes, sic proteget Dominus
exercituum Ierusalem, protegens & liberans, transiens & saluans. * Conuerti- 6
mini sicut in profundum recesseratis filij Israel. * In die enim illa abijciet vir 7
idola argenti sui, & idola auri sui, quæ D
fecerunt vobis manus vestræ in peccatũ.
* Et cadet Assur in gladio non viri, & 8
gladius non hominis vorabit eum, &
fugiet non a facie gladij: & iuuenes eius vectigales erunt: * & fortitudo eius 9
a terrore transibit, & pauebunt fugientes principes eius: dixit Dominus: cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Ierusalem.

CAP. XXXII.

ECce in iustitia regnabit rex, & prin- 1
cipes in iudicio præerunt. * Et erit 2
vir sicut qui absconditur a vento, & ce- A
lat se a tempestate, sicut riui aquarum
in siti, & vmbra petræ promitentis in
terra deserta. * Non caligabunt oculi 3
videntium, & aures audientiũ diligenter
auscultabunt. * Et cor stultorum intelli- 4
get scientiam, & lingua balborũ veloci-
ter loquetur & plane. * Non vocabitur 5
vltra is, qui insipiens est, princeps: ne-
que fraudulentus appellabitur maior:
* stultus enim fatua loquetur, & cor e- 6
ius faciet iniquitatem, vt perficiat simu-
lationem, & loquatur ad Dominũ frau- B
dulenter, & vacuam faciat animam esu-
rientis, & potum sitienti auferat. * Frau- 7
dulenti vasa pessima sunt: ipse enim co-
gitationes cõcinnauit ad perdendos mi-
tes in sermone mendaci, cum loquere-
tur pauper iudicium. * Princeps vero ea, 8
quæ digna sunt principe, cogitabit, &
ipse super duces stabit. * Mulieres opu- 9
lentæ surgite, & audite vocem meam
filiæ confidentes percipite auribus elo-
10 quium meum. * Post dies enim, & an-
C nũ vos conturbabimini confidentes: cõ-
summata est enim vindemia, collectio
11 vltra non veniet. * Obstupescite opulen-
tæ, conturbamini confidentes: exuite
vos, & confundimini, accingite lum-
12 bos vestros. * Super vbera plangite, su-
per regione desiderabili, super vinea fer-
13 tili. * Super humum populi mei spinæ
& vepres ascendent: quanto magis super
omnes domos gaudij ciuitatis exultan-
14 tis? * Domus enim dimissa est, multitu-
do vrbis relicta est, tenebræ & palpatio
factæ sunt super speluncas vsque in æter-
num. Gaudium onagrorum pascua gre-
15 gum, * donec effundatur super nos spi-
D ritus de excelso: & erit desertum in
charmel, & charmel in saltum reputa-
16 bitur. * Et habitabit in solitudine iudi-
cium, & iustitia in charmel sedebit.
17 * Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iu-
stitiæ silentium; & securitas vsque in
18 sempiternũ. * Et sedebit populus meus
in pulchritudine pacis, & in tabernacu-
19 lis fiduciæ, & in requie opulenta. * Grã-
do autem in descensione saltus, & hu-
20 militate humiliabitur ciuitas. * Beati, qui
seminatis super omnes aquas, immitten-
tes pedem bouis & asini.

CAP. XXXIII.

1 VÆ qui prædaris, nonne & ipse
A prædaberis? & qui spernis, nonne
& ipse spernéris? cum consummaueris
deprædationem, deprædaberis: cum fa-
tigatus desieris contemnere, contemnéris. * Domine miserere nostri: te enim 2
expectauimus: esto brachium nostrum
in mane, & salus nostra in tempore tri-
3 bulationis. * A voce angeli fugerunt po-
pulí, & ab exaltatione tua dispersæ sunt
4 gentes. * Et congregabuntur spolia ve-
stra sicut colligitur bruchus, velut cum
5 fossæ plenæ fuerint de eo. * Magnifica-
tus est Dominus, quoniam habitauit in
excelso: impleuit Sion iudicio & iusti-
6 tia. * Et erit fides in temporibus tuis: di-
uitiæ salutis sapientia & scientia: timor
7 Domini ipse est thesaurus eius. * Ecce
B videntes clamabunt foris, angeli pacis
8 amare flebunt. * Dissipatæ sunt viæ, ces-
sauit

Digitized by Google

fauit transiens per semitam, irritum fa-
ctum est pactum, proiecit ciuitates, non
reputauit homines. * Luxit, & elanguit 9
terra: cōfusus est Libanus, & obsorduit,
& factus est Saron sicut desertū: & con-
cussa est Basan, & Carmelus. * Nunc cō- 10
surgam, dicit Dominus: nunc exaltabor,
nunc subleuabor. * Concipietis ardorē, 11
parietis stipulam: spiritus vester vt ignis
vorabit vos. * Et erunt populi quasi de 12
incendio cinis, spinæ congregatæ igni
comburentur. * Audite qui longe estis, 13
quæ fecerim, & cognoscite vicini forti-
tudinem meā. * Conterriti sunt in Sion 14
peccatores, possedit tremor hypocritas.
quis poterit habitare de vobis cū igne
deuorante? quis habitabit ex vobis cum
ardoribus sempiternis? * ‖ Qui ambulat 15
‖ Psal. 14. a. 2 in iustitijs, & loquitur veritatem, qui C
proijcit auaritiam ex calumnia, & excu-
tit manus suas ab omni munere, qui ob-
turat aures suas ne audiat sanguinem, &
claudit oculos suos ne videat malum.
* Iste in excelsis habitabit, munimenta 16
saxorum sublimitas eius: panis ei datus
est, aquæ eius fideles sunt. * Regē in de- 17
core suo videbūt oculi eius, cernent ter-
ram de longe. * Cor tuum meditabitur 18
‖ 1. Cor. 1. c. 10 timorem: ‖ vbi est litteratus? vbi legis
verba ponderās? vbi doctor paruulorū?
* Populum impudentē non videbis, po- 19
pulum alti sermonis: ita vt non possis
intelligere disertitudinē linguæ eius, in
quo nulla est sapientia. * Respice Sion 20
ciuitatem sollemnitatis nostræ: oculi tui D
videbunt Ierusalē, habitationem opulen-
tam, tabernaculū, quod nequaquā trans-
ferri poterit: nec auferentur claui eius
in sempiternum, & omnes funiculi eius
non rumpentur: * quia solummodo ibi 21
magnificus est Dominus noster: locus
fluuiorum riui latissimi & patentes: nō
transibit per eum nauis remigū, neque
trieris magna transgredietur eum. * Do- 22
minus enim iudex noster, Dominus le-
gifer noster, Dominus rex noster: ipse
saluabit nos. * Laxati sunt funiculi tui, 23
& non præualebunt: sic erit malus tuus
vt dilatare signum non queas. Tunc di-
uidentur spolia prædarum multarum:
claudi diripient rapinam. * Nec dicet 24
vicinus: Elangui: populus qui habitat
in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, & po-
A puli attendite: audiat terra, & ple-
nitudo eius, orbis, & omne germē eius.
2 * Quia indignatio Domini super omnes
Gentes, & furor super vniuersam mili-
tiam eorum: interfecit eos, & dedit eos
3 in occisionem. * Interfecti eorum proij-
cientur, & de cadaueribus eorum ascen-
det fœtor: tabescent montes a sanguine
4 eorum. * Et tabescet omnis militia cæ-
lorum, & complicabūtur sicut liber cæ-
li: & omnis militia eorum defluet sicut
5 defluit foliū de vinea & de ficu. * Quo-
niā inebriatus est in cælo gladius meus:
ecce super Idumæam descendet, & su-
per populum interfectionis meæ ad iu-
6 dicium. * Gladius Domini repletus est
B sanguine, incrassatus est adipe, de san-
guine agnorum, & hircorum, de san-
guine medullatorum arietum: victima
enim Domini in Bosra, & interfectio
7 magna in Terra Edom. * Et descendent
vnicornes cum eis, & tauri cum poten-
tibus: inebriabitur terra eorum sangui-
ne, & humus eorum adipe pinguium:
8 * quia dies vltionis Domini, annus re-
9 tributionum iudicij Sion. * Et conuer-
tentur torrentes eius in picē, & humus
eius in sulphur: & erit terra eius in picē
10 ardentem. * Nocte & die non extingue-
C tur, in sempiternum ascendet fumus e-
ius: a generatione in generationem de-
solabitur, in sæcula sæculorum non erit
11 transiens per eam. * Et possidebunt illam
onocrotalus, & ericius: ibis, & coruus
habitabunt in ea: & extendetur super eā
mensura, vt redigatur ad nihilum, &
12 perpendiculum in desolationem. * No-
biles eius non erunt ibi: regem potius
inuocabunt, & omnes principes eius e-
13 runt in nihilum. * Et orientur in domi-
bus eius spinæ, & vrticæ, & paliurus in
munitionibus eius: & erit cubile draco-
14 num, & pascua struthionū. * Et occurrēt
D dæmonia onocētauris, & pilosus clama-
bit alter ad alterum: ibi cubauit lamia,
15 & inuenit sibi requiem. * Ibi habuit fo-
ueam ericius, & enutriuit catulos, & cir-
cumfodit, & fouit in vmbra eius: illuc
congregati sunt milui, alter ad alterum.
16 * Requirite diligenter in libro Domini,

Digitized by Google

& legite: vnum ex eis non defuit, alter alterum non quæsiuit: quia quod ex ore meo procedit, ille mandauit, & spiritus eius ipse congregauit ea. * Et ipse mi- 17
sit eis sortem, & manus eius diuisit eam illis in mensuram: vsque in æternum possidebunt eam, in generationem & generationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

LÆtabitur deserta & inuia, & exul- 1
tabit solitudo, & florebit quasi li- A
lium. * Germinans germinabit, & exul- 2
tabit lætabunda & laudans: gloria Libani data est ei: decor Carmeli, & Sarō,
ipsi videbunt gloriam Domini, & deco- B
rem Dei nostri. * Confortate manus dis- 3
solutas, & genua debilia roborate. * Di- 4
cite pusillanimis: Confortamini, & nolite timere: ecce Deus vester vltionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, &
saluabit vos. * Tunc aperientur oculi 5
cæcorum, & aures surdorum patebunt.
* Tunc saliet sicut ceruus claudus, & 6
aperta erit lingua mutorum: quia scissæ C
sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine. * Et quæ erat arida, erit in 7
stagnum, & sitiens in fontes aquarum.
In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & iunci. * Et erit ibi semita & via, & via san- 8
cta vocabitur: non transibit per eā pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita
vt stulti non errent per eam. * Non erit 9
ibi leo, & mala bestia non ascendet per D
eam, nec inuenietur ibi: & ambulabunt qui liberati fuerint. * Et redempti a Domino conuertentur, & venient in Sion 10
cum laude: & lætitia sempiterna super caput eorum: gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

4. Reg. 18. c. 13
2. Par. 32. a. 1

ET factum est in quartodecimo anno 1
regis Ezechiæ, ascendit Sennache- A
rib rex Assyriorum super omnes ciuitates Iuda munitas, & cepit eas. * Et misit 2
rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in
Ierusalem, ad regem Ezechiam in manu graui, & stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis. * Et egres- 3
sus est ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat super domū, & Sobna scriba, & Ioa-
4 he filius Asaph a commentarijs. * Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiæ:
Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum:
5 Quæ est ista fiducia, qua confidis? * aut quo consilio vel fortitudine rebellare
disponis? super quem habes fiduciam,
6 quia recessisti a me? * Ecce confidis su-
B per baculum arundineum confractum istum, super Ægyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius,
& perforabit eam: sic Pharao rex Ægy-
7 pti omnibus, qui confidūt in eo. * Quod si responderis mihi: In Domino Deo nostro confidimus: nonne ipse est, cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria, &
dixit Iudæ & Ierusalem: Coram altari
8 isto adorabitis? * Et nunc trade te domino meo regi Assyriorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex
9 te præbere ascensores eorum. * Et quomodo sustinebis faciem iudicis vnius loci ex seruis domini mei minoribus?
Quòd si confidis in Ægypto, in quadri-
10 gis, & in equitibus: * & nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam
vt disperderem eam? Dominus dixit ad
C me: Ascende super terram istam, & di-
11 sperde eam. * Et dixit Eliacim, & Sobna, & Ioahe ad Rabsacen: Loquere ad seruos tuos Syra lingua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos Iudaice in au-
12 ribus populi, qui est super murum. * Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum & ad te misit me dominus meus, vt loquerer omnia verba ista; &
non potius ad viros, qui sedent in muro, vt comedant stercora sua, & bibant
13 vrinam pedum suorum vobiscum? * Et stetit Rabsaces, & clamauit voce magna Iudaice, & dixit: Audite verba regis
14 magni, regis Assyriorum. * Hæc dicit rex: Non seducat vos Ezechias, quia
15 non poterit eruere vos. * Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur ciuitas ista in manu
16 regis Assyriorum. * Nolite audire Eze-
D chiam: hæc enim dicit rex Assyriorum:
Facite mecum benedictionem, & egredimini ad me, & comedite vnusquisque vineam suam, & vnusquisque ficum
suam: & bibite vnusquisque aquam
cisternæ

Digitized by Google

cisternæ suæ, * donec veniam, & tollam vos ad terram, quæ est vt terra vestra, terram frumenti & vini, terram panum & vinearum. * Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberauerunt dij gentium vnusquisque terram suam de manu regis Assyriorum? * Vbi est deus Emath, & Arphad? vbi est deus Sepharuaim? numquid liberauerunt Samariam de manu mea? * Quis est ex omnibus dijs terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, vt eruat Dominus Ierusalem de manu mea? * Et siluerunt, & non responderunt ei verbum. Mandauerat enim rex, dicens: Ne respondeatis ei. * Et ingressus est Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph a commentarijs ad Ezechiam scissis vestibus, & nunciauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XXXVII.

4.Reg.13.a.1 ET factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & obuolutus est sacco, & intrauit in domum Domini. * Et misit Eliacim, qui erat super domum, & Sobnam scribam, & seniores de sacerdotibus opertos saccis ad Isaiam filium Amos prophetam, * & dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blasphemiæ dies hæc: quia venerunt filij vsque ad partum, & virtus non est pariendi. * Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viuentem, & exprobrandum sermonibus, quos audiuit Dominus Deus tuus: leua ergo orationem pro reliquijs, quæ repertæ sunt. * Et venerunt serui regis Ezechiæ ad Isaiam. * & dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas a facie verborum, quæ audisti, quibus blasphemauerunt pueri regis Assyriorum me. * Ecce ego dabo ei spiritum, & audiet nuncium, & reuertetur ad terram suam, & corruere eum faciam gladio in terra sua. * Reuersus est autem Rabsaces, & inuenit regem Assyriorum præliantem aduersus Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis, * & audiuit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egressus est vt pugnet contra te. Quod cum audisset, misit nuncios ad Ezechiã, dicens: * Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Ierusalem in manu regis Assyriorum. * Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum omnibus terris, quas subuerterunt, & tu poteris liberari? * Numquid eruerunt eos dij Gentium, quos subuerterunt patres mei Gozam, & Haram, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thalassar? * Vbi est rex Emath, & rex Arphad, & rex vrbis Sepharuaim, Ana, & Aua? * Et tulit Ezechias libros de manu nunciorum, & legit eos, & ascendit in domum Domini, & expandit eos Ezechias coram Domino. * Et orauit Ezechias ad Dominum, dicens: * Domine exercituum Deus Israel, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cælum & terram. * Inclina Domine aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad blasphemandum Deum viuentem. * Vere enim Domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras, & regiones earum. * Et dederunt deos earum igni: non enim erant dij, sed opera manuum hominum, lignum & lapis: & comminuerunt eos. * Et nũc Domine Deus noster salua nos de manu eius: & cognoscant omnia regna terræ; quia tu es Dominus solus. * Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens; Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum: * hoc est verbum, quod locutus est Dominus super eum: Despexit te, & subsannauit te virgo filia Sion: post te caput mouit filia Ierusalem. * Cui exprobrasti, & quem blasphemasti, & super quem exaltasti vocem, & leuasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israel. * In manu seruorum tuorum exprobrasti Domino: & dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, iuga Libani: & succidam excelsa cedrorũ eius, & electas abietes illius, & introibo altitudi-

altitudinem summitatis eius, saltũ Carmeli eius. * Ego fodi, & bibi aquam, 25
& exiccaui vestigio pedis mei omnes riuos aggerum. * Numquid non audisti, 26
quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasmaui illud: & nunc adduxi: & factum est in eradicationem collium compugnantium, & ciuitatum munitarum. * Habitatores earum breuiata 27
manu contremuerunt, & confusi sunt: facti sunt sicut fœnum agri, & gramen pascuæ, & herba tectorum, quæ exaruit antequam maturescceret. * Habitatio- 28
nem tuam, & egressum tuum, & F
introitum tuum cognoui, & insaniam tuam contra me. * Cum fureres ad- 29
uersum me, superbia tua ascendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frenum in labijs tuis, & reducam te in viam, per quam venisti. * Tibi autem hoc erit signum: Co- 30
mede hoc anno quæ sponte nascuntur, & in anno secundo pomis vescere: in anno autem tertio seminate, & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum. * Et mittet id, quod saluatum 31
fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est, radicem deorsum, & faciet fructum sursum: * quia de Ierusalem exibunt re- 32
liquiæ, & saluatio de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet istud. * Propterea hæc dicit Dominus de rege 33
G
Assyriorum: Non intrabit ciuitatem hãc, & non iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem. * In via, qua venit, 34
per eam reuertetur, & ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus: * & 35
protegam ciuitatem istam, vt saluem eam propter me, & propter Dauid seruum meũ. * ‖ Egressus est autem Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt mane, & ecce omnes, cadauera mortuorum. * Et egressus est, 37
& abijt, & reuersus est Sennacherib rex Assyriorum, & habitauit in Niniue. * Et 38
factum est, cum adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech, & Sarasar filij eius percusserunt eum gladio: fugeruntq. in Terram Ararat, & regnauit Asarhaddon filius eius pro eo.

‖ 4.Reg.19.g. 35
Tob.1.d.21
Eccl.48.d.24
1. Mac.7.f.4
2. Mac.8.e.19

CAP. XXXVIII.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vs- 4.Reg.20.a.1
A que ad mortem: & introiuit ad eum 2.Par.32.f.19
Isaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues.
2 * Et conuertit Ezechias faciem suam ad
3 parietem, & orauit ad Dominum, * & dixit: Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et
4 fleuit Ezechias fletu magno. * Et factum est verbum Domini ad Isaiam, dicens:
5 * Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego adijciam super dies tuos quin-
6 decim annos: * & de manu regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam,
7 & protegam eam. * Hoc autem tibi erit
B signum a Domino, quia faciet Dominus
8 verbum hoc, quod locutus est: * Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum, per quas descẽderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reuersus est sol decem lineis per gradus,
9 quos descenderat. * Scriptura Ezechiæ regis Iuda cum ægrotasset, & conualuisset de infirmitate sua.
10 * Ego dixi: In dimidio dierũm meorum vadam ad portas inferi.
Quæsiui residuum annorum meorũ.
11 * dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viuentium.
Non aspiciam hominem vltra, & habitatorem quietis.
12 * Generatio mea ablata est; & con-
C uoluta est a me, quasi tabernaculum pastorum:
Præcisa est velut a texente, vita mea: dum adhuc ordirer, succidit me: de mane vsque ad vesperam finies me.
13 * Sperabam vsque ad mane, quasi leo sic contriuit omnia ossa mea:
De mane vsque ad vesperam finies
14 me: sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor vt columba:
Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum:
Domine vim patior, responde pro me.

Quid

15 * Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.
16 * Domine si sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me, & viuificabis me. D
17 * Ecce in pace amaritudo mea amarissima:
Tu autem eruisti animam meam vt non periret, proiecisti post tergũ tuum omnia peccata mea.
18 * Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.
19 * Viuens viuens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filijs notam faciet veritatem tuam.
20 * Domine saluum me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.
21 * Et iussit Isaias vt tollerent massam deficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur.
22 * Et dixit Ezechias: Quod erit signũ quia ascendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

4.Reg.20.c.12 1 IN tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiam: audierat enim quòd ægrotasset, & conualuisset. A
2 * Lætatus est autem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & vnguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & vniuersa quæ inuenta sunt in thesauris eius. Non fuit verbũ, quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua. B
3 * Introiuit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri isti, & vnde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.
4 * Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia, quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis in thesauris meis. C
5 * Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituũ.
6 * Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui D vsque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam, dicit Dominus.
7 * Et de filijs tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erũt eunuchi in palatio regis Babylonis.
8 * Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

1 CONsolamini, consolamini populo
2 meus, dicit Deus vester. * Loqui- A
mini ad cor Ierusalem, & aduocate eã: quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus pec-
3 catis suis. * ‖ Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in so- ‖Matt.3.a.3 Mar.1.a.3 Luc.3.a.4 Ioan.1.c.25
4 litudine semitas Dei nostri. * Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & col- B
lis humiliabitur, & erunt praua in di-
5 recta, & aspera in vias planas. * Et reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter quod os Domini locu-
6 tum est. * Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? ‖ Omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius quasi flos agri. ‖Eccls.14.c.18 Iac.1.b.10 1.Pet.1.d.24
7 * Exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo.
8 Vere fœnum est populus: * exiccatum est fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet in æternum.
9 * Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ierusalem: exalta, noli timere. Dic ciuitati-
10 bus Iuda: Ecce Deus vester: * ecce Do- C
minus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur: ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo.
11 * ‖ Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit. ‖Ioan.10.b.11 Ezec.34.f.25 & 37.f.24
12 * Quis mensus est pugillo aquas, & cælos palmo põderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in statera?
13 * ‖ Quis adiuuit spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit, & ostendit ‖Ro.11.d.34 1.Cor.2.d.16
14 illi? * Cum quo inijt consilium, & instruxit eum, & docuit eum semitam iustitiæ, & erudiuit eum scientiam, & viã Sap.9.c.13

pru-

Digitized by Google

prudentiæ ostendit illi ? * Ecce Gentes 15
quasi stilla situlæ, & quasi momentum D
stateræ reputatæ sunt : ecce insulæ quasi
puluis exiguus. * Et Libanus non suffi- 16
ciet ad succendendum, & animalia eius
non sufficient ad holocaustum. * Om- 17
nes gentes quasi non sint, sic sunt co-
ram eo, & quasi nihilum & inane repu-
‖Act.17.f.29 tatæ sunt ei. * ‖Cui ergo similem feci- 18
stis Deum ? aut quam imaginem pone- E
tis ei ? * Numquid sculptile conflauit 19
faber ? aut aurifex auro figurauit illud,
& laminis argenteis argentarius ? * For- 20
te lignum, & imputribile elegit : artifex
sapiens quærit quomodo statuat simula-
chrum, quod non moueatur. * Num- 21
quid non scitis ? numquid non audistis ?
numquid non annunciatum est vobis ab
initio ? numquid non intellexistis fun-
damenta terræ ? * Qui sedet super gy- 22
rum terræ, & habitatores eius sunt quasi
locustæ : qui extendit velut nihilum cæ-
los, & expandit eos sicut tabernaculum
ad inhabitandum. * Qui dat secreto- 23
rum scrutatores quasi non sint, iudices
terræ velut inane fecit : * & quidem ne- 24
que plantatus, neque satus, neque radi- F
catus in terra truncus eorum : repente
flauit in eos, & aruerunt, & turbo quasi
stipulam auferet eos. * Et cui assimila- 25
stis me, & adæquastis, dicit sanctus ?
* Leuate in excelsum oculos vestros, & 26
videte quis creauit hæc : qui educit in
numero militiam eorum, & omnes ex
nomine vocat : præ multitudine forti-
tudinis & roboris, virtutisq. eius, ne-
que vnum reliquum fuit. * Quare di- 27
cis Iacob, & loqueris Israel : Absson-
dita est via mea a Domino, & a Deo
meo iudicium meum transiuit ? * Num- 28
quid nescis, aut non audisti ? Deus sem-
piternus Dominus, qui creauit termi-
nos terræ : non deficiet, neque labora-
bit, nec est inuestigatio sapientiæ eius.
* Qui dat lasso virtutem : & his, qui 29
non sunt, fortitudinem & robur mul-
tiplicat. * Deficient pueri, & labora- 30
bunt, & iuuenes in infirmitate cadent.
* Qui autem sperant in Domino, mu- 31
tabunt fortitudinem, assument pennas
sicut aquilæ, current & non labora-
bunt, ambulabunt & non deficient.

CAP. XLI.

1 TAceant ad me insulæ, & Gētes mu-
A tent fortitudinem : accedant, &
tunc loquantur, simul ad iudicium pro-
2 pinquemus. * Quis suscitauit ab Orien-
te iustum, vocauit eum vt sequeretur
se ? dabit in conspectu eius Gentes, &
reges obtinebit : dabit quasi puluerem
gladio eius, sicut stipulam vento rap-
3 tam arcui eius. * Persequetur eos, tran-
sibit in pace, semita in pedibus eius non
4 apparebit. * Quis hæc operatus est, &
fecit, vocans generationes ab exordio ?
Ego Dominus, ‖ primus & nouissimus ‖Inf.44.2.6
5 ego sum. * Viderunt insulæ, & timue- & 48.b.12 Apoc.1.d.11
B runt, extrema terræ obstupuerunt, ap- & 22.c.13
6 propinquauerunt, & accesserunt. * Vnus-
quisque proximo suo auxiliabitur, &
7 fratri suo dicet : Confortare. * Confor-
tauit faber ærarius percutiens malleo
eum, qui cudebat tunc temporis, di-
cens : Glutino bonum est : & conforta-
8 uit eum clauis, vt non moueretur. * Et
tu Israel serue meus, Iacob quem elegi,
9 semen Abraham amici mei : * in quo ap-
prehendi te ab extremis terræ, & a lon-
ginquis eius vocaui te, & dixi tibi :
Seruus meus es tu, elegi te, & non ab-
10 ieci te. * Ne timeas, quia ego tecum
C sum : ne declines, quia ego Deus tuus :
confortaui te, & auxiliatus sum tibi,
11 & suscepit te dextera iusti mei. * Ecce
confundentur & erubescent omnes, qui
pugnant aduersum te : erunt quasi non
sint, & peribunt viri, qui contradicunt
12 tibi. * Quæres eos, & non inuenies, vi-
ros rebelles tuos : erunt quasi non sint :
& veluti consumptio homines bellan-
13 tes aduersum te. * Quia ego Dominus
Deus tuus apprehendens manum tuam,
dicensq. tibi : Ne timeas, ego adiuui te.
14 * Noli timere vermis Iacob, qui mor-
D tui estis ex Israel : ego auxiliatus sum
tibi, dicit Dominus : & redemptor tuus
15 sanctus Israel. * Ego posui te quasi plau-
strum triturans nouum, habens rostra
serrantia : triturabis montes, & comminues : & colles quasi puluerem pones.
16 * Ventilabis eos, & ventus tollet, &
turbo disperget eos : & tu exultabis in
Domino, in sancto Israel lætaberis.
17 * Egeni, & pauperes quærunt aquas, &
non

Digitized by Google

non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego
Dominus exaudiam eos, Deus Israel non
derelinquam eos. * Aperiam in supinis 18
collibus flumina, & in medio camporũ
fontes: ponam desertũ in stagna aqua-
rum, & terram inuiam in riuos aquarũ. E
*Dabo in solitudinem cedrum, & spinã, 19
& myrtum, & lignum oliuæ: ponam in
deserto abietem, vlmũ, & buxum simul:
*Vt videant, & sciant, & recogitent, & 20
intelligant pariter quia manus Domini
fecit hoc, & sanctus Israel creauit illud.
* Prope facite iudicium vestrum, dicit 21
Dominus: afferte, siquid forte habetis,
dixit rex Iacob. * Accedant, & nuncient 22
nobis quæcumque ventura sunt: priora F
quæ fuerunt nunciate: & ponemus cor
nostrum, & sciemus nouissima eorum, &
quæ ventura sunt indicate nobis. * An- 23
nunciate quæ ventura sunt in futurum,
& sciemus quia dij estis vos. bene quo-
que aut male, si potestis, facite: & loqua-
mur, & videamus simul. * Ecce, vos estis 24
ex nihilo, & opus vestrum ex eo, quod
non est: abominatio est qui elegit vos.
* Suscitaui ab Aquilone, & veniet ab Or- 25
tu solis: vocabit nomen meum, & addu-
cet magistratus quasi lutum, & velut pla
stes conculcans humum. * Quis annun- 26
ciauit ab exordio vt sciamus: & a prin- G
cipio vt dicamus: Iustus es? non est ne-
que annuncians, neque prædicens, ne-
que audiens sermones vestros. * Primus 27
ad Sion dicet: Ecce adsunt, & Ierusalem
euangelistam dabo. * Et vidi, & non 28
erat neque ex istis quisquam qui iniret
consilium, & interrogatus responderet
verbum. * Ecce omnes iniusti, & va- 29
na opera eorum: ventus & inane simu-
lachra eorum.

CAP. XLII.

Matt. 12. b. 18 ECce seruus meus, suscipiã eum: ele- 1
ctus meus, cõplacuit sibi in illo ani- A
ma mea: dedi spiritum meum super eũ,
iudicium Gentibus proferet. * Non cla- 2
mabit, neque accipiet personam, nec
audietur vox eius foris. * Calamum 3
quassatum non conteret, & linum fu-
migans non extinguet: in veritate edu-
cet iudicium. * Non erit tristis, neque 4
turbulentus, donec ponat in terra iudi-
cium: & legem eius insulæ expectabũt.
5 * Hæc dicit Dominus Deus creans cæ-
los, & extendens eos: firmans terram:
& quæ germinãt ex ea: dans flatum po-
pulo, qui est super eam, & spiritum
6 calcantibus eam. * Ego Dominus vo-
B caui te in iustitia, & apprehendi ma-
num tuam, & seruaui te. ‖ Et dedi te ‖ Inf. 49. b. 6
in fœdus populi, in lucem Gentium:
7 * Vt aperires oculos cæcorum, & educe-
res de conclusione vinctũ, de domo car-
8 ceris sedentes in tenebris. * ‖ Ego Do- ‖ Inf. 48. b. 11
minus, hoc est nomen meum: gloriam
meam alteri non dabo, & laudem meam
9 sculptilibus. * Quæ prima fuerunt, ecce
venerunt: noua quoque ego annuncio:
antequam oriãtur, audita vobis faciam.
10 * Cantate Domino canticũ nouum, laus
eius ab extremis terræ: qui descenditis
in mare, & plenitudo eius, insulæ, & ha-
11 bitatores earum. * Subleuetur desertũ,
& ciuitates eius: in domibus habitabit
Cedar: laudate habitatores Petræ, de
12 vertice montium clamabunt. * Ponent
Domino gloriam, & laudem eius in in-
13 sulis nunciabunt. * Dominus sicut for-
tis egredietur, sicut vir præliator susci-
tabit zelum: vociferabitur, & clama-
bit: super inimicos suos confortabitur.
14 * Tacui semper, silui, patiens fui, sicut
C parturiens loquar: dissipabo, & abs or-
15 bebo simul. * Desertos faciam montes,
& colles, & omne gramen eorum exic-
cabo: & ponam flumina in insulas, &
16 stagna arefaciam. * Et ducam cæcos
in viam, quam nesciunt, & in semitis,
quas ignorauerunt, ambulare eos faciã:
ponam tenebras coram eis in lucem,
& praua in recta: hæc verba feci eis, &
17 non dereliqui eos. * Conuersi sunt re-
trorsum: confundantur confusione qui
confidunt in sculptili, qui dicunt con-
18 flatili: Vos dij nostri. * Surdi audite,
19 & cæci intuemini ad videndum. * Quis
cæcus, nisi seruus meus? & surdus, nisi
ad quem nuncios meos misi? quis cæ-
cus, nisi qui venundatus est? & quis cæ-
20 cus, nisi seruus Domini? * Qui vides
multa, nonne custodies? qui apertas
21 habes aures, nonne audies? * Et Do-
minus voluit vt sanctificaret eum, & ma-
22 gnificaret legem, & extolleret. * Ipse
D autem populus direptus, & vastatus: la-
queus iuuenum omnes, & in domibus
carcerum absconditi sunt: facti sunt in
rapinam,

Digitized by Google

rapinam, nec est qui eruat: in direptio-
nem, nec est qui dicat: Redde. * Quis 23
est in vobis qui audiat hoc, attendat &
auscultet futura? * Quis dedit in dire- 24
ptionem Iacob, & Israel vastantibus?
nonne Dominus ipse, cui peccauimus?
Et noluerunt in vijs eius ambulare, &
non audierunt legem eius. * Et effudit 25
super eum indignationem furoris sui, &
forte bellum, & combussit eum in cir-
cuitu, & non cognouit: & succendit
eum, & non intellexit.

CAP. XLIII.

ET nunc hæc dicit Dominus creans te 1
Iacob, & formans te Israel: Noli ti- A
mere, quia redemi te, & vocaui te no-
mine tuo: meus es tu. * Cum transieris 2
per aquas, tecũ ero, & flumina non ope-
rient te: cum ambulaueris in igne, non
combureris, & flamma non ardebit in
te: * Quia ego Dominus Deus tuus san- 3
ctus Israel saluator tuus, dedi propitia-
tionem tuam Ægyptum, Æthiopiam, &
Saba pro te. * Ex quo honorabilis fa- 4
ctus es in oculis meis, & gloriosus: ego
dilexi te, & dabo homines pro te, & po-
pulos pro anima tua. * Noli timere, 5
quia ego tecum sum: ab Oriente addu-
cam semen tuum, & ab Occidente con-
gregabo te. * Dicam Aquiloni: Da: 6
& Austro: Noli prohibere: affer filios
meos de longinquo, & filias meas ab ex-
tremis terræ. * Et omnem, qui inuocat 7
nomen meum, in gloriam meam creaui
eum, formaui eum, & feci eum. * Educ 8
foras populum cæcum, & oculos habẽ-
tem: surdum, & aures ei sunt. * Omnes 9
gentes congregatæ sunt simul, & colle- B
ctæ sunt tribus: quis in vobis annunciet
istud, & quæ prima sunt audire nos fa-
ciet? dent testes eorum, iustificentur, &
audiant, & dicant: Vere. * Vos testes 10
mei, dicit Dominus, & seruus meus, quẽ
elegi: vt sciatis, & credatis mihi, & in-
telligatis quia ego ipse sum. Ante me
non est formatus Deus, & post me non
erit. * ‖ Ego sum, ego sum Dominus, 11
‖ Ose.13.b.4
& non est absque me saluator. * Ego an- 12
nunciaui, & saluaui: auditum feci, & nõ
fuit in vobis alienus: vos testes mei, di-
cit Dominus, & ego Deus. * Et ab ini- 13
tio ego ipse, & nõ est qui de manu mea
eruat: operabor, & quis auerteet illud?
14 * Hæc dicit Dominus redemptor vester,
sanctus Israel: Propter vos misi in Baby-
lonem, & detraxi vectes vniuersos, &
Chaldæos in nauibus suis gloriantes.
15 * Ego Dominus sanctus vester, creans Is-
16 rael rex vester. * Hæc dicit Dominus,
C qui dedit in mari viam, & in aquis tor-
17 rentibus semitam. * Qui eduxit quadri-
gam & equum: agmen & robustum, si-
mul obdormierunt, nec resurgent: con-
triti sunt quasi linum, & extincti sunt.
18 * Ne memineritis priorum, & antiqua ne
19 intueamini. * ‖ Ecce ego facio noua, & ‖ 2.Cor.5.d.17
nunc orientur, vtique cognoscetis ea: Apoc.21.b.5
ponam in deserto viam, & in inuio flu-
20 mina. * Glorificabit me bestia agri, dra-
cones & struthiones: quia dedi in deser-
to aquas, flumina in inuio, vt darem po-
21 tum populo meo, electo meo. * Populũ
istum formaui mihi, laudem meam nar-
22 rabit. * Non me inuocasti Iacob, nec la-
23 borasti in me Israel. * Nõ obtulisti mi-
hi arietẽ holocausti tui, & victimis tuis
D non glorificasti me: non te seruire feci
in oblatione, nec laborem tibi præbui
24 in thure. * Non emisti mihi argento ca-
lamum, & adipe victimarum tuarũ non
inebriasti me. Verumtamen seruire me
fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi la
25 borem in iniquitatibus tuis. * Ego sum,
ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas
propter me, & peccatorum tuorum nõ
26 recordabor. * Reduc me in memoriam,
& iudicemur simul: narra si quid habes
27 vt iustificeris. * Pater tuus primus pec-
cauit, & interpretes tui præuaricati sunt
28 in me. * Et contaminaui principes san-
ctos, dedi ad internecionem Iacob, &
Israel in blasphemiam.

CAP. XLIIII.

1 ET nunc audi Iacob serue meus, & Is- ‖ Ier.30.b.10
2 rael quem elegi: * Hæc dicit Domi- & 46.g.27
A nus faciens & formans te, ab vtero au-
xiliator tuus: noli timere serue meus Ia-
3 cob, & rectissime, quem elegi. * Effun-
dam enim aquas super sitientẽ, & fluẽta
super aridam: effundam spiritum meum
super semen tuum, & benedictionem
4 meam super stirpem tuam. * Et ger-
minabũt inter herbas quasi salices iuxta
5 præterfluentes aquas. * Iste dicet: Do-
mini

Digitized by Google

mini ego sum: & ille vocabit in nomine Iacob, & hic scribet manu sua: Domino: & in nomine Israel assimilabitur. * ‖ Hæc dicit Dominus rex Israel, & 6
redemptor eius Dominus exercituum: Ego primus, & ego nouissimus, & absque me nō est Deus. * Quis similis mei? 7
vocet, & annunciet: & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum: ventura & quæ futura sunt annuncient eis. * Nolite timere, neque 8
conturbemini: ex tunc audire te feci, & annunciaui: vos estis testes mei. numquid est Deus absque me, & formator, quem ego non nouerim? * Plastæ idoli 9
omnes nihil sunt, & amantissima eorum B
non proderunt eis. ipsi sunt testes eorū, quia non vident, neque intelligunt, vt confundantur. * Quis formauit Deum, 10
& sculptile conflauit ad nihil vtile? * Ecce omnes participes eius confundentur: 11
fabri enim sunt ex hominibus: conuenient omnes, stabunt & pauebunt, & confundentur simul. * ‖ Faber ferrarius 12
lima operatus est: in prunis, & in malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet & deficiet, non bibet aquam, & lassescet. * Artifex lignarius extendit normam, formauit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornauit illud: & 13
fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. * Succidit 14
cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ steterat inter ligna saltus: plantauit pinum, quam pluuia nutriuit. * Et facta 15
est hominibus in focum: sumpsit ex eis, C
& calefactus est: & succendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus est deum, & adorauit: fecit sculptile, & curuatus est ante illud. * Medium eius 16
combussit igni, & de medio eius carnes comedit: coxit pulmentum, & saturatus est, & calefactus est, & dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. * Reliquum 17
autem eius deum fecit & sculptile sibi: curuatur ante illud, & adorat illud, & obsecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu. * Nescierunt, neque intel- 18
lexerunt: obliti enim sunt ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde suo. * Non recogitant in mente sua, 19
neque cognoscunt, neque sentiunt, vt dicant: Medietatem eius combussi igni, & coxi super carbones eius panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo eius idolum faciam? ante truncum ligni procidam? * Pars eius cinis est: cor insipiens 20
adorauit illud, & non liberabit animam D
suam, neque dicet: Fortè mendacium est in dextera mea. * Memento horum Iacob, & Israel, quoniam seruus 21
meus es tu. formaui te, seruus meus es tu Israel, ne obliuiscaris mei. * Deleui 22
vt nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: reuertere ad me, quoniam redemi te. * Laudate cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: iu- 23
bilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus & omne lignum eius: quoniam redemit Dominus Iacob, 24
& Israel gloriabitur. * Hæc dicit Dominus redēptor tuus, & formator tuus ex vtero: Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cælos solus, stabiliens ter- 25
ram, & nullus mecum. * Irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertens. Conuertens sapientes retrorsum: & scientiam eorum stultam faciens. 26
* Suscitans verbum serui sui, & consilium nunciorū suorum complens. Qui dico Ierusalem: Habitaberis; & ciuitatibus Iuda: Ædificabimini, & deserta 27
eius suscitabo. * Qui dico profundo: Desolare, & flumina tua arefaciam. 28
* Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Ierusalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

‖ Sup. 41. b. 4 Inf. 48. b. 12 Apoc. 1. d. 18 & 22. c. 13

‖ Sap. 13. c. 11

CAP. XLV.

1 A HÆc dicit Dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexterā, vt subijciam ante faciem eius Gentes, & dorsa regum vertam, & aperiam coram 2
eo ianuas, & portæ nō claudentur. * Ego ante te ibo: & gloriosos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes fer- 3
reos confringam. * Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum: vt scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel. * Propter ser- 4
uum meum Iacob, & Israel electum meum, & vocaui te nomine tuo: assi- 5
milaui te, & non cognouisti me. * Ego Dominus, & non est amplius: extra me non est Deus: accinxi te, & non cognouisti

uisti me: * Vt sciant hi, qui ab ortu 6
solis, & qui ab occidente, quoniam
absque me non est: Ego Dominus, &
non est alter, * formans lucem, & creans 7
tenebras, faciens pacem, & creans ma-
lum: ego Dominus faciens omnia hæc.
* Rorate cæli desuper, & nubes pluant 8
iustum: aperiatur terra, & germinet B
saluatorem: & iustitia oriatur simul: ego
Dominus creaui eum. * Væ qui contra- 9
dicit fictori suo, testa de samijs terræ:
|| Rom. 9. d. 20 || numquid dicet lutum figulo suo: Quid
Ier. 18. a. 6 facis, & opus tuum absque manibus est?
* Væ qui dicit patri: Quid generas? & 10
mulieri: Quid parturis? * Hæc dicit Do- 11
minus sanctus Israel plastes eius: Ven-
tura interrogate me, super filios meos,
& super opus manuum mearum manda-
te mihi. * Ego feci terram, & hominem 12
super eam creaui ego: manus meæ te-
tenderunt cælos, & omni militiæ eorum
mandaui. * Ego suscitaui eum ad iusti- 13
tiam, & omnes vias eius dirigam: ipse C
ædificabit ciuitatem meam, & captiui-
tatem meam dimittet, non in pretio,
neque in muneribus, dicit Dominus
Deus exercituum. * Hæc dicit Domi- 14
nus: Labor Ægypti, & negotiatio Æ-
thiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te
transibunt, & tui erunt: Post te ambu-
labunt, vincti manicis pergent: & te
adorabunt, teq. deprecabuntur: Tan-
tum in te est Deus, & non est absque
te Deus. * Vere tu es Deus absconditus, 15
Deus Israel saluator. * Confusi sunt, & 16
erubuerunt omnes: simul abierunt in
confusionem fabricatores errorum. * Is- 17
rael saluatus est in Domino salute æter-
na: non confundemini, & non erubesce-
tis vsque in sæculum sæculi. * Quia hæc 18
dicit Dominus creans cælos, ipse Deus
formans terram, & faciens eam, ipse
plastes eius: non in vanum creauit eam:
vt habitaretur, formauit eam. ego Do-
minus, & non est alius. * Non in absco- 19
dito locutus sum in loco terræ tenebro-
so: non dixi semini Iacob: Frustra quæ-
rite me. ego Dominus loquens iustitiam,
annuncians recta. * Congregamini, & 20
venite, & accedite simul qui saluati estis
ex Gentibus: nesciunt qui leuant li-
gnum sculpturæ suæ, & rogant Deum
non saluantem. * Annunciate, & veni- 21
te, & consiliamini simul: quis auditum D
fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit il-
lud? numquid non ego Dominus, &
non est vltra Deus absque me? Deus iu-
22 stus, & saluans non est præter me. * Cō-
uertimini ad me, & salui eritis omnes
fines terræ: quia ego Deus, & non est
23 alius. * In memetipso iuraui, egredie-
tur de ore meo iustitiæ verbum, & non
24 reuertetur: * || quia mihi curuabitur om- || Rom. 14. b. 11
25 ne genu, & iurabit omnis lingua. * Er- Phil. 2. b. 10
go in Domino, dicet, meæ sunt iusti-
tiæ & imperium: ad eum venient, &
confundentur omnes qui repugnant ei.
* In Domino iustificabitur, & laudabitur
omne semen Israel.

CAP. XLVI.

1 CONfractus est Bel, contritus est Na-
A bo: facta sunt simulachra eorum
bestijs & iumentis, onera vestra graui
2 pondere vsque ad lassitudinem. * Con-
tabuerunt, & contrita sunt simul: non
potuerunt saluare portantem, & anima
3 eorum in captiuitatem ibit. * Audite
B me domus Iacob, & omne residuum
domus Israel, qui portamini a meo vte-
4 ro, qui gestamini a mea vulua. * Vsque
ad senectam ego ipse, & vsque ad canos
ego portabo: ego feci, & ego feram:
5 ego portabo, & saluabo. * Cui assimi-
lastis me, & adæquastis, & comparastis
6 me, & fecistis similem? * Qui confer-
tis aurum de sacculo, & argentum state-
ra ponderatis: conducentes aurificem,
vt faciat deum: & procidunt, & ado-
7 rant. * || Portant illum in humeris ge- || Bar. 6. b. 21
C stantes, & ponentes in loco suo: & sta-
bit, ac de loco suo non mouebitur. sed
& cum clamauerint ad eum, non audiet:
8 de tribulatione non saluabit eos. * Me-
mentote istud, & confundamini: redite
9 præuaricatores ad cor. * Recordamini
prioris sæculi, quoniam ego sum Deus,
& non est vltra Deus, nec est similis
10 mei: * Annuncians ab exordio nouissi-
D mum, & ab initio quæ necdum facta
sunt, dicens: Consilium meum stabit, &
11 omnis voluntas mea fiet: * Vocans ab
Oriente auem, & de terra longinqua
virum voluntatis meæ. & locutus sum,
& adducam illud: creaui, & faciam il-
12 lud. * Audite me duro corde, qui longe
13 estis a iustitia. * Prope feci iustitiam
meam,

Digitized by Google

meam, non elongabitur, & salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israel gloriam meam.

CAP. XLVII.

DEscende, sede in puluere virgo filia Babylon, sede in terra: non est 1 A
solium filiæ Chaldæorum, quia vltra nõ
vocaberis mollis & tenera. * Tolle mo- 2
lam, & mole farinam: denuda turpitu-
dinem tuam, discooperi humerum, re-
Nah.3.b.5 uela crura, transi flumina. * ‖ Reuelabi- 3
tur ignominia tua, & videbitur oppro-
brium tuum: vltionem capiam, & non
resistet mihi homo. * Redemptor noster, 4
Dominus exercituum nomen illius, san-
ctus Israel. * Sede tacens, & intra in te- 5
nebras filia Chaldæorum: quia non vo-
caberis vltra domina regnorum. * Ira- 6
tus sum super populum meum, conta- B
minaui hereditatem meam, & dedi eos
in manu tua: non posuisti eis misericor-
dias: super senem aggrauasti iugum tuũ
valde. * Et dixisti: In sempiternum ero 7
domina: non posuisti hæc super cor tuũ,
neque recordata es nouissimi tui. * Et 8
nunc audi hæc delicata, & habitans con-
‖Apoc.18.b.7 fidenter, quæ dicis in corde tuo: ‖ Ego
sum, & non est præter me amplius: non C
sedebo vidua, & ignorabo sterilitatem.
‖Inf.51.f.19 * ‖ Venient tibi duo hæc subito in die 9
vna, sterilitas & viduitas. vniuersa vene-
runt super te, propter multitudinem
maleficiorum tuorum, & propter duri-
tiam incantatorum tuorum vehemen-
tem. * Et fiduciam habuisti in malitia 10
tua, & dixisti: Non est qui videat me.
sapientia tua & scientia tua hæc decepit
te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, &
præter me non est altera. * Veniet super 11
te malum, & nescies ortum eius: & ir- D
ruet super te calamitas, quam non po-
teris expiare: veniet super te repente
miseria, quam nescies. * Sta cum incan- 12
toribus tuis, & cum multitudine male-
ficiorum tuorum, in quibus laborasti ab
adolescentia tua, si forte quid prosit ti-
bi, aut si possis fieri fortior. * Defecisti 13
in multitudine consiliorum tuorum:
stent, & saluent te augures cæli, qui con-
templabantur sidera, & supputabant men
ses, vt ex eis annunciarent ventura tibi.
* Ecce facti sunt quasi stipula, ignis com- 14
bussit eos: non liberabunt animã suam
de manu flammæ: non sunt prunæ, qui-
bus calefiant, nec focus, vt sedeant ad eũ.
15 * Sic facta sunt tibi in quibuscumque
laboraueras: negotiatores tui ab adole-
scentia tua, vnusquisque in via sua erra-
uerunt: non est qui saluet te.

CAP. XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob, qui voca-
A mini nomine Israel, & de aquis
Iuda existis, qui iuratis in nomine Do-
mini, & Dei Israel recordamini non in
2 veritate, neque in iustitia. * De ciuitate
enim sancta vocati sunt, & super Deum
Israel constabiliti sunt: Dominus exer-
3 cituum nomen eius. * Priora ex tunc an-
nũciaui, & ex ore meo exierunt, & audi-
ta feci ea: repente operatus sum, & ve-
4 nerunt. * Sciui enim quia durus es tu,
B & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua
5 ærea. * Prædixi tibi ex tunc: antequam
venirent indicaui tibi, ne forte diceres:
Idola mea fecerunt hæc, & sculptilia
mea, & conflatilia mandauerunt ista.
6 * Quæ audisti, vide omnia: vos autem
B num annunciastis? Audita feci tibi no-
ua ex tunc, & conseruata sunt quæ nescis:
7 * nunc creata sunt, & non ex tunc: &
ante diem, & non audisti ea, ne forte
8 dicas: Ecce ego cognoui ea. * Neque
audisti, neque cognouisti, neque ex tunc
aperta est auris tua: scio enim quia præ-
uaricans præuaricaberis, & transgresso-
9 rem ex vtero vocaui te. * Propter nomen
meum longe faciam furorem meum: &
10 laude mea infrenabo te, ne intereas. * Ec-
ce excoxi te, sed non quasi argentum,
11 elegi te in camino paupertatis. * Pro-
pter me, propter me faciam, vt non
blasphemer: ‖ & gloriam meam alteri ‖Sup.42.b.8
12 non dabo. * Audi me Iacob, & Israel
quem ego voco: ‖ ego ipse, ego primus, ‖Sup.41.b.4. & 44.a.6
13 & ego nouissimus. * Manus quoque
C mea fundauit terram, & dextera mea
mensa est cælos: ego vocabo eos, & sta-
14 bunt simul. * Congregamini omnes vos,
& audite: quis de eis annunciauit hæc?
Dominus dilexit eum, faciet voluntatem
suam in Babylone, & brachium suum
15 in Chaldæis. * Ego ego locutus sum,
& vocaui eum: adduxi eum, & dire-
16 cta est via eius. * Accedite ad me, &

Digitized by Google

audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus eius. * Hæc dicit 17
Dominus redemptor tuus sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia, gubernans te in via, qua ambulas.
* Vtinam attendisses mandata mea: fa- 18
D cta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. * & fuisset. 19
quasi arena semen tuum, & stirps vteri tui vt lapilli eius: non interisset, & non fuisset attritum nomen eius a facie mea.
‖Ier.32.a.6 * ‖ Egredimini de Babylone, fugite a 20
Chaldæis, in voce exultationis annunciate: auditum facite hoc, & efferte illud vsque ad extrema terræ. Dicite:
‖Exod.17.b.6 ‖Redemit Dominus seruum suum Iacob. 21
Num.20.b.12 * Non sitierunt in deserto, cum educeret
‖Inf.57.d.21 eos: ‖ aquam de petra produxit eis, &
scidit petram, & fluxerunt aquæ. * Non 22
est pax impijs, dicit Dominus.

CAP. XLIX.

AVdite insulæ, & attendite populi de 1
longe: Dominus ab vtero vocA-
uit me, de ventre matris meæ recorda-
‖Inf. 51.c.16 tus est nominis mei. * ‖ Et posuit os meũ 2
quasi gladium acutum: in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. * Et dixit mihi: Seruus meus es 3
tu Israel, quia in te gloriabor. * Et ego 4
dixi: In vacuum laboraui, sine causa, & vane fortitudinem meam consumpsi: ergo iudicium meum cum Domino, &
opus meum cum Deo meo. * Et nunc 5
dicit Dominus, formans me ex vtero seruum sibi, vt reducam Iacob ad eum, &
Israel non congregabitur: & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus B
factus est fortitudo mea. * Et dixit: Pa- 6
rum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israel conuertendas. ‖ Ecce dedi te in lucem Gentium,
‖Sup.42.b.6 Act. 13.g.47 vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. * Hæc dicit Dominus redemptor Is- 7
rael, sanctus eius, ad contemptibilem
animam, ad abominatam gentem, ad seruum dominorum: Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctũ
‖2. Cor.6.a.2 Israel qui elegit te. * ‖ Hæc dicit Domi- 8
C mus: In tempore placito exaudiui te, &
in die salutis auxiliatus sum tui: & seruaui te, & dedi te in fœdus populi, vt
suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas: * vt diceres his, qui vincti 9
sunt: Exite: & his, qui in tenebris: Reuelamini. Super vias pascentur, & in
omnibus planis pascua eorum. * ‖ Non 10 ‖Apoc.7.d.16
esurient, neque sitient, & non percutiet eos æstus & sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum pota-
bit eos. * Et ponam omnes montes meos 11
in viam, & semitæ meæ exaltabuntur.
* Ecce isti de longe venient, & ecce illi 12
D ab Aquilone & mari, & isti de terra au-
strali. * Laudate cæli, & exulta terra, iu- 13
bilate montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, & paupe-
rum suorum miserebitur. * Et dixit Siõ: 14
Dereliquit me Dominus, & Dominus
oblitus est mei. * Numquid obliuisci 15
potest mulier infantem suum, vt non
misereatur filio vteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.
* Ecce in manibus meis descripsi te: mu- 16
ri tui coram oculis meis semper. * Ve- 17
nerunt structores tui: destruentes te, &
dissipantes a te exibunt. * ‖ Leua in cir- 18 ‖Inf.60.a.4
E cuitu oculos tuos, & vide, omnes isti
congregati sunt, venerunt tibi: viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circumda-
bis tibi eos quasi sponsa. * Quia deserta 19
tua, & solitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ nunc angusta erunt præ habitatoribus, & longe fugabuntur qui absorbe-
bant te. * Adhuc dicent in auribus tuis 20
filijs sterilitatis tuæ: Angustus est mihi
locus, fac spatium mihi vt habitem. * Et 21
F dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pariens, transmigrata, & captiua: & istos quis enutriuit? ego destituta & sola: & isti vbi
erant? * Hæc dicit Dominus Deus: Ec- 22
ce leuabo ad Gentes manum meam, &
ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas
super humeros portabunt. * Et erunt re- 23
ges nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ:
vultu in terram demisso adorabunt te,
G & puluerem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non
confundentur qui expectant eum. * Nũ- 24
quid tolletur a forti præda? aut quod

captum

Digitized by Google

captum fuerit a robusto, saluum esse
poterit? * Quia hæc dicit Dominus: E- 25
quidem, & captiuitas a forti tolletur:
& quod ablatum fuerit a robusto, saluabitur. Eos vero, qui iudicauerunt te,
ego iudicabo, & filios tuos ego saluabo. * Et cibabo hostes tuos carnibus 26
suis: & quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet omnis caro, quia
ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

HÆc dicit Dominus: Quis est hic li- 1
A ber repudij matris vestræ, quo dimisi eã? aut quis est creditor meus, cui
vẽdidi vos? ecce in iniquitatibus vestris
venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. * Quia veni, & 2
non erat vir: vocaui, & non erat qui
Infr. 59. a. 1 audiret. ‖ nũquid abbreuiata & paruula facta est manus mea, vt non possim
redimere? aut non est in me virtus ad B
liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina
in siccum: computrescent pisces sine
aqua, & morientur in siti. * Induam cælos tenebris, & saccum ponam operimẽtum eorum. * Dominus dedit mihi 4
linguam eruditam vt sciam sustentare eũ,
qui lassus est verbo: erigit mane, mane
erigit mihi aurem, vt audiam quasi magistrum. * Dominus Deus aperuit mihi 5
aurem, ego autem non contradico: re-
‖ Mat. 26. g. 67 trorsum non abijt. * ‖ Corpus meum de- 6
di percutientibus, & genas meas vellen- C
tibus: faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me.
* Dominus Deus auxiliator meus, ideo 7
non sum confusus: ideo posui faciem
meam vt petram durissimam, & scio
‖ Rom. 8. f. 33 quoniam non confundar. * ‖ Iuxta est 8
qui iustificat me, quis contradicet mihi? stemus simul, quis est aduersarius
meus? accedat ad me. * Ecce Dominus 9
Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.
* Quis ex vobis timens Dominum, au- 10
diens vocem serui sui? qui ambulauit D
in tenebris, & non est lumen ei, speret
in nomine Domini, & innitatur super
Deum suum. * Ecce vos omnes accen- 11
dentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis,
quas succendistis: de manu mea factum
est hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAP. LI.

1 AVdite me qui sequimini quod iu-
A stum est, & quæritis Dominum:
attendite ad petram vnde excisi estis, &
ad cauernam laci, de qua præcisi estis.
2 * Attendite ad Abraham patrem vestrũ,
& ad Saram, quæ peperit vos: quia vnũ
vocaui eum, & benedixi ei, & multipli-
3 caui eum. * Consolabitur ergo Domi-
nus Sion, & consolabitur omnes ruinas
B eius: & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum
Domini. Gaudium & lætitia inuenietur
in ea, gratiarum actio, & vox laudis.
4 * Attendite ad me popule meus, & tribus mea me audite: quia lex a me exiet,
& iudicium meum in lucem populorũ
5 requiescet. * Prope est iustus meus,
egressus est saluator meus, & brachia
mea populos iudicabunt: me insulæ expectabunt, & brachium meum sustine-
6 bunt. * Leuate in cælum oculos vestros,
& videte sub terra deorsum: quia cæli
sicut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores eius
sicut hæc interibunt: ‖ Salus autem mea ‖ Ps. 36. c. 39
C in sempiternum erit, & iustitia mea non
7 deficiet. * Audite me qui scitis iustum,
populus meus lex mea in corde eorum:
nolite timere opprobrium hominum, &
8 blasphemias eorum ne metuatis. * Sicut
enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea: Salus autem mea in sempiternum
erit, & iustitia mea in generationes generationum.
9 * Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini: consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem?
10 * ‖ Numquid non tu siccasti mare, ‖ Exo. 14. c. 21
D aquam abyssi vehementis: qui posuisti
profundum maris viam, vt transirent liberati?
11 * Et nunc qui redempti sunt a Domino, reuertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita

Digitized by Google

eorum, gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus. * Ego, ego ip- 12
se consolabor vos: quis tu vt timeres
ab homine mortali, & a filio hominis,
qui quasi fœnum ita arescet? * Et obli- 13
tus es Domini factoris tui, qui tetendit E
cælos, & fundauit terram: & formida-
sti iugiter tota die a facie furoris eius,
qui te tribulabat, & parauerat ad per-
dendum: vbi nunc est furor tribulantis?
* Cito veniet gradiens ad aperiendum, 14
& non interficiet vsque ad internecionē,
nec deficiet panis eius. * Ego autem sum 15
Dominus Deus tuus, qui conturbo mare,
& intumescunt fluctus eius: Dominus
|| Sup.49.a.2 exercituum nomen meum. * || Posui ver- 16
ba mea in ore tuo, & in vmbra manus F
meæ protexi te, vt plantes cælos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu. * Eleuare, eleuare, consurge 17
Ierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius: vsque ad fundum calicis soporis bibisti, & potasti vsque ad fæces. * Non est qui sustentet eam ex om- 18
nibus filijs, quos genuit: & non est qui apprehendat manum eius ex omnibus
§ Sup.47.b.9 filijs, quos enutriuit. * || Duo sunt quæ 19
occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? vastitas, & contritio, & fames, & gladius, quis consolabitur te? * Filij tui 20
proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus: G
pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui. * Idcirco audi hoc paupercula, 21
& ebria non a vino. * Hæc dicit domi- 22
nator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adijcies vt bibas illum vltra. * Et ponam illum in 23
manu eorum, qui te humiliauerunt, & dixerunt animæ tuæ: Incuruare, vt transeamus: & posuisti vt terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.

CAP. LII.

Consurge, consurge, induere forti- 1
tudine tua Sion, induere vestimen- A
tis gloriæ tuæ Ierusalem ciuitas sancti: quia non adijciet vltra vt pertranseat per te incircumcisus & immundus. * Excu- 2
tere de puluere, consurge; sede Ierusalem: solue vincula colli tui captiua fi-
3 lia Sion. * Quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, & sine argento
4 redimemini. * Quia hæc dicit Domi-
B nus Deus: || In Ægyptum descendit po- || Gen.46.a.6
pulus meus in principio vt colonus esset ibi: & Assur absque vlla causa calum-
5 niatus est eum. * Et numquid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores eius inique agunt, dicit Dominus, || & || Rom.2.d.24
iugiter tota die nomen meum blasphe- Ier.36.d.20
6 matur. * Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse
7 qui loquebar, ecce adsum. * || Quàm pul- || Rom.10.c.15
chri super montes pedes annunciantis & Nah.1.d.15
prædicantis pacem: annunciantis bonū, prædicantis salutem, dicentis Sion: Re-
8 gnabit Deus tuus! * Vox speculatorum
C tuorum: leuauerunt vocem, simul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt
9 cum conuerterit Dominus Sion. * Gaudete, & laudate simul deserta Ierusalem: quia consolatus est Dominus populum
10 suum, redemit Ierusalem. * Parauit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium Gentium: || & videbunt om- || Ps.97.a.3
11 nes fines terræ salutare Dei nostri. * Recedite, recedite, exite inde, || pollutum || 2.Cor.6.d.17
nolite tangere: exite de medio eius, mun
12 damini qui fertis vasa Domini. * Quo-
D niam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israel.
13 * Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur,
14 & eleuabitur, & sublimis erit valde. * Sicut obstupuerūt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius, & for-
15 ma eius inter filios hominū. * Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: || quia quibus non || Ro.15.e.21
est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.

CAP. LIII.

1 Quis credidit auditui nostro? & Ioan.12.f.38
A brachium Domini cui reuelatum Rom.16.d.26
2 est? * Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti: nō est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum: * || Despectum, & nouissimum || Mar.9.b.12
virorum,

virorum, virum dolorum, & scientem
infirmitatem: & quasi absconditus vul-
tus eius & despectus, vnde nec reputa-
‖ Mat.8.c.17 uimus eum. * ‖ Vere languores nostros 4
ipse tulit, & dolores nostros ipse porta- B
uit: & nos putauimus eum quasi lepro-
sum, & percussum a Deo & humiliatũ.
‖1.Cor.15.a.3 * ‖ Ipse autem vulneratus est propter ini- 5
quitates nostras, attritus est propter sce-
lera nostra: disciplina pacis nostræ super
eum, & liuore eius sanati sumus. * Om- 6
nes nos quasi oues errauimus, vnusquis-
que in viam suam declinauit: & posuit
Dominus in eo iniquitatem omnium
nostrum. * Oblatus est quia ipse voluit, 7
& non aperuit os suum: sicut ouis ad C
occisionem ducetur, & quasi agnus co-
‖ Mat.26.f.63 ram tondente se obmutescet, ‖ & non
Act.8.f.32 aperiet os suum. * De angustia, & de 8
iudicio sublatus est: generationem eius
quis enarrabit? quia abscissus est de ter-
ra viuentium: propter scelus populi mei
percussi eum. * Et dabit impios pro se- 9
‖1.Pet.2.d.22 pultura, & diuitem pro morte sua: ‖ eo
1.Ioan.3.a.5 quòd iniquitatem non fecerit, neque do-
lus fuerit in ore eius. * Et Dominus vo- 10
luit conterere eum in infirmitate: si po-
suerit pro peccato animam suam, vide-
bit semen longæuum, & voluntas Domi-
ni in manu eius dirigetur. * Pro eo quòd 11
laborauit anima eius, videbit & satura- D
bitur: in scientia sua iustificabit ipse iu-
stus seruus meus multos, & iniquitates
eorum ipse portabit. * Ideo dispertiam 12
ei plurimos: & fortium diuidet spolia,
pro eo quòd tradidit in mortem animam
‖Mar.15.c.28 suam, ‖ & cum sceleratis reputatus est:
Luc.22.d.37 & ipse peccata multorum tulit, & pro
transgressoribus rogauit.

CAP. LIIII.

Luc.23.d.29 LAuda sterilis quæ non paris: decanta 1
Gal.4.d.27 laudem, & hinni quæ non parie- A
bas: quoniam multi filij desertæ magis
quàm eius, quæ habet virum, dicit Do-
minus. * Dilata locum tentorij tui, & 2
pelles tabernaculorum tuorum extende,
ne parcas: longos fac funiculos tuos, &
clauos tuos consolida. * Ad dexteram 3
enim, & ad læuam penetrabis: & semen B
tuum Gentes hereditabit, & ciuitates
desertas inhabitabit. * Noli timere quia 4
non confundéris, neque erubesces: non
enim te pudebit, quia confusionis ado-
lescentiæ tuæ obliuiscéris, & opprobrij
viduitatis tuæ non recordaberis amplius.
5 * Quia dominabitur tui qui fecit te,
C ‖ Dominus exercituum nomen eius: & ‖ Luc.1.e.32.
redemptor tuus sanctus Israel, Deus om-
6 nis terræ vocabitur. * Quia vt mulierem
derelictam & mœrentem spiritu voca-
uit te Dominus, & vxorem ab adolescẽ-
7 tia abiectam, dixit Deus tuus. * Ad pun-
ctum in modico dereliqui te, & in mi-
8 serationibus magnis congregabo te. * In
D momento indignationis abscondi faciem
meã parũper a te, & in misericordia sem-
piterna misertus sum tui: dixit redem-
9 ptor tuus Dominus. * ‖ Sicut in diebus ‖ Gen.9.b.15
Noe istud mihi est, cui iuraui ne indu-
cerem aquas Noe vltra supra terram: sic
iuraui vt non irascar tibi, & non incre-
10 pem te. * Montes enim commouebun-
E tur, & colles contremiscent: misericor-
dia autem mea non recedet a te, & fœ-
dus pacis meæ non mouebitur: dixit
11 miserator tuus Dominus. * Paupercula
tempestate conuulsa, absque vlla con-
solatione. Ecce ego sternam per ordi-
nẽ lapides tuos, & fundabo te in sapphi-
12 ris, * & ponam iaspidem propugnacula
F tua: & portas tuas in lapides sculptos, &
omnes terminos tuos in lapides deside-
13 rabiles. * ‖ Vniuersos filios tuos doctos a ‖ Io.6.e.45
Domino: & multitudinem pacis filijs
14 tuis. * Et in iustitia fundaberis: recede
procul a calumnia, quia non timebis: &
a pauore, quia non appropinquabit tibi.
15 * Ecce accola veniet, qui non erat me-
cum, aduena quondam tuus adiungetur
16 tibi. * Ecce ego creaui fabrum suffflan-
G tem in igne prunas, & proferentem vas
in opus suum, & ego creaui interfecto-
17 rem ad disperdendum. * Omne vas,
quod fictum est contra te, non dirigetur:
& omnem linguam resistentem tibi in
iudicio, iudicabis. Hæc est hereditas
seruorum Domini: & iustitia eorum
apud me, dicit Dominus.

CAP. LV.

1 OMnes sitientes venite ad aquas: & Eccl. 51.d.33
A qui non habetis argentum, propere-
te, emite, & comedite: venite, emite
absque argento, & absque vlla commu-
2 tatione vinum & lac. * Quare appẽditis

Digitized by Google

argentum non in panibus, & laborem
vestrum non in saturitate? Audite au-
dientes me, & comedite bonum, & de-
lectabitur in crassitudine anima vestra.
* Inclinate aurem vestram, & venite ad 3
me: audite, & viuet anima vestra, & B
feriam vobiscum pactum sempiternum,
|| Act.13.c.34 || misericordias Dauid fideles. * Ecce 4
testem populis dedi eum, ducem ac præ-
ceptorem Gentibus. * Ecce gentem, quã 5
nesciebas, vocabis: & Gentes, quæ te
non cognouerunt, ad te current propter
Dominum Deum tuum, & sanctum Is-
rael, quia glorificauit te. * Quærite 6
Dominum, dum inueniri potest: inuo-
cate eum, dum prope est. * Derelinquat 7
impius viam suam, & vir iniquus cogi-
tationes suas, & reuertatur ad Dominũ,
& miserebitur eius, & ad Deum nostrũ: C
quoniam multus est ad ignoscendum.
* Non enim cogitationes meæ, cogita- 8
tiones vestræ: neque viæ vestræ, viæ
meæ, dicit Dominus. * Quia sicut exal- 9
tantur cæli a terra, sic exaltatæ sunt viæ
meæ a vijs vestris, & cogitationes meæ
a cogitationibus vestris. * Et quomodo 10
descendit imber, & nix de cælo, & il-
luc vltra non reuertitur, sed inebriat ter-
ram, & infundit eam, & germinare eam D
facit, & dat semen serenti, & panem
comedenti: * Sic erit verbum meum, 11
quod egredietur de ore meo: non re-
uertetur ad me vacuum, sed faciet
quæcumque volui, & prosperabitur in
his, ad quæ misi illud. * Quia in læti- 12
tia egrediemini, & in pace deducemini:
montes & colles cantabunt coram vo-
bis laudem, & omnia ligna regionis
plaudent manu. * Pro saliunca ascen- 13
det abies, & pro vrtica crescet myrtus:
& erit Dominus nominatus in signum
æternum, quod non auferetur.

CAP. LVI.

Sap.1.a.1 HÆc dicit Dominus: Custodite iudi- 1
cium, & facite iustitiam: quia A
iuxta est salus mea vt veniat, & iustitia
mea vt reueletur. * Beatus vir, qui facit 2
hoc, & filius hominis, qui apprehen-
det istud: custodiens sabbatum ne pol-
luat illud, custodiens manus suas ne fa-
ciat omne malum. * Et non dicat filius 3
aduenæ, qui adhæret Domino, dicens: Se- B
paratione diuidet me Dominus a popu-
lo suo: Et nõ dicat Eunuchus: Ecce ego
4 lignum aridum. * Quia hæc dicit Domi-
nus Eunuchis: Qui custodierint sabba-
ta mea, & elegerint quæ ego volui, & te-
5 nuerint fœdus meum: * Dabo eis in do-
mo mea, & in muris meis locum, & no-
men melius a filijs & filiabus: nomen
sempiternum dabo eis, quod non peri-
6 bit. * Et filios aduenæ, qui adhærent
Domino, vt colant eum, & diligant
nomen eius, vt sint ei in seruos: omnem
C custodientem sabbatum ne polluat il-
7 lud, & tenentem fœdus meum: * Ad-
ducam eos in montem sanctum meum,
& lætificabo eos in domo orationis meæ:
holocausta eorum, & victimæ eorũ pla-
cebunt mihi super altari meo: || quia do- || Mat.21.b.13 Mar.11.c.17 Luc.19.g.46
mus mea domus orationis vocabitur cũ-
8 ctis populis. * Ait Dominus Deus, qui
congregat dispersos Israel: Adhuc con-
9 gregabo ad eũ congregatos eius. * Om-
nes bestiæ agri venite ad deuorandum,
10 vniuersæ bestiæ saltus. * Speculatores eius
D cæci omnes, nescierunt vniuersi: canes
muti non valentes latrare, videntes va-
11 na, dormientes, & amantes somnia. * Et
canes impudentissimi nescierunt satu-
ritatem: ipsi pastores ignorauerunt intel-
ligentiam: omnes in viam suam decli-
nauerunt, vnusquisque ad auaritiam suã
12 a summo vsque ad nouissimum. * Venite,
sumamus vinum, & impleamur ebrie-
tate: & erit sicut hodie, sic & cras, &
multo amplius.

CAP. LVII.

1 IVstus perit, & non est qui recogitet
A in corde suo: & viri misericordiæ
colliguntur, quia non est qui intelligat,
a facie enim malitiæ collectus est iustus.
2 * Veniat pax, requiescat in cubili suo
3 qui ambulauit in directione sua. * Vos
autem accedite huc filij auguratricis: se-
4 men adulteri, & fornicariæ. * Super quẽ
lusistis? super quem dilatastis os, & eieci-
stis linguam? numquid non vos filij sce-
5 lesti, semen mendax? * qui consolamini
in dijs subter omne lignum frondosum,
immolantes paruulos in torrentibus,
6 subter eminentes petras? * In partibus
torrentis pars tua, hæc est sors tua: &
ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrifi-
cium.

Digitized by Google

eium. numquid super his non indigna-
bor?* Super montem excelsum & sublimem posuisti cubile tuum,& illuc ascendisti vt immolares hostias. * Et post ostium,& retro postem posuisti memoriale tuum: quia iuxta me discooperuisti, & suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum, & pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorum manu aperta. * Et ornasti te regi vnguento, & multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, & humiliata es vsque ad inferos. * In multitudine viæ tuæ laborasti: non dixisti: Quiescam: vitam manus tuæ inuenisti, propterea non rogasti. * Pro quo solicita timuisti, quia mentita es,& mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es. * Ego annunciabo iustitiam tuam,& opera tua non proderunt tibi. * Cum clamaueris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus,tollet aura: Qui autem fiduciã habet mei, hereditabit terram, & possidebit montem sanctum meum. * Et dicam: ‖ Viam facite, præbete iter, declinate de semita,auferte offendicula de via populi mei. * Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitatem: & sanctum nomen eius in excelso & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu: vt viuificet spiritum humilium,& viuificet cor contritorum. * Non enim in sempiternum litigabo, neque vsque ad finem irascar: quia spiritus a facie mea egredietur, & flatus ego faciam. * Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum,& percussi eum: abscondi a te faciem meam,& indignatus sum: & abijt vagus in via cordis sui. * Vias eius vidi, & sanaui eum,& reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & lugentibus eius. * Creaui fructum labiorum pacem,pacem ei,qui longe est, & qui prope, dixit Dominus, & sanaui eum. * Impij autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. * ‖ Non est pax impijs, dicit Dominus Deus.

‖ Inf.62.d.10

Sup.48.d.22

CAP. LVIII.

CLama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum,& domui Iacob peccata eorum. * Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt: quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereliquerit: rogant me iudicia iustitiæ: appropinquare Deo volunt. * Quare ieiunauimus, & non aspexisti: humiliauimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. * Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem,vt audiatur in excelso clamor vester. * ‖ Numquid tale est ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum & cinerem sternere? numquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino? * Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi? dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe. * ‖ Frange esurienti panem tuum,& egenos, vagosq. induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. * Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuã iustitia tua, & gloria Domini colligetet. * Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adsum. si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest. * Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. * Et requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam,& ossa tua liberabit,& eris quasi hortus irriguus,& sicut fons aquarum,cuius non deficient aquæ. * ‖ Et ædificabuntur in te deserta sæculorum: fundamenta generationis & generationis suscitabis: & vocaberis ædificator sepium, auertens semitas in quietem. * Si auerteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo,& vocaueris sabbatum delicatum,& sanctum Domini gloriosum, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & non inue-

‖ Zach.7.b.5

‖ Ezech. 18. b. 16 Mat.25.c.35

‖ Inf.61.a.4

nitur voluntas tua, vt loquaris sermonem: * Tunc delectaberis super Domino, 14
& sustollam te super altitudines terræ,
& cibabo te hereditate Iacob patris tui.
os enim Domini locutum est.

CAP. LIX.

Num. 11. e. 23 Sup. 50. a. 2 — E Cce non est abbreuiata manus Do- 1
mini vt saluare nequeat, neque ag- A
grauata est auris eius vt non exaudiat:
* Sed iniquitates vestræ diuiserunt inter 2
vos & Deum vestrum, & peccata vestra
absconderunt faciem eius a vobis ne
‖ Sup. 1. d. 15 exaudiret. * ‖ Manus enim vestræ pollu- 3
tæ sunt sanguine, & digiti vestri iniqui-
tate: labia vestra locuta sunt mendaciũ,
& lingua vestra iniquitatem fatur. * Nõ 4
est qui inuocet iustitiam, neque est qui
iudicet vere: sed confidunt in nihilo, &
‖ Iob 15. d. 35 loquuntur vanitates: ‖ conceperunt la-
borem, & pepererunt iniquitatẽ. * Oua 5
aspidum ruperunt, & telas araneæ te-
xuerunt: qui comederit de ouis eorum,
morietur: & quod confotum est, erum-
pet in regulum. * Telæ eorum non erũt 6
in vestimentum, neque operientur ope- B
ribus suis: opera eorum opera inutilia,
& opus iniquitatis in manibus eorum.
‖ Prou. 1. b. 16 Rom. 3. c. 15 * ‖ Pedes eorum ad malum currunt, & 7
festinant vt effundant sanguinem inno-
centem: cogitationes eorum cogitatio-
nes inutiles: vastitas & contritio in vijs
eorum. * Viam pacis nescierunt, & nõ 8
est iudicium in gressibus eorum. semitæ
eorum incuruatæ sunt eis: omnis qui
calcat in eis, ignorat pacem. * Propter 9
hoc elongatum est iudicium a nobis, &
non apprehẽdet nos iustitia: expectaui-
mus lucem, & ecce tenebræ: splendorẽ,
& in tenebris ambulauimus. * Palpaui- 10
mus sicut cæci parietem, & quasi absque
oculis attrectauimus: impegimus meri-
die quasi in tenebris, in caliginosis qua-
si mortui. * Rugiemus quasi vrsi omnes, 11
& quasi columbæ meditãtes gememus. C
expectauimus iudicium, & non est: sa-
lutem, & elongata est a nobis. * Multi- 12
plicatæ sunt enim iniquitates nostræ co-
ram te, & peccata nostra responderunt
nobis. quia scelera nostra nobiscum, &
iniquitates nostras cognouimus, * pec- 13
care & mentiri contra Dominum: &
auersi sumus ne iremus post tergũ Dei
nostri, vt loqueremur calumniam &
transgressionem: concepimus, & locuti
14 sumus de corde verba mendacij. * Et
conuersum est retrorsum iudicium, &
iustitia longe stetit: quia corruit in pla-
tea veritas, & æquitas non potuit ingre-
15 di. * Et facta est veritas in obliuionem:
& qui recessit a malo, prædæ patuit: &
vidit Dominus, & malum apparuit in
16 oculis eius, quia non est iudicium. * &
D vidit quia non est vir: & aporiatus est,
quia nõ est qui occurrat: & saluauit si-
bi brachium suum, & iustitia eius ipsa
17 confirmauit eum. * ‖ Indutus est iustitia ‖ Eph. 6. c. 17
vt lorica, & galea salutis in capite eius: 1. Thes. 5. b. 8
indutus est vestimẽtis vltionis, & oper-
18 tus est quasi pallio zeli. * Sicut ad vin-
dictam quasi ad retributionem indigna-
tionis hostibus suis, & vicissitudinem
19 inimicis suis: insulis vicem reddet. * Et
timebunt qui ab Occidẽte, nomen Do-
mini: & qui ab ortu solis, gloriã eius:
cum venerit quasi fluuius violentus, quẽ
20 spiritus Domini cogit: * ‖ & venerit Sion ‖ Rom. 11. d. 26
redemptor, & eis, qui redeunt ab ini-
21 quitate in Iacob, dicit Dominus. * Hoc
fœdus meum cum eis, dicit Dominus:
Spiritus meus, qui est in te, & verba
mea, quæ posui in ore tuo, non recedẽt
de ore tuo, & de ore seminis tui, & de
ore seminis seminis tui, dicit Dominus,
amodo & vsque in sempiternum.

CAP. LX.

1 S Vrge illuminare Ierusalem: quia ve-
A nit lumen tuum, & gloria Domini
2 super te orta est. * Quia ecce tenebræ
operient terram, & caligo populos: su-
per te autem orietur Dominus, & glo-
3 ria eius in te videbitur. * Et ambula-
bunt Gentes in lumine tuo, & reges in
4 splendore ortus tui. * ‖ Leua in circuitu ‖ Sup. 49. e. 18
oculos tuos, & vide: omnes isti congre-
gati sunt, venerunt tibi: filij tui de lon-
ge venient, & filiæ tuæ de latere surgẽt.
5 * Tunc videbis, & afflues, mirabitur &
dilatabitur cor tuum quando conuersa
fuerit ad te multitudo maris, fortitudo
6 Gentium venerit tibi: * Inundatio ca-
melorum operiet te, dromedarij Ma-
dian & Epha: omnes de Saba venient,
aurum & thus deferentes, & laudẽ Do-
7 mino annũciantes. * Omne pecus Cedar
congre-

Digitized by Google

congregabitur tibi, arietes Nabaioth B
ministrabunt tibi: offerentur super placabili altari meo, & domum maiestatis
meæ glorificabo. * Qui sunt isti, qui vt 8
nubes volant, & quasi columbæ ad fe-
nestras suas? * Me enim insulæ expectãt, 9
& naues maris in principio vt adducã
filios tuos de longe: argentum eorum,
& aurum eorum cum eis nomini Do-
mini Dei tui, & sancto Israel, quia glo-
rificauit te. * Et ædificabunt filij pere- 10
grinorum muros tuos, & reges eorum
ministrabunt tibi: in indignatione enim
mea percussi te: & in reconciliatione
|| Apoc. 21. g. 25 mea misertus sum tui. * ||Et aperientur 11
portæ tuæ iugiter: die ac nocte nõ clau-
dentur, vt afferatur ad te fortitudo Gẽ-
tium, & reges earum adducantur. * Gẽs 12
enim & regnum, quod non seruierit ti-
bi, peribit: & Gentes solitudine vasta-
buntur. * Gloria Libani ad te veniet, 13
abies & buxus, & pinus simul ad ornã-
C dum locum sanctificationis meæ, & lo-
cum pedum meorum glorificabo. * Et 14
venient ad te curui filij eorum, qui hu-
miliauerunt te, & adorabunt vestigia
pedum tuorum omnes, qui detrahebãt
tibi, & vocabunt te Ciuitatem Domini,
Sion sancti Israel. * Pro eo quòd fuisti 15
derelicta, & odio habita, & nõ erat qui
per te transiret, ponam te in superbiam
sæculorum, gaudium in generationem
& generationẽ: & * suges lac Gentium, 16
& mamilla regum lactaberis: & scies
quia ego Dominus saluans te, & redem-
ptor tuus fortis Iacob. * Pro ære afferã 17
aurum, & pro ferro afferam argentum:
D & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrũ:
& ponam visitationem tuam pacem, &
præpositos tuos iustitiam. * Non audie- 18
tur vltra iniquitas in terra tua, vastitas
& contritio in terminis tuis, & occu-
pabit salus muros tuos, & portas tuas
|| Apo. 21. g. 23 & 22. a. 5 laudatio. * ||Non erit tibi amplius sol ad 19
lucendum per diem, nec splendor lu-
næ illuminabit te: sed erit tibi Domi-
nus in lucem sempiternã, & Deus tuus
in gloriam tuam. * Non occidet vltra 20
sol tuus, & luna tua nõ minuetur: quia
erit tibi Dominus in lucem sempiter-
nam, & complebuntur dies luctus tui.
* Populus autem tuus omnes iusti, in 21
perpetuum hereditabunt terram, ger-
men plãtationis meæ, opus manus meæ
22 ad glorificandum. * Minimus erit in
mille, & paruulus in gentem fortissi-
mam: ego Dominus in tempore eius su-
bito faciam istud.

CAP. LXI.

1 SPiritus Domini super me, eo quòd Luc. 4. c. 18
A vnxerit Dominus me: ad annuncian-
dum mansuetis misit me, vt mederer
contritis corde, & prædicarem captiuis
2 indulgentiam, & clausis apertionẽ: * Vt
prædicarem annum placabilem Domi-
no, & diem vltionis Deo nostro: ||vt || Matt. 5. a. 5
consolarer omnes lugentes: * vt ponerẽ
3 lugentibus Sion: & darem eis coronam
pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pal-
B lium laudis pro spiritu mœroris: &
vocabuntur in ea fortes iustitiæ, planta-
4 tio Domini ad glorificandũ. * ||Et ædi- || Sup. 58. d. 18
ficabunt deserta a sæculo, & ruinas
antiquas erigent, & instaurabunt ciuitates
desertas, dissipatas in generationem &
5 generationem. * Et stabunt alieni, &
pascent pecora vestra: & filij peregrino-
rum agricolæ & vinitores vestri erunt.
6 * Vos autem Sacerdotes Domini voca-
bimini: Ministri Dei nostri, dicetur vo-
bis: Fortitudinem Gentium comedetis,
7 & in gloria earũ superbietis. * Pro con-
C fusione vestra duplici, & rubore lauda-
bunt partem suam: propter hoc in ter-
ra sua duplicia possidebunt, lætitia sem-
8 piterna erit eis. * Quia ego Dominus
diligens iudicium, & odio habens ra-
pinam in holocausto: & dabo opus eo-
rum in veritate, & fœdus perpetuum
9 feriam eis. * Et scient in Gentibus se-
men eorum, & germen eorum in me-
dio populorum: omnes, qui viderint
eos, cognoscent illos, quia isti sunt se-
10 men, cui benedixit Dominus. * Gaudẽs
D gaudebo in Domino, & exultabit ani-
ma mea in Deo meo: quia induit me
vestimentis salutis: & indumento iusti-
tiæ circumdedit me, quasi sponsum de-
coratum corona, & quasi sponsam or-
11 natam monilibus suis. * Sicut enim ter-
ra profert germen suum, & sicut hor-
tus semen suum germinat, sic Dominus
Deus germinabit iustitiam, & laudem
coram vniuersis Gentibus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. LXII.

PRopter Sion non tacebo,& propter 1
Ierusalem nō quiescam,donec egre- A
diatur vt splēdor iustus eius, & saluator
eius vt lampas accendatur .* Et videbūt 2
Gentes iustum tuum,& cuncti reges in-
clytum tuum: & vocabitur tibi nomen
nouum , quod os Domini nominabit .
* Et eris corona gloriæ in manu Domi- 3
ni, & diadema regni in manu Dei tui .
* Non vocaberis vltra Derelicta: & ter- 4
ra tua non vocabitur amplius Desolata:
sed vocaberis Voluntas mea in ea, &
B terra tua inhabitata. quia cōplacuit Do-
mino in te : & terra tua inhabitabitur .
* Habitabit enim iuuenis cum virgine , 5
& habitabunt in te filij tui. Et gaudebit
sponsus super sponsam, & gaudebit su-
per te Deus tuus . * Super muros tuos 6
Ierusalem constitui custodes, tota die ,
C & tota nocte in perpetuū non tacebūt.
Qui reminiscimini Domini, ne taceatis,
* & ne detis silentium ei , donec stabi- 7
liat, & donec ponat Ierusalem laudem
in terra . * Iurauit Dominus in dextera 8
sua, & in brachio fortitudinis suæ : Si
dedero triticum tuum vltra cibum ini-
micis tuis: & si biberint filij alieni vinū
tuum, in quo laborasti.* Quia qui con- 9
gregant illud, comedent, & laudabunt
Dominum: & qui comportant illud,bi-
bent in atrijs sanctis meis. * Transite, 10
|| Sup.57.d.15 transite per portas , || præparate viā po-
D pulo, planum facite iter,eligite lapides,
|| Matt.21.a.5 Zach. 9. b.9 & eleuate signum ad Populos. * || Ecce 11
Dominus auditum fecit in extremis ter-
ræ, dicite filiæ Sion : Ecce saluator tuus
venit: ecce merces eius cum eo,& opus
eius coram illo. * Et vocabunt eos, Po- 12
pulus sanctus, redempti a Domino. Tu
autem vocaberis: Quæsita ciuitas, &
non Derelicta .

CAP. LXIII.

QVis est iste,qui venit de Edom,tin- 1
ctis vestibus de Bosra? iste for- A
mosus in stola sua, gradiens in
multitudine fortitudinis suæ . Ego, qui
loquor iustitiam , & propugnator sum
ad saluandum . * Quare ergo rubrum 2
est indumentum tuum, & vestimenta
3 tua sicut calcantium in torculari?* Tor-
cular calcaui solus, & de Gentibus non
est vir mecum : calcaui eos in furore
meo, & conculcaui eos in ira mea : &
aspersus est sanguis eorum super vesti-
menta mea , & omnia indumenta mea
4 inquinaui. * || Dies enim vltionis in cor- || Apo. 19.c.11
de meo annus redemptionis meæ venit.
5 * Circumspexi , & non erat auxiliator:
quæsiui & non fuit qui adiuuaret : &
saluauit mihi brachium meum, & indi-
6 gnatio mea ipsa auxiliata est mihi. * Et
B conculcaui populos in furore meo , &
inebriaui eos in indignatione mea, &
7 detraxi in terram virtutem eorum.* Mi-
serationum Domini recordabor , laudē
Domini super omnibus , quæ reddidit
nobis Dominus, & super multitudinem
bonorum domui Israel, quæ largitus est
eis secundum indulgentiam suam, & se-
cundum multitudinem misericordiarū
8 suarum. * Et dixit: Verumtamen popu-
lus meus est , filij non negantes: & fa-
9 ctus est eis saluator. * In omni tribula-
tione eorum non est tribulatus , & an-
C gelus faciei eius saluauit eos : in dile-
ctione sua , & in indulgentia sua ipse
redemit eos, & portauit eos, & eleua-
10 uit eos cunctis diebus sæculi . * Ipsi au-
tem ad iracundiam prouocauerunt , &
afflixerunt spiritum sancti eius: & con-
uersus est eis in inimicum , & ipse de-
11 bellauit eos .* Et recordatus est dierum
sæculi Moysi, & populi sui: || Vbi est qui || Exod. 14.e.29
eduxit eos de mari cum pastoribus gre-
gis sui? vbi est qui posuit in medio eius
12 spiritū sancti sui ? * Qui eduxit ad dex-
teram Moysen brachio maiestatis suæ ,
qui scidit aquas ante eos, vt faceret sibi
13 nomen sempiternum: * Qui eduxit eos
per abyssos, quasi equum in deserto non
14 impingentem.* Quasi animal in campo
descendēs, spiritus Domini ductor eius
fuit: sic adduxisti populum tuum vt fa-
15 ceres tibi nomen gloriæ . * || Attende de || Deu.26.d.15 Baru.2. d.16
D cælo, & vide de habitaculo sancto tuo,
& gloriæ tuæ: vbi est zelus tuus, & for-
titudo tua,multitudo viscerum tuorum,
& miserationum tuarum? super me cō-
16 tinuerunt se. * Tu enim pater noster, &
Abraham nesciuit nos , & Israel igno-
rauit nos : tu Domine pater noster , re-
demptor noster, a sæculo nomen tuum.
17 * Quare errare nos fecisti Domine de
vijs

Digitized by Google

vijs tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus te? conuertere propter seruos tuos, tribus hereditatis tuæ. * Quasi 18
nihilum possederunt populum sanctum tuum: hostes nostri conculcauerunt sanctificationem tuam. * Facti sumus quasi 19
in principio, cum non dominareris nostri, neque inuocaretur nomen tuum super nos.

CAP. LXIIII.

VTinam dirumperes cælos, & descēderes: a facie tua montes deflue- 1 A
rent. * Sicut exustio ignis tabescerent, 2
aquæ arderent igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis: a facie tua gētes turbarentur. * Cum feceris mirabilia, nō sustinebimus: descendisti, & a fa- 3
|| 1.Cor.2.b.9 cie tua montes defluxerunt. * || A sæculo 4
non audierunt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus absque te, B
quæ præparasti expectantibus te. * Occurristi lætanti, & facienti iustitiam: in 5
vijs tuis recordabuntur tui: ecce tu iratus es, & peccauimus: in ipsis fuimus semper, & saluabimur. * Et facti sumus 6
vt immūdus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ: & cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt C
nos. * Non est qui inuocet nomen tuū: 7
qui consurgat, & teneat te: abscondisti faciem tuam a nobis, & allisisti nos in
manu iniquitatis nostræ. * Et nunc Do- 8
mine, pater noster es tu, nos vero lutū: & fictor noster tu, & opera manuū tua-
|| Psal.78.b.9 rum omnes nos. * || Ne irascaris Domi- 9
ne satis, & ne vltra memineris iniquitatis nostræ: ecce respice, populus tuus omnes nos. * Ciuitas sancti tui facta est 10
deserta, Sion deserta facta est, Ierusalem D
desolata est. * Domus sanctificationis 11
nostræ, & gloriæ nostræ, vbi laudauerūt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. * Numquid super his 12
continebis te Domine, tacebis, & affliges nos vehementer?

CAP. LXV.

Rom.10.d.20 QVæsierunt me qui ante non inter- 1 A
rogabant, inuenerunt qui nō quæsierunt me. dixi: Ecce ego, ecce ego ad
Gentem, quæ non inuocabat nomen
2 meum. * Expandi manus meas tota die
ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas.
3 * Populus qui ad iracundiam prouocat
me ante faciem meam semper: qui immolant in hortis, & sacrificant super la-
4 teres: * qui habitant in sepulchris, & in
delubris idolorum dormiūt: qui comedunt carnem suillam, & ius profanum in
5 vasis eorum. * Qui dicunt: Recede a
me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore
6 meo, ignis ardens tota die. * Ecce scri-
ptum est coram me: nō tacebo, sed red-
7 dam & retribuam in sinum eorum * iniquitates vestras, & iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificauerunt super montes, & super colles exprobrauerunt mihi, & remetiar opus eorum primum in sinu eorum.
8 * Hæc dicit Dominus: Quomodo si in-
B ueniatur granum in botro, & dicatur:
Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter seruos meos, vt
9 non disperdam totum. * Et educam de
Iacob semen, & de Iuda possidentem montes meos: & hereditabunt eam ele-
10 cti mei, & serui mei habitabunt ibi. * Et
erunt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum po-
11 pulo meo qui requisierūt me. * Et vos,
qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam, & libatis super
12 eam. * Numerabo vos in gladio, & om-
nes in cæde corruetis: || pro eo quòd vo- || Prou.1.c.24
caui, & non respondistis: locutus sum, Ier.7.c.23
& non audistis: & faciebatis malum in Isa.66.b.4
oculis meis, & quæ nolui, elegistis.
13 * Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibēt, & vos sitietis:
14 * Ecce serui mei lætabuntur, & vos con-
C fundemini: Ecce serui mei laudabunt
præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contri-
15 tione spiritus vlulabitis. * Et dimit-
tetis nomen vestrum in iuramentum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, & seruos suos vocabit nomine
16 alio. * In quo qui benedictus est super
terram, benedicetur in Deo amen: & qui

qui iurat in terra, iurabit in Deo amen: quia obliuioni traditæ sũt angustiæ prio res, & quia absconditæ sunt ab oculis meis. * ‖ Ecce enim ego creo cælos no- 17
‖ Inf.66.g.22 Apoc.21.a.1
uos, & terram nouam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor. * Sed gaudebitis & exultabitis vs- 18
que in sempiternũ in his, quæ ego creo: quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum eius gaudium. * Et 19
exultabo in Ierusalẽ, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo vltra D
vox fletus & vox clamoris. * Non erit 20
ibi amplius infans dierum, & senex qui nõ impleat dies suos: quoniã puer centum annorum morietur, & peccator cẽtum annorum maledictus erit. * Et ædi- 21
ficabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum. * Non ædificabunt, & alius habi- 22
tabit: non plantabunt, & alius comedet: secũdum enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inueterabunt: * electi mei non laborabunt 23
frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domi-
‖ Psal.31.b.5 Sup.11.a.b
ni est, & nepotes eorũ cum eis. * ‖ Eritq. 24
antequam clamẽt, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam. * Lupus 25
& agnus pascentur simul, leo & bos comedent paleas: & serpenti puluis panis eius: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

Act.7.f.49

HÆc dicit Dominus: Cælum sedes 1
mea, terra autem scabellum pedum A
meorũ: quæ est ista Domus, quam ædificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ? * Omnia hæc manus mea fecit, 2
& facta sunt vniuersa ista, dicit Dominus. ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? * Qui im- 3
molat bouem, quasi qui interficiat virũ: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recor- B
datur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in vijs suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est. * Vnde & ego eligam illu- 4
siones eorum: & quæ timebant, adducam eis: ‖ quia vocaui, & non erat qui
‖ Pron.v.e.24 Ier.7.c.13 Sup.65.b.12
responderet: locutus sum, & non audierunt: feceruntq. malum in oculis meis,
5 & quæ nolui elegerunt. * Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum eius: dixerunt fratres vestri odiẽtes vos, & abijcientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia vestra: ipsi autem confundentur.
6 * Vox populi de ciuitate, vox de tem- C
plo, vox Domini reddentis retributio-
7 nem inimicis suis. * Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus
8 eius, peperit masculum. * Quis audiuit vmquam tale? & quis vidit huic simile? numquid parturiet terra in die vna? aut parietur gens simul, quia par-
9 turiuit & peperit Sion filios suos? * Nũquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? si ego, qui generationẽ ceteris tribuo, sterilis ero,
10 ait Dominus Deus tuus? * Lætamini cum Ierusalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gau-
11 dio vniuersi, qui lugetis super eam * vt D
sugatis, & repleamini ab vbere consolationis eius: vt mulgeatis, & delicijs af-
12 fluatis ab omnimoda gloria eius. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium, quam sugetis: ad vbera portabimini, & super genua blandientur
13 vobis. * Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ie-
14 rusalem consolabimini. * Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt, & cognoscetur manus Domini seruis eius, & indigna-
15 bitur inimicis suis. * Quia ecce Domi- E
nus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ eius: reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in
16 flamma ignis: * quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti a
17 Domino, * qui sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnẽ suillam, & abominationem & murem: si-
18 mul consumentur, dicit Dominus. * Ego F
autem opera eorum, & cogitationes eorum: venio vt cõgregem cum omnibus

gentibus

Digitized by Google

gentibus & linguis: & venient & videbunt gloriam meam. * Et ponam in 19
eis signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam: in Italiam & Græciam, ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annunciabunt gloriam meam Gentibus, * & adducent omnes fratres vestros de 20
cunctis Gentibus donum Domino in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israel munus
G in vase mundo in domum Domini.
21 * Et assumam ex eis in sacerdotes, &
22 leuitas, dicit Dominus: * ‖ Quia sicut ‖ Apo.21.a.1
cæli noui, & terra noua, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen ve-
23 strum. * Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro vt adoret coram facie mea, dicit Do-
24 minus. * Et egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me: ‖ vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erũt vsque ad satietatem visionis omni carni. ‖ Mar.9.g.44

PROPHETIA IEREMIAE.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Ieremiæ fi- 1
lij Helciæ, de sacer- A
dotibus, qui fuerunt in Anathoth, in Terra Beniamin. * Quod 2
factum est verbum Domini ad eum in diebus Iosiæ filij Amon regis Iuda, in tertiodecimo anno regni eius. * Et fa- 3
ctum est in diebus Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, vsque ad consummationem vndecimi anni Sedeciæ filij Iosiæ regis Iuda, vsque ad transmigrationem Ierusalem, in mense quinto. * Et factum est 4
verbum Domini ad me, dicens: * Priusquam te formarem in vtero, noui te: & 5
B antequam exires de vulua, sanctificaui te, & prophetam in Gentibus dedi te. * Et dixi, A a a, Domine Deus: ecce ne- 6
scio loqui, quia puer ego sum. * Et di- 7
xit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum: quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis: & vniuersa, quæcumque mandauero tibi, loquéris. * Ne timeas a fa- 8
cie eorum: quia tecum ego sum vt eruã
9 te, dicit Dominus. * Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi ver-
10 ba mea in ore tuo: * ecce constitui te
C hodie super Gentes, & super regna ‖ vt ‖ Inf.18.a.7
euellas, & destruas, & disperdas, & dis-
11 sipes, & ædifices, & plantes. * Et factum est verbum Domini ad me, dicẽs: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Vir-
12 gam vigilantem ego video. * Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo vt faciam
13 illud. * Et factum est verbum Domini secundo ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video,
14 & faciem eius a facie Aquilonis. * Et dixit Dominus ad me: ‖ Ab Aquilone ‖ Inf.4.b.6
pandetur malum super omnes habitato-
15 res terræ. * quia ecce ego conuocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient & ponent vnusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem, & super omnes
D muros eius in circuitu, & super vniuer-
16 sas vrbes Iuda. * Et loquar iudicia mea

cum

Digitized by Google

cum eis super omnem malitiam eorum,
qui dereliquerunt me, & libauerunt dijs
alienis, & adorauerunt opus manuum
suarum. * Tu ergo accinge lumbos 17
tuos, & surge, & loquere ad eos om-
nia quæ ego præcipio tibi. Ne formi-
des a facie eorum: nec enim timere te
|| Inf.6.g.27 faciam vultum eorum. * || Ego quippe 18
dedi te hodie in ciuitatem munitam,
& in columnam ferream, & in murum
æreum, super omnem terram, regibus
Iuda, principibus eius, & sacerdotibus,
& populo terræ. * Et bellabunt aduer- 19
sum te, & non præualebunt: quia
ego tecum sum, ait Dominus, vt li-
berem te.

CAP. II.

ET factum est verbum Domini ad me, 1
dicens: * Vade, & clama in auribus 2
Ierusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: A
Recordatus sum tui, miserans adolescē-
tiam tuam, & charitatem desponsatio-
nis tuæ, quando secuta es me in deser-
to, in terra, quæ non seminatur. * San- 3
ctus Israel Domino, primitiæ frugum
eius: omnes, qui deuorant eum, delin-
quunt: mala venient super eos, dicit Do-
minus. * Audite verbum Domini do- 4
mus Iacob, & omnes cognationes do-
|| Mich.6.a.3 mus Israel: * hæc dicit Dominus: || Quid 5
inuenerunt patres vestri in me iniqui-
tatis, quia elongauerunt a me, & am-
bulauerunt post vanitatem, & vani fa-
cti sunt? * Et nō dixerunt: Vbi est Do- 6
minus, qui ascendere nos fecit de Terra B
Ægypti: qui traduxit nos per desertum,
per terram inhabitabilem & inuiam, per
terram sitis, & imaginem mortis, per
terram, in qua non ambulauit vir, ne-
que habitauit homo? * Et induxi vos in 7
terram Carmeli, vt comederetis fructum
eius, & optima illius: & ingressi conta-
minastis terram meam, & hereditatem
meam posuistis in abominationem.
* Sacerdotes non dixerunt: Vbi est Do- 8
minus? & tenentes legem nescierūt me,
& pastores præuaricati sunt in me: &
prophetæ prophetauerunt in Baal, &
idola secuti sunt. * Propterea adhuc iu- 9
dicio contendam vobiscum, ait Domi-
nus, & cum filijs vestris disceptabo.
* Transite ad insulas Cethim, & videte: 10
C & in Cedar mittite, & considerate ve-
hementer: & videte si factum est huiu-
11 scemodi. * Si mutauit gens deos suos,
& certe ipsi non sunt dij: populus vero
meus mutauit gloriā suam in idolum.
12 * Obstupescite cæli super hoc, & portæ
eius desolamini vehementer, dicit Do-
13 minus. * Duo enim mala fecit popu-
lus meus: Me dereliquerunt fontē aquæ
viuæ, & foderunt sibi cisternas, cister-
nas dissipatas, quæ continere non valent
14 aquas. * Numquid seruus est Israel, aut
vernaculus? quare ergo factus est in
15 prædam? * Super eum rugierunt leo-
nes, & dederunt vocem suam, posuerunt
terram eius in solitudinē: ciuitates eius
exustæ sunt, & non est qui habitet in
16 eis. * Filij quoque Mempheos & Taph-
D nes constuprauerunt te vsque ad verti-
17 cem. * Numquid non istud factum est
tibi, quia dereliquisti Dominum Deum
tuum eo tempore, quo ducebat te per
18 viam? * Et nunc quid tibi vis in via
Ægypti, vt bibas aquam turbidam? &
quid tibi cum via Assyriorum, vt bibas
19 aquam fluminis? * Arguet te malitia
tua, & auersio tua increpabit te. Sci-
to, & vide quia malum & amarum est
reliquisse te Dominum Deum tuum, &
non esse timorem mei apud te, dicit
20 Dominus Deus exercituum. * A sæculo
confregisti iugum meum, rupisti vincu-
la mea, & dixisti: Non seruiam. || In om- || Inf.3.b.6
ni enim colle sublimi, & sub omni li- Isa.5.a.1
gno frondoso tu prosternebaris mere- Matt.21.d.33
21 trix. * || Ego autem plantaui te vineā ele-
E ctam, omne semen verū: quomodo ergo
conuersa es mihi in prauum vinea alie-
22 na? * Si laueris te nitro, & multiplica-
ueris tibi herbam borith, maculata es in
iniquitate tua coram me, dicit Domi-
23 nus Deus. * Quomodo dicis: Non sum
polluta, post Baalim nō ambulaui? vide
vias tuas in conualle, scito quid feceris:
24 cursor leuis explicans vias suas. * Ona-
ger assuetus in solitudine, in desiderio
animæ suæ attraxit ventum amoris sui:
nullus auertet eam: omnes, qui quæ-
runt eam, non deficient: in menstruis
25 eius inuenient eam. * Prohibe pedem
tuum a nuditate, & guttur tuum a siti.
Et dixisti: Desperaui, nequaquam fa-
ciam: adamaui quippe alienos, & post
26 eos ambulabo. * Quomodo cōfunditur
fur

Digitized by Google

fur quando deprehenditur, sic confusi F
sunt domus Israel, ipsi & reges eorum,
principes, & sacerdotes, & prophetæ eo-
rum, * dicétes ligno: Pater meus es tu: 27
|| Inf. 31. f. 33 & lapidi: Tu me genuisti. || verterunt ad
me tergum, & non faciem, & in tem-
pore afflictionis suæ dicent: Surge, &
libera nos. * Vbi sunt dij tui, quos fe- 28
cisti tibi? surgant & liberent te in tem-
|| Inf. 11. c. 13 pore afflictionis tuæ: || secundum nume-
rum quippe ciuitatum tuarum erāt dij
tui Iuda. * Quid vultis mecum iudicio 29
contendere? omnes dereliquistis me, di-
cit Dominus. * Frustra percussi filios ve- 30
stros, disciplinam non receperunt: de-
uorauit gladius vester prophetas vestros,
quasi leo vastator * generatio vestra. 31
Videte verbum Domini: Numquid so-
litudo factus sum Israeli, aut terra sero-
tina? quare ergo dixit populus meus:
Recessimus, non veniemus vltra ad te?
* Numquid obliuiscetur virgo ornamē- 32
ti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? G
pópulus vero meus oblitus est mei die-
bus innumeris. * Quid niteris bonam 33
ostendere viam tuam ad quærendam di-
lectionem, quæ insuper & malitias tuas
docuisti vias tuas, * & in alis tuis inuē- 34
tus est sanguis animarum pauperum &
innocentum? non in fossis inueni eos,
sed in omnibus, quæ supra memorui.
* Et dixisti: Absque peccato & innocēs 35
ego sum: & propterea auertatur furor
tuus a me. Ecce ego iudicio contendā
tecum, eo quòd dixeris: Non peccaui.
* Quàm vilis facta es nimis, iterans vias 36
tuas! & ab Ægypto confundéris, sicut
confusa es ab Assur. * Nam & ab ista 37
egredieris, & manus tuæ erunt super ca-
put tuum: quoniam obtriuit Dominus
confidentiam tuam, & nihil habebis
prosperum in ea.

CAP. III.

VVlgo dicitur: Si dimiserit vir vxo- 1
rem suam, & recedens ab eo, du- A
xerit virum alterum: numquid reuerte-
tur ad eam vltra? numquid non pollu-
ta, & contaminata erit mulier illa? tu
autem fornicata es cū amatoribus mul-
tis: tamen reuertere ad me, dicit Do-
minus, & ego suscipiam te. * Leua oculos 2
tuos in directum, & vide vbi non
prostrata sis: in vijs sedebas, expectans
eos quasi latro in solitudine: & pollui-
sti terram in fornicationibus tuis, & in
malitijs tuis. * Quam ob rem prohibi- 3
tæ sunt stillæ pluuiarum, & serotinus
imber non fuit: frons mulieris meretri-
cis facta est tibi, noluisti erubescere.
* Ergo saltem amodo voca me: Pater 4
meus, dux virginitatis meæ tu es: * Nū- 5
B quid irascéris in perpetuum, aut perse-
uerabis in finem? Ecce locuta es, & fe-
cisti mala, & potuisti. * Et dixit Domi- 6
nus ad me in diebus Iosiæ regis: || Num- || Sup. 2. d. 20
quid vidisti quæ fecerit auersatrix Is-
rael? abijt sibimet super omnem montē
excelsum, & sub omni ligno frondoso,
& fornicata est ibi. * Et dixi, cum feci- 7
sset hæc omnia: Ad me reuertere: & nō
est reuersa. Et vidit præuaricatrix soror
eius Iuda, * quia pro eo, quòd mœcha- 8
ta esset auersatrix Israel, dimisissem eā,
& dedissem ei libellum repudij: & non
timuit præuaricatrix Iuda soror eius,
C sed abijt, & fornicata est etiam ipsa.
* Et facilitate fornicationis suæ conta- 9
minauit terram, & mœchata est cum
lapide & ligno. * Et in omnibus his nō 10
est reuersa ad me præuaricatrix soror
eius Iuda in toto corde suo, sed in mē-
dacio, ait Dominus. * Et dixit Domi- 11
nus ad me: Iustificauit animam suam
auersatrix Israel, comparatione præua-
ricatricis Iudæ. * Vade, & clama ser- 12
mones istos contra Aquilonem, & di-
D ces: Reuertere auersatrix Israel, ait Do-
minus, & non auertam faciem meam a
vobis: quia sanctus ego sum, dicit Do-
minus, & non irascar in perpetuum.
* Verumtamen scito iniquitatem tuam, 13
quia in Dominum Deum tuum præua-
ricata es: & dispersisti vias tuas alienis
sub omni ligno frondoso, & vocē meā
non audisti, ait Dominus. * Conuerti- 14
mini filij reuertentes, dicit Dominus:
quia ego vir vester: & assumam vos vnū
de ciuitate, & duos de cognatione, &
introducam vos in Sion. * Et dabo vo- 15
bis pastores iuxta cor meum, & pascēt
vos scientia & doctrina. * Cumq. multi- 16
E plicati fueritis, & creueritis in terra in
diebus illis, ait Dominus: non dicent
vltra: Arca testamenti Domini: neque
ascendet super cor, neque recordabun-
tur illius: nec visitabitur, nec fiet vltra.

* In

Digitized by Google

* In tempore illo vocabunt Ierusalem 17
Soliũ Domini: & congregabuntur ad eã
omnes Gentes in nomine Domini in ●
Ierusalem, & non ambulabunt post pra-
uitatem cordis sui pessimi. * In diebus 18
illis ibit domus Iuda ad domum Israel,
& venient simul de terra Aquilonis ad
terram, quam dedi patribus vestris.
* Ego autem dixi: Quomodo ponam 19
te in filios, & tribuam tibi terram desi-
derabilem, hereditatem præclarã exer-
cituum Gentium? Et dixi: Patrem vo-
cabis me, & post me ingredi non cessa- F
bis. * Sed quomodo si contemnat mu- 20
lier amatorem suum, sic contempsit me
domus Israel, dicit Dominus. * Vox in 21
vijs audita est, ploratus & vlulatus fi-
liorum Israel: quoniam iniquam fece-
runt viam suã, obliti sunt Domini Dei
sui. * Conuertimini filij reuertentes, & 22
sanabo auersiones vestras. Ecce nos ve-
nimus ad te: tu enim es Dominus Deus
noster. * Vere mendaces erant colles, & 23
multitudo montium: vere in Domino G
Deo nostro salus Israel. * Confusio co- 24
medit laborem patrum nostrorum ab
adolescentia nostra, greges eorum, &
armenta eorum, filios eorum, & filias
eorum. * Dormiemus in confusione no- 25
stra, & operiet nos ignominia nostra:
quoniam Domino Deo nostro peccaui-
mus nos, & patres nostri ab adolescen-
tia nostra vsque ad diem hanc: & non
audiuimus vocem Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

SI reuertéris Israel, ait Dominus, ad 1
me conuertere: si abstuleris offendi- A
cula tua a facie mea, non commoueberis. * Et iurabis: Viuit Dominus in ve- 2
ritate, & in iudicio, & in iustitia: &
benedicent eum Gentes, ipsumq. lauda-
bunt. * Hæc enim dicit Dominus viro 3
|| Osee 10. d. 12 Iuda, & Ierusalem: || Nouate vobis no-
uale, & nolite serere super spinas: * circ- 4
cumcidimini Domino, & auferte præ-
putia cordium vestrorum viri Iuda, &
habitatores Ierusalem: ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter
malitiam cogitationum vestrarum. * An- 5
nunciate in Iuda, & in Ierusalem audi- B
tum facite: loquimini, & canite tuba
in terra: clamate fortiter, & dicite: cõ-
gregamini, & ingrediamur ciuitates mu-
6 nitas, * leuate signum in Sion. Cõforta-
mini, nolite stare, || quia malum ego || Sup. 1. c. 14
adduco ab Aquilone, & contritionem
7 magnam. * Ascendit leo de cubili suo,
& prædo Gentium se leuauit: egressus
est de loco suo vt ponat terram tuam
in solitudinem: ciuitates tuæ vastabun-
8 tur, remanentes absque habitatore. * Su-
C per hoc accingite vos cilicijs, plangite
& vlulate: quia non est auersa ira furo-
9 ris Domini a nobis. * Et erit in die il-
la, dicit Dominus: Peribit cor regis, &
cor principum: & obstupescent sacer-
dotes, & prophetæ consternabuntur.
10 * Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus,
ergone decepisti populum istum & Ie-
rusalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce
11 peruenit gladius vsque ad animam? * In
tempore illo dicetur populo huic &
Ierusalem: Ventus vrens in vijs, quæ
sunt in deserto viæ filiæ populi mei, nõ
ad ventilandum, & ad purgandum.
12 * Spiritus plenus ex his veniet mihi: &
nunc ego loquar iudicia mea cum eis.
13 * Ecce quasi nubes ascendet, & quasi tẽ-
pestas currus eius: velociores aquilis
D equi illius: væ nobis quoniam vastati
14 sumus. * Laua a malitia cor tuum Ieru-
salem, vt salua fias: vsquequo morabun-
15 tur in te cogitationes noxiæ? * Vox e-
nim annunciantis a Dan, & notum fa-
cientis idolum de monte Ephraim.
16 * Dicite gentibus: Ecce auditum est in
Ierusalem custodes venire de terra lon-
ginqua, & dare super ciuitates Iuda vo-
17 cem suam. * Quasi custodes agrorum
facti sunt super eam in gyro: quia me
ad iracundiam prouocauit, dicit Domi-
18 nus. * || Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fe- || Sap. 1. b. 11
cerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia
19 amara, quia tetigit cor tuum. * Ventrẽ
E meum, ventrem meum doleo, sensus
cordis mei turbati sunt in me: non ta-
cebo, quoniam vocem buccinæ audiuit
20 anima mea, clamorem prælij. * Contri-
tio super contritionem vocata est, &
vastata est omnis terra: repente vastata
sunt tabernacula mea, subito pelles meæ.
21 * Vsquequo videbo fugientem, audiam
22 vocem buccinæ? * Quia stultus populus
meus me non cognouit: filij insipientes
sunt, & vecordes: sapientes sunt vt fa-
ciant

Digitized by Google

ciant mala, bene autem facere nescierũt.
* Aspexi terram, & ecce vacua erat, & 23
nihili: & cælos, & non erat lux in eis.
* Vidi montes, & ecce mouebantur: & 24
omnes colles conturbati sunt. * Intui- 25
tus sum, & non erat homo: & omne F
volatile cæli recessit. * Aspexi, & ecce 26
Carmelus desertus: & omnes vrbes e-
ius destructæ sunt a facie Domini, & a
facie iræ furoris eius. * Hæc enim dicit 27
Dominus: Deserta erit omnis terra, sed
tamen consummationem non faciam.
* Lugebit terra, & mœrebunt cæli desu- 28
per: eo quòd locutus sum, cogitaui, &
non pœnituit me, nec auersus sum ab
eo. * A voce equitis, & mittentis sagit- 29
tam fugit omnis ciuitas: ingressi sunt G
ardua, & ascenderunt rupes: vniuersæ
vrbes derelictæ sunt, & non habitat in
eis homo. * Tu autem vastata quid fa- 30
cies? cum vestieris te coccino, cum or-
nata fueris monili aureo, & pinxeris sti-
bio oculos tuos, frustra cõponéris: con-
tempserunt te amatores tui, animam tuã
quærent. * Vocem enim quasi parturiẽ- 31
tis audiui, angustias vt puerperæ: Vox
filiæ Sion intermorientis, expandentisq.
manus suas: væ mihi, quia defecit ani-
ma mea propter interfectos.

CAP. V.

CIrcuite vias Ierusalem, & aspicite, 1
& considerate, & quærite in pla- A
teis eius, an inueniatis virum facientem
iudicium, & quærentẽ fidem: & propi-
tius ero ei. * Quòd si etiam Viuit Do- 2
minus, dixerint: & hoc falso iurabunt.
* Domine oculi tui respiciunt fidem: 3
percussisti eos, & non doluerunt: attri-
uisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra pe-
tram, & noluerunt reuerti. * Ego autẽ 4
dixi: Forsitan pauperes sunt & stulti,
ignorantes viam Domini, iudicium Dei
sui. * Ibo igitur ad optimates, & loquar 5
eis: ipsi enim cognouerunt viam Domi- B
ni, iudicium Dei sui. & ecce magis hi
simul confregerunt iugum, ruperunt
vincula. * Idcirco percussit eos leo de 6
silua, lupus ad vesperam vastauit eos,
pardus vigilans super ciuitates eorum:
omnis, qui egressus fuerit ex eis, capie-
tur: quia multiplicatæ sunt præuarica-
tiones eorum, confortatæ sunt auersio-
7 nes eorum. * Super quo propitius tibi
esse potero? filij tui dereliquerunt me,
& iurant in his, qui non sunt dij: satu-
raui eos, & mœchati sunt, & in domo
8 meretricis luxuriabantur. * Equi ama-
tores, & emissarij facti sunt: ‖ Vnusquis- ‖Ezec.22.c.11
que ad vxorem proximi sui hinniebat.
9 * Numquid super his non visitabo, dicit
C Dominus? & in gente tali non vlcisce-
10 tur anima mea? * Ascendite muros eius,
& dissipate, consummationem autem
nolite facere: auferte propagines eius,
11 quia non sunt Domini. * Præuaricatione
enim præuaricata est in me domus Is-
12 rael, & domus Iuda, ait Dominus. * Ne-
gauerunt Dominum, & dixerunt: Non
est ipse: neque veniet super nos malũ:
13 gladium & famẽ non videbimus. * Pro-
phetæ fuerunt in ventum locuti, & re-
sponsum non fuit in eis: hæc ergo eue-
14 nient illis. * Hæc dicit Dominus Deus
exercituum: Quia locuti estis verbum
istud: ecce ego do verba mea in ore tuo
in ignem, & populum istum in ligna, &
15 vorabit eos. * Ecce ego adducam super
vos gẽtem de longinquo domus Israel,
D ait Dominus: gentem robustam, gentẽ
antiquam, gentem, cuius ignorabis lin-
16 guã, nec intelliges quid loquatur. * Pha-
retra eius quasi sepulchrum patens, vni-
17 uersi fortes. * Et comedet segetes tuas,
& panem tuum: deuorabit filios tuos,
& filias tuas: comedet gregem tuum, &
armenta tua: comedet vineam tuam &
ficum tuam: & conteret vrbes munitas
tuas, in quibus tu habes fiduciam, gla-
18 dio. * Veruntamen in diebus illis, ait
Dominus, non faciam vos in consum-
19 mationem. * ‖ Quòd si dixeritis: Qua- ‖Inf.16.b.10
E re fecit nobis Dominus Deus noster hæc
omnia? dices ad eos: Sicut dereliqui-
stis me, & seruistis Deo alieno in terra
vestra, sic seruietis alienis in terra non
20 vestra. * Annunciate hoc domui Iacob,
& auditum facite in Iuda, dicentes:
21 * Audi populè stulte, qui non habes cor:
qui habentes oculos non videtis: & au-
res, & non auditis. * Me ergo non time-
22 bitis, ait Dominus: & a facie mea nõ do-
lebitis? Qui posui arenã terminũ mari,
præceptum sempiternum, quod nõ præ-
teribit: & commouebuntur, & nõ pote-
runt: & intumescent fluctus eius, & nõ

Digitized by Google

transibunt illud : * populo autem huic 23
factum est cor incredulum & exasperãs, F
recesserunt & abierunt . * Et non dixe- 24
runt in corde suo : Metuamus Dominũ
Deum nostrum, qui dat nobis pluuiam
temporaneam & serotinam in tempore
suo : plenitudinem annuæ messis custo-
dientem nobis . * Iniquitates vestræ de- 25
clinauerunt hæc : & peccata vestra pro-
hibuerunt bonum a vobis : * Quia inuẽ- 26
ti sunt in populo meo impij insidiãtes
quasi aucupes, laqueos ponentes, & pe-
dicas ad capiẽdos viros. * Sicut decipu- 27
la plena auibus, sic domus eorum plenæ
dolo : ideo magnificati sunt & ditati .
* Incrassati sunt & impinguati : & præ- 28
|| Isai. 1. f. 23 terierunt sermones meos pessime. || Cau- G
Zach. 7. 10 sam viduæ non iudicauerũt, causam
pupilli non direxerunt, & iudicium paupe-
rum non iudicauerũt. * Numquid super 29
his non visitabo, dicit Dominus? aut su
per gentem huiuscemodi non vlciscetur
anima mea ? * Stupor & mirabilia facta 30
sunt in terra : * prophetæ prophetabant 31
mendaciũ, & sacerdotes applaudebant
manibus suis : & populus meus dilexit
talia : quid igitur fiet in nouissimo eius ?

CAP. VI.

CONfortamini filij Beniamin in me- 1
dio Ierusalem, & in Thecua clangi- A
te buccina, & super Bethacarem leuate
vexillum : quia malũ visum est ab Aqui-
lone, & contritio magna. * Speciosæ & 2
delicatæ assimilaui filiam Sion. * Ad eã 3
venient pastores, & greges eorum : fi-
xerunt in ea tentoria in circuitu : pascet
vnusquisque eos, qui sub manu sua sunt.
* Sanctificate super eam bellum : consur- 4
gite, & ascendamus in meridie : væ no-
bis, quia declinauit dies, quia longiores
factæ sunt vmbræ vesperi . * Surgite, & 5
ascendamus in nocte, & dissipemus do-
mos eius . * Quia hæc dicit Dominus 6
exercituum : Cædite lignum eius, & B
fundite circa Ierusalem aggerem : hæc
est ciuitas visitationis, omnis calumnia
in medio eius . * Sicut frigidam fecit ci- 7
sterna aquam suam, sic frigidam fecit
malitiam suam : iniquitas & vastitas au-
dietur in ea, coram me semper infirmi-
tas & plaga. * Erudire Ierusalem, ne for- 8
te recedat anima mea a te, ne forte po-
nam te desertam terram inhabitabilem.
9 * Hæc dicit Dominus exercituum : Vs-
que ad racemum colligent quasi in vi-
nea reliquias Israel : conuerte manum
tuam quasi vindemiator ad cartallum .
10 * Cui loquar ? & quem contestabor vt
audiat ? ecce incircumcisæ aures eorum,
& audire non possunt : ecce verbũ Do-
C mini factum est eis in opprobrium : &
11 non suscipient illud . * Idcirco furore
Domini plenus sum, laboraui sustinẽs :
effunde super paruulum foris, & super
consilium iuuenum simul : vir enim cum
muliere capietur, senex cum pleno die-
12 rum . * Et transibunt domus eorum ad
alteros, agri & vxores pariter : quia ex-
tendam manum meam super habitantes
13 terram, dicit Dominus. * || A minore || Isai. 56. d. 11
quippe vsque ad maiorem omnes auari- Inf. 8. d. 10
tiæ student : & a propheta vsque ad sa-
14 cerdotem cuncti faciunt dolum . * Et cu-
D rabant contritionem filiæ populi mei
cum ignominia, dicentes : Pax, pax : &
15 non erat pax. * Confusi sunt, quia abo-
minationem fecerunt : quin potius con-
fusione non sunt confusi, & erubescere
nescierunt . quam ob rem cadent inter
ruentes : in tempore visitationis suæ cor-
16 ruent, dicit Dominus. * Hæc dicit Do-
minus : State super vias, & videte, &
interrogate de semitis antiquis, quæ sit
via bona, & ambulate in ea : || & inuenie- || Matt. 11. d. 29
tis refrigerium animabus vestris. Et di-
17 xerunt : Non ambulabimus. * Et consti-
tui super vos speculatores. Audite vocẽ
18 tubæ. Et dixerũt : Non audiemus. * Ideo
E audite Gentes, & cognosce congrega-
19 tio, quanta ego faciam eis. * Audi terra :
Ecce ego adducam mala super populũ
istum, fructum cogitationũ eius : quia
verba mea non audierunt, & legem
20 meam proiecerũt. * || Vt quid mihi thus || Isai. 1. d. 11
de Saba affertis, & calamum suaue olẽ-
tem de terra longinqua ? holocautoma-
ta vestra non sunt accepta, & victimæ
21 vestræ non placuerunt mihi . * Propte-
F rea hæc dicit Dominus : Ecce ego dabo
in populum istum ruinas, & ruent in
eis patres & filij simul, vicinus, & pro-
22 ximus peribunt. * Hæc dicit Dominus :
Ecce populus venit de terra Aquilonis,
& gens magna consurget a finibus ter-
23 ræ . * Sagittam & scutum arripiet : cru-
delis est, & non miserebitur . vox eius
quasi mare sonabit : & super equos ascẽ-
dent,

Digitized by Google

dent, præparati quasi vir ad prælium, aduersum te filia Sion. * Audiuimus fa- 24
mam eius, dissolutæ sunt manus nostræ: tribulatio apprehendit nos, dolores vt parturientem. * Nolite exire ad agros, 25
& in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici pauor in circuitu. * Filia popu- 26
G li mei accingere cilicio, & conspergere cinere: luctum vnigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos. * Probatorem dedi te 27
in populo meo robustum: & scies, & probabis viam eorũ. * Omnes isti prin- 28
cipes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs & ferrum: vniuersi corrupti sunt. * Defecit sufflatorium, in igne 29
consumptum est plumbum, frustra conflauit conflator: malitiæ enim eorum non sunt consumptæ. * Argentum re- 30
probum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.

CAP. VII.

VErbum, quod factum est ad Iere- 1
miam a Domino, dicens: * Sta 2
in porta domus Domini, & prædica ibi
A verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui ingredimini per portas has, vt adoretis Dominum. * Hæc dicit Dominus exercituum Deus 3
|| Inf.26. d.15 Israel: || Bonas facite vias vestras, & studia vestra: & habitabo vobiscum in loco isto. * Nolite confidere in verbis mẽdacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. 4
* Quoniã si bene direxeritis vias vestras, 5
& studia vestra: si feceritis iudiciũ inter virum & proximum eius, * aduenæ, 6
& pupillo, & viduæ non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem
B effuderitis in loco hoc, & post deos alienos non ambulaueritis in malum vobismetipsis: * habitabo vobiscum in lo- 7
co isto: in terra, quam dedi patribus vestris a sæculo & vsque in sæculum. * Ec- 8
ce vos confiditis vobis in sermonibus mendacij, qui non proderunt vobis: * furari, occidere, adulterari, iurare 9
mendaciter, libare Baalim, & ire post deos alienos, quos ignoratis. * Et veni- 10
stis, & stetistis coram me in domo hac, in qua inuocatum est nomen meum, & dixistis: Liberati sumus eo quòd feceri-
11 mus omnes abominationes istas. * || Nũquid ergo spelunca latronum facta est || Matt.21.b.13 Mar. 11.c.17 Luc. 19.g.46
domus ista, in qua inuocatum est nomen meum in oculis vestris? ego, ego
12 sum: ego vidi, dicit Dominus. * Ite ad locum meum in Silo, vbi habitauit nomen meum a principio: & videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei
13 Israel: * & nunc, quia fecistis omnia
C opera hæc, dicit Dominus: & locutus sum ad vos mane consurgens, & loquẽs, & non audistis: || & vocaui vos, & non || Prou. 1.c 24
14 respondistis: * || Faciam domui huic, in Isai.65.b.12 || 1.Reg.4.a.2 b.10
qua inuocatum est nomen meum, & in qua vos habetis fiduciam: & loco, quẽ dedi vobis & patribus vestris, sicut feci
15 Silo. * Et proijciam vos a facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros, vniuersum semen Ephraim. * || Tu ergo no- 16 || Inf.14.b.11
li orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationem, & non obsistas mihi: quia non exaudiam te.
17 * Nonne vides quid isti faciunt in ciui-
D tatibus Iuda, & in plateis Ierusalem?
18 * Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas reginæ cæli, & libent dijs alienis, & me ad iracũdiam prouocent. * Numquid me ad ira-
19 cundiam prouocant, dicit Dominus? nonne semetipsos in confusionem vul-
20 tus sui? * Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur super locum istum, super viros, & super iumenta, & super lignum regionis, & super fruges terræ, & succẽ-
21 detur, & non extinguetur. * Hæc dicit
E Dominus exercituum Deus Israel: Holocautomata vestra addite victimis ve-
22 stris, & comedite carnes. * Quia non sum locutus cum patribus vestris, & non præcepi eis in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti, de verbo holocauto-
23 matum, & victimarum. * Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus: & ambulate in omni via, quam mandaui vobis, vt bene sit vobis.
24 * Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem suam: sed abierunt in voluntatibus, & in prauitate cordis sui mali: fa-
25 ctiq. sunt retrorsum & non in ante, * a
F die qua egressi sunt patres eorum de terra Ægypti, vsque ad diem hanc. Et

Digitized by Google

misi ad vos omnes seruos meos prophe-
tas per diem, consurgens diluculo, &
mittens. * Et non audierunt me, nec 26
inclinauerunt aurem suam: sed indura-
|| Inf.16.c.12 uerunt ceruicem suam: || & peius ope-
rati sunt, quàm patres eorum. * Et lo- 27
quéris ad eos omnia verba hæc, & non
audient te: & vocabis eos, & non re-
spondebunt tibi. * Et dices ad eos: Hæc 28
est gens, quæ non audiuit vocem Do-
mini Dei sui, nec recepit disciplinam:
perijt fides, & ablata est de ore eorum.
* Tonde capillum tuum, & proijce, & 29
sume in directum planctum: quia proie-
cit Dominus, & reliquit generationem
furoris sui, * quia fecerunt filij Iuda 30
malum in oculis meis, dicit Dominus.
Posuerunt offendicula sua in domo, in
qua inuocatum est nomen meum, vt
polluerent eam: * & ædificauerunt ex- 31
celsa Topheth, quæ est in valle filij En- G
nom: vt incenderent filios suos, & filias
suas igni: quæ non præcepi, nec cogita-
ui in corde meo. * Ideo ecce dies ve- 32
nient, dicit Dominus, & nõ dicetur am-
plius, Topheth, & Vallis filij Ennom:
sed Vallis interfectionis: & sepelient in
Topheth, eo quòd non sit locus. * Et 33
erit morticinum populi huius in cibos
volucribus cæli, & bestijs terræ, & non
|| Ezec.26.c.13 erit qui abigat. * || Et quiescere faciam 34
de vrbibus Iuda, & de plateis Ierusalẽ
vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocẽ
sponsi, & vocem sponsæ: in desolatio-
nem enim erit terra.

CAP. VIII.

IN illo tempore, ait Dominus: Eijciẽt 1
ossa regum Iuda, & ossa principum A
eius, & ossa sacerdotum, & ossa pro-
phetarum, & ossa eorum, qui habitaue-
runt Ierusalem, de sepulchris suis: * & 2
expandent ea ad solem, & lunam, &
omnem militiam cæli, quæ dilexerunt,
& quibus seruierunt, & post quæ ambu-
lauerunt, & quæ quæsierunt, & adora-
uerunt: non colligentur, & non sepe-
lientur: in sterquilinium super faciem
terræ erunt. * Et eligent magis mortem 3
quàm vitam omnes qui residui fuerint
de cognatione hac pessima in vniuersis
locis, quæ derelicta sunt, ad quæ eieci
eos, dicit Dominus exercituũ. * Et dices 4
ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid B
qui cadit, non resurget? & qui auersus
5 est, nõ reuertetur? * Quare ergo auersus
est populus iste in Ierusalem auersione
contẽtiosa? Apprehenderunt mendaciũ,
6 & noluerũt reuerti. * Attendi, & auscul-
taui: nemo quod bonum est loquitur,
nullus est qui agat pœnitentiam super
peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes
C conuersi sunt ad cursum suum, quasi
7 equus impetu vadens ad prælium. * Mil-
uus in cælo cognouit tempus suũ: tur-
tur, & hirundo, & ciconia custodierunt
tempus aduentus sui: populus autem
meus non cognouit iudicium Domini.
8 * Quomodo dicitis: Sapientes nos su-
mus, & lex Domini nobiscum est? ve-
re mendacium operatus est stylus men-
9 dax Scribarum. * Confusi sunt sapientes,
perterriti & capti sunt: verbum enim
Domini proiecerunt, & sapientia nulla
10 est in eis. * || Propterea dabo mulieres || Isai.56.d.11
D eorum exteris, agros eorum heredibus: Sup.6.c.13
quia a minimo vsque ad maximum om-
nes auaritiam sequuntur: a propheta vs-
que ad sacerdotem cuncti faciunt men-
11 dacium. * Et sanabant contritionem fi-
liæ populi mei ad ignominiam, dicẽtes:
12 Pax, pax: cum non esset pax. * Con-
fusi sunt quia abominationem fecerunt:
quinimo confusione non sunt confusi,
& erubescere nescierunt: idcirco cadent
inter corruentes, in tempore visitatio-
13 nis suæ corruent, dicit Dominus. * Con-
E gregans congregabo eos, ait Dominus:
non est vua in vitibus, & non sunt fi-
cus in ficulnea, folium defluxit: &
14 dedi eis quæ prætergressa sunt. * Quare
sedemus? conuenite, & ingredia-
mur ciuitatem munitam, & sileamus
ibi: quia Dominus Deus noster silere
nos fecit, & potum dedit nobis aquam
15 fellis: peccauimus enim Domino. * || Ex- || Inf.14.d.19
pectauimus pacem, & non erat bonum:
16 tempus medelæ, & ecce formido. * A
F Dan auditus est fremitus equorum eius,
a voce hinnituum pugnatorum eius
commota est omnis terra. & venerunt,
& deuorauerunt terram, & plenitudi-
nem eius: vrbem & habitatores eius.
17 * Quia ecce ego mittam vobis serpen-
tes regulos, quibus non est incantatio:
18 & mordebunt vos, ait Dominus. * dol-
or meus super dolorem, in me cor
19 meum mœrens. * Ecce vox clamoris
filiæ

Digitized by Google

filiæ populi mei de terra longinqua:
Numquid Dominus nõ est in Sion, aut G
rex eius non est in ea? Quare ergo me
ad iracundiam concitauerunt in sculptilibus suis, & in vanitatibus alienis?
20 *Transijt messis, finita est æstas, & nos
21 saluati non sumus. * Super contritione
filiæ populi mei contritus sum, & con-
22 tristatus, stupor obtinuit me. * Num-
quid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igitur non est
obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAP. IX.

1 QVis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarũ? A
& plorabo die ac nocte interfe-
2 ctos filiæ populi mei. * Quis dabit me
in solitudine diuersorium viatorum, &
derelinquam populum meum, & rece-
dam ab eis? quia omnes adulteri sunt,
3 cœtus præuaricatorum. * Et extenderũt
linguam suam quasi arcum mendacij &
non veritatis: confortati sunt in terra,
quia de malo ad malum egressi sunt, &
me non cognouerunt, dicit Dominus.
4 *Vnusquisque se a proximo suo custo-
diat, & in omni fratre suo non habeat
fiduciam: quia omnis frater supplantans B
supplantabit, & omnis amicus fraudu-
5 lenter incedet. * Et vir fratrem suũ de-
ridebit, & veritatem non loquẽtur: do-
cuerunt enim linguam suam loqui mẽ-
dacium: vt inique agerent, laborauerũt.
6 *Habitatio tua in medio doli: in dolo
renuerunt scire me, dicit Dominus.
7 * Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo
eos: quid enim aliud faciam a facie fi-
8 liæ populi mei?* ‖ Sagitta vulnerans lin-
gua eorum, dolum locuta est: in ore C
suo pacem cum amico suo loquitur, &
9 occulte ponit ei insidias. * Numquid su-
per his non visitabo, dicit Dominus? aut
in gente huiusmodi non vlciscetur ani-
10 ma mea? * Super montes assumam fletũ
ac lamentum, & super speciosa deserti
planctum: quoniam incensa sunt, eo
quòd non sit vir pertransiens: & nõ au-
dierunt vocem possidentis: a volucre
cæli vsque ad pecora transmigrauerunt
11 & recesserunt. * Et dabo Ierusalem in
aceruos arenæ, & cubilia draconum: &

‖ Psal. 27.a.3

ciuitates Iuda dabo in desolationem, eo
12 quòd non sit habitator. * Quis est vir
D sapiens, qui intelligat hoc, & ad quem
verbum oris Domini fiat vt annunciet
istud, quare perierit terra, & exusta sit
quasi desertum, eo quòd nõ sit qui per-
13 transeat? * Et dixit Dominus: Quia de-
reliquerunt legem meam, quam dedi
eis, & non audierunt vocem meam, &
14 non ambulauerunt in ea: * & abierunt
post prauitatem cordis sui, & post Baa-
lim: quod didicerunt a patribus suis:
15 * Idcireo hæc dicit Dominus exercituũ
Deus Israel: ‖ Ecce ego cibabo populũ ‖ Infr. 23.e.15
E istum absinthio, & potũ dabo eis aquã
16 fellis. * Et dispergam eos in Gentibus,
quas non nouerunt ipsi & patres eorũ:
& mittam post eos gladium, donec cõ-
17 sumantur. * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contemplamini, &
vocate lamentatrices & veniant: & ad
eas, quæ sapientes sunt, mittite, & pro-
18 perent: * festinent, & assumant super
nos lamentum: deducant oculi nostri
lacrymas, & palpebræ nostræ defluant
19 aquis. * Quia vox lamentationis audi-
ta est de Sion: Quomodo vastati su-
mus & confusi vehementer? quia dere-
F liquimus terram, quoniam deiecta sunt
20 tabernacula nostra. * Audite ergo mu-
lieres verbum Domini: & assumant au-
res vestræ sermonem oris eius: & do-
cete filias vestras lamentum: & vna-
quæque proximam suam planctum.
21 * quia ascendit mors per fenestras no-
stras, ingressa est domos nostras, di-
sperdere paruulos deforis, iuuenes de
22 plateis. * Loquere: Hæc dicit Domi-
nus: Et cadet morticinum hominis qua-
si stercus super faciem regionis, & quasi
fœnum post tergum metentis, & nõ est
23 qui colligat. * Hæc dicit Dominus: ‖ Nõ ‖ 1.Cor.1.d.31
G glorietur sapiens in sapientia sua, & nõ 2.Cor.10.d.17
glorietur fortis in fortitudine sua, &
24 non glorietur diues in diuitijs suis: * sed
in hoc glorietur, qui gloriatur, scire &
nosse me, quia ego sum Dominus, qui
facio misericordiam, & iudicium, & iu-
stitiam in terra: hæc enim placent mihi,
25 ait Dominus. * Ecce dies veniunt, dicit
Dominus: & visitabo super omnem, qui
26 circumcisum habet præputium, * super
Ægyptum, & super Iuda, & super
Edom, & super filios Ammon, & super

Moab, & super omnes qui attonsi sunt
in comam, habitantes in deserto: quia
omnes gentes habent præputium, om- 9
nis autem domus Israel incircumcisi
sunt corde.

CAP. X.

AVdite verbũ, quod locutus est Do- 1
minus super vos domus Israel. A
* Hæc dicit Dominus: Iuxta vias Gen- 2
tium nolite discere: & a signis cæli no-
lite metuere, quæ timent Gentes: * quia 3
leges populorum vanæ sunt: quia lignũ
de saltu præcidit opus manus artificis in
ascia. * || Argento, & auro decorauit il- 4
|| Sup. 23. c. 11 & 14. a. 8
lud: clauis & malleis compegit, vt non
dissoluatur. * In similitudinem palmæ fa- 5
bricata sunt, & non loquentur: portata
tollentur, quia incedere non valent. no-
lite ergo timere ea, quia nec male pos-
|| Mic. 7. d. 18
sunt facere, nec bene. * || Non est simi- 6
lis tui Domine: magnus es tu, & ma-
|| Apoc. 15. b. 4
gnum nomen tuũ in fortitudine. * || Quis 7
non timebit te o rex Gentium? tuum est
enim decus: inter cunctos sapiẽtes Gen-
tium, & in vniuersis regnis eorum nullus
est similis tui, * Pariter insipientes & fa- 8
tui probabuntur: doctrina vanitatis eo-
rum lignum est. * Argentum inuolutum 9
de Tharsis affertur, & aurum de Ophaz: B
opus artificis, & manus ærarij: hyacin-
thus & purpura indumentum eorum,
opus artificum vniuersa hæc. * Dominus 10
autem Deus verus est: ipse Deus viuens,
& rex sempiternus. ab indignatione e-
ius commouebitur terra: & non sustine-
bunt Gentes comminationem eius. * Sic 11
ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & terrã
non fecerunt, pereãt de terra, & de his,
quæ sub cælo sunt. * || Qui facit terram 12
|| Gen. 1. a. 1 Inf. 51. d. 15
in fortitudine sua, præparat orbem in
sapientia sua, & prudentia sua extendit
cælos. * Ad vocem suam dat multitudi- 13
nem aquarum in cælo, & eleuat nebu-
las ab extremitatibus terræ: || fulgura in
|| Ps. 134. b. 7 Inf. 51. b. 16
pluuiam facit, & educit ventum de the-
sauris suis. * Stultus factus est omnis ho- 14
mo a scientia, confusus est artifex om- C
nis in sculptili: quoniã falsum est quod
conflauit, & nõ est spiritus in eis. * Va- 15
na sunt, & opus risu dignum: in tempo-
re visitationis suæ peribunt. * Non est 16
his similis pars Iacob: qui enim forma-
uit omnia, ipse est: & Israel virga he-
reditatis eius: Dominus exercituum no-
men illi. * Congrega de terra confusio- 17
nem tuam, quæ habitas in obsidione.
* quia hæc dicit Dominus: Ecce ego lõ- 18
ge proijciam habitatores terræ in hac
vice: & tribulabo eos ita vt inueniãtur.
* Væ mihi super contritione mea, pessi- 19
ma plaga mea. Ego autem dixi: Plane
hæc infirmitas mea est, & portabo illã.
* Tabernaculum meum vastatũ est, om- 20
D nes funiculi mei dirupti sunt, filij mei
exierunt a me, & non subsistunt: non
est qui extendat vltra tentorium meum,
& erigat pelles meas. * Quia stulte ege- 21
runt pastores, & Dominum non quæsie-
runt: propterea non intellexerunt, &
omnis grex eorum dispersus est. * Vox 22
auditionis ecce venit, & commotio ma-
gna de terra Aquilonis: vt ponat ciui-
tates Iuda solitudinem, & habitaculum
draconum. * Scio Domine quia non est 23
hominis via eius: nec viri est vt ambu-
let, & dirigat gressus suos. * || Corripe 24
|| Psal. 6. a. 1
me Domine, verumtamen in iudicio: &
non in furore tuo, ne forte ad nihilum
redigas me. * || Effunde indignationem 25
|| Psal. 78. b. 6
tuam super Gentes, quæ non cognoue-
runt te, & super prouincias, quæ nomen
tuum non inuocauerunt: quia comede-
runt Iacob, & deuorauerunt eum, &
consumpserunt illum, & decus eius
dissipauerunt.

CAP. XI.

1 VErbum, quod factum est a Domino
2 ad Ieremiam, dicens: * Audite ver-
A ba pacti huius, & loquimini ad viros
3 Iuda, & habitatores Ierusalem, * & di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Is-
rael: Maledictus vir, qui nõ audierit ver-
4 ba pacti huius, * quod præcepi patribus
vestris in die, qua eduxi eos de Terra
Ægypti, de fornace ferrea, dicens: Audi-
te vocem meam, & facite omnia, quæ
præcipio vobis, & eritis mihi in populũ,
5 & ego ero vobis in Deum: * Vt suscitẽ
iuramentum, quod iuraui patribus ve-
stris daturum me eis terram fluentem
lacte, & melle, sicut est dies hæc. Et re-
6 spondi, & dixi: Amen Domine. * Et di-
xit Dominus ad me: Vociferare omnia
verba hæc in ciuitatibus Iuda, & foris

Ierusa-

Digitized by Google

Ierusalem, dicēs: Audite verba pacti hui-
us, & facite illa: * quia contestans con- 7
testatus sum patres vestros in die, qua
eduxi eos de Terra Ægypti vsque addiē B
hanc: mane consurgēs contestatus sum,
& dixi: Audite vocem meam: * & non 8
audierunt, nec inclinauerunt aurem suā:
sed abierunt vnusquisque in prauitate
cordis sui mali: & induxi super eos om-
nia verba pacti huius, quod præcepi vt
facerent, & non fecerunt. * Et dixit Do- 9
minus ad me: Inuenta est coniuratio in
viris Iuda, & in habitatoribus Ierusalē.
* Reuersi sunt ad iniquitates patrū suo- 10
rum priores, qui noluerunt audire ver-
ba mea: & hi ergo abierunt post deos
alienos, vt seruirent eis: irritum fecerūt
domus Israel, & domus Iuda pactum
meum, quod pepigi cum patribus eorū.
* Quam ob rem hæc dicit Dominus: 11
Ecce ego inducam super eos mala, de
quibus exire non poterunt: & clamabūt
ad me, & non exaudiam eos. * Et ibunt 12
ciuitates Iuda, & habitatores Ierusalē,
& clamabunt ad deos, quibus libant, &
non saluabunt eos in tempore afflictio-
nis eorum. * ‖ Secundum numerū enim 13
ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda: & C
secundum numerum viarum Ierusalem
posuisti aras confusionis, aras ad liban-
dum Baalim. * ‖ Tu ergo noli orare pro 14
populo hoc, & ne assumas pro eis lau-
dem & orationem: quia non exaudiam
in tempore clamoris eorum ad me, in
tempore afflictionis eorum. * Quid est, 15
quòd dilectus meus in domo mea fecit
scelera multa? numquid carnes sanctæ
auferēt a te malitias tuas, in quibus glo-
riata es? * Oliuam vberem, pulchram, 16
fructiferā, speciosam vocauit Dominus
nomen tuum: ad vocem loquelæ, gran-
dis exarsit ignis in ea, & combusta sunt
fruteta eius. * Et Dominus exercituum 17
qui plantauit te, locutus est super te
malum: pro malis domus Israel & do-
mus Iuda, quæ fecerunt sibi ad irritan-
dum me, libantes Baalim. * Tu autem 18
Domine demonstrasti mihi, & cogno- D
ui: tunc ostendisti mihi studia eorum.
* Et ego quasi agnus māsuetus, qui por- 19
tatur ad victimam: & nō cognoui quia
cogitauerunt super me consilia, dicētes:
Mittamus lignū in panem eius, & eradā-
mus eum de terra viuentium, & nomen
eius non memoretur amplius. * ‖ Tu au- 20
tem Domine Sabaoth, qui iudicas iuste,
& probas renes & corda, videam vltio-
nem tuā ex eis: tibi enim reuelaui cau-
sam meā. * Propterea hæc dicit Domi- 21
nus ad viros Anathoth, qui quærūt ani-
mam tuam, & dicunt: Non prophetabis
in nomine Domini, & non morieris in
manibus nostris. * Propterea hæc dicit 22
Dominus exercituum: Ecce ego visita-
bo super eos: iuuenes morientur in gla-
dio, filij eorum, & filiæ eorum morie-
tur in fame. * Et reliquiæ non erunt ex 23
eis: inducam enim malum super viros
Anathoth, annum visitationis eorum.

‖ Sup. 2. f. 28

‖ Sup. 7. c. 16 Inf. 14. b. 11

‖ Inf. 17. b. 10 & 20. c. 12

CAP. XII.

1 IVstus quidem tu es Domine, si disputem tecum: veruntamen iusta loquar
A ad te: ‖ Quare via impiorum prospera- ‖ Iob 21. a. 7
tur: bene est omnibus, qui prævaricantur, & inique agunt? * Plantasti eos, & 2
radicem miserunt: proficiunt & faciunt
fructum: prope es tu ori eorum, & lon- 3
ge a renibus eorum. * Et tu Domine no-
sti me, vidisti me, & probasti cor meū
tecum: congrega eos quasi gregem ad
victimam, & sanctifica eos in die occi- 4
sionis. * Vsquequo lugebit terra, &
herba omnis regionis siccabitur propter
malitiam habitātium in ea? consumptū
est animal, & volucre, quoniam dixe- 5
runt: Non videbit nouissima nostra. * Si
cum peditibus currens laborasti: quo-
modo cōtendere poteris cum equis? cū
autem in terra pacis securus fueris, quid
facies in superbia Iordanis? * Nam & 6
B fratres tui, & domus patris tui, etiam
ipsi pugnauerūt aduersum te, & clama-
uerunt post te plena voce: ne credas eis
cum locuti fuerint tibi bona. * Reliqui 7
domum meā, dimisi hereditatem meam:
dedi dilectam animam meā in manu ini-
micorum eius. * Facta est mihi heredi- 8
tas mea quasi leo in silua: dedit contra
me vocem, ideo odiui eam. * Numquid 9
auis discolor hereditas mea mihi? num-
quid auis tincta per totum? venite, con-
gregamini omnes bestiæ terræ, propera-
te ad deuorandum. * Pastores multi de- 10
C moliti sunt vineam meā, conculcauerūt
partem meam: dederūt portionem meā
desiderabilem in desertum solitudinis.

Digitized by Google

* Posuerunt eā in dissipationem, luxitq. 11
super me: desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. * Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini deuorabit ab extremo terræ vsque ad 12
extremum eius: non est pax vniuersæ carni. * Seminauerunt triticum, & spinas messuerunt: hereditatem acceperūt, 13
& non eis proderit: confundemini a fructibus vestris, propter iram furoris Domini. * Hæc dicit Dominus aduersum D 14
omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hereditatem, quam distribui populo meo Israel: Ecce ego euellam eos de terra sua, & domum Iuda euellam de medio eorum. * Et cum euulsero eos, 15
conuertar, & miserebor eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem suam, & virum in terram suam. * Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, vt iurent 16
in nomine meo: Viuit Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal: ædificabūtur in medio populi mei. * Quòd si non audierint, euellam gentem illam euulsione & perditione, ait 17
Dominus.

CAP. XIII.

HÆc dicit Dominus ad me: Vade, & 1
posside tibi lumbare lineum, & A
pones illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes illud. * Et possedi 2
lumbare iuxta verbum Domini, & posui circa lumbos meos. * Et factus est sermo Domini ad me, secundò, dicens: 3
* Tolle lumbare, quod possedisti, quod 4
est circa lumbos tuos, & surgens vade ad Euphraten, & absconde ibi illud in foramine petræ. * Et abij, & abscondi 5
illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus. * Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, 6
vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi vt absconderes illud ibi. * Et abij ad Euphraten, & fodi, 7
& tuli lumbare de loco, vbi absconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita vt nulli vsui aptum esset. * Et factum 8
est verbū Domini ad me, dicens: * Hæc 9
dicit Dominus: Sic putrescere faciam B superbiam Iuda, & superbiam Ierusalem multam. * Populum istum pessimum, qui 10
nolunt audire verba mea, & ambulant in pranitate cordis sui: abieruntq. post deos alienos vt seruirēt eis, & adorarent eos: & erūt sicut lūbare istud, quod nulli vsui 11
apeū est. * Sicut enim adharet lumbare ad lūbos viri, sic agglutinaui mihi omnem domum Israel, & omnem domum Iuda, dicit Dominus: vt essent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & 12
in gloriam: & non audierunt. * Dices ergo ad eos sermonem istum: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino? * Et dices ad eos: 13
Hæc dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ huius, & reges, qui sedent de stirpe Dauid super thronum eius, & sacerdotes, & prophetas, & omnes habitatores Ierusalem, ebrietate: 14
* & dispergam eos virum a fratre suo, C & patres & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non concedam: neque 15
miserebor vt non disperdam eos. * Audite, & auribus percipite. Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. * Date 16
Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos: expectabitis lucem, & ponet eam in vmbram mortis, & in caliginem. * Quòd 17
si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbiæ: ‖ plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam, quia captus est grex Domini. * Dic regi, & dominatrici: Humiliamini, sedete: quoniam descendit de ca- 18
pite vestro corona gloriæ vestræ. * Ciuitates Austri clausæ sunt, & non est qui aperiat: translata est omnis Iuda transmigratione perfecta. * Leuate oculos ve- 19
stros, & videte qui venitis ab Aquilone: vbi est grex, qui datus est tibi, pecus in- 20
clytum tuum? * Quid dices cum visita- 21
D uerit te? tu enim docuisti eos aduersum te, & erudisti in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te, quasi mulierem parturientem? * Quòd si dixeris 22
in corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? ‖ Propter multitudinem iniquitatis tuæ reuelata sunt verecundiora tua, pollu- 23
tæ sunt plantæ tuæ. * Si mutare potest æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cū

‖ Thren. 1. 2.

‖ Infr. 30. c. 14

didi-

Digitized by Google

didiceritis malum. * Et disseminabo eos 24
quasi stipulam, quæ veneo raptatur in
deserto. * Hæc sors tua, parsq. mensuræ 25
tuæ a me, dicit Dominus, quia oblita es
mei, & confisa es in mendacio. * vnde & 26
ego nudaui femora tua contra faciem
tuam, & apparuit ignominia tua, * adul- 27
teria tua, & hinnitus tuus, scelus fornica-
tionis tuæ: super colles in agro vidi
abominationes tuas. Væ tibi Ierusalem,
non mundaberis post me: vsquequo
adhuc?

CAP. XIIII.

QVod factum est verbum Domini ad 1
Ieremiam de sermonibus siccitatis. A
* Luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt, 2
& obscuratæ sunt in terra, & clamor Ie-
rusalem ascendit. * Maiores miserunt 3
minores suos ad aquam: venerunt ad
hauriendum, non inuenerunt aquam, re- 1
portauerunt vasa sua vacua: confusi sunt
& afflicti, & operuerũt capita sua. * Pro- 4
pter terræ vastitatem, quia nõ venit plu-
uia in terram, cõfusi sunt agricolæ, ope-
ruerunt capita sua. * Nam & cerua in 5
agro peperit, & reliquit: quia non erat
herba. * Et onagri steterunt in rupibus, 6
traxerunt ventum quasi dracones, defece-
runt oculi eorum, quia non erat herba.
* Si iniquitates nostræ responderint no- 7
bis: Domine fac propter nomen tuum,
quoniam multæ sunt auersiones nostræ,
tibi peccauimus. * Expectatio Israel, sal- 8
uator eius in tẽpore tribulationis: quare B
quasi colonus futurus es in terra, &
quasi viator declinans ad manendum?
* Quare futurus es velut vir vagus, vt 9
fortis qui non potest saluare? tu autem
in nobis es Domine, & nomen tuum in-
uocatum est super nos, ne derelinquas
nos. * Hæc dicit Dominus populo huic, 10
qui dilexit mouere pedes suos, & non
quieuit, & Domino non placuit: Nunc
recordabitur iniquitatum eorum, & visi-
tabit peccata eorum. * Et dixit Dominus 11
Sup.7.c.16 ad me: ‖ Noli orare pro populo isto in
bonum. * Cum ieiunauerint, non exau- 12
diam preces eorum: & si obtulerint ho-
locautomata, & victimas, non suscipiam
ea: quoniam gladio, & fame, & peste cõ-
sumam eos. * Et dixi, A a a, Domine 13
Ief.23.d.17 Deus: Prophetæ dicunt eis: ‖ Non vide-
bitis gladium, & fames non erit in vo-
bis, sed pacem veram dabit vobis in lo-
14 co isto. * Et dixit Dominus ad me: Fal-
C so prophetæ vaticinãtur in nomine meo:
non misi eos, & non præcepi eis, neque
locutus sum ad eos: visionem mendacẽ,
& diuinationem, & fraudulentiam, &
seductionem cordis sui prophetant vo-
15 bis. * Idcirco hæc dicit Dominus de
prophetis, qui prophetant in nomine
meo, quos ego non misi, dicentes: Gla-
dius, & fames nõ erit in terra hac: In gla-
dio & fame consumentur prophetæ illi.
16 * Et populi, quibus prophetant, erunt
projecti in vijs Ierusalem præ fame &
gladio, & non erit qui sepeliat eos; ipsi
& vxores eorum, filij & filiæ eorum, & 8
17 effundam super eos malum suum. * Et
dices ad eos verbum istud: ‖ Deducant ‖ Thre.1.c.16.
oculi mei lacrymam per noctem & diẽ, & 2.c.18
& non taceant: quoniam contritione
magna cõtrita est virgo filia populi mei,
18 plaga pessima vehementer. * Si egressus
D fuero ad agros, ecce occisi gladio: &
si introiero in ciuitatem, ecce attenuati
fame. Propheta quoque & sacerdos
abierunt in terram, quam ignorabant.
19 * Numquid proijciens abiecisti Iudam?
aut Sion abominata est anima tua? qua-
re ergo percussisti nos, ita vt nulla sit sa-
nitas? ‖ expectauimus pacem, & non est ‖ Sup.8.c.15
bonum: & tempus curationis, & ecce
20 turbatio. * Cognouimus Domine im-
pietates nostras, iniquitates patrum no-
21 strorum, quia peccauimus tibi. * Ne
des nos in opprobrium propter nomen
tuum, neque facias nobis contumeliam
solij gloriæ tuæ: recordare, ne irritum
22 facias fœdus tuum nobiscum. * Num-
quid sunt in sculptilibus Gentium qui
pluant? aut cæli possunt dare imbres?
nonne tu es Dominus Deus noster,
quem expectauimus? tu enim fecisti
omnia hæc.

CAP. XV.

1 ET dixit Dominus ad me: Si stete-
A rit Moyses, & Samuel coram me,
non est anima mea ad populum istum:
eijce illos a facie mea, & egrediantur.
2 * Quòd si dixerint ad te: Quo egredie-
mur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus:
‖ Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad ‖ Zach.13.b.9
gladium,

gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. * Et visitabo super eos 3
quatuor species, dicit Dominus: Gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cæli & bestias terræ ad deuorandum & dissipandum. * & 4
dabo eos in seruorem vniuersis regnis
|| 4. Reg. 21. a. 12 terræ a || propter Manassem filium Ezechiæ regis Iuda, super omnibus quæ fecit in Ierusalem. * Quis enim miserebitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum 5
pro pace tua? * Tu reliquisti me, dicit 6
Dominus, retrorsum abijsti: & extendam manum meam super te, & interficiam te: laboraui rogans. * Et dispergam eos ventilabro in portis terræ: in- 7
B terfeci & disperdidi populum meum, & tamen a vijs suis nõ sunt reuersi. * Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenam maris: induxi eis super matrẽ adolescentis vastatorem meridie: misi super 8
|| 1. Reg. 2. b. 5 ciuitates repente terrorem. * || Infirmata est quæ peperit septem, defecit anima 9
|| Amos. 8. c. 9 eius: || occidit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est, & erubuit: & residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus. * Væ 10
mihi mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra? non fœneraui, nec fœnerauit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. C
* Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in 11
bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis aduersus inimicum. * Numquid 12
fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs? * Diuitias tuas & thesauros tuos in direptionem dabo gratis in 13
omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis. * Et adducam inimicos 14
tuos de terra, quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit. * Tu scis Domine, recordare 15
mei, & visita me, & tuere me ab his, qui persequuntur me, noli in patientia tua suscipere me: scito quoniam sustinui propter te opprobrium. * Inuenti 16
D sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiam cordis mei: quoniam inuocatum est nomen tuum super me Do-
|| Psal. 1. a. 1. & 25. a. 4 mine Deus exercituum. * || Non sedi in 17
concilio ludentium, & gloriatus sum a facie manus tuæ: solus sedebam, quo-
18 niam comminatione repleti me. * || Quare factus est dolor meus perpetuus, & || Inf. 30. c. 15
plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum
19 infidelium. * Propter hoc hæc dicit Dominus: Si conuertéris, conuertam te, & ante faciem meam stabis: & si separaueris pretiosum a vili, quasi os meum eris: conuertentur ipsi ad te, & tu non
20 conuertéris ad eos. * Et dabo te populo huic in murum æreum, fortem: & bellabunt aduersum te, & non prævalebunt: quia ego tecum sum vt saluem te, &
21 eruam te, dicit Dominus. * Et liberabo te de manu pessimorum, & redimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Non accipies vxorem, &
A non erunt tibi filij, & filiæ in loco isto.
3 * Quia hæc dicit Dominus super filios & filias, qui generantur in loco isto, & super matres eorum, quæ genuerũt eos: & super patres eorum, de quorum stir-
4 pe sunt nati in terra hac: * Mortibus ægrotationum morientur: non plangentur, & non sepelientur, in sterquilinium super faciem terræ erunt: & gladio, & fame consumentur: & erit cadauer eorum in escam volatilibus cæli, & bestijs
5 terræ. * Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum conuiuij, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit Dominus, misericordiam
6 & miserationes. * Et morientur grandes, & parui in terra ista: non sepelientur neque plangentur, & non se inci-
7 dent, neque caluitium fiet pro eis. * Et
B non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo: & non dabunt eis potum calicis ad consolan-
8 dum super patre suo & matre. * Et domum conuiuij non ingrediaris, vt sedeas
9 cum eis, & comedas & bibas: * quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, & in diebus vestris vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem sponsi,
10 & vocem sponsæ. * Et cum annunciaueris

Digitized by Google

ueris populo huic omnia verba hæc, & dixerint tibi: ‖ Quare locutus est Dominus super nos omne malũ grande istud? quæ iniquitas nostra? & quod peccatum nostrũ, quod peccauimus Domino Deo nostro? * Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus: & abierunt post deos alienos, & seruierũt eis, & adorauerunt eos: & me dereliquerunt, & legem meam non custodierunt. * Sed & vos peius operati estis, quàm patres vestri: ecce enim ambulat vnusquisque post prauitatem cordis sui mali, vt me non audiat. * Et eijciam vos de terra hac in terram, quam ignoratis vos, & patres vestri: & seruietis ibi dijs alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. * Propterea ecce dies veniunt dicit Dominus, & non dicetur vltra: Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel de Terra Ægypti, * sed, Viuit Dominus, qui eduxit filios Israel de Terra Aquilonis, & de vniuersis terris, ad quas eieci eos: & reducã eos in terram suam, quam dedi patribus eorum. * Ecce ego mittã piscatores multos dicit Dominus, & piscabuntur eos: & post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarũ. * Quia oculi mei super omnes vias eorum: non sunt absconditæ a facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorũ ab oculis meis. * Et reddam primum duplices iniquitates, & peccata eorum: quia contaminauerunt terram meam in morticinis idolorum suorum, & abominationibus suis impleuerunt hereditatem meam. * Domine fortitudo mea, & robur meum, & refugium meum in die tribulationis: ad te Gentes venient ab extremis terræ, & dicent: Vere mendacium possederũt patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit. * Numquid faciet sibi homo deos, & ipsi non sunt dij? * Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam, & virtutem meam: & scient quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

PEccatum Iuda scriptum est stylo ferreo in vngue adamantino, exaratum A super latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorũ. * Cum recordati fuerint filij eorum ararum suarum, & lucorum suorũ, lignorumq; frondentium in montibus excelsis, * sacrificantes in agro: fortitudinem tuam, & omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in vniuersis finibus tuis. * Et relinquéris sola ab hereditate tua, quam dedi tibi: & seruire te faciam inimicis tuis in terra, quam ignoras: quoniam ignem succendisti in furore meo, vsque in æternum ardebit. * Hæc dicit Dominus: ‖ Maledictus homo, qui cõfidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a Domino recedit cor eius. * ‖ Erit enim quasi myricæ in deserto, & non videbit cum venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili. * Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. * ‖ Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem B mittit radices suas: & non timebit cum venerit æstus. Et erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit solicitum, nec aliquando desinet facere fructum. * Prauum est cor omnium, & inscrutabile: quis cognoscet illud? * Ego Dominus scrutans cor, & probãs renes: qui do vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum. * ‖ Perdix fouit quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio: in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens. * Solium gloriæ altitudinis a principio, locus sanctificationis nostræ: * Expectatio Israel Domine: omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes a te, in terra scribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum. * Sana me Domine, & sanabor: saluum C me fac, & saluus ero: quoniam laus mea tu es. * Ecce ipsi dicunt ad me: Vbi est verbum Domini? veniat. * Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens: & diem hominis non desideraui, tu scis. Quod egressum est de labijs meis, rectũ in conspectu tuo fuit. * Non fis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. * Confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego: paueant illi, & non paueam ego: induc super eos diem

‖ Isa. 30. a. 2
‖ Isa. 31. a. 1
‖ Psal. 1. a. 3
‖ Apo. 2. f. 23
Psal. 7. c. 10
1. Reg. 16. b. 7

diem afflictionis, & duplici contritione contere eos. * Hæc dicit Dominus ad 19
me: Vade, & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem: * & dices ad eos: Audite verbum 20
Domini reges Iuda, & omnis Iuda, cunctiq. habitatores Ierusalem, qui ingredimini per portas istas. * Hæc dicit Domi- 21
nus: Custodite animas vestras, & nolite portare pondera in die sabbati: nec inferatis per portas Ierusalem. * Et nolite 22
eijcere onera de domibus vestris in die D
sabbati, & omne opus non facietis: sanctificate diem sabbati, sicut præcepi patribus vestris. * Et nō audierunt, nec in- 23
clinauerunt aurem suam: sed indurauerunt ceruicem suam ne audirent me, & ne acciperent disciplinam. * Et erit: Si 24
audieritis me, dicit Dominus, vt nō inferatis onera per portas ciuitatis huius in die sabbati: & si sanctificaueritis diem sabbati, ne faciatis in eo omne opus: * Ingrediētur per portas ciuitatis huius 25
reges & principes, sedentes super solium Dauid, & ascēdentes in curribus & equis, ipsi & principes eorum, viri Iuda, & habitatores Ierusalem: & habitabitur ciuitas hæc in sempiternum. * Et venient de 26
ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ierusalē, & de terra Beniamin, & de cāpestribus, & de montuosis, & ab Austro, portantes holocaustum, & victimam, & sacrificiū, & thus, & inferent oblationem in domum Domini. * Si autem non audieritis me vt sanctificetis diem sabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati: succēdam ignē in portis eius, & deuorabit domos Ierusalem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

VErbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino, dicens: * Surge, & 1 2
descende in domum figuli, & ibi audies A
verba mea. * Et descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam. * Et dissipatum est vas, quod ipse 3 4
faciebat e luto manibus suis: cōuersusq. fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius vt faceret. * Et factum est 5
|| Isa.45.b.9 Rom.9.d.20 verbum Domini ad me, dicens: * || Num- 6
quid sicut figulus iste, non potero vobis facere, domus Israel, ait Dominus? ecce sicut lutū in manu figuli, sic vos in ma-
7 nu mea, domus Israel. * Repente loquar aduersum gentem & aduersus regnum, || vt eradicem, & destruam, & disperdam || Sup.1.b.10
8 illud. * Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam: agam & ego pœnitentiam super
9 malo, quod cogitaui vt facerem ei. * Et subito loquar de gente & de regno, vt
10 ædificem & plantem illud. * Si fecerit B
malum in oculis meis, vt non audiat vocē meam: pœnitentiam agam super bono, quod locutus sum vt facerem ei.
11 * Nunc ergo dic viro Iuda, & habitatoribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: || Ecce ego fingo contra vos ma- || Inf.25.b.5 & 35.c.12
lum, & cogito cōtra vos cogitationem: || reuertatur vnusquisque a via sua mala, || Ioa.3.d.8
& dirigite vias vestras & studia vestra.
12 * Qui dixerunt: Desperauimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & vnusquisque prauitatem cordis sui mali fa-
13 ciemus. * Ideo hæc dicit Dominus: Interrogate Gētes: Quis audiuit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Israel?
14 * Numquid deficiet de petra agri nix Li-
C
15 bani? aut euelli possunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes? * Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes, & impingentes in vijs suis, in semitis sæculi, vt ambularent per eas in iti-
16 nere non trito: * || vt fieret terra eorum || Inf.19.c.8 & 49.c.13 & 50.c.13
in desolationem, & in sibilum sempiternum: omnis qui præterierit per eam obstupescet, & mouebit caput suum.
17 * Sicut ventus vrens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.
18 * Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogitationes: non enim peribit lex a sacerdote, neque consilium a sapiente, nec sermo a propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad vniuersos sermones eius.
19 * Attende Domine ad me, & audi vo-
20 cem aduersariorum meorum. * Num-
D
quid redditur pro bono malum, quia foderunt foueam animæ meæ? Recordare quòd steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & auerterem
21 indignationem tuam ab eis. * Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladij: fiant vxores eorum

absque

Digitized by Google

absque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: iuuenes eorũ confodiantur gladio in prælio. * Audiatur 22
clamor de domibus eorũ: adduces enim super eos latronem repente: quia foderunt foueam vt caperent me, & laqueos absconderunt pedibus meis. * Tu autem 23
Domine scis omne consilium eorum aduersum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum eorum a facie tua non deleatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

CAP. XIX.

HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe 1
lagunculam figuli testeam a senio- A
ribus populi, & a senioribus sacerdotũ:
* Et egredere ad vallem filij Ennom, 2
quæ est iuxta introitum portæ fictilis:
& prædicabis ibi verba, quæ ego loquar
ad te. * Et dices: Audite verbum Do- 3
mini reges Iuda, & habitatores Ierusalem: hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita vt omnis, qui audierit illam, tinniant aures eius:
* Eo quòd dereliquerint me, & alienum 4
fecerint locum istum: & libauerunt in eo dijs alienis, quos nescierunt ipsi, & patres eorum, & reges Iuda: & repleuerunt locum istum sanguine innocẽtum.
* Et ædificauerunt excelsa Baalim ad cõ- 5
burẽdos filios suos igni in holocaustum B
Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meũ. * Propterea ecce dies veniũt, dicit Dominus: 6
& non vocabitur amplius locus iste, Topheth, & Vallis filij Ennom: sed Vallis occisionis. * Et dissipabo consilium Iu- 7
da & Ierusalem in loco isto: & subuertam eos gladio in conspectu inimicorũ suorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadauera eorum escam
volatilibus cæli, & bestijs terræ. * ‖ Et po 8
nam ciuitatem hanc in stuporem, & in sibilum: omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, & sibilabit super vniuersa plaga eius. * Et cibabo eos carnibus fi- 9
liorum suorum, & carnibus filiarũ suarum: & vnusquisque carnem amici sui C
comedet in obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt animas eorum. * Et contere- 10
res lagunculam in oculis virorum, qui
ibunt tecum. * Et dices ad eos: Hæc di- 11
cit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum & ciuitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod nõ potest vltra instaurari: & in Topheth sepeliẽtur, eo quòd non sit alius locus ad sepelien-
dum. * Sic faciam loco huic, ait Domi- 12
nus, & habitatoribus eius: & ponam ci-
uitatem istam sicut Topheth. * Et erunt 13
D domus Ierusalem, & domus regum Iuda sicut locus Topheth, immundæ: omnes domus, in quarum domatibus sacrificauerunt omni militiæ cæli, & libauerunt
libamina dijs alienis. * Venit autem Ie- 14
remias de Topheth, quo miserat eũ Dominus ad prophetandũ, & stetit in atrio domus Domini, & dixit ad omnẽ popu-
lum: * Hæc dicit Dominus exercituum 15
Deus Israel: Ecce ego inducam super ci uitatem hanc, & super omnes vrbes eius vniuersa mala, quæ locutus sum aduersum eam: quoniam indurauerunt ceruicẽ suam vt nõ audirent sermones meos.

CAP. XX.

ET audiuit Phassur filius Emmer sa- 1
A cerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Ieremiam prophe-
tantem sermones istos. * Et percussit 2
Phassur Ieremiam prophetam, & misit eum in neruũ, quod erat in porta Beniamin superiori, in domo Domini. * Cũq. 3
illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Ieremiam de neruo. & dixit ad eum Ieremias: Non Phassur vocauit Dominus nomen tuum, sed pauorem vndique.
* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego 4
dabo te in pauorem, te & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum suorum, & oculi tui videbunt: & omnẽ Iudam dabo in manum regis Babylonis: & traducet eos in Babylonem,
& percutiet eos gladio. * Et dabo vni- 5
B uersam substantiam ciuitatis huius, & omnem laborem eius, omneq. pretium, & cunctos thesauros regum Iuda dabo in manu inimicorum eorum: & diripient eos, & tollent, & ducẽt in Babylo-
nem. * Tu autem Phassur, & omnes ha- 6
bitatores domus tuæ ibitis in captiuitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris,

‖ Sap. 18. c. 16
Inf. 49. c. 13
& 50. c. 13

rieris, ibiq. sepelieris tu, & omnes amici
tui, quibus prophetasti mendacium. * Se- 7
duxisti me Domine, & seductus sum:
fortior me fuisti, & inualuisti: factus
sum in derisum tota die, omnes subsan-
nant me. * Quia iam olim loquor, vo- 8
ciferans iniquitatem, & vastitatem cla-
mito: & factus est mihi sermo Domini
in opprobrium, & in derisum tota die.
* Et dixi: Non recordabor eius, neque 9
loquar vltra in nomine illius: & factus
est in corde meo quasi ignis exæstuans,
claususq. in ossibus meis: & defeci, fer-
re non sustinens. * Audiui enim contu- 10
melias multorum, & terrorem in circui- C
tu: Persequimini, & persequamur eum:
ab omnibus viris, qui erant pacifici mei,
& custodientes latus meum: si quo mo-
do decipiatur, & præualeamus aduersus
eum, & consequamur vltionem ex eo.
* Dominus autem mecum est quasi bel- 11
lator fortis: idcirco qui persequuntur
me, cadent, & infirmi erunt: confundē-
|| Inf. 23. g. 40 tur vehementer, || quia non intellexerunt
opprobrium sempiternum, quod num-
quam delebitur. * Et tu Domine exer- 12
|| Sup. 11. d. 20 & 17. b. 10 cituum || probator iusti, qui vides renes
& cor: videam quæso vltionem tuam ex
eis: tibi enim reuelaui causam meam.
* Cantate Domino, laudate Dominum: 13
quia liberauit animam pauperis de ma-
|| Iob 3. a. 2 nu malorum. * || Maledicta dies, in qua 14
natus sum: dies, in qua peperit me ma- D
ter mea, non sit benedicta. * Maledi- 15
ctus vir, qui annunciauit patri meo, di-
cens: Natus est tibi puer masculus: &
quasi gaudio lætificauit eum. * Sit ho- 16
mo ille vt sunt ciuitates, quas subuertit
Dominus, & non pœnituit eum: audiat
clamorem mane, & vlulatum in tempo-
re meridiano: * qui non me interfecit a 17
vulua, vt fieret mihi mater mea sepul-
chrum, & vulua eius conceptus æternus.
* Quare de vulua egressus sum, vt vide- 18
rem laborem & dolorem, & consume-
rentur in confusione dies mei?

CAP. XXI.

VErbum, quod factũ est ad Ieremiam 1
a Domino, quando misit ad eum rex A
Sedecias Phassur filium Melchiæ, & So-
phoniam filium Maasiæ sacerdotem, di-
cens: * Interroga pro nobis Dominum, 2
quia Nabuchodonosor rex Babylonis
præliatur aduersum nos: si forte faciat
Dominus nobiscum secundum omnia
3 mirabilia sua, & recedat a nobis. * Et
dixit Ieremias ad eos: Sic dicetis Sede-
4 ciæ: * Hæc dicit Dominus Deus Israel:
Ecce ego conuertam vasa belli, quæ in
manibus vestris sunt, & quibus vos pu-
gnatis aduersum regem Babylonis, &
Chaldæos, qui obsident vos in circuitu
murorum: & congregabo ea in medio
5 ciuitatis huius. * Et debellabo ego vos
B in manu extenta, & in brachio forti, &
in furore, & in indignatione, & in ira
6 grandi. * Et percutiam habitatores ci-
uitatis huius, homines & bestiæ pestilē-
7 tia magna morientur. * Et post hæc ait
Dominus: dabo Sedeciam regem Iuda,
& seruos eius, & populum eius, & qui
derelicti sunt in ciuitate hac a peste &
gladio, & fame, in manu Nabuchodo-
nosor regis Babylonis, & in manu ini-
micorũ eorum, & in manu quærentium
animam eorum, & percutiet eos in ore
gladij, & non flectetur, neque parcet,
8 nec miserebitur. * Et ad populum hunc
C dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do
coram vobis viam vitæ, & viam mor-
9 tis. * || Qui habitauerit in vrbe hac, mo- || Inf. 38. a. 2
rietur gladio, & fame, & peste: qui au-
tem egressus fuerit, & transfugerit ad
Chaldæos, qui obsident vos, viuet, &
10 erit ei anima sua, quasi spolium. * Po-
sui enim faciem meam super ciuitatem
hanc in malum, & non in bonum, ait
Dominus: in manu regis Babylonis da-
11 bitur, & exuret eam igni. * Et domui
regis Iuda: Audite verbum Domini,
12 * domus Dauid, hæc dicit Dominus:
D || Iudicate mane iudicium, & eruite vi || Inf. 22. d. 1
oppressum de manu calumniantis: ne
forte egrediatur vt ignis indignatio
mea, & succendatur, & non sit qui ex-
tinguat propter malitiam studiorum ve-
13 strorum. * Ecce ego ad te habitatricem
vallis solidæ atque campestris, ait Do-
minus: qui dicitis: Quis percutiet nos?
14 & quis ingredietur domos nostras? * Et
visitabo super vos iuxta fructum studio-
rum vestrorum, dicit Dominus: & suc-
cendam ignem in saltu eius: & deuora-
bit omnia in circuitu eius.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXII.

HÆc dicit Dominus: Descende in 1
domum regis Iuda, & loquéris ibi A
verbum hoc, * & dices: Audi verbum 2
Domini rex Iuda, qui sedes super solium Dauid: tu & serui tui, & populus tuus, qui ingredimini per portas
‖Sup.21.d.12 istas. * Hæc dicit Dominus: ‖ Facite iudicium & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & aduenam, & pupillum, & viduam nolite contristare, neque opprimatis inique: & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. * Si enim facientes feceritis verbum istud: ingredientur per portas domus huius reges sedẽtes de genere Dauid super thronum eius, & ascendentes currus & equos, ipsi & serui, & populus eorum. * Quòd si non audieritis verba hæc: in memetipso iuraui, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc. * Quia hæc dicit Dominus super domum regis Iuda: Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, vrbes inhabitabiles. * Et sanctificabo super te interficientem virum & arma eius: & succident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem. * Et pertransibunt gentes multæ per ciuitatem hanc: & dicet vnusquisque proximo suo: ‖ Quare fecit Dominus sic ciuitati huic grandi? * Et respondebunt:
‖Deu.29.d.24 3.Reg.9.b.8 Eo quòd dereliquerint pactum Domini Dei sui, & adorauerint deos alienos, & seruierint eis. * Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non reuertetur vltra, nec videbit terram natiuitatis suæ. * Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Iosiæ regem Iuda, qui regnauit pro Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto. Non reuertetur huc amplius: * sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, & terram istam non videbit amplius. * Væ qui ædificat domum suam in iniustitia, & cœnacula D
sua non in iudicio: amicum suum opprimet frustra, & mercedem eius non reddet ei. * Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula spatiosa: qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia cedrina, pingitq. sinopide. * Num-

quid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit & bibit, & fecit iudicium & iustitiam
16 tunc cum bene erat ei? * Iudicauit causam pauperis & egeni in bonum suum: numquid non ideo quia cognouit me,
17 dicit Dominus? * Tui vero oculi & cor ad auaritiam, & ad sanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, &
18 ad cursum mali operis. * Propterea hæc
E dicit Dominus ad Ioakim filium Iosiæ regem Iuda: Non plangent eum: Væ frater & væ soror: non concrepabunt
19 ei: Væ Domine, & væ inclyte. * Sepultura asini sepelietur, putrefactus & pro-
20 iectus extra portas Ierusalem. * Ascende Libanum, & clama: & in Basan da vocem tuam, & clama ad transeuntes, quia
21 contriti sunt omnes amatores tui. * Locutus sum ad te in abundantia tua; & dixisti: Non audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vo-
22 cem meam: * Omnes pastores tuos pa-
F scet ventus, & amatores tui in captiuitatem ibunt: & tunc confundéris, &
23 erubesces ab omni malitia tua. * Quæ sedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis?
24 * Viuo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Iechonias filius Ioakim regis Iuda, annulus in manu dextera mea, inde euel-
25 lam eum. * Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorum tu formidas faciem, & in manu Na-
26 buchodonosor regis Babylonis, & in ma-
G nu Chaldæorum. * Et mittam te, & matrem tuam, quæ genuit te, in terram alie-
27 nam, in qua nati non estis, ibiq. moriemini: * & in terrã, ad quam ipsi le-
28 uant animam suam vt reuertantur illuc: non reuertentur. * Numquid vas fictile atque contritum vir iste Iechonias? nũquid vas absque omni voluptate? quare
29 abiecti sunt ipse & semen eius, & proiecti in terrã, quam ignorauerunt? * Ter-
30 ra, terra, terra, audi sermonem Domini. * Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid, & potestatem habeat vltra in Iuda.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXIII.

Ezech. 13.a.3 & 34.a.2 VÆ pastoribus, qui disperdunt &c 1
dilacerant gregem pascuæ meæ, di- A
cit Dominus. * Ideo hæc dicit Domi- 2
nus Deus Israel ad pastores, qui pascunt
populum meum: Vos dispersistis gre-
gem meum, & eiecistis eos, & non vi-
sitastis eos: ecce ego visitabo super vos
malitiam studiorum vestrorum, ait Do-
minus. * Et ego congregabo reliquias 3
gregis mei de omnibus terris, ad quas
eiecero eos illuc: & conuertam eos ad
rura sua: & crescent & multiplicabun-
tur. * Et suscitabo super eos pastores, 4
& pascent eos: non formidabunt vltra,
& non pauebunt: & nullus quæretur ex
|| Inf. 33.c.14 Isa. 4.b.2. & 40.c.11. 45.b.8 numero, dicit Dominus. * || Ecce dies 5
veniunt, dicit Dominus: &c suscitabo
Dauid germen iustum: & regnabit rex,
Ezec.34.b.11 Dan.9.g.24 Ioan.1.g.45 & sapiens erit: & faciet iudicium & iu-
stitiam in terra. * In diebus illis salua- 6
bitur Iuda, & Israel habitabit confiden-
ter: & hoc est nomen, quod vocabunt
eum, Dominus iustus noster. * Propter 7
hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & B
non dicent vltra: Viuit Dominus, qui
eduxit filios Israel de Terra Ægypti:
|| Sup.11.c.14 Deut.33.d.28 * Sed: || Viuit Dominus, qui eduxit &c 8
adduxit semen domus Israel de Terra
Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas
eieceram eos illuc: & habitabunt in
terra sua. * Ad prophetas: Contritum 9
est cor meum in medio mei, contremue-
runt omnia ossa mea: factus sum quasi
vir ebrius, & quasi homo madidus a vi-
no a facie Domini, & a facie verborum
sanctorum eius. * Quia adulteris reple- 10
ta est terra, quia a facie maledictionis
luxit terra, arefacta sunt arua deserti:
factus est cursus eorum malus, & forti-
tudo eorum dissimilis. * Propheta nam- 11
que & sacerdos polluti sunt: & in do- C
mo mea inueni malum eorum, ait Do-
minus. * Idcirco via eorum erit quasi 12
lubricum in tenebris: impellentur enim,
& corruent in ea: afferam enim super
eos mala, annum visitationis eorum, ait
Dominus. * Et in prophetis Samariæ vi- 13
di fatuitatem: prophetabant in Baal, &
decipiebant populum meum Israel. * Et 14
in prophetis Ierusalem vidi similitudi-
nem adulterantium, & iter mendacij: &
confortauerunt manus pessimorum &c vt
non conuerteretur vnusquisque a mali-
tia sua: facti sunt mihi omnes vt Sodo-
ma, & habitatores eius quasi Gomorrha.
15 * Propterea hæc dicit Dominus exercitu-
tuum ad prophetas: || Ecce ego cibabo || Sup.9.c.15
D eos absinthio, & potabo eos felle: a pro-
phetis enim Ierusalem egressa est pollu-
16 tio super omnem terram. * Hæc dicit
Dominus exercituum: || Nolite audire || Inf.27.b.9. & 29.b.8
verba prophetarum, qui prophetant vo-
bis, & decipiunt vos: visionem cordis
17 sui loquuntur, non de ore Domini. * Di-
cunt his, qui blasphemant me: Locutus
est Dominus: || Pax erit vobis, & omni, || Sup.5.c.12. & 14.b.13
qui ambulat in prauitate cordis sui, di-
xerunt: Non veniet super vos malum.
18 * Quis enim affuit in consilio Domini,
& vidit & audiuit sermonem eius? quis
consideraui verbum illius & audiuit?
19 || * Ecce turbo Dominicæ indignationis || Inf.30.c.14
egredietur, & tempestas erumpens: su-
20 per caput impiorum veniet. * Non re-
uertetur furor Domini &c vsque dum fa-
E ciat, & vsque dum compleat cogitatio-
nem cordis sui: in nouissimis diebus in-
21 telligetis consilium eius. * Non mitte-
bam prophetas, & ipsi currebant: non
loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.
22 * Si stetissent in consilio meo, & nota fe-
cissent verba mea populo meo, auertis-
sem vtique eos a via sua mala, & a co-
23 gitationibus suis pessimis. * Putasne
Deus e vicino ego sum, dicit Dominus?
24 &c non Deus de longe? * Si occul-
tabitur vir in absconditis: & ego non
videbo eum, dicit Dominus? numquid
non cælum & terram ego impleo, dicit
25 Dominus? * Audiui quæ dixerunt pro-
phetæ, prophetantes in nomine meo
mendacium, atque dicentes: Somniaui,
26 somniaui. * Vsquequo istud est in cor-
F de prophetarum vaticinantium menda-
cium, &c prophetantium seductiones
27 cordis sui? * Qui volunt facere vt obli-
uiscatur populus meus nominis mei
propter somnia eorum, quæ narrat vnus-
quisque ad proximum suum: sicut
obliti sunt patres eorum nominis mei
28 propter Baal. * Propheta, qui habet som-
nium, narret somnium: & qui habet ser-
monem meum, loquatur sermonem
meum vere: quid paleis ad triticum, di-
29 cit Dominus? * Numquid non verba
mea

Digitized by Google

mea sunt quasi ignis, dicit Dominus: &
quasi malleus conterens petram? * Pro- 30
pterea ecce ego ad prophetas, ait Domi-
nus: qui furantur verba mea vnusquisque 31
a proximo suo. * Ecce ego ad prophe-
tas, ait Dominus: qui assumunt linguas
suas, & aiunt: Dicit Dominus. * Ecce ego 32
ad prophetas somniantes mendacium,
ait Dominus: qui narrauerunt ea, & se-
duxerunt populum meum in mendacio
suo, & in miraculis suis: cum ego non
misissem eos, nec mandassem eis, qui ni-
hil profuerunt populo huic, dicit Domi-
nus. * Si igitur interrogauerit te popu- 33
lus iste, vel propheta, aut sacerdos, di- G
cens: Quod est onus Domini? dices ad
eos: Vos estis onus. proijciam quippe
vos, dicit Dominus. * Et propheta, & sa- 34
cerdos, & populus qui dicit: Onus Do-
mini: visitabo super virum illum, & su-
per domum eius. * Hæc dicetis vnus- 35
quisque ad proximum, & ad fratrem
suum: Quid respondit Dominus? &
quid locutus est Dominus? * Et onus Do 36
mini vltra non memorabitur: quia onus
erit vnicuique sermo suus: & peruerti-
stis verba Dei viuentis, Domini exerci-
tuum Dei nostri. * Hæc dices ad pro- 37
phetam: Quid respondit tibi Dominus?
& quid locutus est Dominus? * Si au- 38
tem onus Domini dixeritis: propter hoc
hæc dicit Dominus: Quia dixistis sermo-
nem istum: Onus Domini: & misi ad
vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domi-
ni: * Propterea ecce ego tollam vos por- 39
tans, & derelinquam vos, & ciuitatem,
quam dedi vobis, & patribus vestris a fa-
|| Sup. 20. c. 11 cie mea. * || Et dabo vos in oppro- 40
brium sempiternum, & in ignominiam
æternam, quæ numquam obliuione de-
lebitur.

CAP. XXIIII.

OStendit mihi Dominus: & ecce 1
duo calathi pleni ficis, positi ante A
templum Domini, postquam transtulit
Nabuchodonosor rex Babylonis Iecho-
niam filium Ioakim regem Iuda, & prin-
cipes eius, & fabrum, & inclusorem de
Ierusalem, & adduxit eos in Babylonē.
* Calathus vnus ficus bonas habebat ni- 2
mis, vt solent ficus esse primi temporis:
& calathus vnus ficus habebat malas ni-
mis, quæ comedi non poterant, eo quòd
3 essent malæ. * Et dixit Dominus ad me:
B Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus,
ficus bonas, bonas valde: & malas, malas
valde: quæ comedi non possunt, eo quòd
4 sint malæ. * Et factum est verbum Do-
5 mini ad me, dicens: * Hæc dicit Domi-
nus Deus Israel: Sicut ficus hæ bonæ:
sic cognoscam transmigrationem Iuda,
quam emisi de loco isto in Terrā Chal-
6 dæorum, in bonum. * Et ponam ocu-
C los meos super eos ad placandum, &
reducam eos in terram hanc: & ædifica-
bo eos, & nō destruam: & plantabo eos,
7 & non euellam. * Et dabo eis cor vt
sciant me, quia ego sum Dominus: || & || Sup. 21. d. 33
erunt mihi in populum, & ego ero eis
in Deum: quia reuertentur ad me in to-
8 to corde suo. * || Et sicut ficus pessimæ, || Inf. 29. d. 17
D quæ comedi non possunt, eo quòd sint
malæ: hæc dicit Dominus, sic dabo Sede-
ciam regem Iuda, & principes eius, &
reliquos de Ierusalem, qui remanserunt
in vrbe hac, & qui habitant in Terra Æ-
9 gypti. * Et dabo eos in vexationem, af-
flictionemq. omnibus regnis terræ: in
opprobrium, & in parabolam, & in pro-
uerbium, & in maledictionem in vni-
10 uersis locis, ad quæ eieci eos. * Et mit-
tam in eis gladium, & famem, & pestem:
donec consumantur de terra, quam dedi
eis, & patribus eorum.

CAP. XXV.

1 VErbum, quod factum est ad Iere-
A miam de omni populo Iuda in an-
no quarto Ioakim filij Iosiæ regis Iuda,
(ipse est annus primus Nabuchodono-
2 sor regis Babylonis.) * Quod locutus
est Ieremias propheta ad omnem popu-
lum Iuda, & ad vniuersos habitatores
3 Ierusalem, dicens: * A tertiodecimo
anno Iosiæ filij Ammon regis Iuda vs-
que ad diem hanc; iste tertius & vige-
simus annus, factum est verbum Domi-
ni ad me, & locutus sum ad vos de nocte
consurgens & loquens: & non audistis.
4 * Et misit Dominus ad vos omnes seruos
suos prophetas, consurgens diluculo,
mittensq. & non audistis, neque inclina-
5 stis aures vestras vt audiretis * cum di- || 4. Reg. 17. d. 13
ceret: || Reuertimini vnusquisque a via || Sup. 18. c. 11
sua mala, & a pessimis cogitationibus || Inf. 35. c. 15

Digitized by Google

vestris: & habitabitis in terra, quam
dedit Dominus vobis, & patribus ve-
stris a sæculo & vsque in sæculum. * Et 6
nolite ire post deos alienos vt seruiatis B
eis, adoretisq. eos: neque me ad iracun-
diam prouocetis in operibus manuum
vestrarum, & nõ affligam vos. * Et non 7
audistis me, dicit Dominus, vt me ad
iracundiam prouocaretis in operibus
manuum vestrarum in malum vestrum.
* Propterea hæc dicit Dominus exer- 8
cituum: Pro eo quòd non audistis verba
mea: * ecce ego mittam, & assumam 9
vniuersas cognationes Aquilonis, ait
Dominus, & Nabuchodonosor regem
Babylonis seruum meum: & adducam
eos super terram istam, & super habi-
tatores eius, & super omnes nationes,
quæ in circuitu illius sunt: & interficiam
eos, & ponam eos in stuporem & in si-
bilum, & in solitudines sempiternas.
* Perdamq. ex eis vocem gaudij & vo- 10
cem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem C
sponsæ, vocem molæ, & lumen lucernæ.
|| Dan. 9. a. 2. Inf. 26. b. 6 2. Par. 36. d. 22 a. Esd. 1. a. 1
*|| Et erit vniuersa terra hæc in solitudi- 11
nem, & in stuporem: & seruient omnes
gentes istæ regi Babylonis septuaginta
annis. * Cumq. impleti fuerint septua- 12
ginta anni, visitabo super regem Babylo-
nis, & super gentem illam, dicit Do-
minus, iniquitatem eorum, & super
terram Chaldæorum: & ponam illam
in solitudines sempiternas. * Et addu- 13
cam super terram illam, omnia verba
mea, quæ locutus sum contra eam, om-
ne quod scriptum est in libro isto, quæ-
cumque prophetauit Ieremias aduersum
omnes gentes: * Quia seruierunt eis cũ 14
essent gentes multæ, & reges magni: &
reddam eis secundum opera eorum, &
secundum facta manuum suarum. * Quia 15
sic dicit Dominus exercituum Deus Is- D
rael: Sume calicem vini furoris huius
de manu mea: & propinabis de illo cũ-
ctis gentibus, ad quas ego mittam te.
* Et bibent, & turbabuntur, & insa- 16
nient a facie gladij, quem ego mittam
inter eos. * Et accepi calicem de manu 17
Domini, & propinaui cunctis gentibus,
ad quas misit me Dominus: * Ierusalem, 18
& ciuitatibus Iuda, & regibus eius, &
principibus eius: vt darem eos in soli-
tudinem, & in stuporem, & in sibilum,
& in maledictionem, sicut est dies ista:

19 * Pharaoni regi Ægypti, & seruis eius,
& principibus eius, & omni populo
20 eius, * & vniuersis generaliter: cũctis re-
gibus terræ Ausitidis, & cunctis regibus
terræ Philisthijm, & Ascaloni, & Gazæ,
21 & Accaron, & reliquijs Azoti, * & Idu-
22 mææ, & Moab, & filijs Ammon: * Et
cunctis regibus Tyri, & vniuersis regi-
bus Sidonis: & regibus terræ insularũ,
23 qui sunt trans mare. * Et Dedan, &
Thema, & Buz, & vniuersis qui attonsi
24 sunt in comam. * Et cunctis regibus
Arabiæ, & cunctis regibus Occidentis,
25 qui habitant in deserto. * Et cunctis re-
E gibus Zambri, & cunctis regibus Elam,
26 & cunctis regibus Medorum: * cunctis
quoque regibus Aquilonis de prope &
de longe, vnicuique contra fratrem suũ:
& omnibus regnis terræ, quæ super fa-
ciem eius sunt: & rex Sesach bibet post
27 eos. * & dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Israel: Bibite, &
inebriamini, & vomite: & cadite, neque
surgatis a facie gladij, quem ego mit-
28 tam inter vos. * Cumq. noluerint acci-
F pere calicem de manu tua vt bibant, di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus exerci-
29 tuum: Bibentes bibetis: * || quia ecce in || 1. Pet. 4. d. 17
ciuitate, in qua inuocatum est nomen
meum, ego incipiam affligere, & vos
quasi innocentes & immunes eritis? non
eritis immunes: gladium enim ego vo-
co super omnes habitatores terræ, dicit
30 Dominus exercituum. * Et tu prophe-
tabis ad eos omnia verba hæc, & dices
ad illos: || Dominus de excelso rugiet, || Ioel 3. d. 16 Amos. 1. a. 2
& de habitaculo sancto suo dabit vocem
suam: rugiens rugiet super decorem suũ:
celeuma quasi calcantium concinetur
31 aduersus omnes habitatores terræ. * Pe-
ruenit sonitus vsque ad extrema terræ:
quia iudicium Domino cum gentibus:
iudicatur ipse cum omni carne, impios
32 tradidi gladio, dicit Dominus. * Hæc
dicit Dominus exercituum: Ecce affli-
ctio egredietur de gente in gentem: &
turbo magnus egredietur a summitati-
33 bus terræ. * Et erunt interfecti Domini
G in die illa a summo terræ vsque ad sum-
mum eius: non plangentur, & non colli-
gentur, neque sepelientur: in sterquili-
34 nium super faciem terræ iacebunt. * Vlu-
late pastores, & clamate: & aspergite
vos cinere optimates gregis: quia com-
pleti

Digitized by Google

pleti sunt dies vestri vt interficiamini : & dissipationes vestræ, & cadetis quasi vasa pretiosa. * Et peribit fuga a pasto- 35
ribus, & saluatio ab optimatibus gregis. * Vox clamoris pastorum, & vlulatus optimatum gregis: quia vastauit Do- 36
minus pascua eorum. * Et conticuerunt 37
arua pacis a facie iræ furoris Domini. * Dereliquit quasi leo vmbraculum suũ, 38
quia facta est terra eorum in desolationem a facie iræ columbæ, & a facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

IN principio regni Ioakim filij Iosiæ 1
regis Iuda, factum est verbum istud A
a Domino, dicens: * Hæc dicit Domi- 2
nus: Sta in atrio domus Domini, & loquéris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniunt vt adorent in domo Domini, vniuersos sermones, quos ego mandaui tibi vt loquaris ad eos: noli subtrahere verbum, * si forte audiant & 3
conuertantur vnusquisque a via sua mala: & pœniteat me mali quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum. * Et dices ad eos: Hæc dicit 4
Dominus: Si non audieritis me vt am- B
buletis in lege mea, quam dedi vobis * vt 5
audiatis sermones seruorum meorum Prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte consurgens, & dirigens, & non au-
|| 1. Reg. 4. a. 2. b. 10 distis: * || Dabo domum istam sicut Si- 6
lo, & vrbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ. * Et audie- 7
runt sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus Ieremiam loquentem verba hæc in domo Domini. * Cumq. com- 8
plesset Ieremias loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus vt loqueretur ad vniuersum populum, apprehenderunt eũ sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, dicens: Morte moriatur. * Quare 9
C
prophetauit in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus hæc: & vrbs ista desolabitur, eo quòd non sit habitator? Et congregatus est omnis populus aduersus Ieremiam in domo Domini. * Et audierunt principes Iuda verba 10
hæc: & ascenderunt de domo regis in domum Domini, & sederunt in introitu portæ domus Domini nouæ. * Et lo- 11
cuti sunt sacerdotes & prophetæ ad principes, & ad omnem populum, dicentes: Iudicium mortis est viro huic: quia prophetauit aduersus ciuitatem istam, 12
sicut audistis auribus vestris. * Et ait Ie-
D
remias ad omnes principes, & ad vniuersum populum, dicens: || Dominus || Sup. 25. c. 13
misit me vt prophetarem ad domum istam, & ad ciuitatem hanc omnia verba quæ audistis. * || Nunc ergo bonas 13 || Sup. 7. a. 8
facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri: & pœnitebit Dominum mali, quod locu- 14
tus est aduersum vos. * Ego autem ecce in manibus vestris sum: facite mihi quod bonum & rectum est in oculis ve- 15
stris: * Verumtamen scitote & cognoscite quòd si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos,
E
& contra ciuitatem istam, & habitatores eius. in veritate enim misit me Dominus ad vos, vt loquerer in auribus ve- 16
stris omnia verba hæc. * Et dixerunt principes, & omnis populus ad sacerdotes & ad prophetas: Non est viro huic iudicium mortis: quia in nomine Domi- 17
ni Dei nostri locutus est ad nos. * Surrexerunt ergo viri de senioribus terræ: & dixerunt ad omnem cœtum populi, 18
loquentes: * Michæas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis Iuda,
F
& ait ad omnem populum Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: || Sion || Mich. 3. d. 12
quasi ager arabitur: & Ierusalẽ in aceruum lapidum erit: & mons domus in 19
excelsa siluarum. * Numquid morte cõdemnauit eum Ezechias rex Iuda, & omnis Iuda? numquid non timuerunt Dominum, & deprecati sunt faciem Domini: & pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat aduersum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas 20
nostras. * Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Vrias filius Semei de Cariathiarim: & prophetauit aduersus ciuitatem istam, & aduersus terram 21
hanc iuxta omnia verba Ieremiæ. * Et au-
G
diuit rex Ioakim, & omnes potentes, & principes eius verba hæc: & quæsiuit rex interficere eum. Et audiuit Vrias, & timuit, fugitq. & ingressus est Ægyptũ. 22
* Et misit rex Ioakim viros in Ægyptũ, Elnathan filium Achobor, & viros cum 23
eo in Ægyptum. * Et eduxerunt Vriam de Ægypto: & adduxerunt eum ad re-

Digitized by Google

gem Ioakim,& percussit eum gladio: & proiecit cadauer eius in sepulchris vulgi ignobilis. * Igitur manus Ahicam filij 24
Saphan fuit cum Ieremia, vt non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

CAP. XXVII.

IN principio regni Ioakim filij Iosiæ 1
regis Iuda, factum est verbum istud A
ad Ieremiam a Domino, dicens: * Hæc 2
dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, & catenas: & pones eas in collo tuo. * Et mittes eas ad regem Edom,& ad 3
regem Moab,& ad regem filiorum Ammon,& ad regem Tyri, & ad regem Sidonis: in manu nunciorum, qui venerũt Ierusalem ad Sedeciam regem Iuda. * Et 4
præcipies eis vt ad dominos suos loquãtur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Hæc dicetis ad dominos vestros: * Ego feci terram, & homines, & 5
iumenta, quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. * Et nunc itaque ego de- 6
di omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis serui mei: B
insuper & bestias agri dedi ei vt seruiant illi. * Et seruient ei omnes gentes, & filio 7
eius, & filio filij eius: donec veniat tempus terræ eius & ipsius: & seruient ei gentes multæ, & reges magni. * Gens au- 8
tem & regnum, quod non seruierit Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicũque non curuauerit collum suum sub iugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in peste visitabo super gentem illam, ait Dominus: donec consumam eos in
manu eius. * ‖Vos ergo nolite audire 9
‖Sup.23.d.16 Inf.29.b.8 prophetas vestros, & diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non seruietis regi Babylonis. * Quia mendacium prophetant vobis: 10
vt longe vos faciant de terra vestra, & eijciant vos, & pereatis. * Porro gens, 11
quæ subiecerit ceruicem suam sub iugo regis Babylonis, & seruierit ei; dimittã eam in terra sua, dicit Dominus: & colet eam, & habitabit in ea. * Et ad Sede- 12
ciam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba hæc, dicens: Subijcite C
colla vestra sub iugo regis Babylonis, & seruite ei, & populo eius, & viuetis.
13 * Quare moriemini tu & populus tuus gladio, & fame, & peste, sicut locutus est Dominus ad gentem, quæ seruire no-
14 luerit regi Babylonis? * Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non seruietis regi Babylonis: quia mẽ-
15 dacium ipsi loquuntur vobis. * ‖ Quia ‖Sup.14.c.14. & 23.d.21 Inf.29.b.9
non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eijciant vos, & pereatis tam vos, quàm
16 prophetæ, qui vaticinantur vobis. * Et ad sacerdotes, & ad populum istum locutus sum, dicens: Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vasa Domini reuertentur de Babylone nunc cito, mendacium enim
17 prophetant vobis. * Nolite ergo audire eos, sed seruite regi Babylonis, vt viuatis. quare datur hæc ciuitas in solitudi-
18 nem? * Et si prophetæ sunt, & est ver- D
bum Domini in eis: occurrant Domino exercituum, vt non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Iuda, & in Ierusalem, in Ba-
19 bylonem. * Quia hæc dicit Dominus exercituum ‖ad columnas, & ad mare, & ‖4.Reg.25.c.13
ad bases, & ad reliqua vasorum, quæ re-
20 manserunt in ciuitate hac: * quæ non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, cum transferret Iechoniam filium Ioakim regem Iuda de Ierusalem in Babylonem, & omnes optimates Iuda & Ie-
21 rusalem. * Quia hæc dicit Dominu exercituum Deus Israel ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, & in domo re-
22 gis Iuda & Ierusalem: * In Babylonem transferentur, & ibi erunt vsque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & restitui in loco isto.

CAP. XXVIII.

1 ET factum est in anno illo, in prin-
A cipio regni Sedeciæ regis Iuda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini coram sa-
2 cerdotibus & omni populo, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel:
3 Contriui iugum regis Babylonis. * Adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini,

Digitized by Google

Domini, quæ tulit Nabuchodonosor rex
Babylonis de loco isto, & transtulit ea
in Babylonem. * Et Iechoniam filium 4
Ioakim regem Iuda, & omnem transmi-
grationem Iuda, qui ingressi sunt in Ba-
bylonem, ego conuertam ad locum istũ,
ait Dominus: conteram enim iugum re-
gis Babylonis. * Et dixit Ieremias pro- 5
B pheta ad Hananiam prophetam in ocu-
lis sacerdotum, & in oculis omnis popu-
li, qui stabat in domo Domini. * & ait 6
Ieremias propheta: Amen, sic faciat Do-
minus: suscitet Dominus verba tua, quæ
prophetasti: vt referantur vasa in domũ
Domini, & omnis transmigratio de Ba-
bylone ad locum istum. * Verumtamen 7
audi verbum hoc, quod ego loquor in
auribus tuis, & in auribus vniuersi popu-
li: * Prophetæ, qui fuerunt ante me & 8
ante te ab initio, & prophetauerunt su-
per terras multas, & super regna magna
de prælio, & de afflictione, & de fame.
* Propheta, qui vaticinatus est pacem: 9
C cum venerit verbum eius, scietur pro-
pheta, quem misit Dominus in veritate.
* Et tulit Hananias propheta catenam
de collo Ieremiæ prophetæ, & confregit
eam. * Et ait Hananias in conspectu om- 10
nis populi, dicens: Hæc dicit Dominus:
Sic confringam iugum Nabuchodono-
sor regis Babylonis post duos annos die-
rum de collo omnium gentium. * Et 11
abijt Ieremias propheta in viam suam.
Et factũ est verbum Domini ad Ieremiã,
postquam confregit Hananias propheta
catenam de collo Ieremiæ prophetæ, di-
cens: * Vade, & dices Hananiæ: Hæc di- 12
cit Dominus: Catenas ligneas contriui-
sti: & facies pro eis catenas ferreas.
* Quia hæc dicit Dominus exercituum 13
Deus Israel: Iugum ferreum posui super
collum cunctarum Gentium istarum, vt
seruiant Nabuchodonosor regi Babylo-
nis, & seruient ei: insuper & bestias ter-
ræ dedi ei. * Et dixit Ieremias propheta 14
ad Hananiam prophetam: Audi Hana-
D nia: non misit te Dominus, & tu confide-
re fecisti populum istum in mendacio.
* Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego 15
mittam te a facie terræ: hoc anno morie-
ris: aduersum enim Dominum locutus
es. * Et mortuus est Hananias propheta 16
in anno illo, mense septimo.

CAP. XXIX.

1 ET hæc sunt verba libri, quem mi-
A sit Ieremias propheta de Ierusalem
ad reliquias seniorum transmigrationis,
& ad sacerdotes, & ad prophetas, & ad
omnem populum, quem traduxerat Na-
buchodonosor de Ierusalem in Babylo-
2 nem: * postquam egressus est Iecho-
nias rex, & domina, & eunuchi, &
principes Iuda, & Ierusalem, & faber,
3 & inclusor de Ierusalem: * in manu Ela-
sa filij Saphan, & Gamariæ filij Helciæ,
quos misit Sedecias rex Iuda ad Nabu-
chodonosor regem Babylonis in Baby-
4 lonem, dicens: * Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel omni transmi-
grationi, quam transtuli de Ierusalem
5 in Babylonem: * Ædificate domos, &
habitate: & plantate hortos, & come-
6 dite fructum eorum. * Accipite vxo-
B res, & generate filios & filias: & da-
te filijs vestris vxores, & filias vestras
date viris, & pariant filios & filias: &
multiplicamini ibi, & nolite esse pau-
7 ci numero. * Et quærite pacem ciuita-
tis, ad quam transmigrare vos feci: &
orate pro ea ad Dominum: quia in
8 pace illius erit pax vobis. * Hæc enim
dicit Dominus exercituum Deus Israel:
|| Non vos seducant prophetæ vestri, qui || Sup. 14. c. 13 & 23. d. 16
sunt in medio vestrum, & diuini ve-
stri: & ne attendatis ad somnia
9 vestra, quæ vos somniatis: * quia falso
ipsi prophetant vobis in nomine meo:
10 & non misi eos, dicit Dominus. * || Quia || Sup. 25. c. 12 2. Par. 36. d. 21 1. Esdr. 1. a. 1 Dan. 9. a. 2
C hæc dicit Dominus: Cum cœperint im-
pleri in Babylone septuaginta anni, visi-
tabo vos: & suscitabo super vos verbum
meum bonum, vt reducam vos ad locum
11 istum. * Ego enim scio cogitationes, quas
ego cogito super vos, ait Dominus, cogi-
tationes pacis, & non afflictionis, vt dem
12 vobis finem & patientiam. * Et inuoca-
bitis me, & ibitis: & orabitis me, & ego
13 exaudiam vos. * Quæretis me, & in-
uenietis: cum quæsieritis me in toto cor-
14 de vestro. * Et inueniar a vobis, ait Domi-
nus: & reducam captiuitatem vestram, &
D congregabo vos de vniuersis gentibus, &
de cunctis locis, ad quæ expuli vos, di-
cit Dominus: & reuerti vos faciam de
loco, ad quem transmigrare vos feci.

Digitized by Google

* Quia dixistis: Suscitauit nobis Domi- 15
nus Prophetas in Babylone. * Quia hæc 16
dicit Dominus ad regem, qui sedet super
solium Dauid, & ad omnem populum
habitatorem vrbis huius, ad fratres ve-
stros, qui non sunt egressi vobiscum in
transmigrationem. * Hæc dicit Domi- 17
|| Sup.24.e.10 nus exercituum: || Ecce mittam in eos
gladium, & famem, & pestem: & po-
nam eos quasi ficus malas, quæ comedi
non possunt, eo quòd pessimæ sint. * Et 18
persequar eos in gladio, & in fame, &
in pestilentia: & dabo eos in vexatio-
nem vniuersis regnis terræ: in maledi-
ctionem, & in stuporem, & in sibilum,
& in opprobrium cunctis Gentibus, ad E
quas ego eieci eos: * eo quòd non au- 19
dierint verba mea, dicit Dominus: quæ
misi ad eos per seruos meos prophetas
de nocte consurgens, & mittens: &
non audistis, dicit Dominus. * Vos ergo 20
audite verbum Domini omnis transmi-
gratio, quam emisi de Ierusalem in Ba-
bylonem. * Hæc dicit Dominus exer- 21
cituum Deus Israel ad Achab filium
Coliæ, & ad Sedeciam filium Maasiæ,
qui prophetant vobis in nomine meo
mendaciter: Ecce ego tradam eos in
manus Nabuchodonosor regis Babylo-
nis: & percutiet eos in oculis vestris.
* Et assumetur ex eis maledictio omni 22
transmigrationi Iuda, quæ est in Baby-
lone, dicentium: Ponat te Dominus si-
cut Sedeciam, & sicut Achab, quos frixit
rex Babylonis in igne: * pro eo quòd 23
fecerint stultitiam in Israel, & mœcha- F
ti sunt in vxores amicorum suorum, &
locuti sunt verbum in nomine meo mē-
daciter, quod non mandaui eis: ego sum
iudex & testis, dicit Dominus. * Et ad 24
Semeian Nehelamiten dices: * Hæc di- 25
cit Dominus exercituum, Deus Israel:
Pro eo quòd misisti in nomine tuo li-
bros ad omnem populum, qui est in
Ierusalem, & ad Sophoniam filium
Maasiæ sacerdotem, & ad vniuersos sa-
cerdotes, dicens: * Dominus dedit te 26
sacerdotem pro Ioiade sacerdote, vt sis
dux in domo Domini super omnem vi-
rum arreptitium & prophetantem, vt
mittas eum in neruum & in carcerem.
* Et nunc quare non increpasti Ieremiā 27
Anathothiten, qui prophetat vobis?
* Quia super hoc misit in Babylonem 28
G ad nos, dicens: Longum est: ædificate
domos, & habitate: & plantate hortos,
29 & comedite fructus eorum. * Legit er-
go Sophonias sacerdos librum istum in
30 auribus Ieremiæ prophetæ. * Et factum
est verbum Domini ad Ieremiam, di-
31 cens: * Mitte ad omnem transmigra-
tionem, dicens: Hæc dicit Dominus ad
Semeian Nehelamiten: Pro eo quòd
prophetauit vobis Semeias, & ego non
misi eum: & fecit vos confidere in men-
32 dacio: * idcirco hæc dicit Dominus:
Ecce ego visitabo super Semeian Nehe-
lamiten, & super semen eius: non erit
ei vir sedens in medio populi huius, &
non videbit bonum, quod ego faciam
populo meo, ait Dominus: quia præ-
uaricationem locutus est aduersus Do-
minum.

CAP. XXX.

1 A HOc verbum, quod factum est ad
Ieremiam a Domino, dicens: * Hæc
2 dicit Dominus Deus Israel, dicens: Scri-
be tibi omnia verba, quæ locutus sum
3 ad te, in libro. * Ecce enim dies ve-
niunt, dicit Dominus: & conuertam
conuersionem populi mei Israel & Iu-
da, ait Dominus: & conuertam eos ad
terram, quam dedi patribus eorum: &
4 possidebunt eam. * Et hæc verba, quæ
locutus est Dominus ad Israel & ad Iu-
5 dam: * Quoniam hæc dicit Dominus:
Vocem terroris audiuimus: formido, &
6 non est pax. * Interrogate, & videte
si generat masculus: quare ergo vidi
omnis viri manum super lumbum suū,
quasi parturientis, & conuersæ sunt vni-
7 uersæ facies in auruginem? * || Væ, quia || Ioel.2.a.2.c
magna dies illa, nec est similis eius: 11 Amos.5.e.18
tempusq. tribulationis est Iacob, & ex Soph.1.d.15
8 ipso saluabitur. * Et erit in die illa, ait
B Dominus exercituum: conteram iugum
eius de collo tuo, & vincula eius di-
rumpam, & non dominabuntur ei am-
9 plius alieni: * sed seruient Domino Deo
suo, & Dauid regi suo, quem suscita-
10 bo eis. * || Tu ergo ne timeas serue || Isa.43.a.1.&
meus Iacob, ait Dominus, neque pa- 44.a.2
ueas Israel: quia ecce ego saluabo te Luc.1.g.70
de terra longinqua, & semen tuum de
terra captiuitatis eorum: & reuertetur
Iacob, & quiescet, & cunctis affluet bo-
nis,

Digitized by Google

nis, & non erit quem formidet: * quo- 11
niam tecum ego sum, ait Dominus, vt
saluem te: faciam enim consummatio-
nem in cunctis Gentibus, in quibus di-
spersi te: te autem non faciam in con-
summationem: sed castigabo te in iudi-
cio, vt non videaris tibi innoxius. * Quia 12
hæc dicit Dominus: Insanabilis fractura
tua, pessima plaga tua. * Non est qui 13
iudicet iudicium tuum ad alligandum: C
curationũ vtilitas non est tibi. * Omnes 14
amatores tui obliti sunt tui, teq. non
|| Sup.23.d.19 quærent: || plaga enim inimici percussi
te castigatione crudeli: propter multi-
tudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt
peccata tua. * Quid clamas super con- 15
tritione tua? insanabilis est dolor tuus:
propter multitudinem iniquitatis tuæ,
& propter dura peccata tua feci hæc ti-
bi. * Propterea omnes, qui comedunt 16
te, deuorabuntur: & vniuersi hostes tui
in captiuitatem ducentur: & qui te va-
stant, vastabuntur, cunctosq. prædato-
res tuos dabo in prædam. * Obducam 17
enim cicatricem tibi, & a vulneribus
tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia
eiectam vocauerunt te Sion: Hæc est,
quæ non habebat requirentem. * Hæc 18
dicit Dominus: Ecce ego conuertam D
conuersionem tabernaculorum Iacob, &
tectis eius miserebor, & ædificabitur ci-
uitas in excelso suo, & templum iuxta
ordinem suum fundabitur. * Et egre- 19
dietur de eis laus, voxq. ludentium: &
multiplicabo eos, & non minuentur:
& glorificabo eos, & non attenuabun-
tur. * Et erunt filij eius sicut a princi- 20
pio, & cœtus eius coram me permane-
bit: & visitabo aduersum omnes qui
tribulant eum. * Et erit dux eius ex eo: 21
& princeps de medio eius producetur:
& applicabo eum, & accedet ad me.
quis enim iste est, qui applicet cor suũ
vt appropinquet mihi, ait Dominus?
* Et eritis mihi in populum, & ego ero 22
vobis in Deum. * Ecce turbo Domini, 23
furor egrediens, procella ruens, in ca-
pite impiorum conquiescet. * Non 24
auertet iram indignationis Dominus,
donec faciat & compleat cogitationem
cordis sui: in nouissimo dierum intelli-
getis ea.

CAP. XXXI.

1 IN tempore illo, dicit Dominus: Ero
A Deus vniuersis cognationibus Israel,
2 & ipsi erunt mihi in populum. * Hæc
dicit Dominus: Inuenit gratiam in de-
serto populus, qui remanserat a gladio:
3 vadet ad requiem suam Israel. * Longe
Dominus apparuit mihi. Et in charita-
te perpetua dilexi te, ideo attraxi te,
4 miserans. * Rursumq. ædificabo te, &
ædificaberis virgo Israel: adhuc ornabe-
ris tympanis tuis, & egredieris in cho-
5 ro ludentium. * Adhuc plantabis vineas
in montibus Samariæ: plantabunt plan-
tantes, & donec tempus veniat, non
6 vindemiabunt: * quia erit dies, in qua
clamabunt custodes in monte Ephraim:
|| Surgite, & ascendamus in Sion ad Do- || Isa. 2.a. 3 Mic.4.a.2
7 minum Deum nostrum. * Quia hæc di-
cit Dominus: Exultate in lætitia Iacob,
& hinnite contra caput Gentium: per-
sonate, & canite, & dicite: Salua Do-
mine populum tuum reliquias Israel.
8 * Ecce ego adducam eos de terra Aqui-
B lonis, & congregabo eos ab extremis
terræ: inter quos erunt cæcus & clau-
dus, prægnans & pariens simul, cœtus
9 magnus reuertentium huc. * In fletu
venient: & in misericordia reducam
eos: & adducã eos per torrentes aqua-
rum in via recta, & non impingent in
ea: quia factus sum Israeli pater, &
10 Ephraim primogenitus meus est. * Au-
dite verbum Domini Gentes, & annun-
ciate in insulis, quæ procul sunt, & di-
cite. Qui dispersit Israel, congregabit
eum: & custodiet eum sicut pastor gre-
11 gem suum. * Redemit enim Dominus
Iacob, & liberauit eum de manu po-
12 tentioris. * Et venient, & laudabunt in
monte Sion: & confluent ad bona Do-
mini super frumento, & vino, & oleo,
& fœtu pecorum & armentorum: eritq.
anima eorum quasi hortus irriguus, &
13 vltra non esurient. * Tunc lætabitur
C virgo in choro, iuuenes & senes simul:
& conuertam luctum eorum in gau-
dium, & consolabor eos, & lætificabo a
14 dolore suo. * Et inebriabo animam sa-
cerdotum pinguedine: & populus meus
bonis meis adimplebitur, ait Dominus.
15 * Hæc dicit Dominus: || Vox in excelso || Mat. 2.d. 18

Digitized by Google

audita est lamentationis, luctus, & fletus
Rachel plorantis filios suos, & nolentis
consolari super eis, quia non sunt. * Hæc 16
dicit Dominus: Quiescat vox tua a plo-
ratu, &c oculi tui a lacrymis: quia est
merces operi tuo, ait Dominus: & re-
uertentur de terra inimici. * Et est spes 17
nouissimis tuis, ait Dominus: & reuer-
tentur filij ad terminos suos. * Audiens 18
audiui Ephraim transmigrantem: Casti-
gasti me, & eruditus sum, quasi iuuencu-
lus indomitus: conuerte me, & conuer-
tar: quia tu Dominus Deus meus. * Post- 19
quam enim conuertisti me, egi pœnitē-
tiam: & postquam ostendisti mihi, per-
cussi femur meum. Confusus sum, &c
erubui, quoniam sustinui opprobrium
adolescentiæ meæ. * Si filius honorabilis 20
mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex
quo locutus sum de eo, adhuc recorda-
bor eius. Idcirco conturbata sunt visce-
ra mea super eum: miserans miserebor
eius, ait Dominus. * Statue tibi speculā, 21
pone tibi amaritudines: dirige cor tuū
in viam rectam, in qua ambulasti: reuer-
tere virgo Israel, reuertere ad ciuitates
tuas istas. * Vsquequo delicijs dissoluē- 22
ris filia vaga? quia creauit Dominus no-
uum super terram: FEMINA CIR-
CVMDABIT VIRVM. * Hæc dicit 23
Dominus exercituum Deus Israel: Ad-
huc dicent verbum istud in terra Iuda,
& in vrbibus eius, cum conuertero ca-
ptiuitatē eorum: Benedicat tibi Domi-
nus pulchritudo iustitiæ, mons sanctus:
* & habitabunt in eo Iudas, & omnes ci- 24
uitates eius simul: agricolæ & minantes
greges. * Quia inebriaui animā lassam, 25
& omnem animam esurientem saturaui.
* Ideo quasi de somno suscitatus sum: 26
& vidi, & somnus meus dulcis mihi.
* Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & 27
seminabo domum Israel & domum Iu-
da semine hominum, & semine iumen-
torum. * Et sicut vigilaui super eos vt 28
euellerem, & demolirer, & dissiparem, &
disperderem, & affligerem: sic vigilabo
super eos vt ædificem, & plantem, ait
Dominus. * In diebus illis non dicent 29
|| Ezec. 18. a. 2 vltra: || Patres comederunt vuam acer-
bam, & dentes filiorum obstupuerunt.
* Sed vnusquisque in iniquitate suā mo- 30
rietur: omnis homo, qui comederit vuā
|| Heb. 8. c. 8 acerbam, obstupescēt dentes eius. * || Ec- 31

ce dies venient, dicit Dominus: & feriā
domui Israel & domui Iuda fœdus no-
32 uum: * non secundum pactum, quod
pepigi cum patribus eorum in die, qua
apprehendi manum eorum, vt educerē
eos de Terra Ægypti: pactum, quod ir-
ritum fecerunt, & ego dominatus sum
33 eorū, dicit Dominus. * Sed hoc erit pa-
ctum, quod feriam cū domo Israel: post
dies illos dicit Dominus: || Dabo legem || Heb. 10. c. 16
meam in visceribus eorum, & in corde
eorum scribam eam: & ero eis in Deū,
34 & ipsi erunt mihi in populum. * Et nō
docebit vltra vir proximum suum, &c
vir fratrem suum, dicens: Cognosce Do-
minum: omnes enim cognoscent me a
minimo eorum vsque ad maximum, ait
Dominus: || quia propitiabor iniquitati || Act. 10. g. 43
eorum, & peccati eorum non memora-
35 bor amplius. * Hæc dicit Dominus, qui
G dat solem in lumine diei, ordinem lunæ
& stellarum in lumine noctis: qui tur-
bat mare, & sonant fluctus eius, Domi-
36 nus exercituum nomen illi. * Si defece-
rint leges istæ coram me, dicit Domi-
nus: tunc & semen Israel deficiet, vt nō
37 sit gens coram me cunctis diebus. * Hæc
dicit Dominus: Si mensurari potuerint
cæli sursum, & inuestigari fundamenta
terræ deorsum: & ego abijciam vniuer-
sum semen Israel propter omnia, quæ
38 fecerunt, dicit Dominus. * Ecce dies ve-
niunt, dicit Dominus: & ædificabitur ci-
uitas Domino a turre Hananeel vsque
39 ad portam anguli. * Et exibit vltra nor-
ma mensuræ in cōspectu eius super col-
40 lem Gareb: & circuibit Goatha, * &c
omnem vallem cadauerum, & cineris, &
vniuersam regionem mortis, vsque ad
torrentem Cedron, & vsque ad angulū
portæ equorum Orientalis, Sanctum
Domini: non euelletur, & non destru-
etur vltra in perpetuum.

CAP. XXXII.

1 A VErbum, quod factum est ad Ieremiā
a Domino in anno decimo Sede-
ciæ regis Iuda: ipse est annus decimus
2 octauus Nabuchodonosor. * Tunc exer-
citus regis Babylonis obsidebat Ierusa-
lem: & Ieremias propheta erat clausus
in atrio carceris, qui erat in domo re-

gis

Digitized by Google

gis Iuda. *Clauserat enim eum Sedecias 3
rex Iuda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo ciuitatem istam in manus regis Babylonis, & capiet eam?* Et Sedecias rex 4
Iuda non effugiet de manu Chaldæorũ: sed tradetur in manus regis Babylonis: & loquetur oũ eius cum ore illius, & oculi eius oculos illius videbunt. * Et 5
in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit donec visitem eum, ait Dominus. si autẽ dimicaueritis aduersum Chaldæos, nihil prosperum habebitis.* Et dixit Ie- 6
remias: Factum est verbum Domini ad me, dicens: * Ecce Hanameel filius Sel- 7
lum patruelis tuus veniet ad te, dicens: B
Eme tibi agrum meum, qui est in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate vt emas. * Et venit ad me Hana- 8
meel filius patrui mei secundum verbũ Domini ad vestibulum carceris, & ait ad me: Posside agrum meum, qui est in Anathoth in terra Beniamin: quia tibi competit hereditas, & tu propinquus es vt possideas. Intellexi autem quòd verbum Domini esset. * Et emi agrum ab 9
Hanameel filio patrui mei, qui est in Anathoth: & appẽdi ei argentum septẽ stateres, & decem argenteos. * Et scripsi 10
in libro, & signaui, & adhibui testes: & appendi argentum in statera. * Et accepi librum possessionis signatũ, & stipulationes, & rata, & signa forinsecus. * Et 12
dedi librũ possessionis Baruch filio Neri filij Maasiæ in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis testium, qui scripti erãt in libro emptionis, & in oculis omniũ Iudæorum, qui sedebant in atrio carceris. * Et præcepi Baruch corã eis, dicens: 13
* Hæc dicit Dominus exercituũ Deus Is- 14
rael: Sume libros istos, librum emptio- C
nis hunc signatum, & librum hunc, qui apertus est: & pone illos in vase fictili, vt permanere possint diebus multis.
* Hæc enim dicit Dominus exercituum 15
Deus Israel: Adhuc possidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra ista. * Et 16
oraui ad Dominum, postquam tradidi librum possessionis Baruch filio Neri, dicens: * Heu, heu, heu, Domine Deus: 17
ecce tu fecisti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: nõ erit tibi difficile omne verbum: * ‖ Qui facis misericordiã in mil- 18
Exo. 34. a. 7
libus, & reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos: Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi. * Magnus consilio, & 19
incomprehensibilis cogitatu: cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam vt reddas vnicuique secundũ vias suas, & secundum fructum adinuentionum eius. * Qui posuisti signa & por- 20
tenta in Terra Ægypti vsque ad diem hanc, & in Israel, & in hominibus, & fecisti tibi nomen sicut est dies hæc. * Et 21
D
eduxisti populum tuum Israel de Terra Ægypti, in signis, & in portentis, & in manu robusta, & in brachio extento, & in terrore magno. * Et dedisti eis terrã 22
hanc, quam iurasti patribus eorum vt dares eis terram fluentem lacte & melle. * Et ingressi sunt, & possederunt eã: 23
& non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non ambulauerunt: omnia quæ mãdasti eis vt facerent, non fecerunt: & euenerunt eis omnia mala hæc. * Ecce 24
munitiones extructæ sunt aduersum ciuitatem vt capiatur: & vrbs data est in manus Chaldæorum, qui præliantur aduẽrsus eam a facie gladij, & famis, & pestilentiæ: & quæcumque locutus es ac- 25
ciderunt, vt tu ipse cernis. * Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme agrum argento, & adhibe testes: cum vrbs data sit in manus Chaldæorum? * Et factum est 26
verbum Domini ad Ieremiam, dicens: 27
* Ecce ego Dominus Deus vniuersæ car- E
nis: numquid mihi difficile erit omne verbũ? * Propterea hæc dicit Dominus: 28
Ecce ego tradam ciuitatẽ istam in manus Chaldæorum, & in manus regis Babylonis, & capient eam. * Et venient 29
Chaldæi præliantes aduersum vrbem hanc, & succendent eam igni, & comburent eam, & domos, in quarum domatibus sacrificabant Baal, & libabant dijs alienis libamina ad irritandum me.
* Erant enim filij Israel, & filij Iuda 30
iugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua: filij Israel qui vsque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus. * Quia 31
in furore & in indignatione mea facta est mihi ciuitas hæc, a die qua ædificauerunt eam, vsque ad diem istã, qua auferetur de cõspectu meo. * Propter mali- 32
tiam filiorũ Israel, & filiorũ Iuda, quam

fecerunt

fecerunt ad iracundiam me prouocantes, ipsi & reges eorum, principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri Iuda & habitatores Ierusalem. * Et verterunt ad me terga & non 33
facies: cum docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent audire vt acciperẽt
|| 4. Reg. 21 disciplinam. * || Et posuerunt idola sua 34
2. 4 in domo, in qua inuocatum est nomen meum, vt polluerent eam. * Et ædificauerunt excelsa Baal, quæ sunt in valle filij Ennom vt initiarent filios suos & filias suas Moloch: quod non mandaui 35
eis, nec ascendit in cor meum vt facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Iudam. * Et nunc propter ista, hæc dicit Dominus Deus Israel 36
ad ciuitatem hanc, de qua vos dicitis quòd tradetur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peste. * Ecce ego congregabo eos de vniuersis 37
terris, ad quas eieci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciam confidenter. * Et 38
erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum. * Et dabo eis cor vnum, & 39
viam vnam, vt timeãt me vniuersis diebus: & bene sit eis, & filijs eorum post eos. * Et feriam eis pactum sempiternũ, 40
& non desinam eis benefacere: & timorem meum dabo in corde eorum vt nõ recedant a me. * Et lætabor super eis, 41
cum bene eis fecero: & plantabo eos in terra ista in veritate in toto corde meo & in tota anima mea. * Quia hæc dicit 42
Dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande: sic adducam super eos omne bonum, quod ego loquor ad eos. * Et possidebuntur 43
agri in terra ista: de qua vos dicitis quòd deserta sit, eo quòd non remanserit homo & iumentum, & data sit in manus Chaldæorum. * Agri ementur 44
pecunia, & scribentur in libro, & imprimetur signum, & testis adhibebitur: in terra Beniamin, & in circuitu Ierusalem, in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus montanis, & in ciuitatibus campestribus, & in ciuitatibus quæ ad Austrũ sunt: quia conuertam captiuitatem eorum, ait Dominus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad Ie-
A remiam secundo, cum adhuc clau-
2 sus esset in atrio carceris, dicens: * Hæc dicit Dominus qui facturus est, & formaturus illud, & paraturus, Dominus
3 nomen eius. * Clama ad me, & exaudiã te: & annunciabo tibi grandia, & firma
4 quæ nescis. * Quia hæc dicit Dominus Deus Israel ad domos vrbis huius, & ad domos regis Iuda, quæ destructæ sũt,
5 & ad munitiones, & ad gladium * venientium vt dimicent cum Chaldæis, & impleant eas cadaueribus hominũ, quos percussi in furore meo & in indignatione mea, abscondens faciem meam a ciuitate hac propter omnem malitiã eo-
6 rum. * Ecce ego obducam eis cicatricẽ & sanitatem, & curabo eos: & reuelabo illis deprecationem pacis & verita-
7 tis. * Et conuertam conuersionem Iuda, & conuersionem Ierusalem: & ædificabo eos sicut a principio. * Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccauerunt mihi: & propitius ero cũctis iniquitatibus eorum, in quibus de-
9 liquerunt mihi, & spreuerunt me. * Et
B erit mihi in nomen, & in gaudium, & in laudem, & in exultationem cunctis gentibus terræ, quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus sum eis: & pauebunt, & turbabuntur in vniuersis bonis, & in omni pace, quam ego faciam
10 eis. * Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto (quem vos dicitis esse desertum, eo quòd non sit homo nec iumentum: in ciuitatibus Iuda, & foris Ierusalem, quæ desolatæ sunt absque homine, & absque habitatore, & absque
11 pecore) * vox gaudij & vox lætitiæ, vox sponsi & vox sponsæ, vox dicentiũ: Cõfitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum misericordia eius: & portantium vota in domum Domini: reducã enim conuersionem terræ sicut a principio, dicit
12 Dominus. * Hæc dicit Dominus exercituũ: Adhuc erit in loco isto deserto absque homine, & absque iumẽto, & in cũctis ciuitatibus eius, habitaculũ pastorũ
13 accubantium gregum. * In ciuitatibus
C montuosis, & in ciuitatibus campestribus, & in ciuitatibus, quæ ad Austrum sunt:

Digitized by Google

ſunt: & in terra Beniamin, & in circuitu Ieruſalem, & in ciuitatibus Iuda adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus. * Ecce dies veniũt, 14
dicit Dominus: & ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum ad domũ Iſrael & ad domum Iuda. * In diebus illis, & 15
in tempore illo germinare faciam Dauid germen iuſtitiæ: & faciet iudicium & iuſtitiam in terra. * In diebus illis 16
ſaluabitur Iuda, & Ieruſalem habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter.
* Quia hæc dicit Dominus: Non interi- 17
bit de Dauid vir, qui ſedeat ſuper thronum domus Iſrael. * Et de Sacerdoti- 18
bus & de Leuitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat ſacrificium, & cædat victimas omnibus diebus. * Et factum eſt verbũ 19
Domini ad Ieremiam, dicens: * Hæc di- 20
cit Dominus: Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, vt non ſit dies & nox in tẽpore ſuo: * Et pactum meum irritum 21
eſſe poterit cum Dauid ſeruo meo, vt D
non ſit ex eo filius qui regnet in throno eius, & Leuitæ & Sacerdotes miniſtri mei. * Sicuti enumerari non poſ- 22
ſunt ſtellæ cæli, & metiri arena maris: ſic multiplicabo ſemẽ Dauid ſerui mei, & Leuitas miniſtros meos. * Et factum 23
eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicens: * Numquid non vidiſti quid po- 24
pulus hic locutus ſit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abiectæ ſunt: & populum meum deſpexerunt, eo quòd non ſit vltra gens coram eis? * Hæc dicit Dominus: Si pactum 25
meum inter diem & noctem, & leges cælo & terræ non poſui: * equidem & 26
ſemen Iacob & Dauid ſerui mei proijciam, vt non aſſumam de ſemine eius principes ſeminis Abraham, Iſaac, & Iacob: reducam enim conuerſionem eorum, & miſerebor eis.

CAP. XXXIIII.

VErbum, quod factum eſt ad Iere- 1
miã a Domino, quando Nabucho- A
donoſor rex Babylonis, & omnis exercitus eius, vniuerſaq. regna terræ, quæ erãt ſub poteſtate manus eius, & omnes populi bellabant contra Ieruſalem, & con-
2 tra omnes vrbes eius, dicens: * Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Iuda: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam ciuitatem hanc in manus regis
3 Babylonis, & ſuccendet eam igni. * Et tu non effugies de manu eius: ſed comprehẽſione capieris, & in manu eius tradéris: & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os eius cum ore tuo lo-
4 quetur, & Babylonem introibis. * Attamẽ audi verbum Domini Sedecia rex Iuda: Hæc dicit Dominus ad te: Non
5 morieris in gladio, * ſed in pace morieris, & ſecundum combuſtiones patrum tuorum regum priorum qui fuerũt ante te, ſic comburent te: & væ Domine, plangent te: quia verbum ego locutus
6 ſum, dicit Dominus. * Et locutus eſt
B Ieremias propheta ad Sedeciam regem Iuda vniuerſa verba hæc in Ieruſalem.
7 * Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Ieruſalem, & contra omnes ciuitates Iuda, quæ reliquæ erant contra Lachis, & contra Azecha: hæ enim ſupererant de ciuitatibus Iuda, vrbes munitæ.
8 * Verbum, quod factum eſt ad Ieremiam a Domino, poſtquam percuſſit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Ie-
9 ruſalẽ, prædicans: * Vt dimitteret vnuſquiſque ſeruum ſuum, & vnuſquiſque ancillam ſuam, Hebræum & Hebræam liberos: & nequaquã dominarentur eis,
10 id eſt in Iudæo & fratre ſuo. * Audierunt ergo omnes principes & vniuerſus populus, qui inierant pactum vt dimitteret vnuſquiſque ſeruum ſuum, & vnuſquiſque ancillam ſuam liberos, & vltra non dominarentur eis: audierũt igitur,
11 & dimiſerunt. * Et conuerſi ſunt dein-
C ceps: & retraxerunt ſeruos & ancillas ſuas, quos dimiſerant liberos, & ſubiu-
12 gauerunt in famulos & famulas. * Et factum eſt verbũ Domini ad Ieremiam
13 a Domino, dicens: * Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego percuſſi fœdus cum patribus veſtris in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti de domo ſeruitutis, di-
14 cens: * ‖ Cum completi fuerint ſeptem anni, dimittat vnuſquiſque fratrẽ ſuum Hebræum, qui venditus eſt ei, & ſeruiet tibi ſex annis: & dimittes eum a te liberum: & non audierunt patres veſtri ‖ Exo.21.a.2. Deut.15.c.12

me,

me: nec inclinauerunt aurem suam. * Et 15
conuersi estis vos hodie, & fecistis quod
rectum est in oculis meis, vt prædicaretis libertatem vnusquisque ad amicum
suum: & inistis pactum in conspectu
meo in domo, in qua inuocatum est nomen meũ super eam. * Et reuersi estis, 16
& commaculastis nomen meum: & reduxistis vnusquisque seruum suum, &
vnusquisque ancillam suam, quos dimiseratis vt essent liberi & suæ potestatis:
& subiugastis eos vt sint vobis serui &
ancillæ. * Propterea hæc dicit Domi- 17
nus: Vos non audistis me, vt prædicare-
D tis libertatem vnusquisque fratri suo, &
vnusquisque amico suo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus ad
gladium, ad pestem, & ad famem: & dabo vos in commotionem cunctis regnis
terræ. * Et dabo viros, qui præuaricantur 18
fœdus meum, & non obseruauerunt
verba fœderis, quibus assensi sunt in cõspectu meo, vitulum quem conciderunt
in duas partes, & transierunt inter diuisiones eius: * Principes Iuda & princi- 19
pes Ierusalem, eunuchi & sacerdotes, &
omnis populus terræ, qui transierunt inter diuisiones vituli: * Et dabo eos in 20
manus inimicorum suorum, & in manus quærentium animam eorum: & erit
morticinum eorum in escam volatilibus
cæli, & bestijs terræ. * Et Sedeciam re- 21
gem Iuda, & principes eius dabo in manus inimicorum suorum, & in manus
quærentium animas eorum, & in manus
exercituum regis Babylonis, qui recesserunt a vobis. * Ecce ego præcipio, di- 22
cit Dominus, & reducam eos in ciuitatem hanc, & prælibãtur aduersus eam,
& capient eam, & incendent igni: &
ciuitates Iuda dabo in solitudinem, eo
quòd non sit habitator.

CAP. XXXV.

VErbum, quod factum est ad Iere- 1
miam a Domino in diebus Ioakim
A filij Iosiæ regis Iuda, dicens: * Vade ad 2
domum Rechabitarum: & loquere eis,
& introduces eos in domum Domini in
vnam exedram thesaurorum, & dabis eis
bibere vinum. * Et assumpsi Iezoniam 3
filium Ieremiæ filij Habsaniæ, & fratres
eius, & omnes filios eius, & vniuersam
4 domum Rechabitarum: * Et introduxi
eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filij Iegedeliæ hominis Dei, quod erat iuxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasiæ filij Sellum, qui erat custos vestibu-
5 li. * Et posui coram filijs domus Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.
6 * Qui responderunt: Non bibemus vinum: quia Ionadab filius Rechab, pa-
B ter noster, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filij vestri vsque
7 in sempiternum: * Et domum non ædificabitis, & sementem non seretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, vt viuatis diebus multis super faciem terræ, in qua vos pere-
8 grinamini. * Obediuimus ergo voci Ionadab filij Rechab, patris nostri, in omnibus, quæ præcepit nobis, ita vt non biberemus vinum cũctis diebus nostris nos, & mulieres nostræ, filij, & fi-
9 liæ nostræ: * & nõ ædificaremus domos ad habitandum: & vineam, & agrum,
10 & sementem non habuimus: * sed habitauimus in tabernaculis, & obedientes fuimus iuxta omnia, quæ præcepit
11 nobis Ionadab pater noster. * Cum autẽ ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram nostram, diximus: Venite, & ingrediamur Ierusalem a facie exercitus Chaldæorum, & a facie exercitus Syriæ: & mansimus in Ieru-
12 salem. * Et factum est verbum Do-
13 mini ad Ieremiam, dicens: * Hæc dicit
C Dominus exercituum Deus Israel: Vade, & dic viris Iuda, & habitatoribus Ierusalem: Numquid non recipietis disciplinam vt obediatis verbis meis, dicit
14 Dominus? * Præualuerunt sermones Ionadab filij Rechab, quos præcepit filijs suis vt non biberent vinum: & non biberunt vsque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui: ego autem locutus sum ad vos, de mane consurgens
15 & loquens, & non obedistis mihi. * Misiq. ad vos omnes seruos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensq. & dicens: ‖ Conuertimini vnusquisque a via ‖ Sup. 11. & 25. b.
sua pessima, & bona facite studia vestra: & nolite sequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quã dedi
vobis

vobis & patribus vestris: & non inclinastis aurem vestram, neque audistis me.
16 * Firmauerunt igitur filij Ionadab filij
D Rechab præceptum patris sui, quod præceperat eis: populus autem iste nõ obediuit mihi. * Idcirco hæc dicit Domi-
17 nus exercituum, Deus Israel: Ecce ego adducam super Iuda, & super omnes habitatores Ierusalem vniuersam afflictionem, quam locutus sum aduersum illos, eo quòd locutus sum ad illos, & nõ audierunt: vocaui illos, & non responderunt mihi. * Domui autem Rechabita-
18 rum dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus exercituũ Deus Israel: Pro eo quòd obedistis præcepto Ionadab patris vestri, & custodistis omnia mandata eius, & fecistis vniuersa, quæ præcepit vobis: * Pro-
19 pterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

1 ET factum est in anno quarto Ioakim
A filij Iosiæ regis Iuda: factum est verbum hoc ad Ieremiam a Domino, di-
2 cens: * Tolle volumen libri, & scribes in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi aduersum Israel & Iudam, & aduersum omnes gentes: a die, qua locutus sum ad te ex diebus Iosiæ vsque ad diem
3 hanc: * Si forte audiente domo Iuda vniuersa mala, quæ ego cogito facere eis, reuertatur vnusquisque a via sua pessima: & propitius ero iniquitati, & pec-
4 cato eorum. * Vocauit ergo Ieremias Baruch filium Neriæ: & scripsit Baruch ex ore Ieremiæ omnes sermones Domini, quos locutus est ad eum in volumine
5 libri: * & præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingre-
6 di domum Domini. * Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo scripsisti ex ore meo verba Domini audiente populo in domo Domini in die ieiunij:
B insuper & audiente vniuerso Iuda, qui veniunt de ciuitatibus suis, leges eis:
7 * Si forte cadat oratio eorum in cõspectu Domini, & reuertatur vnusquisque a via sua pessima: quoniam magnus furor & indignatio est, quam locutus est Do-
8 minus aduersus populum hunc. * Et fecit Baruc filius Neriæ iuxta omnia, quæ præceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in do-
9 mo Domini. * Factum est autem in anno quinto Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, in mense nono: prædicauerũt ieiunium in conspectu Domini omni populo in Ierusalem, & vniuersæ multitudini, quæ confluxerat de ciuitatibus Iuda in Iero-
10 salem. * Legitq. Baruch ex volumine sermones Ieremiæ in domo Domini in
C gazophylacio Gamariæ filij Saphan scribæ, in vestibulo superiori, in introitu portæ nouæ domus Domini audiente
11 omni populo. * Cũq. audisset Michæas filius Gamariæ filij Saphan omnes ser-
12 mones Domini ex libro: * descendit in domum regis ad gazophylacium scribæ: & ecce ibi omnes principes sedebant: Elisama scriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Ha-
13 naniæ, & vniuersi principes. * Et nunciauit eis Michæas omnia verba, quæ audiuit legente Baruch ex volumine in au-
14 ribus populi. * Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Iudi filium Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chusi, dicentes: Volumen, ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in
15 manu sua, & venit ad eos. * Et dixe-
D runt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus
16 eorum. * Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt vnusquisque ad proximum suum, & dixerunt ad Baruch: Nunciare debemus regi omnes
17 sermones istos. * Et interrogauerunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex
18 ore eius. * Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos. & ego scribe-
19 bam in volumine atramento. * Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abscondere tu & Ieremias, & nemo sciat
20 vbi sitis. * Et ingressi sunt ad regem in atrium: porro volumen commendauerunt in gazophylacio Elisamæ scribæ: & nunciauerunt audiente rege omnes ser-
21 mones. * Misitq. rex Iudi vt sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Elisamæ scribæ, legit audiente rege, & vni-

Digitized by Google

& vniuersis principibus, qui stabant circa regem. * Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono: & posita 22
erat arula corã eo plena prunis. * Cũq. 23
legisset Iudi tres pagellas vel quattuor, scidit illud scalpello scribæ, & proiecit in ignem, qui erat super arulam donec consumeretur omne volumen igni, qui erat in arula. * Et non timuerunt, ne- 24
que sciderunt vestimenta sua rex, & omnes serui eius, qui audierunt vniuersos sermones istos. * Verumtamen Elna- 25
than, & Dalaias, & Gamarias contradixerunt regi ne combureret librum: & non audiuit eos. * Et præcepit rex Ie- 26
remiel filio Amelech, & Saraiæ filio Ez- F
riel, & Selemiæ filio Abdeel vt comprehenderent Baruch scribam, & Ieremiam prophetam: abscõdit autem eos Dominus. * Et factum est verbum Domini ad 27
Ieremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen & sermones, quos scripserat Baruch ex ore Ieremiæ, dicẽs: * Rursum tolle volumen aliud: & scribe 28
in eo omnes sermones priores, qui erãt in primo volumine, quod cõbussit Ioakim rex Iuda. * Et ad Ioakim regem 29
Iuda, dices: Hæc dicit Dominus: Tu cõbussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuncians: Festinus veniet rex Babylonis, & vastabit terram hanc, & cessare faciet ex illa hominem, & iumentũ? * Propterea hæc dicit Do- 30
minus contra Ioakim regem Iuda: Non G
erit ex eo qui sedeat super solium Dauid: & cadauer eius proijcietur ad æstũ per diem, & ad gelu per noctem. * Et vi- 31
sitabo contra eum, & cõtra semen eius, & contra seruos eius iniquitates suas, & adducam super eos & super habitatores Ierusalem, & super viros Iuda omne malum, quod locutus sum ad eos, & non audierunt. * Ieremias autem tulit volu- 32
men aliud, & dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ: qui scripsit in eo ex ore Ieremiæ omnes sermones libri, quem combusserat Ioakim rex Iuda igni: & insuper additi sunt sermones multo plures, quàm antea fuerant.

CAP. XXXVII.

ET regnauit rex Sedecias filius Iosiæ 1
ro Iechonia filio Ioakim: quẽ con- A
stituit regem Nabuchodonosor rex Bá-
2 bylonis in Terra Iuda: * Et non obediuit ipse, & serui eius, & populus terræ verbis Domini, quæ locutus est in ma-
3 nu Ieremiæ prophetæ. * Et misit rex Sedecias Iuchal filium Selemiæ, & Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem ad Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro no-
4 bis Dominum Deum nostrum. * Ieremias autem libere ambulabat in medio populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Ægypto: & audiẽtes Chaldæi, qui obsidebant Ierusalem, huiuscemodi nuncium, recesserunt ab
5 Ierusalem. * Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, dicens:
6 * Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic di-
B cetis regi Iuda, qui misit vos ad me interrogãdum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, reuertetur in terram suam in Ægyptum.
7 * & redient Chaldæi, & bellabunt contra ciuitatem hanc: & capient eam, &
8 succendent eam igni. * Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent a
9 nobis Chaldæi, quia non abibunt. * Sed & si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliantur aduersum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli dé tentorio suo consurgent, & incendent ciuitatem hanc
10 igni. * Ergo cum recessisset exercitus Chaldæorum ab Ierusalem propter exer
11 citum Pharaonis, * egressus est Ieremias de Ierusalem vt iret in Terram Beniamin, & diuideret ibi possessionem in
12 conspectu ciuium. * Cumq. peruenis-
C set ad portam Beniamin, erat ibi custos portæ per vices, nomine Ierias, filius Selemiæ filij Hananiæ, & apprehendit Ieremiam prophetam, dicens: Ad Chal-
13 dæos profugis. * Et respondit Ieremias: Falsum est, non fugio ad Chaldæos. Et non audiuit eum: sed comprehendit Ierias Ieremiam, & adduxit eum ad
14 principes. * Quam ob rem irati principes contra Ieremiam, cæsum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Ionathan scribæ: ipse enim præpositus
15 erat super carcerem. * Itaque ingressus est Ieremias in domũ Iaci & in ergastulum: & sedit ibi Ieremias diebus multis.

Mittens

Digitized by Google

* Mittens autem Sedecias rex tulit eum: 16
& interrogauit eũ in domo ſua abſcondi-
tè, & dixit: Putaſne eſt ſermo a Do- D
mino? Et dixit Ieremias: Eſt. Et ait:
In manus regis Babylonis tradéris. * Et 17
dixit Ieremias ad regem Sedeciã: Quid
peccaui tibi, & ſeruis tuis, & populo
tuo, quia miſiſti me in domum carce-
ris? * Vbi ſunt prophetæ veſtri, qui pro- 18
phetabant vobis, & dicebant: Non ve-
niet rex Babylonis ſuper vos, & ſuper
terram hanc? * Nunc ergo audi obſecro 19
domine mi rex: Valeat deprecatio mea
in conſpectu tuo: & ne me remittas in
domum Ionathan ſcribæ, ne moriar ibi.
* Præcepit ergo rex Sedecias vt trade- 20
retur Ieremias in veſtibulo carceris: &
daretur ei torta panis quotidie, excepto
pulmento, donec conſumerentur om-
nes panes de ciuitate: & manſit Iere-
mias in veſtibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

AVdiuit autem Saphatias filius Ma- 1
than, & Gedelias filius Phaſſur, & A
Iuchal filius Selemiæ, & Phaſſur filius
Melchiæ, ſermones, quos Ieremias lo-
quebatur ad omnem populum, dicens:
|| Sup. 21. a. 9 * Hæc dicit Dominus: || Quicumque 2
manſerit in ciuitate hac, morietur gla-
dio, & fame, & peſte: qui autem profu-
gerit ad Chaldæos, viuet, & erit anima
eius ſoſpes & viuens. * Hæc dicit Do- 3
minus: Tradendo tradetur ciuitas hæc
in manu exercitus regis Babylonis, &
capiet eam. * Et dixerunt principes re- 4
gi: Rogamus vt occidatur homo iſte:
de induſtria enim diſſoluit manus viro-
rum bellantium, qui remanſerunt in ci- B
uitate hac, & manus vniuerſi populi,
loquens ad eos iuxta verba hæc: ſiqui-
dem homo iſte nõ quærit pacem popu-
lo huic, ſed malum. * Et dixit rex Se- 5
decias: Ecce ipſe in manibus veſtris eſt:
nec enim fas eſt regem vobis quidquã
negare. * Tulerunt ergo Ieremiam, & 6
proiecerunt eum in lacum Melchiæ fi-
lij Amelech, qui erat in veſtibulo carce-
ris: & ſubmiſerunt Ieremiam funibus in
lacum, in quo non erat aqua, ſed lutũ:
deſcendit itaque Ieremias in cœnum.
* Audiuit autem Abdemelech Æthiops 7
vir eunuchus, qui erat in domo regis
quòd miſiſſent Ieremiam in lacum:
porro rex ſedebat in porta Beniamin.
8 * Et egreſſus eſt Abdemelech de domo
regis, & locutus eſt ad regem, dicens:
9 * Domine mi rex, malefecerunt viri iſti
C omnia quæcumque perpetrarunt contra
Ieremiam prophetam, mittentes eum in
lacum vt moriatur ibi fame, non ſunt
10 enim panes vltra in ciuitate. * Præcepit
itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicẽs:
Tolle tecum hinc triginta viros, & leua
Ieremiam prophetam de lacu antequã
11 moriatur. * Aſſumptis ergo Abdemelech
ſecum viris, ingreſſus eſt domum regis,
quæ erat ſub cellario: & tulit inde ve-
teres pannos & antiqua, quæ cõputrue-
rant, & ſubmiſit ea ad Ieremiam in la-
12 cum per funiculos. * Dixitq. Abdeme-
lech Æthiops ad Ieremiam: Pone vete-
res pannos, & hæc ſciſſa & putrida ſub
cubito manuũ tuarum: & ſuper funes:
13 fecit ergo Ieremias ſic: * Et extraxerunt
D Ieremiam funibus, & eduxerunt eum
de lacu: manſit autem Ieremias in ve-
14 ſtibulo carceris. * Et miſit rex Sedecias,
& tulit ad ſe Ieremiam prophetam ad
oſtium tertiũ, quod erat in domo Do-
mini: & dixit rex ad Ieremiam: Inter-
rogo ego te ſermonem, ne abſcondas a
15 me aliquid. * Dixit autem Ieremias ad
Sedeciam: Si annunciauero tibi, num-
quid non interficies me? & ſi conſilium
16 dedero tibi, non me audies. * Iurauit
ergo rex Sedecias Ieremiæ clam, dicẽs:
Viuit Dominus, qui fecit nobis animã
hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te
in manus virorũ iſtorum, qui quærunt
17 animam tuã. * Et dixit Ieremias ad Se-
deciam: Hæc dicit Dominus exercituũ
Deus Iſrael: Si profectus exieris ad prin-
E cipes regis Babylonis, viuet anima tua,
& ciuitas hæc non ſuccendetur igni: &
18 ſaluus eris tu, & domus tua. * Si autem
non exieris ad principes regis Babylo-
nis, tradetur ciuitas hæc in manus Chal-
dæorum, & ſuccendent eam igni: & tu
19 non effugies de manu eorum. * Et di-
xit rex Sedecias ad Ieremiam: Solicitus
ſum propter Iudæos, qui transfugerunt
ad Chaldæos: ne forte tradar in manus
20 eorum, & illudant mihi. * Reſpondit
autem Ieremias: Non te tradent. audi
quæſo vocem Domini, quam ego lo-
quor ad te, & bene tibi erit, & viuet
anima

Digitized by Google

anima tua. * Quòd si nolueris egredi: 21
iste est sermo, quem ostendit mihi Do- F
minus: * Ecce omnes mulieres, quæ re- 22
manserunt in domo regis Iuda, educen-
tur ad principes regis Babylonis: & ip-
sæ dicent: Seduxerunt te, & præualue-
runt aduersum te viri pacifici tui, de-
merserunt in cœno, & in lubrico pedes
tuos, & recesserunt a te. * Et omnes 23
vxores tuæ, & filij tui educentur ad
Chaldæos: & non effugies manus eorũ,
sed in manu regis Babylonis capieris:
& ciuitatem hanc comburet igni. * Di- 24
xit ergo Sedecias ad Ieremiam: Nullus
sciat verba hæc, & nõ morieris. * Si au- 25
tem audierint principes quia locutus
sum tecum, & venerint ad te, & dixe-
rint tibi: Indica nobis quid locutus sis
G cum rege, ne celes nos, & non te in-
terficiemus: & quid locutus est tecum
rex: * Dices ad eos: Prostraui ego pre- 26
ces meas coram rege, ne me reduci iu-
beret in domum Ionathan, & ibi more-
rer. * Venerunt ergo omnes principes 27
ad Ieremiam, & interrogauerunt eum:
& locutus est eis iuxta omnia verba,
quæ præceperat ei rex, & cessauerunt ab
eo: nihil enim fuerat auditum. * Mansit 28
vero Ieremias in vestibulo carceris vs-
que ad diem, quo capta est Ierusalem:
& factum est vt caperetur Ierusalem.

CAP. XXXIX.

4.Reg.25.a.1
Inf.52.a.4

ANno nono Sedeciæ regis Iuda, mẽ- 1
se decimo, venit Nabuchodonosor
A rex Babylonis, & omnis exercitus eius
ad Ierusalem, & obsidebant eam. * Vn- 2
decimo autẽ anno Sedeciæ, mense quar-
to, quinta mensis aperta est ciuitas. * Et 3
ingressi sunt omnes principes regis Ba-
bylonis, & sederũt in porta media: Ne-
regel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim,
Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag, &
omnes reliqui principes regis Babylo-
nis. * Cumq. vidisset eos Sedecias rex 4
Iuda, & omnes viri bellatores, fugerũt:
& egressi sunt nocte de ciuitate per viã
horti regis, & per portam, quæ erat in-
ter duos muros, & egressi sunt ad viam
deserti. * Persecutus est autem eos exer- 5
citus Chaldæorum: & comprehenderũt
B Sedeciã in campo solitudinis Ierichon-
tinæ, & captũ adduxerunt ad Nabucho-
donosor regem Babylonis in Reblatha,
quæ est in Terra Emath: & locutus est
6 ad eum iudicia. * Et occidit rex Baby-
lonis filios Sedeciæ in Reblatha, in ocu-
lis eius: & omnes nobiles Iuda occidit
7 rex Babylonis. * Oculos quoque Sede-
ciæ eruit: & vinxit eum compedibus vt
8 duceretur in Babylonem. * Domũ quo-
que regis, & domum vulgi succenderũt
Chaldæi igni, & murum Ierusalẽ sub-
9 uerterunt. * Et reliquias populi, qui re-
manserant in ciuitate, & perfugas, qui
transfugerant ad eum, & superfluos vul-
gi, qui remanserant, transtulit Nabuzar-
dan magister militum in Babylonem.
10 * Et de plebe pauperum, qui nihil pe-
C nitus habebãt, dimisit Nabuzardan ma-
gister militum in Terra Iuda: & dedit
11 eis vineas, & cisternas in die illa. * Præ-
ceperat autẽ Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis de Ieremia Nabuzardan magi-
12 stro militum, dicens: * Tolle illum, &
pone super eum oculos tuos, nihilq. ei
mali facias: sed, vt voluerit, sic facias
13 ei. * Misit ergo Nabuzardan princeps
militiæ, & Nabusezban, & Rabsares,
& Neregel, & Sereser, & Rebmag, &
14 omnes optimates regis Babylonis, * mi-
serunt, & tulerũt Ieremiam de vestibu-
lo carceris, & tradiderunt eum Godo-
liæ filio Ahicam filij Saphan vt intraret
in domum, & habitaret in populo.
15 * Ad Ieremiam autem factus fuerat ser-
D mo Domini cum clausus esset in vesti-
16 bulo carceris, dicens: * Vade, & dic Ab-
demelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit
Dominus exercituum Deus Israel: Ecce
ego inducam sermones meos super ciui-
tatem hanc in malum, & non in bonũ:
& erunt in conspectu tuo in die illa.
17 * Et liberabo te in die illa, ait Domi-
nus: & non tradéris in manus virorum,
18 quos tu formidas: * Sed eruens libera-
bo te, & gladio non cades: sed erit ti-
bi anima tua in salutem, quia in me ha-
buisti fiduciam, ait Dominus.

CAP. XL.

1 SErmo, qui factus est ad Ieremiam a
A Domino, postquã dimissus est a Na-
buzardan magistro militiæ de Rama,
quando tulit eum vinctum catenis in
medio omnium, qui migrabant de Ie-
rusalem

Digitized by Google

rusalem & Iuda, & ducebantur in Babylonem. * Tollens ergo princeps militiæ Ieremiam, dixit ad eum: Dominus 2
Deus tuus locutus est malum hoc super locum istum, * & adduxit: & fecit Dominus sicut locutus est, quia peccastis 3
Domino, & non audistis vocem eius, & factus est vobis sermo hic. * Nunc ergo 4
ecce solui te hodie de catenis, quæ sunt in manibus tuis: si placet tibi vt venias mecum in Babylonem, veni: & ponam oculos meos super te: si autem displicet tibi venire mecum in Babylonem, reside: ecce omnis terra in conspectu tuo est: quod elegeris, & quò placuerit tibi vt vadas, illuc perge. * Et mecum no- 5
li venire: sed habita apud Godoliam fi- B
lium Ahicam filij Saphan, quem præposuit rex Babylonis ciuitatibus Iuda: habita ergo cum eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi vt vadas, vade. Dedit quoque ei magister militiæ cibaria, & munuscula, & dimisit eum. * Venit autem Ieremias ad Godoliam 6
filiũ Ahicam in Masphath, & habitauit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra. * Cumq. audissent om- 7
nes principes exercitus, qui dispersi fuerant per regiones, ipsi & socij eorum, quòd præfecisset rex Babylonis Godoliã filium Ahicam terræ, & quòd commendasset ei viros, & mulieres, & paruulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerãt
translati in Babylonem. * Venerunt ad 8
Godoliã in Masphath: & Ismahel filius C
Nathaniæ, & Iohanan, & Ionathan filij Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filij Ophi, qui erant de Netophathi, & Iezonias filius Maachathi, ipsi & viri eorum. * ‖ Et iurauit eis Godolias filius 9
Ahicam filij Saphan, & comitibus eorum, dicẽs: Nolite timere seruire Chaldæis; habitate in terra, & seruite regi Babylonis, & bene erit vobis. * Ecce 10
ego habito in Masphath vt respondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiã, & messem, & oleum, & condite in vasis vestris, & manete in vrbibus vestris, quas tenetis. * Sed & omnes Iudæi, qui 11
erant in Moab, & in filijs Ammon, & in Idumæa, & in vniuersis regionibus, audito quòd dedisset rex Babylonis reliquias in Iudæa, & quòd præposuisset super eos Godoliam filium Ahicam filij
12 Saphan: * reuersi sunt, inquam, omnes
D Iudæi de vniuersis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in Terram Iuda ad Godoliam in Masphath: & collegerunt
13 vinum, & messem multam nimis. * Iohanan autẽ filius Caree, & omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in
14 Masphath. * Et dixerunt ei: Scito quòd Baalis rex filiorũ Ammon misit Ismahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias fi-
15 lius Ahicam. * Iohanan autem filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Masphath, loquens: Ibo, & percutiam Ismahel filium Nathaniæ nullo sciente, ne interficiat animam tuam, & dissipentur omnes Iudæi, qui congregati sunt ad
16 te, & peribunt reliquiæ Iuda. * Et ait Godolias filius Ahicam ad Iohanan filiũ Caree: Noli facere verbum hoc: falsum enim tu loqueris de Ismahel.

CAP. XLI.

1 A ET factum est in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama de semine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Masphath: & comederũt ibi panes simul in Masphath.
2 * Surrexit autem Ismahel filius Nathaniæ, & decem viri, qui cum eo erant, & percusserunt Godoliam filium Ahicam filij Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Ba-
3 bylonis terræ. * Omnes quoque Iudæos, qui erant cum Godolia in Masphath, & Chaldæos, qui reperti sunt ibi, & viros bellatores percussit Ismahel.
4 * Secundo autem die postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente,
5 * venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri: rasi barba, & scissis vestibus, & squallentes: & munera, & thus habebant in manu, vt offerrent in do-
6 mo Domini. * Egressus ergo Ismahel
B filius Nathaniæ in occursum eorum de Masphath, incedens & plorans ibat: cum autem occurrisset eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.
7 * Qui cũ venissent ad mediũ ciuitatis,

‖ 4. Reg. 25. f. 24

Digitized by Google

interfecit eos Ismahel filius Nathaniæ
circa medium laci, ipse & viri, qui erãt
cum eo. * Decem autẽ viri reperti sunt 8
inter eos, qui dixerunt ad Ismahel: No-
li occidere nos: quia habemus thesauros
in agro, frumenti, & hordei, & olei, &
mellis. Et cessauit: & nõ interfecit eos
cum fratribus suis. * Lacus autem, in 9
quem proiecerat Ismahel omnia cada-
uera virorum, quos percussit propter
Godoliam, ipse est, quem fecit rex Asa
propter Baasa regẽ Israel: ipsum reple-
uit Ismahel filius Nathaniæ occisis. * Et 10
captiuas duxit Ismahel omnes reliquias C
populi, qui erant in Masphath: filias re-
gis, & vniuersum populum, qui reman-
serat in Masphath: quos commẽdauerat
Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ
filio Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius
Nathaniæ, & abijt vt transiret ad filios
Ammon. * Audiuit autem Iohanan filius 11
Caree, & omnes principes bellatorum,
qui erant cum eo, omne malum, quod
fecerat Ismahel filius Nathaniæ. * Et as- 12
sumptis vniuersis viris, profecti sunt vt
bellarent aduersum Ismahel filium Na-
thaniæ, & inuenerũt eum ad aquas mul-
tas, quæ sunt in Gabaon. * Cumq. vi- 13
disset omnis populus, qui erat cum
Ismahel, Iohanan filium Caree, & vni-
uersos principes bellatorum, qui erant
cum eo, lætati sunt. * Et reuersus est 14
omnis populus, quem ceperat Ismahel, D
in Masphath: reuersusq. abijt ad Iohanan
filium Caree. * Ismahel autem filius Na- 15
thaniæ fugit cum octo viris a facie Io-
hanan, & abijt ad filios Ammon. * Tu- 16
lit ergo Iohanan filius Caree, & omnes
principes bellatorum, qui erant cum eo,
vniuersas reliquias vulgi, quas reduxe-
rat ab Ismahel filio Nathaniæ de Mas-
phath, postquam percussit Godoliam fi-
lium Ahicam: fortes viros ad prælium,
& mulieres, & pueros, & eunuchos,
quos reduxerat de Gabaon. * Et abierũt, 17
& sederunt peregrinantes in Chamaam,
quæ est iuxta Bethlehem, vt pergerent,
& introirent Ægyptum * a facie Chal- 18
dæorum: timebant enim eos, quia per-
cusserat Ismahel filius Nathaniæ Godo-
liam filium Ahicam, quem præposuer-
at rex Babylonis in Terra Iuda.

CAP. XLII.

1 ET accesserunt omnes principes bel-
A latorum, & Iohanan filius Caree, &
Iezonias filius Osaiæ, & reliquum vul-
2 gus a paruo vsque ad magnum: * Dixe-
runtq. ad Ieremiam prophetam: Cadat
oratio nostra in conspectu tuo: & ora
pro nobis ad Dominum Deum tuum
pro vniuersis reliquijs istis, quia derelic-
ti sumus pauci de pluribus, sicut oculi
3 tui nos intuentur: * Et annunciet nobis
Dominus Deus tuus viam, per quam
pergamus, & verbum, quod faciamus.
4 * Dixit autem ad eos Ieremias prophe-
ta: Audiui: ecce ego oro ad Dominum
Deum vestrum secundum verba vestra.
omne verbum, quodcumque respondere-
rit mihi, indicabo vobis: nec celabo vos
5 quidquam. * Et illi dixerunt ad Iere-
miam: Sit Dominus inter nos testis ve-
ritatis & fidei, si non iuxta omne ver-
bum, in quo miserit te Dominus Deus
6 tuus ad nos, sic faciemus. * Siue bonũ
est, siue malum, voci Domini Dei no-
stri, ad quem mittimus te, obediemus.
vt bene sit nobis cum audierimus vocẽ
7 Domini Dei nostri. * Cum autem com-
B pleti essent decem dies, factum est ver-
8 bum Domini ad Ieremiam. * Vocauitq.
Iohanan filium Caree, & omnes princi-
pes bellatorum, qui erant cum eo, &
vniuersum populum a minimo vsque
9 ad magnum. * Et dixit ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus Israel, ad quem mi-
sistis me, vt prosternerem preces vestras
10 in conspectu eius: * Si quiescentes man-
seritis in terra hac, ædificabo vos, & nõ
destruam; plantabo, & non euellam:
iã enim placatus sum super malo quod
11 feci vobis. * Nolite timere a facie regis
Babylonis, quem vos pauidi formidatis:
nolite metuere eum, dicit Dominus:
quia vobiscum sum ego, vt saluos vos
12 faciam, & eruam de manu eius. * Et
dabo vobis misericordias, & miserebor
vestri, & habitare vos faciam in terra
13 vestra: * Si autem dixeritis vos: Non ha-
C bitabimus in terra ista, nec audiemus
14 vocem Domini Dei nostri, * dicentes:
Nequaquam, sed ad Terram Ægypti per-
gemus: vbi non videbimus bellum, &
clangorem tubæ non audiemus, & famẽ

non

Digitized by Google

non sustinebimus: & ibi habitabimus.
* Propter hoc nunc audite verbum Do- 15
mini reliquiæ Iuda: Hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Israel: Si posueritis
faciem vestram vt ingrediamini Ægy-
ptum, & intraueritis vt ibi habitetis:
* gladius, quem vos formidatis, ibi com- 16
prehendet vos in Terra Ægypti: & fa-
mes, pro qua estis soliciti, adhærebit vo-
bis in Ægypto, & ibi moriemini. * Om- 17
nesq. viri, qui posuerunt faciem suam
vt ingrediantur Ægyptum, vt habitent
ibi, morientur gladio, & fame, & peste:
nullus de eis remanebit, nec effugiet a
facie mali, quod ego afferam super eos.
* Quia hæc dicit Dominus exercituum, 18
Deus Israel: Sicut conflatus est furor
meus, & indignatio mea super habita-
tores Ierusalem: sic conflabitur indigna- D
tio mea super vos, cum ingressi fueritis
Ægyptum, & eritis in iusiurandum, &
in stuporem, & in maledictum, & in
opprobrium: & nequaquam vltra vide-
bitis locum istum. * Verbum Domini su- 19
per vos reliquiæ Iuda: Nolite intrare
Ægyptum: scientes scietis quia obtesta-
tus sum vos hodie, * quia decepistis ani- 20
mas vestras: vos enim misistis me ad
Dominum Deum nostrum dicētes: Ora
pro nobis ad Dominum Deum nostrū,
& iuxta omnia quæcumque dixerit tibi
Dominus Deus noster, sic annuncia no-
bis, & faciemus. * Et annunciaui vobis 21
hodie, & non audistis vocem Domini
Dei vestri super vniuersis, pro quibus
misit me ad vos. * Nunc ergo scientes 22
scietis quia gladio, & fame, & peste
moriemini in loco, ad quem voluistis
intrare vt habitaretis ibi.

CAP. XLIII.

FActum est autem, cum complesset 1
Ieremias loquens ad populū vniuer- A
sos sermones Domini Dei eorum, pro
quibus miserat eum Dominus Deus eo-
rum ad illos, omnia verba hæc: * dixit 2
Azarias filius Osaiæ, & Iohanan filius
Caree, & omnes viri superbi, dicentes
ad Ieremiam: Mendacium tu loqueris:
non misit te Dominus Deus noster, di-
cens: Ne ingrediamini Ægyptum vt ha-
bitetis illic. * Sed Baruch filius Neriæ 3
incitat te aduersum nos, vt tradat nos B
in manus Chaldæorū, vt interficiat nos,
4 & traduci faciat in Babylonem. * Et nō
audiuit Iohanan filius Caree, & omnes
principes bellatorum, & vniuersus po-
pulus vocem Domini vt manerent in
5 Terra Iuda. * Sed tollens Iohanan filius
Caree, & vniuersi principes bellatorum
vniuersos reliquiarum Iuda, qui reuersi
fuerant de cūctis Gentibus, ad quas fue-
rant ante dispersi, vt habitarent in Ter-
6 ra Iuda: * viros, & mulieres, & paruu-
los, & filias regis, & omnem animam,
quam reliquerat Nabuzardan princeps
militiæ cum Godolia filio Ahicam, filij
Saphan, & Ieremiam prophetam, & Ba-
7 ruch filiū Neriæ. * Et ingressi sunt Ter-
C ram Ægypti, quia non obedierunt vo-
ci Domini: & venerunt vsque ad Taph-
8 nis. * Et factus est sermo Domini ad Ie-
9 remiam in Taphnis, dicens: * Sume lapi-
des grandes in manu tua, & abscondes
eos in crypta, quæ est sub muro lateri-
cio in porta domus Pharaonis in Taph-
10 nis, cernentibus viris Iudæis: * Et dices
ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Ecce ego mittam, & assu-
mam Nabuchodonosor regem Babylo-
nis seruum meum: & ponam thronum
eius super lapides istos, quos abscondi,
11 & statuet solium suum super eos. * Ve-
D niensq. percutiet Terram Ægypti: quos
in mortem, in mortem: & quos in ca-
ptiuitatem, in captiuitatem: & quos in
12 gladium, in gladium. * Et succendet
ignem in delubris deorum Ægypti, &
comburet ea, & captiuos ducet illos: &
amicietur Terra Ægypti, sicut amicitur
pastor pallio suo: & egredietur inde in
13 pace. * Et conteret statuas domus Solis,
quæ sunt in Terra Ægypti: & delubra
deorum Ægypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

1 VErbum, quod factum est per Iere-
A miam ad omnes Iudæos, qui habi-
tabant in Terra Ægypti, habitantes in
Magdalo, & in Taphnis, & in Memphis,
2 & in Terra Phatures, dicens: * Hæc di-
cit Dominus exercituum Deus Israel:
Vos vidistis omne malum istud, quod
adduxi super Ierusalem, & super omnes
vrbes Iuda: & ecce desertæ sunt hodie,
3 & nō est in eis habitator: * Propter ma-

Digitized by Google

litiam, quam fecerunt vt me ad iracundiam prouocarent, & irent vt sacrificarent, & colerent deos alienos, quos nesciebant & illi, & vos, & patres vestri.
4 * Et misi ad vos omnes seruos meos prophetas de nocte consurgens, mittensq. & dicens: Nolite facere verbum abominationis huiuscemodi, quam odiui. * Et
5 non audierunt, nec inclinauerunt aurem suam vt conuerterentur a malis suis, & non sacrificarent dijs alienis. * Et con-
6 flata est indignatio mea & furor meus,
B & succensa est in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & versæ sunt in solitudinem & vastitatem secundum diem hanc. * Et nunc hæc dicit Domi-
7 nus exercituum Deus Israel: Quare vos facitis malum grande hoc cōtra animas vestras, vt intereat ex vobis vir & mulier, paruulus & lactens de medio Iudæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum: * Prouocantes me in operi-
8 bus manuum vestrarū, sacrificando dijs alienis in Terra Ægypti, in quam ingressi estis vt habitetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledictionem, & in opprobriū cunctis gentibus terræ? * Numquid ob-
9 liti estis mala patrum vestrorum, & mala regum Iuda, & mala vxorum eius, & mala vestra, & mala vxorum vestrarum, quæ fecerunt in Terra Iuda, & in regionibus Ierusalem? * Non sunt mun-
10 dati vsque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulauerunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis & coram patribus vestris.
11 * Ideo hæc dicit Dominus exercituum
C Deus Israel: ‖ Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & disperdā
12 omnem Iudam. * Et assumam reliquias Iudæ, qui posuerunt facies suas vt ingrederentur Terram Ægypti, & habitarent ibi: & consumentur omnes in Terra Ægypti: cadent in gladio & in fame: & consumētur a minimo vsque ad maximum in gladio, & in fame morientur: & erunt in iusiurandum, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium. * Et visitabo super habi-
13 tatores Terræ Ægypti, sicut visitaui super Ierusalem in gladio, & fame, & peste. * Et non erit qui effugiat, & sit
14 residuus de reliquijs Iudæorum, qui vadunt vt peregrinentur in Terra Ægypti:

‖ Amos 9. b. 4

D & reuertantur in Terram Iuda, ad quam ipsi eleuant animas suas vt reuertantur, & habitent ibi: non reuertentur nisi qui
15 fugerint. * Responderunt autē Ieremiæ omnes viri scientes quòd sacrificarent vxores eorum dijs alienis: & vniuersæ mulieres, quarū stabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in Terra Ægypti in Phatures, dicentes:
16 * Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te:
17 * sed facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro vt sacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri, reges nostri, & principes nostri in vrbibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & saturati sumus panibus, & bene nobis
18 erat, malumq. non vidimus. * Ex eo autem tempore, quo cessauimus sacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio, & fame con-
19 sumpti sumus. * Quòd si nos sacrifica-
E mus reginæ cæli, & libamus ei libamina: numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam, & libā-
20 dum ei libamina? * Et dixit Ieremias ad omnem populum aduersum viros, & aduersum mulieres, & aduersum vniuersam plebem, qui responderant ei verbū,
21 dicens: * Numquid non sacrificiū, quod sacrificastis in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem vos & patres vestri, reges vestri, & principes vestri, & populus terræ, horum recordatus est Dominus, &
22 ascendit super cor eius? * Et non poterat Dominus vltra portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominationes, quas fecistis, & facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem, & in maledictum, eo quòd non sit habitator, sicut est dies hæc.
23 * Propterea quòd sacrificaueritis idolis, & peccaueritis Domino: & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in testimonijs eius non
F ambulaueritis: idcirco euenerunt vobis
24 mala hæc, sicut est dies hæc. * Dixit autem Ieremias ad omnem populum, & ad vniuersas mulieres: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui estis in Terra
25 Ægypti: * Hæc inquit Dominus exercituum Deus Israel, dicens: Vos, & vxores vestræ locuti estis ore vestro, & manibus

vestris

Digitized by Google

vestris implestis, dicentes: Faciamus vo-
ta nostra, quæ vouimus, vt sacrificemus
reginæ cæli, & libemus ei libamina. im-
plestis vota vestra, & opere perpetrastis
ea. * Ideo audite verbum Domini om- 26
nis Iuda, qui habitatis in Terra Ægy-
pti: Ecce ego iuraui in nomine meo
magno, ait Dominus: quia nequaquam
vltra vocabitur nomen meum ex ore
omnis viri Iudæi, dicētis: Viuit Domi-
nus Deus in omni Terra Ægypti. * Ec- 27
ce ego vigilabo super eos in malum, & G
non in bonum: & consumentur omnes
viri Iuda, qui sunt in Terra Ægypti, gla-
dio, & fame donec penitus consuman-
tur. * Et qui fugerint gladium, reuertē- 28
tur de Terra Ægypti in Terram Iuda vi-
ri pauci: & scient omnes reliquiæ Iuda
ingredientium Terram Ægypti, vt ha-
bitent ibi, cuius sermo cōpleatur, meus,
an illorum. * Et hoc vobis signum, ait 29
Dominus, quòd visitem ego super vos
in loco isto: vt sciatis quia vere com-
plebuntur sermones mei contra vos in
malum. * Hæc dicit Dominus: Ecce ego 30
tradam Pharaonem Ephree regē Ægy-
pti in manu inimicorum eius, & in
manu quærentium animam illius: sicut
tradidi Sedeciam regem Iuda in manu
Nabuchodonosor regis Babylonis ini-
mici sui, & quærentis animam eius.

CAP. XLV.

VErbum, quod locutus est Ieremias 1
propheta ad Baruch filium Neriæ, A
cum scripsisset verba hæc in libro ex ore
Ieremiæ, anno quarto Ioakim filij Iosiæ
regis Iuda, dicens: * Hæc dicit Domi- 2
nus Deus Israel ad te Baruch: * Dixisti: 3
Væ misero mihi, quoniam addidit Do-
minus dolorē dolori meo: laboraui in
gemitu meo, & requiem non inueni.
* Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eū: 4
Ecce quos ædificaui, ego destruo: & B
quos plantaui, ego euello, & vniuer-
sam terram hanc. * Et tu quæris tibi 5
grandia? noli quærere: quia ecce ego
adducam malum super omnem carnem,
ait Dominus: & dabo tibi animam
tuam in salutem in omnibus locis, ad
quæcumque perrexeris.

CAP. XLVI.

1 QVod factum est verbum Domini
A ad Ieremiam prophetam contra
2 Gentes * ad Ægyptum aduersum
exercitum Pharaonis Nechao regis Æ-
gypti, qui erat iuxta fluuium Euphraten
in Charcamis, quem percussit Nabucho-
donosor rex Babylonis, in quarto anno
3 Ioakim filij Iosiæ regis Iuda. * Præpara-
te scutum, & clypeum, & procedite ad
4 bellum. * Iungite equos, & ascendite
equites: state in galeis, polite lanceas,
5 induite vos loricis. * Quid igitur? vidi
ipsos pauidos, & terga vertentes, for-
tes eorum cæsos: fugerunt conciti,
nec respexerunt: terror vndique, ait
6 Dominus. * Non fugiat velox, nec
B saluari se putet fortis: Ad Aquilonem
iuxta flumen Euphraten victi sunt, &
7 ruerunt. * Quis est iste, qui quasi flumen
ascendit: & veluti fluuiorum, intume-
8 scunt gurgites eius? * Ægyptus, fluminis
instar ascendit, & velut flumina moue-
buntur fluctus eius, & dicet: Ascendens
operiam terram: perdam ciuitatem, &
9 habitatores eius. * Ascendite equos, &
exultate in curribus, & procedant for-
tes, Æthiopia, & Libyes tenentes scutū,
& Lydij arripiētes, & iacientes sagittas.
10 * Dies autem ille Domini Dei exercituū
dies vltionis, vt sumat vindictam de ini-
micis suis: deuorabit gladius, & satura-
C bitur, & inebriabitur sanguine eorum:
victima enim Domini Dei exercituum
in Terra Aquilonis iuxta flumen Eu-
11 phraten. * Ascende in Galaad, & tolle
resinam virgo filia Ægypti: frustra mul-
tiplicas medicamina, sanitas non erit ti-
12 bi. * Audierunt Gentes ignominiam
tuam, & vlulatus tuus repleuit ter-
ram: quia fortis impegit in fortem,
13 & ambo pariter conciderunt. * Ver-
bum quod locutus est Dominus ad Ie-
remiam prophetam, super eo quòd
venturus est Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis & percussurus Terram Ægypti:
14 * Annunciate Ægypto, & auditū facite
D in Magdalo, & resonet in Memphis, & in
Taphnis, dicite: Sta, & præpara te: quia
deuorabit gladius ea, quæ per circuitum
15 tuū sunt. * Quare cōputruit fortis tuus?

Digitized by Google

non stetit: quoniam Dominus subuertit
eum. * Multiplicauit ruentes, ceciditq. 16
vir ad proximum suum: & dicent: Surge, & reuertamur ad populum nostrũ,
& ad terram natiuitatis nostræ, a facie
gladij columbæ. * Vocate nomen Pha- 17
raonis regis Ægypti, tumultum adduxit tempus. * Viuo ego (inquit rex, Do- 18
minus exercituum nomen eius) quoniã E
sicut Thabor in montibus, & sicut Carmelus in mari, veniet. * Vasa transmi- 19
grationis fac tibi habitatrix filia Ægypti: quia Memphis in solitudinem erit,
& deseretur, & inhabitabilis erit. * Vi- 20
tula elegans atque formosa Ægyptus:
stimulator ab Aquilone veniet ei. * Mer- 21
cenarij quoque eius, qui versabantur in
medio eius, quasi vituli saginati versi
sunt, & fugerunt simul, nec stare potuerunt: quia dies interfectionis eorum
venit super eos, tempus visitationis eo-
rum. * Vox eius quasi æris sonabit: quo- 22
niam cum exercitu properabunt, & cũ F
securibus venient ei, quasi cædentes ligna. * Succiderunt saltum eius, ait Do- 23
minus, qui supputari non potest: multiplicati sunt super locustas, & non est
eis numerus. * Confusa est filia Ægypti, 24
& tradita in manus populi Aquilonis.
* Dixit Dominus exercituum Deus Is- 25
rael: Ecce ego visitabo super tumultum
Alexandriæ, & super Pharaonem, & super Ægyptum, & super deos eius, &
super reges eius, & super Pharaonem,
& super eos, qui confidunt in eo. * Et 26
dabo eos in manus quærentium animã
eorum, & in manus Nabuchodonosor G
regis Babylonis, & in manus seruorum
eius: & post hæc habitabitur sicut die-
|| Isai. 41. a. 1 & 44. a. 2 bus pristinis, ait Dominus. * || Et tu ne 27
timeas serue meus Iacob, & ne paueas
Israel: quia ecce ego saluum te faciam
de longinquo, & semen tuum de terra
captiuitatis tuæ: & reuertetur Iacob, &
requiescet, & prosperabitur: & non
erit qui exterreat eum. * Et tu noli ti- 28
mere serue meus Iacob, ait Dominus:
quia tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes, ad quas eieci
te: te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

1 QVod factum est verbum Domini ad
A Ieremiam prophetam contra Palæsthinos, antequam percuteret
2 Pharao Gazam: * Hæc dicit Dominus:
Ecce aquæ ascendunt ab Aquilone, &
erunt quasi torrens inundans, & operient terram, & plenitudinem eius, vrbem & habitatores eius: clamabunt homines, & vlulabunt omnes habitatores
3 terræ * a strepitu pompæ armorum, &
B bellatorum eius, a cõmotione quadrigarum eius, & multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios ma-
4 nibus dissolutis * pro aduentu diei, in
C quo vastabuntur omnes Philisthijm, &
dissipabitur Tyrus, & Sidon cum omnibus reliquis auxilijs suis. depopulatus
est enim Dominus Palæsthinos, reliquias
5 insulæ Cappadociæ. * Venit caluitium
super Gazam: conticuit Ascalon, & reliquiæ vallis earum, vsquequo concidéris?
6 * O mucro Domini vsquequo nõ quie-
D sces? Ingredere in vaginam tuam, refri-
7 gerare, & sile. * Quomodo quiescet cũ
Dominus præceperit ei aduersus Ascalonem, & aduersus maritimas eius regiones, ibiq. condixerit illi?

CAP. XLVIII.

1 AD Moab hæc dicit Dominus exer-
A cituum Deus Israel: Væ super Nabo, quoniam vastata est, & confusa: capta est Cariathaim: confusa est fortis, &
2 tremuit. * Non est vltra exultatio in
Moab contra Hesebon: cogitauerũt malum. Venite, & disperdamus eam de
gente. ergo silens conticesces, sequeturq.
3 te gladius. * Vox clamoris de Oronaim:
4 vastitas, & contritio magna. * Contrita
est Moab: annunciate clamorem paruu-
5 lis eius. * Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu: quoniam in descensu Oronaim hostes vlulatum cõtri-
6 tionis audierunt: * Fugite, saluate animas vestras: & eritis quasi myricæ in
7 deserto. * || Pro eo enim quòd habuisti || Sup. 17. a. 1
fiduciam in munitionibus tuis, & in thesauris tuis, tu quoque capieris: & ibit
Chamos in transmigrationem, sacerdo-
8 tes eius, & principes eius simul. * Et ve-

niet

niet prædo ad omnem vrbem, & vrbs B
nulla saluabitur: & peribunt valles, &
dissipabuntur campestria: quoniam di-
xit Dominus: * Date florem Moab, quia 9
florens egredietur: & ciuitates eius de-
sertæ erunt, & inhabitabiles. * Maledi- 10
ctus, qui facit opus Domini fraudulen-
ter: & maledictus, qui prohibet gladiũ
suum a sanguine. * Fertilis fuit Moab ab 11
adolescẽtia sua, & requieuit in fœcibus
suis: nec transfusus est de vase in vas, &
in transmigrationem non abijt: idcirco
permãsit gustus eius in eo, & odor eius
nõ est immutatus. * Propterea ecce dies 12
veniunt, dicit Dominus: & mittam ei
ordinatores, & stratores laguncularum,
& sternent eum, & vasa eius exhauriẽt,
& lagunculas eorum collident. * Et cõ- 13
‖ 4. Reg. 12. g. fundetur Moab a Chamos, ‖ sicut confu-
16 sa est domus Israel a Bethel, in qua ha-
bebat fiduciam. * Quomodo dicitis: 14
‖ Isai. 16. b. 6 ‖ Fortes sumus, & viri robusti ad præ- C
liandum? * Vastata est Moab, & ciuita- 15
tes illius succiderunt: & electi iuuenes
eius descenderũt in occisionem: ait rex,
Dominus exercituũ nomen eius. * Pro- 16
pe est interitus Moab vt veniat: & malũ
eius velociter accurret nimis. * Conso- 17
lamini eum omnes, qui estis in circuitu
eius, & vniuersi, qui scitis nomen eius,
dicite: Quomodo confracta est virga
fortis, baculus gloriosus? * Descende de 18
gloria, & sede in siti habitatio filiæ Di-
bon: quoniam vastator Moab ascendet
ad te, dissipabit munitiones tuas. * In 19
via sta, & prospice habitatio Aroer: in-
terroga fugientem: & ei, qui euasit, dic:
Quid accidit? * Cõfusus est Moab, quo- 20
niã victus est: vlulate, & clamate, annũ-
ciate in Arnon, quoniã vastata est Moab.
* Et iudiciũ venit ad terrã campestrem: 21
super Helon, & super Iasa, & super Me-
phaath, * & super Dibon, & super Nabo, 22
& super domũ Deblathaim, * & super 23
Cariathaim, & super Bethgamul, & super D
Bethmaon, * & super Carioth, & super 24
Bosra: & super omnes ciuitates terræ
Moab, quæ longe, & quæ prope sunt.
* Abscissum est cornu Moab, & brachiũ 25
eius contritum est, ait Dominus. * Ine- 26
briate eum, quoniam contra Dominum
erectus est: & allidet manum Moab in
vomitu suo, & erit in derisum etiam
ipse: * fuit enim in derisum tibi Israel: 27
quasi inter fures reperisses eũ: propter
verba ergo tua, quæ aduersum illum lo-
28 cutus es, captiuus ducéris. * Relinquite
ciuitates, & habitate in petra habitato-
res Moab: & estote quasi columba nidi-
29 ficans in summo ore foraminis. * Audi-
uimus superbiã Moab, superbus est val-
de: sublimitatem eius, & arrogantiam,
& superbiam, & altitudinem cordis e-
30 ius. * Ego scio, ait Dominus, iactantiã
E eius: & quòd non sit iuxta eam virtus
eius, nec iuxta quod poterat conata sit
31 facere. * Ideo super Moab eiulabo, &
ad Moab vniuersam clamabo, ad viros
32 muri fictilis lamentantes. * De planctu
Iazer plorabo tibi vinea Sabama: pro-
pagines tuæ transierunt mare, vsque ad
mare Iazer peruenerunt: super messem
tuam, & vindemiam tuam prædo irruit.
33 * ‖ Ablata est lætitia & exultatio de Car- ‖ Isai. 16. c. 10
melo, & de Terra Moab, & vinum de
torcularibus sustuli: nequaquam calca-
34 tor vuæ solitum celeuma cantabit. * De
clamore Hesebon vsque Eleale, & Iasa,
dederunt vocem suam: a Segor vsque
ad Oronaim vitula conternante: aquæ
35 quoque Nemrim pessimæ erunt. * Et au-
F feram de Moab, ait Dominus, offerentẽ
in excelsis, & sacrificantem dijs eius.
36 * Propterea cor meũ ad Moab quasi ti-
biæ resonabit: & cor meũ ad viros mu-
ri fictilis dabit sonitum tibiarum: quia
plus fecit quàm potuit, idcirco perierũt.
37 * ‖ Omne enim caput caluitium, & om- ‖ Isai. 15. a. 2
nis barba rasa erit: in cunctis manibus Ezec. 7. e. 18
colligatio, & super omne dorsum cili-
38 cium. * Super omnia tecta Moab, & in
plateis eius omnis planctus: quoniam
contriui Moab sicut vas inutile, ait Do-
39 minus. * Quomodo victa est, & vlula-
uerũt? quomodo deiecit ceruicẽ Moab,
& confusus est? eritq. Moab in deri-
sum, & in exemplum omnibus in
40 circuitu suo. * Hæc dicit Dominus: Ec-
ce quasi aquila volabit, & extendet alas
41 suas ad Moab. * Capta est Carioth, &
G munitiones comprehensæ sunt: & erit
cor fortium Moab in die illa, sicut
42 cor mulieris parturientis. * Et cessabit
Moab esse populus: quoniam contra
43 Dominum gloriatus est. * Pauor, &
fouea, & laqueus super te o habitator
44 Moab, dicit Dominus. * ‖ Qui fugerit ‖ Isai. 24. c. 18
a facie pauoris, cadet in foueam: &

Digitized by Google

qui conscenderit de fouea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annũ visitationis eorum, ait Dominus. * In vmbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes: quia ignis egressus est de Hesebon, & flamma de medio Seon, & deuorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus. * Væ tibi Moab, perijsti popule Chamos: quia comprehensi sunt filij tui, & filiæ tuæ in captiuitatem. * Et conuertam captiuitatem Moab in nouissimis diebus, ait Dominus. Hucusque iudicia Moab.

CAP. XLIX.

AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus: Numquid non filij sunt Israel? aut heres non est ei? Cur igitur hereditate possedit Melchom, Gad: & populus eius in vrbibus eius habitauit? * Ideo ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum prælij, & erit in tumulũ dissipata, filiæq. eius igni succendentur, & possidebit Israel possessores suos, ait Dominus. * Vlula Hesebõ, quoniam vastata est Hai. clamate filiæ Rabbath, accingite vos cilicijs: plangite & circuite per sepes: quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes eius, & principes eius simul. * Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua filia delicata, quæ confidebas in thesauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me? * Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo: & dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes. * Et post hæc reuerti faciam captiuos filiorum Ammon, ait Dominus. * Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: Numquid non vltra est sapientia in Theman? Perijt cõsilium a filijs, inutilis facta est sapiẽtia eorum. * Fugite & terga vertite, descendite in voraginẽ habitatores Dedan: quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis eius. * Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum: si fures in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi. * Ego vero discooperui Esau, reuelaui abscondita eius, & celari non poterit: vastatum est semen eius, & fratres eius, & vicini eius, & non erit. * Relinque pupillos tuos: ego faciam eos viuere: & viduæ tuæ in me sperabunt. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat iudicium vt biberent calicem, bibentes bibent: & tu quasi innocens relinquéris? non eris innocens, sed bibens bibes. * Quia per memetipsum iuraui, dicit Dominus, quòd in solitudinem, & in opprobrium, & in desertum, & in maledictionem erit Bosra: & omnes ciuitates eius erunt in solitudines sempiternas. * ‖ Auditum audiui a Domino, & legatus ad Gentes missus est: Congregamini, & venite contra eam, & consurgamus in prælium: * Ecce enim paruulum dedi te in Gentibus contemptibilem inter homines. * Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui: qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. ‖ cum exaltaueris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. * Et erit Idumæa deserta: omnis qui transibit per eã, stupebit, & sibilabit super omnes plagas eius. * ‖ Sicut subuersa est Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. * Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eũ ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & quis sustinebit me? ‖ & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? * Propterea audite consilium Domini, quod inijt de Edom: & cogitationes eius, quas cogitauit de habitatoribus Theman: Si non deiecerint eos paruuli gregis, nisi dissipauerint cum eis habitaculum eorum. * A voce ruinæ eorum commota est terra: clamor in Mari rubro auditus est vocis eius. * Ecce quasi aquila ascendet, & auolabit: & expandet alas suas super Bosran: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis. * Ad Damascum: Confusa est Emath, & Arphad: quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ solicitudine quiescere non potuit. * Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam: angustia & dolores tenuerunt eam quasi parturientem. * Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem, vrbem lætitiæ! * Ideo cadent iuuenes eius in plateis eius:

‖ Abd. 1. a. 1

‖ Abd. 1. a. 4

‖ Gen. 19. c. 20

‖ Iob. 41. a. 1

Digitized by Google

eius: & omnes viri prælij conticescent in
die illa, ait Dominus exercituum. * Et 27
succendam ignem in muro Damasci, &
deuorabit mœnia Benadad. * Ad Cedar, 28
& ad regna Asor, quæ percussit Nabucho- F
donosor rex Babylonis. Hæc dicit Domi
nus: Surgite, & ascendite ad Cedar, & va-
state filios Orientis. * Tabernacula eorũ, 29
& greges eorum capient: pelles eorũ, &
omnia vasa eorum, & camelos eorũ tol-
lent sibi: & vocabunt super eos formi-
dinem in circuitu. * Fugite, abite vehe- 30
menter, in voraginibus sedete, qui habi-
tatis Asor, ait Dominus: inijt enim con-
tra vos Nabuchodonosor rex Babylonis
consilium, & cogitauit aduersum vos co-
gitationes. * Consurgite, & ascendite ad 31
gentem quietam, & habitantem confidẽ-
ter, ait Dominus, non ostia, nec vectes eis:
soli habitant. * Et erunt cameli eorum in 32
direptionem, & multitudo iumentorum
in prædam: & dispergam eos in omnem
ventum, qui sunt attonsi in comam: & ex
omni confinio eorum adducam interitũ
super eos, ait Dominus. * Et erit Asor in 33
habitaculum draconum, deserta vsque in
æternum: non manebit ibi vir, nec inco-
let eam filius hominis. * Quod factum 34
est verbum Domini ad Ieremiam pro- G
phetam aduersus Ælam in principio re-
gni Sedeciæ regis Iuda, dicens: * Hæc 35
dicit Dominus exercituum: Ecce ego
confringam arcum Ælam, & summam
fortitudinem eorum. * Et inducam super 36
Ælam quattuor ventos a quattuor plagis
cæli: & ventilabo eos in omnes ventos
istos: & non erit gens, ad quam non
perueniant profugi Ælam. * Et pauere 37
faciam Ælam coram inimicis suis, & in
conspectu quærentium animam eorum:
& adducam super eos malum, iram furo-
ris mei, dicit Dominus: & mittam post
eos gladium donec consumam eos. * Et 38
ponam solium meum in Ælam, & per-
dam inde reges & principes, ait Do-
minus. * In nouissimis autem diebus 39
reuerti faciam captiuos Ælam, dicit Do-
minus.

CAP. L.

VErbum, quod locutus est Dominus 1
de Babylone, & de terra Chaldæo- A
rum in manu Ieremiæ prophetæ. * An- 2
nunciate in Gentibus, & auditum faci-
te: leuate signum, prædicate, & noli-
te celare: dicite: Capta est Babylon,
confusus est Bel, victus est Merodach,
confusa sunt sculptilia eius, superata
3 sunt idola eorum. * Quoniam ascendit
contra eam gens ab Aquilone, quæ po-
net terram eius in solitudinem: & non
erit qui habitet in ea ab homine vsque
ad pecus: & moti sunt, & abierunt.
4 * In diebus illis, & in tempore illo, ait
Dominus: venient filij Israel, ipsi & fi-
lij Iuda simul: ambulantes & flentes
properabunt, & Dominum Deum suũ
5 quærent. * In Sion interrogabunt viam,
huc facies eorum. * Venient, & ap-
ponentur ad Dominum fœdere sempi-
terno, quod nulla obliuione delebitur.
6 * Grex perditus factus est populus meus:
pastores eorum seduxerunt eos, fece-
runtq. vagari in montibus: de monte
in collem transierunt, obliti sunt cubi-
7 lis sui. * Omnes, qui inuenerunt, co-
B mederunt eos: & hostes eorum dixe-
runt: Non peccauimus: pro eo quòd
peccauerunt Domino decori iustitiæ, &
expectationi patrum eorum Domino.
8 * Recedite de medio Babylonis, & de
terra Chaldæorum egredimini: & esto-
9 te quasi hœdi ante gregem. * Quoniam
ecce ego suscito, & adducam in Baby-
lonem congregationem Gentium ma-
gnarum de terra Aquilonis: & præpa-
rabuntur aduersus eam, & inde capie-
tur: sagitta eius quasi viri fortis inter-
10 fectoris, non reuertetur vacua. * Et erit
Chaldæa in prædam: omnes vastantes
11 eam replebuntur, ait Dominus. * Quo-
niam exultatis, & magna loquimini,
diripientes hereditatem meam: quo-
niam effusi estis sicut vituli super her-
12 bam, & mugistis sicut tauri. * Confu-
sa est mater vestra nimis, & adæquata
pulueri, quæ genuit vos: ecce nouissi-
ma erit in Gentibus, deserta, inuia, &
13 arens. * Ab ira Domini non habitabi-
tur, sed redigetur tota in solitudinem:
omnis, qui trãsibit per Babylonem, stu-
pebit, & sibilabit super vniuersis plagis
14 eius. * Præparamini contra Babylonem
C per circuitum omnes qui tenditis arcũ;
debellate eam, non parcatis iaculis:
15 quia Domino peccauit. * Clamate ad-
uersus eam, vbique dedit manum, ceci-
derunt

Digitized by Google

derunt fundamenta eius, destructi sunt
muri eius, quoniam vltio Domini est:
vltionem accipite de ea, sicut fecit, facite ei. * Disperdite satorem de Babylone, 16
& tenentem falcem in tempore messis:
a facie gladij columbæ vnusquisque ad
populum suum conuertetur, & singuli
ad terram suam fugient. * Grex disper- 17
sus Israel, leones eiecerunt eum: primus
comedit eum rex Assur: iste nouissimus
exossauit eum Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis. * Propterea hæc dicit Dominus 18
exercituum Deus Israel: Ecce ego visita-
D bo regem Babylonis, & terram eius, si-
cut visitaui regem Assur: * & reducam 19
Israel ad habitaculum suum: & pascetur
Carmelũ, & Basan, & in monte Ephraim,
& Galaad saturabitur anima eius. * In 20
diebus illis, & in tempore illo, ait Do-
minus: quæretur iniquitas Israel, & non
erit: & peccatum Iuda, & non inuenie-
tur: quoniam propitius ero eis, quos re-
liquero. * Super terram dominantium 21
ascende, & super habitatores eius visi-
ta, dissipa, & interfice quæ post eos sunt,
ait Dominus: & fac iuxta omnia quæ
præcepi tibi. * Vox belli in terra, & con- 22
tritio magna. * Quomodo confractus 23
est, & contritus malleus vniuersæ terræ?
quomodo versa est in desertum Babylon
in Gentibus? * Illaqueaui te, & capta 24
es Babylon, & nesciebas: inuenta es &
apprehensa: quoniam Dominum pro-
uocasti. * Aperuit Dominus thesaurum 25
suum, & protulit vasa iræ suæ: quoniam
opus est Domino Deo exercituum in
terra Chaldæorum. * Venite ad eam ab 26
extremis finibus, aperite vt exeant qui
E conculcent eam: tollite de via lapides,
& redigite in aceruos, & interficite
eam: nec sit quidquam reliquum. * Dis- 27
sipate vniuersos fortes eius, descendant
in occisionem: væ eis, quia venit dies
eorum, tempus visitationis eorum. * Vox 28
fugientium, & eorum, qui euaserunt de
terra Babylonis, vt annuncient in Sion
vltionem Domini Dei nostri, vltionem
templi eius. * Annunciate in Babylo- 29
nem plurimis omnibus, qui tendunt ar-
cum: consistite aduersus eum per gy-
rum, & nullus euadat: reddite ei secun-
dum opus suum: iuxta omnia quæ fe-
cit, facite illi: quia contra Dominum
erecta est, aduersum sanctum Israel.

30 * Idcirco cadent iuuenes eius in plateis
eius: & omnes viri bellatores eius con-
31 ticescent in die illa, ait Dominus. * Ec-
ce ego ad te superbe, dicit Dominus
Deus exercituum: quia venit dies tuus,
32 tempus visitationis tuæ. * Et cadet su-
perbus, & corruet, & non erit qui su-
scitet eum: & succendam ignem in vr-
bibus eius, & deuorabit omnia in circui-
33 tu eius. * Hæc dicit Dominus exerci-
F tuum: Calumniam sustinent filij Israel,
& filij Iuda simul: omnes, qui cepe-
runt eos, tenent, nolunt dimittere eos.
34 * Redemptor eorum fortis, Dominus
exercituum nomen eius, iudicio defen-
det causam eorum, vt exterreat ter-
ram, & commoueat habitatores Baby-
35 lonis. * Gladius ad Chaldæos, ait Do-
minus, & ad habitatores Babylonis, &
36 ad principes, & ad sapientes eius. * Gla-
dius ad diuinos eius, qui stulti erunt:
gladius ad fortes illius, qui timebunt.
37 * Gladius ad equos eius, & ad currus
eius, & ad omne vulgus, quod est in
medio eius: & erunt quasi mulieres:
gladius ad thesauros eius, qui diripien-
38 tur. * Siccitas super aquas eius erit, &
arescent: quia terra sculptilium est, &
39 in portentis gloriantur. * propterea
habitabunt dracones cum faunis fica-
rijs: & habitabunt in ea struthiones:
& non inhabitabitur vltra vsque in sem-
piternum, nec extruetur vsque ad ge-
40 nerationem, & generationem. * ‖ Si- ‖Gen.19.24
cut subuertit Dominus Sodomam &
Gomorrham, & vicinas eius, ait Do-
minus: non habitabit ibi vir, & non
41 incolet eam filius hominis. * Ecce
G populus venit ab Aquilone, & gens
magna, & reges multi consurgent a fi-
42 nibus terræ. * Arcum & scutum appre-
hendent: crudeles sunt & misericordes:
vox eorum quasi mare sonabit, & su-
per equos ascendent: sicut vir paratus
ad prælium contra te filia Babylon.
43 * Audiuit rex Babylonis famam eorum,
& dissolutæ sunt manus eius: angustia
apprehendit eum, dolor quasi parturien-
44 tem. * Ecce quasi leo ascendet de su-
perbia Iordanis ad pulchritudinem ro-
bustam: quia subito currere faciam eum
ad illam: & quis erit electus, quem
præponam ei? quis est enim similis mei?
& quis sustinebit me? ‖ & quis est iste ‖Iob.41.2.
pastor,

pastor, qui resistat vultui meo? * Propterea audite consilium Domini, quod 45
mente concepit aduersum Babylonem:
& cogitationes eius, quas cogitauit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos paruuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum.
* A voce captiuitatis Babylonis commota est terra, & clamor inter Gentes auditus est. 46

CAP. LI.

HÆc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem & super ha- 1 A
bitatores eius, qui cor suum leuauerunt contra me, quasi ventum pestilentem.
* Et mittam in Babylonem ventilatores, 2
& ventilabunt eam & demolientur terram eius: quoniam venerunt super eam vndique in die afflictionis eius. * Non 3
tendat qui tendit arcum suum, & non ascendat loricatus, nolite parcere iuuenibus eius, interficite omnem militiam eius. * Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, & vulnerati in regionibus eius. 4
* Quoniam non fuit viduatus Israel & 5
Iuda a Deo suo Domino exercituũ: terra autem eorum repleta est delicto a sancto Israel. * Fugite de medio Babylonis, 6
& saluet vnusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatem eius: quoniam tempus vltionis est a Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei. * Calix 7
aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino eius biberunt Gentes, & ideo commotæ sunt.
* ‖ Subito cecidit Babylon, & cõtrita est: 8 ‖ Isa. 21. c. 9 Apo. 14. b. 8
vlulate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur. * Curauimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam, & eamus vnusquisque 9
in terram suam: quoniam peruenit vsque ad cælos iudicium eius, & eleuatum est vsque ad nubes. * Protulit Dominus 10
iustitias nostras: venite, & narremus in B
Sion opus Domini Dei nostri. * Acuite 11
sagittas, implete pharetras: suscitauit Dominus spiritum regum Medorũ: & contra Babylonem mens eius est vt perdat eam, quoniam vltio Domini est, vltio
templi sui. * Super muros Babylonis leuate signum, augete custodiam: leuate 12
custodes, præparate insidias: quia cogitauit Dominus, & fecit quæcumque locutus est contra habitatores Babylonis.
13 * Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris: venit finis tuus peda-
14 lis præcisionis tuæ. * ‖ Iurauit Dominus ‖ Amos 6. a. 7
exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, & super te celeuma cantabitur.
15 * ‖ Qui fecit terram in fortitudine sua, ‖ Gen. 1. a. 8
præparauit orbem in sapientia sua, &
16 prudentia sua extendit cælos. * Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cælo: qui leuat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit: & produxit ven-
17 tum de thesauris suis. * Stultus factus est omnis homo a scientia: confusus est omnis conflator in sculptili. quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus
18 in eis. * Vana sunt opera, & risu digna, in tempore visitationis suæ peribunt.
19 * Non sicut hæc pars Iacob: quia qui fecit omnia ipse est, & Israel sceptrum he-
C reditatis eius: Dominus exercituum no-
20 men eius. * Collidis tu mihi vasa belli, & ego collidam in te Gentes, & disper-
21 dam in te regna: * & collidam in te equum, & equitem eius: & collidam in
22 te currum, & ascensorem eius: * & collidam in te virum & mulierem: & collidam in te senem & puerum: & colli-
23 dam in te iuuenẽ & virginem: * & collidam in te pastorem & gregem eius: & collidam in te agricolã & iugales eius: & collidam in te duces & magistratus.
24 * Et reddam Babyloni, & cunctis habitatoribus Chaldææ omne malum suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris,
25 ait Dominus. * Ecce ego ad te mõs pestifer, ait Dominus, qui corrumpis vniuersam terram: & extendam manum meam super te, & euoluam te de petris,
26 & dabo te in montem cõbustionis. * Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, sed perditus
27 in æternum eris, ait Dominus. * Leuate signũ in terra: clangite buccina in Gentibus, sanctificate super eam Gentes: annunciate contra illam regibus Ararat, Menni, & Ascenez: numerate cõtra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum
28 aculeatũ. * Sanctificate contra eam Gentes, reges Mediæ, duces eius, & vniuersos magistratus eius, cunctamq. terram po-
29 testatis eius. * Et commouebitur terra,

& con-

Digitized by Google

& conturbabitur: quia euigilabit contra D
Babylonem cogitatio Domini vt ponat
Terram Babylonis desertam & inhabita-
bilem. * Cessauerunt fortes Babylo- 30
nis a prælio, habitauerunt in præsidijs:
deuoratum est robur eorum, & facti
sunt quasi mulieres: incensa sunt taber-
nacula eius, contriti sunt vectes eius.
* Currens obuiam currenti veniet: & 31
nuncius obuius nuncianti: vt annunciet
regi Babylonis quia capta est ciuitas eius
a summo vsque ad summum: * & vada 32
præoccupata sunt, & paludes incensæ
sunt igni, & viri bellatores conturbati
sunt. * Quia hæc dicit Dominus exer- 33
cituum, Deus Israel: Filia Babylonis qua-
si area, tempus trituræ eius: adhuc mo-
dicum, & veniet tempus messionis eius.
* Comedit me, deuorauit me Nabucho- 34
donosor rex Babylonis: reddidit me
quasi vas inane, absorbuit me quasi dra-
co, repleuit ventrem suum teneritudine
mea, & eiecit me. * Iniquitas aduersum 35
me, & caro mea super Babylonem, di-
cit habitatio Sion: & sanguis meus su-
per habitatores Chaldææ, dicit Ierusa-
lem. * Propterea hæc dicit Dominus: 36
Ecce ego iudicabo causam tuam, & vl-
ciscar vltionem tuam, & desertum fa-
ciam mare eius, & siccabo venam eius.
* Et erit Babylon in tumulos, habitatio 37
draconum, stupor, & sibilus, eo quòd
non sit habitator. * Simul vt leones ru- 38
gient, excutient comas veluti catuli leo-
num. * In calore eorum ponam potus 39
eorum, & inebriabo eos, vt sopiantur,
& dormiant somnum sempiternum, &
non consurgant, dicit Dominus. * De- 40
ducam eos quasi agnos ad victimam, & E
quasi arietes cum hœdis. * Quomodo 41
capta est Sesach, & comprehensa est in-
clyta vniuersæ terræ? quomodo facta est
in stuporem Babylon inter Gentes?
* Ascendit super Babylonem mare, mul- 42
titudine fluctuum eius operta est. * Fa- 43
ctæ sunt ciuitates eius in stuporem, ter-
ra inhabitabilis & deserta, terra in qua
nullus habitet, nec transeat per eam fi-
lius hominis. * Et visitabo super Bel in 44
Babylone, & eijciam quod absorbuerat
de ore eius, & non confluent ad eum
vltra Gentes, siquidem & murus Baby-
lonis corruet. * Egredimini de medio 45
eius populus meus: vt saluet vnusquis-
que animam suam ab ira furoris Domi-
ni. * Et ne forte mollescat cor vestrum, 46
& timeatis auditum, qui audietur in
terra: & veniet in anno auditio, & post
hunc annum auditio: & iniquitas in ter-
ra, & dominator super dominatorem.
* Propterea ecce dies veniunt, & visita- 47
bo super sculptilia Babylonis: & omnis
terra eius confundetur, & vniuersi inter-
fecti eius cadent in medio eius. * Et lau- 48
dabunt super Babylonem cæli & terra,
& omnia quæ in eis sunt: quia ab Aqui-
lone venient ei prædones, ait Dominus.
* Et quomodo fecit Babylon vt caderent 49
occisi in Israel: sic de Babylone cadent
occisi in vniuersa terra. * Qui fugistis 50
F gladium, venite, nolite stare: recorda-
mini procul Domini, & Ierusalem ascen-
dat super cor vestrum. * Confusi sumus, 51
quoniam audiuimus opprobrium: ope-
ruit ignominia facies nostras: quia vene-
runt alieni super sanctificationem do-
mus Domini. * Propterea ecce dies ve- 52
niunt, ait Dominus: & visitabo super
sculptilia eius, & in omni terra eius mu-
giet vulneratus. * Si ascenderit Babylon 53
in cælum, & firmauerit in excelso robur
suum: a me venient vastatores eius, ait
Dominus. * Vox clamoris de Babylone, 54
& contritio magna de Terra Chaldæo-
rum: * quoniam vastauit Dominus Baby- 55
lonē, & perdidit ex ea vocem magnam:
& sonabunt fluctus eorum quasi aquæ
multæ: dedit sonitum vox eorum: * Quia 56
venit super eam, id est super Babylonem
prædo, & apprehensi sunt fortes eius, &
emarcuit arcus eorum, quia fortis vltor
Dominus reddens retribuet. * Et inebria- 57
bo principes eius, & sapientes eius, &
duces eius, & magistratus eius, & fortes
eius: & dormient somnum sempiter-
num, & non expergiscentur, ait rex,
Dominus exercituum nomen eius. * Hæc 58
G dicit Dominus exercituum: Murus Ba-
bylonis ille latissimus suffossione suffo-
dietur, & portæ eius excelsæ igni com-
burentur, & labores populorum ad ni-
hilum, & gentium in ignem erunt, &
disperibunt. * Verbum, quod præcepit 59
Ieremias propheta, Saraiæ filio Neriæ fi-
lij Maasiæ cum pergeret cum Sedecia
rege in Babylonem, in anno quarto re-
gni eius: Saraias autem erat princeps
prophetiæ. * Et scripsit Ieremias om- 60
ne ma-

Digitized by Google

ne malum, quod venturum erat super Babylonem in libro vno: omnia verba hæc, quæ scripta sunt contra Babylonem.
61 *Et dixit Ieremias ad Saraiam: Cum veneris in Babylonem, & videris, & legeris
62 omnia verba hæc, *dices: Domine tu locutus es contra locum istum vt disperderes eum: ne sit qui in eo habitet ab homine vsque ad pecus, & vt sit perpetua solitudo. * Cumq. compleueris le-
63 gere librum istum, ligabis ad eum lapidem, & proijcies illum in medium Euphraten: * & dices: Sic submergetur Ba-
64 bylon, & non consurget a facie afflictionis, quam ego adduco super eam, & dissoluetur. Hucusque verba Ieremiæ.

CAP. LII.

4.Reg.24.d.18. 2.Par.36.b.13

1 FIlius viginti & vnius anni erat Sede-
A cias cum regnare cœpisset: & vn-
decim annis regnauit in Ierusalem, & nomen matris eius Amital, filia Iere-
2 miæ de Lobna. * Et fecit malum in oculis Domini, iuxta omnia quæ fece-
3 rat Ioakim. * Quoniam furor Domini erat in Ierusalem & in Iuda vsque-quo proijceret eos a facie sua: & recessit Sedecias a rege Babylonis. * ||Factum
4 est autem in anno nono regni eius, in mense decimo, decima mensis: Venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus eius aduersus Ierusalem, & obsederunt eam, & ædificauerunt con-
5 tra eam munitiones in circuitu. * Et fuit ciuitas obsessa vsque ad vndecimum an-
6 num regis Sedeciæ. * Mense autem quar-
B to, nona mensis obtinuit fames ciuitatē:
7 & non erant alimenta populo terræ. * Et dirupta est ciuitas, & omnes viri bellatores eius fugerunt, exieruntq. de ciuitate nocte per viam portæ, quæ est inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obsidentibus vrbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit in
8 eremum. * Persecutus est autem Chaldæorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in deserto, quod est iuxta Iericho: & omnis comitatus eius
9 diffugit ab eo. * Cumq. comprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath: & locutus est ad eum iudicia.
10 *Et iugulauit rex Babylonis filios Sede-
ciæ in oculis eius: sed & omnes prin-
11 cipes Iuda occidit in Reblatha. * Et ocu-
C los Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & posuit eum in domo
12 carceris vsque ad diem mortis eius. * In mense autem quinto, decima mēsis, ipse est annus nonusdecimus Nabuchodonosor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ, qui stabat coram re-
13 ge Babylonis in Ierusalem. * Et incendit domum Domini, & domum regis, & omnes domos Ierusalem, & omnem
14 domum magnam igni combussit. * Et totum murum Ierusalem per circuitum destruxit, cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magistro militiæ.
15 * De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanserat in ciuitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & ceteros de multitudine, transtulit Nabuzardan princeps mi-
16 litiæ *. De pauperibus vero terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores,
17 & agricolas. * Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, & bases, & mare æneū, quod erat in domo Domini, cōfregerunt Chaldæi, & tulerūt omne æs
18 eorū in Babylonem. * Et lebetes, & crea-
D gras, & psalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vasa ærea, quæ in mi-
19 nisterio fuerant, tulerunt: & * hydrias, & thymiamateria, & vrceos, & peluēs, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea: & quotquot argentea, argentea tulit magister militiæ:
20 * & columnas duas, & mare vnum, & vitulos duodecim æreos, qui erant sub basibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris om-
21 nium horum vasorum. * De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna vna, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porro grossitudo eius quattuor digitorum,
22 & intrinsecus caua erat. * Et capitel-
E la super vtramque ærea: altitudo capitelli vnius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata super coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ secundæ, & malogra-
23 nata. * Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.

Et tulit

* Et tulit magister militiæ Saraiã sacer- 24
dotem primum,& Sophoniam sacerdotem secundũ: & tres custodes vestibuli.
* Et de ciuitate tulit eunuchum vnũ,qui 25
erat præpositus super viros bellatores: & septem viros de his,qui videbant faciem regis,qui inuenti sunt in ciuitate: & scribam principem militum, qui probabat tyrones: & sexaginta viros de populo terræ,qui inuẽti sunt in medio ciuitatis. F
* Tulit autem eos Nabuzardan magister 26
militiæ,& duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha. * Et percussit eos rex Baby- 27
lonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Iuda de terra sua. * Iste est populus,quẽ transtulit 28
Nabuchodonosor: In anno septimo Iudæos tria millia & viginti tres: * In anno 29
octauodecimo Nabuchodonosor de Ierusalẽ animas octingentas triginta duas:
30 * In anno vigesimotertio Nabuchodonosor,trãstulit Nabuzardan magister militiæ animas Iudæorum septingentas quadraginta quinque. omnes ergo animæ,quat-
31 tuor millia sexcentæ. * Et factum est in
G trigesimoseptimo anno trãsmigrationis Ioachin regis Iuda,duodecimo mẽse,vigesimaquinta mensis, eleuauit Euilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Ioachin regis Iuda, & eduxit
32 eum de domo carceris. * Et locutus est cum eo bona, & posuit thronum eius super thronos regum, qui erant post se
33 in Babylone. * Et mutauit vestimenta carceris eius, & comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ:
34 * & cibaria eius,cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis statuta per singulos dies, vsque ad diem mortis suæ cunctis diebus vitæ eius.

THRENI,
idest
LAMENTATIONES.
IEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factũ est,postquam in captiuitatem redactus est Israel,& Ierusalẽ deserta est, sedit Ieremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ierusalem, & amaro animo suspirans, & eiulans dixit:

CAPVT PRIMVM.

ALEPH.

QVOMODO sedet sola ci- 1
uitas plena populo: facta A
est quasi vidua domina Gẽtium: princeps prouinciarum facta est sub tributo.

BETH.

‖Ier.13.a.1 * ‖Plorans plorauit in nocte, & lacry- 2
mæ eius in maxillis eius: non est qui cõsoletur eam ex omnibus charis eius: omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.

GHIMEL.

* Migrauit Iudas propter afflictionẽ,
3 & multitudinẽ seruitutis: habitauit inter gentes,nec inuenit requiẽ: omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.

DALETH.

4 * Viæ Sion lugent eo quòd non sint
B qui veniant ad sollemnitatem: omnes portæ eius destructæ: sacerdotes eius gementes: virgines eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

HE.

Digitized by Google

H E.

5 *Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt: quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatũ eius: paruuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faciem tribulantis.

V A V.

6 *Et egressus est a filia Sion omnis decor eius: facti sunt principes eius velut arietes non inuenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

Z A I N.

7 C *Recordata est Ierusalem dierum afflictionis suæ, & præuaricationis omniũ desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis, cum caderet populus eius in manu hostili, & non esset auxiliator: viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius.

H E T H.

8 *Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est: omnes, qui glorificabant eam, spreuerunt illam, quia viderunt ignominiam eius: ipsa autem gemens conuersa est retrorsum.

T E T H.

9 D *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui: deposita est vehementer, non habens consolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

I O D.

10 *Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius: quia vidit Gentes ingressas sanctuarium suũ, de quibus præceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.

C A P H.

11 *Omnis populus eius gemens, & quærens panẽ: dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animã. vide Domine & considera, quoniã facta sum vilis.

L A M E D.

12 *O vos omnes, qui transitis per viã, attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus: quoniam vindemiauit me vt locutus est Dominus in die iræ furoris sui.

M E M.

13 E *De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me: expandit rete pedibus meis, conuertit me retrorsum: posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.

N V N.

14 *Vigilauit iugum iniquitatum mearum: in manu eius conuolutæ sunt, & impositæ collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

S A M E C H.

15 *Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocauit aduersum me tempus, vt contereret electos meos: torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iuda.

A I N.

16 F *‖Idcirco ego plorãs, & oculus meus deducens aquas: quia longe factus est a me consolator, conuertens animam meã: facti sunt filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus. ‖ Ier. 14. c. 17

P H E.

17 *Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam: mandauit Dominus aduersum Iacob in circuitu eius hostes eius: facta est Ierusalem quasi polluta menstruis inter eos.

S A D E.

18 *Iustus est Dominus, quia os eius ad iracundiam prouocaui. audite obsecro vniuersi populi, & videte dolorem meũ: virgines meæ, & iuuenes mei abierunt in captiuitatem.

C O P H.

19 G *Vocaui amicos meos, & ipsi deceperunt me: sacerdotes mei, & senes mei in vrbe consumpti sunt: quia quæsierunt cibum sibi vt refocillarent animam suam.

R E S.

20 *Vide Domine quoniam tribulor, cõturbatus est venter meus: subuersum est cor meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum. foris interficit gladius, & domi mors similis est.

S I N.

21 *Audierunt quia ingemisco ego, & non est qui consoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati sunt, quoniam tu fecisti: adduxisti diem consolationis, & fient similes mei.

T H A V.

22 *Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

ALEPH.

1 QVomodo obtexit caligine in furo-
A re suo Dominus filiam Sion: pro-
iecit de cælo in terram inclytam
Israel, & non est recordatus scabelli pe-
dum suorum in die furoris sui.

BETH.

2 * Præcipitauit Dominus, nec pepercit,
omnia speciosa Iacob: destruxit in furo-
re suo munitiones virginis Iuda, & deie-
cit in terram: polluit regnum, & princi-
pes eius.

GHIMEL.

3 * Confregit in ira furoris sui omne
cornu Israel: auertit retrorsum dexteram
suã a facie inimici: & succendit in Iacob
quasi ignem flammæ deuorantis in gyro:

DALETH.

4 * Tetendit arcũ suum quasi inimicus,
B firmauit dexteram suam quasi hostis: &
occidit omne, quod pulchrum erat visu
in tabernaculo filiæ Sion, effudit quasi
ignem indignationem suam.

HE.

5 * Factus est Dominus velut inimicus:
præcipitauit Israel, præcipitauit omnia
mœnia eius: dissipauit munitiones eius,
& repleuit in filia Iuda humiliatum &
humiliatam.

VAV.

6 * Et dissipauit quasi hortum tentoriũ
suum, demolitus est tabernaculũ suum:
obliuioni tradidit Dominus in Sion fe-
stiuitatem, & sabbatum: & in oppro-
brium, & in indignationem furoris sui
regem, & sacerdotem.

ZAIN.

7 * Repulit Dominus altare suum, ma-
C ledixit sanctificationi suæ: tradidit in ma-
nu inimici muros turrium eius: vocem
dederunt in domo Domini, sicut in die
sollemni.

HETH.

8 * Cogitauit Dominus dissipare murũ
filiæ Sion: tetendit funiculum suum, &
non auertit manum suam a perditione:
luxitq. antemurale, & murus pariter diffi-
patus est.

TETH.

9 * Defixæ sunt in terra portæ eius: per-
didit, & contriuit vectes eius: regẽ eius
& principes eius in Gentibus: non est
lex, & prophetæ eius non inuenerunt vi-
sionem a Domino.

IOD.

10 * Sederunt in terra, conticuerunt se-
nes filiæ Sion: consperserunt cinere ca-
pita sua, accincti sunt cilicijs, abiecerunt
in terram capita sua virgines Ierusalem.

CAPH.

11 * Defecerunt præ lacrymis oculi mei,
D conturbata sunt viscera mea: effusum est
in terra iecur meum super contritione
filiæ populi mei, cum deficeret paruulus,
& lactens in plateis oppidi.

LAMED.

12 * Matribus suis dixerunt: Vbi est triti-
cum & vinum? cum deficerent quasi vul-
nerati in plateis ciuitatis: cum exhalarẽt
animas suas in sinu matrum suarum.

MEM.

13 * Cui comparabo te? vel cui assimila-
bo te filia Ierusalem? cui exæquabo te, &
consolabor te virgo filia Sion? magna est
enim velut mare contritio tua: quis me-
debitur tui?

NVN.

14 * Prophetæ tui viderunt tibi falsa, &
E stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam,
vt te ad pœnitentiam prouocarent: vide-
runt autem tibi assumptiones falsas, &
eiectiones.

SAMECH.

15 * Plauserunt super te manibus omnes
transeuntes per viam: sibilauerunt, &
mouerunt caput suum super filiam Ieru-
salem: Hæccine est vrbs, dicentes, perfe-
cti decoris, gaudium vniuersæ terræ?

PHE.

16 * Aperuerunt super te os suum omnes
inimici tui: sibilauerunt, & fremuerunt
F dentibus, & dixerunt: Deuorabimus: en
ista est dies, quam expectabamus: inueni-
mus, vidimus.

AIN.

17 * ‖ Fecit Dominus quæ cogitauit, com- ‖Leu.26.
pleuit sermonem suum, quem præcepe- Deut.28.
rat a diebus antiquis: destruxit, & non Ier.14.
pepercit, & lætificauit super te inimicũ,
& exaltauit cornu hostium tuorum.

SADE.

18 * Clamauit cor eorum ad Dominum
super muros filiæ Sion: ‖ Deduc quasi ‖Sup.1.
torrentem lacrymas per diem, & noctẽ:
non des requiem tibi neque taceat pupil-
la oculi tui.

COPH.

Digitized by Google

COPH.

* Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. 19

RES.

*Vide Domine, & considera quem vindemiaueris ita: ergone comedent mulieres fructum suum, paruulos ad mensuram palmæ? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos, & propheta? 20 G

SIN.

* Iacuerunt in terra foris puer, & senex: virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt in gladio: interfecisti in die furoris tui: percussisti, nec misertus es. 21

THAV.

*Vocasti quasi ad diē sollemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educaui, & enutriui, inimicus meus consumpsit eos. 22

CAP. III.

ALEPH.

EGo vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. 1 A

ALEPH.

* Me minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucem. 2

ALEPH.

* Tantū in me vertit, & conuertit manum suam tota die. 3

BETH.

* Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam, contriuit ossa mea. 4

BETH.

* Ædificauit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore. 5

BETH.

* In tenebrosis collocauit me, quasi mortuos sempiternos. 6

GHIMEL.

*Circumædificauit aduersum me, vt non egrediar: aggrauauit compedem meum. 7

GHIMEL.

* Sed & cum clamauero, & rogauero, exclusit orationem meam. 8

GHIMEL.

* Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subuertit. 9 B

DALETH.

10 *Vrsus insidians factus est mihi: leo in absconditis.

DALETH.

11 *Semitas meas subuertit, & confregit me: posuit me desolatam.

DALETH.

12 *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

HE.

13 *Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

HE.

14 *Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 * Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio.

VAV.

16 *Et fregit ad numerum dentes meos, cibauit me cinere.

VAV.

17 * Et repulsa est a pace anima mea, oblitus sum bonorum.

VAV.

18 * Et dixi: Perijt finis meus, & spes mea a Domino.

C ZAIN.

19 *Recordare paupertatis, & transgressionis meæ, absynthij, & fellis.

ZAIN.

20 *Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea.

ZAIN.

21 *Hæc recolens in corde meo, ideo sperabo. HETH.

22 * Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti: quia non defecerūt miserationes eius.

HETH.

23 *Noui diluculo, multa est fides tua.

HETH.

24 *Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

TETH.

25 * Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 *Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.

TETH.

27 *Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua. D

IOD.

28 * Sedebit solitarius, & tacebit: quia

Digitized by Google

leuauit super se.

IOD.

*Ponet in puluere os suum, si forte 29
sit spes.

IOD.

*Dabit percutienti se maxillam, satu- 30
rabitur opprobrijs.

CAPH.

* Quia non repellet in sempiternum 31
Dominus.

CAPH.

*Quia si abiecit, & miserebitur secũdũ 32
multitudinem misericordiarum suarum.

CAPH.

*Non enim humiliauit ex corde suo, 33
& abiecit filios hominum,

LAMED.

*Vt cõtereret sub pedibus suis omnes 34
vinctos terræ,

LAMED.

* Vt declinaret iudicium viri in con- 35
spectu vultus Altissimi.

LAMED.

* Vt peruerteret hominem in iudicio 36
suo, Dominus ignorauit. E

MEM.

‖Amos.3.b.6 * ‖Quis est iste, qui dixit vt fieret, 37
Domino non iubente?

MEM.

*Ex ore Altissimi nõ egredientur nec 38
mala nec bona?

MEM.

* Quid murmurauit homo viuens, vir 39
pro peccatis suis?

NVN.

*Scrutemur vias nostras, & quæramus, 40
& reuertamur ad Dominum.

NVN.

*Leuemus corda nostra cum manibus 41
ad Dominum in cælos.

NVN.

*Nos inique egimus, & ad iracundiam 42
prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

* Operuisti in furore, & percussisti 43
nos: occidisti, nec pepercisti.

SAMECH.

* Opposuisti nubem tibi, ne transeat 44
oratio.

SAMECH.

* Eradicationem, & abiectionem po- 45
suisti me in medio populorum. F

PHE.

* Aperuerunt super nos os suum om- 46
nes inimici.

PHE.

47 *Formido, & laqueus facta est nobis
vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 *Diuisiones aquarum deduxit oculus
meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 *Oculus meus afflictus est, nec tacuit,
eo quòd non esset requies,

AIN.

50 * Donec respiceret & videret Domi-
nus de cælis.

AIN.

51 * Oculus meus deprædatus est animã
meam in cunctis filiabus vrbis meæ.

SADE.

52 *Venatione ceperunt me quasi auem
inimici mei gratis.

SADE.

53 *Lapsa est in lacum vita mea, & po-
suerunt lapidem super me.

SADE.

54 * Inundauerunt aquæ super caput
meum: dixi: Perij.

COPH.

55 * Inuocaui nomen tuum Domine de
lacu nouissimo.

COPH.

56 *Vocem meam audisti: ne auertas au-
G rem tuam a singultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 *Appropinquasti in die, quando inuo-
caui te: dixisti: Ne timeas.

RES.

58 * Iudicasti Domine causam animæ
meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 *Vidisti Domine iniquitatem illorum
aduersum me: iudica iudicium meum.

RES.

60 * Vidisti omnem furorem, vniuersas
cogitationes eorum aduersum me.

SIN.

61 *Audisti opprobrium eorũ Domine,
omnes cogitationes eorũ aduersum me:

SIN.

62 *Labia insurgentium mihi; & medi-
tationes eorum aduersum me tota die.

SIN.

63 *Sessionem eorum, & resurrectionem
eorum vide, ego sum psalmus eorum.

THAV.

64 * Reddes eis vicem Domine iuxta
opera

Digitized by Google

opera manuum suarum.

THAV.

*Dabis eis scutum cordis laborē tuū. 65

THAV.

*Persequéris in furore, & conteres 66
eos sub cælis Domine.

CAP. IIII.

ALEPH.

QVomodo obscuratum est aurum, 1
mutatus est color optimus, di- A
spersi sunt lapides sanctuarij in
capite omnium platearum?

BETH.

*Filij Sion inclyti, & amicti auro 2
primo: quomodo reputati sunt in vasa
testea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

*Sed & lamiæ nudauerunt mammam, 3
lactauerunt catulos suos: filia populi
mei crudelis, quasi struthio in deserto.

DALETH.

*Adhæsit lingua lactentis ad palatum 4
eius in siti: paruuli petierunt panem, &
non erat qui frangeret eis.

HE.

*Qui vescebantur voluptuose, interie- 5
runt in vijs: qui nutriebantur in croceis,
amplexati sunt stercora.

VAV.

*Et maior effecta est iniquitas filiæ 6
populi mei peccato Sodomorum, ‖ quæ
subuersa est in momento, & non cepe-
runt in ea manus.

‖Gen.19.c.24

ZAIN.

*Candidiores Nazaræi eius niue, niti- 7
diores lacte, rubicundiores ebore anti- B
quo, sapphiro pulchriores.

HETH.

*Denigrata est super carbones facies 8
eorum, & non sunt cogniti in plateis:
adhæsit cutis eorum ossibus: aruit, &
facta est quasi lignum.

TETH.

*Melius fuit occisis gladio, quàm in- 9
terfectis fame: quoniam isti extabuerūt
consumpti a sterilitate terræ.

IOD.

*Manus mulierum misericordium 10
coxerunt filios suos: facti sunt cibus ea-
rum in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

*Compleuit Dominus furorem suū, 11
effudit iram indignationis suæ: & suc-
cendit ignem in Sion, & deuorauit fun-
damenta eius.

LAMED.

12 *Non crediderunt reges terræ, & vni-
uersi habitatores orbis, quoniam ingre-
deretur hostis & inimicus per portas
Ierusalem:

MEM.

13 *Propter peccata prophetarum eius,
C & iniquitates sacerdotum eius, qui effu-
derunt in medio eius sanguinem iustorū.

NVN.

14 *Errauerunt cæci in plateis, polluti
sunt in sanguine: cumq. non possent, te-
nuerunt lacinias suas.

SAMECH.

15 *Recedite polluti, clamauerunt eis:
recedite, abite, nolite tangere: iurgati
quippe sunt, & commoti dixerunt in-
ter Gentes: Non addet vltra vt habitet
in eis.

PHE.

16 *Facies Domini diuisit eos, non ad-
det vt respiciat eos: facies sacerdotum
non erubuerunt, neque senum miserti
sunt.

AIN.

17 *Cum adhuc subsisteremus, defece-
runt oculi nostri ad auxilium nostrum
vanum, cum respiceremus attenti ad gē-
tem, quæ saluare non poterat.

SADE.

18 *Lubricauerunt vestigia nostra in
D itinere platearum nostrarum, appropin-
quauit finis noster: completi sunt dies
nostri, quia venit finis noster.

COPH.

19 *Velociores fuerunt persecutores no-
stri aquilis cæli: super montes persecuti
sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

RES.

20 *Spiritus oris nostri Christus Domi-
nus captus est in peccatis nostris: cui di-
ximus: In vmbra tua viuemus in Gētibus.

SIN.

21 *Gaude, & lætare filia Edom, quæ habi
tas in Terra Hus: ad te quoque perue-
niet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

THAV.

22 *Completa est iniquitas tua filia
Sion, non addet vltra vt transmigret
te: visitauit iniquitatem tuā filia Edom,
discooperuit peccata tua.

Digitized by Google

ORATIO IEREMIÆ PROPHETÆ.

CAPVT QVINTVM.

RECORDARE Domine quid acciderit 1 A
nobis: intuere,& respice opprobriũ nostrum. * Hereditas 2
nostra versa est ad alienos: domus nostræ ad extraneos. * Pupilli facti sumus 3
absque patre, matres nostræ quasi viduæ.
* Aquam nostram pecunia bibimus: li- 4
gna nostra pretio comparauimus. * Ceruicibus nostris minabamur, lassis non 5
dabatur requies. * Ægypto dedimus 6
manum,& Assyrijs vt saturaremur pane. B
* Patres nostri peccauerunt,& non sunt: 7
& nos iniquitates eorum portauimus.
* Serui dominati sunt nostri: non fuit 8
qui redimeret de manu eorum. * In ani- 9
mabus nostris afferebamus panẽ nobis, a
facie gladij in deserto. * Pellis nostra, 10
quasi clibanus exusta est a facie tempe-
statum famis. * Mulieres in Sion humi- 11
C liauerunt, & virgines in ciuitatibus Iu-
12 da. * Principes manu suspensi sunt: fa-
13 cies senum non erubuerunt. * Adolescẽ-
tibus impudice abusi sunt: & pueri in
14 ligno corruerunt. * Senes defecerunt de
portis: iuuenes de choro psallentium.
15 * Defecit gaudium cordis nostri: versus
16 est in luctum chorus noster. * Cecidit co-
rona capitis nostri: væ nobis, quia pec-
17 cauimus. * Propterea mœstum factum
est cor nostrum, ideo contenebrati sunt
18 oculi nostri. * Propter montem Sion
D quia disperijt, vulpes ambulauerunt in
19 eo. * Tu autem Domine in æternũ per-
manebis, solium tuum in generationem
20 & generationem. * Quare in perpetuum
obliuiscéris nostri? derelinques nos in
21 longitudine dierum? * Conuerte nos
Domine ad te, & conuertemur: innoua
22 dies nostros, sicut a principio. * Sed
proijciens repulisti nos, iratus es contra
nos vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

ET hæc verba libri, quæ 1 A
scripsit Baruch filius Ne-
riæ, filij Maasiæ, filij
Sedeciæ, filij Sedei, filij
Helciæ in Babylonia,
* in anno quinto, in se- 2
ptimo die mensis, in tempore quo ce-
perunt Chaldæi Ierusalem, & succen-
3 derunt eam igni. * Et legit Baruch
verba libri huius ad aures Iechoniæ
filij Ioakim regis Iuda, & ad aures
vniuersi populi venientis ad librum,
4 * & ad aures potentium filiorum re-
gum, & ad aures presbyterorum,
& ad

Digitized by Google

& ad aures populi, a minimo vsque
ad maximum eorum omnium habitan-
tium in Babylonia, ad flumen Sodi. * Qui 5
audientes plorabant, & ieiunabant, &
orabant in conspectu Domini. * Et 6
collegerunt pecuniam secundum quod B
potuit vniuscuiusque manus, * & mise- 7
runt in Ierusalem ad Ioakim filium Hel-
ciæ filij Salom sacerdotem, & ad Sacer-
dotes, & ad omnem populum, qui in-
uenti sunt cum eo in Ierusalem: * cum 8
acciperet vasa templi Domini, quæ ab-
lata fuerant de templo, reuocare in
Terram Iuda decima die mensis Siuan,
vasa argentea, quæ fecit Sedecias fi-
lius Iosiæ rex Iuda, * posteaquàm ce- 9
pisset Nabuchodonosor rex Babylonis
Iechoniam, & principes, & cunctos
potentes, & populum terræ ab Ierusa-
lem, & duxit eos vinctos in Babylonem.
* Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pe- 10
cunias, de quibus emite holocautoma-
ta, & thus, & facite manna, & offer-
te pro peccato ad aram Domini Dei no-
stri: * & orate pro vita Nabuchodonosor 11
regis Babylonis, & pro vita Balthasar
filij eius vt sint dies eorum sicut dies cæ-
li super terram: * & vt det Dominus 12
virtutem nobis, & illuminet oculos C
nostros vt viuamus sub vmbra Nabu-
chodonosor regis Babylonis, & sub vm-
bra Balthasar filij eius, & seruiamus eis
multis diebus, & inueniamus gratiam
in conspectu eorum. * Et pro nobisip- 13
sis orate ad Dominum Deum nostrum:
quia peccauimus Domino Deo nostro,
& non est auersus furor eius a nobis vs-
que in hunc diem. * Et legite librum 14
istum, quem misimus ad vos recitari
in templo Domini, in die sollemni, &
Inf.2.b.6 in die opportuno: * ‖ & dicetis: Do- 15
mino Deo nostro iustitia, nobis autem
confusio faciei nostræ: sicut est dies hæc
omni Iuda, & habitantibus in Ierusa-
lem, * Regibus nostris, & principibus 16
nostris, & sacerdotibus nostris, & pro-
Dan.9.a.5 phetis nostris, & patribus nostris. * ‖ Pec- 17
cauimus ante Dominum Deum nostrũ,
& non credidimus, diffidentes in eum:
* & non fuimus subiectibiles illi, & non 18
audiuimus vocem Domini Dei nostri vt D
ambularemus in mandatis eius, quæ de-
dit nobis. * A die, qua eduxit patres 19
nostros de Terra Ægypti vsque ad diem
hanc, eramus incredibiles ad Dominum
Deum nostrum: & dissipati recessimus,
20 ne audiremus vocem ipsius. * ‖ Et ad- ‖Deu.28.b.13
hæserunt nobis multa mala, & maledi-
ctiones, quæ constituit Dominus Moysi
seruo suo: qui eduxit patres nostros de
Terra Ægypti, dare nobis terram fluen-
tem lac & mel, sicut hodierna die.
21 * Et non audiuimus vocem Domini
Dei nostri secundum omnia verba pro-
22 phetarum, quos misit ad nos: * & abi-
uimus vnusquisque in sensum cordis no-
stri maligni, operari dijs alienis, fa-
cientes mala ante oculos Domini Dei
nostri.

CAP. II.

1 PRopter quod statuit Dominus Deus
A noster verbum suum, quod locutus
est ad nos, & ad iudices nostros, qui
iudicauerunt Israel, & ad reges nostros,
& ad principes nostros, & ad omnem
2 Israel, & Iuda: * vt adduceret Domi-
nus super nos mala magna, quæ non
sunt facta sub cælo, quemadmodum fa-
cta sunt in Ierusalem, ‖ secundum quæ ‖Deu.28.f.53
3 scripta sunt in lege Moysi, * vt man-
ducaret homo carnes filij sui, & car-
4 nes filiæ suæ. * Et dedit eos sub manu
regum omnium, qui sunt in circuitu
nostro in improperium, & in desola-
tionem in omnibus populis, in quibus
5 nos dispersit Dominus. * Et facti sumus
subtus, & nõ supra: quia peccauimus Do-
mino Deo nostro, non obaudiendo vo-
6 ci ipsius. * ‖ Domino Deo nostro iusti- ‖Sup.1.c.15
B tia: nobis autem, & patribus nostris
7 confusio faciei, sicut est dies hæc. * Quia
locutus est Dominus super nos omnia
mala hæc, quæ venerunt super nos:
8 * & non sumus deprecati faciem Domi-
ni Dei nostri, vt reuerteremur vnus-
quisque nostrum a vijs nostris pessimis.
9 * Et vigilauit Dominus in malis, &
adduxit ea super nos: quia iustus est Do-
minus in omnibus operibus suis, quæ
10 mandauit nobis: * & non audiuimus vo-
cem ipsius vt iremus in præceptis Do-
mini, quæ dedit ante faciem nostram.
11 * ‖ Et nunc Domine Deus Israel, qui edu- ‖Dan.9.d.15
C xisti populum tuum de Terra Ægy-
pti in manu valida, & in signis, & in
prodigijs, & in virtute tua magna, & in

Digitized by Google

brachio excelso,& fecisti tibi nomen si-
cut est dies iste:* peccauimus, impie 12
egimus, inique gessimus Domine Deus
nostER, in omnibus iustitijs tuis.* Auer- 13
tatur ira tua a nobis: quia derelicti su-
mus pauci inter gentes, vbi dispersisti
nos. * Exaudi Domine preces nostras, 14
& orationes nostras,& educ nos propter
te: & da nobis inuenire gratiam ante fa-
ciem eorum,qui nos abduxerunt: * vt 15
sciat omnis terra quia tu es Dominus
Deus noster,& quia nomen tuum inuo-
catum est super Israel,& super genus ip-
sius.* ‖Respice Domine de domo sancta 16
tua in nos,& inclina aurem tuam,& exau-
di nos. * ‖ Aperi oculos tuos,& vide: 17
‖ quia non mortui, qui sunt in inferno, D
quorum spiritus acceptus est a visceri-
bus suis,dabunt honorem,& iustificatio-
nem Domino:* sed anima,quæ tristis est 18
super magnitudine mali, & incedit cur-
ua,& infirma,& oculi deficientes, & ani-
ma esuriens dat tibi gloriam & iustitiam
Domino.* Quia non secundum iustitias 19
patrum nostrorum nos fundimus preces,
& petimus misericordiam ante conspe-
ctum tuum Domine Deus noster: * sed 20
quia misisti iram tuam, & furorem tuũ
super nos, sicut locutus es in manu pue-
rorum tuorum prophetarum,dicẽs:* Sic 21
dicit Dominus: Inclinate humerum ve- E
strum,& ceruicem vestram, & opera fa-
cite regi Babylonis: & sedebitis in terra,
quam dedi patribus vestris.* Quòd si nõ 22
audieritis vocem Domini Dei vestri ope-
rari regi Babyloniæ: defectionem vestrã
faciam de ciuitatibus Iuda,& a foris Ie-
rusalem,* & auferam a vobis vocem iu- 23
cunditatis, & vocem gaudij, & vocem
sponsi,& vocem sponsæ, & erit omnis
terra sine vestigio ab inhabitantibus eã.
* & non audierunt vocem tuam, vt ope- 24
rarentur regi Babylonis: & statuisti ver-
ba tua,quæ locutus es in manibus puero-
rum tuorum prophetarum, vt transfer-
rentur ossa regum nostrorum,& ossa pa-
trum nostrorũ de loco suo:* & ecce pro- 25
iecta sunt in calore solis, & in gelu no-
ctis: & mortui sunt in doloribus pessi-
mis, in fame & in gladio, & in emis-
sione. * Et posuisti templum, in quo 26
inuocatum est nomen tuum in ipso, si- F
cut hæc dies, propter iniquitatem do-
mus Israel, & domus Iuda. * Et fecisti 27
in nobis Domine Deus noster secundum
omnem bonitatem tuam, & secundum
omnem miserationem tuam illam ma-
28 gnam: * sicut locutus es in manu pueri
tui Moysi in die, qua præcepisti eis scri-
29 bere legem tuam coram filijs Israel,* di-
cens: ‖Si non audieritis vocem meam, ‖Leu. 26.b.14
multitudo hæc magna conuertetur in Deu. 28.b.15
minimam inter Gentes, quò ego eos
30 dispergam:* quia scio quòd me non au-
diet populus. populus est enim dura
ceruice: & conuertetur ad cor suum in
31 terra captiuitatis suæ: * & scient quia
G ego sum Dominus Deus eorum,& dabo
eis cor, & intelligent: aures,& audient.
* Et laudabunt me in terra captiuitatis
32 suæ,& memores erunt nominis mei. * Et
auertent se a dorso suo duro, & a mali-
gnitatibus suis: quia reminiscentur viã
patrum suorum qui peccauerunt in me.
33 * Et reuocabo illos in terram, quam iu-
raui patribus eorum Abraham,Isaac, &
Iacob, & dominabuntur eis: & multi-
34 plicabo eos,& non minorabuntur. * Et
statuam illis testamentum alterum sem-
piternum, vt sim illis in Deum,& ipsi
erunt mihi in populum: & non moue-
bo amplius populum meum, filios Israel
a terra, quam dedi illis.

‖Deu.26.d.15
Isa.63.d.15
‖Isa.64.c.9
‖Ps.113.d.17

CAP. III.

1 A ET nunc Domine omnipotens, Deus
Israel,anima in angustijs,& spiritus
2 anxius clamat ad te: * audi Domine, &
miserere,quia Deus es misericors, & mi-
serere nostri: quia peccauimus ante te.
3 * Quia tu sedes in sempiternum, &
4 nos peribimus in æuum? * Domine
omnipotens, Deus Israel, audi nunc
orationem mortuorum Israel,& filio-
rum ipsorum, qui peccauerunt ante
te, & non audierunt vocem Domini
Dei sui, & agglutinata sunt nobis ma-
5 la. * Noli meminisse iniquitatum pa-
trum nostrorum, sed memento manus
tuæ, & nominis tui in tempore isto:
6 * quia tu es Dominus Deus noster, &
7 laudabimus te Domine:* quia propter
hoc dedisti timorem tuum in cordibus
nostris, & vt inuocemus nomen tuum,
& laudemus te in captiuitate nostra,
quia conuertimur ab iniquitate patrum
nostrorum, qui peccauerunt ante te.

Et

Digitized by Google

* Et ecce nos in captiuitate nostra sumus 8
hodie, qua nos dispersisti in improperium, & in maledictum, & in peccatum,
secundum omnes iniquitates patrum no-
B strorum, qui recesserunt a te Domine
Deus noster. * Audi Israel mandata 9
vitæ: auribus percipe, vt scias prudentiam. * Quid est Israel quòd in terra 10
inimicorum es? * inueterasti in terra 11
aliena, coinquinatus es cum mortuis:
deputatus es cum descendentibus in infernum. * Dereliquisti fontem sapien- 12
tiæ. * nam si in via Dei ambulasses, ha- 13
bitasses vtique in pace sempiterna. * Di- 14
sce vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi
sit intellectus: vt scias simul vbi sit longiturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen
oculorum, & pax. * Quis inuenit lo- 15
cum eius? & quis intrauit in thesauros
eius? * Vbi sunt principes Gentium, & 16
qui dominantur super bestias, quæ sunt
super terram? * qui in auibus cæli lu- 17
dunt, * qui argentum thesaurizant, & 18
aurum, in quo confidunt homines, &
non est finis acquisitionis eorum? qui
argentum fabricant & soliciti sunt, nec
est inuentio operum illorum? * exter- 19
minati sunt, & ad inferos descenderũt,
& alij loco eorum surrexerunt. * Iuue- 20
nes viderunt lumen, & habitauerunt
C super terram: viam autem disciplinæ
ignorauerunt, * neque intellexerunt se- 21
mitas eius, neque filij eorum susce-
perunt eam, a facie ipsorum longe facta
est: * non est audita in Terra Chanaan, 22
neque visa est in Theman. * Filij quo- 23
que Agar, qui exquirunt prudentiam,
quæ de terra est, negotiatores Merrhæ,
& Theman, & fabulatores, & exquisi-
tores prudentiæ & intelligentiæ: viam
autem sapientiæ nescierunt, neque com-
memorati sunt semitas eius. * O Israel 24
quàm magna est domus Dei, & ingens
locus possessionis eius! * Magnus est, 25
& non habet finem: excelsus & immen-
sus. * Ibi fuerunt gigantes nominati il- 26
li, qui ab initio fuerunt, statura magna,
scientes bellum. * Non hos elegit Do- 27
minus, neque viam disciplinæ inuene-
runt: propterea perierunt. * Et quo- 28
niam non habuerunt sapientiam, interie-
runt propter suam insipientiam. * Quis 29
ascendit in cælum, & accepit eam, &
D eduxit eam de nubibus? * Quis trans- 30
fretauit mare, & inuenit illam? & at-
31 tulit illam super aurum electum? * Non
est qui possit scire vias eius, neque qui
32 exquirat semitas eius: * sed qui scit vni-
uersa, nouit eam, & adinuenit eam pru-
dentia sua: qui præparauit terram in
æterno tempore, & repleuit eam pecu-
33 dibus, & quadrupedibus: * qui emittit
lumen, & vadit: & vocauit illud, &
34 obedit illi in tremore. * Stellæ autem
dederunt lumen in custodijs suis, & læ-
35 tatæ sunt: * vocatæ sunt, & dixerunt:
Adsumus: & luxerunt ei cum iucundi-
36 tate, qui fecit illas. * Hic est Deus no-
ster, & non æstimabitur alius aduersus
37 eum. * Hic adinuenit omnem viam di-
sciplinæ, & tradidit illam Iacob puero
38 suo, & Israel dilecto suo. * Post hæc
in terris visus est, & cum hominibus
conuersatus est.

CAP. IIII.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex,
A quæ est in æternum: omnes, qui
tenent eam, peruenient ad vitam: qui
autem dereliquerunt eam, in mortem.
2 * Conuertere Iacob, & apprehende
eam, ambula per viam ad splendorem
3 eius contra lumen eius. * Ne tradas al-
teri gloriam tuam, & dignitatem tuam
4 genti alienæ. * Beati sumus Israel: quia
quæ Deo placent, manifesta sunt nobis.
5 * Animæquior esto populus Dei, me-
6 morabilis Israel: * venundati estis Gẽti-
bus non in perditionẽ: sed propter quod
in ira ad iracundiam prouocastis Deum,
7 traditi estis aduersarijs. * Exacerbastis
B enim eum, qui fecit vos, Deum æter-
num, immolantes dæmonijs, & non
8 Deo. * Obliti enim estis Deum, qui
nutriuit vos, & contristastis nutricem
9 vestram Ierusalem. * Vidit enim iracun-
diam a Deo venientem vobis, & dixit:
Audite confines Sion, adduxit enim
10 mihi Deus luctum magnum: * Vidi
enim captiuitatem populi mei, filiorum
meorum, & filiarum, quam superduxit il
11 lis æternus. * Nutriui enim illos cum iu-
cunditate: dimisi autem illos cum fletu
12 & luctu. * Nemo gaudeat super me vi-
duam, & desolatam: a multis derelicta
sum propter peccata filiorum meorum,
quia declinauerunt a lege Dei. * Iustitias

Digitized by Google

autem ipsius nescierunt, nec ambulauerunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. * Veniant confines Sion, 14
& memorentur captiuitatem filiorum, & filiarum mearum, quam superduxit illis æternus. * Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ: * qui non 15 16
sunt reuereriti senem, neque puerorũ miserti sunt, & abduxerũt dilectos viduæ, & a filijs vnicã desolauerunt. * Ego autem quid possum adiuuare vos? * Qui 17 18
enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. * Ambulate filij, ambulate: ego 19
enim derelicta sum sola. * Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecra- 20
D tionis, & clamabo ad Altissimũ in diebus meis. * Animæquiores estote filij, 21
clamate ad Dominum, & eripiet vos de manu principum inimicorum. * Ego 22
enim speraui in æternum salutem vestram: & venit mihi gaudium a sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro. * Emisi enim 23
vos cum luctu & ploratu: reducet autẽ vos mihi Dominus cũ gaudio & iucunditate in sempiternum. * Sicut enim vi- 24
E derunt vicinæ Sion captiuitatem vestrã a Deo, sic videbunt & in celeritate salutem vestram a Deo, quæ superueniet vobis cum honore magno, & splendore æterno. * Filij patienter sustinete irã, 25
quæ superuenit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbis perditionem ipsius: & super ceruices ipsius ascendes. * Delicati mei ambulaue- 26
runt vias asperas: ducti sunt enim vt grex direptus ab inimicis. * Animæquio- 27
res estote filij, & proclamate ad Dominum: erit enim memoria vestra ab eo, qui duxit vos. * Sicut enim fuit sensus 28
vester vt erraretis a Deo: decies tantum iterum conuertentes requiretis eum. * Qui enim induxit vobis mala, ipse 29
F rursum adducet vobis sempiternam iucunditatem cum salute vestra. * Animæquior esto Ierusalem, exhortatur enim 30
te, qui te nominauit. * Nocentes peribunt, qui te vexauerunt: & qui gratu- 31
lati sunt in tua ruina, punientur. * ciuitates, quibus seruierunt filij tui, puniẽ- 32
tur: & quæ accepit filios tuos. * Sicut 33
enim gauisa est in tua ruina, & lætata est in casu tuo, sic contristabitur in sua
34 desolatione. * Et amputabitur exultatio multitudinis eius, & gaudimoniũ eius
35 erit in luctum. * Ignis enim superueniet
G ei ab æterno in longiturnis diebus, & habitabitur a dæmonijs in multitudine
36 temporis. * Circumspice Ierusalem ad Orientem, & vide iucunditatem a Deo
37 tibi venientem. * Ecce enim veniunt filij tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab Oriente vsque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

CAP. V.

1 EXue te Ierusalem stola luctus, &
A vexationis tuæ: & indue te decore, & honore eius, quæ a Deo tibi est sem-
2 piternæ gloriæ. * Circumdabit te Deus diploide iustitiæ, & imponet mitram
3 capiti honoris æterni. * Deus enim ostẽdet splendorem suum in te omni, qui
4 sub cælo est. * Nominabitur enim tibi nomen tuum a Deo in sempiternum:
B Pax iustitiæ, & honor pietatis. * Exur-
5 ge Ierusalem, & sta in excelso: ‖ & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente sole vsque ad Occidentem, in verbo sancti gaudẽ- ‖ Sup. 4. g. 36
6 tes Dei memoria. * Exierunt enim abs
C te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in
7 honore sicut filios regni. * Constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & conualles replere in æqualitatem terræ: vt ambulet Israel diligenter in honorem Dei.
8 * Obumbrauerunt autem & siluæ, &
D omne lignum suauitatis Israel ex man-
9 dato Dei. * Adducet enim Deus Israel cum iucunditate in lumine maiestatis suæ, cum misericordia, & iustitia, quæ est ex ipso.

CAP. VI.

A EXemplar epistolæ, quam misit Ieremias ad abducẽdos captiuos in Babyloniam a rege Babyloniorum, vt annunciaret illis secundum quòd præce-
1 ptũ est illi a Deo. * ‖ PROPTER peccata, quæ peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniã captiui a Nabuchodonosor ‖ Ier. 25. h. 9

donosor rege Babyloniorum. * Ingressi 2
itaque in Babylonē, eritis ibi annis plu-
rimis, & temporibus longis vsque ad
generationes septem: post hoc autem
educam vos inde cum pace. * ‖ Nunc 3
autem videbitis in Babylonia deos au-
reos, & argenteos, & lapideos, & li-
gneos in humeris portari, ostentantes
metum Gentibus. * Videte ergo ne & 4
vos similes efficiamini factis alienis, &
metuatis, & metus vos capiat in ipsis.
* Visa itaque turba de retro, & ab ante, 5
adorantes, dicite in cordibus vestris:
Te oportet adorari Domine. * Angelus 6
enim meus vobiscum est: ipse autē ex-
quiram animas vestras. * Nam lingua 7
ipsorum polita a fabro, ipsa etiam inau-
rata, & inargentata falsa sunt, & non
possunt loqui. * Et sicut virgini amanti 8
ornamenta: ita accepto auro fabricati
sunt. * Coronas certe aureas habent su- 9
per capita sua dij illorum: vnde subtra-
hunt sacerdotes ab eis aurum, & argen-
tum, & erogant illud in semetipsos.
* Dant autem & ex ipso prostitutis, & 10
meretrices ornant: & iterum cum rece-
perint illud a meretricibus, ornant deos
suos. * Hi autem non liberātur ab æru- 11
gine, & tinea. * Opertis autem illis ve- 12
ste purpurea, extergunt faciem ipsorum B
propter puluerem domus, qui est plu-
rimus inter eos. * Sceptrum autem habet 13
vt homo, sicut iudex regionis, qui in se
peccantem non interficit. * Habet etiā 14
in manu gladium, & securim, se autem
de bello, & a latronibus non liberat.
Vnde vobis notum sit quia nō sunt dij.
* Non ergo timueritis eos. Sicut enim 15
vas hominis confractū inutile efficitur,
tales sunt & dij illorum: * Constitutis 16
illis in domo, oculi eorum pleni sunt
puluere a pedibus introeuntiū. * Et si- 17
cut alicui, qui regem offendit, circum-
septæ sunt ianuæ: aut sicut ad sepulchrū
adductum mortuum, ita tutantur sacer-
dotes ostia clausuris, & seris, ne a latro-
nibus expolientur. * Lucernas accendūt 18
illis, & quidem multas, ex quibus nul-
lam videre possunt: sunt autem sicut tra-
bes in domo. * Corda vero eorum di- 19
cunt elingere serpentes, qui de terra
sunt, dum comedunt eos, & vestimentū
ipsorum, & non sentiunt. * Nigræ fiunt 20
facies eorum a fumo, qui in domo fit.

21 * Supra corpus eorū, & supra caput eo-
rum volāt noctuæ, & hirundines, & aues
22 etiam similiter & cattæ. * Vnde sciatis
C quia non sunt dij. Ne ergo timueritis
23 eos. * Aurum etiam, quod habent, ad
speciē est. Nisi aliquis exterserit ærugi-
nem, non fulgebunt: neque enim dum
24 conflarentur, sentiebāt. * ‖ Ex omni pre- ‖ Isai.46.b.6
tio empta sunt, in quibus spiritus non
25 inest ipsis. * Sine pedibus in humeris
portantur, ostentantes ignobilitatem suā
hominibus. Confundantur etiā qui co-
26 lunt ea. * Propterea si ceciderint in ter-
ram, a semetipsis non consurgunt: neque
si quis eum statuerit rectū, per semetip-
sum stabit, sed sicut mortuis munera eo-
27 rum illis apponentur. * Hostias illorum
vendunt Sacerdotes ipsorum, & abutun-
tur: similiter & mulieres eorum decer-
pentes, neque infirmo, neque mendican-
28 ti aliquid impertiunt, * de sacrificijs eo-
rum fœtæ, & menstruatæ contingunt.
Scientes itaque ex his quia non sunt dij,
29 ne timeatis eos. * Vnde enim vocantur
dij? Quia mulieres apponunt dijs argē-
30 teis, & aureis, & ligneis: * & in domibus
eorum sacerdotes sedent, habentes tu-
nicas scissas, & capita, & barbam rasam,
31 quorum capita nuda sunt. * Rugiūt au-
tem clamantes contra deos suos, sicut in
32 cœna mortui. * Vestimenta eorum aufe-
D runt sacerdotes, & vestiunt vxores suas,
33 & filios suos. * Neque siquid mali pa-
tiūtur ab aliquo, neque siquid boni, po-
terunt retribuere: neque regem consti-
34 tuere possunt, neque auferre. * Simili-
ter neque dare diuitias possunt, neque
malum retribuere. Siquis illis votum
vouerit, & non reddiderit; neque hoc
35 requirunt. * Hominem a morte non li-
berant, neque infirmum a potētiori eri-
36 piunt. * Hominem cæcum ad visum nō
restituunt, de necessitate hominem non
37 liberabunt. * Viduæ non miserebuntur,
38 neque orphanis benefacient. * Lapidibus
de monte similes sunt dij illorū, lignei,
& lapidei, & aurei, & argentei. Qui au-
39 tem colunt ea, confundentur. * Quomo-
do ergo æstimandum est, aut dicendū,
40 illos esse deos? * Adhuc enim ipsis Chal-
dæis nō honorantibus ea: qui cum au-
dierint mutū non posse loqui, offerunt
illud ad Bel, postulantes ab eo loqui:
41 * quasi possint sentire qui non habent
motum,

‖ Isai.44.b.10

motum, & ipsi cum intellexerint, relinquent ea: sensum enim non habēt ipsi dij illorum. * Mulieres autem circū- 42
datæ funibus in vijs sedent, succendētes ossa oliuarum. * Cum autem aliqua ex 43
ipsis attracta ab aliquo transeunte dor- E
mierit cum eo, proximæ suæ exprobrat quòd ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis eius diruptus sit. * Omnia 44
autem quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum, aut dicendum est, illos esse deos? * A fabris autem, & ab 45
aurificibus facta sunt. Nihil aliud erūt, nisi id quod volunt esse sacerdotes. * Ar- 46
tifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi tēporis. Numquid ergo possunt ea, quæ fabricata sunt ab ipsis, esse dij? * Reliquerunt autem falsa, & 47
opprobrium postea futuris. * Nam cum 48
superuenerit illis prælium, & mala; cogitant sacerdotes apud se, vbi se abscondant cum illis. * Quomodo ergo senti- 49
ri debeant quoniam dij sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? * Nam cum sint lignea, inaura- 50
ta, & inargentata, scietur postea quia falsa sunt ab vniuersis Gentibus, & regibus: quæ manifesta sunt quia non sunt dij, sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis. * Vnde er- 51
go notum est, quia non sunt dij, sed opera manuum hominum, & nullū Dei opus in ipsis est? * Regem regioni non 52
suscitant, neque pluuiam hominibus dabunt. * Iudicium quoque non discer- 53
nent, neque regiones liberabūt ab iniu- F
ria: quia nihil possunt, sicut corniculæ inter medium cæli, & terræ. * Etenim 54
cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient, & liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. * Regi autem, & 55
bello nō resistent. Quomodo ergo æstimandum est, aut recipiendum quia dij 56
sunt? * Non a furibus, neque a latroni- 56
bus se liberabunt dij lignei, & lapidei, & inaurati & inargentati, quibus hi, 57
qui fortiores sunt, * aurum, & argentū, & vestimentum, quo operti sunt, auferent illis, & abibunt, nec sibi auxilium 58
ferent. * Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam: aut vas in domo vtile, in quo gloriabitur qui possidet illud: vel ostium in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt, quàm falsi dij. 59
* Sol quidem, & luna, ac sidera cum sint splendida, & emissa ad vtilitates, 60
obaudiunt. * Similiter & fulgur cum apparuerit, perspicuū est: id ipsum autem & spiritus in omni regione spirat. 61
* Et nubes, quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare vniuersum orbē, 62
perficiunt quod imperatū est eis. * Ignis G
etiam missus desuper vt consumat mōtes, & siluas, facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque 63
virtutibus vni eorum similia sunt. * Vnde neque existimandū est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque iudicium iudicare, neque 64
quidquam facere hominibus. * Scientes itaque quia nō sunt dij, ne ergo timue- 65
ritis eos. * Neque enim regibus maledi- 66
cent, neque benedicent. * Signa etiam in cælo Gentibus non ostendunt, neque vt sol lucebunt, neque illuminabunt vt 67
luna. * Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse 68
sibi. * Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dij: propter quod ne 69
timeatis eos. * Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita sunt dij illorum lignei, & argentei, & inaurati. 70
* Eodem modo & in horto spina alba, supra quam omnis auis sedet. Similiter & mortuo proiecto in tenebris similes sunt dij illorum lignei, & inaurati, & 71
inargentati: * A purpura quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque quia nō sunt dij. Ipsi etiam postremo comeduntur, & erunt opprobrium 72
in regione. * Melior est homo iustus, qui non habet simulachra: nam erit longe ab opprobrijs.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cum essem in medio captiuorum ‖ iuxta fluuium Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. * In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachin, * factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen Chobar: & facta est super eum ibi manus Domini. * Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluēs, & splendor in circuitu eius: & de medio eius quasi species electri, id est de medio ignis: * & in medio eius similitudo quattuor animalium: & hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis. * Quattuor facies vni, & quattuor pennæ vni. * Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, & scintillæ quasi aspectus æris candentis. * Et manus hominis sub pennis eorum in quattuor partibus: & facies, & pennas per quattuor partes habebant. * Iunctæq. erant pennæ eorum alterius ad alterum. non reuertebantur cum incederent: sed vnumquodque ante faciem suam gradiebatur. * Similitudo autem vultus eorum: facies hominis, & facies leonis a dextris ipsorum quattuor: facies autem bouis, a sinistris ipsorum quattuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quattuor. * Facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum: * & vnumquodque eorum coram facie sua ambulabat: vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularent. * Et similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. * Et animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. * Cumq. aspicerem animalia, apparuit rota vna super terram iuxta animalia, habens quattuor facies. * & aspectus rotarum, & opus earum, quasi visio maris: & vna similitudo ipsarum quattuor: & aspectus earum & opera, quasi sit rota in medio rotæ. * Per quattuor partes earum euntes ibant: & non reuertebantur cum ambularent. * Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus: & ‖ totum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quattuor. * Cumq. ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur simul & rotæ. * Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotæ pariter eleuabantur, sequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis. * Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant: & cum eleuatis a terra, pariter eleuabantur & rotæ, sequentes ea: quia spiritus vitæ erat in rotis. * Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis, & extenti super capita eorum desuper. * Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: vnumquodque duabus alis velabat corpus suum, & alterum similiter velabatur. * Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei: cum ambularent quasi sonus erat multitudinis vt sonus castrorum. cumq. starent, demittebantur pennæ eorum.

‖ Inf. 3. f. 23 12. d. 20

‖ Inf. 10. c. 12

Nam

* Nam cum fieret vox super firmamen- 25
tum, quod erat super caput eorum, G
stabant, & submittebant alas suas. * Et 26
super firmamentum, quod erat immi-
nens capiti eorum, quasi aspectus lapi-
dis sapphiri similitudo throni: & super
similitudinem throni, similitudo quasi
aspectus hominis desuper. * Et vidi qua- 27
si speciem electri, velut aspectum ignis,
intrinsecus eius per circuitum: a lumbis
eius & desuper, & a lumbis eius vsque
deorsum, vidi quasi speciem ignis splen-
dentis in circuitu: * Velut aspectum ar- 28
cus cũ fuerit in nube in die pluuiæ. hic
erat aspectus splendoris per gyrum.

CAP. II.

HÆc visio similitudinis gloriæ Do- 1
mini. & vidi, & cecidi in faciem A
meam, & audiui vocem loquentis. Et di-
xit ad me: Fili hominis sta super pedes
tuos, & loquar tecum. * Et ingressus est 2
in me spiritus postquã locutus est mihi,
& statuit me supra pedes meos: & au-
diui loquentem ad me, * & dicentem: 3
Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, B
ad Gentes apostatrices, quæ recesserunt
a me: ipsi & patres eorum præuaricati
sunt pactum meum vsque ad diem hãc.
* Et filij dura facie, & indomabili cor- 4
de sunt, ad quos ego mitto te: & dices
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: * Si 5
forte vel ipsi audiant, & si forte quiescãt,
quoniam domus exasperans est: & sciẽt
quia propheta fuerit in medio eorum.
* Tu ergo fili hominis ne timeas eos, ne- 6
que sermones eorum metuas: quoniam C
increduli, & subuersores sunt tecum, &
cum scorpionibus habitas. verba eorum
ne timeas, & vultus eorum ne formides
quia domus exasperãs est. * Loquéris er- 7
go verba mea ad eos, si forte audiant, &
quiescant: quoniam irritatores sunt. * Tu 8
autem fili hominis audi quæcumque lo- D
quor ad te: & noli esse exasperans sicut
domus exasperatrix est: aperi os tuum
& comede quæcumque ego do tibi. * Et 9
vidi, & ecce manus missa ad me, in qua
erat inuolutus liber: & expandit illum
|| Apoc. 5. a. 1 coram me, || qui erat scriptus intus, &
foris: & scriptæ erant in eo lamentatio-
nes, & carmen, & væ.

CAP. III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quod-
A cumque inueneris comede: come-
de volumen istud, & vadens loquere ad
2 filios Israel. * Et aperui os meum, & ci-
3 bauit me volumine illo: * & dixit ad
me: Fili hominis venter tuus comedet,
& viscera tua complebuntur volumine
isto, quod ego do tibi. || Et comedi il- || Apo. 10. d. 9
lud: & factum est in ore meo sicut mel 10
4 dulce. * Et dixit ad me: Fili homi-
nis vade ad domum Israel, & loquéris
5 verba mea ad eos. * Non enim ad po-
pulum profundi sermonis, & ignotæ lin
6 guæ tu mitteris ad domum Israel: * ne-
que ad populos multos profundi ser-
monis, & ignotæ linguæ, quorum non
possis audire sermones: & si ad illos mit
7 tereris, ipsi audirent te. * Domus au-
B tem Israel nolunt audire te: quia nolũt
audire me. omnis quippe domus Israel
8 attrita fronte est, & duro corde. * Ecce
dedi faciem tuam valentiorem faciebus
eorum, & frõtem tuam duriorem fron-
9 tibus eorum. * Vt adamantem, & vt
silicem dedi faciẽ tuam: ne timeas eos,
neque metuas a facie eorum: quia do-
10 mus exasperans est. * Et dixit ad me:
Fili hominis omnes sermones meos,
quos ego loquor ad te, assume in cor-
11 de tuo, & auribus tuis audi: * Et vade
ingredere ad transmigrationem, ad fi-
C lios populi tui, & loquéris ad eos, &
dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: si
12 forte audiant, & quiescant. * Et assum-
psit me spiritus, & audiui post me vo-
cem cõmotionis magnæ: Benedicta glo-
13 ria Domini de loco suo, * & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis
14 magnæ. * Spiritus quoque leuauit me,
D & assumpsit me: & abij amarus in indi-
gnatione spiritus mei: manus enim Do-
15 mini erat mecum, confortans me. * Et
veni ad transmigrationem, ad aceruum
nouarum frugum, ad eos, qui habita-
bant iuxta flumen Chobar, & sedi vbi
illi sedebant: & mansi ibi septem die-
16 bus mœrens in medio eorum. * Cum
autem pertransissent septem dies, factum
est verbum Domini ad me, dicens:
* Fili

Digitized by Google

Isai.33.b.7 * ‖ Fili hominis speculatorẽ dedi te do- 17
mui Israel: & audies de ore meo verbũ,
& annunciabis eis ex me. * Si dicente 18
me ad impium: Morte morieris: non
annunciaueris ei, neque locutus fueris
vt auertatur a via sua impia, & viuat: E
ipse impius in iniquitate sua morietur,
sanguinem autem eius de manu tua re-
quiram. * Si autem tu annunciaueris 19
impio, & ille non fuerit conuersus ab
impietate sua, & a via sua impia: ipse
quidẽ in iniquitate sua morietur, tu au-
tem animam tuam liberasti. * Sed & si 20
conuersus iustus a iustitia sua fuerit, &
fecerit iniquitatem: ponam offendicu-
lum coram eo, ipse morietur, quia non
annunciasti ei: in peccato suo morietur,
& non erunt in memoria iustitiæ eius,
quas fecit: sanguinem vero eius de ma-
nu tua requiram. * Si autem tu annun- 21
ciaueris iusto vt non peccet iustus, & F
ille non peccauerit: viuens viuet, quia
annunciasti ei, & tu animam tuam libe-
rasti. * Et facta est super me manus Do- 22
mini, & dixit ad me: Surgens egre-
dere in campum, & ibi loquar tecum.
* Et surgens egressus sum in campum: 23
& ecce ibi gloria Domini stabat quasi
Sup.1.a.3 gloria, quam vidi ‖ iuxta fluuium Cho-
bar: & cecidi in faciem meam. * Et in- 24
gressus est in me spiritus, & statuit me
super pedes meos: & locutus est mihi,
& dixit ad me: Ingredere, & includere G
in medio domus tuæ. * Et tu fili homi- 25
nis, ecce data sunt super te vincula, &
ligabunt te in eis: & non egredieris de
medio eorum. * Et linguam tuam ad- 26
hærere faciam palato tuo, & eris mu-
tus, nec quasi vir obiurgans: quia do-
mus exasperans est. * Cum autem lo- 27
cutus fuero tibi, aperiam os tuum, & di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Qui audit, audiat: & qui quiescit, quie-
scat: quia domus exasperans est.

CAP. IIII.

ET tu fili hominis sume tibi laterem, 1
& pones eum coram te: & descri- A
bes in eo ciuitatem Ierusalem. * Et 2
ordinabis aduersus eam obsidionem, &
ædificabis munitiones, & comportabis
aggerem, & dabis contra eam castra,
3 & pones arietes in gyro. * Et tu sume
tibi sartaginem ferream, & pones eam
in murum ferreum inter te, & inter ci-
uitatem: & obfirmabis faciem tuam ad
eam, & erit in obsidionem, & circum-
dabis eam: signum est domui Israel.
4 * Et tu dormies super latus tuum sini-
strum, & pones iniquitates domus Israel
super eo numero dierum, quibus dor-
mies super illud, & assumes iniquita-
5 tem eorum. * Ego autem dedi tibi an-
B nos iniquitatis eorum, numero dierum
trecentos & nonaginta dies: & portabis
6 iniquitatem domus Israel. * Et cum cõ-
pleueris hæc, dormies super latus tuum
dexterum secundò: & ‖ assumes iniqui- ‖ Nu.14.f.34
tatem domus Iuda quadraginta diebus.
diem pro anno, diem, inquam, pro an-
7 no dedi tibi. * Et ad obsidionem Ieru-
salem conuertes faciem tuam, & bra-
chium tuum erit extentum: & prophe-
8 tabis aduersus eam. * Ecce circumdedi
te vinculis: & non te conuertes a latere
tuo in latus aliud, donec compleas dies
9 obsidionis tuæ. * Et tu sume tibi fru-
mentum, & hordeum, & fabam, & len-
tem, & milium, & viciam: & mittes ea
in vas vnum, & facies tibi panes nume-
ro dierum, quibus dormies super latus
tuum: trecentis & nonaginta diebus co-
10 medes illud. * Cibus autem tuus, quo
C vescẽris, erit in pondere viginti stateres
in die: a tempore vsque ad tempus co-
11 medes illud. * Et aquam in mensura
bibes, sextam partem hin: a tempore
12 vsque ad tempus bibes illud. * Et qua-
si subcinericium hordeaceum comedes
illud: & stercore, quod egreditur de
homine, operies illud in oculis eorum.
13 * Et dixit Dominus: Sic comedent filij
Israel ‖ panem suum pollutũ inter Gen- ‖ Ose.9.a.3
14 tes, ad quas eijciam eos. * Et dixi:
A a a, Domine Deus, ecce anima mea
non est polluta, & morticinum, & lace-
ratum a bestijs non comedi ab infantia
D mea vsque nunc, & non est ingressa in
15 os meum omnis caro immunda. * Et di-
xit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum
pro stercoribus humanis: & facies panẽ
16 tuum in eo. * Et dixit ad me: Fili ho-
minis: ‖ Ecce ego cõteram baculum pa- ‖ Inf.5.d.16
nis in Ierusalem: & comedent panem in & 14.d.13
pondere, & in solicitudine: & aquam in
17 mensura, & in angustia bibent: * Vt de-
ficien-

ficientibus pane & aqua, corruat vnus- 17
quisque ad fratrem suum: & contabe-
scant in iniquitatibus suis.

CAP. V.

ET tu fili hominis sume tibi gladium 1
acutum, radentem pilos: & assu- A
mes eum, & duces per caput tuum, &
per barbam tuam: & assumes tibi sta-
teram ponderis, & diuides eos. * Ter- 2
tiam partem igni combures in medio
ciuitatis, iuxta completionem dierum
obsidionis: & assumes tertiam partem,
& concides gladio in circuitu eius: ter-
tiam vero aliam disperges in ventum,
& gladium nudabo post eos. * Et su- 3
mes inde paruum numerum: & ligabis
eos in summitate pallij tui. * Et ex eis 4
rursum tolles, & proijcies eos in me-
dio ignis, & combures eos igni: & ex
eo egredietur ignis in omnem domum
Israel. * Hæc dicit Dominus Deus: Ista 5
est Ierusalem, in medio Gentium posui
eam, & in circuitu eius terras. * Et 6
contempsit iudicia mea, vt plus esset
impia quàm Gentes: & præcepta mea
vltra quàm terræ, quæ in circuitu eius B
sunt. iudicia enim mea proiecerunt, &
in præceptis meis non ambulauerunt.
*Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia 7
superastis Gentes, quæ in circuitu ve-
stro sunt, & in præceptis meis non am-
bulastis, & iudicia mea non fecistis, &
iuxta iudicia Gentium, quæ in circuitu
vestro sunt, non estis operati; * Ideo 8
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad
te, & ipse ego faciam in medio tui iu-
dicia in oculis Gentium. * & faciam 9
in te quod non feci, & quibus similia
vltra non faciam propter omnes abomi-
nationes tuas. * Ideo patres comedent 10
filios in medio tui, & filij comedent
patres suos, & faciam in te iudicia, &
ventilabo vniuersas reliquias tuas in om
nem ventum. * Idcirco viuo ego, dicit 11
Dominus Deus: Nisi pro eo quòd san- C
ctum meum violasti in omnibus offen-
sionibus tuis, & in cunctis abominatio-
nibus tuis: ego quoque confringam, &
non parcet oculus meus, & non mise-
rebor. * Tertia pars tui peste morie- 12
tur, & fame consumetur in medio tui:
& tertia pars tui in gladio cadet in cir-
cuitu tuo: tertiam vero partem tuam in
omnem ventum dispergam, & gladium
13 euaginabo post eos. * Et complebo fu-
rorem meum, & requiescere faciam in-
dignationem meam in eis, & consola-
bor: & scient quia ego Dominus locu-
tus sum in zelo meo, cum impleuero
14 indignationem meam in eis. * Et dabo
te in desertum, & in opprobrium Gen-
D tibus, quæ in circuitu tuo sunt, in con-
15 spectu omnis prætereuntis. * Et eris
opprobrium, & blasphemia, exemplum,
& stupor in Gentibus, quæ in circuitu
tuo sunt, cum fecero in te iudicia in
furore, & in indignatione, & in incre-
16 pationibus iræ. * Ego Dominus locu-
tus sum: Quando misero sagittas famis
pessimas in eos: quæ erunt mortiferæ,
& quas mittam vt disperdam vos: & fa-
mem congregabo super vos, & ‖ con- ‖Sup.4.d.16
teram in vobis baculum panis. * Et im- Inf. 14.d.13
17 mittam in vos famem, & bestias pessimas
vsque ad internecionem: & pestilentia,
& sanguis transibunt per te, & gladium
inducam super te. ego Dominus locu-
tus sum.

CAP. VI.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis pone faciem
A tuam ad montes Israel, & prophetabis ad
3 eos, * & dices: ‖ Montes Israel audite ver- ‖Inf.36.a.1
bum Domini Dei: Hæc dicit Dominus
Deus montibus, & collibus, rupibus, &
vallibus: Ecce ego inducã super vos gla-
4 dium, & disperdam excelsa vestra, * & de-
moliar aras vestras, & confringentur si-
mulachra vestra: & deijciam interfectos
5 vestros ante idola vestra. * Et dabo cada-
uera filiorum Israel ante faciem simula-
chrorum vestrorum: & dispergam ossa
6 vestra circum aras vestras * in omnibus
B habitationibus vestris. Vrbes desertæ
erunt, & excelsa demolientur, & dissi-
pabuntur: & interibunt aræ vestræ, &
confringentur: & cessabunt idola ve-
stra, & conterentur delubra vestra, &
7 delebuntur opera vestra. * Et cadet in-
terfectus in medio vestri: & scietis quia
8 ego sum Dominus. * Et relinquam in
vobis eos, qui fugerint gladium in
Gentibus, cum dispersero vos in ter-
9 ris. * Et recordabũtur mei liberati vestri
in

Digitized by Google

in Gentibus, ad quas captiui ducti sunt: C
quia contriui cor eorum fornicans, &
recedens a me; & oculos eorum forni-
cantes post idola sua: & displicebunt si-
bimet super malis quæ fecerunt in vni-
uersis abominationibus suis. * Et scient 10
quia ego Dominus non frustra locutus
sum vt facerem eis malum hoc. * Hæc 11
dicit Dominus Deus: Percute manum
tuam, & allide pedem tuum, & dic:
Heu, ad omnes abominationes malorũ
domus Israel: quia gladio, fame, & pe-
ste ruituri sunt. * Qui longe est, peste 12
morietur: qui autem prope, gladio
corruet: & qui relictus fuerit, & obses-
sus, fame morietur: & complebo indi-
gnationem meam in eis. * Et scietis quia 13
ego Dominus, cum fuerint interfecti D
vestri in medio idolorum vestrorum in
circuitu ararum vestrarum, in omni col-
le excelso, & in cunctis summitatibus
montium, & subtus omne lignum ne-
morosum, & subtus vniuersam quercũ
frondosam, locum vbi accenderũt thu-
ra redolentia vniuersis idolis suis. * Et 14
extendam manum meam super eos: &
faciam terram desolatam, & destitutam
a deserto Deblatha in omnibus habita-
tionibus eorum: & scient quia ego
Dominus.

CAP. VII.

ET factus est sermo Domini ad me, 1
dicens: * Et tu fili hominis, hæc di- 2
cit Dominus Deus terræ Israel: Finis ve- A
nit, venit finis super quattuor plagas
terræ. * Nunc finis super te, & immit- 3
tam furorem meum in te: & iudicabo
te iuxta vias tuas: & ponam contra te
omnes abominationes tuas. * Et non 4
parcet oculus meus super te, & non
miserebor: sed vias tuas ponã super te,
& abominationes tuæ in medio tui e-
rũt: & scietis quia ego Dominus. * Hæc 5
dicit Dominus Deus: Afflictio vna, af- B
flictio ecce venit. * finis venit, venit fi- 6
nis, euigilauit aduersum te: ecce venit.
* Venit contritio super te, qui habitas 7
in terra: venit tempus, prope est dies
occisionis, & non gloriæ montium.
* Nunc de propinquo effundam iram 8
meam super te, & complebo furorem
meum in te: & iudicabo te iuxta vias
tuas, & imponam tibi omnia scelera
9 tua: * Et non parcet oculus meus, nec
C miserebor, sed vias tuas imponam tibi,
& abominationes tuæ in medio tui erũt:
& scietis quia ego sum Dominus percu-
10 tiens. * Ecce dies, ecce venit: egressa est
contritio, floruit virga, germinauit su-
11 perbia: * Iniquitas surrexit in virga im-
pietatis: non ex eis, & non ex populo,
neque ex sonitu eorum: & non erit re-
12 quies in eis. * Venit tempus, appropin-
quauit dies: qui emit, non lætetur: &
qui vendit, non lugeat: quia ira super
13 omnem populum eius. * Quia qui ven-
D dit, ad id, quod vendidit, non reuerte-
tur, & adhuc in viuentibus vita eorum.
visio enim ad omnem multitudinem
eius non regredietur: & vir in iniquita-
14 te vitæ suæ non confortabitur. * Canite
tuba, præparentur omnes, & nõ est qui
vadat ad prælium: ira enim mea super
15 vniuersum populum eius. * Gladius fo-
ris: & pestis, & fames intrinsecus: qui
in agro est, gladio morietur: & qui in
ciuitate, pestilentia, & fame deuorabun-
16 tur. * Et saluabuntur qui fugerint ex eis:
& erunt in mõtibus quasi columbæ cõ-
uallium omnes trepidi, vnusquisque in
17 iniquitate sua. * Omnes manus dissoluẽ-
18 tur, & omnia genua fluent aquis. * ‖ Et ‖ Isai. 15. a. 2
E accinget se cilicijs, & operiet eos for- Ier. 48. f. 37
mido, & in omni facie confusio, & in Prou. 11. a. 4
19 vniuersis capitibus eorum caluitiũ. * Ar- Soph. 1. d. 18
gentum eorum foras proijcietur, & au- Eccl. 5. c. 10. 13
rum eorum in sterquiliniũ erit. Argen-
tum eorum, & aurum eorum non vale-
bit liberare eos in die furoris Domini.
Animam suam non saturabunt, & ven-
tres eorum non implebuntur: quia scã-
20 dalum iniquitatis eorum factum est. * Et
F ornamentum monilium suorum in su-
perbiam posuerunt, & imagines abomi-
nationum suarum, & simulachrorum
fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis il-
21 lud in immunditiam: * & dabo illud in
manus alienorum ad diripiendum, &
impijs terræ in prædam, & contamina-
22 bunt illud. * Et auertam faciem meam
ab eis, & violabunt arcanum meum: &
introibunt in illud emissarij, & conta-
23 minabunt illud. * Fac conclusionẽ: quo-
niam terra plena est iudicio sanguinum,
24 & ciuitas plena iniquitate. * Et adducã
G pessimos de Gentibus, & possidebũt do-
mos

Digitized by Google

mos eorum. & quiescere faciam superbiam potentium, & possidebũt sanctuaria eorum. * Angustia superueniente, 25
requirent pacem, & non erit. * Conturbatio super conturbationem veniet, & 26
auditus super auditum: & quærẽt visionem de propheta, & lex peribit a sacerdote, & cõsilium a senioribus. * Rex lugebit, & princeps induetur mœrore, & 27
manus populi terræ conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, & secundum iudicia eorum iudicabo eos: & scient quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factum est in anno sexto, in sex- 1
to mense, in quinta mensis: ego se- A
debam in domo mea, & senes Iuda sedebant coram me, & cecidit ibi super me manus Domini Dei. * Et vidi, & 2
ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum eius, & deorsum, ignis: & a lumbis eius, & sursum, quasi aspectus splendoris, vt visio electri.
Dan. 14. f. 35 * ‖ Et emissa similitudo manus apprehẽdit me in cincinno capitis mei: & 3
B eleuauit me Spiritus inter terram, & cælum: & adduxit me in Ierusalem in visione Dei, iuxta ostium interius, quod respiciebat ad Aquilonẽ, vbi erat statutum idolum zeli ad prouocãdam æmulationem. * Et ecce ibi gloria Dei Israel 4
secundum visionem, quam videram in campo. * Et dixit ad me: Fili hominis, 5
C leua oculos tuos ad viam Aquilonis. Et leuaui oculos meos ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ altaris idolum zeli in ipso introitu. * Et dixit ad 6
me: Fili hominis, putasne, vides tu quid isti faciunt, abominationes magnas, quas domus Israel facit hic, vt procul recedã a sanctuario meo? & adhuc conuersus videbis abominationes maiores. * Et in- 7
troduxit me ad ostium atrij: & vidi, & 8
ecce foramen vnum in pariete. * Et dixit ad me: Fili hominis fode parietem. D
Et cum fodissem parietem, apparuit ostium vnum. * Et dixit ad me: Ingrede- 9
re, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. * Et ingressus vidi, & 10
ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, abominatio, & vniuersa idola domus Israel depicta erant in pa-
11 riete in circuitu per totum. * Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, & Iezonias filius Saphan stabat in me-
E dio eorum, stantium ante picturas: & vnusquisque habebat thuribulũ in manu sua: & vapor nebulæ de thure consurgebat. * Et dixit ad me: Certe vides
12 fili hominis quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, vnusquisque in abscondito cubiculi sui: dicunt enim: Nõ videt Dominus nos, dereliquit Dominus
13 terram. * Et dixit ad me: Adhuc cõuersus videbis abominationes maiores, quas
14 isti faciunt. * Et introduxit me per ostiũ
F portæ domus Domini, quod respiciebat ad Aquilonem: & ecce ibi mulieres se-
15 debant plangentes Adonidem. * Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis: adhuc cõuersus videbis abominationes
16 maiores his. * Et introduxit me in atriũ domus Domini interius: & ecce in ostio templi Domini inter vestibulum & altare, quasi vigintiquinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem: & adorabãt ad or-
17 tum Solis. * Et dixit ad me: Certe vidi-
G sti fili hominis: numquid leue est hoc domui Iuda vt facerent abominationes istas, quas fecerunt hic: quia replentes terram iniquitate conuersi sunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum
18 ad nares suas. * Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: & cum clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

CAP. IX.

1 ET clamauit in auribus meis voce
A magna, dicens: Appropinquauerũt visitationes vrbis, & vnusquisque vas in-
2 terfectionis habet in manu sua. * Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad Aquilonem: & vniuscuiusque vas interitus in manu eius: vir quoque vnus in medio eorum vestitus erat lineis, & atramentariũ scriptoris ad renes eius: & ingressi sunt, &
3 steterunt iuxta altare æreum: * Et gloria
B Domini Israel assumpta est de cherub, quæ erat super eũ ad limen domus: & vocauit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis

Digitized by Google

lumbis suis. * Et dixit Dominus ad eũ : 4
Transi per mediam ciuitatem in medio
|| Exod.12.c.7 Ierusalem : || & signa thau super frontes
Apoc.7.a.3 virorum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. * Et illis dixit, audiente 5
me: Trãsite per ciuitatem sequentes eũ, & percutite : non parcat oculus vester, neque misereamini. * Senem, adolescentulum, & virginem, paruulum, & mulieres interficite vsque ad internecionẽ : C
omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, & a sanctuario meo incipite. Cœperunt ergo a viris senioribus, qui erant ante faciem domus. * Et 7
dixit ad eos : Contaminate domum, & implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt, & percutiebant eos, qui erant in ciuitate. * Et cæde completa, 8
remansi ego : ruiq. super faciem meam, & clamans aio : Heu, heu, heu Domine Deus : ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuũ super Ierusalem ? * Et dixit ad me: Iniquitas do- 9
mus Israel, & Iuda, magna est nimis D
valde, & repleta est terra sanguinibus, & ciuitas repleta est auersione: dixerunt enim : Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt. * Igitur & meus 10
non parcet oculus, neque miserebor : viam eorum super caput eorum reddã. * Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui 11
habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum, dicens: Feci sicut præcepisti mihi.

CAP. X.

ET vidi, & ecce in firmamento, quod 1
erat super caput cherubim, quasi la- A
pis sapphirus, quasi species similitudinis solij, apparuit super ea. * Et dixit ad vi- 2
rum, qui indutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & imple manum tuã prunis ignis, quæ sunt inter cherubim, & effunde super ciuitatem. Ingressusq. est in conspectu meo : * cherubim autẽ 3
stabant a dextris domus cum ingrederetur vir, & nubes impleuit atrium interius. * Et eleuata est gloria Domini de- 4
super cherub ad limen domus: & repleta est domus nube, & atrium repletum est splendore gloriæ Domini. * Et soni- 5
tus alarum cherubim audiebatur vsque ad atrium exterius, quasi vox Dei om-
6 nipotentis loquentis. * Cumq. præcepis-
B set viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ sunt inter cherubim : ingressus ille stetit
7 iuxta rotam. * Et extendit cherub manum de medio cherubim ad ignem, qui erat inter cherubim : & sumpsit, & dedit in manus eius, qui indutus erat lineis :
8 qui accipiens egressus est. * Et apparuit in cherubim similitudo manus hominis
9 subtus pennas eorum. * & vidi, & ecce quattuor rotæ iuxta cherubim : rota vna iuxta cherub vnum, & rota alia iuxta cherub vnum : species autem rotarum
10 erat quasi visio lapidis crysolithi. * & aspectus earũ similitudo vna quattuor :
11 quasi sit rota in medio rotæ. * Cumq. ambularent, in quattuor partes gradiebantur: & non reuertebantur ambulantes, sed ad locum, ad quem ire declinabat quæ prima erat, sequebantur & ce-
12 teræ, nec conuertebantur. * Et omne
C corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, & circuli plena erant oculis, in
13 circuitu quattuor rotarum. * Et rotas istas vocauit volubiles, audiente me.
14 * Quattuor autem facies habebat vnum : facies vna, facies cherub : & facies secũda, facies hominis : & in tertio facies
15 leonis : & in quarto facies aquilæ. * Et eleuata sunt cherubim : ipsum est animal, quod videram iuxta fluuium Cho-
16 bar. * Cumq. ambularent cherubim, ibant pariter & rotæ iuxta ea : & cum eleuarent cherubim alas suas vt exaltarentur de terra, non residebant rotæ, sed
17 & ipsæ iuxta erant. * Stantibus illis, stabant : & cum eleuatis eleuabantur. spi-
18 ritus enim vitæ erat in eis. * Et egressa
D est gloria Domini a limine templi : &
19 stetit super cherubim. * Et eleuãtia cherubim alas suas, exaltata sunt a terra coram me : & illis egredientibus, rotæ quoque subsecutæ sunt : & stetit in introitu portæ domus Domini orientalis :
20 & gloria Dei Israel erat super ea. * Ipsum est animal, quod vidi subter Deum Israel || iuxta fluuiũ Chobar : & intellexi || Sup.1.a.1.8
21 quia cherubim essent. * Quattuor vultus vni, & quattuor alæ vni : & similitudo
22 manus hominis sub alis eorum. * Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus

Digitized by Google

quos videram iuxta fluuium Chobar, & intuitus eorum, & impetus singulorum ante faciem suam ingredi.

CAP. XI.

1 ET eleuauit me spiritus, & introdu-
A xit me ad portam domus Domini orientalem, quæ respicit ad solis ortum: & ecce in introitu portæ viginti quinque viri: & vidi in medio eorum Iezoniam filium Azur, & Pheltiam filium Banaiæ, principes populi. * Dixitq. ad 2
me: Fili hominis, hi sunt viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant consiliũ pessimum in vrbe ista, * dicentes: Non- 3
ne dudum ædificatæ sunt domus? hæc est lebes, nos autem carnes. * Idcirco vati- 4
cinare de eis, vaticinare fili hominis. * Et irruit in me spiritus Domini, & 5
dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti estis domus Israel, & cogitationes cordis vestri ego noui. * Plu- 6
rimos occidistis in vrbe hac, & implestis vias eius interfectis. * Propterea hæc 7
dicit Dominus Deus: Interfecti vestri,
B quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes, & hæc est lebes: & educam vos de medio eius. * Gladium metuistis, & 8
gladium inducam super vos, ait Dominus Deus. * Et eijciam vos de medio e- 9
ius, daboq. vos in manu hostium, & faciam in vobis iudicia. * Gladio cade- 10
tis: in finibus Israel iudicabo vos, & scietis quia ego Dominus. * Hæc non 11
erit vobis in lebetem, & vos non eritis in medio eius in carnes: in finibus Israel iudicabo vos. * Et scietis quia ego 12
Dominus: quia in præceptis meis non ambulastis, & iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia Gentium, quæ in circuitu vestro sunt, estis operati. * Et fa- 13
ctum est, cum prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus est: & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine Deus: consummationẽ tu facis reliquiarũ Israel? * Et factum est verbum Domini ad me, 14
dicens: * Fili hominis, fratres tui, fratres 15
C tui, viri propinqui tui, & omnis domus Israel, vniuersi, quibus dixerũt habitatores Ierusalem: Longe recedite a Domino, nobis data est terra in possessionem. * Propterea hæc dicit Dominus Deus, 16
quia longe feci eos in Gentibus, & quia dispersi eos in terris: ero eis in sanctificationem modicam in terris, ad quas
17 venerunt. * Propterea loquere: Hæc dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, & adunabo de terris, in quibus dispersi estis, daboq. vobis humũ Israel.
18 * Et ingredientur illuc, & auferent omnes offensiones, cũctasq. abominationes
19 eius de illa. * ‖ Et dabo eis cor vnum, & ‖ Ier. 31. f. 33
D spiritum nouum tribuam in visceribus Inf. 36. f. 26
eorum: & auferam cor lapideũ de carne eorum, & dabo eis cor carneum:
20 * Vt in præceptis meis ambulent, & iudicia mea custodiant, faciantq. ea: & sint mihi in populum, & ego sim eis in
21 Deum. * Quorum cor post offendicula & abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Domi-
22 nus Deus. * Et eleuauerunt cherubim alas suas, & rotæ cum eis: & gloria Dei
23 Israel erat super ea. * Et ascendit gloria Domini de medio ciuitatis, stetitq. super montem, qui est ad Orientem vr-
24 bis. * Et spiritus leuauit me, adduxitq. in Chaldæam ad transmigrationem, in visione in spiritu Dei: & sublata est a
25 me visio, quam videram. * Et locutus sum ad transmigrationem omnia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

CAP. XII.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis in medio do-
A mus exasperãtis tu habitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt:
3 quia domus exasperans est. * Tu ergo fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, & transmigrabis per diem coram eis: trãsmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte aspiciant: quia domus exasperans
4 est. * Et efferes foras vasa tua quasi vasa
B transmigrantis per diem in conspectu eorum: tu autem egredieris vespere co-
5 ram eis, sicut egreditur migrans. * Ante oculos eorum perfode tibi parietem: &
6 egredieris per eum. * In conspectu corũ in humeris portaberis, in caligine effereris: faciem tuam velabis, & non videbis terram. quia portentum dedi te do-
7 mui Israel. * Feci ergo sicut præceperat

mihi

Digitized by Google

mihi Dominus: vasa mea protuli quasi
vasa transmigrantis per diem: & vespe-
re perfodi mihi parietem manu: & in
caligine egressus sum, in humeris por- C
tatus in conspectu eorum. * Et factus 8
est sermo Domini mane ad me, dicens:
* Fili hominis, numquid non dixerunt 9
ad te domus Israel, domus exasperans:
Quid tu facis? * Dic ad eos: Hæc dicit 10
Dominus Deus: Super ducē onus istud,
qui est in Ierusalem, & super omnem
domum Israel, quæ est in medio eorū.
* Dic: Ego portētum vestrum: quomo- 11
do feci, sic fiet illis. in transmigratio-
nem, & in captiuitatem ibunt. * Et dux, 12
qui est in medio eorū, in humeris por-
tabitur, in caligine egredietur: parietem
perfodient vt educant eum: facies eius
operietur vt non videat oculo terram. D
u. Inf. 17. f. 20 * ‖ Et extendam rete meum super eum, 13
& capietur in sagena mea: & adducam
eum in Babylonem in terram Chaldæo-
rum: & ipsam non videbit, ibiq. morie-
tur. * Et omnes, qui circa eū sunt, præ- 14
sidium eius, & agmina eius dispergam
in omnem ventum: & gladium euagi-
nabo post eos. * Et scient quia ego Do- 15
minus, quando dispersero illos in Gen-
tibus, & disseminauero eos in terris. * Et 16
relinquam ex eis viros paucos a gladio,
& fame, & pestilentia: vt enarrent om-
nia scelera eorum in Gentibus, ad quas
ingredientur: & scient quia ego Domi- E
nus. * Et factus est sermo Domini ad 17
me, dicens: * Fili hominis, panem tuum 18
in conturbatione comede: sed & aquā
tuam in festinatione, & mœrore
bibe. * Et dices ad populum terræ: Hæc 19
dicit Dominus Deus ad eos, qui habitāt
in Ierusalem in terra Israel: Panem suū
in solicitudine comedent, & aquam suā
in desolatione bibent: vt desoletur ter-
ra a multitudine sua, propter iniquitatē
omnium, qui habitant in ea. * Et ciui- 20
tates, quæ nunc habitantur, desolatæ F
erunt, terraq. deserta: & scietis quia
ego Dominus. * Et factus est sermo Do- 21
mini ad me, dicens: * Fili hominis, quod 22
est prouerbium istud vobis in terra Is-
rael? dicentium: In longum differentur
dies, & peribit omnis visio. * Ideo dic 23
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quie-
scere faciam prouerbium istud, neque
vulgo dicetur vltra in Israel: & loquere
ad eos quòd appropinquauerint dies, &
24 sermo omnis visionis. * Nō enim erit vl-
tra omnis visio cassa, neque diuinatio am
25 bigua in medio filiorum Israel. * Quia
G ego Dominus loquar: & quodcumque
locutus fuero verbum, fiet, & non pro-
longabitur amplius: sed in diebus ve-
stris domus exasperans loquar verbum,
& faciam illud, dicit Dominus Deus.
26 * Et factus est sermo Domini ad me, di-
27 cens: * Fili hominis, ecce domus Israel
dicētium: Visio, quam hic videt, in dies
multos: & in tēpora longa iste prophe-
28 tat. * Propterea dic ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Non prolongabitur vl-
tra omnis sermo meus: verbum, quod
locutus fuero, complebitur, dicit Do-
minus Deus.

CAP. XIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis, vaticinare ad
A prophetas Israel, qui prophetant: & di-
ces prophetantibus de corde suo: Audi-
3 te verbum Domini: * Hæc dicit Domi-
nus Deus: ‖ Væ prophetis insipientibus, ‖ Ier. 31. a. 1
qui sequuntur spiritum suum, & nihil Inf. 14. c. 9. &
4 vident. * Quasi vulpes in desertis, pro- 34. a. 2
5 phetæ tui Israel erant. * Non ascendistis
ex aduerso, neque opposuistis murum
pro domo Israel, vt staretis in prælio in
6 die Domini. * Vident vana, & diuinant
mendacium, dicentes: Ait Dominus: cū
Dominus non miserit eos: & perseuera-
7 uerunt confirmare sermonem. * Num-
quid non visionem cassam vidistis, &
diuinationem mēdacem locuti estis? &
dicitis, ait Dominus: cum ego non sim
8 locutus. * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis
mendacium: ideo ecce ego ad vos, dicit
9 Dominus Deus: * Et erit manus mea su-
B per prophetas, qui vident vana, & diui-
nant mendaciū: in consilio populi mei
non erunt, & in scriptura domus Israel
non scribentur, nec in terram Israel in-
gredientur: & scietis quia ego Domi-
10 nus Deus: * Eo quòd deceperint populū
meum, dicentes: Pax, & non est pax:
& ipse ædificabat parietem, illi autem
11 liniebant eum luto absque paleis. * Dic
ad eos, qui liniunt absque temperatu-
ra, quòd casurus sit: erit enim imber
inun-

inundans,& dabo lapides prægrãdes desuper irruentes,& ventum procellæ dissipantem.* Siquidẽ ecce cecidit paries: 12
numquid non dicetur vobis: Vbi est litura,quam liniſtis?* Propterea hæc dicit 13
Dominus Deus: Et erumpere faciã spiritum tempestatũ in indignatione mea,
& imber inundans in furore meo erit:
& lapides grandes in ira in consumptionem.* Et destruam parietem, quem li- 14
niſtis absque temperamẽto: & adæqua- C
bo eum terræ,& reuelabitur fundamẽtum eius: & cadet, & consumetur in
medio eius: & scietis quia ego sum Dominus.* Et complebo indignationẽ meã 15
in pariete,& in his, qui liniunt eũ absque temperamento, dicamq. vobis: Nõ
est paries,& non sunt qui liniunt eum.
* Prophetæ Israel,qui prophetant ad Ie- 16
rusalem, & vident ei visionem pacis: &
non est pax, ait Dominus Deus.* Et tu 17
fili hominis,pone faciem tuam contra
filias populi tui, quæ prophetãt de cor-
de suo: & vaticinare super eas,* & dic: 18
Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ con-
suunt puluillos sub omni cubito manus:
& faciunt ceruicalia sub capite vniuer-
sæ ætatis ad capiendas animas: & cum
caperent animas populi mei,viuificabãt
animas eorum.* Et violabant me ad po- 19
pulum meum propter pugillum hordei,
& fragmen panis, vt interficerent ani-
mas, quæ non moriuntur,& viuificarẽt
animas,quæ non viuunt,mentientes po-
pulo meo credenti mendacijs.* Propter 20
hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego D
ad puluillos vestros, quibus vos capitis
animas volantes: & dirumpam eos de
brachijs vestris: & dimittã animas,quas
vos capitis, animas ad volandum.* Et 21
dirumpam ceruicalia vestra,& liberabo
populum meum de manu vestra, neque
erunt vltra in manibus vestris ad prædandum: & scietis quia ego Dominus.
* Pro eo quòd mœrere feciſtis cor iusti 22
mendaciter, quem ego non contriſtaui:
& confortaſtis manus impij, vt non re-
uerteretur a via sua mala, & viueret:
* propterea vana non videbitis, & diui- 23
nationes non diuinabitis amplius, &
eruam populum meum de manu vestra:
& scietis quia ego Dominus.

CAP. XIIII.

1 ET venerunt ad me viri seniorum Is-
2 rael,& sederunt coram me.* Et fa-
A ctus est sermo Domini ad me, dicens:
3 * Fili hominis, viri isti posuerunt im-
munditias suas in cordibus suis,& scan-
dalum iniquitatis suæ statuerunt contra
faciem suam: numquid interrogatus re-
4 spondebo eis? * Propter hoc loquere
eis,& dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Homo homo de domo Israel,qui
B posuerit immunditias suas in corde suo,
& scandalũ iniquitatis suæ statuerit cõ-
tra faciem suam,& venerit ad prophe-
tam interrogans per eum me: ego Do-
minus respõdebo ei in multitudine im-
5 munditiarum suarum:* vt capiatur do-
mus Israel in corde suo, quo recesserũt
6 a me in cunctis idolis suis.* Propterea
dic ad domum Israel: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Conuertimini, & recedite
ab idolis vestris, & ab vniuersis conta-
minationibus vestris auertite facies ve-
7 stras.* Quia homo homo de domo Is-
rael,& de prosẽlytis quicumque aduena
fuerit in Israel, si alienatus fuerit a me,
& posuerit idola sua in corde suo, &
scandalum iniquitatis suæ statuerit con-
tra faciem suam, & venerit ad prophe-
tam vt interroget per eũ me: ego Do-
8 minus respondebo ei per me.* Et ponã
C faciem meam super hominem illum, &
faciam eum in exemplum, & in pro-
uerbium, & disperdam eum de medio
populi mei: & scietis quia ego Domi-
9 nus.* ‖ Et propheta cum errauerit, & ‖ Sup. 13. d. 1
locutus fuerit verbũ: ego Dominus de-
cepi prophetam illum: & extendã ma-
num meam super illum, & delebo eum
10 de medio populi mei Israel.* Et porta-
bunt iniquitatem suã: iuxta iniquitatem
interrogãtis,sic iniquitas prophetæ erit:
11 * vt non erret vltra domus Israel a me,
neque polluatur in vniuersis præuarica-
tionibus suis: sed sint mihi in populũ,&
& ego sim eis in Deũ,ait Dominus exer-
12 cituũ.* Et factus est sermo Domini ad
13 me,dicens:* Fili hominis, terra cũ pec-
D cauerit mihi, vt præuaricetur præuari-
cans, extendam manum meã super eam,
& ‖ conteram virgam panis eius: & im- ‖ Sup. 4. d. 16
mittam in eã famem, & interficiã de ea & 5. d. 16
homi-

Digitized by Google

hominem, & iumentum. * Et si fuerint 14
tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel,
& Iob: ipsi iustitia sua liberabunt ani-
mas suas, ait Dominus exercituum.
* Quòd si & bestias pessimas induxero 15
super terram vt vastem eam; & fuerit E
inuia, eo quòd non sit pertrãsiens pro-
pter bestias: * Tres viri isti si fuerint in 16
ea, viuo ego, dicit Dominus Deus, quia
nec filios, nec filias liberabunt: sed ipsi
soli liberabuntur, terra autem desolabi-
tur. * Vel si gladium induxero super ter- 17
ram illam, & dixero gladio: Transi per
terram: & interfecero de ea hominem,
& iumentum: * & tres viri isti fuerint 18
in medio eius: viuo ego, dicit Dominus
Deus, non liberabunt filios, neque filias:
sed ipsi soli liberabuntur. * Si autem & 19
pestilentiam immisero super terram il- F
lam, & effudero indignationem meam
super eam in sanguine, vt auferam ex
ea hominem, & iumentum: * Et Noe, & 20
Daniel, & Iob fuerint in medio eius: vi-
uo ego, dicit Dominus Deus, quia filiũ,
& filiam non liberabunt: sed ipsi iusti-
tia sua liberabũt animas suas. * Quoniã 21
hæc dicit Dominus Deus: Quòd & si
quattuor iudicia mea pessima, gladium,
& famem, ac bestias malas, & pestilen-
tiam immisero in Ierusalem vt interfi-
ciam de ea hominem, & pecus: * tamen 22
relinquetur in ea saluatio educentium G
filios, & filias: ecce ipsi ingredientur ad
vos, & videbitis viam eorum, & adinu-
entiones eorũ, & consolabimini super
malo, quod induxi in Ierusalẽ in omni-
bus, quæ importaui super eam. * Et cõ- 23
solabuntur vos, cum videritis viam eo-
rum, & adinuentiones eorũ: & cogno-
scetis quòd non frustra fecerim omnia,
quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAP. XV.

ET factus est sermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis, quid fiet de 2
ligno vitis ex omnibus lignis nemorũ, A
quæ sunt inter ligna siluarum? * Num- 3
quid tolletur de ea lignum, vt fiat opus,
aut fabricabitur de ea paxillus, vt de-
pendeat in eo quodcumque vas? * Ecce 4
igni datum est in escam: vtramque par-
tem eius consumpsit ignis, & medietas
eius redacta est in fauillam: numquid
5 vtile erit ad opus? * Etiam cum esset in-
B tegrum, non erat aptum ad opus: quã-
to magis cum illud ignis deuorauerit,
& combusserit, nihil ex eo fiet operis?
6 * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Quomodo lignum vitis inter ligna sil-
uarum, quod dedi igni ad deuorandum,
7 sic tradam habitatores Ierusalem. * Et
ponam faciem meam in eos: de igne
egredientur, & ignis consumet eos: &
scietis quia ego Dominus, cum posuero
8 faciem meam in eos, * & dedero terrã
inuiam, & desolatam: eo quòd præuari-
catores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicẽs: * Fili hominis notas fac Ieru-
3 salem abominationes suas: * & dices:
A Hæc dicit Dominus Deus Ierusalẽ: Ra-
dix tua, & generatio tua de terra Cha-
naan: pater tuus Amorrhæus, & mater
4 tua Cethæa. * Et quando nata es in die
ortus tui non est præcisus vmbilicus
tuus, & aqua non es lota in salutem,
5 nec sale salita, nec inuoluta pannis. * Nõ
pepercit super te oculus vt faceret tibi
vnum de his, misertus tui: sed proiecta
es super faciem terræ in abiectione ani-
6 mæ tuæ, in die qua nata es. * Transiens
autem per te, vidi te conculcari in san-
guine tuo. & dixi tibi cum esses in san-
guine tuo: Viue. dixi, inquam, tibi: In
7 sanguine tuo viue. * Multiplicatam qua-
si germen agri dedi te: & multiplicata
es, & grandis effecta, & ingressa es, &
peruenisti ad mũdum muliebrem: vbe-
ra tua intumuerunt, & pilus tuus germi-
nauit: & eras nuda, & cõfusione plena.
8 * Et transiui per te, & vidi te: & ecce
tempus tuum, tempus amantium: & ex-
pandi amictum meum super te, & ope-
rui ignominiam tuam. Et iuraui tibi,
& ingressus sum pactum tecum: ait
9 Dominus Deus: & facta es mihi. * Et
laui te aqua, & emundaui sanguinem
10 tuum ex te: & vnxi te oleo. * Et vesti-
ui te discoloribus, & calceaui te ianthi-
no: & cinxi te bysso, & indui te subti-
11 libus. * Et ornaui te ornamento, & de-
B di armillas in manibus tuis, & torquem
12 circa collum tuum. * Et dedi inaurem
super os tuũ, & circulos auribus tuis, &

Digitized by Google

coronam decoris in capite tuo. * Et or- 13
nata es auro, & argēto, & vestita es byſ-
ſo, & polymito, & multicoloribus: ſi-
milam, & mel, & oleum comediſti, &
decora facta es vehementer nimis: &
profeciſti in regnum. * Et egreſſum eſt 14
nomen tuum in Gentes propter ſpeciē
tuam: quia perfecta eras in decore meo,
quem poſueram ſuper te, dicit Domi-
nus Deus. * Et habens fiduciam in pul- 15
chritudine tua fornicata es in nomine
tuo: & expoſuiſti fornicationem tuam
omni tranſeunti vt eius fieres. * Et ſu- 16
mens de veſtimentis tuis feciſti tibi ex-
celſa hinc inde conſuta: & fornicata es
ſuper eis, ſicut non eſt factum, neque
futurum eſt. * Et tuliſti vaſa decoris tui 17
de auro meo, atque argento meo, quæ
dedi tibi: & feciſti tibi imagines maſcu-
linas, & fornicata es in eis. * Et ſumpſi- 18
ſti veſtimenta tua multicoloria, & ope-
ruiſti illas: & oleum meum, & thymia-
ma meum poſuiſti coram eis. * Et panē 19
meum, quem dedi tibi, ſimilā, & oleū,
& mel, quibus enutriui te, poſuiſti in
conſpectu eorum in odorem ſuauitatis,
& factum eſt, ait Dominus Deus. * Et 20
tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas ge- C
neraſti mihi: & immolaſti eis ad deuo-
randum. Numquid parua eſt fornicatio
tua? * Immolaſti filios meos, & dediſti, 21
illos conſecrans, eis. * Et poſt omnes 22
abominationes tuas, & fornicationes,
non es recordata dierum adoleſcentiæ
tuæ, quando eras nuda, & confuſione
plena, conculcata in ſanguine tuo. * Et 23
accidit poſt omnem malitiam tuā (væ,
væ tibi, ait Dominus Deus) * & ædifi- 24
caſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſti-
bulum in cunctis plateis. * Ad omne ca- 25
put viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis
tuæ: & abominabilem feciſti decorem
tuum: & diuiſiſti pedes tuos omni trā-
ſeunti, & multiplicaſti fornicationes
tuas. * Et fornicata es cum filijs Ægypti 26
vicinis tuis magnarum carniū: & mul-
tiplicaſti fornicationem tuam ad irritā-
dum me. * Ecce ego extendam manum 27
meam ſuper te, & auferam iuſtificatio-
nem tuam: & dabo te in animas odiē-
tium te filiarum Palæſtinarum, quæ eru-
beſcunt in via tua ſcelerata. * Et forni- 28
cata es in filijs Aſſyriorū, eo quòd nec-
dum fueris expleta: & poſtquam forni-
cata es, nec ſic es ſatiata. * Et multipli- 29
caſti fornicationem tuam in Terra Cha-
naan cum Chaldæis: & nec ſic ſatiata
es. * In quo mundabo cor tuum, ait 30
Dominus Deus; cum facias omnia hæc
opera mulieris meretricis, & procacis?
* Quia fabricaſti lupanar tuum in capi- 31
D te omnis viæ, & excelſum tuum feciſti
in omni platea: nec facta es quaſi me-
retrix faſtidio augens pretium, * ſed 32
quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum
ſuum inducit alienos. * Omnibus mere- 33
tricibus dantur mercedes: tu autem de-
diſti mercedes cunctis amatoribus tuis,
& dona donabas eis vt intrarent ad te
vndique ad fornicandum tecum.
* Factumq. eſt in te contra conſuetudi- 34
nem mulierum in fornicationibus tuis,
& poſt te non erit fornicatio: in eo e-
nim quòd dediſti mercedes, & mercedes
non accepiſti, factum eſt in te contra-
rium. * Propterea meretrix audi verbū 35
Domini. * Hæc dicit Dominus Deus: 36
Quia effuſum eſt æs tuum, & reuelata
eſt ignominia tua in fornicationibus
tuis ſuper amatores tuos, & ſuper ido-
la abominationum tuarum in ſanguine
filiorum tuorum, quos dediſti eis: * Ec- 37
ce ego cōgregabo omnes amatores tuos,
quibus commiſta es, & omnes, quos di-
lexiſti cum vniuerſis, quos oderas: &
congregabo eos ſuper te vndique, & nu-
dabo ignominiam tuam coram eis, &
videbunt omnem turpitudinem tuam.
* ‖ Et iudicabo te iudicijs adulterarum, ‖ Inf. 23. 10
E & effundentium ſanguinem: & dabo te
in ſanguinem furoris & zeli. * Et dabo 39
te in manus eorum, & deſtruent lupa-
nar tuum: & demolientur proſtibulum
tuum: & denudabunt te veſtimētis tuis,
& auferent vaſa decoris tui: & derelin-
quent te nudam, plenamq. ignominia:
* & adducent ſuper te multitudinem, & 40
lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt
te gladijs ſuis. * ‖ Et comburent domos 41 ‖ 4. Reg. 25. 9
tuas igni, & facient in te iudicia in ocu-
lis mulierum plurimarum: & deſines
fornicari, & mercedes vltra non dabis.
* Et requieſcet indignatio mea in te: & 42
auferetur zelus meus a te, & quieſcam,
nec iraſcar amplius. * Eo quòd nō fue- 43
ris recordata dierum adoleſcentiæ tuæ,
& prouocaſti me in omnibus his: qua-
propter & ego vias tuas in capite tuo
dedi,

Digitized by Google

dedi, ait Dominus Deus, & nō feci iuxta
scelera tua in omnibus abominationi-
bus tuis. * Ecce omnis, qui dicit vulgo 44
prouerbium, in te assumet illud, dicēs:
Sicut mater, ita & filia eius. * Filia 45
matris tuæ es tu, quæ proiecit virum
suum, & filios suos: & soror sororum
tuarum es tu, quæ proiecerunt viros
suos, & filios suos: mater vestra Ce-
thæa, & pater vester Amorrhæus. * Et 46
soror tua maior, Samaria, ipsa & filiæ
eius, quæ habitant ad sinistram tuam:
soror autem tua minor te, quæ habitat
a dextris tuis, Sodoma, & filiæ eius. * Sed 47
nec in vijs earum ambulasti, neque se- F
cundum scelera earum fecisti pauxillum
minus: pene sceleratiora fecisti illis in
omnibus vijs tuis. * Viuo ego, dicit Do- 48
minus Deus, quia non fecit Sodoma so-
ror tua ipsa, & filiæ eius, sicut fecisti
§ Gen. 19. e. 24 tu, & filiæ tuæ. * ‖ Ecce hæc fuit iniqui- 49
tas Sodomæ sororis tuæ, superbia, satu-
ritas panis & abundantia, & otium ip-
sius, & filiarum eius: & manum egeno,
& pauperi non porrigebant. * Et ele- 50
uatæ sunt, & fecerunt abominationes
coram me: & abstuli eas sicut vidisti.
* Et Samaria dimidium peccatorū tuo- 51
rum non peccauit: sed vicisti eas scele-
ribus tuis, & iustificasti sorores tuas in
omnibus abominationibus tuis, quas o-
perata es. * Ergo & tu porta confusio- 52
nem tuam, quæ vicisti sorores tuas pec-
catis tuis, sceleratius agens ab eis: iusti-
ficatæ sunt enim a te: ergo & tu cōfun-
dere, & porta ignominiam tuam, quæ
iustificasti sorores tuas. * Et conuertam 53
restituens eas conuersione Sodomorum
cum filiabus suis, & conuersione Sama-
riæ, & filiarum eius: & conuertam re-
uersionem tuam in medio earum, * vt 54
portes ignominiam tuam, & confunda-
ris in omnibus, quæ fecisti consolans
eas. * Et soror tua Sodoma, & filiæ eius 55
reuertentur ad antiquitatem suam: & G
Samaria, & filiæ eius reuertentur ad an-
tiquitatem suā: & tu, & filiæ tuæ reuerte- 56
mini ad antiquitatē vestram. * Non fuit
autem Sodoma soror tua audita in ore 57
tuo, in die superbiæ tuæ, * antequā reue-
laretur malitia tua: sicut hoc tempore
in opprobrium filiarum Syriæ, & cun-
ctarum in circuitu tuo filiarum Palæsti-
narum, quæ ambiunt te per gyrum.
58 * scelus tuum, & ignominiam tuam
59 tu portasti, ait Dominus Deus. * Quia
hæc dicit Dominus Deus: Et faciam
tibi sicut despexisti iuramentum, vt
60 irritum faceres pactum: * & recorda-
bor ego pacti mei tecum in diebus ado-
lescentiæ tuæ: & suscitabo tibi pactum
61 sempiternum. * Et recordaberis via-
rum tuarum, & confundéris: cum re-
ceperis sorores tuas te maiores cum
minoribus tuis: & dabo eas tibi in fi-
62 lias, sed non ex pacto tuo. * Et susci-
tabo ego pactum meum tecum: & scies
63 quia ego Dominus, * vt recorderis, &
confundaris, & non sit tibi vltra ape-
rire os præ confusione tua, cum placa-
tus tibi fuero in omnibus, quæ fecisti,
ait Dominus Deus.

CAP. XVII.

1 ET factum est verbum Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis propo-
A ne ænigma, & narra parabolam ad
3 domum Israel, * & dices: Hæc dicit
Dominus Deus: Aquila grandis magna-
rum alarum, longo membrorum du-
ctu, plena plumis, & varietate, ve-
nit ad Libanum, & tulit medullam ce-
4 dri. * Summitatem frondium eius auul-
sit: & transportauit eam in Terram
Chanaan, in vrbe negotiatorum po-
5 suit illam. * Et tulit de semine terræ,
& posuit illud in terra pro semine,
vt firmaret radicem super aquas mul-
6 tas: in superficie posuit illud. * Cumq.
B germinasset, creuit in vineam latiorem
humili statura, respicientibus ramis e-
ius ad eam: & radices eius sub illa
erant. facta est ergo vinea, & fru-
ctificauit in palmites, & emisit propa-
7 gines. * Et facta est aquila altera gran-
dis magnis alis, multisq. plumis: &
ecce vinea ista quasi mittens radices suas
C ad eam, palmites suos extendit ad il-
lam, vt irrigaret eam de areolis ger-
8 minis sui. * In terra bona super aquas
multas plantata est: vt faciat frondes,
& portet fructum, vt sit in vineam
9 grandem. * Dic: Hæc dicit Dominus
Deus: Ergone prosperabitur? nonne
radices eius euellet, & fructus eius di-
stringet, & siccabit omnes palmites

Digitized by Google

germinis eius, & arescet: & non in
brachio grandi, neque in populo mul-
to, vt euelleret eam radicitus? * Ecce 10
plantata est: ergone prosperabitur? non-
ne cum tetigerit eam ventus vrens sicca-
bitur, & in areis germinis sui arescet?
* Et factum est verbum Domini ad me, 11
dicens: * Dic ad domum exasperantem: 12
Nescitis quid ista significent? Dic: Ec- D
ce venit rex Babylonis in Ierusalem: &
assumet regem, & principes eius, &
adducet eos ad semetipsum in Babylo-
nem. * Et tollet de semine regni, fe- 13
rietq. cum eo fœdus: & ab eo accipiet
iusiurandum. sed & fortes terræ tollet,
* vt sit regnum humile, & non eleue- 14
tur, sed custodiat pactum eius, & ser-
uet illud. * Qui recedens ab eo misit 15
nuncios ad Ægyptum vt daret sibi equos,
& populum multum. Numquid prospe-
rabitur, vel consequetur salutem qui fe-
cit hæc? & qui dissoluit pactum, num-
quid effugiet? * Viuo ego, dicit Domi- 16
nus Deus: quoniam in loco regis, qui E
constituit eum regem, cuius fecit irri-
tum iuramentum, & soluit pactum,
quod habebat cum eo, in medio Baby-
lonis morietur. * Et non in exercitu 17
grandi, neque in populo multo faciet
contra eum Pharao prælium: in iactu
aggeris, & in extructione vallorum vt
interficiat animas multas. * Spreuerat 18
enim iuramentum vt solueret fœdus, &
ecce dedit manum suam: & cum omnia
hæc fecerit, non effugiet. * Propterea 19
hæc dicit Dominus Deus: Viuo ego, F
quoniam iuramentum, quod spreuit, &
fœdus, quod præuaricatus est, ponam
|| Sup. 12.d.13 in caput eius. * || Et expandam super 20
Inf. 32.a.3 eum rete meum, & comprehendetur
in sagena mea: & adducam eum in Ba-
bylonem, & iudicabo eum ibi in præ-
uaricatione, qua despexit me. * Et om- 21
nes profugi eius cum vniuerso agmine
suo, gladio cadent: residui autem in om-
nem ventũ dispergentur: & scietis quia
ego Dominus locutus sum. * Hæc dicit 22
Dominus Deus: Et sumam ego de me-
dulla cedri sublimis, & ponam: de ver-
tice ramorum eius tenerum distringam,
& plantabo super montem excelsum
& eminentem. * In monte sublimi Is- 23
rael plantabo illud, & erumpet in ger-
men, & faciet fructum, & erit in ce-
drum magnam: & habitabunt sub ea
omnes volucres, & vniuersum volatile
sub vmbra frondium eius nidificabit.
24 * Et scient omnia ligna regionis, quia
ego Dominus humiliaui lignum sublime, & exaltaui lignum humile: & siccaui lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

CAP. XVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: * Quid est quod inter vos
A parabolam vertitis in prouerbium istud
in terra Israel, dicentes: || Patres come- || Ier. 31.e.29
derunt vuam acerbam, & dentes filio-
3 rum obstupescunt? * Viuo ego, dicit
Dominus Deus, si erit vltra vobis para-
4 bola hæc in prouerbium in Israel. * Ec-
ce omnes animæ, meæ sunt: vt anima pa
tris, ita & anima filij mea est: anima
5 quæ peccauerit, ipsa morietur. * Et vir
si fuerit iustus, & fecerit iudicium, & iu-
6 stitiam, * in montibus non comederit,
B & oculos suos non leuauerit ad idola
domus Israel: & vxorem proximi sui
nõ violauerit, & ad mulierem menstrua-
7 tam non accesserit: * & hominem non
contristauerit: pignus debitori reddide-
rit, per vim nihil rapuerit: || panem suũ || Isa. 58.b.7
esurienti dederit, & nudum operuerit ve Mat. 25.c.35
8 stimento: * ad vsuram non commodaue-
rit, & amplius non acceperit: ab iniqui-
tate auerterit manum suam, & iudicium
9 verum fecerit inter virum & virum: * in
præceptis meis ambulauerit, & iudicia
mea custodierit vt faciat veritatem: hic
iustus est, vita viuet, ait Dominus Deus.
10 * Quòd si genuerit filium latronem ef-
C fundentem sanguinem, & fecerit vnum
11 de istis: * & hæc quidem omnia non fa-
cientem, sed in montibus comedentem,
& vxorem proximi sui polluentem:
12 * egenum, & pauperem contristantem,
rapientem rapinas, pignus non redden-
tem, & ad idola leuantem oculos suos,
13 abominationem facientem: * ad vsuram
dantem, & amplius accipientem: num-
quid viuet? non viuet. cum vniuersa
hæc detestanda fecerit, morte morie-
14 tur, sanguis eius in ipso erit. * Quòd
si genuerit filium, qui videns omnia
peccata

peccata patris sui, quæ fecit, timuerit,
& non fecerit simile eis: * super mon- 15
tes non comederit, & oculos suos non
leuauerit ad idola domus Israel, & vxo-
rem proximi sui non violauerit: * & 16
virum non contristauerit, pignus non D
retinuerit, & rapinam non rapuerit, pa-
nem suum esurienti dederit, & nudum
operuerit vestimento: * a pauperis iniu- 17
ria auerterit manum suam, vsuram &
superabundantiam non acceperit, iudi-
cia mea fecerit, in præceptis meis am-
bulauerit: hic non morietur in iniqui-
tate patris sui, sed vita viuet. * Pater 18
eius quia calumniatus est, & vim fecit
fratri, & malum operatus est in medio
populi sui, ecce mortuus est in iniqui-
tate sua. * Et dicitis: Quare non por- 19
tauit filius iniquitatem patris? Videlicet,
quia filius iudicium, & iustitiam opera-
tus est, omnia præcepta mea custodiuit,
|| Deu.24.c.16 & fecit illa, viuet vita. * || Anima, quæ 20
4.Reg.14.b.6 peccauerit, ipsa morietur: filius non E
2.Par. 25.b.4 portabit iniquitatem patris, & pater
non portabit iniquitatem filij: iustitia
iusti super eum erit, & impietas impij
erit super eum. * Si autem impius ege- 21
rit pœnitentiam ab omnibus peccatis
suis, quæ operatus est, & custodierit
omnia præcepta mea, & fecerit iudiciũ,
& iustitiam: vita viuet, & non morie-
tur. * Omnium iniquitatum eius, quas 22
operatus est, non recordabor: in iusti-
|| Ps. 29.a.4 tia sua, quam operatus est, viuet. * || Nũ- 23
Inf.33.c.11 quid voluntatis meæ est mors impij, di-
cit Dominus Deus, & non vt conuerta-
tur a vijs suis, & viuat? * Si autem auer- 24
terit se iustus a iustitia sua, & fecerit
iniquitatem secundum omnes abomina- F
tiones, quas operari solet impius, num-
quid viuet? omnes iustitiæ eius, quas
fecerat, non recordabuntur: in præua-
ricatione, qua præuaricatus est, & in
peccato suo, quod peccauit, in ipsis mo-
rietur. * Et dixistis: Non est æqua via 25
Domini. Audite ergo domus Israel:
Numquid via mea non est æqua, & non
magis viæ vestræ prauæ sunt? * Cum 26
enim auerterit se iustus a iustitia sua, &
fecerit iniquitatem, morietur in eis: in
iniustitia, quam operatus est, morietur.
* Et cum auerterit se impius ab impie- 27
tate sua, quam operatus est, & fecerit
iudicium, & iustitiam: ipse animam
28 suam viuificabit. * Considerans enim,
& auertens se ab omnibus iniquitatibus
suis, quas operatus est, vita viuet, &
29 non morietur. * Et dicunt filij Israel:
G Non est æqua via Domini. Numquid
viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel,
30 & non magis viæ vestræ prauæ? * Idcir-
co vnumquemque iuxta vias suas iudi-
cabo domus Israel, ait Dominus Deus.
|| Conuertimini, & agite pœnitentiam || Mat.3.a.2
ab omnibus iniquitatibus vestris: & non
31 erit vobis in ruinam iniquitas. * Proij-
cite a vobis omnes præuaricationes ve-
stras, in quibus præuaricati estis, & faci-
te vobis cor nouum, & spiritum nouum:
& quare moriemini domus Israel?
32 * || Quia nolo mortem morientis, dicit || Sup. 23
Dominus Deus, reuertimini, & viuite. Inf.33.c.18

CAP. XIX.

1 ET tu assume planctum super princi-
2 pes Israel, * & dices: Quare mater
A tua leæna inter leones cubauit, in medio
leunculorum enutriuit catulos suos?
3 * Et eduxit vnum de leunculis suis, &
leo factus est: & didicit capere prædam,
4 hominemq. comedere. * Et audierunt
de eo Gentes, & non absque vulneribus
suis ceperunt eum: & adduxerunt eum
5 in catenis in Terram Ægypti. * Quæ
B cum vidisset quoniam infirmata est, &
perijt expectatio eius: tulit vnum de
leunculis suis, leonem constituit eum.
6 * Qui incedebat inter leones, & factus
est leo: & didicit prædam capere, & ho-
7 mines deuorare: * Didicit viduas face-
re, & ciuitates eorum in desertum ad-
ducere: & desolata est terra, & plenitu-
8 do eius a voce rugitus illius. * Et con-
uenerunt aduersus eum Gentes vndique
de prouincijs, & expanderunt super eum
rete suum, in vulneribus earum captus
9 est. * Et miserunt eum in caueam, in
C catenis adduxerunt eum ad regem Baby-
lonis: miseruntq. eum in carcerem, ne
audiretur vox eius vltra super montes
10 Israel. * Mater tua quasi vinea in sangui-
ne tuo super aquam plantata est: fru-
ctus eius, & frondes eius creuerunt ex
11 aquis multis. * Et factæ sunt ei virgæ
solidæ in sceptra dominantium, &
D exaltata est statura eius inter frondes: &
vidit

Digitized by Google

vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. * Et euulsa est in 12
‖Osee.13.d.15 ira, in terramq. proiecta, ‖ & ventus vrens siccauit fructum eius: marcuerunt, & arefactæ sunt virgæ roboris eius: ignis comédit eam. * Et nunc 13
transplantata est in desertum, in terra inuia, & sitienti. * Et egressus est ignis 14
de virga ramorum eius, qui fructum eius comédit: & non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, & erit in planctum.

CAP. XX.

ET factum est in anno septimo, in 1
quinto, in decima mensis: venerunt viri de senioribus Israel vt interrogarent Dominum, & sederunt coram me. * Et factus est sermo Domini ad 2
me, dicens: * Fili hominis loquere se- 3
nioribus Israel, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandũ me vos venistis? viuo ego quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. * Si iudicas eos, si iudicas fili ho- 4
minis, abominationes patrum eorum ostende eis. * Et dices ad eos: Hæc dicit 5
Dominus Deus: in die, qua elegi Israel, & leuaui manum meam pro stirpe domus Iacob, & apparui eis in Terra Ægypti, & leuaui manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester: * in 6
die illa leuaui manum meam pro eis, vt educerem eos de Terra Ægypti, in Terram, quam prouideram eis, fluentem lacte, & melle: quæ est egregia inter omnes terras. * Et dixi ad eos: Vnusquisque offensiones oculorum suorum abijciat, & in idolis Ægypti nolite pollui: 7
ego Dominus Deus vester. * Et irritauerunt me, noluerunt q. me audire: vnus- 8
quisque abominationes oculorum suorum non proiecit, nec idola Ægypti reliquerunt: & dixi vt effunderem indignationem meam super eos, & implerẽ iram meam in eis, in medio Terræ Ægypti. * Et feci propter nomen meum, 9
vt non violaretur coram Gentibus, in quarum medio erant, & inter quas apparui eis vt educerem eos de Terra Ægypti. * Eieci ergo eos de Terra Ægy- 10
pti, & eduxi eos in desertum. * ‖ Et de- 11
‖ Leui. 10.a.5 Rom. 10.a.5 di eis præcepta mea, & iudicia mea ostendi eis, quæ faciens homo, viuet in
12 eis. * ‖ Insuper & sabbata mea dedi eis, vt ‖ Exo. 20.b.1 & 31.c.13
essent signum inter me & eos: & scirent Deut. 5.b.11
13 quia ego Dominus sanctificans eos. * Et irritauerunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulauerunt, & iudicia mea proiecerunt, quæ faciens homo viuet in eis: & sabbata mea violauerunt vehementer: dixi ergo vt effunderem furorem meum super eos in de-
14 serto, & consumerem eos. * Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram Gentibus, de quibus eieci eos in conspe-
15 ctu earum. * Ego igitur leuaui manum
C meam super eos in deserto, ne induceré eos in Terram, quam dedi eis fluentem lacte, & melle, præcipuam terrarum om-
16 nium: * Quia iudicia mea proiecerunt, & in præceptis meis non ambulauerunt, & sabbata mea violauerunt: post idola
17 enim cor eorum gradiebatur. * Et pepercit oculus meus super eos vt non interficerem eos: nec consumpsi eos in
18 deserto. * Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In præceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum pollua-
19 mini: * Ego Dominus Deus vester: in præceptis meis ambulate, iudicia mea
20 custodite, & facite ea: * Et sabbata mea sanctificate vt sint signum inter me & vos, & sciatis quia ego sum Dominus
21 Deus vester. * Et exacerbauerunt me filij, in præceptis meis non ambulauerunt: & iudicia mea non custodierunt vt facerent ea: quæ cum fecerit homo, viuet
D in eis: & sabbata mea violauerunt: & comminatus sum vt effunderem furorem meum super eos, & implerem iram
22 meam in eis in deserto. * Auerti autem manum meam, & feci propter nomen meum, vt non violaretur coram Gentibus, de quibus eieci eos in oculis ea-
23 rum. * Iterum leuaui manum meam in eos in solitudine, vt dispergerem illos
24 in nationes, & ventilarem in terras: * eo quòd iudicia mea non fecissent, & præcepta mea reprobassent, & sabbata mea violassent, & post idola patrum suorum
25 fuissent oculi eorum. * Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia, in
26 quibus non viuent. * Et pollui eos in muneribus suis cum offerrent omne, quod aperit vuluam, propter delicta sua:

& scient

Digitized by Google

& scient quia ego Dominus. * Quam- 27
obrem loquere ad domũ Israel, fili hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc blasphemauerunt me patres vestri, cum spreuissent me contemnentes: * & induxissem eos 28
in Terram, super quam leuaui manum meam vt darem eis: viderunt omnem collem excelsum, & omne lignum nemorosum, & immolauerũt ibi victimas suas: & dederunt ibi irritationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odorẽ suauitatis suæ, & libauerunt libationes suas. E
* Et dixi ad eos: Quid est excelsum, ad 29
quod vos ingredimini? & vocatum est nomen eius Excelsum vsque ad hanc diem. * Propterea dic ad domũ Israel: 30
Hæc dicit Dominus Deus: Certe in via patrum vestrorũ vos polluimini, & post offendicula eorum vos fornicamini: * & 31
in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris vsque hodie: & ego respondebo vobis domus Israel? Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis. * Ne- 32
que cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium: Erimus sicut Gentes, & sicut cognationes terræ vt colamus ligna, & lapides. * Viuo ego, dicit Dominus Deus, 33
quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos. * Et educam vos de populis: 34
& congregabo vos de terris, in quibus dispersi estis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos. * Et adducam vos in de- 35
sertum populorum, & iudicabor vobiscum ibi facie ad faciem. * Sicut iudi- 36
cio contendi aduersum patres vestros in F
deserto Terræ Ægypti, sic iudicabo vos, dicit Dominus Deus. * Et subijciam vos 37
sceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis. * Et eligam de vobis transgres- 38
sores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Israel nõ ingredientur: & scietis quia ego Dominus. * Et vos domus Israel, Hæc di- 39
cit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, & seruite eis. Quòd si & in hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum pollueritis vltra in mu- 40
neribus vestris, & in idolis vestris: * in
monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi seruiet mihi omnis domus Israel; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctifi- 41
cationibus vestris. * In odorem suauitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, & congregauero vos de terris, in quas dispersi estis, & sanctificabor in 42
vobis in oculis nationum. * Et scietis G
quia ego Dominus, cum induxero vos ad terram Israel, in Terram, pro qua leuaui manum meam, vt darem eam pa- 43
tribus vestris. * Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in cõspectu vestro in omnibus malitijs vestris, quas fecistis. 44
* Et scietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima do- 45
mus Israel, ait Dominus Deus. * Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 46
* Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Aphricum, & propheta ad saltum agri meridiani. 47
* Et dices saltui meridiano: Audi verbũ Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignũ viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro vsque ad Aqui- 48
lonem. * Et videbit vniuersa caro quia ego Dominus succendi eam, nec extin- 49
guetur. * Et dixi: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAP. XXI.

1 ET factus est sermo Domini ad me, 2
dicens: * Fili hominis pone faciem A
tuam ad Ierusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta contra humum Israel: 3
* Et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & eijciam gladium meum de vagina sua, & occidam 4
in te iustum, & impium. * Pro eo autem quòd occidi in te iustum, & impiũ, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro 5
vsque ad Aquilonem: * Vt sciat omnis

caro

Digitized by Google

caro quia ego Dominus eduxi gladium
meum de vagina sua irreuocabilem.
* Et tu fili hominis ingemisce in contri- 6
tione lumborum, & in amaritudinibus
ingemisce coram eis. * Cumq. dixerint 7
ad te: Quare tu gemis? dices: Pro au- B
ditu: quia venit, & tabescet omne cor,
& dissoluentur vniuersæ manus, & infir-
mabitur omnis spiritus, & per cuncta
genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet,
ait Dominus Deus. * Et factus est ser- 8
mo Domini ad me, dicens: * Fili homi- 9
nis propheta, & dices: Hæc dicit Do-
minus Deus: Loquere: Gladius, gladius
exacutus est, & limatus. * Vt cædat vi- 10
ctimas, exacutus est: vt splendeat, lima-
tus est: qui moues sceptrum filij mei,
succidisti omne lignum. * Et dedi eum 11
ad leuigandum vt teneatur manu: iste
exacutus est gladius, & iste limatus est
vt sit in manu interficientis. * Clama, 12
& vlula fili hominis, quia hic factus est C
in populo meo, hic in cunctis ducibus
Israel, qui fugerant: gladio traditi sunt
cum populo meo, idcirco plaude super
fœmur, * quia probatus est: & hoc, cum 13
sceptrum subuerterit, & non erit, dicit
Dominus Deus. * Tu ergo fili hominis 14
propheta, & percute manu ad manum,
& duplicetur gladius, ac triplicetur gla-
dius interfectorum: hic est gladius oc-
cisionis magnæ, qui obstupescere eos fa-
cit, * & corde tabescere, & multiplicat 15
ruinas. In omnibus portis eorum dedi D
conturbationem gladij acuti, & limati
ad fulgendum, amicti ad cædem. * Exa- 16
cuere, vade ad dexteram, siue ad sini-
stram, quocumque faciei tuæ est appeti-
tus. * Quin & ego plaudam manu ad 17
manum, & implebo indignationem
meam ego Dominus locutus sum. * Et 18
factus est sermo Domini ad me, dicens:
* Et tu fili hominis pone tibi duas vias, 19
vt veniat gladius regis Babylonis: de
terra vna egredientur ambæ: & manu
capiet coniecturam, in capite viæ ciui-
tatis conijciet. * Viam pones vt veniat 20
gladius ad Rabbath filiorum Ammon, E
& ad Iudam in Ierusalem munitissimã.
* Stetit enim rex Babylonis in biuio, in 21
capite duarum viarum, diuinationem
quærens, commiscens sagittas: interro-
gauit idola, exta consuluit. * Ad dex- 22
teram eius facta est diuinatio super Ie-
rusalem vt ponat arietes, vt aperiat os
in cæde, vt eleuet vocem in vlulatu, vt
ponat arietes contra portas, vt compor-
tet aggerem, vt ædificet munitiones.
23 * Eritq. quasi cõsulens frustra oraculum
in oculis eorum, & sabbatorum otium
imitans: ipse autem recordabitur ini-
24 quitatis ad capiendum. * Idcirco hæc
F dicit Dominus Deus: Pro eo quòd re-
cordati estis iniquitatis vestræ, & reue-
lastis præuaricationes vestras, & appa-
ruerunt peccata vestra in omnibus cogi-
tationibus vestris: pro eo, inquam, quòd
25 recordati estis, manu capiemini. * Tu
autem profane, impie dux Israel, cuius
venit dies in tempore iniquitatis præfi-
26 nita: * Hæc dicit Dominus Deus: Aui-
fer cidarim, tolle coronam: nonne hæc
est, quæ humilem subleuauit, & subli-
27 mem humiliauit? * Iniquitatem, ini-
quitatem, iniquitatem ponam eam: &
hoc non factum est donec veniret cuius
28 est iudicium, & tradam ei. * Et tu fili
G hominis propheta, & dic: Hæc dicit Do-
minus Deus ad filios Ammon, & ad op-
probrium eorum, & dices: Mucro, mu-
cro euaginate ad occidendum, limate
29 vt interficias, & fulgeas, * cum tibi vi-
derentur vana, & diuinarentur menda-
cia: vt dareris super colla vulneratorum
impiorum, quorum venit dies in
30 tempore iniquitatis præfinita. * Reuer-
tere ad vaginam tuam in loco, in quo
creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudi-
31 cabo te, * & effundam super te indigna-
tionem meam: in igne furoris mei suf-
flabo in te, daboq. te in manus hominũ
insipientium, & fabricantium interitum.
32 * Igni eris cibus, sanguis tuus erit in me-
dio terræ, obliuioni tradéris: quia ego
Dominus locutus sum.

CAP. XXII.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens: * Et tu fili hominis nonne
A iudicas, nonne iudicas ciuitatem sangui-
3 num? * & ostendes ei omnes abomina-
tiones suas, & dices: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ciuitas effundens sanguinem
in medio sui vt veniat tempus eius: &
quæ fecit idola contra semetipsam vt
4 pollueretur. * In sanguine tuo, qui a te
effusus est, deliquisti: & in idolis tuis,

quæ

Digitized by Google

quæ fecisti, polluta es: & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorũ: propterea dedi te opprobrium Gentibus, & irrisionẽ vniuersis terris. * Quæ iuxta sunt, & quæ procul a te, triumphabunt de te: sordida, 5
nobilis, grandis interitu. * Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt 6
in te ad effundendum sanguinem. * Patrem, & matrem contumelijs affecerunt 7
B in te, aduenam calumniati sunt in medio tui, pupillum & viduam contristauerunt apud te: * Sanctuaria mea spreuisti, & sabbata mea polluisti. * Viri de- 8 9
tractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, & super montes comederũt in te, scelus operati sunt in medio tui. * Verecundiora patris discooperuerunt 10
in te, immunditiam menstruatæ humiliauerunt in te. * ‖ Et vnusquisque in 11
‖ Ier. 5. c. 8 vxorem proximi sui operatus est abominationem, & socer nurum suam polluit nefarie, frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te. * Munera ac- 12
ceperunt apud te ad effundendũ sanguinem: vsuram, & superabundantiam accepisti, & auare proximos tuos calum- C
niabaris: meiq. oblita es, ait Dominus Deus. * Ecce complosi manus meas su- 13
per auaritiam tuam, quam fecisti, & super sanguinem, qui effusus est in medio tui. * Numquid sustinebit cor tuum, aut 14
præualebunt manus tuæ in diebus, quos ego faciam tibi? ego Dominus locutus sum, & faciam. * Et dispergam te in 15
nationes, & ventilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuam a te. * Et possidebo te in conspectu Gentiũ: 16
& scies quia ego Dominus. * Et factum 17
est verbum Domini ad me, dicens: * Fili 18
hominis, versa est mihi domus Israel in D
scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis: scoria argenti facti sunt. * Propterea 19
hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem, * congregatione argenti, & æris, & 20
stanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: vt succendam in ea ignem ad cõflandum. sic cõgregabo in furore meo, & in ira mea, & requiescam: & conflabo vos. * Et congregabo vos, & succen- 21
dam vos in igne furoris mei, & confla- E
22 bimini in medio eius. * Vt cõflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio eius: & scietis quia ego Dominus, cum effuderim indignationẽ meam
23 super vos. * Et factum est verbum Do-
24 mini ad me, dicens: * Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non com-
25 pluta in die furoris. * Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens, rapiensq. prædam, animas deuorauerunt, opes & pretium acceperunt, viduas eius multiplicauerunt in medio
26 illius. * Sacerdotes eius contempserunt
F legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum & profanum nõ habuerunt distantiam: & inter pollutum & mundum non intellexerunt: & a sabbatis meis auerterunt oculos suos, &
27 coinquinabar in medio eorum. * Prin- ‖ Mich. 3. d. 15
cipes eius in medio illius, quasi lupi ra- Soph. 3. a 3
pientes prædam ad effundẽdum sanguinem, & ad perdendas animas, & auare
28 ad sectanda lucra. * Prophetæ autem
G eius liniebant eos absque temperamẽto, videntes vana, & diuinantes eis mendaciũ, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus,
29 cum Dominus non sit locutus. * Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter: egenum, & pauperem affligebant, & aduenam opprime-
30 bant calumnia absque iudicio. * Et quæsiui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: & non inue-
31 ni. * Et effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAP. XXIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis, duæ mulieres
3 filiæ matris vnius fuerunt, * & fornicatæ
A sunt in Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt: ibi subacta sunt vbera earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis
4 earum. * Nomina autem earum Oolla maior, & Ooliba soror eius minor: & habui eas, & pepererunt filios, & filias. Porro earum nomina Samaria Oolla, &
5 Ierusalem Ooliba. * Fornicata est igitur super me Oolla, & insaniuit in amatores suos, in Assyrios propinquantes,

* vesti-

Digitized by Google

* vestitos hyacintho, principes, & magi- 6
stratus, iuuenes cupidinis, vniuersos equi-
tes, ascensores equorum. * Et dedit for- 7
nicationes suas super eos electos, filios
Assyriorum vniuersos: & in omnibus, in
quos insaniuit, in immunditijs eorũ pol-
luta est. * Insuper & fornicationes suas, 8
quas habuerat in Ægypto, non reliquit: B
nam & illi dormierunt cum ea in ado-
lescentia eius, & illi confregerunt vbera
pubertatis eius, & effuderunt fornicatio-
nem suam super eam. * Propterea tra- 9
|| Sup. 16. d. 38 didi eam in manus amatorum suorum,
in manus filiorum Assur, super quorum
insaniuit libidine. * || Ipsi discooperue- 10
runt ignominiã eius, filios, & filias eius
tulerunt, & ipsam occiderunt gladio: &
factæ sunt famosæ mulieres, & iudicia
perpetrauerunt in ea. * Quod cum vi- 11
disset soror eius Ooliba, plusquam illa
insaniuit libidine: & fornicationẽ suam
super fornicationem sororis suæ * ad fi- 12
lios Assyriorum præbuit impudẽter, du-
cibus, & magistratibus ad se venientibus
indutis veste varia, equitibus qui vecta-
bantur equis, & adolescentibus forma-
cunctis egregia. * Et vidi quòd polluta 13
esset via vna ambarum. * Et auxit for- 14
nicationes suas: cumq. vidisset viros de- C
pictos in pariete, imagines Chaldæorum
expressas coloribus, * & accinctos balteis 15
renes, & tiaras tinctas in capitibus eo-
rum, formam ducum omnium, simili-
tudinem filiorum Babylonis, terræq. Chal-
dæorum, in qua orti sunt, * insaniuit su- 16
per eos concupiscentia oculorum suorũ,
& misit nuncios ad eos in Chaldæam.
* Cumq. venissent ad eam filij Babylonis 17
ad cubile mammarum, polluerunt eam
stupris suis, & polluta est ab eis, & satu-
rata est anima eius ab illis. * Denuda- 18
uit quoque fornicationes suas, & disco-
operuit ignominiam suam: & recessit
anima mea ab ea, sicut recesserat anima
mea a sorore eius. * Multiplicauit enim 19
fornicationes suas, recordans dies ado-
lescentiæ suæ, quibus fornicata est in
Terra Ægypti. * Et insaniuit libidine 20
super concubitum eorum, quorum car- D
nes sunt vt carnes asinorum: & sicut flu-
xus equorum fluxus eorum. * Et visita- 21
sti scelus adolescẽtiæ tuæ, quando suba-
cta sunt in Ægypto vbera tua, & con-
fractæ sunt mammæ pubertatis tuæ.

22 * Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego suscitabo omnes ama-
tores tuos cõtra te, de quibus satiata est
anima tua: & congregabo eos aduersum
23 te in circuitu, * Filios Babylonis, & vni-
uersos Chaldæos, nobiles, tyrannosq. &
principes, omnes filios Assyriorum, iu-
uenes forma egregia, duces, & magistra-
tus vniuersos, principes principum, &
24 nominatos ascensores equorum: * & ve-
nient super te instructi curru, & rota,
multitudo populorũ: lorica, & clypeo,
& galea armabuntur contra te vndique:
& dabo coram eis iudicium, & iudica-
25 bunt te iudicijs suis. * Et ponam zelum
meum in te, quem exercẽt tecum in fu-
rore: nasum tuum, & aures tuas præci-
dent: & quæ remanserint, gladio conci-
dent: ipsi filios tuos, & filias tuas capiẽt,
& nouissimum tuum deuorabitur igni.
26 * Et denudabunt te vestimentis tuis, &
27 tollent vasa gloriæ tuæ. * Et requiescere
faciam scelus tuum de te, & fornicatio-
nem tuam de Terra Ægypti: nec leuabis
E oculos tuos ad eos, & Ægypti non re-
28 cordaberis amplius. * Quia hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego tradam te in
manus eorum, quos odisti, in manus, de
29 quibus satiata est anima tua. * Et agent
tecum in odio, & tollent omnes labo-
res tuos, & dimittent te nudam, & igno-
minia plenam, & reuelabitur ignominia
fornicationum tuarum, scelus tuum, &
30 fornicationes tuæ. * Fecerunt hæc tibi
quia fornicata es post Gentes, inter quas
31 polluta es in idolis earum. * In via so-
roris tuæ ambulasti, & dabo calicem
32 eius in manu tua. * Hæc dicit Domi-
nus Deus: Calicem sororis tuæ bibes
profundum, & latum: eris in derisum,
& in subsannationem, quæ est capacis-
33 sima. * Ebrietate, & dolore repleberis:
calice mœroris, & tristitiæ, calice soro-
34 ris tuæ Samariæ. * Et bibes illũ, & epo-
tabis vsque ad fæces, & fragmẽta eius de-
uorabis, & vbera tua lacerabis: quia ego
35 locutus sum, ait Dominus Deus. * Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Quia
oblita es mei, & proiecisti me post
corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum,
36 & fornicationes tuas. * Et ait Dominus
F ad me, dicens: Fili hominis numquid
iudicas Oollam, & Oolibam, & annun-
37 cias eis scelera earũ? * Quia adulteratæ
sunt,

Digitized by Google

sunt, & sanguis in manibus earum, & cum idolis suis fornicatæ sunt: insuper & filios suos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad deuorandum. * Sed & 38 hoc fecerunt mihi: Polluerunt sanctuarium meum in die illa, & sabbata mea profanauerunt. * Cumq. immolarent 39 filios suos idolis suis, & ingrederentur sanctuarium meum in die illa vt polluerent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ. * Miserunt ad viros ve- 40 nientes de longe, ad quos nuncium miserant: itaque ecce venerunt: quibus te lauisti, & circumlinisti stibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri. * Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa 41 ornata est ante te: thymiama meum, & vnguentum meum posuisti super eam. * Et vox multitudinis exultantis erat in 42 ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum. * Et dixi ei, quæ attrita est in 43 adulterijs: Nunc fornificabitur in forni- G catione sua etiam hæc. * Et ingressi 44 sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem: sic ingrediebantur ad Oollam, & Oolibam mulieres nefarias. * Viri ergo 45 iusti sunt: hi iudicabũt eas iudicio adulterarum, & iudicio effundentium sanguinem: quia adulteræ sunt, & sanguis in manibus earum. * Hæc enim dicit Do- 46 minus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam: * Et lapidentur lapidibus po- 47 pulorum, & confodiantur gladijs eorũ: filios, & filias earum interficient, & domos earum igne succendent. * Et auferam scelus de terra, & discent omnes 48 mulieres ne faciant secundum scelus earum. * Et dabunt scelus vestrum su- 49 per vos, & peccata idolorum vestrorum portabitis: & scietis quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIIII.

ET factum est verbum Domini ad 1 me in anno nono, in mense deci- A mo, decima die mensis, dicens: * Fili 2 hominis scribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus est rex Babylonis aduersum Ierusalem hodie. * Et dices per 3 prouerbium ad domum irritatricem parabolam, & loquéris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam: pone, in- 4 quam, & mitte in eam aquam. * Congere frusta eius in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & ossi- 5 bus plena. * Pinguissimum pecus assu- B me, compone quoque strues ossium sub ea: efferbuit coctio eius, & discocta sunt 6 ossa illius in medio eius. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ ciuitati sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea est, & rubigo eius non exiuit de ea: per partes & per partes suas eijce eam, non 7 cecidit super eam sors. * Sanguis enim eius in medio eius est, super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum super terram vt possit operiri pul- 8 uere. * Vt superinducerem indignationem meam, & vindicta vlciscerer: dedi C sanguinem eius super petram limpidis- 9 mam ne operiretur. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: ‖Væ ciuitati sangui- ‖Nah. 3.a.1 num, cuius ego grandem faciam pyrã. Hab.2.c.12 10 * Congere ossa, quæ igne succendam: consumentur carnes, & coquetur vni- 11 uersa compositio, & ossa tabescent. * Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incalescat, & liquefiat æs eius: & conflatur in medio eius inquinamentum 12 eius, & consumatur rubigo eius: * multo labore sudatum est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem. 13 * Immunditia tua execrabilis: quia D mundare te volui, & non es mundata a sordibus tuis: sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam indignationem 14 meam in te. * Ego Dominus locutus sum: Veniet, & faciam: non transeam, nec parcam, nec placabor: iuxta vias 15 tuas, & iuxta adinuentiones tuas iudicabo te, dicit Dominus. * Et factum est 16 verbum Domini ad me, dicens: * Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges, neque plorabis, neque fluent 17 lacrymæ tuæ. * Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies: corona tua E circumligata sit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. 18 * Locutus sum ergo ad populum manè, & mortua est vxor mea vespere: feciq. 19 manè sicut præceperat mihi. * Et dixit

ad

ad eos: Sermo Domini factus est ad me,
dicens: * Loquere domui Israel: Hæc 21
dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam
sanctuarium meum, superbiam imperij
vestri, & desiderabile oculorum vestro- F
rum, & super quo pauet anima vestra:
filij vestri, & filiæ vestræ, quas reliqui-
stis, gladio cadent. * Et facietis sicut 22
feci: Ora amictu non velabitis, & cibos
lugentium non comedetis. * Coronas 23
habebitis in capitibus vestris, & calcea-
menta in pedibus: non plangetis neque
flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus
vestris, & vnusquisque gemet ad fratrẽ
suum. * Eritq. Ezechiel vobis in porten- 24
tum: iuxta omnia, quæ fecit, facietis G
cum venerit istud: & scietis quia ego
Dominus Deus. * Et tu fili hominis ec- 25
ce in die, qua tollam ab eis fortitudinem
eorum, & gaudium dignitatis, & desi-
derium oculorum eorum, super quo re-
quiescunt animæ eorum, filios, & filias
eorum: * In die illa cum venerit fugiens 26
ad te, vt annunciet tibi: * In die, in- 27
quam, illa aperietur os tuum cum eo,
qui fugit: & loquéris, & non silebis vl-
tra: erisq. eis in portentum, & scietis
quia ego Dominus.

CAP. XXV.

ET factus est sermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis pone faciem 2
tuam contra filios Ammon, & prophe- A
tabis de eis. * Et dices filijs Ammon: 3
Audite verbum Domini Dei: Hæc dicit
Dominus Deus: Pro eo quòd dixisti:
Euge, euge super sanctuarium meum,
quia pollutum est: & super terram Is-
rael, quoniam desolata est: & super do-
mum Iuda, quoniam ducti sunt in ca-
piuitatem: * Idcirco ego tradam te fi- 4
lijs orientalibus in hereditatem, & col-
locabunt caulas suas in te, & ponent in
te tentoria sua: ipsi comedent fruges
tuas: & ipsi bibent lac tuum. * Daboq. 5
Rabbath in habitaculum camelorum, & B
filios Ammon in cubile pecorum: &
scietis quia ego Dominus. * Quia hæc 6
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd plau-
sisti manu, & percussisti pede, & gaui-
sa es ex toto affectu super terram Israel:
* idcirco ecce ego extendam manum 7
meam super te, & tradam te in dire-
ptionem Gentium, & interficiam te de
populis, & perdam de terris, & conte-
ram: & scies quia ego Dominus. * Hæc 8
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd di-
xerunt Moab, & Seir: Ecce sicut om-
nes Gentes, domus Iuda: * idcirco ecce 9
ego aperiam humerum Moab de ciuita-
C tibus, de ciuitatibus, inquam, eius, & de
finibus eius inclytas terræ Bethiesimoth,
10 & Beelmeon, & Cariathaim, * filijs Orie-
tis cum filijs Ammon, & dabo eam in
hereditatem: vt non sit vltra memoria
11 filiorum Ammon in Gentibus. * Et in
Moab faciam iudicia: & scient quia ego
12 Dominus. * Hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quòd fecit Idumæa vltionem vt
se vindicaret de filijs Iuda, peccauitq.
delinquens, & vindictam expetiuit de
13 eis; * idcirco hæc dicit Dominus Deus:
Extendam manum meam super Idumæã,
& auferam de ea hominem, & iumentũ,
& faciam eam desertam ab Austro: &
14 qui sunt in Dedan, gladio cadent. * Et
dabo vltionem meam super Idumæam
per manum populi mei Israel: & facient
in Edom iuxta iram meam, & furorem
D meum: & scient vindictam meam, di-
15 cit Dominus Deus. * Hæc dicit Domi-
nus Deus: Pro eo quòd fecerunt Pa-
læstini vindictam, & vlti se sunt toto
animo, interficientes, & implentes ini-
16 micitias veteres: * propterea hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego extendam ma-
num meam super Palæstinos, & interfi-
ciam interfectores, & perdam reliquias
17 maritimæ regionis: * faciamq. in eis vl-
tiones magnas arguens in furore: & sciẽt
quia ego Dominus, cum dedero vindi-
ctam meam super eos.

CAP. XXVI.

1 ET factum est in vndecimo anno, pri-
A ma mensis, factus est sermo Domi-
2 ni ad me, dicens: * Fili hominis, pro
eo quòd dixit Tyrus de Ierusalem: Eu-
ge confractæ sunt portæ populorum,
conuersa est ad me: implebor, deserta
3 est. * Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego super te Tyre, & ascendere
faciam ad te gentes multas, sicut ascendit
4 mare fluctuans. * Et dissipabunt muros
Tyri, & destruent turres eius: & radam
puluerem eius de ea, & dabo eam in
limpi-

Digitized by Google

limpidissimam petram. * Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus: & erit 5
in direptionem Gentibus. * Filiæ quoque eius, quæ sunt in agro, gladio interficientur: & scient quia ego Dominus. 6
* Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab Aquilone regem 7
regum, cum equis, & curribus, & equitibus, & cœtu, populoq. magno. * Filias 8
tuas, quæ sunt in agro, gladio interficiet: B
& circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro: & eleuabit contra te clypeum. * Et vineas, & arietes temperabit in muros tuos, & turres 9
tuas destruet in armatura sua. * Inundatione equorum eius operiet te puluis 10
eorum: a sonitu equitum, & rotarum, & curruum mouebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitum vrbis dissipatæ. * Vngulis equo- 11
rum suorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cædet, & statuæ tuæ nobiles in terram corruent. * Vastabunt opes tuas, diripient negotia- 12
tiones tuas: & destruent muros tuos, & domos tuas præclaras subuertent: & lapides tuos, & ligna tua, & puluerem tuũ
Mat. 7. g. 34 in medio aquarum ponent. * ‖Et quie- 13
scere faciam multitudinem canticorum C
tuorum, & sonitus citharārum tuarum non audietur amplius. * Et dabo te in 14
limpidissimam petram, siccatio sagenarum eris, nec ædificaberis vltra: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. * Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Num- 15
quid non a sonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorũ tuorum cum occisi fuerint, in medio tui commouebuntur insulæ? * Et descendent de sedibus suis omnes 16
principes maris: & auferẽt exuuias suas, & vestimenta sua varia abijcient, & induentur stupore: in terra sedebunt, & attoniti super repentino casu tuo admirabuntur. * Et assumentes super te lamẽtum, dicent tibi: Quomodo peristi, quæ 17
habitas in mari, vrbs inclyta, quæ fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant vniuersi? * Nunc stu- 18
pebunt naues in die pauoris tui: & turbabuntur D
insulæ in mari, eo quòd nullus egrediatur ex te. * Quia hæc dicit 19
Dominus Deus: Cum dedero te vrbem desolatam sicut ciuitates, quæ non habitantur: & adduxero super te abyssum, & operuerint te aquæ multæ: * Et 20
detraxero te cum his, qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, & collocauero te in terra nouissima sicut solitudines veteres cum his, qui deducuntur in lacum, vt non habiteris: porro cum
21 dedero gloriam in terra viuentium, * in nihilum redigam te, & nõ eris, & requisita non inuenieris vltra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

1 ET factum est verbũ Domini ad me,
2 dicens: * Tu ergo fili hominis assu-
3 me super Tyrum lamentum: * Et dices
A Tyro, quæ habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre,
4 tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, * & in corde maris sita. Finitimi tui, qui te ædificauerunt, impleuerunt decorem
5 tuum: * abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrũ de Libano tulerunt vt facerent tibi ma-
6 lum. * Quercus de Basan dolauerunt in remos tuos: & transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de insu-
7 lis Italiæ. * Byssus varia de Ægypto tex-
B ta est tibi in velum vt poneretur in malo: hyacinthus, & purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum.
8 * Habitatores Sidonis, & Aradij fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti
9 sunt gubernatores tui. * Senes Giblij, & prudentes eius habuerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ: omnes naues maris, & nautæ earum fuerunt in
10 populo negotiationis tuæ. * Persæ, & Lydij, & Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam su-
11 spenderunt in te pro ornatu tuo. * Filij Aradij cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed & Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleuerunt pulchritudinem
12 tuam. * Chartaginenses negotiatores
C tui, a multitudine cunctarum diuitiarum, argento, ferro, stanno, plum-
13 boq. repleuerunt nundinas tuas. * Græ-

Digitized by Google

cia, Thubal, & Mosoch, ipsi insti- 13
tores tui: mancipia, & vasa ærea ad-
uexerunt populo tuo. * De domo Tho- 14
gorma, equos, & equites, & mulos ad-
duxerunt ad forum tuum. * Filij Dedan 15
negotiatores tui: insulæ multæ negotia-
tio manus tuæ: dentes eburneos, & he-
beninos commutauerunt in pretio tuo.
* Syrus negotiator tuus propter multi- 16
tudinem operum tuorum, gemmam, &
purpuram, & scutulata, & byssum, &
sericum, & chodchod proposuerunt in
mercatu tuo. * Iuda & terra Israel ipsi 17
institores tui in frumento primo, balsa-
mum, & mel, & oleum, & resinam
proposuerunt in nundinis tuis. * Dama- 18
scenus negotiator tuus in multitudine
operum tuorum, in multitudine diuer-
sarum opum, in vino pingui, in lanis
coloris optimi. * Dan, & Græcia, & 19
Mosel in nundinis tuis proposuerunt fer-
rum fabrefactum: stacte, & calamus in
negotiatione tua. * Dedan institores tui 20
in tapetibus ad sedendum. * Arabia, & 21
vniuersi principes Cedar, ipsi negotia-
tores manus tuæ: cum agnis, & arieti-
bus, & hœdis venerunt ad te negotiato-
res tui. * Venditores Saba, & Reema, 22
ipsi negotiatores tui: cum vniuersis pri-
mis aromatibus, & lapide pretioso, &
auro, quod proposuerunt in mercatu
tuo. * Haran, & Chene, & Eden nego- 23
tiatores tui: Saba, Assur, & Chelmad
venditores tui. * ipsi negotiatores tui 24
multifariam inuolucris hyacinthi, & po-
lymitorum, gazarumq. pretiosarum, quæ
obuolutæ, & astrictæ erant funibus: ce-
dros quoque habebant in negotiationi-
bus tuis. * Naues maris, principes tui 25
in negotiatione tua: & repleta es, & glo-
rificata nimis in corde maris. * In aquis 26
multis adduxerunt te remiges tui: ven-
tus auster contriuit te in corde maris.
* Diuitiæ tuæ, & thesauri tui, & multi- 27
plex instrumentum tuum, nautæ tui &
gubernatores tui, qui tenebant supelle-
ctilem tuam, & populo tuo præerant:
viri quoque bellatores tui, qui erant in
te cum vniuersa multitudine tua, quæ
est in medio tui: cadent in corde maris
in die ruinæ tuæ. * A sonitu clamoris 28
gubernatorum tuorum conturbabuntur
classes: * Et descendent de nauibus suis 29
omnes, qui tenebant remum: nautæ, &
vniuersi gubernatores maris in terra sta-
30 bunt: * & eiulabunt super te voce ma-
gna, & clamabunt amare: & superia-
cient puluerem capitibus suis, & cinere
31 conspergentur. * Et radent super te
caluitium, & accingentur cilicijs: &
plorabunt te in amaritudine animæ plo-
32 ratu amarissimo. * Et assument super
G te carmen lugubre, & plangent te:
Quæ est vt Tyrus, quæ obmutuit in
33 medio maris? * Quæ in exitu negotia-
tionum tuarum de mari implesti popu-
los multos: in multitudine diuitiarum
tuarum, & populorum tuorum ditasti
34 reges terræ. * Nunc contrita es a mari,
in profundis aquarum opes tuæ, & om-
nis multitudo tua, quæ erat in medio
35 tui, ceciderunt. * Vniuersi habitatores
insularum obstupuerunt super te: & re-
ges earum omnes tempestate perculsi
36 mutauerunt vultus. * Negotiatores po-
pulorum sibilauerunt super te: ad nihi-
lum deducta es, & non eris vsque in
perpetuum.

CAP. XXVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis, dic princi-
A pi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo
quòd eleuatum est cor tuum, & dixisti:
Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi
in corde maris: cum sis homo, & non
Deus, & dedisti cor tuum quasi cor Dei.
3 * Ecce sapientior es tu Daniele: omne
4 secretum non est absconditum a te. * In
sapientia & prudentia tua fecisti tibi for-
titudinem: & acquisisti aurum, & argen-
5 tum in thesauris tuis. * In multitudine
B sapientiæ tuæ, & in negotiatione tua
multiplicasti tibi fortitudinem: & ele-
6 uatum est cor tuũ in robore tuo. * Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Eo
quòd eleuatum est cor tuum quasi cor
7 Dei: * idcirco ecce ego adducam super
te alienos robustissimos Gentium: &
nudabunt gladios suos super pulchritu-
dinem sapientiæ tuæ, & polluent deco-
8 rem tuum. * Interficient, & detrahent
te: & morieris in interitu occisorum in
9 corde maris. * Numquid dicens loqué-
ris: Deus ego sum, coram interficienti-
bus te: cum sis homo, & non Deus, in
10 manu occidentium te? * Morte incir-
cumci-

Digitized by Google

C circumcisorum morieris in manu alienorum: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. * Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis leua 11
planctum super regem Tyri: * & dices 12
ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, * in delicijs paradisi 13
Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topatius, & ia-
D spis, chrysolithus, & onyx, & berillus, saphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt. * Tu cherub extentus, & protegens, & 14
posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. * Perfe- 15
ctus in vijs tuis a die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. * In 16
multitudine negotiationis tuæ repleta
sunt interiora tua iniquitate, & peccasti: & eieci te de monte Dei, & perdidi te o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. * Et eleuatum est cor 17
tuum in decore tuo: perdidisti sapien-
E tiam tuam in decore tuo, in terram proieci te: ante faciem regum dedi te vt cernerent te. * In multitudine iniquita- 18
tum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. * Omnes, qui viderint te in Gentibus, 19
obstupescent super te: nihili factus es, & non eris in perpetuum. * Et factus est 20
sermo Domini ad me, dicens: * Fili ho- 21
minis pone faciem tuam contra Sidonē: & prophetabis de ea, * & dices: Hæc di- 22
F cit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui: & scient quia ego Dominus, cum fecero in ea iudicia, & sanctificatus fuero in
ea. * Et immittam ei pestilentiam, & 23
sanguinem in plateis eius: & corruent interfecti in medio eius gladio per circuitum: & scient quia ego Dominus. * Et non erit vltra domui Israel offen- 24
diculum amaritudinis, & spina dolorem inferens vndique per circuitum eorum, qui aduersantur eis: & scient quia ego Dominus Deus. * Hæc dicit Dominus 25
G Deus: Quando congregauero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram Gentibus: & habitabunt in terra sua, quam dedi ser-
26 uo meo Iacob. * Et habitabunt in ea
securi: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cum fecero iudicia in omnibus, qui aduersantur eis per circuitum: & scient quia ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXIX.

1 IN anno decimo, decimo mense, vn-
A decima die mensis, factum est verbum
2 Domini ad me, dicens: * Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, &
3 de Ægypto vniuersa: * Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluuius, & ego feci me-
4 metipsum. * Et ponam frenum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & vniuersi pi-
5 sces tui squamis tuis adhærebunt. * Et
B proijciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades, non colligéris, neque congregaberis: bestijs terræ, & volatilibus cæli dedi
6 te ad deuorandum: * Et scient omnes habitatores Ægypti quia ego Dominus: ‖ pro eo quòd fuisti baculus arundineus ‖ Isa. 36. 2. 6
7 domui Israel. * Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & lacerasti omnem humerum eorum: & innitentibus eis super te, comminutus es, & dissolui-
8 sti omnes renes eorum. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducā super te gladium: & interficiam de te
9 hominem, & iumentum. * Et erit Terra Ægypti in desertum, & in solitudinem: & scient quia ego Dominus: pro eo quòd dixeris: Fluuius meus est, &
10 ego feci eum. * Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboq. Terram Ægypti in solitudines, gladio dissipatam, a turre Syenes, vsque ad terminos Æthio-
11 piæ. * Non pertransibit eam pes homi-
C nis, neque pes iumēti gradietur in ea: &
12 nō habitabitur quadraginta annis. * Daboq. Terram Ægypti desertam in medio terrarum desertarum, & ciuitates eius in medio vrbium subuersarum, & erunt

desolatæ quadraginta annis : & dispergam Ægyptios in nationes , & ventilabo eos in terras .* Quia hæc dicit Domi- 13
nus Deus : Post finem quadraginta annorum congregabo Ægyptum de populis , in quibus dispersi fuerant .* Et reducam 14
captiuitatem Ægypti,& collocabo eos in terra Phathures, in terra natiuitatis suæ : & erunt ibi in regnũ humile :* inter ce- 15
tera regna erit humillima , & non eleuabitur vltra super nationes , & imminuam eos ne imperent Gentibus .* Ne- 16
D que erunt vltra domui Israel in confidẽtia , docentes iniquitatem , vt fugiant,& sequantur eos : & scient quia ego Dominus Deus .* Et factum est in vigesimo & 17
septimo anno , in primo , in vna mensis : factum est verbum Domini ad me , dicens :* Fili hominis Nabuchodonosor 18
rex Babylonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna aduersus Tyrum : omne caput decaluatum , & omnis humerus depilatus est : & merces non est reddita ei , neque exercitui eius de Tyro pro seruitute,qua seruiuit mihi aduersus eam . * Propterea hæc dicit Dominus 19
Deus : Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in Terra Ægypti : & accipiet multitudinem eius,& deprædabitur manubias eius, & diripiet spolia eius : & erit merces exercitui illius ,* & 20
operi,quo seruiuit aduersus eam : dedi ei Terram Ægypti , pro eo quòd laborauerit mihi,ait Dominus Deus .* In die illo 21
pullulabit cornu domui Israel,& tibi dabo apertũ os in medio eorum : & scient quia ego Dominus .

CAP. XXX.

ET factum est verbum Domini ad 1
me , dicens :* Fili hominis prophe- 2
ta , & dic : Hæc dicit Dominus Deus : A
Vlulate , væ , væ diei :* quia iuxta est 3
dies,& appropinquat dies Domini : dies nubis , tempus Gentium erit .* Et 4
veniet gladius in Ægyptum : & erit pauor in Æthiopia , cum ceciderint vulnerati in Ægypto , & ablata fuerit multitudo illius , & destructa fundamenta eius .* Æthiopia , & Libya, & Lydi,& 5
omne reliquum vulgus , & Chub, & filij terræ fœderis,cum eis gladio cadent .* Hæc dicit Dominus Deus : Et corruent 6
B fulcientes Ægyptum , & destruetur superbia imperij eius : a turre Syenes gladio cadent in ea , ait Dominus Deus
7 exercituum .* & dissipabuntur in medio terrarum desolatarum , & vrbes eius in medio ciuitatum desertarum erunt .
8 * Et scient quia ego Dominus : cum dedero ignem in Ægypto , & attriti fue-
9 rint omnes auxiliatores eius .* In die illa egredientur nuncij a facie mea in trieribus ad conterendam Æthiopiæ cõfidentiam , & erit pauor in eis in die Ægypti , quia absque dubio veniet .
10 * Hæc dicit Dominus Deus : cessare
C faciam multitudinem Ægypti in manu
11 Nabuchodonosor regis Babylonis .* Ipse & populus eius cum eo fortissimi Gentium adducentur ad disperdendam terram : & euaginabunt gladios suos super Ægyptum : & implebunt terram
12 interfectis .* Et faciam alueos fluminum aridos,& tradam terram in manus pessimorum : & dissipabo terram, & plenitudinem eius manu alienorum , ego
13 Dominus locutus sum .* ‖ Hæc dicit Do- ‖ Zach. 13. 20
D minus Deus : Et disperdam simulachra , & cessare faciam idola de Memphis : & dux de Terra Ægypti non erit amplius :
14 & dabo terrorem in Terra Ægypti .* Et disperdam terram Phathures , & dabo ignem in Taphnis , & faciam iudicia in
15 Alexandria .* Et effundam indignationem meam super Pelusium robur Ægypti , & interficiam multitudinem Ale-
16 xandriæ ,* & dabo ignem in Ægypto : quasi parturiens dolebit Pelusium , & Alexandria erit dissipata , & in Mem-
17 phis angustiæ quotidianæ .* Iuuenes He-
E liopoleos , & Bubasti gladio cadent , &
18 ipsæ captiuæ ducentur .* Et in Taphnis nigrescet dies , cum contriuero ibi sceptra Ægypti , & defecerit in ea superbia potentiæ eius : ipsam nubes operiet, filiæ autem eius in captiuitatem ducen-
19 tur .* Et iudicia faciam in Ægypto : &
20 scient quia ego Dominus .* Et factum est in vndecimo anno , in primo mense, in septima mensis , factum est verbum
21 Domini ad me , dicens :* Fili hominis
F brachium Pharaonis regis Ægypti confregi : & ecce non est obuolutum vt restitueretur ei sanitas,vt ligaretur pannis, & fasciaretur linteolis,vt recepto robo-
22 re posset tenere gladium .* Propterea

hæc

Digitized by Google

hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad
Pharaonem regem Ægypti,& comminuã
brachium eius forte, sed confractum: &
deijciam gladium de manu eius: * & di- 23
spergam Ægyptum in Gẽtibus, & venti-
labo eos in terris. * Et confortabo bra- 24
chia regis Babylonis, daboq. gladium G
meum in manu eius: & confringam bra-
chia Pharaonis,& gement gemitibus in-
terfecti coram facie eius. * Et conforta- 25
bo brachia regis Babylonis, & brachia
Pharaonis concident: & scient quia ego
Dominus,cum dedero gladium meum
in manu regis Babylonis,& extenderit eũ
super Terram Ægypti. * Et dispergam Æ- 26
gyptum in nationes, & ventilabo eos in
terras,& scient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum est in anno vndecimo,ter- 1
tio mense,vna mensis,factum est ver- A
bum Domini ad me,dicens: * Fili homi- 2
nis dic Pharaoni regi Ægypti,& populo
eius: Cui similis factus es in magnitudi-
ne tua? * Ecce Assur quasi cedrus in Li- 3
bano,pulcher ramis,& frondibus nemo-
rosus,excelsusq. altitudine, & inter con-
densas frondes eleuatum est cacumen
eius. * Aquæ nutrierunt illum, abyssus 4
exaltauit illum: flumina eius manabant
in circuitu radicum eius, & riuos suos
emisit ad vniuersa ligna regionis. * Pro- 5
pterea eleuata est altitudo eius super B
omnia ligna regionis: & multiplicata
sunt arbusta eius, & eleuati sunt rami
eius præ aquis multis. * Cumq. extendis- 6
set vmbram suam,in ramis eius fecerunt
nidos omnia volatilia cæli,& sub frondi-
bus eius genuerunt omnes bestiæ saltuũ,
& sub vmbraculo illius habitabat cœtus
Gentium plurimarum. * Eratq. pulcher- 7
rimus in magnitudine sua, & in dilata-
tione arbustorum suorum: erat enim ra-
dix illius iuxta aquas multas. * Cedri nõ 8
fuerũt altiores illo in paradiso Dei,abie- C
tes non adæquauerunt summitatem eius,
& platani non fuerunt æquæ frondibus
illius: omne lignum paradisi Dei non est
assimilatum illi, & pulchritudini eius.
* Quoniam speciosum feci eum,& mul- 9
tis, condensisq. frondibus: & æmulata
sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ
erant in paradiso Dei. * Propterea hæc 10
D dicit Dominus Deus: Pro eo quòd sub-
limatus est in altitudine, & dedit sum-
mitatem suam virentem atque conden-
sam, & eleuatum est cor eius in altitu-
11 dine sua: * Tradidi eum in manu fortis-
simi Gentium, faciens faciet ei: iuxta
12 impietatem eius eieci eum. * Et succi-
dent eum alieni, & crudelissimi natio-
num,& proijcient eum super montes,&
in cunctis conuallibus corruent rami
eius, & confringentur arbusta eius in
vniuersis rupibus terræ: & recedent
de vmbraculo eius omnes populi
13 terræ, & relinquent eum. * In rui-
E na eius habitauerunt omnia volatilia
cæli, & in ramis eius fuerunt vniuersæ
14 bestiæ regionis. * Quam ob rem non
eleuabuntur in altitudine sua omnia li-
gna aquarum, nec ponent sublimitatem
suam inter nemorosa atque frondosa,
nec stabunt in sublimitate sua omnia,
quæ irrigantur aquis: quia omnes tradi-
ti sunt in mortem ad terram vltimam
in medio filiorum hominum ad eos,qui
15 descendunt in lacum. * Hæc dicit Do-
F minus Deus: In die quando descendit
ad inferos, induxi luctum, operui eum
abysso: & prohibui flumina eius, &
coercui aquas multas: contristatus est
super eum Libanus, & omnia ligna agri
16 concussa sunt. * A sonitu ruinæ eius com-
moui Gentes, cum deducerem eum ad
infernum cum his, qui descendebant in
lacum: & consolata sunt in terra infima
omnia ligna voluptatis egregia, atque
præclara in Libano, vniuersa quæ irriga-
17 bantur aquis. * Nam & ipsi cum eo de-
G scendent in infernum ad interfectos gla-
dio: & brachium vniuscuiusque sedebit
sub vmbraculo eius in medio nationum.
18 * Cui assimilatus es o inclyte atque sub-
limis inter ligna voluptatis? Ecce dedu-
ctus es cum lignis voluptatis ad terram
vltimam: in medio incircumcisorum
dormies, cum eis, qui interfecti sunt
gladio, ipse est Pharao,& omnis multi-
tudo eius, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

1 ET factum est, duodecimo anno, in
A mense duodecimo, in vna mensis,
factum est verbum Domini ad me, di-

Digitized by Google

cens: * Fili hominis assume lamentum 2
super Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gentium assimilatus
es, & draconi, qui est in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & con-
turbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum. * Propterea 3
¶ Sup. 12. d. 13 & 17. f. 20 hæc dicit Dominus Deus: ¶ Expandam
super te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in
sagena mea. * Et proijciam te in terrā, 4
super faciem agri abijciam te: & habitare faciam super te omnia volatilia cæli, &
saturabo de te bestias vniuersæ terræ. * Et dabo carnes tuas super mon- 5
tes, & implebo colles tuos sanie tua.
* Et irrigabo terram fœtore sanguinis 6
tui super montes, & valles implebun- B
¶ Isa. 13. b. 10 Ioel. 2. b. 10. & 3. c. 15 Mat. 24. c. 29 tur ex te. * ¶ Et operiam, cum extin- 7
ctus fueris, cælum, & nigrescere faciam
stellas eius: solem nube tegam, & luna
non dabit lumen suum. * Omnia lumi- 8
naria cæli mœrere faciam super te: &
dabo tenebras super terram tuam, dicit
Dominus Deus, cum ceciderint vulne-
rati tui in medio terræ, ait Dominus
Deus. * Et irritabo cor populorum mul- 9
torum cum induxero contritionem tuā
in Gentibus super terras, quas nescis. * Et 10
stupescere faciam super te populos mul-
tos: & reges eorum horrore nimio for-
midabunt super te, cum volare cœperit
gladius meus super facies eorum: &
obstupescent repente singuli pro anima
sua in die ruinæ tuæ. * Quia hæc dicit 11
Dominus Deus: Gladius regis Babylo-
nis veniet tibi, * in gladijs fortium deij- 12
ciam multitudinem tuam: inexpugnabi- C
les omnes Gentes hæ: & vastabunt su-
perbiam Ægypti, & dissipabitur multitu-
do eius. * Et perdā omnia iumenta eius, 13
quæ erant super aquas plurimas: & non
conturbabit eas pes hominis vltra, ne-
que vngula iumentorum turbabit eas.
* Tunc purissimas reddam aquas eorum, 14
& flumina eorum quasi oleum adducā,
ait Dominus Deus: * Cum dedero Ter- 15
ram Ægypti desolatam: deseretur autem
terra a plenitudine sua, quando percus-
sero omnes habitatores eius: & scient
quia ego Dominus. * Planctus est, & 16
plangent eum: filiæ Gentium plangent D
eum: super Ægyptum, & super multi-
tudinem eius plangent eum, ait Domi-

17 nus Deus. * Et factum est in duodeci-
mo anno, in quintadecima mensis, fa-
ctum est verbum Domini ad me, dicēs:
18 * Fili hominis cane lugubre super mul-
titudinem Ægypti: & detrahe eam ip-
sam, & filias Gentium robustarum ad
terram vltimam cum his, qui descen-
19 dunt in lacum. * Quo pulchrior es? de-
20 scende, & dormi cum incircumcisis. * In
medio interfectorum gladio cādent: gla-
dius datus est, attraxerunt eam, & om-
21 nes populos eius. * Loquentur ei poten-
tissimi robustorum de medio inferni, qui
cum auxiliatoribus eius descenderunt,
& dormierunt incircumcisi, interfecti
22 gladio. * Ibi Assur, & omnis multitu-
E do eius: in circuitu illius sepulchra eius:
omnes interfecti, & qui ceciderunt gla-
23 dio. * Quorum data sunt sepulchra in
nouissimis laci: & facta est multitudo
eius per gyrum sepulchri eius: vniuersi
interfecti, cadentesq. gladio, qui dede-
rant quondam formidinem in terra vi-
24 uentium. * Ibi Ælam, & omnis multi-
tudo eius per gyrum sepulchri sui. om-
nes hi interfecti, ruentesq. gladio: qui
descenderunt incircumcisi ad terram
vltimam: qui posuerunt terrorem suum
in terra viuentium, & portauerunt igno-
miniam suam cum his, qui descendunt
25 in lacum. * In medio interfectorum po-
suerunt cubile eius in vniuersis populis
F eius: in circuitu eius sepulchrum illius:
omnes hi incircumcisi, interfectiq. gla-
dio. dederunt enim terrorem suum in
terra viuentium, & portauerunt igno-
miniam suam cum his, qui descendunt
in lacum: in medio interfectorum posi-
26 ti sunt. * Ibi Mosoch, & Thubal, &
omnis multitudo eius: in circuitu eius
sepulchra illius. omnes hi incircumcisi,
interfectiq. & cadentes gladio: quia de-
derunt formidinem suam in terra viuē-
27 tium. * Et non dormient cum fortibus,
cadentibusq. & incircumcisis, qui de-
scenderunt ad infernum cum armis suis,
& posuerunt gladios suos sub capitibus
suis, & fuerunt iniquitates eorum in
ossibus eorum: quia terror fortium fa-
28 cti sunt in terra viuētium. * Et tu ergo
in medio incircumcisorum conteréris,
29 & dormies cum interfectis gladio. * Ibi
Idumæa, & reges eius, & omnes duces
G eius, qui dati sunt cum exercitu suo

cum

Digitized by Google

cum interfectis gladio: & qui cum incir-
cumcisis dormierunt, & cum his, qui de-
scendunt in lacum. * Ibi principes Aqui- 30
lonis omnes, & vniuersi venatores: qui
deducti sunt cum interfectis, pauentes,
& in sua fortitudine confusi: qui dor-
mierunt incircumcisi cũ interfectis gla-
dio, & portauerunt confusionem suam
cum his, qui descendunt in lacum. * Vi- 31
dit eos Pharao, & consolatus est super
vniuersa multitudine sua, quæ interfecta
est gladio, Pharao, & omnis exercitus
eius, ait Dominus Deus: * quia dedi ter- 32
rorem meum in terra viuentium, & dor-
miuit in medio incircumcisorum cum
interfectis gladio: Pharao & omnis mul-
titudo eius: ait Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

ET factum est verbum Domini ad me 1
dicens: * Fili hominis loquere ad fi- 2
lios populi tui, & dices ad eos: Terra A
cum induxero super eam gladium, &
tulerit populus terræ virum vnum de
nouissimis suis, & constituerit eum su-
per se speculatorem: * & ille viderit 3
gladium venientem super terram, & ce-
cinerit buccina, & annunciauerit popu-
lo: * Audiens autem, quisquis ille est, so- 4
nitum buccinæ, & non se obseruauerit,
veneritq. gladius, & tulerit eum: san-
guis ipsius super caput eius erit. * So- 5
num buccinæ audiuit, & non se obser-
uauit, sanguis eius in ipso erit: si autem
se custodierit, animam suam saluabit.
* Quòd si speculator viderit gladium 6
venientem, & non insonuerit buccina: B
& populus se non custodierit, veneritq.
gladius, & tulerit de eis animam: ille
quidem in iniquitate sua captus est, san-
guinem autem eius de manu specula-
Sup.3.d.17 toris requiram. * ‖ Et tu fili hominis, spe- 7
culatorem dedi te domui Israel: audiés
ergo ex ore meo sermonem, annuncia-
bis eis ex me. * Si me dicente ad im- 8
pium: Impie, morte morieris: non fue-
ris locutus vt se custodiat impius a via
sua: ipse impius in iniquitate sua morie-
tur, sanguinem autem eius de manu tua
requiram. * Si autem annunciante te 9
ad impium vt a vijs suis conuertatur,
non fuerit conuersus a via sua: ipse in
iniquitate sua morietur: porro tu ani-
10 mam tuam liberasti. * Tu ergo fili ho-
C minis dic ad domum Israel: Sic locuti
estis, dicentes: Iniquitates nostræ, &
peccata nostra super nos sunt, & in ipsis
nos tabescimus: quomodo ergo viuere
11 poterimus? * ‖ Dic ad eos: Viuo ego, ‖ Sup.18.g.24
dicit Dominus Deus: nolo mortem im-
pij, sed vt conuertatur impius a via sua,
& viuat. Conuertimini, conuertimini
a vijs vestris pessimis: & quare morie-
12 mini domus Israel? * Tu itaque fili ho-
minis dic ad filios populi tui: Iustitia iu-
sti non liberabit eum in quacumque die
peccauerit: & impietas impij non noce-
bit ei, in quacumque die conuersus fue-
rit ab impietate sua: & iustus non po-
terit viuere in iustitia sua, in quacumque
13 die peccauerit. * Etiam si dixero iusto
quòd vita viuat, & confisus in iustitia
sua fecerit iniquitatem: omnes iustitiæ
eius obliuioni tradentur, & in iniquita-
te sua, quam operatus est, in ipsa morie-
14 tur. * Si autem dixero impio: Morte
D morieris: & egerit pœnitentiam a pec-
cato suo, feceritq. iudicium & iustitiã,
15 * & pignus restituerit ille impius, rapi-
namq. reddiderit, in mandatis vitæ am-
bulauerit, nec fecerit quidquam iniustũ:
16 vita viuet, & non morietur. * Omnia
peccata eius, quæ peccauit, non impu-
tabuntur ei: iudicium, & iustitiam fe-
17 cit, vita viuet. * Et dixerunt filij popu-
li tui: Non est æqui ponderis via Domi-
18 ni, & ipsorum via iniusta est. * Cum
enim recesserit iustus a iustitia sua, fece-
19 ritq. iniquitates, morietur in eis. * Et
cum recesserit impius ab impietate sua,
feceritq. iudicium, & iustitiam, viuet in
20 eis. * ‖ Et dicitis: Non est recta via Do- ‖ Sup.18.g.25
mini. Vnumquemque iuxta vias suas iu-
21 dicabo de vobis, domus Israel. * Et fa-
E ctum est in duodecimo anno, in decimo
mense, in quinta mensis transmigratio-
nis nostræ, venit ad me qui fugerat de
Ierusalem, dicens: Vastata est ciuitas.
22 * Manus autem Domini facta fuerat ad
me vespere, antequam veniret qui fuge-
rat: aperuitq. os meum donec veniret ad
me mane, & aperto ore meo non filui
23 amplius. * Et factum est verbum Do-
24 mini ad me, dicens: * Fili hominis, qui
habitant in ruinosis his super humum
Israel, loquentes aiunt: Vnus erat Abra-

Digitized by Google

ham, & hereditate possedit terram: nos autem multi sumus, nobis data est terra in possessionem. * Idcirco dices ad 25
eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in F
sanguine comeditis, & oculos vestros leuatis ad immunditias vestras, & sanguinem funditis: numquid terram hereditate possidebitis? * Stetistis in gladijs 26
vestris, fecistis abominationes, & vnusquisque vxorem proximi sui polluit: & terram hereditate possidebitis? * Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Viuo ego, quia qui in ruinosis habitant, 27
gladio cadent: & qui in agro est, bestijs tradetur ad deuorandum: qui autem in præsidijs, & speluncis sunt, peste morietur. * Et dabo terram in solitudinem, 28
& in desertum, & deficiet superba fortitudo eius: & desolabuntur montes Israel, eo quòd nullus sit qui per eos transeat. * Et scient quia ego Dominus, cum 29
dedero terram eorum desolatam & desertam propter vniuersas abominationes suas, quas operati sunt. * Et tu fili homi- 30
nis: filij populi tui, qui loquuntur de te G
iuxta muros, & in ostijs domorum, & dicunt vnus ad alterum, vir ad proximũ suum loquentes: Venite, & audiamus quis sit sermo egrediẽs a Domino. * Et 31
veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, & sedent coram te populus meus: & audiunt sermones tuos, & non faciũt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & auaritiam suam sequitur cor eorum. * Et es eis quasi carmen musicum, 32
quod suaui, dulciq. sono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea. * Et 33
cum venerit quod prædictum est (ecce enim venit) tunc scient quòd prophetes fuerit inter eos.

CAP. XXXIIII.

ET factum est verbũ Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis propheta de 2
pastoribus Israel: propheta, & dices pa- A
storibus: Hæc dicit Dominus Deus: ‖Væ
pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges a pastoribus pascuntur? * Lac comedebatis, & lanis ope- 3
riebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. * Quod infirmum fuit non cõsoli- 4
dastis, & quod ægrotum non sanastis,

‖ Ier. 23. a. 1
Sup. 13. a. 3

quod confractum est non alligastis, &
quod abiectum est non reduxistis, &
quod perierat non quæsistis: sed cũ austeritate imperabatis eis, & cum potẽ-
5 tia. * Et dispersæ sunt oues meæ, eo quòd non esset pastor: & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri,
6 & dispersæ sunt. * Errauerũt greges mei
B in cunctis montibus, & in vniuerso colle excelso: & super omnem faciẽ terræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requi-
7 reret. * Propterea pastores audite verbũ
8 Domini: * Viuo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo quòd facti sunt greges mei in rapinam, & oues meæ in deuorationem omnium bestiarum agri, eo quòd nõ esset pastor (neque enim quæsierunt pastores mei gregem meum:) sed pascebant pastores semetipsos, &
9 greges meos nõ pascebant: * propterea
10 pastores audite verbum Domini: * Hæc
C dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos vt vltra non pascant gregem, nec pascãt amplius pastores semetipsos: & liberabo gregem meum de ore eorum: &
11 non erit vltra eis in escam. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse re-
12 quiram oues meas, & visitabo eas. * Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum: sic visitabo oues meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis, &
13 caliginis. * Et educam eas de populis,
D & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram suam: & pascam eas in montibus Israel, in riuis, & in cunctis
14 sedibus terræ. * In pascuis vberrimis pascam eas, & in montibus excelsis Israel erunt pascua earum: ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pingui-
15 bus pascentur super mõtes Israel. * Ego pascam oues meas: & ego eas accubare
16 faciam, dicit Dominus Deus. * Quod perierat requiram, & quod abiectũ erat reducam, & quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat consolidabo, & quod pingue & forte custo-
17 diam: & pascam illas in iudicio. * Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus &

pecus,

Digitized by Google

pecus, arietum, & hircorum. * Nonne 18
satis vobis erat pascua bona depasci? in-
super & reliquias pascuarum vestrarum E
conculcastis pedibus vestris: & cum pu-
rissimam aquam biberetis, reliquam pe-
dibus vestris turbabatis. * Et oues meæ 19
his, quæ conculcata pedibus vestris fue-
rant, pascebantur: & quæ pedes vestri
turbauerant, hæc bibebant. * Propterea 20
hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce
ego ipse iudico inter pecus pingue, &
macilentum: * pro eo quòd lateribus, & 21
humeris impingebatis, & cornibus ve-
stris ventilabatis omnia infirma pecora,
donec dispergerẽtur foras: * saluabo gre- 22
gem meum, & non erit vltra in rapinã,
|| Io. 1. g. 45. & 10. b. 11 Isai. 40. c. 18 Dan. 9. g. 24 Osee. 3. b. 5
& iudicabo inter pecus & pecus. * || ET 23
F SVSCITABO SVPER EAS PASTO-
REM VNVM, qui pascat eas, seruũ
meum Dauid: ipse pascet eas, & ipse
erit eis in pastorem. * Ego autem Do- 24
minus ero eis in Deum: & seruus meus
Dauid princeps in medio eorum: ego
Dominus locutus sum. * Et faciam cum 25
eis pactum pacis, & cessare faciam be-
stias pessimas de terra: & qui habitant
in deserto, securi dormient in saltibus.
* Et ponam eos in circuitu collis mei 26
benedictionem: & deducam imbrem in
tẽpore suo: pluuiæ benedictionis erũt.
* Et dabit lignum agri fructum suum, 27
G & terra dabit germen suum, & erunt in
terra sua absque timore: & scient quia
ego Dominus, cum contriuero catenas
iugi eorum, & eruero eos de manu im-
perantium sibi. * Et non erunt vltra in 28
rapinam in Gentibus, neque bestiæ ter-
ræ deuorabunt eos: sed habitabunt con-
fidenter absque vllo terrore. * Et susci- 29
tabo eis germen nominatum: & non
erunt vltra imminuti fame in terra, ne-
que portabunt vltra opprobrium Gen-
tium. * Et scient quia ego Dominus 30
Deus eorum cum eis, & ipsi populus
meus domus Israel: ait Dominus Deus.
|| Io. 10. b. 11
* || Vos autem greges mei, greges pascuæ 31
meæ homines estis: & ego Dominus
Deus vester, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

ET factus est sermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis pone faciem 2
A tuam aduersum montem Seir, & pro-
phetabis de eo, & dices illi: * Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ad te mons
Seir, & extendam manum meam super
te, & dabo te desolatum atque desertũ.
4 * Vrbes tuas demoliar, & tu desertus e-
5 ris: & scies quia ego Dominus. * Eo
B quòd fueris inimicus sempiternus, &
concluseris filios Israel in manus gladij
in tempore afflictionis eorum, in tem-
6 pore iniquitatis extremæ. * Propterea
viuo ego, dicit Dominus Deus: quoniã
sanguini tradam te, & sanguis te perse-
quetur: & cum sanguinem oderis, san-
7 guis persequetur te. * Et dabo montem
Seir desolatum atque desertum: & au-
8 feram de eo euntem, & redeuntem. * Et
implebo montes eius occisorum suorũ:
in collibus tuis, & in vallibus tuis, ate-
que in torrentibus interfecti gladio ca-
9 dent. * In solitudines sempiternas tradã
C te, & ciuitates tuæ non habitabuntur:
10 & scietis quia ego Dominus Deus. * Eo
quòd dixeris: Duæ gentes, & duæ terræ
meæ erunt, & hereditate possidebo eas:
11 cum Dominus esset ibi: * Propterea vi-
uo ego, dicit Dominus Deus, quia faciã
iuxta iram tuam, & secundum zelum
tuum, quem fecisti odio habens eos:
& notus efficiar per eos cum te iudica-
12 uero. * Et scies quia ego Dominus au-
D diui vniuersa opprobria tua, quæ locu-
tus es de montibus Israel, dicens: Deser-
13 ti, nobis ad deuorandum dati sunt. * Et
insurrexistis super me ore vestro, & de-
rogastis aduersum me verba vestra: ego
14 audiui. * Hæc dicit Dominus Deus: Læ-
tante vniuersa terra, in solitudinem te
15 redigam. * Sicuti gauisus es super here-
ditatem domus Israel, eo quòd fuerit
dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris
mons Seir, & Idumæa omnis: & scient
quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

1 TV autem fili hominis propheta su-
A per montes Israel, & dices: || Mon- || Sup. 6. a. 3
2 tes Israel audite verbum Domini: * Hæc
dicit Dominus Deus: Eo quòd dixerit
inimicus de vobis: Euge, altitudines
sempiternæ in hereditatem datæ sunt
3 nobis: * propterea vaticinare, & dic:
Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
desolati estis, & conculcati per circui-
tum, & facti in hereditatem reliquis Gẽ-
tibus,

Digitized by Google

tibus, & ascendistis super labium lin-
guæ, & opprobrium populi: * propte-
rea montes Israel audite verbũ Domini
Dei: Hæc dicit Dominus Deus monti-
bus, & collibus, torrentibus, vallibusq.
& desertis, parietinis, & vrbibus derelic-
tis, quæ depopulatæ sunt, & subsannatæ
a reliquis Gentibus per circuitũ. * Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Quo-
niam in igne zeli mei locutus sum de
reliquis Gentibus, & de Idumæa vniuer-
sa, quæ dederunt terram meam sibi in
hereditatem cum gaudio, & toto cor-
de, & ex animo: & eiecerunt eam vt
vastarent: * idcirco vaticinare super hu-
mum Israel, & dices montibus, & colli-
bus, iugis, & vallibus: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in
furore meo locutus sum, eo quòd con-
fusionem gentium sustinueritis. * Idcir-
co hæc dicit Dominus Deus: Ego leua-
ui manum meam vt Gentes, quæ in cir-
cuitu vestro sunt, ipsæ confusionem suã
portent. * Vos autem montes Israel ra-
mos vestros germinetis, & fructum ve-
strum afferatis populo meo Israel: pro-
pe enim est vt veniat: * Quia ecce ego
ad vos, & conuertar ad vos, & arabimi-
ni, & accipietis sementem. * Et multipli-
cabo in vobis homines, omnemq. do-
mum Israel: & habitabuntur ciuitates,
& ruinosa instaurabuntur. * Et replebo
vos hominibus, & iumẽtis: & multipli-
cabuntur, & crescent: & habitare vos
faciam sicut a principio, bonisq. donabo
maioribus, quàm habuistis ab initio: &
scietis quia ego Dominus. * Et adducã
super vos homines populum meum Is-
rael, & hereditate possidebunt te: &
eris eis in hereditatem, & non addes vl-
tra vt absque eis sis. * Hæc dicit Domi-
nus Deus: Pro eo quòd dicunt de vo-
bis: Deuoratrix hominum es, & suffo-
cans gẽtem tuam: * Propterea homines
non comedes amplius, & gentem tuam
non necabis vltra, ait Dominus Deus:
* Nec auditam faciam in te amplius cõ-
fusionem Gentium, & opprobrium po-
pulorum nequaquam portabis, & gentẽ
tuam nõ amittes amplius, ait Dominus
Deus. * Et factum est verbum Domini
ad me, dicens: * Fili hominis domus Is-
rael habitauerunt in humo sua, & pol-
luerunt eam in vijs suis, & in studijs suis
iuxta immunditiam menstruatæ facta est
via eorum coram me. * Et effudi indi-
gnationem meam super eos pro sangui-
ne, quem fuderunt super terram, & in
idolis suis polluerunt eam. * Et dispersi
eos in Gentes, & ventilati sunt in ter-
ras: iuxta vias eorum, & adinuentiones
eorum iudicaui eos. * ‖ Et ingressi sunt ‖ Isai. 52. b. 5
ad Gentes, ad quas introierunt, & pol- Rom. 2. d. 24
luerunt nomen sanctum meum, cum
diceretur de eis: Populus Domini iste
est, & de terra eius egressi sunt. * Et pe-
perci nomini sancto meo, quod pollue-
rat domus Israel in Gentibus, ad quas
ingressi sunt. * Idcirco dices domui Is-
rael: Hæc dicit Dominus Deus: Nõ pro-
pter vos ego faciam, domus Israel, sed
propter nomen sanctum meum, quod
polluistis in Gentibus, ad quas intrastis.
* Et sanctificabo nomen meum magnũ,
quod pollutum est inter Gentes, quod
polluistis in medio earũ: vt sciant Gen-
tes quia ego Dominus, ait Dominus
exercituum, cũ sanctificatus fuero in vo-
bis corã eis: * Tollã quippe vos de Gen-
tibus, & cõgregabo vos de vniuersis ter-
ris, & adducam vos in terram vestram.
* Et effundam super vos aquam mundã,
& mundabimini ab omnibus inquina-
mentis vestris, & ab vniuersis idolis ve-
stris mundabo vos. * ‖ Et dabo vobis cor ‖ Sup. 11. d. 19
nouum, & spiritum nouum ponam in
medio vestri: & auferam cor lapideum
de carne vestra, & dabo vobis cor car-
neum. * Et spiritum meum ponam in
medio vestri: & faciam vt in præceptis
meis ambuletis, & iudicia mea custo-
diatis, & operemini. * Et habitabitis in
terra, quam dedi patribus vestris: & eri-
tis mihi in populũ, & ego ero vobis in
Deum. * Et saluabo vos ex vniuersis in-
quinamentis vestris: & vocabo frumen-
tum, & multiplicabo illud, & nõ impo-
nam vobis famẽ. * Et multiplicabo fru-
ctum ligni, & genimina agri, vt nõ por-
tetis vltra opprobrium famis in Genti-
bus. * Et recordabimini viarum vestrarũ
pessimarum, studiorumq. non bono-
rum: & displicebunt vobis iniquitates
vestræ, & scelera vestra. * Non pro-
pter vos ego faciam, ait Dominus Deus,
notum sit vobis: confundimini, & eru-
bescite super vijs vestris, domus Israel.
* Hæc dicit Dominus Deus: In die,
qua

Digitized by Google

qua mundauero vos ex omnibus iniqui-
tatibus vestris, & inhabitari fecero vr- G
bes, & instauratauero ruinosa, * & terra 34
deserta fuerit exculta, quæ quõdam erat
desolata in oculis omnis viatoris, * di- 35
cent: Terra illa inculta, facta est vt hor-
tus voluptatis: & ciuitates desertæ, & de-
stitutæ atque suffossæ, munitæ sederunt.
* Et scient Gentes quæcumque derelictæ 36
fuerint in circuitu vestro, quia ego Do-
minus ædificaui dissipata, plantauiq. in-
culta, ego Dominus locutus sim, & fe-
cerim. * Hæc dicit Dominus Deus: Ad- 37
huc in hoc inuenient me domus Israel,
vt faciam eis: Multiplicabo eos sicut
gregem hominum, * vt gregem sanctũ, 38
vt gregem Ierusalem in sollemnitatibus
eius: Sic erunt ciuitates desertæ, plenæ
gregibus hominum: & scient quia ego
Dominus.

CAP. XXXVII.

FActa est super me manus Domini, & 1
eduxit me in spiritu Domini: & di- A
misit me in medio campi, qui erat ple-
nus ossibus: * Et circumduxit me per 2
ea in gyro: erant autem multa valde su-
per faciem campi, siccaq. vehementer.
* Et dixit ad me: Fili hominis putasne 3
viuent ossa ista? Et dixi: Domine Deus,
tu nosti. * Et dixit ad me: Vaticinare 4
de ossibus istis: & dices eis: Ossa arida
audite verbũ Domini. * Hæc dicit Do- 5
minus Deus ossibus his: Ecce ego intro-
mittam in vos spiritum, & viuetis. * Et 6
dabo super vos neruos, & succrescere B
faciam super vos carnes, & superexten-
dam in vobis cutem: & dabo vobis spi-
ritum, & viuetis, & scietis quia ego Do-
minus. * Et prophetaui sicut præcepe- 7
rat mihi: factus est autem sonitus, pro-
phetante me, & ecce commotio: & ac-
cesserunt ossa ad ossa, vnumquodque ad
iuncturam suam. * Et vidi, & ecce su- 8
per ea nerui, & carnes ascenderunt: &
extenta est in eis cutis desuper, & spi-
ritum non habebant. * Et dixit ad me: 9
Vaticinare ad spiritũ, vaticinare fili ho- C
minis, & dices ad spiritum: Hæc dicit
Dominus Deus: A quattuor ventis veni
spiritus, & insufflа super interfectos
istos, & reuiuiscant. * Et prophetaui si- 10
cut præceperat mihi: & ingressus est in
ea spiritus, & vixerunt: steteruntq. super
pedes suos exercitus grandis nimis val-
11 de. * Et dixit ad me: Fili hominis, ossa
hæc vniuersa, domus Israel est: ipsi di-
cunt: Aruerunt ossa nostra, & perijt spes
12 nostra, & abscissi sumus. * Propterea
vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego aperiam tu-
D mulos vestros, & educam vos de sepul-
chris vestris populus meus: & inducam
13 vos in terram Israel. * Et scietis quia
ego Dominus, cum aperuero sepulchra
vestra, & eduxero vos de tumulis vestris
14 populo meus: * Et dedero spiritũ meum
in vobis, & vixeritis, & requiescere vos
faciam super humum vestram: & scietis
quia ego Dominus locutus sum, & feci,
15 ait Dominus Deus. * Et factus est sermo
16 Domini ad me, dicens: * Et tu fili homi-
nis sume tibi lignum vnum: & scribe
super illud: Iudæ, & filiorum Israel so-
ciorum eius: & tolle lignum alterum,
& scribe super illud: Ioseph ligno E-
E phraim, & cunctæ domui Israel, socio-
17 rumq. eius. * Et adiunge illa, vnum ad
alterum tibi in lignum vnum: & erunt
18 in vnionem in manu tua. * Cum au-
tem dixerint ad te filij populi tui lo-
quentes: Nonne indicas nobis quid in
19 his tibi velis? * loquéris ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus: Ecce ego assumã li-
gnũ Ioseph, quod est in manu Ephraim,
& tribus Israel, quæ sunt ei adiunctæ: &
dabo eas pariter cum ligno Iuda, & fa-
ciam eas in lignum vnum: & erunt vnũ
20 in manu eius. * Erunt autem ligna, su-
per quæ scripseris in manu tua, in ocu-
21 lis eorum. * Et dices ad eos: Hæc dicit
F Dominus Deus: Ecce ego assumam fi-
lios Israel de medio nationum, ad quas
abierunt: & congregabo eos vndique, &
22 adducam eos ad humum suam. * ‖ Et ‖ Ioã. 10. b. 16
faciam eos in gentem vnam in terra in
montibus Israel, & rex vnus erit omni-
bus imperans: & non erunt vltra duæ
gentes, nec diuidentur amplius in duo
23 regna. * Neque polluentur vltra in ido-
lis suis, & abominationibus suis, & cũ-
ctis iniquitatibus suis: & saluos eos fa-
ciam de vniuersis sedibus, in quibus pec-
cauerũt, & emundabo eos: & erunt mihi ‖ Sup. 34. f. 23
24 populus, & ego ero eis Deus. * ‖ Et ser- Ioan. 1. g. 45
G uus meus Dauid rex super eos, & pastor Isa 40. c. 11 Ier. 23. a. 5
vnus erit omnium eorum: in iudicijs Dan. 9. g. 24
meis

Digitized by Google

meis ambulabunt, & mandata mea custodient, & facient ea. * Et habitabunt 25
super terram, quam dedi seruo meo Iacob, in qua habitauerunt patres vestri:
& habitabunt super eam ipsi, & filij eorum, & filij filiorũ eorum, vsque in sempiternum: & Dauid seruus meus prin-
§ Ioẽ. 12. e. 34 Psal. 109. b. 4 & 106. a. 2 ceps eorum in perpetuum. * ‖ Et percu- 26
tiam illis fœdus pacis, pactum sempiternum erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo sanctificationem meam
in medio eorũ in perpetuum. * Et erit 27
tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus. * Et 28
scient Gentes quia ego Dominus sanctificator Israel, cũ fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

CAP. XXXVIII.

§ Inf. 39. a. 1 Apoc. 20. c. 8 ET factus est sermo Domini ad me, 1
dicens: * Fili hominis pone faciem 2
tuam contra Gog, terram Magog, prin- A
cipem capitis Mosoch, & Thubal: & vaticinare de eo, * & dices ad eum: Hæc 3
dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog principem capitis Mosoch & Thubal, * & circumagam te, & ponam fre- 4
num in maxillis tuis: & educam te, & omnem exercitum tuum, equos & equites vestitos loricis vniuersos, multitudinem magnam, hastam & clypeum arripientium & gladium. * Persæ, Æthio- 5
pes, & Libyes cum eis, omnes scutati & B
galeati. * Gomer, & vniuersa agmina 6
eius, domus Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur eius, populiq. multi tecum. * Præpara, & instrue te, & omnẽ 7
multitudinem tuam, quæ coaceruata est ad te: & esto eis in præceptum. * Post 8
dies multos visitaberis: in nouissimo annorum venies ad terram, quæ reuersa est a gladio, & congregata est de populis multis ad montes Israel, qui fuerunt deserti iugiter: hæc de populis educta est, & habitabunt in ea cõfidenter vniuersi. * Ascendens autem quasi tempestas ve- 9
nies, & quasi nubes, vt operias terram tu, C
& omnia agmina tua, & populi multi tecum. * Hæc dicit Dominus Deus: In 10
die illa ascendent sermones super cor tuum, & cogitabis cogitationem pessimam: * & dices: Ascendam ad terram 11
absque muro: veniam ad quiescẽtes, habitantesq. secure: hi omnes habitãt sine
12 muro, vectes, & portæ non sunt eis: * Vt diripias spolia, & inuadas prædam, vt in-
D feras manum tuam super eos, qui deserti fuerant, & postea restituti, & super populum, qui est congregatus ex Gẽtibus, qui possidere cœpit, & esse habitator
13 vmbilici terræ. * Saba, & Dedan, & negotiatores Tharsis, & omnes leones eius dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregasti multitudinem tuam, vt tollas argentum, & aurum, & auferas supellectilem, atque substantiam, &
14 diripias manubias infinitas. * Propterea
E vaticinare fili hominis, & dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitauerit popu-
15 lus meus Israel confidenter, scies? * Et venies de loco tuo a lateribus Aquilonis tu & populi multi tecum ascensores equorũ vniuersi, cœtus magnus, & exer-
16 citus vehemens. * Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes, vt operias terram. In nouissimis diebus eris, & adducam te super terram meam: vt sciant Gentes me, cum sanctificatus fue-
17 ro in te in oculis eorum, o Gog. * Hæc
F dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus sum in diebus antiquis in manu seruorum meorum prophetarum Israel, qui prophetauerunt in diebus illorum temporum, vt adducerem te su-
18 per eos. * Et erit in die illa, in die aduentus Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea
19 in furore meo. * Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus sum. Quia in die illa erit commotio magna super terram Is-
20 rael: * & ‖ commouebuntur a facie mea ‖ Mat. 24. c. 29 Luc. 21. c. 26
pisces maris, & volucres cæli, & bestiæ agri, & omne reptile, quod mouetur super humum, cunctiq. homines, qui sunt super faciem terræ: & subuertentur mõtes, & cadent sepes, & omnis murus cor-
21 ruet in terram. * Et conuocabo aduer-
G sus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius vniuscuiusque in fratrem suum dirigetur.
22 * Et iudicabo eum peste, & sanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immensis: ignem, & sulphur pluam super eũ, & super exercitum eius, & super popu-
23 los multos, qui sunt cum eo. * Et magnifi-

Digitized by Google

gnificabor, & sanctificabor: & notus ero in oculis multarum gentium, & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

TV autem fili hominis vaticinare ad- 1
uersum Gog, & dices: Hæc dicit Do A
minus Deus: Ecce ego super te Gog principem capitis Mosoch & Thubal: * & circumagam te, & educam te, & 2
ascendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam te super montes Israel. * Et percutiam arcum tuum in manu si- 3
nistra tua, & sagittas tuas de manu dextera tua deijciam. * Super montes Israel 4
cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui, qui sunt tecum: feris, auibus, omniq. volatili, & bestijs terræ dedi te ad deuorandum. * Super faciem agri ca- 5
des: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. * Et immittam ignem in Magog, 6
& in his, qui habitant in insulis confi- B
denter: & scient quia ego Dominus. * Et 7
nomen sanctũ meum notum faciam in medio populi mei Israel, & nõ polluam nomen sanctum meũ amplius: & scient Gẽtes quia ego Dominus sanctus Israel. * Ecce venit, & factum est, ait Dominus 8
Deus: hæc est dies, de qua locutus sum. * Et egredientur habitatores de ciuitati- 9
bus Israel, & succendent & comburent arma, clypeum, & hastas, arcum, & sagittas, & baculos manuum, & contos: & succendent ea igni septem annis. * Et 10
non portabunt ligna de regionibus, ne- C
que succident de saltibus: quoniam arma succendent igni, & deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripient vastatores suos, ait Dominus Deus. * Et 11
erit in die illa: dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obstupescere faciet prætereuntes: & sepelient ibi Gog, & omnem multitudinem eius, & vocabitur vallis multitudinis Gog. * Et sepelient eos domus Israel, 12
vt mundent terram septem mensibus. * Sepeliet autem eum omnis populus 13
terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus sum, ait Dominus Deus. * Et viros iugiter constituent lustrantes 14
terram, qui sepeliant, & requirant eos, D
qui remanserant super faciem terræ, vt emundent eam: post menses autem se-
15 ptem quærere incipient. * Et circui-
bunt peragrantes terram: cumq. viderint os hominis, statuent iuxta illud titulum, donec sepeliant illud polincto-
16 res in valle multitudinis Gog. * Nomen autem ciuitatis Amona, & mun-
17 dabunt terram. * Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, & vniuersis auibus, cunctisq.
E bestijs agri: Conuenite, properate, concurrite vndique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimã grandem super montes Israel: vt comedatis
18 carnem, & bibatis sanguinem. * Carnes fortium comedetis, & sanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorumq. &
19 altilium, & pinguium omnium. * Et comedetis adipem in saturitatem, & bibetis sanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis:
20 * & saturabimini super mensam meam de equo, & equite forti, & de vniuersis viris bellatoribus, ait Dominus
21 Deus. * Et ponam gloriam meam in Gentibus: & videbunt omnes gentes iudicium meum, quod fecerim, & manum meam, quam posuerim super eos.
22 * Et scient domus Israel quia ego Do-
F minus Deus eorum a die illa, & de-
23 inceps. * Et scient Gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus Israel, eo quòd dereliquerint me, & absconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manus hostium, & ceciderint in
24 gladio vniuersi. * Iuxta immunditiam eorum, & scelus feci eis, & abscondi
25 faciem meam ab illis. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captiuitatem Iacob, & miserebor omnis domus Israel: & assumam zelum
26 pro nomine sancto meo. * Et portabunt confusionem suam, & omnem prauaricationem, qua prauaricati sunt in me, cum habitauerint in terra sua con-
27 fidenter neminem formidantes: * & reduxero eos de populis, & congregauero de terris inimicorum suorum, & sanctificatus fuero in eis, in ocu-
28 lis gentium plurimarum. * ‖ Et scient ‖ Sup. 26. e. 33
quia ego Dominus Deus eorũ, eo quòd transtulerim eos in nationes; & congregauerim eos super terram suam, & non dere-

dereliquerim quemquam ex eis ibi. * Et 29
non abscondam vltra faciem meam ab
eis, eo quòd effuderim spiritum meum
super omnem domum Israel, ait Domi-
nus Deus.

CAP. XL.

IN vigesimo quinto anno transmigra- 1
tionis nostræ, in exordio anni, deci- A
ma mensis, quartodecimo anno postquã
percussa est ciuitas: in ipsa hac die facta
est super me manus Domini, & adduxit
me illuc. * In visionibus Dei adduxit 2
me in terram Israel, & dimisit me super
montem excelsum nimis: super quem
erat quasi ædificium ciuitatis vergentis
ad Austrum. * Et introduxit me illuc: 3
& ecce vir, cuius erat species quasi spe-
cies æris, & funiculus lineus in ma-
nu eius, & calamus mensuræ in manu
eius: stabat autem in porta. * Et lo- 4
cutus est ad me idem vir: Fili hominis
vide oculis tuis, & auribus tuis audi, &
pone cor tuum in omnia, quæ ego ostẽ-
dam tibi: quia vt ostendantur tibi ad-
ductus es huc: annuncia omnia, quæ tu
vides, domui Israel. * Et ecce murus 5
forinsecus in circuitu domus vndique,
& in manu viri calamus mẽsuræ sex cu-
bitorum, & palmo: & mensus est latitu-
dinem ædificij calamo vno, altitudinem
quoque calamo vno. * Et venit ad por- 6
tam, quæ respiciebat viam orientalem,
& ascendit per gradus eius: & mensus
est limen portæ calamo vno latitudinẽ,
id est, limen vnum calamo vno in lati- B
tudine: * & thalamum vno calamo in 7
longum, & vno calamo in latum: & in-
ter thalamos, quinque cubitos: * & li- 8
men portæ iuxta vestibulum portæ in-
trinsecus, calamo vno. * Et mensus est 9
vestibulum portæ octo cubitorum, &
frontem eius duobus cubitis: vestibu-
lum autẽ portæ erat intrinsecus. * Por- 10
ro thalami portæ ad viam Orientalem,
tres hinc & tres inde: mensura vna triũ,
& mensura vna frontiũ ex vtraque par-
te. * Et mensus est latitudinem limi- 11
nis portæ, decem cubitorum: & longi-
tudinem portæ, tredecim cubitorum:
* Et marginem ante thalamos cubiti v- 12
nius: & cubitus vnus finis vtrinque:
thalami autem, sex cubitorũ erant hinc
& inde. * Et mensus est portam a te- 13
cto thalami, vsque ad tectum eius, la-
titudinem vigintiquinque cubitorum:
ostium contra ostium. * Et fecit fron- 14
tes per sexaginta cubitos: & ad frontem
atrium portæ vndique per circuitum.
* Et ante faciem portæ, quæ pertingebat 15
vsque ad faciem vestibuli portæ interio-
ris, quinquaginta cubitos. * Et fenestras 16
C obliquas in thalamis, & in frontibus eo-
rum, quæ erant intra portam vndique
per circuitum: similiter autem erant &
in vestibulis fenestræ per gyrum intrin-
secus, & ante frontes pictura palmarum.
* Et eduxit me ad atrium exterius, & ec- 17
ce gazophylacia, & pauimẽtum stratum
lapide in atrio per circuitum: trigin-
ta gazophylacia in circuitu pauimenti.
* Et pauimẽtum in fronte portarum se- 18
cũdum longitudinem portarum erat in-
ferius. * Et mensus est latitudinem a 19
facie portæ inferioris vsque ad frontem
atrij interioris extrinsecus, centum cu-
bitos ad Orientem, & ad Aquilonem.
* Portam quoque, quæ respiciebat viam 20
Aquilonis atrij exterioris, mensus est tã
in longitudine, quàm in latitudine. * Et 21
thalamos eius tres hinc, & tres inde: &
frontem eius, & vestibulum eius secun-
dum mensuram portæ prioris, quinqua-
ginta cubitorum longitudinem eius, &
latitudinem viginti quinque cubitorum.
* Fenestræ autem eius, & vestibulum, & 22
sculpturæ secundum mensuram portæ,
D quæ respiciebat ad Orientem: & septem
graduum erat ascensus eius, & vestibu-
lum ante eam. * Et porta atrij inte- 23
rioris contra portam Aquilonis, & O-
rientalem: & mensus est a porta vsque
ad portam centum cubitos. * Et edu- 24
xit me ad viam australem, & ecce por-
ta, quæ respiciebat ad Austrum: & men-
sus est frontem eius, & vestibulum eius
iuxta mensuras superiores. * Et fene- 25
stras eius, & vestibula in circuitu, sicut
fenestras ceteras: quinquaginta cubito-
rum longitudine, & latitudine viginti
quinque cubitorum. * Et in gradibus 26
septem ascendebatur ad eam: & vestibu-
lum ante fores eius: & cælatæ palmæ
erant, vna hinc, & altera inde in fron-
te eius. * Et porta atrij interioris in via 27
australi: & mensus est a porta vsque ad
portam in via australi, centum cubitos.
* Et introduxit me in atrium interius 28

ad

Digitized by Google

ad portam australem: & mēsus est portā iuxta mensuras superiores. * Thalamū 29
eius, & frontē eius, & vestibulū eius eisdē mensuris: & fenestras eius, & vestibulū eius in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis vigintiquinque cubitos. * Et vestibulum per gyrum 30
longitudine vigintiquinque cubitorum, E
& latitudine quinque cubitorum. * Et 31
vestibulum eius ad atrium exterius, & palmas eius in fronte: & octo gradus erant, quibus ascendebatur per eam. * Et introduxit me in atriū interius per 32
viam orientalem: & mensus est portam secundum mensuras superiores. * Thalamum eius, & frontem eius, & vestibulum eius sicut supra: & fenestras eius, & vestibula eius in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum. * Et ve- 34
stibulum eius, id est atrij exterioris: & palmæ cælatæ in fronte eius hinc & inde: & in octo gradibus ascensus eius. * Et introduxit me ad portam, quæ re- 35
spiciebat ad Aquilonem: & mensus est secundum mensuras superiores. * Thalamum eius, & frontem eius, & vestibulū 36
eius, & fenestras eius per circuitum, lōgitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum. * Et vestibulum eius respiciebat ad atriū 37
exterius: & cælatura palmarum in fronte eius hinc & inde: & in octo gradibus ascensus eius. * Et per singula ga- 38
zophylacia ostium in frontibus portarum: ibi lauabant holocaustum. * Et in 39
vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mēsæ inde: vt immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. * Et ad latus exterius, quod ascē- 40
dit ad ostium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. * Quattuor mensæ hinc, & quattuor 41
mensæ inde: per latera portæ octo mēsæ erāt, super quas immolabāt. * Quattuor autem mensæ ad holocaustum, de 42
lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti vnius & dimidij: & latitudine cubiti vnius & dimidij: & altitudine cubiti vnius: super quas ponant vasa, in quibus immolatur holocaustum, & victima. * Et labia earum palmi vnius, re- 43
flexa intrinsecus per circuitum: super
44 mensas autē carnes oblationis. * Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Au-
G stralem, vna ex latere portæ Orientalis,
45 quæ respiciebat ad viam Aquilonis. * Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium, quod respicit viam Meridianam, sacerdotum erit, qui excubant in custodijs
46 templi. * Porro gazophylacium, quod respicit ad viam Aquilonis, sacerdotum erit, qui excubant ad ministerium altaris. isti sunt filij Sadoc, qui accedunt de filijs Leui ad Dominum vt ministrēt ei.
47 * Et mensus est atrium longitudine cētum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare
48 ante faciem templi. * Et introduxit me in vestibulum templi: & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ
49 trium cubitorum hinc, & trium cubitorū inde. * Lōgitudinem autem vestibuli viginti cubitorum, & latitudinem vndecim cubitorum, & octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus: vna hinc, & altera inde.

CAP. XLI.

1 A ET introduxit me in templum, & mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos inde, lati-
2 tudinē tabernaculi. * Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & mēsus est longitudinē eius quadraginta cubitorū, & latitudinē viginti
3 cubitorum. * Et introgressus intrinsecus mēsus est in fronte portæ duos cubitos: & portam, sex cubitorum: & latitudinē
4 portæ, septem cubitorum. * Et mensus est longitudinem eius viginti cubitorū, & latitudinem eius viginti cubitorum, ante faciem templi: & dixit ad me:
5 Hoc est sanctum sanctorum. * Et mensus est parietem domus sex cubitorum: & latitudinem lateris quattuor cubitorum
6 vndique per circuitum domus. * Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, vt continerent, & non attin-

gerent

Digitized by Google

gerent parietem templi.* Et platea erat 7
in rotundum, ascendens sursum per co- B
chleam, & in cœnaculum templi dese-
rebat per gyrum: idcirco latius erat tē-
plum in superioribus: & sic de inferio-
ribus ascendebatur ad superiora in me-
dium.* Et vidi in domo altitudinē per 8
circuitum, fundata latera ad mensuram
calami sex cubitorum spatio:* & latitu- 9
dinem per parietem lateris forinsecus
quinque cubitorū: & erat interior do-
mus in lateribus domus.* Et inter ga- 10
zophylacia latitudinem viginti cubitorū
in circuitu domus vndique,* & ostium 11
lateris ad orationem: ostium vnum ad
viam Aquilonis, & ostium vnum ad viā
Australem: & latitudinē loci ad oratio-
nem, quinque cubitorum in circuitu.
* Et ædificium, quod erat separatum, 12
versumq. ad viam respicientem ad ma-
re, latitudinis septuaginta cubitorum.
paries autem ædificij, quinque cubito-
rum latitudinis per circuitum: & longi-
tudo eius nonaginta cubitorum.* Et 13
mensus est domus longitudinem, centū C
cubitorum: & quod separatū erat ædi-
ficium, & parietes eius, longitudinis cē-
tum cubitorum.* Latitudo autem an- 14
te faciem domus: & eius, quod erat se-
paratum contra Orientem, centum cu-
bitorum.* Et mensus est longitudinem 15
ædificij contra faciem eius, quod erat
separatum ad dorsum: ethecas ex vtra-
que parte centum cubitorum: & tem-
plum interius, & vestibula atrij.* Li- 16
mina, & fenestras obliquas, & ethecas in
circuitu per tres partes, contra vniuscui-
iusque limen, stratumq. ligno per gyrū
in circuitu: terra autem vsque ad fene-
stras, & fenestræ clausæ super ostia.* Et 17
vsque ad domum interiorem, & forin-
secus per omnem parietem in circuitu
intrinsecus, & forinsecus, ad mensuram.
* Et fabrefacta cherubim & palmæ: & 18
palma inter cherub & cherub, duasq. fa-
cies habebat cherub.* Faciem hominis 19
iuxta palmam ex hac parte, & faciem
leonis iuxta palmam ex alia parte: ex-
pressam per omnem domum in circui-
tu.* De terra vsque ad superiora por- 20
tæ, cherubim, & palmæ cælatæ erant in D
pariete templi.* Limen quadrangulum, 21
& facies sanctuarij, aspectus contra aspe-
ctum.* Altaris lignei trium cubitorum 22
altitudo: & longitudo eius duorū cubi-
torū: & anguli eius, & lōgitudo eius, &
parietes eius lignei. Et locutus est ad me:
23 Hæc est mensa corā Domino.* Et duo
24 ostia erant in tēplo, & in sanctuario.* Et
in duobus ostijs ex vtraque parte bina
erant ostiola, quæ in se inuicem plica-
bantur: bina enim ostia erant ex vtra-
25 que parte ostiorum.* Et cælata erant in
ipsis ostijs templi cherubim, & sculptu-
ræ palmarum, sicut in parietibus quo-
que expressæ erant: quā ob rem & gros-
siora erant ligna in vestibuli fronte fo-
26 rinsecus.* Super quæ fenestræ obliquæ,
& similitudo palmarum hinc atque in-
de in humerulis vestibuli: secundum
latera domus, latitudinemq. parietum.

CAP. XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius per
A viam educentem ad Aquilonem, &
introduxit me in gazophylacium, quod
erat contra separatum ædificium, & cō-
tra ædem vergentem ad Aquilonem.
2 * In facie longitudinis, centum cubitos
ostij Aquilonis: & latitudinis quinqua-
3 ginta cubitos,* contra viginti cubitos
atrij interioris, & contra pauimentum
stratum lapide atrij exterioris, vbi erat
4 porticus iuncta porticui triplici.* Et
ante gazophylacia deambulatio decem
cubitorum latitudinis, ad interiora re-
spiciens viæ cubiti vnius. Et ostia eo-
5 rum ad Aquilonem:* Vbi erant gazo-
phylacia in superioribus humiliora:
quia supportabant porticus, quæ ex illis
eminebant de inferioribus, & de medijs
6 ædificij.* Tristega enim erant, & non
B habebant columnas, sicut erant colum-
næ atriorum: propterea eminebant de
inferioribus, & de medijs a terra cubi-
7 tis quinquaginta.* Et peribolus exterior
secundum gazophylacia, quæ erant in
via atrij exterioris ante gazophylacia:
longitudo eius quinquaginta cubitorū.
8 * Quia longitudo erat gazophylaciorū
atrij exterioris, quinquaginta cubitorū:
& longitudo ante faciem templi, centū
9 cubitorum.* Et erat subter gazophyla-
cia hæc introitus ab Oriente ingredien-
10 tium in ea de atrio exteriori.* In lati-
tudine periboli atrij, quod erat contra
viam Orientalem, in faciem ædificij se-
parati,

Digitized by Google

parati, & erant ante ædificium gazo-
phylacia. * Et via ante faciem eorum 11
iuxta similitudinem gazophylaciorum,
quæ erant in via Aquilonis: secundum
longitudinem eorum, sic & latitudo C
eorum: & omnis introitus eorum, &
similitudines, & ostia eorum. * secun- 12
dum ostia gazophylaciorum, quæ erant
in via respiciente ad Notum: ostium
in capite viæ: quæ via erat ante vesti-
bulum separatum per viam Orientalem
ingredientibus. * Et dixit ad me: Ga- 13
zophylacia Aquilonis, & gazophylacia
Austri, quæ sunt ante ædificium separa-
tum: hæc sunt gazophylacia sancta: in
quibus vescuntur sacerdotes, qui appro-
pinquant ad Dominum in sancta sancto-
rum: ibi ponent sancta sanctorum, &
oblationem pro peccato, & pro deli-
cto: locus enim sanctus est. * Cum au- 14
tem ingressi fuerint sacerdotes, non
egredientur de sanctis in atriũ exterius:
& ibi reponent vestimenta sua, in qui-
bus ministrant, quia sancta sunt: vestiẽ-
turq. vestimentis alijs, & sic procedent
ad populum. * Cumq. complesset men- 15
suras domus interioris, eduxit me per D
viam portæ, quæ respiciebat ad viam
Orientalem: & mensus est eam vndique
per circuitum. * Mensus est autem con- 16
tra ventum Orientalem calamo mensu-
ræ, quingentos calamos in calamo mẽ-
suræ per circuitum. * Et mensus est 17
contra ventum Aquilonis quingentos
calamos in calamo mensuræ per gyrũ.
* Et ad ventum Australem mensus est 18
quingentos calamos in calamo mensu-
ræ per circuitum. * Et ad ventum Occi- 19
dentalem mensus est quingentos cala-
mos in calamo mensuræ. * Per quattuor 20
ventos mensus est murum eius vndi-
que per circuitum, longitudinem quin-
gentorum cubitorum, & latitudi-
nem quingentorum cubitorum diui-
dentem inter sanctuarium & vulgi
locum.

CAP. XLIII.

ET duxit me ad portam, quæ re- 1
spiciebat ad viam Orientalem. * Et 2
ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per A
viam Orientalem: & vox erat ei quasi
vox aquarum multarum, & terra splen-
debat a maiestate eius. * ‖ Et vidi vi- ‖ Sup. 9. a. 1
sionem secundum speciem, quam vide-
ram, quando venit vt disperderet ci-
uitatem: & species secũdum aspectum,
‖ quem videram iuxta fluuium Chobar: ‖ Sup. 1. a. 1. 8
4 & cecidi super faciem meam. * Et ma-
iestas Domini ingressa est templum per
viam portæ, quæ respiciebat ad Orien-
5 tem. * Et eleuauit me spiritus, & in-
troduxit me in atrium interius: & ec-
ce repleta erat gloria Domini domus.
6 * Et audiui loquentem ad me de do-
7 mo, & vir qui stabat iuxta me, * di-
B xit ad me: Fili hominis, locus solij
mei, & locus vestigiorum pedum meo-
rum, vbi habito in medio filiorum
Israel in æternum: & non polluent vl-
tra domus Israel nomen sanctum meũ,
ipsi, & reges eorum in fornicationibus
suis, & in ruinis regum suorum, &
8 in excelsis. * Qui fabricati sunt limen
suum iuxta limen meum, & postes suos
iuxta postes meos: & murus erat inter
me & eos: & polluerunt nomen san-
ctum meum in abominationibus, quas
fecerunt: propter quod consumpsi eos
9 in ira mea. * Nunc ergo repellant pro-
C cul fornicationem suam, & ruinas re-
gum suorum a me: & habitabo in
10 medio eorum semper. * Tu autem fili
hominis ostende domui Israel templũ,
& confundantur ab iniquitatibus suis,
11 & metiantur fabricam: * & erubescant
ex omnibus, quæ fecerunt: Figuram
domus, & fabricæ eius exitus, & in-
troitus, & omnem descriptionem eius,
& vniuersa præcepta eius, cunctumq.
ordinem eius, & omnes leges eius o-
stende eis, & scribes in oculis eorum:
vt custodiant omnes descriptiones e-
ius, & præcepta illius, & faciant ea.
12 * Ista est lex domus in summitate mon-
tis: Omnis finis eius in circuitu, san-
ctum sanctorum est: hæc est ergo lex
13 domus. * Istæ autem mensuræ altaris
D in cubito verissimo, qui habebat cubitũ,
& palmum: in sinu eius erat cubitus &
cubitus in latitudine, & definitio eius
vsque ad labium eius, & in circuitu,
palmus vnus. hæc quoque erat fossa al-
14 taris. * Et de sinu terræ vsque ad crepi-
dinem nouissimam duo cubiti, & latitu-
do cubiti vnius: & a crepidine minore

Digitized by Google

vsque ad crepidinem maiorem quattuor
cubiti, & latitudo cubiti vnius. * Ip- 15
se autem Ariel quattuor cubitorum:
& ab Ariel vsque ad sursum, cornua
quattuor. * Et Ariel duodecim cubi- 16
torum in longitudine per duodecim E
cubitos latitudinis: quadrangulatum
æquis lateribus. * Et crepido quattuor- 17
decim cubitorum longitudinis per quat-
tuordecim cubitos latitudinis in quat-
tuor angulis eius: & corona in circui-
tu eius dimidij cubiti, & sinus eius
vnius cubiti per circuitum: gradus
autem eius versi ad Orientem. * Et 18
dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit
Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris in
quacumque die fuerit fabricatum: vt
offeratur super illud holocaustum, &
effundatur sanguis. * Et dabis Sacerdo- 19
tibus, & Leuitis, qui sunt de semine F
Sadoc, qui accedunt ad me, ait Do-
minus Deus, vt offerant mihi vitulum
de armento pro peccato. * Et assumens 20
de sanguine eius, pones super quattuor
cornua eius, & super quattuor angulos
crepidinis, & super coronam in circui-
tu: & mundabis illud, & expiabis. * Et 21
tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro
peccato: & combures eum in separa-
to loco domus extra sanctuarium. * Et 22
in die secunda offeres hircum caprarum
immaculatum pro peccato: & expia-
bunt altare, sicut expiauerunt in vitu-
lo. * Cumq. compleueris expians illud, 23
offeres vitulum de armento immacula- G
tum, & arietem de grege immaculatum.
* Et offeres eos in conspectu Domini: 24
& mittent sacerdotes super eos sal, &
offerent eos holocaustum Domino. * Se- 25
ptem diebus facies hircum pro peccato
quotidie: & vitulum de armento, &
arietem de pecoribus immaculatos of-
ferent. * Septem diebus expiabunt alta- 26
re, & mundabunt illud: & implebunt
manum eius. * Expletis autem diebus, 27
in die octaua & vltra, facient sacerdo-
tes super altare holocausta vestra, &
quæ pro pace offerunt: & placatus ero
vobis, ait Dominus Deus.

CAP. XLIIII.

ET conuertit me ad viam portæ san- 1
ctuarij exterioris, quæ respiciebat A
ad Orientem: & erat clausa. * Et
dixit Dominus ad me: Porta hæc clau-
sa erit: non aperietur, & vir non transi-
bit per eam: quoniam Dominus Deus
Israel ingressus est per eam, eritq. clau-
3 sa * principi. Princeps ipse sedebit in
ea, vt comedat panem coram Domi-
no: per viam portæ vestibuli ingredie-
4 tur, & per viam eius egredietur. * Et
B adduxit me per viam portæ Aquilonis
in conspectu domus: & vidi, & ecce
impleuit gloria Domini domum Do-
5 mini: & cecidi in faciem meam. * Et
dixit ad me Dominus: Fili hominis po-
ne cor tuum, & vide oculis tuis, & au-
ribus tuis audi omnia, quæ ego loquor
ad te de vniuersis ceremonijs domus
Domini, & de cunctis legibus eius: &
pones cor tuum in vijs templi per om-
6 nes exitus sanctuarij. * Et dices ad exas-
perantem me domum Israel: Hæc dicit
Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia
7 scelera vestra domus Israel: * eo quòd
inducitis filios alienos incircũcisos cor-
de, & incircumcisos carne, vt sint in
sanctuario meo, & polluant domum
meam: & offertis panes meos, adipem,
& sanguinem: & dissoluitis pactum
meum in omnibus sceleribus vestris.
8 * Et non seruastis præcepta sanctuarij
C mei: & posuistis custodes obseruatio-
num mearum in sanctuario meo vobis-
9 metipsis. * Hæc dicit Dominus Deus:
Omnis alienigena incircumcisus corde,
& incircumcisus carne, non ingredie-
tur sanctuarium meum, omnis filius
alienus qui est in medio filiorum Israel.
10 * Sed & Leuitæ, qui longe recesserunt a
me in errore filiorum Israel, & erra-
uerunt a me post idola sua, & porta-
11 uerunt iniquitatem suam: * erunt in san-
ctuario meo æditui, & janitores porta-
rum domus, & ministri domus: ipsi ma-
ctabunt holocausta, & victimas populi:
& ipsi stabunt in conspectu eorum, vt
12 ministrent eis. * Pro eo quòd ministra-
D uerunt illis in conspectu idolorum suo-
rum, & facti sunt domui Israel in offen-
diculum iniquitatis: idcirco leuaui ma-
num meã super eos, ait Dominus Deus,
13 & portabunt iniquitatem suam: * & nõ
appropinquabunt ad me vt sacerdotio
fungantur mihi, neque accedent ad om-
ne sanctuarium meum iuxta sancta san-
ctorum:

Digitized by Google

ctorum: sed portabunt confusionem
suam, & scelera sua quæ fecerunt. * Et 14
dabo eos ianitores domus in omni mi-
nisterio eius, & in vniuersis, quæ fient
in ea. * Sacerdotes autem & Leuitæ filij 15
Sadoc, qui custodierũt ceremonias san-
ctuarij mei, cum errarent filij Israel a
me, ipsi accedent ad me vt ministrent
mihi: & stabunt in conspectu meo vt E
offerant mihi adipem, & sanguinem,
ait Dominus Deus. * Ipsi ingredientur 16
sanctuarium meum, & ipsi accedent ad
mensam meam vt ministrent mihi, &
custodiant ceremonias meas. * Cumq. 17
ingredientur portas atrij interioris, ve-
stibus lineis induentur: nec ascendet su-
per eos quidquam laneum, quando mi-
nistrant in portis atrij interioris & in-
trinsecus. * Vittæ lineæ erunt in capiti- 18
bus eorum, & feminalia linea erunt in
lumbis eorum, & non accingentur in
sudore. * Cumq. egredientur atrium ex- 19
terius ad populum, exuent se vestimen-
tis suis, in quibus ministrauerant, &
reponent ea in gazophylacio sanctuarij, F
& vestient se vestimentis alijs: & non
sanctificabunt populum in vestibus suis.
* Caput autem suum non radent, neque 20
comam nutrient: sed tondentes atton-
dent capita sua. * Et vinum non bibet 21
omnis sacerdos quando ingressurus est
|| Leu.21.c.24 atrium interius. * || Et viduam, & re- 22
pudiatam non accipient vxores, sed vir-
gines de semine domus Israel: sed &
viduam, quæ fuerit vidua a sacerdote,
accipient. * Et populum meum docebũt 23
quid sit inter sanctum & pollutum, &
inter mundum & immundum ostendent
eis. * Et cum fuerit controuersia, stabũt 24
in iudicijs meis, & iudicabunt: leges
meas, & præcepta mea in omnibus sol-
lemnitatibus meis custodient, & Sabba-
ta mea sanctificabunt. * Et ad mortuum 25
hominem nõ ingredientur, ne polluan-
tur, nisi ad patrem & matrem, & filium
& filiam, & fratrem & sororem, quæ G
alterum virum non habuerit: in quibus
contaminabuntur. * Et postquam fuerit 26
emundatus, septem dies numerabuntur
ei. * Et in die introitus sui in sanctua- 27
rium ad atriũ interius vt ministret mi-
hi in sanctuario, offeret pro peccato
Deut.18.a.1 suo, ait Dominus Deus. * || Non erit 28
um.18.c.20 autem eis hereditas, ego hereditas eo-
rum: & possessionem non dabitis eis
in Israel, ego enim possessio eorum.
29 * Victimam & pro peccato & pro de-
licto ipsi comedent: & omne votum in
30 Israel ipsorum erit. * || Et primitiua om- || Exo.22.d.29
nium primogenitorum, & omnia liba-
menta ex omnibus, quæ offeruntur, sa-
cerdotum erunt: & primitiua ciborum
vestrorum dabitis sacerdoti, vt repo-
31 nat benedictionem domui tuæ. * || Om- || Leuit.22.b.8
ne morticinum, & captum a bestia
de auibus & de pecoribus non comed-
dent Sacerdotes.

CAP. XLV.

1 CVmq. cœperitis terram diuidere
A sortitò, separate primitias Domi-
no, sanctificatum de terra, longitudine
vigintiquinque millia, & latitudine de-
cem millia: sanctificatum erit in omni
2 termino eius per circuitum. * Et erit ex
omni parte sanctificatum quingẽtos per
quingentos, quadrifariam per circuitũ:
& quinquaginta cubitis in suburbana e-
3 ius per gyrum. * Et a mensura ista mẽ-
surabis longitudinem vigintique milliũ,
& latitudinem decem millium, & in
B ipso erit templum, sanctumq. sanctorũ.
4 * Sanctificatum de terra erit sacerdoti-
bus ministris sanctuarij, qui accedunt
ad ministerium Domini: & erit eis lo-
cus in domos, & in sanctuarium san-
5 ctitatis. * Vigintiquinque autem millia
longitudinis, & decem millia latitudi-
nis erunt Leuitis, qui ministrant domui:
ipsi possidebunt viginti gazophylacia.
6 * Et possessionem ciuitatis dabitis quin-
que millia latitudinis, & longitudinis
vigintiquinque millia secundum sepa-
rationem sanctuarij, omni domui Israel.
7 * Principi quoque hinc & inde in sepa-
C rationem sanctuarij, & in possessionem
ciuitatis, contra faciem separationis san-
ctuarij, & contra faciem possessionis vr-
bis: a latere Maris vsque ad Mare, & a
latere Orientis vsque ad Orientem: Lõ-
gitudinis autem iuxta vnamquamque
partem a termino Occidentali vsque
8 ad terminum Orientalem. * De terra
erit ei possessio in Israel: & non depo-
pulabuntur vltra principes populum
D meum: sed terram dabunt domui Israel

Digitized by Google

secundum tribus eorum. * Hæc dicit 9
Dominus Deus: Sufficiat vobis principes Israel: iniquitatem & rapinas intermittite, & iudicium & iustitiam facite, separate confinia vestra a populo meo, ait Dominus Deus. * Statera 10
iusta, & ephi iustum, & batus iustus erit vobis. * Ephi, & batus æqualia, 11
& vnius mensuræ erunt: vt capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: iuxta mensuram cori erit æqua libratio eorum. * ‖Siclus 12
autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli, & vigintiquinque sicli, & quindecim sicli, mnam faciunt. * Et hæ 13
sunt primitiæ, quas tolletis: sextam partem ephi de coro frumenti, & sextam partem ephi de coro ordei. * Mensura 14
quoque olei, batus olei, decima pars cori est: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum. * Et 15
arietem vnum de grege ducentorum de his, quæ nutriunt Israel in sacrificium, & in holocaustum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus. *Omnis populus terræ tenebitur primi- 16
tijs his principi in Israel. *Et super prin- 17
cipem erunt holocausta, & sacrificium, & libamina in sollemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in vniuersis sollemnitatibus domus Israel: ipse faciet pro peccato sacrificium, & holocaustum, & pacifica ad expiandum pro domo Israel. *Hæc dicit Dominus Deus: 18
In primo mense, vna mensis sumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis sanctuarium. * Et tollet sacer- 19
dos de sanguine quod erit pro peccato: & ponet in postibus domus, & in quattuor angulis crepidinis altaris, & in postibus portæ atrij interioris. * Et sic 20
facies in septima mēsis pro vnoquoque, qui ignorauit, & errore deceptus est, & expiabis pro domo. * In primo mense, 21
quartadecima die mensis erit vobis Paschæ sollemnitas: septem diebus azyma comedentur. * Et faciet princeps in die 22
illa pro se, & pro vniuerso populo terræ, vitulum pro peccato. * Et in septem 23
dierum sollemnitate faciet holocaustum Domino septem vitulos, & septem arietes immaculatos quotidie septem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie. * Et sacrificium ephi per vi- 24
tulum, & ephi per arietem faciet: 25
& olei hin per singula ephi. * Septimo mense, quintadecima die mensis in sollemnitate faciet sicut supra dicta sunt per septem dies: tam pro peccato, quàm pro holocausto, & in sacrificio, & in oleo.

‖ Exo. 30. b. 11 Leuit. 27. c. 25 Num. 3. g. 47

CAP. XLVI.

1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta
A atrij interioris, quæ respicit ad Orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, sed & in die Calendarum aperie- 2
tur. * Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ deforis, & stabit in limine portæ: & facient sacerdotes holocaustum eius, & pacifica eius: & adorabit super limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur vsque ad vespe- 3
ram. * Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in Sabbatis, & in 4
Calendis coram Domino. * Holocau-
B stum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati sex agnos immacula- 5
tos, & arietem immaculatum. * Et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium quod dederit manus e- 6
ius: & olei hin per singula ephi. *In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & sex agni, & arietes 7
immaculati erunt. * Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut inuenerit manus eius: & olei hin per singula 8
ephi. * Cumq. ingressurus est princeps,
C per viam vestibuli portæ ingrediatur, 9
& per eandem viam exeat. * Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in sollemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, vt adoret, egrediatur per viam portæ Meridianæ: porro qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis: non reuertetur per viam portæ, per quam ingressus est, sed e regione 10
illius egredietur. * Princeps autem in medio eorum cum ingrediētibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur. 11
* Et in nundinis, & in sollemnitatibus
D erit sacrificium ephi per vitulū, & ephi per arietem: agnis autem erit sacrificiū sicut inuenerit manus eius: & olei hin

per

Digitized by Google

per singula ephi. * Cum autem fecerit 12
princeps spontaneum holocaustum, aut
pacifica voluntaria Domino: aperietur
ei porta, quæ respicit ad Orientem,
& faciet holocaustum suum, & pacifica
sua, sicut fieri solet in die sabbati: &
egredietur, claudeturq. porta postquam
exierit. * Et agnum eiusdem anni im- 13
maculatum faciet holocaustum quoti-
die Domino: semper mane faciet illud.
* Et faciet sacrificium super eo cata 14
mane mane sextam partem ephi, & de E
oleo tertiam partem hin, vt misceatur
similæ: sacrificium Domino legitimũ,
iuge atque perpetuum. * Faciet agnum, 15
& sacrificium, & oleum cata mane ma-
ne: holocaustum sempiternum. * Hæc 16
dicit Dominus Deus: Si dederit prin-
ceps donum alicui de filijs suis: hereditas
eius, filiorum suorum erit, possidebunt
eam hereditarie. * Si autem de- 17
derit legatum de hereditate sua vni F
seruorum suorum, erit illius vsque ad an-
num remissionis, & reuertetur ad prin-
cipem: hereditas autem eius, filijs eius
erit. * Et non accipiet princeps de he- 18
reditate populi per violentiam, & de
possessione eorum: sed de possessione
sua hereditatem dabit filijs suis: vt non
dispergatur populus meus vnusquisque
a possessione sua. * Et introduxit me 19
per ingressum, qui erat ex latere por-
tæ, in gazophylacia sanctuarij ad sacer-
dotes, quæ respiciebant ad Aquilonem:
& erat ibi locus vergens ad Occidentẽ.
* Et dixit ad me: Iste est locus vbi co- 20
quent sacerdotes pro peccato, & pro G
delicto: vbi coquent sacrificium, vt
non efferant in atrium exterius, & san-
ctificetur populus. * Et eduxit me in 21
atrium exterius, & circumduxit me
per quattuor angulos atrij: & ecce atrio-
lum erat in angulo atrij, atriola singu-
la per angulos atrij. * In quattuor an- 22
gulis atrij atriola disposita, quadragin-
ta cubitorum per longum, & triginta
per latum: mensuræ vnius quattuor e-
rant. * Et paries per circuitum ambiens 23
quattuor atriola: & culinæ fabricatæ e-
rant subter porticus per gyrum. * Et di- 24
xit ad me: Hæc est domus culinarum,
in qua coquent ministri domus Domi-
ni victimas populi.

CAP. XLVII.

1 ET conuertit me ad portam domus,
A & ecce aquæ egrediebantur subter
limen domus ad Orientem: facies enim
domus respiciebat ad Orientem: aquæ
autem descẽdebant in latus templi dex-
2 trum ad Meridiem altaris. * Et eduxit
me per viam portæ Aquilonis, & con-
uertit me ad viam foras portam exterio-
rem, viam quæ respiciebat ad Orien-
tem: & ecce aquæ redundantes a latere
3 dextro. * Cum egrederetur vir ad Oriẽ-
tem, qui habebat funiculum in manu
sua, & mensus est mille cubitos: &
traduxit me per aquam vsque ad talos.
4 * Rursumq. mensus est mille, & tradu-
xit me per aquam vsque ad genua:
5 * & mensus est mille, & traduxit me
per aquam vsque ad renes. Et mensus
est mille, torrentem, quem non potui
pertransire: quoniam intumuerãt aquæ
profundi torrentis, qui nõ potest trans-
6 uadari. * Et dixit ad me: Certe vidisti
B fili hominis. Et eduxit me, & conuer-
7 tit ad ripam torrentis. * Cumq. me cõ-
uertissem, ecce in ripa torrentis ligna
8 multa nimis ex vtraque parte. * Et ait
ad me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad
tumulos sabuli Orientalis, & descendũt
ad plana deserti, intrabunt mare, &
9 exibunt, & sanabuntur aquæ. * Et om-
nis anima viuens, quæ serpit, quocum-
que venerit torrens, viuet: & erunt pi-
sces multi satis postquam venerint illuc
aquæ istæ, & sanabuntur & viuent om-
10 nia, ad quæ venerit torrens. * Et sta-
bunt super illas piscatores, ab Engaddi
vsque ad Engallim siccatio sagenarum
erit: plurimæ species erunt piscium
eius, sicut pisces maris magni, multitu-
11 dinis nimiæ: * in littoribus autem eius,
& in palustribus non sanabuntur, quia
12 in salinas dabuntur. * Et super torren-
tem orietur in ripis eius ex vtraque
C parte omne lignum pomiferum: non
defluet folium ex eo, & non deficiet
fructus eius: per singulos menses afferet
primitiua, quia aquæ eius de sanctua-
rio egredientur: & erunt fructus eius in
13 cibum, & folia eius ad medicinã. * Hæc
dicit Dominus Deus: Hic est terminus,
in quo possidebitis terram in duode-

Digitized by Google

cim tribubus Israel: quia Ioseph duplicem funiculum habet. * Possidebitis au- 14
tem eam singuli æque vt frater suus: super quam leuaui manum meam vt darẽ patribus vestris: & cadet terra hæc vobis in possessionem. * Hic est autem ter- 15
minus terræ: ad plagam Septentrionalẽ a mari magno via Hethalon, veniẽtibus Sedada, * Emath, Berotha, Sabarim, quæ 16
est inter terminum Damasci & confiniũ Emath, domus Tichon, quæ est iuxta terminum Auran. * Et erit terminus a 17
Mari vsque ad atriũ Enon terminus Damasci, & ab Aquilone ad Aquilonem: terminus Emath plaga Septentrionalis. * Porro plaga Orientalis de medio Au- 18
ran, & de medio Damasci, & de medio D
Galaad, & de medio terræ Israel, Iordanis disterminans ad mare Orientale, metiemini etiam plagam Orientalẽ. * Pla- 19
ga autem australis meridiana a Thamar vsque ad aquas contradictionis Cades: & torrens vsque ad mare magnum: & hæc est plaga ad Meridiem australis. * Et 20
plaga Maris, mare magnum a confinio per directum, donec venias Emath: hæc est plaga Maris. * Et diuidetis terram 21
istam vobis per tribus Israel: * & mitte- 22
tis eam in hereditatem vobis, & aduenis, qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio vestrum: & erunt vobis sicut indigenæ inter filios Israel: vobiscum diuidẽt possessionem in medio tribuum Israel. * In tribu autem quacum- 23
que fuerit aduena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

ET hæc nomina tribuũ a finibus Aqui- 1
lonis iuxta viam Hethalon pergen- A
tibus Emath, atrium Enan terminus Damasci ad Aquilonem iuxta viã Emath. Et erit ei plaga Orientalis Mare, Dan vna. * Et super terminum Dan, a plaga 2
Orientali vsque ad plagam Maris, Aser vna: * & super terminum Aser, a plaga 3
Oriẽtali vsque ad plagam Maris, Nephthali vna. * Et super terminũ Nephtha- 4
li, a plaga Orientali vsque ad plagam Maris, Manasse vna. * Et super terminũ 5
Manasse, a plaga Orientali vsque ad plagam Maris, Ephraim vna. * Et super 6
terminum Ephraim a plaga Orientali vsque ad plagam Maris, Ruben vna.
7 * Et super terminum Ruben, a plaga Orientali vsque ad plagam Maris, Iuda
8 vna. * Et super terminum Iuda, a plaga Orientali vsque ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas separabitis, vigintiquinque millibus latitudinis & longitudinis, sicuti singulæ partes a plaga Orientali vsque ad plagam Maris: & erit
9 sanctuarium in medio eius. * Primitiæ, quas separabitis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo de-
10 cem millibus. * Hæ autem erunt primi-
B tiæ sanctuarij sacerdotum: ad Aquilonẽ longitudinis vigintiquinque millia, & ad Mare latitudinis decem millia, sed & ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meridiem longitudinis vigintiquinque millia: & erit sanctuarium
11 Domini in medio eius. * Sacerdotibus sanctuarium erit de filijs Sadoc, qui custodierunt ceremonias meas, & non errauerunt cum errarent filij Israel, sicut
12 errauerunt & Leuitæ. * Et erunt eis primitiæ de primitijs terræ sanctũ sancto-
13 rum, iuxta terminum Leuitarum. * Sed & Leuitis similiter iuxta fines sacerdotũ vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti & quinque millium, & la-
14 titudo decem millium. * Et non venundabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia san-
15 ctificatæ sunt Domino. * Quinque millia autem quæ supersunt in latitudine per vigintiquinque millia, profana erũt vrbis in habitaculum, & in suburbana:
16 & erit ciuitas in medio eius. * Et hæ mẽsuræ eius: ad plagam Septentrionalẽ quingenta & quattuor millia: & ad plagam Meridianam, quingẽta & quattuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta & quattuor millia: & ad plagam Occidentalem, quingenta & quattuor
17 millia. * Erunt autem suburbana ciuita-
C tis ad Aquilonem ducenta quinquaginta, & ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Oriẽtem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta quinquaginta.
18 * Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarij, decem millia in Orientem, & decem millia in Occidentem, erunt sicut primitiæ sanctuarij: & erunt fruges eius in pa-

Digitized by Google

in panes his, qui seruiunt ciuitati. * Seruientes autem ciuitati, operabuntur ex 19
omnibus tribubus Israel. * Omnes primitiæ, vigintiquinque millium, per 20
vigintiquinque millia in quadrum, separabuntur in primitias sanctuarij, &
in possessionem ciuitatis. * Quod autem 21
reliquum fuerit, principis erit ex omni
parte primitiarum sanctuarij, & possessionis ciuitatis e regione vigintiquinque
millium primitiarum vsque ad terminũ
Orientalem: sed & ad Mare e regione
vigintiquinque millium vsque ad terminum maris, similiter in partibus principis erit: & erunt primitiæ sanctuarij,
& sanctuarium templi in medio eius.
* De possessione autem Leuitarum, & 22
de possessione ciuitatis in medio partiũ
principis: erit inter terminum Iuda, &
inter terminum Beniamin, & ad principem pertinebit. * Et reliquis tribubus: 23
A plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem, Beniamin vna. * Et contra 24
terminum Beniamin, a plaga Orientali D
vsque ad plagam Occidentalem, Simeon
vna. * Et super terminum Simeonis, a 25
plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem, Issachar vna. * Et super ter- 26
minum Issachar, a plaga Orientali vsque ad plagam Occidentalem, Zabulon
27 vna. * Et super terminum Zabulon, a
plaga Orientali vsque ad plagam Maris,
28 Gad vna. * Et super terminum Gad, ad
plagam Austri in Meridie: & erit finis
de Thamar vsque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare ma-
29 gnum. * Hæc est terra, quam mittetis
in sortem tribubus Israel: & hæ parti-
30 tiones earum, ait Dominus Deus. * Et
hi egressus ciuitatis: A plaga Septẽtrionali quingentos & quattuor millia men-
31 surabis. * Et portæ ciuitatis ex nominibus tribuum Israel, portæ tres a Septẽtrione, porta Ruben vna, porta Iuda
32 vna, porta Leui vna. * Et ad plagam
Orientalem, quingentos & quattuor
millia: & portæ tres, porta Ioseph vna,
porta Beniamin vna, porta Dan vna.
33 * Et ad plagam Meridianam, quingentos & quattuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis vna, porta Is-
34 sachar vna, porta Zabulon vna. * Et ad
plagam Occidentalem, quingentos &
quattuor millia, & portæ eorum tres,
porta Gad vna, porta Aser vna, porta
35 Nephthali vna. * Per circuitum, decem
& octo millia: & nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT PRIMVM.

ANNO tertio regni 1
Ioakim regis Iuda, A
venit Nabuchodonosor rex Babylonis
in Ierusalem, & obsedit eam; * & tra- 2
didit Dominus in
manu eius Ioakim regem Iuda, & partem vasorum domus Dei: & asportauit
ea in terram Sennaar in domũ dei sui,
& vasa intulit in domum Thesauri dei
sui. * Et ait rex Asphenez præposito Eu- 3
nuchorũ vt introduceret de filijs Israel,
& de semine regio & tyrannorũ, * pue- 4
ros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio
regis, vt doceret eos litteras, & lin-
5 guam Chaldæorum. * Et constituit eis
rex annonam per singulos dies de cibis
suis, & de vino vnde bibebat ipse, vt
enutriti tribus annis, postea starent in
6 conspectu regis. * Fuerũt ergo inter eos
B de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Misael,
7 & Azarias. * Et imposuit eis præpositus eunuchorum, nomina: Danieli,
Baltassar: Ananiæ, Sidrach: Misaeli,

Digitized by Google

Misach: & Azariæ, Abdenago. * Proposuit autem Daniel in corde suo ne 8
pollueretur de mensa regis, neque de
vino potus eius: & rogauit eunuchorum præpositum ne contaminaretur.
* Dedit autem Deus Danieli gratiam & 9
misericordiam in conspectu principis
eunuchorum. * Et ait princeps eunu- 10
chorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores præ ceteris adolescentibus coæuis vestris, condemnabitis caput meum regi. * Et dixit Da- 11
niel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ana- C
niam, Misaelem, & Azariam: * Tenta 12
nos obsecro seruos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad vescendũ, & aqua ad bibendum: * & contemplare 13
vultus nostros, & vultus puerorum, qui vescuntur cibo regio: & sicut videris, facies cum seruis tuis. * Qui, audito sermone huiuscemodi, tentauit eos 14
diebus decem. * Post dies autem decem 15
apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio. * Porro Mala- 16
sar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabatq. eis legumina. * Pueris 17
autem his dedit Deus scientiam, & di- D
sciplinam in omni libro, & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum. * Completis 18
itaque diebus, post quos dixerat rex vt introducerentur: introduxit eos præpositus eunuchorũ in conspectu Nabuchodonosor. * Cumq. eis locutus fuisset rex, 19
non sunt inuenti tales de vniuersis, vt Daniel, Ananias, Misael, & Azarias: & steterunt in conspectu Regis. * Et om- 20
ne verbum sapientiæ & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex, inuenit in eis decuplum super cunctos ariolos, & magos, qui erant in vniuerso regno eius.
Inf.6.§.28 * ‖ Fuit autem Daniel vsque ad annum 21
primum Cyri regis.

CAP. II.

IN anno secundo regni Nabuchodo- 1
nosor vidit Nabuchodonosor som- A
nium, & conterritus est spiritus eius, & 2 somnium eius fugit ab eo. * Præcepit autem rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi: vt indicarent regi somnia sua: qui cum venis- 3
sent, steterunt coram rege. * Et dixit ad eos rex: Vidi somnium: & mente 4
confusus ignoro quid viderim. * Responderuntq. Chaldæi regi Syriace: Rex in sempiternum viue: dic somnium seruis tuis, & interpretationem eius in- 5
dicabimus. * Et respõdens rex ait Chaldæis: Sermo recessit a me: nisi indicaueritis mihi somnium, & coniecturã eius, peribitis vos, & domus vestræ publica- 6
buntur. * Si autem somnium, & coniecturam eius narraueritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis a me: somnium igitur, & interpretationem eius 7
indicate mihi. * Responderunt secundò, B
atque dixerunt: Rex somnium dicat seruis suis, & interpretationem illius indi- 8
cabimus. * Respondit rex, & ait: Certe noui quòd tempus redimitis, scientes 9
quòd recesserit a me sermo. * Si ergo somnium non indicaueritis mihi, vna est de vobis sententia, quòd interpretationem quoque fallacem, & deceptione plenam composueritis, vt loquamini mihi donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, vt sciam quòd interpretationem quoque eius veram loqua- 10
mini. * Respondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere: sed neque regum quisquam magnus & potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni ariolo, & 11
mago, & Chaldæo. * Sermo enim, quem tu quæris, rex, grauis est: nec reperietur quisquam, qui indicet illum in conspectu regis: exceptis dijs, quorum non 12
est cum hominibus conuersatio. * Quo audito, rex in furore, & in ira magna præcepit vt perirent omnes sapientes Ba- 13
bylonis. * Et egressa sententia, sapientes interficiebantur: quærebanturq. Daniel, 14
& socij eius, vt perirent. * Tunc Daniel C
requisiuit de lege, atque sententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Ba- 15
bylonis. * Et interrogauit eum, qui a rege potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indi-

Digitized by Google

indicasset Arioch Danieli, * Daniel in- 16
gressus rogauit regem vt tempus daret
sibi ad solutionem indicandam regi. * Et 17
ingressus est domum suam, Ananiæq. &
Misaeli, & Azariæ socijs suis indicauit
negotium: * vt quærerent misericordiam 18
a facie Dei cæli super sacramento isto,
& non perirent Daniel, & socij eius cũ
ceteris sapientibus Babylonis. * Tunc 19
Danieli mysterium per visionem nocte
reuelatum est: & benedixit Daniel Deũ
cæli, * & locutus ait: Sit nomen Do- 20
mini benedictum a sæculo & vsque in
sæculum: quia sapientia & fortitudo
eius sunt. * Et ipse mutat tempora, & 21
ætates: transfert regna, atque constituit:
dat sapientiam sapientibus, & scientiam
intelligentibus disciplinam: * Ipse reue- 22
lat profunda, & abscondita, & nouit in D
tenebris constituta: & lux cum eo est.
* Tibi Deus patrum nostrorum confiteor, 23
teq. laudo: quia sapientiam, & fortitu-
dinem dedisti mihi: & nunc ostendisti
mihi quæ rogauimus te, quia sermonem
regis aperuisti nobis. * Post hæc Daniel 24
ingressus ad Arioch, quem constituerat
rex vt perderet sapientes Babylonis, sic
ei locutus est: Sapientes Babylonis ne
perdas: introduc me in conspectu regis,
& solutionem regi narrabo. * Tunc 25
Arioch festinus introduxit Danielem ad
regem, & dixit ei: Inueni hominem de
filijs transmigrationis Iuda, qui solutio-
nem regi annunciet. * Respondit rex, & 26
dixit Danieli, cuius nomen erat Baltas-
sar: Putasne vere potes mihi indicare
somnium, quod vidi, & interpretatio-
nem eius? * Et respondens Daniel co- 27
ram rege, ait: Mysterium, quod rex in-
terrogat, sapientes, magi, arioli, & aru-
spices nequeunt indicare regi. * Sed est 28
Deus in cælo reuelans mysteria, qui in- E
dicauit tibi rex Nabuchodonosor, quæ
ventura sunt in nouissimis temporibus.
Somnium tuum, & visiones capitis tui
in cubili tuo huiuscemodi sunt: * Tu rex 29
cogitare cœpisti in strato tuo, quid es-
set futurum post hæc: & qui reuelat my-
steria, ostendit tibi quæ ventura sunt.
* Mihi quoque non in sapientia, quæ 30
est in me plus quàm in cunctis viuenti-
bus, sacramentum hoc reuelatum est:
sed vt interpretatio regi manifesta fie-
ret, & cogitationes mentis tuæ scires.

31 * Tu rex videbas, & ecce quasi statua
vna grandis: statua illa magna, &
statura sublimis stabat contra te, &
32 intuitus eius erat terribilis. * Huius sta-
tuæ caput ex auro optimo erat, pe-
ctus autem & brachia de argento, por-
33 ro venter, & femora ex ære. * ti-
biæ autem ferreæ, pedum quædam pars
34 erat ferrea, quædam autem fictilis. * Vi-
debas ita, donec abscissus est lapis de
monte sine manibus: & percussit sta-
tuam in pedibus eius ferreis, & fictili-
35 bus, & comminuit eos. * Tunc contri-
ta sunt pariter ferrum, testa, æs, argen-
tum, & aurum, & redacta quasi in fa-
uillam æstiuæ areæ, quæ rapta sunt ven-
to: nullusq. locus inuentus est eis: lapis
autem, qui percusserat statuam, factus
est mons magnus, & impleuit vniuer-
36 sam terram. * hoc est somnium: Inter-
F pretationem quoque eius dicemus co-
37 ram te, rex. * Tu rex regum es: &
Deus cæli, regnum, & fortitudinem, &
38 imperium, & gloriam dedit tibi: * &
omnia, in quibus habitant filij homi-
num, & bestiæ agri: volucres quoque
cæli dedit in manu tua, & sub ditione
tua vniuersa constituit: tu es ergo caput
39 aureum. * Et post te consurget regnum
aliud minus te argenteum: & regnum
tertium aliud æreum, quod imperabit
40 vniuersæ terræ. * Et regnum quartum erit
velut ferrum. quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, sic comminuet,
41 & conteret omnia hæc. * Porro quia vidisti pedum, & digitorum partem testæ figuli, & partem ferream: regnum diuisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti fer-
42 rum mistum testæ ex luto. * Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit solidum, &
43 ex parte contritum. * Quod autem vidisti ferrum mistum testæ ex luto, commiscebũtur quidem humano semine, sed non adhærebunt sibi, sicuti ferrum mi-
44 sceri non potest testæ. * In diebus autem
G regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet vniuersa regna hæc: & ipsum stabit
45 in æternum. * Secundum quòd vidisti, quòd de mõte abscissus est lapis sine manibus,

Digitized by Google

nibus, & comminuit testam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus ostendit regi quæ ventura sunt postea. & verum est somnium, & fidelis interpretatio eius. * Tunc rex Nabuchodo- 46
nosor cecidit in faciem suam, & Danielem adorauit, & hostias, & incensum
præcepit vt sacrificarent ei. * Loquens 47
ergo rex, ait Danieli: Vere Deus vester Deus deorum est, & Dominus regum, & reuelans mysteria: quoniam tu potuisti aperire hoc sacramentum. * Tunc rex 48
Danielem in sublime extulit, & munera multa, & magna dedit ei: & constituit eũ principem super omnes prouincias Babylonis: & præfectum magistratuum super cunctos sapientes Babylonis. * Daniel 49
autem postulauit a rege: & constituit super opera prouinciæ Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: Ipse autem Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

NAbuchodonosor rex fecit statuam 1
auream altitudine cubitorum se- A
xaginta, latitudine cubitorum sex, & statuit eam in campo Dura prouinciæ Babylonis. * Itaque Nabuchodonosor rex 2
misit ad congregandos satrapas, magistratus, & iudices, duces, & tyrannos, & præfectos, omnesq. principes regionum, vt conuenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. * Tunc congregati sunt satrapæ, magi- 3
stratus, & iudices, duces, & tyranni, & optimates, qui erant in potestatibus constituti, & vniuersi principes regionum vt conuenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex: * & præ- 4
co clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis: * In hora, qua 5
audieritis sonitum tubæ, & fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, & vniuersi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam cõstituit Nabuchodonosor rex. * Si quis 6
autem non prostratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. * Post hæc igitur statim vt audierunt om- 7
nes populi sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adorauerunt statuam auream, quam constitue-
8 rat Nabuchodonosor rex. * Statimq. in ipso tempore accedentes viri Chaldæi
9 accusauerunt Iudæos: * dixeruntq. Nabuchodonosor regi: Rex in æternum vi-
10 ue: * tu rex posuisti decretum, vt omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, & vniuersi generis musicorum, prosternat se, & adoret statuam au-
11 ream: * si quis autem non procidens adorauerit, mittatur in fornacem ignis
12 ardentis. * Sunt ergo viri Iudæi, quos B constituisti super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: viri isti contempserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & statuam aureã,
13 quam erexisti, non adorant. * Tunc Nabuchodonosor in furore, & in ira præcepit vt adducerentur Sidrach, Misach, & Abdenago: qui confestim adducti sunt
14 in conspectu regis. * Pronunciansq. Nabuchodonosor rex, ait eis: Verene Sidrach, Misach, & Abdenago deos meos non colitis, & statuam auream, quam
15 constitui, non adoratis? * Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphoniæ, omnisq. generis musicorum, prosternite vos, & adorate statuam, quam feci: quòd si non adoraueritis, eadem hora mittemini in fornacẽ ignis ardentis: & quis est Deus,
16 qui eripiet vos de manu mea? * Respondentes Sidrach, Misach, & Abdenago, dixerũt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. * Ecce
17 enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o rex, liberare.
18 * Quòd si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adora-
19 mus. * Tunc Nabuchodonosor repletus est furore: & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, & Abdenago, & præcepit vt succenderetur fornax septuplum quàm succen-
20 di consueuerat. * Et viris fortissimis de exercitu suo iussit vt ligatis pedibus Sidrach, Misach, & Abdenago mitterent
21 eos in fornacẽ ignis ardentis. * Et confestim

Digitized by Google

festim viri illi vincti cum braccis suis, C
& tiaris, & calceamētis, & vestibus mis-
si sunt in medium fornacis ignis arden-
tis. * nam iussio regis vrgebat: fornax 22
autem succensa erat nimis. Porro viros
illos, qui miserant Sidrach, Misach, &
Abdenago, interfecit flamma ignis. * Vi- 23
ri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach,
& Abdenago, ceciderunt in medio ca-
mino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur in Hebrais voluminibus non reperi.

* Et ambulabant in medio flammæ lau- 24
dantes Deum, & benedicentes Domino.
* Stans autē Azarias orauit sic, aperiensq. 25
os suum in medio ignis, ait:
* Benedictus es Domine Deus patrum 26
nostrorum, & laudabile, & gloriosum no
men tuum in sæcula: * quia iustus es in 27
omnibus, quæ fecisti nobis, & vniuersa
opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & om-
nia iudicia tua vera. * Iudicia enim ve- 28
ra fecisti iuxta omnia, quæ induxisti su-
per nos, & super ciuitatem sanctam pa-
trum nostrorum Ierusalem: quia in ve-
ritate, & in iudicio induxisti omnia hæc
propter peccata nostra. * Peccauimus 29
enim, & inique egimus recedentes a te:
& deliquimus in omnibus: * & præcepta 30
tua non audiuimus, nec obseruauimus,
nec fecimus sicut præceperas nobis vt
bene nobis esset. * omnia ergo, quæ in- 31
duxisti super nos, & vniuersa, quæ feci-
sti nobis, in vero iudicio fecisti: * & tra- 32
didisti nos in manibus inimicorum no-
strorum iniquorum, & pessimorū, præ-
uaricatorumq. & regi iniusto, & pessimo
vltra omnem terram. * Et nunc non 33
possumus aperire os: confusio, & op-
probrium facti sumus seruis tuis, & his,
qui colunt te. * Ne, quæsumus, tradas 34
nos in perpetuum propter nomē tuum, D
& ne dissipes testamētum tuum. * neque 35
auferas misericordiā tuam a nobis pro-
pter Abraham dilectum tuum, & Isaac
seruum tuum, & Israel sanctum tuum:
* quibus locutus es pollicens quòd mul- 36
tiplicares semen eorum sicut stellas cæli,
& sicut arenam, quæ est in littore ma-
ris: * quia Domine imminuti sumus plus 37
quàm omnes gentes, sumusq. humiles in
vniuersa terra hodie propter peccata
nostra. * Et non est in tēpore hoc prin- 38
ceps, & dux, & propheta, neque holo-
caustum, neque sacrificium, neque obla-
tio, neque incensum, neque locus pri-
39 mitiarum coram te, * vt possimus inue-
nire misericordiam tuam: sed in animo
contrito, & spiritu humilitatis suscipia-
40 mur. * Sicut in holocausto arietum, &
taurorum, & sicut in millibus agnorum
pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodie, vt placeat tibi:
quoniam non est confusio confidentibus
41 in te. * Et nunc sequimur te in toto
corde, & timemus te, & quærimus fa-
42 ciem tuam. * Ne confundas nos: sed fac
nobiscum iuxta mansuetudinem tuam,
& secūdum multitudinem misericordiæ
43 tuæ. * Et erue nos in mirabilibus tuis,
44 & da gloriam nomini tuo Domine: * &
confundantur omnes, qui ostendunt ser-
uis tuis mala, cōfundantur in omni po-
tentia tua, & robur eorum conteratur:
45 * & sciant quia tu es Dominus Deus so-
lus, & gloriosus super orbem terrarum.
46 * Et non cessabant qui miserant eos mi-
nistri regis succendere fornacem, naph-
47 tha, & stuppa, & pice, & malleolis, * &
effundebatur flamma super fornacē cu-
48 bitis quadraginta nouem: * & erupit, &
incendit quos reperit iuxta fornacem de
49 Chaldæis. * Angelus autem Domini de-
E scendit cum Azaria, & socijs eius in for-
nacē: & excussit flammam ignis de for-
50 nace, * & fecit medium fornacis quasi
ventum roris flantem, & non tetigit eos
omnino ignis, neque contristauit, nec
quidquam molestiæ intulit.
51 * Tunc hi tres quasi ex vno ore lauda-
bant, & glorificabant, & benedicebant
Deum in fornace, dicentes:
52 * Benedictus es Domine Deus patrum
nostrorum: & laudabilis, & gloriosus,
& superexaltatus in sæcula. & benedi-
ctum nomen gloriæ tuæ sanctum: &
laudabile, & superexaltatum in omnibus
sæculis.
53 * Benedictus es in templo sancto glo-
riæ tuæ: & superlaudabilis, & superglo-
riosus in sæcula.
54 * Benedictus es in throno regni tui:
& superlaudabilis, & superexaltatus in
sæcula.
55 * Benedictus es, qui intueris abyssos,
& sedes super cherubim: & laudabilis,
& superexaltatus in sæcula.
56 * Benedictus es in firmamento cæli:
& lau-

Digitized by Google

& laudabilis & gloriosus in sæcula ℣.

* Benedicite omnia opera ℣ Domini 57
Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite Angeli Domini Domi- 58
no : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

Psal. 148. a. 3 * ‖ Benedicite cæli Domino : laudate 59
& superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite aquæ omnes, quæ super 60
cælos sunt, Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite omnes virtutes Domini 61
Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite sol, & luna Domino : lau 62
date & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite stellæ cæli Domino : lau- 63
date & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite omnis imber, & ros Do- 64
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite omnes spiritus Dei Do- 65
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite ignis, & æstus Domino : 66
laudate & superexaltate eum in sæcula.

* Benedicite frigus, & æstus Domino : 67
laudate & superexaltate eum in sæcula.

* Benedicite rores, & pruina Domino: 68
laudate & superexaltate eum in sæcula.

* Benedicite gelu, & frigus Domino: 69
laudate & superexaltate eum in sæcula.

* Benedicite glacies, & ℣ niues Do- 70
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite noctes, & dies Domino : 71
laudate & superexaltate eum in sæcula. F

* Benedicite lux, & tenebræ Domino : 72
laudate & superexaltate eum in sæcula.

* Benedicite fulgura, & nubes Do- 73
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicat terra Dominum : laudet, 74
& superexaltet eum in sæcula ℣.

* Benedicite montes, & ℣ colles Do- 75
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite vniuersa germinantia in 76
terra Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite fontes Domino : laudate 77
& superexaltate eum in sæcula ℣.

* Benedicite maria, & flumina Do- 78
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

79 * Benedicite cete, & omnia, quæ mo-
uentur in aquis, Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

80 * Benedicite omnes volucres cæli Do-
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

81 * Benedicite omnes bestiæ, & pecora
Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

82 * Benedicite filij hominum Domino :
laudate & superexaltate eum in sæcula.

83 * Benedicat Israel Dominum : laudet
& superexaltet eum in sæcula ℣.

84 * Benedicite sacerdotes Domini Do-
mino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

85 * Benedicite serui Domini Domino :
laudate & superexaltate eum in sæcula.

86 * Benedicite spiritus, & animæ iusto-
rum Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

87 * Benedicite sancti, & humiles corde
Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

88 * Benedicite Anania, Azaria, Misael
Domino : laudate & superexaltate eum in sæcula ℣.

Quia eruit nos de inferno, & saluos fecit de manu mortis, & liberauit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.

89 * Confitemini Domino, quoniam bo-
nus : quoniam in sæculum misericordia eius.

90 * Benedicite omnes religiosi Domi-
no Deo deorum : laudate & confitemini ei, quia in omnia sæcula misericordia eius.

Hucusque in Hebræo non habetur : & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

91 * Tunc Nabuchodonosor rex obstu-
G puit, & surrexit propere, & ait optimatibus suis : Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos ? Qui respō-
92 dentes regi, dixerunt : Vere rex. * Re-
spondit, & ait : Ecce ego video quattuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, &
93 species quarti similis filio Dei. * Tunc
accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait : Sidrach, Misach,

Digitized by Google

Digitized by Google

SPIRITVS

3 *Consilium satagunt almæ qui pacis inire,* Pro-

Digitized by Google

CONSILII.

XXVII. 10. *Hos sequitur merces plurima lætitiæ.*

Digitized by Google

Digitized by Google

sach, & Abdenago serui Dei excelsi, egredimini, & venite. Statimq. egressi sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de medio ignis. * Et cōgregati satrapæ, & ma- 94
gistratus, & iudices, & potentes regis contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non esset adustus, & sarabala eorum nō fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos. * Et erumpens Nabu- 95
chodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago, qui misit angelum suum, & eruit seruos suos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutauerunt, & tradiderunt corpora sua ne seruirent, & ne adorarent omnē deum, excepto Deo suo. * A me ergo positum est hoc de- 96
cretum, vt omnis populus, tribus, & lingua, quæcūque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, dispereat, & domus eius vastetur: neque enim est alius Deus, qui possit ita saluare. * Tunc rex promo- 97
uit Sidrach, Misach, & Abdenago in prouincia Babylonis. * NABVCHO- 98
DONOSOR rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in vniuersa terra, pax vobis multiplicetur. * Si- 99
gna, & mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare * si- 100
gna eius, quia magna sunt: & mirabilia eius, quia fortia: & regnū eius regnum sempiternum, & [H] potestas eius in generationem & generationem.

H Inf. 4. g. 31 & 7. d. 14

CAP. IIII.

EGo Nabuchodonosor quietus eram 1
in domo mea, & florens in palatio A
meo: * somnium vidi, quod perterruit 2
me: & cogitationes meæ in strato meo, & visiones capitis mei conturbauerunt me. * Et per me propositum est de- 3
cretum vt introducerentur in conspectu meo cuncti sapiētes Babylonis, & vt solutionem somnij indicarent mihi. * Tūc 4
ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruspices, & somniū narraui in conspectu eorum: & solutionem eius non indicauerunt mihi: * donec collega in- 5
gressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Baltassar secundum nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso: & somnium coram
6 ipso locutus sum. * Baltassar princeps ariolorum, quoniam ego scio quòd spiritum sanctorum deorum habeas in te, & omne sacramentum non est impossibile tibi: visiones somniorum meorum, quas vidi, & solutionem earum narra.
7 * Visio capitis mei in cubili meo: Vide-
B bam, & ecce arbor in medio terræ, &
8 altitudo eius nimia. * Magna arbor, & fortis: & proceritas eius contingens cælum: aspectus illius erat vsque ad ter-
9 minos vniuersæ terræ. * Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius: & esca vniuersorum in ea. subter eam habitabant animalia, & bestiæ, & in ramis eius conuersabantur volucres cæli: & ex
10 ea vescebatur omnis caro. * Videbam in visione capitis mei super stratum meū, & ecce vigil, & sanctus de cælo descen-
11 dit. * Clamauit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius: excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius.
12 * Verumtamen germen radicum eius in terra finite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ foris sunt, & ro-
re cæli tingatur, & cum feris pars eius
13 in herba terræ. * Cor eius ab humano
C commutetur, & cor feræ detur ei: & septem tempora mutentur super eum.
14 * In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & petitio: donec cognoscant viuētes quoniā dominatur Excelsus in regno hominum; & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum
15 hominem constituet super eum. * Hoc somniū vidi ego Nabuchodonosor rex: tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deo-
16 rum sanctorum in te est. * Tunc Daniel, cuius nomen Baltassar, cœpit intra semetipsum tacitus cogitare quasi vna hora: & cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltassar, somnium & interpretatio eius non conturbent te. Respondit Baltassar, & dixit: Domine mi, somnium his, qui te oderūt, & interpretatio eius hostibus tuis
17 sit. * Arborem, quam vidisti sublimem,

atque

Digitized by Google

atque robustam, cuius altitudo pertingit D
ad cælum, & aspectus illius in omnem
terram: * & rami eius pulcherrimi, & 18
fructus eius nimius, & esca omnium in
ea, subter eam habitantes bestiæ agri, &
in ramis eius commorantes aues cæli:
* Tu es rex, qui magnificatus es, & inua- 19
luisti: & magnitudo tua creuit, & pe-
ruenit vsque ad cælum, & potestas tua in
terminos vniuersæ terræ. * Quòd autem 20
vidit rex vigilem, & sanctum descendere
de cælo, & dicere: Succidite arborem,
& dissipate illam, attamen germen radi-
cum eius in terra dimittite, & vincia-
tur ferro & ære in herbis foris, & rore
cæli conspergatur, & cum feris sit pa-
bulum eius, donec septem tempora mu-
tentur super eum: * Hæc est interpreta- 21
tio sententiæ Altissimi, quæ peruenit su- E
per dominum meum regem: * Eijcient 22
te ab hominibus, & cum bestijs ferisq.
|| Inf. 5. f. 21 erit habitatio tua, & || fœnum vt bos co-
medes, & rore cæli infundéris: septem
quoque tempora mutabuntur super te,
donec scias quòd dominetur Excelsus su
per regnum hominũ, & cuicumque vo-
luerit, det illud. * Quòd autem præce- 23
pit vt relinqueretur germen radicũ eius,
id est arboris: regnum tuum tibi mane-
bit postquam cognoueris potestatẽ esse
cælestem. * Quam ob rem rex consiliũ 24
|| Eccls. 3. d. 33 meum placeat tibi, || & peccata tua elee-
mosynis redime, & iniquitates tuas mi-
sericordijs pauperum: forsitan ignoscet
delictis tuis. * Omnia hæc venerunt su- 25
per Nabuchodonosor regem. * Post fi- 26
nem mensium duodecim, in aula Baby-
lonis deambulabat. * Responditq. rex, 27
& ait: Nonne hæc est Babylon magna, F
quam ego ædificaui in domum regni, in
robore fortitudinis meæ, & in gloria
decoris mei? * Cumq. sermo adhuc es- 28
set in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi
dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum
tuum transibit a te, * & ab hominibus 29
eijcient te, & cum bestijs & feris erit ha-
bitatio tua: fœnum quasi bos comedes,
& septem tempora mutabũtur super te,
donec scias quòd dominetur Excelsus in
regno hominum, & cuicumque volue-
rit, det illud. * Eadem hora sermo com- 30
pletus est super Nabuchodonosor, & ex
hominibus abiectus est, & fœnum vt bos
comedit, & rore cæli corpus eius infe-
ctum est: donec capilli eius in similitu-
dinem aquilarum crescerent, & vngues
31 eius quasi auium. * Igitur post finem
dierum ego Nabuchodonosor oculos
G meos ad cælum leuaui, & sensus meus
redditus est mihi: & Altissimo benedi-
xi, & viuentem in sempiternum lauda-
ui, & glorificaui: || quia potestas eius po- || Sup. 3. f. 100
testas sempiterna, & regnum eius in ge-
32 nerationem & generationem. * Et om-
nes habitatores terræ apud eum in nihi-
lum reputati sunt: iuxta voluntatẽ enim
suam facit tam in virtutibus cæli quàm
in habitatoribus terræ: & non est qui re-
sistat manui eius, & dicat ei: Quare fe-
33 cisti? * In ipso tẽpore sensus meus re-
uersus est ad me, & ad honorem regni
mei, decoremq. perueni: & figura mea
reuersa est ad me: & optimates mei, &
magistratus mei requisierunt me, & in
regno meo restitutus sum: & magnifi-
34 centia amplior addita est mihi. * Nunc
igitur ego Nabuchodonosor laudo, &
magnifico, & glorifico regem cæli: quia
omnia opera eius vera, & viæ eius iu-
dicia, & gradientes in superbia potest
humiliare.

CAP. V.

1 B Altassar rex fecit grande conuiuium
A optimatibus suis mille: & vnusquis-
que secundum suam bibebat ætatem.
2 * Præcepit ergo iam temulẽtus vt affer-
rentur vasa aurea & argentea, quæ as-
portauerat Nabuchodonosor pater eius
de templo, quod fuit in Ierusalem, vt
biberent in eis rex, & optimates eius,
3 vxoresq. eius, & concubinæ. * Tunc al-
lata sunt vasa aurea, & argentea, quæ as-
portauerat de templo, quod fuerat in Ie-
rusalem: & biberunt in eis rex, & opti-
mates eius, vxores & concubinæ illius.
4 * Bibebant vinũ, & laudabant deos suos
aureos, & argenteos, æreos, ferreos, li-
5 gneosq. & lapideos. * In eadem hora
apparuerũt digiti, quasi manus hominis
scribentis contra candelabrum in super-
B ficie parietis aulæ regiæ: & rex aspicie-
6 bat articulos manus scribentis. * Tunc
facies regis cõmutata est, & cogitatio-
nes eius conturbabant eum: & compa-
ges renũ eius soluebantur, & genua eius
7 ad seinuicẽ collidebantur. * Exclamauit
itaque

Digitized by Google

itaque rex fortiter vt introducerent magos, Chaldæos, & aruspices. Et proloquens rex ait sapiẽtibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, & interpretationem eius manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, & torquem auream habebit in collo, & tertius in regno meo erit. * Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi. * Vnde rex Baltassar satis conturbatus est, & vultus illius immutatus est. sed & optimates eius turbabantur. * Regina autem pro re, quæ acciderat regi, & optimatibus eius, domum conuiuij ingressa est: & proloquens ait: Rex in æternum viue: non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur. * Est vir in regno tuo, qui spiritum deorum sanctorum habet in se: & in diebus patris tui scientia & sapientia inuentæ sunt in eo: nam & rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorũ, incantatorum, Chaldæorum, & aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex: * quia spiritus amplior, & prudentia, intelligentiaq. & interpretatio somniorum, & ostensio secretorum, ac solutio ligatorum inuentæ sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex posuit nomen Baltassar. nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit. * Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, quem adduxit pater meus rex de Iudæa? * Audiui de te quoniam spiritum deorum habeas: & scientia, intelligentiaq. ac sapientia ampliores inuentæ sunt in te. * Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapiẽtes magi, vt scripturam hanc legerent, & interpretationem eius indicarent mihi: & nequiuerunt sensum huius sermonis edicere. * Porro ego audiui de te, quòd possis obscura interpretari, & ligata dissoluere: si ergo vales scripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi, purpura vestieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris. * Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius osten-

8 9 10 C 11 12 13 D 14 15 16 17 E

18 dam tibi. * O rex, Deus altissimus regnum, & magnificentiã, gloriam, & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo.
19 * Et propter magnificentiam, quam dederat ei, vniuersi populi, tribus, & linguæ tremebant, & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat:
20 & quos volebat, humiliabat. * Quando autem eleuatum est cor eius, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria
21 eius ablata est: * ‖ & a filijs hominum eiectus est, sed & cor eius cum bestijs positum est, & cum onagris erat habita- ‖ Sup. 4. c. 21
F tio eius: fœnum quoque vt bos comedebat, & rore cæli corpus eius infectum est, donec cognosceret quòd potestatem haberet Altissimus in regno hominum: & quemcumque voluerit, suscitabit super
22 illud. * Tu quoque filius eius Baltassar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc
23 omnia: * sed aduersum Dominatorem cæli eleuatus es: & vasa domus eius allata sunt coram te: & tu, & optimates tui, & vxores tuæ, & concubinæ tuæ vinum bibistis in eis: deos quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneosq. & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiũt, laudasti: porro Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, & omnes vias tuas, non glorifica-
24 sti. * Idcirco ab eo missus est articulus manus, quæ scripsit hoc, quod exaratum
25 est. * Hæc est autem scriptura, quæ dige-
G sta est: MANE, THECEL, PHARES.
26 * Et hæc est interpretatio sermonis. MANE: numerauit Deus regnum tuum,
27 & compleuit illud. * THECEL: appensus es in statera, & inuentus es minus
28 habens. * PHARES: diuisum est regnum
29 tuum, & datum est Medis, & Persis. * Tũc iubente rege indutus est Daniel purpura, & circumdata est torques aurea collo eius: & prædicatum est de eo quòd habe-
30 ret potestatem tertius in regno suo. * Eadem nocte interfectus est Baltassar rex
31 Chaldæus. * Et Darius Medus successit in regno annos natus sexagintaduos.

CAP. VI.

1 A PLacuit Dario, & constituit super regnum satrapas centum viginti vt essent

essent in toto regno suo. * Et super eos 2
principes tres, ex quibus Daniel vnus
erat: vt satrapæ illis redderent rationē,
& rex non sustineret molestiam. * Igi- 3
tur Daniel superabat omnes principes,
& satrapas: quia spiritus Dei amplior
erat in illo. * Porro rex cogitabat con- 4
stituere eum super omne regnum: vnde
principes, & satrapæ quærebant occa-
sionem vt inuenirent Danieli ex latere
regis: nullamq. causam, & suspicionem
reperire potuerunt, eo quòd fidelis es-
set, & omnis culpa, & suspicio non in-
ueniretur in eo. * Dixerunt ergo viri 5
illi: Non inueniemus Danieli huic ali- B
quam occasionem, nisi forte in lege
Dei sui. * Tunc principes, & satrapæ sur- 6
ripuerunt regi, & sic locuti sunt ei: Dari
rex in æternum viue: * consilium inie- 7
runt omnes principes regni tui, magi-
stratus, & satrapæ, senatores, & iudices
vt decretum imperatorium exeat, & edi-
ctum: Vt omnis, qui petierit aliquam
petitionem a quocumque deo, & homi-
ne vsque ad triginta dies, nisi a te rex,
mittatur in lacum leonum. * Nunc ita- 8
que rex confirma sententiam, & scribe
decretum: vt non immutetur quod sta-
tutum est a Medis & Persis, nec præua-
ricari cuiquam liceat. * Porro rex Da- 9
rius proposuit edictū, & statuit. * Quod C
cum Daniel comperisset, id est, constitu- 10
tam legem, ingressus est domum suam:
& fenestris apertis in cœnaculo suo con
tra Ierusalem tribus temporibus in die
flectebat genua sua, & adorabat, confi-
tebaturq. corā Deo suo sicut & ante fa-
cere consueuerat. * Viri ergo illi curio- 11
sius inquirentes inuenerunt Danielem
orantem, & obsecrantem Deum suum.
* Et accedentes locuti sunt regi super 12
edicto: Rex numquid non constituisti,
vt omnis homo, qui rogaret quemquam D
de dijs, & hominibus vsque ad dies tri-
ginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum
leonum? Ad quos respondens rex, ait:
verus est sermo iuxta decretum Medo-
rum, atque Persarum, quod præuaricari
non licet. * Tunc respondentes dixerunt 13
coram rege: Daniel de filijs captiuitatis
Iuda, non curauit de lege tua, & de edi-
cto, quod constituisti: sed tribus tempo-
ribus per diem orat obsecratione sua.
* Quod verbum cum audisset rex, satis 14
contristatus est: & pro Daniele posuit
cor vt liberaret eū, & vsque ad occasum
15 solis laborabat vt erueret illum. * Viri
autem illi intelligentes regem dixerunt
ei: Scito rex, quia lex Medorum, atque
Persarum est vt omne decretū, quod con-
16 stituerit rex, nō liceat immutari. * Tunc
E rex præcepit: & adduxerunt Danielem,
& miserunt eum in lacum leonū. Dixitq.
rex Danieli: Deus tuus, quem colis sem-
17 per, ipse liberabit te. * Allatusq. est lapis
vnus, & positus est super os laci: quem
obsignauit rex annulo suo, & annulo
optimatum suorum, nequid fieret contra
18 Danielem. * Et abijt rex in domum suā,
& dormiuit incœnatus, cibiq. non sunt
allati coram eo, insuper & somnus reces-
19 sit ab eo. * Tunc rex primo diluculo con-
surgens, festinus ad lacum leonum perre-
20 xit: * appropinquansq. lacui, Danielem
voce lacrymabili inclamauit, & affatus
est eum: Daniel serue Dei viuētis, Deus
tuus, cui tu seruis semper, putasne valuit
21 te liberare a leonibus? * Et Daniel regi
F respondens ait: Rex in æternum viue:
22 * ‖ Deus meus misit angelum suum, & Ha. Mac. 1. 5.
conclusit ora leonum, & non nocuerunt
mihi: quia coram eo iustitia inuenta est
in me: sed & coram te, rex, delictum non
23 feci. * Tunc vehementer rex gauisus est
super eo, & Danielem præcepit educi de
lacu: eductusq. est Daniel de lacu, &
nulla læsio inuenta est in eo, quia cre-
24 didit Deo suo. * Iubente autem rege,
adducti sunt viri illi, qui accusauerāt Da-
nielem: & in lacum leonum missi sunt,
ipsi, & filij, & vxores eorum: & non per-
uenerunt vsque ad pauimentum laci, do-
nec arriperent eos leones, & omnia ossa
25 eorum comminuerunt. * Tūc Darius rex
G scripsit vniuersis populis, tribubus, & lin-
guis habitantibus in vniuersa terra: PAX
26 vobis multiplicetur. * A me constitutum
est decretum, vt in vniuerso imperio, &
regno meo tremiscant, & paueant Deum
Danielis. ipse est enim Deus viuens, &
æternus in sæcula: & regnū eius nō dissi-
pabitur, & potestas eius vsque in æternū.
27 * Ipse liberator, atque saluator, faciens si-
gna, & mirabilia in cælo, & in terra: qui
liberauit Danielem de lacu leonum.
28 * ‖ Porro Daniel perseuerauit vsque ad ‖ Sup. 1. 21.
regnum Darij, regnumq. Cyri Persæ.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VII.

ANno primo Baltassar regis Babylo- 1
nis, Daniel somnium vidit: visio A
autem capitis eius in cubili suo: &
somnium scribens, breui sermone com-
prehendit: summatimq. perstringens,
ait: * Videbam in visione mea nocte, & 2
ecce quattuor venti cæli pugnabant in
mari magno. * Et quattuor bestiæ gran- 3
des ascendebant de mari diuersæ inter
se. * Prima quasi leæna, & alas habebat 4
aquilæ: aspiciebam donec euulsæ sunt
alæ eius, & sublata est de terra, & super
pedes quasi homo stetit, & cor hominis
datum est ei. * Et ecce bestia alia simi- 5
lis vrso in parte stetit: & tres ordines B
erant in ore eius, & in dentibus eius, &
sic dicebant ei: Surge, comede carnes
plurimas. * Post hæc aspiciebam, & 6
ecce alia quasi pardus, & alas habebat
quasi auis, quattuor super se, & quat-
tuor capita erant in bestia, & potestas
data est ei. * Post hæc aspiciebam in 7
visione noctis, & ecce bestia quarta ter-
ribilis, atque mirabilis, & fortis nimis,
dentes ferreos habebat magnos, come-
dens atque comminuens, & reliqua pe-
dibus suis conculcans: dissimilis autem
erat ceteris bestijs, quas videram ante
eam, & habebat cornua decem. * Con- 8
siderabam cornua, & ecce cornu aliud C
paruulum ortum est de medio eorum:
& tria de cornibus primis euulsa sunt a
facie eius: & ecce oculi, quasi oculi ho-
minis erant in cornu isto, & os loquens
ingentia. * Aspiciebam donec throni 9
positi sunt, & antiquus dierum sedit:
vestimentum eius candidum quasi nix,
& capilli capitis eius quasi lana munda:
thronus eius flammæ ignis: rotæ eius
Apoc.5.d.11 ignis accensus. * ‖ Fluuius igneus, ra- 10
pidusq. egrediebatur a facie eius. millia
millium ministrabant ei, & decies mil-
lies centena millia assistebant ei: iudi-
cium sedit, & libri aperti sunt. * Aspi- 11
ciebam propter vocem sermonum gran- D
dium, quos cornu illud loquebatur: &
vidi quoniam interfecta esset bestia, &
perisset corpus eius, & traditum esset ad
comburendum igni: * aliarum quoque 12
bestiarum ablata esset potestas, & tem-
pora vitæ constituta essent eis vsque ad
13 tempus, & tempus. * Aspiciebam ergo
in visione noctis, & ecce cum nubibus
cæli quasi filius hominis veniebat, &
vsque ad antiquum dierum peruenit: &
14 in conspectu eius obtulerunt eum. * Et
dedit ei potestatem, & honorem, &
regnum: & omnes populi, tribus, & ‖ Luc.1.c.33
linguæ ipsi seruient: ‖ potestas eius, po- Mich.4.c.7.
testas æterna, quæ non auferetur: & ‖ Sup.3.g.100
regnum eius, quod non corrumpetur.
15 * Horruit spiritus meus, ego Daniel ter-
E ritus sum in his, & visiones capitis mei
16 conturbauerunt me. * Accessi ad vnum
de assistentibus, & veritatem quærebam
ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi
interpretationem sermonum, & docuit
17 me: * Hæ quattuor bestiæ magnæ:
quattuor sunt regna, quæ consurgent de
18 terra. * Suscipient autem regnum san-
cti Dei altissimi: & obtinebunt regnum
vsque in sæculum, & sæculum sæculo-
19 rum. * Post hoc volui diligenter disce-
re de bestia quarta, quæ erat dissimilis
valde ab omnibus, & terribilis nimis:
dentes & vngues eius ferrei: comede-
bat, & comminuebat, & reliqua pedi-
20 bus suis conculcabat: * & de cornibus
decem, quæ habebat in capite: & de
alio, quod ortum fuerat, ante quod
ceciderant tria cornua: & de cornu illo,
quod habebat oculos, & os loquens gran-
21 dia, & maius erat ceteris. * Aspiciebam,
F & ecce cornu illud faciebat bellum ad-
22 uersus sanctos, & præualebat eis, * donec
venit antiquus dierum, & iudicium de-
dit sanctis Excelsi, & tempus aduenit, &
23 regnum obtinuerunt sancti. * Et sic ait:
Bestia quarta, regnum quartum erit in
terra, quod maius erit omnibus regnis,
& deuorabit vniuersam terram, & cōcul-
24 cabit, & comminuet eā. * Porro cornua
decem ipsius regni, decem reges erunt:
& alius consurget post eos, & ipse potē-
tior erit prioribus, & tres reges humi-
25 liabit. * Et sermones contra Excelsum
loquetur, & sanctos Altissimi conteret:
G & putabit quòd possit mutare tempora,
& leges, & tradentur in manu eius vsque
ad tempus, & tempora, & dimidium tem-
26 poris. * Et iudicium sedebit vt auferatur
potentia, & conteratur, & dispereat vs-
27 que in finem. * Regnum autem, & pote-
stas, & magnitudo regni, quæ est subter
omne cælum, detur populo sanctorum

Digitized by Google

Altissimi: cuius regnum, regnum sempiternum est, & omnes reges seruient ei, & obedient. * Hucusque finis verbi. Ego 28
Daniel multum cogitationibus meis cõturbabar, & facies mea mutata est in me: verbum autem in corde meo conseruaui.

CAP. VIII.

ANno tertio regni Baltassar regis, visio apparuit mihi. Ego Daniel 1 A
post id, quod videram in principio, * vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Ælam regione: vidi autem in visione esse me super portam Vlai. * Et leuaui oculos meos, & vidi: 2 3
& ecce aries vnus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, & vnum excelsius altero atque succrescens. Postea * vidi 4
arietem cornibus ventilantem contra Occidentem, & contra Aquilonem, & contra Meridiem, & omnes bestiæ non poterant resistere ei, neque liberari de manu eius: fecitq. secundum voluntatẽ suam, & magnificatus est. * Et ego intel- 5 B
ligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente super faciem totius terræ, & non tangebat terram: porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. * Et venit vsque ad arietem 6
illum cornutum, quem videram stantem ante portam, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ. * Cumq. appro- 7
pinquasset prope arietem, efferatus est in eum, & percussit arietem: & comminuit duo cornua eius, & nõ poterat aries C
resistere ei: cumq. eum misisset in terrã, conculcauit, & nemo quibat liberare arietem de manu eius. * Hircus autem 8
caprarum magnus factus est nimis: cũq. creuisset, fractum est cornu magnum, & orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor ventos cæli. * De vno 9
autem ex eis egressum est cornu vnum modicum: & factum est grande contra Meridiem, & contra Orientem, & contra fortitudinem. * Et magnificatum est vs- 10
que ad fortitudinem cæli: & deiecit de fortitudine, & de stellis, & conculcauit eas. * Et vsque ad principem fortitudi- 11
nis magnificatum est: & ab eo tulit iu- D
ge sacrificium, & deiecit locum sanctificationis eius. * Robur autem datum 12
est ei contra iuge sacrificium propter peccata: & prosternetur veritas in terra,
13 & faciet, & prosperabitur. * Et audiui vnum de sanctis loquentem: & dixit vnus sanctus alteri nescio cui loquenti: Vsquequo visio, & iuge sacrificium, & peccatum desolationis, quæ facta est: & sanctuarium, & fortitudo conculcabitur?
14 * Et dixit ei: Vsque ad vesperam & mane, dies duo millia trecenti: & munda-
15 bitur sanctuarium. * Factum est autem E cum viderem ego Daniel visionem, & quærerem intelligentiam: ecce stetit in
16 conspectu meo quasi species viri. * Et audiui vocẽ viri inter Vlai: & clamauit, & ait: Gabriel fac intelligere istũ visio-
17 nem. * Et venit, & stetit iuxta vbi ego stabam: cumq. venisset, pauens corrui in faciem meam, & ait ad me: Intelligе fili hominis, quoniam in tempore
18 finis complebitur visio. * Cumq. loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram: & tetigit me, & statuit me in
19 gradu meo, * dixitq. mihi: Ego osten- F dam tibi quæ futura sunt in nouissimo maledictionis: quoniam habet tempus
20 finem suum. * Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persa-
21 rum. * Porro hircus caprarum, rex Græcorum est. & cornu grande, quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus.
22 * Quòd autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo: quattuor reges de gente eius consurgent, sed non in fortitudi-
23 ne eius. * Et post regnum eorum, cum creuerint iniquitates, consurget rex impudens facie, & intelligens propositio-
24 nes. * & roborabitur fortitudo eius, sed non in viribus suis: & supra quàm credi potest, vniuersa vastabit, & prosperabitur, & faciet. Et interficiet robustos,
25 & populum sanctorum * secundum voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu eius: & cor suum magnificabit, & in G copia rerum omnium occidet plurimos: & contra principem principum consur-
26 get, & sine manu conteretur. * Et visio vespere & mane, quæ dicta est, vera est: tu ergo visionem signa, quia post multos
27 dies erit. * Et ego Daniel langui, & ægrotaui per dies: cumq. surrexissem, faciebam opera regis, & stupebam ad visionem, & non erat qui interpretaretur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IX.

IN anno primo Darij filij Assueri de 1
semine Medorum, qui imperauit su- A
per regnum Chaldæorum : * Anno vno 2
regni eius, ego Daniel intellexi in libris
‖Ier. 25.c.11. ‖numerum annorum , de quo factus est
& 29.c. 10 sermo Domini ad Ieremiam prophetã,
vt complerentur desolationis Ierusalem
septuaginta anni .* Et posui faciem meã 3
ad Dominum Deum meum rogare &
deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere .
* Et oraui Dominum Deum meum, &
‖2. Esd.1.b.5 confessus sum , & dixi : ‖ Obsecro Do- 4
mine Deus magne & terribilis, custodiẽs
pactum, & misericordiam diligentibus
‖Baruc.1.c. 17 te, & custodientibus mandata tua.* ‖Pec 5
cauimus, iniquitatem fecimus, impie
egimus, & recessimus: & declinauimus a
mandatis tuis, ac iudicijs. * Non obedi- 6
uimus seruis tuis prophetis , qui locuti B
sunt in nomine tuo regibus nostris, prin-
cipibus nostris, patribus nostris, omniq.
populo terræ.* Tibi Domine iustitia : 7
nobis autem confusio faciei, sicut est ho-
die viro Iuda, & habitatoribus Ierusalẽ ,
& omni Israel, his qui prope sunt, & his
qui procul in vniuersis terris , ad quas
eiecisti eos propter iniquitates eorum ,
in quibus peccauerunt in te .* Domine 8
nobis confusio faciei , regibus nostris ,
principibus nostris, & patribus nostris,
qui peccauerunt. * Tibi autem Domino 9
Deo nostro misericordia, & propitiatio,
quia recessimus a te: * & non audiuimus 10
vocem Domini Dei nostri vt ambulare-
mus in lege eius, quam posuit nobis per
seruos suos prophetas.* Et omnis Israel 11
præuaricati sunt legem tuam, & declina- C
uerunt ne audirent vocem tuam , & stil-
lauit super nos maledictio, & detestatio,
quæ scripta est in libro Moysi serui Dei,
quia peccauimus ei. * Et statuit sermo- 12
nes suos, quos locutus est super nos , &
super principes nostros, qui iudicauerunt
nos, vt superinduceret in nos magnum
malum , quale numquam fuit sub omni
cælo , secundum quod factum est in Ie-
‖eu.27.c.14 rusalem . * ‖Sicut scriptum est in lege 13
Moysi , omne malum hoc venit super
nos : & non rogauimus faciem tuam
Domine Deus noster , vt reuerteremur
ab iniquitatibus nostris, & cogitaremus
14 veritatem tuam . * Et vigilauit Domi-
D nus super malitiam, & adduxit eam su-
per nos : iustus Dominus Deus noster
in omnibus operibus suis , quæ fecit :
15 non enim audiuimus vocem eius. * ‖Et ‖Baruc.2.c.11
nunc Domine Deus noster, ‖qui eduxi- ‖Exo.15.c.14
sti populum tuum de Terra Ægypti in
manu forti , & fecisti tibi nomen secũ-
dum diem hanc: peccauimus, iniquita-
16 tem fecimus . * Domine in omnem iu-
stitiam tuam: auertatur obsecro ira tua,
& furor tuus a ciuitate tua Ierusalem ,
& monte sancto tuo . * Propter peccata
enim nostra , & iniquitates patrum no-
strorum, Ierusalem, & populus tuus in
opprobrium sunt omnibus per circui-
17 tum nostrum .* Nunc ergo exaudi Deus
noster orationem serui tui, & preces eius:
E & ostende faciem tuam super sanctua-
rium tuum, quod desertum est propter
18 temetipsum .* Inclina Deus meus aurem
tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide
desolationem nostram, & ciuitatem, super
quam inuocatum est nomen tuum :
neque enim in iustificationibus nostris
prosternimus preces ante faciem tuam,
19 sed in miserationibus tuis multis: * Ex-
audi Domine, placare Domine: attende
& fac : ne moreris propter temetipsum
Deus meus : quia nomen tuum inuoca-
tum est super ciuitatem, & super popu-
20 lum tuum. * Cumq. adhuc loquerer, &
orarem, & confiterer peccata mea, &
F peccata populi mei Israel, & prosterne-
rem preces meas in conspectu Dei mei,
21 pro monte sancto Dei mei : * Adhuc me
loquente in oratione, ecce vir Gabriel,
quem videram in visione a principio,
cito volans tetigit me in tempore sacri-
22 ficij vespertini. * Et docuit me, & locu-
tus est mihi , dixitque : Daniel nunc
egressus sum vt docerem te, & intellige-
23 res .* Ab exordio precum tuarum egres-
sus est sermo: ego autem veni vt indica-
rem tibi , quia vir desideriorum es : tu
ergo animaduerte sermonem, & intelli-
24 ge visionem . * ‖Septuaginta hebdoma- ‖Mat.24.b.15
des abbreuiatæ sunt super populum tuũ, Ioan.1.g.45
& super vrbem sanctam tuam vt con-
summetur præuaricatio , & finem acci-
piat peccatum, & deleatur iniquitas , &
adducatur iustitia sempiterna, & imple-
atur visio, & prophetia, & vngatur San-
25 ctus sanctorum. * Scito ergo, & animad-

uerte: Ab exitu sermonis, vt iterum ædi- G
ficetur Ierusalem, vsque ad Christum du-
cem, hebdomades septem, & hebdoma-
des sexaginta duæ erunt: & rursum ædi-
ficabitur platea, & muri in angustia
temporum. * Et post hebdomades sexa- 26
ginta duas occidetur Christus: & non
erit eius populus, qui eum negaturus
est. Et ciuitatem, & sanctuarium dissi-
pabit populus cum duce venturo: & fi-
nis eius vastitas, & post finem belli sta-
tuta desolatio. * Confirmabit autem pa- 27
ctum multis hebdomada vna: & in di-
midio hebdomadis deficiet hostia & sa-
crificium: & erit in templo abominatio
desolationis: & vsque ad consummatio-
nem & finem perseuerabit desolatio.

CAP. X.

ANno tertio Cyri regis Persarum, 1
verbum reuelatum est Danieli co- A
gnomento Baltassar, & verbum verum,
& fortitudo magna: intellexitq. sermo-
nem: intelligentia enim est opus in vi-
sione. * In diebus illis ego Daniel lu- 2
gebam trium hebdomadarum diebus,
* panem desiderabilem non comedi, & 3
caro & vinum non introierunt in os
meum, sed neque vnguento vnctus sum:
donec complerentur trium hebdoma-
darum dies. * Die autem vigesima & 4
quarta mensis primi eram iuxta fluuium
magnum, qui est Tigris. * Et leuaui ocu- 5
los meos, & vidi: & ecce vir vnus ve-
stitus lineis, & renes eius accincti auro
obrizo: * & corpus eius quasi chrysoli- 6
thus, & facies eius velut species fulgu-
ris, & oculi eius vt lampas ardens: &
brachia eius, & quæ deorsum sunt vsque
ad pedes, quasi species æris candentis: &
vox sermonum eius vt vox multitudi-
nis. * Vidi autem ego Daniel solus vi- 7
sionem: porro viri, qui erant mecum, B
non viderunt: sed terror nimius irruit
super eos, & fugerunt in absconditum.
* Ego autem relictus solus vidi visionem 8
grandem hanc: & non remansit in me
fortitudo, sed & species mea immutata est
in me, & emarcui, nec habui quidquã
virium. * Et audiui vocem sermonum 9
eius: & audiens iacebam consternatus
super faciem meam, & vultus meus hæ-
rebat terræ. * Et ecce manus tetigit me, 10
& erexit me super genua mea, & super
11 articulos manuum mearum. * Et dixit
ad me: Daniel vir desideriorum, intel-
lige verba, quæ ego loquor ad te, & sta
in gradu tuo: nunc enim sum missus ad
te. Cumq. dixisset mihi sermonem
12 istum, steti tremens. * Et ait ad me:
C Noli metuere Daniel: quia ex die pri-
mo, quo posuisti cor tuum ad intelli-
gendum vt te affligeres in conspectu Dei
tui, exaudita sunt verba tua: & ego ve-
13 ni propter sermones tuos. * Princeps au-
tem regni Persarum restitit mihi viginti
& vno diebus: & ecce Michael vnus de
principibus primis venit in adiutorium
meum, & ego remansi ibi iuxta regem
14 Persarum. * Veni autem vt docerem te
quæ ventura sunt populo tuo in nouis-
simis diebus, quoniam adhuc visio in
15 dies. * Cumq. loqueretur mihi huiusce-
modi verbis, deieci vultum meum ad
16 terram, & tacui. * Et ecce quasi simili-
tudo filij hominis tetigit labia mea: &
aperiens os meum locutus sum, & dixi
ad eum, qui stabat contra me: Domi-
ne mi, in visione tua dissolutæ sunt cõ-
pages meæ, & nihil in me remansit vi-
17 rium. * Et quomodo poterit seruus Do-
D mini mei loqui cum Domino meo? ni-
hil enim in me remansit virium, sed &
18 halitus meus intercluditur. * Rursum
ergo tetigit me quasi visio hominis, &
19 confortauit me, * & dixit: Noli time-
re vir desideriorum: pax tibi: conforta-
re, & esto robustus. Cumq. loqueretur
mecum, conualui, & dixi: Loquere
20 Domine mi, quia confortasti me. * Et
ait: Numquid scis quare venerim ad te?
& nunc reuertar vt prælier aduersum
principem Persarum. cum ego egrede-
rer, apparuit princeps Græcorũ veniens.
21 * Verumtamen annunciabo tibi quod
expressum est in scriptura veritatis: &
nemo est adiutor meus in omnibus his,
nisi Michael princeps vester.

CAP. XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Me-
A di stabam vt confortaretur, & ro-
2 boraretur. * Et nunc veritatem annun-
ciabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt
in Perside, & quartus ditabitur opibus
nimijs

Digitized by Google

nimijs super omnes: & cum inualuerit
diuitijs suis, concitabit omnes aduersum
regnum Græciæ. * Surget vero rex for- 3
tis, & dominabitur potestate multa: &
faciet quod placuerit ei. * Et cum stete- 4
rit, conteretur regnum eius, & diuidetur
in quattuor ventos cæli: sed non in po-
steros eius, neque secundum potentiam
illius, qua dominatus est. lacerabitur
enim regnum eius etiam in externos,
exceptis his. * Et confortabitur rex Au- 5
stri: & de principibus eius præualebit
super eum, & dominabitur ditione: mul-
ta enim dominatio eius. * Et post finem 6
annorum fœderabũtur: filiaq. regis Au-
stri veniet ad regem Aquilonis facere
amicitiam, & non obtinebit fortitudi-
nem brachij, nec stabit semen eius: &
tradetur ipsa, & qui adduxerunt eam,
adolescentes eius, & qui confortabant
eam in temporibus. * Et stabit de ger- 7
mine radicum eius plantatio: & veniet B
cum exercitu, & ingredietur prouin-
ciam regis Aquilonis: & abutetur eis, &
obtinebit. * Insuper & deos eorum, & 8
sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti,
& auri captiua ducet in Ægyptum: ipse
præualebit aduersus regem Aquilonis.
* Et intrabit in regnum rex Austri, & 9
reuertetur ad terram suam. * Filij autem 10
eius prouocabuntur, & congregabunt
multitudinem exercituum plurimorum:
& veniet properans, & inundans: & re-
uertetur, & concitabitur, & congredie-
tur cum robore eius. * Et prouocatus 11
rex Austri egredietur, & pugnabit aduer-
sus regem Aquilonis, & præparabit mul-
titudinem nimiam, & dabitur multitu-
do in manu eius. * Et capiet multitu- 12
dinem, & exaltabitur cor eius, & deij- C
ciet multa millia, sed non præualebit.
* Conuertetur enim rex Aquilonis, & 13
præparabit multitudinem multo maio-
rem quàm prius: & in fine temporum,
annorumq. veniet properans cum exer-
citu magno, & opibus nimijs. * ‖ Et in 14
temporibus illis multi consurgent ad-
uersus regem Austri: filij quoque præ-
uaricatorum populi tui extollentur vt
impleant visionem, & corruent. * Et 15
veniet rex Aquilonis, & comportabit
aggerem, & capiet vrbes munitissimas:
& brachia Austri non sustinebunt, &
consurgent electi eius ad resistendum,

‖ Isa. 19. e. 16

16 & non erit fortitudo. * Et faciet venien
super eum iuxta placitum suum, & non
erit qui stet contra faciem eius: & sta-
bit in terra inclyta, & consumetur in
17 manu eius. * Et ponet faciem suam vt
veniat ad tenendum vniuersum regnum
eius, & recta faciet cum eo: & filiam
feminarum dabit ei, vt euertat illud: &
18 non stabit, nec illius erit. * Et conuer-
tet faciem suam ad insulas, & capiet
multas: & cessare faciet principem op-
probrij sui, & opprobrium eius conuer-
19 tetur in eum. * Et conuertet faciem suã
D ad imperium terræ suæ, & impinget, &
20 corruet, & non inuenietur. * Et stabit
in loco eius vilissimus, & indignus de-
córe regio: & in paucis diebus contere-
21 tur, non in furore, nec in prælio. * Et
stabit in loco eius despectus, & non tri-
buetur ei honor regius: & veniet clam,
& obtinebit regnum in fraudulentia.
22 * Et brachia pugnantis expugnabuntur a
facie eius, & conterentur: insuper & dux
23 fœderis. * Et post amicitias, cum eo fa-
ciet dolum: & ascendet, & superabit in
modico populo. * Et abundantes, &
24 vberes vrbes ingredietur: & faciet quæ
non fecerunt patres eius, & patres pa-
trum eius: rapinas, & prædam, & diui-
tias eorum dissipabit, & contra firmissi-
mas cogitationes inibit: & hoc vsque
25 ad tempus. * Et concitabitur fortitudo
eius, & cor eius aduersum regem Austri
in exercitu magno: & rex Austri pro-
uocabitur ad bellum multis auxilijs, &
fortibus nimis: & non stabunt, quia
26 inibunt aduersus eum consilia. * Et co-
E medentes panem cum eo, conterent il-
lum, exercitusq. eius opprimetur: &
27 cadent interfecti plurimi. * Duorum
quoque regum cor erit vt malefaciant,
& ad mensam vnam mendacium loquẽ-
tur, & non proficient: quia adhuc finis
28 in aliud tempus. * Et reuertetur in ter-
ram suam cũ opibus multis: & cor eius
aduersum testamentum sanctum, & fa-
29 ciet, & reuertetur in terram suam. * Sta-
tuto tempore reuertetur, & veniet ad Au-
strum: & non erit priori simile nouis-
30 simum. * Et venient super eum Trie-
res, & Romani: & percutietur, & re-
uertetur, & indignabitur contra testa-
mẽtum sanctuarij, & faciet: reuerteturq.
& cogitabit aduersum eos, qui dere-

liquerunt testamentum sanctuarij. * Et 31
brachia ex eo stabunt, & polluent san-
ctuarium fortitudinis, & auferent iuge
sacrificium: & dabunt abominationem
in desolationem. * Et impij in testamen- 32
tum simulabunt fraudulenter: populus F
autem sciens Deum suum, obtinebit, &
faciet. * Et docti in populo docebunt 33
plurimos: & ruent in gladio, & in flam-
ma, & in captiuitate, & in rapina dierũ.
* Cumq. corruerint, subleuabuntur auxi- 34
lio paruulo: & applicabuntur eis pluri-
mi fraudulenter. * Et de eruditis ruent, 35
vt conflentur, & eligantur, & dealbentur
vsque ad tempus præfinitũ: quia adhuc
aliud tempus erit. * Et faciet iuxta volũ- 36
tatem suam rex, & eleuabitur, & magnifi-
cabitur aduersus omnem deum: & aduer-
sus Deum deorum loquetur magnifica,
& dirigetur, donec compleatur iracũdia:
perpetrata quippe est definitio. * Et Deũ 37
patrum suorum non reputabit: & erit in
concupiscentijs feminarum, nec quem-
quam deorum curabit: quia aduersum
vniuersa consurget. * Deum autem Mao- 38
zim in loco suo venerabitur: & Deum,
quem ignorauerunt patres eius, colet au-
ro, & argento, & lapide pretioso, rebusq.
pretiosis. * Et faciet vt muniat Maozim 39
cum Deo alieno, quem cognouit, & mul- G
tiplicabit gloriam, & dabit eis potestatẽ
in multis, & terram diuidet gratuito. * Et 40
in tempore præfinito præliabitur aduer-
sus eum rex Austri, & quasi tempestas ve-
niet contra illum rex Aquilonis in cur-
ribus, & in equitibus, & in classe magna,
& ingredietur terras, & conteret, & per-
transiet. * Et introibit in terram glorio- 41
sam, & multæ corruent: hæ autem solæ
saluabuntur de manu eius, Edom, &
Moab, & principium filiorum Ammon.
* Et mittet manum suam in terras: & Ter 42
ra Ægypti non effugiet. * Et dominabi- 43
tur thesaurorum auri, & argenti, & in
omnibus pretiosis Ægypti: per Libyam
quoque, & Æthiopiam transibit. * Et fa- 44
ma turbabit eum ab Oriente & ab Aqui-
lone: & veniet in multitudine magna vt
conterat & interficiat plurimos. * Et fi- 45
get tabernaculum suum Apadno inter
maria, super montem inclytum & san-
ctum: & veniet vsque ad summitatem
eius, & nemo auxiliabitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autem illo consurget Mi-
A chael princeps magnus, qui stat pro
filijs populi tui: & veniet tempus qua-
le non fuit ab eo ex quo gentes esse cœ-
perunt vsque ad tempus illud. Et in
tempore illo saluabitur populus tuus,
omnis qui inuentus fuerit scriptus in li-
2 bro. * Et multi de his, qui dormiunt in
terræ puluere, euigilabunt: ‖ alij in ‖ Mat. 25. d. 46
vitam æternam, & alij in opprobrium
3 vt videant semper. * Qui autem docti
fuerint, ‖ fulgebunt quasi splendor fir- ‖ Sap. 3. b. 7
mamenti: & qui ad iustitiam erudiunt
multos, quasi stellæ in perpetuas æter-
4 nitates. * Tu autem Daniel claude ser-
B mones, & signa librum vsque ad tem-
pus statutum: plurimi pertransibunt, &
5 multiplex erit scientia. * Et vidi ego Da-
niel, & ecce quasi duo alij stabant: vnus
hinc super ripam fluminis, & alius inde
6 ex altera ripa fluminis. * Et dixi viro,
qui erat indutus lineis, qui stabat super
aquas fluminis: Vsquequo finis horum
7 mirabilium? * Et audiui virum, qui in-
C dutus erat lineis, qui stabat super aquas
fluminis, ‖ cum eleuasset dexteram & si- ‖ Apoc. 10. a. 5
nistram suam in cælum, & iurasset per
viuentem in æternum, quia in tempus,
& tempora, & dimidium temporis. Et
cum completa fuerit dispersio manus
populi sancti, complebuntur vniuersa
8 hæc. * Et ego audiui, & non intellexi.
Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc?
9 * Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt,
signatiq. sermones vsque ad præfinitum
10 tempus. * Eligentur, & dealbabuntur,
D & quasi ignis probabuntur multi: &
impie agent impij, neque intelligent
omnes impij, porro docti intelligent.
11 * Et a tempore cum ablatum fuerit iu-
ge sacrificium, & posita fuerit abomina-
tio in desolationem, dies mille ducenti
12 nonaginta. * Beatus, qui expectat, &
peruenit vsque ad dies mille trecentos
13 trigintaquinque. * Tu autem vade ad
præfinitum: & requiesces, & stabis in
sorte tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebræo Volumine legimus. Quæ sequuntur vsque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIII.

ET erat vir habitans in Babylone, & 1
nomen eius Ioakim: * Et accepit 2
vxorem nomine Susannam, filiam Hel- A
ciæ pulchram nimis, & timentem Deũ:
* parentes enim illius, cum essent iusti, 3
erudierunt filiam suam secundum legem
Moysi. * Erat autem Ioakim diues val- 4
de, & erat ei pomarium vicinum domui
suæ: & ad ipsum confluebant Iudæi, eo
quòd esset honorabilior omnium. * Et 5
constituti sunt de populo duo senes iu-
dices in illo anno: de quibus locutus est
Dominus: Quia egressa est iniquitas de
Babylone a senioribus iudicibus, qui vi-
debantur regere populum. * Isti fre- 6
quentabant domum Ioakim, & venie-
bant ad eos omnes, qui habebant iudi-
cia. * Cum autem populus reuertisset 7
per meridiem, ingrediebatur Susanna, &
deambulabat in pomario viri sui. * Et 8
videbant eam senes quotidie ingredien-
tem, & deambulantem: & exarserunt in
concupiscentiam eius: * & euerterunt 9
sensum suum, & declinauerunt oculos
suos vt non viderent cælum, neque re-
cordarentur iudiciorum iustorũ. * Erant 10
ergo ambo vulnerati amore eius, nec B
indicauerunt sibi vicissim dolorem suũ:
* erubescebant enim indicare sibi con- 11
cupiscentiam suam, volentes concumbe-
re cum ea: * & obseruabant quotidie 12
solicitius videre eam. Dixitq. alter ad
alterum. * Eamus domum, quia hora 13
prandij est. Et egressi recesserunt a se.
* Cumq. reuertissent, venerunt in vnũ: 14
& sciscitantes ab inuicem causam, con-
fessi sunt concupiscentiam suam: & tunc
in communi statuerunt tempus, quando
eam possent inuenire solam. * Factum 15
est autem, cum obseruarent diem aptũ,
ingressa est aliquando sicut heri & nu-
diustertius, cum duabus solis puellis, vo-
luitq. lauari in pomario: æstus quippe
erat: * & non erat ibi quisquam, præter 16
duos senes absconditos, & contemplan-
tes eam. * Dixit ergo puellis: Afferte 17
mihi oleum, & smigmata, & ostia po-
marij claudite, vt lauer. * Et fecerunt 18
sicut præceperat: clauseruntq. ostia po-
marij, & egressæ sunt per posticum vt
afferrent quæ iusserat. nesciebantq. senes
19 intus esse absconditos. * Cum autem
C egressæ essent puellæ, surrexerunt duo se-
nes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:
20 * Ecce ostia pomarij clausa sunt, & ne-
mo nos videt, & nos in concupiscentia
tui sumus: quam ob rem assentire nobis,
21 & commiscere nobiscum. * quòd si no-
lueris, dicemus contra te testimonium,
quòd fuerit tecum iuuenis, & ob hanc
22 causam emiseris puellas a te. * Ingemuit
Susanna, & ait: Angustiæ sunt mihi vn-
dique: si enim hoc egero, mors mihi est:
si autem non egero, non effugiam ma-
23 nus vestras. * Sed melius est mihi absque
opere incidere in manus vestras, quàm
24 peccare in conspectu Domini. * Et ex-
clamauit voce magna Susanna: excla-
mauerunt autem & senes aduersus eam.
25 * Et cucurrit vnus ad ostia pomarij, &
26 aperuit. * Cum ergo audissent clamo-
rem famuli domus in pomario, irruerũt
per posticum vt viderent quidnam esset.
27 * Postquam autem senes locuti sunt, eru-
buerunt serui vehementer: quia num-
D quam dictus fuerat sermo huiuscemodi
de Susanna. Et facta est dies crastina.
28 * Cumq. venisset populus ad Ioakim vi-
rum eius, venerunt & duo presbyteri
pleni iniqua cogitatione aduersus Susan-
29 nam vt interficerent eam. * Et dixerunt
coram populo: Mittite ad Susannam fi-
liam Helciæ vxorem Ioakim. Et statim
30 miserunt. * Et venit cum parentibus, &
31 filijs, & vniuersis cognatis suis. * Porro
Susanna erat delicata nimis, & pulchra
32 specie. * At iniqui illi iusserunt vt di-
scooperiretur (erat enim cooperta) vt
33 vel sic satiarentur decore eius. * Flebant
igitur sui, & omnes qui nouerant eam.
34 * Consurgentes autem duo presbyteri
in medio populi, posuerunt manus suas
35 super caput eius. * Quæ flens suspexit
ad cælum: erat enim cor eius fiduciam
36 habens in Domino. * Et dixerunt pres-
byteri: Cum deambularemus in poma-
rio soli, ingressa est hæc cum duabus
puellis: & clausit ostia pomarij, & di-
37 misit a se puellas. * Venitq. ad eam ado-
lescens, qui erat absconditus, & concu-
38 buit cum ea. * Porro nos cum essemus
in angulo pomarij, videntes iniquitatẽ,
cucurrimus ad eos, & vidimus eos pari-
39 ter commisceri. * Et illum quidem non
quiuimus comprehendere, quia fortior

Digitized by Google

nobis erat,& apertis ostijs exiliuit:* hãc 40
autem cum apprehendissemus, interro- E
gauimus, quisnam esset adolescens, &
noluit indicare nobis: huius rei testes
sumus. * Credidit eis multitudo quasi 41
senibus & iudicibus populi,& condem-
nauerunt eam ad mortem. * Exclama- 42
uit autem voce magna Susanna, & di-
xit: Deus æterne, qui absconditorum
es cognitor, qui nosti omnia antequam
fiant,* tu scis quoniam falsum testimo- 43
nium tulerunt contra me: & ecce mo-
rior, cum nihil horum fecerim, quæ isti
malitiose composuerunt aduersum me.
* Exaudiuit autẽ Dominus vocem eius. 44
* Cumq. duceretur ad mortem, suscita- 45
uit Dominus spiritum sanctũ pueri iu-
nioris, cuius nomen Daniel:* Et excla- 46
mauit voce magna: Mundus ego sum a
sanguine huius.* Et cõuersus omnis po- 47
pulus ad eũ, dixit: Quis est iste sermo,
quem tu locutus es?* Qui cum staret in 48
medio eorum, ait: Sic fatui filij Israel,
non iudicantes, neque quod verum est
cognoscentes, condemnastis filiam Is-
rael? * Reuertimini ad iudicium, quia 49
falsum testimonium locuti sunt aduer-
sus eam. * Reuersus est ergo populus 50
cum festinatione, & dixerunt ei senes: F
Veni, & sede in medio nostrum, & in-
dica nobis: quia tibi Deus dedit hono-
rem senectutis.* Et dixit ad eos Daniel: 51
Separate illos ab inuicẽ procul, & diju-
dicabo eos.* Cum ergo diuisi essent al- 52
ter ab altero, vocauit vnum de eis, &
dixit ad eum: Inueterate dierum malo-
rum, nunc venerunt peccata tua, quæ
operabaris prius:* iudicãs iudicia iniu- 53
sta, innocentes opprimens, & dimittens
|| Exod.23.a.4 noxios, dicente Domino: || Innocentem
& iustum non interficies. * Nunc ergo 54
si vidisti eam, dic sub qua arbore vide-
ris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub
schino.* Dixit autẽ Daniel: Recte men- 55
titus es in caput tuum: Ecce enim An-
gelus Dei accepta sententia ab eo, scin-
det te medium. * Et, amoto eo, iussit 56
venire alium, & dixit ei: Semen Cha-
naan, & non Iuda, species decepit te,
& concupiscentia subuertit cor tuum:
* sic faciebatis filiabus Israel, & illæ ti- 57
mentes loquebantur vobis: sed filia Iu-
da non sustinuit iniquitatem vestram.
* Nunc ergo dic mihi, sub qua arbore 58
comprehenderis eos loquentes sibi. Qui
59 ait: Sub prino.* Dixit autem ei Daniel:
G Recte mentitus es & tu in caput tuum:
manet enim Angelus Domini, gladium
habens, vt secet te medium, & interficiat
60 vos. * Exclamauit itaque omnis cœtus
voce magna, & benedixerunt Deum,
61 qui saluat sperantes in se.* Et consurre-
xerunt aduersus duos presbyteros (con-
uicerat enim eos Daniel ex ore suo fal-
sum dixisse testimonium) feceruntq. eis
sicut male egerant aduersus proximum,
62 * || vt facerent secundũ legem Moysi: & || Deut.9.d.19
interfecerunt eos, & saluatus est sanguis
63 innoxius in die illa. * Helcias autem &
vxor eius laudauerunt Deum pro filia
sua Susanna cum Ioakim marito eius, &
cognatis omnibus, quia non esset inuẽ-
64 ta in ea res turpis. * Daniel autem fa-
ctus est magnus in conspectu populi a
65 die illa, & deinceps. * Et rex Astyages
appositus est ad patres suos, & suscepit
Cyrus Perses regnum eius.

CAP. XIIII.

1 A ERat autem Daniel conuiua regis, &
honoratus super omnes amicos eius.
2 * Erat quoque idolum apud Babylonios
nomine Bel: & impẽdebantur in eo per
dies singulos similæ artabæ duodecim,
& oues quadraginta, viniq. amphoræ
3 sex. * Rex quoque colebat eum, & ibat
per singulos dies adorare eum: porro
Daniel adorabat Deum suum. Dixitq.
4 ei rex: Quare non adoras Bel? * Qui
respondens, ait ei: Quia non colo ido-
la manufacta, sed viuentem Deum, qui
creauit cælum, & terram, & habet po-
5 testatem omnis carnis. * Et dixit rex ad
eum: Non videtur tibi esse Bel viuens
Deus? An non vides quanta comedat,
6 & bibat quotidie? * Et ait Daniel arri-
B dens: Ne erres rex. iste enim intrinse-
cus luteus est, & forinsecus æreus, ne-
7 que comedit aliquando. * Et iratus rex
vocauit sacerdotes eius, & ait eis: Nisi
dixeritis mihi, quis est qui comedat im-
8 pensas has, moriemini. * Si autem ostẽ-
deritis, quoniam Bel comedat hæc, mo-
rietur Daniel, quia blasphemauit in Bel.
Et dixit Daniel regi: Fiat iuxta verbum
9 tuum. * Erant autem sacerdotes Bel se-
ptuaginta, exceptis vxoribus, & paruu-
lis, &

Digitized by Google

Digitized by Google

VIII. *Exclamavit autem voce magna Susanna, & dixit, Deus æterne, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me. Et consurrexerunt (falsum dixisse testimonium) feceruntq; eis sicut male egerant adversus*

Digitized by Google

absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis
nt adversus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore suo
ximum, ut facerent secundum legem Moysi: et interfecerunt eos. Daniel. 13.

Digitized by Google

Digitized by Google

lis, & filijs. Et venit rex cum Daniele
in templũ Bel. Et dixerunt sacerdotes 10
Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu rex
pone escas, & vinum misce, & claude
ostium, & signa annulo tuo: * & cum 11
ingressus fueris mane, nisi inueneris om- C
nia comesta a Bel, morte moriemur, vel
Daniel qui mentitus est aduersum nos.
* Contemnebant autem, quia fecerant 12
sub mensa absconditum introitum, &
per illum ingrediebantur semper, & de-
uorabant ea. * Factum est igitur post- 13
quam egressi sunt illi, rex posuit cibos
ante Bel: præcepit Daniel pueris suis, &
attulerunt cinerem, & cribrauit per to-
tum templum coram rege: & egressi
clauserunt ostium: & signantes annulo
regis abierunt. * Sacerdotes autem in- 14
gressi sunt nocte iuxta consuetudinem
suam, & vxores, & filij eorum: & come-
derunt omnia, & biberunt. * Surrexit 15
autem rex primo diluculo, & Daniel cũ
eo. * Et ait rex: Saluane sunt signacula, 16
Daniel? Qui respondit: Salua, rex. * Sta- 17
timq. cum aperuisset ostium, intuitus D
rex mensam, exclamauit voce magna:
Magnus es Bel, & non est apud te dolus
quisquam. * Et risit Daniel: & tenuit 18
regem ne ingrederetur intro: & dixit:
Ecce pauimentum, animaduerte cuius
vestigia sint hæc. * Et dixit rex: Video 19
vestigia virorum, & mulierum, & infan-
tium. Et iratus est rex. * Tunc apprehen- 20
dit sacerdotes, & vxores, & filios eorũ:
& ostenderunt ei abscondita ostiola, per
quæ ingrediebantur, & cõsumebant quæ
erant super mensam. * Occidit ergo il- 21
los rex, & tradidit Bel in potestatẽ Da-
nielis: qui subuertit eum, & templũ eius.
* Et erat draco magnus in loco illo, & 22
colebant eum Babylonij. * Et dixit rex 23
Danieli: Ecce nunc non potes dicere
quia iste non sit Deus viuens: adora er-
go eum. * Dixitq. Daniel: Dominum 24
Deum meum adoro: quia ipse est Deus E
viuens: iste autem non est Deus viuens.
* Tu autem rex da mihi potestatem, & 25
interficiam draconem absque gladio, &
fuste. Et ait rex: Do tibi. * Tulit ergo 26
Daniel picem, & adipem, & pilos, & co-
xit pariter: fecitq. massas, & dedit in os
draconis, & diruptus est draco. Et dixit:
27 Ecce quem colebatis. * Quod cum au-
dissent Babylonij, indignati sunt vehe-
menter: & congregati aduersum regem,
dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel de-
struxit, draconem interfecit, & sacerdo-
28 tes occidit. * Et dixerunt cum venissent
ad regem: Trade nobis Danielẽ, alioquin
29 interficiemus te, & domũ tuam. * Vidit
F ergo rex quòd irruerent in eũ vehemẽ-
ter: & necessitate compulsus tradidit eis
30 Danielem. * Qui miserunt eum in lacũ
31 leonum, & erat ibi diebus sex. * Porro
in lacu erãt leones septẽ, & dabantur eis
duo corpora quotidie, & duæ oues: &
tunc non data sunt eis, vt deuorarẽt Da-
32 nielem. * Erat autem Habacuc propheta
in Iudæa, & ipse coxerat pulmentum, &
intriuerat panes in alueolo: & ibat in
33 campum vt ferret messoribus. * Dixitq.
Angelus Domini ad Habacuc: Fer pran-
dium, quod habes, in Babylonẽ Danieli,
34 qui est in lacu leonum. * Et dixit Haba-
cuc: Domine, Babylonem nõ vidi, & la-
35 cum nescio. * ‖ Et apprendit eum Ange- ‖ Ezec. 8. a. 3
lus Domini in vertice eius, & portauit
eum capillo capitis sui, posuitq. eum in
G Babylone supra lacũ in impetu spiritus
36 sui. * Et clamauit Habacuc, dicens: Da-
niel serue Dei, tolle prandium, quod mi-
37 sit tibi Deus. * Et ait Daniel: Recorda-
tus es mei Deus, & non dereliquisti di-
38 ligentes te. * Surgensq. Daniel comedit.
Porro Angelus Domini restituit Haba-
39 cuc confestim in loco suo. * Venit ergo
rex die septimo vt lugeret Danielẽ: &
venit ad lacũ, & introspexit, & ecce Da-
40 niel sedens in medio leonũ. * Et excla-
mauit voce magna rex, dicens: Magnus
es Domine Deus Danielis. Et extraxit
41 eum de lacu leonum. * Porro illos, qui
perditionis eius causa fuerant, intromi-
sit in lacũ, & deuorati sunt in momento
42 coram eo. * Tunc rex ait: Paueant om-
nes habitantes in vniuersa terra Deum
Danielis: quia ipse est Saluator, faciens
signa, & mirabilia in terra: qui libera-
uit Danielem de lacu leonum.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA OSEE.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, 1 quod factum est ad A Osee filium Beeri, in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz, Ezechię regum Iuda, & in diebus Ieroboam filij Ioas regis Israel.* Principium loquēdi Domino in Osee: & dixit Dominus 2 ad Osee: Vade, sume tibi vxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicatio- B num: quia fornicans fornicabitur terra a Domino.* Et abijt, & accepit Gomer 3 filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.* Et dixit Dominus ad eū: 4 Voca nomen eius Iezrahel: quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iezrahel super domum Iehu, & quiescere faciam regnum domus Israel.* Et in 5 illa die conteram arcum Israel in valle Iezrahel.* Et concepit adhuc, & peperit 6 filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius Absque misericordia: quia non addam vltra misereri domui Israel, sed obliuione obliuiscar eorum.* Et domui Iuda 7 miserebor, & saluabo eos in Domino C Deo suo: & non saluabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.* Et ablactauit eam, quæ erat 8 Absque misericordia. Et concepit, & peperit filium.* Et dixit: Voca nomen 9 eius: Non populus meus: quia vos non D populus meus, & ego non ero vester.* Et erit numerus filiorum Israel quasi 10 arena maris, quæ sine mensura est, & non numerabitur.‖ Et erit in loco vbi dicetur eis: Non populus meus vos: dicetur eis: Filij Dei viuentis.* Et con- 11 gregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter: & ponent sibimet caput vnum, & ascendent de terra: quia magnus dies Iezrahel.

‖ Rom. 9. c. 16

CAP. II.

1 DIcite fratribus vestris: Populus A meus: & sorori vestræ, Misericor- 2 diam consecuta.* Iudicate matrem vestram, iudicate: quoniam ipsa non vxor mea, & ego non vir eius. auferat fornicationes suas a facie sua, & adulteria 3 sua de medio vberum suorum.* Ne forte expoliem eam nudam, & statuam eam secundum diem natiuitatis suæ: & ponam eam quasi solitudinem, & statuam eam velut terram inuiam, & in- 4 terficiam eam siti.* Et filiorum illius non miserebor: quoniā filij fornicatio- 5 num sunt.* quia fornicata est mater eorum, confusa est quæ concepit eos: quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, 6 & potum meum.* Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiā eam maceria, & semitas suas non inue- 7 niet.* Et sequetur amatores suos, & nō B apprehendet eos: & quæret eos, & non inueniet, & dicet: Vadam, & reuertar ad virum meum priorem: quia bene 8 mihi erat tunc magis quàm nunc.* Et hæc nesciuit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerūt 9 Baal.* Idcirco conuertar, & sumā frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, & liberabo lanam meam & linum meum, quæ ope- 10 riebant ignominiam eius.* Et nunc reuelabo stultitiā eius in oculis amatorū eius: & vir non eruet eā de manu mea: 11 * & cessare faciam omne gaudium eius, sollemnitatem eius, neomeniā eius, sabbatum eius, & omnia festa tēpora eius. 12 * Et corrumpam vineam eius, & ficum eius:

Digitized by Google

eius: de quibus dixit: Mercedes hæ, meæ C
sunt, quas dederunt mihi amatores mei:
& ponam eam in saltũ, & comedet eam
bestia agri. * Et visitabo super eam dies 13
Baalim, quibus accendebat incensum, &
ornabatur inaure sua, & monili suo, &
ibat post amatores suos, & mei obliui-
scebatur, dicit Dominus. * Propter hoc, 14
ecce ego lactabo eam, & ducam eam in
solitudinem: & loquar ad cor eius. * Et 15
dabo ei vinitores eius ex eodem loco,
& Vallem Achor ad aperiendam spem:
& canet ibi iuxta dies iuuentutis suæ, &
iuxta dies ascẽsionis suæ de Terra Ægy-
pti. * Et erit in die illa, ait Dominus: 16
vocabit me: Vir meus: & non vocabit
me vltra, Baali. * Et auferam nomina 17
Baalim de ore eius, & non recordabitur
vltra nominis eorum. * Et percutiam 18
cum eis fœdus in die illa, cum bestia D
agri, & cum volucre cæli, & cum re-
ptili terræ: & arcum, & gladium, & bel-
lum conteram de terra: & dormire eos
faciam fiducialiter. * Et sponsabo te 19
mihi in sempiternum: & sponsabo te
mihi in iustitia, & iudicio, & in misi-
cordia, & in miserationibus. * Et spon- 20
sabo te mihi in fide: & scies quia ego
Dominus. * Et erit in die illa: Exau- 21
diam, dicit Dominus, exaudiam cælos,
& illi exaudient terram. * Et terra exau- 22
diet triticum, & vinum, & oleum: & hæc
exaudient Iezrahel. * Et seminabo eam 23
mihi in terra, & miserebor eius, quæ fuit
absque misericordia. * ‖ Et dicam non 24
populo meo: Populus meus es tu: &
ipse dicet: Deus meus es tu.

‖ Rom. 9. c. 25
1. Pet. 1. b. 10

CAP. III.

ET dixit Dominus ad me: Adhuc va- 1
de, & dilige mulierẽ dilectam ami- A
co & adulteram: sicut diligit Dominus
filios Israel, & ipsi respiciunt ad deos
alienos, & diligunt vinacia vuarum. * Et 2
fodi eam mihi quindecim argenteis, &
coro hordei, & dimidio coro hordei.
* Et dixi ad eam: Dies multos expecta- 3
bis me: non fornicaberis, & non eris vi- B
ro: sed & ego expectabo te. * quia dies 4
multos sedebunt filij Israel sine rege, &
sine principe, & sine sacrificio, & sine
altari, & sine ephod, & sine theraphim.
* ‖ & post hæc reuertentur filij Israel, & 5
quærent Dominum Deum suum, & Da-
uid regem suum: & pauebunt ad Do-
minum, & ad bonum eius in nouissi-
mo dierum.

‖ Ezc. 34. c. 23

CAP. IIII.

1 A Vdite verbum Domini filij Israel,
A quia iudicium Domino cum habi-
tatoribus terræ: non est enim veritas, &
non est misericordia, & non est scientia
2 Dei in terra. * Maledictum, & menda-
cium, & homicidium, & furtũ, & adul-
terium inundauerunt, & sanguis sangui-
3 nem tetigit. * Propter hoc lugebit ter-
ra, & infirmabitur omnis, qui habitat in
ea, in bestia agri, & in volucre cæli: sed
4 & pisces maris congregabuntur. * Ve-
rumtamen vnusquisque non iudicet: &
non arguatur vir: populus enim tuus si-
5 cut hi, qui contradicunt sacerdoti. * Et
B corrues hodie, & corruet etiam prophe-
ta tecum: nocte tacere feci matrẽ tuam.
6 * Conticuit populus meus, eo quòd non
habuerit scientiam: quia tu sciẽtiam re-
pulisti, repellam te, ne sacerdotio funga-
ris mihi: & oblita es legis Dei tui, obli-
7 uiscar filiorum tuorum & ego. * Secun-
dum multitudinem eorum sic peccaue-
runt mihi: gloriam eorum in ignomi-
8 niam cõmutabo. * Peccata populi mei
comedent, & ad iniquitatem eorũ sub-
9 leuabunt animas eorum. * Et erit sicut
populus, sic sacerdos: & visitabo super
eum vias eius, & cogitationes eius red-
10 dam ei. * Et comedent, & non satura-
C buntur: fornicati sunt, & non cessaue-
runt: quoniam Dominum dereliquerũt
11 in non custodiendo. * Fornicatio, & vi-
12 num, & ebrietas auferunt cor. * Popu-
lus meus in ligno suo interrogauit, &
baculus eius annunciauit ei: spiritus e-
nim fornicationum decepit eos, & for-
13 nicati sunt a Deo suo. * Super capita
montium sacrificabant, & super colles
accendebant thymiama: subtus quercũ,
& populum, & terebinthum, quia bona
erat vmbra eius: ideo fornicabuntur fi-
liæ vestræ, & spõsæ vestræ adulteræ erũt.
14 * Non visitabo super filias vestras cum
D fuerint fornicatæ, & super sponsas ve-
stras cum adulterauerint: quoniam ipsi
cum meretricibus conuersabantur, &
cum effeminatis sacrificabant, & popu-

lus

Digitized by Google

lus non intelligens vapulabit. * Si for- 15
nicaris tu Israel, non delinquat saltem
Iuda: & nolite ingredi in Galgala, & ne
ascenderitis in Bethauen, neque iurauerit-
ritis: Viuit Dominus. * Quoniam si- 16
cut vacca lasciuiens declinauit Israel:
nunc pascet eos Dominus, quasi agnum
in latitudine. * Particeps idolorum 17
Ephraim, dimitte eum. * Separatum 18
est conuiuium eorum, fornicatione for-
nicati sunt: dilexerunt afferre ignomi-
niam protectores eius. * Ligauit eum 19
spiritus in alis suis, & confundentur a
sacrificijs suis.

CAP. V.

A Vdite hoc sacerdotes, & attendite 1
domus Israel, & domus regis au- A
scultate: quia vobis iudicium est, quo-
niam laqueus facti estis speculationi, &
rete expansum super Thabor. * Et victi- 2
mas declinastis in profundum: & ego
eruditor omnium eorum. * Ego scio 3
Ephraim, & Israel non est absconditus a
me: quia nunc fornicatus est Ephraim,
contaminatus est Israel. * Non dabunt 4
cogitationes suas vt reuertantur ad Deũ B
suum: quia spiritus fornicationum in
medio eorum, & Dominum non cogno-
uerunt. * Et respondebit arrogantia Is- 5
rael in facie eius: & Israel, & Ephraim
ruent in iniquitate sua, ruet etiam Iudas
cum eis. * In gregibus suis, & in armẽ- 6
tis suis vadent ad quærendum Dominũ,
& non inuenient: ablatus est ab eis. * In 7
Dominum præuaricati sunt, quia filios
alienos genuerunt: nunc deuorabit eos
mensis cum partibus suis. * Clangite 8
buccina in Gabaa, tuba in Rama: vlula- C
te in Bethauen, post tergum tuum Beni-
amin. * Ephraim in desolatione erit 9
in die correptionis: in tribubus Israel
ostendi fidem. * Facti sunt principes 10
Iuda quasi assumentes terminum: super
eos effundam quasi aquam iram meam.
* Calumniam patiens est Ephraim, fra- 11
ctus iudicio: quoniam cœpit abire post
sordes. * Et ego quasi tinea Ephraim: 12
& quasi putredo domui Iuda. * Et vi- 13
dit Ephraim languorem suum, & Iuda D
vinculum suum: & abijt Ephraim ad
Assur, & misit ad regẽ Vltorem: & ipse
non poterit sanare vos, nec soluere po-
14 terit a vobis vinculum. * Quoniam ego
quasi leæna Ephraim, & quasi catulus
leonis domui Iuda: ego ego capiam, &
15 vadam: tollã, & non est qui eruat. * Va-
dens reuertar ad locum meum: donec
deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAP. VI.

1 IN tribulatione sua mane consurgent
A ad me: Venite, & reuertamur ad Do-
2 minum: * quia ipse cepit, & sanabit nos:
3 percutiet, & curabit nos. * ‖ Viuificabit ‖ 1. Cor. 15. 21
nos post duos dies: in die tertia suscita-
bit nos, & viuemus in conspectu eius.
Sciemus, sequemurq. vt cognoscamus
B Dominũ: quasi diluculũ præparatus est
egressus eius, & veniet quasi imber nobis
4 temporaneus, & serotinus terræ. * Quid
faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi
Iuda? misericordia vestra quasi nubes
C matutina, & quasi ros mane pertransiẽs.
5 * Propter hoc dolaui in prophetis, occi-
di eos in verbis oris mei: & iudicia tua
6 quasi lux egredientur. * ‖ Quia miseri- ‖ 1. Reg. 15.
cordiam volui, & non sacrificiũ, & scien- c. 22
7 tiam Dei plusquàm holocausta. * Ipsi Eccls. 4. d. 17
autem sicut Adam transgressi sunt pactũ, Matt. 9. b. 13
8 ibi præuaricati sunt in me. * Galaad & 12. a. 7
D ciuitas operantium idolum, supplantata
9 sanguine. * Et quasi fauces virorum la-
tronum, particeps sacerdotum, in via
interficientiũ pergentes de Sichem: quia
10 scelus operati sunt. * In domo Israel vi-
di horrẽdũ: ibi fornicationes Ephraim:
11 contaminatus est Israel. * Sed & Iuda
pone messem tibi, cum conuertero ca-
ptiuitatem populi mei.

CAP. VII.

1 CVm sanare vellem Israel, reuelata est
A iniquitas Ephraim, & malitia Sama-
riæ, quia operati sunt mendacium: & fur
ingressus est spolians, latrunculus foris.
2 * Et ne forte dicãt in cordibus suis om-
nem malitiam eorum me recordatum:
nunc circumdederunt eos adinuentiones
3 suæ, corã facie mea factæ sunt. * In ma-
litia sua lætificauerunt regem: & in mẽ-
4 dacijs suis principes. * Omnes adulterã-
tes, quasi clibanus succensus a coquente:
quieuit paululum ciuitas a commisti-
one fermenti, donec fermentaretur totũ.

* Dies

Digitized by Google

* Dies regis nostri: cœperunt principes 5
furere a vino: extendit manum suam B
cum illusoribus. * Quia applicuerunt 6
quasi clibanum cor suum, cum insidia-
retur eis: tota nocte dormiuit coquens
eos, mane ipse succensus quasi ignis flā-
mæ. * Omnes calefacti sunt quasi clibanus, 7
& deuorauerunt iudices suos: omnes
reges eorum ceciderunt: nō est qui
clamet in eis ad me. * Ephraim in po- 8
pulis ipse commiscebatur: Ephraim fa-
ctus est subcinericius panis, qui non re-
uersatur. * Comederunt alieni robur 9
eius, & ipse nesciuit: sed & cani effusi C
sunt in eo, & ipse ignorauit. * Et humi- 10
liabitur superbia Israel in facie eius: nec
reuersi sunt ad Dominum Deum suum,
& non quæsierunt eum in omnibus his.
* Et factus est Ephraim quasi columba 11
seducta non habens cor: Ægyptum in-
uocabant, ad Assyrios abierunt. * Et cum 12
profecti fuerint, expandā super eos rete
meum: quasi volucrem cæli detraham
eos, cædam eos secundum auditionē cœ-
tus eorum. * Væ eis, quoniam recesse- 13
runt a me: vastabuntur, quia præuaricati D
sunt in me: & ego redemi eos: & ipsi
locuti sunt contra me mendacia. * Et 14
non clamauerunt ad me in corde suo,
sed vlulabāt in cubilibus suis: super tri-
ticum & vinum ruminabant, recesserunt
a me. * Et ego erudiui eos, & confortaui 15
brachia eorum: & in me cogitauerunt
malitiam. * Reuersi sunt vt essent 16
absque iugo: facti sunt quasi arcus do-
losus: cadent in gladio principes eorū,
a furore linguæ suæ. Ista subsannatio
eorum in Terra Ægypti.

CAP. VIII.

IN gutture tuo sit tuba quasi aquila 1
super domum Domini: pro eo quòd A
transgressi sunt fœdus meum, & legem
meam præuaricati sunt. * Me inuoca- 2
bunt: Deus meus cognouimus te Israel.
* Proiecit Israel bonum, inimicus perse- 3
quetur eum. * Ipsi regnauerunt, & non 4
ex me: principes extiterunt, & non co-
gnoui: argentum suum, & aurum suum
fecerunt sibi idola, vt interirent: * proie- 5
ctus est vitulus tuus Samaria, iratus est B
furor meus in eos. vsquequo non pote-
runt emundari? * Quia ex Israel & ipse 6
est: artifex fecit illum, & non est Deus:
quoniam in aranearum telas erit vitulus
7 Samariæ. * Quia ventum seminabunt,
& turbinem metent: culmus stans non
est in eo, germen non faciet farinam:
quod & si fecerit, alieni comedēt eam.
8 * Deuoratus est Israel: nunc factus est in
9 nationibus quasi vas immundū. * Quia
C ipsi ascenderunt ad Assur, onager soli-
tarius sibi: Ephraim munera dederunt
10 amatoribus. * Sed & cum mercede con-
duxerint nationes, nunc cōgregabo eos:
& quiescent paulisper ab onere regis, &
11 principū. * Quia multiplicauit Ephraim
altaria ad peccandum: factæ sunt ei aræ
12 in delictum. * Scribam ei multiplices
leges meas, quæ velut alienæ computa-
13 tæ sunt. * Hostias offerent, immolabunt
D carnes, & comedent, & Dominus non su-
scipiet eas: nunc recordabitur iniquita-
tis eorum, & visitabit peccata eorum:
14 ipsi in Ægyptū conuertentur. * Et obli-
tus est Israel factoris sui, & ædificauit
delubra: & Iudas multiplicauit vrbes
munitas: & mittam ignem in ciuitates
eius, & deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

1 NOli lætari Israel, noli exultare sicut
A populi: quia fornicatus es a Deo
tuo, dilexisti mercedem super omnes
2 areas tritici. * Area & torcular non pa-
3 scet eos, & vinum mentietur eis. * Non
habitabunt in terra Domini: reuersus est
Ephraim in Ægyptū, & in Assyrijs pol-
4 lutum comedit. * Non libabunt Domi-
no vinum, & non placebunt ei: sacrifi-
cia eorum quasi panis lugentiū. omnes,
qui comedent eum, contaminabuntur:
quia panis eorum animæ ipsorum, non
5 intrabit in domum Domini. * Quid fa-
B cietis in die sollemni, in die festiuitatis
6 Domini? * Ecce enim profecti sunt a va-
stitate: Ægyptus congregabit eos, Mem-
phis sepeliet eos: desiderabile argentum
eorū vrtica hereditabit, lappa in taber-
7 naculis eorum. * Venerunt dies visitatio-
nis, venerunt dies retributionis: scitote
Israel stultum prophetam, insanum vi-
rum spiritualem, propter multitudinem
iniquitatis tuæ, & multitudinē amentiæ.
8 * Speculator Ephraim cum Deo meo:
propheta laqueus ruinæ factus est super
omnes

Digitized by Google

omnes vias eius, insania in domo Dei
|| Iud. 19. eius. * || Profunde peccauerunt, sicut in 9
diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis C
eorum, & visitabit peccata eorũ. * Quasi 10
vuas in deserto inueni Israel: quasi pri-
ma poma ficulneæ in cacumine eius vi-
di patres eorum: ipsi autem intrauerunt
ad Beelphegor, & abalienati sunt in cõ-
fusionem, & facti sunt abominabiles si-
cut ea, quæ dilexerunt. * Ephraim quasi 11
auis auolauit, gloria eorum a partu, &
ab vtero, & a conceptu. * Quod & si 12
enutrierint filios suos, absque liberis eos
faciam in hominibus: sed & væ eis cum
recessero ab eis. * Ephraim, vt vidi, Ty- 13
rus erat fundata in pulchritudine: & D
Ephraim educet ad interfectorem filios
suos. * Da eis Domine. Quid dabis eis? 14
Da eis vuluam sine liberis, & vbera arẽ-
|| 1. Reg. 8. tia. * || Omnes nequitiæ eorum in Gal- 15
gal, quia ibi exosos habui eos: propter
malitiam adinuentionum eorum de do-
mo mea eijciam eos: non addam vt di-
ligam eos, omnes principes eorum rece-
dentes. * Percussus est Ephraim, radix 16
eorũ exsiccata est: fructum nequaquam
faciẽt. Quòd & si genuerint, interficiam
amantissima vteri eorum. * Abijciet eos 17
Deus meus, quia non audierunt eum: &
erunt vagi in nationibus.

CAP. X.

VItis frondosa Israel, fructus adæqua- 1
tus est ei: secundum multitudinem A
fructus sui multiplicauit altaria, iuxta
vbertatem terræ suæ exuberauit simula-
chris. * Diuisum est cor eorum, nunc 2
interibunt: ipse confringet simulachra
eorũ, depopulabitur aras eorum. * Quia 3
nunc dicent: Non est rex nobis: non
enim timemus Dominum: & rex quid
faciet nobis? * Loquimini verba visio- 4
nis inutilis, & ferietis fœdus: & germi-
nabit quasi amaritudo iudicium super
sulcos agri. * Vaccas Bethauen colue- 5
runt habitatores Samariæ: quia luxit su- B
per eum populus eius, & æditui eius su-
per eum exultauerunt in gloria eius,
quia migrauit ab eo. * Siquidem & ip- 6
se in Assur delatus est, munus regi Vl-
tori: confusio Ephraim capiet, & cõfun-
detur Israel in voluntate sua. * Transi- 7
re fecit Samaria regem suum quasi spu-
8 mam super faciem aquæ. * Et disper-
C dentur excelsa idoli, peccatum Israel:
lappa, & tribulus ascẽdet super aras eo-
rum: & dicent montibus: || Operite nos; || Isa. 2. d. 19
9 & collibus: Cadite super nos. * || Ex die- Apo. 6. d. 16 Luc. 23. d. 30
bus Gabaa, peccauit Israel, ibi steterunt: Iud. 20.
non comprehendet eos in Gabaa præ-
10 lium super filios iniquitatis. * Iuxta de-
siderium meum corripiam eos: congre-
gabuntur super eos populi, cum corri-
pientur propter duas iniquitates suas.
11 * Ephraim vitula docta diligere triturã,
& ego transiui super pulchritudinẽ col-
li eius: ascendam super Ephraim, arabit
12 Iudas, cõfringet sibi sulcos Iacob. * || Se- || Ier. 4. a. 3
minate vobis in iustitia, & metite in ore
D misericordiæ, innouate vobis nouale:
tempus autem requirendi Dominum,
cum venerit qui docebit vos iustitiam.
13 * Arastis impietatem, iniquitatem mes-
suistis, comedistis frugẽ mendacij: quia
confisus es in vijs tuis, in multitudine
14 fortium tuorum. * Consurget tumultus
in populo tuo: & omnes munitiones
tuæ vastabuntur, sicut vastatus est Sal-
mana a domo eius || qui iudicauit Baal || Iud. 8. c. 11
in die prælij, matre super filios allisa.
15 * Sic fecit vobis Bethel, a facie malitiæ
nequitiarum vestrarum.

CAP. XI.

1 SIcut mane transijt, pertransijt rex Is-
A rael. Quia puer Israel, & dilexi eum:
& || ex Ægypto vocaui filium meum. || Matth. c. 15
2 * Vocauerunt eos, sic abierunt a facie
eorum: Baalim immolabant, & simula-
3 chris sacrificabant. * Et ego quasi nu-
tricius Ephraim, portabam eos in bra-
chijs meis: & nescierunt quòd curarem
4 eos. * In funiculis Adam traham eos, in
vinculis charitatis: & ero eis quasi exal-
B tans iugum super maxillas eorũ: & de-
5 clinaui ad eũ vt vesceretur. * Non reuer-
tetur in Terrã Ægypti, & Assur ipse rex
6 eius: quoniam noluerũt conuerti. * Cœ-
pit gladius in ciuitatibus eius, & consu-
met electos eius, & comedet capita eo-
7 rum. * Et populus meus pendebit ad re-
ditum meum: iugum autem imponetur
8 eis simul, quod non auferetur. * Quo-
C modo dabo te Ephraim, protegam te
Israel? || quomodo dabo te sicut Adama,
ponam te, vt Seboim? Conuersum est in

me

Digitized by Google

me cor meum, pariter conturbata est
pœnitudo mea. * Non faciam furorem 9
iræ meæ: non conuertar vt disperdam
Ephraim: quoniam Deus ego, & non
homo: in medio tui sanctus, & non in-
grediar ciuitatem. * Post Dominũ am- 10
bulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse D
rugiet, & formidabunt filij maris. * Et 11
auolabunt quasi auis ex Ægypto, &
quasi columba de Terra Assyriorum: &
collocabo eos in domibus suis, dicit
Dominus. * Circumdedit me in negatio- 12
ne Ephraim, & in dolo domus Israel:
Iudas autem testis descendit cum Deo,
& cum sanctis fidelis.

CAP. XII.

EPhraim pascit ventum, & sequitur 1
æstum: tota die mendacium, & va- A
stitatem multiplicat: & fœdus cum As-
syrijs inijt, & oleum in Ægyptum fere-
bat. * Iudicium ergo Domini cum Iu- 2
da, & visitatio super Iacob: iuxta vias
eius, & iuxta adinuentiones eius reddet
Gen. 25. e. 25 ei. * ‖ In vtero supplantauit fratrem suũ: 3
Gen. 32. f. 36 & in fortitudine sua directus est cũ an-
gelo. * Et inualuit ad angelum, & cõ- 4
fortatus est: fleuit, & rogauit eum: B
in Bethel inuenit eum, & ibi locutus est
nobiscũ. * Et Dominus Deus exercituũ, 5
Dominus memoriale eius. * Et tu ad 6
Deum tuum conuerteris: misericordiam
& iudiciũ custodi, & spera in Deo tuo
semper. * Chanaan, in manu eius state- 7
ra dolosa, calumniam dilexit. * Et di- 8
xit Ephraim: Veruntamen diues effectus C
sum, inueni idolum mihi: omnes labo-
res mei non inuenient mihi iniquitatẽ,
quam peccaui. * Et ego Dominus Deus 9
tuus ex Terra Ægypti, adhuc sedere
te faciam in tabernaculis, sicut in die-
bus festiuitatis. * Et locutus sum super 10
prophetas, & ego visionem multiplica-
ui, & in manu prophetarum assimilatus
sum. * Si Galaad idolum, ergo frustra 11
erant in Galgal bobus immolãtes: nam
& altaria eorum quasi acerui super sul-
Gen. 28. a. 5 cos agri: * ‖ Fugit Iacob in regionẽ Sy- 12
riæ, & seruiuit Israel in vxorem, & in D
Exo. 14. e. 21 vxorem seruauit. * ‖ In propheta autem 13
eduxit Dominus Israel de Ægypto: &
in propheta seruatus est. * Ad iracundiã 14
me prouocauit Ephraim in amaritudi-
nibus suis, & sanguis eius super eum
veniet, & opprobrium eius restituet ei
Dominus suus.

CAP. XIII.

1 LOquente Ephraim, horror inuasit
A Israel, & deliquit in Baal, & mor-
2 tuus est. * Et nunc addiderunt ad peccã-
dum: feceruntq. sibi conflatile de argẽ-
to suo quasi similitudinem idolorum,
factura artificum totum est: his ipsi di-
cunt: Immolate homines vitulos ado-
3 rantes. * Idcirco erunt quasi nubes ma-
tutina, & sicut ros matutinus præteriẽs,
sicut puluis turbine raptus ex area, & si-
4 cut fumus de fumario. * ‖ Ego autẽ Do- ‖ Isai. 43. b. 10
B minus Deus tuus ex Terra Ægypti: &
Deum absque me nescies, & saluator nõ
5 est præter me. * Ego cognoui te in de-
6 serto, in terra solitudinis. * Iuxta pa-
scua sua adimpleti sunt, & saturati sũt:
& leuauerunt cor suum, & obliti sunt
7 mei. * Et ego ero eis quasi leæna, sicut
8 pardus in via Assyriorum. * Occurram
eis quasi vrsa raptis catulis, & dirum-
pam interiora iecoris eorum: & consu-
mam eos ibi quasi leo, bestia agri scin-
9 det eos. * Perditio tua Israel: tantum-
10 modo in me auxilium tuum. * Vbi est
C rex tuus? maxime nunc saluet te in om-
nibus vrbibus tuis: & iudices tui, de
quibus dixisti: ‖ Da mihi regem, & ‖ 1. Reg. 8. a. 5
11 principes. * Dabo tibi regem in furore
meo, & auferam in indignatione mea.
12 * Colligata est iniquitas Ephraim, abs-
13 conditum peccatũ eius. * Dolores par-
D turientis venient ei: ipse filius non sa-
piens: nunc enim non stabit in contri-
14 tione filiorum. * De manu mortis libe-
rabo eos, de morte redimam eos: ‖ ero ‖ 1. Cor. 15. g. 54
mors tua o mors, morsus tuus ero in- Heb. 2. d. 12
ferne: consolatio abscondita est ab ocu-
15 lis meis. * Quia ipse inter fratres diui-
det: ‖ adducet vrentem ventum Domi- ‖ Ezec. 19. d. 12
nus de deserto ascendentem: & siccabit
venas eius, & desolabit fontem eius, &
ipse diripiet thesaurum omnis vasis de-
siderabilis.

CAP. XIIII.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amari-
A tudinem concitauit Deum suum: in
gladio

Digitized by Google

gladio pereant, paruuli eorum elidantur, & fœtæ eius diſcindantur. * Cõuertere Iſrael ad Dominum Deum tuum: 2
quoniam corruiſti in iniquitate tua. * Tollite vobiſcum verba, & conuertimini ad Dominum: & dicite ei: Omnẽ 3 B
auferiniquitatem, accipe bonum: & reddemus vitulos labiorum noſtrorum. * Aſſur non ſaluabit nos, ſuper equum 4
non aſcendemus, nec dicemus vltra: Dij noſtri opera manuum noſtrarum: quia eius, qui in te eſt, miſereberis pupilli. * Sanabo contritiones eorum, 5
diligam eos ſpontanee: quia auerſus eſt C
furor meus ab eis. * Ero quaſi ros, Iſ- 6
rael germinabit ſicut lilium, & erum-
7 pet radix eius vt Libani. * Ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius:
8 & odor eius vt Libani. * Conuertentur ſedentes in vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoria-
9 le eius ſicut vinum Libani. * Ephraim
D quid mihi vltra idola? ego exaudiam, & dirigam eum ego vt abietem virentem:
10 ex me fructus tuus inuentus eſt. * Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligens, & ſciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & iuſti ambulabunt in eis: præuaricatores vero corruent in eis.

PROPHETIA IOEL.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod 1
factum eſt ad Ioel filiũ A
Phatuel. * Audite hoc 2
ſenes, & auribus percipite omnes habitatores terræ: ſi factũ eſt iſtud in diebus veſtris, aut in diebus patrum veſtrorum? * Super hoc filijs veſtris narrate, & filij veſtri filijs ſuis, & filij eorũ 3
generationi alteræ. * Reſiduũ erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo. * Expergiſcimini ebrij, & 4
flete, & vlulate omnes, qui bibitis vinũ 5
in dulcedine: quoniam perijt ab ore veſtro. * Gens enim aſcendit ſuper terrã 6
meam, fortis & innumerabilis: dentes B
eius vt dentes leonis: & molares eius vt catuli leonis. * Poſuit vineam meam in 7
deſertum, & ficum meam decorticauit: nudans ſpoliauit eam, & proiecit: albi facti ſunt rami eius. * Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ. * Perijt ſacrificium, & libatio 8 9
de domo Domini: luxerunt ſacerdotes
10 miniſtri Domini. * Depopulata eſt regio, luxit humus: quoniam deuaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum, elan-
11 guit oleum. * Confuſi ſunt agricolæ, vlu-
C lauerunt vinitores ſuper frumento, &
12 hordeo, quia perijt meſſis agri. * Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malogranatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt
13 gaudium a filijs hominum. * Accingite vos, & plangite ſacerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interijt de domo Dei veſtri ſacrificium, & liba-
14 tio. * ‖ Sanctificate ieiunium, vocate ‖ Inf. 2. c.
coetum, congregate ſenes omnes habi-
D tatores terræ in domum Dei veſtri: &
15 clamate ad Dominum: * A a a, diei. quia prope eſt dies Domini, & quaſi va-
16 ſtitas a potente veniet. * Numquid non coram oculis veſtris alimenta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia, & exultatio? * Computruerunt iumenta in ſtercore
17

Digitized by Google

tore suo, demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apothecæ: quoniam confusum est triticum. * Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia 18
non est pascua eis: sed & greges pecorum disperierunt. * Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna 19
regionis. * Sed & bestiæ agri, quasi area 20
sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quoniam exiccati sunt fontes aquarum, & ignis deuorauit speciosa deserti.

CAP. II.

CAnite tuba in Sion, vlulate in mõte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ: Quia venit dies Domini, quia prope est * dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis: quasi mane expansum super montes populus multus & fortis: similis ei non fuit a principio, & post eum non erit vsque in annos generationis & generationis. * Ante faciem eius ignis vorans, & post eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti neque est qui effugiat eum. * Quasi aspectus equorum, aspectus eorum: & quasi equites sic current. * Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis deuorantis stipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium. * A facie eius cruciabuntur populi: omnes vultus redigentur in ollam. * Sicut fortes currẽt: quasi viri bellatores ascẽdent murum: viri in vijs suis gradiẽtur, & non declinabũt a semitis suis. * Vnusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed & per fenestras cadent, & non demolientur. * Vrbem ingredientur, in muro current: domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur. * A facie eius contremuit terra, moti sunt cæli: ‖ sol & luna obtenebrati sunt & stellæ retraxerũt splendorem suum. * Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia & faciẽtia verbum eius: ‖ magnus enim dies Domini, & terribilis valde: & quis sustinebit eum? * Nunc ergo dicit Dominus: Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & in fletu, & in planctu. * Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & conuertimini ad Dominũ Deum vestrũ: ‖ quia benignus & misericors est, patiens & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia. * Quis scit si conuertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionẽ, sacrificium, & libamen Domino Deo vestro? * Canite tuba in Sion, ‖ sanctificate ieiunium, vocate cœtum, * congregate populũ, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, cõgregate paruulos, & sugentes vbera: egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. * Inter vestibulũ & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini: & dicent: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatẽ tuam in opprobrium vt dominẽtur eis nationes. quare dicunt in populis: Vbi est Deus eorum? * Zelatus est Dominus terram suã, & pepercit populo suo: * Et respondit Dominus, & dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinũ, & oleum, & replebimini eis: & nõ dabo vos vltra opprobrium in Gentibus. * Et eum, qui ab Aquilone est, procul faciam a vobis: & expellam eum in terrã inuiam, & desertam: faciem eius contra mare Oriẽtale, & extremum eius ad mare nouissimũ: & ascendet fœtor eius, & ascendet putredo eius, quia superbe egit. * Noli timere terra, exulta & lætare: quoniã magnificauit Dominus vt faceret. * Nolite timere animalia regionis: quia germinauerunt speciosa deserti, quia lignũ attulit fructũ suum, ficus, & vinea dederunt virtutem suã. * Et filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro: quia dedit vobis doctorẽ iustitiæ, & descẽdere faciet ad vos imbrem matutinum & serotinũ sicut in principio. * Et implebuntur areæ frumẽto, & redundabũt torcularia vino, & oleo. * Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quã misi in vos. * Et comedetis vescentes, & saturabimini: & laudabitis nomẽ Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum: & non confundetur populus meus in sempiternũ. * Et scietis quia in medio Israel ego sum: & ego Dominus Deus vester, & nõ est amplius: & nõ confundetur

‖ Inf. 3.c.15 Isai. 13.b.10 Ezec.32.b.7 Mar. 13.c.24 Luc. 21.c.25

‖ Ier.30.b.7 Amos 5.c.18 Soph. 1.d.15

‖ Psal.85.a.5 Ion.3.c.9.& 4 a. 2

‖ Sup. 1.c.14

fudetur populus meus in æternum. * Et 28
|| Isai.44.a.3 Act.2.c.17 erit post hæc: || effundam spiritum meũ
super omnem carnem: & prophetabunt
filij vestri, & filiæ vestræ: senes vestri
somnia somniabunt, & iuuenes vestri vi-
siones videbunt. * Sed & super seruos 29
meos, & ancillas in diebus illis effundã G
spiritum meum. * Et dabo prodigia in 30
cælo, & in terra, sanguinem, & ignem,
|| Sup. 2.b.10 Matt.24.c.29 Luc.21.c.25 & vaporem fumi. * || Sol conuertetur 31
in tenebras, & luna in sanguinem: an-
tequam veniat dies Domini magnus, &
|| Ro.10.c.13 horribilis. * Et erit: || omnis qui inuoca- 32
uerit nomen Domini, saluus erit: quia
in monte Sion, & in Ierusalem erit sal-
uatio, sicut dixit Dominus, & in resi-
duis, quos Dominus vocauerit.

CAP. III.

QVia ecce in diebus illis, & in tem- 1
pore illo cum conuertero capti- A
uitatem Iuda, & Ierusalem: * Cõ- 2
gregabo omnes Gentes, & deducam eas
in vallem Iosaphat: & disceptabo cum
eis ibi super populo meo, & hereditate
mea Israel, quos disperserunt in na-
tionibus, & terram meam diuiserunt.
* Et super populum meum miserũt sor- 3
tem: & posuerunt puerum in prostibu-
lo, & puellam vendiderunt pro vino vt
biberent. * Verum quid mihi & vobis
Tyrus, & Sidon, & omnis terminus Pa-
læsthinorum? numquid vltionem vos
reddetis mihi? & si vlciscimini vos cõ-
tra me, cito velociter reddam vicissitu-
dinem vobis super caput vestrum. * Ar- 5
gentum enim meum, & aurum tulistis: B
& desiderabilia mea, & pulcherrima in-
tulistis in delubra vestra. * Et filios Iu- 6
da, & filios Ierusalem vendidistis filijs
Græcorum, vt longe faceretis eos de fi-
nibus suis. * Ecce ego suscitabo eos de 7
loco, in quo vendidistis eos: & conuer-
tam retributionẽ vestrã in caput vestrũ.
8 * Et vendã filios vestros, & filias vestras
in manibus filiorũ Iuda, & venundabũt
eos Sabæis genti lõginquæ, quia Domi-
9 nus locutus est. * Clamate hoc in Gẽti-
bus, sanctificate bellũ, suscitate robustos:
accedant, ascendant omnes viri bellato-
10 res. * Concidite aratra vestra in gladios,
C & ligones vestros in lanceas. Infirmus
11 dicat: Quia fortis ego sum. * Erumpi-
te, & venite omnes gentes de circuitu,
& congregamini: ibi occumbere faciet
12 Dominus robustos tuos. * Consurgant,
& ascendant Gẽtes in vallem Iosaphat:
quia ibi sedebo vt iudicem omnes gen-
13 tes in circuitu. * || Mittite falces, quoniã || Apo.14.d.15
maturauit messis: venite, & descendite,
quia plenum est torcular, exuberãt tor-
cularia: quia multiplicata est malitia
14 eorum. * Populi populi in valle conci-
sionis: quia iuxta est dies Domini in
15 valle concisionis. * || Sol & luna obtene- || Sup. 2.b.10 & 3.g.31
brati sunt, & stellæ retraxerunt splendo-
16 rem suum. * || Et Dominus de Sion ru- || Ier.25.f.10 Am.1.a.2
giet, & de Ierusalem dabit vocem suã:
& mouebuntur cæli, & terra: & Domi-
nus spes populi sui, & fortitudo filiorũ
17 Israel. * Et scietis quia ego Dominus
D Deus vester habitans in Sion monte san-
cto meo: & erit Ierusalem sancta, &
alieni non transibunt per eam amplius.
18 * || Et erit in die illa: stillabunt montes || Am.9.d.13
dulcedinem, & colles fluent lacte: & per
omnes riuos Iuda ibunt aquæ: & fons
de domo Domini egredietur, & irriga-
19 bit torrentem spinarũ. * Ægyptus in de-
solationẽ erit, & Idumæa in desertum
perditionis: pro eo quòd inique egerint
in filios Iuda, & effuderint sanguinem
20 innocentem in terra sua. * Et Iudæa in
æternum habitabitur, & Ierusalem in
21 generationem & generationem. * Et
mundabo sanguinem eorum, quem non
mundaueram: & Dominus commorabitur in Sion.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

1 ERBA Amos, qui fuit
A in paſtoribus de The-
cue: quæ vidit ſuper Iſ-
rael in diebus Oziæ re-
gis Iudæ, & in diebus
Ieroboam filij Ioas re-
gis Iſrael ‖ ante duos annos terræmotus.
‖ Zach. 14. a. 5
‖ Ier. 25. f. 30
Ioel 3. c. 16
2 * Et dixit: ‖ Dominus de Sion rugiet, &
de Ieruſalem dabit vocem ſuam: & lu-
xerunt ſpecioſa paſtorum, & exiccatus
3 eſt vertex Carmeli. * Hæc dicit Domi-
nus: Super tribus ſceleribus Damaſci, &
ſuper quattuor non conuertam eum: eo
quòd triturauerint in plauſtris ferreis
4 Galaad. * Et mittam ignem in domum
5 Azael, & deuorabit domos Benadad. * Et
B conteram vectem Damaſci: & diſperdã
habitatorem de campo idoli, & tenen-
tem ſceptrum de domo voluptatis: &
transferetur populus Syriæ Cyrenen, di-
6 cit Dominus. * Hæc dicit Dominus: Su-
per tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper
quattuor non conuertã eum: eo quòd
tranſtulerint captiuitatem perfectam, vt
concluderent eã in Idumæa. * Et mittam
7 ignem in murum Gazæ, & deuorabit
8 ædes eius. * Et diſperdam habitatorem
C de Azoto, & tenentem ſceptrum de Aſ-
calone: & conuertam manum meam
ſuper Accaron, & peribunt reliqui Phi-
9 liſthinorum, dicit Dominus Deus. * Hæc
dicit Dominus: Super tribus ſceleribus
Tyri, & ſuper quattuor non conuertam
eum: eo quòd concluſerint captiuitatẽ
perfectam in Idumæa, & nõ ſint recor-
10 dati fœderis fratrum. * Et mittam ignẽ
in murum Tyri, & deuorabit ædes eius.
11 * Hæc dicit Dominus: Super tribus ſce-
D leribus Edom, & ſuper quattuor non
conuertam eum: eo quòd perſecutus ſit
in gladio fratrem ſuum, & violauerit
miſericordiam eius, & tenuerit vltra
furorem ſuum, & indignationem ſuam
12 ſeruauerit vſque in finem. * Mittam
ignem in Theman: & deuorabit æ-
13 des Boſræ. * Hæc dicit Dominus: Su-
per tribus ſceleribus filiorum Ammon,
& ſuper quattuor non conuertam eum:
eo quòd diſſecuerit prægnantes Galaad
14 ad dilatandum terminum ſuum. * Et
ſuccendam ignem in muro Rabba: &
deuorabit ædes eius in vlulatu in die
belli, & in turbine in die commotio-
15 nis. * Et ibit Melchom in captiuitatem,
ipſe, & principes eius ſimul, dicit
Dominus.

CAP. II.

1 HÆc dicit Dominus: Super tribus
A ſceleribus Moab, & ſuper quattuor
non conuertam eum: eo quòd incende-
rit oſſa regis Idumææ vſque ad cinerẽ.
2 * Et mittam ignem in Moab, & deuo-
rabit ædes Carioth: & morietur in ſo-
3 nitu Moab, in clãgore tubæ: * & diſper-
dam iudicem de medio eius, & omnes
principes eius interficiam cum eo, dicit
4 Dominus. * Hæc dicit Dominus: Super
tribus ſceleribus Iudæ, & ſuper quat-
tuor non conuertã eum: eo quòd abie-
cerit legem Domini, & mandata eius
non cuſtodierit: deceperunt enim eos
B idola ſua, poſt quæ abierant patres eo-
5 rum. * Et mittam ignem in Iudæ, &
6 deuorabit ædes Ieruſalem. * Hæc dicit
Dominus: Super tribus ſceleribus Iſrael,
& ſuper quattuor non conuertam eum:
pro eo quòd vendiderit pro argento
iuſtum, & pauperem pro calceamen-
7 tis. * Qui conterunt ſuper puluerem
terræ capita pauperum, & viam humi-
lium declinant: & filius ac pater eius
ierunt ad puellam, vt violarent no-
8 men ſanctum meum. * Et ſuper veſti-
C mentis pignoratis accubuerunt iuxta
omne

Digitized by Google

omne altare : & vinum damnatorum
|| Nu.21.e.24 Deut. 2.f.24 bibebant in domo Dei sui. * || Ego au- 9
tem exterminaui Amorrhæum a facie
eorum : cuius altitudo, cedrorum alti-
tudo eius, & fortis ipse quasi quercus:
& contriui fructum eius desuper, &
|| Exo.14.e.21 Deut.8.a.2 radices eius subter. * || Ego sum, qui 10
ascendere vos feci de Terra Ægypti, &
duxi vos in deserto quadraginta annis
vt possideretis Terram Amorrhæi. * Et 11
suscitaui de filijs vestris in prophetas, &
de iuuenibus vestris nazaræos: numquid
non ita est filij Israel dicit Dominus?
* Et propinabitis nazaræis vinum : & 12
prophetis mandabitis, dicentes: Ne D
prophetetis. * Ecce ego stridebo subter 13
vos, sicut stridet plaustrum onustum
fœno. * Et peribit fuga a veloce, & 14
fortis non obtinebit virtutem suam,
& robustus non saluabit animam suam:
* & tenens arcum non stabit, & velox 15
pedibus suis non saluabitur, & ascen-
sor equi non saluabit animam suam:
* & robustus corde inter fortes nudus 16
fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAP. III.

AVdite verbum, quod locutus est 1
Dominus super vos, filij Israel: su- A
per omnem cognationem, quam edu-
xi de Terra Ægypti, dicens: * Tantum- 2
modo vos cognoui ex omnibus cogna-
tionibus terræ: idcirco visitabo super
vos omnes iniquitates vestras. * Num- 3
quid ambulabunt duo pariter, nisi con-
uenerit eis? * Numquid rugiet leo in 4
saltu, nisi habuerit prædam? numquid
dabit catulus leonis vocem de cubili
suo, nisi aliquid apprehenderit? * num- 5
quid cadet auis in laqueum terræ abs- B
que aucupe? nũquid auferetur laqueus
de terra antequam quid ceperit? * Si 6
clanget tuba in ciuitate, & populus
non expauescet? si erit malum in ciui-
tate, quod Dominus non fecerit? * Quia 7
non facit Dominus Deus verbum, nisi
reuelauerit secretum suum ad seruos
suos prophetas. * Leo rugiet, quis non 8
timebit? Dominus Deus locutus est,
quis non prophetabit? * Auditum fa- 9
cite in ædibus Azoti, & in ædibus Ter- C
ræ Ægypti: & dicite: Congregamini su-
per montes Samariæ, & videte insanias
multas in medio eius, & calumniam
10 patientes in penetralibus eius. * Et ne-
scierunt facere rectum, dicit Dominus,
thesaurizantes iniquitatem, & rapinas
11 in ædibus suis. * Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Tribulabitur, & circu-
ietur terra: & detrahetur ex te fortitu-
12 do tua, & diripientur ædes tuæ. * Hæc
dicit Dominus: Quomodo si eruat pa-
stor de ore leonis duo crura, aut extre-
D mum auriculæ: sic eruentur filij Israel,
qui habitant in Samaria in plaga lectu-
13 li, & in Damasci grabato. * Audite, &
contestamini in domo Iacob, dicit Do-
14 minus Deus exercituum: * quia in die
cum visitare cœpero præuaricationes
Israel, super eum visitabo, & super al-
taria Bethel: & amputabuntur cornua
15 altaris, & cadent in terram. * Et percu-
tiam domũ hiemalem cum domo æsti-
ua: & peribunt domus eburneæ, & dissi-
pabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAP. IIII.

1 AVdite verbum hoc vaccæ pingues,
A quæ estis in monte Samariæ: quæ
calumniam facitis egenis, & confringi-
tis pauperes: quæ dicitis dominis ve-
2 stris: Afferte, & bibemus. * Iurauit
Dominus Deus in sancto suo: quia ec-
ce dies venient super vos, & leuabunt
vos in contis, & reliquias vestras in
3 ollis feruentibus. * Et per aperturas exi-
bitis altera contra alteram, & proij-
ciemini in Armon, dicit Dominus.
4 * Venite ad Bethel, & impie agite:
ad Galgalam, & multiplicate præuari-
cationem: & afferte mane victimas ve-
stras, tribus diebus decimas vestras.
5 * Et sacrificate de fermentato laudem:
& vocate voluntarias oblationes, &
annunciate: sic enim voluistis filij Is-
6 rael, dicit Dominus Deus. * Vnde & ego
B dedi vobis stuporem dentium in cũctis
vrbibus vestris, & indigentiam panum
in omnibus locis vestris: & non estis re-
7 uersi ad me, dicit Dominus. * Ego quo-
que prohibui a vobis imbrem, cum ad-
huc tres mẽses superessent vsque ad mes-
sem: & plui super vnam ciuitatẽ, & su-
per alterã ciuitatem non plui: pars vna
cõpluta est; & pars, super quã non plui,
8 aruit. * Et venerunt duæ & tres ciuitates
ad

Digitized by Google

ad vnam ciuitatem vt biberent aquam, & non sunt satiatæ: & non redistis ad me, dicit Dominus. * ‖Percussi vos in vento vrente, & in aurugine, multitudinem hortorum vestrorum, & vinearũ vestrarum: oliueta vestra, & ficeta vestra comedit eruca: & non redistis ad me, dicit Dominus. * Misi in vos mortem in via Ægypti, percussi in gladio iuuenes vestros vsque ad captiuitatẽ equorum vestrorum: & ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras: & non redistis ad me, dicit Dominus. * Subuerti vos, ‖sicut subuertit Deus Sodomam, & Gomorrham, & facti estis quasi torris raptus ab incendio: & non redistis ad me, dicit Dominus. * Quapropter hæc faciam tibi Israel: postquã autem hæc fecero tibi præparare in occursum Dei tui Israel. * Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuncians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, & gradiens super excelsa terræ: Dominus Deus exercituum nomen eius.

‖Agg. 2. c. 18 — 9 — ‖Gen. 19. c. 24 — 11 — 12 — 13

CAP. V.

AVdite verbum istud, quod ego leuo super vos planctum. Domus Israel cecidit, & non adijciet vt resurgat. * Virgo Israel proiecta est in terram suã, non est qui suscitet eam. * Quia hæc dicit Dominus Deus: Vrbs, de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: & de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel. * Quia hæc dicit Dominus domui Israel: Quærite me, & viuetis. * Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Bersabee non transibitis: quia Galgala captiua ducetur, & Bethel erit inutilis. * Quærite Dominũ, & viuite: ne forte comburatur vt ignis domus Ioseph, & deuorabit, & non erit qui extinguat Bethel. * Qui conuertitis in absinthium iudicium, & iustitiã in terra relinquitis. * Facientem Arcturum, & Orionem, & conuertentem in mane tenebras, & diem in noctem mutantem: ‖qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ: Dominus nomen est eius. * Qui subridet vastitatẽ super robustum, & depopulationem su-

1 — A — 2 — 3 — 4 — 5 — B — 6 — 7 — 8 — ‖Amo. 9. b. 6 — 9 — C

per potentem affert. * Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfecte abominati sunt. * Idcirco, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: ‖domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum. * Quia cognoui multa scelera vestra, & fortia peccata vestra: hostes iusti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta: * Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est. * Quærite bonum, & non malum, vt viuatis: & erit Dominus Deus exercituũ vobiscum, sicut dixistis. * ‖Odite malum, & diligite bonum, & constituite in porta iudicium: si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquijs Ioseph. * Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator, in omnibus plateis planctus: & in cunctis, quæ foris sunt, dicetur væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos, qui sciunt plangere. * Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus. * ‖Væ desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebræ, & non lux. * Quomodo si fugiat vir a facie leonis, & occurrat ei vrsus: & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eum coluber. * Numquid non tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo, & non splendor in ea? * ‖Odi, & proieci festiuitates vestras: & non capiam odorem cœtuum vestrorum. * Quòd si obtuleritis mihi holocautomata, & munera vestra, non suscipiam: & vota pinguium vestrorum non respiciam. * Aufer a me tumultum carminum tuorum: & cantica lyræ tuæ non audiam. * Et reuelabitur quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens fortis. * ‖Numquid hostias & sacrificiũ obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? * Et portastis tabernaculum Moloc vestro, & imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis. * Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius.

‖Soph. 1. c. 17 — 10 — 11 — 12 — 13 — D — 14 — 15 — ‖Rom. 12. b. 9 — Psal. 96. b. 10 — 16 — 17 — E — 18 — ‖Ier. 30. b. 7 — Ioel 2. c. 11 — Soph. 1. c. 15 — 19 — 20 — 21 — F — ‖Isai. 1. d. 11 — Ier. 6. c. 20 — Mal. 2. c. 12 — 22 — 23 — 24 — 25 — ‖Act. 7. c. 42 — 26 — 27

Digitized by Google

CAP. VI.

Luc. 6. d. 24 VÆ qui opulenti estis in Sion, & 1
confiditis in monte Samariæ: opti- A
mates capita populorum, ingredientes
pompatice domum Israel. * Transite in 2
Chalane, & videte, & ite inde in Emath
magnam: & descēdite in Geth Palæsthi-
norum, & ad optima quæque regna ho-
rum: si latior terminus eorum termino
vestro est. * Qui separati estis in diem 3
malum: & appropinquatis solio iniqui-
tatis. * Qui dormitis in lectis eburneis, 4
& lasciuitis in stratis vestris: qui come-
ditis agnum de grege, & vitulos de me-
dio armenti. * Qui canitis ad vocē psal- 5
terij: sicut Dauid putauerunt se habere B
vasa cātici. * Bibentes vinum in phialis, 6
& optimo vnguento delibuti: & nihil
patiebantur super contritione Ioseph.
* Quapropter nunc migrabunt in capite 7
transmigrantium: & auferetur factio la-
‖ Ier. 51. b. 14 sciuientium. * ‖ Iurauit Dominus Deus 8
in anima sua, dicit Dominus Deus exer-
cituum: Detestor ego superbiam Iacob,
& domos eius odi, & tradam ciuitatem
cum habitatoribus suis. * Quòd si reli- 9
qui fuerint decem viri in domo vna, & C
ipsi morientur. * Et tollet eum propin- 10
quus suus, & comburet eū, vt efferat os-
sa de domo: & dicet ei, qui in penetra-
libus domus est: Numquid adhuc est pe-
nes te? * Et respondebit: Finis est. Et di- 11
cet ei: Tace, & non recorderis nominis
Domini. * Quia ecce Dominus manda- 12
bit, & percutiet domum maiorem rui-
nis, & domum minorem scissionibus.
* Nūquid currere queunt in petris equi, 13
aut arari potest in bubalis, quoniā con-
uertistis in amaritudinem iudicium, &
fructum iustitiæ in absinthium? * Qui 14
lætamini in nihilo: qui dicitis: Nūquid
non in fortitudine nostra assumpsimus
nobis cornua? * Ecce enim suscitabo su- 15
per vos domus Israel, dicit Dominus
Deus exercituum, gentem: & conteret
vos ab introitu Emath, vsque ad torren-
tem deserti.

CAP. VII.

HÆC ostendit mihi Dominus Deus: 1
& ecce fictor locustæ in principio A
germinantium serotini imbris, & ecce
2 serotinus post tonsionem regis. * Et fa-
ctum est: cum consummasset comedere
herbam terræ, dixi: Domine Deus pro-
pitius esto, obsecro: quis suscitabit Ia-
3 cob, quia paruulus est? * Misertus est Do-
minus super hoc: Non erit, dixit Domi-
4 nus. * Hæc ostēdit mihi Dominus Deus:
& ecce vocabat iudicium ad ignem Do-
minus Deus: & deuorauit abyssum mul-
5 tam, & comedit simul partem. * Et dixi:
Domine Deus quiesce, obsecro: quis su-
6 scitabit Iacob, quia paruulus est? * Mi-
B sertus est Dominus super hoc: Sed &
istud non erit, dixit Dominus Deus.
7 * Hæc ostendit mihi Dominus: & ecce
Dominus stans super murum litum, &
8 in manu eius trulla cæmentarij. * Et di-
xit Dominus ad me: Quid tu vides A-
mos? Et dixi: Trullam cæmentarij. Et
dixit Dominus: Ecce ego ponam trullā
in medio populi mei Israel: non adijciā
9 vltra superinducere eum. * Et demolien-
tur excelsa idoli, & sanctificationes Is-
rael desolabuntur: & consurgam super
10 domum Ieroboam in gladio. * Et misit
C Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam
regem Israel, dicens: Rebellauit con-
tra te Amos in medio domus Israel:
nō poterit terra sustinere vniuersos ser-
11 mones eius. * Hæc enim dicit Amos: In
gladio morietur Ieroboam, & Israel ca-
12 ptiuus migrabit de terra sua: * Et dixit
Amasias ad Amos: Qui vides, gradere,
fuge in terram Iuda: & comede ibi pa-
13 nem, & prophetabis ibi. * Et in Bethel
nō adijcies vltra vt prophetes: quia san-
ctificatio regis est, & domus regni est.
14 * Respondit q. Amos, & dixit ad Amasiā:
D Non sum propheta, & non sum filius
prophetæ: sed armentarius ego sum vel-
15 licans sycomoros. * Et tulit me Domi-
nus cum sequerer gregem: & dixit Do-
minus ad me: Vade propheta ad popu-
16 lum meum Israel. * Et nunc audi ver-
bum Domini: Tu dicis: Non prophetā-
bis super Israel, & nō stillabis super do-
17 mum idoli. * Propter hoc hæc dicit Do-
minus: Vxor tua in ciuitate fornicabitur:
& filij tui, & filiæ tuæ in gladio cadent,
& humus tua funiculo metietur: & tu
in terra polluta morieris, & Israel capti-
uus migrabit de terra sua.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VIII.

HÆc ostendit mihi Dominus Deus: 1
& ecce vncinus pomorum.* Et di- 2
xit: Quid tu vides Amos? Et dixi: Vnci- A
num pomorum. Et dixit Dominus ad
me: Venit finis super populum meum
Israel: non adijciam vltra vt pertranseã
eum.* Et stridebunt cardines templi in 3
die illa, dicit Dominus Deus: multi
morientur: in omni loco proijcietur si-
lentiũ.* Audite hoc qui conteritis pau- 4
perem, & deficere facitis egenos terræ,
* dicentes: Quando transibit mensis, & 5
venundabimus merces: & sabbatum, & B
aperiemus frumentum: vt imminuamus
mensurã, & augeamus siclum, & suppo-
namus stateras dolosas, * vt possideamus 6
in argento egenos & pauperes pro cal-
ceamentis, & quisquilias frumenti ven-
damus?* Iurauit Dominus in superbiã 7
Iacob: Si oblitus fuero vsque ad finem
omnia opera eorum.* Numquid super 8
isto non commouebitur terra, & luge- C
bit omnis habitator eius: & ascendet
quasi fluuius vniuersus, & eijcietur, &
defluet quasi riuus Ægypti?* Et erit in 9
die illa, dicit Dominus Deus: occidet
sol in meridie, & tenebrescere faciam
terram in die luminis:* ‖ & conuertam 10
festiuitates vestras in luctum, & omnia
cantica vestra in planctum: & inducam
super omne dorsum vestrum saccum, &
super omne caput caluitium: & ponam
eam quasi luctum vnigeniti, & nouissi-
ma eius quasi diem amarum.* Ecce dies 11
veniunt, dicit Dominus: & mittam fa- D
mem in terram: non famem panis, ne-
que sitim aquæ, sed audiendi verbum
Domini.* Et commouebuntur a Mari 12
vsque ad mare, & ab Aquilone vsque ad
Orientem: circuibunt quærentes verbũ
Domini, & non inuenient.* In die il- 13
la deficient virgines pulchræ, & adole-
scentes in siti.* Qui iurant in delicto 14
Samariæ, & dicũt: Viuit Deus tuus Dan:
& viuit via Bersabee, & cadent, & non
resurgent vltra.

‖ Tob. 2. b. 6
‖ 1. Mac. 1. c. 41

CAP. IX.

VIdi Dominum stantem super alta- 1
re. & dixit: Percute cardinem, & A
commoueantur superliminaria: auaritia
enim in capite omnium, & nouissimum
eorum in gladio interficiam: non erit
fuga eis. Fugient, & non saluabitur ex
2 eis qui fugerit.* ‖ Si descenderint vsque ‖ Ps. 138. a. 8
ad infernum, inde manus mea educet
eos: & si ascenderint vsque in cælum,
3 inde detraham eos.* Et si abscõditi fue-
rint in vertice Carmeli, inde scrutãs au-
feram eos: & si celauerint se ab oculis
meis in profundo maris, ibi mandabo
4 serpenti, & mordebit eos.* Et si abie-
rint in captiuitatem corã inimicis suis,
ibi mandabo gladio, & occidet eos: &
‖ ponam oculos meos super eos in ma- ‖ Ier. 44. c. 11
5 lum, & non in bonum.* Et Dominus
B Deus exercituum, qui tangit terram, &
tabescet: & lugebunt omnes habitantes
in ea: & ascendet sicut riuus omnis, &
6 defluet sicut fluuius Ægypti.* Qui ædi-
ficat in cælo ascensionem suam, & fa-
sciculum suum super terram fundauit:
‖ qui vocat aquas maris, & effundit eas ‖ Sup. 5. c. 8
super faciem terræ, Dominus nomen e-
7 ius.* Numquid non vt filij Æthiopum
vos estis mihi, filij Israel, ait Dominus?
numquid non Israel ascendere feci de
Terra Ægypti: & Palæsthinos de Cappa-
8 docia, & Syros de Cyrene?* Ecce oculi
Domini Dei super regnum peccans, &
conteram illud a facie terræ: verumta-
C men conterens non conteram domum
9 Iacob, dicit Dominus.* Ecce enim mã-
dabo ego, & concutiam in omnibus gẽ-
tibus domũ Israel, sicut concutitur tri-
ticum in cribro: & non cadet lapillus
10 super terram.* In gladio moriẽtur om-
nes peccatores populi mei: qui dicunt:
Non appropinquabit, & non veniet su-
11 per nos malum.* In die illa ‖ suscitabo ‖ Act. 15. c. 16
tabernaculum Dauid, quod cecidit: &
reædificabo aperturas murorum eius, &
ea, quæ corruerant, instaurabo: & reædi-
ficabo illud sicut in diebus antiquis.
12 * Vt possideant reliquias Idumææ, &
omnes nationes, eo quòd inuocatum
sit nomen meum super eos: dicit Do-
13 minus faciens hæc.* Ecce dies veniunt,
D dicit Dominus: & comprehendet ara-
tor messorem, & calcator vuæ mit-
tentem semen: ‖ & stillabunt montes ‖ Ioel 3. d. 18
dulcedinem, & omnes colles culti e-
14 runt.* Et conuertam captiuitatem po-
puli mei Israel: & ædificabunt ciuitates

Digitized by Google

desertas, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructus eorum. * Et plantabo eos super hu- 15 mum suam: & non euellam eos vltra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIÆ.

Ier. 49. c. 14 VISIO Abdiæ. 1 Hæc dicit Domi- A nus Deus ad Edō: Auditum audiuimus a Domino, & legatum ad gēntes misit: Surgite, & consurgamus aduersus eum in prælium. * Ecce 2 paruulum dedi te in Gentibus: contemptibilis tu es valde. * Superbia cordis tui 3 extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum: qui B dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? * Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter sidera posueris nidum tuū: 4 inde detraham te, dicit Dominus. * Si 5 fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? nonne furati essent sufficientia sibi? si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi? * Quomodo 6 scrutati sunt Esau, inuestigauerunt abscondita eius? * Vsque ad terminum 7 emiserunt te: omnes viri fœderis tui C illuserunt tibi: inualuerunt aduersum te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, ponent insidias subter te: non est prudentia in eo. * ‖ Numquid non in die 8 ‖ Isa. 29. c. 14 illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Esau? * Et timebunt fortes tui a Meridie, vt intereat vir de monte Esau. 9 ‖ Gen. 27. 8. 42 * ‖ Propter interfectionem, & propter 10 iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet te confusio, & peribis in æternum. * In die cum stares aduersus eum, quan- 11 do capiebant alieni exercitum eius, & D extranei ingrediebantur portas eius, & super Ierusalem mittebant sortem: tu quoque eras quasi vnus ex eis. * Et non 12 despicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius: & non lætaberis super filios Iuda in die perditionis eorum: & non magnificabis os tuum in die an- 13 gustiæ. * Neque ingredieris portam E populi mei in die ruinæ eorum: neque despicies & tu in malis eius in die vastitatis illius: & non emittéris aduersus exercitum eius in die vastitatis illius. 14 * Neque stabis in exitibus vt interficias eos qui fugerint: & non concludes reliquos eius in die tribulationis. * Quo- 15 niam iuxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam conuertet in caput tuū. 16 * Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes Gentes F iugiter: & bibent, & absorbebunt, 17 & erunt quasi non sint. * Et in monte Sion erit saluatio, & erit sanctus: & possidebit domus Iacob eos qui se possederant. * Et erit domus Iacob ignis, 18 & domus Ioseph flamma, & domus Esau stipula: & succendentur in eis, & deuorabunt eos: & non erunt reliquiæ domus Esau, quia Dominus locutus est. 19 * Et hereditabunt hi, qui ad Austrum G sunt, montem Esau, & qui in campestribus Philisthijm: & possidebunt regionem Ephraim, & regionem Samariæ: & Beniamin possidebit Galaad. 20 * Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel, omnia loca Chananæorum vsque ad Sareptam: & transmigratio Ierusalem, quæ in Bosphoro est, possi- 21 debit ciuitates Austri. * Et ascendent saluatores in montem Sion iudicare montem Esau: & erit Domino regnum.

PRO-

PROPHETIA IONÆ.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est verbum 1
Domini ad Ionam A
filium Amathi, dicens: * Surge, & va- 2
de in Niniuen ciuitatem grandem, &
prædica in ea: quia
ascendit malitia eius coram me. * Et 3
surrexit Ionas, vt fugeret in Tharsis a
facie Domini, & descendit in Ioppen, &
inuenit nauem euntem in Tharsis: & de-
dit naulum eius, & descendit in eam
vt iret cum eis in Tharsis a facie Do-
mini. * Dominus autem misit ventum 4
magnum in mare: & facta est tempestas B
magna in mari, & nauis periclitabatur
conteri. * Et timuerunt nautæ, & cla- 5
mauerunt viri ad deum suum: & mise-
runt vasa, quæ erant in naui, in mare,
vt alleuiaretur ab eis: & Ionas descen-
dit ad interiora nauis, & dormiebat so-
pore graui. * Et accessit ad eum guber- 6
nator, & dixit ei: Quid tu sopore de-
primeris? surge, inuoca Deum tuum,
si forte recogitet Deus de nobis, & non
pereamus. * Et dixit vir ad collegam 7
suum: Venite, & mittamus sortes, & C
sciamus quare hoc malum sit nobis. Et
miserunt sortes: & cecidit sors super Io-
nam. * Et dixerunt ad eum: Indica 8
nobis cuius causa malum istud sit no-
bis: quod est opus tuum? quæ terra
tua? & quo vadis? vel ex quo populo
es tu? * Et dixit ad eos: Hebræus ego 9
sum, & Dominum Deum cæli ego ti-
meo, qui fecit mare & aridam. * Et ti- 10
muerunt viri timore magno, & dixe-
runt ad eum: Quid hoc fecisti? (Co-
gnouerunt enim viri quòd a facie Do-
mini fugeret, quia indicauerat eis.) * Et 11
dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi,
& cessabit mare a nobis? quia mare ibat,
& intumescebat. * Et dixit ad eos: Tol- 12
D lite me, & mittite in mare, & cessabit
mare a vobis: scio enim ego quoniam
propter me tempestas hæc grandis venit
13 super vos. * Et remigabant viri vt re-
uerterentur ad aridam, & non valebant:
quia mare ibat, & intumescebat super
14 eos. * Et clamauerunt ad Dominum, &
dixerunt: Quæsumus Domine, ne pe-
reamus in anima viri istius, & ne des
super nos sanguinem innocentem: quia
15 tu Domine, sicut voluisti, fecisti. * Et
tulerunt Ionam, & miserunt in mare:
16 & stetit mare a feruore suo. * Et ti-
muerunt viri timore magno Dominum,
& immolauerunt hostias Domino, &
vouerunt vota.

CAP. II.

1 ET præparauit Dominus piscem grā-
A dem vt deglutiret Ionam: ‖ & erat ‖Mat. 12.c.40
Ionas in ventre piscis tribus diebus, & & 16.a.4
2 tribus noctibus. * Et orauit Ionas ad Luc. 11.d.30
Dominum Deum suum de ventre piscis.
3 * Et dixit:
‖ Clamaui de tribulatione mea ad Do- ‖1. Cor. 15.a.4
minum, & exaudiuit me: de ventre in- Psal. 119.a.2
feri clamaui, & exaudisti vocem meam.
4 * Et proiecisti me in profundum in
B corde maris, & flumen circumdedit me:
omnes gurgites tui, & fluctus tui super
me transierunt.
5 * Et ego dixi: Abiectus sum a conspe-
ctu oculorum tuorum: verumtamen rur-
sus videbo templum sanctum tuum.
6 * ‖ Circumdederunt me aquæ vsque ‖Psal. 68.a.2
ad animam: abyssus vallauit me, pela-
gus operuit caput meum.
7 * Ad extrema montium descendi: ter-
ræ vectes concluserunt me in æternum:
& subleuabis de corruptione vitā meam,
Domine Deus meus.
8 * Cū angustiaretur in me anima mea,
Domini recordatus sum: vt veniat ad te
oratio

oratio mea ad templum sanctum tuum.
* Qui custodiunt vanitates frustra, 9
misericordiam suam derelinquunt.
* Ego autem in voce laudis immola- 10
bo tibi: quæcumque voui, reddam pro
salute Domino.
* Et dixit Dominus pisci: & euomuit 11
Ionam in aridam.

CAP. III.

ET factum est verbum Domini ad Io- 1
nam secundò, dicens: * Surge, & 2
vade in Niniuen ciuitatem magnam: & A
prædica in ea prædicationem, quam ego
loquor ad te. * Et surrexit Ionas, & 3
abijt in Niniuen iuxta verbum Domini:
& Niniue erat ciuitas magna itinere
trium dierum. * Et cœpit Ionas introi- 4
re in ciuitatem itinere diei vnius: & B
clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta
dies, & Niniue subuertetur. * ‖ Et cre- 5
‖Mat. 12.c.41 Luc. 11.c.32
diderunt viri Niniuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis a maiore vsque ad minorem. * Et 6
peruenit verbum ad regem Niniue: &
surrexit de solio suo, & abiecit vestimẽtum suum a se, & indutus est sacco, &
sedit in cinere. * Et clamauit, & dixit 7
in Niniue ex ore regis & principũ eius,
dicens: Homines, & iumenta, & boues,
& pecora non gustent quidquam: nec
pascantur, & aquam non bibant. * Et 8
operiantur saccis homines, & iumenta, C
& clament ad Dominum in fortitudine,
& conuertatur vir a via sua mala, & ab
iniquitate, quæ est in manibus eorum. 9
Ier. 18. b. 11 Io. 2. c. 14
* ‖ Quis scit si conuertatur, & ignoscat
Deus: & reuertatur a furore iræ suæ, &
non peribimus? * Et vidit Deus opera 10
eorum, quia cõuersi sunt de via sua mala: & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.

CAP. IIII.

1 ET afflictus est Ionas afflictione ma-
2 gna, & iratus est: * & orauit ad Do-
A minum, & dixit: Obsecro Domine,
numquid non hoc est verbum meum,
cum adhuc essem in terra mea? propter
hoc præoccupaui vt fugerem in Tharsis.
‖ scio enim quia tu Deus clemens, & ‖Ps. 85. 2. 5 Ioel. 2. c. 13
B misericors es, patiens, & multæ misera-
3 tionis, & ignoscens super malitia. * Et
nunc Domine tolle quæso animam meã
a me: quia melior est mihi mors quàm
4 vita. * Et dixit Dominus: Putasne bene
5 irasceris tu? * Et egressus est Ionas de
C ciuitate, & sedit contra Orientem ciuitatis: & fecit sibimet vmbraculum ibi,
& sedebat subter illud in vmbra, donec
6 videret quid accideret ciuitati. * Et præparauit Dominus Deus hederam, & ascẽdit super caput Ionæ, vt esset vmbra
super caput eius, & protegeret eum: laborauerat enim: & lætatus est Ionas super
7 hedera, lætitia magna. * Et parauit Deus
vermem ascensu diluculi in crastinum: &
8 percussit hederam, & exaruit. * Et cum
ortus fuisset sol, præcepit Dominus vẽto calido, & vrenti: & percussit sol super caput Ionæ, & æstuabat: & petiuit
animæ suæ vt moreretur, & dixit: Me-
9 lius est mihi mori, quàm viuere. * Et
D dixit Dominus ad Ionam: Putasne bene
irasceris tu super hedera? Et dixit: Be-
10 ne irascor ego vsque ad mortem. * Et
dixit Dominus: Tu doles super hederam, in qua non laborasti, neque fecisti vt crescceret. quæ sub vna nocte nata
11 est, & sub vna nocte perijt. * Et ego
non parcam Niniue ciuitati magnæ, in
qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram suam, & iumenta multa?

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod factum est ad A Michæam Morasthiten, in diebus Ioathan, Achaz, & Ezechiæ regum Iudæ: quod vidit super Samariam, & Ierusalem. * ‖ Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo eius: & sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo. * ‖ Quia ecce Dominus egredietur de loco suo: & descendet, & calcabit super excelsa terræ. * Et consumentur montes subtus eum: & valles scindentur sicut cera a facie ignis, & sicut aquæ, quæ decurrunt in præceps. * In scelere Iacob omne istud, & in peccatis domus Israel. quod scelus Iacob? nonne Samaria? & quæ excelsa Iudæ? nonne Ierusalem? * & ponam Samariam quasi aceruum lapidum in agro cum plantatur vinea: & & detraham in vallem lapides eius, & fundamenta eius reuelabo. * Et omnia sculptilia eius cōcidentur, & omnes mercedes eius comburentur igne, & omnia idola eius ponam in perditionem: quia de mercedibus meretricis congregata sunt, & vsque ad mercedem meretricis reuertentur. * Super hoc plangam, & vlulabo: vadam spoliatus, & nudus: faciam planctum velut draconum, & luctum quasi struthionum. * Quia desperata est plaga eius, quia venit vsque ad Iudam, tetigit portam populi mei vsque ad Ierusalem. * In Geth nolite annunciare, lacrymis ne ploretis, in domo Pulueris puluere vos conspergite. * Et transite vobis habitatio Pulchra, confusa ignominia: non est egressa quæ habitat in exitu: planctū Domus vicina accipiet ex vobis, quæ stetit sibimet. * Quia infirmata est in bonum, quæ habitat in amaritudinibus: quia descendit malū a Domino in portam Ierusalem. * Tumultus quadrigæ stuporis habitanti Lachis: principium peccati est filiæ Sion, quia in te inuenta sunt scelera Israel. * Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth: domus Mendacij in deceptionem regibus Israel. * Adhuc heredem adducam tibi quæ habitas in Maresa: vsque ad Odollam veniet gloria Israel. * Decaluare, & tondére super filios deliciarum tuarum: dilata caluitium tuum sicut aquila: quoniam captiui ducti sunt ex te.

‖ Isa. 26. d. 21

‖ Deut. 32. Isa. 1. a. 2

CAP. II.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris: A in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. * Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabantur virum, & domum eius, virum, & hereditatem eius. * Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum: vnde non auferetis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. * In die illa sumetur super vos parabola, & cantabitur canticum cum suauitate, dicentium: Depopulatione vastati sumus: B pars populi mei cōmutata est: quomodo recedet a me, cum reuertatur, qui regiones nostras diuidat? * Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cœtu Domini. * Ne loquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio. * Dicit domus Iacob: Numquid abbreuiatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo, qui recte graditur? * Et econtrario

populus

Digitized by Google

populus meus in aduersarium consurre- C
xit : desuper tunica pallium sustulistis :
& eos, qui transibant simpliciter, cõuer-
tistis in bellum . * Mulieres populi mei 9
eiecistis de domo deliciarum suarum : a
paruulis earum tulistis laudem meam in
perpetuum . * Surgite, & ite, quia non 10
habetis hic requiem : propter immundi-
tiam eius corrumpetur putredine pessi-
ma . * Vtinam non essem vir habens spi- 11
ritum, & mendacium potius loquerer : D
stillabo tibi in vinum, & in ebrietatem :
& erit super quẽ stillatur populus iste .
* Congregatione congregabo Iacob to- 12
tum te : in vnum conducam reliquias Is-
rael, pariter ponam illum quasi gregem
in ouili, quasi pecus in medio caularũ,
tumultuabuntur a multitudine hom-
inum . * Ascendet enim pandens iter an- 13
te eos : diuident, & transibunt portam,
& ingredientur per eam : & transibit
rex eorum coram eis, & Dominus in
capite eorum .

CAP. III.

ET dixi : Audite principes Iacob, & 1
duces domus Israel : Numquid non A
vestrum est scire iudicium, * qui odio 2
habetis bonum, & diligitis malum : qui
violenter tollitis pelles eorum desuper
eis, & carnem eorũ desuper ossibus eo-
rum ? * Qui comederunt carnem popu- 3
li mei, & pellem eorum desuper exco-
riauerunt : & ossa eorum confregerunt,
& conciderunt sicut in lebéte, & quasi
carnem in medio ollæ . * Tunc clama- 4
bunt ad Dominum, & nõ exaudiet eos : B
& abscõdet faciem suam ab eis in tem-
pore illo, sicut nequiter egerunt in ad-
inuentionibus suis . * Hæc dicit Domi- 5
nus super prophetas, qui seducunt po-
pulum meum : qui mordent dentibus
suis, & prædicant pacem : & si quis non
dederit in ore eorum quippiam, sancti-
ficant super eum prælium . * Propterea 6
nox vobis pro visione erit, & tenebræ
vobis pro diuinatione : & occumbet sol
super prophetas, & obtenebrabitur su-
per eos dies . * Et confundentur qui vi- 7
dent visiones, & confundentur diui- C
ni : & operient omnes vultus suos, quia
non est responsum Dei . * Verumtamen 8
ego repletus sum fortitudine spiritus
Domini, iudicio, & virtute : vt annun-
ciem Iacob scelus suum, & Israel pec-
9 catum suum . * Audite hoc principes
domus Iacob, & iudices domus Israel :
qui abominamini iudicium, & omnia
10 recta peruertitis . * Qui ædificatis Sion
D in sanguinibus, & Ierusalem in iniqui-
11 tate . * ‖ Principes eius in muneribus ‖ Exo. 22. f. 27
iudicabant, & sacerdotes eius in mer- Soph. 3. a. 3
cede docebant, & prophetæ eius in pe-
cunia diuinabant : & super Dominum
requiescebant, dicentes : Numquid non
Dominus in medio nostrum ? non ve-
12 nient super nos mala . * Propter hoc,
causa vestri, ‖ Sion quasi ager arabitur, ‖ Ier. 26. f. 18
& Ierusalem quasi aceruus lapidũ erit,
& mons templi in excelsa siluarum .

CAP. IIII.

1 ET erit : In nouissimo dierum erit ‖ Isa. 2. a. 2
A mons domus Domini præparatus in
vertice montium, & sublimis super col-
2 les : & fluent ad eum populi . * Et
properabunt gentes multæ, & dicent : Ve-
nite, ascendamus ad montem Domini,
& ad domum Dei Iacob : & docebit
nos de vijs suis, & ibimus in semitis
eius : quia de Sion egredietur lex, &
3 verbum Domini de Ierusalem . * Et
iudicabit inter populos multos, & cor-
ripiet gentes fortes vsque in longin-
B quum : & concident gladios suos in vo-
meres, & hastas suas in ligones : non
sumet gens aduersus gentem gladium :
4 & non discent vltra belligerare . * Et
sedebit vir subtus vitem suam, & subtus
ficum suam, & non erit qui deterreat :
quia os Domini exercituum locutũ est .
5 * Quia omnes populi ambulabunt vnus-
quisque in nomine Dei sui : nos autem
ambulabimus in nomine Domini Dei
6 nostri in æternum & vltra . * In die
illa, dicit Dominus, congregabo clau-
dicantem : & eam, quam eieceram, col-
7 ligam : & quam afflixeram : * ‖ Et ponam ‖ Soph. 3. d. 19
claudicantem in reliquias : & eam, quæ Luc. 1. c. 33.
laborauerat, in gentem robustam : ‖ & ‖ Dan. 7. d. 14
regnabit Dominus super eos in monte
C Sion, ex hoc nunc & vsque in æternum.
8 * Et tu turris gregis nebulosa filiæ Sion
vsque ad te veniet : & veniet potestas
9 prima, regnum filiæ Ierusalem . * Nunc
quare

quare mœrore contraheris? numquid
rex non est tibi, aut consiliarius tuus
perijt, quia comprehendit te dolor sicut
parturientem? * Dole, & satage filia 10
Sion quasi parturiens: quia nunc egre-
dieris de ciuitate, & habitabis in regio-
ne, & venies vsque ad Babylonem, ibi
liberaberis: ibi redimet te Dominus de
manu inimicorum tuorum. * Et nunc 11
congregatæ sunt super te gentes multæ,
quæ dicunt: Lapidetur: & aspiciat in
Sion oculus noster. * Ipsi autem non 12
cognouerunt cogitationes Domini, & D
non intellexerunt consilium eius: quia
congregauit eos quasi fœnum areæ.
* Surge, & tritura filia Sion: quia cor- 13
nu tuum ponam ferreum, & vngulas
tuas ponam æreas: & comminues popu-
los multos, & interficies Domino rapi-
nas eorum, & fortitudinem eorum Do-
mino vniuersæ terræ.

CAP. V.

NVnc vastaberis filia latronis: obsi- 1
dionem posuerũt super nos, in vir- A
ga percutient maxillam iudicis Israel.
* ‖ ET TV BETHLEHEM Ephrata 2
‖ Matt. 2. a. 6 Ioan. 7. f. 42
paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi
egredietur qui sit dominator in Israel, &
egressus eius ab initio, a diebus æterni-
tatis. * Propter hoc dabit eos vsque ad 3
tempus, in quo parturiens pariet: & re-
liquiæ fratrum eius conuertentur ad fi-
lios Israel. * Et stabit, & pascet in forti- 4
tudine Domini, in sublimitate nominis B
Domini Dei sui: & conuertentur, quia
nunc magnificabitur vsque ad terminos
terræ. * Et erit iste pax: cum venerit 5
Assyrius in terram nostram, & quando
calcauerit in domibus nostris: & susci-
tabimus super eum septem pastores, &
octo primates homines. * Et pascẽt ter- 6
ram Assur in gladio, & terram Nemrod
in lanceis eius: & liberabit ab Assur cum
venerit in terram nostram, & cum cal-
cauerit in finibus nostris. * Et erunt re- 7
liquiæ Iacob in medio populorum mul-
torum quasi ros a Domino, & quasi stil- C
læ super herbam, quæ non expectat vi-
rum, & non præstolatur filios hominũ.
* Et erunt reliquiæ Iacob in Gentibus in 8
medio populorum multorum, quasi leo
in iumentis siluarum, & quasi catulus
leonis in gregibus pecorum: qui cum
transierit, & conculcauerit, & ceperit,
9 non est qui eruat. * Exaltabitur manus
tua super hostes tuos, & omnes inimici
10 tui interibunt. * Et erit in die illa, dicit
Dominus: Auferam equos tuos de me-
D dio tui, & disperdam quadrigas tuas.
11 * Et perdam ciuitates terræ tuæ, & de-
struam omnes munitiones tuas, & aufe-
ram maleficia de manu tua, & diuina-
12 tiones non erunt in te. * Et perire fa-
ciam sculptilia tua, & statuas tuas de
medio tui: & non adorabis vltra opera
13 manuum tuarum. * Et euellam lucos
tuos de medio tui: & conteram ciuita-
14 tes tuas. * Et faciam in furore & in in-
dignatione vltionem in omnibus genti-
bus, quæ non audierunt.

CAP. VI.

1 AVdite quæ Dominus loquitur: Sur-
A ge, contende iudicio aduersum mõ
2 tes, & audiant colles vocem tuam. * Au-
diant montes iudicium Domini, & for-
tia fundamenta terræ: quia iudiciũ Do-
mini cum populo suo, & cum Israel di-
3 iudicabitur. * ‖ Popule meus quid feci ‖ Ier. 2. a. 4
tibi, aut quid molestus fui tibi? respon-
4 de mihi. * Quia eduxi te de Terra Æ-
gypti, & de domo seruientium liberaui
te: & misi ante faciem tuam Moysen,
5 & Aaron, & Mariam? * ‖ Popule meus ‖ Nu. 22. & 23
memẽto quæso quid cogitauerit Balach
B rex Moab, & quid responderit ei Balaam
filius Beor, de Setim vsque ad Galga-
lam, vt cognosceres iustitias Domini.
6 * Quid dignum offeram Domino? cur-
uabo genu Deo excelso? numquid offe-
ram ei holocautomata, & vitulos anni-
7 culos? * Numquid placari potest Do-
minus in millibus arietum, aut in mul-
tis millibus hircorum pinguium? num-
quid dabo primogenitũ meum pro sce-
lere meo, fructum ventris mei pro pec-
8 cato animæ meæ? * Indicabo tibi o ho-
mo quid sit bonum, & quid Dominus
requirat a te: Vtique facere iudicium,
& diligere misericordiam, & solicitum
9 ambulare cum Deo tuo. * Vox Domini
C ad ciuitatem clamat, & salus erit timen-
tibus nomen tuum: Audite tribus, &
10 quis approbabit illud? * Adhuc ignis
in domo impij thesauri iniquitatis, &
mensura

mensura minor iræ plena. * Numquid 11
iustificabo stateram impiam, & saccelli
pondera dolosa? * In quibus diuites 12
eius repleti sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, &
lingua eorum fraudulenta in ore eorũ.
* Et ego ergo cœpi percutere te perditione super peccatis tuis. * Tu comedes, & non saturaberis: & humiliatio D
tua in medio tui: & apprehendes, &
non saluabis: & quos saluaueris, in gladium dabo. * ‖ Tu seminabis, & non 15
metes: tu calcabis oliuam, & non vngéris oleo: & mustum, & non bibes vinum. * Et custodisti præcepta Amri, & 16
omne opus domus Achab: & ambulasti in voluntatibus eorum, vt darem te in perditionẽ, & habitantes in ea in sibilũ, & opprobrium populi mei portabitis.

‖ Deut. 28. d. 38
Agg. 1. b. 6

CAP. VII.

VÆ mihi, quia factus sum sicut qui 1
colligit in autumno racemos vin- A
demiæ: nõ est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desiderauit anima mea.
* Perijt sanctus de terra, & rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem 2
venatur. * Malum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, & iudex in reddendo est: & magnus locutus 3
est desiderium animæ suæ, & conturbauerunt eam. * Qui optimus in eis est, 4
quasi paliurus: & qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit: nunc erit vastitas eorum. * Nolite credere amico: & nolite 5
confidere in duce: ab ea, quæ dormit B
in sinu tuo, custodi claustra oris tui.
‖ Mat. 10. c. 21 * ‖ Quia filius contumeliam facit patri, 6
& filia consurgit aduersus matrẽ suam,
‖ Mat. 10. d. 36 nurus aduersus socrũ suam: ‖ & inimici hominis domestici eius. * Ego autem ad 7
Dominũ aspiciam, expectabo Deum saluatorem meum: audiet me Deus meus.
8 * Ne læteris inimica mea super me, quia cecidi: consurgam, cum sedero in tene-
9 bris, Dominus lux mea est. * Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem, vi-
10 debo iustitiam eius. * Et aspiciet inimica mea, & operietur confusione, quæ dicit ad me: Vbi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbũt in eam: nunc erit in conculcationem vt lutum platearum.
11 * Dies, vt ædificẽtur maceriæ tuæ: in die
12 illa longe fiet lex. * In die illa & vsque C ad te veniet de Assur, & vsque ad ciuitates munitas: & a ciuitatibus munitis vsque ad flumen, & ad mare de mari, & ad
13 montem de monte. * Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, & propter fructum cogitationum eorum.
14 * Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuæ habitantes solos in saltu, in medio Carmeli: pascentur Basan
15 & Galaad iuxta dies antiquos. * Secundum dies egressionis tuæ de Terra Ægypti ostendam ei mirabilia. * Videbunt
16 gentes, & confundentur super omni fortitudine sua: ponent manum super os,
17 aures eorum surdæ erunt. * Lingẽt puluerem sicut serpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus suis: Do- D
minum Deum nostrum formidabunt, &
18 timebunt te. * ‖ Quis Deus similis tui, ‖ Ier. 10. a. 6
qui aufers iniquitatem, & transis peccatum reliquiarum hereditatis tuæ? non Act. 10. g. 41
immittet vltra furorem suum, quoniam
19 volens misericordiam est. * Reuertetur, & miserebitur nostri: deponet iniquitates nostras, & proijciet in profundum
20 maris omnia peccata nostra. * Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham: quæ iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT PRIMVM.

ONVS Niniue: Liber 1
visionis Nahum El- A
cesæi. * Deus æmu- 2
lator, & vlciscens
Dominus: vlciscens
Dominus, & habens,
furorem: vlciscens
Dominus in hostes suos, & irascens ipse
inimicis suis. * Dominus patiens, & ma- 3
gnus fortitudine, & mundans non faciet
innocentem. Dominus in tempestate,
& turbine viæ eius, & nebulæ puluis pe-
dum eius. * Increpans mare, & exiccans 4
illud: & omnia flumina ad desertum de-
ducens. Infirmatus est Basan, & Car- 5
melus: & flos Libani elanguit. * Mon- B
tes commoti sunt ab eo, & colles deso-
lati sunt: & contremuit terra a facie
eius, & orbis, & omnes habitantes in
eo. * Ante faciem indignationis eius 6
quis stabit? & quis resistet in ira furoris
eius? indignatio eius effusa est vt ignis:
& petræ dissolutæ sunt ab eo. * Bonus 7
Dominus, & confortans in die tribula-
tionis: & sciens sperantes in se. * & in 8
diluuio prætereunte, consummationem C
faciet loci eius: & inimicos eius perse-
quentur tenebræ. * Quid cogitatis con- 9
tra Dominum? consummationem ipse
faciet: non consurget duplex tribulatio.
* Quia sicut spinæ seinuicē complectun- 10
tur, sic conuiuium eorum pariter potan-
tium: consumentur quasi stipula aridi-
tate plena. * Ex te exibit cogitans con- 11
tra Dominum malitiam: mente pertra-
ctans præuaricationem. * Hæc dicit Do- 12
minus: Si perfecti fuerint: & ita plures, D
sic quoque attondentur, & pertransibit:
afflixi te, & non affligam te vltra. * Et 13
nunc cōteram virgam eius de dorso tuo,
& vincula tua disrumpam. * Et præci- 14
piet super te Dominus, non seminabi-
tur ex nomine tuo amplius: de domo
Dei tui interficiam sculptile, & confla-
tile, ponam sepulchrum tuum, quia
15 inhonoratus es. * ‖ Ecce super montes ‖Isa.52.b.7
pedes euangelizantis, & annunciantis Rom.10.b.15
pacem: celebra Iuda festiuitates tuas,
& redde vota tua: quia non adijciet vl-
tra vt pertranseat in te Belial: vniuer-
sus interijt.

CAP. II.

1 ASCendit qui dispergat coram te,
A qui custodiat obsidionem: con-
templare viam, conforta lumbos, ro-
2 bora virtutem valde. * Quia reddidit
Dominus superbiam Iacob, sicut super-
biam Israel: quia vastatores dissipaue-
runt eos, & propagines eorum corru-
3 perunt. * Clypeus fortium eius ignitus,
viri exercitus in coccineis: igneæ habe-
næ currus in die præparationis eius, &
4 agitatores consopiti sunt. * In itineri-
B bus conturbati sunt: quadrigæ collisæ
sunt in plateis: aspectus eorum quasi
lampades, quasi fulgura discurrentia.
5 * Recordabitur fortium suorum, ruent
in itineribus suis: velociter ascendent
muros eius, & præparabitur vmbracu-
6 lum. * Portæ fluuiorum apertæ sunt, &
7 templum ad solum dirutum. * Et miles
captiuus abductus est: & ancillæ eius
minabantur gementes vt columbæ, mur-
8 murantes in cordibus suis. * Et Niniue
C quasi piscina aquarum aquæ eius: ipsi
vero fugerunt: state, state, & non est
9 qui reuertatur. * Diripite argentum, di-
ripite aurum: & non est finis diuitiarum
10 ex omnibus vasis desiderabilibus. * Dissi-
pata est, & scissa, & dilacerata: & cor
tabescens, & dissolutio geniculorum, &
defectio in cunctis renibus: & facies om-
11 nium eorum sicut nigredo ollæ. * Vbi
est habitaculum leonum, & pascua catu-
lorum

Digitized by Google

lorum leonum, ad quam iuit leo vt D
ingrederetur illuc, catulus leonis, &
non est qui exterreat? * Leo cepit suf- 12
ficienter catulis suis, & necauit leænis
suis: & impleuit præda speluncas suas,
& cubile suum rapina. * Ecce ego ad 13
te, dicit Dominus exercituum, & suc-
cendam vsque ad fumum quadrigas tuas,
& leunculos tuos comedet gladius: &
exterminabo de terra prædam tuam,
& non audietur vltra vox nunciorum
tuorum.

CAP. III.

Ezec.24.b.9 Hab.2.c.12 VÆ ciuitas sanguinum, vniuersa 1
mendacij dilaceratione plena: non A
recedet a te rapina. * Vox flagelli, & 2
vox impetus rotæ, & equi frementis, &
quadrigæ feruentis, & equitis ascenden-
tis: * & micantis gladij, & fulgurantis 3
hastæ, & multitudinis interfectæ, & gra-
uis ruinæ: nec est finis cadauerum, &
corruent in corporibus suis. * Propter 4
multitudinem fornicationum meretricis
speciosæ, & gratæ, & habentis malefi-
cia, quæ vendidit gentes in fornicatio-
nibus suis, & familias in maleficijs suis:
Isa.47.a.3 *‖Ecce ego ad te, dicit Dominus exer- 5
cituum, & reuelabo pudenda tua in fa- B
cie tua, & ostendam Gentibus nudita-
tem tuam, & regnis ignominiam tuam.
* Et proijciam super te abominationes, 6
& contumelijs te afficiam, & ponam te
in exemplum. * Et erit: omnis, qui vi- 7
derit te, resiliet a te, & dicet: Vastata
est Niniue: quis commouebit super te
caput? vnde quæram consolatorem tibi?
* Numquid melior es Alexandria po- 8
pulorum, quæ habitat in fluminibus?
aquæ in circuitu eius: cuius diuitiæ, ma-
re: aquæ muri eius. * Æthiopia fortitu- 9
do eius, & Ægyptus, & non est finis:
Aphrica, & Libyes fuerunt in auxilio
10 tuo. * Sed & ipsa in transmigrationem
ducta est in captiuitatem: paruuli eius
elisi sunt in capite omnium viarum, &
C super inclytos eius miserunt sortem, &
omnes optimates eius confixi sunt in
11 compedibus. * Et tu ergo inebriabe-
ris, & eris despecta: & tu quæres auxi-
12 lium ab inimico. * Omnes munitiones
tuæ sicut ficus cum grossis suis: si con-
cussæ fuerint, cadent in os comedentis.
13 * Ecce populus tuus mulieres in medio
tui: inimicis tuis adapertione panden-
tur portæ terræ tuæ, deuorabit ignis ve-
14 ctes tuos. * Aquam propter obsidio-
nem hauri tibi, extrue munitiones tuas:
intra in lutum, & calca, subigens tene
15 laterem. * Ibi comedet te ignis: peri-
bis gladio, deuorabit te vt bruchus:
congregare vt bruchus: multiplicare vt
16 locusta. * Plures fecisti negotiationes
D tuas quàm stellæ sunt cæli: bruchus ex-
17 pansus est, & auolauit. * Custodes tui
quasi locustæ: & paruuli tui quasi locu-
stæ locustarum, quæ considunt in sepi-
bus in die frigoris: sol ortus est, & auo-
lauerunt, & non est cognitus locus ea-
18 rum vbi fuerint. * Dormitauerunt pa-
stores tui, rex Assur: sepelientur prin-
cipes tui: latitauit populus tuus in mõ-
tibus, & non est qui congreget.
19 * Non est obscura contritio
tua, pessima est plaga
tua: omnes qui au-
dierunt audi-
tionem
tuam, compresserunt manum su-
per te: quia super quem
non transijt mali-
tia tua sem-
per?

PRO-

Digitized by Google

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT PRIMVM.

ONVS, quod vidit 1
Habacuc propheta. A
* Vsquequo Domi- 2
ne clamabo, & non
exaudies? vocife-
rabor ad te vim pa-
tiens, & non salua-
bis? * Quare ostendisti mihi iniquita- 3
tem, & laborem, videre prædam, &
iniustitiam contra me? & factum est
iudicium, & contradictio potentior.
* Propter hoc lacerata est lex, & non 4
peruenit vsque ad finem iudicium: quia
impius prævalet aduersus iustum, pro-
pterea egreditur iudicium peruersum.
Act. 13.f.31 * ‖ Aspicite in gentibus, & videte: ad- 5
miramini, & obstupescite: quia opus B
factum est in diebus vestris, quod nemo
credet cum narrabitur. * Quia ecce 6
ego suscitabo Chaldæos, gentem amara-
ram, & velocem, ambulantem super
latitudinem terræ, vt possideat taberna-
cula non sua. * Horribilis, & terribilis 7
est: ex semetipsa iudicium, & onus
eius egredietur. * Leuiores pardis equi 8
eius, & velociores lupis vespertinis; &
diffundentur equites eius: equites nam-
que eius de longe venient, volabunt C
quasi aquila festinans ad comedendum.
* Omnes ad prædam venient, facies 9
eorum ventus vrens: & congregabit
quasi arenam, captiuitatem. * Et ipse 10
de regibus triumphabit, & tyranni ri-
diculi eius erunt: ipse super omnem
munitionem ridebit, & comportabit
aggerem, & capiet eam. * Tunc mu- 11
tabitur spiritus, & pertransibit; & cor-
ruet: hæc est fortitudo eius dei sui.
* Numquid non tu a principio Domine 12
Deus meus, sancte meus, & non mo-
riemur? Domine in iudicium posuisti
eum: & fortem vt corriperes, funda- D
sti eum. * Mundi sunt oculi tui, ne vi- 13
deas malum, & respicere ad iniquitatem
non poteris. quare respicis super ini-
qua agentes, & taces deuorante impio
14 iustiorem se? * Et facies homines quasi
pisces maris, & quasi reptile non ha-
15 bens principem. * Totum in hamo
subleuauit, traxit illud in sagena sua,
& congregauit in rete suum. Super
16 hoc lætabitur & exultabit. * propterea
immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit
reti suo: quia in ipsis incrassata est pars
17 eius, & cibus eius electus. * Propter
hoc ergo expandit sagenam suam, &
semper interficere Gentes non parcet.

CAP. II.

1 SVper custodiam meam stabo, & fi-
A gam gradum super munitionem:
& contemplabor, vt videam quid
dicatur mihi, & quid respondeam ad
2 arguentem me. * Et respondit mihi
Dominus, & dixit: Scribe visum, &
explana eum super tabulas: vt percur-
3 rat qui legerit eum. * Quia adhuc vi-
sus procul, & apparebit in finem, &
non mentietur. si moram fecerit, ex-
pecta illum: quia veniens veniet, &
4 non tardabit. * Ecce qui incredulus
est, non erit recta anima eius in semet-
ipso: ‖ iustus autem in fide sua viuet. Ho.3.d.36 Rom.1.b.17 Gal.3.b.11 Heb.10.d.38
5 * Et quomodo vinum potantem deci-
B pit: sic erit vir superbus, & non de-
corabitur: qui dilatauit quasi infernus
animam suam: & ipse quasi mors, &
non adimpletur: & congregabit ad
se omnes gentes, & coaceruabit ad
6 se omnes populos. * Numquid non
omnes isti super eum parabolam su-
ment, & loquelam ænigmatum
eius: & dicetur: Væ ei, qui multiplicat
non sua? vsquequo & aggrauat contra

Digitized by Google

se densum lutum? * Numquid non re- 7
pente consurgent qui mordeant te: &
suscitabuntur lacerantes te, & eris in ra-
pinam eis? * Quia tu spoliasti gentes 8
multas, spoliabunt te omnes, qui reli-
qui fuerint de populis propter sangui-
nem hominis & iniquitatem terræ ciui-
tatis, & omnium habitantium in ea.
* Væ qui congregat auaritiam malam 9
domui suæ, vt sit in excelso nidus eius,
& liberari se putat de manu mali. * Co- 10
gitasti confusionem domui tuæ, conci-
C disti populos multos, & peccauit ani-
ma tua. * Quia lapis de pariete clama- 11
bit: & lignum, quod inter iuncturas
‖Eze.24.b.9 ædificiorum est, respondebit. * ‖ Væ 12
Nah.3.a.1 qui ædificat ciuitatem in sanguinibus, &
præparat vrbem in iniquitate. * Num- 13
quid non hæc sunt a Domino exercituum? Laborabunt enim populi in
multo igne: & gentes in vacuum, &
deficient. * Quia replebitur terra, vt 14
cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ
operientes mare. * Væ qui potum dat 15
amico suo mittens fel suum, & inebrians
vt aspiciat nuditatem eius. * Repletus 16
es ignominia pro gloria: bibe tu quo-
D que: & consopire: circumdabit te calix
dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ
super gloriam tuam. * Quia iniquitas 17
Libani operiet te, & vastitas animalium
deterrebit eos de sanguinibus hominum,
& iniquitate terræ, & ciuitatis, & om-
nium habitantium in ea. * Quid prodest 18
sculptile, quia sculpsit illud fictor suus,
conflatile, & imaginē falsam? quia spe-
rauit in figmēto fictor eius vt faceret si-
mulachra muta. * Væ qui dicit ligno: 19
Expergiscere: Surge, lapidi tacenti:
numquid ipse docere poterit? Ecce iste
coopertus est auro, & argento:
& omnis spiritus non est in
‖Ps.10.b.4 visceribus eius. * ‖ Do- 20
minus autem in
templo san-
cto suo:
fileat a facie eius om-
nis terra.

1 ORATIO
HABACVC PROPHETÆ
PRO IGNORANTIIS.
CAP. III.

2 DOMINE audiui auditionem tuā,
A & timui.
Domine opus tuum in medio anno-
rum viuifica illud:
In medio annorum notum facies:
cum iratus fueris, misericordiæ recor-
daberis.
3 * Deus ab Austro veniet, & sanctus
de monte Pharan:
Operuit cælos gloria eius: & laudis
eius plena est terra.
4 * Splendor eius vt lux erit: cornua in
manibus eius:
5 Ibi abscondita est fortitudo eius: * an-
te faciem eius ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes
eius.
6 * Stetit, & mensus est terram.
Aspexit, & dissoluit Gentes: & con-
triti sunt montes sæculi.
Incuruati sunt colles mundi, ab itine-
ribus æternitatis eius.
7 * Pro iniquitate vidi tentoria Æthio-
B piæ, turbabuntur pelles terræ Madian.
8 * Numquid in fluminibus iratus es
Domine? aut in fluminibus furor tuus?
vel in mari indignatio tua?
Qui ascendes super equos tuos: &
quadrigæ tuæ saluatio.
9 * Suscitans suscitabis arcum tuum: iu-
ramenta tribubus quæ locutus es:
10 Fluuios scindes terræ: * viderunt te,
& doluerunt montes: gurges aquarum
transijt.
Dedit abyssus vocem suam: altitudo
manus suas leuauit.
11 * Sol, & luna steterunt in habitaculo
C suo, in luce sagittarum tuarum, ibunt
in splendore fulgurantis hastæ tuæ.
12 * In fremitu conculcabis terram: in
furore obstupefacies Gentes.
13 * Egressus es in salutem populi tui:
in salutem cum Christo tuo:
Percussisti caput de domo impij: de-
nudasti fundamentum eius vsque ad col-
lum.

Male-

Digitized by Google

*Maledixisti sceptris eius, capiti bel- 14
latorum eius, venientibus vt turbo ad
dispergendum me.
Exultatio eorum sicut eius, qui de-
uorat pauperem in abscondito.
* Viam fecisti in mari equis tuis, in 15
luto aquarum multarum. D
* Audiui, & conturbatus est venter 16
meus: a voce contremuerunt labia
mea.
Ingrediatur putredo in ossibus meis,
& subter me scateat.
Vt requiescam in die tribulationis:
vt ascendam ad populum accinctum
nostrum.
17 * Ficus enim non florebit: & non
erit germen in vineis.
Mentietur opus oliuæ: & arua non
afferent cibum.
Abscindetur de ouili pecus: & non
erit armentum in præsepibus.
18 * Ego autem in Domino gaudebo:
& exultabo in Deo Iesu meo.
19 *Deus Dominus fortitudo mea: &
ponet pedes meos quasi ceruorum.
Et super excelsa mea deducet me vi-
ctor in psalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod 1
factum est ad Sopho- A
niam filium Chusi, filij
Godoliæ, filij Amariæ,
filij Ezeciæ, in diebus
Iosiæ filij Amon regis
Iudæ. * Congregans congregabo omnia 2
a facie terræ, dicit Dominus: * congre- 3
gans hominem, & pecus, congregans
volatilia cæli, & pisces maris: & ruinæ
impiorum erunt: & disperdam homi-
nes a facie terræ, dicit Dominus. * Et ex- 4
tendam manum meam super Iudam, &
super omnes habitantes Ierusalem: & di-
sperdam de loco hoc reliquias Baal, &
nomina æditiorum cum sacerdotibus:
* & eos, qui adorant super tecta militiam 5
cæli, & adorant, & iurant in Domino, & B
iurant in Melchom. * Et qui auertuntur 6
de post tergum Domini, & qui non
quæsierunt Dominum, nec inuestigaue-
runt eum. * Silete a facie Domini Dei: 7
quia iuxta est dies Domini, quia præpa-
rauit Dominus hostiam, sanctificauit vo-
catos suos. * Et erit: in die hostiæ Do- 8
mini visitabo super principes, & super
filios regis, & super omnes, qui induti
9 sunt veste peregrina: * & visitabo super
omnem, qui arroganter ingreditur su-
per limen in die illa: qui complent do-
mum Domini Dei sui iniquitate, & do-
10 lo. * Et erit in die illa, dicit Dominus,
C vox clamoris a porta piscium, & vlula-
tus a Secunda, & contritio magna a col-
11 libus. * Vlulate habitatores Pilæ: conti-
cuit omnis populus Chanaan, disperie-
12 runt omnes inuoluti argento. * Et erit
in tempore illo: scrutabor Ierusalem in
lucernis: & visitabo super viros defixos
in fæcibus suis: qui dicunt in cordibus
suis: Non faciet bene Dominus, & non
13 faciet male. * Et erit fortitudo eorum
in direptionem, & domus eorum in de-
sertum: & ‖ædificabunt domos, & non ‖Amos. 5. c. 11
habitabunt: & plantabunt vineas, &
14 non bibent vinum earum. * Iuxta est
D dies Domini magnus, iuxta est & velox
nimis: vox diei Domini amara, tribula-
15 bitur ibi fortis. * ‖Dies iræ dies illa, dies ‖Ier. 30. a. 7 Ioel. 2. c. 11 Amos. 5. c. 18
tribulationis & angustiæ, dies calamita-
tis & miseriæ, dies tenebrarum & caligi-
16 nis, dies nebulæ & turbinis, * dies tubæ

Digitized by Google

& clangoris super ciuitates munitas, & 17
super angulos excelsos. * Et tribulabo
homines, & ambulabunt vt cæci, quia
Domino peccauerunt: & effundetur san-
guis eorum sicut humus, & corpora eo-
‖Ezec. 7.c. 18 rum sicut stercora. * ‖ Sed & argentum 18
eorum, & aurum eorum non poterit li-
‖ Inf. 3.b. 8 berare eos in die iræ Domini: ‖ in igne
zeli eius deuorabitur omnis terra, quia
consummationem cum festinatione fa-
ciet cunctis habitantibus terram.

CAP. II.

CONuenite, congregamini gens non 1
amabilis: * Priusquam pariat iussio 2
quasi puluerem transeuntem diem, ante- A
quam veniat super vos ira furoris Domi-
ni, antequam veniat super vos dies indi-
gnationis Domini. * Quærite Dominum 3
omnes mansueti terræ, qui iudicium
eius estis operati: quærite iustum, quæri-
te mansuetum: si quomodo absconda-
mini in die furoris Domini. * Quia Ga- 4
za destructa erit, & Ascalon in desertum,
Azotum in meridie eijcient, & Accaron
eradicabitur. * Væ qui habitatis funicu- 5
lum maris, gens perditorum: verbum B
Domini super vos Chanaan terra Phili-
sthinorum, & disperdam te, ita vt non
sit inhabitator. * Et erit funiculus maris 6
requies pastorum, & caulæ pecorum: * & 7
erit funiculus eius, qui remanserit de do-
mo Iuda: ibi pascentur, in domibus
Ascalonis ad vesperam requiescent: quia
visitabit eos Dominus Deus eorum, &
auertet captiuitatem eorum. * Audiui op- 8
probrium Moab, & blasphemias filiorũ
Ammon: quæ exprobrauerunt populo C
meo, & magnificati sunt super terminos
eorum. * Propterea viuo ego, dicit Do- 9
minus exercituũ Deus Israel, quia Moab
vt Sodoma erit, & filij Ammon quasi
Gomorrha, siccitas spinarum, & acerui
salis, & desertum vsque in æternum: re-
liquiæ populi mei diripient eos, & resi-
dui gentis meæ possidebunt illos. * Hoc 10
eis eueniet pro superbia sua: quia bla-
sphemauerunt, & magnificati sunt super
populum Domini exercituum. * Horri- 11
bilis Dominus super eos, & attenuabit
omnes deos terræ: & adorabũt eum viri
de loco suo, omnes insulæ Gentium. * Sed 12
& vos Æthiopes interfecti gladio meo D
13 eritis. * Et extendet manum suam super
Aquilonem, & perdet Assur: & ponet
speciosam in solitudinem, & in inuium,
14 & quasi desertum. * ‖ Et accubabunt in ‖Isa. 34.c. 11
medio eius greges, omnes bestiæ Gen-
tium: & onocrotalus, & ericius in limi-
nibus eius morabuntur: vox cantantis in
fenestra, coruus in superliminari, quo-
15 niam attenuabo robur eius. * Hæc est ci-
uitas gloriosa habitans in confidentia:
quæ dicebat in corde suo: Ego sum, &
extra me non est alia amplius: quomo-
do facta est in desertum cubile bestiæ?
omnis, qui transit per eam, sibilabit, &
mouebit manum suam.

CAP. III.

1 VÆ prouocatrix, & redempta ciui-
2 tas, columba. * Non audiuit vocem,
A & non suscepit disciplinam: in Domino
non est confisa, ad Deum suum non ap-
3 propinquauit. * ‖ Principes eius in me- ‖Ezec. 22.f. 27
dio eius quasi leones rugientes: iudices Mich. 3.d. 11
eius lupi vespere, nõ relinquebant in ma-
4 ne. * Prophetæ eius vesani, viri infideles:
sacerdotes eius polluerunt sanctum, in-
5 iuste egerunt contra legem. * Dominus
iustus in medio eius non faciet iniquita-
tem: mane mane iudicium suum dabit
in lucem, & non abscondetur: nesciuit
6 autem iniquus confusionem. * Disper-
didi Gentes, & dissipati sunt anguli ea-
rum: desertas feci vias eorum, dum non
est qui transeat: desolatæ sunt ciuitates
eorum, non remanente viro, neque vllo
7 habitatore. * Dixi: Attamen timebis me,
B suscipies disciplinam: & non peribit ha-
bitaculum eius propter omnia, in quibus
visitaui eam: verumtamen diluculo sur-
gentes corruperunt omnes cogitationes
8 suas. * Quapropter expecta me, dicit Do-
minus, in die resurrectionis meæ in fu-
turum, quia iudicium meum vt congre-
gem Gentes, & colligam regna: & ef-
fundam super eos indignationem meã,
omnem iram furoris mei: ‖ in igne enim ‖Sup. 1.d. 11
9 zeli mei deuorabitur omnis terra. * Quia
tunc reddam populis labium electum,
vt inuocent omnes in nomine Domini,
10 & seruiant ei humero vno. * Vltra flu-
mina Æthiopiæ, inde supplices mei, filij
dispersorum meorum deferent munus
mihi. * In die illa non confundéris
super

super cunctis adinuentionibus tuis, quibus præuaricata es in me: quia tunc au- C
feram de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adijcies exaltari amplius in monte sancto meo. * Et dere- 12
linquam in medio tui populum pauperem, & egenum: & sperabunt in nomine Domini. * Reliquiæ Israel non fa- 13
cient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non inuenietur in ore eorum lingua dolosa: quoniam ipsi pascentur, & accubabunt, & non erit qui exterreat.
* Lauda filia Sion: iubila Israel: lætare, 14
& exulta in omni corde filia Ierusalem.
* Abstulit Dominus iudicium tuum, 15
auertit inimicos tuos: rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum vltra. * In die illa dicetur Ierusalem: 16
Noli timere: Sion, non dissoluantur ma- 17
nus tuæ. * Dominus Deus tuus in medio D
tui fortis, ipse saluabit: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exul- 18
tabit super te in laude. * Nugas, qui a lege recesserant, congregabo, quia ex te erant: vt non vltra habeas super eis op- 19
probrium. * Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: & saluabo claudicantem: & eam, quæ eiecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra con- 20
fusionis eorum. * In tempore illo, quo adducam vos: & in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum conuertero captiuitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPVT PRIMVM.

1. Esd. 6. a. 1

IN anno secundo Da- 1
rij regis, in mense A
sexto, in die vna mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Iesum, filium Iosedec, sacerdotem magnum, dicens: * Hæc ait Dominus exer- 2
cituum, dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. * Et factum est verbum Domi- 3
ni in manu Aggæi prophetæ, dicens:
* Numquid tempus vobis est vt habitetis in domibus laqueatis, & domus ista 4
deserta? * Et nunc hæc dicit Dominus 5
exercituum: Ponite corda vestra super B
vias vestras. * || Seminastis multum, & in- 6
Deu. 28. d. 38 Mich. 6. e. 15
tulistis parum: comedistis, & non estis satiati: bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & nō estis calefacti: & qui
mercedes congregauit, misit eas in saccu- 7
lum pertusum. * Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super 8
vias vestras: * ascendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, di- 9
cit Dominus. * Respexistis ad amplius, C
& ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exufflaui illud: quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, & vos festinatis 10
vnusquisque in domum suam. * Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli ne darent rorem, & terra prohibita est ne da- 11
ret germen suum: * & vocaui siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super iumenta, & super omnem laborem ma- 12
nuum. * Et audiuit Zorobabel filius D
Salathiel, & Iesus filius Iosedec sacer-

Digitized by Google

dos magnus, & omnes reliquiæ populi vocem Domini Dei sui, & verba Aggæi prophetæ, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos: & timuit populus a facie Domini. * Et dixit Aggæus nuncius Domini de nuncijs Domini, populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus. * Et suscitauit Dominus spiritum Zorobabel filij Salathiel, ducis Iuda, & spiritum Iesu filij Iosedec sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

CAP. II.

IN die vigesima & quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darij regis. * In septimo mense, vigesima & prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens: * Loquere ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Iesum filium Iosedec sacerdotem magnum, & ad reliquos populi, dicens: * Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris? * Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus: & confortare Iesu fili Iosedec sacerdos magne, & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum: & facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum) * verbum quod pepigi vobiscum cum egrederemini de Terra Ægypti: & spiritus meus erit in medio vestrum, nolite timere. * Quia hæc dicit Dominus exercituum: ‖ Adhuc vnum modicum est, & ego commouebo cælum, & terram, & mare, & aridam. * Et mouebo omnes Gentes: ET VENIET DESIDERATVS cunctis Gentibus: & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. * Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum. * Magna erit gloria domus istius nouissimæ plus quàm primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. * In vigesima & quarta noni mensis, in anno secundo Darij regis, factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens: * Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens: * Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate eius panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes, dixerunt: Non. * Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes, & dixerunt: Contaminabitur. * Et respondit Aggæus, & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, & sic omne opus manuum eorum: & omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt. * Et nunc ponite corda vestra a die hac & supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini. * Cum accederetis ad aceruum viginti modiorum, & fierent decem: & intraretis ad torcular, vt exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant viginti. * ‖ Percussi vos vento vrente, & aurugine, & grandine omnia opera manuum vestrarum: & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit Dominus. * Ponite corda vestra ex die ista, & in futurum, a die vigesima & quarta noni mensis: a die, qua fundamenta iacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum. * Numquid iam semen in germine est: & adhuc vinea, & ficus, & malogranatum, & lignum oliuæ non floruit? ex die ista benedicam. * Et factum est verbum Domini secundò ad Aggæum in vigesima & quarta mensis, dicens: * Loquere ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego mouebo cælum pariter & terram. * Et subuertam solium regnorum, & conteram fortitudinem regni Gentium: & subuertam quadrigam, & ascensorem eius: & descendent equi, & ascensores eorum: vir in gladio fratris sui. * In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te Zorobabel fili Salathiel serue meus, dicit Dominus: & ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

‖ Hebr. 12. g. 26

‖ Amos. 4. c.

‖ Eccl. 48. c.

PRO-

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPVT PRIMVM.

IN mense octauo in 1
anno secundo Darij A
regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiæ filij Addo, prophetam, dicens:
* Iratus est Dominus super patres 2
vestros iracundia. * Et dices ad eos: Hæc 3
dicit Dominus exercituum: ‖ Conuertimini ad me, ait Dominus exercituum: ‖Mal.3.a.7
& conuertar ad vos, dicit Dominus exercituum. * Ne sitis sicut patres ve- 4
stri, ‖ ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exercituum: Conuertimini de vijs vestris malis, & de cogitationibus vestris pessimis: & non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus. * Patres 5
vestri vbi sunt? & prophetæ numquid in sempiternum viuent? * Verumtamen 6
verba mea, & legitima mea, quæ man- B
daui seruis meis prophetis, numquid nõ comprehenderunt patres vestros, & conuersi sunt, & dixerunt: Sicut cogitauit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras, & secundum adinuentiones nostras fecit nobis. * In 7
die vigesima & quarta vndecimi mensis Sabath, in anno secundo Darij, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachiæ, filij Addo, prophetam, dicens: * Vidi per noctem, & ecce vir 8
ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo: & post eum equi rufi, varij, & albi. * Et dixi: Quid sunt isti, Domi- 9
ne mi? & dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sint hæc. * Et respondit vir, qui 10
stabat inter myrteta, & dixit: Isti sunt, quos misit Dominus vt perambulent terram. * Et responderunt Angelo Do- 11
C mini, qui stabat inter myrteta, & dixerunt: Perambulauimus terram, & ecce omnis terra habitatur, & quiescit.
12 * Et respondit Angelus Domini, & dixit: Domine exercituum vsquequo tu non misereberis Ierusalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es? iste iam septua-
13 gesimus annus est. * Et respondit Dominus angelo, qui loquebatur in me
14 verba bona, verba consolatoria. * Et dixit ad me angelus, qui loquebatur in me: Clama, dicens: Hæc dicit Domi-
nus exercituum: ‖ Zelatus sum Ierusa- ‖Inf.8.a.2
15 lem, & Sion zelo magno. * Et ira magna ego irascor super gentes opulentas: quia ego iratus sum parum, ipsi
16 vero adiuuerunt in malum. * Propterea hæc dicit Dominus: Reuertar ad Ierusalem in misericordijs: & domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus
D exercituum: & perpendiculum extende-
17 tur super Ierusalem. * Adhuc, clama dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc affluent ciuitates meæ bonis: & consolabitur adhuc Dominus Sion, &
18 eliget adhuc Ierusalem. * Et leuaui oculos meos, & vidi: & ecce quattuor
19 cornua. * Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? & dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam, & Israel, & Ierusa-
20 lem. * Et ostendit mihi Dominus quat-
21 tuor fabros. * Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam per singulos viros, & nemo eorum leuauit caput suum: & venerunt isti deterrere ea, vt deijciant cornua gentium, quæ leuauerunt cornu super terram Iuda vt dispergerent eam.

‖Isa.21.c.8.31 c.6.& 45.d.22 Ier.3.c.12 Ezec.18.g.30 & 20.a.7.& 33.c.11 Osee.14.a.2 Ioel.2.c.12

Digitized by Google

CAP. II.

ET leuaui oculos meos, & vidi: & 1
ecce vir, & in manu eius funiculus A
mensorum. * Et dixi: Quò tu vadis? Et 2
dixit ad me: Vt metiar Ierusalem, & videam quanta sit latitudo eius, & quanta
longitudo eius. * Et ecce angelus, qui lo- 3
quebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occursum eius.
* Et dixit ad eum: Curre, loquere ad 4
puerum istum, dicēs: Absque muro habitabitur Ierusalem præ multitudine B
hominum, & iumentorum in medio eius. * Et ego ero ei, ait Dominus, mu- 5
rus ignis in circuitu: & in gloria ero
in medio eius. * O, o fugite de terra 6
Aquilonis, dicit Dominus: quoniam in
quattuor ventos cæli dispersi vos, dicit
Dominus. * O Sion, fuge quæ habitas 7
apud filiam Babylonis: * quia hæc dicit 8
Dominus exercituum: Post gloriā misit me ad gentes, quæ spoliauerunt vos: C
qui enim tetigerit vos, tangit pupillam
oculi mei: * quia ecce ego leuo manum 9
meam super eos, & erunt prædæ his, qui
seruiebant sibi: & cognoscetis quia Dominus exercituum misit me. * Lauda, & 10
lætare filia Sion: quia ecce ego venio,
& habitabo in medio tui, ait Dominus.
* Et applicabūtur Gentes multæ ad Do- 11
minum in die illa, & erunt mihi in po- D
pulum, & habitabo in medio tui: &
scies quia Dominus exercituū misit me
ad te. * Et possidebit Dominus Iudam 12
partem suam in terra sanctificata: & eliget adhuc Ierusalem. * Sileat omnis ca- 13
ro a facie Domini: quia consurrexit de
habitaculo sancto suo.

CAP. III.

ET ostendit mihi Dominus Iesum sa- 1
cerdotem magnum stantem coram A
angelo Domini: & satan stabat a dextris
eius vt aduersaretur ei. * Et dixit Domi- 2
nus ad satan: Increpet Dominus in te
satan: & increpet Dominus in te, qui B
elegit Ierusalem: numquid non iste torris est erutus de igne? * Et Iesus erat in- 3
dutus vestibus sordidis: & stabat ante
faciem angeli. * Qui respondit, & ait 4
ad eos, qui stabant coram se, dicens:
Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniquitatē
5 tuam, & indui te mutatorijs. * Et dixit:
Ponite cidarim mundam super caput e-
C ius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius, & induerunt eum vesti-
6 bus: & angelus Domini stabat. * Et cōtestabatur angelus Domini Iesum, di-
7 cens: * Hæc dicit Dominus exercituum:
Si in vijs meis ambulaueris, & custodiam meam custodieris: tu quoque
iudicabis domum meam, & custodies atria mea, & dabo tibi ambulantes
8 de his, qui nunc hic assistunt. * Audi Iesu sacerdos magne, tu & amici tui, qui
habitant coram te, quia viri portenden-
D tes sunt. ecce enim ego ‖ ADDVCAM ‖ Luc. 1. g. 78
9 SERVVM MEVM ORIENTEM. * Quia
ecce lapis, quem dedi corā Iesu: super
lapidem vnum septem oculi sunt: ecce
ego cælabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum: & auferam iniquita-
10 tem terræ illius in die vna. * In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit
vir amicum suum subter vitem, & subter ficum.

CAP. IIII.

1 ET reuersus est angelus, qui loquebā-
A tur in me, & suscitauit me, quasi vi-
2 rum, qui suscitatur de somno suo. * Et
dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum,
& lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud: & septē
infusoria lucernis, quæ erant super ca-
3 put eius. * Et duæ oliuæ super illud: vna
a dextris lampadis, & vna a sinistris e-
4 ius. * Et respondi, & aio ad angelum,
B qui loquebatur in me, dicēs: Quid sunt
5 hæc, domine mi? * Et respondit angelus,
qui loquebatur in me, & dixit ad me:
Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi:
6 Non, domine mi. * Et respondit, & ait
ad me, dicens: Hoc est verbum Domini
ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu,
nec in robore, sed in spiritu meo, dicit
7 Dominus exercituum. * Quis tu mons
C magne coram Zorobabel? in planum:
& educet lapidem primarium, & exa-
8 quabit gratiam gratiæ eius. * Et factum
9 est verbum Domini ad me, dicens: * Manus Zorobabel fundauerunt domum
istam,

Digitized by Google

istam, & manus eius perficient eam: & scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. * Quis enim despexit dies 10 paruos? & lætabuntur, & videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in vniuersam terram. * Et respōdi, 11 & dixi ad eum: Quid sunt duæ oliuæ D istæ ad dexteram candelabri, & ad sinistram eius? * Et respondi secundo, & di- 12 xi ad eum: Quid sunt duæ spicæ oliuarum, quæ sunt iuxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? * Et ait 13 ad me, dicens: Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi. * Et 14 dixit: Isti sunt duo filij olei, qui assistunt Dominatori vniuersæ terræ.

CAP. V.

ET conuersus sum, & leuaui oculos 1 meos: & vidi, & ecce volumen vo- A lans. * Et dixit ad me: Quid tu vides? 2 Et dixi: Ego video volumen volans: lōgitudo eius viginti cubitorum, & lati- B tudo eius decem cubitorum. * Et dixit 3 ad me: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ: quia omnis fur, sicut ibi scriptū est, iudicabitur: & omnis iurans, ex hoc similiter iudicabitur. * Educam illud, dicit Dominus 4 exercituum: & veniet ad domū furis, & ad domū iurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio do- C mus eius, & cōsumet eam, & ligna eius, & lapides eius. * Et egressus est angelus, 5 qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leua oculos tuos, & vide quid est hoc, quod egreditur. * Et dixi: Quidnam est? 6 Et ait: Hæc est amphora egrediens. Et dixit: Hæc est oculus eorū in vniuersa terra. * Et ecce talentū plumbi portaba- 7 tur, & ecce mulier vna sedens in medio amphoræ. * Et dixit: Hæc est impietas. 8 Et proiecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os eius. * Et 9 leuaui oculos meos, & vidi: & ecce duæ D mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebāt alas quasi alas milui: & leuauerunt amphorā inter terram, & cælum. * Et dixi ad angelum, qui loque- 10 batur in me: Quò istæ deferunt amphoram? * Et dixit ad me: Vt ædificetur ei 11 domus in terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam.

CAP. VI.

1 ET conuersus sum, & leuaui oculos A meos, & vidi: & ecce quattuor qua- drigæ egrediētes de medio duorū mon- 2 tium: & montes, montes ærei. * In quadriga prima equi rufi, & in quadriga se- 3 cunda equi nigri, * & in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi 4 varij, & fortes. * Et respondi, & dixi ad angelū, qui loquebatur in me: Quid sūt 5 hæc, domine mi? * Et respondit angelus, B & ait ad me: Isti sunt quattuor venti cæli, qui egrediuntur vt stent corā Do- 6 minatore omnis terræ. * In qua erāt equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi egressi sunt post eos: & va- 7 rij egressi sunt ad terram Austri. * Qui autem erant robustissimi, exierunt, & quærebant ire, & discurrere per omnē terram. Et dixit: Ite, perambulate ter- 8 ram: & perambulauerunt terram. * Et vocauit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meū 9 in terra Aquilonis. * Et factum est ver- 10 bum Domini ad me, dicens: * Sume a C transmigratione ab Holdai, & a Tobia, & ab Idaia; & venies tu in die illa, & intrabis domum Iosiæ, filij Sophoniæ, 11 qui venerunt de Babylone. * Et sumes aurum, & argentū: & facies coronas, & pones in capite Iesu filij Iosedec sacer- 12 dotis magni, * & loquéris ad eū, dicēs: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: ‖ECCE VIR ORIENS NOMEN EIVS: ‖Luc. 1. g. 78 & subter eum orietur, & ædificabit tem- 13 plum Domino. * Et ipse extruet templū D Domino: & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solio suo: & erit sacerdos super solio suo, & con- 14 silium pacis erit inter illos duos. * Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, & Idaiæ, & Hem, filio Sophoniæ, memoriale in 15 templo Domini. * Et qui procul sunt, venient, & ædificabūt in tēplo Domini: & scietis quia Dominus exercituū misit me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

CAP. VII.

1 ET factum est in anno quarto Darij A regis, factum est verbum Domini

ad

Digitized by Google

ad Zachariam, in quarta mensis noni,
qui est Casleu. * Et miserunt ad domũ 2
Dei Sarasar, & Rogommelech, & viri,
qui erant cum eo ad deprecandam faciẽ
Domini: * vt dicerent sacerdotibus do- 3
mus Domini exercituum, & prophetis
loquentes: numquid flendum est mihi
in quinto mense, vel sanctificare me de-
beo, sicut iam feci multis annis? * Et fa- 4
ctum est verbum Domini exercituum B
ad me, dicens: * Loquere ad omnem po- 5
pulum terræ, & ad sacerdotes, dicens:
Isai. 58. a. 5 ‖ Cũ ieiunaretis, & plangeretis in quin-
to & septimo per hos septuaginta an-
nos: numquid ieiunium ieiunastis mihi?
* & cum comedistis, & bibistis, nũquid 6
non vobis comedistis, & vobismetipsis
bibistis? * Numquid non sunt verba, quæ 7
locutus est Dominus in manu prophe-
tarum priorum, cum adhuc Ierusalem
habitaretur, & esset opulenta, ipsa & C
vrbes in circuitu eius, & ad Austrum, &
in campestribus habitaretur? * Et factũ 8
est verbum Domini ad Zachariam, di-
cens: * Hæc ait Dominus exercituum, 9
dicẽs: Iudicium verum iudicate, & mi-
sericordiam, & miserationes facite, vnus-
‖Exo. 22. d. 22 quisque cum fratre suo. * ‖ Et viduam, 10
Isai. 1. f. 23 & pupillum, & aduenam, & pauperem
Ier. 5. g. 28 nolite calumniari: & malum vir fratri
suo non cogitet in corde suo. * Et no- 11
luerunt attendere, & auerterunt scapu-
lam recedentem, & aures suas aggrauau-
erunt ne audirent. * Et cor suum po- 12
suerunt vt adamantem ne audirent le-
gem, & verba quæ misit Dominus exer-
cituum in spiritu suo per manum pro-
phetarum priorum: & facta est indigna-
tio magna a Domino exercituum. * Et 13
factum est sicut locutus est, & non au- D
dierunt: sic clamabunt, & non exaudiã,
dicit Dominus exercituum. * Et dispers- 14
si eos per omnia regna, quæ nesciunt:
& terra desolata est ab eis, eo quòd nõ
esset transiens & reuertens: & posuerũt
terram desiderabilem in desertum.

CAP. VIII.

ET factum est verbum Domini exer- 1
cituum, dicens: * Hæc dicit Domi- 2
nus exercituum: Zelatus sum Sion zelo A
magno, & indignatione magna zelatus
sum eam. * Hæc dicit Dominus exerci- 3
tuum: Reuersus sum ad Sion, & habita-
bo in medio Ierusalem: & vocabitur
Ierusalem Ciuitas veritatis, & Mons
Domini exercituum mons sanctificatus.
4 * Hæc dicit Dominus exercituum: Ad-
huc habitabunt senes, & anus in pla-
teis Ierusalem: & viri baculus in ma-
5 nu eius præ multitudine dierum. * Et
plateæ ciuitatis complebuntur infanti-
bus, & puellis ludentibus in plateis e-
6 ius. * Hæc dicit Dominus exercituum:
Si videbitur difficile in oculis reliquia-
rum populi huius in diebus illis, num-
quid in oculis meis difficile erit, dicit
7 Dominus exercituum? * Hæc dicit Do-
minus exercituũ: Ecce ego saluabo po-
pulum meum de terra Orientis, & de
8 terra Occasus solis. * Et adducam eos,
B & habitabunt in medio Ierusalem: &
erunt mihi in populum, & ego ero eis
in Deum in veritate, & in iustitia.
9 * Hæc dicit Dominus exercituũ: Con-
fortentur manus vestræ, qui auditis in
his diebus sermones istos per os pro-
phetarum in die, qua fundata est domus
Domini exercituum, vt templũ ædifica-
10 retur. * Siquidem ante dies illos merces
hominũ non erat, nec merces iumento-
rum erat, neque introeunti, neque exeũti
erat pax præ tribulatione: & dimisi om-
nes homines, vnumquemque cõtra pro-
11 ximum suũ. * Nunc autẽ non iuxta dies
priores ego faciã reliquijs populi huius,
12 dicit Dominus exercituum, * sed semen
pacis erit: vinea dabit fructum suum, &
terra dabit germen suum, & cæli dabũt
rorem suum: & possidere faciã reliquias
13 populi huius vniuersa hæc. * Et erit: si-
cut eratis maledictio in Gentibus, do-
C mus Iuda, & domus Israel: sic saluabo
vos, & eritis benedictio: nolite timere,
14 confortẽtur manus vestræ. * Quia hæc di-
cit Dominus exercituũ: Sicut cogitaui
vt affligerẽ vos, cum ad iracundiã pro-
uocassent patres vestri me, dicit Domi-
15 nus, * & non sum misertus: sic cõuersus
cogitaui in diebus istis vt benefaciã do-
mui Iuda, & Ierusalem: nolite timere.
16 * Hæc sunt ergo verba, quæ facietis: ‖ Lo- ‖Ephes. 4. f.
quimini veritatẽ, vnusquisque cũ proxi-
mo suo: veritatẽ, & iudiciũ pacis iudi-
17 cate in portis vestris. * Et vnusquisque
malũ contra amicum suum ne cogitetis
in cordibus vestris: & iuramentũ men-
dax

Digitized by Google

dax ne diligatis: omnia enim hæc sunt,
quæ odi, dicit Dominus. * Et factum est 18
verbum Domini exercituum ad me, di-
cens: * Hæc dicit Dominus exercituum: 19
Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, &
ieiunium septimi, & ieiunium decimi
erit domui Iuda in gaudiũ, & lætitiam, D
& in sollemnitates præclaras: veritatem
tantum, & pacem diligite. * Hæc di- 20
cit Dominus exercituum: Vsquequo ve-
niant populi, & habitent in ciuitatibus
multis, * & vadant habitatores, vnus ad 21
alterum, dicentes: Eamus, & deprece-
mur faciem Domini, & quæramus Do-
minum exercituum: vadam etiam ego.
* Et venient populi multi, & gentes ro- 22
bustæ ad quærendum Dominum exerci-
tuum in Ierusalem, & deprecandam fa-
ciem Domini. * Hæc dicit Dominus 23
exercituum: In diebus illis, in quibus
apprehendent decem homines ex omni-
bus linguis Gentium, & apprehendent
fimbriam viri Iudæi, dicentes: Ibimus
vobiscum: audiuimus enim quoniam
Deus vobiscum est.

CAP. IX.

ONus verbi Domini in terra Had- 1
rach, & Damasci requiei eius: quia A
Domini est oculus hominis, & omnium
tribuum Israel. * Emath quoque in ter- 2
minis eius, & Tyrus, & Sidon: assum-
pserunt quippe sibi sapientiam valde.
* Et ædificauit Tyrus munitionem suam, 3
& coaceruauit argentum quasi humum,
& aurum vt lutum platearum. * Ecce 4
Dominus possidebit eam, & percutiet in
mari fortitudinem eius, & hæc igni de-
uorabitur. * Videbit Ascalon, & time- 5
bit: & Gaza, & dolebit nimis: & Acca-
ron, quoniam confusa est spes eius: &
peribit rex de Gaza, & Ascalon non ha-
bitabitur. * Et sedebit separator in Azo- 6
to, & disperdam superbiam Philisthino- B
rum. * Et auferam sanguinem eius de 7
ore eius, & abominationes eius de me-
dio dentium eius, & relinquetur etiam
ipse Deo nostro, & erit quasi dux in Iu-
da, & Accaron quasi Iebusæus. * Et cir- 8
cumdabo domum meam ex his, qui mi-
litant mihi euntes & reuertentes, & non
transibit super eos vltra exactor: quia
nunc vidi in oculis meis. * ¶ Exulta sa- 9
tis filia Sion, iubila filia Ierusalem:
ECCE REX TVVS veniet tibi iu-
stus, & saluator: ipse pauper, & ascen-
dens super asinam, & super pullum fi-
10 lium asinæ. * Et disperdam quadrigam
ex Ephraim, & equum de Ierusalem, &
C dissipabitur arcus belli: & loquetur pa-
cem Gentibus, & potestas eius a mari
vsque ad mare, & a fluminibus vsque ad
11 fines terræ. * Tu quoque in sanguine
testamenti tui emisisti vinctos tuos de
12 lacu, in quo non est aqua. * Conuerti-
mini ad munitionem vincti spei, hodie
quoque annuncians duplicia reddam ti-
13 bi. * Quoniam extendi mihi Iudã quasi
arcum, impleui Ephraim: & suscitabo fi-
lios tuos Sion super filios tuos Græcia;
& ponam te quasi gladium fortium.
14 * Et Dominus Deus super eos videbitur,
D & exibit vt fulgur, iaculum eius: & Do-
minus Deus in tuba canet, & vadet in
15 turbine Austri. * Dominus exercituum
proteget eos: & deuorabunt, & subij-
cient lapidibus fundæ: & bibentes ine-
briabuntur quasi a vino, & replebuntur
16 vt phialæ, & quasi cornua altaris. * Et
saluabit eos Dominus Deus eorum in
die illa, vt gregem populi sui: quia la-
pides sancti eleuabuntur super terram
17 eius. * Quid enim bonum eius est, &
quid pulchrum eius, nisi frumentum ele-
ctorum, & vinum germinans virgines?

CAP. X.

1 PEtite a Domino pluuiam in tempo-
A re serotino, & Dominus faciet ni-
ues, & pluuiam imbris dabit eis, singu-
2 lis herbam in agro. * Quia simulachra
locuta sunt inutile, & diuini viderunt
mendacium, & somniatores locuti sunt
frustra: vane consolabantur: idcirco ab-
ducti sunt quasi grex: affligentur, quia
3 non est eis pastor. * Super pastores ira-
tus est furor meus, & super hircos visi-
tabo: quia visitauit Dominus exercituũ
gregem suum, domum Iuda, & posuit
B eos quasi equum gloriæ suæ in bello.
4 * Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex
ipso arcus prælij, ex ipso egredietur om
5 nis exactor simul. * Et erunt quasi for-
tes conculcantes lutum viarum in præ-
lio: & bellabunt, quia Dominus cum
eis: & confundentur ascensores equorũ.

¶ Isa. 62. d. 11
Matt. 21. a. 5

* Et

Digitized by Google

* Et confortabo domum Iuda, & domũ 6
Ioseph saluabo: & conuertam eos, quia
miserebor eorum: & erunt sicut fuerunt
quando non proieceram eos: ego enim
Dominus Deus eorum, &c exaudiam
eos. * Et erunt quasi fortes Ephraim, 7
& lætabitur cor eorum quasi a vino: & C
filij eorum videbunt, & lætabuntur, &
exultabit cor eorum in Domino. * Si- 8
bilabo eis, & congregabo illos, quia
redemi eos: & multiplicabo eos sicut
ante fuerant multiplicati. * Et semina- 9
bo eos in populis, & de longe recorda-
buntur mei: & viuent cum filijs suis, &
reuertentur. * Et reducam eos de Ter- 10
ra Ægypti, & de Assyrijs congregabo D
eos, & ad Terram Galaad & Libani ad-
ducam eos, & non inuenietur eis locus:
* & transibit in maris freto, & percu- 11
tiet in mari fluctus, & cõfundentur om-
nia profunda fluminis, & humiliabitur
superbia Assur, & sceptrum Ægypti re-
cedet. * Confortabo eos in Domino, 12
&c in nomine eius ambulabunt, dicit
Dominus.

CAP. XI.

APeri Libane portas tuas, & come- 1
dat ignis cedros tuas. * Vlula abies, 2
quia cecidit cedrus, quoniam magnifici A
vastati sunt: vlulate quercus Basan, quo-
niam succisus est saltus munitus. * Vox 3
vlulatus pastorum, quia vastata est ma-
gnificentia eorum: vox rugitus leonum,
quoniam vastata est superbia Iordanis.
* Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce 4
pecora occisionis, * quæ qui possederant, 5
occidebant, & non dolebant, & vende-
bant ea, dicentes: Benedictus Dominus,
diuites facti sumus: & pastores eorum
non parcebant eis. * Et ego non parcam 6
vltra super habitantes terram, dicit Do-
minus: ecce ego tradam homines, vnũ- B
quemque in manu proximi sui, & in
manu regis sui: & concident terram, &
non eruam de manu eorum. * Et pa- 7
scam pecus occisionis propter hoc, o
pauperes gregis: & assumpsi mihi duas
virgas, vnam vocaui Decórem, & alte-
ram vocaui Funiculum: & paui gregẽ.
* Et succidi tres pastores in mense vno, 8
& contracta est anima mea in eis: siqui-
dem & anima eorum variauit in me.
9 * Et dixi: Non pascam vos: quod mo-
ritur, moriatur: & quod succiditur, suc-
cidatur: & reliqui deuorent vnusquis-
10 que carnem proximi sui. * Et tuli vir-
C gam meam, quæ vocabatur Decus, &c
abscidi eam vt irritum facerem fœdus
meum, quod percussi cum omnibus po-
11 pulis. * Et in irritum deductum est in
die illa: & cognouerũt sic pauperes gre-
gis, qui custodiunt mihi, quia verbum
12 Domini est. * Et dixi ad eos: Si bo-
num est in oculis vestris, afferte merce-
dem meam: & si non, quiescite. ‖ Et ap- ‖ Matt.27.46
penderunt mercedem meam triginta ar-
13 genteos. * Et dixit Dominus ad me
&c: Proijce illud ad statuariũ, decórum pre-
tium, quo appretiatus sum ab eis. Et
tuli triginta argenteos: & proieci illos
14 in domum Domini ad statuarium. * Et
præcidi virgam meam secũdam, quæ ap-
pellabatur Funiculus, vt dissoluerem ger
15 manitatem inter Iudam, & Israel. * Et
D dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi
16 vasa pastoris stulti. * Quia ecce ego su-
scitabo pastorem in terra, qui derelicta
non visitabit, dispersum non quæret, &
contritum non sanabit, & id quod stat
non enutriet, & carnes pinguium come-
17 det, & vngulas eorum dissoluet. * O pa-
stor, & idolum, derelinquens gregem:
gladius super brachium eius, &c super
oculum dextrũ eius: brachium eius ari-
ditate siccabitur, & oculus dexter eius
tenebrescens obscurabitur.

CAP. XII.

1 ONus verbi Domini super Israel. Di-
A cit Dominus extendens cælum, &
fundans terram, & fingens spiritum ho-
2 minis in eo: * Ecce ego ponam Ierusa-
lem superliminare crapulæ omnibus po
pulis in circuitu: sed & Iuda erit in ob-
3 sidione contra Ierusalem. * Et erit: In
die illa ponam Ierusalem lapidem one-
ris cunctis populis: omnes, qui leuabũt
eam, concisione lacerabuntur: & col-
ligentur aduersus eam omnia regna ter-
4 ræ. * In die illa, dicit Dominus, percu-
tiam omnem equum in stuporem, &c
ascensorem eius in amentiam: & super
B domum Iuda aperiam oculos meos, &
omnem equum populorum percutiam
5 cæcitate. * Et dicent duces Iuda in
corde

Digitized by Google

corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem in Domino exercituum
Deo eorum. * In die illa ponam duces 6
Iuda sicut caminum ignis in lignis, &
sicut faciem ignis in fœno: & deuorabunt ad dexteram, & ad sinistram omnes populos in circuitu: & habitabitur Ierusalem rursus in loco suo in Ierusalem. * Et saluabit Dominus tabernacula 7
Iuda, sicut in principio: vt non magnifice glorietur domus Dauid, & gloria C
habitantium Ierusalem contra Iudam. * In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem, & erit qui offenderit ex 8
eis in die illa, quasi Dauid: & domus Dauid quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum. * Et erit in die illa: quærã conterere omnes Gentes, quæ 9
veniunt cõtra Ierusalem. * Et effundam 10
super domum Dauid, & super habitatores Ierusalem spiritum gratiæ, & precũ:
Ioi.19.g.37 ‖ & aspicient ad me, quem confixerunt: & plangẽt eum planctu quasi super vnigenitum, & dolebunt super eum, vt doleri solet in morte primogeniti. * In die 11
illa magnus erit planctus in Ierusalem, D
2.Par.35.d.22 ‖ sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. * Et planget terra: familiæ 12
& familiæ seorsum: familiæ domus Dauid seorsum, & mulieres eorũ seorsum:
* familiæ domus Nathan seorsum, & mu 13
lieres eorum seorsum: familiæ domus Leuĩ seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum. * Omnes familiæ 14
reliquæ, familiæ & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum.

CAP. XIIII.

IN die illa erit fons patens domui Da- 1
uid, & habitãtibus Ierusalem in ablu- A
Eze.30.d.31 tionem peccatoris, & menstruatæ. * ‖ Et 2
erit in die illa, dicit Dominus exercituũ: Disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur vltra: & pseudoprophetas, & spiritum immundum auferam de terra. * Et erit, cum prophetauerit quispiam vltra, dicẽt ei pater eius, 3
& mater eius, qui genuerunt eum: Non viues: quia mendaciũ locutus es in no- B
mine Domini. & configent eum pater eius, & mater eius, genitores eius, cum prophetauerit. * Et erit: In die illa cõ- 4
fundentur prophetæ, vnusquisque ex visione sua cum prophetauerit: nec operientur pallio saccino, vt mentiantur:
5 * sed dicet: Non sum propheta, homo
C agricola ego sum: quoniam Adam exẽ-
6 plum meum ab adolescentia mea. * Et dicetur ei: Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorũ, qui diligebant
7 me. * Framea suscitare super pastorem meum, & super virum cohærẽtem mihi, dicit Dominus exercituum: ‖ percute pa- ‖Mat.26.c.31
storem, & dispergentur oues: & conuer- Marc.14.c.28
8 tam manum meam ad paruulos. * Et
D erũt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea dispergentur, & deficient:
9 & tertia pars relinquetur in ea. * Et ducam tertiam partem per ignem, & vram eos sicut vritur argentum: & probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es; & ipse dicet: Dominus Deus meus.

CAP. XIIII.

1 ECce venient dies Domini, & diuidẽ-
2 tur spolia tua in medio tui. * Et cõ-
A gregabo omnes Gentes ad Ierusalem in prælium, & capietur ciuitas, & vastabuntur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur media pars ciuitatis in captiuitatem, & reliquum populi non aufe-
3 retur ex vrbe. * Et egredietur Dominus, & præliabitur contra Gentes illas, sicut
4 præliatus est in die certaminis. * Et stabunt pedes eius in die illa super Montem oliuarum, qui est contra Ierusalem ad Orientem: & scindetur Mons oliuarum ex media parte sui ad Orientem, & ad Occidentem prærupto grandi valde, & separabitur medium montis ad Aquilo-
5 nem, & medium eius ad Meridiem. * Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam coniungetur vallis montium vsque
B ad proximum: & fugietis ‖ sicut fugi- ‖Amos 1.a.1
stis a facie terræmotus in diebus Oziæ regis Iuda: & veniet Dominus Deus
6 meus, omnesq. sancti cum eo. * Et erit in die illa: Non erit lux, sed frigus & gelu.
7 * Et erit dies vna, quæ nota est Domino, non dies neque nox: & in tẽpore vespe-
8 ri erit lux. * Et erit in die illa: Exibunt aquæ viuæ de Ierusalem: mediũ earum ad ma-

Digitized by Google

ad mare Orientale, & medium earum
ad mare nouissimum: in æstate & in hie-
me erunt. * Et erit Dominus Rex super 9
omnē terram: in die illa erit Dominus
vnus, & erit nomen eius vnum. * Et re- 10
uertetur omnis terra vsque ad desertum,
de colle Remmon ad Austrum Ierusalē:
& exaltabitur, & habitabit in loco suo
a porta Beniamin vsque ad locum por-
tæ prioris, & vsque ad portam angulo-
rum: & a turre Hananeel vsque ad tor-
cularia regis. * Et habitabunt in ea, & 11
anathema non erit amplius: sed sedebit C
Ierusalē secura. * Et hæc erit plaga, qua 12
percutiet Dominus omnes Gentes, quæ
pugnauerunt aduersus Ierusalem: Tabe-
scet caro vniuscuiusque stantis super pe-
des suos, & oculi eius contabescent in
foraminibus suis, & lingua eorum con-
tabescet in ore suo. * In die illa erit tu- 13
multus Domini magnus in eis: & appre
hendet vir manum proximi sui, & con-
seretur manus eius super manum proxi-
mi sui. * Sed & Iudas pugnabit aduer- 14
sus Ierusalem: & congregabuntur diui-
tiæ omnium Gentium in circuitu, aurū,
& argentum, & vestes multæ satis. * Et 15
sic erit ruina equi, & muli, & cameli, &
asini, & omnium iumentorum, quæ fue-
16 rint in castris illis, sicut ruina hæc. * Et
omnes, qui reliqui fuerint de vniuersis
Gentibus, quæ venerunt contra Ierusa-
lem, ascēdent ab anno in annum, vt ado-
D rent Regem, Dominum exercituum, &
celebrent festiuitatem tabernaculorum.
17 * Et erit: Qui nō ascenderit de familijs
terræ ad Ierusalem, vt adoret Regem,
Dominum exercituū, non erit super eos
18 imber. * Quòd & si familia Ægypti nō
ascenderit, & nō venerit: nec super eos
erit, sed erit ruina, qua percutiet Do-
minus omnes Gentes, quæ non ascende-
rint ad celebrandam festiuitatem taber-
19 naculorum. * Hoc erit peccatum Ægy-
pti, & hoc peccatum omnium Gentium,
quæ non ascenderint ad celebrandam fe-
20 stiuitatem tabernaculorum. * In die il-
la erit quod super frenum equi est, san-
ctum Domino: & erunt lebētes in do-
mo Domini quasi phialæ coram altari.
21 * Et erit omnis lebes in Ierusalem, & in
Iuda sanctificatus Domino exercituum:
& venient omnes immolantes, & sumēt
ex eis, & coquent in eis: & nō erit mer-
cator vltra in domo Domini exercituū
in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPVT PRIMVM.

ONVS verbi Domini 1
ad Israel in manu A
Malachiæ. * Dilexi 2
vos, dicit Dominus,
& dixistis: In quo
dilexisti nos? Non-
ne frater erat Esau
Rom.9.c.13 Iacob, dicit Dominus, & dilexi Iacob,
* Esau autem odio habui? & posui mō- 3
tes eius in solitudinem, & hereditatem
eius in dracones deserti. * Quòd si di- 4
xerit Idumæa: Destructi sumus, sed re-
uertentes ædificabimus quæ destructa
sunt: Hæc dicit Dominus exercituum:
Isti ædificabunt, & ego destruam: & vo-
cabuntur termini impietatis, & popu-
lus, cui iratus est Dominus vsque in æter
5 nū. * Et oculi vestri videbunt: & vos di-
cetis: Magnificetur Dominus super ter-
6 minum Israel. * Filius honorat patrem,
& seruus dominum suum: si ergo Pater
ego sum, vbi est honor meus: & si Do-
minus ego sum, vbi est timor meus, di-
cit Dominus exercituum? ad vos, o sa-
cerdotes, qui despicitis nomen meum,
& dixistis: In quo despeximus nomen
tuum?

Digitized by Google

tuum? * Offertis super altare meum pa- 7
nem pollutum, & dicitis: In quo pollui-
mus te? In eo quod dicitis: Mensa Do-
mini despecta est. * Si offeratis cæcũ ad 8
immolandum, nonne malum est? & si
offeratis claudum, & languidum, nonne
malum est? offer illud duci tuo, si pla- C
cuerit ei, aut si susceperit faciem tuam,
dicit Dominus exercituũ. * Et nunc de- 9
precamini vultum Dei vt misereatur ve-
stri (de manu enim vestra factum est
hoc) si quomodo suscipiat facies vestras,
dicit Dominus exercituum. * Quis est 10
in vobis, qui claudat ostia, & incendat
altare meum gratuito? non est mihi vo-
luntas in vobis, dicit Dominus exerci-
tuum: & munus non suscipiam de ma-
|| Psal.112.a.3 nu vestra. * || Ab ortu enim solis vsque 11
ad occasum, magnum est nomen meum
in Gentibus, & in omni loco sacrificatur,
& offertur nomini meo oblatio mũda:
quia magnum est nomen meum in
Gentibus, dicit Dominus exercituum.
* Et vos polluistis illud in eo, quod di- 12
citis: Mensa Domini contaminata est: & D
quod superponitur, contemptibile est
cum igne, qui illud deuorat. * Et dixi- 13
stis: Ecce de labore, & exufflastis illud,
dicit Dominus exercituum, & intulistis
de rapinis claudum, & languidum, &
intulistis munus: numquid suscipiam il-
lud de manu vestra, dicit Dominus?
* Maledictus dolosus, qui habet in gre- 14
ge suo masculum, & votum faciens im-
molat debile Domino: quia Rex ma-
gnus ego, dicit Dominus exercituum, &
nomen meum horribile in Gentibus.

CAP. II.

ET nunc ad vos mandatum hoc, o sa- 1
cerdotes. * || Si nolueritis audire, & 2
Leui.26.b.14 Deut.28.b.15 si nolueritis ponere super cor vt detis A
gloriã nomini meo, ait Dominus exer-
cituum: mittam in vos egestatẽ, & ma-
ledicam benedictionibus vestris, & ma-
ledicam illis: quoniam non posuistis su-
per cor. * Ecce ego proijciam vobis 3
brachium, & dispergam super vultum
vestrum stercus sollemnitatum vestrarũ,
& assumet vos secum. * Et scietis quia 4
misi ad vos mãdatum istud, vt esset pa-
ctum meum cum Leui, dicit Dominus
exercituum. * Pactum meum fuit cum 5
eo vitæ & pacis: & dedi ei timorem, &
timuit me, & a facie nominis mei pauе-
6 bat. * Lex veritatis fuit in ore eius, &
iniquitas non est inuenta in labijs eius:
in pace, & in æquitate ambulauit me-
B cum, & multos auertit ab iniquitate.
7 * Labia enim sacerdotis custodient scię-
tiam, & legem requirent ex ore eius:
quia angelus Domini exercituum est.
8 * Vos autem recessistis de via, & scan-
dalizastis plurimos in lege: irritum feci-
stis pactum Leui, dicit Dominus exer-
9 cituum. * Propter quod & ego dedi vos
cõtemptibiles, & humiles omnibus po-
pulis, sicut non seruastis vias meas, &
10 accepistis faciem in lege. * || Numquid || Matt.23.a.9 Ephes.4.a.5
non pater vnus omnium nostrũ? num-
quid non Deus vnus creauit nos? quare
ergo despicit vnusquisque nostrum fra-
trem suum, violans pactum patrum no-
11 strorum? * Transgressus est Iuda, & abo-
C minatio facta est in Israel, & in Ierusa-
lem: quia cõtaminauit Iudas sanctifica-
tionem Domini, quam dilexit, & ha-
12 buit filiam dei alieni. * Disperdet Do-
minus virum, qui fecerit hoc, magistrũ,
& discipulum de tabernaculis Iacob, &
offerentem munus Domino exercituũ.
13 * Et hoc rursum fecistis, operiebatis la-
crymis altare Domini, fletu, & mugitu,
ita vt non respiciam vltra ad sacrificiũ,
nec accipiam placabile quid de manu
14 vestra. * Et dixistis: Quam ob causam?
quia Dominus testificatus est inter te,
& vxorem pubertatis tuæ, quam tu de-
spexisti: & hæc particeps tua, & vxor
15 fœderis tui. * Nonne vnus fecit, & re-
D siduum spiritus eius est? Et quid vnus
quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo
spiritum vestrum, & vxorem adolescen-
16 tiæ tuæ noli despicere. * Cum odio ha-
bueris, dimitte, dicit Dominus Deus Is-
rael: operiet autem iniquitas vestimen-
tum eius, dicit Dominus exercituum:
custodite spiritum vestrum, & nolite
17 despicere. * Laborare fecistis Dominum
in sermonibus vestris, & dixistis: In
quo eum fecimus laborare? In eo
quòd dicitis: Omnis qui facit malum,
bonus est in conspectu Domini, & ta-
les ei placent: aut certe vbi est Deus
iudicij?

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

Matt.11.b.10 Mar.1.a.2 Luc.1.b.17.& 7.d.27

1 ECce ego mitto angelum meum, & A
præparabit viam ante faciem meam.
Et ſtatim veniet ad templum ſuũ Do-
minator, quem vos quæritis, & ange-
lus teſtamenti, quem vos vultis. Ec-
2 ce venit, dicit Dominus exercituũ: * &
quis poterit cogitare diem aduentus e-
ius, & quis ſtabit ad videndum eum?
Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi
3 herba fullonum: * & ſedebit conflans, &
emundans argentum, & purgabit filios
Leui, & colabit eos quaſi aurum, & qua-
ſi argentum, & erunt Domino offerẽtes
4 ſacrificia in iuſtitia. * Et placebit Do-
mino ſacrificium Iuda, & Ieruſalem ſi-
5 cut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui. * Et
B accedam ad vos in iudicio, & ero teſtis
velox maleficis, & adulteris, & periuris,
& qui calumniantur mercedem merce-
narij, viduas, & pupillos, & opprimunt
peregrinum, nec timuerunt me, dicit
6 Dominus exercituum. * Ego enim Do-
minus, & non mutor: & vos filij Iacob
7 non eſtis conſumpti. * A diebus enim
patrum veſtrorum receſſiſtis a legitimis
meis, & nõ cuſtodiſtis. ‖ Reuertimini ad
‖ Zac.1.a.3
me, & reuertar ad vos, dicit Dominus
exercituum. Et dixiſtis: In quo reuerte-
8 mur? * Si affiget homo Deum, quia vos
configitis me? Et dixiſtis: In quo confi-
gimus te? In decimis, & in primitijs.
9 * Et in penuria vos maledicti eſtis, &
10 me vos configitis gens tota. * Inferte
C omnem decimam in horreum, & ſit ci-
bus in domo mea, & probate me ſuper
hoc, dicit Dominus: ſi non aperuero
vobis cataractas cæli, & effudero vobis
benedictionem vſque ad abundantiam,
11 * & increpabo pro vobis deuorantem,
& non corrumpet fructũ terræ veſtræ:
nec erit ſterilis vinea in agro, dicit Do-
12 minus exercituum. * Et beatos vos dicẽt
omnes Gentes: eritis enim vos terra de-
ſiderabilis, dicit Dominus exercituum.
13 * ‖ Inualuerunt ſuper me verba veſtra, ‖ Io.21.b.14
14 dicit Dominus. * Et dixiſtis: Quid lo-
cuti ſumus contra te? Dixiſtis: Vanus
eſt, qui ſeruit Deo: & quod emolumen-
tum quia cuſtodiuimus præcepta eius,
D & quia ambulauimus triſtes coram Do-
15 mino exercituũ? * ergo nunc beatos di-
cimus arrogantes: ſiquidẽ ædificati ſunt
facientes impietatem, & tentauerunt
16 Deum, & ſalui facti ſunt. * Tunc locu-
ti ſunt timentes Dominum, vnuſquiſque
cum proximo ſuo: Et attẽdit Dominus,
& audiuit: & ſcriptus eſt liber monu-
menti coram eo timentibus Dominum,
17 & cogitantibus nomen eius. * Et erunt
mihi, ait Dominus exercituum, in die,
qua ego facio, in peculium: & parcam
eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſeruienti ſi-
18 bi. * Et conuertemini, & videbitis quid
ſit inter iuſtum, & impium: & inter ſer-
uientem Deo, & non ſeruientem ei.

CAP. IIII.

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi
A caminus: & erunt omnes ſuperbi, &
omnes facientes impietatem ſtipula: &
inflammabit eos dies veniens, dicit
Dominus exercituũ, quæ non derelinquet
2 eis radicem, & germen. * ‖ Et orietur ‖ Luc.1.g.78
vobis timentibus nomen meum Sol iu-
ſtitiæ, & ſanitas in pennis eius: & egre-
diemini, & ſalietis ſicut vituli de armẽ-
3 to. * Et calcabitis impios, cum fuerint
B cinis ſub planta pedum veſtrorum in
die, qua ego facio, dicit Dominus exer-
4 cituum. * ‖ Mementote legis Moyſi ſerui ‖ Exod.20 Deut.4.5.6
mei, quã mandaui ei in Horeb ad omnẽ
5 Iſrael præcepta, & iudicia. * ‖ Ecce ego ‖ Mat.17.b.11 Mar.9.c.11
mittam vobis Eliam prophetam, ante- Luc.1.b.17
quam veniat dies Domini magnus, &
6 horribilis. * Et conuertet cor patrum ad
filios, & cor filiorum ad patres eorum:
ne forte veniam, & percutiam terram
anathemate.

LIBER

Digitized by Google

LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

ET factum est, post- 1
quam percussit Ale- A
xander Philippi Ma-
cedo, qui primus re-
gnauit in Græcia, &
egressus de terra Ce
thim, Darium regẽ
Persarum, & Medorum: * constituit 2
prælia multa, & obtinuit omnium mu-
nitiones, & interfecit reges terræ, * & 3
pertransijt vsque ad fines terræ: & acce-
pit spolia multitudinis Gentium: &
siluit terra in conspectu eius. * Et con- 4
gregauit virtutem, & exercitum fortem
nimis: & exaltatum est, & eleuatum cor
eius: * & obtinuit regiones Gentium, 5
& tyrannos: & facti sunt illi in tribu-
tum. * Et post hæc decidit in lectum, 6
& cognouit quia moreretur. * Et voca- 7
uit pueros suos nobiles, qui secũ erant
nutriti a iuuentute: & diuisit illis regnũ
suum, cum adhuc viueret. * Et regna- 8
uit Alexander annis duodecim, & mor-
tuus est. * Et obtinuerunt pueri eius re- 9
gnum, vnusquisque in loco suo: * & im- 10
posuerunt omnes sibi diademata post B
mortem eius, & filij eorum post eos an-
nis multis, & multiplicata sunt mala in
terra. * Et exijt ex eis radix peccatrix, 11
Antiochus illustris, filius Antiochi re-
gis, qui fuerat Romæ obses: & regnauit
in anno cẽtesimo trigesimo septimo re-
gni Græcorum. * In diebus illis exierũt 12
ex Israel filij iniqui, & suaserunt multis,
dicentes: Eamus, & disponamus testa-
mentum cum Gentibus, quæ circa nos
sunt: quia ex quo recessimus ab eis, in-
uenerunt nos multa mala. * Et bonus 13
visus est sermo in oculis eorum. * Et 14
destinauerunt aliqui de populo, & abie-
runt ad regem: & dedit illis potestatem
15 vt facerent iustitiam Gentium. * Et
ædificauerunt gymnasium in Ierosoly-
16 mis secundum leges Nationum: * & fe-
cerunt sibi præputia, & recesserunt a
testamento sancto, & iuncti sunt Natio-
nibus, & venundati sunt vt facerent ma-
17 lum. * Et paratum est regnum in con-
C spectu Antiochi, & cœpit regnare in
terra Ægypti vt regnaret super duo re-
18 gna. * Et intrauit in Ægyptum in
multitudine graui, in curribus, & ele-
phantis, & equitibus, & copiosa na-
19 uium multitudine: * & constituit bel-
lum aduersus Ptolemæum regem Ægy-
pti, & veritus est Ptolemæus a facie e-
ius, & fugit, & ceciderunt vulnerati
20 multi. * Et comprehendit ciuitates mu-
nitas in Terra Ægypti: & accepit spolia
21 Terræ Ægypti. * Et conuertit Antio-
chus, postquam percussit Ægyptum in
centesimo & quadragesimo tertio anno:
22 & ascendit ad Israel, * & ascendit Iero-
23 solymam in multitudine graui. * Et in-
trauit in sanctificationẽ cũ superbia, &
accepit altare aureum, & candelabrum
luminis, & vniuersa vasa eius, & men-
sam propositionis, & libatoria, & phia-
las, & mortariola aurea, & velum, &
coronas, & ornamentum aureum, quod
in facie templi erat: & comminuit om-
24 nia. * Et accepit argentum, & au-
D rum, & vasa concupiscibilia: & acce-
pit thesauros occultos, quos inuenit: &
sublatis omnibus abijt in terram suam.
25 * Et fecit cædem hominum, & locutus
26 est in superbia magna. * Et factus est
planctus magnus in Israel, & in omni
27 loco eorum: * & ingemuerũt principes,
& seniores: virgines, & iuuenes infir-

Digitized by Google

mati sunt: & speciositas mulierum immutata est. *Omnis maritus sumpsit la- 28
mentum: & quæ sedebant in thoro maritali, lugebant: * & commota est terra 29
super habitantes in ea, & vniuersa domus Iacob induit confusionem. * Et 30
post duos annos dierum misit rex principem tributorum in ciuitates Iuda, & venit Ierusalem cum turba magna. * Et 31
locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei. * Et irruit super 32
ciuitatem repente, & percussit eam plaga magna, & perdidit populum multũ ex Israel. * Et accepit spolia ciuitatis: 33
& succendit eam igni, & destruxit domos eius, & muros eius in circuitu:
* & captiuas duxerunt mulieres: & natos, & pecora possederunt. * Et ædificauerunt ciuitatẽ Dauid muro magno, & firmo, & turribus firmis, & facta est illis in arcem: * & posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos, & conualuerunt in ea. & posuerunt arma, & escas, & congregauerunt spolia Ierusalem: * & reposuerunt illic: & facti sunt in laqueum magnum. * Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in diabolum malum in Israel: * & effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, & contaminauerunt sanctificationem. * Et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos, & facta est habitatio exterorum, & facta est extera semini suo, & nati eius reliquerunt eam. * Sanctificatio eius desolata est sicut solitudo, ‖ dies festi eius conuersi sunt in luctum, sabbata eius in opprobrium, honores eius in nihilum. * Secundum gloriam eius multiplicata est ignominia eius: & sublimitas eius conuersa est in luctum. * Et scripsit rex Antiochus omni regno suo vt esset omnis populus, vnus: & relinqueret vnusquisque legem suam. * Et consenserunt omnes Gentes secundum verbum regis Antiochi: * & multi ex Israel consenserunt seruituti eius, & sacrificauerunt idolis, & coinquinauerunt sabbatum. * Et misit rex libros per manus nunciorum in Ierusalem, & in omnes ciuitates Iuda: vt sequerentur leges Gentium terræ, * & prohiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fieri in templo Dei, * & prohiberent celebrari sabbatũ, & dies sollemnes: * & iussit coinquinari sancta, & sanctum populum Israel. * Et iussit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes suillas, & pecora communia, * & relinquere filios suos incircumcisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita vt obliuiscerentur legem, & immutarent omnes iustificationes Dei. * Et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur. * Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo: & præposuit principes populo, qui hæc fieri cogerẽt. * Et iusserunt ciuitatibus Iuda sacrificare. * Et congregati sunt multi de populo ad eos, qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala super terrã: * & effugauerunt populum Israel in abditis, & in absconditis fugitiuorum locis. * Die quintadecima mensis Casleu, quinto & quadragesimo & cẽtesimo anno ædificauit rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, & per vniuersas ciuitates Iuda in circuitu ædificauerunt aras: * & ante ianuas domorum, & in plateis incendebant thura, & sacrificabant: * & libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos: * & apud quemcumque inueniebãtur libri testamenti Domini, & quicũque obseruabat legem Domini, secundũ edictum regis trucidabant eum. * In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inueniebatur in omni mense & mẽse in ciuitatibus. * Et quinta & vigesima die mensis sacrificabant super aram, quæ erat contra altare. * Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundum iussum regis Antiochi, * & suspendebant pueros a ceruicibus per vniuersas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabãt. * Et multi de populo Israel definierunt apud se, vt non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis: * & noluerũt infringere legẽ Dei sanctam, & trucidati sunt: * & facta est ira magna super populũ valde.

‖ Tob. 2. a. 6
Amos 8. b. 10

CAP. II.

1 A IN diebus illis surrexit Mathathias filius Ioannis, filij Simeonis, sacerdos

ex

ex filijs Ioarib ab Ierusalem, & consedit
in mõte Modin: * & habebat filios quin-
que, Ioannẽ, qui cognominabatur Gad-
dis: * & Simonem, qui cognominabatur 3
Thasi: * & Iudã, qui vocabatur Macha-
bæus: * & Eleazarum, qui cognomina- 4
batur Abaron: & Ionathan, qui cogno-
minabatur Apphus. * hi viderunt mala, 5
quæ fiebãt in populo Iuda, & in Ierusalẽ.
* Et dixit Mathathias: Væ mihi, vt quid 7
natus sum videre contritionem populi
mei, & contritionem ciuitatis sanctæ,
& sedere illic, cum datur in manibus
inimicorũ? * Sancta in manu extraneo- 8
rum facta sunt: templum eius sicut ho-
mo ignobilis. * Vasa gloriæ eius capti- 9
ua abducta sunt: trucidati sunt senes e-
ius in plateis, & iuuenes eius ceciderũt
in gladio inimicorum. * Quæ gens non 10
hereditauit regnum eius, & non obti-
nuit spolia eius? * Omnis compositio e- 11
ius ablata est. Quæ erat libera, facta est
ancilla. * Et ecce sancta nostra, & pul- 12
chritudo nostra, & claritas nostra deso-
lata est, & coinquinauerunt ea Gentes. B
* Quò ergo nobis adhuc viuere? * Et 13
scidit vestimenta sua Mathathias, & filij 14
eius: & operuerunt se cilicijs, & plan-
xerunt valde. * Et venerunt illuc qui 15
missi erant a rege Antiocho, vt cogerẽt
eos, qui confugerant in ciuitatem Mo-
din, immolare, & accendere thura, & a
lege Dei discedere. * Et multi de popu- 16
lo Israel cõsentientes accesserunt ad eos:
sed Mathathias, & filij eius constanter
steterunt. * Et respondentes qui missi e- 17
rant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ:
Princeps & clarissimus, & magnus es in
hac ciuitate, & ornatus filijs, & fratri-
bus. * ergo accede prior, & fac iussum 18
regis, sicut fecerunt omnes Gentes, &
viri Iuda, & qui remanserunt in Ieru-
salem: & eris tu, & filij tui inter amicos
regis, & amplificatus auro, & argento,
& muneribus multis. * Et respõdit Ma- 19
thathias, & dixit magna voce: Et si om-
nes Gentes regi Antiocho obediunt, vt
discedat vnusquisque a seruitute legis pa-
trum suorum, & consentiat mandatis e-
ius: * ego & filij mei, & fratres mei obe- 20
diemus legi patrum nostrorum. * pro- 21
pitius sit nobis Deus: non est nobis vti-
le relinquere legem, & iustitias Dei:
* non audiemus verba regis Antiochi, 22
C nec sacrificabimus transgredientes legis
nostræ mandata, vt eamus altera via.
23 * Et vt cessauit loqui verba hæc, acces-
sit quidam Iudæus in omnium oculis
sacrificare idolis super aram in ciuitate
24 Modin, secundum iussum regis: * &
vidit Mathathias, & doluit, & con-
tremuerunt renes eius, & accensus est
furor eius secundum iudicium legis,
& insiliens trucidauit eum super aram:
25 * sed & virum, quem rex Antiochus
miserat, qui cogebat immolare, oc-
cidit in ipso tempore, & aram destru-
26 xit, * & zelatus est legem, ‖ sicut fecit ‖ Nu.25.c.18
27 Phinees Zamri filio Salomi. * Et excla-
mauit Mathathias voce magna in ciui-
tate, dicens: Omnis, qui zelum ha-
bet legis statuens testamentum, exeat
28 post me. * Et fugit ipse, & filij eius
in montes, & reliquerunt quæcumque
29 habebant in ciuitate. * Tunc descende-
runt multi quærentes iudicium, & iu-
30 stitiam, in desertum: * & sederunt ibi
ipsi, & filij eorum, & mulieres eorum,
& pecora eorum: quoniam inundaue-
31 runt super eos mala. * Et renunciatum
D est viris regis, & exercitui, qui erat in
Ierusalem ciuitate Dauid quoniam di-
scessissent viri quidam, qui dissipaue-
runt mandatum regis in loca occulta
in deserto, & abijssent post illos mul-
32 ti. * Et statim perrexerunt ad eos, &
constituerunt aduersus eos prælium in
33 die sabbatorum, * & dixerunt ad eos:
Resistitis & nunc adhuc? exite, & fa-
cite secundum verbum regis Antiochi,
34 & viuetis. * Et dixerunt: Non exibimus,
neque faciemus verbum regis, vt pol-
35 luamus diem sabbatorum. * Et concita-
36 uerunt aduersus eos prælium. * Et non
responderunt eis, nec lapidem miserunt
in eos, nec oppilauerunt loca occulta,
37 * dicentes: Moriamur omnes in simpli-
citate nostra: & testes erunt super nos
cælum, & terra, quòd iniuste perditis
38 nos. * Et intulerunt illis bellum sabba-
tis: & mortui sunt ipsi, & vxores eo-
rum, & filij eorum, & pecora eorum
39 vsque ad mille animas hominum. * Et
cognouit Mathathias, & amici eius, &
40 luctum habuerunt super eos valde. * Et
dixit vir proximo suo: Si omnes fece-
rimus sicut fratres nostri fecerunt, &
non pugnauerimus aduersus gentes pro

Digitized by Google

animabus nostris, & iustificationibus nostris: nunc citius disperdent nos a ter- 41
ra. * Et cogitauerunt in die illa, dicen- E
tes: Omnis homo, quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus aduersus eum: & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres 42
nostri in occultis. * Tunc congregata
est ad eos synagoga Assidæorum fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius in 43
lege: * & omnes, qui fugiebant a malis, additi sunt ad eos, & facti sunt il- 44
lis ad firmamentum. * Et collegerunt exercitum, & percusserunt peccatores in ira sua, & viros iniquos in indignatione sua: & ceteri fugerunt ad natio- 45
nes, vt euaderent. * Et circuiuit Mathathias, & amici eius, & destruxerunt 46
aras: * & circumciderunt pueros incircumcisos quotquot inuenerunt in fini- 47
bus Israel: & in fortitudine. * Et persecuti sunt filios superbiæ, & prosperatum est opus in manibus eorum: * & 48
obtinuerunt legem de manibus gentiũ, & de manibus regum: & non dederunt 49
cornu peccatori: * Et appropinquauerũt F
dies Mathathiæ moriendi, & dixit filijs suis: Nunc confortata est superbia, &
castigatio, & tempus euersionis, & ira 50
indignationis: * Nunc ergo, o filij, æmulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestro- 51
rum, * & mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam magnam, & nomen 52
|| Gen. 22.a.2 æternum. * || Abraham nonne in tenta- 53
tione inuentus est fidelis, & reputatum
||Gen.41.e.40 est ei ad iustitiam? * || Ioseph in tempore angustiæ suæ custodiuit mandatũ, 54
|| Nu.25.e.13 Eccl. 45. d.28 & factus est dominus Ægypti. * || Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni. 55
|| Ios. 1. a.2 * || Iesus dum impleuit verbum, factus 56
||Num.14.b.6 Ios. 14. d.14 est dux in Israel. * || Caleb, dum testificatur in ecclesia, accepit hereditatem. 57
|| 2.Reg.2.a.4 * || Dauid in sua misericordia consecu- 58
|| 4.Reg.2.d.11 tus est sedem regni in sæcula. * || Elias, G
dum zelat zelum legis, receptus est in 59
|| Dan.3.e.16 cælum. * || Ananias & Azarias & Misael credentes, liberati sunt de flamma. 60
|| Dan. 6.f.22 * || Daniel in sua simplicitate liberatus 61
est de ore leonum. * Et ita cogitate
per generationem, & generationem:
quia omnes qui sperant in eum, non 62
infirmantur. * Et a verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius ster- 63
cus, & vermis est: * hodie extollitur,
& cras non inuenietur: quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius 64
perijt. * Vos ergo filij confortamini, &
viriliter agite in lege: quia in ipsa 65
gloriosi eritis. * Et ecce Simon frater vester, scio quòd vir consilij est: ipsum audite semper, & ipse erit vobis 66
pater. * Et Iudas Machabæus fortis viribus a iuuentute sua, sit vobis princeps militiæ, & ipse aget bellum popu- 67
li. * Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi ve- 68
stri. * Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis.
69 * Et benedixit eos, & appositus est ad
70 patres suos. * Et defunctus est anno centesimo & quadragesimo sexto: & sepultus est a filijs suis in sepulchris patrum suorum in Modin, & planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

CAP. III.

1 ET surrexit Iudas, qui vocabatur Ma-
2 chabæus filius eius pro eo: * & ad-
A iuuabant eum omnes fratres eius: &
vniuersi, qui se coniunxerant patri eius, & præliabantur prælium Israel cũ
3 lætitia. * Et dilatauit gloriam populo suo, & induit se loricam sicut gigas, & succinxit se arma bellica sua in prælijs, & protegebat castra gladio suo.
4 * Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut catulus leonis rugiens in
5 venatione. * Et persequutus est iniquos perscrutans eos: & qui conturbabant populum suũ, eos succendit flam-
6 mis: * & repulsi sunt inimici eius præ timore eius, & omnes operarij iniquitatis conturbati sunt: & directa est salus
7 in manu eius. * Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Iacob in operibus suis, & in sæculum memoria eius in be-
8 nedictione. * Et perambulauit ciuitates Iuda, & perdidit impios ex eis, & auertit
9 iram ab Israel. * Et nominatus est vsque ad nouissimũ terræ, & congregauit per-
10 euntes. * Et cõgregauit Apollonius Gen-
B tes, & a Samaria virtutem multã & ma-
11 gnã ad bellandũ cõtra Israel. * Et cognouit Iudas, & exijt obuiã illi: & percussit, & occidit illũ: & ceciderũt vulnerati multi,

Digitized by Google

multi, & reliqui fugerunt. * & accepit 12
spolia eorum: & gladium Apollonij abstulit Iudas, & erat pugnans in eo omnibus diebus. * Et audiuit Seron princeps exercitus Syriæ, quòd congregauit 13
Iudas congregationem fidelium, & ecclesiam secum, * & ait: Faciam mihi 14
nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Iudam, & eos, qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.
* Et præparauit se: & ascenderunt cum 15
eo castra impiorum fortes auxiliarij vt facerent vindictam in filios Israel. * Et 16
appropinquauerunt vsque ad Bethoron: & exiuit Iudas obuiam illi cum paucis.
* Vt autem viderunt exercitum venien- 17
tem sibi obuiam, dixerunt Iudæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, C
& nos fatigati sumus ieiunio hodie?
* Et ait Iudas: Facile est concludi mul- 18
tos in manus paucorum: & non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis: * quoniam non 19
in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est. * Ipsi veniunt 20
ad nos in multitudine contumaci, & superbia vt disperdant nos, & vxores nostras, & filios nostros, & vt spoliẽt nos: * nos vero pugnabimus pro anima- 21
bus nostris, & legibus nostris: * & ipse 22
Dominus conteret eos ante faciem nostram: vos autem ne timueritis eos. * Vt 23
cessauit autem loqui, insiluit in eos subito: & contritus est Seron, & exercitus eius in conspectu ipsius: * & perse- 24
cutus est eum in descensu Bethoron vsque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philisthijm. * Et cecidit 25
timor Iudæ, ac fratrum eius, & formido super omnes gentes in circuitu eorum. * & peruenit ad regem nomen e- 26
ius, & de prælijs Iudæ narrabant omnes D
gentes. * Vt audiuit autem rex Antio- 27
chus sermones istos, iratus est animo: & misit, & congregauit exercitum vniuersi regni sui, castra fortia valde: * & 28
aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exercitui in annum: & mandauit illis vt essent parati ad omnia. * Et vi- 29
dit quòd defecit pecunia de thesauris suis, & tributa regionis modica propter dissensionem, & plagam, quam fecit in terra, vt tolleret legitima, quæ erant a
30 primis diebus: * & timuit ne non haberet vt semel & bis, in sumptus & donaria, quæ dederat ante larga manu: & abundauerat super reges, qui ante eum
31 fuerant. * Et consternatus erat animo valde, & cogitauit ire in Persidem, & accipere tributa regionum, & congre-
32 gare argentum multum. * Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali, super negotia regia, a flumine
33 Euphrate vsque ad flumen Ægypti: * & vt nutriret Antiochum filium suum, do-
34 nec rediret. * Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandauit ei de omnibus, quæ volebat, & de in-
35 habitantibus Iudæam, & Ierusalem: * & E
vt mitteret ad eos exercitum ad conterendam, & extirpãdam virtutem Israel, & reliquias Ierusalem, & auferendam
36 memoriam eorum de loco: * & vt constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & sorte distri-
37 bueret terram eorum. * Et rex assumpsit partem exercitus residui, & exiuit ab Antiochia ciuitate regni sui anno centesimo & quadragesimo septimo: & transfretauit Euphratẽ flumen, & per-
38 ambulabat superiores regiones. * Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros
39 potentes ex amicis regis: * & misit cum eis quadraginta millia virorum, & septẽ millia equitum vt venirent in terram Iuda, & disperderent eam secundum
40 verbum regis. * Et processerunt cum vniuersa virtute sua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra cam-
41 pestri. * Et audierunt mercatores regionum nomen eorũ: & acceperunt argẽtum, & aurum multũ valde, & pueros: & venerunt in castra vt acciperẽt filios Israel in seruos, & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarũ.
42 * Et vidit Iudas, & fratres eius, quia mul- F
tiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorũ: & cognouerũt verba regis, quæ mandauit populo facere in
43 interitum, & consummationẽ: * & dixerunt vnusquisque ad proximũ suũ: Erigamus deiectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis no
44 stris. * Et cõgregatus est cõuentus vt essent parati in prælium: & vt orarent, &

Digitized by Google

peterent misericordiam, & miserationes. * Et Ierusalem non habitabatur, sed 45
erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis eius: &
sanctum conculcabatur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio
Gentiũ: & ablata est voluptas a Iacob,
& defecit ibi tibia, & cithara. * Et con- 46
gregati sunt, & venerunt in Maspha cõtra Ierusalem: quia locus orationis erat
in Maspha ante in Israel. * Et ieiunauerunt illa die, & induerunt se cilicijs, & 47
cinerem imposuerunt capiti suo: & disciderunt vestimẽta sua: * & expanderũt 48
libros legis, de quibus scrutabantur Gẽtes similitudinem simulachrorum suorũ:
* & attulerunt ornamenta sacerdotalia, 49
& primitias, & decimas: & suscitauerũt G
Nazaræos, qui impleuerant dies: * & clamauerunt voce magna in cælũ, dicentes: 50
Quid faciemus istis, & quo eos ducemus?
* & sancta tua cõculcata sunt, & cõtaminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt in 51
luctũ, & in humilitatẽ. * & ecce Nationes 52
cõuenerunt aduersum nos vt nos disperdant: tu scis quæ cogitãt in nos. * Quo- 53
modo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu Deus adiuues nos? * Et 54
tubis exclamauerunt voce magna. * Et 55
post hæc constituit Iudas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones. * ‖Et dixit his, qui 56
‖ Deut. 20. a. 5. 6 Iud. 7. a. 3
ædificabant domos, & sponsabant vxores, & plantabant vineas, & formidolosis, vt redirent vnusquisque in domum
suam secundum legem. * Et mouerunt 57
castra, & collocauerunt ad Austrum
Emmaum. * Et ait Iudas: Accingimini, 58
& estote filij potentes, & estote parati
in mane, vt pugnetis aduersus Nationes
has, quæ conuenerunt aduersus nos disperdere nos, & sancta nostra: * quoniã 59
melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & sanctorum.
* Sicut autem fuerit voluntas in cælo, 60
sic fiat.

CAP. IIII.

ET assumpsit Gorgias quinque mil- 1
lia virorum, & mille equites ele- A
ctos: & mouerunt castra nocte * vt ap- 2
plicarent ad castra Iudæorum, & percuterent eos subito: & filij, qui erant ex
3 arce, erant illis duces. * Et audiuit Iudas, & surrexit ipse, & potentes percu-
tere virtutem exercituum regis, qui e-
4 rant in Emmaum. * Adhuc enim disper-
5 sus erat exercitus a castris. * Et venit
Gorgias in castra Iudæ noctu, & neminem inuenit, & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi a nobis.
6 * Et cum dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus millibus virorum tantum: qui tegumenta, & gladios
7 non habebant: * & viderunt castra Gentium valida, & loricatos, & equitatus
in circuitu eorum, & hi docti ad præ-
8 lium. * Et ait Iudas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorũ,
9 & impetum eorũ ne formidetis. * ‖Me- ‖ Exod. 14. b.
mentote qualiter salui facti sunt patres
nostri in mari rubro, cum sequeretur
10 eos Pharao cum exercitu multo. * Et
nunc clamemus in cælum: & miserebitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret
exercitum istum ante faciem nostram
11 hodie: * & scient omnes gentes quia est
12 qui redimat, & liberet Israel. * Et ele-
B uauerunt alienigenæ oculos suos, & vi-
13 derunt eos venientes ex aduerso. * Et
exierunt de castris in prælium, & tuba
14 cecinerunt hi, qui erant cum Iuda: * Et
congressi sunt: & contritæ sunt Gentes,
15 & fugerunt in campum. * Nouissimi
autem omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos vsque Gezeron, &
vsque in campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis vsque ad
16 tria millia virorum. * Et reuersus est
Iudas, & exercitus eius, sequens eum.
17 * Dixitq. ad populum: Non cõcupiscatis spolia: quia bellum contra nos est,
18 * & Gorgias & exercitus eius prope nos
in monte: sed state nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, & sume-
19 tis postea spolia securi. * Et adhuc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars
20 quædam prospiciens de monte. * Et vidit Gorgias quòd in fugã conuersi sunt
sui, & succenderũt castra: fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum
21 est. * Quibus illi conspectis timuerunt
C valde, aspicientes simul & Iudam, &
exercitum in campo paratum ad prælium.
22 * Et fugerunt omnes in campum alieni-
23 genarum: * & Iudas reuersus est ad spo-

lia

Digitized by Google

lia castrorum, & acceperunt aurũ multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.
24 * Et conuersi, hymnum canebant, & benedicebant Deum in cælum, quoniã bonus est, quoniam in sæculum misericordia eius. * Et facta est salus magna
25 in Israel in die illa. * Quicumque autem
26 alienigenarum euaserunt, venerunt, & nunciauerunt Lysiæ vniuersa, quæ acciderant. * Quibus ille auditis consternatus animo deficiebat: quòd non qualia
27 voluit, talia contigerunt in Israel, & qualia mandauit rex. * Et sequenti anno
28 congregauit Lysias virorum electorum sexaginta millia, & equitum quinque millia, vt debellaret eos. * Et venerunt
29 in Iudæam, & castra posuerunt in Bethoron, & occurrit illis Iudas cum de-
30 cem millibus viris. * Et viderunt exercitum fortem, & orauit, & dixit: Be-
1.Reg. 17.f. 50 nedictus es saluator Israel, ‖ qui contriui-
1.Reg. 14.b. 8 sti impetum potentis in manu serui tui D
Dauid, ‖ & tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathæ filij Saul, & armigeri eius. * Conclude exercitum istũ
31 in manu populi tui Israel, & confundãtur in exercitu suo, & equitibus. * Da
32 illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorum, & commoueantur contritione sua. * Deijce illos gladio dili-
33 gentium te: & collaudent te omnes, qui nouerunt nomen tuum in hymnis. * Et
34 commiserunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lysiæ quinque millia virorũ.
* Videns autem Lysias fugam suorum,
35 & Iudæorum audaciam, & quòd parati sunt aut viuere, aut mori fortiter, abijt Antiochiam, & elegit milites, vt multiplicati rursus venirent in Iudæam.
36 * Dixit autem Iudas, & fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascenda- E
mus nunc mundare sancta, & renouare.
37 * Et congregatus est omnis exercitus, &
38 ascenderunt in montem Sion. * Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, &
in atrijs virgulta nata sicut in saltu, vel in montibus, & pastophoria diruta.
39 * Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt
40 cinerem super caput suum. * & ceciderunt in faciem super terram, & exclamauerunt tubis signorum, & clamaue-
41 runt in cælum. * Tunc ordinauit Iudas viros vt pugnarent aduersus eos, qui erant in arce, donec emundarent san-
42 cta. * Et elegit sacerdotes sine macula,
43 voluntatem habentes in lege Dei: * & mundauerunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.
44 * Et cogitauit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo face-
45 ret. * Et incidit illis consilium bonum vt destruerent illud: ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminauerunt
46 illud Gentes, & demoliti sunt illud. * Et reposuerũt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret prophe-
47 ta, & responderet de eis. * Et acceperunt lapides integros secundum legem,
F & ædificauerunt altare nouum secundũ
48 illud, quod fuit prius: * & ædificauerunt sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus: & ædem, & atria sanctifi-
49 cauerunt. * Et fecerunt vasa sancta noua, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templũ.
50 * Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & lucebant in templo.
51 * Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consummauerunt
52 omnia opera, quæ fecerant. * Et ante matutinum surrexerunt quinta & vigesima die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octaui
53 anni: * & obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum
54 nouum, quod fecerunt. * Secundum
G tempus & secundum diem, in qua contaminauerunt illud gentes, in ipsa renouatum est in canticis, & citharis,
55 & cinyris, & in cymbalis. * Et cecidit omnis populus in faciem, & adorauerunt, & benedixerunt in cælum
56 eum, qui prosperauit eis. * Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia,
57 & sacrificium salutaris, & laudis. * Et ornauerunt faciem templi coronis aureis, & scutulis: & dedicauerunt portas, & pastophoria, & imposuerunt
58 eis ianuas. * Et facta est lætitia in populo magna valde, & auersum est op-
59 probrium Gentium. * ‖ Et statuit Iudas, & fratres eius, & vniuersa ecclesia Israel vt agatur dies dedicationis ‖ Io. 10.c.22

altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo a quinta & vigesima die mensis Casleu, cũ lætitia & gaudio.
* & ædificauerunt in tempore illo mon 60
tem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent Gentes, & conculcarent eum sicut antea fecerunt. * Et collocauit illic exercitum, 61
vt seruarent eum, & muniuit eum ad custodiendam Bethsuram, vt haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum est, vt audierunt Gentes in 1
circuitu quia ædificatum est altare, A
& sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde: * & cogitabant tollere genus Iacob, 2
qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & persequi. * Et debellabat Iudas filios Esau in Idumæa, & eos, 3
qui erant in Acrabathane: quia circumsedebant Israelitas, & percussit eos plaga magna. * Et recordatus est malitiam 4
filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei in via. * Et conclusi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizauit eos, & incendit turres eorum igni cũ omnibus, qui in eis erant. * Et transiuit 6
ad filios Ammon, & inuenit manum fortem, & populum copiosum, & Timotheum ducem ipsorum: * & commisit 7
cum eis prælia multa, & contriti sunt in conspectu eorum, & percussit eos: * & 8
cepit Gazer ciuitatem, & filias eius, & reuersus est in Iudæam. * Et congregatæ sunt gentes, quæ sunt in Galaad aduersus Israelitas, qui erant in finibus eorum vt tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem, * & miserunt litte- 10
ras ad Iudam, & fratres eius, dicentes: Congregatæ sunt aduersum nos gentes per circuitum, vt nos auferant: * & pa- 11
rant venire, & occupare munitionem, B
in quam confugimus: & Timotheus est dux exercitus eorum. * Nunc ergo veni, 12
& eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis. * Et omnes 13
fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: & captiuas duxerunt vxores eorum, & natos, & spolia, & peremerunt illic fere mille viros. * Et 14
adhuc epistolæ legebantur, & ecce alij nuncij venerunt de Galilæa conscissis tunicis, nunciantes secundum verba hæc:
15 * dicentes conuenisse aduersum se a Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta est omnis Galilæa alienigenis, vt nos
16 consumant. * Vt audiuit autem Iudas, & populus, sermones istos, conuenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis, qui in tribulatione erant,
17 & expugnabantur ab eis. * Dixitq. Iudas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem, & frater meus Iona-
18 thas ibimus in Galaaditim. * Et reliquit Iosephum filium Zachariæ, & Azariam duces populi cum residuo exercitu in
19 Iudæa ad custodiam: * & præcepit illis, dicens: Præestote populo huic: & nolite bellum committere aduersum gen-
20 tes, donec reuertamur. * Et partiti sunt Simoni viri tria millia, vt iret in Galilæam: Iudæ autem octo millia in Galaa-
21 ditim. * Et abijt Simon in Galilæam, & C commisit prælia multa cum gentibus: & contritæ sunt gentes a facie eius, & per-
22 secutus est eos vsque ad portam * Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum, & accepit spo-
23 lia eorum, * & assumpsit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis cum vxoribus, & natis, & omnibus, quæ erant illis, & adduxit in Iudæam cum lætitia ma-
24 gna. * Et Iudas Machabæus, & Ionathas frater eius transferunt Iordanem, & abierunt viam trium dierum per deser-
25 tum. * Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pacifice, & narrauerunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eo-
26 rum in Galaaditide, * & quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes ciuitates
27 munitæ, & magnæ. * Sed & in ceteris ciuitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in crastinum constituerunt admouere exercitum ciuitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in vna
28 die. * Et conuertit Iudas, & exercitus eius, viam in desertum Bosor repente, & occupauit ciuitatem: & occidit omnem masculum in ore gladij, & accepit omnia spolia eorum, & succen-
29 dit eam igni. * Et surrexerunt inde

nocte

Digitized by Google

nocte, & ibant vsque ad munitionem.
* Et factum est diluculo, cum eleuassent 30
oculos suos, ecce populus multus, cu- D
ius non erat numerus, portantes scalas,
& machinas vt comprehenderent mu-
nitionem, & expugnarent eos. * Et vi- 31
dit Iudas quia cœpit bellum, & clamor
belli ascendit ad cælum sicut tuba, &
clamor magnus de ciuitate: * & dixit 32
exercitui suo: Pugnate hodie pro fra-
tribus vestris. * Et venit tribus ordini- 33
bus post eos, & exclamauerunt tubis, &
clamauerũt in oratione. * Et cognouerũt 34
castra Timothei quia Machabæus est, &
refugerunt a facie eius: & percusserunt
eos plaga magna. & ceciderunt ex eis in
die illa fere octo millia virorũ. * Et diuer- 35
tit Iudas in Maspha, & expugnauit, &
cepit eam: & occidit omnem mascu-
lum eius, & sumpsit spolia eius, & suc-
cendit eam igni. * Inde perrexit, & 36
cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, &
reliquas ciuitates Galaaditidis. * Post 37
hæc autem verba congregauit Timo-
theus exercitum alium, & castra posuit
contra Raphon trans torrentem. * Et 38
misit Iudas speculari exercitum: & re-
nunciauerunt ei, dicentes: Quia conue-
nerunt ad eum omnes gentes, quæ in
circuitu nostro sunt, exercitus multus
nimis: * & Arabas conduxerunt in au- 39
xilium sibi, & castra posuerunt trans
torrentem, parati ad te venire in præ-
lium. Et abijt Iudas obuiam illis. * Et 40
ait Timotheus principibus exercitus sui: E
Cum appropinquauerit Iudas, & exer-
citus eius ad torrentem aquæ: si transie-
rit ad nos prior, non poterimus sustine-
re eum: quia potens poterit aduersum
nos. * si vero timuerit transire, & po- 41
suerit castra extra flumen, transfrete-
mus ad eos, & poterimus aduersus il-
lum. * Vt autem appropinquauit Iudas 42
ad torrentem aquæ, statuit scribas po-
puli secus torrentem, & mandauit eis,
dicens: Neminem hominum reliqueri-
tis: sed veniant omnes in prælium.
* Et transfretauit ad illos prior, & om- 43
nis populus post eum, & contritæ sunt
omnes gentes a facie eorum, & proiece-
runt arma sua, & fugerunt ad fanum,
quod erat in Carnaim. * Et occupauit 44
ipsam ciuitatem, & fanum succendit
igni cum omnibus, qui erant in ipso:
& oppressa est Carnaim, & non potuit
45 sustinere contra faciem Iudæ. * Et con-
gregauit Iudas vniuersos Israelitas, qui
erant in Galaaditide, a minimo vsque
ad maximum, & vxores eorum, & na-
tos, & exercitum magnum valde vt
46 venirent in terram Iuda. * Et vene-
runt vsque Ephron: & hæc ciuitas
magna in ingressu posita, munita valde, &
non erat declinare ab ea dextera vel si-
47 nistra, sed per mediam iter erat. * Et
F inclusserunt se qui erant in ciuitate, &
obstruxerunt portas lapidibus: & misit
48 ad eos Iudas verbis pacificis, * dicens:
Transeamus per terram vestram, vt ea-
mus in terram nostram: & nemo vobis
nocebit: tantum pedibus transibimus.
49 Et nolebant eis aperire. * Et præcepit
Iudas prædicare in castris, vt applica-
50 rent vnusquisque in quo erat loco. * &
applicuerunt se viri virtutis: & oppug-
nauit ciuitatem illam tota die, & to-
ta nocte, & tradita est ciuitas in manu
51 eius: * & peremerunt omnem mascu-
lum in ore gladij, & eradicauit eam,
& accepit spolia eius, & transiuit per
52 totam ciuitatem super interfectos. * Et
transgressi sunt Iordanem in campo ma-
53 gno, contra faciem Bethsan. * Et
erat Iudas congregans extremos, & ex-
hortabatur populum per totam viam,
54 donec venirent in terram Iuda: * &
ascenderunt in montem Sion cum læti-
tia, & gaudio, & obtulerunt holocau-
sta, quòd nemo ex eis cecidisset donec
55 reuerterentur in pace. * Et in diebus,
quibus erat Iudas, & Ionathas in terra
Galaad, & Simon frater eius in Galilæa
56 contra faciem Ptolemaidis, * audiuit
Iosephus Zachariæ filius, & Azarias
princeps virtutis, res bene gestas, & præ-
57 lia quæ facta sunt, * & dixit: Faciamus
& ipsi nobis nomen, & eamus pugnare
aduersus gentes, quæ in circuitu nostro
58 sunt. * Et præcepit his, qui erant in exer-
59 citu suo, & abierunt Iamniam. * Et exiuit
G Gorgias de ciuitate, & viri eius obuiam
60 illis in pugnam. * Et fugati sunt Iose-
phus, & Azarias vsque in fines Iudææ: &
ceciderunt illo die de populo Israel ad
duo millia viri, & facta est fuga ma-
61 gna in populo: * quia non audierunt
Iudam, & fratres eius, existimantes forti-
62 ter se facturos. * Ipsi autem non erant de
semine

Digitized by Google

semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel. * Et viri Iuda magni- 63
ficati sunt valde in conspectu omnis Israel, & gentium omnium vbi audiebatur nomen eorum. * Et conuenerunt ad eos 64
fausta acclamantes. * Et exiuit Iudas, & 65
fratres eius, & expugnabant filios Esau in terra, quæ ad Austrum est, & percussit Chebron & filias eius: & muros eius, & turres succendit igni in circuitu. * Et 66
mouit castra vt iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam. * In 67
die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium. * Et declinauit Iudas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & sculptilia deorum ipsorum succendit igni: & cepit spolia ciuitatum, & reuersus est in terram Iuda. 68

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones, & audiuit esse 1
A ciuitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, & copiosam in argento, & auro, * templũq. in ea locuples valde: & 2
illic velamina aurea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnauit primus in Græcia. * Et venit, & quærebat capere ciuitatẽ, 3
& deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit sermo his, qui erant in ciuitate: * & insurrexerunt in prælium, & 4
fugit inde, & abijt cum tristitia magna, & reuersus est in Babyloniam. * Et venit qui nunciaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Iuda: 5
* & quia abijt Lysias cum virtute forti 6
in primis, & fugatus est a facie Iudæorum, & inualuerunt armis, & viribus, & spolijs multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt: * & quia diruerunt abo- 7
minationem, quam ædificauerat super altare, quod erat in Ierusalem, & sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed & Bethsuram ciuitatem suam. * Et factum est vt audiuit 8
rex sermones istos, expauit, & commotus est valde: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut cogitabat. * Et 9
erat illic per dies multos: quia renouata est in eo tristitia magna, & arbitra-
10 tus est se mori. * Et vocauit omnes ami-
B cos suos, & dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corrui
11 corde præ solicitudine: * & dixi in corde meo: In quantam tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum: qui iucundus eram, & dile-
12 ctus in potestate mea! * Nunc vero reminiscor malorum, quæ feci in Ierusalem, vnde & abstuli omnia spolia aurea, & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Iudæam sine causa.
13 * Cognoui ergo quia propterea inuenerunt me mala ista: & ecce pereo tristi-
14 tia magna in terra aliena. * Et vocauit Philippum, vnum de amicis suis, & præposuit eum super vniuersum regnum
15 suum: * & dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, vt adduceret Antiochum filium suũ, & nutriret eum, & re-
16 gnaret. * Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono.
17 * Et cognouit Lysias, quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium eius, quem nutriuit adolescentẽ:
18 & vocauit nomen eius Eupator. * Et hi, qui erant in arce, concluserant Israel in circuitu sanctorum: & quærebant eis mala semper, & firmamentum Gentium.
19 * Et cogitauit Iudas disperdere eos: &
C conuocauit vniuersum populum, vt ob-
20 siderent eos. * Et conuenerunt simul, & obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas, & machinas.
21 * Et exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur: & adiunxerunt se illis aliqui im-
22 pij ex Israel, * & abierunt ad regem, & dixerunt: Quousque non facis iudicium,
23 & vindicas fratres nostros? * Nos decreuimus seruire patri tuo, & ambulare in præceptis eius, & obsequi edictis eius:
24 * & filij populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, & quicumque inueniebantur ex nobis, interficiebantur, &
25 hereditates nostræ diripiebantur. * Et non ad nos tantum extenderunt manũ,
26 sed & in omnes fines nostros. * & ecce applicuerunt hodie ad arcem Ierusalem occupare eam, & munitionem Bethsu-
27 ram munierunt: * & nisi præueneris eos velocius, maiora, quàm hæc, facient,
28 & non poteris obtinere eos. * Et iratus est rex, vt hæc audiuit: & conuocauit

omnes

Digitized by Google

omnes amicos suos, & principes exercitus sui, & eos, qui super equites erant.
* sed & de regnis alijs, & de insulis ma- 29
ritimis venerũt ad eum exercitus cõductitij. * Et erat numerus exercitus eius, 30
centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti triginta duo, D
docti ad prælium. * Et venerũt per Idu- 31
mæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnauerunt dies multos, & fecerũt machinas & exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnauerunt viriliter. * Et re- 32
cessit Iudas ab arce, & mouit castra ad Bethzacharam contra castra regis. * Et 33
surrexit rex ante lucem, & concitauit exercitus in impetum cõtra viam Bethzacharam: & comparauerunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:
* & elephantis ostenderunt sanguinem 34
vuæ & mori, ad acuendos eos in prælium: * & diuiserunt bestias per legio- 35
nes: & astiterũt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati vnicuique bestiæ electi erant. * Hi ante tempus vbicumque erat 36
bestia, ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non discedebant ab ea. * Sed 37
& turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias: & super eas machinæ: & super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant desuper: & Indus magister bestiæ. * Et re- 38
siduum equitatum hinc & inde statuit in duas partes, tubis exercitum commouere, & perurgere constipatos in legionibus eius. * Et vt refulsit sol in clypeos 39
aureos, & æreos, resplenduerunt mon- E
tes ab eis, & resplenduerunt sicut lampades ignis. * Et distincta est pars exer- 40
citus regis per montes excelsos, & alia per loca humilia: & ibant caute & ordinate. * Et commouebantur omnes 41
inhabitantes terram a voce multitudinis, & incessu turbæ, & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde, & fortis. * Et appropiauit Iu- 42
das, & exercitus eius in prælium: & ceciderunt de exercitu regis sexcenti vi- 43
ri. * Et vidit Eleazar filius Saura vnam de bestijs loricatam loricis regis: & erat eminens super ceteras bestias. & visum est ei quòd in ea esset rex: * & dedit se 44
vt liberaret populum suum, & acquire-
45 ret sibi nomen æternum. * Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens a dextris, & a sinistris, &
46 cadebant ab eo huc atque illuc. * Et iuit sub pedes elephantis, & supposuit se ei, & occidit eum: & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic,
47 * Et videntes virtutem regis, & impetum exercitus eius, diuerterunt se ab eis.
48 * Castra autem regis ascenderunt con- F
tra eos in Ierusalem, & applicuerunt castra regis ad Iudæam, & montem Sion.
49 * Et fecit pacem cum his, qui erant in Bethsura: & exierunt de ciuitate, quia non erant eis ibi alimenta cõclusis, quia
50 sabbata erant terræ. * Et comprehendit rex Bethsuram: & constituit illic custo-
51 diam seruare eam. * Et conuertit castra ad locum sanctificationis dies multos: & statuit illic balistas, & machinas, & ignis iacula, & tormenta ad lapides iactandos, & spicula, & scorpios ad mit-
52 tendas sagittas, & fundibula. * Fecerunt autem & ipsi machinas aduersus machinas eorum, & pugnauerunt dies
53 multos. * Escæ autem non erant in ciuitate, eo quòd septimus annus esset: & qui remanserant in Iudæa de Gentibus, consumpserant reliquias eorum, quæ re-
54 positæ fuerant. * Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt vnusquisque in
55 locum suum. * Et audiuit Lysias quòd G
Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cum adhuc viueret, vt nutriret An-
56 tiochum filium suum, & regnaret, * reuersus esset a Perside, & Media, & exercitus qui abierat cum ipso, & quia quæ-
57 rebat suscipere regni negotia: * festinauit ire, & dicere ad regem, & duces exercitus: Deficimus quotidie, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus, & incumbit nobis
58 ordinare de regno. * Nunc itaque demus dextras hominibus istis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gen-
59 te eorum: * & constituamus illis vt ambulent in legitimis suis sicut prius. propter legitima enim ipsorum, quæ despeximus, irati sunt, & fecerunt omnia
60 hæc. * Et placuit sermo in conspectu regis, & principum: & misit ad eos pa-
61 cem facere: & receperunt illam. * Et iurauit illis rex, & principes: & exierunt

de

de munitione. * Et intrauit rex montem 62
Sion, & vidit munitionem loci: & ru-
pit citius iuramentum, quod iurauit: &
mandauit destruere murum in gyro. * Et 63
discessit festinanter, & reuersus est An-
tiochiam, & inuenit Philippum domi-
nantem ciuitati: & pugnauit aduersus
eum, & occupauit ciuitatem.

CAP. VII.

ANno centesimo quinquagesimo pri 1
mo exijt Demetrius Seleuci filius A
ab vrbe Roma, & ascendit cum paucis
viris in ciuitatem maritimam, & regna-
uit illic. * Et factum est, vt ingressus est 2
domum regni patrum suorum, compre-
hendit exercitus Antiochum, & Lysiam,
vt adducerent eos ad eum. * Et res ei 3
innotuit: & ait: Nolite mihi ostendere
faciem eorum. * Et occidit eos exercitus. 4
Et sedit Demetrius super sedem regni
sui: * & venerunt ad eum viri iniqui 5
& impij ex Israel: & Alcimus dux eo-
rum, qui volebat fieri sacerdos. * Et 6
accusauerunt populum apud regem, dicen-
tes: Perdidit Iudas, & fratres eius om-
nes amicos tuos, & nos dispersit de ter-
ra nostra. * Nunc ergo mitte virum, cui 7
credis, vt eat, & videat exterminiũ om-
ne, quod fecit nobis, & regionibus regis:
& puniat omnes amicos eius, & adiuto-
res eorum. * Et elegit rex ex amicis suis 8
Bacchidem, qui dominabatur trans flu-
men magnum in regno, & fidelem regi:
& misit eum, * vt videret exterminium, 9
quod fecit Iudas: sed & Alcimum im-
pium constituit in sacerdotium, & man-
dauit ei facere vltionem in filios Israel.
* Et surrexerunt, & venerunt cum exer- 10
citu magno in terram Iuda: & miserunt
nuncios, & locuti sunt ad Iudam, & ad
fratres eius verbis pacificis in dolo. * Et 11
non intenderunt sermonibus eorum: vi-
derunt enim quia venerunt cum exerci-
tu magno. * Et conuenerunt ad Alci- 12
mum, & Bacchidem congregatio scriba-
rum requirere quæ iusta sunt: * & pri- 13
mi, Assidæi qui erant in filijs Israel, &
exquirebant ab eis pacem. * Dixerunt 14
enim: Homo sacerdos de semine Aaron
venit, non decipiet nos: * & locutus est 15
cum eis verba pacifica: & iurauit illis,
dicens: Non inferemus vobis malum,
16 neque amicis vestris. * Et crediderũt ei:
C Et comprehendit ex eis sexaginta viros,
& occidit eos in vna die secundum ver-
17 bum, quod scriptum est: * ‖ Carnes san- ‖Ps.78.2.3.
ctorum tuorum, & sanguinem ipsorum
effuderunt in circuitu Ierusalem, & non
18 erat qui sepeliret. * Et incubuit timor,
& tremor in omnem populum: quia di-
xerunt: Non est veritas, & iudicium in
eis: transgressi sunt enim constitutum,
19 & iusiurandum quod iurauerunt. * Et
mouit Bacchides castra ab Ierusalem, &
applicuit in Bethzecha: & misit, & com-
prehendit multos ex eis, qui a se effuge-
rant, & quosdam de populo mactauit,
20 & in puteum magnum proiecit. * Et cõ-
misit regionem Alcimo, & reliquit cum
eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abijt
21 Bacchides ad regem: * & satis agebat Al-
22 cimus pro principatu sacerdotij sui. * &
conuenerunt ad eum omnes, qui pertur-
babant populum suum, & obtinuerunt
terram Iuda, & fecerunt plagam magnã
23 in Israel. * Et vidit Iudas omnia mala
D quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant,
24 filijs Israel, multo plus quàm Gentes. * &
exijt in omnes fines Iudææ in circuitu,
& fecit vindictam in viros desertores, &
25 cessauerunt vltra exire in regionẽ. * Vi-
dit autem Alcimus quòd prævaluit Iu-
das, & qui cum eo erant: & cognouit
quia non potest sustinere eos, & regres-
sus est ad regem, & accusauit eos mul-
26 tis criminibus. * ‖ Et misit rex Nicano- ‖2.Mach.14.
rem, vnum ex principibus suis nobilio- 2.1
ribus: qui erat inimicitias exercens con-
tra Israel: & mandauit ei euertere popu-
27 lum. * Et venit Nicanor in Ierusalem
cum exercitu magno, & misit ad Iudam
& ad fratres eius verbis pacificis cum
28 dolo, * dicens: Non sit pugna inter me
& vos: veniam cum viris paucis, vt vi-
29 deam facies vestras cum pace. * Et ve-
nit ad Iudam, & salutauerũt se inuicem
pacifice: & hostes parati erant rapere
30 Iudam. * Et innotuit sermo Iudæ quo-
E niam cum dolo venerat ad eum: & cõ-
territus est ab eo, & amplius noluit vi-
31 dere faciem eius. * Et cognouit Nica-
nor quoniam denudatum est consilium
eius: & exiuit obuiam Iudæ in pugnam
32 iuxta Capharsalama. * Et ceciderunt
de Nicanoris exercitu fere quinque mil-
lia viri, & fugerunt in ciuitatem Dauid.

* Et

Digitized by Google

* Et post hæc verba ascendit Nicanor 33
in montem Sion : & exierunt de sacer-
dotibus populi salutare eum in pace,
& demonstrare ei holocautomata, quæ
offerebantur pro rege . * Et irridens 34
spreuit eos , & polluit : & locutus est
superbe, * & iurauit cum ira , dicens : 35
Nisi traditus fuerit Iudas , & exercitus
eius in manus meas , continuo cum
regressus fuero in pace , succendam do-
mum istam . Et exijt cum ira ma-
gna . * & intrauerunt sacerdotes , & 36
steterunt ante faciem altaris & templi:
& flentes dixerunt : * Tu Domine ele- 37
gisti domum istam ad inuocandum no-
men tuum in ea , vt esset domus ora-
tionis & obsecrationis populo tuo.
* fac vindictam in homine isto, & exer- 38
citu eius , & cadant in gladio : me- F
memento blasphemias eorum , & ne de-
deris eis vt permaneant . * Et exijt Ni- 39
canor ab Ierusalem , & castra appli-
cuit ad Bethoron: & occurrit illi exer-
citus Syriæ . * Et Iudas applicuit in 40
Adarsa cum tribus millibus viris : &
orauit Iudas , & dixit : * ‖ Qui missi 41
erant a rege Sennacherib , Domine ,
quia blasphemauerunt te , exijt ange-
lus , & percussit ex eis centum octo-
gintaquinque millia : * sic contere 42
exercitum istum in conspectu nostro
hodie : & sciant ceteri quia male locu-
tus est super sancta tua : & iudica il-
lum secundum malitiam illius. * Et com- 43
miserunt exercitus prælium tertiadeci-
ma die mensis Adar: & contrita sunt ca- G
stra Nicanoris, & cecidit ipse primus in
prælio. * Vt autem vidit exercitus eius 44
quia cecidisset Nicanor, proiecerunt ar-
ma sua, & fugerunt: * & persecuti sunt 45
eos viam vnius diei ab Adazer vsquequo
veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt
post eos cum significationibus: * & exie- 46
runt de omnibus castellis Iudææ in cir-
cuitu, & ventilabant eos cornibus, & cõ-
uertebantur iterum ad eos, & ceciderũt
omnes gladio, & non est relictus ex eis
nec vnus. * Et acceperunt spolia eorum 47
in prædam: & caput Nicanoris amputa-
uerunt, & dexteram eius, quam extende-
rat superbe, & attulerunt & suspenderũt
contra Ierusalem. * Et lætatus est popu- 48
lus valde, & egerunt diem illam in læ-
titia magna. * Et constituit agi omnibus 49
annis diem istam tertiadecima die mẽsis
50 Adar. * Et siluit terra Iuda dies paucos.

4. Reg. 19. 35
ob. 1. d. 21
ccli. 48. d. 25
a. 37. g. 36
. Machab. 8.
19

CAP. VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Romano-
A rum, quia sunt potentes viribus, &
acquiescunt ad omnia, quæ postulantur
ab eis: & quicumque accesserunt ad eos,
statuerunt cum eis amicitias , & quia
2 sunt potentes viribus . * Et audierunt
prælia eorum , & virtutes bonas , quas
fecerunt in Galatia , quia obtinuerunt
3 eos, & duxerunt sub tributum: * & quan-
ta fecerunt in regione Hispaniæ, & quòd
in potestatem redegerunt metalla ar-
genti & auri, quæ illic sunt , & posse-
derunt omnem locum consilio suo , &
4 patientia : * locaq. quæ longe erant val-
de ab eis , & reges, qui superuenerant
eis ab extremis terræ, contriuerunt, &
percusserunt eos plaga magna : ceteri
autem dant eis tributum omnibus an-
5 nis. * & Philippum & Persen Ceteorum
regem, & ceteros, qui aduersum eos ar-
ma tulerant, contriuerunt in bello , &
6 obtinuerunt eos : * & Antiochum
magnum regem Asiæ, qui eis pugnam in-
tulerat habens centum viginti elephan-
tos, & equitatum , & currus, & exerci-
tum magnum valde, contritum ab eis.
7 * & quia ceperunt eum viuum, & statue-
B runt ei vt daret ipse , & qui regnarent
post ipsum, tributum magnum, & daret
8 obsides, & constitutum , * & regionem
Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis
regionibus eorũ: & acceptas eas ab eis,
9 dederunt Eumeni regi. * & quia qui erãt
apud Helladam, voluerunt ire, & tollere
10 eos: & innotuit sermo his, * & miserunt
ad eos ducẽ vnum, & pugnauerunt con-
tra illos, & ceciderunt ex eis multi , &
captiuas duxerũt vxores eorum, & filios,
& diripuerunt eos, & terram eorum pos-
sederunt, & destruxerunt muros eorum,
& in seruitutem illos redegerunt vsque
11 in hunc diem: * & residua regna, & insu-
las, quæ aliquando restiterant illis, exter-
minauerunt, & in potestatem redege-
12 runt . * Cum amicis autem suis, & qui
in ipsis requiem habebant, conseruaue-
runt amicitiam , & obtinuerunt regna,
quæ erant proxima, & quæ erant longe:
quia quicumque audiebant nomen eo-
rum,

Digitized by Google

rum, timebant eos. * quibus vero vellent 13
auxilio esse vt regnarent, regnabant:
quos autem vellent, regno deturbabant:
& exaltati sunt valde. * Et in omnibus 14
istis nemo portabat diadema, nec indue- C
batur purpura, vt magnificaretur in ea.
* Et quia curiam fecerunt sibi, & quoti- 15
die consulebant trecentos viginti consilium agentes semper de multitudine, vt
quæ digna sunt, gerant: * & committunt 16
vni homini magistratum suum per singulos annos dominari vniuersæ terræ
suæ, & omnes obediunt vni, & non est
inuidia, neque zelus inter eos. * Et ele- 17
git Iudas Eupolemum, filium Ioannis,
filij Iacob, & Iasonem, filium Eleazari,
& misit eos Romam constituere cum illis amicitiam, & societatem: * & vt au- 18
ferrent ab eis iugum Græcorum, quia
viderunt quòd in seruitutem premerent
regnum Israel. * Et abierunt Romam 19
viam multam valde, & introierunt curiam, & dixerunt: * Iudas Machabæus, 20
& fratres eius, & populus Iudæorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem, & pacem, & conscribere nos
socios, & amicos vestros. * Et placuit 21
sermo in conspectu eorum. * Et hoc re- 22
scriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in Ierusalem,
vt esset apud eos ibi memoriale pacis,
& societatis. * BENE SIT ROMA- 23
NIS, & genti Iudæorum in mari, & in D
terra in æternũ: gladiusq. & hostis procul sit ab eis. * Quòd si institerit bel- 24
lum Romanis prius, aut omnibus socijs
eorum in omni dominatione eorum:
* auxilium feret gens Iudæorum, prout 25
tempus dictauerit, corde pleno: * & præ- 26
liantibus non dabunt, neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naues, sicut placuit Romanis: & custodient
mandata eorum, nihil ab eis accipiẽtes.
* Similiter autem & si genti Iudæorum 27
prius acciderit bellum, adiuuabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit: * & adiuuantibus non dabitur 28
triticum, arma, pecunia, naues, sicut placuit Romanis: & custodient mandata
eorum absque dolo. * secundum hæc 29
verba constituerunt Romani populo Iudæorum. * Quòd si post hæc verba hi 30
aut illi addere, aut demere ad hæc aliquid voluerint, faciẽt ex proposito suo:
& quæcumque addiderint, vel dempse- 31
rint, rata erunt. * Sed & de malis, quæ
Demetrius rex fecit in eos, scripsimus
ei, dicentes: Quare grauasti iugũ tuum
super amicos nostros, & socios Iudæos?
32 * Si ergo iterum adierint nos, aduersum
te faciemus illis iudicium, & pugnabimus tecum mari terraq.

CAP. IX.

1 INterea vt audiuit Demetrius quia ce-
A cidit Nicanor, & exercitus eius in
prælio, apposuit Bacchidem, & Alcimum rursum mittere in Iudæam, &
2 dextrum cornu cum illis. * Et abierunt
viam, quæ ducit in Galgala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbellis: & occupauerunt eam, & peremerunt
3 animas hominum multas. * In mense
primo anni centesimi & quinquagesimi
secundi applicuerunt exercitum ad Ie-
4 rusalem: * & surrexerunt, & abierunt in
Beream viginti millia virorum, & duo
5 millia equitum. * Et Iudas posuerat castra in Laisa, & tria millia viri electi cũ
6 eo: * & viderũt multitudinem exercitus
quia multi sunt, & timuerunt valde: & multi subtraxerunt se de castris, & non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.
7 * Et vidit Iudas quòd defluxit exercitus
suus, & bellum perurgebat eum, & confractus est corde: quia non habebat tẽpus congregandi eos, & dissolutus est.
8 * Et dixit his, qui residui erant: Surgamus, & eamus ad aduersarios nostros, si
9 poterimus pugnare aduersus eos. * Et
auertebant eum, dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras modo, & reuertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus aduersus eos: nos au-
10 tem pauci sumus. * Et ait Iudas: Absit
B istam rem facere vt fugiamus ab eis: & si appropiauit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ.
11 * Et mouit exercitus de castris, & steterunt illis obuiam: & diuisi sunt equites in duas partes, & fundibularij, & sagittarij præibant exercitum, & primi certa-
12 minis omnes potentes. * Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximauit legio ex duabus partibus, & clamabant
13 tubis: * exclamauerunt autem & hi, qui

erant

Digitized by Google

erant ex parte Iudæ, etiam ipsi, & commota est terra a voce exercituum: & cõmissum est prælium a mane vsque ad vesperam. * Et vidit Iudas, quòd firmior 14
est pars exercitus Bacchidis in dextris, & conuenerunt cum ipso omnes constantes corde: * & contrita est dextera pars 15
ab eis, & persecutus est eos vsque ad montem Azoti. * Et qui in sinistro cornu erant, viderunt quòd contritum est 16
dextrum cornu, & secuti sunt post Iudam, & eos, qui cum ipso erant, a tergo: * & ingrauatum est prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his, & ex illis. 17
* Et Iudas cecidit, & ceteri fugerunt. 18
* Et Ionathas, & Simon tulerunt Iudam 19
fratrem suum, & sepelierunt eum in se- C
pulchro patrum suorum in ciuitate Modin. * Et fleuerunt eum omnis populus 20
Israel planctu magno, & lugebant dies multos, * & dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui saluum faciebat popu- 21
lum Israel! * Et cetera verba bellorum 22
Iudæ, & virtutum, quas fecit, & magnitudinis eius, non sunt descripta: multa enim erant valde. * Et factum est: post 23
obitum Iudæ emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes, qui operabantur iniquitatem. * In 24
diebus illis facta est fames magna valde, & tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis. * Et elegit Bacchides vi- 25
ros impios, & constituit eos dominos regionis: * & exquirebant, & perscrutabantur amicos Iudæ, & adducebant eos 26
ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat. * Et facta est tribulatio magna 27
in Israel, qualis non fuit ex die, qua non est visus propheta in Israel. * Et congre- 28
gati sunt omnes amici Iudæ, & dixerunt Ionathæ: * Ex quo frater tuus Iudas de- 29
functus est, vir similis ei nõ est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchidem, & eos, qui inimici sunt gentis nostræ. * Nũc 30
itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum nostrum. * Et suscepit Io- 31
nathas tempore illo principatum, & surrexit loco Iudæ fratris sui. * Et cognouit 32
Bacchides, & quærebat eum occidere. * Et cognouit Ionathas, & Simon frater 33
eius, & omnes, qui cum eo erant: & D
fugerunt in desertum Thecuæ, & conse
derunt ad aquam lacus Asphar. * Et co- 34
gnouit Bacchides, & die sabbatorum venit ipse, & omnis exercitus eius trans
35 Iordanem. * Et Ionathas misit fratrem suum ducem populi, & rogauit Nabu-
thæos amicos suos, vt commodarent illis
36 apparatum suum, qui erat copiosus. * Et exierunt filij Iambri ex Madaba, & comprehenderunt Ioannem, & omnia, quæ
37 habebat, & abierunt habentes ea. * Post hæc verba, renunciatum est Ionathæ, & Simoni fratri eius, quia filij Iambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex Madaba filiam vnius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna.
38 * Et recordati sunt sanguinis Ioannis fratris sui: & ascenderunt, & absconderunt
39 se sub tegumento montis. * Et eleuauerunt oculos suos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & sponsus processit, & amici eius, & fratres eius obuiam illis cum tympanis, & musicis,
40 & armis multis. * Et surrexerunt ad eos ex insidijs, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & residui fugerunt in montes: & acceperunt omnia spolia
41 eorum: * & conuersæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum ipsorum in la-
42 mentum. * Et vindicauerunt vindictam sanguinis fratris sui: & reuersi sunt ad
43 ripam Iordanis. * Et audiuit Bacchides, E & venit die sabbatorum vsque ad oram
44 Iordanis in virtute magna. * Et dixit ad suos Ionathas: Surgamus, & pugnemus contra inimicos nostros: non est enim
45 hodie sicut heri, & nudiustertius. * ecce enim bellum ex aduerso, aqua vero Iordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes, &
46 saltus: & non est locus diuertẽdi. * ‖ Nũc ‖ 2.Par.20.a.8
ergo clamate in cælum, vt liberemini de manu inimicorum vestrorum. Et com-
47 missum est bellum. * Et extendit Ionathas manum suam percutere Bacchidem,
48 & diuertit ab eo retro: * & dissilijt Ionathas, & qui cum eo erant in Iordanem,
49 & transnatauerunt ad eos Iordanem. * & ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri: & reuersi sunt in Ierusalem,
50 * & ædificauerunt ciuitates munitas in Iudæa, munitionem, quæ erat in Iericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopo muris excelsis, & portis, & seris.
51 * Et posuit custodiam in eis, vt inimicitias exercerent in Israel: * & muniuit ci-

ciuitatem

Digitized by Google

uitatem Bethsuram, & Gazaram, & arcem, & posuit in eis auxilia, & apparatum escarum: * & accepit filios principum regionis obsides, & posuit eos in 53
arce in Ierusalem in custodiam. * Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mē- 54
F se secundo, præcepit Alcimus destrui muros domus sanctæ interioris, & destrui opera prophetarum: & cœpit destruere. * In tempore illo percussus est Alcimus: & impedita sunt opera il- 55
lius, & occlusum est os eius, & dissolutus est paralysi, nec vltra potuit loqui verbum, & mandare de domo sua. * Et 56
mortuus est Alcimus in tempore illo cū tormento magno. * Et vidit Bacchides 57
quoniam mortuus est Alcimus: & reuersus est ad regem, & siluit terra annis duobus. * Et cogitauerunt omnes iniqui 58
dicentes: Ecce Ionathas, & qui cum eo sunt, in silentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes vna nocte. * Et abierunt, & consilium ei dederunt. 59
* Et surrexit vt veniret cum exercitu 60
multo: & misit occulte epistolas socijs suis, qui erant in Iudæa, vt comprehenderent Ionathan, & eos, qui cum eo erant: sed non potuerunt, quia innotuit eis consilium eorum. * Et apprehendit de viris regionis, qui principes 61
erant malitiæ, quinquaginta viros, & occidit eos: * & secessit Ionathas, & Si- 62
mon, & qui cum eo erant in Bethbessen, quæ est in deserto: & extruxit diruta eius, & firmauerunt eam. * Et co- 63
G gnouit Bacchides, & congregauit vniuersam multitudinem suam: & his, qui de Iudæa erant, denunciauit. * Et ve- 64
nit, & castra posuit desuper Bethbessen: & oppugnauit eam dies multos, & fecit machinas. * Et reliquit Ionathas Si- 65
monem fratrem suum in ciuitate, & exijt in regionem, & venit cum numero, * & percussit Odaren, & fratres 66
eius, & filios Phaseron in tabernaculis ipsorum, & cœpit cædere, & crescere in virtutibus. * Simon vero, & qui cū 67
ipso erant, exierunt de ciuitate, & succenderunt machinas, * & pugnauerunt 68
contra Bacchidem, & contritus est ab eis: & afflixerunt eum valde, quoniam consilium eius, & congressus eius erat inanis. * Et iratus contra viros iniquos, 69
qui ei consilium dederant vt veniret in regionem ipsorum, multos ex eis occidit: ipse autem cogitauit cum reliquis
70 abire in regionem suam. * Et cognouit Ionathas: & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso, & redde-
71 re ei captiuitatem. * Et libenter accepit, & fecit secundum verba eius, & iurauit se nihil facturum ei mali omni-
72 bus diebus vitæ eius. * Et reddidit ei captiuitatem, quam prius erat prædatus de terra Iuda: & conuersus abijt in terram suam, & non apposuit amplius ve-
73 nire in fines eius: * Et cessauit gladius ex Israel: & habitauit Ionathas in Machmas, & cœpit Ionathas ibi iudicare populum, & exterminauit impios ex Israel.

CAP. X.

1 A ET anno centesimo sexagesimo ascē- dit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis: & occupauit Ptolemaidam: & receperunt eum, & 2 regnauit illic. * Et audiuit Demetrius rex, & congregauit exercitum copiosum valde, & exiuit obuiam illi in præ- 3 lium. * Et misit Demetrius epistolam ad Ionathan verbis pacificis, vt ma- 4 gnificaret eum. * Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priusquam faciat cum Alexandro aduersum 5 nos. * recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & in fra- 6 trem eius, & in gentem eius. * Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabrificare arma, & esse ipsum socium eius: & obsides, qui erant in arce, iussit tradi ei. * Et venit Ionathas in Ierusalem, & legit epistolas in auditu omnis 7 populi, & eorum, qui in arce erant. 8 * Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt quòd dedit ei rex potestatem 9 congregandi exercitum. * Et traditi sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos 10 parentibus suis: * & habitauit Ionathas in Ierusalem, & cœpit ædificare, & in- 11 nouare ciuitatem. * Et dixit facientibus opera vt extruerent muros, & mon- 12 tem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt. * Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificauerat:

& re-

Digitized by Google

* & reliquit vnusquisque locum suum, 13
& abijt in terram suam : * tantum in 14
Bethsura remanserunt aliqui ex his, qui
reliquerant legem, & præcepta Dei.
erat enim hæc eis ad refugium. * Et 15
audiuit Alexander rex promissa, quæ pro- B
misit Demetrius Ionathæ: & narrauerunt ei prælia, & virtutes, quas ipse
fecit, & fratres eius, & labores, quos laborauerunt. * & ait: Numquid inueniemus aliquem virum talem? & nunc 16
faciemus eum amicum, & socium nostrum. * Et scripsit epistolam, & misit 17
ei secundum hæc verba, dicens: * REX 18
Alexander fratri Ionathæ salutem. * Au- 19
diuimus de te quòd vir potens sis viribus, & aptus es vt sis amicus noster:
* & nunc constituimus te hodie sum- 20
mum sacerdotem gentis tuæ, & vt amicus voceris regis, (& misit ei purpuram, & coronam auream) & quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conserues
amicitias ad nos. * Et induit se Iona- 21
thas stola sancta septimo mense, anno
centesimo sexagesimo in die sollemni
scenopegiæ: & congregauit exercitum,
& fecit arma copiosa. * Et audiuit De- 22
metrius verba ista, & contristatus est
nimis; & ait: * Quid hoc fecimus, quòd 23
præoccupauit nos Alexander apprehendere amicitiam Iudæorum ad munimen
sui? * Scribam & ego illis verba depre- 24
catoria, & dignitates, & dona: vt sint
mecum in adiutorium. * Et scripsit eis 25
in hæc verba: Rex Demetrius genti Iudæorum salutem: * Quoniam seruastis 26
ad nos pactum, & mansistis in amicitia
nostra, & non accessistis ad inimicos
nostros, audiuimus, & gauisi sumus.
* Et nunc perseuerate adhuc conseruare 27
ad nos fidem, & retribuemus vobis bo- C
na pro his, quæ fecistis nobiscum: * & 28
remittemus vobis præstationes multas,
& dabimus vobis donationes. * Et nunc 29
absoluo vos, & omnes Iudæos a tributis, & pretia salis indulgeo, & coronas
remitto, & tertias seminis: * & 30
dimidiam partem fructus ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno
die, & deinceps, ne accipiatur a terra
Iuda, & a tribus ciuitatibus, quæ additæ
sunt illi ex Samaria, & Galilæa ex hodierna die & in totum tempus: * & Ierusa- 31
lem sit sancta, & libera cum finibus suis:
32 & decimæ, & tributa ipsius sint. * Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in
Ierusalem: & do eam summo sacerdoti,
vt constituat in ea viros quoscumque
33 ipse elegerit, qui custodiant eam. * Et
omnem animam Iudæorum, quæ captiua est a terra Iuda in omni regno meo,
relinquo liberam gratis, vt omnes a tributis soluantur, etiam pecorum suorum.
34 * Et omnes dies sollemnes, & sabbata, &
neomeniæ, & dies decreti, & tres dies
ante diem sollemnem, & tres dies post
diem sollemnem sint omnes immunitatis & remissionis omnibus Iudæis, qui
35 sunt in regno meo: * & nemo habebit
potestatem agere aliquid, & mouere negotia aduersus aliquem illorum in omni
36 causa. * Et ascribantur ex Iudæis in exercitu regis ad triginta millia virorum: &
dabuntur illis copiæ vt oportet omnibus
exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur
qui sint in munitionibus regis magni:
37 * & ex his constituentur super negotia
regni, quæ aguntur ex fide, & principes
sint ex eis, & ambulent in legibus suis, si-
38 cut præcepit rex in terra Iuda. * Et tres
D ciuitates, quæ additæ sunt Iudææ ex regione Samariæ, cum Iudæa reputentur:
vt sint sub vno, & nō obediant alij pote-
39 stati, nisi summi sacerdotis. * Ptolemaida, & confines eius, quas dedi donum
sanctis, qui sunt in Ierusalem ad neces-
40 sarios sumptus sanctorum. * Et ego do
singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ
41 me contingunt: * & omne, quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui
super negotia erant annis prioribus, ex
42 hoc dabunt in opera domus. * Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos: & hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio fungun-
43 tur. * Et quicumque confugerint in templum, quod est Ierosolymis, & in omnibus finibus eius, obnoxij regi in omni
negotio dimittātur, & vniuersa, quæ sunt
44 eis in regno meo, libera habeant. * Et ad
ædificanda vel restauranda opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione regis:
45 * & ad extruendos muros Ierusalem,
& communiendos in circuitu, sumptus
dabuntur de ratione regis, & ad con-
46 struendos muros in Iudæa. * Vt audiuit

Digitized by Google

autem Ionathas, & populus sermones
‖Sup.7.b.12 istos, ‖ non crediderunt eis, nec receperunt eos: quia recordati sunt malitiæ
magnæ, quam fecerat in Israel, & tribulauerat eos valde. * Et complacuit eis in 47
Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, & ipsi auxilium
ferebant omnibus diebus. * Et congregauit rex Alexander exercitum magnũ, 48
& admouit castra contra Demetrium.
* Et commiserunt prælium duo reges, & 49
fugit exercitus Demetrij, & insecutus
est eum Alexander, & incubuit super
eos. * Et inualuit prælium nimis, donec 50
occidit sol: & cecidit Demetrius in die
illa. * Et misit Alexander ad Ptolemæũ 51
regem Ægypti legatos secundum hæc E
verba, dicens: * QVONIAM regressus 52
sum in regnum meum, & sedi in sede
patrum meorum, & obtinui principatum, & contriui Demetrium, & possedi regionem nostram, * & commisi pu- 53
gnam cum eo, & contritus est ipse, &
castra eius a nobis, & sedimus in sede
regni eius: * & nunc statuamus adinui- 54
cem amicitiam: & da mihi filiam tuam
vxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipsi digna te. * Et re- 55
spondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX
dies, in qua reuersus es ad terram patrum tuorum, & sedisti in sede regni
eorum. * Et nunc faciam tibi quod scri- 56
psisti: sed occurre mihi Ptolemaidam,
vt videamus inuicem nos, & spondeam
tibi sicut dixisti. * Et exiuit Ptolemæus 57
de Ægypto, ipse & Cleopatra filia eius,
& venit Ptolemaidam anno centesimo
sexagesimo secũdo. * Et occurrit ei Ale- 58
xander rex, & dedit ei Cleopatram filiam suam: & fecit nuptias eius Ptolemaidæ, sicut reges, in magna gloria.
* Et scripsit rex Alexander Ionathæ, vt 59
veniret obuiam sibi. * Et abijt cum glo- 60
ria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus
regibus, & dedit illis argentum multũ,
& aurum, & dona: & inuenit gratiam
in conspectu eorum. * Et conuenerunt 61
aduersus eum viri pestilentes ex Israel,
viri iniqui interpellantes aduersus eum:
& non intendit ad eos rex. * Et iussit 62
spoliari Ionathan vestibus suis, & indui
eum purpura: & ita fecerunt. Et collocauit eum rex sedere secum. * Dixitq. 63
principibus suis: Exite cum eo in mediũ
ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduersus eum interpellet de vllo negotio, nec
quisquam ei molestus sit de vlla ratio-
64 ne. * Et factum est, vt viderunt qui in-
F terpellabant gloriam eius, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fu-
65 gerunt omnes: * & magnificauit eũ rex,
& scripsit eum inter primos amicos, &
posuit eum ducem, & participem princi-
66 patus. * Et reuersus est Ionathas in Ie-
67 rusalem cum pace, & lætitia. * In anno
centesimo sexagesimoquinto venit Demetrius filius Demetrij a Creta in ter-
68 ram patrum suorum. * Et audiuit Alexander rex, & contristatus est valde, &
69 reuersus est Antiochiam. * Et constituit
Demetrius rex Apollonium ducem, qui
præerat Cœlesyriæ: & congregauit exercitum magnum, & accessit ad Iamniam:
& misit ad Ionathan summum sacerdo-
70 tem, * dicens: Tu solus resistis nobis: ego
autem factus sum in derisum, & in opprobrium, propterea quia tu potestatem aduersum nos exerces in montibus.
71 * Nunc ergo si cõfidis in virtutibus tuis,
descende ad nos in campum, & comparemus illic inuicem: quia mecum est
72 virtus bellorum. * Interroga, & disce
quis sum ego, & ceteri, qui auxilio sunt
mihi, qui & dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia
bis in fugam conuersi sunt patres tui
73 in terra sua: * & nunc quomodo poteris sustinere equitatum & exercitum
tantum in campo, vbi non est lapis,
neque saxum, neque locus fugiendi?
74 * Vt audiuit autem Ionathas sermones
Apollonij, motus est animo: & elegit
decem millia virorum, & exijt ab Ierusalem, & occurrit ei Simon frater eius
75 in adiutorium: * & applicuerunt castra
in Ioppen, & exclusit eum a ciuitate:
quia custodia Apollonij Ioppe erat, &
76 oppugnauit eam. * Et exterriti qui erant
in ciuitate, aperuerunt ei, & obtinuit
77 Ionathas Ioppen. * Et audiuit Apollo-
G nius, & admouit tria millia equitum,
78 & exercitum multum. * Et abijt Azotum tamquam iter faciens, & statim
exijt in campum, eo quòd haberet multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et insecutus est eum Ionathas in Azo-
79 tum, & commiserunt prælium. * Et reliquit Apollonius in castris mille equi-

tes

tes post eos occulte. * Et cognouit Io- 80
nathas quoniam insidiæ sunt post se, &
circuierunt castra eius, & eiecerunt ia-
cula in populum a mane vsque ad ve-
speram. * Populus autem stabat, sicut 81
præceperat Ionathas: & laborauerunt
equi eorum. * Et eiecit Simon exerci- 82
tum suum, & commisit contra legio-
nem. equites enim fatigati erant: &
contriti sunt ab eo, & fugerunt. * Et qui 83
dispersi sunt per campum, fugerunt in
Azotum, & intrauerunt in Bethdagon
idolum suum, vt ibi se liberarent. * Et 84
succendit Ionathas Azotum, & ciuitates,
quæ erant in circuitu eius, & accepit
spolia eorum, & templum Dagon: &
omnes, qui fugerunt in illud, succen-
dit igni. * Et fuerunt qui ceciderunt 85
gladio cum his, qui succensi sunt, fere
octo millia virorum. * Et mouit inde 86
Ionathas castra, & applicuit ea Ascalo-
nem: & exierunt de ciuitate obuiam
illi in magna gloria. * Et reuersus est 87
Ionathas in Ierusalem cum suis, haben-
tibus spolia multa. * Et factum est: vt 88
audiuit Alexander rex sermones istos,
addidit adhuc glorificare Ionathan.
* Et misit ei fibulam auream, sicut con- 89
suetudo est dari cognatis regum. Et
dedit ei Accaron, & omnes fines eius in
possessionem.

CAP. XI.

ET rex Ægypti congregauit exerci- 1
tum, sicut arena, quæ est circa A
oram maris, & naues multas: & quære-
bat obtinere regnum Alexandri dolo, &
addere illud regno suo. * Et exijt in Sy- 2
riam verbis pacificis, & aperiebant ei
ciuitates, & occurrebant ei: quia man-
dauerat Alexander rex exire ei obuiam,
eo quòd socer suus esset. * Cum autem 3
introiret ciuitatem Ptolemæus, ponebat
custodias militum in singulis ciuitati-
bus. * Et vt appropiauit Azoto, osten- 4
derunt ei templum Dagon succensum
igni, & Azotum, & cetera eius demoli-
ta, & corpora proiecta, & eorum, qui
cæsi erant in bello, tumulos quos fece-
rant secus viam. * Et narrauerunt regi 5
quia hæc fecit Ionathas, vt inuidiam fa-
cerent ei: & tacuit rex. * Et occurrit 6
Ionathas regi in Ioppen cum gloria, &
inuicem se salutauerunt, & dormierunt
7 illic. * Et abijt Ionathas cum rege vs-
que ad fluuium, qui vocatur Eleuthe-
8 rus: & reuersus est in Ierusalem. * Rex
autem Ptolemæus obtinuit dominium
ciuitatum vsque Seleuciam maritimam,
& cogitabat in Alexandrum consilia
9 mala. * Et misit legatos ad Demetrium,
dicens: VENI, componamus inter nos
pactum, & dabo tibi filiam meam, quã
B habet Alexander, & regnabis in regno
10 patris tui. * pœnitet enim me quòd de-
derim illi filiam meam: quæsiuit enim
11 me occidere. * Et vituperauit eum, pro-
pterea quòd concupierat regnum eius.
12 * Et abstulit filiam suam, & dedit eam
Demetrio, & alienauit se ab Alexandro,
13 & manifestatæ sunt inimicitiæ eius. * Et
intrauit Ptolemæus Antiochiam, & im-
posuit duo diademata capiti suo, Ægy-
14 pti, & Asiæ. * Alexander autem rex
erat in Cilicia illis temporibus: quia re-
15 bellabant qui erant in locis illis. * Et
audiuit Alexander, & venit ad eum in
bellum: & produxit Ptolemæus rex exer-
citum, & occurrit ei in manu valida, &
16 fugauit eum. * Et fugit Alexander in
Arabiam, vt ibi protegeretur: rex autem
17 Ptolemæus exaltatus est. * Et abstulit
Zabdiel Arabs caput Alexandri; et misit
18 Ptolemæo. * Et rex Ptolemæus mortuus
est in die tertia: et qui erant in muni-
tionibus, perierunt ab his, qui erant
19 intra castra. * Et regnauit Demetrius an-
20 no centesimo sexagesimo septimo. * In
diebus illis congregauit Ionathas eos,
qui erant in Iudæa, vt expugnarent ar-
cem, quæ est in Ierusalem: et fecerunt
21 contra eam machinas multas. * Et abie-
runt quidam qui oderant gentem suam
viri iniqui ad regem Demetrium, et re-
nunciauerunt ei quòd Ionathas obside-
22 ret arcem. * Et vt audiuit, iratus est: et
statim venit ad Ptolemaidam, et scripsit
Ionathæ ne obsideret arcem, sed occur-
23 reret sibi ad colloquium festinato. * Vt
C audiuit autem Ionathas, iussit obsidere:
et elegit de senioribus Israel, et de sa-
24 cerdotibus, et dedit se periculo. * Et
accepit aurum, et argentum, et vestem,
et alia xenia multa, et abijt ad regem
Ptolemaidam, et inuenit gratiam in con-
25 spectu eius. * Et interpellabant aduer-
sus eum quidam iniqui ex gente sua.

Digitized by Google

* Et fecit ei rex sicut fecerant ei, qui 26
ante eum fuerant: & exaltauit eum in
conspectu omnium amicorum suorum,
* & statuit ei principatum sacerdotij, & 27
quæcumque alia habuit prius pretiosa,
& fecit eum principem amicorum. * Et 28
postulauit Ionathas a rege vt immunem
faceret Iudæam, & tres toparchias, &
Samariam, & confines eius: & promisit
ei talenta trecenta. * Et consensit rex: 29
& scripsit Ionathæ epistolas de his om-
nibus, hunc modum continentes: * REX 30
Demetrius fratri Ionathæ salutem, &
genti Iudæorum. * Exemplum episto- 31
læ, quam scripsimus Lastheni parenti
nostro de vobis, misimus ad vos vt
sciretis: * Rex Demetrius Lastheni pa- 32
renti salutem * Genti Iudæorum amicis 33
nostris, & conseruantibus quæ iusta sunt
apud nos, decreuimus benefacere pro-
pter benignitatem ipsorum, quam erga
nos habent. * Statuimus ergo illis om- 34
nes fines Iudææ, & tres ciuitates, Lydan, D
& Ramathan, quæ additæ sunt Iudææ ex
Samaria, & omnes confines earum se-
questrari omnibus sacrificantibus in Ie-
rosolymis pro his, quæ ab eis prius ac-
cipiebat rex per singulos annos, & pro
fructibus terræ, & pomorum. * Et alia, 35
quæ ad nos pertinebant decimarum, &
tributorum ex hoc tempore remittimus
eis: & areas salinarum, & coronas, quæ
nobis deferebantur, * omnia ipsis con- 36
cedimus: & nihil horum irritum erit
ex hoc, & in omne tempus. * Nunc er- 37
go curate facere horum exemplum, &
detur Ionathæ, & ponatur in monte
sancto, in loco celebri. * Et videś Deme- 38
trius rex quòd siluit terra in conspectu
suo, & nihil ei resistit, dimisit totum
exercitum suum, vnumquemque in lo-
cum suum, excepto peregrino exercitu,
quem contraxit ab insulis Gentium:
& inimici erant ei omnes exercitus pa-
trum eius. * Tryphon autem erat quidã 39
partium Alexãdri prius: & vidit quoniã
omnis exercitus murmurabat contra
Demetrium, & iuit ad Emalchuel Ara-
bem, qui nutriebat Antiochum filium
Alexandri: * & assidebat ei, vt traderet 40
eum ipsi, vt regnaret loco patris sui: &
enunciauit ei quanta fecit Demetrius, &
inimicitias exercituum eius aduersus il-
lum. Et mansit ibi diebus multis. * Et 41
E misit Ionathas ad Demetrium regem,
vt eijceret eos, qui in arce erant in Ie-
rusalem, & qui in præsidijs erant: quia
42 impugnabant Israel. * Et misit Deme-
trius ad Ionathan, dicens: Non hæc tan-
tum faciam tibi, & genti tuæ, sed glo-
ria illustrabo te, & gentem tuam cum
43 fuerit opportunum. * Nunc ergo recte
feceris, si miseris in auxilium mihi vi-
ros: quia discessit omnis exercitus meus.
44 * Et misit ei Ionathas tria millia viro-
rum fortium Antiochiam: & venerunt
ad regem, & delectatus est rex in aduen-
45 tu eorum. * Et conuenerunt qui erant
de ciuitate, centum viginti millia viro-
46 rum, & volebant interficere regem. * Et
fugit rex in aulam: & occupauerunt qui
erant de ciuitate, itinera ciuitatis, &
47 cœperunt pugnare. * Et vocauit rex
Iudæos in auxilium, & conuenerunt om-
nes simul ad eum, & dispersi sunt om-
48 nes per ciuitatem: * & occiderunt in
illa die centum millia hominum, & suc-
cenderunt ciuitatem, & ceperunt spolia
multa in die illa, & liberauerunt regem.
49 * Et viderunt qui erant de ciuitate, quòd
obtinuissent Iudæi ciuitatem sicut vole-
bant: & infirmati sunt mente sua, & cla-
mauerunt ad regem cũ precibus, dicen-
50 tes: * Da nobis dextras, & cessent Iu-
51 dæi oppugnare nos, & ciuitatem. * Et
F proiecerunt arma sua, & fecerunt pa-
cem, & glorificati sunt Iudæi in conspe-
ctu regis, & in conspectu omnium, qui
erant in regno eius, & nominati sunt in
regno: & regressi sunt in Ierusalem ha-
52 bentes spolia multa. * Et sedit Demetrius
rex in sede regni sui: & siluit terra in
53 conspectu eius. * Et mentitus est omnia
quæcumque dixit, & abalienauit se a Io-
natha, & non retribuit ei secundum be-
neficia, quæ sibi tribuerat, & vexabat
54 eum valde. * Post hæc autem reuersus
est Tryphon, & Antiochus cum eo puer
adolescens, & regnauit, & imposuit si-
55 bi diadema. * Et congregati sunt ad
eum omnes exercitus, quos dispersérat
Demetrius, & pugnauerunt contra eum:
56 & fugit, & terga vertit. * Et accepit
Tryphon bestias, & obtinuit Antiochiã:
57 * & scripsit Antiochus adolescens Iona-
thæ, dicens: Constituo tibi sacerdo-
tium, & constituo te super quattuor ciui-
tates, vt sis de amicis regis. * Et misit
illi

Digitized by Google

illi vasa aurea in ministerium, & dedit
ei potestatem bibendi in auro, & esse in
purpura, & habere fibulam auream: * & 59
Simonem fratrem eius constituit ducem
a terminis Tyri vsque ad fines Ægypti.
* Et exijt Ionathas, & perambulabat 60
trans flumen ciuitates: & congregatus
est ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Ascalonem, & occurrerunt ei honorifice de ciuitate. * Et abijt 61
inde Gazam: & concluserunt se qui erat
Gazæ: & obsedit eam, & succendit quæ
erat in circuitu ciuitatis, & prædatus est
ea. * Et rogauerũt Gazenses Ionathan, & 62
dedit illis dexteram: & accepit filios eo- G
rum obsides, & misit illos in Ierusalem:
& perambulauit regionem vsque Damascum. * Et audiuit Ionathas quòd præ- 63
uaricati sunt principes Demetrij in Cades, quæ est in Galilæa, cum exercitu
multo, volentes eum remouere a negotio regni: * & occurrit illis: fratrem au- 64
tem suum Simonem reliquit intra prouinciam. * Et applicuit Simon ad Be- 65
thsuram, & expugnabat eam diebus multis, & conclusit eos. * Et postulauerunt 66
ab eo dextras accipere, & dedit illis: &
eiecit eos inde, & cepit ciuitatem, &
posuit in ea præsidium. * Et Ionathas, 67
& castra eius applicuerunt ad aquam
Genesar, & ante lucem vigilauerunt in
campo Asor. * & ecce castra alienige- 68
narum occurrebant in campo, & tendebant ei insidias in montibus: ipse autem
occurrit ex aduerso. * Insidiæ vero exur- 69
rexerunt de locis suis, & commiserunt
prælium. * Et fugerunt qui erant ex 70
parte Ionathæ omnes, & nemo relictus
est ex eis, nisi Mathathias filius Absolomi, & Iudas filius Calphi, princeps militiæ exercitus. * Et scidit Ionathas ve 71
stimenta sua, & posuit terram in capite
suo, & orauit. * Et reuersus est Iona- 72
thas ad eos in prælium, & conuertit eos
in fugam, & pugnauerunt. * Et vide- 73
runt qui fugiebant partis illius, & reuersi sunt ad eum, & insequebantur cum
eo omnes vsque Cades ad castra sua,
& peruenerunt vsque illuc. * & ceci- 74
derunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reuersus est Ionathas in
Ierusalem.

CAP. XII.

1 ET vidit Ionathas quia tempus eum
A iuuat, elegit viros, & misit eos Ro-
mam statuere, & renouare cum eis ami-
2 citiã: * & ad Spartiatas, & ad alia loca
misit epistolas secundum eamdem for-
3 mam: * & abierunt Romam, & intra-
uerunt curiam, & dixerunt: Ionathas
summus sacerdos, & gens Iudæorum
miserunt nos, vt renouaremus amicitiam, & societatem secundum pristi-
4 num. * Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, vt deducerent eos in ter-
5 ram Iuda cum pace. * Et hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Iona-
6 thas Spartiatis: * IONATHAS summus
sacerdos, & seniores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus Iudæorum Spar-
7 tiatis fratribus salutem. * Iampridem
missæ erant epistolæ ad Oniam summum
sacerdotem ab Ario, qui regnabat apud
B vos, quoniam estis fratres nostri, sicut
rescriptum continet, quod subiectum
8 est. * Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat, cum honore: & accepit epistolas, in quibus significabatur de socie-
9 tate, & amicitia. * Nos, cum nullo
horum indigeremus, habentes solatio
sanctos libros, qui sunt in manibus no-
10 stris, * maluimus mittere ad vos renouare fraternitatem, & amicitiam, ne
forte alieni efficiamur a vobis: multa
enim tempora transierunt, ex quo mi-
11 sistis ad nos. * Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus sollemnibus, & ceteris, quibus oportet, memores sumus vestri in sacrificijs, quæ offerimus, & in obseruationibus, sicut fas
12 est, & decet meminisse fratrum. * Læ-
13 tamur itaque de gloria vestra. * Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, & impugnauerunt
nos reges, qui sunt in circuitu nostro.
14 * Noluimus ergo vobis molesti esse, neque ceteris socijs, & amicis nostris in his
15 prælijs. * habuimus enim de cælo auxi-
C lium, & liberati sumus nos, & humilia-
16 ti sunt inimici nostri. * Elegimus itaque
Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Iasonis filium, & misimus ad Romanos renouare cum eis amicitiam, & so
17 cietatem pristinam. * Mãdauimus itaque

Digitized by Google

eis vt veniant etiam ad vos, & salutent
vos: & reddant vobis epistolas nostras
de innouatione fraternitatis nostræ.* Et 18
nunc benefacietis respondentes nobis ad
hæc. * Et hoc est rescriptum epistola- 19
rum, quod miserat Oniæ: * Arius, rex 20
Spartiatarum Oniæ sacerdoti magno sa-
lutem. * Inuentum est in scriptura de 21
Spartiatis, & Iudæis, quoniam sunt fra-
tres, & quòd sunt de genere Abraham.
* Et nunc ex quo hæc cognouimus, be- 22
nefacitis scribentes nobis de pace ~ve-
stra: * Sed & nos rescripsimus ~vobis: 23
Pecora nostra, & possessiones nostræ,
vestræ sunt: & vestræ, nostræ: mandaui-
mus itaque hæc nunciari ~vobis. * Et 24
audiuit Ionathas quoniam regressi sunt
principes Demetrij cum exercitu multo
supra quàm prius, pugnare aduersus eũ.
* & exijt ab Ierusalem, & occurrit eis 25
in Amathite regione: non enim de- D
derat eis spatium ~vt ingrederentur re-
gionem eius. * Et misit speculatores in 26
castra eorum: & reuersi renunciauerunt
quòd constituunt superuenire illis no-
cte. * Cum occidisset autem sol, præ- 27
cepit Ionathas suis vigilare, & esse in
armis paratos ad pugnam tota nocte,
& posuit custodes per circuitum castro-
rum. * Et audierunt aduersarij quòd 28
paratus est Ionathas cum suis in bello:
& timuerunt, & formidauerunt in cor-
de suo: & accenderunt focos in castris
suis. * Ionathas autem, & qui cum eo 29
erant, non cognouerunt vsque mane:
videbant autem luminaria ardentia, * & 30
secutus est eos Ionathas, & non com-
prehendit eos: transierant enim flumen
Eleutherum. * Et diuertit Ionathas ad 31
Arabas, qui vocantur Zabadæi, & per- E
cussit eos, & accepit spolia eorum. * Et 32
iunxit, & venit Damascum, & peram-
bulabat omnem regionem illam. * Si- 33
mon autem exijt, & venit vsque ad
Ascalonem, & ad proxima præsidia: &
declinauit in Ioppen, & occupauit eam
(* audiuit enim quòd vellent præsidiũ 34
tradere partibus Demetrij) & posuit ibi
custodes vt custodirent eam. * Et reuer- 35
sus est Ionathas, & conuocauit seniores
populi, & cogitauit cum eis ædificare
præsidia in Iudæa, * & ædificare muros 36
in Ierusalem, & exaltare altitudinem
magnam inter medium arcis & ciuita-
tis, vt separaret eam a ciuitate, vt esset
ipsa singulariter, & neque emant, neque
37 vendant. * Et conuenerunt, vt ædifica-
rent ciuitatem: & cecidit murus, qui erat
super torrentem ab ortu solis, & repa-
38 rauit eum, qui vocatur Caphetetha: * &
Simon ædificauit Adiada in Sephela, &
muniuit eam, & imposuit portas, &
39 seras. * Et cum cogitasset Tryphon re-
F gnare Asiæ, & assumere diadema, & ex-
tendere manum in Antiochum regem:
40 * timens ne forte non permitteret eum
Ionathas, sed pugnaret aduersus eum,
quærebat comprehendere eum, & occi-
41 dere. Et exurgens abijt in Bethsan. * Et
exiuit Ionathas obuiam illi cum quadra-
ginta millibus virorum electorum in
42 prælium, & venit Bethsan. * Et ~vidit
Tryphon quia venit Ionathas cum exer-
citu multo vt extenderet in eum manus,
43 timuit. * & excepit eum cum honore,
& commendauit eum omnibus amicis
suis, & dedit ei munera: & præcepit
exercitibus suis vt obedirent ei, sicut
44 sibi. * Et dixit Ionathæ: Vt quid vexa-
sti vniuersum populum, cum bellum
45 nobis non sit? * Et nunc remitte eos in
domos suas: elige autem tibi viros pau-
cos, qui tecum sint, & veni mecum
Ptolemaidã, & tradam eam tibi, & reli-
qua præsidia, & exercitum, & vniuersos
præpositos negotij, & conuersus abibo:
46 propterea enim veni. * Et credidit ei,
& fecit sicut dixit: & dimisit exercitum,
47 & abierunt in terram Iuda. * retinuit
autem secum tria millia virorũ: ex qui-
bus remisit in Galilæam duo millia, mil-
48 le autem venerunt cum eo. * Vt autem
G intrauit Ptolemaidam Ionathas, clause-
runt portas ciuitatis Ptolemenses: & cõ-
prehenderunt eum: & omnes, qui cum
eo intrauerant, gladio interfecerunt.
49 * Et misit Tryphon exercitum, & equi-
tes in Galilæam, & in campum magnum
50 vt perderent omnes socios Ionathæ. * At
illi cum cognouissent quia comprehen-
sus est Ionathas, & perijt, & omnes,
qui cum eo erant, hortati sunt semetip-
51 sos, & exierunt parati in prælium. * Et
videntes hi, qui insecuti fuerant, quia
52 pro anima res est illis, reuersi sunt: * illi
autem venerunt omnes cum pace in ter-
ram Iuda. Et planxerunt Ionathan, &
eos, qui cum ipso erant, valde: & luxit

Israel

Digitized by Google

Digitized by Google

Tollite vana procul, socij, simulacra Deorum, Ritus, honorq; Deo
Dux antistes ait, suus ad sacraria vero Ingemunet, palmis e

Digitized by Google

at; noua cantica pubes
frondentibus aras

Ingressi plectrisq; colant; ea festa quotannis,
Et facti memores victoria suggerat hymnos. I. Machab. 13.

Digitized by Google

Digitized by Google

Israel luctu magno.* Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos. dixerunt enim:* Non habent principem, & adiuuantem: nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

ET audiuit Simon quòd congregauit Tryphon exercitum copiosum vt veniret in terrā Iuda, & attereret eam. * Videns quia in tremore populus est, & in timore, ascendit Ierusalem, & congregauit populum: * & adhortans dixit: Vos scitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei fecimus pro legibus, & pro sanctis prælia, & angustias quales vidimus: * horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, & relictus sum ego solus. * Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis. * Vindicabo itaque gentem meam, & sancta, natos quoque nostros, & vxores: quia congregatæ sunt vniuersæ gentes conterere nos inimicitiæ gratia. * Et accensus est spiritus populi simul vt audiuit sermones istos: * & responderunt voce magna dicentes: Tu es dux noster loco Iudæ, & Ionathæ fratris tui: * pugna prælium nostrum: & omnia, quæcumque dixeris nobis, faciemus. * Et congregans omnes viros bellatores, accelerauit consummare vniuersos muros Ierusalem, & muniuit eam in gyro. * Et misit Ionathan filium Absalomi, & cum eo exercitum nouum in Ioppen, & eiectis his, qui erant in ea, remansit illic ipse. * Et mouit Tryphon a Ptolemaida cum exercitu multo, vt veniret in terram Iudæ, & Ionathas cum eo in custodia. * Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi. * Et vt cognouit Tryphon quia surrexit Simon loco fratris sui Ionathæ: & quia commissurus esset cum eo prælium, misit ad eum legatos, * dicens: Pro argento, quod habebat frater tuus Ionathas in ratione regis, propter negotia, quæ habuit, detinuimus eum. * Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios eius obsides, vt non dimissus fugiat a nobis, & remittemus eum. * Et cognouit Simon quia cum dolo loqueretur secū, iussit tamen dari argentum, & pueros: ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israel, dicentem: * Quia non misit ei argentum, & pueros, propterea perijt. * Et misit pueros, & centum talenta: & mentitus est, & non dimisit Ionathan. * Et post hæc venit Tryphon intra regionem, vt contereret eam: & gyrauerunt per viam, quæ ducit Ador: & Simon, & castra eius ambulabant in omnem locum quocumque ibant. * Qui autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos, vt festinaret venire per desertum, & mitteret illis alimonias. * Et parauit Tryphon omnem equitatum, vt veniret illa nocte: erat autem nix multa valde, & non venit in Galaaditim. * Et cum appropinquasset Bascaman, occidit Ionathan, & filios eius illic. * Et conuertit Tryphon, & abijt in terram suam. * Et misit Simon, & accepit ossa Ionathæ fratris sui, & sepeliuit ea in Modin ciuitate patrum eius. * Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt eum dies multos. * Et ædificauit Simon super sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito retro & ante: * Et statuit septem pyramidas, vnam contra vnam patri & matri, & quattuor fratribus: * & his circūposuit columnas magnas: & super columnas arma, ad memoriam æternam: & iuxta arma naues sculptas, quæ viderentur ab omnibus nauigantibus mare. * hoc est sepulchrum, quod fecit in Modin, vsque in hunc diem. * Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum. * Et regnauit loco eius, & imposuit sibi diadema Asiæ, & fecit plagam magnam in terra. * Et ædificauit Simon præsidia Iudææ, muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimenta in munitionibus. * Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium regem vt faceret remissionem regioni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant gesti. * Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epistolam talem: * REX Demetrius Simoni summo sacerdoti, & amico regum, & senioribus, & Genti Iudæorum

dæorum salutem. * Coronam auream, 37
& habem, quam misistis, suscepimus:
& parati sumus facere vobiscum pacem
magnam, & scribere præpositis regis
remittere vobis quæ indulsimus. * Quæ- 38
cumque enim constituimus, vobis con-
stant. Munitiones, quas ædificastis, vo-
bis sint. * remittimus quoque ignoran- 39
tias, & peccata vsque in hodiernum
diem, & coronam, quam debebatis: &
siquid aliud erat tributarium in Ierusa-
lem, iam non sit tributarium. * Et siqui 40
ex vobis apti sunt conscribi inter no-
stros, conscribantur, & sit inter nos pax.
* Anno centesimo septuagesimo ablatũ 41
est iugum Gentium ab Israel. * Et cœ- 42
pit populus Israel scribere in tabulis, & F
gestis publicis, anno primo sub Simone
summo sacerdote, magno duce, & prin-
cipe Iudæorum. * In diebus illis appli- 43
cuit Simon ad Gazam, & circumdedit
eam castris, & fecit machinas, & appli-
cuit ad ciuitatem, & percussit turrem
vnam, & comprehendit eam. * Et eru- 44
perant qui erant intra machinam in ci-
uitatem: & factus est motus magnus in
ciuitate. * Et ascenderunt qui erant in 45
ciuitate cum vxoribus, & filijs supra
murum scissis tunicis suis, & clamaue-
runt voce magna, postulantes a Simo-
ne dextras sibi dari, * & dixerunt: Non 46
nobis reddas secũdum malitias nostras,
sed secundũ misericordias tuas. * Et fle- 47
xus Simon non debellauit eos: eiecit ta-
men eos de ciuitate, & mundauit ædes; G
in quibus fuerant simulacra, & tunc in-
trauit in eam cum hymnis benedicens
Dominum: * & eiecta ab ea omni im- 48
munditia, collocauit in ea viros, qui
legem facerent: & muniuit eam, & fe-
cit sibi habitationem. * Qui autem erãt 49
in arce Ierusalem, prohibebantur egredi
& ingredi regionem, & emere, ac ven-
dere: & esurierunt valde, & multi ex eis
fame perierunt, * & clamauerunt ad Si- 50
monem vt dextras acciperent: & dedit
illis: & eiecit eos inde, & mundauit ar-
cem a contaminationibus: * & intraue- 51
runt in eam tertia & vigesima die secũ-
di mensis, anno centesimo septuagesimo
primo cum laude, & ramis palmarum,
& cinyris, & cymbalis, & nablis, &
hymnis, & canticis, quia contritus est
inimicus magnus ex Israel. * Et consti- 52
tuit vt omnibus annis agerentur dies hi
53 cum lætitia. * Et muniuit montem tem-
pli, qui erat secus arcem, & habitauit
54 ibi ipse, & qui cum eo erant. * Et vidit
Simon Ioannem filium suum, quòd for-
tis prælij vir esset: & posuit eum du-
cem virtutum vniuersarum: & habita-
uit in Gazaris.

CAP. XIIII.

1 ANno centesimo septuagesimo secũ-
A do cõgregauit rex Demetrius exer-
citum suum, & abijt in Mediam ad con-
trahenda sibi auxilia, vt expugnaret Ty-
2 phonem. * Et audiuit Arsaces rex Per-
sidis, & Mediæ, quia intrauit Demetrius
confines suos, & misit vnum de princi-
pibus suis vt comprehenderet eum vi-
3 uum, & adduceret eum ad se. * Et abijt,
& percussit castra Demetrij: & compre-
hendit eum, & duxit eum ad Arsacem,
4 & posuit eum in custodiam. * Et siluit
omnis terra Iuda omnibus diebus Si-
monis, & quæsiuit bona genti suæ: &
placuit illis potestas eius, & gloria eius
5 omnibus diebus. * Et cum omni gloria
sua accepit Ioppen in portum, & fecit
6 introitum in insulis maris. * Et dilata-
uit fines gentis suæ, & obtinuit regionẽ.
7 * Et congregauit captiuitatem multam,
& dominatus est Gazaræ, & Bethsuræ,
& arci: & abstulit immunditias ex ea,
8 & non erat qui resisteret ei. * Et vnus-
B quisque colebat terram suam cum pa-
ce: & terra Iuda dabat fructus suos, &
9 ligna camporum fructum suum. * Se-
niores in plateis sedebant omnes, & de
bonis terræ tractabãt, & iuuenes indue-
10 bant se gloriam, & stolas belli. * Et ci-
uitatibus tribuebat alimonias, & consti-
tuebat eas vt essent vasa munitionis
quoadusque nominatũ est nomen glo-
11 riæ eius vsque ad extremum terræ. * Fe-
cit pacem super terram, & lætatus est
12 Israel lætitia magna. * Et sedit vnusquis-
que sub vite sua, & sub ficulnea sua:
13 & non erat qui eos terreret. * Defecit
impugnans eos super terram: reges cõ-
14 triti sunt in diebus illis. * Et confirma-
uit omnes humiles populi sui, & legem
exquisiuit, & abstulit omnem iniquum
15 & malum: * sancta glorificauit, & mul-
16 tiplicauit vasa sanctorum. * Et auditum
est

Digitized by Google

est Romæ quia defunctus esset Ionathas:
& vsque in Spartiatas: & cõtristati sunt
valde.* Vt audierũt autem quòd Simon 17
frater eius factus esset summus sacerdos
loco eius,& ipse obtineret omnẽ regio-
nẽ, & ciuitates in ea;* scripserunt ad eũ 18
in tabulis æreis,vt renouarent amicitias, C
& societatem quam fecerant cũ Iuda,&
cum Ionatha fratribus eius. * Et lectæ 19
sunt in conspectu ecclesiæ in Ierusalem.
Et hoc exemplum epistolarum, quas
Spartiatæ miserunt: * SPARTIANO- 20
RVM principes, & ciuitates, Simoni
Sacerdoti magno, & senioribus, & sa-
cerdotibus, & reliquo populo Iudæo-
rum, fratribus, salutem. * Legati, qui 21
missi sunt ad populum nostrum, nun-
ciauerunt nobis de vestra gloria, & ho-
nore, ac lætitia: & gauisi sumus in in-
troitu eorum. * Et scripsimus quæ ab eis 22
erant dicta in concilijs populi, sic: Nu-
menius Antiochi, & Antipater Iasonis
filius, legati Iudæorum, venerunt ad
nos, renouantes nobiscum amicitiam
pristinam. * Et placuit populo excipe- 23
re viros gloriose, & ponere exemplum
sermonum eorum in segregatis populi
libris,vt sit ad memoriam populo Spar-
tiatarum. Exemplum autem horum
scripsimus Simoni magno sacerdoti. D
* Post hæc autem misit Simon Nume- 24
nium Romam, habentem clypeum au-
reum magnum, pondo mnarum mille,
ad statuendam cum eis societatem. Cũ
autem audisset populus Romanus * ser- 25
mones istos, dixerunt: Quam gratiarũ
actionem reddemus Simoni, & filijs e-
ius? * Restituit enim ipse fratres suos, 26
& expugnauit inimicos Israel ab eis, &
statuerunt ei libertatem, & descripse-
runt in tabulis æreis, & posuerunt in
titulis in monte Sion. * Et hoc est e- 27
xemplum scripturæ: OCTAVA de-
cima die mensis Elul, anno centesimo
septuagesimo secundo, anno tertio sub
Simone sacerdote magno in Asaramel,
* in conuentu magno sacerdotum, & 28
populi, & principum gentis, & senio-
rũ regionis, nota facta sunt hæc: Quo-
niam frequenter facta sunt prælia in
regione nostra. * Simon autem Ma- 29
thathiæ filius ex filijs Iarib, & fratres E
eius dederunt se periculo, & restite-
runt aduersarijs gentis suæ, vt starent
sancta ipsorum, & lex: & gloria ma-
30 gna glorificauerunt gentem suam. * Et
congregauit Ionathas gentem suam, &
factus est illis sacerdos magnus, & ap-
31 positus est ad populum suum. * Et vo-
luerunt inimici eorum calcare, & at-
terere regionem ipsorum, & extende-
32 re manus in sancta eorum. * Tunc re-
stitit Simon, & pugnauit pro gente
sua, & erogauit pecunias multas, &
armauit viros virtutis gentis suæ, &
33 dedit illis stipendia: * & muniuit ci-
uitates Iudææ, & Bethsuram, quæ e-
rat in finibus Iudææ, vbi erant arma
hostium antea: & posuit illic præfi-
34 dium viros Iudæos. * Et Ioppen mu-
niuit, quæ erat ad mare: & Gazaram,
quæ est in finibus Azoti, in qua hostes
antea habitabant, & collocauit illic Iu-
dæos: & quæcumque apta erant ad
correptionem eorum, posuit in eis.
35 * Et vidit populus actum Simonis, &
gloriam, quam cogitabat facere gen-
ti suæ, & posuerunt eum ducem suum,
& principem sacerdotum, eo quòd
ipse fecerat hæc omnia, & iustitiam,
& fidem, quam conseruauit genti suæ,
F & exquisiuit omni modo exaltare po-
36 pulum suum. * Et in diebus eius pro-
speratum est in manibus eius, vt tol-
lerentur gentes de regione ipsorum,
& qui in ciuitate Dauid erant in Ieru-
salem in arce, de qua procedebant,
& contaminabant omnia, quæ in cir-
cuitu sanctorum sunt,& inferebant pla-
37 gam magnam castitati: * & collocau-
it in ea viros Iudæos ad tutamen-
tum regionis, & ciuitatis, & exalta-
38 uit muros Ierusalem. * Et rex De-
metrius statuit illi summum sacerdo-
39 tium. * Secundum hæc fecit eum ami-
cum suum, & glorificauit eum gloria
40 magna. * Audiuit enim quòd appel-
lati sunt Iudæi a Romanis amici, &
socij, & fratres, & quia susceperunt
41 legatos Simonis gloriose: * & quia
Iudæi, & sacerdotes eorum consense-
runt cum esse ducem suum, & sum-
mum sacerdotem in æternum, donec
42 surgat propheta fidelis: * & vt sit su-
G per eos dux, & vt cura esset illi pro
sanctis, & vt constitueret præpositos
super opera eorum, & super regio-
nem, & super arma, & super præsi-
dia:

Digitized by Google

dia :* & cura sit illi de sanctis: & vt au- 43
diatur ab omnibus, & scribantur in no-
mine eius omnes conscriptiones in re-
gione: & vt operiatur purpura, & au-
ro : * & ne liceat vlli ex populo, & ex 44
sacerdotibus irritum facere aliquid ho-
rum, & contradicere his, quæ ab eo
dicuntur, aut conuocare conuentum in
regione sine ipso: & vestiri purpura, &
vti fibula aurea. * qui autem fecerit ex- 45
tra hæc, aut irritum fecerit aliquid ho-
rum, reus erit. * Et complacuit omni 46
populo statuere Simonem, & facere
secundum verba ista. * Et suscepit Si- 47
mon, & placuit ei vt summo sacerdo-
tio fungeretur, & esset dux, & princeps
gentis Iudæorum, & sacerdotum, &
præesset omnibus. * Et scripturam istam 48
dixerunt ponere in tabulis æreis, & po-
nere eas in peribolo sanctorum, in lo-
co celebri : * exemplum autem eorum 49
ponere in ærario, vt habeat Simon,
& filij eius.

CAP. XV.

ET misit rex Antiochus filius Deme- 1
trij epistolas ab insulis maris Simo- A
ni sacerdoti, & principi gentis Iudæo-
rum, & vniuersæ genti: * & erant conti- 2
nentes hunc modum: REX Antiochus
Simoni sacerdoti magno, & genti Iu-
dæorum salutem. * Quoniam quidem 3
pestilentes obtinuerunt regnum patrum
nostrorum, volo autem vendicare re-
gnum, & restituere illud sicut erat an-
tea: & electam feci multitudinem exer-
citus, & feci naues bellicas. * Volo au- 4
tem procedere per regionem vt vlciscar
in eos, qui corruperunt regionem no-
stram, & qui desolauerũt ciuitates mul-
tas in regno meo. * Nunc ergo statuo 5
tibi omnes oblationes, quas remiserunt
tibi ante me omnes reges, & quæcum-
que alia dona remiserunt tibi: * & per- 6
mitto tibi facere percussuram proprij
numismatis in regione tua: * Ierusalem 7
autem sanctam esse, & liberam: & om- B
nia arma, quæ fabricata sunt, & præsi-
dia, quæ construxisti, quæ tenes, ma-
neant tibi. * Et omne debitum regis: & 8
quæ futura sunt regi, ex hoc, & in totũ
tempus remittuntur tibi. * Cum autem 9
obtinuerimus regnum nostrum, glorifi-
cabimus te, & gentem tuam, & tem-
plum gloria magna ita vt manifestetur
10 gloria vestra in vniuersa terra. * Anno
cẽtesimo septuagesimo quarto exijt An-
tiochus in terram patrum suorum, &
conuenerunt ad eum omnes exercitus,
ita vt pauci relicti essent cum Trypho-
11 ne. * Et insecutus est eum Antiochus
rex, & venit Doram fugiens per mari-
12 timam. * sciebat enim quòd congrega-
ta sunt mala in eum, & reliquit eum
13 exercitus. * & applicuit Antiochus su-
C per Doram cum centum viginti milli-
bus virorum belligeratorum, & octo
14 millibus equitum: * & circuiuit ciuita-
tem, & naues a mari accesserunt: & ve-
xabant ciuitatem a terra, & mari, &
neminem sinebant ingredi, vel egredi.
15 * Venit autem Numenius, & qui cum
eo fuerant, ab vrbe Roma, habentes
epistolas regibus, & regionibus scri-
16 ptas, in quibus cõtinebantur hæc: * LV-
CIVS consul Romanorum, Ptolemæo
17 regi salutem. * Legati Iudæorum vene-
runt ad nos amici nostri, renouãtes pri-
stinam amicitiam, & societatem, missi
a Simone principe Sacerdotum, & po-
18 pulo Iudæorum. * Attulerunt autem
& clypeum aureum mnarum mille.
19 * Placuit itaque nobis scribere regibus,
& regionibus, vt non inferant illis
mala, neque impugnent eos, & ci-
uitates eorum, & regiones eorum: &
vt non ferant auxilium pugnantibus ad-
20 uersus eos. * Visum autem est nobis ac-
21 cipere ab eis clypeum. * Siqui ergo pe-
D stilentes refugerunt de regione ipsorum
ad vos, tradite eos Simoni principi sa-
cerdotum, vt vindicet in eos secun-
22 dum legem suam. * Hæc eadem scripta
sunt Demetrio regi, & Attalo, & Aria-
23 rathi, & Arsaci, * & in omnes regiones:
& Lampsaco, & Spartiatis, & in De-
lum, & in Myndum, & in Sicyonem,
& in Cariam, & in Samum, & in
Pamphyliam, & in Lyciam, & in Ali-
carnassum, & in Coo, & in Siden,
& in Aradon, & in Rhodum, & in
Phaselidem, & in Gortynam, & Gni-
24 dum, & Cyprum, & Cyrenen. * Exem-
plum autem eorum scripserunt Simo-
ni principi sacerdotum, & populo Iu-
25 dæorum. * Antiochus autem rex appli-
cuit castra in Doram secundo, admo-
uens

Digitized by Google

uens ei semper manus, & machinas faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet. * & misit ad eum Simon duo 26
millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copiosa; * & noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea, & alienauit se ab eo. * Et misit ad eum Athe- 27 28
nobium vnum de amicis suis, vt tractaret cum ipso, dicens: Vos tenetis Ioppen, & Gazaram, & arcem, quæ est in Ierusalem, ciuitates regni mei: * fines 29
earum desolastis, & fecistis plagam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo. * Nunc ergo 30
tradite ciuitates, quas occupastis, & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Iudææ. * sin autem, date pro 31
illis quingenta talenta argenti, & exterminij, quod exterminastis, & tributorum ciuitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus vos. * Et venit Athenobius amicus re- 32
gis in Ierusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro, & argento, & F
apparatum copiosum: & obstupuit: & retulit ei verba Regis. * Et respondit ei 33
Simon, & dixit ei: Neque alienam terrā sumpsimus, neque aliena detinemus: sed hereditatem patrum nostrorum, quæ iniuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. * Nos vero tēpus ha- 34
bentes, vindicamus hereditatem patrum nostrorum. * Nam de Ioppe, & Gazara 35
quæ expostulas, ipsi faciebant in populo plagam magnam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum. * Reuersus autem cum ira ad regem, re- 36
G
nunciauit ei verba ista, & gloriam Simonis, & vniuersa, quæ vidit, & iratus est rex ira magna. * Tryphon autem 37
fugit naui in Orthosiada. * Et constituit rex Cendebæum ducem maritimū, 38
& exercitum peditum & equitum dedit illi. * Et mandauit illi mouere castra 39
contra faciē Iudææ: & mandauit ei ædificare Gedorem, & obstruere portas ciuitatis, & debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonē. * Et per- 40
uenit Cendebæus Iamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Iudæam, & captiuare populum, & interficere, & ædificare Gedorem. * Et collocauit illic 41
equites, & exercitum: vt egressi perambularent viam Iudææ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

1 ET ascendit Ioannes de Gazaris, &
A nunciauit Simoni patri suo quæ fe-
2 cit Cendebæus in populo ipsorum. * Et vocauit Simon duos filios seniores, Iudam, & Ioannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris mei expugnauimus hostes Israel ab adolescentia vsque in hunc diem: & prosperatum est in manibus nostris liberare Israel ali-
3 quoties. * Nunc autem senui, sed estote loco meo, & fratres mei, & egressi pugnate pro gente nostra: auxilium ve-
4 ro de cælo vobiscum sit. * Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites; & profecti sunt ad Cendebæum: & dormierunt in Modin.
5 * Et surrexerunt mane, & abierunt in campum: & ecce exercitus copiosus in obuiam illis peditum, & equitum, & fluuius torrens erat inter medium ipso-
6 rum. * Et admouit castra contra faciem
B eorum ipse, & populus eius, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretauit primus: & viderunt eum viri, & transierunt post
7 eum. * Et diuisit populum, & equites in medio peditum: erat autem equita-
8 tus aduersariorum copiosus nimis. * Et exclamauerunt sacris tubis, & in fugam conuersus est Cendebæus, & castra eius: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt.
9 * Tunc vulneratus est Iudas frater Ioannis: Ioānes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificauit:
10 * & fugerunt vsque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum,
11 & reuersus est in Iudæam in pace. * & Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, & habebat argē-
12 tum, & aurum multum. * erat enim ge-
13 ner summi sacerdotis. * Et exaltatum est cor eius, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum aduersus Simonem, & filios eius, vt tolleret eos.
14 * Simon autem, perambulans ciuitates,
C quæ erant in regione Iudææ, & solicitudinem

dinem gerens earum, descendit in Iericho ipse, & Mathathias filius eius,& Iudas, anno centesimo septuagesimo septimo,mense vndecimo: hic est mensis Sabath. * Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam,quæ vocatur Doch,cum dolo, quam ædificauit: & fecit eis conuiuium magnum, & abscondit illic viros. * Et cum inebriatus esset Simon, & filij eius, surrexit Ptolemæus cũ suis, & sumpserunt arma sua, & intrauerunt in conuiuium, & occiderunt eum, & duos filios eius,& quosdam pueros eius. * & fecit deceptionẽ magnam in Israel, & reddidit mala pro bonis. * Et scripsit hæc Ptolemæus,& misit regi vt mitteret ei exercitum in auxilium,& traderet ei regionem, & ciuitates eorum, & tributa. * Et misit alios in Gazaram tollere Ioannem: & tribunis misit epistolas, vt venirent ad se, & daret eis argentum, & aurum, & dona. * Et alios misit occupare Ierusalem, & montem templi. * Et præcurrens quidam, nunciauit Ioanni in Gazara, quia perijt pater eius, & fratres eius, & quia misit te quoque interfici. * Vt audiuit autem, vehementer expauit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognouit enim quia quærebãt eum perdere. * Et cetera sermonum Ioannis, & bellorum eius, & bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, & ædificij murorum, quos extruxit, & rerum gestarum eius: * ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotij eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

FRATRIBVS, qui sunt per Ægyptum, Iudæis, salutem dicunt fratres,qui sunt in Ierosolymis, Iudæi, & qui in regione Iudææ, & pacem bonam. * Benefaciat vobis Deus,& meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham,& Isaac,& Iacob seruorum suorum fidelium: * & det vobis cor omnibus vt colatis eum,& faciatis eius voluntatem corde magno,& animo voléti. * Adaperiat cor vestrum in lege sua,& in præceptis suis,& faciat pacem. * Exaudiat orationes vestras, & reconcilietur vobis,nec vos deserat in tempore malo. * Et nunc hic sumus orantes pro vobis. * Regnante Demetrio,anno cẽtesimo sexagesimo nono,nos Iudæi scripsimus vobis in tribulatione,& impetu,qui superuenit nobis in istis annis,ex quo recessit Iason a sancta terra, & a regno. * Portam succenderunt, & effuderunt sanguinem innocentem: & orauimus ad Dominum, & exauditi sumus,& obtulimus sacrificium, & similaginem, & accendimus lucernas, & proposuimus panes. * Et nunc frequentate dies scenopegiæ mensis Casleu. * Anno centesimo octogesimo octauo, populus, qui est Ierosolymis, & in Iudæa, Senatusq. & Iudas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, & his, qui in Ægypto sunt, Iudæis salutem,& sanitatem. * De magnis pericu-

periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, vt pote qui aduersus talem regem dimicauimus. * Ipse enim 12
ebullire fecit de Perside eos, qui pugnauerunt contra nos, & sanctam ciuitatem. * Nam cum in Perside esset dux 13
ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ. * etenim cum 14
ea habitaturus venit ad locũ Antiochus, & amici eius, & vt acciperet pecunias multas dotis nomine. * Cumq. pro- 15
posuissent eas sacerdotes Naneæ, & ipse D
cum paucis ingressus esset intra ambitũ fani, clauserunt templum, * cum intras- 16
set Antiochus: apertoq. occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diuiserunt membratim, & capitibus amputatis foras proiecerunt. * Per omnia 17
benedictus Deus, qui tradidit impios. * Facturi igitur quinta & vigesima die 18
mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis: vt & vos quoque agatis diem scenopegiæ, & diem ignis, qui datus est quando Nehemias ædificato templo & altari obtulit sacrificia. * Nam cum in Persidem 19
ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui E
tunc cultores Dei erant, acceptũ ignem de altari occulte absconderunt in valle, vbi erat puteus altus, & siccus, & in eo cõtutati sunt eum, ita vt omnibus ignotus esset locus. * Cum autem præteris- 20
sent anni multi, & placuit Deo vt mitteretur Nehemias a rege Persidis: nepotes sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam. * Et iuf- 21
sit eos haurire, & afferre sibi: & sacrificia, quæ imposita erant, iussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ erant superposita. * Vtq. hoc fa- 22
ctum est, & tempus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. * Orationem autem faciebant 23
omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Ionatha inchoante, ceteris autem respondentibus. * Et Nehemiæ 24
erat oratio hunc habens modum: DO- F
MINE Deus omnium creator, terribilis, & fortis, iustus, & misericors, qui
25 solus es bonus rex, * solus præstans, solus iustus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Israel de omni malo, qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos:
26 * accipe sacrificium pro vniuerso populo tuo Israel, & custodi partem tuam,
27 & sanctifica. * Congrega dispersionem nostram, libera eos, qui seruiunt Gentibus, & contemptos & abominatos respice: vt sciant Gentes quia tu es Deus
28 noster. * Affige opprimentes nos, & contumeliam facientes in superbia.
29 * Constitue populum tuum in loco san-
30 cto tuo, ‖ sicut dixit Moyses. * Sacer- ‖ Deut. 30.a.
G dotes autem psallebant hymnos, vsque- 3.5 Inf. 2.d.18
31 quo consumptum esset sacrificiũ. * Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias iussit lapides ma-
32 iores perfundi. * Quod vt factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine, quod refulsit ab altari, consumpta
33 est. * Vt vero manifestata est res, renunciatum est regi Persarum quòd in loco, in quo ignem absconderant hi, qui translati fuerant, sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo
34 erant, purificauerunt sacrificia. * Considerans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, vt proba-
35 ret quod factum erat. * & cum probasset, sacerdotibus donauit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens ma-
36 nu sua, tribuebat eis. * Appellauit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAP. II.

1 A INuenitur autem in descriptionibus Ieremiæ prophetæ, quòd iussit eos ignem accipere qui transmigrabant: vt significatum est, & vt mandauit transmigratis. * Et dedit illis legem ne obliuiscerentur præcepta Domini, & vt non exerrarent mẽtibus videntes simulachra aurea, & argentea, & ornamenta eo-
3 rum. * Et alia huiusmodi dicens, hortabatur ne legem amouerent a corde suo.
4 * Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum, & arcam iussit propheta diuino responso ad se facto comitari secum, vsquequo exijt in montem, ‖ in quo Moyses ascendit, & vidit Dei ‖ Deut. 34.a.1
here-

hereditatem. * Et veniens ibi Ieremias 5
inuenit locum speluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit B
illuc, & ostium obstruxit. * Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, vt 6
notarent sibi locum: & non potuerunt inuenire. * Vt autem cognouit Ieremias, culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus cõgregationem populi, & propitius fiat: 7
* & tunc Dominus ostendet hæc, & apparebit maiestas Domini, & nubes erit, 8
|| 3. Reg. 8. b. 14 sicut & Moysi manifestabatur, & || sicut
2. Par. 6. c. 14 cum Salomon petijt vt locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc.
* Magnifice etenim sapiẽtiam tractabat: 9
|| Leu. 9. d. 24 & vt sapientiam habens, || obtulit sacrificium dedicationis, & consummationis templi. * Sicut & Moyses orabat ad Dominum, & descendit ignis de cælo, & 10
|| 2. Par. 7. a. 1 consumpsit holocaustum, sic || & Salomon orauit, & descendit ignis de cælo, C
& consumpsit holocaustum. * Et dixit Moyses, || eo quòd non sit comestum 11
|| Leu. 10. d. 16 17 quod erat pro peccato, consumptum est. * Similiter & Salomon octo diebus 12
celebrauit dedicationem. * Inferebantur autem in descriptionibus, & commentarijs Nehemiæ hæc eadem: & vt 13
construens bibliothecam cõgregauit de regionibus libros, & Prophetarum, & Dauid, & epistolas Regum, & de donarijs. * Similiter autem & Iudas ea, 14
quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregauit omnia, & sunt apud nos. * Si ergo desideratis hæc, 15
mittite qui perferant vobis. * Acturi 16
itaque purificationem scripsimus vobis: D
bene ergo facietis, si egeritis hos dies.
* Deus autem, qui liberauit populum 17
suum, & reddidit hereditatem omnibus, & regnum, & sacerdotium, & san-
|| Deut. 30. a. 3. 5 ctificationem, * || sicut promisit in lege, 18
speramus quòd cito nostri miserebitur, & congregabit de sub cælo in locũ sanctum. * Eripuit enim nos de magnis 19
periculis, & locum purgauit. * De Iuda vero Machabæo, & fratribus eius, & 20
de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione: * sed & de prælijs, 21
quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, E
& filium eius Eupatorem: * & de illu- 22
minationibus, quæ de cælo factæ sunt ad eos, qui pro Iudæis fortiter fecerunt, ita vt vniuersam regionem, cum pauci essent, vindicarent, & barbaram multitu-
23 dinem fugarent, * & famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & ciuitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis.
24 * Itemq. ab Iasone Cyrenæo quinque libris comprehensa tentauimus nos vno
25 volumine breuiare. * Considerantes F enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem re-
26 rum, * curauimus volentibus quidem legere, vt esset animi oblectatio: studiosis vero, vt facilius possint memoriæ cõmendare: omnibus autem legentibus
27 vtilitas conferatur. * Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breuiandi causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum, &
28 sudoris assumpsimus. * Sicut hi, qui præparant conuiuium, & quærunt aliorum voluntati parére propter multorum gra
29 tiam, libenter laborem sustinemus. * Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum da-
30 tam formam breuitati studentes. * Sicut G enim nouæ domus architecto de vniuersa structura curandum est: ei vero, qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstimandum
31 est & in nobis. * Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquire-
32 re, historiæ congruit auctori: * breuitatẽ vero dictionis sectari, & executiones rerum vitare, breuianti concedendũ est.
33 * Hinc ergo narrationẽ incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat. stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

1 A IGitur cum sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio haben-
2 tes mala, * fiebat vt & ipsi reges, & principes locum summo honore dignum dicerent, & templum maximis muneribus
3 illustrarent: * ita vt Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sum-

Digitized by Google

ptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. *Simon autem de tribu Ben- 4
iamin præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate moliri. * Sed cum vincere Oniam non 5
posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis: * & nunciauit ei, 6
pecunijs innumerabilibus plenum esse ærarium Ierosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere vniuersa. * Cumq. retulisset ad regē Apol- 7
B lonius de pecunijs, quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia eius, misit cum mandatis, vt prædictam pecuniā transportaret. * Sta- 8
timq. Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam, & Phœnicen ciuitates esset peragraturus, re vera autem regis propositum perfecturus. * Sed, cum venisset Ierosolymā, 9
& benigne a summo sacerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum: &, cuius rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si vere hæc ita essent. * Tunc summus sa- 10
cerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum, & pupillorum: * quæ- 11
dam vero esse Hircani Tobiæ viri valde eminentis, in his, quæ detulerat impius Simon: vniuersa autem argenti talenta esse quadringenta, & auri ducenta. * de- 12
cipi vero eos, qui credidissent loco, & templo, quod per vniuersum mundum honoratur, pro sui veneratione, & sanctitate omnino impossibile esse. * At il- 13
C le pro his, quæ habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda. * Constituta autem die in- 14
trabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per vniuersam ciuitatem erat trepidatio. * Sacerdotes autē 15
ante altare cum stolis sacerdotalibus iactauerunt se, & inuocabant de cælo eū, qui de depositis legē posuit, vt his, qui deposuerant ea, salua custodiret. * Iam 16
vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim, & color immutatus declarabat internū animi dolorem. * circumfusa enim erat 17
mœstitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifestus aspicienti- 18
bus dolor cordis eius efficiebatur. * Alij etiam gregatim de domibus confluebāt, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quòd in contemptū locus esset ven- 19
turus. * Accinctæq. mulieres cilicijs pe-
D ctus, per plateas confluebant. sed & virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam vero per fenestras aspiciebant: 20
* vniuersæ autem protendentes manus 21
in cælum, deprecabantur. * erat enim misera commistæ multitudinis, & magni sacerdotis in agone constituti expe- 22
ctatio. * Et hi quidem inuocabant omnipotentem Deum, vt credita sibi his, qui crediderant, cum omni integritate 23
conseruarentur. * Heliodorus autem, quod decreuerat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium 24
præsens. * Sed spiritus omnipotentis Dei
E magnam fecit suæ ostensionis euidentiā, ita vt omnes, qui ausi fuerant parére ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionē, 25
& formidinem conuerterentur. * Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isq. cum impetu Heliodoro priores calces elisit. qui autem ei sede- 26
bat, videbatur arma habere aurea. * Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosiq. amictu: qui circumsteterūt eum, & ex vtraque parte flagellabant, sine intermissio- 27
ne multis plagis verberantes. * Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumq. multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria posi- 28
tum eiecerunt. * Et is, qui cum multis cursoribus, & satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei 29
cognita virtute: * & ille quidem per diuinam virtutem iacebat mutus, atque 30
omni spe & salute priuatus. * Hi autem
F Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum: & templum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, 31
gaudio & lætitia impletum est. * Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, vt inuocaret Altissimum, vt vitam donaret ei, qui in 32
supremo spiritu erat constitutus. * Considerans

Digitized by Google

siderãs autẽm summus sacerdos ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex Iudæis circa Heliodorũ consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarẽ. * Cumq. summus sacerdos exoraret, ijdem iuuenes eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donauit. * tu autẽ a Deo flagellatus, nuncia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his dictis, non comparuerunt. * Heliodorus autẽ, hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei, qui viuere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem. * Testabatur autem omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei. * Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Ierosolymã mitti, ait: * Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen euaserit: eo quòd in loco sit vere Dei quædam virtus. * Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator, & adiutor est loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit. * Igitur de Heliodoro, & ærarij custodia ita res se habet.

CAP. IIII.

SImon autem prædictus pecuniarum, & patriæ delator, male loquebatur de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, & ipse fuisset incentor malorum: * prouisoremq. ciuitatis, ac defensorem gentis suæ, & æmulatorẽ legis Dei audebat insidiatorem regni dicere. * Sed, cum inimicitiæ intantum procederent, vt etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierẽt: * cõsiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, vtpote ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit, * non vt ciuium accusator, sed cõmunem vtilitatẽ apud semetipsum vniuersæ multitudinis considerans. * Videbat enim sine regali prouidentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare a stultitia sua. * Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Oniæ summum sacerdotiũ: * adito rege, promittens ei argenti talenta trecẽta sexaginta, & ex redditibus alijs talenta octoginta, * super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati eius concederetur gymnasium, & ephebiam sibi constituere, & eos, qui in Ierosolymis erant, Antiochenos scribere. * Quod cum rex annuisset, & obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit. * & amotis his, quæ humanitatis causa Iudæis a regibus fuerãt constituta, per Ioannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia, & societate functus est legatione legitima, ciuium iura destituens, praua instituta sanciebat. * Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, & optimos quosque epheborũ in lupanaribus ponere. * Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam, & profectus gentilis, & alienigenæ conuersationis, propter impij, & non sacerdotis Iasonis nefarium, & inauditum scelus: * ita vt sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificijs neglectis festinarent participes fieri palæstræ, & præbitionis eius iniustæ, & in exercitijs disci. * & patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur: * quarum gratia periculosa eos contentio habebat, & eorum instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes, & perempto-res habuerant. * In leges enim diuinas impie agere impune non cedit: sed hoc tempus sequens declarabit. * Cum autẽ quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset, * misit Iason facinorosus ab Ierosolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas postulauerunt hi, qui asportauerant ne in sacrificijs erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari. * Sed hæ oblatæ sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter præsentes autem datæ sunt in fabricam nauium triremium. * Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio propter primates Ptolemæi Philometoris

Digitized by Google

ris regis, cum cognouisset Antiochus
alienum se a negotijs regni effectum,
proprijs vtilitatibus consulens, profectus
inde venit Ioppen, & inde Ierosolymã.
* Et magnifice ab Iasone, & ciuitate su- 22
sceptus, cum facularum luminibus, & D
laudibus ingressus est: & inde in Phœ-
nicen exercitũ conuertit. * Et post trien- 23
nij tempus misit Iason Menelaũ supra-
dicti Simonis fratrem portantem pecu-
nias regi, & de negotijs necessarijs re-
sponsa perlaturum. * At ille commenda- 24
tus regi, cum magnificasset faciem po-
testatis eius, in semetipsum retorsit sum-
mum sacerdotium, superponens Iasoni
talenta argenti trecenta. * Acceptisq. a 25
rege mandatis, venit, nihil quidem ha-
bens dignum sacerdotio: animos vero
crudelis tyranni, & feræ beluæ iram ge-
rens. * Et Iason quidem, qui proprium 26
fratrem captiuauerat, ipse deceptus pro-
fugus in Ammanitẽ expulsus est regio-
nem. * Menelaus autem principatum 27
quidem obtinuit: de pecunijs vero re-
gi promissis, nihil agebat, cum exactio-
nem faceret Sostratus, qui arci erat præ-
positus. * nam ad hunc exactio vectiga- 28
lium pertinebat: quam ob causam vtri-
que ad regem sunt euocati. * Et Mene- 29
laus amotus est a sacerdotio, succedente
Lysimacho fratre suo: Sostratus autem
prælatus est Cyprijs. * Et cum hæc age- 30
rentur, contigit, Tharsenses, & Mallotas E
seditionem mouere, eo quod Antiochi-
di regis concubinæ dono essent dati.
* Festinanter itaque rex venit sedare il- 31
los, relicto suffecto vno ex comitibus
suis Andronico. * Ratus autem Mene- 32
laus accepisse se tempus opportunum,
aurea quædam vasa e templo furatus do
nauit Andronico, & alia vendiderat Ty-
ri, & per vicinas ciuitates. * Quod cum 33
certissime cognouisset Onias, arguebat
eum, ipse in loco tuto se continens An-
tiochiæ secus Daphnem. * Vnde Mene- 34
laus accedens ad Andronicum, rogabat
vt Oniam interficeret. Qui cum venis-
set ad Oniam, & datis dextris cum iure-
iurando (quamuis esset ei suspectus) sua-
sisset de asylo procedere, statim eum pe-
remit, non veritus iustitiam. * Ob quam 35
causam non solum Iudæi, sed aliæ quo-
que nationes indignabantur, & moleste
36 ferebant de nece tanti viri iniusta. * Sed
regressum regem de Ciliciæ locis adie-
runt Iudæi apud Antiochiam, simul &
Græci: conquerentes de iniqua nece
37 Oniæ. * Contristatus itaque animo An-
tiochus propter Oniam, & flexus ad mi-
sericordiam, lacrymas fudit, recorda-
tus defuncti sobrietatem, & modestiam.
38 * accensisq. animis Andronicum purpu-
F ra exutum, per totam ciuitatem iubet
circumduci: & in eodem loco, in quo
in Oniam impietatẽ commiserat, sacri-
legum vita priuari, Domino illi condi-
39 gnam retribuente pœnam. * Multis au-
tem sacrilegijs in templo a Lysimacho
commissis Menelai consilio, & diuulga-
ta fama, congregata est multitudo ad-
uersum Lysimachum multo iam auro
40 exportato. * Turbis autem insurgenti-
bus, & animis ira repletis, Lysimachus
armatis fere tribus millibus iniquis ma-
nibus vti cœpit, duce quodam tyranno,
ætate pariter, & dementia prouecto.
41 * Sed, vt intellexerunt conatum Lysima-
chi, alij lapides, alij fustes validos arri-
puere: quidam vero cinerem in Lysi-
42 machum iecere. * Et multi quidẽ vulne-
G rati, quidam autem & prostrati, omnes
vero in fugam conuersi sunt: ipsum e-
tiam sacrilegum secus aratrium interfe-
43 cerunt. * De his ergo cœpit iudicium
44 aduersus Menelaum agitari. * Et cum
venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium
detulerunt missi tres viri a senioribus.
45 * Et cum superaretur Menelaus, promisit
Ptolemæo multas pecunias dare ad sua-
46 dendum regi. * Itaque Ptolemæus in
quodam atrio positum quasi refrigeran-
di gratia regem adijt, & deduxit a sen-
47 tẽtia: * & Menelaũ quidem vniuersæ ma-
litiæ reum criminibus absoluit: miseros
autem, qui, etiam si apud Scythas cau-
sam dixissent, innocentes iudicarentur,
48 hos morte damnauit. * Cito ergo iniu-
stam pœnam dederunt, qui pro ciuitate
& populo, & sacris vasis causam prose-
49 cuti sunt. * Quam ob rem Tyrij quo-
que indignati, erga sepulturam eorum
50 liberalissimi extiterunt. * Menelaus au-
tem, propter eorum, qui in potentia
erant, auaritiam, permanebat in pote-
state, crescens in malitia ad insidias ci-
uium.

Digitized by Google

CAP. V.

EOdem tempore Antiochus secundã 1
profectionem parauit in Ægyptum. A
Contigit autem per vniuersam Ierosolymorum ciuitatem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos, & cursus equorum 3
per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinẽ gladijs districtis, & telorum iactus, & aureorum armorũ splendorem, omnisq. generis loricarum. *Quapropter omnes rogabant in bonũ 4
monstra conuerti. *Sed cum falsus rumor exisset, tamquã vita excessisset 5
Antiochus, assumptis Iason nõ minus mille viris, repente aggressus est ciuitatem: & ciuibus ad murum conuolantibus ad vltimum apprehensa ciuitate, Menelaus fugit in arcem: *Iason vero non parcebat in cæde ciuibus suis, nec cogitabat 6
prosperitatem aduersum cognatos malũ esse maximum, arbitrans hostium & nõ ciuium se trophæa capturum. *Et prin- 7
cipatum quidem non obtinuit, finẽ vero B
insidiarum suarum confusionem accepit, & profugus iterum abijt in Ammanitem. *Ad vltimum, in exitium sui 8
conclusus ab Areta Arabum tyranno fugiens de ciuitate in ciuitatem, omnibus odiosus, vt refuga legum & execrabilis, vt patriæ & ciuium hostis, in Ægyptũ extrusus est: *& qui multos de patria 9
sua expulerat, peregre perijt, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugiũ habiturus: *& qui insepul- 10
tos multos abiecerat, ipse & illamentatus, & insepultus abijcitur, sepultura neque peregrina vsus, neque patrio sepulchro participans. *His itaque gestis, su- 11
spicatus est rex societatẽ deserturos Iudæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, ciuitatem quidem armis cepit. *Iussit autẽ militibus inter- 12
ficere, nec parcere occurrentibus, & per domos ascendentes trucidare. *Fiebant 13
ergo cædes iuuenum, ac seniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virginumq. & paruulorum neces. *Erant 14
autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non
15 minus autem venundati. *Sed nec ista
C sufficiũt: ausus est etiam intrare templũ vniuersa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum, & patriæ fuit proditor:
16 *& scelestis manibus sumens sancta vasa, quæ ab alijs regibus, & ciuitatibus erant posita ad ornatum loci, & gloriã, contrectabat indigne, & contaminabat.
17 *Ita alienatus mente Antiochus, non considerabat quòd propter peccata habitantium ciuitatẽ, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa
18 locum despectio: *alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse inuolutos, ‖sicut Heliodorus, qui missus est a Seleu- ‖ 2. Sup. 3. 26
co rege ad expoliandum ærariũ, etiam 27
hic statim adueniens flagellatus, & re-
19 pulsus vtique fuisset ab audacia. *Verũ non propter locũ, gentem: sed propter
20 gentem, locum Deus elegit. *Ideoq. & ipse locus particeps factus est populi malorum. postea autem fiet socius bonorum. & qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exal-
21 tabitur. *Igitur Antiochus mille & o-
D ctingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se præ superbia terram ad nauigãdum, pelagus vero ad iter agendum de-
22 ducturum propter mentis elationẽ. *Reliquit autem & præpositos ad affligendam gentem: Ierosolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso, a quo constitutus est:
23 *in Garizim autem Andronicũ, & Menelaum, qui grauius quàm ceteri imminebant ciuibus. *Cumq. appositus esset
24 contra Iudæos, misit odiosum principẽ Apollonium cũ exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres, ac iuue-
25 nes vẽdere. *Qui cum venisset Ierosolymam, pacem simulans, quieuit vsque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis
26 Iudæis arma capere suis præcepit. *Omnesq. qui ad spectaculum processerant, trucidauit: & ciuitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem pere-
27 mit. *Iudas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibiq. inter feras vitam in montibus

cum

Digitized by Google

cum suis agebat: & foeni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

1 Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenũ, A
qui compelleret Iudæos vt se transferrent a patrijs, & Dei legibus: * cõtaminare etiam quod in Ierosolymis erat tẽplum, & cognominare Iouis Olympij: 2
& in Garizim, prout erant hi, qui locũ inhabitabant, Iouis hospitalis. * Pessima 3
autem & vniuersis grauis erat malorum incursio: * nam templum luxuria, & co- 4
messationibus Gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus: sacratisq. ædibus mulieres se vltro ingerebãt,
intro ferentes ea, quæ non licebat. * Altare etiam plenum erat illicitis, quæ le- 5
gibus prohibebantur. * Neque autẽ sab- 6
bata custodiebantur, neque dies sollem- B
nes patrij seruabantur, nec simpliciter Iudæum se esse quisquam confitebatur.
* Ducebantur autem cum amara neces- 7
sitate in die natalis regis ad sacrificia: & cum Liberi sacra celebrarentur, cogebãtur hedera coronati Libero circuire. * Decretum autem exijt in proximas 8
Gentilium ciuitates, suggerentibus Ptolemæis, vt pari modo & ipsi aduersus Iudæos agerent, vt sacrificarẽt: * eos au- 9
tem, qui nollent transire ad instituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miseriam. * Duæ enim mulieres delatæ 10
sunt natos suos circumcidisse: quas, infantibus ad vbera suspensis, cum publice per ciuitatem circumduxissent, per
muros præcipitauerunt. * Alij vero, ad 11
proximas coeuntes speluncas, & latẽter C
sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quòd verebantur propter religionem & obseruantiam, manu sibimet auxiliũ ferre. * Obsecro autem eos, qui hunc Librũ 12
lecturi sunt, ne abhorrescant propter aduersos casus, sed reputent; ea, quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri. * Etenim 13
multo tempore nõ sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim vltiones adhibere, magni beneficij est indicium.
14 * Non enim, sicut in alijs nationibus, Dominus patienter expectat, vt eas, cũ Iudicij dies aduenerit, in plenitudine
15 peccatorũ puniat: * ita & in nobis statuit, vt, peccatis nostris in finem deuo-
16 lutis, ita demum in nos vindicet. * Pro- D
pter quod numquã quidem a nobis misericordiam suã amouet: corripiens vero in aduersis populum suum non dere-
17 linquit. * Sed hæc nobis ad commonitionem legẽtium dicta sint paucis. Iam autem veniendum est ad narrationem.
18 * Igitur Eleazarus vnus de primoribus scribarum, vir ætate prouectus, & vultu decorus, aperto ore hians compelleba-
19 tur carnem porcinam manducare. * At ille gloriosissimã mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium. * Intuens au-
20 tem, quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinauit non admittere illicita propter vitæ amorẽ.
21 * Hi autem, qui astabant, iniqua mise- E
ratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferri carnes, quibus vesci ei licebat, vt simularetur manducasse, sicut rex imperauerat de sacrificij carnibus:
22 * vt, hoc facto, a morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc
23 in eo faciebant humanitatem. * At ille cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ conuersationis actus: & secundum sanctæ & a Deo conditæ legis constituta, respondit cito, dicens, præmitti se vel-
24 le in infernum. * Non enim ætati nostræ F
dignum est, inquit, fingere: vt multi adolescentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam
25 alienigenarum: * & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam, atque execratio-
26 nem meæ senectuti conquiram. * Nam, etsi in præsenti tempore supplicijs hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec viuus, nec defunctus effugiã.
27 * Quam ob rem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo:
28 * adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac for-

Digitized by Google

titer pro grauissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis, confestim ad supplicium trahebatur.
* Hi autem, qui eum ducebant, & pau- 29
lo ante fuerant mitiores, in iram con- G
uersi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. * Sed, cum plagis perimere- 30
tur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia, cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hæc patior. * Et iste 31
quidem hoc modo vita decessit, non solum iuuenibus, sed & vniuersæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

CONtigit autem & septem fratres 1
vna cum matre sua apprehensos A
compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, & taureis cruciatos.
* Vnus autem ex illis, qui erat primus, 2
sic ait: Quid quæris, & quid vis discere a nobis? parati sumus mori, magis, quàm patrias Dei leges præuaricari.
* Iratus itaque rex iussit sartagines, & 3
ollas æneas succendi: quibus statim succensis, * iussit, ei, qui prior fuerat lo- 4
cutus, amputari linguam: &, cute capitis abstracta, summas quoque manus & pedes ei præscindi, ceteris eius fratribus, & matre inspicientibus. * Et, 5
cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoueri, & adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cũ diu B
cruciaretur, ceteri vna cum matre inuicem se hortabantur mori fortiter, * di- 6
centes: Dominus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in nobis, ‖ quem-
‖Deu.22.c.36
admodum in protestatione cantici declarauit Moyses: Et in seruis suis consolabitur. * Mortuo itaque illo primo, 7
hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis eius cum capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius, quàm toto corpore per membra singula puniretur. * At ille, 8
respondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iste, sequenti
9 loco, primi tormenta suscepit: * & in vltimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem scelestissime in præsenti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ re-
10 surrectione suscitabit. * Post hunc tertius illuditur, & linguam postulatus cito protulit, & manus constanter exten-
11 dit: * & cum fiducia ait: E cælo ista C possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea
12 recepturum spero: * ita vt rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quòd tamquam nihilum
13 duceret cruciatus. * Et hoc ita defuncto, quartũ vexabant similiter torquen-
14 tes. * Et, cum iam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resur-
15 rectio ad vitam non erit. * Et cum admouissent quintum, vexabant eum.
16 At ille, respiciens in eum, * dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum a Deo esse
17 derelictum. * tu autem patienter sustine, & videbis magnam potestatem ip- D
sius, qualiter te, & semen tuum tor-
18 quebit. * Post hunc ducebant sextum, & is, mori incipiens, sic ait: Noli frustra errare: nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrum, & digna admiratione facta sunt
19 in nobis: * tu autem ne existimes tibi impune futurum, quòd contra Deum
20 pugnare tentaueris. * Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub vnius diei tempore conspiciẽs, bono animo ferebat propter spem,
21 quam in Deum habebat: * singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia: &, femineæ cogita-
22 tioni masculinum animum inserens, * dixit ad eos: Nescio qualiter in vtero meo apparuistis: neque enim ego spiritum & animam donaui vobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compe-
23 gi, * sed enim mundi Creator, qui formauit hominis natiuitatem, quique omnium inuenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam,

vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. * Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul & ex- 24
probrantis voce despecta, cum adhuc a- E
dolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed & cum iuramẽto affirmabat se diuitem & beatũ facturum, & translatum a patrijs legibus amicum habiturũ, & res necessarias ei præbiturũ.
* Sed ad hæc cũ adolescens nequaquam 25
inclinaretur, vocauit rex matrem, & suadebat ei vt adolescẽti fieret in salutem.
* Cum autem multis eam verbis esset 26
hortatus, promisit suasuram se filio suo.
* Itaque inclinata ad illum, irridens cru- 27
delem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quæ te in vtero nouem mensibus portaui, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem istam perduxi. * Peto, nate, vt aspicias ad cælum 28
& terram, & ad omnia quæ in eis sunt: F
& intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus: * ita fiet, vt 29
non timeas carnificẽ istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, vt in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. * Cum hæc 30
illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen. * Tu vero, qui inuentor 31
omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei. * Nos enim pro 32
peccatis nostris hæc patimur. * Et si no- 33
bis propter increpationem, & correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est: sed iterũ reconciliabitur seruis suis. * Tu autem, o sceleste, & om- 34
nium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in seruos eius inflammatus. * nondum enim omnipo- 35
tentis Dei, & omnia inspicientis, iudi- G
cium effugisti. * Nam fratres mei, modi- 36
co nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu vero iudicio Dei iustas superbiæ tuæ pœnas exolues. * Ego autem, sicut & fratres mei, 37
animam, & corpus meum trado pro patrijs legibus: inuocans Deum maturius genti nostræ propitium fieri, teq. cum tormentis & verberibus confiteri quòd ipse est Deus solus. * In me vero 38
& in fratribus meis desinet omnipotentis ira, quæ super omne genus no-
39 strum iuste superducta est. * Tunc rex accensus ira in hunc super omnes crudelius desæuit, indigne ferens se deri-
40 sum. * Et hic itaque mundus obijt, per
41 omnia in Domino confidens. * Nouissime autem post filios & mater consum-
42 pta est. * Igitur de sacrificijs, & de nimijs crudelitatibus satis dictum est.

CAP. VIII.

1 IVdas vero Machabæus, & qui cum il-
A lo erant, introibant latenter in castella: & conuocantes cognatos, & amicos, & eos, qui permanserunt in Iudaismo, assumentes, eduxerunt ad se sex millia
2 virorum. * Et inuocabant Dominum, vt respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & misereretur templo, quod
3 contaminabatur ab impijs: * misereretur etiam exterminio ciuitatis, quæ esset illico complananda, & vocem sangui-
4 nis ad se clamantis audiret: * memoraretur quoque iniquissimas mortes paruulorum innocentum, & blasphemias nomini suo illatas, & indignaretur su-
5 per his. * At Machabæus, congregata
B multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericor
6 diam conuersa est. * Et superueniens castellis, & ciuitatibus improuisus, succendebat eas: & opportuna loca occupans,
7 non paucas hostium strages dabat: * maxime autem noctibus ad huiuscemodi excursus ferebatur, & fama virtutis eius
8 vbique diffundebatur. * Videns autem Philippus paulatim virũ ad profectum venire, ac frequentius res ei cedere prospere, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis scripsit vt auxilium
9 ferret regis negotijs. * At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis eis de permistis gentibus, armatis non minus viginti millibus, vt vniuersum Iudæorum genus deleret, adiuncto ei & Gorgia
C viro militari, & in bellicis rebus expe-
10 rientissimo. * Constituit autem Nicanor, vt regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum de
11 captiuitate Iudæorum suppleret: * statimq. ad maritimas ciuitates misit, cõuo-

Digitized by Google

cans ad coemptionem Iudaicorum mãcipiorum, promittẽs se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura. * Iudas autem vbi comperit, indicauit his, qui secum erant, Iudæis Nicanoris aduentum. * Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei iustitiæ, in fugam vertebantur: * alij vero si quid ei supererat vendebant, simulq. Dominum deprecabantur vt eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos prius quàm cominus veniret, vendiderat: * & si non propter eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter inuocationem sancti & magnifici nominis eius super ipsos. * Conuocatis autem Machabæus septẽ millibus, qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium aduersum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderẽt, * ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his iniuste esset illata, itemq. & ludibrio habitæ ciuitatis iniuriam, adhuc etiam veterum instituta conuulsa. * Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui potest & venientes aduersum nos, & vniuersum mundum vno nutu delere, confidimus. * Admonuit autem eos & de auxilijs Dei, quæ facta sunt erga parentes: & ‖ quòd sub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierũt: * & de prælio, quod eis aduersus Galatas fuit in Babylonia, vt omnes, vbi ad rem ventũ est, Macedonibus socijs hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerũt centum viginti millia propter auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his plurima consecuti sunt. * His verbis constantes effecti sunt, & pro legibus, & patria mori parati. * Constituit itaque fratres suos duces vtrique ordini, Simonem, & Iosephum, & Ionathan, subiectis vnicuique millenis & quingẽtenis. * Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo adiutorij Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore. * Et facto sibi adiutore Omnipotente, interfecerunt super nouem millia hominum: maiorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt. * Pecunijs vero eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos vsquequaque persecuti sunt, * sed reuersi sunt hora conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseuerauerunt insequentes. * Arma autem ipsorum, & spolia congregãtes, sabbatũ agebant: benedicentes Dominum, qui liberauit eos in isto die, misericordiæ initium stillans in eos. * Post sabbatum vero debilibus, & orphanis, & viduis diuiserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere. * His itaque gestis, & communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant, vt in finem seruis suis reconciliaretur. * Et ex his, qui cũ Timotheo, & Bacchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures prædas diuiserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, sed & senioribus facientes. * Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua vero spolia Ierosolymam detulerunt: * & Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Iudæos afflixerat. * Et cum epinicia agerent Ierosolymis, eum, qui sacras ianuas incẽderat, id est, Callisthenẽ, cum in quoddam domiciliũ refugisset, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita. * Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Iudæorũ venditionem adduxerat, * humiliatus auxilio Domini ab his, quos nullos existimauerat, depositus celite gloriæ, per mediterranea fugiẽs, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. * Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captiuitate Ierosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Iudæos, & ob ipsum inuulnerabiles esse, eo quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

‖ 4.Reg.19.g. 35
Tob.1.d.21
Eccl.48.d.24
1.Mac.7.f.41
Isai. 37.g.36

CAP.

CAP. IX.

EOdem tempore Antiochus inhoneste reuertebatur de Perside. * Intrauerat enim in eam, quæ dicitur Persepolis, & tentauit expoliare templum, & ciuitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita cõtigit vt Antiochus post fugam turpiter rediret. * Et cum venisset circa Ecbatanã, recognouit quæ erga Nicanorem, & Timotheum gesta sunt. * Elatus autem in ira, arbitrabatur se iniuriam illorum, qui se fugauerant, posse in Iudæos retorquere: ideoq. iussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cælesti eum iudicio perurgente, eo quòd ita superbe locutus est se venturum Ierosolymam, & congeriem sepulchri Iudæorum eam facturum. * ‖Sed qui vniuersa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili, & inuisibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta: * & quidem satis iuste, quippe qui multis, & nouis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo a sua malitia cessaret. * Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis collisione membra vexari. * Isq. qui sibi videbatur etiã fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutẽ in semetipso contestans: * ita vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuẽtis in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus grauaretur. * & qui paulo ante sidera cæli cõtingere se arbitrabatur, eũ nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. * Hinc igitur cœpit ex graui superbia deductus ad agnitionẽ sui venire, diuina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmẽta capientibus. * & cum nec ipse iam fœtorem suum ferre posset, ita ait: Iustũ est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. * Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus. * Et ciuitatem, ad quam festinans veniebat vt eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nũc optat liberam reddere: * & Iudæos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed auibus ac feris diripiendos traditurum, & cum paruulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athenienſibus facturum pollicetur: * templum etiam sanctum, quod prius expoliauerat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturũ: * super hæc, & Iudæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem. * Sed non cessantibus doloribus (superuenerat enim in eum iustum Dei iudicium) desperans scripsit ad Iudæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem:

* OPTIMIS ciuibus Iudæis plurimam salutem, & bene valere, & esse felices, rex & princeps Antiochus. * Si bene valetis, & filij vestri, & ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. * Et ego in infirmitate constitutus, vestri autẽ memor benigne reuersus de Persidis locis, & infirmitate graui apprehensus, necessarium duxi pro communi vtilitate curam habere: * non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatẽ. * Respiciens autẽ quòd & pater meus, quibus tẽporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum: vt si quid contrarium accideret, aut difficile nunciaretur, scientes hi, qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur. * Ad hæc, considerãs de proximo potentes quosque, & vicinos temporibus insidiantes, & euentum expectantes, designaui filium meum Antiochum regem, quem sæpe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam: & scripsi ad eum quæ subiecta sunt. * Oro itaque vos, & peto

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

‖ 2. Par. 16. c. 9

A B C D

peto memores beneficiorum publice & priuatim, vt vnusquisque conseruet fidem ad me & ad filium meum. * Confido enim, eum modeste & humane 27
acturum, & sequentem propositum meũ, & communem vobis fore. * Igitur homicida, & blasphemus pessime percussus, & vt ipse alios tractauerat, peregre in montibus miserabili obitu vita 28
functus est. * Transferebat autem corpus Philippus collactaneus eius: qui, metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum 29
abijt.

CAP. X.

MAchabæus autem, & qui cum eo 1
erant, Domino se protegente, A
templum quidem, & ciuitatem recepit: * aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemq. delubra demolitus est. * & purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus 2
igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis posuerunt. * Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius talibus malis 3
inciderent: sed &, si quando peccassent, vt ab ipso mitius corriperentur, & non barbaris, ac blasphemis hominibus traderentur. * Qua die autem templum ab 4
alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigesima quinta mensis, qui fuit Casleu. * Et cum 5
lætitia diebus octo egerunt in modum 6
B tabernaculorum, recordantes quòd ante modicum temporis diem sollemnem tabernaculorum in montibus, & in speluncis more bestiarum egerant. * Propter quod Thyrsos, & ramos virides, & 7
palmas præferebant ei, qui prosperauit mundari locum suum. * Et decreuerunt communi præcepto, & decreto, 8
vniuersæ genti Iudæorum omnibus annis agere dies istos. * Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ 9
excessus ita se habuit. * Nunc autem de 10
Eupatore Antiochi impij filio, quæ gesta sunt narrabimus, breuiantes mala, 11
quæ in bellis gesta sunt. * Hic enim su-

C scepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis, & 12
Syriæ militiæ principem. * Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, iusti tenax, erga Iudæos esse constituit, & præcipue propter iniquitatem, quæ facta erat in eos, & pacifice agere cum 13
eis. * Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quòd Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finiuit. 14
* Gorgias autem, cum esset dux locorum, assumptis aduenis frequenter Iu- 15
dæos debellabat. * Iudæi vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Ierosolymis suscipiebant, & bel- 16
lare tentabant. * Hi vero, qui erant cum Machabæo, per orationes Domi-
D num rogantes vt esset sibi adiutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæo- 17
rum: * multaq. vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minus viginti milli- 18
bus trucidauerunt. * Quidam autem, cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad repu- 19
gnandum habentes, * Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Iosepho, itemq. Zachæo: eisq. qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas con- 20
uersus est. * Hi vero, qui cum Simone erant, cupiditate ducti, a quibus-
E dam, qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: & septuaginta millibus drachmis acceptis, dimiserunt quos- 21
dam effugere. * Cum autem Machabæo nunciatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusauit, quòd pecunia fratres vendidis- 22
sent, aduersarijs eorum dimissis. * Hos igitur proditores factos interfecit, & 23
confestim duas turres occupauit. * Armis autem ac manibus omnia prospere agendo in duabus munitionibus plus 24
quàm viginti millia peremit. * At Timotheus, qui prius a Iudæis fuerat superatus, conuocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Asiano, aduenit quasi armis Iu- 25
dæam capturus. * Machabæus autem,

&

Digitized by Google

& qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosq. cilicijs præcincti, * ad altaris crepidinem prouoluti, vt sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & aduersarijs aduersaretur, sicut lex dicit. * Et 26 27
ita post orationem, sumptis armis, lon- F
gius de ciuitate procedentes, & proximi hostibus effecti resederunt. * Primo 28
autem solis ortu vtrique commiserunt: isti quidem victoriæ, & prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant. * Sed, cum vehemens pu- 29
gna esset, apparuerunt aduersarijs de cælo viri quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum Iudæis præstantes: * ex 30
quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conseruabant: in aduersarios autem tela, & fulmina iaciebant, ex quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant. * Interfecti sunt autem 31
viginti millia quingenti, & equites sexcenti. * Timotheus vero confugit in 32
Gazaram præsidium munitum, cui præerat Chæreas. * Machabæus autem, & 33
qui cum eo erant, lætantes obsederunt G
præsidium diebus quattuor. * At hi, 34
qui intus erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefandos iactabant. * Sed cum dies 35
quinta illucesceret, viginti iuuenes ex his, qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant: * sed 36
& alij similiter ascendentes, turres, portasq. succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos viuos concremare. * Per continuum autem biduum præsi- 37
dio vastato, Timotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream, & Apollophanē occiderunt. * Quibus ge- 38
stis, in hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd paruo post tempore, Lysias pro-
A curator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, grauiter ferens de
2 his, quæ acciderant, * congregatis octoginta millibus, & equitatu vniuerso, veniebat aduersus Iudæos, existimans se ciuitatem quidem captam Gentibus habi-
3 taculum facturum, * templum vero in pecuniæ quæstum, sicut cetera delubra Gentium, habiturum, & per singulos
4 annos vænale sacerdotium: * nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrenatus in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta ele-
5 phantis confidebat. * Ingressus autem Iudæam, & appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Ierosolyma interuallo quinque stadiorum, illud præsidiū
6 expugnabat. * Vt autem Machabæus, &
B qui cum eo erant, cognouerunt expugnari præsidia, cum fletu & lacrymis rogabāt Dominum, & omnis turba simul, vt bonum angelum mitteret ad salutē Israel.
7 * Et ipse primus Machabæus, sumptis armis, ceteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium
8 fratribus suis. * Cumq. pariter prompto animo procederent, Ierosolymis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans.
9 * Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & conualuerunt animis: non solum homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos para-
10 ti penetrare. * Ibant igitur prompti, de
C cælo habentes adiutorem, & miseran-
11 tem super eos Dominum. * Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostrauerunt ex eis vndecim millia pe-
12 ditum, & equitum mille sexcentos: * vniuersos autem in fugam verterunt, plures autē ex eis vulnerati nudi euaserunt. Sed
13 & ipse Lysias turpiter fugiens euasit. * Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans, factam erga se diminutionem, & intelligens inuictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad
14 eos: * promisitq. se consensurum omnibus, quæ iusta sunt, & regem compulsurum amicum fieri. * Annuit autem

Macha-

Digitized by Google

Machabæus precibus Lysiæ, in omnibus vtilitati consulens: & quæcumque
Machabæus scripsit Lysiæ de Iudæis, ea
rex concessit. * Nam erant scriptæ Iudæis 16
epistolæ a Lysia quidem hunc modum
continentes:

LYSIAS populo Iudæorum salutem. * Ioannes, & Abesalom, qui missi 17
fuerant a vobis, tradentes scripta, po- D
stulabant vt ea, quæ per illos significabantur, implerem. * Quæcumque igi- 18
tur regi potuerunt perferri, exposui: &
quæ res permittebat, concessi. * Si igi- 19
tur in negotijs fidem conseruaueritis, &
deinceps bonorum vobis causa esse ten-
tabo. * De ceteris autem per singula 20
verbo mandaui & istis, & his, qui a me
missi sunt, colloqui vobiscum. * Be- 21
ne valete. Anno centesimo quadragesi- E
mo octauo mensis Dioscori, die vigesima & quarta.

* Regis autem epistola ista contine- 22
bat: REX Antiochus Lysiæ fratri salutem. * Patre nostro inter deos transla- 23
to, nos volentes eos, qui sunt in regno
nostro sine tumultu agere, & rebus suis
adhibere diligentiam, * audiuimus Iu- 24
dæos non consensisse patri meo vt transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea
postulare a nobis concedi sibi legitima
sua. * Volentes igitur hanc quoque 25
gentem quietam esse, statuentes iudicauimus, templum restitui illis, vt agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. * Bene igitur feceris, si mi- 26
seris ad eos, & dexteram dederis: vt
cognita nostra voluntate, bono animo sint, & vtilitatibus proprijs deseruiant.

* Ad Iudæos vero regis epistola ta- 27
lis erat: F

REX Antiochus senatui Iudæorum, & ceteris Iudæis salutem. * Si valetis, 28
sic estis vt volumus: sed & ipsi bene valemus. * Adijt nos Menelaus, dicens 29
velle vos descendere ad vestros, qui sunt
apud nos. * His igitur, qui commeant 30
vsque ad diem trigesimum mensis Xanthici, damus dextras securitatis, * vt Iu- 31
dæi vtantur cibis, & legibus suis, sicut
& prius: & nemo eorum vllo modo molestiam patiatur de his, quæ per igno-
32 rantiam gesta sunt. * Misimus autem &
33 Menelaum, qui vos alloquatur. * Valete. Anno centesimo quadragesimo octauo, Xanthici mensis quintadecima die.

34 * Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem:

QVINTVS Memmius, & Titus Manilius legati Romanorum, populo
35 Iudæorum salutem. * De his, quæ Ly- G
sias cognatus regis concessit vobis, &
36 nos concessimus. * De quibus autem ad regem iudicauit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, vt decernamus, sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam ac-
37 cedimus. * Ideoq. festinate rescribere, vt nos quoque sciamus cuius estis vo-
38 luntatis. * Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octauo, quintadecima die mensis Xanthici.

CAP. XII.

1 HIs factis pactionibus, Lysias perge- A
bat ad regem, Iudæi autem agri-
2 culturæ operam dabant. * Sed hi, qui
resederant, Timotheus, & Apollonius
Gennæi filius, sed & Hieronymus, &
Demophon super hos, & Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in silentio
3 agere, & quiete. * Ioppitæ vero tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogauerũt
Iudæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas parauerant, cum vxoribus, & filijs, quasi nullis inimici-
4 tijs inter eos subiacentibus. * Secundum commune itaque decretum ciuitatis, & ipsis acquiescentibus, pacisq. causa
nihil suspectum habentibus: cum in altum processissent, submerserunt non mi-
5 nus ducentos. * Quam crudelitatem Iudas in suæ gentis homines factam vt cognouit, præcepit viris, qui erant cum
6 ipso: & inuocato iusto iudice Deo, * venit aduersus interfectores fratrum, &
portum quidem noctu succendit, scaphas
exussit, eos autem, qui ab igne refuge-
7 rant, gladio peremit. * Et cum hæc
B ita egisset, discessit quasi iterum reuersurus, & vniuersos Ioppitas eradicaturus.
8 * Sed cum cognouisset & eos, qui erant

Iamniæ,

Iamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Iudæis, * Iamnitis quoque 9
nocte superuenit, & portum cum nauibus succendit: ita vt lumen ignis appareret Ierosolymis a stadijs ducentis quadraginta. * Inde cum iam abijssent no- 10
uem stadijs, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes quinque millia viri, & equites quingenti. * Cumq. pugna valida fieret, & au- 11
xilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi, petebant a Iuda dextram sibi dari, promittentes se pascua daturos, & in ceteris profuturos. * Iudas autem, 12
arbitratus vere in multis eos vtiles, promisit pacem: dextrisq. acceptis, discessere ad tabernacula sua. * Aggressus 13
est autem & ciuitatem quandam firmam pontibus murisq. circumseptam, quæ a C
turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. * Hi vero, 14
qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas nõ est. * Machabæus 15
autem, inuocato magno mundi Principe, qui sine arietibus, & machinis || temporibus Iesu præcipitauit Iericho, irruit
ofc.6.
ferociter muris: * & capta ciuitate per 16
Domini voluntatem innumerabiles cædes fecit, ita vt adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur. * Inde 17
discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Iudæos: * & 18
Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloq. negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio. * Dositheus 19
autem, & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt a Timotheo relictos in præsidio, decem millia viros.
* At Machabæus, ordinatis circum se 20
sex millibus, & constitutis per cohortes, aduersus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumq. duo millia quingentos. * Cognito autem Iudæ aduentu, 21
Timotheus præmisit mulieres, & filios, D
& reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile propter
22 locorum angustias. * Cumq. cohors Iudæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui vniuersa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita vt magis a suis deijcerentur, & gladiorum suorum ictibus debilita-
23 rentur. * Iudas autem vehementer instabat puniens profanos, & prostrauit
24 ex eis triginta millia virorum. * Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei, & Sosipatris: & multis precibus postulabat vt viuus dimitteretur, eo quòd multorum ex Iudæis parentes haberet, ac fratres, quos morte eius deci-
25 pi eueniret. * Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutũ, illæsum eum dimiserũt propter fratrum
26 salutem. * Iudas autem egressus est ad
E Carnion, interfectis vigintiquinque mil-
27 libus. * Post horum fugam, & necem, mouit exercitum ad Ephron ciuitatem munitam, in qua multitudo diuersarum gentium habitabat: & robusti iuuenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, &
28 telorum erat apparatus. * Sed, cũ Omnipotentem inuocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt ciuitatem: & ex eis, qui intus erant, vi-
29 gintiquinque millia prostrauerunt. * Inde ad ciuitatem Scytharũ abierunt, quæ ab Ierosolymis sexcentis stadijs aberat.
30 * Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Iudæis, quòd benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quòd modeste secum
31 egerint: * gratias agentes eis, & exhor-
F tati etiam de cetero erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolymam die sollemni septimanarum instante.
32 * Et post Pentecosten abierunt contra
33 Gorgiam præpositum Idumææ. * Exiuit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis. * Qui-
34 bus congressis, contigit paucos ruere
35 Iudæorum. * Dositheus vero quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: &, cum vellet illum capere viuum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumq. eius amputauit: atque ita Gorgias effugit in Maresa.
36 * At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnan-

Digitized by Google

pugnantibus & fatigatis, inuocauit Iudas Dominum adiutorem, & ducem belli fieri: * incipiens voce patria, & 37
cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit. * Iudas 38
autem collecto exercitu venit in ciuitatem Odollam: &, cum septima dies superueniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt. * Et sequenti die venit cum suis 39
Iudas, vt corpora prostratorum tolleret, & cum parentibus poneret in sepulchris paternis. * Inuenerunt autem 40
sub tunicis interfectorum de donarijs idolorum, quæ apud Iamniam fuerunt,
|| Deut.7.d.25 || a quibus lex prohibet Iudæos: omnibus ergo manifestum factũ est, ob hanc G
causam eos corruisse. * Omnes itaque 41
benedixerunt iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat manifesta. * Atque ita ad preces conuersi, rogauerunt 42
vt id, quod factum erat, delictum obliuioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt. * Et facta collatione, duo- 43
decim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene & religiose de resurrectione cogitans. (* nisi enim eos, 44
qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanũ orare pro mortuis) * & quia considerabat quòd 45
hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. * Sancta ergo, & salubris est 46
cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur.

CAP. XIII.

ANno centesimo quadragesimonono, 1
cognouit Iudas Antiochum Eupa- A
torem venire cum multitudine aduersus Iudæam, * & cum eo Lysiam procu- 2
ratorem, & præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos. * Commiscuit 3
autem se illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se consti-
4 tui in principatum. * Sed Rex regum suscitauit animos Antiochi in peccato-
B rem: & suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, iussit (vt eis est consuetudo) apprehensum in eodem
5 loco necari. * Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum vndique habens cineris: hæc
6 prospectum habebat in præceps. * inde in cinerem deijci iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interi-
7 tum. * Et tali lege præuaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Me-
8 nelaum. * Et quidem satis iuste: nam quia multa erga aram Dei delicta com-
C misit, cuius ignis, & cinis erat sanctus: ipse in cineris morte damnatus est.
9 * Sed rex mente effrenatus veniebat, nequiorem se patre suo Iudæis ostensu-
10 rus. * Quibus Iudas cognitis, præcepit populo vt die ac nocte Dominum inuocarent, quo, sicut semper, & nunc ad-
11 iuuaret eos: * quippe qui lege, & patria, sanctoq. templo priuari vererentur: ac populum, qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursus
12 nationibus subdi. * Omnibus itaque si-
D mul id facientibus, & petentibus a Domino misericordiam cum fletu, & ieiunijs, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas vt se præpa-
13 rarent. * Ipse vero cum senioribus cogitauit prius quàm rex admoueret exercitum ad Iudæam, & obtineret ciuitatem, exire, & Domini iudicio commit-
14 tere exitum rei. * Dans itaque potesta-
E tem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus suos vt fortiter dimicarent, & vsque ad mortem pro legibus, templo, ciuitate, patria, & ciuibus starent,
15 circa Modin exercitum constituit. * Et dato signo suis Dei victoriæ, iuuenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quattuor millia, & maximum ele-
16 phantorum cũ his, qui superpositi fuerant: * summoq. metu, ac perturbatione hostium castra replentes, rebus pro-
17 spere gestis, abierunt. * Hoc autem factum est die illucescente, adiuuante
18 eum Domini protectione. * Sed rex,

accepto

accepto gustu audaciæ Iudæorum, arte difficultatem locorum tentabat: * & 19
Bethsuræ, quæ erat Iudæorum præsidium F
munitum, castra admouebat: sed fugabatur, impingebat, minorabatur. * His 20
autem, qui intus erant, Iudas necessaria mittebat. * Enunciauit autem my- 21
steria hostibus Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus comprehensus est, & conclusus. * Iterum 22
rex sermonem habuit ad eos, qui erant in Bethsuris: dextram dedit: accepit: abijt. * commisit cum Iuda, superatus 23
est. Vt autem cognouit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super negotia, mente consternatus Iu- G
dæos deprecans, subditusq. eis, iurat de omnibus, quibus iustum visum est: & reconciliatus obtulit sacrificium, honorauit templum, & munera posuit: * Machabæum amplexatus est, & fecit 24
eum a Ptolemaide vsque ad Gerrenos ducem & principem. * Vt autem venit 25
Ptolemaidam, grauiter ferebant Ptolemenses amicitiæ conuentionem, indignantes ne forte fœdus irrumperent. * Tunc ascendit Lysias tribunal, & ex- 26
posuit rationem, & populum sedauit, regressusq. est Antiochiā: & hoc modo regis profectio, & reditus processit.

CAP. XIIII.

SED post triennij tempus cognouit 1
Iudas, & qui cum eo erant, Deme- A
trium Seleuci cum multitudine valida, & nauibus, per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna, * & tenuisse 2
regiones aduersus Antiochum, & ducem eius Lysiam. * Alcimus autem qui- 3
dam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commistionis, cōsiderans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare, * venit ad regem Demetrium 4
centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam, super hæc & thallos, qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit. * Tempus autem opportunum demen- 5
tiæ suæ nactus, conuocatus a Demetrio ad consilium, & interrogatus quibus
6 rebus & consilijs Iudæi niterentur, * respondit: Ipsi, qui dicuntur Assidæi Iudæorum, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones mouent, nec patiuntur regnum esse quie-
7 tum. * nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacer-
8 dotio) huc veni: * primò quidem vti- B
litatibus regis fidem seruans, secundo autem etiam ciuibus consulens: nam illorum prauitate vniuersum genus no-
9 strum non minime vexatur. * Sed oro his singulis o rex cognitis, & regioni, & generi secundum humanitatem tuam
10 peruulgatam omnibus prospice. * nam, quamdiu superest Iudas, impossibile
11 est, pacem esse negotijs. * Talibus autem ab hoc dictis, & ceteri amici, hostiliter se habentes aduersus Iudam, in-
12 flammauerunt Demetrium. * Qui statim Nicanorem præpositum elephanto-
13 rum ducem misit in Iudæam: * datis mandatis vt ipsum quidem Iudam caperet: eos vero, qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum ma-
14 ximi templi summū sacerdotem. * Tunc gentes, quæ de Iudæa fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias, & clades Iudæorum prosperitates
15 rerum suarum existimantes. * Audito
C itaque Iudæi Nicanoris aduentu, & conuentu nationum, conspersi terra rogabant eum, qui populum suum constituit, vt in æternum custodiret, quiq. suam portionem signis euidentibus pro-
16 tegit. * Imperante autem duce, statim inde mouerunt, conueneruntq. ad castel-
17 lum Dessau. * Simon vero frater Iudæ commiserat cum Nicanore: sed conterritus est repentino aduentu aduersario-
18 rum. * Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Iudæ, & animi magnitudinē, quā pro patriæ certaminibus habebant, sanguine iudicium facere metuebat.
19 * Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium, & Matthiam, vt da-
20 rent dextras atque acciperent. * Et cum diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad multitudinem retulisset, omniū vna fuit sententia amicitijs annuere.
21 * Itaque diem constituerunt, qua secreto inter se agerent: & singulis sellæ

prolatæ

Digitized by Google

prolatæ sunt, & positæ. * Præcepit au- 22
tem Iudas armatos esse locis opportu-
nis, ne forte ab hostibus repente mali
aliquid oriretur: & congruum collo-
quium fecerunt. * Morabatur autem Ni- 23
canor Ierosolymis, nihilq. inique age-
D bat, gregesq. turbarum, quæ congrega-
tæ fuerant, dimisit. * Habebat autem 24
Iudam semper charum ex animo, & erat
viro inclinatus. * Rogauitq. eum duce- 25
re vxorem, filiosq. procreare. Nuptias
fecit: quiete egit, communiterq. viue-
bant. * Alcimus autem, videns chari- 26
tatem illorùm adinuicem, & conuentio-
nes, venit ad Demetrium, & dicebat,
Nicanorem rebus alienis assentire, Iu-
damq. regni insidiatorem successorem
sibi destinasse. * Itaque rex exaspera- 27
tus, & pessimis huius criminationibus
irritatus, scripsit Nicanori, dicens, gra-
uiter quidem se ferre de amicitiæ con-
uentione, iubere tamen Machabæum ci-
tius vinctũ mittere Antiochiam. * Qui- 28
bus cognitis, Nicanor consternabatur,
& grauiter ferebat, si ea, quæ conuene-
rant, irrita faceret, nihil læsus a viro.
* sed, quia regi resistere non poterat, op- 29
portunitatem obseruabat, qua præceptũ
perficeret. * At Machabæus, videns se- 30
cum austerius agere Nicanorem, & con-
suetum occursum ferocius exhibentem,
intelligens non ex bono esse austerita-
E tem istam, paucis suorum congregatis,
occultauit se a Nicanore. * Quod cum 31
ille cognouit fortiter se a viro præuen-
tum, venit ad maximum & sanctissimum
templum: & sacerdotibus solitas hostias
offerentibus, iussit sibi tradi virũ. * qui- 32
bus cum iuramento dicentibus nescire
se vbi esset qui quærebatur, extendens
manum ad templum, * iurauit, dicens: 33
Nisi Iudam mihi vinctum tradideritis,
istud Dei fanum in planitiem deducam,
& altare effodiam, & templum hoc Li-
bero patri consecrabo. * Et his dictis 34
abijt. Sacerdotes autem protendentes
manus in cælum, inuocabant eum, qui
semper propugnator esset gentis ipsorũ,
hæc dicentes: * Tu Domine vniuerso- 35
F rum, qui nullius indiges, voluisti tem-
plum habitationis tuæ fieri in nobis.
* Et nunc sancte sanctorum omnium Do- 36
mine, conserua in æternum impollutam
domum istam, quæ nuper mundata est.
37 * Razias autem quidam de senioribus ab
Ierosolymis delatus est Nicanori, vir
amator ciuitatis, & bene audiens: qui
pro affectu pater Iudæorum appellaba-
38 tur. * Hic multis temporibus continen-
tiæ propositum tenuit in Iudaismo, cor-
pusq. & animam tradere contentus pro
39 perseuerantia. * Volens autem Nica-
nor manifestare odium, quod habebat
in Iudæos, misit milites quingentos, vt
40 eum comprehenderent. * putabat enim,
si illum decepisset, se cladem Iudæis ma-
41 ximam illaturum. * Turbis autem ir-
ruere in domum eius, & ianuam disrũ-
pere, atque ignem admouere cupienti-
bus, cum iam comprehenderetur, gla-
42 dio se petijt; * eligens nobiliter mori
G potius, quàm subditus fieri peccatori-
bus, & contra natales suos indignis in-
43 iurijs agi. * Sed, cum per festinationem
non certo ictu plagam dedisset, & tur-
bæ intra ostia irrumperẽt, recurrens au-
dacter ad murum, præcipitauit semetip-
44 sum viriliter in turbas: * quibus veloci-
ter locum dantibus casui eius, venit per
45 mediam ceruicẽ: * & cum adhuc spira-
ret, accensus animo, surrexit: & cum
sanguis eius magno fluxu deflueret, &
grauissimis vulneribus esset saucius, cur-
46 su turbam pertransijt: * & stans supra
quandam petrã præruptam, & iam exan-
guis effectus, complexus intestina sua,
vtrisque manibus proiecit super turbas,
inuocans dominatorem vitæ ac spiritus,
vt hæc illi iterum redderet: atque ita
vita defunctus est.

CAP. XV.

1 A NIcanor autem, vt comperit Iudam 1. Machab. 3. d. 26
esse in locis Samariæ, cogitauit cũ
omni impetu die sabbati committere
2 bellum. * Iudæis vero, qui illum per
necessitatem sequebantur, dicentibus:
Ne ita ferociter, & barbare feceris, sed
honorem tribue diei sanctificationis, &
honora eum, qui vniuersa conspicit:
3 * ille infelix interrogauit, si est potens
in cælo, qui imperauit agi diem sab-
4 batorum. * Et respondentibus illis,
Est Dominus viuus ipse in cælo po-
5 tens, qui iussit agi septimam diem. * At
ille

Digitized by Google

ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma,& negotia regis impleri. Tamen non obtinuit vt consilium perficeret. * Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus,cogitauerat commune trophæum statuere de 6
Iuda. * Machabæus autem semper confidebat cum omni spe auxilium sibi a Deo 7
affuturum. * & hortabatur suos ne formidarent ad aduentum nationum,sed in 8
B mente haberent adiutoria sibi facta de cælo,& nunc sperarent ab Omnipotente sibi affuturam victoriam. * Et allocutus eos de lege, & prophetis,admonens 9
etiam certamina, quæ fecerant prius, promptiores constituit eos: * & ita animis eorum erectis simul ostendebat Gẽtium fallaciam, & iuramentorum præuaricationem. * Singulos autem illorum 10 11
armauit, non clypei, & hastæ munitione, sed sermonibus optimis,& exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod vniuersos lætificauit. * Erat 12
autem huiuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Iudæorum: * Post hoc apparuis- 13
se & alium virum ætate, & gloria mira- C
bilem,& magni decóris habitudine circa illum: * Respondentem vero Oniam di- 14
xisse: Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo,& vniuersa sancta ciuitate,Ieremias propheta Dei. * Extendisse autem 15
Ieremiam dextram, & dedisse Iudæ gladium aureum,dicentem: * Accipe san- 16
ctum gladiũ munus a Deo, in quo deijcies aduersarios populi mei Israel. * Ex- 17
hortati itaque Iudæ sermonibus bonis D
valde, de quibus extolli posset impetus, & animi iuuenum confortari, statuerunt dimicare & confligere fortiter: vt virtus de negotijs iudicaret, eo quòd ciuitas sancta, & templum periclitarentur. * Erat enim pro vxoribus,& filijs,itemq. 18
pro fratribus, & cognatis minor solicitudo: maximus vero & primus pro sanctitate timor erat templi. * sed & eos, 19
qui in ciuitate erant, non minima solicitudo habebat pro his, qui congressu-
20 ri erant. * Et, cum iam omnes sperarent iudicium futurum, hostesq. adessent, atque exercitus esset ordinatus,bestiæ, equitesq. opportuno in loco com-
21 positi, * considerans Machabæus aduentum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem bestiarum,extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum inuocauit, qui non secundum armorum potentiã,sed prout
22 ipsi placet, dat dignis victoriam. * Di- E
xit autem inuocans hoc modo: ‖Tu Domine,qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Iuda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octogintaquinque
23 millia: * & nunc dominator cælorum, mitte angelum tuum bonum ante nos in timore, & tremore magnitudinis bra-
24 chij tui, * vt metuant qui cum blasphemia veniunt aduersus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita perorauit.
25 * Nicanor autem,& qui cum ipso erant,
26 cum tubis & canticis admouebant. * Iudas vero,& qui cum eo erant, inuocato
27 Deo, per orationes congressi sunt: * manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes,prostrauerunt non minus trigintaquinque millia, præsentia
28 Dei magnifice delectati. * Cumq. cessas- F
sent,& cum gaudio redirent, cognouerunt Nicanorem ruisse cum armis suis.
29 * Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem
30 Dominum benedicebant. * Præcepit autem Iudas, qui per omnia corpore & animo mori pro ciuibus paratus erat, caput Nicanoris,& manum cum humero abscissam, Ierosolymam perferri.
31 * Quò cum peruenisset,conuocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare,ac-
32 cersijt & eos,qui in arce erant. * Et ostẽso capite Nicanoris,& manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnifice gloriatus
33 est. * Linguam etiam impij Nicanoris præcisam iussit particulatim auibus dari: manum autem dementis contra templũ
34 suspendi. * Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum ser-
35 uauit. * Suspendit autem Nicanoris ca- G
put in summa arce, vt euidens esset, &
36 manifestum signum auxilij Dei. * Ita-

‖ Sup.8.e.19

que

Digitized by Google

que omnes communi consilio decreuerunt nullo modo diem istum absque celebritate præterire: * habere autem celebritatem tertiadecima die mensis Adar, 37
quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei. * Igitur his erga Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab 38
Hebræis ciuitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis. * Et si 39
quidem bene, & vt historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minus di-
40 gne, concedendum est mihi. * Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est: alternis autem vti, delectabile: ita legentibus si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

FINIS.

Digitized by Google

S. MATHEVS.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAPVT PRIMVM.

1 LIBER generationis Ie- A
su Christi filij
‖ Lue.3.e.31 ‖ Dauid, filij
Abraham.
‖ Gen.21.a.3 * ‖ Abrahã ge- 2
‖ Gen.25.d.26 nuit Isaac.
‖ Gen.29.d.35 ‖ Isaac autem genuit Iacob.
‖ Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius.
‖ Gen.38.g.29 3 * ‖ Iudas autem genuit Phares, & Zaram
1.Par.2.a.5 de Thamar.
‖ 1.Par.2.a.5 ‖ Phares autem genuit Esron.
Ruth.4.d.18 Esron autem genuit Aram.
* Aram autem genuit Aminadab. 4
‖ Num.7.b.12 ‖ Aminadab autem genuit Naasson.
Naasson autem genuit Salmon.
* Salmon autem genuit Booz de Rahab. 5
Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Iesse.
‖ 1.Reg.16 ‖ Iesse autem genuit Dauid regem.
Ruth.4.d.18 * ‖ Dauid autem rex genuit Salomonem 6
‖ 2.Reg.12.f.24 ex ea, quæ fuit Vriæ.
‖ 3.Reg.11.g.43 * ‖ Salomon autem genuit Roboam. 7
‖ 3.Reg.14.g.31 ‖ Roboam autem genuit Abiam. B
‖ Abias autem genuit Asa.
‖ 3.Reg.15.b.9 * Asa autem genuit Iosaphat. 8
Iosaphat autem genuit Ioram.
Ioram autem genuit Oziam.
‖ 2.Par.26.d.23 * ‖ Ozias autem genuit Ioatham. 9
‖ 2.Par.27.d.9 ‖ Ioatham autem genuit Achaz.
2.Par.28.d.27 Achaz autem genuit Ezechiam.
‖ 2.Par.32.g.33 * ‖ Ezechias autem genuit Manassen. 10
‖ 2.Par.33.d.20.& 25 ‖ Manasses autem genuit Amon.
Amon autem genuit Iosiam.
11 * ‖ Iosias autem genuit Iechoniam, & ‖ 2.Par.36.a.1.2
fratres eius in transmigratione Babylonis.
12 * Et post transmigrationem Babylonis:
Iechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 * Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 * Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 * Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
C Mathan autem genuit Iacob.
16 * Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.
17 * Omnes itaque generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quattuordecim: & a Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, generationes quattuordecim: & a transmigratione Babylonis vsque ad Christum, generationes quattuordecim.
18 * Christi autem generatio sic erat: ‖ Cum ‖ Luc.7.e.27
esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.
19 * Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere: voluit oc-
20 culte dimittere eã. * Hæc autem eo co-
D gitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Dauid,

Digitized by Google

noli timere accipere Mariam coniugem
tuam : quod enim in ea natum est, de
Luc.1.c.31 Spiritu sancto est. * pariet autē filiū : ‖ & 21
Act.4.b.12 vocabis nomen eius IESVM : ipse
enim saluum faciet populum suum a pecca tis eorum. * Hoc autem totum fa- 22
ctum est, vt adimpleretur quod dictum
est a Domino per Prophetam dicentem:
Isa.7.c.14 * ‖ Ecce virgo in vtero habebit, & pa- 23
riet filium : & vocabunt nomen eius
Emmanuel, quod est interpretatum
Nobiscum Deus. * Exurgens autem Io- 24
seph a somno, fecit sicut præcepit ei
angelus Domini, & accepit coniugem
suam. * Et non cognoscebat eam donec 25
peperit filium suum primogenitum: &
vocauit nomen eius Iesum.

CAP. II.

Luc.2.a.7 CVm ergo natus esset Iesus in Bethle- 1
hem Iuda in diebus Herodis regis, A
ecce Magi ab oriente venerunt Ierosolymam, * dicentes: Vbi est qui natus est 2
rex Iudæorum? vidimus enim stellam
eius in oriente, & venimus adorare eum.
* Audiens autem Herodes rex, turbatus 3
est, & omnis Ierosolyma cum illo. * Et 4
congregans omnes principes sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab
eis vbi Christus nasceretur. * At illi di- 5
xerunt ei: In Bethlehem Iudæ: Sic enim
‖ Mich.5.a.2 scriptum est per Prophetam : * ‖ Et tu 6
Ioan.7.f.42 Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim
exiet dux, qui regat populum meum Israel. * Tunc Herodes clam vocatis Ma- 7
gis diligenter didicit ab eis tempus stel- 8
læ, quæ apparuit eis : * & mittens illos
in Bethlehem, dixit: Ite, & interroga- B
te diligenter de puero : & cum inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens
adorem eum. * Qui cum audissent re- 9
gem, abierunt. & ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, vsque-
dum veniens staret supra, vbi erat puer.
* Videntes autem stellā gauisi sunt gau- 10
dio magno valde. * Et intrantes do- 11
mum, inuenerunt puerum cum Maria
matre eius, & procidentes adorauerunt
‖ Psal.71 b.10 eum: ‖ & apertis thesauris suis obtulerūt
ei munera, aurum, thus, & myrrham. * Et 12
responso accepto in somnis ne redirent
ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt
in regionem suam. * Qui cum recessis- 13
sent, ecce angelus Domini apparuit in
somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe
C puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi vsque dum dicam
tibi. Futurum est enim vt Herodes quæ-
rat puerum ad perdendum eum. * Qui 14
consurgens accepit puerum, & matrem
eius nocte, & secessit in Ægyptum: * & 15
erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum est a Domino
per Prophetam dicentem: ‖ Ex Ægypto ‖ Osee 11.a.1
vocaui filium meum. * Tunc Herodes 16
videns quoniam illusus esset a Magis,
iratus est valde, & mittens occidit omnes
pueros, qui erant in Bethlehem, & in
omnibus finibus eius a bimatu & infra
secundum tempus, quod exquisierat a
Magis. * Tunc adimpletū est quod dictum 17
est per Ieremiam prophetam dicentem:
* ‖ Vox in Rama audita est ploratus, & vlu- 18 ‖ Ier. 31.d.15
D latus multus: Rachel plorans filios suos,
& noluit consolari, quia non sunt. * De- 19
functo autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto, * dicens: Surge, & accipe puerum, 20
& matrem eius, & vade in terram Israel:
defuncti sunt enim, qui quærebant ani-
mam pueri. * Qui consurgens, accepit 21
puerum, & matrem eius, & venit in ter-
ram Israel. * Audiens autem quòd Arche- 22
laus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illò ire: & admonitus in
somnis, secessit in partes Galilææ. * Et 23
veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAP. III.

1 IN diebus autem illis venit Ioannes Ba-
2 ptista prædicans in deserto Iudææ, * &
A dicens: ‖ Pœnitentiam agite: appropin- ‖ Mat.3.a.2
3 quauit enim regnum cælorum. * Hic est Luc.3.a.3
enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem: ‖ Vox clamantis in deser- ‖ Isa.40.a.3
to: Parate viam Domini : rectas facite
4 semitas eius. * Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum,
& zonam pelliceam circa lumbos suos :
esca autem eius erat locustæ, & mel silue- ‖ Mat.3.a.
5 stre. * ‖ Tunc exibat ad eum Ierosolyma, Luc.3.a.
& omnis

Digitized by Google

& omnis Iudæa, & omnis regio circa
Iordanem; * & baptizabantur ab eo in 6
Iordane, confitentes peccata sua. * Videns 7
autem multos Pharisæorum, & Saddu- B
cæorum venientes ad baptismum suum,
dixit eis: Progenies viperarum, quis de-
monstrauit vobis fugere a ventura ira?
* Facite ergo fructum dignum pœniten- 8
tiæ. * Et ne velitis dicere intra vos: ‖ Pa- 9
trem habemus Abraham. dico enim vo-
bis quoniam potens est Deus de lapidi-
bus istis suscitare filios Abrahæ. * Iam 10
enim securis ad radicem arborum posita
est. Omnis ergo arbor, quæ nõ facit fru-
ctum bonum, excidetur, & in ignem mit-
tetur. * ‖ Ego quidem baptizo vos in 11
aqua in pœnitentiam: qui autem post
me venturus est, fortior me est, cuius nõ
sum dignus calceamenta portare: ipse
vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni. C
* Cuius ventilabrum in manu sua: & 12
permundabit aream suam: & congre-
gabit triticum suum in horreum, paleas
autem comburet igni inextinguibili.
* ‖ Tunc venit Iesus a Galilæa in Iorda- 13
nem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.
* Ioannes autem prohibebat eum, dicens: 14
Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad D
me? * Respondens autem Iesus, dixit ei: 15
Sine modo: sic enim decet nos implere
omnem iustitiam. Tunc dimisit eum.
* Baptizatus autem Iesus, confestim asce- 16
dit de aqua. & ecce aperti sunt ei cæli:
& vidit spiritum Dei descendentem si-
cut columbam, & venientem super se.
* ‖ Et ecce vox de cælis dicens: Hic est fi- 17
lius meus dilectus, in quo mihi cõplacui.

‖ Ioan. 8. c. 39
‖ Mar. 1. a. 8 Luc. 3. d. 16 Ioan. 1. d. 26 Act. 1. b. 5
‖ Mar. 1. b. 9 Luc. 3. e. 21
‖ Luc 9. e. 35 2. Pet. 1. d. 17

CAP. IIII.

TVnc Iesus ductus est in desertum a 1
Spiritu, vt tentaretur a diabolo. A
* Et cum ieiunasset quadraginta diebus, 2
& quadraginta noctibus, postea esurijt.
* Et accedens tentator dixit ei: Si filius 3
Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.
* Qui respondens dixit: Scriptum est: 4
‖ Non in solo pane viuit homo, sed in
omni verbo, quod procedit de ore Dei.
* Tunc assumpsit eum diabolus in san- 5
ctam ciuitatem, & statuit eum super
pinnaculũ templi, * & dixit ei: Si filius 6
Dei es, mitte te deorsum. Scriptum
est enim: ‖ Quia angelis suis mandauit
de te, & in manibus tollent te, ne forte
7 offendas ad lapidem pedem tuum. * Ait
illi Iesus: Rursum scriptum est: ‖ Non
8 tentabis Dominum Deum tuum. * Ite-
B rum assumpsit eum diabolus in montem
excelsum valde: & ostendit ei omnia
9 regna mundi, & gloriam eorum, * &
dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens
10 adoraueris me. * Tunc dicit ei Iesus: Va-
de Satana: Scriptum est enim: ‖ Domi-
num Deum tuum adorabis, & illi soli
11 seruies. * Tunc reliquit eum diabolus:
& ecce angeli accesserunt, & ministrabãt
12 ei. * Cum autem audisset Iesus quòd Io-
annes traditus esset, ‖ secessit in Galilæã:
13 * &, relicta ciuitate Nazareth, venit, &
habitauit in Capharnaum maritima, in
14 finibus Zabulon, & Nephthalim: * vt
adimpleretur quod dictum est per Isaiam
15 prophetam: * ‖ Terra Zabulon, & terra
Nephthalim, via maris trans Iordanem,
16 Galilæa gentium * populus, qui sedebat
C in tenebris, vidit lucem magnam: & se-
dentibus in regione vmbræ mortis, lux
17 orta est eis. * ‖ Exinde cœpit Iesus præ-
dicare, & dicere: Pœnitentiam agite:
appropinquauit enim regnum cælorum.
18 * Ambulans autem Iesus iuxta mare Ga-
lilææ, ‖ vidit duos fratres, Simonem, qui
vocatur Petrus, & Andream fratrem eius,
mittentes rete in mare, (erant enim pi-
19 scatores) * & ait illis: Venite post me, &
faciam vos fieri piscatores hominum.
20 * At illi continuo relictis retibus secuti
21 sunt eum. * Et procedens inde, vidit alios
duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioan-
nem fratrem eius in naui cum Zebedæo
patre eorum, reficientes retia sua: &
22 vocauit eos. * Illi autem statim relictis
23 retibus & patre, secuti sunt eum. * Et
D circuibat Iesus totam Galilæam, docens
in synagogis eorum, & prædicans euan-
gelium regni: & sanans omnem languo-
rem, & omnem infirmitatem in popu-
24 lo. * Et abijt opinio eius in totam Sy-
riam, & obtulerunt ei omnes male ha-
bentes, varijs languoribus, & tormen-
tis comprehensos, & qui dæmonia ha-
bebant, & lunaticos, & paralyticos, &
25 curauit eos: * ‖ & secutæ sunt eum tur-
bæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de
Ierosolymis, & de Iudæa, & de trans
Iordanem.

‖ Mar. 1. c. 12 Luc. 4. a. 1
‖ Deut. 8. a. 3
‖ Ps. 90. c. 11
‖ Deut. 6
‖ Deut. 6. b. 13
‖ Mar. 1. c. 14 Luc. 4. c. 14 Ioan. 4. f. 43
‖ Isa. 9. a. 1
‖ Mar. 1. b. 15
‖ Mar. 1. b. 16 Luc. 5. a. 1
‖ Mar. 3. a. 7 Luc. 6. c. 17

Digitized by Google

CAP. V.

VIdens autem Iesus turbas, ascendit 1
in montem, & cum sedisset, accesse- A
runt ad eum discipuli eius, * & aperiens 2
os suum docebat eos dicens: * ‖ Beati 3
pauperes spiritu: quoniam ipsorum est
regnum cælorum. * ‖ Beati mites: quo- 4
niam ipsi possidebunt terram. * Beati, 5
qui lugent: quoniam ipsi consolabun-
tur. * ‖ Beati, qui esuriunt, & sitiunt iusti- 6
tiam: quoniam ipsi saturabuntur. * Bea- 7
ti misericordes: quoniam ipsi misericor-
diam consequentur. * ‖ Beati mundo cor- 8
de: quoniam ipsi Deum videbunt. * Bea- 9
ti pacifici: quoniam filij Dei vocabun-
tur. * ‖ Beati, qui persecutionem patiun- 10
tur propter iustitiam: quoniam ipsorum
est regnum cælorum. * Beati estis cum 11
maledixerint vobis, & persecuti vos fue-
rint, & dixerint omne malum aduersum
vos mentientes, propter me: * gaude- 12
te, & exultate, quoniam merces vestra B
copiosa est in cælis. sic enim persecuti
sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.
* Vos estis sal terræ. ‖ Quòd si sal eua- 13
nuerit, in quo salietur? ad nihilum va-
let vltra, nisi vt mittatur foras, & con-
culcetur ab hominibus. * Vos estis lux 14
mundi. Non potest ciuitas abscondi su-
pra montem posita. * ‖ neque accendunt 15
lucernam, & ponunt eam sub modio,
sed super candelabrum vt luceat omni-
bus, qui in domo sunt. * ‖ Sic luceat lux 16
vestra coram hominibus: vt videant ope-
ra vestra bona, & glorificent patrem ve-
strum, qui in cælis est. * Nolite putare 17
quoniam veni soluere legem, aut pro-
phetas: non veni soluere, sed adimple-
re. * ‖ Amen quippe dico vobis, donec 18
transeat cælum & terra, iota vnum, aut C
vnus apex non præteribit a lege, donec
omnia fiant. * ‖ Qui ergo soluerit vnum 19
de mandatis istis minimis, & docuerit
sic homines, minimus vocabitur in re-
gno cælorum: qui autem fecerit & do-
cuerit, hic magnus vocabitur in regno
cælorum. * Dico enim vobis, quia nisi 20
abundauerit iustitia vestra ‖ plus quàm
Scribarum, & Pharisæorum, non intra-
bitis in regnum cælorum. * Audistis 21
quia dictum est antiquis: ‖ Non occides:
qui autem occiderit, reus erit iudicio.

‖ Luc.6.d.20
‖ Ps.36.a.11
‖ Isa.61.a.3
‖ Ps.23.a.4
‖ 1.Pet.2.d.20. & 3.c.14. & 4.d.14
‖ Mat.9.g.50 Luc. 14.g.34
‖ Mar.4.c.21 Luc.8.c.16. & 11.e.33
‖ 1.Pet.2.c.12
‖ Luc.16.d.17
‖ Iac.2.b.10
‖ Luc.11.e.39
‖ Exo.20.c.13 Deut.5.b.17

22 * Ego autem dico vobis: quia omnis, qui
irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui
autem dixerit fratri suo, raca: reus erit
concilio. Qui autem dixerit, fatue: 23
reus erit gehennæ ignis. * Si ergo offers
D munus tuum ad altare, & ibi recordatus
fueris quia frater tuus habet aliquid ad-
24 uersum te: * relinque ibi munus tuum
ante altare, & vade prius recõciliari fra-
tri tuo: & tunc veniens offeres munus
25 tuum. * ‖ Esto consentiens aduersario ‖ Luc.12.f.58
tuo cito dum es in via cum eo: ne for-
te tradat te aduersarius iudici, & iudex
tradat te ministro: & in carcerem mitta-
26 ris. * Amen dico tibi, non exies inde,
donec reddas nouissimum quadrantem.
27 * Audistis quia dictum est antiquis: ‖ Nõ ‖ Exo.20.c.14
28 mœchaberis. * Ego autem dico vobis:
quia omnis, qui viderit mulierem ad cõ-
cupiscendum eam, iam mœchatus est eã
29 in corde suo. * ‖ Quòd si oculus tuus dex- ‖ Inf.18.b.9
ter scandalizat te, erue eum, & proijce abs Mat.9.g.48
E te: expedit enim tibi vt pereat vnum
membrorum tuorum, quàm totum cor-
30 pus tuum mittatur in gehennam. * Et
si dextra manus tua scandalizat te, ab-
scide eam, & proijce abs te: expedit
enim tibi vt pereat vnum membrorum
tuorum, quam totum corpus tuum eat
31 in gehennam. * Dictum est autem:
‖ Quicumque dimiserit vxorem suam, ‖ Deut.24.a.1
32 det ei libellum repudij. * Ego autem di- Inf.19.b.7
co vobis: Quia omnis, qui dimiserit vxo- Mar.14.a.4
rem suam, excepta fornicationis causa, Luc.16.d.18
facit eam mœchari: & qui dimissam du- 1. Cor.7.b.10
33 xerit, adulterat. * Iterum audistis quia
dictum est antiquis: ‖ Non periurabis: ‖ Leuit.19.b.12
reddes autem Domino iuramenta tua. Exo.20.b.7 Deut.3.b.11
34 * Ego autem dico vobis, non iurare om-
nino, neque per cælum, quia thronus
35 Dei est: * neque per terram, quia scabel-
F lum est pedum eius: neque per Ierosolymam, quia ciuitas est magni regis: * ne-
36 que per caput tuum iuraueris, quia non
potes vnum capillum album facere, aut
37 nigrum. * ‖ Sit autem sermo vester, est, ‖ Iac.5.c.14
est: non, non: quod autem his abundan-
38 tius est, a malo est. * Audistis quia di-
ctum est: ‖ Oculum pro oculo, & dentem ‖ Exo.21.d.24
39 pro dente. * Ego autem dico vobis, non Deut.19.d.21
resistere malo: ‖ sed si quis te percusserit Leuit.24.d.20 ‖ Luc. 6.d.29
in dexteram maxillam tuam, præbe illi &
40 alteram: * ‖ & ei, qui vult tecum iudicio ‖ 1. Cor.6.b.7
contendere, & tunicam tuam tollere,
dimitte

‖ Exo.20.c.13 Deut.5.b.17

Digitized by Google

dimitte ei & pallium. * & quicumque 41
te angariauerit mille passus, vade cum
‖Deu.15.b.7 illo & alia duo. * ‖ Qui petit a te, da ei: 42
& volenti mutuari a te, ne auertaris. * Au 43
‖Leui.19.d.18 G dictis quia dictum est: ‖ Diliges proxi-
mum tuum, & odio habebis inimicum
‖Luc.6.d.27 tuum. * Ego autem dico vobis: ‖ Diligi- 44
te inimicos vestros, benefacite his, qui
‖Ro.12.d.20 oderunt vos: ‖ & orate pro persequenti-
Act.7.g.60 bus, & calumniantibus vos: * vt sitis fi- 45
Luc.23.e.34 lij patris vestri, qui in cælis est: qui so-
lem suum oriri facit super bonos, & ma-
los: & pluit super iustos & iniustos. * Si 46
enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam
mercedem habebitis? nonne & publicani
hoc faciunt? * Et si salutaueritis fratres 47
vestros tantum, quid amplius facitis?
nonne & ethnici hoc faciunt? * Estote 48
ergo vos perfecti, sicut & pater vester
cælestis perfectus est.

CAP. VI.

ATtendite ne iustitiam vestram facia- 1
tis coram hominibus, vt videa- A
mini ab eis: alioquin mercedem non
habebitis apud patrem vestrum, qui in
cælis est. * Cum ergo facis eleemosynam, 2
noli tuba canere ante te, sicut hypocri-
tæ faciunt in synagogis, & in vicis, vt
honorificetur ab hominibus: Amen di-
co vobis, receperunt mercedem suam.
* Te autem faciente eleemosynam, ne- 3
sciat sinistra tua quid faciat dextera tua:
* vt sit eleemosyna tua in abscondito, & 4
pater tuus, qui videt in abscondito, red-
det tibi. * Et cum oratis, non eritis si- 5
cut hypocritæ, qui amant in synagogis,
& in angulis platearum stantes orare,
vt videantur ab hominibus: amen dico
vobis, receperunt mercedem suam.
* Tu autem cum oraueris, intra in cu- 6
biculum tuum, & clauso ostio, ora pa-
trem tuum in abscondito: & pater tuus
qui videt in abscondito, reddet tibi.
* Orantes autem, nolite multum loqui, 7
sicut ethnici. putant enim quòd in mul- B
tiloquio suo exaudiantur. * Nolite er- 8
go assimilari eis. scit enim pater vester,
quid opus sit vobis, antequam petatis
‖Luc.11.a.2 eum: * Sic ergo vos orabitis: ‖ Pater 9
noster, qui es in cælis: sanctificetur no-
men tuum. * Adueniat regnum tuum. 10
Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in
11 terra. * Panem nostrum supersubstan-
12 tialem da nobis hodie. * Et dimitte
nobis debita nostra, sicut & nos dimit-
13 timus debitoribus nostris. * Et ne nos
inducas in tentationem. Sed libera
14 nos a malo. Amen. * ‖ Si enim di- ‖Inf.18.d.35
miseritis hominibus peccata eorum: di- Mar.11.c.25
mittet & vobis pater vester cælestis de- Eccl.28.a.3.
15 licta vestra. * Si autem non dimiseri- 4.5
tis hominibus: nec pater vester dimittet
16 vobis peccata vestra. * Cum autem
ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ
tristes. exterminant enim facies suas,
vt appareant hominibus ieiunantes.
Amen dico vobis, quia receperunt mer-
17 cedem suam. * Tu autem, cum ieiu-
nas, vnge caput tuum, & faciem tuam
18 laua, * ne videaris hominibus ieiunans,
sed patri tuo, qui est in abscondito: &
pater tuus, qui videt in abscondito, red-
19 det tibi. * Nolite thesaurizare vobis
C thesauros in terra: vbi ærugo, & tinea
demolitur: & vbi fures effodiunt, &
20 furantur. * ‖ Thesaurizate autem vobis ‖Luc.12.e.33
thesauros in cælo: vbi neque ærugo, ne- 1.Tim.6.d.19
que tinea demolitur, & vbi fures non
21 effodiunt, nec furantur. * Vbi enim
est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.
22 * ‖ Lucerna corporis tui est oculus tuus, ‖Luc.11.e.34
Si oculus tuus fuerit simplex: totum
23 corpus tuum lucidum erit. * Si autem
oculus tuus fuerit nequam: totum cor-
pus tuum tenebrosum erit. Si ergo lu-
men, quod in te est, tenebræ sunt: ip-
24 sæ tenebræ quantæ erunt? * ‖ Nemo ‖Luc.16.e.13
potest duobus dominis seruire: aut
enim vnum odio habebit, & alterum
diliget: aut vnum sustinebit, & alterum
contemnet. Non potestis Deo seruire,
25 & mammonæ. * ‖ Ideo dico vobis, ne ‖Luc.12.e.22
soliciti sitis animæ vestræ quid mandu- 1.Pet.5.b.7
cetis, neque corpori vestro quid indua- Psal.54.d.25
mini. Nonne anima plus est quàm esca: Phil.4.b.6
& corpus plus quàm vestimentum? 1.Tim.b.7
26 * Respicite volatilia cæli, quoniam non
D serunt, neque metunt, neque congre-
gant in horrea: & pater vester cælestis
pascit illa. Nonne vos magis pluris
27 estis illis? * Quis autem vestrum cogi-
tans potest adijcere ad staturam suã cu-
28 bitum vnum? * Et de vestimento quid
soliciti estis? Considerate lilia agri quo-
modo crescunt: non laborant, neque
29 nent. * Dico autem vobis, quoniam nec

Digitized by Google

Salomon in omni gloria sua coopertus
est sicut vnum ex istis. * Si autem fœ- 30
num agri, quod hodie est, & cras in cli-
banum mittitur, Deus sic vestit: quan-
to magis vos modicæ fidei? * Nolite 31
ergo soliciti esse, dicentes: Quid man-
ducabimus, aut quid bibemus, aut quo
operiemur? * hæc enim omnia gentes 32
inquirunt. Scit enim pater vester, quia
his omnibus indigetis. * Quærite ergo 33
primum regnum Dei, & iustitiam eius:
& hæc omnia adijcientur vobis. * Noli- 34
te ergo soliciti esse in crastinum. Cra-
stinus enim dies solicitus erit sibijpsi.
sufficit diei malitia sua.

CAP. VII.

Luc.6.f.37 Rom.2.a.1 NOlite iudicare, vt non iudicemi- 1
ni. * In quo enim iudicio iudi- 2
|| Mar.4.c.24 caueritis, iudicabimini: || & in qua men- A
sura mensi fueritis, remetietur vobis.
* Quid autem vides festucam in oculo 3
fratris tui: & trabem in oculo tuo non
vides? * Aut quomodo dicis fratri tuo: 4
Sine eijciam festucam de oculo tuo: &
ecce trabs est in oculo tuo? * Hypocri- 5
ta, eijce primum trabem de oculo tuo,
& tunc videbis eijcere festucam de ocu-
lo fratris tui. * Nolite dare sanctum 6
canibus: neque mittatis margaritas ve-
stras ante porcos, ne forte conculcent
eas pedibus suis, & conuersi dirumpant
|| Inf.21.c.22 Mar.11.c.24 Luc.11.b.9 Ioan.14.b.13 Iac.1.a.6 vos. * || Petite, & dabitur vobis: quæ- 7
rite, & inuenietis: pulsate, & aperie- B
tur vobis. * Omnis enim, qui petit, ac- 8
cipit: & qui quærit, inuenit: & pulsan-
ti aperietur. * Aut quis est ex vobis 9
homo, quem si petierit filius suus pa-
nem, numquid lapidem porriget ei?
* Aut si piscem petierit, numquid ser- 10
pentem porriget ei? * Si ergo vos, cum 11
sitis mali, nostis bona data dare filijs
vestris: quanto magis pater vester, qui
in cælis est, dabit bona petentibus se?
|| Luc.6.e.31 Tob.4.c.16 * || Omnia ergo quæcumque vultis vt fa- 12
ciant vobis homines, & vos facite illis.
|| Luc.13.c.24 Hæc est enim lex, & Prophetæ. * || In- 13
trate per angustam portam: quia lata
porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad
perditionem, & multi sunt qui intrant
per eam. * Quàm angusta porta, & 14
arcta via est, quæ ducit ad vitam: &
|| Luc.6.g.44 pauci sunt, qui inueniunt eam! * || At- 15
C tendite a falsis prophetis, qui veniunt
ad vos in vestimentis ouium, intrinse-
16 cus autem sunt lupi rapaces: * a fructi-
bus eorum cognoscetis eos. Numquid
colligunt de spinis vuas, aut de tribu-
17 lis ficus? * Sic omnis arbor bona fru-
ctus bonos facit: mala autem arbor ma-
18 los fructus facit. * Non potest arbor
bona malos fructus facere: neque ar-
19 bor mala bonos fructus facere: * || Om- || Sup.3.c.10
nis arbor, quæ non facit fructum bo-
num, excidetur, & in ignem mitte-
20 tur. * Igitur ex fructibus eorum co-
21 gnoscetis eos. * || Non omnis, qui di- || Inf.25.a.11
cit mihi, Domine, Domine, intra-
bit in regnum cælorum: sed qui facit
voluntatem Patris mei, qui in cælis est,
22 ipse intrabit in regnum cælorum. * Mul-
ti dicent mihi in illa die: Domine, Do-
mine, nonne in nomine tuo prophetaui-
mus, & || in nomine tuo dæmonia eie- || Act. 19.c.11
cimus, & in nomine tuo virtutes mul-
23 tas fecimus? * Et tunc confitebor illis:
Quia numquam noui vos: discedite a
24 me, qui operamini iniquitatem. * || Om- || Psal. 6.c.9 Inf.25.d.41 Luc.13.f.27
D nis ergo, qui audit verba mea hæc, & Luc.6.g.48 Rom.2.c.13
facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui Iac.1.d.22
ædificauit domum suam supra petram,
25 * & descendit pluuia, & venerunt flu-
mina, & flauerunt venti, & irruerunt
in domum illam, & non cecidit: funda-
26 ta enim erat super petram. * Et omnis,
qui audit verba mea hæc, & non facit ea,
similis erit viro stulto, qui ædificauit do-
27 mum suam super arenam: * & descendit
pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt
venti, & irruerunt in domum illam, &
28 cecidit, & fuit ruina illius magna. * Et
factum est: cum consummasset Iesus ver-
ba hæc, admirabantur turbæ super do-
29 ctrina eius. * || Erat enim docens eos si- || Mar.1.c.22 Luc.4.e.32
cut potestatem habens, & nõ sicut Scri-
bæ eorum, & Pharisæi.

CAP. VIII.

1 CVm autem descendisset de monte,
A sequutæ sunt eum turbæ multæ:
2 * || & ecce leprosus veniens, adorabat || Mar.1.d.40 Luc.5.c.12
eum, dicens: Domine, si vis, potes
3 me mundare. * Et extendens Iesus
manum, tetigit eum, dicens: Volo.
Mundare. Et confestim mundata est
4 lepra eius. * Et ait illi Iesus: Vide, ne- || Leuit.14 Luc.7.a.1
mini dixeris: sed vade, || ostende te sacer-
doti,

Digitized by Google

doti, & offer munus, quod præcepit Moy
ses, in testimonium illis. * Cum autem 5
introisset Capharnaum, accessit ad eum
Centurio, rogans eum, * & dicens: Do- 6
mine, puer meus iacet in domo paraly-
ticus, & male torquetur. * Et ait illi Ie- 7
sus: Ego veniam, & curabo eum. * Et 8
|| Luc.7.a.5 respondens Centurio, ait: || Domine non
sum dignus vt intres sub tectũ meum:
sed tantum dic verbo, & sanabitur puer
meus. * Nam & ego homo sum sub po- 9
testate constitutus, habens sub me mili-
tes, & dico huic: Vade, & vadit: & alij, B
Veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, &
facit. * Audiens autem Iesus miratus 10
est, & sequentibus se dixit: Amen dico
vobis, nõ inueni tantam fidem in Israel.
|| Mal.1.c.11 * Dico autem vobis, quòd multi || ab 11
Oriente, & Occidente venient, & recum
bent cum Abraham, & Isaac, & Iacob
in regno cælorum: * filij autem regni 12
eijciẽtur in tenebras exteriores: ibi erit
fletus, & stridor dentium. * Et dixit 13
Iesus Centurioni: Vade, & sicut credi-
disti, fiat tibi. Et sanatus est puer in il-
la hora. * Et cum venisset Iesus in do- 14
mum Petri, vidit socrum eius iacentem,
& febricitantem: * & tetigit manũ eius, 15
& dimisit eam febris, & surrexit, & mi-
|| Mar.1.d.32 nistrabat eis. * || Vespere autem facto, 16
obtulerunt ei multos dæmonia haben-
tes: & eijciebat spiritus verbo: & om-
nes male habentes curauit: * vt adimple- 17
|| Isa.53.a.4 retur quod dictum est per || Isaiam pro-
1.Pet.2.d.24 phetam, dicentem: Ipse infirmitates no-
stras accepit: & ægrotationes nostras
portauit. * Videns autem Iesus turbas 18
multas circum se, iussit ire trans fretum. C
* Et accedens vnus scriba, ait illi: Magi- 19
ster, sequar te, quocumque ieris. * Et di- 20
|| Luc.9.g.54 cit ei Iesus: || Vulpes foueas habent, &
volucres cæli nidos: filius autem homi-
nis non habet vbi caput reclinet. * Alius 21
autem de discipulis eius ait illi: Domi-
ne, permitte me primum ire, & sepeli-
re patrem meum. * Iesus autem ait il- 22
li: Sequere me, & dimitte mortuos sepe-
|| Mar.4.d.36 lire mortuos suos. * || Et ascendente eo 23
Luc.8.d.22 in nauiculam, secuti sunt eum discipuli
eius: * & ecce motus magnus factus est 24
in mari ita vt nauicula operiretur flu-
ctibus, ipse vero dormiebat. * Et acces- 25
serunt ad eum Discipuli eius, & suscita-
uerunt eum, dicẽtes: Domine, salua nos,
26 perimus. * Et dicit eis Iesus: Quid ti-
midi estis, modicæ fidei? Tunc surgens,
imperauit ventis, & mari, & facta est
27 tranquillitas magna. * Porro homines
mirati sunt, dicẽtes: Qualis est hic, quia
28 venti & mare obediunt ei? * || Et cum || Mar.5.a.1
D venissent trans fretum in regionem Ge- Luc.8.d.26
rasenorum, occurrerunt ei duo habentes
dæmonia, de monumentis exeuntes, sæui
nimis, ita vt nemo posset transire per
29 viam illam. * Et ecce clamauerunt, di-
centes: Quid nobis, & tibi, Iesu fili Dei?
Venisti huc ante tempus torquere nos?
30 * || Erat autem non longe ab illis grex || Mar.5.a.11
31 multorum porcorum pascens. * Dæmo- Luc.8.d.32
nes autem rogabant eum, dicentes: Si
eijcis nos hinc, mitte nos in gregem
32 porcorum. * Et ait illis: Ite. At illi
exeuntes abierunt in porcos, & ecce
impetu abijt totus grex per præceps in
33 mare: & mortui sunt in aquis. * Pasto-
res autem fugerunt: & venientes in ci-
uitatem, nunciauerunt omnia, & de
34 eis, qui dæmonia habuerant. * Et ec-
ce tota ciuitas exijt obuiam Iesu: &
|| visa eo rogabant, vt transiret a fini- || Mar.5.b.17
bus eorum. Luc.8.e.37

CAP. IX.

1 ET ascendens in nauiculam, transfre- Mar.2.a.3
A tauit, & venit in ciuitatem suam. Luc.5.d.18
2 * Et ecce offerebant ei paralyticum ia-
centem in lecto. Et videns Iesus fidem
illorum, dixit paralytico: Confide fili,
3 remittuntur tibi peccata tua. * Et ecce
quidam de Scribis dixerũt intra se: Hic
4 blasphemat. * Et cum vidisset Iesus cogi-
tationes eorum, dixit: Vt quid cogita-
5 tis mala in cordibus vestris? * Quid est
facilius dicere: Dimittuntur tibi pecca-
ta tua: an dicere: Surge, & ambula?
6 * Vt autem sciatis, quia filius hominis
habet potestatẽ in terra dimittendi pec-
cata, tunc ait Paralytico: Surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
7 * Et surrexit, & abijt in domum suam.
8 * Videntes autem turbæ timuerunt, &
glorificauerunt Deum, qui dedit pote-
9 statem talem hominibus. * || Et, cum
B transiret inde Iesus, vidit hominem se- || Mar.2.b.14
dentem in telonio, Matthæum nomine. Luc.5.f.27
Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secu-
10 tus est eum. * Et factum est discum-

bente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes discumbebant cum Iesu, & discipulis eius. * Et 11
videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester? * At 12
Iesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.
|| Osee 6. c. 6 Iaf. 12. a. 7 * Euntes autem discite quid est: || Misericordiam volo, & non sacrificium. 13
|| 1. Tim. 1. c. 27 Non enim veni vocare iustos, || sed peccatores. * Tunc accesserunt ad eum di- 14
|| Mar. 2. c. 18 Luc. 5. f. 33 scipuli Ioannis, dicentes: || Quare nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? * Et ait il- 15
lis Iesus: Numquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt. * Nemo 16
autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius a vestimento: & peior scissura fit. * Neque mittunt vinum 17
nouum in vtres veteres. alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur, & C
vtres perount. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt: & ambo conser-
|| Mar. 5. b. 22 Luc. 8. f. 43 uantur. * || Hæc illo loquente ad eos, 18
ecce princeps vnus accessit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet. * Et 19
surgens Iesus, sequebatur eum, & di-
|| Mar. 5. c. 24 Luc. 8. f. 43 scipuli eius. * || Et ecce mulier, quæ san- 20
guinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius. * Dicebat enim intra 21
se: Si tetigero tantum vestimentum eius: salua ero. * At Iesus conuersus, & 22
videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. * Et cum venisset 23
Iesus in domum principis, & vidisset tibicines & turbam tumultuantem, dicebat: * Recedite: non est enim mortua 24
puella, sed dormit. Et deridebant eum. * Et cum eiecta esset turba, intrauit: & 25
tenuit manum eius. Et surrexit puella. * Et exijt fama hæc in vniuersam terrã 26
illam. * Et transeunte inde Iesu, se- 27
cuti sunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miserere nostri, fili Dauid. * Cum autem venisset domum, acces- 28
serunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: D
Creditis quia hoc possum facere vobis? 29
Dicunt ei: Vtique, Domine. * Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secun- 30
dum fidem vestram fiat vobis. * Et aperti sunt oculi eorum: & comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis 31
sciat. * Illi autem exeuntes, diffamaue- 32
runt eum in tota terra illa. * Egressis autem illis, || ecce obtulerunt ei homi- || Inf. 12. b. 22 Luc. 11. b. 14
nem mutum, dæmonium habentem. * Et eiecto dæmonio, locutus est mu- 33
tus, & miratæ sunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit sic in Israel. * Pha- 34
risæi autem dicebant: In principe dæ-
moniorum eijcit dæmones. * || Et cir- || Mar. 6. c. 6
cuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, docens in synagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmi- 36
tatem. * Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem. 37
* Tunc dicit discipulis suis: || Messis qui- || Luc. 10. 2
dem multa, operarij autem pauci. 38
* Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

CAP. X.

1 A ET conuocatis duodecim discipulis || Mar. 3. b. 15 Luc. 6. b. 13. & 9. 2. & 10. 1.
suis, dedit illis potestatem spirituũ immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & om- 2
nem infirmitatem. * Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus, 3
& Andreas frater eius, * Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, & 4
Thaddæus, * Simon Chananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum. 5
* Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne 6
intraueritis: * sed potius ite || ad oues, || Mar. 6. 31 Luc. 9. 2. 10. 2. 4 Act. 13. 5
quæ perierũt domus Israel. * Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appro- 7 8
pinquauit regnum cælorum. * Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite: gratis 9
accepistis, gratis date. * Nolite pos- B
sidere aurum, neque argentum, neque 10
pecuniam in zonis vestris: * non peram

in

Digitized by Google

doti, & offer munus, quod præcepit Moy
ses, in testimonium illis. * Cum autem 5
introisset Capharnaum, accessit ad eum
Centurio, rogans eum, * & dicens: Do- 6
mine, puer meus iacet in domo paraly-
ticus, & male torquetur. * Et ait illi Ie- 7
sus: Ego veniam, & curabo eum. * Et 8
‖Luc.7.a.5 respondens Centurio, ait: ‖ Domine non
sum dignus vt intres sub tectũ meum:
sed tantum dic verbo, & sanabitur puer
meus. * Nam & ego homo sum sub po- 9
testate constitutus, habens sub me mili-
tes, & dico huic: Vade, & vadit: & alij, B
Veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, &
facit. * Audiens autem Iesus miratus 10
est, & sequentibus se dixit: Amen dico
vobis, nõ inueni tantam fidem in Israel.
‖Mal.1.c.11 * Dico autem vobis, quòd multi ‖ ab 11
Oriente, & Occidente venient, & recum
bent cum Abraham, & Isaac, & Iacob
in regno cælorum: * filij autem regni 12
eijciẽtur in tenebras exteriores: ibi erit
fletus, & stridor dentium. * Et dixit 13
Iesus Centurioni: Vade, & sicut credi-
disti, fiat tibi. Et sanatus est puer in il-
la hora. * Et cum venisset Iesus in do- 14
mum Petri, vidit socrum eius iacentem,
& febricitantem: * & tetigit manũ eius, 15
& dimisit eam febris, & surrexit, & mi-
‖Mar.1.d.32 nistrabat eis. * ‖ Vespere autem facto, 16
obtulerunt ei multos dæmonia haben-
tes: & eijciebat spiritus verbo: & om-
nes male habentes curauit: * vt adimple- 17
‖Isa.53.a.4 retur quod dictum est per ‖ Isaiam pro-
1.Pet.2.d.24 phetam, dicentem: Ipse infirmitates no-
stras accepit: & ægrotationes nostras
portauit. * Videns autem Iesus turbas 18
multas circum se, iussit ire trans fretum. C
* Et accedens vnus scriba, ait illi: Magi- 19
ster, sequar te, quocumque ieris. * Et di- 20
Luc.9.g.54 cit ei Iesus: ‖ Vulpes foueas habent, &
volucres cæli nidos: filius autem homi-
nis non habet vbi caput reclinet. * Alius 21
autem de discipulis eius ait illi: Domi-
ne, permitte me primum ire, & sepeli-
re patrem meum. * Iesus autem ait il- 22
li: Sequere me, & dimitte mortuos sepe-
Mar.4.d.36 lire mortuos suos. * ‖ Et ascendente eo 23
Luc.8.d.22 in nauiculam, secuti sunt eum discipuli
eius: * & ecce motus magnus factus est 24
in mari ita vt nauicula operiretur flu-
ctibus, ipse vero dormiebat. * Et acces- 25
serunt ad eum Discipuli eius, & suscita-
uerunt eum, dicẽtes: Domine, salua nos,
26 perimus. * Et dicit eis Iesus: Quid ti-
midi estis, modicæ fidei? Tunc surgens,
imperauit ventis, & mari, & facta est
27 tranquillitas magna. * Porro homines
mirati sunt, dicẽtes: Qualis est hic, quia
28 venti & mare obediunt ei? * ‖ Et cum ‖Mar.5.a.1
D venissent trans fretum in regionem Ge- Luc.8.d.26
rasenorum, occurrerunt ei duo habentes
dæmonia, de monumentis exeuntes, sæui
nimis, ita vt nemo posset transire per
29 viam illam. * Et ecce clamauerunt, di-
centes: Quid nobis, & tibi, Iesu fili Dei?
Venisti huc ante tempus torquere nos?
30 * ‖ Erat autem non longe ab illis grex ‖Mar.5.a.11
31 multorum porcorum pascens. * Dæmo- Luc.8.d.32
nes autem rogabant eum, dicentes: Si
eijcis nos hinc, mitte nos in gregem
32 porcorum. * Et ait illis: Ite. At illi
exeuntes abierunt in porcos, & ecce
impetu abijt totus grex per præceps in
33 mare: & mortui sunt in aquis. * Pasto-
res autem fugerunt: & venientes in ci-
uitatem, nunciauerunt omnia, & de
34 eis, qui dæmonia habuerant. * Et ec-
ce tota ciuitas exijt obuiam Iesu: &
‖ viso eo rogabant, vt transiret a fini- ‖Mar.5.b.17
bus eorum. Luc.8.e.37

CAP. IX.

1 ET ascendens in nauiculam, transfre- Mar.2.a.3
A tauit, & venit in ciuitatem suam. Luc.5.d.18
2 * Et ecce offerebant ei paralyticum ia-
centem in lecto. Et videns Iesus fidem
illorum, dixit paralytico: Confide fili,
3 remittuntur tibi peccata tua. * Et ecce
quidam de Scribis dixerũt intra se: Hic
4 blasphemat. * Et cum vidisset Iesus cogi-
tationes eorum, dixit: Vt quid cogita-
5 tis mala in cordibus vestris? * Quid est
facilius dicere: Dimittuntur tibi pecca-
ta tua: an dicere: Surge, & ambula?
6 * Vt autem sciatis, quia filius hominis
habet potestatẽ in terra dimittendi pec-
cata, tunc ait Paralytico: Surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
7 * Et surrexit, & abijt in domum suam.
8 * Videntes autem turbæ timuerunt, &
glorificauerunt Deum, qui dedit pote-
9 statem talem hominibus. * ‖ Et, cum
B transiret inde Iesus, vidit hominem se- ‖Mar.2.b.14
dentem in telonio, Matthæum nomine. Luc.5.f.27
Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secu-
10 tus est eum. * Et factum est discum-

bente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes discumbebant cum Iesu, & discipulis eius. * Et 11
videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester? * At 12
Iesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.
|| Osee 6. c. 6 Inf. 12. a. 7 * Euntes autem discite quid est: || Misericordiam volo, & non sacrificium. 13
|| 1. Tim. 1. c. 27 Non enim veni vocare iustos, || sed peccatores. * Tunc accesserunt ad eum di- 14
|| Mar. 2. c. 18 Luc. 5. f. 33 scipuli Ioannis, dicentes: || Quare nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? * Et ait il- 15
lis Iesus: Numquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt. * Nemo 16
autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius a vestimento: & peior scissura fit. * Neque mittunt vinum 17
nouum in vtres veteres. alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur, & C
vtres perount. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt: & ambo conser-
|| Mar. 5. b. 22 Luc. 8. f. 43 uantur. * || Hæc illo loquente ad eos, 18
ecce princeps vnus accessit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet. * Et 19
surgens Iesus, sequebatur eum, & di-
|| Mar. 5. c. 24 Luc. 8. f. 43 scipuli eius. * || Et ecce mulier, quæ san- 20
guinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius. * Dicebat enim intra 21
se: Si tetigero tantum vestimentum eius: salua ero. * At Iesus conuersus, & 22
videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. * Et cum venisset 23
Iesus in domum principis, & vidisset tibicines & turbam tumultuantem, dicebat: * Recedite: non est enim mortua 24
puella, sed dormit. Et deridebant eum. * Et cum eiecta esset turba, intrauit: & 25
tenuit manum eius. Et surrexit puella. * Et exijt fama hæc in vniuersam terrā 26
illam. * Et transeunte inde Iesu, se- 27
cuti sunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miserere nostri, fili Dauid. * Cum autem venisset domum, acces- 28
serunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: D
Creditis quia hoc possum facere vobis? 29
Dicunt ei: Vtique, Domine. * Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secun- 30
dum fidem vestram fiat vobis. * Et aperti sunt oculi eorum: & comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis 31
sciat. * Illi autem exeuntes, diffamaue- 32
runt eum in tota terra illa. * Egressis autem illis, || ecce obtulerunt ei homi- || Inf. 12. b. 22 Luc. 11. b. 14
nem mutum, dæmonium habentem. 33
* Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, & miratæ sunt turbæ, dicentes: 34
Numquam apparuit sic in Israel. * Pharisæi autem dicebant: In principe dæ- 35
moniorum eijcit dæmones. * || Et circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, docens in synagogis eorum, & || Mar. 6. c. 6
prædicans euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmi- 36
tatem. * Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem. 37
* Tunc dicit discipulis suis: || Messis quidem multa, operarij autem pauci. || Luc. 10. a. 2
38
* Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

CAP. X.

1 A ET conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituū immundorum, vt eijcerent eos, & Mar. 3. b. 15 Luc. 6. b. 13 & 9. a. 1 & 10. a. 1
curarent omnem languorem, & om-
2 nem infirmitatem. * Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus,
3 & Andreas frater eius, * Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, &
4 Thaddæus, * Simon Chananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.
5 * Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne
6 intraueritis: * sed potius ite || ad oues, || Mar. 6. 11 Luc. 9. a. 5 10. a. 4 Act. 13. f. 46
7 quæ perierūt domus Israel. * Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appro-
8 pinquauit regnum cælorum. * Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite: gratis
9 accepistis, gratis date. * Nolite pos-
B sidere aurum, neque argentum, neque
10 pecuniam in zonis vestris: * non peram

in

Digitized by Google

in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo. * In quamcumque autem ciuitatem, aut castellum intraueritis, interrogate, quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis. * Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui. * Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam: si autem nõ fuerit digna, pax vestra reuertetur ad vos. * Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo, vel ciuitate, excutite puluerẽ de pedibus vestris. * Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. * ‖ Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporũ. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. * Cauete autem ab hominibus. ‖ Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt vos: * & ad præsides, & ad reges ducemini propter me in testimonium illis, & gentibus. * Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. * non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. * Tradet autẽ frater fratrem in mortẽ, & pater filiũ: & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient: * & eritis odio omnibus propter nomen meũ: qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. * Cum autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat Filius hominis. * ‖ Non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum. * sufficit discipulo, vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si Patrem familias Beelzebub vocauerunt: quanto magis domesticos eius? * Ne ergo timueritis eos: ‖ Nihil enim est opertum, quod non reuelabitur: & occultum, quod non scietur. * Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. * Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam. * ‖ Nonne duo passeres asse væneunt: & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? * Vestri autẽ capilli capitis omnes numerati sunt. * Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. * ‖ Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est: * qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. * Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terrã: non veni pacem mittere, sed gladium. * ‖ Veni enim separare ‖ hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrũ suam: * & inimici hominis, domestici eius. * ‖ Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus. & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. * ‖ Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. * Qui inuenit animam suam, perdet illam: & qui ‖ perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. * Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me misit. * Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. * ‖ Et quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicẽ aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

‖ Luc. 10. a. 3
‖ Luc. 12. b. 11
‖ Luc. 6. f. 40 Ioan. 13. b. 16 & 15. c. 20
‖ Mar. 4. c. 22 Luc. 8. c. 17. & 12. a. 2
‖ Act. 27. f. 36 2. Reg. 14. c. 18
‖ Mar. 8. d. 38 Luc. 9. c. 26. & 12. b. 8 2. Tim. 2. b. 12
‖ Luc. 12. f. 53 ‖ Mic. 7. b. 6
‖ Luc. 14. f. 26
‖ Mar. 8. d. 34 Inf. 16. d. 24 Luc. 9. c. 24. & 14. f. 26. & 16 g. 33
‖ Ioan. 12. d. 25

CAP. XI.

1 A ET factum est, cum consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transijt inde vt doceret, & prædicaret in ciuitatibus eorum. * ‖ Ioannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittẽs duos de discipulis suis, * ait illi: Tu es, qui venturus es, an aliũ expectamus? * Et respondens Iesus ait illis: Euntes renunciate Ioanni quæ audistis, & vidistis. * ‖ Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi

‖ Luc. 7. c. 18
‖ Isai. 35. a. 5. & 61. a. 1

Digitized by Google

surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: * & beatus est, qui 6
|| Luc. 7. c. 24 non fuerit scandalizatus in me. * || Illis 7
autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere
ad turbas de Ioanne: Quid existis in
desertum videre? arundinem vento agi-
tatam? * Sed quid existis videre? homi- 8
nem mollibus vestitum? Ecce qui mol-
libus vestiuntur, in domibus regũ sunt.
* Sed quid existis videre? prophetam? 9
Etiam dico vobis, & plus quàm pro- B
phetam. * Hic est enim, de quo scriptũ 10
|| Mal. 3. a. b. 1 est: || Ecce ego mitto angelum meum
Mar. 1. a. 2 ante faciem tuam, qui præparabit viam
Luc. 7. d. 27 tuam ante te. * Amen dico vobis, non 11
surrexit inter natos mulierũ maior Ioã-
ne Baptista: qui autem minor est in re-
gno cælorum, maior est illo. * A die- 12
bus autem Ioannis Baptistæ vsque nũc,
regnum cælorum vim patitur, & vio-
lenti rapiunt illud. * Omnes enim pro- 13
phetæ, & lex vsque ad Ioannẽ prophe-
|| Mal. 4. b. 5 tauerunt: * & si vultis recipere, || ipse 14
est Elias, qui venturus est. * Qui habet 15
aures audiendi, audiat. * Cui autem 16
similem æstimabo generationem istam? C
Similis est pueris sedentibus in foro:
qui clamãtes coæqualibus * dicunt: Ce- 17
cinimus vobis, & non saltastis: lamen-
tauimus, & non planxistis. * Venit enim 18
Ioannes neque manducans, neque bibẽs,
& dicunt: Dæmonium habet. * Venit 19
filius hominis manducans, & bibens, &
dicunt: Ecce homo vorax, & potator
vini, publicanorum, & peccatorum
amicus. Et iustificata est sapientia a fi-
lijs suis. * Tunc cœpit exprobrare ciui- 20
tatibus, in quibus factæ sunt plurimæ
virtutes eius, quia non egissent pœnitẽ-
|| Luc. 10. d. 13 tiam. * || Væ tibi Corozain, væ tibi Beth- 21
saida: quia, si in Tyro, & Sidone factæ
essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis,
olim in cilicio, & cinere pœnitentiam
egissent. * Verumtamen dico vobis Ty- 22
ro, & Sidoni remissius erit in die iudi-
cij, quàm vobis. * Et tu Capharnaum, 23
numquid vsque in cælum exaltaberis? D
vsque in infernum descendes. quia, si
in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ
factæ sunt in te, forte mansissent vsque
in hanc diem. * Verumtamen dico vo- 24
bis, quia terræ Sodomorum remissius
erit in die iudicij, quàm tibi. * In illo 25
tempore respondens Iesus dixit: Confi-
teor tibi, Pater, Domine cæli & ter-
ræ, quia abscondisti hæc a sapientibus,
& prudentibus, & reuelasti ea paruulis.
26 * Ita Pater: quoniam sic fuit placitum
27 ante te. * Omnia mihi tradita sunt a
Patre meo. || Et nemo nouit Filium, nisi || Ioan. 6. a. 46 & 7. d. 28. & 8. b. 19. & 10. c. 15
Pater: neque Patrem quis nouit, nisi Fi-
lius, & cui voluerit filius reuelare.
28 * Venite ad me omnes, qui laboratis, &
29 onerati estis, & ego reficiam vos. * || Tol- || Ier. 6. d. 16
lite iugum meum super vos, & discite
a me, quia mitis sum, & humilis cor-
de: & inuenietis requiem animabus ve-
30 stris. * || Iugum enim meum suaue est, || 1. Io. 5. a. 3
& onus meum leue.

CAP. XII.

1 IN illo tempore abijt Iesus per sata Mar. 2. d. 23
A sabbato: discipuli autem eius esurien- Luc. 6. a. 1
tes cœperunt vellere spicas, & mandu-
2 care. * Pharisæi autem videntes, dixe-
runt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod
3 non licet facere sabbatis. * At ille dixit
eis: Non legistis || quid fecerit Dauid, || 1. Reg. 21. a.
quando esurijt, & qui cum eo erant: 4
4 * quomodo intrauit in domum Dei, &
panes propositionis comedit, quos non
licebat ei edere, neque his, qui cum eo
5 erant, || nisi solis sacerdotibus? * Aut nõ || Nu. 28. b. 9
legistis in lege || quia sabbatis sacerdotes || Leu. 24. b. 8
in templo sabbatum violant, & sine cri-
6 mine sunt? * Dico autem vobis, quia
7 templo maior est hic. * Si autem scire-
tis, quid est: || Misericordiam volo, & || Osee 6. c. 6
non sacrificium: numquam condemnas-
8 setis innocentes: * Dominus enim est fi-
9 lius hominis etiam sabbati. * Et cum
inde transisset, venit in synagogam eo-
10 rum. * Et ecce homo manum habẽs ari-
dam, & interrogabant eum, dicentes: Si
licet sabbatis curare? vt accusarent eum.
11 * Ipse autem dixit illis: || Quis erit ex vo- || Mar. 3. a. 1
bis homo, qui habeat ouem vnam, & Luc. 6. a. 5
si ceciderit hæc sabbatis in foueam, nõ- Deut. 22. a. 4
12 ne tenebit, & leuabit eam? * Quanto
magis melior est homo oue? Itaque li-
13 cet sabbatis benefacere. * Tũc ait homi-
ni: Extende manum tuam. Et extendit,
& restituta est sanitati sicut altera.
14 * Exeuntes autem Pharisæi, consilium
B faciebant aduersus eum, quomodo per-
15 derent eum. * Iesus autem sciens reces-
sit inde: & secuti sunt eum multi, & cu-
rauit

rauit eos omnes : * & præcepit eis ne 16
manifestum eum facerent . * Vt adim- 17
pleretur quod dictũ est per Isaiam pro-
Isa.42.a.1 phetam, dicentem : * ‖ Ecce puer meus, 18
quem elegi, dilectus meus, in quo bene
complacuit animæ meæ . Ponam spiri-
tum meum super eum, & iudicium gẽ-
tibus nunciabit . * Non contendet, ne- 19
que clamabit, neque audiet aliquis in
plateis vocem eius : * arundinem quas- 20
satam non confringet, & linum fumi-
gans non extinguet, donec eijciat ad vi-
ctoriam iudicium : * & in nomine eius 21
Gentes sperabunt . * Tunc oblatus est ei 22
dæmonium habens, cæcus, & mutus, &
curauit eum ita vt loqueretur, & vide-
ret . * Et stupebant omnes turbæ, & di- 23
cebant : Numquid hic est filius Dauid ?
‖ Mar. 3. c.22 * ‖ Pharisæi autem audientes, dixerunt : 24
Luc. 11. b.14 Hic non eijcit dæmones nisi in Beelze-
Sup.9.d.34 bub principe dæmoniorum . * Iesus au- 25
tem sciens cogitationes eorũ, dixit eis :
‖ Luc.11.b.17 ‖ Omne regnum diuisum contra se, de-
solabitur : & omnis ciuitas, vel domus
diuisa contra se, non stabit . * Et si sa- 26
tanas satanam eijcit, aduersus se diuisus
est : quomodo ergo stabit regnum eius ?
* Et si ego in Beelzebub eijcio dæmo- 27
nes, filij vestri in quo eijciunt ? Ideo ipsi
iudices vestri erunt . * Si autem ego in 28
spiritu Dei eijcio dæmones, igitur per-
uenit in vos regnum Dei . * aut quomo- 29
do potest quisquam intrare in domum
fortis, & vasa eius diripere, nisi prius
alligauerit fortem ? & tunc domum il-
lius diripiet . * Qui non est mecum, con- 30 C
tra me est : & qui non congregat me-
‖ Mar.3.d.28 cum, spargit . * ‖ Ideo dico vobis : 31
Luc.12.b.17 Omne peccatum, & blasphemia remit-
tetur hominibus, spiritus autem blasphe-
mia non remittetur . * Et quicumque 32
dixerit verbum contra filium hominis,
remittetur ei : qui autem dixerit contra
Spiritum sanctum, non remittetur ei
neque in hoc sæculo, neque in futuro .
* Aut facite arborem bonam, & fructum 33
eius bonum : aut facite arborem malam,
& fructum eius malum : siquidem ex fru
ctu arbor agnoscitur . * Progenies vipe- 34
rarum, quomodo potestis bona loqui,
‖ Luc.6.g.45 cum sitis mali ? ‖ ex abũdantia enim cor-
dis os loquitur . * Bonus homo de bono 35
thesauro profert bona : & malus homo
de malo thesauro profert mala . * Dico 36
autẽ vobis quoniam omne verbũ otio-
sum, quod locuti fuerint homines, red-
dent rationem de eo in die iudicij . * Ex 37
verbis enim tuis iustificaberis, & ex ver-
bis tuis condemnaberis . * Tunc respon- 38
derunt ei quidã de Scribis & Pharisæis,
dicentes : Magister, volumus a te signum
videre . * Qui respondens ait illis : ‖ Ge- 39 ‖ Inf 16. a.4
neratio mala, & adultera signum quærit : Luc.11.c.29
& signum non dabitur ei, nisi signum 1.Cor.1.d.22
‖ Ionæ prophetæ . * Sicut enim fuit Io- 40 ‖ Ion.2.a.8
nas in ventre ceti tribus diebus, & tri-
bus noctibus ; sic erit Filius hominis in
corde terræ tribus diebus, & tribus no-
ctibus . * ‖ Viri Niniuitæ surgent in iudi- 41 ‖ Ion.3.b.5
cio cum generatione ista, & condemna-
D bunt eam : quia pœnitentiam egerũt in
prædicatione Ionæ . Et ecce plus quàm
Ionas hic . * Regina austri surget in iu- 42
dicio cum generatione ista, & condem-
nabit eam : ‖ quia venit a finibus terræ ‖ 3.Reg.10.a.1
audire sapientiã Salomonis, & ecce plus 2.Par.9.a.1
quàm Salomon hic . * ‖ Cum autem im- 43 ‖ Luc.11.c.24
mundus spiritus exierit ab homine, am-
bulat per loca arida, quærens requiem,
& non inuenit . * Tunc dicit : Reuertar 44
in domum meam, vnde exiui . Et veniẽs
inuenit eam vacantem, scopis mũdatam,
& ornatam . * Tunc vadit, & assumit se- 45
ptem alios spiritus secum nequiores se,
& intrãtes habitant ibi : ‖ & fiunt nouis- ‖ 1.Per.2.d.20
sima hominis illius peiora prioribus . Sic
erit & generationi huic pessimæ . * ‖ Ad- 46 ‖ Mar.3.d.31
huc eo loquente ad turbas, ecce mater Luc.8.c.20
eius, & fratres stabant foris, quærentes
loqui ei . * Dixit autem ei quidam : Ecce 47
mater tua, & fratres tui foris stant quæ-
rentes te . * At ipse respondens dicenti 48
sibi, ait : Quæ est mater mea, & qui sunt
fratres mei ? * Et extendens manum in 49
discipulos suos, dixit : Ecce mater mea,
& fratres mei . * Quicumque enim fe- 50
cerit voluntatem Patris mei, qui in cæ-
lis est : ipse meus frater, & soror, & ma-
ter est .

CAP. XIII.

1 IN illo die exiens Iesus de domo, se- ‖ Mar. 4. a.1
2 debat secus mare . * ‖ Et congregatæ Luc.8.a.4
A sunt ad eum turbæ multæ, ita vt in na-
uiculam ascendẽs sederet : & omnis tur-
3 ba stabat in littore, * & locutus est eis
multa in parabolis, dicens : Ecce exijt
qui

Digitized by Google

qui seminat, seminare. * Et dum se- 4
minat, quædam ceciderunt secus viam,
& venerunt volucres cæli, & comederũt
ea. * Alia autem ceciderunt in petrosa, 5
vbi non habebant terram multam: &
continuo exorta sunt, quia non habe-
bant altitudinem terræ. * sole autẽ orto 6
æstuauerunt: & quia non habebant ra-
dicem, aruerunt. * Alia autem cecide- 7
runt in spinas: & creuerunt spinæ, & suf-
focauerunt ea. * Alia autem ceciderunt 8
in terram bonam: & dabant fructum,
aliud centesimum, aliud sexagesimum,
aliud trigesimum. * Qui habet aures au- 9
diendi, audiat. * Et accedentes discipuli 10
dixerunt ei: Quare in parabolis loque- B
ris eis? * Qui respondens, ait illis: Quia 11
vobis datũ est nosse mysteria regni cæ-
‖Isai.25.e.29 lorum: illis autẽ non est datum. * ‖ Qui 12
enim habet, dabitur ei, & abundabit:
qui autem non habet, & quod habet au-
feretur ab eo. * Ideo in parabolis lo- 13
quor eis: quia videntes nõ vident, & au-
dientes non audiunt, neque intelligunt.
* Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ 14
‖Isa.6.e.9 dicentis: ‖ Auditu audietis, & non inte-
Mar.4.b.14 ligetis: & videntes videbitis, & non vi-
Luc.8.b.10 debitis. * Incrassatum est enim cor po- 15
Ioan.12.f.40 populi huius, & auribus grauiter audierũt,
Act.28.f.26 & oculos suos clauserunt: ne quando vi-
Rom.11.b.8 deant oculis, & auribus audiant, & cor-
Luc.8.b.11 de intelligant, & conuertantur, & sa-
nem eos. * Vestri autem beati oculi 16
quia vident, & aures vestræ quia au-
‖Luc.10.d.24 diunt. * ‖ Amen quippe dico vobis, quia 17
multi prophetæ, & iusti cupierunt vi- C
dere quæ videtis, & non viderunt: & au-
dire quæ auditis, & non audierunt.
* Vos ergo audite parabolam seminan- 18
tis. * Omnis, qui audit verbum regni, 19
& non intelligit, venit malus, & rapit
quod seminatum est in corde eius: hic
est qui secus viam seminatus est. * Qui 20
autem super petrosa seminatus est, hic
est, qui verbum audit, & continuo cum
gaudio accipit illud: * non habet autem 21
in se radicem, sed est temporalis. facta
autem tribulatione & persecutione pro-
pter verbum, continuo scandalizatur.
* Qui autem seminatus est in spinis, hic 22
est, qui verbum audit, & solicitudo sæ-
culi istius, & fallacia diuitiarum suffo-
cat verbum, & sine fructu efficitur.
* Qui vero in terram bonam seminatus 23
est, hic est qui audit verbum, & intel-
ligit, & fructum affert, & facit aliud qui-
dem centesimum, aliud autem sexagesi-
24 mum, aliud vero trigesimum. * ‖ Aliam ‖Mar.4.e.26
parabolam proposuit illis, dicens: Si-
mile factum est regnum cælorum homi-
ni, qui seminauit bonum semen in agro
25 suo. * cum autem dormirent homines,
venit inimicus eius, & superseminauit
26 zizania in medio tritici, & abijt. * Cum
D autem creuisset herba, & fructum fecis-
27 set, tunc apparuerunt & zizania. * Ac-
cedentes autem serui patrisfamilias, di-
xerunt ei: Domine, nonne bonum se-
men seminasti in agro tuo? Vnde ergo
28 habet zizania? * Et ait illis: Inimicus
homo hoc fecit: Serui autem dixerunt
29 ei, Vis, imus, & colligimus ea? * Et
ait: Non: ne forte colligentes zizania,
eradicetis simul cum eis & triticum.
30 * Sinite vtraque crescere vsque ad mes-
sem, & in tempore messis dicam messo-
ribus: Colligite primum zizania, & al-
ligate ea in fasciculos ad comburẽdum,
triticum autem congregate in horreum
31 meum. * ‖ Aliam parabolam proposuit ‖Mar.4.d.10
eis dicens: Simile est regnum cælorum Luc.13.e.18
grano sinapis, quod accipiens homo se-
32 minauit in agro suo: * quod minimum
quidem est omnibus seminibus: cum
E autem creuerit, maius est omnibus ole-
ribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli
33 veniant, & habitent in ramis eius. * A-
liam parabolam locutus est eis. ‖ Simi- ‖Luc.13.e.21
le est regnum cælorum fermento, quod
acceptum mulier abscondit in farinæ sa-
tis tribus, donec fermentatum est to-
34 tum. * Hæc omnia locutus est Iesus in
parabolis ad turbas: & sine parabolis
35 nõ loquebatur eis: * vt impleretur quod
dictum erat per Prophetam dicentem:
‖ Aperiam in parabolis os meum, eru- ‖Psal.77.11
ctabo abscondita a constitutione mun- Mar.4.d.32
36 di. * Tunc, dimissis turbis, venit in do-
mum: & accesserunt ad eum discipuli
eius, dicentes: Edissere nobis parabo-
37 lam zizaniorum agri. * Qui respondens
ait illis: Qui seminat bonum semen, est
38 Filius hominis. * Ager autem, est mun-
dus. Bonum vero semen, hi sunt filij re-
gni. Zizania autem, filij sunt nequam.
39 * Inimicus autem, qui seminauit ea, est
diabolus. ‖ Messis vero, consummatio ‖Apo.14.
sæculi est. Messores autem, angeli sunt.

* Sicut

Digitized by Google

* Sicut ergo colliguntur zizania, & igni 40
comburuntur: sic erit in consummatione
sæculi. * mittet filius hominis angelos 41
suos, & colligent de regno eius omnia
scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem: * & mittent eos in caminũ ignis. 42
|| Sap.3.b.7 Dan.12.a.3 Ibi erit fletus, & stridor dentiũ. * || Tunc 43
iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris
eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. * Simile est regnum cælorum the- 44
sauro abscondito in agro: quem qui inuẽnit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet,
& emit agrum illum. * Iterum simile 45
est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. * Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt, 46
& vendidit omnia quæ habuit, & emit
eam. * Iterum simile est regnum cælo- 47
rum sagenæ missæ in mare, & ex omni
genere piscium congreganti. * quam, cũ 48
impleta esset, educentes, & secus littus
sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos
autem foras miserunt. * Sic erit in con- 49
summatione sæculi: exibunt angeli, &
separabunt malos de medio iustorum,
* & mittent eos in caminum ignis: ibi 50
erit fletus, & stridor dentium. * Intel- 51
lexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. G
* Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in 52
regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera. * Et factum est, cum con- 53
summasset Iesus parabolas istas, transijt
inde. * Et veniens in patriam suam, do- 54
cebat eos in synagogis eorũ, ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic sapien-
tia hæc, & virtutes? * || Nonne hic est fa- 55
Mar.6.a.1 c.4.c.16 Ioan.6.c.42 bri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius, Iacobus, & Ioseph, &
Simon, & Iudas: * & sorores eius, nonne 56
omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic
omnia ista? * Et scandalizabantur in eo. 57
Iesus autem dixit eis: Non est propheta
sine honore nisi in patria sua, & in domo sua. * Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum. 58

CAP. XIIII.

Mar.6.b.14 9.a.7 IN illo tempore audiuit Herodes te- 1
trarcha famam Iesu: * & ait pueris 2
suis: Hic est Ioannes Baptista: ipse sur- A
rexit a mortuis, & ideo virtutes operan-
3 tur in eo. * || Herodes enim tenuit Ioan- || Mar.6.
nem, & alligauit eum: & posuit in car- Luc.3.d.19
cerem propter Herodiadem vxorem fra-
4 tris sui. * Dicebat enim illi Ioannes:
5 Non licet tibi habere eam. * Et volens
illum occidere, timuit populum: || quia || Inf.21.c.26
6 sicut prophetam eum habebant. * Die
autem natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.
7 * Vnde cum iuramento pollicitus est ei
8 dare quodcũque postulasset ab eo. * At
illa præmonita a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Bapti-
9 stæ. * Et cõtristatus est rex: propter iuramentum autem, & eos, qui pariter re-
10 cumbebant, iussit dari. * Misitq. & de-
11 collauit Ioannem in carcere. * Et allatum est caput eius in disco, & datum est
12 puellæ, & attulit matri suæ. * Et acce-
B dentes discipuli eius, tulerunt corpus
eius, & sepelierunt illud: & venientes
13 nunciauerunt Iesu. * || Quod cum audis- || Luc.9.b.10
set Iesus, secessit inde in nauicula, in lo- Mar.6.d.37
cum desertum seorsum: & cum audis- Ioan.6.b.9
sent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de
14 ciuitatibus. * Et exiens vidit turbã multam, & misertus est eis, & curauit lan-
15 guidos eorum. * Vespere autem facto,
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in castel-
16 la, emant sibi escas. * Iesus autem dixit
eis: Non habẽt necesse ire: date illis vos
17 manducare. * Respõderunt ei: Non habemus hic nisi quinque panes, & duos
18 pisces. * Qui ait eis: Afferte mihi illos
19 huc. * Et cum iussisset turbam discumbere super fœnũ, acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciẽs in cælum benedixit, & fregit, & dedit disci-
20 pulis panes, discipuli autem turbis. * Et
C manducauerunt omnes, & saturati sunt.
Et tulerunt reliquias, duodecim cophi-
21 nos fragmentorum plenos. * Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & par-
22 uulis. * || Et statim compulit Iesus disci- || Mar.6.f.45
pulos ascendere in nauiculam, & præ- Ioan.6.b.9
cedere eum trans fretum, donec dimit-
23 teret turbas. * Et dimissa turba, || ascen- || Ioan.6.b.17
dit in montem solus orare. Vespere au-
24 tem facto solus erat ibi. * nauicula autẽ
in medio mari iactabatur fluctibus: erat
25 enim contrarius ventus. * Quarta autem
vigilia

vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. * Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: 26
Quia phantasma est. Et præ timore clamauerũt. * Statimq. Iesus locutus est eis, 27
dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. * Respondens autem Petrus 28
dixit: Domine, si tu es, iube me ad te D
venire super aquas. * At ipse ait: veni. 29
Et descendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquam vt veniret ad Iesum.
* Videns vero ventum validum, timuit: 30
& cum cœpisset mergi, clamauit dicens:
Domine, saluum me fac. * Et continuo 31
Iesus extendens manum, apprehendit eũ:
& ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti? * Et cum ascendissent in nauicu- 32
lam, cessauit ventus. * Qui autem in 33
nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eum, dicentes: Vere filius Dei es.
|| Mar.6.g.53 * || Et cum transfretassent, venerunt in 34
terram Genesar. * Et cum cognouissent 35
eum viri loci illius, miserunt in vniuersam regionem illam, & obtulerunt ei
omnes male habẽtes: * & rogabant eum 36
vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salui facti sunt.

CAP. XV.

Mar. 7.a.1 TVnc accesserunt ad eum ab Ierosolymis Scribæ, & Pharisæi, dicentes: 1 A
* Quare discipuli tui transgrediũtur traditionẽ seniorum? non enim lauant manus suas cum panem manducant. * Ipse 2 3
autem respõdens ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit:
|| Exo.20.c.12 Deut. 5. b.16 Eph 6.a.2 Exo.21.c.16 Leu.20.b.9 Prou.20.c.20 * || Honora patrem, & matrem. & || Qui 4
maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. * Vos autem dicitis: Quicumque 5
dixerit patri, vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit: * & nõ 6
honorificabit patrem suum, aut matrem suam: & irritum fecistis mandatum Dei
propter traditionem vestram. * Hypo- 7
crytæ, bene prophetauit de vobis Isaias,
|| Isa.29.d.13 Mar.7.a.6 dicens: * || Populus hic labijs me hono- 8
rat: cor autem eorum longe est a me. B
* Sine causa autem colunt me, docentes 9
doctrinas, & mandata hominum. * Et 10
conuocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, & intelligite. * Non quod intrat in 11
os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.
12 * Tunc accedentes discipuli eius, dixerũt
ei: Scis quia Pharisæi audito verbo hoc,
13 scandalizati sunt? * At ille respondens
ait: || Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis, eradicabitur. || Ioan.15.a.2
14 * Sinite illos: || cæci sunt, & duces cæcorum. cæcus autem si cæco ducatum præ- || Luc.6.f.39 Mat.7.c.15
15 stet, ambo in foueam cadũt. * Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere no-
16 bis parabolam istam. * At ille dixit: Ad-
17 huc & vos sine intellectu estis? * Non
intelligitis quia omne, quod in os intrat, in ventrẽ vadit, & in secessum emit-
18 titur? * Quæ autem procedunt de ore,
de corde exeunt, & ea coinquinant ho-
19 minem: * de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, for-
C nicationes, furta, falsa testimonia, bla-
20 sphemiæ. * hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.
21 * Et egressus inde Iesus secessit in partes
22 Tyri, & Sidonis. * || Et ecce mulier Cha- || Mat.7.c.25
nanæa a finibus illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere mei Domine fili Dauid: filia mea male a dæmonio vexatur.
23 * Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam: quia clamat post
24 nos. * Ipse autem respondens ait: Non
sum missus nisi || ad oues, quæ perierunt || Sup.10.a.6 Ioan.10.a.1
25 domus Israel. * At illa venit, & adorauit eum, dicens: Domine, adiuua me.
26 * Qui respondens ait: Non est bonum
sumere panem filiorum, & mittere ca-
27 nibus. * At illa dixit: Etiam Domine:
nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.
28 * Tunc respondens Iesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.
29 * Et cum transisset inde Iesus, venit secus
Mare Galilææ: & ascendens in montem,
30 sedebat ibi. * || Et accesserunt ad eum || Isa.35.b.1
D turbæ multæ, habentes secum mutos,
cæcos, claudos, debiles, & alios multos:
& proiecerũt eos ad pedes eius, & curauit eos: * ita vt turbæ mirarentur vi-
31 dentes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant
32 Deum Israel. * || Iesus autẽ, conuocatis di- || Mar.8.a.
scipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia
triduo

Digitized by Google

triduo iam perseuerant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.
33 * Et dicunt ei discipuli: Vnde ergo nobis in deserto panes tãtos, vt saturemus turbam tantã? 34 * Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septẽ, & paucos pisciculos. 35 * Et præcepit turbæ, vt discumberent super terram. 36 * Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens, fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo. 37 * Et comederũt omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. 38 * Erant autem qui manducauerunt, quattuor millia hominum, extra paruulos, & mulieres. 39 * Et, dimissa turba, ascendit in nauiculam: & venit in fines Magedan.

CAP. XVI.

Mar. 8. b. 12 Luc. 12. g. 54 1 ET accesserunt ad eum Pharisæi, & Sadducæi tentantes: & rogauerunt A eum vt signum de cælo ostenderet eis. 2 * At ille respondens, ait illis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundũ est enim cælum. 3 * Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. 4 * Faciem ergo cæli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? Sup. 12. g. 39 Ionæ 2 ‖ Generatio mala & adultera signũ quærit: & signum non dabitur ei, ‖ nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abijt. 5 * Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Mar. 8. b. 14 Luc. 12. a. 1 6 * Qui dixit illis: ‖ Intuemini, & cauete a fermento Pharisæorum, & Sadducæorum. 7 * At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus. 8 * Sciens autem Iesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis? 9 * Nondum intelligitis, neque recordamini ‖ quinque panum in quinque millia hominum, & B quot cophinos sumpsistis? Sup. 14. c. 17 Ian. 6. b. 9 10 * neque ‖ septem panum in quattuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis? Sup. 15. d. 34 11 * Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cauete a fermento Pharisæorum, & Sadducæorum? 12 * Tunc intellexerunt quia non dixerit cauendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisæorum, & Sadducæorum. Mar. 8. c. 27 Luc. 9. c. 18 13 * ‖ Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium ho-
14 minis? * At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij vero
15 Ieremiam, aut vnum ex prophetis. * Di-
C cit illis Iesus: Vos autem quem me esse
16 dicitis? * Respondens Simon Petrus dixit: ‖ Tu es Christus, filius Dei viui. ‖ Ioan. 6. g. 69
17 * Respondẽs autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Iona: quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater
18 meus, qui in cælis est. * ‖ Et ego dico ‖ Ioan. 1. f. 42
tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eã.
19 * ‖ Et tibi dabo claues regni cælorum. ‖ Isai. 22. g. 24 Ioan. 20. c. 23
Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcũque solueris super terram, erit solutum &
20 in cælis. * Tunc præcepit discipulis suis vt nemini dicerent quia ipse esset Iesus
21 Christus. * Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymã, & multa pati a senioribus, & Scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurge-
22 re. * Et assumens eum Petrus, cœpit in-
D crepare illum dicens: Absit a te, Domi-
23 ne: non erit tibi hoc. * Qui conuersus, dixit Petro: ‖ Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea, quæ ‖ Mar. 8. d. 33
24 Dei sunt, sed ea, quæ hominum. * Tunc Iesus dixit discipulis suis: ‖ Si quis vult ‖ Sup. 10. d. 38
post me venire, abneget semetipsum, Luc. 9. g. 23. & 14. f. 17. & 17. g. 33
& tollat crucem suam, & sequatur me.
25 * ‖ Qui enim voluerit animam suam sal- ‖ Io. 12. d. 25
uam facere, perdet eam. qui autẽ perdiderit animam suam propter me, in-
26 ueniet eam. * Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationẽ
27 pro anima sua? * Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: ‖ & tunc reddet vnicuique ‖ Act. 17. g. 31 Rom. 2. a. 6
28 secundum opera eius. * Amen dico vobis, ‖ sunt quidam de hic stantibus, qui ‖ Mar. 9. a. 1 non gustabunt mortem, donec videant Luc. 9. c. 27 Filium hominis venientẽ in regno suo.

CAP. XVII.

1 ET post dies sex assumpsit Iesus Pe- Mar. 9. a. 2
A trum, & Iacobum, & Ioannem fra- Luc. 9. d. 28
trem

trem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum: * & transfiguratus est 2
ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autē eius facta sunt
alba sicut nix. * Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes. 3
* Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse: 4
si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum.
* Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. ‖ Et ecce vox de 5
‖ 2. Pet. i. d. 17 Sup. 3. d. 17
nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. * Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt 6
valde. * Et accessit Iesus, & tetigit eos: 7
dixitq. eis: Surgite, & nolite timere. 8
* Leuantes autem oculos suos, neminē viderunt, nisi solum Iesum. * Et descen- 9
dentibus illis de monte, præcepit eis Ie- B
sus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat. * Et interrogauerunt eum discipu- 10
‖ Mar. 9. b. 11 Mal. 4. b. 5
li, dicentes: ‖ Quid ergo Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat primum venire? * At ille respondens, ait eis: Elias qui- 11
dem venturus est, & restituet omnia. * dico autem vobis, ‖ quia Elias iam ve- 12
‖ Sup 11. b. 14 ‖ Sup. 14. a. 9
nit, & non cognouerunt eum, ‖ sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis passurus est ab eis.
* Tunc intellexerunt discipuli, quia de 13
‖ Mar. 9. c. 17 Luc. 9. c. 38
Ioanne Baptista dixisset eis. * ‖ Et cum 14
venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur: nam sæpe cadit in ignem, & crebro in aquā. * & 15
obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum. * Respondens autē 16
Iesus, ait: O generatio incredula, & peruersa, quousque ero vobiscum? vsque-
quo patiar vos? Afferte huc illū ad me.
* Et increpauit illum Iesus, & exijt ab 17
eo dæmonium, & curatus est puer ex il- C
la hora. * Tunc accesserunt discipuli ad 18
Iesum secreto, & dixerunt: Quare nos non potuimus eijcere illum? * Dixit il- 19
lis Iesus: Propter incredulitatem vestrā.
‖ Luc. 17. b. 6
‖ Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.

20 * Hoc autem genus non eijcitur nisi per
21 orationem, & ieiunium. * Conuersantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Ie-
sus: ‖ Filius hominis tradendus est in ‖ Mar. 9. c. 11 Luc. 9. c. 44
22 manus hominum: * & occident eum, & Inf. 20. c. 18
tertia die resurget. Et contristati sunt
23 vehementer. * Et cum venissent Cappar-
D naū, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magi-
24 ster vester non soluit didrachma? * Ait:
Etiam. Et cum intrasset in domū, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a filijs
25 suis, an ab alienis? * Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt
26 filij. * Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me, & te.

CAP. XVIII.

1 A IN illa hora accesserunt discipuli ad Mar. 9. c. 34 Luc. 9. f. 46
Iesum, dicentes: Quis putas, maior Inf. 19. b. 14
2 est in regno cælorum? * Et aduocans Ie- 1. Cor. 14. d. 20
sus paruulum, statuit eum in medio eo-
3 rum, * & dixit: Amen dico vobis, nisi cōuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorū.
4 * Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno
5 cælorū. * Et qui susceperit vnū paruulum talem in nomine meo, me suscipit.
6 * ‖ qui autem scandalizauerit vnum de ‖ Mar. 9. f. 41 Luc. 17. a. 1
pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in
collo eius, & demergatur in profundū
7 maris. * Væ mundo a scandalis. Necesse est enim vt veniant scandala: verumtamen væ homini illi, per quem
8 scandalum venit. * ‖ Si autē manus tua, ‖ Sup. 5. c. 10 Mar. 9. f. 43
vel pes tuus scandalizat te: abscide eū, & proijce abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudū, quàm duas manus, vel duos pedes habentem
9 mitti in ignem æternum. * Et si oculus
B tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: bonum tibi est cum vno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.
10 * Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis: dico enim vobis, ‖ quia angeli ‖ Psal. 33. c. 8
corum

Digitized by Google

eorum in cælis semper vident faciem
Luc.19.b.10 patris mei, qui in cælis est. * ‖Venit e- 11
Luc.15.a.4 nim filius hominis saluare quod perie-
rat. * Quid vobis videtur? si fuerint a- 12
licui centum oues, & errauerit vna ex
eis: nonne relinquit nonagintanouem
in montibus, & vadit quærere eam, quæ
errauit?* & si contigerit vt inueniat eā: 13
amen dico vobis, quia gaudet super eā
magis quàm super nonagintanouem,
quæ non errauerunt.* Sic non est volū- 14
tas ante Patrem vestrū, qui in cælis est,
‖Luc. 17. a.3 vt pereat vnus de pusillis istis. * ‖Si au- 15
Leuit.19.d.17 tem peccauerit in te frater tuus, vade,
Eccl.19.b.13 & corripe eum inter te, & ipsum solū.
Iac.5.d.19 si te audierit, lucratus eris fratrem tuū.
* si autem te non audierit, adhibe tecū 16
‖Deu.19.b.15 adhuc vnum, vel duos, ‖vt in ore duo- C
2.Cor.13.a.1 rum, vel trium testium stet omne ver-
Heb.10.e.28 bum. * Quòd si non audierit eos: dic 17
Ioan.8.c.17 ecclesiæ. si autem ecclesiam non audie-
rit: sit tibi sicut ‖ethnicus, & publi-
‖2.Thes.3.d.14 canus. * ‖Amen dico vobis, quæ- 18
2.Cor.5.b.9 cumque alligaueritis super terrā, erunt
Ioan.20.e.23 ligata & in cælo: & quæcumque solue-
ritis super terram, erunt soluta & in cæ-
lo. * Iterum dico vobis, quia si duo ex 19
vobis consenserint super terram, de omni
re quamcumque petierint, fiet illis a
patre meo, qui in cælis est. * Vbi enim 20
sunt duo, vel tres congregati in nomi-
ne meo, ibi sum in medio eorū. * Tunc 21
‖Luc.17.a.4 accedens Petrus ad eum, dixit: ‖Domi-
ne quoties peccabit in me frater meus,
& dimittam ei? vsque septies? * Dicit il- 22
li Iesus: Nō dico tibi vsque septies: sed
vsque septuagies septies. * Ideo assimila- 23
tum est regnū cælorū homini regi, qui
voluit rationē ponere cū seruis suis. * Et 24
cum cœpisset rationē ponere, oblatus est
ei vnus, qui debebat ei decē millia talēta.
* Cū autem non haberet vnde redderet, 25
iussit eū dominus eius venūdari, & vxo-
rē eius, & filios, & omnia, quæ habebat,
& reddi. * Procidens autē seruus ille, ora- 26
bat eum, dicens: Patientiā habe in me, & D
omnia reddam tibi. * Misertus autem 27
dominus serui illius, dimisit eum, & de-
bitum dimisit ei. * Egressus autem ser- 28
uus ille inuenit vnum de conseruis suis,
qui debebat ei centum denarios: & te-
nens suffocabat eū, dicens: Redde quod
debes. * Et procidens conseruus eius, 29
rogabat eum, dicens: Patientiam habe
in me, & omnia reddam tibi. * Ille au- 30
tem noluit: sed abijt, & misit eum in
carcerem donec redderet debitum. * Vi- 31
dentes autem conserui eius quæ fiebant,
contristati sunt valde: & venerunt, &
narrauerunt domino suo omnia, quæ
facta fuerant. * Tunc vocauit illum do- 32
minus suus: & ait illi: Serue nequam,
omne debitum dimisi tibi quoniā ro-
gasti me: * nōne ergo oportuit & te mi- 33
sereri cōserui tui, sicut & ego tui miser-
tus sum? * Et iratus dominus eius tradi- 34
dit eū tortoribus, quoadusque redderet
vniuersum debitum. * Sic & Pater meus 35
cælestis faciet vobis, si non remiseritis
vnusquisque fratri suo de cordibus
vestris.

CAP. XIX.

1 ET factum est, cum consummasset Ie-
A sus sermones istos, migrauit a Gali-
læa, & ‖venit in fines Iudææ trans Iorda- ‖Mar.10.a.1
2 nem, * & secutæ sunt eū turbæ multæ, &
3 curauit eos ibi. * ‖Et accesserunt ad eū ‖Mar.10.a.2
Pharisæi tentantes eū, & dicentes: Si li-
cet homini dimittere vxorē suam, qua-
4 cumque ex causa? * Qui respondens, ait
eis: Nō legistis, quia ‖qui fecit hominē ‖Gen.1.d.27
ab initio, masculū, & feminam fecit eos?
5 & dixit: * ‖Propter hoc dimittet homo ‖Gen.2.d.21
patrē, & matrē, & adhærebit vxori suæ, Ephes.5.g.31
6 & erunt duo in carne vna. * itaque iam 1.Cor.6.d.16
non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo
7 Deus coniunxit, homo nō separet. * Di-
cunt illi: ‖Quid ergo Moyses mandauit ‖Deut.24.a.1
8 dare libellum repudij, & dimittere? * Ait
B illis: Quoniā Moyses ad duritiā cordis
vestri permisit vobis dimittere vxores
9 vestras: ab initio autē non fuit sic. * ‖Di- ‖Sup.5.e.32
co autem vobis, quia quicumque dimi- Mar.10.b.11
serit vxorē suam, nisi ob fornicationem, Luc.16.d.18
& aliam duxerit, mœchatur: & qui di- 1.Cor.7.b.18
10 missam duxerit, mœchatur. * Dicūt ei di-
scipuli eius: Si ita est causa hominis cū
11 vxore, nō expedit nubere. * Qui dixit il-
lis: Non omnes capiunt verbū istud, sed
12 quibus datum est. * Sunt enim eunuchi,
qui de matris vtero sic nati sunt: & sūt
eunuchi, qui facti sunt ab hominibus:
& sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt
propter regnum cælorum. Qui potest
13 capere capiat. * ‖Tunc oblati sunt ei par- ‖Mar.10.b.13
uuli, vt manus eis imponeret, & oraret. Luc.18.c.15

Digitized by Google

Discipuli autem increpabant eos. * Iesus 14
|| Sup. 18. a.3 vero ait eis: || Sinite paruulos, & nolite
eos prohibere ad me venire: talium est
enim regnum cælorum. * Et cum impo- 15
|| Mar.10.b.17 Luc.18. d.15 suisset eis manus, abijt inde. * || Et ecce 16
vnus accedens, ait illi: Magister bone,
quid boni faciam vt habeam vitã æter-
nam? * Qui dixit ei: Quid me interro- 17
gas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si
autem vis ad vitam ingredi, serua man-
data. * Dicit illi: Quæ? Iesus autem di- 18
|| Exo.20.c.13 xit: || Non homicidiũ facies: Non adul- C
terabis: Non facies furtũ: Non falsum
testimonium dices: * Honora patrem 19
tuum, & matrem tuam, & diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum. * Dicit illi 20
adolescens: Omnia hæc custodiui a iu-
uentute mea, quid adhuc mihi deest?
* Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, va- 21
de, vende quæ habes, & da pauperibus,
& habebis thesaurum in cælo: & veni,
sequere me. * Cum audisset autẽ ado- 22
lescens verbum, abijt tristis: erat enim
habens multas possessiones. * Iesus autẽ 23
dixit discipulis suis: Amen dico vobis,
quia diues difficile intrabit in regnum
cælorum. * Et iterum dico vobis: Faci- 24
lius est camelum per foramen acus tran-
sire, quàm diuitem intrare in regnum
cælorum. * Auditis autem his, discipuli 25
mirabantur valde, dicentes: Quis ergo D
poterit saluus esse? * Aspiciens autẽ Ie- 26
sus, dixit illis: Apud homines hoc im-
possibile est: apud Deum autem omnia
possibilia sunt. * Tunc respondens Pe- 27
trus, dixit ei: Ecce nos reliquimus om-
nia, & secuti sumus te: quid ergo erit
nobis? * Iesus autem dixit illis: Amen 28
dico vobis, quòd vos, qui secuti estis
me, in regeneratione cum sederit filius
hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis
& vos super sedes duodecim, iudicãtes
duodecim tribus Israel. * Et omnis, qui 29
reliquerit domum, vel fratres, aut soro-
res, aut patrem, aut matrem, aut vxorẽ,
aut filios, aut agros propter nomen
meum, centuplum accipiet, & vitam
|| Inf.20.b.16 Mar.10.d.31 Luc.13.f.30 & 18. c æternam possidebit. * || Multi autẽ erunt 30
primi nouissimi, & nouissimi primi.

CAP. XX.

SImile est regnum cælorum homini 1
patrifamilias, qui exijt primo mane A
conducere operarios in vineam suam.
2 * Conuentione autem facta cum opera-
rijs ex denario diurno, misit eos in vi-
3 neam suam. * Et egressus circa horam
tertiam, vidit alios stantes in foro otio-
4 sos, * & dixit illis: Ite & vos in vineam
meam, & quod iustum fuerit dabo vo-
5 bis. * Illi autem abierunt. Iterum autẽ
exijt circa sextam, & nonam horam: &
6 fecit similiter. * Circa vndecimam vero
exijt, & inuenit alios stantes, & dicit il-
7 lis: Quid hic statis tota die otiosi? * Di-
cunt ei: Quia nemo nos conduxit. Di-
8 cit illis: Ite & vos in vineam meã. * Cũ
sero autem factum esset, dicit dominus
vineæ procuratori suo: Voca operarios,
& redde illis mercedem incipiens a no-
9 uissimis vsque ad primos. * Cum venis-
B sent ergo qui circa vndecimam horam
venerant, acceperunt singulos denarios.
10 * Venientes autẽ & primi, arbitrati sunt
quòd plus essent accepturi: acceperunt
11 autem & ipsi singulos denarios. * Et
accipientes murmurabant aduersus patrẽ-
12 familias, * dicentes: Hi nouissimi vna
hora fecerunt, & pares illos nobis feci-
sti, qui portauimus pondus diei, & æ-
13 stus. * At ille respondens vni eorũ, di-
xit: Amice non facio tibi iniuriam: nõ-
14 ne ex denario conuenisti mecum? * Tol-
le quod tuum est, & vade: volo autem
& huic nouissimo dare sicut & tibi.
15 * Aut non licet mihi quod volo, facere?
an oculus tuus nequã est, quia ego bo-
16 nus sum? * || Sic erunt nouissimi primi, || Sup.19.d.30 Mar.10.d.31
& primi nouissimi. multi enim sunt vo- Luc.13.f.30
17 cati, pauci vero electi. * || Et ascendens Mar.10.e.32
Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim Luc.18.e.31
18 discipulos secreto, & ait illis: * Ecce ascẽ-
dimus Ierosolymam, & filius hominis
tradetur principibus sacerdotũ, & Scri-
19 bis, & condemnabunt eum morte, * &
C tradent eum Gentibus ad illudendũ, &
flagellandum, & crucifigendum, & tertia
20 die resurget. * || Tunc accessit ad eũ ma- || Mar.10.f
ter filiorũ Zebedæi cum filijs suis, ado-
21 rans & petens aliquid ab eo. * Qui di-
xit ei: Quid vis? Ait illi: Dic vt sedeant
hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuã,
22 & vnus ad sinistram in regno tuo. * Re-
spondens autem Iesus, dixit: Nescitis
quid petatis. Potestis bibere calicem,
quem ego bibiturus sum? Dicunt ei:
23 Possumus. * Ait illis: Calicem quidem
meum

Digitized by Google

meum bibetis: sedere autem ad dexterã meam vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. * ‖ Et audientes decem, indignati 24
‖ Mar.10.g.41 ‖ Luc.22.c.25 sunt de duobus fratribus. * ‖ Iesus autem 25 vocauit eos ad se, & ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. * Non ita erit inter vos: sed qui- 26 cumque voluerit inter vos maior fieri, D sit vester minister: * & qui voluerit in- 27 ter vos primus esse, erit vester seruus.
‖ Phil.2.a.7 * ‖ sicut filius hominis non venit mini- 28 strari, sed ministrare, & dare animam suam, redemptionem pro multis. * ‖ Et 29
‖ Mar.10.g.46 Luc.18.f.35 egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa, * & ecce duo cæci se- 30 dentes secus viam, audierunt, quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicentes: Domine miserere nostri, fili Dauid. * Tur- 31 ba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili Dauid. * Et 32 stetit Iesus, & vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis? * Dicũt illi: Do- 33 mine, vt aperiantur oculi nostri. * Mi- 34 sertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

CAP. XXI.

Mar.11.a.1 Luc.19.c.20 ET cum appropinquassent Ierosoly- 1 mis, & venissent Bethphage ad Mõ- A tem oliuet: tunc Iesus misit duos discipulos, * dicens eis: Ite in castellũ, quod 2 contra vos est, & statim inuenietis asinã alligatam, & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi: * & siquis vobis ali- 3 quid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos. * Hoc autem totum factum est, vt adim- 4 pleretur quod dictum est per Prophetã
‖ Isa.62.d.11 Zach.9.b.9 Ioan.12.b.15 dicentem: * ‖ Dicite filiæ Sion: Ecce rex 5 tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. * Euntes autem discipuli fecerunt sicut 6 præcepit illis Iesus. * Et adduxerunt asi- 7 nam, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt. * Plurima autem turba 8 strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via: * turbæ autem, quæ 9 præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: ‖ Hosanna filio Dauid: ‖ Ps.117.d.26 Mar.11.b.9 Luc.19.g.38 benedictus, qui venit in nomine Domi- 10 ni: hosanna in altissimis. * Et cũ intras- B set Ierosolymam, commota est vniuersa 11 ciuitas, dicẽs: Quis est hic? * Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta a 12 Nazareth Galilææ. * ‖ Et intrauit Iesus ‖ Ioan.2.c.14 in templum Dei, & eijciebat omnes vendentes, & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vẽ- 13 dẽtium columbas euertit: * & dicit eis: Scriptum est: ‖ Domus mea domus ora- ‖ Deu.14.c.25 Isai.56.c.7 Ierem.7.b.11 tionis vocabitur: vos autem fecistis illã 14 spelunca latronum. * Et accesserũt ad eum cæci, & claudi in templo: & sana- 15 uit eos. * Videntes autem principes sacerdotum, & Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hosanna filio Dauid: in- 16 dignati sunt, * & dixerũt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Vtique. numquam legistis: ‖ Quia ex ore ‖ Psal.8.b.3 infantium, & lactentium perfecisti lau- 17 dem? * Et relictis illis, abijt foras extra Ciuitatem in Bethaniam: ibiq. mansit. 18 * Mane autem reuertens in Ciuitatem, 19 esurijt. * ‖ Et videns fici arborem vnam ‖ Mar.11.b.13 secus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantum, & ait illi: Numquã ex te fructus nascatur in sempiternum: Et arefacta est continuo fi- 20 culnea. * ‖ Et videntes discipuli, mirati ‖ Mar.11.c.20 sunt, dicẽtes: Quomodo continuo aruit? 21 * Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solum de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tol- 22 le, & iacta te in mare, fiet. * ‖ Et omnia ‖ Sup.7.a.7 1.Io.3.d.22 quæcumque petieritis in oratione cre- 23 dentes, accipietis. * Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentẽ, principes sacerdotum, & seniores popu- ‖ Mar.11.d.24 Luc.20.a.2 li, dicentes: ‖ In qua potestate hæc facis? 24 Et quis tibi dedit hanc potestatẽ? * Respondẽs Iesus dixit eis: Interrogabo vos & ego vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua 25 potestate hæc facio. * Baptismus Ioan- C nis vnde erat? e cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicen- 26 tes: * Si dixerimus, e cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus

Digitized by Google

turbam: ‖ omnes enim habebant Ioannē ‖ Sup.14.a.5
sicut prophetam. * Et respōdentes Iesu, 27
dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse:
Nec ego dico vobis in qua potestate
hæc facio. * Quid autem vobis videtur? 28
Homo quidam habebat duos filios, &
accedens ad primum, dixit: Fili, vade
hodie, operare in vinea mea. * Ille au- 29
tem respondens, ait: Nolo. Postea autē,
pœnitentia motus, abijt. * Accedens au- 30
tem ad alterum, dixit similiter. At ille
respondens, ait: Eo, domine, & non iuit.
* quis ex duobus fecit voluntatem pa- 31
tris? Dicūt ei: Primus. Dicit illis Iesus:
Amen dico vobis, quia publicani, &
meretrices præcedent vos in regnum
Dei. * Venit enim ad vos Ioannes in via 32
iustitiæ, & non credidistis ei. publicani
autem, & meretrices crediderunt ei: vos
autem videntes nec pœnitētiam habui-
stis postea, vt crederetis ei. * Aliam pa- 33
‖ Mar.12.a.1 ‖ rabolam audite: ‖ Homo erat paterfami- D
Luc.20.b.9 lias, qui plantauit vineam, & sepem cir-
Isai.5.a.b cumdedit ei, & fodit in ea torcular, &
Ier.2.d.21 ædificauit turrim, & locauit eam agrico-
lis, & peregre profectus est. * Cum autē 34
tempus fructuum appropinquasset, misit
seruos suos ad agricolas, vt acciperent
fructus eius. * Et agricolæ, apprehensis 35
seruis eius, alium ceciderunt, alium oc-
ciderunt, alium vero lapidauerūt. * Ite- 36
rum misit alios seruos plures prioribus,
& fecerunt illis similiter. * Nouissime 37
autem misit ad eos filium suum, dicens:
Verebuntur filium meū. * Agricolæ au- 38
tem videntes filium, dixerunt intra se:
‖ Inf.26.a.3. ‖ Hic est heres, venite, occidamus eum,
& 27.a.2 & habebimus hereditatem eius. * Et ap- 39
Ioan.12.g.53 prehensum eum eiecerunt extra vineā,
& occiderunt. * Cum ergo venerit do- 40
minus vineæ, quid faciet agricolis illis?
* Aiunt illi: Malos male perdet: & 41
vineam suam locabit alijs agricolis, qui
reddant ei fructū temporibus suis. * Di- 42
cit illis Iesus: Nūmquam legistis in Scri-
‖ Ps.117.d.22 ‖ pturis: ‖ Lapidem, quem reprobauerunt
Act.4.b.11 ædificantes, hic factus est in caput angu-
Rom.9.g.33 li? A Domino factum est istud, & est
1.Pet.2.a.7 mirabile in oculis nostris: * ideo dico 43
vobis, quia auferetur a vobis regnum
Dei, & dabitur genti facienti fructus e-
ius. * Et qui ceciderit super lapidem 44
istum, confringetur: super quem vero
ceciderit, conteret eum. * Et cum au- 45
dissent principes sacerdotum, & Phari-
sæi parabolas eius, cognouerunt quòd
46 de ipsis diceret. * Et quærentes eum
tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut
prophetam eum habebant.

CAP. XXII.

1 ET respondens Iesus, dixit iterum in Luc.14.d.16
2 parabolis eis, dicens: * Simile factū Apoc.19.b.9
A est regnum cælorum homini regi, qui
3 fecit nuptias filio suo. * Et misit seruos
suos vocare inuitatos ad nuptias, &
4 nolebāt venire. * Iterum misit alios ser-
uos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad
5 nuptias. * Illi autem neglexerunt: &
abierunt, alius in villam suam, alius ve-
6 ro ad negotiationem suam: * reliqui ve-
ro tenuerunt seruos eius, & contumelijs
7 affectos occiderunt. * Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciui-
8 tatem illorum succendit. * Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidē paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.
9 * ite ergo ad exitus viarum, & quoscū-
10 que inueneritis, vocate ad nuptias. * Et
B egressi serui eius in vias, congregauerūt omnes, quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbētium. * Intrauit autem rex vt videret
11 discumbentes, & vidit ibi hominem nō
12 vestitum veste nuptiali. * Et ait illi:
Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmu-
13 tuit. * Tunc dixit rex ministris: ‖ Liga- ‖ Sup.8.b.12
tis manibus, & pedibus eius, mittite & 13.f.42
eum in tenebras exteriores: ibi erit fle- Inf.25.c.30
14 tus, & stridor dentium. * Multi enim
15 sunt vocati, pauci vero electi. * ‖ Tunc ‖ Mar.12.b.13
abeuntes Pharisæi, consilium inierunt vt Luc.20.d.20
16 caperent eum in sermone. * Et mittunt
ei discipulos suos cū Herodianis dicentes: Magister, scimus quia verax es, &
viam Dei in veritate doces, & nō est tibi cura de aliquo: nō enim respicis per-
17 sonam hominum: * dic ergo nobis quid
tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an
18 non? * Cognita autem Iesus nequitia
eorū, ait: Quid me tentatis hypocritæ?
19 * ostēdite mihi numisma census. At illi
20 obtulerunt ei denarium. * Et ait illis Ie-
sus:

Digitized by Google

sus: Cuius est imago hæc, & superscriptio? * Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait il- 21
‖Rom.13.c.7 lis: ‖ Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. * Et audien- 22
tes mirati sunt, & relicto eo abierunt. C
* In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionē: 23
& interrogauerunt eum, * dicentes: Ma- 24
‖Mar.12.b.15 Luc.20.d.28 Act.23 b.6 Deut.25.b.6 gister, Moyses dixit: ‖ Si quis mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater eius vxorem illius, & suscitet semen fratri suo. * Erant autem apud nos se- 25
ptem fratres: & primus, vxore ducta, defunctus est: & non habens semen, reliquit vxorem suam fratri suo. * Similiter secundus, & tertius vsque ad septi- 26
mum. * Nouissime autem omnium & 27
mulier defuncta est. * In resurrectione 28
ergo cuius erit de septem vxor? omnes enim habuerunt eam. * Respondens au- 29
tē Iesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. * In resur- 30
rectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erūt sicut angeli Dei in cælo. * De resurrectione autem mortuorū 31
non legistis quod dictum est a Deo di- 32
‖Exod.3.b.6 cente vobis: * ‖ Ego sum Deus Abrahā, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est D
Deus mortuorum, sed viuentium. * Et 33
audientes turbæ, mirabantur in doctri- 34
‖Mar.12.c.28 Luc.10.c.27 na eius. * ‖ Pharisæi autē audientes quòd silentium imposuisset Sadducæis, conue- 35
nerunt in vnum: * & interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum: 36
* Magister, quod est mandatum magnū in Lege? * Ait illi Iesus: ‖ Diliges Domi- 37
‖ Deut.6.a.5 num Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. 38
* Hoc est maximum, & primum mandatum. * Secūdum autē simile est huic: 39
‖ Leu.19.d.18 Mar.12.d.31 Luc.20.d.41 ‖ Diliges proximum tuum, sicut teipsum. * In his duobus mandatis vniuer- 40
sa lex pendet, & prophetæ. * Congrega- 41
tis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus, * dicens: Quid vobis videtur de 42
Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. * Ait illis: Quomodo ergo Dauid 43
in spiritu vocat eum Dominum, dicēs: 44
‖ Ps.109.a.1 * ‖ Dixit Dominus Domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? * Si er- 45
go Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? * & nemo poterat 46
ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

1 TVnc Iesus locutus est ad turbas, & 2
A ad discipulos suos, * dicens: Super cathedram Moysi sederunt ‖ Scribæ, & ‖ 2.Esd.8.a.4
3 Pharisæi. * Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, seruate, & facite: secundū opera vero eorum nolite facere: dicunt
4 enim, & non faciunt. * ‖ Alligant enim onera grauia, & importabilia, & impo- ‖Luc.11.g.46 Act.15.c.10 Deut.6.b.8 Nu.15.d.38
nunt in humeros hominum: digito au
5 tem suo nolunt ea mouere. * Omnia vero opera sua faciunt vt videantur ab hominibus: ‖ dilatant enim phylacteria ‖Mar.12.d.38 Luc.11.f.43 & 20.g.46
6 sua, & magnificant fimbrias. * Amant autem primos recubitus in cœnis, &
7 primas cathedras in synagogis, * & salutationes in foro, & vocari ab homi-
8 nibus Rabbi. * ‖ Vos autem nolite vocari Rabbi. vnus est enim Magister vester, ‖ Iac.3.a.1
9 omnes autem vos fratres estis. * ‖ Et patrem nolite vocare vobis super terrā: vnus est enim Pater vester, qui in cælis ‖ Mal.1.b.6
10 est. * Nec vocemini magistri: quia Ma-
11 gister vester vnus est, Christus. * Qui
B maior est vestrum, erit minister vester.
12 * ‖ Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur. ‖ Luc.14.c.11 & 18.c.14
13 * Væ autem vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines. vos enim nō intra-
14 tis, nec introeuntes finitis intrare. * Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: ‖ quia comeditis domos viduarum, ora- ‖Mar.12.d.40 Luc.20.g.47
tiones longas orantes: propter hoc am-
15 plius accipietis iudicium. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.
16 * Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque iurauerit per templū, nihil est: qui autē iurauerit in auro templi, debet.
17 * Stulti, & cæci: Quid enim maius est, au
18 rū, an templū, quod sanctificat aurū? * Et quicumque iurauerit in altari, nihil est: quicumque autē iurauerit in dono, quod
19 est super illud, debet. * Cæci: Quid enim maius est, donum, an altare, quod sancti-
20 ficat donum? * Qui ergo iurat in altari,
C iurat in eo, & in omnibus, quæ super
21 illud sunt. * & quicumque iurauerit in

Digitized by Google

templo, iurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso: * & qui iurat in cælo, iurat 22
in throno Dei, & in eo, qui sedet super
|| Luc.11.f.42 eum. * || Væ vobis Scribæ, & Pharisæi 23
hypocritæ: qui decimatis mentham, &
anethum, & cyminum, & reliquistis quæ
grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem. hæc oportuit facere,
& illa non omittere. * Duces cæci, ex- 24
colantes culicem, camelum autem glutientes. * Væ vobis Scribæ, & Pharisæi 25
hypocritæ, quia mundatis quod deforis
est calicis, & paropsidis: intus autem
pleni estis rapina, & immunditia. * Pha- 26
risæe cæce, munda prius quod intus est
calicis, & paropsidis, vt fiat id, quod deforis est, mundum. * Væ vobis Scribæ, & 27
Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ aforis parēt hominibus speciosa, intus vero plena sunt
ossibus mortuorum, & omni spurcitia.
* sic & vos aforis quidē paretis homi- 28
nibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate. * Væ vobis Scribæ, 29
& Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorū, * & dicitis: Si fuissemus 30
in diebus patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine prophetarum. * itaque testimonio estis vobismet- 31
ipsis, quia filij estis eorum, qui prophe- D
tas occiderunt. * Et vos implete mensu- 32
|| Sup. 3. b.7 ram patrum vestrorum. * || Serpentes ge- 33
nimina viperarum, quomodo fugietis a
iudicio gehennæ? * Ideo ecce ego mitto 34
ad vos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis,
& ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem: * vt veniat super vos omnis 35
sanguis iustus, qui effusus est super ter-
|| Gen.4.b.8 ram, || a sanguine Abel iusti vsque ad
Hebr. 11. a.4 sanguinem || Zachariæ, filij Barachiæ, quē
|| 2. Par.24.f.22 occidistis inter templū & altare. * Amē 36
Luc.13.g.34 dico vobis, veniēt hæc omnia super generationem istam. * Ierusalem Ierusalē, 37
quæ occidis prophetas, & lapidas eos,
qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodū gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? * Ecce relinquetur vobis domus ve- 38
stra deserta. * Dico enim vobis, non me 39
videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAP. XXIIII.

1 ET egressus Iesus de templo, ibat. Et Mar.13.a.1
A accesserunt discipuli eius, vt osten- Luc.21.b.5
2 derēt ei ædificationes templi. * Ipse autem respondens dixit illis: Videtis hæc
omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui nō de-
3 struatur. * || Sedente autē eo super Mon- || Luc.19.g.44
tem oliueti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando
hæc erunt? & quod signum aduētus tui,
4 & consummationis sæculi? * || Et respō- || Eph.5.b.6
dens Iesus, dixit eis: Videte nequis vos Col.2.d.18
5 seducat. * multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: &
6 multos seducent. * Audituri enim estis prælia, & opiniones præliorum. Videte
ne turbemini. oportet enim hæc fieri,
7 sed nondum est finis. * consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum,
& erunt pestilentiæ, & fames, & terræ-
8 motus per loca. * hæc autem omnia ini-
9 tia sunt dolorum. * || Tunc tradent vos || Ioan. 15.c
in tribulationem, & occidēt vos: & eri- 20.& 16.2.2
tis odio omnibus gentibus propter no- Sup 10.c.17 Luc.21.c.12
10 men meum. * Et tunc scandalizabuntur
B multi, & inuicem tradent, & odio habe-
11 bunt inuicem. * Et multi pseudoprophe-
12 tæ surgent, & seducent multos. * Et quoniā abundauit iniquitas, refrigescet cha-
13 ritas multorum. * qui autem perseuera-
14 uerit vsque in finem, hic saluus erit. * Et prædicabitur hoc Euangelium regni in
vniuerso orbe, in testimonium omnibus
gentibus: & tunc veniet consummatio.
15 * Cum ergo videritis abominationem || Mar.13.b.14
desolationis, quæ dicta est || a Daniele Luc.21.d.20
propheta, stantem in loco sancto, qui Dan.9.g.27
16 legit, intelligat: * tūc qui in Iudæa sunt,
17 fugiant ad montes: * & qui in tecto, nō descendat tollere aliquid de domo sua:
18 * & qui in agro, non reuertatur tollere
19 tunicam suam. * Væ autem prægnanti-
20 bus, & nutriētibus in illis diebus. * Orate autem vt non fiat fuga vestra in hie-
21 me, || vel sabbato. * erit enim tunc tri- || Act.1.b.11
bulatio magna, qualis non fuit ab initio
22 mundi vsque modo, neque fiet. * Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos bre-
23 uiabuntur dies illi. * || Tunc siquis vobis || Mar.13.c.21
dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: Luc.17.c.23

nolite

Digitized by Google

nolite credere.* Surgent enim pseudo- 24
christi,& pseudoprophetæ: & dabunt si-
gna magna, & prodigia, ita vt in errorē
inducantur (si fieri potest) etiam electi.
* Ecce prædixi vobis.* Si ergo dixerint 25
vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: 26
ecce in penetralibus, nolite credere.
* Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & 27
paret vsque in Occidentem: ita erit &
Luc.17.g.36 aduentus Filij hominis.* ‖ Vbicumque 28
fuerit corpus, illic congregabuntur & C
Mar.13.c.24 aquilæ.* ‖ Statim autem post tribulatio- 29
Luc. 21.e. 25 nem dierum illorum sol obscurabitur,
Ezec. 52. b.7 & luna non dabit lumen suum, & stel-
Isai. 13. b.10 læ cadent de cælo, & virtutes cælorum
Ioel.3. c. 15 commouebūtur: * & tunc parebit signū 30
Apoc.1. b.7 Filij hominis in cælo: & tunc plangent
omnes tribus terræ: & videbunt Filium
hominis venientem in nubibus cæli cū
virtute multa, & maiestate. * ‖ Et mit- 31
‖ 1.Cor. 15.g. 51 tet angelos suos cum tuba, & voce ma-
gna: & congregabunt electos eius a
quattuor ventis, a summis cælorum vs-
que ad terminos eorum. * Ab arbore 32
autem fici discite parabolam: cum iam
ramus eius tener fuerit, & folia nata,
scitis quia prope est æstas: * ita & vos 33
cum videritis hæc omnia, scitote quia
prope est in ianuis. * Amen dico vobis, 34
quia non præteribit generatio hæc, do-
‖ Mar.13.d.31 nec omnia hæc fiant. * ‖ Cælum, & terra 35
transibunt, verba autem mea non præte-
ribunt. * De die autem illa, & hora ne- 36
mo scit, neque angeli cælorum, nisi so-
‖ Luc.17. f.26 lus Pater. * ‖ Sicut autē in diebus Noe, 37
Gen.7. b.5 ita erit & aduentus Filij hominis. * si- 38
cut enim erant in diebus ante diluuium D
comedentes & bibentes, nubentes & nu-
ptui tradentes, vsque ad eum diem, quo
intrauit Noe in arcam, * & non cogno- 39
uerunt donec venit diluuium, & tulit
omnes: ita erit & aduentus Filij homi-
nis. * Tunc duo erunt in agro: vnus as- 40
sumetur, & vnus relinquetur. * duæ mo- 41
lentes in mola: vna assumetur, & vna
relinquetur. * Vigilate ergo, quia nesci- 42
tis qua hora Dominus vester venturus
‖ 1.Thes.4.d. 17 sit. * Illud autem scitote, ‖ quoniam si 43
Mar.13. d.32 sciret patersfamilias qua hora fur ventu-
Luc.12.e.39 rus esset, vigilaret vtique, & non sine-
ret persodi domum suam. * Ideo & 44
vos estote parati: quia qua nescitis hora
Filius hominis venturus est. * Quis, pu- 45
tas, est fidelis seruus, & prudens, quem
constituit dominus suus super familiam
suam, vt det illis cibum in tempore? 46
* ‖ Beatus ille seruus, quem cum vene- ‖ Apo.16.c.15
rit dominus eius, inuenerit sic facientē.
47 * amen dico vobis, quoniam super om-
48 nia bona sua constituet eum. * Si autem
dixerit malus seruus ille in corde suo:
49 Morā facit dominus meus venire: * &
cœperit percutere conseruos suos, man-
50 ducet autem, & bibat cum ebriosis: * ve-
niet dominus serui illius in die, qua nō
51 sperat, & hora, qua ignorat: * & diui-
det eum, partemq. eius ponet cū hypo-
critis. ‖ illic erit fletus, & stridor dentiū. ‖ Sup.13. f.42 Inf.25. c.30

CAP. XXV.

1 TVnc simile erit regnum cælorum
A decem virginibus: quæ accipientes
lampades suas exierunt obuiam sponso,
2 & sponsæ. * Quinque autem ex eis erāt
3 fatuæ, & quinque prudentes: * sed quin-
que fatuæ, acceptis lampadibus, nō sum-
4 pserunt oleum secum: * prudentes vero
acceperūt oleum in vasis suis cum lam-
5 padibus. * Moram autem faciente spon-
so, dormitauerunt omnes & dormierūt.
6 * Media autem nocte clamor factus est:
Ecce sponsus venit, exite obuiam ei.
7 * Tunc surrexerunt omnes virgines illæ,
8 & ornauerūt lampades suas. * Fatuæ au-
tem sapientibus dixerunt: Date nobis
de oleo vestro: quia lampades nostræ
9 extinguuntur. * Responderunt prudē-
tes, dicentes: Ne forte nō sufficiat nobis,
& vobis, ite potius ad vendentes, & e-
10 mite vobis. * Dum autem irent emere,
venit spōsus: & quæ paratæ erant, intra-
uerunt cum eo ad nuptias, & clausa est
11 ianua. * Nouissime vero veniunt & reli-
quæ virgines, dicentes: Domine, Domi-
12 ne, aperi nobis. * At ille respondens, ait:
Amen dico vobis, nescio vos. * ‖ Vigilate ‖ Mar.13.d.38
itaque, quia nescitis diē, neque horam.
13 * ‖ Sicut enim homo peregre proficiscēs, ‖ Luc.19.b.12
vocauit seruos suos, & tradidit illis bo-
14 na sua. * Et vni dedit quinque talēta, alij
autē duo, alij vero vnum, vnicuique se-
cundum propriam virtutē, & profectus
15 est statim. * Abijt autē qui quinque ta-
B lenta acceperat, & operatus est in eis, &
16 lucratus est alia quinque. * Similiter &
qui duo acceperat, lucratus est alia duo.
17 * Qui autem vnum acceperat, abiens fo-
dit in terram, & abscondit pecuniam.

Digitized by Google

domini tui. * Post multum vero tem- 19
poris venit dominus seruorum illorum,
& posuit rationem cum eis. * Et acce- 20
dens qui quinque talenta acceperat, ob-
tulit alia quinque talenta, dicens: Do-
mine, quinque talenta tradidisti mihi,
ecce alia quinque superlucratus sum.
* Ait illi dominus eius: Euge serue bo- 21
ne, & fidelis, quia super pauca fuisti fi-
delis, super multa te constituam, intra
in gaudium domini tui. * Accessit au- 22
tem & qui duo talenta acceperat, &
ait: Domine, duo talenta tradidisti mi-
hi, ecce alia duo lucratus sum. * Ait illi 23
dominus eius: Euge serue bone, & fide-
lis, quia super pauca fuisti fidelis, super
multa te constituam, intra in gaudium
domini tui. * Accedens autem & qui 24
vnum talentum acceperat, ait: Domine,
scio quia homo durus es, metis vbi non
seminasti, & congregas vbi non sparsisti:
* & timens abij, & abscondi talentum 25
tuum in terra: ecce habes quod tuum C
est. * Respondens autem dominus eius, 26
dixit ei: Serue male, & piger, sciebas quia
meto vbi non semino, & congrego vbi
non sparsi: * oportuit ergo te commit- 27
tere pecuniam meam nummularijs, & ve-
niens ego recepissem vtique quod meum
est cum vsura. * Tollite itaque ab eo ta- 28
lentum, & date ei, qui habet decem ta-
lenta. * || omni enim habenti dabitur, & 29
abundabit: ei autem, qui non habet, &
quod videtur habere, auferetur ab eo. * Et 30
inutilem seruum eijcite in tenebras exte-
riores: illic erit fletus, & stridor dentiũ.
* Cum autem venerit Filius hominis in 31
maiestate sua, & omnes angeli cum eo,
tunc sedebit super sedem maiestatis suæ:
* & congregabuntur ante eum omnes 32
gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut
pastor segregat oues ab hœdis: * & sta- 33
tuet oues quidem a dextris suis, hœdos
autem a sinistris. * Tunc dicet rex his, 34
qui a dextris eius erunt: Venite benedi-
cti Patris mei, possidete paratum vobis
regnum a constitutione mundi. * || esu- 35
riui enim, & dedistis mihi manducare:
sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes
eram, & collegistis me: * nudus, & coo- 36
peruistis me: || infirmus, & visitastis
me: in carcere eram, & venistis ad me.
* Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: 37
Domine, quando te vidimus esurien- D
tem, & pauimus te: sitientem, & de-
38 dimus tibi potum? * quando autem te
vidimus hospitem, & collegimus te: aut
39 nudum, & cooperuimus te? * aut quan-
do te vidimus infirmum: aut in carce-
40 re, & venimus ad te? * Et respondens
rex, dicet illis: Amen dico vobis, quam-
diu fecistis vni ex his fratribus meis mi-
41 nimis, mihi fecistis. * Tunc dicet &
his, qui a sinistris erunt: || Discedite a
me maledicti in ignem æternum, qui pa-
42 ratus est diabolo, & angelis eius. * esu-
riui enim, & non dedistis mihi mandu-
care: sitiui, & non dedistis mihi po-
43 tum: * hospes eram, & non collegistis
me: nudus, & non cooperuistis me: in-
firmus, & in carcere, & non visitastis
44 me. * Tunc respondebunt ei & ipsi, di-
centes: Domine, quando te vidimus esu-
rientem, aut sitientem, aut hospitem,
aut nudum, aut infirmum, aut in car-
45 cere, & non ministrauimus tibi? * Tunc
respondebit illis dicens: Amen dico vo-
bis: Quamdiu non fecistis vni de mino-
46 ribus his, nec mihi fecistis. * || Et ibunt
hi in supplicium æternum: iusti autem
in vitam æternam.

|| Sup. 13. b. 12 Mar. 4. c. 25 Luc. 8. c. 18. & 19. d. 26

|| Isai. 58. b. 7 Ezech. 18. b. 7

|| Eccli. 7. d. 38

|| Pf. 5. c. 9 Sup. 7. d. 23 Luc. 13. f. 27

|| Ioan. 5. e. 25 Dan. 12. a. 2

CAP. XXVI.

1 ET factum est: cum consummasset Ie-
A sus sermones hos omnes, dixit di-
2 scipulis suis: * || Scitis quia post biduum
Pascha fiet, & Filius hominis tradetur
3 vt crucifigatur. * Tunc congregati sunt
principes sacerdotum, & seniores popu-
li in atrium principis sacerdotum, qui
4 dicebatur Caiphas: * & consilium fece-
runt vt Iesum dolo tenerent, & occide-
5 rent. * Dicebant autem: Non in die fe-
sto, ne forte tumultus fieret in populo.
6 * || Cum autem Iesus esset in Bethania
7 in domo Simonis leprosi, * accessit ad
eum mulier habens alabastrum vnguen-
ti pretiosi, & effudit super caput ipsius
8 recumbentis. * Videntes autem discipu-
li, indignati sunt dicentes: Vt quid per-
9 ditio hæc? * potuit enim istud vænunda-
10 ri multo, & dari pauperibus. * Sciens
autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis
huic mulieri? opus enim bonum opera-
11 ta est in me. * nam semper pauperes ha-
betis vobiscum: me autem non semper
12 habetis. * Mittens enim hæc vnguentum
hoc

|| Mar. 14. a. 1 Luc. 22. a. 1

|| Ioan. 11. a. 2 & 12. a. 3 Mar. 14. a. 3

Digitized by Google

hoc in corpus meum: ad sepeliendum me fecit. * Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur & quòd hæc fe- 13
cit in memoriam eius. * ‖ Tunc abijt 14
‖Mar. 14.b.10 Luc. 22.a.3 vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas B
Iscariotes, ad principes sacerdotum: * & ait illis: Quid vultis mihi dare, & 15
ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. * Et exin- 16
de quærebat opportunitatem vt eum tra-
‖ Mar. 14.b.12 Luc. 22.a.7 deret. * ‖ Prima autem die Azymorum 17
accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? * At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad quẽ- 18
dam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis. * Et fecerunt 19
discipuli sicut constituit illis Iesus, &
‖Mar. 14.b.17 Luc. 22.b.14 Ioan.13.b.21 parauerunt Pascha. * ‖ Vespere autem fa- 20
cto, discumbebat cum duodecim discipu- 21
lis suis. * Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus vestrum me tradi- 22
turus est. * Et contristati valde, cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum Domine? * At ipse respondens, ait: 23
Qui intingit mecum manum in paropsi- 24
de, hic me tradet. * Filius quidem ho-
‖Ps. 40.c.10 minis vadit, ‖ sicut scriptum est de illo: C
Væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. * Respondens 25
autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu
‖ 1. Cor. 11.c.14 dixisti. * ‖ Cœnantibus autem eis, acce- 26
pit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq. discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum. * Et 27
accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. * Hic 28
est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. * Dico autem vobis: 29
non bibam amodo de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei. * Et hymno dicto, exierunt in 30
Montem oliueti. * Tunc dicit illis Ie- 31
‖ Mar. 14.c.27 Ioan. 16.d.32 Zach. 13.c.7 Mar. 16.b.7 sus: ‖ Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergẽtur oues gregis. * Postquam autem resurrexero, 32
præcedam vos in Galilæam. * Respon- 33
dens autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam
34 scandalizabor. * Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam Gal-
35 lus cantet, ter me negabis. * Ait illi Petrus: ‖ Etiamsi oportuerit me mori tecũ, ‖Ioan.13.d.38 Mar. 14.d.31 Luc.22.d.39
non te negabo. Similiter & omnes disci-
36 puli dixerunt. * Tunc venit Iesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, &
D dixit discipulis suis: Sedete hic donec
37 vadam illuc, & orem. * Et assumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi, cœpit con-
38 tristari & mæstus esse. * Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem: su-
39 stinete hic, & vigilate mecum. * Et progressus pusillũ, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste. verumtamen non
40 sicut ego volo, sed sicut tu. * Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuistis vna
41 hora vigilare mecum? * Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem
42 infirma. * Iterum secundo abijt, & orauit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat volun-
43 tas tua. * Et venit iterum, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorũ gra-
44 uati. * Et relictis illis, iterum abijt, & orauit tertiò, eundem sermonem dicens.
45 * Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquauit hora, & Filius hominis
46 tradetur in manus peccatorum. * Surgite eamus: ecce appropinquauit qui me
47 tradet. * ‖ Adhuc eo loquente, ecce Iudas ‖ Mar. 14.e.43 Luc. 22.e.47 Ioan. 18.a.3
E vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa cũ gladijs, & fustibus, missi a principibus sacerdotum, & senioribus popu-
48 li. * Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus
49 fuero, ipse est, tenete eum. * Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Aue Rabbi. Et
50 osculatus est eũ. * Dixitq. illi Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt
51 eum. * Et ecce vnus ex his, qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiens seruum principis sa-
52 cerdotũ amputauit auriculam eius. * Tũc ait illi Iesus: Conuerte gladium tuum in locum suum. ‖ omnes enim, qui accepe- ‖ Gen. 9.a.6 Apoc. 13.c.13
53 rint gladium, gladio peribũt. * An putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhi-

Digitized by Google

& exhibebit mihi modo plusquam duo-
|| Isa.53.c.10 decim legiones angelorum. * || Quo- 54
modo ergo implebuntur Scripturæ, quia
sic oportet fieri? * In illa hora dixit 55
Iesus turbis: Tamquam ad latronem
existis cum gladijs, & fustibus compre-
hendere me: quotidie apud vos sede-
bam docens in templo, & non me te-
nuistis. * Hoc autem totum factum est, 56
|| Thrē.4.d.20 || vt adimplerentur Scripturæ propheta- F
|| Mar.14.f.53 rum. Tunc discipuli omnes, || relicto
Luc.22.f.54 eo, fugerunt. * At illi tenentes Iesum, 57
Ioan. 18.c.24 duxerunt ad Caipham principem sacer-
dotum, vbi Scribæ & seniores conuene-
rant. * Petrus autem sequebatur eum a 58
longe, vsque in atrium principis sacer-
dotum. Et ingressus intro, sedebat
cum ministris, vt videret finem. * Prin- 59
cipes autem sacerdotum, & omne con-
cilium quærebant falsum testimonium
contra Iesum, vt eum morti traderent:
* & non inuenerunt, cum multi falsi te- 60
stes accessissent. Nouissime autem ve-
nerunt duo falsi testes, * & dixerunt: 61
|| Ioan.2.d.19 Hic dixit: || Possum destruere templum
Dei, & post triduum reædificare illud.
* Et surgens princeps sacerdotum, ait 62
illi: Nihil respondes ad ea, quæ isti ad-
uersum te testificantur? * Iesus autem 63
tacebat. Et princeps sacerdotum ait il-
li: Adiuro te per Deum viuum, vt di-
cas nobis si tu es Christus filius Dei. * Di- 64
cit illi Iesus: Tu dixisti. verumtamen
|| Sup.15.d.27 dico vobis, || amodo videbitis filium ho-
1. Thes.4.d.14 minis sedentem a dextris virtutis Dei, &
Rom.14.b.10 venientem in nubibus cæli. * Tunc prin- 65
ceps sacerdotum scidit vestimenta sua, G
dicens: Blasphemauit: quid adhuc ege-
mus testibus? ecce nunc audistis blasphe-
miam: * quid vobis videtur? At illi re- 66
spondentes dixerunt: Reus est mortis.
|| Isa. 50.c.6 * || Tunc expuerunt in faciem eius, & 67
Mar.14.g.65 colaphis eum ceciderunt, alij autem pal-
mas in faciem eius dederunt, * dicentes: 68
Prophetiza nobis Christe, quis est qui te
|| Luc.22.f.55 percussit? * || Petrus vero sedebat foris 69
Ioan. 18.c.25 in atrio: & accessit ad eum vna ancilla,
dicens: Et tu cum Iesu Galilæo eras. * At 70
ille negauit coram omnibus, dicens: Ne-
scio quid dicis. * Exeunte autem illo 71
ianuam, vidit eum alia ancilla, & ait
his, qui erant ibi: Et hic erat cum Ie-
su Nazareno. * Et iterum negauit cum 72
iuramento: Quia non noui hominem.
73 * Et post pusillum accesserunt qui sta-
bant, & dixerunt Petro: Vere & tu ex
illis es: nam & loquela tua manifestum
74 te facit. * Tunc cœpit detestari, & iu-
rare quia non nouisset hominem. Et
75 continuo gallus cantauit. * Et recorda-
tus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat:
Prius quàm gallus cantet, ter me nega-
bis. Et egressus foras, fleuit amare.

CAP. XXVII.

1 MAne autem facto, consilium inie-
A runt omnes principes sacerdotũ,
& seniores populi aduersus Iesum, vt
2 eum morti traderent. * || Et vinctum || Mar.15.a.16
adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Luc. 23.a.1
3 Pilato præsidi. * Tunc videns Iudas, qui Ioan. 18.c.28
eum tradidit, quòd damnatus esset; pœ-
nitentia ductus, retulit triginta argen-
teos principibus sacerdotum, & senio-
4 ribus, * dicens: Peccaui, tradens san-
guinem iustum. At illi dixerunt: Quid
5 ad nos? tu videris. * Et proiectis ar-
genteis in templo, recessit: || & abiens || Act.1.e.18
6 laqueo se suspendit. * Principes autem
sacerdotum, acceptis argenteis, dixe-
runt: Non licet eos mittere in corbo-
7 nam: quia pretium sanguinis est. * Con-
silio autem inito, emerunt ex illis agrum
figuli, in sepulturam peregrinorum.
8 * || Propter hoc vocatus est ager ille, || Act. 1.c.19
B Haceldama, hoc est, ager sanguinis, vs-
9 que in hodiernum diem. * Tunc imple-
tum est quod dictum est per Ieremiam
prophetam, dicẽtem: || Et acceperunt tri- || Zach.11.c.12
ginta argenteos pretium appretiati, quẽ
10 appretiauerunt a filijs Israel: * & dede-
runt eos in agrum figuli, sicut constituit
11 mihi Dominus. * Iesus autem stetit ante
præsidem, || & interrogauit eum præses, || Mar.15.a.2
dicens: || Tu es Rex Iudæorum? Dicit il- || Luc. 23.a.3
12 li Iesus: Tu dicis. * Et cum accusaretur Ioan. 18.c.33
a principibus sacerdotum, & seniori-
13 bus, nihil respondit. * Tunc dicit illi
Pilatus: Non audis quanta aduersum te
14 dicunt testimonia? * Et non respondit ei
ad vllum verbum, ita vt miraretur præses
15 vehementer. * Per diem autem sollemnẽ
consueuerat præses populo dimittere
16 vnum vinctum, quem voluissent. * ha-
bebat autem tunc vinctum insignem,
17 qui dicebatur Barabbas. * Congregatis
ergo

Digitized by Google

ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis
dimittam vobis: Barabbam, an Iesum,
qui dicitur Christus? * Sciebat enim 18
quòd per inuidiam tradidissent eum.
* Sedente autem illo pro tribunali, mi- 19
sit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi,
& iusto illi. multa enim passa sum ho-
‖Mar.15.b.11 die per visum propter eum. * ‖Princi- 20
Luc.23 b.18 pes autem sacerdotum, & seniores per- C
Ioan.18.g.41 suaserunt populis vt peteret Barabbam,
Act.3.b.14 Iesum vero perderent. * Respondens au- 21
tem præses, ait illis: Quem vultis vobis
de duobus dimitti? At illi dixerunt: Ba-
rabbam. * Dicit illis Pilatus: Quid igi- 22
tur faciam de Iesu, qui dicitur Christus?
* Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis 23
præses: Quid enim mali fecit? At illi
magis clamabant dicẽtes: Crucifigatur.
* Videns autem Pilatus quia nihil profi- 24
ceret, sed magis tumultus fieret: accepta
aqua, lauit manus coram populo, dicens:
Innocens ego sum a sanguine iusti hu-
ius: vos videritis. * Et respondens vni- 25
uersus populus, dixit: Sanguis eius su-
per nos, & super filios nostros. * Tunc 26
dimisit illis Barabbam: Iesum autem fla-
gellatum tradidit eis vt crucifigeretur.
* Tunc milites præsidis suscipientes Ie- 27
‖Mar.15.b.16 sum in prætorium, ‖congregauerunt ad
Ioan.19.d.18 eum vniuersam cohortem: * & exuentes 28
Psal.21.d.17 eum, chlamydem coccineam circumde- D
derunt ei, * & plectentes coronam de 29
spinis, posuerunt super caput eius, &
arundinem in dextera eius. Et genu fle-
xo ante eum, illudebant ei, dicentes:
Aue rex Iudæorum. * Et expuentes in 30
eum, acceperunt arundinem, & percu-
tiebant caput eius. * Et postquam illu- 31
serunt ei, exuerunt eum chlamyde, &
induerunt eum vestimentis eius, & du-
xerunt eum vt crucifigerent. * ‖Exeun- 32
‖Mar.15.b.21 tes autem inuenerunt hominem Cyre-
Luc.23 d.26 næum, nomine Simonem: hunc anga-
riauerunt vt tolleret crucem eius. * ‖Et 33
‖Mar.15.b.21 venerunt in locum, qui dicitur Golgo-
Luc.23.d.26 tha, quod est Caluariæ locus. * Et de- 34
Ioan.19.d.17 derunt ei vinum bibere cum felle mi-
stum. Et cum gustasset, noluit bibere.
* Postquam autem crucifixerũt eum, di- 35
uiserunt vestimenta eius sortem mitten-
tes: vt impleretur quod dictum est per
‖Mar.15.c.24 Prophetam dicentem: ‖Diuiserunt sibi
Luc.23.f.34 vestimenta mea, & super vestem meam
Ioan.19.d.18 miserunt sortẽ. * Et sedentes seruabant 36
37 eum. * Et imposuerunt super caput eius
E causam ipsius scriptã: HIC EST IE-
38 SVS REX IVDÆORVM. * Tunc
crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus
39 a dextris, & vnus a sinistris. * Præter-
euntes autem blasphemabant eum mo-
40 uentes capita sua, * & dicentes: ‖ Vah ‖Ioan.2.d.19
qui destruis templum Dei, & in triduo
illud reædificas: salua temetipsum: si fi-
41 lius Dei es, descende de cruce. * Si-
militer & principes sacerdotum illu-
dentes cum Scribis, & senioribus dice-
42 bant: * Alios saluos fecit, seipsum non
potest saluum facere: ‖si rex Israel est, ‖Sap.2.d.18
descendat nunc de cruce, & credimus
43 ei: * ‖confidit in Deo: liberet nunc, si ‖Psal.21.a.9
vult eum: dixit enim: Quia filius Dei
44 sum. * Idipsum autem & latrones, qui
crucifixi erant cum eo, improperabant
45 ei. * A sexta autem hora tenebræ factæ
sunt super vniuersam terram vsque ad
46 horam nonam. * Et circa horam no-
nam clamauit Iesus voce magna, dicens:
‖ Eli, Eli, lamma sabacthàni? hoc est: ‖Psal.21.a.2
Deus meus, Deus meus vt quid dereli-
47 quisti me? * Quidam autem illic stan-
tes, & audientes, dicebant: Eliam vo-
48 cat iste. * Et continuo currens vnus ex
F eis acceptam spongiam impleuit aceto,
& imposuit arundini, & dabat ei bibere.
49 * Ceteri vero dicebant: Sine videamus
50 an veniat Elias liberans eum. * Iesus au-
tem iterum clamans voce magna, emi-
51 sit spiritum. * ‖ Et ecce velum templi ‖2.Par.3.d.14
scissum est in duas partes a summo vs-
que deorsum. & terra mota est, & pe-
52 træ scissæ sunt, * & monumenta aperta
sunt: & multa corpora sanctorum, qui
53 dormierant, surrexerunt. * Et exeuntes
de monumentis post resurrectionẽ eius,
venerunt in sanctam ciuitatem, & appa-
54 ruerunt multis. * Centurio autem, &
qui cum eo erant, custodientes Iesum,
viso terræmotu & his, quæ fiebant, ti-
muerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei
55 erat iste. * Erant autem ibi mulieres
multæ a longe, quæ secutæ erant Iesum
56 a Galilæa, ministrantes ei: * inter quas
erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi,
& Ioseph mater, & mater filiorum Ze-
57 bedæi. * ‖ Cum autem sero factum es- ‖Mar.15.d.42
set, venit quidam homo diues ab Arima- Luc.23.g.50
thæa, nomine Ioseph, qui & ipse disci- Ioan.19.e.38
58 pulus erat Iesu. * hic accessit ad Pilatũ,
& pe-

& petijt corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit
reddi corpus. * Et accepto corpore, 59
Ioseph inuoluit illud in sindone munda.
* & posuit illud in monumento suo no-
uo, quod exciderat in petra. Et ad-
uoluit saxum magnum ad ostium mo-
numenti, & abijt. * Erat autem ibi Ma- 61
ria Magdalene, & altera Maria, sedentes
contra sepulchrum. * Altera autem die, 62
quæ est post Parasceuen, conuenerunt
principes sacerdotum, & Pharisæi ad Pi-
latum, * dicentes: Domine, recordati 63
sumus, quia seductor ille dixit adhuc vi-
uens: Post tres dies resurgam. * Iube 64
ergo custodiri sepulchrum vsque in diẽ
tertium: ne forte veniant discipuli eius,
& furentur eum, & dicant plebi: Surre-
xit a mortuis: & erit nouissimus error
peior priore. * Ait illis Pilatus: Ha- 65
betis custodiam, ite, custodite sicut sci-
tis. * Illi autem abeuntes, munierunt 66
sepulchrum, signantes lapidem, cum cu-
stodibus.

CAP. XXVIII.

Mar. 16. b. 6
Ioan. 20. c. 11

VEspere autem sabbati, quæ lucescit 1
in prima sabbati, venit Maria Mag- A
dalene, & altera Maria videre sepul-
chrum. * Et ecce terræmotus factus est 2
magnus. Angelus enim Domini descen-
dit de cælo: & accedens reuoluit lapi-
dem, & sedebat super eum: * erat au- 3
tem aspectus eius sicut fulgur: & vesti-
mentum eius sicut nix. * Præ timore 4
autem eius exterriti sunt custodes, & fa-
cti sunt velut mortui. * Respondens au- 5
tem angelus dixit mulieribus: Nolite ti-
mere vos: scio enim, quòd Iesum, qui
crucifixus est, quæritis: * non est hic: 6
B surrexit enim, sicut dixit. venite, & vi-
dete locum, vbi positus erat Dominus.
7 * Et cito euntes, dicite discipulis eius
quia surrexit: & ecce præcedit vos in
Galilæam: ibi eum videbitis. ecce præ-
8 dixi vobis. * Et exierunt cito de monu-
mento cum timore, & gaudio magno,
9 currentes nunciare discipulis eius. * Et
ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete.
Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pe-
10 des eius, & adorauerunt eum. * Tunc
C ait illis Iesus: Nolite timere. ite, nun-
ciate fratribus meis vt eant in Galilæam,
11 ibi me videbunt. * Quæ cum abijssent,
ecce quidam de custodibus venerunt in
ciuitatem, & nunciauerunt principibus
sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.
12 * Et congregati cum senioribus consilio
accepto, pecuniam copiosam dederunt
13 militibus, * dicentes: Dicite quia disci-
puli eius nocte venerunt, & furati sunt
14 eum, nobis dormientibus. * Et si hoc
auditum fuerit a præside, nos suadebi-
15 mus ei, & securos vos faciemus. * At
illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant
edocti. Et diuulgatum est verbum istud
apud Iudæos, vsque in hodiernum diem.
16 * Vndecim autem discipuli abierunt in
D Galilæam in montem, vbi constituerat
17 illis Iesus. * Et videntes eum adoraue-
18 runt: quidam autem dubitauerunt. * Et
accedens Iesus locutus est eis, dicens:
Data est mihi omnis potestas in cælo, &
19 in terra. * Euntes ergo docete omnes || Mar. 16. d. 15
gentes: baptizantes eos in nomine Pa-
20 tris, & Filij, & Spiritus sancti: * docen-
tes eos seruare omnia quæcumque man-
daui vobis: & ecce ego vobiscum sum
omnibus diebus, vsque ad consumma-
tionem sæculi.

SAN-

Digitized by Google

S. MARCVS.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

Matt.3.a.1

INITIVM Euangelij Iesu Christi, Filij A
1 Dei. * Sicut scriptũ
2 est in Isaia propheta: ‖Ecce ego mitto
angelum meum ante faciem tuam, qui
3 præparabit viam tuam ante te. * Vox
clamantis in deserto: Parate viam Do-
4 mini, rectas facite semitas eius. * Fuit
Ioannes in deserto baptizans, & prædi-
cans baptismum pœnitẽtiæ in remissio-
5 nem peccatorum. * ‖Et egrediebatur ad
eum omnis Iudæa regio, & Ierosolymi-
tæ vniuersi, & baptizabantur ab illo in
Iordanis flumine, confitentes peccata
6 sua. * ‖Et erat Ioannes vestitus pilis ca-
meli, & zona pellicea circa lumbos eius,
‖& locustas, & mel silueſtre edebat. Et
7 prædicabat dicens: * Venit fortior me
post me: cuius nõ sum dignus procum-
bens soluere corigiam calceamentorum
8 eius. * Ego baptizaui vos aqua, ille ve-
9 ro baptizabit vos Spiritu sancto. * Et
factum est: in diebus illis venit Iesus a
Nazareth Galilææ: & baptizatus est a
10 Ioanne in Iordane. * Et statim ascen-
B dens de aqua, vidit cælos apertos, ‖& Spi-
11 ritum tamquam columbam descenden-
tem, & manentem in ipso. * Et vox fa-
12 cta est de cælis: Tu es filius meus dile-
13 ctus, in te complacui. * ‖Et statim Spi-
14 ritus expulit eum in desertum. * Et erat
in deserto quadraginta diebus, & qua-
draginta noctibus: & tentabatur a sata-
na: eratq. cũ bestijs, & angeli ministra-
bant illi. * ‖ Postquam autem traditus
est Ioannes, venit Iesus in Galilæã, præ-

‖ Malac.3.a.1
Isa.40.a.3
Ioan.1.c.15
Luc.3.a.4

‖ Matt.3.a.5

‖ Leu.11.c.22
Matt.3.c.12
Luc.3.c.16
Ioan.1.d.27
Act.1.a.5. &
2.a.4. &
11.c.16. &
19.a.4

‖ Luc.3.c.22
Ioan.1.d.32

‖ Matt.4.a.1
Luc.4.a.1

‖ Matt.4.b.12
Luc.4.c.14
Ioan.4.f.43

15 dicans Euangeliũ regni Dei, * & dicens:
Quoniam impletum est tempus, & ap-
propinquauit regnum Dei: pœnitemi-
16 ni, & credite Euangelio. * ‖Et præteriẽs ‖ Matt.4.c.18
secus Mare Galilææ, vidit Simonem, & Luc.5.a.2
Andream fratrẽ eius, mittentes retia in
17 mare, (erant enim piscatores) * & dixit
eis Iesus: Venite post me, & faciam vos
18 fieri piscatores hominum. * Et protinus
19 relictis retibus, secuti sunt eum. * Et
progressus inde pusillum, vidit Iacobum
Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, &
20 ipsos componẽtes retia in naui: * & sta-
tim vocauit illos. Et relicto patre suo
Zebedæo in naui cũ mercenarijs, secuti
21 sunt eum. * ‖Et ingrediuntur Caphar- ‖ Matt.4.b.13
naum: & statim sabbatis ingressus in sy- Luc.4.c.31
22 nagogam, docebat eos. * ‖Et stupebant ‖ Matt.7.d.28
C super doctrina eius: erat enim docens
eos, quasi potestatem habens, & nõ sicut
23 Scribæ. * ‖ Et erat in synagoga eorum ‖ Luc.4.c.32
homo in spiritu immundo: & exclama-
24 uit, * dicens: Quid nobis, & tibi Iesu Na-
zarene: venisti perdere nos? scio qui sis,
25 Sanctus Dei. * Et comminatus est ei Ie-
sus, dicens: Obmutesce, & exi de homi-
26 ne. * Et discerpens eum spiritus immũ-
dus, & exclamans voce magna exijt ab
27 eo. * Et mirati sunt omnes, ita vt cõqui-
rerent inter se dicentes: Quidnam est
hoc? quænã doctrina hæc noua? quia in
potestate etiam spiritibus immũdis im-
28 perat, & obediũt ei. * Et processit rumor
eius statim in omnẽ regionem Galilææ.
29 * ‖Et protinus egredientes de synagoga, ‖ Matt.8.b.14
venerunt in domum Simonis, & Andreæ Luc.4.f.42
30 cum Iacobo, & Ioanne. * Decumbe-
bat autem socrus Simonis febricitans: &
statim

Digitized by Google

statim dicunt ei de illa. * Et accedens 31
eleuauit eam, apprehensa manu eius: &
cõtinuo dimisit eam febris, & ministra-
bat eis. * Vespere autem facto cum oc- 32
cidisset sol, afferebãt ad eum omnes ma-
le habentes, & dæmonia habentes: * & 33
erat omnis ciuitas congregata ad ianuã.
* Et curauit multos, qui vexabantur va- 34
|| Luc 4. f.42 rijs languoribus, || & dæmonia multa
eijciebat, & non sinebat ea loqui, quoniã
sciebant eum. * Et diluculo valde sur- 35
gens, egressus abijt in desertum locum, D
ibiq. orabat. * Et prosecutus est eũ Si- 36
mon, & qui cum illo erant. * Et cum in- 37
uenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes
quærunt te. * Et ait illis: Eamus in pro- 38
ximos vicos, & ciuitates, vt & ibi præ-
dicẽ: ad hoc enim veni. * Et erat præ- 39
dicans in synagogis eorum, & in omni
|| Matt. 8. a 2 Galilæa, & dæmonia eijciens. * || Et ve- 40
Luc. 15. c. 12 nit ad eum leprosus deprecans eum: &
genu flexo dixit ei: Si vis, potes me
mundare. * Iesus autem misertus eius, 41
extendit manum suam: & tangens eum,
ait illi: Volo: Mundare. * Et cum dixis- 42
set, statim discessit ab eo lepra, & mun-
datus est. * Et comminatus est ei, sta- 43
timq. eiecit illũ: * & dicit ei: Vide ne- 44
mini dixeris: sed vade, ostende te prin-
cipi sacerdotum, & offer pro emũdatio-
|| Luc. 14. a. 3 ne tua, || quæ præcepit Moyses in testi-
monium illis. * At ille egressus cœpit 45
prædicare, & diffamare sermonem, ita vt
iam non posset manifeste introire in ci-
uitatem, sed foris in desertis locis esset,
& conueniebant ad eum vndique.

CAP. II.

Matt. 9. a. 1 Et iterum intrauit Capharnaum post 1
Luc. 5. d. 18 dies, * & auditum est quòd in domo 2
esset, & conuenerunt multi, ita vt non A
caperet neque ad ianuam, & loquebatur
eis verbum. * Et venerunt ad eum ferẽ- 3
tes paralyticum, qui a quattuor porta-
batur. * Et cum non possent offerre eũ 4
illi præ turba, nudauerunt tectum vbi
erat: & patefacientes submiserũt graba-
tum, in quo paralyticus iacebat. * Cum 5
autem vidisset Iesus fidem illorum, ait
paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata
tua. * Erant autem illic quidam de Scri-
bis sedentes, & cogitantes in cordibus
suis: * Quid hic sic loquitur? blasphe- 7
mat. || Quis potest dimittere peccata, || Iob 14. a. 4
8 nisi solus Deus? * Quo statim cognito Isa. 43. d. 25
Iesus spiritu suo quia sic cogitarent in-
tra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in
9 cordibus vestris? * Quid est facilius di-
cere paralytico: Dimittuntur tibi pec-
cata: an dicere: Surge, tolle grabatum
10 tuum, & ambula? * Vt autem sciatis
B quia Filius hominis habet potestatem in
terra dimittendi peccata, (ait paralyti-
11 co) * tibi dico: Surge, tolle grabatum
12 tuum, & vade in domum tuam. * Et sta-
tim surrexit ille: &, sublato grabato,
abijt coram omnibus, ita vt mirarentur
omnes, & honorificarent Deum, dicen-
13 tes: Quia numquam sic vidimus. * Et
egressus est rursus ad mare: omnisq. tur-
14 ba veniebat ad eũ, & docebat eos. * || Et || Matt. 9. a. 9
cum præteriret, vidit Leui Alphæi sedẽ- Luc. 5. f. 27
tem ad teloniũ, & ait illi: Sequere me.
15 Et surgens secutus est eum. * Et factum
est, cum accũberet in domo illius, multi
publicani, & peccatores simul discum-
bebant cum Iesu, & discipulis eius: erãt
16 enim multi, qui & sequebantur eũ. * Et
Scribæ, & Pharisæi videntes quia man-
ducaret cum publicanis, & peccatori-
C bus, dicebant discipulis eius: Quare
cum publicanis, & peccatoribus mandu-
17 cat & bibit Magister vester? * || Hoc au- || 1. Tim. 1. c. 15
dito Iesus ait illis: Non necesse habent
sani medico, sed qui male habent: non
enim veni vocare iustos, sed peccatores.
18 * Et erant discipuli Ioannis, & Pharisæi
ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi:
Quare discipuli Ioannis, & Pharisæo-
rum ieiunant, tui autem discipuli non
19 ieiunant? * Et ait illis Iesus: Numquid
possunt filij nuptiarum, quamdiu spon-
sus cum illis est, ieiunare? Quanto tem-
pore habent secum sponsum, nõ possunt
20 ieiunare. * || Venient autem dies cum || Matt. 9. b. 15
auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiuna- Luc. 5. f. 35
21 bunt in illis diebus. * Nemo assumen-
tum panni rudis assuit vestimẽto veteri:
alioquin aufert supplementum nouum
22 a veteri, & maior scissura fit. * Et ne-
D mo mittit vinum nouum in vtres vete-
res: alioquin dirũpet vinum vtres, & vi-
num effundetur, & vtres peribũt: sed vi-
num nouum in vtres nouos mitti debet.
23 * || Et factum est iterum cum Dominus || Matt. 12. a. 1
sabbatis ambularet per sata, & discipuli Luc. 6. a. 1
eius cœperũt progredi, & vellere spicas.
* Pha-

Digitized by Google

* Pharisæi autem dicebant ei: Ecce, quid 24
faciunt sabbatis quod non licet? * Et ait 25
1.Reg.21.b.6 illis: ‖ Numquam legistis quid fecerit
Dauid, quando necessitatem habuit, & &
esurijt ipse, & qui cum eo erant? * quo- 26
modo introiuit in domum Dei sub Abia-
thar principe sacerdotum, & panes pro-
positionis manducauit, quos non lice-
‖Leuit.24.b.9 bat manducare, ‖ nisi sacerdotibus, &
dedit eis, qui cum eo erant? * Et dice- 27
bat eis: Sabbatum propter hominem
factum est, & non homo propter sab-
batum. * Itaque Dominus est filius ho- 28
minis, etiam sabbati.

CAP. III.

Mat.12.a.9 Luc.6.b.16 ET introiuit iterum in synagogam: 1
& erat ibi homo habens manum A
aridam. * Et obseruabant eum, si sabba- 2
tis curaret, vt accusarent illum. * Et ait 3
homini habenti manum aridam: Surge
in medium. * Et dicit eis: Licet sabbatis 4
benefacere, an male? animam saluam fa-
cere, an perdere? At illi tacebāt. * Et cir- 5
cumspiciens eos cum ira, contristatus su-
per cæcitate cordis eorum, dicit homi-
ni: Extende manum tuam. Et extendit,
‖Mat.12.b.14 & restituta est manus illi. * ‖ Exeuntes 6
autem Pharisæi, statim cum Herodianis
consilium faciebant aduersus eum quo-
modo eum perderent. * Iesus autem cū 7
discipulis suis secessit ad mare: & multa
turba a Galilæa, & Iudæa secuta est eū,
* & ab Ierosolymis, & ab Idumæa, & 8
trans Iordanem: & qui circa Tyrum, &
Sidonem, multitudo magna, audientes,
quæ faciebat, venerunt ad eum. * Et di- 9
xit discipulis suis vt nauicula sibi defer-
uiret propter turbam, ne comprimerent B
eum. * multos enim sanabat ita vt irrue- 10
rent in eum vt illum tangerent quotquot
habebant plagas. * Et spiritus immundi, 11
cum illum videbant, procidebant ei: &
clamabant dicentes: * Tu es Filius Dei. 12
Et vehemēter comminabatur eis ne ma-
nifestarent illū. * ‖ Et ascendens in mon- 13
‖Mat.10.a.1 Luc.6.b.13 tem vocauit ad se quos voluit ipse: &
venerunt ad eum. * Et fecit vt essent 14
duodecim cum illo: & vt mitteret eos
prædicare. * Et dedit illis potestatem 15
curandi infirmitates, & eijciendi dæmo-
nia. * Et imposuit Simoni nomen Pe- 16
trus: * & Iacobum Zebedæi, & Ioannem 17
fratrem Iacobi, & imposuit eis nomina
18 Boanerges, quod est, Filij tonitrui: * &
C Andream, & Philippum, & Bartholo-
mæum, & Matthæum, & Thomam, & Ia-
cobum Alphæi, & Thaddæum, & Simo-
19 nem Cananæum, * & Iudam Iscariotem,
20 qui & tradidit illum. * Et veniunt ad
domum: & conuenit iterum turba, ita
vt non possent neque panem manduca-
21 re. * Et cum audissent sui, exierunt tene-
re eum: dicebant enim: Quoniam in fu-
22 rorem versus est. * Et Scribæ, qui ab Ie-
rosolymis descenderant, dicebāt: ‖ Quo- ‖Mat.9.d.34
niam Beelzebub habet, & quia in princi-
23 pe dæmoniorum eijcit dæmonia. * Et cō-
uocatis eis in parabolis dicebat illis:
Quomodo potest satanas satanam eijce-
24 re? * Et si regnum in se diuidatur, non
25 potest regnum illud stare. * Et si domus
super semetipsam dispertiatur, non po-
26 test domus illa stare * Et si satanas con-
surrexerit in semetipsum, dispertitus est,
& non poterit stare, sed finem habet.
27 * Nemo potest vasa fortis ingressus in
domum diripere, nisi prius fortem alli-
28 get, & tunc domū eius diripiet. * ‖ Amen ‖Mat.12.c.31
D dico vobis, quoniam omnia dimittentur Luc.12.b.10 Ioan.5.d.56
filijs hominum peccata, & blasphemiæ,
29 quibus blasphemauerint: * qui autem bla-
sphemauerit in Spiritum sanctum, non
habebit remissionem in æternum, sed
30 reus erit æterni delicti. * Quoniam dice-
31 bant: Spiritum immundum habet. * ‖ Et ‖Mat.12.d.46
veniunt mater eius & fratres: & foris Luc.8.c.19
stantes miserunt ad eum vocantes eum,
32 * & sedebat circa eum turba: & di-
cunt ei: Ecce mater tua, & fratres tui
33 foris quærunt te. * Et respondens eis,
ait: Quæ est mater mea, & fratres mei?
34 * Et circumspiciens eos, qui in circuitu
eius sedebant, ait: Ecce mater mea, &
35 fratres mei. * Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

CAP. IIII.

1 A ET iterum cœpit docere ad mare: & Mat.13.a.1
congregata est ad eum turba mul- Luc.8.a.4
ta, ita vt nauim ascendens sederet in ma-
ri, & omnis turba circa mare super ter-
2 ram erat: * & docebat eos in parabolis
multa, & dicebat illis in doctrina sua:
3 * Audite: ecce exijt seminans ad semi-
nandum.

Digitized by Google

nandum. * Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud. * Aliud vero cecidit super petrosa, vbi non habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ: * & quando exortus est sol, exæstuauit: & eo quòd non habebat radicem, exaruit. * Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocauerũt illud, & fructum non dedit. * Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructũ ascendentem, & crescentem, & afferebat vnum triginta, vnum sexaginta, & vnum centum. * Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat. * Et cum esset singularis, interrogauerunt eum hi, qui cum eo erãt duodecim, parabolam. * Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt: * ‖ vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando conuertantur, & dimittantur eis peccata. * Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis? * Qui seminat, verbum seminat. * Hi autem sunt, qui circa viam, vbi seminatur verbum, & cum audierint, confestim venit satanas, & aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. * Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud: * & non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur. * ‖ Et alij sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt, * & ærumnæ sæculi, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiscẽtiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficitur. * Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificant, vnũ triginta, vnum sexaginta, & vnum centum. * ‖ Et dicebat illis: Numquid venit lucerna vt sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne vt super candelabrum ponatur? * ‖ Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed vt in palam veniat. * Si quis habet aures audiendi, audiat. * Et dicebat illis: Videte quid audiatis. ‖ In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis. * ‖ Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. * Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, * & dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & increscat dum nescit ille. * Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. * Et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis. * Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud? * ‖ Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra: * & cum seminatum fuerit, ascendit, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita vt possint sub vmbra eius aues cæli habitare. * Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: * sine parabola autem non loquebatur eis. seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. * Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeamus contra. * ‖ Et dimittentes turbam, assumunt eum ita vt erat in naui: & aliæ naues erant cum illo. * Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis. * Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus? * Et exurgens comminatus est vẽto, & dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessauit ventus: & facta est tranquillitas magna. * Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrũ: Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei?

‖ Isa.6.e.9 Mat.13.b.14 Ioan.12.f.40 Act.28.f.26 Rom.11.b.8

‖ 1.Tim.6.c.17

‖ Mat.5.b.15 Luc.8.c.16.& 11.c.33

‖ Mat.10.c.26 Luc.8.c.17

‖ Mat.7.a.2 Luc.6.f.38 Mat.13.b.12. & 25.c.29 Luc.8.c.18. & 19.d.26

‖ Mat.13.e.34

‖ Mat.8.c.23 Luc.8.c.22

CAP. V.

ET venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. * Et exeũti ei de naui, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, * qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam quisquam poterat eũ ligare: * quoniam sæpe compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compe-

‖ Mat.8.d.28 Luc.8.d.26

Digitized by Google

compedes comminuisset, & nemo poterat eum domare. * & semper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat, 5
clamans, & concidens se lapidibus. * Videns autem Iesum a longe, cucurrit, & 6
adorauit eum: * & clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Iesu fili Dei 7
altissimi? adiuro te per Deum, ne me torqueas. * Dicebat enim illi: Exi spi- 8
ritus immunde ab homine. * Et interro- 9
gabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi
sumus. * Et deprecabatur eum multum, 10
ne se expelleret extra regionem. * Erat 11
autem ibi circa montem grex porcorum
magnus, pascens. * Et deprecabantur eum 12
spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos vt
in eos introeamus. * Et concessit ei sta- 13
tim Iesus. Et exeuntes spiritus immun- B
di introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo
millia, & suffocati sunt in mari. * Qui au- 14
tem pascebant eos, fugerunt, & nuncia-
uerũt in ciuitatem, & in agros. Et egressi
sunt videre quid esset factum: * & ve- 15
niunt ad Iesum: & vident illum, qui a
dæmonio vexabatur, sedentem, vestitũ,
& sanæ mentis, & timuerunt. * Et narra- 16
uerunt illis, qui viderant, qualiter factum
esset ei, qui dæmonium habuerat, & de
porcis. * Et rogare cœperunt eum vt di- 17
scederet de finibus eorũ. * Cumq. ascen- 18
deret nauim, cœpit illum deprecari, qui
a dæmonio vexatus fuerat, vt esset cum illo, * & non admisit eum, sed ait illi: Va- 19
de in domum tuam ad tuos, & annuncia
illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui. * Et abijt, & cœpit prædi- 20
care in Decapoli, quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur. * Et cum 21
trãscendisset Iesus in naui rursum trans
fretum, conuenit turba multa ad eum, &
erat circa mare. * ‖ Et venit quidam de 22
archisynagogis nomine Iairus: & videns C
eum, procidit ad pedes eius, * & depre- 23
cabatur eum multùm, dicens: Quoniam
filia mea in extremis est, Veni, impone
manum super eam, vt salua sit, & viuat.
* Et abijt cum illo, & sequebatur eũ tur- 24
ba multa, & comprimebant eum. * Et 25
mulier, quæ erat in profluuio sanguinis
annis duodecim, * & fuerat multa per- 26
pessa a compluribus medicis: & erogauerat omnia sua, nec quidquam profe-

‖ Mat. 9. c. 18 Luc. 8. f. 42

27 cerat, sed magis deterius habebat: * cum
audisset de Iesu, venit in turba retro, &
28 tetigit vestimentũ eius: * dicebat enim:
Quia si vel vestimentum eius tetigero,
29 salua ero. * Et confestim siccatus est fons
sanguinis eius: & sensit corpore quia sa-
30 nata esset a plaga. * Et statim Iesus in se-
D metipso cognoscens virtutem, quæ exie-
rat de illo, conuersus ad turbam, aie-
bat: Quis tetigit vestimenta mea?
31 * Et dicebant ei discipuli sui: Vides
turbam comprimentem te, & dicis:
32 Quis me tetigit? * Et circumspiciebat
33 videre eam, quæ hoc fecerat. * Mu-
lier vero timens & tremens, sciens
quod factum esset in se, venit & pro-
cidit ante eum, & dixit ei omnem
34 veritatem. * Ille autem dixit ei: ‖ Filia, ‖ Luc. 7. g. 50.
fides tua te saluam fecit: vade in pace, &
35 esto sana a plaga tua. * Adhuc eo loquẽte, veniunt ab archisynagogo, dicentes:
Quia filia tua mortua est: quid vltra ve-
36 xas Magistrum? * Iesus autem audito
verbo, quod dicebatur, ait archisyna-
gogo: Noli timere: tantummodo crede.
37 * Et non admisit quemquam se sequi nisi
Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem
38 Iacobi. * Et veniunt in domum archisy-
nagogi, & videt tumultum, & flentes, &
39 eiulantes multum. * Et ingressus, ait il-
lis: Quid turbamini, & ploratis? puel-
40 la non est mortua, sed dormit. * Et ir-
ridebant eum. Ipse vero eiectis omnibus
assumit patrem, & matrem puellæ, & qui
secum erant, & ingreditur vbi puella erat
41 iacens. * Et tenens manum puellæ, ait
illi: Talitha cumi, quod est interpreta-
42 tum: Puella (tibi dico) surge. * & con-
festim surrexit puella, & ambulabat: erat
autem annorum duodecim: & obstu-
43 puerunt stupore magno. * Et præcepit
illis vehementer vt nemo id sciret: &
dixit dari illi manducare.

CAP. VI.

1 ET egressus inde, abijt in patriam Mat. 13. g. 54
A suam: & sequebantur eum discipu- Luc. 4. c. 16
2 li sui: * & facto sabbato cœpit in syna- Ioan. 4. f. 44
goga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapiẽtia, quæ data est illi: & virtutes tales, quæ per

Digitized by Google

manus eius efficiuntur. * ‖Nonne hic est 3
faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Io-
seph, & Iudæ, & Simonis? nonne & soro-
res eius hic nobiscum sunt? Et scandali-
zabantur in illo. * Et dicebat illis Ie- 4
sus: ‖ Quia non est propheta sine hono-
re nisi in patria sua, & in domo sua, &
in cognatione sua. * Et non poterat ibi 5
virtutem vllam facere, nisi paucos infir-
mos impositis manibus curauit: * & mi- 6
rabatur propter incredulitatem eorum,
& circuibat castella in circuitu docens.
* ‖Et vocauit duodecim: & cœpit eos 7
mittere binos, & dabat illis potestatem
spirituum immundorum. * Et præcepit 8
eis ne quid tollerent in via, nisi virgam
tantum: non peram, non panem, neque
in zona æs, * ‖ sed calceatos sandalijs, & 9
ne induerentur duabus tunicis. * Et di- 10
B cebat eis: Quocumque introieritis in
domum: illic manete donec exeatis in-
de: * quicumque non receperint vos, 11
nec audierint vos, ‖ exeuntes inde, ex-
cutite puluerem de pedibus vestris in
testimonium illis. * Et exeuntes prædi- 12
cabant vt pœnitentiam agerent: * & 13
dæmonia multa eijciebant, ‖ & vngebāt
oleo multos ægros, & sanabant. * ‖ Et 14
audiuit rex Herodes, (manifestum enim
factum est nomen eius) & dicebat: Quia
Ioannes Baptista resurrexit a mortuis: &
propterea virtutes operantur in illo.
* Alij autem dicebant: Quia Elias est. 15
Alij vero dicebant: Quia propheta est,
quasi vnus ex prophetis. * Quo audito 16
C Herodes ait: Quem ego decollaui Ioan-
nem, hic a mortuis resurrexit. * ‖ Ipse 17
enim Herodes misit, ac tenuit Ioannem,
& vinxit eum in carcere propter Hero-
diadem vxorem Philippi fratris sui, quia
duxerat eam. * Dicebat enim Ioannes 18
Herodi: ‖ Non licet tibi habere vxo-
rem fratris tui. * Herodias autem insi- 19
diabatur illi: & volebat occidere eum,
nec poterat. * Herodes enim metuebat 20
Ioannem, sciens eum virum iustum &
sanctum: & custodiebat eum, & audito
eo multa faciebat, & libenter eum au-
diebat. * Et cum dies opportunus acci- 21
disset, Herodes natalis sui cœnam fecit
principibus, & tribunis, & primis Ga-
lilææ. * cumq. introisset filia ipsius He- 22
rodiadis, & saltasset, & placuisset He-
rodi, simulq. recumbentibus; rex ait
puellæ: Pete a me quod vis, & dabo ti- 23
bi: * & iurauit illi: Quia quidquid pe-
tieris dabo tibi, licet dimidium regni
mei. * Quæ cum exisset, dixit matri 24
D suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput
Ioannis Baptistæ. * Cumq. introisset sta- 25
tim cum festinatione ad regem, petiuit
dicens: Volo vt protinus des mihi in
disco caput Ioannis Baptistæ. * Et con- 26
tristatus est rex: propter iusiurandum, &
propter simul discumbentes noluit eam
contristare: * sed misso spiculatore præ- 27
cepit afferri caput eius in disco. Et de-
collauit eum in carcere, * & attulit ca- 28
put eius in disco: & dedit illud puellæ,
& puella dedit matri suæ. * Quo audi- 29
to, discipuli eius venerunt, & tulerunt
corpus eius: & posuerunt illud in monu-
mento. * Et conuenientes Apostoli ad Ie- 30
sum, renunciauerunt ei omnia, quæ ege-
rant, & docuerant. * Et ait illis: ‖ Venite 31
seorsum in desertum locum, & requie-
scite pusillum. Erant enim qui veniebāt
& redibant multi: & nec spatium man-
ducandi habebant. * Et ascendentes in 32
nauim, abierunt in desertum locū seor-
sum. * Et viderunt eos abeuntes, & co- 33
E gnouerunt multi: & pedestres de omni-
bus ciuitatibus concurrerunt illuc, &
præuenerunt eos. * ‖ Et exiens vidit tur- 34
bam multam Iesus: & misertus est super
eos, quia erant sicut oues non habentes
pastorem, & cœpit illos docere multa.
* Et cum iam hora multa fieret, acces- 35
serunt discipuli eius, dicentes: Desertus
est locus hic, & iam hora præterijt: * ‖ di- 36
mitte illos, vt euntes in proximas villas,
& vicos, emant sibi cibos, quos mandu-
cent: * Et respondens ait illis: Date illis 37
vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes
emamus ducentis denarijs panes, & da-
bimus illis manducare. * Et dicit eis: 38
Quot panes habetis? ite, & videte. Et
cum cognouissent, dicunt: Quinque,
& duos pisces. * Et præcepit illis vt ac- 39
cumbere facerent omnes secundum con-
tubernia super viride fœnū. * Et disci- 40
buerunt in partes per centenos, & quin-
quagenos. * Et acceptis quinque pani- 41
F bus & duobus piscibus, intuens in cælum,
benedixit, & fregit panes, & de-
dit discipulis suis, vt ponerent ante eos:
& duos pisces diuisit omnibus. * Et man- 42
ducauerunt omnes, & saturati sunt.

‖Ioan.6.e.42
‖Mat.13.g.57 Luc.4.d.24 Ioan.4.f.44
‖Matt.10.a.1 Sup 3.b.14 Luc.9.a.1
‖Act.12.b.8
‖Mat.10.b.14 Luc.9.a.5 Act.13.g.51 & 18.a.b
‖Iac.5.d.14
Mat.14.a.1.2 Luc.9.a.7
‖Luc.3.d.19
‖Leu.18.c.16.
‖Mat.14.d.13 Luc.9.b.10
‖Mat.9.d.36 & 14.c.14
‖Luc.9.b.12 Ioan.6.a.5

Digitized by Google

*Et sustulerunt reliquias, fragmentorum 43
duodecim cophinos plenos, & de piscibus. * Erant autem qui manducauerunt 44
quinque millia virorum. * Et statim 45
coegit discipulos suos ascendere nauim,
vt præcederent eum trans fretũ ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.
* Et cum dimisisset eos, abijt in mon- 46
tem orare. * Et cum sero esset, erat 47
nauis in medio mari, & ipse solus in
Mat.14.c.25 terra. *‖ Et videns eos laborantes in 48
remigando, (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare:
& volebat præterire eos. * At illi vt vi- 49
derunt eum ambulantem supra mare,
putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt. * Omnes enim viderunt eum, 50
& conturbati sunt. Et statim locutus est G
cum eis, & dixit eis: Confidite, ego
sum, nolite timere. * Et ascendit ad il- 51
los in nauim, & cessauit ventus. Et plus
magis intra se stupebant: * non enim 52
intellexerunt de panibus: erat enim cor
Matt.14.d.34 eorum obcæcatum. *‖ Et cum transfre- 53
tassent, venerunt in terram Genesareth,
& applicuerunt. * Cumq. egressi essent 54
de naui, continuo cognouerunt eum:
* & percurrentes vniuersam regionem 55
illam, cœperunt in grabatis eos, qui se
male habebant, circumferre, vbi audiebant eum esse. * Et quocumque introi- 56
bat, in vicos, vel in villas, aut ciuitates,
in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti
eius tangerent, & quotquot tangebant
eum, salui fiebant.

CAP. VII.

ET conueniunt ad eum Pharisæi, & 1
quidam de Scribis, venientes ab Ie- A
Matt.15.a.2 rosolymis. *‖ Et cum vidissent quosdam 2
ex discipulis eius communibus manibus,
idest non lotis, manducare panes, vituperauerunt. * Pharisæi enim, & omnes 3
Iudæi, nisi crebro lauerint manus, non
manducant, tenentes traditionem seniorum: * & áforo nisi baptizentur, non 4
comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, & vrceorum, & æramentorum, & 5
lectorum: * & interrogabant eum Pharisæi, & Scribæ: Quare discipuli tui non
ambulant iuxta traditionem seniorum,
sed communibus manibus manducant
6 panem? * At ille respondens, dixit eis:
Bene prophetauit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: ‖ Populus hic ‖Isa.29.d.13
labijs me honorat, cor autem eorum
7 longe est a me. * in vanum autem me
colunt, docentes doctrinas, & præcepta
8 hominum. * Relinquentes enim manda-
B tum Dei, tenetis traditionem hominum,
baptismata vrceorum, & calicum: & alia
9 similia his facitis multa. * Et dicebat
illis: Bene irritum facitis præceptũ Dei,
10 vt traditionem vestram seruetis. * Moyses enim dixit: ‖ Honora patrem tuum, ‖Exo.20.e.12
& matrem tuam. Et: Qui maledixerit Deut.5.b.16
11 patri, vel matri, morte moriatur. * Vos Eph.6.a.2 Exo.21.c.16
autem dicitis: Si dixerit homo patri, Leuit.20.b.9
aut matri, Corban, (quod est donum) Prou.20.c.20
12 quodcumque ex me, tibi profuerit: * &
vltra non dimittitis eum quidquam fa-
13 cere patri suo, aut matri, * rescindentes
verbum Dei per traditionem vestram,
quam tradidistis: & similia huiusmodi
14 multa facitis. *‖ Et aduocans iterum tur- ‖Mat.15.b.10
bam, dicebat illis: Audite me omnes, &
15 intelligite. * Nihil est extra hominem
& introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quæ de homine procedunt illa sunt, quæ communicant ho-
16 minem. * Si quis habet aures audiendi,
17 audiat. * Et cum introisset in domum a
C turba, interrogabant eum discipuli eius
18 parabolam. * Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis quia
omne extrinsecus introiens in hominẽ,
19 non potest eum communicare: * quia
non intrat in cor eius, sed in ventrem
vadit, & in secessum exit, purgans om-
20 nes escas? * Dicebat autem, quoniam
quæ de homine exeunt, illa communi-
21 cant hominẽ. *‖ Abintus enim de corde ‖Gen.6.a.5
hominum malæ cogitationes procedũt,
adulteria, fornicationes, homicidia
22 * furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, super-
23 bia, stultitia. * Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant homi-
24 nem. *‖ Et inde surgens abijt in fines ‖Mat.15.c.24
Tyri, & Sidonis: & ingressus domum,
neminem voluit scire, & non potuit
25 latere. * Mulier enim statim vt audiuit
de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes

Digitized by Google

eius.* Erat enim mulier Gentilis, Syro- 26
phœnissa genere. Et rogabat eum vt dæ-
monium eijceret de filia eius.* Qui dixit 27
illi: Sine prius saturari filios: nõ est enim
bonum sumere panem filiorum,& mitte-
re canibus.* At illa respondit,& dixit il- 28
li: Vtique Domine,nam & catelli come- D
dunt sub mensa de micis puerorum.
* Et ait illi: Propter hunc sermonem 29
vade,exijt dæmonium a filia tua.* Et cũ 30
abijsset domum suam,& inuenit puellam
iacentem supra lectum, & dæmonium
exijsse.* Et iterum exiens de finibus Ty- 31
ri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ
inter medios fines Decapoleos.* ‖Et ad- 32
ducunt ei surdum,& mutum,& deprecabantur eum, vt imponat illi manum.
‖ Mat.9.d.32 Luc.11.b.14
*Et apprehendens eum de turba seorsum, 33
misit digitos suos in auriculas eius: &
expuens, tetigit linguam eius:* & suspi- 34
ciens in cælum,ingemuit,& ait illi: Eph-
phetha,quod est adaperire.* Et statim 35
apertæ sunt aures eius,& solutum est vinculum linguæ eius,& loquebatur recte.
*Et præcepit illis ne cui dicerent. Quã- 36
to autem eis præcipiebat, tanto magis
plus prædicabant:* & eo amplius admi- 37
rabantur,dicentes: Bene omnia fecit: &
surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

Mat.15. d.32

IN diebus illis iterum cum turba mul- 1
ta esset,nec haberent quod manduca- A
rent conuocatis discipulis,ait illis:* Mi- 2
sereor super turbam: quia ecce iam tri-
duo sustinent me,nec habent quod man-
ducent:* & si dimisero eos ieiunos in 3
domum suam, deficient in via: quidam
enim ex eis de longe venerunt.* Et re- 4
sponderũt ei discipuli sui: Vnde illos
quis poterit hic saturare panibus in soli-
tudine?* Et interrogauit eos: Quot pa- 5
nes habetis? Qui dixerunt: Septem.* Et 6
præcepit turbæ discumbere super terrã.
Et accipiens septem panes, gratias agens
fregit,& dabat discipulis suis vt appone-
rent,& apposuerunt turbæ.* Et habebant 7
pisciculos paucos: & ipsos benedixit, &
iussit apponi.* Et manducauerunt,& sa- 8
turati sunt, & sustulerunt quod supera-
uerat de fragmentis, septem sportas.
* Erant autem qui manducauerant,quasi 9
quattuor millia: & dimisit eos.* Et sta- 10
B tim ascendens nauim cum discipulis suis,
11 venit in partes Dalmanutha. * ‖ Et
exierunt Pharisæi, & cœperunt conqui-
rere cum eo, quærentes ab illo signum
12 de cælo, tentantes eum. * Et ingemi-
scens spiritu, ait: Quid generatio ista
signum quærit? Amen dico vobis, si da-
13 bitur generationi isti signum.* Et dimit-
tens eos, ascendit iterum nauim,& abijt
14 trans fretum.* ‖Et obliti sunt panes su-
mere: & nisi vnum panem non habe-
15 bant secum in naui. * Et præcipiebat
eis, dicens: Videte, & cauete a fermen-
to Pharisæorum, & fermento Herodis.
16 *Et cogitabant ad alterutrum,dicentes:
17 Quia panes non habemus. * Quo co-
gnito, ait illis Iesus: Quid cogitatis,
quia panes non habetis? nondum cogno-
scitis nec intelligitis? adhuc cæcatum
18 habetis cor vestrum? * oculos habentes
non videtis? & aures habentes non audi-
19 tis?‖ Nec recordamini,* quando quin-
que panes fregi in quinque millia: quot
cophinos fragmentorum plenos sustuli-
20 stis? Dicunt ei: Duodecim. * Quando
C & septem panes in quattuor millia:
quot sportas fragmentorum tulistis? Et
21 dicunt ei: Septẽ.* Et dicebat eis: Quo-
22 modo nondum intelligitis?* Et veniunt
Bethsaidam, & adducunt ei cæcum, &
23 rogabant eum vt illum tangeret. * Et
apprehensa manu cæci, eduxit eum ex-
tra vicum: & expuens in oculos eius
impositis manibus suis, interrogauit eũ
24 si quid videret. *Et aspiciens, ait: Vi-
deo homines velut arbores ambulantes.
25 * Deinde iterum imposuit manus super
oculos eius: & cœpit videre. & restitu-
26 tus est ita vt clare videret omnia. * Et
misit illum in domum suam,dicens: Va-
de in domum tuam: & si in vicum intro-
27 ieris, nemini dixeris. * ‖ Et egressus est
Iesus,& discipuli eius in castella Cæsareæ
Philippi: & in via interrogabat discipu-
los suos, dicens eis: ‖Quem me dicunt
28 esse homines? * Qui responderunt illi,
dicentes: Ioannem Baptistam, alij Eliã,
alij vero quasi vnum de prophetis.
29 *Tunc dicit illis. Vos vero quem me es-
se dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu
30 es Christus.* Et comminatus est eis, ne
31 cui dicerẽt de illo.* Et cœpit docere eos
D quoniam oportet filium hominis pati
multa, & reprobari a senioribus, & a
summis

‖Mat.16.a.8 Luc.11.g.54
‖ Mat.16.a.5
‖ Sup.6.f.41 Ioan.6.b.13
‖Mat.16.b.13
‖ Luc.9.c.18

Digitized by Google

summis sacerdotibus, & Scribis, & occidi: & post tres dies resurgere. * Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum. * Qui conuersus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. * Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit eis: ‖Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me. * Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, & Euangelium, saluam faciet eam. * Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum: & detrimentum animæ suæ faciat? * Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? * ‖Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. * Et dicebat illis: ‖Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute.

‖Mat.10.d.38 & 16.d.24 Luc.9.c.23.& 14.f.27.& 17. g.33 Ioan.12.d.25

‖Mat.10.d.33 Luc.9.c.26.& 12.b.9

‖Mat.16.d.27 Luc.9.c.27

CAP. IX.

Mat.17.a.1 Luc.9.d.28

ET post dies sex assumit Iesus Petrũ, & Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis. * Et vestimenta eius facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. * Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Iesu. * Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, Tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. * Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti: * & facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens: Hic est filius meus charissimus: audite illum. * Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum. * ‖Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarẽt: nisi cum Filius hominis a mortuis resurrexerit. * Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset: Cum a mortuis resurrexerit. * Et interrogabãt eum, dicentes: ‖Quid ergo dicunt Pharisæi, & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum? * Qui respondens, ait illis: Elias cum venerit primo, restituet omnia: & quo modo ‖scriptum est in Filium hominis, vt multa patiatur & contemnatur. * Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) ‖sicut scriptum est de eo. * Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis. * Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauerunt, & accurrentes salutabant eum. * Et interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? * ‖Et respondens vnus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: * qui vbicumque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis vt eijcerent illum, & non potuerunt. * Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me. * Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans. * Et interrogauit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: * & frequenter eum in ignem, & in aquas misit vt eum perderet. sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri. * Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. * Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adiuua incredulitatem meam. * Et cum videret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde, & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introeas in eum. * Et exclamans, & multum discerpens eum, exijt ab eo, & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerẽt: Quia mortuus est. * Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit. * Et cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum? * Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio. * ‖Et inde profecti

‖Mat.17.b.9

‖Mal.4.b.5

‖Isa.53.a.3

‖Mat.17.b.12

‖Luc.9.e.38

‖Mat.17.d.22

fecti prætergrediebantur Galilæam: nec
‖Luc. 9.c.21 volebat quemquam scire. * ‖Docebat 30
autem discipulos suos, & dicebat illis:
Quoniam filius hominis tradetur in
manus hominum, & occident eum, & occi-
sus tertia die resurget. * At illi ignora- 31
bant verbum: & timebant interrogare
eum. * Et venerunt Capharnaum. Qui 32
cum domi essent, interrogabat eos: Quid
in via tractabatis? * At illi tacebant. si- 33
quidem in via inter se disputauerant,
‖Matt.18.a.1 ‖quis eorum maior esset. * Et residens 34
Luc.9.f.46 vocauit duodecim, & ait illis: Si quis
vult primus esse, erit omnium nouissi-
mus, & omnium minister. * Et accipiens 35
puerum, statuit eum in medio eorum:
quem cum complexus esset, ait illis:
* Quisquis vnum ex huiusmodi pueris 36
receperit in nomine meo, me recipit: & F
quicumque me susceperit, non me susci-
‖Luc.9.f.49 pit, sed eum, qui misit me. * ‖Respondit 37
illi Ioannes, dicens: Magister, vidimus
quemdam in nomine tuo eijcientem dæ-
monia, qui non sequitur nos, & prohi-
buimus eum. * Iesus autem ait: Nolite 38
‖1.Cor.12.a.3 prohibere eum. ‖nemo est enim qui fa-
ciat virtutem in nomine meo, & possit
cito male loqui de me. * qui enim non 39
‖Mat.10.d.42 est aduersum vos, pro vobis est. * ‖Quis- 40
quis enim potum dederit vobis calicem
aquæ in nomine meo, quia Christi estis:
amen dico vobis, non perdet mercedem
suam. * ‖Et quisquis scandalizauerit vnũ 41
‖Mat.18.a.6 Luc. 17.a.2 ex his pusillis credentibus in me: bonum
est ei magis si circumdaretur mola asina-
ria collo eius, & in mare mitteretur.
‖Matt.5.d.30. & 18.a.6 Luc. 17.a.2 * ‖Et si scandalizauerit te manus tua, ab- 42
scide illam: bonum est tibi debilem in- G
troire in vitam, quàm duas manus habẽ-
tem ire in gehennam, in ignem inextin-
guibilem: * vbi vermis eorum nõ mori- 43
tur, & ignis non extinguitur. * Et si pes 44
tuus te scãdalizat, amputa illum: bonum
est tibi claudum introire in vitam æter-
nam, quàm duos pedes habentem mitti
‖Isa.66.g.24 in gehennam ignis inextinguibilis: * ‖vbi 45
vermis eorum non moritur, & ignis non
extinguitur. * Quòd si oculus tuus scan- 46
dalizat te, eijce eum: bonum est tibi lu-
scum introire in regnum Dei, quàm duos
oculos habentem mitti in gehennã ignis:
* vbi vermis eorum non moritur, & 47
‖Leui.2.d.13 ignis non extinguitur. * ‖Omnis enim 48
igne salietur, & omnis victima sale sa-
49 lietur. * ‖Bonum est sal: quòd si sal in- ‖Mat.5.b.13 Luc. 14.g.34
sulsum fuerit: in quo illud condietis?
Habete in vobis sal, & pacem habete
inter vos.

CAP. X.

1 ET inde exurgens venit in fines Iu- Mat.19.a.1
A dææ vltra Iordanem: & conueniunt
iterum turbæ ad eum: & sicut consueue-
2 rat, iterum docebat illos. * Et accedentes
Pharisæi interrogabant eum: Si licet
viro vxorem dimittere: tentantes eum.
3 * At ille respondens, dixit eis: Quid vo-
4 bis præcepit Moyses? * Qui dixerunt:
‖ Moyses permisit libellum repudij scri- ‖Deut.24.a.
5 bere, & dimittere. * Quibus respondens
Iesus, ait: Ad duritiam cordis vestri scri-
6 psit vobis præceptum istud. * ab initio
autem creaturæ ‖masculum, & feminam ‖Gen.1.d.27
7 fecit eos Deus. * Propter hoc relinquet Gen. 2.d. 24 Mat.19.a.4
homo patrem suum, & matrem, & adhæ- 1. Cor.6.d.16
8 rebit ad vxorem suam: * & erunt duo in Eph.5.g 31
carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed 1. Cor.7.b.10
9 vna caro. * Quod ergo Deus coniunxit,
10 homo non separet. * Et in domo iterum
discipuli eius de eodem interrogauerunt
11 eum. * Et ait illis: Quicumque dimiserit
B vxorem suam, & aliam duxerit, adulteriũ
12 committit super eam. * Et si vxor dimi-
serit virum suũ, & alij nupserit, mœcha-
13 tur. * Et offerebant illi paruulos vt tan-
geret illos. Discipuli autem commina-
14 bantur offerentibus. * Quos cum vide-
ret Iesus, indigne tulit, & ait illis: Sinite
paruulos venire ad me, & ne prohibueri-
tis eos: talium enim est regnum Dei.
15 * Amen dico vobis: Quisquis non rece-
perit regnum Dei velut paruulus, non in-
16 trabit in illud. * Et complexans eos, &
imponens manus super illos, benedice-
17 bat eos. * Et cum egressus esset in viam,
procurrens quidam genu flexo ante eũ,
rogabat eum: ‖Magister bone, quid fa- ‖Mat.19.d.16
18 ciam vt vitam æternam percipiam? * Ie- Luc. 18.d.18
C sus autem dixit ei: Quid me dicis bonũ?
19 Nemo bonus, nisi vnus Deus. * ‖ Præce- ‖ Exo.20.c.13
pta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne
fureris, Ne falsum testimonium dixeris,
Ne fraudem feceris, Honora patrem tuũ
20 & matrem. * At ille respondens, ait
illi: Magister, hæc omnia obseruaui a
21 iuuentute mea. * Iesus autem intuitus
eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum
tibi

Digitized by Google

tibi deest: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo; & veni, sequere me.
* Qui contristatus in verbo, abijt mœrens: erat enim habens multas possessiones. * Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis: Quàm difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!
* Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. At Iesus rursus respondens ait illis: Filioli, quàm difficile est, confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire!
* Facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnũ Dei. * Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? * Et intuens illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum. * ‖ Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. * Respondens Iesus, ait: Amen dico vobis: Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium, * qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in sæculo futuro vitam æternam. * ‖ Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. * Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat illos Iesus, & stupebant: & sequentes timebant. ‖ Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei euentura.
* Quia ecce ascendimus Ierosolymã, & Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus: * & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die resurget. * ‖ Et accedunt ad eum Iacobus, & Ioannes filij Zebedæi, dicentes: Magister, volumus vt quodcumque petierimus, facias nobis.
* At ille dixit eis: Quid vultis vt faciam vobis? * Et dixerunt: Da nobis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.
* Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? * At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis; & baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: * sedere autem ad dexteram meã, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est. * Et audientes decem cœperunt indignari de Iacobo, & Ioanne. * Iesus autem vocans eos, ait illis: ‖ Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum. * Non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister: * & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. * Nam & Filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis. * ‖ Et veniunt Iericho: & proficiscente eo de Iericho, & discipulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans. * Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est, cœpit clamare, & dicere: Iesu fili Dauid, miserere mei. * Et comminabantur ei multi vt taceret. At ille multo magis clamabat: Fili Dauid miserere mei. * Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquior esto: surge, vocat te. * Qui proiecto vestimento suo exiliens, venit ad eum. * Et respondens Iesus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, vt videam. * Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

‖ Mat. 19.d.27 Luc.18.e.28 ‖ Mat. 19.d.30 ‖ Luc.18.f.31 ‖ Mat.20.c.20 ‖ Luc.22.c.25 ‖ Mat.20.d.29 Luc.18.f.35

CAP. XI.

A 1 ET cum appropinquarẽt Ierosolymæ, & Bethaniæ ad montem oliuarum, 2 mittit duos ex discipulis suis, * & ait illis: Ite in castellum, quod contra vos est, & statim introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: soluite illum, & 3 adducite. * Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino necessarius 4 est: & continuo illum dimittet huc. * Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: & soluunt 5 eum. * Et quidam de illic stantibus

Mat.21.a.1 Luc. 19.e.29

Digitized by Google

dicebant illis : Quid facitis soluentes
pullum ? * Qui dixerunt eis sicut præ- 6
ceperat illis Iesus , & dimiserunt eis .
|| Io. 12. b. 14 * || Et duxerunt pullum ad Iesum : & 7
imponunt illi vestimenta sua , & sedit
super eum . * Multi autem vestimen- 8
ta sua strauerunt in via : alij autem frō-
des cædebant de arboribus, & sternebāt
in via . * Et qui præibant , & qui se- 9
quebantur clamabant , dicentes : Hosan-
|| Mat. 21. b. 9 na : * || Benedictus , qui venit in nomine 10
Luc. 19. g. 38 Domini : benedictum quod venit regnū B
Psal. 117. d. 25 patris nostri Dauid : Hosanna in excel-
sis . * || Et introiuit Ierosolymam in 11
|| Mat. 21. b. 10 templum : & circumspectis omnibus ,
cum iam vespera esset hora, exijt in Be-
thaniam cum duodecim . * Et alia die 12
|| Mat. 21. b. 19 cum exirēt a Bethania, esurijt . * || Cumq. 13
vidisset a longe ficum habentem folia ,
venit si quid forte inueniret in ea . &
cum venisset ad eam, nihil inuenit præ-
ter folia : non enim erat tempus ficorū .
* Et respondens dixit ei : Iam non am- 14
plius in æternum ex te fructum quisquā
manducet . Et audiebant discipuli eius .
* Et veniunt Ierosolymam . Et cum in- 15
troisset in templum , cœpit eijcere ven-
dentes , & ementes in templo : & men-
sas numulariorum , & cathedras ven-
dentium columbas euertit . * & non si- 16
nebat vt quisquam transferret vas per
templum : * & docebat, dicens eis : Non- 17
|| Isai. 56. c. 7 ne scriptum est : || Quia domus mea ,
Ier. 7. b. 11 domus orationis vocabitur omnibus C
gentibus ? Vos autē fecistis eam spelun-
cam latronum . * Quo audito principes 18
sacerdotum , & Scribæ quærebant quo-
modo eum perderent : timebant enim
eum , quoniam vniuersa turba admira-
batur super doctrina eius . * Et cum 19
vespera facta esset, egrediebatur de ciui-
tate . * Et cum mane transirent, vide- 20
runt ficum aridam factam a radicibus .
* Et recordatus Petrus, dixit ei : Rabbi, 21
ecce ficus, cui maledixisti, aruit . * Et 22
|| Matt. 7. a. 7 & 21. c. 22 respondens Iesus ait illis : || Habete fidem
Dei . * amen dico vobis, quia quicum- 23
que dixerit huic monti : Tollere , &
mittere in mare , & non hæsitauerit
in corde suo, sed crediderit, quia quod-
cumque dixerit , fiat , fiet ei . * Propte- 24
rea dico vobis , omnia quæcumque o-
|| Luc. 11. b. 9 Matt. 6. b. 14 & 18. d. 35 rantes petitis , credite quia accipietis ,
& euenient vobis . * || Et cum stabitis 25
ad orandum , dimittite si quid habetis
aduersus aliquem : vt & Pater vester
qui in cælis est , dimittat vobis peccata
26 vestra . * Quòd si vos non dimiseri-
D tis : nec Pater vester , qui in cælis est ,
27 dimittet vobis peccata vestra . * || Et || Luc. 20 a. 1
veniunt rursus Ierosolymam . Et cum
ambularet in templo, accedunt ad eum
summi sacerdotes, & Scribæ , & senio-
28 res : * & dicunt ei : In qua potestate
hæc facis ? & quis dedit tibi hanc pote-
29 statem vt ista facias ? * Iesus autem re-
spondens , ait illis : Interrogabo vos &
ego vnum verbum, & respondete mihi :
& dicam vobis in qua potestate hæc fa-
30 ciam . * Baptismus Ioannis , de cælo
erat , an ex hominibus ? Respondete
31 mihi . * At illi cogitabant secum , di-
centes : Si dixerimus, De cælo , dicet ,
32 Quare ergo non credidistis ei ? * Si di-
xerimus, Ex hominibus, timemus po-
pulum . omnes enim habebant Ioannem
33 quia vere propheta esset . * Et respon-
dentes dicunt Iesu : Nescimus . Et respō-
dens Iesus ait illis : Neque ego dico vo-
bis in qua potestate hæc faciam .

CAP. XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui : Vi- Matt. 21. d. 33
A neam pastinauit homo , & circum- Luc. 20. b. 9
dedit sepem , & fodit lacum , & ædifi- Isai. 5. a. 1
cauit turrim , & locauit eam agricolis, Ier. 2. d. 21
2 & peregre profectus est . * Et misit ad
agricolas in tempore seruum vt ab agri-
3 colis acciperet de fructu vineæ . * Qui
apprehensum eum ceciderunt , & dimi-
4 serunt vacuum . * Et iterum misit ad il-
los alium seruum : & illum in capite
vulnerauerunt, & contumelijs affecerūt .
5 * Et rursum alium misit, & illum occi-
derunt : & plures alios : quosdam cædē-
6 tes, alios vero occidentes . * Adhuc ergo
vnum habens filium charissimum : &
illum misit ad eos nouissimum, dicens :
7 Quia reuerebuntur filium meum . * Co-
loni autem dixerunt ad inuicem : Hic
est heres : venite , occidamus eum : &
8 nostra erit hereditas . * Et apprehenden-
tes eum , occiderunt : & eiecerunt extra
9 vineam . * Quid ergo faciet Dominus
vineæ ? Veniet , & perdet colonos : &
10 dabit vineam alijs . * Nec scripturam
hanc legistis : || Lapidem , quem repro- || Ps. 117. d. 22
bauerunt

Digitized by Google

Isai.28. d.16 bauerunt ædificantes, hic factus est in
Act.4. b. 11 caput anguli : * A Domino factum est 11
Rom.9. g. 33 istud, & est mirabile in oculis nostris?
1.Pet.2.a.8
Matt.21. d.42 * Et quærebant eum tenere : & timuerũt 12
turbam . cognouerunt enim quoniam
ad eos parabolam hanc dixerit . Et reli-
cto eo abierunt . * ‖ Et mittunt ad eum 13
‖ Mat.22.b.15 quosdam ex Pharisæis , & Herodianis ,
Luc. 20. d. 20 vt eum caperent in verbo . * Qui veniẽ- 14
tes dicunt ei : Magister, scimus quia ve- B
rax es, & non curas quemquam : nec e-
nim vides in faciem hominum , sed in
veritate viam Dei doces . licet dari tri-
butum Cæsari , an non dabimus? * Qui 15
sciens versutiam illorum, ait illis : Quid
me tentatis? afferte mihi denarium vt
videam . * At illi attulerunt ei . Et ait il- 16
lis : Cuius est imago hæc, & inscriptio?
Dicunt ei : Cæsaris . * Respondens autem 17
‖ Ro.13. c.7 Iesus dixit illis : ‖ Reddite igitur quæ sũt
Cæsaris, Cæsari : & quæ sunt Dei, Deo .
‖ Mat.22.c.23 Et mirabantur super eo . * ‖ Et venerunt 18
Luc. 20.d. 27 ad eum Sadducæi , qui dicunt resurre-
ctionem non esse : & interrogabant eum
dicentes : * Magister, Moyses nobis scri- 19
‖ Deut.25. b.5 psit, ‖ vt si cuius frater mortuus fuerit ,
& dimiserit vxorem , & filios non reli-
querit , accipiat frater eius vxorem ip-
sius, & resuscitet semen fratri suo . * Se- 20
ptem ergo fratres erant : & primus ac-
cepit vxorem , & mortuus est non reli-
cto semine . * Et secundus accepit eam, 21
& mortuus est : & nec iste reliquit se-
men . Et tertius similiter . * Et accepe- 22
runt eam similiter septem : & non reli-
querunt semen . Nouissima omnium de-
functa est & mulier . * In resurrectione 23
ergo cum resurrexerint, cuius de his e-
rit vxor ? septem enim habuerunt eam
vxorem . * Et respondens Iesus, ait illis : 24
Nonne ideo erratis , non scientes Scri-
pturas, neque virtutem Dei ? * Cum e- 25
nim a mortuis resurrexerint, neque nu-
bent, neque nubentur, sed sunt sicut an-
geli in cælis . * De mortuis autem quòd 26
resurgant , non legistis in libro Moysi , C
super rubũ quomodo dixerit illi Deus,
‖ Exod. 3.b.6 inquiens : ‖ Ego sum Deus Abraham, &
Matt.22.d.32 Deus Isaac , & Deus Iacob ? * Non est 27
Deus mortuorum, sed viuorum . Vos er-
‖ Mat.22.d.34 go multum erratis . * ‖ Et accessit vnus 28
de Scribis, qui audierat illos conquiren-
tes, & videns quoniam bene illis respõ-
derit, interrogauit eum quod esset pri-
29 mum omnium mandatum . * Iesus autẽ
respondit ei : Quia primum omnium
mandatum est : ‖ Audi Israel, Dominus ‖ Deut. 6.a.7
30 Deus tuus , Deus vnus est : * & diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde
tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
mente tua, & ex tota virtute tua . Hoc
31 est primum mandatum . * ‖ Secundũ au- ‖ Leu.19.d.18
tem simile est illi : Diliges proximum Matt.22.d.39
tuum tamquam teipsum . Maius horum Rom. 13.c.9
Galat.5.c.14
32 aliud mandatũ non est . * Et ait illi Scri- Iac.2.b.8
ba : Bene Magister, in veritate dixisti ,
quia vnus est Deus, & nõ est alius præ-
33 ter eum . * Et vt diligatur ex toto cor-
de, & ex toto intellectu, & ex tota ani-
ma, & ex tota fortitudine : & diligere
proximum tamquam seipsum, maius est
omnibus holocautomatibus , & sacrifi-
34 cijs . * Iesus autem videns quòd sapien-
ter respondisset, dixit illi : Non es lon-
ge a regno Dei . Et nemo iam audebat
35 eum interrogare . * Et respondens Iesus
dicebat , docens in templo : Quomodo
dicunt Scribæ Christum filium esse Da-
36 uid? * Ipse enim Dauid dicit in Spiritu
D sancto : ‖ Dixit Dominus Domino meo, ‖ Mat.22.d.42
sede a dextris meis , donec ponam ini- Luc.20. g. 41
micos tuos scabellum pedum tuorum . Psal.109. a. 1
37 * Ipse ergo Dauid dicit eum Dominũ ,
& vnde est filius eius? Et multa turba
38 eum libenter audiuit . * Et dicebat eis in
doctrina sua : ‖ Cauete a Scribis, qui vo- ‖ Mat.23. a.b
lunt in stolis ambulare, & salutari in Luc. 11. f. 13
39 foro, * & in primis cathedris sedere in & 20. g.46
synagogis, & primos discubitus in cœ-
40 nis : * qui deuorant domos viduarũ sub
obtentu prolixæ orationis : hi accipient
41 prolixius iudicium . * ‖ Et sedens Iesus ‖ Luc.21. a.1
contra gazophylacium, aspiciebat quo-
modo turba iactaret æs in gazophyla-
cium, & multi diuites iactabant multa .
42 * Cum venisset autẽ vidua vna pauper ,
misit duo minuta , quod est quadrans ,
43 * & conuocans discipulos suos, ait illis :
Amen dico vobis, quoniam vidua hæc
pauper plus omnibus misit, qui miserũt
44 in gazophylacium . * Omnes enim ex
eo, quod abundabat illis, miserunt : hæc
vero de penuria sua omnia quæ habuit
misit totum victum suum .

CAP. XIII.

1 A ET cum egrederetur de templo , ait Matt. 24.a.1
illi vnus ex discipulis suis : Magister, Luc. 19. g.44
aspice & 21. b.5

Digitized by Google

aspice quales lapides, & quales structuræ. * Et respondens Iesus, ait illi: Vides 2
has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. * Et cum sederet in 3
Monte oliuarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & Andreas: * Dic 4
nobis, quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc omnia incipiẽt consummari? * Et respondens Iesus cœ- 5
|| Eph. 5. b. 6 2. Thes. 2. a. 3 pit dicere illis: || Videte ne quis vos seducat: * multi enim venient in nomine 6
meo dicentes, quia ego sum: & multos seducent. * Cum audieritis autem bella, 7
& opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis. * Exurget enim gens contra gen- 8
tem, & regnum super regnum, & erũt B terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum hæc. * Videte autem 9
vosmetipsos. Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis vapulabitis, & ante præsides, & reges stabitis propter me, in testimonium illis. * Et in om- 10
nes gentes primum oportet prædicari Euangelium. * || Et cum duxerint vos 11
|| Mat. 10. b. 19 Luc. 12. b. 11 & 21. d. 14 tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus. * Tradet autem frater fratrem in mortẽ, 12
& pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos. * Et 13
eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finẽ, 14
|| Dan. 9. g. 27 Mat. 24. b. 16 Luc. 21. d. 21 hic saluus erit. * || Cum autem videritis abominationem desolationis stantem, vbi non debet, qui legit, intelligat: tũc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes: 15
* & qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de 16
domo sua: * & qui in agro erit, non reuertatur retro tollere vestimentum 17
C suum. * Væ autem prægnantibus, & 18
nutrientibus in illis diebus. * Orate vero vt hieme non fiant. * Erunt enim dies 19
illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus vsque nunc, neque fient. * Et nisi 20
breuiasset Dominus dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos, quos
|| Mat. 24. b. 23 Luc. 21. b. 8 elegit, breuiauit dies. * || Et tunc si quis 21
vobis dixerit: Ecce hic est Christus, 22
ecce illic, ne credideritis. * Exurgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa, & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. 23
* Vos ergo videte: ecce prædixi vobis 24
omnia. * || Sed in illis diebus post tri- || Ezec. 32. b. 7 Isai. 13. b. 10 Ioel. 2. b. 10
bulationem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum: 25
* & stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cælis sunt, mouebuntur. 26
* Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, 27
& gloria. * || Et tunc mittet angelos || Mat. 24. c. 31
D suos, & cõgregabit electos suos a quattuor ventis, a summo terræ vsque ad 28
summum cæli. * A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognosci- 29
tis quia in proximo sit æstas: * sic & vos cum videritis hæc fieri, scitote 30
quòd in proximo sit in ostijs. * Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. 31
* Cælum, & terra transibunt, verba au- 32
tem mea non transibunt. * De die autem illo, vel hora nemo scit, neque angeli 33
in cælo, neque Filius, nisi Pater. * || Vi- || Mat. 24. d. 42
dete, vigilate, & orate: nescitis enim 34
quando tempus sit. * Sicut homo, qui peregre profectus reliquit domum suã, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet. 35
* Vigilate ergo, (nescitis enim quando dominus domus veniat: sero an media 36
nocte, an galli cantu, an mane) * ne cum venerit repente, inueniat vos dor- 37
mientes. * Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

CAP. XIIII.

1 A ERat autem Pascha & Azyma post || Matt. 26. a. 2 Luc. 22. a. 1
biduum: & quærebant summi sacerdotes, & Scribæ quomodo eum 2
dolo tenerent, & occiderent. * Dicebant autem: Non in die festo, ne for- 3
te tumultus fieret in populo. * || Et cum || Matt. 26. a. 6 Ioan. 12. a. 1
esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recũberet: venit mulier habens alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabastro, effudit super caput
4 eius. * Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio ista vnguenti facta est?

* Poterat

Digitized by Google

*Poterat enim vnguentum istud vænundari plus quàm trecentis denarijs,& dari pauperibus. Et fremebant in eam. 5
*Iesus autem dixit: Sinite eam,quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. *semper enim pauperes habetis 6 7
vobiscum: & cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem nõ semper habetis. *Quod habuit hæc,fecit: præuénit vngere corpus meum in sepulturam. 8
*Amen dico vobis: Vbicumque prædicatum fuerit Euangeliũ istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc,narrabitur 9
‖Mat.26.b.14 in memoriam eius. *‖Et Iudas Iscariotes vnus de duodecim abijt ad summos 10 B
sacerdotes, vt proderet eum illis. *Qui audientes gauisi sunt: & promiserunt ei 11
pecuniam se daturos. Et quærebat quo-
‖Mat.26.b.16 Luc.22.a.6 modo illum opportune traderet. *‖Et 12
primo die Azymorum quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi vt manduces Pascha? *Et mittit duos ex discipulis 13
suis,& dicit eis: Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, sequimini eum: *& quocumque 14
introierit, dicite domino domus, quia magister dicit: Vbi est refectio mea,vbi Pascha cum discipulis meis manducem? *Et ipse vobis demõstrabit cœnaculum 15
grande, stratum: & illic parate nobis. *Et abierunt discipuli eius, & venerunt 16
in ciuitatem: & inuenerũt sicut dixerat
‖Mat.26.b.20 Luc 22.b.14 Ioan.13.c.21 illis, & parauerunt Pascha. *‖Vespere 17
autem facto, venit cum duodecim. *Et 18
discumbentibus eis, & manducantibus, ait IESVS: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. *At illi cœperunt contristari, 19
& dicere ei singulatim: Numquid ego? *Qui ait illis: Vnus ex duodecim, qui 20
intingit mecum manum in catino. *Et 21
‖Psal.40.c.10 Act.1.c.10 Filius quidem hominis vadit ‖sicut scri- C
ptum est de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur. bonum erat ei, si non esset natus homo ille. *‖Et manducantibus illis, accepit 22
‖Mat.26.b.24 1.Cor.11.c.24 Iesus panem: & benedicens fregit,& dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meũ. *Et accepto calice, gratias agens 23
dedit eis: & biberũt ex illo omnes. *Et 24
ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. *Amen dico vobis, quia iam nõ bibam 25
de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno
26 Dei. *Et hymno dicto exierunt in Mõ-
27 tem oliuarum. *Et ait eis Iesus: ‖Omnes scãdalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: ‖Percutiam pastorẽ, ‖Ioã.16.g.42 ‖Zach.13.c.7
28 & dispergentur oues. *Sed postquam resurrexero,præcedam vos in Galilæam.
29 *Petrus autem ait illi: Et si omnes scan-
30 dalizati fuerint in te: sed non ego. *Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquã gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.
31 *At ille amplius loquebatur: Et si opor- D
tuerit me simul commori tibi, non te negabo: Similiter autem & omnes dice-
32 bant. *‖Et veniunt in prædium,cui no- ‖Mat.26.d.36 men Gethsemani. Et ait discipulis suis: Luc.22.d.40
33 Sedete hic donec orem. *Et assumit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secum:
34 & cœpit pauere, & tædere. *Et ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mor-
35 tem: sustinete hic, & vigilate. *Et cum processisset paululũ, procidit super terram: & orabat, vt si fieri posset, transi-
36 ret ab eo hora: *& dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me, sed non quod ego vo-
37 lo, sed quod tu. *Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? nõ potuisti vna hora vigilare?
38 *Vigilate, & orate vt non intretis in tẽtationem. Spiritus quidẽ promptus est,
39 caro vero infirma. *Et iterum abiens
40 orauit eumdem sermonem, dicens: *Et E
reuersus, denuo inuenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum grauati) &
41 ignorabant quid responderent ei. *Et venit tertio, & ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus pec-
42 catorum. *Surgite, eamus. ecce qui me
43 tradet,prope est. *Et, adhuc eo loquente,venit Iudas Iscariotes vnus de duodecim, & ‖ cum eo turba multa cum gla- ‖Mat.26.e.47
dijs, & lignis, a summis sacerdotibus,& Luc.22.e.47
44 Scribis, & senioribus. *Dederat autem Ioan.18.a.3
traditor eius signum eis,dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete
45 eum,& ducite caute. *Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Aue Rab-
46 bi: & osculatus est eum. *At illi manus iniecerunt in eum, & tenuerunt eum.
47 *Vnus autem quidam de circũstantibus

educens

Digitized by Google

educens gladium, percussit seruum summi sacerdotis: & amputauit illi auriculam. * Et respōdens Iesus, ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladijs, & lignis comprehendere me? * quotidie eram apud vos in templo docens, & nō me tenuistis. Sed vt impleantur Scriptu-
Mat.26.f.56 ræ. * ‖ Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt. * Adolescens autem quidam sequebatur eū amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum. * At ille reiecta sindone, nudus profugit ab
‖ Mat.26.f.57 Luc.22.f.54 Ioan.18.c.13 eis. * ‖ Et adduxerūt Iesum ad summum sacerdotem: & conuenerunt omnes sacerdotes, & Scribæ, & seniores. * Petrus autem a longe secutus est eum vsque intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignē, & calefacie-
‖ Mat.26.f.59 bat se. * ‖ Sūmi vero sacerdotes, & omne concilium quærebant aduersus Iesum testimonium, vt eum morti traderent, nec inueniebant. * Multi enim testimonium falsum dicebant aduersus eum: & conuenientia testimonia non erant. * Et quidam surgentes, falsum testimoniū ferebant aduersus eum, dicentes: * Quo-
‖ Ioan.2.d.19 niam nos audiuimus eū dicentem: ‖ Ego dissoluam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manu factum ædificabo. * Et non erat conueniens testimonium illorum. * Et exurgens summus sacerdos in mediū, interrogauit Iesum, dicens: Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? * Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eū, & dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti? * Iesus autē dixit illi: Ego sum:
‖ Mat.24.c.30 ‖ & videbitis Filium hominis sedētem a dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli. * Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes? * Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. * Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eū cædere, & dicere ei: Prophetiza: & mini-
‖ Mat.26.g.69 Luc.22.f.55 Ioan.18.c.17 stri alapis eum cædebant. * ‖ Et cū esset Petrus in atrio deorsum, venit vna ex ancillis summi sacerdotis: * & cum vidisset Petrum calefaciētem se, aspiciens illū, ait: Et tu cū Iesu Nazareno eras. * At ille negauit, dicens: Neque scio, neque noui quid dicas. Et exijt foras ante atrium, & gallus cantauit. * ‖ Rursus autē ‖ Mat.26.g.71
cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. * At ille iterum negauit. ‖ Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: ‖ Luc.22.g.58 Ioan.18.c.25
Vere ex illis es: nam & Galilæus es. * Ille autē cœpit anathematizare, & iurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis. * Et statim gallus iterum cantauit. ‖ Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus: Prius quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere. ‖ Mat.26.g.75 Ioan.13.d.38

CAP. XV.

Et confestim, mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. * Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorum? At ille respōdens, ait illi: Tu dicis. * ‖ Et accusabant eum ‖ Mat.27.a.2 Luc.23.g.66 Ioan.18.c.28
summi sacerdotes in multis. * Pilatus autem rursum interrogauit eum, dicens: Non respōdes quidquam? vide in quantis te accusant. * Iesus autem amplius nihil respondit, ita vt miraretur Pilatus. ‖ Mat.27.b.12 Luc.23.a.6 Ioan.18.f.38
* Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex vinctis, quemcumque petissent. * Erat autē qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. * Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis. * Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum? * Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum summi sacerdotes. * Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barabbam dimitteret eis. * ‖ Pilatus autem ‖ Mat.27.c.21 Luc.23.b.14 Ioan.18.g.39 & 19.a.4
iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? * ‖ At illi iterum clamauerunt: Crucifige eum. * Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt: Crucifige eum. * Pilatus autē volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum, vt crucifigeretur. * ‖ Milites autem duxerunt eum in ‖ Mat.27.d.27 Ioan.19.a.2
atrium prætorij, & cōuocant totam cohortē, * & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam. * Et cœperūt salutare eum: Aue rex Iudæorum.

Digitized by Google

dæorum. * Et percutiebant caput eius 19
arundine: & conspuebant eum, & ponẽ-
tes genua, adorabant eum. * Et postquã 20
illuserunt ei, exuerunt illum purpura, &
induerunt eum vestimentis suis: & edu-
‖Mat.27.d.32 cunt illum vt crucifigerent eum. * ‖Et 21
Luc.23.d.26 angariauerũt prætereuntem quempiam,
Simonem Cyrenæum venientẽ de villa,
patrẽ Alexandri, & Rufi, vt tolleret cru-
cem eius. * Et perducunt illum in Gol- 22
gotha locum: quod est interpretatum
Caluariæ locus. * Et dabant ei bibere 23
‖Mat.27.d.33 myrrhatum vinum: & non accepit. * ‖Et 24
Luc.23.e.33 crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta C
Ioan.19.d.17 eius, mittentes sortẽ super eis, quis quid
tolleret. * Erat autẽ hora tertia: & cru- 25
cifixerunt eum. * Et erat titulus causæ 26
eius inscriptus: REX IVDÆORVM.
* Et cum eo crucifigunt duos latrones: 27
vnum a dextris, & alium a sinistris eius.
‖Isa.53.d.12 * ‖ Et impleta est scriptura, quæ dicit: 28
Et cum iniquis reputatus est. * Et præ- 29
tereuntes blasphemabant eum, mouentes
‖Ioan.2.d.19 capita sua, & dicentes: ‖Vah qui destruis
templum Dei, & in tribus diebus reædi-
ficas: * saluum fac temetipsum descen- 30
dens de cruce. * Similiter & summi sa- 31
cerdotes illudentes, ad alterutrum cum
Scribis dicebant: Alios saluos fecit, seip-
sum non potest saluũ facere. * Christus 32
rex Israel descendat nunc de cruce, vt vi-
deamus, & credamus. Et qui cum eo
crucifixi erant, conuitiabantur ei. * Et 33
facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per
totam terram vsque in horam nonam.
* Et hora nona exclamauit Iesus voce 34
‖Psal.21.a.1 magna, dicens: ‖Eloi, eloi, lamma sa-
Matt.27.e.46 bacthani? quod est interpretatum: Deus D
meus, Deus meus, vt quid dereliquisti
me? * Et quidam de circumstantibus 35
audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.
* Currens autem vnus, & implens spon- 36
giam aceto, circumponensq. calamo,
potum dabat ei, dicens: Sinite, videa-
mus si veniat Elias ad deponendum
eum. * Iesus autem emissa voce magna 37
expirauit. * Et velum templi scissum 38
est in duo, a summo vsque deorsum.
* Videns autem Centurio, qui ex aduer- 39
so stabat, quia sic clamans expirasset,
ait: Vere hic homo Filius Dei erat.
‖Mat.27.f.55 * ‖ Erant autem & mulieres de longe 40
aspicientes: inter quas erat Maria Mag-
dalene, & Maria Iacobi minoris, & Io-
41 seph mater, & Salome: * & cum esset
in Galilæa, sequebantur eum, ‖& mini- ‖Luc.8.a.2
strabant ei, & aliæ multæ, quæ simul
cum eo ascenderant Ierosolymam.
42 * ‖ Et cum iam sero esset factum (quia ‖Mat.27.g.57
erat parasceue, quod est ante sabbatum) Luc.23.g.50
43 * venit Ioseph ab Arimathæa nobilis de- Ioan.19.g.38
curio, qui & ipse erat expectans regnũ
Dei, & audacter introiuit ad Pilatum,
44 & petijt corpus Iesu. * Pilatus autem
mirabatur si iam obijsset. Et accersito
centurione, interrogauit eum si iam
45 mortuus esset. * Et cum cognouisset a
46 cẽturione, donauit corpus Ioseph. * Io-
seph autem mercatus sindonem, & de-
ponens eum inuoluit sindone, & posuit
eum in monumento, quod erat excisum
de petra, & aduoluit lapidem ad ostium
47 monumenti. * Maria autem Magdale-
ne, & Maria Ioseph aspiciebant vbi po-
neretur.

CAP. XVI.

1 ET cum transisset sabbatum, Maria Matt.28.a.1
A Magdalene, & Maria Iacobi, & Sa- Luc.24.a.1
lome emerunt aromata vt venientes vn- Ioan.20.a.1
2 gerent Iesum. * Et valde mane vna sab-
batorum, veniunt ad monumentum, or-
3 to iam sole. * Et dicebant ad inuicem:
Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio
4 monumenti? * Et respicientes viderunt
reuolutũ lapidem. Erat quippe magnus
5 valde. * ‖ Et introeuntes in monumen- ‖Matt.28.a.5
tum viderũt iuuenem sedentem in dex- Luc.24.a.4
tris, coopertum stola candida, & obstu- Ioan.20.c.12
6 puerunt. * Qui dicit illis: Nolite expa-
B uescere: Iesum quæritis Nazarenum, cruci-
fixum: surrexit, non est hic, ecce lo-
7 cus vbi posuerunt eum. * Sed ite, dicite
discipulis eius, & Petro quia præce-
dit vos in Galilæam: ibi eum videbitis,
8 ‖sicut dixit vobis. * At illæ exeuntes, fu- ‖Sup.14.c.28
gerunt de monumento: inuaserat enim
eas tremor & pauor: & nemini quid-
9 quam dixerunt: timebant enim. * Sur- ‖Ioan.20.d.16
gens autem mane, ‖prima sabbati, appa-
ruit primo Mariæ Magdalene, de qua eie-
10 cerat septẽ dæmonia. * Illa vadens nun-
ciauit his, qui cum eo fuerant, lugenti-
11 bus, & flentibus. * Et illi audientes quia
viueret, & visus esset ab ea, non credide-
12 runt. * ‖Post hæc autem duobus ex his ‖Luc.24.b.19
ambu-

Digitized by Google

ambulantibus ostensus est in alia effigie,
euntibus in villam: * & illi euntes nun- 13
ciauerunt ceteris: nec illis crediderunt.
* Nouissime recumbentibus illis vnde- 14
cim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis: quia
ijs, qui viderant eum resurrexisse, non
crediderunt. * Et dixit eis: Euntes in 15
mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. * Qui crediderit, 16
& baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero D
non crediderit, condemnabitur. * Signa 17
autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: ‖ In nomine meo dæmonia eijciet: ‖ Act.16.d.18
18 linguis loquentur nouis: * serpentes tol- & 2.a.4. &
lent: & si mortiferum quid biberint, 10.g.46
non eis nocebit: super ægros manus im- Act.28.a.5.8
19 ponent, & bene habebunt. * Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est
eis, ‖ assumptus est in cælum, & sedet a ‖ Luc.24.g.51
20 dextris Dei. * Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

QVONIAM quidem 1
multi conati sũt or- A
dinare narrationem,
quæ in nobis completæ sunt, rerum:
* sicut tradiderũt no 2
bis, qui ab initio ipsi
viderunt, & ministri fuerunt sermonis:
* visum est & mihi, assecuto omnia a 3
principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile, * vt cognoscas 4
eorum verborum, de quibus eruditus es,
veritatem. * Fuit in diebus Herodis, 5
regis Iudææ, sacerdos quidam nomine
Zacharias ‖ de vice Abia, & vxor illius ‖ 1.Paral.24.
de filiabus Aaron, & nomen eius Elisa- a.10
beth. * Erant autem iusti ambo ante 6
Deum, incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela, * & nõ erat illis filius eo quòd esset 7
Elisabeth sterilis, & ambo processissent
in diebus suis. * Factum est autem, cum 8
sacerdotio fungeretur in ordine vicis
9 suæ ante Deum, * secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exijt vt incensum
poneret, ingressus in templum Domini:
10 * & ‖ omnis multitudo populi erat orans ‖ Exo.30.a.7
11 foris hora incensi. * Apparuit autẽ illi Luc.16.d.17
Angelus Domini, stans a dextris altaris
12 incensi. * Et Zacharias turbatus est vi-
13 dens, & timor irruit super eum. * Ait
B autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio
tua: & vxor tua Elisabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem:
14 * & erit gaudium tibi, & exultatio, &
15 multi in natiuitate eius gaudebũt: * erit
enim magnus coram Domino: & vinũ,
& siceram non bibet, & Spiritu sancto
replebitur adhuc ex vtero matris suæ:
16 * & multos filiorum Israel conuertet ad
17 Dominũ Deum ipsorum: * & ipse præcedet ante illum in spiritu, & virtute
Eliæ: ‖ vt conuertat corda patrum in fi- ‖ Mal.4.b.6
lios, & incredulos ad prudentiam iusto- Matt.11.b.14
rum, parare Domino plebem perfectam.

* Et

Digitized by Google

S. LVCAS.

Digitized by Google

Digitized by Google

* Et dixit Zacharias ad Angelum: Vnde 18
hoc sciam? ego enim sum senex, &
vxor mea processit in diebus suis. * Et 19
respondens Angelus dixit ei: Ego sum
Gabriel, qui asto ante Deum: & missus
sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. * Et ecce eris tacens, & non poteris 20
loqui vsque in diem, quo hæc fiant, pro
eo quòd non credidisti verbis meis, quæ
implebuntur in tempore suo. * Et erat 21
plebs expectans Zachariam: & mirabãtur quòd tardaret ipse in tẽplo. * Egres- 22
sus autem non poterat loqui ad illos, & C
cognouerunt quòd visionem vidisset in
templo. Et ipse erat innuẽs illis, & permansit mutus. * Et factum est, vt imple- 23
ti sunt dies officij eius abijt in domum
suam: * post hos autem dies concepit 24
Elisabeth vxor eius, & occultabat se
mensibus quinque, dicens: * Quia sic fe- 25
cit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter
homines. * In mense autem sexto, mis- 26
sus est Angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, * ad 27
Virginem desponsatam viro, cui nomen
erat Ioseph, de domo Dauid, & nomen
virginis Maria. * Et ingressus Angelus 28
ad eam dixit: Aue gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.
* Quæ cum audisset, turbata est in ser- 29
mone eius, & cogitabat qualis esset ista
salutatio. * Et ait Angelus ei: Ne 30
timeas Maria, inuenisti enim gratiã apud
|| Isai. 7. c. 14 Deum: * || ecce concipies in vtero, & 31
|| Inf. 2. c. 21 paries filium, & || vocabis nomen eius
IESVM. * hic erit magnus, & Filius 32
Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius: || & D
|| Dan. 7. d. 14 g. 27 Mich. 4. c. 7 regnabit in domo Iacob in æternum,
* & regni eius non erit finis. * Dixit au- 33
tem Maria ad Angelum: Quomodo fiet 34
istud, quoniam virum non cognosco?
* Et respondens Angelus dixit ei: Spiri- 35
tus sanctus superueniet in te, & virtus
Altissimi obumbrabit tibi. Idcoq. &
quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur
Filius Dei. * Et ecce Elisabeth cognata 36
tua, & ipsa concepit filium in senectute
sua: & hic mẽsis sextus est illi, quæ vocatur sterilis: * quia non erit impossibi- 37
le apud Deum omne verbum. * Dixit 38
autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat
mihi secundum verbum tuũ. Et discesfit ab illa Angelus. * Exurgens autem 39
Maria in diebus illis abijt in montana
cum festinatione, in ciuitatem Iuda: * Et 40
intrauit in domum Zachariæ, & saluta- 41
uit Elisabeth. * Et factum est, vt audiuit
E salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit
infans in vtero eius: & repleta est Spi- 42
ritu sancto Elisabeth: * & exclamauit vo
ce magna, & dixit: Benedicta tu inter
mulieres, & benedictus fructus ventris
tui. * Et vnde hoc mihi vt veniat mater 43
Domini mei ad me? * Ecce enim vt fa- 44
cta est vox salutationis tuæ in auribus
meis, exultauit in gaudio infans in vte- 45
ro meo. * & beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt ti- 46
bi a Domino. * Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum:
47 * & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.
48 * Quia respexit humilitatem ancillæ
suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicẽt
omnes generationes.
49 * Quia fecit mihi magna qui potens
est: & sanctum nomen eius.
50 * Et misericordia eius a progenie in
progenies timentibus eum.
51 * Fecit potẽtiam in || brachio suo: di- || Isai. 51. b. 9
sperſit superbos mente cordis sui. Psal. 32. b. 10
52 * Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.
53 * || Esurientes impleuit bonis: & diui- || Psal. 33. a. 11
F tes dimisit inanes. 1. Reg. 2. b. 5
54 * Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.
55 * Sicut locutus est ad patres nostros,
|| Abraham, & semini eius in sæcula. || Isai. 41. b. 8
56 * Mansit autem Maria cum illa quasi Psal. 131. c. 11
mensibus tribus: & reuersa est in domũ Gen. 17. c. 9. & 22. c. 16
57 suam. * Elisabeth autem impletum est
58 tempus pariendi, & peperit filium. * Et
audierunt vicini, & cognati eius quia
magnificauit Dominus misericordiam
suam cum illa, & congratulabantur ei.
59 * Et factum est in die octauo, venerunt
circumcidere puerum, & vocabant eum
60 nomine patris sui Zachariã. * Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed
61 vocabitur Ioannes. * Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua,
62 qui vocetur hoc nomine. * Innuebant
autem patri eius, quem vellet vocari
63 eum. * Et postulans pugillarem scripsit,
|| dicens: Ioannes est nomen eius. Et || Sup. b. 14
mirati

mirati sunt vniuersi. * Apertum est au- 64
tem illico os eius, & lingua eius, & lo-
quebatur benedicens Deum. * Et factus 65
est timor super omnes vicinos eorum:
& super omnia montana Iudææ diuul-
gabantur omnia verba hæc: * & posue- 66
runt omnes, qui audierãt in corde suo,
dicentes: Quis, putas, puer iste erit? G
Etenim manus Domini erat cum illo.
* Et Zacharias pater eius repletus est 67
Spiritu sancto: & prophetauit, dicens:
|| Ps. 73. c. 12. & 131. d. 17 * || Benedictus Dominus Deus Israel, 68
quia visitauit, & fecit redemptionem
plebis suæ:
* Et erexit cornu salutis nobis: in do- 69
mo Dauid pueri sui.
|| Ier. 23. a. 6 & 30. b. 10 * || Sicut locutus est per os sanctorum, 70
qui a sæculo sunt, prophetarum eius:
* Salutem ex inimicis nostris, & de 71
manu omnium, qui oderunt nos:
* Ad faciendam misericordiam cum 72
patribus nostris: & memorari testamen-
ti sui sancti.
|| Gen. 22. c. 16 Ier. 21. f. 33 Hebr. 6. c. 13 d. 17 * || Iusiurandũ, quod iurauit ad Abra- 73
ham patrem nostrum, daturum se
nobis:
* Vt sine timore, de manu inimico- 74
rum nostrorum liberati, seruiamus illi.
* In sanctitate, & iustitia coram ipso, 75
omnibus diebus nostris.
* Et tu puer, propheta Altissimi vo- 76
caberis: præibis enim ante faciem Do-
mini parare vias eius:
|| Mal. 4. a. 5 Sup. b. 17 * || Ad dandam scientiam salutis ple- 77
bi eius: in remissionem peccatorum
eorum:
* Per viscera misericordiæ Dei no- 78
|| Zach. 2. d. 9 Mal. 4. a. 2 stri: in quibus visitauit nos, || oriens
ex alto:
* Illuminare his, qui in tenebris, & 79
in vmbra mortis sedent: ad dirigendos
pedes nostros in viam pacis.
* Puer autem crescebat, & conforta- 80
batur spiritu: & erat in desertis vsque
in diem ostensionis suæ ad Israel.

CAP. II.

FActum est autẽ in diebus illis, exijt 1
edictum a Cæsare Augusto vt descri- A
beretur vniuersus orbis. * Hæc descri- 2
ptio prima, facta est a præside Syriæ
Cyrino: * & ibant omnes vt profiteren- 3
tur singuli in suam ciuitatem. * Ascẽdit 4
autem & Ioseph a Galilæa de ciuitate
Nazareth in Iudæam in ciuitatẽ Dauid,
quæ vocatur || Bethlehem: eo quòd esset || Mich. 5. a. 2 Mat. 2. a. 6
5 de domo, & familia Dauid, * vt profi-
teretur cum Maria desponsata sibi vxo-
6 re prægnante. * Factum est autem, cum
essent ibi, impleti sunt dies vt pareret.
7 * Et peperit filium suum primogenitũ,
& pannis eum inuoluit, & reclinauit eũ
in præsepio: quia non erat eis locus in
8 diuersorio. * Et pastores erant in regio-
B ne eadem vigilantes, & custodientes vi-
9 gilias noctis super gregem suum. * Et
ecce angelus Domini stetit iuxta illos,
& claritas Dei circumfulsit illos, & ti-
10 muerunt timore magno. * Et dixit illis
angelus: Nolite timere: ecce enim euã-
gelizo vobis gaudium magnum, quod
11 erit omni populo: * quia natus est vo-
bis hodie Saluator, qui est Christus Do-
12 minus in ciuitate Dauid. * Et hoc vobis
signum: Inuenietis infantem pannis in-
13 uolutum, & positum in præsepio. * Et
subito facta est cum angelo multitudo
militiæ cælestis laudantium Deum, &
14 dicentium: * Gloria in altissimis Deo,
& in terra pax hominibus bonæ volun-
15 tatis. * Et factum est, vt discesserunt ab
eis Angeli in cælum: pastores loquebã-
tur ad inuicem: Transeamus vsque Beth-
lehem, & videamus hoc verbum, quod
factum est, quod Dominus ostendit no-
16 bis. * Et venerunt festinantes: & inuene-
C runt Mariam, & Ioseph, & infantem
17 positum in præsepio. * Videntes autem
cognouerunt de verbo, quod dictum
18 erat illis de puero hoc. * Et omnes, qui
audierunt, mirati sunt: & de his, quæ
19 dicta erant a pastoribus ad ipsos. * Ma-
ria autem conseruabat omnia verba
20 hæc, conferens in corde suo. * Et reuersi
sunt pastores glorificantes, & laudantes
Deum in omnibus, quæ audierant, &
21 viderant sicut dictum est ad illos. * || Et || Gen. 17. b. 12 Leuit. 12. a. 1
postquam consummati sunt dies octo vt
circumcideretur puer: vocatum est no-
men eius || Iesus, quod vocatum est ab || Sup. d. 31 Mat. 1. c. 21
angelo prius quàm in vtero conciperetur.
22 * Et postquã impleti sunt dies pur-
gationis eius || secũdum legem Moysi, tu- || Leuit. 12. a. 6
lerunt illum in Ierusalem, vt sisterent
23 eum Domino, * sicut scriptum est in le-
ge Domini: || Quia omne masculinum || Exod. 13. a. 2 Num. 8. c. 16
adaperiens vuluam, sanctum Domino
vocabi-

Digitized by Google

Digitized by Google

Quo decet humanas natalem carmine mentes
Auctoremque diem nostræ celebrare salutis?

Visceribus Deus intactis
Prodijt, aligeriumque

Digitized by Google

...um virginis infans
cunabula circum

Adstitit, et lætum cecinit Pæana, supremo
Laudis vota Deo, et pacem mortalibus almam. Luc. 2.

Digitized by Google

Digitized by Google

vocabitur. * & vt darent hostiam secun- 24
Leu. 12. c. 8 dum quod dictum est ‖ in lege Domini
par turturum, aut duos pullos colum-
barum. * Et ecce homo erat in Ierusa- 25
lem, cui nomen Simeon, & homo iste
iustus, & timoratus, expectans consola-
tionem Israel, & Spiritus sanctus erat in
eo. * Et responsum acceperat a Spiritu 26
sancto, non visurum se mortē, nisi prius
videret Christum Domini. * Et venit in 27
spiritu in templum. Et cum inducerent
puerum Iesum parentes eius, vt facerēt
secundum consuetudinem legis pro eo:
* & ipse accepit eum in vlnas suas, & 28
benedixit Deum, & dixit:
* Nunc dimittis seruum tuum Domi- 29
ne, secundum verbum tuum in pace: E
* Quia viderunt oculi mei salutare 30
tuum,
* Quod parasti ante faciem omnium 31
populorum.
* Lumen ad reuelationem gentium, 32
& gloriam plebis tuæ Israel.
* Et erat pater eius & mater mirātes 33
super his, quæ dicebantur de illo. * Et 34
benedixit illis Simeon, & dixit ad Ma-
‖ Isai. 8. c. 14 riam matrem eius: ‖ Ecce positus est hic
Rom. 9. g. 32 in ruinam, & in resurrectionem multo-
1. Pet. 2. a. 2 rum in Israel: & in signum, cui contra-
dicetur: * & tuam ipsius animam per- 35
transibit gladius vt reuelentur ex mul-
tis cordibus cogitationes. * Et erat An- 36
na prophetissa, filia Phanuel, de tribu
Aser: hæc processerat in diebus multis,
& vixerat cum viro suo annis septem a
virginitate sua. * Et hæc vidua vsque ad 37
annos octoginta quattuor: quæ non di- F
scedebat de templo, ieiunijs, & obsecra-
tionibus seruiens nocte, ac die. * Et hæc, 38
ipsa hora superueniens, cōfitebatur Do-
mino: & loquebatur de illo omnibus,
qui expectabant redemptionem Israel.
* Et vt perfecerunt omnia secundum 39
legem Domini, reuersi sunt in Galilæā
in ciuitatem suam Nazareth. * Puer au- 40
tem crescebat, & confortabatur plenus
sapientia: & gratia Dei erat in illo. * Et 41
ibant parentes eius per omnes annos in
‖ Exo. 23. c. 15 Ierusalem, ‖ in die sollemni Paschæ. * Et 42
& 34. d. 17 cum factus esset annorum duodecim,
Deut. 16. a. 1 ascendentibus illis Ierosolymam secun-
dum consuetudinē diei festi, * consum- 43
matisq. diebus, cum redirent, remansit
puer Iesus in Ierusalem, & non cogno-
44 uerunt parentes eius. * Existimantes au-
G tem illum esse in comitatu, venerunt
iter diei, & requirebant eum inter co-
45 gnatos, & notos. * Et non inuenientes,
regressi sunt in Ierusalē, requirentes eū.
46 * Et factum est, post triduum inuenerūt
illum in templo sedētem in medio do-
ctorum, audientem illos, & interrogan-
47 tem eos. * Stupebant autem omnes, qui
eum audiebant, super prudentia, & re-
48 sponsis eius. * Et videtes admirati sunt.
Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid
fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego
49 dolētes quærebamus te. * Et ait ad illos:
Quid est quòd me quærebatis? nescie-
batis quia in his, quæ patris mei sunt,
50 oportet me esse? * Et ipsi non intellexe-
runt verbum, quod locutus est ad eos.
51 * Et descendit cum eis, & venit Naza-
reth: & erat subditus illis. Et mater e-
ius cōseruabat omnia verba hæc in cor-
52 de suo. * Et Iesus proficiebat sapientia,
& ætate, & gratia apud Deum, & ho-
mines.

CAP. III.

1 A Anno autem quintodecimo impe-
A rij Tiberij Cæsaris, procurante
Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha au-
tem Galilææ Herode, Philippo autem
fratre eius tetrarcha Iturææ, & Tracho-
nitidis regionis, & Lysania Abilinæ te-
2 trarcha, * ‖ sub principibus sacerdo- ‖ Act. 4. a. 6
tum Anna, & Caipha: factum est ver-
bum Domini super Ioannem, Zacha-
3 riæ filium, in deserto. * ‖ Et venit in ‖ Mat. 3. a. 1
omnem regionem Iordanis, prædicans Mar. 1. a. 4
baptismum pœnitentiæ in remissionem
4 peccatorum, * sicut scriptum est in
Libro sermonum Isaiæ prophetæ: ‖ Vox ‖ Isai. 40. a. 3
B clamantis in deserto: Parate viam Do- Ioan. 1. c. 23
mini: rectas facite semitas eius: * omnis
5 vallis implebitur: & omnis mons, &
collis humiliabitur: & erunt praua in
6 directa: & aspera in vias planas: * &
7 videbit omnis caro salutare Dei. * Di-
cebat ergo ad turbas quæ exibant vt ba-
ptizarentur ab ipso: ‖ Genimina vipera- ‖ Mat. 3. b. 7
rum quis ostendit vobis fugere a ventu-
8 ra ira? * Facite ergo fructus dignos pœ-
nitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrē
habemus Abraham. Dico enim vobis
quia potens est Deus de lapidibus istis

Digitized by Google

suscitare filios Abrahæ. * Iam enim se- 9
curis ad radicem arborum posita est.
Omnis ergo arbor non faciens fructum
bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
* Et interrogabant eum turbæ, dicentes: 10
Quid ergo faciemus? * Respondens au- 11
|| 1.Io. 3. c.17 tem dicebat illis: || Qui habet duas tu- C
Iac.2. a.15 nicas, det non habenti: & qui habet es-
cas, similiter faciat. * Venerunt autem 12
& publicani vt baptizarentur, & dixe-
runt ad illum: Magister, quid faciemus?
* At ille dixit ad eos: Nihil amplius, 13
quàm quod constitutum est vobis, fa-
ciatis. * Interrogabant autem eum & 14
milites, dicentes: Quid faciemus &
nos? Et ait illis: Neminem concutiatis,
neque calumniam faciatis: & contenti
estote stipendijs vestris. * Existimante 15
autem populo, & cogitãtibus omnibus D
in cordibus suis de Ioanne, ne forte
ipse esset Christus: * respondit Ioãnes, 16
|| Matt.3.c.11 dicens omnibus: || Ego quidem aqua ba-
Mar.1. b.8 ptizo vos: veniet autem fortior me,
Io. 1. d. 26 cuius non sum dignus soluere corigiam
|| Act.1.a.5.& calceamentorum eius: || ipse vos bapti-
11.c.16.& 19 zabit in Spiritu sancto, & igni: * cuius 17
a. 4 ventilabrum in manu eius, & purgabit
Matt.3. c.12 aream suam, & congregabit triticum
in horreum suum, paleas autem com-
buret igni inextinguibili. * Multa qui- 18
dem, & alia exhortans euãgelizabat po-
|| Matt.14.a.3 pulo. * || Herodes autem tetrarcha cum 19
Mar.6.c.17 corriperetur ab illo de Herodiade vxo-
re fratris sui, & de omnibus malis, quæ
fecit Herodes, * adiecit & hoc super 20
omnia, & inclusit Ioannem in carcere.
|| Matt. 3.d.13 * || Factum est autem cum baptizaretur 21
Mar.1. b.9 omnis populus, & Iesu baptizato, & o- E
Io. 1. e. 32 rante, apertum est cælum: * & descendit 22
Spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsum: & vox de cælo fa-
|| Mat. 3.d. 17 cta est: || Tu es filius meus dilectus, in
& 17. a. 5 te complacui mihi. * Et ipse Iesus erat 23
Inf 9. f. 35 incipiens quasi annorum triginta, vt pu-
a.Pet.1.d.19 tabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, qui
fuit Mathat, * qui fuit Leui, qui fuit Mel- 24
chi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, * qui 25
fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit F
Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge,
* qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, 26
qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit
Iuda, * qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui 27
fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui
fuit Neri, * qui fuit Melchi, qui fuit Ad- 28
di, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadã, qui
29 fuit Her, * qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer,
qui fuit Iorim, qui fuit Mathat, qui fuit
30 Leui, * qui fuit Simeon, qui fuit Iuda,
qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit
31 Eliakim, * qui fuit Melea, qui fuit Men-
G na, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan,
32 qui fuit Dauid, * qui fuit Iesse, qui fuit
Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon,
33 qui fuit Naasson, * qui fuit Aminadab,
qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit
34 Phares, qui fuit Iudæ, * qui fuit Iacob,
qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit
35 Thare, qui fuit Nachor, * qui fuit Sarug,
qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit
36 Heber, qui fuit Sale, * qui fuit Cainan,
qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit
37 Noe, qui fuit Lamech, * qui fuit Ma-
thusale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared,
38 qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, * qui
fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adã,
qui fuit Dei.

CAP. IIII.

1 IEsus autem plenus Spiritu sancto re- Matt.4.a.1
A gressus est a Iordane: & agebatur a Mar.1.b.12
2 Spiritu in desertum * diebus quadragin-
ta, & tentabatur a diabolo. Et nihil mã-
ducauit in diebus illis: & consummatis
3 illis esurijt. * Dixit autem illi diabolus:
Si filius Dei es, dic lapidi huic vt panis
4 fiat. * Et respondit ad illum Iesus: Scri-
ptum est: || Quia non in solo pane viuit || Deut. 8. a.3
5 homo, sed in omni verbo Dei. * Et du- Mat. 4. a.4
xit illum diabolus in montẽ excelsum,
& ostendit illi omnia regna orbis terræ
6 in momento temporis, * & ait illi: Ti-
bi dabo potestatem hanc vniuersam, &
gloriam illorum: quia mihi tradita
7 sunt: & cui volo do illa. * Tu ergo si
adoraueris coram me, erunt tua omnia.
8 * Et respondens Iesus, dixit illi: || Scri- || Deut.16.c.13
B ptum est: Dominum Deum tuum ado- & 10. d. 20
9 rabis, & illi soli seruies. * Et duxit illũ
in Ierusalem, & statuit eum super pin-
nam templi, & dixit illi: Si filius Dei
10 es, mitte te hinc deorsum. * || Scriptum || Ps. 90.a.11
est enim quòd Angelis suis mandauit de
11 te, vt conseruẽt te: * & quia in manibus
tollent te, ne forte offendas ad lapidem
12 pedem tuum. * Et respondens Iesus, ait
illi: Dictum est: || Non tentabis Domi- || Deut.6.c.16
13 num Deum tuum. * Et consummata
omni tentatione, diabolus recessit ab
illo,

|| Mat.4.b.13 Mar.1.b.14 illo, vsque ad tempus. * || Et regressus 14
est Iesus in virtute Spiritus in Galilæã,
& fama exijt per vniuersam regionem
de illo. * Et ipse docebat in synagogis 15
eorum, & magnificabatur ab omnibus. C
|| Mat.13. g.54 Mar. 6. a.1 Ioan.4. f.45 * || Et venit Nazareth, vbi erat nutritus, 16
& intrauit secundum consuetudinem
suam die sabbati in synagogam, & sur-
rexit legere. * Et traditus est illi Liber 17
Isaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librum,
|| Isai. 61.a.1 inuenit locum vbi scriptũ erat: * || Spiri- 18
tus Domini super me: propter quod
vnxit me, euangelizare pauperibus mi-
sit me, sanare contritos corde, * prædi- 19
care captiuis remissionem, & cæcis vi-
sum, dimittere confractos in remissionẽ,
prædicare annum Domini acceptum, &
diem retributionis. * Et cum plicuisset 20
librum, reddidit ministro, & sedit. Et D
omnium in synagoga oculi erant inten-
dentes in eum. * Cœpit autem dicere 21
ad illos: Quia hodie impleta est hæc
scriptura in auribus vestris. * Et omnes 22
testimonium illi dabant: & mirabantur
in verbis gratiæ, quæ procedebant de
ore ipsius, & dicebant: Nonne hic est
filius Ioseph? * Et ait illis: Vtique dice- 23
tis mihi hanc similitudinem: Medice
cura teipsum: quanta audiuimus facta
in Capharnaũ, fac & hic in patria tua.
* Ait autem: Amen dico vobis, quia 24
nemo propheta acceptus est in patria
|| 3.Reg.17.a.9 sua. * In veritate dico vobis, || multæ vi- 25
duæ erant in diebus Eliæ in Israel, quã-
do clausum est cælum annis tribus, &
mensibus sex: cum facta esset fames ma-
gna in omni terra: * & ad nullam illarũ 26
missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ,
|| 4.Reg.5.d.14 ad mulierem viduã. * || Et multi leprosi 27
erant in Israel sub Elisæo propheta: & E
nemo eorũ mundatus est nisi Naaman
Syrus. * Et repleti sunt omnes in syna-
goga ira, hæc audientes. * Et surrexerũt, 28 29
& eiecerunt illum extra ciuitatem: &
duxerunt illum vsque ad supercilium
montis, super quem ciuitas illorum erat
ædificata vt præcipitarent eum. * Ipse 30
autem transiens per medium illorum
|| Mat.4. b.13 Mar.1.c.21. Matt.7.d.28 ibat. * || Et descendit in Capharnaum ci- 31
uitatẽ Galilææ, ibiq. docebat illos sab-
batis. * Et stupebant in doctrina eius, 32
|| Mar.1.c.23 quia in potestate erat sermo ipsius. * || Et 33
in synagoga erat homo habens dæmo-
nium immundum, & exclamauit voce
34 magna, * dicens: Sine, quid nobis, &
F tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos?
35 scio te quis sis, Sanctus Dei. * Et increpa-
uit illum Iesus, dicens: Obmutesce,
& exi ab eo. Et cum proiecisset illum
dæmonium in medium, exijt ab illo,
36 nihilq. illum nocuit. * Et factus est pa-
uor in omnibus, & colloquebantur ad
inuicem, dicentes: Quod est hoc verbũ,
quia in potestate & virtute imperat im-
37 mundis spiritibus, & exeunt? * Et di-
uulgabatur fama de illo in omnem lo-
38 cum regionis. * Surgens autem Iesus de
synagoga, introiuit in domum Simonis.
G || Socrus autem Simonis tenebatur ma- || Mat. 8.b.14 Mar.1. c. 30
gnis febribus: & rogauerunt illum pro
39 ea. * Et stans super illam imperauit fe-
bri: & dimisit illam. Et continuo sur-
40 gens, ministrabat illis. * Cum autem sol
occidisset: omnes, qui habebãt infirmos
varijs languoribus, ducebãt illos ad eũ.
At ille singulis manus imponens, cura-
41 bat eos. * || Exibant autem dæmonia a || Mar.1.d.34
multis clamantia, & dicentia: Quia tu
es filius Dei: & increpans nõ sinebat ea
loqui: quia sciebant ipsum esse Christũ.
42 * Facta autem die egressus ibat in deser-
tum locum, & turbæ requirebant eum,
& venerunt vsque ad ipsum: & detine-
43 bant illum ne discederet ab eis. * Qui-
bus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus o-
portet me euangelizare regnũ Dei: quia
44 ideo missus sum. * Et erat prædicans in
synagogis Galilææ.

CAP. V.

1 FActum est autem, cum turbæ irrue-
A rent in eum, vt audirent verbũ Dei,
& ipse stabat secus stagnum Genesareth.
2 * || Et vidit duas naues stantes secus sta- || Mat.4.c.18 Mar.1.c.26
gnum: piscatores autem descenderant,
3 & lauabant retia. * Ascendens autem in
vnam nauim, quæ erat Simonis, rogauit
eum a terra reducere pusillum. Et se-
4 dens docebat de nauicula turbas. * Vt
cessauit autem loqui, dixit ad Simonẽ:
Duc in altum, & laxate retia vestra in
5 capturam. * Et respondens Simon, dixit
illi: Præceptor, per totam noctem labo-
rantes, nihil cepimus: in verbo autem
6 tuo laxabo rete. * Et cum hoc fecis-
B sent, concluserunt piscium multitudi-
nem copiosam, rumpebatur autem rete

Digitized by Google

eorũ. * Et annuerunt socijs, qui erant in 7
alia naui vt venirent, & adiuuarent eos.
Et venerunt, & impleuerunt ambas na-
uiculas, ita vt pene mergerẽtur. * Quod 8
cum videret Simon Petrus, procidit ad
genua Iesu, dicens: Exi a me, quia ho-
mo peccator sum, Domine. * Stupor 9
enim circumdederat eum, & omnes,
qui cum illo erant, in captura piscium,
quam ceperant: * Similiter autem Ia- 10
cobum, & Ioannem, filios Zebedæi,
qui erant socij Simonis. Et ait ad Si-
monem Iesus: Noli timere: ex hoc iam
homines eris capiens. * Et subductis ad 11
terram nauibus, relictis omnibus secuti C
|| Mat. 8. a. 2 Mar. 1. d. 40 sunt eum. * || Et factum est, cum esset in 12
vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra,
& videns Iesum, & procidens in faciẽ,
rogauit eum, dicens: Domine, si vis,
potes me mundare. * Et extendens ma- 13
num, tetigit eum dicens: Volo: Mun-
dare. Et confestim lepra discessit ab il-
lo. * & ipse præcepit illi vt nemini di- 14
ceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti,
§ Leu. 14. a. 4 & offer pro emundatione tua, || sicut
præcepit Moyses, in testimonium illis.
* Perambulabat autem magis sermo de 15
illo: & conueniebant turbæ multæ vt
audirent, & curarẽtur ab infirmitatibus
suis. * Ipse autem secedebat in desertũ, 16
& orabat. * Et factum est in vna dierũ, 17
& ipse sedebat docens. Et erant Phari- D
sæi sedentes, & legis doctores, qui ve-
nerant ex omni castello Galilææ, & Iu-
dææ, & Ierusalem: & virtus Domini e-
§ Mat. 9. a. 2 Mar. 2. a. 3 rat ad sanandũ eos. * || Et ecce viri por- 18
tantes in lecto hominem, qui erat para-
lyticus: & quærebant eum inferre, &
ponere ante eum. * Et non inuenientes 19
qua parte illum inferrent præ turba,
ascenderunt supra tectum, & per tegu-
las summiserunt eum cum lecto in me-
dium ante Iesum. * Quorum fidem vt 20
vidit, dixit: Homo remittũtur tibi pec-
cata tua. * Et cœperunt cogitare Scri- 21
bæ, & Pharisæi, dicentes: Quis est hic, E
qui loquitur blasphemias? Quis potest
dimittere peccata, nisi solus Deus? * Vt 22
cognouit autem Iesus cogitationes eo-
rum, respondens, dixit ad illos: Quid
cogitatis in cordibus vestris? * Quid est 23
facilius dicere: Dimittuntur tibi pecca-
ta: an dicere: Surge, & ambula? * Vt 24
autem sciatis quia Filius hominis habet
potestatem in terra dimittendi peccata,
(ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuã.
25 * Et confestim consurgens coram illis,
tulit lectum, in quo iacebat: & abijt in
26 domum suam, magnificans Deum. * Et
stupor apprehendit omnes, & magnifi-
cabant Deum. Et repleti sunt timore,
dicentes: Quia vidimus mirabilia ho-
27 die. * || Et post hæc exijt, & vidit pu- § Mat. 9. a. 9 Mar. 2. c. 14
blicanum nomine Leui, sedentẽ ad Te-
28 lonium, & ait illi: Sequere me. * Et
relictis omnibus, surgens secutus est eũ.
29 * & fecit ei conuiuium magnum Leuĩ
F in domo sua: & erat turba multa pu-
blicanorum, & aliorum, qui cum illis
30 erant discumbentes. * || Et murmurabãt || Mat. 9. c. 11
Pharisæi, & Scribæ eorum dicentes ad
discipulos eius: Quare cum publicanis,
& peccatoribus manducatis, & bibitis?
31 * Et respondens Iesus, dixit ad illos: Nõ
egent qui sani sunt medico, sed qui ma-
32 le habent. * Non veni vocare iustos,
33 sed peccatores ad pœnitentiam. * At
illi dixerunt ad eum: Quare discipuli
Ioannis ieiunant frequenter, & obsecra-
tiones faciũt, similiter & Pharisæorum:
34 tui autem edunt, & bibunt? * Quibus
ipse ait: Numquid potestis filios sponsi,
dum cum illis est sponsus, facere ieiu-
35 nare? * Venient autem dies: cum ablatus
G fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt
36 in illis diebus. * Dicebat autem & simi-
litudinem ad illos: Quia nemo cõmis-
suram a nouo vestimento immittit in
vestimentum vetus: alioquin & nouum
rumpit, & veteri non conuenit commis-
37 sura a nouo. * Et nemo mittit vinũ no-
uũ in vtres veteres: alioquin rumpet vi-
nũ nouum vtres, & ipsum effundetur, &
38 vtres peribunt. * sed vinum nouum in
vtres nouos mittendum est. & vtraque
39 conseruantur. * Et nemo bibens vetus,
statim vult nouum, dicit enim: Vetus
melius est.

CAP. VI.

1 A FActum est autem in sabbato secun- Mat. 12. a. 1 Mar. 2. d. 23
do, primo, cum transiret per sata,
vellebant discipuli eius spicas, & man-
2 ducabant confricantes manibus. * Qui-
dam autem Pharisæorum, dicebãt illis:
Quid

Digitized by Google

Quid facitis quod nō licet in sabbatis?
* Et respondens Iesus ad eos, dixit: Nec 3
hoc legistis quod fecit Dauid, cum esu-
|| 1.Reg.21.b. risset ipse, & qui cum illo erant? * ||quo- 4
6 modo intrauit in domum Dei, & panes
propositionis sumpsit, & manducauit,
& dedit his, qui cum ipso erant: quos
Leu.24.b.9 non licet manducare || nisi tantum sacer-
Exo.29.e.32 dotibus? * Et dicebat illis: Quia Do- 5
minus est Filius hominis, etiam sabbati.
* Factum est autem & in alio sabbato, 6
vt intraret in synagogam, & doceret.
|| Mat.12.b.10 || Et erat ibi homo, & manus eius dextra
Mar. 3. a.1 erat arida. * Obseruabāt autem Scribæ, 7
& Pharisæi si in sabbato curaret: vt in- B
uenirent vnde accusarent eum. * Ipse 8
vero sciebat cogitationes eorum: & ait
homini, qui habebat manum aridam:
Surge, & sta in medium. Et surgens ste-
tit. * Ait autem ad illos Iesus: Interro- 9
go vos si licet sabbatis benefacere, an
male: animam saluam facere, an perde-
re? * Et circumspectis omnibus dixit 10
homini: Extende manum tuam. Et ex-
tendit: & restituta est manus eius. * Ip- 11
si autem repleti sunt insipientia, & col-
loquebantur ad inuicem, quidnam face-
rent Iesu. * Factum est autem in illis 12
diebus, exijt in montem orare, & erat
|| Mat.10.a.1 pernoctans in oratione Dei. * || Et cum 13
Mar.3.b.13 dies factus esset, vocauit discipulos suos:
& elegit duodecim ex ipsis (quos &
Apostolos nominauit) * Simonem, quē 14
cognominauit Petrum, & Andream fra-
trem eius, Iacobum, & Ioannem, Phi-
lippum, & Bartholomæum, * Matthæū, 15
& Thomam, Iacobum Alphæi, & Si- C
monem, qui vocatur zelotes, * & Iu- 16
dam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui
fuit proditor. * Et descendens cum il- 17
lis, sterit in loco campestri, & turba di-
scipulorum eius, & multitudo copiosa
plebis ab omni Iudæa, & Ierusalem,
& maritima, & Tyri, & Sidonis, * qui 18
venerant vt audirent eum, & sanarentur
a languoribus suis. Et qui vexabantur a
spiritibus immundis, curabantur. * Et 19
omnis turba quærebat eum tāgere: quia
virtus de illo exibat, & sanabat omnes.
|| Mat.5.a.2 * || Et ipse eleuatis oculis in discipulos 20
suos, dicebat: Beati pauperes: quia ve-
|| Mat.5.a.11 strum est regnum Dei. * || Beati, qui nūc 21
esuritis: quia saturabimini. Beati, qui
nunc fletis: quia ridebitis. * Beati eritis 22
cum vos oderint homines, & cum sepa-
rauerint vos, & exprobrauerint, & eie-
cerint nomen vestrum tamquam malū
23 propter Filium hominis. * Gaudete in
D illa die, & exultate: ecce enim merces
vestra multa est in cælo: secundum hæc
enim faciebant Prophetis patres eorum.
24 * Veruntamen væ vobis diuitibus, quia
25 habetis consolationem vestram. * || Væ || Am.6.a.1
vobis, qui saturati estis: quia esurietis. Eccl.31.a.8
Væ vobis, qui ridetis nunc: quia luge- Isai.65.c.12
26 bitis & flebitis. * Væ cum benedixerint
vobis homines: secundum hæc enim fa-
ciebant pseudoprophetis patres eorum.
27 * Sed vobis dico, qui auditis: Diligite
inimicos vestros, benefacite his, qui o-
28 derunt vos. * Benedicite maledicentibus
vobis, & orate pro calumniantibus vos.
29 * || Et qui te percutit in maxillam, præ- || Matt.5.g.44
be & alteram. || Et ab eo, qui aufert ti- || 1.Cor.6.b.7
bi vestimentum, etiam tunicā noli pro- Mat.7.b.12
30 hibere. * Omni autem petenti te, tribue:
& qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.
31 * || Et prout vultis vt faciant vobis ho- || Tob.4.c.16
32 mines, & vos facite illis similiter. * || Et || Mat.5.g.46
si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ
vobis est gratia? nam & peccatores di-
33 ligentes se diligunt. * Et si benefeceri-
E tis his, qui vobis benefaciunt; quæ vo-
bis est gratia? siquidem & peccatores
34 hoc faciunt. * || Et si mutuum dederitis || Mat.5.g.42
his, a quibus speratis recipere; quæ gra- Deut.15.b.8
tia est vobis? nam & peccatores pecca-
toribus fœnerātur, vt recipiāt æqualia.
35 * Verumtamē diligite inimicos vestros:
benefacite, & mutuū date, nihil inde spe-
rātes: & erit merces vestra multa, & eri-
tis filij Altissimi, quia ipse benignus est
36 super ingratos & malos. * Estote ergo
misericordes sicut & Pater vester miseri-
37 cors est. * Nolite iudicare, & nō iudica-
bimini: nolite condēnare, & non condē-
38 nabimini. Dimittite, & dimittemini. * Da-
te, & dabitur vobis: mensurā bonam, &
confertā, & coagitatā, & superefluentē
dabunt in sinū vestrum. || Eadē quippe || Mat.7.a.2
mēsura, qua mēsi fueritis, remetietur vo- Mar.4.c.24
39 bis. * Dicebat autē illis & similitudinē:
Numquid potest cæcus cæcum ducere?
40 nonne ambo in foueā cadunt? * || Non || Mat.10.c.24
F est discipulus super magistrū: perfectus Io.13.b.16
autem omnis erit, si sit sicut magister
41 eius. * || Quid autem vides festucam || Matt.7.a.3
in oculo fratris tui, trabem autem, quæ

Digitized by Google

in oculo tuo est, non consideras? * Aut 42
quomodo potes dicere fratri tuo: Fra-
ter sine eijciam festucam de oculo tuo:
ipse in oculo tuo trabem non videns?
Hypocrita eijce primũ trabem de ocu-
lo tuo: & tunc perspicies vt educas fe-
|| Matt.7. c.16 & 12.c. 33 stucam de oculo fratris tui. * || Non est 43
enim arbor bona, quæ facit fructus ma-
los: neque arbor mala, faciens fructum
bonũ. * Vnaquæque enim arbor de fru- 44
ctu suo cognoscitur. Neque enim de
spinis colligũt ficus: neque de rubo vin-
demiant vuam. * Bonus homo de bono 45
thesauro cordis sui profert bonum: &
G malus homo de malo thesauro profert
malum. Ex abundantia enim cordis os
loquitur. * Quid autem vocatis me 46
|| Mat.7. d.21 Rom. 2. b.13 Iac.1. b.12 || Domine, Domine: & non facitis quæ
dico? * Omnis, qui venit ad me, & au- 47
dit sermones meos, & facit eos: ostendã
vobis cui similis sit: * similis est ho- 48
mini ædificanti domum, qui fodit in al-
tum, & posuit fundamentum super pe-
tram. inundatione autem facta, illisum
est flumen domui illi, & non potuit eã
mouere: fundata enim erat super petrã.
* Qui autem audit, & non facit: similis 49
est homini ædificanti domum suam su-
per terram sine fundamento: in quam
illisus est fluuius, & continuo cecidit: &
facta est ruina domus illius magna.

CAP. VII.

Mar. 8. a.3 CVm autem implesset omnia verba 1
sua in aures plebis, intrauit Cappar-
A naum. * Centurionis autem cuiusdam 2
seruus male habens, erat moriturus: qui
illi erat pretiosus. * Et cum audisset de 3
Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum,
rogans eum vt veniret, & saluaret seruũ
eius. * At illi cum venissent ad Iesum, 4
rogabant eum solicite, dicẽtes ei: Quia
dignus est vt hoc illi præstes. * diligit 5
enim gentem nostram: & synagogam
ipse ædificauit nobis. * Iesus autem ibat 6
cum illis. Et cum iam non longe esset
a domo, misit ad eum Cẽturio amicos,
|| Mat.8. a.8 dicens: || Domine noli vexari: Nõ enim
sum dignus vt sub tectum meum intres.
* propter quod & meipsum non sum
dignum arbitratus vt venirem ad te: sed
dic verbo, & sanabitur puer meus.
* nam & ego homo sum sub potestate 8
B constitutus, habens sub me milites: &
dico huic vade, & vadit: & alij veni, &
venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.
9 * Quo audito Iesus miratus est: & con-
uersus sequẽtibus se turbis, dixit: Amen
dico vobis, nec in Israel tantam fidẽ in-
10 ueni. * Et reuersi, qui missi fuerant do-
mum, inuenerunt seruum, qui languerat,
11 sanum. * Et factũ est deinceps ibat in
ciuitatem, quæ vocatur Naim: & ibant
cum eo discipuli eius, & turba copio-
12 sa. * Cum autem appropinquaret portæ
ciuitatis, ecce defunctus efferebatur fi-
lius vnicus matris suæ: & hæc vidua e-
rat: & turba ciuitatis multa cum illa.
13 * Quam cum vidisset Dominus, miseri-
cordia motus super eam, dixit illi: No-
14 li flere. * Et accessit, & tetigit loculum.
(Hi autem, qui portabant, steterunt) Et
15 ait: Adolescens, tibi dico, surge. * Et re-
C sedit qui erat mortuus, & cœpit loqui.
16 Et dedit illum matri suæ. * Accepit au-
tẽ omnes timor: & magnificabant Deũ,
dicentes: || Quia propheta magnus sur- || Inf. 24.c.19
rexit in nobis: & quia Deus visitauit Ioan.4. c.19
17 plebem suam. * Et exijt hic sermo in
vniuersam Iudæam de eo, & in omnem
18 circà regionem. * Et nunciauerunt Ioã-
19 ni discipuli eius de omnibus his. * || Et || Mat.11 a.2
conuocauit duos de discipulis suis Ioã-
nes, & misit ad Iesum, dicens: Tu es qui
20 venturus es, an alium expectamus? * Cũ
autem venissent ad eum viri, dixerunt:
Ioannes Baptista misit nos ad te dicens:
Tu es, qui venturus es, an alium expe-
21 ctamus? * (in ipsa autem hora multos
curauit a languoribus, & plagis, & spi-
ritibus malis, & cæcis multis donauit
22 visum.) * Et respondens, dixit illis: Eũ-
tes renunciate Ioanni quæ audistis, &
D vidistis: || Quia cæci vident, claudi am- || Isai.35.b.5
bulant, leprosi mundãtur, surdi audiũt,
mortui resurgunt, pauperes euangelizã-
23 tur: * & beatus est quicumque nõ fue-
24 rit scandalizatus in me. * Et cum disces-
sissent nuncij Ioannis, cœpit de Ioanne
dicere ad turbas: Quid existis in deser-
tum videre? arundinem vento agita-
25 tam? * Sed quid existis videre? homi-
nem mollibus vestimentis indutum?
Ecce qui in veste pretiosa sunt & deli-
26 cijs, in domibus regum sunt. * Sed quid
existis videre? prophetam? Vtique
dico vobis, & plusquam Prophetam:
* hic

|| Mal.3.a.1 Matt.11.b.10 Mar.1.a.2 *||hic est, de quo scriptum est: Ecce 27
mitto angelum meum ante faciem tuã,
qui præparabit viam tuam ante te.* Di- 28
co enim vobis: Maior inter natos mu-
lierum propheta Ioanne Baptista nemo
est. qui autem minor est in regno Dei,
maior est illo. * Et omnis populus au- 29
diens & publicani, iustificauerunt Deũ, E
baptizati baptismo Ioannis. * Pharisæi 30
autem, & legis periti consiliũ Dei spre-
uerunt in semetipsos, non baptizati ab
|| Mat.11.b.16 eo. * Ait autem Dominus: || Cui ergo si- 31
miles dicam homines generationis hu-
ius? & cui similes sunt? * Similes sunt 32
pueris sedentibus in foro, & loquenti-
bus adinuicem, & dicentibus: Cantaui-
mus vobis tibijs, & non saltastis: lamẽ-
|| Mat. 3.a.4 Mar.1.a.6 tauimus, & non plorastis.* || Venit enim 33
Ioannes Baptista, neque manducans pa-
nem, neque bibens vinum, & dicitis:
Dæmonium habet.* Venit Filius homi- 34
nis manducans, & bibens, & dicitis: Ec-
ce homo deuorator, & bibens vinum,
amicus publicanorum, & peccatorum.
* Et iustificata est sapientia ab omnibus 35
filijs suis. * Rogabat autem illum quidã 36
de Pharisæis vt manducaret cum illo. F
Et ingressus domum Pharisæi discubuit.
|| Matt.26.a.7 Mar.14.a.3 Ioan.12.a.3 * || Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate 37
peccatrix, vt cognouit quòd accubuis-
set in domo Pharisæi, attulit alabastrũ
vnguenti: * & stans retro secus pedes 38
eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius,
& capillis capitis sui tergebat, & oscu-
labatur pedes eius, & vnguento vnge-
bat. * Videns autem Pharisæus, qui vo- 39
cauerat eum, ait intra se dicens: Hic si
esset propheta, sciret vtique, quæ, &
qualis est mulier, quæ tangit eum: quia
peccatrix est. * Et respondens Iesus, di- 40
xit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid
dicere. At ille ait: Magister, dic. * Duo 41
debitores erant cuidam fœneratori: v-
nus debebat denarios quingentos, & a-
lius quinquaginta. * Non habentibus il- 42
lis vnde redderent, donauit vtrisque.
Quis ergo eum plus diligit? * Respon- 43
dens Simon dixit: Æstimo quia is, cui G
plus donauit. At ille dixit ei: Recte
iudicasti. * Et conuersus ad mulierem, 44
dixit Simoni: Vides hãc mulierem? In-
traui in domum tuam, aquam pedibus
meis non dedisti: hæc autem lacrymis
rigauit pedes meos, & capillis suis tersit.
45 * Osculum mihi non dedisti: hæc autẽ
ex quo intrauit, non cessauit osculari
46 pedes meos. * Oleo caput meum non
vnxisti: hæc autem vnguento vnxit pe-
47 des meos. * Propter quod dico tibi: Re-
mittuntur ei peccata multa, quoniam
dilexit multum. Cui autem minus di-
48 mittitur, minus diligit. * Dixit autem
ad illam: || Remittuntur tibi peccata. || Mat.9.a.2
49 * Et cœperunt qui simul accumbebant,
dicere intra se: Quis est hic, qui etiam
50 peccata dimittit? * Dixit autẽ ad mulie-
rẽ: Fides tua te saluã fecit: vade in pace.

CAP. VIII.

1 ET factum est deinceps, & ipse iter
A faciebat per ciuitates, & castella
prædicans, & euãgelizans regnum Dei:
2 & duodecim cum illo, * & mulieres ali-
quæ, quæ erant curatæ a spiritibus ma-
lignis, & infirmitatibus: || Maria, quæ || Mar. 16.c.9
vocatur Magdalene, de qua septem dæ-
3 monia exierant, * & Ioanna vxor Chusæ
procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ
multæ, quæ ministrabant ei de facultati-
4 bus suis. * Cum autem turba plurima
conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem:
5 * || Exijt qui seminat, seminare semen || Matt.13.a.3 Mar.4.a.2
suum: & dum seminat, aliud cecidit se-
cus viam, & conculcatum est, & volu-
6 cres cæli comederunt illud. * Et aliud
cecidit supra petrã: & natum aruit, quia
7 non habebat humorem. * Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ
8 suffocauerunt illud. * Et aliud cecidit in
terram bonam: & ortum fecit fructum
9 centuplum. * Hæc dicens clamabat: Qui
10 habet aures audiendi, audiat. * Interro-
B gabant autẽ eum discipuli eius, quæ es-
11 set hæc parabola. * Quibus ipse dixit:
Vobis datum est nosse mysterium regni
Dei, ceteris autem in parabolis: || vt vi- || Isai.6.c.9 Mat.13.b.14
dentes non videant, & audientes non in- Mar.4.b.12
12 telligant. * Est autẽ hæc parabola: Semẽ Ioan.12.f.40
13 est verbum Dei. * Qui autẽ secus viam, Act.28.f.26
hi sunt qui audiunt: deinde venit dia- Rom.11.b.8
bolus, & tollit verbum de corde eo-
14 rum, ne credentes salui fiant. * Nam qui
supra petram: qui cum audierint, cum
gaudio suscipiunt verbum: & hi radices
non habent: qui ad tempus credunt, &
15 in tempore tentationis recedũt. * Quod

Digitized by Google

autem in ſpinas cecidit: hi ſunt, qui audierunt, & a ſolicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes, ſuffocãtur, & non referunt fructum. * Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbũ retinent, & fructum afferunt in patientia. * ‖ Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, vt intrantes videant lumen. * ‖ Non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur: nec abſconditum, quod non cognoſcatur, & in palam veniat. * ‖ Videte ergo quomodo audiatis? Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo. * ‖ Venerunt autem ad illum mater, & fratres eius, & non poterant adire eum præ turba. * Et nunciatum eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtãt foris, volentes te videre. * Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt. * ‖ Factum eſt autem in vna dierum: & ipſe aſcendit in nauiculam, & diſcipuli eius, & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt. * Et nauigantibus illis, obdormiuit, & deſcẽdit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur. * Accedentes autem ſuſcitauerunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpauit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: & facta eſt tranquillitas. * Dixit autem illis: Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt ad inuicem, dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis, & mari imperat, & obediunt ei? * Et nauigauerunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam. * Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis. * Is, vt vidit Ieſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt Ieſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas. * Præcipiebat enim ſpiritui immundo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus. & ruptis vincu-

‖ Mat.5.b.15 Mar.4.c.21
‖ Mat.10.c.26 Mar.4.c.22
‖ Mat.13.b.12. & 25.c.29
‖ Mat.12.d.46 Mar.3.d.31
‖ Mat.8.d.23 Mar.4.d.36

lis agebatur a dæmonio in deſerta. * Interrogauit autem illum Ieſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intrauerant dæmonia multa in eum. * Et rogabant illum ne imperaret illis vt in abyſſum irent. * Erat autẽ ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabant eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis. * Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abijt grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt. * Quod vt viderunt factum qui paſcebant, fugerunt, & nunciauerunt in ciuitatem, & in villas. * Exierunt autem videre quod factum eſt, & venerunt ad Ieſum: & inuenerunt hominem ſedentem, a quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius, & timuerunt. * Nunciauerunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet a legione: * & rogauerunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum vt diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens nauim, reuerſus eſt. * Et rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens: * Redi in domũ tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abijt per vniuerſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus. * Factum eſt autem cum redijſſet Ieſus, excepit illum turba. erant enim omnes expectãtes eum. * ‖ Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum vt intraret in domum eius, * quia vnica filia erat ei fere annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur. * Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogauerat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab vllo potuit curari: * acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. * Et ait Ieſus: Quis eſt, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te cõprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit? * Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis. nam ego noui virtutem de me exijſſe. * Videns autem mulier, quia non

‖ Mat.9.c.18 Mar.5.b.22

latuit,

latuit, tremens venit, & procidit ante
pedes eius: & ob quam causam tetige- G
rit eum, indicauit coram omni populo:
& quemadmodum confestim sanata sit.
* At ipse dixit ei: Filia, fides tua saluam 48
te fecit: vade in pace. * Adhuc illo lo- 49
quente, venit quidam ad principem sy-
nagogæ, dicens ei: Quia mortua est fi-
lia tua, noli vexare illum. * Iesus autem, 50
audito hoc verbo, respondit patri puel-
læ: Noli timere, crede tantum, & salua
erit. * Et cum venisset domum, non per- 51
misit intrare secum quemquam, nisi Pe-
trum, & Iacobum, & Ioannem, & patrē,
& matrem puellæ. * Flebant autem om- 52
nes, & plangebant illam. At ille dixit:
Nolite flere, non est mortua puella, sed
dormit. * Et deridebant eum, scientes 53
quòd mortua esset. * Ipse autem tenens 54
manum eius clamauit, dicens: Puella,
surge. * Et reuersus est spiritus eius, & 55
surrexit continuo. Et iussit illi dari mā-
ducare. * Et stupuerunt parentes eius, 56
quibus præcepit ne alicui dicerent quod
factum erat.

CAP. IX.

Mat.10.a.1 Mar.3.c.13 Conuocatis autem duodecim Apo- 1
stolis, dedit illis virtutem, & pote- A
statem super omnia dæmonia, & vt lan-
guores curarent. * Et misit illos prædi- 2
care regnum Dei, & sanare infirmos.
* ‖Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, 3
‖Mat.10.a.9 Mar.6.a.8 neque virgam, neque peram, neque pa-
nem, neque pecuniam, neque duas tuni-
cas habeatis. * Et in quamcumque do- 4
mum intraueritis, ibi manete, & inde
ne exeatis. * Et quicumque non recepe- 5
rint vos: ‖exeuntes de ciuitate illa, etiam
‖Act.13.g.51 puluerem pedum vestrorum excutite in
testimonium supra illos. * Egressi autem 6
circuibant per castella euangelizantes, &
curantes vbique. * ‖Audiuit autem He- 7
‖Mat.14.a.1 Mar.6.d.14 rodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab
eo, & hæsitabat eo quòd diceretur * a 8
quibusdā: Quia Ioannes surrexit a mor-
tuis: a quibusdam vero: Quia Elias ap-
paruit: ab alijs autem: Quia propheta
vnus de antiquis surrexit. * Et ait Hero- 9
des: Ioannem ego decollaui: Quis est
autem iste, de quo ego talia audio? Et
quærebat videre eum. * Et reuersi Apo- 10
stoli, narrauerunt illi quæcumque fece-
runt: & assumptis illis secessit seorsum
in locum desertum, qui est Bethsaidæ.
11 * Quod cum cognouissent turbæ, secutæ
sunt illum: & excepit eos, & loquebatur
illis de regno Dei, & eos, qui cura indi-
12 gebant, sanabat. * Dies autem cœperat
B declinare. Et accedentes duodecim dixe-
runt illi: ‖ Dimitte turbas, vt euntes in ‖Mat.14.b.15 Mar.6.d.36
castella, villasq. quæ circa sunt, diuertant,
& inueniant escas: quia hic in loco de-
13 serto sumus. * Ait autem ad illos: Vos
date illis manducare. At illi dixerunt:
‖ Non sunt nobis plus quàm quinque ‖Ioan.6.a.9
panes, & duo pisces: nisi forte nos ea-
mus, & emamus in omnem hanc turbam
14 escas. * Erant autē fere viri quinque mil-
lia. Ait autem ad discipulos suos: Facite
illos discumbere per conuiuia quinqua-
15 genos. * Et ita fecerunt. Et discumbere
16 fecerunt omnes. * Acceptis autem quin-
que panibus, & duobus piscibus, respe-
xit in cælum, & benedixit illis: & fregit,
& distribuit discipulis suis, vt ponerent
17 ante turbas. * Et manducauerunt omnes,
& saturati sunt. Et sublatum est quod
superfuit illis, fragmentorum cophini
18 duodecim. * ‖ Et factum est cum solus ‖Mat.16.b.13 Mar.8.c.27
esset orans, erant cum illo & discipuli: &
interrogauit illos, dicens: Quem me di-
19 cunt esse turbæ? * At illi responderunt,
& dixerunt: Ioannem Baptistam, alij au-
tem Eliam, alij vero quia vnus Propheta
20 de prioribus surrexit. * Dixit autem illis:
Vos autem quem me esse dicitis? Respō-
dens Simon Petrus dixit: Christum Dei.
21 * At ille increpans illos, præcepit ne cui
22 dicerent hoc, * dicens: ‖ Quia oportet ‖Mat.17.d.23 Mar.8.c.31
filiū hominis multa pati, & reprobari a
senioribus, & principibus sacerdotum,
& Scribis, & occidi, & tertia die resur-
23 gere. * ‖ Dicebat autē ad omnes: Si quis ‖Mat.10.d.38. & 16.d.24
C vult post me venire, abneget semetipsum, Mar.8.d.34
& tollat crucem suam quotidie, & sequa- Inf.14.f. & 17.g.33
24 tur me. * Qui enim voluerit animam suā Ioan.12.d.25
saluam facere, perdet illam: nam qui per-
diderit animam suam propter me, saluam
25 faciet illam. * quid enim proficit homo,
si lucretur vniuersum mundum, se autem
ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?
26 * ‖ Nam qui me erubuerit, & meos ser- ‖Mat.10.d.33 Mar.8.d.38. 2.Tim.2.b.12
mones: hunc Filius hominis erubescet
cum venerit in maiestate sua, & Patris,
27 & sanctorum Angelorū. * ‖ Dico autem ‖Mat.16.d.28 Mar.9.a.1
vobis vere: sunt aliqui hic stantes, qui

non

Digitized by Google

non gustabunt mortem donec videant
|| Mat. 17. a. 1 Mar. 9. a. 2 regnum Dei. * || Factum est autem post 28
hæc verba fere dies octo, & assumpsit D
Petrum, & Iacobum, & Ioannem, &
ascendit in montem vt oraret. * Et fa- 29
cta est, dum oraret, species vultus eius
altera: & vestitus eius albus & refulgẽs.
* Et ecce duo viri loquebantur cum il- 30
lo. Erant autem Moyses, & Elias, * visi 31
in maiestate: & dicebant excessum eius,
quem completurus erat in Ierusalem.
* Petrus vero, & qui cum illo erant, grau- 32
ati erant somno. Et euigilantes vide-
runt maiestatem eius, & duos viros, qui
stabant cum illo. * Et factum est cum 33
discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum:
Præceptor, bonum est nos hic esse: &
faciamus tria tabernacula, vnum Tibi,
& vnum Moysi, & vnum Eliæ: nesciens
quid diceret. * Hæc autem illo loquen- 34
te, facta est nubes, & obumbrauit eos: &
timuerunt, intrantibus illis in nubem.
|| 2. Pet. 1. c. 17 * Et vox facta est de nube, dicens: || Hic 35
est Filius meus dilectus, ipsum audite. E
* Et dum fieret vox, inuentus est Iesus 36
solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixe-
runt in illis diebus quidquam ex his,
|| Mat. 17. b. 14 Mar. 9. c. 17 quæ viderant. * || Factum est autem in 37
sequenti die, descendentibus illis de
monte, occurrit illis turba multa. * Et 38
ecce vir de turba exclamauit, dicens:
Magister, obsecro te, respice in filium
meum quia vnicus est mihi: * & ecce 39
spiritus apprehendit eum, & subito cla-
mat, & elidit, & dissipat eum cum spuma,
& vix discedit dilanians eum: * & roga- 40
ui discipulos tuos vt eijcerent illum, &
non potuerunt. * Respondens autem Ie- 41
sus, dixit: O generatio infidelis, & pe-
uersa, vsquequo ero apud vos, & patiar
vos? Adduc huc filium tuum. * Et cum 42
accederet, elisit illum dæmonium, &
dissipauit. * Et increpauit Iesus spiritum 43
immundum, & sanauit puerum, & red-
didit illum patri eius. * Stupebant au- 44
tem omnes in magnitudine Dei: omni-
busq. mirantibus in omnibus, quæ facie-
bat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos F
in cordibus vestris sermones istos: Filius
enim hominis futurum est vt tradatur
in manus hominum. * At illi ignorabãt 45
verbum istud, & erat velatum ante eos
vt non sentirent illud: & timebant eum
|| Mat. 18. a. 1 Mar. 9. a. 33 interrogare de hoc verbo. * || Intrauit au- 46
tem cogitatio in eos, quis eorum maior
47 esset. * At Iesus videns cogitationes cor-
dis illorum, apprehendit puerum, & sta-
48 tuit illum secus se, * & ait illis: Quicũ-
que susceperit puerum istum in nomi-
ne meo, me recipit: & quicumque me
receperit, recipit eum, qui me misit. Nã
qui minor est inter vos omnes, hic ma-
49 ior est. * Respondens autem Ioannes di-
xit: Præceptor, vidimus quendam in no-
mine tuo eijcientem dæmonia, & pro-
hibuimus eum: quia non sequitur no-
50 biscum. * Et ait ad illum Iesus: Nolite
prohibere: qui enim non est aduersum
51 vos, pro vobis est. * Factum est autem
dum complerentur dies assumptionis
eius, & ipse faciem suam firmauit vt iret
52 in Ierusalem. * Et misit nuncios ante
conspectum suum: & euntes intrauerunt
53 in ciuitatem Samaritanorum vt pararent
illi. * Et non receperunt eum, quia facies
54 eius erat euntis in Ierusalem. * Cum vi-
G dissent autem discipuli eius Iacobus, &
Ioannes, dixerunt: Domine, vis dicimus
vt ignis descendat de cælo, & consumat
55 illos? * Et conuersus increpauit illos,
dicens: Nescitis cuius spiritus estis.
56 * || Filius hominis non venit animas per- || Mat. 8. c. 19 Ioan. 3. a. 1
dere, sed saluare. Et abierunt in aliud
57 castellum. * Factum est autem: ambulan-
tibus illis in via, dixit quidam ad illum:
58 Sequar te quocumque ieris. * Dixit illi
Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres
cæli nidos: Filius autem hominis nõ ha-
59 bet vbi caput reclinet. * Ait autem ad
alterum: Sequere me. ille autem dixit:
Domine permitte mihi primum ire, &
60 sepelire patrem meũ. * Dixitq. ei Iesus:
Sine vt mortui sepeliant mortuos suos:
tu autem vade, & annuncia regnũ Dei.
61 * Et ait alter: Sequar te Domine, sed
permitte mihi primũ renũtiare his, quæ
62 domi sunt. * Ait ad illum Iesus: Nemo
mittens manum suam ad aratrum, & re-
spiciens retro, aptus est regno Dei.

CAP. X.

1 A POst hæc autem designauit Dominus
& alios septuaginta duos. & misit
illos binos ante faciem suam in omnem
ciuitatem, & locum, quò erat ipse ven-
2 turus. * Et dicebat illis: || Messis quidem || Mat. 9. d. 37
multa, operarij autẽ pauci. Rogate ergo
domi-

Digitized by Google

dominum messis vt mittat operarios in
Mat.10.a.10 messem suam. * Ite: ecce ego mitto 3
Mar.6.a.8 vos sicut agnos inter lupos. * Nolite 4
portare sacculum, neque peram, neque
4.Reg.4.e.29 calceamenta, & neminem per viam sa-
lutaueritis. * In quamcumque domum 5
intraueritis, primũ dicite: pax huic do-
mui: * & si ibi fuerit filius pacis, requie- 6
scet super illum pax vestra: sin autem,
ad vos reuertetur. * In eadem autẽ do- 7
mo manete edentes, & bibẽtes quæ apud B
Mat.10.a.10 illos sunt: dignus est enim operarius
Deut.24.c.14 mercede sua. Nolite transire de domo
1.Tim.5.c.18 in domum. * Et in quamcumque ciui- 8
tatem intraueritis, & susceperint vos,
manducate quæ apponuntur vobis: * & 9
curate infirmos, qui in illa sunt, & dici-
te illis: Appropinquauit in vos regnum
Dei. * In quamcumque autem ciuita- 10
tem intraueritis, & non susceperint vos,
Act.13.g.51 exeuntes in plateas eius, dicite: * Etiam 11
puluerem, qui adhæsit nobis de ciuitate
vestra, extergimus in vos: tamen hoc
scitote, quia appropinquauit regnũ Dei.
* Dico vobis, quia Sodomis in die illa 12
Mat.11.c.26 remissius erit, quàm illi ciuitati. * Væ 13
tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia si C
in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes,
quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio,
& cinere sedentes pœniterent. * Verum- 14
tamen Tyro, & Sidoni remissius erit in
iudicio, quàm vobis. * Et tu Cappar- 15
naum vsque ad cælum exaltata, vsque ad
Mat.10.d.40 infernum demergéris. * Qui vos au- 16
Ioan.13.c.20 dit, me audit: & qui vos spernit, me
spernit. Qui autem me spernit, spernit
eum, qui misit me. * Reuersi sunt au- 17
tem septuaginta duo cum gaudio, dicẽ-
tes: Domine, etiam dæmonia subijciun-
tur nobis in nomine tuo. * Et ait illis: 18
Videbam satanam sicut fulgur de cælo
cadentem. * Ecce dedi vobis potestatem 19
calcandi supra serpentes, & scorpiones, D
& super omnem virtutem inimici: &
nihil vobis nocebit. * Verumtamen in 20
hoc nolite gaudere quia spiritus vobis
subijciuntur: gaudete autem, quòd no-
Mat.11.d.25 mina vestra scripta sunt in cælis. * In 21
ipsa hora exultauit Spiritu sancto, & di-
xit: Confiteor tibi pater, Domine cæli
& terræ, quòd abscondisti hæc a sapien-
tibus, & prudentibus, & reuelasti ea par-
uulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit
ante te. * Omnia mihi tradita sunt a 22
Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius,
nisi Pater: & quis sit Pater, nisi Filius, &
23 cui voluerit Filius reuelare. * Et con-
uersus ad discipulos suos, dicit: Beati Mat.13.b.16
24 oculi, qui vident quæ vos videtis. * Di-
E co enim vobis, quòd multi prophetæ, &
reges voluerunt videre quæ vos videtis,
& non viderunt: & audire quæ auditis,
25 & non audierunt. * Et ecce quidã Le- Mat.22.d.35 Mar.12.c.28
gisperitus surrexit tentans illum, & di-
cens: Magister, quid faciendo vitã æter-
26 nam possidebo? * At ille dixit ad eum:
In lege quid scriptum est? quomodo le-
27 gis? * Ille respondens dixit: Diliges Deut.6.a.5
Dominum Deum tuum ex toto corde
tuo, & ex tota anima tua, & ex omni-
bus viribus tuis, & ex omni mente tua:
28 & proximum tuum sicut teipsum. * Di-
xitq. illi: Recte respondisti: hoc fac, &
29 viues. * Ille autem volens iustificare se-
ipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus
30 proximus? * Suscipiens autem Iesus, di-
xit: Homo quidam descendebat ab Ie-
rusalem in Iericho, & incidit in latrõ-
nes, qui etiam despoliauerunt eum: &
plagis impositis abierunt semiuiuo reli-
31 cto. * Accidit autem vt sacerdos quidam
F descenderet eadem via: & viso illo præ-
32 teriuit. * Similiter & Leuita, cum esset
secus locum, & videret eum, pertransijt.
33 * Samaritanus autẽ quidam iter faciens,
venit secus eum: & videns eum, miseri-
34 cordia motus est. * Et appropians alli-
gauit vulnera eius, infundens oleum, &
vinum: & imponens illum in iumẽtum
suum, duxit in stabulum, & curam eius
35 egit. * Et altera die protulit duos de-
narios, & dedit stabulario, & ait: Cu-
ram illius habe: & quodcumque super-
erogaueris, ego cum rediero reddam ti-
36 bi. * Quis horum trium videtur tibi
G proximus fuisse illi, qui incidit in latro-
37 nes? * At ille dixit: Qui fecit miseri-
cordiam in illum. Et ait illi Iesus: Va-
38 de, & tu fac similiter. * Factum est au-
tem, dum irent, & ipse intrauit in quod-
dam castellum: & mulier quædam Mar-
tha nomine, excepit illum in domum
39 suam, * & huic erat soror nomine Ma-
ria, quæ etiam sedens secus pedes Do-
40 mini, audiebat verbum illius. * Martha
autem satagebat circa frequens minis-
terium: quæ stetit, & ait: Domine, nõ est
tibi curæ quòd soror mea reliquit me
solam

Digitized by Google

solam ministrare? dic ergo illi, vt me
adiuuet. * Et respondens dixit illi Do- 41
minus: Martha, Martha, solicita es, &
turbaris erga plurima. * Porro vnum 42
est necessarium. Maria optimam partem
elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factum est: cum esset in quodam 1
loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex A
discipulis eius ad eum: Domine, doce
nos orare, sicut docuit & Ioannes disci-
pulos suos. * Et ait illis: Cum oratis, 2
‖Matt.6.b.9 dicite: ‖ Pater, sanctificetur nomen tuũ.
Adueniat regnum tuum. * Panem no- 3
strum quotidianum da nobis hodie. * Et 4
dimitte nobis peccata nostra, siquidem
& ipsi dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentationem. * Et 5
ait ad illos: Quis vestrum habebit ami-
cum, & ibit ad illum media nocte, & di-
cet illi: Amice, cõmoda mihi tres panes,
* quoniam amicus meus venit de via ad 6
me, & non habeo quod ponam ante il-
lum, * & ille deintus respondens dicat: 7
Noli mihi molestus esse, iam ostium
clausum est, & pueri mei mecum sunt
in cubili, non possum surgere, & dare
tibi. * Et si ille perseuerauerit pulsans: 8
dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo B
quòd amicus eius sit, propter improbi-
tatem tamen eius surget, & dabit illi
‖Matt.7.a.7 & 21.c.22 Mar.11.c.24 Ioan.14.b.13 Iac.1.a.5 Matt.7.b.9 quotquot habet necessarios. * ‖ Et ego 9
dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quæ-
rite, & inuenietis: pulsate, & aperietur
vobis. * Omnis enim, qui petit, accipit: 10
& qui quærit, inuenit: & pulsanti ape-
rietur. * ‖ Quis autem ex vobis patrem 11
‖Matt.9.d.32 & 12.b.22 Mar.3.c.22 petit panem, numquid lapidẽ dabit illi?
Aut piscem: numquid pro pisce serpen-
tem dabit illi? * Aut si petierit ouum: 12
numquid porriget illi scorpionem? * Si 13
ergo vos cum sitis mali, nostis bona da-
ta dare filijs vestris: quanto magis Pater
vester de cælo dabit spiritum bonũ pe-
tentibus se? * ‖ Et erat eijciens dæmoniũ, 14
& illud erat mutum. Et cũ eiecisset dæ-
monium, locutus est mutus, & admiratæ
sunt turbæ. * Quidam autem ex eis di- 15
xerũt: In Beelzebub principe dæmonio-
rum eijcit dæmonia. * Et alij tentantes, 16
signum de cælo quærebant ab eo. * Ipse 17
autem vt vidit cogitationes eorũ, dixit
eis: Omne regnum in seipsum diuisum
desolabitur, & domus supra domum ca-
18 det. * Si autẽ & Satanas in seipsum di-
uisus est, quomodo stabit regnum eius?
quia dicitis in Beelzebub me eijcere dæ-
19 monia. * Si autẽ ego in Beelzebub eij-
C cio dæmonia: filij vestri in quo eijciũt?
20 Ideo ipsi iudices vestri erunt. * Porro si
in digito Dei eijcio dæmonia: profecto
21 peruenit in vos regnũ Dei. * Cum for-
tis armatus custodit atrium suum, in pa-
22 ce sunt ea, quæ possidet. * Si autem for-
tior eo superueniẽs vicerit eum, vniuer-
sa arma eius auferet, in quibus confide-
23 bat, & spolia eius distribuet. * Qui non
est mecũ, contra me est: & qui non col-
24 ligit mecum, dispergit. * Cum immun-
dus spiritus exierit de homine, ambulat
per loca inaquosa, quærens requiem: &
non inueniens dicit: Reuertar in domũ
25 meam vnde exiui. * Et cum venerit, in-
uenit eam scopis mũdatam, & ornatam.
26 * Tunc vadit, & assumit septẽ alios spi-
ritus secum, nequiores se, & ingressi ha-
bitant ibi. Et fiunt nouissima hominis
27 illius peiora prioribus. * Factum est au-
D tem, cum hæc diceret: extollens vocem
quædam mulier de turba dixit illi: Bea-
tus venter, qui te portauit, & vbera, quæ
28 suxisti. * At ille dixit: Quinimmo bea-
ti, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt
29 illud. * Turbis autẽ concurrentibus cœ-
pit dicere: ‖ Generatio hæc, generatio ‖Mat.12.c.39
nequam est: signum quærit, & signũ non
dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ.
30 * ‖ Nam sicut fuit Ionas signum Ninui- ‖Ion.2.a.1
tis: ita erit & Filius hominis generatio-
31 ni isti. * ‖ Regina Austri surget in iudi- ‖3.Reg.10.a.1 2.Par.9.a.1
cio cum viris generationis huius, & con-
demnabit illos: quia venit a finibus ter-
ræ audire sapiẽtiam Salomonis: & ecce
32 plus quàm Salomon hic. * Viri Ninui-
tæ surgent in iudicio cum generatione
hac, & condemnabunt illam: ‖ quia pœ- ‖Ion.3.b.5
nitentiam egerũt ad prædicationẽ Ionæ,
33 & ecce plus quàm Ionas hic. * ‖ Nemo ‖Mat.5.b.15 Mar.4.c.21
lucernam accendit, & in abscondito po-
nit, neque sub modio: sed supra cande-
labrum, vt qui ingrediuntur, lumen vi-
34 deant. * ‖ Lucerna corporis tui, est ocu- ‖Mat.6.c.22
lus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex,
totum corpus tuum lucidum erit: si au-
tem nequam fuerit, etiam corpus tuum
35 tenebrosum erit. * Vide ergo ne lumen,

quod

Digitized by Google

quod in te est, tenebræ sint. * Si ergo 36
corpus tuum totum lucidum fuerit, non
habes aliquam partem tenebrarum, erit
lucidum totum, & sicut lucerna fulgo-
ris illuminabit te. * Et cum loqueretur, 37
rogauit illum quidam Pharisæus vt prā-
deret apud se. Et ingressus recubuit.
* Pharisæus autem cœpit intra se repu- 38
tans dicere, quare non baptizatus esset
ante prandium. * Et ait Dominus ad il- 39
lum: ‖ Nunc vos Pharisæi quod déforis
est calicis, & catini, mundatis: quod au-
tem intus est vestrum, plenum est rapi-
na, & iniquitate. * Stulti nonne qui fecit 40
quod déforis est, etiam id, quod deintus
est, fecit? * Verumtamen quod superest, 41
date eleemosynam: & ecce omnia mun- F
da sunt vobis. * Sed væ vobis Pharisæis, 42
quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis iudiciū, & charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere. * ‖ Væ vobis 43
Pharisæis, quia diligitis primas cathedras
in synagogis, & salutationes in foro. * Væ 44
vobis, quia estis vt monumenta, quæ nō
apparent, & homines ambulantes supra,
nesciunt. * Respondens autem quidam 45
ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.
* At ille ait: Et vobis Legisperitis væ: 46
‖ quia oneratis homines oneribus, quæ
portare non possunt, & ipsi vno digito
vestro non tangitis sarcinas. * Væ vo- 47
bis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt
illos. * Profecto testificamini quòd cō- 48
sentitis operibus patrum vestrorū: quo- G
niam ipsi quidē eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra. * Pro- 49
pterea & sapiētia Dei dixit: Mittam ad
illos Prophetas, & Apostolos, & ex illis occident, & persequentur: * vt in- 50
quiratur sanguis omnium Prophetarum,
qui effusus est a constitutione mundi a
generatione ista, * ‖ a sanguine Abel, vs- 51
que ad sanguinem Zachariæ, qui perijt
inter altare, & ædem. Ita dico vobis,
requiretur ab hac generatione. * Væ 52
vobis Legisperitis, quia tulistis clauem
scientiæ, ipsi non introistis, & eos, qui
introibant, prohibuistis. * Cum autem 53
hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi,
& Legisperiti grauiter insistere, & os
eius opprimere de multis, * insidiantes 54
ei, & quærentes aliquid capere de ore
eius, vt accusarent eum.

‖ Mat. 23. c. 25
‖ Inf. 20. g. 45
Mar. 12. d. 38
Matt. 23. a. 6
‖ Matt. 23. a. 4
Gen. 4. b. 8
Par. 24. f. 22

CAP. XII.

1 MVltis autem turbis circūstantibus,
A ita vt se inuicem cōculcarent, cœ-
pit dicere ad discipulos suos: ‖ Attendi- ‖ Matt. 16. a. 6
te a fermēto Pharisæorum, quod est hy- Mar. 8. b. 15
2 pocrisis. * Nihil autem opertū est, quod Matt. 10. c. 26 Mar. 4. c. 22
non reueletur: neque abscōditum, quod
3 non sciatur. * Quoniam quæ in tene-
bris dixistis, in lumine dicentur: & quod
in aurem locuti estis in cubiculis, præ-
4 dicabitur in tectis. * Dico autem vobis
amicis meis: Ne terreamini ab his, qui
occidunt corpus, & post hæc non habēt
5 amplius quid faciant. * Ostendam au-
tem vobis quem timeatis: timete eum,
qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennā. ita dico vobis,
6 hunc timete. * Nonne quinque passeres
væneunt dipondio, & vnus ex illis non
7 est in obliuione corā Deo? * Sed & ca-
B pilli capitis vestri omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere: multis passeribus
8 pluris estis vos: * ‖ Dico autem vobis: ‖ Mat. 10. d. 32
Omnis, quicumque confessus fuerit me Mar. 8. d. 38
coram hominibus, & Filius hominis cō- 1. Tim. 2. b. 12
9 fitebitur illum coram Angelis Dei: * qui
autem negauerit me coram hominibus,
10 negabitur coram Angelis Dei. * ‖ Et om- ‖ Mat. 12. c. 33
nis, qui dicit verbū in Filium hominis, Mar. 3. b. 18
remittetur illi: ei autem, qui in Spiritū
sanctum blasphemauerit, nō remittetur.
11 * Cum autem inducent vos in synago-
gas, & ad magistratus, & potestates, no-
lite soliciti esse qualiter, aut quid respō-
12 deatis, aut quid dicatis. * Spiritus enim
sanctus docebit vos in ipsa hora quid
13 oporteat vos dicere. * Ait autē ei qui-
dam de turba: Magister, dic fratri meo
14 vt diuidat mecum hereditatem. * At ille
dixit illi: Homo, quis me constituit iu-
15 dicem, aut diuisorem super vos? * Di-
C xitq. ad illos: Videte, & cauete ab omni
auaritia: quia non in abundantia cuius-
quam vita eius est ex his quæ possidet.
16 * Dixit autem similitudinem ad illos, di-
cens: ‖ Hominis cuiusdam diuitis vberes ‖ Eccl. 11. c. 19
17 fructus ager attulit: * & cogitabat intra
se dicens: Quid faciam, quia non habeo
18 quo congregē fructus meos? * Et dixit:
Hoc faciam: Destruam horrea mea, &

maiora

Digitized by Google

maiora faciam: & illuc cõgregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea,
* & dicam animæ meæ: Anima, habes 19
multa bona posita in annos plurimos:
requiesce, comede, bibe, epulare. * Di- 20
xit autem illi Deus: Stulte, hac nocte
animam tuam repetunt a te: quæ autem
parasti, cuius erũt? * Sic est qui sibi the- 21
saurizat, & non est in Deum diues.
* Dixitq. ad discipulos suos: Ideo dico 22
vobis: ‖ Nolite soliciti esse animæ vestræ
quid manducetis: neque corpori quid
induamini. * Anima plus est quàm esca, 23
& corpus plus quàm vestimentũ. * Con 24
siderate coruos quia non seminant, ne-
que metunt, quibus non est cellarium,
neque horreum, & Deus pascit illos.
Quanto magis vos pluris estis illis?
* Quis autem vestrum cogitando potest 25
adijcere ad staturam suam cubitum v- D
num? * Si ergo neque quod minimum 26
est potestis, quid de ceteris soliciti estis?
* Considerate lilia quomodo crescunt: 27
non laborant, neque nent: dico autem
vobis, nec Salomon in omni gloria sua
vestiebatur sicut vnum ex istis. * Si au- 28
tem fœnum, quod hodie est in agro,
& cras in clibanum mittitur, Deus sic
vestit: quanto magis vos pusillæ fidei?
* Et vos nolite quærere quid manduce- 29
tis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli: * hæc enim omnia gentes mũ- 30
di quærũt. Pater autem vester scit quo-
niam his indigetis. * Verumtamen quæ- 31
rite primum regnum Dei, & iustitiam
eius: & hæc omnia adijcientur vobis.
* Nolite timere pusillus grex, quia com- 32
placuit patri vestro dare vobis regnum.
* ‖ Vendite quæ possidetis, & date elee- 33
mosynam. Facite vobis sacculos, qui
non veterascunt, thesaurum non defi- E
cientem in cælis: quo fur non appro-
piat, neque tinea corrumpit. * Vbi enim 34
thesaurus vester est, ibi & cor vestrum
erit. * Sint lumbi vestri præcincti, & 35
lucernæ ardentes in manibus vestris,
* & vos similes hominibus expectanti- 36
bus dominum suum quando reuertatur
a nuptijs: vt, cum venerit, & pulsaue-
rit, confestim aperiant ei. * Beati serui 37
illi, quos cum venerit dominus, inuene-
rit vigilantes: amen dico vobis, quòd
præcinget se, & faciet illos discumbere,
& transiens ministrabit illis. * Et si ve- 38
nerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt
39 serui illi. * ‖ Hoc autem scitote, quoniã ‖ Mat. 24. d. 41
si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret per-
40 fodi domum suam. * Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius
41 hominis veniet. * Ait autem ei Petrus:
F Domine, ad nos dicis hanc parabolam:
42 an & ad omnes? * Dixit autem Domi-
nus: ‖ Quis, putas, est fidelis dispensator, ‖ Apo. 16. c. 15
& prudens, quem cõstituit Dominus su-
pra familiam suam, vt det illis in tem-
43 pore tritici mensuram? * Beatus ille ser-
uus, quem cum venerit Dominus, inue-
44 nerit ita facientem. * Vere dico vobis,
quoniam supra omnia, quæ possidet, cõ-
45 stituet illum. * Quòd si dixerit seruus
ille in corde suo: Moram facit dominus
meus venire: & cœperit percutere ser-
uos, & ancillas, & edere, & bibere, &
46 inebriari: * veniet dominus serui illius
in die, qua nõ sperat, & hora, qua nescit,
& diuidet eum, partemq. eius cum infi-
47 delibus ponet. * Ille autem seruus, qui
cognouit voluntatem domini sui, & non
præparauit, & non fecit secundum vo-
48 luntatem eius, vapulabit multis: * qui
autem non cognouit, & fecit digna pla-
gis, vapulabit paucis. Omni autem, cui
multum datum est, multum quæretur ab
eo: & cui commendauerunt multum,
49 plus petent ab eo. * Ignem veni mitte-
re in terram, & quid volo nisi vt accen-
50 datur? * Baptismo autem habeo bapti-
G zari: & quomodo coarctor vsquedum
51 perficiatur? * ‖ Putatis quia pacem veni ‖ Mat. 10. d. 34
dare in terram? Non, dico vobis, sed se-
52 parationem: * erunt enim ex hoc quin-
que in domo vna diuisi, tres in duos, &
53 duo in tres * diuidentur: pater in filiũ,
& filius in patrẽ suum, mater in filiam,
& filia in matrem, socrus in nurũ suam,
54 & nurus in socrum suam. * ‖ Dicebat ‖ Mat. 16. d. 2
autem & ad turbas: Cum videritis nu-
bem orientem ab occasu, statim dicitis:
55 Nimbus venit: & ita fit. * & cum au-
strum flantem, dicitis: Quia æstus erit:
56 & fit. * Hypocritæ faciem cæli, & terræ
nostis probare: hoc autem tempus quo
57 modo non probatis? * Quid autem &
a vobis ipsis non iudicatis quod iustum
58 est? * ‖ Cum autem vadis cum aduersa- ‖ Mat. 5. d. 2
rio tuo ad principem, in via da operam
liberari

‖ Psal. 54. d. 25 Matt. 6. c. 25 1. Pet. 5. b. 7

‖ Matt. 6. c. 20 & 19. c. 21

Digitized by Google

liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. * Dico ti- 59
bi, non exies inde, donec etiam nouissimum minutum reddas.

CAP. XIII.

A Derant autem quidam ipso in tem- 1
pore, nunciantes illi de Galilæis, A
quorum sanguinem Pilatus miscuit cum
sacrificijs eorum. * Et respondens dixit 2
illis: Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia
talia passi sunt? * Non, dico vobis: sed 3
nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. * Sicut illi decem & 4
octo, supra quos cecidit turris in Siloe,
& occidit eos: putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ierusalem? * Non, dico vo- 5
bis: sed si pœnitentiam non egeritis,
omnes similiter peribitis. * Dicebat au- 6
tem & hanc similitudinem: Arborem
fici habebat quidam plantatam in vinea
sua, & venit quærens fructum in illa,
& non inuenit. * Dixit autem ad cul- 7
torem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo B
venio quærens fructum in ficulnea hac,
& non inuenio: succide ergo illam: vt
quid etiam terram occupat? * At ille 8
respondens, dicit illi: Domine dimitte
illam & hoc anno, vsque dum fodiam
circa illam, & mittam stercora: * & 9
siquidem fecerit fructum: sin autem, in
futurum succides eam. * Erat autem do- 10
cens in synagoga eorum sabbatis. * Et 11
ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat
inclinata, nec omnino poterat sursum
respicere. * Quam cum videret Iesus, 12
vocauit eam ad se, & ait illi: Mulier, C
dimissa es ab infirmitate tua. * Et im- 13
posuit illi manus, & confestim erecta
est, & glorificabat Deum. * Respondens 14
autem archisynagogus, indignans quia
sabbato curasset Iesus: dicebat turbæ:
Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, & curamini, &
non in die sabbati. * Respondens au- 15
tem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, vnusquisque vestrum sabbato non
soluit bouem suũ, aut asinum a præsepio, & ducit adaquare? * Hanc autem fi- 16
liam Abrahæ, quam alligauit satanas, ecce decem & octo annis non oportuit
17 solui a vinculo isto die sabbati? * Et cũ
D hæc diceret, erubescebant omnes aduersarij eius: & omnis populus gaudebat
in vniuersis, quæ gloriose fiebant ab eo.
18 * ‖ Dicebat ergo: Cui simile est regnum ‖ Mat. 13. d. 33
19 Dei, & cui simile æstimabo illud? * Si- Mar. 4. c. 30
mile est grano sinapis, quod acceptum
homo misit in hortum suum, & creuit,
& factum est in arborem magnam: &
volucres cæli requieuerũt in ramis eius.
20 * ‖ Et iterum dixit: Cui simile æstimabo ‖ Mat. 13. e. 33
21 regnum Dei? * Simile est fermẽto, quod
acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.
22 * Et ibat per ciuitates, & castella docens,
23 & iter faciens in Ierusalem. * Ait autem
E illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui
saluantur? Ipse autem dixit ad illos:
24 * ‖ Contendite intrare per angustam por- ‖ Mat. 7. b. 13
tam: quia multi, dico vobis, quærent
25 intrare, & non poterunt. * ‖ Cum autem ‖ Mat. 25. a. 10
intrauerit paterfamilias, & clauserit
ostium, incipietis foris stare, & pulsare
ostium, dicentes: Domine, aperi nobis:
& respondens dicet vobis: Nescio vos
26 vnde sitis: * tunc incipietis dicere: Mã-
F ducauimus coram te, & bibimus, & in
27 plateis nostris docuisti. * Et dicet vobis:
‖ Nescio vos vnde sitis: ‖ discedite a me ‖ Mat. 7. c. 23.
28 omnes operarij iniquitatis. * Ibi erit & 25. d. 41
fletus, & stridor dentium: cum videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem
29 expelli foras. * Et venient ab Oriente,
& Occidente, & Aquilone, & Austro, &
30 accumbent in regno Dei. * ‖ Et ecce ‖ Mat. 19. d. 30
sunt nouissimi qui erunt primi, & sunt & 20. b. 16
31 primi qui erunt nouissimi. * In ipsa die Mar. 10. d. 31
accesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes
32 vult te occidere. * Et ait illis: Ite, & di-
G cite vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, &
sanitates perficio hodie, & cras, & ter-
33 tia die consummor. * Verumtamẽ oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit prophetam peri-
34 re extra Ierusalem. * ‖ Ierusalem, Ierusa- ‖ Mat. 23. d. 37
lem, quæ occidis Prophetas, & lapidas
eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum
auis nidum suum sub pennis, & noluisti?
35 * Ecce relinquetur vobis domus vestra
deserta.

deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAP. XIIII.

1 ET factum est cum intraret Iesus in
A domum cuiusdam principis Pha-
risæorum sabbato manducare panem, &
ipsi obseruabant eum. * Et ecce homo 2
quidam hydropicus erat ante illum.
* Et respondens Iesus dixit ad Legispe- 3
ritos, & Pharisæos, dicens: Si licet sab-
bato curare? * At illi tacuerunt. Ipse 4
vero apprehensum sanauit eum, ac di-
misit. * Et respondens ad illos dixit: 5
Cuius vestrum asinus, aut bos in puteũ
B cadet, & non continuo extrahet illum
die sabbati? * Et non poterant ad hæc 6
respondere illi. * Dicebat autem & ad 7
inuitatos parabolam, intendens quomo-
do primos accubitus eligerent, dicens ad
illos. * Cum inuitatus fueris ad nuptias, 8
non discumbas in primo loco, ne forte
honoratior te sit inuitatus ab illo, * & 9
veniens is, qui te & illum vocauit, di-
cat tibi: Da huic locum: & tunc incipias
cum rubore nouissimum locum tenere.
* sed cum vocatus fueris, vade, recum- 10
be in nouissimo loco: vt, cum venerit
|| Prou.25.a.7 Mat.23.b.12 qui te inuitauit, dicat tibi: || Amice,
ascende superius. Tunc erit tibi gloria
||Inf.18.c.14 coram simul discumbentibus: * || quia 11
omnis, qui se exaltat, humiliabitur: &
qui se humiliat, exaltabitur. * Dicebat 12
||Tob.4.b.7 Prou.3.b.9 autem & ei, qui se inuitauerat: || Cum
C facis prandium, aut cœnam, noli voca-
re amicos tuos, neque fratres tuos, ne-
que cognatos, neque vicinos diuites: ne
forte te & ipsi reinuitent, & fiat tibi re-
tributio. * sed cum facis conuiuium, 13
voca pauperes, debiles, claudos, &
cæcos: * & beatus eris, quia non ha- 14
bent retribuere tibi: retribuetur enim
tibi in resurrectione iustorum. * Hæc 15
cum audisset quidam de simul discum-
D bentibus, dixit illi: Beatus, qui mandu-
cabit panem in regno Dei. * At ipse di- 16
||Matt.22.a.2 Apoc.19.b.9 xit ei: || Homo quidam fecit cœnam
magnam, & vocauit multos. * Et mi- 17
sit seruum suum hora cœnæ dicere inui-
tatis vt venirent, quia iam parata sunt
omnia. * Et cœperunt simul omnes ex- 18
cusare. Primus dixit ei: Villam emi, &
necesse habeo exire, & videre illam: ro-
19 go te habe me excusatum. * Et alter
dixit: Iuga boum emi quinque, & eo
probare illa: rogo te habe me excusa-
20 tum. * Et alius dixit: Vxorem duxi, &
21 ideo non possum venire. * Et reuersus
E seruus nunciauit hæc domino suo. Tunc
iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi
cito in plateas, & vicos ciuitatis: & pau-
peres, ac debiles, & cæcos, & claudos in-
22 troduc huc. * Et ait seruus: Domine, fa-
ctum est vt imperasti, & adhuc locus est.
23 * Et ait dominus seruo: Exi in vias, & se-
pes: & compelle intrare, vt impleatur
24 domus mea. * Dico autem vobis quòd
nemo virorum illorum, qui vocati sunt,
25 gustabit cœnam meam. * Ibant autem
turbæ multæ cum eo: & conuersus dixit
26 ad illos: * || Si quis venit ad me, & non ||Matt.10.d.37
F odit patrem suum, & matrem, & vxo-
rem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc
autem & animã suam, non potest meus
27 esse discipulus. * || Et qui non baiulat cru- ||Mat.10.d.38 & 16.d.24 Mar.8.d.34
cem suam, & venit post me, non potest
28 meus esse discipulus. * Quis enim ex vo-
bis volens turrim ædificare, non prius se-
29 dens computat sumptus, qui necessarij
sunt, si habeat ad perficiendum, * ne,
posteaquàm posuerit fundamentum, &
non potuerit perficere, omnes, qui vidẽt,
30 incipiant illudere ei, * dicentes: Quia
G hic homo cœpit ædificare, & non po-
31 tuit consummare? * Aut quis rex iturus
committere bellum aduersus alium re-
gem, non sedens prius cogitat, si pos-
sit cum decem millibus occurrere ei,
qui cum viginti millibus venit ad se?
32 * alioquin adhuc illo longe agente, le-
gationem mittens rogat ea, quæ pacis
33 sunt. * Sic ergo omnis ex vobis, qui non
renunciat omnibus, quæ possidet, non po-
34 test meus esse discipulus. * || Bonum ||Mat.5.b.13 Mar.9.g.50
est sal. Si autem sal euanuerit, in quo
35 condietur? * Neque in terram, neque
in sterquilinium vtile est, sed foras mit-
tetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantes ei pu-
A blicani, & peccatores vt audirent
2 illum. * Et murmurabant Pharisæi, &
Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores
reci-

Digitized by Google

recipit, & manducat cum illis. * Et ait 3
Mat.18.b.12 ad illos parabolam istã dicens: * ‖ Quis 4
ex vobis homo, qui habet centum oues:
& si perdiderit vnam ex illis, nonne
dimittit nonagintanouem in deserto, &
vadit ad illam, quæ perierat, donec in-
ueniat eam? * Et cum inuenerit eam, 5
imponit in humeros suos gaudens: * & 6
veniens domum conuocat amicos, & vi- B
cinos, dicens illis: Congratulamini mi-
hi quia inueni ouem meam, quæ perie-
rat? * Dico vobis quòd ita gaudium 7
erit in cælo super vno peccatore pœni-
tentiam agente, quàm super nonagin-
tanouem iustis, qui non indigent pœni-
tentia. * Aut quæ mulier habens drach- 8
mas decem, si perdiderit drachmam
vnam, nonne accendit lucernam, &
euerrit domum, & quærit diligenter,
donec inueniat? * Et cum inuenerit con- 9
uocat amicas, & vicinas, dicens: Con-
gratulamini mihi quia inueni drachmã,
quam perdideram? * Ita dico vobis, 10
gaudium erit coram angelis Dei super C
vno peccatore pœnitentiam agente.
* Ait autem: Homo quidam habuit duos 11
filios: * & dixit adolescentior ex illis 12
patri: Pater, da mihi portionem substan-
tiæ, quæ me contingit. Et diuisit illis
substantiam. * Et non post multos dies, 13
cõgregatis omnibus, adolescentior filius
peregre profectus est in regionem lon-
ginquam, & ibi dissipauit substantiam
suam viuendo luxuriose. * Et postquam 14
omnia consummasset, facta est fames va-
lida in regione illa, & ipse cœpit egere.
* Et abijt, & adhæsit vni ciuium regio- 15
nis illius. Et misit illum in villam suam D
vt pasceret porcos. * Et cupiebat imple- 16
re ventrem suum de siliquis, quas porci
manducabant: & nemo illi dabat. * In 17
se autem reuersus, dixit: Quanti merce-
narij in domo patris mei abundant pani-
bus, ego autem hic fame pereo! * Sur- 18
gam, & ibo ad patrem meum, & dicam
ei: Pater, peccaui in cælum, & coram
te: * iam non sum dignus vocari filius 19
tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs
tuis. * Et surgens venit ad patrem suum. 20
Cum autem adhuc longe esset, vidit il- E
lum pater ipsius, & misericordia motus
est, & accurrens cecidit super collum
eius, & osculatus est eum. * Dixitq. ei 21
filius: Pater, peccaui in cælum, & co-
ram te, iam non sum dignus vocari fi-
22 lius tuus. * Dixit autem pater ad seruos
suos: Cito proferte stolam primam, &
induite illum, & date annulum in ma-
num eius, & calceamenta in pedes eius:
23 * & adducite vitulum saginatum, & oc-
F cidite, & manducemus, & epulemur:
24 * quia hic filius meus mortuus erat, &
reuixit: perierat, & inuentus est. Et cœ-
25 perunt epulari. * Erat autem filius eius
senior in agro: & cum veniret, & ap-
propinquaret domui, audiuit sympho-
26 niam, & chorum: * & vocauit vnum de
seruis, & interrogauit quid hæc essent.
27 * Isq. dixit illi: Frater tuus venit, & oc-
cidit pater tuus vitulum saginatum, quia
28 saluum illum recepit. * Indignatus est
G autem, & nolebat introire. Pater ergo
29 illius egressus, cœpit rogare illum. * At
ille respondens, dixit patri suo: Ecce
tot annis seruio tibi, & numquam man-
datum tuum præteriui, & numquam de-
disti mihi hœdum vt cum amicis meis
30 epularer: * sed postquam filius tuus hic,
qui deuorauit substantiam suam cum
meretricibus, venit, occidisti illi vitulũ
31 saginatum. * At ipse dixit illi: Fili, tu
semper mecum es, & omnia mea tua
32 sunt: * epulari autem, & gaudere opor-
tebat, quia frater tuus hic, mortuus erat,
& reuixit: perierat, & inuentus est.

CAP. XVI.

1 A DIcebat autem & ad discipulos
suos: Homo quidam erat diues,
qui habebat villicum: & hic diffamatus
est apud illum quasi dissipasset bona ip-
2 sius. * Et vocauit illum, & ait illi:
Quid hoc audio de te? redde rationem
villicationis tuæ: iam enim non pote-
3 ris villicare. * Ait autem villicus intra
se: Quid faciam quia dominus meus au-
fert a me villicationem? fodere non va-
4 leo, mendicare erubesco. * Scio quid fa-
ciam, vt, cum amotus fuero a villicatio-
ne, recipiant me in domos suas. * Conuo-
5 catis itaque singulis debitoribus domini
B sui, dicebat primo: Quantum debes do-
6 mino meo? * At ille dixit: Centum ca-
dos olei. Dixitq. illi: Accipe cautio-
nem tuam: & sede cito, scribe quin-
7 quaginta. * Deinde alij dixit: Tu vero
quantum debes? Qui ait: Centum coros

Digitized by Google

tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta. * Et laudauit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. 8
* Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. * Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. * Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis? * Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? 9 10 C 11 12
‖ Mat.6.c.24 * ‖ Nemo seruus potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo seruire, & mammonæ. * Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum. * Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. * ‖ Lex, & prophetæ vsque ad Ioannem: ex eo regnũ Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit. 13 14 D 15 16
‖ Mat.11.b.12
* ‖ Facilius est autem cælum, & terram præterire, quàm de Lege vnum apicem cadere. * ‖ Omnis, qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam a viro ducit, mœchatur. 17 E 18
‖ Mat.5.c.32 Mar. 10. b.11 1.Cor.7.b.10
* Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura, & bysso: & epulabatur quotidie splendide. * Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, * cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebãt vlcera eius. * Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno. 19 20 21 22 F
* Eleuans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius: * & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. * Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. * & in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum est: vt hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. * Et ait: Rogo ergo te pater vt mittas eum in domum patris mei. * habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. * Et ait illi Abraham: Habent Moysen, & prophetas: audiant illos. * At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. * Ait autem illi: Si Moysen, & prophetas non audiũt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. 23 24 25 G 26 27 28 29 30 31

CAP. XVII.

1 A Et ait ad discipulos suos: Impossibile est vt non veniant scandala: væ autem illi, per quem veniunt. * Vtilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proijciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum de pusillis istis. * Attendite vobis: ‖ Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi. * Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi. * Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis fidem. * ‖ Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & transplantare in mare: & obediet vobis. * Quis autem vestrum habens seruum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe: * & non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem, & bibam, & post hæc tu manducabis, & bibes? * Num quid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? * Non puto. Sic & vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. * Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam. * Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe: * & leuauerunt 1 2 3 4 5 B 6 7 8 9 C 10 11 12 13
Mat.18.a.7 Mat.9.f.41
‖ Mat.18.b.21 Leu.19.d.17 Eccl. 19.b.13
‖ Mat.17.a.20

Digitized by Google

runt vocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. * Quos vt vidit, dixit: 14
‖Leui.14.a.2 ‖Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et fa- D
ctum est, dum irent, mundati sunt. * Vnus 15
autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cũ magna voce magnificans Deum, * & cecidit in faciem ante pedes 16
eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus. * Respondens autẽ Iesus, dixit: Non- 17
ne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? * Non est inuentus qui rediret, & 18
daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. * Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te 19
saluum fecit. * Interrogatus autem a Pha 20
risæis: Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit regnum E
Dei cum obseruatione: * neque dicent: 21
Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnũ Dei intra vos est. * Et ait ad discipulos 22
suos: Venient dies quando desideretis videre vnum diem Filij hominis, & non vi-
‖Mat.24.b.25 Mar.13.c.21 debitis. * ‖Et dicent vobis: Ecce hic, & ec- 23
ce illic. Nolite ire, neque sectemini. * nã, 24
sicut fulgur coruscans de sub cælo in ea, quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua. * Primum autẽ opor- 25
‖Mat.24.d.37 Gen.7.b.5 tet illum multa pati, & reprobari a generatione hac. * ‖Et sicut factum est in 26
diebus Noe, ita erit & in diebus Filij ho- F
minis. * Edebant, & bibebant: vxores du- 27
cebant, & dabantur ad nuptias, vsque in diem, qua intrauit Noe in arcam: & venit
‖Gen.19.e.25 diluuium, & perdidit omnes. * ‖Simili- 28
ter sicut factum est in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebãt: plantabant, & ædificabant: * qua die au- 29
tem exijt Lot a Sodomis, pluit ignem, & sulphur de cælo, & omnes perdidit: * se- 30
cundum hæc erit qua die Filius hominis reuelabitur. * In illa hora qui fuerit in te- 31
cto, & vasa eius in domo, ne descendat tol G
lere illa: & qui in agro, similiter non redeat retro. * Memores estote vxoris Lot. 32
‖Sup.9.c.24 Mat.10.d.39 Mar.8.d.35 Ioan.12.d.25 * ‖Quicumque quæsierit animam suã sal- 33
uam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, viuificabit eam. * Dico 34
‖Mat.24.d.40 1.Thess.4.d.17 vobis: ‖in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter relinquetur: * duæ erunt molentes in vnum: vna assu- 35
metur, & altera relinquetur: duo in agro: vnus assumetur, & alter relinquetur. * Re- 36
spondentes dicunt illi: Vbi Domine? * Qui dixit illis: Vbicumque fuerit cor- 37
pus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAP. XVIII.

1 DIcebat autem & parabolam ad il- Eccl.18.c.22
A los, quoniam oportet semper ora- 1.Thess.5.d.17
2 re & non deficere, * dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuere-
3 batur. * Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum, dicens:
4 Vindica me de aduersario meo. * Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non ti-
5 meo, nec hominem reuereor: * tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens su-
6 gillet me. * Ait autem Dominus: Audi-
7 te quid iudex iniquitatis dicit: * Deus
B autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte,
8 & patientiam habebit in illis? * Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inueniet fidem in terra?
9 * Dixit autem & ad quosdam, qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam: * Duo
10 homines ascenderunt in templum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter publicanus.
11 * Pharisæus stans, hæc apud se orabat:
C Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic publicanus.
12 * ieiuno bis in sabbato: decimas do om-
13 nium, quæ possideo. * Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: sed percutiebat pectus suũ, dicens: Deus propitius esto mihi pecca-
14 tori. * Dico vobis, descendit hic iusti- ficatus in domum suam ab illo, ‖quia ‖Sup.14.b.11 Mat.23.b.12
omnis, qui se exaltat, humiliabitur: & ‖Mat.19.b.13 Mat.10.b.13
15 qui se humiliat, exaltabitur. * ‖Affere- bant autem ad illum & infantes, vt eos tangeret. Quod cum viderent discipu-
16 li, increpabant illos. * Iesus autem conuocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos. ta-
17 lium est enim regnum Dei. * Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in
18 illud. * ‖Et interrogauit eum quidam ‖Mat.19.b.16
D princeps, dicens: Magister bone, quid
19 faciens vitam æternam possidebo? * Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bo-

Digitized by Google

num ? nemo bonus nisi solus Deus.
Exo.20.c.13 * Mandata nosti: ‖ Non occides: Non 20
mœchaberis: Non furtum facies: Non
falsum testimonium dices: Honora pa-
trem tuum, & matrem. * Qui ait: 21
Hæc omnia custodiui a iuuentute mea.
* Quo audito, Iesus ait ei: Adhuc vnũ 22
tibi deest: omnia quæcumque habes vẽ-
de, & da pauperibus, & habebis the-
saurum in cælo: & veni, sequere me.
* His ille auditis, contristatus est: quia 23
diues erat valde. * Videns autem Ie- 24
sus illum tristem factum, dixit: Quàm E
difficile, qui pecunias habent, in regnum
Dei intrabunt. * Facilius est enim came- 25
lum per foramen acus transire, quàm
diuitem intrare in regnum Dei. * Et di- 26
xerunt qui audiebant: Et quis potest
saluus fieri? * Ait illis: Quæ impos- 27
sibilia sunt apud homines, possibilia
sunt apud Deum. * Ait autem Pe- 28
trus: Ecce nos dimisimus omnia, &
secuti sumus te. * Qui dixit eis: 29
Amen dico vobis, nemo est, qui re- F
liquit domum, aut parentes, aut fra-
tres, aut vxorem, aut filios propter re-
gnum Dei, * & non recipiat multo plu- 30
ra in hoc tempore, & in sæculo ventu-
Mat.10.b.17 Mar.10.c.32 ro vitam æternam. * ‖ Assumpsit autem 31
Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascen-
dimus Ierosolymam, & consummabun-
tur omnia, quæ scripta sunt per prophe-
tas de Filio hominis. * tradetur enim 32
Gentibus, & illudetur, & flagellabitur,
& conspuetur: * & postquam flagellaue- 33
rint, occident eum, & tertia die resur-
get. * Et ipsi nihil horum intellexerũt, 34
& erat verbum istud absconditum ab
eis, & non intelligebant quæ dicebam-
Mat.20.d.29 Mar.10.g.46 tur. * ‖ Factum est autem, cum appro- 35
pinquaret Iericho, cæcus quidã sedebat
secus viam, mendicans. * Et cum audi- 36
ret turbam prætereuntem, interrogabat
quid hoc esset. * Dixerunt autem ei, 37
quòd Iesus Nazarenus transiret. * Et cla- 38
mauit, dicens: Iesu fili Dauid miserere G
mei. * Et qui præibant, increpabant 39
eum vt taceret. Ipse vero multo magis
clamabat: Fili Dauid misere mei. * Stans 40
autem Iesus iussit illum adduci ad se.
Et cum appropinquasset, interrogauit
illum, * dicens: Quid tibi vis faciam? 41
At ille dixit: Domine vt videam.
* Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua 42
te saluum fecit. * Et confestim vidit, 43
& sequebatur illum magnificans Deum.
Et omnis plebs vt vidit, dedit lau-
dem Deo.

CAP. XIX.

1 ET ingressus perambulabat Iericho.
2 * Et ecce vir nomine Zachæus: &
A hic princeps erat publicanorum, & ipse
3 diues: * & quærebat videre Iesum, quis
esset: & non poterat præ turba, quia sta-
4 tura pusillus erat. * Et præcurrens ascen-
dit in arborem sycomorum vt videret
5 eum: quia inde erat transiturus. * Et cũ
venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit
illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans
descende: quia hodie in domo tua opor-
6 tet me manere. * Et festinans descendit,
7 & excepit illum gaudens. * Et cum vi-
derent omnes, murmurabant, dicentes
quòd ad hominem peccatorem diuertis-
8 set. * Stans autem Zachæus, dixit ad Do-
B minum: Ecce dimidium bonorum meo-
rum, Domine, do pauperibus: & si
9 quid aliquem defraudaui, reddo quadru-
plum. * Ait Iesus ad eum: Quia hodie
salus domui huic facta est: eo quòd &
10 ipse filius sit Abrahæ. * ‖ Venit enim Fi- ‖Mat.18.b.11
lius hominis quærere, & saluum facere
11 quod perierat. * Hæc illis audientibus
adijciens, dixit parabolam, eo quòd esset
prope Ierusalem: & quia existimarent
quòd confestim regnum Dei manifesta-
12 retur. * Dixit ergo: ‖ Homo quidam no- ‖Mat.25.b.15
bilis abijt in regionem longinquam ac-
13 cipere sibi regnum, & reuerti. * Vocatis
autem decem seruis suis, dedit eis decem
mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum
14 venio. * Ciues autem eius oderant eũ:
C & miserunt legationem post illum, di-
centes: Nolumus hunc regnare super
15 nos. * Et factum est vt rediret accepto
regno: & iussit vocari seruos, quibus
dedit pecuniam, vt scirct quantum quis-
16 que negotiatus esset. * Venit autem pri-
mus dicens: Domine, mna tua decem
17 mnas acquisiuit. * Et ait illi: Euge bone
serue, quia in modico fuisti fidelis, eris
potestatem habens super decem ciuita-
18 tes. * Et alter venit, dicens: Domine, mna
19 tua fecit quinque mnas. * Et huic ait: Et
20 tu esto super quinque ciuitates. * Et al-
ter venit, dicens: Domine, ecce mna tua,

quam

quam habui repositam in sudario : * ti- 21
mui enim te , quia homo austerus es : D
tollis quod non posuisti, & metis quod
non seminasti . * Dicit ei : De ore tuo 22
te iudico serue nequam . sciebas quòd
ego homo austerus sum , tollens quod
non posui , & metens quod non semi-
naui : * & quare non dedisti pecuniam 23
meam ad mensam, vt ego veniens cum
vsuris vtique exegissem illam ? * Et 24
astantibus dixit: Auferte ab illo mnam,
& date illi, qui decem mnas habet. * Et 25
dixerunt ei : Domine , habet decem
mnas. * ‖ Dico autem vobis, quia omni 26
habenti dabitur, & abundabit: ab eo au-
tem, qui non habet , & quod habet au-
feretur ab eo . * Verumtamen inimicos 27
meos illos, qui noluerunt me regnare E
super se, adducite huc : & interficite
ante me . * Et his dictis , præcedebat 28
ascendens Ierosolymam . * Et factum 29
est, ‖ cum appropinquasset ad Bethpha-
ge, & Bethaniam ad montem , qui vo-
catur Oliueti, misit duos discipulos suos,
* dicens: Ite in castellum , quod contra 30
est :in quod introeuntes, inuenietis pul-
lum asinæ alligatum , cui nemo vmquã
hominum sedit :soluite illum, & addu-
cite . * Et si quis vos interrogauerit : 31
Quare soluitis? sic dicetis ei: Quia Do-
minus operam eius desiderat . * Abie- 32
runt autem qui missi erant: & inuene-
runt, sicut dixit illis, stantem pullum .
* Soluentibus autem illis pullum, dixe- 33
runt domini eius ad illos: Quid soluitis
pullum ? * At illi dixerunt: Quia Do- 34
minus eum necessarium habet . * ‖ Et 35
duxerunt illum ad Iesum . Et iactantes F
vestimenta sua supra pullum, impose-
runt Iesum . * Eunte autem illo, subster- 36
nebant vestimenta sua in via . * Et cum 37
appropinquaret iam ad descensum Mon-
tis oliueti, cœperunt omnes turbæ disci-
pulorum gaudentes laudare Deum vo-
ce magna super omnibus, quas viderant,
virtutibus, * dicentes: Benedictus , qui 38
venit rex in nomine Domini, pax in cæ-
lo, & gloria in excelsis . * Et quidam 39
Pharisæorum de turbis , dixerunt ad il-
lum : Magister, increpa discipulos tuos.
* Quibus ipse ait : Dico vobis , quia si 40
hi tacuerint, lapides clamabunt .* Et vt 41
appropinquauit, videns ciuitatem fleuit
super illam, dicens: * Quia si cognouisses 42

‖ Sup. 8.c.18 Mat.13. b.12. & 25.c.29 Mar.4.c.25

‖ Mat.21.a.1 Mar.11.a.1

‖ Ioan.12.b.14

& tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pa-
cem tibi, nunc autem abscondita sunt ab
43 oculis tuis .* Quia venient dies in te: &
circumdabunt te inimici tui vallo, & cir
cumdabunt te: & coangustabunt te vn-
44 dique : * & ad terram prosternent te, &
G filios tuos , qui in te sunt, ‖ & non re- ‖ Mat.24.a.2
linquent in te lapidem super lapidem : Mar.13.a.2
eo quòd non cognoueris tempus visita- Inf.21.b.6
45 tionis tuæ. * ‖ Et ingressus in templum, ‖ Mat.21.b.12
cœpit eijcere vendentes in illo, & emen- Mar.11. b.7
46 tes, * dicens illis: Scriptum est: Quia Isa.56. c.7
domus mea domus orationis est . Vos Ier.7.b.11
autem fecistis illam speluncam latronũ .
47 * Et erat docens quotidie in templo .
Principes autem sacerdotum, & Scribæ,
& Principes plebis quærebant illum per-
48 dere : * & non inueniebant quid facerent
illi . Omnis enim populus suspensus erat,
audiens illum .

CAP. XX.

1 ET factum est in vna dierum, docente Mat.21.c.23
A illo populum in templo, & euange- Mar.11.d.27
lizante, conuenerunt principes sacerdotũ,
2 & Scribæ cum senioribus, * & aiunt di-
centes ad illum: Dic nobis, in qua po-
testate hæc facis? aut: Quis est, qui dedit
3 tibi hanc potestatem? * Respondens au-
tem Iesus, dixit ad illos : Interrogabo vos
& ego vnum verbum. Respondete mihi:
4 * Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex
5 hominibus? * At illi cogitabant intra se,
dicentes: Quia si dixerimus, de cælo, di-
cet , Quare ergo non credidistis illi ?
6 * Si autem dixerimus , Ex hominibus ,
plebs vniuersa lapidabit nos : certi sunt
7 enim, Ioannem prophetam esse . * Et
8 responderunt se nescire vnde esset. * Et
Iesus ait illis : Neque ego dico vobis
9 in qua potestate hæc facio . * Cœpit
B autem dicere ad plebem parabolã hanc:
‖ Homo plãtauit vineã , & locauit eam ‖ Mat.21.d.33
colonis: & ipse peregre fuit multis tem- Mar.12.a.11
10 poribus . * Et in tempore misit ad cul- Isa 5.a.1
tores seruum, vt de fructu vineæ darent Ier.2.d.21
illi . Qui cæsum dimiserunt eum ina-
11 nem. * Et addidit alterum seruum mit-
tere. Illi autem hunc quoque cædentes,
& afficientes contumelia, dimiserunt ina-
12 nem. * Et addidit tertium mittere: qui
13 & illum vulnerantes eiecerunt . * Dixit
autem dominus vineæ: Quid faciam ?

Digitized by Google

mittam filium meum dilectum : forsitan, cum hunc viderint, verebuntur.
* Quem cum vidissent coloni, cogitauerunt intra se, dicentes: Hic est heres, occidamus illum, vt nostra fiat hereditas. * Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ? * veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam alijs. Quo audito, dixerunt illi: Absit. * Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc, quod scriptum est: ‖ Lapidem, quē reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? * Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum. * Et quærebant principes sacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognouerunt enim quòd ad ipsos dixerit similitudinem hanc. *‖ Et obseruantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, vt traderent illum principatui, & potestati præsidis. * Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister, scimus quia recte dicis, & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: * licet nobis tributum dare Cæsari, an non? * Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? * Ostendite mihi denarium: Cuius habet imaginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris. * Et ait illis: ‖ Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. * Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.
* ‖ Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, * dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: ‖ Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo: * septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est sine filijs. * Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio. * Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septē, & nō reliquerunt semen, & mortui sunt. * Nouissime omnium mortua est & mulier. * In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam vxorem. * Et ait illis Iesus: Filij huius sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias: * illi vero, qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent vxores: * neque enim vltra mori poterunt: æquales enim Angelis sunt, & filij sunt Dei: cum sint filij resurrectionis. * Quia vero resurgant mortui, & Moyses ostendit secus rubum, ‖ sicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob. * Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt ei. * Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti. * Et amplius non audebant eum quidquam interrogare. * Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum, filium esse Dauid? * & ipse Dauid dicit in libro Psalmorum: ‖ Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, * donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum? * Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est? * Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis: *‖ Attendite a Scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiuijs: * qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.

CAP. XXI.

A Respiciens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, diuites. * Vidit autem & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. * Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit. * Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit. * Et quibusdam dicentibus de templo quòd bonis lapidibus, & donis ornatum esset, dixit: * Hæc, quæ videtis, ‖ venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. * Interrogauerunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod signum cum fieri incipient? Qui dixit: Videte

Ps. 117. d. 22 Act. 4. b. 11 Rom. 9. g. 33 1 Pet. 2. a. 8 Isa. 28. d. 16
Mat. 22. b. 15 Mar. 12. b. 13
‖ Rom. 13. f. 7
‖ Mat. 22. c. 23 Mar. 12. b. 18
‖ Deut. 25. b. 5
‖ Exo. 3. b. 6
‖ Mat. 22. d. 44 Mar. 12. d. 36 Ps. 109. a. 1
‖ Mat. 23. a. 6 Mar. 12. d. 38 Sup. 11. f. 43
Mar. 12. d. 42
‖ Mat. 24. a. 1 Mar. 13. a. 1 Sup. 19. g. 44

Digitized by Google

Videte ne seducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego
sum: & tempus appropinquauit: nolite
ergo ire post eos. * Cum autem audieri- 9
tis prælia, & seditiones, nolite terreri: C
oportet primum hæc fieri, sed nondum
statim finis. * Tunc dicebat illis: Sur- 10
get gens contra gentem, & regnum ad-
uersus regnum. * Et terræmotus magni 11
erunt per loca, & pestilentiæ, & fames,
terroresq. de cælo, & signa magna erunt.
* Sed ante hæc omnia inijcient vobis 12
manus suas, & persequentur tradentes in
synagogas, & custodias, trahentes ad re-
ges, & præsides propter nomen meum:
* continget autem vobis in testimoniũ. 13
* Ponite ergo in cordibus vestris non 14
præmeditari quemadmodum respondea-
tis. * ego enim dabo vobis os, & sa- 15
pientiam, cui non poterunt resistere, & D
contradicere omnes aduersarij vestri.
* Trademini autem a parentibus, & fra- 16
tribus, & cognatis, & amicis, & morte
afficient ex vobis: * & eritis odio om- 17
nibus propter nomen meum: * & ca- 18
pillus de capite vestro non peribit. * In 19
patientia vestra possidebitis animas ve-
stras. * ‖ Cum autem videritis circum- 20
dari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote
quia appropinquauit desolatio eius:
* tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad mon- 21
tes: & qui in medio eius, discedant: &
qui in regionibus, non intrent in eam.
* quia dies vltionis hi sunt, vt implean- 22
tur omnia, quæ scripta sunt. * Væ au- 23
tem prægnantibus, & nutrientibus in E
illis diebus. erit enim pressura magna
super terram, & ira populo huic. * Et 24
cadent in ore gladij: & captiui ducentur
in omnes Gentes. & Ierusalem calcabi-
tur a Gentibus: donec impleantur tem-
pora nationum. * ‖ Et erunt signa in so- 25
le, & luna, & stellis, & in terris pressura
Gentium præ confusione sonitus maris,
& fluctuum: * arescentibus hominibus 26
præ timore, & expectatione, quæ super-
uenient vniuerso orbi: nam virtutes cæ-
lorum mouebuntur: * & tunc videbunt 27
filium hominis venientem in nube cum F
potestate magna, & maiestate. * His au- 28
tem fieri incipientibus, respicite, & leua-
te capita vestra: ‖ quoniam appropin-
quat redemptio vestra. * Et dixit illis 29
similitudinem: Videte ficulneam, &
omnes arbores: * cum producunt iam 30
ex se fructum, scitis quoniam prope est
æstas. * Ita & vos cum videritis hæc fie- 31
ri, scitote quoniam prope est regnum
Dei. * Amen dico vobis, quia non præ- 32
teribit generatio hæc, donec omnia
fiant. * Cælum, & terra transibunt: 33
verba autem mea non transibunt. * At- 34
G tendite autem vobis, ne forte grauen-
tur corda vestra in crapula, & ebrieta-
te, & curis huius vitæ: & superueniat in
vos repentina dies illa: * tamquam la- 35
queus enim superueniet in omnes, qui
sedent super faciem omnis terræ. * Vigi- 36
late itaque, omni tempore orantes, vt
digni habeamini fugere ista omnia, quæ
futura sunt, & stare ante Filium homi-
nis. * Erat autem diebus docens in tem- 37
plo: noctibus vero exiens, morabatur
in monte, qui vocatur Oliueti. * Et om- 38
nis populus manicabat ad eum in tem-
plo audire eum.

‖Mat. 24. b. 15 Mar. 13. b. 14 Dan. 9. g. 27

‖Mat. 24. c. 29 Mar. 13. c. 24 Isa. 13. b. 10 Ezech. 32. b. 7 Ioel. 3. e. 15

Rom. 8. d. 23

CAP. XXII.

1 A Ppropinquabat autem dies festus Mat. 26. a. 2
A Azymorum, qui dicitur Pascha: Mar. 14. a. 1
2 * & quærebant principes sacerdotum, &
Scribæ, quomodo Iesum interficerent:
3 timebant vero plebem. * ‖ Intrauit au- ‖Mat. 26. b. 14
tem satanas in Iudam, qui cognomina- Mar. 14. b. 10
batur Iscariotes, vnum de duodecim.
4 * & abijt, & locutus est cum principi-
bus sacerdotum, & magistratibus, quem-
5 admodum illum traderet eis. * Et gauisi
sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.
6 * Et spopondit. Et quærebat opportu-
nitatem vt traderet illum sine turbis.
7 * Venit autem dies Azymorum, in qua
8 necesse erat occidi pascha. * Et misit Pe-
trum, & Ioannem, dicens: Euntes para-
9 te nobis pascha, vt manducemus. * At
10 illi dixerunt: Vbi vis paremus? * Et di-
xit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in
B ciuitatem, occurret vobis homo quidam
amphoram aquæ portans: sequimini eũ
11 in domum, in quam intrat, * & dicetis pa-
trifamilias domus: Dicit tibi Magister:
Vbi est diuersorium, vbi pascha cum di-
12 scipulis meis manducem? * Et ipse ostẽ-
det vobis cœnaculum magnum stratum,
13 & ibi parate. * Euntes autem inuenerunt
sicut dixit illis, & parauerunt pascha. ‖Mat. 26. b. 20
14 * ‖ Et cum facta esset hora, discubuit, & Mar. 14. b. 17

Digitized by Google

duodecim Apostoli cum eo.* & ait il- 15
lis: Desiderio desideraui hoc pascha mā-
ducare vobiscum, antequā patiar. * Di- 16
co enim vobis, quia ex hoc non man-
ducabo illud, donec impleatur in regno
Dei. * Et accepto calice gratias egit, & 17
dixit: Accipite, & diuidite inter vos.
* dico enim vobis quòd non bibam de 18
generatione vitis, donec regnum Dei
veniat.* ‖ Et accepto pane gratias egit, 19
& fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est
corpus meum, quod pro vobis datur: C
hoc facite in meam commemorationē.
* Similiter & calicem, postquam cœ- 20
nauit, dicens: Hic est calix nouū testa-
mentum in sanguine meo, qui pro vo-
bis fundetur.* ‖ Verūtamen ecce manus 21
tradentis me, mecum est in mensa.* Et 22
quidem Filius hominis, ‖ secundū quod
definitum est, vadit: verumtamē væ ho-
mini illi, per quem tradetur. * Et ipsi 23
cœperunt quærere inter se, quis esset ex
eis, qui hoc facturus esset.* Facta est au- 24
tem & contentio inter eos, quis eorum
videretur esse maior.* Dixit autem eis: 25
‖ Reges Gentium dominantur eorum:
& qui potestatem habent super eos, be-
nefici vocantur.* Vos autem nō sic: sed 26
qui maior est in vobis, fiat sicut minor:
& qui præcessor est, sicut ministrator.
* Nam quis maior est, qui recumbit, an 27
qui ministrat? nōne qui recumbit? Ego
autem in medio vestrum sum, sicut qui
ministrat: * vos autem estis, qui permā- 28
sistis mecum in tentationibus meis:* Et 29
ego dispono vobis sicut disposuit mihi
Pater meus regnum, * vt edatis, & bi- 30
batis super mensam meā in regno meo:
& sedeatis super thronos iudicātes duo-
decim tribus Israel.* Ait autem Domi- 31
nus: Simon, Simon, ecce satanas expeti-
uit vos vt cribraret sicut triticum: * ego 32
autem rogaui pro te vt non deficiat fi-
des tua: & tu aliquando conuersus cōfir-
ma fratres tuos.* Qui dixit ei: Domi- 33
ne, tecum paratus sum & in carcerem,
& in mortem ire.* ‖ At ille dixit: Dico 34
tibi Petre, nō cantabit hodie gallus, do-
nec ter abneges nosse me. Et dixit eis:
* ‖ Quando misi vos sine sacculo, & pe- 35
ra, & calceamētis, numquid aliquid de-
fuit vobis?* At illi dixerunt: Nihil. Di- 36
xit ergo eis: Sed nunc qui habet sacc-
lum, tollat similiter & peram: & qui nō
habet, vendat tunicam suā, & emat gla-
37 dium.* Dico enim vobis, quoniam ad-
hue hoc, quod scriptum est, oportet
impleri in me: ‖ Et cū iniquis deputa-
tus est. Etenim ea, quæ sunt de me, fi-
38 nem habent.* At illi dixerunt: Domi-
ne, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis:
39 Satis est.* ‖ Et egressus ibat secundum
consuetudinem in Montem oliuarum.
40 Secuti sunt autē illum & discipuli.* Et
E cum peruenisset ad locum, dixit illis:
41 Orate ne intretis in tentationem. ‖ * Et
ipse auulsus est ab eis quantū iactus est
42 lapidis: & positis genibus orabat, * di-
cens: Pater si vis, transfer calicem istū
a me: Verumtamen non mea voluntās,
43 sed tua fiat.* Apparuit autem illi Ange-
lus de cælo, confortans eum. Et factus
44 in agonia, prolixius orabat. * Et factus
est sudor eius, sicut guttæ sanguinis de-
45 currentis in terram.* Et cum surrexis-
set ab oratione, & venisset ad discipulos
suos, inuenit eos dormientes præ tristi-
46 tia.* Et ait illis: Quid dormitis? surgi-
te, orate, ne intretis in tentationem.
47 * ‖ Adhuc eo loquēte ecce turba: & qui
vocabatur Iudas, vnus de duodecim, an-
tecedebat eos: & appropinquauit Iesu
48 vt oscularetur eum. * Iesus autem dixit
illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis?
49 * Videntes autem hi, qui circa ipsum
erant, quod futurum erat, dixerunt ei:
50 Domine, si percutimus in gladio? * Et
F percussit vnus ex illis seruum principis
sacerdotum, & amputauit auriculam e-
51 ius dexteram.* Respondens autem Ie-
sus, ait: Sinite vsque huc. Et cum teti-
52 gisset auriculam eius, sanauit eum.* Di-
xit autem Iesus ad eos, qui venerant ad
se, principes sacerdotum, & magistra-
tus templi, & seniores: Quasi ad latro-
nem existis cum gladijs, & fustibus?
53 * Cum quotidie vobiscum fuerim in tē-
plo, non extendistis manus in me: sed
hæc est hora vestra, & potestas tene-
54 brarum.* ‖ Comprehendentes autem
eum, duxerunt ad domum principis sa-
cerdotum: Petrus vero sequebatur a lō-
55 ge.* ‖ Accenso autem igne in medio
atrij, & circumsedentibus illis, erat Pe-
56 trus in medio eorum.* Quem cum vi-
disset ancilla quædam sedentē ad lumē,
& eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum
57 illo erat.* At ille negauit eum, dicens:

Mulier,

‖ 1. Cor. 11. e. 24
‖ Mat. 26. b. 21 Mar. 14. b. 20 Io. 13. c. 18
‖ Psal. 40. c. 10
‖ Mat. 20. d. 25 Mar. 10. f. 42
‖ Mat. 26. c. 34 Mar. 14. c. 30
‖ Mar. 10. b. 9
‖ Isai. 53. d. 18
‖ Mat. 26. c. 36 Mar. 14. c. 32 Ioan. 18. a. 1
‖ Mat. 26. d. 39 Mar. 14. d. 35
‖ Mat. 26. c. 47 Mar. 14. c. 43 Ioan. 18. a. 3
‖ Mat. 26. f. 57 Mar. 14. f. 53 Ioan. 18. c. 24
‖ Mat. 26. g. 69 Mar. 14. g. 66 Io. 18. c. 25

Digitized by Google

Mulier, non noui illum. * Et post pusil- 58
lum alius videns eum, dixit: Et tu de
illis es. Petrus vero ait: O homo, non
‖Io. 18. e. 26 sum. * ‖ Et interuallo facto quasi horæ 59
vnius, alius quidam affirmabat, dicens:
Vere & hic cum illo erat: nam & Ga- G
lilæus est. * Et ait Petrus: Homo, nescio 60
quid dicis. Et continuo adhuc illo lo-
quente cantauit gallus. * Et conuersus 61
Dominus respexit Petrum. Et recorda-
tus est Petrus verbi Domini, sicut di-
‖Mat. 26. c. 34 Mar. 14. c. 30 Ioan. 13. d. 38 xerat: ‖ Quia prius quàm gallus cantet,
ter me negabis: * Et egressus foras Pe- 62
trus fleuit amare. * Et viri, qui tenebant 63
illum, illudebant ei, cædentes. * Et vela- 64
uerunt eum, & percutiebant faciem e-
ius: & interrogabant eũ, dicentes: Pro-
phetiza, quis est, qui te percussit? * Et a- 65
lia multa blasphemantes dicebant in eũ.
‖Matt. 27. a. 1 Mar. 15. a. 1 Ioan. 18. c. 28 * ‖ Et vt factus est dies, conuenerunt se- 66
niores plebis, & principes sacerdotum,
& Scribæ, & duxerunt illum in conci-
lium suum, dicentes: Si tu es Christus,
dic nobis. * Et ait illis: Si vobis dixero, 67
non credetis mihi: * si autem & inter- 68
rogauero, non respondebitis mihi, ne-
que dimittetis. * Ex hoc autem erit Fi- 69
lius hominis sedens a dextris virtutis
Dei. * Dixerunt autem omnes: Tu ergo 70
es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia
ego sum. * At illi dixerunt: Quid ad- 71
huc desideramus testimonium? ipsi e-
nim audiuimus de ore eius.

CAP. XXIII.

ET surgens omnis multitudo eorum, 1
duxerunt illum ad Pilatum. * Cœ- 2
perunt autem illum accusare, dicentes: A
Hunc inuenimus subuertentem gentem
‖Mat. 22. b. 21 Mar. 12. b. 17 nostram, ‖ & prohibentem tributa dare
Cæsari, & dicentem se Christum regem
‖Mat. 27. b. 11 Mar. 15. a. 2 Ioan. 18. f. 33 esse. * ‖ Pilatus autem interrogauit eũ, 3
dicens: Tu es rex Iudæorum? At ille re-
spondens ait: Tu dicis. * Ait autem Pi- 4
latus ad principes sacerdotum, & tur-
bas: Nihil inuenio causæ in hoc homi-
ne. * At illi inualescebant, dicentes: Cõ- 5
mouet populum docens per vniuersam
Iudæam, incipiens a Galilæa vsque huc.
* Pilatus autem audiens Galilæam, inter- 6
rogauit si homo Galilæus esset. * Et vt 7
cognouit quòd de Herodis potestate es-
set, remisit eum ad Herodem, qui & ipse
8 Ierosolymis erat illis diebus. * Herodes
B autẽ viso Iesu, gauisus est valde. erat e-
nim cupiens ex multo tempore videre
eum, eo quòd audierat multa de eo, &
sperabat signũ aliquod videre ab eo fie-
9 ri. * Interrogabat autem eũ multis ser-
monibus. At ipse nihil illi respõdebat.
10 * Stabant autẽ principes sacerdotum, &
11 Scribæ constanter accusantes eũ. * Spre-
uit autem illũ Herodes cũ exercitu suo:
& illusit indutũ veste alba, & remisit ad
12 Pilatũ. * Et facti sunt amici Herodes &
Pilatus in ipsa die: nam antea inimici
13 erant ad inuicẽ. * Pilatus autẽ conuoca-
tis principibus sacerdotũ, & magistrati-
14 bus, & plebe, * dixit ad illos: Obtulistis
mihi hunc hominem, quasi auertentem
populum, & ecce ego corã vobis inter-
rogans, ‖ nullam causam inueni in ho- ‖Io. 18. g. 38 & 19. a. 4
mine isto ex his, in quibus eum accusa-
15 tis. * Sed neque Herodes: nã remisi vos
C ad illũ, & ecce nihil dignum morte actũ
16 est ei. * Emendatũ ergo illũ dimittam.
17 * Necesse autem habebat dimittere eis
18 per diem festum, vnum. * Exclamauit
autem simul vniuersa turba, dicẽs: Tol-
19 le hunc, & dimitte nobis Barabbã, * qui
erat propter seditionem quandam factã
in ciuitate & homicidiũ, missus in car-
20 cerem. * Iterum autem Pilatus locutus
21 est ad eos, volens dimittere Iesum. * At
illi succlamabant, dicentes: Crucifige,
22 crucifige eum. * Ille autem tertio di-
xit ad illos: ‖ Quid enim mali fecit iste? ‖Mat. 27. c. 23 Mar. 15. b. 14
nullam causam mortis inuenio in eo:
corripiam ergo illum, & dimittam.
23 * At illi instabant vocibus magnis po-
D stulantes vt crucifigeretur: & inuale-
24 scebant voces eorũ. * Et Pilatus adiudi-
25 cauit fieri petitionem eorum. * Dimisit
autem illis eum, qui propter homicidiũ,
& seditionẽ missus fuerat in carcerem,
quem petebant, Iesum vero tradidit vo-
26 luntati eorum. * ‖ Et cum ducerent eũ, ‖Mat. 27. d. 32 Mar. 15. b. 21
apprehenderunt Simonem quendã Cy-
renensem venientem de villa: & impo-
suerunt illi crucem portare post Iesum.
27 * Sequebatur autem illum multa turba
populi, & mulierum: quæ plangebãt, &
28 lamentabantur eum. * Conuersus autem
ad illas Iesus, dixit: Filiæ Ierusalem, no-
lite flere super me, sed super vos ipsas
29 flete, & super filios vestros. * Quoniã ec-
ce venient dies, in quibus dicent: Beatæ
steriles,

Digitized by Google

steriles, & ventres, qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt. * Tunc 30
incipient dicere montibus: ‖ Cadite su- E
per nos. & collibus: Operite nos. * Quia 31
si in viridi ligno hæc faciunt, in arido
quid fiet? * Ducebantur autem & alij 32
duo nequam cum eo, vt interficerentur.
‖ Isai. 2. d. 19 Osee 10. b. 8 Apoc. 6. d. 16

‖ Mat. 27. d. 33 Mar. 15. b. 22 Ioan. 19. c. 17
* ‖ Et postquam venerunt in locum, qui 33
vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eũ:
& latrones, vnum a dextris, & alterum
a sinistris. * Iesus autem dicebat: Pater, 34
dimitte illis: non enim sciunt quid fa-
ciunt. Diuidentes vero vestimenta eius,
miserũt sortes. * Et stabat populus spe- 35
ctans, & deridebant eum principes cum
eis, dicentes: Alios saluos fecit, se saluũ
faciat, si hic est Christus Dei electus.
* Illudebant autem ei & milites accedẽ- 36
tes, & acetum offerentes ei, * & dicen- 37
tes: Si tu es rex Iudæorum, saluum te
fac. * Erat autem & superscriptio scrip- 38
ta super eum litteris Græcis, & Latinis, F
& Hebraicis: Hic est rex Iudæorum.
* Vnus autem de his, qui pendebant, la- 39
tronibus, blasphemabat eum, dicens: Si
tu es Christus, saluum fac temetipsum,
& nos. * Respondens autem alter incre- 40
pabat eũ, dicens: Neque tu times Deũ,
quòd in eadem damnatione es. * Et nos 41
quidem iuste, nam digna factis recipi-
mus: hic vero nihil mali gessit. * Et di- 42
cebat ad Iesum: Domine, memento mei,
cum veneris in regnum tuum. * Et di- 43
xit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie
mecum eris in paradiso. * Erat autem 44
fere hora sexta, & tenebræ factæ sunt in
vniuersam terram vsque in horam no-
nam. * Et obscuratus est sol: & velum 45
templi scissum est medium. * Et clamãs 46
voce magna Iesus ait: ‖ Pater, in manus
tuas commendo spiritum meum. Et
hæc dicens, expirauit. * videns autem 47
Centurio quod factum fuerat, glorifica- G
uit Deum, dicens: Vere hic homo iu-
stus erat. * Et omnis turba eorum, qui 48
simul aderant ad spectaculum istud, &
videbant quæ fiebant, percutientes pe-
ctora sua reuertebantur. * Stabant autẽ 49
omnes noti eius a longe: & mulieres,
quæ secutæ eum erant a Galilæa hæc vi-
dentes. * ‖ Et ecce vir nomine Ioseph, 50
qui erat decurio, vir bonus, & iustus:
* hic non cõsenserat consilio, & actibus 51
eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ,
qui expectabat & ipse regnum Dei.
‖ Psal. 30. a. 6

‖ Mat. 27. g. 57 Mar. 15. d. 45 Ioan. 19. g. 38

52 * hic accessit ad Pilatum, & petijt cor-
53 pus Iesu: * & depositum inuoluit sin-
done, & posuit eum in monumento exci-
so, in quo nondum quisquam positus
54 fuerat. * Et dies erat parasceues, & sab-
55 batum illucescebat. * Subsecutæ autem
mulieres, quæ cum eo venerant de Ga-
lilæa, viderunt monumentum, & quem-
admodum positum erat corpus eius.
56 * Et reuertentes parauerunt aromata,
& vnguenta: & sabbato quidem siluerunt
secundum mandatum.

CAP. XXIIII.

1 A VNa autem sabbati valde diluculo Mat. 28. a. 1
venerunt ad monumentum, por- Mar. 16. a. 2
2 tantes, quæ parauerant, aromata: * & Ioan. 20. a. 1
inuenerunt lapidem reuolutum a mo-
3 numento. * Et ingressæ non inuenerunt
4 corpus Domini Iesu. * Et factum est,
dum mente consternatæ essent de isto,
ecce duo viri steterunt secus illas in
5 veste fulgenti. * Cum timerent autem,
& declinarent vultum in terram, di-
xerunt ad illas: Quid quæritis viuentem
6 cum mortuis? * non est hic, sed surre-
xit: recordamini qualiter locutus est
vobis, cum adhuc in Galilæa esset,
7 * dicens: ‖ Quia oportet filium homi- ‖ Mat. 17. d. 23 Mar. 9. c. 31 Sup. 9. e. 22
nis tradi in manus hominum peccato-
rum, & crucifigi, & die tertia resur-
8 gere. * Et recordatæ sunt verborum
9 eius. * Et regressæ a monumento nun-
ciauerunt hæc omnia illis vndecim, &
10 ceteris omnibus. * Erat autem Maria
B Magdalene, & Ioanna, & Maria
Iacobi, & ceteræ, quæ cum eis erant,
11 quæ dicebant ad Apostolos hæc. * Et
visa sunt ante illos, sicut deliramentum
verba ista: & non crediderunt illis.
12 * Petrus autẽ surgens cucurrit ad monu-
mentum: & procumbẽs vidit linteamina
sola posita, & abijt secum mirans
13 quod factum fuerat. * ‖ Et ecce duo ex ‖ Mar. 16. e. 12
illis ibant ipsa die in castellum, quod
erat in spatio stadiorũ sexaginta ab Ie-
14 rusalem, nomine Emmaus. * & ipsi lo-
quebãtur ad inuicẽ de his omnibus, quæ
15 acciderant. * Et factũ est, dum fabularen-
tur, & secũ quærerent: & ipse Iesus ap-
16 propinquans ibat cum illis: * oculi autẽ
illorum tenebantur ne eum agnoscerẽt.

* Et

*Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, 17
quos confertis ad inuicem ambulantes, C
& estis tristes? * Et respondens vnus, 18
cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus
peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? * Quibus ille dixit: Quæ? Et di- 19
xerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir
propheta, potens in opere, & sermone
coram Deo, & omni populo: * Et quo- 20
modo eum tradiderunt summi sacerdotes, & principes nostri in damnationem
mortis, & crucifixerunt eum. * nos au- 21
tem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel: & nũc super hæc omnia,
tertia dies est hodie quòd hæc facta sũt.
* Sed & mulieres quædam ex nostris ter- 22
ruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad D
monumentum, * &, non inuento corpo- 23
re eius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt
eum viuere. * Et abierunt quidam ex 24
nostris ad monumentum: & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero
non inuenerunt. * Et ipse dixit ad eos: 25
O stulti, & tardi corde ad credendum in
omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ!
* Nonne hæc oportuit pati Christum, & 26
ita intrare in gloriam suam? * Et inci- 27
piens a Moyse, & omnibus Prophetis,
interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. * Et appropin- 28
quauerunt castello quo ibant: & ipse se
finxit longius ire. * Et coegerunt il- 29
lum, dicẽtes: Mane nobiscum, quoniam E
adue sperascit, & inclinata est iam dies.
Et intrauit cum illis. * Et factum est, 30
dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. * Et aperti sunt oculi eorum, 31
& cognouerunt eum: & ipse euanuit ex
oculis eorum. * Et dixerũt ad inuicem: 32
Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, & aperiret
nobis Scripturas? * Et surgentes eadem 33
hora regressi sunt in Ierusalem: & inuenerunt congregatos vndecim, & eos,
qui cum illis erant, * dicentes: Quòd 34
surrexit Dominus vere, & apparuit Si-
35 moni. * Et ipsi narrabant quæ gesta
erant in via: & quomodo cognouerunt
36 eum in fractione panis. * ‖ Dum autem ‖ Mar. 16. c. 14
hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eo- Ioan. 20. c. 19
rum, & dicit eis: Pax vobis: ego sum,
37 nolite timere. * Conturbati vero, &
conterriti, existimabant se spiritum vi-
38 dere. * Et dixit eis: Quid turbati estis,
F & cogitationes ascendunt in corda ve-
39 stra? * Videte manus meas, & pedes,
quia ego ipse sum: palpate, & videte:
quia spiritus carnem, & ossa non habet,
40 sicut me videtis habere. * Et cum hoc
dixisset, ostendit eis manus, & pedes.
41 * Adhuc autem illis non credentibus, &
mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis
42 hic aliquid, quod manducetur? * At illi
obtulerunt ei partem piscis assi, & fa-
43 uum mellis. * Et cum manducasset co-
44 ram eis, sumens reliquias dedit eis. * Et
dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniã necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, &
45 Prophetis, & Psalmis de me. * Tunc
aperuit illis sensum vt intelligerẽt Scri-
46 pturas. * & dixit eis: ‖ Quoniam sic scri- ‖ Psal. 18. b. 7
G ptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die:
47 * & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remissionem peccatorum in
omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma. * ‖ Vos autem testes estis ho- ‖ Act. 1. a. 8
49 rum. * ‖ Et ego mitto promissum Pa- ‖ Ioã. 14. d. 26
tris mei in vos. Vos autem sedete in
ciuitate, quoadusque induamini virtu-
50 te ex alto. * Eduxit autem eos foras in
Bethaniam: & eleuatis manibus suis be-
51 nedixit eis. * ‖ Et factum est, dum be- ‖ Act. 1. a. 4
nediceret illis, recessit ab eis, & fereba- Mar. 16. d. 19
52 tur in cælum. * Et ipsi adorantes
regressi sunt in Ierusalẽ cum
53 gaudio magno: * & erãt
semper in templo,
laudantes, &
benedi-
cen-
tes Deum.
Amen.

SAN-

Digitized by Google

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAPVT PRIMVM.

IN principio erat verbum, & verbum erat 1 A
apud Deum, & Deus
erat verbum. * Hoc 2
erat in principio apud Deum. * Omnia 3
per ipsum facta
sunt: & sine ipso factum est nihil, quod
factum est, * in ipso vita erat, & vita erat 4
lux hominum: * & lux in tenebris lu- 5
cet, & tenebræ eam non comprehende-
runt. * ‖ Fuit homo missus a Deo, cui 6
nomen erat Ioannes. * Hic venit in te- 7
stimonium vt testimoniũ perhiberet de
lumine, vt omnes crederent per illum.
* non erat ille lux, sed vt testimonium 8
perhiberet de lumine. * ‖ Erat lux vera, 9
quæ illuminat omnem hominem veniẽ-
tem in hunc mundum. * in mũdo erat, 10
‖ & mundus per ipsum factus est, & mũ- B
dus eum non cognouit. * In propria 11
venit, & sui eum non receperũt. * quot- 12
quot autẽ receperunt eum, dedit eis po-
testatem filios Dei fieri, his, qui credunt
in nomine eius: * qui non ex sanguini- 13
bus, neque ex voluntate carnis, neque
ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.
* ‖ Et verbum caro factum est, & habita- 14
uit in nobis: & vidimus gloriam eius,
gloriam quasi vnigeniti a patre plenum
gratiæ, & veritatis. * Ioannes testimo- 15
nium perhibet de ipso, & clamat dicẽs:
Hic erat, quem dixi: Qui post me ven-
turus est, ante me factus est: quia prior
me erat. * ‖ Et de plenitudine eius nos 16
omnes accepimus, & gratiam pro gra-
tia. * quia lex per Moysen data est, gra- 17
tia, & veritas per Iesum Christum facta C

‖ Matt. 3. a. 2 Marc. 1. a. 2
‖ Inf. 3. c. 19
‖ Heb. 11. a. 3
‖ Mat. 1. c. 16 Luc. 2. b. 7
‖ 2. Tim. 6. d. 17 1. Ioan. 4. c. 12

18 est. * ‖ Deum nemo vidit vnquam:
vnigenitus filius, qui est in sinu pa-
19 tris, ipse enarrauit. * Et hoc est testi-
monium Ioannis, quando miserunt Iu-
dæi ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas
ad eum vt interrogarent eum: Tu quis
20 es? * Et confessus est, & non negauit:
& confessus est: Quia nõ sum ego Chri-
21 stus. * Et interrogauerunt eum: Quid
ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum.
Propheta es tu? Et respondit: Non.
22 * Dixerunt ergo ei: Quis es vt respon-
sum demus his, qui miserunt nos? quid
23 dicis de teipso? * Ait: ‖ Ego vox cla-
mantis in deserto: Dirigite viam Domi-
24 ni, sicut dixit Isaias propheta. * Et qui
25 missi fuerant, erant ex Pharisæis. * Et
D interrogauerunt eum, & dixerunt ei:
Quid ergo baptizas, si tu non es Chri-
stus, neque Elias, neque Propheta?
26 * Respondit eis Ioannes, dicens: ‖ Ego
baptizo in aqua: medius autem vestrum
27 stetit, quem vos nescitis. * ‖ Ipse est, qui
post me venturus est, qui ante me factus
est: cuius ego non sum dignus vt sol-
28 uam eius corigiam calceamenti. * Hæc
in Bethania facta sunt trans Iordanem,
29 vbi erat Ioannes baptizans. * Altera
die vidit Ioannes Iesum venientem ad
se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tol-
30 lit peccatum mundi. * Hic est, de quo
dixi: Post me venit vir, qui ante me
31 factus est: quia prior me erat. * & ego
nesciebam eum, sed vt manifestetur in
Israel, propterea veni ego in aqua ba-
32 ptizans. * Et testimonium perhibuit Io-
annes, dicens: ‖ Quia vidi Spiritum de-
scendentem quasi columbam de cælo, &
mansit

‖ Isa. 40. a. 3 Matt. 3. a. 3 Marc. 1. a. 3 Luc. 3. a. 4
‖ Matt. 3. b. 11 Marc. 1. b. 7
‖ Luc. 3. c. 15 Act. 1. a. 5 2. a. 2. & 1. c. 16. & 19. 4
‖ Matt. 3. [illegible] Marc. 1. [illegible] Luc. 3. [illegible]

Digitized by Google

S. IOHANNES.

Digitized by Google

Digitized by Google

manſit ſuper eum. * Et ego neſciebam 33
eũ: ſed qui miſit me baptizare in aqua, E
ille mihi dixit: Super quem videris Spi-
ritum deſcendentem, & manentem ſuper
eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſan-
cto. * Et ego vidi: & teſtimonium per- 34
hibui quia hic eſt Filius Dei. * Altera 35
die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipu-
lis eius duo. * Et reſpiciens Ieſum am- 36
bulantem, dixit: Ecce agnus Dei. * Et 37
audierunt eum duo diſcipuli loquẽtem,
& ſecuti ſunt Ieſum. * Conuerſus autẽ 38
Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit
eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei:
Rabbi, (quod dicitur interpretatum Ma-
giſter) vbi habitas? * Dicit eis: Venite, 39
& videte. Venerunt, & viderunt vbi F
maneret, & apud eum manſerunt die
illo: hora autem erat quaſi decima.
* Erat autem Andreas frater Simonis Pe- 40
tri vnus ex duobus, qui audierãt a Ioan-
ne, & ſecuti fuerant eum. * Inuenit hic 41
primum fratrem ſuum Simonem, & di-
cit ei: Inuenimus Meſſiam. (quod eſt
interpretatum Chriſtus.) * Et adduxit 42
eum ad Ieſum. Intuitus autem eum Ie-
ſus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu
vocaberis Cephas. quod interpretatur
Petrus. * In craſtinum voluit exire in 43
Galilæam, & inuenit Philippum. Et di-
cit ei Ieſus: Sequere me. * Erat autem 44
Philippus a Bethſaida, ciuitate Andreæ,
& Petri. * Inuenit Philippus Nathanael, 45
& dicit ei: Quem ſcripſit || Moyſes in G
lege, & || Prophetæ, inuenimus Ieſum
filium Ioſeph a Nazareth. * Et dixit ei 46
Nathanael: A Nazareth poteſt aliquid
boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni, &
vide. * Vidit Ieſus Nathanael venien- 47
tem ad ſe, & dicit de eo: Ecce vere
Iſraelita, in quo dolus non eſt. * Dicit 48
ei Nathanael: Vnde me noſti? Reſpon-
dit Ieſus, & dixit ei: Priuſquam te Phi-
lippus vocaret, cum eſſes ſub ficu, vidi
te. * Reſpondit ei Nathanael, & ait: 49
Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael.
* Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Quia di- 50
xi tibi: Vidi te ſub ficu, credis: maius his
videbis. * Et dicit ei: Amen, amen dico 51
vobis, videbitis cælum apertum, & An-
gelos Dei aſcendentes, & deſcendentes
ſupra Filium hominis.

|| Gen. 49. b. 10
Deut. 18. c. 18
Iſa. 40. c. 10
& 45. b. 8
Ier. 23. a. 5
Ezec. 34. f. 23
& 37. f. 24
Dan. 9. f. 24.

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Ca-
A na Galilææ: & erat mater Ieſu ibi.
2 * Vocatus eſt autem & Ieſus, & diſcipu-
3 li eius ad nuptias. * Et deficiente vino,
dicit mater Ieſu ad eum: Vinum non
4 habent. * Et dicit ei Ieſus: Quid mihi,
& tibi eſt mulier? nondum venit ho-
5 ra mea. * Dicit mater eius miniſtris:
Quodcumque dixerit vobis, facite.
6 * Erant autẽ ibi lapideæ hydriæ ſex po-
ſitæ ſecundum purificationem Iudæorũ,
capiẽtes ſingulæ metretas binas vel ter-
7 nas. * Dicit eis Ieſus: Implete hydrias
aqua. * Et impleuerunt eas vſque ad
8 ſummum. * Et dicit eis Ieſus: Haurite
nunc, & ferte architriclino. Et tule-
9 runt. * Vt autem guſtauit architriclinus
B aquam vinum factam, & non ſciebat vn-
de eſſet, miniſtri autẽ ſciebant, qui hau-
ſerant aquam: vocat ſponſum architri-
10 clinus, * & dicit ei: Omnis homo pri-
mum bonum vinum ponit: & cum ine-
briati fuerint, tũc id, quod deterius eſt:
Tu autem ſeruaſti bonum vinum vſque
11 adhuc. * Hoc fecit initium ſignorum
Ieſus in Cana Galilææ: & manifeſtauit
gloriam ſuam, & crediderunt in eum
12 diſcipuli eius. * Poſt hoc deſcendit Ca-
C pharnaum ipſe, & mater eius, & fratres
eius, & diſcipuli eius: & ibi manſerunt
13 non multis diebus. * Et prope erat Paſ-
cha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Iero-
14 ſolymam: * & inuenit in tẽplo venden-
tes, boues, & oues, & columbas, & nu-
15 mularios ſedentes. * Et cũ feciſſet qua-
ſi flagellum de funiculis, omnes eiecit
de templo, oues quoque, & boues, & nu-
mulariorum effudit æs, & menſas ſub-
16 uertit. * Et his, qui colũbas vendebant,
dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere
domum patris mei, domum negotiatio-
17 nis. * Recordati ſunt vero diſcipuli eius
quia ſcriptũ eſt: || Zelus domus tuæ co- || Pſal. 68. b. 10
18 medit me. * Reſponderunt ergo Iu-
dæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtẽ-
19 dis nobis quia hæc facis? * Reſpõdit Ie-
ſus, & dixit eis: || Soluite templum hoc, || Mat. 26. f. 21 & 27. e. 40 Mar. 14. f. 58. & 15. e. 29
20 & in tribus diebus excitabo illud. * Di-
D xerunt ergo Iudæi: Quadraginta & ſex
annis ædificatum eſt templum hoc, & tu
21 in tribus diebus excitabis illud? * Ille
autem dicebat de templo corporis ſui.

* Cum

Digitized by Google

* Cum ergo resurrexisset a mortuis, re- 22
cordati sunt discipuli eius, quia hoc di-
|| Psal.3.b.6 & 56.c.9 cebat, & || crediderunt scripturæ, & ser-
moni, quem dixit Iesus. * Cum autem 23
esset Ierosolymis in pascha in die festo,
multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius, quæ faciebat. * Ipse au- 24
tem Iesus non credebat semetipsum eis,
eo quòd ipse nosset omnes, * & quia 25
opus ei non erat vt quis testimonium
perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

CAP. III.

ERat autem homo ex Pharisæis, Ni- 1
codemus nomine, princeps Iudæo- A
rum. * Hic venit ad Iesum nocte, & di- 2
xit ei: Rabbi, scimus quia a Deo venisti
magister, nemo enim potest hæc signa
facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum
eo. * Respondit Iesus, & dixit ei: Amen, 3
amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit
denuo, non potest videre regnum Dei.
* Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo 4
potest homo nasci, cum sit senex? num-
quid potest in ventrē matris suæ iterato
introire, & renasci? * Respondit Iesus: 5
Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus
fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, nō po-
test introire in regnū Dei. * Quod na- 6
tum est ex carne, caro est: & quod natū
est ex spiritu, spiritus est. * Non mireris 7
quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo.
* Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius 8
|| Psal.134.a.8 audis, || sed nescis vnde veniat, aut quo
vadat: sic est omnis, qui natus est ex spi-
ritu. * Respōdit Nicodemus, & dixit ei: 9
Quomodo possunt hæc fieri? * Respon- 10
dit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in B
Israel, & hæc ignoras? * Amen, amen di- 11
co tibi, quia quod scimus loquimur, &
quod vidimus testamur, & testimonium
nostrum non accipitis. * Si terrena dixi 12
vobis, & non creditis: quomodo, si dixe-
ro vobis cælestia, credetis? * Et nemo 13
ascendit in cælum, nisi qui descendit de
|| Num.21.c.9 cælo, Filius hominis, qui est in cælo. * || Et 14
sicut Moyses exaltauit serpentem in de-
serto; ita exaltari oportet Filium homi-
nis: * vt omnis, qui credit in ipsum, non 15
|| 1.Ioan.4.b.9 pereat, sed habeat vitam æternam. * || Sic 16
enim Deus dilexit mundum, vt Filium
suum vnigenitum daret: vt omnis, qui
credit in eum, non pereat, sed habeat vi-
17 tam æternam. * Non enim misit Deus
Filium suum in mundū, vt iudicet mun-
dum, sed vt saluetur mundus per ipsum.
18 * Qui credit in eum, non iudicatur: qui
C autem non credit, iam iudicatus est:
quia non credit in nomine vnigeniti Fi-
19 lij Dei. * Hoc est autem iudiciū: || quia || Sup.1.a.9
lux venit in mundum, & dilexerunt ho-
mines magis tenebras, quàm lucem:
20 erant enim eorum mala opera. * Om-
nis enim, qui male agit, odit lucem, &
non venit ad lucem, vt non arguantur
21 opera eius: * qui autem facit veritatem,
venit ad lucem, vt manifestentur opera
22 eius, quia in Deo sunt facta. * Post hæc
venit Iesus, & discipuli eius in terram
Iudæam: & illic demorabatur cum eis,
23 || & baptizabat. * Erat autem & Ioan- || Inf.4.a.1
nes baptizans in Aennon, iuxta Salim:
quia aquæ multæ erant illic, & venie-
24 bant, & baptizabantur. * Nondum enim
25 missus fuerat Ioannes in carcerem. * Fa-
cta est autem quæstio ex discipulis Ioā-
26 nis cum Iudæis de Purificatione. * Et
venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei:
Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem,
|| cui tu testimonium perhibuisti, ecce || Sup.1.d.19
hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.
27 * Respondit Ioannes, & dixit: Non po-
D test homo accipere quidquam, nisi fue-
28 rit ei datum de cælo. * Ipsi vos mihi
testimonium perhibetis, || quòd dixerim: || Sup.1.e.20
Non sum ego Christus: sed quia missus
29 sum ante illum. * Qui habet spon-
sam, sponsus est: amicus autem sponsi,
qui stat, & audit eum, gaudio gaudet
propter vocem sponsi. Hoc ergo gau-
30 dium meum impletū est. * Illum opor-
31 tet crescere, me autem minui. * Qui de-
sursum venit, super omnes est. Qui est
de terra, de terra est, & de terra loqui-
tur. Qui de cælo venit, super omnes est.
32 * Et quod vidit, & audiuit, hoc testa-
tur: & testimonium eius nemo accipit.
33 * Qui accepit eius testimonium, || signa- || Rom.3.a.4
34 uit quia Deus verax est. * Quem enim
misit Deus, verba Dei loquitur: non
enim ad mensuram dat Deus spiritum.
35 * Pater diligit Filium: & omnia dedit in
36 manu eius. * || Qui credit in Filium, ha- || 1.Io.5.b.10
bet vitam æternam: qui autem incredu-
lus est Filio, non videbit vitam, sed ira
Dei manet super eum.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IIII.

VT ergo cognouit Iesus quia audie- 1
runt Pharisæi quòd Iesus plures di- A
|| Sup.3.e.22 scipulos facit, || & baptizat, quàm Ioã-
nes, * (quamquam Iesus non baptiza- 2
ret, sed discipuli eius) * reliquit Iudæã, 3
& abijt iterum in Galilæam. * oporte- 4
bat autem eum transire per Samariam.
* Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ 5
|| Gen.33.d.19 & 48.d.22 Ios.24.g.32 dicitur Sichar: iuxta prædium, || quod
dedit Iacob Ioseph filio suo. * Erat autẽ 6
ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex
itinere, sedebat sic supra fontem. Hora
erat quasi sexta. * Venit mulier de Sa- 7
maria haurire aquam. Dicit ei Iesus:
Da mihi bibere. (* Discipuli enim eius 8
abierant in ciuitatem vt cibos emerẽt.)
* Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: 9
Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere B
a me poscis, quæ sum mulier Samarita-
na? non enim coutuntur Iudæi Samari-
tanis. * Respondit Iesus, & dixit ei: Si 10
scires donum Dei, & quis est, qui dicit
tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses
ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.
* Dicit ei mulier: Domine, neque in 11
quo haurias habes, & puteus altus est:
vnde ergo habes aquam viuam? * Num- 12
quid tu maior es patre nostro Iacob,
qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo
bibit, & filij eius, & pecora eius? * Re- 13
spondit Iesus, & dixit ei: Omnis, qui
bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui
autem biberit ex aqua, quam ego dabo
ei, non sitiet in æternum: * sed aqua, 14
quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ
salientis in vitam æternam. * Dicit ad 15
eum mulier: Domine, da mihi hanc a- C
quam, vt non sitiam: neque veniã huc
haurire. * Dicit ei Iesus: Vade, voca vi- 16
rum tuum, & veni huc. * Respondit 17
mulier, & dixit: Non habeo virum. Di-
cit ei Iesus: Bene dixisti, quia nõ habeo
virum: * quinque enim viros habuisti, 18
& nunc, quem habes, non est tuus vir:
hoc vere dixisti. * Dicit ei mulier: Do- 19
mine, video quia Propheta es tu. * Pa- 20
tres nostri in monte hoc adorauerunt,
Deu. 12.a.6 & vos dicitis, || quia Ierosolymis est lo-
cus, vbi adorare oportet. * Dicit ei Ie- 21
sus: Mulier crede mihi, quia venit ho-
ra, quando neque in monte hoc, neque
22 in Ierosolymis adorabitis Patrẽ. * || Vos || 4.Reg.17.g.
adoratis quod nescitis: nos adoramus 41
quod scimus, quia salus ex Iudæis est.
23 * Sed venit hora, & nunc est, quando
veri adoratores adorabunt Patrem in
spiritu & veritate. Nam & Pater tales
24 quærit, qui adorent eum. * || Spiritus est || 1.Cor.3.d.17
D Deus: & eos, qui adorant eum, in spiri-
25 tu & veritate oportet adorare. * Dicit
ei mulier: Scio quia Messias venit, (qui
dicitur Christus.) cum ergo venerit il-
26 le, nobis annunciabit omnia. * Dicit ei
27 Iesus: Ego sum, qui loquor tecum. * Et
continuo venerunt discipuli eius: & mi-
rabãtur quia cum muliere loquebatur.
Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut
28 quid loqueris cum ea? * Reliquit ergo
hydriam suam mulier, & abijt in ciui-
29 tatem, & dicit illis hominibus: * Veni-
te, & videte hominem, qui dixit mihi
omnia quæcumque feci: numquid ipse
30 est Christus? * Exierunt ergo de ciuita-
31 te, & veniebant ad eum. * Interea roga-
bant eum discipuli, dicentes: Rabbi,
32 manduca. * Ille autem dicit eis: Ego ci-
bum habeo manducare, quem vos ne-
33 scitis. * Dicebant ergo discipuli ad in-
E uicem: Numquid aliquis attulit ei mã-
34 ducare? * Dicit eis Iesus: Meus cibus est
vt faciam voluntatem eius, qui misit
35 me, vt perficiam opus eius. * Nonne
vos dicitis, quòd adhuc quattuor men-
ses sunt, & messis venit? Ecce dico vo-
bis: Leuate oculos vestros, & videte re-
giones, || quia albæ sunt iam ad messem. || Mat.9.d.37
36 * Et qui metit, mercedem accipit, & Luc.10.a.2
congregat fructum in vitam æternam:
vt, & qui seminat, simul gaudeat, &
37 qui metit. * In hoc enim est verbũ ve-
rum: quia alius est qui seminat, & alius
38 est qui metit. * Ego misi vos metere
quod vos non laborastis: alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis.
39 * Ex ciuitate autem illa multi crediderũt
in eum Samaritanorum, propter verbũ
mulieris testimonium perhibẽtis: Quia
40 dixit mihi omnia quæcumque feci. * Cũ
F venissent ergo ad illum Samaritani, ro-
gauerunt eum vt ibi maneret. Et man-
41 sit ibi duos dies. * Et multo plures cre-
diderunt in eum propter sermonem e-
42 ius. * Et mulieri dicebant: Quia iam nõ
propter tuam loquelam credimus: ipsi
enim audiuimus, & scimus quia hic est
vero

Digitized by Google

vere Saluator mũdi. * Post duos autem 43
dies exijt inde: & abijt in Galilæam.
* ‖ Ipse enim Iesus testimoniũ perhibuit 44
quia Propheta in sua patria honorem
non habet. * ‖ Cum ergo venisset in Ga- 45
lilæam, exceperunt eum Galilæi, cũ omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerãt ad diem festum. * Venit ergo iterũ in Cana Ga- 46
lilææ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. * Hic cum audisset 47
quia Iesus adueniret a Iudæa in Gali- G
læam, abijt ad eum, & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius: incipiebat enim mori. * Dixit ergo Iesus ad 48
eum: nisi signa, & prodigia videritis, nõ creditis. * Dicit ad eum regulus: Domi- 49
ne, descende prius quàm moriatur filius meus. * Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus 50
viuit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, & ibat. * Iam autem eo 51
descendente, serui occurrerunt ei, &
nunciauerunt dicentes, quia filius eius viueret. * Interrogabat ergo horam ab 52
eis, in qua melius habuerit. Et dixerũt ei: Quia heri hora septima reliquit eũ febris. * Cognouit ergo pater, quia il- 53
la hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus viuit: & credidit ipse, & domus eius tota. * Hoc iterum secundum 54
signum fecit Iesus, cum venisset a Iudæa in Galilæam.

Mat. 13. g. 57
Mar. 6. a. 4
Luc. 4. c. 24
‖ Mat. 4. b. 12
Mar. 1. b. 14
Luc. 4. c. 14
Sup. 2. a. 9

CAP. V.

Leuit. 23. a. 5
Deut. 16. a. 1

POst hæc erat dies festus Iudæorum, 1
& ascendit Iesus Ierosolymam. * Est 2
autem Ierosolymis Probatica piscina, A
quæ cognominatur Hebraice Bethsaida, quinque porticus habens. * In his iace- 3
bat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. * Angelus autem 4
Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. * Erat autẽ qui- 5
dam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. * Hunc cum 6
vidisset Iesus iacentem, & cognouisset B
quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? * Respondit ei 7
languidus: Domine, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim
8 ego, alius ante me descendit. * Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, &
9 ambula: * Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die
10 illo. * Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat: ‖ Sabbatum est, non licet ‖ Exo. 20. b. 11
11 tibi tollere grabatum tuum. * Respon- Ier. 17. c. 24
dit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambu-
12 la. * Interrogauerunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi, Tolle gra-
13 batum tuum, & ambula? * Is autem, quis sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit a turba cõ-
14 stituta in loco. * Postea inuenit eum Ie- C
sus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius
15 tibi aliquid cõtingat. * Abijt ille homo, & nunciauit Iudæis quia Iesus esset, qui
16 fecit eum sanum. * Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat
17 in sabbato. * Iesus autem respondit eis: Pater meus vsque modo operatur, &
18 ego operor. * Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non solum soluebat sabbatum, sed &
patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Iesus,
19 & dixit eis: * Amen, amen dico vobis: non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientẽ: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius
20 similiter facit. * Pater enim diligit Filiũ, D
& omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & maiora his demonstrabit ei opera, vt
21 vos miremini. * Sicut enim Pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & Filius,
22 quos vult, viuificat. * Neque enim Pater iudicat quemquam: sed omne iudi-
23 cium dedit Filio, * vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrẽ: qui non honorificat Filium, non hono-
24 rificat Patrem, qui misit illum. * Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meũ audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in iudiciũ non venit,
25 sed transijt a morte in vitam. * Amen, amen dico vobis, quia venit hora, &
nunc est, quando mortui audient vocẽ Filij Dei: & qui audierint, viuent.

* Sicut

Digitized by Google

* Sicut enim Pater habet vitã in semet- 26
ipso: sic dedit & Filio habere vitam in E
semetipso: * & potestatem dedit ei iu- 27
dicium facere, quia Filius hominis est.
* Nolite mirari hoc, quia venit hora, 28
in qua omnes, qui in monumentis sunt,
‖Mat.25.d.46 audient vocem Filij Dei: * ‖ & procedẽt 29
qui bona fecerunt, in resurrectionem
vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij. * Non possum ego a 30
meipso facere quidquam. Sicut audio,
iudico: & iudicium meum iustum est:
quia non quæro voluntatem meam, sed
voluntatem eius, qui misit me. * Si ego 31
testimonium perhibeo de meipso, testi-
‖ Mat. 3. d.17 Sup.1.c.15 monium meum nõ est verum. * ‖ Alius 32
est, qui testimonium perhibet de me:
& scio quia verum est testimonium,
quod perhibet de me. * Vos misistis ad 33
Ioannem: & testimonium perhibuit ve- F
ritati. * Ego autem non ab homine te- 34
stimonium accipio: sed hæc dico vt vos
salui sitis. * Ille erat lucerna ardens, & 35
lucens. Vos autem voluistis ad horam
exultare in luce eius. * Ego autẽ habeo 36
testimonium maius Ioãne. Opera enim,
quæ dedit mihi Pater vt perficiam ea:
ipsa opera, quæ ego facio, testimonium
perhibent de me, quia Pater misit me:
‖ Mat.3. d.17 & 17. a. 5 * & qui misit me Pater, ‖ ipse testimo- 37
nium perhibuit de me: neque vocem
‖Deut.4.b.12 eius vmquam audistis, ‖ neque speciem
eius vidistis. * & verbum eius non ha- 38
betis in vobis manens: quia quem misit
ille, huic vos non creditis. * Scrutamini 39
Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitã G
æternam habere: & illæ sunt, quæ testi-
monium perhibent de me: * & nõ vul- 40
tis venire ad me vt vitã habeatis. * Cla- 41
ritatem ab hominibus nõ accipio. * Sed 42
cognoui vos, quia dilectionem Dei non
habetis in vobis. * Ego veni in nomine 43
Patris mei, & non accipitis me: si alius
venerit in nomine suo, illum accipietis.
* Quomodo vos potestis credere, qui 44
‖ 1.Cor.4.a.3 gloriam abinuicẽ accipitis: ‖ & gloriã,
quæ a solo Deo est, non quæritis? * No- 45
lite putare quia ego accusaturus sim vos
apud Patrem. est qui accusat vos Moy-
ses, in quo vos speratis. * Si enim cre- 46
deretis Moysi, crederetis forsitan & mi-
Gen.3.c.15 22.d.18.49.b.10 Deut.18.c.15 hi: ‖ de me enim ille scripsit. * Si autem 47
illius litteris nõ creditis: quomodo ver-
bis meis credetis?

CAP. VI.

1 POst hæc abijt Iesus trans mare Ga- Matt.14. b.13
2 lilææ, quod est Tiberiadis: * & seque- Mar.6. c. 32 Luc.9. b.10
A batur eum multitudo magna, quia vide-
bant signa, quæ faciebat super his, qui
3 infirmabantur. * Subijt ergo in montem
Iesus: & ibi sedebat cum discipulis suis.
4 * Erat autem proximum Pascha dies fe-
5 stus Iudæorum. * Cum subleuasset ergo
oculos Iesus, & vidisset quia multitudo
maxima venit ad eũm, dixit ad Philip-
pum: Vnde ememus panes, vt manducẽt
6 hi? * Hoc autẽ dicebat tentans eũ: ipse
7 enim sciebat quid esset facturus. * Respõ-
dit ei Philippus: Ducentorũ denariorũ
panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque
8 modicum quid accipiat. * Dicit ei vnus
ex discipulis eius, Andreas frater Simo-
9 nis Petri: * Est puer vnus hic, qui habet
quinque panes ordeaceos, & duos pi-
10 sces: sed hæc quid sunt inter tãtos? * Di-
B xit ergo Iesus: Facite homines discum-
bere. Erat autem fœnum multum in lo-
co. Discubuerũt ergo viri, numero qua-
11 si quinque millia. * Accepit ergo Iesus
panes: & cum gratias egisset, distribuit
discumbentibus: similiter & ex piscibus
12 quantum volebant. * Vt autem impleti
sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ
13 superauerũt fragmẽta, ne pereant. * Col-
legerunt ergo, & impleuerũt duodecim
cophinos fragmẽtorum ex quinque pa-
nibus ordeaceis, quæ superfuerunt his,
14 qui manducauerant. * Illi ergo homines
cum vidissent quod Iesus fecerat signũ,
dicebant: Quia hic est vere propheta,
15 qui venturus est in mũdum. * Iesus er-
go cum cognouisset quia venturi essent
vt raperent eum, & facerent eum regẽ,
16 ‖ fugit iterum in mõtem ipse solus. * Vt ‖Mat.14.c.23 Mar.6.f.46
autem sero factum est, descenderunt di-
17 scipuli eius ad mare. * Et cum ascendis-
sent nauim, venerunt trans mare in Ca-
pharnaum: & tenebræ iã factæ erant: &
18 nõ venerat ad eos Iesus. * Mare autem,
19 vẽto magno flãte, exurgebat. * Cũ remi-
C gassent ergo quasi stadia viginti quin-
que aut triginta, vidẽt Iesum ambulantẽ
supra mare, & proximũ naui fieri, & ti-
20 muerunt. * Ille autẽ dicit eis: Ego sum,
21 nolite timere. * Voluerunt ergo accipe-
re eũ in nauim: & statim nauis fuit ad

Digitized by Google

terram, in quam ibant. *Altera die, turba, quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia 22
non introisset cum discipulis suis Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent: * aliæ vero superuenerunt naues a 23
Tiberiade iuxta locum vbi manducauerant panẽ, gratias agente Domino. * Cũ 24
ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & venerunt Capharnaũ quærentes Iesum. * Et cum inuenissent eum 25
trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti? * Respõdit eis Iesus, & dixit: 26
Amen, amen dico vobis: quæritis me nõ quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis. * Operami- 27
ni non cibum, qui perit, sed qui perma- D
net in vitam æternam, quem Filius ho-
minis dabit vobis. ‖ Hũc enim Pater si- ‖ Sup. 1. e. 32 Mat. 3. d. 17. & 17. a. 5
gnauit Deus. * Dixerunt ergo ad eum: 28
Quid faciemus vt operemur opera Dei? * Respondit Iesus, & dixit eis: ‖ Hoc est 29 ‖ Ioan. 3. d. 23
opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille. * Dixerunt ergo ei: Quod ergo 30
tu facis signum vt videamus, & credamus tibi? quid operaris? * Patres nostri 31
manducauerunt manna in deserto, sicut
scriptum est: ‖ Panem de cælo dedit eis ‖ Exo. 16. c. 14 Num. 11. b. 7 Psal. 77. c. 24 Sap. 16. c. 20
manducare. * Dixit ergo eis Iesus: A- 32
men, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panẽ de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. * Pa- 33
nis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. * Dixerũt ergo ad 34
eum: Domine, semper da nobis panem hunc. * Dixit autem ei Iesus: Ego sum 35
panis vitæ: ‖ qui venit ad me, non esu- ‖ Eccl. 24. c. 29
riet: & qui credit in me, non sitiet vmquam. * Sed dixi vobis quia & vidistis 36
me, & non creditis. * Omne, quod dat 37
mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non eijciam foras: * quia 38
descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. * Hæc est autem voluntas eius, 39
qui misit me, Patris: vt omne, quod de- E
dit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. * Hæc est 40
autẽ voluntas Patris mei, qui misit me: vt omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. * Mur- 41
murabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis viuus, qui de cæ-
lo descendi, * & dicebant: ‖ Nonne hic 42 ‖ Mat. 13. g. 55
est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo descendi? 43
* Respondit ergo Iesus, & dixit eis: No- 44
lite murmurare in inuicem: * nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eũ 45
in nouissimo die. * Est scriptum in Prophetis: ‖ Et erunt omnes docibiles Dei. ‖ Isai. 54. c. 13
Omnis, qui audiuit a Patre, & didicit, 46
venit ad me. * Non quia Patrem vidit quisquam, ‖ nisi is, qui est a Deo, hic vi- ‖ Mat. 11. d. 27
dit Patrem. * Amen, amen dico vobis: 47
F Qui credit in me, habet vitam æternã. 48
* Ego sum panis vitæ. * ‖ Patres vestri ‖ Exo. 16. c. 15
manducauerunt manna in deserto, & 49
mortui sunt. * Hic est panis de cælo de- 50
scendens: vt si quis ex ipso manduca- 51
uerit, non moriatur. * Ego sum panis 52
viuus, qui de cælo descendi. * Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro 53
mea est pro mundi vita. * Litigabant ergo Iudæi ad inuicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam 54
dare ad manducandum? * Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habe- 55
bitis vitam in vobis. * Qui manducat meã carnem, & bibit meum sanguinẽ, habet vitam æternam: & ego resuscita- 56
bo eum in nouissimo die. * ‖ Caro enim ‖ 1. Cor. 11. f. 27
mea, vere est cibus: & sanguis meus, 57
vere est potus. * qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in 58
me manet, & ego in illo. * Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse 59
viuet propter me. * Hic est panis, qui de cælo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vi- 60
uet in æternum. * Hæc dixit in synago- 61
G ga docens, in Capharnaum. * Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerũt: Durus est hic sermo, & quis potest eum 62
audire? * Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurarẽt de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scanda- 63
lizat? * Si ergo videritis ‖ Filiũ hominis ‖ Sup. 3. b. 1
ascendentem vbi erat prius? * Spiritus 64
est,

Digitized by Google

est, qui viuificat: caro nõ prodest quid-
quam. verba, quæ ego locutus sum vo-
bis, spiritus & vita sunt. * Sed sunt qui- 65
dam ex vobis, qui non credunt. Scie-
bat enim ab initio Iesus qui essent non
credentes, & quis traditurus esset eum.
* Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia 66
nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei
datum a Patre meo. * Ex hoc multi di- 67
scipulorum eius abierunt retro: & iam
non cum illo ambulabant. * Dixit ergo 68
Iesus ad duodecim: Nũquid & vos vul-
tis abire? * Respondit ergo ei Simon Pe- 69
trus: Domine, ad quem ibimus? verba
vitæ æternæ habes. * ‖ & nos credidimus, 70
‖ Mat. 16. c. 16 Mar. 8. c. 29 Luc. 9. b. 20
& cognouimus quia tu es Christus Fi-
lius Dei. * Respõdit eis Iesus: Nõne ego 71
vos duodecim elegi: & ex vobis vnus
diabolus est? * Dicebat autem Iudam Si- 72
monis Iscariotem: hic enim erat tradi-
turus eum, cum esset vnus ex duodecim.

CAP. VII.

POst hæc autem ambulabat Iesus in 1
Galilæam, non enim volebat in Iu- A
dæam ambulare: quia quærebant eum
Iudæi interficere. * Erat autem in proxi- 2
‖ Leu. 23. f. 32
mo dies festus Iudæorum, ‖ Scenopegia.
* Dixerunt autem ad eum fratres eius: 3
Transi hinc, & vade in Iudæam, vt &
discipuli tui videant opera tua, quæ fa-
cis. * Nemo quippe in occulto quid fa- 4
cit, & quærit ipse in palam esse: si hæc
facis, manifesta teipsum mundo. * Ne- 5
que enim fratres eius credebant in eũ.
* Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum 6
nondum aduenit: tempus autem vestrũ
semper est paratum. * Non potest mun- 7
dus odisse vos: me autẽ odit: quia ego
testimonium perhibeo de illo quòd o-
pera eius mala sunt. * Vos ascendite ad 8
diem festum hunc, ego autem non ascẽ- B
do ad diem festum istũ: quia meũ tem-
pus nondum impletũ est. * Hæc cum di 9
xisset, ipse mansit in Galilæa. * Vt autẽ 10
ascenderunt fratres eius, tunc & ipse
ascendit ad diem festum non manifeste,
sed quasi in occulto. * Iudæi ergo quæ- 11
rebant eum in die festo, & dicebãt: Vbi
est ille? * Et murmur multum erat in 12
turba de eo. Quidam enim dicebant:
Quia bonus est. Alij autem dicebant:
Non, sed seducit turbas. * Nemo tamen 13
palam loquebatur de illo propter metũ
Iudæorum. * Iam autẽ die festo mediante, ascendit Iesus in templũ, & docebat. 14
* Et mirabãtur Iudæi, dicentes: Quomo- 15
do hic litteras scit, cũ nõ didicerit? * Re- 16
C spondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina
non est mea, sed eius, qui misit me. * Si 17
quis voluerit voluntatẽ eius facere: co-
gnoscet de doctrina, vtrũ ex Deo sit, an
ego a me ipso loquar. * Qui a semetip- 18
so loquitur, gloriã propriam quærit. qui
autem quærit gloriã eius, qui misit eũ,
hic verax est, & iniustitia in illo nõ est.
* ‖ Nonne Moyses dedit vobis legem: & 19
‖ Exo. 24. a. 3 Sup. 5. c. 18
nemo ex vobis facit legem? * Quid me 20
quæritis interficere? Respondit turba, &
dixit: Dæmonium habes: quis te quærit
interficere? * Respõdit Iesus, & dixit eis: 21
Vnum opus feci, & omnes miramini:
* Propterea ‖ Moyses dedit vobis circũci- 22
‖ Leui. 12. a. 3 ‖ Gen. 17. b. 10
sionem: (non quia ex Moyse est, ‖ sed
ex patribus) & in sabbato circumcidi-
tis hominem. * Si circumcisionem acci- 23
D pit homo in sabbato, vt non soluatur
lex Moysi: mihi indignamini quia to-
tum hominem sanum feci in sabbato?
* ‖ Nolite iudicare secundum faciẽ, sed 24
‖ Deut. 1. c. 16
iustum iudiciũ iudicate. * Dicebant er- 25
go quidam ex Ierosolymis: Nonne hic
est, quẽ quærunt interficere? * Et ecce 26
palam loquitur, & nihil ei dicũt. Num-
quid vere cognouerunt principes quia
hic est Christus? * Sed hunc scimus vn- 27
de sit: Christus autem cũ venerit, nemo
scit vnde sit. * Clamabat ergo Iesus in 28
templo docens, & dicens: Et me scitis,
& vnde sim scitis: & a me ipso non ve-
ni, sed est verus, qui misit me, quem vos
nescitis. * Ego scio eum: quia ab ipso 29
sum, & ipse me misit. * Quærebant ergo 30
E eum apprehendere: & nemo misit in il-
lum manus, quia nondũ venerat hora e-
ius. * De turba autẽ multi crediderũt in 31
eum, & dicebant: Christus cum venerit,
numquid plura signa faciet quàm quæ
hic facit? * Audierunt Pharisæi turbam 32
murmurantem de illo hæc: & miserunt
principes, & Pharisæi ministros vt ap-
prehenderent eum. * Dixit ergo eis Ie- 33
sus: Adhuc modicum tempus vobiscum
sum: & vado ad eum, qui me misit.
* ‖ Quæretis me, & non inuenietis: & 34
‖ Inf. 13. d. 35
vbi ego sum, vos non potestis venire.
* Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: 35

Digitized by Google

Quò hic iturus est, quia nō inueniemus
eum? numquid in dispersionē Gentium
iturus est, & docturus Gentes? * Quis est 36
hic sermo, quē dixit: Quæretis me, & nō F
inuenietis: & vbi sum ego, vos non po-
|| Leu. 23. f. 27 testis venire? * In nouissimo autem || die 37
magno festiuitatis stabat Iesus, & clama-
bat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, &
|| Deut. 18. c. 15 bibat. * || Qui credit in me, sicut dicit 38
Ioel 2. g. 28 Scriptura, flumina de ventre eius fluent
Act. 2. c. 17 aquæ viuæ. * Hoc autē dixit de Spiritu, 39
quem accepturi erant credentes in eum:
nondum enim erat Spiritus datus, quia
Iesus nondum erat glorificatus. * Ex illa 40
ergo turba cum audissent hos sermones
eius, dicebant: Hic est vere propheta.
* Alij dicebant: Hic est Christus. Quidā 41
autem dicebant: Numquid a Galilæa
|| Mich. 5. a. 2 venit Christus? * || Nōne Scriptura dicit: 42
Matt. 2. a. 6 Quia ex semine Dauid, & de Bethlehem
castello, vbi erat Dauid, venit Christus?
* Dissensio itaque facta est in turba pro- 43
pter eum. * Quidā autem ex ipsis vole- 44
bāt apprehendere eum: sed nemo misit G
super eum manus. * Venerunt ergo mi- 45
nistri ad Pontifices, & Pharisæos. Et di-
xerunt eis illi: Quare non adduxistis il-
lum? * Responderunt ministri: Numquā 46
sic locutus est homo, sicut hic homo.
* Responderunt ergo eis Pharisæi: Nū- 47
quid & vos seducti estis? * Numquid ex 48
principibus aliquis credidit in eum, aut
ex Pharisæis? * sed turba hæc, quæ non 49
nouit legem, maledicti sunt. * Dixit Ni- 50
|| Sup. 3. a. 2 codemus ad eos, || ille, qui venit ad eum
nocte, qui vnus erat ex ipsis: * Numquid 51
lex nostra iudicat hominem, nisi prius
|| Deut. 17. b. 8 audierit ab ipso, || & cognouerit quid
& 19 b. 15 faciat? * Responderunt, & dixerunt ei: 52
Numquid & tu Galilæus es? Scrutare
Scripturas, & vide quia a Galilæa pro-
pheta non surgit. * Et reuersi sunt vnus- 53
quisque in domum suam.

CAP. VIII.

IEsus autem perrexit in montem Oli- 1
ueti: * & diluculo iterum venit in tē- 2
plum, & omnis populus venit ad eum, A
& sedens docebat eos. * Adducunt autē 3
Scribæ, & Pharisæi mulierē in adulterio
deprehensam: & statuerunt eā in medio,
* & dixerūt ei: Magister, hæc mulier mo- 4
|| Leu. 20. a. 10 do deprehensa est in adulterio. * || In le-
ge autem Moyses mādauit nobis huius-
6 modi lapidare. Tu ergo quid dicis? * Hoc
autem dicebant tentantes eum, vt pos-
sent accusare eum. Iesus autē inclinans
se deorsum, digito scribebat in terra.
7 * Cum ergo perseuerarent interrogātes
eum, erexit se, & dixit eis: || Qui sine pec || Deu. 17. b. 17
cato est vestrum, primus in illam lapidē
8 mittat. * Et iterum se inclinans, scribe-
9 bat in terra. * Audientes autē vnus post
vnum exibant, incipientes a senioribus:
& remansit solus Iesus, & mulier in me-
10 dio stans. * Erigens autem se Iesus, dixit
ei: Mulier, vbi sunt, qui te accusabant?
11 nemo te condēnauit? * Quæ dixit: Ne-
B mo, Domine. Dixit autē Iesus: Nec ego
te condemnabo: Vade, & iam amplius
12 noli peccare. * Iterum ergo locutus est
eis Iesus, dicens: || Ego sum lux mundi: || 1. Ioan. 1. b. 5
qui sequitur me, nō ambulat in tenebris,
13 sed habebit lumen vitæ. * Dixerunt ergo
ei Pharisæi: Tu de te ipso testimonium
perhibes: testimonium tuum nō est ve-
14 rum. * Respondit Iesus, & dixit eis: Et si
ego testimonium perhibeo de meipso,
verum est testimoniū meum: quia scio
vnde veni, & quò vado: vos autem ne-
15 scitis vnde venio, aut quò vado. * Vos
secundum carnem iudicatis: ego non
16 iudico quemquam: * & si iudico ego,
iudicium meum verum est, quia solus
non sum: sed ego, & qui misit me,
17 Pater. * Et in lege vestra scriptum est,
|| quia duorum hominum testimonium || Deut. 17. b. 6 & 19. c. 15
18 verum est. * Ego sum, qui testimo- Mat. 18. b. 16
nium perhibeo de me ipso: & testi- 2. Cor. 13. a. 1
monium perhibet de me, qui misit Heb. 10. c. 20
19 me, Pater, * Dicebant ergo ei: Vbi
est Pater tuus? Respondit Iesus: Ne-
que me scitis, neque Patrem meum:
si me sciretis, forsitan & Patrem meum
20 sciretis. * Hæc verba locutus est Iesus
C in gazophylacio, docens in templo: &
nemo apprehendit eum, quia necdum
21 venerat hora eius. * Dixit ergo ite-
rum eis Iesus: Ego vado, & quære-
tis me, & in peccato vestro morie-
mini. Quò ego vado, vos non po-
22 testis venire. * Dicebant ergo Iudæi:
Numquid interficiet semetipsum, quia
dixit: Quò ego vado, vos non po-
23 testis venire? * Et dicebat eis: Vos de
deorsum estis, ego de supernis sum. Vos
de mundo hoc estis, ego nō sum de hoc
mundo:

Digitized by Google

mundo. *Dixi ergo vobis quia morie- 24
mini in peccatis vestris: si enim nõ credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. *Dicebant ergo ei: Tu 25
quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui & loquor vobis. *Multa habeo de vobis 26
loqui, & iudicare. sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. *Et non cognouerũt 27
quia Patrem eius dicebat Deum. *Di- 28
xit ergo eis Iesus: Cum exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia
‖Rom.3.a.4 ego sum, & a meipso facio nihil, ‖sed
sicut docuit me Pater, hæc loquor: * & 29
qui me misit, mecũ est, & non reliquit D
me solum: quia ego quæ placita sunt ei,
facio semper. *Hæc illo loquente, mul- 30
ti crediderunt in eum. *Dicebat ergo 31
Iesus ad eos, qui crediderũt ei, Iudæos:
Si vos manseritis in sermone meo, vere
discipuli mei eritis: * & cognoscetis ve- 32
ritatem, & veritas liberabit vos. *Respõ- 33
derunt ei: Semen Abrahæ sumus, & ne-
mini seruiuimus vmquam: quomodo
tu dicis: Liberi eritis? *Respõdit eis Ie- 34
‖Rom.6.c.15 sus: Amen, amen dico vobis: ‖quia om-
a.Pet.2.d.19 nis, qui facit peccatum, seruus est pecca-
ti. *seruus autem non manet in domo 35
in æternum: filius autem manet in æter-
num. *si ergo vos filius liberauerit, vere 36
liberi eritis. *Scio quia filij Abrahæ e- 37
stis: sed quæritis me interficere, quia ser- E
mo meus nõ capit in vobis. *Ego quod 38
vidi apud Patrem meum, loquor: & vos
quæ vidistis apud patrem vestrum, faci-
tis. *Responderunt, & dixerunt ei: Pa- 39
ter noster Abraham est. Dicit eis Iesus:
Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. *Nunc autem quæritis me interfice- 40
re, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quã audiui a Deo: hoc Abraham non fecit. *Vos facitis opera pa- 41
tris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: vnum patrem habemus Deum. *Dixit ergo eis 42
Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis vtique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim a me ipso veni, sed ille me misit. *Quare loquelam 43
meã non cognoscitis? Quia nõ potestis
‖1.Ioan.3.b.8 audire sermonem meũ. *‖Vos ex patre 44
diabolo estis: & desideria patris vestri
vultis facere. ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia nõ est F
veritas in eo: cum loquitur mendaciũ, ex proprijs loquitur, quia mẽdax est, &
45 pater eius. *Ego autem si veritatem di-
46 co, nõ creditis mihi. *Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico
47 vobis, quare non creditis mihi? *‖Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. ‖1.Io.4.a.6
48 *Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nõne bene dicimus nos quia Sama-
49 ritanus es tu, & dæmonium habes? *Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, &
50 vos inhonorastis me. *Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat, &
51 iudicet. *Amen, amẽ dico vobis: si quis sermonem meum seruauerit, mortẽ non
52 videbit in æternũ. *Dixerunt ergo Iu-
G dæi: Nunc cognouimus quia dæmoniũ habes. Abrahã mortuus est, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis sermonem meũ seruauerit, nõ gustabit mortem in æter-
53 num. *Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum fa-
54 cis? *Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dici-
55 tis quia Deus vester est, *& nõ cognouistis eum: ego autem noui eum: Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermo-
56 nem eius seruo. *Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum: vidit,
57 & gauisus est. *Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahã vidisti? *Dixit eis Iesus:
58 Amen, amen dico vobis, antequã Abra-
59 ham fieret, ego sum. *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

CAP. IX.

1 ET præteriens Iesus vidit hominem
2 cæcum a natiuitate: *& interroga-
A uerunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt
3 cæcus nasceretur? *Respõdit Iesus: Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo.
4 *Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando
5 nemo potest operari. *quamdiu sum in
6 mũdo, lux sum mũdi. *Hæc cũ dixisset,

expuit in terram, & fecit lutum ex spu-
to, & liniuit lutum super oculos eius,
* & dixit ei: Vade, laua in natatoria Si- 7
loe (quod interpretatur Missus.) Abijt B
ergo, & lauit, & venit videns. * Itaque 8
vicini, & qui viderant eum prius quia
mendicus erat, dicebant: Nonne hic est,
qui sedebat, & mendicabat? Alij dice-
bant: Quia hic est. * Alij autem: Nequa- 9
quam, sed similis est ei. Ille vero dice-
bat: Quia ego sum. * Dicebant ergo ei: 10
Quomodo aperti sunt tibi oculi? * Re- 11
spondit: Ille homo, qui dicitur Iesus,
lutum fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, &
laua. Et abij, laui, & video. * Et dixe- 12
rũt ei: Vbi est ille? Ait: Nescio. * Addu- 13
cunt eum ad Pharisæos, qui cæcus fue-
rat. * Erat autem sabbatum quando lu- 14
tum fecit Iesus, & aperuit oculos eius. C
* Iterum ergo interrogabant eum Pha- 15
risæi quomodo vidisset. Ille autem di-
xit eis: Lutum mihi posuit super ocu-
los, & laui, & video. * Dicebant ergo 16
ex Pharisæis quidam: Nõ est hic homo
a Deo, qui sabbatum non custodit. Alij
autem dicebant: Quomodo potest ho-
mo peccator hæc signa facere? Et schis-
ma erat inter eos. * Dicunt ergo cæco 17
iterum: Tu quid dicis de illo, qui ape-
ruit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia
propheta est. * Non crediderũt ergo Iu- 18
dæi de illo, quia cæcus fuisset & vidis-
set, donec vocauerunt parentes eius, qui
viderat: * & interrogauerunt eos, dicẽ- 19
tes: Hic est filius vester, quem vos dici- D
tis quia cæcus natus est? Quomodo er-
go nunc videt? * Responderunt eis pa- 20
rentes eius, & dixerunt: Scimus quia
hic est filius noster, & quia cæcus natus
est: * quomodo autem nunc videat, ne- 21
scimus: aut quis eius aperuit oculos, nos
nescimus: ipsum interrogate: ætatẽ ha-
bet, ipse de se loquatur. * Hæc dixerunt 22
parentes eius, quoniam timebãt Iudæos: E
iam enim conspiraverant Iudæi, vt si
quis eum confiteretur esse Christum, ex-
tra synagogam fieret. * Propterea parẽ- 23
tes eius dixerunt: Quia ætatem habet,
ipsum interrogate. * Vocauerunt ergo 24
rursum hominem, qui fuerat cæcus, &
dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos sci-
mus quia hic homo peccator est. * Di- 25
xit ergo eis ille: Si peccator est, nescio:
vnum scio, quia cæcus cum essem, mõ-
do video. * Dixerunt ergo illi: Quid fe- 26
cit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?
* Respondit eis: Dixi vobis iam, & au- 27
distis: quid iterum vultis audire? num-
quid & vos vultis discipuli eius fieri?
* Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu 28
discipulus illius sis: nos autem Moysi di-
scipuli sumus. * Nos scimus quia Moy- 29
F si locutus est Deus: hunc autem nesci-
mus vnde sit. * Respondit ille homo, & 30
dixit eis: In hoc enim mirabile est quia
vos nescitis vnde sit, & aperuit meos o-
culos: * scimus autem quia peccatores 31
Deus non audit: sed si quis Dei cultor
est, & voluntatẽ eius facit, hunc exau-
dit. * A sæculo non est auditum quia 32
quis aperuit oculos cæci nati. * Nisi es- 33
set hic a Deo, non poterat facere quid-
quam. * Responderunt, & dixerunt ei: 34
In peccatis natus es totus, & tu doces
nos? Et eiecerunt eum foras. * Audiuit 35
G Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum
inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in Fi-
liũ Dei? * Respondit ille, & dixit: Quis 36
est, Domine, vt credam in eum? * Et di- 37
xit ei Iesus: Et vidisti eum, & qui lo-
quitur tecum, ipse est. * At ille ait: Cre- 38
do Domine. Et procidens adorauit eũ.
* Et dixit Iesus: In iudiciũ ego in hunc 39
mundum veni: vt qui nõ vident videãt,
& qui vident cæci fiant. * Et audierunt 40
quidam ex Pharisæis, qui cũ ipso erant,
& dixerunt ei: Numquid & nos cæci
sumus? * Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, 41
non haberetis peccatum. nunc vero
dicitis: Quia videmus. Peccatum ve-
strum manet.

CAP. X.

1 A Men, amen dico vobis: qui non in-
trat per ostium in ouile ouiũ, sed
ascendit aliunde: ille fur est, & latro.
2 * Qui autem intrat per ostium, pastor
3 est ouium. * Huic ostiarius aperit, & o-
ues vocẽ eius audiunt, & proprias oues
4 vocat nominatim, & educit eas. * Et cũ
proprias oues emiserit, ante eas vadit: &
oues illum sequuntur, quia sciunt vocẽ
5 eius. * Alienum autem non sequuntur,
sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt
6 vocem alienorum. * Hoc prouerbiũ di-
B xit eis Iesus. Illi autem non cognoue-
runt

Digitized by Google

runt quid loqueretur eis. * Dixit ergo 7
eis iterum Iesus: Amen, amen dico vo-
bis, quia ego sum ostium ouium. * Om- 8
nes quotquot venerunt, fures sunt, & la-
trones, & nō audierunt eos oues. * Ego 9
sum ostiū. Per me si quis introierit, sal-
uabitur: & ingredietur, & egredietur, &
pascua inueniet. * Fur nō venit nisi vt fu 10
retur, & mactet, & perdat. Ego veni vt
vitā habeāt, & abundātius habeāt. * Ego 11
|| Isai.40.c.11 sum pastor bonus. || Bonus pastor ani- C
Ezec.34.c.23 & 37.f.24 mam suam dat pro ouibus suis. * Mer- 12
cenarius autem, & qui non est pastor,
cuius non sunt oues propriæ, videt lupū
venientem, & dimittit oues, & fugit: &
lupus rapit, & dispergit oues: * merce- 13
narius autē fugit, quia mercenarius est,
& nō pertinet ad eum de ouibus. * Ego 14
sum pastor bonus: & cognosco meas, &
¶ Mat.11.d.27 cognoscunt me meæ. * || Sicut nouit me 15
Luc. 10.d.22 Pater, & ego agnosco Patrem: & animā
meā pono pro ouibus meis. * Et alias 16
oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: D
& illas oportet me adducere, & vocē
meam audient, & fiet vnum ouile, &
vnus pastor. * Propterea me diligit Pa- 17
|| Isai.53.b.7 ter: || quia ego pono animam meam, vt
iterum sumam eam. * Nemo tollit eam 18
a me: sed ego pono eam a meipso, &
potestatem habeo ponendi eam: & po-
testatem habeo iterum sumendi eam:
Hoc mandatum accepi a Patre meo.
* Dissensio iterum facta est inter Iudæos 19
propter sermones hos. * Dicebant autē 20
multi ex ipsis: Dæmonium habet, & in-
sanit: quid eum auditis? * Alij dicebāt: 21
Hæc verba non sunt dæmonium haben-
tis: numquid dæmonium potest cæcorū
|| 1.Mac. 4.f. oculos aperire? * || Facta sunt autem En- 22
56. g. 59 cænia in Ierosolymis: & hiems erat.
* Et ambulabat Iesus in templo, in por- 23
ticu Salomonis. * Circumdederunt ergo 24
eum Iudæi, & dicebant ei: Quousque a- E
nimam nostram tollis? si tu es Christus,
dic nobis palam. * Respondit eis Iesus: 25
Loquor vobis, & non creditis. opera,
quæ ego facio in nomine Patris mei,
hæc testimonium perhibēt de me: * sed 26
vos non creditis, quia non estis ex oui-
bus meis. * Oues meæ vocem meam au- 27
diunt: & ego cognosco eas, & sequun-
tur me: * & ego vitā æternam do eis: & 28
non peribunt in æternum, & non rapiet
eas quisquā de manu mea. * Pater meus 29
quod dedit mihi, maius omnibus est: &
F nemo potest rapere de manu Patris mei.
30 * Ego, & Pater vnū sumus. * Sustulerūt
31 ergo lapides Iudæi, vt lapidarent eum.
32 * Respondit eis Iesus: Multa bona opera
ostendi vobis ex Patre meo, propter
33 quod eorū opus me lapidatis? * Respō-
derunt ei Iudæi: De bono opere nō la-
pidamus te, sed de blasphemia: & quia
tu homo cum sis, facis teipsum Deum.
34 * Respondit eis Iesus: Nonne scriptum
est in lege vestra: || quia Ego dixi, dij || Psal.81.b.6
35 estis? * Si illos dixit deos, ad quos ser-
mo Dei factus est, & non potest solui
36 scriptura: * quē Pater sanctificauit, &
G misit in mundum, vos dicitis: Quia bla-
37 sphemas: quia dixi, Filius Dei sum? * Si
non facio opera Patris mei, nolite cre-
38 dere mihi. * Si autē facio: & si mihi nō
vultis credere, operibus credite, vt co-
gnoscatis, & credatis quia Pater in me
39 est, & ego in Patre. * Quærebant ergo
eum apprehendere: & exiuit de mani-
40 bus eorum. * Et abijt iterum trans Ior-
danem in eum locum, vbi erat Ioannes
41 baptizans primum: & mansit illic: * Et
multi venerunt ad eum, & dicebant:
Quia Ioannes quidem signum fecit nul-
42 lum. * Omnia autem quæcumque dixit
Ioannes de hoc, vera erant. Et multi
crediderunt in eum.

CAP. XI.

1 ERat autem quidā languens Lazarus
A a Bethania, de castello Mariæ, &
2 Marthæ sororis eius. * (Maria autē erat,
|| quæ vnxit Dominum vnguento, & ex- || Matt.26.a.7
tersit pedes eius capillis suis: cuius fra- Inf. 12.a.3
3 ter Lazarus infirmabatur.) * Miserūt er- Luc.7.f.37
go sorores eius ad eum dicētes: Domi-
4 ne, ecce quē amas infirmatur. * Audiens
autem Iesus dixit eis: Infirmitas hæc nō
est ad mortē, sed pro gloria Dei, vt glo-
5 rificetur Filius Dei per eam. * Diligebat
autē Iesus Martham, & sororē eius Ma-
6 riam, & Lazarū. * Vt ergo audiuit quia
infirmabatur, tunc quidem mansit in eo-
7 dem loco duobus diebus. * deinde post
hæc dixit discipulis suis: Eamus in Iu-
8 dæam iterū. * Dicunt ei discipuli: Rab-
bi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, &
9 iterum vadis illuc? * Respondit Iesus:

Digitized by Google

Nonne duodecim sunt horæ diei? Si B
quis ambulauerit in die, non offendit,
quia lucem huius mundi videt: * si au- 10
tem ambulauerit in nocte, offendit, quia
lux non est in eo. * Hæc ait, & post 11
hæc dixit eis: Lazarus amicus noster dor
mit: sed vado vt a somno excitem
eum. * Dixerunt ergo discipuli eius: 12
Domine, si dormit, saluus erit. * Di- 13
xerat autem Iesus de morte eius: illi au-
tem putauerunt quia de dormitione
somni diceret. * Tunc ergo Iesus dixit 14
eis manifeste: Lazarus mortuus est: * & 15
gaudeo propter vos, vt credatis, quo-
niam non eram ibi. sed eamus ad eum.
* Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didy- 16
mus, ad condiscipulos: Eamus & nos,
vt moriamur cum eo. * Venit itaque 17
Iesus: & inuenit eum quattuor dies iam C
in monumento habentem. * (Erat au- 18
tem Bethania iuxta Ierosolymam quasi
stadijs quindecim.) * Multi autem ex 19
Iudæis venerant ad Martham, &
Mariam, vt consolarentur eas de fratre suo.
* Martha ergo vt audiuit quia Iesus ve- 20
nit, occurrit illi: Maria autem domi se-
debat. * Dixit ergo Martha ad Iesum: 21
Domine, si fuisses hic, frater meus non
fuisset mortuus: * Sed & nunc scio quia 22
quæcumque poposceris a Deo, dabit
tibi Deus. * Dicit illi Iesus: Resurget fra- 23
ter tuus. * Dicit ei Martha: Scio quia re- 24
surget ‖ in resurrectione in nouissimo die.
‖Sup. 5. c. 29 Luc. 14. c. 14
* Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio, & vi 25
ta: ‖ qui credit in me, etiã si mortuus fue-
‖Sup. 6. d. 33
rit, viuet: * & omnis, qui viuit, & cre- 26
dit in me, non morietur in æternum.
Credis hoc? * Ait illi: Vtique Domine, 27
ego credidi, quia tu es Christus filius D
Dei viui, qui in hunc mundum venisti.
* Et cum hæc dixisset, abijt, & vocauit 28
Mariam sororem suam silentio, dicens:
Magister adest, & vocat te. * Illa vt au- 29
diuit, surgit cito, & venit ad eum: * non- 30
dum enim venerat Iesus in castellum:
sed erat adhuc in illo loco, vbi occur-
rerat ei Martha. * Iudæi ergo, qui erant 31
cum ea in domo, & consolabantur eam,
cum vidissent Mariam quia cito surre-
xit, & exijt, secuti sunt eam dicentes:
Quia vadit ad monumentum, vt ploret
ibi. * Maria ergo, cum venisset vbi erat 32
Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius,
& dicit ei: Domine, si fuisses hic, non
33 esset mortuus frater meus. * Iesus er-
go, vt vidit eam plorantem, & Iu-
dæos, qui venerant cum ea, plorantes,
E infremuit spiritu, & turbauit seipsum;
34 * & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt
35 ei: Domine, veni, & vide. * Et lacry-
36 matus est Iesus. * Dixerunt ergo Iudæi:
37 Ecce quomodo amabat eum. * Qui-
dam autem ex ipsis dixerunt: ‖ Non po- ‖Sup. 9. a. 6
terat hic, qui aperuit oculos cæci nati,
38 facere vt hic non moreretur? * Iesus er-
go rursum fremens in semetipso, venit
ad monumentũ. erat autem spelunca: &
39 lapis superpositus erat ei. * Ait Iesus:
Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror
eius, qui mortuus fuerat: Domine, iam
40 fœtet, quatriduanus est enim. * Dicit
ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si
41 credideris, videbis gloriam Dei? * Tu-
lerunt ergo lapidem: Iesus autem ele-
uatis sursum oculis, dixit: Pater gratias
42 ago tibi quoniam audisti me. * ego au-
F tem sciebam quia semper me audis, sed
propter populum, qui circumstat, dixi:
43 vt credant quia tu me misisti. * Hæc cũ
dixisset, voce magna clamauit: Lazare
44 veni foras. * Et statim prodijt qui fue-
rat mortuus, ligatus pedes, & manus in-
stitis, & facies illius sudario erat ligata.
Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite
45 abire. * Multi ergo ex Iudæis, qui ve-
nerant ad Mariam, & Martham, & vide-
rant quæ fecit Iesus, crediderunt in eũ.
46 * Quidam autem ex ipsis abierunt ad
Pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit Ie-
47 sus. * Collegerunt ergo Pontifices &
Pharisæi concilium, & dicebant: Quid
facimus, quia hic homo multa signa
48 facit? * Si dimittimus eum sic, omnes
credent in eum: & venient Romani, &
tollent nostrum locum, & gentem.
49 * ‖ Vnus autem ex ipsis Caiphas nomi- ‖Inf. 18. c. 14
ne, cum esset Pontifex anni illius, dixit
50 eis: Vos nescitis quidquam, * nec cogi-
tatis quia expedit vobis vt vnus morie-
tur homo pro populo, & non tota
51 gens pereat. * Hoc autem a semetipso
G non dixit: sed cum esset Pontifex anni
illius, prophetauit, quòd Iesus moritu-
52 rus erat pro gente, * & non tantum
pro gente, sed vt filios Dei, qui erant
53 dispersi, congregaret in vnum. * Ab il-
lo ergo die cogitauerunt vt interficerent
54 eum. * Iesus ergo iam non in palam
ambu-

ambulabat apud Iudæos, sed abijt in regionem iuxta desertum, in ciuitatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. * Proximum autem 55 erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent se ipsos. * Quæ- 56 rebant ergo Iesum: & colloquebantur ad inuicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices, & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

Mat.26.|2.6 Mar.14.2.3

IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit 1 Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mor- A tuus, quem suscitauit Iesus. * Fecerunt 2 autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat, Lazarus vero vnus erat ex discũbentibus cum eo. * Maria ergo accepit 3 libram vnguenti nardi pistici, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti. * Dixit ergo vnus 4 ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus: * Quare hoc vn- 5 guentum non vænijt trecentis denarijs, & datum est egenis? * Dixit autem hoc, 6 non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat. * Dixit ergo 7 Iesus: Sinite illam vt in diem sepul- B turæ meæ seruet illud. * Pauperes enim 8 semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis. * Cognouit ergo 9 turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantum, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit a mortuis. * Cogitauerunt autem 10 principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent: * quia multi propter illum 11 abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum. * In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum 12 audissent quia venit Iesus Ierosolymam: * acceperunt ramos palmarum, & pro- 13 cesserunt obuiam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomi-

‖Mat.21.2.7 Mar.11.2.7 Luc.19.f.35 Zach.9.b.9

ne Domini, Rex Israel. * ‖ Et inuenit 14 Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est: * Noli timere filia Sion: 15 ecce rex tuus venit sedens super pullum C asinæ. * Hæc non cognouerunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo: & hæc fecerũt 17 ei. * Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit 18 eum a mortuis. * Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum 19 fecisse hoc signum. * Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eũ 20 abijt. * Erant autem quidam Gentiles ex his, qui ascenderant vt adorarent in 21 die festo. * Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Betsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, vo- 22 lumus Iesum videre. * Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rursum, 23 & Philippus dixerunt Iesu. * Iesus au- D tem respondit eis, dicens: Venit hora, 24 vt clarificetur Filius hominis. * Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit; 25 * ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. ‖ Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. 26 * Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit 27 eum Pater meus. * Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed propterea veni in 28 horam hanc. * Pater, clarifica nomen tuũ. Venit ergo vox de cælo: Et clarificaui, 29 & iterum clarificabo. * Turba ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alij dicebant: Angelus ei locu- 30 tus est. * Respondit Iesus, & dixit: Non E propter me hæc vox venit, sed propter 31 vos. * Nunc iudicium est mundi: nunc 32 princeps huius mũdi eijcietur foras. * Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia tra- 33 ham ad me ipsum. * (hoc autem dicebat, significans qua morte esset moritu- 34 rus.) * Respondit ei turba: Nos audiuimus ‖ ex lege, quia Christus manet in æter- nũ: & quomodo tu dicis, Oportet exal- 35 tari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? * Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicũ, lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ com-

‖Mat.10.d.39 & 16.d.25 Mar.8.d.35 Luc.9.c.24.& 17.g.33

‖Ps.109.b.4. & 116.a.2 Isa.40.a.6 Ezec.37.g.25

Digitized by Google

comprehendant: & qui ambulat in te-
nebris, nescit quo vadat. * Dum lucem 36
habetis, credite in lucem, vt filij lucis
sitis. Hæc locutus est Iesus: & abijt, &
abscondit se ab eis. * Cum autem tan- 37
ta signa fecisset coram eis, non crede-
bant in eum: * vt sermo Isaiæ prophe- 38
tæ impleretur, quem dixit: ‖ Domine, F
quis credidit auditui nostro? & brachiũ
Domini cui reuelatum est? * Propterea 39
non poterant credere, quia iterum di-
xit Isaias: * ‖ Excæcauit oculos eorum, 40
& indurauit cor eorum: vt non videant
oculis, & non intelligant corde, & con-
uertantur, & sanem eos. * Hæc dixit Isa- 41
ias, quando vidit gloriam eius, & locu-
tus est de eo. * Verumtamen & ex 42
principibus multi crediderunt in eum:
sed propter Pharisæos non confitebantur, vt e synagoga non eijcerentur. * di- 43
lexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. * Iesus autem 44
clamauit, & dixit: Qui credit in me,
non credit in me, sed in eum, qui misit
me. * Et qui videt me, videt eum, qui 45
misit me. * Ego lux in mundum veni: 46
vt omnis, qui credit in me, in tenebris G
non maneat. * Et si quis audierit verba 47
mea, & non custodierit: ego non iudi-
co eum. non enim veni vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum. * Qui 48
spernit me, & non accipit verba mea: ha-
bet qui iudicet eum. ‖ sermo, quem lo-
locutus sum, ille iudicabit eũ in nouissimo
die. * Quia ego ex me ipso non sum 49
locutus, sed qui misit me Pater, ipse
mihi mandatum dedit quid dicam, &
quid loquar. * Et scio quia mandatum 50
eius vita æterna est. Quæ ergo ego lo-
quor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

‖ Isa.53.a.1 Rom.10.d.16
‖ Isa.6.c.19 Rom.11.b.8 Mat.13.b.14 Mar.14.b.12 Luc.8.b.10 Act.28.f.27
‖ Mar.16.b.16

CAP. XIII.

Mat.26.a.2 Mar.14.a.1 Luc.22.a.1

ANte diem festum Paschæ, sciens Ie- 1
sus quia venit hora eius vt transeat A
ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexis-
set suos, qui erant in mundo, in finem
dilexit eos. * Et cœna facta, cum diabo- 2
lus iam misisset in cor vt traderet eum
Iudas Simonis Iscariotæ: * sciens quia 3
omnia dedit ei Pater in manus, & quia
a Deo exiuit, & ad Deum vadit: * sur- 4
git a cœna, & ponit vestimenta sua: &
cum accepisset linteum, præcinxit se.
5 * Deinde mittit aquam in peluim, & cœ-
pit lauare pedes discipulorum, & exter-
6 gere linteo, quo erat præcinctus. * Venit
ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Pe
7 trus: Domine, tu mihi lauas pedes? * Re-
spondit Iesus, & dixit ei: Quod ego fa-
cio, tu nescis modo, scies autem postea.
8 * Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes
in æternum. Respondit ei Iesus: Si non
lauero te, non habebis partem mecum.
9 * Dicit ei Simon Petrus: Domine, non
tantum pedes meos, sed & manus, & ca-
10 put. * Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non
B indiget nisi vt pedes lauet, sed est mun-
dus totus. Et vos mundi estis, sed non
11 omnes. * Sciebat enim quisnam esset qui
traderet eum: propterea dixit: Non estis
12 mundi omnes. * Postquàm ergo lauit pe-
des eorum, & accepit vestimenta sua: cũ
recubuisset iterum, dixit eis: Scitis quid
13 fecerim vobis? * Vos vocatis me Magi-
ster, & Domine: & bene dicitis: sum ete-
14 nim. * Si ergo ego laui pedes vestros,
Dominus, & Magister: & vos debetis al-
15 ter alterius lauare pedes. * Exemplum
enim dedi vobis, vt quemadmodum ego
16 feci vobis, ita & vos faciatis. * ‖ Amen, ‖ Inf.15.c.20
amen dico vobis: Non est seruus maior Mat.10.c.24 Luc.6.f.40
Domino suo: neque apostolus maior est
17 eo, qui misit illum. * Si hæc scitis, beati
18 eritis si feceritis ea. * Non de omnibus
vobis dico: ego scio quos elegerim:
sed vt adimpleatur Scriptura: ‖ Qui mã- ‖ Ps.40.c.10
ducat mecum panem, leuabit contra
19 me calcaneum suum. * Amodo dico
C vobis, priusquàm fiat: vt cum factum
20 fuerit, credatis, quia ego sum. * ‖ Amẽ, ‖ Mat.10.d.40
amen dico vobis: Qui accipit si quem Luc.10.c.16
misero, me accipit: qui autem me acci-
21 pit, accipit eum, qui me misit. * Cum
hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu:
& protestatus est, & dixit: ‖ Amen, ‖ Mat.26.b.13
amen dico vobis: Quia vnus ex vobis Mar.14.a.1
22 tradet me. * Aspiciebant ergo ad in- Luc.22.a.4
uicem discipuli, hæsitantes de quo dice-
23 ret. * ‖ Erat ergo recumbens vnus ex di- ‖ Luc.22.b.2
scipulis eius in sinu Iesu, quem dilige-
24 bat Iesus. * Innuit ergo huic Simon Pe-
trus: & dixit ei: Quis est, de quo dicit?
25 * Itaque cum recubuisset ille supra pe-
ctus Iesu, dicit ei: Domine quis est?
26 * Respondit Iesus: Ille est, cui ego intin-
ctum panẽ porrexero. Et cum intinxisset
panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ.

Et

Digitized by Google

*Et post buccellam, introiuit in eum sa- 27
tanas. Et dixit ei Iesus: Quod facis,
fac citius. *Hoc autem nemo sciuit di- 28
scumbentium ad quid dixerit ei. *Qui- 29
dam enim putabant, quia loculos habe-
bat Iudas, quòd dixisset ei Iesus: Eme D
ea, quæ opus sunt nobis ad diem festũ:
aut egenis vt aliquid daret. *Cum er- 30
go accepisset ille buccellam, exiuit con-
tinuo. Erat autem nox. *Cum ergo 31
exisset, dixit Iesus: Nunc clarificatus est
filius hominis: & Deus clarificatus est in
eo. *Si Deus clarificatus est in eo, & 32
Deus clarificabit eum in semetipso: &
continuo clarificabit eum. *Filioli, ad- 33
‖Sup.7.e.34 huc modicum vobiscum sum. ‖Quæ-
Leu.19.d.18 retis me: & sicut dixi Iudæis: Quò ego
vado, vos non potestis venire: & vobis
‖Mat.22.d.39 dico modo. *‖Mandatum nouum do 34
Inf.15.b.12 vobis: Vt diligatis inuicem, sicut dilexi
vos, vt & vos diligatis inuicem. *In 35
hoc cognoscent omnes quia discipuli
mei estis, si dilectionem habueritis ad
inuicem. *Dicit ei Simon Petrus: Do- 36
mine, quo vadis? Respondit Iesus: Quò
ego vado, non potes me modo sequi:
sequéris autẽ postea. *Dicit ei Petrus: 37
Quare non possum te sequi modo? ani-
mam meam pro te ponam. *Respondit 38
‖Mat.26.d.35 ei Iesus: ‖Animã tuam pro me pones?
Mar.14.c.29 Amen, amen dico tibi: Nõ cantabit gal-
Luc.22.c.33 lus, donec ter me neges.

CAP. XIIII.

NOn turbetur cor vestrum. Creditis 1
in Deum, & in me credite. *In 2
domo Patris mei mãsiones multæ sunt. A
si quo minus dixissem vobis: Quia va-
do parare vobis locũ: iterum ve- 3
nio, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi
sum ego, & vos sitis. *Et quò ego va- 4
do scitis, & viam scitis. *Dicit ei Tho- 5
mas: Domine, nescimus quò vadis: &
quo modo possumus viam scire? *Di- 6
cit ei Iesus: Ego sum via, & veritas, &
vita. nemo venit ad Patrẽ, nisi per me.
*Si cognouissetis me, & Patrem meum 7
vtique cognouissetis: & amodo cogno-
scetis eum, & vidistis eum. *Dicit ei 8
Philippus: Domine, ostende nobis Pa-
trem, & sufficit nobis. *Dicit ei Iesus: 9
Tanto tempore vobiscum sum: & non
cognouistis me? Philippe, qui videt me,
videt & Patrem. Quomodo tu dicis:
10 Ostende nobis Patrem? *Non creditis
B quia ego in Patre, & Pater in me est?
Verba, quæ ego loquor vobis, a me ipso
non loquor. Pater autem in me manẽs,
11 ipse facit opera. *Non creditis quia
12 ego in Patre, & Pater in me est? *Alio-
quin propter opera ipsa credite. Amen,
amen dico vobis, qui credit in me, ŏpe-
ra, quæ ego facio, & ipse faciet, & ma-
iora horum faciet: quia ego ad Patrem
13 vado. *‖Et quodcumque petieritis Pa- ‖Inf.16.e.23
trem in nomine meo, hoc faciam: vt Matt.7.a.8
14 glorificetur Pater in Filio. *Si quid pe- & 21.b.22
tieritis me in nomine meo, hoc faciam. Mar.11.c.24
15 *Si diligitis me: mandata mea seruate.
16 *Et ego rogabo Patrem, & alium para-
clitum dabit vobis, vt maneat vobiscum
17 in æternum, *Spiritum veritatis, quem
mundus non potest accipere, quia non
videt eum, nec scit eum. vos autem cog-
noscetis eum: quia apud vos manebit,
18 & in vobis erit. *Non relinquam vos
19 orphanos: veniam ad vos. *Adhuc mo-
C dicum: & mundus me iam non videt.
Vos autem videtis me: quia ego viuo,
20 & vos viuetis. *In illo die vos cogno-
scetis quia ego sum in Patre meo, & vos
21 in me, & ego in vobis. *Qui habet mã-
data mea, & seruat ea: ille est, qui dili-
git me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, &
22 manifestabo ei meipsũ. *Dicit ei Iudas,
non ille Iscariotes: Domine, quid factũ
est, quia manifestaturus es nobis teip-
23 sum, & non mundo? *Respondit Iesus,
& dixit ei: Si quis diligit me, sermonẽ
meum seruabit, & Pater meus diliget
eum, & ad eum veniemus, & mansionem
24 apud eum faciemus: *qui non diligit
D me, sermones meos non seruat. Et ser-
monem, quem audistis, non est meus:
25 sed eius, qui misit me, Patris. *Hæc lo-
26 cutus sum vobis apud vos manẽs. *Pa-
raclitus autem Spiritus sanctus, quẽ mit-
tet Pater in nomine meo, ille vos doce-
bit omnia, & suggeret vobis omnia,
27 quæcumque dixero vobis. *Pacem re-
linquo vobis, pacem meam do vobis:
non quomodo mundus dat, ego do vo-
bis. Non turbetur cor vestrum, neque
28 formidet. *Audistis quia ego dixi vo-
bis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis
me,

Digitized by Google

me, gauderetis vtique, quia vado ad Pa-
trem: quia Pater maior me est. * Et nũc 29
dixi vobis prius quàm fiat: vt cum fa-
ctum fuerit, credatis. * Iam non multa 30
loquar vobiscum. venit enim princeps
mundi huius, & in me non habet quid-
quam. * Sed vt cognoscat mundus quia 31
|| Act.2.d.22 diligo Patrem, & || sicut mandatum de-
dit mihi Pater, sic facio. Surgite, ea-
mus hinc.

CAP. XV.

EGo sum vitis vera: & Pater meus 1
agricola est. * Omnem palmitem in 2
me nõ ferentem fructum, tollet eum: & A
omnem, qui fert fructum, purgabit eũ,
|| Sup.13.b.10 vt fructũ plus afferat. * || Iam vos mun-
di estis propter sermonem, quem locu-
tus sum vobis. * Manete in me: & ego 4
in vobis. Sicut palmes non potest ferre
fructum a semetipso, nisi manserit in vi-
te: sic nec vos, nisi in me manseritis.
* Ego sum vitis, vos palmites: qui ma- 5
net in me, & ego in eo, hic fert fructum
multum: quia sine me nihil potestis fa-
cere. * Si quis in me non manserit: mit- 6
tetur foras sicut palmes, & arescet, &
colligent eum, & in ignem mittent, &
ardet. * Si manseritis in me, & verba 7
mea in vobis manserint: quodcumque
volueritis petetis, & fiet vobis. * In hoc 8
clarificatus est Pater meus, vt fructũ plu
rimum afferatis, & efficiamini mei disci- B
puli. * Sicut dilexit me Pater, & ego di- 9
lexi vos. Manete in dilectione mea. * Si 10
præcepta mea seruaueritis, manebitis in
dilectione mea, sicut & ego Patris mei
præcepta seruaui, & maneo in eius dile-
ctione. * Hæc locutus sum vobis: vt 11
gaudium meum in vobis sit, & gaudium
|| Sup.13.d.34 vestrum impleatur. * || Hoc est præceptũ 12
Eph. 5. a.9 meum vt diligatis inuicem, sicut dilexi
1.Thess.4.b.9 vos. * Maiorem hac dilectionem nemo 13
habet, vt animam suam ponat quis pro
amicis suis. * Vos amici mei estis, si fe-
ceritis quæ ego præcipio vobis. * Iam 14
nõ dicam vos seruos: quia seruus nescit
quid faciat dominus eius. * Vos autem 15
dixi amicos: quia omnia quæcũque au- C
diui a Patre meo, nota feci vobis. * Non 16
vos me elegistis: sed ego elegi vos, &
|| Mat.28.d.19 posui vos || vt eatis, & fructum afferatis:
& fructus vester maneat: vt quodcũque
petieritis Patrẽ in nomine meo, det vo-
17 bis. * || Hæc mando vobis, vt diligatis || 1.Ioan.3.d.11 & 4.7
18 inuicem. * Si mundus vos odit: scitote
19 quia me priorẽ vobis odio habuit. * Si
de mundo fuissetis: mundus quod suum
erat diligeret: quia vero de mundo non
estis, sed ego elegi vos de mundo, pro-
20 pterea odit vos mundus. * Mementote
sermonis mei, quẽ ego dixi vobis: || Non || Sup.13.b.16 Matt.10.c.24 Mat.24.a.9
est seruus maior domino suo. Si me
persecuti sunt, & vos persequẽtur: si ser-
monem meum seruauerunt, & vestrum
21 seruabunt. * Sed hæc omnia facient vo-
bis propter nomen meum: quia nesciũt
22 eum, qui misit me. * Si non venissem,
D & locutus fuissem eis, peccatum nõ ha-
berent: nunc autem excusationẽ non ha-
23 bent de peccato suo. * Qui me odit: &
24 Patrem meum odit. * Si opera non fe-
cissem in eis, quæ nemo alius fecit, pec-
catum non haberent: nunc autem & vi-
derunt, & oderunt & me, & Patrem
25 meum. * Sed vt adimpleatur sermo, qui
in lege eorum scriptus est: || Quia odio || Psal.24.c.19 Luc.24.f.49
26 habuerunt me gratis. * Cum autem ve-
nerit Paraclitus, quem ego mittã vobis
a Patre, spiritum veritatis, qui a Patre
procedit, ille testimonium perhibebit de
27 me: * & vos testimonium perhibebitis,
quia ab initio mecum estis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus sum vobis, vt nõ scan-
2 dalizemini. * Absque synagogis fa-
A cient vos: sed venit hora, vt omnis, qui
interficit vos, arbitretur obsequium se
3 præstare Deo. * & hæc faciẽt vobis, quia
4 non nouerunt Patrem, neque me. * Sed
hæc locutus sum vobis: vt cum venerit
hora eorũ reminiscamini, quia ego dixi
5 vobis. * Hæc autem vobis ab initio non
dixi, quia vobiscum eram: Et nunc vado
ad eum, qui misit me; & nemo ex vobis
6 interrogat me, Quò vadis? * Sed quia
hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit
7 cor vestrũ. * Sed ego veritatem dico vo-
bis: expedit vobis vt ego vadã: si enim
non abiero, Paraclitus nõ veniet ad vos:
8 si autẽ abiero, mittam eum ad vos. * Et
cum venerit ille, arguet mundũ de pec-
9 cato, & de iustitia, & de iudicio. * de
peccato quidem: quia non crediderunt
10 in me: * de iustitia vero: quia ad Patrẽ
vado:

Digitized by Google

vado: & iam non videbitis me: * De iu- 11
dicio autem: quia princeps huius mũdi B
iam iudicatus est. * Adhuc multa habeo 12
vobis dicere: sed non potestis portare
modo. * Cum autẽ venerit ille Spiritus 13
veritatis, docebit vos omnem veritatem.
nõ enim loquetur a semetipso: sed quæ-
cumque audiet loquetur, & quæ ventura
sunt annunciabit vobis. * Ille me clari- 14
ficabit: quia de meo accipiet, & annun-
ciabit vobis. * Omnia quæcumque ha- 15
bet Pater, mea sunt. Propterea dixi: quia
de meo accipiet, & annunciabit vobis.
* Modicum, & iam non videbitis me: & 16
iterum modicum, & videbitis me: quia
vado ad Patrem. * Dixerunt ergo ex di- 17
scipulis eius ad inuicem: Quid est hoc,
quod dicit nobis: Modicum, & nõ vide-
bitis me: & iterum modicum, & videbi-
tis me, & quia vado ad Patrem? * Dice- 18
bãt ergo: Quid est hoc, quod dicit, Mo- C
dicum? nescimus quid loquitur. * Co- 19
gnouit autem Iesus, quia volebant eum
interrogare, & dixit eis: De hoc quæri-
tis inter vos quia dixi, Modicum, & non
videbitis me: & iterum modicum, & vi-
debitis me. * Amen, amen dico vobis: 20
quia plorabitis, & flebitis vos, mundus
autem gaudebit: vos autẽ contristabimi-
ni, sed tristitia vestra vertetur in gaudiũ.
* Mulier cum parit, tristitiam habet, quia 21
venit hora eius: cum autem pepererit
puerũ, iam non meminit pressuræ pro-
pter gaudium: quia natus est homo in
mundum. * Et vos igitur nunc quidem 22
tristitiam habetis, iterum autem videbo
vos, & gaudebit cor vestrũ: & gaudium
vestrũ nemo tollet a vobis. * Et in illo 23
die me non rogabitis quidquam. ‖ Amẽ,
amen dico vobis: si quid petieritis Patrẽ
in nomine meo, dabit vobis. * Vsque 24
modo nõ petistis quidquam in nomine
meo: Petite, & accipietis, vt gaudiũ ve-
strum sit plenum. * Hæc in prouerbijs 25
locutus sum vobis. Venit hora cũ iam D
non in prouerbijs loquar vobis, sed pa-
lam de Patre annunciabo vobis. * in illo 26
die in nomine meo petetis: & nõ dico
vobis quia ego rogabo Patrẽ de vobis:
* Ipse enim Pater amat vos, quia vos me 27
amastis, & credidistis, quia ego a Deo
exiui. * Exiui a Patre, & veni in mundũ: 28
iterum relinquo mundũ, & vado ad Pa-
trem. * Dicunt ei discipuli eius: Ecce 29
nunc palam loqueris, & prouerbiũ nul-
30 lum dicis. * nunc scimus quia scis om-
nia, & non opus est tibi vt quis te in-
terroget: in hoc credimus quia a Deo
31 existi. * Respondit eis Iesus: Modo cre-
32 ditis? * ‖ Ecce venit hora, & iam venit, ‖ Mat. 26. c. 31 Mar. 14. c. 31
vt dispergamini vnusquisque in pro-
pria, & me solũ relinquatis: & non sum
33 solus, quia Pater mecum est. * Hæc lo-
cutus sum vobis, vt in me pacem habea-
tis. In mundo pressuram habebitis: sed
confidite, ego vici mundum.

CAP. XVII.

1 HÆc locutus est Iesus: & subleuatis
A oculis in cælum, dixit: Pater venit
hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus
2 clarificet te: * ‖ Sicut dedisti ei potesta- ‖ Mat. 28. d. 18
tem omnis carnis, vt omne, quod dedisti
3 ei, det eis vitam æternam. * Hæc est au-
tem vita æterna: Vt cognoscant te, so-
lum Deum verũ, & quem misisti Iesum
4 Christũ. * Ego te clarificaui super ter-
ram: opus consummaui, quod dedisti
5 mihi vt faciam: * & nũc clarifica me tu
Pater apud temetipsum, claritate, quam
habui prius, quàm mũdus esset, apud te.
6 * Manifestaui nomen tuum hominibus,
quos dedisti mihi de mundo: Tui erãt,
& mihi eos dedisti: & sermonem tuum
7 seruauerunt. * Nunc cognouerunt quia
omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt:
8 * quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis:
& ipsi acceperunt, & cognouerunt vere
B quia a te exiui, & crediderunt quia tu
9 me misisti. * Ego pro eis rogo: Nõ pro
mundo rogo, sed pro his, quos dedisti
10 mihi: quia tui sunt: * & mea omnia tua
sunt, & tua mea sunt: & clarificatus sum
11 in eis: * Et iam non sum in mũdo, & hi
in mundo sunt, & ego ad te venio. Pa-
ter sancte, serua eos in nomine tuo, quos
dedisti mihi: vt sint vnum, sicut & nos.
12 * Cum essem cũ eis, ego seruabam eos in
nomine tuo. ‖ Quos dedisti mihi, custo- ‖ Inf. 18. b. 9
diui: & nemo ex eis perijt, nisi filius per-
13 ditionis, ‖ vt Scriptura impleatur. * Nũc ‖ Psal. 108. b. 8
autẽ ad te venio: & hæc loquor in mũ-
do, vt habeant gaudium meũ impletum
14 in semetipsis. * Ego dedi eis sermonem
tuum, & mundus eos odio habuit, quia
non sunt de mundo, sicut & ego non
15 sum de mundo. * Non rogo vt tollas
eos

up. 14. b. 13
att. 7. a. 7
21. c. 22
ar. 11. c. 24
c. 12. b. 9
c. 1. a. 5

Digitized by Google

eos de mundo, sed vt serues eos a malo.
* De mundo non sunt, sicut & ego non 16
sum de mundo. * Sanctifica eos in veri- 17
tate. Sermo tuus veritas est. * Sicut tu 18
me misisti in mundum, & ego misi eos
in mundum. * Et pro eis ego sanctifico 19
meipsum: vt sint & ipsi sanctificati in
veritate. * Non pro eis autē rogo tan- 20
tū, sed & pro eis, qui crediturí sunt per
verbum eorum in me: * vt omnes vnū 21
sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt
& ipsi in nobis vnū sint: vt credat mun-
dus, quia tu me misisti. * Et ego clarita- 22
tem, quam dedisti mihi, dedi eis: vt sint D
vnum, sicut & nos vnum sumus. * Ego 23
in eis, & tu in me: vt sint consummati
in vnum: & cognoscat mundus quia tu
me misisti, & dilexisti eos, sicut & me
dilexisti. * Pater, quos dedisti mihi, volo 24
vt vbi sum ego, & illi sint mecum: vt
videant claritatem meam, quam dedisti
mihi: quia dilexisti me ante cōstitutio-
nem mundi. * Pater iuste, mundus te nō 25
cognouit. ego autem te cognoui: & hi
cognouerunt, quia tu me misisti. * Et 26
notum feci eis nomen tuum, & notum
faciam: vt dilectio, qua dilexisti me, in
ipsis sit, & ego in ipsis.

CAP. XVIII.

|| Mat.26.c.36 Mar.14.c.32 Luc.22.d.30 2.Reg.15.e.23

HÆc cum dixisset Iesus, egressus est 1
cum discipulis suis trans Torrentē A
Cedron, vbi erat hortus, in quem intro-
iuit ipse, & discipuli eius. * Sciebat au- 2
tem & Iudas, qui tradebat eum, locum:
quia frequenter Iesus conuenerat illuc
|| Mat.26.e.47 Mar.14.e.42 Luc.22.e.47 cum discipulis suis. * || Iudas ergo cum 3
accepisset cohortem, & a Pontificibus,
& Pharisæis ministros, venit illuc cum
laternis, & facibus, & armis. * Iesus ita- 4
que sciens omnia, quæ ventura erant su-
per eum, processit, & dixit eis: Quem
quæritis? * Responderunt ei: Iesum Na- 5
zarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Sta-
bat autem & Iudas, qui tradebat eum,
cum ipsis. * Vt ergo dixit eis: Ego sum: 6
abierunt retrorsum, & ceciderunt in ter-
ram. B * Iterum ergo interrogauit eos: 7
Quem quæritis? Illi autem dixerūt: Ie-
sum Nazarenum. * Respondit Iesus: Di- 8
xi vobis, quia ego sum: si ergo me quæ-
ritis, sinite hos abire. * Vt impleretur 9
|| Sup.17.e.12 sermo, quem dixit: || Quia quos dedisti
mihi, non perdidi ex eis quemquam.
10 * Simon ergo Petrus habens gladiū edu-
xit eum: & percussit pontificis seruum:
& abscidit auriculam eius dexterā. Erat
11 autem nomen seruo Malchus. * Dixit
C ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuum
in vaginam. Calicem, quem dedit mihi
12 Pater, non bibam illum? * Cohors er-
go, & tribunus, & ministri Iudæorum
comprehenderunt Iesum, & ligauerunt
13 eum: * Et adduxerunt eum ad || Annam || Luc.3.a.2
primum, erat enim socer Caiphæ, qui
14 erat pontifex anni illius. * Erat autem
Caiphas, || qui consilium dederat Iudæis: || Sup.11.f.49
Quia expedit, vnum hominem mori
15 pro populo. * Sequebatur autem Iesum
Simon Petrus, & alius discipulus. Di-
scipulus autem ille erat notus pontifici,
& introiuit cum Iesu in atrium pontifi-
16 cis. * Petrus autem stabat ad ostium fo-
ris. || Exiuit ergo discipulus alius, qui || Mat.26.f.58
erat notus pontifici, & dixit ostiariæ: & Mar.14.f.54
17 introduxit Petrum. * Dicit ergo Petro Luc.22.f.54
ancilla ostiaria: Numquid & tu ex di-
scipulis es hominis istius? Dicit ille:
18 Non sum. * Stabant autem serui, & mi-
D nistri ad prunas: quia frigus erat, & ca-
lefaciebant se: erat autem cum eis & Pe-
19 trus stans, & calefaciens se. * Pontifex
ergo interrogauit Iesū de discipulis suis,
20 & de doctrina eius. * Respondit ei Ie-
sus: Ego palam locutus sum mūdo: ego
semper docui in synagoga, & in tem-
plo, quo omnes Iudæi conueniunt: &
21 in occulto locutus sum nihil. * Quid
me interrogas? interroga eos, qui au-
dierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi
22 sciunt quæ dixerim ego. * Hæc autem
cum dixisset, vnus assistens ministrorum
dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes
23 pontifici? * Respondit ei Iesus: || Si ma- || Mat.26.f.57
le locutus sum, testimonium perhibe de Mar.14.f.53
malo: si autem bene, quid me cædis? Luc.22.f.54
24 * Et misit eum Annas ligatum ad Cai-
25 pham pontificem. * Erat autem Simon
E Petrus stans, & calefaciens se. || Dixe- || Mat.26.g.69
runt ergo ei: Numquid & tu ex discipu- Mar.14.g.67
lis eius es? Negauit ille, & dixit: Non Luc.22.f.56
26 sum. * Dicit ei vnus ex seruis pontificis,
cognatus eius, cuius abscidit Petrus au-
riculam: Nonne ego te vidi in horto cū
27 illo? * Iterū ergo negauit Petrus: & sta-
28 tim gallus cantauit. * Adducunt ergo Ie-
sum a Caipha in prætorium. Erat autē
mane:

Digitized by Google

mane: & ipsi non introierunt in prætorium, ‖ vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. * Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accusationem affertis aduersus hominem hũc? * Responderunt, & dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. * Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & secundum legem vestrã iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere quemquam. * ‖ Vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. * ‖ Introiuit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocauit Iesum, & dixit ei: Tu es rex Iudæorum? * Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me? * Respondit Pilatus: Numquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? * Respondit Iesus: Regnum meũ non est de hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent vt non traderer Iudæis: nunc autem regnum meum non est hinc. * Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimoniũ perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. * Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiuit ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam inuenio in eo causam. * ‖ Est autem consuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Iudæorum? * Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

‖ Matt.27. a.2 Mar.15.a.1 Luc.23. a.1 Act.10. c.28 & 11. a.3
‖ Mat.20.c.19
Mat.27.b.11 Mar.15.a.2 Luc.23. a.4
‖ Mat.27.c.15 Mar.15. b.6 Luc.23.b.17

CAP. XIX.

TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. * Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: & veste purpurea circũdederunt eum. * Et veniebant ad eum, & dicebant: Aue rex Iudæorum: & dabant ei alapas. * Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia nullã inuenio in eo causam. (* Exiuit ergo Iesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo. * Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non inuenio in eo causam. * Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. * Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. * Et ingressus est prætorium iterum: & dixit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. * Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? * Respondit Iesus: Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. * Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari. * Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithóstrotos, Hebraice autem Gabbatha. * Erat autem parasceue Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex vester. * Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem. * Tunc ergo tradidit eis illum vt crucifigeretur. ‖ Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt. * Et baiulans sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ, locum, Hebraice autem Golgotha: * vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc, & hinc, medium autem Iesum. * Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. * Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia prope ciuitatẽ erat locus, vbi crucifixus est Iesus: Et erat scriptum Hebraice, Græce, & Latine. * Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum: Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Iudæorum. * Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. * Milites ergo cum crucifixissent eum, ‖ acceperunt vestimenta

Mat.27.c.27 Mar.15.b.16
‖ Mat.17.d.33 Mar.15.b.22 Luc.23.e.33
‖ Mat.27.d.35 Mar.15. b.24 Luc.23. c.34

Digitized by Google

stimenta eius, (& fecerunt quattuor partes: vnicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. * Dixerunt ergo ad inuicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt E
|| Psal.21.c.19 Scriptura impleretur, dicens: || Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. * Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. * Cum vidisset ergo Iesus matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. * Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. * Postea sciens
|| Psal.68.c.22 Iesus quia omnia consummata sunt, || vt F consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. * Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius. * Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. * Iudæi ergo, (quoniam Parasceue erat) vt non remanerent in cruce corpora sabbatho, (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogauerunt Pilatum vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. * Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo. * Ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, * sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis, & aqua. * Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verũ est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: G vt & vos credatis. * Facta sunt enim hæc vt Scriptura impleretur: || Os non comminuetis ex eo. * Et iterum alia Scriptura dicit: || Videbunt in quem transfixerunt. * || Post hæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathæa, (eo quòd esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum) vt tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Iesu. * Venit autem & Nicodemus, || qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quasi libras centum. * Acceperunt ergo corpus Iesu, & liguerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. * Erat autem in loco, vbi crucifixus est, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondum quisquam positus erat. * Ibi ergo propter Parasceuen Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

Exo.12.d.46
Num.9.b.12
|| Zac.12.c.10
|| Mat.27.g.57
Mar.15.d.42
Luc.23.g.50
|| Sup.3.a.1

CAP. XX.

1 A VNa autem sabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum: & vidit || Matt.28.a.1 Mar.16.a.1 Luc.24.a.1
2 lapidem sublatum a monumento. * Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Iesus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus
3 vbi posuerunt eum. * Exijt ergo Petrus, & ille alius discipulus, & venerũt ad mo-
4 numentũ. * Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentũ.
5 * Et cum se inclinasset, vidit posita lin-
6 teamina, non tamen introiuit. * Venit B ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina posita, * & sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolu-
8 tum in vnum locum. * Tunc ergo introiuit & ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & cre-
9 didit: * nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis re-
10 surgere. * Abierunt ergo iterum disci-
11 puli ad semetipsos. * || Maria autem sta- || Matt.28.1.2 Mar.16.b.5 Luc.24.a.4
C bat ad monumentum foris, plorans: Dũ ergo fleret, inclinauit se, & prospexit
12 in monumentum: * & vidit duos angelos in albis, sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat cor-
13 pus Iesu. * Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: & nescio vbi posuerunt
14 eum. * Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: &
15 non sciebat quia Iesus est. * Dicit ei Ie- D sus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum: & ego eum
16 tollam. * Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa

Digitized by Google

uersa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magister.) * Dicit ei Iesus: Noli 17 E
me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meũ, & Deum vestrum. * Venit Maria Mag- 18
dalene annuncians discipulis: Quia vidi
Mat.16.c.14 Dominum, & hæc dixit mihi. * ‖ Cum 19
Luc.24.f.36 ergo sero esset die illo, vna sabbatorũ,
1.Cor.15.a.5 & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. * Et cum hoc di- 20
xisset, ostendit eis manus, & latus. Gauisi sunt ergo discipuli, viso Domino.
* Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Si- 21
cut misit me Pater, & ego mitto vos.
* Hæc cum dixisset, insufflauit: & dixit 22
Mat.18.c.18 eis: Accipite Spiritum sanctum: * ‖ quo- 23
rum remiseritis peccata, remittuntur F
eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.
* Thomas autem vnus ex duodecim, qui 24
dicitur Didymus, non erat cum eis quãdo venit Iesus. * Dixerunt ergo ei alij 25
discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. * Et post dies octo, iterum 26
erant discipuli eius intus: & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis.
* Deinde dicit Thomæ: Infer digitum 27
tuum huc, & vide manus meas, & affer G
manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. * Re- 28
spondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. * Dixit ei Iesus: 29
Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati
Mat.21.g.25 qui non viderunt, & crediderunt. * ‖ Multa quidem, & alia signa fecit Iesus in cõspectu discipulorum suorum, quæ non 30
sunt scripta in libro hoc. * Hæc autem 31
scripta sunt vt credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius.

CAP. XXI.

POstea manifestauit se iterum Iesus 1
discipulis ad mare Tiberiadis. Ma- A
nifestauit autem sic: * Erant simul Si- 2
mon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex
3 discipulis eius duo. * Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in nauim: & illa nocte ni-
4 hil prendiderunt. * Mane autem facto stetit Iesus in littore: non tamen cognoscerunt discipuli quia Iesus est. * Dixit
5 ergo eis Iesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non.
6 * Dicit eis: Mittite in dexteram nauigij rete: & inuenietis. Miserunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ
7 multitudine piscium. * Dixit ergo di- B
scipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se
8 in mare. * Alij autem discipuli nauigio venerunt: (non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis) trahen-
9 tes rete piscium. * Vt ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem.
10 * Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus,
11 quos prendidistis nunc. * Ascendit Simõ Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est
12 scissum rete. * Dicit eis Iesus: Veni- C
te, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es?
13 scientes, quia Dominus est. * Et venit Iesus, & accipit panem, & dat eis, &
14 piscem similiter. * Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis cum
15 resurrexisset a mortuis. * Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
16 * Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos
17 meos. * Dicit ei tertio: Simon Ioannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? & dixit ei: Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oues meas.
18 * ‖ Amen, amen dico tibi: cum esses 2.Pet.1.a.14
iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cum autem senueris, extendes

manus tuas, & alius te cinget, & ducet
quò tu non vis. * Hoc autem dixit signi- 19
ficans qua morte clarificaturus esset Deũ. D
Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere
me. * Conuersus Petrus vidit illum 20
discipulum, quem diligebat Iesus, se-
*Sup.13.c.23 quentem, ‖ qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine quis
est qui tradet te? * Hunc ergo cum vi- 21
disset Petrus, dixit Iesu: Domine hic
autem quid? * Dicit ei Iesus: Sic eum 22
volo manere donec veniam, quid ad te?
tu me sequere. * Exijt ergo sermo iste 23
inter fratres quia discipulus ille non
moritur. Et non dixit ei Iesus: Non
moritur. sed: Sic eum volo manere do-
nec veniam, quid ad te? * Hic est disci- 24
pulus ille, qui testimonium perhibet de
his, & scripsit hæc: & scimus, quia ve-
rum est testimonium eius. * ‖ Sunt au- 25 ‖ Sup.20.a.30
tem & alia multa, quæ fecit Iesus: quæ
si scribantur per singula, nec ipsum ar-
bitror mundum capere posse eos, qui
scribendi sunt, libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

PRIMVM quidem 1
sermonem feci de A
omnibus o Theophi-
le, quæ cœpit Iesus
facere, & docere
* vsque in diem, qua 2
præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit,
assumptus est: * quibus & præbuit seip- 3
sum viuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta
apparens eis, & loquens de regno Dei.
‖ Luc.24.g.49 lo.14.d.26 * Et conuescens, ‖ præcepit eis ab Iero- 4
solymis ne discederent, sed expectarent
promissionem Patris, ‖ quam audistis
‖ Mat.3.c.11 Mar.1.b.8 Luc.3.c.16 Ioan.1.d.26 (inquit) per os meum: * quia Ioannes 5
quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto nõ post multos hos dies. * Igitur qui conuenerant, 6
interrogabant eum, dicentes: Domine si
in tempore hoc restitues regnum Israel?
* Dixit autem eis: Non est vestrum nos- 7
se tempora vel momenta, quæ Pater po- B
‖ Inf.2.a.2 Luc.24.g.48 suit in sua potestate: * ‖ sed accipietis 8
virtutem superuenientis Spiritus sancti
in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem,
& in omni Iudæa, & Samaria, & vsque
ad vltimum terræ. * Et cum hæc dixisset, 9
videntibus illis, eleuatus est: & nubes su-
scepit eum ab oculis eorum. * Cumq. in- 10
tuerentur in cælum euntem illum, ecce
duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus
albis, * qui & dixerunt: Viri Galilæi 11
quid statis aspicientes in cælũ? hic Iesus,
qui assumptus est a vobis in cælum, sic
veniet quemadmodum vidistis eum eun- 12
tem in cælum. * Tunc reuersi sunt Iero-
solymam a monte, qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati ha-
bens iter. * Et cum introissent in cœna- 13
C culum, ascenderunt vbi manebant Petrus, & Ioannes, Iacobus, & Andreas,
Philippus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Simon
Zelotes, & Iudas Iacobi. * hi omnes 14
erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Ie-
su, & fratribus eius. * In diebus illis 15
exurgens Petrus in medio fratrum dixit
(erat autem turba hominum simul, se-
re centum viginti.) * Viri fratres, opor- 16
tet impleri Scripturam, ‖ quam prædi- ‖ Psal.40.c.9
xit Spiritus sanctus per os Dauid de Iu-
da, ‖ qui fuit dux eorum, qui compre- ‖ Ioan.13.b.21
henderunt Iesum: * qui connumeratus 17
erat in nobis, & sortitus est sortem mi-
nisterij

‖Mat.27.a.7 nisterij huius. * ‖ Et hic quidem posse- 18
dit agrum de mercede iniquitatis, &
suspensus crepuit medius: & diffusa sunt
omnia viscera eius. * Et notum factum 19
est omnibus habitantibus Ierusalem, ita
vt appellaretur ager ille, lingua eorum,
Haceldama, hoc est, ager sanguinis.
* Scriptum est enim in libro Psalmorũ: 20
‖Ps.68.c.26 ‖ Fiat commoratio eorum deserta, & D
‖Ps.108.b.8 non sit qui inhabitet in ea: ‖ & episco-
patum eius accipiat alter. * Oportet 21
ergo ex his viris, qui nobiscum sunt
congregati in omni tempore, quo in-
trauit & exiuit inter nos Dominus Ie-
sus, * incipiens a baptismate Ioannis 22
vsque in diem, qua assumptus est a no-
bis, testem resurrectionis eius nobiscum
fieri vnum ex istis. * Et statuerunt duos, 23
Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui co-
gnominatus est Iustus: & Mathiam. * Et 24
orantes dixerunt: Tu Domine, qui cor-
da nosti omnium, ostende, quem elege-
ris ex his duobus vnum * accipere locum 25
ministerij huius, & apostolatus, de quo
præuaricatus est Iudas vt abiret in locũ
suum. * Et dederunt sortes eis, & cecidit 26
sors super Mathiam, & annumeratus
est cum vndecim Apostolis.

CAP. II.

‖ Mat.3.c.11 ET cum complerentur ‖ dies Pentecostes, 1
erant omnes pariter in eodem A
loco: * ‖ & factus est repente de cælo so- 2
‖Mar.1.b.8 Luc.3.c.16 Io.7.d.39 Sup.1.a.8 Inf.11.b.15. & 19.a.6 nus, tamquam aduenientis spiritus vehe-
mentis, & repleuit totam domum vbi
erant sedentes. * Et apparuerunt illis di- 3
spertitæ linguæ tamquam ignis, seditq.
supra singulos eorum: * & repleti sunt 4
omnes Spiritu sancto, & cœperunt lo-
qui varijs linguis, prout Spiritus sanctus
dabat eloqui illis. * Erant autem in Ie- 5
rusalem habitantes Iudæi, viri religiosi
ex omni natione, quæ sub cælo est. * Fa- 6
cta autem hac voce, conuenit multitu-
do, & mente confusa est, quoniam au-
diebat vnusquisque lingua sua illos lo-
quentes. * Stupebant autem omnes, & 7
mirabantur, dicentes: Nonne ecce om-
nes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt,
* & quomodo nos audiuimus vnusquis- 8
que linguam nostram, in qua nati su-
mus? * Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & 9
qui habitant Mesopotamiam, Iudæam,
& Cappadociam, Pontum, & Asiam,
10 * Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptũ,
& partes Libyæ, quæ est circa Cyrenen,
11 & aduenæ Romani, * Iudæi quoque, &
Proselyti, Cretes, & Arabes: audiuimus
eos loquentes nostris linguis magnalia
12 Dei. * Stupebant autem omnes, & mira-
bantur ad inuicem dicentes: Quidnam
13 vult hoc esse? * Alij autem irridentes
dicebant: Quia musto pleni sunt isti.
14 * Stans autem Petrus cum vndecim le-
uauit vocem suam, & locutus est eis: Vi-
ri Iudæi, & qui habitatis Ierusalem vni-
uersi, hoc vobis notum sit, & auribus
15 percipite verba mea. * Non enim, sicut
vos æstimatis, hi ebrij sunt, cum sit ho-
16 ra diei tertia: * sed hoc est, quod dictum
17 est per prophetam Ioel: * ‖ Et erit in no- ‖Ioel.2.g.28
C uissimis diebus (dicit Dominus) effun- Isa.44.a.3
dam de Spiritu meo super omnem car-
nem: & prophetabunt filij vestri, & filiæ
vestræ, & iuuenes vestri visiones vide-
bunt, & seniores vestri somnia somnia-
18 bunt. * Et quidem super seruos meos,
& super ancillas meas in diebus illis ef-
fundam de Spiritu meo, & prophete-
19 bunt: * & dabo prodigia in cælo sur-
sum, & signa in terra deorsum, sangui-
20 nem, & ignem, & vaporem fumi: * Sol
conuertetur in tenebras, & luna in san-
guinem, antequam veniat dies Domini
21 magnus & manifestus. * ‖ Et erit: om- ‖Rom.10.c.13
nis, quicumque inuocauerit nomen Do-
22 mini, saluus erit. * Viri Israelitæ, audite
verba hæc: Iesum Nazarenum, virum ap-
probatum a Deo in vobis, virtutibus, &
prodigijs, & signis, quæ fecit Deus per
illum in medio vestri, sicut & vos scitis:
23 * hunc definito consilio, & præscientia
Dei traditum, per manus iniquorum af-
24 fligentes interemistis: * quem Deus su-
D scitauit, solutis doloribus inferni, iuxta
quod impossibile erat teneri illum ab
25 eo. * Dauid enim dicit in eum: ‖ Pro- ‖Ps.15.c.18
uidebam Dominum in conspectu meo
semper: quoniam a dextris est mihi ne
26 commouear: * Propter hoc lætatum est
cor meum, & exultauit lingua mea, in-
super & caro mea requiescet in spe:
27 * Quoniam non derelinques animam
meam in inferno, nec dabis Sanctũ tuum
28 videre corruptionem. * Notas mihi feci-
sti vias vitæ: & replebis me iucunditate
29 cum facie tua. * Viri fratres, liceat audẽ-

Digitized by Google

ter dicere ad vos de patriarcha Dauid
3.Reg.2.b.10 ‖quoniam defunctus est, & sepultus: &
sepulchrum eius est apud nos vsque in
hodiernum diem.* Propheta igitur cum 30
‖Ps.131.c.11 esset, & sciret quia iureiurando‖ iurasset E
illi Deus de fructu lumbi eius sedere su-
per sedem eius: * prouidens locutus est 31
‖Ps.15.c.10 Isa.13.c.25 de resurrectione Christi, quia‖ neque
derelictus est in inferno, neque caro eius
vidit corruptionem.* Hunc Iesum resu- 32
scitauit Deus, cuius omnes nos testes su-
mus.* Dextera igitur Dei exaltatus, & 33
promissione Spiritus sancti accepta a Pa-
tre, effudit hunc, quem vos videtis, &
auditis. * Non enim Dauid ascendit in 34
‖Ps.109.a.1 cælum: dixit autem ipse: ‖Dixit Domi-
nus Domino meo, sede a dextris meis
*donec ponam inimicos tuos scabellum 35
pedum tuorum.* Certissime sciat ergo 36
omnis domus Israel, quia & Dominum
eum, & Christum fecit Deus, hunc Ie-
sum, quem vos crucifixistis.* His autem 37
auditis, compuncti sunt corde, & dixe- F
runt ad Petrum, & ad reliquos Aposto-
los: Quid faciemus, viri fratres?* Petrus 38
vero ad illos: Pœnitentiam (inquit) agi
te, & baptizetur vnusquisque vestrum in
nomine Iesu Christi in remissionem pec
catorum vestrorum: & accipietis donũ
Spiritus sancti.* Vobis enim est repro- 39
missio, & filijs vestris, & omnibus, qui
longe sunt, quoscumque aduocauerit
Dominus Deus noster.* Alijs etiam 40
verbis plurimis testificatus est, & exhor-
tabatur eos, dicens: Saluamini a genera-
tione ista praua.* Qui ergo receperunt 41
sermonem eius, baptizati sunt: & appo-
sitæ sunt in die illa animæ circiter tria
millia.* Erant autem perseuerantes in 42
doctrina Apostolorum, & communica-
tione fractionis panis, & orationibus.
*Fiebat autem omni animæ timor: mul- 43
ta quoque prodigia, & signa per Apo- G
stolos in Ierusalem fiebant, & metus erat
magnus in vniuersis.* Omnes etiam, qui 44
credebant, erant pariter, & habebant om-
nia communia.* Possessiones & substan- 45
tias vendebant, & diuidebant illa omni-
bus, prout cuique opus erat.* Quotidie 46
quoque perdurantes vnanimiter in tem-
plo, & frangentes circa domos panem,
sumebant cibum cum exultatione, &
simplicitate cordis,* collaudantes Deũ, 47
& habentes gratiam ad omnem plebem.
Dominus autem augebat qui salui fie-
rent quotidie in idipsum.

CAP. III.

1 PEtrus autem, & Ioannes ascendebant
A in templum ad horam orationis no-
2 nam.* Et quidam vir, qui erat claudus
ex vtero matris suæ, baiulabatur: quem
ponebant quotidie ad portam templi,
quæ dicitur Speciosa, vt peteret eleemo-
synam ab introeuntibus in templum.
3 *Is cum vidisset Petrum, & Ioannem
incipientes introire in templum, rogabat
4 vt eleemosynam acciperet.* Intuens
autem in eum Petrus cum Ioanne, dixit:
5 Respice in nos.* At ille intendebat in
eos, sperans se aliquid accepturum ab
6 eis.* Petrus autem dixit: Argentum &
aurum non est mihi: quod autem ha-
beo, hoc tibi do: In nomine Iesu Chri-
7 sti Nazareni surge, & ambula.* Et ap-
prehensa manu eius dextera, alleuauit
eum, & protinus consolidatæ sunt ba-
8 ses eius, & plantæ.* Et exiliens stetit,
& ambulabat: & intrauit cum illis in
templum ambulans, & exiliens, & lau-
9 dans Deum.* Et vidit omnis populus
eum ambulantem, & laudantem Deum.
10 *Cognoscebant autem illum, quòd ip-
B se erat, qui ad eleemosynam sedebat ad
Speciosam portam templi: & impleti
sunt stupore & extasi in eo, quod con-
11 tigerat illi.* Cum teneret autem Pe-
trum, & Ioannem, cucurrit omnis popu-
lus ad eos ad porticum, quæ appellatur
12 Salomonis, stupentes.* Videns autem
Petrus, respondit ad populum: Viri Is-
raelitæ quid miramini in hoc, aut nos
quid intuemini, quasi nostra virtute aut
potestate fecerimus hunc ambulare?
13 *Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus
Iacob, Deus patrum nostrorum glorifi-
cauit filium suum Iesum, quem vos
quidem tradidistis, & negastis ante
faciem Pilati, iudicante illo dimitti.
14 *‖Vos autem sanctum, & iustum nega- ‖Mat.27.c.20 Mar.15.b.11
stis, & petistis virum homicidam do- Luc.23.c.18
15 nari vobis:* auctorem vero vitæ inter- Ioan.18.g.40
fecistis, quem Deus suscitauit a mor-
16 tuis, cuius nos testes sumus.* Et in fide
C nominis eius, hunc, quem vos vidistis,
& nostis, confirmauit nomen eius: &
fides, quæ per eum est, dedit integram
sanitatem

Digitized by Google

SPIRITVS

5 *Vani sunt quibus est ingnota scientia, summum*

Digitized by Google

SCIENTIÆ.

1. 2: *Qua noſcant, et ament, rite colantq; Deum.*

Digitized by Google

Digitized by Google

sanitatem istam in conspectu omnium
vestrum. * Et nunc fratres scio quia per 17
ignorantiam fecistis, sicut & principes
vestri. * Deus autem, quæ prænunciauit 18
per os omnium prophetarum, pati Chri-
stum suum, sic impleuit. * Pœnitemi- 19
ni igitur, & conuertimini vt deleantur
peccata vestra: * vt cum venerint tem- 20
pora refrigerij a conspectu Domini, &
miserit eum, qui prædicatus est vobis,
Iesum Christũ, * quem oportet quidem 21
cælum suscipere vsque in tempora resti-
tutionis omnium, quæ locutus est Deus
per os sanctorum suorum a sæculo Pro-
phetarum. * Moyses quidem dixit: 22
Deu.18.c.15 ‖ Quoniam Prophetam suscitabit vobis D
Dominus Deus vester de fratribus ve-
stris, tamquam me, ipsum audietis iux-
ta omnia quæcumque locutus fuerit vo-
bis. * Erit autem: omnis anima, quæ 23
non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. * Et omnes prophetæ 24
a Samuel, & deinceps, qui locuti sunt,
annunciauerunt dies istos. * Vos estis 25
filij prophetarum & testamenti, quod
disposuit Deus ad patres nostros, dicens
Gen.12.a.3 ‖ ad Abraham: ‖ Et in semine tuo benedi-
centur omnes familiæ terræ. * Vobis pri- 26
mum Deus suscitans filium suum, misit
eum benedicentem vobis: vt conuertat
se vnusquisque a nequitia sua.

CAP. IIII.

LOquentibus autem illis ad popu- 1
lum, superuenerunt sacerdotes, & A
magistratus templi, & Sadducæi, * do- 2
lentes quòd docerent populum, & an-
nunciarent in Iesu resurrectionem ex
mortuis: * & iniecerunt in eos manus, 3
& posuerunt eos in custodiam in crasti-
num: erat enim iam vespera. * Multi 4
autem eorum, qui audierant verbum,
crediderunt: & factus est numerus viro-
rum quinque millia. * Factum est autem 5
in crastinum, vt congregarentur princi-
pes eorum, & seniores, & scribæ in Ieru-
salem. * & Annas princeps sacerdotum, 6
& Caiphas, & Ioannes, & Alexander, & B
quotquot erant de genere sacerdotali.
* Et statuentes eos in medio, interro- 7
gabant: In qua virtute, aut in quo no-
mine fecistis hoc vos? * Tunc repletus 8
Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Prin-
cipes populi, & seniores audite: * Si 9
nos hodie dijudicamur in benefacto ho-
minis infirmi, in quo iste saluus factus
est, * notum sit omnibus vobis, & omni 10
plebi Israel: quia in nomine Domini no-
stri Iesu Christi Nazareni, quem vos
crucifixistis, quem Deus suscitauit a mor-
tuis, in hoc iste astat coram vobis sa-
nus. * ‖ Hic est lapis, qui reprobatus est 11 ‖ Ps.117.d.22
a vobis ædificantibus, qui factus est in Matt.21.d.42
caput anguli: * & non est in alio ali- 12 Mar.12.a.10
C quo salus. Nec enim aliud nomen est Luc.20.c.17
sub cælo datum hominibus, in quo opor- Isa.28.d.16
teat nos saluos fieri. * Videntes autem 13 1.Pet.2.a.7
Petri constantiam, & Ioannis, comper- Rom 9. g.33
to quòd homines essent sine litteris, &
idiotæ, admirabantur, & cognoscebãt
eos quoniam cum Iesu fuerant: * ho- 14
minem quoque videntes stantem cum
eis, qui curatus fuerat, nihil poterant
contradicere. * Iusserunt autem eos 15
foras extra concilium secedere: & con-
ferebant ad inuicem, * dicentes: Quid 16
faciemus hominibus istis? quoniam qui-
dem notum signum factum est per eos,
omnibus habitantibus Ierusalem: mani-
festum est, & non possumus negare.
* Sed ne amplius diuulgetur in populũ, 17
comminemur eis, ne vltra loquantur
in nomine hoc vlli hominum. * Et vo- 18
D cantes eos, denunciauerunt ne omnino
loquerentur, neque docerent in nomi-
ne Iesu. * Petrus vero, & Ioannes re- 19
spondentes, dixerunt ad eos: Si iustum
est in conspectu Dei, vos potius au-
dire quàm Deum, iudicate. * non enim 20
possumus quæ vidimus & audiuimus
non loqui. * At illi comminantes di- 21
miserunt eos: non inuenientes quomo-
do punirent eos propter populum, quia
omnes clarificabant id, quod factum
fuerat in eo quod acciderat. * Anno- 22
E rum enim erat amplius quadraginta ho-
mo, in quo factum fuerat signum istud
sanitatis. * Dimissi autem venerunt ad 23
suos: & annunciauerunt eis quanta ad
eos principes sacerdotum, & seniores
dixissent. * Qui cum audissent, vnanimi- 24
ter leuauerunt vocem ad Deum, & dixe-
runt: Domine, tu es qui fecisti cælum, &
terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt:
* qui Spiritu sancto per os patris nostri 25 ‖ Psal.2.a.1
Dauid, pueri tui, dixisti: Quare fremuerũt
Gentes, & populi meditati sunt inania?

Digitized by Google

* Astiterunt reges terræ, & principes 26
conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius? * cõ- 27 F
uenerunt enim vere in ciuitate ista ad-
uersus sanctum puerum tuum Iesum,
quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pi-
latus cum Gentibus, & populis Israel,
* facere quæ manus tua, & consilium 28
tuum decreuerunt fieri. * Et nunc Do- 29
mine respice in minas eorum, & da ser-
uis tuis cum omni fiducia loqui verbum
tuum, * in eo quòd manum tuam ex- 30
tendas ad sanitates, & signa, & prodi-
gia fieri per nomen sancti filij tui Iesu.
* Et cum orassent, motus est locus, in 31
quo erant congregati: & repleti sunt
omnes Spiritu sancto, & loquebantur
verbum Dei cum fiducia. * Multitudi- 32
nis autem credentium erat cor vnum, &
anima vna: nec quisquam eorum, quæ
possidebat, aliquid suum esse dicebat,
sed erant illis omnia communia. * Et 33
virtute magna reddebant Apostoli testi- G
monium resurrectionis Iesu Christi Do-
mini nostri: & gratia magna erat in
omnibus illis. * Neque enim quisquam 34
egens erat inter illos. Quotquot enim
possessores agrorum, aut domorũ erant
vendentes afferebant pretia eorum, quæ
vendebant, * & ponebant ante pedes 35
Apostolorum. Diuidebatur autem sin-
gulis prout cuique opus erat. * Ioseph 36
autem, qui cognominatus est Barnabas
ab Apostolis, (quod est interpretatum
Filius consolationis) Leuites, Cyprius
genere, * cum haberet agrum, vendidit 37
eum, & attulit pretium, & posuit ante
pedes Apostolorum.

CAP. V.

VIr autem quidam nomine Ananias, 1
cum Saphira vxore sua vendidit A
agrum, * & fraudauit de pretio agri, 2
conscia vxore sua: & afferens partem
quamdam, ad pedes Apostolorum po-
suit. * Dixit autem Petrus: Anania, 3
cur tentauit satanas cor tuum, mentiri
te Spiritui sancto, & fraudare de pretio
agri? * Nonne manens tibi manebat, 4
& venundatum in tua erat potestate?
Quare posuisti in corde tuo hanc rem?
Non es mentitus hominibus, sed Deo.
* Audiens autem Ananias hæc verba, ce- 5
cidit, & expirauit. Et factus est timor
magnus super omnes, qui audierunt.
6 * Surgentes autem iuuenes amouerunt
7 eum, & efferentes sepelierunt. * Factum
B est autem quasi horarum trium spatium,
& vxor ipsius, nesciens quod factum fue-
8 rat, introiuit. * Dixit autem ei Petrus:
Dic mihi mulier, si tanti agrum vendi-
9 distis? At illa dixit: Etiam tanti. * Petrus
autem ad eam: Quid vtique conuenit
vobis tentare Spiritum Domini? Ecce
pedes eorum, qui sepelierunt virum tuũ
10 ad ostium, & efferent te. * Confestim
cecidit ante pedes eius, & expirauit. In-
trantes autem iuuenes inuenerunt illam
mortuam: & extulerunt, & sepelierunt
11 ad virum suum. * Et factus est timor
magnus in vniuersa ecclesia, & in omnes,
12 qui audierunt hæc. * Per manus autem
Apostolorum fiebant signa, & prodigia
multa in plebe. Et erant vnanimiter om-
13 nes in porticu Salomonis. * Ceterorum
C autem nemo audebat se coniungere illis:
14 sed magnificabat eos populus. * Magis
autem augebatur credentium in Domi-
15 no multitudo virorum, ac mulierũ, * ita
vt in plateas eijcerent infirmos, & pone-
rent in lectulis ac grabatis, vt, ve-
niente Petro, saltem vmbra illius obum-
braret quemquam illorum, & liberaren-
16 tur ab infirmitatibus suis. * Concurrebat
autem & multitudo vicinarum ciuitatũ
Ierusalem, afferentes ægros, & vexatos a
spiritibus immũdis: qui curabantur om-
17 nes. * Exurgens autem princeps sacerdo-
tum, & omnes, qui cum illo erant, (quæ
est hæresis Sadducæorum) repleti sunt
18 zelo: * & iniecerunt manus in Apostolos,
D los, & posuerunt eos in custodia publica.
19 * Angelus autem Domini per noctem
aperiens ianuas carceris, & educens eos,
20 dixit: * Ite, & stantes loquimini in tem-
21 plo plebi omnia verba vitæ huius. * Qui
cum audissent, intrauerunt diluculo in
templum, & docebant. Aduenientes autem
princeps sacerdotum, & qui cũ eo erant,
conuocauerunt concilium, & omnes se-
niores filiorum Israel: & miserunt ad car
22 cerem vt adducerentur. * Cum autem
venissent ministri, & aperto carcere
non inuenissent illos, reuersi nunciaue-
23 runt, * dicentes: Carcerem quidem in-
uenimus clausum cum omni diligentia,
& custodes stantes ante ianuas: aperien-

tes

Digitized by Google

tes autem neminem intus inuenimus.
* Vt autem audierunt hos sermones ma- 24
gistratus templi, & principes sacerdo- E
tum ambigebant de illis quidnam fie-
ret. * Adueniens autem quidam nuncia- 25
uit eis: Quia ecce viri, quos posuistis
in carcerem, sunt in templo stantes, &
docentes populum. * Tunc abijt magi- 26
stratus cum ministris, & adduxit illos
sine vi: timebant enim populum ne la-
pidarentur. * Et cum adduxissent illos, 27
statuerunt in concilio: Et interrogauit
eos princeps sacerdotum, * dicens: Præ- 28
cipiendo præcepimus vobis ne doceretis
in nomine isto: & ecce replestis Ie-
rusalem doctrina vestra: & vultis indu-
cere super nos sanguinē hominis istius.
* Respondens autem Petrus, & Apostoli, 29
dixerunt: Obedire oportet Deo ma- F
gis, quàm hominibus. * Deus patrum 30
nostrorum suscitauit Iesum, quem vos
interemistis, suspendentes in ligno. * Hūc 31
principem, & saluatorem Deus exalta-
uit dextera sua ad dandam pœnitentiam
Israeli, & remissionem peccatorum. * & 32
nos sumus testes horum verborum, &
Spiritus sanctus, quem dedit Deus omni-
bus obedientibus sibi. * Hæc cum audis- 33
sent, dissecabantur, & cogitabant inter-
ficere illos. * Surgens autem quidam in 34
concilio Pharisæus, nomine Gamaliel,
legisdoctor honorabilis vniuersæ plebi,
iussit foras ad breue homines fieri. * di- 35
xitq. ad illos: Viri Israelitæ attendite
vobis super hominibus istis quid acturi
sitis. * Ante hos enim dies extitit Theo- 36
das, dicens se esse aliquem, cui consensit
numerus virorum circiter quadringen- G
torum: qui occisus est: & omnes, qui
credebant ei, dissipati sunt, & redacti
ad nihilum. * Post hunc extitit Iudas 37
Galilæus in diebus professionis, & auer-
tit populum post se, & ipse perijt: &
omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi
sunt. * Et nunc itaque dico vobis, disce- 38
dite ab hominibus istis, & sinite illos:
quoniam si est ex hominibus consilium
hoc, aut opus, dissoluetur: * si vero ex 39
Deo est, non poteritis dissoluere illud,
ne forte & Deo repugnare inueniamini.
Consenserunt autem illi. * Et conuocan- 40
tes Apostolos, cæsis denunciauerunt ne
omnino loquerentur in nomine Iesu, &
dimiserunt eos. * Et illi quidem ibant 41
gaudentes a cōspectu concilij, quoniam
digni habiti sunt pro nomine Iesu con-
tumeliam pati. * Omni autem die non 42
cessabant in templo, & circa domos
docentes, & euangelizantes Christum
Iesum.

CAP. VI.

1 IN diebus autem illis, crescente nu-
A mero discipulorum, factum est mur-
mur Græcorum aduersus Hebræos, eo
quòd despicerentur in ministerio quoti-
2 diano viduæ eorum. * Conuocantes
autem duodecim multitudinem discipulo-
rum dixerunt: Non est æquum nos dere-
linquere verbum Dei, & ministrare men
3 sis. * Considerate ergo fratres, viros ex
vobis boni testimonij septem, plenos
Spiritu sancto, & sapientia, quos consti-
4 tuamus super hoc opus. * Nos vero ora-
B tioni, & ministerio verbi instantes eri-
5 mus. * Et placuit sermo coram omni
multitudine. Et elegerunt Stephanum,
virum plenum fide, & Spiritu sancto, &
Philippum, & Prochorum, & Nicano-
rem, & Timonem, & Parmenam, & Ni-
6 colaum aduenam Antiochenum. * Hos
statuerunt ante conspectum Apostolo-
rum: & orantes imposuerūt eis manus.
7 * Et verbum Domini crescebat, & mul-
tiplicabatur numerus discipulorum in
Ierusalem valde: multa etiam turba sa-
8 cerdotum obediebat fidei. * Stephanus
autem plenus gratia, & fortitudine fa-
ciebat prodigia, & signa magna in po-
9 pulo. * Surrexerunt autem quidam de
synagoga, quæ appellatur Libertino-
C rum, & Cyrenensium, & Alexandrino-
rum, & eorum qui erant a Cilicia, &
10 Asia, disputantes cum Stephano: * & nō
poterant resistere sapientiæ, & Spiritui,
11 qui loquebatur. * Tunc summiserunt vi-
ros, qui dicerent se audiuisse eum dicen-
tem verba blasphemiæ in Moysen, & in
12 Deum. * Commouerunt itaque plebem,
D & seniores, & Scribas: & concurrentes
rapuerunt eum, & adduxerunt in conci-
13 lium, * & statuerunt falsos testes, qui
dicerent: Homo iste non cessat loqui
verba aduersus locum sanctum, & le-
14 gem. * audiuimus enim eum dicentem:
quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet
locum istum, & mutabit traditiones,

Digitized by Google

quas tradidit nobis Moyses. *Et intuen- 15
tes eum omnes, qui sedebāt in concilio,
viderunt faciem eius tamquam faciem
Angeli.

CAP. VII.

DIxit autem princeps sacerdotum: Si 1
hæc ita se habent? * Qui ait: Viri 2
fratres, & patres audite: Deus gloriæ ap- A
paruit patri nostro Abrahæ cum esset in
Mesopotamia, prius quàm moraretur in
‖Gen.12.a.1 Charan, * & dixit ad illum: ‖ Exi de ter- 3
ra tua, & de cognatione tua, & veni in
terram, quam monstrauero tibi. * Tunc 4
exijt de terra Chaldæorum, & habitauit
in Charan. Et inde, postquam mortuus
est pater eius, transtulit illum in terram
istam, in qua nunc vos habitatis. * Et 5
nō dedit illi hereditarem in ea, nec pas-
sum pedis: sed repromisit dare illi eam
in possessionem, & semini eius post ip-
sum, cum non haberet filium. * Locutus 6
‖Gen.15.c.13 est autem ei Deus: ‖ Quia erit semen e-
ius accola in terra aliena, & seruituti eos
subijcient, & male tractabunt eos annis
quadringentis: * & gentem cui seruie- 7
rint, iudicabo ego, dixit Dominus. &
post hæc exibunt, & seruient mihi in
‖Gen.17.b.10 loco isto. * ‖ Et dedit illi testamentum 8
‖Gen.21.a.2.4 circumcisionis: ‖ & sic genuit Isaac, &
‖ Gen.25.c.24 circumcidit eum die octauo: & ‖ Isaac,
26 Iacob: & Iacob, duodecim Patriarchas.
‖ Gen.29.f.32 & 35.c.32 * Et Patriarchæ æmulantes, ‖ Ioseph vēdi- 9
derunt in Ægyptum. & erat Deus cum B
eo: * & eripuit eum ex omnibus tribu- 10
‖ Gen.37.f.28 lationibus eius: & ‖ dedit ei gratiam, &
Gen.41.e.37 sapientiam in conspectu Pharaonis re-
gis Ægypti, & constituit eum præpositum super Ægyptum, & super omnem
domum suam. * Venit autem fames in 11
vniuersam Ægyptum, & Chanaan, &
tribulatio magna: & non inueniebant
‖Gen.42.a.2 cibos patres nostri. * ‖ Cum audisset au- 12
tem Iacob esse frumentum in Ægypto:
‖ Gen.45.a.3 misit patres nostros primum: * ‖ & in 13
secundo cognitus est Ioseph a fratribus
suis, & manifestatum est Pharaoni genus
eius. * Mittens autem Ioseph accersiuit 14
Iacob patrem suum, & omnem cogna-
tionem suam in animabus septuaginta-
‖Gen.46.a.5 quinque. * ‖ Et descendit Iacob in Ægy- 15
‖ Gen.49.d.32 ptum, & ‖ defunctus est ipse, & patres
nostri. * Et translati sunt in Sichem, & 16
positi sunt in sepulchro, ‖ quod emit ‖ Gen.50.b.7
Abraham pretio argenti a filijs Hemor Ios.24.g.32
17 filij Sichem. * Cum autem appropinqua- Gen.23.d.16
C ret tempus promissionis, quam confessus
erat Deus Abrahæ, ‖ creuit populus, & ‖ Exo.1.a.7
18 multiplicatus est in Ægypto, * quoadusque surrexit alius rex in Ægypto, qui
19 non sciebat Ioseph. * Hic circumueniēs genus nostrum, afflixit patres nostros vt exponerent infantes suos ne viuificarentur. * ‖ Eodem tempore natus est Moyses ‖ Exo.2.a.2
& fuit gratus Deo, qui nutritus est tri- Heb.11.c.23
21 bus mensibus in domo patris sui. * Expposito autem illo, sustulit eum filia Pha-
22 raonis, & nutriuit eum sibi in filiū. * Et eruditus est Moyses omni sapiētia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in
23 operibus suis. * Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius vt visitaret fratres suos
24 filios Israel. * ‖ Et cum vidisset quendam ‖ Exo.2.b.11
iniuriam patientem, vindicauit illum: & fecit vltionem ei, qui iniuriam sustine-
25 bat, percusso Ægyptio. * Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis: at
26 illi non intellexerunt. * ‖ Sequenti vero ‖ Exo.2.b.13
die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres
27 estis, vt quid nocetis alterutrum? * Qui
D autem iniuriam faciebat proximo, repulit eū, dicens: Quis te constituit prin-
28 cipem, & iudicem super nos? * numquid interficere me tu vis, quemadmodum
29 interfecisti heri Ægyptium? * Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus est aduena in terra Madian, vbi generauit
30 filios duos. * Et expletis annis quadraginta, ‖ apparuit illi in deserto montis Si- ‖ Exo.3.a.2
31 na Angelus in igne flammæ rubi. * Moyses autem videns, admiratus est visum. & accedente illo vt consideraret, facta
32 est ad eum vox Domini, dicens: * Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat con-
33 siderare. * Dixit autē illi Dominus: Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.
34 * Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, & gemitum eorum audiui, & descendi liberare eos. Et nunc
35 veni, & mittam te in Ægyptum. * Hunc Moysen, quē negauerunt, dicentes: Quis te con-

Digitized by Google

te constituit principem & iudicē? hunc
Deus principem & redemptorem misit,
cum manu Angeli, qui apparuit illi in
‖Exo.7.8.9.10 rubo. * ‖Hic eduxit illos faciens prodi- 36
11.14. gia,& signa in terra Ægypti,& in rubro E
mari,& in deserto annis quadraginta.
* Hic est Moyses, qui dixit filijs Israel: 37
‖Exo.16.a.1 ‖ Prophetam suscitabit vobis Deus de
Deut.18.c.15 fratribus vestris, tamquam me, ipsum
‖Exod.19.a.3 audietis. * ‖Hic est, qui fuit in Ecclesia 38
in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis. * Cui noluerunt obedire patres no- 39
stri: sed repulerunt, & auersi sunt cordibus suis in Ægyptum, * dicentes ad Aa- 40
‖Exo.32.a.2 ron: ‖Fac nobis deos, qui præcedāt nos: Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei.
* Et vitulum fecerunt in diebus illis, & 41
obtulerunt hostiam simulachro, & lætabantur in operibus manuum suarum.
* Conuertit autem Deus, & tradidit eos 42
seruire militiæ cæli, sicut scriptū est in Li
‖Amos.5.g. bro Prophetarū: ‖Numquid victimas, &
25 hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? * Et suscepistis tabernaculū Moloch, & sidus Dei 43
vestri Rempham, figuras, quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem. * Tabernaculum testimonij 44
fuit cum patribus nostris in deserto, si- F
‖Exo.25.d.40 cut disposuit illis Deus, ‖ loquens ad Moysen, vt faceret illud secundum formam, quam viderat. * ‖ Quod & indu- 45
‖Heb.8.b.9 Ios.3.c.14 xerunt, suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem Gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum,
‖1.Reg.16.c. vsque in diebus Dauid, * ‖ qui inuenit 46
13 gratiam ante Deum, ‖& petijt vt inueni-
‖Psal.131.a.5 ret tabernaculum Deo Iacob. * ‖ Salo- 47
‖1.Par.17.c.12 mon autem ædificauit illi domum. * ‖Sed 48
‖3.Reg.6.a.1 non excelsus in manufactis habitat, sicut
‖Inf.17.f.25 Propheta dicit: * ‖Cælum mihi sedes est: 49
Ma.66.a.1 terra autem scabellum pedū meorum.
Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est? * Nonne manus mea fecit hæc 50
omnia? * Dura ceruice, & incircumcisis 51
cordibus, & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita
& vos. * Quem Prophetarum non sunt 52
persecuti patres vestri? Et occiderūt eos, G
qui prænunciabāt de aduentu Iusti, cuius
vos nūc proditores, & homicidæ fuistis:
53 * qui accepistis legem in dispositione An-
54 gelorum, & non custodistis. * Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum.
55 * Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem a dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & filium ho-
56 minis stantem a dextris Dei. * Exclamantes autem voce magna continuerūt aures suas, & impetum fecerunt vnani-
57 miter in eum. * Et eijcientes eum extra ciuitatem lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adole-
58 scentis, qui vocabatur Saulus. * Et lapidabant Stephanum inuocātem, & dicentem: Domine Iesu suscipe spiritum
59 meum. * Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci eius.

CAP. VIII.

1 A Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ, & Samariæ præter Apo-
2 stolos. * Curauerunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt plan-
3 ctum magnum super eum. * Saulus autem deuastabat Ecclesiam per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres, tra-
4 debat in custodiam. * Igitur qui dispersi erant pertransibant, euangelizantes ver
5 bum Dei. * Philippus autem descendens in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis
6 Christum. * Intendebant autem turbæ his, quæ a Philippo dicebantur vnanimiter audientes, & videntes signa quæ fa-
7 ciebat. * Multi enim eorum, qui habebāt
B spiritus immundos, clamantes voce ma-
8 gna exibant. * Multi autem paralytici, &
9 claudi curati sunt. * Factum est ergo gaudium magnum in illa ciuitate. * Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in ciuitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem
10 magnum: * cui auscultabant omnes a minimo vsque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.
11 * Attendebant autē eum: propter quod
multo

Digitized by Google

multo tempore magijs suis dementasset
eos. * Cum vero credidissent Philippo 12
euangelizanti de regno Dei, in nomine
Iesu Christi baptizabantur viri, ac mu-
lieres. * Tunc Simon & ipse credidit: & 13
cum baptizatus esset, adhærebat Philip- C
po. Videns etiam signa, & virtutes ma-
ximas fieri, stupens admirabatur. * Cũ 14
autem audissent Apostoli, qui erant Ie-
rosolymis, quòd recepisset Samaria ver-
bum Dei, miserunt ad eos Petrum, &
Ioannem: * Qui cum venissent, orauerũt 15
pro ipsis vt acciperent Spiritum sanctũ:
* Nondum enim in quemquam illorum 16
venerat, sed baptizati tantum erant in
nomine Domini Iesu. * Tunc impone- 17
bant manus super illos, & accipiebant
Spiritum sanctum. * Cum vidisset autẽ 18
Simon quia per impositionem manus
Apostolorum daretur Spiritus sanctus,
obtulit eis pecuniam, * dicens: Date & 19
mihi hanc potestatẽ, vt cuicumque im- D
posuero manus, accipiat Spiritum san-
ctum. Petrus autem dixit ad eum: * Pe- 20
cunia tua tecum sit in perditionẽ: quo-
niam donum Dei existimasti pecunia
possideri. * Non est tibi pars, neque sors 21
in sermone isto. cor enim tuum nõ est
rectum coram Deo. * Pœnitentiam ita- 22
que age ab hac nequitia tua: & roga
Deum, si forte remittatur tibi hæc co-
gitatio cordis tui. * In felle enim ama- 23
ritudinis, & obligatione iniquitatis vi-
deo te esse. * Respondens autem Simon, 24
dixit: Precamini vos pro me ad Domi-
num, vt nihil veniat super me horum,
quæ dixistis. * Et illi quidem testificati, 25
& locuti verbum Domini, redibant Ie- E
rosolymã, & multis regionibus Sama-
ritanorũ euangelizabant. * Angelus au- 26
tem Domini locutus est ad Philippum,
dicens: Surge, & vade contra meridianũ
ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in
Gazã: hæc est deserta. * Et surgens abijt. 27
Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens
Candacis Reginæ Æthiopum, qui erat
super omnes gazas eius: venerat adora-
re in Ierusalem: * & reuertebatur sedẽs 28
super currum suum, legensq. Isaiam
prophetam. * Dixit autem Spiritus Phi- 29
lippo: Accede, & adiunge te ad currum
istum. * Accurrens autem Philippus, 30
audiuit eum legentem Isaiam prophe- F
tam, & dixit: Putasne intelligis quæ
31 legis? * Qui ait: Et quomodo possum,
si nõ aliquis ostẽderit mihi? Rogauitq.
Philippum vt ascenderet, & sederet se-
32 cum. * Locus autem Scripturæ, quam
legebat, erat hic: ‖ Tamquam ouis ad ‖ Isai. 53. c.
occisionẽ ductus est: & sicut agnus coram tondẽte se, sine voce, sic non ape-
33 ruit os suum. * In humilitate iudicium
eius sublatum est. Generationem eius
quis enarrabit, quoniam tolletur de
34 terra vita eius? * Respondens autem eu-
nuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de
quo Propheta dicit hoc? de se, an de
35 alio aliquo? * Aperiẽs autem Philippus
os suum, & incipiens a Scriptura ista,
36 euangelizauit illi Iesum. * Et dum
irent per viam, venerunt ad quandam
G aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua,
37 quid prohibet me baptizari? * Dixit au-
tem Philippus: Si credis ex toto corde,
licet. Et respondens ait: Credo, Filium
38 Dei esse Iesum Christum. * Et iussit
stare currum: & descenderunt vterque
in aquam, Philippus, & Eunuchus, &
39 baptizauit eum. * Cum autem ascen-
dissent de aqua, Spiritus Domini ra-
puit Philippum, & amplius non vidit
eum Eunuchus. Ibat autem per viam
40 suam gaudens. * Philippus autem in-
uentus est in Azoto, & pertransiens
euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec
veniret Cæsaream.

CAP. IX.

1 A Saulus autem adhuc spirans minarũ, Gal. 1. c. 13
& cædis in discipulos Domini, ac-
2 cessit ad principem Sacerdotum, * &
petijt ab eo epistolas in Damascum ad
synagogas: vt si quos inuenisset huius
viæ viros, ac mulieres, vinctos per-
3 duceret in Ierusalem. * ‖ Et cum iter ‖ Inf. 22. 6
faceret, contigit vt appropinquaret 1. Cor. 15. b.
Damasco: & subito circumfulsit eum 2. Cor. 12. a.
4 lux de cælo. * Et cadens in terram
audiuit vocem dicentem sibi: Saule,
5 Saule, quid me persequeris? * Qui
dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego
sum Iesus, quem tu persequeris. durum
6 est tibi contra stimulum calcitrare. * Et
tremens, ac stupens dixit: Domine, quid
7 me vis facere? * Et Dominus ad eũ: Sur-
B ge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur
tibi

Digitized by Google

tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocē, neminem autem videntes. * Surrexit autem Saulus de terra, apertisq. oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. * Et erat ibi tribus diebus non videns, & nō manducauit, neque bibit. * Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illum in visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. * Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur rectus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarsensem: ecce enim orat. (* Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus vt visum recipiat.) * Respondit autē Ananias: Domine, audiui a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem: * & hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes, qui inuocant nomen tuum. * Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meū coram gentibus, & regibus, & filijs Israel. * Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. * Et abijt Ananias, & introiuit in domū: & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas, & implearis Spiritu sancto. * Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamæ, & visum recepit: & surgens baptizatus est. * Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. * Et continuo in synagogis prædicabat Iesum, quoniam hic est Filius Dei. * Stupebant autem omnes, qui audiebant, & dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Ierusalem eos, qui inuocabant nomen istud: & huc ad hoc venit vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum? * Saulus autem multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. * Cum autē implerentur dies multi, consilium fecerunt in vnū Iudæi vt eum interficerent. * Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. ‖ Custodiebant autem & portas

8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

‖ 2. Cor. 11. g. 32

25 die ac nocte, vt eum interficerent. * Accipiētes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt eum, submittētes in
26 sporta. * Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis, & omnes timebant eū, non credentes quòd
27 esset discipulus. * Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos: & narrauit illis quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in
28 nomine Iesu. * Et erat cum illis intrās, & exiens in Ierusalem, & fiducialiter
29 agens in nomine Domini. * Loquebatur quoque Gentibus, & disputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere
30 eum. * Quod cum cognouissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & dimiserūt
31 Tarsum. * Ecclesia quidem per totam Iudæam, & Galilæam, & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione san-
32 cti Spiritus replebatur. * Factum est autem, vt Petrus dum pertransiret vniuersos, deueniret ad sanctos, qui habitabant
33 Lyddæ. * Inuenit autem ibi hominem quēdam, nomine Ænean, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyti-
34 cus. * Et ait illi Petrus: Ænea, sanat te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne
35 tibi. Et continuo surrexit. * Et viderūt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui cōuersi sunt ad Dominum.
36 * In Ioppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis, quas faciebat.
37 * Factum est autem in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quam cū lauissent,
38 posuerunt eam in cœnaculo. * Cum autem prope esset Lydda ad Ioppen, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, misserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire vsque ad nos.
39 * Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum aduenisset, duxerunt illum in cœnaculum: & circumsteterūt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas, & vestes, quas faciebat illis Dor-
40 cas. * Eiectis autem omnibus foras: Petrus ponens genua orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, rese-
41 dit. * Dans autem illi manum, erexit eam.

E F C D G

eam. Et cum vocasset sanctos, & vi-
duas, assignauit eam viuam. * Notum 42
autem factũ est per vniuersam Ioppen:
& crediderunt multi in Domino. * Fa- 43
ctum est autem vt dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam coriarium.

CAP. X.

VIr autem quidam erat in Cæsarea, 1
nomine Cornelius, Centurio co- A
hortis, quæ dicitur Italica, * religiosus, 2
ac timens Deum cum omni domo sua,
faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper: * is vidit in visu 3
manifeste, quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem
sibi, Corneli. * At ille intuens eum, 4
timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ,
& eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. * Et nunc 5
mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quendam, qui cognominatur Petrus: * hic hospitatur apud Simonem 6
quendam coriariũ, cuius est domus iuxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat
facere. * Et cum discessisset Angelus, 7
qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum ex his, qui illi parebant. * Qui- 8
bus cum narrasset omnia, misit illos in B
Ioppen. * Postera autẽ die iter illis fa- 9
cientibus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora vt oraret
circa horam sextam. * Et cum esuriret, 10
voluit gustare. Parantibus autem illis,
cecidit super eum mentis excessus: * & 11
vidit cælum apertum, & descendens vas
quoddam, velut linteum magnum, quattuor initijs submitti de cælo in terram,
* in quo erant omnia quadrupedia, & 12
serpentia terræ, & volatilia cæli. * Et fa- 13
cta est vox ad eum: Surge Petre, occide,
& manduca. * Ait autem Petrus: Absit 14
Domine, quia nũquam manducaui omne commune, & immundum. * Et vox 15
iterũ secundo ad eum: Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris. * Hoc 16
autem factum est per ter: & statim
receptum est vas in cælum. * Et dum in- 17
tra se hæsitaret Petrus quidnam esset vi- C
sio, quam vidisset: ecce viri, qui missi
erant a Cornelio, inquirentes domum
18 Simonis, astiterunt ad ianuam. * Et cum
vocassent, interrogabant, si Simon, qui
cognominatur Petrus, illic haberet ho-
19 spitium. * Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres
20 quærunt te. * Surge itaque, descende, &
vade cum eis nihil dubitans: quia ego
21 misi illos. * Descendens autem Petrus
ad viros, dixit: Ecce ego sum, quẽ quæritis: quæ causa est, propter quam veni-
22 stis? * Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iustus, & timens Deum, & testimonium habens ab vniuersa gente Iudæorum, responsum accepit ab Angelo
sancto accersire te in domum suam, &
23 audire verba abs te. * Introducens ergo
eos, recepit hospitio. Sequenti autẽ die
surgens profectus est cum illis: & qui-
D dã ex fratribus ab Ioppe comitati sunt
24 eum. * Altera autem die introiuit Cæsaream. Cornelius vero expectabat illos, conuocatis cognatis suis, & necessa-
25 rijs amicis. * Et factum est cum introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius, &
26 procidens ad pedes eius adorauit. * Petrus vero eleuauit eum, dicens: Surge, &
27 ego ipse homo sum. * Et loquens cum
illo intrauit, & inuenit multos, qui con-
28 uenerant: * dixitq. ad illos: Vos scitis
quomodo abominatum sit viro Iudæo
coniungi, aut accedere ad alienigenam:
sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominẽ.
29 * Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob cau-
30 sam accersistis me? * Et Cornelius ait:
E A nudiusquarta die vsque ad hanc horã,
orans eram hora nona in domo mea, &
ecce vir stetit ante me in veste candida,
31 & ait: * Corneli, exaudita est oratio tua,
& eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt
32 in conspectu Dei. * Mitte ergo in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo
33 Simonis coriarij iuxta mare. * Confestim ergo misi ad te: & tu bene fecisti
veniendo. Nunc ergo omnes nos in cõspectu tuo adsumus audire omnia quæ
cumque tibi præcepta sunt a Domino.
34 * Aperiens autem Petrus os suum, dixit:
In veritate comperi ‖ quia non est per
35 sonarum acceptor Deus, * sed in omni
gente qui timet eum, & operatur iusti-
tiam,

‖ Deu. 10. d. 1. Par. 15. c. Iob 34. b. Sap. 6. b. Eccli. 35. b. Rom. 2. b. Gal. 2. b. 6 Eph. 6. b. Col. 3. d. 25 1. Pet. 1. c.

Digitized by Google

tiam, acceptus est illi. * Verbum misit 36
Deus filijs Israel, annuncians pacem per
Iesum Christum: (hic est omnium Do-
minus.) * Vos scitis quod factum est 37
verbũ per vniuersam Iudæam: incipiens
enim a ‖Galilæa post baptismum, quod
prædicauit Ioannes, * Iesum a Nazareth: 38
quomodo vnxit eum Deus Spiritu san-
cto, & virtute, qui pertransijt benefa-
ciendo, & sanando omnes oppressos a
diabolo, quoniam Deus erat cum illo.
* Et nos testes sumus omnium, quæ fecit 39
in regione Iudæorum, & Ierusalẽ, quem
occiderunt suspendentes in ligno. * Hũc 40
Deus suscitauit tertia die, & dedit eum
manifestum fieri * non omni populo, sed 41
testibus præordinatis a Deo: nobis, qui
manducauimus, & bibimus cũ illo post-
quam resurrexit a mortuis. * Et præce- 42
pit nobis prædicare populo, & testifica-
ri quia ipse est, qui cõstitutus est a Deo G
iudex viuorum, & mortuorum. * ‖Huic 43
omnes Prophetæ testimonium perhibẽt
remissionem peccatorum accipere per
nomen eius omnes, qui credunt in eum.
* Adhuc loquente Petro verba hæc, ce- 44
cidit Spiritus sanctus super omnes, qui
audiebant verbum. * Et obstupuerunt 45
ex circumcisione fideles, qui venerant
cum Petro: quia & in nationes gratia
Spiritus sancti effusa est. * Audiebant 46
enim illos loquentes linguis, & magni-
ficantes Deũ. * Tunc respondit Petrus: 47
Numquid aquam quis prohibere potest
vt non baptizentur hi, qui Spiritum san-
ctum acceperunt sicut & nos? * Et ius- 48
sit eos baptizari in nomine Domini Ie-
su Christi. Tunc rogauerunt eũ vt ma-
neret apud eos aliquot diebus.

‖Luc.4.c.14

‖Ier.31.f.34
Mich.7.d.18

CAP. XI.

AVdierunt autem Apostoli, & fra- 1
tres, qui erant in Iudæa: quoniam A
& Gentes receperunt verbum Dei.
* Cum autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant aduersus illum, 2
qui erant ex circumcisione, * dicentes: 3
Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis? * Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens: * Ego eram in ciuitate 4 5
Ioppe orans, & vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initijs summitti de cælo, & venit vsque ad me.
6 * In quod intuens considerabam, & vidi quadrupedia terræ, & bestias, & re-
7 ptilia, & volatilia cæli. * Audiui autem & vocem dicentem mihi: Surge Petre,
8 occide, & manduca. * Dixi autem: Nequaquam Domine: quia commune aut immundum numquam introiuit in
9 os meum. * Respondit autem vox secũdo de cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne
10 commune dixeris. * Hoc autem factum B est per ter: & recepta sunt omnia rur-
11 sum in cælum. * Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua eram,
12 missi a Cæsarea ad me. * Dixit autem Spiritus mihi vt irem cũ illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum & sex fratres isti, & ingressi sumus in domum
13 viri. * Narrauit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua, stantem & dicentem sibi: Mitte in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur
14 Petrus, * qui loquetur tibi verba, in quibus saluus eris tu, & vniuersa domus
15 tua. * Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut &
16 in nos in initio. * Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: ‖Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem
17 baptizabimini Spiritu sancto. * Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui
18 possem prohibere Deum? * His audi- C tis, tacuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiã
19 dedit Deus ad vitam. * Et illi quidem, qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambulauerunt vsque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi
20 solis Iudæis. * Erant autem quidam ex eis viri Cyprij, & Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annunciantes Dominum Ie-
21 sum. * Et erat manus Domini cum eis: multusq. numerus credentium conuer-
22 sus est ad Dominum. * Peruenit autem sermo ad aures ecclesiæ, quæ erat Ierosolymis super istis: & miserunt Bar-
23 nabam vsque ad Antiochiam. * Qui cum peruenisset, & vidisset gratiam Dei, gauisus est: & hortabatur omnes in propo-

‖Sup.1.a.5
Matt.3.c.11
Mar.1.b.8
Luc.3.c.16
Ioan.1.d.26
Inf.19.a.4

Digitized by Google

proposito cordis permanere in Domino: * quia erat vir bonus, & plenus Spi- 24
ritu sancto, & fide. Et apposita est
multa turba Domino. * Profectus est 25
autem Barnabas Tarsum, vt quæreret
Saulum: quem cum inuenisset, perdu-
xit Antiochiam. * Et annum totũ con- 26
uersati sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt
turbam multam, ita vt cognominaren-
tur primum Antiochiæ discipuli, Chri-
stiani. * In his autem diebus superue- 27
nerunt ab Ierosolymis prophetæ Antio-
chiam: * & surgens vnus ex eis nomine 28
Agabus, significabat per spiritum famem
magnam futuram in vniuerso orbe ter-
rarum, quæ facta est sub Claudio. * Di- 29
scipuli autem, prout quis habebat, pro-
posuerũt singuli in ministerium mittere
habitantibus in Iudæa fratribus: * quod 30
& fecerunt, mittentes ad seniores per
manus Barnabæ, & Sauli.

CAP. XII.

EOdem autem tempore misit Hero- 1
des rex manus, vt affligeret quosdã A
de Ecclesia. * Occidit autem Iacobum 2
fratrem Ioannis gladio. * Videns autem 3
quia placeret Iudæis, apposuit vt appre-
henderet & Petrum. Erant autem dies
Azymorum. * Quem cum apprehen- 4
disset, misit in carcerem, tradens quat-
tuor quaternionibus militum custodiẽ-
dum, volens post Pascha producere eum
populo. * Et Petrus quidem seruabatur 5
in carcere. Oratio autem fiebat sine
intermissione ab Ecclesia ad Deum pro
eo. * Cum autem producturus eum es- 6
set Herodes, in ipsa nocte erat Petrus
dormiens inter duos milites, vinctus ca-
tenis duabus: & custodes ante ostium
custodiebant carcerem. * Et ecce Ange- 7
lus Domini astitit: & lumen refulsit in
habitaculo: percussoq. latere Petri, ex-
citauit eum, dicens: Surge velociter.
Et ceciderunt catenæ de manibus eius. B
* Dixit autem Angelus ad eum: Præcin- 8
gere, & calcea te caligas tuas. Et fecit
sic. Et dixit illi: Circumda tibi vesti-
mentum tuum, & sequere me. * Et 9
exiens sequebatur eum, & nesciebat quia
verum est, quod fiebat per angelum:
existimabat autem se visum videre.
10 * Transeuntes autem primam & secun-
dam custodiam, venerunt ad portam
ferream, quæ ducit ad ciuitatem: quæ
vltro aperta est eis. Et exeuntes proces-
serunt vicum vnum: & continuo disces-
11 sit Angelus ab eo. * Et Petrus ad se re-
uersus, dixit: Nunc scio vere quia mi-
sit Dominus Angelum suum, & eripuit
me de manu Herodis, & de omni expe-
12 ctatione plebis Iudæorum. * Confide-
ransq. venit ad domum Mariæ matris
Ioannis, qui cognominatus est Marcus,
vbi erant multi congregati, & orantes.
13 * Pulsante autem eo ostium ianuæ, pro-
C cessit puella ad audiendum, nomine
14 Rhode. * Et vt cognouit vocem Pe-
tri, præ gaudio non aperuit ianuam, sed
intro currens nunciauit stare Petrum an-
15 te ianuam. * At illi dixerunt ad eam:
Insanis. Illa autem affirmabat sic se ha-
bere. * Illi autem dicebant: Angelus
16 eius est. * Petrus autem perseuerabat
pulsans. Cum autem aperuissent, vide-
17 runt eum, & obstupuerunt. * Annuens
autem eis manu vt tacerent, narrauit
quomodo Dominus eduxisset eum de
carcere, dixitque: Nunciate Iacobo, &
fratribus hæc. Et egressus abijt in alium
18 locum. * Facta autem die, erat nõ par-
ua turbatio inter milites, quidnam fa-
19 ctum esset de Petro. * Herodes autem
D cum requisisset eum, & non inuenisset,
inquisitione facta de custodibus, iussit
eos duci: descendensq. a Iudæa in Cæ-
20 saream, ibi commoratus est. * Erat au-
tem iratus Tyrijs, & Sidonijs. At illi
vnanimes venerunt ad eum, & persuaso
Blasto, qui erat super cubiculum regis,
postulabant pacem, eo quòd alerentur
21 regiones eorum ab illo. * Statuto au-
tem die Herodes vestitus veste regia, se-
dit pro tribunali, & concionabatur ad
22 eos. * Populus autem acclamabat: Dei
23 voces, & non hominis. * Confestim au-
tem percussit eum Angelus Domini, eo
quòd non dedisset honorem Deo: &
24 cõsumptus a vermibus, expirauit. * Ver-
bum autem Domini crescebat, & multi-
25 plicabatur. * Barnabas autem & Saulus
reuersi sunt ab Ierosolymis ‖ expleto mi- ‖ Sup. 11. d.
nisterio, assumpto Ioanne, qui cogno-
minatus est Marcus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIII.

ERant autem in Ecclesia, quæ erat 1
Antiochiæ, prophetæ, & doctores, in A
quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus. * Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit 2
illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. * Tunc ieiunantes, & orãtes, imponentesq. eis manus, dimiserũt 3
illos. * Et ipsi quidem missi a Spiritu 4
sancto abierunt Seleuciam; & inde nauigauerunt Cyprum. * Et cum venissent 5
Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem & Ioannem in ministerio. * Et cũ per- 6
ambulassent vniuersam insulam vsque B
Paphum, inuenerunt quendam virum magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat Bariesu, * qui erat cum 7
Proconsule Sergio Paulo viro prudẽte. Hic, accersitis Barnaba, & Saulo, desiderabat audire verbum Dei. * Resistebat 8
autẽ illis Elymas magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere Proconsulem a fide. * Saulus autẽ, 9
qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, * dixit: O plene omni 10
dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas. * Et nunc ecce 11
manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem vsque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret. * Tunc Proconsul cum vi- 12
disset factum, credidit admirans super doctrina Domini. * Et cum a Papho na- 13
uigassent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Ioannes autem discedens ab eis, reuersus est Ie-
rosolymam. * Illi vero pertranseuntes 14
Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ: C
& ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. * Post lectionem autem legis, 15
& Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. * Surgens autẽ Pau- 16
lus, & manu silentium indicẽs, ait: Viri Israelitæ, & qui timetis Deum, audi-
17 te: * Deus plebis Israel elegit patres nostros, & plebem exaltauit cum essent incolæ || in terra Ægypti, || & in brachio || Exod. 1. a. 1
18 excelso eduxit eos ex ea, * || & per quadraginta annorum tempus mores eorũ Exod. 13. d. 21 22. & 16. a. 3
19 sustinuit in deserto. * Et destruens gentes septem in terra Chanaan, || sorte di- || Ios. 14. a. 2
20 stribuit eis terram eorum, * quasi post quadringentos & quinquaginta annos: || & post hæc dedit iudices, vsque ad Sa- || Iud. 3. b. 9
21 muel Prophetam. * Et exinde || postulauerunt regem: & dedit illis Deus Saul || 1. Reg. 8. a. 5 & 9. c. 16. & 10. a. 1
filium Cis, virum de tribu Beniamin,
22 annis quadraginta. * & amoto illo, || su- || 1. Reg. 16. c. 13
D scitauit illis Dauid regem: cui testimonium perhibens, dixit: || Inueni Dauid fi- || Ps. 88. b. 21
lium Iesse, virum secundum cor meum,
23 qui faciet omnes voluntates meas. * Huius Deus ex semine || secundum promis- || Isai. 11. a. 1
sionem eduxit Israel saluatorem Iesum,
24 * || prædicante Ioanne ante faciem aduẽtus eius baptismum pœnitentiæ omni || Mat. 3. a. 1 Mar. 1. a. 2 Luc. 3. a. 3
25 populo Israel. * Cum impleret autem Ioannes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse, || non sum ego, sed || Ioan. 1. c. 20
ecce venit post me, cuius non sum di- Mar. 1. a. 7
26 gnus calceamenta pedum soluere. * Viri fratres, filij generis Abraham, & qui Matt. 3. b. 11
in vobis timent Deum, vobis verbum
27 salutis huius missum est. * Qui enim habitabant Ierusalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces prophetarũ, quæ per omne sabbatum leguntur, iu-
28 dicantes impleuerunt, * & nullam cau- E
sam mortis inuenientes in eo, || petierũt || Mat. 27. c. 20
29 a Pilato, vt interficerent eum. * Cumq. 22 Mar. 15. b. 13
consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, deponẽtes eum de ligno, po- Luc. 23. c. 21 23
30 suerunt eum in monumento. * || Deus Io. 19. c. 16 || Matt. 28
vero suscitauit eum a mortuis tertia Mar. 16
die: qui visus est per dies multos his, Luc. 24
31 * qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem: qui vsque nunc sunt Ioan. 20
32 testes eius ad plebem. * Et nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres no-
33 stros repromissio facta est: * quoniam hanc Deus adimpleuit filijs nostris resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo secũdo
scriptum est: || Filius meus es tu, ego || Psal. 2. b. 7
34 hodie genui te. * Quòd autem suscitauit eum a mortuis, amplius iam non reuersurum in corruptionem, ita dixit:
|| Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. || Isai. 55. a. 3

* Ideoq.

Digitized by Google

Psal 15. b. 10 * Ideoq. & alias dicit : ‖ Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. * Dauid enim in sua generatione cum admi- 36
‖ 2. Reg. 2. b. 10 nistrasset, voluntati Dei ‖ dormiuit: & & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem. * Quem vero Deus suscitauit a mortuis, non vidit corruptionem. 37
* Notũ igitur sit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annunciatur, & ab omnibus, quibus non 38
potuistis in lege Moysi iustificari, * in & hoc omnis, qui credit, iustificatur. * Videte ergo ne superueniat vobis quod di- 39 40
‖ Abac. 1. b. 5 ctum est in Prophetis : * ‖ Videte contẽptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod non credetis, siquis enarrauerit vobis. * Exeuntibus autem illis ro- 41 42
gabant vt sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc. * Cumq. dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorum, & colentium aduenarum, Paulum, & Barnabam: qui loquentes suadebant eis vt permanerent in gratia Dei. * Sequenti 43 44
vero sabbato pene vniuersa ciuitas con- G
uenit audire verbum Dei. * Videntes 45
autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his, quæ a Paulo dicebantur, blasphemantes. * Tunc constan- 46
ter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce & conuertimur ad Gentes. * sic enim præ- 47
‖ Isai. 49. b. 6 cepit nobis Dominus : ‖ Posui te in lucem Gentium, vt sis in salutem vsque & ad extremum terræ. * Audientes autem 48
Gentes gauisæ sunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam &. 49
* Disseminabatur autem verbum Domini per vniuersam regionem. * Iudæi au- 50
tem concitauerunt mulieres religiosas, & honestas, & primos ciuitatis, & & excitauerunt persecutionem in Paulum, & Barnabam : & & eiecerunt eos de fi-
‖ Mar. 6. b. 11 nibus suis. * ‖ At illi excusso puluere & 51
Mat. 10. b. 14 Luc. 9. a. 5 pedum in eos, & venerunt Iconium &.
* Discipuli quoque replebantur gaudio, 52
& Spiritu sancto.

CAP. XIIII.

FActum est autem Iconij, & vt simul 1
introirent in synagogam Iudæorum, A
& loquerentur, ita vt crederet Iudæorum, & Græcorum copiosa multitudo.
2 * Qui vero increduli fuerunt Iudæi, suscitauerunt, & ad iracundiam concitauerunt animas Gentium aduersus fra-
3 tres. * Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimoniũ perhibẽte verbo gratiæ suæ, dante signa, & prodigia fieri per manus
4 eorum. * Diuisa est autem multitudo ciuitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, quidam vero cum Apostolis.
5 * Cum autem factus esset impetus Gentilium, & Iudæorum cum principibus suis, vt contumelijs afficerent, & lapi-
6 darent eos, * intelligentes cõfugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lystram, & Derben,
B & vniuersam in circuitu regionem &,
7 & ibi euangelizantes erant. * Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ, qui
8 numquam ambulauerat. * Hic audiuit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet & vt saluus
9 fieret, * dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit, & am-
10 bulabat. * Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt vocem suam Lycaonicè dicentes: Dij similes facti hominibus, descenderunt ad nos.
11 * Et & vocabant Barnabam Iouem, Paulum vero Mercurium: quoniam ipse e-
12 rat dux verbi. * Sacerdos quoque Iouis, qui erat ante ciuitatem, tauros, & coronas ante ianuas afferens, cum popu-
13 lis volebat sacrificare. * Quod vbi au-
C dierunt Apostoli, Barnabas & Paulus, conscissis tunicis suis exilierunt in tur-
14 bas clamantes, * & dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis conuerti ad Deum viuum, ‖ qui fecit cælum, & terram, & ‖ Psal. 145. a.
15 mare, & omnia quæ in eis sunt: * qui in Apoc. 14. b. præteritis generationibus dimisit omnes
16 gentes ingredi vias suas. * Et quidem nõ sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de cælo, dans pluuias, & & tempora fructifera implens cibo, & læ-
17 titia corda nostra. * Et hæc dicentes, vix sedauerunt turbas ne sibi immola-
18 rent. * Superuenerunt autem quidam ab Antiochia, & Iconio Iudæi: & persuasis turbis, lapidantesq. Paulum, tra-

xerunt

Digitized by Google

xerunt extra ciuitatem, existimantes eũ
mortuum esse. * Circumdantibus au- 19
tem eum discipulis, surgens intrauit ci- D
uitatem, & postera die profectus est cũ
Barnaba in Derben. * Cumq. euange- 20
lizassent ciuitati illi, & docuissent mul-
tos, reuersi sunt Lystram, & Iconium,
& Antiochiam, * confirmantes animas 21
discipulorum, exhortantesq. vt perma-
nerent in fide: & quoniam per multas
tribulationes oportet nos intrare in re-
gnum Dei. * Et cum constituissent illis 22
per singulas ecclesias presbyteros, &
orassent cum ieiunationibus, commen-
dauerunt eos Domino, in quem credi-
derunt. * Transeuntesq. Pisidiam, vene- 23
runt in Pamphyliam, * & loquentes ver- 24
bum Domini in Perge, descenderunt in
|| Sup. 13. a. 1 Attaliam: * || & inde nauigauerunt An- 25
tiochiam, vnde erant traditi gratiæ Dei
in opus, quod compleuerũt. * Cum au- 26
tem venissent, & congregassent Ecclesiã,
retulerunt quanta fecisset Deus cum il-
lis, & quia aperuisset Gentibus ostium
fidei. * Morati sunt autem tempus non 27
modicum cum discipulis.

CAP. XV.

ET quidam descendentes de Iudæa, 1
|| Gal. 5. a. 2 docebant fratres: || Quia nisi circũ- A
cidamini secundum morem Moysi, non
potestis saluari. * Facta ergo seditione 2
non minima Paulo, & Barnabæ aduer-
sus illos, statuerunt vt ascenderent Pau-
lus, & Barnabas, & quidam alij ex a-
lijs ad Apostolos, & presbyteros in Ie-
rusalem super hac quæstione. * Illi er- 3
go deducti ab Ecclesia pertransibãt Phœ
nicem, & Samariam, narrantes conuer-
sionem Gentium: & faciebant gaudium
magnum omnibus fratribus. * Cum au- 4
tem venissent Ierosolymã, susceptí sunt
ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus
annunciantes quanta Deus fecisset
cum illis. * Surrexerunt autem quidam 5
de hæresi Pharisæorum, qui crediderũt, B
dicentes: Quia oportet circumcidi eos,
præcipere quoque seruare legem Moysi.
* Conueneruntq. Apostoli, & seniores 6
videre de verbo hoc. * Cum autem ma- 7
gna conquisitio fieret, surgens Petrus
|| Sup. 10. b. 20 dixit ad eos: || Viri fratres, vos scitis
quoniam ab antiquis diebus Deus in
nobis elegit, per os meum audire Gen-
8 tes verbum Euangelij, & credere. * Et
qui nouit corda Deus, testimoniũ per-
hibuit, || dans illis Spiritum sanctum, si- || Sup. 10. g. 45
9 cut & nobis, * & nihil discreuit inter
nos & illos, fide purificans corda eorũ.
10 * Nunc ergo quid tentatis Deum, im-
ponere iugum super ceruices discipulo-
rum, quod neque patres nostri, neque
11 nos portare potuimus? * Sed per gratiã
C Domini Iesu Christi credimus saluari,
12 quemadmodum & illi. * Tacuit autem
omnis multitudo: & audiebant Barna-
bam, & Paulum narrantes quanta Deus
fecisset signa, & prodigia in Gentibus
13 per eos. * Et postquam tacuerunt, re-
spondit Iacobus, dicens: Viri fratres, au-
14 dite me. * Simon narrauit quemadmo-
dum primum Deus visitauit sumere ex
15 Gentibus populum nomini suo. * Et
huic concordant verba Prophetarum,
16 sicut scriptum est: * || Post hæc reuertar, || Ro. 9. c. 11
& reædificabo tabernaculũ Dauid, quod
decidit; & diruta eius reædificabo, & e-
17 rigam illud: * vt requirant ceteri homi-
D num Dominum, & omnes gentes, su-
per quas inuocatum est nomen meum,
18 dicit Dominus faciens hæc. * Notum a
19 sæculo est Domino opus suum. * Pro-
pter quod ego iudico non inquietari
eos, qui ex Gentibus conuertuntur ad
20 Deum, * sed scribere ad eos vt abstineãt
se a contaminationibus simulachrorum,
& fornicationis, & suffocatis, & sangui-
21 ne. * Moyses enim a temporibus anti-
quis habet in singulis ciuitatibus qui eũ
prædicent in synagogis, vbi per omne
22 sabbatum legitur. * Tunc placuit Apo-
stolis, & senioribus cum omni Ecclesia,
eligere viros ex eis, & mittere Antio-
chiam cum Paulo, & Barnaba, Iudam,
qui cognominabatur Barsabas, & Silam
23 viros primos in fratribus, * scribentes
E per manus eorum. APOSTOLI &
seniores fratres, his, qui sunt Antio-
chiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex
Gentibus, salutem.
24 * Quoniam audiuimus quia quidam
ex nobis exeuntes, turbauerunt vos
verbis, euertentes animas vestras,
25 quibus non mandauimus: * placuit no-
bis collectis in vnum, eligere viros,
& mittere ad vos cum charissimis no-
26 stris Barnaba, & Paulo, * hominibus,

Digitized by Google

qui tradiderũt animas suas pro nomine
Domini nostri Iesu Christi. * Misimus 27
ergo Iudam, & Silam, qui & ipsi vo-
bis verbis referent eadem. * Visum est 28
enim Spiritui sancto, & nobis nihil vl- F
tra imponere vobis oneris quàm hæc
necessaria: * vt abstineatis vos ab immo- 29
latis simulachrorum, & sanguine, & suf-
focato, & fornicatione, a quibus custo-
dientes vos, bene agetis. Valete. * Illi 30
ergo dimissi, descenderunt Antiochiã:
& congregata multitudine tradiderunt
epistolam. * Quam cum legissent, ga- 31
uisi sunt super consolatione. * Iudas au- 32
tem, & Silas, & ipsi cum essent Prophe-
tæ, verbo plurimo cõsolati sunt fratres,
& confirmauerunt. * Facto autem ibi 33
aliquanto tempore, dimissi sunt cum
pace a fratribus ad eos, qui miserant il-
los. * Visum est autem Silæ ibi remane- 34
re: Iudas autem solus abijt Ierusalem.
* Paulus autem, & Barnabas demorabã- 35
tur Antiochiæ docentes: & euangelizan- G
tes cum alijs pluribus verbum Domini.
* Post aliquot autem dies, dixit ad Bar- 36
nabam Paulus: Reuertẽtes visitemus fra-
tres per vniuersas ciuitates, in quibus
prædicauimus verbum Domini, quomo-
do se habeant. * Barnabas autem vole- 37
bat secum assumere & Ioannem, qui co-
gnominabatur Marcus. * Paulus autem 38
rogabat eum (vt qui discessisset ab eis
de Pamphylia, & non isset cum eis in
opus) non debere recipi. * Facta est au- 39
tem dissensio, ita vt discederent ab in-
uicem, & Barnabas quidem assumpto
Marco nauigaret Cyprum. * Paulus ve- 40
ro electo Sila profectus est, traditus gra-
tiæ Dei a fratribus. * Perambulabat au- 41
tem Syriam, & Ciliciam, confirmans
Ecclesias: præcipiens custodire præcepta
Apostolorum, & seniorum.

CAP. XVI.

PEruenit autem Derben, & Lystram. 1
Et ecce discipulus quidam erat ibi A
nomine Timotheus, filius mulieris Iu-
dææ fidelis, patre Gentili. * Huic testi- 2
monium bonum reddebant qui in Ly-
stris erant, & Iconio fratres. * Hunc 3
voluit Paulus secum proficisci: & assu-
mens circumcidit eum propter Iudæos,
qui erant in illis locis. Sciebant enim
omnes quòd pater eius erat Gentilis.
4 * Cum autem pertransirẽt ciuitates, tra-
debant eis custodire dogmata, quæ erãt
decreta ab Apostolis & senioribus, qui
5 erant Ierosolymis. * Et Ecclesiæ quidem
confirmabantur fide, & abundabant
6 numero quotidie. * Transeuntes autem
Phrygiam, & Galatiæ regionem,
vetati sunt a Spiritu sancto loqui ver-
7 bum Dei in Asia. * Cum venissent au-
B tem in Mysiam, tentabant ire in Bithy-
niam: & non permisit eos Spiritus Ie-
8 su. * Cum autem pertransissent Mysiam,
9 descenderunt Troadem: * & visio per
noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo
quidam erat stans, & deprecans eum,
& dicens: Transiens in Macedoniam,
10 adiuua nos. * Vt autem visum vidit,
statim quæsiuimus proficisci in Mace-
doniam, certi facti quòd vocasset nos
11 Deus euangelizare eis. * Nauigantes au-
tem a Troade, recto cursu venimus
Samothraciam, & sequenti die Neapo-
12 lim: * & inde Philippos, quæ est prima
partis Macedoniæ ciuitas, colonia.
Eramus autem in hac Vrbe diebus ali-
13 quot, conferentes. * Die autem sabba-
C torum egressi sumus foras portã iuxta
flumen, vbi videbatur oratio esse:
& sedentes loquebãmur mulieribus, quæ
14 conuenerant. * Et quædam mulier no-
mine Lydia, purpuraria ciuitatis Thya-
tirenorum, colens Deum, audiuit: cu-
ius Dominus aperuit cor intendere his,
15 quæ dicebantur a Paulo. * Cum autem
baptizata esset, & domus eius, deprecã-
ta est dicens: Si iudicastis me fidelem
Domino esse, introite in domum meã,
16 & manete. Et coegit nos. * Factum est
autem euntibus nobis ad orationem,
puellam quandam habentem spiritum
pythonem obuiare nobis, quæ quæstum
magnũ præstabat dominis suis diuinan-
17 do. * Hæc subsecuta Paulum, & nos, cla-
D mabat dicẽs: Isti homines serui Dei ex-
celsi sunt, qui annunciant vobis viam
18 salutis. * Hoc autẽ faciebat multis die-
bus. Dolens autem Paulus, & conuer-
sus, spiritui dixit: Præcipio tibi in no-
mine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit
19 eadem hora. * Videntes autem domi-
ni eius quia exiuit spes quæstus eorum,
apprehendentes Paulum, & Silam per-
20 duxerunt in forum ad principes: * &
osse-

Digitized by Google

offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatem nostram, cum sint Iudæi: * & annunciant 21
morem, quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani.
* Et cucurrit plebs aduersus eos: & ma- 22
|| 2.Cor. 12.f. 25 gistratus, scissis tunicis eorum, || iusserunt eos virgis cædi. * Et cum multas 23
1.Thes.2.a.2 Phil.1.b.13 plagas eis imposuissent, miserunt eos in E
carcerem, præcipientes custodi vt diligenter custodiret eos. * Qui cum tale 24
præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno. * Media autem nocte Paulus, 25
& Silas orantes, laudabant Deum: & audiebant eos, qui in custodia erant.
* Subito vero terræmotus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta 26
carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & vniuersorũ vincula soluta sunt.
* Expergefactus autẽ custos carceris, & 27
videns ianuas apertas carceris, euaginato gladio volebat se interficere, æstimãs fugisse vinctos. * Clamauit autem Pau- 28
lus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: vniuersi enim hic sumus. * Peti- 29
toq. lumine, introgressus est: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes: F
* & producens eos foras, ait: Domini, 30
quid me oportet facere, vt saluus fiam?
* At illi dixerunt: Crede in Dominum 31
Iesum: & saluus eris tu, & domus tua.
* Et locuti sunt ei verbum Domini cum 32
omnibus, qui erant in domo eius. * Et 33
tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuo. * Cumq. 34
perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua credens Deo. * Et cum 35
dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.
* Nunciauit autem custos carceris verba 36
hæc Paulo: Quia miserunt magistratus G
vt dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace. * Paulus autẽ dixit eis: Cæ- 37
sos nos publice, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, & nũc occulte nos eijciunt? Non ita: sed veniant, * & ipsi nos eijciant. Nuncia- 38
uerũt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntq. audito quòd Romani essent: * & venientes deprecati 39
sunt eos, & educentes rogabant vt e-
40 grederentur de Vrbe. * Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

CAP. XVII.

1 A Cvm autem perambulassent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt
Thessalonicam, vbi erat synagoga Iu-
2 dæorum. * Secundum consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos, & per sabbata tria disserebat eis de Scripturis,
3 * adaperiens & insinuans quia Christum oportuit pati, & resurgere a mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem ego
4 annuncio vobis. * Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo, & Silæ, & de colentibus, Gentilibusq. multitudo magna, & mulieres nobi-
5 B les non paucæ. * Zelantes autem Iudæi, assumentesq. de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitauerunt ciuitatem: & assistentes domui Iasonis quærebant eos producere in populum.
6 * Et cum non inuenissent eos, trahebãt Iasonem, & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Vrbem concitant, & huc vene-
7 runt, * quos suscepit Iason, & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, re-
8 gem alium dicentes esse, Iesum. * Concitauerunt autem plebem, & principes
9 ciuitatis audientes hæc. * Et accepta satisfactione a Iasone, & a ceteris, di-
10 miserunt eos. * Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum, & Si-
C lam in Beroeam. Qui cum venissent, in synagogam Iudæorum introierunt.
11 * Hi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum cum omni auiditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se ha-
12 berent. * Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium hone-
13 starum, & viri non pauci. * Cum autem cognouissent in Thessalonica Iudæi, quia & Beroeæ prædicatum est a Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commouentes, & turbantes multitudi-
14 nem. * Statimq. tunc Paulum dimiserunt fratres, vt iret vsque ad mare: Silas autem, & Timotheus remanserunt
15 ibi. * Qui autem deducebant Paulum,

Digitized by Google

perduxerunt eum vsque Athenas, & accepto mãdato ab eo ad Silam, & Timotheum vt quàm celeriter venirẽt ad illum, profecti sunt. * Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idolatriæ deditam ciuitatem. * Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos, qui aderant. * Quidam autem Epicurei, & Stoici philosophi differebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult seminiuerbius hic, dicere? Alij vero: Nouorum dæmoniorum videtur annunciator esse: quia Iesum, & resurrectionem annunciabat eis. * Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quæ est hæc noua, quæ a te dicitur, doctrina? * noua enim quædam infers auribus nostris: Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse. (* Athenienses autem omnes, & aduenæ hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid noui.) * Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Atheniẽses per omnia quasi superstitiosiores vos video. * Præteriens enim, & videns simulachra vestra, inueni & aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis.

|| Gen. 1. a. 1. * || Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cum

|| Sup. 7. f. 48 sit Dominus, || non in manufactis templis habitat, * nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia: * fecitq. ex vno omne genus hominum inhabitare super vniuersam faciem terræ, definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum, * quærere Deum si forte attrectent eum, aut inueniant, quamuis non longe sit ab vnoquoque nostrum. * In ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus: sicut & quidam vestrorum Poetarũ dixerunt: Ipsius enim & genus sumus. * Genus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis, & cogitationis hominis, Diuinum esse simile. * Et tempora quidem huius ignorantiæ despiciens Deus, nunc annunciat hominibus vt omnes vbique pœnitentiam agant, * eo quòd statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis. * Cum audissent autem resurrectionem mortuorũ, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. * Sic Paulus exiuit de medio eorum. * Quidam vero viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAP. XVIII.

1 POst hæc egressus ab Athenis, venit
2 Corinthum: * & inueniens quendam
A Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius, (eo quòd præcepisset Claudius discedere omnes
3 Iudæos a Roma) accessit ad eos. * Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erant autem scenofactoriæ artis.) * Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponẽs
4 nomen Domini Iesu, suadebatq. Iudæis,
5 & Græcis. * Cum venissent autem de
B Macedonia Silas & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse
6 Christum Iesum. * Contradicentibus autem eis, & blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mun-
7 dus ego, ex hoc ad Gentes vadam. * Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deũ, cuius domus erat coniuncta synagogæ.
8 * Crispus autem archisynagogus credi-
C dit Domino cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes crede-
9 bant, & baptizabantur. * Dixit autem Dominus nocte per visionẽ Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas:
10 * propter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi vt noceat te: quoniã populus est mihi multus in hac ci-
11 uitate. * Sedit autẽ ibi annũ & sex men-
12 ses, docens apud eos verbũ Dei. * Gallio-
D ne autẽ proconsule Achaiæ, insurrexerunt vno animo Iudæi in Paulũ, & ad-
13 duxerunt eũ ad tribunal, * dicẽtes: Quia contra legem hic persuadet hominibus

colere

Digitized by Google

colere Deum. * Incipiente autem Pau- 14
lo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos:
Si quidem esset iniquum aliquid, aut
facinus pessimum o viri Iudæi, recte
vos sustinerem. * Si vero quæstiones 15
sunt de verbo, & nominibus, & lege
vestra, vos ipsi videritis: Iudex ego
horum nolo esse. * Et minauit eos a 16
tribunali. * Apprehendentes autem om- 17
nes Sosthenem principē synagogæ, per- E
cutiebāt eum ante tribunal: & nihil eo-
rum Gallioni curæ erat. * Paulus vero 18
cum adhuc sustinuisset dies multos, fra-
tribus valefaciens, nauigauit in Syriam,
(& cum eo Priscilla, & Aquila) qui si-
bi || totonderat in Cenchris caput: habe-
bat enim votum. * Deuenitq. Ephesum, 19
& illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus
synagogam, disputabat cum Iudæis.
* Rogantibus autem eis vt ampliori tē- 20
pore maneret, non consensit, * sed va- 21
lefaciens, & dicens, Iterum reuertar ad
vos Deo volente, profectus est ab E-
pheso. * Et descendens Cæsaream, ascen- 22
dit, & salutauit Ecclesiam, & descen- F
dit Antiochiam. * Et facto ibi aliquanto 23
tempore profectus est, perambulans ex
ordine Galaticam regionem, & Phry-
giam, confirmans omnes discipulos.
* Iudæus autem quidam, Apollo nomi- 24
ne, Alexandrinus genere, vir eloquens,
deuenit Ephesum, potens in scripturis.
* Hic erat edoctus viam Domini: & 25
& feruens spiritu loquebatur, & doce-
bat diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciens
tantum baptisma Ioannis. * Hic ergo 26
cœpit fiducialiter agere in synagoga. G
Quem cum audissent Priscilla & Aqui-
la, assumpserunt eum, & diligentius
exposuerunt ei viam Domini. * Cum 27
autem vellet ire Achaiam, exhortati
fratres, scripserunt discipulis vt suscipe-
rent eum. Qui cum venisset, contulit
multum his, qui crediderant. * Vehe- 28
menter enim Iudæos reuincebat publi-
ce, ostendens per Scripturas, esse Chri-
stum Iesum.

|| Num. 6. c. 18
Inf. 21. d. 24

CAP. XIX.

FActum est autem, cum Apollo esset 1
Corinthi, vt Paulus peragratis su- A
perioribus partibus veniret Ephesum, &
2 inueniret quosdam Discipulos: * dixitq.
ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis
credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed
neque si Spiritus sanctus est, audiuimus.
3 * Ille vero ait: In quo ergo baptizati e-
stis? Qui dixerūt: In Ioannis baptisma-
4 te. * Dixit autem Paulus: || Ioannes ba- || Mat. 3. c. 11
ptizauit baptismo pœnitentiæ populū, Mar. 1. a. 3
dicens: In eum, qui venturus esset post Luc. 3. c. 16
ipsum, vt crederent, hoc est, in Ie- Ioan. 1. d. 26
5 sum. * His auditis, baptizati sunt in Sup. 1. a. 5. & 11. c. 16
6 nomine Domini Iesu. * Et cum impo-
B suisset illis manus Paulus, venit Spiri-
tus sanctus super eos, & loquebantur
7 linguis, & prophetabant. * Erant autem
8 omnes viri fere duodecim. * Introgres-
sus autem synagogam, cum fiducia lo-
quebatur per tres menses, disputans, &
9 suadens de regno Dei. * Cum autem
quidam indurarentur, & non crederent,
maledicētes viam Domini coram mul-
titudine, discedens ab eis, segregauit
discipulos, quotidie disputans in scho-
10 la tyranni cuiusdam. * Hoc autem
factum est per biennium, ita vt om-
nes, qui habitabant in Asia, audirent
verbum Domini, Iudæi atque Genti-
11 les. * Virtutesq. non quaslibet faciebat
12 Deus per manum Pauli: * ita vt etiam
C super languidos deferrentur a corpore
eius sudaria, & semicinctia, & re-
cedebant ab eis languores, & spiritus
13 nequam egrediebantur. * Tentauerunt
autem quidam & de circumeuntibus
Iudæis exorcistis, inuocare super eos,
qui habebant spiritus malos, nomen
Domini Iesu, dicentes: Adiuro vos per
14 Iesum, quem Paulus prædicat. * Erant
autem quidam Iudæi Sceuæ principis
sacerdotum septem filij, qui hoc facie-
15 bant. * Respondens autem spiritus ne-
quam dixit eis: Iesum noui, & Pau-
16 lum scio: vos autem qui estis? * Et
insiliens in eos homo, in quo erat dæ-
monium pessimum, & dominatus am-
borum, inualuit contra eos, ita vt
nudi, & vulnerati effugerent de domo
17 illa. * Hoc autem notum factū est om-
D nibus Iudæis, atque Gentilibus, qui ha-
bitabant Ephesi: & cecidit timor super
omnes illos, & magnificabatur nomen
18 Domini Iesu. * Multiq. credentium ve-
niebant cōfitentes, & annunciātes actus
19 suos. * Multi autem ex eis, qui fuerant

Digitized by Google

curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus: & computatis pretijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. * Ita fortiter crescebat verbũ Dei, 20
& confirmabatur. * His autem expletis, 21
proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia & Achaia ire Ierosolymam, dicens: quoniam postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre. * Mit- 22
E tens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum, & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.
* Facta est autem illo tempore turbatio 23
non minima de via Domini. * Deme- 24
trius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstũ:
* quos conuocans, & eos, qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis 25
quia de hoc artificio est nobis acquisitio: * & videtis, & auditis quia non 26
solum Ephesi, sed pene totius Asiæ, Paulus hic suadẽs auertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dij, qui manibus fiunt. * Non solum autem hæc 27
periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia, & orbis colit. * His auditis, 28
repleti sunt ira, & exclamauerunt di- F
centes: Magna Diana Ephesiorum. * Et 29
impleta est ciuitas confusione, & impetum fecerunt vno animo in theatrũ, rapto Gaio, & Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli. * Paulo autem 30
volente intrare in populum, non permiserunt discipuli. * Quidam autem 31
& de Asiæ principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum: * alij autem aliud 32
clamabant. Erat enim Ecclesia confusa: & plures nesciebant qua ex causa conuenissent. * De turba autem detra- 33
xerunt Alexandrum, propellentibus eũ Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo. * Quem vt cognouerunt 34
Iudæum esse, vox facta vna est omnium, quasi per horas duas clamantiũ: Magna Diana Ephesiorum. * Et cum 35
sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesij, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse
36 magnæ Dianæ, Iouisq. prolis? * Cum
G ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere.
37 * Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam
38 vestram. * Quòd si Demetrius, & qui cũ eo sunt artifices, habent aduersus aliquẽ causam, conuentus forenses aguntur, &
39 proconsules sunt, accusent inuicem. * Si quid autem alterius rei quæritis: in le-
40 gitima Ecclesia poterit absolui. * Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit Ecclesiam.

CAP. XX.

1 POstquam autem cessauit tumultus,
A vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est vt iret
2 in Macedoniam. * Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciã:
3 * vbi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ a Iudæis nauigaturo in Syriam: habuitq. consilium vt reuerteretur per Macedoniam. * Comitatus est
4 autem eum Sopater Pyrrhi Bereœnsis, Thessalonicensium vero Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus: Asiani vero Tychicus, & Trophi-
5 mus. * Hi cum præcessissent, sustinuerunt
6 nos Troade: * nos vero nauigauimus
B post dies Azymorum a Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, vbi demorati sumus diebus se-
7 ptem. * Vna autem Sabbati cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitq. sermonem vsque in
8 mediam noctem. * Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, vbi eramus
9 congregati. * Sedens autem quidã adolescens nomine Eutychus super fenestrã, cum mergeretur somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus
10 est mortuus. * Ad quem cum descendis-
C set Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim
11 ipsius in ipso est. * Ascendens autem, fran-

Digitized by Google

frangensq. panem, & gustans, satisq. allocutus vsque in lucē, sic profectus est.
* Adduxerunt autem puerum viuentem, 12
& consolati sunt nō minimè. * Nos au- 13
tem ascendentes nauem, nauigauimus in
Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim
disposuerat ipse per terrā iter facturus.
* Cum autem conuenisset nos in Asson, 14
assumpto eo, venimus Mitylenen. * Et 15
inde nauigantes, sequenti die venimus
contra Chium, & alia applicuimus Sa-
mum, & sequēti die venimus Miletum.
* proposuerat enim Paulus transnauiga- 16
re Ephesum, nequa mora illi fieret in
Asia. Festinabat enim, si possibile sibi D
esset, vt diem Pentecostes faceret Iero-
solymis. * A Mileto autē mittens Ephe- 17
sum, vocauit Maiores natu Ecclesiæ.
* Qui cum venissent ad eum, & simul 18
essent, dixit eis: Vos scitis a prima die,
qua ingressus sum in Asiam, qualiter vo-
biscum per omne tempus fuerim, * ser- 19
uiens Domino cum omni humilitate, &
lacrymis, & tentationibus, quæ mihi ac-
ciderunt ex insidijs Iudæorum: * quo- 20
modo nihil subtraxerim vtilium, quo
minus annunciarem vobis, & docerem
vos publice, & per domos, * testificans 21
Iudæis, atque Gentilibus in Deum pœ-
nitētiam, & fidem in Dominum nostrū
Iesum Christum. * Et nunc ecce alliga- 22
tus ego spiritu, vado in Ierusalem: quæ E
in ea ventura sint mihi, ignorans: * nisi 23
quòd Spiritus sanctus per omnes ciuita-
tes mihi protestatur, dicens: quoniam
vincula, & tribulationes Ierosolymis
me manent. * Sed nihil horum vereor: 24
nec facio animam meam pretiosiorem
quàm me, dummodo consummem cur-
sum meum, & ministerium verbi, quod
accepi a Domino Iesu, testificari Euan-
gelium gratiæ Dei. * Et nunc ecce ego 25
scio quia amplius non videbitis faciem
meā vos omnes, per quos transiui prā-
dicans regnum Dei. * Quapropter con- 26
testor vos hodierna die, quia mundus
sum a sanguine omnium. * Non enim 27
subterfugi, quominus annūciarem om-
ne consilium Dei vobis. * Attendite 28
vobis, & vniuerso gregi, in quo vos F
Spiritus sanctus posuit episcopos regere
Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sangui-
ne suo. * Ego scio quoniam intrabunt 29
post discessionem meam lupi rapaces in
30 vos, non parcentes gregi. * Et ex vobis
ipsis exurgent viri loquentes peruersa,
31 vt abducant discipulos post se. * Pro-
pter quod vigilate memoria retinentes:
quoniam per triennium nocte & die
non cessaui, cum lacrymis monens vnū-
32 quemque vestrum. * Et nunc commen-
do vos Deo, & verbo gratiæ ipsius, qui
potens est ædificare, & dare hereditatē
33 in sanctificatis omnibus. * Argentum, &
aurum, aut vestem nullius concupiui, si-
34 cut * ipsi scitis: ‖ quoniā ad ea, quæ mi- ‖ 1.Cor.4.c.12
hi opus erant, & his, qui mecum sunt, 2.Thes.3.b.8
35 ministrauerunt manus istæ. * Omnia
G ostendi vobis, quoniam sic laborantes,
oportet suscipere infirmos, ac meminis-
se verbi Domini Iesu, quoniam ipse
dixit: Beatius est magis dare, quàm
36 accipere. * Et cum hæc dixisset, positis
genibus suis orauit cum omnibus illis.
37 * Magnus autē fletus factus est omniū:
& procumbentes super collum Pauli,
38 osculabantur eum, * dolentes maxime
in verbo, quod dixerat, quoniam am-
plius faciem eius non essent visuri. Et
deducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

1 CVm autem factum esset vt nauiga-
A remus abstracti ab eis, recto cursu
venimus Coum, & sequenti die Rhodū,
2 & inde Pataram. * Et cum inuenissemus
nauem transfretantē in Phœnicen, ascen-
3 dentes nauigauimus. * Cum apparuis-
semus autem Cypro, relinquentes eam
ad sinistram, nauigauimus in Syriam, &
venimus Tyrum: ibi enim nauis expo-
4 situra erat onus. * Inuentis autem disci-
pulis, mansimus ibi diebus septem: qui
Paulo dicebant per Spiritum ne ascen-
5 deret Ierosolymam. * Et expletis diebus
profecti ibamus, deducentibus nos om-
nibus cum vxoribus, & filijs vsque fo-
B ras ciuitatem: & positis genibus in lit-
6 tore, orauimus. * Et cum valefecissemus
inuicem, ascendimus nauem: illi autem
7 redierunt in sua. * Nos vero nauigatio-
ne expleta a Tyro descendimus Ptole-
maidam: & salutatis fratribus, mansi-
8 mus die vna apud illos. * Alia autem
die profecti, venimus Cæsaream. Et
intrantes domum Philippi euangelistæ,

Digitized by Google

Sup. 6.b.5 [h]qui erat vnus de septem, mansimus
apud eum. * Huic autem erant quat- 9
tuor filiæ virgines prophetantes. * Et 10
cum moraremur per dies aliquot, su-
peruenit quidam a Iudæa propheta,
nomine Agabus. * Is cum venisset ad 11
nos, tulit zonam Pauli: & alligans si-
bi pedes, & manus dixit: Hæc dicit
Spiritus sanctus: Virum, cuius est zona
hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi,
& tradent in manus Gentium. * Quod 12
cum audissemus, rogabamus nos, & C
qui loci illius erant, ne ascenderet Ie-
rosolymam. * Tunc respondit Paulus, 13
& dixit: Quid facitis flentes, & affligẽ-
tes cor meum? Ego enim non solum
alligari, sed & mori in Ierusalem para-
tus sum propter nomen Domini Iesu.
* Et cum ei suadere nõ possemus, quie- 14
uimus, dicentes: Domini voluntas fiat.
* Post dies autem istos præparati, ascẽ- 15
debamus in Ierusalem. * Venerunt autẽ 16
& ex discipulis a Cæsarea nobiscum, ad-
ducentes secum apud quem hospitare-
mur Mnasonem quendam Cyprium, an-
tiquum discipulum. * Et cum venisse- 17
mus Ierosolymam, libenter exceperunt D
nos fratres. * Sequenti autem die introi- 18
bat Paulus nobiscum ad Iacobum, om-
nesq. collecti sunt seniores. * Quos cum 19
salutasset, narrabat per singula, quæ Deus
fecisset in Gentibus per ministerium ip-
sius. * At illi cum audissent, magnifica- 20
bant Deum, dixeruntq. ei: Vides fra-
ter, quot millia sunt in Iudæis, qui credi-
derunt, & omnes æmulatores sunt legis.
* Audierunt autem de te quia discessio- 21
nem doceas a Moyse eorum, qui per
Gentes sunt, Iudæorum: dicens non
debere eos circumcidere filios suos, ne-
que secundum consuetudinem ingredi.
* Quid ergo est? vtique oportet con- 22
uenire multitudinem: audient enim
te superuenisse. * Hoc ergo fac quod 23
tibi dicimus: Sunt nobis viri quattuor,
votum habentes super se. * His as- 24
sumptis, sanctifica te cum illis: & im-
Nu. 6. e. 18 pende in illis [i] vt radant capita: &
Sup. 18. c. 8 scient omnes quia quæ de te audierunt,
falsa sunt, sed ambulas & ipse custo-
diens legem. * De his autem, qui cre- 25
Sup. 15. d. 20 diderunt ex Gentibus, [k] nos scripsimus E
c. 29 iudicantes vt abstineant se ab idolis, im-
molato, & sanguine, & suffocato, & 26 fornicatione. * Tunc Paulus, assumptis
viris, postera die purificatus cum illis
intrauit in templum, annuncians exple-
tionem dierum purificationis, donec of-
ferretur pro vnoquoque eorum oblatio.
27 * Dum autem septem dies consumma-
rentur, hi, qui de Asia erant, Iudæi, cum
vidissent eum in templo, concitauerunt
omnem populum, & iniecerunt ei ma-
28 nus, clamantes: * Viri Israelitæ, adiuua-
te: hic est homo, qui aduersus popu-
lum, & legem, & locum hunc, omnes
vbique docens, insuper & Gentiles in-
duxit in templum, & violauit sanctum
29 locum istum. * Viderant enim Trophi-
F mum Ephesium in ciuitate cum ipso,
quem æstimauerunt quoniam in tem-
30 plum introduxisset Paulus. * Commo-
taq. est ciuitas tota, & facta est concur-
sio populi. Et apprehendentes Paulum,
trahebant eum extra templum: & sta-
31 tim clausæ sunt ianuæ. * Quærentibus
autem eum occidere, nunciatum est tri-
buno cohortis: Quia tota confunditur
32 Ierusalem. * Qui statim assumptis mi-
litibus, & centurionibus, decurrit ad
illos. Qui cum vidissent tribunum, &
milites, cessauerunt percutere Paulum.
33 * Tunc accedens tribunus apprehendit
eum, & iussit eum alligari catenis dua-
bus: & interrogabat quis esset, & quid
34 fecisset. * Alij autem aliud clamabant in
G turba. Et cum non posset certum co-
gnoscere præ tumultu, iussit duci eum
35 in castra. * Et cum venisset ad gradus,
contigit vt portaretur a militibus pro-
36 pter vim populi. * Sequebatur enim
multitudo populi, clamans: Tolle eum.
37 * Et cum cœpisset induci in castra Pau-
lus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui
aliquid ad te? Qui dixit: Græcè nosti?
38 * Nõne tu es Ægyptius, qui ante hos dies
tumultum concitasti, & eduxisti in de-
sertum quattuor millia virorum sicario-
39 rum? * Et dixit ad eum Paulus: Ego ho-
mo sum quidem Iudæus a Tarso Cili-
ciæ, non ignotæ ciuitatis municeps.
Rogo autem te, permitte mihi loqui ad
40 populum. * Et cum ille permisisset,
Paulus stans in gradibus, annuit manu
ad plebem, & magno silentio facto, al-
locutus est lingua Hebræa, dicens:

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXII.

VIri fratres, & patres, audite quam 1
ad vos nunc reddo rationem. A
* Cum audissent autem quia Hebræa 2
lingua loqueretur ad illos, magis præ-
stiterunt silentium. * Et dicit: Ego sum 3
vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, nu-
tritus autem in ista ciuitate, secus pedes
Gamaliel eruditus iuxta veritatem pa-
ternæ legis, æmulator legis, sicut & vos
|| Sup.8.a.3 omnes estis hodie: * || qui hanc viam 4
persecutus sum vsque ad mortem, alli-
gans & tradens in custodias viros ac mu-
lieres, * sicut princeps sacerdotum mihi 5
testimonium reddit, & omnes maiores
|| Sup.9.a.2 natu, || a quibus & epistolas accipiens B
ad fratres Damascum pergebam, vt ad-
ducerem inde vinctos in Ierusalem vt
punirentur. * Factum est autem, eunte 6
me, & appropinquante Damasco media
die, subito de cælo circumfulsit me lux
copiosa: * & decidens in terram, audiui 7
vocem dicentem mihi: Saule, Saule,
quid me persequeris? * Ego autem re- 8
spondi: Quis es Domine? Dixitq. ad
me: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu
persequeris. * Et qui mecum erant, lu- 9
men quidem viderunt, vocem autem C
non audierunt eius, qui loquebatur me-
cum. * Et dixi: Quid faciam, Domi- 10
ne? Dominus autem dixit ad me: Sur-
gens vade Damascum: & ibi tibi dice-
tur de omnibus, quæ te oporteat face-
re. * Et cum non viderem præ claritate 11
luminis illius, ad manum deductus a co-
mitibus, veni Damascum. * Ananias au- 12
tem quidam, vir secundum legem testi-
monium habens ab omnibus cohabitan-
tibus Iudæis, * veniens ad me, & astans 13
dixit mihi: Saule frater respice. Et ego D
eadem hora respexi in eum. * At ille 14
dixit: Deus patrum nostrorum præor-
dinauit te, vt cognosceres voluntatem
eius, & videres iustum, & audires vo-
cem ex ore eius: * quia eris testis illius 15
ad omnes homines eorum, quæ vidisti,
& audisti. * Et nunc quid moraris? Exur- 16
ge, & baptizare, & ablue peccata tua
inuocato nomine ipsius. * Factum est 17
autem reuertenti mihi in Ierusalem, &
oranti in templo, fieri me in stupore
mentis, * & videre illum dicentem mihi: 18
E Festina, & exi velociter ex Ierusalem:
quoniam non recipient testimonium tuũ
de me. * Et ego dixi: Domine ipsi sciunt 19
|| quia ego eram concludens in carcerẽ, || Sup.8.a.3
& cædens per synagogas eos, qui crede-
bant in te: * & cum funderetur sanguis 20
Stephani testis tui, || ego astabam, & cõ- || Sup.7.g.18
sentiebam, & custodiebam vestimenta
interficientium illum. * Et dixit ad me: 21
Vade quoniam ego in nationes longe
mittam te. * Audiebant autem eum vs- 22
que ad hoc verbum, & leuauerunt vocẽ
suam dicentes: Tolle de terra huiusmo-
di: non enim fas est eum viuere. * Voci- 23
F ferantibus autem eis, & proijcientibus
vestimenta sua, & puluerem iactantibus
in aerem, * iussit tribunus induci eum 24
in castra, & flagellis cædi, & torqueri
eum, vt sciret propter quam causam sic
acclamarent ei. * Et cum astrinxissent 25
eum loris, dicit astanti sibi Centurioni
Paulus: Si hominem Romanum, & in-
demnatum licet vobis flagellare? * Quo 26
audito, Centurio accessit ad tribunum,
& nunciauit ei, dicens: Quid acturus
es? hic enim homo ciuis Romanus est.
* Accedens autem tribunus, dixit illi: 27
Dic mihi si tu Romanus es? At ille di-
xit: Etiam. * Et respondit tribunus: Ego 28
G multa summa ciuilitatem hanc consecu-
tus sum. Et Paulus ait: Ego autem &
natus sum. * Protinus ergo discesserunt 29
ab illo, qui eum torturi erant. Tribu-
nus quoque timuit postquam resciuit,
quia ciuis Romanus esset, & quia alli-
gasset eum. * Postera autem die 30
volens scire diligentius qua ex causa ac-
cusaretur a Iudæis, soluit eum, & ius-
sit sacerdotes conuenire, & omne con-
cilium, & producens Paulum, statuit
inter illos.

CAP. XXIII.

1 INtendens autem in concilium Pau-
A lus ait: Viri fratres, ego omni con-
scientia bona conuersatus sum ante
2 Deum vsque in hodiernum diem. * Prin-
ceps autem sacerdotum Ananias præce-
pit astantibus sibi percutere os eius.
3 * Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet
te Deus, paries dealbate. Et tu se-
dens iudicas me secundum legem, &
4 cõtra legem iubes me percuti? * Et qui
astabant

Digitized by Google

astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? * Dixit autem 5
Paulus: Nesciebam fratres quia prin- B
ceps est sacerdotũ. Scriptum est enim:
Exo.22.d.28 ‖ Principem populi tui non maledices.
* Sciens autem Paulus quia vna pars 6
esset Sadducæorum, & altera pharisæorum, exclamauit in concilio: Viri fra-
Phil. 3.b.5 tres, ‖ ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. * Et cum hæc di- 7
xisset, facta est dissensio inter Pharisæos, & Sadducæos, & soluta est multitudo.
Mat.22.c.32 * ‖ Sadducæi enim dicunt, non esse re- 8
surrectionem, neque Angelum, neque Spiritum: Pharisæi autem vtraque confitentur. * Factus est autem clamor ma- 9
gnus. Et surgentes quidam Pharisæorum, pugnabant, dicentes: Nihil mali inuenimus in homine isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut Angelus? * Et 10
cum magna dissensio facta esset, timens C
tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. * Sequenti autem nocte assi- 11
stens ei Dominus, ait: Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari.
* Facta autem die collegerunt se qui- 12
dam ex Iudæis, & deuouerunt se dicentes, neque manducaturos, neque bibituros donec occiderent Paulum.
* Erant autem plus quàm quadraginta 13
viri, qui hanc coniurationem fecerant:
* qui accesserunt ad principes sacerdo- D
tum, & seniores, & dixerunt: Deuotio- 14
ne deuouimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. * Nunc ergo 15
vos notum facite tribuno cum concilio, vt producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero prius quàm appropiet, parati sumus interficere illum. * Quòd cum audisset fi- 16
lius sororis Pauli insidias, venit, & intrauit in castra, nunciauitq. Paulo. * Vo- 17
cans autem Paulus ad se vnum ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi. * Et ille quidem assumens eũ 18
duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogauit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. * Apprehendens autem tribunus 19
E manum illius, secessit cum eo seorsum, & interrogauit illum: Quid est, quod
20 habes indicare mihi? * Ille autem dixit: Iudæis conuenit rogare te, vt crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo:
21 * tu vero ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui se deuouerunt non manducare, neque bibere donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes
22 promissum tuum. * Tribunus igitur
F dimisit adolescentem, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi feci-
23 sset. * Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos vt eant vsque Cæsaream, & equites septuaginta, & lãcearios ducentos a tertia ho-
24 ra noctis: * & iumenta præparate vt imponentes Paulum, saluum perducerent
25 ad Felicem præsidem, (* Timuit enim ne forte raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam)
26 * scribens epistolam continentem hæc: CLAVDIVS Lysias optimo Præsi-
27 di, Felici salutem. * Virum hunc comprehensum a Iudæis, & incipientem interfici ab eis, superueniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est:
28 * Volensq. scire causam, quam obijcie-
G bant illi, deduxi eum in concilium eo-
29 rum. * Quem inueni accusari de quæstionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vinculis habentem cri-
30 minis. * Et cum mihi perlatum esset de insidijs, quas parauerant illi, misi eum ad te denuncians: & accusatoribus vt
31 dicant apud te, Vale. * Milites ergo secundum præceptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Anti-
32 patridem. * Et postera die dimissis equitibus vt cum eo irent, reuersi sunt ad
33 castra. * Qui cum venissent Cæsaream, & tradidissent epistolam præsidi, statue-
34 runt ante illum & Paulum. * Cum legisset autem, & interrogasset de qua prouincia esset: & cognoscens quia de
35 Cilicia, * Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Iussitq. in prætorio Herodis custodiri eum.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXIIII.

POst quinque autem dies descendit 1
princeps sacerdotum, Ananias, cum A
senioribus quibusdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem
aduersus Paulum. * Et citato Paulo cœ- 2
pit accusare Tertullus, dicens: Cum
in multa pace agamus per te, & multa
corrigantur per tuam prouidentiam;
* semper & vbique suscipimus, optime 3
Felix, cum omni gratiarum actione.
* Ne diutius autem te protraham, oro, 4
breuiter audias nos pro tua clementia. B
* Inuenimus hunc hominem pestiferum, 5
& concitantem seditiones omnibus Iudæis in vniuerso orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum:
* qui etiam templum violare conatus 6
est, quem & apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. * Superueniens autem tribunus Lysias, cum 7
vi magna eripuit eum de manibus nostris, * iubens accusatores eius ad te 8
venire: a quo poteris ipse iudicans, de C
omnibus istis cognoscere, de quibus
nos accusamus eum. * Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se habere. * Respondit autem Paulus, (annuente sibi Præside dicere) Ex multis
annis te esse iudicem genti huic sciens,
bono animo pro me satisfaciam.
* Potes enim cognoscere quia non plus 11
sunt mihi dies quàm duodecim, ex quo
ascendi adorare in Ierusalem: * & ne- 12
que in templo inuenerunt me cum ali- D
quo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis,
* neque in ciuitate: neque probare pos- 13
sunt tibi de quibus nunc me accusant.
* Confiteor autem hoc tibi, quòd se- 14
cundum sectam, quam dicunt hæresim,
sic deseruio Patri, & Deo meo, credens
omnibus, quæ in Lege, & Prophetis
scripta sunt: * spem habens in Deum, 15
quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum, & iniquorum.
* In hoc & ipse studeo sine offendiculo 16
conscientiam habere ad Deum, &
ad homines semper. * Post annos au- 17
tem plures eleemosynas facturus in E
gentem meam, veni, & oblationes, &
Sup.21.c.26 vota. * ‖in quibus inuenerunt me puri- 18
ficatum in templo: non cum turba, ne-
19 que cum tumultu. * Quidam autem ex
Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare siquid haberent ad-
20 uersum me: * aut hi ipsi dicãt siquid in-
uenerunt in me iniquitatis cum stem in
21 concilio, * nisi de vna hac solummodo
F voce, qua clamaui inter eos stãs: ‖Quo- ‖Sup.23.b.6
niam de resurrectione mortuorum ego
22 iudicor hodie a vobis. * Distulit autem
illos Felix, certissime sciens de via hac,
dicens: Cum Tribunus Lysias descende-
23 rit, audiam vos. * Iussitq. Centurioni
custodire eum, & habere requiem, nec
quemquam de suis prohibere ministrare
24 ei. * Post aliquot autẽ dies veniens Fe-
lix cum Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fi-
25 dem, quæ est in Christum Iesum. * Di-
G sputante autem illo de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus
Felix respondit: Quod nunc attinet, va-
26 de: tempore autẽ opportuno accersam
te: * simul & sperans, quòd pecunia ei
daretur a Paulo, propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum
27 eo. * Biennio autẽ expleto, accepit suc-
cessorem Felix Portium Festum. Volens
autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

1 FEstus ergo cum venisset in prouin-
A ciam, post triduum ascendit Ierosolymam a Cæsarea. * Adieruntq. eum
principes sacerdotum, & primi Iudæorum aduersus Paulum: & rogabant eũ,
3 * postulantes gratiam aduersus eum, vt
iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes vt interficerent eũ in via.
4 * Festus autem respõdit seruari Paulum
in Cæsarea: se autem maturius profectu-
5 rum. * Qui ergo in vobis (ait) poten-
B tes sunt, descendentes simul, si quod est
6 in viro crimen, accusent eum. * Demoratus autem inter eos dies non amplius
quàm octo, aut decem, descendit Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali,
7 & iussit Paulum adduci. * Qui cũ per-
ductus esset, circumsteterunt eum, qui
ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas, & graues causas obijcientes, quas
8 nõ poterant probare, * Paulo rationem
reddente:

reddente: Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in templum, neque in
Cæsarem quidquã peccaui. * Festus au- 9
tem volens gratiam præstare Iudæis, re- C
spondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymã
ascendere, &c ibi de his iudicari apud
me? * Dixit autem Paulus: Ad tribu- 10
nal Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari:
Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti.
* Si enim nocui, aut dignum morte ali- 11
quid feci, nõ recuso mori: si vero nihil
est eorum, quæ hi accusant me, nemo po
test me illis donare. Cæsarem appello.
* Tunc Festus cum concilio locutus, re- 12
spondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsa-
rem ibis. * Et cum dies aliquot transa- 13
cti essent: Agrippa rex, & Bernice de-
scenderunt Cæsaream ad salutandum Fe-
stum. * Et cum dies plures ibi demora- 14
rentur, Festus regi indicauit de Paulo, D
dicens: Vir quidam est derelictus a Fe-
lice vinctus, * de quo cum essem Iero- 15
solymis, adierunt me principes sacerdo-
tum, & seniores Iudæorum, postulantes
aduersus illũ damnationem. * Ad quos 16
respondi: Quia non est Romanis cõsue-
tudo damnare aliquem hominem prius
quàm is, qui accusatur, præsentes habeat
accusatores, locumq. defendẽdi accipiat
ad abluenda crimina. * Cum ergo huc 17
conuenissent sine vlla dilatione, sequenti E
die sedens pro tribunali, iussi adduci vi-
rum. * De quo, cum stetissent accusa- 18
tores, nullam causam deferebant, de
quibus ego suspicabar malum: * Quæ- 19
stiones vero quasdam de sua superstitio-
ne habebant aduersus eũ, & de quodam
Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus
viuere. * Hæsitans autem ego de huius- 20
modi quæstione, dicebam si vellet ire F
Ierosolymam, & ibi iudicari de istis.
* Paulo autem appellante vt seruaretur 21
ad Augusti cognitionem, iussi seruari eũ,
donec mittam eum ad Cæsarẽ. * Agrip- 22
pa autem dixit ad Festum: Volebam &
ipse hominem audire. Cras, inquit, au-
dies eum. * Altera autem die cum ve- 23
nisset Agrippa, & Bernice cum multa
ambitione, & introissent in auditorium
cum tribunis, & viris principalibus ci-
uitatis, iubente Festo, adductus est Pau-
lus. * Et dicit Festus: Agrippa rex, & 24
omnes, qui simul adestis nobiscum viri,
videtis hunc, de quo omnis multitudo
Iudæorũ interpellauit me Ierosolymis,
petentes & acclamantes non oportere
25 eum viuere amplius. * Ego vero com-
G peri nihil dignũ morte eum admisisse.
Ipso autem hoc appellante ad Augustũ,
26 iudicaui mittere. * De quo quid certum
scribam domino, non habeo. Propter
quod produxi eum ad vos, & maxime
ad te rex Agrippa, vt interrogatione fa-
27 cta habeam quid scribam. * Sine ratio-
ne enim mihi videtur mittere vinctum,
& causas eius non significare.

CAP. XXVI.

1 A Grippa vero ad Paulum ait: Per-
A mittitur tibi loqui pro temetipso.
Tunc Paulus extenta manu cœpit ratio-
2 nem reddere. * De omnibus, quibus ac-
cusor a Iudæis, rex Agrippa, æstimo me
beatum, apud te cum sim defensurus me
3 hodie, * maxime te sciente omnia, &
quæ apud Iudæos sunt consuetudines, &
quæstiones: propter quod obsecro pa-
4 tienter me audias. * Et quidem vitam
meam a iuuentute, quæ ab initio fuit in
gente mea in Ierosolymis, nouerũt om-
5 nes Iudæi: * præscientes me ab initio (si
B velint testimonium perhibere) quoniam
secundum certissimam sectam nostræ re-
6 ligionis vixi Pharisæus. * Et nunc in
spe, quæ ad patres nostros repromissio-
nis facta est a Deo, sto iudicio subie-
7 ctus: * in quam duodecim tribus nostræ
nocte ac die deseruientes, sperant deue-
nire. De qua spe accusor a Iudæis,
8 rex. * Quid incredibile iudicatur apud
9 vos, si Deus mortuos suscitat? * Et ego
quidem existimaueram, me aduersus no-
men Iesu Nazareni debere multa con-
10 traria agere. * ‖ quod & feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occide- ‖ Sup. 8. 24
C
11 rentur, detuli sententiam. * Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare: & amplius insaniens in eos, persequebar vsque in
12 exteras ciuitates. * In quibus ‖ dum irem Damascum cum potestate, & permissu ‖ Sup. 9. 1.
13 principum sacerdotum, * die media in via, vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, &
14 eos, qui mecum simul erant. * Omnesq.

nos

Digitized by Google

nos cum decidissemus in terram, audi- D
ui vocem loquentem mihi Hebraica
lingua: Saule, Saule, quid me perse-
queris? durum est tibi contra stimulum
calcitrare. * Ego autem dixi: Quis es 15
Domine? Dominus autem dixit: Ego
sum Iesus, quem tu persequeris. * Sed 16
exurge, & sta super pedes tuos: ad hoc
enim apparui tibi, vt constituam te mi-
nistrum, & testem eorum, quæ vidisti,
& eorum, quibus apparebo tibi, * eri- 17
piens te de populo, & gentibus, in quas
nunc ego mitto te, * aperire oculos eo- 18
rum, vt conuertantur a tenebris ad lu- E
cem, & de potestate satanæ ad Deum,
vt accipiant remissionem peccatorum,
& sortem inter sanctos per fidem, quæ
est in me. * Vnde rex Agrippa, non 19
Sup. 13. & 14 fui incredulus cælesti visioni: * ‖ sed his, 20
qui sunt Damasci primum, & Ierosoly-
mis, & in omnem regionem Iudææ, &
Gentibus annunciabam, vt pœnitentiam
agerent, & conuerterentur ad Deum, di-
gna pœnitentiæ opera facientes. * Hac 21
ex causa me Iudæi, cum essem in tem- F
Sup. 21. e. 31 plo, ‖ comprehensum tentabant interfi-
cere. * Auxilio autem adiutus Dei vs- 22
que in hodiernum diem sto, testificans
minori, atque maiori, nihil extra dicens
quàm ea, quæ Prophetæ locuti sunt fu-
tura esse, & Moyses, * si passibilis Chri- 23
stus, si primus ex resurrectione mortuo-
rum, lumen annunciaturus est populo,
& Gentibus. * Hæc loquente eo, & 24
rationem reddente, Festus magna vo-
ce dixit: Insanis Paule: multæ te litte-
ræ ad insaniam conuertunt. * Et Pau- 25
lus: Non insanio (inquit) optime Fe-
ste, sed veritatis, & sobrietatis verba lo-
quor. * Scit enim de his rex, ad quem 26
& constanter loquor: latere enim eum
nihil horum arbitror. Neque enim in
angulo quidquam horum gestum est.
* Credis rex Agrippa prophetis? Scio 27
quia credis. * Agrippa autem ad Pau- 28
lum: In modico suades me Christia- G
num fieri. * Et Paulus: Opto apud Deum, 29
& in modico, & in magno, non tan-
tum te, sed etiam omnes, qui audiunt,
hodie fieri tales, qualis & ego sum, ex-
ceptis vinculis his. * Et exurrexit rex, 30
& præses, & Bernice, & qui assidebant
eis. * Et cum secessissent, loquebantur 31
ad inuicem, dicentes: Quia nihil mor-
te, aut vinculis dignum quid fecit ho-
mo iste. * Agrippa autem Festo dixit: 32
Dimitti poterat homo hic, si non ap-
pellasset Cæsarem.

CAP. XXVII.

1 VT autem iudicatum est nauigare eum
A in Italiam, & tradi Paulum cum re-
liquis custodijs centurioni nomine Iu-
2 lio cohortis Augustæ, * ‖ ascendentes na- ‖ 2. Cor. 11. f. 25
uem Adrumetinam, incipientes nauiga-
re circa Asiæ loca, sustulimus, perseue-
rante nobiscum Aristarcho Macedone
3 Thessalonicensi. * Sequenti autem die
deuenimus Sidonem. Humane autem
tractans Iulius Paulum, permisit ad a-
4 micos ire, & curam sui agere. * Et in-
de cum sustulissemus, subnauigauimus
Cyprum, propterea quòd essent venti
5 contrarij. * Et pelagus Ciliciæ, & Pam-
B phyliæ nauigantes, venimus Lystram,
6 quæ est Lyciæ: * & ibi inueniens centu-
rio nauem Alexandrinam nauigãtem in
7 Italiam, transposuit nos in eam. * Et
cum multis diebus tarde nauigaremus,
& vix deuenissemus contra Gnidum,
prohibente nos vento, adnauigauimus
8 Cretæ iuxta Salmónem: * & vix iuxta
nauigantes, venimus in locum quen-
dam, qui vocatur Boniportus, cui iux-
9 ta erat ciuitas Thalassa. * Multo au-
tem tempore peracto, & cum iam non
esset tuta nauigatio, eo quòd & ieiu-
nium iam præterijsset, consolabatur eos
10 Paulus, * dicens eis: Viri, video quo-
niam cum iniuria, & multo damno non
solum oneris, & nauis, sed etiam ani-
marum nostrarũ incipit esse nauigatio.
11 * Centurio autem gubernatori & nau-
C clero magis credebat, quàm his, quæ a
12 Paulo dicebantur. * Et cum aptus por-
tus non esset ad hiemandum, plurimi
statuerunt consilium nauigare inde, si
quomodo possent, deuenientes Phoeni-
cen, hiemare, portum Cretæ respicien-
13 tem ad Africum, & ad Corum. * Aspi-
rante autem Austro, æstimantes propo-
situm se tenere, cum sustulissent de As-
14 son, legebant Cretam. * Non post mul-
tum autem misit se contra ipsam ventus
Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.
15 * Cumq; arrepta esset nauis, & non pos-
set conari in ventum, data naue flatibus,
fere-

Digitized by Google

ferebamur. * In insulam autem quan- 16
dam decurrentes, quæ vocatur Cauda,
potuimus vix obtinere scapham: * Qua 17
sublata, adiutorijs vtebantur, accingen- D
tes nauem, timentes ne in Syrtim inci-
derent, summisso vase sic ferebantur.
* Valida autem nobis tempestate iacta- 18
tis, sequenti die iactum fecerunt: * & 19
tertiâ die suis manibus armamēta nauis
proiecerunt. * Neque autem sole, neque 20
sideribus apparentibus per plures dies,
& tempestate non exigua imminente,
iam ablata erat spes omnis salutis no-
stræ. * Et cum multa ieiunatio fuisset, 21
tunc stans Paulus in medio eorum, di-
xit: Oportebat quidem, o viri, audito
me, non tollere a Creta, lucriq. facere
iniuriam hanc, & iacturam. * Et nunc 22
suadeo vobis bono animo esse. amissio
enim nullius animæ erit ex vobis, præ-
terquàm nauis. * Astitit enim mihi hac 23
nocte Angelus Dei, cuius sum ego, & cui
deseruio, * dicens: Ne timeas Paule, Cæ- 24
sari te oportet assistere: & ecce donauit
tibi Deus omnes, qui nauigant tecum.
* Propter quod bono animo estote viri: 25
credo enim Deo, quia sic erit, quemad-
modum dictum est mihi. * In insulam 26
autem quandam oportet nos deuenire. E
* Sed posteaquàm quartadecima nox su- 27
peruenit, nauigantibus nobis in Adria
circa mediam noctē, suspicabantur nau-
tæ apparere sibi aliquam regionem.
* Qui & summittentes bolidem, inue- 28
nerunt passus viginti: & pusillum inde
separati, inuenerunt passus quindecim.
* Timentes autem ne in aspera loca in- 29
cideremus, de puppi mittentes anchoras
quattuor, optabant diem fieri. * Nau- 30
tis vero quærentibus fugere de naui,
cum misissent scapham in mare, sub
obtentu quasi inciperent a prora an-
choras extendere, * dixit Paulus Cen- 31
turioni, & militibus: Nisi hi in naui
manserint, vos salui fieri non potestis.
* Tunc abscíderunt milites funes sca- 32
phæ, & passi sunt eam excidere. * Et 33
cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus F
omnes sumere cibum, dicens: Quarta-
decima die hodie expectātes ieiuni per-
manetis, nihil accipientes. * Propter 34
quod rogo vos accipere cibum pro salu-
te vestra: quia nullius vestrum capillus
de capite peribit. * Et cum hæc dixisset, 35
sumens panem, gratias egit Deo in con-
spectu omnium: & cum fregisset, cœpit
36 manducare. * Animæquiores autem fa-
cti omnes, & ipsi sumpserunt cibum.
37 * Eramus vero vniuersæ animæ in naui
38 ducentæ septuaginta sex. * Et satiati ci-
bo alleuiabant nauem, iactantes triticum
39 in mare. * Cum autem dies factus esset,
G terram non agnoscebant: sinū vero quē-
dam considerabant habentem littus, in
quem cogitabant, si possent, eijcere na-
40 uem. * Et cum anchoras sustulissent,
committebant se mari, simul laxantes
iuncturas gubernaculorum: & leuato ar-
temone secundum auræ flatū tendebant
41 ad littus. * Et cum incidissemus in lo-
cum dithalassum, impegerunt nauem:
& prora quidem fixa manebat immobi-
lis, puppis vero soluebatur a vi maris.
42 * Militum autem consilium fuit vt cu-
stodias occiderent: nequis cum enatas-
43 set, effugeret. * Centurio autem volens
seruare Paulum, prohibuit fieri: iussitq.
eos, qui possent natare, emittere se pri-
44 mos, & euadere, & ad terram exire: * &
ceteros alios in tabulis ferebant: quos-
dam super ea, quæ de naui erant. Et sic
factum est, vt omnes animæ euaderent
ad terram.

CAP. XXVIII.

1 A ET cum euasissemus, tūc cognouimus
quia Melita insula vocabatur. Bar-
bari vero præstabant non modicam hu-
2 manitatem nobis. * Accensa enim pyra,
reficiebant nos omnes propter im-
3 brem, qui imminebat, & frigus. * Cum
congregasset autem Paulus sarmētorum
aliquantam multitudinem, & imposuis-
set super ignem, vipera a calore cum
4 processisset, inuasit manum eius. * Vt
vero viderunt Barbari pendentem be-
B stiam de manu eius, ad inuicem dice-
bant: Vtique homicida est homo hic,
qui cum euaserit de mari, vltio non si-
5 nit eum viuere. * Et ille quidem excu-
tiens bestiam in ignem, nihil mali pas-
6 sus est. * At illi existimabant eum in
tumorem conuertendum, & subito casu-
rum, & mori. Diu autē illis expectan-
tibus, & videntibus nihil mali in eo fie-
ri, conuertentes se, dicebant eum esse
7 Deum. * In locis autem illis erant præ-
dia

Digitized by Google

dia principis insulæ, nomine Publij, qui
nos suscipiens, triduo benigne exhibuit.
* Contigit autem, patrem Publij febri- 8
bus, & dysenteria vexatum iacere. Ad
quem Paulus intrauit: & cum orasset, &
imposuisset ei manus, saluauit eum.
* Quo facto, omnes, qui in insula habe- 9
bant infirmitates, accedebant, & cura- C
bantur: * qui etiam multis honoribus 10
nos honorauerunt, & nauigantibus im-
posuerunt quæ necessaria erant. * Post 11
menses autem tres nauigauimus in naui
Alexandrina, quæ in insula hiemauerat,
cui erat insigne Castorum. * Et cum 12
venissemus Syracusam, mansimus ibi tri-
duo. * Inde circumlegentes deuenimus 13
Rhegium: & post vnũ diem flante Au-
stro, secũda die venimus Puteolos; * vbi 14
inuentis fratribus rogati sumus manere
apud eos dies septem: & sic venimus
Romam. * Et inde cum audissent fra- 15
tres, occurrerunt nobis vsque ad Appij D
forum, ac tres Tabernas. Quos cum vi-
disset Paulus, gratias agens Deo, acce-
pit fiduciam. * Cum autem venissemus 16
Romam, permissum est Paulo manere si-
bimet cum custodiente se milite. * Post 17
tertium autem diem cõuocauit primos
Iudæorum. Cumq. conuenissent, dice-
bat eis: Ego, viri fratres, nihil aduersus
plebem faciens, aut morem paternum,
vinctus ab Ierosolymis traditus sum in
manus Romanorum, * qui cum inter- 18
rogationem de me habuissent, voluerunt
me dimittere, eo quòd nulla esset
causa mortis in me. * Contradicentibus 19
autem Iudæis, coactus sum appellare
Cæsarem, non quasi gentem meam ha-
bens aliquid accusare. * Propter hanc 20
igitur causam rogaui vos videre, & al-
loqui. Propter spem enim Israel catena
21 hac circumdatus sum. * At illi dixerũt
ad eum: Nos neque litteras accepimus
de te a Iudæa, neque adueniens aliquis
fratrum nunciauit, aut locutus est quid
22 de te malum. * Rogamus autem a te
audire quæ sentis: nam de secta hac no-
tum est nobis quia vbique ei contradi-
23 citur. * Cum constituissent autem illi
diem, venerunt ad eum in hospitiũ plu-
rimi, quibus exponebat testificans re-
gnum Dei, suadensq. eis de Iesu ex Lege
F Moysi, & Prophetis a mane vsque ad ve-
24 speram. * Et quidam credebant his, quæ
dicebantur: quidam vero non crede-
25 bant. * Cumq. inuicem non essent con-
sentientes, discedebant dicente Paulo
vnum verbum: Quia bene Spiritus san-
ctus locutus est per Isaiam prophetam
26 ad Patres nostros, * dicens: ‖ Vade ad ‖ Isa.6.c.9
populum istum, & dic ad eos: Aure Mat.13.b.14
audietis, & non intelligetis: & videntes Mar.14.b.12
27 videbitis, & non perspicietis. * Incras- Luc.8.b.10 Ioan. 12. f.40
G satũ est enim cor populi huius, & auribus Rom.11.b.8
grauiter audierunt, & oculos suos com-
presserunt: ne forte videant oculis, & au-
ribus audiant, & corde intelligant, &
28 conuertantur, & sanem eos. * Notum
ergo sit vobis, quoniam Gentibus mis-
sum est hoc salutare Dei, & ipsi audient.
29 * Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iu-
dæi, multam habentes inter se quæstio-
30 nem. * Mansit autem biennio toto in
suo conducto: & suscipiebat omnes,
31 qui ingrediebantur ad eum, * prædicans
regnum Dei, & docens quæ sunt de Do-
mino Iesu Christo cum omni fiducia, si-
ne prohibitione.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, seruus Iesu Christi, vocatus 1 A
Apostolus, ‖ segregatus in Euangelium
Dei, * quod ante pro- 2
miserat per Prophe-
tas suos in Scripturis
sanctis * de Filio suo, qui factus est ei 3
ex semine Dauid secundum carnem,
* qui prædestinatus est Filius Dei in vir- 4
tute secundum spiritum sanctificationis
ex resurrectione mortuorum Iesu Chri-
sti Domini nostri: * per quem accepi- 5
mus gratiam, & Apostolatum ad obe-
diendum fidei in omnibus Gentibus pro
nomine eius, * in quibus estis & vos 6
vocati Iesu Christi: * omnibus qui sunt 7
Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis.
Gratia vobis, & pax a Deo Patre no-
stro, & Domino Iesu Christo. * Primũ 8
quidem gratias ago Deo meo per Iesum
Christum pro omnibus vobis: quia fi-
des vestra annunciatur in vniuerso mun-
do. * Testis enim mihi est Deus, cui 9
seruio in spiritu meo in Euangelio filij B
eius, quòd sine intermissione memoriã
vestri facio * semper in orationibus 10
meis: obsecrans, si quomodo tandem
aliquando prosperum iter habeam in
voluntate Dei veniendi ad vos. * Desi- 11
dero enim videre vos: vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos: * id est, simul consolari 12
in vobis per eam, quæ inuicem est, fidem vestram, atque meam. * Nolo autem vos ignorare fratres: quia sæpe 13
proposui venire ad vos, (& prohibitus sum vsque adhuc) vt aliquem fructum habeam & in vobis, sicut & in ceteris
14 gentibus. * Græcis ac Barbaris, sapienti-
15 bus, & insipientibus debitor sum: * ita (quod in me) promptum est & vobis,
16 qui Romæ estis, euangelizare. * Non enim erubesco Euangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti,
17 Iudæo primum, & Græco. * Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: ‖ Iustus autem ‖Heb. 2.24
18 ex fide viuit. * Reuelatur enim ira Dei Heb. 10.38 Gal. 3.11
C de cælo super omnem impietatem, & iniustitiam hominum eorum, qui veri-
19 tatem Dei in iniustitia detinent: * quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit.
20 * Inuisibilia enim ipsius, a creatura mũdi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas: ita vt sint inexcusabi-
21 les. * ‖ Quia cum cognouissent Deum, ‖Eph. 4.17
non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est in-
22 sipiens cor eorum: * dicentes enim se
23 esse sapientes, stulti facti sunt. * Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum,
24 & serpentium. * Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: vt contumelijs afficiant
25 corpora sua in semetipsis: * qui commutauerunt veritatem Dei in mendacium:

‖ Act. 13.2.

Digitized by Google

eium : & coluerunt, & seruierunt creaturæ potius quàm Creatori, qui est benedictus in sæcula. Amen. * Propterea 26
tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutauerunt naturalem vsum in eum vsum, qui
est contra naturam. * Similiter autem 27
& masculi, relicto naturali vsu feminæ, D
exarserunt in desiderijs suis in inuicem,
masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit,
erroris sui in semetipsis recipientes. * Et 28
sicut non probauerunt Deum habere in
notitia : tradidit illos Deus in reprobũ
sensum : vt faciant ea, quæ non conueniunt, * repletos omni iniquitate, mali- 29
tia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, * detracto- 30
res, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, * insipientes, incõ- 31
positos, sine affectione, absque fœdere,
sine misericordia. * Qui cum iustitiam 32
Dei cognouissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte :
& non solum qui ea faciunt, sed etiam
qui consentiunt facientibus.

CAP. II.

PRopter quod inexcusabilis es o homo omnis, qui iudicas. ‖ In quo 1 A
Matt.7.a.2 enim iudicas alterum, teipsum condemnas : eadem enim agis quæ iudicas. * Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agũt. 2
* Existimas autem hoc o homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia 3
tu effugies iudicium Dei? * An diuitias 4
bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam
benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? * Secundum autem duritiam tuam, 5
& impœnitẽs cor, thesaurizas tibi iram
in die iræ, & reuelationis iusti iudicij
‖Mat.16.d.27 Dei, * ‖ qui reddet vnicuique secundum 6
opera eius : * ijs quidem, qui secundum 7
patientiam boni operis, gloriam, & B
honorem, & incorruptionem quærunt,
vitam æternam : * ijs autem, qui sunt 8
ex contentione, & qui non acquiescunt
veritati, credunt autem iniquitati, ira,
& indignatio. * Tribulatio, & angu- 9
stia in omnem animam hominis operãtis malum, Iudæi primum, & Græci :
10 * gloria autem, & honor, & pax omni
operanti bonum, Iudæo primum, &
11 Græco : * ‖ non enim est acceptio perso- ‖Deu.16.d.19
12 narum apud Deum. * Quicumque enim 2.Par.19.c.7 Iob.34.b.19
sine lege peccauerunt, sine lege peri- Act.10.e.34
bunt : & quicumque in lege peccaue- Mat.7.d.21
13 runt, per legem iudicabuntur : * ‖ Non ‖Iac.1.d.22
C enim auditores legis iusti sunt apud Deũ,
14 sed factores legis iustificabuntur. * Cum
enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt,
eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi
15 sunt lex : * qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimoniũ reddente illis conscientia ipsorum, & inter
se inuicem cogitationibus accusantibus,
16 aut etiam defendentibus, * in die, cum
iudicabit Deus occulta hominum, secũdum Euangelium meũ per Iesum Chri-
17 stum. * Si autem tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris
18 in Deo, * & nosti voluntatem eius, &
probas vtiliora, instructus per legem,
19 * confidis teipsum esse ducem cæcorũ,
20 lumen eorũ, qui in tenebris sunt, * eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ, &
21 veritatis in lege. * Qui ergo alium doces, teipsum non doces : qui prædicas
22 non furandum, furaris : * qui dicis non
mœchandum, mœcharis : qui abomina-
23 ris idola, sacrilegium facis : * qui in le-
D ge gloriaris, per præuaricationem legis
24 Deum inhonoras. * (‖ Nomen enim Dei ‖Isa.52.b.5
per vos blasphematur inter Gentes, si- Ezec.36.c.20
25 cut scriptum est.) * Circumcisio quidem prodest, si legem obseruẽs : si autem præuaricator legis sis, circumcisio
26 tua præputium facta est. * Si igitur præputium iustitias legis custodiat : nonne
præputium illius in circumcisionẽ repu-
27 tabitur? * & iudicabit id, quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per litteram, & circum-
28 cisionem præuaricator legis es? * Non
enim qui in manifesto, Iudæus est : neque quæ in manifesto, in carne, est circumcisio : * sed qui in abscondito, Iu-
29 dæus est : & circumcisio cordis in spiritu, non littera : cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

Digitized by Google

CAP. III.

1 Quid ergo amplius Iudæo est? aut
2 quæ vtilitas circumcisionis? * Mul-
A tum per omnem modum. Pri-
mum quidem quia credita sunt illis elo-
quia Dei. * quid enim si quidam illorũ 3
‖ 2.Tim.2.c.13 non crediderunt? ‖ Numquid incredu-
litas illorum fidem Dei euacuabit? Ab-
‖ Ioan. 3. d.33 sit. * ‖ Est autem Deus verax: omnis au- 4
Ps.115.a.11 tem homo mendax, sicut scriptum est:
‖ Ps.50.a.6 ‖ Vt iustificeris in sermonibus tuis: &
vincas cum iudicaris. * Si autem ini- 5
quitas nostra iustitiam Dei commendat,
quid dicemus? Numquid iniquus est
Deus, qui infert iram? * (secundum 6
hominem dico.) * Absit. alioquin quo-
modo iudicabit Deus hunc mundum?
* Si enim veritas Dei in meo mendacio 7
abundauit in gloriam ipsius: quid adhuc
& ego tamquam peccator iudicor? * & 8
non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt
quidam nos dicere) faciamus mala vt
veniant bona: quorum damnatio iusta
est. * Quid ergo? præcellimus eos? Ne- 9
‖ Gal.5.d.22 quaquam. ‖ Causati enim sumus Iudæos, B
& Græcos omnes sub peccato esse, * si- 10
‖ Ps.13.a.4 cut scriptum est: ‖ Quia non est iustus
quisquam: * non est intelligens, non est 11
requirens Deum. * Omnes declinaue-
runt, simul inutiles facti sunt, non est
qui faciat bonum, non est vsque ad vnũ.
‖ Psal.5.c.11 * ‖ Sepulchrum patens est guttur eorum, 13
linguis suis dolose agebant: Venenum
‖ Psal.139.a.4 aspidum sub labijs eorum: * ‖ Quorum 14
Psal.9.c.7 os maledictione, & amaritudine plenum
Isa.59.b.7 est: * ‖ Veloces pedes eorum ad effunden 15
Prou.1.b.16 dum sanguinem: * Contritio, & infelici- 16
tas in vijs eorum: * & viam pacis non 17
‖ Ps.35.a.2 cognouerunt: * ‖ Non est timor Dei an- 18
‖ Gal.2.d.16 te oculos eorum. * ‖ Scimus autem quo- 19
niam quæcumque lex loquitur, ijs, qui C
in lege sunt, loquitur: vt omne os ob-
struatur, & subditus fiat omnis mundus
Deo: * quia ex operibus legis non iu- 20
stificabitur omnis caro coram illo. Per
legem enim cognitio peccati. * Nunc 21
autem sine lege iustitia Dei manifestata
est: testificata a lege & Prophetis. * Iu- 22
stitia autem Dei per fidem Iesu Christi
in omnes, & super omnes, qui credunt
in eum: non enim est distinctio: * Om- 23
nes enim peccauerunt, & egent gloria
24 Dei. * Iustificati gratis per gratiam ip-
sius, per redemptionem, quæ est in Chri-
25 sto Iesu, * quem proposuit Deus propi-
tiationem per fidem in sanguine ipsius,
ad ostensionem iustitiæ suæ propter re-
missionem præcedentium delictorum
26 * in sustentatione Dei, ad ostensionem
iustitiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse
iustus, & iustificans eum, qui est ex fide
27 Iesu Christi. * Vbi est ergo gloriatio tua?
D Exclusa est. Per quam legem? Factorũ?
28 Non: sed per legem fidei. * Arbitramur
enim iustificari hominem per fidem sine
29 operibus legis. * An Iudæorum Deus
tantum? nonne & Gentium? Immo &
30 Gentium. * quoniam quidem vnus est
Deus, qui iustificat circumcisionem ex fi-
31 de, & præputium per fidem. * Legem
ergo destruimus per fidem? Absit: sed
legem statuimus.

CAP. IIII.

1 Quid ergo dicemus inuenisse Abra-
A ham patrem nostrum secundum
2 carnem? * Si enim Abraham ex operi-
bus iustificatus est, habet gloriam, sed
3 non apud Deum. * Quid enim dicit
Scriptura? ‖ Credidit Abraham Deo: & ‖ Gen.15.b.6
4 reputatum est illi ad iustitiam. * Ei au- Gal.3.c.6 Iac.2.d.23
tem, qui operatur, merces non imputa-
tur secundum gratiam, sed secundum
5 debitum. * Ei vero, qui non operatur,
credenti autem in eum, qui iustificat im-
pium, reputatur fides eius ad iustitiam
6 secundum propositum gratiæ Dei. * Si-
cut & Dauid dicit beatitudinem homi-
nis, cui Deus accepto fert iustitiam sine
7 operibus: * ‖ Beati, quorum remissæ sunt ‖ Psal.31.a.1
B iniquitates, & quorum tecta sunt pecca-
8 ta. * Beatus vir, cui non imputauit Do-
9 minus peccatum. * Beatitudo ergo hæc
in circumcisione tantum manet, an etiam
in præputio? Dicimus enim quia repu-
10 tata est Abrahæ fides ad iustitiã. * Quo-
modo ergo reputata est? in circumci-
sione, an in præputio? Non in circum-
11 cisione, sed in præputio. * ‖ Et signum ‖ Gen.17.b.11
accepit circumcisionis, signaculum iu-
stitiæ fidei, quæ est in præputio: vt sit pa-
ter omnium credentium per præputium,
12 vt reputetur & illis ad iustitiam: * &
sit pater circumcisionis non ijs tantum,
qui sunt ex circumcisione, sed & ijs, qui
sectantur

Digitized by Google

sectantur vestigia fidei, quæ est in præ-
putio patris nostri Abrahæ. * Non enim 13
per legem promissio Abrahæ, aut semini C
eius vt heres esset mundi: sed per iusti-
tiam fidei. * Si enim qui ex lege, here- 14
des sunt: exinanita est fides, abolita est
promissio. * Lex enim iram operatur. 15
Vbi enim non est lex: nec præuaricatio.
* Ideo ex fide, vt secundum gratiam fir- 16
ma sit promissio omni semini, non ei,
qui ex lege est solum, sed & ei qui ex fi-
de est Abrahæ, qui pater est omniũ no-
‖ Gen.17.a.4 strum (* sicut scriptum est: ‖ Quia pa- 17
trem multarum gentium posui te) ante
Deum, cui credidit, qui viuificat mor-
tuos, & vocat ea quæ non sunt, tamquã
ea quæ sunt. * qui contra spem in spem 18
credidit, vt fieret pater multarum gentiũ
‖ Gen.15.b.5 secundum quod dictum est ei: ‖ Sic erit
semen tuum. * Et non infirmatus est fi- 19
de, nec considerauit corpus suum emor- D
tuum, cum iam fere centum esset anno-
rum: & emortuam vuluam Saræ: * In 20
repromissione etiam Dei non hæsitauit
diffidentia, sed confortatus est fide, dans
gloriam Deo: * plenissime sciens quia 21
quæcumque promisit, potens est & face-
re. * Ideo & reputatum est illi ad iusti- 22
tiam. * Non est autem scriptum tantum 23
propter ipsum quia reputatum est illi ad
iustitiam: * sed & propter nos, quibus 24
reputabitur credentibus in eum, qui su-
scitauit Iesum Christum Dominum no-
strum a mortuis, * qui traditus est pro- 25
pter delicta nostra, & resurrexit propter
iustificationem nostram.

CAP. V.

IVstificati ergo ex fide, pacem habea- 1
mus ad Deum per Dominum nostrũ A
‖ Eph.2.d.18 Iesum Christum: * ‖ per quem & habe- 2
mus accessum per fidem in gratiam istã,
in qua stamus, & gloriamur in spe glo-
riæ filiorum Dei. * Non solum autem, 3
sed & gloriamur in tribulationibus:
‖ Iac.1.a.3 ‖ scientes quòd tribulatio patientiam
operatur: * patientia autem probationẽ, 4
probatio vero spem, * spes autem non 5
‖ Heb.9.d.14 confundit: ‖ quia charitas Dei diffusa est
‖ 1.Pet.3.c.18 in cordibus nostris per Spiritum sanctũ,
qui datus est nobis. * Vt quid enim Chri 6
stus, cum adhuc infirmi essemus secun- B
dum tempus pro impijs mortuus est?
7 * Vix enim pro iusto quis moritur: nam
pro bono forsitan quis audeat mori.
8 * Commendat autem charitatem suam
Deus in nobis: quoniam cum adhuc pec-
9 catores essemus, secundum tẽpus. * Chri-
stus pro nobis mortuus est: multo igi-
tur magis nunc iustificati in sanguine
10 ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. * Si
enim cum inimici essemus, reconciliati
sumus Deo per mortem filij eius: mul-
to magis reconciliati, salui erimus in vi-
11 ta ipsius. * Non solum autem: sed &
C gloriamur in Deo per Dominum nostrũ
Iesum Christum, per quem nunc recon-
12 ciliationem accepimus. * Propterea sicut
per vnum hominem peccatum in hunc
mundum intrauit, & per peccatũ mors,
& ita in omnes homines mors pertran-
13 sijt, in quo omnes peccauerunt: * Vsque
ad legem enim peccatum erat in mun-
do: peccatum autem non imputabatur,
14 cum lex non esset. * Sed regnauit mors
ab Adam vsque ad Moysen etiam in eos,
qui non peccauerunt in similitudinem
præuaricationis Adæ, qui est forma futu-
15 ri. * Sed non sicut delictum, ita & do-
num. si enim vnius delicto multi mor-
tui sunt: multo magis gratia Dei & do-
16 num in gratia vnius hominis Iesu Chri-
D sti in plures abundauit. * Et non sicut
per vnum peccatum, ita & donum. nam
iudicium quidem ex vno in condemna-
tionem: gratia autem ex multis delictis
17 in iustificationem. * Si enim vnius deli-
cto mors regnauit per vnum: multo
magis abundantiam gratiæ, & donationis,
& iustitiæ accipientes, in vita regnabunt
18 per vnum Iesum Christum. * Igitur si-
cut per vnius delictum in omnes homi-
nes in condemnationem: sic & per vnius
iustitiam in omnes homines in iustifica-
19 tionem vitæ. * Sicut enim per inobedi-
ẽtiam vnius hominis, peccatores consti-
tuti sunt multi: ita & per vnius obedi-
20 tionem, iusti constituentur multi. * Lex
autem subintrauit vt abundaret delictũ.
Vbi autem abundauit delictum, super-
21 abundauit gratia. * vt sicut regnauit pec-
catum in mortem: ita & gratia regnet
per iustitiam in vitam æternam, per Ie-
sum Christum Dominum nostrum.

Digitized by Google

CAP. VI.

Q Vid ergo dicemus? permanebimus 1
in peccato vt gratia abundet?* Ab- 2
sit. Qui enim mortui sumus peccato, A
quomodo adhuc viuemus in illo? * An 3
ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? * ‖ Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ‖ ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. * Si enim 5
cōplantati facti sumus similitudini mortis eius: simul & resurrectionis erimus. B
* Hoc scientes, quia vetus homo noster 6
simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, & vltra non seruiamus peccato. * Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. * Si autem mortui 7 8
sumus cum CHRISTO: credimus quia simul etiam viuemus cum Christo: * scientes quòd Christus resurgens ex 9
mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. * Quòd enim 10
mortuus est peccato, mortuus est semel: quòd autem viuit, viuit Deo. * Ita & 11
vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro. * Non ergo 12
regnet peccatum in vestro mortali corpore vt obediatis concupiscentijs eius. * Sed neque exhibeatis membra vestra 13
arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viuentes: & mēbra vestra arma iustitiæ Deo. * Peccatum enim vobis non dominabi- 14
tur: non enim sub lege estis, sed sub C
gratia. * Quid ergo? peccabimus, quo- 15
niam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. * ‖ Nescitis quoniam cui ex- 16
hibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius, cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiam? * Gratias autem Deo quòd fuistis serui 17
peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi estis. * Liberati autem a peccato, serui 18
facti estis iustitiæ. * Humanum dico, 19
propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationē. 20
* Cum enim serui essetis peccati, liberi 21
fuistis iustitiæ. * Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. 22
* Nunc vero liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam 23
æternam. * Stipēdia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Iesu Domino nostro.

‖ Gal. 3. b. 17 Colos. 2. b. 12
‖ Eph. 4. e. 23 Heb. 12. a. 1 1. Pet. 2. a. 1
‖ Ioan. 8. d. 34 2. Pet. 2. d. 19

CAP. VII.

1 AN ignoratis fratres (scientibus
A enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vi- 2
uit? * ‖ Nam quæ sub viro est mulier, viuente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est a le- 3
ge viri. * Igitur, viuente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri: vt nō sit adultera si fuerit cum alio
4 viro. * Itaque fratres mei & vos mortificati estis legi per corpus Christi: vt sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit,
5 vt fructificemus Deo. * Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, vt fructificarent mor-
6 ti. * nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita vt seruiamus in nouitate spiritus, & non in
7 vetustate litteræ. * Quid ergo dicemus?
B lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret:
8 ‖ Non concupisces. * Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuū
9 erat. * Ego autem viuebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum,
10 peccatum reuixit. * Ego autem mortuus sum: & inuentum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.
11 * Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud
12 occidit. * ‖ Itaque lex quidem sancta,
C & mandatum sanctum, & iustum, &
13 bonum. * Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatū, vt appareat peccatum, per bonum operatū est

‖ 1. Cor. 7. f. 39
‖ Exo. 20. c. 17 Deut. 5. c. 19
‖ 1. Tim. 1. b.

Digitized by Google

est mihi mortem: vt fiat supra modum
peccans peccatum per mandatum.* Sci- 14
mius enim quia lex spiritualis est: ego
autem carnalis sum venundatus sub pec-
cato. * Quod enim operor, non intel- 15
ligo. non enim quod volo bonum, hoc
ago: sed quod odi malum, illud facio.
* Si autem quod nolo, illud facio: con- 16
sentio legi, quoniam bona est. * Nunc 17
autem iam non ego operor illud, sed
quod habitat in me peccatum. * Scio 18
enim quia non habitat in me, hoc est
in carne mea, bonum. Nam velle, adia-
cet mihi: perficere autem bonum, non
inuenio. * Non enim quod volo bonũ, 19
hoc facio: sed quod nolo malum, hoc D
ago. * Si autem quod nolo, illud facio: 20
iam non ego operor illud, sed quod
habitat in me, peccatum. * Inuenio igi- 21
tur legem, volenti mihi facere bonum,
quoniam mihi malum adiacet: * conde- 22
lector enim legi Dei secundum interio-
rem hominem: * video autem aliam le- 23
gem in membris meis, repugnantem legi
mentis meæ, & captiuantem me in lege
peccati, quæ est in membris meis. * In- 24
felix ego homo, quis me liberabit de
corpore mortis huius? * Gratia Dei per 25
Iesum Christum Dominum nostrum.
Igitur ego ipse mente seruio legi Dei:
carne autem, legi peccati.

CAP. VIII.

NIhil ergo nunc damnationis est ijs, 1
qui sunt in Christo Iesu: qui non A
secundum carnem ambulant. * Lex enim 2
spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit
me a lege peccati & mortis. * Nã quod 3
impossibile erat legi, in quo infirmaba-
tur per carnem: Deus filium suum mit-
tens in similitudinem carnis peccati, &
de peccato damnauit peccatum in car-
ne, * vt iustificatio legis impleretur in 4
nobis, qui non secundum carnem ambu-
lamus, sed secundũ spiritum. * Qui enim 5
secundum carnem sunt: quæ carnis sunt,
sapiunt. qui vero secundum spiritum
sunt: quæ sunt spiritus, sentiunt. * Nam 6
prudentia carnis, mors est: prudentia
B autem spiritus, vita, & pax. * quoniam 7
sapientia carnis inimica est Deo: legi
enim Dei non est subiecta: nec enim
potest. * Qui autem in carne sunt, Deo 8
9 placere non possunt. * Vos autem in
carne non estis, sed in spiritu: si tamen
spiritus Dei habitat in vobis. Si quis
autem Spiritum Christi non habet: hic
10 non est eius. * Si autem Christus in
vobis est: corpus quidem mortuum est
propter peccatum, spiritus vero viuit
11 propter iustificationem. * Quòd si Spi-
C ritus eius, qui suscitauit Iesum a mor-
tuis, habitat in vobis: qui suscitauit Ie-
sum Christum a mortuis, viuificabit &
mortalia corpora vestra, propter inha-
12 bitantem Spiritum eius in vobis. * Er-
go fratres debitores sumus non carni, vt
13 secundum carnem viuamus. * Si enim
secundum carnem vixeritis, moriemini:
si autem spiritu facta carnis mortifica-
14 ueritis, viuetis. * Quicumque enim
spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei.
15 * ‖ Non enim accepistis spiritum seru- ‖2.Tim.1.b.7 Gal.4.a.5
tutis iterum in timore, sed accepistis
spiritum adoptionis filiorum, in quo
16 clamamus: Abba (Pater.) Ipse enim
Spiritus testimonium reddit spiritui no-
17 stro quòd sumus filij Dei. * Si autem
filij, & heredes: heredes quidem Dei,
coheredes autem Christi: si tamen cõ-
18 patimur, vt & conglorificemur. * Exi-
D stimo enim quòd non sunt condignæ
passiones huius temporis ad futuram
19 gloriam, quæ reuelabitur in nobis. * Nã
expectatio creaturæ, reuelationem filio-
20 rum Dei expectat. * Vanitati enim crea-
tura subiecta est non volens, sed propter
21 eum, qui subiecit eam in spe: * quia &
ipsa creatura liberabitur a seruitute cor-
ruptionis in libertatem gloriæ filiorum
22 Dei. * Scimus enim quòd omnis creatu-
ra ingemiscit, & parturit vsque adhuc.
23 * Non solum autem illa, sed & nos ipsi
primitias spiritus habentes: & ipsi intra
nos gemimus adoptionem filiorum Dei
expectantes, redemptionem corporis
24 nostri. * Spe enim salui facti sumus.
E Spes autem, quæ videtur, non est spes:
25 nam quod videt quis, quid sperat? * Si
autem quod non videmus, speramus:
26 per patientiam expectamus. * Simili-
ter autem & Spiritus adiuuat infirmita-
tem nostram: nam quid oremus, sicut
oportet, nescimus: sed ipse Spiritus po-
stulat pro nobis gemitibus inenarrabili-
27 bus. * Qui autem scrutatur corda, scit
quid desideret Spiritus: quia secundum

Deum postulat pro sanctis.* Scimus au- 28
tem quoniam diligentibus Deum omnia
cooperantur in bonum, ijs, qui secundũ
propositum vocati sunt sancti. * Nam 29
quos præsciuit, & prædestinauit confor-
mes fieri imaginis Filij sui, vt sit ipse
primogenitus in multis fratribus.* Quos 30
autem prædestinauit, hos & vocauit: & F
quos vocauit, hos & iustificauit: quos
autem iustificauit, illos & glorificauit.
* Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus 31
pro nobis, quis contra nos? * Qui 32
etiam proprio Filio suo non pepercit,
sed pro nobis omnibus tradidit illum:
quo modo non etiam cum illo omnia
nobis donauit? * Quis accusabit aduer- 33
sus electos Dei? Deus qui iustificat,
* quis est qui condemnet? Christus Ie- 34
sus, qui mortuus est, immo qui & re-
surrexit, qui est ad dexteram Dei, qui
etiam interpellat pro nobis. * Quis er- 35
go nos separabit a charitate Christi? tri-
bulatio? an angustia? an fames? an nu-
ditas? an periculum? an persecutio? an
‖Psal.43.d.23 gladius? * (sicut scriptum est: ‖ Quia 36
propter te mortificamur tota die: æsti- G
mati sumus sicut oues occisionis.) * Sed 37
in his omnibus superamus propter eum,
qui dilexit nos. * Certus sum enim quia 38
neque mors, neque vita, neque angeli, ne-
que principatus, neque virtutes, neque
instantia, neque futura, neque fortitudo,
* neque altitudo, neque profundum, ne- 39
que creatura alia poterit nos separare a
charitate Dei, quæ est in Christo Iesu
Domino nostro.

CAP. IX.

VEritatem dico in Christo, non 1
mentior: testimoniũ mihi perhibẽ- A
te conscientia mea in Spiritu sancto:
* quoniam tristitia mihi magna est, & 2
cõtinuus dolor cordi meo. * ‖ Optabam 3
‖Act.9.a.2 1.Cor.15.b.9 enim ego ipse anathema esse a Christo
pro fratribus meis, qui sunt cognati mei
secundum carnem, * qui sunt Israelitæ, 4
quorum adoptio est filiorum, & gloria,
& testamentum, & legislatio, & obse-
quium, & promissa: * quorum patres, 5
& ex quibus est Christus secundum car- B
nem, qui est super omnia Deus benedi-
ctus in sæcula. Amen. * Non autem quòd 6
exciderit verbum Dei. Non enim om-
nes qui ex Israel sunt, ij sunt Israelitæ:
7 * neque qui semen sunt Abrahæ, omnes
filij: ‖ sed in Isaac vocabitur tibi semen: ‖Gen.21.b.11
8 * id est, non qui filij carnis, hi filij Dei:
sed ‖ qui filij sunt promissionis, æstiman- ‖Gal.4.d.28
9 tur in semine. * Promissionis enim ver-
C bum hoc est: ‖ Secundum hoc tempus ‖Gen.18.b.10
10 veniam: & erit Saræ filius. * Non solum
autem illa: ‖ sed & Rebecca ex vno con- ‖Gen.25.c.24
11 cubitu habens, Isaac patris nostri. * Cum
enim nondum nati fuissent, aut aliquid
boni egissent, aut mali, (vt secundum
12 electionem propositum Dei maneret)
non ex operibus, sed ex vocante dictum
13 est ei: * ‖ Quia maior seruiet minori, si- ‖Gen.25.c.23
cut scriptum est: Iacob dilexi, Esau au- Mal.1.a.2
14 tem odio habui. * Quid ergo dicemus?
numquid iniquitas apud Deum? Absit.
15 * Moysi enim dicit: ‖ Miserebor cuius ‖Exo.33.d.19
D misereor: & misericordiam præstabo cu
16 ius miserebor. * Igitur non volentis,
neque currentis, sed miserentis est Dei.
17 * Dicit enim Scriptura Pharaoni: ‖ Quia ‖Exo.9.d.16
in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in
te virtutem meam: & vt annuncietur no-
18 men meum in vniuersa terra. * Ergo cu-
ius vult miseretur, & quem vult indu-
19 rat. * Dicis itaque mihi: Quid adhuc
queritur? voluntati enim eius quis resi-
20 stit? * O homo, tu quis es, qui respon-
E deas Deo? ‖ Numquid dicit figmentum ‖ Sap.15.b.7
ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? Isa.45.b.9
21 * An non habet potestatem figulus luti Ier.18.a.6
ex eadem massa facere aliud quidem
vas in honorem, aliud vero in contume-
22 liam? * Quòd si Deus volens ostendere
iram, & notam facere potentiam suam,
sustinuit in multa patientia, vasa iræ,
23 apta in interitum, * vt ostenderet diui-
tias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ
24 præparauit in gloriam. * Quos & vo-
cauit nos non solum ex Iudæis, sed etiam
25 ex Gentibus, * sicut in Osee dicit: ‖ Vo- ‖Osee.2.d.23
F cabo non plebem meam, plebem meã: 1.Pet.2.a.10
& non dilectam, dilectam: & non mise-
ricordiam consecutam, misericordiam
26 consecutam. * ‖ Et erit: in loco, vbi ‖Osee.1.b.10
dictum est eis: Non plebs mea vos:
27 ibi vocabuntur filij Dei viui. * Isaias
autem clamat pro Israel: ‖ Si fuerit nu- ‖Isa.10.a.22
merus filiorum Israel tamquam arena
28 maris, reliquiæ saluæ fient. * Verbum
enim consummans, & abbreuians in
æquitate: quia verbum breuiatum faciet
Dominus

Digitized by Google

Dominus super terram: * & sicut prædixit Isaias: ‖ Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomorrha similes fuissemus. * Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem, quæ ex fide est. * Israel vero sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. * Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis, * sicut scriptum est: ‖ Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis, qui credit in eum, non confundetur.

‖ Isa. 1. e. 9
‖ Isa. 8. e. 14. & 28. d. 26
1. Pet. 2. b. 7

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem. * Testimonium enim perhibeo illis quòd æmulationem Dei habêt, sed non secundum scientiam. * Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. * Finis enim legis, Christus, ad iustitiam omni credenti. * Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam, quæ ex lege est, ‖ qui fecerit homo, viuet in ea. * Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: ‖ Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere: * Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum a mortuis reuocare. * Sed quid dicit Scriptura? ‖ Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc est verbum fidei, quod prædicamus. * Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quòd Deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris. * Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. * Dicit enim Scriptura: ‖ Omnis, qui credit in illum, non confundetur. * Non enim est distinctio Iudæi, & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant illum. * ‖ Omnis enim, quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. * Quomodo ergo inuocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? * Quomodo vero prædicabunt nisi mittantur? sicut scriptũ est: ‖ Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona! * Sed non omnes obediunt Euangelio. Isaias enim dicit: ‖ Domine quis credidit auditui nostro? * Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. * Sed dico: Numquid non audierunt? ‖ Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. * Sed dico: Numquid Israel non cognouit? Primus Moyses dicit: ‖ Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos mittam. * Isaias autem audet, & dicit: ‖ Inuentus sum a non quærentibus me: palam apparui ijs, qui me non interrogabant. * Ad Israel autem dicit: ‖ Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem.

1 A 2 3 4 5 6 B 7 8 9 10 11 12 C 13 14 15 16 17 18 D 19 20 21

‖ Leuit. 18. a. 5
Ezec. 20. b. 11
‖ Deu. 30. c. 12
‖ Deut. 30. c. 14
‖ Isa. 28. d. 16
‖ Joel. 2. g. 22
Act. 2. e. 21
‖ Isa. 52. b 7
Nah. 1. d. 15
‖ Isa. 53. a. 1
Ioan. 12. f. 38
‖ Ps. 18. a. 5
‖ Deu. 32. e. 21
‖ Isa. 65. a. 1
‖ Isa. 65. a. 2

CAP. XI.

DIco ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam & ego Israelita sum ex semine Abraham, de tribu Beniamin: * Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum aduersum Israel? * ‖ Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam. * Sed quid dicit illi diuinum responsum? ‖ Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerũt genua ante Baal. * Sic ergo & in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt. * Si autem gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia iã non est gratia. * Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: ceteri vero excæcati sunt: * sicut scriptum est: ‖ Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos vt non videant, & aures vt non audiant, vsque in hodiernum diem. * Et Dauid dicit: Fiat mensa eorum in laqueum, & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis. * Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurua. * Dico ergo: Numquid sic offenderunt vt cadere?

1 A 2 3 4 5 6 B 7 8 9 10 11

‖ 3. Reg. 19. d. 10
‖ 3. Reg. 19. d. 18
‖ Isa. 6. c. 9
Matt. 13. b. 14
Ioan. 12. f. 40
Act. 28. f. 26
Ps. 68. c. 23

Digitized by Google

rent ? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus vt illos æmulentur.
*Quòd si delictum illorum diuitiæ sunt 12
mundi, & diminutio eorum diuitiæ Gentium: quanto magis plenitudo eorum? *Vobis enim dico Gẽtibus: Quã- 13
diu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo, *si quomodo ad æmulandum pro- 14
nocem carnem meam, & saluos faciam aliquos ex illis. *Si enim amissio eorũ, 15
reconciliatio est mũdi: quæ assumptio, nisi vita ex mortuis? *Quòd si delibatio 16
sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami. *Quòd si aliqui ex ramis fracti 17
C sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis oliuæ factus es, *noli glo- 18
riari aduersus ramos. Quòd si gloriaris: non tu radicem portas, sed radix te.
*Dices ergo: Fracti sunt rami vt ego 19
inserar. *Bene: propter incredulitatem 20
fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Si enim Deus 21
naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. *Vide ergo bonita- 22
tem, & seueritatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, seueritatem: in te autẽ bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. *Sed & 23
illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potẽs est enim Deus iterum inserere illos. *Nam si tu ex natu- 24
rali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam oliuam: quãto magis ij, qui secundum naturam, inserentur suæ oliuæ? *Nolo enim vos 25
D ignorare fratres mysterium hoc: (vt nõ sitis vobisipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret, *& sic omnis Is- 26
‖Isai. 59. d. 20 rael saluus fieret, sicut scriptum est: ‖Veniet ex Sion, qui eripiat, & auertat impietatem a Iacob. *Et hoc illis a me te- 27
stamentum: cum abstulero peccata eorum. *Secundum Euangelium quidem, 28
inimici propter vos: secundum electionem autem, charissimi propter patres.
*Sine pœnitentia enim sunt dona, & 29
vocatio Dei. *Sicut enim aliquando & 30
vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum: *ita & isti nũc 31
non crediderunt in vestram misericordiam: vt & ipsi misericordiam con-
32 sequantur. *Conclusit enim Deus omnia in incredulitate: vt omnium mi-
33 sereatur. *O altitudo diuitiarum sapiẽtiæ, & scientiæ Dei: quàm incompre-
34 hensibilia sunt iudicia eius, & inuestiga- ‖Sap. 9. c. 13
biles viæ eius! *‖Quis enim cognouit Isai. 40. d. 13
sensum Domini? Aut quis consiliarius 1. Cor. 2. d. 16
35 eius fuit? *Aut quis prior dedit illi, &
36 retribuetur ei? *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula. Amen.

CAP. XII.

1 A OBsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ‖vt exhibeatis cor- ‖Phil. 4. d. 18
pora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium
2 vestrum. *Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri: ‖vt probetis quæ sit vo- ‖Eph. 5. d. 17
luntas Dei bona, & beneplacens, & per- 1. Thes. 4. a. 3
3 fecta. *Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: ‖& vnicui- ‖1. Cor. 12. b. 11
que sicut Deus diuisit mensuram fidei. Ephes. 4. b. 7
4 *Sicut enim in vno corpore multa mẽ-
B bra habemus, omnia autem membra nõ
5 eundem actum habent: *ita multi vnũ corpus sumus in Christo, singuli autem
6 alter alterius membra. *Habentes autẽ donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: siue prophetiã
7 secundum rationẽ fidei, *siue ministerium in ministrando, siue qui docet in
8 doctrina, *qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hi-
9 laritate. *Dilectio sine simulatione. ‖Odientes malum, adhærentes bono: ‖Amos 5. d. 15
10 *‖Charitate fraternitatis inuicẽ diligẽ- ‖Ephes. 4. a. 1
11 tes: Honore inuicẽ præuenientes: *‖So- ‖1. Pet. 2. c. 17
C licitudine non pigri: Spiritu feruentes:
12 Domino seruientes: *Spe gaudentes: In tribulatione patientes: Orationi instan-
13 tes: *Necessitatibus sanctorum commu-
14 nicantes: ‖Hospitalitatem sectãtes. *Be- ‖Hebr. 13. a. 1
nedicite persequentibus vos: benedici- 1. Pet. 4. b. 9
15 te, & nolite maledicere. *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus:
16 *Idipsum inuicem sentientes: Non alta sapien-

sapientes, sed humilibus consentientes. D
Nolite esse prudētes apud vosmetipsos:
2.Cor.8.d.21 *Nulli malū pro malo reddentes: ‖ prouidentes bona non tantum coram Deo, 17
sed etiam coram omnibus hominibus.
‖Heb.12.d.14 * ‖ Si fieri potest, quod ex vobis est, cū 18
omnibus hominibus pacem habentes:
‖ Eccl.28.a.1 2.3 * ‖ Non vosmetipsos defendentes charis- 19
Matt.5.g.39 simi, sed date locum irę. scriptum est
‖Deu.32.c.35 enim: ‖ Mihi vindicta: ego retribuam,
Hebr.10.f.30 dicit Dominus. * Sed si esurierit inimi- 20
Prou.25.c.21 cus tuus, ciba illum: si sitit, potum da
illi: hoc enim faciens, carbones ignis
congeres super caput eius. * Noli vinci 21
a malo, sed vince in bono malum.

CAP. XIII.

Sap.6.a.4 OMnis anima potestatibus sublimio- 1
1.Pet.2.c.13 ribus subdita sit: Non est enim po- A
testas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo
ordinatæ sunt. * Itaque qui resistit po- 2
testati, Dei ordinationi resistit. Qui au-
tem resistūt, ipsi sibi damnationē acqui-
runt: * nam principes non sunt timori 3
boni operis, sed mali. Vis autem non
timere potestatem? Bonum fac: & ha-
bebis laudem ex illa: * Dei enim mini- 4
ster est tibi in bonum. Si autem malū B
feceris, time: non enim sine causa gla-
diū portat. Dei enim minister est: vin-
dex in iram ei, qui malum agit. * Ideo 5
necessitate subditi estote non solū pro-
pter iram, sed etiam propter conscien-
tiam. * Ideo enim & tributa præstatis: 6
ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum
seruientes. * ‖ Reddite ergo omnibus de- 7
‖Mat.22.c.21 bita: cui tributum, tributum: cui vecti-
gal, vectigal: cui timorem, timorem:
cui honorem, honorem. * Nemini 8
quidquam debeatis: nisi vt inuicem di- C
ligatis: qui enim diligit proximum, le-
‖Exo.20.e.14 gem impleuit. * Nam: ‖ Non adultera- 9
Deut.5.b.18 bis: Non occides: Non furaberis: Non
falsum testimonium dices: Non concu-
pisces: & si quod est aliud mandatum,
‖Leu.19.d.18 in hoc verbo instauratur: ‖ Diliges pro-
Matt.22.d.39 ximum tuum sicut teipsum. * Dilectio 10
Mar.12.c.31 proximi malum non operatur. Plenitu-
Gal.5.c.14 do ergo legis est dilectio. * Et hoc scié- 11
Iac.2.b.8 tes tempus: quia hora est iam nos de D
somno surgere. Nunc enim propior est
nostra salus, quàm cum credidimus.
* Nox præcessit, dies autem appropin- 12
quauit. Abijciamus ergo opera tenebra-
13 rum, & induamur arma lucis. * Sicut in
die honeste ambulemus: ‖ nō in comes- ‖Luc.21.f.34
sationibus, & ebrietatibus, non in cu-
bilibus, & impudicitijs, non in conten-
14 tione, & æmulatione: * ‖ sed induimini ‖Gal.5.c.16
Dominum Iesum Christum, & carnis 1.Pet.2.c.11
curam ne feceritis in desiderijs.

CAP. XIIII.

1 INfirmum autem in fide assumite, nō
A in disceptationibus cogitationum.
2 * Alius enim credit se manducare om-
nia: qui autem infirmus est, olus man-
3 ducet. * Is, qui manducat, non mandu-
cantem non spernat: & qui nō mandu-
cat, manducantem non iudicet: Deus e-
4 nim illum assumpsit. * ‖ Tu quis es, qui ‖Iac.4.d.12
iudicas alienum seruum? Domino suo
stat, aut cadit: stabit autem: potens est
5 enim Deus statuere illum. * Nam alius
iudicat diem inter diem: alius autem
iudicat omnem diem: vnusquisque in
6 suo sensu abundet. * Qui sapit diem,
B Domino sapit: Et qui manducat, Domi-
no manducat: gratias enim agit Deo.
Et qui non manducat, Domino non
7 manducat, & gratias agit Deo. * Nemo
enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi
8 moritur. * Siue enim viuimus, Domino
viuimus: siue morimur, Domino mo-
rimur. Siue ergo viuimus, siue mori-
9 mur, Domini sumus. * In hoc enim
Christus mortuus est, & resurrexit: vt &
10 mortuorum & viuorū dominetur. * Tu
autem quid iudicas fratrem tuum? aut
tu quare spernis fratrem tuum? ‖ Omnes ‖2.Cor.5.b.10
enim stabimus ante tribunal Christi. Isai.45.d.23
11 * scriptū est enim: ‖ Viuo ego, dicit Do- ‖Phil.2.b.10
minus, quoniā mihi flectetur omne ge-
C nu: & omnis lingua confitebitur Deo.
12 * Itaque vnusquisque nostrū pro se ra-
13 tionem reddet Deo. * Nō ergo amplius
inuicē iudicemus: sed hoc iudicate ma-
gis, ne ponatis offendiculū fratri, vel scā-
14 dalum. * Scio, & confido in Domino Ie-
su, quia nihil commune per ipsum, nisi
ei qui existimat quid commune esse, illi
15 commune est. * Si enim propter cibum
frater tuus contristatur: iam non secun-
dum charitatē ambulas. ‖ Noli cibo tuo ‖1.Cor.8.d.
illū perdere, pro quo Christus mortuus 12
16 est. * Non ergo blasphemetur bonum
nostrum.

nostrum. * Non est enim regnum Dei 17
esca, & potus: sed iustitia, & pax, &
gaudium in Spiritu sancto: * qui enim 18
in hoc seruit Christo, placet Deo, &
probatus est hominibus. * Itaque quæ 19
pacis sunt, sectemur: & quæ ædificatio- D
nis sunt, in inuicem custodiamus. * No- 20
li propter escam destruere opus Dei.
|| Ti.1.d.15 || omnia quidem sunt munda: sed malũ
est homini, qui per offendiculum man-
2.Cor.8.d.13 ducat. * || Bonum est non manducare 21
carnem, & non bibere vinum, neque
in quo frater tuus offenditur, aut scan-
dalizatur, aut infirmatur. * Tu fidem 22
habes? penes temetipsum habe coram
Deo: Beatus, qui non iudicat semetip-
sum in eo, quod probat. * Qui autem 23
discernit, si mãducauerit, damnatus est:
quia non ex fide. Omne autem, quod
non est ex fide, peccatum est.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores im- 1
becillitates infirmorum sustinere, A
& non nobis placere. * Vnusquisque 2
vestrum proximo suo placeat in bonũ,
ad ædificationem. * Etenim Christus nõ 3
|| Psal.68.b.10 || sibi placuit, sed sicut scriptum est: || Im-
properia improperantium tibi cecide-
runt super me. * Quæcumque enim 4
scripta sunt, ad nostram doctrinam scri-
pta sunt: vt per patientiam, & conso-
lationem Scripturarũ, spem habeamus.
|| 1.Cor.1.b.10 * Deus autem patientiæ, & solatij || det 5
vobis idipsum sapere in alterutrum se-
cundum Iesum Christum: * vt vnani- 6
mes, vno ore honorificetis Deum, & B
patrẽ Domini nostri Iesu Christi. * Pro- 7
pter quod suscipite inuicẽ, sicut & Chri-
stus suscepit vos in honorem Dei. * Di- 8
co enim Christum Iesum ministrũ fuis-
se circumcisionis propter veritatẽ Dei,
ad confirmandas promissiones patrum:
* Gentes autem super misericordia ho- 9
|| Psal.17.d.50 || honorare Deum, sicut scriptum est: || Pro- C
2. Reg. 22.d. 50 pterea confitebor tibi in Gentibus Do-
mine, & nomini tuo cantabo. * Et ite- 10
rum dicit: Lætamini Gentes cum plebe
|| Psal.116.a.1 || eius. * Et iterum: || Laudate omnes Gẽ- 11
tes Dominum: & magnificate eum om-
|| Isai.11.c.10 || nes populi. * Et rursus Isaias ait: || Erit 12
radix Iesse, & qui exurget regere Gẽtes,
in eum Gentes sperabunt. * Deus autem 13
spei repleat vos omni gaudio, & pacẽ
in credendo: vt abundetis in spe, &
14 virtute Spiritus sancti. * Certus sum au-
tem fratres mei & ego ipse de vobis,
quoniam & ipsi pleni estis dilectione,
repleti omni scientia, ita vt possitis al-
15 terutrum monere. * Audacius autem
D scripsi vobis fratres ex parte, tamquam
in memoriã vos reducens: propter gra-
16 tiam, quæ data est mihi a Deo, * vt sim
minister Christi Iesu in Gẽtibus: sancti-
ficans Euangelium Dei, vt fiat oblatio
Gentium accepta, & sanctificata in Spi-
17 ritu sancto. * Habeo igitur gloriam in
18 Christo Iesu ad Deum. * Non enim au-
deo aliquid loqui eorum, quæ per me
non efficit Christus in obedientiã Gen-
19 tium, verbo & factis: * in virtute signo-
rum, & prodigiorum, in virtute Spiri-
tus sancti: ita vt ab Ierusalem per cir-
cuitum vsque ad Illyricum repleuerim
20 Euangelium Christi. * Sic autem prædi-
E caui Euangelium hoc, non vbi nomi-
natus est Christus, ne super alienũ fun-
damentum ædificarem: sed sicut scriptũ
21 est: * || Quibus non est annunciatum de || Isa.52.d.15
eo, videbunt: & qui non audierunt, in-
22 telligent. * Propter quod & impediebar
plurimum venire ad vos, & prohibitus
23 sum vsque adhuc. * Nunc vero vlterius
locum non habens in his regionibus,
cupiditatem autem habens veniendi ad
vos ex multis iam præcedentibus annis:
24 * cum in Hispaniam proficisci cœpero,
F spero quòd præteriens videam vos, &
a vobis deducar illuc, si vobis primum
25 ex parte fruitus fuero. * Nũc igitur pro-
ficiscar in Ierusalem ministrare sanctis.
26 * Probauerũt enim Macedonia, & Acha-
ia collationem aliquã facere in paupe-
res sanctorum, qui sunt in Ierusalem.
27 * Placuit enim eis: & debitores sunt eo-
rum. || Nam si spiritualiũ eorum partici- || 1.Cor.9.b.11
pes facti sunt Gẽtiles: debẽt & in car-
28 nalibus ministrare illis. * Hoc igitur cũ
cõsummauero, & assignauero eis fructũ
hunc: per vos proficiscar in Hispaniã.
29 * Scio autem quoniã veniens ad vos, in
G abũdantia benedictionis Euãgelij Chri-
30 sti veniã. * Obsecro ergo vos fratres per
Dominum nostrũ Iesum Christũ, & per
charitatẽ sancti Spiritus, vt adiuuetis me
31 in orationibus vestris pro me ad Deũ, * vt
liberer ab infidelibus, qui sunt in Iudæa,

&

Digitized by Google

& obsequij mei oblatio accepta fiat in
Ierusalem sanctis, * vt veniam ad vos in 32
gaudio per voluntatem Dei, & refrige-
rer vobiscum. * Deus autem pacis sit 33
cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

Commendo autē vobis Phœben so- 1
rorem nostram, quæ est in minisse- A
rio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris: * vt eā 2
suscipiatis in Domino digne sanctis: &
assistatis ei in quocumque negotio ve-
stri indiguerit: etenim ipsa quoque asti-
tit multis, & mihi ipsi. * Salutate ‖ Pri- 3
scam, & Aquilam adiutores meos in
Christo Iesu; (* qui pro anima mea 4
suas ceruices suppōsuerunt: quibus non
solus ego gratias ago, sed & cunctæ ec-
clesiæ Gentium) * & domesticam Eccle- 5
siam eorum. Salutate Epænetum di-
lectum mihi, qui est primitiuus Asiæ
in Christo. * Salutate Mariam, quæ mul- 6
tum laborauit in vobis. * Salutate An- 7
dronicum, & Iuniam cognatos, & con-
captiuos meos: qui sunt nobiles in Apo
stolis, qui & ante me fuerunt in Chri-
sto. * Salutate Ampliatum dilectissimum 8
mihi in Domino. * Salutate Vrbanum 9
adiutorem nostrum in Christo Iesu, & B
Stachyn dilectum meum. * Salutate A- 10
pellen probum in Christo. * Salutate 11
eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Sa-
lutate Herodionem cognatum meum.
Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo,
qui sunt in Domino. * Salutate Tryphæ- 12
nam, & Tryphosam: quæ laborant in
Domino. Salutate Persidem charissimā,
quæ multū laborauit in Domino. * Sa- 13
lutate Rufum electum in Domino, &
matrem eius, & meam. * Salutate Asyn- 14
critum, Phlegontem, Hermam, Patro-
bam, Hermen: & qui cum eis sunt, fra-
tres. * Salutate Philologum, & Iuliam, 15
C Nereum, & sororem eius, & Olympa-
dem, & omnes, qui cum eis sunt, san-
ctos. * Salutate inuicem in osculo san- 16
cto. Salutant vos omnes Ecclesiæ Chri-
sti. * Rogo autem vos fratres, vt obser- 17
uetis eos, qui dissensiones, & offendicu-
la præter doctrinam, quam vos didici-
stis, faciunt, & declinate ab illis. * Hu- 18
iuscemodi enim Christo Domino nostro
non seruiunt, sed suo ventri: & per dul-
ces sermones, & benedictiones seducunt
corda innocentium. * Vestra enim obe- 19
dientia in omnem locum diuulgata est.
Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos
sapientes esse in bono, & simplices in
malo. * Deus autem pacis conterat Sa- 20
tanam sub pedibus vestris velociter.
Gratia Domini nostri Iesu Christi vo-
biscum. * ‖ Salutat vos Timotheus adiu- 21
D tor meus, & Lucius, & Iason, & Sosi-
pater cognati mei. * Saluto vos ego 22
Tertius, qui scripsi epistolam, in Domi-
no. * Salutat vos Caius hospes meus, 23
& vniuersa Ecclesia. Salutat vos Era-
stus arcarius ciuitatis, & Quartus, fra-
ter. * Gratia Domini nostri Iesu Chri- 24
sti cum omnibus vobis. Amen. * Ei 25
autem, qui potens est vos confirmare
iuxta Euangelium meum, & prædicatio-
nem Iesu Christi, secundum reuelatio-
nem mysterij temporibus æternis taciti,
(* quod nunc patefactum est per Scri- 26
pturas Prophetarum secundum præce-
ptum æterni Dei, ad obeditionem fidei)
in cunctis Gentibus cogniti, * soli sa- 27
pienti Deo, per Iesum Christum, cui ho-
nor, & gloria in sæcula sæculorum.
Amen.

‖ Act. 2. 2. 2. 8. 16

‖ Act. 16. 2. 1

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS vocatus A- 1
postolus Iesu Christi A
per voluntatem Dei,
& Sosthenes frater,
* Ecclesiæ Dei, quæ 2
est Corinthi, sanctifi-
catis in Christo Iesu,
vocatis sanctis, cum omnibus, qui inuo-
cant nomen Domini nostri Iesu Christi,
in omni loco ipsorum, & nostro. * Gra- 3
tia vobis, & pax a Deo Patre nostro, &
Domino Iesu Christo. * Gratias ago 4
Deo meo semper pro vobis in gratia
Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu:
* quòd in omnibus diuites facti estis in 5
illo, in omni verbo, & in omni scientia:
* sicut testimonium Christi cõfirmatum 6
est in vobis: * ita vt nihil vobis desit in 7
vlla gratia, expectantibus reuelationem
Domini nostri Iesu Christi, * qui & cõ- 8
firmabit vos vsque in finem sine crimi-
ne, in die aduentus Domini nostri Iesu
Christi. * ‖ Fidelis Deus: per quẽ vocati 9
‖ 1. Thessal. 5. d. 24
estis in societatem filij eius Iesu Christi
Domini nostri. * Obsecro autẽ vos fra- 10
tres per nomẽ Domini nostri Iesu Chri-
sti: vt idipsum dicatis omnes, & nõ sint
in vobis schismata: sitis autẽ perfecti in
eodem sensu, & in eadem sententia. * Si- 11
gnificatum est enim mihi de vobis fra-
tres mei ab ijs, qui sunt Chloes, quia cõ-
tentiones sunt inter vos. * Hoc autem 12
dico, quòd vnusquisque vestrum dicit:
‖ Act. 18. f. 24
Ego quidem sum Pauli: ego autẽ ‖ Apol-
lo: ego vero Cephæ: ego autem Christi.
* Diuisus est Christus? Numquid Paulus 13
crucifixus est pro vobis? aut in nomine
14 Pauli baptizati estis? * Gratias ago Deo,
C quòd neminem vestrum baptizaui, ‖ nisi ‖ Act. 18. b. 8
15 Crispũ, & Caium: * nequis dicat quòd in
16 nomine meo baptizati estis. * Baptiza-
ui autem & Stephanæ domum: cetera
nescio si quem alium baptizauerim.
17 * Non enim misit me Christus baptiza-
re, sed euangelizare: ‖ non in sapientia ‖ 2. Pet. 1. c. 16
verbi, vt non euacuetur crux Christi. Inf. 2. a. 1. 4
18 * Verbum enim crucis pereuntibus qui-
dem stultitia est: ijs autẽ, qui salui fiũt,
19 id est nobis, Dei virtus est. * Scriptum
est enim: ‖ Perdam sapientiam sapien- ‖ Rom. 1. b. 16
tium, & prudentiam prudentium repro- Isa. 29. c. 14
20 babo. * ‖ Vbi sapiens? vbi scriba? vbi ‖ Isa. 33. c. 18
conquisitor huius sæculi? Nonne stul-
tam fecit Deus sapientiam huius mũdi?
21 * Nam quia in Dei sapientia non co-
gnouit mundus per sapientiam Deum:
placuit Deo per stultitiam prædicatio-
22 nis saluos facere credentes. * Quoniam
& Iudæi signa petunt, & Græci sapien-
23 tiam quærunt: * nos autem prædicamus
Christum crucifixum: Iudæis quidem
scandalum, Gentibus autem stultitiam,
24 * ipsis autem vocatis Iudæis, atque Græ-
D cis Christum Dei virtutem, & Dei sa-
25 pientiam: * quia quod stultum est Dei,
sapientius est hominibus: & quod infir-
mum est Dei, fortius est hominibus.
26 * Videte enim vocationem vestram fra-
tres, quia nõ multi sapientes secundum
carnem, non multi potentes, non mul-
27 ti nobiles: * sed quæ stulta sunt mundi
elegit Deus, vt confundat sapientes: &
infirma mundi elegit Deus, vt confun-
28 dat fortia: * & ignobilia mundi, & con-
tempti-

temptibilia elegit Deus, & ea, quæ non
sunt, vt ea quæ sunt destrueret: * vt non 29
glorietur omnis caro in conspectu eius.
* Ex ipso autem vos estis in Christo Ie- 30
su, qui factus est nobis sapientia a Deo,
& ‖ iustitia, & sanctificatio, & redemptio:
* vt quemadmodum scriptum est: ‖ Qui 31
gloriatur, in Domino glorietur.

Ier.23.a.5
‖ Ier.9.g.22.23
1.Cor.10.d.17

CAP. II.

Et ego, cum venissem ad vos, fratres, 1
veni ‖ non in sublimitate sermonis, A
aut sapientiæ, annuncians vobis testi-
monium Christi. * Non enim iudicaui 2
me scire aliquid inter vos, nisi Iesum
Christum, & hunc crucifixum. * ‖ Et 3
ego in infirmitate, & timore, & tremo-
re multo fui apud vos: * & sermo meus, 4
& prædicatio mea ‖ non in persuasibili-
bus humanæ sapientiæ verbis, sed in
ostensione spiritus, & virtutis: * vt fides 5
vestra non sit in sapientia hominum, sed B
in virtute Dei. * Sapientiam autem lo- 6
quimur inter perfectos: sapientiam ve-
ro non huius sæculi, neque principum
huius sæculi, qui destruuntur: * sed lo- 7
quimur Dei sapientiam in mysterio, quæ
abscondita est, quam prædestinauit Deus
ante sæcula in gloriam nostram, * quam 8
nemo principum huius sæculi cogno-
uit: si enim cognouissent, numquam Do-
minum gloriæ crucifixissent. * Sed si- 9
cut scriptum est: ‖ Quod oculus non C
vidit, nec auris audiuit, nec in cor ho-
minis ascendit, quæ præparauit Deus ijs,
qui diligunt illum: * nobis autem reue- 10
lauit Deus per spiritum suum: Spiritus
enim omnia scrutatur, etiam profunda
Dei. * Quis enim hominum scit quæ 11
sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui
in ipso est? ita & quæ Dei sunt, nemo
cognouit, nisi Spiritus Dei. * Nos au- 12
tem non spiritum huius mundi accepi-
mus, sed Spiritum, qui ex Deo est, vt
sciamus quæ a Deo donata sunt nobis:
* ‖ quæ & loquimur nõ in doctis huma- 13
næ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spi- D
ritus, spiritualibus spiritualia comparan-
tes. * Animalis autem homo non per- 14
cipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: stulti-
tia enim est illi, & non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. * Spi- 15
ritualis autem iudicat omnia: & ipse a
16 nemine iudicatur. * ‖ Quis enim cogno- ‖ Isa.40.d.23
uit sensum Domini, qui instruat eum? Sap.9.c.13
Nos autem sensum Christi habemus. Rom.11.d.34

Sup.1.c.17
‖ Act.18.a.1
‖ 2.Pet.1.c.17
‖ Isa.64.a.4
2.Pet.1.c.16

CAP. III.

1 Et ego, fratres, non potui vobis lo-
A qui quasi spiritualibus, sed quasi car-
nalibus. Tamquam paruulis in Christo,
2 * lac vobis potum dedi, non escam: non-
dum enim poteratis: sed nec nunc qui-
dem potestis: adhuc enim carnales estis.
3 * Cum enim sit inter vos zelus, & con-
tentio: nonne carnales estis, & secun-
4 dum hominem ambulatis? * Cum enim
quis dicat: Ego quidem sum Pauli. Al-
lius autem: Ego Apollo: nonne homi-
nes estis? Quid igitur est Apollo? quid
5 vero Paulus? * Ministri eius, cui cre-
didistis, & vnicuique sicut Dominus
6 dedit. * Ego plantaui, Apollo rigauit:
7 sed Deus incrementum dedit. * Itaque
B neque qui plantat est aliquid, neque
qui rigat: sed, qui incrementum dat;
8 Deus. * ‖ Qui autem plantat, & qui ri- ‖ Psal.61.d.13
gat, vnum sunt. ‖ Vnusquisque autem ‖ Gal.6.b.5
propriam mercedem accipiet secundum
9 suum laborem. * Dei enim sumus a-
diutores: Dei agricultura estis, Dei ædi-
10 ficatio estis. * Secundum gratiam Dei,
quæ data est mihi, vt sapiens architec-
tus fundamentum posui: alius autem
superædificat. Vnusquisque autem vi-
11 deat quomodo superædificet. * Funda-
C mentum enim aliud nemo potest pone-
re præter id, quod positum est, quod
12 est Christus Iesus. * Si quis autem su-
perædificat super fundamentum hoc, au-
rum, argentum, lapides pretiosos, li-
13 gna, fœnum, stipulam, * vniuscuiusque
opus manifestum erit: Dies enim Do-
mini declarabit, quia in igne reuelabi-
tur: & vniuscuiusque opus quale sit,
14 ignis probabit. * Si cuius opus manserit
quod superædificauit, mercedẽ accipiet.
15 * Si cuius opus arserit, detrimentum pa-
tietur: ipse autem saluus erit: sic tamen
16 quasi per ignem. * Nescitis quia tem-
plum Dei estis, & Spiritus Dei habitat
17 in vobis? * Si quis autem templum Dei
D violauerit, disperdet illum Deus. ‖ Tem- ‖ Inf.6.d.19
plum enim Dei sanctum est, quod estis 2.Cor.6.c.16
18 vos. * Nemo se seducat: si quis videtur
inter

Digitized by Google

inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat vt sit sapiens. * Sapientia enim 19
huius mundi, stultitia est apud Deum.
|| Iob 5.c.13 Scriptũ est enim: || Comprehendam sapientes in astutia eorum. * Et iterum: 20
|| Psal.93.b.11 || Dominus nouit cogitationes sapiẽtium quoniã vanæ sunt. * Nemo itaque glo- 21
rietur in hominibus. * Omnia enim ve- 22
stra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura: omnia enim vestra sunt: * vos autem Christi: 23
Christus autem Dei.

CAP. IIII.

2.Cor.6.a.4 SIc nos existimet homo vt ministros 1
Christi: & dispẽsatores mysteriorum A
Dei. * Hic iam quæritur inter dispensa- 2
tores vt fidelis quis inueniatur. * Mihi 3
autem pro minimo est vt a vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me-
ipsum iudico. * Nihil enim mihi con- 4
scius sum: sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus
est. * Itaque nolite ante tempus iudi- 5
care, quoadusque veniat Dominus: qui & illuminabit abscõdita tenebrarum, &
manifestabit consilia cordium: & tunc
laus erit vnicuique a Deo. * Hæc autẽ, 6
fratres, transfiguraui in me & Apollo, B
propter vos: vt in nobis discatis, ne supra quàm scriptum est, vnus aduersus alterum infletur pro alio. * Quis enim te 7
discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi nõ acceperis? * Iam saturati 8
estis, iam diuites facti estis: sine nobis regnatis: & vtinam regnetis, vt & nos vobiscum regnemus. * Puto enim quòd 9
Deus nos Apostolos nouissimos ostẽdit, tamquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, &
hominibus. * Nos stulti propter Chri- 10
stum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobi- C
les, nos autẽ ignobiles. * Vsque in hanc 11
horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles
|| Act.20.g.34 sumus, * & || laboramus operantes mani- 12
1.Thess.2.b.9 bus nostris: maledicimur, & benedici-
2.Thess.3.b.8 mus: persecutionem patimur, & sustinemus: * blasphemamur, & obsecramus: 13
tamquam purgamẽta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc.
14 * Non vt confundam vos, hæc scribo, sed
15 vt filios meos charissimos moneo. * Nã
D si decem millia pædagogorum habeatis in Christo: sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per Euangelium ego vos
16 genui. * Rogo ergo vos, imitatores mei
17 estote, sicut & ego Christi. * Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Iesu, sicut vbique in omni
18 Ecclesia doceo. * Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam.
19 * Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtu-
20 tem. * Non enim in sermone est regnũ
21 Dei, sed in virtute. * Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

CAP. V.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, || Leu.18.b.13
A & talis fornicatio, qualis nec inter & 20.b.11
Gentes, ita vt vxorem patris sui aliquis
2 habeat. * Et vos inflati estis: & non magis luctũ habuistis vt tollatur de me-
3 dio vestrum qui hoc opus fecit. * || Ego || Colos.2.a.5
quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens, eum, qui
4 sic operatus est, * in nomine Domini no
B stri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri
5 Iesu, * tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in
6 die Domini nostri Iesu Christi. * Non
est bona gloriatio vestra. || Nescitis quia || Gal.5.b.9
modicum fermentũ totam massam cor-
7 rumpit? * Expurgate vetus fermentum,
C vt sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus
8 est Christus. * Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ: sed in azymis sin-
9 ceritatis, & veritatis. * Scripsi vobis in epistola: Ne cõmisceamini fornicarijs.
10 * non vtique fornicarijs huius mũdi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruiẽtibus: alioquin debueratis de hoc mun-
11 do exijsse. * Nunc autem scripsi vobis
D non cõmisceri: si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens,

Digitized by Google

seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere. * Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt, iudicare? Nonne de ijs, qui intus sunt, vos iudicatis? * nam eos, qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobisipsis.

CAP. VI.

A Vdet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum, iudicari A apud iniquos, & non apud sanctos? * An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? * Nescitis quoniã angelos iudicabimus? quanto magis sæcularia? * Sæcularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. * Ad verecundiam vestram dico. Sic nõ est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? * Sed frater cum fratre iudicio contendit: & hoc a- B pud infideles? * ‖ Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudẽ patimini? * Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus. * An nescitis quia iniqui regnũ Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, * neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. * Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri. * Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. * Esca ventri, & venter escis: Deus autem hunc, & has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus corpori. * Deus vero & Dominum suscitauit: & nos suscitabit per virtutem suam. * Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. * An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, vnũ D corpus efficitur? ‖ Erunt enim (inquit) duo in carne vna. * Qui autem adhæret Domino, vnus spiritus est. * Fugite fornicationem. Omne peccatũ, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. * An nescitis quoniam ‖ membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, & non estis vestri? * ‖ Empti enim estis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.

‖ Matt. 5. f. 39 Luc. 6. e. 29 Rom. 12. d. 17 1. Thes. 4. b. 6

‖ Gen. 2. d. 24 Matt. 19. a. 5 Mar. 10. a. 8 Ephes. 5. g. 31

‖ Sup. 3. d. 17 2. Cor. 6. c. 16

‖ Inf. 7. d. 23 1. Pet. 1. d. 18

CAP. VII.

DE quibus autẽ scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tãgere: * propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque suum virũ habeat. * ‖ Vxori vir debitum reddat: similiter autem & vxor viro. * Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. * Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. * Hoc autem dico secundum indulgentiã, non secundum imperium. * Volo enim omnes vos esse sicut meipsum: sed vnusquisque propriũ donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. * Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego. * Quòd si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quàm vri. * Ijs autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, ‖ vxorem a viro non discedere: * quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat. * Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. * Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virũ: * sanctificatus est enim vir C infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filij vestri immundi essent, nunc autẽ sancti sunt. * Quòd si

‖ Mat. 5. e. 32 & 19. b. 9 Mar. 10. b. 9 Luc. 16. d. 18

infidelis

infidelis discedit, discedat: non enim
seruituti subiectus est frater, aut soror
in huiusmodi: in pace autē vocauit nos
Deus. * Vnde enim scis mulier, si virū 16
saluum facies? aut vnde scis vir, si mu-
lierem saluam facies? * nisi vnicuique 17
sicut diuisit Dominus, vnumquemque
sicut vocauit Deus, ita ambulet, & si-
cut in omnibus Ecclesijs doceo. * Cir- 18
cumcisus aliquis vocatus est? non addu- D
cat præputium. In præputio aliquis vo-
catus est? nō circumcidatur. * Circum- 19
cisio nihil est, & præputium nihil est:
‖ Eph. 4. a. 1 sed obseruatio mandatorum Dei. * ‖ V- 20
nusquisque in qua vocatione vocatus
est, in ea permaneat. * Seruus vocatus 21
es? non sit tibi curæ: sed & si potes fie-
ri liber, magis vtere. * Qui enim in 22
Domino vocatus est seruus, libertus est
Domini: similiter qui liber vocatus est,
‖ Sup. 6. d. 20 seruus est Christi. * ‖ Pretio empti estis, 23
1. Pet. 1. d. 18 nolite fieri serui hominum. * Vnusquis- 24
que in quo vocatus est, fratres, in hoc E
permaneat apud Deum. * De virginibus 25
autem præceptum Domini non habeo:
consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, vt sim
fidelis. * Existimo ergo hoc bonum esse 26
propter instantem necessitatem, quoniā
bonum est homini sic esse. * Alligatus 27
es vxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorē.
* Si autem acceperis vxorem: non pec- 28
casti. Et si nupserit virgo, non peccauit.
tribulationē tamen carnis habebunt hui-
usmodi. Ego autem vobis parco. * Hoc 29
itaque dico, fratres: Tempus breue est:
reliquū est, vt & qui habent vxores, tā-
quam non habentes sint: * & qui flent, 30
tamquam non flentes: & qui gaudent,
tamquam non gaudentes: & qui emūt,
tamquam non possidentes: * & qui vtū- 31
tur hoc mundo, tamquam non vtantur: F
præterit enim figura huius mūdi. * Vo- 32
lo autem vos sine solicitudine esse. Qui
sine vxore est, solicitus est quæ Domini
sunt, quomodo placeat Deo. * Qui au- 33
tem cum vxore est, solicitus est quæ
sunt mundi, quomodo placeat vxori, &
diuisus est. * Et mulier innupta, & virgo 34
cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta
corpore, & spiritu. Quæ autem nupta
est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo
placeat viro. * Porro hoc ad vtilitatem 35
vestram dico: non vt laqueū vobis inji-
ciam, sed ad id, quod honestum est, &
quod facultatem præbeat sine impedi-
36 mento Dominum obsecrandi. * Si quis
G autem turpem se videri existimat super
virgine sua, quòd sit superadulta, & ita
oportet fieri: quod vult faciat: nō pec-
37 cat, si nubat. * Nam qui statuit in cor-
de suo firmus, non habens necessitatem,
potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, ser-
38 uare virginem suam, bene facit. * Igitur & qui matrimonio iungit virginem
suam, bene facit: & qui non iungit, me-
39 lius facit. * ‖ Mulier alligata est legi ‖ Rom. 7. a. 2
quanto tempore vir eius viuit. quòd si
dormierit vir eius, liberata est: cui vult
40 nubat: tantùm in Domino. * Beatior autem erit si sic permanserit secundum
meum consilium: puto autem quòd &
ego Spiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

1 A De ijs autem, quæ idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam
habemus. Scientia inflat, charitas vero
2 ædificat. * Si quis autē se existimat scire aliquid, nondum cognouit quemad-
3 modum oporteat eum scire. * Si quis
autem diligit Deum, hic cognitus est ab
4 eo. * De escis autem, quæ idolis immo-
B lantur, scimus quia nihil est idolum in
mundo, & quòd nullus est Deus, nisi v-
5 nus. * Nam etsi sunt qui dicantur dij siue in cælo, siue in terra (siquidem sunt
6 dij multi, & domini multi:) * nobis
tamen vnus Deus, Pater, ex quo omnia,
& nos in illum: & vnus Dominus Iesus
Christus, per quem omnia, & nos per
7 ipsum. * Sed non in omnibus est scien-
C tia. Quidam autem cum conscientia
vsque nunc idoli, quasi idolothytum
manducant: & conscientia ipsorum cū
8 sit infirma, polluitur. * Esca autem nos
non commendat Deo. Neque enim si
manducauerimus, abundabimus: neque
9 si non mādūcauerimus, deficiemus. * Videte autem ne forte hæc licentia vestra
10 offendiculū fiat infirmis. * Si enim quis
viderit eum, qui habet scientiam, in ido-
D lio recumbentem: nonne conscientia
eius, cum sit infirma, ædificabitur ad
11 manducandum idolothyta? * ‖ Et peribit ‖ Ro. 14. b.
infirmus

infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est?* Sic autem 12
peccantes in fratres, & percutientes cõscientiam eorum infirmam, in Chri-
‖Ro. 14. d.21 stum peccatis. * ‖ Quapropter si esca 13
scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

CAP. IX.

NOn sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Iesum Do- 1 A
minum nostrum vidi? Nonne opus meũ vos estis in Domino? * Et si alijs non 2
sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. * mea defensio apud 3
eos, qui me interrogãt, hæc est. * Numquid non habemus potestatem manducandi, & bibendi? * Numquid non habemus potestatem mulierem sororẽ circumducendi sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas? * Aut ego 6
solus, & Barnabas, non habemus potestatem hoc operãdi? * Quis militat suis 7
stipẽdijs vmquam? Quis plantat vineã, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? * Numquid secundum hominẽ hæc 8
dico? An & lex hæc non dicit? * Scriptũ 9
‖Deut.25.a.4 1.Tim. 5.c.18 est enim in lege Moysi: ‖ Non alligabis os boui trituranti. Numquid de bo- B
bus cura est Deo? * An propter nos vtique hoc dicit? Nam propter nos scripta 10
sunt. quoniã debet in spe qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi. * ‖ Si nos vobis spiritualia semi- 11
‖Ro. 15. f.27 nauimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? * Si alij potestatis ve- 12
strę participes sunt, quare non potius nos? Sed non vsi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendi-
‖Deut.18.a.1 culum demus Euangelio Christi. * ‖ Ne- 13
scitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cum altari participãt? * Ita & Dominus ordinauit ijs, qui E- 14
uangelium annũciant, de Euangelio viuere. * Ego autem nullo horum vsus 15
sum. Non autem scripsi hæc vt ita fiant C
in me: bonũ est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meã quis euacuet. * Nam si euangelizauero, non est mihi 16
gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non euangelizaue-
17 ro. * Si enim volens hoc ago, mercedẽ habeo: si autem inuitus, dispensatio mi-
18 hi credita est. * Quæ est ergo merces mea? Vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium, vt non
19 abutar potestate mea in Euangelio. * Nã cum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerẽ.
20 * Et factus sum Iudæis tamquã Iudæus,
21 vt Iudæos lucrarer. * ijs qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse nõ essem sub lege) vt eos, qui sub lege e- D
rant, lucrifacerẽ. ijs, qui sine lege erãt, tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) vt lucrifacerem eos, qui sine le-
22 ge erãt. * Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerẽ. Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerẽ saluos.
23 * Omnia autem facio propter Euange-
24 lium: vt particeps eius efficiar. * Nescitis quòd ij, qui in stadio currunt, omnes quidẽ currunt, sed vnus accipit brauium? Sic currite vt comprehendatis.
25 * Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem vt corruptibilem coronã accipiãt:
26 nos autem incorruptam. * Ego igitur sic curro, non quasi in incertũ: sic pugno,
27 non quasi aërem verberans: * sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

CAP. X.

1 NOlo enim vos ignorare fratres quo- A
niam patres nostri omnes ‖ sub nu- ‖Exo.13.d.21
be fuerunt, & omnes ‖ mare transierunt, ‖Num.9.d.22
2 * ‖ & omnes in Moyse baptizati sunt in ‖Exo.14.e.22
3 nube, & in mari: * ‖ & omnes eandem ‖Exo.16.d.15
4 escam spiritalem manducauerunt, * ‖ & ‖Exo.17.b.6
omnes eundem potum spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, consequẽte eos, petra: petra autẽ erat Chri- Nu. 20.b. 10
5 stus) * sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: ‖ nam prostrati sunt ‖Nu.26. g.65
6 in deserto. * Hæc autem in figura facta
B sunt nostri, vt non simus concupiscentes
7 malorũ, ‖ sicut & illi concupierunt. * ne- ‖Ps.105.e.14
que idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est:

|| Exo. 32. b. 6 || Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. * Neque for- 8
|| Num. 25. a. 1 nicemur, || sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die viginti tria millia. * Neque tentemus Chri- 9
|| Nu. 21. b. 5. 6 stum: || sicut quidam eorum tentauerunt, & a serpentibus perierunt. * || Ne- 10
|| Num. 11. a. 1 & 14. a. 1 que murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. * Hæc autem omnia 11
in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum deuenerunt.
* Itaque qui se existimat stare, videat 12
ne cadat. * Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus 13
est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum vt possitis sustinere. * Propter quod charissimi mi- 14
hi, fugite ab idolorum cultura: * Vt 15
prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. * Calix benedictionis, cui 16
benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? * Quoniam vnus panis, vnum 17
corpus multi sumus, omnes, qui de vno pane participamus. * Videte Israel 18
secundum carnem: nonne qui edũt hostias, participes sunt altaris? * Quid ergo? dico quòd idolis immolatum sit 19
aliquid? aut quòd idolum, sit aliquid?
* Sed quæ immolant Gentes, dæmonijs 20
immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: * non potestis men- 21
sæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. * An æmulamur Domi- 22
num? Numquid fortiores illo sumus?
|| Sup. 6. c. 12 || Omnia mihi licent, sed non omnia
Eccl. 17. d. 31 expediunt. * Omnia mihi licent, sed 23
non omnia ædificant. * Nemo quod 24
suũ est quærat, sed quod alterius. * Om- 25
ne, quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter consciẽ-
|| Psal. 25. a. 1 tiam. * || Domini est terra, & plenitudo 26
eius. * Si quis vocat vos infidelium, & 27
vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. * Si quis autem dixerit: 28
Hoc immolatum est idolis: nolite mãducare propter illum, qui indicauit,
29 & propter conscientiam. * conscien-
G tiam autem dico non tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudi-
30 catur ab aliena conscientia? * Si ego
cum gratia participo, quid blasphemor
31 pro eo quòd gratias ago? * || Siue ergo || Colos. 3. c. 17
manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.
32 * Sine offensione estote Iudæis, & Gen-
33 tibus, & Ecclesiæ Dei: * sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis: vt salui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei estote, sicut & ego
2 Christi. * Laudo autem vos fratres
A quòd per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tene-
3 tis. * Volo autem vos scire || quòd om- || Eph. 5. c. 21
nis viri caput, Christus est: caput autem mulieris, vir: caput vero Chri-
4 sti, Deus. * Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput
5 suum. * Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: vnum enim est ac
6 si decaluetur. * Nam si non velatur mu-
B lier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi, aut decaluari, velet ca-
7 put suum. * Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago & gloria Dei est, mulier autem gloria
8 viri est. * Non enim vir ex muliere
9 est, sed mulier ex viro. * || Etenim non || Gen. 2. d. 21
est creatus vir propter mulierem, sed
10 mulier propter virum. * Ideo debet mulier potestatem habere supra caput
11 propter Angelos. * Verumtamen ne-
C que vir sine muliere: neque mulier si-
12 ne viro in Domino. * Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem:
13 omnia autem ex Deo. * Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam ora-
14 re Deum? * Nec ipsa natura docet vos, quòd vir quidem si comã nutriat, igno-
15 minia est illi: * mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capil-
16 li pro velamine ei dati sunt. * Si quis
D autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, ne-
17 que Ecclesia Dei. * Hoc autem præcipio:

Digitized by Google

pio: non laudans quòd non in melius,
sed in deterius conuenitis. * Primum 18
quidem conuenientibus vobis in Eccle-
siam, audio scissuras esse inter vos, &
ex parte credo. * Nam oportet & hære- 19
ses esse, vt & qui probati sunt, manifes-
ti fiant in vobis. * Conuenientibus er- 20
go vobis in vnum, iam non est Domi-
nicam cœnam manducare. * Vnusquis- 21
que enim suam cœnã præsumit ad mã-
ducandum: Et alius quidẽ esurit: alius
autem ebrius est. * Numquid domos nõ 22
E habetis ad manducandum, & bibẽdum?
aut Ecclesiam Dei contemnitis, & con-
funditis eos, qui non habent? Quid di-
cam vobis? Laudo vos? in hoc non lau-
do. * Ego enim accepi a Domino quod 23
& tradidi vobis, quoniam Dominus Ie-
sus in qua nocte tradebatur, accepit pa-
nem, * & gratias agens fregit, & dixit: 24
‖Mat.26.e.26 ‖Accipite, & manducate: hoc est cor-
Mar.14.e.22 pus meũ, quod pro vobis tradetur: hoc
Luc.22.b.17 facite in meam commemorationẽ. * Si- 25
F militer & calicem, postquam cœnauit,
dicens: Hic calix nouum testamentum
est in meo sanguine. hoc facite quotiesc-
cumque bibetis, in meam commemora-
tionem. * Quotiescumque enim man- 26
ducabitis panem hunc, & calicem bibe-
tis: mortem Domini annunciabitis do-
‖Ioan.6.f.59 nec veniat. * ‖ Itaque quicumque man- 27
ducauerit panem hunc, vel biberit cali-
cem Domini indigne: reus erit corpo-
‖2.Cor.13.b.5 ris, & sanguinis Domini. * ‖ Probet au- 28
tem seipsum homo: & sic de pane illo
edat, & de calice bibat. * Qui enim mã- 29
G ducat, & bibit indigne, iudiciũ sibi mã-
ducat, & bibit: non dijudicans corpus
Domini. * Ideo inter vos multi infirmi 30
& imbecilles, & dormiũt multi. * Quòd 31
si nosmetipsos dijudicaremus, non vti-
que iudicaremur. * Dum iudicamur au- 32
tem, a Domino corripimur, vt non cum
hoc mundo damnemur. * Itaque fratres 33
mei, cum conuenitis ad manducãdum,
inuicem expectate. * Si quis esurit, do- 34
mi manducet: vt non in iudicium con-
ueniatis. Cetera autem, cum venero, 11
disponam.

CAP. XII.

DE spiritualibus autem, nolo vos 1
ignorare fratres. * Scitis quoniam 2
A cum Gentes essetis, ad simulachra muta
3 prout ducebamini euntes. * Ideo notũ
vobis facio, ‖ quòd nemo in Spiritu Dei ‖ Mat.9.f.39
loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo
potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spi-
4 ritu sancto. * Diuisiones vero gratiarũ
5 sunt, idem autem Spiritus: * Et diuisio-
nes ministrationum sunt, idem autem
6 Dominus: * Et diuisiones operationum
sunt, idem vero Deus, qui operatur om-
7 nia in omnibus. * Vnicuique autem da-
tur manifestatio Spiritus ad vtilitatem.
8 * Alij quidem per Spiritum datur ser-
mo sapientiæ: alij autem sermo scien-
9 tiæ secundum eundem Spiritum: * alte-
B ri fides in eodem Spiritu: alij gratia sa-
10 nitatum in vno Spiritu: * alij operatio
virtutum, alij prophetia, alij discretio
spirituum, alij genera linguarum, alij
11 interpretatio sermonum. * ‖ Hæc autem ‖ Rom.12.a.6
omnia operatur vnus atque idem Spiri- Ephes.4.b.6
12 tus, diuidens singulis prout vult. * Sicut
enim corpus vnum est, & membra ha-
bet multa, omnia autem membra cor-
poris cum sint multa, vnum tamen cor-
13 pus sunt: ita & Christus. * Etenim in
vno Spiritu omnes nos in vnum corpus
baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gen-
tiles, siue serui, siue liberi: & omnes in
14 vno Spiritu potati sumus. * Nam &
corpus non est vnum membrum, sed
15 multa. * Si dixerit pes: Quoniam non
sum manus, non sum de corpore: num
16 ideo non est de corpore? * Et si dixerit
C auris: Quoniam non sum oculus, non
sum de corpore: num ideo non est de
17 corpore? * Si totum corpus oculus: vbi
auditus? Si totũ auditus: vbi odoratus?
18 * Nunc autem posuit Deus membra,
vnumquodque eorum in corpore sicut
19 voluit. * Quòd si essent omnia vnum
20 membrum, vbi corpus? * Nunc autem
multa quidem membra, vnum autẽ cor-
21 pus. * Non potest autem oculus dicere
manui: Opera tua nõ indigeo: aut ite-
rum caput pedibus: Non estis mihi ne-
22 cessarij. * Sed multo magis quæ viden-
tur membra corporis infirmiora esse,
23 necessariora sunt: * & quæ putamus
ignobiliora membra esse corporis, his
honorem abundantiorem circundamus:
& quæ inhonesta sunt nostra, abundan-
24 tiorem honestatem habent. * Honesta
D autẽ nostra nullius egent: sed Deus tem-

perauit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem, * vt non 25
sit schisma in corpore, sed idipsum pro
inuicem solicita sint membra. * Et si 26
quid patitur vnum membrum, compa- D
tiuntur omnia membra: siue gloriatur
vnum membrum, congaudent omnia
membra. * Vos autē estis corpus Chri- 27
¶ Eph. 4. c. 11 sti, & membra de membro. * ¶ Et quos- 28
dam quidem posuit Deus in Ecclesia
primùm Apostolos, secundò Prophetas,
tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde
gratias curationum, opitulationes, gu-
bernationes, genera linguarum, interpre-
tationes sermonum. * Numquid omnes 29
Apostoli? numquid omnes Prophetæ?
numquid omnes Doctores? * numquid 30
omnes virtutes? numquid omnes gratiā
habent curationū? numquid omnes lin-
guis loquuntur? numquid omnes inter-
pretantur? * Æmulamini autem charis- 31
mata meliora. Et adhuc excellentiorē
viam vobis demonstro.

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar, & ange- 1
lorum, charitatem autem non habeā, A
factus sum velut æs sonans, aut cym-
balum tinniens. * Et si habuero prophe- 2
tiam, & nouerim mysteria omnia, &
omnem scientiam: & si habuero omnē
fidem ita vt montes transferam, chari-
tatem autem non habuero, nihil sum.
* Et si distribuero in cibos pauperū om- 3
nes facultates meas, & si tradidero cor- B
pus meum ita vt ardeam, charitatē au-
tem non habuero, nihil mihi prodest.
* Charitas patiens est, benigna est: Cha- 4
ritas non æmulatur, non agit perperam,
non inflatur, * non est ambitiosa, non 5
quærit quæ sua sunt, non irritatur, non
cogitat malum, * non gaudet super ini- 6
quitate, congaudet autē veritati: * om- 7
nia suffert, omnia credit, omnia sperat, C
omnia sustinet. * Charitas numquā ex- 8
cidit: siue prophetiæ euacuabuntur, siue
linguæ cessabunt, siue scientia destrue-
tur. * Ex parte enim cognoscimus, & 9
ex parte prophetamus. * Cum autem 10
venerit quod perfectum est, euacuabitur
quod ex parte est. * Cum essem paruu- 11
lus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt D
paruulus, cogitabam vt paruulus. Quā-
do autem factus sum vir, euacuaui quæ
12 erant paruuli. * Videmus nunc per spe-
culum in ænigmate: tunc autem facie
ad faciem. Nunc cognosco ex parte:
tunc autem cognoscam sicut & cogni-
13 tus sum. * Nunc autem manent, fides,
spes, charitas: tria hæc. maior autem
horum est charitas.

CAP. XIIII.

1 SEctamini charitatem, æmulamini spi-
A ritalia: magis autem vt prophete-
2 tis. * Qui enim loquitur lingua, non
hominibus loquitur, sed Deo: nemo
enim audit. Spiritu autē loquitur my-
3 steria. * nam qui prophetat, homini-
bus loquitur ad ædificationem, & ex-
4 hortationem, & consolationem. * Qui
loquitur lingua, semetipsum ædificat:
qui autem prophetat, Ecclesiam Dei æ-
5 dificat. * Volo autem omnes vos loqui
linguis: magis autem prophetare. Nam
maior est qui prophetat, quàm qui lo-
quitur linguis: nisi forte interpretetur
6 vt Ecclesia ædificationē accipiat. * Nunc
B autem, fratres, si venero ad vos linguis
loquens: quid vobis prodero, nisi vobis
loquar aut in reuelatione, aut in scien-
tia, aut in prophetia, aut in doctrina?
7 * Tamen quæ sine anima sunt vocē dan-
tia, siue tibia, siue cithara: nisi disti-
nctionem sonituum dederint, quomodo
scietur id, quod canitur, aut quod ci-
8 tharizatur? * Etenim si incertam vocem
det tuba, quis parabit se ad bellum?
9 * Ita & vos per linguam nisi manifestū
C sermonem dederitis: quomodo scietur
id, quod dicitur? eritis enim in aera
10 loquentes. * Tam multa, vtputa gene-
ra linguarum sunt in hoc mundo: &
11 nihil sine voce est. * Si ergo nesciero
virtutem vocis, ero ei, cui loquor,
barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus:
12 * Sic & vos, quoniam æmulatores estis
spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ
13 quærite vt abundetis. * Et ideo qui lo-
quitur lingua: oret vt interpretetur.
14 * Nam si orem lingua, spiritus meus
orat, mens autem mea sine fructu est.
15 * Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo &
mente: psallam spiritu, psallam & men-
16 te. * Ceterum si benedixeris spiritu: qui
supplet

supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. * nam tu qui- 17
dem bene gratias agis: sed alter nõ ædi- D
ficatur. * Gratias ago Deo meo, quòd 18
omnium vestrum lingua loquor. * Sed 19
in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam: quàm decem millia verborũ in lingua. * Fra- 20
tres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote: sensibus autem
perfecti estote. * In lege scriptum 21
est: ‖ Quoniam in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic: & nec sic ex- ‖ Isai. 28. c. 11
audient me, dicit Dominus. * Itaque 22
linguæ in signum sunt non fidelibus, sed E
infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus. * Si ergo conue- 23
niat vniuersa Ecclesia in vnũ, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent quòd insanitis? * Si autem omnes prophetent, 24
intret autem quis infidelis, vel idiota,
conuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus: * occulta cordis eius manife- 25
sta fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians quòd vere Deus in vobis sit. * Quid ergo est, fratres? cũ 26
conuenitis, vnusquisque vestrum psalmũ F
habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.
* Siue lingua quis loquitur, secundum 27
duos, aut vt multum tres, & per partes, & vnus interpretetur. * Si autem 28
non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur, & Deo. * Prophe- 29
tæ autem duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent. * Quòd si alij reuelatũ fue- 30
rit sedenti, prior taceat. * Potestis enim 31
omnes per singulos prophetare: vt omnes discant, & omnes exhortentur: * & 32
spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. * Non enim est dissensionis Deus, 33
sed pacis: sicut & in omnibus Ecclesijs G
sanctorum doceo. * Mulieres in Eccle- 34
sijs taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut ‖ & lex ‖ Gen. 3. c. 16
dicit. * Si quid autem volunt discere, 35
domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. * An a 36
vobis verbum Dei processit? aut in vos solos peruenit? * Si quis videtur pro- 37
pheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt
38 mandata. * Si quis autem ignorat, igno-
39 rabitur. * Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohi-
40 bere. * Omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant.

CAP. XV.

1 NOtum autem vobis facio, fratres, Gal. 1. b. 11
A Euangelium, quod prædicaui vobis, quod & accepistis, in quo & sta-
2 tis, * per quod & saluamini: qua ratione prædicauerim vobis, si tenetis, nisi
3 frustra credidistis. * Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis no-
4 stris ‖ secundum Scripturas: * ‖ & quia ‖ Isai. 53. b. 8
sepultus est, & quia resurrexit tertia ‖ Io. 2. a. 2
5 die secundum Scripturas: * & quia Io. 20. c. 19
visus est Cephæ, & post hoc vndecim:
6 * Deinde visus est plus quàm quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autem dor-
7 mierunt: * Deinde visus est Iacobo,
8 deinde Apostolis omnibus: * Nouissi-
B me autem omnium tamquam abortiuo,
9 visus est & mihi. * ‖ Ego enim sum ‖ Act. 9. a. 3
minimus Apostolorum, qui non sum Ephes. 3. b. 8
dignus vocari Apostolus, quoniam
10 persecutus sum Ecclesiam Dei. * Gratia autem Dei sum id, quod sum, &
gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantiũs illis omnibus laboraui: nõ ego autem, sed gratia Dei mecum:
11 * Siue enim ego, siue illi: sic prædica-
12 mus, & sic credidistis. * Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum
13 non est? * Si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resur-
14 rexit. * Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra,
15 inanis est & fides vestra: * inuenimur
C autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus aduersus Deum
quòd suscitauerit Christum, quem non
16 suscitauit, si mortui non resurgunt. * Nã si mortui non resurgunt, neque Chri-
17 stus resurrexit. * Quòd si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc
18 enim estis in peccatis vestris. * Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.

Digitized by Google

* Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. * Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium, * ‖ quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. * Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. * ‖ Vnusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ij, qui sunt Christi, qui in aduentu eius crediderunt. * Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo & Patri, cum euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. * Oportet autem illum regnare, ‖ donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. * Nouissima autem inimica destruetur mors: ‖ Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat: * Omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subiecit ei omnia. * Cum autē subiecta fuerint illi omnia: tunc & ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus. * Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? vt quid & baptizantur pro illis? * Vt quid & nos periclitamur omni hora? * Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro. * Si (secundum hominem) ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? ‖ manducemus, & bibamus, cras enim moriemur. * Nolite seduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. * Euigilate iusti, & nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reuerentiam vobis loquor. * Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient? * Insipiens, tu quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur. * Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, vt puta tritici, aut alicuius ceterorum. * Deus autem dat illi corpus sicut vult: & vnicuique seminum proprium corpus. * Non omnis caro, eadem caro: sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium. * Et corpora cælestia, & corpora terrestria: sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium: * Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: * sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. * Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: Seminatur in infirmitate, surget in virtute: * Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est & spiritale, sicut scriptum est: * ‖ Factus est primus homo Adam in animam viuentem, nouissimus Adam in spiritum viuificantem. * Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale. * Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de cælo, cælestis. * Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cælestis, tales & cælestes. * Igitur, sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. * Hoc autem dico, fratres: quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. * Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. * In momento, in ictu oculi, in nouissima tuba: canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur. * Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem. * Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: ‖ Absorpta est mors in victoria. * Vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tuus? * Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. * ‖ Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. * Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.

‖ Col. 1. c. 18 Apo. 1. b. 5
‖ 1. The. 4. b. 15
‖ Psl. 109. a. 1 Heb. 1. d. 13. & 10. c. 13
‖ Psal. 8. c. 8 Heb. 2. d. 8
‖ Isai. 22. a. 13. Sap. 2. b. 6
‖ Gen. 2. b. 7
‖ Osee 13. d. 14 Heb. 2. d. 14
‖ Ioes. 15.

CAP. XVI.

1 De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinaui Ecclesijs Galatiæ,

Galatiæ, ita & vos facite. * Per vnam 2
sabbati vnusquisque vestrum apud se
seponat, recondens quod ei bene pla-
cuerit: vt non, cum venero, tunc col-
lectæ fiant. * Cum autem præsens fue- 3
ro: quos probaueritis per epistolas, hos
mittam perferre gratiam vestram in Ie-
rusalem. * Quòd si dignum fuerit vt 4
& ego eam, mecum ibunt. * Veniam 5
autem ad vos, cum Macedoniam per-
transiero: nam Mecedoniam pertransi-
bo. * Apud vos autem forsitan mane- 6
bo, vel etiam hiemabo: vt vos me B
deducatis quocumque iero. * Nolo e- 7
nim vos modo in transitu videre, spe-
ro enim me aliquãtulum temporis ma-
nere apud vos, si Dominus permiserit.
* Permanebo autem Ephesi vsque ad 8
Pentecosten. * Ostium enim mihi a- 9
pertum est magnum, & euidens: &
aduersarij multi. * Si autem venerit 10
Timotheus, videte vt sine timore sit
apud vos: opus enim Domini opera-
tur, sicut & ego. * Nequis ergo il- 11
lum spernat: deducite autem illum in
pace, vt veniat ad me: expecto enim
illum cum fratribus. * De Apollo au- 12
tem fratre vobis notum facio, quoniam C
multum rogaui eum vt veniret ad vos
cum fratribus: & vtique non fuit vo-
luntas vt nunc veniret: veniet autem,
13 cum ei vacuum fuerit. * Vigilate, sta-
te in fide, viriliter agite, & confor-
14 tamini. * omnia vestra in charitate
15 fiant. * Obsecro autem vos fratres, no-
stis domum Stephanæ, & Fortunati, &
Achaici: quoniam sunt primitiæ Acha-
iæ, & in ministerium sanctorum ordi-
16 nauerunt seipsos: * vt & vos subditi si-
tis eiusmodi, & omni cooperanti, &
17 laboranti. * Gaudeo autem in præsen-
D tia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici:
quoniam id, quod vobis deerat, ipsi
18 suppleuerunt: * refecerunt enim &
meum spiritum, & vestrum. Cogno-
19 scite ergo qui huiusmodi sunt. * Salu-
tant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in
Domino multum, Aquila, & Priscil-
la cum domestica sua ecclesia: apud
20 quos & hospitor. * Salutant vos om-
nes fratres. Salutate inuicem in osculo
21 sancto. * Salutatio, mea manu Pauli.
22 * Si quis non amat Dominum nostrum
Iesum Christum, sit anathema,
23 Maran Atha. * Gratia Domi-
ni nostri Iesu Christi
24 vobiscum. * Cha-
ritas mea cũ
omni-
bus vobis in Chri-
sto Iesu. A-
men.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus Ie- 1
su Christi per volũtatẽ A
Dei, & Timotheus fra-
ter, Ecclesiæ Dei, quæ
est Corinthi cum om-
nibus sanctis, qui sunt
in vniuersa Achaia. * Gratia vobis, & 2
pax a Deo Patre nostro, & Domino Ie-
Eph. 1. a. 3 su Christo. * ‖Benedictus Deus & Pater 3
Pet. 1. a. 2
Domini nostri Iesu Christi, Pater mi-
sericordiarum, & Deus totius consola-
4 tionis, * qui consolatur nos in omni tri-
bulatione nostra: vt possimus & ipsi
cõsolari eos, qui in omni pressura sunt,
per exhortationem, qua exhortamur &
ipsi a Deo. * Quoniam sicut abundant
5 passiones Christi in nobis: ita & per
Christum abundat consolatio nostra.

Digitized by Google

* Siue autem tribulamur pro vestra ex- 6
hortatione & salute, siue cõsolamur pro B
vestra consolatione, siue exhortamur pro
vestra exhortatione & salute, quæ ope-
ratur tolerantiam earundem passionum,
quas & nos patimur: * vt spes nostra 7
firma sit pro vobis: scientes quòd sicut
socij passionum estis, sic eritis & conso-
lationis. * Non enim volumus ignorare 8
vos fratres de tribulatione nostra, quæ
facta est in Asia, quoniam supra modum
grauati sumus supra virtutem, ita vt tæ-
deret nos etiam viuere. * Sed ipsi in 9
nobismetipsis responsum mortis habui-
mus, vt non simus fidentes in nobis, sed
in Deo, qui suscitat mortuos: * qui de 10
tantis periculis nos eripuit, & eruit: in
quem speramus quoniam & adhuc eri-
piet, * adiuuantibus & vobis in oratio- 11
ne pro nobis: vt ex multorum perso-
nis, eius quæ in nobis est donationis,
per multos gratiæ agantur pro nobis.
* Nam gloria nostra hæc est, testimoniũ 12
conscientiæ nostræ, quòd in simplicita-
te cordis & sinceritate Dei: & non in C
sapientia carnali, sed in gratia Dei con-
uersati sumus in hoc mundo: abundan-
tius autem ad vos. * Non enim alia scri- 13
bimus vobis, quàm quæ legistis, & co-
gnouistis. Spero autem quòd vsque in
finem cognoscetis, * sicut & cognoui- 14
stis nos ex parte, quòd gloria vestra
sumus, sicut & vos nostra, in die Do-
mini nostri Iesu Christi. * Et hac con- 15
fidentia volui prius venire ad vos, vt se-
cundam gratiam haberetis: * & per vos 16
transire in Macedoniam, & iterum a
Macedonia venire ad vos, & a vobis deduci
in Iudæam. * Cum ergo hoc voluissem, 17
nũquid leuitate vsus sum? Aut quæ co-
gito, secundum carnem cogito, vt sit
apud me EST, & NON? * Fidelis au- 18
tem Deus, quia sermo noster, qui fuit D
apud vos, non est in illo EST, &
NON. * Dei enim filius Iesus Christus, 19
qui in vobis per nos prædicatus est, per
me, & Siluanum, & Timotheum, non
fuit EST & NON, sed EST in illo
fuit. * Quotquot enim promissiones 20
Dei sunt, in illo EST: ideo & per ip-
sum Amen Deo ad gloriam nostram.
* Qui autem confirmat nos vobiscum 21
in Christo, & qui vnxit nos Deus: * qui 22
& signauit nos, & dedit pignus Spiritus
23 in cordibus nostris. * Ego autem testem
Deum inuoco in animam meam, quòd
parcens vobis, non veni vltra Corinthũ:
non quia dominamur fidei vestræ, sed
adiutores sumus gaudij vestri: nam fi-
de statis.

CAP. II.

1 STatui autem hoc ipsum apud me, ne
2 iterum in tristitia venirem ad vos. * Si
A enim ego contristo vos: & quis est, qui
me lætificet, nisi qui contristatur ex me?
3 * Et hoc ipsum scripsi vobis, vt non cum
venero, tristitiam super tristitiam habeã,
de quibus oportuerat me gaudere: con-
fidens in omnibus vobis, quia meũ gau-
4 dium, omnium vestrũ est. * Nam ex mul-
ta tribulatione, & angustia cordis scripsi
vobis per multas lacrymas: non vt con-
tristemini: sed vt sciatis, quam charita-
5 tem habeam abundantius in vobis. * Si
B quis autem contristauit, non me contri-
stauit: sed ex parte, vt non onerem om-
6 nes vos. * Sufficit illi, qui eiusmodi est,
7 obiurgatio hæc, quæ fit a pluribus: * ita
vt econtrario magis donetis, & console-
mini, ne forte abundantiori tristitia ab-
8 sorbeatur qui eiusmodi est. * Propter
quod obsecro vos, vt confirmetis in illũ
9 charitatem. * Ideo enim & scripsi, vt co-
C gnoscam experimentum vestrum, an in
10 omnibus obedientes sitis. * Cui autẽ ali-
quid donastis, & ego: nam & ego quod
donaui, si quid donaui, propter vos in
11 persona Christi, * vt non circumueniamur
a satana: non enim ignoramus co-
12 gitationes eius. * Cum venissem autem
Troadem propter Euangelium Christi,
& ostium mihi apertum esset in Domino,
13 * non habui requiem spiritui meo, eo
D quòd non inuenerim Titum fratrẽ meũ,
sed valefaciens eis, profectus sum in Ma-
14 cedoniam. * Deo autem gratias, qui sem-
per triũphat nos in Christo Iesu, & odorẽ
notitiæ suæ manifestat per nos in om-
15 ni loco: * quia Christi bonus odor sumus
Deo in ijs, qui salui fiunt, & in ijs, qui
16 pereunt: * alijs quidem odor mortis in
mortem: alijs autem odor vitæ in vitã.
17 Et ad hæc quis tam idoneus? * Nõ enim
sumus sicut plurimi, adulterantes verbũ
Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo,
coram Deo, in Christo loquimur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

INcipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus (sicut quidam) commendatitijs epistolis ad vos, aut ex vobis? * Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur, & legitur ab omnibus hominibus: * manifestati quòd epistola estis Christi, ministrata a nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. * Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: * non quòd sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: * qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti: non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem viuificat. * Quòd si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt non possent intẽdere filij Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: * quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? * Nam si ministratio damnationis gloria est: multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria. * Nã nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. * Si enim quod euacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est. * Habentes igitur talem spem, multa fiducia vtimur: * ‖ & non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius, quod euacuatur, * sed obtusi sunt sensus eorum. Vsque in hodiernum enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum, (quoniam in Christo euacuatur) * sed vsque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. * Cum autem conuersus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. * ‖ Dominus autem Spiritus est: Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas. * Nos vero omnes, reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

1 1 A 2 3 B 4 5 6 7 8 9 C 10 11 12 13 14 15 D 16 17 18

Exo. 34. d. 33

Ioan. 4. c. 24

CAP. IIII.

1 A I Deo habentes administrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus, * sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. * Quòd si etiam opertum est Euangelium nostrũ: in ijs, qui pereunt, est opertum: * in quibus Deus huius sæculi excæcauit mẽtes infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. * Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum: nos autem seruos vestros per Iesum: * quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu. * Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. * In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: * persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deijcimur, sed non perimus: * semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. * Semper enim nos, qui viuimus, in mortem tradimur propter Iesum: vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. * Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. * Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptũ est: ‖ Credidi, Propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur: * scientes quoniam qui suscitauit Iesum, & nos cũ Iesu suscitabit, & constituet vobiscum. * Omnia enim propter vos: vt gratia abundans, per multos in gratiarũ actione, abundet in gloriam Dei. * Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renouatur de die in diem. * Id enim, quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis,

1 A 2 3 4 5 6 7 8 9 C 10 11 12 13 14 15 D 16 17

Ps. 115. a. 1

Digitized by Google

bis, * non contēplantibus nobis quæ vi- 18
dentur, sed quæ nō videntur. Quæ enim
videntur, temporalia sunt: quæ autem
non videntur, æterna sunt.

CAP. V.

SCimus enim quoniam si terrestris do- 1
mus nostra huius habitationis dissol- A
uatur, quòd ædificationem ex Deo ha-
bemus, domum non manufactam, æter-
nam in cælis. * Nam & in hoc ingemi- 2
scimus, ‖ habitationem nostram, quæ de
‖ Apoc. 16. c. 13 cælo est, superindui cupientes: * si ta- 3
men vestiti, non nudi inueniamur. * Nā 4
& qui sumus in hoc tabernaculo, inge-
miscimus grauati: eo quòd nolumus ex-
poliari, sed superuestiri, vt absorbeatur
quod mortale est, a vita. * Qui autem 5
efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit
nobis pignus spiritus. * Audentes igitur 6
semper, scientes quoniam dum sumus B
in corpore, peregrinamur a Domino:
(* per fidem enim ambulamus, & non 7
per speciem) * audemus autem, & bo- 8
nam voluntatem habemus magis pere-
grinari a corpore, & præsentes esse ad
Dominum. * Et ideo contendimus siue 9
absentes, siue præsentes placere illi.
* ‖ Omnes enim nos manifestari opor- 10
‖ Rom. 14. b. 10 tet ante Tribunal Christi, vt referat vnus-
quisque propria corporis, prout gessit, si-
ue bonum, siue malum. * Scientes ergo 11
timorem Domini hominibus suademus, C
Deo autem manifesti sumus. Spero au-
tem & in conscientijs vestris manifestos
nos esse. * Non iterum commendamus 12
nos vobis, sed occasionem damus vo-
bis gloriandi pro nobis: vt habeatis
ad eos, qui in facie gloriantur, & non
in corde. * Siue enim mente excedimus, 13
Deo: siue sobrij sumus, vobis. * Chari- 14
tas enim Christi vrget nos: æstimantes
hoc, quoniam si vnus pro omnibus mor-
tuus est, ergo omnes mortui sunt: * & 15
pro omnibus mortuus est Christus: vt,
& qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei,
qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.
* Itaque nos ex hoc neminem nouimus 16
secūdum carnem. Et si cognouimus se- D
cundum carnem Christum: sed nūc iam
non nouimus. * Si qua ergo in Christo 17
‖ Isa. 43. c. 19 Apo. 21. b. 5 noua creatura, vetera transierunt: ‖ ecce
18 facta sunt omnia noua. * Omnia autem
ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per
Christum: & dedit nobis ministeriū re-
19 conciliationis. * quoniam quidem Deus
erat in Christo mundum reconcilians si-
bi, non reputans illis delicta ipsorum, &
posuit in nobis verbū reconciliationis.
20 * Pro Christo ergo legatione fungimur,
tāquam Deo exhortante per nos. Obse-
cramus pro Christo, recōciliamini Deo.
21 * Eum, qui non nouerat peccatum, pro
nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur
iustitia Dei in ipso.

CAP. VI.

1 ADiuuantes autem exhortamur ne in
2 vacuum gratiā Dei recipiatis. * Ait
A enim: ‖ Tempore accepto exaudiui te, & ‖ Isa. 49. c. 8
in die salutis adiuui te. Ecce nunc tem-
pus acceptabile, ecce nunc dies salutis.
3 * ‖ nemini dantes vllam offensionem, vt ‖ 1. Cor. 10.
non vituperetur ministerium nostrum: g. 32.
4 * sed in omnibus exhibeamus nosmetip-
sos ‖ sicut Dei ministros in multa patien- ‖ 2. Cor. 4. 2. 1
tia, in tribulationibus, in necessitatibus,
5 in angustijs, * in plagis, in carceribus, in
B seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in
6 ieiunijs, * in castitate, in scientia, in lon-
ganimitate, in suauitate, in Spiritu san-
7 cto, in charitate non ficta, * in verbo ve-
ritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ
8 a dextris, & a sinistris, * per gloriam, &
ignobilitatem, per infamiam, & bonam
famam: vt seductores, & veraces, sicut
9 qui ignoti, & cogniti: * quasi morien-
tes, & ecce viuimus: vt castigati, & non
10 mortificati: * quasi tristes, semper autem
C gaudentes: sicut egentes, multos autem
locupletantes: tamquam nihil habentes,
11 & omnia possidentes. * Os nostrum pa-
tet ad vos o Corinthij, cor nostrum di-
12 latatum est. * Non angustiamini in no-
bis: angustiamini autem in visceribus
13 vestris: * eandem autem habentes remu-
nerationem, tamquam filijs dico: dila-
14 tamini & vos. * Nolite iugum ducere
cum infidelibus. Quæ enim participa-
tio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ
15 societas luci ad tenebras? * Quæ autem
conuentio Christi ad Belial? Aut quæ
16 pars fideli cum infideli? * Qui autem ‖ 1. Cor. 3. d. 1.
D consensus templo Dei cum idolis? ‖ Vos & 6. d. 19
enim

enim estis templum Dei viui, sicut di-
Leu.26.b.12 cit Deus: ‖ Quoniam inhabitabo in il-
lis, & inambulabo inter eos, & ero il-
lorum Deus, & ipsi erunt mihi popu-
lus. * Propter quod exite de medio eo- 17
rum, & separamini, dicit Dominus, & 18
immundum ne tetigeritis: * & ego reci-
‖ Ier.31.a.9 piam vos: ‖ & ero vobis in patrem, &
vos eritis mihi in filios, & filias, dicit
Dominus omnipotens.

CAP. VII.

HAs ergo habẽtes promissiones, cha- 1
rissimi, mũdemus nos ab omni in- A
quinamento carnis, & spiritus perficien-
tes sanctificationẽ in timore Dei. * Ca- 2
pite nos. Neminem læsimus, neminem
corrupimus, neminem circumuenimus.
* Non ad condemnationem vestram di- 3
co. prædiximus enim quòd in cordibus
nostris estis ad commoriendum, & ad
conuiuendum. * Multa mihi fiducia est 4
apud vos, multa mihi gloriatio pro vo-
bis, repletus sum consolatione, super-
abũdo gaudio in omni tribulatione no-
stra. * Nam & cum venissemus in Ma- 5
cedoniam, nullam requiem habuit caro B
nostra, sed omnem tribulationem passi
sumus: foris pugnæ, intus timores. * Sed 6
qui consolatur humiles, consolatus est
nos Deus in aduentu Titi. * Non solum 7
autem in aduentu eius, sed etiam in cõ-
solatione, qua consolatus est in vobis,
referens nobis vestrum desiderium, ve-
strum fletum, vestram æmulationem pro
me, ita vt magis gauderem. * Quo- 8
niam etsi contristaui vos in epistola,
non me pœnitet: etsi pœniteret, videns
quòd epistola illa (etsi ad horam) vos
contristauit; * nunc gaudeo: non quia 9
contristati estis, sed quia contristati estis C
ad pœnitentiam. Contristati enim estis
secundum Deum, vt in nullo detrimentũ
‖ 1.Pet.2.c.19 patiamini ex nobis. * ‖ Quæ enim secũ- 10
dum Deum tristitia est, pœnitentiam in
salutem stabilem operatur: sæculi autẽ
tristitia mortem operatur. * Ecce enim 11
hoc ipsum, secundum Deum contristari
vos, quantam in vobis operatur solici-
tudinem: sed defensionem, sed indigna-
tionem, sed timorem, sed desideriũ, sed
æmulationem, sed vindictam. in omni-
bus exhibuistis vos, incontaminatos esse
12 negotio. * Igitur, etsi scripsi vobis, non
propter eum, qui fecit iniuriam, nec
propter eum, qui passus est: sed ad ma-
D nifestandam solicitudinem nostram, quã
13 habemus pro vobis * coram Deo: ideo
consolati sumus. In consolatione autẽ
nostra, abundantius magis gauisi sumus
super gaudio Titi, quia refectus est spi-
14 ritus eius ab omnibus vobis. * & si quid
apud illum de vobis gloriatus sum, non
sum confusus: sed sicut omnia vobis in
veritate locuti sumus, ita & gloriatio
nostra, quæ fuit ad Titum, veritas fa-
15 cta est, * & viscera eius abundantius in
vobis sunt: reminiscentis omnium ve-
strum obedientiam: quomodo cum ti-
16 more, & tremore excepistis illũ. * Gau-
deo quòd in omnibus cõfido in vobis.

CAP. VIII.

1 NOtam autẽ facimus vobis, fratres,
A gratiam Dei, quæ data est in Ec-
2 clesijs Macedoniæ: * quòd in multo ex-
perimento tribulationis abundãtia gau-
dij ipsorum fuit, & altissima paupertas
eorum abundauit in diuitias simplicita-
3 tis eorum: * quia secũdum virtutem te-
stimonium illis reddo, & supra virtutẽ
4 voluntarij fuerunt, * cum multa exhor-
tatione obsecrantes nos gratiam, & cõ-
municationem ministerij, quod fit in
5 Sanctos. * Et non sicut sperauimus, sed
semetipsos dederunt primùm Domino,
6 deinde nobis per voluntatem Dei, * ita
B vt rogaremus Titum: vt quemadmodũ
cœpit, ita & perficiat in vobis etiã gra-
7 tiam istam. * Sed sicut in omnibus abũ-
datis fide, & sermone, & scientia, & omni
solicitudine, insuper & charitate ve-
stra in nos, vt & in hac gratia abũdetis.
8 * Non quasi imperãs dico: sed per alio-
rum solicitudinem, etiam vestræ chari-
9 tatis ingenium bonũ comprobãs. * Sci-
tis enim gratiam Domini nostri Iesu
Christi, quoniã propter vos egenus fa-
ctus est, cũ esset diues, vt illius inopia
10 vos diuites essetis. * Et cõsilium in hoc
do: hoc enim vobis vtile est, qui non
solum facere, sed & velle cœpistis ab an-
11 no priore: * nunc vero & facto perfici-
te: vt quemadmodum prõptus est ani-
mus voluntatis, ita sit & perficiendi ex
eo, quod habetis. * Si enim voluntas
prompta

Digitized by Google

prompta est, secundum id, quod habet, C
accepta est, non secundum id, quod non
habet. * Non enim vt alijs sit remissio, 13
vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate. * In præsenti tempore vestra abun- 14
dantia illorum inopiam suppleat: vt &
illorum abundantia vestræ inopiæ sit
supplementum, vt fiat æqualitas, sicut
|| Exo.15.d.18 scriptum est: * || Qui multum non abū- 15
dauit: & qui modicum, non minorauit.
* Gratias autem Deo, qui dedit eandem 16
solicitudinem pro vobis in corde Titi,
* quoniam exhortationem quidem su- 17
scepit: sed cum solicitior esset, sua vo-
luntate profectus est ad vos. * Misimus 18
etiam cum illo fratrem, cuius laus est D
in Euangelio per omnes Ecclesias: * non 19
solum autem, sed & ordinatus est ab Ec-
clesijs comes peregrinationis nostræ in
hanc gratiam, quæ ministratur a nobis
ad Domini gloriam, & destinatam vo-
luntatem nostram: * deuitantes hoc, ne 20
quis nos vituperet in hac plenitudine,
|| Rom.12.d.17 quæ ministratur a nobis. * || Prouidemus 21
enim bona non solum coram Deo, sed
etiam coram hominibus. * Misimus au- 22
tem cum illis & fratrem nostrum, quem
probauimus in multis sæpe solicitum
esse: nunc autem multo solicitiorem,
confidentia multa in vos, * siue pro Tito, 23
qui est socius meus, & in vos adiutor,
siue fratres nostri, Apostoli Ecclesiarū,
gloria Christi. * Ostensionem ergo, 24
quæ est charitatis vestræ, & nostræ glo-
riæ pro vobis, in illos ostendite in fa-
ciem Ecclesiarum.

CAP. IX.

NAm de ministerio, quod fit in san- 1
ctos ex abundanti est mihi scribe- A
re vobis. * Scio enim promptum ani- 2
mum vestrum: pro quo de vobis glo-
rior apud Macedones. Quoniam & A-
chaia parata est ab anno præterito, &
vestra æmulatio prouocauit plurimos.
* Misi autem fratres: vt ne quod glori- 3
amur de vobis, euacuetur in hac parte,
vt (quemadmodum dixi) parati sitis:
* ne cum venerint Macedones mecum, 4
& inuenerint vos imparatos, erubesca- B
mus nos (vt non dicamus vos) in hac
substantia. * Necessariū ergo existimaui 5
rogare fratres, vt præueniant ad vos, &
præparent repromissam benedictionem
hanc paratam esse sic, quasi benedictio-
6 nem, nō tamquam auaritiam. * Hoc au-
tem dico: Qui parce seminat, parce &
metet: & qui seminat in benedictioni-
7 bus, de benedictionibus & metet. * Vnus-
quisque prout destinauit in corde suo,
non ex tristitia, aut ex necessitate: || hila- || Eccli.35.b.9
8 rem enim datorē diligit Deus. * Potens
C est autem Deus omnem gratiam abūda-
re facere in vobis: vt in omnibus sem-
per omnem sufficientiam habentes, abū-
9 detis in omne opus bonum, * sicut scri-
ptum est: || Dispersit, dedit pauperibus: || Psal.111.b.9
iustitia eius manet in sæculum sæculi.
10 * Qui autē administrat semen seminan-
ti: & panem ad manducandū præstabit,
& multiplicabit semen vestrum, & au-
gebit incremēta frugum iustitiæ vestræ:
11 * vt in omnibus locupletati abūdetis in
D omnem simplicitatem, quæ operatur per
12 nos gratiarum actionem Deo. * Quo-
niam ministerium huius officij non so-
lum supplet ea, quæ desunt sanctis, sed
etiam abundat per multas gratiarum
13 actiones in Domino, * per probationem
ministerij huius, glorificantes Deum in
obedientia confessionis vestræ, in Euan-
gelium Christi, & simplicitate commu-
14 nicationis in illos, & in omnes, * & in
ipsorum obsecratione pro vobis, desi-
derantium vos propter eminentem gra-
15 tiam Dei in vobis. * Gratias Deo super
inenarrabili dono eius.

CAP. X.

1 IPse autem ego Paulus obsecro vos per
A mansuetudinem, & modestiam Chri-
sti, qui in facie quidem humilis sum in-
ter vos, absens autem confido in vobis.
2 * Rogo autem vos ne præsens audeam
per eam confidentiā, qua existimor au-
dere in quosdam, qui arbitrantur nos
tamquam secundū carnem ambulemus.
3 * In carne enim ambulantes, non secun-
4 dum carnem militamus. * Nam arma
B militiæ nostræ nō carnalia sunt, sed po-
tentia Deo ad destructionem munitio-
5 num, consilia destruentes, * & omnem
altitudinē extollentem se aduersus scien
tiam Dei, & in captiuitatem redigentes
omnem intellectum in obsequiū Christi,
6 * & in promptu habentes vlcisci omnem
inobe-

Digitized by Google

inobedientiam, cum impleta fuerit ve-
ſtra obedientia. * Quæ ſecundum fa- 7
ciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi
Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterum apud
ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos.
* Nã, & ſi amplius aliquid gloriatus fue- 8
ro de poteſtate noſtra, quam dedit no-
bis Dominus in ædificationem, & non
in deſtructionẽ veſtram: non erubeſcam.
* Vt autem non exiſtimer tamquam ter- 9
rere vos per epiſtolas: * quoniam quidẽ 10
epiſtolæ, inquiunt, graues ſunt & for- C
tes: præſentia autem corporis infirma,
& ſermo contemptibilis: * hoc cogitet 11
qui eiuſmodi eſt, quia quales ſumus ver-
bo per epiſtolas abſentes, tales & præ-
ſentes in facto. * Non enim audemus 12
inſerere, aut comparare nos quibuſdam,
qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in no-
bis noſmetipſos metientes, & compa-
¶ Eph. 4. b. 8 rantes noſmetipſos nobis. * Nos autem 13
non in immenſum gloriabimur, ‖ ſed ſe- D
cundum menſuram regulæ, qua menſus
eſt nobis Deus, menſuram pertingendi
vſque ad vos. * Non enim quaſi non 14
pertingentes ad vos, ſuperextendimus
nos: vſque ad vos enim peruenimus in
Euangelio Chriſti. * non in immenſum 15
gloriantes in alienis laboribus: ſpẽ au-
tem habentes creſcentis fidei veſtræ, in
vobis magnificari ſecundum regulam
noſtram in abundantiam, * etiam in illa, 16
quæ vltra vos ſunt, euangelizare, non in
aliena regula in ijs quæ præparata ſunt
‖ Ier. 9. g. 23 gloriari. * ‖ Qui autẽ gloriatur, in Do- 17
1. Cor. 1. d. 31 mino glorietur. * Non enim qui ſeip- 18
ſum commendat, ille probatus eſt: ſed
quem Deus commendat.

CAP. XI.

VTinam ſuſtineretis modicum quid 1
inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate A
me: * Æmulor enim vos Dei æmulatio- 2
ne. Deſpondi enim vos vni viro virgi-
nem caſtam exhibere Chriſto. * Timeo 3
‖ Gen. 3. a. 4 autem ne ‖ ſicut ſerpens Heuam ſeduxit
aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus ve-
ſtri, & excidant a ſimplicitate, quæ eſt
in Chriſto. * Nam ſi is, qui venit, alium 4
Chriſtum prædicat, quem non prædica-
uimus, aut alium ſpiritum accipitis, quẽ
non accepiſtis: aut aliud Euangelium,
quod non recepiſtis: recte pateremini.
5 * Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe
6 a magnis Apoſtolis. * Nam etſi impe-
B ritus ſermone, ſed non ſcientia, in om-
nibus autem manifeſtati ſumus vobis.
7 * Aut numquid peccatum feci, me ip-
ſum humilians, vt vos exaltemini? quo-
niam gratis Euangelium Dei euangeli-
8 zaui vobis? * Alias Eccleſias expolia-
ui, accipiens ſtipendium ad miniſterium
9 veſtrum. * Et cum eſſem apud vos, &
egerem; nulli oneroſus fui: nam quod
mihi deerat, ſuppleuerunt fratres, qui
venerunt a Macedonia: & in omnibus
C ſine onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo.
10 * Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc
gloriatio non infringetur in me in re-
11 gionibus Achaiæ. * Quare? quia non
12 diligo vos? Deus ſcit. * Quod autem
facio, & faciam: vt amputem occaſio-
nem eorum, qui volunt occaſionem, vt
in quo gloriantur, inueniantur ſicut &
13 nos. * Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli,
ſunt operarij ſubdoli, transfigurantes ſe
14 in apoſtolos Chriſti. * Et non mirum:
ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in an-
15 gelum lucis. * non eſt ergo magnum, ſi
D miniſtri eius transfigurẽtur velut mini-
ſtri iuſtitiæ: quorum finis erit ſecũdum
16 opera ipſorum. * Iterum dico, (ne quis
me putet inſipientem eſſe, alioquin ve-
lut inſipientem accipite me, vt & ego
17 modicum quid glorier) * quod loquor,
non loquor ſecundum Deum, ſed quaſi
in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ:
18 * Quoniam multi gloriantur ſecundum
19 carnem: & ego gloriabor. * Libenter
E enim ſuffertis inſipientes: cũ ſitis ipſi ſa-
20 pientes. * Suſtinetis enim ſi quis vos in
ſeruitutem redigit, ſi quis deuorat, ſi quis
accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in fa-
21 ciem vos cædit. * Secundum ignobilita-
tem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in
hac parte. In quo quis audet (in inſipiẽ-
22 tia dico) audeo & ego: * Hebræi ſunt,
& ego: Iſraelitæ ſunt, & ego: Semen A-
23 brahæ ſunt, & ego: * Miniſtri Chriſti
ſunt, (vt minus ſapiens dico) plus ego:
in laboribus plurimis, in carceribus abũ
dantius, in plagis ſupra modũ, in mor-
24 tibus frequenter. * A Iudæis quinquies,
25 ‖ quadragenas, vna minus, accepi. * ‖ Ter ‖ Deut. 25. a. 3
virgis cæſus ſum, ‖ ſemel lapidatus ſum, ‖ Act. 16. e. 22
‖ ter naufragiũ feci, nocte & die in pro- ‖ Act. 14. c. 18 ‖ Act. 27. a. 18
fundo

fundo maris fui,* in itineribus sæpe, pe- 26
riculis fluminum, periculis latronum,
periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in
falsis fratribus: * in labore, & ærumna, 27
in vigilijs multis, in fame, & siti, in ieiunijs multis, in frigore, & nuditate,
* præter illa, quæ extrinsecus sunt, in- 28
stantia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesiarum. * Quis infirmatur, 29
& ego non infirmor? quis scandaliza- G
tur, & ego nõ vror? * Si gloriari opor- 30
tet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. * Deus & Pater Domini nostri Ie- 31
su Christi, qui est benedictus in sæcula,
|| Act.9.d.24 scit quòd nõ mentior. * || Damasci præ- 32
positus Gentis Aretæ regis, custodiebat ciuitatem Damascenorum vt me comprehenderet: * & per fenestram in spor- 33
ta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius.

CAP. XII.

SI gloriari oportet (non expedit qui- 1
dem:) veniam autem ad visiones, & A
|| Act.9.a.3 reuelationes Domini. * || Scio hominem 2
in Christo ante annos quattuordecim, siue in corpore nescio, siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vsque ad tertium cælum. * Et scio huius- 3
modi hominem siue in corpore, siue extra corpus nescio, Deus scit: * quoniam 4
raptus est in Paradisum: & audiuit arca- B
na verba, quæ non licet homini loqui.
* Pro huiusmodi gloriabor: pro me au- 5
tẽ nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. * Nam, & si voluero gloriari, non 6
ero insipiens: veritatẽ enim dicam: parco autẽ, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me. * Et ne magnitudo reuelationũ ex- 7
tollat me, datus est mihi stimulus carnis C
meæ angelus satanæ, qui me colaphizet.
* Propter quod ter Dominum rogaui 8
vt discederet a me: * & dixit mihi: 9
Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. * Propter 10
quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in persequutionibus, in angustijs pro Chri-
D sto: Cum enim infirmor, tunc potens
11 sum. * Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab ijs, qui sunt supra modũ Apostoli: tametsi
12 nihil sum: * signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patiẽtia, in signis, & prodigijs, & virtuti-
13 bus. * Quid est enim, quod minus habuistis præ ceteris Ecclesijs, nisi quòd ego ipse non grauaui vos? Donate mi-
14 hi hanc iniuriam. * Ecce tertiò hoc paratus sum venire ad vos: & non ero grauis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs.
15 * Ego autem libentissime impendam, &
E superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus dili-
16 gar. * Sed esto: ego vos non grauaui: sed cum essem astutus, dolo vos cepi.
17 * Numquid per aliquem eorum, quos
18 misi ad vos, circumueni vos? * Rogaui
F Titum, & misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumuenit? nonne eodem spiritu ambulauimus? nonne ijs-
19 dem vestigijs? * Olim putatis quòd excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem charissimi propter ædificationem vestram.
20 * Timeo enim ne forte cum venero, nõ
G quales volo, inueniam vos: & ego inueniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint
21 inter vos: * ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt.

CAP. XIII.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos: || In || Deu.19.b.15
A ore duorum, vel trium testium sta- Matt.18.b.16
2 bit omne verbum. * Prædixi, & præ- Ioan.8.c.17
dico, vt præsens, & nunc absens ijs, qui ante peccauerunt, & ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam.
3 * An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?

* Nam

* Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: 4
sed viuit ex virtute Dei. Nam & nos B
infirmi sumus in illo: sed viuemus cum
eo ex virtute Dei in vobis. * Vosmet- 5
ipsos tentate si estis in fide: ipsi vos pro-
bate. An non cognoscitis vosmetipsos
quia Christus Iesus in vobis est? nisi
forte reprobi estis. * Spero autem quòd 6
cognoscetis, quia nos non sumus repro-
bi. * Oramus autem Deum vt nihil ma- 7
li faciatis, non vt nos probati appareamus, C
sed vt vos quod bonum est faciatis: nos autem vt reprobi simus. * Non 8
enim possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate. * Gaudemus enim, 9
quoniam nos infirmi sumus, vos autem
potentes estis. Hoc & oramus vestram
10 consummationem. * Ideo hæc absens
scribo, vt non præsens durius agam se-
cundum potestatem, quam Dominus
dedit mihi in ædificationem, & non in
11 destructionem. * De cetero, fratres,
D gaudete, perfecti estote, exhortamini,
idem sapite, pacem habete, & Deus
pacis, & dilectionis erit vobiscum.
12 * Salutate inuicem in osculo sancto.
13 Salutant vos omnes sancti. * Gratia Do-
mini nostri Iesu Christi, & charitas Dei,
& communicatio sancti Spiritus sit cum
omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD GALATAS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus 1
non ab hominibus, A
neque per hominē,
sed per Iesum Chri-
stum, & Deum Pa-
trem, qui suscitauit
eum a mortuis: * & 2
qui mecum sunt omnes fratres, Eccle-
sijs Galatiæ. * Gratia vobis, & pax a 3
Deo Patre, & Domino nostro Iesu Chri-
sto, qui dedit semetipsum pro peccatis 4
nostris, vt eriperet nos de præsenti sæ-
culo nequam, secundum voluntatem
Dei & Patris nostri, * cui est gloria in 5
sæcula sæculorum: Amen. * Miror quòd 6
sic tam cito transferimini ab eo, qui vos B
vocauit in gratiam Christi in aliud Euā-
gelium: * quod non est aliud, nisi sunt 7
aliqui, qui vos conturbant, & volunt
8 conuertere Euangelium Christi. * Sed
licet nos, aut Angelus de cælo euange-
lizet vobis præterquàm quod euangeli-
9 zauimus vobis, anathema sit. * Sicut
prædiximus, & nunc iterum dico: Si
quis vobis euangelizauerit præter id,
10 quod accepistis, anathema sit. * Modo
enim hominibus suadeo, an Deo? An
quæro hominibus placere? Si adhuc ho-
minibus placerē, Christi seruus non es-
11 sem. * ‖ Notum enim vobis facio, fra- ‖1.Cor.15.a.3
tres, Euangelium, quod euangelizatum
est a me, quia non est secundum homi-
12 nem: * ‖ neque enim ego ab homine ‖Eph.3.a.3
C accepi illud, neque didici, sed per reue-
13 lationem Iesu Christi. * Audistis enim
conuersationem meam aliquando in
Iudaismo:

Digitized by Google

Iudaismo: quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam
illam, * & proficiebam in Iudaismo su- 14
pra multos coætaneos meos in genere
meo, abundantius æmulator existens pa-
ternarum mearum traditionum. * Cum 15
autem placuit ei, qui me segregauit ex
vtero matris meæ, & vocauit per gra-
tiam suam, * vt reuelaret Filium suum 16
in me, vt euangelizarem illum in Gen-
tibus: continuo non acquieui carni &
sanguini, * neque veni Ierosolymam ad 17
antecessores meos Apostolos: sed abij D
in Arabiam: & iterum reuersus sum
Damascũ: * deinde post annos tres veni 18
Ierosolymam videre Petrũ, & mãsi apud
eum diebus quindecim: * alium autem 19
Apostolorum vidi neminem, nisi Iaco-
bum fratrem Domini. * Quæ autem 20
scribo vobis, ecce coram Deo quia non
mentior. * Deinde veni in partes Syriæ, 21
& Ciliciæ. * Eram autem ignotus facie 22
Ecclesijs Iudææ, quæ erant in Christo:
* tantùm autem auditũ habebant: Quo- 23
niam qui persequebatur nos aliquando,
nunc euangelizat fidem, quam aliquan-
do expugnabat: * & in me clarificabant 24
Deum.

CAP. II.

DEinde post annos quattuordecim, 1
iterum ascendi Ierosolymam cum A
Barnaba, assumpto & Tito. * Ascendi 2
autem secundum réuelationem: & con-
tuli cum illis Euangelium, quod prædi-
co in Gentibus, seorsum autem ijs, qui
videbantur aliquid esse: ne forte in va-
cuum currerem, aut cucurrissem. * Sed 3
neque Titus, qui mecum erat, cum esset
Gentilis, compulsus est circumcidi: * sed 4
propter subintroductos falsos fratres, qui
subintroierunt explorare libertatem no-
stram, quam habemus in Christo Iesu,
vt nos in seruitutem redigerent. * Qui- 5
bus neque ad horam cessimus subiectio-
ne, vt veritas Euangelij permaneat apud
vos: * ab ijs autem, qui videbantur esse 6
aliquid, (quales aliquando fuerint, ni- B
hil mea interest. ‖ Deus personam ho-
minis non accipit) mihi enim qui vide-
bantur esse aliquid, nihil contulerunt.
* Sed econtra cum vidissent quòd cre- 7
ditum est mihi Euangelium præputij, si-
8 cut & Petro circumcisionis: (* qui enim
operatus est Petro in Apostolatum cir-
cumsionis, operatus est & mihi inter
9 Gentes) * & cum cognouissent gratiam,
quæ data est mihi, Iacobus, & Cephas,
& Ioannes, qui videbantur columnæ es-
se, dextras dederunt mihi, & Barnabæ so-
cietatis: vt nos in Gentes, ipsi autem in
10 circumcisionem: * tantum vt pauperum
memores essemus, quòd etiam solicitus
11 fui hoc ipsum facere. * Cum autem ve-
nisset Cephas Antiochiam: in faciem ei
12 restiti, quia reprehensibilis erat. * Prius
C enim quàm venirent quidam a Iacobo,
cum Gentibus edebat: cum autem ve-
nissent, subtrahebat, & segregabat se ti-
mens eos, qui ex circumcisione erant:
13 * Et simulationi eius consenserunt cete-
ri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur
14 ab eis in illam simulationem. * Sed cum
vidissem quòd non recte ambularent ad
veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram
omnibus: Si tu, cũ Iudæus sis, gentiliter
viuis, & non Iudaice: quomodo Gẽtes
15 cogis Iudaizare? * Nos natura Iudæi, &
16 non ex Gentibus peccatores. * Scientes
autem quòd non iustificatur homo ex
operibus legis, nisi per fidem Iesu Chri-
D sti: & nos in Christo Iesu credimus, vt
iustificemur ex fide Christi, & non ex
operibus legis: ‖ propter quod ex operi- ‖ Rom. 3. c. 20
bus legis non iustificabitur omnis caro.
17 * Quòd si quærentes iustificari in Chri-
sto, inuenti sumus & ipsi peccatores, nũ-
quid Christus peccati minister est? Ab-
18 sit. * Si enim quæ destruxi, iterum hæc
ædifico: præuaricatorem me constituo.
19 * Ego enim per legem, legi mortuus
sum, vt Deo viuam: Christo confixus
20 sum cruci. * Viuo autem, iam non ego:
viuit vero in me Christus. Quòd autem
nunc viuo in carne: in fide viuo filij
Dei, qui dilexit me, & tradidit semetip-
21 sum pro me. * Non abijcio gratiam Dei.
Si enim per legem iustitia, ergo gratis
Christus mortuus est.

CAP. III.

1 O Insensati Galatæ, quis vos fascina-
A uit non obedire veritati, ante quo-
rum oculos Iesus Christus præscriptus
2 est, in vobis crucifixus? * Hoc solum a
vobis volo discere: Ex operibus legis
Spiritum

‖ Deu. 10. d. 17
Iob. 34. b. 19
Sap. 6. b. 8
Eccli. 35. b. 16
Rom. 2. b. 11
Eph. 6. b. 9
Col. 3. d. 25
Act. 16. e. 12
1. Pet. 1. c. 17

Digitized by Google

Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?
* Sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? * Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. * Qui ergo tribuit vobis Spiritū, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei? * Sicut scriptum est: ‖ Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. * Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abrahæ. * Prouidens autem Scriptura quia ex fide iustificat Gentes Deus, prænunciauit Abrahæ: ‖ Quia benedicētur in te omnes Gentes. * Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. * Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: ‖ Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in Libro legis vt faciat ea. * Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est: ‖ quia iustus ex fide viuit. * Lex autem non est ex fide, sed, ‖ Qui fecerit ea, viuet in illis. * Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: ‖ Maledictus omnis qui pēdet in ligno: * vt in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem. * Fratres (secundum hominem dico) ‖ tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat. * Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in vno: Et semini tuo, qui est Christus. * Hoc autem dico, testamentum confirmatum a Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est Lex, non irritum facit ad euacuandam promissionem. * Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per repromissionem donauit Deus. * Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. * Mediator autem vnius non est: Deus autem vnus est. * Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset viuificare, vere ex lege esset iustitia. * ‖ Sed cōclusit Scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. * Prius autem quàm veniret fides, sub lege custodiebamur cōclusi in eam fidem, quæ reuelanda erat. * Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur. * At vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogo. * Omnes enim filij Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu. * ‖ Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. * Non est Iudæus, neque Græcus: non est seruus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. * Si autem vos Christi. ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem heredes.

‖Gen. 15. b. 6 Rom. 4. a. 3 Iac. 2. d. 23
‖Gen. 12. a. 3 ‖Eccli. 44. d. 20
‖Deu. 27. d. 26
‖Hab. 2. a. 4 Rom. 1. b. 17
‖Leuit. 18. a. 5
‖Deut. 21. d. 25
‖Heb. 9. d. 17
‖Rom. 3. b. 9
‖Rom. 6. a. 5

CAP. IIII.

A Dico autem: Quanto tempore heres paruulus est, nihil differt a seruo, cum sit dominus omnium: * sed sub tutoribus, & actoribus est vsque ad præfinitum tempus a patre: * ita & nos cum essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruiētes. * At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filiū suum factū ex muliere, factū sub lege, * vt eos, qui sub lege erāt, redimeret, vt adoptionem filiorū reciperemus. * Quoniam autē estis filij, misit Deus Spiritum filij sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater. * Itaque iam non est seruus, sed filius: Quod si filius: & heres per Deū. * Sed tunc quidem ignorantes Deum, ijs, qui natura non sunt dij, seruiebatis. * Nunc autem B cum cognoueritis Deum, immo cogniti sitis a Deo: quomodo conuertimini iterum ad infirma, & egena elementa, quibus denuo seruire vultis? * Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos. * Timeo vos, ne forte sine causa laborauerim in vobis. * Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: fratres obsecro vos: Nihil me læsistis. * Scitis autem quia per infirmitatem carnis euangelizaui vobis iampridem: & tentationem vestram in carne mea * nō spreuistis, neque respuistis: sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christū Iesum. * Vbi est ergo beatitudo vestra? Testimoniū enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. * Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis? * Æmulantur vos non bene: sed excludere

Digitized by Google

vos volunt, vt illos æmulemini. * Bo- 18
num autem æmulamini in bono semper: C
& non tantum cum præsens sum apud
vos. * Filioli mei, quos iterum partu- 19
rio, donec formetur Christus in vobis.
* Vellem autem esse apud vos modo, & 20
mutare vocem meam: quoniam confun-
dor in vobis. * Dicite mihi qui sub le- 21
ge vultis esse: legem non legistis? * Scri- 22
ptum est enim: Quoniã Abraham duos
|| Gen.16.d.15 filios habuit: || vnum de ancilla, || & vnũ
Gen.21.a.2 de libera. * Sed qui de ancilla, secundũ 23
carnem natus est: qui autem de libera,
per repromissionem: * quæ sunt per al- 24
legoriam dicta. Hæc enim sunt duo te- D
stamenta. Vnum quidem in monte Sina, in seruitutem generans: quæ est Agar:
* Sina enim mons est in Arabia, qui cõ- 25
iunctus est ei, quæ nunc est Ierusalem, &
seruit cum filijs suis. * Illa autem, quæ 26
sursum est Ierusalem, libera est, quæ est
|| Isa 54.a.1 mater nostra. * Scriptum est enim: || Læ- 27
tare sterilis, quæ non paris: erumpe, &
clama, quæ non parturis: quia multi filij
desertæ, magis quàm eius, quæ habet vi-
|| Rom.9.b.8 rum. * || Nos autem fratres secundum 28
Isaac promissionis filij sumus. * Sed quo- 29
modo tunc is, qui secundum carnem na-
tus fuerat, persequebatur eum, qui secũ-
dum spiritum: ita & nunc. * Sed quid 30
|| Gen.21.a.16 dicit Scriptura? || Eijce ancillam, & fi-
lium eius: non enim heres erit filius an-
cillæ cum filio liberæ. * Itaque, fratres, 31
non sumus ancillæ filij, sed liberæ: qua
libertate Christus nos liberauit.

CAP. V.

STate, & nolite iterum iugo seruitu- 1
|| Act. 15.a.1.2 tis contineri. * || Ecce ego Paulus di- 2
co vobis: quoniam si circumcidamini, A
Christus vobis nihil proderit. * Testifi- 3
cor autem rursus omni homini circum-
cidenti se, quoniam debitor est vniuer-
sæ legis faciẽdæ. * Euacuati estis a Chri- 4
sto, qui in lege iustificamini: a gratia
excidistis. * Nos enim spiritu ex fide, 5
spem iustitiæ expectamus. * Nam in 6
Christo Iesu neque circumcisio aliquid
valet, neque præputium: sed fides, quæ
per charitatem operatur. * Currebatis 7
bene: quis vos impediuit veritati non B
obedire? * Persuasio hæc non est ex eo, 8
1.Cor.5.b.6 qui vocat vos. * || Modicum fermentum 9
10 totam massam corrumpit. * Ego confido
in vobis in Domino, quòd nihil aliud
sapietis: qui autem conturbat vos, por-
11 tabit iudicium, quicumque est ille. * Ego
autem, fratres, si circumcisionem adhuc
prædico: quid adhuc persecutionem pa-
tior? Ergo euacuatum est scandalum
12 crucis. * Vtinam & abscindantur qui vos
13 conturbant. * Vos enim in libertatem
vocati estis fratres: tantùm ne libertatẽ
in occasionem detis carnis, sed per cha-
14 ritatem Spiritus seruite inuicem. * Om-
C nis enim lex in vno sermone impletur:
|| Diliges proximum tuũ sicut te ipsum. || Leu.19.d.18
15 * Quòd si inuicem mordetis, & comedi- Matt.22.d.39
tis: videte ne ab inuicem consumamini. Rom.13.b.8
16 * Dico autem: Spiritu ambulate, & de- 1.Pet.2.c.11
17 sideria carnis nõ perficietis. * Caro enim
concupiscit aduersus spiritum: spiritus
autem aduersus carnem: hæc enim sibi
inuicem aduersantur: vt non quæcum-
18 que vultis, illa faciatis. * Quòd si spiri-
19 tu ducimini, non estis sub lege. * Mani-
festa sunt autem opera carnis: quæ sunt
fornicatio, immunditia, impudicitia,
20 luxuria, * idolorum seruitus, veneficia,
inimicitiæ, contentiones, æmulationes,
21 iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, * inuidiæ, ho-
D micidia, ebrietates, comessationes, & his
similia, quæ prædico vobis, sicut prædi-
xi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei
22 non consequentur. * Fructus autem Spi-
ritus est: charitas, gaudium, pax, patien-
tia, benignitas, bonitas, longanimitas,
23 * mansuetudo, fides, modestia, continen-
tia, castitas. Aduersus huiusmodi non
24 est lex. * Qui autem sunt Christi, car-
nem suam crucifixerunt cum vitijs, &
25 concupiscentijs. * Si spiritu viuimus,
26 spiritu & ambulemus. * Non efficiamur
inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocan-
tes, inuicem inuidentes.

CAP. VI.

1 FRatres, & si præoccupatus fuerit ho-
A mo in aliquo delicto, vos, qui spiri-
tuales estis, huiusmodi instruite in spi-
ritu lenitatis, considerans te ipsum, ne
2 & tu tẽteris. * Alter alterius onera por-
tate, & sic adimplebitis legem Christi.
3 * Nam si quis existimat se aliquid esse,
4 cum nihil sit, ipse se seducit. * Opus au-
tem suum probet vnusquisque, & sic
in

Digitized by Google

in semetipso tantùm gloriam habebit,& B
‖ 1.Cor.3.b.8 non in altero.* ‖ Vnusquisque enim onus 5
suum portabit.* Communicet autem 6
is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis.* Nolite 7
errare: Deus non irridetur.* Quæ enim 8
seminauerit homo,hæc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua,de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam
‖ 1.Thes.3.c.12 æternam.* ‖ Bonum autem facientes, 9
non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes.* Ergo dum tem 10
pus habemus, operemur bonum ad omnes,maxime autem ad domesticos fidei. C
* Videte qualibus litteris scripsi vobis 11
mea manu.* Quicumque enim volunt 12
placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantùm vt crucis Christi persecu-
13 tionem non patiantur.* Neque enim
qui circumciduntur,legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi, vt in carne
14 vestra glorientur.* Mihi autem absit
D gloriari,nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus cru
15 cifixus est, & ego mundo.* In Christo
enim Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatu-
16 ra.* Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericor-
17 dia, & super Israel Dei.* De cetero
nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo por-
18 to.* Gratia Domini nostri Iesu Christi,
cum spiritu vestro,fratres. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus 1
Iesu Christi per vo- A
luntatem Dei,omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu.
*Gratia vobis,& pax 2
a Deo Patre nostro,& Domino Iesu Christo.* ‖ Benedictus Deus & Pater Domini 3
‖ 2.Cor.1.a.5 ‖ 1.Pet.1.a.3 nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo,* sicut elegit nos in ipso 4
ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.* Qui prædestinauit nos in ado- 5
B ptionem filiorum per Iesum Christũ in ipsum: secundum propositum voluntatis
6 suæ,* in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo.
7 * In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum
8 secundum diuitias gratiæ eius,* quæ superabundauit in nobis in omni sapien-
9 tia,& prudentia:* vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ,secundũ beneplacitum eius,quod proposuit in eo,
10 * in dispensatione plenitudinis temporũ, instaurare omnia in Christo,quæ in cæ-
11 lis,& quæ in terra sunt, in ipso:* In quo etiam & nos sorte vocati sumus prædestinati

Digitized by Google

ſtinati ſecundum propoſitum eius, qui operatur omnia ſecundum conſiliũ voluntatis ſuæ: * vt ſimus in laudem gloriæ eius nos, qui ante ſperauimus in Chriſto: * In quo & vos, cum audiſſetis verbum veritatis, (Euangelium ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, * qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudẽ gloriæ ipſius. * Propterea & ego audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Ieſu, & dilectionem in omnes ſanctos, * non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis: * vt Deus, Domini noſtri Ieſu Chriſti pater gloriæ, det vobis ſpiritũ ſapientiæ & reuelationis, in agnitione eius: * illuminatos oculos cordis veſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hereditatis eius in ſanctis, * & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus ‖ ſecundum operationem potentiæ virtutis eius, * quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum a mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus: * ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem dominationẽ, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro. * ‖ Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, * quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

Cinf. 3. b. 7

* Pſal. 8. c. 8

CAP. II.

Coloſ. 2. c. 13

ET vos, cum eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris, * in quibus aliquando ambulaſtis ſecundum ſæculum mundi huius, ſecundum principem poteſtatis aeris huius, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, * in quibus & nos omnes aliquando conuerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filij iræ, ſicut & ceteri: * Deus autem, qui diues eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, * & cum eſſemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Chriſto, (cuius gratia eſtis ſaluati) * & conreſuſcitauit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Ieſu: * vt oſtenderet in ſæculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu. * Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donũ eſt, * non ex operibus, vt nequis glorietur. * Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. * Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea, quæ dicitur circumciſio in carne, manu facta: * quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati a conuerſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorũ, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo. * Nunc autem in Chriſto Ieſu vos, qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti. * Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſoluens, inimicitias in carne ſua: * legem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in ſemetipſo in vnum nouum hominem, faciens pacem, * & reconciliet ambos in vno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo. * Et veniens euangelizauit pacem vobis, qui longe fuiſtis, & pacem ijs, qui prope. * ‖ quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno Spiritu ad Patrem. * Ergo iam non eſtis hoſpites, & aduenæ: ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei: * ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu: * in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino, * in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

‖ Rom. 5. a. 2

CAP. III.

HVius rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Ieſu, pro vobis Gentibus, * ſi tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis: * quoniam ſecundum reuelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſupra ſcripſi in breui: * prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti: * quod alijs generationibus non eſt agnitum filijs hominum, ſicuti nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius, & Prophetis in Spiritu,

Gentes

* Gentes esse coheredes, & concorporales, & comparticipes promissionis eius 6
in Christo Iesu per Euangelium : * Cuius 7
factus sum minister secundum donũ B
§ Sup.1.d.19 gratiæ Dei, quæ data est mihi ‖ secun-
‖ 1.Cor.15.b.9 dum operationem virtutis eius. * ‖ Mihi 8
omniũ sanctorum minimo data est gratia hæc, In Gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, * & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti abscõditi a sæculis in Deo, qui omnia 9
creauit. * vt innotescat principatibus, & 10
potestatibus in cælestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, * secundum 11
præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro: * In 12
quo habemus fiduciam, & accessum in C
confidentia per fidem eius. * Propter 13
quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ est gloria vestra. * Huius rei gratia flecto genua mea 14
ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, * ex quo omnis paternitas in cælis, & in 15
terra nominatur, * vt det vobis secundum diuitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiorem 16
hominem, * Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati, & fundati, * vt possitis compre- 17
hendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & 18
profundum: * scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, vt im- 19
D
pleamini in omnem plenitudinem Dei. * Ei autem, qui potens est omnia facere 20
superabundanter quàm petimus, aut intelligimus, secundum virtutem, quæ operatur in nobis: * Ipsi gloria in Ecclesia, 21
& in Christo Iesu in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

CAP. IIII.

OBsecro itaque vos ego vinctus in 1
Domino, ‖ vt digne ambuletis vo- A
‖ Phil.1.d.27 ‖ Col.7.b.10 catione, qua vocati estis, * cum omni 2
humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate,
‖ Rom.12.c.16 * ‖ soliciti seruare vnitatem Spiritus in 3
vinculo pacis. * Vnum corpus, & vnus 4
Spiritus sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. * Vnus Dominus, vna 5
‖ Psal.2.b.10 fides, vnum baptisma. * ‖ Vnus Deus & 6
Pater omnium, qui est super omnes, & B
7 per omnia, & in omnibus nobis. * ‖ Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. ‖ Rom.12.a.3 1.Cor.12.b.11 2.Cor.10.d.15
8 * Propter quod dicit: ‖ Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem: de- ‖ Psal.67.d.19
9 dit dona hominibus. * Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit
10 primùm in inferiores partes terræ? * Qui descendit, ipse est & qui ascendit super
11 omnes cælos, vt impleret omnia. * Et ipse dedit quosdam quidem ‖ Apostolos, ‖ 1.Corint.12.
quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores, &
12 doctores * ad consummationem sancto-
C
rum in opus ministerij, in ædificationẽ
13 corporis Christi: * donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensu-
14 ram ætatis plenitudinis Christi: * vt iã non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuen-
15 tionem erroris. * Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per
16 omnia, qui est caput Christus: * ex quo
D
totum corpus compactum, & connexum per omnem iũcturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in cha-
17 ritate. * ‖ Hoc igitur dico, & testificor in ‖ Rom.1.c.9
Domino, vt iam non ambuletis, sicut & Gentes ambulant in vanitate sensus sui,
18 * tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiã,
E
quæ est in illis, propter cæcitatem cordis
19 ipsorum, * qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem
20 immunditiæ omnis in auaritiam. * Vos
21 autem non ita didicistis Christum, * si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis,
22 sicut est veritas in Iesu. * ‖ deponere vos ‖ Colos.3.b.8
secundum pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secun-
23 dum desideria erroris. * ‖ Renouamini ‖ Rom.6.a.4
24 autem spiritu mentis vestræ, * ‖ & indui- Colos.3.b.12 ‖ 1.Pet.2.a.3
te nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sancti-
25 tate veritatis. * ‖ Propter quod depo- ‖ Zach.8.c.16
nentes mendacium, loquimini veritãtem vnusquisque cum proximo suo:
26 quoniã sumus inuicem membra. * ‖ Ira- ‖ Psal.4.b.6
F
scimini, & nolite peccare: sol non occi-
27 dat super iracundiam vestram. * Nolite

Luc.4.b.7 locum dare diabolo: * ‖ qui furabatur, 28
iam non furetur: magis autem laboret,
operando manibus suis, quod bonum
est, vt habeat vnde tribuat necessitatem
patienti. * Omnis sermo malus ex ore 29
vestro non procedat: sed siquis bonus
ad ædificationem fidei vt det gratiam
audientibus. * Et nolite contristare Spi- 30
ritum sanctum Dei: in quo signati estis G
in diem redemptionis. * Omnis amari- 31
tudo, & ira, & indignatio, & clamor,
& blasphemia tollatur a vobis cum om-
‖ Col.3.b.12 ni malitia. * ‖ Estote autem inuicem be- 32
nigni, misericordes, donantes inuicem si-
cut & Deus in Christo donauit vobis.

CAP. V.

‖ Io.13.d.34. & 15.b.12 1.Io.4.d.13 Estote ergo imitatores Dei, sicut fi- 1
lij charissimi: * ‖ & ambulate in di- 2
lectione, sicut & Christus dilexit nos, & A
tradidit semetipsum pro nobis oblatio-
nem, & hostiam Deo in odorem suaui-
‖ Col.3.a.5 tatis. * ‖ Fornicatio autem, & omnis im- 3
munditia, aut auaritia nec nominetur in
vobis, sicut decet sanctos: * aut turpitu- 4
do, aut stultiloquium, aut scurrilitas,
quæ ad rem non pertinet: sed magis gra-
tiarum actio. * Hoc enim scitote intelli- 5
gentes: quòd omnis fornicator, aut im-
B mundus, aut auarus, quod est idolorum
seruitus, non habet hereditatem in regno
‖ Mat.24.a.4 Mar.13.a.5 Luc.21.b.8 2.Thess.2.a.3 Christi, & Dei. * ‖ Nemo vos seducat 6
inanibus verbis: propter hæc enim venit
ira Dei in filios diffidentiæ. * Nolite er- 7
go effici participes eorum. * Eratis enim 8
aliquando tenebræ: nunc autem lux in
Domino. Vt filij lucis ambulate: * fru- 9
ctus enim lucis est in omni bonitate, & C
iustitia, & veritate: * probantes quid sit 10
beneplacitum Deo: * & nolite commu- 11
nicare operibus infructuosis tenebrarũ,
magis autem redarguite. * Quæ enim in 12
occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dice-
re. * Omnia autem, quæ arguuntur, a 13
lumine manifestantur: omne enim, quod
manifestatur, lumen est. * Propter quod 14
dicit: Surge qui dormis, & exurge a
mortuis, & illuminabit te Christus. D
* Videte itaque fratres, quomodo caute 15
‖ Col.4.a.5 ambuletis: ‖ non quasi insipientes, * sed 16
vt sapientes: redimentes tempus, quoniã
‖ Rom.12.a.3 1.Thess.4.a.9 dies mali sunt. * ‖ Propterea nolite fie- 17
ri imprudentes: sed intelligentes quæ sit
18 voluntas Dei. * Et nolite inebriari vi-
no, in quo est luxuria: sed implemini
19 Spiritu sancto, * loquentes vobismetip-
sis in psalmis, & hymnis, & canticis spiri-
tualibus, cantantes, & psallentes in cor-
20 dibus vestris Domino, * gratias agentes
semper pro omnibus, in nomine Domi-
21 ni nostri Iesu Christi Deo & Patri. * Su-
22 biecti inuicem in timore Christi. * ‖ Mu- ‖ Gen.3.c.16 Colos.3.c.18
E lieres viris suis subditæ sint, sicut Domi-
23 no: * ‖ quoniam vir caput est mulieris: ‖ 1.Pet.3.a.1 1.Cor.11.a.3
sicut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse,
24 saluator corporis eius. * Sed sicut Eccle-
sia subiecta est Christo, ita & mulieres
25 viris suis in omnibus. * ‖ Viri diligite ‖ Col.3.c.19
vxores vestras, sicut & Christus dilexit
Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea,
26 * vt illam sanctificaret, mundans laua-
27 cro aquæ in verbo vitæ, * vt exhiberet
F ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non ha-
bentem maculam, aut rugam, aut aliquid
huiusmodi, sed vt sit sancta & immacu-
28 lata. * Ita & viri debent diligere vxores
suas vt corpora sua. Qui suam vxorem
29 diligit, seipsum diligit. * Nemo enim
vnquam carnem suam odio habuit: sed
nutrit, & fouet eam, sicut & Christus Ec-
30 clesiam: * quia membra sumus corporis
G eius, de carne eius, & de ossibus eius.
31 * ‖ Propter hoc relinquet homo patrem, ‖ Gen.2.d.28 Matt.19.a.5 Mar.10.a.7
& matrem suam, & adhærebit vxori suæ:
32 & erunt duo in carne vna. * Sacramen- 1.Cor.6.d.16
tum hoc magnum est, ego autem dico in
33 Christo & in Ecclesia. * Verumtamen &
vos singuli, vnusquisque vxorem suam
sicut seipsum diligat: vxor autem timeat
virum suum.

CAP. VI.

1 Filij, obedite parentibus vestris in
2 Domino: hoc enim iustũ est. * ‖ Ho- ‖ Col.3.d.20
A nora patrem tuum, & matrem tuã. quod Exod.20.c.d. Deut.5.c.16
est mandatum primum in promissione: Eccli.3.b.9
3 * vt bene sit tibi, & sis longæuus super Matt.15.a.4
4 terram. * Et vos patres nolite ad iracun- Mar.7.b.10
diam prouocare filios vestros: sed edu-
cate illos in disciplina, & correptione
5 Domini. * ‖ Serui obedite dominis car- ‖ Col.3.d.22 Tit.2.c.9
nalibus cũ timore, & tremore, in simplici- 1.Pet.2.c.18
6 tate cordis vestri, sicut Christo: * non ad
oculũ seruientes, quasi hominibus placẽ-
tes, sed vt serui Christi, facientes vo-
7 luntatem Dei ex animo, * cum bona vo-
luntate

Digitized by Google

lunate seruientes, sicut Domino, & non
hominibus: * scientes quoniam vnusquis- 8
que quodcumque fecerit bonum, hoc B
recipiet a Domino, siue seruus, siue liber.
* Et vos domini eadem facite illis, re- 9
mittentes minas: scientes quia & illo-
rum, & vester Dominus est in cælis: ‖ & ‖Deu.10.d.17
personarum acceptio non est apud eum. 2.Par.19.c.7
* De cetero fratres confortamini in Do- 10 Iob.34.b.19
mino, & in potentia virtutis eius. * In- 11 Sap.6.b.8
duite vos armaturam Dei, vt possitis sta- Eccli.35.b.16
re aduersus insidias diaboli. * quoniam 12 Rom.2.b.11
non est nobis colluctatio aduersus car- Colos.3.d.15
nem & sanguinem: sed aduersus prin- Act.10.c.34
cipes, & potestates, aduersus mundi 1.Pet.1.c.17
rectores tenebrarum harum, contra spi-
ritualia nequitiæ, in cælestibus. * Pro- 13
pterea accipite armaturam Dei, vt possi- C
tis resistere in die malo, & in omnibus
perfecti stare. * State ergo succincti lum 14
bos vestros in veritate, & induti loricā
iustitiæ, * & calceati pedes in præpara- 15
tione Euangelij pacis: * in omnibus su- 16
mentes scutum fidei, in quo possitis om-
nia tela nequissimi ignea extinguere:
17 * ‖ & galeam salutis assumite: & gladiū ‖Isa.49.c.18
18 spiritus (quod est verbum Dei) * per 1.Thes.5.b.8
D omnem orationem, & obsecrationem
orantes omni tempore in spiritu: & in
ipso ‖ vigilantes in omni instantia, & ‖Colos.4.a.2
19 obsecratione pro omnibus sanctis: * ‖ & ‖2.Thes.3.a.1
pro me, vt detur mihi sermo in aper-
tione oris mei cum fiducia, notum face-
20 re mysterium Euangelij: * pro quo le-
gatione fungor in catena, ita vt in ipso
21 audeam, prout oportet me, loqui. * Vt
autem & vos sciatis quæ circa me sunt,
quid agam: omnia vobis nota faciet Ty-
chicus, charissimus frater, & fidelis mini-
22 ster in Domino: * quem misi ad vos in
hoc ipsum, vt cognoscatis quæ circa nos
23 sunt, & consoletur corda vestra. * Pax
fratribus, & charitas cum fide a Deo Pa-
24 tre, & Domino Iesu Christo. * Gratia
cum omnibus, qui diligunt Dominum
nostrum Iesum Christum in incorru-
ptione. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Timotheus 1
serui Iesu Christi, om- A
nibus sanctis in Christo
Iesu, qui sunt Philip-
pis, cum episcopis, &
diaconibus. * Gratia 2
vobis, & pax a Deo Patre nostro, &
Domino Iesu Christo. * Gratias ago 3
Deo meo in omni memoria vestri, * sem 4
per in cunctis orationibus meis pro om-
nibus vobis, cum gaudio deprecatio-
nem faciens, * super communicatione
vestra in Euangelio Christi a prima die
6 vsque nunc. * confidens hoc ipsum, quia
qui cœpit in vobis opus bonum, per-
7 ficiet vsque in diem Christi Iesu. * sicut
B est mihi iustum hoc sentire pro omni-
bus vobis: eo quòd habeam vos in cor-
de, & in vinculis meis, & in defensione,
& confirmatione Euangelij, socios gau-
8 dij mei omnes vos esse. * Testis enim
mihi est Deus, quomodo cupiam om-

Digitized by Google

nes vos in visceribus Iesu Christi. * Et 9
hoc oro vt charitas vestra magis ac magis abundet in scientia, & in omni sensu: * vt probetis potiora, vt sitis sinceri, 10
& sine offensa in diem Christi, * repleti 11
fructu iustitiæ per Iesum Christum, in gloriam & laudem Dei. * Scire autem 12
vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectũ venerunt Euangelij: * ita vt vincula mea manifesta fierent in Christo in omni prætorio, & in 13
ceteris omnibus, * & plures e fratribus 14
in Domino confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. * Quidam quidem & 15
propter inuidiam, & contentionẽ: quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant: * quidam ex 16
charitate: scientes quoniam in defensionem Euangelij positus sum. * Quidam 17
autem ex contentione Christum annunciant non sincere, existimantes pressurã se suscitare vinculis meis. * Quid enim? 18
Dum omni modo siue per occasionem, siue per veritatem Christus annũcietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. * Scio 19
enim quia hoc mihi proueniet ad salutem, per vestram orationem, & subministrationem Spiritus Iesu Christi * secũdum expectationem, & spem meam, 20
quia in nullo cõfundar: sed in omni fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitam, siue per mortem. * Mihi enim 21
viuere Christus est, & mori lucrum. * Quòd si viuere in carne, hic mihi fructus operis est, & quid eligam ignoro. 22
* Coarctor autem e duobus: desiderium 23
habens dissolui, & esse cũ Christo, multo magis melius: * permanere autem in 24
carne, necessarium propter vos. * Et hoc 25
confidens scio quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum, & gaudium fidei: * vt gratulatio 26
vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum aduentum iterum ad vos.
* ‖ Tantum digne Euangelio Christi cõ- 27
uersamini: vt siue cum venero, & videro vos, siue absens audiam de vobis quia statis in vno spiritu vnanimes, collaborantes fidei Euangelij: * & in nullo ter- 28
reamini ab aduersarijs: quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, & 29
hoc a Deo: * quia vobis donatũ est pro

‖ Ephes. 4. a. 1 Col. 1. b 10 1. Thes. 2. c. 12

Christo, non solum vt in eum credatis, 30
sed vt etiam pro illo patiamini: * idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me.

CAP. II.

1 SI qua ergo consolatio in Christo, si
A quod solatiũ charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis: 2
* implete gaudium meũ vt idem sapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, idipsum sentientes, * nihil per 3
contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi inuicẽ 4
arbitrantes, * non quæ sua sunt singuli 5
considerantes, sed ea, quæ aliorum. * Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: * qui cum in forma Dei esset, 6
non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: * sed semetipsum exinaniuit 7
formam serui accipiens, in similitudinẽ hominum factus, & habitu inuentus vt
8 homo. * ‖ Humiliauit semetipsum factus ‖ Heb. 2. b. 9
obediẽs vsque ad mortem, mortem au- 9
tẽ crucis. * Propter quod & Deus exal-
B tauit illum, & donauit illi nomen, quod
10 est super omne nomen: * ‖ vt in nomi- ‖ Isai. 45. d 23 Ro. 14. b. 11
ne Iesu omne genu flectatur cælestium, 11
terrestrium, & infernorum, * & omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus 12
Christus in gloria est Dei Patris. * Itaque charissimi mei (sicut semper obedistis:) non vt in præsentia mei tãtum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore vestram salutem 13
operamini. * Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro 14
bona voluntate. * ‖ Omnia autem facite ‖ 1. Pet. 4. c. 9
sine murmurationibus, & hæsitationi- 15
bus: * vt sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehẽsione in medio nationis prauæ, & peruersæ: inter quos lu- 16
cetis sicut luminaria in mundo, * verbũ
C vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia nõ in vacuum cucurri, 17
neque in vacuum laboraui. * Sed & si immolor supra sacrificium, & obsequiũ fidei vestræ, gaudeo, & congratulor om- 18
nibus vobis. * Idipsum autem & vos 19
gaudete, & congratulamini mihi. * Spero autem in Domino Iesu, ‖ Timotheũ ‖ Act. 16. a.
me cito mittere ad vos: vt & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sũt.

Nemi-

*Neminem enim habeo tam vnanimẽ, 20
qui sincera affectione pro vobis solici-
tus sit.* ‖Omnes enim quæ sua sunt quæ- 21
‖ 1.Cor.13.b. 5 runt, non quæ sunt Iesu Christi.* Expe- 22
rimentum autẽ eius cognoscite, quia si-
cut patri filius, mecum seruiuit in Euã-
gelio.* Hunc igitur spero me mittere 23
ad vos, mox vt videro quæ circa me
sunt.* Confido autem in Domino quo- 24
niam & ipse veniã ad vos cito.* Neces- 25
sarium autem existimaui Epaphroditũ D
fratrem, & cooperatorẽ, & commilitonẽ
meum, vestrum autem apostolũ, & mi-
nistrũ necessitatis meæ, mittere ad vos:
*quoniam quidem omnes vos desidera- 26
bat: & mœstus erat, propterea quòd au-
dieratis illum infirmatum.* Nam & 27
infirmatus est vsque ad mortẽ: sed Deus
misertus est eius: non solum autẽ eius,
verum etiam & mei, ne tristitiam super
tristitiam haberem.* Festinantius ergo 28
misi illum, vt viso eo iterum gaudeatis,
& ego sine tristitia sim.* Excipite ita- 29
què illum cum omni gaudio in Domi-
no, & eiusmodi cum honore habetote.
*quoniam propter opus Christi vsque 30
ad mortem accessit, tradens animam
suam vt impleret id, quod ex vobis
deerat erga meum obsequium.

CAP. III.

DE cetero fratres mei gaudete in 1
Domino. Eadẽ vobis scribere, mi- A
hi quidem non pigrum, vobis autẽ ne-
cessarium.* Videte canes, videte malos 2
operarios, videte concisionem.* Nos e- 3
nim sumus circumcisio, qui spiritu ser-
uimus Deo, & gloriamur in Christo Ie-
su, & non in carne fiduciam habentes,
*quamquam ego habeam confidentiam 4
& in carne. Si quis alius videtur confi-
dere in carne, ego magis,* circumcisus
octauo die, ex genere Israel, de tribu
‖ Act. 23. b.6 Beniamin, Hebræus ex Hebræis, ‖secun-
dum legem Pharisæus, *secundũ æmu- 6
lationem persequens Ecclesiam Dei, se-
cundum iustitiam, quæ in lege est, con-
uersatus sine querela: *Sed quæ mihi 7
fuerunt lucra, hæc arbitratus sum pro- B
pter Christum detrimenta.* Verumta- 8
men existimo omnia detrimentum esse
propter eminentẽ scientiam Iesu Chri-
sti Domini mei: propter quẽ omnia de-
trimentum feci, & arbitror vt stercora,
9 vt Christum lucrifaciã, *& inueniar in
illo nõ habens meam iustitiã, quæ ex le-
ge est, sed illã, quæ ex fide est Christi Ie-
10 su: quæ ex Deo est iustitia in fide* ad
C cognoscendum illum, & virtutẽ resurre-
ctionis eius, & societatẽ passionũ illius:
11 configuratus morti eius:* si quo modo
occurram ad resurrectionem, quæ est ex
12 mortuis:* nõ quòd iam acceperim, aut
iam perfectus sim: sequor autẽ, si quo-
modo comprehendã in quo & compre-
13 hensus sum a Christo Iesu.* Fratres, ego
me nõ arbitror cõprehendisse. Vnũ au-
tem: quæ quidẽ retro sunt obliuiscens,
ad ea vero, quæ sunt priora, extendens
14 meipsum,* ad destinatum persequor, ad
brauiũ supernæ vocationis Dei in Chri-
15 sto Iesu.* Quicumque ergo perfecti su-
mus, hoc sentiamus: & si quid aliter sa-
16 pitis, & hoc vobis Deus reuelabit.* Ve-
D rumtamen ad quod peruenimus vt idẽ
sapiamus, & in eadem permaneamus re-
17 gula.* Imitatores mei estote fratres, &
obseruate eos qui ita ambulãt, sicut hã-
18 betis formã nostrã.* ‖Multi enim am- ‖ Ro.16. c.17
bulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc
autẽ & flẽs dico) inimicos crucis Chri-
19 sti:* quorũ finis interitus: quorũ Deus
venter est: & gloria in confusione ipso-
20 rum, qui terrena sapiunt.* Nostra autẽ
conuersatio in cælis est: vnde etiã Sal-
uatorem expectamus Dominũ nostrum
21 Iesum Christũ,* qui reformabit corpus
humilitatis nostræ, cõfiguratum corpo-
ri claritatis suæ, secundum operationẽ,
qua etiam possit subijcere sibi omnia.

CAP. IIII.

1 ITaque fratres mei charissimi, & des-
A deratissimi, gaudium meũ, & corona
mea: sic state in Domino, charissimi:
2 *Euodiam rogo, & Syntychen deprecor
3 idipsum sapere in Domino.* Etiam ro-
go & te germane compar, adiuua illas,
quæ mecum laborauerunt in Euangelio
cum Clemente, & ceteris adiutoribus
meis, quorum nomina sunt in libro vi-
4 tæ.* Gaudete in Domino semper: iterũ
5 dico gaudete.* Modestia vestra nota sit
omnibus hominibus: Dominus prope
6 est.* Nihil soliciti sitis: sed in omni ora-
B tione, & obsecratione, cum gratiarum
actione petitiones vestræ innotescant a-
7 pud Deum.* Et pax Dei, quæ exuperat
omnem

Digitized by Google

omnem sensum, custodiat corda vestra,
& intelligentias vestras in Christo Iesu.
* De cetero fratres, quæcumque sunt ve- 8
ra, quæcumque pudica, quæcumque
iusta, quæcumque sancta, quæcumque
amabilia, quæcumque bonæ famæ, siqua
virtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogi-
tate. * Quæ & didicistis, & accepistis, & 9
audistis, & vidistis in me, hæc agite: & C
Deus pacis erit vobiscũ. * Gauisus sum 10
autem in Domino vehementer, quoniã
tandem aliquando refloruistis pro me
sentire, sicut & sentiebatis: occupati au-
tem eratis. * Non quasi propter penu- 11
riam dico: ego enim didici, in quibus
sum, sufficiens esse. * Scio & humiliari, 12
scio & abundare: (vbique & in omni-
bus institutus sum) & satiari, & esurire,
& abundare, & penuriam pati. * omnia 13
possum in eo, qui me confortat. * Ve- 14
rumtamen bene fecistis, communicãtes
tribulationi meæ. * Scitis autem & vos 15
D Philippenses, quòd in principio Euan-
gelij, quando profectus sum a Macedo-
nia, nulla mihi Ecclesia communicauit
in ratione dati & accepti, nisi vos soli:
16 * quia & Thessalonicam semel & bis in
17 vsum mihi misistis. * Non quia quæro
datum, sed requiro fructum abundantẽ
18 in ratione vestra. * Habeo autẽ omnia,
& abundo: repletus sum, acceptis ab
Epaphrodito quæ misistis odorem sua-
uitatis, hostiam acceptam, placentem
19 Deo. * ‖ Deus autem meus impleat om- ‖Rom. 12. a. 1
ne desiderium vestrum secundum diui-
20 tias suas in gloria in Christo Iesu. * Deo
autem & Patri nostro gloria in sæcula
21 sæculorum: Amen. * Salutate omnem
22 sanctum in Christo Iesu. * Salutant vos,
qui mecum sunt, fratres. Salutant vos
omnes sancti, maxime autem qui de
23 Cæsaris domo sunt. * Gratia Domini
nostri Iesu Christi cum spiritu vestro.
Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

AVLVS Apostolus 1
Iesu Christi per vo- A
luntatem Dei, & Ti-
motheus frater: * eis, 2
qui sunt Colossis,
sanctis, & fidelibus
fratribus in Christo
Iesu. * Gratia vobis, & pax a Deo Pa- 3
tre nostro, & Domino Iesu Christo.
Gratias agimus Deo, & Patri Domini
nostri Iesu Christi semper pro vobis o-
rantes: * audientes fidem vestrã in Chri- 4
sto Iesu, & dilectionem, quam habetis
in sanctos omnes * propter spẽ, quæ re- 5
posita est vobis in cælis: quam audistis
6 in verbo veritatis Euangelij: * quod per-
uenit ad vos, sicut & in vniuerso mun-
do est, & fructificat, & crescit sicut in
vobis, ex ea die, qua audistis, &
cognouistis gratiam Dei in veritate,
7 * sicut didicistis ab Epaphra charissimo
conseruo nostro, qui est fidelis pro vo-
8 bis minister Christi Iesu, * qui etiam
B manifestauit nobis dilectionem vestram
9 in spiritu: * ideo & nos ex qua die
audiuimus, non cessamus pro vobis o-
rãtes, & postulãtes vt impleamini agni-
tione voluntatis eius, in omni sapientia
10 & intellectu spiritali: * vt ambuletis di-
gne Deo per omnia placentes: in omni
opere

Digitized by Google

operé bono fructificantes, & crescentes
in scientia Dei :* in omni virtute cõfor- 11
tati secundum potentiam claritatis eius
in omni patiẽtia, & longanimitate cum
gaudio * gratias agentes Deo Patri, qui 12
dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine :* qui eripuit nos de po- 13
testate tenebrarum, & transtulit in regnũ
filij dilectionis suæ,* in quo habemus re- 14
demptionem per sanguinem eius, remis-
sionem peccatorũ : * qui est imago Dei 15
inuisibilis, primogenitus omnis creatu-
|| Joan. 1. a. 3. ræ :* || quoniam in ipso cõdita sunt vni- 16
uersa in cælis, & in terra, visibilia, & in- C
uisibilia, siue throni, siue dominationes,
siue principatus, siue potestates : omnia
per ipsũ, & in ipso creata sunt :* & ipse 17
est ante omnes, & omnia in ipso con-
stant. * Et ipse est caput corporis Eccle- 18
|| 1. Corint. 15. c. 21 Apo. 1. b. 5 siæ, || qui est principium, primogenitus ex
mortuis : vt sit in omnibus ipse primatũ
tenens. * quia in ipso complacuit, om- 19
nem plenitudinẽ inhabitare :* & per eũ 20
reconciliare omnia in ipsum, pacificans
per sanguinẽ crucis eius, siue quæ in ter-
ris, siue quæ in cælis sunt. * Et vos cum 21
essetis aliquando alienati, & inimici sen-
su in operibus malis : * nunc autem re- 22
conciliauit in corpore carnis eius per
mortem, exhibere vos sanctos, & imma-
culatos, & irreprehensibiles coram ipso :
* si tamen permanetis in fide fundati, & 23
stabiles, & immobiles a spe Euangelij,
quod audistis, quod prædicatum est in
vniuersa creatura, quæ sub cælo est, cuius D
factus sum ego Paulus minister. * Qui 24
nunc gaudeo in passionibus pro vobis,
& adimpleo ea, quæ desunt passionum
Christi, in carne mea pro corpore eius,
quod est Ecclesia :* cuius factus sum ego 25
minister secundum dispensationem Dei,
quæ data est mihi in vos, vt impleam
verbum Dei :* mysterium, quod abscon- 26
ditum fuit a sæculis, & generationi-
bus, nunc autem manifestatum est san-
ctis eius, * quibus voluit Deus notas fa- 27
cere diuitias gloriæ sacramenti huius in
Gentibus, quod est Christus, in vobis
spes gloriæ, * quem nos annunciamus, 28
corripientes omnem hominem, & do-
centes omnem hominem, in omni sa-
pientia, vt exhibeamus omnem ho-
minem perfectum in Christo Iesu. * in 29
quo & laboro, certando secundum ope-
rationem eius, quam operatur in me
in virtute.

CAP. II.

1 VOlo enim vos scire qualem solici-
A tudinem habeam pro vobis, & pro
ijs, qui sunt Laodiciæ, & quicumque non
2 viderunt faciẽ meam in carne :* vt con-
solentur corda ipsorum, instructi in cha-
ritate, & in omnes diuitias plenitudinis
intellectus, in agnitionem mysterij Dei
3 Patris & Christi Iesu :* in quo sunt om-
nes thesauri sapientiæ, & scientiæ absco-
4 diti. * Hoc autẽ dico, vt nemo vos de-
5 cipiat in sublimitate sermonum.* || Nam || 1. Cor. 5. a. 3
etsi corpore absens sum, sed spiritu vo-
biscum sum : gaudens, & vidẽs ordinem
vestrum, & firmamentum eius, quæ in
6 Christo est, fidei vestræ. * Sicut ergo ac-
cepistis Iesum Christum Dominum, in
7 ipso ambulate, * radicati, & superædifi-
B cati in ipso, & confirmati fide, sicut &
didicistis, abundantes in illo in gratiarũ
8 actione :* Videte ne quis vos decipiat
per philosophiam, & inanem fallaciam
secundum traditionem hominum, secũ-
dum elementa mundi, & non secundum
9 Christum :* quia in ipso inhabitat om-
nis plenitudo diuinitatis corporaliter :
10 * & estis in illo repleti, qui est caput om-
11 nis principatus, & potestatis :* in quo &
circumcisi estis circumcisione nõ manu
C facta in expoliatione corporis carnis,
12 sed in circũcisione Christi :* consepulti
ei in baptismo, in quo & resurrexistis
per fidem operationis Dei, qui suscitauit
13 illum a mortuis. * || Et vos cum mortui || Eph. 2. a. 1
essetis in delictis, & præputio carnis ve-
stræ, conuiuificauit cum illo, donans vo-
14 bis omnia delicta :* delens quod aduer-
sus nos erat chirographũ decreti, quod
erat contrarium nobis, & ipsum tulit de
15 medio, affigens illud cruci :* & expoliãs
principatus, & potestates traduxit con-
fidenter, palam triumphans illos in se-
16 metipso. * Nemo ergo vos iudicet in
cibo, aut in potu, aut in parte diei festi,
17 aut neomeniæ, aut sabbatorũ :* quæ sunt
vmbra futurorum : corpus autem Chri-
18 sti. * || Nemo vos seducat, volens in hu- || Matt. 24. a. 4
militate, & religione angelorũ, quæ non
vidit ambulãs, frustra inflatus sensu car-
19 nis suæ, * & non tenens caput, ex quo

totum corpus per nexus, & coniunctiones subministratum, & constructum crescit in augmentum Dei. * Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis huius 20
mundi: quid adhuc tamquam viuentes in mundo decernitis? * Ne tetigeritis, 21
neque gustaueritis, neque contrectaueritis: * quæ sunt omnia in interitum ipso vsu, secundum præcepta, & doctrinas 22
hominum: * quæ sunt rationem quidem 23
habentia sapientiæ in superstitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

CAP. III.

I Gitur, si consurrexistis cum Christo: 1
quæ sursum sunt quærite, vbi Christus A
est in dextera Dei sedens: * quæ sursum 2
sunt sapite, non quæ super terram.
* Mortui enim estis, & vita vestra est 3
abscondita cum Christo in Deo. * Cum 4
Christus apparuerit, vita vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.
|| Eph.5.a.3 * || Mortificate ergo membra vestra, quæ 5
sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est simulacrorum seruitus: * propter quæ venit ira 6
Dei super filios incredulitatis: * in qui- 7
bus & vos ambulastis aliquando, cum
|| Rom.6.a.4 Eph 4.e.23 Heb.12.a.1 1.Pet.2.a.1 & 4.a.2 viueretis in illis. * || Nunc autem depo- 8
nite & vos omnia: iram, indignationem, B
malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. * Nolite mentiri in- 9
uicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, * & induentes 10
nouum eum, qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creauit illum. * vbi non est Gentilis, & Iu- 11
dæus, circumcisio, & præputium, Barbarus, & Scytha, seruus, & liber: sed
|| Eph.6.b.12 omnia, & in omnibus Christus. * || In- 12
duite vos ergo sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: * supportantes inuicem, & donan- 13
tes vobismetipsis si quis aduersus aliquē C
habet querelam: sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. * Super omnia 14
autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: * & pax Christi 15
exultet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in vno corpore: & grati esto- 16
te. * Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, & commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris
17 Deo. * || Omne, quodcumque facitis in || 2.Corint.10 8.31
verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agētes Deo
18 & Patri per ipsum. * || Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet, in Domi- || Eph.5.e.22 1.Pet.3.a.1
19 no. * Viri diligite vxores vestras, &
20 nolite amari esse ad illas. * || Filij obe- || Eph.6.a.1
D dite parentibus per omnia: hoc enim
21 placitum est in Domino. * || Patres, no- || Eph.6.a.4
lite ad indignationē prouocare filios ve- Tit 2.c.9
22 stros, vt non pusillo animo fiant. * Serui obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate
23 cordis, timentes Deum. * Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domi-
24 no, & non hominibus: * scientes quòd a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo seruite.
25 * || qui enim iniuriam facit, recipiet id, || Rom.2.b.9
quod inique gessit: & non est personarum acceptio apud Deum.

CAP. IIII.

1 DOmini, quod iustum est & æquum,
A seruis præstate: scientes quòd & vos
2 Dominum habetis in cælo. * || Orationi || Luc.18.a.1
instate, vigilantes in ea in gratiarum a-
3 ctione: * || orantes simul & pro nobis, vt || 1.Thessal.5.d.17
Deus aperiat nobis ostium sermonis ad || Eph.6.c.18 2.Thess.3.a.1
loquendum mysterium Christi (propter
4 quod etiam vinctus sum) * vt manifestē
5 illud ita vt oportet me loqui. * || In sa- || Eph.5.d.15
pientia ambulate ad eos, qui foris sunt:
6 tempus redimētes. * Sermo vester sem-
B per in gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respō-
7 dere. * Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister, & conseruus in
8 Domino: * quem misi ad vos ad hoc ipsum vt cognoscat, quæ circa vos sunt, &
9 consoletur corda vestra, * cum Onesimo charissimo, & fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota fa-
10 cient vobis. * Salutat vos Aristarchus
C concaptiuus meus, & Marcus consobri-

nus

Digitized by Google

nus Barnabæ, de quo accepistis manda-
ta: si venerit ad vos, excipite illum: * & 11
Iesus, qui dicitur Iustus: qui sunt ex cir-
cumcisione: hi soli sunt adiutores mei
in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio.
* Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, 12
seruus Christi Iesu, semper solicitus pro
vobis in orationibus, vt stetis perfecti, &
pleni in omni voluntate Dei. * Testi- 13
monium enim illi perhibeo quòd habet
multum laborem pro vobis, & pro ijs, D
qui sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. * Sa- 14
lutat vos Lucas medicus charissimus, & * 2. Tim. 4. a. 8
15 Demas. * Salutate fratres, qui sunt Lao-
diciæ, & Nympham, & quæ in domo
16 eius est, Ecclesiam. * Et cum lecta fue-
rit apud vos epistola hæc, facite vt & in
Laodicensium Ecclesia legatur: & eam,
17 quæ Laodicensium est, vos legatis. * Et
dicite Archippo: Vide ministeriũ, quod
accepisti in Domino, vt illud impleas.
18 * Salutatio, mea manu Pauli. Memores
estote vinculorum meorum. Gratia vo-
biscum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES
PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Siluanus, 1
& Timotheus Ecclesiæ A
Thessalonicensium in
Deo Patre, & Domino
Iesu Christo. * Gratia 2
vobis, & pax. Gratias
agimus Deo semper pro omnibus vobis, B
memoriam vestri facientes in orationi-
bus nostris sine intermissione, * memo- 3
res operis fidei vestræ, & laboris, & cha-
ritatis, & sustinentiæ spei Domini nostri
Iesu Christi, ante Deum & Patrem no-
strum: * scientes fratres, dilecti a Deo, 4
electionem vestram: * quia Euangelium 5
nostrũ non fuit ad vos in sermone tan- C
tum, sed & in virtute, & in Spiritu san-
cto, & in plenitudine multa, sicut scitis
quales fuerimus in vobis propter vos.
* Et vos imitatores nostri facti estis, & 6
Domini, excipientes verbum in tribula-
tione multa, cum gaudio Spiritus sancti:
7 * ita vt facti sitis forma omnibus credẽ-
8 tibus in Macedonia, & in Achaia. * A vo-
bis enim diffamatus est sermo Domini,
D non solum in Macedonia, & in Achaia,
sed & in omni loco fides vestra, quæ est
ad Deum, profecta est, ita vt non sit no-
9 bis necesse quidquam loqui. * Ipsi enim
de nobis annunciant qualem introitum
habuerimus ad vos: & quomodo con-
uersi estis ad Deum a simulacris, serui-
10 re Deo viuo, & vero, * & expectare Fi-
lium eius de cælis (quem suscitauit ex
mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira
ventura.

CAP. II.

1 NAm ipsi scitis, fratres, introitum no-
A strum ad vos, quia non inanis fuit:
* sed

‖Act.16.d.19 * sed ante passi,& ‖ cōtumelijs affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Euāgeliū Dei in multa solicitudine. * Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo, * sed sicut probati sumus a Deo vt crederetur nobis Euangelium: ita loquimur nō quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. * Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione auaritiæ Deus testis est: * nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab alijs. * Cum possemus vobis oneri esse vt Christi Apostoli: sed facti sumus paruuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foueat filios suos. * Ita desiderātes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Euangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis. * Memores enim estis fratres laboris nostri, & fatigationis: ‖ nocte ac die operantes, ne quem vestrum grauaremus, prædicauimus in vobis Euāgelium Dei. * Vos testes estis, & Deus, quàm sancte, & iuste, & sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus: * sicut scitis, qualiter vnumquemque vestrum (sicut pater filios suos) * deprecantes vos, & consolantes, testificati sumus, vt ambularetis digne Deo, qui vocauit vos in suū regnum, & gloriam. * Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non vt verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. * vos enim imitatores facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu: quia eadem passi estis & vos a contribulibus vestris, sicut & ipsi a Iudæis: * qui & Dominum occiderunt Iesum, & Prophetas, & nos persecuti sunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus aduersantur, * prohibentes nos Gentibus loqui vt saluæ fiāt, vt impleant peccata sua semper: peruenit enim ira Dei super illos vsque in finem. * Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinauimus faciem vestram videre cum multo desiderio: * quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & semel, & iterum, sed impediuit nos satanas. * Quæ est enim nostra spes, aut gaudiū, aut corona gloriæ? Nōne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius? * vos enim estis gloria nostra & gaudiū.

‖Act.4.34 1.Cor.4.c.12 2.Thess.3.b.8

CAP. III.

A PRopter quod nō sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis: * ‖ & misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Euangelio Christi ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide vestra: * vt nemo moueatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus. * Nam B & cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factum est, & scitis. * Propterea & ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram: ne forte tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noster. * Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, & annunciante nobis fidem & charitatē vestram, & quia memoriam nostri habetis bonā semper, desiderantes nos videre, sicut & nos quoque vos: * ideo consolati sumus C fratres in vobis in omni necessitate, & tribulatione nostra per fidem vestram, * quoniam nunc viuimus, si vos statis in Domino. * Quam enim gratiarū actionem possumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum, * nocte ac die abundantius orantes, vt videamus faciem vestram, & compleamus ea, quæ desunt fidei vestræ? * Ipse autem Deus, D & Pater noster, & Dominus noster Iesus Christus dirigat viam nostram ad vos. * Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem vestram in inuicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis: * ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum, in aduentu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

‖Act.16.2.1

CAP. IIII.

A DE cetero ergo, fratres, rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, vt quemad-

quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare,& placere Deo,sic & ambuletis vt abũdetis magis.* Scitis enim quæ præcepta dederim 2
vobis per Dominũ Iesum.||* Hæc est e- 3
nim voluntas Dei,sanctificatio vestra: 4
vt abstineatis vos a fornicatione,* vt
sciat vnusquisque vestrum vas suũ possidere in sanctificatione,& honore:* non 5
in passione desiderij,sicut & Gẽtes,quæ
ignorãt Deum:* & nequis supergrediatur,neque circumueniat in negotio fra- 6
B trem suum: quoniã vindex est Dominus
de his omnibus,sicut prædiximus vobis,
& testificati sumus.* non enim vocauit 7
nos Deus in immunditiã,sed in sanctificationem.* Itaque qui hæc spernit,non 8
hominem spernit,sed Deũ: qui etiã dedit Spiritum suum sanctũ in nobis.* De 9
charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis:|| ipsi enim
vos a Deo didicistis vt diligatis inuicẽ.
* Etenim illud facitis in omnes fratres 10
in vniuersa Macedonia. Rogamus autẽ
vos fratres vt abundetis magis,* & ope- 11
ram detis vt quieti sitis, & vt vestrum
C negotium agatis,& operemini manibus
vestris,sicut præcepimus vobis: & vt
honeste ambulẽtis ad eos,qui foris sunt:
& nullius aliquid desideretis.* Nolumus 12
autem vos ignorare fratres de dormiẽtibus,vt nõ contristemini sicut & ceteri,qui spem non habent.* Si enim cre- 13
dimus quòd Iesus mortuus est,& resurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt
per Iesum,adducet cum eo.* Hoc enim 14
vobis dicimus in verbo Domini,|| quia
nos, qui viuimus, qui residui sumus in
aduentum Domini, non præueniemus
eos,qui dormierunt.* Quoniã ipse Do- 15
minus in iussu, & in voce Archangeli,
D & in tuba Dei descendet de cælo: &
mortui, qui in Christo sunt, resurgent
primi.* Deinde nos, qui viuimus, qui 16
relinquimur, simul rapiemur cum illis
in nubibus obuiam Christo in aera, &
sic semper cum Domino erimus.* Ita- 17
que cõsolamini inuicem in verbis istis.

Rom.12.a.2 Ephes.5.d.17
Io. 13. d. 34 & 15. b. 17 1.Io.2.b.10.& 4. d. 13
1.Cor.15.d. 23

CAP. V.

DE temporibus autem,& momentis 1
fratres non indigetis vt scribamus A
vobis.*|| Ipsi enim diligenter scitis quia 2
dies Domini, sicut fur in nocte, ita ve-
3 niet.* cum enim dixerint pax,& securitas: tunc repẽtinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habenti,&
4 non effugient.* Vos autem fratres non estis in tenebris,vt vos dies illa tamquã
5 fur comprehendat:* omnes enim vos filij lucis estis, & filij diei: non sumus
6 noctis, neque tenebrarum.* Igitur non dormiamus sicut & ceteri, sed vigile-
7 mus, & sobrij simus.* Qui enim dormiunt,nocte dormiũt: & qui ebrij sunt,
8 nocte ebrij sunt.* Nos autem, qui diei
B sumus, sobrij simus,|| induti loricam fi-
9 dei, & charitatis, & galeam spem salutis:* quoniam non posuit nos Deus in
10 iram,sed in acquisitionẽ salutis per Dominum nostrum Iesum Christum,* qui mortuus est pro nobis: vt siue vigilemus,siue dormiamus,simul cum illo vi-
11 uamus.* Propter quod consolamini inuicem: & ædificate alterutrum, sicut &
12 facitis.* Rogamus autem vos fratres vt
C noueritis eos, qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent
13 vos,* vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum: pacem
14 habete cum eis.* Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes,suscipite infirmos,patiẽ-
15 tes estote ad omnes.*|| Videte ne quis malũ pro malo alicui reddat: sed sem-
16 per quod bonum est sectamini in inuicem, & in omnes.* Semper gaudete.
17 *|| Sine intermissione orate.* In omni-
18 bus gratias agite: hæc est enim volũtas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.
19 20 * Spiritum nolite extinguere.* Prophe-
21 tias nolite spernere.* Omnia autẽ pro-
22 bate: quod bonum est tenete.* Ab om-
23 ni specie mala abstinete vos:* Ipse autẽ
D Deus pacis sanctificet vos per omnia: vt integer spiritus vester, & anima,& corpus sine querela in aduẽtu Domini no-
24 stri Iesu Christi seruetur.*|| Fidelis est,
25 qui vocauit vos: qui etiam faciet.* Fra-
26 tres orate pro nobis.* Salutate fratres
27 omnes in osculo sancto.* Adiuro vos per Dominum vt legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.
28 * Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

|| 2.Pet. 3. c.d Apo.3.a.3. & 16. c. 15
|| Isai.59. c.17 Ephes.6. c.17
|| Prou.17.c.13 & 20.d. 22 Ro. 12. d. 17 1.Pet.3. b.9 Eccli.28.c.22
|| Luc. 18.a.1 Col. 4. a. 2
|| 1.Cor.1.b.9

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & 1
Siluanus, & A
Timotheus:
Ecclesiæ Thes
salonicẽsium
in Deo Patre
nostro, &
Domino Iesu
Christo. * Gra 2
tia vobis, &
pax a Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. * Gratias agere debemus sẽ- 3
per Deo pro vobis, fratres, ita vt dignũ
est, quoniam supercrescit fides vestra,
& abundat charitas vniuscuiusque ve-
strum in inuicem: * ita vt & nos ipsi in 4
vobis gloriemur in Ecclesijs Dei, pro B
patientia vestra, & fide, & in omnibus
persecutionibus vestris, & tribulationi-
bus, quas sustinetis * in exemplum iusti 5
iudicij Dei, vt digni habeamini in re-
gno Dei, pro quo & patimini. * si ta- 6
men iustum est apud Deum retribuere
tribulationem ijs, qui vos tribulant: * & 7
vobis, qui tribulamini, requiem nobiscũ C
in reuelatione Domini Iesu de cælo cũ
angelis virtutis eius, * in flamma ignis 8
dantis vindictam ijs, qui non nouerunt
Deum, & qui non obediunt Euangelio
Domini nostri Iesu Christi. * qui pœ- 9
nas dabunt in interitu æternas a facie
Domini, & a gloria virtutis eius: * cum 10
venerit glorificari in sanctis suis, & ad-
mirabilis fieri in omnibus, qui credide- D
runt, quia creditum est testimonium
11 nostrum super vos in die illo. * In quo
etiam oramus semper pro vobis: vt di-
gnetur vos vocatione sua Deus noster,
& impleat omnem voluntatem bonita-
12 tis, & opus fidei in virtute, * vt clarifi-
cetur nomen Domini nostri Iesu Chri-
sti in vobis, & vos in illo secundum
gratiam Dei nostri, & Domini Iesu
Christi.

CAP. II.

1 ROgamus autem vos fratres per ad-
A uentum Domini nostri Iesu Chri-
sti, & nostræ congregationis in ipsum:
2 * vt non cito moueamini a vestro sensu,
neque terreamini, neque per spiritum,
neque per sermonem, neque per episto-
lam tamquam per nos missam, quasi in-
3 stet dies Domini. * ‖ Nequis vos seducat ‖ Ephes. 5. b. 6
vllo modo: quoniam nisi venerit disces-
sio primùm, & reuelatus fuerit homo
4 peccati, filius perditionis, * qui aduersa-
B tur, & extollitur supra omne, quod di-
citur Deus, aut quod colitur, ita vt in
templo Dei sedeat ostendens se tamquã
5 sit Deus. * Non retinetis quòd cum ad-
huc essem apud vos, hæc dicebã vobis?
6 * Et nunc quid detineat scitis, vt reue-
7 letur in suo tempore. * Nam mysteriũ
iam operatur iniquitatis: tantum vt qui
tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.
8 * Et tunc reuelabitur ille iniquus, ‖ quẽ ‖ Isai. 11. a. 4
Dominus Iesus interficiet spiritu oris
sui, & destruet illustratione aduentus
sui

Digitized by Google

sui eum: * cuius est aduentus secundum 9
operationem satanæ in omni virtute, & C
signis, & prodigijs mendacibus, * & in 10
omni seductione iniquitatis ijs, qui pe-
reunt: eo quòd charitatem veritatis nõ
receperunt vt salui fierent. Ideo mittet
illis Deus operationem erroris vt cre-
dant mendacio, * vt iudicentur omnes, 11
qui nõ crediderũt veritati, sed consense-
runt iniquitati. * Nos autem debemus 12
gratias agere Deo semper pro vobis fra-
tres dilecti a Deo, quòd elegerit vos
Deus primitias in salutem in sanctifica-
tione spiritus, & in fide veritatis: * in 13
qua & vocauit vos per Euangelium no- D
strum in acquisitionem gloriæ Domini
nostri Iesu Christi. * Itaque fratres sta- 14
te: & tenete traditiones, quas didicistis,
siue per sermonem, siue per epistolam
nostram. * Ipse autem Dominus noster 15
Iesus Christus, & Deus & Pater noster,
qui dilexit nos, & dedit consolationem
æternam, & spem bonam in gratia,
* exhortetur corda vestra, & confirmet 16
in omni opere, & sermone bono.

CAP. III.

Eph. 6. c. 18
Col. 4. a. 3

De cetero fratres orate pro nobis vt 1
sermo Dei currat, & clarificetur, si- A
cut & apud vos: * & vt liberemur ab 2
importunis, & malis hominibus: non
enim omnium est fides. * Fidelis autem 3
Deus est, qui confirmabit vos, & custo-
diet a malo. * Confidimus autem de 4
vobis, in Domino, quoniam quæ præ-
cipimus, & facitis, & facietis. * Domi- 5
nus autem dirigat corda vestra in cha- B
ritate Dei, & patientia Christi. * De- 6
nunciamus autẽ vobis fratres in nomi-
ne Domini nostri Iesu Christi, vt sub-
trahatis vos ab omni fratre ambulante
inordinate, & non secundum traditio-
7 nem, quam acceperunt a nobis. * Ipsi
enim scitis quemadmodũ oporteat imi-
tari nos: quoniam non inquieti fuimus
8 inter vos: * ‖ neque gratis panem man- ‖ Act. 20. g. 34
ducauimus ab aliquo, sed in labore, & 1. Cor. 4. c. 12
in fatigatione, nocte & die operantes, 1. Thes. 2. b. 9
9 ne quem vestrum grauaremus. * Non
quasi non habuerimus potestatem, sed
vt nosmetipsos formam daremus vobis
10 ad imitandum nos. * Nam & cum esse-
C mus apud vos, hoc denunciabamus vo-
bis: quoniam si quis non vult operari,
11 nec manducet. * Audiuimus enim inter
vos quosdam ambulare inquiete, nihil
12 operantes, sed curiose agentes. * Ijs au-
tem, qui eiusmodi sunt, denunciamus,
& obsecramus in Domino Iesu Chri-
sto, vt cum silentio operantes, suum pa-
13 nem manducent. * ‖ Vos autem fratres ‖ Gal. 6. c. 9
14 nolite deficere benefacientes. * Quòd si
D quis non obedit verbo nostro per epi-
stolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo vt confundatur: * & no-
15 lite quasi inimicum existimare, sed cor-
16 ripite vt fratrem. * Ipse autem Domi-
nus pacis det vobis pacem sempiternã
in omni loco. Dominus sit cum omni-
17 bus vobis. * Salutatio, mea manu Pau-
li: quod est signum in omni epi-
18 stola. ita scribo. * Gratia Do-
mini nostri Iesu Christi
cum omnibus vo-
bis. Amen.

* * *
* * *
*

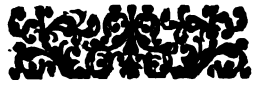

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus 1
Iesu Christi secun- A
dum imperium Dei
Saluatoris nostri, &
Christi Iesu spei no-
strae: * ‖ Timotheo 2
dilecto filio in fide.
Gratia, misericordia, & pax a Deo Pa-
tre, & Christo Iesu Domino nostro.
* Sicut rogaui te vt remaneres Ephesi 3
cum irem in Macedoniam, vt denun-
ciares quibusdam ne aliter docerent,
* neque intenderent fabulis, & genealo- 4
gijs interminatis: quae quaestiones prae- B
stant magis quàm aedificationem Dei,
quae est in fide. * Finis autem prace- 5
pti est charitas de corde puro, & con-
scientia bona, & fide non ficta. * A 6
quibus quidã aberrantes, conuersi sunt
in vaniloquium, * volentes esse legis 7
doctores, non intelligentes neque quae
loquuntur, neque de quibus affirmant.
* ‖ Scimus autem quia bona est lex, si 8
quis ea legitime vtatur: * sciens hoc 9
quia lex iusto non est posita, sed iniu-
stis, & non subditis, impijs, & pecca-
toribus, sceleratis, & contaminatis,
parricidis, & matricidis, homicidis,
* fornicarijs, masculorum concubitori- 10
bus, plagiarijs, mendacibus, & periu-
ris, & si quid aliud sanae doctrinae ad-
uersatur, * quae est secundum Euange- 11
lium gloriae beati Dei, quod creditum C
est mihi. * Gratias ago ei, qui me 12
confortauit Christo Iesu Domino no-
stro, quia fidelem me existimauit, po-
13 nens in ministerio: * qui prius blas-
phemus fui, & persecutor, & contu-
meliosus: sed misericordiam Dei con-
secutus sum, quia ignorans feci in
14 incredulitate. * Superabundauit au-
tem gratia Domini nostri cum fide,
& dilectione, quae est in Christo Ie-
15 su. * Fidelis sermo, & omni acceptio-
ne dignus: ‖ quòd Christus Iesus venit
in hunc mundum peccatores saluos fa-
16 cere, quorum primus ego sum: * Sed
D ideo misericordiam consecutus sum:
vt in me primo ostenderet Christus Ie-
sus omnem patientiam ad informatio-
nem eorum, qui credituri sunt illi,
17 in vitam aeternam. * Regi autem sae-
culorum immortali, inuisibili, soli Deo
honor, & gloria in saecula saeculorum.
18 Amen. * Hoc praeceptum commendo
tibi fili Timothee, secundum praeceden-
tes in te prophetias, vt milites in illis
19 bonam militiam, * habens fidem,
& bonam conscientiam, quam quidam
repellentes, circa fidem naufragauerunt:
20 * ex quibus est Hymenaeus, & Alexan-
der: quos tradidi Satanae, vt discant
non blasphemare.

‖ Act. 16. a. 1
‖ Rom. 7. c. 12
‖ Matt. 9. b. 1
Mar. 2. c. 1

CAP. II.

1 OBsecro igitur primùm omnium
A fieri obsecrationes, orationes, po-
stulationes, gratiarum actiones pro om-
2 nibus hominibus: * pro regibus, &
omnibus, qui in sublimitate sunt, vt
quietam, & tranquillam vitam agamus
in

Digitized by Google

in omni pietate, & castitate. * hoc 3
enim bonum est, & acceptum coram
Saluatore nostro Deo, * qui omnes ho- 4
mines vult saluos fieri, & ad agnitio- B
nem veritatis venire. * Vnus enim 5
Deus, vnus & mediator Dei & homi-
num homo Christus Iesus: * qui dedit 6
redemptionem semetipsum pro omni-
bus, testimonium temporibus suis: * in 7
quo positus sum ego prædicator, & C
Apostolus (veritatem dico, non men-
tior) doctor Gentium in fide, & ve-
ritate. * Volo ergo viros orare in om- 8
ni loco, leuantes puras manus sine ira,
|| 1.Pet. 3.a.3 & disceptatione. * || Similiter & mu- 9
lieres in habitu ornato, cum verecun-
dia, & sobrietate ornantes se, & non
in tortis crinibus, aut auro, aut mar-
garitis, vel veste pretiosa: * sed quod 10
decet mulieres, promittentes pietatem
per opera bona. * Mulier in silentio 11
|| 1.Cor. 14.f. 34 discat cum omni subiectione. * || Do- 12
cere autem mulieri non permitto, ne- D
que dominari in virum: sed esse in si-
|| Gen.1. d.27 lentio. * || Adam enim primus forma- 13
|| Gen. 3. b. 6 tus est: deinde Heua. * || & Adam non 14
est seductus: mulier autem seducta in
præuaricatione fuit. * Saluabitur autem 15
per filiorum generationem, si perman-
serit in fide, & dilectione, & sanctifica-
tione cum sobrietate.

CAP. III.

FIdelis sermo: Si quis episcopatum 1
desiderat, bonum opus desiderat. A
|| Tit. 1.b.7 * || Oportet ergo episcopum irreprehen- 2
sibilem esse, vnius vxoris virum, so-
brium, prudentem, ornatum, pudicum,
hospitalem, doctorem, * non vinolentũ, 3
non percussorem, sed modestum: non
litigiosum, non cupidum, sed * suæ do- 4
mui bene præpositum: filios habentem B
subditos cum omni castitate. * Si quis 5
autem domui suæ præesse nescit, quo-
modo Ecclesiæ Dei diligentiam habe-
bit? * Non neophytum: ne in superbiã 6
elatus, in iudicium incidat diaboli. * O- 7
portet autem illum & testimonium ha-
bere bonum ab ijs, qui foris sunt, vt
non in opprobrium incidat, & in la-
queum diaboli. * Diaconos similiter pu- 8
dicos, non bilingues, non multo vino
deditos, nõ turpe lucrum sectãtes: * ha- 9
C bentes mysterium fidei in conscientia
10 pura. * Et hi autem probẽtur primum
& sic ministrent, nullum crimen haben-
11 tes. * Mulieres similiter pudicas, non
detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.
12 * Diaconi sint vnius vxoris viri: qui fi-
lijs suis bene præsint, & suis domibus.
13 * Qui enim bene ministrauerint, gradũ
bonum sibi acquirent, & multam fidu-
ciam in fide, quæ est in Christo Iesu.
14 * Hæc tibi scribo, sperans me ad te ve-
15 nire cito. * si autem tardauero, vt scias
D quomodo oporteat te in domo Dei cõ-
uersari, quæ est Ecclesia Dei viui, co-
16 lumna & firmamentum veritatis. * Et
manifeste magnum est pietatis sacramẽ-
tum, quod manifestatum est in carne,
iustificatum est in spiritu, apparuit an-
gelis, prædicatum est Gentibus, credi-
tum est in mundo, assumptum est in
gloria.

CAP. IIII.

1 SPiritus autem manifeste dicit, quia
A || in nouissimis temporibus discedent || 2.Tim.3.a.1
quidam a fide, attendentes spiritibus 2.Pet.3.a.3
2 erroris, & doctrinis dæmoniorum, * in Iud.f.18
hypocrisi loquentium mendacium, &
cauteriatam habentium suam conscien-
3 tiam, * prohibentium nubere, abstinere
B a cibis, quos Deus creauit ad percipiẽ-
dum cum gratiarum actione fidelibus,
4 & ijs, qui cognouerunt veritatẽ. * Quia
omnis creatura Dei bona est, & nihil
reijciendum quod cum gratiarũ actio-
5 ne percipitur: * sanctificatur enim per
6 verbum Dei, & orationem. * Hæc pro-
ponens fratribus, bonus eris minister
Christi Iesu enutritus verbis fidei, &
7 bonæ doctrinæ, quã assecutus es. * || Ine- || 2.Ti.2.d.23
ptas autem, & aniles fabulas deuita: Ti.3.c.9
exerce autem teipsum ad pietatem.
8 * Nam corporalis exercitatio, ad modi-
C cum vtilis est: pietas autem ad omnia
vtilis est, promissionem habens vitæ
9 quæ nunc est, & futuræ. * Fidelis sermo,
10 & omni acceptione dignus. * In hoc e-
nim laboramus, & maledicimur, quia
speramus in Deum viuum, qui est Sal-
uator omnium hominum, maxime fide-
11 lium. * Præcipe hæc, & doce. * Nemo
12 adolescentiam tuã contemnat: sed exẽ-
plum esto fidelium in verbo, in conuer-

Digitized by Google

satione, in charitate, in fide, in castitate. * Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. * Noli negligere 13 14
gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi D
per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij. * Hæc meditare, in his 15
esto: vt profectus tuus manifestus sit omnibus. * Attende tibi, & doctrinæ: 16
insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum saluum facies, & eos, qui te audiunt.

CAP. V.

Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem: iuuenes, vt fratres: 1 A
* anus, vt matres: iuuenculas, vt sorores 2
in omni castitate: * Viduas honora, quæ 3
vere viduæ sunt. * Si qua autem vidua 4
filios, aut nepotes habet: discat primum domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. * Quæ autem vere vidua 5
est, & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus, & orationibus nocte ac die. * Nam quæ in delicijs est, viuens 6
mortua est. * Et hoc præcipe vt irreprehensibiles sint. * Si quis autem suorum, 7 8
& maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. * Vidua eligatur non minus sexaginta annorũ, quæ fuerit vnius viri vxor, 9 B
* in operibus bonis testimonium habẽs, 10
si filios educauit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patiẽtibus subministrauit, si omne opus bonum subsecuta est. * Adolescentiores 11
autem viduas deuita: Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt: * habentes damnationem, quia primam 12
fidem irritam fecerunt. * simul autem 13
& otiosæ discunt circuire domos: non solum otiosæ, sed & verbosæ, & curiosæ, loquentes quæ non oportet. * Volo 14
ergo iuniores nubere, filios procreare, C
matresfamilias esse, nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. * Iam 15
enim quædam conuersæ sunt retro satanam. * Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, & non grauetur Ecclesia: 16
vt ijs, quæ vere viduæ sunt, sufficiat.
* Qui bene præsunt presbyteri, duplici 17
honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo & doctrina. * Dicit 18
enim Scriptura: ‖ Non alligabis os boui trituráti. Et: ‖ Dignus est operarius mer- ‖ Deut. 25. d. 4 1. Cor. 9. a. 9
19 cede sua. * Aduersus presbyterum accu- Matt. 10. b. 10 Luc. 10. a. 7
D sationem noli recipere, nisi sub duobus
20 aut tribus testibus. * Peccantes coram omnibus argue: vt & ceteri timorem
21 habeant. * Testor coram Deo & Christo Iesu, & electis angelis, vt hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in al-
22 teram partem declinando. * Manus cito nemini imposueris, neque cõmunicaueris peccatis alienis. Teipsum castum
23 custodi. * Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.
24 * Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium:
25 quosdam autem & subsequuntur. * Similiter & facta bona manifesta sunt: & quæ aliter se habẽt, abscondi nõ possunt.

CAP. VI.

1 A Qvicumque sunt sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini & do-
2 ctrina blasphemetur. * Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis seruiãt, quia fideles sunt & dilecti, qui beneficij par-
3 ticipes sunt. Hæc doce, & exhortare. * Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei, quæ secũdum pietatem est, doctri-
4 næ: * superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum: ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones ma-
5 læ, * conflictationes hominum mente
B corruptorum, & qui veritate priuati sunt, existimantium quæstum esse pie-
6 tatem. * Est autem quæstus magnus pie-
7 tas cum sufficientia. * ‖ Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium ‖ Iob. 1. d. 21 Eccl. 5. c. 14
8 quòd nec auferre quid possumus. * ‖ Habentes autem alimenta, & quibus tega- ‖ Pro. 27. d. 26
9 mur, his contenti simus. * Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationẽ, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.
10 * Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inseruerunt se doloribus

Digitized by Google

bus multis. * Tu autē o homo Dei hæc 11
fuge: sectare vero iustitiam, pietatem,
fidem, charitatem, patientiam, mansue-
tudinem. * Certa bonum certamen fi- 12
dei, apprehende vitam æternam, in quā
vocatus es, & confessus bonam confes-
sionem coram multis testibus. * Præci- 13
pio tibi coram Deo, qui viuificat om-
nia, & Christo Iesu, qui testimonium
|| Mat.27.b.10 reddidit || sub Pontio Pilato, bonā con-
Ioan.18.g.37 fessionem: * vt serues mandatum sine 14
macula, irreprehensibile vsque in ad-
uentū Domini nostri Iesu Christi, * quē 15
|| Apo.17.d.14 suis temporibus ostendet || beatus & so-
& 19. c. 16 lus potens, Rex regum, & Dominus
dominātium: * qui solus habet immor- 16
talitatem, & lucem inhabitat inaccessi- D
bilem: || quē nullus hominum vidit, sed || Ioan.1.c.18
nec videre potest: cui honor, & impe- 1.Ioan.4.c.12
17 rium sempiternum: Amen. * Diuitibus
huius sæculi præcipe non sublime sape-
re, || neque sperare in incerto diuitiarū, || Luc.12.b.16
sed in Deo viuo (qui præstat nobis om-
18 nia abunde ad fruendum) * bene agere,
diuites fieri in bonis operibus, facile
19 tribuere, communicare, * thesaurizare
sibi fundamentum bonum in futurum,
20 vt apprehendant veram vitam. * O Ti-
mothee, depositum custodi, deuitans
profanas vocum nouitates, & opposi-
21 tiones falsi nominis scientiæ, * quam
quidam promittentes, circa fidem exci-
derunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apostolus 1
Iesu Christi per vo- A
luntatem Dei, secū-
dum promissionem
vitæ, quæ est in Chri
sto Iesu: * Timotheo 2
charissimo filio, gra-
tia, misericordia, pax a Deo Patre, &
Christo Iesu Domino nostro. * Gratias 3
ago Deo, cui seruio a progenitoribus in
conscientia pura, quòd sine intermissio-
ne habeam tui memoriam in orationi-
bus meis, nocte ac die * desiderans te vi- 4
dere, memor lacrymarū tuarum, vt gau-
dio implear, * recordationem accipiens 5
eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ & B
habitauit primùm in auia tua Loide, &
matre tua Eunice, certus sum autem
quòd & in te. * Propter quam causam 6
admoneo te vt resuscites gratiam Dei,
quæ est in te per impositionem manuū
7 mearum. * || Non enim dedit nobis || Rom. 8.c.15
Deus spiritum timoris: sed virtutis, &
8 dilectionis, & sobrietatis. * Noli itaque
erubescere testimonium Domini nostri,
neque me vinctum eius: sed collabora
Euangelio secundum virtutem Dei:
9 * qui nos liberauit, & vocauit vocatio-
C ne sua sancta, || non secundum opera no- || Tit. 3. b.5
stra, sed secundum propositum suum,
& gratiam, quæ data est nobis in Chri-
10 sto Iesu ante tempora sæcularia. * Ma-
nifestata est autem nunc per illumina-
tionem Saluatoris nostri Iesu Christi,
qui destruxit quidem mortem, illumi-
nauit autem vitam, & incorruptionem
11 per Euangelium: * in quo || positus sum || 1.Tim.2.a.7
ego prædicator, & Apostolus, & magister

Digitized by Google

Gentium. * Ob quam causam etiam 12
hæc patior, sed non confundor. Scio
enim cui credidi, & certus sum quia D
potens est depositum meum seruare in
illum diem. * Formam habe sanorum 13
verborum, quæ a me audisti in fide,
& in dilectione in Christo Iesu. * Bo- 14
num depositum custodi per Spiritum
sanctũ, qui habitat in nobis. * Scis hoc, 15
quòd auersi sunt a me omnes, qui in
Asia sunt, ex quibus est Phigellus, &
Hermogenes. * Det misericordiam Do- 16
minus ‖ Onesiphori domui: quia sæpe
‖Inf.4. d.19 me refrigerauit, & catenam meam non
erubuit: * sed cum Romam venisset, so- 17
licite me quæsiuit, & inuenit. * Det illi 18
Dominus inuenire misericordiã a Do-
mino in illa die. Et quanta Ephesi mi-
nistrauit mihi, tu melius nosti.

CAP. II.

TV ergo fili mi confortare in gratia, 1
quæ est in Christo Iesu: * & quæ 2
audisti a me per multos testes, hæc cõ- A
menda fidelibus hominibus, qui idonei
erunt & alios docere. * Labora sicut 3
bonus miles Christi Iesu. * Nemo mili- 4
tans Deo implicat se negotijs sæcularibus: vt ei placeat, cui se probauit. * Nã 5
& qui certat in agone, non coronatur
nisi legitime certauerit. * Laborantem 6
agricolã oportet primùm de fructibus
percipere. * Intellige quæ dico: dabit 7
enim tibi Dominus in omnibus intellectum. * Memor esto Dominum IESVM CHRISTVM 8
resurrexisse a mortuis ex semine Dauid, secundum
Euangelium meum, * in quo laboro 9
vsque ad vincula, quasi male operans: B
sed verbum Dei non est alligatum.
* Ideo omnia sustineo propter electos, 10
vt & ipsi salutem consequantur, quæ
est in Christo Iesu, cum gloria cælesti.
* Fidelis sermo: Nam si commortui su- 11
mus, & conuiuemus: * si sustinebimus, 12
‖Mat.10.d.33 & conregnabimus: ‖ si negauerimus, &
Mar.8.d.38 ille negabit nos: * ‖ si non credimus, il- 13
‖ Rom.3.a.3 le fidelis permanet, negare seipsum non
potest. * Hæc commone: testificans co- 14
ram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium. * Solicite cura 15
teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tra-
16 ctantem verbum veritatis: * Profana
C autem, & vaniloquia deuita: multum
17 enim proficiunt ad impietatem: * &
sermo eorum vt cancer serpit: ex qui-
18 bus est Hymenæus, & Philetus, * qui
a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, & subuerte-
19 runt quorundam fidem. * Sed firmum
fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognouit Dominus qui sunt
eius, & discedat ab iniquitate omnis,
20 qui nominat nomen Domini. * In magna autem domo non solum sunt vasa
aurea, & argentea, sed & lignea,
& fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contume-
21 liam. * Si quis ergo emundauerit se
D ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & vtile Domino ad omne opus
22 bonum paratum. * Iuuenilia autem
desideria fuge, sectare vero iustitiam,
fidem, spem, charitatem, & pacem
cum ijs, qui inuocant Dominum de
23 corde puro. * ‖ Stultas autem, & sine ‖1.Tim.1.b.9
disciplina quæstiones deuita: sciẽs quia Tit.3.c.9
24 generant lites. * Seruum autem Domini non oportet litigare: sed mãsuetum
esse ad omnes, docibilem, patientem,
25 * cum modestia corripientem eos, qui
resistunt veritati: nequando Deus det
illis pœnitentiam ad cognoscendam
26 veritatem, * & resipiscant a diaboli laqueis, a quo captiui tenentur ad ipsius
voluntatem.

CAP. III.

1 HOc autem scito, quòd in nouissi- 1.Tim.4.a.1
A mis diebus instabunt tempora pe-
2 riculosa: * erunt homines seipsos amãtes, cupidi, elati, superbi, blasphemi,
parentibus non obedientes, ingrati, sce-
3 lesti, * sine affectione, sine pace, cri-
minatores, incontinentes, immites, si-
4 ne benignitate, * proditores, proterui,
tumidi, & voluptatum amatores magis
5 quàm Dei: * habentes speciem quidem
B pietatis, virtutem autem eius abnegan-
6 tes. Et hos deuita: * ex his enim sunt,
qui penetrant domos, & captiuas ducũt
mulierculas oneratas peccatis, quæ du-
7 cuntur varijs desiderijs: * semper discẽtes, & numquam ad scientiam veritatis
perue-

Digitized by Google

peruenientes. * Quemadmodum autem 8
‖Exod.7.b.11 ‖ Iannes, & Mambres restiterunt Moy-
si: ita & hi resistunt veritati, homines
corrupti mente, reprobi circa fidem,
* sed vltra non proficient: insipientia 9
enim eorum manifesta erit omnibus, si-
cut & illorum fuit. * Tu autem assecu- 10
tus es meam doctrinam, institutionem, C
propositum, fidem, longanimitatem,
dilectionem, patientiam, * persecutio- 11
nes, passiones: qualia mihi facta sũt An-
tiochiæ, Iconij, & Lystris: quales per-
secutiones sustinui, & ex omnibus eri-
puit me Dominus. * Et omnes, qui pie 12
volunt viuere in Christo Iesu, persecu-
tionem patientur. * Mali autem homi- 13
nes, & seductores proficient in peius,
errantes, & in errorem mittentes. * Tu 14
vero permane in ijs, quæ didicisti, & D
credita sunt tibi: sciẽs a quo didiceris.
* & quia ab infantia sacras litteras no- 15
sti, quæ te possunt instruere ad salutem,
per fidem, quæ est in Christo Iesu.
‖2.Pet.i.d.20 * ‖ Omnis scriptura diuinitus inspirata 16
vtilis est ad docendum, ad arguendum,
ad corripiendum, ad erudiendum in iu-
stitia: * vt perfectus sit homo Dei, ad 17
omne opus bonum instructus.

CAP. IIII.

TEstificor coram Deo, & Iesu Chri- 1
sto, qui iudicaturus est viuos, & A
mortuos, per aduentum ipsius, & regnũ
eius: * prædica verbum, insta opportu- 2
ne, importune: argue, obsecra, increpa
in omni patientia, & doctrina. * Er- 3
rit enim tempus, cum sanam doctrinã
non sustinebunt, sed ad sua desideria
coaceruabunt sibi magistros, prurientes
auribus, * & a veritate quidem auditum 4
auertent, ad fabulas autem conuerten-
5 tur. * Tu vero vigila, in omnibus labo-
ra, opus fac Euangelistæ, ministerium
6 tuum implę. Sobrius esto. * Ego e-
B nim iam delibor, & tempus resolutio-
7 nis meæ instat. * Bonum certamen cer-
taui, cursum consummaui, fidem serua-
8 ui. * In reliquo reposita est mihi coro-
na iustitiæ, quam reddet mihi Dominus
in illa die iustus iudex: non solum au-
tem mihi, sed & ijs, qui diligunt ad-
uentum eius. Festina ad me venire cito.
9 * Demas enim me reliquit, diligens hoc
10 sæculum, & abijt Thessalonicam: * Cre-
scens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.
11 * ‖ Lucas est mecum solus. Marcum as- ‖ Col.4.d.14
C sume, & adduc tecum: est enim mihi
12 vtilis in ministerium. * Tychicum autẽ
13 misi Ephesum. * Penulam, quam reli-
qui Troade apud Carpum, veniens af-
fer tecum, & libros, maxime autem
14 membranas. * Alexander ærarius multa
mala mihi ostendit: reddet illi Domi-
15 nus secundum opera eius: * quem &
tu deuita: valde enim restitit verbis no-
16 stris. * In prima mea defensione nemo
mihi affuit, sed omnes me dereliquerũt:
17 non illis imputetur. * Dominus autem
D mihi astitit, & confortauit me, vt per
me prædicatio impleatur, & audiant
omnes Gentes: & liberatus sum de ore
18 Leonis. * Liberauit me Dominus ab om-
ni opere malo: & saluum faciet in re-
gnum suum cæleste, cui gloria in sæcu-
19 la sæculorum. Amen. * Saluta Priscam,
& Aquilam, & ‖ Onesiphori domum. ‖ Sup. 1.d.16
20 * Erastus remansit Corinthi. Trophimũ
21 autem reliqui infirmum Mileti. * Festi-
na ante hiemem venire. Salutant te Eu-
bulus, & Pudens, & Linus, & Claudia,
22 & fratres omnes. * Dominus Iesus Chri-
stus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum.
Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS seruus Dei, 1
Apostolus autem Iesu A
Christi secundum fidem
electorum Dei, & agni-
tionem veritatis, quæ
secundum pietatem est
* in spem vitæ æternæ, quam promisit 2
qui non mentitur, Deus, ante tempora
sæcularia: * manifestauit autem tempo- 3
ribus suis verbum suum in prædicatio-
ne, quæ credita est mihi secundum præ-
ceptum Saluatoris nostri Dei: * Tito di- 4
lecto filio secundum communem fidem, B
gratia, & pax a Deo Patre, & Christo
Iesu Saluatore nostro. * Huius rei gra- 5
tia reliqui te Cretæ, vt ea, quæ desunt,
corrigas, & constituas per ciuitates
presbyteros, sicut & ego disposui tibi.
1.Tim.3.a.2 * ‖ Si quis sine crimine est, vnius vxo- 6
ris vir, filios habens fideles, non in ac-
cusatione luxuriæ, aut non subditos.
* Oportet enim episcopum sine crimi- 7
ne esse, sicut Dei dispensatorem: non
superbum, non iracundum, non vinolen C
tum, non percussorem, non turpis lu-
cri cupidum: * sed hospitalem, benignũ, 8
sobrium, iustum, sanctum, continen-
tem, * amplectentem eum, qui secun- 9
dum doctrinam est, fidelem sermonem:
vt potens sit exhortari in doctrina sana,
& eos, qui contradicunt, arguere. * Sũt 10
enim multi etiam inobedientes, vanilo-
qui, & seductores: maxime qui de circ-
umcisione sunt: * quos oportet redar- 11
gui: qui vniuersas domos subuertunt,
docentes quæ non oportet, turpis lucri
gratia. * Dixit quidam ex illis, proprius 12
D ipsorum propheta: Cretenses semper
mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.
13 * Testimonium hoc verum est. Quam
ob causam increpa illos dure, vt sani
14 sint in fide, * non intendentes Iudaicis
fabulis, & mandatis hominum, auersan-
15 tium se a veritate. * ‖ Omnia munda ‖ Ro.14.d.20
mundis: coinquinatis autem, & infideli-
bus nihil est mundum, sed inquinatæ
sunt eorum & mens, & conscientia.
16 * Confitentur se nosse Deum, factis au-
tem negant: cum sint abominati, &
incredibiles, & ad omne opus bonum
reprobi.

CAP. II.

1 TV autem loquere quæ decent sanam
2 doctrinam: * Senes vt sobrij sint,
A pudici, prudentes, sani in fide, in dile-
3 ctione, in patientia: * Anus similiter
in habitu sancto, non criminatrices, non
multo vino seruientes, bene docentes:
4 * vt prudentiam doceant adolescentulas,
vt viros suos ament, filios suos diligant,
5 * prudentes, castas, sobrias, domus cu-
B ram habentes, benignas, subditas viris
suis, vt non blasphemetur verbum Dei:
6 * Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint.
7 * In omnibus teipsum præbe exemplum
bonorum operum, in doctrina, in inte-
8 gritate, in grauitate, * verbum sanum,
irreprehensibile: vt is, qui ex aduerso
est, vereatur, nihil habens malum di-
9 cere de nobis: * ‖ Seruos dominis suis ‖Eph.6.a.5
C subditos esse, in omnibus placentes, non Colos.3.d.22
10 contradicentes, * non fraudantes, sed in 1.Pet.2.c.18
omnibus

Digitized by Google

omnibus fidem bonam ostendentes: vt
doctrinam Saluatoris nostri Dei ornent
in omnibus. * Apparuit enim gratia 11
Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus, * erudiens nos, vt abnegantes im- 12
pietatem, & sæcularia desideria: sobrie, D
& iuste, & pie viuamus in hoc sæculo,
* expectantes beatam spem, & aduen- 13
tum gloriæ magni Dei, & Saluatoris
nostri Iesu Christi: * qui dedit semet- 14
ipsum pro nobis, vt nos redimeret ab
omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum
operum. * Hæc loquere, & exhortare, & 15
argue cum omni imperio. Nemo te cõtemnat.

CAP. III.

ADmone illos principibus, & pote- 1
statibus subditos esse, dicto obedi- A
re, ad omne opus bonum paratos esse:
* neminem blasphemare, non litigiosos 2
esse, sed modestos, omnem ostendentes
mansuetudinem ad omnes homines.
* Eramus enim aliquando & nos insi- 3
pientes, increduli, errantes, seruientes
desiderijs, & voluptatibus varijs, in
malitia & inuidia agentes, odibiles,
odientes inuicem. * Cum autem beni- 4
gnitas, & humanitas apparuit Saluato- B
ris nostri Dei: * ‖ non ex operibus iu- 5
stitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum
suam misericordiam saluos nos fecit per
lauacrum regenerationis, & renouatio-
6 nis Spiritus sancti, * quem effudit in nos
abunde per Iesum Christum Saluatorem
7 nostrum: * vt iustificati gratia ipsius,
heredes simus secundum spem vitæ æter
8 næ. * Fidelis sermo est: & de his volo
C te confirmare: vt curent bonis operibus
præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bo-
9 na, & vtilia hominibus. * ‖ Stultas au- ‖2.Tim.12.d. 23
tem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis deuita. sunt
10 enim inutiles, & vanæ. * Hæreticum
hominem post vnam, & secundam cor-
11 reptionem deuita: * sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit,
cum sit proprio iudicio condemnatus.
12 * Cum misero ad te Artemam, aut Ty-
D chicum, festina ad me venire Nicopo-
13 lim: ibi enim statui hiemare. * Zenam
legisperitum, & Apollo solicite præmit-
14 te, vt nihil illis desit. * Discant autem
& nostri bonis operibus præesse ad vsus
necessarios: vt non sint infructuosi.
15 * Salutant te qui mecum sunt
omnes: saluta eos, qui
nos amant in fide.
Gratia Dei
cum
omnibus vobis.
Amen.

‖1.Tim.4.b.7
‖2.Tim.1.c.23

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

PAVLVS vinctus Christi Ie 1
A su, & Timotheus frater:
Philemoni dilecto, & adiutori nostro,
* & Appiæ sorori charissimæ, & Archip 2
po commilitoni nostro, & Ecclesiæ, quæ
in domo tua est. * Gratia vobis, & pax 3
a Deo Patre nostro, & Domino Iesu
Christo. * Gratias ago Deo meo, sem- 4
per memoriam tui faciens in orationi-
bus meis, * audiens charitatem tuam, 5
& fidem, quam habes in Domino Iesu,
& in omnes sanctos: * vt communica- 6
tio fidei tuæ euidens fiat in agnitione
B omnis operis boni, quod est in vobis
in Christo Iesu. * Gaudium enim ma- 7
gnum habui, & consolationem in cha-
ritate tua: quia viscera sanctorum re-
quieuerunt per te, frater. * Propter quod 8
multam fiduciam habens in Christo Ie-
su imperandi tibi quod ad rem perti-
net: * propter charitatem magis obse- 9
cro, cum sis talis, vt Paulus senex, nunc
autem & vinctus Iesu Christi: * Obse- 10
cro te pro meo filio, quem genui in
vinculis, Onesimo, * qui tibi aliquan- 11
C do inutilis fuit, nunc autem & mihi,
12 & tibi vtilis, * quem remisi tibi. Tu au-
tem illum, vt mea viscera, suscipe:
13 * quem ego volueram mecum detinere,
vt pro te mihi ministraret in vinculis
14 Euangelij: * sine consilio autem tuo ni-
hil volui facere, vti ne velut ex necessi-
tate bonum tuum esset, sed voluntá-
15 rium. * Forsitan enim ideo discessit ad
horam a te, vt æternum illum recipe-
16 res: * iam non vt seruum, sed pro ser-
D uo charissimum fratrem, maxime mihi:
quanto autem magis tibi & in carne, &
17 in Domino? * Si ergo habes me socium,
18 suscipe illum sicut me: * Si autem ali-
quid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi
19 imputa. * Ego Paulus scripsi mea ma-
nu: ego reddam, vt non dicã tibi, quod
20 & teipsum mihi debes: * ita frater. Ego
te fruar in Domino: Refice viscera mea
21 in Domino. * Confidens in obedientia
tua scripsi tibi: sciens quoniam & su-
22 per id, quod dico, facies. * Simul au-
tem & para mihi hospitium: nam spe-
ro per orationes vestras donari me vo-
23 bis. * Salutat te Epaphras concaptiuus
24 meus in Christo Iesu, * Marcus, Aristar-
chus, Demas, & Lucas, adiutores mei.
25 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
spiritu vestro. Amen.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

CAPVT PRIMVM.

MVLTIFARIAM, 1 multisq. modis olim A Deus loquens patribus in Prophetis: * nouissime, diebus 2 istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem vniuersorum, per
‖Sap.7. d.26 quē fecit & sæcula: * ‖ qui cum sit splen- 3 dor gloriæ, & figura substātiæ eius, portansq. omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorū faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: * tanto me- 4 lior Angelis effectus, quanto differentius B præ illis nomen hereditauit. * Cui enim 5
‖Psal.2.b.7 dixit aliquando Angelorū: ‖ Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum:
‖2.Reg.7.b.14 ‖ Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium? * Et cum iterum intro- 6
‖Psal.96.c.8 ducit primogenitum in orbem terræ, dicit: ‖ Et adorēt eum omnes Angeli Dei.
‖Psal.103.a.4 * Et ad Angelos quidem dicit: ‖ Qui fa- 7 cit Angelos suos spiritus, & ministros C suos flammam ignis. * Ad filium autē: 8
‖Psal.44.b.7 ‖ Thronus tuus Deus in sæculum sæculi: virga æquitatis, virga regni tui. * Di- 9 lexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. * Et: 10
‖Ps.101. d.26 ‖ Tu in principio Domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cæli. * Ipsi peribunt, tu autem permanebis, 11 & omnes vt vestimentum veterascent: D * & velut amictum mutabis eos, & mu- 12 tabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. * Ad quem autem 13
‖Psal.109.a.1 1.Cor.15.d.25 Angelorum dixit aliquando: ‖ Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 14 * Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?

CAP. II.

1 PRopterea abundantius oportet ob- A seruare nos ea, quæ audiuimus ne 2 forte pereffluamus. * Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retribu- 3 tionem: * quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? quæ cū initium accepisset enarrari per Dominū ab eis, qui audierunt, in nos confirma- 4 ta est, * ‖ contestante Deo signis & por- ‖Mar.16.d.20 tentis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus secundum suam vo- 5 luntatem. * Non enim Angelis subiecit Deus orbem terræ futurum, de quo lo- 6 quimur. * Testatus est autem in quodā B loco quis, dicens: ‖ Quid est homo quòd ‖Psal.8.c.5 memor es eius, aut filius hominis quo- 7 niam visitas eum? * Minuisti eum paulominus ab Angelis: gloria & honore coronasti eum: & constituisti eum su- 8 per opera manuum tuarum. * ‖ Omnia ‖Mat.28.d.18 subiecisti sub pedibus eius: In eo enim 1.Cor.15.d.26 quòd omnia ei subiecit, nihil dimisit nō subiectum ei. Nunc autem nondum vi- 9 demus omnia subiecta ei. * ‖ Eum au- ‖Phil.2.b.8 C tem, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum:

tum: vt gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem. * Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. * Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur
|| Psal.21.c.23 fratres eos vocare, dicens: * || Nunciabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiæ laudabo te. * Et iterum:
|| Psal.17.a.3 || Ego ero fidens in eum. Et iterum:
|| Isa.8.d.18 || Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. * Quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse si-
|| Ose.13.d.14 militer participauit eisdem: || vt per
1.Cor.15.g.54 mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: * & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitã obnoxij erant seruituti. * Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. * Vnde debuit per omnia fratribus similari, vt misericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. * In eo enim, in quo passus est ipse & tentatus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAP. III.

VNde fratres sancti, vocationis cælestis participes, considerate Apostolum, & pontificem confessionis nostræ Iesum: * qui fidelis est ei, qui fecit illum
|| Num.12.b.7 sicut & || Moyses in omni domo eius. * Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quãto ampliorem honorem habet domus, qui fabricauit illam. * Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creauit, Deus est. * Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: * Christus vero tamquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, & gloriam spei vsque ad finẽ, firmam retineamus. * Quapro-
|| Psal.94.b.8 pter sicut dicit Spiritus sanctus: || Hodie si vocem eius audieritis, * nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, * vbi tentauerunt me patres vestri: probauerunt, & viderunt opera mea * quadraginta annis: Propter quod infensus fui generationi huic, & dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognouerũt vias meas, * sicut iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem meam. * Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrũ cor malum incredulitatis, discedendi a Deo viuo: * sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, vt nõ obduretur quis ex vobis fallacia peccati. * Participes enim Christi effecti sumus: si tamẽ initiũ substantiæ eius vsque ad finem firmũ retineamus. * Dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. * Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed nõ vniuersi qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen. * Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis, qui peccauerũt, || quorum cadauera prostrata sunt in deserto? * Quibus autem iurauit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt? * Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.
|| Num.14.f.37

CAP. IIII.

TImeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis deesse. * Etenim & nobis nunciatum est, quemadmodum & illis. sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex ijs, quæ audierunt. * Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: || Sicut iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidẽ operibus ab institutione mundi perfectis. * Dixit enim in quodam loco de die septima sic: || Et requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis. * Et in isto rursum: Si introibũt in requiem meam. * Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, & ij, quibus prioribus annunciatum est, non introierunt propter incredulitatem: * iterum terminat diem quendam, Hodie, in Dauid dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est: || Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. * Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nũquam de alia loqueretur, posthac, die.
|| Psal.94.b.11
|| Gen.2.a.2
|| Sup.3.b.7

* Itaque

Digitized by Google

*Itaque relinquitur sabbatismus populo 9
Dei. *Qui enim ingressus est in requiē 10
eius: etiam ipse requieuit ab operibus C
suis, sicut a suis Deus. *Festinemus er- 11
go ingredi in illam requiem: vt ne in
idipsum quis incidat incredulitatis exēplum. *Viuus est enim sermo Dei, & 12
efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingēs vsque ad diuisionem
animæ ac spiritus, compagum quoque
ac medullarum, & discretor cogitatio-
‖Psal.33.e.16 num & intentionum cordis. *‖Et non 13
Eccli.15.d.20 est vlla creatura inuisibilis in conspectu D
eius: omnia autem nuda & aperta sunt
oculis eius, ad quem nobis sermo. *Ha- 14
bentes ergo pōtificem magnum, qui penetrauit cælos, Iesum filium Dei: teneamus confessionem. *Non enim habe- 15
mus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tētatum autem
per omnia pro similitudine absque peccato. *Adeamus ergo cum fiducia ad 16
thronum gratiæ: vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in
auxilio opportuno.

CAP. V.

OMnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus con- 1 A
stituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt
offerat dona, & sacrificia pro peccatis:
*qui condolere possit ijs, qui ignorant, 2
& errant: quoniam & ipse circumdatus
est infirmitate: *& propterea debet, 3
quemadmodum pro populo, ita etiam
& pro semetipso offerre pro peccatis.
‖Exo.28.a.1 *‖Nec quisquam sumit sibi honorem, 4
2.Par.26.c.18 sed qui vocatur a Deo, tāquam Aaron. B
*Sic & Christus non semetipsum clari- 5
ficauit vt pontifex fieret: sed qui locu-
‖Psal.2.b.7 tus est ad eum: ‖Filius meus es tu, ego
hodie genui te. *Quemadmodum & 6
‖Psal.109.b.4 in alio loco dicit: ‖Tu es sacerdos in
æternum, secundum ordinem Melchisedech. *Qui in diebus carnis suæ pre- 7
ces, supplicationesq. ad eum, qui possit
illum saluum facere a morte cum clamore valido, & lacrymis offerens, exau- C
ditus est pro sua reuerentia: *Et qui- 8
dem cum esset Filius Dei, didicit ex ijs,
quæ passus est, obedientiam: *& con- 9
summatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ, *ap- 10
pellatus a Deo pontifex iuxta ordinem
11 Melchisedech. *De quo nobis grandis
sermo, & ininterpretabilis ad dicēdum:
quoniam imbecilles facti estis ad audiē-
12 dum. *Etenim cum deberetis magistri
D esse propter tempus: rursum indigetis
vt vos doceamini quæ sint elementa
exordij sermonum Dei: & facti estis
quibus lacte opus sit, non solido cibo.
13 *Omnis enim, qui lactis est particeps,
expers est sermonis iustitiæ: paruulus e-
14 nim est. *Perfectorum autem est solidus cibus: eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

CAP. VI.

1 QVapropter intermittentes inchoa- A
tionis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, nō rursum iacientes fundamentū pœnitentiæ ab ope-
2 ribus mortuis, & fidei ad Deum, *baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuo-
3 rum, & iudicij æterni. *Et hoc facie-
4 mus, si quidem permiserit Deus. *‖Im- ‖Mat.12.d.45
possibile est enim eos, qui semel sunt 2.Pet.2.d.20
illuminati, gustauerunt etiam donum Inf.10.e.26
cæleste, & participes facti sunt Spiritus
5 sancti, *gustauerunt nihilominus bonum
Dei verbum, virtutesq. sæculi venturi,
6 *& prolapsi sunt; rursus renouari ad
B pœnitentiam, rursum crucifigentes sibi-
metipsis filium Dei, & ostentui haben-
7 tes. *Terra enim sæpe venientem super
se bibens imbrem, & generans herbam
opportunam illis, a quibus colitur: ac-
8 cipit benedictionem a Deo. *proferens
autem spinas, ac tribulos, reproba est, &
maledicto proxima: cuius consumma-
9 tio in combustionem. *Confidimus
autem de vobis dilectissimi meliora, &
viciniora saluti: tametsi ita loquimur.
10 *Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quā ostē-
distis in nomine ipsius, qui ministrastis
11 sanctis, & ministratis. *Cupimus autem
C vnumquemque vestrum eandem ostentare solicitudinem ad expletionem spei
12 vsque in finem: *vt non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide,
& patientia hereditabunt promissiones.
13 *Abrahæ namque promittēs Deus, quoniam

Digitized by Google

niam neminem habuit, per quem iura-
ret, maiorem, iurauit per semetipsum,
‖Gen.22.c.16 * dicens: ‖ Nisi benedicens benedicam 14
te, & multiplicans multiplicabo te. * Et 15
sic longanimiter ferens, adeptus est re-
promissionem. * Homines enim per 16
maiorem sui iurant: & omnis contro- D
uersiæ eorum finis, ad confirmationem,
est iuramentum. * In quo abundantius 17
volens Deus ostēdere pollicitationis he-
redibus immobilitatem consilij sui, in-
terposuit iusiurandum: * vt per duas 18
res immobiles, quibus impossibile est
mentiri Deum, fortissimum solatium ha-
beamus, qui confugimus ad tenendam
propositam spem, * quam sicut ancho- 19
ram habemus animæ tutam ac firmam,
& incedentem vsque ad interiora vela-
minis, * vbi præcursor pro nobis introi- 20
uit Iesus, secundum ordinem Melchise-
dech pontifex factus in æternum.

CAP. VII.

‖Gen.14.d.18 HIc enim Melchisedech, rex Salem, 1
sacerdos Dei summi, qui obuiauit A
Abrahæ regresso a cæde regum, & be-
nedixit ei: * cui & decimas omnium di- 2
uisit Abraham: primùm quidem qui in-
terpretatur rex iustitiæ: deinde autem &
rex Salem, quod est, rex pacis, * sine pa- 3
tre, sine matre, sine genealogia, neque
initium dierum, neque finem vitæ ha-
bens, assimilatus autem Filio Dei, ma-
net sacerdos in perpetuum. * Intuemi- 4
ni autem quantus sit hic, cui & decimas
dedit de præcipuis Abraham patriarcha.
* Et quidem de filijs Leui sacerdotium 5
‖ Deut.18.a.3 accipientes, ‖ mandatum habent deci-
Ios.14.a.4 mas sumere a populo secundum legem,
id est, a fratribus suis: quamquam &
ipsi exierint de lumbis Abrahæ. * Cuius 6
autē generatio non annumeratur in eis, B
decimas sumpsit ab Abraham, & hunc,
qui habebat repromissiones, benedixit.
* Sine vlla autem contradictione, quod 7
minus est, a meliore benedicitur. * Et 8
hic quidem, decimas morientes homi-
nes accipiunt: ibi autem contestatur,
quia viuit. * Et (vt ita dictum sit) per 9
Abraham, & Leui, qui decimas accepit,
decimatus est: * adhuc enim in lumbis 10
patris erat, quando obuiauit ei Melchi-
11 sedech. * Si ergo consummatio per sa-
cerdotium Leuiticū erat (populus enim
sub ipso legem accepit) quid adhuc ne-
cessarium fuit secundum ordinem Mel-
chisedech, alium surgere sacerdotem, &
non secundum ordinem Aaron dici?
12 * Translato enim sacerdotio, necesse est
13 vt & legis translatio fiat. * In quo enim
hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua
14 nullus altari præsto fuit. * Manifestum
C est enim quòd ex Iuda ortus sit Domi-
nus noster: in qua tribu nihil de sacer-
15 dotibus Moyses locutus est. * Et am-
plius adhuc manifestum est: si secundū
similitudinem Melchisedech exurgat a-
16 lius sacerdos, * qui nō secundum legem
mandati carnalis factus est, sed secun-
17 dum virtutem vitæ insolubilis. * Con-
testatur enim: ‖ Quoniam tu es sacer- ‖ Psal.109.b.4
dos in æternum, secundum ordinem
18 Melchisedech. * Reprobatio quidem fit
præcedentis mandati, propter infirmi-
19 tatem eius, & inutilitatem: * nihil enim
ad perfectum adduxit lex: introductio
vero melioris spei, per quam proxima-
20 mus ad Deum. * Et quantum est non
sine iureiurando (alij quidem sine iure-
21 iurando sacerdotes facti sunt, * hic au-
D tem cum iureiurando per eum, qui di-
xit ad illum: ‖ Iurauit Dominus, & non ‖ Psal.109.b.4
pœnitebit eum: tu es sacerdos in æter-
22 num:) * in tantum melioris testamenti
23 sponsor factus est Iesus. * Et alij qui-
dem plures facti sunt sacerdotes, idcir-
co quòd morte prohiberentur perma-
24 nere: * hic autem eo quòd maneat in
æternum, sempiternum habet sacerdo-
25 tium. * Vnde & saluare in perpetuū po-
test accedentes per semetipsum ad Deū:
semper viuens ad interpellandū pro no-
26 bis. * Talis enim decebat vt nobis esset
pontifex, sanctus, innocens, impollutus,
segregatus a peccatoribus, & excelsior
27 cælis factus: * qui non habet necessita-
tem quotidie, quemadmodum sacerdo-
tes, ‖ prius pro suis delictis hostias offer- ‖ Leu.16.a.6
re, deinde pro populi: hoc enim fecit
28 semel, seipsum offerendo. * Lex enim
homines constituit sacerdotes infirmita-
tem habentes: sermo autem iurisiuran-
di, qui post legem est, Filium in æter-
num perfectum.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VIII.

CApitulum autem super ea, quæ di- 1
cuntur: Talem habemus Pontificē, A
qui consedit in dextera sedis magnitudi-
nis in cælis, * sanctorum minister, & 2
tabernaculi veri, quod fixit Dominus,
& non homo. * Omnis enim pontifex 3
ad offerendum munera, & hostias consti-
tuitur: vnde necesse est & hunc habere
aliquid, quod offerat: * si ergo esset su- 4
per terram, nec esset sacerdos: cum essent B
qui offerrent secundum legem munera,
* qui exemplari, & vmbræ deseruiunt cæ- 5
lestium. Sicut responsum est Moysi, cū
consummaret tabernaculum: ‖ Vide (in- ‖Exo.25.d.40 Act.7.f.44
quit) omnia facito secundum exemplar,
quod tibi ostensum est in monte. * Nunc 6
autem melius sortitus est ministerium, C
quanto & melioris testamenti mediator
est, quod in melioribus repromissionibus
sancitum est. * Nam si illud prius culpa 7
vacasset: nō vtique secundi locus inqui-
reretur. * Vituperans enim eos dicit: 8
‖ Ecce dies venient, dicit Dominus: & ‖Ier.13.e.31
consummabo super domum Israel, &
super domum Iuda testamentum nouū,
* non secundum testamentum, quod feci 9
patribus eorum in die, qua apprehendi
manū eorum vt educerem illos de Ter-
ra Ægypti: quoniam ipsi non perman-
serunt in testamento meo: & ego ne-
glexi eos, dicit Dominus: * Quia hoc 10
est testamentum, quod disponam domui D
Israel post dies illos, dicit Dominus:
Dando leges meas in mentem eorum,
& in corde eorum superscribam eas: &
ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in
populum: * & non docebit vnusquisque 11
proximum suum, & vnusquisque fratrē
suum, dicens: Cognosce Dominum:
quoniam omnes scient me a minore vs-
que ad maiorem eorum: * quia propi- 12
tius ero iniquitatibus eorum, & pecca-
torum eorum iam non memorabor.
* Dicendo autem nouum: veterauit 13
prius. Quod autem antiquatur, & sene-
scit, prope interitum est.

CAP. IX.

HAbuit quidem & prius, iustificatio- 1
nes culturæ, & Sanctum sæculare. A
2 * ‖ Tabernaculum enim factum est pri- ‖Exo.26.a.1 & 36.a.8
mum, in quo erant candelabra, & men-
sa, & propositio panum, quæ dicitur Sā-
3 cta. * Post velamentum autem secundū,
tabernaculum, quod dicitur Sancta san-
4 ctorum: * aureum habens ‖ thuribulum, ‖Num.16. Leuit.16
& arcam testamenti circumtectam ex
omni parte auro, in qua vrna aurea ha-
bens manna, & virga Aaron, quæ fron-
5 duerat, ‖ & tabulæ testamenti, * superq. ‖3.Reg.8.b.9 2.Par.5.b.10
eam erant Cherubim gloriæ obumbran-
tia propitiatorium: de quibus non est
6 modo dicendum per singula. * His ve-
B ro ita compositis: in priori quidem ta-
bernaculo semper introibant sacerdotes,
7 sacrificiorum officia consummantes: * in
secundo autem ‖ semel in anno solus pō- ‖Exo.30.b.10 Leuit.16.a.2
tifex non sine sanguine, quem offert pro
8 sua, & populi ignorantia: * hoc significā-
te Spiritu sancto, nondum propalatam
esse sanctorum viam, adhuc priore taber-
9 naculo habente statum. * quæ parabola
C est temporis instantis: iuxta quam mu-
nera, & hostiæ offeruntur, quæ non pos-
sunt iuxta conscientiam perfectum face-
re seruientem, solummodo in cibis, &
10 in potibus, * & varijs baptismatibus, &
iustitijs carnis vsque ad tempus corre-
11 ctionis impositis. * Christus autem assi-
stens pontifex futurorum bonorum, per
amplius & perfectius tabernaculum non
manufactum, id est, non huius creatio-
12 nis: * neque per sanguinem hircorum,
aut vitulorum, sed per proprium sangui-
nem introiuit semel in Sancta, æterna
13 redemptione inuenta. * ‖ Si enim sanguis ‖Leui.16.e.14
D hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ
aspersus inquinatos sanctificat ad emun-
14 dationem carnis: * ‖ quanto magis san- ‖1.Pet.1.d.19 1.Ioan.1.c.7 Apoc.1.b.5
guis Christi, qui per Spiritum sanctum
semetipsum obtulit immaculatum Deo,
emundabit conscientiā nostram ab ope-
ribus mortuis, ad seruiendum Deo vi-
15 uenti? * Et ideo noui testamenti media-
tor est: ‖ vt morte intercedente, in re- ‖Gal.3.b.15
demptionem earum præuaricationum,
quæ erant sub priori testamento, repro-
missionē accipiant qui vocati sunt æter-
16 næ hereditatis. * Vbi enim testamentum
est: mors necesse est intercedat testato-
17 ris. * Testamentum enim in mortuis
confirmatum est: alioquin nondum va-
18 let, dum viuit qui testatus est. * Vnde
nec primum quidem sine sanguine dedi-
catum

Digitized by Google

catum est. * Lecto enim omni mandato 19
legis a Moyse vniuerso populo: accipiēs
sanguinem vitulorum, & hircorum cum
aqua & lana coccinea, & hyssopo: ipsum
quoque librum, & omnem populum
|| Exo.24.c.8 aspersit, * dicens: || Hic sanguis testamen 20
ti, quod mandauit ad vos Deus. * Etiam 21
tabernaculum, & omnia vasa ministerij F
sanguine similiter aspersit: * Et omnia 22
pene in sanguine secundum legem mun-
dantur: & sine sanguinis effusione non
fit remissio. * Necesse est ergo exempla- 23
ria quidem cælestium his mundari: ipsa
autem cælestia melioribus hostijs quàm
istis. * Non enim in manufacta Sancta 24
Iesus introiuit exemplaria verorum: sed
in ipsum cælum, vt appareat nunc vul-
tui Dei pro nobis: * Neque vt sæpe of- 25
ferat semetipsum, quemadmodum Pon-
tifex intrat in Sancta per singulos annos
in sanguine alieno: * alioquin oporte- 26
bat eum frequenter pati ab origine mun- G
di: nunc autem semel in consummatio-
ne sæculorum, ad destitutionem peccati,
per hostiam suam apparuit. * Et quem- 27
admodum statutum est hominibus semel
|| Rom.5.b.8 mori, post hoc autem iudicium: * || sic & 28
1.Pet.3.c.18 Christus semel oblatus est ad multorum
exhaurienda peccata: secundo sine pec-
cato apparebit expectantibus se, in sa-
lutem.

CAP. X.

VMbram enim habens lex futurorū 1
bonorum, non ipsam imaginem A
rerum: per singulos annos eisdem ipsis
hostijs, quas offerunt indefinenter, num-
quam potest accedentes perfectos face-
re: * alioquin cessassent offerri: ideo 2
quòd nullam haberent vltra conscien-
tiam peccati, cultores semel mundati:
* sed in ipsis commemoratio peccatorū 3
per singulos annos fit. * impossibile 4
enim est sanguine taurorum & hircorū
auferri peccata. * Ideo ingrediens mun- 5
|| Ps.39.b.7 dum dicit: || Hostiam, & oblationem no- B
luisti: corpus autem aptasti mihi: * ho- 6
locautomata pro peccato non tibi pla-
|| Ibidem. cuerunt. * Tunc dixi: Ecce venio: || in 7
capite libri scriptum est de me: Vt fa-
ciam, Deus, voluntatem tuam. * Supe- 8
rius dicens: Quia hostias, & oblationes,
& holocautomata pro peccato noluisti,
nec placita sunt tibi, quæ secundum
9 legem offeruntur, * tunc dixi: Ecce ve-
nio, vt faciam, Deus, voluntatem tuam:
10 aufert primum, vt sequens statuat. * In
qua volūtate sanctificati sumus per obla-
11 tionem corporis Iesu Christi semel.
C * Et omnis quidem sacerdos præsto est
quotidie ministrans, & easdem sæpe
offerens hostias, quæ numquam possunt
12 auferre peccata: * hic autem vnam pro
peccatis offerens hostiam, in sempiter-
13 num sedet in dextera Dei, * de cetero
expectans || donec ponantur inimici eius || Ps.109.a.2
14 scabellum pedum eius. * Vna enim obla- 1.Cor.15.d.25
tione, consummauit in sempiternum
15 sanctificatos. * Contestatur autem nos
& Spiritus sanctus. Postquam enim di-
16 xit: * || Hoc autem testamentum, quod || Ier. 31.f.31
testabor ad illos post dies illos, dicit Do- Sup.8.c.8
minus, Dando leges meas in cordibus
eorum, & in mentibus eorum superscri-
17 bam eas: * & peccatorum, & iniquita-
D tum eorū iam non recordabor amplius.
18 * Vbi autem horum remissio: iam non
19 est oblatio pro peccato. * Habentes ita-
que fratres fiduciam in introitu sancto-
20 rum in sanguine Christi, * quam initiauit
nobis viam nouam, & viuentem per ve-
21 lamen, id est, carnem suam, * & sacerdo-
22 tem magnum super domum Dei: * ac-
cedamus cùm vero corde in plenitudine
fidei, aspersi corda a conscientia mala,
23 & abluti corpus aqua munda, * tenea-
E mus spei nostræ cōfessionem indeclina-
24 bilē, (fidelis enim est qui repromisit) * &
consideremus inuicem in prouocatio-
nem charitatis, & bonorum operum:
25 * non deserentes collectionem nostram,
sicut consuetudinis est quibusdam, sed
consolantes, & tanto magis quanto vi-
26 deritis appropinquantem diem. * || Vo- || Sup.6.a.4
luntarie enim peccātibus nobis post ac-
ceptam notitiam veritatis, iam non re-
27 linquitur pro peccatis hostia, * terribi-
lis autem quædam expectatio iudicij, &
ignis æmulatio, quæ consumptura est
28 aduersarios. * Irritam quis faciens legem
Moysi, sine vlla miseratione || duobus vel || Deu.17.b.6
29 tribus testibus moritur: * quanto magis Mat.18.b.16
F putatis deteriora mereri supplicia qui fi- Ioan.8.c.17
lium Dei conculcauerit, & sanguinem 1.Cor.13.a.1
testamenti pollutum duxerit, in quo
sanctificatus est, & spiritui gratiæ contu-
30 meliam fecerit? * Scimus enim qui di-
xit:

Digitized by Google

Deu.32.e.35 xit: ‖ Mihi vindicta, & ego retribuam.
Rom.12.d.19 Et iterum: Quia iudicabit Dominus po-
pulum suum. * Horrendum est incidere 31
in manus Dei viuentis. * Rememorami- 32
ni autem pristinos dies, in quibus illu-
minati, magnum certamen sustinuistis
passionum: * & in altero quidem oppro- 33
brijs, & tribulationibus spectaculum fa-
cti: in altero autem socij taliter conuer-
santium effecti. * Nam & vinctis com- 34
passi estis, & rapinam bonorum vestro-
rum cum gaudio suscepistis, cognoscen- G
tes vos habere meliorem, & manentem
substantiam. * Nolite itaque amittere 35
confidentiam vestram, quæ magnam ha-
bet remunerationem. * Patientia enim 36
vobis necessaria est: vt voluntatem Dei
facientes, reportetis promissionem.
‖Hab.2.a.3 * ‖ Adhuc enim modicum aliquantulũ, 37
Rom.1.b.17 qui venturus est, veniet, & non tardabit.
‖Gal.3.b.12 * ‖ iustus autem meus ex fide viuit. quòd 38
si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.
* Nos autem non sumus subtractionis fi- 39
lij in perditionem, sed fidei in acquisi-
tionem animæ.

CAP. XI.

E St autem fides sperandarum substan- 1
tia rerum, argumentum non appa- A
rentium. * In hac enim testimonium cõ- 2
‖Gen.1.a.3 secuti sunt senes. * ‖ Fide intelligimus 3
aptata esse sæcula verbo Dei: vt ex inui-
‖Gen.4.a.4 sibilibus visibilia fierent. * ‖ Fide pluri- 4
mam hostiam Abel, quàm Cain, obtulit
‖Mat.23.d.24 Deo, ‖ per quam testimonium consecu-
tus est esse iustus, testimonium perhiben-
te muneribus eius Deo, & per illam de-
‖Gen.5.c.24 functus adhuc loquitur. * ‖ Fide Henoch 5
Eccl.44.c.16 translatus est ne videret mortem, & non
inueniebatur: quia transtulit illum Deus:
ante translationem enim testimonium
habuit placuisse Deo. * Sine fide autem 6
impossibile est placere Deo. Credere B
enim oportet accedentem ad Deũ quia
est, & inquirentibus se remunerator sit.
‖Gen.6.c.13 * ‖ Fide Noe responso accepto de ijs, quæ 7
Eccl.44.c.17 adhuc non videbantur, metuens aptauit
arcam in salutem domus suæ, per quam
damnauit mundum: & iustitiæ, quæ per
‖Gen.15.a.5 fidem est, heres est institutus. * ‖ Fide qui 8
vocatur Abraham obediuit in locũ exi-
re, quem acceptur us erat in hereditatẽ:
& exijt, nesciens quo iret. * Fide de- 9
moratus est in Terra repromissionis,
tamquam in aliena, in casulis habitan-
do cum Isaac, & Iacob coheredibus re-
10 promissionis eiusdem. * Expectabat
C enim fundamenta habentem ciuitatem:
11 cuius artifex, & conditor Deus. * ‖ Fide ‖Gen.17.a.19
& ipsa Sara sterilis virtutem in conce-
ptionem seminis accepit, etiam præter
tempus ætatis: quoniam fidelem credi-
12 dit esse eum, qui repromiserat. * Pro-
pter quod & ab vno orti sunt (& hoc
emortuo) tamquam sidera cæli in mul-
titudinem, & sicut arena, quæ est ad
13 oram maris, innumerabilis. * Iuxta fi-
dem defuncti sunt omnes isti, non ac-
ceptis repromissionibus, sed a longe
eas aspicientes, & salutantes, & confitẽtes
quia peregrini, & hospites sunt super
14 terram. * Qui enim hæc dicunt, signifi-
15 cant se patriam inquirere. * Et si qui-
dem ipsius meminissent de qua exierũt,
habebant vtique tempus reuertendi.
16 * nunc autem meliorem appetunt, id est,
D cælestem. Ideo non confunditur Deus
vocari Deus eorum: parauit enim illis
17 ciuitatem. * ‖ Fide obtulit Abraham ‖Gen.22.a.1
Isaac, cum tentaretur, & vnigenitum of- Eccli.44.d.21
ferebat, qui susceperat repromissiones;
18 * ad quem dictum est: ‖ Quia in Isaac vo ‖Gen.21.b.12
19 cabitur tibi semen: * arbitrans quia & a Rom.9.b.7
mortuis suscitare potens est Deus: vnde
20 eum & in parabolam accepit. * ‖ Fide ‖Gen.27.d.27
& de futuris benedixit Isaac Iacob, & g.36
21 Esau. * ‖ Fide Iacob, moriens, singulos fi- ‖Gen.48.c.15
liorum Ioseph benedixit: ‖ & adorauit ‖Gen.47.d.3
22 fastigium virgæ eius. * ‖ Fide Ioseph, mo Gen.50.d.24
riens, de profectione filiorum Israel me-
moratus est, & de ossibus suis mandauit.
23 * ‖ Fide Moyses, natus, occultatus est mẽ- ‖Exo.2.a.2
E sibus tribus a parentibus suis, eo quòd vi-
disset elegantem infantem, ‖ & non ti- ‖Exo.1.c.16
24 muerunt regis edictum. * ‖ Fide Moyses ‖Exo.2.b.11
grandis factus negauit se esse filium filiæ
25 Pharaonis, * magis eligens affligi cum po
pulo Dei, quàm temporalis peccati habe
26 re iucunditatem, * maiores diuitias æsti-
mans thesauro Ægyptiorum, impropere-
rium Christi: aspiciebat enim in remu-
27 nerationem. * Fide reliquit Ægyptum,
non veritus animositatem regis: inuisibi-
28 lem enim tamquã videns sustinuit. * ‖ Fi- ‖Exo.12.
de celebrauit pascha, & sanguinis effusio-
nem: ne qui vastabat primitiua, tange-
29 ret eos. * ‖ Fide transierunt Mare rubrum ‖Exo.14.e.22

Digitized by Google

tamquam per aridam terram: quod ex- F
‖Ios.6.d.20 perti Ægyptij, deuorati sunt. * ‖ Fide 30
muri Iericho corruerunt, circuitu die-
rum septem. * Fide Rahab meretrix non 31
Ios.2.a.3 perijt cum incredulis, ‖ excipiens explo-
ratores cum pace. * Et quid adhuc di- 32
cam? Deficiet enim me tempus enarran
tem de Gedeon, Barac, Samson, Iephte,
Dauid, Samuel, & Prophetis: * qui per 33
fidem vicerunt regna, operati sunt iusti-
tiam, adepti sunt repromissiones, obtu-
rauerunt ora leonum, * extinxerunt im- 34
petum ignis, effugerunt aciem gladij,
conualuerunt de infirmitate, fortes fa- G
cti sunt in bello, castra verterunt exte-
rorum: * acceperunt mulieres de resur- 35
rectione mortuos suos: alij autem di-
stenti sunt non suscipientes redemptio-
nem, vt meliorem inuenirent resurre-
ctionem. * Alij vero ludibria, & ver- 36
bera experti, insuper & vincula, & car-
ceres: * lapidati sunt, secti sunt, tentati 37
sunt, in occisione gladij mortui sunt,
circuierunt in melotis, in pellibus ca-
prinis, egentes, angustiati, afflicti: * qui- 38
bus dignus non erat mundus: in solitu-
dinibus errantes, in montibus, & spe-
luncis, & in cauernis terræ. * Et hi om- 39
nes testimonio fidei probati, non acce-
perunt repromissionem, * Deo pro no- 40
bis melius aliquid prouidente, vt non
sine nobis consummarentur.

CAP. XII.

I Deoque & nos tantam habentes im- 1
‖Rom.6.a.4 positam nubem testium, ‖ deponen- A
Colos.3.b.8 tes omne pondus, & circumstans nos
Eph.4.c.23 peccatum, per patientiam curramus ad
1.Pet.2.a.1.& 4.a.1 propositum nobis certamen: * aspicien- 2
tes in Auctorem fidei, & consummato-
rem Iesum, qui proposito sibi gaudio
sustinuit crucem, confusione contempta,
atque in dextera sedis Dei sedet. * Re- 3
cogitate enim eum, qui talem sustinuit B
a peccatoribus aduersum semetipsum
contradictionem: vt ne fatigemini, ani-
mis vestris deficientes. * Nondum enim 4
vsque ad sanguinem restitistis, aduersus
peccatum repugnantes: * & obliti estis 5
consolationis, quæ vobis tamquam filijs
‖Prou.3.b.11 loquitur, dicens: ‖ Fili mi, noli negligere
Apoc.3.d.19 disciplinam Domini: neque fatigeris
dum ab eo argueris. * Quem enim dili- 6
git Dominus, castigat: flagellat autem
7 omnem filium, quem recipit. * In dis-
ciplina perseuerate. Tamquam filijs
vobis offert se Deus: quis enim filius,
8 quem non corripit pater? * Quòd si ex-
C tra disciplinam estis, cuius participes fa-
cti sunt omnes: ergo adulteri, & non
9 filij estis. * Deinde patres quidem car-
nis nostræ, eruditores habuimus, & re-
uerebamur eos. non multo magis ob-
temperabimus Patri spirituum, & viue-
10 mus? * Et illi quidem in tempore pau-
corum dierum, secundum voluntatē suā
erudiebant nos: hic autem ad id, quod
vtile est in recipiendo sanctificationem
11 eius. * Omnis autem disciplina in præ-
D senti quidem videtur non esse gaudij,
sed mœroris: postea autem fructum pa-
catissimum exercitatis per eam, reddet
12 iustitiæ. * Propter quod remissas ma-
13 nus, & soluta genua, erigite, * & gres-
sus rectos facite pedibus vestris: vt non
claudicans quis erret, magis autem sa-
14 netur. * ‖ Pacem sequimini cum omni- ‖Rom.12.b.8
bus, & sanctimoniam, sine qua nemo
15 videbit Deum: * contemplantes nequis
desit gratiæ Dei: nequa radix amaritu-
dinis sursum germinans impediat, &
16 per illam inquinentur multi. * Ne quis
E fornicator, aut profanus ‖ vt Esau: qui ‖Gen.25.d.33
propter vnam escam vendidit primiti-
17 ua sua: * scitote enim quoniam ‖ & po- ‖Gen.27.f.38
stea cupiens hereditare benedictionem,
reprobatus est: non enim inuenit pœ-
nitentiæ locum, quamquam cum lacry-
18 mis inquisisset eam. * ‖ Non enim acces- ‖Exo.19.b.12
sistis ad tractabilem montem, & accen- & 20.c.21
sibilem ignem, & turbinem, & caligi-
19 nem, & procellam, * & tubæ sonum, &
vocem verborum, quam qui audierunt,
excusauerunt se, ne eis fieret verbum.
20 * Non enim portabant quod dicebatur:
‖ Et si bestia tetigerit montem, lapida- ‖Exo.19.a.1
21 bitur. * Et ita terribile erat quod vide-
F batur. Moyses dixit: Exterritus sum, &
22 tremebundus. * Sed accessistis ad Sion
montem, & ciuitatem Dei viuentis, Ie-
rusalem cælestem, & multorum millium
23 Angelorum frequentiam, * & Ecclesiam
primitiuorum, qui conscripti sunt in cæ-
lis, & iudicem omnium Deum, & spi-
24 ritus iustorum perfectorum, * & testa-
menti noui mediatorem Iesum, & san-
guinis aspersionem melius loquentem

quàm

Digitized by Google

quàm Abel. * Videte ne recusetis lo- 25
quentem. Si enim illi non effugerunt, G
recusantes eum, qui super terram loque-
batur: multo magis nos, qui de cælis
loquentem nobis auertimus. * cuius vox 26
mouit terram tunc: nunc autem repro-
‖Agg.2.b.7 mittit, dicens: ‖Adhuc semel: & ego
mouebo non solũ terram, sed & cælum.
* Quod autem, Adhuc semel, dicit: de- 27
clarat mobilium translationem tam quã
factorum, vt maneant ea, quæ sunt im-
mobilia. * Itaque regnum immobile 28
suscipientes, habemus gratiam: per quã
seruiamus placentes Deo, cum metu &
‖Deut.4.d.24 reuerentia. * ‖Etenim Deus noster ignis 29
consumens est.

CAP. XIII.

CHaritas fraternitatis maneat in vo- 1
bis. * ‖Et hospitalitatem nolite 2
‖Rom.12.c.13 1.Pet.4.c.9 obliuisci, per hanc enim ‖latuerunt qui- A
‖Gen.18.2.3 & 19.2.2 dam, Angelis hospitio receptis. * Me- 3
mentote vinctorum, tamquam simul
vincti: & laborantium, tamquam &
ipsi in corpore morantes. * Honorabi- 4
le connubium in omnibus, & thorus
immaculatus. Fornicatores enim, &
adulteros iudicabit Deus. * Sint mores 5
sine auaritia, contenti præsentibus: ipse
‖Ioſ.1.a.5 enim dixit: ‖Non te deseram, neque
derelinquam. * ita vt confidenter dica- 6
‖Ps.117.a.6 mus: ‖Dominus mihi adiutor: non ti-
mebo quid faciat mihi homo. * Me- 7
mentote præpositorum vestrorum, qui B
vobis locuti sunt verbum Dei: quorum
intuentes exitum conuersationis, imita-
mini fidem. * Iesus Christus heri, & 8
hodie: ipse & in sæcula. * Doctrinis va- 9
rijs, & peregrinis nolite abduci. Opti-
mum est enim gratia stabilire cor, non
escis: quæ non profuerunt ambulantibus
in eis. * Habemus altare, de quo edere 10
non habent potestatem, qui tabernacu-
11 lo deseruiunt. * ‖Quorum enim anima- ‖Leui.16.f.27
lium infertur sanguis pro peccato in
Sancta per pontificem, horum corpora
12 cremantur extra castra. * Propter quod
C & Iesus, vt sanctificaret per suum san-
guinem populum, extra portam passus
13 est. * Exeamus igitur ad eum extra ca-
14 stra, improperium eius portantes. * ‖Nõ ‖Mich.2.c.10
enim habemus hic manentem ciuitatem,
15 sed futuram inquirimus. * Per ipsum
ergo offeramus hostiam laudis semper
Deo, idest, fructum labiorum confiten-
16 tium nomini eius. * Beneficentiæ autẽ,
& communionis nolite obliuisci: talibus
17 enim hostijs promeretur Deus. * Obedi-
te præpositis vestris, & subiacete eis.
Ipsi enim peruigilant quasi rationem
pro animabus vestris reddituri, vt cum
gaudio hoc faciant, & non gementes:
18 hoc enim non expedit vobis. * Orate
D pro nobis: confidimus enim quia bo-
nam conscientiam habemus in omnibus
19 bene volentes conuersari. * Amplius
autem deprecor vos hoc facere, quò ce-
20 lerius restituar vobis. * Deus autem
pacis, qui eduxit de mortuis pastorem
magnum ouium, in sanguine testamen-
ti æterni, Dominum nostrum Iesum
21 Christum, * aptet vos in omni bono, vt
faciatis eius voluntatem: faciens in vo-
bis quod placeat coram se per Iesum
Christum: cui est gloria in sæcula sæcu-
22 lorum. Amen. * Rogo autem vos fra-
tres, vt sufferatis verbum solatij. Ete-
23 nim perpaucis scripsi vobis. * Cogno-
scite fratrem nostrum Timotheum di-
missum: cum quo (si celerius venerit)
24 videbo vos. * Salutate omnes præpositos
vestros, & omnes sanctos. Salutant
25 vos de Italia fratres. * Gratia cum om-
nibus vobis. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA CATHOLICA B. IACOBI APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

IACOBVS Dei, & 1
Domini nostri Iesu A
Christi seruus, duodecim tribubus, quæ
sunt in dispersione, 2
salutem. * Omne
gaudium existimate
fratres mei, cum in tentationes varias
incideritis: * ‖ scientes quòd probatio 3
fidei vestræ patientiam operatur. * Pa- 4
tientia autem opus perfectum habet: vt
sitis perfecti & integri in nullo deficien-
tes. * Si quis autem vestrum indiget sa- 5
pientia, postulet a Deo, qui dat omnibus
affluenter, & non improperat: & dabi-
tur ei. * ‖ Postulet autem in fide nihil 6
hæsitans: qui enim hæsitat, similis est B
fluctui maris, qui a vento mouetur &
circumfertur. * non ergo æstimet homo 7
ille quòd accipiat aliquid a Domino.
* Vir duplex animo inconstans est in 8
omnibus vijs suis. * Glorietur autem 9
frater humilis in exaltatione sua: * di- 10
ues autem in humilitate sua, ‖ quoniam
sicut flos fœni transibit: * exortus est 11
enim sol cum ardore, & arefecit fœnum,
& flos eius decidit, & decor vultus eius
deperijt: ita & diues in itineribus suis
marcescet. * ‖ Beatus vir, qui sustinet ten- 12
tationem: quoniam cum probatus fue-
rit, accipiet coronam vitæ, quam repro-
misit Deus diligentibus se. * Nemo cum 13
tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: C
Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. * Vnusquisque 14
vero tentatur a cõcupiscentia sua abstra-
ctus, & illectus. * Deinde concupiscen- 15
tia cum conceperit, parit peccatum: pec-
catum vero cum consummatum fuerit,
generat mortem. * Nolite itaque errare 16
fratres mei dilectissimi. * Omne datum 17
optimum, & omne donum perfectum
desursum est, descendens a Patre lumi-
num, apud quem non est transmutatio,
nec vicissitudinis obumbratio. * Volun- 18
tarie enim genuit nos verbo veritatis, vt
simus initium aliquod creaturæ eius.
* Scitis fratres mei dilectissimi. ‖ Sit au- 19
tem omnis homo velox ad audiendum:
tardus autem ad loquendum, & tardus
ad iram. * Ira enim viri, iustitiam Dei 20
non operatur. * Propter quod abijcien- 21
tes omnem immunditiam, & abundan-
tiam malitiæ, in mansuetudine suscipite D
insitum verbum, quod potest saluare ani-
mas vestras. * ‖ Estote autem factores 22
verbi, & non auditores tantum: fallen-
tes vosmetipsos. * Quia si quis auditor 23
est verbi, & non factor: hic comparabi-
tur viro consideranti vultum natiuitatis
suæ in speculo: * considerauit enim se, 24
& abijt, & statim oblitus est qualis fue-
rit. * Qui autem perspexerit in legem 25
perfectam libertatis, & permanserit in
ea, non auditor obliuiosus factus, sed fa-
ctor operis: hic beatus in facto suo erit.
* Si quis autem putat se religiosum esse, 26
non refrenans linguam suam, sed sedu-
cens cor suum; huius vana est religio.
* Religio munda, & immaculata apud 27
Deum & Patrem, hæc est: Visitare pupil-
los, & viduas in tribulatione eorum, & im
maculatum se custodire ab hoc sæculo.

‖ Rom. 5. a. 3
‖ Mat. 7. a. 7. & 21. c. 22 Mar. 11. c. 24 Luc. 11. b. 9 Ioan. 14. b. 13 & 16. e. 23. f. 24
‖ Eccli. 14. c. 18 Isa. 40. b. 6 1. Pet. 1. d. 24
‖ Iob. 5. c. 17
‖ Prou. 17. d. 27
‖ Mat. 7. d. 21 Rom. 2. b. 18

CAP. II.

FRatres mei, nolite in personarum 1
acceptione habere fidem Domini A
nostri Iesu Christi gloriæ. * Etenim
si introierit in conuentum vestrum vir 2
aureum

Leui. 19. e. 15 Deut. 1. c. 15 & 16. d. 19 Prou. 24. e. 23 Eccli. 42. a. 1

aureum annulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu, * & intendatis in eum, qui 3
indutus est veste præclara, & dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum: * nonne iudicatis apud 4
vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? * Audite fratres 5
mei dilectissimi, nonne Deus elegit pau B
peres in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni, quod repromisit Deus di ligentibus se? * Vos autem exhonorastis 6
pauperem. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad iudicia? * Nonne ipsi blasphemant 7
bonum nomen, quod inuocatum est super vos? * Si tamen legem perficitis re 8
galem secundũ Scripturas: ‖Diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis: * si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi 9
transgressores: * ‖Quicumque autem 10
totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. * Qui 11
enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, C
Non occides. Quòd si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis. * Sic loquimini, & sic facite 12
sicut per legem libertatis incipientes iudicari. * Iudicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam: 13
superexaltat autem misericordia iudicium. * Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides sal- 14
uare eum? * ‖Si autem frater, & soror 15
nudi sint, & indigeant victu quotidiano, * dicat autem aliquis ex vobis illis: 16
Ite in pace, calefacimini & saturamini: non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? * Sic & 17
fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. * Sed dicet quis: Tu fidem 18
habes, & ego opera habeo. ostende mihi fidem tuam sine operibus: & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. * Tu credis quoniam vnus est Deus: Be- 19
ne facis: & dæmones credunt, & contremiscunt. * Vis autem scire o homo ina- D 20
nis, quoniam fides sine operibus mortua est? * ‖Abraham pater noster nonne 21
ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? * Vides quo- 22
niam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides consummata est?
23 * Et suppleta est Scriptura, dicens: ‖Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus
24 est. * Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum?
25 * Similiter ‖ & Rahab meretrix, nonne
26 ex operibus iustificata est suscipiens nũcios, & alia via eijciens? * Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.

‖Leui.19.d.18 Mat.22.d.39 Mat. 12. c.31 Rom.13. c.9 Gal.5. c.14 Leuit.19.c.15 Deut.17 c.18 Mat.5.c.19

‖1.Io.3. c.17

‖Gen.22.b.9

‖Gen.15 b.6 Rom.4.a.3 Gal. 3. a.6

‖Ios.2.a.10

CAP. III.

1 A NOlite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iu-
2 dicium sumitis. * In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir. potest etiam freno circumducere totum cor-
3 pus. * Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, & om-
4 ne corpus illorum circumferimus. * Ecce & naues, cum magnæ sint, & a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo vbi impetus diri-
5 gentis voluerit. * Ita & lingua modi- B
cum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm ma-
6 gnam siluam incendit! * Et lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ inflammata a gehen-
7 na. * Omnis enim natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & ceterorum domantur, & domita sunt a natura hu-
8 mana: * linguam autem nullus homi- C
num domare potest: inquietum malum,
9 plena veneno mortifero. * In ipsa benedicimus Deum & Patrem: & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitu-
10 dinem Dei facti sunt. * Ex ipso ore procedit benedictio, & maledictio. Non
11 oportet, fratres mei, hæc ita fieri. * Numquid fons de eodem foramine emanat
12 dulcem, & amaram aquam? * Numquid potest, fratres mei, ficus vuas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem po-
13 test facere aquam. * Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in
14 mansuetudine sapiẽtiæ. * Quòd si zelum

Matt.23.a.8

Digitized by Google

amarum habetis, & contentiones sint D
in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem. * non 15
est enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica.
* Vbi enim zelus & contentio: ibi in- 16
constantia, & omne opus prauum.
* Quæ autem desursum est sapientia, 17
primùm quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.
* Fructus autem iustitiæ, in pace semina- 18
tur, facientibus pacem.

CAP. IIII.

VNde bella, & lites in vobis? Non- 1
ne hinc? ex concupiscentijs ve- A
stris, quæ militant in membris vestris?
* Concupiscitis, & non habetis: occidi- 2
tis, & zelatis: & non potestis adipisci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non postulatis. * Petitis, 3
& non accipitis: eo quòd male petatis: vt in concupiscentijs vestris insumatis.
* Adulteri nescitis quia amicitia huius 4
mundi, inimica est Dei? Quicũque ergo B
voluerit amicus esse sæculi huius, inimicus Dei constituitur. * An putatis quia 5
inaniter Scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis? * Maiorem autem dat gratiam. Pro- 6
|| Prou. 3. d. 34 pter quod dicit: || Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. * Subdi- 7
ti ergo estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet a vobis. * Appropinqua- 8
te Deo, & appropinquabit vobis. Emũ- C
date manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo. * Miseri estote, 9
& lugete, & plorate: risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœ-
|| 1. Pet. 1. b. 6 rorem. * || Humiliamini in conspectu 10
Domini, & exaltabit vos. * Nolite de- 11
trahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suũ, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, sed iudex. * Vnus est legislator, & iudex, 12
|| Rom. 14. a. 4 qui potest perdere, & liberare. * || Tu 13
autem quis es, qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabi- D
14 mur, & lucrum faciemus: * qui ignora-
15 tis quid erit in crastino. * Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur; pro eo vt dicatis: Si Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.
16 * Nunc autem exultatis in superbijs vestris. Omnis exultatio talis, maligna
17 est. * Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.

CAP. V.

1 AGite nunc diuites, plorate vlulan-
A tes in miserijs vestris, quæ adue-
2 nient vobis. * Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vestimenta vestra a tineis
3 comesta sunt. * Aurum, & argentum vestrum æruginauit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.
4 * Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat: & clamor eorum in
5 aures Domini sabbaoth introiuit. * Epulati estis super terram, & in luxurijs enutristis corda vestra in die occisionis.
6 * Addixistis, & occidistis iustum, & non
7 restitit vobis. * Patientes igitur estote
B fratres vsque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat
8 temporaneum, & serotinum. * Patientes igitur estote & vos, & confirmate corda vestra: quoniam aduentus Domini ap-
9 propinquauit. * Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, vt non iudicemini.
10 Ecce iudex ante ianuam assistit. * Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas: qui locu-
11 ti sunt in nomine Domini. * Ecce bea-
C tificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus
12 est, & miserator. * Ante omnia autem fratres mei || nolite iurare, neque per cœ- || Matt. 5. b. 34
lum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non: vt
13 non sub iudicio decidatis. * Tristatur aliquis vestrum? oret: Æquo animo
14 est? psallat. * Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent

Digitized by Google

orent super eum, vngentes eum oleo D
in nomine Domini: * & oratio fidei sal- 15
uabit infirmum, & alleuiabit eum Do-
minus: & si in peccatis sit, remittentur
ei. * Confitemini ergo alterutrum pec- 16
cata vestra, & orate pro inuicem vt sal-
uemini: multum enim valet deprecatio
iusti assidua. * ‖ Elias homo erat similis 17
nobis passibilis: & oratione orauit vt
non plueret super terram, & non pluit
annos tres, & menses sex. * Et rursum
18 orauit: & cælum dedit pluuiam, & ter-
ra dedit fructum suum. * Fratres mei,
19 si quis ex vobis errauerit a veritate, &
conuerterit quis eum: * scire debet quo-
20 niam qui conuerti fecerit peccatorem
ab errore viæ suæ, saluabit animam eius
a morte, & operiet multitudinem pec-
catorum.

‖ 3.Reg.17.a.1 Luc.4.d.25

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PETRVS Apostolus 1
Iesu Christi, electis A
aduenis dispersionis
Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bi-
thyniæ * secundum 2
præscientiam Dei Pa
tris, in sanctificationem Spiritus, in obe-
dientiam, & aspersionem sanguinis Iesu
Christi: Gratia vobis, & pax multipli-
cetur. * ‖ Benedictus Deus & Pater Do- 3
mini nostri Iesu Christi, qui secundum
misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuam, per resurrectio-
nem Iesu Christi ex mortuis, * in here- 4
ditatem incorruptibilem, & incontamina-
tam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis in vobis, * qui in virtute 5
Dei custodimini per fidem in salutem, B
paratam reuelari in tempore nouissimo.
* In quo exultabitis, modicum nunc si 6
oportet contristari in varijs tentationi-
bus: * vt probatio vestræ fidei multo 7
pretiosior auro (quod per ignem pro-
batur) inueniatur in laudem, & glo-
riam, & honorem in reuelatione Iesu
8 Christi: * quem cum non videritis,
diligitis: in quem nunc quoque non vi-
dentes creditis: credentes autem exulta-
bitis lætitia inenarrabili, & glorificata:
9 * reportantes finem fidei vestræ, salu-
10 tem animarum. * De qua salute exqui-
sierunt, atque scrutati sunt prophetæ,
qui de futura in vobis gratia propheta-
11 uerunt: * scrutantes in quod, vel qua-
le tempus significaret in eis Spiritus Chri
sti: prænuncians eas quæ in Christo sunt
12 passiones, & posteriores glorias: * qui-
C bus reuelatum est quia non sibimetip-
sis, vobis autem ministrabant ea, quæ
nunc nunciata sunt vobis per eos, qui
euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto
misso de cælo, in quem desiderant An-
13 geli prospicere. * Propter quod succin-
cti lumbos mentis vestræ, sobrij
perfecte sperate in eam, quæ offertur
vobis, gratiam, in reuelationem Iesu
14 Christi: * quasi filij obedientiæ, non
configurati prioribus ignorantiæ ve-
15 stræ desiderijs: * sed secundum eum, qui
vocauit vos, Sanctum: & ipsi in omni
16 conuersatione sancti sitis: * quoniã scri-

‖ 1.Cor.1.a.3 Eph.1.a.3

Digitized by Google

ptum est: ‖Sancti eritis, quoniam ego
Sanctus sum. * Et si patrem inuocatis 17
eum, qui ‖ sine acceptione personarum
iudicat secundum vniuscuiusque opus,
in timore incolatus vestri tempore con-
uersamini. * Scientes quòd non corru- 18
ptibilibus auro, vel argento redempti D
estis de vana vestra cõuersatione pater-
næ traditionis: * ‖ sed pretioso sanguine 19
quasi agni immaculati Christi, & incõ-
taminati: * præcogniti quidẽ ante mun- 20
di constitutionem, manifestati autem
nouissimis tẽporibus propter vos, * qui 21
per ipsum fideles estis in Deo, qui su-
scitauit eum a mortuis, & dedit ei glo-
riam, vt fides vestra, & spes esset in
Deo: * Animas vestras castificantes in 22
obedientia charitatis, in fraternitatis a-
more, simplici ex corde inuicem diligi-
te attentius: * renati non ex seminẽ cor- 23
ruptibili, sed incorruptibili per verbum
Dei viui, & permanentis in æternum:
* ‖ quia omnis caro vt fœnum: & om- 24
nis gloria eius tamquã flos fœni: exa-
ruit fœnum, & flos eius decidit. * Ver- 25
bum autem Domini manet in æternũ.
hoc est autem verbum, quod euangeli-
zatum est in vos.

‖ Leu. 11. g. 44 & 19 a. 2 & 20. b. 7
‖ Deu. 10. d. 17
Rom. 2. b. 11
Galat. 2. b. 6
‖ 1. Cor. 6. d. 20. & 7. d 23
Hebr. 9. d. 12
1. Ioan. 1. b. 7
Apoc. 1. b. 5
‖ Isai. 40. b. 6
Eccli. 14. c. 18
Iac. 1. b. 10

CAP. II.

Deponentes igitur omnem malitiã, 1
& omnem dolum, & simulatio- A
nes, & inuidias, & omnes detractiones,
* sicut modo geniti infantes, rationabi-
le, sine dolo lac concupiscite: vt in eo 2
crescatis in salutem: * si tamen gustastis 3
quoniam dulcis est Dominus. * Ad quẽ 4
accedentes lapidem viuum, ab homini-
bus quidem reprobatum, a Deo autem
electum, & honorificatum: * & ipsi tã- 5
quam lapides viui superædificamini, do-
mus spiritualis, sacerdotium sanctum,
offerre spirituales hostias, acceptabiles
Deo per Iesum Christũ: * Propter quod 6
continet Scriptura: ‖ Ecce pono in Sion B
lapidem summũ angularem, electũ, pre-
tiosum: & qui crediderit in eũ, non cõ-
fundetur. * Vobis igitur honor credẽti- 7
bus: non credentibus autem ‖ lapis, quẽ
reprobauerunt ædificantes, hic factus est
in caput anguli: * & lapis offensionis, & 8
petra scandali his, qui offendunt verbo,

Rom. 6. a. 4
Ephes. 4. c. 22
Col. 3. b. 8
Heb. 12. a. 1
‖ Isai. 28. d. 16
Rom. 9. g. 33
‖ Ps. 117. d. 21
Matt. 21. d. 42
Act. 4. b. 11
Isai. 8. c. 14

9 nec credunt in quo & positi sunt. * Vos
autem genus electum, regale sacerdo-
tium, gens sancta, populus acquisitio-
nis: vt virtutes annuncietis eius, qui de
tenebris vos vocauit in admirabile lu-
10 men suum. * ‖ Qui aliquãdo non popu- ‖ Osee 2. d. 23
lus, nunc autem populus Dei: qui non Rom. 9. c. 25
consecuti misericordiam, nunc autem
11 misericordiam consecuti. * ‖ Charissi- ‖ Ro. 13. d. 14
mi, obsecro vos tamquam aduenas & Gal. 5. c. 16
C peregrinos abstinere vos a carnalibus
desiderijs, quæ militant aduersus animã,
12 * conuersationem vestram inter Gentes
habentes bonam: vt in eo, quod de-
trectant de vobis tamquam de malefa-
ctoribus, ex bonis operibus vos consi-
derantes, glorificent Deum in die visita-
13 tionis. * ‖ Subiecti igitur estote omni ‖ Ro. 13. a. 1
humanæ creaturæ propter Deum: siue
14 regi quasi præcellenti: * siue ducibus tã-
quam ab eo missis ad vindictam male-
15 factorum, laudem vero bonorũ: * quia
sic est voluntas Dei, vt benefaciẽtes ob-
mutescere faciatis imprudẽtium homi-
16 num ignorantiam: * quasi liberi, & non
quasi velamen habentes malitiæ liber-
17 tatem, sed sicut serui Dei. * Omnes ho-
norate: ‖ fraternitatem diligite: Deum ‖ Ro. 12. c. 10
18 timete: Regem honorificate. * ‖ Serui ‖ Ephes. 6. a. 5
subditi estote in omni timore dominis, Col. 3. d. 22
non tantum bonis & modestis, sed etiã Ti. 2. c. 9
19 dyscolis. * Hæc est enim gratia, si pro-
D pter Dei conscientiam sustinet quis tri-
20 stitias, patiens iniuste. * Quæ enim est
gloria, si peccantes, & colaphizati suf-
fertis? Sed si bene facientes patienter
sustinetis: hæc est gratia apud Deum.
21 * In hoc enim vocati estis: quia & Chri-
stus passus est pro nobis, vobis relin-
quens exemplum vt sequamini vestigia
22 eius. * ‖ qui peccatum non fecit, nec in- ‖ Isai. 53. c. 9
23 uentus est dolus in ore eius: * qui cum
malediceretur, non maledicebat: cum
pateretur, non comminabatur: tradebat
24 autem iudicanti se iniuste: * ‖ qui pec- ‖ 2. Ioan. 3. a. 5
cata nostra ipse pertulit in corpore suo Isai. 53. b. 5
super lignum: vt peccatis mortui,
iustitiæ viuamus: cuius liuore sana-
25 ti estis. * Eratis enim sicut oues errã-
tes, sed conuersi estis nunc ad pasto-
rem, & episcopum animarum vo-
strarum.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

Col. 3. e. 18 Ephes. 5. e. 25 — SImiliter & mulieres subditæ sint viris suis: vt & si qui nõ credunt verbo, per mulierum conuersationem sine verbo lucrifiãt, * cõsiderantes in timore castam cõuersationem vestrã. * ‖ Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: * sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti, & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. * Sic enim aliquando & sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subiectæ proprijs viris. * ‖ Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cuius estis filiæ benefacientes, & non pertimentes vllam perturbationem. * ‖ Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tamquam & coheredibus gratiæ vitæ: vt non impediãtur orationes vestræ. * In fine autem omnes vnanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: * ‖ non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed econtrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, vt benedictionem hereditate possideatis. * ‖ Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo, & labia eius ne loquantur dolum. * ‖ Declinet a malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam: * Quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum: Vultus autem Domini super facientes mala. * Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? * ‖ Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini. * Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe. * ‖ sed cum modestia, & timore, conscientiam habentes bonam: vt in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conuersationem. * Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quàm malefacientes. * quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, viuificatus autem spiritu. * In quo & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicauit: * qui increduli fuerant aliquando, ‖ quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est octo animæ saluæ factæ sunt per aquam. * Quod & vos nunc similis formæ saluos facit baptisma: nõ carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi, * qui est in dextera Dei, deglutiens mortem vt vitæ æternæ heredes efficeremur: profectus in cælũ subiectis sibi angelis, & potestatibus, & virtutibus.

‖ Gen. 18. b. 12 — ‖ 1. Cor. 7. a. 3 — ‖ Pro. 17. c. 13 Ro. 12. d. 17 1. Thes. 5. d. 15 — ‖ Psal. 33. c. 13 — ‖ Isai. 1. c. 16 — ‖ Matt. 5. a. 10 — ‖ Sup. 2. c. 21 Rom. 5. b. 6 Heb. 9. d. 28 — ‖ Gen. 6. b. 14 Mat. 24. d. 37 Luc. 17. f. 26

CAP. IIII.

CHristo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desijt a peccatis: * Vt iam non desiderijs hominũ, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne viuat temporis. * ‖ Sufficit enim præteritum tẽpus ad voluntatem Gentiũ consummandam his, qui ambulauerunt in luxurijs, desiderijs, vinolentijs, comessationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus. * In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandẽ luxuriæ confusionem, blasphemãtes. * Qui reddent rationem ei, qui paratus est iudicare viuos & mortuos. * Propter hoc enim & mortuis euangelizatũ est: vt iudicentur quidem secundum homines in carne, viuant autem secundum Deum in Spiritu. * Omnium autem finis appropinquauit. Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus. * Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis charitatem continuã habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum. * Hospitales inuicem sine murmuratione: * ‖ Vnusquisque, sicut accepit gratiã, in alterutrũ illam administrantes, sicut boni dispẽsatores multiformis gratiæ Dei. * ‖ Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus: vt in omnibus hono-

‖ Ephe. 4. e. 28 — ‖ Pro. 10. b. 12 Rom. 12. c. 13 Hebr. 13. a. 2 Phil. 2. b. 14 — ‖ Ro. 12. b. 6 1. Cor. 4. a. 8

Digitized by Google

honorificetur Deus per Iesum Christũ :
cui est gloria, & imperium in sæcula
sæculorum : Amen. * Charissimi, nolite 12
peregrinari in feruore, qui ad tentatio-
nem vobis fit, quasi noui aliquid vobis
contingat : * sed communicantes Chri- 13
sti passionibus gaudete, vt & in reuela-
tione gloriæ eius gaudeatis exultantes.
* Si exprobramini in nomine Christi, 14
beati eritis : quoniam quod est honoris, D
gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius
Spiritus, super vos requiescit. * Nemo 15
autem vestrũ patiatur vt homicida, aut
fur, aut maledicus, aut alienorum appe-
titor. * Si autem vt Christianus, non 16
erubescat : glorificet autẽ Deum in isto
nomine. * quoniam tempus est vt inci- 17
piat iudicium a domo Dei. Si autem
primùm a nobis : quis finis eorum, qui
‖Pro.11.d.31 non credunt Dei Euangelio? * ‖Et si iu- 18
stus vix saluabitur, impius, & peccator
vbi parebunt? * Itaque & hi, qui patiũ- 19
tur secundum voluntatem Dei, fideli
Creatori commendent animas suas in
benefactis.

CAP. V.

SEniores ergo, qui in vobis sunt, ob- 1
secro, consenior & testis Christi A
passionum : qui & eius, quæ in futuro
reuelanda est, gloriæ communicator :
* pascite qui in vobis est gregem Dei, 2
prouidentes non coacte, sed spontanee secundum Deum : neque turpis lucri gratia, sed voluntarie : * neque vt 3
dominantes in cleris, sed forma facti
4 gregis ex animo. * Et cum apparuerit
B princeps pastorum, percipietis immar-
5 cescibilem gloriæ coronam. * Similiter
adolescentes subditi estote senioribus.
‖ Omnes autem inuicem humilitatem ‖Ro.12.c.10
insinuate, ‖ quia Deus superbis resistit, ‖Iac.4.c.10
6 humilibus autem dat gratiam. * Humi- Psal.54.d.23
liamini igitur sub potenti manu Dei, Matt.6.e.25
vt vos exaltet in tempore visitationis : Luc.18.c.12
7 * omnem solicitudinem vestram proij-
cientes in eum, quoniam ipsi cura est
8 de vobis. * Sobrij estote, & vigilate :
C quia aduersarius vester diabolus tam-
quam leo rugiens circuit, quærens quẽ
9 deuoret : * Cui resistite fortes in fide :
scientes eandem passionem ei, quæ in
mundo est, vestræ fraternitati fieri.
10 * Deus autem omnis gratiæ, qui voca-
uit nos in æternam suam gloriam in
Christo Iesu, modicum passos ipse per-
11 ficiet, confirmabit, solidabitque. * Ip-
si gloria, & imperium in sæcula sæ-
12 culorum : Amen. * Per Siluanum fi-
D delem fratrem vobis, vt arbitror, bre-
uiter scripsi : obsecrans & contestans,
hanc esse veram gratiam Dei, in
13 qua statis. * Salutat vos Ecclesia, quæ
est in Babylone coëlecta, & Marcus fi-
14 lius meus. * Salutate inuicem in
osculo sancto : Gratia vobis
omnibus, qui estis in
Christo Iesu.
Amen.

* * *

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

SIMON Petrus, ſeruus, & Apoſtolus Ieſu Chriſti, 1 A
ijs, qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri, &
Saluatoris Ieſu Chriſti. * Gratia vobis, & pax adimpleatur 2
in cognitione Dei, & Chriſti Ieſu Domini noſtri: * quomodo omnia nobis 3
diuinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitã, & pietatem donata ſunt, per cognitionẽ eius,
qui vocauit nos propria gloria, & virtute, * per quem maxima, & pretioſa no- 4
bis promiſſa donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ: fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcẽtiæ corruptionem. * Vos autem curam 5
omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide B
veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam, * in ſcientia autem abſtinentiam, 6
in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, * in pietate au- 7
tem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. * Hæc 8
enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent, non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione. * Cui enim non præſto ſunt 9
hæc, cæcus eſt, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum. * Quapropter fra- 10
tres magis ſatagite vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electio- C
nem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. * Sic enim abun- 11
danter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri, &
12 Saluatoris Ieſu Chriſti. * Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes & confirmatos
13 vos in præſenti veritate. * Iuſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitio-
14 ne: * certus quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei ſecundum quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ‖ ſignifica- ‖ Ioan. 21. f. 19
15 uit mihi. * Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum,
16 vt horum memoriam faciatis. * ‖ Non enim doctas fabulas ſecuti notam feci- ‖ 1. Cor. 1. c. 7
mus vobis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem, & præſentiam: ſed ſpeculato-
17 res facti illius magnitudinis. * Acci- D
piens enim a Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſcemodi a magnifica gloria: ‖ Hic eſt Fi- ‖ Matt. 17. a. 5
lius meus dilectus, in quo mihi com-
18 placui, ipſum audite. * Et hanc vocem nos audiuimus de cælo allatam, cum eſ-
19 ſemus cum ipſo in monte ſancto. * Et habemus firmiorem propheticũ ſermonem: cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in
20 cordibus veſtris: * ‖ hoc primum intel- ‖ 2. Timot. 3. d. 16
ligentes quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit.
21 * Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAP.

Digitized by Google

honorificetur Deus per Iesum Christũ :
cui est gloria, & imperium in sæcula
sæculorum : Amen. * Charissimi, nolite 12
peregrinari in feruore, qui ad tentatio-
nem vobis fit, quasi noui aliquid vobis
contingat : * sed communicantes Chri- 13
sti passionibus gaudete, vt & in reuela-
tione gloriæ eius gaudeatis exultantes.
* Si exprobramini in nomine Christi, 14
beati eritis : quoniam quod est honoris, D
gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius
Spiritus, super vos requiescit. * Nemo 15
autem vestrũ patiatur vt homicida, aut
fur, aut maledicus, aut alienorum appe-
titor. * Si autem vt Christianus, non 16
erubescat : glorificet autẽ Deum in isto
nomine. * quoniam tempus est vt inci- 17
piat iudicium a domo Dei. Si autem
primùm a nobis : quis finis eorum, qui
‖Pro.11.d.31 non credunt Dei Euangelio? * ‖ Et si iu- 18
stus vix saluabitur, impius, & peccator
vbi parebunt? * Itaque & hi, qui patiũ- 19
tur secundum voluntatem Dei, fideli
Creatori commendent animas suas in
benefactis.

CAP. V.

SEniores ergo, qui in vobis sunt, ob- 1
secro, consenior & testis Christi A
passionum : qui & eius, quæ in futuro
reuelanda est, gloriæ communicator :
* pascite qui in vobis est gregem Dei, 2
prouidentes non coacte, sed sponta-
nee secundum Deum : neque turpis lu-
cri gratia, sed voluntarie : * neque vt 3
dominantes in cleris, sed forma facti
4 gregis ex animo. * Et cum apparuerit
B princeps pastorum, percipietis immar-
5 cescibilem gloriæ coronam. * Similiter
adolescentes subditi estote senioribus.
‖ Omnes autem inuicem humilitatem ‖Ro.12.c.10
insinuate, ‖ quia Deus superbis resistit, ‖Iac.4.c.10
6 humilibus autem dat gratiam. * Humi- Psal.54.d.23
liamini igitur sub potenti manu Dei, Matt.6.e.25
vt vos exaltet in tempore visitationis : Luc.18.c.12
7 * omnem solicitudinem vestram proij-
cientes in eum, quoniam ipsi cura est
8 de vobis. * Sobrij estote, & vigilate :
C quia aduersarius vester diabolus tam-
quam leo rugiens circuit, quærens quẽ
9 deuoret : * Cui resistite fortes in fide :
scientes eandem passionem ei, quæ in
mundo est, vestræ fraternitati fieri.
10 * Deus autem omnis gratiæ, qui voca-
uit nos in æternam suam gloriam in
Christo Iesu, modicum passos ipse per-
11 ficiet, confirmabit, solidabitque. * Ip-
si gloria, & imperium in sæcula sæ-
12 culorum : Amen. * Per Siluanum fi-
D delem fratrem vobis, vt arbitror, bre-
uiter scripsi : obsecrans & contestans,
hanc esse veram gratiam Dei, in
13 qua statis. * Salutat vos Ecclesia, quæ
est in Babylone coëlecta, & Marcus fi-
14 lius meus. * Salutate inuicem in
osculo sancto : Gratia vobis
omnibus, qui estis in
Christo Iesu.
Amen.
* *
*

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

SIMON Petrus, ſeruus, & Apoſtolus Ieſu Chriſti, 1 A iis, qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri, & Saluatoris Ieſu Chriſti. * Gratia vobis, & pax adimpleatur 2 in cognitione Dei, & Chriſti Ieſu Domini noſtri: * quomodo omnia nobis 3 diuinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitã, & pietatem donata ſunt, per cognitionẽ eius, qui vocauit nos propria gloria, & virtute, * per quem maxima, & pretioſa nobis promiſſa donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ: fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcẽtiæ corruptionem. * Vos autem curam 5 omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide B veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam, * in ſcientia autem abſtinentiam, 6 in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, * in pietate autem 7 amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. * Hæc 8 enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent, non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione. * Cui enim non præſto ſunt 9 hæc, cæcus eſt, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum. * Quapropter fra- 10 tres magis ſatagite vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electio- C nem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. * Sic enim abun- 11 danter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri, & 12 Saluatoris Ieſu Chriſti. * Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes & confirmatos 13 vos in præſenti veritate. * Iuſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitio- 14 ne: * certus quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei ſecundum quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ‖ ſignifica- ‖Ioan.21.f.19 15 uit mihi. * Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, 16 vt horum memoriam faciatis. * ‖ Non ‖ 1.Cor.1.c.7 enim doctas fabulas ſecuti notam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem, & præſentiam: ſed ſpeculato- 17 res facti illius magnitudinis. * Acci- D piens enim a Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſcemodi a magnifica gloria: ‖ Hic eſt Fi- ‖ Matt.17.a.5 lius meus dilectus, in quo mihi com- 18 placui, ipſum audite. * Et hanc vocem nos audiuimus de cælo allatam, cum eſ- 19 ſemus cum ipſo in monte ſancto. * Et habemus firmiorem propheticũ ſermonem: cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in 20 cordibus veſtris: * ‖ hoc primum intel- ‖ 2.Timot.3. ligentes quòd omnis prophetia Scriptu- d.16 ræ propria interpretatione non fit. 21 * Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

FVerunt vero & pseudoprophetæ in 1
populo, sicut & in vobis erunt ma- A
gistri mendaces, qui introducent sectas
perditionis, & eum, qui emit eos, Domi-
num negant: superducentes sibi celerem
perditionem. * Et multi sequentur eo- 2
rum luxurias, per quos via veritatis bla-
sphemabitur: * & in auaritia fictis ver- 3
bis de vobis negotiabuntur: quibus iu-
dicium iam olim nõ cessat: & perditio
‖Iob 4.d.18 eorum non dormitat. * ‖Si enim Deus 4
Iud. b.6 angelis peccantibus nõ pepercit, sed ru-
dentibus inferni detractos in tartarum
tradidit cruciandos, in iudicium refer-
uari. * Et originali mundo non peper- 5
‖Gen.7.a.1 cit, ‖sed octauum Noe iustitiæ præconẽ
custodiuit, diluuium mundo impiorum
‖Gen.19.b.25 inducens. * ‖Et ciuitates Sodomorum, 6
& Gomorrhæorum in cinerem redigẽs, B
euersione damnauit: exemplum eorum,
qui impie acturi sunt, ponens: * & iustũ 7
Lot oppressum a nefandorum iniuria, ac
luxuriosa conuersatione eripuit: * aspe- 8
ctu enim, & auditu iustus erat: habitans
apud eos, qui de die in diem animam
iustã iniquis operibus cruciabant. * No- 9
uit Dominus pios de tentatione eripe-
re: iniquos vero in diem iudicij refer-
uare cruciandos: * magis autem eos, qui 10
post carnem in concupiscentia immun-
ditiæ ambulant, dominationemq. con-
temnunt, audaces, sibi placentes, sectas
non metuunt introducere blasphemantes: * Vbi angeli fortitudine, & virtute 11
cum sint maiores, non portant aduer-
sum se execrabile iudicium. * Hi vero 12
velut irrationabilia pecora, naturaliter
in captionẽ, & in perniciem in his quæ
ignorant blasphemantes in corruptione
sua peribunt, * percipientes mercedem 13
iniustitiæ, voluptatem existimantes diei C
delicias: coinquinationes, & maculæ de-
licijs affluentes, in conuiuijs suis luxu-
riantes vobiscum, * oculos habentes ple- 14
nos adulterij, & incessabilis delicti. Pel-
licientes animas instabiles, cor exercita-
tum auaritia habentes, maledictionis fi-
lij: * derelinquentes rectam viam erra- 15
‖Nu.22.d.28 uerunt, ‖secuti viam Balaam ex Bosor,
Iud.d.11 qui mercedem iniquitatis amauit: * cor- 16
reptionem vero habuit suæ vesaniæ: sub-
iugale mutum animal, hominis voce
loquens, prohibuit prophetæ insipien-
17 tiam. * Hi sunt fontes sine aqua, & ne-
bulæ turbinibus exagitatæ, quibus cali-
18 go tenebrarum reseruatur. * Superba
enim vanitatis loquentes, pelliciunt in
D desiderijs carnis luxuriæ eos, qui paulu-
lum effugiunt, qui in errore conuersan-
19 tur: * libertatem illis promittentes, cum
ipsi serui sint corruptionis: ‖a quo enim ‖Ioan.8.d.24
quis superatus est, huius & seruus est. Rom.16.c.20
20 * Si enim refugientes coinquinationes Hebr.6.a.4
mundi in cognitione Domini nostri, & Matt.12.d.44
Saluatoris Iesu Christi, his rursus im-
plicati superantur: facta sunt eis poste-
21 riora deteriora prioribus. * Melius enim
erat illis non cognoscere viam iustitiæ,
quàm post agnitionem, retrorsum con-
uerti ab eo, quod illis traditum est san-
22 cto mandato. * Contigit enim eis il-
lud veri prouerbij: ‖Canis reuersus ad ‖Prou.26.b.11
suum vomitum: &, Sus lota in volutabro luti.

CAP. III.

1 A HAnc ecce vobis, charissimi, secun-
dam scribo epistolam, in quibus
vestram excito in commonitione since-
2 ram mẽtem: * vt memores sitis eorum,
quæ prædixi verborũ a sanctis Prophe-
tis, & Apostolorum vestrorum, præce-
3 ptorum Domini & Saluatoris. * ‖hoc ‖1.Tim.4.a.1
primum scientes, quòd veniẽt in nouis- 2.Tim.3.a.1
simis diebus in deceptione illusores, iux- Iud.f.18
ta proprias concupiscentias ambulantes,
4 * dicentes: ‖Vbi est promissio, aut aduẽ- ‖Eze.12.f.27
B tus eius? ex quo enim patres dormie-
rũt, omnia sic perseuerant ab initio crea-
5 turæ. * Latet enim eos hoc volentes,
quòd cæli erant prius, & terra, de aqua,
6 & per aquam cõsistens Dei verbo: * per
quæ, ille tunc mundus aqua inundatus
7 perijt. * Cæli autem, qui nunc sunt, &
terra eodem verbo reposita sunt, igni re-
seruati in diem iudicij, & perditionis
8 impiorum hominum. * Vnum vero hoc
non lateat vos, charissimi, quia vnus
dies apud Dominum sicut mille anni,
9 & mille anni sicut dies vnus. * Non
tardat Dominus promissionem suam,
sicut quidam existimant: sed patienter
C agit propter vos, nolens aliquos peri-
re, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.

* Adue-

Digitized by Google

1.Thes.5.a.2 Apoc. 3.a.3 & 16.c.15 * ‖ Aduenient autem dies Domini vt fur: 10
in quo cæli magno impetu transient, ele- C
menta verò calore soluentur, terra au-
tē & quæ in ipsa sunt opera, exurentur.
* Cum igitur hæc omnia dissoluenda 11
sint, quales oportet vos esse in sanctis
conuersationibus, & pietatibus, * expe- 12
ctantes, & properantes in aduentum diei
Domini, per quem cæli ardentes soluen-
tur, & elementa ignis ardore tabescent?
‖ Isa.65.c.17 & 66 g.22 Apo.21.a.1 * ‖ Nouos vero cælos, & nouam terram 13
secūdum promissa ipsius expectamus, in
quibus iustitia habitat. * Propter quod 14
charissimi hæc expectantes, satagite im-
maculati, & inuiolati ei inueniri in pa-
ce. * & ‖ Domini nostri longanimita- ‖ Rom.2.a.4
D tem, salutem arbitremini: sicut & cha-
rissimus frater noster Paulus secundum
16 datam sibi sapientiam scripsit vobis, * si-
cut & in omnibus epistolis, loquens in
eis de his, in quibus sunt quædam diffi-
cilia intellectu, quæ indocti, & instabiles
deprauant, sicut & ceteras Scripturas, ad
17 suam ipsorum perditionem. * Vos igi-
tur fratres præscientes custodite, ne insi-
pientiū errore traducti excidatis a pro-
18 pria firmitate. * crescite vero in gratia,
& in cognitione Domini nostri, & Sal-
uatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc,
& in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

QVOD fuit ab ini- 1
tio, quod audiuimus, A
quod vidimus oculis
nostris, quod perspe-
ximus, & manus no-
stræ contrectauerunt
de verbo vitæ: * & 2
vita manifestata est, & vidimus, & testa-
mur, & annunciamus vobis vitam æter-
nam, quæ erat apud Patrem, & apparuit
nobis: * quod vidimus & audiuimus, an- 3
nunciamus vobis, vt & vos societatem B
habeatis nobiscum, & societas nostra sit
cum Patre, & cum Filio eius Iesu Chri-
sto. * Et hæc scribimus vobis vt gau- 4
deatis, & gaudium vestrum sit plenum.
* Et hæc est annunciatio, quam audiui- 5
‖ Ioan.1.b.12 mus ab eo, & annūciamus vobis: ‖ Quo-
niam Deus lux est, & tenebræ in eo non C
sunt vllæ. * Si dixerimus quoniam so- 6
cietatem habemus cum eo, & in tenebris
ambulamus, mentimur, & veritatem non
7 facimus. * Si autem in luce ambulamus
sicut & ipse est in luce, societatem ha-
bemus ad inuicem, ‖ & sanguis Iesu Chri- ‖ Heb.9.d.14
sti, Filij eius, emundat nos ab omni pec- 1.Pet.1.d.19 Apoc.1.b.5
8 cato. * ‖ Si dixerimus quoniam pecca- 3.Reg.8.e.45 2.Par.6.g.36
D tum non habemus, ipsi nos seducimus, Prou.20.b.9 Eccl.7.c.21
9 & veritas in nobis non est. * Si confi-
teamur peccata nostra: fidelis est, & iu-
stus, vt remittat nobis peccata nostra,
10 & emundet nos ab omni iniquitate. * Si
dixerimus quoniam non peccauimus:
mendacem facimus eum, & verbum eius
non est in nobis.

CAP. II.

1 FIlioli mei, hæc scribo vobis, vt non
A peccetis. Sed & si quis peccauerit,
aduo-

aduocatum habemus apud Patrem, Ie-
sum Christum iustum: * & ipse est pro- 2
pitiatio pro peccatis nostris: non pro
nostris autem tantum, sed etiam pro to-
tius mundi. * Et in hoc scimus quoniam 3
cognouimus eum, si mandata eius ob-
seruemus. * Qui dicit se nosse eum, & 4
mandata eius non custodit, mendax est,
& in hoc veritas non est. * Qui autem 5
seruat verbum eius, vere in hoc chari-
tas Dei perfecta est: & in hoc scimus
quoniam in ipso sumus. * Qui dicit se 6
in ipso manere, debet, sicut ille ambu-
lauit, & ipse ambulare. * Charissimi, nõ 7
mandatum nouum scribo vobis, sed mã- B
datum vetus, quod habuistis ab initio:
Mandatum vetus est verbum, quod au-
‖ Io.13.d.34 & 15.b.12 distis. * ‖ Iterum mandatum nouum scri- 8
bo vobis, quod verum est & in ipso, &
in vobis: quia tenebræ transierunt, & ve-
rum lumen iam lucet. * Qui dicit se 9
in luce esse, & fratrem suum odit, in
‖ Inf.3.c.14 tenebris est vsque adhuc. * ‖ Qui diligit 10
fratrem suum, in lumine manet, & scan-
dalum in eo non est. * Qui autem odit 11
fratrem suum, in tenebris est, & in te-
nebris ambulat, & nescit quo eat: quia
tenebræ obcæcauerũt oculos eius. * Scri 12
bo vobis, filioli, quoniam remittuntur
vobis peccata propter nomẽ eius. * Scri 13
bo vobis patres, quoniam cognouistis
eum, qui ab initio est. Scribo vobis ado-
lescentes, quoniam vicistis malignum.
* Scribo vobis infantes, quoniã cogno- 14
uistis patrem. Scribo vobis iuuenes,
quoniam fortes estis, & verbum Dei ma-
net in vobis, & vicistis malignũ. * No- 15
lite diligere mundum, neque ea, quæ in C
mundo sunt. Si quis diligit mundum,
non est charitas Patris in eo: * quoniam 16
omne, quod est in mundo, concupiscẽ-
tia carnis est, & concupiscentia oculo-
rum, & superbia vitæ: quæ non est ex
Patre, sed ex mundo est. * Et mundus 17
transit, & concupiscentia eius. Qui au-
tem facit voluntatem Dei, manet in
æternum. * Filioli, nouissima hora est: 18
& sicut audistis quia Antichristus venit:
& nunc Antichristi multi facti sunt; vn-
de scimus, quia nouissima hora est. * Ex 19
nobis prodierunt, sed non erant ex no-
bis. nam, si fuissent ex nobis, permansis-
sent vtique nobiscum: sed vt manifesti
sint quoniam non sunt omnes ex nobis.
20 * Sed vos vnctionem habetis a Sancto,
21 & nostis omnia. * Non scripsi vobis
quasi ignorantibus veritatem, sed quasi
scientibus eam: & quoniam omne men-
22 dacium ex veritate non est. * Quis est
mendax, nisi is, qui negat quoniam Ie-
D sus est Christus? Hic est Antichristus,
23 qui negat Patrem, & Filium. * Omnis,
qui negat Filium, nec Patrem habet. qui
24 cõfitetur Filium, & Patrem habet. * Vos
quod audistis ab initio, in vobis perma-
neat: Si in vobis permanserit quod au-
distis ab initio, & vos in Filio, & Pa-
25 tre manebitis. * Et hæc est repromissio,
quam ipse pollicitus est nobis, vitam
26 æternam. * Hæc scripsi vobis de his,
27 qui seducunt vos. * Et vos vnctionem,
quam accepistis ab eo, maneat in vobis.
Et non necesse habetis vt aliquis doceat
vos: sed sicut vnctio eius docet vos de
omnibus, & verum est, & non est men-
dacium. Et sicut docuit vos: manete in
28 eo. * Et nunc filioli manete in eo: vt
cum apparuerit, habeamus fiduciam, &
nõ confundamur ab eo in aduentu eius.
29 * Si scitis quoniam iustus est, scitote
quoniam & omnis, qui facit iustitiam,
ex ipso natus est.

CAP. III.

1 A VIdete qualem charitatem dedit no-
bis Pater, vt filij Dei nominemur
& simus. Propter hoc mundus non no-
2 uit nos: quia non nouit eum. * Chariss-
simi, nunc filij Dei sumus: & nondum
apparuit quid erimus. Scimus quoniam
cum apparuerit, similes ei erimus: quo-
3 niam videbimus eum sicuti est. * Et om-
nis, qui habet hanc spem in eo, sancti-
4 ficat se, sicut & ille sanctus est. * Om-
nis, qui facit peccatum, & iniquitatem
5 facit: & peccatum est iniquitas. * ‖ Et ‖ Isa.53.c.12 1.Pet.2.d.22
scitis quia ille apparuit vt peccata no-
stra tolleret: & peccatum in eo non est.
6 * Omnis, qui in eo manet, non peccat:
& omnis, qui peccat, non vidit eum,
7 nec cognouit eum. * Filioli, nemo vos
B seducat. Qui facit iustitiam, iustus est:
8 sicut & ille iustus est. * ‖ Qui facit pec- ‖ Ioan.8.f.44
catum, ex diabolo est: quoniã ab initio
diabolus peccat. In hoc apparuit Filius
9 Dei, vt dissoluat opera diaboli. * Om-
nis, qui natus est ex Deo, peccatum non
facit:

Digitized by Google

facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. * In hoc manifesti 10
sunt Filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum: * quo- 11
niam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, ‖ vt diligatis alterutrum. * Non sicut ‖ Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et 12
propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iusta. * Nolite mirari fratres, si 13
odit vos mundus. * Nos scimus quoniã 14
translati sumus de morte ad vitã, quo- C
niam diligimus fratres. ‖ Qui non diligit, manet in morte: * omnis, qui odit 15
fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida nõ habet vitam æternam in semetipso manentem. * ‖ In hoc cognouimus charitatem Dei, 16
quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. * ‖ Qui habuerit substan- 17
tiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? * Filioli mei, non di- 18
D
ligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. * in hoc cognoscimus 19
quoniam ex veritate sumus: & in conspectu eius suadebimus corda nostra. * Quoniam si reprehenderit nos cor no- 20
strum: maior est Deus corde nostro, & nouit omnia. * Charissimi, si cor nostrũ 21
non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: * ‖ & quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mã- 22
data eius custodimus, & ea, quæ sunt placita coram eo, facimus. * ‖ Et hoc 23
est mandatum eius: Vt credamus in nomine Filij eius Iesu Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. * ‖ Et qui seruat mandata eius, 24
in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

‖ Io. 13. d. 34 & 15. b. 12
‖ Gen. 4. b. 8
‖ Leu. 19. d. 17
‖ Io. 15. b. 13
‖ Iac. 2. c. 15
‖ Mat. 21. c. 22
‖ Io. 6. d. 29. & 17. a. 3
‖ Io. 13. d. 34 & 15. b. 12

CAP. IIII.

CHarissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo 1
A
sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundũ. * in hoc cognosci- 2
tur spiritus Dei: omnis spiritus qui cõfitetur Iesum Christum in carne venis-
3 se, ex Deo est: * & omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis quoniam
4 venit, & nunc iam in mundo est. * Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est, quàm
5 qui in mundo. * ‖ Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus
6 eos audit. * Nos ex Deo sumus. Qui
B
nouit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, nõ audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, & spiritum erroris.
7 * Charissimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit
8 Deum. * Qui non diligit, non nouit
9 Deum: quoniam Deus charitas est. * ‖ In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum vnigenitũ misit Deus
10 in mundum, vt viuamus per eum. * In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propi-
11 tiationem pro peccatis nostris. * Charis-
C
simi, si sic Deus dilexit nos: & nos de-
12 bemus alterutrum diligere. * ‖ Deũ nemo vidit vmquam. Si diligamus inui-
13 cem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. * In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo
14 dedit nobis. * Et nos vidimus, & testificamur quoniam Pater misit Filium suũ
15 Saluatorem mundi. * Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei,
16 Deus in eo manet, & ipse in Deo. * Et nos cognouimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus Charitas est: & qui manet in charitate,
17 in Deo manet, & Deus in eo. * In hoc
D
perfecta est charitas Dei nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mun-
18 do. * Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet. qui autem timet, non est perfectus in charita-
19 te. * Nos ergo diligamus Deum, quoniã
20 Deus prior dilexit nos. * Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim nõ diligit fratrem suum quem videt, Deũ,

‖ Ioan. 8. f. 47
‖ Ioan. 3. b. 16
‖ Ioan. 1. c. 18
1. Tim. 6. c. 17

quem

quem non videt, quomodo potest diligere? * ‖ Et hoc mandatum habemus a 21
Deo: vt qui diligit Deum, diligat &
fratrem suum.

‖ Ioan. 29. d. 34 & 15. b. 12 Ephes. 5. a. 2

CAP. V.

OMnis, qui credit, quoniam Iesus 1
est Christus, ex Deo natus est. Et A
omnis, qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus est ex eo. * In 2
hoc cognoscimus quoniã diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, & mandata eius faciamus. * Hæc est enim 3
charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius grauia non sunt.
* Quoniam omne, quod natum est ex 4
Deo, vincit mundum: & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra.
* ‖ Quis est, qui vincit mundum, nisi qui 5
credit quoniã Iesus est filius Dei? * hic 6
est, qui venit per aquam & sanguinem, B
Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas. * Quoniam tres sunt, qui testimo- 7
nium dant in cælo: Pater, Verbum, &
Spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt.
* Et tres sunt, qui testimonium dant in 8
terra: Spiritus, & aqua, & sanguis: &
hi tres vnum sunt. * Si testimonium ho- 9
minum accipimus, testimoniũ Dei maius est: quoniam hoc est testimonium
Dei, quod maius est, quoniam testificatus est de Filio suo. * Qui credit in 10
C filium Dei, habet testimonium Dei in se. ‖ Qui non credit Filio, mendacem ‖ Ioan. 3. d. 16
facit eum: quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio
11 suo. * Et hoc est testimonium, quoniã vitam æternã dedit nobis Deus. Et hæc
12 vita in Filio eius est. * Qui habet Filiũ, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet. * Hæc scribo vobis: vt sciatis quoniam vitam habetis æternã,
13 qui creditis in nomine Filij Dei. * Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus: secun-
14 dum voluntatem eius, audit nos. * Et scimus quia audit nos quidquid petierimus: scimus quoniã habemus petitiones
15 quas postulamus ab eo. * Qui scit fratrẽ suum peccare peccatum non ad mortẽ, petat, & dabitur ei vita peccanti non
ad mortem. Est peccatum ad mortem:
16 non pro illo dico vt roget quis. * Om-
D nis iniquitas, peccatum est: & est pec-
17 catum ad mortem. * Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conseruat eum, &
18 malignus non tangit eum. * Scimus quoniam ex Deo sumus: & mũdus totus in maligno positus est. * Et scimus ‖ Luc. 24. g. 45
quoniam Filius Dei venit, ‖ & dedit nobis sensum vt cognoscamus verum Deũ, & simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus, & vita æterna.
* Filioli, custodite vos a simulacris. Amen.

* * *

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

SENIOR Electæ dominæ, & natis eius, A
quos ego diligo in
veritate, & non ego
solus, sed & omnes,
qui cognouerunt ve
ritatem, * propter ve 2
ritatem, quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternum. * Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, & a 3
Christo Iesu Filio Patris in veritate, & charitate. * Gauisus sum valde, quoniam 4
inueni de filijs tuis ambulantes in veri- B
tate, sicut mandatum accepimus a Patre.
* Et nunc rogo te domina, non tamquã 5
mandatum nouũ scribens tibi, sed quod
Isa.15.b. 12 habuimus ab initio, ‖ vt diligamus alter-
utrum. * Et hæc est charitas, vt ambule- 6
mus secundum mandata eius. Hoc est C
enim mandatum, vt quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis: * quo- 7
niam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carnem: hic est seductor,
& antichristus. * Videte vosmetipsos, ne 8
perdatis quæ operati estis: sed vt merce-
dem plenam accipiatis. * Omnis, qui re- 9
cedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in do
ctrina, hic & Patrem & Filium habet.
* Si quis venit ad vos, & hanc doctri- 10
nam non affert, nolite recipere eum in D
domum, nec AVE ei dixeritis. * Qui 11
enim dicit illi AVE, communicat operibus eius malignis. * Plura habens vo- 12
bis scribere, nolui per chartam, & atramentum: spero enim me futurum apud
vos, & os ad os loqui: vt gaudium ve-
strum plenum sit. * Salutant te filij so- 13
roris tuæ Electæ.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 SENIOR Gaio charis-
A simo, quem ego dili-
2 go in veritate. * Cha-
rissime, de omnibus
orationem facio pro-
spere te ingredi, & va-
3 lere, sicut prospere agit anima tua. * Ga-
B uisus sum valde venientibus fratribus,
& testimonium perhibentibus veritati
4 tuæ, sicut tu in veritate ambulas. * Maio-
rem horum non habeo gratiam, quàm
vt audiam filios meos in veritate ambu-
5 lare. * Charissime, fideliter facis quid-
quid operaris in fratres, & hoc in pere-
6 grinos, * qui testimonium reddiderunt
charitati tuæ in cõspectu Ecclesiæ: quos,
7 benefaciens, deduces digne Deo. * Pro
nomine enim eius profecti sunt, nihil
8 accipientes a Gentibus. * Nos ergo de-
C bemus suscipere huiusmodi, vt cooperatores simus veritatis. * Scripsissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui amat primatum
9 gerere in eis, Diotrephes, non recipit
10 nos. * propter hoc si venero, commonebo eius opera, quæ facit: verbis malignis garriens in nos: & quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres: &
11 eos, qui suscipiunt, prohibet, & de Eccle-
D sia eijcit. * Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui malefacit, non vidit
12 Deum. * Demetrio testimonium reddi-
tur ab omnibus, & ab ipsa veritate, sed
& nos testimonium perhibemus: & no-
sti quoniam testimonium nostrum ve-
13 rum est. * Multa habui tibi scribere: sed
nolui per atramentum, & calamum scri-
14 bere tibi. * Spero autem protinus te vi-
dere, & os ad os loquemur. Pax tibi. Sa-
lutant te amici. Saluta amicos nomina-
tim.

Digitized by Google

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI IVDAE APOSTOLI.

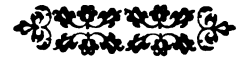

IVDAS Iesu Christi 1
seruus, frater autem A
Iacobi, his, qui sunt
in Deo Patre dile-
ctis, & Christo Iesu
conseruatis, & voca-
tis. * Misericordia 2
vobis, & pax, & charitas adimpleatur.
* Charissimi, omnem solicitudinem fa- 3
ciens scribendi vobis de communi ve-
stra salute, necesse habui scribere vobis:
deprecãs supercertari semel traditæ san-
ctis fidei. * Subintroierunt enim quidã 4
homines (qui olim præscripti sunt in
hoc iudicium) impij, Dei nostri gratiã
transferentes in luxuriam, & solum Do-
minatorem, & Dominum nostrum Ie-
sum Christum negantes. * Commonere 5
autem vos volo, scientes semel omnia, B
quoniam Iesus populum de terra Ægy-
|| Nu. 14. f. 37 pti saluans, || secundò eos, qui non cre-
diderunt, perdidit: * Angelos vero, qui 6
non seruauerunt suum principatum, sed
dereliquerunt suum domicilium, in iu-
dicium magni diei, vinculis æternis sub
caligine reseruauit. * Sicut Sodoma, & 7
Gomorrha, & finitimæ ciuitates simili
modo exfornicatæ, & abeũtes post car-
nem alteram, factæ sunt exemplũ, ignis
æterni pœnam sustinentes. * Similiter & 8
hi carnem quidem maculãt, dominatio-
nem autem spernũt, maiestatem autem
|| Zach. 3. a. 2 blasphemant. * || Cum Michael Archan- 9
gelus cum diabolo disputans altercare-
tur de Moysi corpore, non est ausus iu-
dicium inferre blasphemiæ: sed dixit:
Imperet tibi Dominus. * Hi autẽ quæ- 10
cumque quidem ignorant, blasphemant:
quæcumque autem naturaliter, tamquã
muta animalia, norũt, in his corrumpũ-
|| Gen. 4. b. 8 tur. * Væ illis, quia in || via Cain abierũt, 11
|| Nu. 22. d. 23 & || errore Balaam mercede effusi sunt,
|| Num 16. a. 1 & in contradictione || Core perierunt:
2. Pet. 2. d. 17 * Hi sunt in epulis suis maculæ, conui- 12
uantes sine timore, semetipsos pascẽtes, C
nubes sine aqua, quæ a ventis circumfe-
runtur, arbores autumnales, infructuo-
13 sæ, bis mortuæ, eradicatæ, * fluctus feri
maris, dispumantes suas confusiones, si-
dera errantia: quibus procella tenebra-
14 rum seruata est in æternum. * Prophetaui-
tauit autem & de his septimus ab Adam
Enoch, dicens: || Ecce venit Dominus in || Apoc. 1. b. 7
15 sanctis millibus suis * facere iudicium
contra omnes, & arguere omnes im-
pios de omnibus operibus impietatis
eorum, quibus impie egerunt, & de
omnibus duris, quæ locuti sunt contra
16 Deum peccatores impij. * Hi sunt mur-
muratores querulosi, secundùm deside-
ria sua ambulantes, || & os eorũ loqui- || Psal. 16. c. 10
tur superba, mirantes personas quæstus
17 causa. * Vos autem charissimi memores
D estote verborũ, || quæ prædicta sunt ab || 1. Tim. 4. a. 1
Apostolis Domini nostri Iesu Christi, 2. Tim. 3. a. 1
18 * qui dicebant vobis, quoniam in no- 2. Pet. 3. a. 3
uissimo tempore venient illusores, secũ-
dum desideria sua ambulãtes in impie-
19 tatibus. * Hi sunt, qui segregant semetip-
sos, animales, Spiritum non habentes.
20 * Vos autem charissimi superædificantes
vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in
21 Spiritu sancto orantes, * vosmetipsos in
dilectione Dei seruate, expectantes mi-
sericordiam Domini nostri Iesu Christi
22 in vitam æternam. * Et hos quidem ar-
23 guite iudicatos: * illos vero saluate, de
igne rapientes. Alijs autem miseremini
in timore: odientes & eam, quæ carna-
24 lis est, maculatam tunicam. * Ei autem,
qui potens est vos conseruare sine pec-
cato, & constituere ante conspectum
gloriæ suæ immaculatos in exultatione
in aduentu Domini nostri Iesu Christi.
25 * Soli Deo Saluatori nostro, per Iesum
Christum Dominum nostrum, gloria &
magnificentia, imperiũ & potestas ante
omne sæculum, & nunc, & in omnia
sæcula sæculorum. Amen.

APO-

Digitized by Google

APOCALYPSIS B. IOANNIS APOSTOLI

CAPVT PRIMVM.

APOCALYPSIS Iesu 1
Christi, quam dedit illi A
Deus palã facere seruis
suis, quæ oportet fieri
cito: & significauit, mit-
tens per Angelum suũ
seruo suo Ioanni, * qui testimoniũ per- 2
hibuit verbo Dei, & testimonium Iesu
Christi, quæcumque vidit. * Beatus, qui 3
legit, & audit verba prophetiæ huius:
& seruat ea, quæ in ea scripta sunt: tem-
pus enim prope est. * Ioannes septem 4
Ecclesijs, quæ sunt in Asia. Gratia vobis,
|| Exo.3.d. 14 & pax ab eo, || qui est, & qui erat, & qui
venturus est: & a septem spiritibus, qui
in conspectu throni eius sunt: * & a Ie- 5
|| 1.Cor.15. c. 20 Col.1. c. 18 su Christo, qui est testis fidelis, || primo- B
genitus mortuorum, & princeps regum
terræ, qui dilexit nos, & lauit nos a pec-
|| Heb. 9.d. 14 1.Pet.1.d. 10 1.Ioan.1. d.7 catis nostris || in sanguine suo, * & fecit 6
nos regnum, & sacerdotes Deo & Patri
suo: ipsi gloria, & imperium in sæcula
|| Isai. 3. c. 13 Matt.24.c.20 Iud.c. 14 sæculorum: Amen. * || Ecce venit cum 7
nubibus, & videbit eum omnis oculus,
& qui eum pupugerunt. Et plangent se
super eum omnes tribus terræ: Etiam:
|| Isai. 44.a. 6 Inf. 21.b. 6.& 22. c. 13 Amen. * || Ego sum α, & ω, principiũ, 8
& finis, dicit Dominus Deus: qui est, &
qui erat, & qui venturus est, omnipotẽs.
* Ego Ioannes frater vester, & particeps 9
in tribulatione, & regno & patientia in
Christo Iesu: fui in insula, quæ appella-
tur Patmos propter verbum Dei, & te-
stimonium Iesu: * Fui in spiritu in Do- 10
Dominica die, & audiui post me vocem C
magnam tamquã tubæ, * dicentis: Quod 11
vides, scribe in libro: & mitte septem
Ecclesijs, quæ sunt in Asia, Epheso, &
Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, &
Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ:
* Et conuersus sum vt viderem vocem, 12
quæ loquebatur mecum: Et conuersus
13 vidi septem candelabra aurea: * & in
medio septem candelabrorũ aureorũ
similem filio hominis, vestitum podére,
& præcinctum ad mamillas zona aurea:
14 * caput autem eius, & capilli erant can-
D didi tamquam lana alba, & tamquam
nix, & oculi eius tamquã flamma ignis,
15 * & pedes eius similes aurichalco, sicut
in camino ardenti, & vox illius tamquã
16 vox aquarum multarum: * & habebat in
dextera sua stellas septem: & de ore e-
ius gladius vtraque parte acutus exibat:
& facies eius sicut sol lucet in virtute
17 sua. * Et cum vidissem eum, cecidi ad
pedes eius tamquã mortuus. Et posuit
dexteram suam super me, dicens: Noli
timere: || ego sum primus, & nouissi- || Isai. 41. b. 4 & 44. a. 6
18 mus, * & viuus, & fui mortuus, & ec-
ce sum viuens in sæcula sæculorum, &
19 habeo claues mortis, & inferni. * Scri-
be ergo quæ vidisti, & quæ sunt, &
20 quæ oportet fieri post hæc. * Sacramen-
tum septem stellarum, quas vidisti in
dextera mea, & septem candelabra au-
rea: septem stellæ Angeli sunt septem
Ecclesiarum: & candelabra septem, se-
ptem Ecclesiæ sunt.

CAP. II.

1 ANgelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc
A dicit, qui tenet septem stellas in
dextera sua, qui ambulat in medio se-
2 ptem candelabrorum aureorum: * Scio
opera tua, & laborem, & patientiam
tuam, & quia non potes sustinere ma-
los: & tentasti eos, qui se dicunt Apo-
stolos esse, & non sunt: & inuenisti eos
3 mendaces: * & patientiam habes, & su-
stinuisti propter nomen meum, & non
4 defecisti. * Sed habeo aduersum te,
B quòd charitatem tuam primã reliquisti.

Digitized by Google

* Memor esto itaque vnde excideris : & 5
age pœnitentiam,& prima opera fac. sin
autem,venio tibi,& mouebo candelabrũ
tuum de loco suo, nisi pœnitẽtiam ege-
ris. * Sed hoc habes, quia odisti facta 6
Nicolaitarum,quæ & ego odi.* Qui ha- 7
bet aurem,audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs : Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei. * Et 8
Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc di C
cit primus, & nouissimus, qui fuit mortuus, & viuit : * Scio tribulationẽ tuam, 9
& paupertatem tuam, sed diues es: & 9
blasphemaris ab his,qui se dicũt Iudæos esse,& non sunt, sed sunt synagoga satanæ. * Nihil horum timeas quæ passurus 10
es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerẽ vt tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. 9
Esto fidelis vsque ad mortem,& dabo tibi coronam vitæ. * Qui habet aurem, 11
audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs: Qui D
vicerit, non lædetur a morte secunda. 9
* Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: 12
Hæc dicit qui habet rhomphæã vtraque parte acutam: * Scio vbi habitas, vbi se- 13
des est satanæ: & tenes nomen meum,& non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, vbi satanas habitat.
* Sed habeo aduersus te pauca: quia ha- 14
bes illic tenẽtes doctrinam ‖ Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filijs Israel, edere, & fornicari : * ita 15
habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. * Similiter pœnitentiam age: 16
si quo minus veniam tibi cito, & 9 pu- E
gnabo cum illis in gladio oris mei.
* Qui habet aurem, audiat quid Spiri- 17
tus dicat Ecclesijs : Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit,nisi qui accipit. * Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scri- 18
be : Hæc dicit Filius Dei,qui habet oculos tamquam flammam ignis, & pedes eius similes aurichalco : * Noui opera 19
tua,& fidem,& charitatem tuam, & mi- F
nisterium, & patientiam tuam, & opera tua nouissima plura prioribus. * Sed ha- 20
beo aduersus te pauca : quia permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit prophetem,docere,& seducere seruos meos,fornicari,& manducare de idolothytis. * Et 21
dedi illi tempus vt pœnitẽtiam ageret : & nõ vult pœnitere a fornicatione sua.
22 * Ecce mittam eam in lectũ: & qui mœchantur cum ea,in tribulatione maxima erunt,nisi pœnitentiam ab operibus suis
23 egerint. * & filios eius interficiam in morte, & scient omnes Ecclesiæ, ‖ quia ‖ 1. Reg. 16. b. 7 Psal. 7. c. 10 Ier. 17. b. 10
G ego sum scrutans renes, & corda: & da-
bo vnicuique vestrum secundum opera
24 sua. Vobis autem dico, * & ceteris quia Thyatiræ estis : Quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognouerũt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pon-
25 dus : * tamen id, quod habetis, tenete
26 donec veniam. * Et qui vicerit, & custodierit vsque in finem opera mea, da-
27 bo illi potestatem super Gentes, * & reget eas in virga ferrea, & tamquam vas
28 figuli confringentur, * sicut & ego accepi a Patre meo: & dabo illi stellam matutinam. * Qui habet aurem, audiat
29 quid Spiritus dicat Ecclesijs.

CAP. III.

1 ET Angelo Ecclesiæ Sardis scribe:
A Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei,& septẽ stellas: Scio opera tua,quia nomẽ habes quòd viuas,& mortuus es.
2 * Esto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant. Nõ enim inuenio ope-
3 ra tua plena coram Deo meo. * In mẽte ergo habe qualiter acceperis, & audieris,& serua,& pœnitentiam age. Si ergo non vigilaueris, ‖ Veniam ad te tamquã ‖ Infra. 16. c. 15 1. Thess. 5. 2. 2 1. Pet. 3. c. 10
fur, & nescies qua hora veniam ad te.
4 * Sed habes pauca nomina in Sardis,qui non inquinauerunt vestimenta sua: & ambulabunt mecum in albis,quia digni
5 sunt. * Qui vicerit,sic vestietur vestimẽ-
B tis albis, & non delebo nomen eius de Libro vitæ, & cõfitebor nomen eius coram Patre meo, & coram angelis eius.
6 * Qui habet aurem,audiat quid Spiritus
7 dicat Ecclesijs. * Et Angelo Philadelphiæ ecclesiæ: scribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, ‖ qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit : claudit, & nemo ‖ Isa. 22. f. 22 Iob 12. b. 14
8 aperit : * Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum,quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem,& seruasti verbum meum, & non
9 negasti nomen meum. * Ecce dabo de

syna-

Digitized by Google

synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos: & scient quia ego dilexi te
* quoniam seruasti verbum patientiæ 10
meæ, & ego seruabo te ab hora tenta- C
tionis, quæ ventura est in orbem vniuersum tentare habitantes in terra. * Ecce 11
venio cito: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuã. * Qui vicerit, faciã 12
illũ columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & scribã super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo a Deo meo, & nomen meum nouum. * Qui habet aurem, au- 13
diat quid Spiritus dicat Ecclesijs. * Et 14
Ioan. 14. a. 6 Angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe: ‖ Hæc dicit: Amen, testis fidelis, & verus, qui est principiũ creaturæ Dei. * Scio ope- 15
ra tua: quia neque frigidus es, neque calidus: vtinam frigidus esses, aut calidus:
* sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec 16
calidus, incipiam te euomere ex ore D
meo. * quia dicis: quòd diues sum, & 17
locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. * Suadeo tibi 18
emere a me aurum ignitum probatum vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos
‖Prou. 3. b. 10 vt videas. * ‖ Ego quos amo, arguo, & 19
Heb. 12. b. 6 castigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age. * Ecce sto ad ostiũ, & pulso: siquis 20
audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. * Qui vicerit, 21
dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. * Qui habet aurem, au- 22
diat quid Spiritus dicat Ecclesijs.

CAP. IIII.

POst hæc vidi: & ecce ostium apertũ 1
in cælo, & vox prima, quam audiui A
tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. * Et statim fui in 2
spiritu: & ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens. * Et qui sedebat 3
similis erat aspectui lapidis iaspidis, & sardinis: & iris erat in circuitu sedis si-
4 milis visioni smaragdinæ. * Et in circui-
B tu sedis sedilia vigintiquattuor: & super thronos vigintiquattuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, & in
5 capitibus eorum coronæ aureæ: * Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus
6 Dei. * Et in conspectu sedis tamquam
C mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis, & in circuitu sedis quattuor
7 animalia plena oculis ante & retro. * Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti.
8 * Et quattuor animalia, singula eorum habebant alas senas: & in circuitu, & intus plena sunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: ‖ San- ‖Isa. 6. a. 5
ctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui
9 venturus est. * Et cum darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viuenti
10 in sæcula sæculorum, * procidebant vi-
D gintiquattuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viuentem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas
11 ante thronum dicentes: * Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

CAP. V.

1 ET vidi in dextera sedentis supra
A thronum, librum scriptum intus
2 & foris, signatum sigillis septem. * Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire
3 librum, & soluere signacula eius? * Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire li-
4 brum, neque respicere illum. * Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre
5 eum. * Et vnus de senioribus dixit mihi:
B Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere
6 septem signacula eius. * Et vidi: & ecce in medio throni & quattuor animaliũ, & in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua

Digitized by Google

septem, & oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. * Et venit: & accepit de dextera sedentis in throno librum. * Et cum aperuisset librum, quattuor animalia, & viginti quattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum: * & cantabant canticum nouum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione: * & fecisti nos Deo nostro regnũ, & sacerdotes: & regnabimus super terram. * Et vidi, & audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat numerus eorum || millia millium, * dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. * Et omnem creaturam, quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: omnes audiui dicentes: Sedenti in throno, & Agno: benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum. * Et quattuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quattuor seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt viuentem in sæcula sæculorum.

|| Dan. 7. c. 10

CAP. VI.

Et vidi quòd aperuisset Agnus vnum de septem sigillis, & audiui vnum de quattuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni, & vide. * Et vidi: & ecce equus albus, & qui sedebat super illum habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. * Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal, dicens: Veni, & vide. * Et exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus. * Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. * Et audiui tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinũ, & oleum ne læseris. * Et cum aperuisset sigillum quartum, audiui vocem quarti animalis dicentis: Veni, & vide. * Et ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi Mors, & infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quattuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & bestijs terræ. * Et cum aperuisset sigillum quintum: vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant, * & clamabant voce magna, dicentes: Vsquequo Domine, (sanctus, & verus) non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum de ijs, qui habitant in terra? * Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictum est illis vt requiescerent adhuc tempus modicum donec cõplentur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut & illi. * Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: & ecce terræmotus magnus factus est, & sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis: * & stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos cum a vento magno mouetur. * & cælum recessit sicut liber inuolutus: & omnis mons, & insulæ de locis suis motæ sunt: * & reges terræ, & principes, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in spelũcis, & in petris montium: * & dicunt mõtibus, & petris: || Cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira Agni: * quoniam venit dies magnus iræ ipsorum: & quis poterit stare?

|| Isa. 2. d. 19 Ose. 10. b. 8 Luc. 23. d. 30

CAP. VII.

Post hæc vidi quattuor Angelos stantes super quattuor angulos terræ, tenentes quattuor ventos terræ ne flarent super terram, neque super mare, neque in vllam arborem. * Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quattuor Angelis, quibus datum est nocere terræ, & mari, * dicens: Nolite

nocere

Digitized by Google

Salue turba senum solio venerata sedentem
Cœlestis Dominum, quorum symphonia tanto

Digna choro sanctas per
O mihi si liceat vobis

Digitized by Google

ruasit numinis aures,
um tendere neruos

Conspectu superum, præsenti barbitos agno
Vt mea, tergemmoq; canat præconia Regi. Apocalyp. 5. et 15.

Digitized by Google

Digitized by Google

nocere terræ,& mari, neque arboribus,
quoadusque signemus seruos Dei nostri
in frōtibus eorum. * Et audiui numerū 4
signatorum, centum quadraginta quat-
tuor millia signati, ex omni tribu filio-
rum Israel. * Ex tribu Iuda duodecim 5
millia signati: Ex tribu Ruben duodecim B
millia signati: Ex tribu Gad duodecim
millia signati: * Ex tribu Aser duodecim 6
millia signati: Ex tribu Nephtali duode-
cim millia signati: Ex tribu Manasse duo-
decim millia signati: * Ex tribu Simeon 7
duodecim millia signati: Ex tribu Leui
duodecim millia signati: Ex tribu Issa-
char duodecim millia signati: * Ex tribu 8
Zabulon duodecim millia signati: Ex
tribu Ioseph duodecim millia signati:
Ex tribu Beniamin duodecim millia si-
gnati. * Post hæc vidi turbam magnam, 9
quam dinumerare nemo poterat ex om- C
nibus gentibus,& tribubus,& populis,&
linguis: stantes ante thronum,& in con-
spectu Agni,amicti stolis albis,& palmæ
in manibus eorum: & clamabant voce 10
magna dicentes: Salus Deo nostro, qui
sedet super thronum, & Agno. * Et om- 11
nes Angeli stabant in circuitu throni,&
seniorum, & quattuor animalium: & ce-
ciderunt in conspectu throni in facies
suas, & adorauerunt Deum, * dicentes, 12
Amen. Benedictio,& claritas, & sapien-
tia,& gratiarum actio,honor, & virtus,
& fortitudo Deo nostro in sæcula sæcu-
lorum, Amen. * Et respondit vnus de 13
senioribus,& dixit mihi: Hi, qui amicti
sunt stolis albis,qui sunt? & vnde vene-
runt? * Et dixi illi: Domine mi, tu scis. 14
Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de D
tribulatione magna, & lauerunt stolas
suas,& dealbauerūt eas in sanguine Agni.
* ideo sunt ante thronum Dei,& seruiūt 15
ei die ac nocte in templo eius: & qui se-
det in throno, habitabit super illos:
* ‖non esurient, neque sitient amplius, 16
nec cadet super illos sol, neque vllus
æstus: * quoniam Agnus, qui in medio 17
throni est,reget illos,& deducet eos ad
vitæ fontes aquarum, ‖& absterget Deus
omnem lacrymam ab oculis eorum.

‖Isa.49. c.10

‖Isa.25.c.8
Ias.21.b.4

CAP. VIII.

ET cum aperuisset sigillum septimū, 1
factum est silentium in cælo, quasi A
2 media hora. * Et vidi septem Angelos
stantes in conspectu Dei: & datæ sunt il-
3 lis septem tubæ. * Et alius Angelus ve-
nit, & stetit ante altare habens thuribu-
lum aureū: & data sunt illi incensa mul-
ta, vt daret de orationibus sanctorum
omnium super altare aureum, quod est
4 ante thronum Dei. * Et ascendit fumus
B incensorum de orationibus sanctorum
5 de manu Angeli coram Deo. * Et accepit
Angelus thuribulum,& impleuit illud de
igne altaris, & misit in terram,& facta
sunt tonitrua, & voces,& fulgura, & ter-
6 ræmotus magnus. * Et septem Angeli,
qui habebant septem tubas, præparaue-
7 runt se vt tuba canerent. * Et primus
Angelus tuba cecinit,& facta est grādo,
C & ignis,mista in sanguine,& missum est
in terram,& tertia pars terræ combusta
est, & tertia pars arborum concremata
est, & omne fœnum viride combustum
8 est. * Et secundus Angelus tuba cecinit:
& tamquam mons magnus igne ardens
missus est in mare,& facta est tertia pars
9 maris sanguis, * & mortua est tertia pars
creaturæ eorum, quæ habebant animas
in mari, & tertia pars nauium interijt.
10 * Et tertius Angelus tuba cecinit: & ce-
cidit de cælo stella magna, ardens tam-
quam facula, & cecidit in tertiam partē
11 fluminum, & in fontes aquarum: * &
D nomen stellæ dicitur Absinthium; & fa-
cta est tertia pars aquarum in absinthiū:
& multi hominum mortui sunt de aquis,
12 quia amaræ factæ sunt. * Et quartus An-
gelus tuba cecinit: & percussa est tertia
pars solis,& tertia pars lunæ, & tertia
pars stellarum, ita vt obscuraretur ter-
tia pars eorum, & diei non luceret pars
13 tertia, & noctis similiter. * Et vidi,& au-
diui vocem vnius aquilæ volantis per
medium cæli, dicentis voce magna: Væ,
væ, væ habitantibus in terra de ceteris
vocibus trium Angelorum, qui erant
tuba canituri.

CAP. IX.

1 ET quintus Angelus tuba cecinit: &
A vidi stellam de cælo cecidisse in ter-
2 ram,& data est ei clauis putei abyssi. * Et
aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus
putei,sicut fumus fornacis magnæ: &
obscuratus est sol,& aer de fumo putei:

Digitized by Google

*Et de fumo putei exierunt locustæ in 3
terram,& data est illis potestas,sicut habent potostatem scorpiones terræ: *& 4
præceptum est illis ne læderent fœnum terræ,neque omne viride,neque omnem arborem: nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis.
*& datum est illis ne occiderent eos: sed 5
vt cruciarent mensibus quinque: & cruciatus eorum, vt cruciatus scorpij cum
‖Isa.2.d.19 percutit hominem. *‖Et in diebus illis 6
Ose.10.b.8 quærent homines mortem,& non inuenient eam: & desiderabunt mori, & fu-
Luc.23.d.30 giet mors ab eis. *‖Et similitudines lo- 7
‖Sap.16.b.9 B custarum, similes equis paratis in prælium: & super capita earum tamquam coronæ similes auro: & facies earum tãquam facies hominum. * Et habebant 8
capillos sicut capillos mulierum. & dẽtes earum, sicut dentes leonum erant:
*& habebãt loricas sicut loricas ferreas, 9
& vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: * & habebant caudas similes scor- 10
pionum,& aculei erant in caudis earum: & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque: * & habebant super 11
se regem angelum abyssi,cui nomen He- C
braice Abaddon, Græce autem Apollyon,Latine habens nomen Exterminãs.
* Væ vnum abijt, & ecce veniunt adhuc 12
duo væ post hæc.* Et sextus Angelus tu- 13
ba cecinit: & audiui vocem vnam ex quattuor cornibus altaris aurei,quod est ante oculos Dei,* dicentem sexto Ange- 14
lo,qui habebat tubam: Solue quattuor angelos,qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. * Et soluti sunt quattuor 15
Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensem, & annum: vt occiderent tertiam partem hominum. * Et nu- 16
merus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audiui numerum eorũ.
* Et ita vidi equos in visione: & qui se- 17
debant super eos,habebãt loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas,& capita equorum erant tamquam capita leonũ: & de ore eorũ procedit ignis,& fumus, & sulphur. * Et ab his tribus plagis oc- 18
cisa est tertia pars hominum de igne, & D
de fumo, & sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum. * Potestas enim equorũ 19
in ore eorum est, & in caudis eorum. nam caudæ eorum similes serpentibus,
20 habentes capita: & in his nocent. * Et ceteri homines,qui non sunt occisi in his plagis,neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, vt non adorarent dæmonia, & simulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre possunt,neque audire,
21 neque ambulare, * & non egerunt pœnitentiam ab homicidijs suis, neque a veneficijs suis,neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.

CAP. X.

1 ET vidi alium Angelum fortem de-
A scendentem de cælo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt sol,& pedes eius tamquam columnæ
2 ignis: * & habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrũ super mare, sinistrum autem super ter-
3 ram: * & clamauit voce magna, quem-
B admodũ cum leo rugit. Et cũ clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.
4 * Et cũ locuta fuissent septẽ tonitrua voces suas, ego scripturus eram: & audiui vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua: & no-
5 li ea scribere. *‖Et angelus,quem vidi ‖Dan.12.c.7
stantem super mare,& super terram, le-
6 uauit manum suam ad cælum: * & iurauit per viuentem in sæcula sæculorum,
C qui creauit cælum,& ea quæ in eo sunt: & terram,& ea quæ in ea sunt: & mare, & ea quæ in eo sunt: Quia tempus non
7 erit amplius: * sed in diebus vocis septimi angeli,cum cœperit tuba canere,cõsummabitur mysterium Dei, sicut euan-
8 gelizauit per seruos suos Prophetas.* Et audiui vocem de cælo iterum loquentẽ mecum,& dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu angeli stantis
9 super mare, & super terram.* Et abij ad angelum, dicens ei, vt daret mihi li-
D brum. Et dixit mihi: ‖Accipe librum,& ‖Ezec.3.a.1
deuora illum: & faciet amaricari ventrem tuum,sed in ore tuo erit dulce tam-
10 quam mel. * Et accepi librum de manu angeli, & deuoraui illum: & erat in ore meo tamquam mel dulce: & cum deuorassem eum,amaricatus est venter meus:
11 * & dixit mihi: Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis,& linguis, & regibus multis.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XI.

ET datus est mihi calamus similis virgæ, & dictum est mihi: Surge, & 1 A
metire templum Dei, & altare, & adorãtes in eo. * atrium autem, quod est foris 2
templum, eijce foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, & ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus: * & dabo duobus testi- 3
bus meis, & prophetabunt diebus mille ducẽtis sexaginta, amicti saccis. * Hi sunt 4
duæ oliuæ, & duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes. * Et si quis vo 5
luerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum: & si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi. * Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ip- 6 B
sorũ: & potestatem habent super aquas conuertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plaga quotiescumque voluerint. * Et cum finierint testimoniũ 7
suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet aduersum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. * Et corpora eorum 8
iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma, & Ægyptus, vbi & Dominus eorum crucifixus est. * Et videbunt de tribubus, & popu- 9
lis, & linguis, & Gentibus corpora eorũ per tres dies, & dimidium: & corpora eorum non sinent poni in monumentis. * & inhabitantes terram gaudebunt su- 10
per illos, & iucundabuntur: & munera C
mittent inuicem, quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos, qui habitabant super terram. * Et post dies tres, & di- 11
midium, spiritus vitæ a Deo intrauit in eos. Et steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos. * Et audierunt vocem magnam 12
de cælo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum in nube: & viderunt illos inimici eorum. * Et in illa ho- 13
ra factus est terræmotus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit: & occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo cæli. * Væ se- 14
cundum abijt: & ecce væ tertium veniet cito. * Et septimus angelus tuba cecinit: 15
& factæ sunt voces magnæ in cælo dicẽ-
D tes: Factum est regnum huius mundi, Domini nostri & Christi eius, & regnabit
16 in sæcula sæculorum: Amen. * Et viginti quattuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum, dicen-
17 tes: * Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui vẽturus es: quia accepisti virtutem tuam
18 magnam, & regnasti. * Et iratæ sunt Gentes, & aduenti ira tua, & tempus mortuorum iudicari, & reddere mercedem seruis tuis Prophetis, & sanctis, & timentibus nomen tuum pusillis, & magnis, & exterminandi eos, qui corruperunt terrã.
19 * Et apertum est templum Dei in cælo: & visa est arca testamenti eius in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

CAP. XII.

1 ET signum magnum apparuit in cæ-
A lo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona
2 stellarum duodecim: * & in vtero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur
3 vt pariat. * Et visum est aliud signum in cælo: & ecce draco magnus rufus habens capita septem, & cornua decem: &
4 in capitibus eius diademata septem, * & cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura: vt cum peperisset, filium eius
5 deuoraret. * Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus est filius eius
6 ad Deum, & ad thronum eius, * & mu-
B lier fugit in solitudinem vbi habebat locum paratum a Deo, vt ibi pascant eam
7 diebus mille ducentis sexaginta. * Et factum est prælium magnum in cælo: Michael, & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, &
8 angeli eius: * & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cæ-
9 lo. * Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & satanas, qui seducit vniuersum orbem: & proiectus est in terram,
10 & angeli eius cum illo missi sunt. * Et
C audiui vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta est salus, & virtus, &

regnum

Digitized by Google

regnum Dei nostri, & potestas Christi
eius: quia proiectus est accusator fratrũ
nostrorum, qui accusabat illos ante con-
spectũ Dei nostri die ac nocte. * Et ipsi 11
vicerunt eum propter sanguinem Agni,
& propter verbum testimonij sui, & nõ
dilexerunt animas suas vsque ad mor-
tem. * propterea lætamini cæli, & qui 12
habitatis in eis. Væ terræ, & mari, quia
descendit diabolus ad vos, habens iram
magnam, sciens quòd modicum tempus
habet. * Et postquam vidit draco quòd 13
proiectus esset in terram, persecutus est D
mulierem, quæ peperit masculum: * & 14
datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ
magnæ vt volaret in desertum in locũ suũ,
vbi alitur per tempus & tempora, & di-
midium temporis a facie serpentis. * Et 15
misit serpens ex ore suo post mulierem,
aquam tamquam flumen, vt eam faceret
trahi a flumine. * Et adiuuit terra mu-
lierem, & aperuit terra os suum, & ab-
sorbuit flumen, quod misit draco de ore
suo. * Et iratus est draco in mulierem: 17
& abijt facere prælium cum reliquis de
semine eius, qui custodiũt mandata Dei,
& habent testimonium Iesu Christi. * Et 18
stetit supra arenam maris.

CAP. XIII.

ET vidi de mari bestiam ascẽdentem, 1
habentem capita septem, & cornua A
decem, & super cornua eius decem dia-
demata, & super capita eius nomina
blasphemiæ. * Et bestia, quam vidi, si- 2
milis erat pardo, & pedes eius sicut pe-
des vrsi, & os eius sicut os leonis. Et de-
dit illi draco virtutem suam, & pote-
statem magnam. * Et vidi vnum de ca- 3
pitibus suis quasi occisum in mortem:
& plaga mortis eius curata est. Et admi-
rata est vniuersa terra post bestiam. * Et 4
adorauerunt draconem, qui dedit pote- B
statem bestiæ: & adorauerunt bestiam,
dicẽtes: Quis similis bestiæ? & quis po-
terit pugnare cum ea? * Et datum est 5
ei os loquens magna, & blasphemias: &
data est ei potestas facere mẽses quadra-
ginta duos. * Et aperuit os suum in bla- 6
sphemias ad Deum, blasphemare nomen
eius, & tabernaculum eius, & eos, qui
in cælo habitant. * Et est datum illi bel- 7
lum facere cum sanctis, & vincere eos.
Et data est illi potestas in omnem tri-
bum, & populum, & linguam, & gen-
8 tem, * & adorauerunt eam omnes, qui
inhabitant terram: quorũ non sunt scri-
pta nomina in Libro vitæ Agni, qui oc-
9 cisus est ab origine mundi. * Si quis ha-
10 bet aurem, audiat. * Qui in captiuita-
C tem duxerit, in captiuitatem vadet: ‖ qui ‖ Gen. 9. 2. 6
in gladio occiderit, oportet eum gladio ‖ Mat. 26. c. 52
occidi. Hic est patientia, & fides San-
11 ctorum. * Et vidi aliam bestiam ascen-
dentem de terra, & habebat cornua duo
similia Agni, & loquebatur sicut draco.
12 * Et potestatẽ prioris bestiæ omnem fa-
ciebat in cõspectu eius: & fecit terram,
& habitantes in ea, adorare bestiam pri-
13 mam, cuius curata est plaga mortis. * Et
fecit signa magna, vt etiam ignem face-
ret de cælo descendere in terram in cõ-
14 spectu hominum. * Et seduxit habitan-
D tes in terra propter signa, quæ data sunt
illi facere in conspectu bestiæ, dicẽs ha-
bitantibus in terra, vt faciant imaginem
bestiæ, quæ habet plagam gladij, & vi-
15 xit. * Et datum est illi vt daret spiritum
imagini bestiæ, & vt loquatur imago
bestiæ: & faciat vt quicumque non ado-
rauerint imaginem bestiæ, occidantur.
16 * Et faciet omnes pusillos, & magnos,
& diuites, & pauperes, & liberos, & ser-
uos habere characterem in dextera ma-
17 nu sua, aut in frontibus suis. * & nequis
possit emere, aut vendere, nisi qui ha-
bet characterem, aut nomen bestiæ, aut
18 numerum nominis eius. * Hic sapien-
tia est. Qui habet intellectum, comput-
et numerum bestiæ. Numerus enim
hominis est: & numerus eius sexcenti
sexaginta sex.

CAP. XIIII.

1 ET vidi: & ecce Agnus stabat supra
A montem Sion, & cum eo centum
quadraginta quattuor millia habentes
nomen eius, & nomen Patris eius scri-
2 ptum in frontibus suis. * Et audiui vo-
cem de cælo, tamquam vocem aqua-
rum multarum, & tamquam vocem to-
nitrui magni: & vocem, quam audiui,
sicut citharœdorum citharizantium in
3 citharis suis. * Et cantabant quasi can-
ticum nouum ante sedem, & ante quat-
tuor animalia, & seniores: & nemo po-
terat

Digitized by Google

regnum Dei nostri, & potestas Christi
eius: quia proiectus est accusator fratrũ
nostrorum, qui accusabat illos ante con-
spectũ Dei nostri die ac nocte. * Et ipsi 11
vicerunt eum propter sanguinem Agni,
& propter verbum testimonij sui, & nõ
dilexerunt animas suas vsque ad mor-
tem. * propterea lætamini cæli, & qui 12
habitatis in eis. Væ terræ, & mari, quia
descendit diabolus ad vos, habens iram
magnam, sciens quòd modicum tempus
habet. * Et postquam vidit draco quòd 13
proiectus esset in terram, persecutus est D
mulierem, quæ peperit masculum: * & 14
datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ ma-
gnæ vt volaret in desertum in locũ suũ,
vbi alitur per tempus & tempora, & di-
midium temporis a facie serpentis. * Et 15
misit serpens ex ore suo post mulierem,
aquam tamquam flumen, vt eam faceret
trahi a flumine. * Et adiuuit terra mu- 16
lierem, & aperuit terra os suum, & ab-
sorbuit flumen, quod misit draco de ore
suo. * Et iratus est draco in mulierem: 17
& abijt facere prælium cum reliquis de
semine eius, qui custodiũt mandata Dei,
& habent testimonium Iesu Christi. * Et 18
stetit supra arenam maris.

CAP. XIII.

ET vidi de mari bestiam ascẽdentem, 1
habentem capita septem, & cornua A
decem, & super cornua eius decem dia-
demata, & super capita eius nomina
blasphemiæ. * Et bestia, quam vidi, si- 2
milis erat pardo, & pedes eius sicut pe-
des vrsi, & os eius sicut os leonis. Et de-
dit illi draco virtutem suam, & pote-
statem magnam. * Et vidi vnum de ca- 3
pitibus suis quasi occisum in mortem:
& plaga mortis eius curata est. Et admi-
rata est vniuersa terra post bestiam. * Et 4
adorauerunt draconem, qui dedit pote- B
statem bestiæ: & adorauerunt bestiam,
dicẽtes: Quis similis bestiæ? & quis po-
terit pugnare cum ea? * Et datum est 5
ei os loquens magna, & blasphemias: &
data est ei potestas facere mẽses quadra-
ginta duos. * Et aperuit os suum in bla- 6
sphemias ad Deum, blasphemare nomen
eius, & tabernaculum eius, & eos, qui
in cælo habitant. * Et est datum illi bel- 7
lum facere cum sanctis, & vincere eos.
Et data est illi potestas in omnem tri-
bum, & populum, & linguam, & gen-
8 tem, * & adorauerunt eam omnes, qui
inhabitant terram: quorũ non sunt scri-
pta nomina in Libro vitæ Agni, qui oc-
9 cisus est ab origine mundi. * Si quis ha-
10 bet aurem, audiat. * Qui in captiuita-
C tem duxerit, in captiuitatem vadet: ‖ qui ‖ Gen. 9. a. 6
in gladio occiderit, oportet eum gladio ‖ Mat. 26. c. 52
occidi. Hic est patientia, & fides San-
11 ctorum. * Et vidi aliam bestiam ascen-
dentem de terra, & habebat cornua duo
similia Agni, & loquebatur sicut draco.
12 * Et potestatẽ prioris bestiæ omnem fa-
ciebat in cõspectu eius: & fecit terram,
& habitantes in ea, adorare bestiam pri-
13 mam, cuius curata est plaga mortis. * Et
fecit signa magna, vt etiam ignem face-
ret de cælo descendere in terram in cõ-
14 spectu hominum. * Et seduxit habitan-
D tes in terra propter signa, quæ data sunt
illi facere in conspectu bestiæ, dicẽs ha-
bitantibus in terra, vt faciant imaginem
bestiæ, quæ habet plagam gladij, & vi-
15 xit. * Et datum est illi vt daret spiritum
imagini bestiæ, & vt loquatur imago
bestiæ: & faciat vt quicumque non ado-
rauerint imaginem bestiæ, occidantur.
16 * Et faciet omnes pusillos, & magnos,
& diuites, & pauperes, & liberos, & ser-
uos habere characterem in dextera ma-
17 nu sua, aut in frontibus suis. * & nequis
possit emere, aut vendere, nisi qui ha-
bet characterem, aut nomen bestiæ, aut
18 numerum nominis eius. * Hic sapien-
tia est. Qui habet intellectum, comput-
et numerum bestiæ. Numerus enim
hominis est: & numerus eius sexcenti
sexaginta sex.

CAP. XIIII.

1 ET vidi: & ecce Agnus stabat supra
A montem Sion, & cum eo centum
quadraginta quattuor millia habentes
nomen eius, & nomen Patris eius scri-
2 ptum in frontibus suis. * Et audiui vo-
cem de cælo, tamquam vocem aqua-
rum multarum, & tamquam vocem to-
nitrui magni: & vocem, quam audiui,
sicut citharœdorum citharizantium in
3 citharis suis. * Et cantabant quasi can-
ticum nouum ante sedem, & ante quat-
tuor animalia, & seniores: & nemo po-
terat

Digitized by Google

tẽrat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquattuor millia, qui empti sunt de terra. * Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocũque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno, * & in ore eorum non est inuentum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei. 4 5

* Et vidi alterum Angelũ volantem per medium cæli, habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum: * dicens magna voce: ‖Timete Dominum, & date illi honorẽ, quia venit hora iudicij eius: & adorate eũ, ‖qui fecit cælum, & terram, mare, & fontes aquarum. * Et alius Angelus secutus est dicens: ‖Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ a vino iræ fornicationis suæ potauit omnes gentes. * Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua: * & hic bibet de vino iræ Dei, quod mistũ est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni: * & fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam, & imaginẽ eius, & si quis acceperit characterem nominis eius. * Hic patiẽtia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu. * Et audiui vocem de cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, vt requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. * Et vidi & ecce nubem candidam: & super nubem sedẽtem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcẽ acutam. * ‖Et alius Angelus exiuit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: ‖Mitte falcem tuam, & mete quia venit hora vt metatur, quoniam aruit messis terræ. * Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, & demessa est terra. * Et alius Angelus exiuit de templo, quod est in cælo, habens & ipse falcem acutam. * Et alius Angelus exiuit de altari, qui habebat potestatem supra ignem: & clamauit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicẽs: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ sunt vuæ eius. * Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiauit vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei magnum: * & calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

‖ Act. 14. c. 14 ‖ Isa. 21. c. 9 ‖ Ier. 51. a. 8 ‖ Mat. 13. c. 19 ‖ Ioel 3. c. 13

CAP. XV.

1 A Et vidi aliud signum in cælo magnũ, & mirabile, Angelos septem, habentes plagas septem nouissimas: Quoniam 2 in illis consummata est ira Dei. * Et vidi tamquam mare vitreum mistum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, & numerum nominis B eius, stantes super mare vitreum, haben- 3 tes citharas Dei: * & cantãtes canticum Moysi serui Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna, & mirabilia sunt opera tua Domine Deus omnipotens: iustæ & veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum. 4 * ‖Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia solus pius C es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam 5 iudicia tua manifesta sunt. * Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum ta- 6 bernaculi testimonij in cælo: * & exierunt septem Angeli habentes septẽ plagas de templo, vestiti lino mundo, & candido, & præcincti circa pectora zo- 7 nis aureis. * Et vnum de quattuor animalibus dedit septem Angelis septem D phialas aureas, plenas iracundiæ Dei vi- 8 uentis in sæcula sæculorum. * Et impletum est templum fumo a maiestate Dei, & de virtute eius: & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.

‖ Ier. 10. a. 7

CAP. XVI.

1 A Et audiui vocem magnam de tẽplo, dicentem septem Angelis: Ite, & effundite septẽ phialas iræ Dei in terram:

* Et

* Et abijt primus, & effudit phialam suã 2
in terram, & factum est vulnus sæuum,
& pessimum in homines, qui habebant
characterem bestiæ: & in eos, qui ado-
rauerunt imaginem eius. * Et secundus 3
Angelus effudit phialam suam in mare,
& factus est sanguis tamquam mortui:
& omnis anima viuens mortua est in
mari. * Et tertius effudit phialam suam 4
super flumina, & super fontes aquarum,
& factus est sanguis. * Et audiui Ange- 5
lum aquarum dicẽtem: Iustus es Domi- B
ne qui es, & qui eras sanctus, qui hæc iu-
dicasti: * quia sanguinem Sanctorum, & 6
Prophetarum effuderunt, & sanguinẽ eis
dedisti bibere: digni enim sunt. * Et au- 7
diui alterum ab altari dicentem: Etiam
Domine Deus omnipotens vera, & iusta
iudicia tua. * Et quartus Angelus effu- 8
dit phialam suam in solem, & datum est
illi æstu affligere homines, & igni: * & 9
æstuauerũt homines æstu magno, & bla-
sphemauerunt nomen Dei habentis po-
testatem super has plagas, neque egerũt
pœnitentiam vt darent illi gloriam. * Et 10
quintus Angelus effudit phialam suam
super sedem bestiæ: & factum est regnũ
eius tenebrosum, & commanducauerũt
linguas suas præ dolore: * & blasphema- 11
uerunt Deum cæli præ doloribus, & vul- C
neribus suis, & non egerunt pœnitentiã
ex operibus suis. * Et sextus Angelus 12
effudit phialam suã in flumen illud ma-
gnũ Euphraten: & siccauit aquam eius,
vt præpararetur via regibus ab ortu so-
lis. * Et vidi de ore draconis, & de ore 13
bestiæ, & de ore pseudoprophetæ spiri-
tus tres immundos in modum ranarũ.
* Sunt enim spiritus dæmoniorũ facien- 14
tes signa, & procedunt ad reges totius
terræ cõgregare illos in prælium ad diẽ
magnum omnipotẽtis Dei. * ||Ecce ve- 15
nio sicut fur. Beatus qui vigilat, & cu-
stodit vestimenta sua, ne nudus ambulet,
& videant turpitudinem eius. * Et con- 16
gregabit illos in locum, qui vocatur He-
braice Armagedon. * Et septimus An- 17
gelus effudit phialam suam in aerem, & D
exiuit vox magna de templo a throno,
dicens: Factum est. * Et facta sunt ful- 18
gura, & voces, & tonitrua, & terræmo-
tus factus est magnus, qualis numquam
fuit ex quo homines fuerunt super ter-
ram: talis terræmotus, sic magnus. * Et 19
facta est ciuitas magna in tres partes: &
ciuitates Gentium ceciderunt. & Baby-
lon magna venit in memoriã ante Deũ,
dare illi calicem vini indignationis iræ
eius. * Et omnis insula fugit, & mon- 20
tes non sunt inuenti. * Et grando magna 21
sicut talentum descendit de cælo in
homines: & blasphemauerũt Deum ho-
mines propter plagam grandinis: quo-
niam magna facta est vehementer.

|| Sup. 3. a. 3
Matt. 24. d. 42
Luc. 12. c. 39

CAP. XVII.

1 ET venit vnus de septem Angelis, qui
A habebant septem phialas, & locu-
tus est mecum, dicens: Veni ostendam
tibi damnationem meretricis magnæ,
quæ sedet super aquas multas, * cum 2
qua fornicati sunt reges terræ, & ine-
briati sunt qui inhabitant terram de vi-
no prostitutionis eius. * Et abstulit me 3
in spiritu in desertum. Et vidi mulie-
rem sedẽtem super bestiam coccineam,
plenam nominibus blasphemiæ, haben-
tem capita septem, & cornua decem.
* Et mulier erat circumdata purpura, & 4
coccino, & inaurato auro, & lapide
B pretioso, & margaritis, habens pocu-
lum aureum in manu sua, plenum abo-
minatione, & immunditia fornicatio-
nis eius: * Et in fronte eius nomen scri- 5
ptum: Mysterium: Babylon magna, ma-
ter fornicationum, & abominationum
terræ. * Et vidi mulierem ebriam de 6
sanguine sanctorum, & de sanguine mar-
tyrum Iesu. Et miratus sum cum vidis-
sem illam admiratione magna. * Et di- 7
xit mihi Angelus: Quare miraris? Ego
dicam tibi sacramentum mulieris, &
bestiæ, quæ portat eam, quæ habet ca-
pita septem, & cornua decem. * Be- 8
stia, quam vidisti, fuit, & non est, &
ascensura est de abysso, & in interitum
ibit: & mirabuntur inhabitantes terram
C (quorum nõ sunt scripta nomina in Li-
bro vitæ a constitutione mundi) viden-
tes bestiam, quæ erat, & non est. * Et 9
hic est sensus, qui habet sapientiam.
Septem capita: septem montes sunt, su-
per quos mulier sedet, & reges septem
sunt. * Quinque ceciderunt, vnus est, 10
& alius nondum venit: & cum venerit,
oportet illum breue tempus manere.
* Et bestia, quæ erat, & non est: & ipsa 11

octaua

octaua est: & de septem est, & in interitum vadit. * Et decem cornua, quæ vidisti, decem reges sunt: qui regnum nõdum acceperunt, sed potestatem tamquã reges vna hora accipient post bestiam. 12
* Hi vnum consilium habent, & virtutem, & potestatem suam bestiæ tradent. 13 D
* Hi cum Agno pugnabũt, & Agnus vincet illos: ‖ quoniam Dominus dominorum est, & Rex regum, & qui cum illo sunt, vocati, electi, & fideles. 14
* Et dixit mihi: Aquæ, quas vidisti vbi meretrix sedet, populi sunt, & Gentes, & linguæ. 15
* Et decẽ cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, & desolatam facient illam, & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipsam igni concremabunt. 16
* Deus enim dedit in corda eorum vt faciant quod placitum est illi: vt dent regnum suum bestiæ donec consummentur verba Dei. 17
* Et mulier, quã vidisti, est ciuitas magna, quæ habet regnum super reges terræ. 18

‖ 1. Tim. 6. c. 15
Iac. 19. c. 16

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi alium Angelum descendentem de cælo, habentem potestatẽ magnam: & terra illuminata est a gloria eius. 1 A 2
* Et exclamauit in fortitudine dicens: ‖ Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris immundæ, & odibilis: 3
* quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum eius diuites facti sunt. 4
* Et audiui aliam vocem de cælo, dicentem: Exite de illa populus meus: vt ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. 5 B
* Quoniam peruenerunt peccata eius vsque ad cælum, & recordatus est Dominus iniquitatum eius. 6
* Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis: & duplicate duplicia secundum opera eius: in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. 7
* Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde suo dicit: 7 C
‖ Sedeo regina: & vidua non sum: & luctum non videbo. 8
* Ideo in vna die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis est Deus, qui iudicabit illam. 9
* Et flebunt, & plangent se super illam reges terræ, qui cũ illa fornicati sunt, & in delicijs vixerunt, cum viderint fumum incendij eius: 10
* longe stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quoniam vna hora venit iudiciũ tuum. 11
* Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius: 12 D
* merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, (& omne lignum thyinum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & marmore, * & cinnamomum) & odoramentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & iumentorum, & ouium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum. 13 14
* Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt a te, & omnia pinguia, & præclara perierunt a te, & amplius illa iam non inuenient. 14 E 15
* Mercatores horum, qui diuites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes, ac lugentes, * & dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna, quæ amicta erat byssio, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis: 16 17
* quoniam vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ, & omnis gubernator, & omnis, qui in lacum nauigat, & nautæ, & qui in mari operantur, longe steterunt, * & clamauerunt videntes locum incendij eius, dicentes: 17 F 18
* Quæ similis ciuitati huic magnæ? * Et miserunt puluerem super capita sua, & clamauerunt flentes, & lugentes, dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna, in qua diuites facti sunt omnes, qui habebant naues in mari de pretijs eius: quoniam vna hora desolata est. 19
* Exulta super eam cælum, & sancti Apostoli, & Prophetæ: quoniam iudicauit Deus iudicium vestrum de illa. 20
* Et sustulit vnus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, & vltra iam non inuenietur. 21 G 22
* Et vox citharœdorum, & musicorum, & tibia canentium, & tuba non audietur

‖ Isa. 21. c. 19
Ier. 51. a. 8
Sup. 14. b. 8

‖ Isa. 47. b. 8

Digitized by Google

tẽrat dicere canticum, nisi illa centum
quadragintaquattuor millia, qui empti
sunt de terra. * Hi sunt, qui cum mulie- 4
ribus non sunt coinquinati: Virgines e-
nim sunt. Hi sequuntur Agnum quocũ-
que ierit. Hi empti sunt ex hominibus
primitiæ Deo, & Agno, * & in ore eo- 5
rum non est inuentum mendacium: sine
macula enim sunt ante thronum Dei.
* Et vidi alterum Angelũ volantem per 6
medium cæli, habentem Euangelium æ- B
ternum, vt euangelizaret sedentibus su-
per terram, & super omnem gentem, &
tribum, & linguam, & populum: * di- 7
‖ Act.14.c.14 cens magna voce: ‖ Timete Dominum,
& date illi honorẽ, quia venit hora iu-
dicij eius: & adorate eũ, ‖ qui fecit cæ-
lum, & terram, mare, & fontes aqua-
rum. * Et alius Angelus secutus est di- 8
‖ Isa.21.c.9 cens: ‖ Cecidit, cecidit Babylon illa ma-
Ier.51.a.8 gna: quæ a vino iræ fornicationis suæ
potauit omnes gentes. * Et tertius An- 9
gelus secutus est illos, dicens voce ma-
gna: Si quis adorauerit bestiam, & ima-
ginem eius, & acceperit characterem in
fronte sua, aut in manu sua: * & hic bi- 10
bet de vino iræ Dei, quod mistũ est me-
ro in calice iræ ipsius, & cruciabitur
igne, & sulphure in conspectu Angelo-
rum sanctorum, & ante conspectum A-
gni: * & fumus tormentorum eorum 11
ascendet in sæcula sæculorum: nec ha- C
bent requiem die ac nocte, qui adorauerunt
bestiam, & imaginẽ eius, & si quis
acceperit characterem nominis eius.
* Hic patiẽtia Sanctorum est, qui custo- 12
diunt mandata Dei, & fidem Iesu. * Et 13
audiui vocem de cælo, dicentem mihi:
Scribe: Beati mortui, qui in Domino
moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus,
vt requiescant a laboribus suis: opera
enim illorum sequuntur illos. * Et vidi 14
& ecce nubem candidam: & super nu-
bem sedẽtem similem Filio hominis, ha-
bentem in capite suo coronam auream,
‖ Mat.13.c.19 & in manu sua falcẽ acutam. * ‖ Et alius 15
Angelus exiuit de templo, clamans vo-
ce magna ad sedentem super nubem:
‖ Ioel 3.c.13 ‖ Mitte falcem tuam, & mete quia venit
hora vt metatur, quoniam aruit messis
terræ. * Et misit qui sedebat super nu- 16
bem, falcem suam in terram, & demessa D
est terra. * Et alius Angelus exiuit de 17
templo, quod est in cælo, habens & ipse
falcem acutam. * Et alius Angelus exi- 18
uit de altari, qui habebat potestatem su-
pra ignem: & clamauit voce magna ad
eum, qui habebat falcem acutam, dicẽs:
Mitte falcem tuam acutam, & vindemia
botros vineæ terræ: quoniam maturæ
sunt vuæ eius. * Et misit Angelus fal- 19
cem suam acutam in terram, & vinde-
miauit vineam terræ, & misit in lacum
iræ Dei magnum: * & calcatus est lacus 20
extra ciuitatem, & exiuit sanguis de la-
cu vsque ad frenos equorum per stadia
mille sexcenta.

CAP. XV.

1 ET vidi aliud signum in cælo magnũ,
A & mirabile, Angelos septem, haben-
tes plagas septem nouissimas: Quoniam
2 in illis consummata est ira Dei. * Et
vidi tamquam mare vitreum mistum
igne, & eos, qui vicerunt bestiam, &
imaginem eius, & numerum nominis
B eius, stantes super mare vitreum, haben-
3 tes citharas Dei: * & cantãtes canticum
Moysi serui Dei, & canticum Agni, di-
centes: Magna, & mirabilia sunt opera
tua Domine Deus omnipotens: iustæ &
veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum.
4 * ‖ Quis non timebit te Domine, & ma- ‖ Ier.10.a.7
gnificabit nomen tuum? quia solus pius
C es: quoniam omnes gentes venient, &
adorabunt in conspectu tuo, quoniam
5 iudicia tua manifesta sunt. * Et post hæc
vidi, & ecce apertum est templum ta-
6 bernaculi testimonij in cælo: * & exie-
runt septem Angeli habentes septẽ pla-
gas de templo, vestiti lino mundo, &
candido, & præcincti circa pectora zo-
7 nis aureis. * Et vnum de quattuor ani-
malibus dedit septem Angelis septem
D phialas aureas, plenas iracundiæ Dei vi-
8 uentis in sæcula sæculorum. * Et im-
pletum est templum fumo a maiestate
Dei, & de virtute eius: & nemo pote-
rat introire in templum, donec consum-
marentur septem plagæ septem Angelorum.

CAP. XVI.

1 ET audiui vocem magnam de tẽplo,
A dicentem septem Angelis: Ite, & ef-
fundite septẽ phialas iræ Dei in terram.

* Et

Digitized by Google

frontibus, aut in manibus suis, & vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis. * Ceteri mortuorum non vixerũt, 5
donec consummentur mille anni: Hæc est resurrectio prima. * Beatus, & san- 6
ctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei & Christi, & regnabunt cum illo mille an-
‖Ezec.39.a.2 nis. * ‖ Et cum consummati fuerint mil- 7
le anni, soluetur satanas de carcere suo, C
& exibit, & seducet Gentes, quæ sunt super quattuor angulos terræ, Gog, & Magog, & cõgregabit eos in prælium, quo-
rum numerus est sicut arena maris. * ‖ Et 8
ascenderunt super latitudinem terræ, & circuierunt castra sanctorum, & ciuitatem dilectam. * Et descendit ignis a Deo 9
de cælo, & deuorauit eos: & Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, vbi & bestia, * & 10
pseudopropheta cruciabũtur die ac nocte in sæcula sæculorum. * Et vidi 11
thronum magnum candidum, & seden- D
tem super eum, a cuius conspectu fugit terra, & cælum, & locus non est inuentus eis. * Et vidi mortuos magnos, & pusil- 12
los stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius Liber apertus est qui est vitæ: & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erãt in libris secundũ opera ipsorum. * & dedit mare mortuos, qui 13
in eo erant: & mors, & infernus dederũt mortuos suos, qui in ipsis erant: & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. * Et infernus, & mors missi sunt 14
in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. * Et qui non inuentus est in Libro 15
vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

CAP. XXI.

Isa.65.c.17.& 65.g.21 ET vidi cælum nouum, & terram no- 1
a.Pet.3.c.13 uam. Primum enim cælum, & pri- A
ma terra abijt, & mare iam non est. * Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem 2
Ierusalem nouam descendentem de cælo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. * Et audiui vocem magnam de 3
throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cũ eis. Et ipsi populus eius erunt, & ipse Deus B
‖Isa.25.c.8 cum eis erit eorũ Deus: * ‖ & absterget 4
Sup.7.d.17 Deus omnem lacrymam ab oculis eorũ: & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quia
5 prima abierunt. * Et dixit qui sedebat in throno: ‖ Ecce noua facio omnia. Et di- ‖Isa.43.c.19
xit mihi: Scribe, quia hæc verba fideliss- 2.Cor.5.d.17
6 fima sunt, & vera. * Et dixit mihi: Factũ est. ego sum α, & ω: initium, & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ,
7 gratis. * Qui vicerit, possidebit hæc, &
8 ero illi Deus, & ille erit mihi filius. * Ti
C midis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure: quod est mors secun-
9 da. * Et venit vnus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis nouissimis, & locutus est mecum, dicens: Veni, & ostendam tibi sponsam, vxorem
10 Agni. * Et sustulit me in spiritu in montem magnum, & altũ, & ostendit mihi ciuitatem sanctam Ierusalem descendentẽ
11 de cælo a Deo, * habentem claritatẽ Dei:
D & lumẽ eius simile lapidi pretioso tamquam lapidi iaspidis, sicut crystallum.
12 * Et habebat murum magnum, & altum, habentem portas duodecim: & in portis Angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum fi-
13 liorum Israel. * Ab Oriente portæ tres: & ab Aquilone portæ tres: & ab Austro portæ tres: & ab Occasu por-
14 tæ tres. * Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum
15 Agni. * Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, vt metiretur ciuitatem, & portas eius, &
16 murum. * & ciuitas in quadro posita est, & longitudo eius tanta est quanta & la-
E titudo: & mensus est ciuitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia: & lõgitudo, & altitudo, & latitudo eius
17 æqualia sunt. * Et mensus est murũ eius centum quadraginta quattuor cubitorũ,
18 mensura hominis, quæ est angeli. * Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero ciuitas aurum mundum
19 simile vitro mundo. * Et fundamenta
F muri ciuitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, iaspis: secũdum, sapphirus: tertium, calcedonius:
20 quartum, smaragdus: * quintum, sardonyx: sextum, sardius: septimum, chrysolithus:

lithus: octauum, beryllus: nonum, topa-
zius: decimum, chrysoprasus: vndeci-
mum, hyacinthus: duodecimum, ame-
thystus. * Et duodecim portæ, duodecim 21
margaritæ sunt, per singulas: & singulæ
portæ erant ex singulis margaritis: &
platea ciuitatis aurum mundum, tam-
quam vitrum perlucidum. * Et templũ 22
non vidi in ea. Dominus enim Deus
omnipotens templũ illius est, & Agnus.
Isa. 60. d. 19 *‖ Et ciuitas non eget sole, neque luna 23
vt luceant in ea. nam claritas Dei illu- G
minauit eam, & lucerna eius est Agnus.
* Et ambulabunt gentes in lumine eius: 24
& reges terræ afferent gloriam suam, &
Isa. 60. e. 11 honorem in illam. * ‖ Et portæ eius non 25
claudentur per diem: nox enim non erit
illic. * Et afferent gloriam, & honorem 26
gentium in illam. * Non intrabit in eam 27
aliquod coinquinatum, aut abominatio-
nem faciens, & mendacium, nisi qui scri-
pti sunt in libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

ET ostendit mihi fluuium aquæ vi- 1
tæ, splendidum tamquam crystal- A
lum, procedentem de sede Dei & Agni.
* In medio plateæ eius, & ex vtraque 2
parte fluminis lignum vitæ, afferens fru-
ctus duodecim, per menses singulos red-
dens fructum suum, & folia ligni ad sa-
nitatem Gentium. * Et omne maledi- 3
ctum non erit amplius: sed sedes Dei, &
Agni in illa erunt, & serui eius seruient
illi. * Et videbunt faciem eius: & no- 4
Isa. 60. d. 20 men eius in frontibus eorum. * ‖ Et nox 5
vltra non erit: & non egebunt lumine
lucernæ, neque lumine solis, quoniam
Dominus Deus illuminabit illos, & re-
gnabunt in sæcula sæculorum. * Et dixit 6
mihi: Hæc verba fidelissima sunt, & ve- B
ra. Et Dominus Deus spirituum prophe
tarum misit Angelum suum ostendere
7 seruis suis quæ oportet fieri cito. * Et
ecce venio velociter. Beatus, qui custo-
8 dit verba prophetiæ libri huius. * Et
ego Ioannes, qui audiui, & vidi hæc.
Et postquam audissem, & vidissem, ce-
cidi vt adorarem ante pedes angeli, qui
9 mihi hæc ostendebat: * & dixit mihi:
Vide ne feceris: conseruus enim tuus
sum, & fratrum tuorum prophetarum, &
eorum, qui seruant verba prophetiæ li-
10 bri huius: Deum adora. * Et dicit mihi:
C Ne signaueris verba prophetiæ libri hu-
11 ius: tempus enim prope est. * Qui no-
cet, noceat adhuc: & qui in sordibus est,
sordescat adhuc: & qui iustus est, iusti-
ficetur adhuc: & sanctus, sanctificetur ad-
12 huc. * Ecce venio cito, & merces mea
mecum est, reddere vnicuique secundũ
13 opera sua. * ‖ Ego sum α, & ω, primus, ‖ Isa. 41. b. 4. & 44. a. 6
14 & nouissimus, principium, & finis. * Bea- Sup. 1. b. 8. & 21. b. 6
ti, qui lauãt stolas suas in sanguine Agni:
vt sit potestas eorum in ligno vitæ, &
15 per portas intrent in ciuitatem. * Foris
canes, & venefici, & impudici, & homi-
cidæ, & idolis seruientes, & omnis, qui
16 amat, & facit mendacium. * Ego Iesus
misi Angelum meum, testificari vobis
D hæc in Ecclesijs. Ego sum radix, & ge-
nus Dauid, stella splendida, & matutina.
17 * Et spiritus, & sponsa dicunt: Veni.
Et qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit,
veniat: ‖ & qui vult, accipiat aquam vi- ‖ Isa. 55. a. 8
18 tæ, gratis. * Contestor enim omni au-
dienti verba prophetiæ libri huius: Si
quis apposuerit ad hæc, apponet Deus
super illum plagas scriptas in libro isto.
19 * Et si quis diminuerit de verbis libri
prophetiæ huius, auferet Deus partem
eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta,
& de his, quæ scripta sunt in libro isto.
20 * dicit qui testimonium perhibet istorũ.
Etiam venio cito: Amen. Veni Domi-
21 ne Iesu. * Gratia Domini nostri Iesu
Christi cum omnibus vobis. Amen.

Digitized by Google

Oratio Manassæ, necnon Libri duo, qui sub libri Tertij & Quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridentina Synodus suscepit, & pro Canonicis suscipiendos decreuit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui a nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Biblijs Latinis tam manuscriptis quàm impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSAE REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOMINE omnipotens Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Iacob, & seminis eorum iusti, qui fecisti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa vero & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multum misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ promisisti pœnitentiam, & remissionem ijs, qui peccauerunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decreuisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur Domine Deus iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, & Isaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniã peccaui super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. incuruatus sum multo vinculo ferreo, vt non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodiui: statui abominationes, & multiplicaui offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum saluabis me secundum magnam misericordiã tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER ESDRAE TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

ET fecit Iosias Pascha in Ierosolymis Domino, & immolauit Phase quarta decima luna primi mensis: 1
* statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos in templo Domini. 2
* & dixit Leuitis sacris seruis Israel, vt sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo, quam ædificauit Salomon filius Dauid rex. 3
* Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deseruite Domino vestro, & curam agite gentis illius Israel ex parte secundum pagos & tribus vestras, 4
* secundum scripturam Dauid regis Israel, & secundũ magnificentiam Salomonis filij eius, omnes in templo, & secundum particulam principatus paternam vestram eorum, qui stant in conspectu fratrum filiorum Israel. 5
* Immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite secundum præceptum Domini quod datum est Moysi. 6
* Et donauit Iosias in plebem, quæ inuenta est, ouium, agnorum, & hœdorum, & caprarum triginta millia, vitulos tria millia. 7
* hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo: & sacerdotibus in Pascha, oues numero duo millia, ac vituli centum. 8
* Et Iechonias, & Semeias, & Nathanael fratres, & Hasabias, & Oziel, & Coraba in Phase, oues quinque millia, vitulos quingentos. 9
* Et hæc cum fierent eleganter, steterunt sacerdotes & Leuitæ habentes azyma per tribus. 10
* Et secũdum partes principatus patrum in conspectu populi offerebant Domino, secundũ ea quæ in libro Moysi scripta sunt: 11
* & assauerũt Phase igni prout oportebat: & hostias coxerunt in emolis, & in ollis cum beneuolentia: 12
* & attulerunt omnibus qui erant ex plebe: & post hæc parauerunt sibi & sacerdotibus: 13
* Sacerdotes enim offerebant adipes, vsque dum finita esset hora: & Leuitæ parauerunt sibi, & fratribus suis, filijs Aaron. 14
* Et sacri cantores filij 15

a Asaph

Asaph erant per ordinem secundum præceptum Dauid, & Asaph, & Zacharias, & Ieddimus, qui erat a rege. * Et ostiarij per singulas ianuas, ita vt non prauaricaretur vnusquisque suam: fratres enim illorum parauerunt illis. * Et consummata sunt quæ pertinebant 17
ad sacrificium Domini. * In illa die egerunt Phase, & 18
offerebant hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Iosiæ. * Et egerunt filij Israel, qui 19
inuenti sunt in tempore illo, Phase: & diem festum azymorum per dies septem: * & non est celebratum 20
Phase tale in Israel, a temporibus Samuelis prophetæ: * & omnes reges Israel non celebrauerunt tale Pascha 21
quale egit Iosias, & Sacerdotes, & Leuitæ, & Iudæi, & omnis Israel, qui inuenti sunt in commoratione Ierosolymis. * Octauo decimo anno, regnante Iosia 22
celebratum est Phase. * Et directa sunt opera Iosiæ in 23
conspectu Domini sui in corde pleno metuentis: * & 24
quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus de eis, qui peccauerunt, quiq. irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, & qui nō quæsierunt verba Domini super Israel. * Et post omnem 25
actum hunc Iosiæ, ascendit Pharao rex Ægypti, veniēs in Charcamis ab itinere super Euphratem, & exijt obuiam illi Iosias. * Et misit rex Ægypti ad Iosiam, di- 26
cens: Quid mihi & tibi est rex Iudæ? * Non sum mis- 27
sus a Domino vt pugnem contra te: super Euphratē enim bellum meum est, festinans descende. * Et non 28
est reuersus Iosias super currum: sed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini: * sed constituit ad eum bellum in campo 29
Mageddo. Et descenderunt principes ad regem Iosiam. * Et dixit rex pueris suis, Amouete me a prælio, infir- 30
matus sum enim valde. Et statim amouerūt eum pueri ipsius de acie. * Et ascendit super currum secunda- 31
rium suum: & perueniens Ierosolymam, vita functus est, & sepultus est in paterno sepulchro. * Et in tota 32
Iudæa lugebant Iosiam: & qui præsidebant, cum vxoribus lamentabant eum vsque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne genus Israel. * Hæc 33
autem præscripta sunt in libro historiarum regum Iudæ: & singula gesta actus Iosiæ, & eius gloria & intellectus eius in lege Domini: quæq. gesta sunt ab eo, & quæ non scripta sunt in libro regum Israel & Iudæ: * Et assumentes, qui erant ex gente Iechoniam 34
filium Iosiæ, constituerunt regem pro Iosia patre suo, cum esset annorum triginta tres. * Et regnauit super 35
Israel mensibus tribus. Et amouit eum rex Ægypti, ne regnaret in Ierosolymis: * & multauit gentem ar- 36
genti talenta centum, & auri talentum vnum. * Et cō- 37
stituit rex Ægypti Ioacim fratrem ipsius, regem Iudæ & Ierusalem: * & alligauit magistratus Ioacim, & Zaracelem fratrem suum, & apprehendens reduxit in Ægyptum. * Annorum erat Ioacim viginti quinque, cum 39
regnare cœpisset in terra Iuda & Ierusalem: & fecit malum in conspectu Domini. * Post hunc autem ascē- 40
dit Nabuchodonosor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam: * & sacra 41
vasa Domini accepit Nabuchodonosor, & tulit & consecrauit in templo suo in Babylonia. * Nam de immūditia illius, & irreligiositate scriptum est in libro tēporum regum. * Et regnauit Ioachin filius eius pro eo. 43
Cum autem constitutus esset rex, erat annorum decē & octo. * Regnauit autem menses tres, & dies decem 44
in Ierusalem, & fecit malum in conspectu Domini: * & post annum mittens Nabuchodonosor, transmi- 45
grauit eum in Babyloniam simul cū sacris vasis Domini. * Et constituit Sedeciam regem Iuda, & Ierusa- 46
lem, cum esset annorum viginti vnius: regnauit autem annis vndecim. * Et fecit malum in conspectu Domi- 47
ni, & non est veritus a verbis, quæ dicta sunt ab Ieremia propheta ex ore Domini: * & adiutatus a rege 48
Nabuchodonosor, periurans discessit: & indurata cervice sua, & corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel. * Et duces populi Domini multa ini- 49
que gesserunt, & impie egerunt super omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Domini quod
50 sanctum erat in Ierosolymis. * Et misit Deus patrum ipsorum per angelum suum reuocare eos, propter quod
51 parceret illis, & tabernaculo suo. * Ipsi vero subsannabant in angelis suis: & qua die locutus est Dominus,
52 erant illudentes prophetis eius. * Qui vsque ad iracūdiam concitatus est super gentem suam propter irreligiositatem suam, & præcepit ascendere reges Chaldæorum. * Hi occiderunt iuuenes eorum in gladio, in cir-
53 cuitu sancti templi eorum, & non pepercerunt iuuenis, & seni, & virgini, & adolescenti: * sed omnes tra-
54 diti sunt in manus ipsorum: & omnia sacra vasa Domini, & regales apothecas resumentes, tulerunt in Babylonia, * & incenderunt domum Domini, & demo-
55 lierunt muros Ierusalem: & turres eius incenderunt
56 igne, * & consummauerunt omnia honorifica eius, & ad nihilum redegerunt, & reliquos a gladio duxerunt
57 in Babylonem. * Et erant serui illius vsque dum regnarent Persæ in repletione verbi Domini in ore Ie-
58 remiæ: * quousque benigne ageret terra sabbata sua, omni tempore desertionis suæ sabbatizauit in applicatione annorum septuaginta septem.

CAP. II.

1 Regnante Cyro rege Persarum in consummatione
2 verbi Domini in ore Ieremiæ, * suscitauit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, & prædicauit in to-
3 to regno suo simul per scripturam, * dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Me constituit regem orbi ter-
4 rarum Dominus Israel, Dominus excelsus, * & significauit mihi ædificare domum sibi in Ierusalem, quæ est
5 in Iudæa. * Si quis est ex genere vestro, dominus ipsius ascendat cum eo in Ierusalem. * Quotquot ergo
6 circa loca habitant, adiuuent eos qui sunt in loco ipso, in auro & argento, * in dationibus cum equis &
7 iumentis, cumq. alijs quæ secundum vota apponuntur in ædem Domini quæ est in Ierusalem. * Et stantes principes tribuum, pagorum, & Iudææ ex tribu Be-
8 niamin, & Sacerdotes & Leuitæ, quos excitauit Dominus ascendere & ædificare Domum Domini quæ est
9 in Ierusalem, & qui erant in circuitu eorum, * adiuuerunt in omni auro & argento eius, & iumentis, & votis compluribus multi quorum sensus excitatus est.
10 * Et Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ trāstulit Nabuchodonosor rex Babylonis ex Ierusalem, &
11 consecrauit ea idolo suo. * & proferens ea Cyrus rex Persarum, tradidit Mithridato, qui erat super thesau-
12 ros ipsius. * Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro
13 prætidi Iudææ. * Horum autem hic numerus. Libatoria argentea duo millia quadringenta, athiscæ argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo
14 millia quadringentæ, & alia vasa mille. * omnia autē vasa aurea & argentea, quinque millia octingenta se-
15 xaginta. * Et enumerata sunt Salmanasaro simul cum his qui ex captiuitate Babyloniæ venerant in Ierosoly-
16 mam. * In Artaxerxis autem regis Persarum temporibus scripserunt ei de his qui habitabant in Iudæa & Ierusalem, Balsamus, & Mithridatus, & Sabellius, & Rathimus, Baltheimus, Samelius scriba, & reliqui habitantes in Samaria, & ceteris locis subiectam epistolā
17 regi Artaxerxi. * Domine, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sabellius scriba, & reliqui curiæ tuæ iudices
18 in Cœlesyria, & Phœnice * Et nunc notum sit domino regi, quoniam Iudæi qui ascenderunt a vobis ad nos, venientes in Ierusalem ciuitatem refugam & pessimā, ædi-
19 ficant furnos eius, & statuunt muros, & templum suscitant. * Quod si ciuitas ista, & muri consummati fuerint,
20 non tantum tributa non sustinebunt pendere, sed etiā regibus resistent. * Et quia id agitur circa templum, recte
21 haberi arbitrati sumus nō despicere hoc ipsum: * sed notum facere domino regi, vt si videbitur, rex, quæratur
22 in libris patrum tuorum, * & inuenies in admonitionibus scripta de his, & scies quoniam ciuitas ista fuit refu-
23 ga, & reges, & ciuitates concutiens, * & Iudæi refugæ, & prælia

Digitized by Google

prælia committentes in ea ab æterno, ob quam cau-
sam ciuitas ista deserta est. * Nunc ergo notum faci- 24
mus, domine rex, quoniam si ciuitas hæc ædificata
fuerit, & huius muri erecti fuerint, descensus tibi non
erit in Cœlesyriam, & Phœnicen: * Tunc scripsit rex 25
Rathimo, qui scribebat accidentia, & Balthemo, & Sa-
bellio scribæ, & ceteris constitutis, & habitantibus in
Syria, & Phœnice, ea quæ subiecta sunt. * Legi epi- 26
stolam quam misistis mihi. Præcepi ergo inquiri, &
inuentum est, quoniam ciuitas illa est ab æuo regibus
resistens, * & homines refugæ, & prælia in ea efficien- 27
tes, & reges fortissimi erant in Ierusalem dominantes, &
tributa exigentes a Cœlesyria, & Phœnice. * Nunc ergo 28
præcepi prohibere homines illos ædificare ciuitatem, &
prohibere ne quid vltra hæc fiant: * sed nec procedant 29
in plurimum, ex quo sunt malitiæ, ita vt regibus mo-
lestia importetur. * Tunc recitatis his quæ a rege Arta- 30
xerxe scripta fuerant, Rathimus, & Sabellius scriba, &
qui cum his constituti erant iungentes festinanter vene-
runt in Ierusalem cum equitatu, & turba, & agmine:
* cœperuntq; ædificantes prohibere, & vacabant ab æ- 31
dificatione templi in Ierusalem, vsque secundo anno re-
gni Darij regis Persarum.

CAP. III.

Rex Darius fecit cœnam magnam omnibus verna- 1
culis suis, & omnibus magistratibus Mediæ & Per-
sidis, * & omnibus purpuratis, & prætoribus, & con- 2
sulibus, & præfectis sub illo ab India vsque Æthiopiã,
centum viginti septem prouincijs. * Et cum mandu- 3
cassent, & bibissent, & satiati reuerterentur, tunc Da-
rius rex ascendit in cubiculum suum, & dormiuit, &
expergefactus est. * Tunc illi tres iuuenes corporis cu- 4
stodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter
alteri: * Dicamus vnusquisque nostrum sermonem qui
præcellat: & cuiuscumque apparuerit sermo sapientior 5
alterius, dabit illi rex Darius dona magna, * purpura 6
cooperiri, & in auro bibere, & super aurum dormire,
& currum aureo fræno, & cydarim byssinam, & tor-
quem circa collum: * & secundo loco sedebit a Dario 7
propter sapientiam suam, & cognatus Darij vocabitur.
* Tunc scribentes singuli suum verbum signauerunt, & 8
posuerunt subtus ceruical Darij regis, * & dixerunt, 9
Cum surrexit rex, dabimus illi scripta nostra: & quod-
cumque iudicauerit rex e tribus, & magistratus Persi-
dis, quoniam verbum eius sapientius est, ipsi dabitur
victoria sicut scriptum est. * Vnus scripsit, Forte est vi- 10
num. * Alius scripsit, Fortior est rex. * Tertius scrip- 11
sit, Fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit 12
veritas. * Et cum surrexisset rex, acceperunt scripta sua, 13
& dederunt illi, & legit. * Et mittens vocauit omnes 14
magistratus Persarum, & Medos, & purpuratos, &
prætores, & præfectos: * & sederunt in concilio: & le- 15
cta sunt scripta coram ipsis. * Et dixit, Vocate adole- 16
scentes, & ipsi indicabunt verba sua. Et vocati sunt, &
introierunt. * Et dixit illis, Indicate nobis de his quæ 17
scripta sunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudi-
ne vini, * & dixit, Viri, quàm præualet vinum omni 18
bus hominibus qui bibunt illud! seducit mentem.
* Itemq; regis & orphani facit mentem vanam. Item 19
serui ac liberi, pauperis ac diuitis, * & omnem men- 20
tem conuertit in securitatem & iucunditatem, & non
meminit omnem tristitiam & debitum, * & omnia 21
præcordia facit honesta, & non meminit regem nec ma-
gistratum, & omnia per talenta loqui facit. * Et non 22
meminerunt, cum biberunt, amicitiam, nec fraternita-
tem: sed non multum post sumunt gladios. * Et cum 23
a vino merserint & surrexerint, non meminerunt quæ
gesserunt. * O viri, num præcellit vinum? quis sic co- 24
gitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IIII.

Et inchoauit sequens dicere, qui dixit de fortitudi- 1
ne regis. * O viri, num præcellunt homines, qui ter- 2
ram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt? * Rex 3
autem super omnia præcellit, & dominatur eorum: &
omne quodcumque dixerit illis, faciunt. * Et si miserit 4
illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes, &
muros, & turres. * Iugulantur, & iugulant, & regis ver- 5
bum non prætereunt. nam si vicerint, afferunt regi om-
nia quæcumque prædati fuerint. * Similiter & alij om- 6
nes, & quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt
terram: rursum cum fuerint metentes, afferunt tribu-
ta regi: * & ipse vnus solus si dixerit occidite, occidunt: 7
dixerit remittite, remittunt: * dixerit percutite, percu- 8
tiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædifi-
cate, ædificant: * dixerit excidite, excidunt: dixerit 9
plantate, plantant: * & omnis plebs, & virtutes eum 10
obaudiunt, & super hoc ipse recumbit, & bibit, & dormit.
* Hi autem custodiunt in circuitu eum, & non possunt 11
ire singuli, & facere opera sua, sed in dicto obaudientes
sunt ei. * Viri, quomodo non præcellit rex qui sic diffa- 12
matur? Et tacuit. * Tertius qui dixerat de mulieribus 13
& veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui. * Viri, non 14
magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis
est ergo qui dominatur eorum? * Nonne mulieres ge- 15
nuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur
mari & terræ: * & ex illis nati sunt, & ipsæ educauerunt 16
eos qui plantauerũt vineas ex quibus vinum fit? * Et ipsæ 17
faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt glo-
riam hominibus, & non possunt homines separari a mu-
lieribus. * Si congregauerint aurum & argentum, & om- 18
nem rem speciosam, & viderint mulierem vnam bono
habitu & bona specie, * omnia hæc relinquentes in eam 19
intendunt, & aperto ore conspiciunt, & eam alliciunt
magis quam aurum & argentum, & omnem rem pretio-
sam. * Homo patrem suum relinquit qui enutrijt illũ, 20
& suam regionem, & ad mulierem se coniungit. * Et 21
cum muliere remittit animam: & neque patrem memi-
nit, neque matrem, neque regionem. * Et hinc oportet 22
vos scire: quoniam mulieres dominantur vestri. Non-
ne doletis? * Et accipit homo gladium suum, & vadit 23
in viam facere furta, & homicidia, & mare nauigare &
flumina, * & leonem videt, & in tenebris ingreditur: & 24
cum furtum fecerit, et fraudes et rapinas amabili suæ af-
fert. * Et iterum, diligit homo vxorem suã magis quàm 25
patrem aut matrem. * Et multi dementes facti sunt 26
propter vxores suas: & serui facti sunt propter illas: * & 27
multi perierunt & iugulati sunt, & peccauerunt propter
mulieres. * Et nunc credite mihi, quia magnus est rex 28
in potestate sua: quoniam omnes regiones verentur tã-
gere eum. * Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, 29
mirifici concubinam regis, sedentem iuxta regem ad de-
xteram, * & auferentem diadema de capite eius, & im- 30
ponentem sibi, & palmis cædebat regem de sinistra ma-
nu. * Et super hæc aperto ore intuebatur eam: & si ar- 31
riserit ei, ridet. nam si indignata ei fuerit, blanditur, do-
nec reconcilietur in gratiam. * O viri, cur non sunt for- 32
tiores mulieres? Magna est terra, & excelsum est cælum: 33
quis ista agit? * Et tunc rex, & purpurati intuebantur in
alterutrum. Et inchoauit loqui de veritate. * O viri, non- 34
ne fortes sunt mulieres? Magna est terra, & excelsum est
cælum: & velox cursus solis conuertit in gyro cælum
in locum suum in vna die. * Nonne magnificus est qui 35
hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus? 36
* Omnis terra veritatem inuocat, cælum etiam ipsam be-
nedicit, & omnia opera mouentur, & tremunt eam, &
non est cum ea quicquam iniquum. * Vinum iniquum, 37
iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filij hominũ,
& iniqua illorum omnia opera, & nõ est in ipsis veritas,
& in sua iniquitate peribunt: * & veritas manet, & in- 38
ualescit in æternum, & viuit, & obtinet in sæcula sæcu-
lorum. * Nec est apud eam accipere personas, neque 39
differentias: sed quæ iusta sunt facit omnibus, iniustis

Digitized by Google

ac malignis, & omnes benignantur in operibus eius.
* Et non est in iudicio eius iniquum, sed fortitudo, & 40
regnum, & potestas & maiestas omnium æuorum. Be-
nedictus Deus veritatis. * Et desijt loquendo. Et omnes 41
populi clamauerunt, & dixerunt, Magna est veritas, &
prævalet. * Tunc rex ait illi, Pete, si quid vis amplius, 42
quàm quæ scripta sunt, & dabo tibi, secundum quod
inuentus es sapientior proximis, & proximus mihi sede-
bis, & cognatus meus vocaberis. * Tunc ait regi, Me- 43
mor esto voti tui, quod vouisti, ædificare Ierusalem, in
die qua regnum accepisti: * & omnia vasa quæ accepta 44
sunt ex Ierusalem, remittere, quæ separauit Cyrus, quã-
do mactauit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi. * Et 45
tu vouisti ædificare templum quod incenderunt Idumæi,
quando exterminata est Iudæa a Chaldæis. * Et nunc 46
hoc est quod postulo Domine, & quod peto, hoc est ma-
iestas quod a te postulo, vt facias votum quod vouisti re-
gi cæli ex ore tuo. * Tunc surgens Darius rex, osculatus 47
est illum: & scripsit epistolas ad omnes dispensatores, &
præfectos, & purpuratos, vt deducerent eum, & eos
qui cum illo erant, omnes ascendentes ædificare Ierusa-
lem. * Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœ- 48
nice, & Libano scripsit epistolas, vt traherent ligna
cedrina a Libano in Ierusalem, vt ædificarent cum eis ci-
uitatem. * Et scripsit omnibus Iudæis qui ascendebant 49
a regno in Iudæam pro libertate, omnem potentem, &
magistratum, & præfectum nõ superuenire ad ianuas ip-
sorum, * & omnem regionem quam obtinuerant immu- 50
nem esse eis, & Idumæi relinquant castella quæ obtinent
Iudæorum, * & in structuram templi dare per singulos 51
annos talenta viginti, vsque dum perædificaretur: * & 52
super sacrarium holocautomata vstulare quotidie, sicut
habent præceptum: alia talenta decem offerre per singu-
los annos, * & omnibus qui procedunt a Babylonia con- 53
dere ciuitatem: vt esset libertas tam ipsis quam filijs eo-
rum, & omnibus sacerdotibus qui præcedunt: * Scripsit 54
autem & quantitatem, & sacram stolam iussit dari, in
qua deseruirent; * & Leuitis scripsit dare præcepta, vs- 55
que in diem qua consummabitur domus, & Ierusalem
extruetur: * & omnibus custodientibus ciuitatem scrip- 56
sit dari ei sortes & stipendia. * Et dimisit omnia vasa 57
quæcumque separauerat Cyrus a Babylonia, & omnia
quæcumque dixit Cyrus, & ipse præcepit fieri, & mitti
Ierusalem. * Et cum processisset ille adolescens, eleuans 58
faciem in Ierusalem, benedixit regem cæli, * & dixit, 59
Abs te est victoria, & abs te est sapientia & claritas. Et
ego seruus tuus sum. * Benedictus es qui dedisti mihi 60
sapientiam, & tibi confitebor Domine Deus patrum
nostrorum. * Et accepit epistolas, & profectus est in Ba- 61
byloniam. Et venit, & nunciauit fratribus suis omnibus
qui fuerunt in Babylonia: * & benedixerunt Deum pa- 62
trum suorum, quoniam dedit illis remissionem & refri-
gerium, * vt ascenderent & ædificarent Ierusalem, & tẽ- 63
plum vbi nominatum est nomen eius in ipso, & exulta-
uerunt cum musicis & lætitia diebus septem.

CAP. V.

POst hæc autem electi sunt, vt ascenderent principes 1
pagorum per domos, & tribus suas, & vxores illorum,
& filij & filiæ eorum, & serui & ancillæ ipsorum, & pe-
cora eorum. * Et Darius rex misit vna cum eis equites 2
mille, donec deducerent eos in Ierusalem cum pace, &
cum musicis & cum tympanis & tibijs. * & omnes fra- 3
tres erant ludentes, & fecit eos ascendere simul cum eis.
* Et hæc sunt nomina virorum, qui ascenderunt per pa- 4
gos suos in tribus, & in partem principatus ipsorum. * Sa- 5
cerdotes: Filij Phinees, filij Aaron, Iesus filius Iosedec,
Ioacim filius Zorobabel filij Salathiel de domo Dauid,
ex progenie Phares, de tribu Iuda, * qui locutus est sub 6
Dario rege Persarum sermones mirificos in secũdo anno
regni ipsius mense Nisan primo. * Sunt autẽ hi, qui asce- 7
derunt ex Iudæa de captiuitate transmigrationis, quo-
transmigrauit Nabuchodonosor rex Babyloniæ in Baby-
lonem, & reuersus est in Ierusalem. * Et requisiuit partẽ 8
Iudææ vnusquisque in ciuitatem suam, qui venerunt cũ
Zorobabel, & Iesu, Nehemias, Areores, Elimeo, Em-
manio, Mardocheo, Beelsuro, Mechpsatochor, Olioro.
9 Emonia vnus de principibus eorum. * Et numerus a
gentilibus eorum, ex præpositis eorum filij Phares, duo
10 millia centũ septuagintaduo: * filij Ares, tria millia centũ
11 quinquagintaseptem: * filij Phœmo centum quadragin-
12 ta duo: in filijs Iesu & Ioabes, mille trecenti duo: * filij
Demu, duo millia quadringenti septuaginta: filij Cho-
raba, ducentiquinque: filij Banica, centum sexagin-
13 taocto: * filij Bebech, quadringentitres: filij Archad,
14 quadringenti vigintiseptem: * filij Cham, trigintaseptẽ:
filij Zoroar, duo millia sexagintaseptem: filij Adin, qua-
15 dringenti sexaginta vnus: * filij Aderectis, centum octo:
filij Ciaso & Zelas, centum septem: filij Azoroc, quadrin-
16 genti trigintanouem: * filij Iedarbone, centum triginta
duo: filij Ananiæ, centum triginta: filij Asoni, nonagin-
17 ta: * filij Marsar, quadringenti viginti duo: filij Zaba-
rus, nonagintaquinque: filij Sepolemon, centum vigintiõ-
18 tres: * filij Nepopas, quinquagintaquinque: filij Necha-
natus, centum quinquagintaocto: filij Cebethamus, cẽ-
19 tum trigintaduo: * filij Crearpatros, qui Enocadies, &
Modiæ, quadringenti viginitres: qui ex Gramas & Ga-
20 bea, centum viginti vnus: * qui ex Beselon, & Ceagge,
sexagintaquinque: qui ex Bastaro, centum vigintiduo:
21 * Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filij Liptis,
centum quinquagintaquinque: filij Labonni, trecenti
22 quinquagintaseptem: * filij Sichem, trecenti septuagin-
ta: filij Suadon, & Cliomus, trecenti septuagintaocto:
23 * filij Ericus, duo millia centum quadragintaquinque:
24 filij Anaas, trecenti septuaginta. Sacerdotes: * Filij Ied-
dus, filij Euther, filij Eliasib, trecenti septuagintaduo: fi-
25 lij Emerus, ducenti quinquagintaduo: * filij Phasurij,
trecenti quinquagintaseptem: filij Caree, ducenti vigin-
26 tiseptem. * Leuitæ: Filij Iesu in Caduhel, & Bamis, &
Serebias, & Edias, septuagintaquattuor. omnis nume-
rus a duodecimo anno, triginta millia quadringenti se-
27 xagintaduo, * filij, & filiæ, & vxores, omnis computa-
28 tio, quadraginta millia ducenti quadragintaduo. * Filij
sacerdotum, qui psallebant in templo: filij Asaph, cen-
29 tũ vigintiocto. * Ostiarij vero: filij Esmenni, filij Azer,
filij Amon, filij Accuba, Topa filij Tobi, omnes cen-
30 tum trigintanouem. * Sacerdotes seruientes in tem-
plo: filij Sel, filij Gaspha, filij Tobloch, filij Cariæ,
filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Arinacha, filij
Accub, filij Vtha, filij Cetha, filij Aggab, filij Obai,
31 filij Anani, filij Canna, filij Geddu, * filij An, filij Ra-
din, filij Defanon, filij Nachoba, filij Caseba, filij
Gaze, filij Ozui. filij Sinone, filij Attre, filij Hasten,
filij Asiana, filij Manei, filij Nasissim, filij Acculu,
32 filij Agitta, filij Azui, filij Fauon, filij Phatalon, * fi-
lij Meedda, filij Phusa, filij Caree, filij Barcus, fi-
lij Saree, filij Coeli, filij Nafith, filij Agitti, filij Pedon,
33 * Salomon filij eius, filij Asophot, filij Phatida, filij
34 Celi, filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephegi, * filij
Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen, filij Caroneth,
filij Massith, filij Amæ, filij Sasus, filij Addus, filij
Suba, filij Eura, filij Rahotis, filij Phasphat, filij Mal-
35 mon. * Omnes sacro seruientes, & pueri Salomonis,
36 quadringenti octogintaduo. * Hi sunt filij qui ascende-
runt a Thelmela, Telharsa: principes eorum, Carmel-
37 lam, & Careth: * & non poterant edicere ciuitates suas,
& progenies suas, quemadmodum sint ex Israel. Fi-
38 lij Delari, filij Tubal, filij Nechodaici, * ex sacerdo-
tibus, qui fungebantur sacerdotio: & non sunt inuen-
ti filij Obia, filij Achitos, filij Addin, qui accepit
39 vxorem ex filiabus Ihargeleu: * & vocati sunt nomine
eius, & horum quæsita est generis scriptura in præda-
tura, & non est inuenta, & prohibiti sunt sacerdotio
40 fungi. * Et dixit illis Nehemias & Astharas, Ne partici-
pentur sancta, donec exurgat pontifex doctus in osten-
41 sionem & veritatem. * Omnis autem Israel erat exceptis
seruis & ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadra-
42 ginta. * Serui horũ & ancillæ, septẽ millia trecenti trigin-
taseptẽ. Cantores & cantatrices, ducẽti sexagintaquinque.

* Cameli,

Digitized by Google

* Cameli, quadringenti trigintaquinque. Equi septem 43
millia trigintasex. Muli, ducenta millia quadragintaquin-
que. Subiugalia, quinque millia viginti quinque. * Et de 44
præpositis ipsis per pagos, cum venirent in templum Dei,
quod erat in Ierusalem, inuouare & suscitare templum in
loco suo, secundũ suam virtutem: * Et dari in templum 45
thesaurum operum sacrum auri minas duodecim millia,
& minas argenti quinque millia, & stolas sacerdotales cẽ-
tum. * Et habitauerũt Sacerdotes & Leuitæ, & qui exie- 46
rant de plebe in Ierusalem & in regione, & sacri cantō-
res, & ostiarij, & omnis Israel in regionibus suis. * Instãte 47
autẽ septimo mense, cumq. essent filij Israel vnusquisq;
que in suis rebus, conuenerunt vnanimes in atriũ, quod
erat ante ianuam Orientalem. * Et stantes Iesus filius 48
Iosedec, & fratres eius sacerdotes, & Zorobabel filius
Salathiel, & huius fratres, parauerunt altare, * vt offe- 49
rent super illud holocautomata, secundum quæ in libro
Moysi hominis Dei scripta sunt. * Et conuenerunt ibi 50
ex alijs nationibus terræ, & erexerunt sacrarium in loco
suo omnes gentes terræ, & offerebãt hostias, & holocau-
tomata Domino matutina. * Et egerunt scenopegiam, 51
& diem solennem, sicut præceptum est in lege: & sa-
crificia quotidie, sicut oportebat: * & post hæc obla- 52
tiones instituras, & hostias sabbathorum, & neomenia-
rum, & dierum solennium omnium sanctificatorum.
* Et quotquot vouebant Domino a neomenia septimi 53
mensis, cœperunt hostias offerre Deo, & templum Do-
mini nondum erat ædificatum. * Et dederunt pecuniã 54
lapidarijs & fabris, & porum & pabula cum gaudio.
* Et dederunt caira Sidonijs, & Tyrijs, vt transueherẽt 55
illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Iop-
pe portu, secundum decretum quod scriptum erat eis
a Cyro rege Persarum. * Et in secundo anno venien- 56
tes in templum Dei in Ierusalem, mense secundo in-
choauit Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Io-
sedec, & fratres ipsorum, & sacerdotes & Leuitæ, &
omnes qui venerant de captiuitate in Ierusalem: * & 57
fundauerunt templum Dei nouilunio secundi mensis
secundi anni cum venissent in Iudæam & Ierusalem. * Et 58
statuerunt Leuitas a viginti annis, super opera Domini:
& stetit Iesus & filius eius, & fratres omnes Leuitæ con-
spirantes, & executores legis, faciẽtes opera in domo Do-
mini. * Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum tu- 59
bis: & Leuitæ filij Asaph, habentes cymbala, * collau- 60
dantes Dominum, & benedicentes secundum Dauid re-
gem Israel. * Et cantabant canticum Domino, quoniam 61
dulcedo eius, & honor in sæcula super omnem Israel.
* Et omnis populus tuba cecinerunt, & proclamauerũt 62
voce magna, collaudantes Dominum in suscitatione
domus Domini. * Et venerunt ex sacerdotibus & Leui- 63
tis, & præsidentibus secundum pagos senioribus, qui vi-
derant pristinam domum: * & ad huius ædificationem 64
cum clamore & planctu magno, & multi cum tubis &
gaudio magno: * in tantum vt populus non audiret tu- 65
bas propter planctum populi. Turba enim erat tubis
canens magnifice, ita vt longe audiretur. * Et audierunt 66
inimici tubus Iudæ, & Beniamin, & venerunt scire quæ
esset vox tubarum. * Et cognouerunt quoniam qui e- 67
rant ex captiuitate, ædificant templum Domino Deo Is-
rael. * Et accedentes ad Zorobabel & Iesum, præpositos 68
pagorum, dixerunt eis, Ædificabimus vna vobiscũ:
* Similiter enim audiuimus Dominum vestrum, & ipsi 69
pariter incedimus a diebus Asbazareth regis Assyriorũ,
qui transmigrauit nos huc. * Et dixit illis Zorobabel, & 70
Iesus, & principes pagorum Israel, * Non est nobis & 71
vobis ædificare domum Dei nostri. nos enim soli ædi-
ficabimus Domino Israel secundũ ea quæ præcepit no-
bis Cyrus rex Persarum. * Gentes autem terræ incum- 72
bentes his qui sunt in Iudæa, & leuantes opus ædifica-
tionis & insidias, & populos adducentes prohibebant
eos ædificare, * & aggresturas exercentes impedierunt, 73
ne consummaretur ædificium omni tempore vitæ Cy-
ri regis, & protraxerunt structuram per biennium vs-
que ad Darij regnum.

CAP. VI.

1 IN secundo autem anno regni Darij prophetauit Ag-
gæus, & Zacharias filius Addin prophetæ apud Iu-
dæam & Ierusalem in nomine Dei Israel super eos.
2 * Tunc stans Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius
Iosedec, inchoauerunt ædificare domum Domini, quæ
3 est in Ierusalem: * cum adessent eis prophetæ Domini,
& adiuuarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisen-
nes subregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sattabuzanes, & so-
4 dales eius, * & dixerunt eis, Quo præcipiente vobis
domum hanc ædificatis, & tectum istud, & alia omnia
5 perficitis? & qui sunt structores qui hæc ædificant? * Et
habuerunt gratiam visitatione facta super eos, qui erãt
6 ex captiuitate a Domino seniores Iudæorum. * & non
sunt impediti ædificare, donec significaretur Dario de
7 omnibus istis, & responsum acciperetur. * Exemplum
epistolæ, quam miserunt Dario. SISENNES subregu-
lus Syriæ, & Phœnicis, & Sattabuzanes, & sodales eius
8 in Syria, & Phœnice præsides, regi Dario salutem. * Om-
nia nota sint domino regi, quod cum venissemus in re-
gionem Iudææ, & introissemus in Ierusalem, inueni-
9 mus ædificantes domum Dei magnam: * & templum
ex lapidibus politis, & magnis & pretiosis materijs in pa-
10 rietibus, * & opera illa instanter fieri, & suffragare, &
prosperare in manibus eorum, & in omni gloria, quam
11 diligentissime perfici. * Tunc interrogauimus seniores,
dicentes, Quo permittente vobis ædificatis domum
12 istam, & opera hæc fundatis? * Ideo autem interroga-
uimus eos, vt notum faceremus tibi homines & præ-
positos, & nominum scripturam præpositorum postu-
13 lauimus illos. * At illi responderunt nobis, dicentes,
Nos sumus serui Domini, qui fecit cælum & terram,
14 * & ædificabatur hæc domus ante annos istos multos
a rege Israel magno & fortissimo, & consummata est.
15 * Et quoniam patres nostri exacerbantes erant & pec-
canerunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabu-
16 chodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum, * &
domum istam demolientes incenderunt, & populum
17 captiuum duxerunt in Babylonem. * In primo anno re-
gnante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domũ
18 hanc ædificare, * & illa sacra vasa aurea & argentea
quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in
Ierusalem, & consecrauerat ea in suo templo, rursus
protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylo-
nia, & tradita sunt Zorobabel, & Salmanasaro subregu-
19 lo: * Et præceptum est eis vt offerrent hæc vasa, & re-
ponerent in templo quod erat in Ierusalem, & ipsum
20 templum Dei ædificare in loco suo. * Tunc Salmanasa-
rus subiecit fundamenta domus Domini, quæ est in
Ierusalem: & exinde vsque nunc ædificatur, & non ac-
21 cepit consummationem. * Nunc ergo si iudicatur a te
o rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis,
22 quæ sunt in Babylonia: * & si inuentum fuerit consilio
Cyri regis cœptam esse structuram domus Domini, quæ
est in Ierusalem, & iudicatur a Domino rege nostro, scri-
23 bat de his nobis. * Tunc Darius rex præcepit inquiri in
bibliothecis: & inuentus est in Ecbatanis oppido, quod
est in media regione locus vnus, in quo scripta erãt ista:
24 * ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit do-
mum Domini quæ est in Ierusalem ædificare, vbi incen-
25 debant igni assiduo, * cuius altitudo sit cubitorum de-
cem, & latitudo cubitorum sexaginta, quadratum la-
pidibus politis tribus, & meniano ligneo eiusdem re-
gionis, & meniano vno nouo, & impendia dari de
26 domo Cyri regis: * & sacra vasa domus Domini tam
aurea quam argentea, quæ extulit Nabuchodonosor in
domum Domini, quæ est in Ierusalem, vbi erant posi-
27 ta, vt ponantur illic: * & præcepit curam agere Sisennẽ
subregulum Syriæ, & Phœnicis, & Sattabuzanem, & so-
dales eius, & qui ordinati erant in Syria & Phœnice præ-
28 sides, vt abstinerent se ab eodem loco. * Et ego quo-
que præcepi in totum ædificare: & prospexi, vt adiu-
uent eos qui sunt ex captiuitate Iudæorũ, donec consum-
29 metur templũ ædis Domini: * & a vexatione tributorũ

Digitized by Google

Cœlesyriæ & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his
hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfe-
cto, ad tauros, & arietes, & agnos, * similiter autem 30
& frumentum, & sal, & vinum, & oleum instanter per
singulos annos, prout sacerdotes qui sunt in Ierusalem,
dictauerunt consumi quotidie sine vlla dilatione, * vt 31
offerãtur libationes summo Deo pro rege & pueris eius,
& orent pro ipsorum vita: * & denuncietur, vt quicum- 32
que transgressi fuerint aliquid ex his quæ scripta sunt,
aut spreuerint, accipiatur lignum de suis proprijs, &
suspendantur, & bona ipsorum regi ascribantur. * Pro- 33
pterea & Dominus, cuius nomen inuocatum est ibi, ex-
terminet omnem regem & gentem, qui manum suam
extenderit prohibere, aut male tractare domum Domi-
ni illam quæ est in Ierusalem. * Ego Darius rex decreui 34
quàm diligentissime secundum hæc fieri.

CAP. VII.

TVnc Sisennes subregulus Cœlesyriæ, & Phœnicis, 1
& Satrabuzanes, & sodales obsecuti his, quæ a Da-
rio rege erant decreta, * insistebant sacrosanctis operi- 2
bus diligentissime, cooperantes cum senioribus Iudæo-
rum principibus Syriæ. * & prosperata sunt sacrosancta 3
opera prophetantibus Aggæo & Zacharia prophetis. * Et 4
consummauerunt omnia per præceptum Domini Dei Is-
rael, & ex consilio Cyri, & Darij, & Artaxerxis regis
Persarum. * Et consummata est domus nostra vsque 5
ad tertiam & vicesimam diem mensis Adar, sexto anno
Darij regis. * Et fecerunt filij Israel & sacerdotes & Le- 6
uitæ, & ceteri qui erant ex captiuitate, qui appositi sunt
secundum ea quæ scripta sunt in libro Moysi. * Et obtu- 7
lerunt in dedicationem templi Domini, tauros centum,
arietes ducentos, agnos quadringentos, * & hœdos pro 8
peccatis vniuersi Israel, duodecim, secundum numerum
tribuum Israel. * Et steterunt sacerdotes & Leuitæ ami- 9
cti stolis per tribus super omnia opera Domini Dei Israel
secundum librum Moysi, & ostiarij per singulas ianuas.
* Et egerunt filij Israel cum his qui erant ex captiuita- 10
te, illud Phase quartadecima luna mensis primi, quan-
do sanctificati sunt sacerdotes & Leuitæ. * Omnes 11
filij captiuitatis non sunt simul sanctificati, quia Le-
uitæ omnes simul sanctificati sunt. * Et immolaue-
runt Phase vniuersi filij captiuitatis, & fratribus suis 12
sacerdotibus, & sibimetipsis. * Et manducauerunt 13
filij Israel, qui erant ex captiuitate omnes qui re-
manserant ab omnibus execrationibus gentium terræ
quærentes Dominum, * & celebrauerunt diem fe- 14
stum azymorum septem diebus epulantes in con-
spectu Domini, * quoniam conuertit consilium re- 15
gis Assyriorum in eos, confortare manus eorum ad ope-
ra Domini Dei Israel.

CAP. VIII.

ET post hunc regnante Artaxerxe Persarum rege, 1
accessit Esdras filius Azariæ, filij Helciæ, filij So-
lome, * filij Sadoc, filij Achitob, filij Ameri, filij Aza- 2
hel, filij Bocci, filij Abitue, filij Phinees, filij Eleaza-
ri, filij Aaron primi sacerdotis: * hic Esdras ascendit 3
de Babylonia, cum esset scriba & ingeniosus in lege
Moysi, quæ data est a Domino Deo Israel docere & fa-
cere. * Et dedit ei rex gloriam, quòd inuenisset gratiã 4
in omni dignitate & desiderio in conspectu eius. * Et 5
ascenderunt simul cum ipso ex filijs Israel, & sacerdo-
tibus & Leuitis, & sacris cantoribus templi, & ostiarijs,
& seruis templi in Ierusalem. * Anno septimo regnan- 6
te Artaxerxe, in quinto mense, hic annus septimus est
regni, exeuntes de Babylonia nouilunio quinti mensis,
* venerunt Ierosolymam iuxta præceptum illius secun- 7
dum prosperitatem itineris a Domino ipsorum datam
eis. * In his enim Esdras magnam disciplinam obtine- 8
bat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent ex
lege Domini & præceptis, & docendo vniuersum Israel
omnem iustitiam & iudicium. * Accedentes autem 9
qui scribebant scripta Artaxerxis regis tradiderunt scri-
ptum quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad Esdram sa-
cerdotem, & lectorem legis Domini, cuius exemplum
10 subiectum est. * Rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, & le-
11 ctori legis Domini salutem. * Humanior ego iudicans in
beneficijs, præcepi eis qui desiderant ex gente Iudæorum
sua sponte, & ex sacerdotibus & Leuitis, qui sunt in re-
12 gno meo, comitari tecum in Ierusalem. * Si qui ergo cu-
piunt ire tecum, conueniant, & proficiscantur sicut pla-
13 cuit mihi & septem amicis meis consiliatijs, * vt visitent
ea quæ aguntur secundum Iudæam & Ierusalem, obser-
14 uantes sicut habes in lege Domini, * & ferant munera
Domino Deo Israel, quæ voui ego & amici Ierusalem, &
omne aurum & argentum, quod inuentum fuerit in re-
15 gione Babyloniæ Domino in Ierusalem cum illo, * quod
est donatum pro ipsa gente in templum Domini eorum
quod est in Ierusalem: vt colligatur hoc aurum & argen-
tum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ
16 his sunt congruentia, * vt offerant hostias Domino su-
17 per altare Domini ipsorum quod est in Ierusalem. * Et
omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere
auro & argento, perfice pro voluntate tua secundũ præ-
18 ceptum Domini Dei tui: * & sacrosancta vasa, quæ data
sunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ est in
19 Ierusalem: * & cetera quæcumque tibi subuenerint ad
20 opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio: * cũ
volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice
21 secundum voluntatem Domini. * Et ego quidẽ rex Ar-
taxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ & Phœ-
nicis, vt quæcumque scripserit Esdras sacerdos, & lector
legis Domini, diligenter detur ei vsque ad argenti talen-
22 ta centum, similiter & auri: * & vsque ad frumenti mo-
dios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcũ-
23 que abundant sine taxatione. * Omnia secundum legem
Dei fiant Deo altissimo, ne forte exurgat ira in regno
24 regis, & filij, & filiorum eius. * Vobis autem dicitur, vt
omnibus sacerdotibus & Leuitis, & sacris cantoribus, &
25 seruis templi, & scribis templi huius, * nullum tributũ,
neque vlla alia indictio irrogetur, nec habeat quisquam
26 potestatem obijcere eis quicquam. * Tu autem Esdra
secundum sapientiam Dei constitue iudices & arbitros in
tota Syria, & Phœnice: & omnes qui legem Dei tui non
27 nouerunt, doce: * vt quotquot transgressi fuerint legẽ,
diligenter plectantur siue morte, siue cruciatu, siue
28 etiam pecuniæ mulctatione vel abductione. * Et dixit
Esdras scriba: Benedictus Deus patrum nostrorum, qui
dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum
29 suam, quæ est in Ierusalem, * & me honorificauit in
conspectu regis, & consiliariorum, & amicorum, &
30 purpuratorum eius. * & ego confortatus animo factus sum
secundum opitulationem Domini Dei mei, & congre-
31 gaui ex Israel viros, vt simul ascenderent mecum. * Et
hi sunt præpositi secundum suas patrias, & principa-
tus portionales eorum qui mecum ascenderunt de Ba-
32 bylonia in regno Artaxerxis. * Et ex filijs Phares, Ger-
somus: ex filijs Siemarith, Amenus: filiorum Dauid,
33 Acchus filius Sceciliæ: * ex filijs Phares, Zacharias, &
34 cum eo reuersi sunt viri cẽtum quinquaginta: * ex filijs
ductoris Moabilionis Zarai, & cum ipso viri ducẽti quin-
35 quaginta: * ex filijs Zachues, Iechonias Zecholei, &
36 cum ipso viri ducenti quinquaginta: * ex filijs Sala,
37 Maasias Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta: * ex
filijs Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipso viri octo-
38 ginta: * ex filijs Iob, Abdias Ieheli, & cum ipso viri
39 ducenti duodecim: * ex filis Baniæ, Salimoth, filius
40 Iosaphiæ, & cum ipso viri centum sexaginta: * ex filijs
Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri ducenti octo:
41 * ex filijs Ezead, Ioannes Eccetan, & cum ipso viri cen-
42 tum decem: * ex filijs Adonicam ipsis postremis, & hæc
sunt nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, & Seme-
43 ias, & cum ipso viri septuaginta. * Et congregaui eos ad
fluuium qui dicitur Thia, & metati fuimus illic triduo,
44 & recognoui eos. * Et ex filijs sacerdotum & Leuitarum
45 non inueni illic. * Et misi ad Eleazarum, & Eccelon, &
Masman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Ionbum,
Nathan,

Digitized by Google

Nathan, Ennagam, Zachariam, & Mosolamum ipsos
ductores & peritos: * & dixi eis vt venirent ad Loddeū, 46
qui erat apud locum gazophylacij. * Et mandaui eis vt 47
dicerent Loddeo, & fratribus eius, & illis qui erant in ga-
zophylacio, vt mitterent nobis eos qui sacerdotio funge-
rentur in domo Domini Dei nostri: * & adduxerunt no- 48
bis secundum manum validam Domini Dei nostri viros
peritos: ex filijs Moholi, filij Leui, filij Israel, Sebebian,
& filios & fratres, qui erant decem & octo: * Asbiam, 49
& Amin ex filijs filiorum Chananæi, & filij eorum viri
viginti. * Et ex his qui templo seruiebant, quos dedit Da- 50
uid, & ipsi principes ad operationem Leuitis templo ser-
uientium ducenti viginti. Omnia nomina significata
sunt in scripturis. * Et voui illic ieiunium iuuenibus in 51
conspectu Dei, vt quærerem ab eo bonum iter nobis, &
qui nobiscū erant, & filijs, & pecoribus propter insidias.
* Erubui enim petere a rege pedites & equites in comi- 52
tatu, tutelæ gratia contra aduersarios nostros. * Diximus 53
enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui in-
quirunt eum in omni affectu. * Et iterum deprecati su- 54
mus Dominum Deum nostrum secundum hæc: quem
& propitium habuimus, & compotes facti sumus Deo
nostro. * Et separaui ex plebis præpositis, & sacerdotibus 55
templi viros duodecim, & Sedebiam, & Asannam, & cum
eis ex fratribus eorum viros decem: * & appendi eis au- 56
rum & argentum & vasa sacerdotalia domus Dei nostri,
quæ donauerat rex, & consiliarij eius, & principes, &
omnis Israel. * Et cum appendissem, tradidi argenti ta- 57
lenta centum quinquaginta, & vasa argentea talentorum
centum, & auri talenta centum, * & vasorum aureorum 58
septies viginti, & vasa ærea de bono æramento splenden-
tia, duodecim, auri speciem reddentia. * & dixi eis: Et 59
vos sancti estis Domino, & vasa sunt sancta, & aurum, &
argentum votum est Domino Deo patrum nostrorum.
* Vigilate & custodite, donec tradatis ex plebis præposi- 60
tis, & sacerdotibus & Leuitis, & principibus ciuitatum
Israel in Ierusalem, in pastophorio domus Dei nostri.
* Et hi qui susceperūt sacerdotes & Leuitæ aurum & ar- 61
gentum & vasa, intulerunt in Ierusalem in templum Do-
mini. * Et promouimus a fluuio Thia, die duodecima 62
mensis primi, vsquequo introiuimus in Ierusalem. * Et 63
cum factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponde-
ratum aurum, & argentum traditum est in domo Domini
Dei nostri, Marimoth filio Iori sacerdoti: * & cum ipso 64
erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis Iosadus
filius Iesu, & Medias, & Banni filius Leuitæ ad numerū,
& ad pondus vniuersa. * Et scriptum est pondus ipso-
rum eadem hora. * Qui autem venerunt ex captiuitate, 66
obtulerunt sacrificium Domino Deo Israel, tauros duo-
decim pro omni Israel, arietes octoginta sex, * agnos se- 67
ptuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro salu-
te vaccas duodecim, omnia in sacrificium Domini. * Et 68
relegerunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, &
subregulis Cœlesyriæ, & Phœnicis: & honorificauerunt
gentem, & templum Domini. * Et consummatis his, 69
accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non segregaue-
runt genus Israel, & principes, & sacerdotes, & Leuitæ,
* & alienigenæ gentes & nationes terræ immunditias 70
suas a Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Iebuzæis,
& Moabitis, & Ægyptijs, & Idumæis. * coniuncti enim 71
sunt filiabus eorum & ipsi, & filij eorum. & mistum est
semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes
erant præpositi, & magistratus iniquitatis eius ab initio
ipsius regni. * Et mox vt audiui ista, conscidi vestimenta 72
& sacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbā,
sedi dolens & mœstus. * Et conuenerunt quotquot tunc 73
mouebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugen-
tem super iniquitatem istam, & sedebam tristis vsque ad
sacrificium vespertinum. * Et consurgens a ieiunio, con- 74
scissa habens vestimenta & sacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum, * dicebam: 75
Domine confusus sum, & reueritus sum ante faciem
tuam * Peccata enim nostra multiplicata sunt super ca- 76
pita nostra, & iniquitates nostræ exaltatæ sunt vsque ad
cœlum. * Quoniam a temporibus patrum nostrorum 77
78 sumus in magno peccato vsque ad diem hunc. * Et pro-
pter peccata nostra, & patrum nostrorum sumus traditi
cum fratribus nostris, & cum sacerdotibus nostris, regi-
bus terræ in gladium & captiuitatem, & deprædationem
79 cum confusione vsque in hodiernum diem. * Et nunc
quantum est hoc quod contigit nobis misericordia abs te
Domine Deus, & relinque nobis radicem, & nomen in
80 locum sanctificationis tuæ, * detegere luminare nostrum
in domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum in omni
81 tempore seruitutis nostræ. * Et cum seruiremus, non
fuimus derelicti a Domino Deo nostro; sed constituit
nos in gratia, ponens nobis reges Persarum dare cibum,
82 * & clarificare templum Domini Dei nostri, & ædificare
deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Iudæa, & Ierusa-
83 lem. * Et nunc quid dicimus Domine habentes hæc?
Transgressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti in ma-
84 nus puerorum tuorum prophetarum, * dicens: Quoniā
terra, in quam introistis possidere hæreditatem eius, ter-
ra polluta est coinquinationibus alienigenarum terræ, &
immunditiæ illorum repleuerunt eam totam immundi-
85 tia sua. * Et nunc filias vestras non coniungetis filijs
86 eorum, & filias eorum non accipietis filijs vestris, * &
non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, vt
inualescentes manducetis optima terræ, & hæreditatem
87 distribuatis filijs vestris vsque in æuum. * Et quæ con-
tingunt nobis, omnia fiūt propter opera nostra maligna,
88 & magna peccata nostra. * Et dedisti nobis talem radi-
cem, & rursum reuersi sumus transgredi legitima tua, vt
commisceremur immunditiæ alienigenarum gentium
89 terræ huius. * Nonne irasceris nobis perdere nos, quo-
90 adusque non relinquatur radix & nomen nostrum? * Do
mine Deus Israel verax es. Derelicta est enim radix vs-
91 que in hodiernum diem. * Ecce, nunc sumus in con-
spectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim adhuc
92 stare ante te in his. * Et cum adorando confiteretur Es-
dras, flens, humi prostratus ante templum, congregati
sunt ante eum ex Ierusalem turma magna valde, viri, &
mulieres, & iuuenes, & iuuenculæ. Fletus enim erat ma-
93 gnus in ipsa multitudine. * Et cum clamasset, Iechonias
Iecheli ex filijs Israel, dixit Esdræ: Nos in Dominum pec-
cauimus, quod collocauimus nobis in matrimonium mu
94 lieres alienigenas ex gentibus terræ. * Et nunc es super
omnem Israel. In his ergo sit iusiurandum a Domino
expellere omnes vxores nostras quæ ex alienigenis sunt
95 cum filijs earum. * Sicut tibi decretum est a maioribus
96 secundum legem Domini exurgens explica. * Ad te
enim spectat negocium, & nos tecum sumus: viriliter
97 fac. * Et exurgens Esdras adiurauit principes sacerdo-
tum & Leuitas, & omnem Israel facere secundum hæc,
& iurauerunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium templi, abijt in
2 pastophorium Ionathæ filij Nasibi, * & hospitatus
illic non gustauit panem, nec aquam bibit super iniqui-
3 tatem multitudinis. * Et facta est prædicatio in omni Iu-
dæa, & in Ierusalem omnibus qui erant ex captiuitate in
4 Ierusalem congregati, * vt quicumque non occurrerit
biduo, vel triduo dici secundum iudicium assidentium
seniorum, tollerentur facultates suæ, & ipse alienus iudi-
5 caretur a multitudine captiuitatis. * Et congregati sunt
omnes qui erāt ex tribu Iuda, & Beniamin in tribus die-
bus in Ierusalē. hic mēsis est nonus, dies mensis vicesi-
6 mus. * Et sedit omnis multitudo in area templi tre-
7 mentes, propter hyemem præsentem. * Et exurgens Es-
dras, dixit illis: Vos inique fecistis collocantes vobis in
matrimonium vxores alienigenas, vt adderetis ad pecca-
8 ta Israel. * Et nunc date confessionem, & magnificen-
9 tiam Domino Deo patrum nostrorum. * & perficite vo-
luntatem ipsius, & discedite a gentibus terræ, & ab vxo-
10 ribus alienigenis. * Et clamauit omnis multitudo, &
11 dixerunt voce magna: Sicut dixisti, faciemus. * Sed quo-
niam multitudo magna est, & tempus hybernum, & non
possumus insubsidiari stare: & hoc opus non est nobis

Digitized by Google

vnius diei, neque biduī: multum enim in his peccauimus: * stent præpositi multitudinis, & omnes qui nobiscum inhabitant, & quotquot habent vxores apud se 12
alienigenas, * & assistant accepto tempore ex omni loco presbyteri, & iudices vsquequo soluant iram Domini 13
negotij huius. * Ionathas autem filius Ezeli, & Ozias 14
Thecam susceperunt secundum hæc: & Bosoramus, & Leuis, & Sabbathæus simul cooperati sunt cum illis. * Et 15
steterunt secundum hæc omnia vniuersi qui erant ex captiuitate. * Et elegit sibi viros Esdras sacerdos principes 16
magnos de patribus eorum secundum nomina: & consederunt nouilunio mensis decimi examinare negotium
istud. * Et determinatum est de viris qui habebant vxo- 17
res alienigenas, vsque ad neomeniam primi mensis: * & 18
inuenti sunt ex sacerdotibus permisti qui habebant alienigenas vxores. * Ex filijs Iesu filij Iozedec, & fratribus 19
eius: Maseas, & Eliozerus, & Ioribus, & Ioadeus, * & 20
iniecerunt manus vt expellerent vxores suas: & ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia sua. * & 21
ex filijs Semmeri: Maseas & Esles & Ieelech, Azarias. * & ex filijs Fosere: Limosias, Hismaenis, & Nathanee, 22
Iussio, Reddus, & Thalsas. * & ex Leuitis: Iorabdus, & 23
Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas, & Coluas, & Elionas. * & ex sacris cantoribus, Eliasib, Zaccarus. * & 24
ex ostiarijs: Salumus, & Tolbanes. * & ex Israel: ex 25
filijs Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Melchias, & 26
Michelus, Eleazarus, & Iammebias, & Bannas. * & ex 27
filijs Iolaman: Chamas, & Zacharias, & Iezrelus, & Iodidius, & Erimoth, & Helias. * & ex filijs Zathoim. Eliadas, & Liatumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, & Tebedias. * & ex filijs Zebes: Ioannes, & Amanias, & 29
Zabdias, & Emeus. * & ex filijs Banni: Olamus, & 30
Maluchus, & Ieddeus, et Iasub, et Azabus, et Ierimoth. 31
* et ex filijs Addin: Naathus, et Moosias, et Caleus, et
Raanas, Maaseas, Mathathias, et Beseel, et Bonnus, et Ma 32
nasses. * et ex filijs Nuae: Noneas, et Aseas, et Melchias,
et Sameas, et Simon, Beniamin, et Malchus, et Marras. 33
* et ex filijs Asom: Carianeus, Mathathias, et Bannus,
et Eliphalach, et Manasses, et Semei. * et ex filijs Ban- 34
ni: Ieremias, et Moadias, et Abramus, et Iohel, et
Baneas, et Pelias, et Ionas, et Marimoth, et Eliasib,
et Mathaneus, et Eliasis, et Orizas, et Dielus, et Semedius,
et Zambris, et Iosephus. * et ex filijs Nobei: Idelus, et 35
Mathathias, et Sabadus, et Zecheda, Sedimi, et Iessei,
36 Baneas. * omnes isti coniunxerunt sibi vxores alienige-
37 nas, & dimiserunt eas cum filijs. * Et inhabitauerunt sa-
cerdotes & Leuitæ: & qui erant ex Israel in Ierusalem, &
in tota vna regione nouilunio mensis septimi. Et erant
38 filij Israel in commorationibus suis. * Et congregata est
omnis multitudo simul in aream, quæ est ab oriente
39 portæ sacræ: * & dixerunt Esdræ pontifici, & lectori, vt
afferret legem Moysi, quæ tradita est a Domino Deo Is-
40 rael. * Et attulit Esdras pontifex legem omni multitudi-
ni eorum a viro vsque ad mulierem, & omnibus sa-
41 cerdotibus audire legem nouilunio mensis septimi. * Et
legebat in area, quæ est ante sacram portam templi, a
prima luce vsque ad vesperam coram viris & mulieribus.
42 Et dederunt omnes sensum ad legem. * Et stetit Esdras
sacerdos, & lector legis super ligneum tribunal quod fa-
43 bricatum erat. * Et steterunt ad eum Mathathias, & Sa-
mus, Ananias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Baltasmus ad
44 dexteram: * & ad sinistram Faldeus, Misael, Malachias,
45 Abusthas, Sabus, Nabadias, et Zacharias. * Et assumpsit
Esdras librum coram omni multitudine: præsidebat enim
46 in gloria in conspectu omnium. * Et cum absoluisset
legem, omnes erecti steterunt: et benedixit Esdras Do-
minum Deum altissimum, Deum Sabaoth omnipoten-
47 tem. * Et respondit omnis populus, Amen. Et eleua-
tis sursum manibus procidentes in terram, adorauerunt
48 Dominum. * Iesus, et Banaeus, et Sarebias, et Iaddimus,
et Accubus, et Sabbathaus, et Calithes, et Azarias, et Io-
49 radus, et Ananias, et Philias Leuitæ. * qui docebant legē
Domini, et in multitudine legebant legem Domini, et
50 præferebant singuli eos, qui intelligebant lectionem. * Et
dixit Atnarathes Esdræ pontifici, et lectori, et Leuitis, qui
51 docebant multitudinem, * dicens. Dies hic sanctus est
52 Domino. Et omnes flebant, cum audissent legem. * Et
dixit Esdras, Digressi ergo manducate pinguissima quæq.
et bibite dulcissima quæq. et mittite munera his qui non
53 habent. * Sanctus enim est hic dies Domini, et nolite
54 mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos. * Et Leuitæ
denunciabant in publico omnibus, dicentes, Dies hic san-
55 ctus est, nolite mœsti esse. * Et abierunt omnes manducare, et bibere, et epulari, et dare munera his qui non habebant, vt epularentur. Magnifice enim sunt exaltati
56 verbis quibus edocti sunt. * et congregati sunt vniuersi in Ierusalem celebrare lætitiam, secundum testamentum Domini Dei Israel.

LIBER ESDRAE QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

LIBER Esdræ prophetæ secundus, filij Sarei, filij Azarei, filij Helciæ, 1
filij Sadaniæ, filij Sadoch, filij Achi-
tob, * filij Achiæ, filij Phinees, filij 2
Heli, filij Ameriæ, filij Asiel, filij
Marimoth, filij Arna, filij Oziæ, fi-
lij Borith, filij Abisei, filij Phinees,
filij Eleazar, * filij Aaron ex tribu 3
Leui, qui fuit captiuus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum. * Et factum est verbum Domini 4
ad me, dicens, * Vade, & nuncia populo meo facinora ipsorum, et filijs eorum iniquitates, quas in me admiserunt, 5
vt nuntient filijs filiorum: * quia peccata parentum ipsorum in illis creuerunt. Obliti enim mei sacrificauerunt 6
dijs alienis. * Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti de 7
domo seruitutis? Ipsi autem irritauerunt me, et consilia
8 mea spreuerunt. * Tu autem excute comam capitis tui,
et proijce omnia mala super illos: quoniam non obedie-
9 runt legi meæ. Populus autem est indisciplinatus. * Vsquequo eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli?
10 * Reges multos propter eos subuerti. Pharaonem cum
11 pueris suis, et omnem exercitum eius percussi. * Omnes gentes a facie eorum perdidi, et in Oriente prouinciarum duarum populos Tyri et Sidonis dissipaui, et omnes ad-
12 uersarios eorum interfeci. * Tu vero loquere ad eos, di-
13 cens: Hæc dicit Dominus: * Nempe ego vos per mare transiueui, et plateas vobis initio munitas exhibui. du-
14 cem vobis dedi Moysen, et Aaron sacerdotem: * lucem vobis per columnam ignis præstiti, et magna mirabilia feci in vobis: vos autem mei obliti estis, dicit Dominus.
15 * Hæc dicit Dominus omnipotens: Cotturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelā dedi, et illic murmuraliis:

& non

Digitized by Google

* & non triumphastis in nomine meo de perditione ini- 16
micorum vestrorum, sed adhuc nũc vsque murmurastis.
* Vbi sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nonne in de- 17
serto cum esuriretis, proclamastis ad me, * dicentes, Vt 18
quid nos in desertũ istud adduxisti interficere nos? me-
lius nobis fuerat seruire Ægyptijs, quàm mori in deser-
to hoc. * Ego dolui gemitus vestros, & dedi vobis manna 19
in escam. Panem angelorum manducastis. * Nonne cũ 20
sitiretis, petram excidi, & fluxerunt aquæ in saturitate?
propter æstus foliis arborum vos texi. * Diuisi vobis ter- 21
ras pingues: Chananæos, & Pherezæos, & Philisthæos a
facie vestra proieci: quid faciam vobis adhuc: dicit Do-
minus? * Hæc dicit Dominus omnipotens. In deserto 22
cum esletis in flumine Amorrhæo sitientes, & blasphe-
mantes nomen meum, * non ignem vobis pro blasphe- 23
mijs dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flu-
men. * Quid tibi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda. 24
Transferam me ad alias gentes, & dabo eis nomen meũ,
vt custodiant legitima mea. * Quoniam me dereliqui- 25
stis, & ego vos derelinquam. Petentibus vobis a me
misericordiam, non miserebor. * Quando inuocabitis 26
me, ego non exaudiam vos. Maculastis enim manus
vestras sanguine, & pedes vestri impigri sunt ad com-
mittenda homicidia. * Non quasi me dereliquistis, sed 27
vosipsos, dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus omni- 28
potens, Nonne ego vos rogaui, vt pater filios, & vt
mater filias, & vt nutrix paruulos suos, * vt esletis mi- 29
hi in populum, & ego vobis in Deum, & vos mihi in
filios, & ego vobis in patrem? * Ita vos collegi, vt galli- 30
na pullos suos sub alas suas. Modo autem quid faciam
vobis? Proijciam vos a facie mea. * Oblationem cum 31
mihi attuleritis, auertam faciem meam a vobis. Dies e-
nim festos vestros, & neomenias & circumcisiones re-
pudiaui. * Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos 32
acceptos interfecistis, & laniatis corpora eorum, quorũ
sanguinem exquiram, dicit Dominus. * Hæc dicit Do- 33
minus omnipotens, Domus vestra deserta est: Proijciã
vos sicut ventus stipulam, * & filij procreationem non 34
facient: quoniam mandatum meum neglexerunt, &
quod malum est coram me, fecerunt. * Tradam domos 35
vestras populo venienti, qui me non audientes credunt:
quibus signa non ostendi, facient quæ præcepi. * Pro- 36
phetas non viderunt, & memorabuntur iniquitatum
eorum. * Testor populi venientis gratiam, cuius par- 37
uuli exultant cum lætitia, me non videntes oculis carna-
libus, sed spiritu credentes quæ dixi. * Et nunc frater 38
aspice, quæ gloria: & vide populum venientem ab
oriente, * quibus dabo ducatum Abraham, Isaac, & 39
Iacob, & Osee, & Amos, & Michææ, & Ioel, & Ab-
diæ, & Ionæ, * & Nahum, & Habacuc, Sophoniæ, Ag- 40
gæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & angelus Domini
vocatus est.

CAP. II.

HÆc dicit Dominus: Ego eduxi populum istum de 1
seruitute, quibus mandata dedi per pueros meos
prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt
mea consilia. * Mater quæ eos generauit, dicit illis, Ite 2
filij, quia ego vidua sum & derelicta. * Educaui vos 3
cum lætitia, & amisi vos cum luctu & tristitia, quoniã
peccastis coram Domino Deo vestro, & quod malum
est coram eo, fecistis. * Modo autem quid faciam vo- 4
bis? Ego vidua sum & derelicta: ite filij, & petite a Do-
mino misericordiam. * Ego autem te pater testem in- 5
uoco super matrem filiorum, qui noluerunt testamen-
tum meum seruare, * vt des eis confusionem, & matrẽ 6
eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat. * Di- 7
spergantur in gentes nomina eorum, deleantur a terra:
quoniam spreuerunt sacramentum meum. * Væ tibi 8
Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala, me-
morare quid fecerim Sodomæ & Gomorrhæ, * quorum 9
terra iacet in piceis glebis & aggeribus cinerum. sic da-
bo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omni-
potens. * Hæc dicit Dominus ad Esdram, Nuncia po- 10
pulo meo, quoniam dabo eis regnum Ierusalem, quod
11 daturus eram Israel. * Et sumam mihi gloriam illorũ,
& dabo eis tabernacula æterna, quæ præparauerام il-
12 lis. * Lignum vitæ erit illis in odore vnguenti, & non la-
13 borabunt, neque fatigabuntur. * Ite, & accipietis. Roga-
te vobis dies paucos, vt immorentur. Iam paratum est
14 vobis regnum: vigilate. * Testare cælum & terrã. Con-
triui enim malum, & creaui bonum, quia viuo ego, dicit
15 Dominus. * Mater amplectere filios tuos, educa illos cũ
lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum: quoniam
16 te elegi, dicit Dominus. * Et resuscitabo mortuos de lo-
cis suis, & de monumentis educam illos, quoniam cogno-
17 ui nomen meum in Israel. * Noli timere mater filiorũ:
18 quoniam te elegi, dicit Dominus. * Mittam tibi adiuto-
rium pueros meos Isaiam & Ieremiam, ad quorum con-
silium sanctificaui, & parauit tibi arbores duodecim gra-
19 uatas varijs fructibus, * & totidem fontes fluentes lac &
mel: & montes immensos septem, habentes rosam & li-
20 lium, in quibus gaudio implebo filios tuos. * Viduam
iustifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum tuere, nu-
21 dum vesti, * confractum & debilem cura, claudum irri-
dere noli, tutare mancum, & cæcum ad visionem clarita-
22 tis meæ admitte. * Senem & iuuenem intra muros tuos
23 serua: * mortuos vbi inueneris, signans commenda se-
pulchro, & dabo tibi primam sessionem in resurrectione
24 mea. * Pausa & quiesce populus meus, quia veniet re-
25 quies tua. * Nutrix bona nutri filios tuos, confirma pe-
26 des eorum. * Seruos, quos tibi dedi, nemo ex eis inte-
27 riet: eos ego enim requiram de numero tuo. * Noli fati-
gari. Cum enim venerit dies pressuræ & angustiæ, alij
plorabunt: & tristes eris: tu autem hilaris & copiosa
28 eris. * Zelabunt gentes, & nil aduersus te poterunt, dicit
29 Dominus. * Manus meæ tegent te, ne filij tui gehennã
30 videant. * Iucundare mater cum filijs tuis, quia ego te
31 eripiam, dicit Dominus. * Filios tuos dormientes me-
morare, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, &
misericordiam cũ illis faciam: quoniam misericors sum,
32 dicit Dominus omnipotens. * Amplectere natos tuos vi-
que dum venio, & præstem illis misericordiam: quo-
niam exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet.
33 * Ego Esdras præceptum accepi a Domino in monte
Oreb, vt irem ad Israel: ad quos cum venirem, repro-
34 bauerunt me, & respuerunt mandatum Domini: * Ideo-
que vobis dico gentes, quæ auditis, & intelligitis, Expe-
ctate pastorem vestrum, requiem æternitatis dabit vobis:
35 quoniam in proximo est ille, qui in fine sæculi adueniet.
* Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua luce-
36 bit vobis per æternitatem temporis. * Fugite vmbram
sæculi huius: accipite iucunditatem gloriæ vestræ. Ego
37 testor palam saluatorem meum. * Commendatum do-
num accipite & iucundamini, gratias agentes ei qui vos
38 ad cælestia regna vocauit. * Surgite & state & videte nu-
39 merum signatorum in conuiuio Domini. * Qui se de
vmbra sæculi transtulerunt, splendidas tunicas a Domi-
40 no acceperunt. * Recipe Sion numerum tuum, & con-
clude candidatos tuos qui legem Domini compleuerunt.
41 * Filiorum tuorum, quos optabas, plenus est numerus.
Roga imperium Domini vt sanctificetur populus tuus
42 qui vocatus est ab initio. * Ego Esdras vidi in monte
Sion turbam magnam, quam numerare non potui, &
43 omnes canticis collaudabant Dominum. * Et in medio
eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus
illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas,
& magis exaltabatur: Ego autem miraculo tenebar.
44 * Tunc interrogaui angelum, & dixi: Qui sunt hi,
45 Domine? * Qui respondens dixit mihi: Hi sunt qui
mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sum-
pserunt, & confessi sunt nomen Dei: Modo coronan-
46 tur, & accipiunt palmas. * Et dixi angelo: Ille iuuenis,
quis est, qui eis coronas imponit, & palmas in manus
47 tradit? * Et respondens dixit mihi: Ipse est filius Dei,
quem in sæculo confessi sunt: ego autem magnificare
eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt.
48 * Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuncia populo meo,
qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

Digitized by Google

CAP. III.

ANno tricesimo ruinæ ciuitatis eram in Babylone, 1
& conturbatus sum super cubiculo meo recumbens, & cogitationes meæ ascendebant super cor meũ:
* quoniam vidi desertionem Sion, & abundantiam 2
eorum qui habitabant in Babylone. * & ventilatus est 3
spiritus meus valde, & cœpi loqui ad Altissimum verba timorata, * & dixi: O dominator Domine, tu dixisti ab initio, quando plantasti terram, & hoc solus, & 4
imperasti populo, * & dedisti Adam corpus mortuũ: 5
sed & ipsum figmentum manuum tuarum erat, & insufflasti in eum spiritum vitæ, & factus est viuens coram te: * & induxisti eum in paradiso, quem plantauerat dextera tua, antequam terra aduentaret. * Et huic 6 7
mandasti diligere viam tuam, & præteriuit eam, & statim instituisti in eo mortem, & in nationibus eius, & natæ sunt gentes, & tribus, & populi, & cognationes, quarum non est numerus. * Et ambulauit vnaquæque 8
gens in voluntate sua, & mira agebant coram te, & spernebant præcepta tua. * Iterum autem in tempore induxisti diluuium super inhabitantes sæculum, & perdidisti 9
eos. * Et factum est in vnoquoque eorum, sicut Adæ 10
mori, sic his diluuium. * Dereliquisti autem vnum ex his 11
Noe cum domo sua, & ex eo iusti omnes. * Et factum 12
est cum cœpissent multiplicari, qui habitabant super terram, & multiplicauerunt filios & populos & gentes multas: & cœperunt iterato impietatem facere plus quam priores. * Et factum est cum iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi virum ex his cui nomen erat Abraham. * Et dilexisti eum, & demonstrasti ei soli voluntatem tuam: * & disposuisti ei testamentum æternum, & 14 15
dixisti ei vt non vmquam derelinqueres semen eius. Et dedisti ei Isaac, & Isaac dedisti Iacob & Esau. * Et segregasti tibi Iacob, Esau autẽ separasti. Et factus est Iacob 16
in multitudine magna. * Et factum est cum educeres semen eius ex Ægypto, adduxisti super montem Sina. * Et 17 18
inclinasti cælos, & statuisti terram, & commouisti orbem, & tremere fecisti abyssos, & conturbasti sæculũ, * & transijt gloria tua portas quattuor ignis & terræmotus, & spiritus, & gelu, vt dares semini Iacob legem, & generationi 19
Israel diligentiam. * Et non abstulisti ab eis cor malignum, vt faceret lex tua in eis fructum. * Cor enim ma- 20 21
lignum baiulans primus Adam trãsgressus & victus est, sed & omnes qui de eo nati sunt. * Et facta est perma- 22
nens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & discessit quod bonum est, & mansit malignum. * Et transierunt tempora, & finiti sunt anni: & 23
suscitasti tibi seruum nomine Dauid, * & dixisti ei ædificare ciuitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus 24
& oblationes. * Et factum est hoc annis multis, & deliquerunt qui habitabant ciuitatem, * in omnibus facientes sicut fecit Adam & omnes generationes eius. vtebãtur enim & ipsi corde maligno. * Et tradidisti ciuitatem 25 26 27
tuam in manibus inimicorum tuorum. * Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc 28
dominabitur Sion? * Factum est cum venissem huc, & 29
vidissem impietates, quarum non est numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc tricesimo anno, & excessit cor meum: * quoniam vidi quomodo sustines 30
eos peccantes, & pepercisti impie agentibus, & perdidisti populum tuum, & conseruasti inimicos tuos, & non significasti. * Nihil memini quomodo debeat derelinqui 31
via hæc. Nunquid meliora facit Babylon quàm Sion? * aut alia gens cognouit te præter Israel? aut quæ tribus 32
crediderunt testamentis tuis, sicut Iacob? * Quarum mer- 33
ces non comparuit, neque labor fructificauit. Pertransiens enim pertransiui in gentibus, & vidi abundãtes eas, & non memorantes mandatorum tuorum. * Nunc ergo 34
pondera in statera nostras iniquitates, & eorum qui habitant in sæculo: & non inuenietur nomen tuum, nisi in Israel. * Aut quando non peccauerunt in conspectu tuo, 35
qui habitant terram? aut quæ gens sic obseruauit mandata tua? * Hos quidem per nomina inuenies seruasse 36
mandata tua, gentes autem non inuenies.

CAP. IIII.

1 ET respondit ad me angelus, qui missus est ad me, cui
2 nomen Vriel, * & dixit mihi, Excedens excessit cor tuum in sæculo hoc, & comprehendere cogitas viam Al-
3 tissimi. * Et dixi: Ita Domine meus. Et respondit mihi, & dixit: Tres vias missus sum ostendere tibi, & tres si-
4 militudines proponere coram te. * de quibus mihi si renuntiaueris vnam ex his, & ego tibi demonstrabo viam, quam desideras videre, & docebo te, vnde sit cor mali-
5 gnum. * Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Vade pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi flatum venti, aut reuoca mihi diem, quæ præterijt.
6 * Et respondi, & dixi: Quis natorum poterit facere, vt
7 me interroges de his? * Et dixit ad me: Si essem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes sunt in corde maris, aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quãtæ venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt exitus pa-
8 radisi: * diceres mihi fortassis, in abyssum non descendi, neque in infernum adhuc, neque in cælum vnquam
9 ascendi. * nunc autem non interrogauit te, nisi de igne, & vento, & die, per quem transisti, & a quibus separari nõ
10 potes: & non respondisti mihi de eis. * Et dixit mihi: Tu quæ tua sunt, tecum coadolescentia, non potes co-
11 gnoscere: * & quomodo poterit vas tuum capere Altissimi viam, & iam exterius corrupto sæculo intelligere cor-
12 ruptionem euidentem in facie mea? * Et dixi illi: Melius erat nos nõ esse, quàm adhuc viuentes viuere in im-
13 pietatibus, & pati, & non intelligere de qua re. * Et respondit ad me, & dixit: Proficiscens profectus sum ad siluam lignorum campi, & cogitauerunt cogitationem.
14 * & dixerunt: Venite & eamus, & faciamus ad mare bellum, vt recedat coram nobis, & faciamus nobis alias
15 siluas. * Et similiter fluctus maris & ipsi cogitauerunt cogitationem, & dixerunt: Venite ascendentes, debellemus siluas campi, vt & ibi consummemus nobis met-
16 ipsis aliam regionẽ. * Et factus est cogitatus siluæ in va-
17 num, venit enim ignis, & consumpsit eam. * Similiter & cogitatus fluctuum maris. steriit enim arena, & prohi-
18 buit eos. * Si enim esses iudex horum, quem incoperes
19 iustificare, aut quem condemnare? * Et respondi, & dixi: Vtique vanam cogitationem cogitauerunt. terra enim data est siluæ, & mari locus portare fluctus suos.
20 * Et respondit ad me, & dixit: Bene tu iudicasti, & quare
21 non iudicasti tibimetipsi? * Quemadmodum enim terra siluæ data est, & mare fluctibus suis: sic qui super terrã
22 inhabitant, quæ sunt super terram intelligere solummodo possunt: & qui super cælos, quæ super altitudinem cælorum. * Et respondi, & dixi: Deprecor te Domine, vt
23 mihi detur sensus intelligendi. * non enim volui interrogare de superioribus tuis, sed de his quæ pertransiunt per nos quotidie. propter quid Israel datus in opprobrium gentibus, quẽ dilexisti populum, datus est tribubus impijs, & lex patrũ nostrorum in interitũ deducta est, & di-
24 spositiones scriptæ nusquã sunt: * & pertransiuimus de sæculo, vt locustæ, & vita nostra stupor & pauor, & nec di-
25 gni sumus misericordiã consequi. * Sed quid faciet nomini suo quod inuocatũ est super nos? & de his interrogaui.
26 * Et respõdit ad me, & dixit: Si fueris plurimũ scrutatus, frequenter miraberis: quoniã festinãs festinat sæculũ per-
27 transire, * & nõ capit portare quæ in futuris tẽporibus iustis repromissa sunt: quoniam plenũ iniustitia est sæculũ
28 hoc & infirmitatibus. * De quibus autẽ interrogas, dicã: seminatum enim est malum, & necdum venit destructio
29 ipsius. * Si ergo non inuersum fuerit quod seminatum est, & discesserit locus vbi seminatũ est malũ, non veniet
30 vbi seminatum est bonum. * Quoniam gramen seminis mali seminatum est in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generauit vsque nunc, & generat vsque
31 cum veniat area? * Æstima autem apud te gramen ma-
32 li seminis, quantum fructũ impietatis generauit: * quando secatæ fuerint spicæ, quarum non est numerus, quam
33 magnam aream incipient facere? * Et respondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc? Quare modici & ma-
34 li anni nostri? * Et respondit ad me, & dixit mihi: Non festines

Digitized by Google

Cœlesyriæ & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his
hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfe-
cto, ad tauros, & arietes, & agnos, * similiter autem 30
& frumentum, & sal, & vinum, & oleum instanter per
singulos annos, prout sacerdotes qui sunt in Ierusalem,
dictauerunt consumi quotidie sine vlla dilatione, * vt 31
offerãtur libationes summo Deo pro rege & pueris eius,
& orent pro ipsorum vita: * & denuncietur, vt quicum- 32
que transgressi fuerint aliquid ex his quæ scripta sunt,
aut sprẽuerint, accipiatur lignum de suis proprijs, &
suspendantur, & bona ipsorum regi ascribantur. * Pro- 33
pterea & Dominus, cuius nomen inuocatum est ibi, ex-
terminet omnem regem & gentem, qui manum suam
extenderit prohibere, aut male tractare domum Domi-
ni illam quæ est in Ierusalem. * Ego Darius rex decreui 34
quàm diligentissime secundum hæc fieri.

CAP. VII.

TVne Sisennes subregulus Cœlesyriæ, & Phœnicis, 1
& Sattabuzanes, & sodales obsecuti his, quæ a Da-
rio rege erant decreta, * insistebant sacrosanctis operi- 2
bus diligentissime, cooperantes cum senioribus Iudæo-
rum principibus Syriæ. * & prosperata sunt sacrosancta 3
opera prophetantibus Aggæo & Zacharia prophetis. * Et 4
consummauerunt omnia per præceptum Domini Dei Is-
rael, & ex consilio Cyri, & Darij, & Artaxerxis regis
Persarum. * Et consummata est domus nostra vsque 5
ad tertiam & vicesimam diem mensis Adar, sexto anno
Darij regis. * Et fecerunt filij Israel & sacerdotes & Le- 6
uitæ, & ceteri qui erant ex captiuitate, qui appositi sunt
secundum ea quæ scripta sunt in libro Moysi. * Et obtu- 7
lerunt in dedicationem templi Domini, tauros centum,
arietes ducentos, agnos quadringentos, * & hœdos pro 8
peccatis vniuersi Israel, duodecim, secundum numerum
tribuum Israel. * Et steterunt sacerdotes & Leuitæ ami-
cti stolis per tribus super omnia opera Domini Dei Israel
secundum librum Moysi, & ostiarij per singulas ianuas.
* Et egerunt filij Israel cum his qui erant ex captiuita- 10
te, illud Phase quartadecima luna mensis primi, quan-
do sanctificati sunt sacerdotes & Leuitæ. * Omnes 11
filij captiuitatis non sunt simul sanctificati, quia Le-
uitæ omnes simul sanctificati sunt. * Et immolaue-
runt Phase vniuersi filij captiuitatis, & fratribus suis 12
sacerdotibus, & sibimetipsis. * Et manducauerunt 13
filij Israel, qui erant ex captiuitate omnes qui re-
manserant ab omnibus execrationibus gentium terræ
quærentes Dominum, * & celebrauerunt diem festum 14
azymorum septem diebus epulantes in conspectu Domini, * quoniam conuertit consilium re- 15
gis Assyriorum in eos, confortare manus eorum ad ope-
ra Domini Dei Israel.

CAP. VIII.

ET post hunc regnante Artaxerxe Persarum rege, 1
accessit Esdras filius Azariæ, filij Helciæ, filij So-
lome, * filij Sadoc, filij Achitob, filij Ameri, filij Aza- 2
hel, filij Bocci, filij Abitiue, filij Phinees, filij Eleaza-
ri, filij Aaron primi sacerdotis: * hic Esdras ascendit 3
de Babylonia, cum esset scriba & ingeniosus in lege
Moysi, quæ data est a Domino Deo Israel docere & fa-
cere. * Et dedit ei rex gloriam, quòd inuenisset gratiã 4
in omni dignitate & desiderio in conspectu eius. * Et 5
ascenderunt simul cum ipso ex filijs Israel, & sacerdo-
tibus & Leuitis, & sacris cantoribus templi, & ostiarijs,
& seruis templi in Ierusalem. * Anno septimo regnan- 6
te Artaxerxe, in quinto mense, hic annus septimus est
regni, exeuntes de Babylonia nouilunio quinti mensis,
* venerunt Ierosolymam iuxta præceptum illius secun- 7
dum prosperitatem itineris a Domino ipsorum datam
eis. * In his enim Esdras magnam disciplinam obtine- 8
bat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent ex
lege Domini & præceptis, & docendo vniuersum Israel
omnem iustitiam & iudicium. * Accedentes autem, 9
qui scribebant scripta Artaxerxis regis tradiderunt scri-
ptum quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad Esdram sa-
cerdotem, & lectorem legis Domini, cuius exemplum
10 subiectum est. * Rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, & le-
11 ctori legis Domini salutem. * Humanior ego iudicans in
beneficijs, præcepi eis qui desiderant ex gente Iudæorum
sua sponte, & ex sacerdotibus & Leuitis, qui sunt in re-
12 gno meo, comitari tecum in Ierusalem. * Si qui ergo cu-
piunt ire tecum, conueniant, & proficiscantur sicut pla-
13 cuit mihi & septem amicis meis consiliarijs, * vt visitent
ea quæ aguntur secundum Iudæam & Ierusalem, obser-
14 uantes sicut habes in lege Domini, * & ferant munera
Domino Deo Israel, quæ voui ego & amici Ierusalem, &
omne aurum & argentum, quod inuentum fuerit in re-
15 gione Babyloniæ Domino in Ierusalem cum illo, * quod
est donatum pro ipsa gente in templum Domini eorum
quod est in Ierusalem: vt colligatur hoc aurum & argen-
tum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ
16 his sunt congruentia, * vt offerant hostias Domino su-
17 per altare Domini ipsorum quod est in Ierusalem. * Et
omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere
auro & argento, perfice pro voluntate tua secundũ præ-
18 ceptum Domini Dei tui: * & sacrosancta vasa, quæ data
sunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ est in
19 Ierusalem: * & cetera quæcumque tibi subuenerint ad
20 opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio: * cũ
volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice
21 secundum voluntatem Domini. * Et ego quidẽ rex Ar-
taxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ & Phœ-
nicis, vt quæcumque scripserit Esdras sacerdos, & lector
legis Domini, diligenter detur ei vsque ad argenti talen-
22 ta centum, similiter & auri: * & vsque ad frumenti mo-
dios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcũ-
23 que abundant sine taxatione. * Omnia secundum legem
Dei fiant Deo altissimo, ne forte exurgat ira in regno
24 regis, & filij, & filiorum eius. * Vobis autem dicitur, vt
omnibus sacerdotibus & Leuitis, & sacris cantoribus, &
25 seruis templi, & scribis templi huius, * nullum tributũ,
neque vlla alia indictio irrogetur, nec habeat quisquam
26 potestatem obijcere eis quicquam. * Tu autem Esdra
secundum sapientiam Dei constitue iudices & arbitros in
tota Syria, & Phœnice: & omnes qui legem Dei tui non
27 nouerunt, doce: * vt quotquot transgressi fuerint legẽ,
diligenter plectantur siue morte, siue cruciatu, siue
28 etiam pecuniæ mulctatione vel abductione. * Et dixit
Esdras scriba: Benedictus Deus patrum nostrorum, qui
dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum
29 suam, quæ est in Ierusalem, * & me honorificauit in
conspectu regis, & consiliariorum, & amicorum, &
30 purpuratorum eius. * & ego confans animo factus sum
secundum opitulationem Domini Dei mei, & congre-
31 gaui ex Israel viros, vt simul ascenderent mecum. * Et
hi sunt præpositi secundum suas patrias, & principa-
tus portionales eorum qui mecum ascenderunt de Ba-
32 bylonia in regno Artaxerxis. * Et ex filijs Phares, Ger-
somus: ex filijs Siemarith, Amenus: filiorum Dauid,
33 Acchus filius Sceciliæ: * ex filijs Phares, Zacharias, &
34 cum eo reuersi sunt viri cẽtum quinquaginta: * ex filijs
ductoris Moabilionis Zarzi, & cum ipso viri ducẽti quin-
35 quaginta: * ex filijs Zachues, Iechonias Zecholei, &
36 cum ipso viri ducenti quinquaginta: * ex filijs Sala,
37 Maasias Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta: * ex
filijs Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipso viri octo-
38 ginta: * ex filijs Iob, Abdias Ieheli, & cum ipso viri
39 ducenti duodecim: * ex filis Baniæ, Salimoth, filius
40 Iosaphiæ, & cum ipso viri centum sexaginta: * ex filijs
Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri ducenti octo:
41 * ex filijs Ezead, Ioannes Eccetan, & cum ipso viri cen-
42 tum decem: * ex filijs Adonicam ipsis postremis, & hæc
sunt nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, & Seme-
43 ias, & cum ipso viri septuaginta. * Et congregaui eos ad
fluuium qui dicitur Thia, & metati fuimus illic triduo,
44 & recognoui eos. * Et ex filijs sacerdotum & Leuitarum
45 non inueni illic. * Et misi ad Eleazarum, & Eccelon, &
Masman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Ioribum,

Nathan,

Digitized by Google

Nathan, Ennagam, Zachariam, & Mosolamum ipsos
ductores & peritos: * & dixi eis vt venirent ad Loddeū, 46
qui erat apud locum gazophylacij. * Et mandaui eis vt 47
dicerent Loddeo, & fratribus eius, & illis qui erant in ga-
zophylacio, vt mitterent nobis eos qui sacerdotio funge-
rentur in domo Domini Dei nostri: * & adduxerunt no-
bis secundum manum validam Domini Dei nostri viros 48
peritos: ex filijs Moholi, filij Leui, filij Israel, Sebebian,
& filios & fratres, qui erant decem & octo: * Asbiam, 49
& Amin ex filijs filiorum Chananæi, & filij eorum viri
viginti. * Et ex his qui templo seruiebant, quos dedit Da- 50
uid, & ipsi principes ad operationem Leuitis templo ser-
uientium decem viginti. Omnia nomina significata
sunt in scripturis. * Et voui illic ieiunium iuuenibus in 51
conspectu Dei, vt quærerem ab eo bonum iter nobis, &
qui nobiscū erant, & filijs, & pecoribus propter insidias.
* Erubui enim petere a rege pedites & equites in comi- 52
tatu, tutelæ gratia contra aduersarios nostros. * Diximus 53
enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui in-
quirunt eum in omni affectu. * Et iterum deprecati su- 54
mus Dominum Deum nostrum secundum hæc: quem
& propitium habuimus, & compotes facti sumus Deo
nostro. * Et separaui ex plebis præpositis, & sacerdotibus 55
templi viros duodecim, & Sedebiam, & Asannam, & cum
eis ex fratribus eorum viros decem: * & appendi eis au- 56
rum & argentum & vasa sacerdotalia domus Dei nostri,
quæ donauerat rex, & consiliarij eius, & principes, &
omnis Israel. * Et cum appendissem, tradidi argenti ta- 57
lenta centum quinquaginta, & vasa argentea talentorum
centum, & auri talenta centum, * & vasorum aureorum 58
septies viginti, & vasa ærea de bono æramento splenden-
tia, duodecim, auri speciem reddentia. * & dixi eis: Et 59
vos sancti estis Domino, & vasa sunt sancta, & aurum, &
argentum votum est Domino Deo patrum nostrorum.
* Vigilate & custodite, donec tradatis ex plebis præposi- 60
tis, & sacerdotibus & Leuitis, & principibus ciuitatum
Israel in Ierusalem, in pastophorio domus Dei nostri.
* Et hi qui susceperūt sacerdotes & Leuitæ aurum & ar- 61
gentum & vasa, intulerunt in Ierusalem in templum Do-
mini. * Et promouimus a fluuio Thia, die duodecima 62
mensis primi, vsquequo introiuimus in Ierusalem. * Et 63
cum factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponde-
ratum aurum, & argentum traditum est in domo Domini
Dei nostri, Marimoth filio Iori sacerdoti: * & cum ipso 64
erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis Iosadus
filius Iesu, & Medias, & Banni filius Leuitæ ad numerū,
& ad pondus vniuersa. * Et scriptum est pondus ipso- 65
rum eadem hora. * Qui autem venerunt ex captiuitate, 66
obtulerunt sacrificium Domino Deo Israel, tauros duo-
decim pro omni Israel, arietes octoginta sex, * agnos se- 67
ptuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro salu-
te vaccas duodecim, omnia in sacrificium Domini. * Et 68
relegerunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, &
subregulis Cœlesyriæ, & Phœnicis: & honorificauerunt
gentem, & templum Domini. * Et consummatis his, 69
accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non segregaue-
runt genus Israel, & principes, & sacerdotes, & Leuitæ,
* & alienigenæ gentes & nationes terræ immunditias 70
suas a Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Iebuzæis,
& Moabitis, & Ægyptijs, & Idumæis. * coniuncti enim 71
sunt filiabus eorum & ipsi, & filij eorum. & mistum est
semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes
erant præpositi, & magistratus iniquitatis eius ab initio
ipsius regni. * Et mox vt audiui ista, conscidi vestimenta 72
& sacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbā,
sedi dolens & mœstus. * Et conuenerunt quot quot tunc 73
mouebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugen-
tem super iniquitatem istam, & sedebam tristis vsque ad
sacrificium vespertinum. * Et consurgens a ieiunio, con- 74
scissa habens vestimenta & sacram tunicam, ingenicul-
ans, & extendens manus ad Dominum, * dicebam: 75
Domine confusus sum, & reuerituis sum ante faciem
tuam. * Peccata enim nostra multiplicata sunt super ca- 76
pita nostra, & iniquitates nostræ exaltatæ sunt vsque ad
cœlum. * Quoniam a temporibus patrum nostrorum 77
78 sumus in magno peccato vsque ad diem hunc. * Et pro-
pter peccata nostra, & patrum nostrorum sumus traditi
cum fratribus nostris, & cum sacerdotibus nostris, regi-
bus terræ in gladium & captiuitatem, & depræda tionem
79 cum confusione vsque in hodiernum diem. * Et nunc
quantum est hoc quod contigit nobis misericordia abs te
Domine Deus, & relinque nobis radicem, & nomen in
80 locum sanctificationis tuæ, * detegere luminare nostrum
in domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum in omni
81 tempore seruitutis nostræ. * Et cum seruiremus, non
fuimus derelicti a Domino Deo nostro; sed constituit
nos in gratia, ponens nobis reges Persarum dare cibum,
82 * & clarificare templum Domini Dei nostri, & ædificare
deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Iudæa, & Ierusa-
83 lem. * Et nunc quid dicimus Domine habentes hæc?
Transgressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti in ma-
84 nus puerorum tuorum prophetarum, * dicens: Quoniā
terra, in quam introistis possidere hæreditatem eius, ter-
ra polluta est coinquinationibus alienigenarum terræ, &
immunditiæ illorum repleuerunt eam totam immundi-
85 tia sua. * Et nunc filias vestras non coniungetis filijs
86 eorum, & filias eorum non accipietis filijs vestris, * &
non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, vt
inualescentes manducetis optima terræ, & hæreditatem
87 distribuatis filijs vestris vsque in æuum. * Et quæ con-
tingunt nobis, omnia fiūt propter opera nostra maligna,
88 & magna peccata nostra. * Et dedisti nobis talem ra-
dicem, & rursum reuersi sumus transgredi legitima tua, vt
commisceremur immunditiæ alienigenarum gentium
89 terræ huius. * Nonne irasceris nobis perdere nos, quo-
90 adusque non relinquatur radix & nomen nostrum? * Do-
mine Deus Israel verax es. Derelicta est enim radix vs-
91 que in hodiernum diem. * Ecce, nunc sumus in con-
spectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim adhuc
92 stare ante te in his. * Et cum adorando confiteretur Es-
dras, flens, humi prostratus ante templum, congregati
sunt ante eum ex Ierusalem turma magna valde, viri, &
mulieres, & iuuenes, & iuuenculæ. Fletus enim erat ma-
93 gnus in ipsa multitudine. * Et cum clamasset, Iechonias
Iehel ex filijs Israel, dixit Esdræ: Nos in Dominum pec-
cauimus, quod collocauimus nobis in matrimonium mu-
94 lieres alienigenas ex gentibus terræ. * Et nunc es super
omnem Israel. In his ergo sit iusiurandum a Domino
expellere omnes vxores nostras quæ ex alienigenis sunt
95 cum filijs earum. * Sicut tibi decretum est a maioribus
96 secundum legem Domini exurgens explica. * Ad te
enim spectat negocium, & nos tecum sumus: viriliter
97 fac. * Et exurgens Esdras adiurauit principes sacerdo-
tum & Leuitas, & omnem Israel facere secundum hæc,
& iurauerunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium templi, abijt in
2 pastophorium Ionathæ filij Nasabi, * & hospitatus
illic non gustauit panem, nec aquam bibit super iniqui-
3 tatem multitudinis. * Et facta est prædicatio in omni Iu-
dæa, & in Ierusalem omnibus qui erant ex captiuitate in
4 Ierusalem congregati, * vt quicumque non occurrerit
biduo, vel triduo diei secundum iudicium assidentium
seniorum, tollerentur facultates suæ, & ipse alienus iudi-
5 caretur a multitudine captiuitatis. * Et congregati sunt
omnes qui erāt ex tribu Iuda, & Beniamin in tribus die-
bus in Ierusalē. hic mēsis est nonus, dies mensis vicesi-
6 mus. * Et sedit omnis multitudo in atea templi tre-
7 mentes, propter hyemem præsentem. * Et exurgens Es-
dras, dixit illis: Vos iniquè fecistis collocantes vobis in
matrimonium vxores alienigenas, vt adderetis ad pecca-
8 ta Israel. * Et nunc date confessionem, & magnificen-
9 tiam Domino Deo patrum nostrorum. * & perficite vo-
luntatem ipsius, & discedite a gentibus terræ, & ab vxo-
10 ribus alienigenis. * Et clamauit omnis multitudo, &
11 dixerunt voce magna: Sicut dixisti, faciemus. * Sed quo-
niam multitudo magna est, & tempus hybernum, & non
possumus insubsidiari stare: & hoc opus non est nobis

Digitized by Google

Cum iam dederis mihi viam, loquar coram te: nam mater nostra, de qua dixisti mihi; adhuc iuuenis est: iam senectuti appropinquat. * Et respondit ad me, & dixit, 51
Interroga eam quæ parit, & dicet tibi. * Dices enim ei, 52
Quare quos peperisti, nunc non sunt similes his qui ante te, sed minores statura? * Et dicet tibi & ipsa, Alij sunt 53
qui in iuuentute virtutis nati sunt: & alij qui sub tempore senectutis, deficiente matrice sunt nati. * Considera ergo & tu quoniam minori statura estis præ his qui 54
ante vos: * & qui post vos, minori quàm vos, quasi iam 55
senescentes creaturæ, & fortitudinem iuuentutis prætereuntes. Et dixi, Rogo Domine, si inueni gratiam ante oculos tuos, demonstra seruo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAP. VI.

Et dixit ad me, Initio terreni orbis & antequam starent exitus sæculi, & antequam spirarent conuentiones ventorum, * & antequam sonarent voces tonitruum, 1 2
& antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradisi, * & antequam 3
viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum, * & antequam extollerentur 4
altitudines aeris, & antequam nominarentur mensuræ firmamentorum, & antequam æstuarent camini in Sion, * & antequam inuestigarentur præsentes anni, & 5
antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinuentiones, & consignati essent, qui fidem thesaurizauerunt: * tunc cogitaui, & facta sunt per me solum, & 6
non per alium: & finis per me, & non per alium. * Et 7
respondi, & dixi, Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium? * Et dixit 8
ad me, Ab Abraham vsque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob & Esau, manus Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau, * finis enim huius sæculi Esau, & principium sequentis Iacob. * Hominis manus inter calcaneũ 9 10
& manum. Aliud noli quærere Esdra. * Et respondi, & 11
dixi, O dominator Domine, si inueni gratiam ante oculos tuos, * oro vt demonstres seruo tuo finem signorum 12
tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. * Et respondit, & dixit ad me, Surge super pe- 13
des tuos, & audi vocem plenissimam sonitus. * Et erit 14
sicut commotio, nec commouebitur locus, in quo stes super eum. * Ideo cum loquitur, tu non expaueas, quo- 15
niam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur, * quoniam de ipsis sermo tremiscit & commouetur, scit 16
enim quoniam finem eorum oportet commutari. * Et 17
factum est, cum audissem, surrexi super pedes meos, & audiui: & ecce vox loquens, & sonus eius sicut sonus aquarum multarum, * & dixit, Ecce dies veniunt, & 18
erit quando appropinquare incipiam, vt visitem habitantes in terra: * & quando inquirere incipiam ab eis 19
qui iniuste nocuerunt iniustitia sua, & quando suppleta fuerit humilitas Sion. * & cum superlignabitur sæculum 20
quod incipient pertransire, hæc signa faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt simul, * & annicili infantes loquentur vocibus suis, & 21
prægnantes immaturos parient infantes trium & quattuor mensium, & viuent, & suscitabuntur. * Et subito 22
apparebunt seminata loca non seminata, & plena promptuaria subito inuenientur vacua: * & tuba canet cum 23
sono; quam cum omnes audierint, subito expauescent. * Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos vt 24
inimici, & expauescet terra cum his: & venæ fontium stabunt, & non decurrent in horis tribus: * & erit, om- 25
nis qui derelictus fuerit ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse saluabitur, & videbit salutare meum, & finem sæculi vestri. * Et videbunt qui recepti sunt homi- 26
nes, qui mortem non gustauerunt a natiuitate sua, & mutabitur cor inhabitantium, & conuertetur in sensum alium. * Delebitur enim malum, & extinguetur dolus. 27
* Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & osten- 28
detur veritas quæ sine fructu fuit diebus tantis. * Et factum est, cum loqueretur mihi, & ecce paulatim intue- 29
bar super eum ante quàm stabam, * & dixit ad me hæc, 30
Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis. * Si ergo 31
iterum rogaueris, & iterum ieiunaueris septem diebus, iterum tibi renuntiabo horum maiora per diem quam
audiui. * Audita est enim vox tua apud Altissimum. 32
Vidit enim fortis directionem tuam, & prouidit pudicitiam, quam a iuuentute tua habuisti: * & propter hoc 33
misit me demonstrare tibi hæc omnia, & dicere tibi,
Confide, & noli timere, * & noli festinare cum prioribus temporibus cogitare vana, vt non properes a nouis- 34
simis temporibus. * Et factum est post hæc, & fleui iterum: & similiter ieiunaui septem diebus, vt suppleam 35
tres hebdomadas, quæ dicta sunt mihi. * Et factum est 36
in octaua nocte, & cor meum turbabatur iterato in me, 37
& cœpi loqui coram Altissimo. * Inflammabatur enim 38
spiritus meus valde, & anima mea anxiabatur. * & dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ in primo die dicens, Fiat cælum & terra: & tuum verbũ opus 39
perfectum. * Et erat tunc spiritus, & tenebræ circumferebantur, & silentium, sonus vocis hominis nondum erat 40
abs te. * Tunc dixisti de thesauris tuis proferri lumen 41
luminosum, quo apparet opus tuum. * Et die secundo creasti spiritum firmamenti, & imperasti ei vt diuideret & diuisionem faceret inter aquas, vt pars quædam 42
sursum recederet, pars vero deorsum maneret. * Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ: sex vero partes siccasti & conseruasti, vt ex his sint co- 43
ram te ministrantia seminata a Deo, & culta. * Verbum 44
enim tuum processit, & opus statim fiebat. * Processit enim subito fructus multitudinis immensus, & concupiscentiæ gustus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inuestigabilis, & die tertia 45
hæc facta sunt. * Quarta autem die imperasti fieri solis 46
splendorem, lunæ lumen, stellarum dispositionem: * & imperasti eis, vt deseruirent futuro plasmato homini. 47
* Quinto autem die dixisti septimæ parti, vbi erat aqua congregata, vt procrearet animalia, & volatilia, & pisces: 48
& ita fiebat. * aqua muta, & sine anima quæ Dei nutu iubebantur, animalia faciebat, vt ex hoc mirabilia tua 49
nationes enarrent. * Et tunc conseruasti duas animas, nomen vni vocasti Henoch, & nomen secundæ vocasti 50
Leuiathan, * & separasti ea ab alterutro. Non enim poterat septima pars, vbi erat aqua congregata, capere ea. 51
* Et dedisti Henoch vnam partem, quæ siccata est tertio 52
die, vt habitet in ea vbi sunt montes mille. * Leuiathan autem dedisti septimam partem humidam, & seruasti eam, vt fiat in deuorationem quibus vis, & quando vis. 53
* Sexto autem die imperasti terræ, vt crearet coram te iu- 54
menta, & bestias, & reptilia: * & super his Adam, quem constituisti ducem super omnibus factis quæ fecisti, & ex eo educimur nos omnes, quemq. elegisti populum, 55
* Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter 56
nos creasti sæculum. * Reliquas autem gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, & quoniam saliuæ assimilatæ sunt, & quasi stillicidium de vase similasti abundantiam 57
eorum. * Et nunc Domine, ecce, istæ gentes quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt dominari nostri, & 58
deuorare: * nos autem populus tuus quem vocasti primogenitum vnigenitum æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum: * & si propter nos creatum est 59
sæculum, quare non hereditatem possidemus cum sæculo? Vsquequo hæc?

CAP. VII.

Et factum est, cum finissem loqui verba hæc, missus 1
est ad me angelus qui missus fuerat ad me primis
noctibus, * & dixit ad me, Surge Esdra, & audi sermo- 2
nes quos veni loqui ad te. * Et dixi, Loquere Deus 3
meus. Et dixit ad me, Mare positum est in spatioso loco, vt esset altum & immensum: * erit autem ei introitus in angusto loco positus, vt esset similis fluminibus. 4
* Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, 5
vel dominari eius: si non transierit angustum, in latitudinem

Digitized by Google

dinem quomodo venire poterit? * Item aliud, Ciuitas 6
est ædificata, & posita in loco campestri: est autem plena omnium bonorum. * introitus eius angustus & in 7
præcipiti positus, vt esset a dextris quidem ignis, a sinistris aqua alta: * semita autem est vna sola inter eos po- 8
sita, hoc est, inter ignem & aquam, vt non capiat semita, nisi solummodo vestigium hominis. * Si autem da- 9
bitur ciuitas homini in hereditatem, si numquam antepositum periculum pertranserit, quomodo accipiet hereditatem suam? * Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, 10
Sic est: & Israel pars. * Propter eos enim feci sæculum, 11
& quando transgressus est Adam cōstitutiones meas, iudicatum est quod factū est. * Et facti sunt introitus hu- 12
ius sæculi angusti, & dolentes, & laboriosi: pauci autem & mali, & periculorum pleni: & labore magnopere fulti. * nam maioris sæculi introitus spatiosi & securi, & fa- 13
cientes immortalitatis fructum. * Si ergo ingredientes 14
non fuerunt ingressi qui viuunt, angusta & vana hæc: nō poterunt recipere quæ sunt reposita. * Nunc ergo quare 15
tu cōturbaris, cum sis corruptibilis? & quid moueris tu, cum sis mortalis? * Et quare non accepisti in corde tuo 16
quod est futurum, sed quod in præsenti? * Respondi & 17
dixi, Dominator Domine, ecce disposuisti lege tua, quoniam iusti hereditabunt hæc, impij autem peribunt. * Iu- 18
sti autem ferent angusta, sperantes spatiosa. qui enim impie gesserunt, & angusta passi sunt, & spatiosa non videbunt. * Et dixit ad me, Non est iudex super Deum, 19
neque intelligens super Altissimum. * Pereunt enim 20
multi præsentes, quia negligitur quæ antepositа est Dei lex. * Mandans enim mandauit Deus venientibus, quā- 21
do veneruut, quid facientes viuerent, & quid obseruantes non punirentur. * Hi autem non sunt persuasi, & con- 22
tradixerunt ei, & constituerunt sibi cogitamen vanitatis, * & proposuerunt sibi circumuentiones delictorum, & 23
superdixerunt Altissimo non esse, & vias eius nō cognouerunt, * & legem eius spreuerunt, & sponsiones eius 24
abnegauerunt, & in legitimis eius fidem non habuerunt, & opera eius non perfecerunt. * propter hoc Esdra va- 25
cua vacuis, & plena plenis. * Ecce tempus veniet, & 26
erit quando venient signa quæ prædixi tibi, & apparebit sponsa, & appareſcens ostendetur quæ nunc subducitur terra: * & omnis qui liberatus est de prædictis malis, ip- 27
se videbit mirabilia mea. * Reuelabitur enim filius meus 28
Iesvs cum his qui cum eo sunt, & iucundabuntur qui relicti sunt in annis quadringentis. * Et erit post annos 29
hos, & morietur filius meus Christvs, & omnes qui spiramentum habent homines: * & conuertetur sæcu- 30
lum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus iudicijs, ita vt nemo derelinquatur. * Et erit post 31
dies septem, & excitabitur quod nondum vigilat sæculū, & morietur corruptum: * & terra reddet quæ in ea dor- 32
miunt, & puluis qui in eo silentio habitant, & promptuaria reddent quæ eis commendata sunt animæ. * Et 33
reuelabitur Altissimus super sedem iudicij, & pertransibunt miseriæ, & longanimitas congregabitur. * Iudiciū 34
autem solum remanebit, veritas stabit, & fides conualescet, * & opus subsequetur, & merces ostendetur, & iusti- 35
tiæ vigilabunt, & iniustitiæ non dominabuntur. * Et di- 36
xi, Primus Abraham propter Sodomitas orauit, & Moyses pro patribus qui in deserto peccauerunt, * & qui post 37
eum pro Israel in diebus Achaz, & Samuelis, * Dauid pro 38
contractione, & Salomon pro eis qui venerunt in sanctificationem. * Et Elias pro his qui pluuiam acceperunt, 39
& pro mortuo vt viueret, * & Ezechias pro populo in die- 40
bus Sennacherib, & multi pro multis. * Si ergo modo 41
quando corruptibile increuit, & iniustitia multiplicata est, & orauerunt iusti pro impijs: quare & nunc sic non
erit? * Et respondit ad me, & dixit, Præsens sæculum 42
non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc orauerunt pro inualidis. * Dies enim iudicij erit finis 43
temporis huius, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo transiuit corruptela: * soluta est intempe- 44
rantia, abscissa est incredulitas: creuit autem iustitia, orta est veritas. * tunc enim nemo poterit saluare eum 45
qui perijt, neque demergere qui vicit. Et respondi, * & 46
dixi, Hic est sermo meus primus & nouissimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cum iam dedis- 47
set, coercere eum vt non peccaret. * Quid enim prodest hominibus in præsenti viuere in tristitia, & mortuos 48
sperare punitionem? * O tu quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti, non est factus solius tuus casus, sed & nostri 49
qui ex te aduenimus. * Quid enim prodest nobis, si promissum est nobis immortale tempus: nos autem morta- 50
lia opera egimus? * Et quoniam prædicta est nobis pe- 51
rennis spes, nos vero pessimi vani facti sumus. * Et quoniam reposita sunt nobis habitacula sanitatis & securi- 52
tatis: nos vero male conuersati sumus. * Et quoniam reposita est gloria Altissimi protegere eos qui tarde con- 53
uersati sunt: nos autem pessimis vijs ambulauimus. * Et quoniam ostendetur paradisus, cuius fructus incorruptus 54
perseuerat, in quo est securitas & medela: * nos vero non ingrediemur. in ingratis enim locis conuersati su- 55
mus. * Et quoniam super stellas fulgebunt facies eorum qui abstinentiam habuerunt: nostræ autem facies 56
super tenebras nigræ. * non enim cogitauimus viuentes quando iniquitatem faciebamus, quod incipiemus post 57
mortem pati. * Et respondit, & dixit, Hoc est cogitamentum certaminis quod certabit qui super terram na- 58
tus est homo, * vt si victus fuerit, patiatur quod dixisti: 59
si autem vicerit, recipiet quod dico: * quoniam hæc est vita quam Moyses dixit cum viueret, ad populum, di- 60
cens, Elige tibi vitam, vt viuas. * Non crediderunt autem ei, sed nec post eum prophetis: sed nec mihi qui 61
locutus sum ad eos, * quoniam non esset tristitia in perditionem eorum. sicut futurum est gaudium super eos, 62
quibus persuasa est salus. * Et respondi, & dixi, Scio Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors in 63
eo, quod misereatur his qui nondum in sæculo aduenerunt, * & quod miseretur illis qui conuersionem faciunt 64
in lege eius: * & longanimis est, quoniam longanimita- 65
tem præstat his qui peccauerunt quasi suis operibus: * & munificus est, quoniam quidem donare vult pro exigen- 66
tijs: * & multæ misericordiæ, quoniā multiplicat magis misericordias his qui præsentes sunt, & qui præterierūt, 67
& qui futuri sunt. * Si enim non multiplicauerit misericordias suas: non viuificabitur sæculum cum his qui 68
inhereditabant in eo. * Et donat: quoniam si nō donauerit de bonitate sua, vt alleuentur hi qui iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesi- 69
ma pars viuificari hominum. * Et iudex si non ignouerit his qui curati sunt verbo eius, & deleuerit multitudinem contentionum: non fortassis derelinquerentur in innumerabili multitudine, nisi pauci valde.

CAP. VIII.

1 Et respondit ad me, & dixit: Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurū autem propter pau- 2 cos. * Dicam autem coram te similitudinem Esdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis vnde fiat fictile, paruum autem puluerem vnde aurum fit: sic & actus præ- 3 sentis sæculi. * Multi quidem creati sunt, pauci autē sal- 4 uabuntur. * Et respondi, & dixi: Absorbe ergo anima 5 sensum, & deuora quod sapit. * conuenisti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim tibi datū est spatium, 6 nisi solummodo viuere. * O Domine, si non permittes seruo tuo, vt oremus coram te, & des nobis semen cordi, & sensui culturā, vnde fructus fiat, vnde viuere possit omnis corruptus, qui portabit locū hominis? * Solus enim 7 es, & vna plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut 8 locutus es: * & quomodo nunc in matrice plasmatū est corpus, & præstas membra: conseruatur in igne & aqua tua creatio: & nouē mensibus patitur tua plasmatio tuā 9 creaturam quæ in ea creata est: * ipsum autem quod seruat, & quod seruatur, vtraque seruabuntur: seruataq. quandoque iterum reddit matrix, quæ in ea creuerunt. 10 * Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præ- 11 bere lac fructui mamillarum, * vt nutriatur id quod plasmatum est vsque in tempus aliquod, & postea disponas

cum

Digitized by Google

eum tuæ misericordiæ. * Enutristi eum tua iustitia, & 12
erudisti eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intelle-
ctu: * & mortificabis eum, vt tuam creaturam: & viuifi- 13
cabis eum, vt opus tuum. * Si ergo perdideris eum qui 14
tantis laboribus plasmatus est: tuo iussu facile est ordi-
nari, vt & id quod fiebat seruaretur. * Et nunc Domine 15
dicam, de omni homine tu magis scis: de populo autem
tuo, ob quem doleo: * Et de hereditate tua, propter quã 16
lugeo: & propter Israel, propter quem tristis sum: & de
Iacob, propter quem doleo: * ideo incipiam orare coram
te pro me, & pro eis: quoniam video lapsus nostros qui 17
inhabitamus terram. * Sed audiuit celeritatem iudicis 18
qui futurus est. * Ideo audi vocẽ meam & intellige ser- 19
monem meum, & loquar coram te. * Initium verborum 20
Esdræ priusquam assumeretur: & dixi, Domine, qui in-
habitas sæculum, cuius oculi eleuati in superna & aere:
* & cuius thronus inæstimabilis, & gloria incomprehen- 21
sibilis: cui astat exercitus angelorũ cum tremore, * quo- 22
rum seruatio in vento & igni conuertitur: cuius verbum
verum, & dicta perseuerantia: * cuius iussio fortis, & di- 23
spositio terribilis: cuius aspectus arefacit abyssos, & in-
dignatio tabescere facit montes, & veritas testificatur:
* exaudi orationem serui tui, & auribus percipe preca- 24
tionem figmenti tui. * Dum enim viuo, loquar: & dum 25
sapio, respondebo: * nec respicias populi tui delicta, sed 26
qui tibi in veritate seruiunt. * Nec intendas impia gen- 27
tium studia sed qui tua testimonia cum doloribus custo-
dierunt. * Nec cogites qui in conspectu tuo falsè con- 28
uersati sunt, sed memorare qui ex voluntate tua timorem
cognouerunt. * Neque volueris perdere, qui pecudum 29
mores habuerunt: sed respicias eos qui legẽ tuam splen-
dide docuerunt. * Nec indigneris eis qui bestijs peiores 30
iudicati sunt: sed diligas eos qui semper in tua iustitia
confidunt, & gloria. * Quoniam nos & patres nostri ta- 31
libus morbis languemus: tu autem propter nos peccato-
res misericors vocaberis. * Si enim deideraueris vt no- 32
stri miserearis, tunc misericors vocaberis, nobis autem nõ
habẽtibus opera iustitiæ. * Iusti enim, quibus sunt ope- 33
ra multa reposita, ex proprijs operibus recipient merce-
dem. * Quid est enim homo, vt ei indigneris: aut ge- 34
nus corruptibile, vt ita amarus sis de ipso? * In veritate 35
enim nemo de genitis est qui non impie gessit, & de cõ-
fitentibus qui non deliquit. * In hoc enim annunciabi- 36
tur iustitia tua, & bonitas tua Domine, cum misertus fue-
ris eis qui non habent substantiam bonorum operum.
* Et respondit ad me, & dixit: Recte locutus es aliqua: 37
& iuxta sermones tuos, sic & fiet. * quoniam non vere 38
cogitabo super plasma eorum qui peccauerunt ante mor-
tem, ante iudicium, ante perditionem: * sed iucundabor 39
super iustorum figmentũ, & memorabor peregrinationis
quoque, & saluationis & mercedis receptionis. * Quo- 40
modo ergo locutus sum, sic & est. * Sicut enim agricola 41
serit super terram semina multa, & plantationes multi-
tudinis plantat, sed non in tempore omnia quæ semina-
ta sunt, saluantur, sed nec omnia quæ plantata sunt, ra-
dicabunt: sic & qui in sæculo seminati sunt, non omnes
saluabuntur. * Et respondi, & dixi: Si inueni gratiam, 42
loquar. * Quomodo semen agricolæ si non ascenderit 43
aut non acceperit pluuiam tuam in tempore, aut si corru-
ptum fuerit multitudine pluuiæ, * sic perit: & similiter 44
homo qui manibus tuis plasmatus est, & tu es imago
nominatus: quoniam similatus es ei, propter quem om-
nia plasmasti, & similasti semini agricolæ. * Non irascaris 45
super nos, sed parce populo tuo, & misere hereditati
tuæ. Tu autem creaturæ tuæ misereris. * Et respon- 46
dit ad me, & dixit: Quæ sunt præsentia præsentibus, &
quæ futura futuris? * Multum enim tibi restat, vt possis 47
diligere meam creaturam super me: tibi autem frequen-
ter & ipsi proximaui, iniustis autem numquam. * Sed 48
& in hoc mirabilis es coram Altissimo, * quoniam hu- 49
miliasti te sicut decet te. & non iudicasti te, vt inter iu-
stos plurimum glorificeris. * Propter quod miseriæ mul- 50
tæ, & miserabiles efficientur eis qui habitant sæculum in
nouissimis: quia in multa superbia ambulauerunt. * Tu 51
autem pro te intellige, & de similibus tuis inquire glo-
riam. * Vobis enim apertus est paradisus, plantata est 52
arbor vitæ, præparatum est futurum tempus, præparata
est abundantia, ædificata est ciuitas, probata est requies,
perfecta est bonitas & perfecta sapientia. * Radix mali 53
signata est a vobis: infirmitas, & tinea a vobis abscondita
est: & in infernũ fugit corruptio in obliuione. * Transi- 54
erunt dolores, & ostensus est in fine thesaurus immor-
talitatis. * Noli ergo adijcere inquirendo de multitudi- 55
ne eorum qui pereunt. * Nam & ipsi accipientes liber- 56
tatem, spreuerunt Altissimum, & legem eius contempse-
runt, & vias eius dereliquerunt. * Adhuc autem iustos 57
eius conculcauerunt, * & dixerunt in corde suo non esse 58
Deum: & quidem scientes quoniam moriuntur. * Sicut 59
enim vos suscipient quæ prædicta sunt: sic eos sitis, &
cruciatus, quæ præparata sunt. non enim voluit homi- 60
nem disperdi. * Sed & ipsi qui creati sunt, coinquina-
uerunt nomen eius qui fecit eos: & ingrati fuerunt ei
qui præparauit eis vitam. * Quapropter iudicium meũ 61
modo appropinquat. * Quæ non omnibus demonstra- 62
ui, nisi tibi, & tibi similibus paucis. Et respondi, & di-
xi: * Ecce nunc Domine demonstrasti mihi multitudi- 63
nem signorum, quæ incipies facere in nouissimis: sed
non demonstrasti mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET respondit ad me, & dixit, Metiens metire tempus
in semetipso: & erit cum videris, quando transient
2 pars quædam signorum quæ prædicta sunt, * tunc intel-
liges quoniam ipsum est tempus in quo incipiet Altissi-
3 mus visitare sæculum quod ab eo factum est. * Et quan-
do videbitur in sæculo motio locorum, & populorũ tur-
4 batio, * tunc intelliges quoniam de his erat Altissimus
5 locutus a diebus qui fuerunt ante te ab initio. * Sicut
enim omne quod factum est in sæculo initium habet,
pariter & consummationem, & consummatio est mani-
6 festa: * sic & Altissimi tempora initia habent manifesta
in prodigijs & virtutibus, & consummationes in actu &
7 in signis. * Et erit, omnis qui saluus factus fuerit, & qui
poterit effugere per opera sua & per fidem in qua credi-
8 distis, * relinquetur de prædictis periculis, & videbit sa-
lutare meum in terra mea, & in finibus meis, quoniam
9 sanctificaui me a sæculo. * Et tunc miserebuntur qui
nunc abusi sunt vias meas: & in tormentis cõmorabun-
10 tur hi qui eas proiecerunt in contemptu. * Qui enim
11 non cognouerunt me, viuentes beneficia consecuti: * &
qui fastidierunt legem meam, cum adhuc erant haben-
12 tes libertatem, * & cum adhuc esset eis apertus pœniten-
tiæ locus, non intellexerunt, sed spreuerunt: hos oportet
13 post mortem in cruciamento cognoscere. * Tu ergo noli
adhuc curiosus esse, quomodo impij cruciabuntur: sed
inquire quomodo iusti saluabuntur, & quorum sæculũ,
14 & propter quos sæculum, & quando. * Et respondi, &
15 dixi, * Olim locutus sum, & nunc dico, & postea dicam:
quoniam plures sunt qui pereunt, quam qui saluabun-
16 tur: * sicut multiplicatur fluctus super gutta. Et respon-
17 dit ad me, & dixit, * Qualis ager, talia & semina: & qua-
les flores, tales & tincturæ: & qualis operator, talis &
creatio: & qualis agricola, talis cultura: quoniam tem-
18 pus erat sæculi. * Et nunc cum essem parans eis his qui
nunc sunt; antequam fieret sæculum, in quo habitarẽt:
19 & nemo mihi contradixit. * tunc enim quisque, & nũc
creator in mundo hoc parato, & messe indeficienti, & le-
20 ge inuestigabili corrupti sunt mores eorum. * Et consi-
deraui sæculum, & ecce erat periculum propter cogita-
21 tiones quæ in eo aduenerunt. * Et vidi, & peperci ei val-
de: & seruaui mihi acinum de botro, & plantationem
22 de tribu multa. * Pereat ergo multitudo quæ sine cauta
nata est, & seruetur acinus meus, & plantatio mea: quia
23 cum multo labore perfeci. * Tu autem si adhuc intro-
24 mittas septem dies alios, sed non ieiunabis in eis: * ibis
in campum florũ, vbi domus non est ædificata: & man-
ducabis solummodo de floribus campi, & carnem non
gustabis, & vinum non bibes, sed solummodo flores:
25 * deprecare Altissimum sine intermissione, & veniam, & loquas

Digitized by Google

loquàr tecum. * Et profectus sum, sicut dixit mihi in 26
campum, qui vocatur Ardath, & sedi ibi in floribus. Et
de herbis agri manducaui, & facta est esca earum mihi
in saturitatem. * Et factum est post dies septem, & ego 27
discumbebam supra fœnum, & cor meum iterum turba-
batur sicut ante. * Et apertum est os meum, & inchoa- 28
ui dicere coram Altissimo, & dixi, * O Domine, te nobis 29
ostendens ostensus es patribus nostris in deserto, quod
non calcatur, & infructuoso, quando erant exeuntes de
Ægypto: & dicens dixisti, * Tu Israel audi me, & semen 30
Iacob intende sermonibus meis. * Ecce enim ego semi- 31
no in vobis legem meam, & faciet in vobis fructum, &
glorificabimini in eo per sæculum. * Nam patres nostri 32
accipientes legem, non seruauerunt, & legitima mea non
custodierunt, & factus est fructus legis non parens: nec
enim poterat, quoniam tuus erat. * Nam qui acceperũt, 33
perierunt, non custodientes quod in eis seminatum fue-
rat. * Et ecce, consuetudo est, vt, cum acceperit terra se- 34
men, vel nauem mare, vel vas aliquod escam vel potum:
cum fuerit exterminatum id, in quo seminatum est, vel
in quod missum est: * simul id quod seminatũ, vel mis- 35
sum est, vel quæ suscepta sunt, exterminantur, & suscepta
iam non manent apud nos: sed nobis sic non factũ est.
* Nos quidem qui legem accepimus peccantes periui- 36
mus, & cor nostrum quod suscepit eam: * nam lex non 37
perijt, sed permansit in suo labore. * Et cum loquerer 38
hæc in corde meo, respexi oculis meis, & vidi mulierem
in dextera parte, & ecce hæc lugebat, & plorabat cum
voce magna, & animo dolebat valde, & vestimenta eius
discissa, & cinis super caput eius. * Et dimisi cogitatus, 39
in quibus eram cogitans, & conuersus sum ad eam, &
dixi ei, * Vt quid fles? & quid doles animo? Et dixit ad 40
me, * Dimitte me Domine meus, vt deflcam me, & adij 41
ciam dolorem: quoniam valde amaro sum animo, &
humiliata sum valde. * Et dixi ei, Quid passa es? dic 42
mihi. Et dixit ad me, * Sterilis fui ego famula tua, & 43
non peperi, habens maritum annis triginta. * Ego enim 44
per singulas horas, & per singulos dies, & annos hos tri-
ginta deprecor Altissimum nocte ac die. * Et factũ est, 45
post triginta annos exaudiuit me Deus ancillam tuam,
& vidit humilitatem meam, & attẽdit tribulationi meæ,
& dedit mihi filium: & iucundata sum super eum valde
ego, & vir meus, & omnes ciues mei, & honorificabamus
valde Fortem. * Et nutriui eum cum labore multo. 46
* Et factum est cum creuisset, & venisset accipere vxo- 47
rem, feci diem epuli.

CAP. X.

ET factum est, cum introisset filius meus in thalamo 1
suo, cecidit, & mortuus est: * & euertimus omnes 2
lumina, & surrexerunt omnes ciues mei ad cõsolandum
me, & quieui vsque in alium diem vsque nocte. * Et fa- 3
ctum est, cum omnes quieuissent vt me consolarentur vt
quiescerem: & surrexi nocte, & fugi: & veni sicut vides
in hoc campo: * & cogito iam non reuerti in ciuitatem, 4
sed hic consistere: & neque manducare, neque bibere,
sed sine intermissione lugere, & ieiunare vsque dum mo-
riar. * Et dereliqui sermones in quibus eram, & respon- 5
di cum iracundia ad eam, & dixi, * Stulta super omnes 6
mulieres, non vides luctum nostrum, & quæ nobis con-
tingunt? * Quoniam Sion mater nostra omni tristitia 7
contristatur, & humilitate humiliata est, & luget validis-
sime. * Et nunc quoniam omnes lugemus, & tristes su- 8
mus: quoniam omnes contristati sumus, tu autem con-
tristaris in vno filio? * Interroga enim terram, & dicet 9
tibi: quoniam hæc est, quæ debeat lugere casum tantor-
um super eam germinantium. * Et ex ipsa ab initio 10
omnes nati & alij venient: & ecce, pene omnes in perdi-
tionem ambulant, & exterminium fit multitudo eorum.
* Et quis ergo debet lugere magis, nisi hæc quæ tam ma 11
gnam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro vno do-
les? Si autem dicis mihi, * Quoniam non est planctus 12
meus similis terræ: quoniam fructum ventris mei per-
didi, quem cum mœrotibus pepen, & cum doloribus ge-
13 nui: * terra autem secundum viam terræ, abijtq. in ea
multitudo præsens, quo modo euenit: & ego tibi dico,
14 * sicut tu cum labore peperisti, sic & terra dat fructum
15 suum homini ab initio ei qui fecit eam. * Nunc ergo
retine apud te metipsam dolorẽ tuum, & fortiter fer qui
16 tibi contigerunt casus. * Si enim iustificaueris termi-
num Dei, & consilium suum recipies in tempore, & in
17 talibus collaudaberis; * ingredere ergo in ciuitatem ad
18 virum tuum. Et dixit ad me, * Non faciam, neque in-
19 grediar ciuitatem, sed hic moriar. * Et apposui adhuc
20 loqui ad eam, & dixi, * Noli facere hunc sermonem, sed
consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Consola-
21 re propter dolorem Ierusalem. * Vides enim quoniam
sanctificatio nostra deserta effecta est, & altare nostrum
22 demolitum est, & templum nostrum destructum est, * &
psalterium nostrum humiliatum est, & hymnus cõticuit,
& exultatio nostra dissoluta est, & lumen candelabri no-
stri extinctum est, & arca testamenti nostri direpta est, &
sancta nostra contaminata sunt, & nomen quod inuoca-
tum est super nos, pene prophanatum est: & liberi nostri
cõtumeliam passi sunt, & sacerdotes nostri succensi sunt,
& Leuitæ nostri in captiuitatem abierunt, & virgines no-
stræ coinquinatæ sunt, & mulieres nostræ vim passæ sunt,
& iusti nostri rapti sunt, & paruuli nostri perditi sunt, &
iuuenes nostri seruierunt, & fortes nostri inualidi facti
23 sunt: * & quod omnium maius, signaculum Sion, quo-
niam resignata est de gloria sua. nam & tradita est in
24 manibus eorum qui nos oderunt. * Tu ergo excute tui
tristitiam multam, & depone abs te multitudinem dolo-
rum, vt tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi
25 Altissimus requietionem laborum. * Et factum est, cum
loquebar ad eam, facies eius fulgebat subito & species,
coruscus fiebat visus eius, vt essem pauens valde ad eam,
26 & cogitarem quid esset hoc. * Et ecce, subito emisit so-
nitum vocis magnum timore plenum, vt commoueretur
27 terra a mulieris sono. & vidi: * & ecce, amplius mulier
non comparebat mihi, sed ciuitas ædificabatur, & locus
demonstrabatur de fundamentis magnis: & timui, &
28 clamaui voce magna, & dixi, * Vbi est Vriel angelus,
qui a principio venit ad me? quoniam ipse me fecit ve-
nire in multitudine in excessu mentis huius, & factus
est finis meus in corruptionem, & oratio mea in impro-
29 perium. * Et cum essem loquens ego hæc, ecce venit ad
30 me, & vidit me. * & ecce eram positus vt mortuus, & in-
tellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam,
& confortauit me, & statuit me super pedes meos, & di-
31 xit mihi, * Quid tibi est? & quare conturbatus est intel-
lectus tuus, & sensus cordis tui? & quare conturbaris?
32 Et dixi, * Quoniam dereliquisti me, & ego quidem feci
secundum sermones tuos, & exiui in campum: & ecce
vidi, & video quod non possum enarrare. Et dixit ad
33 me, * Sta vt vir, & commouebo te. Et dixi, * Loquere
34 Domine meus tu in me, noli me derelinquere, vt nõ fru-
35 stra moriar: * quoniam vidi quæ non sciebam, & audio
36 quæ non scio. * Aut numquid sensus meus fallitur, &
37 anima mea somniat? * Nunc ergo deprecor te, vt demõ-
stres seruo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, & di-
38 xit, * Audi me & doceam te, & dicam tibi de quibus ti-
mes: quoniam Altissimus reuelauit tibi mysteria multa.
39 * Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione
contristabaris pro populo tuo, & valde lugebas propter
40 Sion. * Hic ergo intellectus visionis quæ tibi apparuit
41 ante paululum. * Quam vidisti lugentem, inchoasti cõ-
42 solari eam. * Nunc autem iam speciem mulieris non
43 vides, sed apparuit tibi ciuitas ædificari: * & quoniam
44 enarrabat tibi de casu filij sui, hæc absolutio est. * Hæc
mulier quam vidisti, hæc est Sion: & quoniam dixit tibi
45 quam & nunc conspicies, vt ciuitatem ædificatam. * Et
quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: pro-
pter quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in
46 ea adhuc oblatio oblata. * Et factum est post annos tri-
ginta, ædificauit Salomon ciuitatem, & obtulit oblatio-
47 nes: tunc fuit quando peperit sterilis filium. * Et quod
tibi dixit, quoniam nutriuit eum cum labore, hoc erat,
48 habitatio in Ierusalem. * Et quoniam dixit tibi, quod

filius

Digitized by Google

Cum iam dederis mihi viam, loquar coram te: nam mater nostra, de qua dixisti mihi; adhuc iuuenis est: iam senectuti appropinquat. * Et respondit ad me, & dixit, 51
Interroga eam quæ parit, & dicet tibi. * Dices enim ei, 52
Quare quos peperisti, nunc non sunt similes his qui ante te, sed minores statura? * Et dicet tibi & ipsa, Alij sunt 53
qui in iuuentute virtutis nati sunt: & alij qui sub tempore senectutis, deficiente matrice sunt nati. * Considera ergo & tu quoniam minori statura estis præ his qui 54
ante vos: * & qui post vos, minori quàm vos, quasi iam 55
senescentes creaturæ, & fortitudinem iuuentutis præteruentes. Et dixi, Rogo Domine, si inueni gratiam ante oculos tuos, demonstra seruo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAP. VI.

ET dixit ad me, Initio terreni orbis & antequam starent exitus sæculi, & antequam spirarent conuentiones ventorum, * & antequam sonarent voces tonitruum, 1 2
& antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradisi, * & antequam 3
viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum, * & antequam extollerentur 4
altitudines aeris, & antequam nominarentur mensuræ firmamentorum, & antequam æstuarent camini in Sion, * & antequam inuestigarentur præsentes anni, & 5
antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinuentiones, & consignati essent, qui fidem thesaurizauerunt: * tunc cogitaui, & facta sunt per me solum, & 6
non per alium: & finis per me, & non per alium. * Et 7
respondi, & dixi, Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium? * Et dixit 8
ad me, Ab Abraham vsque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob & Esau, manus Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau, * finis enim huius sæculi Esau, & principium sequentis Iacob. * Hominis manus inter calcaneũ 9 10
& manum. Aliud noli quærere Esdra. * Et respondi, & 11
dixi, O dominator Domine, si inueni gratiam ante oculos tuos, * oro vt demonstres seruo tuo finem signorum 12
tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. * Et respondit, & dixit ad me, Surge super pedes tuos, & audi vocem plenissimam sonitus. * Et erit 13 14
sicut commotio, nec commouebitur locus, in quo stes super eum. * Ideo cum loquitur, tu non expaueas, quoniam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur, 15
* quoniam de ipsis sermo tremiscit & commouetur, scit 16
enim quoniam finem eorum oportet commutari. * Et 17
factum est, cum audissem, surrexi super pedes meos, & audiui: & ecce vox loquens, & sonus eius sicut sonus aquarum multarum, * & dixit, Ecce dies veniunt, & 18
erit quando appropinquare incipiam, vt visitem habitantes in terra: * & quando inquirere incipiam ab eis 19
qui iniuste nocuerunt iniustitia sua, & quando suppleta fuerit humilitas Sion. * & cum superfignabitur sæculum 20
quod incipient pertransire, hæc signa faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt simul, * & anniculi infantes loquentur vocibus suis, & 21
prægnantes immaturos parient infantes trium & quatuor mensium, & viuent, & suscitabuntur. * Et subito 22
apparebunt seminata loca non seminata, & plena promptuaria subito inuenientur vacua: * & tuba canet cum 23
sono; quam cum omnes audierint, subito expauescent.
* Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos vt 24
inimici, & expauescet terra cum his: & venæ fontium stabunt, & non decurrent in horis tribus: * & erit, om- 25
nis qui derelictus fuerit ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse saluabitur, & videbit salutare meum, & finem sæculi vestri. * Et videbunt qui recepti sunt homines, qui mortem non gustauerunt a natiuitate sua, & 26
mutabitur cor inhabitantium, & conuertetur in sensum alium. * Delebitur enim malum, & extinguetur dolus. 27
* Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & osten- 28
detur veritas quæ sine fructu fuit diebus tantis. * Et fa- 29
ctum est, cum loqueretur mihi, & ecce paulatim intue- 30
bar super eum ante quàm stabam, * & dixit ad me hæc, 31
Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis. * Si ergo iterum rogaueris, & iterum ieiunaueris septem diebus, iterum tibi renuntiabo horum maiora per diem quam 32
audiui. * Audita est enim vox tua apud Altissimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & prouidit pudicitiam, quam a iuuentute tua habuisti: * & propter hoc 33
misit me demonstrare tibi hæc omnia, & dicere tibi, 34
Confide, & noli timere, * & noli festinare cum prioribus temporibus cogitare vana, vt non properes a nouissimis temporibus. * Et factum est post hæc, & fleui iterum: & similiter ieiunaui septem diebus, vt suppleam 35 36
tres hebdomadas, quæ dicta sunt mihi. * Et factum est in octaua nocte, & cor meum turbabatur iterato in me, 37
& cœpi loqui coram Altissimo. * Inflammabatur enim 38
spiritus meus valde, & anima mea anxiabatur. * & dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ in primo die dicens, Fiat cælum & terra: & tuum verbũ opus 39
perfectum. * Et erat tunc spiritus, & tenebræ circumferebantur, & silentium, sonus vocis hominis nondum erat 40
abs te. * Tunc dixisti de thesauris tuis proferri lumen 41
luminosum, quo appareret opus tuum. * Et die secundo creasti spiritum firmamenti, & imperasti ei vt diuideret & diuisionem faceret inter aquas, vt pars quædam 42
sursum recederet, pars vero deorsum maneret. * Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ: sex vero partes siccasti & conseruasti, vt ex his sint 43
coram te ministrantia seminata a Deo, & culta. * Verbum 44
enim tuum processit, & opus statim fiebat. * Processit enim subito fructus multitudinis immensus, & concupiscentiæ gustus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inuestigabilis, & die tertia 45
hæc facta sunt. * Quarta autem die imperasti fieri solis 46
splendorem, lunæ lumen, stellarum dispositionem: * & imperasti eis, vt deseruirent futuro plasmato homini. 47
* Quinto autem die dixisti septimæ parti, vbi erat aqua congregata, vt procrearet animalia, & volatilia, & pisces: 48
& ita fiebat. * aqua muta, & sine anima quæ Dei nutu iubebantur, animalia faciebat, vt ex hoc mirabilia tua 49
nationes enarrent. * Et tunc conseruasti duas animas, nomen vni vocasti Henoch, & nomen secundæ vocasti 50
Leuiathan, * & separasti ea ab alterutro. Non enim poterat septima pars, vbi erat aqua congregata, capere ea. 51
* Et dedisti Henoch vnam partem, quæ siccata est tertio 52
die, vt habitet in ea vbi sunt montes mille. * Leuiathan autem dedisti septimam partem humidam, & seruasti eam, vt fiat in deuorationem quibus vis, & quando vis. 53
* Sexto autem die imperasti terræ, vt crearet coram te iumenta, & bestias, & reptilia: * & super his Adam, quem 54
constituisti ducem super omnibus factis quæ fecisti, & ex eo educimur nos omnes, quemq. elegisti populum, 55
* Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter 56
nos creasti sæculum. * Residuas autem gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, & quoniam saliuæ assimilatæ sunt, & quasi stillicidium de vase similasti abundantiam 57
eorum. * Et nunc Domine, ecce, istæ gentes quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt dominari nostri, & 58
deuorare: * nos autem populus tuus quem vocasti primogenitum vnigenitum æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum: * & si propter nos creatum est 59
sæculum, quare non hereditatem possidemus cum sæculo? Vsquequo hæc?

CAP. VII.

1 ET factum est, cum finissem loqui verba hæc, missus est ad me angelus qui missus fuerat ad me primis
2 noctibus, * & dixit ad me, Surge Esdra, & audi sermo-
3 nes quos veni loqui ad te. * Et dixi, Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Mare positum est in spatioso lo-
4 co, vt esset altum & immensum: * erit autem ei introitus in angusto loco positus, vt esset similis fluminibus.
5 * Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel dominari eius: si non transierit angustum, in latitudinem

Digitized by Google

dinem quomodo venire poterit? * Item aliud, Ciuitas 6
est ædificata, & posita in loco campestri: est autem plena omnium bonorum. * introitus eius angustus & in 7
præcipiti positus, vt esset a dextris quidem ignis, a sinistris aqua alta: * semita autem est vna sola inter eos po- 8
sita, hoc est, inter ignem & aquam, vt non capiat semita, nisi solummodo vestigium hominis. * Si autem da- 9
bitur ciuitas homini in hereditatem, si numquam antepositum periculum pertransierit, quomodo accipiet he-
reditatem suam? * Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, 10
Sic est: & Israel pars. * Propter eos enim feci sæculum, 11
& quando transgressus est Adam cõstitutiones meas, iudicatum est quod factũ est. * Et facti sunt introitus hu- 12
ius sæculi anguisti, & dolentes, & laboriosi: pauci autem & mali, & periculorum pleni: & labore magnopere ful-
ti. * nam maioris sæculi introitus spatiosi & securi, & fa- 13
cientes immortalitatis fructum. * Si ergo ingredientes 14
non fuerunt ingressi qui viuunt, angusta & vana hæc: nõ
poterunt recipere quæ sunt reposita. * Nunc ergo quare 15
tu cõturbaris, cum sis corruptibilis? & quid moueris tu,
cum sis mortalis? * Et quare non accepisti in corde tuo 16
quod est futurum, sed quod in præsenti? * Respondi & 17
dixi, Dominator Domine, ecce disposuisti lege tua, quo-
niam iusti hereditabant hæc, impij autem peribunt. * Iu- 18
sti autem ferent angusta, sperantes spatiosa. qui enim
impie gesserunt, & angusta passi sunt, & spatiosa non vi-
debunt. * Et dixit ad me, Non est iudex super Deum, 19
neque intelligens super Altissimum. * Pereunt enim 20
multi præsentes, quia negligitur quæ antepositа est Dei
lex. * Mandans enim mandauit Deus venientibus, quã- 21
do veneruut, quid facientes viuerent, & quid obseruantes
non punirentur. * Hi autem non sunt persuasi, & con- 22
tradixerunt ei, & constituerunt sibi cogitamen vanitatis,
* & proposuerunt sibi circumuentiones delictorum, & 23
superdixerunt Altissimo non esse, & vias eius nõ cogno-
uerunt, * & legem eius spreuerunt, & sponsiones eius 24
abnegauerunt, & in legitimis eius fidem non habuerunt,
& opera eius non perfecerunt. * propter hoc Esdra va- 25
cua vacuis, & plena plenis. * Ecce tempus veniet, & 26
erit quando venient signa quæ prædixi tibi, & apparebit
sponsa, & apparescens ostendetur quæ nunc subducitur
terra: * & omnis qui liberatus est de prædictis malis, ip- 27
se videbit mirabilia mea. * Reuelabitur enim filius meus 28
IESVS cum his qui cum eo sunt, & iucundabuntur qui
relicti sunt in annis quadringentis. * Et erit post annos 29
hos, & morietur filius meus CHRISTVS, & omnes qui
spiramentum habent homines: * & conuertetur sæcu- 30
lum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prio-
ribus iudicijs, ita vt nemo derelinquatur. * Et erit post 31
dies septem, & excitabitur quod nondum vigilat sæculũ,
& morietur corruptum: * & terra reddet quæ in ea dor- 32
miunt, & puluis qui in eo silentio habitant, & prom-
ptuaria reddent quæ eis commendatæ sunt animæ. * Et 33
reuelabitur Altissimus super sedem iudicij, & pertransibi-
bunt miseriæ, & longanimitas congregabitur. * Iudiciũ 34
autem solum remanebit, veritas stabit, & fides conuale-
scet, * & opus subsequetur, & merces ostendetur, & iusti- 35
tiæ vigilabunt, & iniustitiæ non dominabuntur. * Et di- 36
xi, Primus Abraham propter Sodomitas orauit, & Moy-
ses pro patribus qui in deserto peccauerunt, * & qui post 37
eum pro Israel in diebus Achaz, & Samuelis, * Dauid pro 38
confractione, & Salomon pro eis qui venerunt in sancti-
ficationem. * Et Elias pro his qui pluuiam acceperunt, 39
& pro mortuo vt viueret, * & Ezechias pro populo in die- 40
bus Sennacherib, & multi pro multis. * Si ergo modo 41
quando corruptibile increuit, & iniustitia multiplicata
est, & orauerunt iusti pro impijs: quare & nunc sic non
erit? * Et respondit ad me, & dixit, Præsens sæculum 42
non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc
orauerunt pro inualidis. * Dies enim iudicij erit finis 43
temporis huius, & initium temporis futuræ inmortalita-
tis, in quo transiuit corruptela: * soluta est intempe- 44
rantia, abscissa est incredulitas: creuit autem iustitia,
orta est veritas. * tunc enim nemo poterit saluare eum 45
qui perijt, neque demergere qui vicit. Et respondi, * & 46
dixi, Hic est sermo meus primus & nouissimus, quoniam
melius erat non dare terram Adam, vel cum iam dedis-
47 set, coercere eum vt non peccaret. * Quid enim prodest
hominibus in præsenti viuere in tristitia, & mortuos
48 sperare punitionem? * O tu quid fecisti Adam? Si enim
tu peccasti, non est factus solius tuus casus, sed & nostri
49 qui ex te aduenimus. * Quid enim prodest nobis, si pro-
missum est nobis immortale tempus: nos autem morta-
50 lia opera egimus? * Et quoniam prædicta est nobis pe-
51 rennis spes, nos vero pessimi vani facti sumus. * Et quo-
niam reposita sunt nobis habitacula sanitatis & securi-
52 tatis: nos vero male conuersati sumus. * Et quoniam
reposita est gloria Altissimi protegere eos qui tarde con-
53 uersati sunt: nos autem pessimis vijs ambulauimus. * Et
quoniam ostendetur paradisus, cuius fructus incorrnptus
54 perseuerat, in quo est securitas & medela: * nos vero
non ingrediemur. in ingratis enim locis conuersati su-
55 mus. * Et quoniam super stellas fulgebunt facies eo-
rum qui abstinentiam habuerunt: nostræ autem facies
56 super tenebras nigræ. * non enim cogitauimus viuentes
quando iniquitatem faciebamus, quod incipiemus post
57 mortem pati. * Et respondit, & dixit, Hoc est cogita-
mentum certaminis quod certabit qui super terram na-
58 tus est homo, * vt si victus fuerit, patiatur quod dixisti:
59 si autem vicerit, recipiet quod dico: * quoniam hæc est
vita quam Moyses dixit cum viueret, ad populum, di-
60 cens, Elige tibi vitam, vt viuas. * Non crediderunt au-
tem ei, sed nec post eum prophetis: sed nec mihi qui
61 locutus sum ad eos, * quoniam non esset tristitia in per-
ditionem eorum. sicut futurum est gaudium super eos,
62 quibus persuasa est salus. * Et respondi, & dixi, Scio
Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors in
eo, quod misereatur his qui nondum in sæculo aduene-
63 runt, * & quod misereatur illis qui conuersionem faciunt
64 in lege eius: * & longanimis est, quoniam longanimita-
65 tem præstat his qui peccauerunt quasi suis operibus: * &
munificus est, quoniam quidem donare vult pro exigen-
66 tijs: * & multæ misericordiæ, quoniã multiplicat magis
misericordias his qui præsentes sunt, & qui præterierũt,
67 & qui futuri sunt. * Si enim non multiplicauerit mise-
ricordias suas: non viuificabitur sæculum cum his qui
68 inhereditabant in eo. * Et donat: quoniam si nõ dona-
uerit de bonitate sua, vt alleuentur hi qui iniquitatem
fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesi-
69 ma pars viuificari hominum. * Et iudex si non ignouerit
his qui curati sunt verbo eius, & deleuerit multitudinem
contentionum: non fortassis derelinquerentur in innu-
merabili multitudine, nisi pauci valde.

CAP. VIII.

1 ET respondit ad me, & dixit: Hoc sæculum fecit Al-
tissimus propter multos, futurũ autem propter pau-
2 cos. * Dicam autem coram te similitudinem Esdra.
Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quo-
niam dabit terram multam magis vnde fiat fictile, par-
3 uum autem puluerem vnde aurum fit: sic & actus præ-
sentis sæculi. * Multi quidem creati sunt, pauci autẽ sal-
4 uabuntur. * Et respondi, & dixi: Absorbe ergo anima
5 sensum, & deuora quod sapit. * conuenisti enim obaudi-
re, & prophetare volens. Nec enim tibi datũ est spatium,
6 nisi solummodo viuere. * O Domine, si non permittes
seruo tuo, vt oremus coram te, & des nobis semen cordi,
& sensui culturã, vnde fructus fiat, vnde viuere possit om-
7 nis corruptus, qui portabit locũ hominis? * Solus enim
es, & vna plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut
8 locutus es: * & quomodo nunc in matrice plasmatũ est
corpus, & præstas membra: conseruatur in igne & aqua
tua creatio: & nouẽ mensibus patitur tua plasmatio tuã
9 creaturam quæ in ea creata est: * ipsum autem quod
seruat, & quod seruatur, vtraque seruabuntur: seruataq.
quandoque iterum reddit matrix, quæ in ea creuerunt.
10 * Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præ-
11 bere lac fructui mamillarum, * vt nutriatur id quod plas-
matum est vsque in tempus aliquod, & postea disponas

cum

Digitized by Google

eum tuæ misericordiæ. * Enutristi eum tua iustitia, & 12
erudisti eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intelle-
ctu: * & mortificabis eum, vt tuam creaturam: & viuifi- 13
cabis eum, vt opus tuum. * Si ergo perdideris eum qui 14
tantis laboribus plasmatus est: tuo iussu facile est ordi-
nari, vt & id quod fiebat seruaretur. * Et nunc Domine 15
dicam, de omni homine tu magis scis: de populo autem
tuo, ob quem doleo: * Et de hereditate tua, propter quã 16
lugeo: & propter Israel, propter quem tristis sum: & de
Iacob, propter quem doleo: * ideo incipiam orare coram 17
te pro me, & pro eis: quoniam video lapsus nostros qui
inhabitamus terram. * Sed audiui celeritatem iudicis 18
qui futurus est. * Ideo audi vocẽ meam & intellige ser- 19
monem meum, & loquar coram te. * Initium verborum 20
Esdræ priusquam assumeretur: & dixi, Domine, qui in-
habitas sæculum, cuius oculi eleuati in superna & aere:
* & cuius thronus inæstimabilis, & gloria incomprehen- 21
sibilis: cui astat exercitus angelorũ cum tremore, * quo- 22
rum seruatio in vento & igni conuertitur: cuius verbum
verum, & dicta perseuerantia: * cuius iussio fortis, & di- 23
spositio terribilis: cuius aspectus arefacit abyssos, & in-
dignatio tabescere facit montes, & veritas testificatur:
* exaudi orationem serui tui, & auribus percipe preca- 24
tionem figmenti tui. * Dum enim viuo, loquar: & dum 25
sapio, respondebo: * nec respicias populi tui delicta, sed 26
qui tibi in veritate seruiunt. * Nec intendas impia gen- 27
tium studia sed qui tua testimonia cum doloribus custo-
dierunt. * Nec cogites qui in conspectu tuo false con- 28
uersati sunt, sed memorare qui ex voluntate tua timorem
cognouerunt. * Neque volueris perdere, qui pecudum 29
mores habuerunt: sed respicias eos qui legẽ tuam splen-
dide docuerunt. * Nec indigneris eis qui bestijs peiores 30
iudicati sunt: sed diligas eos qui semper in tua iustitia
confidunt, & gloria. * Quoniam nos & patres nostri ta- 31
libus morbis languemus: tu autem propter nos peccato-
res misericors vocaberis. * Si enim desideraueris vt no- 32
stri miserearis, tunc misericors vocaberis, nobis autem nõ
habẽtibus opera iustitiæ. * Iusti enim, quibus sunt ope- 33
ra multa reposita, ex proprijs operibus recipient merce-
dem. * Quid est enim homo, vt ei indigneris: aut ge- 34
nus corruptibile, vt ita amarus sis de ipso? * In veritate 35
enim nemo de genitis est qui non impie gessit, & de cõ-
fitentibus qui non deliquit. * In hoc enim annunciabi- 36
tur iustitia tua, & bonitas tua Domine, cum misertus fue-
ris eis qui non habent substantiam bonorum operum.
* Et respondit ad me, & dixit: Recte locutus es aliqua: 37
& iuxta sermones tuos, sic & fiet. * quoniam non vere 38
cogitabo super plasma eorum qui peccaueruut ante mor-
tem, ante iudicium, ante perditionem: * sed iucundabor 39
super iustorum figmentũ, & memorabor peregrinationis
quoque, & saluationis & mercedis receptionis. * Quo- 40
modo ergo locutus sum, sic & est. * Sicut enim agricola 41
serit super terram semina multa, & plantationes multi-
tudinis plantat, sed non in tempore omnia quæ semina-
ta sunt, saluantur, sed nec omnia quæ plantata sunt, ra-
dicabunt: sic & qui in sæculo seminati sunt, non omnes
saluabuntur. * Et respondi, & dixi: Si inueni gratiam, 42
loquar. * Quomodo semen agricolæ si non ascendetit 43
aut non acceperit pluuiam tuam in tempore, aut si corru-
ptum fuerit multitudine pluuiæ, * sic perit: & similiter 44
homo qui manibus tuis plasmatus est, & tu ei imago
nominatus: quoniam similatus es ei, propter quem om-
nia plasmasti, & similasti semini agricolæ. * Non irasca- 45
ris super nos, sed parce populo tuo, & miserere heredita-
ti tuæ. Tu autem creatutæ tuæ misereris. * Et respon- 46
dit ad me, & dixit: Quæ sunt præsentia præsentibus, &
quæ futura futuris? * Multum enim tibi restat, vt possis 47
diligere meam creaturam super me: tibi autem frequen-
ter & ipsi proximaui, iniustis autem numquam. * Sed 48
& in hoc mirabilis es coram Altissimo, * quoniam hu- 49
miliasti te sicut decet te. & non iudicasti te, vt inter iu-
stos plurimum glorificeris. * Propter quod miseriæ mul- 50
tæ, & miserabiles efficientur eis qui habitant sæculum in
nouissimis: quia in multa superbia ambulauerunt. * Tu 51
autem pro te intellige, & de similibus tuis inquire glo-
riam. * Vobis enim apertus est paradisus, plantata est 52
arbor vitæ, præparatum est futurum tempus, præparata
est abundantia, ædificata est ciuitas, probata est requies,
perfecta est bonitas & perfecta sapientia. * Radix mali 53
signata est a vobis: infirmitas, & tinea a vobis absconsa
est: & in infernũ fugit corruptio in obliuione. * Transi- 54
erunt dolores, & ostensus est in fine thesaurus immor-
talitatis. * Noli ergo adijcere inquirendo de multitudi- 55
ne eorum qui pereunt. * Nam & ipsi accipientes liber- 56
tatem, spreuerunt Altissimum, & legem eius contempse-
runt, & vias eius dereliquerunt. * Adhuc autem iustos 57
eius conculcauerunt, * & dixerunt in corde suo non esse 58
Deum: & quidem scientes quoniam moriuntur. * Sicut 59
enim vos suscipient quæ prædicta sunt: sic eos sitis, &
cruciatus, quæ præparata sunt. non enim voluit homi-
nem disperdi. * Sed & ipsi qui creati sunt, coinquina- 60
uerunt nomen eius qui fecit eos: & ingrati fuerunt ei
qui præparauit eis vitam. * Quapropter iudicium meũ 61
modo appropinquat. * Quæ non omnibus demonstra- 62
ui, nisi tibi, & tibi similibus paucis. Et respondi, & di-
xi: * Ecce nunc Domine demonstrasti mihi multitudi- 63
nem signorum, quæ incipies facere in nouissimis: sed
non demonstrasti mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET respondit ad me, & dixit, Metiens metire tempus
in semetipso: & erit cum videris, quando transierit
2 pars quædam signorum quæ prædicta sunt, * tunc intel-
liges quoniam ipsum est tempus in quo incipiet Altissi-
3 mus visitare sæculum quod ab eo factum est. * Et quan-
do videbitur in sæculo motio locorum, & populorũ tur-
4 batio, * tunc intelliges quoniam de his erat Altissimus
5 locutus a diebus qui fuerunt ante te ab initio. * Sicut
enim omne quod factum est in sæculo initium habet,
pariter & consummationem, & consummatio est mani-
6 festa: * sic & Altissimi tempora initia habent manifesta
in prodigijs & virtutibus, & consummationes in actu &
7 in signis. * Et erit, omnis qui saluus factus fuerit, & qui
poterit effugere per opera sua & per fidem in qua credi-
8 distis, * relinquetur de prædictis periculis, & videbit sa-
lutare meum in terra mea, & in finibus meis, quoniam
9 sanctificaui me a sæculo. * Et tunc miserebuntur qui
nunc abusi sunt vias meas: & in tormentis cõmorabun-
10 tur hi qui eas proiecerunt in contemptu. * Qui enim
11 non cognouerunt me, viuentes beneficia consecuti: * &
qui fastidierunt legem meam, cum adhuc erant haben-
12 tes libertatem, * & cum adhuc esset eis apertus pœniten-
tiæ locus, non intellexerunt, sed spreuerunt: hos oportet
13 post mortem in cruciamento cognoscere. * Tu ergo noli
adhuc curiosus esse, quomodo impij cruciabuntur: sed
inquire quomodo iusti saluabuntur, & quorum sæculũ,
14 & propter quos sæculum, & quando. * Et respondi, &
15 dixi, * Olim locutus sum, & nunc dico, & postea dicam:
quoniam plures sunt qui pereunt, quam qui saluabun-
16 tur: * sicut multiplicatur fluctus super gutta. Et respon-
17 dit ad me, & dixit, * Qualis ager, talia & semina: & qua-
les flores, tales & tincturæ: & qualis operator, talis &
creatio: & qualis agricola, talis cultura: quoniam tem-
18 pus erat sæculi. * Et nunc cum essem parans eis his qui
nunc sunt; antequam fieret sæculum, in quo habitarẽt:
19 & nemo mihi contradixit. * tunc enim quisque, & nũc
creator in mundo hoc parato, & messe indeficienti, & le-
20 ge inuestigabili corrupti sunt mores eorum. * Et consi-
deraui sæculum, & ecce erat periculum propter cogita-
21 tiones quæ in eo aduenerunt. * Et vidi, & peperci ei val-
de: & seruaui mihi acinum de botro, & plantationem
22 de tribu multa. * Pereat ergo multitudo quæ sine causa
nata est, & seruetur acinus meus, & plantatio mea: quia
23 cum multo labore perfeci. * Tu autem si adhuc intro-
24 mittas septem dies alios, sed non ieiunabis in eis: * Ibis
in campum florũ, vbi domus non est ædificata: & man-
ducabis solummodo de floribus campi, & carnem non
gustabis, & vinum non bibes, sed solummodo flores:
25 * deprecare Altissimum sine intermissione, & veniam, &

loquar

Digitized by Google

loquàr tecum. * Et profectus sum, sicut dixit mihi in 26
campum, qui vocatur Ardath, & sedi ibi in floribus. Et
de herbis agri manducaui, & facta est esca earum mihi
in saturitatem. * Et factum est post dies septem, & ego 27
discumbebam supra fœnum, & cor meum iterum turba-
batur sicut ante. * Et apertum est os meum, & inchoa- 28
ui dicere coram Altissimo, & dixi, * O Domine, te nobis 29
ostendens ostensus es patribus nostris in deserto, quod
non calcatur, & infructuoso, quando erant exeuntes de
Ægypto: & dicens dixisti, * Tu Israel audi me, & semen 30
Iacob intende sermonibus meis. * Ecce enim ego semi- 31
no in vobis legem meam, & faciet in vobis fructum, &
glorificabimini in eo per sæculum. * Nam patres nostri 32
accipientes legem, non seruauerunt, & legitima mea non
custodierunt, & factus est fructus legis non parens: nec
enim poterat, quoniam tuus erat. * Nam qui acceperũt, 33
perierunt, non custodientes quod in eis seminatum fue-
rat. * Et ecce, consuetudo est, vt, cum acceperit terra se- 34
men, vel nauem mare, vel vas aliquod escam vel potum:
cum fuerit exterminatum id, in quo seminatum est, vel
in quod missum est: * simul id quod seminatũ, vel mis- 35
sum est, vel quæ suscepta sunt, exterminantur, & suscepta
iam non manent apud nos: sed nobis sic non factũ est.
* Nos quidem qui legem accepimus peccantes periui- 36
mus, & cor nostrum quod suscepit eam: * nam lex non 37
perijt, sed permansit in suo labore. * Et cum loquerer 38
hæc in corde meo, respexi oculis meis, & vidi mulierem
in dextera parte, & ecce hæc lugebat, & plorabat cum
voce magna, & animo dolebat valde, & vestimenta eius
discissa, & cinis super caput eius. * Et dimisi cogitatus, 39
in quibus eram cogitans, & conuersus sum ad eam, &
dixi ei, * Vt quid fles? & quid doles animo? Et dixit ad 40
me, * Dimitte me Domine meus, vt defleam me, & adij 41
ciam dolorem: quoniam valde amaro sum animo, &
humiliata sum valde. * Et dixi ei, Quid passa es? dic 42
mihi. Et dixit ad me, * Sterilis fui ego famula tua, & 43
non peperi, habens maritum annis triginta. * Ego enim 44
per singulas horas, & per singulos dies, & annos hos tri-
ginta deprecor Altissimum nocte ac die. * Et factũ est, 45
post triginta annos exaudiuit me Deus ancillam tuam,
& vidit humilitatem meam, & attẽdit tribulationi meæ,
& dedit mihi filium: & iucundata sum super eum valde
ego, & vir meus, & omnes ciues mei, & honorificabamus
valde Fortem. * Et nutriui eum cum labore multo. 46
* Et factum est cum creuisset, & venisset accipere vxo- 47
rem, feci diem epuli.

CAP. X.

ET factum est, cum introisset filius meus in thalamo 1
suo, cecidit, & mortuus est: * & euertimus omnes 2
lumina, & surrexerunt omnes ciues mei ad cõsolandum
me, & quieui vsque in alium diem vsque nocte. * Et fa- 3
ctum est, cum omnes quieuissent vt me consolarentur vt
quiescerem: & surrexi nocte, & fugi: & veni sicut vides
in hoc campo: * & cogito iam non reuerti in ciuitatem, 4
sed hic consistere: & neque manducare, neque bibere,
sed sine intermissione lugere, & ieunare vsque dum
moriar. * Et dereliqui sermones in quibus eram, & respon- 5
di cum iracundia ad eam, & dixi, * Stulta super omnes 6
mulieres, non vides luctum nostrum, & quæ nobis con-
tingunt? * Quoniam Sion mater nostra omni tristitia 7
contristatur, & humilitate humiliata est, & luget validis-
sime. * Et nunc quoniam omnes lugemus, & tristes su- 8
mus: quoniam omnes contristati sumus, tu autem con-
tristaris in vno filio? * Interroga enim terram, & dicet 9
tibi: quoniam hæc est, quæ debeat lugere casum tanto-
rum super eam germinantium. * Et ex ipsa ab initio 10
omnes nati & alij venient: & ecce, pene omnes in perdi-
tionem ambulant, & exterminium fit multitudo eorum.
* Et quis ergo debet lugere magis, nisi hæc quæ tam ma 11
gnam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro vno do-
les? Si autem dicis mihi, * Quoniam non est planctus 12
meus similis terræ: quoniam fructum ventris mei per-
didi, quem cum mæroribus peperi, & cum doloribus ge-
13 nui: * terra autem secundum viam terræ, abijtq. in ea
multitudo præsens, quo modo euenit: & ego tibi dico,
14 * sicut tu cum labore peperisti, sic & terra dat fructum
15 suum homini ab initio ei qui fecit eam. * Nunc ergo
retine apud temetipsam dolorẽ tuum, & fortiter fer qui
16 tibi contigerunt casus. * Si enim iustificaueris termi-
num Dei, & consilium suum recipies in tempore, & in
17 talibus collaudaberis; * ingredere ergo in ciuitatem ad
18 virum tuum. Et dixit ad me, * Non faciam, neque in-
19 grediar ciuitatem, sed hic moriar. * Et apposui adhuc
20 loqui ad eam, & dixi, * Noli facere hunc sermonem, sed
consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Consola-
21 re propter dolorem Ierusalem. * Vides enim quoniam
sanctificatio nostra deserta effecta est, & altare nostrum
22 demolitum est, & templum nostrum destructum est, * &
psalterium nostrum humiliatum est, & hymnus cõticuit,
& exultatio nostra dissoluta est, & lumen candelabri no-
stri extinctum est, & arca testamenti nostri direpta est, &
sancta nostra contaminata sunt, & nomen quod inuoca-
tum est super nos, pene prophanatum est: & liberi nostri
cõtumeliam passi sunt, & sacerdotes nostri succensi sunt,
& Leuitæ nostri in captiuitatem abierunt, & virgines no-
stræ coinquinatæ sunt, & mulieres nostræ vim passæ sunt,
& iusti nostri rapti sunt, & paruuli nostri perditi sunt, &
iuuenes nostri seruierunt, & fortes nostri inualidi facti
23 sunt: * & quod omnium maius, signaculum Sion, quo-
niam resignata est de gloria sua. nam & tradita est in
24 manibus eorum qui nos oderunt. * Tu ergo excute tuã
tristitiam multam, & depone abs te multitudinem dolo-
rum, vt tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi
25 Altissimus requietionem laborum. * Et factum est, cum
loquebar ad eam, facies eius fulgebat subito & species,
coruscus fiebat visus eius, vt essem pauens valde ad eam,
26 & cogitarem quid esset hoc. * Et ecce, subito emisit so-
nitum vocis magnum timore plenum, vt commoueretur
27 terra a mulieris sono. & vidi: * & ecce, amplius mulier
non comparebat mihi, sed ciuitas ædificabatur, & locus
demonstrabatur de fundamentis magnis: & timui, &
28 clamaui voce magna, & dixi, * Vbi est Vriel angelus,
qui a principio venit ad me? quoniam ipse me fecit ve-
nire in multitudine in excessu mentis huius, & factus
est finis meus in corruptionem, & oratio mea in impro-
29 perium. * Et cum essem loquens ego hæc, ecce venit ad
30 me, & vidit me. * & ecce eram positus vt mortuus, & in-
tellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam,
& confortauit me, & statuit me super pedes meos, & di-
31 xit mihi, * Quid tibi est? & quare conturbatus est intel-
lectus tuus, & sensus cordis tui? & quare conturbaris?
32 Et dixi, * Quoniam dereliquisti me, & ego quidem feci
secundum sermones tuos, & exiui in campum: & ecce
vidi, & video quod non possum enarrare. Et dixit ad
33 me, * Sta vt vir, & commouebo te. Et dixi, * Loquere
34 Domine meus tu in me, noli me derelinquere, vt nõ fru-
35 stra moriar: * quoniam vidi quæ non sciebam, & audio
36 quæ non scio. * Aut numquid sensus meus fallitur, &
37 anima mea somniat? * Nunc ergo deprecor te, vt demõ-
stres seruo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, & di-
38 xit, * Audi me & doceam te, & dicam tibi de quibus ti-
mes: quoniam Altissimus reuelauit tibi mysteria multa.
39 * Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione
contristabaris pro populo tuo, & valde lugebas propter
40 Sion. * Hic ergo intellectus visionis quæ tibi apparuit
41 ante paululum. * Quam vidisti lugentem, inchoasti cõ-
42 solari eam. * Nunc autem iam speciem mulieris non
43 vides, sed apparuit tibi ciuitas ædificari: * & quoniam
44 enarrabat tibi de casu filij sui, hæc absolutio est. * Hæc
mulier quam vidisti, hæc est Sion: & quoniam dixit tibi
45 quam & nunc conspicies, vt ciuitatem ædificatam. * Et
quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: pro-
pter quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in
46 ea adhuc oblatio oblata. * Et factum est post annos tri-
ginta, ædificauit Salomon ciuitatem, & obtulit oblatio-
47 nes: tunc fuit quando peperit sterilis filium. * Et quod
tibi dixit, quoniam nutriuit eum cum labore, hoc erat,
48 habitatio in Ierusalem. * Et quoniam dixit tibi, quod
filius

Digitized by Google

filius meus veniens in suo thalamo mortuus esset, &
contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Ierusa-
lem. * Et ecce, vidisti similitudinem eius: & quoniam 49
filium lugeret, inchoasti consolari eam: & de his quæ
contigerunt, hæc erant tibi aperienda. * Et nunc videt 50
Altissimus, quoniam ex animo contristatus es, & quo-
niam ex toto corde pateris pro ea, ostendit tibi claritatē
gloriæ eius, & pulchritudinem decoris eius. * Propterea 51
enim dixi tibi vt maneres in campo vbi domus non est
ædificata. * Sciebam enim ego, quoniam Altissimus 52
incipiebat tibi ostendere hæc: * propterea dixi tibi vt ve- 53
nires in agrū vbi non est fundamentum ædificij. * Nec e- 54
nim poterat opus ædificij hominis sustineri in loco, vbi
incipiebatur Altissimi ciuitas ostendi. * Tu ergo noli ti- 55
mere, neque expauescat cor tuum: sed ingredere, & vide
splendorem & magnitudinem ædificij, quantum capax
est tibi visus oculorum videre: * & post hæc audies quan- 56
tum capit auditus aurium tuarum audire. * Tu enim 57
beatus es præ multis, & vocatus es apud Altissimum sicut
& pauci. * Nocte autem quæ in crastinum futura est, ma- 58
nebis hic: * & ostendet tibi Altissimus eas visiones su- 59
premorum, quæ faciet Altissimus his qui habitant su-
per terram a nouissimis diebus. * Et dormiui illam no- 60
ctem & aliam, sicut dixerat mihi.

CAP. XI.

ET vidi somnium, & ecce ascendebat de mari aqui- 1
la, cui erant duodecim alæ pennarum & capita tria.
* Et vidi, & ecce expandebat alas suas in omnem terrā, 2
& omnes venti cæli insufflabant in eam, & colligeban-
tur. * Et vidi, & de pennis eius nascebantur contrariæ 3
pennæ, & ipsæ fiebant in pennaculis minutis & modi-
cis. * Nam capita eius erant quiescentia, & dimidium 4
caput erat maius aliorum capitum, sed ipsa quiescebat
cum eis. * Et vidi, & ecce aquila volauit in pennis suis, & 5
regnauit super terram, & super eos qui habitant in ea.
* Et vidi, quoniam subiecta erant ei omnia sub cælo, & 6
nemo illi contradicebat, neque vnus de creatura quæ est
super terram. * Et vidi, & ecce surrexit aquila super vn- 7
gues suos, & misit vocem pennis suis, dicens, * Nolite 8
omnes simul vigilare, dormite vnusquisque in loco suo,
& per tempus vigilare. * Capita autem in nouissimo ser- 9
uentur. * Et vidi, & ecce vox non exibat de capitibus e- 10
ius, sed de medietate corporis eius. * Et numerauī con- 11
trarias pennas eius, & ecce ipsæ erant octo. * Et vidi, & 12
ecce a dextera parte surrexit vna penna, & regnauit super
omnem terram. * Et factum est cum regnaret, venit ei 13
finis, & non apparuit locus eius: & sequens exurrexit, &
regnabat. ipsa multum tenuit tempus. * Et factum est 14
cum regnaret, & veniebat finis eius, vt non appareret si-
cut prior. * Et ecce, vox emissa est illi, dicens, * Audi tu 15
quæ tanto tempore tenuisti terram. hæc annuncio tibi 16
antequam incipias non apparere. * Nemo post te tenebit 17
tempus tuum, sed nec dimidium eius. * Et leuauit se 18
tertia, & tenuit principatum sicut & priores: & non ap-
paruit & ipsa. * Et sic contingebat omnibus alijs singu- 19
latim principatum gerere, & iterum nusquam comparere.
* Et vidi, & ecce in tempore sequentes pennæ erigeban- 20
tur a dextera parte, vt tenerent & ipsæ principatum: &
ex his erant quæ tenebant, sed tamen statim non com-
parebant. * Nam & aliquæ ex eis erigebantur, sed non 21
tenebant principatum. * Et vidi post hæc, & ecce non 22
comparuerunt duodecim pennæ & duo pennacula: * & 23
nihil supererat in corpore aquilæ, nisi duo capita quie-
scentia & sex pennacula. * Et vidi, & ecce sex pennacu- 24
lis diuisæ sunt duæ, & manserunt sub capite quod est ad
dexteram partem. Nam quattuor manserunt in loco
suo. * Et vidi, & ecce subalares cogitabant se erigere 25
& tenere principatus. * Et vidi, & ecce vna erecta est, 26
sed statim non comparuit. * Et secundæ velocius quam 27
priores, non comparuerunt. * Et vidi, & ecce duæ quæ 28
superauerunt apud semetipsas cogitabant & ipsæ regna-
re. * & in eo cum cogitarent, ecce vnum quiescentiū 29
capitum quod erat medium, euigilabat, hoc enim erat
duorum capitum maius. * Et vidi quoniam completa
sunt duo capita secum: * & ecce conuersum est caput 31
cum his qui cum eo erant, & comedit duas subalares
quæ cogitabant regnare. * Hoc autem caput perconter- 32
ruit omnem terram, & dominabatur in ea his qui habi-
tant terram cum labore multo, & potentatum tenuit or-
bis terrarum super omnes alas quæ fuerunt. * Et vidi 33
post hæc, & ecce medium caput subito non comparuit,
& hoc sicut alæ. * Superauerunt autem duo capita, quæ 34
& ipsa similiter regnauerunt super terram, & super eos
qui habitant in ea. * Et vidi, & ecce deuorauit caput a 35
dextera parte illud quod a læua. * Et audiui vocem dicē- 36
tem mihi, Conspice contra te, & considera quod vides.
* Et vidi, & ecce sicut leo concitatus de silua rugiens: & 37
vidi quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et
dixit, dicens, * Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altis- 38
simus tibi, * Nonne tu es qui superasti de quattuor ani- 39
malibus, quæ feceram regnare in sæculo meo, & vt per
eos veniret finis temporum eorum? * Et quartus veniēs 40
deuicit omnia animalia quæ transierunt, & potentatu
tenuit sæculum cum tremore multo, & omnem orbem
cum labore pessimo, & inhabitauit tot temporibus or- 41
bem terrarum cum dolo. * Et iudicasti terram non cum
veritate. * Tribulasti enim mansuetos, & læsisti quie- 42
scentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti habitatio-
nes eorum qui fructificabant, & humiliasti muros eorū
qui te non nocuerunt. * Et ascendit contumelia tua vs- 43
que ad Altissimum, & superbia tua ad Fortem. * Et re- 44
spexit Altissimus superba tempora, & ecce finita sunt, & 45
scelera eius completa sunt. * Propterea non appareas tu
aquila. & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua pessima,
& capita tua maligna, & vngues tui pessimi, & omne
corpus tuum vanum, * vt refrigeretur omnis terra, & 46
reuertatur liberata de tua vi, & speret iudicium & mi-
sericordiam eius qui fecit eam.

CAP. XII.

ET factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad a- 1
quilam: & vidi, * & ecce quod superauerat caput, 2
& non comparuerunt quattuor alæ illæ quæ ad eum
transierunt, & erectæ sunt vt regnarent: & erat regnum
eorum exile, & tumultu plenum. * Et vidi, & ecce ipsa 3
non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur,
& expauescebat terra valde, & ego a tumultu & excessu
mentis, & a magno timore vigilaui, & dixi spiritui meo,
* Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quod scrutaris vias 4
Altissimi. * Ecce adhuc fatigatus sum animo, & spiritu 5
meo inualidus sum valde, & nec modica est in me virtus
a multo timore, quam expaui nocte hac. * Nunc ergo 6
orabo Altissimum, vt me confortet vsque in finem.
* Et dixi, Dominator Domine, si inueni gratiam ante 7
oculos tuos. & si iustificatus sum apud te præ multis, &
si certe ascendit deprecatio mea ante faciem tuam, * cō- 8
conforta me, & ostende seruo tuo mihi interpretationē
& distinctionem visus horribilis huius, vt plenissime
consoleris animam meam. * Dignum enim me habui- 9
sti ostendere mihi temporum nouissima. Et dixit ad me,
* Hæc est interpretatio visionis huius. * Aquilam quam 10
vidisti ascendentem de mari, hoc est regnum quod vi- 11
sum est in visione Danieli fratri tuo. * Sed non est illi 12
interpretatum quoniam ego nunc tibi interpretor. * Ec- 13
ce dies veniunt, & exurget regnum super terram, & erit
timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.
* Regnabunt autem in ea reges duodecim, vnus post 14
vnum. * Nam secundus incipiet regnare, & ipse tenebit 15
amplius tempus præ duodecim. * Hæc est interpretatio 16
duodecim alarum quas vidisti. * Et quam auditi vocem 17
quæ locuta est, non de capitibus eius exeuntem, sed de
medio corporis eius, * hæc est interpretatio, quoniam 18
post tempus regni illius nascentur contentiones non mo-
dicæ, & periclitabitur vt cadat: & non cadet tunc, sed
iterum constituetur in suum initium. * Et quoniam vi- 19
ditis subalares octo cohærentes alis eius, * hæc est inter- 20
pretatio. exurgent in ipso octo reges, quorum erunt
tempora

Digitized by Google

tempora seuia, & anni citati, & duo quidem ex ipsis pe-
rient. * Appropinquante autem tẽpore medio quattuor 21
seruabuntur in tempore, cum incipiet appropinquare
tempus eius vt finiatur: duæ vero in finem seruabuntur.
* Et quoniam vidisti tria capita quiescentia, * hæc est in- 22
terpretatio: in nouissimis eius suscitabit Altissimus tria 23
regna, & reuocabit in ea multa. & dominabuntur ter-
ram, * & qui habitant in ea, cum labore multo super 24
omnes qui fuerũt ante hos. propter hoc ipsi vocati sunt
capita aquilæ. * Isti enim erunt qui recapitulabunt im- 25
pietates eius, & qui perficient nouissima eius. * Et quo- 26
niam vidisti caput maius non apparens, hæc est inter-
pretatio eius. quoniam vnus ex eis super lectum suum
morietur, & tamen cum tormentis. * Nam duo qui per- 27
seuerauerint, gladius eos comedet. * Vnius enim gla- 28
dius comedet qui cum eo: sed tamen hic gladio in no-
uissimis cadet. * Et quoniam vidisti duas subalares traij- 29
cientes super caput quod est in dextera parte, * hæc est 30
interpretatio. hi sunt quos conseruauit Altissimus in fi-
nem suum, hoc est regnum exile, & turbationis plenum.
* Sicut vidisti & leonem, quem vidisti de silua euigilan- 31
tem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & ar-
guentem eam, & iniustitias ipsius per omnes sermones
eius sicut audisti: * hic est ventus quem seruauit Altis- 32
simus in finem ad eos, & impietates ipsorum: & arguet
illos, & incutiet coram ipsis discerptiones eorum. * Sta- 33
tuet enim eos in iudicio viuos: & erit, cum arguerit eos,
tunc corripiet eos. * Nam residuum populum meum li- 34
berabit cum miseria, qui saluati sunt super fines meos,
& iucundabit eos quousque veniet finis dies iudicij,
de quo locutus sum tibi ab initio. * Hoc somniũ quod 35
vidisti, & hæ interpretationes. * Tu ergo solus dignus 36
fuisti scire Altissimi secretum hoc. * Scribe ergo omnia 37
ista in libro quæ vidisti, & pone ea in loco abscondito:
* & docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda 38
scis posse capere, & seruare secreta hæc. * Tu autem ad- 39
huc sustine hic alios dies septem, vt tibi ostendatur quid-
quid visum fuerit Altissimo ostendere tibi. * Et profe- 40
ctus est a me. Et factum est, cum audisset omnis popu-
lus quoniam pertransierunt septem dies, & ego nõ fuis-
sem reuersus in ciuitatem, & congregauit se omnis a mi-
nimo vsque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt
mihi dicentes: * Quid peccauimus tibi, & quid iniuste 41
egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco
hoc? * Tu enim nobis superes solus ex omnibus popu- 42
lis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco obscuro,
& sicut portus & nauis saluata a tempestate. * Aut non 43
sufficiunt nobis mala quæ contingunt? * Si ergo tu nos 44
dereliqueris, quanto nobis erat melius si essemus succẽsi
& nos cum incendio Sion? * Nec enim nos sumus me- 45
liores eorum qui ibi mortui sunt. Et plorauerunt voce
magna. Et respondi ad eos, & dixi: * Confide Israel, & 46
noli tristari tu domus Iacob. * Est enim memoria vestri 47
eorum Altissimo, & Fortis non est oblitus vestri in ten-
tatione. * Ego enim non dereliqui vos, neque excessi a 48
vobis: sed veni in hunc locum vt deprecarer pro deso-
latione Sion, vt quærerem misericordiam pro humilitate
sanctificationis vestræ. * Et nunc ite vnusquisque vestrũ 49
in domum suam, & ego veniam ad vos post dies istos.
* Et profectus est populus, sicut dixi ei, in ciuitatẽ: * ego 50
autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi manda- 51
uit: & manducabam de floribus solummodo agri, de
herbis facta est esca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

ET factum est post dies septem, & somniaui somnium 1
nocte. * Et ecce de mari ventus exurgebat, vt con- 2
turbaret omnes fluctus eius. * Et vidi, & ecce conuale- 3
scebat ille homo cum millibus cæli: & vbi vultu suum
vertebat vt consideraret, tremebant omnia quæ sub eo
videbantur: * & vbicumque exibat vox de ore eius, arde- 4
scebant omnes qui audiebant voces eius sicut quiescet
terra quando senserit ignem. * Et vidi post hæc, & ecce 5
congregabatur multitudo hominum, quorum non erat
numerus de quattuor ventis cæli, vt debellarent homi-
6 nem qui ascenderat de mari. * Et vidi, & ecce sibimet-
ipsi sculpserat montem magnum, & volauit super eum.
7 * Ego autem quæsiui videre regionem vel locum vnde
8 sculptus esset mons, & non potui. * Et post hæc vidi, &
ecce omnes qui congregati sunt ad eum, vt expugnarent
9 eum, timebant valde, tamen audebant pugnare. * Et ecce,
vt vidit impetum multitudinis venientis, nõ leuauit ma-
num suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas
10 bellicosum nisi solummodo vt vidi, * quoniam emisit de
ore suo sicut flatum ignis, & de labijs eius spiritus flam-
mæ, & de lingua eius emittebat scintillas & tempestates,
& commista sunt omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus
11 flammæ, & multitudo tempestatis: * & concidit super
multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, &
succẽdit omnes, vt subito nihil videretur de innumerabili
multitudine, nisi solummodo puluis, & fumi odor: & vi-
12 di, & extimui. * Et post hæc vidi ipsum hominem descẽ-
dentem de monte, & vocantem ad se multitudinẽ aliam
13 pacificam, * & accedebat ad eum vultus hominum mul-
torum quorumdam gaudentium, quorumdam tristantiũ:
aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offere-
bantur. & ægrotaui a multitudine pauoris, & expergefa-
14 ctus sum, & dixi. * Tu ab initio demonstrasti seruo tuo
mirabilia hæc, & dignũ me habuisti vt susciperes depre-
15 cationem meam: * & nunc demonstra mihi adhuc inter-
16 pretationem somnij huius. * Sicut enim existimo in sen-
su meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: & mul-
17 to plus væ his qui non sunt derelicti. * Qui enim non
18 sunt derelicti, tristes erant. * Intelligo nunc quæ sunt re-
posita in nouissimis diebus, & occurrẽt eis, sed & his qui
19 derelicti sunt. * Propter hoc venerunt enim in pericula
magna, & necessitates multas, sicut ostendunt somnia
20 hæc. * Attamen facilius est periclitantẽ venire in hunc,
quàm pertransire, sicut nubem a sæculo, & nunc videre
quæ contingunt in nouissimo. Et respondit ad me, & di-
21 xit: * Et visionis interpretationẽ dicam tibi: & de qui-
22 bus locutus es adaperiam tibi. * Quoniam de his dixisti
23 qui derelicti sunt: hæc est interpretatio. * Qui aufert
periculum illo tempore, hic se custodiuit. qui in periculo
inciderunt, hi sunt qui habent opera & fidem ad Forti-
24 simum. * Scito ergo quoniam magis beatificati sunt qui
25 derelicti, super eos qui mortui sunt. * Hæ interpretatio-
nes visionis, quia vidisti virum ascendẽtem de corde ma-
26 ris, * ipse est quem conseruat Altissimus multis tempori-
bus, qui per semetipsum liberabit creaturam suam: &
27 ipse disponet, qui derelicti sunt. * Et quoniam vidisti de
28 ore eius exire, vt spiritum, & ignem, & tempestatem: * &
quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicosum:
corrupit enim impetus eius multitudinem, quæ venerat
29 expugnare eum. hæc est interpretatio. * Ecce dies ve-
niunt, quando incipiet Altissimus liberare eos qui super
30 terram sunt: * & veniet in excessu mentis super eos qui
31 inhabitant terram. * Et alij alios cogitabunt debellare:
ciuitas ciuitatem, & locus locum, & gens aduersus gen-
32 tem, & regnũm aduersus regnum. * Et erit, cum fient
hæc, & contingent signa quæ ante ostendi tibi: & tunc
reuelabitur filius meus, quem vidisti, vt virum ascen-
33 dentem. * Et erit quando audierint omnes gentes vo-
cem eius: & derelinquet vnusquisque in regione sua bel-
34 lum suum, quod habent ad alterutrum: * & colligetur in
vnum multitudo innumerabilis, sicut volentes venire, &
35 expugnare eum. * Ipse autẽ stabit super cacumen mon-
36 tis Sion. * Sion autem veniet, & ostendetur omnibus pa-
rata & ædificata, sicut vidisti montem sculpi sine mani-
37 bus. * Ipse autem filius meus arguet quæ adinuenerunt
Gentes, impietates eorum has quæ tempestati appropin-
quauerunt propter mala cogitamenta eorum & crucia-
38 menta quibus incipient cruciari: * quæ assimilatæ sunt
flammæ, & perdet eos sine labore per legem quæ igni as-
39 similata est. * Et quoniam vidisti eum colligentem ad se
40 aliam multitudinem pacificam, * hæ sunt decem tribus,
quæ captiuæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee regis,
quem captiuũ duxit Salmanasar rex Assyriorũ: & trans-
tulit eos trans flumen, & translati sunt in terram aliam.

* Ipsi

Digitized by Google

* Ipsi autem sibi dederunt consilium hoc vt derelinquerent multitudinem gentium, & proficiscerentur in vlteriorem regionem, vbi numquam inhabitauit genus humanum: * vel ibi obseruare legitima sua, quæ non fuerant seruantes in regione sua. * Per introitus autem angustos fluminis Euphraten introierunt. * Fecit enim eis tunc Altissimus signa, & statuit venas fluminis vsquequo transirent. * Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni vnius & dimidij: nam regio illa vocatur Arsareth. * Tunc inhabitauerunt ibi vsque in nouissimo tempore: & nunc iterum cum cœperint venire, * iterũ Altissimus statuet venas fluminis, vt possint trãsire: propter hæc vidisti multitudinẽ cum pace. * Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inueniuntur intra terminum meum *. Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos qui superauerunt populum: * & tunc ostẽdet eis multa plurima portenta. * Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi: * Sicut non potes hæc vel scrutari, vel scire quæ sunt in profundo maris: sic non poterit quisque super terram videre filiũ meum, vel eos qui cum eo sunt, nisi in tempore diei. * Hæc est interpretatio somnij quod vidisti, & propter quod illuminatus es hic solus. * Dereliquisti enim tuam, & circa meam vacasti legem, & quæsisti. * Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, & sensum tuum vocasti matrem: * & propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimũ. erit enim post alios tres dies, ad te alta loquar, & exponam tibi grauia & mirabilia. * Et profectus sum, & transij in campum, multum glorificans & laudans Altissimum de mirabilibus quæ per tempus faciebat: * & quoniam gubernat ipsum, & quæ sunt in temporibus illata, & sedi ibi tribus diebus.

41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58

CAP. XIIII.

ET factum est tertio die, & ego sedebam sub quercu. * Et ecce, vox exiuit contra me de rubo, & dixit: Esdra Esdra. Et dixi: Ecce ego Domine. Et surrexi super pedes meos. Et dixit ad me: * Reuelans reuelatus sum super rubum, & locutus sum Moysi, quando populus meus seruiebat in Ægypto, * & misi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum super montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis: * & enarraui ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta & finem: & præcepi ei, dicens: * Hæc in palam facies verba, & hæc abscondes. * Et nunc tibi dico: * Signa quæ demonstraui, & somnia quæ vidisti, & interpretationes quas tu vidisti, in corde tuo repone ea: * tu enim recipieris ab omnibus, conuerteris residuus cum consilio meo & cum similibus tuis, vsquequo finiantur tempora. * quoniam sæculum perdidit iuuentutem suam, & tempora appropinquant senescere. * Duodecim enim partibus diuisum est sæculũ, & transierunt eius decima & dimidium decimæ partis: * supersunt autem eius post medium decimæ partis. * Nunc ergo dispone domũ tuam, & corripe populum tuum, & consolare humiles eorum, & renuntia iam corruptelæ, * & dimitte abs te mortales cogitationes, & proijce abs te pondera humana, & exue te iam infirmam naturam, & repone in vnam partẽ molestissima tibi cogitamenta, & festina transmigrare a tẽporibus his: * quæ enim vidisti nunc contigisse mala, iterũ horũ deteriora facient: * quantũ enim inualidum fiet sæculum a senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala. * Prolongauit enim se magis veritas, & appropinquauit mendaciũ. Iam enim festinat venire, quam vidisti visionem. * Et respondi, & dixi coram te Domine. * Ecce enim ego abibo, sicut præcepisti mihi, & corripiã præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis commonebit? * Positum est ergo sæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo sine lumine. * Quoniam lex tua incensa est, propter quod nemo scit quæ a te facta sunt, vel quæ incipient opera. * Si enim inueni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, & scribam omne quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta vt possint homines inuenire semitam, & qui volunt viuere in nouissimis, viuant. * Et respondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, vt nõ quærant te diebus quadraginta. * Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Asiel, quinque hos qui parati sunt ad scribendum velociter. * Et venias huc, & ego accendã in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies scribere. * Et tunc perfectis quædam palam facies, quædam sapientibus absconse trades. in crastinum enim hac hora incipies scribere. * Et profectus sum, sicut mihi præcepit, & congregaui omnem populum, & dixi: * Audi Israel verba hæc: * Peregrinati sunt patres nostri ab initio in Ægypto, & liberati sunt inde: * et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, quam & vos post eos transgressi estis: * & data est vobis terra in sortem, & terra Sion, & patres vestri, & vos iniquitatem fecistis, & non seruastis vias quas præcepit vobis Altissimus: * & iustus iudex cum sit, abstulit a vobis in tempore quod donauerat. * Et nunc vos hic estis, & fratres vestri introrsum vestrum sunt. * Si ergo imperaueritis sensui vestro, & erudieritis cor vestrum, viui conseruati eritis, & post mortem misericordiam consequemini. * Iudicium enim post mortem veniet, quando iterum reuiuiscemus: & tunc iustorum nomina parebunt, & impiorum facta ostendentur. * Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me vsque dies quadraginta. * Et accepi quinque viros sicut mandauit mihi, et profecti sumus in campum, et mansimus ibi. * Et factus sum in crastinum, & ecce vox vocauit me dicens: Esdra aperi os tuum, & bibe quo te potauero. * Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color autem eius vt ignis similis. * Et accepi, et bibi: et in eo cum bibissem, cor meũ cruciabatur intellectu, & in pectus meum increscebat sapientia. Nam spiritus meus conseruabatur memoria. * Et apertum est os meum, et non est clausum amplius. * Altissimus dedit intellectum quinque viris, et scripserunt quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant. * Nocte autem manducabant panem, ego autem per diẽ loquebar, et per noctem non tacebam. * Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatruor. * Et factum est cum compleuissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora quæ scripsisti, in palam pone, et legant digni et indigni: * nouissimos autem septuaginta conseruabis, vt tradas eos sapientibus de populo tuo. * In his enim est vena intellectus, et sapientiæ fons, et scientiæ flumen. Et feci sic.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47

CAP. XV.

ECce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuũ, dicit Dominus: * et fac vt in charta scribantur, quoniã fideles et veri sunt. * Ne timeas a cogitationibus aduersum te, nec turbẽt te incredulitates dicentiũ. * Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur. * Ecce ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarũ mala, gladiũ, et famem, et mortẽ, et interitũ: * propter quod superpolluit iniquitas omnẽ terram, et adimpleta sunt opera nociua illorũ. * Propterea dicit Dominus: * Iam non silebo de impietatibus eorũ quæ irreligiose agũt, nec sustinebo in his quæ inique exercent, ecce sanguis innoxius et iustus clamat ad me, et animæ iustorũ clamant perseuerãter. * Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, et accipiã omnem sanguinem innoxiũ ex illis ad me. * Ecce populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, iam non patiar illũ habitare in terra Ægypti. * sed educam eum in manu potenti et brachio excelso, et percutiam plaga sicut prius, et corrumpam omnem terram eius. * Lugebit Ægyptus, et fundamenta eius plaga verberata, et castigatione quas inducet ei Deus. * Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorũ ab vredine, et grandine, et a sidere terribili. * Væ sæculo, et qui habitãt in eo: * quia appropinquauit gladius et con-

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Digitized by Google

& contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad
pugnam, & romphæa in manibus eorum. * Erit enim 16
inconstabilitio hominibus, & alij alijs inualescentes nõ
curabunt regem suum, & principes viæ gestorum suorum
in potentia sua. * Concupiscet enim homo in ciuitatem 17
ire, & non poterit. * Propter superbiam enim eorum ci- 18
uitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuẽt.
* Non miserebitur homo proximum suum ad irritum 19
faciendum domos eorum in gladium ad diripiendas
substantias eorum propter famem panis & tribulatio-
nem multam. * Ecce, ego conuoco, dicit Deus, om- 20
nes reges terræ ad me ventendum, qui sunt ab Oriente, &
ab Austro, & ab Euro, & a Libano, ad conuertendos in se,
& reddere quæ dederunt illis: * sicut faciunt vsque hodie 21
electis meis, sic faciam & reddam in sinu eorum. Hæc di-
cit Dominus Deus. * Non parcet dextera mea super pec- 22
catores, nec cessabit romphæa super effundentes sangui-
nem innoxium super terram. * Exijt ignis ab ira eius & 23
deuorauit fundamenta terræ, & peccatores quasi stramẽ
incensum. * Væ eis qui peccant, & non obseruant man- 24
data mea, dicit Dominus. * non parcam illis. Discedite 25
filij a potestate. Nolite contaminare sanctificationem
meam, * quoniam nouit Dominus omnes qui delinquũt 26
in illum; propterea tradidit eos in mortem, & in occi-
sionem. * Iam enim venerunt super orbem terrarũ ma- 27
la, & manebitis in illis. non enim liberabit vos Deus,
propter quod peccastis in eum. * Ecce visio horribilis, & 28
facies illius ab oriente. * Et exient nationes draconum 29
Arabum in curribus multis, & sicut flatus, eorum nu-
merus fertur super terram, vt iam timeant & trepident
omnes qui illos audient * carmonij insanientes in ira, & 30
exient vt apri de silua, & aduenient de virtute magna,
& constabunt in pugnam cum illis, & vastabunt portionẽ
terræ Assyriorum. * Et post hæc superualescent dracones 31
natiuitatis suæ memores, & conuertent se conspirantes
in virtute magna ad persequendos eos. * Isti turbabun- 32
tur & silebunt in virtute illorum, & conuertent pedes
suos in fugam, * & a territorio Assyriorum subsessor 33
obsidebit eos, & consumet vnum ex illis, & erit timor &
tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipsorũ.
* Ecce nubes ab oriente, & septentrione vsque ad meri- 34
dianum, & facies earum horrida valde, plena iræ & pro-
cellæ, * & collident se inuicem, & collident sidus copio- 35
sum super terram, & sidus illorum, & erit sanguis a gla-
dio vsque ad ventrem, * & fimus hominis vsque ad sub- 36
stramen cameli, & erit timor & tremor multus super ter-
ram, * & horrebunt qui videbunt iram illam, & tremor 37
apprehendet illos: & post hæc mouebunt nimbi copiosi
* a meridiano & septentrione, & portio alia ab occiden- 38
te: * & superinualescent venti ab oriente, & recludent
eam, & nubem quam suscitauit in ira, & sidus ad facien-
dam exterritationem ad orientalem ventum & occiden-
tem violabitur: * & exaltabuntur nubes magnæ & vali- 40
dæ plenæ iræ, & sidus, vt exterreant omnem terram, &
inhabitantes eam, & infundent super omnem locum al-
tum & eminentem sidus terribile, * ignem & grandinẽ, 41
& romphæas volantes, & aquas multas, vt etiam impleãt-
tur omnes campi, & omnes riui plenitudine aquarũ mul
tarum. * & demolientur ciuitates, & muros, & montes, 42
& colles, & ligna siluarum, & fœnum pratorum, & fru-
menta eorum. * Et transibunt constantes vsque ad Ba- 43
bylonem, & exterent eam: * conuenient ad ipsam, & 44
circuibunt eam, & effundent sidus, & omnem itam su-
per eam, & subibit puluis & fumus vsque in cælum, &
omnes in circuitu lugebunt eam: * & qui sub ea reman- 45
serint, seruient his qui exterruerunt. * Et tu Asia concors 46
in spem Babylonis, & gloria personæ eius, * væ tibi mi- 47
sera propter quod assimilasti ei, & ornasti filias tuas in
fornicatione, ad placendum & gloriandum in amatori-
bus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari. * Odibi- 48
lem imitata es in omnibus operibus eius, & in adinuen-
tionibus eius: propterea dicit Deus, * Immittam tibi 49
mala, viduitatem paupertatem, & famem, & gladium, &
pestem, ad deuastandas domos tuas a violatione, & mor-
te, & gloria virtutis tuæ. * Sicut flos siccabitur, cum 50
exurget ardor qui emissus est super te, * infimaberis vt 51
paupercula plagata & castigata a mulieribus, vt non pos-
sint te suscipere potentes & amatores. * Numquid ego 52
sic zelabor te, dicit Dominus, * nisi occidisses electos 53
meos in omni tempore, exaltatus percussionem manuũ,
& dicès super mortem eorum, cum inebriata esses, * Ex- 54
orna speciem vultus tui? * Merces fornicationis tuæ in 55
sinu tuo, propter hoc redditionem accipies. * Sicut facies 56
electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, & tradet
te in malum. * Et nati tui fame interient: & tu rhom- 57
phæa cades, & ciuitates tuæ conterentur, & omnes tui in
campo gladio cadent. * Et qui sunt in montibus, fame 58
peribunt, & manducabunt carnes suas, & sanguinem bi-
bent a fame panis & siti aquæ. * Infœlix per maria ve- 59
nies, & rursum accipies mala. * Et in transitu allident 60
ciuitatem occisam, & exterent aliquam portionem terræ
tuæ, & partem gloriæ tuæ exterminabunt, rursum reuer- 61
tentes ad Babylonem subuersam. * Et demolita eris il- 62
lis pro stipula, & ipsi erunt tibi ignis: * & deuorabunt
te, & ciuitates tuas, terram tuam & montes tuos, omnes 63
siluas tuas & lignum fructiferum igni comburent. * Fi-
lios tuos captiuos ducent, & censum tuum in prædam ha-
bebunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAP. XVI.

1 VÆ tibi Babylon & Asia, væ tibi Ægypte & Syria.
2 * Præcingite vos saccis et cilicijs, et plangite filios
vestros, et dolete: quoniam appropinquauit contritio ve
3 stra. * Immissus est vobis gladius, et quis est qui auertat
4 illum? * Immissus est in vobis ignis, et quis est qui extin
5 guat illum? * Immissa sunt vobis mala, et quis est qui
6 repellat ea? * Numquid repellet aliquis leonem esurien-
tem in silua, aut extinguet ignem in stipula, mox quan-
7 do cœperit ardere? * Numquid repellet aliquis sagittam
8 a sagittatio forti missam? * Dominus fortis immittit
9 mala, et quis est qui repellat ea? * Exijt ignis ex iracun-
10 dia eius, et quis est qui extinguat eum? * Coruscabit, et
11 quis non timebit? Tonabit, et quis non pauebit? * Do-
minus comminabitur, et quis non funditus conteretur a
12 facie ipsius? * Terra tremuit et fundamenta eius, mare
fluctuat de profundo, et fluctus eius disturbabuntur, et
pisces eius a facie Domini, et a gloria virtutis eius:
13 * quoniam fortis dextera eius quæ arcum tendit: sagit-
tæ eius acutæ quæ ab ipso mittuntur, non deficient, cum
14 cœperint mitti in fines terræ. * Ecce mittuntur mala, et
15 non reuertentur donec veniant super terram. * Ignis suc
cenditur, et non extinguetur, donec consumat fundamẽ-
16 ta terræ. * Quemadmodum non redit sagitta missa a va-
lido sagittario, sic non reuertentur mala quæ missa fue-
17 rint in terram. * Væ mihi væ mihi: quis me liberabit in
18 illis diebus? * Initium dolorum et multi gemitus, initiũ
famis et multi interitus, initium bellorum et formida-
bunt potestates, initium malorum et trepidabunt om-
19 nes. * In his quid faciam, cum venerint mala? * Ecce
20 fames et plaga, et tribulatio, et angustia missa sunt flagel-
21 la in emendatione, * et in his omnibus se non conuer-
tent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores
22 erunt semper. * Ecce, erit annonæ vilitas super terram,
sic vt putent sibi esse directam pacem, et tunc germina-
bunt mala super terram, gladius, fames, et magna con-
23 fusio. * A fame enim plurimi qui inhabitant terram in-
terient, et gladius perdet ceteros qui superauerint a fa-
24 me, * et mortui sicut stercora proijcientur, et non erit
qui consoletur eos. Derelinquetur enim terra deserta, et
25 ciuitates eius deijcientur. * Non derelinquetur qui colat
26 terram, et qui seminet eam. * Ligna dabunt fructus, et
27 quis vindemiabit illa? * Vua matura fiet, et quis calcã-
28 bit illam? erit enim locis magna desertio. * Cupiet enim
29 homo hominem videre, vel vocem eius audire. * Relin-
quẽtur enim de ciuitate decem, et duo de agro qui abscon
derint se in densis nemoribus, et scissuris petrarum:
30 * quemadmodum derelinquuntur in olineto et singulis
31 arboribus tres aut quattuor oliuæ. * aut sicut in vinea
vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter
32 vineam scrutantur: * sic relinquẽtur in diebus illis tres
aut

Digitized by Google

aut quattuor ab scrutantibus domos eorum in romphæa.
* Et relinquetur terra deserta, & agri eius inuetterabunt, 33
& viæ eius, & omnes semitæ eius germinabunt spinas, eo
quod non transient homines per eam. * Lugebunt vir- 34
gines non habentes sponsos, lugebunt mulieres non ha-
bentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adiuto-
rium: * sponsi earum in bello consumentur, & viri earũ 35
in fame exterentur. * Audite vero ista, & cognoscite ea 36
serui Domini. * Ecce verbum Domini, excipite illud: ne 37
dijs credatis de quibus dicit Dominus. * Ecce appropin- 38
quant mala, & non tardant. * Quemadmodum prægnãs 39
cum parit in nono mense filium suum, appropinquante
hora partus eius ante horas duas vel tres, dolores cir-
cumeunt ventrem eius, & prodeunte infante de ventre
non tardabunt vno puncto: * sic non morabuntur mala 40
ad prodeundum super terram, & sæculum gemet, & do-
lores circumtenebunt illud. * Audite verbum, plebs 41
mea: parate vos in pugnam, & in malis sic estote, quasi
aduenæ terræ. * Qui vendit, quasi qui fugiat: & qui 42
emit, quasi qui perditurus. * Qui mercatur, quasi qui 43
fructum non capiat: & qui ædificat, quasi non habitatu-
rus. * Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vi- 44
neam putat, quasi non vindemiaturus. * Qui nubunt, sic 45
quasi filios non facturi: & qui non nubunt, sic quasi vi-
dui. * Propter quod qui laborant, sine causa laborant: 46
* Fructus enim illorum alienigenæ metent, & substantiã 47
illorum rapient, & domos euertent, & filios eorum ca-
ptiuabunt, quia in captiuitate & fame generant natos
suos. * Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exor- 48
nant ciuitates & domos suas, & possessiones & personas
suas, * tanto magis adzelabor eos super peccata sua, dicit 49
Dominus: * Quomodo zelatur fornicaria mulierẽ ido- 50
neam et bonam valde, * sic zelabitur iustitia iniquita- 51
tem cum exornat se, et accusat eam in facie, cum vene-
rit qui defendat exquirentem omne peccatum super ter-
ram. * Propterea nolite similari ei, nec operibus eius: 52
* quoniam adhuc pusillum, & tolletur iniquitas a terra, 53
& iustitia regnabit in vos. * Non dicat peccator se non 54
peccasse: quoniam carbones ignis comburet super caput
eius, qui dicit: Non peccaui corã Domino Deo & glora
ipsius. * Ecce Dominus cognoscet omnia opera hominũ, 55
& adinuentiones illorũ, & cogitationes illorũ, & corda il-
lorũ. * Dixit enim: Fiat terra, & facta est: fiat cælũ, & 56
factum est. * Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt, & 57
nouit numerum stellarum. * Qui scrutatur abyssum, 58
& thesauros illarum: qui mensus est mare, & conceptum
eius. * Qui conclusit mare in medio aquarum, & suspen- 59
dit terram super aquas verbo suo. * Qui extendit cælum 60
quasi cameram, super aquas fundauit eum. * Qui posuit 61
in deserto fontes aquarum, & super verticem montium
lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, vt po-
taret terram. * Qui finxit hominem, & posuit cor suum 62
in medio corporis, & misit ei spiritum, vitam & intelle-
ctum, * & spiramen Dei omnipotentis qui fecit omnia, 63
& scrutinat omnia absconsa in absconsis terræ. * Hic 64
nouit adinuentionem vestram, & quæ cogitatis in corde-
bus vestris, peccantes & volentes occultare peccata ve-
stra. * Propter quod Dominus scrutinando scrutinauit 65
omnia opera vestra, & traducet vos omnes, * & vos con- 66
fusi eritis cum processerint peccata vestra coram homini-
bus, & iniquitates erunt, quæ accusatores stabunt in die
illo. * Quid facietis? aut quomodo absconderis peccá- 67
ta vestra coram Deo & angelis eius? * Ecce iudex Deus, 68
timete eum. Desinite a peccatis vestris, & obliuiscami-
ni iniquitates vestras iam agere eas in sempiterno, &
Deus educet vos, & liberabit de omni tribulatione.
* Ecce enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, 69
& rapient quosdam ex vobis, & cibabunt idolis occisos:
* & qui consenserint eis, erunt illis in derisum, & im- 70
improperium, & in conculcationem. * erit enim locis 71
locus, & in vicinas ciuitates exurrectio multa super ti-
mentes Dominum. * Erunt quasi insani nemini parcen- 72
tes, ad diripiendum et deuastandum adhuc timentes Do-
minum. * quia deuastabunt et diripient substantias, et 73
de domibus suis eos eijcient. * Tunc parebit probano 74
electorum meorum, vt aurum quod probatur ab igne.
* Audite dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies tri- 75
bulationis, et de his liberabo vos. * Ne timeatis, nec hæ- 76
sitetis, quoniam Deus dux vester est. * Et qui seruat mã- 77
data et præcepta mea, dicit Dominus Deus ne præpon-
derent vos peccata vestra, ne superleuent se iniquita-
tes vestræ. * Væ qui constringuntur a peccatis suis, et 78
obteguntur ab iniquitatibus suis, quemadmodum aget
constringitur a silua, et spinis tegitur semita eius per
quam non transit homo, et excluditur, et mittitur ad de-
uorationem ignis.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX
TESTIMONIORVM A CHRISTO ET APOSTOLIS
IN NOVO TESTAMENTO CITATORVM
EX VETERI,

Quæ huc in id congesta sunt, vt pij lectores natiuam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipso Christo vero interprete, & spiritu eius per Apostolos sit tradita, assequantur, perspiciantq. in quem vsum ea Apostoli & Euangelistæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Masculum & feminam fecit eos. Mat. 19.a. Mar 10.a
2 a Requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis Heb.4.b
2 b Factus est primus homo Adam in animam viuentem 1.Cor.15.f
2 d Dimittet homo patrem, & matrē, & adhærebit vxori Mat.19.a. Mat.10 a Eph 5.g. 1.Cor.6.d
2 d Erunt duo in carne vna Mat.19.a. Mat.10.a. 1.Cor.6.d. Gal.3.b
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua Act.7.a
12 a Et in semine tuo benedicētur omnes gentes Act.3.d Eph 5.g
15 b Sic erit semen tuum Rom.4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiā Rom.4.a. Iac.2.d. Gal.3.a
15 c Erit semen tuum peregrinum in terra non sua Act.7.a
17 a Quia patrem multarum gentium constitui te Rom.4 c
18 b Secundum hoc tempus veniam, & erit Saræ filius Rom 9.b
21 b Eijce ancillam & filiū eius Gal 4 d
21 b In Isaac vocabitur tibi semen Rom 9.b
22 c Nisi benedicens benedicam te, & mul. Heb.6 c
22 d Quia benedicētur in te omnes gentes Gal.3.b.Act.3 d
25 c Quia maior seruiet minori. Ro.9.c

EXODVS.

3 b Ego sum Deus Abraham, &c. Mat.22.c. Mar.12.c. Luc.20.f
9 d In hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te potentiam meam. Rom.9.d
12 g Os non cōminuetis ex eo Io.19.f
13 a Omne masculinū adaperiens vulua Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundauit, &c. 2.Cor.8.c
20 c Non mœchaberis Mat.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Nō furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, Non concupisces Rom.13.c
20 c Non concupisces Rom.7.b
20 c Non occides Mat 5.c. Luc 18.d
20 c Honora patrem tuum & matrem tuā Mat.15.a. Mar.7.b. Eph.6.a
21 c Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur Mat.15.a. Mar.7.b
21 c Oculum pro oculo, dentē pro dente Mat.5.f
22 d Principi populi tui non maledices Act 23.a
24 c Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus Heb.9.e
25 g Vide, omnia facito secundū exemplar quod tibi ostensum est, &c. Heb.8.b. Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos Act 7.c
33 d Misereborcui voluero, &c. Ro.9.c
34 d Non sicut Moyses ponebat velamē super faciem 2.Cor.2.c

LEVIT.

12 g Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum 1.Pet.1.c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea Rom.10.b. Gal.3.b
19 c Non periurabis Mat.5.e
19 d Diliges proximum tuum sicut teipsum Rom.13.d. Gal.5.c. Iac.2.b. Mat.22.d. Mar.12.c
19 d Diliges proximum tuum Mat.5.g
20 b Qui maledixerit patri, & matri, &c. Mat.15.a
24 d Oculum pro oculo Mat.5.f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2.Cor.6.d

NVMERI.

9 b Os non cōminuetis ex eo Io.19.f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noster ignis consumens est Heb.12 g
5 b Non concupisces Rom.7.c.13.c
5 b Non occides Mat.5.c. Luc.18.d
5 b Nō mœchaberis Mat.5.d.Luc.18.d
5 b Non furtum facies Luc. 18. d. Rom.13.c
5 b Non loqueris contra proximum tuū falsum testimoniū Luc.18.d Rom.13.c
5 b Honora patrem & matrē Mat.15.a Mar.7.b. Ephes.6 a
6 a Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Mat.22.d. Mar.12.c. Luc.10.c
6 c 10 d Dominum Deum tuū adorabis, & illi soli seruies Mat.4.b. Luc.4. b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum Mar.4.b. Luc.4.b
8 a Non in solo pane viuit homo Mat.4.a. Luc.4.a
10 d Deus personam hominis non accipit Gal.2.b
18 c Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus Act.3.d 7 c
19 d In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum Mat.18.b. Ioan.8.e. 2.Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentē pro dente Mat.5.f
21 d Maledictus omnis qui pēdet in ligno Gal.3.b
25 b Non alligabis os boui trituranti 1.Cor.9.a. 1.Tim 5.c
5 b Si quis mortuus fuerit non habēs filium Mat.21.c. Mar.12.b. Luc.20.c
27 d Maledictus omnis qui non permāserit in omnibus, &c. Gal.3.b
30 c Quis ascendet in cælū? Rom.10.b
30 c Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo Rom.10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducā in non gentem, &c. Rom.10.d
32 c Mihi vindictam, ego retribuam Rom.12.d

IOSVE.

1 a Non te deseram, neque derelinquam Heb.13 a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi septem millia virorum Rom.11.a

IOB.

5 c Comprehendam sapientes in astutia eorum 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4.c
2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te Act.13.c. Heb.1.b.5.b
2 c Reges eos in virga ferrea Apoc.2. g 19.c
4 b Irascimini, & nolite peccare Ephes.4.f
5 c Sepulchrum patens est guttur eorum Rom 3.b
6 c Discedite a me, oēs qui operamini iniquitatē Mat.7.d.25.d.Luc.13.f

† 8 b Ex

8 b Ex ore infantium, & lactentiũ, &c. Mat.21.b
8 c Quid est homo quòd memor es eius? Heb.2.a
8 c Omnia subiecit sub pedibus eius 1.Cor.15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum est Rom.3.c
13 a Non est iustus quisquam, non est intelligens Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem Rom.3.c
15 c Prouidebam Dominum in cõspectu, &c. Act.2.d
15 d Non dabis sanctum tuum videre corruptionem Act.2.e.13.e
17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum Rom.10.d
21 a Eli, eli, lãma sabacthani Mat.27.e. Mar.15.c
21 c Diuiserunt sibi vestimenta mea, Mat.27.d. Ioan.19.e
21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.c
23 a Domini est terra & plenitudo eius 1.Cor.10.f
24 c Odio habuerunt me gratis Io.15.d
30 a In manus tuas commendo spiritũ meum Luc.23.f
31 a Beati quorũ remissæ sunt iniquitates Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitã diligere, & dies videre bonos 1.Pet.3.b
39 b Hostiam & oblationem noluisti Heb.10.b
40 c Qui manducat mecum panem Ioan.13.b
43 d Propter te mortificamur tota die Rom.8.g
44 b Thronus tuus Deus in sæculum sæculi Heb.1.c
50 a Vt iustificeris in sermonibus tuis Rom.3.a
54 d Iacta super Dominum curã tuam 1.Pet.5.b
61 d Vnusquisque autem propriã mercedem accipiet 1.Cor.3.b
67 d Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Eph.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioan.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt super me Rom.15.a
68 e Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum Rom.11.b
68 e Fiat commoratio eorum deserta Act.1.d
68 e In siti mea potauerunt me aceto Ioan.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum Mat.13.c
77 e Panem cæli dedit eis Ioan.6.d
81 b Ego dixi, dij estis Ioan.10.g
88 d Inueni Dauid seruũ meũ Act.13.d
90 e Angelis suis mãdauit de te Mat.4.a. Luc.4.b
93 b Dominus nouit cogitationes sapientum, quoniam vanæ sunt 1.Cor.3.d
94 c Hodie si vocem eius audieritis Heb.3.b
94 d Sicut iurauí in ira mea Heb.4.a
96 b Et adorent eũ omnes angeli eius Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terram fundasti Heb.1.c
103 a Qui facit angelos suos spiritus Heb.1.c
108 b Et episcopatum eius accipiat alter Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo Mat.22.d. Luc.20.g. Act.2.f
109 a Sede a dextris meis Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos scabellũ, &c. Heb.1.d. 1. Cor.15.d
109 b Tu es sacerdos in æternum Heb.5.b. 7.c
109 b Iurauit Dominus & non pœnitebit eum Heb.7.c
111 b Dispersit, dedit pauperibus 2.Corinth.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus sum 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax Rom.3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom.15.c
117 a Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b
117 d Lapidem quẽ reprobauerunt ædificantes Mat.21.d. Mar.12.a Act.4.b. 1.Pet.2.b
117 d Hosanna filio Dauid Mat.21.b
131 c De fructu ventris tui ponã super sedem tuam Act.2.e
139 a Venenum aspidum sub labijs eorum Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite esse prudẽtes apud vosmetipsos Rom.12.d
3 b Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, &c. Heb.12.b
3 b Quẽ diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b. Apoc.3.d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum 1.Pet.4.b
17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat 1.Thessal.5.d. 1.Pet.3.b
20 c Qui maledixerit patri vel matri Mat.15.a. Mar.7.b
25 c Si esurierit inimicus tuus, ciba illum Rom.12.d
26 b Canis reuersus ad vomitum 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen Rom.9.f
5 d Homo plantauit vineã Mat.21.b. Luc.20.b. Mar.12.a
6 a Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth Apo.4.c
6 c Auditu audietis, & non intelligetis Matth.13.b. Marc.4.b. Luc.8.b. Act.28.f. Ioan.12.f. Rom.11.b
7 c Ecce virgo in vtero habebit Matth.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & Terra Nephthali Mat.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Israel tamquam arena maris Rom.9.f
11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet spiritu oris sui 2.Thess.2.c
11 c Erit radix Iesse Rom.15.c. Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna Apo.14.b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit sanctus & verus, qui habet clauem Dauid Apo.3.b
25 c Absterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apo.7.d.21.b
28 c Quoniam in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic 1.Corinth.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidẽ offensionis Rom.9.g. 1.Pet.2.b. Act.4.b
29 d Populus hic labijs me honorat Mat.15.a. Mar.7.b
29 e Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam, &c. 1.Cor.1.c
33 c Vbi sapiẽs? vbi scriba? vbi inquisitor huius sæculi? 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deserto Mat.3.a. Mar.1.a. Luc.3.a. Ioan.1.c
40 b Omnis caro fenũ 1.Pet.1.d. Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis instruxit eum? 1.Corint.2.d
40 d Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Rom.11.d
41 b 44 a Ego sum primus & nouissimus Apo.1.d. & 22.c
42 a Ecce puer meus quẽ elegi Mat.12.b
43 d Ecce noua facio omnia Apo.21.b. 2.Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei qui se, &c. Rom.9.d
45 d Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu Rom.14.b
49 b Posui te in lucem Gentiũ Act.13.g
49 c Tempore accepto exauditui te, &c. 2.Cor.6.a
49 e Non esuriẽt neque sitient amplius Apoc.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciem eius Matth 26 g
52 b Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem Rom.10.e
52 d Propter quod exite de medio eorũ, & separamini, &c. 2.Cor.6.d
52 d Nomen Dei per vos blasphematur Rom.2.d
52 d Quibus non est annunciatũ de eo, videbunt Rom.15.e
53 a Domine, quis credidit auditui nostro? Rom.10.c. Ioan.12.f
53 b Ipse infirmitates nostras accepit Matth.8.c
53 c Tamquã ouis ad occisionẽ Act.8.f
53 d Et cũ iniquis reputatus est Mar.15.c. Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus 1.Pet.2.d. 1.Io.3.a
53 e Qui peccata nostra pertulit in corpore 1.Pet.2.d
54 a Lætare sterilis quæ non paris Galat.4.d
54 c Et erunt oẽs docibiles Dei Ioã.6.g
55 a Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis Apocal.22.d
55 b Dabo vobis sancta Dauid fidelia Act.13.e
56 c Domus mea domus orationis vocabitur Matt.21.b. Marc.11.c. Luc.19.g

59 b Con-

Digitized by Google

59 b Contritio & infelicitas in vijs eorum Rom.3.c
59 c Galeam salutis assumite Eph.6.c. 1.Thess.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à Iacob Ro.11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apoc.21.g
60 d Et ciuitas non eget sole neque luna Apo.21.g
60 d Nox vltra non erit Apo.22.a
61 a Spiritus Domini super me Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit Mat.21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. 1.Cor.2.b
65 a Inuentus sum à non quærentibus me Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem Roman.10.d
65 c Nouos vero cælos, & noua terra 2.Pet.3.c. Apo.21.a
66 a Cælum mihi sedes est Act.7.f
66 g Vbi vermis eorum non moritur. Mar.9.g

IEREM.

7 b Vos autem fecistis illam spelunca latronum Matt.21.b. Marc.1, 11.c. Luc.19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1.Cor.1.d. 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15.b
17 d Ego sum scrutans renes & corda Apoc.2.f
31 c Vox in Rama audita est Matt.2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel & super domum Iuda testamentum nouum Heb.8.c
31 f Hoc autem testamentum quod testabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus corũ Heb.10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apoc.18.a

EZECH.

3 a Acoipe librum, & deuora illum Apoc.10.d
20 b Qui fecerit homo viuet in ea Rom.10.b
32 b Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum Matt.24.c
36 c Nomen Dei per vos blasphematur inter Gentes Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationem desolationis quæ dicta est a Daniele propheta Mat.24.b.Mar.13.b Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco vbi dictum est eis, Non plebs mea vos, &c. Ro.9.e
2 d Vocabo nõ plebem meam, plebem meam Rom.9.e. 1.Pet.2.b
6 c Misericordiam volo, & non sacrificium Matt.9.b. 12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos Luc.23.d
11 a Ex Ægypto vocaui filium meum Matth.2.c
13 d Absorpta est mors in victoria 1.Cor.15.g

IOEL.

2 g Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act.2.c
2 g Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit Rom.10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas & hostias obtulistis mihi Act.7.e
6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d
9 c Post hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid Act.15.c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus Matt.12.c. Luc.11.d
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ Mat.12.c Luc.11.d

MICHÆ.

5 a Et tu Bethlehẽ terra Iuda Mat.2.a
7 b Veni separare hominem aduersus patrem suum & filiam aduersus matrem Mat.10.d. Luc.12.g

AGGÆ.

2 b Adhuc semel, & ego mouebo non solum terram, sed & cælum Heb.12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris Act.13.f
2 a Iustus autẽ ex fide viuit Rom.1.c. Gal.3.b

NAHVM.

1 d Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem: Rom.10.e
4 b Quid est quod scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire? Matt.17.b. Mar.9.b
4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc.1.b

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo Eph.4.f

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Esau autem odio habui Rom.9.e
3 a Ecce ego mitto angelum meum Matth.11.b. Mar.1.a. Luc.7.d. Ioan.1.c
4 b Ipse est Elias qui venturus erat Matt.11.b
9 b Ecce rex tuus venit Matt.21.a. Ioan.12.b.
11 c Et acceperunt triginta argenteos Matth.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioan.19.g
13 c Percutiam pastorem Matth.26.c. Mar.14.b

HEBRAICORVM CHALDAEORVM, GRAECORVMQ. NOMINVM INTERPRETATIO.

Aaron, Mons siue montanus
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abarim, Transitus plu. nu. siue transeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas, filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel tristitia.
Achaz, Apprehendens, siue possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, siue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. Vnum est ex nominibus Dei, quod interpres aliquando posuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Angustiæ, siue tribulationes. Hebraicè, Misraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem significat. Hebraicè Cus dicitur, idest nigredo vel nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Festiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No. quod interpretatur crudum, siue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.

Digitized by Google

Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, siue veritas.
Amasai, per aleph, Fortis vel robustus.
Amasai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum sit.
Aminadab, Populus spontaneus.
Ammon, Populus eius.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorthæi, Amari, Rebelles.
Amos per aleph, Fortis, pater Isaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Israeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Responsiones, siue cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, siue misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, id est, casus vel ruina Isaiæ 66, 3.4.
Aphrica, Nahum 3, 9. Put. Crassa, siue pinguis.
Apostolus, Missus, legatus.
Arabes, Vespertini. 2. Par. 26, 2.
Arabes, Psal. 71, 15. Hebraicè Saba, id est, conuersio.
Aram, Celsitudo, sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quattuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, siue maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser, per samech, Vinctus filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, siue felicitas, filius Iacob.
Assuerus, Princeps & caput.
Assur, Insidians, siue beatus.
Astaroth, Greges siue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus, Hebraicè Asdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal. Osee 10, 2.4. Arbel legēdum, id est, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, Inueterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Destruens, Vrbs per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bariona, filius columbæ.
Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conuersionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius suspēdentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetustus.
Bela, Deglutiens, Destruens.
Belial, peruersus, Absque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum suarum.
Beniamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Beresith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Bersabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diuisio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-sabee, Domus iuramenti, Ciuitas.
Beth-saida, Domus frugum.
Beth-sames, Domus solis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz in fortitudine.
Borith, Herba in qua est acrimonia saponis.
Bosor, Munitio.
Bosra, Idem.

C

Caath, Congregatio, Obtusio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Possessio, Possessus.
Caleb, quasi cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id est, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, id est sphæriulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas siluarum.
Cariath-sepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumcisionis, vel agnus circumcisus.
Carthaginenses, Hebraicè Tharsis, id est, contemplatio gaudij.
Cedar, Nigredo, tristitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Tristis.
Cephas, Petrus a petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chasdim, id est, Quasi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaam, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quasi magister.
Chodchod, Iaspis.
Chorræi, Furores.
Christus, Vnctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Possessio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœlesyria, Curua Syria.
Colossenses, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, caluitiū, per heth in fine.
Core per aleph in fine, Vocans, legens. 1. Par. 9, 19
Corozaim, Hic est mysterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quasi miser.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damascus, Sanguinis succus.
Damascus, 1 Reg. 16, b. Similitudo incendij, Hebr. Dumesec.
Dan, Iudicans, siue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmascus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum, sub regio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3, a 4. Hebr. Reseph, id est, Volucris, Flamma.
Dibre haiamin, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionysius, Diuinitus stillatus.
Dithalassum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

Ebal, Aceruus vetustatis.
Ecclesiastes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elehanan, Dei gratia siue misericordia.
Eliacim, Dei resurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Elisæus, Dei salus, Deus saluans.
Ellehaddebarim, Hæc sunt verba. sic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiscum Deus.
Emmaus, Timens consilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renouatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Crescens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, id est pulmerulenta, siue plumbea. 2 Reg. 13. b 7.
Ephrata, Vbertas, siue frugifera.

Ephron.

Digitized by Google

Ephron, puluis.
Esau, Faciens, Operans.
Esdras, Adiutor, Atrium.
Esther, Occulta, abscondita.
Etam, Auis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Galaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus testimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præcissio.
Gazophylacium, Vbi thesauri templi seruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis tristitiæ.
Gehennon, Vallis contristans.
Geiboe, Reuolutio inuestigationis.
Gersom, Aduena ibi.
Gerson, Exilium eius.
Giblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Transmigratio.
Gomor, Genus mensuræ.
Gomorrha, populus rebellis.
Græci, Hebraice Ieuanim, id est decepto-res.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Destructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetustatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Transitus.
Hebræus, Transiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur On, id est, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Destructio.
Hesron, sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Desertum.
Horma, Destructio.
Hur, Libertas.
Hus, Consilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Iabel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per sin, in fine.
Iabes, Tristitia, per sade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iahel, Ascendens, Damula.
Iahiel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iaphet, Dilatatus.
Iason, Sanans.
Iauan, Deripiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipse, Existens.
Iehus, Tinea corrosus, per sin.
Iehus 1. Par. 8. b. 10 Consilians. per sade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephthe, Aperiens.
Ierameel, Misericordia Domini.
Ieremias, Celsitudo Domini.
Iericho, Luna, Mensis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ierosolyma, Visio pacis, Visio perfecta.
Ierusalem, Idem.
Iesse, Ens, Existens.
Iesboc, Est vacuus.
Iesus, Hebraicè Iehosua, Dominus saluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auscultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id est, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id est, laudatio.
Iudia, Iob 28. c. 13. Hebraicè Ophir, id est cinis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehensio.
Ioachaz, 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini resurrectio.
Ioas, Diffidens, Desperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas.
Ioas, 1. Par. 7. b 8, & 27. d 28. Tinea corrosus, per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioel, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratiosus, Pius, Misericers.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum, filius Saul.
Ioram, Excelsus.
Iordanis, Fluuius iudicij.
Iosaphat, Dominus Iudex.
Ioseph, Augmentum.
Ioseph. Psalm. 80, a 2. Domini augmentum. Hebr. Iehoseph.
Iosias, Ignis Domini.
Iosue, Dominus saluator.
Isaac, Risus.
Isai, Munus aut ens.
Isai, 1. Par. 2, b 13. Vir meus.
Isaias, Domini salus.
Isboseth, Vir confusionis.
Iscariotes, Vir occisionis.
Ismahel, Exauditio Dei.
Israel, Praualens Deo.
Issachar, est merces, præmium.
Ithamar, Insula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginosus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas sua.
Lia, Laboriosa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithostrotos, Lapidibus stratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maasias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel philosophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De scorto natus.
Manahem, Consolator.
Manasses, Oblitus, Oblitio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Massa, Onus.
Maspha, Specula.
Mathusael, Mortem suam postulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchi-sedec, Rex iustitiæ.
Melchi sua, Rex saluator.
Mesollam, Pacificus.
Mesopotamia, Regio sic dicta, quòd duo bus fluuijs, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis sicut Deus.
Michæas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboseth, De ore ignominia.
Mitael, Quis postulatus?
Misse, Prouerbia, Nomen libri.
Misphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Mosa, Azymum, per sade.
Mosa, 1. Par. 8. a 9. Onus.
Moyses, Attractus (sub. de aquis.)
Mysia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonosor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahasion, Coluber, Serpens.
Nahum, Consolator.
Naim, Pulcher.

† 3 Nathan,

Digitized by Google

Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazarei, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per sade scribatur, Custodita, vel florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Consolatio.
Nehustan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Æquiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noe, Cessatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehensio.
Odollam, Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Onesimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Osee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Palæsthina, Conspersa (sub.cinere)
Paracletus, Consolator, Aduocatus.
Parasceue, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoste, Quinquagesima (sub.dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Dissipans.
Phares, Diuisio, Filius Iudæ.
Phares, per sin, 1.Paral.7.d.16. Eques.
Pharisæi, Diuisi.
Phase, Transitus.
Phasga, Collis.
Philisthæa, Conspersa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ouina, Locus vbi pecora sacrificanda tenebantur.
Proselytus, Aduena, Peregrinus.

R

Raab, Psal.86.a.4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Pastor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelsus.
Rameses, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Respha, Extensio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelsa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelsa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conuersio, Captiuitas.
Saba, per samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabbathismus, Requies, Cessatio.
Sabbathum, Idem.
Sadduczi, Iusti.
Sadoc, Iustus.
Sale, Missio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanasar, Pax ligata.
Salmon, pacificus.
Salomith, Idem, f.g,
Salomon, pacificus.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Custodia, Adamas.
Samson, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, Positus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina, Vxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sareptha, Angustia buccellæ.
Saron, siue Sarona, Planities.
Satan, Aduersarius.
Saul, Postulatus, Commodatus.
Saul, 1.Regum 9.a.2.Hebraicè Sual, Vulpes.
Scenopegia, Festum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iustus Domini.
Segor, parua.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Dissoluens, Filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens.
Semei, 1.Par.2.d.28. nomen meum.
Sennacherib, Rubus destructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, pulchra, aut tuba, Exod. 1. c. 15. per sin.
Sephora, Exod.2.d.21. Auis, Passer, Vxor Mosis.
Seth, Positus.
Setim, Expansiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus: Nilus.
Siloe, Missus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod.16.a.1. per samech.
Sin, per sade, Arma, Scutum.
Sion, Aceruus. 2.Reg.5.b.7.
Sion, Deut.4.g.48. Strepitus.
Sisara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Custos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Susanna, Lilium, Rosa.

T

Tarsus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharsis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulachra.
Thomas, Abyssus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tyrij, Hebraicè Sorim, id est, tribulantes.

V

Vaicra, Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaiedabber, Et locutus est. Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, Bibens.
Veelle semoth, Et hæc sunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confusione.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX BIBLICVS,

QVI RES EAS DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digesta, reuocatas, summa breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat; proxime deinde sequentes vsque ad hoc signum †, vel (si hoc signum non adsit) ad proximam vsque sequentis libri citationem, sunt versuum in eodem capite signatorum nota. Exempli gratia in voce AARON, *Exod. 4, 14, 16, 30 † 5, 1 † 6, 13 † 7, 1, 2. legendum est: Exodi capite 4, versu 14, versu 16, & vers. 30. Item cap. 5. versu 1, cap. 6, versu 13. cap. 7, versu 1, & 2. Cum autem asteriscus seu stella in hunc modum (Leu. 8.*) numero apponitur, indicium est, rem de qua agitur, per plures versus in eo capite tractari: vel significat locum illum esse inter reliqua diligentius notandum. Porro si quod quaris, in versu hic notato contingat non adeo perspicue inueniri, tum aliquot ex propinquis versibus antecedentibus, vel sequentibus tibi erunt perlustrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem distinctionem id ob seruatum est, vt Eccle. Ecclesiasten, Eccli. vero Ecclesiasticum notet.*

AARON adiungitur fratri suo Mosi socius, Exo. 4, 14, 16, 30 † 5, 1 † 6, 13 † 7, 1, 2. Mich. 6, 4. fuit pronepos Leui, Exo. 6, 16, 18, 20. peculiari ritu consecratur cum suis filijs ad ministerium sacerdotij, Leuit. 8.* Num. 3, 10. Deut. 18, 5. Hebr. 5, 4. sicut Dominus præscripserat Exod. 29. * † 40, 12. Aaronis & filiorum sacerdotalis ornatus, Exo. 28*. Aaronis sacerdotis auctoritatem qui noluerunt agnoscere, inusitato genere mortis interiunt, Exo. 16, 3, 11, 30, 31. Aaron insigni miraculo ostenditur præ ceteris a Deo in Sacerdotem summũ electus, Exo. 17, 5, 8. post oblationem factam benedicit extẽsa manu populo, Exo. 9, 22. iure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes & primitias a populo, Num. 18, 8, 9, 11, 12 *. & à Leuitis decimas decimarum, Num. 18, 26, 28. moritur, Num. 20, 28 † 33, 36. Deut. 10, 6 † 32, 50. succedit ei in summo Sacerdotio Eleazar, Num. 20, 26. Deut. 10, 6. Aaronis laus Eccli. 45, 7, 8, 9*.

ABARIM mons vnde moriturus iam Moyses terram Chanaan prospexit, Num. 21, 11 † 27, 12 † 33, 44*. Deuter. 32, 49.

ABBA pater, Marc. 14, 36. Rom. 8. 15. Galat. 4, 6.

ABDEMELECH prepugnator, & patronus Ieremiæ, Ier. 38, 7. liberatur a gladio Chaldæorum, Ier. 39, 16, 17.

ABDENAGO mittitur in fornacem ardentem. Dan 3, 21. appellatur Azaria, Dan. 1, 6.

ABDIAS abscondit prophetas Domini. 3. Reg. 18, 3, 13.

ABDON Iudex in Israel, Iudi. 12, 13.

ABEL occiditur à fratre Cain, Gen. 4, 8. 1. Ioan. 3, 12. de eodem lege Mat. 23, 35. Luc. 11, 51. Heb. 11, 4 † 12, 24.

ABIAM filius Roboam rex Iuda, 3. Reg. 14, 31 † 15, 1. 2. Paralip. 13, 15. reliquit Asa regni successorem. 3. Reg. 15, 8. Matth. 1, 7

ABIATHAR sacerdos effugit manus Saulis. 1. Reg. 22, 20. cõfugit ad Dauid in Ceilam, 23, 6. cum Adonia se coniungit. 3. Reg. 1, 7. amouetur sacerdotio, 2, 27. iuxta illud 1. Reg. 2, 30, 32.

ABIDAN dux Beniamin, Num. 1, 11.

ABIGAIL, vxor impij Nabal, 1. Reg. 25, 3. nubit Dauidi regi, post mortem Nabal, 25, 39.

ABIHV & Nadab filij Aaron igne absumuntur, Leuit. 10, 2. Num. 26, 61.

ABIMELECH rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Genes. 20, 2. init pactum cum Abraham, Gen. 21, 23, 32. init pactũ cum Isaac. Gen. 26, 31

Abimelech filius Gedeonis, Iudic. 8, 32. occidit 70. suos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, Iudic. 9, 5, 53 *. 2. Reg. 11, 21.

ABIRON effert se contra Moysen, vnde & terra discedens, eum absorbet, Num. 16*. † 26, 10. Deut. 11, 6. Psal. 105. 17. Eccli. 45, 22.

ABISAG Sunamitis, ducitur ad regem Dauid, 3. Reg. 1, 3. petitur ab Adonia in vxorem, 2, 17.

ABISAI filius Saruiæ, 2. Reg. 2, 18. † 16, 9 † 19, 21 † 20, 6 † 23, 18.

ABIVD filius Zorobabel. Mat. 1, 13. appellatur Anania, 1. Paral. 3, 19

ABNEGATIO suiipsius Gen. 12, 4 † 22, 1, 9. Deuteron 33, 9. 3. Reg. 19, 19. 2. Mach. 6, 19, 23. Matt. 4. 19 † 5, 29 † 10, 39 † 16, 24 † 19, 21. Marc. 10, 21. Luc. 5, 23 † 14, 26 † 17, 33. Ioan. 12, 25.

Abnegatio omnium rerum. Gen. 12, 1. Deut. 33, 8. Rut. 2, 11. 2. Par. 25, 9 Matt. 4, 19 † 19, 21, 27. Mar. 1, 17 † 10, 28. Luc. 5, 11 † 14, 26 † 18, 22. 1. Cor. 7, 29. Ioan. 12, 25. Phil. 3, 7.

ABNER præfectus militum Saulis, creat Isboseth regem Israel. 2. Reg. 2, 8. paciscitur cum Dauid, 3, 12. occiditur à Ioab, 2. Reg. 3, 27

ABRA ancilla Iudith. Iudith 8, 32 † 10, 2. libertate donatur, Iudith 16, 28.

ABRAM filius Thare habet Sarai vxorem. Gen. 11, 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiẽte Domino, 12, 4. proficiscitur in Ægyptum, 12, 10. redit inde in Chanaã, 13, 1. Liberat Loth fratrem suum ex manibus hostiũ, 14, 14. accipit promissionem seminis, 15, 4 † 17, 16 † 18, 10. concumbit cum Agar. 16, 4. accipit promissionem seminis & signum fœderis, appellaturq. Abraham, 17, 5. orat pro Sodomitis, 18, 23, 28, 32 Isaac ei nascitur, 21, 2. paratus est offerre Isaac, 22, 9. mittit seruum qui quærat vxorem filio suo Isaac, 24, 4. moritur, 25, 8. commendatur. Eccli. 44, 20. appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium, Genes. 17, 5. Isa. 51, 2. Matth. 3, 9. Luc. 19. Ioan. 8, 39. Rom. 4, 11, 17, 18. † 9, 7. Gal. 3, 8. de ipso & eius semine vide Ios. 24, 3. Isa. 41, 8 † 51, 2. Ezec. 33, 24. 2. Esd. 9, 7. Matth. 8, 11. Act. 7, 2, 16. Hebr. 11, 17.

ABRAHÆ filij qui dicantur, Ioan. 8, 33. Rom. 9, 7. Gal. 3, 7.

ABSALON filius Dauid, 2. Reg. 3, 3. occidit suum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Gessur, 13, 37. reuocatur, 14, 21, 23. conatur patris occupare regnũ, 15, 6 concumbit cum patris concubinis, 16, 22. iuxta prophetiam. 12, 11. tribus hostis transfigitur à Ioab. 18, 14.

ABSTINENTIA à quibusdam cibis, Genes. 1, 29. 30 † 2, 17 † 3, 11 † 9, 4. Exod. 12, 9 *. † 13, 6 † 21, 28 † 22, 31 † 29, 34. Leuitic. 6, 24 † 7, 18 *. † 11, 4 *. † 17, 27 *. † 19, 7 † 22, 8 *. † 23, 14. Num. 6, 4 † 18, 10. Deuter 12, 16 † 14, 3 *. Tob. 1, 12. Iudith 12, 2. Dan 1, 8. 2 Mac-

† 4 chab.

Digitized by Google

chab.7,1. Matth.12,4. Mar. 2.23. Luc.6, 1. Act.15,29.

Abstinentia à vino, Leuit. 10,8 † 11, 34. Numer.6,3. Iudic.13,4,14. Iere.35, 6. Ezech.44,21. Lucæ 1,15.

Abstinendum à cibo & potu etiam licito propter scandalum alterius. 2. Machab.6,24. Rom.14,20,21. 1.Corinth 8, 13.

Abstinentiæ præceptum violare nolentes, Iere.35,6 *. 2.Mach.6,19 *. † 7,2. *

ABVSVS vestium, Isa.3,18.Ezech. 7,20. Esther 14,16. Matth.11,8.Mar.12, 38. Luc.7,25 † 16,19 † 20,45. 1.Tim.2, 9. 1.Pet.3,3.

ACCEPTIO personarum, vide Persona.

ACCEPTIO munerum, Exod.23. 8. Num.35,31. Deut.10,17 † 16,19 † 27, 25. 2.Par.19,7. Iob 15,34 † 36,18. Prou. 14, 20 † 15, 27 † 17,23 † 19, 6 † 22,9 † 28,21. Eccl.4,36 † 7,6 † 20, 31. Isa. 1. 23 † 5,23 † 33,15. Iudæ 16.

ACEDIA, 2.Reg.11*. Prouer.6,6. † 10,4,26 † 12,11 † 13,4 † 18,8 † 19,15, 24 † 20,4,13 † 21,25 † 24,30 † 26,13 † 28, 19. Ezec.16,49. Eccli.33,26. Rom 12,11.

ACHAB impius rex Israel, 3 Reg. 16,29,30 † 18 *. vincit Syrios 20,20,29. init fœdus cũ Benhadad rege Syriæ 20,34. exercet tyrannidẽ in Naboth, 3.Reg.21,2. traijcitur telo, & sanguinem eius canes lambunt, 22,38. secundum verba Heliæ, 21,19. filij eius pereunt, 4 Reg.10,7,11. secundum illud 3.Reg.21,21. 4.Reg.9,7.

ACHAIA, Actor.13,12,27 † 19,21. Roman.15,26. 1.ad Corinth.16,15. 2.ad Corinth.1, 1 † 9,2 † 11,10. 1.ad Thess. 1,7.

ACHAN lapidatur, Ios.7,25.1.Par. 2,7. in valle Acor, Ios.7,24 † 15, 7. Isaiæ 65,10. Osee 2, 15.

ACHAZ filius Ioatham, impius rex Iuda, 4.Reg 16 *. 2 Paral.28 *. Isaiæ 7 *. Matth.1,9. appellatur Eliezer, Luc. 3,29. Ezechias filius in regnum patri succedit, 2.Paral.28,27. Matth 1,10.

ACHIAS filius Achitob, sacerdos Domini, 1.Reg.14,3,18. appellatur Achimelech, 21,1.

ACHIOR dux Ammonitarum, Iudith 5, 5. traditur in manus filiorũ Israel 6,7. fit Iudæus, 14,6.

ACHIS rex Geth donat Dauidi ciuitatem Siceleg, 1 Reg.27,6.

ACHITOPHEL Dauidi à consiliis, adiqret Absaloni, 2.Reg.15,12. dat impium consiliũ, 16,21. suspendit se, 17,23.

ADAM creatur, Genes.1, 27. collocatur in paradiso, & ligni scientiæ vsus ei interdiciur, 2, 15. persuasione Euæ præceptum violat, & paradiso pellitur, 3, 6, 23. Osee 6,7. moritur 5,5. Rom.5,14 1. Corinth.15,22.

ADHORTARI ad bonum, Gen. 33,8 † 45,24. Ios.22,5. 2.Paral.30,6 † 32, 7. 2.Esdr.5,6,9. Act.11,23 † 14,21 † 20, 17 *. 1.Thessalon.5,11. Tit.2 *. † 3, 1. Heb.3,12.

ADONIAS affectat regnum patris sui, 3.Reg.1, 5. vxorem petit Abisag, & occiditur, 2,17,25,34.

ADONIBEZEC capitur, Iudic. 1, 6.

ADORATIO angeli & hominibus tributa, Genes.18,2 † 19,1 † 23, 12 † 27,29 † 33,3 *. † 42,6 † 43,26. Exod. 18,7. Num.22,31. 1.Reg.20,41 † 25,23 † 28,14. 2.Reg.9,6 † 14,3 *. 3.Reg.1,15, 12. Iudith 10,20. Esther.3, 2.Dan.2,46. Act.10, 25.

ADRAMELECH idolum, 4.Reg. 17,31.

Adramelech vsus subsidio fratris sui Sarasar, occidit patrem Sennacherib, 4.Reg. 19,37. Isaiæ 37, 38.

ADVENTVS Domini expectandus, Mat.24,42 † 25,13 † 26,40. Mar.13, 33. Luc.12,40 † 21,34. Rom.13,12. Eph. 6,18. Colos.4,1. 1.Thess.5,6. 1.Pet.4,7 † 5,8. Apoc.3,3 † 16,15.

ADVLTERIVM, luxuria, & fornicatio, Gen 6,2 † 19,5,31,33 *. † 38,15. Exod.22,16. Leuit.18 *. † 19,29 † 20,10, 15 † 21,9. Num.25,1,6. Deut. 22,13,22, 23 † 23,17. Iudic.19,2,25. 1 Reg. 2, 22 Tob 4,13. Prou.2,16 † 5 *. † 7,10 *. † 22, 14 † 23,27 † 29,3. Eccle.7,27. Eccli.23, 25 *. † 25,4. Ezech.22,10. Actor. 15, 20. Rom.1,26. 1 Corin.5,1 † 6,9,15 † 10,8. Ephes.5,5. Col 3,5. 1.Thess.4,3. 1.Tim. 1,10. Hebr.13,4.

Adulterium carnale & spirituale prohibetur, cõmittitur, & punitur. Gen 20, 2 † 26,7. Exod,20,15. Leu.18,8 † 20,10. Num.5,13. Deut.5,18 † 22,22,30 Iudic. 19,2. 2.Reg.11,2,4 † 12,1,9. Iob 2,15 † 31,1,9. Psal.72,27. Prou. 5,3,8,20 † 6, 2,32 † 7 *. Isaiæ 57,1. Ierem.2,36 † 3, 1 † 5,7 † 13,26. Osee 2, 4 † 4,2. Sapien. 3,16. Matth.5,27 † 1,3 † 19,9. Ioan.8, 3. 1.Corinth.6,10. 1.Thess.4,3. Heb.13, 4. Iacob.4,4.

ADVRAM, super tributa seu quæstor ærarius Dauidis 2.Reg.20,24. postea à tributis ipsi Roboam, lapidatur 3.Reg. 12,18.

ÆGYPTIACA captiuitas prædicitur, Genes.15,13. incipit, Exod.1,8,13. Act.7,18.

De Ægypto exitus, & liberatio Israelis promittitur, Gen.15,16 † 48,21 † 50,14. Exod.3,17 † 6, 6. adimpletur, & exeunt viri 600000. Exod.12,37, 51 † 13 *. 14 *. Numer.33,1. Deuteron.16,1. Osee.13,4 Mich.6,4.

In Ægyptum redire improbe flagitat Israeliticus populus, Exod.14,11 † 16,3 † 17,3. Num.11 5 † 14,4 † 20,3.

Contra Ægyptum prophetatur, Isaiæ 19,1,11,18 † 20,3. Ierem.43, 20 † 44, 30 † 46 *. Ezech.29 *. † 30 *. † 31 *. † 32 *.

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoriam reuocatur tãquam summum beneficium, Exod.20,2. Leuit.22,33 † 26, 13. Deut.4,37 † 5,6 † 7.8 † 8,14 † 16,6. Iudith 2,1,6,8. 1.Reg.10,18. 4 Regum 17,7. Mich.6,4.

Ægyptus affligitur plagis varijs, Exod. 7 *. 8 *. 9 *. 10 *. 11 *. vt prædixit Dominus, Exod.3,19.

Ægyptus expugnatur à rege Babyloniæ, 4.Reg 24,7. Ierem 46,2.

Ægyptij prodeunt in pugnam contra Iudam, 2.Paralip 12,2.

Ægypto potitur Antiochus, 1.Macha. 1,17. in Ægyptum fugit Christus Herodem, Matth.2,13.

ÆGROTATIO & morbus pœna peccati, Exo.15,26. Leu.26,16. Num.12 *. Deut.7,15 † 28,27, 60. 2.Reg.24,15. 4 Reg.5,27. 2.Paral.21,18. Ioan.5,14.

Ægroti visitandi sunt & consolandi, Gen.48,1. 4.Reg.8,29 † 13,14. Iob 2,11. Psal.40,4. Eccle.7,3. Eccli.7,38. Matt.25, 37,40. Ioan.11,3 † 12,9. 2.Cor.1, 4.

Quomodo se viri sancti in morbo & decessu ab hac vita habuerint, Gen.49 *. † 50,14. Deut.31,1,6. Ios.13 *. † 23 *. † 24 *. 1.Reg.12 *. 3.Reg.2,1,7. 2. Paral.32,24. Iob.4 *. Isai. 38, 1. 1.Machab.2,49,61.

ÆNEAS sanatur, Act.9,33.

AGABVS imminentem famem prædicit, Act.11,28. & Paulo manus iniijciendas, 21,11.

AGAG rex Amalechitarum capitur à rege Saule, 1.Reg.15,8. iubente Samuele occiditur, 15,33. iuxta prophetiam, Num 24,20.

AGAR ancilla Saræ parit Ismahelẽ, Gen 16, 15. expellitur cum filio suo, 21, 14 Galat. 4, 30 Agareni è sua terra per Rubenitas profiigantur, 1.Paral.5,19.

AGGÆVS prophetat Iudęis, Aggęi 1,3. 1.Esdr.5 *. † 6,14.

AGRIPPA audit Paulum, Actor. 26,2.

AHIAS propheta in Silo secat pallium in 12. partes, 3.Reg. 11, 30. malapredicit vxori Ieroboam, 14,6, 10. scripsit prophetias, 2 Paralip.9,29.

ACHIMELECH sacerdos dat Dauidi panes propositionis, 1.Reg.21, 6 & gladium Goliath, 21,9. transfigitur, 22, 18. appellatur Ahias 14,3 vocatur Abiathar, Mar.2,26.

AHIRA dux Nephthali, Num.1,15.

ALCIMVS periurus Iudæus adeptus est sacerdotium, 1.Machab.7,5,9.2. Machab.14,3,13. perit subita morte, 1. Machab.9,55,56.

ALEXANDER rex Græcorum, occiso Dario, regnum suum filijs diuisit, 1.Machab.1,7. vide Dan.7,6 † 8,8 † 11,4.

ALPHA & ω, principium & finis, primus & nouissimus est Dominus, Isai. 41,4 † 44,6 † 48,12. Apoc 1,8 † 2,8 † 21, 6 † 22,13.

ALPHÆVS, pater Iacobi Apostoli, Matth 10,3. Marc.3,18. Luc.6,15. Act. 1,13.

ALTARE holocausti, Exod. 27, 1 † 38,1. Num.7*. 2.Reg 24,25 3 Reg.18, 32. 4.Reg.16,15. 2.Paralip.15 † 4,1 † 15, 8. 1.Esdr.3,2. Ezech.43,13. 1.Machab.4, 47,53.

Altare incensi, Exod. 30,1,10 † 37, 25 † 40,10.

AMALECH filius Esau nascitur, Gen.36,12,16 pugnat contra Israel. Exo. 17,8. Num.14,43. Iudic.6,3. caditur, 7*. 1.Reg.14,48. funditus deletur, 1.Reg.15, 2,8. iuxta verba Exod. 17,14 Num. 24, 20. Deut.25,19.

AMAN postquam ad honores fuit euectus, fit lethalis hostis Iudæorũ, Esth. 3*. suspenditur, 7,10. eodem supplicio afficiuntur & decem filij eius, 9,13.

AMASA filius Abigail sororis Dauidis, 1.Paral. 2, 17. fit dux militiæ apud Absalonem, 2.Reg.17,25.

Post militię Dauidis præficitur, 19,13. tandem à Ioab per fraudem occiditur 20, 10. causa cædis ponitur 2.Reg 19.

AMASIA filius Ioas recenset populum,

Digitized by Google

pulum, 2. Paral. 25, 5. vlciscitur cædem patris sui, 4 Reg. 12, 21 † 14, 5. bello deuincit Edomæos, 14, 7. capitur, & occiditur, 14, 13. relinquit successorem filium Azariam regem, 15, 1. appellatur Leui, Luc. 3, 29.

AMICI veri & ficti, Deut. 13, 6 † 33, 9. 2. Regum 3, 27 † 13, 14 † 15, 19 † 20, 8. Psalm. 40, 10 † 54, 14. Prouerb. 14, 20 † 18, 24 † 27, 10, 19. Eccli. 6, 7 † 7, 20 † 9, 12 † 12, 14 † 22, 25 † 37, 10. Ierem. 9, 4 † 12, 6 † 41, 1. Daniel 11, 26. Mich. 7, 5. Matt. 10, 35. Luc. 12, 53. Ioan. 13, 18. 1. Thessal. 2, 14.

AMINADAB filius Aram, Matt. 1, 4. hunc Naasson filius eius in regno secutus est, Num. 1, 7 † 7, 12 † 10, 14.

AMMON filius Lot & filiæ eius, Gen. 19, 38. Ammonitæ prohibentur ab ingressu templi, Deut. 23, 3. 2. Esdr. 13, 1. cædũtur ab Israel, Iudic. 11, 32. 1. Reg. 11, 11. 2. Reg 8, 12 † 10*. † 12, 26. aduersus Ammon prophetatur, Psal. 82, 8. Iere 49, 1. Ezech. 21, 20 † 25, 2. Amos 1, 13. Sophon. 2, 8.

AMNON filius Dauid oppressit sororem suam Thamar. 2. Reg. 13, 14. vnde & ab Absalone fratre suo confoditur, 13, 28.

AMON filius Manasse rex Iuda, occiditur, 4 Reg. 21, 19, 23. ei in regno succedit filius Iosias 4 Reg. 22. 1.

AMORI filius Canaan, Gen. 10, 16. Amorrhęi non patiuntur Israelẽ per suos terminos proficisci, Num. 21, 23. Iudic. 11, 19.

AMRI impius rex Israel, 3. Reg. 16, 16, 17, 22, 23. contra Amri, Mich. 6, 16.

ANAMELECH idolum Sepharuaim 4. Reg 17, 31.

ANANIAS prophetat contra Ieremiam, Ierem. 28, 1.

Ananias cũ vxore Sapphira subitò moritur, Actor. 5, 5, 10.

ANATHOTH ciuitas Beniamin, Ierem. 32, 7. vbi & Ieremias est natus, Ierem. 1, 1 † 29, 27. & sacerdos Abiathar, 3 Reg. 2, 26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire, Ierem. 11, 21.

ANDREAS à Christo vocatur, Matt. 4, 18. Mar. 1, 16. Ioan. 1, 40.

ANDRONICVS vicauius Antiochi occiditur, 2. Machab. 4, 38.

ANGELI, horumq. ministerium & natura, Gen. 16, 7*. 18*. 19*. 21, 17 † 22, 11 † 24, 7 † 28, 12 † 31, 11, 65 † 32, 24 † 48, 16. Exod. 3, 2 † 13, 21 † 14, 19 † 23, 20 † 32, 34 † 33, 2. Num. 20, 16 † 22, 22. Ios. 5, 13. Iudic. 2, 1 † 5, 23 † 6, 11, 14, 20 † 13, 3, 6, 9. 1. Reg. 29, 9. 2. Reg. 14, 17 † 19, 27 † 24, 16. 3. Reg. 13, 18 † 19, 5. 4 Reg. 1, 3, 15 † 19, 35. 1. Par. 21, 15. 2. Par. 32, 21. Psal. 33, 8 † 90, 11 † 102, 20 † 103, 4 † 148, 2. Isa. 6, 6 † 37, 36. Dan. 3, 49 † 6, 22 † 8, 16 † 9, 21 † 10, 5, 10, 16 † 12, 1. Zach 2, 3 † 3, 6 † 4, 1 † 5, 5, 10 † 6, 2. Mal 2, 7 † 3, 1. Iud. 13, 20. Tob. 5, 27 † 6*. 9*. 12*. Tob. 7, 5 † 8, 3 † 10, 11 † 11, 2. Baruc 6, 6. 2 Mach 11, 8. Mat. 1, 20 † 2, 13, 19 † 4, 11 † 11, 10 † 13, 39, 49 † 16, 27 † 18, 10 † 22, 30 † 24, 31 † 26, 53 † 28, 2. Marc. 13, 32 Luc. 1, 13, 19, 28 † 2, 9, 15 † 12, 8 † 16, 22 † 22, 43. Ioan. 1, 51 † 5, 4 † 20, 12. Act. 1, 10 † 5, 19 † 6, 15 † 7, 30 † 8, 26 † 10, 3 † 11, 13 † 12, 7, 11, 23 † 23, 9 † 27, 23. Rom. 8, 38. Gal. 1, 8 † 3, 19 † 4, 14. Col. 2, 18. 2. Thes. 1. 7. 1. Tim. 3, 16 † 5, 21. Hebr. 1*. † 2, 2 † 12, 22 † 13, 2. 1. Pet. 1, 12 † 3, 22. 2. Pet. 2, 11. Iudæ 9. Apo*.

Angelorum ruina, Iob 4, 18 † 15, 15. Isa. 14, 9. Ezech. 28, 2, 14, 17. Ioan 8, 44. 2. Pet. 2, 4. Iudæ 6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Isai. 33, 7. Malac. 2, 7 † 3, 1. Matt. 11, 10. Marc. 1, 2. Luc. 7, 27. Gal 4, 14. Apoc. 2*. 3*.

ANIMÆ quorumdam piorum statim post mortem sunt cũ Christo, 2. Cor. 5, 8. Philip. 1, 24. Apoc. 14, 13.

Contra eos qui putant illas vsque in diem iudicij quiescere.

ANNA parit prophetam Samuel, 1. Reg. 1, 20.

Anna prophetissa laudat Dominum Deum, Luc. 2, 36.

ANNAS socer Caiphæ. Luc. 3, 2. Ioan. 18, 13. Act. 4, 6.

ANTICHRISTVS, & eius regnum, Isai. 11, 4. Ezech. 38*. 39*. Dan. 7, 7, 19, 24 † 8, 9, 23 † 9, 27 † 12, 1. Zach. 11, 15 Matth. 24, 24. Mar. 13, 6. Ioan. 5, 43. Actor. 20, 29. 2. Thess. 2, 3. 1. Tim. 4, 1. 2. Tim. 3, 2. 2. Pet. 2*. 1. Ioan. 2, 18, 22 † 4, 3. 2. Ioan. 1, 7. Iudæ 10. Apoc. 11, 7 † 12, 8 † 13*. † 14, 9 † 17*. † 19, 20 † 20, 2, 8.

ANTIOCHIA suscipit Apostolorum de Christo prædicationem. Act. 11, 19, 26 † 13, 1.

ANTIOCHVS Illustris proficiscitur in Ægyptum, 1. Machab. 1, 18. destruit templum, & subuertit ciuitatem Ierusalẽ, 1. Mach. 1, 23, 33. 2. Mach. 5, 16. erigit idolum super altare Domini, 1. Mach. 1, 57. moritur, 6, 16 2 Mach. 9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi fit rex, 1. Machab. 6, 17. cum exercitu tendit in Iudæam, 6, 31. non seruat Israeli fidem 6, 62. cæditur, 7, 4.

ANTIQVÆ viæ inquirendę & obseruandæ, & à nouis declinandum, Iere. 6, 16. Prouerb. 22, 28. Eccli. 8, 11 † 39, 1. Roman. 16, 17. Gal. 1, 6, 7, 8. 1. Timot. 6, 20. 2 Timot. 4, 3. 2. Pet. 3, 17. 1. Ioan. 2, 24. 2. Ioan. ver. 7. Iudæ. ver. 18, 19, 20.

APOLLO vir facundus, & Scripturarum peritus. Act. 18, 24. 1. Cor. 1, 12 † 3, 4 † 16, 12.

APOLLONIVS dux in Syria, 1. Mach. 3, 12 † 10, 69.

APOSTOLVS magnus est Christus, Hebr. 3, 1.

Apostoli eliguntur ex discipulis Luc. 6, 13 mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Iudæa, Mat. 10*. Luc 9, 24, 46. reuertuntur, 9, 10. mittuntur in vniuersum mũdum ad euangelizandum, Mat. 28, 19. Marc. 16, 15. Lucæ 24, 46. Ioan. 15, 16, 27 † 20, 21. Act. 1, 8 † 10, 42.

Apostoli vsi sunt membranis, seu libris, 2. Tim. 4, 13. hortantur ad studium legendi, 1 Tim. 4, 13, 15. Opifices autem qui noctes & dies alijs occupantur, iubẽtur non immiscere se ecclesiasticis rebus, Eccli. 38, 26, 37.

Apostoli & Prophetæ habuerunt spiritum Dei Exod. 4, 12. 2. Reg. 23, 2. Dan. 9, 10. Zach. 7, 7. Mat. 10, 20. Marc. 13, 11, Ioann. 14, 17. Acto. 1, 5. † 2, 4 † 4. 31 † 9, 17 † 19, 6. 1. Cor. 2, 12 † 12, 3. 2. Cor. 13, 3. 1. Thess. 4, 8. 2. Timoth. 3, 16. 1. Pet. 1. 11. 2. Pet. 1, 21.

APPARITIONES Dei, angelorum & hominum, Gen. 32, 14. Exod. 3*. Num. 22, 21. Ios. 5, 13. 1. Reg. 28, 11. Matt. 17, 3 † 28, 2, 9 Marc. 9. 3 † 16, 5, 9, 12, 14. Luc. 9, 30. † 24, 4, 15, 36. Ioann. 20, 12, 14, 19, 26. † 21, 1. Actor. 1, 10. † 16, 9. † 18, 9.

AQVA nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exo. 14, 22. Psal. 65, 6. Isaiæ 43, 2. Ionæ 2, 5.

Aqua nominatur persecutio, Psal. 68, 10. † 143, 7. Prou. 17, 14. Mar. 7, 25. Luc. 6, 48. Apoc. 12, 17.

Aquæ assimilantur cognitio Dei & dona Spiritus sancti, Isaiæ 11, 9. † 12, 3 † 35, 6 † 43, 20 † 44, 3. Ezech. 4*, Zachar. 14, 8. Ioann. 4, 10 † 7, 38.

Aqua benedicta. vide Benedictio.

ARAD rex Chananitarum pugnat contra Israel, Num. 21, 1.

ARAM, qui & Ram nominatur, filius Esron, genuit Aminadab, Ruth. 4, 19. 1. Par. 2, 10. Matt. 1, 4. Luc. 3, 33.

ARAN frater Abraham, & pater Loth, Genes. 11, 27.

ARCA Noe, Genes. 6, 14. † 7*. 8*. Sap. 10, 4 † 14, 6. Matth. 24, 38. Luc. 17, 27. Heb. 11, 7. 1. Pet. 3, 20.

Arca fœderis Domini paratur, Exo. 25, 19, 21. assumitur in castra contra Philistæos. 1. Reg. 4, 5. capitur, 4, 11.

Arca quid continebat, Exod. 16, 34. Deut 10, 2. † 31, 26. 3. Reg. 8, 9. 2. Par. 5, 10. Heb. 9, 4.

ARCHELAVS regnat loco patris sui Herodis, Matth. 2, 22.

ARIOLI & aruspices, Dan. 2, 2, 27, † 4, 6. † 5, 7, 11. Act. 19, 13. vide incantatores.

ARISTARCHVS socius S. Paulo & in itinere, & in vinculis Actor. 19, 29. † 20, 4. † 27, 2. Colos. 4, 10.

ARPHAXAD rex Medorum, a Nabuchodonosor victus, Iudith 1, 1, 5, 6.

ARSACES rex Persarum & Medorum superat Demetrium, 1. Macha. 14, 3.

ARTAXERXES rex Persarum recipit litteras plenas querelis aduersus Iudæos, 1. Esdr. 4, 7, 17. respondet, iubet ædificationem templi impediri, 4, 21. permittit Israeli ædificare templum, 1. Esdr. 7*.

ASA filius Abiam rex Iuda tollit idola 3. Reg. 15, 8, 12. subsidium quærit a Syris, & moritur, 15, 19, 24. Iosaphat filius eius rex post eum, 1. Par. 3, 10.

ASAPH cantor Dauidis, 1. Par. 6, 39. † 16, 5.

ASARHADDON, postquã pater eius Sennacherib cõfossus est, succedit in regnum 4. Reg. 19, 37. Isaiæ 37, 38.

ASENETH parit ipsi Ioseph Ephraim & Manasse, Gene. 41, 50 † 46, 20.

ASIA subijcitur Romanorum imperio 1. Mach. 8, 6

ASSVERVS rex Persarum instruit splendidam cenam, Esth. 1, 3. accipit Esth. vxorem, 2, 9, 17. relinquit Dartum filium suum successorem, Dan. 9, 1.

ASSVR filius Sem filij Noe constituit regnum Assyriorum, Genes 10, 22. 1. Paral. 1, 17.

Assur virga furoris Domini Isaię 10, 5. contra Assyrios prophetatur, Numer. 24,

Digitized by Google

84. Isaiæ 10, 5 † 14, 21 † 17, 3 † 30, 28, 31 † 31, 8.
Rex Assur expugnat Israelitas. & trãsfert in Assyriam, 4.Reg.15,29 *. † 16 *. † 17 *.expugnat ciuitates Iudę, 4.Reg.18*. 2.Paral.32 *. Ezech.36 *.
Assyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4.Reg.19,37. 2. Paral. 32, 21. Esaiæ 37,36. Eccli.48,24. 1.Mach.7.41. 2.Machab.8,19. Tob.1,21. Ionæ 2,5.
ASTHAROTH Iudic.2.13 † 10, 6. 1.Reg.7,3 † 12,10.
ATHALIA filia Amos regis Israel, 4.Reg.8,26.perdit totam fere regiam stirpem 11, 1. regnat sex annos in Iudæa, 2. Par.22,12. interimitur, 4.Reg.11,16.20.
ATHENOBIVS mittitur ad Simonem, 1.Mach.15,28.
AVARITIA, Ios.7,20. 1.Reg.8,3 † 25, 3, 10. 3.Reg.21,2. 4.Reg.5, 20,22. Psalm. 36, 16, 21. Prouerb.1,19 † 11,28 † 12, 27 † 15, 6, 16,27 † 28,16, 22 † 30,15. Eccle.2.26 † 4,8 † 5,9 † 6,1. Esa.5,8 † 56, 11. Iere.6,13 † 8,10. Ezech.22,13. Amos 8,4. Mich.6,10. Abac.2.9. Eccli.14,3 † 31, 3 † 41,4. 2.Mach.4,50 † 10,20. Matth.6, 19 † 26,14,46 † 27,3. Marc.8,36. Luc.12, 15. Ioan.12,4. Actor.5,1 † 8,19 † 24, 26. 1.Cor.6,10. Ephes.5,3. Philip.4,11. Col. 3,5. 1.Timoth.6,9.ad Titum 1,7,11.Heb. 13, 5.
AVDIENDVM verbum Dei, vide Verbum Dei.
AXA filia Caleb traditur Othonieli in vxorem, Ios.15,17. Iud.1,13.
AZARIAS filius Amasiæ rex Iuda fit leprosus, 4.Reg.15, 5. 2.Paral. 26, 19. reliquit filium Ioatham regem, 4.Reg.15, 32. 1.Par.3,12. appellatur Ozias, 2.Par. 26,19. Matth.1,9. Matthat. Luc.3, 29.
Azarias propheta mittitur ad regem Asa. 2.Paral.15,2.

B

BAAL idolum Samaritanorum, 3. Reg.16,31. altare Baal destruitur, Iudic.6,25,30. Sacerdotes Baal occiduntur, 4.Reg.18,40. 4.Reg.10,25 † 23,5.
BAANA & Rechob suspenduntur, 2.Reg.4,12.
BAASA impius Rex Israel, pugnat contra Asa regem Iuda, 3.Reg.15,16*.cũ omni progenie sua extirpatur,16,4,11.secundum verbum Iehu, 16,1,2,3.
BABYLONICA captiuitas 70. annorum prædicitur, Leuit.26,31. Deuter. 4, 26 † 28, 36, 49. 4.Reg.20,17. Esa. 5,13,19. Ierem.13, 19, 24 † 16,9 † 20,4,6 † 25,8. Ezech.7 *.12 *. 22,5. Mich.3,12 † 4,10. Abac.1,6. Baruc.6,1.
Babylonicæ captiuitatis initium, 4.Regum 34 *. 25 *. 2.Paral.36 *. 3. Esdr. 1, 40,52.
Finis captiuitatis promittitur & prophetatur, Leuit.26,42. Deuter.4.29 † 30, 2. 3.Reg.8,33.2.Paral 6,24,37. Esaiæ 14, 1 † 40,1 † 48, 20. Ierem. 12, 15 † 46, 45 † 24,5 † 25, 12 † 29, 10 † 30 *. † 31, 9 † 32,37 † 16,27. Ezech.11.17 Dan.9.2,25. Baruch 6,2. Liberatio fit 1.Esdr.1 *. 2 *. 3.Esdr.2,1.
Babylonicæ captiuitatis causa, 4. Reg. 17,7,13,18. contra Babylonem, Psal.136, 8. Esaiæ 13 *. † 14, 2, 4 † 21, 2, 9 † 47 *. Ierem.25, 12 † 50 *. 51 *. Baruch 4, 27. Apoc.14,8 † 16,19 † 17 *.18 *.
BACCHIDES dux Demetrij, 1. Machab.7, 8. occidit Iudam ex præcepto Demetrij, 9, 18.
BALAAM conducitur ad maledicendum Israel, Num. 22 *. † 23 *. docetur à Domino quid illi loquendum sit, 23,5,26. Balaam doctrina, 2.Petr.2, 15. Apocal.2,14.
BALAC rex Moabitarũ mittit nuntios ad Balaam, Numer.22,5. Iosue 24,9. vide Iudic. 11, 25. Michæa 6,5. Apocal. 2,14.
BALTHASAR videt manum scribentem, Daniel 5,5. occiditur, & regnum eius delabitur ad manus Darij, 5, 30 † 6,1.
BANAIAS dux Cerethi & Pelethi, 2.Reg. 20, 23. Dauidi à consilijs 23, 23. 1.Paral.11,25. postea præfectus militum Salomonis, 3.Reg 2,35.
BAPTISMVS à Christo præceptus, Matth.28, 19. Marc. 16, 16. Ioan. 3,5.
Baptismum docuerunt Apostoli, & administrarunt, Act.2,38,41 † 8,12,36 † 9, 18 † 10, 47 † 16,15, 33 † 19, 4 † 22,16. Rom.6,3. 1 Cor.1,14. Gal.3,17. Ephes. 4,5. Hebr.6,2.
Baptismus saluat, 1.Petr.3,21. baptismus est lauacrũ regenerationis, Tit.3, 5.
Baptismus tollit omnia peccata, Gen. 17,14. Esaiæ 44,3. Ezech. 36,25. Zach. 13,1. Matth.18, 14 † 28,19. Marc.1, 4. † 16,16. Ioan.1,33 † 3,5. Act.2,38 † 8, 12,38 † 16,33 † 18,8. Rom.6,3,4,5,* *. 1.Cor.6,11. Ephes.5,26. Colos.2,11 *. Tit.3,5 *. Hebr.10,22. 1.Petr.3,21.
Baptismus non est iterandus, Ephes.4, 5. Hebr.6, 6 † 10,26. Idem declarat ipsius figura, Genes.17,14. 1.Cor.10,2.
Baptismus Ioannis, Matth. 3,6 † 21, 25. Marc.1,4 † 11,30. Luc. 3,16 † 7,29 † 20,4. Ioan.1.25,33 † 3,23. Actor. 1, 5 † 11,16 † 13,24 † 19,3.
Baptismus pœnitẽtiæ prædicatur, Mar. 1,4. Luc.3,3. Act.2, 38 † 13,24 † 19, 3. Rom.6,3. Col.2,12.
Baptismi nomine significatur passio, Matth.20,22. Mar.10,38. Luc.12,50.
Baptismus in Spiritu sancto & igne. Matth.3,11. Mar.1,8. Luc.3,16. Ioan.1, 33. Act.1,5 † 2,4 † 11,15.
BAPTIZANDI sunt paruuli, Genes.17,14. Exod. 4,24, 25,26. Matth. 11,28 † 18,14 † 19,13. Mar.10,14. Luc. 18,15. Ioan.3.5. Act.2.39,41 † 16,15,33 † 18,8. 1.Corinth.1,16 † 10,2 † 15,22. 1. Timoth.2,4.
Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum illuminari, Hebr.6, 4. aliquando per Renouari, Heb. 6, 6.
Baptizatus Christus, Matth.3,15. Mar. 1,9. Luc. 3, 21. in baptizatum delabitur Spiritus sanctus, Matth. 3, 16. Mar.1,8. Luc.3,21. Ioan.1,33.
Baptizat Christus per discipulos, Ioan. 3,22 † 4,2.
Baptizata integra domus, 1.Cor.1,14. Act.16,15,33 † 18,8 † 16,33.
Baptizati accipiunt Spiritum sanctum, Act.2,38 † 19,3 Induunt Christum Galat. 3, 27 in morte ipsius baptizantur, Roman. 6, 3. in vnum corpus baptizantur, 1.Corinth. 12,13,27.
Baptizatus Simon Magus, Act.8,13.
Baptizatus Eunuchus, Act.8,38.
Baptizatus Cornelius gentilis. Actor. 10,47.
BARIEHV à Deo per Paulum vsu oculorum priuatur. Act.13.11.
BARNABAS ponit pretium agri ante pedes Apostolorum, Act.4,37.ducit Paulum ad Apostolos, 9,27. mittitur Antiochiam, 11,22. redit in Ierusalem, 11, 30. iterum recepit se Antiochiam cum Paulo 12,25.
BARABBAS latro dimittitur, Mat.27,26. Marc. 15,15. Lucæ 23, 25. Ioan.18,40. Act. 3,14.
BARTIMÆVS visu donatur Mar. 10,46,52.
BARVCH filius Neriæ, Ierem.32. 12. dictante Ieremia scribit librum, qui comburitur, 36 *. conscribit alium, qui populo prælegitur 45,1. Baruch 1,3.
BARZELLAI prouidet regi Dauid de cibis, 2.Reg.17,27. deducit eum vsque ad Iordanem, 19,31 *. Dauid præcepit vt filijs Barzellai benefiat, 3. Reg. 2, 7.
Barzellai quoniã suæ genealogiæ scripturam demonstrare non poterat, reijcitur à Sacerdotio, 1.Esdræ 2,62. 2. Esdræ 7, 64.
BASEMATH filia Salomonis, vxor Achimaas, 3.Reg.4,15.
BATHVEL filius Nachor pater Rebeccæ, Gen.22,23.
BEATITVDO seu beatorum gaudium, & vita æterna, Sapien.3,7 † 5,1,16. Esaiæ 25,9 † 30,29 † 49,20 † 60 * 64, 2. Ier 31,3,8,13. Dan.12,13. Mat.13,43 † 19,28 † 25 *. Marc.12,25. Luc.9,33 † 16, 22 † 22,29. Ioan.16,20 † 17,2,24. Rom. 8,30. 1.Cor.2,9 † 15,41. 2.Corinth. 12, 3. 2. Timoth. 4, 8. 1. Petri 1,4,8 † 5, 4. Hebr.10,35 † 12,23. Iac.1,12. Apoc.2*. 3*. 7,9,15 † 14,1 † 21 *. 22 *.
Beatitudo quomodo comparetur, Esa. 25,9. Matth.20,23 † 25,34. Marc.10,40. Ioan. 3,15,16,36 † 5,24 † 20,29. Act.2, 21 † 15.11 † 16,31. Rom.1,16 † 10, 4. Ephes.1,13 † 2,6. 1.Thessal.5,9. 2.Thessal.2,13. 2.Timoth.1,9. Tit.1,1 † 3,5. 1.Pet.1,9. Heb.5,12.
BELIS & Draconis historia, Dan. 14 *.
BELLVM est pœna peccati, Leuit. 26,24. Deut.28, 36,49. Iudic.2,13 † 3, 1 8 † 4,1 † 6,1 † 10,6 † 13,1. Esa.5, 25. Ier.5,15.
In Belli necessitate quomodo se quis habere debeat, Exod.17,8,12. 1.Reg.17, 20*. 2.Paral.12,2,6 † 14,9.12 † 18*. 20, 1 † 32,1,6. Iudith 6,9*. 1.Machab.3,16, 20 † 4,7,10 † 7.41,45. 2.Machab.8,16, 19. Deus pugnat pro suis, Exod. 14,13. Deut. 1, 30 † 3,22. 1. Regum 17,46. 2. Paral.20,15. Psalm.17,35 † 143,1. Esaię 30,15. Quære Victoria.
Bellãdum armis quoque spiritualibus, Rom.13,12. 2.Corinth. 10,4. Ephes.6, 11. Galat. 5,17.
Bellum quibus de causis susceperint olim fideles, Genes.14, 14. Iudic. 9, 27 † 20*. Iosue 10,1,7. 1.Reg.30,1,8.
BENEDICTIO qua homo homini benedicit, Genes. 14, 19 † 27, 4 *. † 21,4

Digitized by Google

† 28,4 † 48,9. Exod. 12,32,39,43. Leuit. 9,22. Numer. 24,9*. Deuter. 10,8 † 33,1. Iosue 8, 33 † 14, 13 † 15, 19 † 22, 6. 1. Reg. 2,20. 2. Reg 6, 18 † 13, 26 † 14, 22 † 19,29. 3. Reg. 1, 47 † 8,14. 4. Reg. 10, 14. 1. Paral. 16, 2. 2. Paralip. 6, 3. Iudith 15,10. Psal. 117,26 † 128, 8. Prouerb. 27, 14. 1. Machab. 2, 69. Luc. 2,34 † 6, 28. Roman. 12,14. Hebr. 7,2.

Benedictio qua creaturæ consecrantur & sanctificantur, Exod. 28,2 † 29, 6, 27. Leuitic 21,10 † 22,2 † 27,28,29,30. Numer. 5, 17 † 31,6. Iosue 6,24. Iudi. 17,3. 1. Reg. 21,5. 1. Par. 18,11. 3. Esdr. 1, 41. 1. Timoth. 4,5 *. Hebr. 9,2,3. Hinc consecratio Sacerdotum, vestium, altarium, templorum, cereorum, aquæ lustralis, & cetera.

BENHADAD seruat fidem & pactum cum rege Asa, 3. Reg. 15,20. obsidet Samariam, 20,1. 4. Reg. 6, 24. ægrotat & moritur, 8,7. 15.

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4. Reg 3,24. subijcit sibi Israelem, 13,3.

BENIAMIN filius Iacob nascitur, Gen. 35,16.

BENIAMITÆ abuntuntur vxore Leuitæ, Iudic. 19,25. puniuntur, 20,41.

BESELEEL insignis artifex, Exo. 31,1 † 35,30.

BESTIÆ & bruta animantia non erudeliter tractanda, Gen. 33,13. Exod. 23,12. Num. 22, 23,28. Deut. 5,14 † 22, 10. Prou. 12,10. Eccli. 7,24.

BETHSABEE filia Eliam vxor Vriæ a Dauid cognoscitur, & parit. 2. Regum 11,4,27. puer ægrotat & moritur, 12,15,18. fit vxor Dauidis, parit et Salomonem, 12,24. 1. Par. 3,5. Matth. 1,6.

BETHSAIDA vrbs natiua Andreæ & Philippi, Ioan. 1,44 † 12,21. deploratur, Mat. 11,21. Luc. 10,13.

BETHSAMITÆ grauiter puniuntur, 1. Reg. 5,19.

Bona opera pietasque vera in Deum commendantur, Exod. 19, 5 † 20* † 23, 19,25. Deut 5, 6,1 ,16 † 10, 12. Iosue 22,5. 1. Reg. 15,22. Psalm. 2,10 † 39,7 † 49,14. Prou. 3,1 † 14, 31 † 1,3. Esaiæ 1, 16 † 58,6. Iere. 22,3. Ezech. 18,6. Hose. 6,11. Mich. 6,8. Zach 7,9 † 8,16. Eccli. 35,12. Matt. 5,24,29,39. Luc. 1,75 † 3, 11. Ioan. 12,26. Roman. 12 *. 13 *. 14, 17. Philip. 3,3. Iac. 1,27. vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei erga suos, Gen. 18, 26,30. Exod. 6,1 † 9,26 † 11, 7 † 20,6 † 34,6. Numer. 20,8. Deut. 4, 29 † 5,10 † 7,9 † 10,18 † 28,1 † 30,3 † 32, 10. 2. Reg. 7,12 † 12, 13 † 24, 14. 3. Reg. 8,23. 4. Regum 20,5. 2. Esdr. 9,8. Sapien. 11,24. Eccli. 2,12 † 18,1. Psal. 31,5 † 35, 7 † 36,25 † 85,5 † 102 *. † 135*. † 144, 8. Esaiæ 30,18 † 54,5,7 † 55,7. Ierem. 12, 35 † 18,8. Ezech. 18, 27 † 33, 15. Hose. 2,21. Ioel 2,13. Ionæ 4,2. Matth. 11, 28 † 18, 19. Luc. 1, 30 † 6,36 † 15, 20, 27 † 23,43. Rom. 11,4, 31. 2. Corinth. 1, 3. Ephes. 2,4. 1. Timoth. 1, 13, 16.

C

CÆCITAS tum corporis, tum animi, Genes. 19, 11. Deuter. 28,28. 4. Regum 6,18. Psal. 68, 24 † 145,8. Esaiæ 6, 10 † 42, 7, 16, 18 † 35, 5 † 29,18 † 43, 8 † 56,10 † 59,10. Sapien. 2,21. Tob. 2, 11. 2. Machab. 10,30. Matth. 15,14. Mar. 8,18. Luc. 4, 19. Ioann. 9,1,4 † 12, 40. Act. 9, 8, 18 † 13, 11. Rom. 1, 21 † 11, 10. 2. Cor. 4, 4. Ephes. 4,18. 2. Pet. 1,9. 1. Ioan. 2,11. Apoc. 3,17.

Cæci illuminantur. Tob. 11,15. Matt. 9,30 † 20,34. Marc 8,25 † 10, 46. Luc. 18,35. Ioan. 9,7.

CÆRIMONIÆ Ecclesiasticæ, seu cultus externus, Genes. 8,20 † 14, 18 † 15,9 † 17,10 † 22 *. † 26,5 † 28, 11 † 33,20 † 43,4,26. Exo. 12*. † 18,20 † 19*. Leuit. 8,34 † 9*. † 10,19 † 12 *. † 14*. † 23*. † 24*. Numer. 1,50 † 4*. † 5*. † 6*. † 7*. † 8*. † 9*. † 15*. 1. Paral. 23 *. 1. Esdr. 6 *. Matth 2,11.

Cærimoniæ seu ritus certi in orando, 3. Reg. 8,22,54 † 17,21 † 18,42. 2. Paral. 5,12*. Matth. 2,11 † 26,39. Marc. 14,35 Lucæ 22,41. 1. Corinth. 11,4*. 1. Timot. 2, 8.

CAIN primus filius Adam nascitur, Gen. 4,1 occidit suum fratrem Abel, 4,8. Sap. 10,3. 1. Ioan. 3,12.

CALEB filius Hesron, 1. Par. 2, 18. explorator terræ Canaan. Num. 13,8,31 † 14,6,24,30,38.

Postulat, & consequitur terrã Hebron, Ios. 14,6,9,13 † 21,12. Iudic. 1,20. 1. Paral. 6,56.

CALIX iræ & furoris, Esaiæ 51,17. Ierem. 25,15. Psalm. 59,5 † 74,9. Apoc. 16,19.

Calix passionis, Matth. 20,22 † 26,38. Marc. 10,38. Luc. 22,42. Ioan. 18,11.

CAMOS, vide Chamos.

CANA ciuitas Galilææ, vbi Christus aquam in vinum mutauit, Ioann. 2, 7.

CANAAN filius Noe maledicitur, Gen. 9, 25 † 10,1,6. Iaus terræ Canaan, Deuteron. 11,10. Terra Canaan promittitur Abrahamo & eius semini, Genes. 12,7 † 13,15 † 15,18 † 17,8 † 26,4 † 35, 12. Exod. 3, 8,17. Leuit, 20,24. Deut 9, 6. datur, Iosue 13,6. quam ob causam Deus Cananæos expulerit, Leuit. 18,25. Deut. 9,4 † 18,12 † 20,17, quam obrem paulatim & nõ simul illas nationes profligauerit, Exod. 23, 29. Deuter. 7, 22. Iudic. 2,23 † 3,1. descriptio & diuisio terræ Canaan, Genes. 10,19. Exod. 23, 31. Numer. 26,52 † 33,54 † 34*. Iosue 13*. † 14*. † 15 *. † 16*. † 17*. † 18*. † 19*. Ezech. 47,13,21.

Cananææ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matt. 15,28.

CAPHARNAVM, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Iesus prædicare, Mat. 4, 17. Luc. 4,31. curat ibidem seruum Centurionis, Matth. 8,13. appellatur ciuitas eius, 9, 1. increpatur, 11, 13.

CAPTIVOS inuisere, Genes. 14. 14. 1. Regum 30,9. Tob. 1,15. Iere. 38,9, Matth. 25,37. Act. 12,5. 2. Timoth. 1,16 Hebr. 13,3.

Captiuos non deserit Deus, Gen. 39,21. Sap. 10,13. Esa. 42,7. Actor. 5,18 † 12,17 † 16,25.

Carnem suam crucifigere quomodo quisque debeat, Eccli. 19,1. Rom. 6,12 † 8,12,13,14. Galat. 5,16. Ephes. 4, 22 † 5,3. Tit. 2,12. 1. Pet. 2,1 † 4,2,6. Hebr. 12,1.

CASTITAS cœlibum præfertur castitati coniugali, Psalm. 44,15. Sap. 6, 20. Matth. 19,12 † 22,30. 1. Cor. 7, 25, 32,34,38*. Apoc. 14,4.

Castitas hæc consulitur vt perfectio euangelica, Matth. 19,12. 1 Corint. 7,25.

Castitatis laus, 1. Reg. 21,5. Tobiæ 6. 16*. Iudith 15,11 † 16,26. Psalm 44,15 Prou. 22,11. Sap. 3,13,14 † 4,1,2 † 6,20. Eccli. 6, 28 † 26,20. Esaiæ 7,14 † 56,3, 4,5*. Zach. 9,17. 2. Machab. 14,38. Mat. 5,8,48 † 19,12 † 22,30*. † 25,1. Luc. 1, 27 † 20,34. Act. 24,25. Rom. 2,7. 1. Cor. 7,25*. 2. Corint. 6,5 † 11,2. 1. Timot. 2, 2 † 3,2 † 4,12 † 5, 2. Tit. 1, 8 † 2,5. Apoc. 14,4.

CAVENDVM à pseudoprophetis, Matt. 7,15. Marc. 8,15 † 13, 6. Lucæ 17,23.

CAYPHAS summus Sacerdos consilium dat contra Christum, Ioan. 11, 49 † 18, 14. prohibet Apostolis ne prædicent, Act. 4,18.

CEPHAS, vide Petrus.

CEREORVM & lampadũ in templis vsus, 2 Paral. 4,20.

CERTI non sumus de accepta peccatorum remissione, vel vita æterna consequenda, Eccle. 9,1,2. Eccli. 5,5. Rom. 8,17 † 11,20. 1. Cor. 4,3,4,5 † 9,27 † 10, 12. Philip. 2,12 † 3, 11,13. 1. Timoth. 1, 19. 2. Pet. 3,17. Hebr. 3, 14 † 4,1.

CHAMOS, siue Camos, idolum Moabitarum, Numer. 21,29. huic Salomon ædificat templum, 3. Reg. 11,7. destruitur 4. Reg. 23,13.

CHARITAS virtus fide præstantior, Prouer. 10,12. Matth. 22, 38 † 25*. vbi à nuptijs excluduntur non habentes oleum charitatis, Mar. 12,33. 1. Cor. 12, 31 *. † 13, 1, 8,13 *. Colossenses 3, 14. 1. Tim. 1,5. 1. Petri 4,8. 1. Ioan. 4,16.

Charitas fraterna, Gen. 13,8. Leuitic. 19,18. Deut. 22,1. 1. Reg. 18,1. Eccli. 25, 2. Psalm. 132,1. Prouerb. 10,12. Matt. 7, 3 † 19,19 † 22,38. Ioan. 13, 14,34 † 15, 12. Rom. 12,10 † 13,9. 1. Cor. 13 *. Gal. 5,14. Ephes. 4,15 † 5,1. Philip. 2,2. Col. 3,13. 1. Thessal. 4,9. 1. Timoth. 1,5. Heb. 13,1. 1. Petri 4,8. 1. Ioan. 3,23 † 4,7. Diligendi etiam inimici, Exodi 23,4. 1. Reg. 24,5,7 † 26,5 † 30,11. 2. Regum 19,19. 4. Regum 6,21. Iob 31,29. Prouerb. 25, 21. Matth. 5,44. Lucæ 6,27,35 † 23,33. Actor. 7,60. Rom. 12,20. vide Dilectio.

CHOREAS ducere, Exod. 32, 6, 19. Iudic. 11,34 † 21,21. 2. Regum 6,14. Psalm. 149,3 † 150,4.

CHRISTVS Iesus verus Deus & homo promittitur, Genes. 3,15 † 12,3 † 17,19,21 † 22,18 † 26,4 † 28,14 † 49,10. Num. 24,17. Deut. 18,18. 1. Reg. 2 10,35. 2. Reg. 7,13. Psal. 2 *. 21 *. 109,1. Esa. 7, 15 † 8,3 † 9,6 † 11,1,10 † 28,16 † 40, 9 42,1 † 45,1 † 46, 13 † 49,1,6,10 † 50, 5 † 52,10 † 59, 20 † 53 *. † 60,1 † 62, 11. Ierem. 23,5 † 30,9 † 33,15. Ezech. 17,22 † 34,11,15,23 † 37,24. Dan. 7,13 † 9,24. Mich. 5,1. Agg. 2,8. Zachar. 2,10 † 3,8 † 9,9. Malac. 3,1.

Christus secundum promissum Dei patris primum in tempore propter nos verus homo factus, & nobiscum conuersatus, Ioan. 1,14. Deus in carne manifestatus est, 1. Tim. 3,16. 1. Ioan. 4,2. Deus

Digitized by Google

misit Filium suum in similitudinem carnis peccati, Rom.8,3.

Christus est verus Dei Filius, Matth.3, 17 † 14,33 † 17,5. Marc.1,11 † 5,7 † 9,7 † 15,39. Lucæ 1,31.† 3,22.† 9,35.Ioan. 1, 34, 49. † 6,69. † 9, 36 † 11,27 † 19, 7. Rom.1,4 † 8,3 Heb.1, 2 † 5,8 † 6,6 † 7,3 † 10, 29. 2. Petri 1, 17. 1. Ioan. 3, 8 † 4, 9 † 5, 20.

Christus conceptus de Spiritu sancto, Matth.1,20.Luc 1,35.

Christus natus ex Maria virgine, Mat. 1, 25. Lucæ 1,31 † 2,6,11. Gala.4,4. Iesaiæ 7,14 natus in Bethleem, Matth.2,1.Lucæ 2,6.11.Ioann.7,42.Michæ.5, 1.

Christus sine peccato, Isaiæ 53, 12.Io. 8,46.2. Corin.5.21 1. Petri 2,22. 1. Ioan. 3,5.Hebr.4,15 † 7,26. circumciditur, Lucæ 2,21. baptizatur in Iordane, Matth. 3, 16. Marc. 1, 9 Lucæ 3, 21.

Christus manifestatur & demonstratur certis testimonijs, Matth.1, 1, 16, 23 † 3, 11 † 8,29 † 11,5 † 16,16 † 17, 5 † 22. 44 † 26,64 † 27,53. Mar.9, 7 † 15,39, Lucæ 1,41,31 † 2,10,16 * † 9, 29 † 22, 68. Io. 1,14,29,32,49 † 2,11 † 3,2,13,16,35 † 5, 39 † 6,69 † 7, 40 † 9,35 † 10, 7, 24, 36 † 11,27, 41 † 12,37 † 14 *. † 15,25 † 17, 1 † 20,28.Roman.1,2 † 8,3 † 9,5.2.Cor.5, 19.Galat.4,4.Philip.2,6. Col.2,9. 1. Tim. 3, 13. Tit. 2, 11. Hebr. 1 *. † 5 *. 1.Ioan. 5, 20.

Christus est agnus Dei, Isai. 53, 7. Io. 1,29.Actor.8, 31. 1. Corinth. 5, 7. Apoc. 5,6,12 † 7,9,17 † 13,8 † 14,1,8 † 17, 14.

Christus est dominus dominantium, & rex regum, Ezech. 37, 24. Psalm. 2, 6 † 24,7. Colos. 2, 10. 1. Timoth. 6, 15, Apoc.1,5 † 17,14 † 19, 16 Christus est imago Dei, Sapien.7, 26. 2. Corinth. 4, 4. Hebr. 1, 3.

Christus est lux gentiũ & totius mundi, Isaiæ 2,5 † 9,2 † 42,6 † 49,6 † 60,1, 19.Matth.4, 16.Lucæ 2,32.Ioan.1, 4 † 3, 19 † 8,12 † 9,5 † 12,35,46.Actor.13,47. 1.Ioan.1,5 † 2, 8.Apoc. 21,23.

Christus verus pastor, Isaiæ 40, 11. Ezec.34 *.† 37,24 Mich. 5, 3. Zach. 13, 7. Matth.26,30. Marc. 14, 27. Ioan. 10, 11. Hebr.13,20. 1.Petri 2, 25 † 5,4.

Christus docuit & prædicauit. Matt.4, 17 † 5 *. 6 *. 7 *. Marc.1, 14.Lucæ 4, 15. † 6,20 *. curauit omnem infirmitatem, Matt.4,23 † 8 *. † 9,2,20,28. Marc.8,23. Lucæ 17, 12.

Christus est transfiguratus, Matth. 17, 2. Mar 9,2. Lucæ 9, 29.

Christus per proditorem traditur, quæ se Iudas.

Christus passus est, Psal. 21*. Isaiæ 53*. Dan.9,26. Matth.16, 21 † 17,12,22 † 20, 18,22 † 26,37,66 † 27 *. Marc.8,31 † 9, 31. Lucæ 17,25 † 18,31 † 23 *. Ioan. 18, 28 † 19 *.Acto.3,18 † 8,32 † 17,3.Rom. 8, 32. 1. Petri 2, 21 † 4, 1. Hebr. 2, 18 † 13, 12.

Christus est crucifixus, Matth. 27, 35. Mar.15,24. Luc.23,32.Ioan.19,18.Act.2, 23 † 4,10.1. Corint.2,2.2. Cor.13,4.

Christi passio prædicta & præfigurata est, Gen.22,2.Num 21,8. Psal. 21 * Isaiæ 53 *. Dan. 9,26. Matt.20, 22. Ioan 3,14, 16. † 8,28 † 12, 32.

Christus mortuus est & sepultus propter peccata nostra, Matt.27,49,58. Mar. 15,37,42.Lucæ 23,45,49. Ioan.19,30,40. Act.13,29. Rom.5, 6 † 6,10 † 8,34 † 14, 9.1.Corint.15,3.2. Corint.5,15.1. Thess. 5, 10. vt prædixerat futurum, Matth.16, 21 † 20, 22.

Christus tertia die resurrexit a mortuis, Psalm.15,10. Matth.28, 6. Marc.16, 6, Lucæ 24,5. Ioann. 20,9. Act.2, 24. 31 † 10, 40 † 13, 30 † 17, 31. Roman. 4, 25 † 8, 34 † 14, 9. 1.Cor. 15, 4, 12. 2.Tim 2, 8. idque prædictum & præfiguratum est, Psalm. 15, 10. Ionæ 2, 1. Matt. 12, 40 † 16, 21 † 17, 22 † 20, 22. Marc. 8, 31 † 9, 31 † 10, 34. Lucæ 11, 30 † 18, 33. Ioan. 2, 19.

Christus ascendit in cælum, Marc 16, 19.Lucæ 24,51.Ioann.3,13 † 6,62.Act.1, 9.Ephes. 1,20 † 4,8.1.Petri 3,22.Hebr.4, 14. Psal.67, 19.

Christus est Deus & Dei filius a principio & ab æterno, Ioan.1,1 † 8,58 † 17. 5,24.Michæ.5,2. Prouer. 8, 22. Colos.1, 16. Heb. 1, 2.

Christus mediator, reconciliator & aduocatus, Ioann. 6, 44, 65 † 10, 7 † 14,6. Actor.4, 12.Roman. 3, 25 † 5, 2 † 8, 34. Galat.3,20. Ephes.2, 14 17. Colos.1,19. 1.Timot.2,5.Heb 7.25 † 8,6 † 9,15 † 12, 24.1.Ioan.2,1 † 4, 10.

Christus sedet ad dexteram Dei patris, Psalm.109,1.Matth 22, 44. Marc. 16,19. Lucæ 22,69. Actorum 7, 56. Rom.8, 34. Ephes.1,20.Colos.3,1,1 Pet.3,22. Heb.1, 13 † 10,12 † 12, 2.

Christus venturus est iudicare viuos & mortuos, Psalm.95,13.Matth.16,27 † 24, 30 † 25,21.Lucæ 17,24,30 † 21, 25. Ioan. 5,22.Actor.1,11 † 10,42 † 17,31 Rom.2. 16.2.Corinth.5,10.1.Thess.4,16. 2.Thess. 1,7.2.Tim.4,1.1.Pet.4,5.Heb.9,28. Iudæ 14. Apoc.1,7 † 20, 11.

Christo omnia tradita sunt a Patre, & subiecta, Matth.11,27 † 28.18.Lucæ 10, 22.Ioann 3,35 † 17, 2. Ephes.1, 22.

Per Christum cuncta sunt creata, Psal. 32,6. Ioann. 1, 3. Ephes. 3, 9. Col.1, 15. Hebr.1, 2.

Christus manet in æternum, Psal.109, 4. Isaiæ 9, 7.Daniel 7,14.Mich.5,1.Ioan. 12, 34.

Christus est Leo, Apoc.5, 5.

Christus est stella matutina, 2.Pet.1,19. Apoc.22,16.

Christus nouit omnia, Ioann.16,30 † 21,17. Apoc.2, 23.

Christus est vnum cum Patre, Ioan.10, 30 † 14,10,20 † 17,21.

Christus sibi reputat fieri quod Christianis fit, Zach.2,8. Prou.14, 31 † 17, 5. Matth.10, 42 † 18,5 † 25, 35. Mar.9, 40. Luc.10,16. Act.9,4.1. Thess.4, 8.

CHRISTIANI appellantur fideles Actor. 11,26 † 26,28.2. Cor. 10,7.

Christiani dicuntur sancti, quia sanctitatem profitentur, Act.9,41. Roman.1,7 † 12.13 † 15,26 † 16,2,15.1.Cor.1,2 † 6, 1 † 14,33.2 Cor.1,1 † 9,1,12 † 13,12.Ephes.1,1,15 † 5,8,18 † 4,12 † 6,18.Phil. 1,1 † 4,21.Col.1 *.1. Thess.5,27.1. Tim. 5, 10. Hebr.6,10 † 12, 24.

Christianis viuendum sicut Christus vixit, Galat.2,19.1. Ioan.1,7 † 2,6 † 3,3.

Christiani erunt cum Christo, Ioan.12, 26 † 14,3 † 17,24.

CHVS filius Cham, Gen.10,6.1.Par.1,8.

CHVSAI amicus Dauidis, nuntiat Dauidi quid in eum meditetur Absalon, 2.Reg.15,32 † 17, 15, 16.

CHVSAN Rasathaim rex Syriæ regnat super Israel octo annos, Iudicũ 3,8.

CIBVS quis Iudæis vetitus, Exo.21, 28 † 22,31.Leu.3,17 † 7,23 † 11, 4 † 17, 10,13 † 19,26. Deut. 12,16,23 † 14,7,10. 1.Regum 14, 32.

CIBORVM & potus in conuiuijs luxus, Isaiæ 5,12.Ezech.16 49.Lucæ 21, 34 † 16,19. Roman.13,13. Galat.5, 21.1. Pet.4,3.2. Pet.2,13. vide Ebrietas.

Cibare esurientes seu fame laborantes Deut.23,4.Iudic 8,5,1 Reg. 21,3 † 35,9, 23.2.Reg.16,1. Isaiæ 58,7. Matth.25,35.

Cibus sumendus cum gratiarum actione. vide Gratia.

CIBI delectus habendus. vide Abstinentia.

CIRCVMCISIO carnalis & spiritualis. Gen.17,10 † 21,4 † 34,24.Exod. 4,25 † 12,44.Leui.12,3.Deu.10,16 † 30. 6.Iosue 5,2,7.Iudith 14,6. Ierem.4,4 † 6, 10 † 9,25.1.Mach.1,16,51,63.2.Mach.6, 10.Lucæ 1,59 † 2,21.Ioann.7, 22. Act.7, 8 † 15,1,24 † 16,3.Roman.2, 25,29 † 3, 1 † 4,10.1.Corinth.7,19. Galat.2,3 † 5,2 † 6,12.Ephesior.2,11 Philipp.3,2.Colos. 2,11 † 3, 11.

CLAVDIVS Cæsar Romanus præcipit omnes Iudæos exire Roma Act.18, 2.huius tempore magna erat in orbe annona caritas, Act.11,28.

CLAVDIVS Lysias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæsareæ, Act. 23, 23, 30.

CLEOPATRA filia Ptolemæi traditur Alexandro, 1.Mach.10,58.tunc adimitur, & traditur Demetrio 11, 11.

CLEOPHAS ibat cum altero discipulo in Emmaus, Lucæ 24, 13. cognouit Christum in fractione panis, 24, 30.

COGITATIONES prauæ quas odit Dominus, Zach.8, 17. Prouer.6, 14. Matt.15,19 Marc.7,21.

Cogitationes cordis Deus nouit, 3.Reg. 8,39.2.Paral.6.30.Ioann.2,25.& nulla latet eum, Iob 42,2.Eccli. 42, 19. Isaiæ 29, 15.Matth.9,4 Hebr.4,12.nouerunt eas & alij quibus Deus voluerit reuelare, 4.Re. 5,26 † 6,11. Dan.2, 29 *.

COGNOSCERE licet subinde homines ex verbis & factis, Eccli.19, 27 † 27,9.Matth.7,16 † 12,33 Lucæ 6,44.

Cognosci Deus humana sapientia non potest, nisi ipse reuelet paruulis & humilibus, Matth. 11,25 † 16,17. Lucæ 10,21. Ioann. 7, 28 † 8, 19,27 † 10,14 † 14,4 † 15,15 † 17,6. Acto.17,23, 1.Corinth. 1, 17,18 † 2,6,10 † 3,19. Colos.1, 26.

CONCIONATORVM, Pastorum, & Prophetarum officium, 1. Reg.12, 23. Isai.58,1 † 61,1.Ierem.1,5. Ezec.3,1. 9,12 † 33,2,7.Act.3, 18. 24. vide Episcoporum electio & officium.

CONCORDIA fratrum commendatur, Psalm. 132, 1. Eccli. 25, 2. Roman. 12, 16. idem sapere, idem q. sentire iubemur, Roman.12, 16 † 15,6. 1.Corinth. 1, 10.Ephes.4, 3. Phil. 2, 2 † 3,17 † 4,2. 1. Petri 3, 8.

CONCVPISCENTIA prohibetur, & punitur, Exod. 20, 17.Num.11, 33 † 21, 5, 6. Iosue 7,21, 24. Eccli. 19. 1

† 42.

Digitized by Google

† 42,11. Iob 31, 1. Prouer. 6,25. Matth. 5. 28. Marc 4,19 Roman. 6,12 † 7,8 † 13, 14. Galat. 5, 16. Col. 3,5. 1. Thes. 4, 3. 1. Tim. 6,11, 2. Tim. 2,22. 1. Corinth. 10,6. 1. Pet. 1,15 † 2,11 † 4,3. 2. Petri 1,4. 1. Io. 2. 16. Iacob. 1,14 † 4,1. Iudæ 23.

Concupiscentias carnis crucifigere, refrenare & mortificare iubemur, Eccli. 18, 30. Roman. 6, 12 † 8,8, 12 † 13,14. Galat. 5,16. Ephes. 4,22 † 5,3. Col. 3,5. Tit. 2,12. 1. Petri 2,1 † 4,3,6. Heb. 12,1.

CONDONANDVM fratri in nos peccanti, Eccli. 28,8. Matth. 5,23 † 6, 14 † 18, 22, 35. Lucæ 17, 3. Ephes. 4,32. Colos. 3, 13.

CONFESSIO peccatorum in scripturis varia, & multiplex, Genes. 41, 9. Leuit. 16, 21, 39 † 26,40. Num. 5,6. Ios. 7, 19. 2. Reg. 24, 17. 1. Esdr. 9,6. 2. Esdr. 9, 2. Psal. 27,7 † 31,5 † 37,19 † 73,19 † 94, 2. Prouerb. 16, 3 † 18, 17 † 28, 13. Eccli. 4, 25, 31 † 7, 34 † 17, 27. Isaiæ 38, 15. Daniel. 9, 5. Matth. 3, 6 † 16, 19. Lucæ 11, 4 † 18, 13. Ioan. 20, 23. Iacob. 5, 16. 1. Ioan. 1, 8, 9.

CONFIRMATIONIS sacramentum, Actor. 8, 17. Heb. 6, 2.

CONFITERI Christum & eius doctrinam, Matth. 10, 32. Lucæ 12, 8. Rom. 10, 9. 1. Petri 13, 15. vide Erubescere Euangelium.

CONIVRATIO & seditio, eiusque punitio, Numer. 16*. † 20, 2. Iudic. 9, 23, 31, 34 † 12, 1, 4. 2. Regum 20.* 3. Regum 1, 5. Esther 2, 21. Acto. 5, 36, 37 † 19, 23 † 23, 13, 20.

CONNVBIVM, vide Matrimonium.

Connubium spiritale inter Deum, & animam, Cantic.* Isaiæ 50, 1 † 54, 5 † 62, 4. Ierem. 31, 22. Ezech. 16, 7, 8. Osee 2, 20. Matth. 9, 15 † 22, 2 † 25, 5. Marc. 2, 19. 2. Cor. 11, 2. Apoc. 19, 7 † 21, 2, 9.

CONSCIENTIÆ bonæ tranquillitas, Prouerb. 15, 15. Eccli. 13, 30. 1. Ioan. 3, 21. 2. Corinth. 1, 12. conscientiæ malæ perturbatio, Sapien. 17, 10, 11.

CONSECRATIO sacerdotum, dierum, altarium, vestium, ceterarumq. rerum, quarum est vsus in sacris, Exod. 28, 41 † 29, 1, 7, 21, 29, 35 † 32, 29 † 40, 11. Leuit. 7, 30, 37 † 8, 9, 22, 31, 33 † 18, 21 † 21, 7, 10 † 22, 2, 3 † 23, 12 † 27, 10, 16, 21, 28. Numer. 3, 3 † 6, 5, 9, 13 † 7, 1*. † 8, 12 † 18, 10. Iosue 6, 24. Iudic. 16, 17 † 17, 3. 3. Reg. 15, 13. 1 Paral. 10, 10 † 18, 11 † 22, 19. 2. Paralip. 2, 4 † 17, 16 † 23, 9 † 26, 18. 1. Esdr. 3, 5 † 8, 25. Eccli. 49, 9.

CONSILIA mala dissipat Deus, Genes. 11, 7 † 37, 18 † 50, 19. Numer. 22*. 2. Regum 15*. † 17, 14. 2. Esdr. 4, 8, 15. Esther 7, 5*. Iob 5, 13. Psalm. 2, 4 † 20, 12 † 32, 10. Isaiæ 7, 8 † 19, 3. Matth. 27, 62. Actor. 5, 19 † 9, 24 † 23, 12, 19 † 27, 42.

CONSOLATIO pauperum, vide Eleemosyna.

CONSORTIVM bonorum & malorum, vide Societas.

CONSTANTIA fidelium, 1. Reg. 23, 13 † 16, 26*. 3. Reg. 18, 4, 13. 4. Reg. 3, 13. Sapien. 5, 1. Iudith 13, 3, 10. 1. Machab. 1, 65 † 2, 16, 24 † 14, 42. 2. Machab. 6, 10, 19*. † 7*. Daniel 13*. Matth. 14, 3. Acto. 4, 8, 13. 1. Thess. 1, 6.

CONSTITVTIONES superiorum potestatem constituendi habentiũ, seruandæ sunt vt ipsius Dei, Exod. 16, 8. Lucæ 10, 16. Actor. 16, 4. 1. Thess. 4, 2, 8. Roman 13, 2. Tit. 3, 1.

CONSVLENDVS Deus dubijs in rebus, & eius vicarij. Genes. 25, 22. Exod. 18, 19. Leuit. 24, 12. Numer. 9, 7, 26 † 15, 34 † 27, 5. Deut. 1, 17 † 17, 8. Iosue 9, 14. Iudi. 1, 1 † 18, 5 † 20, 18, 23 † 21, 2. 1. Reg. 10, 22 † 23, 4, 10, 12 † 30, 8. 2. Reg. 2, 1 † 5, 19, 23 † 21, 1. 3. Reg. 14, 2 † 22, 5, 6, 15. 4 Reg. 3, 11, 16 † 8, 8 † 22, 13. 2. Paral. 18, 4, 14 † 33, 18. Psal. 118, 24. Isaiæ 8, 11 † 30, 1 † 45, 11. Ierem. 37, 3, 5 † 42, 2. Ezech. 14, 1, 2. Zachar. 7, 2. Tob. 4, 19. Eccli. 37, 19. Luc. 16, 29.

Consulendi non sunt diuini, vel magi, vel incantatores, & arioli. Leuitic. 19, 31 † 20, 6. Deut. 18, 11. 1. Reg. 28, 7, 9. 3. Reg. 22, 6. 4. Reg. 1, 2, 6 † 3, 13. 2. Paralip. 18, 5. Daniel 2, 2 † 4, 5 † 5, 6.

CONTRISTARE Spiritum sanctum. Ephes. 4, 30.

Contristari ad pœnitentiam commendatur, 2. Cor. 7, 9.

CONTRITIO vera prædicatur, Ierem. 7, 3. Matth 3, 2 † 4, 17. Luc. 3, 3, 8 † 13, 5 † 24, 47. Actor. 2, 38 † 3, 19 † 8, 22 † 17, 30 † 20, 21 † 26, 20.

Contritioni veræ promittitur remissio seu venia, Deuter. 4, 29 † 30, 2. 1. Reg. 7, 3. 2. Par. 7, 14 † 30, 6 † 34, 26. Iob 22, 23. Prou. 28, 13. Psal. 31, 5. Isaiæ 1, 16 † 30, 18 † 45, 22 † 55, 7 † 59, 20. Ierem. 3, 10, 17 † 18, 8 † 29, 12 † 31, 18, 20. Ezech. 18, 21, 27 † 33, 14. Osee 14, 2. Ioel 2, 12. Ion 3, 8. Zachar. 1, 3. Mal. 3, 7. Eccli. 17, 23. Luc. 15, 18. Act. 3, 19 † 26, 18, 20.

Contritio quærenda & amplectenda dum sani sumus, Eccli. 17, 24 † 18, 25.

Contritionis veræ exempla. Iudic. 10, 15. 2. Reg. 12, 13 † 24, 10, 17. 2. Paralip 12, 6 † 33, 12 Ionæ 3*. Iudith 4, 8. Matt. 26, 74. Lucæ 7, 37, 44 † 15, 18 † 18, 13 † 19, 8 † 22, 62 † 23, 41. Actor. 2, 37.

Contritionis falsæ exempla, Gen. 4, 13 † 27, 38. Exodi 8, 8 † 9, 27 † 10, 16. Iosue 7, 20. Iudic. 1, 7. 1. Reg. 15, 24, 30 † 24, 17. 3. Reg. 13, 6 † 21, 27. Sapien. 5, 3. 1. Machab. 6, 12. 2. Machab. 9, 12. Matthæi 27, 4. Acto. 8, 13, 23. Hebr. 12, 17.

COOPERARI gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

COR siue voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur, Genes. 4, 4 † 22, 11. Exodi 25, 2 † 35, 5. Deuter. 19, 5. Matth. 15, 8. Marc. 12, 41. Lucæ 21, 1. 2. Cor. 8, 12. quære Voluntas pro facto.

Cor mũdatur & sanctificatur per Christum, Psal. 50, 4. Ioan. 13, 10 † 15, 3 † 17, 19. Actor. 15, 9. 1. Corinth. 6, 11. Ephes. 5, 26. 1. Pet. 1, 22. 1. Ioan. 1, 7 † 3, 3. Hebr. 1, 3 † 9, 14 † 10, 10, 14 † 13, 12.

CORNELIVS Centurio conuertitur. Acto. 10, 3, 44

CORONA vitæ, 4. Esdr. 2, 43. Sap. 5, 17. 2. Timoth. 4, 8. 1. Pet. 5, 4. Iac. 1, 12. Apoc. 2, 10.

CORREPTIO fraterna, Gen. 37, 21. Leuit. 19, 18. Psal. 140, 5. Prouerb. 1, 20 † 9, 7 † 10, 17 † 12, 1 † 13, 1 † 15, 31 † 17, 10 † 24, 25 † 25, 12 † 27, 5 † 28, 23 † 29, 1. Ecclesiast. 7, 6. Eccli. 19, 15 † 20, 1 † 21, 7 † 32, 15. Osee 4, 4. Matth. 18, 15. Luc. 17, 3. Galat. 2, 11 † 6, 3. 1. Timoth. 5, 20. 2. Tim. 2, 25. Hebr. 3, 13. Iacob. 5, 19.

Correptio impiorum est pijs in timorem & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis esse debeat. Matth. 7, 3. Luc. 6, 41. Ioan. 8, 3. 1. Tim. 3, 2. Tit. 1, 6.

CREATOR omnium rerũ Deus. Genes. 1, 1. Exod. 20, 11. 1. Paralip. 29, 10. Psalm. 88, 12 † 95, 5 † 113, 15 † 120, 2 † 123, 8 † 145, 6. Isaiæ 37, 16 † 40, 28 † 42, 5 † 44, 24 † 45, 12 † 48, 13 † 51, 13. Ierem. 10, 12 † 32, 17 † 51, 15. Zach. 12, 1. Ionæ 1, 9. Eccli. 1, 8. Baruch 3, 32. Matth. 11 25. Ioan. 1, 3. Actor. 4, 24 † 14, 14 † 17, 24. 1. Corinth. 8, 6. Ephes. 3, 9. Colos. 1, 16. Hebr. 1, 2, 10 † 3, 4 † 11, 3. Apoc. 4, 11 † 10, 6 † 14, 7.

CRESCERE in scientia, Ephes. 4, 15. Colos. 1, 10. 1. Pet. 2, 2.

CRVX & tribulatio omnibus piè viuentibus, Genes. 4, 8 † 27, 41 † 37, 18. 2. Reg. 16, 5, 13 Eccli. 2, 1. Psal. 33, 20. Prou. 24, 16. Matth. 10, 16*. † 12, 14 † 16, 24 † 24, 9. Mar. 13, 9. Luc. 14, 26 † 21, 11. Ioan. 15, 20 † 16, 1. Actorum 9, 23. Galat. 4, 29. 1. Thess. 3, 3. 2. Timoth. 3, 12. 1 Pet. 4, 1, 12 † 5, 10.

Crux à Deo imponitur ad nostram vtilitatem, 2. Reg. 7, 14 Iob 5, 17 † 33, 16. Prouerb. 3, 11. Ierem. 46, 28. 2. Machab. 6, 12. Tob. 2, 8 † 12, 13. Iudith 8, 22. 1. Corinth. 11, 31. 1. Pet. 4, 17. Hebr. 12, 5. Apoc. 3, 19.

Per Crucem & res aduersas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam, Exod. 1, 12. 2. Paral. 33, 11, Iudith 8, 15, 21. Prouerb. 6, 23. Matth. 7, 24. Luc. 24, 26, 46. Ioan. 12, 25. Act 14, 21. Rom. 8, 17. 2. Corin. 4, 8, 17 † 5, 1. Philip. 2, 8. 2. Thess. 1*. Hebr. 2, 9 † 12, 2.

Crux patienter est & læto animo seranda, Matth. 5, 10 † 10, 38. Ioan. 15, 20 † 16, 33. Act. 5, 41 † 16, 25. 2. Cor. 8, 2. Col. 1, 24. Hebr. 10, 34. Iacob. 1, 2, 12. 1. Petri. 4, 12, 16.

In Cruce & afflictione consolatio, Iob 5, 17*. Prouerb. 18, 12. Isaiæ 26, 12, 19. Thren. 3, 28. Matth. 5, 10. Ioan. 15, 20 † 16, 20, 33. Rom. 8, 18. 1. Cor. 10, 13. 2. Cor. 1, 4, 8.

Per Crucem experitur nos Dominus, Iudith 8, 21. Eccli. 2, 1 † 27, 8. Prou. 17, 3. Sap. 3, 5, 6. 2. Thess. 1, 4. 1. Pet. 1, 7.

CVLTVS Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut. 5, 19 † 6, 5 † 10, 12 † 11, 13 † 26, 16 † 28, 47 † 30, 2. Ios. 22, 5. 1. Reg. 12, 20. Eccles. 7, 31. Isaiæ 29, 13 † 64, 11. Matth. 15, 8 † 22, 36. Ioan. 4, 23.

Cultus externus Deo gratus, vide Ceremoniæ.

CYRVS rex Persarum permittit captiuos Israelitas in Iudæam redire. 2. Par. 36, 22. 1. Esdr. 1, 1. 3. Esdr. 2, 1. restituit eis vasa quondam à Nabuchodonosor ablata, 1. Esdr. 1, 7 † 5, 14. Dan. 1, 2.

D

DÆMONES expelluntur, Matth. 8, 16, 31 † 9. 33 † 12, 22 † 17, 18. Luc. 4, 35 † 9, 2, 28 † 9, 42 † 10, 18 † 13, 10. Actor. 5, 16 † 8, 7 † 16, 18. etiam per malos, Matt. 7,

Digitized by Google

22. Mar.9,39. Luc.9,49. Acto.19,13.

Dæmones agnoscunt & credunt Deũ, Matth.8,29. Marc.1,24 † 3,11†5,7. Luc. 4,34,41†8,28. Actor.19,15. Iac.2,19.

Dæmonibus immolare nefas, Leu.17, 7. Deuter.32,17. 2.Paral.11,15. Psal.105, 37. Bar.3,4. 1.Corinth.11,20.

DAGON idolum Philistinorum, Iudic.16,23. 1.Reg.5,2. 1. Machab. 10, 83 † 11,4.

DAMASCVS metropolis Syriæ vastatur à Theglath Phalasar, 4 Reg.16, 9. contra Damascum prophetia, Isaiæ 17,1 † 8,4. Ierem 49,23. Amos 1,3.

DAMNATIO æterna quæ parata est diabolo & omnibus impijs, Sap.5*. Iob 10,22 † 36,12. Isaiæ 24,21 † 30,33 †66,24. Daniel 7,11. Matth.3,12 † 5,29 †8,12,29†13,50†18,8†22,13†23,33†25, 30,42. Marc.9,47. Luc 3,17 † 16,23,25. Hebr.10,27. 2.Thess.1,8. 2.Pet.2,4. Iudę 6. Apoc.19,20 † 20,10 † 21,8.

DAN filius Iacob, Genes.30,6. tribus Dan quærit sibi possessionem, Iud.18,1. pugnat contra Lesem, & expugnat, Iosue 19,47.

DANIEL appellatur Balthasar, Daniel 1,7. interpretatur somnia, 2,31†4,7, 11,18,25. constituitur gubernator totius regni Babel, Daniel 6,3. proijcitur in lacum leonum, 6,16. liberat Susannam, 13, 51,60.

DARE melius quàm accipere, Eccli. 4,36. Acto.20,33.

Dãdum sine acceptione personarum. maximè autem domesticis fidei, Eccli.7, 35 † 12, 8. Matth.5,42. Lucæ 6,30,38. Roman.12,13. Galat.6,10. vide Eleemosyna.

DARIVS filius Assueri, Daniel 9, 3. occupat regnum Babel, 6,1. impiam legem statuit 6,8. præparat regium conuiuium, 3.Esdræ 3,1.

Darius renouat mandatum Cyri, 1.Esdræ 6,1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1.Machab.1,1.

DAVID filius Isai (qui Iesse appellatur, Matth.1,6) à Samuele vngitur, 1. Reg.16,13. interfecit leonem, vrsum & Goliath gigantem, 17, 34,49. pacisciturcum Ionatha, 18,3 † 20,8,16,23 † 23,18. manducat panes propositionis, 21,3. simulat amentiam coram Achis rege, 21,13. fugit cum patre & matre in Maspha, 22, 3, præcidit oram chlamydis Saul, 24, 5. mittit ad Nabal decem iuuenes, 15,5. tollit hastam Saulis, 26,11. fugit ad Achis regem Geth, 27,2. vngitur in Hebron in regem Iuda, 2.Regum 2,4. poscitq. eum regem vniuersus Israel, 2.Regum 5,1. 1. Paral.11,3 † 12,38. iuxta verbum Ionathæ, 1.Reg.23,17. & Saulis, 24,21. committit adulterium & homicidium, 2.Regum 11*. pœnitet cum peccati, 12,13. fugit à facie filij sui Absalom, 15,14. libauit aquam Domino, 23,16. recenset populum, 24,2. emit ab Areuna aream, 24, 24. consilium capit de domo Dei ædificanda. 1 Paral.17,1. constituit operarios & architectos, 23*. 24*. 25*. 26*. 27*. relinquit sibi successorem Salomonem filium, 3.Reg 1,30. moritur & sepelitur, 2,10. Act.2,29 † 13,36. commendatur, Eccli.47,2.

Dauid spiritualis (qui est Christus) promittitur, Ieremiæ 30,9. Ezech.34,24 † 37,23.

Dauidis filius appellatur Christus, Matth.1*. † 15,22 † 22,45. Marc.12,35. Luc.20,41. Act.2,29†13,22. 2.Tim.2,8. Apoc.5,5.

DECIMARVM vsus & decimæ, Gen.14,20†28,23. Leuit.27,30. Num.18, 21,28. Deut.12,6†14,28†26,12. 1.Reg. 8,15. 2.Paral.31,5. 2.Esdr.10,37. Hebr. 7,2.

Decimæ debentur Sacerdotibus, Deut. 18,3. 2.Par.31,4. vide Sacerdotes.

DEDICATIO templi, vel altariũ, Num.7,10,11,84,88. 3.Reg.8,26,63,65. 2.Paralip.7,5,9 † 15,8. 1.Esdr.6,16,17. 2.Esdr. 12,27. 3.Esdr.7, 7. Psalm.29,1. 1. Machab. 4, 56,57,59. 2.Machab.2,9, 12,20.

DEMETRIVS filius Seleuci exercet tyrannidem, 1.Machab.7,1. fœdus inire cupit cum Ionatha 10,3. fœdus ictũ violat 11,53.

Demetrius aurifaber negotium facessit Paulo, Acto.19,23.

DETRACTIO, Psal.14,3†100, 5. Eccles.10,20. Prouerb.10,18 † 11,13 † 16,28 † 20,19†26,20. Rom.1,30. 2.Cor. 12,20. 1.Pet 2,1,12. Iacob.4,11.

DEVS est omnipotens, & nihil apud eum est impossibile. Gen.17,1 † 18,14 † 35,11†43,14†48,3. Num.11,23. 1.Reg. 14,6. 2.Paral.14,11. Sapien.11,22. Iob 42,2. Isaiæ 40,10*.†46,9†50,2†59,1. Ierem 32,17,27. Zachar.8,6. Matth.19,26. Marc.9,23 † 10,27 † 14, 36. Lucæ 1, 37 † 18, 27. Ephes.3,20. Apocal. 16, 7, 14 † 19,6.

Deus omnia regit & gubernat pro sua voluntate, Genes.45,5 † 50,19. Deut.8, 18. 1.Regum 9*. Sap.12,13. Tob.7,12. Iob 9,5†12,13. Psal.102,19†113,3†126, 1. Prouerb.10,22†16,4,9 † 19,21†20,24 †21,1,30. Eccles.3,15. Isaiæ 26,16†45, 7. Ierem.10,23 † 27,5. Dan.2,21 † 5,18. Matth.6,33 † 11,26 † 20,14. Luc.12,31. Ioan.5,17. Rom.9,15. 2.Cor.3,5. Phil. 2,13. Hebr.13,21. Apoc.4,11.

Deus est pater omnium fidelium ipsi obtemperantium, Deuter.32,6. Psal.102, 13. Prouerb.1,7. Ierem.3,4,14,19. Malach.1,6. Matth.6,9 † 18,14†23,8. Luc. 11,2. Ioan.20,17. Roman.8,15. 1.Corin. 8,6. 2. Corinth.1,3 † 6,18. Ephes. 3,14 † 4,6. 1.Thessal.1,3. 2. Thessal.1,1,2 † 2,16.

Deus est verax & fidelis. Exod.34,6. Num.23,19. Deuter.7,9†32,4 1.Reg.15, 29. Isaiæ 49,7. Ioan.3,33 † 8,26. Rom. 3,4 1.Corinth. 1,8 † 10,13. 1.Thess.5, 24. 2.Thess.3,3. 2.Tim.2,13. Tit.1,2. 1. Ioan.1,9 † 5,20. Hebr.10,23. Apocal.3, 7,14.

Deus est in essentia vnus, præter quem non est alius, Exod.3,14. Deuteron.4,35 †6,4†7,9†10,17† 32,39. 2.Reg.7,22. 3. Reg.8,60†18,36. 1.Par.19,20. Sap.12,13. Isaiæ 37,16†43,10 † 44,6,24†45*.† 46, 9. Osee 13,4. Tobiæ 8,20 † 13,4. Eccli. 36,5. Marc.12,29. Ioan.17,3. 1.Corint.8, 6 † 12,6. Galat.3,20. Ephes.4 6. 1.Tim. 2,5.

Deus est trinus in personis, & vnus in essentia. vide Trinitas.

Deus æternus est, nec principium habet, nec finem: sed est ipse principium & finis, Gen.21,33. Exod.15,18. Iob 36,26. Isa 41,4†43,10†44,6†48,12†57,15. Daniel 7,9. Roman.16,26. Heb.1,8. Apoc. 1,8,17†21,6†22,13.

Deus nouit, audit, & videt omnia, Exod.3,19. Num.12,2. Deuter.31,21. 1. Reg.2,3†16,7. 2.Par.16,9. Iob 14,6†22, 11†28,24†31,4†32,2. Psal.7,10 † 32,13 †37,10†89,8†130,8. Prou.5,21†15,3,11 † 24,12. Isaiæ 29,15 † 40,27 † 48,4. Ierem.1,5 † 7,11 † 17,10 † 23,24 † 32,19. Ezech.11,5. Eccli.16,15 † 17,13 † 23,27 † 39,24,27 † 40,9. Sapien.1,10. 2.Machab.9,5†12,22. Matt.6.4 †21,2. Marc. 2,8 † 14, 13. Lucæ 22, 10. Ioan.1,47 † 13,21 † 16,30 † 21,17. Act.15,8. Rom. 8,27. 1.Thess.2,4. 1.Ioan.3,20. Hebr.4, 13. Apoc.2,23.

Deum nemo videre potest, Exodi 33, 20. Deut.4,12. Ioan.1,18 † 6,46. 1.Tim. 6,16. 1.Ioan.4,12.

Deus & diuina omnia non possunt humana industria aut ingenio comprehendi, Exo.33,20. 3.Reg.3,5. Iob 32,8. Psal. 93,10 † 118*.†142,8. Isaiæ 22,22†54,13. Matth.11,25 † 13,11 † 16,17. Luc.8,10 †10,21 † 24,44. Ioan.1,10 † 3,3 † 6,44, 65 † 14,8,17 † 17,6. Act.16,14. Rom.1, 19 † 11,33. 1.Corinth.2*. Galat.1,11. 1. Tim 6,16. Apoc.3,7.

Deus est immensus & incircumscriptus, 3.Reg.8,27. 2.Paral.2,6 † 6,18. Iob 11,8. Psal.138,7,10. Isaiæ 6,3 † 66,1. Ierem.23,24. Amos 9,2. Sap.1,7. Matth.5, 35. Act.7,48 † 17,24.

Deus testatur se Deum, idest, saluatorem & consolatorem Israelis, omniumq. eorum qui ritè ipsum colunt & inuocãt, Gen. 17,1, 7. Exod.6,2 † 20,2 † 29, 45. Leuit.26,11. Psal.17,3 † 49,6 Isaiæ 30, 19. Ieremiæ 31,33†32,38. Ezech.37,23. Ioan.10,17.

Deus est Dominus ac creator cæli & terræ. vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, odit, Sap. 11,25.

Deus est iudex totius mundi, reddens vnicuique mercedem pro merito. Genes. 18,25. Deut.10,17. Iob 34,11. Psal.7,9 † 61,13†93,2†95,13. Isaiæ 11,3. Eccli.35, 22,27. Ier.17,10 † 25,14. Matth. 16, 27 †25,31. Act.17,31. Rom.2,6. 2.Tim.4, 8. Heb.12,23.

Dei misericordia, patientia, charitas, sapientia, verbum, quære suis quæque locis.

Deo soli attributa, subinde in scripturis & alijs per communicationẽ tribuuntur, vt vocabulum, Deus, soli Deo tribuitur, Deut.6,4 † 32,39. 1.Reg.2,2. Psal. 85,10. 2.Mach.7,38. Marc.12,29. alijs tribuitur, Exo.7,1 † 22,8. 1.Regum 28,13. Psal.46,10 † 81,6.

Deus solus bonus, Matt.19,7. Luc.18, 19. alijs tribuitur bonitas, Gen.1,31†3,6 †49,15. Num.14,7. 1.Reg.29,9. 2.Reg. 18,27. 1.Paral.28,8. Tob. 12,8. Iudith 12, 12,14. Psal.110,10† 146,1. Prouerb.18, 22 † 22,1. Eccle.7,2. Sapien.8,19. Eccli. 14,5. Ierem.7,3. Matth.7,17. Marc.9,50. Luc.6,45.

Deus solus sanctus, 1.Reg.2,2. alijs sanctitas tribuitur. Exodi 3,5 † 32,16 † 22, 31†28,

Digitized by Google

32 † 28,2 † 29,29,31 † 30,29 † 35,2. Leuit. 11,44. Numer. 16,5. Deut. 6,7. Iosue 5,15. 2. Reg. 22,26. 4. Reg. 4,9. Iudith 8, 29. Psal. 5,8. Matth. 7,6. Rom. 7,12.

Deus solus fortis, 1. Reg. 2,2. alijs fortitudo attributa, Genes. 32,28 † 49, 14. Psal. 53,5. Cant. 3,7. Isaiæ 19,14. Ierem. 9,23. Matt. 12,29. Marc. 3,27. Luc. 11,21. Heb. 11,34. 1. Pet. 5,9.

Deus solus iustus, 2. Machab. 1,25. alij quoque iusti, Genes. 7,2 † 18,23. Psalm. 33,16 † 36,29,30. Prouerb. 8,8. Sap. 5,16. Matth. 1,19 † 10,41 † 25,46. Lucæ 1,6. Rom. 1,17.

Deus solus pius, Apoc. 15,4. alij etiam pij, 1. Pet. 2,9.

Deus solus beatus, 1. Tim. 6,15.

alij beati, Genes. 30,13. Psalm. 1,1 † 32, 1,2 † 40,1 † 118,1 † 126,1. Matth. 5 *. † 16,17 † 24,46. Lucæ 1,45 † 14,14. Iacobi 1,1.

Deus solus potens, 1. Timoth. 6,15.

alij potentes, Exodi 18, 21. Psalm. 111, 2. Lucæ 1, 52. Actor. 8, 27 † 18, 24.

Deus solus immortalis, 1. Tim. 6,16.

alijs tribuitur immortalitas. Sap. 1,15 † 4,1 † 8,17.

Deus facit mirabilia solus, Psal. 71,18 † 135,4. Eccles. 11,4.

alij quoque faciunt mirabilia, Deut. 34,12. Eccli. 31,9 † 48,4,15.

Deus solus nouit arcanas animi cogitationes, 3. Reg. 8,39. 2. Paral. 6,20.

alij quoque nouerunt, 1. Reg. 9,19. 4. Reg. 5,26.

Deus solus peccata remittit, Lucæ 5, 21. dimittunt & alij, Matt. 18,18. Ioan. 20,23.

Deo soli honor & gloria. Psal. 113,1. Isaiæ 42,8. 1. Tim. 1,17.

alijs quoque tribuuntur, 4. Reg. 14,10. 2. Paral. 17,5. Psalm. 149,9. Eccli. 31, 10. Lucæ 14,10. Ioan. 5,44.

Deus solus adorandus, Exod. 20,5. Leuit. 26,1. Deut. 5,9. Matth. 4,10.

alijs adoratio tribuitur, Genes. 18, 2. vide Adoratio.

Deo soli seruiendum, Deut. 6,13 † 10, 20. 1. Reg. 7,3. Matth. 4,10. Luc. 4,8.

alijs etiam post Deum seruiendum, Genes. 25, 23 † 29,20 † 47,25. 1. Timot. 6,2.

Deus cuius mali sit causa, & cuius non sit, vide Malum.

DIABOLVS studet semper perditioni hominum, Genes. 3,1*. 1. Paral. 21, 1. Iob 1*. 2*. Zach. 3,1. Matth. 4,3,9 † 8, 28 † 13,19. Luc 8,12 † 13,9,14 † 22,31. Act. 5,3 † 13,8. 2. Cor. 4,4 † 11,14. Eph. 6,11. 1. Thess. 2,18. 1. Pet. 5,8. Apoc. 2, 10 † 12,9 † 20,7.

Diabolus non plura potest quàm ei Deus permittit, 3 Reg. 22,22. 2. Paralip. 18,20. Iob 1,12 † 2,6. Matth. 8,31. Marc. 5,12,13. Ephes. 2,2. 2. Tim. 2,26. Apoc. 20,7.

Diabolus pater & princeps mundi omniumq. impiorum, Matth 4,9. Luc. 4,6. Iob 41,25. Ioan. 8,44 † 12,31 † 14,30 † 16, 11. 2. Cor. 4,4. Ephes. 2,2 † 6,12. Colos. 2,15.

Diaboli imperium per Christum subiatum. Genes. 3,15. 1. Reg. 17*. Iob 26,13. Isaiæ 9,4 † 14,8,12 † 27,1 † 52,3. Zach. 3,2. Matth. 12,29. Luc. 10,18 † 11,22. Ioan. 12,31. Colos. 1,13 † 2,15. 2. Tim. 1, 10. 1. Ioan. 3,8. Hebr. 2,14. Apoc. 12,9 † 20,2.

Diaboli filij, Ioan. 8,44. Actor. 13,10. 1. Ioan. 3,10.

DIACONI, Acto. 6,3 † 21,8. Philip. 1,1. 1. Tim. 3,8.

DIANA colitur Ephesi, & in vniuersa Asia, Actor. 19,27.

DIES nouissimi, & iudicium extremum. 1. Reg. 2,10. Psalm. 95,13. Isaiæ 2, 10,19 † 13, 4, 6,13 † 26,21 † 27,1 † 30, 30 † 66,15,24. Ierem. 30,23. Dan. 7,9. Sopho. 1,2,14. Malach. 4, 1. 4. Esdr. 2, 27 † 13, 32. Matth. 12, 36 † 13, 41, 49 † 16, 27 † 24*. † 25,31, 42. Marc. 13*. Luc. 17, 24, 30. Actor. 1, 11 † 3,20 † 17, 31. Roman. 2,5,16 † 14, 10. 1. Corinth. 15*. 2. Corinth. 5,10. 1. Thessalon. 4, 16 † 5,2. 2. Thess. 1,7 † 2,1. Tit. 2,13. 2. Pet. 3,13. Hebr. 9,28. Iudæ 14. Apocal. 1,7 † 20,11.

Dies Domini, Isaiæ 13,6. Ierem. 30,7. Amos 5,18. Ioel 2,1,31. Sopho. 1,14. Malach. 4,1. 4. Esdræ 2,27. Philip. 1,6 † 2,10. 1. Thess. 5,2. 2. Tim. 4,8.

Dies Domini & hora nulli cognita, Matt. 24,36,50. Marc. 13,32. Luc. 17,24, 30. Actor. 1,7. 1. Thess. 5,1. 2. Petr. 3,10. Apoc. 3,3 † 16,15.

Dies pro annis, Numer. 14,34. Ezech. 4,6.

DILECTIO Dei erga suos, Exod. 20,5 † 34,14. Deuteron. 4,24 † 6,15 † 7, 8. Iosue 24,19. Prou. 8,17. Eccli. 4,18. Ierem. 31,3. Ioan. 3,16 † 10,11 † 13,1,18 † 15,9 † 16,27. Rom. 5,8. Galat. 2,21. Eph. 3,19 † 5,2.

Diligendus est Deus super omnia, Genes. 22,2,9. Exo. 20,6. Deuter. 5,10 † 6,5 † 10,12 † 11,1,13,22 † 30,6. Iosu. 22,5. Eccli. 7,32 † 34,19 † 47,11. Matth. 10, 37 † 22,36. Marc. 12,30. Luc. 7,47 † 10,27. Io. 21,15. Rom. 5,5 † 8,28,35. 1. Cor. 10,21. 1. Ioan. 4,17.

Dilectio. vide Charitas.

DINA filia Iacob, Gen. 30,21. violatur à Sichem. cap. 34,2.

DIONYSIVS Areopagita conuertitur, Act. 17,34.

DISCORDIA vitanda. Prouer. 6, 19 † 10,12 † 15,18 † 16, 28 † 17,11 † 18,6 † 30,33. Matthæi 12,24*. Luc. 11,17. 1. Corinth. 14, 33. Galat. 5,15. 2. Timoth. 2,23.

DIVINI, vide Incantatores.

DIVITES quomodo se erga pauperes habere debeant. Leuit. 25,35. Deut. 15,7, 10. Iob 31,16. Psal. 61,11. Prouer. 14,31 † 17,5 † 19,17 † 21,13 † 22,7 † 28,27 † 30, 7. Eccles. 11,1. Eccli. 4,4 † 7,35 † 11, 10 † 29,12 † 31,8. Isaiæ 23,18. Matth. 6,19 † 19,21. Luc. 14,13 † 16*. † 18,22. Act. 2,45 † 4,34. 1. Timoth. 6,18. vide Eleemosyna.

Diuitiarum vanitas & contemptus, & quemadmodum in diuitijs non sit sperandum. Psal. 38,7 † 48*. † 51,9. Prouerb. 10,2 † 11,4,28 † 15,16 † 18,11 † 22,16 † 23,4 † 28,11 † 30,7. Eccle. 5,9,12 † 6,2. Isaiæ 2, 7. Ierem. 17,3,11 † 22,13. Ezech 7,19. Sopho. 1,18. Eccli 5,1,10 † 10,10 † 11,7 † 14, 1 † 31,3. Matt. 3,22 † 19,21. Luc. 8,14 † 12, 15. 1. Tim. 6,9. Iac. 1,11.

Contra Diuites impios. 1. Reg. 25,2. Iob 20,19 † 27*. Prou. 23,4 † 28,8,20,27. Eccles. 6,1. Isaiæ 5,8 † 32,9. Iere. 15,13. Amos 6,1 † 8,4. Habac. 2,5. Luc. 6,24 † 16,19,24. Iacobi 5,1. vide Auaritia.

DOCTRINA Apostolica scripta & non scripta firmiter tenenda, Roman. 16,17. Galat. 1,8,11. 2. Thess. 2,15. 1. Cor. 11,3,34.

Doctrina Apostolorum est Christi doctrina. Luc. 10,16. 1. Cor. 14,37. 2. Corint. 2,14,17 † 7,20. 1. Thessal. 2,2,13. Galat. 1,11.

DOEG seruus Saulis prodit sacerdotem Abimelech, 1. Regum 22,9,18. cædit sacerdotes Domini, 22,18.

DOLVS, Ierem. 9,6. Psal. 34,20 † 9, 28. Prouerb. 12,17. Marc. 7,22. Acto. 5,1. Rom. 1,29.

DOMVS ædificata super petram, firma manebit, Psal. 45,2. Matth. 7,24 † 16, 18. Luc. 6,48. Rom. 8,35.

DOMVS corporis nostri. 2. Corin. 5, 1. 2. Pet. 1,14.

DOMINI & dominæ erga seruos & ancillas totamq. familiam officium, & potestas, Exod. 21,2,20,26. Leuit. 19, 13 † 25,38. Deut. 5,14,21 † 15,12,16 † 24, 15. Iob 31,13. Prou. 29,19. Ierem 34,9,14. Eccli. 7,22 † 33,31 † 42,16. Eph. 6,9. Col. 4,1.

DONARIA accipere, sit ne prohibitum, Genes 14,22. Exodi 18,21 † 23,8. Num. 22,18. Deut. 10,17 † 27,25. 1. Reg. 8,3 † 12,3. 3. Reg. 13,7. 4. Reg. 5,16. 2. Paral. 19,7. Iob 15,34. Psalm. 14,5 † 25, 10. Prouerb. 15,27 † 17,23. Isa 1,23 † 5, 23 † 33,15 † 45,13. Ezech. 13,19 † 22,12. Dan. 5,17. Mich. 3,11. Eccli. 8,3 † 20,31. Act. 20,35.

DRVSILLA vxor Felicis præfecti, audit doctrinam euangelicam à Paulo, Act. 24,24.

E

EBRIETAS, & gula. Genes. 9,21 † 19,32,35 † 25,29. Leu. 10,9. 1. Reg. 25,36. 2. Reg. 11,13 † 13,28. 3. Regum 20, 12,16. Prouerb. 20,1 † 21,17 † 23,1,2,3, 20,29 † 31,4. Eccli. 19,1 † 23,6 † 31,12, 17*, 31,35 † 37,32*. Isaiæ 5,11,22 † 22, 13 † 28,7 † 56,12. Ezech. 16,49. Dan. 5, 2. Osee 4,11. Ioel 1,5. Mich. 2,11. Abac. 2,5,16. Iudith 13,4. Sap. 2,7. 1. Machab. 16,16. Luc. 12,45 † 21,34. Rom. 13,13. 1. Corinth. 5,10 † 6,10 † 15,32. Galat 5,21. Ephes. 5,18. 1. Thessal. 5,7. 1. Timot. 3,3. Tit. 1,7. 1. Petr. 4,3. Hebræor. 12,16. vide Ieiunium.

Ebrietas iram Dei prouocat. Isa. 5,11, 22 † 28,1. Dan. 5,2. Ioel 1,4,5. 1. Cor. 6,10. mentem alienat. Prouer 23,31. Eccli. 19,2. Isa. 28,1,7. Osee 4,11. ad libidinem incendit. Prouerb. 20,1. Ephes. 5, 18. facultates dissipat. Prouerbior. 25,20. Eccli. 19, 1. secretum detegit. Prouerb. 31,4. Abac. 2,15. ad furorem & rixas excitat. Prouerb. 20,1 † 23,29. Eccli. 31,38, 40. Osee 7,5.

EBRON, vide Hebron.

ECCLESIA accipitur pro templo materiali, Deut. 23,1. Iudic. 20,2. Iudith 6,21. Psal. 67,27. Thren. 1,10. Ioel 2,16. 1. Corinth. 11, 18 † 14,34.

Ecclesia

Digitized by Google

Ecclesia accipitur pro cœtu fidelium. Numer.19,20†20,4. 1.Regum 17,47. 3. Regum 8,14,55. 1.Paralip.29,1*. 2. Paralip.1,5. Psalm.21,26†25,12†34,18†106,32†149,1. 1.Machab.4,37†5,16†14,19. Matth.16,18. Actor.5,11†8,1†16,4. Roman.16,16,23. 1. Corinth. 6,5†11,16†12,28†14,5. 2.Corinth.8, 18,23,24†11,8†12,13. Ephes. 5,23. Philip.4,15. Colossen.1,15. 1.Timoth. 3,5,15. Iacob.5,14. Apoc 1,11†22, 16.

Ecclesia pro cœtu vnius prouinciæ, 3. Reg.8,14. Act.9,31†11,26†12,1†13, 1†15,1†19,32†20,17. Roman.16,2. 1. Corinth. 1,2†16,1. 2.Corinth. 8,2. Gal.1,2. 2.Thess.1,1*. 1.Pet.5,13. Apoc.2, 1*.†3,1.

Ecclesia pro prælatis & præpositis. 3. Reg.8,14. Matth.18,17.

Ecclesia est vna & visibilis præfigurata per vnam & visibilé arcam Noe. Gen 6, 14. 1.Pet.3,20. per ciuitatem sanctam Ierusalem, Apocal.21, 2. per hortum conclusum & fontem signatum. Cant.4,12. per vnam columbam,6,8. per vineam, Psalm. 79, 9. Cant. 2,15. Isaiæ 5,2*. Ierem.2,21†12,10. Matth 20,1*. Marc. 12,1. Luc.20,9 Apoc.14,15. per nauem. Luc.5,3. per sagenam comprehendentem bonos & malos pisces. Matth.13,47. per agrum, Mat.13,24. per regnum cælorum. Matth 13*.†25*.

Ecclesia firmamentum veritatis errare non potest, Isaiæ 29,21. Matth.16,18†28, 20. Luc 22,32. Ioan.14,16†16,13†17, 11,20. 1.Tim 3,15*. 1.Ioan.2,27.

Ecclesia est corpus Christi, Cant.4,7, 9,11,12. Ephes.1,22†4,4†5,23. 1.Corin. 12,27.

Ecclesia fidelium nascitur & propagatur per sanam doctrinam. Ioan.1,12†3, 3. Rom. 8,13†9,8. Galat.3,20†4,19. Ephes.1,5. Tit.1,1. 1.Cor.4,15. Philem. 10. 1.Pet.1,23. 1.Ioan.3,9†5,1,18. Iacob.1,18.

Ecclesia seu fidelium cœtus, tenetur sacerdotibus pastoribusq. suis quæ ad vitam sunt tuendam necessaria, suppeditare, Deut 12,19†14,27†16,11†25,4. 1.Esdr.7,23. Matth.10,10. Lucæ 10,7. Rom.15,27. 1.Corin.9,7,11. Galat.6,8. Philip.2,29†4,10,16. 1.Thess.5,12. Heb. 13,7. Tenetur etiam pro suis præfectis orare, Act.4,29†12,5. Rom.15,30. Eph. 6,18. Phil.1,19. Coloss 4,2. 2.Thess.3,1. Hebr.13,18.

Ecclesia est sponsa Christi, Psal.44,11. Ezech.16,9. 2.Corinth.11,2. Eph.5,26. Apoc.19,8†21,10.

Ecclesiæ caput est Christus, Osee 2,2. 1 Cor.12,27. Ephes.1,22†4,15†5,23. Col.1,18†2,10.

Ecclesiæ quasi membra quædam sunt veri fideles, eidem capiti Christo eiusque vicario subiecti, cuiuscumque nationis fuerint, siue Iudæi, siue Gentiles, Isaiæ 43,9. Ioan.10,16. 1.Corint.12,12. Eph. 3,6.

Ecclesiæ claues promittuntur, & potestas, Matth.16,19. traduntur. Ioan.20, 23. exercentur, Matth.18,17. vide Excommunicatio & Confessio.

Ecclesiam sibi Christus comparauit, & emit sanguine suo, Act.20,28. 1.Cor. 6,20†7,23. Ephes.2,13. Coloss.1,14. 1. Pet.1,18. Heb.9,12. 1.Ioan.1,7. Apoc.1, 5†5,9†14,4.

Ecclesiam suam Deus protegit & custodit, Exod.13,21†29,45. Leuit 26,12. Deuteron.7,20†23,14†31,13. 3.Reg.6,13. Psalm.90,11†131,13. Isaiæ 43,2. Iere. 46,28. Matth.18,20†28,20. Ioan.14,23. 2.Corinth.6,16.

EDOM frater Iacob filius Isaac, appellatur Esau. Genes.25,25.

Edumæi negant Israelitis transitum per suam regionem. Num.20,14. cædunt, & fiunt serui domui Israel, 2.Reg.8, 14. deficiunt ab Israel, & creant sibi regẽ, 4.Reg.8,20. superantur à Iuda, 14,7. 2. Paral.25,12.

Contra Edumæos prophetia, Num.24, 18. Psal.136,7. Isaiæ 21,11†34,5. Iere. 49,7. Thren.4,22. Ezech.25,13,14†32, 29†35*.†36,5. Amos 1,11. Abdiæ 1, 1*. vide Esau.

ELEAZAR filius Aaron, Exod. 6, 23†28,4. partitur cum Iosue terrã Chanaan. Iosue,14,1. iuxta præceptum Domini, Numer.34,17. consecratur Sacerdos, Leuit.8,24*. fit post mortem patris summus Sacerdos. Numer. 20,26. Deuteron.10,6. moritur & sepelitur, Iosue 24,23. filium habet cui Phinees nomen erat, Exodi 6,25. quem in demortui patris locum sufficiunt. Numer. 25,7, 12.

ELEAZAR filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipse oppressus suffocatur. 1.Machab.6,43.

ELEAZARI senis martyrium, 2. Machab.6,18,24.

ELEEMOSYNA pauperibus erogandæ, Exodi 22,25†23,11. Leuit. 19, 10†23,22†25,34 Deut.15,7,10†24,19. 3.Reg.17,10 2. Esdr.8,11. Esth. 9,22. Psal.40,1†81,4†111,9. Prouerb.3,9,28 †11,18,25†14,21,31†18,17†21,13, 21†22,9†28,27†31,20. Eccle. 11,1. Isaiæ 58,7. Ezech.16,49†18,7. Dan.4, 24. Eccli.4,2†7,35†12,3†14,11†29, 12†35,4. Tob 1,4†4,7,17†12,9†14, 12. Matth.6,3†10,42†19,21†25,35, 42. Lucæ 3,11†6,35†11,41†12,33 †14,13.†16,9,21†19,8†21,1. Acto.2, 42†6,2†9,39†10,2†11,29†20,35. Rom.12,8†15,26. 1.Corinth 16,1*. 2. Cor.8,4,15†9*. Ephes.4,28. Heb.13,16. 1.Ioan.3,17. Iacobi 2,15. quære Misericordia.

ELI sacerdos in Silo, 1 Reg 1,3. filij eius reprehenduntur. 2, 12, 22. è solio lapsus fractis ceruicibus moritur. 4,18.

ELIAS, vide Helias.

ELISÆVS vngitur propheta, 3.Regum 19,19. iuxta præscriptum Domini, 19,16. transit Iordanem, 4.Reg.2,14. sanat aquam, 2,20. reuocat puerum ad vitam, 4,32. mundat Naaman à lepra, 5,14. percutit Syrios cæcitate, 6,18. prædicit rerum abundantiam, 7,1. ægrotat, & moritur, 13,14,20. mortuum eius corpus excitat mortuum, 13,21. commendatur, Eccli.48,13.

ELYMAS magus fit cæcus, Actorum 13,8.

EMERE & vendere quomodo oporteat, Gen.23,9,14†25,31†33, 19† 41,57†42*. Leuit.19,23,35†25,14,46. Deuteron.15,1†25,13. 2 Reg 4,21. Eccli.27,3†42,25. Prouerb.11,1,26†16, 11†20,10,23. Isaiæ 23,18. Ierem.32,6. Ezech.45,10. Mich.6,10. Matt.7,2. Luc. 14,18. 1.Corinth.7,30. 1.Thess.4,6.

EPHRON, quia negabat Iudæ transitum, funditus perdita est, 1.Machab.5, 46. 2.Machab.12,27.

EPISCOPI, eorum electio, & officium, Matt.20,23,26. Luc.4,16†22.26. Ioan.10,4,14†21,15. Act 1,24†6,3†11, 22†14,20†20,28. Rom.13,16,25. 1.Cor. 3,5†4,1†16,1,9. 2.Corinth.3,6†4,5†10, 8†6,4. Ephes.1,15†3,2. Col.1,23. 1.Timoth.3,1†4,6. 2 Timot.2,1,15,24. Tit. 1,5. 1.Pet.5,2. vide Concionator.

ERVBESCERE nullus debet Euangelium, Psalm.39,11. Eccli.42,9,21. Marc.8,38. Luc.9,26. Rom.1,16. 2 Timoth.1,8.

Erubescendum propter peccata, Ezech. 16,52. Eccli.42,11.

Esaias. vide Isaias.

ESAV filius Isaac nascitur, Gen.25, 24. vendit sua primogenita.25,31 Hebr. 12, 16. supplantatur a fratre suo Iacob, Genes.27*. ducit filiam Ismaelis,28,9†36,3. procedit contra Iacob cum 400. viris,32,6. osculatur suum fratrem Iacob, 33,4. in Esau pugnare prohibetur Israel, Deut.2,4. vide Edom.

ESDRAS Scriba proficiscitur ex Babylone, 1.Esdr.7,6. separat mulieres Gentiles ex Israel,9*.†10*. legit coram multitudine librum Legis, 2. Esdr.8,2. 3.Esdr.9,39. appellatur Iosedec, 1.Paral. 6,15.

ESVRIRE iustitiam, Isaiæ 55, 1. Psal.106,9. Matth.5,6. Luc 1,53†6,21. Apoc.21,6†22,17.

EVA formatur ex costa Adæ, Gen.2, 21. comedit fructum vetitum, 3,6.

EVANGELIVM Christi eiusq. prædicatio. Gen.3,15. Isa.53,1†55,5. †61,1. Mat.1,21†11,28†28,19. Marc. 16,15. Luc.2,10†24,46. Ioan.3,16†6, 35†8,12†10,9†12,46. Rom.1,16†3, 21,24†8,3. 1.Cor.1,15,29†4,15†15, 1. 2.Cor 5,18. Galat.1,6,11. Ephes.1,13. 1 Timoth.1,15. 2 Timoth.1,8†2,8. 1. Pet.4,17.

Euangelium adfert fiduciam, simul & timorem, consolationem, & terrorem, Matth.3,7*.†5,20,23†7,13,19,23†8, 12†9,15†10,33†11,12†12,37,41†13,29, 40,50†15,13†16,27†18,6,7†20,16 †22,13,14†24,12,24*.†25,12,13,30, 41*. Marc.10,25,31†13*. Luc.3,17†6, 24,25†9,62†12,20,40,48†13,5,26, 30†16,22†17,30,34†19,22*.†20,47†21*. Ioan.5,28†15,16. Act.5 5,6*. Roman.1, 18†2,5,6†6,23†9,18*.†11,20,22†13, 2,3,4†14,12. 1.Corinth.3,13,17†5,5 †10,8†11,29*.†15,51†16,22. 2.Corinth. 7,1,8,10†13,5. Galat.5,21,24. Ephes.5,5. Philip.2,12. 1.Timoth.5,24. Hebr.9,27†10,26,27*. Iacob.4,9†5,1. 1.Pet.4,18†5,8. 2.Pet.1,10†2,4*.†3,10*. Iudæ 15.

Euangelizanti debetur necessaria vitæ sustentatio. Mar.10,9. Mat.6,8. Luc.9,4 †10,7 Rom.15,26. 1.Cor.9,7,11,13. Galat.6,6. 1.Tim 5,17. 2.Tim.2,6.

EVCHARISTIA, Matth.26,26.

Marc.

Digitized by Google

Marc.14,22. Luc.22, 19. 1.Corinth.11, 24*. † 10,16. frequenter sumenda, Acto. 2, 42 † 20, 7. præfiguratur, Exod. 16, 15*.

Eucharistia sub altera tantùm, nimirũ panis specie. Ioan.6,58. data à Christo, Luc.24,30,31. ab Apostolis, Act.2,42 † 20, 7.

in Eucharistia non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum Christi corpus & sanguis, Matth. 26, 26. Marc.14, 22. Luc. 22,19. Ioan. 6, 51.

Eucharistiam in publicis supplicationibus circumferendam esse, præfiguratum Iosue 6, 6,7,11,* 20.1.Reg.4, 3. 2. Reg.6,4,5,6.

Eucharistia adoranda, Psalm. 21, 28, 30†98,5. Ioan.9,38.

EXACTIO, census, & tributum debetur principibus, Matth.17,24 † 22, 17. Marc. 12, 16. Lucæ 20,22. Roman. 13,7.

EXCOMMVNICATIO à Christo instituta & præcepta, Matth. 5, 29 † 16, 19 † 18, 8, 18. Marc. 9, 42. Ioan. 20,23.

Excommunicatio in vsu fuit Apostolis, 1.Cor.5,3,10. 2.Thess.3,6,14. 1. Tim. 1,20. Tit.3,10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationem Ecclesiæ, & ad correctionem eius qui excommunicatur, 1.Corint.5,4. 1.Timoth.1,20. 2. Thessal.3, 14. vt spiritus eius saluus fiat. 1.Cor.*. 5.

Excommunicatio Pharisæorum, Ioan. 9,22,34 † 12,42 † 16,2.

Excommunicandi qui in moribus aut doctrina grauiter errantes admoniti, nolunt resipiscere, Prouerb.22, 10. Matth. 18, 17. Roman.16, 16. 1.Corinth.5*. 2. Cor.2,8. 2.Thess.3*.1.Timot.1,20 † 6,5. 2.Timoth.2,17,21 † 3,5. Tit.3,10. Ioan. ep.2,10.

Excommunicati vitandi, Matth.18,17. 1.Cor.5*.1. Tit.3,10.

EXEQVIÆ celebrantur, Genes. 23,2,3 † 50,10. Deuter. 34,8. 2.Regum 3,31*.

EZECHIAS filius impij Achab cùm esset rex, tamen pius fuit, 4.Reg.16, 20. frangit serpentem æneum, 18,4. desicit ab Assyrijs, 18,7. mittit nuntium ad Isaiam prophetam, 19,2. Isa.37,2. decũbit ex graui morbo, 4.Reg.20,1, Isa.38,1. ostendit Babylonijs suum thesaurum, & reprehenditur, 4.Reg.20,12,14. Isa.39,1, 5. commendatur, Eccli.18,19.

EZECHIEL cum alijs captiuis vehitur in Babylonem, Ezech.1,1. vocatur, & mittitur, 2, 3. commendatur, Eccli. 49, 10.

F

FACERE pro Sacrificare in Scripturis, Leu. 15,15,30. Num.6,11,16 † 8,12 † 9,2,4,10,14. Iudic.13, 16. Luc. 22,19.

FAMA bona præstantior diuitijs, Prou.22,1. Eccle.7,2. Eccli.41,15,16.

FAMES & annonæ caritas, Gen.12, 10 † 26,1 † 41*. 42*. 43*. 44*. 45*. 47*. Exod.16,3. Deut.28,53 † 32,24. Ruth 1, 1. 2.Regum 21,1 † 24,13. 4.Reg.8,37 † 18,2. 4.Reg.4,38 † 6,25 † 8,1 † 25,3. 2. Par.6,28 † 20,9. 2.Esdr.5*. Psalm.36,19. Isaiæ 5, 13. Ieremiæ 14,1,12,15 † 15,2 † 29,17 † 34,17. Ezech.5,12, 16 † 6,11. Ioel 1*. Amos 4,6. Hagg.1,6,10 † 2,17. Matth.24,7. Luc.4,25 † 15,14. Acto.7,11 † 11,28. Rom.8,35. 2.Cor.8,14 † 11,27. Apoc.6,8 † 18.

Fames verbi Dei, 1.Reg.3,1. 2.Par.15, 3. Osee 3,4 † 4,1. Amos 8,11.

FAMVLORVM famularum q. officium, Gen.16,4,6 † 24*. † 30,25 † 31,4 † 39,1,6. Exod.21,2,20. 4.Reg.5,20,25. Prou.14,35 † 17,2 † 19,10 † 29,19. Eccle.2,7. Eccli.7,22 † 10,28. Ieremi.34,8. Ioel 2,29. Luc.12,37,45. Act.12,13. 1.Corin.7,11. Eph.6,5. Colos.3,21. 1.Tim.6,1. Tit.2, 9. 1.Pet.2,18.

FELIX præfectus Iudææ, Act.23,24 † 24*.

FERMENTVM, mala doctrina, Leu.2,11 † 6,16 Deut.16,3. Matth.16,6. Marc.8,15. Luc.12,1. 1.Corinth 5,5. Galat.5,9.

FESTA Iudæorum, & in primis festum Paschæ, vide Pascha.

Festum Pentecostes, Exod.21,16 † 34, 22. Num.28,26. Deuter.16,9. Ioan.5,1. Act.2,1 † 20,16.

Festum tubarum, Leu.23,24 Num.29, 1. 2 Par.5,3.

Festum expiationum, Leu.16,30 † 23, 27. Num.29,7,8.

Festum tabernaculorum, Exod.23,16. Leu.23,34. Num.22,12. Deut.16,13 † 31, 10. 1. Esd.3,4. 2.Esd.8, 16, 17. 2.Mach. 1,9 † 10,6. Ioan.7,2.

Festum Sabbati, vide Sabbatum.

Festum neomeniæ, Num.28,11. 1.Reg. 20,5. Ezech 45,18.

Festorum violatio quàm grauiter puniatur, Num.15,32.

FESTVS præfectus Iudęæ, Actorum 24,27.

FIDES in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei in seruandis promissis, Psalm.32,4. Isaiæ 11,5. Thren.3,23. Osee 2,20 † 5,9. Roman. 3, 3. pro veritate & constantia verborum inter homines, Genes.29,16 † 44, 32. Leuit.6,2. Eccli.22,23. Ierem.42,5. 1.Machab.10,27. 1 Tim.2,7. pro virtute Theologica, Sapien.1,2 † 3,14. Habacuc 2,4. Matth.8,13 † 9,22 † 17,20. Marc.5, 34 Luc.5,20. Roman.3,21 † 4, 3 † 5, 1. pro fide viua & formata per charitatem, Habac.2,4. Matth.9,22 † 15,28. Marc.5, 34 † 10,52. Luc.7,50. Roman.3,21. Galat.5,6*. Hebr.11*. pro fide mortua absque charitate, Matth.7,21,22. 1.Corint. 13,2 † 15,2. Iac.2, 26. pro sponsione seu voto, 1.Timoth.5,12. pro fiducia, Iacob 1,6.

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viua quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis est, Matt.9,2,22,29 † 21,22. Mar.16,16. Luc.18,42. Ioan.1,12 † 3,15,16,36 † 6,35 † 7,38 † 11,25 † 14,12 † 20,29. Act.3,16 † 10,43 † 15,9 † 16, 31. Rom.1,16 † 3,22. Galat.3,8. Eph.2, 7. Heb.11,6*.

Fides non facit nos certos aut securos de accepta peccatorum remissione, aut consequenda vita æterna, vide Certi.

Fides sine operibus non iustificat, 1. Cor.13,2. Gal.5,6. Iacobi 2,24.

Fides ipsa etiam appellatur opus bonum, Phil.1,6.

Fides est vna, Eph.4,5.

Fidei viuæ & operanti tribuitur iustitia & salus, Gen.15,6. Mar 16,16. Luc.1, 45 † 8,48 † 23,41. Ioan 5,24 † 17,3. Act.13, 38 † 16,31. Rom.3,22 † 4,3,21 † 5*. † 10,1, 10. Phil. 3,9 1.Pet.2,6 Heb.4,3.

Fidei præfidicatio ad eorum qui præsunt in Ecclesia, iudicium referenda est, Gal. 2,2.

Fidem Gentilium etiam respicit Deus, Ierem.39,18. Matth.8,5,13 † 15,28. Luc. 7,9 † 10,33 † 17,16. Ioan.4,47. Act.10, 3 † 8,26.

Fideles Deus liberat à communi perditione, & internecione impiorum, Gen. 6*.7*.8*.19*. Exo.8,22 † 9,4,6,26 † 10,23 † 11,7. Num.16,20,26,31. Ierem.39,18. Dan.6,22. 2 Petri 2.7.

Infidelitas seu incredulitas punitur, Gen.10,11,17,26. Num.11,21 † 14,2,11 † 20,12. Deut.9,20. 4.Reg 7,2,17. 4 Eld. 15,4 Psal.77,32. Eccli 2,15. Matth.8,28 † 14,30 † 17,17. Marc.16,16. Luc.1,16 † 24,24. Ioan.3,18,36 † 8,7 † 8,24 † 12,48 † 20,27. Rom.11,20. Heb.3,12 † 4,20,11,6. Apoc.21,8.

FILIORVM officium erga parentes, Gen 9,23 † 22,2,7 † 27,1 † 18,7 † 37,14*. Exod.20,12 † 21,17. Leuit.19,3,32 † 20,9 † 21,9. Deut.5,16 † 21 15,18 † 27,16. Iudic.14,1. 1.Reg 2,11,18, 22 † 3,1,7 † 8,1 † 18,5. 3.Reg.2,19 4.Regum 7,23 † 12, 2 † 22,1. 2. Paralip.34,3. Eccli.3,1,8 † 6, 28 † 7,29 † 8,7,11 † 22, 3 † 23,18 † 25, 10 † 32,24. Tob.4,1 † 14,5. Iob 1,4 † 8, 4 † 32,4,6. Prou.1,8 † 4,1 † 6,20 † 10,1 † 13,1 † 15,20 † 19,26 † 20,11,20 † 22, 15 † 23,19,25 † 28,24 † 30,17. Ierem.35,16. Ezech.22,7. Matth.4,20 † 19,35 † 15,4 † 19,19. Marc.10,19. Luc.2,48 † 18,20. Act.7,14 † 22,3. Ephes.6,1. Colos.3,20. 1.Tim 5,1. 1.Pet.5,5.

FOENVM & herba citò transiens omnis homo, Psal.89,6 † 128,6. Isa.40, 6. Eccli.14,15. 1.Pet 1,24. Iac.1,10.

FOENVS, vide Vsura.

FORNICATIO iram Dei prouocat. Deut.22,21. Prou.23,27. Eccli.19,3. Ierem.5,7. Osee 4,14. 1.Cor.6,9,13,15. Colos.3,5. Heb.13,4. corpus eneruat & facultates absumit. Iob 31,12. Prou.23, 27 † 29,3 † 31,3. Eccli.9,6. infamiam adfert, Eccli.9,10 † 41,21. fornicationis occasiones vitandæ. Eccli.9,4,12 † 42,12. fornicatio non solum in opere externo, sed & in affectu prohibetur. Exod.20,17. Matth.5,28.

Fornicatio spiritalis, quæ est hæresis, & idololatria. Deut.31,16. Iudic.2,17 † 27,33. Isaiæ 1,21 † 57,3. Ier.3,1. Ezech. 6,9 † 16*. Osee 1,2 † 2,4 † 4,15. Apoc. 18,3.

FRATRES & sorores Christi qui sint, Matt.12,40 † 28,10. Mar 3,33. Luc. 8,21. Ioan.20,17. Heb.2,12. Psal 21,23.

FRAVS, quæ Dolus.

FRVCTVS boni operis, quæ Opus.

FVNDAMENTVM est Christus, 1.Corint.3,11. Ephes.2,20. 1. Pet. 2,6.

Digitized by Google

2,8. fundamentum etiam Apostoli, Eph. 2,20. Apoc.21,14.

& peculiariter Petrus, Matth.16,18 *. Ioan.21,15,17. cuius fides numquam deficiet, Luc.22,31.

FVRTVM prohibetur, committitur, & punitur, Exod.20,15 † 21,17 † 22,1. Leuit.19,11. Deut.5,19 † 24,7. Ios.7,1,19. Tob.2,21. Prou.6,30. Osee 4,2. 2. Mach. 12,40. Matth.19,18. Ioan.12,6. 1. Cor.6, 10. Apoc.9,21.

Fures dicuntur, verbum Dei & doctrinam veram adulterantes, Ier.23,30. Ioan. 10, 1.

G

GAAL opponit se Abimelech, Iudic.9,26,35,39.

GABAONITÆ relinunt vitam astu quodam, Iosue 9*. obsidentur, & obsidione liberantur, 10,5*. Propter ipsos iniustè à Saule occisos suspenduntur filij Saulis, 2. Reg.21,1,6,9.

GABELVS venit cum Raphael ad nuptias Tobiæ, Tob.9,7.

GABRIEL apparet prophetæ Danieli, Dan.8,16 † 9,21. Zachariæ sacerdoti, Luc.1,11. Virgini Mariæ, 1,26.

GAD filius Iacob ex Lia, Genes.30, 11 † 25,26.

Gaditæ recipiunt suam hæreditatem, Numer. 32*. Deuteron.3,12. Iosue 13, 24.

Gad propheta admonet Dauid, vt non maneat in terra Moabitarũ, 1. Reg.22,5. nuntiat Dauidi iram Dei, 2. Reg. 24, 11,18.

GAIVS, 1. Cor.1,14 capitur, Act. 19, 29. deducit Paulum in Asiam, 20, 4. hospitio eum suscipit, Rom.16,23.

GALGAL, siue Gilgala, ciuitas Israel, Ios. 4, 19 in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paschа, 5,2,7,10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas, 10, 7. reuertitur, 10,43.

GALILÆA recipit Christũ, Ioan. 4, 45. in Galilæa incipit Christus prædicare, Matth.4,12. Act.10,37.

GAMALIEL vir peritus Legis, Act.5,34 † 22,3.

Gamaliel dux Manassitarum, Num. 1,10.

GAVDERE & lætari honestè licet, 1, Par.29,9*. 2. Esd.12,42. Psal.67,4. Luc.1,14. 1. Thess.1,6 † 5,16.

Gaudendum nõ est more Gentilium, Eccle.2,2 † 7,3. Osee 9,1. Amos 6,8. Prou. 2,14. Iacob.4,9.

Gaudium in persecutione, Matt.5,12. Act.5,41 † 20,24. Rom.5,3. Colos.1,24. Heb.10,34 † 11,35.

Gaudium spiritus, Luc.10,21. Rom.12, 12 † 14,17. Gal.5,22. Phil.4,4. 1. Thess. 5,16.

Gaudium salutis æternæ, Isa.25, 18 † 56,1 † 33,20 † 65,12. Sap.3,1,7. vide Beatitudo.

GEDEON dux & iudex in Israel, Iudic.6*. † 7*. † 8*.

GEMITVS quis probandus, quis improbandus, Exo.2,24. Ezec 9,4. Tob. 3,1. 2. Mach.6,30. Rom.8,22. Iac.5,9.

GENTIVM vocatio, Genes.49,10. Num.24,17. Deut.32,43. 2. Reg.22,44, 50. 3. Reg.8,41. Psal.2,8 † 21,28 † 67,32 † 71,8,17 † 85,9 † 86,4. Isaiæ 2,2 † 11,10 † 19, 18 † 25,7 † 27,13 † 29,17 † 35*. † 41,25 † 43, 5 † 45,14 † 49*. † 51,5 † 54*. † 55*. † 56,3, 6 † 60,3,9 † 65,1 † 66,19,20. Ier.9,24 † 12, 16 † 16,19. Osee 2,1,24. Ioel 2,28. Mich. 4,2. Soph.3,9. Zach.2,11 † 8,20 † 9,10. Mat.2,2,7 † 3,11 † 21,31,41 † 22,9. Ioan. 10,16. Act.8,26,30 † 10*. 1. Corin.12,13. Ephes.2,10.

Gentilium mores non sunt nobis imitandi, Leu.18,3 † 20,23. Ier.10,2.

GENV omne flectendum Domino, Psal.21,30. Isa.45,23. Rom.14,11. Phil. 2,10.

GERSON filius Leui, Num.3,17. Gersonitarum ministerium, 3,25 † 4,22.

GIESI minister Elisei, 4. Reg.4,25. fit leprosus, 5,26.

GLADIVS non cuiuis permittendus, Matt.25,51. Mar.14,47. Luc.22,49. Ioan.18,10.

Gladius spiritus est verbũ Dei, 4. Esd. 13,9,27. Isaiæ 11,4 † 27,1 † 31,8 † 49,2 † 66,16. Eph.6,17. Heb.4,12. Apoc.1,16 † 2,16 † 19,15. 2. Thess. 2,8.

GLORIA Dei in omnibus quærenda, Ios.7,19. Psal.115,1. Matth 6,9. Ioan. 9,24 † 17,4. Act.3,22 † 12,23. 1. Cor.6,20 † 10,31. Philip.1,20. Colos.3,17. Tit.2, 10. quære Honor.

Gloria beatorum, vide Beatitudo.

GODOLIA filius Ahicam gladio interimitur, 4. Reg.25,25. Ier.41,2.

GRATIA in scripturis accipitur pro beneficio, Ruth 2,20. 2. Reg.2,6 † 15, 20. Prou.4,9. Eccli.7,27 † 29,20. pro fauore, Gen.6,8 † 18,3 † 19,19 † 39,21. Exod. 12,35. Tob.1,13. Esther 2,17. Prou.13, 15. Eccli.4,25. Dan.1,9. Act.2,47 † 24, 17 † 25,9. pro præmio quod à Deo expectatur, Prou.1,9 † 12,2. 2. Mach.12,46. Luc. 6,33. 1. Pet.2,19. pro dono aliquo gratis dato, Esther 15,17. Psal.44,3. Prou.3,22 † 16,23 † 22,11. 1. Corinth.12*. Ephes.4, 7. 1. Pet.4,10. pro dono supernaturali Deo gratum faciente, Psal.83,12. Luc.1, 28 † 2,40. Ioan 1,15. Rom.1,7. 1. Cor.16, 23. 2. Cor.1,12. Gal.5,5. Heb.13,19. Iac. 4,6. pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prou.31,30. Eccle.10,12. Eccli.7,21 † 11,19 † 26,16,19 † 40,22. Luc.4,22. Ephes.4,29.

Gratiæ donum quàm sit occultum, & reconditum, quodq. nemo facilè illud sibi arrogare debeat, Iob 9,20,21. Psalm.2, 11 † 18,13 † 142,2. Prou.14,12 † 20,9. Eccle.9,1,2,12. Eccli.5,5. Ier.17,9. 1. Cor. 4,4. 2. Cor.10,14 † 13,5. Gal.6,3. Philip. 2,12. 1. Petri 4,18. 2. Pet.1,10. 1. Ioan. 4,1.

Gratia qua quis hominibus gratus est, etiam illa à Deo est, Exo.3,21 † 11,3 † 12, 36. 4. Reg.25,27. 2. Esd.2,5. Psal.105,46. Ier.40,2,3,4. Dan.1,9. Tob.1,13. Act.2,4, 23 † 27,3 † 28,16.

Gratus animus erga Deum & homines commendatur, Gen.4,3 † 8,20 † 14,21 † 23*. † 24,43 † 26,25. Exod.15,1. Leu.25, 6. Num.15,17 † 31,48. Deut.4,9 † 6,5. Iudic.5,1. 1. Reg.1,1 † 14,35 † 31,11. 2. Reg. 10,2 † 19,31. 3. Reg.2,7. 1. Par.29,10,20. 2. Par.15,11 † 20,25. Esther 6*. Tob.9,1 † 12,1,7. Eccli.7,22 † 32,28 † 35,13. 1. Machab.4,24 † 5,54. 2. Mach.3,33. Matth. 11,25. Mar.5,10. Luc.18,43. Ioan.11,45. Act.4,21 † 27,35. Rom.6,17. 2. Cor.6,1. Eph.5,19. Phil.4,6. Colos.2,7 † 3,15. 1. Thess.5,18. 2. Thess.1,3. 1. Tim.4,3.

Gratiæ agendæ ante & post cibũ sumptum, Deut.8,10. 1. Reg.9,13. Isa.62,9. Matth.14,19 † 15,36 † 26,25. Marc.6,42 † 8,6 † 14,22. Luc.9,16. Ioan.6,11, 23. Act.27,35. Roman.14,6. 1. Cor.10,30. 1. Tim.4,3.

GVLA, vide Ebrietas, & Ciborum luxus.

H

HÆRETICOS & infideles relinquit Deus ad iustorum probationem, Iudic.3,1. 1. Cor.11,19.

Hæretici iam inde à temporibus Apostolorum extiterunt. Timot.1,20. 2. Timoth.2,18. 1. Ioan 2,18. 2. Ioan.7. Apocal.2,15.

Hæreticos futuros etiam nostris temporibus prædictum est, Matth. 24,5, 24. Ioan.5,43. 1. Tim.4,1. 2. Tim.3,1. 2. Pet. 2,1 † 3,3. Iudæ 18.

Hæreticorum mores & doctrina, ibidem.

Hæretici vitandi, Deut.13,1. Mat.7,15. Rom.16,17. 2. Tim.2,17 † 3,5. Tit.3,10. 2. Thess.3,14. Ioan.2,10.

Hæretici malè tolerantur à præfectis, Apoc.2,14.

Hæretici tollendi è medio, Deut.13,5 † 18,20. 3. Reg.18,40*. 4. Reg. 10,25*.

Hæresis, fornicatio spiritalis: vide Fornicatio.

HAZAEL famulus Benhadad regis Syriæ, 4. Regum 8,11,15. iuxta mandatum Domini, 3. Reg. 19, 15. percussit Israel in vniuersis finibus suis, 4. Reg. 20, 32 † 12,17 † 13,3. quemadmodum prophetatum est, 4. Reg.8,11,13. moritur, 13, 24.

HELIAS vir pilosus, & zona pellicea cinctus renibus, 4. Reg.1,8.

Heliæ orationis efficacia, 3. Reg.17, 1. Iacob. 5, 17, 18. alitur ministerio corui, 3. Reg. 17,2. excitat puerum mortuum, 17,19. occidit prophetas Baal, 18,40. fugit Iezabel 19,3. mittitur in Damascum, vt vngeret Hazael regem Syriæ, 19,15. mittitur ad Achab, 21, 17. ad Heliam missi principes quinquagenarij cũ suis, igne cælitus demisso cõsumuntur, 4. Reg. 1,10. assumitur per turbinem in cælum, 2, 11. apparet in transfiguratione Domini, Matt.17,3. Luc.9,30.

HELIODORVS à cubiculis Seleuco, tentat thesaurum templi auferre, 2. Mach.3,7,13. punitur à Deo, 3,24.

HELISEVS: vide Eliseus.

HERODES Ascalonita occidit innocentes pueros, Matth. 2, 16. & moritur, 2,19.

Herodis Antipas filius Herodis, tetrarcha Galilææ, Luc.3,1. occidit Ioannem Baptistam, Matt 14,9. Herodes & Pilatus morte Christi inter se reconciliantur, Luc 23,12. Act.4,27.

HERVS & Hera: vide Dominus & Domina.

HESRON filius Phares, Genes.46, 12. Matt.1,3. relinquit post se Aram, & appellatur Iephonne, 1. Par.4,15.

HESTER

Digitized by Google

NESTER fit vxor Assueri, Esther 2*. precibus suis apud Assuerum latam de Iudæis vno die occidendis sententiam reuocat, Esther 8,3,3.

HIEREMIAS, vide Ieremias.

HIERVSALEM, vide Ierusalem.

HOLOFERNES dux Nabuchodonosor mittitur contra Israel, Iudith 2,4. blasphemat Deum, 6,1.
obsidet Bethuliam, 7,1. propriio gladio ceruix ei præciditur, 13,8.
caput eius conspiciendum ponitur in muris ciuitatis, 14,1. totus Assyricus exercitus se in fugam dedit, 15,1.

HOMO creatus est ad imaginē Dei, Genes. 1,26 † 2,7 † 5,1 † 9,6. Sapien. 2,23. Eccli. 17,1. Iob 10,8. Psalm. 118,73. Iac. 3,9.
Homo maledicitur, Gen. 3,17.
benedicitur in Christo, Gen. 12,3 † 22, 18. Galat. 3,8.
Hominis regeneratio, Matt. 18,3. Ioan. 3,13 † 3,3,6 † 4,14 † 7,38. 1. Cor. 4,15. Gal. 4,19. Eph. 4,22. Coloss. 3,8. Tit. 3,5. 1. Pet. 1,23 † 2,2. Iac. 1,18.
Homo puluis & lutum, Gen. 2,7 † 3,19 † 18,27 Eccle. 12,7. Eccli. 17,1 † 18,8 † 41, 13. Iob 4,19 † 10,8 † 34,15. Psalm. 77,39 † 102,14 † 143,4. Isaiæ 40,6.

HOMICIDIVM latrocinium, & sanguinis effusio, Genes. 4*. † 9,6 † 37,18. Exod. 2,12 † 20,13 † 22,2. Leuit. 24,21. Num. 25,7*. Deut. 5,17 † 19,4,11 † 21,1 † 27,24. Ios. 20,3. Iudic. 9,5. 1. Reg. 18,17. 2. Reg. 3,27 † 4,7,12. 3. Reg. 2,5,25,34,46. 4. Reg. 14,5 † 21,16. Prouer. 6,17 † 28,17. Eccli. 34,25,27. Thren. 4,13. Ezech. 11,6 † 22,2 † 24,6. Osee 4,2. Matt. 5,21 † 19,18 † 23,34 † 26,51. Ioan. 8,44. Roman. 13,9. Gal. 5,21. 1. Ioan. 3,12. Apoc. 13,10.

HONOR qui ab hominibus proficiscitur, non magni faciendus, Num. 16, 1. Iudic. 9,1. 1. Reg. 10,27. 2. Reg. 15,1.3. Reg. 1,5. Esther 3,1*. † 6,6. Eccli. 9,16 † 10, 29,30. Ier. 9,23. Matt. 6,1 † 8,4 † 9,30 † 17, 9 † 20,21,26. Mar. 1,44 † 5,43 † 7,36 † 8,26 † 9,8 † 10,35,43. Luc. 22,24. Ioan. 6,15 † 8,50 † 12,43. Act. 10,26 † 14,14. Gal. 6, 2. Phil. 2,3. 1. Thess. 2,6. 1. Pet. 5,3. 3. Ioan. 9. Apoc. 19,10 † 22,9.
Honor Dei, quære Gloria.
Honorandi parentes, vide Parentes.

HOSPITALITAS commendatur, Isa. 58,7. Mat. 25,36. Luc. 14,13. Rom. 12,13. 1. Timot. 3,2. Tit. 1,8. 1. Pet. 4,9. 3. Ioan. 5,9. Heb. 13,2. Iac. 1,27.
Hospitalitatis exempla, Gen. 18,3 † 19, 2 † 24,31. Iosue 2*. Iudic. 13,15 † 19,4,9. 3. Reg. 17,10,17. 4. Reg. 4,8. Iob 1,4 † 31, 17. Tob. 2,1. Lucæ 10,38 † 19,6. Act. 16, 15 † 28,2,7.
Inhospitalitas, Iud. 8,5 † 19,18. 1. Reg. 25,9,14. Sap. 19,13.

HVMILITAS Deo grata est, Genes. 18,27 † 29,31 † 41,40. Iudic. 6,15. 1. Reg. 1*. † 2,1,8 † 7,9,10. 2. Reg. 6,16,21. 2. Par. 12,6,8 † 32,26 † 33,12 † 34,26. Psalm. 33,19. Prou. 11,2 † 16,19 † 18,12 † 22,22 † 25,7 † 29,23. Isaiæ 37,1 † 57,15 † 66,2. Ierem. 1,6. Ion. 3,5. Eccli. 3,18 † 7,19. Iudith 4,7,11 † 9,16. Matth. 3,11 † 5,3 † 8,8 † 11,20 † 15,27 † 18,4 † 20,26 † 21,5 † 23,7, 11. Marc. 9,34 † 10,43. Luc. 1,48 † 9,42 † 14,7,11 † 15,19 † 18,13 † 22,26. Ioan. 13,4. Act. 10,26. Rom. 11,20 † 12,16. 1. Cor. 4, 6 † 15,8. Phil. 2,3. Coloss. 3,12. Hebr. 11, 24. 1. Pet. 5,5. Iac. 1,9 † 4,10. Apocal. 4,1 † 19,10.

HYMENÆVS pseudoapostolus, 2. ad Tim. 2,17.

HYPOCRISIS, 1. Reg. 15, 11*. † 18*. 2. Reg. 15,2,7. 4. Reg. 1,6,9. Iob 8, 13 † 13,16 † 15,34 † 20*. † 27,8 † 36,13. Prou. 30,13. Eccli. 1,36 † 19,24. Isaiæ 29, 13 † 38,2. Ierem. 9,8. Ezech. 33,30. Malac. 3,13. 2. Mach. 6,24. Matth. 2, 7, 16 † 7,2, 16 † 7,5 † 15,7 † 16,3 † 22,18 † 23*. † 24,51. Mar. 7,6. Luc. 11,44 † 12,1,56 † 18,11. Act. 5,1 † 8,18 † 13,8. Roman. 2*. Gal. 2,13. 1. Timot. 4,2. 2. Timot. 3,5. 1. Thess. 5,22. 1. Pet. 2,1.

I

IABES in Galaad opprimitur ab Israel, Iudic. 21,10. obsidetur, 1. Reg. 11, 1. viri Iabes Galaad exhibent misericordiam Sauli, & filio eius, 31,12.

IACOB filius Isaac nascitur, Genes. 25,23. emit à fratre Esau primogenita, Genes. 25,31. Præripit Esau benedictionem, 27,5*. proficiscitur ad Laban, 28, 10. videt scalam, & vouet votum, 28,12, 20.
seruit Laban' pro duabus filiabus, 29, 18. reuertitur in patriam, 31,17.
luctatur cum angelo, 32, 24. vocatur Israel, 32,27 † 35,10. 3. Reg. 18,31. mittit filios in Ægyptum, 42,1.
migrat cum tota sua familia in Ægyptum, 46*. Deut. 10,22. filios Ioseph adoptat in suos, 48,5,8.
benedicit duodecim filijs, & moritur, 49,33. sepelitur cum patribus suis in terra Chanaan, 50,4,7. secundum promissionem, 47,29. & secundum mandatum, 49,29. commendatur, Eccli. 44,24. vide Israel.
Iacobus Zebedæi filius vocatur, Matt. 4,20. occiditur, Act. 12,2.

IEBVS appellatur Ierusalem, Iosue 15,8. Iudic. 19,10. 1. Par. 11,4.
Iebusæos expugnare nō poterat Israel, Iudic. 1, 21. superantur tamen à Dauid, 2. Reg. 5,8.

IEHV filius Hanani prophetę arguit regem Iosaphat, 2. Par. 19,2.
mittitur ad Baasa regem Israel, 3. Reg. 16,1,7.
Iehu filius Iosaphat filij Namsi vngitur vt rex esset Israel, ad delendā domum Achab, 4. Reg. 9,1.6.
iuxta præscriptum, 3. Reg. 19,16.
occidit Iezabel, 4. Reg. 9,30,33.
occidit septuaginta filios Achab, 10,1.
iubet comprehendi & iugulari fratres Ochoziæ regis Iuda, 10, 14. perdit seruos Baal, 4. Regum 10,17,25. moritur, 10, 35.

IEIVNIVM, & ieiunandum esse, Ioel 2, 12. Tobiæ 12, 8. Matth. 6, 16. Marc. 2,20. Luc. 2,36 † 5,35. Rom. 13,13. 1. Corinth. 7,5. 1. Corinth. 6,5 † 11, 27. Act. 13,2,3,14,22. Ephes. 5,18. 1. Thess. 5,6. Tit. 2,2. 1. Petri 1,13 † 5,8. vide Quadragesima.
Ieiunij meritum, Ier. 35,14, 19. Ionæ 3,7,9, 10. Iudith 4,8 † 8,6. Matth. 17,21 † 6,17. Lucæ 2,37.
Ieiunatur pro mortuis, 1. Regum 31, 13. 2. Regum 1,12 † 3,36. 1. Paralipom. 10,12.
Ieiunij exempla, Exod. 24,18 † 34,28. Deut. 9,9,18. Iudic. 20,26. 1. Reg. 7,6 † 31,13. 2. Reg. 3,35 † 12,16. 2. Paral. 20,3. 1. Esd. 8,21. 2. Esd. 1,4. Esther 4,3. Psalm. 34 13. Ierem. 36,9. Dan. 10,3. Ionæ 3,5. Iudith 4,7 † 8,5. Tobiæ 3,10. Matth. 4,2 † 9,14. Luc. 2,37 † 5,33. Act. 10,30 † 13,3 † 14,28.
Ieiunium indictum à rege Saule, 1. Reg. 14,24. à Iosaphat, 2. Par 20,3. à Ninuitis & eorum rege, Ionæ 3,5,7. ab Esdra, 1. Esdr. 8, 21. ab Esther & Mardochæo, Esther 4,16. vide Abstinentia.

IEREMIAS propheta ex Anathoth. Ier. 29,27. vocatur, & à Deo mittitur, 1,4.
Ieremias persecutionem patitur, Ierem. 18,19 † 20,1 † 26,7 † 33,1 † 36,12 † 38, 4,7.
Ieremias inuenit gratiam apud Nabuchodonosor, Ierem. 39,11.
Ieremias vinculis soluitur à Nabuzardan, Ier. 40,1.
Ieremias luget Iosiam, 2. Paralipom. 35,25.

IERICHO expugnatur & exuritur, Ios. 6,10, 24. reædificatur ab Hiel, 3. Reg. 16,34. appellatur ciuitas Palmarum, Deut. 34,3. 2. Paral. 28,15.

IEROBOAM filius Nabat, seruus Salomonis, fit inimicus Israeli, 3 Reg. 11,26. 2. Par. 13,6. fit rex decem tribuum, 3. Reg. 12,20. iuxta verbum Ahiæ, 11,29. erigit duos aureos vitulos, & falsum cultum Dei, 12,28,31. idq. punitur & exprobratur, 14,7 † 15,25 † 16,19,26. 4. Reg. 3,3 † 10,29,32 † 13,2,6,11 † 14,24 † 15,9,18,24 † 17,22 † 23,15.
manus eius exarescit, 3. Reg. 13,4.
curatur, 13,6. moritur, 14,20. tota eius domus perditur, 15,29. iuxta quod prædictum fuerat, 14,10. contra Ieroboam, Amos 7,10.
Ieroboam filius Ioas fit rex Israel, 4. Reg. 13,13 † 14,16. moritur, 14,29.

IERVSALEM expugnatur à filijs Iudæ, Iudic. 1,8. eligitur à Deo in habitaculum, 3. Reg. 8*. 2. Par. 6,2 † 7,16.
Ierusalem appellatur Iebus, Ios. 15, 8. Iudic. 19,10. 1. Par. 11,4.
Ierusalem appellatur Salem, Psal. 75,3.
Ierosolymam quæ tribus Iacob inhabitauerint, 1. Par. 9,3. 2. Esd. 11,1.
Ierusalem obsidetur à rege Syriæ & Israelis, 4. Reg. 16,5. à rege Nabuchodonosor, 4. Reg. 24,10 † 25,1.
Ierusalem exuritur, & euertitur, 4. Reg. 25,9. iterū excolitur & reparatur, 2. Esd. 3*. † 6,15
contra Ierusalem & eius ciues, 4. Reg. 21,12 † 23,27. Isaiæ 1,6 † 3,1 † 22,1,8 † 29,1,7 † 65,2. Ierem. 4,3,9 † 7*. † 13*. † 17,19 † 19,3,6 † 21,3 † 13,39 † 25,8 † 32,3,26 † 34,1 † 38,3 † 30,8. Ezech. 6,6 † 4*. † 5*. † 10,2 † 15*. † 21,6 † 22*. † 23*. Soph. 3,1.
Ierusalem destruenda per Romanos, Dan. 9,26. Zachar. 14,1. Matth. 24,1,15. Luc. 13,35 † 19,41 † 20,16 † 21,6. Ioan. 11,48.
Ierusalem spiritualis, Ecclesia sancta, Psal. 12,1,3. Isa. 33,20 † 54,11 † 60*. † 62,6 † 2 † 65,16,

Digitized by Google

16,16,18 *Tob.13,19. Baruch 5,1,7.Gal.4,26. Heb.11,10 † 12,22. Apoc.3,12 † 21,2,10.

IEZABEL impia, impij Achab coniux,3.Reg.16,31 † 21,5,7.

occidit prophetas Domini, 18, 4. 13. minatur Heliæ prophetæ mortem, 19,2. à canibus dilaceratur, 4. Regum 9 33. iuxta verbum Heliæ prophetæ, 3. Reg. 21,23.

ILLVMINATI dicuntur Baptizati, Heb.6,4.

IMAGINES iussit Deus fieri,Exo. 25,18*. Num. 21,8*.

Imagines fecit Salomon,3.Reg.6,35 † 7,25,29,36 † 10,19. 2.Paralip. 3, 10,14 † 4,3.

Imaginum vsus,Num. 21,8. Sap.16,6. Ios. 2, 26*. de altari in testimonium & memoriam extructo.

IMMISERICORDIA, & eius punitio, Exod.1,12. Deut.23,3. Iudic.8, 6,15. 1.Reg.25,15,38. Iob 20,19. Prou. 21,10. Eccli.12, 13. Amos 1,6. Matt.18, 30 34 † 25, 42. Luc.16,21,23. Iacobi 2, 13.

IMPATIENTIA, & eius punitio, Exo. 14,11 † 15,24 † 16,2,7 † 17,2.Numer.11,1,10 † 14,1,26 † 21,5.Iob 3,1.Prouer.12,16. Eccli.2,16

IMPIORVM dicta, facta, & cogitata contra pios, Sap.2*. Psal.9*.10*.11*. 83*. Prou.4,14

Impiorum prosperitas, Iob 10,3 † 21, 7,10. Psal.72,2,8 † 91,8 4 Esdræ 3,28, 31 Ierem. 12, 1.Habacuch 1, 13. 2.Machab 6*.

Impiorum prosperitas bonis admirationem parit, Iob 21,7,13. Psal.72,2. Eccles.7,16. Ier.12, 1. Habac.1,13 Malach. 3,15.

Impij incidunt in mala quæ pijs parant, 1.Regum 17,42 † 31,4 Esther 7.10. Psal. 7,16 † 9,16 † 34,8 † 36,14.Prou.26,27. Eccles.10,8. Isa.33,1. Ierem.48*. Dan 3, 22 † 6,24 † 13,62. Eccli.27,28*. Iudith 13, 4. Apoc 18,6.

Impij incidunt frequenter in malum quod timent,Iob 6,16.Prouer.1,26 † 10, 24. Isa.66,4.

Impiorum subita & improuisa punitio,dispersio & euersio,Gen.7,21 † 14,15 † 9,24 † 34,25. Exo.14.24. Leuit.10,2. Num.11,33 † 16,31. Iosue 10,9 † 11,7. Iudic.4,20 † 7,12,15,21 † 8,11 † 16,28. 1 Regum 30,16. 2.Reg.13,28. 3 Reg.16,2 † 18,40 † 20,13.19 Iob 4,8 † 5,3 † 8,13 † 15, 20 † 18*. † 20*. † 27,1.4 † 36,12. Psalm.1,5 † 36*. Prouerb.1,27 † 6,15 † 10,25 † 12,7. Isaiæ 5,24 † 47,9. Ierem.15,8. Daniel 5, 30. 1 Machab.2,62 † 4,3. Matth. 24,38. Lucæ 12,20,46 † 16,23,25 † 17,27,29. 1. Thess 5,3.

Impiorum punitio bonis est ad timorem & cautionem,Deut.13,11 † 17,18 † 19, 20 † 21,21. Prou.19,25 † 21,11. Eccli.23, 37. Act.5,11. 1.Tim.5,20.

Impios deridebit Deus,Psalm.2,4 † 36, 13 † 58,9. Prou.1,26. Sap.4,12.

IMPOSITIO manuum varia in veteri testamento,Gen.48,14. Exod.29, 10. Leu. 3 † 3,2. Num.27,23. Dan.13, 34 Marc.10,16.

Impositio manuum in sacramento ordinis & confirmationis, Act.6,6 † 8,17 † 13,3 † 19*. 1 Tim.4,14 † 5,22. 2.Tim.1,6.

IMPVDICITIA contra naturam,Gen 19,5 † 38,7. Leuit 18,22 † 20, 13. Iudic.19,22,30. Rom 1,27. 1.Cor.6, 1. Ephes.5,12. 1.Timoth.1,10. 2.Pet.2, 7,8.

INCANTATIONES & maleficia,Exod.7,11 † 8,18 † 22,18. Leuit.19, 31 † 20,6,27. Num.23,23 Deuter.18,10. 1.Reg 28*. 4.Reg.17,17 † 21,6. Isaiæ 2, 6 † 44,25 † 47,13. Ierem.10,2. Dan.2,2 10. Mich. 5, 11. Act. 8, 8 † 13,6 † 16, 16 † 19,19. Gal.5,20. Apoc.18,23 † 21,8.

INCESTVS graue peccatum, Leuit.18,6,7 † 20,11,14. Deut 22,30.1.Cor. 5,1,2.

INDVLGENTIÆ, 2. Corinth. 2,10.

INFERNVS & damnatio parata diabolo & angelis eius, vide Damnatio.

Inferni pœna varia & horribilis, Deut. 33,22. Iob 24,19. Psal 10,6 † 20,10 † 48, 15 † 111,10. Sap 11,17 Eccli.21,10. Isaiæ 30,33 † 33,11,13,14 † 34,9. Ierem 9,15. Malac.4,1. Matt.8,12 Luc 13,27 † 16,23. Apoc.14,9 † 15,7 † 20,14 † usquam terminanda,Isa.66,24.Matt.2,41,46 Mar. 9,47. 2 Thess.1,9.

INFIDELITAS, vide Fides.

INFIRMITAS corporalis: vide Ægrotatio.

INGRATITVDO, & eius punitio, Gen.31,1 † 40,23. Exod 1,8. Deut. 23,3*. Iudic.2,1 † 6,8 † 8,33 † 12,1. 1.Reg. 10,18 † 12,8 † 25,3,10. 2.Reg.14,30. 2. Par 21,21. Prou.17,13. Isaiæ 1,2 † 5,4.Ier. 2,5,6. Ezech. 16*. Oce 10,1 † 13,2,6. Mich.6,3 Sap 16,29. 1.Mach.16,16,19. Matt.11,20,Luc 17,18.Ioan.11,46.Rom. 1,21. 2.Tim.3,2.

INIMICVS non passim contemnendus est,1.Reg.14,14 † 17,43. 2.Reg. 21,20. 3.Reg.20*. 4.Reg.14,8.

Inimico reconciliato non temerè credendum est,1 Reg.24,17 † 26,21. 2.Reg. 3,26. 1.Mach 12,24.

INIQVITAS abundabit, 4.Esd. 5,2 † 13,16. Matth.24, 12. 1.Ioan.5,19. vide Impij & Mali.

INNOCENTIA sua cuique tuenda & malæ suspiciones amouendæ, Ios. 22,22. 1.Regum 1,14 3.Regum 18,17. Ierem.37,12. Acto 2,15 † 6,14 † 7,2 † 28.17.

INOBEDIENTIA eiusq. punitio,Genes.3,16,17 † 19,17,26. Leuit.10,1 † 26,14*. Num.14,28,41 † 16, 31 † 20, 24. Deut.11,16,28 † 17,12 † 18,19,20 † 27, 16*. † 28,15*. 1 Reg 12,15 † 13,11 † 15, 24 † 28,16. 2.Reg.6, 6. 3.Reg.11,9 † 13,15,21 † 14,17 † 20,35*. 2.Par 7,19 † 26,16,19. Isa. 24,5. Ier.11,3,8 † 13,8 † 17,27 † 26,4 † 35*. Ionæ 1,3. Matt 17, 17. Act.7,39.Rom.2,8.Gal.3,10. 2.Thess. 1,8.

INVIDIA & odium,Gen.4,5 † 26, 14 † 27,41 † 30,1 † 37,4,11. Exod.1,8 † 20,13. Leu. 19,17. Num 12,1 † 35,20,23. Deut.19,11. 1.Reg 18,7,11. Sapien.2,24. Prouer.10,12.18. Ezech.25,15. Dan.6,3. Luc.15,28. Ioan.4,2,4. Rom.1,29 † 13,13. Gal.5,15,20. Iac.3 14 † 4,2. 1.Pet.2,1.1. Ioan.3,13,15 † 4,20.

IOAB filius Saruiæ,2.Reg.2,13.confodit Abner,3,27. reconciliat Absalonem per Thecuam,14*. confodit Amasa, 20, 9. confoditur ipse,3 Reg 2,28,34. iuxta mandatum Dauid,2,5,7.

IOACHAZ filius Iehu,rex Israel, 4 Reg 10,35 † 13,1.

Ioachaz filius Iosiæ exuitur regno, & vehitur in Ægyptum, vbi & moritur, 4. Reg. 23, 34. captiuitas eius prædicitur, Ezech. 19,4 appellatur Iohanan, 1.Par. 3, 15. post ipsum creatur rex frater eius Eliachim,4.Reg.23,34.

IOACHIN filius Ioacim fit rex Iuda, 4. Regum 24, 8. ducitur captiuus à Nabuchodonosor in Babyloniam,24,12, 15. dimittitur ex carcere, & ad honores euehitur, 25, 24. appellatur Iechonias, Ieremi.37,1. appellatur Neri, Luc. 2,27. ei succedit patruus Matthanias, 4.Reg. 24,17.

IOACIM, & antea dictus Eliacim, filius Iosiæ, fit rex Iuda, 4.Reg.23,34. 8. Esd.1,37. combussit libros sermonum Ieremiæ, Ier.36, 21. appellatur Melchi, Luc.3, 24. moritur, 4. Reg.24,1,5. post ipsum constituitur rex filius Ioachim,4 Reg.24,6.

IOANNA vxor Chusæ sequitur Christum, Luc.8,3.

IOANNES Baptista filius Zachariæ, Luc.1,55,59,60. Euangelium regni denunciat,& baptizat,Mat.3,1. Mar.1,4, 5. Ioan.1,28 † 3, 23, 26. vestitus eius ex pilis camelorum,& victus locustæ & mel silueſtre, Marc.1,6. noluit haberi maior quàm erat. Ioan.1,19,20,26 † 3,28. mittit discipulos ad Christum, Matth.11,2. capite truncatur,Matth.14,8. dicitur Helias, Malach.4,5. Matth. 11,14 † 17,10. Luc 1,17.

Ioannes filius Zebedæi vocatur, Matt. 4,22. vnice à Christo diligitur, Ioan 13, 23 † 19,26 † 20,2 † 21, 7, 20. scribit quæ vidit,Ioan.19,35 † 21,24.1.Ioan.1,1.

IOAS filius Ochosiæ solus euadit, dum senatus regius occiditur, 4.Reg.11, 2. coronatur rex in Iuda, 11, 12. occidit Zachariam filium Ioiadæ, 2.Paral.24,21. Matth 23,35. occiditur à suis ministris, 2 Par.24,25. 4.Reg.12,20. post ipsum filius eius Amasias rex constitutus est, 1. Par.3 12. 2.Par.24,27.

Ioas filius Ioachaz rex Israel, 4. Reg. 13,9. pugnat contra Amasiam,subuertit mœnia Ierusalem, destruit templum, & moritur, 4.Reg.14,13,16.

IOIADA Sacerdos iussit occidi Athaliam reginam, 4 Reg.11,15. 2.Paral. 24,14. moritur,24,15.

IONAS prophetat, 4. Reg. 14, 25. præcipitatur in mare, Ionæ 1,15.deglutit eum piscis à Domino præparatus,2,1. In cuius ventre erat tribus diebus & tribus noctibus,ibid. Matt.12,40.

IONATHAS filius Saulis prosternit Philisthæos, 1. Reg. 13, 3 † 14,1,11. liberatur per populum à patre ob mel degustatum occidendus, 14,45. ferit fœdis cum Dauide,18,3 † 20,8 † 23,18.cæditur,31,7.

Ionathas filius Mathathiæ, præfectus militatis Iudæorum, 1 Mach.9,31 fœdus init cum Demetrio, 10,3.15. capitur, 12, 48. occiditur cum suis filijs,13,23.

IORAM filius Iosaphat rex Iuda, 3.Regum 22,51. occidit rex fratres suos,

2.Par.

Digitized by Google

2.Paral.21,4. moritur, 4 Reg.8,24. 2.Paral 21,19.

Ioram rex Israel, 4.Reg.1,17†3,1. procedit contra Hazael regem Syriæ, 8, 28. accepto vulnere curatur in Iezrahel, 9, 15. moritur, 9,24.

IOSAPHAT filius Asa rex Iuda, 3.Reg.22,41. mittit qui verum Dei cultum doceant in ciuitates Iuda, 2.Par.17, 7.fœdere iungitur cum impio Achab,18, 3.ideoque arguitur à propheta,19,2. iungit se Ochosiæ, 2.Paral 20, 35. moritur, 21,1. habuit successorem filium Ioram, 1.Par.3,11.

IOSEPH filius Iacob, Gen.30,23. videt somnium, 37, 5, 9. venditur à fratribus Ismaelitis, 37, 26. Psalm.104,17. falsò accusatur, Genes.39,17. mittitur in carcerem, 39,20 †41,14. constituitur dominus vniuersæ Ægypti, 41, 40. datur ei filia Putipharis vxor, 41, 45. detegit se fratribus suis, 45,1.moritur, 50,24.ossa eius transferuntur ex Ægypto, Exod.13, 19. sepelitur in Sichem, Ios.24,32.

Ioseph coniunx B. Virginis Mariæ. Matt. 1,16. fugit in Ægyptum, 2,14.

IOSIAS filius Amon rex Iuda, 4. Reg.21,24† 22*. eius natiuitas prædicta est, 3.Reg.13,2. legit librum Legis, 4. Reg 23,2. celebrat Pascha, 23,21. vulneratur à sagittarijs, & moritur, 2.Paral.35, 23,24. 4.Reg.23,29. lugetur, 2.Paral.35, 24. ei succedit Ioachaz, 4.Reg.23,30,34.

IOSVE pugnat contra Amalech, Exod 17,9,13. mittitur exploratus terram Chanaan, Num.13,2. eam populo commendat, 14,6. cõstituitur loco Moysis dux populi, 27,18. Deuteron. 3,21 † 31,3,7,14. Iosue 1,1,6. mittit exploratores, 2, 1. transit Iordanem, 3, 16. erigit duodecim lapides in Galgal, 4, 3, 8, 20. angelus Domini apparet ei, Iosue 5,13. benedicit populo, 8,33. ascendit Iosue ad liberandos Gabaonitas, 10, 7. Sol & Luna steterunt ad imperium Iosue, 10, 12. reuertitur Iosue in Galgal post liberatos Gabaonitas, 10,43. percutit 31. reges, 12*.

accipit suam portionem in diuisione terræ, 19,49. moritur, 24, 29. Iudic.2,8. commendatur, Eccli.46,1.

IRACVNDIA quantum mali pariat, Gen 4,5. Tob.5,2. Prou.12,16 † 14, 3 † 15,18†17,19† 19,19 † 27, 3 † 29,22. Eccles.7,10. Eccli 25,22 † 28,6,14 † 30, 26. Matth.5,22. Luc.4, 28 Galat.5,20. Ephes.4,26. Colos.3,8. Tit.1,7. Iacobi 1,19.

IRÆ alterius cedẽdum potius quàm repugnandum, Genes. 27, 42. Proueib. 22, 24† 29, 22. Eccli. 8, 19. Matth. 2, 13.

ISAIAS filius Amos, Isaiæ 1,1. vocatur, & mittitur, 6,8 † 49,1.

ISMAEL filius Abrahæ ex Agar nascitur, Gen.16,15. moritur, 25,17.

Ismael filius Nathaniæ occidit Godoliam, aliosq; Iudæos, Ierem.41,2,6.

ISRAEL appellatur, qui ante Iacob dicebatur: quære Iacob.

Israel populus & hæreditas Domini, Exod. 3, 7 † 5,1 † 6,7 † 19,5. Leuit. 30, 26. Deut.4,20 † 7,6 † 9,29 † 10,15 † 14, 2 † 26,18 † 32,9. 1.Reg.10,1 † 12,22. 2. Regum 7,23. 3.Regum 8,53. Isaiæ 19,25 † 43,1. Ierem.13,11.

decem tribus Israel separant se à domo Dauid, 3 Reg.12,3,9,16. secundum verba Ahiæ prophetæ, 11,29. transferuntur in Assyriam, 4.Reg.15,29 † 17,6. secundum prophetiam, Deut.4, 26. multi ex Israel sequuntur Leuitas in Ierusalem, 2.Par.11,13.

Contra decem tribus: vide Samaria.

IVDÆORVM cærimoniæ erant vmbra futurorum, Exod.13,9,14. Num. 15,38. Deut.16,1. Ezech.20,10. 1.Cor. 10,1. 2.Cor.3,13. Heb.7,17 † 8,5 † 9,1, 10,23 † 10,1.

Iudæorum quædam certæ consuetudines, Gen.32, 31. Iudic.11,40. Ruth 4,7. 2.Par.35,25.

Iudas filius Iacob nascitur, Genes.29, 35.nescius concumbit cum filij sui vxore Thamar, 38, 15. spondet pro fratre suo Beniamin, 43,9. prædicitur sceptrum nõ auferendum de Iuda, donec veniat Messias, 49,10. Deut.33,7. Iudic.1,2. 2 Reg. 7,12. 2.Paral.6,6.

contra Iudam & Ierusalem, vide Ierusalem.

Iudas Machabæus eligitur dux fratrũ suorum, 1.Machab.2,66. pugnat strenuè, 3*.†4*.†5*. † 7,25. 2.Machab.8.1 † 10, 16*.† 11,6† 12*.† 13*.† 14*.† 15*. cæditur, 1.Machab.9,17.

Iudas Iscariotes eligitur in Apostolum, Matt.10,4. init pactum cum Pharisæis. Luc.22,4. Prodit Christum, Matth. 26, 20,46. Marc. 14, 43, Ioan.18,5. secundum prophetiam. Psal.40,10 † 54,14 † 108,8. Ioan.6,70†12,4† 13,21*. suspendit se, Matt.27,4. Act.1,18.

Iudas Galilæus dispersus cum suis, Act.5,37.

Iudas & Silas cum Paulo & Barnaba Antiochiam mittuntur, Act.15,22,27.

IVDICABVNT sancti de hoc mundo, Sap.3,8†5,1. Matt.19,28 1.Cor. 6,2. Iudæ 14.

Iudicium peruersum, Eccli. 11,9. Mat. 7,1†12,7. Luc.6,37†7,33. Ioan.7,24† 9, 16. Act.28,4. Rom.2,1†14,4,13. 1.Cor. 4,5. 1.Tim.5,21. Iac 4,11.

Iudicium Dei extremum, & quemadmodum Christus in fine mundi iudicaturus sit, 1.Reg.2,10,&c. vide Dies nouissimi.

Iudicium debet præcedere deliberatio & cognitio causæ, Gen.3,11†11,5†18,21. Exod.3,8 † 23,2. Deut.13,6 † 17,9 † 19, 18. Iosue 7,19 † 22, 13. Iudic.20,3,12. Prou.18,13. Eccli.11,7. Dan.13,51. 1.Machab 7,7.

Iudicium hominum, vide Opinio.

Iudicum officium, & auctoritas, Exo. 18,13,21†21*.†22*.†23*. Leu.19,15†24, 11,23. Deut.1,13,16†17*. † 18,15 † 25, 1†27,19. Ios.7,19. 1.Reg.8,1†12,5. 1.Paral.19,6. Eccli.4,10†10,1†42,12. Psalm. 81*. Prou.18,5,19†24,23†28,15. Isa.5, 16†10,1. Ier.5,26. Luc 18,2†23,1.13,23. Ioan.7,24 † 8,15. Iac.2,4.

Iudices Israel rexerunt circa 350. annos, Act.13,20.

Iudex vniuersi mundi est Deus, vide Deus.

IVDITH vidua Bethuliæ diues & honesta, Iudith 8,1*. præcidit Holoferni caput, 13,10, moritur, 16,24.

IVRARE quatenus liceat vel non liceat, & quàm varijs modis contingat, Gen.14,22† 21,24† 22,16,5,24,3 † 25, 33†26,3,31 † 31,53†42,15 † 47,31 † 10, 5. Exod.13, 19 † 20,7 † 22,11 † 23,13. Leu.5,4†19,12. Num. 14,21†30*. Deut. 6,13 † 7,8 † 10,20. Ios.2,12 † 6,22 † 9, 15 † 23,7. Iudic.21,1,7,18. 1.Reg.14,24 † 19,6 † 24,23 † 25,34 † 28,10† 20,15. 2.Reg.3, 35 † 19,7 † 21, 2, 17. 3.Reg.1, 13, 29 † 2,8 † 8,31 † 19,2. 12.Par.6,22 † 15,14 † 36,13. 1.Esd.10,5. 2.Esd.10,29. Iob 27,1. Psal.14,4 † 23,4 † 62,12 † 88, 4 † 94,11 † 101,7 † 109,4. Isa.14,24 † 19, 18 † 45, 23 † 49,18 † 54,9 † 65, 15. Ier 4,2†5,2,7†12,16†12,5†44,26 † 51, 14.Oseę 4,15. Amos 6,8†8,7. Soph.1,5. Zach.8,17. Iudith 1,12. Eccli.23,9,17. Matt.5,33 † 23,16,18,20,21, 22. Heb.6, 13,16. Apoc.10,6.

Iurandum non est temerè, nec per cælum, nec per terrã, nec per aliquid quod in ijs est, Matt.5,34. Iac 5,12.

IVSTI vere in hac vita, Luc.1,6†15, 7. Ioan.8,36† 17,17,19. 1.Corint.6,11. Heb.12,23*. 2 Pet.2,7. 1.Io.3,1,7. Apoc. 3,4 † 14,5. vide Peccatum.

IVSTITIÆ summa perfectio non habetur in hac vita, in qua sine peccato non viuimus, Gen 6,5 † 8,21 Exod.34, 7. Num.14,18. 3.Reg.8,46. 2.Par.6,36. Iob 4,17†9,1,15,20 † 25,4. Psal.13,1 † 50,7 † 52,1 † 129,3 † 142,2. Prou.20,9. Eccl.7,21. Isa 64,4 Ier.2,19,20 † 30.11. Mich 7,2. Nahum 1,3. Sap.12,10. Mat. 6,12. Luc.17,3,10. Roman 3,9 23 † 7*. Gal.3,22. Eph.2,3.1.Ioan.1,8. vide Peccatum.

Iustitia nostra est per Christum & primam iustificationem peccatorum. remissionem nulla præcedunt merita, Gen. 15,6. Isai.45,25 † 53,8,11. Ier.23,6†33, 16.Dan.6,22.Abac.2,4. Zach 9,11. Act. 10,43†13,39. Rom.1,17†3,22,21† 5,1, 15†10,4,10 1.Cor.1,30. Gal.2,16† 3,11 † 5,5 Phil.3,9. Tit.3,7. 1.Pet.3,18

IVSTIFICATIO qua quis ex iusto fit iustior, ascribitur bonis operibus, Eccli.18,22. Rom.2,13. Iac.2,21, 24. Apoc.22,11.

Iustificatio impij nõ solùm fidei ascribitur, sed etiam alijs virtutibus, vt Spei; Rom.8,23, Charitati, Eccl 20,6. Prou. 10,12. Luc.7,47. 1.Cor.13,4. Galat.5,6. 1.Pet.4,8. 1.Ioan 4,7,8,9. Timori, Eccli. 1,27,28. Pœnitentiæ operibus, Sap.11, 24. Ezech.18,21,22. Matth 3,2,8. Lucæ 7, vbi ponitur exemplum Magdalenæ. 15. exemplum filij prodigi. 18, exemplum Publicani.

L

LABAN hospitio excipit famulum Abrahæ, Gen.24,32. mercede conducit Iacob, 29,14,20.

persequitur Iacob.31,22.

LABOR & dolor communis omnibus hominibus, Gen.3,17. Exod.10,9 †34,21. Deut.5,14. Tob.2,19. Psal.127, 2. Prou.6,6 † 10,4 † 14,4 † 20,4. Eccle. 5,11. Eccli.29,19. Ioan.21,3 Act 18,3 †20,34. 1.Cor.4,12. Eph.4,28. 1.Thess. 2,9 † 4,1. 2 Thess.3,8,12.

Digitized by Google

Labor non ditat sine Dei benedictione, Genes.3,17 † 26,3,12 † 30,27. Deut. 8,18. Iob 42,12. Prouerb.10, 22. Eccl. 11,6.

Laboranti merces debetur, Leu.19,13. Deut.24,15 † 25,4. Tob.4,15. Eccli.7,22 † 34,25,26. Ierem. 22, 13. Malach.3,5. Matth. 10,10. Lucæ 10,7. 1.Cor.9,9,14. 1.Tim.5,18. Iac.5,4.

Laboris manuum & agriculturæ laus & vtilitas, Prou.12,11 † 13,4 † 14,23 † 24, 27 † 28,19.

LACHIS traditur in manus Israelis, Ios.10,32. Extruitur, 2.Paral.11,9.

Laici ne se sacris præter officium miscean t, Leuit.10,1 *. Num.1,51 † 3,10. nec vasa sacrata temere contingant, Numer.1,51 † 4,15,19,20 † 18,7. 2.Reg.6, 6. 2.Par.26,18.

LAIS oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan. Iudic. 18, 27. appellatur Lesen, Iosue 19, 47.

LAVDANDVS Deus ante & post sumptum cibum. Deut. 8,10. vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non possumus, Psal.95,4 † 105,2 † 118,164 † 144, 3. Eccli.43,2,32.

Laudes Deo canendæ, Psal.46,2 † 146, 7 † 149,1. Isa.12,4. Ephes.5,19. Colossi. 3,16. Heb.13,15. Iac.5,13.

LAZARVS iacet ante ostium diuitis epulonis, Luc.16,20.

Lazarus suscitatur à morte, Ioan.11,43. persecutionem sustinet à Iudæis, 12,10.

LEBBÆVS cognomine Thaddæus discipulus Christi, Matt.10,3. appellatur Iudas filius Iacobi, Lucæ 6,16.

Lepra quomodo cognoscatur, Leuit. 13*. 14*.

Lepram mittit Deus propter peccatũ, Exod.4,4 Num.12,8. 4.Reg.5,1,27 † 15, 5. 2 Par.26,18,19,21.

Lepra mundatur, Exod.4,7. Num.12, 15. 4.Reg.5,14 Matt.8,2. Luc.17,14.

Leprosorum segregatio, Leuit.13,49. Num.5,2. 4.Reg.15,5.

LEVI nascitur, Gen.29,34.

occidit cum fratre suo Simeone Sichemitas, 14,25. punitio illius facti, 49,5.

Leuitarum habitatio, ius, & debita vitæ sustentatio, Leu.10,12 † 25,32. Num.18, 21,14 † 35,2,7. Deut 10,8 † 12,12,19 † 14, 27 † 18,1 † 26,11. Ios.13,14,33 † 18,7 † 21*. 2.Esd 10,33,37 † 13,10. Ezech. 48, 13. Eccli.7,32.

Leuitarum ministerium & officium, Num 1,49 † 3*. † 4,1 † 8*. † 15,2,23. Deut. 10,3. Ios.3,3. 1.Par 6,31*. † 9,14*. 2.Par. 19,8. Ezech.44,11.

Leuites assumit sibi ministerium Deus pro primogenitis Israelis, Num.3, 12,40*. † 8,16.

Leuitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exod.32,26.

Leuitæ expelluntur ex Israel, 2.Paral. 11,14.

LEX prima, & præceptum datur, Genes.2,16. violatur, 3,4,6.

Lex decem mandatorum datur Moysi, Exod.20*. Deut.5*.

Legis tabulæ dantur, Exo.31,18. Deut. 5,22. franguntur, Exo.32,19. Deut.9,17. dantur aliæ tabulæ, Exo.34,27. Deut.10,1.

Legis natura, officium & operatio, Roman.3,20 † 4,15 † 5,20 † 7,1,7. Gal.3,19. 1. Tim.1,8. Heb.7,18,27.

Legem Dei sine spiritu eius non possumus implere, Deut.5, 29. Psal.118, 24. Lucæ 18,22. Act.15,10. Roman.8,2.

punitio vel merces eorum, qui Legem Dei præuaricantur, vel obseruant: vide Obedientia, & Inobedientia.

Legis cerimoniæ abrogantur per Christum, Matt.11,13. Marc.15,38. Act.13,38 † 15,11. Rom.6,14 † 7,4 † 8,3. Gal.3,13 † 4,5. Ephes.2,13. Colossi.2,14. 1.Pet.1, 11,18.

Lex legitur, Deut.1,5 † 31,9,11. Ios.8, 33. 4.Reg.23,2. 2.Esd.8,8 † 9,3. 3.Esd.9, 39. 2.Mach 8,19,23.

Lex noua Christianorum consistit potissimum in Charitate, Matt.5,44 † 7,12 † 22,36. Ioan 13,34. Rom.13,10. Galat.5, 14 † 6,2. 1.Tim.1,5.

LIA nubit Iacob patriarchæ, Genes. 29,21. gignit ei multos liberos, 19,31.

LIBER vitæ, Exo.32,32. Psal.68,29, Phil.4,3. Apoc.3,5 † 20,12 † 21,27.

LIBERVM arbitrium etiam post lapsum in homine mãsit, Gen.4,7. Deut. 30,19. Ios.24,15. Psal.26,9. Sap.9,10. Eccli.15,18 † 31,10. 1.Cor.3,9 † 7,37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1.Reg.7,3. 2.Par 12,14. Psal.9,17 † 72,13. Prou.16,1,5,9. Eccli.2,20. Isa.1, 16,17,18 † 40,3 † 46,8 † 55,6,7. Iere.3,1, 12,22 † 4,3,4,14 † 7,3 † 18,8 11 † 25,5 † 26,13 † 32,15. Ezech.18, 21, 22,27, 28, 30,31 † 33,14,15,16,19. Zach.1,3. Malac. 3,7. Matth.3,2,3 † 11,33 † 12,28. Marc. 1,3. Luc.3,4. Ioan. 1,23 † 7,37. Actor 3, 19 † 8,22 † 9,6. Rom.10,13,3.1.Cor.1, 9 † 15,10. 2.Cor.7,1. Ephes 5,14. Phil. 2,22,13 † 4,13. Colossi.1,29 † 3,9,10. 1. Tim.4,16. 2.Tim.2,21. Heb.4,16 † 12,12, 13. Iac.4,8. 1.Pet.1,22. 1.Ioan.3,3. Apoc. 3,20.

Libertas Euangelica, Ioan.8,32 Rom. 6,18 † 8,2,21. Galat.5,13. 1.Pet.1,18 † 2, 16*. 2.Pet.2,19.

Libertas priua, & improbanda, Iob 11, 12. Ier.3,3,15. Osee 7,16. 2.Pet.2,18.

A LINGVA mala cauendum, Leuit.19,16. Iob 5,21. Psal.51,4 † 139,4,12 † 140,3. Prou.4,24 † 10,18 † 11,9 † 12, 13,19 † 15,2 † 16,27,28 † 17,20 † 18*. † 10,19 † 21,23 † 26,20 † 30,11. Ecclesi.5, 2. Sap.1,11. Eccli.5,16 † 25,12 † 28*. 1. Cor.15,33. 1.Pet.2,1. Iac.1,19 † 3,5,8 † 4,11. vide Detractio.

Lingua discretè moderanda, Prou.10, 19 † 12,14 † 13,2,3 † 17,27 † 18,21 † 21, 23. Eccli.14,1 † 20,5 † 22,33 † 23,17. Matt.12,36. Luc.6,45. Iac.1,19 † 3,2. 1. Pet.3,10, vide Loquenda.

LOBNA occupatur, Ios.10,29. deficit à Iuda, 4.Reg.8,22. oppugnatur ab Assyrijs, 19,8.

LONGANIMITAS, vide Patientia.

LOQVENDA sunt vera, honesta, & quæ audiẽtibus prodesse queant, Exo. 22,28. Psal.14*. Prou.13,2 † 24,26 † 25,11 † 29,20. Eccle.5,2. Eccli.7,37. Mat.5,37 † 12,36. Eph.4,29 † 5,3. Col.3,8. 1.Pet. 3,10.

Loquendi tempus & opportunitas, Prou.15,23 † 25,11. Eccle.8,5. Eccli.11, 8 † 20,6 † 32,9 † 33,4. quomodo loquendum, Iob 6,29. Proueib.15,4 † 16,20, 22 † 29,11. Eccli.4,34 † 5,16 † 6,5. Col. 4,6.

LOTH liberatur ab incendio Sodomorum, Gen.19,15,17. 2.Pet.2,7. vxor eius mutatur in statuam salis, Genes.19, 26. Sap. 10,7. Lucæ 17,32. concumbit cum duabus filiabus suis, Genes.19,31, 35.

LOTIO pedum, Genes.18,4 † 19,2 † 24,32 † 43,24. Ioan.13,4,14. 1.Timoth. 5,10.

LVCAS medicus, Coll.4,14. manet cum Paulo, 2.ad Tim.4,11.

LVCIFER cecidit è cælo, Isa.14,12.

LVX est Christus, Isa.9,2 † 42,6 † 60,1, 19 † 49,6. Ioan 1,5 † 8,12 † 9,5 † 12,35,46. 1.Ioan 1,5 † 2,8.

Lux sunt Christiani, Prou.4,18. Isaiæ 62,1. Matth.5,15. Roman.2,19. Philip. 2,15.

LYDIA purpuraria credit in Christum, Act.16,14.

LYSIAS dux exercitus Antiochi, 1. Mach.3,32. pactum init cũ Iudæis, 6,58. capitur & iussu Demetrij occiditur, 7,2.

M

MAACHA filia Tholmai regis in Gessur, mater Absalonis, 2.Re.3,3.

MAACHA filia Abessalom, mater Abiam regis Iuda, 3.Reg.15,2.

appellatur Michaia, 2.Par.13,2.

MACEDONIA mittit eleemosynas pauperibus Ierosolymitanis, Rom. 15,26. 2.Cor.8,1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Act. 16,9.

MADIAN filius Abraham, Genes. 25,2. Deus præcipit vt cædantur Madianitæ, Num.25,16. Madianitæ cæduntur cum suo rege, 31,7.

opprimunt Israelem, Iudic.6,1. irruit in eos Gedeon. 7*.

MAGDALENA, vide Maria.

MAGI Pharaonis virgas suas vertũt in colubros, Exod.7,12.

Magi primitiæ Gentium Christum adorant, Matth.2,11.

Magia, vide Incantationes.

MALALEEL nascitur, Gen.5,12.

MALCHO præcidit Petrus auriculam, Ioan.18,10.

MALEDICTIO & benedictio, Gen.3,14,17 † 8,21 † 9,25 † 24,41 † 27,28 † 48,15,20 † 49,7. Num.5,21. Deut.11, 26 † 27,15. Ios.8,34. Iudic 9,20. 1.Reg. 17,43. 2 Reg 2,5 † 16,7. 4.Reg.2,24. 2. Esd.5,13. Prou.26,2. Ierem.29,22 † 49, 13. Zach.8,13.

Maleficia, vide Incantat.

MALVM dicens bonum, punietur, Isa.5,20. Malach 2,17. Prou.24,24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prouerb.3,7. Isa.1,16. Ezech. 18,21.

Malorum consortium vitandum, Psal. 1*. † 25,4. Prou.1,10 † 14,7 † 24,21 † 29, 24. Eccli.8,18 † 13*. 2.Cor.6,14 2.Ioan. 10. Apoc.18,4.

Malum non est reddendum pro malo, Prou.20,22 † 24,29. Rom.12,14,17. 1. Cor.4,12. 1.Thess.5,15. 1.Pet.3,9.

Malum

Digitized by Google

Malum pœnæ est à Deo, Deut.32,23. 3.Reg.9,9†21,29. Isa.45,7. Ierem.11,11 †32,42. Baruch 2,2. Amos 3,6. Ionæ 3, 10. Michææ 1,12†2,3.

Malum culpę summè auersatur Deus, tantum abest vt eum auctorem habeat, Exod.23,7. 2.Par.19,7. Iudith 5,21. Iob 34,10. Psal.5,5,7†44,8. Prou.15,8,9. Sap. 14,9. Eccli.15,21. Osee 13,9. Roman.9, 14. 2.Cor.6,15. Iac.1,13.

Malos rectores & prępositos permittit Deus ob peccata populi, 3.Reg.12,24. Iob 34,30. Isa.29,10. Ezech.14,9. Osee 13, 11. 2.Thess.2,11.

iubetq. obedientiam illis præstare, Matth 23,3.

Malorum etiam ministrorum opera vtitur Deus, Matth.7,22. Mar 9,38. Luc. 9,49.

MANAHEM rex Israel, 4.Regum 15,14.

MANASSES primogenitus Ioseph nascitur, Gen.41,51 † 48,14.

Manasses impius, filius pij Ezechię rex Iuda, 4.Reg.21,1,6. 2.Par.32,33 † 33, 1. Ier.15,4. deducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam conuertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2.Par.33,11,13. relinquit post se Amon, 4.Reg.21,18. Matth.1,10. appellatur Her, Lucæ 3,28.

MANENDVM est nobis in Christo Ioan.15,4. Rom.8,1. 1.Cor.4,15 † 12,13. Colos. 2,6. 1.Ioan 2,6,28 † 3,24 † 4,13.

MANNA, Exod 16*. Numer 11,7. Deut.8,3. Ios.5,12. Psal.77,24. Sap. 16,20. Ioan.6,31.

MANSVETVDO, Ios 7*. 19. 1. Reg.25*. 2.Reg.16,10. Prou.15,1. Eccli. 1,29. Matth.5,4 † 11,29. Galat.5,23 † 6, 1. Ephes.4,2. Colos.3,12. 2.Timot.2,25. Tit.3,2.

MARDOCHÆVS defensor & tutor Esther, captiuus abductus in Babylonem, Esther 2,5,7. à rege summo honore affectus, 6,10. reuertitur de captiuitate in Ierusalem. 1.Esd.2.2. 2 Esd.7,7.

MARE creatur, Gen.1,9. concluditur suis terminis. 1,9. Iob 26,10 † 28,26. Prou 8,29. Ierem.5,21. cedit filijs Israel, Exod.14,21. iedatur verbis Christi, Matt. 8,26.

MARIA soror Aaron laudat Dominum, Exod.15,21. fit leprosa, Num.12*. Deut 24,9. moritur, Num.20,1.

Maria virgo prænuntiata, Genes.3,15. Num.24,17. Psal 18,6 † 44,10 † 45,5 † 84,2 † 86,3 † 131,8. Prou.31,10,23 † 9,1. Can.1*. 2*.3*.4*.5* 6*. Eccli.24*. Isa.7,14 † 11, 1 † 19,1 † 45,8. Ierem.31,22.

Maria vocatur, & est mater Domini, Lucæ 1,43. mater Iesu, Matthæi 2,13. Ioan.19,25.

Mariæ perpetua virginitas significatur, Exod.3,2. Iudic.6,37,38,39,40. Psal.18, 6. Cant.2,2 † 4,7 † 6,9. Isa.7,14 † 11,1 † 35,1,2 † 66,7. Ezec.44,2. Dan.2,34. Mat. 1,20. Luc.1,35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide diues, Prou.31,18. Luc.1,38,45. Ioan. 2,5. spe plena, Eccli.24,24. Ioan.2,5. charitate perfecta, Eccli.24,24. Luc.1,56 † 2,7. Ioan.2,3 † 19,25. casta, vide supra, Mariæ perpetua virginitas. castitatem vouit perpetuam, Luc.1,35. humilis, Luc. 1,38,48. misericors, Ioan.2,3. prudens, Luc.2,19. modesta, Luc.2,48. pia, Luc.1, 46,47. benigna, Luc.1,40. fortis, Prouer. 31,10*. Ioan.19,25. sapiens, Prou.31,26. Ioan.2,5.

pauper, Matth. 2,11. Luc.2,7,24. patiens, Matth.2,13. Luc.2,35. virtute præcellens omnes, Prou.31,29. Eccli.24,25. Luc.1,28,48.

Maria salutatur ab angelo, Luc.1, 28. visitat Elizabeth, & laudat Deum, Luc.1, 39,46. proficiscitur cum Ioseph in Bethlehem, Luc.2,4 in Ægyptum, Matth.2, 14. reuertitur inde in terram Israel, Matt. 2,14. inuenit Christum in templo, Luc. 2,46. assistit cruci, & Apostolo Ioanni commendatur, Ioan.19,25. manet cum Apostolis, Act.1,14.

Maria Magdalena deflet sua peccata, Luc.7,38. obtinet peccatorum remissionem, Luc.7,48. liberata septē dæmonijs, adhæret & ministrat Christo, Luc.8,2,3. vngit Dominum, Matth.26,6. Marc.14, 3. Ioan.11,2 † 12,3. adest Christo in cruce morienti, Ioan.19,25. stat ad monumentum plorans, Ioan.20,11.

Christus ei apparet post resurrectionē, Marc.16,9. Ioan.20,14.

nunciat resurrectionem discipulis, Ioan.20,18.

MARITI officium & auctoritas in vxorem, Gen.3,16. Num.5,12,18 † 30,7, 13. Deut.22,5,13 † 24,1. Prou.5,18 † 18, 22 † 31,10. Eccle.9,9. Eccli.7,22 † 5,1 † 25, 2,27 † 26,1. Malach 2,14,16. 1.Cor.7*. † 11,2,10. Eph.5,22. Col.3,18. Tit.2,4. 1.Tim.2,11. 1.Pet.3,1.

MARTHA hospitio excipit Dominum, Luc.10,38. ostendit suam fidem, Ioan.11,27.

MATHAN sacerdos Baal occiditur, 4.Reg.11,18. 2.Par.23,17.

MATHIAS eligitur in Apostolū, Acto.1,26.

MATHVSALEM filius Henoch nascitur, Genes.5,21. viuit 969. annis, & moritur, Gen.5,27

MATRIMONIVM, Gen.1,27, 28 † 2,21,22,23,24 † 3,6,12,17 † 4,1,17 † 9, 1 † 19,26 † 24,3 † 29,21. Exod.2,1 † 20,17. Leuit 18*. 20,10. Deut.5,21 † 7,3 † 22,29 † 24,1. Ios.23,12. Iudic.3,6 † 14,2,7,15. 1.Esd.9,2. 2.Esd.13,23. Esther 2,17. Tob. 4,13 † 6,17 † 7,15,16 † 8,9. Prouerb.18,22 † 19,14. Eccli.25,2. Ierem.3,1. Matt.5,32 † 19,3,7 † 22,24,30. Mar.6,18 † 10,2,6,7, 8,9 † 12,20*. Luc.2,5 † 3,19 † 16,18 † 20,34. Ioan.2,1,2. Rom.7,2,3. 1.Cor.7*. Eph. 5,31,32. 1.Tim.3,2 † 5,9. Heb.13,4. 1.Pet. 3,1.

Matrimonium indissolubile, Genes.2, 24. Matt.5,32 † 19,7. Mar.10,11. Luc.16, 18. 1.Cor.7,10.

Matrimonium spirituale, quære Connubium.

Matrimonium cuius rei sacramētum, Ephes.5,32. confert gratiam & sanctificationem, 1.Thess.4,4.

MATTHÆVS publicanus vocatur, Matt.9,9 † 10,3. appellatur Leui filius Alphæi, Mar.2,14. Lucæ 5,27.

MATTHANIA patruus Ioachim constituitur rex Iuda, 4.Reg.24, 17. appellatur Zedechias, 1.Par.3,15.

MATTHATHIAS Sacerdos ostendit studium pro tuenda religione, 1. Machab. 2,24. pugnat strenuè, 2,21. monet filios suos ad obseruationem legis Dei, 2,49,64.

MEDI occupant regnum Babyloniæ, Daniel 5,31.

MELCHISEDECH sacerdos, & rex Salem, Gen.14,18. Psal.109,4. Hebr. 7,1.

MENDACIVM. Genes.3,4 † 37, 19 † 39,10. Leu.19,11. 2.Reg 1,2,7,4 Reg. 5,25. Prou.6,19 † 12,22 Sap 1,11 Eccli. 7,13 † 20,26,28 † 25,4. Osee 4,2 Ioan.8, 44. Act.5,4,8. Ephes.4,25. Colos. 3,9. vide Testimonium.

MENELAVS proditor patrię vsurpat sibi summum Sacerdotium, 2.Mach. 4,24. extremo supplicio afficitur, 2.Mac. 13,4,5,6.

MENSVRA qua mensi fuerimus remetietur nobis, Exod.21,23. Iudic.1, 7. 1.Reg 15,33. 2 Reg.22,25. Psal.17,21. Prou.22,23. Isa.33,1 † 65,6 † 66,4. Ierem. 50,15,25 † 51,49. Ezech.16,59. Ioel 3,7. Matt.7,2. Mar.4,24. Luc.6,38.

Mensura & pondera debent esse iusta, Leuit.18,35. Deut.25,13. Ezech.45,10. Michææ 6,11. Amos 8,5. Prouer 16,11 † 20,10.

MERARI filius Leui, Num.3,17. Merarijarum officium, 3,33 † 4,41.

MERCES debetur operibus, Gen. 4,7 † 15,1. Psal.118,112. Prouerb.11,18. Sap.5,16 † 10,17. Eccli.2,8 † 11,24 † 18, 22 † 36,18 † 51,30,38 Isa.3,10. Ierem. 31,16. Matth.5,12 † 6,1 † 10,41,32 † 20,8 Mar.9,41. Luc.6,35 † 10,7. Ioan. 4,36 Rom.4,4. 1.Cor.3,8. 1.Tim.5,18. Apoc.22,12.

MERITA operum, Eccli 10,31 † 16,15 † 31,18. vide Opera.

MEROB filia Saulis, 1.Reg 14,49. promittitur Dauidi in vxorem, 18,17.

MESSIAS, idest Christus, & verus vnctus est Dominus noster Iesus, Ioan.1, 4 † 4,25 † 7,41 † 11,27. Matth.26,64 Mar. 14,62. Luc.22,67. Act.17,3 † 18,28 † 19, 4. 1.Ioan.5,1.

MICHA parat ephod idolo matris suæ, Iudic.17,5. conducit Leuitam, 17,7, 10. idolum & ephod auferuntur, similiter & Sacerdos abducitur, 18,13,18.20.

Micha filius Miphibosethi, 2.Reg.9,12.

MICHÆAS prophetat cōtrarium pseudoprophetis, 3.Reg 22,13,15,23. 2. Paral.18,14.

MICHAEL pugnat cum diabolo, Dan 10,13. Iudæ 9. Apoc 12,7.

MICHOL siue Michal filia Saulis, datur Dauidi in vxorem, 1.Regum 18,27. iuxta promissionem regis, 17,25. conseruat Dauidi vitam, demittens eum per fenestram. 19,12. subducitur ei, & datur Phalti, siue Phaltiel, 25,44. redditur ei, 2. Reg.3,14,15. deridet ipsum saltantem coram Domino, 6,16.

MILITARE, vide Bellum.

MINISTRORVM etiam malorū opera dignatur vti Dei bonitas, Matt. 7,22. Mar.9,38 Luc.9,49. quos & iubet audiri, Matth 23,3.

MIPHIBOSETH filius Ionathæ, 2.Reg.4,4. inuenit gratiam coram Dauide, 9,7*. parcit ei Dauid, 21,7. appellatur Meribbaal, 1.Paral.9,40.

Digitized by Google

Miphiboseth filius Saulis suspenditur, 2 Reg.21,8.

MIRACVLA operatur Deus per Sanctos & eorum reliquias: vide Sancti & Reliquiæ.

MISERICORDIA: vide Bonitas Dei: item Charitas.

Misericordiæ opera proximo exhibenda, 1.Reg.16,6. 2.Par.28,9,15. Psal.111, 5,9. Prou.24,21,31 † 19,7,25,21. Eccli.4, 2,29 † 35,18. Isa.58,7. Osee 6,11. Mich. 6,8. Zachar.7,9. Matth.5,7 † 9,13 † 10, 41 † 18,33 † 25,41. Matth.9,40 Luc.6, 35 † 11,33. Roman.12,13. Galat.6,12. Colossl.3,12. 1.Tim.5,10. quære Eleemosyna.

MISSÆ sacrificium olim prædictũ & prænũtiatum, Leu.26,9,10,11,12. Psal. 22,5 † 109,4. Isaiæ 2,2,3 † 19,19,20 † 56, 7 † 61,6 † 66,19,20,21. Ierem. 31, 31 † 33,16,17,18. Dan.12,11. Amos 9,11. Malach 1,10,11.

Missæ sacrificium per varias figuras veteris Testamenti significatum, Gen.14, 18 † 16,6 † 22,13. Exo.12,5,24 † 25,30 † 29,2,15. Leuit.2,1,13 † 3,12 † 4,23 † 5,7, 11 † 6,15 † 9,8 † 14,4 † 16,3 † 19,21. Numer.15,24 † 18,17. 1 Reg.21,4. 3.Reg. 19,6. 4.Reg.4,41. Dan.8,12. appellatur iugiue sacrificium, Dan.11,31 † 12,11. nec intermittebit offerens sacrificium, Ierem.33, 18,21.

Missæ sacrificium à Christo institutum, Lucæ 22,19. & ab eius discipulis vsitatum, Act.13,2. λειτουργούντων δ' αὐτῶν.

Missæ sacrificij mentionem facit Paulus, 1.Cor.10,16 † 11,23*.

MOAB filius Loth & filiæ eius natu maioris, Genes.19, 37. contra Moabitas pugnare, Israeli à Deo prohibetur, Deut. 2,9. factus est Moab seruiens Dauidi sub tributo, 2.Reg 8,2. deficiunt Moabitæ ab Israel, 4.Reg.1,1 † 3,5. irruunt latrunculi de Moab in terram Israel, 13,20. non admittebantur in ecclesiam, Deut.23,3. 2. Esd.13, 1. cõtra Moab prophetatur. Num. 21,29 † 24,17. Psal.59,10 † 107,10. Isa. 16*. † 25,10. Ier.48,1. Ezec.25,8. Amos 2,1. Sopho.2,8.

MOLOCH idolum, Leuit.18,21 † 20,2 appellatur Melchom, 1.Paralip.20, 2. Ierem.49,1. Amos 1,15. Soph 1,5. de Moloch vide item 3.Reg.11,5,7. 4.Reg. 23,10.

MORBVS: vide Ægrotatio.

MORS est pœna peccati, Gen.2,17 † 3,19 Rom.5,12,17 † 6,23. 1.Cor.15, 21. Eph.2,2. Colossl.2,13. 2.Timot.5,6. Iacobi 1,13.

Mors, & certus dies mortis omni homini constitutus est, Deut.31,14. Ios.23, 14. 1.Reg 26,10 Iob 14,5. Psalm.88,49. Eccle.3,3 † 8,8 † 9,5. Eccli.17,3 † 41,1. Ioan.7,30 † 8,20. Rom.5,12 † 6,23. Heb. 9,27.

Mortis hora incertissima, Eccle.9,12. Mar.24,43. Luc.12,40. 1.Thess.5,2. 2. Thess.2,2. Iacobi 4,13.

Mors corporis, iustis est quasi somnus quidam, & dormitio, Deut.31,16. 2.Reg. 7,12. 3.Reg 2,10 † 11,21,43 † 14,20 Sapien.3,3 Matth.9,24. Ioan.11,11. Acto. 7,60 † 13,36. 1.Corinth.11,29. 1.Thess. 4,13.

Mortem nostram sua morte deuicit Christus, Isa.25,8. Osee 13,14 Rom.6,9. 1.Cor.15,54. 1.Timoth.1,10. Heb 2,14. Apoc.21,4.

Mortem qui sibi intulerint, Iudic. 9, 54 † 16,29. 1.Reg.31,4 2.Reg.17,23. 3. Reg.16,18. 2.Mach.10,13 † 14,41. Matt. 27,5. Act.1, 18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Leu.19,28. Deut.14, 1 † 34,8. 2.Reg.1,11 † 3,32 † 10,2 † 12, 16 † 14,2 † 19, † 21,10,13. Eccli.22,10 † 38,16. 1.Mach.9,20 † 12,52 † 13,26. Matt. 9,3. Luc.7,13. Ioan.11,33. Act.8,2 † 9, 39. 2.Thess.4,13.

Mortui ad vitam reuocantur, 3 Reg.17, 20. 4.Reg.4,33 † 13,21. Matt 9,25 † 27, 52. Mar.5,41. Luc.7,13 † 8,54. Ioan.11, 43. Act 9,40 † 20,10.

Mortuorum sepultura: vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum suffragia: vide Purgatorium.

MOYSES nascitur ex Leui, Exo.2, 1 † 6,20. Act.7,20 percutit Ægyptium, & fugit in Madian, Exod 2,12,15. accipit Sephoram Madianiten vxorem, Exo. 2,21.

mittitur ad Pharaonem in Ægyptum, 3,10*. † 5,1 † 6,11 † 7*. † 8*. † 9*. † 10*. reuertitur cum vxore & liberis in Ægyptum, 4,20. orat pro Pharaone, 8, 12. 30 † 9,28, 33 † 10,17.

orat pro populo, 14,15 † 17,4,11 † 32, 11,13,31. Num.11,2 † 14, 13, 17 † 21,7. Deut 9,18,26. accipit primo tabulas, Exo.31,18. has contringit videns populi idololatriam, Exo.32,19.

accipit iterum nouas, 34,28.

in faciem eius intueri non poterat populus Israeliticus, 34,30. 2.Cor.3,7.

mittit exploratores in terrã Chanaan. Num.13,2. probat se à Deo esse missum, Num.16,28,31. videt terram promissionis & moritur, 20, 12 † 27,12. Deut.34, 1,5. apparet in transfiguratione Christi, Matth.17,3. Lucæ 9,30. commendatur, Eccli.45,1.

diabolus altercatur cum angelo Michaele de Moysi corpore, Iudæ 9.

MVNDI corde, Psal.23,4 † 50,12 † 72,1. Matth.5,8. 1.Petri 1,22.

Mundities interior & exterior commendatur, Matth.23,25. Lucæ 11,39. 2. Cor.7,1.

MVRMVRATORES quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exo. 14,11 † 15,24 † 16, 2, 7, 8 † 17, 2. Numer. 11, 1*. † 12, 1, 9, 10 † 14, 2, 27*. † 16, 3 † 17, 13 † 20, 2 † 21, 5*. Deut. 1, 27. Iosue 9, 18. Iudith 8, 10. Sap. 1,11. Matth 20, 12. Lucæ 15, 2 † 19, 7. Ioan.6,41*. Act.6, 1. 1.Corinth.10,10. Iudæ 16.

N

NAAMAN militũ præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra, 4. Reg 5,14 Luc.4,27.

NAAS rex Ammonitarum pugnat contra Iabes, 1.Regum 11,1 moritur, 2. Reg.10,1.

Naas pater Abigail, 2. Reg.17,25.

NABAL vir iniquus, 1.Reg 25,25,26.

NABOTH, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3.Reg.21,2,13.

NABVCHODONOSOR potentissimus rex Babylonis, Ierem. 27, 6. inuadit Ægyptum, 4.Reg.24,7. Ierem. 46,2. ascendit in Ierusalem, 4.Reg.24,7. 10 † 25,1. Ier.39,1. iuxta prophetiam, Ier.25,8 † 32,28. erigit auream statuam. Dan.3,1. habitat septem annos inter feras, 4,28,30. ingens superbia eius, amplitudo dominij, & crudelitas explicatur, Isaiæ 14,2,8.

NABVZARDAN dux militiæ regis Babylonis destruit domum Dei, muros Ierusalem, & populũ, qui remanserat, transfert, cum omnibus vasis templi, in Babylonem, 4.Reg 25,8. Ierem. 39, 9,11 † 52,12.

NACHOR auus Abraham, Genes. 11,23 25.

NADAB & Abiu igne consumuntur, Leuitic.10,1 † 16,1. Num.3,4 † 26, 61.

Nadab rex Israel, 3.Reg.14, 20. cæditur, 15,28.

NAHASSON filius Aminadab princeps & dux tribus Iuda. Num.1,7 † 2,3 † 7,12.

NAHVM prædicat in Niniue, Nahum 1*. † 2*. † 3*.

NATHAN filius Dauidis, 2.Reg.5, 14. appellatur Matthata, Lucæ 3,31.

Nathan propheta mittitur ad Regem Dauid, 2.Reg.7,4 † 12,1.

NATHANAEL dux tribus Issachar, Num.1,8.

Nathanael videtur à Christo, Ioan.1, 47.

Christus manifestat se ipsi Nathanael, 21,2.

NECHAO rex Ægypti, 4.Reg.23, 29. 2.Paral.35,20 † 36,3.

NEGOTIATIO: vide Emere & Vendere.

NEHEMIAS pincerna Artaxerxis, 2.Esd.1, 11. mittitur in Iudæam ad ædificandum quæ erant destructa, 2, 9. appellatur Athersata, 8,9.

NEMROD potens erat & robustus venator, Gen.10,8.

NICANOR dux Lysiæ, 1.Mach. 3,38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7, 26. minatur se succensurum templum, 7, 34. cæditur, 7,43. 2.Machab. 15,28.

NICODEMVS occultus discipulus Christi, Ioann. 3, 1 † 7,50 † 19, 39.

NINIVE ædificatur ab Assur, Gen. 10,21. pœnitẽtiam agit de peccatis suis, Ionæ 3, 5*. desolatio & destructio Niniue, Nahum 1*. † 2*. † 3*. Soph.2,13. Tob.14,5.

stabit in iudicio, & condemnabit obcæcatos, Iudæos, Matth 12,41.

NOE filius Lamech, Gen.5,30.

præco diuinæ iustitiæ, 2.Pet.2 5.

ædificat arcam, Genes.6*. ingreditur arcam, 7,1,7. egreditur, 8,15.

accipit signum fœderis, 9,8,14.

commendatur, Eccli 44,17.

NOEMI vxor Elimelech, Ruth 1,2.

NOVVM Testamentũ, Ierem.31,31. Matth.26,28. Marc.14,24. Lucæ 22,20. 1.Co-

Digitized by Google

1.Corinth.11,24. Hebr.8,8 † 8,15 † 10, 16 † 13,20.

Nouum cælum & noua terra post mũdi innouationem, Isaiæ 65,17 † 66,22. 2. Pet.3,13. Apoc 21,1.

NVDI vestiendi, Isaiæ 58,7. Ezech. 18,7. Tob.1,17. Matt.25,26,39. vide Misericordia.

O

OBED filius Booz ex Ruth, Ruth 4, 17. Matth.1,5.

OBEDIENDVM Deo eiusque præceptis, & quæ obedientibus sit constituta merces, Genes.12,4 † 17,9,23 † 22*. † 26,5. Exod.1,17 † 15,26 † 19,5 † 20,6 † 23,22,25. Leu 20,22 † 26,3,11. Deut. 4,40 † 7*. † 11*. † 13,4 † 17,15 † 18,15 † 24,8 † 27,10 † 28,1,12. Ioi.22,1. 1.Regum 12,14 † 15,22. 4 Reg 10,30. 2.Par. 7,14. Prou.1,8,33 † 15,31. Isa.1,19 † 48, 18 † 55,2. Ierem.7,23 † 11,4 † 17,24 † 35*. Dan.3,16. Eccli.35,7. 2.Machab.7, 30. Matth 4,19 † 7,24 † 8,21 † 15,3 † 17, 5 † 25,3. Luc.5,4 † 10,16. Ioan.2,7. Act. 4,19 † 5,32. Roman.16,19. Philip 2,8,12. 2.Thess.4,3 † 5,18. 1.Pet.1,22. Iacobi 1, 22.

Obedientia inferiorum erga superiores: vide Subditorum officium.

OBLATIO omnis debet esse sine vitio aut macula, Leu.1, 3 † 3,1 † 22,19. Num. 28,3,31. Deuteron. 15, 21. Eccli. 35, 14. Ezech.43,23. Malach.1,8,14.

Oblationes Deo gratæ cælitus accenduntur, Genes.4,4 † 8,20 † 15,17. Leu.9, 24. Iudic.6,21 † 13,19. 3.Reg.18,38 1.Paralip.21,26. 2.Paralip.7,1. 2.Mach.1,22 † 2,10.

Oblationes quotidianæ, Exod.29, 38. Num.28,3. 1.Esdr.3,2.

Oblationes propriorum filiorum, Leuit.18,21 † 20,2. Deut 12,31 † 18,10. Iudic.11,39. 4.Reg.3,27 † 16,3 † 17,17 † 21, 6. 2.Paral.28,3. Psal 105,37. Isaiæ 57,5. Ierem.7,31 † 19,5. Ezech.16,20,36 † 20, 31 † 23,37.

Oblationum conuiuia cum gaudio celebrabantur, Gen.31,46. Exod.18,12 † 32, 6. Num.25,2. Deut.12*. † 27,7. 1.Reg.1, 4 † 9,12*. † 16,5. 2.Reg.15,12. 3.Reg.1, 9 † 3,15. 1.Paral.29,21.

Oblationes impiorum, Genes.4,3. 1. Regum 15,21. Psalm. 39,7 † 49,7 † 50, 18. Prouerb. 15,8 † 21,27. Eccli. 35, 15. Isa.1,10 † 43,23 † 61,8 † 66,3. Ierem.6, 20 † 7,20 † 14,12. Osee 5,6 † 8,13 † 9,4 Amos 5,22. Mich. 6,7. Malach.1,7,13. Matth. 9,13 † 12,7. Marc. 12,33. Hebr. 10, 5.

OCCIDERE: vide Homicidium.

OCHOZIAS filius Ioram rex Iuda. 4.Reg.8,24. fugit in Mageddo à facie Iehu, & cæditur, 9,27.

habet sibi successorem Ioas regem, 1. Paral.3,11.

OCVLVS simplex & rectus, Eccli. 35,12. Matth.6,22. Luc.11,34.

Oculus nequam, Genes.6, 2. Prouer. 6,13. Eccles.4,8. Eccli.14,8 † 31,14. Mat. 6,22. Marc.7,22. Lucæ 11,34. 1.Ioan.2, 16.

Oculorum custodia quãtopere sit necessaria ad vitandum peccata, Genes.3,6 † 6,2 † 34,2 † 38,15 † 39,7. 2.Reg.11,2*. † 13,1. Prou.23,26,33. Eccli.9,5,7,8,9,11*. † 25,23*. † 41,25 † 42,12. Iudith 10,17, 18*. † 12,16. Dan.13,8*. Matth.5,28. 2. Pet.2,14.

Oculus mentis vel intellectus. Num. 24,3. Deut.29,4. Isa. 6,9. Lucæ 24,29. Act.26,18. Ephes.1,18.

ODIVM: vide Inuidia.

Odio habenda malitia, Psalm.96,10 † 138,21. Amos 5,15 † 6,8. Rom.12,9.

OFFERRE pro defunctis, 2.Mach. 12,13.

OFFICIVM subditorum: vide infrà Subditorum.

OG rex Basan cæditur, Numer. 21, 33. Deuter. 3,1 † 29,7 † 31,4. Psal.135, 20.

ONESIPHORO optat Paulus misericordiam, 2.Tim.1,16.

ONIAS summus sacerdos offert pro Heliodoro, 2.Machab.3,32. cæditur, 4,34.

OPERVM merita, & retributio seu merces, Psalm.118,112. Prou.11,18. Eccli. 36,18. Isa.3,10. Matth.5,12 † 10, 42 † 16,27 † 25,34. Rom.2,6. 1.Corinth. 15,28. 2.Cor.5,10. 2.Tim.4,8. Heb.6,10. † 10,35 † 11,26. Iac.2,24. Apoc.20,7,8 † 22,12.

Opera mala Deo displicent, & pœnam merentur, Genes.3,11 † 4,7 † 6,3,5,6,7 † 7,4 † 9,6 † 11,4*. † 17,14 † 18,20 † 19, 11,24,26 † 20,3 † 42,21 † 44,16. Exod.3, 9 † 7*. 8*. 9*. 10*. 11*. 12*. 14*. 20*. 21*. 22*. † 31,13 † 32,9,27,28,33. Leu. 10, 12. deinceps per omnes sacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata sunt, & præmium merentur, Gen.4,4,7 † 5,24 † 6,8, 9 † 8,20,21 † 20,7 † 22,16*. † 26,4,5 † 29,32. Exod.1,20 † 20*. † 23,22,25. Leuit. 11,43,44,45. & sic deinceps per totam Scripturam.

Operari bene propter meroedem & retributionem licitum est, Psalm. 118, 112. Matth.5,12. 2.Timoth 4,8. Hebr. 11,26.

non in quolibet Opere homo peccat, 2. Pet.1,10. 1.Ioan.3,6,9 † 5,18.

Operum bonorum commemoratio. 4. Reg.20,3. Iob 6,2,3. Psalm.17,21,22,25 † 131,1. Isa.38,3.

Opera bona quæ sint: vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tamquam sibi facta reputat Deus, siue bona sint, siue mala, Isa,37,23. Ierem.1,19. Zachar.2,8. Matth.25,40. Actor.9,5. 1. Cor.8,12.

OPINIONES & cogitationes hominum frequenter sunt erroneæ, Leuit. 10,1. Num.15,39. Deut.12,8 † 29,19. 1. Reg.15,9. 2.Reg.6,6. Prouerb. 12, 15 † 14,12 † 21,2. Isa.5,21 † 7,12 † 14,13 † 55, 8. Matth.3,14 † 16,22. Marc.8,32. Ioan. 12,4 † 13,8.

Orare in nomine Iesu, Ioan.14,13 † 15, 16 † 16,23,26. 1.Ioan.5,14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth 20,20 Marc. 10,35. Rom. 8,26. Iac.4,3.

Orare noctes & dies, Psalm. 118, 62. Luc.18,1. 1.Thess.3,10. 1.Timoth.5,5. 2. Timoth.1,3.

Orare sine intermissione, Matth. 7,7. Luc.11,9 † 18,1. Act.10,2. Ephes.6,18. Colos.4,2. 1.Thess 5,17.

Orare vt fidei prædicatio successus habeat felices, Eph.6,19. Col.4,3. 2.Thess. 3,1.

Orare alium pro alio, Iere.42,2,20. Baruch 1,13. 2.Mach.1,6. Ephes.6,18. Col. 4,2. 1.Thess.5,25. 2.Thess.3,1. 1.Tim.2,1. Iac.5,16.

Orare pro inimicis, Numer.16,22,46. 2.Mach.3,33. Matth.5,44. Luc.6,28 † 23, 34. Act.7,60.

Orare Sanctos cum Christo regnantes: vide Sanctos.

Orare pro defunctis: vide Purgatorium.

Oratio quomodo, quando, cui & vbi fieri debeat, & quid petendum, Num.11, 16,24 Deut.4,7. Iudic.10,10,15. 1.Reg.1, 11. 2.Reg.22,2,7. 3.Reg.3,7. Isa.65,24. Amos 7,2. Eccli.35,26. Tob.3,11*. Iudith 4,11. Matth.6,5,9 † 7,7 † 18,19 † 20, 20 † 21,22 † 26,38. Marc.11,24 † 13,33. Luc.11,2,9 † 18,1 † 22,40. Ioan.4,23 † 9,31 † 14,13 † 15,7 † 16,23. Actor.1,14 † 2,42 † 4,24,31 † 10,2 † 1,23. Roman. 8,26 † 12,12. 1.Cor.14,13. Ephes.6,18. Col 4,2. 1.Thess.5,17. 1.Tim.2,1. Hebr. 13,18. 1.Pet.3,12. 1.Ioan.5,4. Iac.1,6 † 4, 3 † 5,13. Apoc.19,10 † 22,9.

Orationes quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Genes.16,11 † 21, 17. Exod.2,24 † 3,7 † 6,5 † 22,23,27. Deut. 4,7 † 15,9. 1.Reg.7,9,10 † 9,16 † 12,18. 2. Reg.22,4,7. 3.Reg.13,6 † 17,22 † 18,36. 4. Reg.13,5 † 20,5. 2.Par. 32,22 † 33,13. 1.Esdr.15,7. Iudith 4,8,12 Tob.3,24. Psal. 3,5 † 4,4 † 9,13 † 17,7 † 21,25 † 33,7 † 49, 15 † 54,17 † 117,5 † 119,1 † 144,19. Prou. 15,29. Eccli.4,9 † 21,6 † 36,24,26 † 48, 22. Isa.30,19 † 37,15,21 † 55,7. Ierem. 29,12. Thren.3,56. Dan.13,44. Ionæ 2, 3. Zachar.13,9. 2.Machab.3,22. Ioan.9, 31. Acto.10,4.

Orationes quorũdam quare nõ exaudiat Deus, Deut.1,45 † 31,18. Iudic.10, 1. 1.Regum 8,18. Psalm.17,42. Prouerb.1,28 † 15,20 † 21,13 † 28,9. Eccli. 34,29,31. Isa.1,15. Ierem.7,16 † 11,11, 14 † 14,12 † 15,1. Ezech.8,18 † 14,16, 20. Michæ 3,4. Zachar.7,13. 4.Esdr.1, 26. 2.Mach.9,13. Ioan.9,31. Heb.12,17. Iacobi 4,3.

Orationum Sanctorum exempla, Gen. 32,9. Exod.32,11,13. Num.14,19. Deut. 9,26. 3.Reg.8,15*. 4.Reg 20,3. 2.Paral. 6,16*. † 14,11 † 20,6,12. 1.Esdr.9,6*. 2.Esdr.1*. Sap.9*. Eccli.23,2 † 36,1,11 † 52*. Baruch 1,17,21 † 2,6*. † 3,1,9. Tob. 3,1,12 † 8,7 † 13,1. Iudith 9,2 † 16*. Esther 14,3. Isa.33,2 † 37,16 † 64*. Ierem.10,24 † 17,13,14 † 18,19 † 32,16. Thren.5*. Dan. 9,6 † 13,42. Ionæ 2*. Abac.3*. 3.Esdr.8,74. 4.Esd.3*. † 6,38*. 1.Machab.7,37. 2.Mach.6,30. Act.4,24.

ORDINIS sacramentum, Ioan.20, 22. 1.Timoth 4,14 † 5,22. 2.Timot.1,6. Tit.1,5.

OREB & Zeb interficiuntur, Iudic. 7,27.

OSCVLVM pudicum, pacis & charitatis symbolum, Genes.29,13 † 45,14 † 48,10 † 49,34. Exodi 4,27. Lucæ 15,20,

Acto 20,37 Roman.16,15. 1.Cor.16,20. 2.Corinth.13,12. 1.Thessal.5,26. 1.Pet. 5,24.

OTIVM: vide Acedia.

OZIAS sacerdos recepit Achior in domum suam, Iudith 6,19.

præscribit Domini miserationi tempus quinque dierum,7,23.

Ozias: vide Vsia.

P

PACTVM cum quibus non sit ineundum, Exod.23,32 † 34,15. Deut.7,3 † 20,13. 3.Reg 20,36,42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum, punitur, Iudic.1,24, 27 † 3,5. 3.Regum 20,34,41. 2.Paralip. 19,2.

Pactum init Deus cum populo, Gen. 17,2,7. Exod.19,5. Deuter.5,2. Iere.31, 31,33.

Pactum init populus cũ Deo, Ios.24, 25.4.Reg.23,3. 2.Paral.15,12 †23,16. 2. Esdr.10,29.

PARENTVM officium, Gen.18, 19 † 21,19 † 24,2 † 25,6† 34,4,29†49*. Exod.10,2† 12,26†13,13,14†21,10. Leu. 19,29. Num.30,6. Deut.4,9†6,7,20†11, 19†21,19†22, 15*19†32,46. Iosue 4,21. 1.Reg.2,23† 3,13. 3.Reg.2,1. Iob 1,5. Psal.77,3. Prou.1,8†4,1†5,7†11,29†13, 24†19,18†20,7†22,6,15†23,13 † 29,17. Eccli.4,23†7,25†8,11†17,1†25,10†26, 13†30,1,11†33,32†42,5. Tob.1,10†4*. † 10,13†14,5,11. 1 Machab.2,49,64. 2. Machab.6,23,28†7,20,21,27. Dan.13,3. Matth 10,37. Eph.6,4. Col.3,21. 2.Tim. 3,15. Tit 2,4.

PASCHÆ festi institutio & celebratio, Exod 12*.† 13,6†23,15 † 34,18. Leu.23,5. Num.9,2,11†28,17. Deut.16, 1,5. Ios.5,10. 4 Reg.23,21.2 Paral.30,1, 15†35,1. 1.Esdr 6,19. 3.Esdr.1,10 † 7, 10. Ezech,45,21. Matth.26,19. Marc.14, 12. Luc.22,7.

PASTORES, præceptores, & alij præfecti qua debeant esse solicitudine & cura in eos quos suæ fidei commissos habent, Prou.27,23,24. Sap.6,23,26. Ezec. 34,4*. Matth.18,12 † 24,45. Luc.15,4 Ioan.10,11*. † 13,1*. † 17,9,11*. † 18, 8. Act.20,22,28,31. Rom.9,2,3 † 12,7, 8. 1.Cor.4,14. 2.Corinth.11,28,29. Galat.3,19.

PATIENS & longanimis est Deus, Genes.6,3. Exod.34,6. Num.14,18. Psal. 85,15†102,8†144,8. Eccle.8,12. Isa.30, 18.Ioel 2,13. Ionæ 4,2. Nahum 1,3. Sap. 11,24† 15,1. Matth.18,27. Rom.2,4. 1. Tim.1,16. 2.Pet.4,9.

Patientia & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Gen.12,4,6. 2.Reg.16,10. Iob 1,20 † 2,9†7,2. Prou. 3,11 † 14,29† 15,1†16,32†25,15. Eccli. 1,29† 2,4. 4 Esd.10,15.Tob 2,8. 2.Machab.6,20 † 7*. Matth.5,39. Rom.5,3 † 12, 12 † 15,4 2.Corinth. 6,4. Galat.5, 22. Ephes.4,2. 1.Thessal.5,14 2.Thess. 1,4,7. 1.Timoth.6,11. 2.Timoth. 2,3, 12. 1.Pet. 1,6 † 2,19 † 3,14,17 † 4,1. 2. Pet.1,6. Hebr.10,36 † 11,25 † 12,1. Iacobi 5,7.

Impatientia & eius punitio, Exod 14, 11 † 15,24 † 16,2,7 † 17,2. Numer.11, 1,10 † 14,1,28 † 21,6. Iob 3,1. Eccli.2, 16.

PAVPERES: vide Eleemosyna.

PAVLVS Iudæus ex tribu Beniamin. Rom.11,1. Philipp.3,5. natus & educatus Tarsi. Acto.22,3. persequitur Christianos, 9,1. Galat.1,13. 1.Timoth. 1,13. conuersio eius singularis, Acto.9*.

Paulus doctor gentium, Rom 11,13† 15,16. Galat.2,2,8. 1.Tim.2,7.2.Timot. 1,11. prædicat Antiochiæ, Act.13,16*. Iconiæ 14, 1. Lystri,14,6,13. Thessalonicæ,17,1. Beroeæ,17,10.Athenis,17,22, 28. Corinthi, 18,1. vocatur in Macedoniam, Actor.16,9. capitur,21,27. deducitur Cæsaream, 23, 23,30. vehitur Romam, 27*, 28*. sistitur Neroni. 2.Tim. 4,22.

Paulus nemini voluit esse oneri, Act. 20,33. 2.Cor.11,9,11†12,13. 1.Thess.2, 9. 2.Thess 3,8. vocabatur olim Saulus, Act.7,59 † 9,1 † 13,1.

PAX quædam temporalis, quædam æterna, Genes.13,6,8 † 26,22 † 45,24. Leuit. 26,6. Numer.6, 27. Ierem.29,7. Eccli.25,2 † 28,15,19. Matt.5,9. Marc. 9,50. Lucæ 14,32. Acto.9,31. Rom.12, 18 † 1. Corinth.14,33. Ephes.4,3. 1.Tim. 2,22. 1.Pet 3,11. Hebr.22,14. Iac.3,18. Apoc.6,4.

Pax interna qualis est inter Deum & eius amicos, Isaiæ 2,4†9,6 † 11,6,7†66, 12. Osee 2,14,20. Mich.4,3. Zach.9,10. Luc.2,14 † 24,36. Ioan.14,17 † 16,33 † 20,19. Acto.10,36 Rom.5,1. Eph.2,14 Philip.4,7.

Pacem & misericordiam promittunt mendaces prophetæ, Ierem.6,14†8,8,12 †14,13†23,16. Ezech.13,10,16. Mich.3, 5. 1.Thessal.5,3.

PECCATI origo, Genes.2,17†3,6. Rom.5,12. 1.Corinth.21.

Peccatum originale, Iob 14,4 † 15,14. Psal.50,7. Rom.3,9.23† 5,12*. effectus eius, Gen.8,21. Eccli.17,30. Rom.5,12, 17 † 6,23 † 7 8,11, 13, 17*. Galat.5,17. Eph.2,3.tollitur eius reatus per Christũ, Ioan.1,29. Rom.3,21, 24 † 5,9,15,17, 18,19†6,3†7,24†8,1,2. Gal.3,22. Ephes. 2,5.

Peccatum solus Deus proprie auctoritate remittere potest, Exod.34,7. Psal. 18,13 † 31,5 † 102,12. Isaiæ 43,25 † 44, 22 †53*.Ierem.31,34† 33,8. Mich.7,18. Matth 9,2. Mar 2,5. Lucæ 5,20 † 7,48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate diuina, Matth.18,18. Ioan.20,23.

Peccatum remittitur per Christum, Isa.53*. Dan.9,24. Matth.1,21 † 9,2 † 11,28†20,28,†26,27. Marc.2,5.Luc.2,4, 46. Ioan.1,29. Act.2,38†4,12†10,35,43 †13,38. Rom.4,25†5,9. 1.Cor.6,11†15, 3. 2.Cor.5,21. Gal.1,4. Colos.1,14 Eph. 1,7 † 5,25. 1.Timoth.1,15. Tit.2,14. 1. Pet. 1, 18 † 2,24 † 3,18 † 4,1. Hebr.1, 3 † 9,12,14. 1.Ioan.1,7† 2,12 † 3,5. Apoc. 1,5.

Peccatum in Spiritum sanctum, Matt. 12,31. Mar.3,28. Luc.11,15†12,10. Heb. 6,6†10,26. 1.Ioan 5,16.

Peccatum vindictam clamans, Gen.4, 10†18,20. Exod.22,23,27. Eccli.35,18. Iac.5,4.

Peccanti in nos fratri condonandum: vide Remittendum.

propter Peccatum vnius aut paucorum puniuntur multi, Genes 3*. Numer.16, 20*. Iosue 7*. Iudic.19,25. 2. Reg.24*.

Peccatum contra naturam, Gen.19*. Iudic.19,22*. Leuit.20,13. Rom.1,27. 1. Cor.6,10. 1.Timoth.1,10.

Peccatum ex ignorantia, Leuit.4,2† 5, 15. Numer. 15,27. Lucæ 23,34. Ioan.9, 41 † 15,24. Actor.3,17. 1.Tim.1,13.

Peccatum ex malitia & data opera, Numer.15,30. Eccli.10,14. Matth.28,13. Ioan.11, 49. Actor.4,18. Hebr.6,5†10, 16.

Peccatorum confessio: vide supra Confessio.

Peccatum non solùm non imputatur, sed etiã verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Psal.50,12. Act.2,38. 2. Cor.6,11. 2.Pet.1,9. 1.Ioan.1,9.

PECVLIVM Dei eius populus, Exo.19,5. Deut.7,6 † 14,2. Ioan.1,11. Ephes.1,14. 1.Pet.2,9.

PEDVM lotio: vide supra Lotio.

PEREGRINIS benefaciendum est, Gen.18,2. Exod.22,21† 23,9. Leuit. 19,33 † 23,22. Num.15,14. Deut. 10,18 †14,21 † 24,14,17 † 26,11. Ezech.22,29 †47,21. Zachar.7,10.

Peregrini sumus & aduenæ in hac vita, Genes 15,13†23,4 † 47,9. 1.Paral.29, 15. Psal.38,13†118,19. 2.Cor.5,8. Phil. 3,20. Hebr.11,13. 1.Pet.2,11.

Peregrinationes pietatis gratia susceptæ sunt vtiles, 3.Regum 8,41. 4.Reg. 5,10.

PERIVRII & falsi crimen, Exod. 8,8,15,28. Leu.5,4. 1.Reg.19,6*.3.Reg. 8,31. Ier.7,9. Zach.5,3. Malac.3,5. 1.Machab. 6,62† 7,15,18†11,53†13,16,19. 2. Machab.4,34† 12,3. Matth.26,72. 1.Timot.1,20.

PERSÆ inuadunt Babylonem, Dan.5,28. iuxta prophetiam Isaiæ 21,9. Iere.51,8,11,41,55.

PERSEVERANTIA, Gen.19, 17,16. Iob 2,3. Prou 3,31 †23,17. Ezec. 18,24†33,13.Eccli.2,2†11,11†35,9.Mat. 10,22†15,22†24,13. Lucæ 9,54. Ioan.6, 62. Actor.2,42 † 11,23 † 13,43 † 14,21. Heb.3*. 2.Pet.2,20. 1.Ioan.2,24. Apoc. 2,16.

PERSECVTIO: vide Crux.

PERSONARVM acceptio illicita, nec Deus personam respicit. Leuit.19, 15. Deut. 1,17† 10,17†17,2. 1.Reg.16,7. 2.Par.19,7. Sap.6,8. Iob 34,19. Prou.18, 5 † 24,23 † 28,21. Eccli.35,15,16. Isaiæ 11,3. Malac.2,9. Matt.22,16. Marc.12, 14. Lucæ 20,21. Act.10,34. Rom.2,11. Gal.2,6. Ephes.6,9. Colos.3,25. 1.Petri 1,17. Iac.2,1,9.

PETERE: vide Orare.

PETRVS à Christo vocatur, Matt. 4,18. confitetur Christum, 16,16.appellatur Simon,4,18†10,2. Ioan.20,2.appellatur Cephas, Ioan.1,42. 1.Cor.1,12†3, 22†9,5. Gal.2,9. appellatur Simon Barlona, & Simon Ioannis, Matth. 16,17. Ioan. 21, 15. negat Christum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matth. 26, 69, 70, 72, 75. prædicat, & loquitur, Acto.1,16† 2*.†3,12*. †4,1†10,34. sanat claudum, 3,4. conijcitur in carcerem,12,3.

Petrus

Digitized by Google

Petrus primus Apostolorum, Matth. 10,2†16,18†16,24*. Lucæ 22,31*. Ioan. 21,17*.

PHACEE filius Romeliæ, postquã occidit Phaceiam, fit rex Israel, 4.Reg. 15,25,27. pugnat contra Ierusalem, Isa. 7,1. occidit de Iuda centum viginti millia virorum vno die, 2.Paral.28,6.

PHACEIA filius Manahem fit rex Israel, 4.Reg.15,22,23.

PHANVEL turris subuertitur à Gedeone, occisis habitatoribus ciuitatis, Iudic.8,8,13,17.

PHARAO affligitur propter Saram vxorem Abraham, Genes.12,17.

Pharao somnia videt, Gen.41,1. quæ ei à Ioseph explicantur, 41,25.

Pharao Israelem opprimit seruitute, Exo. 1,8*. submergitur cum omni suo exercitu, 14,24,28.

Pharaonis filiam accipit Salomon vxorem, 3.Reg.3,1.

Pharao Nechao capit regem Ioachaz, 4.Reg.23,34.

PHARISÆVS inuitat Christum, Lucæ 7,36.

Pharisæus & publicanus orant simul in templo, Lucæ 18,10.

Pharisæi grauiter increpãtur, Matth.3, 7†7,1†16,4†23*. Ioan.8,44. Act.7,51† 13,3. Philip.3,2.

PHASSVR percutit Ieremiam prophetam, Ierem 10,2.

PHEGIEL dux tribus Aser, Num. 1,13.

PHIGELVS & Hermogenes auertuntur à Paulo, 2.ad Tim.1,15.

PHILIPPVS vocatur à Christo, Ioan. 1,43. recensetur inter Apostolos, Matth.10,3. cupit videre Patrem, Ioan. 4,8.

Philippus diaconus eligitur, Act.6,5. prædicat in Samaria, Acto 8,5. baptizat Æthiopem eunuchum, Act.6,37. suscipit Paulum & socios eius hospitio, Act. 21,8.

PHILISTHÆI persequuntur Israelem, Iudic.3,3†10,7†15,9. 1.Reg.4*. †5*.†13,5†17*.†23,1†28,1†29,1†31,1. 2.Reg.5,17,22†21,15,18.

Philisthæi cæduntur, Iudic. 3,31. 1. Regum 7,11†13,3†14*.†17,50†18, 27†19,8†23,5. 2.Reg.5,24†8,1. 4. Reg.18,8.

contra Philisthæos: vide Isa.14,29. Iere.47,1,4. Ezech.25,15. Amos 1,6. Sophon 2,5. Zach.9,6.

PHINEES filius Eleazari, Exod 6, 25. Iudic.20,28. placat Deum zelo suo, Numer.25,7,12. Psal.105,30. mittitur in terram Galaad, Ios.22,13.

Phinees filius Heli, 1.Reg.1,3. perijt propter sua peccata, 4,11.

PHVL rex Assyriorum copias adducit contra Ierusalem, 4.Reg.15,19.

PIETAS: vide Bona opera.

PIGNVS salutis nostræ est Spiritus sanctus, Rom.8,16. 2.Cor.1,22†5,5. Ephes.1,13†4,30.

PIGRITIA: vide Acedia.

PILATVS & Herodes fiunt amici, Luc.23,12.

Pilatus Christum innocentem morti addicit, Matthæi 27,26. Ioan. 19, 16.

PLAGA Dei seu vindicta, Exo.7*. 8*.19*.14*. 4.Reg.8,28. 2.Paral.6,28. Psal.77,44†104,27. Ierem.15,2.

POENA peccati non statim vniuersa remittitur remissa culpa, Numer.14, 20,22,23. 2.Reg.12,13.14*.†24*.1.Paral.21*.

POENITENTIA & satisfactio pro peccatis, Psal.6,7. Mat.3,8. Luc.3,8. Act.2,38†8,22. 2.Cor.7,10.

Pœnitentia prædicatur, Ierc.7,3. Mat. 3,2†4,17. Luc.3,3,8†13,3†24,47. Acto. 2,38†3,19†8,21†17,30†20,22† 26,20.

Pœnitentiæ veræ & non fictæ, promissa est venia, Deut.4,29†30,2. 1.Reg.7,3. 2.Par.7,14†20,6†34,26. Iob 22,23. Prouer.28,13. Psal.31,5. Eccli.17,23. Isa.1, 16†30,18†45,22†55,7†59,20. Ierem.3, 10,17†18,8†29,12†31,18,20. Ezec.18, 21,27†33,14. Osee 14,2. Ioel.2,12. Ion. 3,8. Zach.1,4. Malach.3,7. Luc.15,18. Act 3,19†26,16,20.

Pœnitentia agenda est dum sani sumus, Eccli.17,24†18,25.

Pœnitentiæ veræ exempla, Iudic. 10, 15. 2.Reg.12,13†24,10,17. 2.Par.10,6 †33,12. Ionæ 3*. Iudith 4,8. Matth.26, 75. Luc.7,37,44†15,18†18,13†19,8†22, 62†23,41. Act 2,37.

Pœnitentiæ falsæ exempla, Gen.4,13 †27,38. Exod.8,8†9,27†10,16. Iosue 7, 20. Iudic.1,7. 1.Reg.15,24,30†24,19. 3. Reg.13,6†21,27. Sap 5,3. 1.Mach.6,12. 2.Mach.9,12. Matth.27,4. Act.8,13,23. Hebr.12,17.

PRÆDICATORES: vide Concionatores.

PRÆFECTI: vide Superiores & Pastores.

PRECARI: vide Orare.

PRIMITIÆ fructuum debentur Deo eiusq. Sacerdotibus, Exod.23,19† 34,26. Leu.23,10. Num.18,13. Deut.18, 4†26,2,10. 2.Par.31,5. 2.Esdr.10,35,37. Prou.3,9. Tob.1,7.

PRIMOGENITA omnia Ægyptiorum moriuntur, Exod.12,29. Psal. 77,51†134,8†135,10.

Primogenitum omne Deo cõsecratur, Exod.13,2†12,29†34,20. Leuit.27,26. Num.3,13†8,17. Deut.15,19. 1.Reg.1, 24. Lucæ 2,23.

Primogenitorum iura, priuilegia, & prærogatiuæ, Gen.25,31†49,3. Deut.21, 15. 1.Paral.21,3.

Primogeniti aliquando à Deo reijciuntur, Gen.48,17†49,4 Rom.9,13.

PRODITIO, & eius punitio, Gen. 37,23. Iudic.1,24. 1.Reg.22,19. Isaiæ 22, 15. 2.Mach.3,4†4,1†10,20†13,21. Mat. 26,14,47.

PROMISSIO: vide Votum.

Promissiones Dei cum conditione fiunt, Deut.19,8†28*.†33,4. Leuit.26*. 1.Regum 2,30. Ezech.18*.†33,15,19. Marc.16,16. Ioan.3,16,36†6,47†8,31† 13,17†15,7,14. Roman.8,17. Colossi.1, 23. Hebr.3,14. 2.Pet.1,4. Apoc.2*.†3*. †21,7.

PROPHETÆ: vide Concionatores.

PROVIDENTIA: vide Dei gubernatio, & prouidentia.

PSEVDOPROPHETÆ, & eorum punitio, & quòd non sint audiendi, Deut.13,1†18,20. 3.Reg.13,11†18,40 †22,6,10. 4.Reg.10,19. Prou.28,10. Isa. 3,11†28,7†56,10. Ier.14,13,15†23*.† 27,9†28*.†29,8,21,25. Ezech.13*.†14, 9†22,25†34,2,8,18 Amos 7,10. Mich. 3,5. Zach.13,2. Matth.7,15†24,11. Luc. 12,1. Act 20,29. 1.Corinth.15,12. Phil. 3,2. Colossi.2,8. 1.Timot 4,1. 2.Timot. 2,17†3,1. 2.Petri 2*. 1.Ioan.4,1. Iudæ 4,8*.

Pseudoprophetæ habentur qui currũt antequam per ordinariam potestatem mittantur, Ierem.14,14†23,32†27,15. Ezech.13,6.

PTOLEMÆVS oppugnatur, ab Antiocho, 1.Machab.1,19. inijt amicitiam cum Alexandro filio Antiochij, 10, 51. pugnat cum Alexandro, & moritur, 11,1,18.

Ptolemeus Macer veneno vitam suam finiuit, 2.Machab.10,12,13.

PVBLIVS suscipit hospitio Paulum, Act.28,8.

PVRGATORIVM, id est, locum vbi sunt animæ, quæ viuorum precibus & operibus iuuari possunt, & purgantur, esse confirmatur, 2.Machab.12,43,46*. Matth.5,25†12,32. 1.Corint.3,16. Philip.2,10. 2.Timoth. 1,18. 1.Ioan.5,16. Apoc.5,3.13.

Q

QVADRAGESIMALIS ieiunij exempla, Moyses, Exod.24,18 †34,28. Deut.9,9,18. Elias, 3 Regum 19,8. Christus, Matth.4, 2. vide Ieiunium.

QVÆSTIONES inutiles quæ sunt vitandæ, Genes.3,1,6. Prouerb.25, 27. Eccli.7,11. Eccli.3,21 Mat.24,3. Io. 6,52†21,21. Act.1,6. 1.Tim.1,4†6,3. 2.Tim 2,16. Tit.3,9.

QVIESCENDVM à peccatis, Rom.6,6*. Galat.2,18.

Quies continget populo Dei, Hebr. 4,9.

Quietem & pacem certam consequentur iusti, Sap.1,1†4,1. Isa.57,2. Luc.16, 22. Apoc.14,13.

Quietem inuenire animæ suæ, Iere.6, 16. Matth.11,29.

R

RABBA obsidetur, 2.Reg.11,1†12, 26. 1.Paral.20,1.

RABSACES Sennacherib archipincerna, 4.Reg.18,17. Isa 36,37.

RACHEL pascit oues patris sui, Genes.29,9. traditur Iacob in vxorem, 29,29. clam tollit idola patris sui, 31,19. ob difficultatem partus periclitatur, 35, 17.

RAHAB exploratores missos in vrbem Iericho, excipit hospitio. Iosue 2, 1. Iacob.2,25. seruatur cum suis, Iosue 6,17,23.

Rahab vxor Salmon, 1. Paralip. 2,11. Matth.1,5.

RAPHAEL angelus Domini medicus & dux Tobiæ, Tob.5,5†6*.†12, 12.

RATIONEM Deo quisque pro se red-

Digitized by Google

se redditurus est, Mat.12,36 † 18,23 † 25, 31*. Rom.14,11. 2.Cor.5,10.

RAZIAS Iudæus gladio se interimit, 2 Machab.14,37,41.

RAZON aduersarius Israelis. 3. Reg.11,23.

REBECCA filia Bathuelis, Gen. 22,23. vxor Isaac, 24,50. parit geminos, 25,24.

RECHAB pater Ionadab amici Iehu regis Israel, 4.Reg.10,15.

REDIMERE nouit Deus suos multis modis ex angustia, Genes. 19*. Exod.14*. † 18,8. 1.Regum 23,14,26. 4. Regum 7*. 2.Paral.18,31 † 20,24. 1.Esd. 8,22. Psalm.4,9 † 90,9. Esther 7,5. Isa. 41,10 † 43,1. Dan.3,91 † 6,21,23. 2.Petri 2,9.

REFVGII ciuitates, Exod.21,13. Num.35,11. Deut.4,41 † 19,2,7. Iosue 28*. 3.Reg.1,50 † 2,28.

REGENERATIO: vide Homo.

Regeneratio est immutatio carnis in spiritum, Ioan. 3, 5. carnalium affectionum in spiritalem affectum, Rom. 8, 5, 13. infidelitatis in fidem, Ioan.1,12. Galat.3,26. 1.Ioan. 5, 1. innouatio mentis per Spiritum sanctum, Tit.3,5. Gal.4,6. atque adeo carnalis naturæ in diuinam naturam, 2.Petri 1,4. Col.2,11.vt qui mali fuimus, sanctificemur, 1.Corint.6,11. Ephes.5,8.

Regenerati interius, etiam exterius in nouitate vitæ ambulabunt, Rom.6*.† 7, 6 † 12,1. Eph 4,22. Col.3,9. 1.Cor.5,7. 2.Cor.5,15. 1.Petri 4,2.

REGES quid facere, quidve fugere debeant, Deut.17,19. 1.Reg.8*. 3.Reg. 2,2 † 10,9. 2 Par.9,1 † 19,5. Sap.6*.† 9*. Iob 34,30. Psal.2,10 † 100*. Prou.14, 28 † 19,12 † 20,8,26 † 28,15 † 29,4,14 † 31,4. Ierem.22,2. vide Superiorum officium.

REGNVM Dei vim patitur, Matt. 11,12. Lucæ 16,16. Gal 5,16. Apoc. 2*. † 3*. † 21,7.

Regnum Dei spirituale, internum & æternum, Gen.49,10. Num.24,17.1.Reg. 2,10 † 7,9,10. 1.Paral.18,11 † 29,2,4 Psal. 2,2,6 † 9,8 † 21,28 † 44,7 † 71,1 † 109*. † 144,11. Isa.9,6 † 11*. † 32, 16 † 40,9 † 42,1. Ierem.23,5,6 † 33*. Ezech.24,23 † 37,24. Dan.2,44 † 4,33 † 7,14,27 † 9, 24,25. Osee 3,5. Mich.4,1,3 † 5,1. Zach. 9,9. Matth. 13*. Luc.1,28 † 12,31,32 † 22,29 † 23,2. Ioan. 6, 14 † 12,14, 34 † 18, 33, 36. 1. Timoth. 1, 17. Hebr.1,8 † 2,9.

RELINQVENTES omnia propter Christum, centuplum recipient, Mat. 19,29. Mar.10,39. Luc.18,29.

RELIQVIÆ & vestes sanctorum quam vim a Deo habeant quidque per eas operetur Deus, vt pallium Eliæ, 4. Regum 2,14. ossa Elisæi, 4. Regum 13, 21. fimbria Christi, Matth.9,20 † 14,36. sudaria Pauli, Acto.19,12. vmbra Petri, Act.5,15.

REMITTENDVM proximo in nos peccanti, Eccli.28,8. Matth.5,23 † 6, 13 † 18,22,35. Lucæ 17,3. Ephes.4,32. Colos.3,13.

REPVDII libellus, Deuter. 24, 1. Isa.50,1. Ierem.3,3. Malach.2,16. Matt. 5,30 † 19,7. Marc.10,4.

RESPHA concubina Saul, ad quam ingressus est Abner, 2.Reg.3,7.

custodit corpora eorum qui in crucem sublati erant, 21,10.

RESVRRECTIO mortuorum, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exo. 3,6. Iob 14,13 † 19,26 † 21,30. Isa.26,19 † 66,14. Ezech.37,1,9. Dan.12,12. Ioue 2,11. Soph.3,8. 4.Esdr.2,16 † 14,35. 2. Machab.7,9,14,23. Matt.22,23,31. Luc. 20,35. Ioan.5,21,28 † 6,39 † 11,24. Act. 24,15. 1.Cor 15*. 2.Cor.4,14 † 5*. Col. 3,4. Phil.3,21 † 4,3. 1.Thess.4,13,16. 2. Tim.2,11. Apoc.20,12.

REVELATIONES & visiones, Iosue 5,13. 4.Regum 17,9. 2.Machab.3, 24 † 5,2 † 10,29 † 11,8. vide Apparitiones.

ROBOAM filius Salomonis, rex Iuda constituitur, 3.Regum 12,1. deficit Israel à Roboam ad Ieroboam, 12,19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Israel, 2.Par.11,2. oppugnatur à Sisac rege Ægypti, 12,2,9.

moritur, 3.Reg. 14,31. regnat Abiam filius eius pro eo, 15,1.

ROMANI cum Iudæis pacis & societatis fœdera ineunt, 1.Mach.8,14,17, 27 † 12,1 † 14,17,20.

Romanorum Gentilium laus, 1.Mach. 8,2,9.

Romanorum Christianorum laus, Rom.1,8.

Romanos destructuros Ierusalem & templum Domini, Numer.24,24. Isa.5, 26 † 6,11. Dan.9,26 † 11,30,31. Luc.19, 41 † 21,20. Ioan.11,48.

RVBEN primogenitus Iacob nascitur, Genes.29,32. violat thorum patris sui, 35,22. dantur ob id primogenita eius filijs Ioseph, 49,4. 1.Paral.5,1. nititur fratrem suum Ioseph liberare, Genes.37,21, 22,29.

dicit patri, Duos filios meos interfice, si non reduxero Beniamin, 42, 37. filijs Ruben primo requies datur, Num.32*. Deut 3,12 † 29,8. Iosue 1,12 † 13,23. cæduntur, 4. Regum 10,33. transferuntur ad terram Assyriorum, 15,29. 1.Paralip. 5,26.

secundum prophetiam, Gen.49,4 ædificant altare, Iosue 22,10. dimicauerunt contra Agarenos, 1.Paral.5,19.

RVTH Moabitis, Ruth 1,4. accipit eam vxorem Booz, & parit Obed, 4,13. 1.Par.2,12. Matth.1,5.

S

SABBATVM, Gen.2,2. Exod.16, 23 † 20,8 † 23,12 † 31,14,17 † 34,21 † 35,2. Leuit.19,3 † 23,3,15 † 25,4. Num. 15,32 † 28,9. Deut.5,12. Isa.56,2,4 † 58, 13 † 66.25. Ier.17,21,27. Ezech.20,12 † 22,8. 2.Esdr 13,16,22. 1.Mach.1,47 † 2, 33,41. 2.Machab.15,1. Matth.12,1,10. Marc.2,23 † 3,2 † 6,2. Lucæ 4, 16, 31 † 6,1 † 13, 11, 14 † 14, 1. Ioan.5,10 † 7, 22 † 9,14. Actor 13, 14,27, 44 † 15, 21 † 18,4 † 20,7. 1.Connth.16,2. Hebr.4, 4,10.

SACERDOTES Legis, & horũ munus, Exod.29,44 † 30,7. Leuit.10,1, 6,9 † 21*. † 22*. † 24,3. Numer.3,10 † 4,5,11 † 10,8 † 18,1,7. Deut.21,5. 1.Regum 2,28,35. 1.Paralip.6,49. 2.Paralip. 26,17. Ezech.44,15,20. Hebr.5,7 † 10, 11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1.Paralipom. 23,3. vbi numeratur 38000.

Sacerdotum Legis indumenta, ornamenta, & ordinatio. Exod.28*. † 29,1 † 39,1 † 40,12. Leuit.8,1,8.

Sacerdotibus dabantur decimæ & primitiæ, Num.5,9,10 † 18,8,11*. Deuter. 18,3. vt liberi à sollicitudine comparandi victum, possent vacare Legi Dei, 2. Par.31,4*. vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis assignabatur necessaria vitæ sustentatio, Exod. 29, 26. Leuit.2,3,10 † 5,13 † 6,9,19 † 7,6,32 † 10, 13 † 24,9. Numer.3,48 † 5,9 † 18,8,11, 28. Deut.18,1. 1.Reg. 2, 28. 4.Reg 12, 16. 1.Par.6,54. 2.Paral.31,4. 2.Esdr.10, 36 Eccli.45,25.

Sacerdotes mali, & eorum punitio Numer.16*. 1 Par.2,22*. † 3,13. 3 Reg.2, 26. Isa.3,11. Ierem.2,5 † 8,7. Osee 4,6,9 † 5*. Malach.1*. † 2,1,8. 1.Machab.7,5, 9,21.

Sacerdos, non Lex aut Scriptura sola, est iudex quæstionum exoriẽtium, Deut. 17,9,12. Malach.2,7.

SACRIFICIVM noui Testamenti appellatur Iuge sacrificium, Dan.11,31 † 12,11. celebrabitur donec veniat Dominus, 1.Cor.11,26. quære Missa sacrificium, & Oblatio.

SADDVCÆI negant mortuorum resurrectionem, Matth.22,23. Acto.4,1 † 23,8.

SALMANASAR rex Assyriorum egreditur primo contra Samariam, & transfert Israel cum Ozee rege in Assyrios, 4.Reg.17,6. secundo capit Samariam, 18,9.

SALOMONIS filij Dauidis natiuitas promittitur, 2,Reg.7,12.

nascitur, 2.Reg.5,14 † 12, 24. vngitur in regem super Israel, 3.Reg.1,33. Dominus apparuit ei per somnium nocte in Gabaon, à quo sapientiam postulat, 3,5, 9. 2.Par.1,7. diuimit litem meretricum, 3.Reg.3,16,24. de eius sapientia, magnitudine diuitiarum, potestate & ministris, 2.Paral.9,3. init fœdus cum Hiram rege Tyri, 3.Reg.5,12.

postquam ædificauit templum, dedit Hiram viginti oppida, 9,11. venit ad eum regina Saba, 10,1. Matt 12,42. Luc.11, 31. ædificauit phanum Chamos idolo Moab in monte, 3.Reg.11,7.

Chananæos facit sibi tributarios, 1.Paral.8,7. vngitur secundo in regem, 2.Par. 29,22. moritur, 3.Reg.11,43. succedit ei filius Roboam, 14,11.

SALVS: vide Beatitudo.

SAMARIA, quæ postea metropolis fuit decem tribuum Israel, exuritur, 3.Reg.16,17. obsidetur à Syrijs, 4.Reg. 6,24. obsidetur ab Assyrijs vsque ad tertium annum: capitur, & abducitur populus, 4.Reg.17,5.

contra Samariam prophetatur, Isa.7, 30 † 9,7. Ezech.23*. Osee 8*. † 13*. Amos 3,12. Mich.1,5.

Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc.9,52. recipit verbum Dei, Act.8,5.

Samari-

Digitized by Google

Samaritanus miseretur vulnerati, Luc. 10,33.

Samaritana loquitur cũ Christo apud puteum, Ioan. 4,7.

SAMSON nascitur, Iudic. 13, 24. iuxta promissionem angeli, 13,3 vxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonẽ, 14,1,5,10.

nocet Philisthæis, eisq. vim infert, 15, 4.8. moritur, 16,29,30.

SAMVEL, 1.Reg.1,20. adducitur ad domum Domini in Silo, 1,24. vocatur à Domino, 3, 4,10. congregat vniuersum Israel in Masphat, & clamat ad Dominũ pro Israel, 7,5, 9. posuit filios suos Iudices Israel, 8,1. probat se innocentem, 12, 3. interficit Agag, 15,33.

Dauid regem vngit, 16.13. moritur, 25, 1. prophetat Sauli post mortem, 28, 15, 16. Eccli. 46,23. laudatur, Eccli. 46, 16.

SANABALLAT præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2 Esd 2,10.

SANCTVS est Deus, Isa. 6,3. Apoc. 4,8.

Sancti & mundi esse debemus, Leuit. 11,44 † 19,2 † 20,7,26 † 21,6. Deut 26, 19. Ephes. 5.26. 1.Thessal. 4,3. 1.Pet. 1, 16. qui sanctus, sanctificetur adhuc, Apo. 22,11.

Sanctum Domini, Exod. 35,2. Leuit. 16*. Psalm 113,1. Matth. 7,6. Luc. 1, 31.

Sancti pro nobis orant, Ierem. 15,1. 2.Machab. 15,14. Apocal. 5 8 † 8,3. propter eorum preces & merita multa nobis largitur Deus, quamuis illi vita functi sint, Genes. 26,5,24. Exod. 32,13,14. 3. Regum 11,12,13,32,34 † 15,4,5. 4. Regum 19,34 † 20,6. Isa. 37,35. Eccli. 44, 24.

Sanctos oramus sine iniuria Mediatoris, vt pro nobis orent, sicut & petimus ab alijs hominibus preces, vt Paulus Roman. 14,30. Col. 4,3. Ephes. 6,19. 1.Thess. 5,25. 2.Thess. 3,1. Hebr 13,18. Nec mirum Sanctos nostras preces cognoscere: quia sunt sicut angeli Dei, Matth. 22,30. Luc 15,10 & offerũt Deo nostras preces, Tob. 12,12 Apoc. 5,8 † 8,3. Nec huic contrarium est, quòd Deus solus est inspector cordis, quia & homines cognouerũt secreta cordium Deo reuelante, Dan. 2, 29. 4.Reg. 5,26 † 6,12.

Sanctorum ministerio aliquando tribuitur quod soli Deo præcipuè cõuenit, Matth. 18,16,18. Ioan. 20,13. Roman. 11, 14. 1.Corinth. 9,20.21. 1.Timoth. 4,16. Iacob. 5,19. vide titulum, Deo soli attributa, &c.

in Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos maiorum exempla, Genes. 31,9 † 48,16. Exod. 32,13. Deut. 9,27. 3. Reg. 18,36. 1.Paral. 29,18. 2.Paral. 5.42. Tob. 7,15. Esther 13,15 † 14,18. Isa 63,17. Dan. 3,35.

Sancti sunt cum Christo in cælis regnantes, Ioan 12,26 † 17,24. 2 Corint. 5,8 Philipp. 1,23. Apocal. 3, 21 † 7, 9 † 14,13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur, Eccli. 44*. Ioan. 12,26.

in Sanctis suis Deus laudatur, Psalm. 150,1.

Sancti iudicabunt: quære Iudicabunt.

Sancti faciunt miracula, vt Moyses & Aaron, Exod. 7.† 8.† 9.† 10 † 11. Elias excitat puerum mortuum, 3 Regum 17,22. claudit cælum ne pluat, 17,1. Iacob. 5,17. aperit clausum, 3.Reg. 18,41,45. Iacobi 5, 18.

Eliæ pallium diuidit aquas, 4.Reg. 2,8, 14. Elisæus excitat puerum viduæ mortuum, 4.Reg. 4,35. sanat aquas missio in eas sale, 2,21 22. oleum multiplicat, 4,6. mittit farinam in ollam, 4,41. Naaman Syrum sanat, 5, 14. facit natare ferrum, 6,6. Elisæus mortuus per contactum ossium suorum operatur, 13,21.

Apostoli eijciunt dæmonia, Marc. 6,13 † 16,17. Luc. 10,17. Ioannes & Petrus sanant claudum, Act. 3,6.

Petrus excitat Tabitham, 9,41.

etiam sola sua vmbra sanat, 5,15.

Paulus restituit claudum, 14,9.

etiam per sudaria curat infirmos, 19, 12. reddit vitæ puerum ex laptu mortuum, 20,10.

Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum esset enumerare, ad Heb 11,32*.

SANGVINIS conspersio, Exo 24, 6 † 29,20. Leuit. 1,5,11 † 3,2.8,13 † 4,6,16 † 7,2 † 8,19,30 † 9,18 † 16,14,18 † 17,6. 2. Paralip. 30,16. Ezech 43,20. Hebr. 9,13, 14,19,21,22.

Sanguinis Christi conspersio, Heb. 9, 14 † 10,19 † 12,24. 1.Pet. 1,2.

Sanguinis eius prohibitus, Genes. 9,4. Leuit. 3,17 † 7,26 † 17,10,14 † 19,26. Deut. 12,16,23 † 15,23. 1.Reg. 14,32. Act. 15,20 † 21,25.

Sanguinis fluxus sistitur, Matt. 9,20.

Sanguinis innocentis effusio, Deut. 19, 5,11 † 27,24. 2.Reg. 20,9. 3 Reg. 21,13. 4.Reg 21,16 † 24,4 2.Paral. 24,22. Iron. 6,17 † 28,17. Isaiæ 26,11. Ierem. 7,6 † 22, 3. Ezech. 22,4. 4.Esd. 1,32 Matth. 23,34. Luc 11,50. Apoc. 6,10 † 18,24.

Sanguinis innocentis effusio clamat vindictam coram Deo, Genes. 4, 10. 4. Esd. 15,8. Apoc. 6,10.

Sanguine Christi empti sumus, 1.Cor. 6,20 † 7, 23. Acto. 20, 28. 1. Pet. 1, 18. Apoc. 5.9.

SAPIENTIÆ diuinæ origo, proprietas, laus, & vtilitas, Deut. 4,6 † 29,9. Iob 28,20 † 32,7. Eccles. 7,12 † 9,13. Sapien. 6,13,16 † 7*.8*.9*.10*. Eccli. 1*. † 3, 1,31 † 4,12,28, 29 † 21, 12 † 24*. † 39, 14. Luc 21,15. Roman 11,33. 1 Cor. 1, 17 † 2,6,10 † 3,19. Colos. 2,3. Iacobi 1, 5 † 3,15.

SAPPHIRA mentitur Spiritui sancto, & cadit in terram mortua, Acto. 5, 1,8.

SARA filia Raguelis, Tobiæ in vxorem traditur, Tob. 7,10,15.

SARVIA: vide Zaruia.

SATISFACTIO: vide pœnitentia.

SAVL de tribu Beniamin quærit asinas, 1 Reg 9,3. vngitur in regem à Samuele, 10,1 † 11,14 Act. 13,21. iuxta mandatum, 1. Reg. 9,15. percussit Ammon, 11,11 obtulit holocaustum, 13,9. a regno reijcitur, 13,13 † 15,22,26,28 † 16*. exagitatur à spiritus nequam, 16,14 † 18,10 † 19,9. nititur Dauid configere, 18,10 † 19,10. persequitur eum 23*. trucidat sacerdotes Domini, 22, 18. mulierem habentem pythonem consulit, 28, 7. seipsum interficit, 31, 4. sepelitur, 31, 13. filij eius in crucem tolluntur, 2.Reg. 21,9.

SCANDALVM seu offendiculum proximo, nec in vita nec in doctrina ponendum, Leuitici 4, 3. Num. 31,16. 2. Regum 12,14. 1.Esd. 8,22. Prouerb. 28, 10. 2.Machab. 6,24. Matth. 17,27 † 18,6. Marc. 9,42. Lucæ 17,1. Roman. 14,1,15. 1.Corint. 8*. † 10,32. 2.Cor. 6,3. 1.Thess. 5,22.

quicumque nobis scãdalo esse possent, vitabimus, Exod. 34,12. Deuter 7,2,16 † 13*. Matth. 5,29 † 16,22. Marc. 9, 42. Rom. 16,17.

SCIENTIA Dei: vide Dei.

SCRIPTVRA sacra vnde sit, & quis eius vsus, Exod. 17,14 † 34,27. Deut. 4,1 † 17,18 † 31,9. Ios 1,8. Isa 8,9 † 30,8 † 34,16. Iere. 30,2 † 36,2,10 † 45,1. Baruch 1,3,14 † 4,1. 2.Esd. 8,2. 3.Esd. 9,39.4 Esd. 15,1. Dan. 10,21. Matt 4,4 † 21,29. Luc. 4,4 † 16,29. Ioan. 5,39 † 10,44 † 20,30. Act. 15,21 † 17,11. Rom. 1,2 † 4,25 † 15, 4. 1. Corinth. 9, 9 † 10, 11 † 15, 3. 2. Timoth. 3, 15. 1. Pet. 1,20 † 3,1. Apoc. 1,19.

Scriptura difficilis intellectu, 2.Pet 3, 16. nec omnia scriptis Apostoli mandarunt, Ioan. 20,30 † 21,25. 1.Cor 11 34. 2 Thessal. 2,15. Ioan. epist. 2,12 † epist. 3, 18.

Scriptura nec lex est iudex, sed Sacerdos, Deut. 17,18. Ezech. 44,24*. Malac. 2,7. quære Sacerdotum officium.

SEB & Oreb interficiuntur, Iudic. 7,25.

SEBÆ, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2.Reg. 20.22.

SECVRITAS perfecta de peccatorum remissione aut salute consequenda non habetur in hac vita, Ecclei. 9,1, 2. vide Certi.

SEDECIAS pseudopropheta, 1. Reg. 22,11. 2.Paral. 18,10. comburitur, Ier. 29,22.

Sedecias: vide Zedecias.

SEDITIOSI puniuntur. Num. 16, 31*. vide Murmuratores.

SELEVCVS Asiæ rex, 2.Machab. 3,3.

SEMAIA mittitur ad Roboam, Regum 12,22. 2. Paralipom. 11, 2 † 12, 5,7.

SEMEI maledicit Dauidi, 2. Reg. 16,5,13. veniã impetrat à Dauid, 2 Reg. 19,23. occiditur ex præcepto Dauid, 3. Reg 2,9,42,46.

SENNACHERIB oppugnat vniuersas ciuitates Iuda munitas, 4. Reg. 18,13. 2.Paral. 32,1. blasphemat Deum, Isa. 36*. interimitur a filijs, 4.Reg. 19,37. Isa. 37, 37. secundum verba Isaiæ 10, 33 † 31,8 † 33,1.

SEPELIRE mortuos, opus misericordiæ, Gen. 23,19 † 25,9 † 35,19,29 † 50, 5,13,25. Num. 20,1. Deut. 10,6 † 21,23. Ios. 24,30. Iudic. 12,7. 1.Reg. 25,1 † 31, 13. 2.Regum 2,5 † 3,32. 3.Reg. 2,10,31, 34 † 11,43 † 13,29 † 14,31. 4 Regum 13, 20. 2.Par. 16,14 † 24,16 † 35,24. Tob. 1, 20 † 2,3,7 † 4,3,18 † 8,14 † 12,12 † 14, 13,16. 4.Esd. 2,23. Eccli. 7, 37 † 38, 16.

Matth.

Digitized by Google

Matth.14,12 † 27,58. Ioan.19,39. Acto. 13,29. 1.Cor.15,4.

SEPHORA: vide Ziphora.

SERMO Christianorum: vide Loquenda.

SERPENS æneus erigitur, Num. 21,8. tollitur,& appellatur Nehustan, 4. Regum 18,4. cuius typum gesserit,Ioan. 3,14.

SIBA: vide Ziba.

SICELEG: Vide Ziceleg.

SICHEM filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa,Gen.34,2. necatur,34,26.

SIGNA futurorum,Gen.9,12.Exo. 31,13. Ios.2,18.1.Reg.2,34† 10,2. 2.Reg. 5,24. 4.Reg.19,29 Isa.38,7. Tob.5,3. Lucæ 2,12.

Signa in memoriam præteritorum, Exo.12,3,8. Num.15,38 † 16,38,40† 17, 10. Iosue 4,6*.

Signa & miracula fiunt, vt per ea omnipotentia, veritas, iustitia, & bonitas Dei innotescat,Exo.4,2,6† 7,17 † 16,12. Ios.3,10,14. 3.Reg.13,4† 17,14† 18,38 †20,13,28. 4 Reg.5,14 † 20,9. Matth.8, 26 † 9,2 † 14,28.

SIHON rex Amorrhæorum concedere noluit vt Israel transiret per fines suos, Num.21,23. Deut.2,30. percussus est in ore gladij, Num.21,24.

SILAS cum Paulo mittitur Antiochiam,Act.15,27.profectus est cũ Paulo, 15,40. remansit Beroeæ,17,14.

SILERE est vtile,Pro.17,20.Eccle. 3,7. Eccli 20,6 † 32,12.

SILO locus in quo fuit domus Dei, Ios.18,31†20,18. 1.Reg.1,3. conuenerũt omnes in Silo propter Rubenitas, Iosue 22,12. de Silo assertur arca, 1.Reg.4,4. Ier.7,12†26,6.

SIMEON nascitur,Gen.29,33. interficit cum Leui Sichemitas,34,25.eam ob rem arguuntur à patre, 49, 5. in vinculis tenetur in Ægypto.42,25.

SIMON in Bethania excipit Dominum, Matth.26,6. Marc. 14, 3. Ioann. 12,1.

SIMONIA: vide Vendi dona Dei.

SIMPLICIBVS & humilibus reuelat subinde Deus quod abscondit ijs qui sibi videntur sapientes. Isa.29,18,24 †32,4 Eccle 9,15. Matt.11,25. Luc.2,9, 5†5,8†10,21. Act.4,13. 1.Corinth.1,24 † 2,1.

Simplex & rectus,Gen.20,6. Iob 1,8. Mat.10,16. Act.2,46. Rom.16,18. Eph. 6,5. Colos.3,22.

SIMVLATIO & hypocrisis cauenda, Eccli.1,36. Isa.32,6. Ier 9,6. Iob 15,34. 2.Mach.6,24. Matth.23*.

SOBRIETAS: vide Temperantia.

SOCIETAS bonorum quærenda, malorum vitanda, Gen.19,15. Leu.7,19. Numer.16,25†25,4. Ios.23,12. 2.Par.19, 2. Iob 31,1. Psal.25,4,8 † 36,1. Prou.1, 10 † 4, 14 † 6, 25 † 13,20 † 20, 19 † 22, 10,24†23,6,17†24,1,21†29,27. Ier 16, 8. Eccli.6,35†6,1,18†9,21† 12,10† 13, 1,10. Tob.1,5. Matth 7,15. Act.19,9. 2. Cor.6,14. Eph.5,11. 2.Tim.4,14 Apoc. 18,4.

SODOMA & Gomorrha amœnissimo loco sita, Genes.13,10. spoliantur, Genes.14,11. subuertuntur à Domino, Gen.19,25. Deut.29,23. Sap.10,6,7. secundũ verba Domini,18,20.causa, Ezec. 16,49.

SOL & Luna creantur,Gen.1,16.steterunt ad imperium Iosue, Ios.10,12. retrocessit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ,& preces Isaiæ, 4.Reg.20, 11. amittet lumen, Matt.27,44. Mar.15, 33. Luc.23,44.

SOLICITVDO nimia,Exod.34, 21. Leuit.25,20.Deut.8,3. Iob 7,8. Psal. 54,23† 144,15,16. Prouerb. 10,3 † 13, 25. Matth.6,25 †10,9,23 † 13,22 † 16,7. Lucæ 8,14† 12,22 † 14, 18 † 21, 31. 1. Corinth.7,32. Philip.4,6. Heb. 13,15. 1. Pet.5,7.

SOMNIA & visiones in quibus olim Deus suam voluntatem aperiebat, Gen.20,3†28,12†31,24†37,5,9 † 40,8 † 41,1 † 46,2. Num.12,6. Iudic.7,13,15. 1.Reg.3,4,8,11 † 28,6. 2.Regum 7,4. 3. Reg.3,5,15. Iob 7, 13 † 33, 15. Dan.2,1 †7,1. 2.Machab.15,11,14. Matth.1,20† 2,12,13. Acto.16, 9 † 18,9† 23,11 †27, 23.

Somnia & visiones quæ non conueniunt cum doctrina Christi & Ecclesiæ, sunt contemnenda, Deut.13,1. Eccle 5, 2. Eccli.34,1*. Ierem.23,16,25 † 27,9 † 29,8.

SOROBABEL filius Salathiel, 2 Esd.12,1. Matt.1,13. Luc.3,27. instaurat templum Domini Ierosolymis,1.Esd. 3,3. 3.Esdr. 5, 70. Eccli. 49, 13. genuit Abiud, Matt.1,13

SORORES Christi: vide Fratres.

SORS, Leu.16,8. Num.17* †26,55 † 33,54. Iosue 7,14† 18,10. 1.Reg.10, 20 † 14,17,42. 1.Paral.25,5. 2.Esd.11,1. Prou.16,33 † 18,18. Ezech.21,19. Ionæ 1,7. Act.1,17.

SOSIPATER comes Pauli, Act. 20,4.

SOSTHENES princeps Synagogę percutitur, Act.18,17.

SPES iustorum non in temporalibus rebus,sed in Deo eiusq promissionibus fundatur, Gen.26,5. Iudic.7,2,4. 1. Reg.4,3 † 17,45 † 22,1. 3 Reg.20,28. 1. Par.19,13. 2 Par.25,7 † 32,7 † 16,7†20, 15,20. Iudith 9,13. Psalm.9,11 † 13,6 † 21,5,10 † 24,2 † 30,2 † 39,5 † 61*.†70, 1 † 90,2 † 113,9,10,11 † 141,6 † 145,5. Prou.3,5†22,19† 23,25 † 30,5. Sap.3,4, 9. Eccli.2,6,12†13,9†33,9 † 34,14. Isaiæ 26,4 † 29,19 † 30,1,15†31,1†36,7 † 40, 30. Ier.2,33 † 7,4 † 9,22† 17,7 † 39,18. Thren.3,24. Ezec.29,6 Osee 12,6.Mich. 7,5,7. Nahum 1,7. 1.Mach.3,18.Matth. 10,37†12,2. Rom.5,2 † 8,24. 2.Cor.5,2. Col 1,27. 1.Thess.1,3. 1.Tim.1,1†6,17. Heb.3,6. 1.Pet.1,13.

Spes non facit nos securos,nec excludit timorem, vide Timor.

Spes impiorum euanescet, & in quibus confidunt, vana sunt omnia,4.Reg. 18,21. Iob 8,13 † 11,20† 14, 19 † 20,4. Prou.10,28 † 11,7,23 † 25,19. Sap.5,15. Eccli.5,1,10. Isa.28 15,18 †30,2,12†57, 11. Ierem. 9, 12 † 17, 7. 1. Machab.2, 62.

SPINÆ appellantur solicitudines huius mundi,diuitiæ,& voluptates vitæ, Matt 13,7,22 † 19,22. Mar.4,7,18 † 10, 22. Lucæ 8,7,14† 18,22.

SPIRITVS sanctus promittitur, Isa.44,3. Ezech. 11, 19† 36,26 † 39,29. Ioel.2,28. Mat.3,11. Ioan.7,39† 14,16, 26 † 15,26 † 16,7. mittitur, Act.2,1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exo.4,12. Psal.31,8. Isa.54,13. Matth.10,20. Marc. 13,11. Lucæ 12,11 † 21,14. Ioan.6,45 † 14,16,26 † 15,26† 16,13. Rom.8,16,26. 2.Cor.1,22 † 5,5. Eph.1,13 † 4,20,21. 1. Ioan.2,27.

Spiritus probandi sunt vtrum à Deo sint, Iudith 8,28. 1.Cor.14,29. 1.Thess. 5,21. 1.Ioan.4,1.

SPONSVS spiritualis est Christus, Isa.54,5 † 62,4. Ier.31,22. Ezech.16,8. Matth.9,15†25,1 Marc.2,19. Luc.5,34. Ioan 3,29. 2.Cor.11,2. Eph.5,24. Apoc. 19,7† 21,2.

Sponsa Christi, vide Ecclesia.

STEPHANVS eligitur, Act.6,5. accusatur,6,11. respondet ad accusationem,7*. lapidatur,7,57.

STVLTITIA, Prou. 14,29 † 20, 3†26,1†27,22. Baruch 3,23. Eccle.10,2. Eccli.33,5. Matth.7, 26 † 25,2. Marc.7, 22. Ephes 5,4.

Stultitia est apud Deum sapientia huius mundi,1.Cor.1,18* † 3,19.

Stultorum corda in eorum sunt ore,& contra sapientum os in corde est, Eccli. 21,23.

SVBDITORVM officium, Exo. 10,8†22,28. Num.16*. Iosue 1,16. 2. Esdr.5,16. Baruch 1,11. Prouerbiorum 13,13 †20,2 † 24,21 † 25,6. Eccle. 8,2 †10,16. Ierem.29,7.Matth.17 24†22,16, 21. Luc.20,22. Rom. 13, 1,7 1.Thesal. 5,12. 1.Tim.2,1. Heb.13,17. Tit.3,1. 1. Pet.2,13.

SVPERIORVM, iudicium, & rectorum officiũ & potestas in subditos, Gen.9,6. Exod.1,8*.†5*.†18,13,17†22, 8. Leu 24,10,23.Num 11,16,24 † 25,4† 27,15,18. Deut. 1, 13,17 † 17,1 † 19, 17. Ios.1,10. Iudic.2,7,16. 1.Regum 10,24. 3.Reg.2,7. 2.Par.19,5,8. Iob 29*.† 34, 30. Psal.81*. Prou 8,15 † 11,14† 12,24 † 16,10† 20,8† 28,15 † 29,4,14† 31, 4. Ecclesi.10,1,12. Sap.1,1† 6*. Eccli.7,4 † 10,1,24† 17,18. Isaiæ 1,23, 26 † 3,2† 10, 1† 32,1. Ierem.5,26† 22,2†27*. Ezech. 22,6,12 † 45, 9. Dan.2,21. Osee 13,10. Mich 3,1,9. Matt 22,17,21 † 26,51. Luc. 20,22. Ioan 3,31 † 19,11. 1.Corin.15,24. Rom.12,8 † 13,1. 2.Timoth.2,1. Tit.3,1. Hebr. 13, 17. 1.Pet.2,13. vide Rex, Iudex.

SVPERBIA prohibetur, commititur,& punitur,Gen.3,17 † 11,5,7. Exo. 5,2†14,26. 1.Reg.17 *. 4.Reg.18, 19 *. † 19,35. Tob.4,14. Iudith 9,16†13*. Prou. 6,17 † 11,2 † 13,10† 15, 25 † 16,5,18 † 18,12†25,6 † 29,23. Eccli.10,9,11,16 † 25, 4 Isaiæ 3.15.17 † 9, 8† 10,8 † 14, 9 † 36*. † 37,10,24† 39,2,5 † 47,8. Ier.48, 29 † 49,16 Ezech.16,49 † 28,2 † 31,10. Dan.4,19,27 † 5,22. Abdiæ 1,3 Malach. 2,1. 2.Mach.9,4,6. Luc.1,47† 10,15 † 14, 7,11 † 18,11 † 22,24. Act.12,1. Rom. 1,30† 11,20. 2.Timot.3,2. 1.Pet.5,5. 2. Pet.2,18. Iudæ 16. Apoc 18*.

SVSANNÆ historia, Dan. cap. 13*.

SYRI

Digitized by Google

SYRI imperant Israeli, Iudic.3,8.cop primuntur ab Othoniel, 3,10. cæduntur a Dauide,eiq. fiunt tributarij, 2.Reg.8, 9. iuuant filios Ammon contra Dauid, 10,6. fugientes à facie Israel, occiduntur à Dauid, 10,13,18.Samariam obsidentes, cæduntur, 3.Reg.20,29. pugnant contra Israel,4.Reg.6,8. mentis stupore immisso,quasi cæci ducuntur in Samariam, 6, 18,19.

obsident Samariam,6,24.territi à Deo soluunt obsidionem, 7, 6, 7. vastantur à rege Assyriorum, & transferuntur Cyrenen, 4. Regum 26,9. desolatio eorum prænuntiatur, Isa.17,1. Ier.49,23. Amos 1,3.

T

TABITHA suscitatur à mortuis, Act.9,36,40.

TEMPERANTIA in cibo, potu,& concubitu,Tob.6,15.Eccle.3,6.Eccli.31,18 † 32,7. Dan.1,8,11. Rom.13, 13†14,17.1.Cor.7*. Gal.5,23.1.Tim.3,2. 2.Tim.1,7.Tit.1,8†2,6,12. 1.Pet.1,13 † 5,8. 2.Pet.1,6.

TEMPLVM Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma sit extructum, 3.Reg.6*.† 7*. 2.Par 3*. 4*. promissio eius, 2.Reg.7,13. extruitur ope Gentilium,3.Reg.5*. consecratur,8*. 2. Par.7,7.prophanatur per Achaz,2 Paral. 28,21 iterum consecratur per Ezechiam, 2.Par. 29*. prophanatur & denuò consecratur per Manasse,2.Par.33,7,15.exuritur,4 Reg 25,9.prout prædictum erat,2. Par.7,20. iterum extruitur, 1. Esd.1*. 3*. 4*.5*. † 6,3,7. spoliatur,& accenditur,1. Mach.1,23,33. profanatur,1,49,57.mundatur,& consecratur,4,36. 2.Mach.10,1. eius deuastatio, Dan.9,26. Matth.24,2. Mar.13,2. Luc.19,41.

contra Templum prophetatur,Leu.26, 31. 3.Reg 9,7. 4.Reg.21,12. 2 Par.7,20. Psalm. 73, 6. Isaiæ 66 1. Ierem. 7,3,17 † 26,6,12. Amos 9,1.Mich 3,12 Zach. 11,2.

Templum spirituale & domus Dei, 2. Reg 7,13. Prou.9,1. Aggæi 2,8. Matt.7, 24†16,18. Ioan.2,19. 1.Cor.3,16†6,19. 2.Cor.6,16. Eph.2,20. 1.Tim.3,15. Heb. 3,6. 1.Pet.2,5. vide Ecclesia.

Templa idolorum, 1.Reg 5,2 † 31.9. 3.Reg.11,7. 4.Reg.10,21 † 17, 32 † 19, 37. 1.Par.11,10. Baruch 6,16,30,54. Isa. 37,38. Ier.43,12. Dan.14*. 1.Mach.1,50 † 6, 2 † 10, 83. 1.Machab. 6, 2. Acto. 19,27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Isa.56,7. Matth. 21, 13. Christus ipse & omnes fideles frequenter in templo versabantur, Matth. 24, 1. Marc. 11, 11 † 12,35. Luc.2,30 † 19,45. Acto.2,46 † 3,1 † 5,20,21 † 21,26 † 22, 17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3.Reg.3,3 † 8,29. 2.Paralip.6,19. Matth. 21,13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quasi ijs concludi possit,vel illis indigeat vt homo ædibus, 3.Regum 8, 27. 2.Par. 6,18. Isa.66,1. Ierem.23,24. Acto.7,48 † 17, 3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3.Regum 6, 13 † 8,12. 1. Paralipom. 23,25. Psalm. 77, 60 † 131,13. Ierem.7,3,7. Matth. 23,21. Act. 7,46.

Templum dicitur locus sanctus, Gen. 28,17. Exod.3,5.

Templum magnis muneribus dotatũ, 2.Paralipom.1*.2*.3*.4*.5*. 2.Mach. 3,2.

Templi profanatores à Deo puniuntur,Isaiæ 56,5*. 2.Mach.3,25,26*. Mat. 21,12, Ioan.2,15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus obseruanda. Eccles. 3, 1 † 8, 5. Eccli. 20, 6 † 32, 20. Roman. 12, 11.

TENEBRÆ trium dierum in Ægypto, Exod.10,22. Psalm.104,28. Sap. 17,2 † 19,16.

in Tenebris versatur mundus, & amat eas, 4.Esd. 14, 20. Isaiæ 9,1 † 59, 9 † 60, 2. Ioan.1,5 † 3, 19 † 8, 12 † 12, 35. Acto.26,17. 1.Thessal.5, 7. 1. Ioan. 2,11.

TENTARE Deum non licet,Exo. 14,11 † 17,2. Deuter. 6,16. Iudith 8,11. Matth.4,7. 1.Cor.10,9.

Tentat seu verùs probat Deus suos varijs modis,Gen.22,1*.Exod 15,25†16, 4†20,20. Deut.8,2† 13,3. Iudic.2,22†3, 1. 2. Par.32,21. Tob 2,8. Iob 1,12*. Sap. 3,5. Eccli 2,4† 27,18. Zach.13,9. Rom. 5,4. 2. Pet. 2,9. Iac.1,2.

Tentari non patitur Deus suos supra id quod possunt, 1.Corinth,10,13. 2.Pet. 2,9. Apoc.2,10.

TERTVLLVS Orator accusat Paulum, Act.24,2.

TESTAMENTVM, Gal.4, 24. Hebr.9,1 † 13,20. vide Nouum Testamentum.

TESTIMONIVM tum verum, tum falsum, Exo.20,16 † 23,1. Num.35, 30.Deut.5,20 † 17,11 † 19,15,18. 3.Reg. 21,10. Psalm.26,12 † 34,11. Prou.6,19† 14,5†19,5,9†21,28†24,28†25,18. Dan. 13,33*. Matth.18,16 † 19,18 † 26, 59 † 28,13. Marc.10,19. Ioan.8,17. Act.6,11. Rom.13,9. 2.Cor 13,1. 1.Tim.5,19. Heb. 10,28. vide Mendacium.

THADDÆVS, vide Lebbæus.

THAMAR concumbit cum Iuda suo socero,Genes.38,15. gignit geminos Phares & Zara,38,27 † 46,12.

Thamar violatur ab Amnon fratre suo, 2.Reg.13,14.

Thamar filia Absalonis, 2. Regum 14,27.

THARE pater Abraham, Genes. 11,26.

THEBES obsidetur, Iud 9,50.

THEBNI rex Israel, 3. Regum 16,21.

THECVITIS mittitur ad regem Dauid, vt impetret reductionem Absalon, 2.Reg.14,2*.

TEGLATH- Phalasar deuictam magnam partem Israelitarum transtulit in Assyrios, 4.Reg.15,29.

THEODAS occisus est, Acto. 5, 37.

THESAVRVS minus diligendus magis diligitur, Osee 9,1. Matth.6,19† 19,22. Mar.10,22. Luc.12,22,33†18,23. Ioan.6,26. 2.Cor.4,18.

THOLA dux in Israel, Iud.10,1.

THOLOMAI rex Gessur, 2.Reg. 13,37.

THOMAS Didymus paratum se offert cum Christo ire in mortem, Ioan. 11,16. erat incredulus,20,25,27.

TIMENDVS est Deus, & ante oculos habendus,Gen.22,12†31,49.Exo. 1,17† 20,20. Deut.4,9 † 6,2,13,24 † 10, 12,20†13,4. Ios.24,14. Iud.6,10. 4.Reg. 17,36. 2.Par.20,15. Iob 1,8†28,28 Psal. 26,1 † 32,8 † 33,8, 10† 110,5 † 111,1 † 127,1. Prou.1,7 † 3,7 † 9, 10 † 14, 1,27 † 15,16 † 16, 6 † 22,4 † 24,21. Eccle.12, 11. Eccli.1, 11*. † 2,7,12,18 † 7,31 † 10, 23† 15,1 † 25,16 † 33,1 † 34,16 † 41,16. Isaiæ 8,5 † 41,10 † 43,1 † 51,12. Ier.10, 7 † 32,39. Baruch 3,7,4. Esd.16,68 Mat. 10,28. Luc.12,5. 1.Pet.2,17 †3,15. Apoc. 14,7.

Timoris Dei fructus, vtilitas, & laus, Genes. 20, 9. Psalm. 102, 17 † 124, 1 † 117*. Prou.10,27 † 14,27 † 19, 23 † 22, 4. eius defectus, causa peccandi. Genes. 20,11.

Timore punit Deus,& terrore. Genes. 35,5. Exod 23,27. Leuit.26,36. Deut.2, 24 † 11,25 † 28,10,65. Ios.2,9 † 10,10. Iud.4,5†7,21. 1.Reg.7,10. 4.Reg.7,6. 1. Par.15,17. 2.Par. 14,14† 17,10 † 20,29. Psal.9,20. Ier.49,37. Iud.14,14 † 15,1. 2. Mach.3,24.

Timoris Dei exempla, Exo.1,17 † 14, 31. 3 Reg.18,3. 2.Par.19,7. Tob.1*.† 2, 9,13 † 3,18 † 9,12. Iudith 8, 8. Iob 31, 23. Ionæ 1, 16. Prouerb. 31, 30. 2.Machab.6,30. Luc.2,25. Act.8,2†9 31†10, 2,35.

Timor & solicitudo non repugnat fidei,aut spei. Mal.2,11. Eccle.9,1,2. Eccli.5,5. Rom.11,20*. 1.Cor.9,27 †10,12. Phil.2,12*.†3,11,13. Heb.3,14 † 3,14 † 4,1*. 1.Pet 3,17.

Timent & reuerentur bonos etiã mali,Gen.20,8. Exod.14,25. 1.Reg.18,12.4. Reg.1,14. 2.Esd.6,16. 1.Mach.3,25† 12, 28. Mar.6,20. Act.5,13 †16,19.

TIMOTHEVS circumciditur, & proficiscitur cum Paulo, Act.16,3.mittitur cum Paulo in Macedoniam,19,22.accepit gratiam per impositionem manuũ, 1.Tim.4,14. 2.Tim.1,6.

TITVM Gentilem noluit Paulus circumcidi,Gal 2,3. Titus à Paulo constitutus episcopus Cretensis, Tit.1,5.

TOBIAS vir pius,& in pietate constans,Tob.1,1*. fit cæcus,2,12. visum recipit, 11,14.

TRADITIONES etiam sine scripto ab Apostolis acceptæ, seruandæ nobis sunt,2.Thess.2,15.

Tradiderunt Apostoli quædam viua tantum voce, 1.Cor.11,34. epist. Ioan.2, vers.12. & 3, vers.13.

TRIBVLATIO, vide Crux.

TRIBVTVM, vide Exactio.

TRINITAS figurata,& declarata, Gen.1,26 † 18, 1. Exod.3,6,15,16 † 4,5. Psalm.32,6. Isaiæ 6,3 † 34,16 † 48,16† 61,1. Matt.3,16† 10,20† 17,5†28,19. Lucæ 4,18. Ioan.3,35 † 14,16,26 † 15,26 † 16,3. 1.Ioan.5,7.

TRIPVDIARE, vide Choreas ducere.

TRISTARI immoderatè propter tempu-

Digitized by Google

temporalia, minimè laudandum, Prou. 12,25 † 15,13 † 17,22. Eccli.30,22 † 38, 19. 1.Machab.6,8. 2.Cor.7,10.

TRYPHON partium Alexandri transit ad Emalchuel Arabem, 1.Mach. 11, 39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens se amicum apud Ptolemaida, dolo capit Ionathan, 12,39,49. à Simone accepta pecunia Ionathan occidit cum filijs, 12,19,23. interimit Antiochum filium Alexandri, 13,31.

TVBA clangent angeli in consummatione seculi, Matth 24,31. 1.Cor.15, 52. 1.Thess.4,16.

V

VÆ. væ, quibus & quas ob causas interterminetur Scriptura, Num.21, 29. Eccle.4,10 † 10,16. Isaiæ 1,4,24 † 3,9, 11 † 5,8,18 † 6,5 † 10,1 † 17,12 † 18,1 † 24,16 † 28,1 † 29,1 † 30,1 † 31,1 † 33,1 † 45,9. Ierem.4,31 † 13,27 † 22,13 † 23,1 † 45,3 † 48,1. Ezech.6,11 † 13,3,18 † 16, 23 † 30,2 † 34,2. Osee 7,13. Ioel 1,15. Amos 5,18 † 6,1. Mich.2,1. Nahum 3,1. Abac.2,6,12. Soph.2,5 † 3,1. Iudith 16, 20. Eccli.2,14 † 41,11. Matth.11,21 † 18, 7 † 23,13*. Luc.6,24 † 10,13 † 11,42 † 17, 1. 1.Cor.9,16. Iudæ 11 Apoc.8,13 † 9, 12 † 11,14 † 12,12 † 18,10,16.

VASTHI spernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Esther 1,9,19.

VENDI non debent dona Dei. 4. Reg.5,22,26*. Dan.5,17. Matth.10,8. Act.8,20 † 20,35. 1.Cor 9,15. 2.Cor.11, 9 † 12 13. quære Emere.

VENTER pro Deo eligitur, Rom. 16,18. Phil.3,19.

VERBVM Dei semper ob oculos ponendum, Deut.4,1 † 6,6,17 † 11,18. Num.15,39. Psalm.1,2. Prou.3,1 † 4,1,20 † 6,20 † 7,1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut. 4,2 † 5,32 † 28,14. Iosue 1,7 † 13,6. Prou. 4,27. Isaiæ 30,21.

Verbum Dei vniuersum non est scriptis traditum, Ioan.14,26 † 20,21 † 21,25. 1.Cor.11,34. 2.Thess.2,15. 2.Ioan.12,3. Ioan.18.

Verbum Dei, non audiendum solùm & loquendum, sed & corde credendum, & factis præstandum, Deut 5,1,27 † 6,1 † 31,12 Isa.29,13. Ezech.33,31. Matt.5, 22 † 7,24 † 15,8 † 28,20. Lucę 6,47 † 11, 28 † 12, 47. Ioan.13,17. Hebr.4,2. Iac.1, 22.

Verbi Dei contemptus, & punitio eius, 3.Reg 13,4. 4.Reg 17,14,19. 2.Par. 30,6,10 † 36,15. Prou. 1,24, 28 † 28, 9. Isa.28,14 † 30,9,14 † 65, 10 † 66, 4. Ierem.2,5 † 5,12,20 † 7,13 † 16,9 † 19*. † 25,4. Ezech.33,30. Matt.10,14 † 11,20. Luc 10,10. Act.13,45 † 18,6. Roman.1, 21,30. 2.Thess.2,10. Heb.2,3. vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Numer 23,19. Tob.13,6. Psal.32,11 † 116,2 † 118,89. Isaiæ 40,8 † 51,6 † 54,10. Mat. 5,18 † 24,35. Marc.13,31. Luc.16,17 † 21, 31. 1.Pet.1,25.

Verbum Dei quantæ sit virtutis & efficacitatis, Gen.1*. Psal.32,9. Iob 38,11. Isaiæ 46,10 † 55,11. Matt.8,13,26. Mar. 1,27. Luc.5,13,24 † 8,24 † 18,42.

Verbum Dei est cibus animæ, Deut. 8, 3. Sap.16,26. Ier.15,16. Ezec.3,3. Mat.4, 4. Luc.4,4.

Verba sunt ponderanda & non leuiter effutienda, Psal.111,5. Prou.15,2,23 † 13, 3 † 20,15 † 17,27 † 21,23,25,11. Eccle.5, 2 † 12,10. Eccli.5,12 † 20,7 † 23,7 † 28, 29 † 32,18. Matt.12,36. Coloss.4,6. Iac. 1,19.

VERITAS, Isaiæ 59,15. 3.Esd.3, 12 † 4,33. 4.Esd.1,17. Zach.8,16. Ephes. 4,25.

VESTIENDI sunt nudi, Isa.58, 7. Tob.1,17. Ezech.18,7. Matth.25,36: vide Eleemosyna.

Vestium abusus: vide Abusus.

Vestes scindere, Genes.44,13. Ios.7,6. Iud.11,35. 1.Reg.4,12. 2.Reg.13,31. 3. Reg 21,27. 4.Reg. 5,7 † 6,30 † 11,14 † 18,37 † 19,1 † 22,11,19. Esther 4,1. Ier. 36,24. Ioel 2,13. 1.Machab.2,14 † 3,47 † 4,31 † 11,71. Matth.26,65. Act.14,13 † 16,22.

VIA per quam iusti ambulant quæ & qualis sit, Psal.118,5. Prou.3,6,17 † 16, 5,17. Eccli.5,12. Isa.26,7 † 30,31 † 35,8 † 40,3. Ier.31,21. Osee 14,10. 1.Thess.4,1. Heb. 12,13.

Via iustorũ à Domino dirigitur, Tob. 4,20. Psal.16,5 † 24,4 † 118,35. Prou 4, 12,18 † 13,6 † 16,9 † 20,24. Isa.48,17. Ier. 10,23. Mich 4,2.

Via iustorum remunerationem à Deo expectat, Psal.24,12. Prou.12,28. Ier.6, 16 † 7,3.

Via impiorum qualis, Psal.118,3. Prou. 4,19,26,27 † 12,15 † 21,2 † 22,5. Isa.57, 10.

Viæ impiorum exitus & finis, Iob 6, 18. Prou.14,12 † 28,18. Eccli.2,16 † 21, 11. Ier.2,36 † 4,18.

VICTORIA à Deo expectanda est, Genes.14,14. Exod 17,9. Deuter.7, 18. Iosue 11,6. Iudic.7,7. 1.Reg.14,6 † 17,45. 2.Paral.14,11 † 16,8 † 24,24 † 25, 8. Psalm.117,16. Prouerb.21,31. Iudith 9,15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Genes.14,14. Iudic 7,2,4. Ios.11,1, 7. 1.Reg.14,6,14. 2.Paral 13,14 † 14,11, 12 † 24,24. 1.Machab.3,16,22 post partam victoriam triumphus instituitur, Numer.31,13. Iudic.11,34. 1.Reg 18,6. 2. Machab 5,7.

VIDVIS benefaciendum est, Exo. 22,22. Deut.16,14 † 24,17,19 † 26,12 † 27,19. Iudith 16,23. Iob 24,3 † 31,16. Eccli.4,10. Isa.1,23. Ier.22,3. Zach 7,10. Malach 3,5. Matth.23,14. 1.Tim.5,3,16. Iac.1,27.

Viduas pias quid deceat, Iudith 8, 4. Lucæ 2,37. 1.Tim.5,3,5. Tit 2,3.

VIGILARE, vide Aduentus Domini.

VINDICTA soli Deo eiusq. ministris ac magistratui commissa, vnde & alijs est prohibita, Gen 15,14. Leuit.19, 18. Deuter.32,35. Iudith 8,20 † 16,20. Psalm.7,7 † 9,13 † 93,1. Prou.17,11 † 20, 22 † 24,29 † 28,22. Eccli.28,1. Ezech.25, 12,14. Nahum 1,2. Matth.5,39. Luc.9, 54 † 18,6,7,8. Rom.12,19 Galat 5,10. 1.Thess.5,15. 2.Timot.4,14. Heb. 6,30. 1.Pet.3,9. Iac.5,4. Apoc.6,10. vide Remissio.

VINEA, Genes.9,20. Deut.23,24. Isa.5,1. Cant.8,11. Matth 20,1 † 21,15.

VIRGINITAS commendatur, Matth.19,12. 1.Corinth.7,25*. Apocal. 14,4.

Virginitas præfertur coniugio, 1.Cor. 7,38,40.

Virgines seruantur, Num.31,18 † 21, 11.

Virgines olim vt nunc conclusæ, 2.Machab.3,19.

VISITARE & consolari infirmos seu ægrotos, opus misericordiæ, Gen.43, 1. 4.Reg.8,29 † 13,14 Iob 2.21. Psal.40, 4 Eccle.7,3. Eccli.7,28 † 38,15. Matth. 25,37,40. Ioan.11,3 † 12,9. 2.Corinth. 1,4.

VISERE Sanctos desiderat Paulus Rom.1,11 † 15,23,32 Gal.4,20. 1.Thess. 2,17.

VITA fidelium ad quam regulam sit instituenda, Gen.17,1. Exod.20,11*. Leu.11,44 † 19,2 † 20,7,29 † 21,8. Mat. 5,48 † 11,29. Luc.6,36. Ioan.12,26 † 13, 13 † 15,12 † 21,15. Roman 6,4 † 8, 29 † 13,14 † 15,2. Ephes.2,9 † 4,1,23 † 5,1, 9. Philip.1,27 † 2,5,14. Coloss.2,6 † 3,9, 12*. 1.Thessal.4,3. Tit.2,11 † 3,8 Heb. 12,2. 1.Pet.1,15 † 2*. † 3,17 † 4,1. 1.Io. 1,7 † 2,6.

Vitæ humanæ breuitas & vanitas, Genes.3,19. 2.Reg.14,14. 1.Paralip 29,15. Iob 3,20 † 7,6 † 8,9 † 9,25,25 † 13,28 † 14,1 Psalm.38,6 † 89,5,9 † 101,4,12 † 102, 15 † 108,23 † 143,4 Eccles.2,23 † 3,10 † 7,1 Sap 2,5 † 5,9 Eccli 14,18 † 17, 31 † 18,8 † 41,6 † 41,1. Tob.4,23. Isa.40,6. Luc.12,18. Eph 5,16. Heb.13,14 1.Pet.1, 14 Iac.1,10 † 4,14.

Vitam pro fratribus ponere, Esther 4, 15. Iudith 13,3,25. Ioan.15,13. 1.Ioan. 3,16.

VITIS, Gen.49,11. Iud.9,12. Zach. 3,10. 1.Mach.14,12. Ioan 15,1. Vitis palmes appellatur populus Israeliticus, Osee 10,1. Ioan.15,5.

VITVLVS erigitur in idolum, Exo. 32,4. Deut.9,16 3.Reg.12,28. 4.Reg.10, 29 † 17,16. Psalm.105,19. Osee 8,5. Act.7, 40.

VIVENDVM Deo, nõ sibi, Rom. 14,7. 2.Corinth.5,15. Gal.2,20. 2.Thess. 5,10. 1.Pet.4,2.

VNCTIONIS extremæ sacramentum, Iac.5,14.

VOLVNTAS nostra accommodanda voluntati diuinæ, 1.Reg.3,18. 2. Reg.10,12 † 15,10. 1.Mach.3,60. Matt 6, 10 † 26,36. Mar.14,36. Luc.22,42. Act.21, 14. 1.Cor.4,19. Heb.6,3. Iac.4,15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matt.7,21 † 12,50. Mar. 3,35. Ioan.6,39. Rom.12,2. Ephes.5,17. Col.1,9. 1.Thess.4,3. 1.Tim.2,4. 1.Ioan. 2,17.

Voluntas Dei non est vt aliquis peccat, Ezech.18,23. Ioan.6,39. 1.Timot. 2,4. 2.Pet.3,9.

Voluntatem pro opere accepit Deus, Gen.20,3,6. † 22,9. 2.Reg.11,14 † 12, 9. 3.Reg.21,19. vide Cor.

VOLVPTAS carnis, vide Concupiscentia.

VOTVM, Genes.28,20. Leuit.27,1. Num.6*. † 21,2 † 30*. Deut.23,21. Iudic. 11,30.

Digitized by Google

11,36. 1.Reg.1,11. 2.Reg.15,8.Psal.75, 12. Eccles.5,3. Baruch 6,34. Matt.14,7. Act.18,18 † 21,23 † 23,12.

Votum castitatis seruandæ, seu nō cognoscendi virum, Lucæ 1,34.

non sine damnatione violatur, 1.Tim. 5,12.

VRIAS defert litteras Dauidis ad Ioab, 2.Reg.11,14.

Vrias prophetat contra Ierusalem, ideoq. eductus de Ægypto, occiditur à Ioacim, Ier.26,20,23.

Vrias Sacerdos iuxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4.Reg.16,11.

VRIEL angelus Dei, 4.Esd.4,1 † 5, 20.

VSIA rex Iuda pugnat aduersus Philisthæos, sumit sibi officium Sacerdotij; adolere volens incensum, lepra punitur, moritur, 2.Paral.26,17,20,23. appellatur Azarias, 4.Reg.15, 1. appellatur Ozias, Matth.1,9.

VSVRA, Exod 22,25. Leuit.25,35. Deut.23,19. 2.Esd.5,7. Psal.14,5. Prou. 22,16 † 28,8. Ierem.15,10. Ezech.18,8, 13 † 21,12. Luc.6,34 † 19,8.

VXORIS officium, Gen.2,22 † 3,16. Num.30,7,13. Deut.22,5. Esther 1,10*. Tob.10,12. Prou.11,16 † 12,4. Isa.3,15, 17. 1.Cor.7 *. † 11,5,9 † 14,34. Eph.5, 22. Coloss 3,18. 1.Timoth.2,11 † 3,11 † 5,2,10. Tit.2,4. 1.Pet.3,1. vide Mariti officium.

Z

ZACHÆVS excipit Christum suis ædibus, Luc.19,6.

ZACHARIAS filius Ioiadæ siue Barachiæ sacerdotis lapidatur, 2.Par.24, 20. Matth.23,35.

Zacharias propheta tempore Darij, Zachar.1,1.

Zacharias pater Ioannis Baptistæ, Lucæ 1,5.

ZADOCH filius Abiathar fit summus Sacerdos, 3.Reg.2,35.

ZALPHAAD filiæ postulant hereditatem, Numer.27,1,7 † 36,2. Iosue 17,3.

ZARVIA filia Isai soror Dauidis genuit Abisai, Ioab, & Asael, 2.Reg.2,18. 1.Paral.2,16.

ZEBEDÆVS pater Iacobi & Ioannis, Matth.4, 21. Vxor eius Salome intercedit pro filijs apud Christum, Matth.20,20.

ZEBEE & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Iudic.8*.

ZEDECIAS, qui & Mathanias, patruus Ioachin substituitur pro eo in regno Iuda, 4.Reg.24,18. Ier.37,1. obsessa à Nabuchodonosor Ierusalem, Zedecias effossis oculis ac vinctus, necatisq. coram se filijs, in Babylonē ducitur, 4.Reg 25, 1,6,7. Ierem.39,4,7 † 52,3. quemadmodum ei prædictum erat, Ier.27,12 † 37, 16. Ezech.12,3 † 17,16 † 21 *.

ZELVS & Zelotypia, Gen.34,2,25, 27. Exod.32,19,27. Num.25,7. Iud.20, 1,8. 1.Reg.11,6 † 15,11,32. 3.Reg.18, 40 † 19,10,14. 4.Reg.10*. 1.Mach. 2,24. Matth.21,12. Ioan.2,17. Act.9,1. Philip. 3,2.

ZIBA seruus Saulis cōstituitur procurator Miphiboseth, 2.Regum 9,9. donantur ipsi omnia bona Miphiboseth, 16,2. procedit obuiam regi Dauid, 19,17.

ZICELEG donatur regi Dauid, 1.Reg. 27,5. exuritur ab Amalechitis, 30,1.

ZIPHORA vxor Moysi, Exod. 2, 21. circumcidit filium suum, 4,25.

ZOROBABEL, vide Sorobabel.

FINIS.

Digitized by Google

Errata nonnulla, quæ preli vitio irrepserunt, sic corrige.

Pag.20.col.2.lin.50.In,in. pag.36.col.2.lin.34.reduxeto,reduxero. pag.47.col.2.lin.29. occurerunt,occurrerunt. pag.54. col.2. lin.33.iumentorurum,iumentorum. pag.56.col.2.lin.13.im,in. pag.57.col.2.lin.2. Eactum,Factum. pag.101.col.2.lin.27. Sanctieare,Sanctificare.pag.154.col.2.lin.40.æquitatus,equitatus.pag.161 col.2.lin.29.apprehdeent,apprehendent.pag.170. col.1.lin.32.vebum,verbum. pag.179.col.1.lin.53.Lassa,lassa. pag.209.col.2.lin.30. virbem,vrbem. pag.216.col.2.lin.29. sacerdotes,sacerdotis. pag.238.col.2.lin.31. Dominns, Dominus. pag.256.col.2.lin.12.obpressit, oppressit. pag.261. col.2. lin.31.absalom,Absalom.

REGISTRVM.

★ * A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz,

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy,

a † ††.

Omnes sunt Quaterniones, præter ★, qui est Duernio, & *, qui est Ternio, & a, & ††, Quinterniones.

ROMÆ,
Ex Typographia Apostolica Vaticana,
M. D. XCIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

755110 LIBRARY USE ONLY rBS75
1593

Bible. Latin. Vulgate
1593.
Biblia Sacra.

ISAAC FOOT COLLECTION
THE LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA
DAVIS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google